

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့

တိပိဋက ဝါဠု-မြန်မာအဘိဓာန်

စ-ဝဂ် နှင့် ငှ-ဝဂ်

အတွဲ - ၈

ဆိတ္တ—ကျပဇ္ဇယတ္ထ

(အဘိဓာန် ပုဒ်ပေါင်း ၆၄၈၄-ပုဒ် ပါဝင်သည်)

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ
ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်သည်။

ထိပ်ရုက ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်

၁၉၂၆

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့

တိပိဋက

ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

စ-ဝဂ် နှင့် ငှ-ဝဂ်

အတွဲ - ဂ

ဆိဒ္ဓိ—ကျပစ္စယတ္ထ

(အဘိဓာန် ပုဒ်ပေါင်း ၆၄၈၄-ပုဒ် ပါဝင်သည်)

မန္တလေးမြို့

အဘိဓမ္မမဟာရဋ္ဌဂုရု သက်တော်ရှည် စံကင်းဆရာတော်ဘုရားကြီးနှင့်
အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ မြောင်းမြဆရာတော်ဘုရားကြီးတို့ကို အမှူးထား၍
မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံဂဏဝါဒကအဖွဲ့က ရေးသားပြုစုသည်။

ရန်ကုန်မြို့၊ ကမ္ဘာအေး၊ ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ ပုံနှိပ်တိုက်၌ မိုက်နှိပ်၍
အတွင်းရေးမှူး (အုပ်ချုပ်ရေးအရာရှိချုပ်) ဦးလှမောင် M.A., M.S., B.L.
မှတ်ပုံတင်အမှတ် (၀၈၇၉/၀၅၂၂)က ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည်။

သာသနာတော်နှစ် ၂၅၁၇

ကောလောနစ် ၁၃၃၅

ဒီဇင်ဘာလ ၁၉၇၃

အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၂-(၁)—ပ.ပ.ဗ.သ.စ

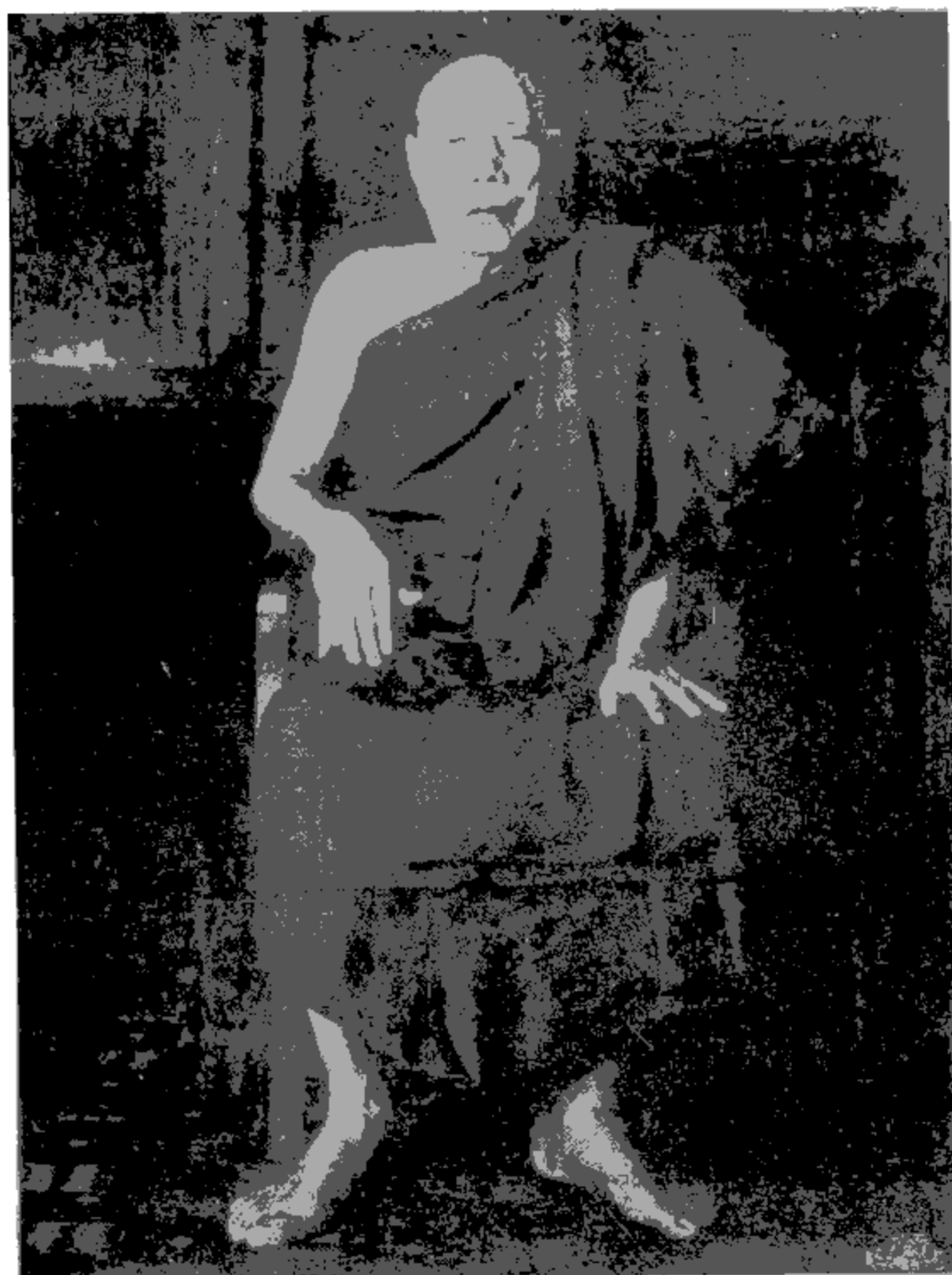
စတင် ရိုက်နှိပ်ခြင်း ၁၉၇၃

ပ-မ-ဗ-အ-စ-၁၀၀၃-၁၂-၁၂-၇၃-၃၀၀၀-အုပ်

ပြောင်းရွှေ့ခြင်း နိုင်ငံ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ စာပုံနှိပ်တိုက်တွင် (မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံ) ကထိက
ဒါ) အတွင်းရေးမှူး (အုပ်ချုပ်ရေး အရာရှိချုပ်) ဦးလှပေ ၏ M.A., M.S., B.L.
မှတ်ပုံတင် အမှတ် (၀၇၇၉/၀၅.၂၂) က ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည်။

ရွှေကျင်သာသနာပိုင်
အဘိဓမ္မဟာရဋ္ဌဂုရု သက်တော်ရာကျော်ရှည် စံကင်းဆရာတော်ဘုရားကြီး

ရွှေကျင်နိကာယ ဥက္ကဋ္ဌ မဟာနာယက ဓမ္မသေနာပတိ သမ္ဗုတိသံသရာဇာ
ရွှေကျင်သာသနာပိုင် အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ ဝိသုဒ္ဓါရုံ မြောင်းမြဆရာတော်

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်
၈-၀၈ ဒုတိယပိုင်း

ကျမ်းဦးရှုဖွယ်

အမှောင် နှင့် အလင်း

အကယ်၍သာ ဤကမ္ဘာ၌ ကြည်လင်ပဝင်းသည့် လမင်းစန္ဒာ မကုန်မြူးမထွက်ပေါ်လာခဲ့သော် ညချမ်းအခါ သွားလာကြသူ ဟူဟူသမျှ သတ္တဝါအနန္တသည် ညဉ့်အမှိုက်မှောင်၌ လမ်းမှားလမ်းမှန် ကို မဝေဖန် မသိမြင်နိုင်သကဲ့သို့၎င်း၊ ရောင်ခြည်တထောင် အလင်းရောင်ဖြင့် တောက်ပထွန်းလင်း သည့် နေမင်းသူရိယာ မထွက်ပေါ်လာခဲ့သော် ကမ္ဘာသူကမ္ဘာသား သတ္တဝါများသည် ကမ်းမမြင်လမ်း မသိရှိကြရာ သကဲ့သို့၎င်း လောကသုံးရပ် ဘုံသုံးထပ်၌ နှံ့စပ်သိမြင် ဘုရားရှင်တည်းဟူသော နေမင်း လမင်း မထွန်းလင်း မထွက်ပေါ်လာခဲ့သော် အဟုတ်အမှန်ရှိသည့် ရုပ်နာမ်သဘာဝ ပရမတ္ထဓမ္မတို့၏ ဖဿ၊ဝေဒနာ၊သညာ-စသည် အမည်မျှကိုပင် ပုထုဇဉ်လူသား နတ်ဗြဟ္မာများသည် မတွေးဆ မကြံနိုင် လားလားမျှ သိမြင်နိုင်ကြမည် မဟုတ်ပေ။

နေမင်းလမင်းအလား သဗ္ဗညုဘုရားတို့ ထင်ရှားပွင့်ပေါ်လာမှသာလျှင် လမ်းမှားလမ်းမှန် ဝေဖန်သိမြင်နိုင်၍ သစ္စာလေးတန် ခန္ဓာ၊အာယတန၊ဓာတ် ပရမတ္ထဓမ္မတို့၏ လေးနက်သောသဘာဝကို မြတ်ဗုဒ္ဓအထံတော်မှ နာခံမှတ်သားကာ ပါရမီသမ္ဘာရအလိုက် ထိုက်သည်အားလျော်စွာ သိမြင်နိုင်ကြ လေသည်။ ထို့ကြောင့် သဗ္ဗညုဘုရားတို့ ထင်ရှားပွင့်ပေါ်တော်မူရာ ခေတ်အခါသည် သုံးလောကသား သတ္တဝါများအဖို့ တန်ဖိုးမမြတ်နိုင်သော ခေတ်ကောင်း၊ အခါကောင်းကြီးပင် ဖြစ်ပေသည်။^၁

အလုံးစုံအနန္တ-မြတ်ဗုဒ္ဓ

ပွင့်တော်မူကြသည့် ဘုရားရှင်တို့တွင် သက်တမ်းရှည်သောကာလ၌ ပွင့်တော်မူကြသည့် သက် တော်ရှည်ဘုရားရှင်တို့သည် ဒေသနာတော်ကို အကျယ်အားဖြင့် မဟောကြားပဲ မျက်မှောက်သာဝက ကြီးများ မဂ်၊ဖိုလ်ရရုံမျှ အကျဉ်းအားဖြင့် ဟောပြောတော်မူကြသည်။ သို့ဖြစ်သောကြောင့် ထိုဘုရားရှင် တို့နှင့် မျက်မှောက်သာဝကကြီးများ ကွယ်လွန်သွားလျှင်ပင် သာသနာတော်သည်လည်း တပါတည်း ပျောက်ကွယ်ပြီးဖြစ်လေတော့သည်။^၂

ကျွန်ုပ်တို့၏ကိုးကွယ်အားထားရာ ဂေါတမရှင်တော်ဘုရားသည်ကား သက်တမ်းတိုသောကာလ၌ ပွင့်ပေါ်တော်မူရသဖြင့် ဒေသနာတော်ကို အကျယ်အားဖြင့်ဟောကြား၍ နှောင်းခေတ်သတ္တဝါ များ၏ အကျိုးစီးပွားကိုလည်း ဖြည့်ဆည်းတော်မူခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် နောင်လာနောက်သား နှောင်း ခေတ်ဖွားတို့မှာ ရှင်တော်ဂေါတမ ဟောမြွက်ဖော်ကြား ပေးသနားတော်မူခဲ့သည့် မဂ်၊ဖိုလ်၊နိဗ္ဗာန် တရားမှန်ကို ဧကန်ပိုင်ပိုင် ရယူနိုင်သော အခွင့်အလမ်းများရှိကြပေသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်— မှန်ကန်တိကျစွာသိက်နန်းကိုညွှန်ပြသည့် သိုက်စာရရှိထားသော သိုက်ဆရာသည် အခါအားလျော်စွာ တူးဖော်ထုတ်ယူနိုင်သကဲ့သို့ မဂ်၊ဖိုလ်၊နိဗ္ဗာန်ကို ဖြောင့်မှန်စွာညွှန်ပြသည့် ဂေါတမရှင်တော်၏ ဒေသနာ

တော်များသည် သဒ္ဓါနှင့် အနက် မချွတ်ပျက်ပဲ ယနေ့ထက်တိုင် ဆက်လက်တည်တံ့ ခိုင်ခံ့လျက်ရှိသော ကြောင့်ပင်တည်း။

အပြောကျယ်စွာ အဏ္ဏဝါဒေသနာ

တည်တံ့ခိုင်ခံ့လျက်ရှိသော ဂေါတမရှင်တော်၏ ဒေသနာတော်များသည် နက်နဲခက်ခဲလှသည့်ပြင် လွန်စွာလည်း ကျယ်ငန်းလှပေသည်။ ယခုအခါ တွေ့မြင်မှတ်သားရသည့် နိကာယ်ငါးရပ် ပိဋကတ်တော် များသည် ၄၅-ဝါ ကာလကြာအောင် ဂေါတမရှင်တော် ဟောဖော်တော်မူခဲ့သည့် ဒေသနာတော်များမှ တစိတ်တဒေသမျှသာဖြစ်ပေသည်။ ယင်းသည်ပင် တူညီသောစကားဝါကျများကို ပေယျာလနည်းအားဖြင့် အတိုချုပ်၍ ပုံနှိပ်လုပ်ဆောင်ရာ ဆဋ္ဌသံဂါယနာမူဖြင့် အုပ်ရေ ၄၀-အထိရှိလေသည်။ ပေယျာလပြု၍ မြုပ်ထားသော စကားဝါကျများကို ထုတ်နုတ်ဖော်ဆောင်လိုက်လျှင် ဆယ်ဆမက ရှည်လျားပြန့်ကျယ်လာနိုင်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ပိဋကသုံးသွယ်သည် သံသရာပင်လယ်၊ ရေပင်လယ်၊ နည်းပင်လယ်၊ ဉာဏ်ပင်လယ်ဟူသော ပင်လယ်အဏ္ဏဝါ သမုဒ္ဒြာကြီးလေးစင်းတွင် နည်းပင်လယ်ပိဋကအဏ္ဏဝါကြီးအဖြစ် ပါဝင်လေသည်။

လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်းရှစ်ရာခန့်ကာလက ယင်းသည့်ပိဋကအဏ္ဏဝါအတွင်း ချဉ်းနင်းကူးမြောက် တဖက်ကမ်းသို့ရောက်တော်မူသည့် ကဝိအကျော် (သီဟိုဠ်) အရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်ဆရာတော်သည် ပိဋကတ်တော်ဆိုင်ရာ ကျမ်းအားလုံးကို ရင်းဖျားတုံလှည့် အထပ်ထပ်ကြည့်၍ ‘အဘိဓာနပုဒ်ပိကာ’ခေါ် ပါဠိအဘိဓာန်ကျမ်းကို ကြိုးပမ်းပြုစုတော်မူခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် ယင်းအဘိဓာနပုဒ်ပိကာကျမ်း၌ နိကာယ်ငါးရပ် ပိဋကသုံးသွယ်မှ ဝေါဟာရပုဒ်များကို မကြွင်းမကျန်ရအောင် အကုန်အစင် ဖော်ပြခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်ခဲ့ပေ။ ပိဋကတ်တော်၌ ထင်ရှားရှိနေပါလျက် အဘိဓာနပုဒ်ပိကာကျမ်းတွင် မဖော်ပြနိုင်ပဲ ကျန်ရှိနေသော ဝေါဟာရပုဒ်ကြွင်းများကို ဤ တိပိဋက-ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးများတွင် များစွာတွေ့မြင်နိုင်ပေသည်။ ယင်းဝေါဟာရပုဒ်ကြွင်းများမှ အချို့ကိုထုတ်ပြရသော်— ဆေဠာ၊ ဆေတ၊ ဆေပု၊ ဇဗ္ဗရီ၊ ဇနေတ၊ ဇန္တူ၊ ဇလ္လ၊ ဇလ္လိကာ၊ ဇဋ္ဌောဂီ စသည်တို့ဖြစ်သည်။

ထို့ပြင် အဘိဓာနပုဒ်ပိကာကျမ်း၌ ဝေါဟာရပုဒ်တခုအဖြစ် ဖော်ပြထားပါလျက် ပိဋကအဏ္ဏဝါဝယ် ရှာဖွေကြည့်ရှု၍ မတွေ့ရသေးသောပုဒ်များလည်း ရှိနေပေသေးသည်။ ယင်းတို့မှ ပုဒ်အချို့ကို ထုတ်နုတ်ဖော်ပြရသော်— ဇဗ္ဗိရ၊ ဇာတိကောသ၊ ဇီဝနီ၊ ဈသ၊ ဈသာ၊ ဈာဠလ စသည်တို့ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ အဘိဓာနပုဒ်ပိကာကျမ်း၌ ပါရှိလျက် ဤတိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်ကြီး၌ မပါဝင်သည်မှာ အကြောင်းနှစ်ခု ရှိပေသည်။ ပဌမအကြောင်းမှာ ယခုစာစုစာပြုသူတို့ မေ့လျော့ ကြွင်းကျန်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ရာ၏။ စင်စစ်မူ မေ့လျော့ကြွင်းကျန်သောပုဒ်ကား လွန်စွာ နည်းပါးပေလိမ့်မည်။ အများဆုံး ဖြစ်သင့်သည့် အကြောင်းမှာ ယင်းအဘိဓာနပုဒ်ပိကာကျမ်းသည် အမရသီဟဆရာ၏ အမရကောသ အဘိဓာန်ကို အများဆုံးမှီးယူ ပြုစုထားသည့်အပြင် ပါဠိနှင့်နှိုင်းနှိုင်းသည့် သက္ကတဝေါဟာရပုဒ်များကိုပါ ထည့်သွင်း စီစဉ်ထားသောကြောင့် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အကြင်ပုဒ်သည် အဘိဓာနပုဒ်ပိကာ၌ ပါ၏။ ထိုပုဒ်သည် ပိဋကလာ ဝေါဟာရပုဒ်စစ်စစ်ကိုသာ ပြသော ဤတိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်၌ ပါကောင်းမှ ပါနေမည်။ မည်သို့ဆိုစေ— ဤအဘိဓာန်ကြီး သည် ကျယ်ပြောနက်ရှိုင်းသော ပါဠိအဏ္ဏဝါကို ကူးဖြတ်ရာ၌ လျင်မြန်စိတ်ချရသော ခေတ်မီသင်္ဘောကြီးပင် ဖြစ်လေသည်။

ရေငုပ်ကိရိယာ ဤကျမ်းစာ

ဤမျှသာ မကသေး၊ ရေပင်လယ်သမုဒြာကြီးအတွင်း၌ နစ်မြုပ်တည်ရှိနေသည့် ပုလဲ၊ ပတ္တမြား၊ ကျောက်သံများကို ရေငုပ်ကိရိယာမပါ ဗလာသက်သက် ငုပ်လျက်ရယူခြင်းငှါ လွန်စွာခဲယဉ်းရာသက်သို့ နည်းပင်လယ် ပိဋကအဏ္ဏဝါအတွင်း ကိန်းဝပ်တည်ရှိနေသည့် သိမှတ်ဖွယ်အဖြာဖြာ လောကီလောကုတ္တရာ ဓမ္မရတနာများကို လိုရာလိုရာဖွေရှာရှုကြည့် သိရှိရယူနိုင်ခြင်းငှါ အလွန်အလွန်ပင် ခဲယဉ်းလှပေသည်။ ပမာဆိုသော်— စ-ဝဂ် အဘိဓာန်ဝင် ပုဒ်များထည်းမှ ကြိယာပုဒ်တခု ဦးစီးလျက် အခြားတနေရာ၌ သုံးနှုန်း ဟောပြုခြင်းမရှိ၊ တကျမ်းတဖွဲ့ တသုတ်တနေရာတည်း၌သာ ဟောပြထားသည့် ‘အသမ္ဘိန္ဒ’ ပုဒ်ဝါကျ တခုကို ထုတ်နုတ်ဖော်ပြပါဆိုလျှင် ဖွေရှာကြည့်ရှု သတိပြုထားသည့် ပညာရှင်မှတ်ပါး အခြားပုဂ္ဂိုလ်များ ရုတ်တရက် ရှောင်တခင် ဉာဏ်ယဉ်ကာ ဖော်ပြနိုင်ဖို့အရေး များစွာဝန်လေးဖွယ်ရာရှိပေသည်။ သို့ရာတွင် ဤတိပိဋကပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးမှ ‘အသမ္ဘိန္ဒပဒ’ ပုဒ်ကို ထုတ်နုတ်ကြည့်ရှုလျှင် အလွန်ပင် လွယ်ကူလှပေသည်။

ထို့ပြင် “ ဘဂဝါ အာကာသေ ပါဏိ* စာလေသိ=ဘုရားရှင်သည် ကောင်းကင်၌ လက်တော်ကို လှုပ်ရမ်းပြီ” ဟူသော ပုဒ်ဝါကျသည် မည်သည့်နိကာယ် မည်သည့်သုတ်တွင် ပါရှိ၍ မည်သို့သောဂုဏ်ထူး ဝိသေသနှင့် ပြည့်စုံပါသနည်းဟု မေးမြန်းလာလျှင်လည်း ဤ စ-ဝဂ်အဘိဓာန်ကြီးမှ ‘စာလေသိ’ ကြိယာပုဒ်ကို ထုတ်နုတ်ကြည့်ရှုလျှင် မဖင်မနွေး အဖြေပေးနိုင်ပေလိမ့်မည်။ ထို့ကြောင့် ဤ တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးများသည် နည်းပင်လယ် ပိဋကအဏ္ဏဝါအတွင်းမှ ဓမ္မရတနာ အဖြာဖြာ တို့ကို ဖွေရှာထုတ်နုတ် ငုပ်ယူရာတွင် ရေငုပ်ကိရိယာအလား လွန်စွာကျေးဇူးများသည့် အမှာအထား အဆုံးအဖြတ်နှင့် အညွှန်းစသည်များလည်း ပါဝင်ပေသည်။

စာတတ်ကို စာမှတ် မဖျက်နိုင်

သဒ္ဒါနည်း၊ ဆန်းနည်း၊ နေတ္တိနည်း၊ အလင်္ကာနည်းစသည်တို့ဖြင့် သိပ်သည်းကျစ်လျစ် ဆစ်မြစ် မကျန် ဝေဖန်ပိုင်းခြား ရင်းဖျားတူလှည့် ပိဋကတ်ကို ကြည့်ရှုပို့ချနိုင်သူကို ‘ကျမ်းတတ်ခေါင်ထိ ကဝိ သူမုန် ပညာဝန်’ ဟု ခေါ်ရိုးပြုကြသည်။ ယင်းသို့သော ပညာဝန်အမော် ပုဂ္ဂိုလ်ကျော်ကို တလုံးတပါး တဂါထာမျှကို သိသူ ပုဂ္ဂိုလ်တဦးဦးက သူသိထားသည့် အကြောင်းအရာကို ဟုတ်၊ မဟုတ်၊ မှန်၊ မမှန် ဝေဖန်စေလို၍ဖြစ်စေ၊ အကဲစမ်းသည့်အနေမျိုးဖြင့်ဖြစ်စေ စုံစမ်းမေးမြန်းလာလျှင် မေးမြန်းတိုင်း ဖြေ ဆိုနိုင်မည်မဟုတ်ပေ။ အကြောင်းကား - မေးမြန်းတိုင်း ဖြေဆိုမှုသည် ‘အမေးနွားကျောင်းသား အဖြေ ဘုရားလောင်း’ ဟူသော ထုံးဟောင်းစကားနှင့်အညီ ‘မေးသမျှဖြေမည်’ ဟု အတည်အမှန် ဝန်ခံရဲသော ကိစ္စမှာ သဗ္ဗညုအလောင်းတော်များနှင့် သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်တို့၏ အရာသာဖြစ်သောကြောင့်တည်း။

ယင်းသို့ အဖြေမပေးနိုင်လျှင်ပင် ထိုသည့် ကျမ်းတတ်ခေါင်ထိ ကဝိသူမုန် ပညာဝန်ကို ပညာရှိ ယောင် ဟန်ဆောင်အန်တုသည့် ‘ပဏ္ဍိတမာနီ’ ပုဂ္ဂိုလ်စုသည် အမြင်မှိန်မှေး အထင်သေး၍ သွားပေ တော့မည်။ ထို့ကြောင့် ရှေးသူဟောင်းတို့က ‘စာတတ်ကို စာမှတ်ဖျက်သည်’ ဟု ဆိုရိုးပြုခဲ့ကြပေသည်။ သို့ပင်ဖြစ်စေကာ ယခုအခါဝယ် ဤတိပိဋကပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးများကို အတွဲစုံအောင် ယူ ဆောင်သိမ်းပိုက် လက်၌ထားရှိသူကား လိုရာလိုရာ လျင်စွာဖွေရှာ အဖြေပေးနိုင်မည်ဖြစ်သောကြောင့် ‘စာတတ်ကို စာမှတ် မဖျက်နိုင်’ ဟု ခိုင်မာသော ဆန့်ကျင်ဖက်အဆို ပြုလိုပေသည်။

ကျမ်းသိထက် ကျမ်းညို့ ခက်သည်

ဝိနည်းအဆုံးအဖြတ်၌ လိမ်မာကျမ်းကျင်လိုသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ‘စတုဗ္ဗိမ ဝိနယ’ခေါ်ဝိနည်း ၄-မျိုးကို တတ်သိနိုင်နင်းရပေသည်။ ဘုရားဟောဖော် ဝိနည်းပါဠိတော်ဟူသော ‘သုတ္တ’၊ မဟာပဒေသ ၄-ပါးဟူသော ‘သုတ္တာနုလောမ’၊ သံဂါယနာတင် ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့ ထားတော်မူခဲ့သော ပါဠိတော်မှ အလွတ်ဖြစ်သည့် ‘ပါဠိဝိနိမုတ္တ’အဆုံးအဖြတ်ဟူသော ‘အာစရိယဝါဒ’၊ ဖော်ပြပြီး သုံးမျိုးကိုလွတ်၍ ယင်းတို့မှ နည်းယူမှု ‘နယဂါဟ’ ပြုကာ ဝိနည်းဆုံးဖြတ်သူ၏ ဉာဏ်တွင်ထင်လာသည့်အတိုင်း ပြောဆို ဆုံးဖြတ်မှုနှင့် သုတ်၊ ဝိနည်း၊ အဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာကျမ်းတို့၌လာသော ထိုထိုမထေရ်မြတ်တို့၏ အယူအဆ ‘ထေရဝါဒ’ဟူသော ‘အတ္တနောမတိ’တို့ဖြစ်သည်။

ဝိနည်းနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် အဓိကရုဏ်းမှု တခုခုပေါ်ပေါက်လာလျှင် ဝိနည်းဓိရ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ဖော်ပြပါ ဝိနည်း ၄-မျိုးကို သုံးသပ်ဆင်ခြင်၍ အမှုရှင်တို့ကျေအေးအောင် အဆုံးအဖြတ်ပေးတော်မူကြ ရသည်။ ယင်း ၄-မျိုးတို့တွင် ‘သုတ္တ’သည် အားအကောင်းဆုံး အမှန်ကန်ဆုံးသော အကိုးသာဓက ဖြစ်၍ ‘အတ္တနောမတိ’သည် အားအနည်းဆုံးသော အကိုးသာဓကဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ‘အတ္တနောမတိ’စသော နောက်နောက်ဝိနည်းကို ‘အာစရိယဝါဒ’စသော ရှေးရှေးဝိနည်း၌ ချသွင်းဆင်ခြင်ရ ပေသည်။

ချသွင်းဆင်ခြင်၍ ဆုံးဖြတ်မှုအစဉ်အလာကို အနည်းငယ်တင်ပြရလျှင်— သီဟိုဠ်ကျွန်း အရှင် ဥပတိဿမထေရ်သည် ဝိနည်းပိဋကကို တဆဲ့ရှစ်ခေါက် ပေါက်မြှောက်အောင် သင်ယူသည့် အရှင်မဟာ ပဒုမထေရ်အမှူးရှိသော တပည့်ငါးရာတို့အား ပဌမပါရာဇိကသိက္ခာပုဒ်ကို ပို့ချတော်မူရာ ‘ခွေး၊ မြေ ခွေးတို့ အများအပြား ‘ယေဘုယျ’အားဖြင့် မခဲစားအပ်သေးသော လူသေ၏ ကျင်ကြီးပေါက် ကျင်ငယ် ပေါက် ပါးစပ်ပေါက်တို့တွင် တခုခု၌ မေထုန်မှုပြုသော ရဟန်းအား ပါရာဇိကအာပတ်သင့်၍၊ အများ အပြား ခဲစားအပ်ပြီးသော ဖော်ပြပါ မဂ်ပေါက်တို့၌ မေထုန်မှုပြုသော ရဟန်းအား ထုလွှစဉ်း အာပတ် သင့်သည်”ဟူသော နေရာသို့အရောက်တွင် တပည့်ငါးရာတို့က “အရှင်ဘုရား အကယ်၍ ခွေး၊ မြေခွေး တို့က မဂ်ပေါက်ကို ထက်ဝက်မျှ ခဲစားထားပါလျှင် မည်သို့ဆုံးဖြတ်ရပါမည်နည်း”ဟု မေးမြန်းကြသည်။ ထိုအခါ အရှင်ဥပတိဿမထေရ်က “ငါ့ရှင်တို့ ဘုရားရှင်တို့မည်သည် ပါရာဇိကအာပတ် ပညတ်ရာတွင် အကြွင်းမထားပဲ အလုံးစုံသိမ်းခြုံ၍ ပညတ်တော်မူကြသည်။ ဤသိက္ခာပုဒ်လည်း လောက၌ အပြစ်ရှိ သော ‘လောကဝဇ္ဇ’သိက္ခာပုဒ်သာဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ထက်ဝက်ခဲစားအပ်ပြီး မဂ်ပေါက်၌ ပါရာဇိက လောက်လျှင် ဘုရားရှင်သည် ‘ပါရာဇိက’ဟူ၍သာ ပညတ်ရာသည်။ (ယခုသော် မပညတ်ခဲ့၊ ထို့ကြောင့်) ဤအရာ၌ ပါရာဇိကအရိပ်မထင်၊ ထုလွှစဉ်းအာပတ်သာသင့်သည်”ဟု အဆုံးအဖြတ်ပေးတော်မူသည်။

ထို့ပြင် ‘သမန္တပါသာဒိကာ’ခေါ် ဝိနည်း အဋ္ဌကထာသစ်ကို ပြုစုတော်မူသည့် အရှင်မဟာဗုဒ္ဓ- ဘောသထေရ်သည်လည်း ရှေးဆရာတို့အယူအဆ မတူမျှသည့် နေရာများ၌ ကျမ်းညို့ဆုံးဖြတ်တော်မူ ခဲ့သည်။ ဒုတိယပါရာဇိကသိက္ခာပုဒ် ဘူမဋ္ဌကထာ၌ “ထက်ဝက်မျှ ဆီရှိသော ဆီအိုးအတွင်းမှ ဆီကိုထုတ် နုတ်ခိုးယူရာတွင် ဆီအိုးတခုလုံးသည် ဆီ၏တည်ရာဖြစ်သောကြောင့် ခွက်ဖြင့်ဆီအိုးကို ပွတ်တိုက်ထိစပ်၍ ခိုးသောရဟန်းအား ဆီအိုး၏နှုတ်ခမ်းရေးကို မလွန်မီ ထုလွှစဉ်းအာပတ်သင့်၍ နှုတ်ခမ်းရေးကို လွန်မှ ပါရာဇိက အာပတ်သင့်သည်”ဟု သင်္ခေပအဋ္ဌကထာ၊ မဟာပစ္စရိအဋ္ဌကထာတို့က အဆိုပြုကြသည်။ မဟာအဋ္ဌကထာကား “ဆီ၏ ပဌမတည်ရာသည်သာ တည်ရာ ‘ဌာန’ဖြစ်၍ ဆီအိုးတခုလုံးသည် တည်ရာ ပဟုတ်သောကြောင့် နှုတ်ခမ်းရေးကို မလွန်စေကာမူ ဆီ၏ပဌမတည်နေရာမှ ရွှေ့ရှားလွန်မြောက်သွား

၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅-၆။ ဝိသင်္ဂဟ။၃၊၁၉၊၂၃၀။ ၂။ ဝိ၊၁၊၃၆။ ၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀-၉။

လျှင်ပင် ပါရာဇိကအာပတ်သင့်သည်”ဟု အဆိုပြုသည်။ ဤအရာဝယ် “သင်္ခေပအဋ္ဌကထာတို့၏ဝါဒသည် ‘အလေးနှင့်အပေါ့တိုင် အလေး၌သာ တည်ရမည်’ဟူသော ဝိနည်းဖြတ်ထုံးနှင့် ဆန့်ကျင်သည့် ပြင် ‘ဆီအိုးအပြင်သို့ ခွက်မရောက်စေကာ ခွက်ယည်းသို့ ဆီရောက်၍ အိုးတွင်းရှိဆီနှင့် ခွက်တွင်းရှိဆီ တို့တခြားစီဖြစ်သွားလျှင်ပင် ပါရာဇိကအာပတ်သင့်သည်’ ဟူသော ပါဠိတော်နှင့်လည်း ဆန့်ကျင်သည်။ ထို့ကြောင့် သင်္ခေပအဋ္ဌကထာတို့၏ဝါဒသည် မသင့်၊ မဟာအဋ္ဌကထာ၏ဝါဒသာ သင့်မြတ်သည်”ဟု ရှင်မဟာဗုဒ္ဓဘောသက ဆုံးဖြတ်တော်မူသည်။^၂

ဤသို့စသည်ဖြင့် ရှေးအဋ္ဌကထာကြီးများ အဆိုအမိန့်ကဲ့ပြားရာ၌၎င်း၊ ကျမ်းတတ်အမော် မထေရ်ကျော်တို့ အယူအဆ မတူမျှရာ၌၎င်း အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဘောသမထေရ်သည် ပါဠိကို အဋ္ဌကထာ၊ အဋ္ဌကထာကို ပါဠိဖြင့် အဖန်ဖန် တိုက်ဆိုင်ရှုကြည့်၍ ကျမ်းညှိဆုံးဖြတ်တော်မူခဲ့သည်။ နောက်နှောင်းပေါ်ဋီကာ၊ အနု၊ မဓု၊ လက်သန်း အဖွင့်ကျမ်းများသည်လည်း အချို့အရာဝယ် ဉာဏ်စွမ်းအလျောက် ချင့်ထောက်ကာ ကျမ်းညှိဆုံးဖြတ်တော်မူကြသည်။ ယင်းသို့ကျမ်းချင်းညှိကာ ထောက်ချင့်ဆုံးဖြတ်မှုသည် ကား တကျမ်းတဖွဲ့တတ်မြောက်သူတို့၏ အရာမဟုတ်ပေ။ ကျမ်းပေါင်းစုံ တတ်မြောက်ကျမ်းကျင့်၍ သတိသမ္ပဇ်ကောင်းသူတို့၏ အရာသာဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ရှေးပညာရှိတို့က ‘ကျမ်းသိထက် ကျမ်းညှိခက်’ဟု ဆိုရိုးပြုခဲ့ကြသည်မဟုတ်လော၊ သို့ပင်ဖြစ်စေကာ ယခုအခါဝယ် တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်ကြီးများ ပေါ်ပေါက်လာသဖြင့် ‘ကျမ်းသိအတွက် ကျမ်းညှိမခက်ပြီ’ဟု ပီပီနှင့် မြည်မြည်ဆိုက လွန်အံ့မထင်ပေ။

ကျမ်းညှိပညာရှင် ရှင်းပြပါဦးမည်။ ဤ တိပိဋက-ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန် ကျမ်းကြီးများသည် ပုဒ်တပုဒ်၏ တွေ့ရှိနိုင်သော နေရာဌာနကို ညွှန်ပြရာတွင် တကျမ်းတဖွဲ့ တသုတ်တနေရာတည်းကိုသာ ညွှန်ပြထားသည်မဟုတ်။ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ၊ အနု၊ မဓု၊ လက်သန်း အဖွင့်ကျမ်းများနှင့်တကွ ပိဋကသုံးပုံ အလုံးစုံဝယ် တွေ့ရှိနိုင်သောနေရာအားလုံးကို ညွှန်ပြထားပေသည်။ ထို့ကြောင့် စာရှုသူပညာရှင်တို့သည် အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးများက ညွှန်ပြထားသည့် ပုဒ်ညွှန်းကျမ်းများကို သေချာစေ့ငု အဖန်ဖန် ဆင်ခြင်ကြည့်ရှုလျှင် ‘ကျမ်းသိပညာရှင်’အဆင့်မှ ‘ကျမ်းညှိပညာရှင်’အဆင့်သို့ မြင့်တက်လာမည်မှာ အမှန်ပင်ဖြစ်ပေသည်။

မြင့်တက်လာသည့် ကျမ်းညှိပညာရှင်တို့ ဆင်ခြင်သုံးသပ်ရန် အကြောင်းအရာတရပ်မှာ ဝါကျွတ်ရက်နှင့် စပ်သည့်အကြောင်းတရပ်ပင် ဖြစ်သည်။ ဝါကပ်ဆိုပြီးသော ရဟန်းတော်တို့ ဝါကျွတ်ရက်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဋီကာဆရာတို့ အယူအဆ မတူမျှကြပေ။ ဝဇီရဗုဒ္ဓိနှင့် သာရတ္ထဒီပနီဋီကာဆရာတို့က ‘သီတင်းကျွတ်လပြည့် တန်ဆောင်မုန်းလပြည့် ဥပုသ်နေ့တို့မှာပင် ဝါကျွတ်ပြီဖြစ်၍ အရပ်တပါးသို့ သွားကောင်းပြီ’ဟု မိန့်ဆိုကြသည်။ ဝိမတိဝိနောဒနီဋီကာဆရာက ‘မော်ပြပါ လပြည့်နေ့တို့၌ ဝါမကျွတ်သေး၊ ထိုနေ့များတွင် အရပ်တပါးသို့ ဖဲသွားက ဝါကျိုးပျက်၍ ဒုက္ကဋ်အာပတ်သင့်သည်။ လပြည့်ကျော် တရက်နေ့ရောက်မှသာလျှင် စင်စစ် ဝါကျွတ်သည်’ဟု အခိုင်အမာ ဆုံးဖြတ်တော်မူသည်။ ထိုဋီကာဆရာတို့ အထောက်အထားပြု၍ ဆုံးဖြတ်မှု အပြည့်အစုံကို ‘ဆိန္ဒဝဿ’ပုဒ်၌ ကျမ်းညှိပညာရှင်တို့ ဆင်ခြင်သုံးသပ်နိုင်ပေသည်။

ထို့ပြင် ရဟန်းတော်များသည် ဝါတွင်းသုံးလအတွင်း၌ အရပ်တပါးသို့ ညဉ့်အိပ်ဉာဉ်နေသွားလိုက ‘အန္တောသတ္တာဂေ ပဋိနိဝတ္တေဿမိ = ၇.ရက်အတွင်း ပြန်လာပါအံ့’ဟု ဝါပန်မှု

ပြု၍သွားလျှင် ဝိနည်းစည်းကမ်းအရ အပ်, မအပ်နှင့် ယင်းသို့ ဝါပန်မှုမျိုး ကျမ်းကြီးကျမ်းခိုင် တို့၌ လာ, မလာ ရှေးဆရာတို့ ကျမ်းညှိသုံးသပ်၍ ဆုံးဖြတ်ထားသည်ကိုလည်း ဖော်ပြပါ 'ဆိန္ဒဝဿ' ပုဒ်မှာပင် သင့်, မသင့် နှိုင်းချင့်ဝေဖန်နိုင်ပေသည်။

မြင့်မြတ်သောသူ လူတော်လူကောင်း

လူနှင့် တိရစ္ဆာန်တို့သည် သက်ရှိသတ္တဝါများအဖြစ်ဖြင့် တူညီကြသည်။ သို့ရာတွင် ခန္ဓာကိုယ် ပွဲစည်းမှုအခြင်းအရာစသော သဘောလက္ခဏာအားဖြင့်ကား များစွာကွဲပြား ခြားနားကြလေသည်။ ယင်းသို့ ကွဲပြားခြားနားခြင်း၏ အကြောင်းအင်္ဂါများတွင် အသိဉာဏ်ရှိမှုနှင့် မရှိမှုသည် ပဓာနအကျ ဆုံးသော အကြောင်းဖြစ်သည်။ တိရစ္ဆာန်တို့သည် အိပ်မှု, စားမှု, ကာမဂုဏ်ခံစားမှုလောက် ကိုသာသိ၍ ကြောင်းကျိုးဆင်ခြင်မှု, ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့မှုတို့ကိုကား တတ်သိလိမ့်မာခြင်းမရှိချေ။ လူတို့ ကား မိဖ ဆရာစသည်တို့၏ သွန်သင်ပြသမှု စာပေကျမ်းဂန် သင်အံ့ကြည့်ရှုမှုစသည်တို့ကြောင့် ကြောင်း ကျိုးဆင်ခြင်ကာ လိမ်မာယဉ်ကျေးကြလေသည်။ သို့သော် ကိုယ်ကျင့်တရားပျက်ပြားလျက် လိမ်မာယဉ် ကျေးမှုမရှိသော လူများလည်း ရှိကြပေသည်။ ယင်းသို့သော လူမျိုးကို 'နွားနှင့်တူသောလူ လူနွား' ဟု နှိုက်ဆရာတို့က ဆိုကြသည်။

လူကိုအကျဉ်းချုပ်၍ သရုပ်ဆိုရသော်— (၁) ငရဲသားနှင့်တူသူ 'မနုဿနေရယိက'လူ၊ (၂) ပြိတ္တာနှင့်တူသူ 'မနုဿပေတ'လူ၊ (၃) တိရစ္ဆာန်နှင့်တူသူ 'မနုဿတိရစ္ဆာန'လူ၊ (၄) မှန်ကန်တည့် မတ် မြင့်မြတ်သောသူ 'ပရမတ္ထမနုဿ'လူ ဟူ၍ ၄-မျိုးရှိသည်။

ယင်းတို့တွင် အချို့သောလူတို့သည် အသိဉာဏ်ရှိသူ လူအမျိုးဇာတ်တွင် ပါဝင်ဖြစ်လာရသော် လည်း ကောင်းမှု မကောင်းမှုတို့၏ အကျိုးအပြစ်ကို စိစစ်ဝေဖန်တတ်မှုမရှိသဖြင့် သတ်ဖြတ်ညှဉ်းဆဲ ခြင်း, လုယက်တိုက်ခိုက်ခြင်းစသော မကောင်းမှုဒုစရိုက်များကို ပြုလုပ်ကျူးလွန်ကြကာ ထိတ်ထောင် နှောင်အိမ်အတွင်း၌ အကျဉ်းချခံရခြင်း, ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရခြင်းစသော ပြစ်မှုဒုက္ခများကို ခံစားနေ ကြရလေသည်။ ယင်းသို့သော လူမျိုးကို ငရဲသားနှင့်တူသူ 'မနုဿနေရယိက'လူငရဲသားဟု ခေါ်ဝေါ် ကြသည်။

အချို့သောလူတို့ကား အသိဉာဏ်ပညာနည်းပါးပြီး မေ့မေ့လျော့လျော့ အမှတ်မဲ့ နေထိုင်ကြ သောကြောင့်ယခုမျက်မှောက်ဘဝဝယ် မဲ့မဲ့တေတေ အခြေမလှ အငတ်ဘေးဆိုက်ရောက်လျက် မနကြရ သည်။ ယင်းသို့သောလူမျိုးကို ပြိတ္တာနှင့်တူသူ 'မနုဿပေတ' လူပြိတ္တာဟု ကမည်းထိုးကြသည်။

'ပညာမရှိ သူ၏ဝန်ထမ်း' ဟူသည့်အတိုင်း အသိဉာဏ်ခေါင်းပါး၍ စီးပွားဟုတ်သည် မဟုတ်သည် ကိုမျှ ဝေဖန်ပိုင်းခြား နားလည်မှုမရှိပဲ သူတပါးကို မှီခိုစားသောက်နေထိုင်ကြသော လူတို့ကို တိရစ္ဆာန် နှင့်တူသူ 'မနုဿတိရစ္ဆာန' လူတိရစ္ဆာန်ဟု ကင်ပွန်းတပ်ကြသည်။

အကျိုးစီးပွားဟုတ်သည်, မဟုတ်သည်ကို လိမ်မာနားလည်ပြီးလျှင် မကောင်းသောအမှုကို ရှောင် ကြဉ်၍ ကောင်းသောအမှုကို ထာဝစဉ်ပြုလုပ်နေသော လူတော်လူကောင်းများကို မှန်ကန်တည့်မတ် မြင့်မြတ်သောသူ 'ပရမတ္ထမနုဿ' လူဟု ပညတ်ကြသည်။

လမ်းညွှန်စာပေနှင့် အဘိဓာန်

လူ့ရေးသား လူ့ပြိတ္တာ လူ့တိရစ္ဆာန်တို့သာ ပေါများနေသော တိုင်းပြည်တပြည် မြို့ရွာတခုသည် မည်မျှပင် စည်ပင်တိုးတက်အောင် တည်ထောင်နေစေကာမူ အဖက်ဖက်က ယိုယွင်းပျက်စီးနေသော အသွင်ကိုသာ ဆောင်လျက်ရှိပေမည်။ အမှန်စင်စစ် စည်ပင်တိုးတက်သော တိုင်းပြည်တပြည် မြို့ရွာတခု ဖြစ်အောင် တည်ထောင်ရာ၌ကား တော်လည်းတော်၍ ကောင်းလည်းကောင်းသော လူတော်လူကောင်း တို့ ပေါများမှသာ ဖြစ်နိုင်ပေမည်။ လူတော်လူကောင်းတို့ပေါများရန် လူ့သဘာဝစရိုက်ဆိုးများကို ဖယ်ရှား၍ စရိုက်ကောင်းများကို ဖော်ဆောင်ပေးနိုင်မည့် လမ်းညွှန်စာပေတရပ်သည် ရှိအပ်ရှိသင့်ပေသည်။ ယင်း စာပေ တရပ်ဟူသည်လည်း ဗုဒ္ဓ၏ ပိဋကစာပေထက် သာလွန်ညွှန်ပြနိုင်သော စာပေတရပ်သည် ရှိကောင်းအံ့မထင်ပေ။

ပိဋကစာပေကို အခြေမှစ၍ မတွေ့မဝေသိရန် ‘ပိဋကပါဠိစု’ကို ‘မြန်မာမှု’ ပြုထားသည့် ‘တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်း’ မျိုးသည် မရှိလျှင် မဖြစ်သော ကျမ်းစာတစောင်ဖြစ်သည်ကို စာပေပညာရှင်တိုင်း သိပြီးဖြစ်ကြပေသည်။ မှန်ပေသည်။ ပိဋကလာ ပါဠိပုဒ်တပုဒ်ကို တွေ့မြင်၍ မိမိ၏အသိဉာဏ်တွင် အနက်မှန်မထင်လာလျှင် တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်ကိုသာ တွင်တွင်လှန်၍ ရှာကြံကြည့်ရှုရပေမည်။ ပါဠိပုဒ်တပုဒ်၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်သည် မိမိတို့ မြန်မာဘာသာ ဝေါဟာရဖြင့် မည်သို့ ခေါ်ဝေါ်သည်ကို တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်က ပြည့်စုံထားပေသည်။ ထို့ပြင် မိမိတို့ မြန်မာဘာသာ ဝေါဟာရတခုကို ပါဠိလို မည်သို့ ခေါ်ဝေါ်သည်ကိုလည်း တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်ကပင် အပြန်အလှန်သိနိုင်သောနည်းအရ ပြည့်စုံပြီးဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် တိပိဋက-ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်သည် ပါဠိကိုမြန်မာလို သိရှိရေး၌သာ ကျေးဇူးများသည်မဟုတ်၊ မြန်မာကို ပါဠိလိုသိရှိရေး၌လည်း ကျေးဇူးများလှပေသည်။ ယင်းသည့် ကျေးဇူးများပုံကို ကုန်ကုန်မြင်၍ ထင်ထင်သိလေသော မြန်မာစာပေရှင်ကဝိလက္ခဏဆရာက—

“စ-ကား ကိုးတန်၊ ဟိ-ဆယ်ပြန်၊ ဟောဟန်အရာရာ”။
အနက်မသန်၊ အဘိဓာန်၊ မကျန်ရအောင်ရှာ””ဟူ၍၎င်း၊

စွယ်စုံကျော်ထင်ဆရာက—
“ကျမ်းအဘိဓာန်၊ အနက်သန်၊ ‘ဆန်’ သဒ္ဒါနက်မည်မျှနည်း”၊
‘ကညာ’၌ တည်၊ ‘က’ကြီးသည်၊ မည် (သည့်) အနက်ကိုဟောသနည်း””ဟူ၍၎င်း၊
ပါဠိပုဒ်တပုဒ်ကို မိမိတို့ မြန်မာဘာသာဖြင့် အနက်သန်၊ မသန် မြန်မာဟန်ဝေါဟာရတခုကို ပါဠိလို သိ၊ မသိ ရိပ်စားမိကြစေရန် အထက်ပါလင်္ကာများက သတိပေးတိုက်တွန်းခဲ့ပေသည်။

လောက၊ ဓမ္မ၊ ရာဇဝံစွာ အမြာဖြာ

‘ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်’ ဟူသော အမည်နာမ၏ရှေ့က ‘တိပိဋက’ဟူသော ဂုဏ်ဝိသေသဖြင့် ခန့်ညားလှသော ဤ ‘တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်’ကြီးများသည် ပါဠိတချက်၏ အနက်ကို

သာ ပြက်ပြက်ထင်ထင် ကုန်စင်အောင် သိမြင်နိုင်ရန် ကျေဇူးများသည်မဟုတ်ပေ။ လောက၊ ဓမ္မ၊ ရာဇဟူသော ကျင့်ဝတ်သုံးမျိုး၊ အကြောင်းသုံးသွယ်၊ အရေသုံးပါးကိုလည်း နေထုံးတကျ အငါးဝစွာ သိမြင်နိုင်ရန်လည်း ကျေးဇူးများလှပေသည်။ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် ဘုရားဖြစ်တော်မူသည်မှစ၍ နောက်ဆုံးပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူသည်အထိ ၄၅-ဝါပတ်လုံး တရားတော်များကို ဟောကြားခဲ့ရာ လောက၊ ဓမ္မ၊ ရာဇဟူသော ကျင့်ဝတ်သုံးမျိုးလုံးပင် စုံလင်စွာ ပါဝင်ပေသည်။ ပိဋကတောင်းကို ဝဲ့စောင်းသွန်မှောက်၍ ‘ကောက်သင်းကောက်မကျန်’ ပါဠိပုဒ်မန်သမျှကို ရှာ၍ ဖွေ၍ စု၍ စည်း၍ စီ၍ စဉ်၍ ရေးသားထားသော ဤတိပိဋကပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်ကြီးများတွင် လောက၊ ဓမ္မ၊ ရာဇကြောင်းနွယ် ပါဠိပုဒ်များကို တစုတရုံးတည်း သိကုံးရုံးစု ထားသည့် ပုလဲလုံးများသဖွယ် အတင်အတယ်တွေ့ရှိရပေမည်။ ထိုပါဠိပုဒ်များကို အနက်မြန်မာ ပြန်ဆိုရေးသားရာ၌ ပါဠိပုဒ်၏ မြန်မာနက်သက်သက်ကိုသာ ပြန်ဆို ရေးသားထားသည်လည်း ရှိသည်။ မြန်မာနက်သက်သက်ကိုသာမက လောက၊ ဓမ္မ၊ ရာဇကြောင်းအလိုက် ထိုက်သလို မှတ်သားဖွယ်ရာများပါ အကျယ်ရေးသားထားသည်လည်းရှိသည်။ မှတ်သားဖွယ်အကြောင်းသုံးသွယ်ကို စာပြုသူများက အကျယ်ရေးသားမထားစေကာမူ ထိုပါဠိပုဒ်များ၏ တည်ရှိရာကျမ်းညွှန်းဂဏန်းများ ပါရှိပြီးဖြစ်သဖြင့် စာရှုသူပညာရှင်များကိုယ်တိုင် ဆိုင်ရာကျမ်းဂန်ကိုလှန်၍ အလွယ်တကူ ရှာကြံကြည့်ရှု ယူနိုင်ပေသည်။ ယင်းသို့ ဆိုင်ရာကျမ်းဂန်ကို လှန်၍ ရှာကြံကြည့်ယူနိုင်ရန် လွယ်ကူခြင်းသည်လည်း ဤတိပိဋကပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်ကြီးများ၏ ဝင်းဝင်းသစ်သော ဂုဏ်ရည်သေတ္တာ အနှစ်တခု ဖြစ်ပေသည်။

လောကဝတ် လူမှုဆက်ဆံရေး

ဤ (စ-ဝဂ်) တိပိဋက-ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်တွင် ပါဝင်သည့် လောက၊ ဓမ္မ၊ ရာဇကြောင်းနွယ်ပုဒ်များမှ မှတ်သားဖွယ်လောက၊ ဓမ္မ၊ ရာဇကြောင်းများကို အနည်းငယ် ရေးသားတင်ပြ လိုပေသည်။

‘လောကကြောင်း’ ဟူသည် လူတို့အကြောင်း လူတို့အရေး လူမှုရေးပင်ဖြစ်သည်။ လူတို့အရေး လူမှုရေးကား ပြုလုပ်ဖွယ်၊ ဆောင်ရွက်ဖွယ်၊ မှတ်သားဖွယ်၊ လေ့လာဖွယ်၊ လိုက်နာဖွယ်၊ ကြားနာဖွယ် တွေးခေါ်ဖွယ်၊ မြော်မြင်ဖွယ်၊ ဆင်ခြင်ဖွယ်၊ သင်ယူဖွယ်စသည်တို့ဖြင့် ကျယ်ဝန်းများပြားလှပေသည်။ ဤလောက၌ ပြည်သူနှင့် အစိုးရ၊ မိဘနှင့်သား၊ မယားနှင့်လင်၊ အရှင်နှင့်ကျွန်၊ ထေရ်မွန်နှင့်ဒါယကာ၊ ဆရာနှင့်တပည့်၊ တည်မတ်သော မိတ်ဆွေအပေါင်းအသင်းစသူတို့ အချင်းချင်း အပြန်အလှန် ကူညီပံ့ပိုးထောက် ချီးမြှောက်ပေးကမ်းရမည့် ဝတ်တရားများသည်လည်း လူတို့ပြုလုပ်ကျင့်ဆောင်ရမည့် လူမှုရေးကျင့်စဉ် ဝတ်တရားများပင် ဖြစ်ချေသည်။ ယင်းလူမှုရေးကျင့်စဉ်ဝတ်တရားများသည် လှည်းဘီးပြင်က နားစောင့်ချသကဲ့သို့ လူ့လောကကြီးတခုလုံးကို တိမ်းယိမ်းချွတ်ယွင်း မသွားရအောင် ထိန်းချုပ်ထားသည့် အထိန်းအချုပ်များ ဖြစ်ပေသည်။ ဤလောကရှိ လူတို့သည်အချင်းချင်းကူညီပံ့ပိုးထောက် ချီးမြှောက်ပေးကမ်းရမည့် လူမှုရေးကျင့်စဉ် ဝတ်တရားများကို လိုက်နာကျင့်ဆောင်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်လေသောအခါ ပြည်သူနှင့်အစိုးရ၊ မိဘနှင့်သား၊ မယားနှင့်လင်၊ အရှင်နှင့်ကျွန်၊ ထေရ်မွန်နှင့်ဒါယကာ၊ ဆရာနှင့် တပည့်တို့ပင် ဖြစ်ကြစေကာ တဦးနှင့်တဦး တယောက်နှင့်တယောက် ရင်ချင်းအပ်၊ ကျောချင်းကပ်၊ လက်ချင်းယှက်၊ လည်ချင်းဖက် မပြုလုပ်နိုင်ကြတော့ပဲ အပေါက်အကြား အကွာအဟုတ်များ ရှိလာတတ်ပေသည်။ ယင်းသို့ ရှိလာသောအခါ လူတို့၏တိုးတက်မြင့်မား ကြိုးပမ်းချမ်းသာရေးများသည်

ရေနစ်ဆားကဲ့သို့ ပျက်ပြားရလေတော့သည်။ လူတို့၏တိုးတက်မြင့်မား ကြီးပွားချမ်းသာရေးများကို အချင်းချင်း ကျောချင်းကပ်၊ လက်ချင်းယှက်၍ ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ယင်း အပေါက်အကြား အကွာအဟုများကို ဖြည့်တင်းပိတ်ဆို့ ဖာထေးကြရပေမည်။ ဖြည့်တင်းပိတ်ဆို့ ဖာထေးစရာကား အကျဉ်းအားဖြင့် ‘ပစ္စည်းအာမိသ’နှင့် တရားဓမ္မ’ ဟူ၍ နှစ်မျိုးတည်းသာရှိလေသည်။ ဤနှစ်မျိုးတည်း သော ပစ္စည်းအာမိသ၊ တရားဓမ္မတို့ဖြင့် လူ့လောက၏ အပေါက်အကြား အကွာအဟုများကို ဖြည့်တင်း ပိတ်ဆို့ ဖာထေးနိုင်ကြ၍ လူမှုရေးကျင့်စဉ်စည်းကမ်းများ ထွန်းကားရှင်သန်နေလျှင် ဤလူ့ လောက ကြီးသည် ကြည်နူးသာယာဖွယ်ကောင်းသော လူ့ ဘောင်သစ်ကြီး ဖြစ်လာရမည်မှာ စိုးစဉ်းမျှ ယုံမှား သံသယဖြစ်ဖွယ်မရှိချေ။ ပစ္စည်းအာမိသ၊ တရားဓမ္မတို့ဖြင့် လူ့လောက၏ အပေါက်အကြား အကွာအဟု များကို ဖြည့်တင်းပိတ်ဆို့ ဖာထေးကြသည့် ‘ထုံးတမ်း၊ နည်းနာ’ များကိုကား ဤအဘိဓာန်၏ ကနဦး ဆုံးဖြစ်သည့် ‘ဆိဒ္ဓ’ပုဒ်တွင် တွေ့မြင်ဖတ်ရှုနိုင်ပေသည်။

ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့ လူ့ဓလေ့

အချို့အချို့သော အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်များသည် ခုံမင်မြတ်နိုးဖွယ်ကောင်းသော ရှေးရိုးစဉ်လာ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု လူ့အနှစ်သာရ လောကကြီးပွားကြောင်း ကောင်းမြတ်သော ဓလေ့ထုံးစံများကို သိ မြင်စေနိုင်ပါသည်။ ဇေဋ္ဌာပစာယန၊ ဇေဋ္ဌာပစာယနကမ္မ၊ ဇေဋ္ဌာပစာယနပုည-စသောပုဒ်များသည် ယင်းစကား၏ သာဓကများဖြစ်ကြသည်။

ဇေဋ္ဌာပစာယန=ကြီးမြတ်သူတို့အား-ရိုသေ-လေးစား-မြတ်နိုး-ပူဇော်-ခြင်း။

ဇေဋ္ဌာပစာယနကမ္မ=ကြီးမြတ်သူတို့အား-ရိုသေ-လေးစား-မြတ်နိုး-ပူဇော်-ခြင်း အမှု။

ဇေဋ္ဌာပစာယနပုည=ကြီးမြတ်သူတို့အား-ရိုသေ-လေးစား-မြတ်နိုး-ပူဇော်-ခြင်း

ကြောင့်ဖြစ်သော ကုသိုလ်-ဟူသော ပုဒ်စုစာသားများကိုတွေ့မြင် ဖတ်ရှုမိသောအခါ “အသက်အရွယ်၊ ဂုဏ်သိက္ခာအားဖြင့် ကြီးကုန်ကြီးကုန် မြတ်ကုန်မြတ်ကုန်သော အမိ၊ အဘ၊ အဘိုး၊ အဘွား၊ ဆရာသမားစသူတို့အား ရိုသေလေးစား မြတ်နိုးပူဇော်ခြင်းသည် လူတို့၏ ရှေးရိုး စဉ်လာ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု တခုဖြစ်သည်”ဟု သိမြင်လာရပေမည်။ ထိုရိုးရာယဉ်ကျေးမှုကို ရှေးရှေးသော ဘိုး၊ ဘေး၊ ဘီ၊ ဘင် အဆက်ဆက်တို့ တခုမင်မင် တနှစ်သက်သက်နှင့် မပျောက်ပျက်အောင် ထိန်းသိမ်း လာခဲ့ကြပေသည်။ ဆက်လက်၍ ထိန်းသိမ်းထားရန်လည်း အမြော်အမြင်ကြီးမားသည့် လူကြီးသူမ၊ အမိ၊ အဘ၊ ဆရာသမားစသူတို့က အနာဂတ်ကို စိုးမိုးပိုင်ဆိုင်ကြမည့် သားငယ်၊ သမီးငယ်၊ တပည့်ငယ်တို့၏ လက်သို့ ပေးအပ်လျက်ရှိကြသည်။ ယနေ့ခေတ် အချို့သောသူများသည် ထိုရိုးရာယဉ်ကျေးမှုကို ပြုမူ လိုက်နာရန် များစွာဝန်လေးလျက်ရှိကြသည်။ ‘မိ’ ပစ်လို့ ‘ဖ’ ရှောင်သွေ ‘ဂွ’ ကောင်တွေပေါသော ခေတ်ဖြစ်ပေသည်။ အမိ၊ အဘ၊ ဆရာသမား စသူတို့အား ရိုသေလေးစား မြတ်နိုးပူဇော်မှုပြုရသည်ကိုပင် သူတို့၏အမြင်တွင် ‘အပိုအလုပ်’ဟု ထင်နေကြပေသည်။ ထိုအထင်မျိုး အမြင်မျိုးဖြင့် ‘ရှေးရိုးယဉ်ကျေးမှု ကို ချိုးဖျက်တော်လှန်ကာ ခေတ်၏ရေစီးကြောင်းတွင် မျောပါလျက် ရှိကြသည်။ ယင်းသည်ကား ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့သော နှလုံးစိတ်ဝမ်းရှိသူတို့၏အမြင်တွင် ကောင်းသောသွင်ပြင်လက္ခဏာ ဖြစ်မလာခဲ့ပေ။

ရိုသေလေးစားရခြင်းအကျိုး ဇေဋ္ဌာပစာယန စသောပုဒ်များကို သာမန်ကြည့်ဆန်းကာမျှ မဟုတ်ပဲ ဆိုင်ရာကျမ်းများကိုကြည့်ရှုလေ့လာသောအခါ ထိုအမှုကိုပြုခြင်းမပြုခြင်း တို့၏အကျိုး အပြစ်တို့ကိုပါ ခြေခြေမြစ်မြစ် စစ်စစ်မှန်မှန် ကျမ်းဂန်နှင့်အညီ သိနိုင်ပြန်လေသည်။

ကြီးမြတ်သူတို့အား ရိုသေလေးစား မြတ်နိုးပူဇော်မှု ပြုခြင်းသည် ဤပစ္စုပ္ပန်မျက်မှောက်ဘဝမှာ ပင် လူကြီးသူမတို့၏ ချစ်ခင်ကြင်နာခံရခြင်း၊ ပေးကမ်းချီးမြှောက် ထောက်ပံ့ခံရခြင်း၊ ရိုသေလေးစား တတ်သူ၊ စိတ်နှလုံးကောင်းရှိသူ၊ နိဝါတ နိမာန ဂါရဝတရားပြည့်ဝသူဟု ဂုဏ်တင်ချီးမွမ်း ခံရခြင်းစ သော လက်ငင်းအကျိုးနှင့် လာလတ္တံ့ အနာဂတ်ဘဝလည်း ကောင်းရာသုဂတိ၌ ဖြစ်ရခြင်းအကျိုး များရှိပေသည်။ အသိဉာဏ်ရှိသူ လူကိုမဆိုထားဘိ တိရစ္ဆာန်တို့သည်ပင် အချင်းချင်း ရိုသေလေး စားမှုပြုကြောင်းနှင့် ယင်းသို့ပြုခြင်းကြောင့် ကောင်းရာသုဂတိသို့ ရောက်ရှိကြောင်းကို ဘုရားရှင်ဟော ကြားထားပေသည်။ မနုဿဓေါ လူတို့ဟူသည် တိရစ္ဆာန်တို့ထက် အသိအလိမ္မာ၊ အယဉ်အကျေး သာသူ များ ဖြစ်ကြရပေမည်။ ယင်းသို့မဟုတ်လျှင် လူနှင့်တိရစ္ဆာန် သဏ္ဌာန်မျှသာ ခြားကြပေလိမ့်မည်။

မရိုသေ မလေးစားခြင်းအပြစ် ဇေဋ္ဌာပစာယနအမှုကို မပြုခြင်း၏အပြစ်ကား ငရဲ၌ဖြစ်ရသည်အထိ ကြီးမားလှပေသည်။ ဤအရာ၌ သုရဋ္ဌတိုင်းရှင် ဘုရင်ပိင်္ဂလက၏ အမတ်ကြီးလည်းဖြစ်၊ စစ်သူကြီးလည်းဟုတ်သော ‘နန္ဒက’၏ အကြောင်း အဋ္ဌပုတ်ကို သက်သေထုတ် တင်ပြလိုသည်။ နန္ဒကစစ်သူကြီးကား ထိုအမှုကို မပြုလိုပဲ ရှောင်လွှဲတွေးခေါ်ခဲ့သူဖြစ်သည်။ သူ၏တွေး ခေါ်ခံယူချက်အချို့မှာ ဤသို့ဖြစ်လေသည်။ “ဤလောက၌ သတ္တဝါတို့သည် ပင်ကိုယ်သဘာဝအားဖြင့် ပင် လိမ်မာယဉ်ကျေးသူ၊ မလိမ်မာမယဉ်ကျေးသူများ ဖြစ်လာခဲ့ကြသည်။ လူတို့၏ ကိုယ်၊ နှုတ်၊ နှလုံးကို လိမ်မာယဉ်ကျေးအောင် သွန်သင်ဆုံးမပေးသည့် ‘ဆရာ’ ဟူသော ‘လူတန်းစားတရပ်’သည် မရှိသင့်၊ အားလုံးသောသူတို့သည် အချင်းချင်းတူညီကြသည်။ မည်သူက ‘ဆု’၍ မည်သူက ‘ကြံ’သည်၊ မည်သူက ‘နိမ့်’၍ မည်သူက ‘မြင့်’သည်၊ မည်သူက ‘ယုတ်’၍ မည်သူက ‘မြတ်’သည်ဟု ဆု၊ ကြံ၊ နိမ့်၊ မြင့်၊ ယုတ် မြတ်မရှိ၊ ဆု၊ ကြံ၊ နိမ့်၊ မြင့်၊ ယုတ်၊ မြတ် မရှိသောကြောင့်ပင် အရိုသေ အပူဇော်ခံ လူတန်းစားသည် လည်း မရှိသင့်၊ အရိုသေ အပူဇော်ခံ လူတန်းစားမှမရှိလျှင် ထိုသူတို့အား ရိုသေမှု ပူဇော်မှုပြုခြင်း ကြောင့် ဖြစ်ပါသည် ရပါသည်ဆိုသော ကုသိုလ်ဟူသည် အဘယ်မှာ ရှိနိုင်တော့အံ့နည်း” ဟူ၍ ဖြစ်လေ သည်။ ထိုတွေးခေါ်ခံယူချက်၏ အကျိုးဝိပါက်မှာ သူသေသည်၏ အခြားမဲ့၌ ဝေမာနိကပြိတ္တာဖြစ်ရခြင်း ပင် ဖြစ်ပေသည်။ ထို၏အကျိုးဆက်သည် ဤမျှဖြင့်အဆက်မပြတ်သေးပေ၊ ပြိတ္တာအဖြစ်မှ လွတ်မြောက် ရလျှင် အဝီစိငရဲ၌ ကျက်ရပေလိမ့်ဦးမည်။

ဤအကြောင်း အဋ္ဌပုတ်သည် ဝေမာနိကပြိတ္တာဖြစ်နေရသည့် စစ်သူကြီးနန္ဒကကိုယ်တိုင် သူ၏ အရှင်သခင် ဘုရင်ပိင်္ဂလကကို ပြန်လည်ပြောပြသည့် ‘ကိုယ်တိုင်ပြောအဋ္ဌပုတ်’ပင် ဖြစ်သည်။ ဤအဖြစ် အပျက်ကား အချိန်ကာလအားဖြင့် ကမ္ဘာနှင့်ချီ၍ ကြာမြင့်ရှည်ဝေးလှသည်မဟုတ်သေးပေ၊ ဘုရားရှင် ပရိနိဗ္ဗာန်စံပြီးနောက် နှစ်ပေါင်းနှစ်ရာကျော်လောက်က ဖြစ်ပျက်ခဲ့သည့် အဖြစ်အပျက်တခုသာ ဖြစ်ပေ သည်။ ထိုကို တတိယသင်္ဂါယနာတင်ဆရာတို့က ပေတဝတ္ထု၂၌ မှတ်တမ်းတင်ထားခဲ့ကြသဖြင့် ယနေ့ တိုင် မှတ်သားဖွယ်ရာအဖြစ် တွေ့မြင်နေရခြင်းဖြစ်ပေသည်။ ဤသို့သောမှတ်သားဖွယ်ရာများဖြင့် အ နုပွကမ်း တင်းကျမ်းပြည့်လုံနေသည့် တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်၏ ပုဒ်တပုဒ်ကို ဖတ်ရှုလေ့လာ ခြင်းအားဖြင့် ရရှိအပ်သောအသိဉာဏ်ကို တန်ဖိုးထားကာ ဆိုးပြစ်ကိုရှောင်ရှား ကောင်းကျိုးကို

မှတ်သား၍ကျင့်သုံးနိုင်ကြလျှင် ‘ပုဒ်တပုဒ်ကို ဖတ်ရှုလေ့လာခြင်း၏ အကျိုးဆက်သည် နိဗ္ဗာန်အထိ ပို့ဆောင်နိုင်သည်’ဟု ဆိုကျူးလိပေသည်။

၆၀ ဤသည်တို့အပြင် ရှေးခေတ်အိန္ဒိယပြည် ဝါဒရေးရာ တွေးခေါ်ရှင် ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အတွေးအခေါ် အကြံအဆများကိုလည်း ‘ဇိဝ်’ပုဒ်တွင် တွေ့မြင်ကြရပါလိမ့်မည်။ ရှေးခေတ်အိန္ဒိယပြည်ကြီးသည် အမျိုးမျိုးသော အယူဝါဒ၊ အမျိုးမျိုးသော ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်တို့ ပေါများသော ပြည်ကြီးဖြစ်ခဲ့သည်။ ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်နှင့် ဘာသာဝင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မိမိတို့၏ အယူဝါဒများကို နေရာဌာနတိုင်း၌ လှည့်လည်၍ ဟောကြ၊ ပြောကြ၊ ငြင်းကြ၊ ခုံကြသဖြင့် ဝါဒရေးတိုက်ပွဲများ မစဲအောင်ရှိခဲ့သည်။ ထိုတွင် ဟောကြ၊ ပြောကြ၊ ငြင်းကြ၊ ခုံကြ၊ တွေးခေါ်ကြသည့် အကြောင်းအရာတခုမှာ ‘ဇိဝ်’အကြောင်းပင်ဖြစ်သည်။ ‘ဇိဝ်’ရှိ၊ မရှိ၊ ‘ဇိဝ်’၏ ပုံသဏ္ဌာန်၊ ‘ဇိဝ်’၏အရွယ်အစား ပမာဏ၊ ‘ဇိဝ်’၏ ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ချက်ကိစ္စ၊ ‘ဇိဝ်’နှင့် ‘သရီရ’သည် သီးခြားလော၊ တခုတည်းလော-စသည်တို့မှာ ထိုခေတ် ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်တို့ တွေးခေါ်သည့် အကြောင်းအရာများ ဖြစ်ပေသည်။ ထိုတွေးခေါ်ကြံဆပုံများကိုလည်း ပိဋကစာပေများအရ ရေးသားတင်ပြထားပေရာ မျက်မှောက်ခေတ် တွေးခေါ်ရှင်တို့ ဆင်ခြင်တွေးဆ သိမြင်နိုင်ကြပေသည်။

ဗုဒ္ဓခေတ် ‘ဇေတဝန်’ တဖန် သမိုင်းအမြင်ဖြင့် ကြည့်လိုမြင်လိုသော ပုဂ္ဂိုလ်များအတွက်လည်း ဤအဘိဓာန်ကြီးများသည် လိုက်ကွက် ဟာကွက်ကို တတ်စွမ်းသမျှ ဖြည့်တင်းပေးထားပေသည်။ သာသနာ့သမိုင်းတွင် အတိုင်းမသိ ကြီးကျယ်ခမ်းနားခဲ့သော သမိုင်းဝင် အဆောက်အဦကြီးတခုဖြစ်သော ‘ဇေတဝန်’ကို ညွှန်ပြပါမည်။ ဇေတဝန်ကျောင်းတော်ကြီးသည် ဘုရားရှင်သီတင်းသုံးနေထိုင်ရာဌာန၊ သာသနာပြုလုပ်ငန်းများကို အများဆုံးပြုလုပ်ရာဌာန၊ မြှောက်မြားလှစွာသော တရားဓမ္မနှင့် ဥပဒေပညတ်ချက်များကို ထုတ်ပြန်ဟောပြော ဌာနကြီးတခုဖြစ်သည်။ ဇေတဝန်ကိုချန်၍ ‘ဗုဒ္ဓခေတ်ကျောင်းတော်များ သမိုင်း’ကို ပြောလျှင် ပြည့်စုံသောသမိုင်းတခု ဖြစ်မည်မဟုတ်ပေ။

သီဟိုဠ်ကျွန်း‘ဇေတဝန်’ ဗုဒ္ဓခေတ် ဇေတဝန်ကျောင်းတော်ကြီးကိုပင် ‘စံ’ထား၍ သာသနာ့နှစ် ၁၆၉၆-ခုနှစ်၌ နန်းတက်သော ပရက္ကမဗာဟုမင်း ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းသည့် သီဟိုဠ်ကျွန်း ဇေတဝန်ကျောင်းတော်ကြီးသည်လည်း မူလဇေတဝန်ကျောင်းတော်ကြီးတမျှ ကြီးကျယ်ခမ်းနားလှသည်။ ဝိနယသင်္ဂဟအဋ္ဌကထာ၊ သာရတ္ထဒီပနီဋီကာ၊ အင်္ဂုတ္တရဋီကာကြီးများကို ပြုစုရေးသားတော်မူသည့် အရှင်သာရိပုတြာစသော မထေရ်ကျော်တို့ သီတင်းသုံးနေထိုင်ရာ ဌာန ဖြစ်သည်။ အဆောင်ဆောင် အဆင့်ဆင့် မိုးစွန်ထိမျှ စွင့်စွင့်မြင့်သော အဆောက်အဦပေါင်း ‘ငါးရာကျော်’ရှိသည်။ ဤဇေတဝန်ကျောင်းတော်ကြီးသည် သီဟိုဠ်ကျွန်းသာသနာကို တခေတ်ထွန်းစေခဲ့သည်။ အဆိုပါ သမိုင်းဝင်ကျောင်းတော်ကြီးများကိုလည်း ‘ဇေတဝန်’ပုဒ်တွင် ထုတ်ဖော်ပြညွှန်းထားပေသည်။

‘ဇာတ်’ ဝေါဟာရ မြန်မာနိုင်ငံ၌ ပါဠိစာပေ ထွန်းကားခဲ့သည်မှာ နှစ်ပေါင်းရာထောင်ချီ၍ ကြာမြင့်လှပေပြီ။ ပါဠိဝေါဟာရ စကားလုံးများကိုပုံမပျက်၊ ဟန်မပျက် ပါဠိသက်သက် အနေအားဖြင့်၎င်း၊ ပါဠိပုံဟန်ကိုဖျက်ကာ မြန်မာမှုစွက်ဖက်၍၎င်း သုံးစွဲလျက်ရှိသည်မှာလည်း ယနေ့တိုင်အောင်ပင် ဖြစ်သည်။ အချို့သောပါဠိနှင့် ပါဠိသက်ဝေါဟာရများကို ကလေး

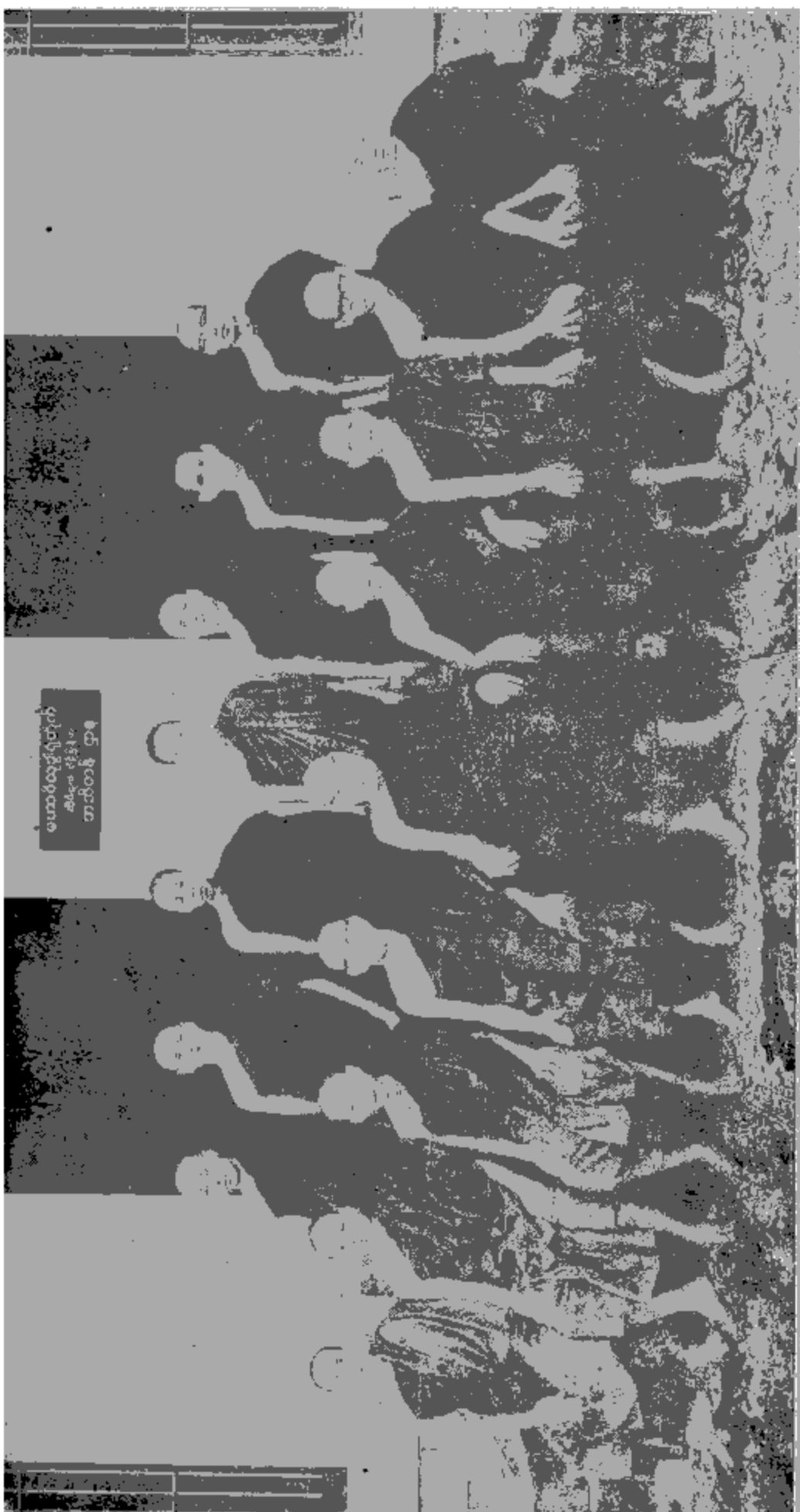
သုဏ္ဏေတိသည်ပင် ပြောဆို သုံးစွဲလျက်ရှိသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်လေသည်။ မင်းပရိသတ်တို့ အလယ်တွင် ‘လ’ ဟော ‘စန္ဒ’ ပါဠိကို ကာရန်ညီအောင်ညီ၍ “အိုဘဲဘယ်၊ အိုဘဲသမီးတော် စန္ဒောလနယ်ဝင်း” ဟု ကောက်ကာငင်ကာ ရုတ်ခြည်း သိက္ခာရွတ်ဆိုနိုင်သော ၁၀-နှစ်သား အရွယ် မောင်မောက်၏စကားသည် ဤအချက်ကို ထောက်ခံဖော်ပြလျက်ရှိသည်။ အစဉ်အဆက်အားဖြင့် ပြောဆိုသုံးစွဲလာခဲ့သော ပါဠိနှင့် ပါဠိသက်ဝေါဟာရများသည် အကြားများ၍ နား၌ယဉ်ကာ နှုတ်တွင် တက်နေသော်လည်း အနက်အဓိပ္ပါယ်နှင့်တကွ အချက်ကျကျသိရန်မှာကား များစွာမလွယ်ကူလှပေ။ ထိုဝေါဟာရများ၏ရင်းမြစ်၊ အသုံးအနှုန်းအနက်အဓိပ္ပါယ်များကို ရှာဖွေရာတွင် ဤအဘိဓာန်ကြီးများသည် တိကျမှန်ကန်သောအဖြေကို ပေးနိုင်ပေသည်။ ပုံစံတခုအနေဖြင့် ‘ဇာတ်’ ဟူသော ဝေါဟာရ၏ရင်းမြစ်၊ အသုံးအနှုန်း အနက်အဓိပ္ပါယ်များကို ရှာဖွေကြည့်ရှုလျှင် - ဆင်းသက်ဖြစ်ပွားရာ ရင်းမြစ်အားဖြင့် ‘ဇာတက’ ဇာတိ’တို့မှ ဆင်းသက်ဖြစ်ပွားလာသည်ကို၎င်း၊ သုံးနှုန်းပြောဆိုရာ အနက်အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့် ‘ဇာတက’ မှ ဆင်းသက်ဖြစ်ပွားသော ‘ဇာတ်’ သည် အဖြစ်အပျက်၊ အကြောင်းအရာ၊ အဋ္ဌပ္ပတ်၊ ဇာတ်ထုတ်၊ ဇာတ်ကွက်ဇာတ်လမ်းနှင့် ယင်းကို မှတ်တမ်းတင်ထားသည့် ဇာတ်ပါဠိ၊ ဇာတ်အဋ္ဌကထာ၊ ဇာတ်ဋီကာ၊ ဇာတ်စာပေတို့ကို သုံးနှုန်းပြောဆို၍ ‘ဇာတ်’ မှ ဆင်းသက်ဖြစ်ပွားသော ‘ဇာတ်’ သည် အမျိုးကတ်၊ အမျိုးအနွယ်၊ အမျိုးအစား၊ ဇာတ်သကတ်စသည်ကို သုံးနှုန်းပြောဆိုသည်ကို၎င်း ဤအဘိဓာန်တွင် တွေ့မြင်နိုင်ပေသည်။

ဇာတ်တော် ငါးရာ့ငါးဆယ် ‘ဇာတက’ မှ ဆင်းသက်ဖြစ်ပွားလာသော ‘ဇာတ်’ တွင် ပါဝင်သည့် ‘ဇာတ်တော်ငါးရာ့ငါးဆယ်’ နှင့် စပ်လျဉ်း၍ စိတ်ဝင်စားဖွယ်တရပ်ကို တင်ပြလိုပေသည်။ ဗုဒ္ဓလောင်းလျှာ ပါရမီဖြည့်ကျင့်တော်မူရာ ဘဝတို့၌ တွေ့ကြုံခံစားခဲ့ရသည့် ဘဝဖြစ်တော်စဉ် ဇာတ်တော်များသည် ‘ငါးရာ့ငါးဆယ်=၅၅၀’ ရှိ၏ဟု အဋ္ဌကထာကျမ်း^၁တို့၌ ပြဆိုကြသည်။ ဇာတ်ပါဠိတော်များ၌မူ ‘ငါးရာလေးဆယ်ခုနစ်=၅၄၇’ ဇာတ်မျှသာ တွေ့ရပေသည်။ ယင်းသို့ သင်္ချာနှင့် သင်္ချေယျ မညီမျှဖြစ်နေသည်ကို သိလက္ခဏီကာသစ်^၂၌ “ငါးရာ့ငါးဆယ် ဟူသောစကားသည် ‘အပ္ပကံ ဦးမဓိကံ ဝါ ဂဏန္တပကံ န ဟောတိ = အနည်းငယ်မျှသော အယုတ်၊ အလွန်သည် ရေတွက်ပြောပလောက်သည်မဟုတ်’ ဟူသော ဆိုရိုးစကားနှင့်အညီ အခေါ်ရလွယ်ကူစေရန် အနေကန်အားဖြင့် သုံးနှုန်းထားသော စကားမျိုးသာဖြစ်သည်။ အမှန်မှာ ငါးရာလေးဆယ်ခုနစ်ဇာတ်မျှသာရှိသည်” ဟု ညီမျှအောင် ညှိပြထားလေသည်။

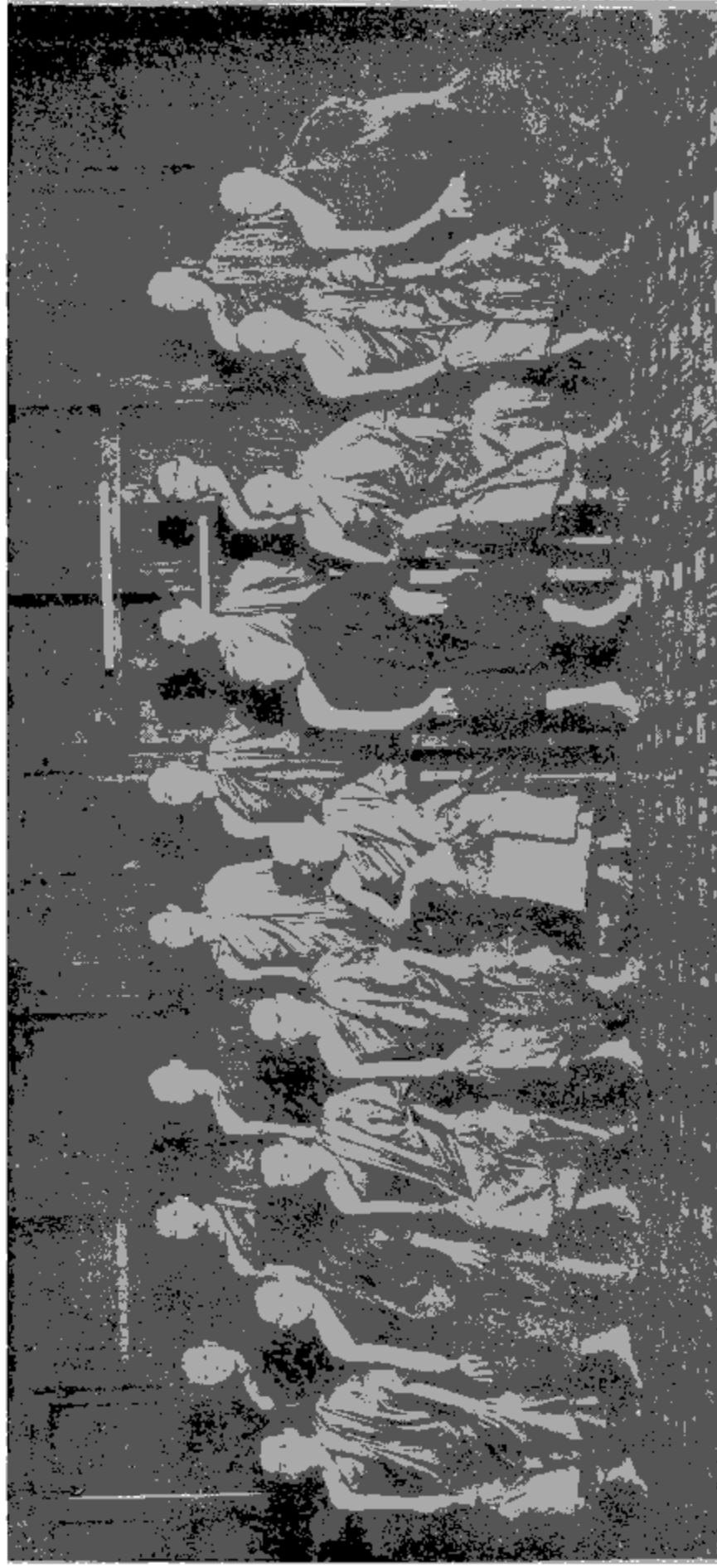
မန်လည်အမေး မင်းကွန်အဖြေ သတပဒိကပုစ္ဆာ ဝိသဇ္ဇနာကျမ်း ပုစ္ဆာနံပါတ် ၉၁-အဖြေ၌လည်း “ဤ၌ ငါးရာ့ငါးဆယ်ဟူသော်လည်း... အယုတ်အလွန်ကို ပမာဏမပြုမူ၍ ဆိုသောစကားမျှသာ ဖြစ်သည်။ ဇာတ်တော်တို့ကား ငါးရာ့ငါးဆယ်မရှိ၊ ငါးရာလေးဆယ်ခုနစ်ဇာတ်သာရှိသည်” ဟု သိလက္ခဏီဋီကာ ဘဒ္ဒိအဘိဓာန်ပင် ဖြေဆိုလေသည်။ အခြားသော သင်္ဂြိုဟ်၊ ယိုးဒယား၊ အင်္ဂလိပ်မူများ၌လည်း ငါးရာလေးဆယ်ခုနစ်ဇာတ်မျှသာ တွေ့ရပေသည်။

စိတ်ဝင်စားဖွယ် ဤ ‘ဇာတ်တော်ငါးရာ့ငါးဆယ်’ သင်္ချာနှင့်စပ်၍ သိလက္ခဏီဋီကာသစ်ထက် များစွာရှေးကျသော ဋီကာကြီးများ၌ တစုံတရာ ဝေဖန်သုံးသပ်ထားသည်ကို မတွေ့ရပေ။

၁။ ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရလောင်းလျှာ။ ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ၏ လူအမည်။
 ၂။ ဝိ၊ ၄၊ ၁၊ ၂။ ဒီ၊ ၄၊ ၁၊ ၂။ မ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၂။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂။ မဟာ၊ နိ၊ ၄။ ၂၃၃။
 ၃။ သီ၊ ၄၊ သစ်၊ ၁။ ၁၃၂။ ၄။ ဝဇီရဗုဒ္ဓိဋီကာ-စသည်။

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန် ကျမ်းပြု မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံ ဝဏဝါစက ဆရာတော်များ

ဝဲမှယာ ရွှေတန်း— ဦးဩမာဝီရ ဦးကောဏ္ဍည ဦးပရမ ပိုက်ကျိုးဆရာတော် ခံကင်းဆရာတော်ကြီး မြောင်းမြဆရာတော်ကြီး အသောကဆရာတော် ဦးဓမ္မာဝုဓ ဦးပညာသိရီ
နောက်တန်း— ဦးဝိစိန္တဝံသ ဦးဝိဇ္ဇာနန္ဒ ဦးစန္ဒောဘာသ ဦးဝိဝေက ဦးဂုဏိက ဦးအဂ္ဂဉာန ဦးပဏ္ဍိတ ဦးအရိယဉာန

သို့သော်လည်း ရှေးဦးကာကြီးများတွင် အပါအဝင်ဖြစ်သည့် သီဟိုဠ်ကျွန်း ပရက္ကမဗာဟုမင်းလက်ထက် (သာသနာတော်နှစ် ၁၇၀၀-ကျော်ခန့်) တွင် ပေါ်ပေါက်လာသော သာရတ္ထဒီပနီဦးကာ^၁ ဦးကား စိတ်ဝင်စားဖွယ်တရပ်ကို တွေ့မြင်ရပေသည်။

သုတ္တ၊ ဂေယျ၊ ဝေယျာကရဏ၊ ဂါထာ၊ ဥဒါန၊ ဣတိဝုတ္တက၊ ဇာတက၊ အဗ္ဘုတဓမ္မ၊ ဝေဒလ္လ (သုတ်၊ ဂေ၊ ဝေ၊ ဂါ၊ ဥ၊ ဣ၊ ဇာ၊ တဖြာအပ်၊ ဝေဒလ်) ဟူသော အင်္ဂါကိုးတန်တို့တွင် ‘ဥဒါန’ အရ ‘ဥဒါန’ ဦး သုတ်ပေါင်း ‘ဒွါသီတိ=၈၂’ သုတ်ရှိကြောင်းနှင့် ‘ဣတိဝုတ္တက’ အရ ‘ဣတိဝုတ်’ ဦး သုတ်ပေါင်း ‘ဒသုတ္တရသတ=၁၁၀’ ရှိကြောင်းကို အဋ္ဌကထာကျမ်း^၂ တို့က ရေတွက်ပြဆိုရာ သာရတ္ထဒီပနီဦးကာ ဆရာက “ဥဒါန’ ဦး သုတ်ပေါင်း ‘အသီတိ=၈၀’ သာရှိ၍ ဣတိဝုတ်’ ဦး သုတ်ပေါင်း ‘ဒသုတ္တရသတ=၁၁၂’ သုတ်အထိ ရှိသောကြောင့် အဋ္ဌကထာလာ သင်္ချာပါဌ်များ ချွတ်ယွင်းနေဟန်ရှိကြောင်းနှင့် ဤနေရာမျိုးဝယ် အနည်းငယ်မျှသော အယုတ်အလွန်ကိုပင် ပမာဏပြု ဂရုထား၍ အရှိကိုအရှိအတိုင်းသာ တိတိကျကျပြဆိုသင့်သည်” ဟု ဝေဖန်ပြဆိုထားလေသည်။ ယင်းသို့ဝေဖန်ပြဆိုပြီးနောက် ‘ဇာတက’ အလှည့်သို့ရောက်သောအခါ ‘ငါးရဲငါးဆယ်’ သင်္ချာနှင့်စပ်၍ကား မည်သို့မျှဝေဖန်ပြဆိုခြင်း မပြုခဲ့ပေ။ ထို့ကြောင့် ‘နှစ်ခုလွန်၊ နှစ်ခုယုတ်’ ဖြစ်နေသော ‘ဒွါသီတိ၊ ဒသုတ္တရသတ’ သင်္ချာတို့ကိုပင် အရေးထားကာ ရေးသားဝေဖန်ပြဆိုခဲ့သော သာရတ္ထဒီပနီဦးကာဆရာသည် ‘သုံးခု’ အထိ ယုတ်လျော့နေသော ‘ငါးရဲငါးဆယ်’ သင်္ချာကို ဝေဖန်ပြဆိုခြင်းမပြုခဲ့သည်မှာ စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းလှပေသည်။

ထို့ထက် စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသည်မှာ အနော်ရထာမင်းလက်ထက်၌ တည်ထားကိုးကွယ်အပ်သည့် ပုဂံမြို့တောင် လောကနန္ဒာဘုရားအနီး အနောက်ဖက်လိပ်ဘုရား ပစ္စယံများတွင် ပန်းချီဆေးရေးများဖြင့် ဇာတ်တော်များကို ရေးသားဖော်ပြရာ၌ ဇာတ်ပေါင်း ‘ငါးရဲငါးဆယ်တိတိ’ ရေးသားဖော်ပြထားခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။ ယင်းငါးရဲငါးဆယ်မှ ဇာတ်ပါဠိတော်၌ မတွေ့ရသော ဇာတ်တော်များမှာ “ဝေလာမ၊ မဟာဂေါဝိန္ဒနှင့် သုမေဓပဏ္ဍိတဇာတ်” တို့ ဖြစ်သည်။ ယင်းသုံးဇာတ်ကို အနောက်ဖက် လိပ်ဘုရားရှိ ပန်းချီဆေးရေးဇာတ်တော်များတွင် ပက်ဏ္ဍကနိပါတ်အဆုံး “၄၉၆-ဘိက္ခဝပရမ္မရ-ဇာတက” ၏ နောက်၌ “၄၉၇-ဝေလာမဇာတက၊ ၄၉၈-မဟာဂေါဝိန္ဒဇာတက၊ ၄၉၉-သုမေဓပဏ္ဍိတ-ဇာတက” ဟူ၍ နိပါတ်များနှင့်ဟက္ခ ကမ္ပည်းထိုးကာ ဖော်ပြထားလေသည်။

ဤအဘိဓာန်၌ကား သီလက္ခနီဦးကာသစ်၏ စကားကိုပင်ယူ၍ ‘ဇာတ်တော်ငါးရဲငါးဆယ်’ သရုပ်ကို အကျဉ်းချုပ်ကာ ရေတွက်ဖော်ပြထားပေသည်။

ဇာတ်သကတ် ‘ဇာတ်သကတ်’ ကို သီးခြားဖော်ပြရခြင်းကိုလည်း ရှင်းပြလိုပါသည်။ ‘ဇာတ်သကတ်’ ဟူသော ဝေါဟာရသည် သဒ္ဒါကျမ်းသုံး ဝေါဟာရတခုဖြစ်သည်။ ယင်းကိုရှေးကျသည့် သဒ္ဒါကျမ်းကြီးများ၌ ၄-မျိုးအထိ ခွဲထားပြခဲ့ကြသည်။ ယင်းတို့မှာ— (၁) အခြင်းအရာ အသွင် သဏ္ဌာန်ဖြင့် သိမှတ်ရယူအပ်သော ‘အာကတိဂူဟဏ’ ဇာတ်၊ (၂) ဣတ္ထိလိင်၊ ပုလ္လိင် (အထီး၊ အမ သဏ္ဌာန်) နှစ်မျိုးနှင့်သာ ဆက်ဆံ၍ လိင်သုံးပါးသို့ မသက်ဝင်သော ‘အသဗ္ဗလိဂီက’ ဇာတ်၊ (၃) ထင်ရှားကျော်စောသော ရှေးဦးလူတယောက်၏ သားစဉ်မြေးဆက်ဟူသော ‘ဂေါတ္တ’ ဇာတ်၊ (၄) ဝေဒ၏ အစိတ်အပိုင်း ‘ဝေဒသခါ’ ဟူသော ‘စရဏ’ ဇာတ်တို့ဖြစ်သည်။

၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၀၁-၂-၃။
၂။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၂။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၇-စသည်။
၃။ မဟာဘဏ္ဍ၊ ၄။ ၁။ ၆၃။ ကာတန္တ၊ ၄။ ၂။ ၆။ မုဒ္ဒပောဓ၊ ၂။ ၃။

ထို့တွင် ‘စရဏဇာတ်’မှတစ်ပါး အခြားသော ဇာတ်သုံးမျိုးရှိသည် ‘အမျိုးဇာတ်’ ဟူသော အနက် နှင့်မကွဲမပြား တသားတည်းတူညီကြသည်။ ‘စရဏဇာတ်’ တစ်ခုသာ ‘အမျိုးဇာတ်’ အနက်နှင့် မရော မယှက် သက်သက်သီးခြား ကွဲပြားနေပေသည်။ ထို့ပြင် သဒ္ဒါကျမ်းသုံး ‘ဇာတ်သကတ်’သည် အထည် ဝတ္ထု ဖြစ်၍ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု တူညီမှုသာမဟုတ်သေး။ ဂုဏ်၊ ကြိယာ၊ နာမ်တို့၏ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု တူညီမှုလည်း ပါဝင်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဇာတ်သကတ်အနက်ကို ‘ဇာတ်’ပုဒ်၏ ‘အမျိုးဇာတ်’ အနက်မှ သီးခြား ကွက်၍ တနက်အနေဖြင့် ဖော်ပြခဲ့ရပေသည်။

ဓမ္မကြောင်း တိပိဋကပါဠိ - မြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးများ၌ လောကအမြင်ဖြင့် ရှုမြင်အပ်သော လောကကြောင်းတို့ မှတ်မကုန်အောင် စုံလင်လှသည့်ပြင် ဓမ္မအမြင်ဖြင့် ဆင်ခြင် ဖွယ်ရာ ဓမ္မကြောင်း (ဓမ္မပိုင်း) ဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာ ဝေါဟာရများဖြင့်လည်း ပြည့်တင်းလျက် ရှိသည်။ ထိုအကြောင်းအရာ ဝေါဟာရများကိုလည်း ပေါ်လွင်သော မြန်မာ့ဝေါဟာရများဖြင့် ဆင့်ကာဆင့်ကာ ဖွင့်ပြ ရေးသားထားပေသည်။ ပုဒ်တပုဒ် ဝေါဟာရတစ်ခု၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ကြည့်ရှုဖွေရှာယင်း ဓမ္မသဘာဝများကိုပါ ဉာဏ်သက်ဝင်အောင် တတ်စွမ်းသမျှ ဖော်ပြထားပါသည်။ စင်စစ်မှာ “ဤတိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်ကြီးသည် ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်ဘုရား၏ကိုယ်စား တရားဓမ္မများကို ဟောကြားပြသ နေသည့် ‘ဆရာတဆူ’ ပင် ဖြစ်ပေသည်” ဟု ဆိုနိုင်ပေသည်။

အိုမင်းရင့်ရော်ခြင်း ‘ဇရာ’ ဤအဘိဓာန်တွင် ပါဝင်သည့်ဆင်ခြင်ဖွယ်ရာ မြင်လွယ်မြင်သာသော ပုဒ်များကို ထုတ်ပြရပါမူ—
ဇရာ = ဆွေးမြွေ - ယိုယွင်း - အိုမင်း - ရင့်ရော် - ခြင်း၊
ဇရာဒုက္ခ = အိုခြင်းဆင်းရဲ၊
ဇရာမရဏ = အိုခြင်း၊ သေခြင်း၊
ဇရာမရဏနိရောဓ = အိုခြင်း၊ သေခြင်း၏ ချုပ်ငြိမ်းရာ၊
ဇရာ မရဏ နိရောဓဂါမီ = အိုခြင်း၊ သေခြင်း၏ ချုပ်ငြိမ်းရာသို့ ရောက် ကြောင်းတရား။

ဤပုဒ်စု ဤစာသားတို့သည် ဖြစ်၊ အို၊ နာ၊ သေ—လေးထွေသော ဆင်းရဲခြင်းတို့မှ ရှင်းရှင်း ကျွတ်၍ လွတ်လွတ်မကင်း ကြသေးသူတို့၏ နှလုံးသားကို လှုပ်ရှား ခိုးကြားစေပေလိမ့်မည်။ သတ္တဝါ တို့၏ ရုပ်၊ နာမ်ဓမ္မတို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အချိန်မှစ၍ တစစအဆင့်ဆင့် ရင့်ရော်နေကြပေသည်။ နုပျိုငယ်ရွယ်စဉ်အခါက မည်းနက်ညိုမှောင်နေသော ဆံပင်တို့သည် နီကြောင်ဖြူရောင် အမြင်မတော် ရှိလာကြပေမည်။ ကြည်လင်တောက်ပနေသော မျက်လုံးအစုံတို့သည် မဲ့ပြာသီမုန်ကြပေမည်။ ဖွေးဖွေးဖြူ ညီညာနေသော သွားတို့သည် မည်းနက်ကျိုးပျက်ကြပေမည်။ နားနှစ်ဖက်တို့သည် လေးလံထိုင်းမှိုင်းကြ ပေမည်။ စိုပြေသော အသားအရေတို့သည် ပင်ကိုယ်အနေမဟုတ်တော့ပဲ ရော့ရဲတုန်တုန်လာ ကြပေမည်။ အပွေးတက်သော အပင်အိုပမာ စက်ဆုပ်ဖွယ်ရာ မှဲ့မည်းတို့သည် ခန္ဓာကိုယ်၏ နေရာတိုင်းမှာ စွဲကပ် လာကြပေမည်။ ‘ဇရာ’ ပုဒ်ကို ဖတ်ရှုရသော စာရှုသူသည် ဤသည့် ထင်လွယ်မြင်လွယ်သော အိုမင်း ရင့်ရော်ခြင်းတို့ကို မြော်တင်းဆင်ခြင်နိုင်ပေမည်။ ‘ဇရာမရဏ-နိရောဓ’ ပုဒ်ကို ဖတ်ရှုမိလျှင် ‘အိုခြင်း၊ သေခြင်း၏ ချုပ်ငြိမ်းရာ (မအိုမသေရာ) သည် အမှန်ပင်ရှိနေသည်’ ဟူသော အသိဉာဏ်ကို ရရှိလာပေ မည်။ ‘ဇရာမရဏနိရောဓဂါမီ’ ပုဒ်ကို ဖတ်ရှုမိပြန်လျှင် ‘မအိုမသေရာသို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့် ကောင်းသည်လည်း အသင့်ပင်ရှိနေသည်’ ဟု သိမြင်လာရပေမည်။

‘ဇာတိ’ သန္ဓေတည်နေရခြင်းဆင်းရဲ သက်ရှိလူသားအားလုံးတို့သည် ၉-လကျော် ၁၀-လတိုင် မိခင် ဝမ်း၌ သန္ဓေတည်၍ ဖွားမြင်လာခဲ့ကြသူများ ဖြစ်ကြပေသည်။ သို့တစေလည်း မိခင်ဝမ်း၌ ကိန်းအောင်းတည်နေရစဉ် တွေ့ကြုံခံစားခဲ့ရသော ဆင်းရဲဒုက္ခများကို သိရှိ မှတ်သားမိကြသူကား မရှိသလောက်ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း ဇာတိသန္ဓေတည်နေရခြင်းကို သာမန် ဖြစ်ရိုးဖြစ်စဉ် အနေအားဖြင့် မှတ်ထင်ကာ ဆင်းရဲဒုက္ခဟူ၍ မသိမြင်နိုင်ကြတော့ပေ။ အမှန်အားဖြင့် မိခင်ဝမ်း၌ ၉-လကျော် ၁၀-လတိုင် ခိုအောင်းနေထိုင်ခဲ့ရခြင်းသည် ချမ်းသောင့်ချမ်းသာ နေထိုင်ခဲ့ရခြင်း မဟုတ်ပေ။ အလွန်အလွန် ပြင်းထန်ခံစားသည့် ဆင်းရဲဒုက္ခများကို ခံစားကာ နေထိုင် ခဲ့ရခြင်းသာ ဖြစ်ပေသည်။ ထိုဒုက္ခများကိုသာ သိရှိမှတ်သားမိကြလျှင် မည်သည့်လူသား တယောက်မျှ နောက်တဖန် တခေါက်ပြန်၍ ထိုအဖြစ်မျိုးသို့ ရောက်လိုကြတော့မည် မဟုတ်ပေ။ မိခင်ဝမ်းမှ ထွက်မြောက်၍ ပြင်ပလောကသို့ ရောက်လာသောအခါ၌လည်း ခံစားရသည့် ဆင်းရဲဒုက္ခတို့သည် အသင်္ချေအနန္တ ပေါများလှပေသည်။ ထိုဆင်းရဲဒုက္ခများကိုလည်း ဇာတိသန္ဓေ တည်နေခဲ့ရသော လူသားသည် ရှောင်ရှားလို့မရပဲ မလွဲမသွေ ခံစားရပေလိမ့်ဦးမည်။ ပဋိသန္ဓေ တည်နေရခြင်း ‘ဇာတိ’ သည်လည်း အကြောင်းမရှိ မိမိအလိုလို ဖြစ်ပေါ်လာသော သဘာဝမျိုးမဟုတ်ပေ။ အကြောင်းတရား ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အကျိုးတရားတမျိုးသာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ ပဋိသန္ဓေတည်နေရခြင်း၏ အကြောင်းတရားကို မပယ်ရှားနိုင်ပဲ ပဋိသန္ဓေ တည်နေရခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဆင်းရဲဒုက္ခများသည် ရပ်နားတန့်ဆိုင်းသွားလိမ့်မည် မဟုတ်ပေ။ အကြောင်းတရားတို့ ရှိနေသမျှကာလပတ်လုံး ဤသံသရာ ဝယ် တသန္ဓေစေ တပေလျဉ်းလျဉ်း တညှင်းဆိုးဆိုး တညှိုးလျှလျ တတလွမ်းလွမ်း တသမ်းဟယ်ဟယ် တတယ်တာတာ တဟာလှိုက်လှိုက် တရှိုက်ငင်ငင် တပင်ပန်းပန်းနှင့် ဆင်းရဲ နေကြရမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ထိုသည့် ပဋိသန္ဓေ တည်နေရခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲများနှင့် ပဋိသန္ဓေတည်နေရ ကြောင်း တရားများကို ‘ကြောင်းကျိုးဆက်ဒေသနာ’ နှင့်အညီ ‘ဇာတိ’ ပုဒ်တွင် ဖော်ပြရေးသားထား ပေရာ အကြောင်းနှင့် အကျိုးတို့ဆက်သွယ်ကာ ဒုက္ခပင်လယ် ကျယ်သည်ထက်ကျယ်နေကြသည်၏ အဖြစ် ကိုလည်း သတိသံဝေ ရယူနိုင်ကြပေလိမ့်မည်။

‘ဇာတိ၊ ဇရာ’ စသော ဓမ္မသဘာဝတို့အပြင် ‘ဇော၊ ဈာန်’ စသော ဓမ္မဝေါဟာရများကိုလည်း သဘောကျအောင် သိမြင်ကြရပါလိမ့်မည်။

ဇော သတ္တဝါတို့ ပြုမူလုပ်ရှားနေကြသည်မှာ ‘ဇော’၏အစွမ်းအားဖြင့် ပြုမူလုပ်ရှားနေကြခြင်း ဖြစ် ပေသည်။ သွားရာမှာလည်း ‘ဇော’ ပါသည်။ စားရာမှာလည်း ‘ဇော’ ပါသည်။ ပြောရာမှာ လည်း ‘ဇော’ နှင့် မကင်း၊ တွေးတောရာမှာလည်း ‘ဇော’ နှင့် မကွာချေ။ ကိုယ်၊ နှုတ်၊ နှလုံး သုံးပါးလုံးဖြင့် ပြုသမျှအမှုတို့၌ ‘ဇော’ သည် အမြဲမကွာပါလျက်ရှိလေသည်။ ထို‘ဇော’ဖြင့် ကောင်းသောအမှု၊ မကောင်း သောအမှုတို့ကို ပြီးစီးထမြောက်စေကြသည်ဖြစ်ရာ ‘ဇော’ အကြောင်းကိုလည်း သိသင့်သိထိုက်ပေသည်။ ဇော၏သဘော၊ ဇော၏သရုပ်၊ ဇော၏ဖြစ်ရာကာလနှင့် ဖြစ်နိုင်သော အကြိမ်၊ ဖြစ်စေနိုင်သောအကျိုး တို့သည် ‘ဇော’နှင့်စပ်၍ သိမှတ်ဖွယ်တို့ဖြစ်သည်။ ထိုအလုံးစုံကို ‘ဇဝန’ပုဒ်၌ ကုန်အောင်စုံ ဖော်ပြထား ပေသည်။

ထို့ပြင် အဘိဓမ္မာစာပေနယ်တွင် အပြောတွင်လျက်ရှိသော “ဝိပါကံအမှန် ဇောအပြန်၊ ဝိပါကံ လည်းအမှန် ဇောလည်းအမှန်” ဟူသော ဆန့်ကျင်ဖက်ဆိုရိုးစကားနှစ်ခုကိုလည်း သူ့နေရာနှင့်သူ ပုဂ္ဂိုလ်

အလိုက် ပြန်တတ်ပုံ၊ မှန်တတ်ပုံ စုံစုံရှင်းပြထားပေရာ အဘိဓမ္မာသင်ပုဂ္ဂိုလ်တို့ နှစ်သက်ကြည်ဖြူ မှတ်ယူနိုင် ကြမည် ဖြစ်ပေသည်။

ဈာန် တဖန် ဈာန်ဟူသော စကားသံသည်လည်း ဤနိုင်ငံ၌ ပြည်လုံးလျှံ့မျှ ညံ့နေသည်။ ဈာန်ရလျှင် ပင် မြေကိုလျှိုး၍ မိုးကိုပျံ့နိုင်မည်ဟုလည်း ထင်နေကြ၏။ အမှန်စင်စစ် ဈာန်၏သဘောမှာ “ထိန်၊ မိဒ္ဓစသော အကုသိုလ်နိဝရဏတရားဆိုးတွေကို ပယ်ချိုးရှို့ မြှိုက်တတ်သော သဘောနှင့် ကသိုဏ်း ဝန်းစသော အာရုံကို စူးစူးစိုက်စိုက် ရှုဆင်ခြင်တတ်သောသဘော”သာ ဖြစ်ပေသည်။ ထိုဈာန်၏ သဘောမှန်ကိုလည်း ‘ဈာန်’ ပုဒ်တွင် တွေ့မြင်ရမည်ဖြစ်ပေ၏။ ထို့ပြင် ဈာန်ကိုရအောင် လုပ်နည်း လုပ်ဟန်၊ အထက်အထက်ဈာန်ကို အဆင့်ဆင့်တက်ယူပုံနှင့် ဗြဟ္မာ့ဘုံနှစ်ဆယ်သို့ ရောက်စေနိုင်သော ဈာန်အသွယ်သွယ်တို့ကိုလည်း အဆင့်ဆင့် ကန့်သတ်ခဲ့ခြား ပြဆိုထားပေရာ အကုသိုလ် နိဝရဏတရား ဆိုးတွေကို ပယ်ရှား၍ ဗြဟ္မာ့ဘုံအထိ အရောက်သွားလိုသော ပုဂ္ဂိုလ်များ စဉ်းစားဆင်ခြင် အလုပ်ခွင်သို့ ဝင်နိုင်ကြပေလိမ့်မည်။

ဇနသန္ဓ ရာဇကြောင်းနွယ်ပုဒ်များကိုဖတ်ရှုလေ့လာခြင်းအားဖြင့် ရှေးရှေးသော မင်းများ၏ အကြောင်းနှင့် ထိုမင်းတို့၏ အရည်အချင်း၊ အကျင့်သီလ၊ ဂုဏ်သိက္ခာ၊ ဩဝါဒ များ၊ တိုင်းရေးပြည်ရေး အုပ်ချုပ်ရေး အကြောင်းများကို တွေ့မြင်သိရှိရမည် ဖြစ်ပေသည်။ ထို အကြောင်းအရာများသည် သိရှိမှတ်သားထိုက်သည့် အကြောင်းများဖြစ်သည့်အပြင် နည်းနာယူ၍ ပြုမူ ကျင့်သုံးထိုက်သည့် အကြောင်းများလည်းဖြစ်သည်။ ခေတ်ဟောင်းက အဖြစ်ဟောင်းများဟူ၍ ပစ်ပယ် ထားသင့်သော အကြောင်းများမဟုတ်ပေ။ အသစ်ကိုတီထွင်ကြံဆရသကဲ့သို့ အဟောင်းကိုလည်း ပီပီ မြင်အောင်ကြည့်၍ ခုံမင်မြတ်နိုးရပေမည်။ ပီပီမြင်၍ ထင်ထင်သိလေသောအခါ အဟောင်းတို့သည်ပင် အသစ်တို့ထက် ကောင်း၍နေသည်ကို တွေ့မြင်ရတတ်ပေသည်။ ရာဇဓမ္မ ၁၀-ပါး^၁၊ ရာဇအပရိဟာနိယ တရား ၇-ပါး^၂၊ သင်္ဂဟတရား ၄-ပါး^၃ စသည်တို့သည် ဟောင်းသလောက်ကောင်းသော ရှေးဟောင်းဓမ္မ များဖြစ်ကြသည်။ တိုင်းပြည်အုပ်ချုပ် မင်းလုပ်သော ခေါင်းဆောင်ကောင်းမွန်သမျှတို့၌ ပြည့်စုံရမည့် အရည်အချင်း၊ အကျင့်သီလ၊ ဂုဏ် သိက္ခာတို့ဟူသည် ရှိရစမြဲပင်ဖြစ်ပေသည်။ ထိုအရည်အချင်း၊ အကျင့် သီလ၊ ဂုဏ် သိက္ခာများနှင့် ပြည့်ညီသော ဓမ္မကဓမ္မရာဇာတို့သည် အထင်အရှားပင် ရှိခဲ့ဘူးသည်။ ထိုမင်း ၏ ဩဝါဒမိန့်ခွန်းများသည် မှတ်သားနည်းယူဖွယ် ကောင်းလှပေသည်။ ထိုမင်း၏ ဩဝါဒမိန့်ခွန်းများ တွင် ပြည်သူတို့၏ ပညာရေး၊ စီးပွားရေး၊ အကျင့်စာရိတ္တကောင်းမွန်ရေး၊ လူလူချင်း မညှဉ်းဆဲရေး၊ အချင်းချင်း မေတ္တာတရားထားရှိရေး၊ ကျေးဇူးတရား သိတတ်ရေး၊ လောက၊ သံသရာ နှစ်ဖြာဘက်စုံ ကြည့်တတ်ရေး စသည်များကို တွေ့မြင်ရပေမည်။ ထိုဩဝါဒကောင်းများကို ပြည်သူတို့၏ နှလုံးအိမ်တွင် စိမ့်ဝင်နေအောင် အခေတ်ခေတ် ထွန်းသစ်ခဲ့သော အင်းဝခေတ် စာပေပညာရှင် ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရက ‘ဟတ္ထိပါလ’ ခေါ် ‘စတုဓမ္မသာရ’ လည်း မည်သော ‘ကိုးခန်းပျို့’ ၌ ဇနသန္ဓ အုပ်ချုပ်ရေးဥပဒေ ၁၀- ချက်ကို—

“သကျရူပံ၊ ကြံကြံသမျှ၊ တောင့်တရာရာ၊ တတ်ကောင်းစွာသား၊ ဝိဇ္ဇာသိပ္ပ၊ လူ့ကိစ္စ ကို၊ ငယ်ကမသင်၊ ပျော်ပါးလွင်မှု၊ အကြင်သူအား၊ စကားချေတင်၊ သဘင်မပြု၊

၁။ ဇာ၊ ၂။ ၉၇။ ၂။ ဒီ၊ ၂။ ၆၂။ အံ၊ ၂။ ၄၈၇-၈။
၃။ ဒီ၊ ၃။ ၁၂၅။ အံ၊ ၁။ ၃၄၁။ သံ၊ ၉။ ၁။ ၁၃၃။ အံ၊ ၉။ ၃။ ၁၉၃။

ခံတွင်းမဲ့သို့၊ ချိုတဲပညာ၊ ညှိုးမျက်နှာနှင့်၊ ရွံရှာလန့်ထိတ်၊ အသံဆိတ်၏” စသည် ဖြင့် စပ်ဆိုကာ ပြည်သူတို့၏ နှလုံးအိမ်အတွင်း စိမ့်ဝင်အောင် သွင်းပေးခဲ့သည်။

ကုန်းဘောင်ခေတ်နောက်ပိုင်း ‘ငါသာငါနှိုင်း ပမာခိုင်း’ ခဲ့သော မန်လည်ဆရာ တော်ကလည်း မဃဒေဝလင်္ကာသစ်၌—

“ဤလူ့လောက၊ လူ့ဘဝ၌၊ သကျရူပံ၊ မိန့်သံဂါထာ၊ ကျမ်းအလာတိုင်း၊ ငယ်ခါက လျှင်၊ မသင်ပညာ၊ ဥစ္စာမစု၊ သူ့ကိုချစ်ဖျက်၊ သူ့သက်သတ်စား၊ သူ့မယား၌၊ ပြစ်မှားတုံတိ၊ ပစ္စည်းရှိလျက်၊ စိုးစိမလှူ၊ မွေးမြူမိဖ၊ မပြုရနှင့်၊ ဆုံးမ မနာ၊ ပညာရှိ ထံ၊ နည်းခံမမှတ်၊ အမြတ်မကျင့်၊ ဤဆယ်ဆင့်ကား၊ ကြီးရင့်ဇရာ၊ အိုသောခါလျှင်၊ ပူဆာနောင်ဘ၊ ရတတ်စွတည့်” ဟု ဖွဲ့ဆိုခဲ့သည်။ ဤပါ။ ဤလင်္ကာတို့သည် ဇနသန္ဓ

မင်း၏ “သကျရူပံ ပုရေ သန္ဓံ၊ မယာ သိပ္ပံ န သိက္ခိတံ” စသောဩဝါဒဂါထာ ပါဠိကဗျာ၏မြန်မာမှု များပင် ဖြစ်ပေသည်။ ထိုမင်းကား ပြည်သူတို့နှင့် တသားတည်းဆက်စပ်နေသော မင်းပင်ဖြစ်လေသည်။ ထိုမင်းအကြောင်းကိုလည်း ‘ဇနသန္ဓ’ပုဒ်ညွှန်း ဂဏန်းများဖြင့် ကြည့်ရှုနိုင်ကြပေသည်။

ပန်ကြားတိုက်တွန်းချက် ယင်းသို့သော လောကဓမ္မ၊ ရာဇကြောင်းတို့စုံ၍ လူမှုရှင်မှု ကုံလုံသော တိပိဋကပါဠိ - မြန်မာအဘိဓာန်ကြီးများသည် နိုင်ငံတော်အစိုးရ၏ ငွေ အား၊ စာစု-စာပြုပုဂ္ဂိုလ်များ၏ ကိုယ်အားဉာဏ်အားတို့ဖြင့် အားသွန်ကြီးစား၍ ရေးသားပြုစုခဲ့ကြရာ ယခုအခါ ‘ဝိသုဒ္ဓါရုံဂဏဝါစကအဖွဲ့’ ၏ စ-ဝဂ် ဒုတိယပိုင်းနှင့် “ဋ”ဝဂ် (အတွဲ-ဂ) ကို စာရှုသူ ပညာရှင်များ၏ အထံသို့ တင်ပြနိုင်ခဲ့ပြန်လေပြီ။ အဆိုပါ တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်ကြီးကို သုတေသီ အများတို့ အဲဒါးသန်သန် အားအန်ထုတ်ထုတ် ပို့နှုတ်ယုတ်ဖြည့် ဉာဏ်နှိုင်းရှုည့်၍ ကြည့်ရှုကြရန် ပန်ကြား တိုက်တွန်းလိုက်ပါသည်။

လူမှုကုံ၍ ရှင်မှုလုံသောပညာရှင် တကယ်တမ်း အဲဒါးသန်သန် အားအန်ထုတ်၍ ကြိုးကုတ်လေ့လာ ကြည့်ရှုသူမှန်လျှင်—

“နှမ်းကိုပွတ်ကာ၊ ဆီလျှင်ရသို့။ လုံ့လအားထုတ်၊ မီးကိုမူတ်သော်၊ ချက်ပြုတ်ကိစ္စ၊ ပြီးစီးကြသို့။ မာလှကောက်ယောင်း၊ စပါးထောင်းသော်၊ ဆန်ကောင်းလည်းရ၊ ဝမ်းလည်းဝသို့။ နွားမ နို့စစ်၊ နို့ရည်ညှစ်သော်၊ နို့သစ်ဖြင့်မျှ၊ ယိုထွက်ကျသို့။ မြစ်မ၊ တလျှောက်၊ ရေရှာမြောက်သော်၊ ခပ်သောက်အဝ၊ မတောင့်တသို့။—

“လောက၊ ဓမ္မ၊ ရာဇခေါ်တွင် သုံး အင်သောအကြောင်းတို့ကို ကောင်းကောင်းကြီး မိမိရရ သိရှိကြကာ ‘လူမှုကုံ၍ ရှင်မှုလုံသော ပညာရှင်’ တယောက်အဖြစ် အမြဲတမ်း ထွန်းသစ် တောက်ပ၍ လောက သာသနာ နှစ်ဖြာအကျိုး သည်ပိုးဆောင်ရွက်နိုင်ကြပါစေတည်း။

၁။ ကိုးခန်းပျို့-ပုဒ်ရေ၊ ၂၆။ ၂။ မဃဒေဝလင်္ကာသစ်-ပုဒ်ရေ၊ ၂၂၁။ ၃။ ကိုးခန်းပျို့-ပုဒ်ရေ၊ ၃၄။
အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၂-(ဂ) ပ-မ-ဇ-သ-စ

ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် ကျမ်းမည်သင်္ကေတများ

အမှတ် စဉ်	ပါဠိတော်	သင်္ကေတ	အမှတ် စဉ်	အဋ္ဌကထာ	သင်္ကေတ
ဝိနည်း ၅-ကျမ်း					
၁	ပါရာဇိကပါဠိ	ဝိ၊၁။	၁	ပါရာဇိကကဏ္ဍအဋ္ဌကထာ (ပ)	ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂	ပါစိတ္တိယပါဠိ	ဝိ၊၂။	၂	" (ဒ)	ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃	မဟာဝဂ္ဂပါဠိ	ဝိ၊၃။	၃	ပါစိတ္တိယဒီ	ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၄	စူဠဝဂ္ဂပါဠိ	ဝိ၊၄။	၄	စူဠဝဂ္ဂဒီ	ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။
၅	ပရိဝါရပါဠိ	ဝိ၊၅။	၅	ကခါဝိတရဏီ	ကခါ။
			၆	ဝိနယသင်္ဂဟ	ဝိ၊သင်္ဂဟ။
သုတ် ၃-ကျမ်း					
၆	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊၁။	၇	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂ	ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၇	မဟာဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊၂။	၈	မဟာဝဂ္ဂ	ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၈	ပါထိကဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊၃။	၉	ပါထိကဝဂ္ဂ	ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။
မဇ္ဈိမနိကာယ် ၃-ကျမ်း					
၉	မူလပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊၁။	၁၀	မူလပဏ္ဏာသ	မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၀	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊၂။	၁၁	"	မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၁	ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊၃။	၁၂	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသ	မ၊ဋ္ဌ၊၃။
			၁၃	ဥပရိပဏ္ဏာသ	မ၊ဋ္ဌ၊၄။
သံယုတ္တနိကာယ် ၃-ကျမ်း					
၁၂	သံယုတ္တပါဠိ (ပ)	သံ၊၁။	၁၄	သံယုတ္တ	သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၃	" (ဒ)	သံ၊၂။	၁၅	"	သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၄	" (တ)	သံ၊၃။	၁၆	"	သံ၊ဋ္ဌ၊၃။
အင်္ဂုတ္တရနိကာယ် ၃-ကျမ်း					
၁၅	အင်္ဂုတ္တရပါဠိ (ပ)	အံ၊၁။	၁၇	အင်္ဂုတ္တရ	အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၆	" (ဒ)	အံ၊၂။	၁၈	"	အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၇	" (တ)	အံ၊၃။	၁၉	"	အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
အဘိဓမ္မာနှင့် ခုဒ္ဒကနိကာယ်ကျမ်းများ					
၁၈	ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိ	အဘိ၊ဓ။	၂၀	အဋ္ဌသာလိနီ	အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၉	ဝိဘင်္ဂပါဠိ	အဘိ၊ဝိ။	၂၁	သမ္မောဟဝိနောဒနီ။	အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၀	ဓာတုကထာ + ပုဂ္ဂလပညတ်	အဘိ၊ပု။	၂၂	ပဉ္စပကရဏ	အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၁	ကထာဝတ္ထုပါဠိ	အဘိ၊က။	၂၃	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂ	ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။

ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် ကျမ်းမည်သင်္ကေတများ

အမှတ် စဉ်	ပါဠိတော်	သင်္ကေတ	အမှတ် စဉ်	အဋ္ဌကထာ	သင်္ကေတ
၂၂	ယမကပါဠိ (ပ)	ယမက၊၁။	၂၄	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ(ဒ)	ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၃	။ (ဒ)	ယမက၊၂။	၂၅	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ ॥ (ပ)	ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
၂၄	။ (တ)	ယမက၊၃။	၂၆	။ ॥ (ဒ)	ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
၂၅	ပဋ္ဌာနပါဠိ (ပ)	ပဋ္ဌာန၊၁။	၂၇	ခုဒ္ဒကပါဌ ॥	ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။
၂၆	။ (ဒ)	ပဋ္ဌာန၊၂။	၂၈	ဓမ္မပဒ ॥ (ပ)	ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၇	။ (တ)	ပဋ္ဌာန၊၃။	၂၉	။ ॥ (ဒ)	ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၈	။ (စ)	ပဋ္ဌာန၊၄။	၃၀	ဥဒါန ॥	ဥဒါန၊ဋ္ဌ။
၂၉	။ (မ)	ပဋ္ဌာန၊၅။	၃၁	ဣတိဝုတ္တက ॥	ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။
၃၀	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိ	ပဋိသံ။	၃၂	သုတ္တနိပါတ ॥ (ပ)	သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၁	ခုဒ္ဒကပါဌပါဠိ	ခုဒ္ဒက။	၃၃	။ ॥ (ဒ)	သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၂	ဓမ္မပဒပါဠိ	ဓမ္မ။	၃၄	ဝိမာနဝတ္ထု ॥	ဝိမာန၊ဋ္ဌ။
၃၃	ဥဒါနပါဠိ	ဥဒါန။	၃၅	ပေတဝတ္ထု ॥	ပေတ၊ဋ္ဌ။
၃၄	ဣတိဝုတ္တကပါဠိ	ဣတိဝုတ်။	၃၆	ထေရဂါထာ ॥ (ပ)	ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၅	သုတ္တနိပါတပါဠိ	သုတ္တနိ။	၃၇	။ ॥ (ဒ)	ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၆	ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိ	ဝိမာန။	၃၈	ထေရီဂါထာ ॥	ထေရီ၊ဋ္ဌ။
၃၇	ပေတဝတ္ထုပါဠိ	ပေတ။	၃၉	အပဒါန ॥ (ပ)	အပ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၈	ထေရဂါထာပါဠိ	ထေရ။	၄၀	။ ॥ (ဒ)	အပ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၉	ထေရီဂါထာပါဠိ	ထေရီ။	၄၁	ဗုဒ္ဓဝံသ ॥	ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။
၄၀	အပဒါနပါဠိ (ပ)	အပ၊၁။	၄၂	စရိယာပိဋက ॥	စရိယာ၊ဋ္ဌ၊
၄၁	အပဒါနပါဠိ (ဒ)	အပ၊၂။	၄၃	မဟာနိဒ္ဒေသ ॥	မဟာနိ၊ဋ္ဌ။
၄၂	ဗုဒ္ဓဝံသပါဠိ	ဗုဒ္ဓဝံ။	၄၄	စူဠနိဒ္ဒေသ ॥	စူဠနိ၊ဋ္ဌ။
၄၃	စရိယာပိဋကပါဠိ	စရိယာ။	၄၅	ဇာတက ॥ (ပ)	ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။
၄၄	မဟာနိဒ္ဒေသပါဠိ	မဟာနိ။	၄၆	။ ॥ (ဒ)	ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။
၄၅	စူဠနိဒ္ဒေသပါဠိ	စူဠနိ။	၄၇	။ ॥ (တ)	ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။
၄၆	ဇာတကပါဠိ (ပ)	ဇာ၊၁။	၄၈	။ ॥ (စ)	ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။
၄၇	ဇာတကပါဠိ (ဒ)	ဇာ၊၂။	၄၉	။ ॥ (မ)	ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။
၄၈	နေတ္ထိပါဠိ	နေတ္ထိ။	၅၀	။ ॥ (ဆ)	ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။
၄၉	ပေဋကောပဒေသပါဠိ	ပေဋကော	၅၁	။ ॥ (သ)	ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။
၅၀	မိလိန္ဒပဉ္စပါဠိ	မိလိန္ဒ။	၅၂	နေတ္ထိ ॥	နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။

ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် ကျမ်းမည်သင်္ကေတများ

အမှတ် စဉ်	ဋီကာ	သင်္ကေတ
ဝိနည်းဋီကာကျမ်းများ		
၁	ဝဇီရဗုဒ္ဓိဋီကာ	ဝဇီရ။
၂	သာရတ္ထဒီပနီဋီကာ	သာရတ္ထ၊ ၁။
၃	။	သာရတ္ထ၊ ၂။
၄	။	သာရတ္ထ၊ ၃။
၅	ဝိမတိဝိနောဒနီဋီကာ	ဝိမတိ၊ ၁။
၆	။	ဝိမတိ၊ ၂။
၇	ကင်္ခါဝိတရဏီဋီကာ	ကင်္ခါ၊ ဋီ။
၈	ကင်္ခါဝိတရဏီဋီကာသစ်	ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။
ဒီသနိကာယ်ဋီကာများ		
၉	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋီကာ	ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၀	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋီကာသစ်	သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။
၁၁	။	သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။
၁၂	မဟာဝဂ္ဂဋီကာ	ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။
၁၃	ပါထိကဝဂ္ဂဋီကာ	ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။
မဇ္ဈိမနိကာယ်ဋီကာများ		
၁၄	မူလပဏ္ဏာသဋီကာ	မ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၅	။	မ၊ ဋီ၊ ၂။
၁၆	မဇ္ဈိမ-ဥပရိ-ပဏ္ဏာသဋီကာ	မ၊ ဋီ၊ ၃။
သံယုတ္တနိကာယ်ဋီကာများ		
၁၇	သံယုတ္တဋီကာ	သံ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၈	။	သံ၊ ဋီ၊ ၂။
အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်ဋီကာများ		
၁၉	အင်္ဂုတ္တရဋီကာ	အံ၊ ဋီ၊ ၁။
၂၀	။ ။	အံ၊ ဋီ၊ ၂။
၂၁	။ ။	အံ၊ ဋီ၊ ၃။
၂၂	မူလဋီကာ၊ အနုဋီကာ	မူလဋီ၊ ၁။ အနုဋီ၊ ၁။
၂၃	။ ။	မူလဋီ၊ ၂။ အနုဋီ၊ ၂။
၂၄	။ ။	မူလဋီ၊ ၃။ အနုဋီ၊ ၃။
၂၅	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာ	ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။
၂၆	။ ။	ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။
၂၇	နေတ္ထိဋီကာ၊ နေတ္ထိဝိဘာဝိနီ	နေတ္ထိ၊ ဋီ။ နေတ္ထိဝိ။

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန် (၈-၀၈) ၂-၌
ပြင်ဆင်ဖတ်ရှုရန်

စာမျက်နှာ	ကော်လံ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်	ကြောင်းရေ	ပြင်ဆင်ရန်
၃	ဒု	ဆိဒ္ဓိ ^၁	၂	ဇာ၊ဌ၊၄။၄၃၀။
။	။	ဆိဒ္ဓိ ^၂	၁၈	သဗ္ဗသော တံ ဝိဝဇ္ဇယေ။
၄	ပ	။	၁၇	အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၄။
။	ဒု	ဆိဒ္ဓိ ^၃	၄	အနုဋ္ဌ၊၂။၇၄။
။	။	ဆိဒ္ဓိယဋ္ဌ	၅	ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၈၈။
၅	။	ဆိဒ္ဓိယုတ္တ	၂	ဆိဒ္ဓိ ^၁ (၆)ကြည့်။
၆	ပ	ဆိဒ္ဓိဝေဏုပဗ္ဗ	၅	ရန္တဇာတကိစကမဟာဝေဋ္ဌ၊ပဗ္ဗာနံ၊
။	ဒု	ဆိဒ္ဓိဝဆိဒ္ဓိ	၁၁	မေဒကထာလိကံ။
၈	။	ဆိန္ဒတိ	၁၅	(ဇာ၊ဌ၊၅။၅၄၆။)
၁၀	။	။	၂	ဝီရိယော။
။	။	။	၈	နဓေပိ နခံ ဆိန္ဒန္တိ။
။	။	။	၁၈	ပဋိသံ၊၁၇၀။
။	။	။	၃၅	အညမညဿ ဆိန္ဒန္တိ (ဇာ၊၂။၇၃)
				တိ အညမညံ ဆိန္ဒန္တိ မဒ္ဒန္တိ။
၁၁	ဒု	ဆိန္ဒန	၁	အသာဒိယန္တဿ။
၁၃	။	ဆိန္ဒန္တိ ^၁	၁၂	သန္တိဆိန္ဒတော။
၁၄	ပ	ဆိန္ဒမာန	၁	[ဆိဒ္ဓိ+အ+မာန]
။	ဒု	ဆိန္ဒာပယတိ	၄	အဗ္ဗရက္ခေ
၁၅	ပ	ဆိန္ဒာပေတာ	၂၃	(-အံ၊ဌ၊၁။၂၆၃။
။	ဒု	ဆိန္ဒာပေသိ	၁	[ဆိဒ္ဓိ+ဏာပေ+သိ]
၁၆	ပ	ဆိန္ဒတ	၄	-လှီးဖြတ်-အပ်သော။
၁၇	။	ဆိန္ဒတုံ	၇	ရုန်းဖြတ်ခြင်းငှါ။
။	။	။	၁၁	ဆိန္ဒတု(ဝိ၊၃။၂၉၈)န္တိ ခုရေန
				ဆိန္ဒတုံ။
၁၉	ပ	ဆိန္ဒိတော	၃၀	ပက္ခာမိ။
၂၀	။	။	၇	ဆိန္ဒေတော ဝိဟနန္တိ။
၂၄	ဒု	ဆိန္ဒဇဝ	၃	ကုဏ္ဍ-
။	။	။	၅	ဇာနိယာ
၃၀	ပ	ဆိန္ဒဘဝနေတိက	၃	နေတိစိန္တဿာတိ

စာမျက်နှာ	ကော်လံ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်	ကြောင်း ရေ	ပြင်ဆင်ရန်
၃၂	ပ	ဆိန္နဘိန္နပိလောတိကဓဏ္ဍ- နိဝါသန	၂	စုတ်ပြတ်
၄၁	။	ဆိန္နဝေဏု	၂	တိဋ္ဌတိ စေ၊ အနာပတ္တိ။
၄၂	။	ဆိန္နသာခ	၃	မိယန္တိယေဝ ဝါ။
၄၃	။	ဆိန္နသုဝဏ္ဏကဒလိ	၃	ဝေယန္တရဿ
၄၄	။	ဆိန္နဟိရေတ္တပ္ပက	၅	ဓမ္မဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၄။
၄၅	ဒု	ဆုပိတ	၇	ဆိပိတမတ္တ (၃)ကြည့်။
၄၆	။	ဆုရိကာ	၇	မိလိန္ဒ။ ၃၂၂။
၄၉	ပ	ဆေကာစရိယ	၄	ဆေကာစရိယန္တိ ဟတ္ထိဗန္ဓနာဒိ- ဝိဓိမိ ကုသလံ
။	။	ဆေဇ္ဇ	၁	(န)
၅၀	ဒု	ဆေဇ္ဇဘေဇ္ဇာနုသာသန	၃	ဒဏ္ဍေနပိ
၅၂	ပ	ဆေတွာ	၈	အံ၊ ၉။ ၂၀၃။
၅၃	ဒု	ဆေဒ	၂၇	အယံ ပန ဆေဒေယေဝါတိ
၅၄	။	ဆေဒန	၅	ဝိ၊ ၅။ ၃၀၂။
၅၅	။	ဆေဒနဒက္ကဋ္ဌ	၄	သဉ္ဇဿာဟောဝ
၅၉	ပ	ဇ	၆	ရောဂံ ဆိန္နတိတိ
၆၀	ဒု	ဇဂတိပ္ပဒေသ	၃	ယတ္ထဋ္ဌိတံ
။	။	။	၁၁	ယတ္ထဋ္ဌိတော
၆၁	ပ	ဇဂတိ	၃	ပထဝီ ဝုစ္စတိ ဇဂတိ။
။	ဒု	ဇဂတောဂဓ	၄	“အန္တောပထဝီယ”န္တိ။
။	။	ဇဂ္ဂတိ	၆	ဂေါပါယတိ။
၆၂	ပ	။	၉	ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၇၉။
၆၃	ဒု	ဇဂ္ဂါပေတွာ	၄	အာဘောဂံ ဝါ ကတွာ နိဒ္ဒါယိတဗ္ဗံ။
၆၅	ပ	ဇဂ္ဂိတွာ	၁	တိဏဒါနာဒိဟိ
၆၆	။	ဇေညဇ	၁	ကာလေ ဇာတော
။	။	ဇင်္ဂမ	၇	တဿှာ အာဟ“ဇင်္ဂမာန”န္တိ။
၆၇	ဒု	ဇင်္ဂလဒေသဝါသီ	၂	အနုပဒေသဝါသီနဉ္စ
၇၇	ပ	ဇေညဇေ	၁	[ဇေညတပုဒ်ကိုဒွေဘော်ပြု]
။	။	ဇေညဇေ	၁	[ဇေညတပုဒ်ကို ဒွေဘော်ပြု]
။	ဒု	ဇေညာ	၂	အနုပလိတ္တော
၈၇	ပ	ဇေတုကဏ္ဍိမာဏဝပုစ္ဆာ	၁	ဇေတုကဏ္ဍိမာဏဝပုစ္ဆာ
၉၁	။	ဇေနကကပိလဝတ္တုသန္တိဿယ	၄	တိဿယဿ

စာမျက်နှာ	ကော်လံ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်	ကြောင်း ရေ	ပြင်ဆင်ရန်
၉၃	ဒု	ဇနကပစ္စယာဘာဝ	၃	ဇနကပစ္စယာဘာဝေန။
၉၄	ပ	ဇနကရာဇ	၂	နိသိန္ဒော ဣမံ ဂါထမာဟ။
။	။	ဇနကသမ္ဗန္ဓိ	၂	ဇနကသမ္ဗန္ဓိဘူတဿ
။	။	။	၃	ဒီပိတော။
။	ဒု	ဇနကသာမတ္ထိယာနုရူပ	၁	ပရိသုဒ္ဓိစိရတရပ္ပဗန္ဓာ ဟောတိ။
။	။	ဇနကသာမိဘာဝ	၃	သမ္ဗန္ဓိဝိသေသဘူတတ္တာ။
၉၅	ပ	ဇနကုဟနတ္ထ	၈	မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၇။
၉၈	။	ဇနပဒ	၂၂	ဥတ္တရကုရုကာနံ
၉၉	။	။	၃၀	ဇနပဒကလျာဏိ၊ တံ ဣစ္ဆာမိ
၁၀၃	ဒု	ဇနပဒတ္တာဝရိယပ္ပတ္တ	၁၅	တာဝရိယပ္ပတ္တော၊ ဒဠဘတ္တိဘာဝ တော ဝါ
။	။	။	၂၀	ဘတ္တဘာဝံ ပတ္တော၊
၁၀၄	ဒု	ဇနပဒဒေသ	၂	ပဗ္ဗာဇေယျ။
၁၀၈	။	ဇနယတိ	၉	ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။
။	။	ဇနယန္တ	၃	ကာသိနံ
၁၁၀	ပ	ဇနလပနတ္ထ	၈	ဇနကုဟနတ္ထံ၊ န ဇနလပနတ္ထံ။
၁၁၄	။	ဇနဝါဒဓမ္မ	၂	မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၄၁၄။
၁၁၆	ဒု	ဇနသဒ္ဓ	၄	အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၀၂။
၁၁၇	ပ	ဇနသန္ဓ	၃	ဝိဇာနတိ။
။	။	။	၉	ပဟူတကာမော။
။	။	ဇနသန္ဓိပါတ	၄	မဟာသန္ဓိပတိ တဒါ။
၁၁၈	ဒု	ဇနသမ္ဗဒ္ဓ	၉	လစ္ဆတိ။
၁၂၀	။	ဇနိတ	၁၁	ပုထုဇော
၁၂၂	။	ဇနိယတေ	၄	ရူ၊၅၁၁။
၁၂၆	ပ	ဇနေသုတ	၈	ဇနေ ဝိဿုတ
။	။	။	၁၀	ဝိဿုတ
။	။	။	၁၃	ဝိဿုတ။
၁၂၇	ပ	ဇန္တိ	၃	ဇနိယတေ
။	ဒု	။	၁၀	သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။
၁၂၉	။	ဇပ္ပကာရဏ	၂	ဇပ္ပနာ (၂) ကြည့်။
။	။	ဇပ္ပတိ	၁	(ဇလ္လတိ-သံ)
၁၃၃	။	ဇမ္ဗုကာရုက္ခ	၁၆	“သရဏာဂမနေ ကဉ္စိ”တိ
၁၃၈	။	ဇမ္ဗုမဏ္ဍ	၃	အဟံ ရာဇာ၊
၁၄၀	။	ဇမ္ဗောနဒီသ	၅-၆	ဇမ္ဗု-နဒသင်္ခါတံ

စာမျက်နှာ	ကော်လံ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်	ကြောင်းရေ	ပြင်ဆင်ရန်
၁၄၀	ဒု	ဇမ္ဗောနဒုတ္တတ္ထ	၇	ဣဒံ တဝ ဝိမာနံ
၁၄၃	။	ဇယဓန	၃	တုယံ ဒေန္တော
၁၄၈	။	ဇရန္တ	၃	ဘာဝါပဂမသင်္ခါတော
၁၆၃	။	ဇလကက္ခ	၄	နိလ္လုရော
၁၆၅	ပ	ဇလဇကုသုမဝိစိတ္တ	၁	ဇလဇကုသုမဝိစိတ္တာနိ စ
။	ဒု	ဇလဇတ္ထမနာမက	၆-၇	သမာနနာမတ္တာ
၁၆၆	။	ဇလဒါယက	၂	ဘိင်္ဂါရော
၁၆၇	။	ဇလနုက္ကမနာယက	၇	ဥတ္တမောတိ ဇလနုတ္တမော။
၁၆၈	။	ဇလပ္ပဝါဟ	၂	ဩဟနနတော ဝါ
။	။	ဇလဘာရဘရိတ	၃	ဇလဘာရဘရိတတာယ
၁၇၀	ပ	ဇလမ္ပဇ	၅	ကဏ္ဍကနာဠ
၁၇၁	။	ဇာလာပေတွာ	၃	သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။
။	။	ဇလာဗု	၅	ယကာရဿ စ
၁၇၂	ပ	ဇလာသယ	၅	တံ ဂါမံ ပရိက္ခိပန္တေန
၁၇၄	။	ဇလိတနဋ္ဌဂိုဓန္ဓ	၄	ဇောတန္တိ။
၁၇၅	။	ဇလိတိဒ္ဓိ	၄	ဇလိတိဒ္ဓိနာ။
။	။	ဇလိယမာနအဂ္ဂိဓမ္မရဟိတ	၄	မာနအဂ္ဂိဓမ္မရဟိတေ။ ဝိမတိ။၂။ ၁၀၂။
၁၇၆	ပ	ဇလ္လကဂါဟ	၂	ဟတ္ထပါဒါဒီသု
။	ဒု	ဇလ္လိကာ	၇	သေဒေါ စ လောဏ-
၁၈၀	ပ	ဇဝန	၃၃	အညာဏစရိယာ။
၁၈၂	။	ဇဝနပညာ	၆	ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၇။
၁၈၆	ဒု	ဇဝဟံသက	၃	အပ၊၁။၂၆၃။
၁၈၇	။	ဇဟံ	၂	အတ္တဉ္စဟောတိ ဂါဟံ ဇဟော။
။	။	ဇဟတိ	၉	တံ ဝိဇဟတိ။
၁၈၈	ပ	။	၁၄	တံ ဣတ္ထိပဋိလာဘသဘာဝံ
၁၉၁	ဒု	ဇဟိတုံ	၃	သမ္ပုခိဘူတော
၁၉၄	။	ဇာဂရတိ	၆	ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။
၂၀၂	။	ဇာတက	၁-၄	ပုဗ္ဗစရိတံ
၂၀၄	။	ဇာတကဝတ္ထ	၇	စူဠဝါ၊ယော။
၂၀၇	ပ	ဇာတတိဏ	၂	တိဏဝတ္ထုတော
၂၁၄	။	ဇာတဝေဒ	၁၆	ဝေဒိယတိ၊
၂၂၉	။	ဇာတိ	၂၂	(အဘိ၊ဝိ။၁၀၄။ပဋိသံ။၁၆)

စာမျက်နှာ	ကော်လံ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်	ကြောင်းရေ	ပြင်ဆင်ရန်
၂၃၃	ဒု	ဇာတိအာဒိဓမ္မ	၁၀	ယသ္မာ သဒ္ဓမ္မဒေသနံ
၂၄၄	။	ဇာတိဇရာဗျာဓိမရဏသမတိက္ကမ	၁	သမာဒပေသိ၊
၂၄၆	ပ	ဇာတိဇရာမရဏသဗ္ဗာဝ၊	၃	တ္ထေ စ ပုရိမေန ဇာတိ-
။	ဒု	ဇာတိဇရာမရဏိက	၄	သံကိလေသိကေဟိ
၂၄၇	ပ	ဇာတိဇရာရောဂမရဏာဒိအနေ-		
		ကာဒိနဝဝေါကိဏ္ဏ	၇	ပုညဖလသင်္ခါတံ
။	ဒု	ဇာတိဇရူပဂါမိ	၄	ဇာတိဇရူပဂါမိ
။	။	ဇာတိဇရူပေတ	၃	ဖန္ဒမာနံ
၂၄၉	ပ	ဇာတိဝေဒ	၁	အရိယာဇာတ်
၂၅၀	။	ဇာတိဓမ္မဝါရ	၅	ဇာတိဓမ္မဝါရေ
၂၅၁	။	ဇာတိနိမိတ္တ	၁၁	ဝိဗာဓိယတိ
။	။	ဇာတိနိမိတ္တ	၆	ကမ္မဘဝဿ ကတုပစိတတ္တာ
။	ဒု	ဇာတိပံသုကူလိက	၂	ပံသုကူသင်္ကန်းကို
၂၅၄	။	ဇာတိပရမ္ပရာ	၂	ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒဒဿနေန
၂၅၉	။	ဇာတိဘူမိ	၁၄	ဇာတဋ္ဌာနံ။
၂၆၁	။	ဇာတိမဒ	၁၅	အစာရိန္တိ ယောဇနာ။
၂၆၂	။	ဇာတိမန္တု	၁၉	အဘိဇာတိဝန္တိ၊
၂၆၄	ပ	ဇာတိမရဏသံသာရ	၃	စသည်တို့၏အစဉ်မပြတ်ဖြစ်ခြင်း။
၂၆၆	။	ဇာတိယ	၃	ဝေမေဝံ မနုဿေသု၊
၂၇၁	ဒု	ဇာတိလောဟ	၂	ဝေကန္တကလောဟန္တိ
၂၇၃	။	ဇာတိဝိသေသ	၆	အရူပဓမ္မပုဉ္ဇေ
၂၇၄	။	ဇာတိသံသာရ	၈	အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။
။	။	။	၂၀	“ဣတောစိတော သံသရဏ”န္တိ
				ကတော
၂၇၇	။	ဇာတိသမယ	၃	ဂဒဗ္ဗာက္ကန္တိသမယော
၂၇၉	။	ဇာတိသမ္ပေဒပရိဟာရနိမိတ္တ	၅	ရညာ ဩက္ကာကေန
၂၈၀	ပ	ဇာတိသဟဿ	၄	အဿ စ တေ ပဝတ္တံ၊
။	။	ဇာတိသာမည	၅	သဒ္ဓိံ ကေဇ္ဈံ သင်္ကန္တော အာဟ။
၂၈၇	ဒု	ဇာတိဟိဂ္ဂုလိကဓာရ	၄	ဝုဠဟိတော ရတ္တဒုပဋ္ဌံ
၃၀၃	။	ဇာနိကရဏ	၃	အဉ္ဇကရဏာဒိနာ
၃၀၇	ဒု	ဇာပိတတ္ထ	၁၆	လိဂ်ပရိဝတ္တိံ
၃၁၃	ပ	ဇာယာ	၅	ဇိဿ ဇာ၊
၃၃၇	ဒု	ဇာလဆိဒ္ဓက	၃	စေတိယေ

စာမျက်နှာ	ကော်လံ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်	ကြောင်းရေ	ပြင်ဆင်ရန်
၃၂၃	ပ	ဇာလိက	၁၂	ဝါဂုရိကော
၃၂၄	။	ဇာလိတမ္ပနခ	၈	တမ္ပနခတံ
၃၂၅	။	ဇာလိယသုတ္တဘာဝ	၂	မဟာလိသုတ္တဿာနန္တရံ
။	။	ဇာလိ	၁၅	အညမညံ သောက-
၃၂၈	။	ဇိဂုစ္ဆ	၄	ယေ တေသံ
၃၂၉	ဒု	ဇိဂုစ္ဆနဝသ	၅	ဩတ္တပ္ပဝသေန
၃၃၀	ပ	ဇိဂုစ္ဆနိယကမ္မ	၄	အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၂။
။	ဒု	ဇိဂုစ္ဆပဟာ	၃	စိတ္တံ ပဋိကူလတိ။
၃၃၆	ပ	ဇိဃစ္ဆာပိပါသာရဏိနိမ္မထန	၁	ဥဒရတော ဥဋ္ဌာယ
။	ဒု	ဇိဃစ္ဆာဝေဒနာ	၄	ဣမိနာ ပိဏ္ဍပါတပဋိသေဝနေန
၃၃၇	ပ	ဇိဃညနာမဂ္ဂယန	၅	ဇာ၊ ၂။ ၁၀၇။
၃၃၈	။	ဇိဏ္ဏ	၁၇	ဇေရိဘူတေ
၃၃၉	။	။	၂၂	ဒိသ္မာ ဣဒံ သင်္ခါရာနံ
။	ဒု	ဇိဏ္ဏက	၁၀	သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၂။
။	။	။	၁၈	ဆဉ္စိတံ
၃၄၀	ပ	ဇိဏ္ဏကပ္ပ	၂	ယေ ဗျာဓိနာ
။	ဒု	ဇိဏ္ဏကုဋ္ဌပါဒ	၃	အနုဇာနာမိတိ အတ္ထော။
၃၄၁	ပ	ဇိဏ္ဏသရ	၃	ယထာ ဟိ
။	ဒု	ဇိဏ္ဏဇရဋ္ဌာန	၄	ယာဝဇိဝိကာနိ
။	။	ဇိဏ္ဏဇရဋ္ဌာန	၃	ဆလ္လိ စ သုရမမူလာနိ စ ယာဝဇိ ဝိကာနိ
၃၄၂	ပ	ဇိဏ္ဏတစ	၇	ဂစ္ဆတိ။
။	ဒု	ဇိဏ္ဏဒဗ္ဗဏ္ဏ	၂	အန္တစိန္တကံ ဝါ
။	။	ဇိဏ္ဏပက္ကတာ	၄	ပဏ္ဍုဘူတံ ပလာသံ၊
၃၄၇	ပ	ဇိတ	၃၆	ကာမကဏ္ဍကော
၃၅၀	ဒု	ဇိန	၁၈	ဝိ၊ ၃။ ၁၂။
၃၅၇	ပ	ဇိနသာသနရတန	၃	ဝုဒ္ဓါနံ
၃၆၂	ဒု	ဇိယာမုတ္တ	၈	ဧကောဝ နိသီဒတိ။
၃၆၆	ပ	ဇိဝ္ဗ	၂၄	ဇိဝ္ဗိန္ဒြိယဓမ္မတံ
၃၇၇	။	ဇိယရေ	၃	ဇိယတိ (၁၊ ၁) ကြည့်။
။	။	ဇိယိဿန္တိ	၃	ဇိယတိ (၁၊ ၁) ကြည့်။
၃၇၉	ဒု	ဇိရဏဘိဇ္ဇနာဝတ္ထ	၄	ဇရာမရဏာ -
၃၈၃	ပ	ဇိရိ	၂	ဇိရတိ (၃) ကြည့်။
။	။	ဇိရိယတိ	၁၅	ဇရိယတိ၊

စာမျက်နှာ	ကော်လံ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်	ကြောင်းရေ	ပြင်ဆင်ရန်
၃၉၂	ဒု	ဇီဝကသုတ္တ	၁၉	မ၊ ၂။ ၃၁-၅။
၃၉၄	ပ	ဇီဝတိ	၃	အယံ ကပ္ပိတကော
၃၉၆	။	။	၁၄	ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၇။
၃၉၇	။	ဇီဝန	၂၆	ဘိက္ခုဝေသတာယ
၃၉၈	။	ဇီဝနဌ	၇	မ၊ ၄။ ၁။ ၈၂။
။	။	ဇီဝနသီလတာ	၄	အံ၊ ၄။ ၁။ ၄၄။
။	။	ဇီဝနသီလတ္တ	၄	လူခဇီဝိ နာမ။
။	ဒု	ဇီဝနိ	၆	နဒါဒိ။ ဇီဝါ၊ ဇီဝနိယာ၊ မဓုပိ။
၃၉၉	ပ	ဇီဝန္တ	၅	(၂) ဇီဝန္တ (၃) ကြည့်။
၄၀၂	။	ဇီဝမာနပေတကသတ္တ	၃	ပါနိယမာဠကေ ဒသမတ္ထေ ပါနိယ- သဋ္ဌေ
။	။	ဇီဝမာနရုက္ခ	၂	မူလံ ပထဝိယံ ဒိဿမာနံ
၄၀၇	ပ	ဇီဝိကာ	၆	မိစ္ဆာ အာဇီဝံ
၄၀၈	။	ဇီဝိကာနိမိတ္တ	၆	ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၉။
။	။	။	၈	ပဋိလဘိ။
။	ဒု	ဇီဝိကာဟေတု	၅	ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ကမ္မံ ကတော
၄၁၀	။	ဇီဝိတ	၂၄	မုတ္တမ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃) န္တိ
၄၁၄	။	ဇီဝိတဒ္ဓါန	၄	ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၈၉။
၄၁၆	ပ	ဇီဝိတန္တရာယ ^၁	၅	ဘိက္ခု ဂိလာနော ဝါ ဟောတိ။
၄၂၆	ဒု	ဇီဝိတဟရဏက	၄	ဥပနိက္ခိပိတဗ္ဗံ ဝါ
၄၃၁	။	ဇီဝိတိန္ဒြိယဝိသယ	၄	ပဝတ္တတိ၊
၄၃၇	ပ	ဇူဏှာ ^၁	၁၁	နယျတိ ဗန္ဓတိတိ
၄၄၅	ဒု	ဇူတကိဋ္ဌန	၄	သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၄။
၄၅၀	ပ	ဇေဋ္ဌ ^၁	၂၁	သကမ္ပံ သာမိကေ။
၄၅၆	ဒု	ဇေဋ္ဌကုမာရ	၄	ပဗ္ဗာဇေသိ
၄၅၉	။	ဇေဋ္ဌမူလပုဏ္ဏမာသီ	၄	ကာဠပက္ခုပေါသထာ
၄၆၁	ပ	ဇေဋ္ဌဝါဏိဇ	၃	ပရိဂ္ဂဏှန္တော
၄၆၆	။	ဇေတဝန	၂၁	သာမိ အဟောသိ။
၄၇၂	ဒု	ဇေဝနိက	၆	သလာကဉ္စေ
။	။	ဇေဿန္တ	၅	ဇေဿန္တန္တိ ဝိစရန္တိ။
။	။	ဇောဂံက	၂	ရာဇာရဟံ
၄၇၄	။	ဇောတန္တ	၈	ကာရယိ။
၄၈၀	။	ဇောတိတတ္တ	၄	ဇောတိပါလော တေဝ

စာမျက်နှာ	ကော်လံ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်	ကြောင်းရေ	ပြင်ဆင်ရန်
၄၈၀	ဒု	ဇောတိတတ္ထ	၅	အာဝုဓာနံ
၄၈၃	။	ဇောတိပါလ	၂၁	အကာသိ။
၄၈၄	ပ	ဇောတိပါလကုမာရ	၃	အာဝုဓာနိ
၄၈၈	ဒု	ဈာ	၁၄	ဓာနံ၊ ဣ၊ ၇၃၇။
။	။	။	၂၁	အဘိ၊ ဣ၊ ၁။ ၂၉၆။
။	။	။	၂၆	ဝိနိဝိဇ္ဇိတော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၈၄။
၄၈၉	။	ဈာတတ္ထ	၄	ပဋိသန္ဓိ၊ ၁။ ၂၂။
၅၀၆	။	ဈာနဂံပစ္စနိက	၄	အဘိ၊ ဣ၊ ၁။ ၂၁၀။
၅၁၁	ပ	ဈာနနိကန္တိ	၃	မ၊ ဣ၊ ၁။ ၁၅၃။
၅၁၂	။	ဈာနပက္ခိကဘာဝ	၆	သံ၊ ဣ၊ ၁။ ၂၅၂။
။	ဒု	ဈာနပစ္စယ	၁၅	ဥပကာရကနိ
၅၁၄	ပ	ဈာနပဋိပက္ခလောဘစိတ္တ	၃	ဈာနလာဘိနောပိ
။	။	။	၆	ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဣ၊ ၁။ ၁၇၀။
၅၁၈	ဒု	ဈာနမဂ္ဂပစ္စယ	၃	ဒွိပဉ္စဝိညာဏာ -
၅၂၂	ပ	ဈာနဝိမောက္ခ	၂၄	အဋ္ဌန္တံ လောကုတ္တရဝိမောက္ခာနဉ္စ
။	ဒု	ဈာနဝိမောက္ခပစ္စဝေက္ခဏတာ	၇	တဒဓိမုတ္တတာတိ။
၅၂၄	။	ဈာနဝေါဟာရ	၄	ဈာနံ ဥပ္ပန္နံ နာမ
၅၂၅	။	ဈာနသမာဓိ	၃	ဈာနသမာဓိတိ ယုတ္တံ။
၅၂၉	။	ဈာနသုခ	၁၄	ဈာနရတိယာ
၅၃၁	ပ	ဈာနဿာဒ	၁	အဿာဒဝသေန
၅၃၄	။	ဈာနာဘိညာပညာ	၄	ဈာနာဘိညာပညဉ္စေဝ
၅၃၉	။	ဈာပိတတ္ထ	၆	ကာမကမ္မဘဝါဒယော
၅၄၀	။	ဈာပေတိ	၁၇	န အတ္တာနံ။
။	။	။	၃၃	(ဝိ၊ ဣ၊ ၁။ ၁၁၆)
၅၄၁	။	ဈာပေတွာ	၁၃	ထေရ၊ ဣ၊ ၁။ ၃၇၄။
၅၄၂	။	ဈာပေယျ	၂	ဈာပယတိ(၂)ကြည့်။
၅၄၃	ဒု	ဈာမခေတ္တ	၆	ဒဿေသိ။
၅၄၆	ပ	ဈာယတိ	၂၇	သံ၊ ဣ၊ ၁။ ၇၈။
။	ဒု	။	၁၂	အက္ခိန္နော အဝဈာယတိ၊
၅၄၇	ပ	။	၉	နိဿာယ အာလမ္ဘိတော ဖလသမာပတ္တိ
။	ဒု	ဈာယန	၇	ကပ္ပဝိနာသော ဟိ နာမ....
။	။	။	၁၂	မဟာဈာယိ။
၅၄၈	ပ	ဈာယနကာလ	၂	ဥဒ္ဓယုနဝေလာ

စာမျက်နှာ	ကော်လံ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်	ကြောင်းရေ	ပြင်ဆင်ရန်
၅၄၈	ပ	ဈာယနဝေလာ	၂	ဥဇ္ဈယနဝေလာတိ
၅၅၂	။	ဈာယံ	၃၅	ဈာယံနော
၅၅၄	။	ဥ	၃၅	ဥဿ အ။
။	ဒု	။	၃၃	မဟဉ္ဇာတိ ကရဏတ္ထေ
၅၅၅	။	ဥ	၁၆	ဓာန်၊ ငို။ ၁၂၅။
၅၅၆	ပ	ဥတ္တိ	၁၀	ပကာရတော....
၅၅၇	ဒု	ဥတ္တိဩကာသ	၃	ဥတ္တိကာလမ္ပိ ဥတ္တိခေတ္တမ္ပိ
၅၅၈	ပ	ဥတ္တိကမ္ပ	၉	ကတ္တဗ္ဗံ ကမ္ပံ ဥတ္တိကမ္ပံ နာမ
။	ဒု	ဥတ္တိစတုတ္ထ	၁၄	ဝိ၊ ငွါ။ ၂၀၈။
၅၅၉	။	ဥတ္တိစတုတ္ထကမ္ပဋ္ဌာနဘေဒ	၅	ကမ္ပာနံ ဝသေန နိဿာရဏာ၊
၅၆၀	ဒု	ဥတ္တိဋ္ဌပနက	၃	ဥတ္တိဋ္ဌပနကေန
။	။	ဥတ္တိဒုက္ကဋ္ဌ	၆	ပဋိဿဝဒုက္ကဋ္ဌန္တိ။
၅၆၂	ဒု	ဥတ္တိဒေါသ	၁၃	ဥတ္တိဒေါသဉ္စေ
၅၆၃	ပ	ဥတ္တိသမ္ပတ္တိ	၆	အနုဿာဝနသမ္ပတ္တိ
၅၆၅	။	ဥတုနာ	၁၈	ဥတုနာ (ဝိမာန။ ၁၉) တိ ဝါ
။	ပ	။	၃၂	သမပညာသာယ
၅၇၈	ဒု	ဉာဏ	၃	ဉာတဋ္ဌေ
။	။	။	၆	ဉာတဋ္ဌေ
။	။	။	၁၀	မ၊ ငို။ ၂။ ၁၂၈။
၅၈၆	။	ဉာဏခန္တိ	၅	ဝိသုဒ္ဓိ၊ ငို။ ၂။ ၃၉၃။
။	။	ဉာဏဂဏနုဒ္ဒေသ	၃	တတ္ထ သောဠသဝတ္ထုကံ....ဥပ္ပဇ္ဇန္တိတိ
၅၈၈	။	ဉာဏဂံ	၇	အဝယဝဘူတေန ဉာဏဂေါန
၅၉၀	ပ	ဉာဏစရိယ	၇	သေသာ
။	။	ဉာဏစာရ	၂	သဗ္ဗံ တတ္ထ
၅၉၂	ပ	ဉာဏတုဏ္ဏဘေဒ	၃	ဉာဏတုဏ္ဏဘေဒံ
၅၉၃	ဒု	ဉာဏထာမ	၉	ဥဒါန၊ ငွါ။ ၃၀၂။
၆၀၅	။	ဉာဏပရိစ္ဆေဒ	၂	တဿာ
၆၁၀	။	ဉာဏဖရသု	၃	တဿာနေန
၆၁၅	။	ဉာဏမိဿက	၃	ဉာဏမိဿကကထံ
၆၂၂	။	ဉာဏဝိမောက္ခ	၅	ပဋိသံ။ ၂၃၁။
၆၂၃	။	ဉာဏဝိသေသ	၃	အဓိဂမနီယတော
၆၂၅	။	ဉာဏသံဝေဂ	၄	သံဝိဂ္ဂဿ
၆၂၆	။	ဉာဏသတ္တ	၃	ဗောဓိမာ
၆၂၇	။	ဉာဏသမောဓာန	၅	ဗဟုဘာဝေါ

စာမျက်နှာ	ကော်လံ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်	ကြောင်း ရေ	ပြင်ဆင်ရန်
၆၂၇	ဒု	ဉာဏသမ္ပတ္တိ	၁၄	မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။
၆၃၁	။	ဉာဏသာဂရ	၆	အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၁။
၆၃၂	။	ဉာဏသုခ	၁၁	ဧညာဏဒုက္ခာတိ
။	။	။	၁၅	ယာထာဝသဘာဝတော
၆၃၄	ပ	ဉာဏာတိသယဗိမ္ဗ	၃	ဝိသုဒ္ဓိ -
၆၃၇	။	ဉာဏာလောက	၂၄	ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၂။
၆၃၈	ဒု	ဉာဏုတ္တရ	၈	(နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁၁၄)
၆၄၀	။	ဉာဏုပသဉ္စိတ	၅	ဩကပေတိ။
၆၄၃	ပ	ဉာတကအညာတကဘာဝ	၁	ဉာတကအညာတကဘာဝံ
။	။	။	၄	အညာတကော”တိ ဉာတက- အညာတကဘာဝံ
၆၄၄	ပ	ဉာတကနုယောဂ	၃	အာဒိကော
။	။	ဉာတကာလ	၄	ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၉။
။	ဒု	ဉာတဋ္ဌ	၁၇	သက္ကုဏေယျဋ္ဌော။
၆၄၈	။	ဉာတိ ^၁	၁၀	သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၃၅၃။
။	။	ဉာတိ ^၂	၁၂	အာဝါဟဝိဝါဟသမ္ပဒ္ဓေန
၆၅၃	ပ	ဉာတိသရူပဂမန	၃	သပဒါန
၆၅၅	ဒု	ဉာတိပေတ	၂	တေ စ တတ္ထ သမာဂန္ဓာ၊
၆၅၆	။	ဉာတိဗျသန	၉	ရာဇဒဏ္ဍဗျာဓိမရဏဝိပ္ပဝါသ- နိမိတ္တေန
၆၅၇	။	ဉာတိဘာဝါဇာနန	၁	[ဉာတိဘာဝ + အဇာနန]
။	။	။	၃	ဉာတိဘာဝါဇာနာဒီသု
။	။	။	၄	ဘိက္ခုနီဘာဝါဇာနနာဒိဝသေနာပိ
။	ဒု	ဉာတိဘိက္ခု	၂	ဉာတိဘိက္ခု
၆၅၉	ပ	ဉာတိယောနိသမ္ပန္န	၄	ဉာတိ
။	ဒု	ဉာတိရာဇကုလ	၃	အာယာစိတော
၆၆၂	ပ	ဉာတိသမာဂမဒိဝသ	၄	ကပိလဝတ္ထုပုရံ
၆၆၅	။	ဉာပကနိဒဿန	၃	နိဿက္ကဝစနံ
၆၆၉	ဒု	ဉာယ	၆	န အာရာဓကော
၆၇၁	ပ	ဉာယတိ ^၁	၂၅	ပါကဋ္ဌာ ဘဝတိ။
။	ဒု	ဉာယတိ ^၂	၄	ဝေဒါတိ ဝဒန္တိ
၆၇၃	ပ	ဉာယဝိဘတ္တိ	၄	အသင်္ကရာကာရေန
၆၇၄	။	ဉေယျ ^၁	၇	ဝါစ္စလိဂံတ္ထေ

စာမျက်နှာ	ကော်လံ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်	ကြောင်းရေ	ပြင်ဆင်ရန်
၆၈၅	ပ	ဌာ	၃	[ယင်းဌ-အက္ခရာသည်
၆၉၃	။	ဌပယတိ	၁၀	ဥဗ္ဗတ္တေတွာ
။	။	။	၁၃	တဝ
၆၉၇	။	ဌပိတကဏ္ဍက	၁	ဌပိတကဏ္ဍက [ဌပိတ+ကဏ္ဍက]
။	။	။	၄	ဌပိတကဏ္ဍကေသု
။	ဒု	ဌပိတကောဋိ	၄	နိဂ္ဂတသုတ္တာနံ
၇၀၃	ပ	ဌပိတမဏိဂုဋ္ဌိကာ	၄	အက္ခိနိ။
။	ဒု	ဌပိတမန	၃	န ဟောန္တိ။
၇၀၅	။	ဌပိတဝိရဋ္ဌတရဒုက္ခလသဏ္ဌာန	၄	သီသေ နှာရူ
၇၀၆	ပ	ဌပိတဝိဟာရဝါရိက	၇	လဘမာနဿေဝ
၇၀၇	။	ဌပိတသီသကပဋ္ဌဝေဌကသဏ္ဌာန	၅	ပိဋ္ဌိကဏ္ဍကဋ္ဌိနိ
။	ဒု	ဌပိတသောတ	၅	သံ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၁၆၈။
၇၀၈	ပ	ဌပိတာဝဋ္ဌနာဝဋ္ဌိသဒိသ	၄	ပိဋ္ဌိကဏ္ဍကဋ္ဌာနေ
။	ဒု	ဌပိယတိ	၃	သမ္မာ ဌပိယတိ။
။	။	ဌပိယမာန	၈	တ္တေကာ ဝိဟိ
၇၁၂	ပ	ဌပေတိ	၂၅	သော ဧဝ စ ပုဂ္ဂလော
။	ဒု	။	၉	မနသိ ကတာ
၇၁၇	ပ	ဌာတဗ္ဗ	၄	ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သင်္ခါ၊၃၁၂။
။	။	။	၁၂	ဌာနီယာ
။	။	ဌာတဗ္ဗဌာန	၃	ဌာတဗ္ဗဌာနေ တိဋ္ဌန္တာ
၇၁၈	။	ဌာတိ	၁၉	ကာယယန္တမ္ပိ၊
။	။	။	၂၂	မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၅၃။
။	။	။	၂၉	နိသဇ္ဇာဒိပဋိက္ခေပေါ
။	ဒု	ဌာတုကာမ	၆	ဒုဋ္ဌ၊
၇၁၉	ပ	ဌာန	၁	ကာရဏဉ္စိ ယသ္မာ တတ္ထ ဖလံ
။	။	။	၅	ကစ္စည်း။၅၄၈။
။	ဒု	။	၆	(ဇော၊ ၂။၂၀၅)
၇၂၁	။	ဌာန	၂၅	သညာပနိယေ
၇၂၂	။	။	၁၉	နံ ဌာနေ ဌပေသိ
၇၂၄	။	။	၈	အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၈၃။
၇၂၅	။	။	၅	သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၁။
။	။	။	၂၇	သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။
၇၂၇	ပ	ဌာနကုသလတာ	၄	ဟေတူ ပစ္စယာ
။	ဒု	ဌာနဂမနာဝတ္ထ	၃	တဿ

စာမျက်နှာ	ကော်လံ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်	ကြောင်းရေ	ပြင်ဆင်ရန်
၇၂၀	ပ	ဌာနစက်မ	၁၄	သဝနာဒိကိစ္စကရဏေန
၇၂၀	ပ	ဌာနနိသဇ္ဇာသယနဝါရ	၄	မ၊ဋီ၊၃။၃၂၇။
၇၂၁	။	ဌာနပရမ္ပရာ	၂	ဥပ္ပန္နာနံ
၇၂၂	။	ဌာနဘဉ္ဇနက	၆	ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၆၇၁။
။	။	ဌာနဘေဒ	၅	ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၀၀။
။	ဒု	ဌာနဘေဒဂ္ဂဟဏမုခ	၆	သင်္ဂဏနတော။
၇၂၃	ပ	ဌာနဝါဒ	၄	လက္ခဏဝါဒီ
။	။	ဌာနဝိရုဒ္ဓ	၄	အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။
။	ဒု	ဌာနဝိသေသဒဿန	၃	မနုဿေသု စ
။	။	ဌာနသင်္ကမန	၄	တထာကရဏံ
၇၂၅	။	ဌာနာဠာနဂမန	၄	ပုဂ္ဂလာနံ နိဂ္ဂဟတ္ထာယ
၇၂၇	ပ	ဌာနာဘာဝပရိဒီပန	၇	အဝဠာနာဘာဝဒီပနံ
၇၄၀	ဒု	ဌိတတ္ထ	၁၅	၄၂၇-ဂ။
၇၅၂	။	ဌိတမရိယဝတ္ထိ	၄	ဌိတမရိယဝတ္ထိ

တိပိဋက **ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်**

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

ဆိဒ္ဓ္ဌံ (န) [ဆိဒ္ဓိ+ဒ။ ဆိဒ္ဓိ ဒွိဓာကရဏေ၊ ဒေါ။ ဓာနံ၊ ဣ။ ၆၄၉။ ဆိဒ္ဓ္ဌိတဗျောတိ ဆိဒ္ဓ္ဌေါ။ ကစ္စည်း။ ၆၆၁။ ဆိဒ္ဓ+ဒကံ။ ဆိဒ္ဓ္ဌတိတိ ဆိဒ္ဓ္ဌံ၊ ရန္တံ။ ဣဒ္ဓိ။ ၉၅။] (၁) (က) အပေါက်။ (ခ) အကြား။ (ဂ) အခွက်၊ အချိုင့်၊ အဟိုက်။ (ဃ) အပေါက်အလမ်း၊ အခွင့်အလမ်း။ (၂) ပေါက်-လစ်ဟင်း-ချွတ်ယွင်း-ပျက်ကွက်-ခြင်း။ (၃) ဆုတ်ယုတ်-ပျက်စီး-ခြင်း။ (၄) ကင်းပြတ်ခြင်း၊ ဆိတ်သည်းခြင်း။ (၅) အပြစ်။ (တိ) (၆) ဖောက်အပ်သော၊ ဖောက်သင့်-ဖောက်ထိုက်-သော။

(၁) (က) အပေါက်။ ဆိဒ္ဌံ တသ္မိံ* ဃရေ နတ္ထိ။ ဝိ၊ ၅။ ၃၇၅။ ဝိ၊ ၄။ ၂၃၈။ လောက၌ ပစ္စည်းကို မရခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော-အပေါက်-အကြား-ပျက်ပြားခြင်း၊ တရားကို မနာယူရခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော-အပေါက်-အကြား-ပျက်ပြားခြင်း-ဟု ၂-မျိုး ရှိသည်။ ယင်း ၂-မျိုးကို ပစ္စည်းဖြင့်၎င်း၊ တရားဖြင့်၎င်း ပျူငှါ လောကဝတ်ပြုရသည်။ (ချီးမြှောက်၊ ထောက်ပံ့၊ အစေ့ အစပ်ပြု၊ ပိတ်ဆို့၊ ပျူငှါ လောကဝတ်ပြုဟူသည် ပရိယာယ်တူပင်ဖြစ်သည်။) ယင်း ၂-မျိုးတို့တွင်

အဘိဓာန် (၈-၀၈) ၂-၁-ပ-မ-ဗ-သ-၈

ပစ္စည်းဖြင့် ပျူငှါ လောကဝတ်ပြုခြင်းကို အလုံးစုံသော ဧည့်သည် အာဂန္တု၊ လူမှုလူဆင်းရဲ၊ ခိုးသူ-ဓားပြ-သူပုန်၊ အာဏာပိုင် အစိုးရတို့အပေါ်၌ ပြုသင့်သည် (ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၆၈)။ တနည်း-အမိ၊ အဘ၊ ရှင်လောင်း၊ ရဟန်းလောင်း၊ မိမိအမှုကိုစွဲကို ဆောင်ရွက်နေသူ၊ မင်း၊ ခိုးသူတို့အပေါ်၌ ပြုသင့်သည် (ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၄)။ ပစ္စည်းဖြင့် ပျူငှါ လောကဝတ် ပြုရာ၌ စားနပ်ရိက္ခာ ပြတ်လပ်၍ ကျောင်းသို့ ရောက်လာသော ဧည့်သည် အာဂန္တုကို တွေ့မြင်ခဲ့သော် သောက်ရေး၊ ခြေနယ်ဆီ၊ ဆန်ပေးရသည်။ အချိန်မဲ့ရောက်လာက အိပ်ရာနေရာ ပေးရသည်။ ထိုသို့ပေးရာ၌ မိမိအတွက် မည်သည့် တုံ့ပြန်မှုကိုမျှ မမြော်လင့်ပဲ ပေးရသည် (ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၆၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၃၅-၆)။ တနည်း-ဧည့်သည် အာဂန္တု လာသည်ကို မြင်လျှင် ခရီးဦးကြိုဆိုခြင်း၊ သပိတ်သင်္ကန်းလှမ်းယူခြင်း၊ နေရာပေးခြင်း၊ ယပ်လေခပ်ခြင်း၊ ခြေဆေးရေးပေးခြင်း၊ ခြေနယ်ဆီလိမ်းကျံခြင်း၊ ဆေး၊ သောက်ရေး၊ နေရာပေးခြင်းကို ပြုရသည် (အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၆၂)။ ခိုးသူ

မင်းတို့အပေါ်ပြုရာ၌ မိမိဥစ္စာကိုသာ မဟုတ် သံဃာပိုင် ဥစ္စာကိုသော်လည်း ပေးသင့်သည် (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈)။ ခိုးသူ မင်းတို့အား ပေးရာ၌ စားဦးစားဖျားကို မယူမူ၍ ပေးရသည်။ ယူပြီးမှ ပေးခဲ့သော် အမျက်ထွက်၍ အကျိုးမဲ့ ကိုသော်၎င်း၊ သတ်ဖြတ်မှုကိုသော်၎င်း ပြုတတ်သည် (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄)။ သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ နောက်လိုက် ၅၀၀-ရှိသော အဘယသူပုန်ဗိုလ်သည် အနုရာဇမြို့တော်နှင့် စေတီယတောင် အကြား အရပ်ဒေသတခု၌ ခံတပ် ကတုတ် ဆောက်လုပ်၍ ပတ်လည် ၃-ယူဇနာအရပ်၌ လူအများ မနေထိုင်နိုင်လောက်အောင် လူယက်တိုက်ခိုက်နေထိုင်သည်။ အနုရာဇမြို့သူမြို့သားတို့သည် ကဒမ္မမြစ်ကို မကူးဝံ့ကြ၊ စေတီယတောင်သွားလမ်း၌လူသွားလူလာ လမ်းပန်းအဆက်အသွယ် ပြတ်သွားသည်။ သူပုန်ဗိုလ်သည် စေတီယတောင်ကျောင်းကို လူယက် တိုက်ခိုက်ဘို့ သွားသည်။ အရာမစောင့်တို့မြင်၍ ဒီဃနိကာယ်ဆောင် အဘယမထေရ်အားလျှောက်ထားကြသည်။ မထေရ်က ထောပတ်၊ တင်လဲ၊ ဆန်ရှိက ပေးလိုက်ရန် အမိန့်ရှိသည်။ သံဃိကဆန်၊ ဟင်းရွက်ကျက်၊ နို့၊ ရည်၊ ဒိန်၊ ထောပတ်၊ ရက်တက်၊ ဆီဦးများ ရှိကြောင်း လျှောက်ထားကြ လေသည်။ မထေရ်က ထမင်းချက်ပြုတ် ကျွေးခိုင်းသည့် အတိုင်း အရာမစောင့် ကပွယ်တို့က ချက်ပြုတ် ကျွေးမွေးကြလေသည်။ ခိုးသူတို့သည် ထမင်းစားပြီး၍ “အဘယ်သူသည် ဤချစ်ခင်ဘွယ်ရာ ပျူငှါလောကဝတ်ကို ပြုပါသနည်း”ဟု မေးမြန်းကြသည်။ “ငါတို့အရှင် အဘယမထေရ် အမိန့်အရ ပြုကြသည်”ဟု ပြောသောအခါ မထေရ်ထံသို့ သွားရောက် ရှိခိုးပြီးနောက် “တပည့်တော်များသည် သံဃာ၊ စေတီ၏ ဥစ္စာကို တိုက်ခိုက်လုယူမည်ဟု လာခဲ့ရင်း ဖြစ်ကြပါသည်။ အရှင်ဘုရားများ၏ ချစ်ခင်ဘွယ်ရာ ပျူငှါ လောကဝတ်ကြောင့်

လေးစားကြည်ညိုကြပါပြီ။ ယနေ့မှစ၍ တရားသော စောင့်ရှောက်မှု မှန်သမျှ တာဝန်ယူ စောင့်ရှောက်ကြပါမည်။ မြို့သူမြို့သားများ လာရောက်လှူဒါန်းကြပါစေ၊ ဖူးမျှော်ကန် တော့ကြပါစေ”ဟု လျှောက်ထားကြ လေသည်။ ထိုအခါမှစ၍ အလှူအတန်း လာကြသော မြို့သူမြို့သားတို့ကို မြစ်ကမ်းမှ ကြိုဆို စောင့်ရှောက် ကျောင်းအရောက် လိုက်ပို့ကြသည်။ ကျောင်း၌ အလှူပွဲ ပြီးသည် တိုင် အောင်လည်း စောင့်ရှောက်ပေးကြသည်။ အလှူရှင်တို့က ပိုလွန်ကြွင်းကျန်ကုန်သော စားဘွယ်တို့ကို ပေးကြသည်။ အပြန်ခရီး၌လည်း မြစ်ကမ်းရောက်အောင် လိုက်ပါပို့ဆောင်ကြသည် (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈-၉)။

တရားဖြင့် ပျူငှါ လောကဝတ် ပြုရာ၌ ရဟန်း၊ ရှင်၊ လူ အားလုံးတို့ အပေါ်၌ ပြုသင့်သည် (သာရတ္ထ၊၂။၂၇၆)။ ပါဠိအဋ္ဌကထာကို ကောင်းမွန်လေးစားစွာ သင်ပေး ချဲ့ခြင်း၊ ပါဠိအဖွင့်ဖြစ်သော အဋ္ဌကထာစသော ကျမ်းဂန်ရေးသား ပြုစုခြင်း၊ တရားစကား ဟောပြောခြင်းဖြင့် ပျူငှါ လောကဝတ် ပြုရသည် (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၀)။ ရောက်လာသော ဧည့်သည် အာဂန္တုရဟန်း၌ ပြုသင့်သောဝတ်ကို ပြုပြီးနောက် ထိုရဟန်းထံ သွား၍ သုတ္တန်၊ အဘိဓမ္မာ၊ ဝိနည်းတို့တွင် ဆရာစဉ်ဆက် လေ့ကျက်နိုင်ရန်မည့် အရာ၌သာ မေးမြန်းရမည်။ ဖြေဆိုနိုင်က ထိုရဟန်းအတွက် ကောင်းမြတ်လှပေသည်။ မဖြေဆိုနိုင်က ဖြေဆိုပေးရမည် (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၆)။ ဤဆိုအပ်ပြီးသော ပစ္စည်း၊ တရား ၂-မျိုးဖြင့် ပျူငှါ လောကဝတ် ပြုသူသည် မဖြစ်ပေါ်သေးသော လာဘ်ကို ဖြစ်ပေါ် စေနိုင်သည်။ ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော လာဘ်ကိုမြဲမြံ တည်တံ့အရှည်ခံအောင် ပြုနိုင်သည်။ ဘေးရန်ရှိသောအရပ်၌ မိမိအသက်ကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်နိုင်သည် (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၈)။ ပျူငှါ

လောကဝတ်၏အကျိုး အာနိသင်ကို သိမြင်ကြသူ ရဟန်းရှင်လူတို့သည် ပျူငှါလောကဝတ်ကို ပြုသင့်သည် (ဝိဠာ ၂။ ၆၉)။

(-ဝိဠာ ၁။ ၂၂၄၊ ၂၇၈၊ ၃၀၀။ ဝိဠာ ၂။ ၂၂၈-၉၊ ၂၇၄-၅။ ဝိဠာ ၃။ ၁၄၄၊ ၄၀၃။ ဝိဠာ ၄။ ၅၀။ ကခါ။ ၁၅၅၊ ၁၇၉။ မဠာ ၂။ ၅။ မဠာ ၃။ ၉၈။ အံဠာ ၁။ ၃၃၈။ အံဠာ ၃။ ၁၂၃။ အဘိဠာ ၁။ ၉၅၊ ၄၂၆။ အဘိဠာ ၂။ ၆၈၊ ၂၃၅။ အဘိဠာ ၃။ ၉၀။ ပဋိသံဠာ ၂။ ၂၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။ ၂၅၅။ ဓမ္မာဠာ ၁။ ၁၃၅၊ ၁၈၀။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၂၇၂၊ ၂၆၃။ အပါဠာ ၂။ ၁၀၂။ စရိယာဠာ ၂။ ၄၃။ ဇာဠာ ၃။ ၇၈။ ဇာဠာ ၄။ ၂၃၄၊ ၂၂၉။ ဇာဠာ ၅။ ၃၈၁၊ ၅၀၅။ ဇာဠာ ၆။ ၈၁၇။ ဝဇီရ။ ၁၂၁၊ ၂၆၇၊ ၄၇၇။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၁၃၇၊ ၁၆၁၊ ၄၂၈။ သာရတ္ထ။ ၃။ ၉။ ဝိမတိ။ ၁။ ၁၇၈၊ ၃၁၄၊ ၃၄၉။ ကခါ။ ဋီ၊ သစ်။ ၁၈၃၊ ၃၂၆။ ဒီဋီ၊ ၂။ ၃၄၁။ သံဋီ၊ ၂။ ၁၆၀၊ ၁၉၀၊ ၂၅၆၊ ၅၄၅။ အံဋီ၊ ၂။ ၁။ အံဋီ၊ ၃။ ၁၁၇။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။ ၂၆။)

(ခ) အကြား။ ဝိစိ အန္တရံ ဆိဒ္ဓံ ဧတ္ထ နတ္ထိတိ အဝိစိ။ အဘိဠာ ၁။ ၄၁၇။ ပဋိသံဠာ ၁။ ၂၆၉။ (-မဠာ ၃။ ၁၆၀။ သံဠာ ၂။ ၂၀၈။ ပေတဠာ ၂။ ၃၆။) (ဂ) အခွက်၊ အချိုင့်၊ အဟိုက်။ ယထာ အညေသံ ဘူမိယံ ပါဒံ ဌပေန္တာနံ အဂ္ဂပါဒ-တလံ ဝါ ပဏှိ ဝါ ပဿံ ဝါ ပဌမံ ဖုသတိ။ ဝေမဇ္ဈေ ဝါ ပန ဆိဒ္ဓံ ဟောတိ။ ဒီဠာ ၂။ ၃၆။ (ဆ) အပေါက်အလမ်း၊ အခွင့် အလမ်း၊ ဩတာရန္တိ ရန္တံ ဆိဒ္ဓံ ဝိဝရံ။ ဒီဠာ ၃။ ၃၀။ (-မဠာ ၄။ ၁၀၃။ သုတ္တနိဠာ ၂။ ၁၂၁။ မဟာနိဠာ ၄။ ၄၀၁။ စူဠနိဠာ ၁။ ၃၃၁။ ထေရဠာ ၂။ ၁၈၅။) (၂) ပေါက်-လစ်ဟင်း-ချွတ်ယွင်း-ပျက်ကွက်-ခြင်း။ ဣဒမ္ပိ ခေါ ပြာဟူဏ ပြဟူစရိယဿ ခဏ္ဍမ္ပိ ဆိဒ္ဓမ္ပိ သဗလမ္ပိ ကမ္မာသမ္ပိ။ အံ၊ ၂။ ၄၃၈-၉။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။ ၄၉။ သီဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၃၂။ (-မဠာ ၁။ ၁၅၉။ အံဠာ ၃။ ၉၄။ အဘိဠာ ၁။ ၄၂၆။ အံဋီ၊ ၂။ ၂၃၄။) (၃) ဆုတ်ယုတ် - ပျက်စီး - ခြင်း။ ဝိဝရေတိ

ဘောဂါဒိနံ ဆိဒ္ဓံ၊ ပရိဟာနီတိ အတ္ထော။ ဇာဠာ ၄။ ၄၃၁။ (၄) ကင်းပြတ်ခြင်း၊ ဆိတ်သုဉ်းခြင်း။ သကလဇမ္ပုဒီပံ ဆိဒ္ဓမကာသိ။ ဇာဠာ ၅။ ၅၅၀။ (၅) အပြစ်။ အညမညဿ ဆိဒ္ဓံ အပရာဓံ ဂဝေသမာနာ။ အံဠာ ၂။ ၁၈၈။ နိဋ္ဌါတတ္ထံ အမိတ္တာနံ၊ ဆိဒ္ဓါဆိဒ္ဓဉ္စ ဇာနိတုံ။ အပါဠာ ၄။ ၇။ ထေရဠာ ၁။ ၄၇၀။ ဆိဒ္ဓါဆိဒ္ဓဉ္စ ဇာနိတုန္တိ ဒေါသဉ္စ အဒေါသဉ္စ ဇာနိတုံ။ အပါဠာ ၁။ ၃၂၀။ (၆) ဖောက်အပ်သော၊ ဖောက်သင့်-ဖောက်ထိုက်-သော။ အာဓာရကသင်္ခေပမနတော ဟိ ပဌာယ ဆိဒ္ဓံ ဝိဒ္ဓမ္ပိ အဝိဒ္ဓမ္ပိ ဝနုတိယေဝ။ ဝိဠာ ၄။ ၅၁။ ဆိဒ္ဓန္တိ ဆိဒ္ဓယုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၄။

ဆိဒ္ဓ (န) [ဆိဒ္ဓ+ဏ] (၁) အပေါက်နှင့်တူသော တရား (အာလသျှ = ပျင်းရိခြင်း၊ ပမာဒ = မေ့လျော့ခြင်း၊ အနုဋ္ဌာန = အကြွလုံ့လမရှိခြင်း၊ အသံယမ = မစောင့်စည်းခြင်း၊ နိဒ္ဓါ = အိပ်ချင်ခြင်း၊ တန္တိ = တလွန့်လွန့်နေခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။) (တိ) (၂) (က) အပေါက်ရှိသော၊ အပေါက်ပါသော၊ ပေါက်သော။ (ခ) ခွက်-ချိုင့်-ဟိုက်-ရှိသော၊ ခွက်-ချိုင့်-ဟိုက် - သော။ (ဂ) လစ်လပ်-ကျဲပြတ်-ခြင်းရှိသော၊ လစ်လပ် - ကျဲပြတ်-သော။ (ဆ) ပေါက်-လစ်ဟင်း-ချွတ်ယွင်း-ပျက်ကွက်-ခြင်းရှိသော၊ ပေါက်-လစ်ဟင်း-ချွတ်ယွင်း - ပျက်ကွက် - သော။ (ဇ) အပေါက်-ပျက်စီးခြင်း-ရှိသော၊ ပေါက်-ပျက်စီး-သော။ (စ) ဟာလာဟင်းလင်းပွင့်သော၊ ဆိတ်သုဉ်းသော။ (၁) အပေါက်နှင့်တူသောတရား။ နိဒ္ဓါတန္တိ စ တေ ဆိဒ္ဓေ၊ သဗ္ဗသော နံ ဝိဝဇ္ဇယေ။ သံ၊ ၁။ ၄၀။ တေ ဆိဒ္ဓေတိ တာနိ ဆ ဆိဒ္ဓါနိ ဝိဝရာနိ၊ သံဠာ ၁။ ၉၃။ တေ ဆိဒ္ဓေတိ ပါဠိယံ လိင်္ဂဝိပလ္လာသေန ဝုတ္တန္တိ အာဟ “တာနိ ဆ ဆိဒ္ဓါနိ” တိ။ ကုသလစိတ္တပုဂ္ဂတ္တိယာ အနောကာသဘာဝတော ဆိဒ္ဓါနိ။ သံဋီ၊ ၁။ ၁၃၉။ အတ္တနော

ဆိဒ္ဓါနိ ဒွါရာနိ သံဝရေယျ ပိဒဟေယျ။ ဇာ၊
ဌ၊၅။၄၀၀။

(၂) (က) အပေါက်ရှိသော၊ အပေါက်
ပါသော၊ ပေါက်သော။ ယဿ ပန ဝေမဇ္ဈေ
ဘိန္နံ၊ တဿ မဇ္ဈေ ဆိဒ္ဓသာဓကော ဝိယ ဆိဒ္ဓံ
နာမ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၅၄။ ဒိ၊ဌ၊၂။၁၂၆။ မ၊ဌ၊၂။
၂၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၉။ ခဏ္ဍန္တိ ခဏ္ဍဝန္တိ၊ ခဏ္ဍိတံ
ဝိ။ ဆိဒ္ဓန္တိအာဒိသုပိ ဇေသေ နယော။
သာရတ္ထ၊၃။၄၆၄။ ခဏ္ဍိတဘိန္နတာ ခဏ္ဍံ၊ တံ
တေဿ အတ္ထိတံခဏ္ဍံ၊ သီလံ။ “ဆိဒ္ဓ”န္တိ အာဒိ-
သုပိ ဇေသေ နယော။ ဒိ၊ဌိ၊၂။၁၃၄။ (-ဝိ၊
၃။၄၀၃။ သံ၊၂။၅၀၁-၂။ ပဋိသံ၊၄၂။ ဇာ၊၁။
၆၅။ သံ၊ဌ၊၁။၂၇၇။ သံ၊ဌ၊၃။၃၀၇။ အံ၊ဌ၊၃။
၉၄။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၁၅။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၃။ မဟာနိ၊ဌ၊၂။၁၅။ ဇာ၊ဌ၊၂။
၂၁၃။ ကင်္ခါ၊ဌိ၊သစ်။၂၀၇။ မ၊ဌိ၊၂။
၃၀၇။ အံ၊ဌိ၊၃။၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌိ၊၁။၈၃။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌိ၊၂။၂၆။) (ခ) ခွက် - ချိုင့် -
ဟိုက် - ရှိသော၊ ခွက် - ချိုင့် - ဟိုက် - သော။
ဝုဋ္ဌိဓာရာဝေဂေန ပထဝီ ဆိဒ္ဓါ အဟောသိ။
သံ၊ဌ၊၁။၂၉၅။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၁၈။ ဇာ၊ဌ၊
၁။၈၅။ အံ၊ဌိ၊၁။၂၀၄။ (ဂ) လစ်လပ် -
ကျဲပြတ် - ခြင်း ရှိသော၊ လစ်လပ် - ကျဲပြတ်
- သော။ ဘိက္ခု၊ စရမာနာ ဧကံ ဆိဒ္ဓဌာနံ
ဒိသ္မာ “ဣဒံ ဌာနံ ဆိဒ္ဓံ ဝိရုဋ္ဌရက္ခံ၊ ကိံ န
ခေါ ကာရဏ”န္တိ ပုစ္ဆိံ သု။ ဇာ၊ဌ၊၂။၃၁။
(ဆ) ပေါက် - လစ်ဟင်း - ချွတ်ယွင်း - ပျက်
ကွက် - ခြင်း ရှိသော၊ ပေါက် - လစ်ဟင်း -
ချွတ်ယွင်း - ပျက်ကွက် - သော။ အယံ
လောကသန္တိဝိသော အာမိသေန ဓမ္မေန
စာတိ ဒွိဟိ ဆိဒ္ဓေါ။ ဒိ၊ဌ၊၃။၁၆၃။ (-သာ-
ရတ္ထ၊၂။၂၇၆။ ဒိ၊ဌိ၊၃။၁၈၀။ အံ၊ဌိ၊၂။၅၈။)
(င) အပေါက် - ပျက်စီးခြင်း - ရှိသော၊
ပေါက် - ပျက်စီး - သော။ တဿ ကာယ-
သမာစာရာ ဥပစိကာဟိ ခါယိတတာလ-
ပဏ္ဏမိဝ ဆိဒ္ဓေါ.... သပ္ပုဋ္ဌိမံသော စ ဟောတိ။

ဝိ၊ဌ၊၄။၁၂၅။ အံ၊ဌ၊၃။၃၁။ (စ) ဟာလာ
ဟင်းလင်း ပွင့်သော၊ ဆိတ်သုဉ်းသော။
ဆိဒ္ဓ (ဇာ၊၂။၁၄၃)န္တိ န ဃနံဝါသံ တတ္ထ
တတ္ထ ဂါမာဒိနံ ဥဋ္ဌိတတ္တာ သဝိဝရံ။ ဇာ၊ဌ၊
၅။၅၃၉။

ဆိဒ္ဓံ (န) [ဆိဒ္ဓ + ပဒေသ။ နောက်ပုဒ်ချေ။]
အပေါက်ဟူသော အရပ်၊ အပေါက်အရပ်။
ဆိဒ္ဓ (မူလဋီ၊၂။၆၉)န္တိ ကဏ္ဍဿ ဆိဒ္ဓပဒေသံ။
အနုဋီ၊၃။၇၄။

ဆိဒ္ဓကဏ္ဍ (တိ) [ဆိဒ္ဓ + ကဏ္ဍ] ဖောက်ထွင်း
အပ်သောနား ရှိသော၊ နားပေါက်ရှိသော၊
နားပေါက်ပါသော၊ သူ။ အထ သေဝ ဝိဒ္ဓ-
ကဏ္ဍော ဆိဒ္ဓကဏ္ဍောတိ လမ္မကဏ္ဍတံ သန္ဓာ-
ယာဟ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၇၀။

ဆိဒ္ဓကရဏ (န) [ဆိဒ္ဓ + ကရဏ] အပေါက်ပြု
လုပ်ခြင်း၊ အပေါက်ဖောက်ခြင်း။ တဿ
ဘေဒေါ ဆိဒ္ဓကရဏံ ဟဒယဘေဒေါ။ သာ-
ရတ္ထ၊၂။၁၆၁။ ကင်္ခါ၊ဌိ၊သစ်။၂၀၃။ (-သီ၊
ဌိ၊သစ်၊၁။၃၅၂။)

ဆိဒ္ဓကာရီ (တိ) [ဆိဒ္ဓ + ကရ + ကိ] အပေါက်
ကို ပြုလေ့ရှိသော၊ ချိုးဖောက်သော၊ သူ။
ဒိဃရတ္တံ ခေါ အယမာယသ္မာ ခဏ္ဍကာရီ
ဆိဒ္ဓကာရီ....သီလေသု။ အံ၊၁။၅၀၈။ အံ၊၃။
၃၈၃-၅။

ဆိဒ္ဓဂဝေသီ (တိ) [ဆိဒ္ဓ + ဂဝေသ + ကိ]
အပေါက်အလမ်း - အခွင့်အလမ်း - အပြစ် -
ရှာသော၊ သူ။ ဝိရန္တမေသီတိ ဆိဒ္ဓဂဝေသီ။
မဟာနိ၊ဌ၊၂။၄၇။

ဆိဒ္ဓသဒ္ဓ (ပု) [ဆိဒ္ဓ + သဒ္ဓ] အပေါက်ရှိသော
အိုး၊ ပေါက်သောအိုး၊ အိုးပေါက်။ ဆိဒ္ဓ-
သဒ္ဓေ ဥဒကံ ဝိယ န တိဋ္ဌတိ။ အံ၊ဌ၊၂။
၂၆၆။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၆။ ဓမ္မ၊
ဌ၊၂။၈၈။ ထေရ၊ဌ၊၁။၂၈၀။ ဇာ၊ဌ၊၂။
၂၇၆။)

ဆိဒ္ဓဇာတ (တိ) [ဆိဒ္ဓ + ဇာတ] ဖြစ်သော
အပေါက် ရှိသော၊ အပေါက် ဖြစ်သော၊
အပေါက်ပေါက်သော။ စမ္ပံ ဆိဒ္ဓဇာတံ ဝိယ
ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၆။

ဆိဒ္ဓဋ္ဌ (ပု) [ဆိဒ္ဓ + အတ္ထ။ ထွ-ကို ဋ္ဌ-ပြု။]
အပေါက် - အခေါင်း - ဟူသော အနက်
သဘော။ ဆိဒ္ဓဋ္ဌန ဝိဝရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၆၂။

ဆိဒ္ဓဋ္ဌာန (န) [ဆိဒ္ဓ + ဋ္ဌာန] (၁) ပေါက်သော
အရပ်။ (၂) လစ်လပ် - ကျပ်ပြတ် - ခြင်းရှိ
သော - အရပ်။ လစ်လပ် - ကျပ်ပြတ် - သော
အရပ်။ (၃) ဆိဒ္ဓဋ္ဌာနေ ပိလောတိကဇ္ဈာ
လဂ္ဂါပေယျံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၉။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၈။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၈။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၆၆။) (၂) ဆိဒ္ဓ (၂) (၈)ကြည့်။

ဆိဒ္ဓန္တရ (န) [ဆိဒ္ဓ + အန္တရ] အပေါက်၏ -
အလယ် - အကြား။ ဆိဒ္ဓန္တရေန ကာဏကစ္ဆ-
ပဿ ဂီဝပုဝေသနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄၅။

ဆိဒ္ဓပဒေသ (ပု) [ဆိဒ္ဓ + ပဒေသ] အပေါက်
ဟူသော အရပ်၊ အပေါက်အရပ်။ ကဏ္ဍဿ
ဆိဒ္ဓပဒေသံ ရဇတနာဋ္ဌိကံ ဝိယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၂၀။ (-၅၄၅။ အနု၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄။)

ဆိဒ္ဓပ္ပမာဏ (န) [ဆိဒ္ဓ + ပမာဏ] အပေါက်၏
- အတိုင်းအရှည် - ပမာဏ။ တိစိဝရဿ ဟိ
ပစ္စိမပ္ပမာဏဉ္စ ဆိဒ္ဓပ္ပမာဏဉ္စ ဆိဒ္ဓပ္ပတ္တိဒေ-
သပ္ပမာဏဉ္စ သဗ္ဗအဋ္ဌကထာသုယေဝ ပရိစ္ဆိန္ဒိ-
တော ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၉။

ဆိဒ္ဓမဏ္ဍလခစိတ (တိ) [ဆိဒ္ဓ + မဏ္ဍလ + ခစိတ]
ဝန်းဝိုင်းသော - အခြင်းအရာ - သဏ္ဌာန် - ရှိ
သော အပေါက်တို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သော၊
အပေါက်ဝိုင်းတို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သော။ ဆိဒ္ဓ-
မဏ္ဍလခစိတော ဝါတဂါဟိ ပဝါဠဒဏ္ဍော
ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။ ဆိဒ္ဓမဏ္ဍလခစိ-
တောတိ မဏ္ဍလသဏ္ဌာနဆိဒ္ဓဝိစိတ္တော။ ဒီ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။

ဆိဒ္ဓမဏ္ဍလစိတ္တ (တိ) [ဆိဒ္ဓ + မဏ္ဍလ + စိတ္တ]
ဝန်းဝိုင်းသော - အခြင်းအရာ - သဏ္ဌာန် -
ရှိသော အပေါက်တို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သော၊
အပေါက် ဝိုင်းတို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သော။
ဆိဒ္ဓမဏ္ဍလစိတ္တော ဝါတဂါဟိ ပဝါဠဒဏ္ဍော
ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၃။ ဆိဒ္ဓမဏ္ဍလစိတ္တော-
တိ မဏ္ဍလသဏ္ဌာနဆိဒ္ဓဝိစိတ္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၃၅၆။

ဆိဒ္ဓမတ္တကဏ္ဍ (တိ) [ဆိဒ္ဓမတ္တ + ကဏ္ဍ] အပေါက်
မျှသာရှိသော နားရှိသော၊ (နားရွက်မရှိ)
နားပေါက် - နားခလောင် - မျှသာရှိသော၊
သူ။ ဆိဒ္ဓမတ္တကဏ္ဍော ဝါ၊ ယဿ ဝိနာ ကဏ္ဍ-
သက္ကလိကာဟိ ကဏ္ဍဆိဒ္ဓမတ္တမေဝ ဟောတိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၀။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄၂။)

ဆိဒ္ဓယုတ္တ (တိ) [ဆိဒ္ဓ + ယုတ္တ] အပေါက်နှင့်ယှဉ်
သော။ ဆိဒ္ဓ (၅)ကြည့်။

ဆိဒ္ဓရဟိတ (တိ) [ဆိဒ္ဓ + ရဟိတ] အပေါက် -
ပျက်စီး ခြင်း - ကင်းသော၊ အပေါက် -
အပျက် - မရှိသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆိဒ္ဓဝန္တ (တိ) [ဆိဒ္ဓ + ဝန္တ] အပေါက် - ပျက်စီး
ခြင်း - ရှိသော၊ အပေါက် - အပျက် - ရှိသော။
န စ ဆိဒ္ဓဝါ၊ သံဝုတော စ။ မ၊၁။၃၃၉၊
၃၄၀။ န စ ဆိဒ္ဓဝါတိ သဒါ ကေသဒိသော
အန္တရန္တရေ ဆိဒ္ဓရဟိတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။
(-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။)

ဆိဒ္ဓဝိဝရောကာသ (ပု) [ဆိဒ္ဓဝိဝရ + ဩကာသ]
အပေါက်အကြား ဖြစ်သော အရပ်၊ ဟင်း
လင်းဖြစ်သောအရပ်၊ ကြားလပ် အရပ်၊
ဟင်းလင်း အရပ်။ အန္တရေ ဆိဒ္ဓဝိဝရောကာ-
သော နတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။ ဆိဒ္ဓဝိဝရောကာ-
သောတိ ဆိဒ္ဓဘူတော ဝိဝရဘူတော ဝါ
ဩကာသောပိ နတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။

ဆိဒ္ဓဝေဏုပဗ္ဗ (န) [ဆိဒ္ဓ + ဝေဏုပဗ္ဗ] အပေါက်
- အခေါင်း - ရှိသော ဝါးဆစ်၊ အပေါက်

အခေါင်းရှိ၍ လေကြောင့် အသံမည်သော ဝါးဆစ်။ ဝါတပူရိတာနံ သုသိရုက္ခာနုဉ္ဇေဝ ဆိဒ္ဓဝေဏုပဗ္ဗာနုဉ္ဇေ... မဟာသဒ္ဓေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ ဆိဒ္ဓဝေဏုပဗ္ဗာနုဉ္ဇေ ရန္တဇာတ- ကိစကမဟာဝေဏုပဗ္ဗာနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။

ဆိဒ္ဓသဗ္ဗာဝ (ပု) [ဆိဒ္ဓ+သဗ္ဗာဝ] အပေါက် ထင်ရှား ရှိသည်၏အဖြစ်၊ အပေါက်ထင်ရှား ရှိခြင်း။ နာဠိကေရဿ မတ္တကေ ဆိဒ္ဓသဗ္ဗာ- ဝေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။

ဆိဒ္ဓသမိပ (န) [ဆိဒ္ဓ+သမိပ] အပေါက်(သေ့ ပေါက်)၏ အနီး။ မဇ္ဈေ ဆိဒ္ဓသမိပေ ကော- န္ဓေတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၂။ (- သာရတ္ထ၊၃။၃၃၁။)

ဆိဒ္ဓသမ္ဗန္ဓိဘာဝ (ပု) [ဆိဒ္ဓ+သမ္ဗန္ဓိ + ဘာဝ] အပေါက်နှင့် ဆက်စပ်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဒုဗ္ဗုဒ္ဓေသသင်္ခါတ ဆိဒ္ဓသမ္ဗန္ဓိဘာဝေန “ဒဗ္ဗု- သယ ပဋိသ ဆိဒ္ဓ” န္တိ ဝေါဟရန္တိ။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၄၆။

ဆိဒ္ဓသာဋက (ပု) [ဆိဒ္ဓ+သာဋက] အပေါက် ရှိသော ပုဆိုး၊ ပေါက်သော ပုဆိုး၊ ပုဆိုး ပေါက်။ ဆိဒ္ဓ၊ (၂) (က) ကြည့်။

ဆိဒ္ဓါကာရ (ပု) [ဆိဒ္ဓ+အာကာရ] အပေါက်- အခြင်းအရာ-ပုံဟန်-သဏ္ဌာန်။ ဆိန္ဒမံသဿ အန္တော ယာဝမုတ္တဝတ္ထိကောသာ ဆိဒ္ဓါကာ- ရော အဗ္ဗန္တရဆဝိစမ္မမတ္တော ဣတ္တိနိမိတ္တာ- ကာရော။ ဝိမတိ၊၁။၁၄၄။

ဆိဒ္ဓါဆိဒ္ဓ (န) [ဆိဒ္ဓ+ဆိဒ္ဓ။ အလယ်၌ အ-ကို အာ-ပြု။] အပေါက် အပေါက်။ အတ္တနော ဥဋ္ဌာနဋ္ဌာနသင်္ခါတံ ပါသာဏမဏိ ခါယိ- တော ဆိဒ္ဓါဆိဒ္ဓံ ခဏ္ဍာဏ္ဍေ ကတော အပရိ- တောဂံ ကရေတိ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၂၆၂။

ဆိဒ္ဓါဒိဘာဝရဟိတ (တိ) [ဆိဒ္ဓ+အာဒိ+ဘာဝ +ရဟိတ] ပေါက်ခြင်း အစရှိသောသဘောမှ

ကင်းသော၊ ပေါက်ခြင်း အစရှိသော သဘော မရှိသော၊ လုံခြုံသော(သီလ)။ ဆိဒ္ဓါဒိဘာ- ဝရဟိတာနိ သီလာနိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၃၀၁။

ဆိဒ္ဓါဘာဝ (ပု) [ဆိဒ္ဓ+အဘာဝ] အပြတ်မရှိ သော၊ အဆက်မပြတ်သော။ အန္တရာ ဆိဒ္ဓါ- ဘာဝေန အစ္ဆိဒ္ဓကော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။ သီ၊ ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၃၃။

ဆိဒ္ဓါဘိမုခ (တိ) [ဆိဒ္ဓ+အဘိမုခ] အပေါက်သို့ ရှေးရှုသော၊ အပေါက်နှင့် - တည့်တည့် - တန်းတန်း-ဖြစ်သော။ ဆိဒ္ဓါဘိမုခံ အာသနံ ပညပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၄။

ဆိဒ္ဓါဝဆိဒ္ဓ (န) [ဆိဒ္ဓ+အဝဆိဒ္ဓ] (၁) အပေါက် အပေါက်၊ အပေါက်ငယ်၊ အပေါက်ကြီး၊ ငယ်သော အပေါက်၊ အလွန် ငယ်သော အပေါက်။ (တိ) (၂) အပေါက် အပေါက် ရှိသော၊ အပေါက်ငယ်၊ အပေါက်ကြီးရှိသော၊ များသော အပေါက်ရှိသော၊ ငယ်သော အပေါက်၊ အလွန်ငယ်သော အပေါက်ရှိ သော။ (၁) စက္ခုသောတာဒိဟိ နဝဟိ ဝဏမုခေဟိ ဆိဒ္ဓါဝဆိဒ္ဓေဟိ ယုတ္တတ္တာ နဝစ္ဆိဒ္ဓံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၉၅။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၄၃။) (၂) မေဒကထာလိယံ ပရိဟရေယျ ဆိဒ္ဓါဝ- ဆိဒ္ဓံ ဥဉ္စရန္တံ ပဉ္စရန္တံ။ အံ၊၃။၁၈၃။ ဆိဒ္ဓါဝ- ဆိဒ္ဓန္တံ ပရိတ္တမဟန္တေဟိ ဆိဒ္ဓေဟိ သမန္နာ- ဂတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၄။ ဆိဒ္ဓါဝဆိဒ္ဓ (မဟာနိ။ ၁၄၀) န္တိ အနေကဆိဒ္ဓံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၆၃။ ဆိဒ္ဓါဝဆိဒ္ဓ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၈၉) န္တိ ခုဒ္ဓါနုခုဒ္ဓဆိဒ္ဓ- ဝန္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၊၂၂၄-၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၄-၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈၊၁၀၀၊၂၀၂။ ခုဒ္ဓက၊ဋ္ဌ၊၃၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၂။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၇၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၇၄၊၂၉၃။ ဇာ၊

ဌ၊ ၆။ ၁၃၈။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၄၁။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၃။
မ၊ ၄။ ၂။ ၇၄။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀။)

ဆိဒ္ဓါဝိသုဒ္ဓိယာ (ထိ) [ဆိဒ္ဓါဝိသု + ဆာယာ]
အပေါက်ငယ် အပေါက်ကြီးရှိသော အရိပ်။
ရညော ဌိတမဇ္ဈနိကေ ရုက္ခမူလံ ပဝိဋ္ဌဿ
ဆိဒ္ဓါဝိသုဒ္ဓိယာ သရီရံ ဖရိ။ ဓမ္မာဌ၊ ၁။
၃၂၄။

ဆိဒ္ဓုပ္ပတ္တိဒေသပမာဏ (န) [ဆိဒ္ဓု + ဥပ္ပတ္တိ +
ဒေသ + ပမာဏ] အပေါက်ဖြစ်ရာအရပ်၏-
အတိုင်းအရှည်-ပမာဏ။ ဆိဒ္ဓုပ္ပမာဏ-ကြည့်။

ဆိန္ဒ္ဒ (တိ) [ဆိဒ္ဓိ + အ] (၁) ဖြတ်အပ်သော။
(၂) ပြတ်သော။ (၁) ဟတ္ထပါဒံ ယထာ-
ဆိန္ဒေ (ဟတ္ထပါဒေ ယထာဆိန္ဒေ။ ကမ္မကွဲ)
ကဏ္ဍနာသဉ္စဇီဝတော။ တတောပစ္စာသိရော
ဆိန္ဒေ၊ တံ ဒုက္ခံ မရဏံ သိယာ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၄၃။
ဇာ၊ ၄။ ၁၅၇။ (၂) “ဆိန္ဒ” နှို ဝါ (မဟာနိ၊
၆၇) တိ ဟတ္ထပါဒါဒိန္ဒန္တိ ဝါ။ မဟာနိ၊
၄။ ၁၈၈။

ဆိန္ဒ္ဒ (ကြိ) [ဆိဒ္ဓိ + အ + ဟိ] (က) ခုတ်ဖြတ်
လော့၊ ပိုင်းဖြတ်လော့၊ လှီးဖြတ်လော့။ (ခ)
ဖြတ်လော့၊ ပယ်လော့၊ ဖြုတ်လော့၊ ချလော့။
(ဂ) ရိတ်လော့၊ ဖြတ်လော့၊ ရိတ်ဖြတ်လော့။
(ဃ) ပယ်ဖြတ်လော့၊ ပယ်ဖျောက်လော့၊
ပယ်ဖျက်လော့။ (င) ဆွဲဖြတ်လော့။ (စ)
ကိုက်ဖြတ်လော့။ (ဆ) တိုက်ဖြတ်လော့။
(ဇ) ဆုံးဖြတ်လော့။ ဆိန္ဒတိ (ခ၊ ဂ၊ င၊ စ၊ ည၊
တ၊ ဒ၊ န) တို့ကြည့်။

ဆိန္ဒတဋ္ဌာဒိသမ္ဘဝ (ပု) [ဆိန္ဒတဋ္ဌ + အာဒိ +
သမ္ဘဝ] ကမ်းပါးပြတ်စသည်တို့၏ - ဖြစ်ခြင်း
- ရှိခြင်း၊ ကမ်းပါးပြတ် စသည် ရှိခြင်း။
အာဝိဇ္ဇိတုံ န သက္ကာ ဟောတိတိ ဆိန္ဒတဋ္ဌာ-
ဒိသမ္ဘဝတော န သက္ကာ ဟောတိ အာဝိဇ္ဇိတုံ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃၅။

ဆိန္ဒတိ (ကြိ) [ဆိဒ္ဓိ + အ + တိ] (က)
ဖြတ်၏။ (ခ) ခုတ်ဖြတ်၏၊ ပိုင်းဖြတ်၏၊ လှီး

ဖြတ်၏။ (ဂ) ဖြတ်၏၊ ပယ်၏၊ ဖြုတ်၏၊ ချ၏။
(ဃ) ဖြတ်ယောင်ပြု၏။ (င) ရိတ်၏၊ ဖြတ်၏၊
ရိတ်ဖြတ်၏။ (စ) ပယ်ဖြတ်၏၊ ပယ်ဖျောက်
၏၊ ပယ်ဖျက်၏။ (ဆ) ဖြတ်၏၊ ထွင်း၏၊
ထု၏၊ နှိပ်၏၊ ရေး၏။ (ဇ) ဖောက်ဖြတ်၏၊
ဖောက်ခွဲ၏။ (ဈ) ဆွတ်ဖြတ်၏၊ ဆွတ်ခူး၏။
(ည) ချွေချ၏၊ ဖြတ်ချ၏။ (ဋ) ခူး၏၊ ချိုး၏။
(ဌ) ပိုင်းခြား၏၊ ပိုင်းဖြတ်၏။ (ဍ) ဆွဲဖြတ်
၏၊ (ရုန်းဖြတ်၏)။ (ဝ) ဖောက်ထွင်း၏၊
ဖောက်ဖြတ်၏၊ ဖောက်ဖျက်၏။ (ဏ) ဖြတ်၏၊
ချိုး၏၊ ဖောက်၏။ (တ) ကိုက်ဖြတ်၏။ (ထ)
ထိုးဖြတ်၏။ (ဒ) တိုက်ဖြတ်၏။ (ဓ) လှဲဖြတ်
၏။ (န) ဆုံးဖြတ်၏။ (ပ) နင်းဖြတ်၏။ (ဖ)
ဖြတ်တောက် - ပိတ်ဆို့ - ၏။ (ဗ) နင်းမိ၏။

(က) ဖြတ်၏။ အနုဝါတံ ဆိန္ဒတိ
သဇ္ဇေတိ အာရောပေတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၈၀။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ၊ ၄၁၇။ ဆိန္ဒန္တိ - ဓမ္မာဌ၊ ၂။ ၃၈။ ဆိန္ဒိ-
ဿတိ - ဇာ၊ ၄။ ၁၅၇။ ဆိန္ဒိဿာမိ - ဇာ၊ ၄။
၄။ ၃၃၆။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၂။ (ခ) ခုတ်ဖြတ်၏၊
ပိုင်းဖြတ်၏၊ လှီးဖြတ်၏။ တတ္ထ ဇာတကံ ကဋ္ဌံ
ဝါ လတံ ဝါ ဆိန္ဒတိ၊ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋ္ဌဿ။
ဝိ၊ ၁။ ၅၈။ (- ၆၃။ ဝိ၊ ၂။ ၅၁။ ဒီ၊ ၁။ ၅၃။
ဒီ၊ ၃။ ၅၆။ မ၊ ၂။ ၁၈၆။ သံ၊ ၂။ ၁၇၃။
အံ၊ ၃။ ၁၇။ အဘိ၊ က၊ ၂၃၇။ မဟာနိ၊ ၃၁၆။
စူဠနိ၊ ၂၃၆။ ဇာ၊ ၂။ ၂၆၀။ ဝိ၊ ၄။ ၁၅၆။
အဘိ၊ ၄။ ၁၁၁၆။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၈။ ဓမ္မာဌ၊
၁။ ၈၁၄၃၀။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၃။
မဟာနိ၊ ၄။ ၂၅၂။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၉၊ ၃၂၂။ ဇာ၊
၄။ ၅။ ၁၁၇၊ ၁၂၀။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၁၃-၄။ ဝဇီရ၊
၈၉၊ ၄၈၂။ ကခါ၊ ၄။ ၁၁၇။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၄၆။
သီ၊ ၄။ ၁၁၁၇၂။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၊ ၇၀။ မ၊ ၄။
၃။ ၁၆၀။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၈။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၇။ အနု၊ ၄။
၂။ ၅၂။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၇၉။) ဆိန္ဒန္တိ - ဝိ၊ ၂။ ၅၁။
ဒီ၊ ၂။ ၅၃။ ဒီ၊ ၃။ ၅၆။ မ၊ ၁။ ၁၂၁-၂။ ၉။
မ၊ ၃။ ၂၀၂-၉။ အံ၊ ၁။ ၅၀၊ ၄၃၇။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၇၅။
မဟာနိ၊ ၁၂၀။ စူဠနိ၊ ၁၉၀၊ ၂၆၃-၄။ ဇာ၊ ၂။

၂၃၈။ မိလိန္ဒ။ ၁၇၂။ ၂၃၉။ ဝိဇ္ဇာ။ ၁၈၂။
 ဝိသင်္ဂဟ။ ၄၃၃။ ဒီဌာ။ ၂။ ၃၀၅။ မဇ္ဈိမ။ ၁၁၁။
 အံဌာ။ ၁၁၅။ သုတ္တနိဌာ။ ၂။ ၂၀၁။ ဝိမာနဌာ။
 ၂၁၀။ ထေရီဌာ။ ၁၈၅။ ဇာဌာ။ ၂။ ၃၂၃။ ဇာ
 ဌာ။ ၇၆၀-၄။ သာရတ္ထာ။ ၂။ ၂၆၁။ ၃၅၂။ ဝိမတိ
 ၁။ ၁၇၅။ ၂၃၈။ ကင်္ခါဌာ။ သစ်။ ၄၅၆။ ဒီဌာ။ ၂။
 ၇၂။ မဇ္ဈိမ။ ၂။ ၄၄၇။ ၂၄၀။ အံဌာ။ ၂။ ၂။ ဆိန့်ထ—
 ဝိ။ ၂။ ၅၁။ ဆိန့်မိ— ဇာဌာ။ ၃၀၈။ သံဌာ။ ၂။
 ၁၃၉။ အဘိဌာ။ ၁၄၆။ ဇာဌာ။ ၂။ ၂၆၀။ ဇာ
 ဌာ။ ၄၂၁။ ၃၇၂။ ဆိန့်မ—ဇာဌာ။ ၂၆၈။ ဇာ
 ဌာ။ ၄၂၅၀-၁။ ပရဿ ဆိန့်တေ (ပုရိသဿ
 ဆိန့်။ သျှာ။ က။ မူကဲ့) သိရံ။ ပေတ။ ၂၀၄။
 ပရဿ ပုရိသဿ သိသံ ဆိန့်ယျ။ ပေတဌာ။
 ၂၃၆။ ဆိန့်တု—စရိယာဌာ။ ၁၂၀။ ဇာဌာ။ ၇။
 ၂၉။ ဆိန့်န္တု—ဇာဌာ။ ၂၆၇။ ၃၁၆။ စရိယာဌာ။
 ၈၅။ ဇာဌာ။ ၅။ ၃၁၄။ ဇာဌာ။ ၇။ ၂၅၈။ ဆိန့်ာ-
 တိ—ဝိ။ ၁။ ၁၁၀။ ဇာဌာ။ ၅။ ၅၄၆။ ဆိန့်—ဝိဇ္ဇာ။
 ၃။ ၃၁။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၈။ သံဌာ။ ၂။ ၂၀၈။ ဓမ္မဌာ။
 ၁။ ၁၆၁။ ဇာဌာ။ ၃။ ၁၆၆-၇။ ဆိန့်ထ—ဒီ။ ၂။
 ၂၅၇။ ၂၇၀။ ဒီဌာ။ ၅၅။ သံဌာ။ ၃၄၇။ အံဌာ။
 ၅၆၃။ ဇာဌာ။ ၅၀။ ၂၄၃။ ဇာဌာ။ ၂။ ၂၁၆။ မိလိန္ဒ။
 ၁၁၆။ သံဌာ။ ၃။ ၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၂၉၅။ ပေတဌာ။
 ၂၀၀။ ဗုဒ္ဓဝံဌာ။ ၃၄၀။ ဇာဌာ။ ၂။ ၁၁၀။ ၁၁၂။
 ဇာဌာ။ ၃။ ၄၁၄။ ဇာဌာ။ ၄။ ၁၅၆-၈။ ဆိန့်ယျ—
 ဝိဇ္ဇာ။ ၂၄၆။ မဇ္ဈိမ။ ၂။ ၃၀၈။ သံဌာ။
 ၃၁၄-၅-၈။ သံဌာ။ ၁၁၅။ ၃၇၇။ အံဌာ။ ၂၀၅။
 ၅၁၉။ ၅၁-၂။ ပဋိသံ။ ၃၉၅။ ပေတ။ ၁၅၄။
 နေတ္ထိ။ ၁၄၁။ ပေဋကော။ ၃၂၆။ ဝိဇ္ဇာ။ ၄။ ၂၅၆။
 ဝိသင်္ဂဟ။ ၄၀၆။ မဇ္ဈိမ။ ၁၄၁။ မဇ္ဈိမ။ ၁၇၅။
 မဇ္ဈိမ။ ၇၅။ သံဌာ။ ၂။ ၇၈။ အံဌာ။ ၂။ ၂၂၃၆၉။
 အဘိဌာ။ ၂။ ၂၆၆။ ပဋိသံဌာ။ ၁။ ၃၅၅။ ပဋိသံ
 ဌာ။ ၂။ ၃၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၄၃၃။ ၃၇၇။ ဣတိဝုတ်
 ဌာ။ ၄၁။ ပေတဌာ။ ၁၀၇။ ၂၃၆။ စရိယာဌာ။
 ၁၃၄။ ဝိမတိ။ ၂။ ၃၁၉။ ဆိန့်ယျ—ဒီ။ ၂။
 ၅၅၇။ မဇ္ဈိမ။ ၂။ ၃၀၈။ သံဌာ။ ၃၄၇။ အံဌာ။ ၅၀။
 ၄၃၇။ ဇာဌာ။ ၁၂၆။ ဝိဇ္ဇာ။ ၁၁၄၂။ ၂၆၉။

ကင်္ခါ။ ၁၁၉။ အံဌာ။ ၁၇၃။ ဇာဌာ။ ၅။ ၄၈၅။
 သာရတ္ထာ။ ၂။ ၁၃၁။ ဝိမတိ။ ၁။ ၁၇၄။ ကင်္ခါဌာ။
 သစ်။ ၂၀၆။ ဆိန့်ယျာမ— ဝိဇ္ဇာ။ ၄၉၄။
 ဆိန့်ယျ—ဒီဌာ။ ၅၅။ ဆိန့်—ဝိ။ ၂။ ၅၁။ ဝိဇ္ဇာ။
 ၂၄၆။ ဇာဌာ။ ၈၀။ မဇ္ဈိမ။ ၂။ ၃၃၃။ သံဌာ။
 ၁၆၈။ သံဌာ။ ၂။ ၂၈၈။ သံဌာ။ ၃။ ၁၉။ သုတ္တနိ
 ဌာ။ ၁။ ၃။ ဝိမာနဌာ။ ၁၁၂။ ထေရီဌာ။ ၁၁၂။
 ဇာဌာ။ ၂။ ၃၂၃။ ဇာဌာ။ ၃။ ၂၀၇။ ဇာဌာ။ ၄။
 ၃၅၀။ မဇ္ဈိမ။ ၄၂၁။ သံဌာ။ ၂။ ၂၉၇။ အံဌာ။
 ၃။ ၁၇၂။ ဆိန့်သု— ဝိဇ္ဇာ။ ၂၄။ ဒီဌာ။ ၅၆။
 ဒီဌာ။ ၂။ ၁၀၈။ အံဌာ။ ၁၁၅။ ဇာဌာ။ ၂။ ၁၁၃။
 ၃၂၃။ ဇာဌာ။ ၄။ ၁၅၃။ ၃၅၀။ ဇာဌာ။ ၇။ ၂၇၂။
 မာ ဘန္တေ အတ္တနော ဘဝနံ ကတ္တုကာမော
 မယံ ဘဝနံ ဆိန့်။ ဝိ။ ၂။ ၅၁။ သုတ္တနိဌာ။ ၁။ ၃။
 ဇာဌာ။ ၅။ ၅၄၆။ ဆိန့်ယျန္တိ—ဝိ။ ၂။ ၅၁။ အံဌာ။
 ၅၆၄။ သုတ္တနိဌာ။ ၁။ ၄။ ဇာဌာ။ ၄။ ၁၅၆။
 ဆိန့်ယျထ—ဝိ။ ၂။ ၅၁။ ဆိန့်ယျာမ— မိလိန္ဒ။
 ၃၂၂။ အံဌာ။ ၁၇၀။ စရိယာဌာ။ ၆၀။ ဇာ
 ဌာ။ ၄။ ၁၉၁။ ဇာဌာ။ ၆။ ၈။ ဇာဌာ။ ၇။ ၄၆၁၀၀။
 ဆိန့်ယျာမ— ဒီဌာ။ ၅၆။ ဒီဌာ။ ၃။ ၃၆။ မဇ္ဈိမ။
 ၇၅။ အံဌာ။ ၁၇၃။ အဘိဌာ။ ၂။ ၄၀၆။ ဇာဌာ။
 ၂။ ၁၁၂။ ဇာဌာ။ ၄။ ၁၅၆။ အဓိပါတယိဿန္တိ
 ဆိန့်ယိဿံ.... ဇာဌာ။ ၄။ ၃၃၆။ (ဆဋ္ဌမူ၌ ဆိန့်-
 ယိဿံ-ဟူရှိသည်။ ဇာတ်ပါဠိတော်နိဿယ ပြည်
 မူ၌ “ဆိန့်ယိ”ဟု ရှိသည်။)

(ဂ) ဖြတ်၏၊ ပယ်၏၊ ပြုတ်၏၊ ချ၏။ (ဆ)
 ဖြတ်ယောင်ပြု၏။ သိသမဿ ဆိန့်ဟိ (သံဌာ။
 ၃။ ၁၀၃) တိ သိသဘူတံ ဥတ္တမင်္ဂဌာနိယံ တတ္ထ
 တဿ ရုဇကိစ္စံ ဆိန့်တိ အတ္ထော။ အထ ဝါ
 ဆိန့်ဟိတိ မမ အာဏာယ အဿ သိသံ
 ဆိန့်န္တော ဝိယ အတ္တာနံ ဒဿေဟိ။ သံဌာ။ ၂။
 ၃၄၃-၄။ (င) ရိတ်၏၊ ဖြတ်၏၊ ရိတ်ဖြတ်၏။
 ယထာ မဟာရုဇ ယဝလာဝကော ဝါမေန
 ဟတ္ထေန ယဝကလာပံ ဂဟေတွာ ဒက္ခိဏေန
 ဟတ္ထေန ဒါတ္တံ ဂဟေတွာ ယဝံ ဆိန့်တိ။ မိလိန္ဒ။
 ၃၂။ သိဒ္ဓတ္ထဿ သတ္တုနော ဝသနမဏ္ဍပစ္ဆာဒ-

နတ္ထာယ ယံ တိဏံ၊ တံ လာယတိ ဆိန္ဒတိတိ
 အတ္ထော။ အပါဠာ ၂။ ၁၇။ (-ဝိ၊ ဠ၊ ၃။ ၃၇။
 ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၆။ အံ၊ ဠ၊ ၁။ ၂၇။) ဆိန္ဒန္တိ—
 မိလိန္ဒ။ ၃၂။ တေဿ ကေသေ ဆိန္ဒ။ ဝဇိရ။
 ၄၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၀။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၄။
 ဆိန္ဒ—အပါဠာ ၁။ ၇၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃။ ၃၂။ ဇာ၊ ၃။
 ၁။ ၇၆။ ဆိန္ဒိယာမိ—အပါဠာ ၁။ ၇၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃။
 ၃၃။ ဇာ၊ ၃။ ၁။ ၇၇။

(စ) ပယ်ဖြတ်၏၊ ပယ်ဖျောက်၏၊ ပယ်
 ဖျက်၏။ ယာယ ဆိန္ဒတိ အတ္တာနံ၊ ဗာလော
 ဒုဗ္ဘာသိတံ ဘဏံ။ သံ၊ ၁။ ၁၅၁-၄။ အံ၊ ၃။
 ၃၉၄-၆။ သုတ္တနိ၊ ၃၇၁။ နေတ္ထိ၊ ၁၁။
 နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၂၇။ ဆိန္ဒတိတိ ကုသလမူလ-
 သင်္ခါတေ မူလေယေဝ နိကန္တတိ။ သံ၊ ၃။
 ၁။ ၁၉၇။ အံ၊ ၃။ ၃။ ၃၂၇။ နေတ္ထိ၊ ၃။ ၂၂၆။
 ဆိန္ဒတိ (ဝိမာန။ ၇၇) တိ ဝိမ္ဘိန္ဒတိ၊ ပဝတ္တိတုံ
 အဒေန္တော ပဋိဟနတိတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊
 ၃။ ၂၁၇-၈။ (-ပဋိသံ၊ ၃၇၀။ မိလိန္ဒ။ ၉၃။
 သုတ္တနိ၊ ၃။ ၁။ ၃၇။ သုတ္တနိ၊ ၃။ ၁။ ၉၇။ ထေရ၊
 ၃။ ၂။ ၄၀၈။ မဟာနိ၊ ၃။ ၂၀။ ကင်္ခါ၊ ၃။
 သစ်။ ၂၇။ ဒိ၊ ၃။ ၃။ ၁။ ၆။ မ၊ ၃။ ၁။ ၂၉၈။
 မ၊ ၃။ ၃။ ၂၇။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၁။ အံ၊ ၃။ ၁။ ၁၅။
 အံ၊ ၃။ ၂။ ၁၀၅။ မူလ၊ ၃။ ၂။ ၂၀၀။ အနု၊ ၃။
 ၆၅။) ဆိန္ဒန္တိ—အဘိ၊ ၃။ ၁။ ၈၁။ ပဋိသံ၊ ၃။
 ၁၂၁၁၀၉။ နေတ္ထိ၊ ၃။ ၁။ ၃၆။ ဆိန္ဒသိ—အပါ၊
 ၁။ ၃၂။ အပါ၊ ၃။ ၁။ ၂၆။ ဆိန္ဒထ—မိလိန္ဒ။
 ၃၀။ ဆိန္ဒာမိ—သဗ္ဗသံသယ (အပါ၊ ၁။ ၄၇) န္တိ
သဗ္ဗံ သောဠသဝိဓံ ကင်္ခံ ဆိန္ဒာမိ ဝူပသ-
 မေမိ သဗ္ဗသော ဝိဒ္ဓံသေမိတိ အတ္ထော။ အပါ၊
 ၃။ ၁။ ၃၁၉။ ဆိန္ဒာဟိ—အပါ၊ ၂။ ၂၂၉။ ဆိန္ဒ-
 သံ၊ ၁။ ၄၆-၇။ ဓမ္မ၊ ၆။ ၈။ သုတ္တနိ၊ ၃။ ၃၀။ ထေရ၊
 ၃၇၃။ ဇာ၊ ၁။ ၁၆။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၇။ သံ၊ ၃။
 ၁၀၀။ အံ၊ ၃။ ၁။ ၂၃။ ဓမ္မ၊ ၃။ ၁။ ၆၀၊ ၃၉၃။
 သုတ္တနိ၊ ၃။ ၈။ ထေရ၊ ၃။ ၂။ ၅၁၉၊ ၅၃၄။
 အပါ၊ ၃။ ၂၆။ ဇာ၊ ၃။ ၃။ ၂၆။ ဆိန္ဒထ—
 ဓမ္မ၊ ၅၄၊ ၆၂။ အဘိ၊ ၃။ ၁။ ၃၉၇။ ဓမ္မ၊ ၃။ ၂။

၂၆၅၊ ၃၃၃။ မဟာနိ၊ ၃။ ၃၃။ ဆိန္ဒသု—အပါ၊
 ၂။ ၂၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၁။ ၃၇၈။
 ဆိန္ဒေယျ— သံ၊ ၂။ ၄၅-၇။ မဟာနိ၊ ၃။ ၃၀။
 ဇာ၊ ၁။ ၂၇၂။ ဇာ၊ ၂။ ၁၆၀။ သံ၊ ၃။ ၁။ ၂၃။ သံ၊
 ၃။ ၂။ ၂၇၃။ အံ၊ ၃။ ၁။ ၁၀၂။ အံ၊ ၃။ ၃။ ၁၇၃။
 သုတ္တနိ၊ ၃။ ၁။ ၁၀၃။ ထေရ၊ ၃။ ၁။ ၈၂။ ထေရ၊
 ၃။ ၂။ ၃၄။ ဇာ၊ ၃။ ၃။ ၃၁၉။ ဇာ၊ ၃။ ၄။ ၂၇၀။
 ဇာ၊ ၃။ ၆။ ၅၃။ သံ၊ ၃။ ၁။ ၆၇။ အံ၊ ၃။ ၁။ ၈၇။
 နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၃၂၇။ ပဉ္စ ဆိန္ဒေ ပဉ္စ ဇဟေ၊ ပဉ္စ
 စုတ္တရံ ဘာဝယေ။ သံ၊ ၁။ ၃။ ဓမ္မ၊ ၆။ ၆။
 ထေရ၊ ၂။ ၃၃၃။ သံ၊ ၃။ ၁။ ၁၃၄။ ပဉ္စ
 ဆိန္ဒေတိ အပါယူပပတ္တိနိဗ္ဗတ္တနကာနိ....ဟေဠိ-
 မမဂ္ဂတ္တယေန ဆိန္ဒေယျ ပဇဟေယျ။ ထေရ၊
 ၃။ ၁။ ၈၂။ (နေတ္ထိ၊ ၁၄၇။ သံ၊ ၃။ ၁။ ၂၃။ ဓမ္မ၊
 ၃။ ၂။ ၃၇၇။ ထေရ၊ ၃။ ၂။ ၃၄။ အပါ၊ ၃။ ၂။ ၅၂။
 နေတ္ထိ၊ ၃။ ၂၇၇။ သံ၊ ၃။ ၁။ ၆၇။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊
 ၃၂၇။) ဆိန္ဒ—သံ၊ ၂။ ၁။ ၁၀။ သံ၊ ၃။ ၁။ ၄၇။
 အံ၊ ၃။ ၂။ ၁၀၂၊ ၃၇၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၃။ ၁၇၇။
 သုတ္တနိ၊ ၃။ ၈၃။ ဇာ၊ ၃။ ၃။ ၂၂၂။ သံ၊ ၃။
 ၈၉။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၃၇၄။ ဆိန္ဒ—သံ၊ ၃။ ၃။ ၉။
 ဆိန္ဒ—ဓမ္မ၊ ၃။ ၁။ ၄၃၆။ သုတ္တနိ၊ ၃။ ၁။ ၃၇။
 အပါ၊ ၃။ ၁။ ၃၁၇။ ဆိန္ဒိယတိ—ဝိ၊ ၃။ ၂။ ၃၄။
 ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၉။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၂၇။ ထေရ၊ ၃။
 ၂၇၆။ ဆိန္ဒိယာမိ—အံ၊ ၃။ ၃။ ၃၆။ ဓမ္မ၊ ၃။
 ၂၇၅၄။ စရိယာ၊ ၃။ ၅၆။ အံ၊ ၃။ ၃။ ၁၆။

(ဆ) ဖြတ်၏၊ ထွင်း၏၊ ထု၏၊ နှိပ်၏၊
 ရေး၏။ လေခံ ဆိန္ဒတိ (ဝိ၊ ၁။ ၉၆) တိ
 ပဏ္ဏေ ဝါ ပေါတ္တကေ ဝါ အက္ခရာနိ လိခတိ။
 ဝိ၊ ၃။ ၂။ ၅၁။ (-ဝိ၊ ၃။ ၁။ ၂၁၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။
 ၆၉။) (ဇ) ဖောက်ဖြတ်၏၊ ဖောက်ခွဲ၏။
 ပုတ္တပေမံ ဘန္တေ ဆဝိ ဆိန္ဒတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁။ ၆။
 ကေတကိ* ပုပ္ဖိတံ ဒိသ္မာတိ ကုမ္ဘိတာကာ-
 ရေန ဂဏ္ဍန္တာနံ ဟတ္ထံ ကဏ္ဍကော ဆိန္ဒတိ
 ဝိဇ္ဈတိတိ ကေတံ။ အပါ၊ ၃။ ၂။ ၁၄၇။ (-သံ၊
 ၁။ ၄၃၃-၄။ သံ၊ ၃။ ၁။ ၂၆၅။) ဆိန္ဒိယ-
 တိ—အံ၊ ၃။ ၁။ ၄၂။ အံ၊ ၃။ ၁။ ၉၆။ (ဈ) ဆွတ်

ဖြတ်၏။ ဆုတ်ခူး၏။ မဟာရက္ခဿ ဖလိနော၊
 အာမံ ဆိန္ဒတိ ယော ဖလံ။ ဇာ၊ ၂။ ၅၁။ ဇာ၊
 ၄။ ၅။ ၂၅။ (-ဇာ၊ ၂။ ၅၂။) (ည) ဖြတ်ချ၏။
 ချေချ၏။ ကန္တတိတိ ဆိန္ဒတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၁။
 အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၉။ (၄) ခူး၏။ ချိုး၏။ တေ
 ဒါရကာ သရံ ဩရုယု ဘိသပ္ပံ သရောရဟံ
 ဆိန္ဒန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅။ ပဒ္ဒံ ဆိန္ဒသိ ပါဏိနာ
 (ဝိမာန၊ ၆။ နေတ္ထိ၊ ၁၁၀) တိ...တဝ ဟတ္ထေန
 ဘဉ္ဇသိ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂။ (-၄၃။ နေတ္ထိ၊ ၀။
 ၂၉။) (၅) ပိုင်းခြား၏။ ပိုင်းဖြတ်၏။ မုဋ္ဌိ*
 ဝါ ဆိန္ဒတိ (ဝိ၊ ၁။ ၅၇) တိ တေ ယထာ အဂ္ဂိ-
 လန္တရေဟိ နိက္ခန္တကဟာပဏာ ကုမ္ဘိဂတေ က-
 ဟာပဏေ န သမ္ပုသန္တိ။ ဧဝံ မုဋ္ဌိ* ကရောန္တော
 မုဋ္ဌိ* ဆိန္ဒတိ နာမ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၇။ မုဋ္ဌိ*
 ဆိန္ဒတိတိ...တထာ မုဋ္ဌိယာ ပရိစ္ဆိန္ဒတိ။ ဝိနယ-
 ဝိနိစ္ဆယ၊ ၄။ ၁။ ၆။ (၃) ဆွဲဖြတ်၏။ (ရုန်းဖြတ်
 ၏)။ ယထာ နာမ မဟာဗလော ဟတ္ထိနာ-
 ဂေါ ဒုဗ္ဗလတရံ ရဇ္ဇပန္နနံ သုခေနေဝ ဆိန္ဒတိ။
 စရိယာ၊ ၄။ ၁။ ၉။ ဆိန္ဒာဟိ-ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၇။
 ဆိန္ဒ-ဇာ၊ ၁။ ၁၂။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁။ ၂၇။ ဇာ၊ ၄။
 ၂။ ၂၃။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၇။ ဆိန္ဒေယျ-ဒီ၊ ၄။
 ၂။ ၃၉။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၀။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁၄။
 ဆိန္ဒ-ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၃။ ဆိန္ဒိယတိ-ဇာ၊ ၄။
 ၂။ ၂၃။ ဆိန္ဒိယာမိ-ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၇။ ဇာ၊
 ၄။ ၄။ ၄၁။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၆။ (၁) ဖောက်
 ထွင်း၏။ ဖောက်ဖြတ်၏။ ဖောက်ဖျက်၏။
 သန္နိမ္မိ ဆိန္ဒတိ။ နိလ္လောပမ္မိ ဟရတိ။ အံ၊ ၁။
 ၁၅။ အံ၊ ၂။ ၁၁၃-၄။ မဟာနိ၊ ၁။ ၁၂-၉၊
 ၃၁။ ၂၆-၇။ စူဠနိ၊ ၂။ ၂၇။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။
 ၃၉။ သန္နိမ္မိ ဆိန္ဒတိတိ သရသန္နိမ္မိ ဆိန္ဒတိ။
 မဟာနိ၊ ၄။ ၂။ ၃၄။ သန္နိမ္မိ ဆိန္ဒန္တိ။ မ၊ ၁။ ၁၂-
 ၉။ စူဠနိ၊ ၂။ ၆၄။ (-မ၊ ၄။ ၁။ ၃၆။ စူဠနိ၊ ၄။
 ၁၂။ ဝဇီရ၊ ၅။ ၂။ မ၊ ၄။ ၂။ ၄၃။) ဆိန္ဒေယျ
 -မ၊ ၂။ ၂၇-၅။ အဘိ၊ က။ ၁၃၅၊ ၃၉။
 (က) ဖြတ်၏။ ချိုး၏။ ဖောက်၏။ ယော ပန
 နိဒါဓေ သုက္ခဝါပိယာ မရိယာဒံ ယာဝတလံ

ပါပေတာ ဆိန္ဒတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၀။ ဥဋ္ဌာ-
 ပိတာ ဝိစိယော မရိယာဒံ ဆိန္ဒန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။
 ၃၀။ (-အံ၊ ၃။ ၂၃၀။) န ဘဉ္ဇေယျာတိ န
 ဆိန္ဒေယျ။ ပေတ၊ ၄။ ၁၀၇။ ဆိန္ဒိ-သာရတ္ထ၊
 ၂။ ၁၄၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၇။
 (တ) ကိုက်ဖြတ်၏။ တိဏာနိ ဆိန္ဒတိ။
 မ၊ ၄။ ၁။ ၄၃။ တေန ခေါပန သမယေန ဘိက္ခု
 မုခေနပိ နခံ ဆိန္ဒန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃။ ဆိန္ဒတု-
 အပါ၊ ၄။ ၁။ ၁၃။ ဆိန္ဒ-ဇာ၊ ၁။ ၅၅။ ဇာ၊ ၄။ ၂။
 ၁၄၀။ ဆိန္ဒိသု-ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၇။ ဇာ၊ ၄။ ၄။
 ၁၉၀။ ဆိန္ဒိယာမိ-ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၄၂။ (ထ) ထိုး
 ဖြတ်၏။ တသ္မိ* ခေါပန ဘိက္ခုဝေ ဂုဏ်နိရယေ
 သုခိမုခါ ပါဏာ ဆဝိ* ဆိန္ဒန္တိ။ မ၊ ၃။ ၂။ ၃။
 ဒီသဒါဋ္ဌာ သုကရာ မုလာနိ ဆိန္ဒန္တိ။ ဇာ၊ ၄။
 ၂။ ၃၆။ (ဒ) တိုက်ဖြတ်၏။ ဥဋ္ဌေဟိ တံ လုဒ္ဒ
 ခရံ ဂဟေတာ၊ ဒန္တေ ဣဓေ ဆိန္ဒ ပုရာ မရာမိ။
 ဇာ၊ ၁။ ၃၇။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၅၂။ ဆိန္ဒေယျ-ပဋိ-
 သံ၊ ၁၇၇။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၃။ ဇာ၊
 ၄။ ၇။ ၁၅။ ဆိန္ဒိ-ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၃။ ဆိန္ဒိယာ-
 မိ-ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၅၃။ (ခ) လှဲဖြတ်၏။ တိဏာနိ
 ဆိန္ဒိယာမိတိ ဘူမိ* သမ္ပုဇ္ဈန္တော သယံ ဝါ
 ဆိန္ဒတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၈။)
 (န) ဆုံးဖြတ်၏။ ဆိန္ဒဇာ (ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၀၃) တိ
 အမှာကံ တံ ကခံတာနိ စ ဝိစိကိစ္ဆိတာနိ
 ဝဇီရေန သိနေရံ ပဟရန္တော ဝိယ အဇ္ဇ ဆိန္ဒ။
 ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၅-၆။ သုဒိန္နော ဟောတိ မေ
 ဗုဒ္ဓေါ။ ဆိန္ဒထ သံသယံ မမ။ အပါ၊ ၁။ ၃၇၄။
 တံဓိရော အမှာကံ ဝိစိကိစ္ဆိတာနိ ဆိန္ဒိ။ ဇာ၊
 ၄။ ၇။ ၁၅။ ဆိန္ဒိယာမိ-အပါ၊ ၁။ ၃၇၄။ (ပ)
 နှင်းဖြတ်၏။ ဂေါဏာ ဝါ နံ မဒ္ဒိယန္တိ။ စက္ကံ
 ဝါ ဆိန္ဒိယတိ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၉။ ဆိန္ဒိ-
 သန္တိ-ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၂။ (ဖ) ဖြတ်တောက်
 -ပိတ်ဆို့-၏။ ပစ္ဆိန္ဒေယျာတိ သောတံ
 ဆိန္ဒေယျ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၄၇။ (ဗ) နှင်းမိ၏။
 အညမညဿ ဆိန္ဒန္တိ (ဇာ၊ ၂။ ၇၃) တိ ဆိန္ဒန္တိ
 မဒ္ဒန္တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၂။

ဆိန္ဒတု (ကြိ) [ဆိဒိ+အ+တု] (က) ခုတ်ဖြတ်
လော့၊ ပိုင်းဖြတ်လော့၊ လှီးဖြတ်လော့။ (ခ)
ကိုက်ဖြတ်လော့။ ဆိန္ဒတိ(ခါတ)တို့ ကြည့်။

ဆိန္ဒတေ (ကြိ) [ဆိဒိ+အ+တေ] ခုတ်ဖြတ်၏၊
ပိုင်းဖြတ်၏၊ လှီးဖြတ်၏။ ဆိန္ဒတိ(ခ)ကြည့်။

ဆိန္ဒထ (ကြိ) [ဆိဒိ+အ+ထ] (က) ခုတ်ဖြတ်
ကုန်၏၊ ခုတ်ဖြတ်ကုန်လော့၊ ပိုင်းဖြတ်ကုန်
၏၊ ပိုင်းဖြတ်ကုန်လော့၊ လှီးဖြတ်ကုန်၏၊ လှီး
ဖြတ်ကုန်လော့။ (ခ) ပယ်ဖြတ်ကုန်၏၊ ပယ်
ဖြတ်ကုန်လော့၊ ပယ်ဖျက်ကုန်၏၊ ပယ်ဖျက်
ကုန်လော့၊ ပယ်ဖျောက်ကုန်၏၊ ပယ်ဖျောက်
ကုန်လော့။ (ဂ) ဆုံးဖြတ်ကုန်လော့။ ဆိန္ဒတိ
(ခါစာန)တို့ကြည့်။

ဆိန္ဒန (န) [ဆိဒိ+ယု] (ခ)(က) ဖြတ်ခြင်း။ (ခ)
ခုတ်ဖြတ်-ပိုင်းဖြတ်-လှီးဖြတ်-ခြင်း။ (ဂ)
ပယ်ဖြတ်-ပယ်ဖျောက်-ပယ်ဖျက်-ပယ်စွန့်-
ခြင်း။ (ဃ) ဖြတ်-ခွဲ-ဆုံး-ခြင်း။ (င)
လှီးဖြတ်ခြင်း။ (စ) ဖောက်ဖြတ်-ဖောက်ခွဲ-
ခြင်း။ (ဆ) ဖြတ်-ထိုးဖောက်-ထိုးဆွ-
ခြင်း။ (ဇ) ဖြတ်ချ-လှီးချ-ခြင်း။ (တိ)
(၂) ဖြတ်တတ်သော၊ လုယက်-ဖျက်ဆီး-
တတ်သော၊ သူ။ (၃) ဖြတ်ရာ ဖြစ်သော။
(၁) (က) ဖြတ်ခြင်း။ တံ ဝိဒါလနေ ပဒါ-
လနေ ဆိန္ဒနေ အလန္တိ ကုဒါလံ။ အပါဠာ၊
၂။ ၁၅၉။ (- ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၇၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၄၆၁။ ဝဇီရ၊ ၄၈၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၁၄။ ကင်္ခါ၊
ဋီ၊ သစ်။ ၂၃၇။) (ခ) ခုတ်ဖြတ်-ပိုင်းဖြတ်-
လှီးဖြတ်-ခြင်း။ ဝိစ္ဆိဒ္ဓံ ဝုစ္စတိ ဒွိဓာ ဆိန္ဒနေန
အပဓာရိတံ။ အဘိဌာ၊ ၁။ ၂၄၂။ ပဋိသံ၊ ၁။
၂၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၃။ (ဂ) ပယ်ဖြတ်-
-ပယ်ဖျောက်-ပယ်ဖျက်-ပယ်စွန့်-ခြင်း။
တေ ဝိယ အတ္တနော နိဿယဿ လဝနတော
ဆိန္ဒနတော ကုသလံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၉။ ဣဓာပိ
ဆိန္ဒနဉ္စ ဇဟနဉ္စ အတ္တတော ဧကမေဝ။
သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃။ (ဃ) ဖြတ်-ခွဲ-ဆုံး-ခြင်း။

ဂဟပတိစိဝရံ အသာဒယန္တဿ ဆိန္ဒနသိဗ္ဗ-
နာဒီနိ အကရေန္တဿ ကုတော စိဝရံ
ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၃၈။ (င) လှီးဖြတ်ခြင်း။
န တေသံ ဆိန္ဒနံ အဝစနတော။ သံ၊ ဋီ၊
၂။ ၁၂၇။ (စ) ဖောက်ဖြတ်-ဖောက်ခွဲ-
ခြင်း။ ဆဝိအာဒီနိ ဆိန္ဒနေ သမတ္တာ။ သံ၊ ဋီ၊
၂။ ၁၇၇။ (ဆ) ဖြတ်-ထိုးဖောက်-ထိုးဆွ-
ခြင်း။ ဥဘိန္ဒနာသစ္စိဒ္ဓါနံ မဇ္ဈေ ဌိတအဋ္ဌိတု-
ဒနံ သဟ ခုရဌေန ဆိန္ဒနံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၃။
(ဇ) ဖြတ်ချ-လှီးချ-ခြင်း။ ဆိန္ဒနကမ္မကာရ-
ဏ-ကြည့်။ (၂) ဖြတ်တတ်သော၊ လုယက်ဖျက်
ဆီးတတ်သော၊ သူ။ ပန္နေ ဌတော ပရေသံ
သာတေယံ ဆိန္ဒနတော ပန္နဒူဟနစောရော။
အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၉။ (၃) ဖြတ်ရာဖြစ်သော။ ဆိန္ဒန-
ကာလ-ကြည့်။

ဆိန္ဒနက (တိ) [ဆိဒိ+ဏု] (ခ) ဖြတ်တတ်သော၊
သူ။ (၂) ဖြတ်ချ - ချွေချ - တတ်သော၊
လေ။ (၁) ဆေဒကံ ဆိန္ဒနကံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၃။
(၂) ဆိန္ဒနကဝါတ-ကြည့်။

ဆိန္ဒနကမ္မကာရဏ (န) [ဆိန္ဒန+ကမ္မ+ကာရဏ]
ဖြတ်ချ-လှီးချ-ခြင်းအမှုကိုပြုခြင်း။ ကဟာ-
ပဏိကန္တိ ကဟာပဏမတ္တသော ဆိန္ဒနကမ္မ-
ကာရဏံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂။

ဆိန္ဒနကဝါတ (ပု) [ဆိန္ဒနက+ဝါတ] ဖြတ်ချ-
ချွေချ-တတ်သောလေ။ ကန္တနကဝါတောတိ
ဒေဝါနံ ပုညကမ္မပစ္စယာ ပုပ္ဖါနံ ဆိန္ဒနက-
ဝါတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၃။

ဆိန္ဒနကာလ (ပု) [ဆိန္ဒန+ကာလ] ဖြတ်ရာ
အချိန်အခါ၊ ဖြတ်သောအချိန်အခါ။ ခဏှာ-
ခဏှိကံ ဆိန္ဒနကာလော ဝိယ သင်္ခေပတော
စတုန္တံ မဟာဘူတာနံ မနသိကာရော။ သံ၊ ဌ၊
၂။ ၇၈။ (-အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၃။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၃၂၅။)

ဆိန္ဒနကိရိယာ (တိ) [ဆိန္ဒန+ကိရိယာ] ဖြတ်
ခြင်းကိရိယာ။ “အသိနာ ဆိန္ဒတိ”တိ အာဒိ-

သု အသိနာ ဆိန္နနကိရိယံ သာဓေတိ။ သိ၊
ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၁၇၃။

ဆိန္နနဋ္ဌ (ပု) [ဆိန္နန+အတ္တ] (၁) ဖြတ်တတ်
သော အနက်သဘော။ (၂) ဖြတ်-ခုတ်
ဖြတ်-ပိုင်းဖြတ်-လှီးဖြတ်-စဉ်း-တုံး-တစ်
-ရာဖြစ်သော အနက်သဘော။ (၁) မုခ-
သတ္တိဟိ ဝိတုဒန္တာတိ ဂုဏာနံ ဆိန္နနဋ္ဌေန
ဒုဗ္ဗာသိတာ ဝါစာ မုခသတ္တိယောတိ ဝုစ္စန္တိ။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉။) (၂) အဓိ-
ကုဋ္ဌနဋ္ဌေနာတိ ဆိန္နနဋ္ဌေန။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂။
(-ဝဇီရ၊၂။၃၃၄။)

ဆိန္နနတ္ထ (ပု) [ဆိန္နန+အတ္တ] ဖြတ်ခြင်းအကျိုး၊
ဖြတ်ရန်အတွက်။ အထ နေ ဆိန္နနတ္ထာယ
ရက္ခံ ဥပဂတေ ဒိသ္မာ နာဂရာဒာ စိန္တေသိ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၅၃။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။)

ဆိန္နနပစ္စယ (ပု) [ဆိန္နန+ပစ္စယ] ဖြတ်ခြင်း
ဟူသော အကြောင်း၊ ဖြတ်သည့်အတွက်။
မမ ဧကဿ ဆိန္နနပစ္စယာ တဝ ဒိန္နံ ပုတ္တာ-
နဉ္စေဝ အဂ္ဂမဟေသိယာ စာတိ တိဏ္ဏမ္ပိ
ဇနာနံ အမှာကံ ရာဇာ ဆေဒယိဿတိ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၀၅။

ဆိန္နနဝိဓာန (န) [ဆိန္နန+ဝိဓာန] ပယ်ဖြတ်
ခြင်း၌ အစီအရင်၊ ပယ်ဖြတ်ပုံအစီအရင်။
တေသမ္ပိ ဆိန္နနဝိဓာနံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝုတ္တန-
ယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃။

ဆိန္နနန္တံ (တိ) [ဆိဒိ+အန္တံ ထိ-၌ ဆိန္နနန္တံ] (၁)
(က) ဖြတ်တတ်သော။ (ခ) ခုတ်ဖြတ်-
ပိုင်းဖြတ်-လှီးဖြတ်-တတ်သော။ (ဂ) ရိတ်
ဖြတ်-လှီးဖြတ်-တတ်သော။ (ဃ) တူးဖြတ်
-ချွတ်ဖြတ်-ခူးဖြတ်-တတ်သော။ (င) ဖြတ်
တတ်-ပိုင်းတတ်-သော။ (စ) ဖြတ်တတ်
- ဖျက်တတ်-သော။ (ဆ) ဖြတ် - ပယ်
- တတ်သော။ (ဇ) ဖြတ်တတ်-ကူးတတ်
-သော။ (ဈ) နင်းဖြတ်တတ်သော။ (ည)

တိုက်ဖြတ်တတ်သော။ (ဋ) ကိုက်ဖြတ် -
ညှပ်ဖြတ် - တတ်သော။ (ဌ) ပယ်ဖြတ် -
ပယ်ဖျောက်-ပယ်ဖျက်-တတ်သော။ (ဍ)
ပယ်ရှင်း - သုတ်သင် - တတ်သော။ (ဎ)
ဖောက်ထွင်း-ဖောက်ဖြတ် - ဖောက်ဖျက်-
တတ်သော။ (ဏ) ဖြတ်တတ်-ဖောက်တတ်
သော။ (တ) ဖြတ်-ထွင်း - ထု-နှိပ် - ရေး
သား - တတ်သော။ (ထ) ဖြတ်တတ်-ချိုး
တတ်-ဖောက်တတ်-သော။ (ဒ) ခဲ့-ဖောက်
-တတ်သော။ (ဓ) ခုတ်ဖြတ်-ရှင်းလင်း -
တတ်သော။ (န) ဆုံးဖြတ်တတ်သော။ (ပ)
စတုတ် - တံသုတ် - တာတုတ် - တိုက်
- ကြမ်း - သော၊ သူ။ (၂) ဖြတ်
ကြောင်း ဖြစ်သော။ (၁) (က) ဖြတ်
တတ်သော။ စတုဏ္ဍရိယာပထံ ဆိန္နန္တော။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။
မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ (- သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၃၉။) (ခ) ခုတ်ဖြတ်-ပိုင်းဖြတ်-လှီးဖြတ်
-တတ်သော။ အတ္ထာပတ္တိ ဆိန္နန္တော အာ-
ပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊၅။၂၃။ ဘူတဂါမဉ္စေဝ အင်္ဂ-
ဇာတဉ္စ ဆိန္နန္တော ဆိန္နန္တော အာပဇ္ဇတိ
နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၀။ (-ဝိ၊၁။၁၁၀-၁-၅။
ဝိ၊၅။၃၆၅၊၃၇၆။ ဒီ၊၁။၄၉။ မ၊၂။၆၆-၇-၉၊
၁၈၃-၄။ မ၊၃။၂၀၂-၉၊၂၁၉၊၂၂၀။ သံ၊၂။
၁၇၁၊၅၂၇-၉။ အံ၊၁။၄၉၊၅၀၊၄၃၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၇၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၆၊၂၂၉၊၂၃၉။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၃၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂၊၁၄၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၆၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၅၊၈၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။
၁၁၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၉။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၉၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၊၁၄၇၊၂၁၄။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၈၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၃၊၃၉၆။
ဝဇီရ၊ ၈၉၊ ၁၇၈။ သာရတ္ထ၊၂။၁၃၈၊၂၇၉။
ဝိမတိ၊၁။၁၇၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၃။

မူလဦး၁။၁၆၄။ မူလဦး၂။၁၀၆။ အနုဦး၁။
 ၅၁။ ဓမ္မဒိန္နာ ခဂ္ဂေန ဥပ္ပလနာဠံ ဆိန့်နွဲ့
 ဝိယ။ အံဠာ၁။၂၇၉။ (- ထေရီဠာ၂၀။)
 သရီရံ ဆိန့်နွဲ့ ဝိယ ဒုက္ခံ ဥပနေနွဲ့ ဝိယ တာ
 ဝေဒနာ အဘိဘဝနွဲ့ ... ဟောတိ။ မဇ္ဈိမ။
 ၃၆၄။ (ဂ) ရိတ်ဖြတ်-လှီးဖြတ်-တတ်သော။
 ဆိန့်နွဲ့ အနာပတ္တိ (ဝိ၊ ၅၊ ၃၇၆) တိ
 ကေသေ စ န ခေ စ ဆိန့်နွဲ့ အနာပတ္တိ။
 ဝိ၊ ၄၊ ၄၂၉။ ကေသေ ဆိန့်နွဲ့ အံဠာ ၂။
 ၅၆။ (-ဝိမတိ၊ ၂။၁၁၂။) (သ) တူးဖြတ်-
 ခွဲဖြတ်- ခူးဖြတ်- တတ်သော။ အတ္တနော
 ကောဠာသေဟိ မူလံ ဝါ တစ် ဝါ ပတ္တံ
 ဝါ ဆိန့်နွဲ့ နာမ နတ္ထိ။ အံဠာ ၂။၁၂၁။
 (င) ဖြတ်တတ်-ပိုင်းတတ်-သော။ သိဗ္ဗာ-
 မိတိ ဝိစာရေန္တယာပိ ဆိန့်နွဲ့ယာပိ ဒုက္ကဋ္ဌံ။
 ဝိ၊ ၄၊ ၂။၇၁။ (- ၄၀၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၄၈။
 ကင်္ခါ၊ သစ်။ ၃၇၅။) (စ) ဖြတ်တတ်-
 ဖျက်တတ်-သော။ တံ ဆိန့်နွဲ့ ဥပဝဇ္ဇောဝ
 ဟောတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၆၆။ (ဆ) ဖြတ်-
 ပယ်-တတ်သော။ ဆိန့်နွဲ့ (ဒီ၊ ၄၊ ၁။
 ၇၇။ မဇ္ဈိမ။ ၁၁၄။ အဘိဠာ ၂။၉၀) တိ
 အပနေနွဲ့။ သီ၊ ၄၊ သစ်။ ၁။၃၅၂။ (-
 သာရတ္ထ၊ ၂။၁၆၁။ ကင်္ခါ၊ သစ်။ ၂၀၃။) (ဇ)
 ဖြတ်တတ်-ကူးတတ်-သော။ သော ပီတိ-
 သောမနဿဇာတော သောတံ ဆိန့်နွဲ့...
 ပရတိရံ ပါပေသိ။ ထေရီဠာ ၁။၇၁။ (- အပါ
 ဠာ ၂။၅၊ ၄၄။ စရိယာဠာ ၁။၄၃-၄။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။
 ၃၄၂။ ဇာ၊ ၄၊ ၅၇၇။) (ဈ) နင်းဖြတ်တတ်
 သော။ ဧဝံ တံ သကဋ္ဌစက္ကံ ဆိန့်နွဲ့ ဂမိဿတိ။
 အံဠာ ၁။၃၂၅။ (ည) တိုက်ဖြတ်တတ်သော။
 သော ပုရိသော ကကစေန ရုက္ခံ ဆိန့်နွဲ့။
 သာရတ္ထ၊ ၂။၂၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၃၂။

(ဋ) ကိုက်ဖြတ် - ညှပ်ဖြတ် - တတ်
 သော။ သန္တိဗန္ဓနာနိ ကတ္တရိယာ ဆိန့်နွဲ့
 ဝိယ ပဝတ္တဝါဘာ။ အံဠာ ၂။၃၀။ (ဌ)
 ပယ်ဖြတ် - ပယ်ဖျောက် - ပယ်ဖျက် - တတ်

သော။ ဆိန့်နွဲ့ သဗ္ဗသံသယံ။ အပါ၊ ၁။၃၇၈။
 (-သံဠာ ၁။၂၃။ အဘိဠာ ၁။၉၂။ ပဋိသံဠာ
 ၁။၃၄၁။ ဣတိဝုတ်ဠာ ၁။၁၀၁။ အပါဠာ ၁။
 ၁၇၈။ စရိယာဠာ ၂။၂၄။ မဟာနိဠာ ၄၅။
 ဇာ၊ ၄၊ ၇။၁၅၇။ ကင်္ခါ၊ သစ်။ ၄၁၁။ မဇ္ဈိ
 ၃။၄၂၆။ သံဠာ ၁။၆၇။ အံဠာ ၂။၈။ နေတ္ထိ၊
 ဝိ၊ ၃၊ ၂၅။) (ဍ) ပယ်ရှင်း - သုတ်သင်-
 တတ်သော။ ဧကော ပန စောရာနံ မူလံ ဆိန့်-
 နွဲ့ စရတိ။ မဇ္ဈိမ။ ၁၂၆။ စောရာနံ မူလံ
 ဆိန့်နွဲ့ “ကဏ္ဍကသောဓနံ ကရိယာမိ”တိ။
 မဇ္ဈိမ။ ၈။(ပ) ဖောက်ထွင်း-ဖောက်ဖြတ်-
 ဖောက်ဖျက်-တတ်သော။ သန္တိ ဆိန့်နွဲ့။
 ဒီ၊ ၁။၄၉။ မဇ္ဈိမ။ ၆၆-၇-၈၊ ၁၈၃-၄။ သံ၊ ၂။
 ၁၇၁၊ ၂၆-၇-၉။ (ဏ) ဖြတ်တတ်-ဖောက်
 တတ်-သော။ သက္ကရာဇ် ခိပိတွာ တဿ
 ပဏ္ဏာနိ ဆိန့်နွဲ့...ရူပါနိ ဒဿေတွာ။ ဓမ္မ၊
 ၄၊ ၁။၃၂၄။

(တ) ဖြတ် - ထွင်း - ထု - နှိပ် - ရေး
 သား - တတ်သော။ တတ္ထဇာတကတာလ-
 ပဏ္ဏာဒိသု ဝါ အက္ခရံ ဆိန့်နွဲ့ယာပိ သေဝ
 နယော။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။၃၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၈၀။ (ထ)
 ဖြတ်တတ် - ချိုးတတ် - ဖောက်တတ် - သော။
 မရိယာဒံ ဆိန့်နွဲ့။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။၃၀၀။ (- သာ-
 ရတ္ထ၊ ၂။၁၃၇။) (ဒ) ခွဲ-ဖောက်-တတ်သော။
 ဂိရိသိခရံ ဆိန့်နွဲ့ ဝါ ဘိန္နန္တေ ဝါ။ မိလိန္တ။
 ၂၀၅။ (ဓ) ခုတ်ဖြတ်-ရှင်းလင်း-တတ်သော။
 မဟာဇဋ္ဌံ ဝေဠု ဒိသ္မာ ဇဋ္ဌံ ဆိန့်နွဲ့ယာ ပပဉ္စော
 ဘဝိဿတိ။ မဇ္ဈိမ။ ၅၉။ (- သာရတ္ထ၊ ၂။
 ၂၂၉။) (န) ဆုံးဖြတ်တတ်သော။ ဒိန္နံ အဋ္ဌ-
 ကာရကနံ အဋ္ဌံ ဆိန့်နွဲ့ ဝိယ။ မဇ္ဈိမ။
 ၃၁၈။ (- ဇာ၊ ၄၊ ၇။၁၅၇။) (ပ) စတုတ်-
 တံသုတ်-တာတုတ်-တိုက်-ကြမ်း-သော။
 သူ။ သုတ္တေန ဝါ ဟိရေန ဝါ ဆိန့်နွဲ့ယာ
 သုတ္တဿ ဝါ ဟိရဿ ဝါ ဟေဠိမန္တံ ဖုသတိ။
 ဝိ၊ ၄၊ ၂။၂၈၂။ ကင်္ခါ၊ ၁၇၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၇။
 (၂) ဖြတ်ကြောင်းဖြစ်သော။ စမ္မဝေဓဝိဒ္ဓေါတိ

ရာပေတွာ လူမံ သူလံ စမ္မသမံ ဆိန္ဒာပေဟိ။
ဇာ၊ဌ၊၄။၃၀။

ဆိန္ဒာပေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဆိဒိ+ဏာပေ+တွာ] (၁) (က) ဖြတ်စေ၍။ (ခ) ခုတ်ဖြတ်စေ၍။ ပိုင်းဖြတ်စေ၍။ လှီးဖြတ်စေ၍။ (ဂ) ခုတ်ဖြတ်စေ၍။ ခုတ်ထွင်စေ၍။ ပယ်ရှင်းသုတ်သင်စေ၍။ (ဃ) ဖြတ်စေ၍။ ခြမ်းစေ၍။ (င) ရိတ်ဖြတ်စေ၍။ (၂) ဖြတ်ချစေ၍။ ချေချစေ၍။ ဆွတ်ဖြတ်စေ၍။ ဆွတ်ခူးစေ၍။ (က) ဖြတ်စေ၍။ ဒေဝဒတ္တော တဿ ဒသာ ဆိန္ဒာပေတွာ ဩဝဇ္ဇိကံ သိဗ္ဗာပေတွာ ရဇာပေတွာ သုဝဏ္ဏပန္နဝဏ္ဏံ ကတွာ ပါရုပိ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၈၁။ (ခ) ခုတ်ဖြတ်စေ၍။ ပိုင်းဖြတ်စေ၍။ လှီးဖြတ်စေ၍။ အရညေ ရက္ခံ ဆိန္ဒာပေတွာ။ သံ၊ဌ၊၁။၂၄၃။ (-အံ၊ဌ၊၁။၃၄၁။ ဇာ၊ဌ၊၂။၉၄-၆။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၇၉။ ဇာ၊ဌ၊၂။၂၃၈။ (ဂ) ခုတ်ဖြတ်စေ၍။ ခုတ်ထွင်စေ၍။ ပယ်ရှင်းသုတ်သင်စေ၍။ ဝနံ ဆိန္ဒာပေတွာ ကေဒါရေ ကာရာပေတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၅၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၅၈။ (ဃ) ဖြတ်စေ၍။ ခြမ်းစေ၍။ သာမဏေရာ အင်္ဂုလိံ စာလေတွာ မဇ္ဈေ ဆိန္ဒာပေတွာ ကေကောဋ္ဌာသမေဝ အဂ္ဂဟေသိ။ သံ၊ဌ၊၃။၇၁။ (င) ရိတ်ဖြတ်စေ၍။ ပုတ္တော မေ ကေသေ ဆိန္ဒာပေတွာ လူမံ စိဝရံ ပါရုပိတွာ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၇၅။ (-အံ၊၁။၂၆၃။ ထေရီ၊ဌ။၄၊၁၄၅။) (၂) ဖြတ်ချစေ၍။ ချေချစေ၍။ ဆွတ်ဖြတ်စေ၍။ ဆွတ်ခူးစေ၍။ ပါတာပေတွာတိ ဆိန္ဒာပေတွာဝ။ ဝိမတိ၊၂။၂၂၉။

ဆိန္ဒာပေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဆိဒိ+ဏာပေ+အန္တိ] ခုတ်ဖြတ်စေကုန်၏။ ပိုင်းဖြတ်စေကုန်၏။ လှီးဖြတ်စေကုန်၏။ ဆိန္ဒာပေတိ (ခ)ကြည့်။

ဆိန္ဒာပေမိ (ကာ၊ကြိ) [ဆိဒိ+ဏာပေ+မိ] ခုတ်ဖြတ်စေ၏။ ပိုင်းဖြတ်စေ၏။ လှီးဖြတ်စေ၏။ ဆိန္ဒာပေတိ (ခ)ကြည့်။

ဆိန္ဒာပေယျ (ကာ၊ကြိ) [ဆိဒိ+ဏာပေ+ယျ] ခုတ်ဖြတ်စေရာ၏။ ပိုင်းဖြတ်စေရာ၏။ လှီးဖြတ်စေရာ၏။ ဆိန္ဒာပေတိ (ခ)ကြည့်။

ဆိန္ဒာပေသိ (ကာ၊ကြိ) [ဆိဒိ+ဏာပေ+သိ] (က) ခုတ်ဖြတ်စေပြီ။ ပိုင်းဖြတ်စေပြီ။ လှီးဖြတ်စေပြီ။ (ခ) ထိုးဖြတ်စေပြီ။ ဆိန္ဒာပေတိ (ခ၊ဃ)ကြည့်။

ဆိန္ဒာပေသာမိ (ကာ၊ကြိ) [ဆိဒိ+ဏာပေ+သာမိ] ခုတ်ဖြတ်စေလတ်အံ့။ ပိုင်းဖြတ်စေလတ်အံ့။ လှီးဖြတ်စေလတ်အံ့။ ဆိန္ဒာပေတိ (ခ)ကြည့်။

ဆိန္ဒာပေဟိ (ကာ၊ကြိ) [ဆိဒိ+ဏာပေ+ဟိ] (က) ခုတ်ဖြတ်စေလော့။ ပိုင်းဖြတ်စေလော့။ လှီးဖြတ်စေလော့။ (ခ) တိုက်ဖြတ်စေလော့။ ဆိန္ဒာပေတိ (ခ၊င)တို့ကြည့်။

ဆိန္ဒာမ (ကြိ) [ဆိဒိ+အ+မ] ခုတ်ဖြတ်ကုန်၏။ ပိုင်းဖြတ်ကုန်၏။ လှီးဖြတ်ကုန်၏။ ဆိန္ဒတိ (ခ)ကြည့်။

ဆိန္ဒာမိ (ကြိ) [ဆိဒိ+အ+မိ] (က) ခုတ်ဖြတ်၏။ ပိုင်းဖြတ်၏။ လှီးဖြတ်၏။ (ခ) ပယ်ဖြတ်၏။ ပယ်ဖျောက်၏။ ပယ်ဖျက်၏။ ဆိန္ဒတိ (ခ၊စ)တို့ကြည့်။

ဆိန္ဒာဟိ (ကြိ) [ဆိဒိ+အ+ဟိ] (က) ခုတ်ဖြတ်လော့။ ပိုင်းဖြတ်လော့။ လှီးဖြတ်လော့။ (ခ) ဖြတ်လော့။ ပယ်လော့။ ဖြတ်လော့။ ချလော့။ (ဂ) ဖြတ်ရောင်ပြုလော့။ (ဃ) ပယ်ဖြတ်လော့။ ပယ်ဖျောက်လော့။ ပယ်ဖျက်လော့။ (င) ဆွဲဖြတ်လော့။ ရုန်းဖြတ်လော့။ ဆိန္ဒတိ (ခ၊ဂ၊ဃ၊စ၊၃)တို့ကြည့်။

ဆိန္ဒ (ကြိ) [ဆိဒိ+ဤ] (က) ခုတ်ဖြတ်ပြီ။ ပိုင်းဖြတ်ပြီ။ လှီးဖြတ်ပြီ။ (ခ) ရိတ်ဖြတ်ပြီ။ (ဂ) ပယ်ဖြတ်ပြီ။ ပယ်ဖျောက်ပြီ။ ပယ်ဖျက်ပြီ။ (ဃ) ဆွဲဖြတ်ပြီ။ ရုန်းဖြတ်ပြီ။ (င) ဖြတ်

ပြီ၊ ချိုးပြီ၊ ဖောက်ပြီ။ (စ) တိုက်ဖြတ်ပြီ။
ဆိန္ဒူတိ (ခါငါစါဒါဏာဒ)တို့ကြည့်။

ဆိန္ဒူ (ကြ) [ဆိဒိ+ဩ။ ဩ-ကို ဣ-ပြီ။]
(က) ခုတ်ဖြတ်ပြီ၊ ပိုင်းဖြတ်ပြီ၊ လှီးဖြတ်ပြီ။
(ခ) ဆုံးဖြတ်ပြီ။ ဆိန္ဒူတိ (ခါန)တို့ကြည့်။

ဆိန္ဒူ (ကြ) [ဆိဒိ+ဣ။] ပယ်ဖြတ်ပြီ၊ ပယ်
ဖျောက်ပြီ၊ ပယ်ဖျက်ပြီ။ ဆိန္ဒူတိ (စ)ကြည့်။

ဆိန္ဒူ သူ (ကြ) [ဆိဒိ+ဥ။] (က) ခုတ်ဖြတ်
ကုန်ပြီ၊ ပိုင်းဖြတ်ကုန်ပြီ၊ လှီးဖြတ်ကုန်ပြီ။
(ခ) ပယ်ဖြတ်ကုန်ပြီ၊ ပယ်ဖျောက်ကုန်ပြီ၊
ပယ်ဖျက်ကုန်ပြီ။ (ဂ) ကိုက်ဖြတ်ကုန်ပြီ။
ဆိန္ဒူတိ (ခါစါတ)တို့ကြည့်။

ဆိန္ဒူတ (န) [ဆိဒိ+တ] (၁) ဖြတ်ခြင်း။ (တိ)
(၂) (က) ဖြတ်အပ်သော (ခ) ပယ်ဖြတ်-
ပယ်ဖျက်- ပယ်ဖျက်- အပ်သော။ (ဂ)
ခုတ်ဖြတ် - ပိုင်းဖြတ် - လှီးဖြတ် - တတ်
သော။ (၁) ဆိန္ဒူတမာရိတေ (သံ၊ ၁။ ၆၆) -
တိ ဆိန္ဒူတေ စ မာရိတေ စ။ သံ၊ ဌ၊
၁။ ၁၁၆။ ဆိန္ဒူတေတိ ဟတ္ထစ္စေဒါဒိဝသေန
ဆေဒေ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၇။ (၂) (က) ကေ ပတ္တမ္ပိ
အနက္ကန္တံ ဝါ ဖာလိတံ ဝါ ဆိန္ဒူတံ ဝါ ခဏ္ဍိတံ
ဝါ နာဟောသိ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၄။ (ခ) “ဝေ-
ရူပမ္ပိ နာမ မေ ဒုစ္ဆန္နနိယံ ပုတ္တဒါရဗန္ဓနံ
ကိလေသဗန္ဓနံ ဆိန္ဒူတံ” န္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၈။
(-မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၇။) (ဂ) တထာ ဟိ ပုရိသေန
ကုဌာရိနာ ဆေဇ္ဇံ ဆိန္ဒူတေ ဆေဇ္ဇဌာနဿ
သလ္လက္ခဏံ ဣစ္ဆိတဗ္ဗံ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၂၆။

ဆိန္ဒူတဗ္ဗ (န) [ဆိဒိ+တဗ္ဗ] (၁) ဖြတ်ခြင်း။ (တိ)
(၂) (က) ဖြတ်အပ်သော။ (ခ) ခုတ်ဖြတ်-
ပိုင်းဖြတ် - လှီးဖြတ် - အပ်သော (ဂ) ပယ်
ဖြတ် - ပယ်ဖျောက် - ပယ်ဖျက် - အပ်သော။
(ဃ) ရိတ်ဖြတ် - လှီးဖြတ် - အပ်သော။ (င)
ဖြတ်အပ် - ဖျက်အပ် - သော။ (စ) ဖြတ် -
ထွင်း - ထု - နှိပ် - ရေးသား - အပ်သော။

(၁) ဖြတ်ခြင်း။ အထ ဝါ သစ္စန္တိ ဒိဋ္ဌိသစ္စံ
တမဟံ နိဗ္ဗာနံ ကရောမိ။ ဆိန္ဒူတဗ္ဗ လုနိတဗ္ဗ
ဥပ္ပါဋ္ဌေတဗ္ဗံ ကရောမိ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၃။
သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၄။ (၂) (က) ဖြတ်အပ်
သော။ ရဇိတကာလေ ဆိန္ဒူတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။
၂၅၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၇။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၁၀။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၅၈။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁၄။ ဝဇိရ။ ၂၃၂၊
၄၉၂။ ကင်္ခါ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၁။) (ခ) ခုတ်
ဖြတ် - ပိုင်းဖြတ် - လှီးဖြတ် - အပ်သော။
ဥပဇ္ဈာယဿ ဒေဝ သိသံ ဆိန္ဒူတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဌ၊
၃။ ၂၇၈။ (-၂၈၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၃၆။
ပေတ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆။ ဝဇိရ။ ၁၆၉။ ဝိမတိ၊ ၂။
၁၂၄။) (ဂ) ပယ်ဖြတ် - ပယ်ဖျောက် -
ပယ်ဖျက် - အပ်သော။ ယံကိဉ္စိ ဆိန္ဒူတဗ္ဗံ၊
သဗ္ဗံ တံ ပညာယ ဆိန္ဒူတိ။ မိလိန္ဒ။ ၉၃။
(-အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၃။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၄။ ဝိမတိ၊
၁။ ၄၅။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၇။) (ဃ) ရိတ်
ဖြတ် - လှီးဖြတ် - အပ်သော။ ဒိဃာနိ
ကေသနခလောမာနိ ဆိန္ဒူတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊
၁။ ၁၁၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁၀။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၄၅။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၃၇။) (င) ဖြတ်အပ် - ဖျက်အပ်
- သော။ တတ္ထ အကပ္ပိယဘာဂေါဝ ဆိန္ဒူ-
တဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၆။ (စ) ဖြတ် -
ထွင်း - ထု - နှိပ် - ရေးသား - အပ်သော။
အက္ခရာနိ ဝါ ဆိန္ဒူတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂၄။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၈၈။

ဆိန္ဒူတဗ္ဗဌာန (န) [ဆိန္ဒူတဗ္ဗ+ဌာန] ဖြတ်အပ်
သော အရပ်။ သဗ္ဗတ္ထ သတိယာ ဥပဋ္ဌိတတ္တာ
ဆိန္ဒူတဗ္ဗဌာနံ အဖုသိတော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁၅။
ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၃၁။

ဆိန္ဒူတမာရိတ (န) [ဆိန္ဒူတ+မာရိတ] ဖြတ်
ခြင်း၊ သတ်ခြင်း။ ဆိန္ဒူတ-ကြည့်။

ဆိန္ဒူတသိက် (တိ) [ဆိန္ဒူတ + သိက်] ချိုး -
ဖြတ် - အပ်ပြီးသော ဦးချိုရှိသော၊ ကျိုးပြတ်
ပြီးသော ဦးချိုရှိသော၊ ဦးချိုကျိုးသော

(နွား)။ ဆိန္ဒိဝိသာဏောဝ ဆိန္ဒိတသိင်္ဂေါ
ဥသဘော ဣဝ။ အပါဠာ၁။၂၆၃။

ဆိန္ဒိတုံ (ဗျ) [ဆိဒိ+တုံ] (က) ဖြတ်ခြင်းငှါ။
(ခ) ခုတ်ဖြတ် - ပိုင်းဖြတ် - လှီးဖြတ် -
ခြင်းငှါ။ (ဂ) ရိတ်ဖြတ်ခြင်းငှါ။ (ဃ) ပယ်ဖြတ် - ပယ်ဖျောက် - ပယ်ဖျက် -
ခြင်းငှါ။ (င) ဖြတ်-ထွင်း - ထု - နှိပ် -
ရေးသား-ခြင်းငှါ။ (စ) ဆွဲဖြတ်ခြင်းငှါ။
ရုံးဖြတ်ခြင်းငှါ။ (ဆ) တိုက်ဖြတ်ခြင်းငှါ။
(ဇ) ဖြတ်ထွင်းခြင်းငှါ။ ထုခြင်းငှါ။ (ဈ)
လှီးဖြတ်ခြင်းငှါ။ (က) ဖြတ်ခြင်းငှါ။ အနု-
ဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ လောဏသက္ခရိကာယ
ဆိန္ဒိတုံ (ဝိ၊၃။၂၉၈)။ ခါရေန ဆိန္ဒိတုံ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၈။) (ခ) ခုတ်ဖြတ်-
ပိုင်းဖြတ် - လှီးဖြတ် - ခြင်းငှါ။ ယထာ
န သက္ကာ တေနော အသိနာ သော အသိ
ဆိန္ဒိတုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၄၀။
(-မိလိန္ဒ။၈၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၄၄၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၃။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊
၁။၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ စရိယ၊ဋ္ဌ၊၆၄။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၅၃။ ဝဇီရ၊၁၆၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၄၇။) (ဂ) ရိတ်
ဖြတ်ခြင်းငှါ။ အညော ဗောဓိသတ္တဿ
ကေသေ ဆိန္ဒိတုံ ယုတ္တရူပေါ နတ္ထိ။ အပါ
ဠာ၁။၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၉၃။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၁။ ဝိမတိ၊၂။၁၁၂။)
(ဃ) ပယ်ဖြတ် - ပယ်ဖျောက် - ပယ်
ဖျက်-ခြင်းငှါ။ ဣတရော ဗဟံ ဘုဒ္ဓိတော
သတ္တဋ္ဌဒိဝသေ ဆာတတာယ အာဟာရတဏှံ
ဆိန္ဒိတုံ နာသက္ခိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ (-မိလိန္ဒ။
၉၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၊၉၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၊၁၉၅။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။ စရိယ၊ဋ္ဌ၊၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၀၁။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၄၇။) (င) ဖြတ်-ထွင်း

-ထု-နှိပ်-ရေးသား-ခြင်းငှါ။ အတ္ထဇော-
တကံ ပန အက္ခရံ ဆိန္ဒိတုံ ဝဇ္ဇတိ။ ကင်္ခါ။
၂၃၉။ (စ) ဆွဲဖြတ်ခြင်းငှါ။ ရုန်းဖြတ်ခြင်း
ငှါ။ ခေနပါပိ ဆေတ္တန္တိ တရုဏဝတ္ထကာပိ
ဆိန္ဒိတုံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ (ဆ) တိုက်ဖြတ်
ခြင်းငှါ။ နေသာဒေါ ဣတော စိတော စ
သဉ္ဇာရေန္တော ကကစေန ဆိန္ဒိတုံ နာသက္ခိ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၃။ (ဇ) ဖြတ်ထွင်းခြင်းငှါ။ ထု
ခြင်းငှါ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ မကရဒန္တကံ
ဆိန္ဒိတုံ။ ဝိ၊၄။၂၄၈။ သာရတ္ထ၊၂။၁၂၀။
ဝိမတိ၊၁။၁၆၇။ (ဈ) လှီးဖြတ်ခြင်းငှါ။
အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ မံသပ္ပမာဏေန နခံ
ဆိန္ဒိတုံ။ ဝိ၊၄။၂၇၃။

ဆိန္ဒိတုံ (တိ) [ဆိဒိ + တု] ဖြတ်တတ်သော၊
သု။ အသိတိ မေ အာဝုသော ဝဿာနိ ပဗ္ဗဇိ-
တဿ နာဘိဇာနာမိ သတ္တေန စိဝရံ ဆိန္ဒိ-
တာ။ မ၊၃။၁၆၇။ ပလိဗောဓံ ဆေတာတိ
တံ ပလိဗောဓံ ဆိန္ဒိတာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။

ဆိန္ဒိတုကာမ(တိ)[ဆိန္ဒိတုံ+ကာမ](၁)ဖြတ်ခြင်း
ငှါ အလိုရှိသော၊ ဖြတ်လိုသော၊သု။ (၂)
ပယ်ဖြတ် - ပယ်ဖျောက် - ပယ်ဖျက် -
လိုသော၊သု။ (၁) အညတရော ပုရိသော
ဝါသိ နိသေန္တော တံ ဣတ္ထိကမ္ပံ ဒိသ္မာ ရဇ္ဇံ
ဆိန္ဒိတုကာမော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၅၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၅၀။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၁၂။
ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၄၃၀။) (၂) တေန အယမ္ပိ
ဗြာဟ္မဏော အတ္တနောကံ ဆိန္ဒိတုကာမော
ဥပသင်္ကမိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၄၈။

ဆိန္ဒိတော (ကြိ၊ဝိ) [ဆိဒိ+တော] (၁) (က)
ဖြတ်၍။ (ခ) ခုတ်ဖြတ်၍။ ပိုင်းဖြတ်၍။
လှီးဖြတ်၍။ (ဂ) ရိတ်ဖြတ်၍။ (ဃ) ပယ်
ဖြတ်၍။ ပယ်ဖျောက်၍။ ပယ်ဖျက်၍။ (င)
ဖြတ် - ထွင်း - ထု - နှိပ် - ရေးသား-၍။
(စ) ရေး၍။ ချ၍။ (ဆ) ဖြတ်ထွင်း၍။
ထု၍။ (ဇ) ဖြတ်၍။ စူးဝင်၍။ ဖောက်၍။

၂၀၅။ ဇာဠာ၁။၁၀။ ဇာဠာ၂။၈၂။ ကံ၁။
 ဇာဠာ၁။၂၂။) (စ) ရေး၍၊ ချ၍၊ အပရေ
 သလာကာယော ဆိန့်တော။ ဝိဠာ၄။၈၈။
 (ဆ) ဖြတ်ထွင်း၍၊ ထု၍၊ မကရဒန္တကေ
 ဆိန့်တော မလ္လကမ္မလသဏ္ဌာနေန ကတံ မလ္လ-
 ကန္တံ ဝုစ္စတိ။ ဝိဠာ၄။၄၄။ ဝိသင်္ဂဟ။၄၃၅။
 (ဇ) ဖြတ်၍၊ စူးဝင်၍၊ ဖောက်၍။ ဘိန္နေန
 သိသေနာတိ မဟာစမ္ပံ ဆိန့်တော ယာဝ အဠာ-
 မရိယာဒါ ဘိန္နေန။ မဠာ၃။၂၃၄။ (-သံ၊
 ဠာ၁။၂၈၄။ သံဠာ၂။၂၃၀။ ဇာဠာ၆။၂။
 မဠာ၃။၄၂၃။) (ဈ) ဆုတ်ဖြတ်၍၊ ဆုတ်
 ခူး၍။ ကေတကိပ္ပု ဝဏ္ဏေန ဝ ဆိန့်တော
 ပူဇေန္တော ဝေမာဟ။ အပဠာ၂။၁၄၆။
 (ည) ဖြတ်ကူး၍။ နာဝါ တိရိယံ သောတံ
 ဆိန့်တော သောတ္တိနာ သုပဋ္ဌနံ ဂစ္ဆတိ။ မဠာ
 ၁။၃၈၈။ (-မဠာ၃။၁၂၄။ အံဠာ၂။၃၂၈။)
 (ဋ) ဆွဲဖြတ်၍၊ ရုန်းဖြတ်၍။ ဆိန့်တော (ဝိဠာ
 ၃။၂၇၉။ ဝိသင်္ဂဟ။၁၃၅)တိ သင်္ခလိကဗန္ဓနံ
 ဆိန့်တော။ သာရတ္ထာ၃။၂၄၃။ ဝိနယာလင်္ကာ-
 ရ၊ ဠာ၁။၂၃၂။ (-မဠာ၁။၃၆၃။ မဠာ၃။
 ၁၉၁။ မဠာ၄။၁၄။ ဓမ္မဠာ၂။၃၀၁။ သုတ္တနိ၊
 ဠာ၁။၃၆။ စရိယာဠာ၅။၁။ စူဠနိ၊ ဠာ
 ၁၂။ ဇာဠာ၂။၁၂၉၊ ၂၃၁။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၁၀။)
 (ဌ) ဖောက်ထွင်း၍၊ ဖောက်ဖြတ်၍၊ ဖောက်
 ဖျက်၍။ အထ တေ စောရာ တဿ ဟတ္ထေ
 မဟန္တံ မုဂ္ဂရံ ဒတာ သန္တိ ဆိန့်တော။ ပေတ၊
 ဠာ၄။ (-ဓမ္မဠာ၂။၉၅။ ဇာဠာ၃။၃၁။)
 (ဍ) ချိုး၍၊ နှုတ်၍။ သာသံ ဘဉ္ဇိတာတိ
 ဆတ္တပ္ပမာဏမတ္တံ ဆိန့်တော ဆာယံ ကတာ
 ပက္ကမိ။ အံဠာ၃။၁၂၁။ (-ဥဒါန၊ ဠာ၇၀။
 ထေရ၊ ဠာ၂။၁၄၀။ ဝဇီရ၊ ၅၂၅။) (ဎ)
 ကိုက်ဖြတ်၍။ တသ္မိ ခဏေ သော
 စက္ကဝါကော ဝိဇ္ဇောတမာနံ ဘဂဝန္တံ
 ဒိသ္မာ ပသန္နမာနသော တုဏ္ဏေန သာလ-
 ရုက္ခတော သာလပုပ္ဖံ ဆိန့်တော အာဂမ္မ
 ပူဇေသိ။ အပဠာ၂။၈၉။ (-ဇာဠာ၁။၃၆၂။

ဇာဠာ၇။၃၂၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၀၆။ အံဠာ၊
 ၂။၆၅။ အံဠာ၃။၆၃။ မူလဠာ၂။၂၂၂။ အနုဠာ၊
 ၂။၂၁၉။) (ဏ) ဖြတ်၍၊ ခဲ့၍။ တိဏ္ဍေန
 ကဏ္ဍကေန ဝါ သတ္တမုခေန ဝါ သမန္တတော
 ဆိန့်တော ပဋ္ဌရန္တေန လောဟိတေန တံ
 ကဏ္ဍကံ နိဟရေယျ။ မိလိန္ဒ။၁၁၇။ (တ)
 တိုက်ဖြတ်၍။ သော လုဒ္ဒကော တဿ
 ဟတ္တိနာဂဿ သတ္တကုတ္တံ ဒန္တေ ဆိန့်တော
 ဟရိ။ မိလိန္ဒ။၁၉၉။ (ထ) ဖြတ်၍၊ ချိုး၍၊
 ဖောက်၍။ မရိယာဒံ ဆိန့်တော နိက္ခန္တဥဒ-
 ကန္တာနုရူပေန အဝဟာရေန ကာရေတဗ္ဗ-
 မေဝ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၄၇။ (-ဝိမတိ၊ ၁။၁၈၆။)
 (ဒ) ဆုံးဖြတ်၍။ သော ပုစ္ဆိတပဉ္စေတိဏ္ဍေန
 အသိနာ ကုမုဒနာဠကလာပံ ဝိယ ဆိန့်တော
 ပါဒဂုံလိယာ မဟာပထဝီ ပဟရိ။ မဠာ၁။
 ၁၈၉။ (ဓ) ကုတ်ဖြတ်၍၊ ကုတ်ဖဲ့၍။ ဥက္ကစ္စာ-
 တိ ဥက္ကန္တိတော ဆိန့်တောတိ အတ္ထော။ ပေတ၊
 ဠာ၁၉၆။ (န) ဆုတ်ဖြတ်၍၊ ဆုတ်ဖဲ့၍။
 အထေကော မက္ကဋ္ဌော .. ကဒလိပတ္တံ ဆိန့်တော
 တတ္ထ ဌပေတွာ အဒါသိ။ ဓမ္မဠာ၁။၃၈။ (ပ)
 တူးမြို၍။ တဿ ကိရ ပဗ္ဗတဿ ကေ ပဿံ
 ဆိန့်တော ပါတိတံ ဝိယ အဟောသိ။ သံဠာ၂။
 ၂၃၈။ (ဖ) ခဲ့ဝေ - ဖြတ်ထွင်း - သုတ်သင် -
 ရှင်းလင်း - ၍။ သဗ္ဗံ ဂဏ္ဍိဋ္ဌာနံ ဆိန့်တော။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၁၅၊ ၂၄၀။ ဆိန့်တောတိ ယာတာ-
 ဝတော အတ္တဿ၊ အဓိပ္ပါယဿ စ ဝိဘာဝနေန
 ဆိန့်တော၊ ဝိဘူတံ သုပါကဋ် ကတာတိ အဓိပ္ပါ-
 ယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၃၉။ တံ ပရိပုစ္ဆနာ-
 ဒိလဒ္ဓေန ဉာဏဖရသုနာ ဆိန့်တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၁။၃၀၄။ (ဗ) ထုချေ၍။ ဆေကာ ကာရ-
 ဏိကာ ဆဝိစမ္ပံ အတ္ထိန္တိတော နိသဒပေါတ-
 ကာဟိ အဠာနိ ဆိန့်တော ကေသေသု ဂဟေတွာ
 ဥက္ခိပန္တိ။ မဟာနိ၊ ဠာ၂၄၂။ (၂) ပြတ်၍။
 တထာရူပေန ဟိ ကုဠရောဂေန ဖုဠဿ ကဏ္ဍ-
 နာသာဒိနိ ဆိန့်တော ပတန္တိ။ သံဠာ၃။၆၀။
 (-ဆဠာ၊ သံဠာ၊ ၂။၁၆၅-၌ “တဿ ပစ္စေက-

ဗုဒ္ဓဿ ပတ္တေ ပိဏ္ဏပါတံ ဆိန္ဒိတူန ကလလ-
ပူရဏကမ္မဿ” ဟု ရှိသည်။ “ပိဏ္ဏပါတံ
ဆန္ဒေတူန”ဟုသာ ရှိသင့်သည်။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၇၂။ ကြည့်။ ဆဋ္ဌမူ-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁-၌
“ဝေ အာကောဋေတူန ဖရသူဟိ ဖာလေတူန
ဖာလေတူန ကေမေကံ ကောဋိ” ‘ဆိန္ဒေ-
တူန’တိ ဝိဟနန္တိ”ဟု ရှိသည်။ “ဆိန္ဒိတူန”ဟု
ရှိသင့်ရာ၏။

ဆိန္ဒိတူန (ကြိ၊ဝိ) [ဆိဒိ+တူန] ပယ်ဖြတ်၍၊
ပယ်ဖျောက်၍၊ ပယ်ဖျက်၍။ သဗ္ဗံ ဆေ-
တူန ဗန္ဓနန္တိ သဗ္ဗံ ဒသဝိဓမ္မိ သံယောဇနံ
ဆိန္ဒိတူန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၃။

ဆိန္ဒိယ (ကြိ၊ဝိ) [ဆိဒိ+တူ] (က) ရိတ်ဖြတ်
၍။ (ခ) ကိုက်ဖြတ်၍။ (က) ကေသေ
ခဂ္ဂေန ဆိန္ဒိယာ (ထေရီ၊၄၃၁)တိ အတ္တ-
နော ကေသေ သုနိသိတေန အသိနာ ဆိန္ဒိ-
တူန။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၉၁။ (ခ) လတံ ဒန္တေဟိ
ဆိန္ဒိယ။ ဇာ၊၂။၃၅၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၂၇။

ဆိန္ဒိဿတိ (ကြိ) [ဆိဒိ+ဿတိ] (က) ဖြတ်
လတ်။ (ခ) ပယ်ဖြတ်လတ်၊ ပယ်ဖျောက်
လတ်၊ ပယ်ဖျက်လတ်။ (ဂ) ဖောက်ဖြတ်
လတ်၊ ဖောက်ခွဲလတ်။ (ဃ) ဆွဲဖြတ်လတ်၊
ရုန်းဖြတ်လတ်။ (င) နင်းဖြတ်လတ်။ ဆိန္ဒတိ
(က၊စ၊ဇ၊၃၊ပ) တို့ကြည့်။

ဆိန္ဒိဿထ (ကြိ) [ဆိဒိ+ဿထ] ခုတ်ဖြတ်ကုန်
လတ်၊ ပိုင်းဖြတ်ကုန်လတ်၊ လှီးဖြတ်ကုန်
လတ်။ ဆိန္ဒတိ(ခ)ကြည့်။

ဆိန္ဒိဿန္တိ (ကြိ) [ဆိဒိ + ဿန္တိ] (က) ခုတ်
ဖြတ်ကုန်လတ်၊ ပိုင်းဖြတ်ကုန်လတ်၊ လှီးဖြတ်
ကုန်လတ်။ (ခ) နင်းဖြတ်ကုန်လတ်။ ဆိန္ဒတိ
(ခ၊ပ)တို့ကြည့်။

ဆိန္ဒိဿာမ (ကြိ) [ဆိဒိ + ဿာမ] (က) ခုတ်
ဖြတ်ကုန်လတ်အံ၊ ပိုင်းဖြတ်ကုန်လတ်အံ၊ လှီး
ဖြတ်ကုန်လတ်အံ။ (ခ) ဆုံးဖြတ်ကုန်လတ်အံ။
ဆိန္ဒတိ (ခ၊န)တို့ကြည့်။

ဆိန္ဒိဿာမိ (ကြိ) [ဆိဒိ+ဿာမိ] (က) ဖြတ်
လတ်အံ။ (ခ) ခုတ်ဖြတ်လတ်အံ၊ ပိုင်းဖြတ်
လတ်အံ၊ လှီးဖြတ်လတ်အံ။ (ဂ) ရိတ်လတ်
အံ၊ ဖြတ်လတ်အံ၊ ရိတ်ဖြတ်လတ်အံ။ (ဃ)
ပယ်ဖြတ်လတ်အံ၊ ပယ်ဖျောက်လတ်အံ၊ ပယ်
ဖျက်လတ်အံ။ (င) ဆွဲဖြတ်လတ်အံ၊ ရုန်းဖြတ်
လတ်အံ။ (စ) ကိုက်ဖြတ်လတ်အံ။ (ဆ) တိုက်
ဖြတ်လတ်အံ။ (ဇ) လှဲဖြတ်လတ်အံ။ ဆိန္ဒတိ
(က၊ခ၊င၊စ၊၃၊တ၊ဒ၊ဓ)တို့ကြည့်။

ဆိန္ဒိယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဆိဒိ+ယ+တေ] ဖြတ်
အပ်၏။ ဆိန္ဒိယတိတိ ဆိန္ဒေ။ နေတ္တိ၊ဝိ၊၁၆၂။

ဆိန္ဒေ (ကြိ) [ဆိဒိ+အ+ယေ] ပယ်ဖြတ်ရာ၏၊
ပယ်ဖျောက်ရာ၏၊ ပယ်ဖျက်ရာ၏။ ဆိန္ဒတိ
(စ)ကြည့်။

ဆိန္ဒေယျံ (ကြိ) [ဆိဒိ+အ+ယေျံ] ခုတ်ဖြတ်
ရာ၏၊ ပိုင်းဖြတ်ရာ၏၊ လှီးဖြတ်ရာ၏။ ဆိန္ဒတိ
(ခ)ကြည့်။

ဆိန္ဒေယျ (ကြိ) [ဆိဒိ+အ+ယေျ] (က) ခုတ်
ဖြတ်ရာ၏၊ ပိုင်းဖြတ်ရာ၏၊ လှီးဖြတ်ရာ၏။
(ခ) ပယ်ဖြတ်ရာ၏၊ ပယ်ဖျောက်ရာ၏၊
ပယ်ဖျက်ရာ၏။ (ဂ) ဆွဲဖြတ်ရာ၏၊ ရုန်းဖြတ်
ရာ၏။ (ဃ) ဖောက်ထွင်းရာ၏။ (င) ချိုး
ဖြတ်ရာ၏။ (စ) တိုက်ဖြတ်ရာ၏။ (ဆ) ဖြတ်
တောက်-ပိတ်ဆို့-ရာ၏။ ဆိန္ဒတိ (ခ၊စ၊၃၊
ခ၊က၊ဒ၊ဖ)တို့ကြည့်။

ဆိန္ဒေယျာမ (ကြိ) [ဆိဒိ + အ + ယေျာမ]
ခုတ်ဖြတ်ကုန်ရာ၏၊ ပိုင်းဖြတ်ကုန်ရာ၏၊ လှီး
ဖြတ်ကုန်ရာ၏။ ဆိန္ဒတိ(ခ)ကြည့်။

ဆိန္ဒေယျု (ကြိ) [ဆိဒိ+အ+ယေျု] ခုတ်ဖြတ်
ကုန်ရာ၏၊ ပိုင်းဖြတ်ကုန်ရာ၏၊ လှီးဖြတ်ကုန်
ရာ၏။ ဆိန္ဒတိ(ခ)ကြည့်။

ဆိန္ဒိ (တိ) [ဆိဒိ+တ။ ဆိဒိ ဒွိဓာကရဏေ၊
အဆိဇ္ဇိတ္တာတိ ဆိန္ဒေ ရုက္ခော။ ရူ၊၆၃၁။

ဆိဒ္ဓိ ဒွေဓာကရဏေ။ ဆိန္ဒိယတိတိ
 ဆိန္ဒော။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၁၅။ ဆိဒ္ဓိ ဆိဇ္ဇနေ။
 ဆိဇ္ဇတိတိ ဆိန္ဒော။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၂၆။] (၁)
 ဖြတ်အပ်သော၊ ပိုင်းဖြတ်အပ်သော၊ ပယ်
 ဖြတ်အပ်သော။ (၂) ဖြတ်တတ်သော၊ ပိုင်း
 ဖြတ်တတ်သော။ (၃) ပြတ်သော၊ ကင်း
 ပြတ်သော၊ ကင်းကွာသော။ (၄) ဖြတ်ရာ
 (အခါ)။ (၅) ပြတ်ရာ (အခါ)။ (၆) ဖြတ်
 ခြင်း၊ ပိုင်းဖြတ်ခြင်း။ (၇) ပြတ်ခြင်း၊ ကျိုး
 ပြတ်ခြင်း။

(၁) ဖြတ်အပ်သော၊ ပိုင်းဖြတ်အပ်သော၊
 ပယ်ဖြတ်အပ်သော။ ယထာပိ မူလေ အနု-
 ပဒ္ဒဝေ ဒဠေ၊ ဆိန္ဒောပိ ရုက္ခော ပုနရေဝ
 ရူဟတိ။ ဓမ္မ။ ၆၂။ နေတ္ထိ။ ၃၇။ ဓမ္မဋ္ဌာ။ ၂။
 ၃၃၂။ ပဋိသံဋ္ဌာ။ ၁။ ၁၄၇။ ဆိန္ဒိယတိတိ
 ဆိန္ဒော၊ ကော သော? ဘူမိယံ ပတိဋ္ဌိတ-
 မူလသဟိတော ရုက္ခာဝယဝေါ၊ န ဆိန္ဒိတော
 ဂဟိတော ရုက္ခာဝယဝေါ။ နေတ္ထိဝိ။ ၁၆၂။
 ဆိန္ဒပါပိမတော သောတံ၊ ဝိဒ္ဓတ္ထံ ဝိနဋ္ဌိကတံ။
 မ၊ ၁။ ၂၈၉။ (- ဝိ၊ ၃။ ၂၇၇-ဂ။ အဘိ၊ က။ ၇၇။
 ထေရ။ ၃၂၅၊ ၃၆၃။ အပါ၊ ၁။ ၃၅၅။ အပါ၊ ၂။
 ၁၃၃။ စူဠနိ။ ၁၄၈။ ဇာ၊ ၁။ ၂၉၈-၉၊ ၃၁၃၊
 ၃၈၁။ ဇာ၊ ၂။ ၂၉၊ ၆၁-၉၊ မိလိန္ဒ။ ၁၂၃၊
 ၂၇၈။ ဝိ၊ ၄။ ၂၉၈။ ဝိ၊ ၄။ ၃၇၈၊ ၄၃၄။
 ဒီ၊ ၄။ ၁၆၈။ ဒီ၊ ၄။ ၃၇၈။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၄။
 မ၊ ၄။ ၂။ ၂၅။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၄၆။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၅။
 အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၈၆။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၉၃။ အဘိ၊ ၄။
 ၁။ ၂၄၂။ ပဋိသံဋ္ဌာ။ ၁။ ၁၄၈။ ဓမ္မဋ္ဌာ။ ၂။ ၅၄။
 ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၀၁။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၉။ ထေရ၊
 ၄။ ၁။ ၃၇။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၂-၃၊ ၄၈၃။ ထေရီ၊
 ၄။ ၂၉၁-ဂ။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၂။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၄၆၅။
 ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၃၅၁-၂၊ ၃၉၆-၇။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၇၂-၅၊
 ၁၉၈၊ ၃၂၀။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၂၃။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၀၆။
 ဝဇီရ။ ၁၃၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၄၊ ၃၉၃။ သာ-
 ရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉၊ ၁၇၇၊ ၃၂၁။ မ၊ ၄။ ၂။ ၅၉၊ ၉၉၊
 ၁၅၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၉။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၃။ အံ၊

ဒီ၊ ၂။ ၁၀၉။) (၂) ဖြတ်တတ်သော၊ ပိုင်းဖြတ်
 တတ်သော။ ဆိန္ဒခါဏုကဏုကာဒိ-ကြည့်။

(၃) ပြတ်သော၊ ကင်းပြတ်သော၊ ကင်း
 ကွာသော။ ဗန္ဓနေ ဆိန္ဒေ ကဋ္ဌာနိ ဝိပုကိဏ္ဍာနိ
 အဂမံသု။ ဝိ၊ ၁။ ၇၉၊ ၈၀။ အသမဏော ဟော-
 တိ အသကျပုတ္တိယော ပရိဘဋ္ဌော ဆိန္ဒော
 ပရာဇိတော သာသနတော။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၅။
 ဧဝံ တတိယေန ပုဂ္ဂလေန ဒုတိယဿ အာရော-
 စိတေ ကောဋိ ဆိန္ဒာ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၅။
 ဆိန္ဒောတိ အန္တရာ ခဏ္ဍိတော။ သာရတ္ထ၊ ၂။
 ၈၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၄၀။ ကောဋိ ဆိန္ဒာ ဟော-
 တိတိ... အာပတ္တိကောဋိ ဆိဇ္ဇတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။
 ၄၆။ (- ဝိ၊ ၂။ ၄၅၃။ မ၊ ၂။ ၁၉၃။ အဘိ၊ က။
 ၁၈၄-၅။ ဥဒါန။ ၁၇၁။ ပေတ။ ၁၃၆။ အပါ၊ ၂။
 ၂၄၃။ စူဠနိ။ ၂၅၄။ ဇာ၊ ၁။ ၅၀။ ဇာ၊ ၂။ ၂၆။
 မိလိန္ဒ။ ၅၂-၃။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၄၂။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၃၀။
 ကင်္ခါ။ ၂၄၆။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၂။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၃၀။
 သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၅၂၊ ၂၄၈။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၃၃။ အဘိ၊
 ၄။ ၃။ ၃၉။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၃၀။ ပေတ၊ ၄။ ၅၃-၄။
 ထေရီ၊ ၄။ ၇၊ ၁၀၈။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၉၉။ စူဠနိ၊ ၄။
 ၁၁၇။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၄-၅။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၉၂။
 ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၇၈။ ဝဇီရ။ ၃၃၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅၆။
 သာရတ္ထ၊ ၃။ ၈၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅။ ကင်္ခါ၊ ၄။
 သစ်။ ၂၁၆၊ ၄၀၈-၉။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၉။ သီ၊ ၄။ သစ်၊
 ၁။ ၇၁။ မ၊ ၄။ ၂။ ၉၉။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၇။ အံ၊ ၄။
 ၃။ ၂၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၄၅၁။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၈၉။)

(၄) ဖြတ်ရာ (အခါ)။ (၅) ပြတ်ရာ
 (အခါ)။ ဆိန္ဒကာလ (၁၊ ၂) ကြည့်။

(၆) ဖြတ်ခြင်း၊ ပိုင်းဖြတ်ခြင်း။ သုခံ နှ
 ခဏ္ဍေသော ဆိန္ဒ၊ ဘဒ္ဒသလ ဝနပုတိ။ ကိ*
 ဟေတု ကိ* ဥပါဒါယ၊ ခဏ္ဍေသော ဆိန္ဒမိစ္ဆသိ။
 ဇာ၊ ၁။ ၂၄၃။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၁၅၈။ (- သုတ္တနိ၊ ၄။
 ၁။ ၁၉။) (၇) ပြတ်ခြင်း၊ ကျိုးပြတ်ခြင်း။
 ဆိန္ဒပတ္တပါဒပ-ကြည့်။

ဆိန္န^၂ (န) [ဆိန္န+သြတ္တပ္ပ။ နောက်ပုဒ်ချေ။] ကင်းပြတ်သော ကြောက်လန့်ခြင်း။ ဆိန္နက-
ကြည့်။

ဆိန္နသြတ္တပ္ပ (တိ) [ဆိန္န+သြတ္တပ္ပ] ကင်းပြတ်
သော ကြောက်လန့်ခြင်းရှိသော၊ ကြောက်
လန့်ခြင်း ကင်းမဲ့သော၊ အကြောက်အလန့်
မရှိသော၊ သူ။ ဆိန္နက-ကြည့်။

ဆိန္နကံသထာလ (န) [ဆိန္န+ကံသထာလ] ဖြတ်
ထားအပ်သော ကြေးခွက်။ (ဖြတ်ထားအပ်
သော ကြေးမောင်း)။ နိဿဒ္ဒေါ မုခဝဇ္ဇိယံ
ဆိန္နကံသထာလသဒိသော ဟောဟိ။ ဓမ္မာဠာ
၂။ ၃၆။

ဆိန္နက (တိ) [ဆိန္န+က] ဖြတ်အပ်သော၊ ပိုင်း
ဖြတ်အပ်သော။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေဆိန္နကံ
သံဃာဋီ* ဆိန္နကံဥတ္တရာသင်္ဂ* ဆိန္နကံ အန္တရ-
ဝါသကံ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၀၁။ (-၄၁၂။ ဝိ၊ ၄။ ၁။
၃၀၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၅၈။ ဝဇီရ။ ၂၃၂။ ကင်္ခါ၊
ဋီ၊ ဟောင်း။ ၇၂။)

ဆိန္နကဏ္ဍ (ပု) [ဆိန္န+ကဏ္ဍ] (၁) ပြတ်သော
နားရွက်၊ နားရွက်ပြတ်။ (တိ) (၂) ပြတ်သော
နားရွက် ရှိသော၊ နားရွက် ပြတ်နေသော
(ခွေး)။ (၁) ကဏ္ဍဗန္ဓနတ္ထန္တိ ဆိန္နကဏ္ဍာနံ
သဃ်ဇနတ္ထံ။ သီ၊ ဋီ၊ သင်္ခါ၊ ၁။ ၃၇၇။ (၂) အယံ
ဆိန္နကဏ္ဍော ကာဠသုနခေါ တတ္ထ တတ္ထ
ဘဝေ ဇာတံ မံ ခါဒတု။ ပေတ၊ ၄။ ၁၄၁။

ဆိန္နကဏ္ဍက (တိ) [ဆိန္နကဏ္ဍ+က] ပြတ်သော
နားရွက်ရှိသော၊ နားရွက်ပြတ်နေသော၊ သူ။
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆိန္နကဏ္ဍကနာမ (န) [ဆိန္နကဏ္ဍက+နာမ]
နားရွက် ပြတ်နေသူ၏ အမည်။ အဝ-
ကဏ္ဍကန္တိ ဆိန္နကဏ္ဍကနာမံ။ ဝဇီရ။ ၂၈၈။

ဆိန္နကဏ္ဍနာသ (တိ) [ဆိန္န+ကဏ္ဍနာသ] ပြတ်
သော နားရွက်၊ နှာခေါင်းရှိသော၊ နားရွက်၊

နှာခေါင်းပြတ်နေသော (မျောက်မ)။ ယထာ
သာ ဘန္တေ တုမေဟိ မယံ ဒဿိတာ ဆိန္န-
ကဏ္ဍနာသ ပလုဠမက္ကဋီ ဇနပဒကလျာဏံ*
ဥပါဒါယ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၅၄။

ဆိန္နကဏ္ဍနာသနဂုံဠ (တိ) [ဆိန္န+ကဏ္ဍနာသ-
နဂုံဠ] ပြတ်သော နားရွက်၊ နှာခေါင်း၊
အမြီးရှိသော၊ နားရွက်၊ နှာခေါင်း၊ အမြီး
ပြတ်နေသော (မျောက်မ)။ ကေသိ* ဈာမ-
က္ခေတ္တေ ဈာမခါဏုကေ နိသိန္နံ ဆိန္နကဏ္ဍ-
နာသနဂုံဠ ကံ ပလုဠမက္ကဋီ* ဒဿေတု။
ဓမ္မာဠာ၊ ၁။ ၇၆။ (-ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၈၄။)

ဆိန္နကထံ (တိ) [ဆိန္န+ကထာ] ပြတ်သော
စကားရှိသော၊ ဆုံးအသော၊ သူ။ အောက်
ပုဒ်ကြည့်။

ဆိန္နကထံ (တိ) [ဆိန္နကထာ+ဏ] ဆုံးအသုနှင့်
တူသော၊ သူ။ ဃာသေသနံ ဆိန္နကထော၊ န
ဝါစံ ပယုတံ ဘဏေ (သုတ္တနိ၊ ၃၈၉။ မ၊ ၄။ ၁။
၁၆၃။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၂၁) တိ ဆိန္နကထော မူဂေါ
ဝိယ ဟုတုာ သြဘာသပရိကထာနိမိတ္တဝိညတ္တိ-
ပယုတ္တံ ဃာသေသနံ ဝါစံ န ဘဏေ န ကထေ-
ယျာတိ အတ္ထော။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၂။ အံ၊ ၄။ ၃။
၃၄၄။ (-သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၅။)

ဆိန္နကဒလီ (ထိ) [ဆိန္န+ကဒလီ] ပြတ်သော
ငှက်ပျောပင်။ တဿ ပါဒမူလေ ဆိန္နကဒလီ
ဝိယ ဘူမိယံ ဝိသညီ ဟုတုာ ပတိ။ စရိယာ၊
၄။ ၉၄။

ဆိန္နကပါလ (ပု၊ န) [ဆိန္န+ကပါလ] (အလယ်၌)
ဖြတ်ထားအပ်သောအိုး။ ဘန္တေ မာ ကုဇ္ဈိ၊ န
တေ ဆိန္နကေသနဿ ဆိန္နနိဝါသနပါရု-
ပနဿ မဇ္ဈေ ဆိန္နကပါလံ အာဒါယ ဘိက္ခာယ
စရန္တဿ အယျဿ အဂရုကံ။ ဓမ္မာဠာ၊ ၂။ ၁၀၄။

ဆိန္နကလ (ပု) [ဆိန္န+ကလ] (၁) ဖြတ်ရာ
အခါ၊ ဖြတ်သောအခါ။ (၂) ပြတ်ရာအခါ၊
ပြတ်သောအခါ။ (၁) ရုက္ခဿ မူလေ ဆိန္န-

ကာလောဝိယ ယောဂီနော အာစရိယသန္တိ
ကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ မနသိ ကရေန္တဿ
ပညာ။ သံဠု၊ ၂။ ၇၈။ (- အံဠု၊ ၁။ ၁၆၃။
ဇာ၊ ၆။ ၂။ ၁၁၃။) (၂) တေရသဟတ္ထောပိ
ဟိ နဝသာဋကော ဒဿာနံ ဆိန္ဒကာလ-
တော ပဋ္ဌာယ ပိလောတိကာတိ ဝုစ္စတိ။
သံဠု၊ ၂။ ၁၆၇။

ဆိန္ဒကုက္ကုစ္စ (တိ) [ဆိန္ဒ+ကုက္ကုစ္စ] ပယ်ဖြတ်အပ်
ပြီးသော ကုက္ကုစ္စရှိသော၊ နှလုံးမသာယာခြင်း
‘ဝိပုဋ္ဌိသာရကုက္ကုစ္စ’ နှင့် လက်ခြေ မငြိမ်သက်
ခြင်း ‘ဟတ္ထပါဒကုက္ကုစ္စ’ ကို ပယ်ပြီးသော၊ သူ။
ယထာ စ ပန ကာမေဟိ ဝိသယုတ္တံ ဝိဟရန္တိ
တံ ပြာဟူဏံ အကထံကထိ ဆိန္ဒကုက္ကုစ္စ
ဘဝါဘဝေ ဝိတတဏံ သညာ နာနုသေန္တိ။
မ၊ ၁။ ၁၅၅။ ဆိန္ဒကုက္ကုစ္စန္တိ ဝိပုဋ္ဌိသာရကုက္ကု-
စ္စဿ စေဝ ဟတ္ထပါဒကုက္ကုစ္စဿ စ ဆိန္ဒတ္တာ
ဆိန္ဒကုက္ကုစ္စ။ မ၊ ၁။ ၁၇၇။

ဆိန္ဒကေသနခ (တိ) [ဆိန္ဒ+ကေသနခ] ဖြတ်
အပ်သောဆံပင်၊ ခြေသည်း လက်သည်းရှိ
သော၊ ဆံပင်၊ ခြေသည်း လက်သည်းကို
ဖြတ်ထားသော၊ သူ။ ဆိန္ဒကပါလ-ကြည့်။

ဆိန္ဒကေသနခဝတ္ထ (တိ) [ဆိန္ဒ+ကေသနခဝတ္ထ]
ဖြတ်အပ်သောဆံပင်၊ ခြေသည်း လက်သည်း၊
အဝတ်သင်္ကန်းရှိသော၊ သူ။ နာယံ ဆိန္ဒ-
ကေသနခဝတ္ထဿ မဇ္ဈေ ဆိန္ဒကပါလံ အာဒါ-
ယ ဘိက္ခာယ စရန္တဿ အက္ခောသော။ ဓမ္မ၊
၆။ ၂။ ၁၀၄။

ဆိန္ဒကေသမဿ (တိ) [ဆိန္ဒ+ကေသမဿ] ရိတ်
ဖြတ်အပ်သော ဆံ၊ မုတ်ဆိတ်ရှိသော၊ ဆံ၊
မုတ်ဆိတ်ကိုရိတ်ဖြတ်ထားသော၊ သူ။ ကပ္ပိတ-
ကေသမဿတိ အလင်္ကာရသတ္တေ ဝုတ္တဝိဓိနာ
ကပ္ပကေဟိ ဆိန္ဒကေသမဿ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၀၃။

ဆိန္ဒကောဋိ (တိ) [ဆိန္ဒ+ကောဋိ] ပြတ်သော
အစွန်း။ သာ ဆိန္ဒာပိ ဆိန္ဒကောဋိယာ သရံ

မုဉ္ဇတေဝ။ ဇာ၊ ၆။ ၂။ ၂၃၁။ (- သာရတ္ထ၊ ၂။
၁၃၅။)

ဆိန္ဒကောဏ (ပု) [ဆိန္ဒ+ကောဏ] ဖြတ်အပ်
သော-အထောင့်-အစွန်း၊ ဖြတ်ထားသော
ထောင့်စွန်း။ ဩကိရိယန္တိတိ ဆိန္ဒကောဏ-
တော ဂဠုန္တိ၊ ဝိ၊ ၆။ ၃။ ၄၁၀။

ဆိန္ဒက္ခန္ဓ (တိ) [ဆိန္ဒ+ခန္ဓ] ပြတ်သောပခုံးရှိ
သော၊ ပခုံးပေါက်သော (မြည်း)။ ဝဟန္တိ-
န္နောတိ ဆိန္ဒဝဟော၊ ဘာရဝဟနေန ဆိန္ဒ-
က္ခန္ဓောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၅။
(- ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၂။)

ဆိန္ဒက္ခိကောဋိ (တိ) [ဆိန္ဒ+အက္ခိကောဋိ]
ထိုးဖောက်အပ်သော မျက်ထောင့်ရှိသော၊
မျက်လုံးထောင့်၌ ထိုးဖောက်ခံရသော၊ သူ။
သင်္ကနာ ဆိန္ဒက္ခိကောဋိတာယ သင်္ကစ္စောတိ
ဝဒန္တာ အပရဘာဂေ သင်္ကစ္စောတိ ဝေါဟရိ-
သု။ ထေရ၊ ၆။ ၂။ ၂၃၂။

ဆိန္ဒခါဏုကဏုကာဒိ (တိ) [ဆိန္ဒ+ခါဏုကဏု-
ကာဒိ] ဖြတ်တတ်-စူးဝင်တတ်-သော သစ်
ငုတ်၊ ဆူးငြောင့်စသည်ရှိသော၊ သစ်ငုတ်၊ ဆူး
ငြောင့်စသည် စူးဝင်နေသော (အင်္ဂါကြီး၊
ငယ်)။ ဆိန္ဒခါဏုကဏုကာဒိသုပိ နာမ ကော-
ဓုပါယာသံ အကရဏသာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ။
မ၊ ၆။ ၃။ ၂၉။

ဆိန္ဒဂတ္ထ (တိ) [ဆိန္ဒ+ဂတ္ထ] (၁) ဖြတ်အပ်
သောကိုယ်ရှိသော၊ ကိုယ်ကို ကုတ်ဖဲ့ဆုတ်
ဖြတ်ခံရသော၊ သူ။ (၂) ပြတ်သောကိုယ်ရှိ
သော၊ ကိုယ်အပိုင်းပိုင်းဖြတ်သော၊ သူ။ (၃)
အာကမ္ဘိတွာ လူနကေသာ နခေဟိ ဆိန္ဒဂတ္တာ
တဇ္ဇိတာ ပါဒါဒိဟိ စ တာဠိတာဝ ဟုတွာ။
ဇာ၊ ၆။ ၅။ ၄၉၃။ (၂) တံ ပဝိသန္တိ တတော
သုဠု ဆိန္ဒဂတ္တာ ဟောန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ၆။ ၂။
၂၀၁။

ဆိန္ဒဂန္ထ (တိ) [ဆိန္ဒ+ဂန္ထ] ပယ်ဖြတ် အပ်ပြီးသော ဂန္ထတရားရှိသော၊ ဂန္ထတရား ၄-ပါးကို ပယ်ပြီးသော၊ သူ။ တံ ဆိန္ဒဂန္ထံ အနိဗ္ဗံ နိရုဿံ၊ ပရိယေသမာနာ နာဇ္ဈဂမ္ပံ။ သံ၊ ၁။ ၁၁။ ၂၂။ ဆိန္ဒဂန္ထန္တိ စတ္တာရော ဂန္ထေ ဆိန္ဒိတော ဌိတံ။ သံ၊ ၁။ ၄၅။ (-သုတ္တနိ။ ၃၁။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၆၀။)

ဆိန္ဒဂုဏ (တိ) [ဆိန္ဒ+ဂုဏ] ပယ်ဖြတ်အပ်သော ဂုဏ်ကျေးဇူးရှိသော၊ ဂုဏ်ကျေးဇူးပယ်ဖြတ်ခံရသော။ ခတန္တိ ဂုဏာနံ ခတတ္တာ ခတံ။ ဆိန္ဒဂုဏံ နဌဂုဏန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၅၉။ (-အံ၊ ၁။ ၂။ ၅၈။)

ဆိန္ဒဂ္ဂ (တိ) [ဆိန္ဒ+အဂ္ဂ] ဖြတ်အပ်သော-အညွန့်-အဖျား-ရှိသော၊ အညွန့်-အဖျား-ကို ကိုက်ဖြတ်ထားသော။ ဆိန္ဒဂ္ဂါနိ စေတတိဏာနိ ခါဒတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၅၀၀။ ဥဒါနံ၊ ၁၂၅။ ဆိန္ဒဂ္ဂါနိတိ တေဟိ ပုရတော ပုရတော ဂစ္ဆန္တေဟိ ဆိန္ဒဂ္ဂါနိ ခါယိတာဝသေသာနိ ခါဏုသဒိသာနိ တိဏာနိ ခါဒတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃။ ၄၃၄။ (-ဓမ္မာဠ၊ ၁။ ၃၇။ ဓမ္မာဠ၊ ၂။ ၃၂၃။ ဥဒါနံ၊ ၁။ ၂၂၇။)

ဆိန္ဒစရဏ (တိ) [ဆိန္ဒ+စရဏ] ပြတ်သောခြေရှိသော၊ ခြေပြတ်သော၊ သူ။ ယထာ ဟိ ဆိန္ဒစရဏဿ ပရိသဿ ဒိသံ ဂမနာဘိသင်္ခါရော န ဇာယတိ။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၃၁၈။ မဟာနိ၊ ၁။ ၁၀၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၆။

ဆိန္ဒစိဝရ (န) [ဆိန္ဒ+စိဝရ] ဖြတ်အပ်သော သင်္ကန်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆိန္ဒစိဝရဓရ (တိ) [ဆိန္ဒစိဝရ+ဓရ+အ] (ငါးပိုင်း-ငါးခက်း-စသည်) ဖြတ်အပ်သော သင်္ကန်းကို - ဆောင်သော - ဝတ်ရုံသော (ရဟန်း)။ ဘိန္ဒုပဋ္ဌဓရေတိ ဘိက္ခုသာရုပ္ပဝသေန ပဉ္စဓဏ္ဍာဒိနာ ဆေဒေန ဆိန္ဒစိဝရဓရေ။ အနု၊ ၁။ ၂။ ၁၇၇။

ဆိန္ဒစိဝရာဝါသပလိဗောဓ (တိ) [ဆိန္ဒ+စိဝရာဝါသပလိဗောဓ] ကင်းပြတ်ပြီးသော စိဝရပလိဗောဓ၊ အာဝါသပလိဗောဓရှိသော။ ဆိန္ဒပလိဗောဓ (၂) ကြည့်။

ဆိန္ဒစူဠ (တိ) [ဆိန္ဒ+စူဠ] ရိတ်ဖြတ်အပ်ပြီးသော-ဦးစွန်း-ဆံထုံး-ရှိသော၊ ဦးစွန်း-ဆံထုံး-ကိုရိတ်ဖြတ်ပြီးသော၊ သူ။ အာဝုသော အဓနာ ဆိန္ဒစူဠေသိ၊ အဇ္ဇာပိ တေ သိသမူလေ ဥကာဂန္ဓော ဝါယတိယေဝ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၂၀။

ဆိန္ဒစောဠခဏ္ဍက (ပု၊ န) [ဆိန္ဒ+စောဠခဏ္ဍက] ဖြတ်အပ်သော အဝတ်ပိုင်း။ ဝဏမတ္တစောဠကာနိတိ ဝဏပုမာဏေန ပဋိစ္စာဒနတ္ထာယ ဆိန္ဒစောဠခဏ္ဍကာနိ။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၁၀၀။

ဆိန္ဒဆဝိ (တိ) [ဆိန္ဒ+ဆဝိ] စုတ်ပြတ်သော အပေါ်ရေရှိသော၊ အပေါ်ရေ စုတ်ပြတ်နေသော။ စမ္မမတ္တ-ကြည့်။

ဆိန္ဒဇဝ (တိ) [ဆိန္ဒ+ဇဝ] ကင်းပြတ်သော လျင်မြန်ခြင်းအဟုန်ရှိသော၊ လျင်မြန်ခြင်းကင်းသော၊ လျင်မြန်ခြင်းမရှိသော။ ကုဏ္ဍပါဒ် ဆိန္ဒဇဝံ ဒုဗ္ဗလဿ သိသဇဝေါ သိန္ဒဝါဇာနိယော ဝိယ။ ဓမ္မာဠ၊ ၁။ ၁၆၇။

ဆိန္ဒဌာန (န) [ဆိန္ဒ+ဌာန] (၁) ဖြတ်ရာအရပ်။ (၂) ပြတ်ရာအရပ်၊ ပေါက်ပြတ်ပျက်စီးရာအရပ်။ (၃) ဖောက်ထားအပ်သည့် အပေါက်တည်ရှိရာအရပ်။ (၄) တသွာ ယထာနာမ နာတိတိခိဏေန အသိနာ ကဒလိ ဆိန္ဒန္တဿ ဆိန္ဒဌာနံ န မဋ္ဌံ ဟောတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၇၄။ (-အံ၊ ၁။ ၃။ ၁၄၇။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၂၂၁။ အဘိ၊ ၁။ ၃။ ၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၁။ ဓမ္မာဠ၊ ၂။ ၄၃၁။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၄၉၁။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၃၀၄။) (၂၊ ၃) ပါကာရဝိဝေဒန္တိ ပါကာရဿ ဆိန္ဒဌာနံ။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၃၃၁။ ဆိန္ဒဌာနန္တိ ဆိန္ဒဘိန္ဒုပဒေသော၊ ဆိန္ဒဌာနံ ဝါ။ တံ ဟိ

“ဝိဝရ”န္တိ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ဋီ၊ဉာ၊ဉာ၊ဉာ။ (-ဒါ၊ဋ္ဌ၊
ဉာ၊ဋ္ဌ၊ သံ၊ဋ္ဌ၊ဉာ၊ဉာ၊ဉာ။ ဒါ၊ဋီ၊ဉာ၊ဋ္ဌ၊ သံ၊ဋီ၊
ဉာ၊ဉာ၊ဉာ။)

ဆိန္ဒတဋ္ဌ (တိ) [ဆိန္ဒ+တဋ္ဌ] (၁) ပြတ်သောကမ်း
ပါး၊ ကမ်းပါးပြတ်။ (၂) ပြတ်သောကမ်း
ပါးရှိသော၊ ကမ်းပါးပြတ်ရှိသော။ (၁)
ကေစိ ကဏ္ဍကဏ္ဍအာဒိဟိ အာဗာဓိကာ
ဆိန္ဒတဋ္ဌာဒိသု အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနိ ဗံသန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
ဉာ၊ဉာ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ဉာ။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊ဉာ၊ဉာ၊
သာရတ္ထ၊ဉာ၊ဉာ။ ဝိမတိ၊ဉာ၊ဉာ။ ကခါ၊ဋီ၊
သစ်။ ဉာ၊ဉာ။ မ၊ဋီ၊ဉာ၊ဉာ။) (၂) သောဗ္ဗော
နာမ သမန္တတော ဆိန္ဒတဋ္ဌော ဂမ္ဘိရော
အာဝါဋ္ဌော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ဉာ၊ဉာ။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊ဉာ၊ဉာ၊
ဉာ၊ဉာ၊ဉာ။ ယော၊ဉာ၊ဉာ။ ဒါ၊ဋီ၊ဉာ၊
ဉာ။)

ဆိန္ဒတဋ္ဌဌာန (န) [ဆိန္ဒတဋ္ဌ+ဌာန] ကမ်းပါး
ပြတ်ရှိရာအရပ်၊ ကမ်းပါးပြတ်ရှိသောအရပ်။
ဗျုတ္တိ ဘိက္ခုနံ အဂတိံ ဆိန္ဒတဋ္ဌဌာနံ အာ-
ရယှ တံ ဘိက္ခု ပါဒင်္ဂုဋ္ဌကတော ပဋ္ဌာယ ခါဒိ-
တံ အာရတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ဉာ၊ဉာ။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊ဉာ၊
ဉာ၊ဉာ။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊ဉာ၊ဉာ။)

ဆိန္ဒတဋ္ဌမဟာသောဗ္ဗ (ပု၊န) [ဆိန္ဒတဋ္ဌ+မဟာ-
သောဗ္ဗ] ကမ်းပါးပြတ်ရှိသော ထုံးအိုင်ကြီး။
န ဆိန္ဒတဋ္ဌမဟာသောဗ္ဗော ဝိယ အာဒိတော-
ဝ ပပါတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ဉာ၊ဉာ။ (-ဝိမတိ၊ဉာ၊
ဉာ၊ဉာ။)

ဆိန္ဒတန္တိ (တိ) [ဆိန္ဒ+တန္တိ] ပြတ်သောညှိရှိ
သော၊ ညှိပြတ်ပြီးသော။ သောယံ သံကုဋ္ဌိ-
တော သေတိ၊ ဆိန္ဒတန္တိ ယထာ ဝိဏာ။ ဇာ၊
ဉာ၊ဉာ။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊ဉာ၊ဉာ။)

ဆိန္ဒတာလပဏ္ဏ (န) [ဆိန္ဒ+တာလပဏ္ဏ] ဖြတ်
အပ်သောထန်းရွက်။ သဟ ဒဏ္ဍကေန ဆိန္ဒ-
တာလပဏ္ဏာဒိဟိ ကတံ။ ဝိမတိ၊ဉာ၊ဉာ။

ဆိန္ဒထာမ (တိ) [ဆိန္ဒ+ထာမ] ပြတ်သောအား
ရှိသော၊ အားပြတ်သော၊ အားအင်ကုန်ခန်း
သော၊သု။ သွာဟံ ဆိန္ဒထာမော ကပဏော
လာလပါမိ။ ပေတ၊ဉာ၊ဉာ။ ဆိန္ဒထာမောတိ
ဆိန္ဒသဟော ဥပဇ္ဈိန္ဒထာမော၊ ပရိက္ခိဏ-
ဗလောတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ဉာ၊ဉာ။

ဆိန္ဒဒန္တကဋ္ဌ (န) [ဆိန္ဒ+ဒန္တကဋ္ဌ] ဖြတ်အပ်
သောဒန်ပူ။ တာယ ဆိန္ဒဒန္တကဋ္ဌမ္ပိ အကပ္ပိယံ။
ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ဉာ။

ဆိန္ဒနာသ (တိ) [ဆိန္ဒ+နာသ] ပြတ်သော
နှာခေါင်းရှိသော၊ နှာခေါင်းပြတ်နေသော၊
သု။ ဧကော ဆိန္ဒနာသော ပုရိသောတံ သရံ
ရက္ခတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ဉာ၊ဉာ။

ဆိန္ဒနာဋိကေရဝေဠုဒဏ္ဍ (ပု) [ဆိန္ဒ+နာဋိကေရ-
ဝေဠုဒဏ္ဍ] ပြတ်သော အုန်းခက်၊ ဝါးခက်။
တတ္ထ ကပ္ပိယမ္ပိ အကရောန္တော ဆိန္ဒနာဋိ-
ကေရဝေဠုဒဏ္ဍာဒယော ကောပေတံ ဝနုတိ။
ဝိမတိ၊ဉာ၊ဉာ။

ဆိန္ဒနိဝါသနပါရုပန (တိ) [ဆိန္ဒ+နိဝါသနပါရု-
ပန] ဖြတ်အပ်သောသင်းပိုင်၊ ကိုယ်ရုံရှိသော၊
ဖြတ်အပ်သော သင်းပိုင်၊ ကိုယ်ရုံကို ဝတ်ရုံ
သော (ရဟန်း)။ ဆိန္ဒကပါလ-ကြည့်။

ဆိန္ဒပက္ခ (တိ) [ဆိန္ဒ+ပက္ခ] ကျိုးပြတ်သောအ
တောင်ရှိသော၊ အတောင်ကျိုးသော။ ဆိန္ဒ-
ပက္ခော ကာကော ဝိယ အဟောသိ။ အဘိ၊
ဉာ၊ဉာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ဉာ၊ဉာ။ (-သံ၊ဋီ၊သစ်၊
ဉာ၊ဉာ။ မ၊ဋီ၊ဉာ၊ဉာ။ အံ၊ဋီ၊ဉာ၊ဉာ။)

ဆိန္ဒပက္ခကာက (ပု) [ဆိန္ဒပက္ခ + ကာက] အ
တောင်ကျိုးသောကျိုးကန်း။ ဣဒါနိ ပရိဟိန-
ဝိသေသော ဆိန္ဒပက္ခကာကော ဝိယ အာပါ-
ယိကော ဇာတော။ ထေရ၊ဉာ၊ဉာ။ (-
မ၊ဋ္ဌ၊ဉာ၊ဉာ။ အဘိ၊ဉာ၊ဉာ။ မဟာနိ၊ဉာ၊
ဉာ။)

ဆိန့်ပက္ခကာကပေါတက (ပု) [ဆိန့်ပက္ခ+ကာ-
ကပေါတက] အတောင်ကျိုးသောကျိုးငယ်။
ဒိယစုယောဇနသတပဝစုကာယသုပဏ္ဏရာဇ-
သမိပေ ဆိန့်ပက္ခကာကပေါတကော ဝိယ
ခါယသိ။ သံ၊ဌ၊၁။၂၉၄။

ဆိန့်ပစ္စယ (တိ) [ဆိန့်+ပစ္စယ] ကင်းပြတ်-ပျက်
စီး-သော အကြောင်းရှိသော၊ အကြောင်း
-ကင်းပြတ်-ပျက်စီး-သော။ ဟတူပနိ-
သောတိဟတဥပနိသော ဆိန့်ပစ္စယော။ အံ၊
ဌ၊၃။၁၇၉။ (-မ၊ဋီ၊၂။၂၂၃။)

ဆိန့်ပဋိပတ္တိက (တိ) [ဆိန့်+ပဋိပတ္တိ+က]
ကင်းပြတ်သောအကျင့်ရှိသော၊အကျင့်တရား
ကင်းသော၊ အကျင့်တရား မရှိသော၊ သူ။
ဆိန့်ပဋိပတ္တိကတာ ဝါမဂ္ဂါဟော နာမာတိ
အာဟ “အနုသာသနိ”န္တိ အာဒိ။ သံ၊ဋီ၊၂။
၁၆၁။

ဆိန့်ပတ္တပါဒပ (ပု) [ဆိန့်+ပတ္တ+ပါဒပ] ပြတ်
ခြင်းသို့ ရောက်သောသစ်ပင်၊ ပြတ်သောသစ်
ပင်။ ဆိန့်ပတ္တပါဒပါ ပပတန္တိ။ မိလိန္ဒ။၁၂။

ဆိန့်ပပဉ္စ (တိ) [ဆိန့်+ပပဉ္စ] ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီး
သော ပပဉ္စတရားရှိသော၊ သံသရာကို ချဲ့ထွင်
တတ်သည့် တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိဟူသော ပပဉ္စ-
တရား ၃-ပါးကို ပယ်ပြီးသော၊ သူ။ ယေန
စက္ခုနာ အတိတေ ဗုဒ္ဓေ ပရိနိဗ္ဗုတေ ဆိန့်-
ပပဉ္စေ ဆိန့်ဝဋ္ဋုမေ ပရိယာဒိန္နဝဋ္ဋေ သဗ္ဗ-
ဒုက္ခဝိတိဝတ္တေ ပညာပယမာနော ပညာ-
ပေယျ။ သံ၊၂။၂၇၈။ ဆိန့်ပပဉ္စေတိ တဏှာ-
ပပဉ္စဿ ဆိန့်တ္တာ ဆိန့်ပပဉ္စေ။ သံ၊ဌ၊၃။၁၇။
တဏှာယ ပဟိနာယ ဒိဋ္ဌိမာနာပိ ပဟိနာ
ဝေါတိ “တဏှာပပဉ္စဿ ဆိန့်တ္တာ ဆိန့်ပ-
ပဉ္စေ” တိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၉၅။ (-ဒိ၊၂။၇၊
၄၆။မ၊၃။၁၆၀။ အဘိ၊က။၁၁၃။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၈။
မ၊ဌ၊၄။၁၁၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၇၅။)

ဆိန့်ပပါတ (ပု) [ဆိန့်+ပပါတ] (၁) ပြတ်
သောကမ်းပါး၊ ကမ်းပါးပြတ်။ (တိ) (၂)

ပြတ်သောကမ်းပါးရှိသော၊ ကမ်းပါးပြတ်ရှိ
သော။ (၁) ဆိန့်ပပါတံ ပပတန္တိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။
၉၉။ မဟာနိ၊ဌ။၆၄။ မူလဋီ၊၂။၆၆။ (-ဓမ္မ၊
ဌ၊၁။၄၇။) (၂) ကေ ပဿ ဆိန့်ပပါတံ။
ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၄၁၄။

ဆိန့်ပပါတာဘိမုခ (တိ) [ဆိန့်ပပါတ+အဘိမုခ]
ကမ်းပါးပြတ်သို့ ရှေးရှုသော၊ သူ။ ယထာ ဟိ
ပုရိသော ဆိန့်ပပါတာဘိမုခေါ ဓာဝန္တော....
ပပါတေ ဧဝ ပတတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၅။ သာ-
ရတ္ထ၊၂။၂၃။

ဆိန့်ပဘိန္န (တိ) [ဆိန့်+ပဘိန္န] ကျိုးလည်းကျိုး
ပဲ့လည်းပဲ့သော၊ ကျိုးပဲ့သော။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဆိန့်ပဘိန္နဂတ္တ (တိ) [ဆိန့်ပဘိန္န+ဂတ္တ] ကျိုးပဲ့
သော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ တုမေ ပန မဂ္ဂရ-
ဟတ္တပါဏိနော၊ ရုဒ်မုခါ ဆိန့်ပဘိန္နဂတ္တာ။
ပေတ။၁၃၅။ ဆိန့်ပဘိန္နဂတ္တာတိ မဂ္ဂရပ္ပဟာ-
ရေန တတ္တ တတ္တ ဆိန့်ပဘိန္နသရိရာ။ ပေတ၊
ဌ။၅၂။

ဆိန့်ပဘိန္နသရိရ (တိ) [ဆိန့်ပဘိန္န+သရိရ]
ကျိုးပဲ့သော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ အထက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဆိန့်ပရိပန္န (တိ) [ဆိန့်+ပရိပန္န] ကင်းပြတ်သော
ဘေးရန်ရှိသော၊ အပါယ်လမ်းကြောင်း၏
ဘေးရန် လောကုတ္တရာတရား ကင်းသော၊
လောကုတ္တရာ တရားမရှိသော၊ သူ။ ပါရာ-
ဇိကော ဝါ ဟောတိ ဆိန့်ပရိပန္နော။ အံ၊
၂။၂၂၀။ ဆိန့်ပရိပန္နောတိ လောကုတ္တရပရိ-
ပန္နဿ ဆိန့်တ္တာ ဆိန့်ပရိပန္နော။ အံ၊ဌ၊၃။
၇၉။ လောကုတ္တရဓမ္မာ အပါယမဂ္ဂဿ ပရိ-
ပန္နဘာဝတော ပရိပန္နော နာမာတိ အာဟ
“လောကုတ္တရပရိပန္နဿ ဆိန့်တ္တာ” တိ၊
လောကုတ္တရသင်္ခါတဿ အပါယမဂ္ဂပရိပန္နဿ
ဆိန့်တ္တာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၃။၇၈။

ဆိန္ဒပရိယန္တ (တိ) [ဆိန္ဒ+ပရိယန္တ] စုတ်ပြတ်
သော အနားစွန်းရှိသော၊ အနားစွန်းစုတ်
ပြတ်သော။ နန္တကေတိ ဆိန္ဒပရိယန္တ ဆဉ္စိတ-
ဒုဿခဏ္ဍေ။ ပေတ၊ ဌ။ ၁၇၀။

ဆိန္ဒပလိဗောဓ (တိ) [ဆိန္ဒ+ပလိဗောဓ] (၁)
ဖြတ်အပ်ပြီးသော - အနှောင့် အရှက် -
ကြောင့်ကြဖွယ် - ပလိဗောဓရှိသော၊
အနှောင့်အရှက် - ကြောင့်ကြဖွယ် - ပလိ-
ဗောဓကြီး၊ ငယ်ကို ဖြတ်ပြီးသော၊ သူ။
(ကမ္မဋ္ဌာန်း အလုပ်ကို အားထုတ်လိုသော
ပုဂ္ဂိုလ်သည် ကမ္မဋ္ဌာန်းအလုပ်ကို နှောင့်ရှက်
တားမြစ် တတ်သည့် ကျောင်း နေရာဌာန
အာဝါသစသော ကြောင့်ကြဖွယ် ပလိဗောဓ
ကြီး ၁၀-ပါးနှင့် အဝတ်သင်္ကန်း ချုပ်ဆိုးမှု
စသော ကြောင့်ကြဖွယ် ပလိဗောဓငယ်များ
ကိုဖြတ်တောက်ရသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၈၆။) (၂)
ကင်းပြတ် ပြီးသော - အနှောင့် အရှက် -
ကြောင့်ကြဖွယ်-ပလိဗောဓရှိသော၊ အနှောင့်
အရှက် - ကြောင့်ကြဖွယ် - အာဝါသပလိ-
ဗောဓ၊ စီဝရပလိဗောဓ ကင်းပြတ်ပြီးသော၊
ရဟန်း။ (ကထိန်ခင်းရာ ကျောင်းတိုက်သည်
ထိုကျောင်းတိုက်၌ ဆက်လက်နေဦးမည်ဟု
တွယ်တာမှုရှိနေသော ရဟန်းအတွက် အခြား
ကျောင်းတိုက်၌ နေမှုကို တားမြစ်နှောင့်ရှက်
တတ်သည့် ကြောင့်ကြဖွယ် 'အာဝါသပလိ-
ဗောဓ' မည်၏။ ကထိန်ခင်းရာ ကျောင်းတိုက်၌
မနေတော့ဟု ဆုံးဖြတ်၍ ထွက်သွားသော်
၎င်း၊ ခေတ္တခဏ ထွက်သွားရာမှ ပြန်မလာ
တော့ဟု ဆုံးဖြတ်သော်၎င်း အာဝါသပလိ-
ဗောဓ ကင်းပြတ်သည်မည်၏။ ကထိန်ခင်းစဉ်
အခါက ရရှိထားသည့် သင်္ကန်းလျှာ ပိတ်စ၊
ဖျင်စသည် သင်္ကန်းချုပ်ရဦးမည်ဟု ကြောင့်
ကြမှု ရှိနေသော ရဟန်းအတွက် အခြား
ပြုဖွယ်ကိစ္စကို တားမြစ်နှောင့်ရှက်တတ်သည့်
ကြောင့်ကြဖွယ် 'စီဝရပလိဗောဓ' မည်၏။
သင်္ကန်းလျှာ ပိတ်စ၊ ဖျင်စသည် ချုပ်၍ပြီး

သော်၎င်း၊ ပျောက်ဆုံး ပျက်စီးသော်၎င်း၊
ပေါင်းစပ်ချုပ်ရန် အခြားနေရာမှ သင်္ကန်းလျှာ
ရလိမ့်ဦးမည်ဟူသော မြော်လင့်ချက် အာသာ
ကင်းပြတ်သော်၎င်း စီဝရပလိဗောဓ ကင်း
ပြတ်သည်မည်၏။ ထိုပလိဗောဓ ၂-ပါး ကင်း
ပြတ်ပြီးသူ 'ဆိန္ဒပလိဗောဓရဟန်း' မှာ မိမိရရှိ
ထားသော ကထိန်အာနိသင် ၅-ပါး ပျက်
ပြယ်လေတော့သည်။ ဝိ၊ ၂။ ၃၇၃-၄။ ကင်္ခါ။
၁၅၂။ ဝိနယဝိနိစ္ဆယ။ ၂၆၁။ ၎င်း ဋီ၊ ၂။
၂၄၁။)

(၁) ဆိန္ဒပလိဗောဓနေဓာတုမနသိကာရ-
ကမ္မဋ္ဌာနံ ဥဂ္ဂဏိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၃။ (-
ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၇။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၄။) (၂) သာမိ-
ဝသေန ပန ဘိက္ခုနော စီဝရသ္မိံ နိဋ္ဌိတေ၊
ကထိနေ စ ဥဗ္ဘတေ ဧဝံ ဣမေဟိ စီဝရ-
နိဋ္ဌာနကထိနုဗ္ဗာရေဟိ ဆိန္ဒပလိဗောဓော
ကေရတ္တမ္ပိ စေ ဘိက္ခု တိစီဝရေန ဝိပူဝ-
သေယျာတိ ဧဝံ အတ္ထော ယုဇ္ဇတိ။ ကင်္ခါ။
၁၅၇။ ဆိန္ဒပလိဗောဓောတိ ဆိန္ဒစီဝရာဝါသ-
ပလိဗောဓော။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၇၈။ (- ဝိ၊
ဌ၊ ၂။ ၂၃၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၉၃။)

ဆိန္ဒပသိဗ္ဗက (န၊ ထိ) [ဆိန္ဒ+ပသိဗ္ဗက] ဖြတ်ခွဲ
အပ်ပြီးသော အိတ်၊ အိတ်စုတ်၊ အိတ်ပေါက်။
လုဒ္ဒေါပိ တံဌာနံ အာဂန္ဓာ ကဉ္စိ အပဿိတွာ
ဆိန္ဒပသိဗ္ဗကံ ဂဟေတွာ ဂေဟံ အဂမာသိ။
ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၁။

ဆိန္ဒပါတ (ပု) [ဆိန္ဒ+ပါတ] (အလယ်၌) ကျိုး
ပြတ်သော အရာဝတ္ထုတို့၏ လဲကျခြင်း၊ ခါး
ကျိုးသော အရာဝတ္ထုတို့၏ လဲကျခြင်း။
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆိန္ဒပါတ (တိ) [ဆိန္ဒပါတ+ဏ] ခါးကျိုးသော
အရာဝတ္ထုတို့၏ လဲကျခြင်းကဲ့သို့သော၊ ခါး
ကျိုးသော အရာဝတ္ထုတို့၏ လဲကျခြင်းနှင့်
တူသော။ ဗာဟာ ပဂ္ဂယု ကန္တန္တိ၊ ဆိန္ဒပါတံ
ပပတန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၇၀။ ဒီ၊ ၂။ ၁၁၅၊ ၁၂၂-၉၊

၁၃၃။ ဆိန္ဒပါတံ ပပတန္တိတိ ဆိန္ဒာနံ ပါတော
ဝိယ ဆိန္ဒပါတော၊ တံ ဆိန္ဒပါတံ၊ ဘာဝ-
နပုံသကနိဒ္ဒေသောယံ၊ မဇ္ဈေ ဆိန္ဒာ ဝိယ
ဟုတ္တာ ယတော ဝါ တတော ဝါ ပပတန္တိတိ
အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၄၇။ ဆိန္ဒပါတော
ဝိယ ဆိန္ဒပါတော၊ တံ ဆိန္ဒပါတံ၊ ဘာဝ-
နပုံသကနိဒ္ဒေသောယံ။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၈။ (-ဒိ၊
၄။ ၂။ ၁၇၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၃။)

ဆိန္ဒပါဒ (တိ) [ဆိန္ဒ+ပါဒ] ကျိုးသောခြေရှိ
သော၊ ခြေကျိုးသော၊ သူ။ အထ သော
ပေတော ပိပါသာဘိဘူတော....ဆိန္ဒမူလော
ဝိယ တာလော ဆိန္ဒပါဒေါ ပတိ။ ပေတ၊ ၄။
၉၄။ (-ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၀၇-၉။ ၂၇၂။ ဝိမတိ၊ ၁။
၁၀၂။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၉။)

ဆိန္ဒပိလောတိက (တိ) [ဆိန္ဒ+ပိလောတိက]
(၁) ကင်းပြတ်သော အဝတ်ဟောင်းရှိသော၊
အစုတ်အပြတ်၊ အချုပ်အဖာ၊ အထုံးအဖွဲ့
ပါရှိသည့် အဝတ်ဟောင်းမရှိသော၊ အဝတ်
သစ်ရှိသော၊ အဝတ်သစ်ကို ဝတ်သော၊ သူ။
(၂) ကင်းပြတ်သော - အဝတ်သေး - အဝတ်
ငယ် - ရှိသော၊ သေးငယ်သည့် အဝတ်မရှိ
သော၊ ဝတ်ဆင်လောက်သည့် အဝတ်ရှိသော၊
ဝတ်ဆင်လောက်သည့် အဝတ်ကိုဝတ်သော၊
သူ။ (၃) ကင်းပြတ်သော အမှိုက်သရိုက်နှင့်
တူသည့် - ရဟန်းတု - ရဟန်းယောင် - ရှိသော၊
အမှိုက်သရိုက်နှင့်တူသည့် - ရဟန်းတု - ရဟန်း
ယောင် - မရှိသော၊ ရဟန်းကောင်း - ရဟန်း
မြတ် - တို့သာရှိသော (တရား)။ (၁)
အောက်ပုဒ် (၁) ကြည့်။ (၂) အောက်ပုဒ်
(၂) ကြည့်။ (၃) ဧဝံ သွာက္ခာတော
ဘိက္ခဝေ မယာ ဓမ္မော ဥတ္တာနော ဝိဝဋ္ဌော
ပကာသိတော ဆိန္ဒပိလောတိကော။ မ၊ ၁။
၁၉၄-၅။ သံ၊ ၁။ ၂၆။ အပိစ္စ ကစဝရောပိ
ပိလောတိကာတိ ဝုစ္စတိ။ ဣမသ္မိဉ္စ သာသနေ
သမဏကစဝရံ နာမ ပတိဋ္ဌာတုံ န လဘတိ။

....ဣတိ သမဏကစဝရဿ ဆိန္ဒတ္တာပိ အယံ
ဓမ္မော ဆိန္ဒပိလောတိကော နာမ ဟောတိ။
မ၊ ၄။ ၂။ ၂၅။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၆။
ဆိန္ဒပိလောတိက (တိ) [ဆိန္ဒပိလောတိက+က]
(၁) အစုတ်အပြတ်၊ အချုပ်အဖာ၊ အထုံးအဖွဲ့
ပါရှိသည့် အဝတ်ဟောင်းမရှိသည့် တူသော၊
အဝတ်သစ်ကို ဝတ်သည့်တူသော၊ တရား။
(အဝတ်သစ်ကို ဝတ်ဆင်ထားသည့် အစုတ်
အပြတ်၊ အချုပ်အဖာ၊ အထုံးအဖွဲ့များ မတွေ့
ရှိရသကဲ့သို့ ဘုရားရှင်၏ တရားတော်၌လည်း
အစုတ်အပြတ်၊ အချုပ်အဖာ၊ အထုံးအဖွဲ့နှင့်
တူသည့် ဝါကြား ပလွှားမှုစသည်တို့မရှိ၊ ထို့
ကြောင့် ဘုရားရှင်၏ တရားတော်ကို 'အဝတ်
သစ်ကို ဝတ်ဆင်သည့် တူသည်' ဟု ဆိုသည်။
မ၊ ၄။ ၂။ ၂၅။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၅-၆။) (၂) သေးငယ်
သည့် အဝတ်မရှိသည့်တူသော၊ ဝတ်ဆင်
လောက်သည့် အဝတ်ကို ဝတ်သည့်တူသော၊
တရား။ (မဝတ်ဆင်လောက်သည့် အဝတ်
ငယ်ကို ဝတ်ဆင်ရသူသည် မိမိ၏အင်္ဂါကြီးငယ်
တို့ကို လုံခြုံစေရန် ထိုမှဤမှ ဆွဲငင်ဖုံးဖိနေရ
သဖြင့် ပင်ပန်းဆင်းရဲ ရပေသည်။ ဝတ်ဆင်
လောက်သည့် အဝတ်ကို ဝတ်ဆင်ရသူသည်
ကား ထိုမှ ဤမှ ဆွဲငင် ဖုံးဖိနေရမှု မရှိသဖြင့်
ပင်ပန်းဆင်းရဲမှု မရှိပေ၊ သာသနာတော်ပဉ္စ
နေကြသူ တိတ္ထိတို့သည် သူတို့၏ သေးငယ်
ကျဉ်းမြောင်းသည့် တရားကို 'ဤသို့ ယူဆ
လိုက်လျှင် ဤသို့ ဖြစ်လာနိုင်သည်' စသည်ဖြင့်
ကြံစည် တွေးဆကာ ချဲ့ထွင် ယူနေရသဖြင့်
ပင်ပန်း ဆင်းရဲ ကြပေသည်။ ဘုရားရှင်၏
သာသနာ၌နေကြသူ ရဟန်း၊ ရှင်၊ လူတို့
သည်ကား ဘုရားရှင်သည်ပင် တရားတော်ကို
အကြောင်း မျိုးစုံတို့ဖြင့် အပြည့်အစုံဟော
ထားပြီးဖြစ်၍ အသစ်တဖန် ဝေဖန်တိုးချဲ့မှု
မပြုရသဖြင့် ပင်ပန်းဆင်းရဲမှု မရှိကြပေ၊
ထို့ကြောင့် ဘုရားရှင်၏ တရားတော်ကို
'ဝတ်ဆင်လောက်သည့် အဝတ်ကို ဝတ်ဆင်

ထားသူနှင့် တူသည်' ဟု ဆိုသည်။ သံ၊ဌ၊၂။
 ၄၅-၆။ ဤဥပမာ၌ 'ဘုရားရှင်၏ တရားတော်
 သည် ဝတ်ဆင်လောက်သည့် အဝတ်ကိုဝတ်
 ဆင်သူနှင့် တူသည်'ဟု ဆိုထားသော်လည်း
 စင်စစ်အားဖြင့် ဘုရားရှင်၏တရားတော်သည်
 ကြံစည်တွေးဆကာ အသစ်တဖန် ဝေဖန်
 တိုးချဲ့ဖွယ်ရာမလိုတော့သဖြင့် ဆွဲဆန့် တိုးချဲ့
 ဖွယ်ရာ မလိုသည့် ဝတ်ဆင်လောက်သော
 အဝတ်နှင့်သာ တူ၍နေပေသည်။ မူလပဏ္ဏာ-
 သဌကထာ (မ၊ဌ၊၂။၂၅)၌ကား ဤအနက်
 နှင့်အကျယ်ပြ ဥပမာစကားရပ် မပါရှိပေ။)

(၁၂) ဧဝံ သွာက္ခာတော ဘိက္ခဝေ
 မယာ ဓမ္မော ဥတ္တာနော ဝိဝဇ္ဇော ပကာသိ-
 တော ဆိန္ဒပိလောတိကော။ မ၊ဌ၊၁၉၄-၅။
 သံ၊ဌ၊၂၆၆။ (၁) ဆိန္ဒပိလောတိကောတိ
 ပိလောတိကာ ဝုစ္စတိ ဆိန္ဒံ ဘိန္ဒံ တတ္ထ တတ္ထ
 သိဗ္ဗိတံ ဂဏ္ဍိကတံ ဇိဏ္ဍိ ဝတ္ထံ၊ တံ ယဿ နတ္ထိ၊
 အဋ္ဌဟတ္ထံ ဝါ နဝဟတ္ထံ ဝါ အဟတသဋ္ဌကံ
 နိဝတ္ထော၊ သော ဆိန္ဒပိလောတိကော နာမ။
 အယမ္ဗိ ဓမ္မော တာဒိသော၊ န ဟေတ္ထ ကော-
 ဟညာဒိဝသေန ဆိန္ဒဘိန္ဒသိဗ္ဗိတဂဏ္ဍိကတ-
 ဘာဝေါ အတ္ထိ။ မ၊ဌ၊၂။၂၅။ (-သံ၊ဌ၊၂။
 ၄၅။) (၂) ဆိန္ဒပိလောတိကောတိ....အပိစ
 ခုဒ္ဒကသာဋ္ဌကောပိ ပိလောတိကာတိ ဝုစ္စတိ၊
 သာ ယဿ နတ္ထိ၊ အဋ္ဌနဝဟတ္ထော မဟာပ-
 ဇ္ဇော အတ္ထိ၊ သောပိ ဆိန္ဒပိလောတိကော၊
 အပဂတပိလောတိကောတိအတ္ထော။ တာဒိ-
 သော အယံ ဓမ္မော။ သံ၊ဌ၊၂။၄၅။

ဆိန္ဒပုရိသ (ပု) [ဆိန္ဒ+ပုရိသ] (၁) ကိုက်
 ဖြတ်အပ်သော လူ့ ကိုယ်ကောင်။ (တိ)
 (၂) ကိုက်ဖြတ်အပ်သော လူ့ ကိုယ်ကောင်
 ရှိသော။ (၁) ဆိန္ဒပုရိသဝန္တ-ကြည့်။ (၂)
 အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဆိန္ဒပုရိသဌာန (န) [ဆိန္ဒပုရိသ + ဌာန]
 ကိုက်ဖြတ်အပ်သော လူ့ ကိုယ်ကောင်ရှိသော

အရပ်။ အရညေ ဝါ ပန သီဟဗျဠေဟိ
 ဆိန္ဒပုရိသဌာနေ လဗ္ဘတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၈၅။
 ဆိန္ဒပုရိသဌာနေတိ ဆိန္ဒပုရိသဝန္တေ ဌာနေ။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၁၂။

ဆိန္ဒပုရိသဝန္တ၊ (တိ) [ဆိန္ဒပုရိသ + ဝန္တ၊]
 ကိုက်ဖြတ် အပ်သော လူ့ ကိုယ်ကောင်
 ရှိသော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆိန္ဒဗန္ဓန (တိ) [ဆိန္ဒ+ဗန္ဓန] (၁) ပယ်ဖြတ်အပ်
 ပြီးသော အနှောင်အဖွဲ့ ရှိသော။ (က)
 အနှောင်အဖွဲ့ကို ပယ်ဖြတ်ပြီးသောသူ။ (ခ)
 အနှောင်အဖွဲ့ကိုပယ်ဖြတ်ခံရသော(တိတ္ထိတို့၏
 သစ္စာ)။ (၂) ပြတ်သော ချည်ကြိုးရှိသော၊
 ဖွဲ့ချည်ထားသည့်ကြိုးပြတ်သော(လှေ)။ (၁)
 (က) အသိတိမဟာထေရာပိ.... ဆိန္ဒဗန္ဓနာ
 ကုလေ ဝါ ဂဏေ ဝါ အလဂ္ဂါ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၅၅။
 (-မ၊ဌ၊၃။၁၅။ သံ၊ဌ၊၃။၈၉။ အံ၊ဌ၊၃။၂၉၂။
 ဥဒါန၊ဌ၊၃၇၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၆၆။ သာရတ္ထ၊၃။
 ၃၀၉။)(ခ)မုတ္တာနိတိ ဆိန္ဒဗန္ဓနာနိ ကတာနိ။
 ဒီ၊ဌ၊၃။၂၃၅။ အံ၊ဌ၊၂။၃၀၀။ သန္တတိတော
 ဝိနိမောစနဝသေန ဆိန္ဒဗန္ဓနာနိ ကတာနိတိ
 အတ္ထော။ အံ၊ဌ၊၂။၂၉၄။ (၂) ယာ ပန
 ဝါတေန ဝါ ဆိန္ဒဗန္ဓနာ ဝီစီဟိ နဒိမဇ္ဈံ နိတာ
 အဝဿံ အာဟရိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၂၈။ (-
 ထေရ၊ဌ၊၂။၁၃၆။)

ဆိန္ဒဗန္ဓ၊ (တိ) [ဆိန္ဒ+ဗန္ဓ၊] ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီး
 သော ဆွေမျိုးရှိသော၊ ဆွေမျိုးတို့ကို ပယ်
 ဖြတ်ပြီးသော၊ ဆွေမျိုးတို့၌ - တွယ်တာမှု -
 တဏှာအနှောင်အဖွဲ့ - ကို ပယ်ဖြတ်ပြီးသော၊
 သူ။ နိရာလယာ ဆိန္ဒဗန္ဓ။ အနပေက္ခာ
 ကုလေ ဂဏေ။ စရိယာ။၄၀၁။ တတော ဧဝ
 ဉာတိသု တဏှာဗန္ဓနဿ ဆိန္ဒတ္တာ ဆိန္ဒဗန္ဓ။
 စရိယာ၊ဌ၊၁၃၁။

ဆိန္ဒဗာဟု (တိ) [ဆိန္ဒ+ဗာဟု] ပြတ်သော -
 လက်မောင်း - လက်ရုံး - ရှိသော၊ လက်
 မောင်း - လက်ရုံး - ပြတ်နေသော၊သူ။

တံ စေပိ သစ္စံ မဃဝါ ဆိန္နဗဟု၊ ကေနဿ
ဣန္ဒြော အသုရေ ဇိနာတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၃၈။
တဉ္စေ တေသံ ဝစနံ သစ္စံ၊ အထ ဆိန္နဗဟု
သမာနော ကေနဿ ဗဟုဗလေန ဣန္ဒြော
အသုရေ ဇိနာတိတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂၇၆။

ဆိန္နဗ္ဗ (တိ) [ဆိန္န+အဗ္ဗ] ဖြတ်အပ်သော
မိုးတိမ်၊ လေသည် တိုက်လွင့်အပ်သော မိုး
တိမ်။ ဆိန္နဗ္ဗမိဝ ဝါတေန၊ နုဏ္ဏော ရုက္ခံ
ဥပါဂမိ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၆၆။ ဇာ၊ ၄။ ၂၇၂။

ဆိန္နဘတ္တ (တိ) [ဆိန္န+ဘတ္တ] ပြတ်သော -
ထမင်း - အစာ - ရှိသော၊ ထမင်း - အစာ -
ပြတ်သော။ သူ။ အထ ခေါ သော ဘိက္ခု...
ကုက္ကုစွာယန္တော န ပဋိဂ္ဂဟေသိ၊ နာသက္ခိ
ပိဏ္ဏာယ စရိတုံ၊ ဆိန္နဘတ္တော အဟေသိ။
ဝိ၊ ၂။ ၉၂။ (- ၁၂၄။ မ၊ ၄။ ၂။ ၉၆။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။
၂၇၊ ၆၈။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၄၁။ ဝိမာန၊ ၄။ ၆၈-၉။
ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၉၇။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၈။ ဇာ၊ ၄။ ၅။
၄၀၇။)

ဆိန္နဘဗ္ဗရ (တိ) [ဆိန္န+ဘဗ္ဗရ] ကင်းပြတ်
သောဘရ်ဘရ်ဟူသော အသံရှိသော၊ ဘရ်
ဘရ်အသံ မမြည်သော (ကြောင်ရေအိတ်)။
သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဗိဠာရတတ္တာ...
ဆိန္နသဿရာ ဆိန္နဘဗ္ဗရာ။ မ၊ ၁။ ၁၈၀။
ဆိန္နသဿရာတိ ဆိန္နသဿရသဒ္ဓါ။ ဆိန္န-
ဘဗ္ဗရာတိ ဆိန္နဘဗ္ဗရသဒ္ဓါ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၈။

ဆိန္နဘဗ္ဗရသဒ္ဓါ (တိ) [ဆိန္န+ဘဗ္ဗရသဒ္ဓါ] ကင်း
ပြတ်သော ဘရ်ဘရ်ဟူသော အသံရှိသော၊
ဘရ်ဘရ် အသံမမြည်သော (ကြောင်
ရေအိတ်)။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆိန္နဘဝနေတ္တိက (တိ) [ဆိန္န+ဘဝနေတ္တိ+
က] ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီးသော တဏှာရှိသော၊
တဏှာကို ပယ်ပြီးသော။ သူ။ နေတ္တိဆိန္န-
ဿာတိ ဆိန္နဘဝနေတ္တိကဿ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။
၂၇၅။

ဆိန္နဘဝနေတ္တိသုတ္တ (တိ) [ဆိန္န+ဘဝနေတ္တိ-
သုတ္တ] ပယ်ဖြတ်အပ် ပြီးသော တဏှာ
နှောင်ကြိုး ရှိသော၊ တဏှာနှောင်ကြိုးကို
ပယ်ဖြတ်ပြီးသော။ သူ။ ဆိန္နသုတ္တ-ကြည့်။

ဆိန္နဘိန္န (န) [ဆိန္န+ဘိန္န] (၁) ပြတ်ခြင်း၊
ကွဲခြင်း။ (တိ) (၂) ကျိုးပြတ် ပျက်စီး
သော။ (၃) ခွဲ ဖြတ် ပျက်စီး အပ်သော။
(၄) ပိုင်းဖြတ်အပ်သည်ဖြစ်၍ ကွဲပြားခြား
နားသော။ (၅) စုတ်ပြတ်ပျက်စီးရာ (အ
ရပ်)။ (၁) အယံ ကာယောတိ အယံ မမပူတိ-
ကာယော၊ ဣမိနာ ဝီရိယပတာပေန ဘိဇ္ဇတိ
စေ၊ ဘိဇ္ဇတု ဆိန္နဘိန္နံ ဟောတု။ ထေရာ၊
၄။ ၂။ ၃၄။ (၂) ခဏှာနိတိ ဆိန္နဘိန္နာနိ။ ဒီ၊ ၄။
၂။ ၄၀၁။ ဒဏှာဘိဿာတာဒိနာ ဆိန္နဘိန္နာနိ။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၆။ (- ထေရာ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၁။) (၃)
ဆိန္နဘိန္နကော ဓိတဝိကော ဓိတ-ကြည့်။ (၄)
ဆိန္နဘိန္နပဋ္ဌ (၂) ကြည့်။ (၅) ဆိန္နဘိန္န-
ဌာန-ကြည့်။

ဆိန္နဘိန္န (တိ) [ဆိန္နဘိန္န + က] (၁) ကင်း
ပြတ် ပျက်စီးသော အရှက်၊ အကြောက်
ရှိသော၊ အရှက်၊ အကြောက် ကင်းပြတ်
ပျက်စီးသော၊ အရှက်၊ အကြောက်မရှိသော။
သူ။ (၂) စုတ်ပြတ်ပျက်စီးသော အဝတ်
ဟောင်းကို - ဆောင် - ဝတ် - သော။ သူ။
(၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) ဆိန္နဘိန္န-
ဂဏ-ကြည့်။

ဆိန္နဘိန္နက (တိ) [ဆိန္နဘိန္န + က] ကင်းပြတ်
ပျက်စီးသောအရှက်၊ အကြောက်ရှိသော၊
အရှက်၊ အကြောက် ကင်းပြတ်ပျက်စီးသော၊
အရှက်၊ အကြောက် မရှိသော။ သူ။ သမ္မ
တုမ္ပိ နာမ ကုလပုတ္တော ဇုတကရာ ဆိန္န-
ဘိန္နကော ဟုတ္တာ ဝိစရသိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၉။
ဆိန္နဘိန္နကောတိ ဆိန္နဘိန္နဟိရေတ္တပေါ၊
အဟိရိကော အနောတ္တပ္ပိတိ အတ္တော။ ဒီ၊
၄။ ၂။ ၁၃၃။ (- အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၆။)

ဆိန္ဒဘိန္ဒကောဋိတဝိကောဋိတ (တိ) [ဆိန္ဒဘိန္ဒ + ကောဋိတဝိကောဋိတ] ခွဲဖြတ်ဖျက်ဆီးအပ် ထိုးဆွဲ ကြိတ်ချေအပ်သော၊ ခွဲဖြတ်ဖျက်ဆီး ထိုးဆွဲကြိတ်ချေခံရသော။ သော ဗဟုနိ ဝဿသတသဟဿာနိ ဆိန္ဒဘိန္ဒကောဋိတဝိ- ကောဋိတော သတ္တိမုခသမာဟတော သတ္တိ- ယာယေဝ မရတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၉၂။

ဆိန္ဒဘိန္ဒဂဏ (ပု) [ဆိန္ဒဘိန္ဒ + ဂဏ] (၁) အရှက်၊ အကြောက် မရှိသော သေသောက် ကြူးအပေါင်း။ (၂) စုတ်ပြတ် ပျက်စီးသော အဝတ်ဟောင်းကို ဝတ်သော အထီးကျန်သူ အပေါင်း။ (၁၊ ၂) သော ဆိန္ဒဘိန္ဒဂဏေန ပရိဝါရိတော ပဗ္ဗတဝိသမံ ဝါ ဝနဂဟနံ ဝါ ပဝိသတိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၂။ ဆိန္ဒဘိန္ဒဂဏေ- နာတိ နိလ္လဇ္ဇေန ဓုတ္တဂဏေန၊ ကပ္ပဋိက- ဂဏေန ဝါ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၆၈။ ဟိရေတ္တပုရဟိ- တာ ဆိန္ဒိကာ ဓုတ္တိကာတိ ဝုစ္စန္တိတိ အာဟ “ဆိန္ဒဘိန္ဒဂဏေနာတိ နိလ္လဇ္ဇေန ဓုတ္တဂဏေ- နာ”တိ။ ကပ္ပဋိကာ သိဗ္ဗိတပိလောတိကဓာ- ရိနော။ အနုဋီ၊ ၂။ ၇၃။

ဆိန္ဒဘိန္ဒဌာန (န) [ဆိန္ဒဘိန္ဒ + ဌာန] စုတ်ပြတ် ပျက်စီးရာ အရပ်။ ဆိန္ဒဘိန္ဒဌာနေ သုတ္တသံ- သိဗ္ဗနေန ဝေဝ အဂ္ဂဌာဒါနေန စ အနေကာနိ ပဋ္ဌလာနိ ဟုတွာ ဂရုကာနိ ဇာတာနိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၈။ (-အပ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၆။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၆၁၊ ၁၆၀။)

ဆိန္ဒဘိန္ဒပဋ္ဌ (ပု) [ဆိန္ဒဘိန္ဒ + ပဋ္ဌ] (၁) ပိုင်း ဖြတ်အပ် ဖျက်ဆီးအပ်သော အဝတ်။ (၂) ပိုင်းဖြတ်အပ်သည်ဖြစ်၍ လူ့ အဝတ်နှင့် ကွဲ ပြား ခြားနားသော အဝတ်။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဆိန္ဒဘိန္ဒပဋ္ဌဓရ (တိ) [ဆိန္ဒဘိန္ဒပဋ္ဌ + ဓရ + အ] (၁) ဓားငယ်ဖြင့် ပိုင်းဖြတ်အပ် ဆိုးရည်ဖြင့် ဖျက်ဆီးအပ်သော အဝတ်ကို - ဆောင် - ဝတ် - သော။ သူ။ (၂) ဓားငယ်ဖြင့် ပိုင်းဖြတ်

အပ်သည်ဖြစ်၍ လူ့ အဝတ်နှင့် ကွဲပြား ခြား နားသော အဝတ်ကို - ဆောင် - ဝတ် - သော။ သူ။ (၁၊ ၂) မဟာရာဇ ဧကော ဆိန္ဒဘိန္ဒပဋ္ဌဓရော ဘဏ္ဍုကာသာဝဝသနော အမှောက် ဥဒကံ ဒူသေတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၄၈။ ဆိန္ဒဘိန္ဒပဋ္ဌဓရေတိ သတ္တကေန ဆိန္ဒ ရင်္ဂေန ဘိန္ဒ ဝဏ္ဏဝိကာရမာပန္နံ ပဋ္ဌံ ဓာရေတိတိ ဆိန္ဒ- ဘိန္ဒပဋ္ဌဓရော။ အထ ဝါ သတ္တကေန ဆိန္ဒာနံ ဂိဟိဝတ္ထဝိသဘာဂါနံ ကာသာဝါနံ ဓာရဏ- တော ဆိန္ဒဘိန္ဒပဋ္ဌဓရော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၅၀။ (-ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၅၅။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၉။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၂။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၄၃။)

ဆိန္ဒဘိန္ဒပဋ္ဌပိလောတိကဓရ (တိ) [ဆိန္ဒဘိန္ဒပဋ္ဌ- ပိလောတိကာ + ဓရ + အ] စုတ်ပြတ် ပျက်စီး သော အဝတ်ဟောင်းကို - ဆောင် - ဝတ် - သော။ သူ။ ကောစိ ဆိန္ဒဘိန္ဒပဋ္ဌပိလော- တိကဓရော ဒသန္တယုတ္တဿ ဝတ္တဿ အဘာ- ဝတော နိစ္စေလောတိ ဝတ္တဗ္ဗတံ လဘေယျာ- တိ တံ နိဝတ္တေန္တော အာဟ “နဂေါ”တိ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၄။ (-သိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၅၄။)

ဆိန္ဒဘိန္ဒပဋ္ဌပိလောတိကာ (ထိ) [ဆိန္ဒဘိန္ဒ + ပဋ္ဌပိလောတိကာ] စုတ်ပြတ် ပျက်စီးသော အဝတ်ဟောင်း။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဆိန္ဒဘိန္ဒပိလောတိကဓဏ္ဍ (ပု၊ န) [ဆိန္ဒဘိန္ဒ + ပိလောတိကဓဏ္ဍ] စုတ်ပြတ် ပျက်စီးသော အဝတ်ဟောင်း အပိုင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆိန္ဒဘိန္ဒပိလောတိကဓဏ္ဍဓရ (တိ) [ဆိန္ဒဘိန္ဒ- ပိလောတိကဓဏ္ဍ + ဓရ + အ] စုတ်ပြတ်ပျက်စီး သော အဝတ်ဟောင်း အပိုင်းကို - ဆောင် - ဝတ် - သော။ သူ။ တေသု ကေစိ ဆိန္ဒ- ဘိန္ဒပိလောတိကဓဏ္ဍဓရေ၊ ကေစိ အတ္တနော ကေသေဟေဝ ပဋိစ္ဆာဒိတကောပိနာ မဟာဇနဿ ပစ္စက္ခတော ပညာယိ သူ။ ပေတ၊ ၄။ ၁၅၈။

ဆိန္ဒဘိန္ဒပိလောတိကဓဏ္ဍနိဝါသန (တိ) [ဆိန္ဒ-
ဘိန္ဒပိလောတိကဓဏ္ဍ + နိဝါသန] စုတ်ပြက်
ပျက်စီးသော အဝတ်ဟောင်း အပိုင်းကို ဝတ်
သော။ သူ။ သာ တုန္ဒဝသနာတိ ဆိန္ဒဘိန္ဒ-
ပိလောတိကဓဏ္ဍနိဝါသနာ။ ပေတ၊ ငွ။ ၁၆၀။

ဆိန္ဒဘိန္ဒပုဒေသ (ပု) [ဆိန္ဒဘိန္ဒ + ပုဒေသ] ကျိုး
ပြတ်ပျက်စီးရာအရပ်။ ဆိန္ဒဌာန-ကြည့်။

ဆိန္ဒဘိန္ဒသရီရ (တိ) [ဆိန္ဒဘိန္ဒ + သရီရ] ကျိုး
ပြတ်ပျက်စီးသော ကိုယ်ရှိသော။ သူ။ တတ္ထ
ဧကပုရိသောပိ ဆိန္ဒဘိန္ဒသရီရော ဝါ ကိလိဋ္ဌ-
ဝတ္ထော ဝါ နတ္ထိ။ ဒီ၊ ငွ။ ၂။ ၂၁၂။ မ၊ ငွ။ ၄။
၁၅၅။

ဆိန္ဒဘိန္ဒသရီရစ္ဆဝိ (တိ) [ဆိန္ဒဘိန္ဒ + သရီရစ္ဆဝိ]
စုတ်ပြတ်ပျက်စီးသော ကိုယ်ရေရှိသော။ သူ။
သမ္ပတိတစ္ဆဝိန္တိ ဆိန္ဒဘိန္ဒသရီရစ္ဆဝိ။ ပေတ၊
ငွ။ ၆၇။

ဆိန္ဒဘိန္ဒသိသ (တိ) [ဆိန္ဒဘိန္ဒ + သိသ] စုတ်ပြတ်
ပေါက်ကွဲသော ဦးခေါင်းရှိသော။ သူ။ သော
ဆိန္ဒဘိန္ဒသိသော အဓိမတ္တဝေဒနာပုတ္တော
ဘူမိယံ နိပတတိ။ ပေတ၊ ငွ။ ၂၆၆။

ဆိန္ဒဘိန္ဒဟိရေတ္တပ္ပ (တိ) [ဆိန္ဒဘိန္ဒ + ဟိရေတ္တပ္ပ]
ကင်းပြတ်ပျက်စီးသော အရှက်၊ အကြောက်
ရှိသော။ အရှက်၊ အကြောက် ကင်းပြတ်
ပျက်စီးသော။ အရှက်၊ အကြောက်မရှိသော။
သူ။ ဆိန္ဒဘိန္ဒက-ကြည့်။

ဆိန္ဒမံသ (န) [ဆိန္ဒ + မံသ] ဖြတ်အပ်သော
အသား။ နိမိတ္တသဏ္ဌာနန္တိ ဆိန္ဒမံသသ
အန္တော ယာဝမုတ္တဝတ္ထိကောသ ဆိန္ဒါကာ-
ရော အဗ္ဘန္တရဆဝိစမ္မမတ္တော ဣတ္ထိနိမိတ္တာ-
ကာရော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၄၄။

ဆိန္ဒမူလ (တိ) [ဆိန္ဒ + မူလ] (၁) ပယ်ဖြတ်
အပ်ပြီးသော အကြောင်းရှိသော။ မဂ်သည်
ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီးသော အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ
စသော အကြောင်းရင်းရှိသော။ အဝိဇ္ဇာ၊
တဏှာစသော အကြောင်းရင်း မရှိသော

(ခန္ဓာ)။ (၂) ပြတ်သော - အမြစ် -
အရင်း - ရှိသော။ (က) အမြစ် - အရင်း
- ပြတ်သော (သစ်ပင်)။ (ခ) ဗဟုသုတ
ရဟန်းဟူသော အမြစ်ရင်း ကင်းပြတ်သော
(ပိဋကသုံးပုံ)။ (ဂ) ရဟန်းအဖြစ်ဟူသော
အမြစ်ရင်း ကင်းပြတ်သော။ ပါရာဇိက
ကျသော (ရဟန်း)။ (ဃ) တွယ်တာမှု
'အာလယ' ဟူသော အမြစ်ရင်း ကင်းပြတ်ရာ
ဖြစ်သော (ပိုင်ရှင်မဲ့ပစ္စည်း)။ (၃) အမြစ် -
အရင်း - ပြတ်ကြောင်းဖြစ်သော။ ရဟန်း
အဖြစ်ဟူသော အမြစ်ရင်း ကင်းပြတ်ကြောင်း
ဖြစ်သော (ပါရာဇိကအာပတ်)။ (၁) အောက်
ပုဒ် (၁) ကြည့်။ (၂) (က) ကရေဟိ ဥရံ
ပဟန္တာ၊ ဆိန္ဒမူလာ ယထာ လတာ။ အပါ၊
၂။ ၂၁၇။ ထေရီ၊ ငွ။ ၁၅၈။ (- ပေတ၊ ငွ။
၉၄။) (ခ) အောက်ပုဒ် (ခ) ကြည့်။ (ဂ)
အဘိက္ခုနာ ဟောတဗ္ဗံ ဆိန္ဒမူလေန ဟော-
တဗ္ဗံ ပါရာဇိကေန ဟောတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ က။
၄၂၀။ (- ကင်္ခါ၊ ၂၉၀။ ဒီ၊ ငွ။ ၃။ ၂၂၅။ မ၊ ငွ။
၄။ ၃၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၃၈။ အံ၊ ငွ။ ၃။ ၂၀၁။)
(ဃ) အောက်ပုဒ် (ဂ) ကြည့်။ (၃) ဆိန္ဒ-
မူလာပတ္တိ-ကြည့်။

ဆိန္ဒမူလက (တိ) [ဆိန္ဒမူလ + က] (၁) ပယ်
ဖြတ်အပ်ပြီးသော အကြောင်းရှိသော။ မဂ်
သည် ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီးသော အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ
စသော အကြောင်းရင်းရှိသော။ အဝိဇ္ဇာ၊
တဏှာ စသော အကြောင်းရင်း မရှိသော
(ခန္ဓာ)။ (၂) ပြတ်သော - အမြစ် - အရင်း
- ရှိသော။ (က) အမြစ်ရင်း ပြတ်သော
(သစ်ပင်)။ (ခ) ဗဟုသုတ ရဟန်းဟူသော
အမြစ်ရင်း ကင်းပြတ်သော (ပိဋကသုံးပုံ)။
(ဂ) တွယ်တာမှု 'အာလယ' ဟူသော အမြစ်
ရင်း ကင်းပြတ်ရာ ဖြစ်သော (ပိုင်ရှင်မဲ့
ပစ္စည်း)။ (၁) ပဉ္စကုန္ဒာ ပရိညာတာ၊
တိဋ္ဌန္တိ ဆိန္ဒမူလက။ ထေရီ၊ ၂၄၅။ တိဋ္ဌန္တိ
ဆိန္ဒမူလကတိ သဗ္ဗသော ပရိညာတတ္တာ

ဝေ တေသံ အဝိဇ္ဇာတဏှာဒိကဿ မူလဿ သမုစ္ဆန္တော အရိယမဂ္ဂေန ပဟိနတ္တာ ယာဝ စရိမိတ္တနိရောဓာ တေ တိဋ္ဌန္တိ။ ထေရဂ္ဌာ၁။ ၃၀၃။ (-ထေရ။ ၂၃၉၊ ၂၀၈။ ထေရီ။ ၃၉၁။ အံ၊ ဌာ၊ ၂။ ၃၊ ၁၁၅၊ ၃၇၀။ ထေရဂ္ဌာ၁။ ၂၃၉။ ထေရဂ္ဌာ၊ ၂။ ၁၁၂။ ထေရီ၊ ဌာ၊ ၁၀၁။ အံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၂၊ ၁၁၀။) (၂) (က) ဣမေ ပန ပဉ္စက္ခန္ဓာ ပရိညာတာ တိဋ္ဌန္တိ ဆိန္ဒမူလကာ ရုက္ခာ ဝိယ။ ဒီ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၀၂။ မ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၃၂။ အံ၊ ဌာ၊ ၂။ ၁၄၈။ ဥဒါန၊ ဌာ၊ ၁၅၇။ (-မ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၈၅။ သံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၈၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉၀။ သီ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၆၁။ မ၊ ဌီ၊ ၁။ ၂၂၈။ အံ၊ ဌီ၊ ၁။ ၁၅၇။ အံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၁၃၇။) (ခ) ပုန စပရံ ဘိက္ခဝေ ယေ တေ ဘိက္ခု။ ဗဟုဿတာ ... တေသံ အစွယေန ဆိန္ဒမူလကော သုတ္တန္တော ဟောတိ အပ္ပဋိသရဏော။ အံ၊ ၁။ ၄၆၅။ အံ၊ ၂။ ၁၅၇။ ဆိန္ဒမူလကောတိ မူလဘူတာနံ ဘိက္ခုနံ ဥပစ္ဆန္တော ဆိန္ဒမူလကော။ အံ၊ ဌာ၊ ၂။ ၃၄၂။ (ဂ) တံ အနဇ္ဈာဝုတ္တကံ ဝါ ဟောတု ဆိန္ဒတံ ဆိန္ဒမူလကံ အဿာမိကဝတ္ထု၊ အတ္တနော သန္တကံ ဝါ။ ဝိ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၂၆။ ဆိန္ဒမူလကန္တိ နဋ္ဌံ ပရိယေသိတာ အာလယသင်္ခါတဿ မူလဿ ဆိန္ဒတ္တာ ဆိန္ဒမူလံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၅၉။ (-ဝဇီရ။ ၁၃၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၉၇။)

ဆိန္ဒမူလကရုက္ခပုပ္ဖ(န) [ဆိန္ဒမူလက+ရုက္ခ+ပုပ္ဖ] အမြစ်ရင်းပြတ်သော သစ်ပင်၏အပွင့်။ ယံ ဇဝနဘာဝပ္ပတ္တံ၊ တံ ဆိန္ဒမူလကရုက္ခပုပ္ဖံ ဝိယ အဖလံ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၃၁။ (-အနု၊ ဌီ၊ ၁။ ၁၃၈။)

ဆိန္ဒမူလတာလ (ပု) [ဆိန္ဒမူလ+တာလ] အမြစ်ရင်း ပြတ်သော ထန်းပင်။ ဒိဋ္ဌဓမ္မေပိ ဆိန္ဒမူလတာလော ဝိယ မဟာဝိနာသံ ပတုာ နိရယေ နိဗ္ဗုတ္တန္တိ။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၅။ ၂၉၁။

ဆိန္ဒမူလပါဒပုပ္ဖ (န) [ဆိန္ဒမူလ+ပါဒပ+ပုပ္ဖ] အမြစ်ရင်းပြတ်သော သစ်ပင်၏ အပွင့်။

အဘိဓာန် (ဝ-ဝဂ်) ၂-၃-ပ-မ-ဗ-သ-စ

တဉ္စ တဏှာပဟာနေနေဝ ဆိန္ဒမူလပါဒပုပ္ဖ မိဝ အာယတိ* ဖလဒါနာသမတ္ထတာယ ယေသံ နတ္ထိ သမ္ဘဝံ။ ခုဒ္ဒက၊ ဌာ၊ ၁၆၃။

ဆိန္ဒမူလာပတ္တိ (တိ) [ဆိန္ဒမူလာ+အာပတ္တိ] ရဟန်းအဖြစ်ဟူသော အမြစ်ရင်း ပြတ်ကြောင်း ပါရာဇိကအာပတ် ရှိသော၊ ပါရာဇိကကျသော(ရဟန်း)။ ဆိန္ဒမူလာပတ္တိနံ ပန အဘိက္ခုတာပဋိညာဝ ဒေသနာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌီ၊ ၁။ ၇၃။

ဆိန္ဒရုက္ခ (ပု) [ဆိန္ဒ+ရုက္ခ] (၁) (က) ဖြတ်အပ်သော သစ်ပင်။ (ခ) ဖြတ်အပ်သော သစ်သား။ (၂) ပြတ်သောသစ်ပင်။ (၁) (က) ဆိန္ဒရုက္ခာနံ အဝသိဋ္ဌော ဟရိတခါဏု နာမ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဌာ၊ ၃။ ၂၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၇၉။ (ခ) ဣဒါနိ ဆိန္ဒရုက္ခေန ကာတု န သက္ကာ။ ဓမ္မ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၇၁။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၁၇။ (-ဇာ၊ ဌာ၊ ၄။ ၁၆၈။) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆိန္ဒရုက္ခပုပ္ဖ (န) [ဆိန္ဒရုက္ခ+ပုပ္ဖ] ပြတ်သော သစ်ပင်၏ အပွင့်၊ အမြစ်ရင်းပြတ်သော သစ်ပင်၏ အပွင့်။ ဆိန္ဒရုက္ခပုပ္ဖံ ပန အတ္ထိန္ဒေ ဖလေယျ။ မူလ၊ ဌီ၊ ၁။ ၁၃၇။

ဆိန္ဒဝဋ္ဌမ (န) [ဆိန္ဒ+ဝဋ္ဌမ] (၁) ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီးသော သံသရာခရီး။ (တိ) (၂) ပြတ်ပြီးသော သံသရာခရီးရှိသော၊ သံသရာခရီး ပြတ်ပြီးသော၊ သူ။ (၁) ဆိန္ဒဝဋ္ဌမာနုပဿန-ကြည့်။ (၂) ယတြ ဟိ နာမ တထာဂတော အတိတေ ဗုဒ္ဓေ ပရိနိဗ္ဗုတေ ဆိန္ဒပ-ပဉ္စေ ဆိန္ဒဝဋ္ဌမေ... အနုဿရိဿတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၇။ ဆိန္ဒဝဋ္ဌမေတိ ဧတ္ထ ဝဋ္ဌမန္တိ ကုသလာကုသ-လကမ္မဝဋ္ဌံ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ ဌာ၊ ၂။ ၁၈။ ဆိန္ဒ-ဝဋ္ဌမေ (သံ၊ ၂။ ၂၇၈) တိ တဏှာဝဋ္ဌမသေဝ ဆိန္ဒတ္တာ ဆိန္ဒဝဋ္ဌမေ။ သံ၊ ဌာ၊ ၃။ ၁၇။ (-ဒီ၊ ၂။ ၄၆။ မ၊ ၃။ ၁၆၀။ အဘိ၊ က။ ၁၁၃-၄။ မ၊ ဌာ၊ ၄။ ၁၁၉။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၃။ ၆၀။ မ၊ ဌီ၊ ၃။ ၃၃၀။ သံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၄၇၅။)

ဆိန္ဒဝဋ္ဌမက (တိ) [ဆိန္ဒဝဋ္ဌမ + က] ပြတ်
ပြီးသောသံသရာခရီးရှိသော၊ သံသရာခရီး
ပြတ်ပြီးသောသူ။ ဆိန္ဒ ဥပစ္ဆိန္ဒ ဝဋ္ဌမံ
သံသာရဝဋ္ဌံ တေသန္တိ ဆိန္ဒဝဋ္ဌမကာ၊
သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ အညေ စ ခဏာသဝါ။
ဒီဋ္ဌိ၊ ၂။ ၅။ (-ဝဇီရ၊ ၅၀။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၀၈။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၇၉။ မူလဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။
၂။ ၄၄။)

ဆိန္ဒဝဋ္ဌမကာနုဿရဏ (န) [ဆိန္ဒဝဋ္ဌမက +
အနုဿရဏ] သံသရာခရီး ပြတ်ပြီးသော
ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို အောက်မေ့ခြင်း။ (ပရိနိဗ္ဗာန်
စံဝင်ပြီးသော ဘုရား၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၊ ရဟန္တာ
အရှင်မြတ်တို့သည် “သံသရာခရီး ပြတ်ပြီး
သော ပုဂ္ဂိုလ်များ” ဖြစ်ကြသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်
တို့၏ ဝိပဿနာ၊ မဂ်၊ ဖိုလ် စသော ကျင့်ဝတ်
ပဋိပတ်များကို ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ အဘိ-
ညာဉ်ဖြင့် “ဤအရှင်မြတ်တို့သည် ဤသို့
ဝိပဿနာရှုခဲ့ကြပြီ၊ ဤသို့ မဂ်ကိုဖြစ်စေခဲ့ကြ
ပြီ၊ ဤသို့ ဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုခဲ့ကြပြီ”
စသည်ဖြင့် ဆင်ခြင်အောက်မေ့မှုကို ဤ၌
“သံသရာခရီး ပြတ်ပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို
အောက်မေ့ခြင်း” ဟု ဆိုသည်။ ယင်းသည်
“ကိုယ်တိုင် တွေ့မြင်ခဲ့ဖူးသည့် ပရိနိဗ္ဗာန်စံဝင်
ပြီး ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ဆင်ခြင်အောက်မေ့ခြင်းနှင့်
ကိုယ်တိုင်မတွေ့မြင်ခဲ့ဖူးသည့် ပရိနိဗ္ဗာန်စံဝင်
ပြီး ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ဆင်ခြင်အောက်မေ့ခြင်း” ဟု
၍ ၂-မျိုးရှိသည်။ ထိုတွင် ကိုယ်တိုင်မတွေ့မြင်
ခဲ့ဖူးသည့် ပရိနိဗ္ဗာန်စံဝင်ပြီး ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို
ဆင်ခြင်အောက်မေ့ခြင်းကိုသာ ဤ၌ (ပုံစံ
အဖြစ်ဖြင့်) ပြဆိုထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို
ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ဆင်ခြင်အောက်မေ့ရခြင်းသည်
ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိအဘိညာဉ်ဖြင့် ဆင်ခြင်
အောက်မေ့မှုတို့တွင် ထိပ်တန်းအကျဆုံးဖြစ်
သည့်အပြင် အခက်ခဲဆုံးလည်း ဖြစ်သည်။
အကြောင်းမူကား ကိုယ်တိုင်မတွေ့မြင်ခဲ့ဖူး
သည့် ပရိနိဗ္ဗာန်စံဝင်ပြီး ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ခန္ဓာ

အစဉ်သည် အကြွင်းမဲ့ ပြတ်စဲချုပ်ပျောက်
သွားလေပြီး ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။
ယင်း အခက်ခဲဆုံးသော ဆင်ခြင်အောက်မေ့
မှုသည် ဘုရားရှင်တို့၏ အရာသာဖြစ်သည်။
ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၊ သာဝကတို့၏ အရာမဟုတ်။
ကိုယ်တိုင်တွေ့မြင်ခဲ့ဖူးသည့် ပရိနိဗ္ဗာန်စံဝင်ပြီး
ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကိုကား သာဝကတို့သည်ပင် ဆင်ခြင်
အောက်မေ့နိုင်သည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ဆင်
ခြင်အောက်မေ့သူ သာဝကတို့နှင့် ဆက်နွယ်
ကြုံကြိုက်ခဲ့ဖူးသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၁။ ၃၀၈-၉။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။
၄၄-၅။)

အတ္တနော ဝိညာဏေန ဝိညာတာ ပရိ-
စ္ဆိန္ဒာ၊ ပရဝိညာဏဝိညာတာပိ ဝါ ဆိန္ဒဝဋ္ဌ-
မကာနုဿရဏာဒီသု။ ဝါဠု၊ ၁။ ၁၂။ ဆိန္ဒဝဋ္ဌ-
မကာပန သဗ္ဗေဝ အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာန-
ဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗုတာ ဆိန္ဒသံသာရမဂ္ဂတ္တာ၊
တေသံ အနုဿရဏံ နာမ တေသံ ပဋိပတ္တိယာ
အနုဿရဏံ။တသ္မာ ပုရိမာသု ဇာတိသု
အတ္တနော ဝိညာဏေန အဝိညာတာနံ ပရိ-
နိဗ္ဗုတာနံ သဗ္ဗေသမ္ပိ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓသာဝ-
ကာနံ အနုဿရဏံ ဆိန္ဒဝဋ္ဌမကာနုဿရဏန္တိ
ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၀၈-၉။ (-ဒီဋ္ဌိ၊
၂။ ၄။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၄၁။ ပဋိသံဠု၊ ၁။ ၄၉။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၀။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၉၇။ ဝဇီရ၊
၅၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၇၉။ မ၊ ၃။ ၁။ ၂၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၃။ ၂။ ၄၄။)

ဆိန္ဒဝဋ္ဌမာနုပဿန (န) [ဆိန္ဒဝဋ္ဌမ + အနုပ-
ဿန] ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီးသော သံသရာခရီးကို
တဖန် - ရှုမြင် - ဆင်ခြင် - ခြင်း။ ဆိန္ဒဝဋ္ဌ-
မာနုပဿနေ ပညာ ဝိမုတ္တိဉာဏံ။ ပဋိသံ၊ ၂။
ဆိန္ဒဝဋ္ဌမာနုပဿနေ ပညာတိ တေန တေန
အရိယမဂ္ဂေန သမုစ္ဆိန္ဒံ တံ တံ ဥပက္ကလေသံ
ပစ္ဆာ ပဿနေ ပညာ။ ပဋိသံဠု၊ ၁။ ၂၇။
(-ပဋိသံ၊ ၇၀။)

ဆိန္ဒဝတ္ထ (န) [ဆိန္ဒ + ဝတ္ထ] စုတ်ပြတ်သော
အဝတ်။ ဆိန္ဒသာဋက-ကြည့်။

ဆိန္ဒဝလာဟက (ပု) [ဆိန္ဒ + ဝလာဟက]
ဖြတ်အပ်သောမိုးတိမ်၊ လေသည် တိုက်လွင့်
အပ်သောမိုးတိမ်။ မဟာဝါတေန ဆိန္ဒဝလာ-
ဟကော ဝိယ ဝေဂေန မာတုသန္တိကံ အ-
ဂမာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။
(-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၆၈။)

ဆိန္ဒဝဿ (တိ) [ဆိန္ဒ + ဝဿ] ကျိုးပြတ်-
ကျိုးပျက်-သော ဝါရှိသော၊ ဝါကျိုး - ဝါ
ပြတ် - ဝါပျက် - သော၊ ရဟန်း။ ရဟန်းတော်
များသည် ပုရိမဝါကိုသော်၎င်း၊ ပစ္ဆိမဝါကို
သော်၎င်း ကပ်ဆိုကြရသည်။ ဝါမကပ်ဆိုပဲ
ကား မနေရ၊ ဝါမကပ်ဆိုပဲ နေသောရဟန်း
အား ဒုက္ကဋ်အာပတ်သင့်သည်။ ဝါကပ်ဆိုပြီး
နောက် ၃-လအတွင်း၌ ၇-ရက်အတွင်းသွား
၍ပြုကောင်းသည့် ‘သတ္တာဟကရဏီယ’ အ
ကြောင်းနှင့် ဘေးရန် ‘အန္တရာယ်’ ဟူသော
အကြောင်း မရှိပဲ မိမိဝါကပ်ဆိုရာကျောင်း
တိုက်မှ အရပ်တပါးသို့ ထွက်ခွာမသွားအပ်၊
သွားသောရဟန်းအား ဒုက္ကဋ်အာပတ်သင့်၍
ဝါလည်းကျိုးပျက်သည် (ဝိ၊၃။၁၉၂-၃။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။၂၁၆)။

၇ ရက်အတွင်း သွား၍ ပြုကောင်းသည့်
‘သတ္တာဟကရဏီယ’ အကြောင်းသည်လည်း
“မပင့်ဖိတ်ပဲ သွားကောင်းသည့် အကြောင်း
နှင့် ပင့်ဖိတ်မှသာ သွားကောင်းသည့်
အကြောင်း” ဟု ၂-မျိုးရှိသည်။ ထိုတွင် ရဟန်း၊
ရဟန်းမ၊ သိက္ခမာန်မ၊ သာမဏေ၊ သာမဏေမ
ဟူသော သီတင်းသုံးဖော် ၅-ဦးနှင့် အမိ၊
အဖ ၂-ဦးတို့ မကျန်းမာခြင်း စသော အ
ကြောင်းများနှင့် သံသိကကျောင်း၊ ပုဂ္ဂလိက
ကျောင်း ပျက်စီးယိုယွင်းသဖြင့် မွမ်းမံ ပြင်
ဆင်ခြင်းစသော ကျောင်းနှင့် စပ်လျဉ်းသည့်
သံဃာ့ကိစ္စ အဝဝသည် “မပင့်ဖိတ်ပဲ သွား

ကောင်းသည့် အကြောင်း” များ ဖြစ်သည်။
ဥပါသကာယောကျ်ား၊ ဥပါသိကာမိန်းမ၊
သီတင်းသုံးဖော် ၅-ဦးတို့၏ လှူဒါန်းလိုခြင်း
စသော အကြောင်းနှင့် ညီ၊ အစ်ကို၊ နှမ၊
အစ်မ စသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ မကျန်းမာခြင်း
အကြောင်းများသည် “ပင့်ဖိတ်မှသာ သွား
ကောင်းသည့်အကြောင်း” များ ဖြစ်သည်။

သီတင်းသုံးဖော် ၅-ဦးတို့တွင် ရဟန်းအ
ထံသို့ (၁) မကျန်းမာခြင်း၊ (၂) သာသနာ
တော်၌ပျင်းရိငြီးငွေ့ခြင်း၊ (၃) ဝိနည်းနှင့်စပ်
၍ ယုံမှားမှု ကုက္ကုစ္စရှိခြင်း၊ (၄) အယူမှား
ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊ (၅) သံဃာဒိသိသ် အာပတ်
သင့်သဖြင့် ပရိဝါသ်နေထိုက်ခြင်း၊ (၆) မူလာ-
ယပဋိကဿနအမှု ပြုထိုက်ခြင်း၊ (၇) မာနတ်
အကျင့် ကျင့်ထိုက်ခြင်း၊ (၈) အဗ္ဘာန်သွင်း
ထိုက်ခြင်း၊ (၉) သံဃာက တဇ္ဇနိယ-စသော
နိဂ္ဂဟကံ-ပြုရန် နှီးကပ်ခြင်း၊ (၁၀) သံဃာက
တဇ္ဇနိယ-စသောနိဂ္ဂဟကံပြုပြီးခြင်း ဟူသော
အကြောင်း ၁၀-ပါးတွင် တပါးပါး ရှိလျှင်
မပင့်ဖိတ်ပဲ သွားကောင်းသည်။

ရဟန်းမအထံသို့ ယင်းအကြောင်း ၁၀-
ပါးတို့တွင် ‘ပရိဝါသ်နေထိုက်ခြင်း’ ဟူသော
အကြောင်းမှတစ်ပါး ကျန်အကြောင်း ၉-ပါး
တွင် တပါးပါးရှိလျှင် သွားကောင်းသည်။
သိက္ခမာန်မအထံသို့ အစဆုံး အကြောင်း
၄-ပါးနှင့် ကျင့်ဝတ်သိက္ခာပျက်ခြင်း၊ ပဉ္စင်းခံ
လိုခြင်းဟူသော အကြောင်း ၆-ပါးတွင် တ
ပါးပါးရှိလျှင် သွားကောင်းသည်။ သာမဏေ
အထံသို့ အစဆုံး အကြောင်း ၄-ပါးနှင့် နှစ်
ကိုမေးလိုခြင်း၊ ပဉ္စင်းခံ လိုခြင်း ဟူသောအ
ကြောင်း ၆-ပါးတွင် တပါးပါးရှိလျှင် သွား
ကောင်းသည်။ သာမဏေမအထံသို့ အစဆုံး
အကြောင်း ၄-ပါးနှင့် နှစ်ကို မေးလိုခြင်း၊
သိက္ခာယူလိုခြင်း ဟူသောအကြောင်း ၆-ပါး
တွင် တပါးပါးရှိလျှင်သွားကောင်းသည်။ အမိ၊
အဖဘို့ အထံသို့ကား မကျန်းမာခြင်းဟူသော

အကြောင်းတပါးကြောင့်သာ မပင့်ဖိတ်ပဲ သွားကောင်းသည်။ ယင်း မပင့်ဖိတ်ပဲသွား ကောင်းသည့်အကြောင်းများကို အောက်ပါ လင်္ကာ ၆-ပုဒ်ဖြင့် အကျဉ်းချုပ် မှတ်သားနိုင် သည်။

(၁) ဘိက္ခုထံပါး၊မပင့်ငြားလည်း၊ သွား ကောင်း၏လ၊ ဖျားနာ၊ပျင်းရိ၊ ကုက္ကုစို့နှင့်၊ ဒိဋ္ဌိ၊ပရိဝါသ၊ မူလာယကသံ၊ မာနတ်၊ ဗ္ဗာန် ပေး၊ ကံပြုရေးနီး၊ ကံပြုပြီး၊ ကြောင်းကြီး ဒသဓာ။(၂)ပရိဝါသ၊ကြည်နဝ၊နိမိထံကိုးဖြာ။ (၃) အစလေးချက်၊ သိက္ခာပျက်နှင့်၊ တက် ပဉ္စင်းခံ၊ ဆဗ္ဗိခံ၊ သွားထံ သိက္ခမာ။ (၄) သာမဏေထံကား၊ ရွှေဖျားထိုလေး၊ နှစ်မေး၊ ပဉ္စင်း၊ခံလိုခြင်း၊ သွားလျှင်း ကြောင်းဆဓာ။ (၅) အစစွာလေး၊ နှစ်မေး၊ သိက္ခာ၊ ဏေမထံ၊ သွားရန်ဆဗ္ဗိဓာ။ (၆) အမိနှင့်ဖ၊ ဂေလည၊ သွားရတကြောင်းသာ(ဝိ၊၃။၁၉၉-၂၀၅။ ဝိ၊ ၄။၃။၃၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂။၁၇-ဂ။ ဝဇီရ။၄၆ဂ။ ဝိမတိ၊၂။၁၇၅။ ဝိသုဒ္ဓါရုံ အဆုံးအဖြတ်။ ၈၃)။

ဥပါသကာယောကျ်ား၊ ဥပါသိကာမိန်းမ နှင့် သီတင်းသုံးဖော် ၅-ဦးတို့တွင် တဦးဦး သောပုဂ္ဂိုလ်က လှူဒါန်း၊ ကြားနာ၊ဖူးတွေ့ လိုသောအခါ ထိုပုဂ္ဂိုလ်က “ဣစ္ဆာမိ ဒါနဉ္စ ဒါတု = လှူဒါန်းဖွယ်ရာကိုသော်လည်း လှူ ဒါန်းလိုပါသည်။ ဣစ္ဆာမိ ဓမ္မဉ္စ သောတု = တရားစကားကိုသော်လည်း ကြားနာလိုပါ သည်။ ဣစ္ဆာမိ ဘိက္ခု စ ပဿိတု = ရဟန်း တော်များ(အရှင်ဘုရား)ကိုသော်လည်း ဖူး တွေ့လိုပါသည်။ ကြွလာတော်မူပါ”ဟု အပ်စပ် သော အသုံးအနှုန်း ‘ကပ္ပိယဝေါဟာရ’ဖြင့် ပင့်ဖိတ်မှသာ သွားကောင်းသည်။ ဤကိုရည် ၍ “တုံသုံးတုံဖြင့်ပင့်မှ သွားကောင်းသည်” ဟု ဆိုရိုးပြုကြသည် (ဝိ၊၃။၁၉၄-၁၉၈။ ဝိ၊၄။ ၃။၃၅၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂။၁၆-၇)။ ညီ၊ အစ်ကို၊ နှမ၊အစ်မ-စသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ မကျန်းမာသော

အခါ ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့က “တပည့်တော် မကျန်း မာနေပါသည်။ အရှင်ဘုရား ကြွလာတော် မူပါ။ အရှင်ဘုရား၏ ကြွလာခြင်းကို အလိုရှိ ပါသည်”ဟု ပင့်ဖိတ်မှသာ သွားကောင်းသည် (ဝိ၊၃။၂၀၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂။၁၇)။

ပြဆိုခဲ့ပြီးသော မပင့်ဖိတ်ပဲ သွားကောင်း သည့်အကြောင်းနှင့် ပင့်ဖိတ်မှသာ သွား ကောင်းသည့် အကြောင်းတို့ရှိ၍ သွားရာ၌ လည်း ‘၇-ရက်အတွင်း ပြန်လာမည်’ဟု ငဲ့ကွက်မှုဖြင့် သွား၍ ၇-ရက်အတွင်း ပြန်လာ မှသာ ဒုက္ကဋ်အာပတ်သင့်ခြင်း၊ ဝါကျိုးပျက် ခြင်းမှကင်းလွတ်သည်။ ၇-ရက်ထက် ကျော်၍ ၈-ရက်မြောက် အရက်တက်မှ ပြန်လာလျှင် ကား ဒုက္ကဋ်အာပတ်သင့်၍ ဝါကျိုးပျက်သည် သာ၊ ‘မပြန်လာတော့ပြီ’ဟု ငဲ့ကွက်မှု မရှိပဲ သွားလျှင် ကျောင်းတိုက်ဥပစာကို ကျော် လွန်သည်နှင့်တပြိုင်နက် ဒုက္ကဋ်အာပတ်သင့်၍ ဝါကျိုးပျက်တော့သည် (ဝိ၊၃။၂၁၅။ ဝိ၊၄။၃။ ၃၄၉၊၃၅၅။ ဝဇီရ။၄၆၇။ သာရတ္ထ၊၃။၂၀၂။ ဝိမတိ၊၂။၁၇၅)။

(အကြောင်းရှိ၍ သွားရာ၌ ‘၇-ရက် အတွင်း ပြန်လာမည်’ဟု ငဲ့ကွက်မှုဖြင့် သွား၍ ၇-ရက်အတွင်း ပြန်လာခဲ့ခြင်းသည်သာ လို ရင်းဖြစ်သည်။ အချို့ကား ‘အန္တောသတ္တာ- ဟေ ပဋိနိဝတ္တေသာမိ=၇-ရက်အတွင်း ပြန် လာပါအံ့’ဟု နှုတ်မြွက်ကာ ဝါပန်မှု ပြုကြ သေးသည်။ ပါဠိတော်အဋ္ဌကထာတို့၌ ဝါပန်မှု ပြု၍ သွားရမည်ဟု စိုးစဉ်းမျှ မလာရှိ၊ ဋီကာ (သာရတ္ထ၊၃။၂၀၂။ ဝိမတိ၊၂။၁၇၅။ ဝိ၊ နိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၂၀၃။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋီ၊၁။ ၄၀ဂ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၃၈ဂ) တို့၌လည်း ‘၇-ရက်အတွင်း ပြန်လာပါအံ့’ဟု နှလုံးသွင်း အဘောဂပြုရမည်’ဟူ၍မျှသာ လာရှိသည်။ သွားကောင်းသောအကြောင်း မရှိပဲ ဝါပန်မှု ပြု၍ သွားသော်လည်း ဝါကျိုး ပျက်ခြင်း၊

ဒုက္ခိယအာပတ်သင့်ခြင်း မှ မလွတ်ရာ။ ဝိသုဒ္ဓါရုံ အဆုံးအဖြတ်။ ၈၃-၄-ကြည့်။)

သစ်ကျား သားရဲ နှိပ်စက်ခြင်း၊ မြွေဆိုး နှိပ်စက်ခြင်း၊ သူခိုးစားပြုနှိပ်စက်ခြင်း၊ ဆွမ်းခံ ရွာမီးလောင်ခြင်း၊ ကျောင်းမီးလောင်ခြင်း၊ ဆွမ်းခံရွာရေမျောခြင်း၊ ကျောင်းရေမျော ခြင်း၊ ဆွမ်းဘောဇဉ်၊ ဆေး၊ အလုပ်အကျွေး မရရှိခြင်း၊ အကျင့်မြတ် 'ဗြဟ္မစရိယ'၏ အန္တ ရာယ်ဖြစ်ခြင်း ဟူသော ဘေးရန်အန္တရာယ် များ ဖြစ်ပေါ်လာလျှင် လည်း မိမိဝါဆိုရာ ကျောင်းတိုက်မှ အရပ်တပါးသို့ ထွက်ခွာ သွား ကောင်းသည်။ သတ္တာဟကရဏီယ အကြောင်းနှင့် အန္တရာယ် အကြောင်းတို့ အပြင် မိမိမျက်မှောက်၌ ရဟန်းများစွာတို့ သံဃာကွဲပြားအောင် အားထုတ်နေသည်ကို မြင်ရ၊ ကြားရသဖြင့် သံဃာမကွဲပြား စေ လိုခြင်း၊ အရပ်တပါး၌ ရဟန်းများစွာတို့ သံဃာကွဲပြားအောင် အားထုတ်နေသည်ကို ကြားရသဖြင့် သွား၍ စေ့စပ် ဆုံးမလိုခြင်း ကြောင့်လည်း အရပ်တပါးသို့ ထွက်ခွာသွား ကောင်းသည်။ နွားကျောင်းသားရွာ၊ လှေ၊ လှည်းတို့၌ ဝါကပ်ဆိုသောရဟန်းသည် ထို နွားကျောင်းသား ရွာ၊ လှေ၊ လှည်းတို့ ပြောင်းရွှေ့သွားလျှင် ပြောင်းရွှေ့ရာအရပ်သို့ လိုက်ပါသွားကောင်းသည်။

ယင်း အန္တရာယ်အကြောင်း၊ သံဃဘေဒ အကြောင်း တို့ကြောင့် ထွက်ခွာသွားရာနှင့် ပြောင်းရွှေ့ရာအရပ်သို့ လိုက်ပါသွားရာ၌ 'ပြန် မလာတော့ပြီ'ဟု ငဲ့ကွက်မှု မရှိပဲသွားလျှင် ဝါသာ ကျိုးပျက်၍ ဒုက္ခိယအာပတ် မသင့်၊ 'ပြန်လာဦးမည်'ဟု ငဲ့ကွက်မှုဖြင့် သွား၍ ၇ ရက်အတွင်း ပြန်လာသေးလျှင်ကား ဝါကျိုး ပျက်ခြင်း၊ ဒုက္ခိယအာပတ်သင့်ခြင်း အလျှင်း မရှိ၊ မည်သည့်အကြောင်းမျှမရှိပဲ ထွက်ခွာ သွားရာ၌မူ 'ပြန်လာဦးမည်'ဟု ငဲ့ကွက်မှုရှိ၍ ထွက်ခွာသွားရာနေ့၏ နောက်တရက် အရုဏ်

မတက်မီ ပြန်လာသေးလျှင် ဝါကျိုးပျက်ခြင်း၊ ဒုက္ခိယအာပတ်သင့်ခြင်း အလျှင်းမရှိ၊ အရုဏ် တက်မှ ပြန်လာလျှင်ကား ဝါကျိုးပျက်၍ ဒုက္ခိယအာပတ်သင့်သည်။ 'ပြန်လာဦးမည်'ဟု ငဲ့ကွက်မှုမရှိလျှင် ကျောင်းတိုက်ဥပစာကို ကျော်လွန်သည်နှင့်တပြိုင်နက် ဝါကျိုးပျက်၍ ဒုက္ခိယအာပတ်သင့်တော့သည် (ဝိ၊ ၃။ ၂၀၇- ၂၁၁၊ ၂၁၅။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၄၉၊ ၃၅၂-၃၊ ၃၅၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၁၉-၂၂၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၈၂။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၇၅)။

ပုရိမဝါကျွတ်ရန် ၇-ရက်သာလိုတော့သည့် သီတင်းကျွတ်လဆန်း ၉-ရက်နေ့မှစ၍ လပြည့် နေ့အတွင်း၌၎င်း၊ ပုစ္ဆိမဝါကျွတ်ရန် ၇-ရက်သာ လိုတော့သည့် တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ၉-ရက် နေ့မှစ၍ လပြည့်နေ့အတွင်း၌၎င်း သတ္တာ- ဟကရဏီယအကြောင်းရှိလျှင် သွားကောင်း သည်။ ဝါကပ်ဆိုရာကျောင်းတိုက်သို့ ပြန်လာ သည်ဖြစ်စေ၊ မလာသည်ဖြစ်စေ ဝါကျိုးပျက် ခြင်း၊ ဒုက္ခိယအာပတ်သင့်ခြင်း အလျှင်းမရှိ၊ သတ္တာဟကရဏီယအကြောင်းမရှိပဲ ခရီးသွား လိုရုံသက်သက်ဖြင့်ကား မသွားရ၊ သွားလျှင် ဝါကျိုးပျက်၍ ဒုက္ခိယအာပတ်သင့်သည်သာ၊ ယင်း သီတင်းကျွတ်လဆန်း ၉-ရက်နေ့နှင့် တန်ဆောင်မုန်းလဆန်း ၉-ရက်နေ့မှ စ၍ လပြည့်နေ့အတွင်းရက်များ၌ခရီးသွားခြင်းကို 'နဝမိသွားခြင်း = ၉-ရက်မြောက်နေ့၌ သွား ခြင်း'ဟု ဝေါဟာရပြုကြသည်။ သို့သော် လဆန်း ၉-ရက်နေ့၌ သွားခြင်းကိုသာ မူချ အားဖြင့် 'နဝမိသွား'ဟု ခေါ်နိုင်၍ ၁၀-ရက်၊ ၁၁ ရက် စသောနေ့များ၌ သွားခြင်းကိုကား ဥပစာအားဖြင့်သာ 'နဝမိသွား'ဟု ခေါ်နိုင် ပေသည်(ဝိ၊ ၃။ ၂၁၆-ဂ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၅၅။ ဝိ၊ ၄။ ၄၇၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၈၅။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၇၉)။

ပြဆိုခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း ဝါကပ်ဆိုသူ 'ဝဿူ- ပဂတ' ရဟန်းတော်များသည် ဝါတွင်း၃-လ

ပတ်လုံး မကျိုးပျက်အောင် နေထိုင်ခဲ့ပြီး၍ ဝါကျွတ်ပြီးသူ ‘ဝဿဝဋ္ဌ’ ရဟန်းများ ဖြစ်ကြသောအခါ မိမိတို့အလိုရှိရာ အရပ်တပါးသို့ ထွက်ခွာ သွားနိုင်ကြတော့သည်။ ဤအရာ၌ ဝါကျွတ်ရန်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဝဇီရ၊ သာရတ္ထ၊ ဝိမတိ ဋီကာဆရာတို့ အယူအဆ ကွဲပြားလျက် ရှိကြသည်။ ထိုတွင် ဝဇီရနှင့်သာရတ္ထဋီကာ ဆရာတို့က “ပုရိမိကာယ ဥပဂတာ မဟာ-ပဝါရဏာယ ပဝါရိတာ ပါဠိပဒဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ဝဋ္ဌဝဿာတိ ဝုစ္စန္တိ” ဟူသော ဝဿ-ဝဋ္ဌအဖွင့် ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၉) စကားရပ်တွင် “မဟာပဝါရဏာယ ပဝါရိတာ ဝဋ္ဌဝဿာတိ ဝုစ္စန္တိ=သီတင်းကျွတ် လပြည့် ‘မဟာပဝါရဏာ’ နေ၌ အချင်းချင်း ဖိတ်မန်မှု ‘ပဝါရဏာ’ ပြုပြီးသော ရဟန်းတို့ကို ဝါကျွတ်ပြီးသူ ‘ဝဿဝဋ္ဌ’ ရဟန်းတို့ ဟူ၍ ဆိုအပ်ကုန်၏” ဟူသော စကားရပ်ကိုသာ လိုရင်းပဓာနအဖြစ်ဖြင့် စွဲယူပြီးလျှင် “အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဝဿဝဋ္ဌာနံ ဘိက္ခူနံ တိဟိ ဌာနေဟိ ပဝါရေတုံ=ရဟန်းတို့ ဝါကျွတ် ပြီးသူ ‘ဝဿဝဋ္ဌ’ ရဟန်းတို့အား ၃-ပါးသော အကြောင်းတို့ဖြင့် ဖိတ်မန်မှု ‘ပဝါရဏာ’ ပြုခြင်းငှါ ခွင့်ပြု၏” ဟူသော ပဝါရဏာက္ခန္ဓက ပါဠိတော် (ဝိ၊၃။၂၂၃) ၌ သီတင်းကျွတ်၊ တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်နေ့ ပဝါရဏာမပြုမီက ပင် ‘ဝဿဝဋ္ဌ=ဝါကျွတ်ပြီး’ ဟု ဟောထားသည်ကို ထောက်ထား ကိုးကား၍ “ပဝါရဏာပြုခွင့်ရသည့် သီတင်းကျွတ်၊ တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်နေ့ အရုဏ်တက်သည်မှ စ၍ ဝါကျွတ်ပြီ” ဟု ယူဆကြလေသည် (ဝဇီရ၊၁။၂၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၁၆)။ ထိုဆရာတို့အလိုအားဖြင့် “သီတင်းကျွတ်၊ တန်ဆောင်မုန်း လပြည့်နေ့ များ၌ပင် ဖိတ်မန်မှု ‘ပဝါရဏာ’ ပြုပြီးလျှင် သတ္တာဟ ကရဏီယ အကြောင်း မရှိသော်လည်း အရပ်တပါးသို့ သွားကောင်းသည်” ဟု ယူရန်ရှိပေသည်။

ဝိမတိဋီကာဆရာကား အဋ္ဌကထာဖွင့်ဆိုချက်စကားရပ်တို့တွင် “ပါဠိပဒဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ဝဋ္ဌဝဿာတိ ဝုစ္စန္တိ=သီတင်းကျွတ်လပြည့်ကျော် တရက်နေ့မှ စ၍ ဝါကျွတ်ပြီးသူ ‘ဝဿဝဋ္ဌ’ ရဟန်းတို့ ဟူ၍ ဆိုအပ်ကုန်၏” ဟူသော စကားရပ်ကိုသာ လိုရင်းပဓာနအဖြစ်ဖြင့် စွဲယူပြီးလျှင် မူလ ဝါကပ်ဆိုစဉ် အခါက ပင် “ဣမံ တေမာသံ ဝဿဥပေမံ=ဤ ၃-လ ပတ်လုံး ဝါကပ်ဆိုပါမည်” ဟု ဝန်ခံမှုပြုထားသည့် ၃-လတို့တွင် ပဝါရဏာနေ့ပါဝင်နေသည်ကို၎င်း၊ “န ဘိက္ခဝေ ဝဿ ဥပဂန္ဓာ ပုရိမိ ဝါ တေမာသံ ပစ္စိမံ ဝါ တေမာသံ အဝသိတွာ စာရိကာ ပက္ကမိတဗ္ဗာယော ပက္ကမေယျ၊ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋ္ဌဿ=ရဟန်းတို့ ဝါကပ်ဆိုပြီး၍ ပုရိမဝါ ၃-လပတ်လုံး သော်၎င်း၊ ပစ္စိမဝါ ၃-လပတ်လုံးသော်၎င်း မကျိုးမပြတ် တစပ်တည်းမနေမှု၍ ဒေသစာရိမသွားအပ်၊ သွားသောရဟန်းအား ဒုက္ကဋ္ဌအာပတ်သင့်၏” ဟူသော ဝဿပနာယိကက္ခန္ဓကပါဠိတော် (ဝိ၊၃။၁၉၃) ၌ ဒေသစာရိမသွားရ ဟု တားမြစ်ထားသည့် ၃-လတို့တွင် ပဝါရဏာနေ့ ပါဝင်နေသည်ကို၎င်း၊ “အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဝဿဝဋ္ဌာနံ ဘိက္ခူနံ ကထိနံ အတ္ထရိတုံ=ရဟန်းတို့ ဝါကျွတ်ပြီးသူ ‘ဝဿဝဋ္ဌ’ ရဟန်းတို့အား ကထိနခင်းခြင်းငှါ ခွင့်ပြု၏” ဟူသော ကထိနက္ခန္ဓကပါဠိတော် (ဝိ၊၃။၂၅၁) ၌ ဝါကျွတ်ပြီးသူ ‘ဝဿဝဋ္ဌ’ ရဟန်းတို့အား သီတင်းကျွတ် လပြည့်ကျော် ၁-ရက်နေ့ ကျမှသာ ကထိနခင်းခွင့် ပြုထားသည်ကို၎င်း၊ “သောသတ္တာဟံ အနာဂတာယ ပဝါရဏာယ သကရဏီယော ပက္ကမတိ=ထိုရဟန်းသည် ၇-ရက်ဖြင့် မရောက်သေးသော ပဝါရဏာနေ့ ‘လဆန်း ၉-ရက်နေ့မှစ၍လပြည့်နေ့’ ၌ သတ္တာဟကရဏီယ အကြောင်း ရှိလျှင် သွားကောင်း၏” ဟူသော ဝဿပနာယိကက္ခန္ဓကပါဠိတော် (ဝိ၊၃။၂၁၆) ၌ သတ္တာဟကရဏီယ အကြောင်း ရှိမှသာ သွားကောင်း

သည့်ရက်များတွင် ပဝါရဏာနေ့ ပါဝင်နေသည်ကို၎င်း ထောက်ထား ကိုးကား၍ “သီတင်းကျွတ်၊ တန်ဆောင်မုန်း လပြည့်နေ့၌ ဝါမကျွတ်သေး၊ ၃-လတင်းတင်း ပြည့်သည့် လပြည့်ကျော် တရက်နေ့ ကျမှသာ ဝါကျွတ်သည်” ဟု ယူဆလေသည်။ ယင်းသို့ယူဆသည်နှင့်အညီ “သီတင်းကျွတ်၊ တန်ဆောင်မုန်း လပြည့်နေ့များ၌ ပဝါရဏာ ပြုပြီးသည်ဖြစ်စေ၊ မပြုရသေးသည်ဖြစ်စေ သတ္တာဟကရဏိယ အကြောင်းမရှိပဲ အရပ်တပါးသို့ မသွားကောင်း၊ သွားသော ရဟန်းအား ဝါကျိုးပျက်၍ ဒုက္ကဋ်အာပတ်သင့်သည်သာ” ဟု ဆုံးဖြတ်လေသည်။

ထို့ပြင်အချို့ ‘ကေစီ’ ဆရာတို့၏အယူဝါဒကို ထုတ်ပြပြီးလျှင် ထိုအယူဝါဒ မမှတ်သားအပ်ကြောင်းကိုလည်း အောက်ပါအတိုင်း ပြဆိုထားပေသည်။ “အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဝဿဝုဋ္ဌာနံ ဘိက္ခုနံ တိဟိ ဌာနေဟိ ပဝါရေတု” ဟူသော ပဝါရဏာကမ္မနွကပါဠိတော်၌ ပဝါရဏာမပြုမီကပင် ‘ဝဿဝုဋ္ဌ=ဝါကျွတ်ပြီး’ ဟု ဟောတော်မူခြင်းကြောင့် သီတင်းကျွတ်၊ တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်နေ့များ၌ပင် သတ္တာဟကရဏိယအကြောင်းမရှိသော်လည်း အလိုရှိရာ အရပ်တပါးသို့ သွားကောင်းသည်ဟု ကေစီ ဆရာတို့ ဆိုကြသည်။ ယင်းအဆိုကား ထိုဆရာတို့၏ အယူဝါဒ မျှသာ ဖြစ်ပေသည်။ ယုံကြည်ကိုးစားလောက်သည့် အယူဝါဒကား မဟုတ်ပေ။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုပဝါရဏာကမ္မနွကပါဠိတော်၌ ပဝါရဏာ မပြုမီကပင် ‘ဝဿဝုဋ္ဌ=ဝါကျွတ်ပြီး’ ဟု ဟောတော်မူခြင်းမှာ ဝါမကပ်ဆိုသော ရဟန်းနှင့် ဝါကျိုးပျက်သော ရဟန်းတို့ကို ‘ပဝါရဏာမပြုရ’ ဟု တားမြစ်ခြင်းငှါသာ ဟောတော် မူခြင်းဖြစ်သည်။ ဝါကျွတ်ပြီးဖြစ်၍ အရပ်တပါးသို့သွားကောင်းသည်ဟုပြခြင်းငှါ ဟောတော်မူခြင်း

မဟုတ်သောကြောင့်တည်း (ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၃-၄။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၇၉)။

ဝါကပ်ဆိုသူ ‘ဝဿပဂတ’ သာမဏေများလည်း ဝါတွင်း ၃-လအတွင်း၌ သူတပါးအသက်သတ်မှု၊ သူတပါးဥစ္စာ ခိုးယူမှု၊ မေထုန်မှီဝဲမှု၊ လိမ်လည်ပြောဆိုမှု၊ သေရည်သောက်မှုတို့တွင် တခုခုကို ကျူးလွန်လျှင် ဝါကျိုးပျက်သူ ‘ဆိန္ဒဝဿ’ ဖြစ်ပေသည် (ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၅၆)။ ပုရိမဝါကပ်ဆိုထားသည့် ရဟန်းများသည် တစုံတခုသော အန္တရာယ်အကြောင်းကြောင့် ဝါကျိုးပျက်သူ ‘ဆိန္ဒဝဿ’ ဖြစ်လျှင် ပစ္ဆိမဝါ ကပ်ဆိုကြရသည် (ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ၃၅။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ ၂၅၂)။

အကြောင်း အမျိုးမျိုးကြောင့် ဝါကျိုးပျက်သော ရဟန်းများတွင် နွားကျောင်းသား၊ ရွာ၊ လေ့၊ လှည်းတို့ ခြောင်းရွှေ့ရာ အရပ်သို့ လိုက်ပါသွားရခြင်းကြောင့် ဝါကျိုးပျက်သော ရဟန်းများသာ ပဝါရဏာပြုခွင့်ရကြသည်။ အခြားအကြောင်းများကြောင့် ဝါကျိုးပျက်သော ရဟန်းများကား ပဝါရဏာပြုခွင့် မရကြပေ (ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၄။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ ၂၅၁)။ ဝါကျိုးပျက်သော ရဟန်းများသည် ကိုယ်တိုင် ကထိန်ခင်းခွင့်မရသည့် ပြင်အခြားပုဂ္ဂိုလ်တို့ ခင်းသည့်ကထိန်သင်္ကန်း၏ အခြံအရံ အဝတ်သင်္ကန်းကို၎င်း၊ ဝါတွင်း ၃-လပတ်လုံး မကျိုးမပျက် နေပြီးသူ ‘ဝဿဝုဋ္ဌ’ ရဟန်းတို့အား လှူဒါန်းသည့် ‘ဝဿာဝါသိက’ ပစ္စည်းမျိုးကို၎င်း၊ ဝါတွင်း ၃-လအတွင်း၌ပင် ‘ဝါကပ်ဆိုဆဲ ရဟန်းတို့အား ပေးလှူပါ၏’ ဟု နှုတ်မြှောက်လှူဒါန်းသည့်ပစ္စည်းမျိုးကို၎င်း ခံယူခွင့်မရှိပေ (ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၂၊ ၃၈၈၊ ၄၂၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၂၅၆၊ ၂၉၇။ ကင်္ခါ၊ ၃။ သစ်၊ ၂၉၉)။ ဝါမကျွတ်မီအခါကပင် ကြိုတင်၍ ‘ဝဿာဝါသိက’ သင်္ကန်းအဖြစ်ဖြင့် အဆောတလျှင် လှူဒါန်းသည့် ‘အစွေက’ သင်္ကန်းကို ခံယူထားသော ရဟန်းသည် ဝါကျိုးပျက်သူ

‘ဆိန္ဒဝဿ’ မဖြစ်စေရ၊ အကယ်၍ ဝါကျိုး ပျက်လျှင် ထိုရဟန်းပိုင် ‘အစွေက’ သင်္ကန်း သည် သံဃာပိုင် ‘သံဃိက’ပစ္စည်း ဖြစ်သွား လေသည် (ဝိဠာ ၂။၃၀၇။ ကင်္ခါ။၁၈၇)။

သီတင်းကျွတ်လပြည့်ကျော် တရက်နေ့မှ တန်ဆောင်မုန်းလပြည့်နေ့အထိ တလအတွင်း ၌ ‘ကတ္တိကစောရ’ခေါ် တန်ဆောင်မုန်းလ သူခိုးတို့ ထကြွ သောင်းကျန်း တတ်လေရာ ထိုတလအတွင်း၌ ပုရိမဝါကျွတ်ပြီးသူ တော နေ ရဟန်းများသည် တိစိဝရိက် အဓိဋ္ဌာန် တင်ကာ ဝတ်ရုံသုံးစွဲနေသည့် သင်းပိုင်၊ ကေစီ၊ ဒုက္ကုဟူသော သင်္ကန်း ၃-ထည်တွင် တထည် ထည်ကို မိမိအလိုရှိရာ ဆွမ်းခံရွာ၌ ထားနိုင် ခွင့်ရှိသည်။ ထိုသင်္ကန်းနှင့် ညဉ့်ကင်းနေသော် လည်း နိဿဂိုထိုက်ခြင်း၊ ပါစိတ်အာပတ်သင့် ခြင်း အလျင်းမရှိ၊ ဝါကျိုးပျက်သော ရဟန်း များကား ထိုကဲ့သို့ ထားနိုင်ခွင့်မရှိကြတော့ ပေ (ဝိဠာ ၂။၃၀၉။ ကင်္ခါ။၁၈၈။ ကင်္ခါ။ဋီ၊ သစ်။၃၄၂)။

ဆိန္ဒဝဟ (တိ) [ဆိန္ဒ+ဝဟ] ပြတ်သော ပခုံးရှိ သော၊ ပခုံးပေါက်သော (မြည်း)။ ဆိန္ဒကွန္ဒ- ကြည့်။

ဆိန္ဒဝါတ (တိ) [ဆိန္ဒ + ဝါတ] ကင်းပြတ် သော လေရှိသော၊ လေမရှိသော။ သော ဆိန္ဒဝါတံ ကမသိ အသမ္ပိ၊ ဝေဟာယသံ ဂစ္ဆသိ တိဌသိ စ။ ဇာ၊၁။၃၆၁။ ဆိန္ဒဝါတန္တိ ဝလာဟကောပိ တာဝ ဝါတေန ကမတိ၊ တဿ ပန သောပိ ဝါတော နတ္ထိ၊ တေနော မာဟ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၅။

ဆိန္ဒဝိစိကိစ္ဆ (တိ) [ဆိန္ဒ+ဝိစိကိစ္ဆ] ပယ် ဖြတ်အပ်ပြီးသော ယုံမှားမှု ‘ဝိစိကိစ္ဆာ’ ရှိသော၊ ယုံမှားမှု ‘ဝိစိကိစ္ဆာ’ကို ပယ်ပြီး သော၊သူ။ ဝိစိကိစ္ဆဆိန္ဒန္တိ ဆိန္ဒဝိစိကိစ္ဆံ၊ ဒိ၊ ဌ၊ ၂။၃၀၂။

ဆိန္ဒဝိစ္ဆိန္ဒ (န) [ဆိန္ဒ + ဝိစ္ဆိန္ဒ] ဖြတ်ခြင်း၊ အထူးထူးဖြတ်ခြင်း၊ ပိုင်းဖြတ်၊ ခုတ်ထစ်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆိန္ဒဝိစ္ဆိန္ဒကရဏ (န) [ဆိန္ဒဝိစ္ဆိန္ဒ+ကရဏ] (၁) ပိုင်းဖြတ်၊ ခုတ်ထစ်ခြင်းကိုပြုခြင်း။ (တိ)(၂) ပိုင်းဖြတ်၊ခုတ်ထစ်ခြင်းကို ပြုတတ် သော။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) န စ တာဝ ဆိန္ဒဝိစ္ဆိန္ဒကရဏော ဟောတိ (မဟာနိ။၁၆၅။ စူဠနိ။၆၀)တိ ဒဏ္ဍသတ္တာဒိ- ခိပနေန ပရသရိရံ ဒွိဓာကရဏော စ ဝိဝိ- ဓာကာဒရန ဝဏကရဏော စ န တာဝ ဟောတိ။ မဟာနိ၊ဌ။၂၈၀။

ဆိန္ဒဝိစ္ဆိန္ဒကရဏမတ္တ (တိ) [ဆိန္ဒဝိစ္ဆိန္ဒကရဏ+ မတ္တာ] ပိုင်းဖြတ်၊ ခုတ်ထစ်ခြင်းကို ပြုခြင်း အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ အတ္တိ ကဉ္စိ ကာလံ ကောဓောဆိန္ဒဝိစ္ဆိန္ဒကရဏမတ္တော ဟောတိ။ မဟာနိ။၁၆၅။ စူဠနိ။၆၁။

ဆိန္ဒဝိသာဏ (တိ) [ဆိန္ဒ + ဝိသာဏ] (၁) ချိုးဖြတ်အပ်သော ဦးချိုရှိသော၊ ချိုချိုး ခံရသော။ (၂) ကျိုးပြတ်သောဦးချိုရှိသော၊ ချိုကျိုးသော။ (၁၊ ၂) ဥဒ္ဓတဝိသောဝ သပ္ပေ၊ ဆိန္ဒဝိသာဏောဝ ဥသဘော။ အပ၊ ၁။၃၃။ ဆိန္ဒဝိသာဏောဝ ဆိန္ဒိတသိင်္ဂေါ ဥသဘော ဣဝ။ အပ၊ဌ၊၁။၂၆၃။ ဥသဘ- ဆိန္ဒဝိသာဏသမေဓာတိ ဥသဘဿ ဆိန္ဒ- ဝိသာဏဿ စိတ္တသဒိသေန။ အံ၊ဌ၊၃။၂၆၃။ ဆိန္ဒာနိ ဝိသာဏာနိ တေဿာတိ ဆိန္ဒဝိ- သာဏော။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၇၅။ (-အံ၊၃။၁၈၃။ သံ၊ဌ၊၁။၂၉၇။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၂၀။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။၃၉၃။ ဇာ၊ဌ၊၁။၅၃၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၀၆။)

ဆိန္ဒဝိသာဏဥသဘ (ပု) [ဆိန္ဒဝိသာဏ+ ဥသဘ] ချိုကျိုးသော နွားလား။ ဆိန္ဒ- ဝိသာဏဥသဘသဒိသော သေ ဘိက္ခု။ သံ၊ ဌ၊၃။၂၅၅။ (-ခုဒ္ဒက၊ဌ။၁၂၁။)

ဆိန္နဝိသာဏက (တိ) [ဆိန္နဝိသာဏ+က] ကျိုး
ပြတ်သော ဦးချိုရှိသော၊ ချိုကျိုးသော။
ဥသဘော ယထာ ဆိန္နဝိသာဏကော၊ အ-
ဟေဌယန္တော စရတိ ပုရန္တရေ ဝနေ။ သံဌ၊
၃။၂၅။

ဆိန္နဝေဏု(ပု) [ဆိန္န+ဝေဏု] ပြတ်သောဝါးပင်။
ဆိန္နဝေဏု ဝိယ တိဌတိ စေ အနာပတ္တိ။
ဝဇီရ။၁၃၁။

ဆိန္နသံယောဇန (တိ) [ဆိန္န + သံယောဇန]
ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီးသော သံယောဇနရှိသော၊
သံယောဇနကို ပယ်ပြီးသော၊ သူ။ န တိက္ခဝေ
မမ ပုတ္တေန ဥဂ္ဂသေနေန သဒိသာ ဆိန္န-
သံယောဇနာ တိက္ခူ ဘာယန္တိ၊ န တသန္တိ။
ဓမ္မာဌ၊ ၂။၃၄၄။

ဆိန္နသံသယ (တိ) [ဆိန္န + သံသယ] ပယ်ဖြတ်
အပ်ပြီးသော ယုံမှားမှု ‘သံသယ’ရှိသော၊
ယုံမှားမှု ‘သံသယ’ကို ပယ်ပြီးသော၊ သူ။ ယေ
စ ခေါ ဆိန္နသံသယာ၊ ခိဏမာနပုနဗ္ဗဝါ။
ဣတိဝုတ်။၂၅။ ဆိန္နသံသယာတိ သမုစ္ဆိန္န-
ကင်္ခါ၊ တဉ္စ ခေါ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေနဝ။
ဝဏ္ဏဘဏနတ္ထံ ပန စတုတ္ထမဂ္ဂဿ ဧဝံ ဝုတ္တံ။
အရဟန္တော ဟိ ဣဒံ “ဆိန္နသံသယာ”တိ
အဓိပ္ပေတာ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။၂၀။ (-အံ၊ ၁။
၃၃၂။ ဣတိဝုတ်။၂၆၀၊ ၂၇၆။ သုတ္တနိ။၄၄၇။
ထေရီ။၄၀၂။ အပ၊ ၂။၁၀၉။ စူဠနိ။၁၀၊ ၁၆၃-
၅-၆။ ထေရီ၊ ၄။၁၇၇။)

ဆိန္နသံသာရမဂ္ဂ (တိ) [ဆိန္န + သံသာရမဂ္ဂ]
ပြတ်ပြီးသော သံသရာခရီးရှိသော၊ သံသရာ
ခရီးပြတ်ပြီးသော၊ သူ။ ဆိန္နဝဋ္ဋုမကာနုဿရ-
ဏ-ကြည့်။

ဆိန္နသံသာရဝန (တိ) [ဆိန္န + သံသာရဝန] ပြတ်
ပြီးသော သံသရာဝဋ်ရှိသော၊ သံသရာဝဋ်
ပြတ်ပြီးသော၊ သူ။ ဆိန္နဝဋ္ဋုမကာ ဆိန္န-
သံသာရဝနာ ဗုဒ္ဓါ။ မူလဋီ၊ ၁။၁၉၂။

ဆိန္နသင်္ခပဋ္ဌလ (န) [ဆိန္န + သင်္ခပဋ္ဌလ] ဖြတ်
အပ်သော ခရုသင်းလွှာ။ ဣမဿ ပန အယ-
ပနုကေန ဆိန္နသင်္ခပဋ္ဌလံ ဝိယ သမာ ဘဝိ-
ဿန္တိ။ ဒီ၊ ၄။၂။၄၁။ (-ဒီ၊ ၄။၂။၄၁။)

ဆိန္နသင်္ခတဌ (ပု) [ဆိန္န + သင်္ခတဌ + အတ္ထ]
ဖြတ်အပ်ပြီးသည်ဖြစ်၍ ချုပ်စပ်အပ်သည်၏
အဖြစ်ဟူသော - အနက် - သဘော။ ဧတ္ထ စ
ဆိန္နသင်္ခတဌေန တိဏိပိ စိဝရာနိ “သင်္ခာ-
ဌ”တိ အဓိပ္ပေတာနိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။၁၂၉။

ဆိန္နသန္တဝ (တိ) [ဆိန္န + သန္တဝ] ပယ်ဖြတ်အပ်
ပြီးသော - ပေါင်းသင်း - ဆက်ဆံ - ခြင်းရှိ
သော၊ ပေါင်းသင်း - ဆက်ဆံ - ခြင်းကို
ပယ်ပြီးသော၊ သူ။ တံ ဂဟေတွာ ဆိန္နသန္တဝါ
တေသံ ကိစ္စကရဏိယေ အဗျာဝဋ္ဌာ ဟုတွာ
နိက္ခမထ။ သံဌ၊ ၂။၁၅၅။

ဆိန္နသဘာဝဒဿနတ္ထ (ပု) [ဆိန္န + သဘာဝ +
ဒဿန + အတ္ထ] ကျိုးပြတ်ခြင်း သဘော
ရှိသည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်းအကျိုး။ မရိယာဒံ
ဒုဗ္ဗလံ ကတွာတိ ဣဒံ အဝဿ ဆိန္နသဘာဝ-
ဒဿနတ္ထံ ဘဏ္ဍာဒေယျဝိသယဒဿနတ္ထဉ္စ ဝုတ္တံ။
သာရတ္ထ၊ ၂။၁၄၇။

ဆိန္နသဿရ (တိ) [ဆိန္န + သဿရ] ကင်းပြတ်
သော သရ်သရ်ဟူသောအသံ ရှိသော၊ သရ်
သရ် အသံမမြည်သော (ကြောင်ရေအိတ်)။
ဆိန္နဘဗ္ဗရ-ကြည့်။

ဆိန္နသဿရသဒ္ဓ (တိ) [ဆိန္န + သဿရသဒ္ဓ]
ကင်းပြတ်သော သရ်သရ်ဟူသော အသံရှိ
သော၊ သရ်သရ် အသံမမြည်သော (ကြောင်
ရေအိတ်)။ ဆိန္နဘဗ္ဗရ-ကြည့်။

ဆိန္နသဟ (တိ) [ဆိန္န + သဟ] ပြတ်သောအား
ရှိသော၊ အားအင် ကုန်ခန်းသော၊ သူ။ ဆိန္န-
ထာမ-ကြည့်။

ဆိန္နသာခါ (ထိ) [ဆိန္န + သာခါ] ကျိုးပြတ်
သော သင်္ကင်း။ ယေ ပန ပရိဏတ၊

သမ္မုလံ ဥဒ္ဓရိတော ရောပိတာပိ ဆိန္ဒသခါ
ဝိယ မိလာယိတော စိရေန နဝမ္မလကုရုပ္ပ-
တ္တိယာ ဇိဝန္တိ၊ မိလာယန္တိယေဝ ဝါ။ ဝိမတိ။
၂။၁၄၂။

ဆိန္ဒသဋ္ဌက (ပ) [ဆိန္ဒ+သဋ္ဌက] စုတ်ပြတ်
သော အဝတ်။ ယဿ သတ္တသု အာပတ္တိ-
ကုန္ဓေသု အာဒိမ္မိ ဝါ အန္တေ ဝါ သိက္ခာပဒံ
ဘိန္တံ ဟောတိ။ တဿ သီလံ ပရိယန္တေ ဆိန္ဒ-
သဋ္ဌကော ဝိယ ခဏှံ နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၄။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၄။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၇။ ပရိယန္တေ ဆိန္ဒသဋ္ဌကော
ဝိယာတိ ဝတ္ထန္တေ၊ ဒသန္တေ ဝါ ဆိန္ဒဝတ္ထံ
ဝိယ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၆၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။
မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။
၇၃၊၂၇၁။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၂၁၅။)

ဆိန္ဒသိနေဟ (တိ) [ဆိန္ဒ + သိနေဟ] ကင်း
ပြတ်သော အစေးရှိသော၊ အစေး ကင်း
သော၊ အစေးမရှိသော(ထင်း)။ ကောဋ္ဌာပန္နိ
ဆိန္ဒသိနေဟံ နိရပံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ (-မ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၁၃။)

ဆိန္ဒသီလ (တိ) [ဆိန္ဒ + သီလ] ကင်းပြတ်
သော သီလရှိသော၊ သီလကင်းသော၊ သီလ
မရှိသော၊သူ။ ဒုဿီလော ခဏှသီလော
ဆိန္ဒသီလော မဂ္ဂံ ဘာဝေတိတိ၊ န ဟေဝံ
ဝတ္ထဗ္ဗေ။ အဘိ၊က။၃၁၇။

ဆိန္ဒသိသ (န) [ဆိန္ဒ+သိသ] (၁) ပြတ်သော
ဦးခေါင်း၊ ဦးခေါင်းပြတ်။ (တိ) (၂) ပြတ်
သော ဦးခေါင်းရှိသော၊ ဦးခေါင်းပြတ်နေ
သော၊သူ။ (၁) တေန ခေါ ပန သမယေန
အညတရော ဘိက္ခု သိဝထိကံ ဂန္ဓာ ဆိန္ဒသိသံ
ပဿိတော ဝဋ္ဋကတေ မုခေ ဆုပန္နံ အင်္ဂဇာတံ
ပဝေသေသိ။ ဝိ၊၁။၄၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။
သာရတ္ထ၊၂။၉၃။) (၂) ယဿ သော ဘိန္နော၊
အယံ ဆိန္ဒသိသော ဝိယ ပုရိသော ဟတ္ထ-

ပါဒေ သေသာနိ ရက္ခိဿတိတိ န ဝတ္ထဗ္ဗော။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ (-ခုဒ္ဓက၊ဋ္ဌ၊၄၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၀၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၅၉။)

ဆိန္ဒသိသဓမ္မနိကဋ္ဌေဝရ (န) [ဆိန္ဒသိသ+ဓမ္မ-
နိကဋ္ဌေဝရ] ဦးခေါင်းပြတ်နေသောလင်းမြွေ
၏ ကိုယ်။ ယထာ လောဟိတဒေါဏ်ကယ
ဩဘုဇိတော ဌပိတေ ဆိန္ဒသိသဓမ္မနိကဋ္ဌေ-
ဝရေ န လောဟိတဒေါဏ် ဇာနာတိ “မယံ
ဓမ္မနိကဋ္ဌေဝရံ ဌိတ”န္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၇၃။
(-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။)

ဆိန္ဒသိသဝတ္ထု (န) [ဆိန္ဒသိသ + ဝတ္ထု]
ဦးခေါင်းပြတ်နှင့်စပ်လျဉ်းသော အကြောင်း
အရာ၊ ဦးခေါင်းပြတ်၌ မေထုန်မှုပြုသော
ရဟန်းတို့၏ အကြောင်းအရာ။ ဘုရားရှင်
လက်ထက်၌ ရဟန်းတပါးသည် သုသာန်သို့
သွားရာ ဦးခေါင်းပြတ်တခုကို တွေ့မြင်သဖြင့်
ထို ဦးခေါင်းပြတ်၏ ဟင်းလင်းပွင့်နေသော
ပါးစပ်၌ နံပါး ၄-ဖက်နှင့် အာစောက်အရပ်
တို့ကို ထိစေလျက် မိမိအင်္ဂါဇာတ်ကို သွင်း
လေသည်။ ထို့နောက် ထိုရဟန်းသည် “ဘုရား
ရှင်သည် သိက္ခာပုဒ်ကို ပညတ်ပြီးဖြစ်သည်။
ငါသည် ပါရာဇိကအာပတ်သို့ ရောက်လေ
သလော” ဟု ယုံမှားသံသယရှိသဖြင့် ဘုရား
ရှင်အား လျှောက်ထားမေးမြန်းရာ “သင်
သည် ပါရာဇိကအာပတ်သို့ ရောက်၏”ဟု
ဘုရားရှင် ဆုံးဖြတ်တော်မူသည်။ ရဟန်း
တပါးကား ဦးခေါင်းပြတ်၏ ဟင်းလင်း
ပွင့်နေသော ပါးစပ်၌ နံပါး ၄- ဖက်နှင့်
အာစောက်အရပ်တို့ကို မထိစေပဲ မိမိအင်္ဂါ
ဇာတ်ကို သွင်းပြီးနောက် ပါရာဇိက အာပတ်
သို့ ရောက်မရောက် ယုံမှားသံသယရှိသဖြင့်
ဘုရားရှင်အား လျှောက်ထား မေးမြန်းရာ
“သင်သည် ပါရာဇိကအာပတ်သို့ မရောက်၊
ဒုက္ကဋ်အာပတ်သို့သာ ရောက်၏”ဟု ဘုရား
ရှင် ဆုံးဖြတ်တော်မူသည် (ဝိ၊၁။၄၆)။
အကျယ်ဝိနိစ္ဆယကို-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂-ကြည့်။

ဆိန္နသုတ္တ (န) [ဆိန္န+သုတ္တ] (၁) ပယ်ဖြတ်
အပ်ပြီးသော တဏှာ နှောင်ကြိုး ရှိသော၊
တဏှာနှောင်ကြိုးကို ပယ်ဖြတ်ပြီးသော၊ သူ။
(၂) ပြတ်သော သိကြီးရှိသော၊ သိကြီး
ပြတ်သော (ပုလဲကုံး)။ (၁) တာဒိ တတ္ထ
န ရဇ္ဇန္တိ၊ ဆိန္နသုတ္တာ အဗန္ဓနာ။ ထေရ။
၂၇၀။ တာဒိသာ အဂ္ဂမဂ္ဂသတ္တေန ဆိန္န-
ဘဝနေတ္ထိသုတ္တာ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂။ (၂)
ဗိန္နုဗိန္နုဝသေနာတိ ဆိန္နသုတ္တာယ အာ-
မုတ္တမုတ္တာဝလိယာ နိပတန္တော မုတ္တဂုဠိကာ
ဝိယ ဗိန္နု ဗိန္နု ဟုတော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁။

ဆိန္နသုဝဏ္ဏ (န) [ဆိန္န+သုဝဏ္ဏ] ဖြတ်အပ်သော
ရွှေ။ မဇ္ဈေ ဆိန္နသုဝဏ္ဏံ ဝိယ တေ သတ္တု
ကထိတေန သဒ္ဓိံ သဒ္ဓိသမေဝ ကထိတံ။
အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၇၀။

ဆိန္နသုဝဏ္ဏကဒလီ (ထိ) [ဆိန္န+သုဝဏ္ဏက-
ဒလီ] ပြတ်သော ရွှေငှက်ပျောပင်။ တတ္ထေဝ
ဝဿန္တရဿ ပါဒမူလေ ဆိန္နသုဝဏ္ဏကဒလီ
ဝိယ ဆမာယံ ပတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၃၇၁။

ဆိန္နသေဝါလ (ပု) [ဆိန္န + သေဝါလ] ပြတ်
သော မှော်။ သမာပတ္တိတော ဝုဠိတမတ္တဿ
ကဋ္ဌပါတေန ဝါ ကဋ္ဌလပါတေန ဝါ ဆိန္န-
သေဝါလော ဝိယ ဥဒကံ ပုန သရီရံ ဝေဒနာ
အဇ္ဈောတ္ထရတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၇။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၃၆။

ဆိန္နသောတ (တိ) [ဆိန္န+သောတ] (၁)(က)
ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီးသော ကိလေသာအယဉ်ရှိ
သော၊ ကိလေသာအယဉ်ကိုပယ်ပြီးသော၊ သူ။
(ခ) ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီးသော တဏှာအယဉ်ရှိ
သော၊ တဏှာအယဉ်ကိုပယ်ပြီးသော၊ သူ။ (၂)
ကင်းပြတ်သော တဏှာအယဉ်ရှိသော၊ တဏှာ
အယဉ်ကင်းသော၊ တဏှာအယဉ် မရှိသော၊
သူ။ (၁) (က) ယဿ စ ဝိသတာ နတ္ထိ၊
ဆိန္နသောတဿ ဘိက္ခုနော။ သုတ္တနိ၊ ၃၉၀။
စူဠနိ၊ ၁၅၅။ တဿ ကိလေသသောတစ္ဆေ-
ဒေန ဆိန္နသောတဿ။ သုတ္တနိ၊ ၄၂။ ၂၁၆။

(ခ) န သော သောစတိ နာဇ္ဈေတိ၊ ဆိန္န-
သောတော အဗန္ဓနော။ သုတ္တနိ၊ ၄၂၅။
မဟာနိ၊ ၃၄၁။ ဆိန္နသောတော အဗန္ဓနော-
တိ သောတံ ဝုစ္စတိ တဏှာ။ ...ယဿေ သာ
သောတာ တဏှာ ပဟိနာ သမုစ္ဆန္တာ။ ပ။ ဉာ-
ဏဂ္ဂိနာ ဒဗ္ဗာ၊ သော ဝုစ္စတိ ဆိန္နသောတော။
မဟာနိ၊ ၃၄၂။ (၂) အနိသံပဿ အာယန္တံ၊
ဆိန္နသောတံ အဗန္ဓနံ။ သံ၊ ၂။ ၄၇၂။ ဥဒါနံ၊
၁၇၃။ ဆိန္နသောတန္တိ ပစ္ဆိန္နသောတံ။ ဥဒါနံ၊
၄။ ၃၃၅။ (-ပေဋကော၊ ၂၀၂။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။
၁၂၁။ သီ၊ ဌ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၄၁။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၆။
အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၇၂။)

ဆိန္နဿရ (တိ) [ဆိန္န+သရ] ပြတ်သောအသံ
ရှိသော၊ သူ။ အညေ ဆိန္နဿရပိ ဘိန္နဿရပိ
ကာကဿရပိ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၂။ မ၊ ဌ၊
၃။ ၂၆၂။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၇၇။ ဝိစ္ဆိန္နိတော ဝိစ္ဆိ-
န္နိတော (ဝိစ္ဆိန္နိတော ဝိစ္ဆိန္နိတော?) ပတ္တသရ-
တာယ ဆိန္နဿရပိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၁။ မ၊ ဌ၊ ၃။
၁၇၅။ ဆိန္နဿရ (ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၀) တိ ဒွိဓာ-
ဘူတဿရ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၉။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၂၁။
အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၄၆။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၂၃။ အံ၊ ဌ၊ ၃။
၂၅၀။)

ဆိန္နဟတ္တ (တိ) [ဆိန္န+ဟတ္တ] ပြတ်သောလက်
ရှိသော၊ လက်ပြတ်သော၊ သူ။ အဗ္ဗ ပုတ္တောပိ
မေ မဟိန္နတ္တေရော နတ္တာ စ မေ သုမနသာ-
မဏေရော မံ ဆိန္နဟတ္တံ ဝိယ ကရောန္တာ
တမ္ပပဏ္ဍိဒိပံ ဂတာ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၈။

ဆိန္နဟတ္တကောဋိ (ထိ) [ဆိန္န+ဟတ္တကောဋိ]
ပြတ်သောလက်ဖျား၊ လက်ဖျားပြတ်။ စန္ဒာ
ပန ဒေဝိ ဆိန္နဟတ္တကောဋိံ ဂဟေတွာ
ဥစ္ဆင်္ဂေ ကတွာ လောဟိတလိတ္တာ ပရိဒေဝ-
မာနာ ဝိစရိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၆၆။

ဆိန္နဟတ္ထပါဒ (တိ) [ဆိန္န+ဟတ္ထပါဒ] ပြတ်
သော လက်၊ ခြေရှိသော၊ လက်၊ ခြေပြတ်
သော၊ သူ။ ပုရိသော ခေါ မဟာရာဇ

ဆိန္ဒဟတ္ထပါဒေါ ဘဂဝတော ကေ ဥပ္ပလ-
ဟတ္ထံ ဒတ္တာ ကေနဂုတိကပ္ပိနိ ဝိနိပါတံ န
ဂစ္ဆိယတိ။ မိလိန္ဒ။ ၉၀။ (-ဒိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၈။
သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၃၀။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၄၅။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။
၁၆၇။ သိ၊ ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၀၀။)

ဆိန္ဒဟိရောတ္တပ္ပ (တိ) [ဆိန္ဒ + ဟိရောတ္တပ္ပ]
ကင်းပြတ်သောအရှက်၊ အကြောက်ရှိသော၊
အရှက်၊ အကြောက်ကင်းသော၊ အရှက်၊
အကြောက်မရှိသော။ ဆိန္ဒဟိရောတ္တပ္ပဿ
ဟိ မာတာ နာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇၆။

ဆိန္ဒဟိရောတ္တပ္ပက (တိ) [ဆိန္ဒဟိရောတ္တပ္ပ + က]
ကင်းပြတ်သော အရှက်၊ အကြောက်ရှိသော၊
အရှက်၊ အကြောက် ကင်းသော၊ အရှက်၊
အကြောက်မရှိသော။ အဟိရိကေနာတိ
ဆိန္ဒဟိရောတ္တပ္ပကေန။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၄။

ဆိန္ဒာလယ (တိ) [ဆိန္ဒ + အာလယ] (၁) ပယ်
ဖြတ်အပ်ပြီးသော တွယ်တာမှု၊ အာလယ'ရှိ
သော၊ တွယ်တာမှု 'အာလယ'ကို ပယ်ပြီး
သော။ (၂) ပြတ်သော တွယ်တာမှု
'အာလယ'ရှိသော၊ တွယ်တာမှု 'အာလယ'
ကင်းပြတ်ရာဖြစ်သော (ပိုင်ရှင်မဲ့ပစ္စည်း)။ (၁)
ဆိန္ဒာလယတ္တာ ဂစ္ဆန္တိ၊ ကော တေသံ ဂတိ-
မာပယေ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၆၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၅၆။ (၂)
နဠိ ပရိယေသိတွာ ဆိန္ဒာလယတ္တာ ဆိန္ဒ-
မူလကံ။ ဝဇီရ။ ၁၃၆။

ဆိန္ဒာသ (တိ) [ဆိန္ဒ + အာသာ] ကင်းပြတ်
သော မြော်လင့်ချက် 'အာသာ'ရှိသော၊
မြော်လင့်ချက် 'အာသာ'ကင်းသော၊ မြော်
လင့်ချက် 'အာသာ'မရှိသော။ သူ။ ပေတာ
ဆိန္ဒာသာ ဟုတွာ ရတ္ထိ ရညော နိဝေသနေ
အတိဝိယ ဘိသနကံ ဝိဿရမကံသု။ ခုဒ္ဒက၊
ဌ။ ၁၇၁။ ပေတ၊ ဌ။ ၂၀။ (-၁၆၁။ ဇာ၊ ဌ၊
၂။ ၂၁၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၉၃။)

ဆိန္ဒာဟာရ (တိ) [ဆိန္ဒ + အာဟာရ] ပြတ်သော
- အစာ - အာဟာရ - ရှိသော၊ အစာ - အာ

ဟာရ - ပြတ်သော။ သူ။ ဒါနပစ္စယာ တိသု
ဒိဝေသသု ဆိန္ဒာဟာရတာယ သရီရသ္မိ
ယေန ဝေဏ္ဍိယေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ စရိယာ၊ ဌ။
၂၄။

ဆိန္ဒိက (တိ) [ဆိန္ဒ + က] ကင်းပြတ်သော
ကြောက်လန့်ခြင်းရှိသော၊ ကြောက်လန့်ခြင်း
ကင်းသော၊ ကြောက်လန့်ခြင်းမရှိသော။ သူ။
ယာ တာ ဣတ္ထိယော ဆိန္ဒိကာ ဓုတ္တိကာ
အဟိရိကာယော။ ဝိ၊ ၁။ ၁၈၇။ ဆိန္ဒိကာတိ
ဆိန္ဒုဩတ္တပ္ပိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၂။ ဥတ္တရပဒလော-
ပေန ဆိန္ဒုဩတ္တပ္ပိ "ဆိန္ဒိကာ"တိ ဝုတ္တာတိ
အာဟ "ဆိန္ဒိကာတိ ဆိန္ဒုဩတ္တပ္ပိ"တိ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၂။ (-ဝိ၊ ၂။ ၈၅။ မိလိန္ဒ။
၁၂၆။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၄။ အနုဋီ၊ ၂။ ၇၃။)

ဆိန္ဒိရိယာပထ (တိ) [ဆိန္ဒ + ဣရိယာပထ။
ဆိန္ဒော ဂမနာဒိဣရိယာပထော ယဿာတိ
သော ဆိန္ဒိရိယာပထော။ ဓာနိ၊ ဌီ၊ ၃၂၀။]
ကင်းပြတ်သော သွားခြင်းစသော ဣရိယာ
ပုထ်ရှိသော၊ သွားခြင်းစသော ဣရိယာပုထ်
ကင်းသော၊ ဆွံ့သော။ သူ။ န ဘိက္ခဝေ
ဆိန္ဒိရိယာပထော ပဗ္ဗာဇေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၃။
၁၂၇။ ဆိန္ဒိရိယာပထောတိ ပိဋသပ္ပိ ဝုစ္စတိ။
ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၁၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၄၄။

ဆိန္ဒေကဒေသ (တိ) [ဆိန္ဒ + ကေဒေသ] ကဲ့ပဲ့
သော အစိတ်အပိုင်းရှိသော။ မုခဝနိယဉ္စိ
ဆိန္ဒေကဒေသ ပါတိ ခဏ္ဍာတိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊
ဌ၊ ၃။ ၃၀၇။

ဆုဒ္ဓ (တိ) [ဆုဘ + တ] (၁) စွန့်ပစ် - စွန့်ပယ်
- အပ်သော။ (၂) ထွက်သော။ (၁) ဆုဒ္ဓေါ
အပေတဝိညာဏော၊ နိရတ္တံ ဂလိင်္ဂရံ။ ဓမ္မ။
၁၉။ ဆုဒ္ဓေါတိ အပဝိဒ္ဓေါ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၄။
ဆုဒ္ဓေါ (ထေရီ။ ၄၃၀)တိ ဆဉ္စိတော။ ထေရီ၊
ဌ။ ၂၈၉။ (-ဇာ၊ ၂။ ၆၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၃၂၀-၁။)
(၂) တေပဇ္ဇ အာသယာ ဆုဒ္ဓါ၊ ဓုဝံ ဗုဒ္ဓေါ
ဘဝိဿသိ။ အပ၊ ၂။ ၃၁၄။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၇။

အပဋ္ဌာဝါ၁၂၃။ ဇာဋ္ဌာဝါ၁၂၃။ ဆုဒ္ဒါတိ သု-
ဆုဒ္ဒါ သုဒ္ဒါရိတာ၊ နိက္ခန္တတိ အတ္ထော။
ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌာ၁၂၆။ ဆုဒ္ဒါ (အဘိဋ္ဌာ၁၁၄၇)တိ
နိက္ခန္တာ။ မူလဒီ၁၁၂၅။

ဆုဒ္ဒန္တ (ကြိဝိ) [ဆုဘ+တုန] စွန့်ပစ်-စွန့်ပယ်
-၍။ ဆုဒ္ဒန္တ နံ သုသာနေ၊ ပရဘတ္တံ နှာယန္တိ
ဇိဂ္ဂန္တိ။ ထေရီ၁၄၃၀။ ထေရီဋ္ဌာ၁၂၂။
ဆုဒ္ဒန္တ နံ သုသာနေတိ နံ ကဋ္ဌေဝရံ သုသာ-
နေ ဆဋ္ဌေတွာ။ ထေရီဋ္ဌာ၁၂၇။

ဆုပတိ (ကြိ) [ဆုပ+အ+တိ] တို့-ထိ-၏။
ထိကာမျှဖြစ်၏။ ဘိက္ခု စ နံ ဣတ္ထိယာ
ကာယေန ကာယံ ဂဏှာတိ ဆုပတိ၊
အာပတ္တိ သံဃာဒိသေသဿ။ ဝိ၁၁၁၇၅။
(- ဝိ၁၄၂၃၁။ ဝိဋ္ဌာ၁၁၂၃၀၊ ၂၄၂။ ဝိဋ္ဌာ
၂၁၂၆။ ကင်္ခါ၁၂၆၄။ ဝဇီရံ၁၁၀၅၊ ၁၁၆။
သာရတ္ထ၊ ၂၁၉၁-၃။ ဝိမတိ၁၁၁၃၇၊ ၁၄၅-၆။
ကင်္ခါဒီသစ်၁၁၇။ အံ၊ ဒီ၊ ၃။ ၇။) ဆုပန္တိ-
ဝိ၊ ၃။ ၂၇။ ဝိဋ္ဌာ၁၁၂၃၀။ ဝိဋ္ဌာ၃၊ ၃၆၇။
ဝဇီရံ၁၁၇၆။ ဆုပေ-ထေရီ၁၃၆၀။ ထေရီ
ဋ္ဌာ၁၂၄၆၄၊ ၄၇၆။ ဆုပေယျ- ဝိ၊ ၃။ ၂၇၀။
ဝိဋ္ဌာ၁၁၂၃၀။ ထေရီဋ္ဌာ၁၂၄၇၆။ ဝဇီရံ၁၁၀၅။
သာရတ္ထ၊ ၂၁၉၁၊ ၁၀၆။ ဝိမတိ၁၁၁၄၅။ ဆုပိ
-ဝိ၁၁၄၇-၅။ မဋ္ဌာ၁၂၅၂။ ဓမ္မာဋ္ဌာ၁၁၁၀၆။
သုတ္တနိဋ္ဌာ၁၁၂၄၇။ သာရတ္ထ၊ ၂၁၇၇။ ဆုပိ*သု
-ဝိဋ္ဌာ၁၁၂၃၀။ ဆုပိဿာမိ- ဇာဋ္ဌာ၁၄
၇၂။

ဆုပန (န) [ဆုပ + ယု] (၁) တို့-ထိ-ခြင်း၊
ထိကာမျှဖြစ်ခြင်း။ (တိ) (၂) တို့-ထိ-
သော၊ ထိကာမျှဖြစ်သော။ (၁) ဆုပနံ နာမ
ဗုဓမ္မတ္တံ။ ဝိ၁၁၁၇၄။ ဝိဋ္ဌာ၁၁၂၃၁။ ဆုပနန္တိ
အသသံဇနောတွာ ဗုဓမ္မတ္တံ။ ဝိဋ္ဌာ၁၁၂၃၁။
ကင်္ခါ၁၂၆၄။ (-ဝဇီရံ၁၁၇။ ဝိမတိ၁၁
၁၃၇၊ ၁၄၅။) (၂) နိမိတ္တေန ဗဟိနိမိတ္တေ
ဆုပနတ္တာ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၁၁၁၅၉။

ဆုပနမတ္တ (န) [ဆုပန+မတ္တ] တို့-ထိ-ခြင်းမျှ၊
တို့-ထိ-ကာမျှ။ ပဝေသနံ နာမ န ဗဟိ ဆု-
ပနမတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂၁၇၂။ (-ဝဇီရံ၁၁၉၆။)

ဆုပနာနုစ္ဆဝိက (တိ) [ဆုပန+အနုစ္ဆဝိက] တို့-
ထိ-ခြင်းငှါ-သင့်လျော် -လျောက်ပတ်-
သော၊ သူ။ မဟာရာဇ တေဿ ကုဋ္ဌရောဂေါ
ဥပ္ပန္နော၊ သော ရာဇာနံ ပတ္တု အယုတ္တော၊
ဆုပနာနုစ္ဆဝိကော န ဟောတိ။ ဇာဋ္ဌာ၁၆။
၂၃၁။

ဆုပန္တ (တိ) [ဆုပ+အန္တ] တို့-ထိ-သော။
တေန ခေါ ပန သမယေန အညတရော ဘိက္ခု
သိဝထိကံ ဂန္တံ ဆိန္နသိသံ ပဿိတွာ ဝဇ္ဇက-
တေ မုခေ ဆုပန္တံ အင်္ဂဇာတံ ပဝေသေသိ။
ဝိ၁၁၄၆။ (-ဝိဋ္ဌာ၁၁၂၂၊ ၂၄၂။ ဝဇီရံ
၁၀၅။ သာရတ္ထ၊ ၂၁၇၂-၃။ ဝိမတိ၁၁၁၃၇-၉၊
၁၄၅၊ ၂၅၀။ ကင်္ခါဒီသစ်၁၁၉၂။)

ဆုပန္တိ (ကြိ) [ဆုပ+အ+အန္တိ] တို့-ထိ-
ကုန်၏။ ဆုပတိ-ကြည့်။

ဆုပိ (ကြိ) [ဆုပ+အ+ဤ] တို့-ထိ-ပြီ။
ဆုပတိ-ကြည့်။

ဆုပိ*သု (ကြိ) [ဆုပ+အ+ဥ] တို့-ထိ-
ကုန်ပြီ။ ဆုပတိ-ကြည့်။

ဆုပိတ (န) [ဆုပ+တ] (၁) တို့-ထိ-ခြင်း။
(တိ) (၂) တွေထိအပ်သော။ (၃) တို့-ထိ-
အပ်သော။ (၄) တွေထိ-တိုက်ခတ်-
အပ်သော။ (၅) တွေထိအပ်-ရောက်အပ်-
သော။ (၁) တို့-ထိ-ခြင်း။ ဆုပိတမတ္တ(၁)
ကြည့်။ (၂) တွေထိအပ်သော။ 'ဆုပိတမတ္တ
(၂) ကြည့်။ (၃) တို့-ထိ-အပ်သော။ ဧဝံ
တာယ အာမဋ္ဌော ဝါ ဆုပိတော ဝါ သေဝ-
နာဓိပ္ပာယော ဟုတွာ....အာပဇ္ဇတိ။ ဝိဋ္ဌာ၁၂
၁၂၆။ (၄) တွေထိ-တိုက်ခတ်-အပ်သော။
ကဿ ဝါတေန ဆုပိတာ၊ နိဒ္ဒန္တာ မုဒု-
ကာဋ္ဌကာ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၄၁။ ဇာဋ္ဌာ၁၇၆၇။

ဝါတေန ဆုပိတာတိ ဝါတပဟဋ္ဌာ။ ဇာဠ၊
၇။၆၉။ (၅) တွေ့ထိအပ် - ရောက်အပ် -
သော။ ဖုဠဿာတိ ဖုသိတဿ ဆုပိတဿ
သမ္ပတ္တဿ။ ခုဒ္ဒကဠာဠာ၁၂၉။ သုတ္တနိဠာ
၂။၃၄။

ဆုပိတဗ္ဗ (တိ) [ဆုပ+တဗ္ဗ] တို့-ထိ-အပ်
သော။ န စ ဘိက္ခဝေ ရတ္တစိတ္တေန အင်္ဂ-
ဇာတံ ဆုပိတဗ္ဗယော ဆုပေယျ၊ အာပတ္တိ
ထုလ္လစ္စယဿ။ ဝိ၊၃။၂၇၀။ ဝိ၊ဠာ၊၁။၂၃၀။
ဝဇီရ။၁၀၅။ သာရတ္ထ၊၂။၉၁၊၁၀၆။ ဝိမတိ၊
၁။၁၄၅။ (-ဝိ၊ဠာ၊၃။၁၁၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၁၉။)

ဆုပိတမတ္တ (န) [ဆုပိတ + မတ္တ] (၁) တို့-
ထိ-ခြင်းမျှ၊ တို့-ထိ-ကာမျှ။ (တိ) (၂) တို့
ထိခြင်းမျှ - တို့ထိကာမျှ-ဖြစ်သော။ (၃)
တွေ့ထိအပ်သော။ တွေ့ထိအပ်ကာမျှ ဖြစ်
သော။ (၁) တေန ခေါ ပန သမယေန
အညတရော ဘိက္ခု၊ ဣတ္ထိယာ မေထုနံ ဓမ္မံ
ပဋိသေဝိဿာမိတိ ဆုပိတမတ္တေ ဝိပုဋ္ဌိသာရီ
အဟောသိ။ ဝိ၊၁။၄၇။ (- သာရတ္ထ၊၂။
၁၀၈။) (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (၃)
ယေသု ဖရုသဝါစာယ ဆုပိတမတ္တေသု
ဒုက္ခပ္ပတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဠိ၊၁။၁၂၀။ (- သီ၊ဠိ၊
သစ်၊၁။၃၄၀။)

ဆုပိတမတ္တာတ္ထ (န) [ဆုပိတမတ္တ + ဝတ္ထု] တို့-
ထိ-ခြင်းမျှ - တို့ -ထိ-ကာမျှ - ဖြစ်
သော-အကြောင်း အရာ-ဝတ္ထု။ ဆုပိတ-
မတ္တဝတ္ထုသို့ ယော “မေထုနံ ဓမ္မံ ပဋိ-
သေဝိဿာမိ” တိ မာတုဂါမံ ဂဏှိတော မေထု-
နေ ဝိရဇ္ဇိတော ဝိပုဋ္ဌိသာရီ ဟောတိ။ ဝိ၊ဠာ၊၁။
၂၄၃။ (- သာရတ္ထ၊၂။၁၀၈။)

ဆုပိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဆုပ + တုံ] (၁) တို့-
ထိ-ခြင်းငှါ။ (၂) ကိုင်တွယ်-စမ်းသပ်-
ခြင်းငှါ။ (၁) ကေကောဠာသမ္ပိ သရီရ-
တောဗဟိ ပတိတံ သတ္တာ ဟတ္ထေန ဆုပိတုမ္ပိ

န ဣစ္ဆန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၉။ (၂) အာဝုဓမ္မိ
ဆုပိတုံ န အဒါသိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉၅။

ဆုပိတော (ကြိ၊ဝိ) [ဆုပ+တော] (၁) တို့-
ထိ-၍။ (၂) လောင်းထည့်၍။ (၁) တတ္ထ
လဂ္ဂပံသုံ ပန အလ္လဟတ္ထေန ဆုပိတော
ဂဟေတုံ ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဠာ၊၃။၂၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၇၆။ (- ဝိ၊ဠာ၊၃။၁၁၄။ ဇာဠ၊၇။၁၀။
သာရတ္ထ၊၂။၈၂၊၁၇၃။ သာရတ္ထ၊၃။၇၂။)
(၂) ဝဇ္ဇေတောတိ ဆုပိတော၊ အာကိရိတောတိ
ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိဠာ၊၁။၁၃၆။

ဆုပိယမာန (တိ) [ဆုပ+ယ+မာန] တို့-ထိ
-အပ်သော။ မဇ္ဈေန ပဝေသေန္တောတိ
အဗ္ဗန္တရတလေန ဆုပိယမာနံ ပဝေသေန္တော။
ဝိမတိ၊၁။၁၃၈။

ဆုပိဿာမိ (ကြိ) [ဆုပ + အ + ဿာမိ] တို့-
ထိ-လတ္တံ့။ ဆုပတိ-ကြည့်။

ဆုပေ (ကြိ) [ဆုပ+အ+ယေ] တို့-ထိ-ရာ၏။
ဆုပတိ-ကြည့်။

ဆုပေယျ (ကြိ) [ဆုပ+အ+ယေ] တို့-ထိ-
ရာ၏။ ဆုပတိ-ကြည့်။

ဆုရိကာ (ထိ) [ဆုရ + ကျ။ ဆုရ ဆေဒနေ၊
ကျ။ ဓာန်၊ဠိ။၃၉၂။] သင်တုန်းဓား၊ဓားငယ်။
(ဓားစူး၊ ဓားမြှောင်။ ဓာန်၊သျှ၊သစ်။
သန်လျက် ငယ်။ ဓာန်၊သျှ၊ဟောင်း။ ဓာန်၊ဠိ၊
သျှ။) ဣဒါနိ တေ ဣမံ ပုတ္တံ၊ ဒဏ္ဍေန
ဆုရိကာယ ဝါ။ ထေရီ၊ဠာ၊၃။ ဆုရိကာယာတိ
ခုရေန။ ထေရီ၊ဠာ၊၂၃၅။ (- မိလိန္ဒ၊၃၃၂။ ဓမ္မ၊
ဠာ၊၂။၁၂၊၄၀၊၂၄၀။ ဝဇီရ၊၅၃၂။ သာရတ္ထ၊
၃။၄၁၄။ ဝိမတိ၊၂။၂၅၃။ ဒီ၊ဠိ၊၁။၂၁၀။ သီ၊
ဠိ၊သစ်၊၂။၇။)

ဆေက (တိ) [ဆိဒိ+အ။ ဆိဒိ ဒွိဓာကရဏေ၊
ကတ္တရိ အ၊ ဒဿ ကော။ ဓာန်၊ဠိ။၇၂၁။]
(၁) လိမ်မာ- ကျွမ်းကျင် - တတ်သိ- နား

လည် - သော၊ သူ။ (၂) ကောင်းသော၊
 ကောင်းမွန်သော။ (က) ထူထဲ-ပြေပြစ်-
 ချောမွေ့ - သော (အဝတ်အထည်)။ (ခ)
 ကြည်လင်-သန့်ရှင်း-သော (အသံ)။ (ဂ)
 နူးညံ့ - သိမ်မွေ့ - သော (လက်ဖဝါး၊ ခြေ
 ဖဝါး)။ (ဃ) အနှစ်များသော - စစ်မှန်
 သော (အသံပြာ)။ (ဇ) ဂုဏ်ကျေးဇူးရှိသော
 (စကား)။

(၁) လိမ်မာ - ကျွမ်းကျင် - တတ်သိ
 -နားလည်-သော၊ သူ။ ယော စ ဘိသက္ကော
 ခိပ္ပံ သလ္လံ ဥဒ္ဓရတိ ရောဂမပနေတိ၊ သော
 ဘိသက္ကော ဆေကော နာမ။ မိလိန္ဒ။ ၂၇၃။
 ဆေကာ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၉) တိ ယာဂုဘတ္တသမ္ပါ-
 ဒနာဒိသု နိပုဏာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၆။ ဆေ-
 ကာ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၉) တိ ကာယေန ပဓနာဒိ-
 ကုသလာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆၇။ (- မိလိန္ဒ။ ၂၅၄၊
 ၃၁၆။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃-ဂ၊ ၂၀၆၊ ၂၄၅၊ ၂၆၀၊ ၂၇၁။
 ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၃၊ ၂၇၄၊ ၃၀၄၊ ၃၉၆။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၀၀၊
 ၂၂၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၅၃-၉။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၃၊ ၂၀၉၊
 ၃၅၂-၇။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၅၊ ၁၃၇၊ ၁၆၆။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
 ၁၄၂၊ ၂၅၁၊ ၃၆၄။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၇၊
 ၁၅၆၊ ၁၇၉၊ ၁၈၇။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၀၉၊ ၂၂၇။ သံ၊
 ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂၉၊ ၅၅၅၊ ၃၀၀။ သံ၊
 ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၇၊ ၃၂၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၄။ ၁၆၅၊ ၃၂၃။
 အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၂-၉၊ ၂၇၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၊ ၁၉၊ ၃၉၊
 ၆၀၊ ၁၂၃၊ ၂၁၇၊ ၂၃၄၊ ၂၅၃၊ ၃၀၄၊ ၃၁၂၊ ၃၁၉။
 အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၁၊ ၁၅၁၊ ၆၆၊ ၂၅၂။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
 ၂၁၂၊ ၄၅၇၊ ၄၇၂။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၅။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊
 ၁။ ၁၂၁၊ ၁၈၉၊ ၂၄၁၊ ၂၅၅။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၄၊
 ၉၈၊ ၁၉၅၊ ၂၅၂၊ ၂၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၂၊ ၂၇၁-
 ၆၊ ၃၃၀။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ၊ ၁၀၅။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၄၊
 ၁၆၁၊ ၂၆၄-၅။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၈၊ ၈၂-ဂ၊ ၁၁၄၊
 ၃၀၇။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ၊ ၇၈၊ ၃၂၈။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
 ၉၇၊ ၁၈၈။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ၊ ၁၂၀၊ ၂၅၀။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊
 ၁။ ၄၈၊ ၉၅၊ ၂၀၁။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၆၊ ၂၇၇၊
 ၄၇၅၊ ၅၂၄။ အပါ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၃၊ ၂၄၃-ဂ၊ ၃၀၈။

အပါ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၀၊ ၁၆၇-ဂ၊ ၁၈၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊ ၆၈။
 မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၀၆၊ ၁၃၄၊ ၁၈၁၊ ၂၀၈၊ ၂၄၂၊ ၂၅၃၊
 ၃၄၇၊ ၄၁၂။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၈၃၊ ၁၁၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
 ၃၂၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၇၊ ၂၁၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၈၊
 ၃၃၉၊ ၄၁၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၆၈၊ ၃၄၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။
 ၇၅၊ ၁၀၈၊ ၃၄၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၃၁၊ ၆၄၊ ၃၂၉။
 ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၂၀၀။ နေတ္ထိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၅၀။ သာရတ္ထ၊
 ၁။ ၁၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၃၀၊ ၂၆၃၊ ၄၀၁။ သာ-
 ရတ္ထ၊ ၃။ ၁၇၊ ၉၉။ ကဒါ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၆။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊
 ၁။ ၁၃၃၊ ၂၆၃၊ ၃၁၀။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၀၊ ၁၄၈၊
 ၃၈၀။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၃၊ ၃၇၇။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
 ၁၄၈၊ ၁၈၃၊ ၂၈၄၊ ၃၀၉။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၅။ မ၊ ဋ္ဌ၊
 ၁။ ၂၅၀၊ ၂၉၆။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၅၊ ၂၃၇။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
 ၄၈၊ ၁၀၃၊ ၁၅၃၊ ၁၇၆။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၂၊ ၉၅။ သံ၊
 ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၇၊ ၃၈၂၊ ၅၀၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၂၊ ၉၅၊
 ၂၅၂။ နေတ္ထိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၆၆။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၁၀၇၊ ၁၁၃။

(၂) ကောင်းသော၊ ကောင်းမွန်သော။
 (က) ထူထဲ- ပြေပြစ်- ချောမွေ့- သော
 (အဝတ်အထည်)။ ဆေက (မ၊ ၂။ ၁၇၆) နှိ
 သမ္ပန္နံ။ (ဆေက နှိ ပသန္နံ။ သီ၊ သျှာ။ မူကွဲ)
 မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၃။ ဆေက နှိ သနဘာဝေန ဝိတံ။
 သနမဋ္ဌဘာဝေန သုန္တရံ ဟောတီတိ အာဟ
 “သမ္ပန္န” နှိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၇။ (ခ) ကြည်လင်
 - သန့်ရှင်း- သော (အသံ)။ ဝဂ္ဂ၊ တိ ဆေ-
 ကော သုန္တရော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
 ၂၃၄။ ဆေကောတိ ပဋု သုဝိသဒေါ၊
 သော စသ ပဋုဘာဝေါ မနောသာရောတိ
 အာဟ “သုန္တရော” တိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၃။ (- အံ၊
 ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၀။) (ဂ) နူးညံ့ - သိမ်မွေ့ - သော
 (လက်ဖဝါး၊ ခြေဖဝါး)။ အတိရုစိရဉ္စ သု-
 ပါသာဒိကံ သုဝဂ္ဂ၊ စ သုဋ္ဌ၊ ဆေကံ ဒဿ-
 နေယျဉ္စ ဒဋ္ဌဗ္ဗယုတ္တံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၁။ သုဋ္ဌ-
 ဆေက နှိ အတိဝိယ သုန္တရံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၁။
 (ဃ) အနှစ်များသော - စစ်မှန်သော (အသံ
 ပြာ)။ “အယံ ဆေကော၊ အယံ ကုဋေ” တိ
 ဇာနာတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၁။ အယံ သမသာရ-

တာယ မဟာသာရတာယ ဆေကော။ ဒီ၊ဋီ၊
 ၁။၃၄။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။
 အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၁၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၃၈။
 မ၊ဋီ၊၂။၂၆၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၃၈။) (၃) ဂုဏ်
 ကျေးဇူးရှိသော (စကား)။ ဆေကပါပက-
 (၂) ကြည့်။

ဆေကကသနကိစ္စ (န) [ဆေက + ကသန +
 ကိစ္စ] ကောင်းသောလယ်ထွန်ခြင်း - အမှု -
 ကိစ္စ။ သော စ ခေါ် ဆေကကသနကိစ္စ
 နိယုတ္တော၊ တေနာဟ “နဂံလာဝတ္တနိ”တိ။
 ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။

ဆေကကုမ္ဘကာရ (ပု) [ဆေက + ကုမ္ဘကာရ]
 လိမ်မာ - ကျွမ်းကျင် - သော - အိုးထိန်းသည်
 - အိုးလုပ်သမား။ တတ္ထ ဆေကကုမ္ဘကာရ-
 ဒယော ဝိယ ဣဒ္ဓိဝိဓဉာဏလာဘိ ဘိက္ခု
 ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၁။

ဆေကဋ္ဌ (ပု) [ဆေက + အတ္ထ] လိမ်မာ - ကျွမ်း
 ကျင် - သည်၏အဖြစ်ဟူသောအနက်၊ လိမ်မာ
 - ကျွမ်းကျင် - ခြင်းအနက်။ ဒုတိယနယေ
 မဂ္ဂကုသလောတိ အာဒိဝစန သဗ္ဗာဝတော
 ဆေကဋ္ဌ သန္တာယ ပဋိဇာနာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။
 ၁၃၀။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၆၄။ မူလဋီ၊၃။၅၉။ အနုဋီ၊
 ၃။၈၀။)

ဆေကတရ (တိ) [ဆေက + တရ] (၁) အလွန်
 - ကျွမ်းကျင် - လိမ်မာ - သော။ (၂) အ
 လွန် ကောင်းမွန်သော (အသပြာ)။ (၁)
 ဆေကေဟိ ဆေကတရော ပဏ္ဍိတေဟိ ပဏ္ဍိ-
 တတရောတိ ပုစ္ဆန္တော ဝေမာဟ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၃၆၁။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၁၁၁။ (၂) ဣမသ္မိံ ဩ-
 ကာသေ ဌပိတံ၊ ကိံ န ပဿသိတိ ဆေက-
 တရေ ဣမေဝ ကဟာပဏေတိ အာဒိဝစနဿ
 ကပ္ပိယတ္တာ ကပ္ပိယံ နိဿာယ ဌိတံ။ ဝဇီရ။
 ၂၆၀။

ဆေကနာဋကပရိဝုတ (တိ) [ဆေက + နာဋက +
 ပရိဝုတ] (ကခြင်း၊ သီခြင်း၌) လိမ်မာ - ကျွမ်း
 ကျင် - သော ကချေသည်တို့သည် ခြံရံအပ်
 သော။ အထေကဒိဝသံ ကလာဗုရာဇာ သုရာ-
 မဒမတ္တာ ဆေကနာဋကပရိဝုတော....ဣတ္ထိ-
 ယာ အင်္ဂေ သယံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈။

ဆေကနိပုဏဿရ (တိ) [ဆေက + နိပုဏ + သရ]
 ကောင်းမွန်၊ သိမ်မွေ့သော အသံရှိသော။ သူ။
 ဝဂ္ဂုဿရောတိ ဆေကနိပုဏဿရော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
 ၂။၄၄။ (-ဒီ၊ဋီ၊၂။၄၂။)

ဆေကပါပက (တိ) [ဆေက + ပါပက] (၁)
 ကောင်း မကောင်းသော။ (၂) ဂုဏ်ကျေး
 ဇူးရှိ မရှိသော (စကား)။ (၁) ဝါတောဝ
 ဂန္ဓမာဒေတိ၊ ဥဘယံ ဆေကပါပကံ။ ဇာ၊
 ၂။၉၂။ ဆေကပါပကန္တိ သုန္ဓရာသုန္ဓရံ။ ဇာ၊
 ၄။၅။၃၉၀။ (-မဟာနိ။၃၇၁။) (၂) တုဏှိ-
 ဘူတော ဥပေက္ခေယျ၊ န ဘဏေ ဆေကပါ-
 ပကံ။ ဇာ၊၂။၂၉၂။ န ဘဏေ ဆေကပါပ-
 ကန္တိ တဒါ ဂုဏံ ဝါ အဂုဏံ ဝါ န ဘဏေ-
 ယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၉၈။

ဆေကဘာဝ (ပု) [ဆေက + ဘာဝ] လိမ်မာ -
 ကျွမ်းကျင် - သည်၏အဖြစ်၊ လိမ်မာ - ကျွမ်း
 ကျင် - ခြင်း။ ယထာ ဟိ ဗျတ္တံ ပရိသံ
 အဇ္ဈောဂါဟေတွာ ဝိညနံ စိတ္တံ အာရာ-
 ဓနသမတ္တာယ ကသာယ ဓမ္မကထိကဿ
 ဆေကဘာဝေါ ပညာယတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၉။
 သံ၊ဋီ၊၂။၅၇။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄ - ၅။ အပါ
 ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။ သာရတ္ထ၊၁။၁၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၃၃။
 သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၈၀။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၃၃။ သံ၊ဋီ
 ၂။၄၇၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၆၊၃၅၀။)

ဆေကဘာဝသိဒ္ဓိ (ထိ) [ဆေကဘာဝ + သိဒ္ဓိ]
 လိမ်မာ - ကျွမ်းကျင် - သည်၏ အဖြစ်၏
 ပြီးခြင်း။ အဓိဂမဗျတ္တိသိဒ္ဓိတိ ပဋိဝေဓသင်္ခါ-
 တေ အဓိဂမေ ဆေကဘာဝသိဒ္ဓိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊
 ၁။၁၆၀။

ဆေကဘာဝါနုရူပ (တိ) [ဆေကဘာဝ+အနုရူပ]
လိမ်မာ-ကျမ်းကျင်-သည်၏အဖြစ်အား-
လျော်-လျောက်ပတ်-သော။ ဆေကဘာဝါ-
နုရူပတာ စေတ္တ ကုသလာနုရူပံ။ သိ၊ဋီ၊သစ်၊
၂။၃၀၅။

ဆေကဝါဏီဇ (ပု) [ဆေက+ဝါဏီဇ] လိမ်မာ-
ကျမ်းကျင်-သောကုန်သည်။ ဘဒ္ဒေ ခုဇ-
ကုမာရိ အဟံ ဆေကဝါဏီဇောန နိရတ္ထကေ-
န အတ္တံ နာသေမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၉။

ဆေကာစရိယ (ပု) [ဆေက + အာစရိယ]
လိမ်မာ-ကျမ်းကျင်-သောဆရာ။ ပေသေ-
သိ ဟတ္ထိဒမကံ၊ ဆေကာစရိယံ သုသိက္ခိတံ။
အပါ၊၂။၃၉၉။ ဆေကာစရိယန္တိ ဟတ္ထဗန္ဓနာ-
ဒိဝိမိမ္မိ ကုသလံ ဟတ္ထာစရိယံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။
၁၁၂။

ဆေစ္ဆံ (ကြိ) [ဆိဒ္ဓိ + အ + သံ] ဖြတ်အံ့။
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆေစ္ဆတိ (ကြိ) [ဆိဒ္ဓိ + အ + သတိ] ဖြတ်
လတ္တံ့။ အက်သို့ တေ နိသိန္နောဝ၊ သော
တေ မမ္မာနိ ဆေစ္ဆတိ။ ဇာ၊၁။၁၃၂။ သော
တေ မမ္မာနိ ဆေစ္ဆတိတိ သော တေ အင်္ဂေ
သံဝဇော သပတ္တော ဝိယ ဗီဝိတံ ဆိန္ဒိယတိ-
တိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၅။ (-ဓမ္မ၊၆၄။
ထေရ၊၃၂၄။ မိလိန္ဒ၊၃၇၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၄၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂-၆။) ဆေစ္ဆသိ-
ဇာ၊၂။၂၁၆-၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၀၄။ ဆေစ္ဆံ-
ဇာ၊၁။၁၉၂-၃။ ဇာ၊၂။၁၆၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇၆-
၇၁၄၉၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၆၄။

ဆေစ္ဆသိ (ကြိ) [ဆိဒ္ဓိ + အ + သသိ] ဖြတ်
လတ္တံ့။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆေဇ္ဇံ (န၊တိ) [ဆေဒ+ဣ] (၁) ဖြတ်ခြင်း။
(က) လက်ခြေ စသည်တို့၏ဖြတ်ခြင်း။ (ခ)
ရဟန်းအဖြစ်မှ- ပြတ်စဲ-ရွှေ့လျော-ခြင်း၊
ပါရာဇိကအာပတ်သို့ ရောက်ခြင်း။ (တိ)

အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၂-၄-ပ-မ-ဗ-သ-စ

(၂) ဖြတ်အပ်သော။ (၁) (က) ဆေဇ္ဇ
(သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇)န္တိ ဟတ္ထပါဒါဒိဆေဒေါ။ သံ၊
ဋီ၊၁။၁၀၄။ (ခ) ဆေဇ္ဇံ သိယာ မေထုနဓမ္မ-
ပစ္စယာ (ဝိ၊၅။၃၇၇)တိ သိယာ မေထုနဓမ္မ-
ပစ္စယာ ပါရာဇိကန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၀။ ဆေဒေါ
ဝေ ဆေဇ္ဇံ၊ ပါရာဇိကံ။ ဝိမတိ၊၂။၇၀။
(-ဝိ၊၅။၃၆၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၄။ သာရတ္ထ၊၃။
၁၁၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊ဟောင်း။၁၇။) (၂) ဆေဇ္ဇော
ဣန္ဒိဝရာ ဗဟူ (ဇာ၊၂။၃၄၅)တိ ဥဒက-
ပရိယန္တေ ဗဟူ သုဝဏ္ဏဣန္ဒိဝရာ မုဋ္ဌိနာ ဆိန္ဒိ-
တဗ္ဗာ ဟုတုာ ဌိတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၁၄။
(- မိလိန္ဒ၊၈၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၂။ မ၊ဋီ၊၃။
၄၂၆။)

ဆေဇ္ဇံ (ကြိ၊ဝိ) [ဆိဒ္ဓိ+တုာ] ဖြတ်၍၊ ပယ်၍။
အနိဿိတော ဆေဇ္ဇံ သိနေဟဒေါသံ၊ ကော
စရေ ခဂ္ဂဝိသာဏကပေါ။ အပါ၊၁။၁၃။ အပါ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။

ဆေဇ္ဇကာ (ထိ) [ဆေဇ္ဇ+က+အာ] ရဟန်းအ
ဖြစ်မှ-ပြတ်စဲ-ရွှေ့လျော-ခြင်း၊ ပါရာဇိ
ကအာပတ်သို့ ရောက်ခြင်း။ ယာနိ သန္ဓာယ
“ကေဿဆေဇ္ဇကာဟောတိ၊ စတုန္တံ ထုလ္လစ္စ-
ယံ၊ စတုန္တုဉ္စေ အနာပတ္တိ၊ သဗ္ဗေသံ ကေ-
ဝတ္ထုကာ”တိ ဝုတ္တံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊ဟောင်း။၁၅။

ဆေဇ္ဇကိစ္စ (န) [ဆေဇ္ဇ+ကိစ္စ] ဖြတ်ခြင်း-အမှု-
ကိစ္စ။ ခဏေ ခဏေ ဖရသုဓာရံ ဩလော-
ကေန္တဿ ဆေဇ္ဇကိစ္စံ န နိပ္ပဇ္ဇတိ။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၂၉။ ဆေဇ္ဇကိစ္စံ န နိပ္ပဇ္ဇတိ အဝိစ္ဆေဒဝ-
သေန အပ္ပဝတ္တနတော။သံ၊ဋီ၊၂။၃၆၉။

ဆေဇ္ဇဂါမိကမ္မ (န) [ဆေဇ္ဇဂါမိ+ကမ္မ] ရဟန်း
အဖြစ်မှ-ပြတ်စဲ-ရွှေ့လျော-ခြင်းသို့ရောက်
စေတတ်သောအမှု။ အပညတ္တေ ဝေ သိက္ခာ-
ပဒေ ဆေဇ္ဇဂါမိကမ္မဿ ကတတ္တာ။သံ၊ဋီ၊၁။
၂၄၈။

ဆေဇ္ဇဂါမိနီ (ထိ) [ဆေဇ္ဇဂါမိ+ဣနီ] ရဟန်း
အဖြစ်မှ-ပြတ်စဲ-ရွှေ့လျော-ခြင်းသို့ရောက်

စေတတ်သော - ကုစား၍မရနိုင်သော (အာပတ်)။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆေဇ္ဇဂါမိ (တိ) [ဆေဇ္ဇ + ဂမု + ကိ။ ထိ-၌ ဆေဇ္ဇဂါမိနိ] ရဟန်းအဖြစ်မှ - ပြတ်စဲ - ရွှေလျှော - ခြင်းသို့ ရောက်စေတတ်သော၊ မကုစားကောင်းသည့် အဖြစ်သို့ ရောက်စေတတ်သော၊ ကုစား၍မရနိုင်သော (အာပတ်)။ အယံ ဆေဇ္ဇဂါမိနိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၉၄။ ဆေဇ္ဇဂါမိနိတိ အတေကိစ္ဆဂါမိနိ။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၆။

ဆေဇ္ဇဌာန (န) [ဆေဇ္ဇ + ဌာန] ဖြတ်အပ်သော - နေရာ - အရပ်။ တထာ ဟိ ပုရိသေန ကုဌာရိနာ ဆေဇ္ဇံ ဆိန္ဒိတေ ဆေဇ္ဇဌာနဿ သလ္လက္ခဏံ ဣစ္ဆိတဗ္ဗံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၆။

ဆေဇ္ဇတိ (ကြိ) [ဆိဒိ + ယ + တိ] ဖြတ်၏။ သစေမေ အင်္ဂမင်္ဂါနိ၊ ကာမံ ဆေဇ္ဇသိ ပြာဟူဏ။ သံ၊ဌ၊၁။၂၀၈။ ဆေဇ္ဇာမိ - သံ၊ဌ၊၁။၂၀၈။

ဆေဇ္ဇဘေဇ္ဇ (န) [ဆေဇ္ဇ + ဘေဇ္ဇ] ဖြတ်ခြင်း၊ ခွဲခြင်း၊ (သရီရဒဏ်၊ နေဒဏ်စသော) ဒဏ်ပေးခြင်း။ သဗ္ဗံ ဆေဇ္ဇဘေဇ္ဇ (ဒီ၊ဌ၊၁။၂၁၉) နိ သရီရဒဏ္ဍဓနဏာဒိဘေဒံ သဗ္ဗံ ဒဏ္ဍမာဟ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၉။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၁၃။ (-ဝိ၊၁။၅၇။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၆၉။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၆။ မ၊ဌ၊၃။၂၀၃။ သံ၊ဌ၊၁။၁၀၀။ အံ၊ဌ၊၃။၁၅၂။ ထေရီ၊ဌ၊၆၇။ အပ၊ဌ၊၂။၂၉၂။ သာရတ္ထ၊၂။၂၀၁။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅၃။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၄၁။ ၂၅၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၇။)

ဆေဇ္ဇဘေဇ္ဇာနုသာသက (တိ) [ဆေဇ္ဇဘေဇ္ဇ + အနုသာသက] ဖြတ်ခြင်း ခွဲခြင်း - ဒဏ်ပေးခြင်း - ဖြင့် ဆုံးမတတ်သောသူ။ အပရာဓာနုရူပံ ပန ဆေဇ္ဇဘေဇ္ဇာနုသာသကော ပမာဏဘူတောံ ဣဓာမိပေတောတိ အာဟ “ရာဇာနောတိ ဣဒံ ဗိမ္ဗိသာရံယေဝ သန္ဓာယ ဝုတ္တန္တိ”။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂၀၅။

ဆေဇ္ဇဘေဇ္ဇာနုသာသန (န) [ဆေဇ္ဇဘေဇ္ဇ +

အနုသာသန] ဖြတ်ခြင်း ခွဲခြင်း - ဒဏ်ပေးခြင်း - ဖြင့် ဆုံးမခြင်း။ အဒဏ္ဍေနာတိ ဓနဒဏ္ဍေန ဆေဇ္ဇဘေဇ္ဇာနုသာသနေန သတ္ထဒဏ္ဍေနပိ ဝိနာယေဝ။ အံ၊ဌ၊၃။၁၇၆။

ဆေဇ္ဇဘေဇ္ဇာဘာဝ (ပု) [ဆေဇ္ဇဘေဇ္ဇ + အဘာဝ] ဖြတ်ခြင်း ခွဲခြင်း၏မရှိခြင်း။ န ဝိဒ္ဓံသီယန္တိတိ ဆေဇ္ဇဘေဇ္ဇာဘာဝံ။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၉၃။

ဆေဇ္ဇဝတ္ထု (န) [ဆေဇ္ဇ + ဝတ္ထု] သာသနာတော်မှ - ပြတ်စဲ - ရွှေလျှော - ခြင်း၏ အကြောင်း။ အာပဇ္ဇေယျ ဂရုကံ ဆေဇ္ဇဝတ္ထု၊ ပဉ္စာ မေ သာ ကုသလေဟိ စိန္တိတာ။ ဝိ၊၅။၃၇၄။ (-ဝိ၊ဌ၊၄။၂၃၇။)

ဆေဇ္ဇသိ (ကြိ) [ဆိဒိ + ယ + သိ] ဖြတ်၏။ ဆေဇ္ဇတိ - ကြည့်။

ဆေဇ္ဇာ (ထိ) [ဆိဒိ + ဣ + အာ] (၁) ဖြတ်ခြင်း။ (၂) ဓားလက်နက်။ (၁၊၂) ဟနေယျံ ဝါတိ... အစုဒဏ္ဍကေန ဝါ ဆေဇ္ဇာယ ဝါ ဟနေယျံ။ ဝိ၊၁။၅၇။ ဆေဇ္ဇာယာတိ ဟတ္ထပါဒသိသာဒိနံ ဆေဒနေန။ သာရတ္ထ၊၂။၁၃၁။ ဆေဇ္ဇာယ ဝါတိ ဟတ္ထာဒိနံ ဆေဒနေန။ ဆိန္ဒန္တိ တောယ ဟတ္ထပါဒါဒိနိတိ ဆေဇ္ဇာ၊ သတ္တံ၊ တေန သတ္ထေနာတိပိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၅။

ဆေဇ္ဇာပေတိ (ကာကြိ) [ဆိဒိ + ယ + ဣာပေ + တိ] ဖြတ်စေ၏။ ဟန္တ ကထိ ပသာဒေတွာ၊ ဆေဇ္ဇာပေသာမိ မေဏ္ဍကေ။ မိလိန္ဒ၊၉၇။

ဆေဇ္ဇာမိ (ကြိ) [ဆိဒိ + ယ + မိ] ဖြတ်၏။ ဆေဇ္ဇတိ - ကြည့်။

ဆေတ (ပု) [ဆေ + တ] သားမုဆိုး၊ ဆေတအမည်ရှိသော မုဆိုး။ တေန ခေါ ပန သမယေန အာယသ္မာ ကဿပဂေါတ္ထော ဒိဝါဝိဟာရဂတော အညတရံ ဆေတံ ဩဝဒတိ။ သံ၊၁။၂၀၀။ ဆေတန္တိ ကေ မိဂလုဒ္ဓကံ။ သံ၊ဌ၊၁။၂၆၄။ ဆေတန္တိ မိဂါနံ

ဇီဝိတံ ဆေတံ။ တေနာဟ “မိဂလုဒ္ဒက”န္တိ။ သံ။ဋီ။၁။၂၉၈။

ဆေတဗ္ဗ (တိ) [ဆေ+တဗ္ဗ] ဖြတ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဥပဇ္ဈာယဿ ဒေဝသီသံ ဆေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၃။၁၀၄။ (-ဝိ၊၄။၂၄၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၃၉။ ဝဇီရ။၅၂၂။ သာရတ္ထ၊၃။၃၈၂။ ဝိမတိ၊၂။၂၂၉။)

ဆေတဗ္ဗာဘာဝ (ပု) [ဆေတဗ္ဗ+အဘာဝ] ဖြတ်အပ်သောအရာဝတ္ထု၏မရှိခြင်း။ သော ဧဝံ ဆိန္ဒန္တော ဆိန္ဒဿ ဆိန္ဒဿ ပုန ဆေတဗ္ဗာဘာဝတော အတ္ထိန္ဒဿ စ ဆေဒနတော နစိရဿေဝ မဟာရုက္ခံ ပါတေယျ။ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၃။

ဆေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဆေ+တုံ] ဖြတ်ခြင်းငှါ။ပုဋ္ဌော မေ သမ္မ အက္ခာဟိ၊ကံ ဒါရံ ဆေတုမိစ္ဆသိ။ ဇာ၊၁။၂၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၉။ (-ဝိမတိ၊၁။၁။)

ဆေတု (တိ) [ဆေ+တု] ဖြတ်တတ်သော။သု။ ပလိဗောဓံ ဆေတာ (ပဋိသံ။၁၂၃) တိ တံ ပလိဗောဓံ ဆိန္ဒိတာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။

ဆေတ္တဗ္ဗ (တိ) [ဆိဒိ+တဗ္ဗ] ဖြတ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ သု။ သော ဒဏ္ဍာရဟော ဝဓိတဗ္ဗော ဆေတ္တဗ္ဗော ဒဘတ္တဗ္ဗော ဟန္တဗ္ဗော။ မိလိန္ဒ။၂၈၃။

ဆေတ္တဗ္ဗာဘာဝ (ပု) [ဆေတ္တဗ္ဗ+အဘာဝ] ဖြတ်အပ်သောအရာဝတ္ထု၏ မရှိခြင်း။ သော ဧဝံ ဆိန္ဒန္တော ဆိန္ဒဿ ဆိန္ဒဿ ပုန ဆေတ္တဗ္ဗာဘာဝတော အတ္ထိန္ဒဿ စ ဆေဒနတော နစိရဿေဝ မဟာရုက္ခံ ပါတေယျ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။

ဆေတ္တုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဆိဒိ+တုံ] ဖြတ်ခြင်းငှါ။ ယောဇနာနံ သတံ ပဉ္စ၊ ကော ဇီဝံ ဆေတ္တု-မရဟတိ။ ပေတ။၂၀၄။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၃၁။ ကော ဇီဝံ ဆေတ္တုမရဟတိတိ နိစ္စံ နိဗ္ဗိကာရံ ဇီဝံ ကော နာမ သတ္တာဒိဟိ ဆိန္ဒိတုံ အရ-

ဟတိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၃၇။ (- သုတ္တနိ။၂၈၃။ ထေရ။၂၅၆၊ ၂၈၅၊ ၃၅၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၉၊၄၀၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၈-၉၊၄၆၂။)

ဆေတ္တု (ပု) [ဆိဒိ+တု] (၁) ပြတ်ခြင်း။ (တိ) (၂) ဖြတ်တတ်သော။သု။ (၁) ဇီဝေ စ သတ္တိမေ ကာယာ၊ ယေသံ ဆေတ္တာ န ဝိဇ္ဇတိ။ ဇာ၊၂။၂၆၀။ (၂) ပုစ္ဆာမ သတ္တာ-ရမနောမပညံ၊ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ ယော ဝိစိ-ကိစ္ဆာနံ ဆေတ္တာ။ သုတ္တနိ။၃၃၀။ (-ထေရ။၃၇၃။ အပ၊၂။၁၀၉။ဇာ၊၂။၂၆၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၄၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၁၃။)

ဆေတုာ (ကြိ၊ဝိ) [ဆေ+တုာ] ဖြတ်၍။ (က) ခုတ်ဖြတ်-လှီးဖြတ်-ရိတ်ဖြတ်-ဆိတ်ဖြတ်-တိုက်ဖြတ်-ကိုက်ဖြတ်-ခူးဖြတ်-ရုန်းဖြတ်-ပိုင်းဖြတ်-၍။ (ခ) ပယ်ဖြတ်-ပယ်သတ်-ပယ်စွန့်-၍။ (ဂ) ထိုးဖောက်-ထိုးဝင်-၍။ (ဃ) ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ်-ပင်ပန်းစေ-၍။ (င) ဖြတ်ကျော်၍။ (စ) ခဲ့ဝေ၍။

(က) ခုတ်ဖြတ်-လှီးဖြတ်-ရိတ်ဖြတ်-ဆိတ်ဖြတ်-တိုက်ဖြတ်-ကိုက်ဖြတ်-ခူးဖြတ်-ရုန်းဖြတ်-ပိုင်းဖြတ်-၍။ သော တံ ရုက္ခံ မူလေ ဆိန္ဒေယျ၊ မူလေ ဆေတုာ ပလိ-ခဏေယျ။ သံ၊၁။၃၁၅-ဂ။ (-ဒီ၊၂။၂၁၈။ မ၊၁။၁၇၆၊ ၂၅၀၊၂၆၃။ မ၊၂။၃၀၊၉၈၊၃၁၂။ သံ၊၁။၃၈၇။ သံ၊၂။၁၁၅၊၃၇၇။ အံ၊၁။၂၀၅၊၅၁၉၊၅၂၁။ အံ၊၂။၃၄၅။ သုတ္တနိ။၂၈၃။ ထေရိ။၄၁၃။ အပ၊၁။၃၄၊၁၂၃၊၁၉၉၊ ၃၁၆-၇၊၃၃၇။ အပ၊၂။၂၊၂၄၊၃၉၊၆၆၊၉၃၊ ၁၁၄၊၁၄၅၊၁၇၁၊၁၈၈၊၂၄၄၊၂၇၆၊၃၆၉၊၄၁၀။ မဟာနိ။၃၂၉။ ဇာ၊၁။၂၄၃၊၃၅၂။ ဇာ၊၂။၁၂၆၊၂၂၆၊၃၃၈။ မိလိန္ဒ။၃၇၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၄-၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊

၂။၁၀၄။၂၇။ အံ၊ဌ၊ဉာ၊၁၇။ အဘိ၊ဌ၊
၂။၁၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၂။၂၆။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။
၃။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၃။ ထေရ၊ဌ၊၁။၃၇။
ထေရီ၊ဌ။၇။၂၃၂။ အပါ၊ဌ၊၁။၁၇၇။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၂၆။ စရိယာ၊ ဌ။၁၆၂။ မဟာနိ၊
ဌ။၂၄။ ဇာ၊ဌ၊ဉာ၊၃၇။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၅၇။
၂။၁။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၇။ ဇာ၊ဌ၊၇။၃၃၊၃၀၀။
ဒီ၊ဌ၊၁။၂၃။ မ၊ဌ၊၂။၇၂။ အံ၊ဌ၊၂။၂၀၃။
အံ၊ဌ၊ဉာ၊၁၆၀။

(ခ) ပယ်ဖြတ်-ပယ်သတ်-ပယ်စွန့်-
၍။ ကောဓံ ဆေတွာ သုခံ သေတိ။ သံ၊၁။
၃၉၊၄၄၊၁၆၊၃၊၂၃။ နေတ္ထိ၊၁၂၄။ မ၊ဌ၊ဉာ၊
၃၀၇။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၄၄။ မဟာနိ၊ဌ။၂၇။
ဆေတွာတိ ဝဓိတွာ။ သံ၊ဌ၊၁။၉၀။ နေတ္ထိ၊
ဌ။၂၃၃။ (-ဝိ၊၄။၃၀၄။ ဒီ၊၂။၂၀၃၊၂၇။
မ၊၁။၂၇၇။ မ၊၂။၃၅၄၊၄၀။ သံ၊၁။၁၅၊
၅၅၊၃၇၊၉၊၄၅၊၅၀၊၆၂၊၁၆၂-၃၊၂၀၀၊၂၄။
အံ၊၁။၁၃၇။ အံ၊ဉာ၊၆၂။ ဓမ္မ၊၅၄၊၆၆၊၇၀။
ဥဒါနံ၊၁၇၆။ ဣတိဝုတ်။ ၂၄၊၂၂၃၊၂၅၇။
သုတ္တနိ။၂၃ - ၉၊၃၆-၂၊၃၇၀-၆။ ထေရ။
၂၇၊၂၇၆၊၃၁၇၊၃၃၂၊၃၅၄၊၃၆။ ထေရီ။
၄၁၂-၃။ အပါ၊၁။၃၄၊၁၂၃၊၃၁၇၊၃၃၇။ အပါ၊
၂။၂၂၄၊၃၉၊၆၆၊၉၃၊၁၁၄၊၁၄၅၊၁၇၁၊၁၇၇။
၂၄၄၊၂၇၉၊၂၇၀၊၃၃၆၊၃၆၉၊၄၀။ စူဠနိ။
၂၆၄-၅။ ဇာ၊၁။၃၅၂။ ဇာ၊၂။၁၆၁။ နေတ္ထိ၊
၆၉၊၁၂၇။ ပေဋကော။၁၇၅၊၂၂၇၊၃၀၉။
မိလိန္ဒ၊၃၅။ ဝိ၊ဌ၊၄။၆၂။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၇။
မ၊ဌ၊၁။၃၉၀။ သံ၊ဌ၊၁။၅၁၊၂၀၉။ သံ၊ဌ၊၂။
၂၅။ အံ၊ဌ၊၂။၁၁၇၊၂၇၂။ အံ၊ဌ၊ဉာ၊၁၃၂။
အဘိ၊ဌ၊၁။၃၉၉။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၁၅။ ဓမ္မ၊ဌ၊
၂။၂၆၅၊၃၄၄၊၃၃၃-၄။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၁၀၁-၂။
သုတ္တနိ၊ဌ။၂။၇၄၊၉၂၊၁၅၆။ ထေရ၊ဌ၊၁။၃၇။
ထေရီ၊ဌ။၂။၂၄၊၁၀၄၊၂၅၆၊၄၆၅၊၄၇၇။
ထေရီ၊ဌ။၇။၂၃-၂-၃-၅။ အပါ၊ဌ၊၁။၂၃။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၂၀၆၊၂၆၂။ စရိယာ၊ ဌ။၁၆၂။
မဟာနိ၊ဌ။၃၃။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁။ ဇာ၊ဌ၊ဉာ၊၃၇။

ဇာ၊ဌ၊၄။၅၇။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၆၇။ ဇာ၊ဌ၊၆။
၅၆။ နေတ္ထိ၊ဌ။၂၃၇။ သာရတ္ထ၊ဉာ၊၁၆၉။
မ၊ဌ၊၂။၂၀၀။ မ၊ဌ၊ဉာ၊၂၀၇။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၁၅၊
၂၆၉။)

(ဂ) ထိုးဖောက်-ထိုးဝင်-၍။ တဿာ
သော သဒ္ဓေါ ဆဝိအာဒီနိ ဆေတွာ အဋ္ဌိမိဉ္ဇံ
အာဟစ္စ ဟဒယင်္ဂမနိယော ဟုတွာ အဋ္ဌာသိ။
သံ၊ဌ၊၁။၂၇၂-၃။ ဆဝိအာဒီနိ ဆေတွာတိ
ဆဝိအာဒီနိ အတိဝိဇ္ဇာ အတိဝိယ ပဝိသိ-
တွာ။ သံ၊ဌ၊၁။၃၁၃။ (-ဝိ၊၃။၁၁၆။ မ၊ဉာ၊
၂၂၃။ သံ၊၁။၄၃၃။ အံ၊၂။၄၆၆။)

(ဃ) ညှဉ်းဆဲ-ပုတ်ခတ်-သတ်ဖြတ်-
ပင်ပန်းစေ-၍။ ဒဒန္တိ ဟေကေ ဝိသမေ နိဝိ-
ဌာ၊ ဆေတွာ ဝဓိတွာ အထ သောစယိ-
တွာ။ သံ၊၁။၁၉။ ဇာ၊၁။၂၁၉။ ဇာ၊ဌ၊၄။
၆၇။ ဆေတွာတိ ပေါထေတွာ။ သံ၊ဌ၊၁။
၅၇။ ဆေတွာတိ ပိဋေတွာ။ တံ ပန ပိဋနံ
ပေါထနန္တိ ဒဿေန္တော “ပေါထေတွာ”တိ
အာဟ။ သံ၊ဌ၊၁။၁၀၃။ ဆေတွာတိ ကိလ-
မေတွာ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၂၄၀။ ဇာ၊ဌ၊၄။၆၇။
ဆေတွာတိ ဣဓေ ဣဇေဟေ တံ ပေါထေ-
တွာ မာရေတွာ ပဋိစ္စာဒေသာမိ။ ဇာ၊ဌ၊
၇။၂၀၄။

(င) ဖြတ်ကျော်၍။ တေ တိရိယံ ဂင်္ဂါယ
သောတံ ဆေတွာ သောတ္တိနာပါရံ အဂမံသု။
မ၊၁။၂၇၇။ (-မ၊၂။၉၇-၉။ အဘိ၊ဌ၊ဉာ၊
၃၅။)

(စ) ခဲ့ဝေ၍။ အနုမဇ္ဈတော မဇ္ဈကန္တိ
အပ္ပမတ္တကမ္ပိ မဇ္ဈေ ဆေတွာ ဒေ ကောဌာ-
သေ ကရိတွာ ဧကံ ကောဌာသံ ဒတွာ
တတော အဝသေသတော အနုမဇ္ဈတောပိ
ပုန မဇ္ဈေ ဆေတွာ ဧကော ကောဌာသော
ဒါတဗ္ဗာယေဝ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၁၂။

ဆေတွာန (ကြိ၊ဝိ) [ဆေ + တွာန] ဖြတ်၍။
(က) ခုတ်ဖြတ် - လှီးဖြတ် - ရိတ်ဖြတ်-

ဆိတ်ဖြတ် - တိုက်ဖြတ် - ကိုက်ဖြတ် - ခူးဖြတ်
 - ရှန်းဖြတ် - ပိုင်းဖြတ် - ရှိ။ (ခ) ပယ်ဖြတ် -
 ပယ်သတ် - ပယ်စွန့် - ရှိ။ (က) ယထာ
 သာရတ္ထိကောပေါသော၊ ကဒလိံ ဆေတွာန
 ဖာလယေ။ အပါ။ ၂၆။ ကဒလိံ ဆေတွာန
 ဖာလယေတိ ကဒလိကန္တံ ဆေတွာ ဒေဓာ
 ဖာလေယျ။ အပါ။ ၂၇။ (-ထေရီ။
 ၃၉၁-၆။ အပါ။ ၆၈၁၀၁-၂၊ ၂၃၀၊ ၂၉၃။
 အပါ။ ၂၁၀၄။ ဇာ။ ၁။ ၃၃၄၊ ၃၇၅။ ဇာ။ ၂။
 ၃၃၈။ မာ။ ၂။ ၁။ သံ။ ၂။ ၂၈။ ဓမ္မာ။ ၂။
 ၂၉၂။ ထေရီ။ ၁။ ၁၂၈၊ ၂၂၀။ ထေရီ။ ၁။
 ၁၀၁။ အပါ။ ၁။ ၇၈။) (ခ) ဆေတွာန
 ဝိရော ဂိဟိဗန္ဓနာနိ။ အပါ။ ၁။ ၁၀။ စူဠနိ။
 ၂၅၄-၅။ သုတ္တနိ။ ၁။ ၈၀။ အပါ။ ၁။ ၁၅၀။
 ဆေတွာနာတိ မဂ္ဂဉာဏေန ဆိန္ဒိတာ။
 သုတ္တနိ။ ၁။ ၈၁။ အပါ။ ၁။ ၁၉၀။ စူဠနိ။
 ၁။ ၁၁၇။ (-သံ။ ၇၇၊ ၁၂၄။ အံ။ ၂။ ၃၀၄။
 ဓမ္မာ။ ၂။ ၁၆၃။ ထေရီ။ ၃။ ၁၉။ ထေရီ။ ၃။ ၉၇။ အပါ။
 ၁။ ၉၈။ အပါ။ ၂။ ၂၂။ ဇာ။ ၁။ ၅၃၊ ၁၇၀၊ ၂၃၆။
 နေတ္ထိ။ ၃။ ၁၃၂။ ပေဋကော။ ၃။ ၉၂၊ ၁၀။
 အံ။ ၁။ ၂၆၆။ အံ။ ၁။ ၁၁၃။ ဓမ္မာ။ ၁။ ၂၁၄။
 ဓမ္မာ။ ၂။ ၃၃၈-၉။ ထေရီ။ ၂။ ၂၅၉၊ ၂၆၂။
 ထေရီ။ ၁။ ၁၃၂၊ ၁၆၃-၄။ စရိယာ။ ၁။ ၁၈၀။
 ဇာ။ ၁။ ၂၁၂-၉။ ဇာ။ ၁။ ၃၇၄-၅။ ဇာ။ ၁။
 ၄။ ၁၂၅။ အံ။ ၁။ ၁၉၃။ နေတ္ထိ။ ၁။ ၃၀၉။)

ဆေတွာသုတ္တ (န) [ဆေတွာ+သုတ္တ] ဆေတွာ
 သုတ်၊ သိကြားမင်း၊ အမျက် ဒေါသကို
 ပယ်ဖြတ်လျှင် ချမ်းသာစွာနေရ၏။ စိုးရိမ်
 ပူပန်မှုမရှိ၊ အမျက်ဒေါသ ပယ်ဖြတ်ခြင်းကို
 ဘုရားစသော အရိယာတို့သည် ချီးမွမ်း
 ကုန်၏ ဟု သိကြားမင်း၏အမေးကို ဖြေ
 သောအားဖြင့် ဟောတော်မူသော သုတ်။
 သံယုတ္တနိကာယ၊ သင်္ဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊
 ဒေဝတာသံယုတ္တ၊ ၈-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ သံ၊ ၁။
 ၃၈-၉။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သင်္ဂါထာဝဂ္ဂ-

သံယုတ္တပါဠိ၊ သက္ကသံယုတ္တ၊ ၃-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။
 သံ၊ ၁။ ၂၃၉။

ဆေဒ (ပု) [ဆိဒ္ဓိ+ဏ] (၁) ဖြတ်ခြင်း။ (၂)
 ပြတ်ခြင်း။ (၃) ပျက်စီးခြင်း။ (၄) ဖျက်ဆီး
 ခြင်း။ (၅) သရူပဒဿနဝိသဇ္ဇနာ၌ ပစ္စိမကော-
 ဌာသ၏ ဆေဒဟူသော အမည်။ (၁)
 ဖြတ်ခြင်း။ သတ္တစ္စေဒေါတိ သတ္တေန ဂဏ္ဍ-
 ဖာလနံ ကုဋ္ဌာရာယ သတ္တေန ဆေဒေါ။
 အပါ။ ၁။ ၁၃၈။ (-မဟာနိ။ ၁၂၇-၈၊ ၁၃၅-၇။
 ကင်္ခါ။ ၁၉၈။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၈၂။ ဓမ္မာ။ ၂။ ၃၈၊
 ၅၁။ သုတ္တနိ။ ၁။ ၃၇။ မဟာနိ။ ၁။ ၂၅၀။
 ဝိမတိ။ ၁။ ၄၅။ မာ။ ၃။ ၁၁၉။ သံ၊ ၁။ ၁၆၇။
 အံ၊ ၁။ ၂၄၄။ မူလဋီ။ ၂။ ၁၆၄။ အနုဋီ။ ၂။
 ၁၇၇။) (၂) ပြတ်ခြင်း။ အနုဗန္ဓနာဒိနံ
 ဆေဒေါ အသ္မိမာနသမုစ္ဆေဒဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။
 ဒီ။ ၁။ ၂။ ၃၂။ မာ။ ၁။ ၁၃၄။ (- ဝိမတိ။ ၂။
 ၇၀၊ ၁၂၇။ ဒီ။ ၁။ ၃၂။ မာ။ ၁။ ၃၄၁။)
 (၃) ပျက်စီးခြင်း။ ဆေဒံ ဂစ္ဆတိ (အံ၊ ၁။
 ၂။ ၃၂၀)တိ ဝိနာသံ ပါပုဏာတံ။ အံ၊ ၁။ ၂။
 ၃၁၆။ (- ဇာ။ ၁။ ၅၁၀။ ဝိမတိ။ ၂။
 ၂၆၇။) (၄) ဖျက်ဆီးခြင်း။ အနိဂ္ဂဟဘာဝိ-
 ရောပနာဒိနာ ဆေဒေါ။ မူလဋီ။ ၁။ ၁၄။
 အနိဂ္ဂဟဘာဝိရောပနေန အတ္တနော ပဋိ-
 ကမ္မဿ သုပဋိကမ္မဘာဝကရဏေန စ သက-
 ဝါဒိနော နိဂ္ဂဟဿ ဆေဒေါ ဝိနာသနံ
 ပုဂ္ဂလဝါဒနိသေနေဝသေန သမုဋ္ဌိတတ္တာ။
 အနုဋီ။ ၁။ ၁၆။ (၅) သရူပဒဿနဝိသဇ္ဇနာ၌
 ပစ္စိမကောဌာသ၏ ဆေဒ-ဟူသော အမည်။
 အယံ ပန ဆေဒေါယေဝါတိ တွေ တဿ
 တဿ ပရိပုဏ္ဏပဉ္စဿ တသ္မိံ တသ္မိံ သရူပ-
 ဒဿနေန ဝိသဇ္ဇနေ ဝိသဇ္ဇိတေ ပစ္စိမ-
 ကောဌာသဿ ဆေဒေါတိ နာမံ ဒဠဗ္ဗံ။
 မူလဋီ။ ၃။ ၁၅၉။

ဆေဒက (တိ) [ဆိဒ္ဓိ+ဏ] ဖြတ်တတ်သော။ သူ။
 နိဒ္ဒါနန္တိ ဆေဒကံ လာဝကံ ဥပ္ပါဋကန္တိ
 အတ္ထော။ သံ၊ ၁။ ၂၃၃။ သုတ္တနိ။ ၁။ ၁၃၃။

ဆေးကံ ဆိန္ဒနကံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၇၂။ တိဏိ
သတ္တနိတိ တယော ဆေးကော။ မဟာနိ၊
ဋ္ဌ။၂၃၈။(-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၄၆။မူလဋီ၊၂။၁၁၀။)

ဆေးကဝါဒ (ပု) [ဆေးက + ဝါဒ] (ပုဏ္ဏား
တို့သည် ဗြဟ္မာမင်း၏ခံတွင်းမှ ဖွားမြင်၏
ဟူသော ဗြာဟ္မဏဝါဒကို) ဖြတ်-ပယ်-တတ်
သော ဝါဒ။ မုခစ္ဆေဒကဝါဒန္တိ “ဗြာဟ္မဏာ
မဟာဗြဟ္မုနော မုခတော ဇာတာ”တိ
ဝါဒဿ ဆေးကဝါဒံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၃၈။

ဆေးဂါမိနီ (ထိ) [ဆေးဂါမိ + ဣနီ] ပျက်စီး
ခြင်းသို့ ရောက်တတ်သော ကုန်သွယ်ခြင်း။
ဆေးဂါမိ-ကြည့်။

ဆေးဂါမိမဏိက (န) [ဆေးဂါမိ + မဏိက]
ကွဲအက် - ပျက်စီး - ခြင်းသို့ ရောက်တတ်
သော အိုး၊ ကွဲအက် ပျက်စီးလွယ်သော
မြေအိုး။ ဆေးဂါမိမဏိယံဝ ဝါဏိဇော
(ဇာ၊၂။၁၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၉၁)တိ ယထာ
ဗာလဝါဏိဇော သတသဟဿဣဘဏ္ဍံ ဒတွာ
ဆေးဂါမိမဏိကံ ဂဏှာတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။
၄၉၃-၄။ ဆေးဂါမိမဏိကန္တိ ဆေဒံ ဘိန္နံ
ဂစ္ဆတိ သီလေနာတိ ဆေးဂါမိ။ ဆေးဂါမိ
စ တံ မဏိကံ ဃဋ္ဌဉ္စာတိ ဆေးဂါမိမဏိကံ။
ဇေရမတ္တိကာယ မယံ ဃဋ္ဌန္တိ အတ္ထော။
အသိတိနိပါတ်၊ ဇာတ်၊ဋီ၊သစ်။

ဆေးဂါမိမဏိယ (န) [ဆေးဂါမိ + မဏိယ]
ကွဲအက်ပျက်စီးလွယ်သော မြေအိုး။ အထက်
ပုဒ်ကြည့်။

ဆေးဂါမိ (တိ) [ဆေး + ဂမု + ဏိ။ ထိ-ဋ္ဌ
ဆေးဂါမိနီ] ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်တတ်
သော။ ယေန မိဓကေစ္စဿ တာဒိသာဝ
ဝဏိဇော ပယုတ္တာ ဆေးဂါမိနီ ဟောတိ။
အံ၊၁။ ၃၉၃-၄။ ဆေးဂါမိနီ ဟောတိတိ
ဆေဒံ ဂစ္ဆတိ။ ယံ ပတ္တိတံ၊ တံ သဗ္ဗံ နဿ-
တိတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၀။ ဆေဒံ ဂစ္ဆ-

တိတိ ဝိနာသံ ပါပုဏာတိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၁၆။
(-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။)

ဆေးန (န) [ဆိဒိ + ယု] (၁) ဖြတ်ခြင်း။
(တိ) (၂) ဖြတ်တတ်သော (အယု)။ (၃)
ဖြတ်ကြောင်း ဖြစ်သော (တရား)။ (၁) န
ဆေးနမတ္တေန အတ္တတံ ဟောတိ ကထိနံ။
ဝိ၊၃။ ၃၅၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၃၀၂။ ဆေးန-
မတ္တေနာတိ ယထာဝိစာရိတဿ ဝတ္ထဿ
ဆေးနမတ္တေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၁။ (-ဝိ၊၅။
၃၀၆။ ဒီ၊၁။၅။ ဒီ၊၃။၁၄၃။ မ၊၁။၂၃၈၊
၃၃၅။ မ၊၃။၁၃၊၈၄။ သံ၊၃။၄၁၁။ အံ၊၁။
၅၃၀။ အံ၊၃။၄၂၃။ ထေရီ၊၄၀၀။ ဇာ၊၂။
၆၇။ ပေဋကော၊၃၀၉။ မိလိန္ဒ၊၃၃၄-၇။ ဒီ၊
ဋ္ဌ၊၃။၁၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁-၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၊
၂၃၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၁၊၉၆၊၃၃၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၃၉၊၂၄၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁၊၁၀၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၄၃၊၉၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။
၂၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၁၈။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၊၉၆။ ထေ-
ရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။
၁၇၂-၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၈၆။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၀။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၂၈၊၃၆၃။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂၂၊၉၀။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၈။ သာရတ္ထ၊၂။၁၃၁၊၂၆၂။
သာရတ္ထ၊၃။၁၇။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၅၊၂၂၆၊၂၃၉။
ဝိမတိ၊၂။၁၀၊၁၁။ ကမ်၊ဋီ၊သစ်။၂၀၆၊၂၁၄။
ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၁၊၁၁၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၈၂၊၃၂၃။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၇၄။ မ၊ဋီ၊၃။၂၆၆။ သံ၊ဋီ၊
၁။၂၇၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၄၄၊၂၇၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၈၃။
မူလဋီ၊၁။၇၇။ မူလဋီ၊၂။၆၄။ အနုဋီ၊၁။၈၄။)
(တိ) (၂) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ ဝိနိဝေဌနော ဇာတိ-
ဗြာဟ္မဏာနံ သေဋ္ဌဘာဝဿ ဆေးနတော
သေဋ္ဌစ္ဆေဒနဝါဒေါ နာမ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။
၄၂။ (၃) ယံ ကိဉ္စိ ဆိန္ဒတဗ္ဗံ၊ သဗ္ဗံ တံ
ပညာယ ဆိန္ဒတိ၊ နတ္ထိ ဒုတိယံ ပညာယ
ဆေးနန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၉၃။

ဆေဒနက (န) [ဆေဒန+က] (၁) ဖြတ်ခြင်း။ (တိ) (၂) ဖြတ်တတ်သော။
 (၃) ဖြတ်ကြောင်းဖြစ်သော (ဓားငယ်)။
 (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) တေသံ
 ပရိစ္ဆာဂေန အတ္တနော သန္တာနေ လောဘာ-
 ဒိနံ ပရိစ္ဆဇနကာ ဆေဒနကာ။ ပေတဋ္ဌ။ ၇။
 (၃) ပိပ္ပလိကေတိ ယံကိဉ္စိ ဆေဒနကေ
 ခုဒ္ဒကသတ္ထေ။ ဝိမတိ။ ၁။ ၁၆။

ဆေဒနက (တိ) [ဆေဒနက+က] ဖြတ်ခြင်း
 ရှိသော။ တံ အတိက္ကာမယတော ဆေဒနကံ
 ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ။ ၂။ ၂၁။ ၂၂။ ၃-၄။ သာရတ္ထ။
 ၂။ ၃၉။ ဆေဒနကံ ဝုတ္တနယမေဝါ (ဝိဋ္ဌ။
 ၃။ ၁၅၅) တိ ဆေဒနမေဝ ဆေဒနကံ။ တံ
 တဿ အတ္ထိတိ ဆေဒနကန္တိ ဣမမတ္တံ အတိဒိ-
 ယတိ။ သာရတ္ထ။ ၃။ ၁၀။ (-ဝိ။ ၂။ ၂၂။
 ဝိ။ ၄။ ၅၀၇။ ဝိ။ ၅။ ၂၃၀။ ဝိဋ္ဌ။ ၄။ ၁၃၅-၆၊
 ၁၇၂-၈၊ ၁၈၈။ ကင်္ခါ။ ၂၆၉။ ဝဇီရ။ ၈၄၊
 ၁၂၁၊ ၂၂၄၊ ၅၄၂၊ ၅၆၇။ ဝိမတိ။ ၁။ ၃၁၃။
 ဝိမတိ။ ၂။ ၂၉၃။ ကင်္ခါ။ ဋီသစ်။ ၄၃၀။)

ဆေဒနကကိရိယာ (ထိ) [ဆေဒနက+ကိရိယာ]
 ဖြတ်ခြင်းကိရိယာ၊ ဖြတ်ခြင်းကို ပြုခြင်း။
 ပယောဂန္တိ တဿေဝ ဆေဒနကကိရိယံ။
 ဝိမတိ။ ၁။ ၂၁၇။

ဆေဒနကရဏ (န) [ဆေဒန+ကရဏ] ဖြတ်
 ခြင်းကိုပြုခြင်း။ ဒဏ္ဍကော ဝိယ ဒိဋ္ဌိ ဆေဒန-
 ကရဏာယ အသမတ္တဘာဝကရဏတော။
 မဇ္ဈိမ။ ၂။ ၂၇။

ဆေဒနကသိက္ခာပဒ (န) [ဆေဒနက+သိက္ခာ-
 ပဒ] ဖြတ်ခြင်းရှိသော သိက္ခာပုဒ်၊ ဆေဒနက-
 သိက္ခာပုဒ်။ ဆေဒနကသိက္ခာပဒေ ဝုတ္တ-
 ပါစိတ္တိယံ အာပဇ္ဇတိ။ ဝိဋ္ဌ။ ၄။ ၁၃၆။ (-
 ဝဇီရ။ ၁၂၁။)

ဆေဒနကာလ (ပု) [ဆေဒန+ကာလ] ဖြတ်
 သော-အချိန်-အခါ။ ခဏိတ္တိယာ မူလာနံ
 ပလိခဏနကာလော ဝိယ အရဟတ္တမဂ္ဂေန
 အဝိဇ္ဇာယ ဆေဒနကာလော။ အံဋ္ဌ။ ၂။ ၃၇၀။

ဆေဒနကိရိယာ (ထိ) [ဆေဒန + ကိရိယာ]
 ဖြတ်ခြင်းကိရိယာ၊ ဖြတ်ခြင်းကို ပြုခြင်း။
 ဘူမိဘာဂဿ ဝိသမတာယ စဉ္စလေ ရုက္ခေ
 ဆေဒနကိရိယာ န သုကရာ သိယာ။ သာ-
 ရတ္ထ။ ၂။ ၂၁၄။ (-၂၁၅။ မဇ္ဈိမ။ ၃။ ၃၂၇။
 ဝိသုဒ္ဓိ။ ၃။ ၁။ ၃၃၂။)

ဆေဒနကိရိယာသမတ္တတာ (ထိ) [ဆေဒန-
 ကိရိယာ + သမတ္တ + တာ] ဖြတ်ခြင်းကို
 ပြုခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သည်၏အဖြစ်။ ယထာ ဟိ
 အယောသနေန သတ္တကေ နိပ္ပာဒိယမာနေ
 တဿ ဧကန္တတော န အဂ္ဂိမ္မိ တာပနံ ဥဒ-
 ကေန ဝါ တေမနံ ဆေဒနကိရိယာသမတ္တ-
 တာယ ဝိသေသပစ္စယော။ ဝိမာနဋ္ဌ။ ၁၇။

ဆေဒနက္ခဏ (ပု) [ဆေဒန+ခဏ] ဖြတ်သော-
 အချိန်-အခါ။ ဗိဇ္ဇယာပိ ဆေဒနက္ခဏေ
 ဒုက္ကဋ္ဌာပတ္တိ ဝေ။ ဝိမတိ။ ၂။ ၂၂၉၊ ၂၃၀။

ဆေဒနဋ္ဌ (ပု) [ဆေဒန + အတ္တ] ဖြတ်တတ်
 သော သဘော။ သတ္တာနီတိ ကာယဒုစ္စရိ-
 တာဒိနိ။ တာနိ ဟိ အတ္တနော ပရေသဉ္စ
 ဆေဒနဋ္ဌေန “သတ္တာနိ” တိ ဝုစ္စန္တိ။ သုတ္တနိ၊
 ဋ္ဌ။ ၂။ ၂၅၁။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၂၃၈။

ဆေဒနတ္ထ (တိ) [ဆေဒန+အတ္တ] ဖြတ်ခြင်း
 အနက်ရှိသော (သဒ္ဓါ)။ ဆေဒနတ္ထော ဟိ ဣဓ
 ဂန္ဓသဒ္ဓေါ “ဥပ္ပလဂန္ဓပစ္စုတ္တိကာ” တိ အာဒိသု
 ဝိယ။ ဣတိဝုတ်။ ဋ္ဌ။ ၂၂၅။ (-မူလဋီ။ ၂။
 ၂၉။)

ဆေဒနဒုက္ကဋ္ဌ (န) [ဆေဒန + ဒုက္ကဋ္ဌ] ဖြတ်
 ခြင်းကြောင့် - ဖြစ်သော - သင့်သော -
 ဒုက္ကဋ္ဌအာပတ်။ အထ ဓရနိက္ခေပံ အကတော
 ဥဿာဟောဝ ပံသုံ ခဏတိ၊ ဆေဒနဒုက္ကဋ္ဌံ
 ပဋိပ္ပဿမ္မတိ၊ ခဏနဒုက္ကဋ္ဌေ ပတိဋ္ဌာတိ။ ဝိ၊
 ဋ္ဌ။ ၁။ ၂၇၂။

ဆေဒနဒုက္ခ (န) [ဆေဒန + ဒုက္ခ] ဖြတ်ခြင်း
 ကြောင့် ဖြစ်သော ဆင်းရဲ။ ဟတ္ထပါဒါနဉ္စိ
 ကဏ္ဍနာသိကာနဉ္စ ဆေဒနဒုက္ခေန ဒုက္ခံ။

တဿ...ဗလဝံ ကာယဒုက္ခံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၈-၉။

ဆေးနပစ္စယ (ပု) [ဆေးန+ပစ္စယ] ဖြတ်ခြင်း
ဟူသော အကြောင်း။ ဆေးနပစ္စယာ ဒုက္ခဋ္ဌံ
ဒေသေတွာ မုစ္ဆတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၂။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၇၆။

ဆေးနဘယ (န) [ဆေးန+ဘယ] ဖြတ်ခြင်း
မှ ကြောက်ခြင်း။ အပရော အဆေကော
ဆေးနဘယာ ဟတ္ထေန ဖုသိတုပ္ပိ န ဝိသ-
ဟတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၃၀။

ဆေးနလက္ခဏ (တိ) [ဆေးန + လက္ခဏ]
ဖြတ်ကြောင်း ဖြစ်သော သဘော လက္ခဏာ
ရှိသော။ ဆေးနလက္ခဏာ ပညာ။ မိလိန္ဒ။
၃၁-၂-ဂ။

ဆေးနဝိရိယ (န) [ဆေးန+ဝိရိယ] (သစ်တုံး
စသည်ကို) ဖြတ်ကြောင်း ဖြစ်သော-ဖြတ်
ခြင်းကို ပြီးစေတတ်သော-လုံ့လ-ဝိရိယ။
ပဓာနန္တိ ရုက္ခဿ ဆေးနဝိရိယံ။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၂၁၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၁။
၃၃၁-၂။

ဆေးနာဒိသုတ္တ (န) [ဆေးနာဒိ+သုတ္တ]
ဆေးနာဒိသုတ်၊ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အမှန်
တရား သစ္စာ ၄-ပါးကို မသိမြင်ခြင်းကြောင့်
လက်ခြေစသည်တို့ကို ဖြတ်ခြင်း၊ သတ်ခြင်း၊
နှောင်ဖွဲ့ခြင်း၊ ခရီးသွားတို့ကိုလုယက်ခြင်း၊
ရွာ နိဂုံးတို့ကိုဖျက်ဆီးခြင်း၊ ဓားပြတိုက်ခြင်း
တို့မှ ရှောင်ကြဉ်သောသုတို့သည် နည်းပါး
ကုန်၏။ အမှန်အားဖြင့် မရှောင်ကြဉ်သော
သုတို့သာ များပြားကုန်၏။ ထို့ကြောင့်
အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏အမှန်တရား သစ္စာ ၄-ပါး
ကို သိမြင်အောင် အားထုတ်ကြရမည် ဟု
ဟောတော်မူသော သုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊
မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တ ပါဠိ၊ သစ္စသံယုတ်၊ ၁၀-
ဝဂ်၊ ၆-သုတ်။ သံ၊ ၃။ ၄၁၁။

ဆေးနိယ (န) [ဆိဒ္ဓိ+အနိယ] ဖြတ်ခြင်း။
ယံ တတ္ထ ဆေးနိယံ၊ အယံ နိရောဓော။
ပေဋကော၊ ၃၁၀။

ဆေးယတိ (ကြိ) [ဆေး + ဣယ + တိ]
ဖြတ်၏။ ယော တေ ဟတ္ထေ စ ပါဒေ စ၊
ကဏ္ဍနာသဉ္စ ဆေးယံ။ ဇာ၊ ၁။ ၉၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊
၃။ ၃၉။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၅၇။) ဆေးယံသတိ
—ဇာ၊ ၂။ ၂၁၆ - ၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၃၀၄ - ၅။
ဆေးယံသာမိ — ဇာ၊ ၂။ ၂၃၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။
၄၅-၆။

ဆေးယတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဆိဒ္ဓိ+ဣယ+တိ]
ဖြတ်စေ၏။ န ပစာမိ န ပါစေမိ၊ န ဆိန္ဒာမိ
န ဆေးယေ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၀၈။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၇၂။

ဆေးယံ (ကြိ) [ဆေး+ဣယ+တိ] ဖြတ်ပြီ။
ဆေးယတိ-ကြည့်။

ဆေးယံသတိ (ကြိ) [ဆေး+ဣယ+သတိ]
ဖြတ်လတ္တံ့။ ဆေးယတိ-ကြည့်။

ဆေးယံသာမိ (ကြိ) [ဆေး+ဣယ+သာမိ]
ဖြတ်အံ့။ ဆေးယတိ-ကြည့်။

ဆေးယေ (ကာ၊ ကြိ) [ဆိဒ္ဓိ+ဣယ+ယောမိ]
ဖြတ်စေရာ၏။ ဆေးယတိ-ကြည့်။

ဆေးပါပန (န) [ဆိဒ္ဓိ+ဣာပေ+ယ] ဖြတ်စေ
ခြင်း။ ကောဋ္ဌာပနန္တိ “ဣမံ ဆိန္ဒ ဘိန္ဒာ” တိ
အညေဟိ ဆေးပါပနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၆၈။

ဆေးပါပနဝတ္ထု (န) [ဆေးပါပန+ဝတ္ထု] ဖြတ်
စေခြင်းဟူသောအကြောင်း။ ကောသမ္ဗိယံ
ဆန္ဒတ္ထေရံ အာရဗ္ဗ စေတိယရက္ခံ ဆေးပါ-
ပနဝတ္ထုသ္မိ ပညတ္တဘာဝေါ။ ကခံ၊ ၁။ ၁၃၆။

ဆေးပါပယန္တ (တိ) [ဆိဒ္ဓိ+ဣာပယ+အန္တ]
ဖြတ်စေတတ်သော၊ သူ။ ဆိန္ဒတော ဆေးပါ-
ပယတော။ ဒီ၊ ၁။ ၄၉။ မ၊ ၂။ ၆၆၊ ၁၈၃-၄။
သံ၊ ၂။ ၁၇၁၊ ၅၂၆-၇-၉။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၄။
ဆေးပါပယတောတိ ပရေဟိ ဆေးပါပေန္တဿ။
သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၂။

ဆေးဒါပယ်တူန (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဆိဒိ+ဏာပယ
+တူန] ဖြတ်စေ၍၊ အရိတ်ခိုင်း၍။ ကေသေ
ဆေးဒါပယ်တူန၊ ပဗ္ဗဇိ* အနဂါရိယံ။ ထေရီ။
၃၉၀။ ထေရီ၊ ၉၇။

ဆေးဒါပိတ (တိ) [ဆိဒိ+ဏာပေ+တ] ဖြတ်
စေအပ်သော။ အညတရေန ဥပါသကေန
အရညေ ဘဏ္ဍံ ဆေးဒါပိတံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၃။
၂၀၆။ ဘဏ္ဍံ ဆေးဒါပိတန္တိ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရဘဏ္ဍံ
ဆေးဒါပိတံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃၊ ၂၅။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၂၉၅။)

ဆေးဒါပေတဗ္ဗ (တိ) [ဆိဒိ+ဏာပေ+တဗ္ဗ]
ဖြတ်-ရိတ်-စေအပ်-စေသင့်-စေထိုက်-
သော။ န ကေစွေန ကေသာ ဆေးဒါပေ-
တဗ္ဗ။ ဝိ၊ ၃၊ ၈။ ဝိ၊ ၄၊ ၃၉၇။ (- ၂၇၄။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၄၃၇။)

ဆေးဒါပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဆိဒိ+ဏာပေ+တိ]
ဖြတ်စေ၏။ ဆိန္ဒတိ ဝါ ဆေးဒါပေတိ ဝါ (ဝိ၊
၂၊ ၅၂။ ဝိ၊ ၈၊ ၈၉) တိ အန္တမသော သမ္ပုဉ္ဇ-
နိသလာကာယပိ တိဏာနိ ဆိန္ဒိဿာမိတိ
ဘူမိ* သမ္ပုဉ္ဇန္တော သယံ ဝါ ဆိန္ဒတိ၊ အညေန
ဝါ ဆေးဒါပေတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃၊ ၃။ (- ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊
၈။) ဆေးဒါပေန္တိ-ဝိ၊ ၂၊ ၅၁။ ဝိ၊ ၄၊ ၂၇၄။ ဝိ၊ ၄၊
၄၅၃။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ဆေးဒါပေသိ-ဝိ၊ ၁။
၂၃၇။ ဝိ၊ ၅၊ ၉၊ ၇။ မိလိန္ဒ၊ ၁၉၉။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။
၂၅၅။ ဇာ၊ ၄၊ ၅၊ ၄၇၇။ ကင်္ခါ၊ ၆၊ ၅၊ ၄။
ဆေးဒါပေထ-ဝိ၊ ၂၊ ၅၁။ ဆေးဒါပေမိ-ဇာ၊
၄၊ ၅၊ ၂၆၀။ ဆေးဒါပေဟိ-ဇာ၊ ၄၊ ၃၊ ၁၆၆။
ဇာ၊ ၄၊ ၅၊ ၄၇၄။ ဆေးဒါပေယျ-ဝိ၊ ၄၊ ၂၇၄။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၄၃၇။ ဆေးဒါပေယျ-ဇာ၊ ၂။
၁၂၆။ ဇာ၊ ၄၊ ၅၊ ၄၇၅။ ဆေးဒါပေယျာမ-
မိလိန္ဒ၊ ၁၉၁။ ဆေးဒါပေသု-အပ၊ ၄၊ ၁၊ ၁၃၁။
ဆေးဒါပေသတိ-ဝိ၊ ၁။ ၂၃၇။ ဆေးဒါပေသန္တိ
-ဝိ၊ ၁။ ၂၃၇။ ဝိ၊ ၂၊ ၅၁။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။
ဆေးဒါပေသသိ-ဝိ၊ ၁။ ၂၃၇။ ဆေးဒါပေသထ
-ဝိ၊ ၂၊ ၅၁။ ဆေးဒါပေသာမိ-ဇာ၊ ၄၊ ၄။
၁၅၉၊ ၂၀၈။

ဆေးဒါပေတုံ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဆိဒိ+ဏာပေ+တုံ]
ဖြတ်စေခြင်းငှါ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ
အာဗာဓပ္ပစ္စယာ ကတ္တရိကာယ ကေသေ
ဆေးဒါပေတုံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂၇၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၄၃၇။

ဆေးဒါပေတုကာမ (တိ) [ဆေးဒါပေတုံ+ကာမ]
ဖြတ်စေခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ ဖြတ်စေလို
သော။ သစေပိ ဟတ္ထေ ဆေးဒါပေတုကာ-
မော၊ ဒေါသကာရိကာယ ဟတ္ထေ မေ ဒေဝ
ဆေဒေဟိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၃၊ ၁၆၆။

ဆေးဒါပေန္တ (တိ) [ဆိဒိ+ဏာပေ+အန္တ] ဖြတ်
စေတတ်သော၊ သူ။ ဆိန္ဒန္တော ဆေးဒါပေန္တော
ပစန္တော ပါဓေန္တော။ ဝိ၊ ၁။ ၁၁၅။ (- မ၊ ၂။
၆၆-၇၊ ၉၊ ၁၈၃-၄။ သံ၊ ၂။ ၁၇၁၊ ၅၂၇-၉။ ဝိ၊ ၄၊
၂။ ၇၅။)

ဆေးဒါပေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဆိဒိ+ဏာပေ+အန္တိ]
ဖြတ်စေကုန်၏။ ဆေးဒါပေတိ-ကြည့်။

ဆေးဒါပေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဆိဒိ+ဏာပေ+
တွာ] ဖြတ်စေ၍၊ အဖြတ်ခိုင်း၍။ အထ ခေါ
အာယသ္မာ ဓနိယော ကုမ္ဘကာရပုတ္တော
တာနိ ဒါရူနိ ခဏ္ဍာခဏ္ဍိကံ ဆေးဒါပေတွာ
သကဋေဟိ နိဗ္ဗာဟာပေတွာ ဒါရုကုဋိကံ
အကာသိ။ ဝိ၊ ၁။ ၅၃။ ခဏ္ဍာခဏ္ဍိကံ ဆေးဒါ-
ပေတွာတိ အတ္တနော ကုဋိယာ ပမာဏံ
သလ္လက္ခေတွာ ကိဉ္စိ အဂ္ဂေ၊ ကိဉ္စိ မဇ္ဈေ၊ ကိဉ္စိ
မူလေ ခဏ္ဍာခဏ္ဍိကရောန္တော ဆေးဒါပေသိ။
ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅၅။ (- ဝိ၊ ၃၊ ၂၇၇။ အံ၊ ၃၊ ၁၀၂။
အံ၊ ၄၊ ၃၊ ၂၃။ အဘိ၊ ၄၊ ၂၊ ၃၂။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။
၁၆၅။ ဇာ၊ ၄၊ ၄၊ ၁၅၇။ ဇာ၊ ၄၊ ၅၊ ၁၅၃။)

ဆေးဒါပေထ (ကာ၊ကြိ) [ဆိဒိ+ဏာပေ+ထ]
ဖြတ်စေကြကုန်လော့။ ဆေးဒါပေတိ-ကြည့်။

ဆေးဒါပေမိ (ကာ၊ကြိ) [ဆိဒိ+ဏာပေ+မိ]
ဖြတ်စေ၏။ ဆေးဒါပေတိ-ကြည့်။

ဆေးဒါပေယျ (ကာ၊ကြိ) [ဆိဒိ+ဏာပေ+
ယျ] ဖြတ်စေရာ၏။ ဆေးဒါပေတိ-ကြည့်။

ဆေးဒါပေယျာမ (ကာ၊ကြိ) [ဆိဒိ + ဣာပေ + ယျောမ] ဖြတ်စေကုန်ရာ၏။ ဆေးဒါပေတိ-
ကြည့်။

ဆေးဒါပေယျံ (ကာ၊ကြိ) [ဆိဒိ + ဣာပေ +
ယျံ] ဖြတ်စေကုန်ရာ၏။ ဆေးဒါပေတိ-
ကြည့်။

ဆေးဒါပေသိ (ကာ၊ကြိ) [ဆိဒိ + ဣာပေ + ဤ]
ဖြတ်စေပြီ။ ဆေးဒါပေတိ-ကြည့်။

ဆေးဒါပေသုံ (ကာ၊ကြိ) [ဆိဒိ + ဣာပေ + ဥံ]
ဖြတ်စေကုန်ပြီ။ ဆေးဒါပေတိ-ကြည့်။

ဆေးဒါပေဿတိ (ကာ၊ကြိ) [ဆိဒိ + ဣာပေ +
ဿတိ] ဖြတ်စေလတ္တံ့။ ဆေးဒါပေတိ-ကြည့်။

ဆေးဒါပေဿထ (ကာ၊ကြိ) [ဆိဒိ + ဣာပေ +
ဿထ] ဖြတ်စေကုန်လတ္တံ့။ ဆေးဒါပေတိ-
ကြည့်။

ဆေးဒါပေဿန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဆိဒိ + ဣာပေ +
ဿန္တိ] ဖြတ်စေကုန်လတ္တံ့။ ဆေးဒါပေတိ-
ကြည့်။

ဆေးဒါပေဿသိ (ကာ၊ကြိ) [ဆိဒိ + ဣာပေ +
ဿသိ] ဖြတ်စေလတ္တံ့။ ဆေးဒါပေတိ-ကြည့်။

ဆေးဒါပေဿာမိ (ကာ၊ကြိ) [ဆိဒိ + ဣာပေ +
ဿာမိ] ဖြတ်စေအံ့။ ဆေးဒါပေတိ-ကြည့်။

ဆေးဒါပေဟိ (ကာ၊ကြိ) [ဆိဒိ + ဣာပေ + ဟိ]
ဖြတ်စေလော့။ ဆေးဒါပေတိ-ကြည့်။

ဆေးဒါသမ္ဘဝ (ပု) [ဆေဒ + အသမ္ဘဝ] ဖြတ်
ခြင်း၏ မဖြစ်သင့်ခြင်း။ ဆိန္ဒဿ ပုန ဆေးဒါ-
သမ္ဘဝတော။ ဝဇီရ။ ၄၉၂။

ဆေဒိတကေသမဿ (တိ) [ဆေဒိတ + ကေသ +
မဿ] ဖြတ်အပ် - ရိတ်အပ် - ပြီးသော ဆံ့
မုတ်ဆိတ်ရှိသော၊ ဆံမုတ်ဆိတ်ကို ရိတ်ဖြတ်
ပြီးသော၊ သူ။ ကပ္ပိတကေသမဿတိ ကတ္တ-
ရိယာ ဆေဒိတကေသမဿ။ ဒီ၊ဇ္ဇိ၊ ၃။ ၁၄၉။
မ၊ဇ္ဇိ၊ ၂။ ၁၀၃။ သံ၊ဇ္ဇိ၊ ၁။ ၄၃။ အံ၊ဇ္ဇိ၊ ၂။ ၂၁၄။

ဆေဒိတဗ္ဗ (တိ) [ဆေဒ + တဗ္ဗ] ဖြတ်အပ် -
ဖောက်ထွင်းအပ် - သော။ သန္တိ ဆေဒိ-
တဗ္ဗော။ အဘိ၊က။ ၄၅၀။

ဆေဒိယ (န) [ဆေဒ + ဣ] ဖြတ်ခြင်း။ ဆိန္ဒဿ
ဆေဒိယံ နတ္ထိ၊ ဩဃာပါသော သမ္မဟတော။
အဘိ၊က။ ၇၇။

ဆေဒေတဗ္ဗ (တိ) [ဆေဒ + တဗ္ဗ။ ဆိဒိ + ဣာ
+ တဗ္ဗ] (၁) ဖြတ်အပ် - ဖြတ်သင့် - ဖြတ်
ထိုက် - သော။ (၂) ဖြတ်စေအပ် - ရိတ်စေ
အပ် - သော။ (၁) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။
(၂) န ကေစဿ ကေသာ ဆေဒေတဗ္ဗာ။
ဝိ၊ဉာ၊ ၆၂၊ ၁၁။ ဝိ၊ ၄။ ၃၉၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၂၈။

ဆေဒေတဗ္ဗယုတ္တက (တိ) [ဆေဒေတဗ္ဗ + ယုတ္တ +
က] ဖြတ်အပ် - ဖြတ်သင့် - ဖြတ်ထိုက် - သည်
နှင့်ယှဉ်သော။ ဆေဒေယျရူပ-ကြည့်။

ဆေဒေတိ (ကြိ) [ဆေဒ + ဣာ + တိ] ဖြတ်၏။
သော အဟံ ဝေ ဝိမုတ္တော သံသာရသောတံ
သံသာရပဝါဟံ သံသုဠု ဆိန္ဒိ* ဆေဒေသိ*။
အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၅။

ဆေဒေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဆိဒိ + ဣာ + တိ] ဖြတ်
စေ၏။ အဖြတ်ခိုင်း၏။ ဆေဒေယျရူပ ဆေ-
ဒေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၅၉။ ဆေဒေဟိ - ဇာ၊ ၁။
၁၂၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၆-၇။

ဆေဒေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဆေဒ + တုံ] ဖြတ်ခြင်း -
ရိတ်ခြင်း - ငှါ။ အညဿ သန္တကေန ကေသေ
ဆေဒေတုံ ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၈၄။

ဆေဒေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဆေဒ + တွာ] ဖြတ် - ရိတ်
- ရှိ။ ကေသမဿနိ ဆေဒေတွာ၊ ပဗ္ဗဇိ*
အနဂါရိယံ။ ထေရ။ ၂၉၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၅။

ဆေဒေယျရူပ (တိ) [ဆေဒေယျ + ရူပ] ဖြတ်အပ်
- ဖြတ်သင့် - ဖြတ်ထိုက် - သော သဘောရှိ
သော။ ဆေဒေယျရူပ ဆေဒေသိတိပိ ပါဌော။
တဿတ္ထော - ခဏ္ဍသော ဆိန္ဒမိစ္ဆန္တော ဆေ-

ဒေတဗ္ဗယုတ္တကမေဝ ဆေးဒေသီတိ။ ဇာ၊ဌ၊
၄။၁၅၉။

ဆေးဒေသီ (ကြိ) [ဆေး+ဏေ+လုံ] ဖြတ်ပြီ။
ဆေးဒေတိ - ကြည့်။

ဆေးဒေသီ (ကာ၊ကြိ) [ဆိဒိ+ဏေ+သိ] ဖြတ်
စေ၏၊ အဖြတ်ခိုင်း၏။ ဆေးဒေတိ - ကြည့်။

ဆေးဒေဟိ (ကာ၊ကြိ) [ဆိဒိ+ဏေ+ဟိ] ဖြတ်
စေလော့၊ ဖြတ်လော့။ ဆေးဒေတိ - ကြည့်။

ဆေပ္ပ (န၊ထိ) [ဆုပ+ပက်။ ဆုပ-သမ္ပဿေ
ဥဿေ၊ ဆုပတိ အနေနာတိ ဆေပ္ပံ၊ နဂုံဌံ။
ဏ္ဍာဒိ။ ၁၁၇။] အမြီး၊ မြီးထူး။ ဆေပ္ပမ္ပိ
စာလေသိ။ ဝိ၊ ၁။၂၅။ ဆေပ္ပန္တိ နဂုံဌံ။ ဝိ၊ဌ၊
၁။၁၉၂။ ဆေပ္ပါယပိ ဂဏန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊ ၁။၂၃၀။
(-ဝိ၊ ၃။၂၇၉။)

ဇာ အက္ခရာ၊ ၄၁-လုံးသော အက္ခရာတို့တွင်-
ဗျည်း-အာစောက်၌ ဖြစ်သော (တာလုဇ)-
စဝဂ် တတိယ - အက္ခရာ။ [ယင်း ဇ-အက္ခရာ
သည် (၁) 'ပစ္စည်း' ဇ၊ (၂) 'အာဂုံ' ဇ၊ (၃)
ကာရိယီတမျိုးမှ ပြောင်းလဲလာသော 'ကာရိ-
ယ' ဇ-ဟု ၃-မျိုးရှိသည်။ (၁) ရာဂံ ဆိန္ဒတိတိ
ကုဋ္ဌဇော၊ ဇော။ ဓာန်၊ ၅၇၃။ ရာဂံ ကုဋ္ဌတိ
ဆိန္ဒတိတိ ကုဋ္ဌဇော။ ကုဋ္ဌ ဆေးဒေ၊ ဇော။
သုစိ။ စသည်။ (၂) နိဇ္ဇဋ္ဌံ-သံ၊ဌ၊ ၂။၅၂။
သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆၇။ ရှု၊ ၄၀။ အဝိဇ္ဇာ-မူလဋ္ဌိ၊ ၂။
၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၅။၂၅၂။ ပဌမဇ္ဈာနာ-ဒိ၊ ၂။
၁၂၈။ ရှု၊ ၄၂။ စသည်။ (၃) ကာရိယီတမျိုးမှ
ပြောင်းလဲလာသော 'ကာရိယ' ဇ-သည်
(က) ပုဒ်မှ ပြောင်းလဲလာသော ဇ၊ (ခ)
ဓာတ်မှ ပြောင်းလဲလာသော ဇ၊ (ဂ) ပစ္စည်းမှ
ပြောင်းလဲလာသော ဇ၊ (ဃ) ပုဒ်၊ ပစ္စည်းမှ
ပြောင်းလဲလာသော ဇ၊ (င) ဓာတ်၊ ပစ္စည်းမှ
ပြောင်းလဲလာသော ဇ-ဟု ၅-မျိုးရှိသည်။
(က) ဇေဋ္ဌော-ဝိ၊ ၁။၄။ ဒီ၊ ၂။၁၃။ ကစ္စည်း။
၂၆၂၊ ၂၆၃။ ရှု၊ ၃၉၁၊ ၃၉၂။ နိတိ၊ သုတ္တံ၊ ၅၁၃။

အတ္တနော ဇာတော အတြဇော၊ ကြော
တ္တဿ၊ ဇာတ-သဒ္ဓဿ ဇော။ သုစိ။ ဂဝဇာတိ
ဂဝယာ။ ဇာ၊ဌ၊ ၇။၁၇၇။ ကစ္စည်း။ ၂၀။ နိတိ၊
သုတ္တံ၊ ၇၉။ ယဇ္ဇေဝံ- ရှု၊ ၄၁။ မောဂံ၊ ၁။၄၈။
စသည်။ (ခ) ဇာနိယာတိ ဟာနိယာ။ ဒီ၊ဌ၊
၁။၂၆၅။ ဓာန်၊ ၄၆။ ၇၆၃။ ရှု၊ ၆၀၀။ အဇ္ဇေ-
တန္တိ အဘောဇနံ။ မ၊ဌ၊ ၂။၁၉၁။ ဇိဂုစ္ဆတိ-
မ၊ ၂။၈၇။ ကစ္စည်း။ ၄၆၂။ ရှု၊ ၅၃၁။ နိတိ၊
သုတ္တံ၊ ၉၀၇။ ဝိဇောတိ ကာဇော။ ဒီ၊ဌ၊ ၁။
၂၄၀။ ကစ ဗန္ဓနေ ဝါ၊ အဓိကရဏေ ဏော၊
ဓဿ ဇော။ ဓာန်၊ ၄၆။ ၅၂၅။ စသည်။ (ဂ)
ဘုဇ ပါလနဗျဝဟရဏေသု၊ အဘုဇ္ဈိတ္တ၊ ဘုဇ္ဇ-
တိ၊ ဘုဇ္ဈိဿတိတိ ဘောဂုံ၊ ဘောဇ္ဇံ ဝါ၊
ကာရဂ္ဂဟဏေန ယဿ ဇကာရော။ ရှု၊ ၅၅၆။
ဘုဇ္ဈိတဗ္ဗော ဘောဇ္ဇော 'လဟုဿပန္နဿာ'တိ
ဩကာရော 'ဝဂ္ဂလသေဟိ တေ' တိ ယဿ
ဇော။ မောဂံ၊ ပဉ္စိကာ၊ ၅။၃၀။ (ဃ) ဘေ-
သဇ္ဇာနိ-ဝိ၊ ၁။၃၆၃။ ဘိသက္ကဿ ဣဒန္တိ
ဘေသဇ္ဇံ။ နိတိ၊ သုတ္တံ၊ ၁၀၈။ ဘိသဂ္ဂမေဝ
ဘေသဇ္ဇံ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။၂၀၉။ သီ၊ဋ္ဌိ၊ သစ်၊ ၂။၅။
ဘိသဂ္ဂဿ ကမ္မံ ဘေသဇ္ဇံ။ ရှု၊ ၃၈၇။ ဘိသ-
ဇာနမိဒံ ဘေသဇ္ဇံ၊ ဣ။ ဓာန်၊ ၄၆။ ၃၃၀။
ကောသဇ္ဇံ-ဓမ္မ၊ ၄၈။ ကုသိဒဿ ဘာဝေါ
ကောသဇ္ဇံ။ ရှု၊ ၃၈၇။ ကုသိတဿ ဘာဝေါ
ကောသဇ္ဇံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၅။ အံ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။၁၁၁။
(င) ယုဇ္ဇတေ-ကစ္စည်း။ ၄၄၁။ ဆိဇ္ဇတေ-
သံ၊ ၁။၁၃။ ရှု၊ ၅၀၉။ ဆိဇ္ဇနံ ဆေးဒေါ။ နိတိ၊
ဓာ။ ၂၂၆။]

ဇာ (န) [ဇန+ကိ။ ဇိ+အ] (၁) ကိုယ်၊ ခန္ဓာ
ကိုယ်။ (ပ) (၂) အောင်တတ်သောသူ။
(၃) လျင်မြန်စွာ သွားသောသူ၊ ပြေးသူ။
(၄) အဟုန်။ (၅) ဇဂိုဏ်း၊ ဆန်းကျမ်း၌
လာသော ဂရုအလယ်၌ ရောက်သည့် အက္ခရာ
၃-လုံး အပေါင်း။ (၁) ဇာယတိတိ ဇာ၊ ကိ
တံ ? သရီရံ။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ၄။ ၂။ ၂။ (၂)
ဇော ဇ-ကာရော ဇေတရိ ဇိတဝေရိဇနေ....

ဘဝေ။ ကောဋီ။ ၃၃။ (၃၊ ၄) ဇေ သိဿဂတေ
 ဓာဝန္တေ မိဂါဒယော လာတိ ဂဏှာတိ ဇေတေ-
 နာတိ ဇာလန္တိ အတ္ထော။ .. ပထိကာနံ ဇနာနံ
 ဇံ ဝေဂံ ဇဝံ ဂလတိ ဟာယတိ ပါဒဖောဋ္ဌာဒိ-
 ဘာဝေန တ္ထောတိ ဇင်္ဂလံ။ ကောဋီ။ ၃၃။ (၅)
 မဇ္ဈမိ ဂရုကေန သရေန ဇာယတိတိ ဇော။
 ဝစနတ္ထဇောတိဋ္ဌိ။ ၅။ (ထောမဉ္ဇံ သိဝနတ်၊
 ဗိသဏ္ဏိ၊ အဖ၊ နိဗ္ဗာန်၊ အဆိပ်ဟူသော
 အနက်များကိုလည်း ဖွင့်ဆိုသေးသည်။)

ဇံ (ဗျ) [?] ဇနိး၊ မယား။ ဇံ-သဒ္ဓေါ တုဗျယော
 ဒါရဝစနော။ ဓာနံဋ္ဌိ။ ၂၄၂။ ဒံဇံ-သဒ္ဓေါ
 ဇာယာ-သဒ္ဓသမာနတ္ထာ အသင်္ချာ။ မောဂံ၊
 ပဉ္စိကာ၊ ၃။ ၇၀။

ဇကာရ (ပု) [ဇ+ကာရ] ဇ၊ ဇ အက္ခရာ၊ စ-
 ကာရ-ကြည့်။

ဇကာရလောပ (ပု) [ဇကာရ+လောပ] ဇ-
 အက္ခရာ၏ ကျေပျောက်ခြင်း။ ရတံ ဝါ ဇနေ-
 တိတိ ရတနံ ဇ-ကာရလောပဝသေန။ သီဋ္ဌိ၊
 သစ်၊ ၂။ ၂၃၅။

ဇကာရာဒေသ (ပု) [ဇကာရ+အာဒေသ] ဇ-
 အက္ခရာဟူသော အပြု၊ ဇ-အပြု။ အဇ္ဇေတန္တိ
 ဧဝံ အဘူဉ္စိတံ ဘကာရဿ ဇကာရာဒေသံ
 ကတွာ။ မ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၁၄။

ဇကတိကာရက (ပု) [ဇကတိ+ကာရက] ဇကတိ-
 ကာရကထေရ်၊ အကျည် - ပန်းတင်ခုံ - ကို
 ပြုလုပ်လှူဒါန်းခဲ့ဖူးသောထေရ်။ ဣတ္ထံ သုဒ္ဓံ
 အာယသ္မာ ဇကတိကာရကော ထေရော ဣမာ
 ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပါ၊ ၁။
 ၂၄၉။

ဇကတိဒါန (န) [ဇကတိ+ဒါန] အကျည်-အုတ်
 ခုံ-ကို လှူဒါန်းခြင်း။ ဒုဂ္ဂတိံ နာဘိဇာနာမိ၊
 ဇကတိဒါနသိဒ္ဓံ ဖလံ။ အပါ၊ ၂။ ၃၂။

ဇကတိဒါယက (ပု) [ဇကတိ+ဒါယက] ဇကတိ-
 ဒါယကထေရ်၊ အကျည် - အုတ်ခုံ - ကို

လှူဒါန်းခဲ့ဖူးသော ထေရ်။ ဣတ္ထံ သုဒ္ဓံ
 အာယသ္မာ ဇကတိဒါယကော ထေရော ဣမာ
 ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပါ၊ ၁။ ၃၂။

ဇကတိပါလ (ပု) [ဇကတိ+ပါလ+ဏ။ ဇကတိ*
 ဘူမိ* ပါလေတိတိ ဇကတိပါလော၊ ကမ္မနိ
 ဏော။ ဓာနံဋ္ဌိ။ ၃၃၄။] မင်း၊ ရှင်ဘုရင်။
 ဇကတိ* ဇကတိပါလာ၊ အာဝသန္တိ ဝသုန္နရံ။
 ဇာ၊ ၁။ ၁၂၉။ ဝသုန္နရန္တိ ဝသုသင်္ခါတာနံ
 ရတနာနံ ဓာရဏတော ဝသုန္နရန္တိ လဒ္ဓနာမံ
 ဇကတိ* ဇကတိပါလာ ရာဇာနော အာဝသန္တိ။
 ဇာ၊ ၁။ ၁၂၉။ ၂၁၅။

ဇကတိပ္ပဒေသ (ပု) [ဇကတိ+ပဒေသ] (၁) မြေ
 အရပ်။ (၂) လောကအရပ်။ (၁) န ဝိဇ္ဇေတိ
 သော ဇကတိပ္ပဒေသော၊ ယတ္ထ ဌိတံ နပ္ပ-
 သဟေယျ မစ္စ။ ဓမ္မ၊ ၃၂။ ယတ္ထ ဌိတံ နပ္ပ-
 သဟေယျ မစ္စ။ ယသ္မိံ ပဒေသေ ဌိတံ
 မရဏံ နပ္ပသဟေယျ နာဘိဘဝေယျ၊ ကေ-
 သဂ္ဂမတ္ထောပိ ပထဝိပ္ပဒေသော နတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ ၁။
 ၂။ ၃၀။ (-ဇာ၊ ၂။ ၂၉၇။ မိလန္ဒ။ ၁၅၂။
 ၂၃၅၊ ၁၅၂။ ၂၃၆။ ဣတိဝုတိဋ္ဌ။ ၂၂၆။ ပေတ၊ ၁။
 ၉၈။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂၃။) (၂) န ဝိဇ္ဇေတေသော
 ဇကတိပ္ပဒေသော၊ ယတ္ထ ဌိတော မုစ္စေယျ
 ပါပကမ္မာ။ အဘိ၊ ၁။ ၃၁၃။ ဇကတိပ္ပဒေ-
 သောတိ ယထာဝုတ္တတော အညောပိ
 လောကပ္ပဒေသော။ မူလဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၃၁။

ဇကတိရူဟ (ပု) [ဇကတိ+ရူဟ+အ] သစ်ပင်။
 ယံ နိဿိတာ ဇကတိရူဟံ ဝိဟင်္ဂမာ။ ဇာ၊ ၁။
 ၉၁၉၂။ ဇကတိရူဟန္တိ ဇကတိ ဝုစ္စတိ ပထဝီ၊
 တတ္ထ ဇာတတ္တာ ရုက္ခော “ဇကတိရူဟော”တိ
 ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂၃၂။ ဇကတိရူဟန္တိ မဟိ-
 ရူဟံ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂၄၇။

ဇကတိ (ထိ) [ဂမု+အန္တ+ဤ။ ဂမု ဂမနေ၊ ဂစ္ဆ-
 န္တိဿံ ဇကတိ၊ အန္တပစ္စယော၊ ဂဿ ဒိတ္တံ
 ဇတ္ထု၊ န လောပေါ၊ နဒါဒိ။ ဓာနံဋ္ဌိ။ ၁၈၁။]
 (၁) မြေကြီး။ (၂) အကျည်၊ အိမ်၊ ကျောင်း

တို့၏ ဥပစာ၌ အုတ်စသည်ဖြင့် ပြုလုပ်ထားသောအရာ။ (က) အုတ်ခုံ။ (ခ) ပန်းတင်ခုံ။ (၃) လောက။ (၁) ပုထဝီ ဝုစ္စတိ ဇာတိ။ စူဠနိ။၁၄၃။ ဇာတိတိ ပုထဝီ။ စူဠနိ။၄၁။ ဘူမိပုစ္ဆာတိ ဘူမိ ပုထဝီ ဇာတိ စာတိ သဗ္ဗာနိ ပထဝီဝေဝစနာနိ။ ဝဇီရ။၅၇၁။ (-ဝိ။၅။၃၀။ ဇာ။၁။၁၂၉။ ဇာ။၂။၁၁၈။ သံ၊ဋ္ဌ။၁။၂၄၇။ ဇာ။ဋ္ဌ။၁။၂၃၂။ ဇာ။ဋ္ဌ။၅။၄၆၃။ ဇာ။ဋ္ဌ။၆။၂၁၄-၅။ သံ၊ဋ္ဌိ။၁။၂၈၃။) (၂) (က) အပရိက္ခိတ္တေ ပမုခေ အနာပတ္တိတိ ဘူမိယံ ဝိနာ ဇာတိယာ ပမုခံ သန္ဓာယ ကထိတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ။၃။၁၃။ ဘူမိယံ ဝိနာ ဇာတိယာ ပမုခံ သန္ဓာယာတိ ဧတ္ထ ဥစ္စဝတ္ထံ၊ အကတွာ ဘူမိယံ ကတဂေဟဿ ပမုခံ သန္ဓာယ အပရိက္ခိတ္တေ ပါစိတ္တိယေန အနာပတ္တိတိ ဣဒံ ကထိတံ။ ဝိမတိ။၂။၆။ ဇာတိတိ အာဠိန္နံ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ။ဋ္ဌိ။၉၁၅။ (-အပ။၂။၃၂။ အပ၊ဋ္ဌ။၂။၂၀၉။ ဝဇီရ။၂၉၄။ သာရတ္ထ။၃။၉။ ဝိမတိ။၂။၆။၇။) (ခ) ဇာတိ ကာရိတာ မယံ၊ ဗုဒ္ဓဿ ထူပမုတ္တမေ။ အပ၊၁။၂၄၈။ ဇာတိ ကာရိတာ မယုန္တိ အတ္တဒဿိဿ ဘဂဝတော သရီရဓာတုနိဓာပိတစေတိယေ ဇာတိ ဆိန္နဘိန္နအာလိန္နပုပ္ဖိဓာနသင်္ခါတာ ဇာတိ မယာ ကာရိတာ ကာရာပိတာတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ။၂။၁၈၈။ (၃) ဇာတိပုဒေသ (၂) ကြည့်။

ဇာတိပတိ (ပ) [ဇာတိ+ပတိ] မင်း၊ ရှင်ဘုရင်။ သမ္မာ ဝဿတု ကာလေန၊ ဒေဝေါပိ ဇာတိပတိ။ သဒ္ဓမ္မနိရတော လောကံ၊ ဓမ္မေနေဝ ပသာသတု။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၉၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၅၅။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၃၅။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၇၀။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၃၀၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၂၈။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၂၇၆။

ဇာတောဂဓ (တိ) [ဇာတိ+ဩဂဓ] (၁) မြေ၏ အတွင်း၌ဖြစ်သော။ (၂) လောက၌ အကျုံးဝင်သော။ (၁) ယမိဓ ပထဝိဉ္စ ဝေဟာသံ၊ ရူပဂတဉ္စ ဇာတောဂဓံ။ သံ၊၁။၁၈၈။ ဇာ-

တောဂဓန္တိ ဇာတိယာ ဩဂဓံ၊ အန္တောပထဝိယံ နာဂဘဝနဂတန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ။၁။၂၄၇။ ဇာတိတိ စ ပထဝိယာ ဝေဝစနံ၊ တေနာဟ “အန္တောပထဝိ”န္တိ။ သံ၊ဋ္ဌိ။၁။၂၈၃။ (၂) ယမိဓ ပထဝိဉ္စ ဝေဟာသံ၊ ရူပဂတံ ဇာတောဂဓံ ကိဉ္စိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ။၃၆၈။ ရူပဂတံ ရူပဇာတံ ရူပနသဘာဝံ ဇာတောဂဓံ လောကိကံ ဘဝတ္တယပရိယာပန္နံ သင်္ခတံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ။၂။၅၂၃။

ဇာတိမ (ကြိ) [ဂမု + အ။ရူ။ ၄၆၇-ကြည့်] သွားပြီ၊ ရောက်ပြီ။ ရာဇာ ဒုဒိပေါပိ ဇာတိမသဂ္ဂံ။ ဇာ၊၂။၂၃၂။ ဒုဒိပေါပိတိ သောဒုဒိပေါ နာမ ရာဇာ ဗြာဟ္မဏေ ပူဇေတွာဝသဂ္ဂံ ဂတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ။၇။၅၀။

ဇာတိ (ကြိ) [ဇာ+အ+ဟိ။ ဟိ ကို ချေ] သုတ်သင်လော့၊ ပြုပြင်-ပြင်ဆင်-လော့။ ဇာတိ (၃) (၁) ကြည့်။

ဇာတိက (တိ) [ဇာ+ဣ] စောင့်ရှောက်သော။ သူ။ တေဟိတိ ဇာတိကေဟိ။ ဝိမတိ။၂။၃၁၉။

ဇာတိ (ကြိ) [ဇာ+အ+တိ] (၁) စောင့်ရှောက်၏။ (၂) လုပ်ကျွေး-မွေးမြူ-ပြုစု-၏။ (၃) သုတ်သင်၏။ (က) ရှင်းလင်း၏။ (ခ) ပြုပြင်-ပြင်ဆင်-၏။ (၁) ဒွါရံ န ဇာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ။၁။၃၁၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၉။ နိဂ္ဂုဏံ အတ္တာနံ ဇာတိ ဂေါပယတိ။ အံ၊ဋ္ဌ။၂။၅၉။ (- ဝိ၊ဋ္ဌ။၁။၃၄၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ။၄။၂၅၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၀၇။) ဇာတိန္တိ - ဝိ၊ဋ္ဌ။၄။၂၅၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၀၅။ ဝိမတိ။၂။၃၁၉။ ဇာတိဟိ - ဝိ၊ဋ္ဌ။၁။၂၄၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ။၄။၂၅၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂။၃၁၄၀၇။ ဇာတိယျာသိ - ဝိ၊ဋ္ဌ။၃။၂၁၄။ ကင်္ခါ။၃၃၄။ ဇာတိ - ဝိ၊ဋ္ဌ။၁။၃၄၃။ ဇာတိတ္ထိ - ဝိ၊ဋ္ဌ။၄။၂၅၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၀၇။ ဇာတိသတိ - ဝိ၊ဋ္ဌ။၁။၂၄၄၊၃၄၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ။၃။၄၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ။၄။၂၅၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃။ ဇာတိသန္တိ - ဝိ၊ဋ္ဌ။၁။၂၄၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃။ (၂) မာတရံ ဝိဟာရေ

အာနေတော ဇေယျံ။ ဝိဇ္ဇာ၊ ၂။ ၆၅။ ဝိသင်္ဂဟ။
 ၉။ (- ဝိဇ္ဇာ၊ ၂။ ၄၁၄-၅။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၂။ ၆၁၊
 ၄၂၇။) ဇေယျံ-အာဇ္ဇာ၊ ၂။ ၃၅။ ဇေယျံ-မာဇ္ဇာ၊
 ၄။ ၁၃၇။ ဇေယျံ-မာဇ္ဇာ၊ ၄။ ၁၃၇။ ဇေယျံ-မာဇ္ဇာ၊
 -ဝိဇ္ဇာ၊ ၂။ ၄၁၄-၅။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၂။ ၆၁၊ ၄၂၇။
 ဇေယျံ-မာဇ္ဇာ၊ ၄။ ၁၃၇။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၂။ ၆၁။
 (၃) (က) ဝိဟာရမဂ္ဂံ ဇေယျံ။ ဝိဇ္ဇာ၊ ၄။
 ၆၉။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၂။ ၇၅။ ဇေယျံ-ဝိဇ္ဇာ၊ ၄။
 ၇၁။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၂။ ၇၅။ (ခ) တုယံ ပုဂ္ဂလိက-
 မေဝ ကတော ဇေယျံ။ ဝိဇ္ဇာ၊ ၄။ ၇၅။ (- ဝိမတိ၊
 ၂။ ၂၄၈။) ဇေယျံ - ဝိသင်္ဂဟ။ ၂။ ၇၅။
 ဇေယျံ-ဝိဇ္ဇာ၊ ၄။ ၇၅။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၂။ ၇၅။

ဇေယျံ (ကြိ) [ဇေယျ+အ+တိ။ ရ ကို ချေ၊
 ဂ ကို ဒွေဘော်ပြု၊ အာ ကို အပြု။] နိဗ္ဗာန်၊
 နိဗ္ဗာန်ကြား၏။ ဣတ္ထိ ဘိက္ခုဝေ ပုရိသမိပ္ပါယာ
 အပ္ပံ ရတ္တိယာ သုပတိ၊ ဗဟံ ဇေယျံ။...အပ္ပံ
 ရတ္တိယာ သုပန္နိ၊ ဗဟံ ဇေယျံ။ အံ၊ ၂။ ၁၃၈။
 (- ဇေယျံ၊ ၆၅။ မိလိန္ဒ၊ ၂။ ၇၅။ ဒီဇ္ဇာ၊ ၂။ ၃၁၉။
 ဣတိဝုတ်၊ ၆။ ၁၆၆။ ဇေယျံ၊ ၂။ ၇၅။ ၂။ ၇၅။
 ဒီဇ္ဇာ၊ ၂။ ၃၁၉။) ဇေယျံ-ဇေယျံ၊ ၁။ ၁၇၁။ ဇေယျံ၊
 ၁။ ၁၇၁။

ဇေယျံ (ကြိ) [ဇေယျ+အ+တု] သုတ်သင်-ရှင်း
 လင်း-လော့။ ဇေယျံ (၃) (က) ကြည့်။

ဇေယျံ (ကြိ) [ဇေယျ+အ+ထ] (၁) လုပ်ကျွေး-
 မွေးမြူ-ပြုစု-ကုန်လော့။ (၂) သုတ်သင်-
 ပြုပြင်-ပြင်ဆင်-ကုန်လော့။ (၁) ဇေယျံ
 (၂) ကြည့်။ (၂) ဇေယျံ (၃) (ခ) ကြည့်။

ဇေယျံ (န) [ဇေယျ+ယု] (၁) စောင့်ရှောက်ခြင်း။
 (၂) မွေးမြူ-ကျွေးမွေး-ခြင်း။ (တိ) (၃)
 စောင့်ရှောက်သောသူ။ (၄) သုတ်သင်-
 ပြုပြင်-ပြင်ဆင်-သောသူ။ (၁) ဇေယျံ-
 ကြည့်။ (၂) မာတာပိတရော ဒဟာရကာလ-
 တော ပဋ္ဌာယ ဇေယျံဒီဟိ သမ္မာ ပဋိပန္နာ။
 ဒီဇ္ဇာ၊ ၂။ ၁၃၆။ (၃) ဇေယျံပုရိသ-ကြည့်။
 (၄) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇေယျံ (တိ) [ဇေယျ+က။ ထိ ဌ ဇေယျံကာ]
 သုတ်သင်-ပြုပြင်-ပြင်ဆင်-သောသူ။
 ဝေ ဇေယျံကေ ပန အသတိ...ဇေယျံပေတဗ္ဗော။
 ဝိဇ္ဇာ၊ ၄။ ၇၅။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၂။ ၇၅။

ဇေယျံပုရိသ (ထိ) [ဇေယျကာ + ပုရိသ]
 စောင့်ရှောက်သော ပုရိသတ်။ ပိတာ စသ
 မဟတာ ဗလကာယေန သာယန္တသမယေ
 ဇေယျံပုရိသ သကလံ ရတ္တိ။ အပါဠာ၊ ၁။
 ၂၀၁။

ဇေယျံမ္မ (န) [ဇေယျ+ကမ္မ] စောင့်ရှောက်ခြင်း
 အမှု၊ စောင့်ရှောက်မှု။ ဇေယျံမ္မ လာန္တိ။
 ဝိဇ္ဇာ၊ ၄။ ၂၅၄။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၄၀၄။

ဇေယျံကာလ (ပု) [ဇေယျ+ကာလ] စောင့်ရှောက်
 ရာ အခါ၊ စောင့်ရှောက်ခြင်းငှါ အားထုတ်
 သောအခါ။ ဇေယျံကာလေယေဝ ဝါရေ-
 တဗ္ဗော။ ဝိဇ္ဇာ၊ ၄။ ၂၅၇။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၄၀၇။
 ဇေယျံကာလေတိ ဇေယျံ အာရဒ္ဓကာလေ။
 ဝဇီရ၊ ၅၇၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၉၄။ ဝိနယာ-
 လင်္ကာရ၊ ၂။ ၂၉၅။

ဇေယျံဌာန (န) [ဇေယျ + ဌာန] လုပ်ကျွေး-
 ပြုစု-ခြင်း၏ တည်ရာ။ တုမ္မာကံ ဇေယျံဌာနေ
 ဒေထ။ ဝိဇ္ဇာ၊ ၂။ ၆၅။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၁၀။

ဇေယျံတ္ထ (ပု) [ဇေယျ + အတ္ထ] (၁) မွေးမြူ-
 ကျွေးမွေး-ခြင်း အကျိုး။ (၂) သုတ်သင်-
 ဆေးကြော-ခြင်းအကျိုး။ (၁) အာရာမိ-
 ကာနံ အာစိက္ခယ ဇေယျံတ္ထာယ။ ဝိဇ္ဇာ၊ ၂။
 ၁၅၀။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၁၇။ (၂) အင်္ဂဇာတံ
 ဂဟေတော ဇေယျံတ္ထာယ ဥဒကဌာနံ ဂစ္ဆတိ။
 ဝိဇ္ဇာ၊ ၂။ ၁၁၅။ ဇေယျံတ္ထာယာတိ သောဓ-
 နတ္ထာယ။ ဝဇီရ၊ ၁၇၉။ ဇေယျံတ္ထာယာတိ
 ဓောဝနတ္ထာယ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁၅။ (- ဝိ-
 ဌာ၊ ၂။ ၁၁၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၅၆။ ကင်္ခါဇီ၊ သစ်။
 ၂၂၈။)

ဇေယျံပုရိသ (ပု) [ဇေယျ+ပုရိသ] စောင့်ရှောက်
 သော ယောက်ျား။ သာယန္တသမယေ ဇေယျံ-

ပုရိသေ ဌပေတွာ နဂရံ ပဝိသတိ။ သုတ္တနိ၊
ဌ၊ ၁။ ၉၃။

ဇေယျ (တိ) [ဇေယျ + အန္တိ] (၁) စောင့်ရှောက်
သော။ (၂) လုပ်ကျွေး - ပြုစု - သော။
သု။ (၃) သုတ်သင် - ရှင်းလင်း - သော။
သု။ (၄) မဟာဝရာဟဿ မဟိ* ဝိကြုဗ္ဗ-
တော၊ ဘိသံ ဘဿနဿ နဒိသု ဇေယျတော။
ဝိ၊ ၄။ ၃၆၄။ ဇေယျတောတိ ဟတ္ထိယူထံ ပါလေ-
န္တဿ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၁၆။ (-ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၁၂၊
၂၅၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၀၇။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၇၆။ ဇေ၊
ဌ၊ ၃။ ၃၈၁။ ဝဇီရ။ ၅၃၃။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၅၄။)
(၂) ဝါရံ ဌပေတွာ ဇေယျသု ပန ယော
အတ္တနော ဝါရေ န ဇေယျတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၄၁၄။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၂၇။ (၃) အဇေယျဌာနံ ဇေ-
ယျန္တော။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၀။ ဇေယျန္တော သမ္ပဇနာဒိ-
ဝသေန။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၁။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၁။
ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၆၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၀။)

ဇေယျ (တိ) [ဇေယျ + အန္တိ] နိုးသော၊ နိုး
ကြားသော။ ဇေယျ န သင်္ကေ နပိ ဘေမိ
သောတ္ထိ။ သံ၊ ၁။ ၁၁၂။ ဇေယျ န သင်္ကေတိ
ယထာ ဧကေစော သိဟပထာဒိသု ဇေယျန္တော
သင်္ကတိ၊ တထာ အဟံ ဇေယျန္တောပိ န
သင်္ကမိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၂။ ဇေယျန္တောတိ
ဇေယျန္တော ပုရိသေ ဝိယ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၉။
(-ဇေ၊ ၁။ ၁၈၀။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၈။ ဇေ၊ ၄။
၃။ ၄၂၇။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၃။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁၁၀။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၆၈။)

ဇေယျ (ကြိ) [ဇေယျ + အ + အန္တိ] (၁) စောင့်
ရှောက်ကုန်၏။ (၂) လုပ်ကျွေး - ပြုစု - ကုန်
၏။ (၃) ဇေယျတိ (၁) ကြည့်။ (၂) ဇေယျတိ
(၂) ကြည့်။

ဇေယျ (ကြိ) [ဇေယျ + အ + အန္တိ] နိုးကုန်၏၊
နိုးကြားကုန်၏။ ဇေယျတိ - ကြည့်။

ဇေယျတေ (တိ) [ဇေယျ + အာပေ + တေ] (၁)
စောင့်ရှောက်စေ - အပ် - သင့် - ထိုက် -

သော။ (၂) သုတ်သင် - ပြုပြင် - ပြင်ဆင် -
စေ - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော။ (၁)
ဝေတနံ ဒတွာပိ ဇေယျတေဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၄။ ၁။
၃၄၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၃၃။ (၂) အာဝါသော
ဇေယျတေဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂၅၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၄၀၄။ (-ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၇၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၉၄။)

ဇေယျတေ (ကာ၊ ကြိ) [ဇေယျ + အာပေ + တိ]
(၁) စောင့်ရှောက်စေ၏။ (၂) မွေးမြူစေ
၏။ (၃) သုတ်သင် - ပြုပြင် - ပြင်ဆင် - စေ
၏။ (၄) နိဿိတကေ ဝိဟာရံ ဇေယျတေ။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၅၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၅၁။ (-ဝိ-
မတိ၊ ၁။ ၁၉၂။) (၂) အာသိဝိသေ ဇေယျ-
တေ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၅၄။ ဇေယျတေ - အပ၊ ၄။
၂။ ၂၂၈။ (၃) စိဝရပိဏ္ဍပါတတ္ထာယ ဒိန္န-
တော အာဝါသံ ဇေယျတေ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂၅၃။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၀၄။

ဇေယျတေ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဇေယျ + အာပေ + တေ]
(၁) စောင့်ရှောက်စေခြင်းငှါ။ (၂) သုတ်
သင် - ပြုပြင် - ပြင်ဆင် - စေခြင်းငှါ။ (၃)
ဝေတနံ ဒတွာပိ ဇေယျတေ ဝဇီရတိ။ ဝိ၊ ၄။
၁။ ၃၄၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၃၂။ (၂) သံသိကံ
အာဝါသံ ဇေယျတေ ဝဇီရတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂၅၃။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၀၄။

ဇေယျတော (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဇေယျ + အာပေ +
တွာ] (၁) စောင့်ရှောက်စေ၏။ (၂) သုတ်
သင် - ပြုပြင် - ပြင်ဆင် - စေ၏။ (၃) သံဝရာ-
ပေတွာ ဇေယျတော ဝါ အာဘောဂံ ကတွာ
ဝါ နိဒ္ဒါယိတဗ္ဗံ။ ဝဇီရ။ ၁၁၈။ (၂) ဝရသေ-
နာသနံ ဗောဓိသတ္တဿ ဇေယျတော သေ-
သကံ အတ္တနော ဂဏှာတိ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၇၇။

ဇေယျတေ (ကာ၊ ကြိ) [ဇေယျ + အာပေ + အန္တိ]
(၁) စောင့်ရှောက်စေကုန်၏။ (၂) မွေးမြူ
စေကုန်၏။ (၃) ဇေယျတေ (၁) ကြည့်။
(၂) ဇေယျတေ (၂) ကြည့်။

ဇဂ္ဂိပေသိ (ကာကြိ) [ဇဂ္ဂ + ကာပေ + ဤ]
မွေးမြူစေပြီ။ ဇဂ္ဂိပေတိ (၂) ကြည့်။

ဇဂ္ဂိမိ (ကြိ) [ဇာဂရ + အ + မိ] နိုး၏။ နိုးကြား
၏။ ဇဂ္ဂတိ (၂) ကြည့်။

ဇဂ္ဂိဟိ (ကြိ) [ဇဂ္ဂ + အ + ဟိ] (၁) စောင့်
ရှောက်လော့။ (၂) သုတ်သင် - ပြုပြင် -
ပြင်ဆင် - လော့။ (၁) ဇဂ္ဂတိ (၁) ကြည့်။
(၂) ဇဂ္ဂတိ (၃) (၁) ကြည့်။

ဇဂ္ဂိ (ကြိ) [ဇဂ္ဂ + အ + သြ] သြ-ကို-သြ-ပြု။
စောင့်ရှောက်ပြီ။ ဇဂ္ဂတိ (၁) ကြည့်။

ဇဂ္ဂိသု (ကြိ) [ဇဂ္ဂ + အ + ဥ] လုပ်ကျွေး -
မွေးမြူ - ပြုစု - ကုန်ပြီ။ ဇဂ္ဂတိ (၂) ကြည့်။

ဇဂ္ဂိတ (တိ) [ဇဂ္ဂ + တ] (၁) စောင့်ရှောက်အပ်
သော။ (၂) လုပ်ကျွေး - ပြုစု - အပ်သော။
(၃) သုတ်သင် - ပြုပြင် - ပြင်ဆင် - အပ်
သော။ (၄) စောင့်ရှောက်အပ်ပြီးရာ(အခါ)။
(၁) ဇဂ္ဂိတကာလေယေဝ န ဝါရေတဗ္ဗာတိ
ဇဂ္ဂိတာ ဟုတ္တာ ပုပ္ဖဗလဘရိတကာလေတိ
အတ္ထော။ ဝဇီရ။ ၅၀။ (- သာရတ္ထ၊ ၃။
၄၉၄။) (၂) အဟံ မာတာပိတူဟိ....
ဘတော ဘရိတော ဇဂ္ဂိတော။ ဒီ၊ ၁။ ၃။
၁၃၅။ ဇဂ္ဂိတောတိ ပဋိဇဂ္ဂိတော။ ဒီ၊ ၁။ ၃။
၁၃၆။ (- ဝိ၊ ၁။ ၃။ ၄၁၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၆၀။)
(၃) ဧဝံ ဇဂ္ဂိတော ပန တသ္မိံ ဇီဝန္တေ ပုဂ္ဂ-
လိကော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၈၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၂၉၄။ (၄) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇဂ္ဂိတကာလ(ပု) [ဇဂ္ဂိတ + ကာလ] စောင့်ရှောက်
အပ်ပြီးရာ အခါ။ (စောင့်ရှောက်ပြီး၍
အသီး၊ အပွင့်နှင့် ပြည့်စုံရာအခါ။ စောင့်
ရှောက်အပ်ပြီး သစ်ပင်တို့၏ အသီး၊ အပွင့်
နှင့် ပြည့်စုံရာ အခါ)။ ဇဂ္ဂိတကာလေ စ
န ဝါရေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၂၅၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၄၀၇။ ဇဂ္ဂိတကာလေယေဝ န ဝါရေတဗ္ဗာတိ
ဇဂ္ဂိတာ ဟုတ္တာ ပုပ္ဖဗလဘရိတကာလေတိ

အတ္ထော။ ဝဇီရ။ ၅၀။ ဇဂ္ဂိတကာလေ စ
န ဝါရေတဗ္ဗာတိ ဇဂ္ဂိတာနံ ပုပ္ဖဗလဘရိတ-
ကာလေ န ဝါရေတဗ္ဗာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၉၄။
(- ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၁၉။)

ဇဂ္ဂိတဗ္ဗ (တိ) [ဇဂ္ဂ + တဗ္ဗ] (၁) စောင့်ရှောက်-
အပ် - သင့် - ထိုက် - သော။ (၂) သုတ်သင်
- အပ် - သင့် - ထိုက် - သော။ (၃) ရှင်း
လင်း - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော။ (၁)
ပြုပြင် - ပြင်ဆင် - အပ် - သင့် - ထိုက် -
သော။ (၁) ဒေဝံ ဒွါရာနိ ဇဂ္ဂိတဗ္ဗာနိ။
ဝိ၊ ၁။ ၂၄၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃။ (- ဝိ၊ ၁။ ၁။
၃၄၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၃၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၉။)
(၂) (၃) ပဋိကစ္ဆေဝ ဟိ အာဝါသိကေဟိ
ဝိဟာရေ ဇဂ္ဂိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၆၈။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။ ၂၇၅။ (- ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၁၁၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၂၃၁၊ ၂၉၀။) (၁) သံဃိကေန ပစ္စယေန
ဇဂ္ဂိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၈၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၉၄။

ဇဂ္ဂိတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [ဇဂ္ဂ + တုံ] (၁) စောင့်ရှောက်
ခြင်းငှါ။ (၂) သုတ်သင် - ပြုပြင် - ပြင်ဆင်
- ခြင်းငှါ။ (၁) ဇဂ္ဂိတုံ န သက္ကာတိ။ ဝိ၊
၁။ ၃၄၃။ (- ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၂၅၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၄၀၇။ ဝဇီရ။ ၅၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၉၄။)
(၂) အနာဂတေ ဇဂ္ဂိတုံ န သက္ကာ။ မ၊ ၁။
၂။ ၂၀။

ဇဂ္ဂိတ္ထ (ကြိ) [ဇဂ္ဂ + ထ္ထ] စောင့်ရှောက်ကုန်ပြီ။
ဇဂ္ဂတိ (၁) ကြည့်။

ဇဂ္ဂိတော (ကြိ၊ ဝိ) [ဇဂ္ဂ + တော] (၁) စောင့်
ရှောက်၍။ (၂) မွေးမြူ - ကျွေးမွေး - ၍။
(၃) သုတ်သင် - ရှင်းလင်း - ၍။ (၁) ယော
ပန ဗဟုဒေဝ ရတ္ထိံ ဇဂ္ဂိတော နိပဇ္ဇတိ။
ဝိ၊ ၁။ ၂၄၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄။ (- ဝိ၊ ၁။ ၁။
၃၁၃၊ ၃၄၃။ ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၂၅၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၀၇။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၇။) (၂) ဂေါဏံ ရက္ခိတော
ဇဂ္ဂိတော။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၅၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၇။
ရက္ခိတောတိ စောရာဒိဥပဒ္ဒဝတော ရက္ခိတော။

ဇနိတူၼ်တိ တိဏာဒိဟိ ပေါသေတူၼ်။ ဝိမတိ၊
၁။၂၇၃။ (- သာရတ္ထ၊၂။၃၃၁။) (၃)
သရိရံ ဇနိတူၼ်။ ဝိ၊ဠ၊၁။၃၅။ သရိရံ ဇနိ-
တူၼ်တိ ဒန္တကဠုခါဒနမုခေဝနာဒိဟိ သရိရ-
ပရိကမ္ပံ ကတူၼ်။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၈။ (- ဝိ၊ဠ၊
၄။၆၇၊၇၄၊၁၀၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၂၈၄၊၂၉၁။)

ဇနိတူၼ် (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဇနိ + ဇာ + တူၼ်။
ဣ - လာ၊ ဇာ - ပစ္စည်းကိုးချုပ်။] လုပ်ကျွေး-
-မွေးမြူ-ပြုစု-စေ၍။ တေမာသံဇနိတူၼ်။
မ၊ဠ၊၄။၂၄၁။ ဇနိတူၼ်တိ ဥပဋ္ဌာပေတူၼ်။
မ၊ဠ၊၃။၄၂၅။

ဇနိယမာန (တိ) [ဇနိ + ယ + မာန] ကျွေးမွေး-
-ပြုစု-အပ်သော။ တဿာ အတိစရဏ-
ကာလော ဝိယ ဇနိယမာနသေဝ အတ္တ-
ဘာဝဿ ပိတ္တပကောပါဒိနံ ဝသေန သာ-
ဗာဓတာ။ မ၊ဠ၊၄။၈။

ဇနိဿတိ (ကြိ) [ဇနိ + ဿတိ] (၁) စောင့်
ရှောက်လတ္တံ့။ (၂) သုတ်သင် - ရှင်းလင်း
- လတ္တံ့။ (၁) ဇနိတိ (၁) ကြည့်။ (၂)
ဇနိတိ (၃) (က) ကြည့်။

ဇနိဿန္တိ (ကြိ) [ဇနိ + ဿန္တိ] စောင့်ရှောက်
ကုန်လတ္တံ့။ ဇနိတိ (၁) ကြည့်။

ဇနိဿာမ (ကြိ) [ဇနိ + ဿာမ] လုပ်ကျွေး -
မွေးမြူ - ပြုစု - ကုန်လတ်အံ့။ ဇနိတိ (၂)
ကြည့်။

ဇနိဿာမိ (ကြိ) [ဇနိ + ဿာမိ] လုပ်ကျွေး -
မွေးမြူ - ပြုစု - လတ်အံ့။ ဇနိတိ (၂) ကြည့်။

ဇနိတိ (ကာ၊ကြိ) [ဇနိ + ဇာ + တိ] စောင့်
ရှောက်စေ၏။ အတ္တနော အတ္တနော နိဿိ-
တကေ ဇနိန္တိ။ ဝိ၊ဠ၊၁။၃၁၃။

ဇနိန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဇနိ + ဇာ + အန္တိ] စောင့်
ရှောက်စေကုန်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၂-၅-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဇနိယျာသိ (ကြိ) [ဇနိ + ျျာသိ] စောင့်
ရှောက်ရာ၏။ ဇနိတိ (၁) ကြည့်။

ဇနိတိ (ကြိ) [ဇနိ + အ + တိ။ ဇနိ ဟသနေ။
နိတိ၊ ဓာ၊၂။၉။] ရယ်၏။ ကျယ်စွာရယ်၏။
နစ္စေန ဇနိတိ။ ဇာ၊၂။၁၂၁။ ဓမ္မ၊ဠ၊၂။
၄၂၉။ ဇာ၊ဠ၊၅။၄၆၇။ ဇနိတိတိ မဟာဟ-
သိတံ ဟသတိ။ ဇာ၊ဠ၊၅။၄၇၁။ ကိန္နု၊
ဇနိသိ သောဘနေ။ ဇာ၊၁။၁၃၅။ ဇာ၊ဠ၊
၃။၂၀၈။ ကိန္နု၊ဇနိသိတိ ကေန ကာရဏေ-
န....မဟာဟသိတံ ဟသသိ။ ဇာ၊ဠ၊၃။၂၀၉။

ဇနိသိ (ကြိ) [ဇနိ + အ + သိ] ရယ်၏။ ကျယ်စွာ
ရယ်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇနိတ (န) [ဇနိ + တ] ရယ်ခြင်း၊ ရယ်၍
ခြင်း။ ဇနိတမ္ပိ န သောဘတိ။ ဇာ၊၂။
၃၃၄။ ဇနိတမ္ပိ န သောဘတိတိ ခဏ္ဍဒန္တေ
ဝိဝရိတော ဟသန္တဿ မဟလ္လကဿ ဟသိတမ္ပိ
န သောဘတိ။ ဇာ၊ဠ၊၇။၂၉၄။

ဇနိတာယေ (ကြိ၊ဝိ) [ဇနိ + တာယေ] ရယ်
ခြင်းငှါ၊ ပြက်ရယ်-ပြောင်လှောင်-ခြင်းငှါ။
အလံ ဟိ တေ ဇနိတာယေ။ ဇာ၊၁။၁၃၆။
ဇနိတာယေတိ ဟသိတံ။ ဇာ၊ဠ၊၃။၂၁၁။

ဇေည (တိ) [ဇေန + ယ။ဇေနံဝ ဇေညံ။
မောဂံ၊ ပဉ္စိကာ၊၄။၄၀။ (ဇေနျ-သံ)]
(၁) အဆုံးဖြစ်သော၊ နောက်ဖြစ်သော။
(၂) ယုတ်ညံ့သော။ ဇေညဇ-ကြည့်။

ဇေညင်္ဂ (န) [ဇေည + အင်္ဂ] ယုတ်ညံ့သော
အင်္ဂါ၊ ခြေ၊ ခြေထောက်။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဇေညဇ (ပု) [ဇေည + ဇနိ + ကိ (ဇေနျဇ-
သံ)] (၁) ယုတ်ညံ့သောအမျိုး၊ သူဆင်းရဲ
မျိုး။ (၂) နောက်၌ - ဖြစ်ပွား - မွေးဖွား
- သောသူ၊ ညီညီငယ်။ (၁) ဗြဟ္မာ-
နော ဇေညင်္ဂေ ပါဒေ ဇာတော ဇေည-
ဇော။ ဓာနိ၊ဠ၊၅၀၃။ (၂) ဇေညေ ပစ္ဆာ

ဘာဂေ ဇာတော ဇေညဇော။ ဓာန်၊ဋီ။
၂၅၄။

ဇယန (န) [ဟန+ယု။ဟနဓာတုမှာ ယု၊ ဟယု
ဒွိတ္တံ၊ ဟယ ဇော၊ ဟနယ ဘော စ၊ ဇယနံ။
ဓာန်၊ဋီ။၂၇၂။ ဟညတိတိ ဇယနံ။ သူစိ။
ဟန+န။ဟနိယဇေဝံ၊ ဟညတိတိ ဇယနံ၊
ကဋိ။ ဣဒိ။၁၀၇။ (တောင်ပေါက်၊ သျှ-
လည်းကြည့်။)] (၁) ခါး။ (၂) တင်ပါး။
(၃) တင်ပါး၏ - ရွှေအဖို့ - ရွှေပိုင်း၊
တင်ပါးခွက်။ (၁၊၂) ဘိက္ခုနိယော အဋ္ဌိ-
လ္လေန ဇယနံ ခံသာပေန္တိ။ ဝိ၊၄။၄၅၈။
ဇယနန္တိ ကဋ္ဌိပ္ပဒေသော ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။
၁၂၉။ (၃) တေနော မံ ဥတ္တရိယာန မာဏ-
ဝေါ၊ ဝိဝရိတံ ဥရိဇယနေန ပိဋ္ဌယိ။ ဇာ၊၂။၃၆။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၁၄။

ဇယနန္တရ (န) [ဇယန+အန္တရ] ခါး၏အလယ်၊
ခါးလယ်။ တာ ဇောတရေ ဇယနန္တရေ
ဝိလဂ္ဂါ၊ သတေရတာ ဝိဇ္ဇရိဝန္တလိက္ခေ။ ဇာ၊
၂။၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၁၃။

ဇင်္ဂမ (တိ) [ဂမု+အ။ ဂမု ဂမနေ၊ ဒွိတ္တာဒိ၊
ဇင်္ဂမံ၊ ဓာန်၊ဋီ။၇၁၁။] သွားတတ်သော၊ ရွှေ
ရှားတတ်သော။ ပဝဇမာနာနန္တိ ဇင်္ဂမာနံ
ပဒသာ စရမာနာနံ ဂါဝေါ သေဋ္ဌာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၉၂။ ပဝဇမာနာနန္တိ ဝဇနသီလာနံ။ တေ
ပန ယသ္မာ ဇင်္ဂမာ နာမ ဟောန္တိ၊ န ရုက္ခာ-
ဒယော ဝိယ ထာဝရာ၊ တသ္မာ “ဇင်္ဂမာန”န္တိ။
သံ၊ဋီ၊၁။၁၃၆။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။
၁၈၃-၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၇၇၊၂၄၈။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၇။ အံ၊ဋီ၊၃။
၁၁၀။)

ဇင်္ဂမကနကဂိရိသိခရ (ပု၊န) [ဇင်္ဂမ+ကနကဂိရိ+
သိခရ] (တရွေ့ ရွေ့) သွားသော ရွှေတောင်
ထုတ်။ ဘဂဝန္တံ အဒ္ဓသ ဗုဒ္ဓသိရိယာ သော-
ဘမာနံ ရတ္တကမ္မလပရိက္ခိတ္တမိဝ ဇင်္ဂမကနက-
ဂိရိသိခရံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ ဂစ္ဆတိတိ ဇင်္ဂမော

ယထာ “စင်္ဂမော”တိ။ စဉ္ဇလမာနော
ဂစ္ဆန္တော ဂိရိ၊ တာဒိသဿ ကနကဂိရိနော
သိခရမိဝါတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၉၂။

ဇင်္ဂမတိ (ကြိ) [ဂမု+အ+တိ] သွား၏။ ဇင်္ဂမတိ-
ကစ္စည်း။၄၆၂၊၄၆၆။ နိတိ၊သုတ္တံ။၉၄၃၊၉၄၇။

ဇင်္ဂမမာန (တိ) [ဂမု+အ+မာန] သွားတတ်
သော။ သဉ္ဇာပုဉ္ဇာနုရဉ္စိတဝရကနကဂိရိ-
သိခရော ဝိယ ဇင်္ဂမမာနော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၁၉။

ဇင်္ဂလ (ပု၊န) [ဇလ+ဂလ+အ။ ဂလ စဝနာ-
ဓောပတနာဒနေသု။ ဇလံ ဂလတိ ဧတ္ထ၊
ဇလေန ဝါ ဂလန္တိ ဧတ္ထာတိ ဇင်္ဂလော၊ နိဇ္ဇ-
လော ဒေသော၊...လဿ လောပေါ၊နိဂ္ဂဟိ-
တာဂမော စ။ ဓာန်၊ဋီ။၁၈၂။ ဇ+ဂလ+
အ။အထ ဝါ “ဇော ဝေဂိကေ”တိ ကေက္ခရ-
ကောသေ ဝုတ္တတ္တာ ဇင်္ဂလောတိ ဧတ္ထ ဇကာ-
ရော ဝေဂိကေ (သိဃဂမနေ)ဟောတိ။
တသ္မာ ပထိကာနံ ဇနာနံ ဇံ ဝေဂံ ဇဝံ
ဂလတိ ဟာယတိ ပါဒဖောဋ္ဌာဒိဘာဝေန
ဧတ္ထာတိ ဇင်္ဂလော။ သူစိ။] (က) ကြမ်း
တမ်း-ခြောက်သွေ့-သော မြေ၊ ကျတ်တီး
ကုန်းမြေ၊ ခရောင်းတော မြေ။ (ခ) မြေ။
(က) ဥဇ္ဇင်္ဂလန္တိ ဧတ္ထ ဇင်္ဂလံ ဝုစ္စတိ လူခ-
မူသရော အနုဒကော ဘူမိပ္ပဒေသော။ဝိမာန၊
ဋ္ဌ။၃၁၄။ (ခ) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဇင်္ဂလ (တိ) [ဇင်္ဂလ+ဏ] (၁) (က) မြေ၌
ဖြစ်သော(အသား)။ (ခ) မြေ၌ မွေးဖွား
သော၊ မြေ၌ - လှည့်လည် - သွားလာ -
ကျက်စား-သော(သတ္တဝါ)။ (ဂ) မြေ၌
နေသော(သတ္တဝါ)။ (၂) ကြမ်းတမ်း-
ခြောက်သွေ့-သော မြေရှိသော။ (၁) (က)
န ဝါဟမေတံ ဘုဉ္ဇာမိ၊ ဇင်္ဂလာနောဒကာနိ
ဝါ။ ဇာ၊၁။၂၁၉။ ဇင်္ဂလာနိ ဝါ သြဒကာနိ
ဝါ မံသာနိ အာဒါယ တေ ဘောဇနံ န
ဘုဉ္ဇာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၁။ (ခ၊ဂ) ယာနိ ကာနိစိ
ဇင်္ဂလာနံ ပါဏာနံ ပဒဇာတာနိ၊ သဗ္ဗာနိ

တာနိ ဟတ္ထိပဒေ သမောဓာနံ ဂစ္ဆန္တိ။ မ၊၁။
 ၂၄၂။ သံ၊၃။၄၀၊၂၀၂။ အံ၊၂။၃၂၀။ အံ၊၃။
 ၂၇၃။ ဇန်လနန္တိ ပထဝီတလစာရိနံ။ မ၊၄။
 ၂။၁၂။ အံ၊၄။၃။၂၉၀။ ဇန်လနန္တိ ပထ-
 ဝီတလဝါသိနံ။ သံ၊၄။၃။၁၇၀။ ဇန်လနန္တိ
 ဧတ္ထ ယော နိပိစ္ဆိလေန အမုဒုကော နိရုဒက-
 တာယ ထဒ္ဓလ္လခဘူမိပုဒေသော။ သော “ဇန်-
 လော”တိ ဝုစ္စတိ၊ တဗ္ဗဟုလတာယ ပန ဣဓ
 သဗ္ဗော ဘူမိပုဒေသော ဇန်လော၊ တသ္မိ-
 ဇန်လော ဇာတာ၊ ဘဝါတိ ဝါ ဇန်လော၊ တေသံ
 ဇန်လနံ။ မ၊၄။၂။၁၆၃။ ဇန်လနန္တိ ဇန်လ-
 ဝါသိနံ။ ဇန်လသဒ္ဓေါ စေတ္ထ ထဒ္ဓဘာဝသာ-
 မညေန ပထဝီပရိယာယော၊ န အနုပဋ္ဌာန-
 ဝိဒ္ဓရဒေသဝါစိ။ တေနာဟ “ပထဝီတလ-
 ဝါသိန”န္တိ။ သံ၊၄။၂။၄၁၀။ ဇန်လနန္တိ ဇန်-
 လစာရိနံ။ ဇန်လသဒ္ဓေါ စေတ္ထ ခရဘာဝ-
 သာမညေန ပထဝီပရိယာယော၊ န အနုပ-
 ဋ္ဌာနဝိဒ္ဓရဒေသဝါစိ။ တေနာဟ “ပထဝီတ-
 လစာရိန”န္တိ။ အံ၊၄။၃။၃၀၇။ (-အံ၊၄။၃။
 ၁၂၀။ ဓမ္မ၊၄။၁။၁၄၅။ ဣတိဝုတ်၊၄။၇၇။
 အံ၊၄။၃။၁၁၇။) (၂) ကေ ခေတ္တံ ဟိနံ ဇန်-
 လံ ဉိသရံ ပါပဘူမိ။ သံ၊၂။၅၀၀။ ဇန်လန္တိ
 ထဒ္ဓံ န မုဒု။ သံ၊၄။၃။၁၄၂။

ဇန်လစာရိ (တိ) [ဇန်လ+စရ+ဏိ] မြေ၌ဖြစ်
 သော၊ မြေ၌ - လှည့်လည် - သွားလာ -
 ကျက်စား - သော(သတ္တဝါ)။ ဇန်လ (ခ)
 ကြည့်။

ဇန်လဒေသ (ပု) [ဇန်လ+ဒေသ] ကြမ်းတမ်း -
 ခြောက်သွေ့ - သော မြေအရပ်၊ ကျတ်တီး
 ကုန်း အရပ်၊ ခရောင်းတော အရပ်။ အောက်
 ပုဒ်ကြည့်။

ဇန်လဒေသဝါသိ (တိ) [ဇန်လဒေသ+ဝသ+ဏိ]
 ကြမ်းတမ်း - ခြောက်သွေ့ - သော မြေအရပ်
 ၌နေသော၊ ကျတ်တီးကုန်း၌ နေသော၊
 ခရောင်းတော၌ နေသော။ သူ။ ဇန်လဒေသ-

ဝါသိနံ ဟိ အနုပဒေသေ ဝသန္တာနံ ဝိသ-
 ဘာဂေါ ဥတု ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အနုပဒေသေ ဝါသိနဉ္စ
 ဇန်လဒေသေတိ ဝေ မလယသမုဒ္ဒတိရာဒိဝ-
 သေနာပိ ဥတုဝိသဘာဂတာ ဥပ္ပဇ္ဇတိယေဝ။
 သံ၊၄။၃။၁၂။ အနုဒကော ထဒ္ဓလ္လခဘူမိ-
 ဘာဂေါ ဇန်လဒေသော။ သံ၊၄။၂။၃၆၁။
 အံ၊၄။၂။၃၁၈။ အံ၊၄။၃။၃၃၃။

ဇန်လဝါသိ (တိ) [ဇန်လ+ဝသ+ဏိ] မြေ၌
 နေသော(သတ္တဝါ)။ ဇန်လ (ဂ) ကြည့်။

ဇန်ဥမင် (ပု) [ဇန်+ဥမင်] ခြေသလုံး -
 မြင်းခေါင်း - တို့ဖြင့် သွားရသော - ဥမင် -
 လိုက်ခေါင်း၊ ခြေလျင်သွားရသော လိုက်
 ခေါင်း။ ဂါဝုတမတ္တံ ဇန်ဥမင် အနုယောဇ-
 နိကဉ္စ မဟာဥမင် ကာရေတွာ။ ဇာ၊၄။၆။
 ၂၇၃။

ဇန်ဥမင်ဒွါရ (န) [ဇန်ဥမင်+ဒွါရ] ခြေလျင်
 သွားရသောလိုက်ခေါင်းတံခါးပေါက်။ မဟာ-
 သောပါနပါဒမ္မလေ ဌတွာ “ဣဓ ဇန်ဥမင်-
 ဒွါရံ ဘဝိဿတိ”တိ သလ္လက္ခေသိ။ ဇာ၊၄။၆။
 ၂၇၆။

ဇန်စလန (န) [ဇန်+စလန] ခြေသလုံး -
 မြင်းခေါင်း - တုန်လှုပ်ခြင်း၊ ဒူးတုန်ခြင်း။
 သာစဿ ဖုသနာကာရပုဝတ္တိ သာခဂ္ဂေ ဌိတံ
 ဒိဿာ ဘူမိသဏ္ဌိတဿ အဝီရကပုရိသဿ
 ဇန်စလနံ...သရိရကမ္ပန္တိ ဝေမာဒိသု ပရိ-
 ဗျတ္တာ ဟောတိ။ အနု၊၄။၁။၉၃။

ဇန်(သံ)စာရ (ပု) [ဇန်+စာရ] ခြေသလုံး
 - မြင်းခေါင်း - တို့၏ အစီးအပွားဖြစ်သော
 - လှည့်လည် - သွားလာ - ခြင်း၊ ခြေသလုံး
 - မြင်းခေါင်း - တို့၌ဖြစ်သော - ညောင်း
 ညာ - ပင်ပန်း - မှုကို ပယ်ဖျောက်ခြင်းအကျိုး
 ရှိသော - လှည့်လည် - သွားလာ - ခြင်း၊
 အညောင်းပြေလမ်းလျှောက်ခြင်း။ ဇန်စာရ
 (ဒိ၊၄။၁။၃၃၁) နှိ စက်မေန၊ ဣတောစိတော

စ ဝိစရဏံ၊ သော ဟိ ဇာသု ကိလမထ-
ဝိနောဒနတ္ထံ စရဏတော “ဇာသုဟာရော၊
ဇာသုရော”တိ စ ဝုတ္တော။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။
၄၂။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၉၉။)

ဇာသုရီ (တိ) [ဇာသု+စရ+ဏိ] ခြေသလုံး-
-မြင်းခေါင်း-တို့ဖြင့်-လှည့်လည်- သွား
လာ - သော၊ ခြေလျင်လျှောက်သော၊သူ။
ဇာသုဝါဏိဇ-ကြည့်။

ဇာသုဋ္ဌာန (န) [ဇာသု+ဋ္ဌာန] ခြေသလုံး-မြင်း
ခေါင်း-တို့၏ ရောက်ရာ အရပ်၊ ခြေသလုံး-
မြင်းခေါင်း-တို့ဖြင့်-ထိခိုက် - ပွတ်တိုက်-
မိရာအရပ်။ ဇာသုယျက-ကြည့်။

ဇာသုဋ္ဌိ (န) [ဇာသု+အဋ္ဌိ] ခြေသလုံး-မြင်း
ခေါင်း-အရိုး။ ဂေါပကဋ္ဌိ ဇာသုဋ္ဌိ ဥက္ခိပိတွာ
ဋ္ဌိတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၅၀။ (-
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆၊၂၂၆-၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၅-၆။)

ဇာသုဋ္ဌိက (န) [ဇာသုဋ္ဌိ+က] ခြေသလုံး-မြင်း
ခေါင်း-အရိုး။ အညေန ဇာသုဋ္ဌိက အညေန
ဋ္ဌိရဋ္ဌိကံ။ ဒိ၊၂။၂၃၅။ မ၊၁။၇၄၊၁၂၄။ မ၊၃။
၁၃၄။ အံ၊၂။၂၇။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၁။ ကခါ။
၂၇၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆၊၂၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၆။
ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၃၈-၉။ မူလဋ္ဌိ၊၂။၁၅၂။)

ဇာသုတ္တစ (ပု) [ဇာသု+တစ] ခြေသလုံး-မြင်း
ခေါင်း-အရေ။ ဇာသုတ္တစော ဘတ္တပုဋ္ဌက-
တာလပဏ္ဏသဏ္ဌာနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၄။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၃၄။

ဇာသုပါပုဏ္ဏနဋ္ဌာန (န) [ဇာသု+ပါပုဏ္ဏန+ဋ္ဌာန]
ခြေသလုံး - မြင်းခေါင်း - တို့၏ ရောက်ရာ
အရပ်၊ ခြေသလုံး-မြင်းခေါင်း - တို့ဖြင့်-
ထိခိုက်-ပွတ်တိုက်-မိရာအရပ်။ ဇာသုယျက-
ကြည့်။

ဇာသုပိဏ္ဏိကမံသ (န) [ဇာသု+ပိဏ္ဏိကာ+မံသ]
ခြေသလုံး-မြင်းခေါင်း-တို့၏-အသားစိုင်း-
အသားပုံ၊ သလုံးမြင်းခေါင်း အသားပုံ။

သဏ္ဌာနတော ဇာသုပိဏ္ဏိကမံသံ တာလပဏ္ဏ
ပုဋ္ဌဘတ္တသဏ္ဌာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၂၄၄။

ဇာသုပိဏ္ဏိမံသ (န) [ဇာသု+ပိဏ္ဏိ+မံသ] ခြေ
သလုံး-မြင်းခေါင်း-တို့၏ - အသားစိုင်း-
အသားပုံ၊ သလုံးမြင်းခေါင်း အသားပုံ။
အထ နံ ဧကော ဂေါနသော ဇာသုပိဏ္ဏိမံသံ
သဏ္ဌာသေန ဂဏ္ဍန္တော ဝိယ ခုံသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၃၄။

ဇာသုပိဏ္ဏိမံသဗလ (န) [ဇာသုပိဏ္ဏိမံသ+ဗလ]
သလုံးမြင်းခေါင်း အသားပုံ၏ - အစွမ်း -
စွမ်းအား၊ သလုံးမြင်းခေါင်း စွမ်းအား။
ပိဏ္ဏိယာလောပဘောဇနန္တိ ဇာသုပိဏ္ဏိမံသဗ-
လေန စရိတွာ အာလောပါလောပဝသေန
ပရိယံဋ္ဌဘောဇနံ။ ဝိမတိ။၂။၁၀၄။

ဇာသုပိဏ္ဏိကာ (ထိ) [ဇာသု+ပိဏ္ဏိကာ] ခြေ
သလုံး-မြင်းခေါင်း - တို့၏-အသားစိုင်း -
အသားပုံ၊ သလုံးမြင်းခေါင်းအသားပုံ။ သော
ဒုဝိဇော ဟေဋ္ဌာ ဩရုဋ္ဌာဟိ ဝါ ဥပရိ အာရု-
ဋ္ဌာဟိ ဝါ မဟတိဟိ ဇာသုပိဏ္ဏိကာဟိ သမန္နာ-
ဂတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄၄။

ဇာသု(ဇာသု)ပိဏ္ဏိယဗလ (န) [ဇာသု+ပိဏ္ဏိကာ+
ဗလ။ ပိဏ္ဏိကာ-၌ က-ကို ယ-ပြု။] သလုံးမြင်း
ခေါင်း အသားပုံ၏ - အစွမ်း - စွမ်းအား၊
သလုံးမြင်းခေါင်း စွမ်းအား။ ပိဏ္ဏိယာလော-
ပဘောဇနန္တိ ဇာသု(ဇာသု) ပိဏ္ဏိယဗလေန
စရိတွာ အာလောပမတ္တံ လဒ္ဓံ ဘောဇနံ။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။ သာရတ္ထ၊၃။၂၃၄။ (-ဣတိ-
ဝုတိ၊ဋ္ဌ၊၃၀၈။)

ဇာသုပေသနိက (န) [ဇာသု+ပေသနိက] ခြေ
သလုံး - မြင်းခေါင်း - တို့ဖြင့် ခစားခြင်း၌
ယှဉ်သော အမှု၊ သလုံးမြင်းခေါင်း တို့ဖြင့်
အစေ အပါးခံမှု၊ ရွာတပါး၊ အရပ်တပါးသို့
လူတို့၏ အသွားအပြန် သတင်း စကားကို

ဇမ္ဗဝဏိဇ္ဇာ (ထိ) [ဇမ္ဗာ + ဝဏိဇ္ဇာ] ခြေသလုံး -
မြင်းခေါင်း - တို့ဖြင့် ကုန်သွယ်ခြင်း၊ ခြေလျင်
သွား၍ ကုန်သွယ်ခြင်း။ ဝဏိဇ္ဇာတိ ဇမ္ဗဝ-
ဏိဇ္ဇထလဝဏိဇ္ဇာဒိဝဏိပူထော။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၆။
ဇမ္ဗဝဏိဇ္ဇာတိ ဇမ္ဗသတ္တဝေသေန ဝဏိဇ္ဇံ
အာဟ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၂။

ဇမ္ဗဝါဏိဇ (ပု) [ဇမ္ဗာ + ဝါဏိဇ] ခြေသလုံး -
မြင်းခေါင်း - တို့ဖြင့် - လှည့်လည် - သွား
လာ - သောကုန်သည်၊ ခြေလျင်ကုန်သည်။
မဇ္ဈိမဒေသတော ဇမ္ဗဝါဏိဇာ တံ နဂရံ
ဂန္ဓာ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂။ ဇမ္ဗဝါဏိဇာတိ ဇမ္ဗ-
စာရိနော ဝါဏိဇာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉။ (- မ၊ ဌ၊
၄။ ၂၁၆။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၀၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅၄ -
၅။)

ဇမ္ဗဝါမန (ပု) [ဇမ္ဗာ + ဝါမန] ခြေသလုံး -
မြင်းခေါင်း - အားဖြင့် - ပုကွ - ပုတို -
သောသူ၊ ကိုယ်အောက်ပိုင်း ပုကွသောသူ၊
ခြေတံတို့သူ။ ဇမ္ဗဝါမနဿ ကဋိတော ပဋ္ဌာယ
ဟေဋ္ဌိမကာယော ရသော ဟောတိ။ ဝိ၊ ဌ၊
၃။ ၃၀၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၄၁။

ဇမ္ဗ (ဇမ္ဗာ) ဝိဟာရ (ပု) [ဇမ္ဗာ + ဝိဟာရ] (၁)
ခြေသလုံး - မြင်းခေါင်း - တို့၏ အစီးအပွား
ဖြစ်သော - လှည့်လည် - သွားလာ - ခြင်း၊
ခြေသလုံး - မြင်းခေါင်း - တို့၌ဖြစ်သော -
ညောင်းညာ - ပင်ပန်း - မှုကို ပယ်ဖျောက်
ခြင်းအကျိုးရှိသော - လှည့်လည် - သွား
လာ - ခြင်း၊ အညောင်းပြေလမ်းလျှောက်
ခြင်း။ (၂) ခြေသလုံး - မြင်းခေါင်း - တို့
ဖြင့် - လှည့်လည် - သွားလာ - ခြင်း။ (၃)
ခြေသလုံး - မြင်းခေါင်း - တို့ဖြင့် - လှည့်
လည် - သွားလာ - ပြီး၍ ရောက်ရာအရပ်၌
နားနေခြင်း။ (၁) သေလော ဗြာဟ္မဏော
တိဟိ မာဏဝကသတေဟိ ပရိဝုတော ဇမ္ဗာ-
ဝိဟာရံ အနုစက်မမာနော အနုဝိစရမာ-
နော ယေန ကေဏိယဿ ဇဋ္ဌိလဿ အဿ-

မော တေနုပသက်မိ။ သုတ္တနိ။ ၃၆၅။ ဇမ္ဗာ-
ယ ဟိတံ ဝိဟာရံ ဇမ္ဗာဝိဟာရံ၊ စိရာသနာ-
ဒိဇနိတံ ပရိဿမံ ဝိနောဒေတုံ ဇမ္ဗာပသာရ-
ဏတ္ထံ အဒိဗစာရိကန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။
သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၉။ အထ ခေါ ဝါသေဋ္ဌဘာရ-
ဒ္ဒါဇာနံ မာဏဝါနံ ဇမ္ဗဝိဟာရံ အနုစက်မန္တာ-
နံ အနုဝိစရန္တာနံ မဂ္ဂါမဂ္ဂေ ကထာ ဥဒပါဒိ။
ဒီ၊ ၁။ ၂၂။ ဇမ္ဗဝိဟာရန္တိ အတိစိရနိသဇ္ဇ-
ပစ္စယာ ကိလမထဝိနောဒနတ္ထာယ ဇမ္ဗစာရံ။
ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၃။ ဇမ္ဗစာရန္တိ စက်မတော ဣ-
တောစိတော စ စရဏမာဟ။ သော ဟိ
ဇမ္ဗာသု ကိလမထဝိနောဒနတ္ထော စာရော-
တိ တဏှာ ဝုတ္ထော။ တေနာဟ “အနုစက်-
မန္တာနံ အနုဝိစရန္တာနံ”န္တိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၉။
ဇမ္ဗဝိဟာရ (အံ၊ ၃။ ၁၆၆။ ဥဒါန။ ၁၁၇။) န္တိ
စိရနိသဇ္ဇာယ ဇမ္ဗာသု ဥပ္ပန္နကိလမထဝိနော-
ဒနတ္ထံ ဝိစရဏံ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၉၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။
၂၆၇။ (- မ၊ ၁။ ၁၅၄-၅။ မ၊ ၂။ ၂၂။ ၁၆၉။
၃၄၉။ မ၊ ၃။ ၁၆၉။ ၂၅၀။ အံ၊ ၂။ ၆၇။ သုတ္တနိ။
၃၇၃။ အပ၊ ၁။ ၃၇၂။ အပ၊ ၂။ ၁၄၃၊ ၁၉၅။
မ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၇။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၁။ အံ၊ ဌ၊ ၁။
၁၃၁။ ပေတ၊ ၄။ ၆၈။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၇၊
၃၀၅။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၄၅၅။) (၂) အဒ္ဓ-
သာ ခေါ သစ္စကော နိဂဏ္ဌပုတ္တော ဝေသာ-
လိယံ ဇမ္ဗာဝိဟာရံ အနုစက်မမာနော အနု-
ဝိစရမာနော အာယသ္မန္တံ အဿဇိ။ မ၊ ၁။
၂၉၀။ ဇမ္ဗာဝိဟာရံ အနုစက်မမာနောတိ
တတော တတော လိစ္ဆဝိရာဇဂေဟတော
တံ တံ ဂေဟံ ဂမနတ္ထာယ အနုစက်မမာနော။
မ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၂။ (- အံ၊ ၁။ ၁၃၇။ ဇာ၊ ၄။ ၂။
၂၄၉။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၇၊ ၇၄။) (၂၊ ၃) အပိ စ
စတူဟိ ကာရဏေဟိ ဗုဒ္ဓါ ဘဂဝန္တော စာရိကံ
စရန္တိ၊ ဇမ္ဗဝိဟာရဝေသေန သရီရဗာသု-
ကတ္ထာယ ဗောဓနေယျသတ္တေ ဗောဓ-
နတ္ထာယာတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၆။ မ၊ ၄။ ၂။ ၅၇။
ဇမ္ဗဝိဟာရဝေသနာတိ ဇမ္ဗာဟိ ဝိစရဏ-

ဝသေန၊ ဇမ္ဗာဟိ ဝိစရိတွာ တတ္ထ တတ္ထ
ကတိပါဟံ နိဝသနဝသေန ဝါ။ သိဋ္ဌိသစ်၊ ၂။
၂၀၆။

ဇမ္ဗဝိဟာရတ္ထ (ပု) [ဇမ္ဗဝိဟာရ + အတ္ထ]
အညောင်းပြေ လမ်းလျှောက်ခြင်း အကျိုး။
တတ္ထ စိရံ နိသိဒ္ဓိတွာ ဇမ္ဗဝိဟာရတ္ထာယ
အာဂတောမ္ပိ။ ဓမ္မာဠာ၊ ၂။ ၈၉။

ဇမ္ဗသတ (န) [ဇမ္ဗာ + သတ] (၁) တရာ
သော လူ၊ လူတရာ။ (၂) တရာမက များ
စွာသော သတ္တဝါ၊ သတ္တဝါအရာ။ (ဤ၌
ဇမ္ဗာသဒ္ဓါ အဝယဝပစာ၊ ပဓာနနည်း၊
သာဟစရိယနည်းအားဖြင့် ‘လူနှင့် သတ္တဝါ’
ကို ဟောသည်။) (၁) သတ္တဟိ ဇမ္ဗသ-
တေဟိ သဒ္ဓိံ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိ-
ဋ္ဌာသိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၄၄။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၆၃။ တာနိ
သတ္တပိ ဇမ္ဗသတာနိ တတ္ထ ကာလံ ကတွာ။
သံ၊ ၁။ ၁။ ၅၃။ သတ္တသတမတ္ထေန ဩရောဓဇ-
နေန သဒ္ဓိံ ပဒသာဝ ထေရာနံ သန္တိကံ
ဥပဂတတ္တာ “သတ္တဟိ ဇမ္ဗသတေဟိ သဒ္ဓိံ” န္တိ
ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၄၃။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၅။ ဇမ္ဗသ-
တန္တိ မနုဿသတံ၊ ဇမ္ဗာသိသေန ဟိ မနု-
ဿေ ဝဒတိ သဟစရိဘာဝတော။ သံ၊ ၁။
၉၉။ (-ဇာ၊ ၁။ ၆။ ၄၃။) (၂) သမာဒပကော
ဟိ ပါဏာတိပါတာဒိသု ဇမ္ဗသတံ သမာဒ-
ပေန္တော တေသံ သဗ္ဗေသမ္ပိ အကုသလေန
သမကမေဝ အကုသလံ ပါပုဏာတိ။ အံ၊ ၁။
၁။ ၃၇၃။ ဇမ္ဗသတန္တိ ဗဟူ အနေကေ
သတ္ထေ။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၂၂၉။

ဇမ္ဗသတ္ထ (ပု) [ဇမ္ဗာ + သတ္ထ] ခြေသလုံး -
မြင်းခေါင်း - တို့ဖြင့် - လှည့်လည် - သွား
လာ - သော ကုန်သည်၊ ခြေလျင်ကုန်သည်။
နဂရတော ဇမ္ဗသတ္ထေန ဝါ သကဋ္ဌသတ္ထေန
ဝါ ဝါဏိဇာ အာဂစ္ဆန္တိ။ မ၊ ၁။ ၄။ ၁၉၅။ (-
ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၂၅၉။ ဝိ၊ ၁။ ၃။ ၂၂၀။ ကင်္ခါ၊ ၈၉။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၈၂။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၈၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။

၃၉၄။ ကင်္ခါ၊ ၈၉။ သစ်။ ၁၄၀။ ၁၉၄။ ၂၈၉။ ၂၉၀။
မ၊ ၁။ ၂။ ၄၂။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။
၄၇။)

ဇမ္ဗသတ္ထသေတု (ပု) [ဇမ္ဗသတ္ထ + သေတု]
ခြေလျင်ကုန်သည်တို့ - ဖြတ်ကူး - သွားလာ
- နိုင်သော တံတား၊ လူကူးတံတား။ ယတ္ထ
ရုက္ခသဗ္ဗာဋ္ဌမယော ဝါ ပဒရဗဒ္ဓေါ ဝါ ဇမ္ဗ-
သတ္ထသေတု ဝါ ဟတ္ထိအဿာဒိနံ သဉ္ဇရဏ-
ယောဂေါ မဟာသေတု ဝါ အတ္ထိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃။
၃၂၈။

ဇမ္ဗသဟဿ (န) [ဇမ္ဗာ + သဟဿ]
တထောင်သောလူ၊ လူတထောင်။ ပဉ္စ ဒါသ-
သတာနိ ပဉ္စ ဒါသိသတာနိ စာတိ ဇမ္ဗ-
သဟဿံ ဧကေတောဝ ကမ္ပံ ကတွာ။ မ၊ ၁။
၄။ ၂၄၀။ (- ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၁၀။ မ၊ ၁။ ၃။ ၂၂၈။
အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၂၁။ ၃၉။)

ဇမ္ဗသေတု (ပု) [ဇမ္ဗာ + သေတု] ခြေလျင်
ကုန်သည်တို့ - ဖြတ်ကူး - သွားလာ - နိုင်
သော တံတား၊ လူကူးတံတား။ ရုက္ခသေ-
တုဇမ္ဗသေတုသကဋ္ဌသေတုနံ အညတရော
ဥတ္တရသေတု ဝါ န ဘဝေယျ။ သံ၊ ၁။ ၃။ ၅၇။
ဇမ္ဗသတ္ထေန ဂမနယောဂေါ သေတု ဇမ္ဗ-
သေတု။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၂၆။ စတူဟိ ပဉ္စဟိ ဝါ
ဇနေဟိ ဂန္တိ သက္ကုဏေယျော ဖလကေ
အတ္ထရိတွာ အာဏိယော ကောဇ္ဇေတွာ
ကတသင်္ကမော ဇမ္ဗသေတု။ ဇမ္ဗသတ္ထဿ
ဂမနယောဂေါ သင်္ကမော ဇမ္ဗသေတု ဇမ္ဗ-
မဂ္ဂေါ ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၄၇။

ဇမ္ဗသေတုဂမန (န) [ဇမ္ဗသေတု + ဂမန]
လူကူးတံတားကို သွားခြင်း။ မဟာသာဝ-
ကာနံ ဇမ္ဗသေတုဂမနံ ဝိယ၊ အဂ္ဂသာဝ-
ကာနံ သကဋ္ဌသေတုဂမနံ ဝိယ။ ပဋိသံ၊ ၁။
၁။ ၃၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၄၂။ (- မ၊ ၁။ ၃။ ၂၇၆။)

ဇမ္ဗာ° (ထိ) [ဇန + ဘ + အာ။ ဇန ဇနနေတိမသ္မာ
သော ဟောတိ၊ မနာနံ နိဂ္ဂဟိတန္တိ နဿ

နိဂ္ဂဟိတံ၊ ဇာယတိ ဂမနမေတာယာတိ
 ဇမ္ဗူ၊ ပါဏျကံဝိသေသော။ က္ခာဒိ။ ၃၇။
 ခြေသလုံး၊ မြင်းခေါင်း။ ဥိဇ္ဈသု ပဝိသိတော
 ဇမ္ဗူဟိ နိက္ခမန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၄၆။ သံ၊ ၁။ ၄၄၉။
 ဇမ္ဗူ ဇာဏုတော ဟေဋ္ဌာ ပါဒေါ။ ရှု၊ ၄။
 ၁၈၀။ (- ဒိ၊ ၃။ ၁၂၈။ မ၊ ၂။ ၄၀၉။ သံ၊ ၁။
 ၄၃၄။ အံ၊ ၂။ ၄၉၆။ သုတ္တနိ။ ၃၇၅။ ထေရ။
 ၂၇၃။ ထေရီ။ ၄၁၀။ စူဠနိ။ ၂၃၄။ ဝိ၊ ၄။ ၃။
 ၃၀၈-၉၊ ၃၆၇။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၂၉။ ကင်္ခါ။ ၂၇၇။
 ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၄၀၊ ၄၅၅။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၃၇-ဂ။ မ၊ ၄။
 ၃။ ၂၅၈-၉။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၂။
 ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၅၁။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၄၇၊ ၁၇၅၊ ၂၄၉။
 ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၅၇၅။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၄။ သုတ္တနိ၊
 ၄။ ၂။ ၁၆၉။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၃-၄။ ထေရီ၊ ၄။
 ၂၂၀။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၅၂၀။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၅၈။
 သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၅၈။ ဒိ၊ ၄။ ၁။
 ၃၉၉။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၃၈။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၂၀၆။
 ၄၅၅။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၃။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၆၇။)

ဇမ္ဗူ ၂ (ထိ) [ဇမ္ဗူ+အ+အာ] ခြေသလုံး
 - မြင်းခေါင်း - နှင့် တူသောအရာ။ (က)
 စေတီတော်၏ - စောင်းတန်း - အုတ်လှေ
 ကား။ (ခ) စေတီတော်၏ ပန်းတင်ခုံ။ (က)
 ဇမ္ဗူ မဏိမယာ အာသိ၊ ဝေဒိကာ ရတနာ-
 မယာ။ အပ၊ ၁။ ၇၈။ ဇမ္ဗူတိ စေတိယက-
 ရဏကာလေ ဥပစိနိတဗ္ဗာနံ ဣဋ္ဌကာနံ ဌပ-
 နတ္ထာယ နိဗ္ဗန္ဓိယမာနသောပါနပန္နိ။ အပ၊ ၄။
 ၂။ ၃၈။ (ခ) ဇမ္ဗူ မဏိမယာ အာသိ၊
 ဝေဒိကာ ရတနာမယာ။ အပ၊ ၂။ ၁၇၉။
 ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၉၄။ ဇမ္ဗူ မဏိမယာ အာ-
 သိတိ မနုဿေဟိ ကတထူပေ ဇမ္ဗူ ပုပ္ဖဝိ-
 ဟတ္ထံ စရိတဋ္ဌာနံ မဏိမယာ ဣန္ဒနီလမဏိနာ
 ကတာတိ အတ္ထော။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၉။ ဇမ္ဗူပု-
 မာဏ-လည်းကြည့်။

ဇမ္ဗူကိလမထပဋိဝိနောဒနတ္ထ (ပု) [ဇမ္ဗူ+
 ကိလမထ+ပဋိဝိနောဒန+အတ္ထ] ခြေသလုံး
 - မြင်းခေါင်း - တို့၏ - ပင်ပန်း -

ညောင်းညာ - ခြင်းကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း
 အကျိုး၊ သလုံးမြင်းခေါင်း ညောင်းညာမှုကို
 ပယ်ဖျောက်ခြင်းအကျိုး။ ဇမ္ဗူကိလမထ-
 ပဋိဝိနောဒနတ္ထာယ ဝယုသကဋသန္ဓမာနိ-
 ကာဒိနိ ဥပ္ပါဒေတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၃။

ဇမ္ဗူကိလမထပဋိဝိနောဒနတ္ထ (ပု) [ဇမ္ဗူ+
 ကိလမထ+ပဋိဝိနောဒန+အတ္ထ] ခြေသလုံး -
 မြင်းခေါင်း - တို့၏ - ပင်ပန်း - ညောင်း
 ညာ - ခြင်းကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း အကျိုး၊
 သလုံးမြင်းခေါင်း ညောင်းညာမှုကို ပယ်
 ဖျောက်ခြင်း အကျိုး။ ဇမ္ဗူကိလမထ-
 ပဋိဝိနောဒနတ္ထ (မ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၇) နှိ ရာဇသ-
 ဘာယ စိရနိသဇ္ဇာယ ဥပ္ပန္နဇမ္ဗူပရိဿဿေ
 အပနယနတ္ထ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၅၈။

ဇမ္ဗူဇေ (ပု) [ဇမ္ဗူ+ဇေ] ခြေသလုံး - မြင်း
 ခေါင်း - တို့၏ လျင်မြန်ခြင်း စွမ်းအား။
 ပလာယိတုမ္ပိ ဣမဿ လောကဿ ဇမ္ဗူ-
 ဇေဝိ နတ္ထိ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၈။

ဇမ္ဗူပသာရဏတ္ထ (ပု) [ဇမ္ဗူ + ပသာရဏ
 + အတ္ထ] ခြေသလုံး - မြင်းခေါင်း - တို့ကို
 ဆန့်ခြင်း အကျိုး၊ ခြေဆန့်ခြင်း အကျိုး။
 ဇမ္ဗူဝိဟာရ (၁) ကြည့်။

ဇမ္ဗူသဏ္ဌာန (န) [ဇမ္ဗူ + သဏ္ဌာန] ခြေ
 သလုံး - မြင်းခေါင်း - ၏ ပုံသဏ္ဌာန်၊ သလုံး
 မြင်းခေါင်းပုံသဏ္ဌာန်။ ဣဒံ ဇမ္ဗူသဏ္ဌာနံ၊
 ဣဒံ ပါဒသဏ္ဌာနန္တိ ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၁။ ၁၇၉။

ဇမ္ဗူသီသ (န) [ဇမ္ဗူ+သီသ] ခြေသလုံး -
 မြင်းခေါင်း - ဟူသော - အဦးအစ - ပဓာန၊
 အဦးအစ - ပဓာန - ဖြစ်သော - ခြေသလုံး
 - မြင်းခေါင်း။ ဇမ္ဗူသတ (၁) ကြည့်။

ဇမ္ဗူယျက (န) [ဇမ္ဗူ+ဇမ္ဗူယျက] (၁) ခြေ
 သလုံး - မြင်းခေါင်း - တို့၏ ရောက်ရာအရပ်
 ၌ ချုပ်စပ်အပ်သော - အထပ် - အလွှာ -

အနားပတ်၊ သလုံးမြင်းခေါင်းတို့ဖြင့် ပွတ်
တိုက်မိရာအရပ်၌ ချုပ်စပ်အပ်သော-အထပ်
-အလွှာ-အနားပတ်။ (က) နောက်ထပ်
ပိုး၍ ချုပ်စပ်အပ်သော အာဂန္တုက အနား
ပတ်။ (ခ) မူလ အနားပတ်။ (က၊ခ) ဂိဝေ-
ယျကမ္ပိ နာမ ကရိယတိ၊ ဇေယျကမ္ပိ
နာမ ကရိယတိ။ ဝိ၊ဥ၊၇၀၁။ ဂိဝေယျကန္တိ
ဂိဝါဝေဌနဌာနေ ဒဠိကရဏတ္ထံ အညံ သုတ္တ-
သံသိဗ္ဗိတံ အာဂန္တုကပတ္တံ။ ဇေယျကန္တိ
ဇေယျပါပုဏနဌာနေ တထေဝ သံသိဗ္ဗိတံ ပတ္တံ၊
ဂိဝဌာနေ စ ဇေယျဌာနေ စ ပတ္တာနမေဝေတံ
နာမန္တိပိ ဝဒန္တိ။ ဝိ၊ဥ၊၇၁၇၀၈။

ဇေယျ (တိ) [ဇာတိ+ဇေယျ။ ဇာတိ+အဇေယျ] ပဋိ-
သန္ဓေအားဖြင့်-ထုံထိုင်း-ဖျင်းအ-သော၊
သူ။ (အရှေ့၊ အနောက်၊ တောင်၊ မြောက်
အရပ်၊ မူး၊ မတ်၊ ကျပ်၊ ပဲ-စသည်ကိုမျှ မသိ
နားမလည်သူကို 'ဇေယျ' ဟု ခေါ်သ ည်
ပရမတ္ထဒီပနီ။ ၂၀၁။) မနုဿလောကေ တာဝ
ဇေယျဇေယျဓိရဇေယျဇေယျမ္ပတ္တကဉာဏတောဗျဉ္ဇ-
နကနပုံသကာနံ ပဋိသန္တိဂ္ဂဟဏကာလေ ပဋိ-
သန္တိဟုတွာ ဝိပစ္စတိ။ အဘိ၊ဥ၊ ၁။ ၃၀၆။
ဇေယျဇေယျတိ ဇာတိယာ အညာဏကော။
အဘိဓမ္မာဝတာရ၊ ဇိ၊ ၁။ ၂၆၈။ (ဆဋ္ဌမ္ပ၌
'ဇေယျ'ဟု သရနှင့် ပါဌ်ရှိသည်။ တိလိင်'ဇေ-
သဒ္ဓါသည် 'သိုးနှင့် နားပင်းသူ'ကိုသာဟော
၍ 'ထိုင်းမှိုင်း ဖျင်းအသူ'ကို မဟောသော
ကြောင့်၎င်း၊ ဤ၌ 'ထုံထိုင်း ဖျင်းအသူ'
ကိုသာ အလိုရှိအပ်သောကြောင့်၎င်း၊ သဒ္ဓနိ-
တိသုတ္တမာလာ(၁၂၅-သုတ်)နှင့် မဏိသာရ
မဇ္ဈိမသုတ္တံ (ဒု၊ နှာ-၁၃)တို့၌ 'ထုံထိုင်း
ဖျင်းအသူ'ကို ဟောသည့် တာလုဇ တတိ-
ယက္ခရာ'ဇေယျသဒ္ဓါနှင့်'ဇေယျ'ဟု အတိအကျ
ဆိုသောကြောင့်၎င်း 'ဇေယျ'သာ ပါဌ်မှန်
ဖြစ်သည်။)

ဇေယျ (တိ) [ဇာတိ+အန္ဓေ။ ရှု၊ ၄၁၊ ၃၅၁။ နိတိ၊
သုတ္တံ၊ ၁၀၄။ ဝိဘာဝိနီ၊ ၁၆၅-တို့ကြည့်။] ပဋိ-

သန္ဓေအားဖြင့် ကန်းသော၊ သူ၊ သန္ဓေကန်း၊
ဝမ်းတွင်းကန်း။ (ပဋိသန္ဓေ နေစဉ်အခါ
စက္ခုပသာဒ ဖြစ်ပေါ်လာရမည့် အချိန်၌
မဖြစ်ထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ပဋိသန္ဓေအားဖြင့်
ကန်းသောသူ 'ဇေယျ'ဟု ခေါ်သည်။ ယင်း
ဇေယျ ပုဂ္ဂိုလ်သည် အဟိတ်စိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေ
နေလာသူ 'အဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်' ဖြစ်သည်။ ဤ
ကား အဘိဓမ္မာအရာ၌ သုံးနှုန်းသော ဇေယျ
ဖြစ်သည်။ ထိုထို သုတ္တန်ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာတို့
၌ကား သလိပ်၊ သည်းခြေ-စသည်တို့ နှိပ်စက်
မှုကြောင့် မွေးဖွားစဉ်ကစ၍ မျက်စိအမြင်မရ
သော ပုဂ္ဂိုလ်ကိုလည်း 'ဇေယျ'ဟု သုံးနှုန်းထား
ပေးသေးသည်။) သေယျထာပိ မာဂဏ္ဍိယ
ဇေယျော ပုရိသော၊ သော န ပဿေယျ
ကဏ္ဍသုက္ကာနိ ရူပါနိ။ မ၊ ၂။ ၁၇၆-ဂ။ ဧဟိ
တံ အဓမ္မော ပုရိသ ယာဝတကာ သာဝတ္ထိ-
ယာ ဇေယျော၊ တေ သဗ္ဗေ ကေဠိ သန္တိပါတေ-
ဟိ။ ဥဒါန၊ ၁၅၉။ ဇေယျောတိ ဇာတကာလ-
တော ပဋ္ဌာယ ပိတ္တာဒိပလိဝေဌေန အန္ဓော။
မ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၄။ ဇေယျောတိ ဇာတိယာ အန္ဓော၊
ဇာတိတော ပဋ္ဌာယ အစက္ခုကာ။ ဥဒါန၊ ၄။
၃၁၁။ ကုသလဝိပါကောပေက္ခာသဟဂတ-
သန္တိရဏံ ပန ကာမသုဂတိယံ မနုဿာနဉ္စေဝ
ဇေယျောဒီနံ...ပဋိသန္တိဘဝဂ်စုတိဝသေန ပဝတ္တ-
တိ။ သင်္ဂဟ၊ ၇၆။ ဇာတိယာ အန္ဓော ဇေ-
ယျော... ကမ္မေန အနုပါဒေတဗ္ဗာကျကော
သတ္တော ဇေယျော နာမ။ ဝိဘာဝိနီ။
၁၆၅။ (- ဒီ၊ ၂။ ၂၆၂။ မ၊ ၂။ ၁၇၇၊ ၄၁၇။
ဥဒါန၊ ၁၆၀-၁။ ဇာ၊ ၁။ ၂၅၃။ ဝိ၊ဥ၊ ၃။ ၃၁၂-၃။
ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ ၁၄၄-၅။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၊ ၃၉၉။ မ၊ ၄။
၂။ ၄၁။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၃၃-၄။ အဘိ၊ဥ၊ ၁။ ၇၂၊
၃၁၈၊ ၃၂၀-၁။ အဘိ၊ဥ၊ ၂။ ၁၄၂။ အဘိ၊ဥ၊ ၃။
၃၀၉။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၇၇၊
၂၃၁။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၄၅။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၄။
အပ၊ ၄။ ၁။ ၅၅၊ ၉၀၊ ၁၅၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၀၄။
စရိယာ၊ ၄။ ၃၂၂။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၅၃၊ ၈၈။ ဒီ၊ ၄။ ၂။

၃၁။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၂၉၉။ မူလဋ္ဌိ၊၃။၁၃၀။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၆၆။ အဘိဓမ္မာဝတာရ၊ ဋ္ဌိ၊၁။
၂၆၇။)

ဇေယျဝံ (ပု) [ဇေယျ+ဝံ] ပဋိသန္ဓေအားဖြင့်
ကန်းသော လူ။ ယထေဝ ဇေယျဝံ ဟတ္ထိယ
ဧကေကံဒဿိနော....ဂဟေတွာ အညမည်
ဝိဂ္ဂယ ဝိဝဒိ သူ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၁၂။

ဇေယျဝံဘာဂ (တိ) [ဇေယျ+ပဋိဘာဂ] သန္ဓေ
ကန်း - ဝမ်းတွင်းကန်း - နှင့် တူသောသူ။
“ဣဒမေဝ သစ္စံ မောသမည်” နှစ် အဘိဓမ္မာဝိသိ-
တွာ အညမည် ဝိဝဒိန္တိ၊ ယထာဘူတံ ပန
အတ္ထာနတ္ထံ ဓမ္မာဓမ္မဉ္စ န ဇာနန္တိ။ တသ္မာ
အန္ဓာ အစက္ခကာ ဇေယျဝံဘာဂါတိ။ ဥဒါန၊
ဋ္ဌ။၃၁၂။

ဇေယျဝံသပ္ပိဋပမာနိဒဿန (န) [ဇေယျ+ပိဋ-
သပ္ပိ+ပမာ+နိဒဿန] သူကန်း၊ သူဆွံဟူ
သော - နှိုင်းယှဉ် - နှိုင်းခိုင်း - ကြောင်း
ဥပမာကို ညွှန်ပြခြင်း။ ဇေယျဝံသပ္ပိဋပမာနိ-
ဒဿနံ ဝိပါကဿ နိဿယေန ဝိနာ အပ္ပ-
ဝတ္တိဒဿနတ္ထံ။ မူလဋ္ဌိ၊၁။၁၃၃။

ဇေယျဝံ (တိ) [ဇာတိ+အန္ဓ+ဗမိရ] (၁)
ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ကန်းသူ၊ ပဋိသန္ဓေအား
ဖြင့် နားပင်းသူ။ (၂) ပဋိသန္ဓေအားဖြင့်
မျက်စိလည်းကန်း၊ နားလည်းပင်းသောသူ။
(၁) တေနေဝ အဟေတုကပဋိသန္ဓိနိဒ္ဒေသေ
ဇေယျဝံရာဒယော ဝိယ ပဏ္ဏကော ဇာတိ-
သဒ္ဓေန ဝိသေသေတွာ န နိဒ္ဒိဋ္ဌော။ သာရတ္ထ၊
၃။၂၅၆။ (၂) ဇေယျဝံ-ကြည့်။

ဇေယျဝံ (ပု) [ဇေယျ+ဝံ] ဇေယျဝံ၊ သူကန်းတို့
ကို ဥပမာထား၍ ဟောကြား အပ်သော
(နာနာတိတ္ထိယ) သုတ်တို့ဖြင့် မှတ်သားအပ်
သော သုတ်အပေါင်း။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဥဒါန-
ပါဠိ၊ ၆-ဝဂ်။ ဥဒါန၊၁၅၁-၁၆၉။

ဇေယျဝံ (တိ) [ဇေယျ+ဥပမာ] သူကန်းလျှင်
- နှိုင်းယှဉ် - နှိုင်းခိုင်း - ကြောင်း ဥပမာရှိ

သော၊ သူကန်းနှင့်တူသောသူ။ ဝေမေဝ
ခေါ် တံ ရာဇည ဇေယျဝံပမာ မညေ ပဋိ-
ဘာသိ။ ဒီ၊၂။၂၆၂။ ဇေယျဝံပမာ မညေ ပဋိ-
ဘာသိတိ ဇေယျဝံ ဝိယ ဥပဋ္ဌာသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၉၉။

ဇေယျဝံ (တိ) [ဇေယျ+ဥပမာ] သူကန်းဟူ
သော-နှိုင်းယှဉ်-နှိုင်းခိုင်း-ကြောင်း ဥပမာ၊
သူကန်း ဥပမာ။ ဣဒါနိ တမတ္ထံ ဇေယျဝံပမာ-
ယ ပကာသေတုံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၁၀။

ဇေယျဝံ (တိ) [ဇာတိ+ဗမိရ။ ဇာတိသဒ္ဓဿ
ဇောဒေသော ဟောတိ ကွစိ ဗျဉ္ဇနေ ပရေ။
ဇေယျဝံရာ၊ ဇာတိဗမိရော ဝါ။ ဇေယျဝံ၊
ဇာတိဇေယျ ဝါ။ နိတိ၊ သုတ္တံ၊၁၂။ ဇာတိ+
အဗမိရ။ ဗမိရောဝ အဗမိရော။ တဗ္ဗာဝတ္ထော
ဟိ အယမကာရေ၊ “အနဝဇ္ဇ” နှစ် အကာ-
ရော ဝိယ။ ဇာတိယာ အဗမိရော ဇေယျဝံရာ။
ဇေယျဝံဇေယျသဒ္ဓေသုပိ ဒေသေ နယော။
မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၁၃။] ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် နား
ပင်းသောသူ။ ဇေယျဝံ ရူပါနိ ပဿိ သူ၊ ဇေ-
ယျဝံ သဒ္ဓံ သုဏိ သူ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။
၁၃၃။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၉။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ မူလဋ္ဌိ၊၃။
၁၃၀။)

ဇေယျဝံ (တိ) [ဇာတိ+အန္ဓ+ဗမိရ။ အန္ဓ-ပုဒ်ကို
ချေ။] ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် မျက်စိလည်းကန်း၊
နားလည်းပင်းသောသူ။ သဃာနကာနံ အ-
စက္ခကာနန္တိ ဇေယျဝံ ဇေယျဝံ ဩပပါတိကံ
သန္ဓာယ ဝုတ္တမေဝ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၉။ ဇေ-
ယျဝံ ဇေယျဝံဗမိရိတိ ဧတ္ထ စ ဇေယျဝံရဂ္ဂဟဏေန
ဇေယျဝံရာ ဂဟိတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။
မူလဋ္ဌိ၊၃။၁၃၀။ ဇေယျဝံ ဇေယျဝံဗမိရိတိ ဧတ္ထ
ဇေယျဝံရဂ္ဂဟဏေန ဇေယျဝံရာဝ ဂဟေ-
တဗ္ဗော၊ န ဝိသု ဇေယျဝံရာ၊ တေန မဇ္ဈ-
လောပံ ဒဿေတိ။ မဇ္ဈ၊၂။၁၉၄။

ဇေယျ (တိ) [ဇာတိ+ဗုဒ္ဓ။ ဇာတိ+အဗုဒ္ဓ] ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် - ဆွံ့အသော - စကားမပြောတတ်သောသူ။ အာဒိဂ္ဂဟဏေန ဇေယျဓိရဇေယျဗုဒ္ဓဇေယျဗုဒ္ဓကပဏ္ဏက ပဏ္ဏက ဥဘတောဗျဉ္ဇနကနပုံသကမဗ္ဗာဒိနံ သင်္ဂဟော။ ဝိဘာဝိနိ။ ၁၆၅။

ဇေယျဗုဒ္ဓက (တိ) [ဇာတိ+ဗုဒ္ဓက] ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ရူးသောသူ၊ သန္ဓေရူး၊ ဝမ်းတွင်းရူး။ ဇေယျဗုဒ္ဓကဗျဉ္ဇန။

ဇေယျ (ပု၊န) [ဇရ+ဇရ။ ဇရ ဝယောဟာနိယံ၊ အဇရိတိ ဇေယျော၊ ဇိဏ္ဏော။ ဣဒိ။ ၁၅၂။ (ဇဇရ-သံ)] (၁) ဆွေးမြေ့ - ယိုယွင်းခြင်း။ (က) အိုမင်း - ဟောင်းနွမ်းခြင်း။ (ခ) ကွဲအက်ခြင်း။ (တိ) (၂) ဆွေးမြေ့ - ယိုယွင်းသော။ (က) အိုမင်း - ဟောင်းနွမ်းသော။ (ခ) ကွဲအက်သော။ (၁) (က) ဇေယျဗုဒ္ဓကဗျဉ္ဇန။ (ခ) ဇေယျဗုဒ္ဓကဗျဉ္ဇန။ (၂) (က) ယထာပိ ဇေယျ နာဝံ၊ ပလ္လင်္ဂ ဥဒဂါဟိနိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၀၈။ အဘိဋ္ဌာ။ ၃၅။ အပ၊ဋ္ဌာ။ ၇။ ဇာ၊ဋ္ဌာ။ ၇။ ဇေယျဗုဒ္ဓဇိဏ္ဏံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၇၅။ (- ထေရီ။ ၄၁၀။ သုတ္တနိ၊ ၄၁။ ၁၂။ ပေတ၊ဋ္ဌာ။ ၅၈။ ထေရီ၊ဋ္ဌာ။ ၂၁၉။ ၂၂၀။ အပ၊ဋ္ဌာ။ ၆။ ဇာ၊ဋ္ဌာ။ ၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၈။ သံ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၄။) (ခ) ထေယျစိတ္တေန ဇေယျ ကရေတိ “သဝိတော ဂမိဿတိ” တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌာ။ ၂၇၈။

ဇေယျ (ပု) [?] ဇေယျမည်သော မြစ်။ ဇေယျနဒီသန္တက-ဗျဉ္ဇန။

ဇေယျကပါလ (န) [ဇေယျ+ကပါလ] ကွဲအက်သော အိုးကင်း၊ အိုးကင်းကဲ့။ ဇေယျကပါလေ ဩဝဠေ ဥဒကေ ဟေဋ္ဌာ လေဉ္စုခဏ္ဍာဒိနိ တေမယမာနေ န လေဉ္စုခဏ္ဍာဒိနိ ဇာနန္တိ မယံ ဥဒကေန တေမိယမာနာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၅၅။ (- ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌာ။ ၅၀။)

ဇေယျကပါလဋ္ဌ (တိ) [ဇေယျကပါလ+ဋ္ဌာ+အ] အိုးကင်းကဲ့၌ တည်သော။ ဇေယျကပါလဋ္ဌေ ဥဒကေ ဟေဋ္ဌာ လေဉ္စုခဏ္ဍာဒိနိ တေမယမာနေ န လေဉ္စုခဏ္ဍာဒိနိ ဇာနန္တိ “မယံ ဥဒကေန တေမိယမာနာ ဌိတာ” တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌာ။ ၂။ ၆၂။

ဇေယျကရဏ (န) [ဇေယျ+ကရဏ] ကွဲအက်ခြင်းကို ပြုခြင်း၊ ကွဲအက်အောင် ပြုခြင်း။ ဘေဒနံ ကုမ္ဘိယာ ဇေယျကရဏေန၊ ဆဉ္စနံ မာတိကာယ ဥဇုကရဏေန စ သဒ္ဓိံ ကေသဘာဝံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၇၈။ (- သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၈။)

ဇေယျသရ (န) [ဇေယျ + သရ] အိုမင်း - ဟောင်းနွမ်း - သော အိုမိ၊ အိုမိအို။ စတ္တာရော ပစ္စယာ နိစ္စာတုရာနံ ပုရိသာနံ ပဋိကာရဘူတာ ဇေယျသရဿေဝိမဿ အတိဒုဗ္ဗလဿ ကာယဿ ဥပတ္တမ္ဘဘူတာ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၇၅။

ဇေယျနဒီသန္တက (န) [ဇေယျ+နဒီ+သန္တက] ဇေယျမြစ်၏အနီး။ ပထဝီ သဒ္ဓိပိတော ဇေယျနဒီသန္တကံ နေတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌာ။ ၂။ ၄၂၈။

ဇေယျရထက (ပု) [ဇေယျ + ရထက] အိုမင်း - ဟောင်းနွမ်း - သော ရထာ၊ ရထာအို။ ဇေယျရထကေန ယာတိ ပဏ္ဏဆတ္တကေန ဓာရိယမာနေန။ သံ၊ ၁။ ၉၀-၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌာ။ ၂။ ၃၅၄။ (- အံ၊ဋ္ဌာ။ ၃။ ၂၆၇။ ဇာ၊ဋ္ဌာ။ ၅။ ၄၀၈။)

ဇေယျသကဋ္ဌ (ပု၊န) [ဇေယျ+သကဋ္ဌ] အိုမင်း - ဟောင်းနွမ်း - သောလည်း၊ လည်းအို။ သေယျထာပိ အာနန္တ ဇေယျသကဋ္ဌ ဝေဌမိဿကေန ယာပေတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၈၅။ သံ၊ ၃။ ၁၃၃။

ဇေယျတ (တိ) [ဇေယျ+ဣတ] ကွဲအက်ခြင်းသို့ ရောက်သော၊ ကွဲအက်ခြင်းရှိသော၊ ကွဲအက်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇေဇရိတ်မုခဘာဂ (တိ) [ဇေဇရိတ် + မုခဘာဂ] ကွဲအက်သော - ထိပ်ဝ - ထိပ်ဖျား - ဟူသော အဖို့ရှိသော။ ပဌပိလောတိကံ နိဝါသေတွာ ဇေဇရိတ်မုခဘာဂံ ဝေဏုဒဏ္ဍံ ဂဟေတွာ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၁၄၉။

ဇေဇရိတ်ဿရ (တိ) [ဇေဇရိတ် + သရ] ကွဲအက်သော အသံရှိသော။ သူ။ ဂဂ္ဂရဿရာတိ ဇေဇရိတ်ဿရာ။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၅၉။ အံ၊ ဌိ၊ ၃။ ၂၅၀။

ဇေဇရိဘူတ (တိ) [ဇေဇရ + ဘူတ။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၃၃၈ - ကြည့်။] အိုမင်း - ဟောင်းနွမ်း - ခြင်းသို့ ရောက်သော။ ဇိဏ္ဍေတိ ဇေဇရိဘူတေ၊ ဇရာယ ခဏ္ဍိစ္စာဒိဘာဝံ အာပါဒိတေ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၁။ (- သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၈။ ပေတ၊ ဌ၊ ၅၈။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၆၇၊ ၂၁၅။)

ဇေဇတ (န) [ဘုဇ + ယ + တ] စားခြင်း။ အဇေဇတ - ကြည့်။

ဇေဇရိကာ (ထိ) [ဇေဇရိ + က + အာ] ဟင်းခါး ပန်းတူ (မြေ၌ ပြန့်နှံ့၍ ပေါက်သော သစ်ပင် ငယ်တမျိုး)။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇေဇရိကာဂုဗ္ဗ (ပု) [ဇေဇရိကာ + ဂုဗ္ဗ] ဟင်းခါး ပန်းတူခြုံ၊ ဟင်းခါးပန်းတူရုံ။ ဗာဟိတွာ စ ပန ဇေဇရိကာဂုဗ္ဗတောပိ နိစတရော လက္ခဏာကတရော ကာတဗ္ဗော ဘဝိဿသိ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၄။ ဇေဇရိကာဂုဗ္ဗတောတိ ဧတ္ထ ဇေဇရိကာနာမ ပထဝီ ပတ္တရိတွာ ဇာတာ ကော ဂစ္ဆဇာတိ။ မ၊ ဌိ၊ ၂။ ၃၁၃။

ဇေဇရိ (ရိ) ပုပ္ဖ (န) [ဇေဇရိ + ပုပ္ဖ] ဟင်းခါးပန်းတူ ပွင့်။ ပုပ္ဖခါဒနိယေ မူလကပုပ္ဖံ ခါရကပုပ္ဖံ စစ္စုပုပ္ဖံ တမ္ဗကပုပ္ဖံ ဝဇကလိပုပ္ဖံ ဇေဇရိ (ရိ) ပုပ္ဖံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၀၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၉၇။

ဇေဇရိ (ရိ) မူလ (န) [ဇေဇရိ + မူလ] ဟင်းခါး ပန်းတူမြစ်။ မူလခါဒနိယေ တာဝ မူလကမူလံ ခါရကမူလံ စစ္စုမူလံ တမ္ဗကမူလံ တဏှာ-

လေယျကမူလံ ဝတ္ထုလေယျကမူလံ ဝဇကလိမူလံ ဇေဇရိ (ရိ) မူလန္တိ ဝေမာဒိနိ သူပေယျပဏ္ဍမူလာနိ အာမိသဂတိကာနိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၉၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၉၄။

ဇေဇရိသာခါ (ထိ) [ဇေဇရိ + သာခါ] ဟင်းခါး ပန်းတူခက်။ သစေ ဇေဇရိသာခါဒိ ဖာလေတွာ ကေဿ ဘိက္ခုနော ဒေန္တာနံ သာခတော ဖုသိတာနိ အညဿ ပတ္တေ ပတန္တိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၁၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၁၅။

ဇေဇရိ (ထိ) [?] ဟင်းခါး ပန်းတူ။ ပတ္တခါဒနိယေ မူလကံ ခါရကော စစ္စု တမ္ဗကော တဏှာလေယျကော ပပန္နာဂေါ ဝတ္ထုလေယျကော ဝဇကလိဇေဇရိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၀၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၉၆။ ဇေဇရိ ဟိရတော။ ဝဇရိ ၃၁၉။ ဇေဇရိကာ - လည်းကြည့်။

ဧညံ (တိ) [ဇန + ဇေ + ဣ] ဖြစ်စေအပ်သော။ ဇနကဂ္ဂဟဇေနေဝ ဟိ ဣဓ ဧညံ ဂဟိတံ။ သီ၊ ဌိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၁၁၉။ (- နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၁၁၊ ၇၆။)

ဧညံ (တိ) [ဧည + နာ + ဣ] သိ - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော။ ဗဟုဟိ ပဏ္ဍိတေဟိ ဒေဝမနုဿေဟိ နိယျာနိကန္တိ ဧညံ ဇာနိတဗ္ဗံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၁၅၄။

ဧညံ (တိ) [ဇန + ဣ] လူအပေါင်းသည် - ကြည့်ရှုအပ် - ကြည့်ရှုထိုက် - ကြည့်ရှုလောက် - သော။ စင်ကြယ်ကောင်းမြတ် - မြတ်နိုးအပ် - သော။ အဧညံ ဧညသင်္ခါတံ၊ အသုစိ သုစိသမ္ပတံ။ ဇာ၊ ၁။ ၈၉။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၆။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂၉။ အဧညံ ဧညသင်္ခါတန္တိ ပဋိကူလံ အမနာပမေဝ ဗာလာနံ မနာပန္တိ သင်္ခံ ဂတံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၉၄။ (- ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ဌိ၊ ၁။ ၇၇။) ဧညဧညံ - လည်းကြည့်။

ဧညံ (န) [ဇနိ + ဣ] လက်ထပ်ပြီးစ မိန်းမ အတွက် ဆောင်ယူအပ်သော အရာဝတ္ထု။

မင်္ဂလာလက်ဆောင်၊ လက်ဆောင်ကောင်း။
ဧညဉ္ဇ^၁ကြည့်။

ဧညဉ္ဇ^၁ (န) [ဧည^၁-တပုဒ်ကို ဒွေ ဘော်ပြု။]
မြတ်နိုးအပ်၊ မြတ်နိုးအပ်သော အရာဝတ္ထု၊
မြတ်နိုးရာရာ အရာဝတ္ထု။ အမွှော ကိမေ-
ဝိဒ် ဟရိယတိ ဧညဉ္ဇဉ် ဝိယ။ မ၊၁။၃၆-၇။
ဧညဉ္ဇဉ် ဝိယာတိစောက္ခစောက္ခံ ဝိယ မနာ-
ပမနာပံ ဝိယ။ မ၊၁။၁၁၅၄။ ဇနဿ ဒဿန-
ယောဂျံ ဒဿနီယံ ဧညဉ္ဇံ၊ တံ ပရမပရိသုဒ္ဓိ
မနောဟရဉ္စ ဟောတီတိ အာဟ “စောက္ခ-
စောက္ခ”န္တိ။ မ၊၁။၁၂၂။ အောက်ပုဒ်
လည်းကြည့်။

ဧညဉ္ဇ^၂ (န) [ဧည^၂-တပုဒ်ကို ဒွေဘော်ပြု။]
ကောင်းနိုးရာရာ လက်ဆောင်။ အမွှော
ကိမေဝိဒ် ဟရိယတိ ဧညဉ္ဇဉ် ဝိယ။ မ၊၁။
၃၆-၇။ အပိ စ ဝဇကပဏ္ဏာကာရံ ဝိယာတိ
ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝဇကတိ ဇနေတ္တိ ဝုစ္စတိ၊
တဿာ နိယမာနံ ပဏ္ဏာကာရံ ဧညဉ္ဇံ၊ ဥဘ-
ယတ္တာပိ အာဒရဝသေန ဝါ ပသံသာဝသေန
ဝါ ပုနရုတ္တံ။ မ၊၁။၁၁၅၄။ အဘိနဝနိဝိဋ္ဌာ
မဟာမာတာ ဝဇက။ သာ ပန ပုတ္တလာ-
ဘယောဂျတံ ဥပါဒါယ မင်္ဂလဝစနေန
“ဇနီ”တိ ဝုစ္စတိ၊ တဿာ နိယမာနံ ပဏ္ဏာ-
ကာရံ ဇနီယာ ဟရတိတိ ဧညဉ္ဇံ။ မ၊၁။
၂၂။

ဧညဇနကဘာဝ (ပု) [ဧည+ဇနက + ဘာဝ]
ဖြစ်စေအပ်၊ ဖြစ်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်။
တဿ ပူဇေတဗ္ဗဿ စေဝ နမသိတဗ္ဗဿ စ
နရဝရဿ သာသနဝရန္တိ ဧညဇနကဘာဝေန
ယောဇနာ။ နေတ္တိဝိ။၆။

ဧညရူပ (တိ) [ဧည+ရူပ] စင်ကြယ် ကောင်း
မြတ်-မြတ်နိုးအပ်-သော သဘောရှိသော၊
မြတ်နိုးဖွယ်ဟူ၍ ချီးမွမ်းအပ်သော သဘော
ရှိသော။ နာနာကုဏပပရိပူရံ၊ ဧညရူပံ အပ-
ဿတော။ ဇ၊၁။၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၆။ ဇ၊

၄၊၃။၂၂၉။ ဧညရူပံ အပဿတောတိ အပ-
ဿန္တဿ အန္ဓဗာလပုထုဇနဿ မနာပံ သာ-
ဓရူပံ ပရိဘောဂသဘာဝံ ဟုတော ဥပဋ္ဌာတိ။
ဇ၊၁။၂။၃၉၅။ ဧညရူပံ အပဿတောတိ
ယထာဘူတံ အပဿတော အဝိဒ္ဓသုနော
“ဧည”န္တိ ပသံသိတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၇။

ဧညသာသနဝရ (ပု) [ဧည + သာသနဝရ]
ဖြစ်စေအပ်သော (ပရိယတ္တိ) သာသနာ
တော်မြတ်။ ဧညသာသနဝရဿ ဇနကေန
နရဝရေန သမ္ပန္နော အပဓာနသရူပတ္ထော။
နေတ္တိဝိ။၁၁။

ဧညာ^၁ (ကြိ) [ဉာ+နာ + ယျ။ ကစည်း။
၄၇၀၊၅၀၈၊၅၀၉။] သိရ၏။ ဇာနာတိ-ကြည့်။

ဧညာ^၂ (ကြိ) [ဉာ + နာ + ယျ။] သိကုန်
ရ၏။ ဇာနာတိ-ကြည့်။

ဧညာ^၃ (ကြိ) [ဉာ + နာ + ယျောသိ။ မောက်၊
သျ၊၆။၆၂၊၆၃။] သိရ၏။ ဇာနာတိ-ကြည့်။

ဧညာ^၄ (ကြိ) [ဉာ + နာ + သန္တိ] သိကုန်လတ္တံ့။
ဇာနာတိ-ကြည့်။

ဧညာ^၅ (ကြိ) [ဉာ + နာ + သသိ။ မောက်၊သျ၊
၆။၆၂၊၆၃။] သိလတ္တံ့။ ဇာနာတိ-ကြည့်။

ဧညာ^၆ (ကြိ၊ဝိ) [ဉာ + နာ + တွာ] သိ၍။
သဗ္ဗေသု ဓမ္မေသု အနုပလိတ္တော၊ လောက-
ဿ ဧညာ ဥဒယဗ္ဗယဉ္စ။ ထေရ၊၂၂။
ဧညာတိ ဇာနိတွာ။ ထေရ၊၁။၆၇။

ဧညာမု (ကြိ) [ဉာ + နာ + ယျောမ။ မောက်၊
သျ၊၆။၆၂၊၆၃။] သိကုန်ရ၏။ ဇာနာတိ-
ကြည့်။

ဧညာသိ (ကြိ) [ဉာ + နာ + ယျောသိ။ မောက်၊
သျ၊၆။၆၂၊၆၃။] သိရ၏။ ဇာနာတိ-ကြည့်။

ဧည (ကြိ) [ဉာ + နာ + ယျ။ မောက်၊သျ၊၆။
၆၂၊၆၃-တို့၌ ‘ယျ’ကို ‘ဉ’ ပြု၍ ‘ဧည’ ပြီး
သည်ဟု မိန့်ဆိုသည်။ ဆဋ္ဌမူ အံ၊၂။၃၁၀-၌

‘မာ မံ ဇညူတိ ဣစ္ဆတိ’ ဟု၎င်း၊ အဘိ၊ဝိ။ ၃၇၂။ သုတ္တနိ။ ၂၉၈။ မဟာနိ။ ၆၁-တို့၌ ‘မာ မံ ဇညာတိ ဣစ္ဆတိ’ ဟု၎င်း ပါ၌ ၂-မျိုးတွေ ရသည်။ ထို့ပြင် အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၁၅-၌ ‘မာ မံ ဇညူတိ မာ မံ ဇာနာတ’ ဟုဖွင့်ဆိုထား သည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ယင်းသို့ တွေ့ရ သော်လည်း အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၇၄-၌ ‘မယာ ကတံ ဣဒံ ပါပကမ္မံ မာ ကေစိ ဇာနိ သု’ ဟု ၎င်း၊ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၂-၌ ‘ယထာ အညေ န ဇာနန္တိ’ ဟု၎င်း၊ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၇၉-၌ ‘မာ မံ ဇညာတိ ဣစ္ဆတိ’ ‘မယံ ကတံ ပါပံ ပရေ မာ ဇာနိ သု’ တိ ပစ္စာသီသတိ’ ဟု ၎င်း ‘ဇညူ’ ၏ကတ္တားကိုဗဟုဝုစ်ဖြင့် သုံးနှုန်းဖွင့်ပြ ထားသည်ကို ထောက်၍ မောဂ္ဂလ္လာန် နိဿိ မိန်ဆိုသည့်အတိုင်း ‘ယေျ’ ကို ‘ဥ’ ပြုကာ ‘မာ မံ ဇညူတိ ဣစ္ဆတိ’ ဟု တပြေးတည်း ပါ၌မှန်ရှိစေရ၏။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃-၌လည်း ယေျ၏ အာသိဋ္ဌအနက်ကို ဖွင့်ပြသောအားဖြင့် ‘မာ မံ ဇညူတိ မာ မံ ဇာနန္တိ’ သည်သာ ပါ၌ မှန်ဖြစ်ရ၏။] သိကုန်ရာ၏။ဇာနာတိ-ကြည့်။

ဇေယျဝ (န) [ဇေယျ+အဏ္ဍဝ] ဆံကျစ်စည်း။ အထ ခေါ် မာရော ပါပိမာ ပြာဟုဏ္ဍာဏ္ဍိ အဘိနိမ္မိနိတော မဟန္တေန ဇေယျဝေန အဇိ နကိပနိဝတ္ထော....ဥဒုမ္မရဒဏ္ဍံ ဂဟေတွာ။ သံ၊ ၁။ ၁၁၈။ ဇေယျဝေနာတိ ဇေယျစုမ္မဒ္ဓကေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၆။ ဇေယျစုမ္မဒ္ဓကေနာတိ သီသေ ပဋိမုက္ကေန ဇေယျကလာပေန။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၁၅။ အဏ္ဍဝ-လည်း ကြည့်။

ဇေယျရ (န) [ဇေယျ+အန္တရ] (၁) ဆံကျစ်၏ အကြား။(၂) ဒေါက်ချာ၏အကြား၊ ဒေါက် ချာ၏ အတွင်း။ (၁) မနည် ဇေယျမဏ္ဍလံ ဗန္ဓိတော ဇေယျရေ ကဉ္စနသုစိ ဩဒဟိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၁၃၄။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၁၄၁။) (၂) တံ မဏ္ဍုကဏ္ဍာပိ ဣတွာ ဇေယျရေ ပက္ခိ ပိတွာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၂၃။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၃၆၊

၄၁။) သမန္တစက္ခုဒီပနီ၊ ပ။ နှာ-၁၅၆-လည်း ကြည့်။

ဇေယျ (ထိ) [ဇေယျ+အ+အာ။ တာပသာနံ ဝတီနံ တဟိ ကေသစယေ ဇေယျ-သဒ္ဓေါ ဝုစ္ဆတိ၊ ဇေယျဇေယျ၊ ဇေယျ သင်္ခာတေ ဝါ၊ “ဣတ္ထိယမတိယဝေါ ဝါ” တိ အ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၂၅၇။] (၁) ဆံကျစ်၊ ဆံကျစ်စည်း၊ ဆံကျစ် ဝန်း၊ ကျစ်လစ်စွာ-စုစည်း-ထုံးဖွဲ့-ထား သော ရသေ့တို့၏ ဆံထုံး။ (၂) ဒေါက်ချာ။ (ယင်းကား ဥသျှောင်ပေါ်မှာ အမှိုက်သရိုက် စသည် မကျရအောင် အုပ်၍ စုပ်တပ်ထား သော ရသေ့တို့၏ အသုံးအဆောင် တမျိုးဖြစ် သည်။ သမန္တစက္ခုဒီပနီ၊ ပ။ ၁၅၆-၇။ မဟာ-ဗုဒ္ဓဝင် အနုဒီပနီ၊ ပ။ ၈၀-တို့ကြည့်။) (၃) အရှုပ်အထွေး၊ ရှုပ်ထွေးသော အရာ။ (၄) လက်ကိုင်ရိုးတုတ်၊ ပဲကွပ်-စသည်တို့၌ လက် ကိုင်စရာတပ်ထားသော တုတ်။ (၁) ခရာဇိနံ ဇေယျ ပင်္ကော၊ မန္တာ သီလဗ္ဗတံ တပေါ။ သံ၊ ၂။ ၃၃၅။ ဇေယျ စ ကေသာ အဇိနာ နိဝတ္ထာ။ ဇာ၊၁။ ၃၁၂။ ဇေယျ ဝလိနံ ပံသုဂတံ၊ ကော ဒါနိ သဏ္ဌပေသတိ။ ဇာ၊၂။ ၁၈၁။ ခရာ-ဇိနံ ဇေယျ ပင်္ကောတိ ဇေယျကလာပေါ စ ပင်္ကော စ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၃။ ဇေယျ စ ကေသာ-တိ တာတ မဏ္ဍုဗျ တဝ ဒက္ခိဏေယျသု ကေစာနံ ကေသာ ဇေယျ ကတွာ ဗဒ္ဓါ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။ ၃၈၈။ ဇေယျိ တာတ အမှာကံ ဇေယျ-မဏ္ဍလံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၁၁၁။ ဇေယျန (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၉၉) နိ ဗန္ဓိတဗ္ဗကေသာနံ။ ဇာတ်၊ဋီ၊သစ်။ (- ဓမ္မ၊ ၃၄၊ ၆၉၊ ၇၀။ ဇာ၊၁။ ၃၂၊ ၁၀၆။ ဇာ၊၂။ ၃၄-၅၊ ၃၃၉၊ ၃၄၁-၃-၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၀၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၆၀၊ ၂၇၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၉၊ ၄၀၂-၃-၄။ အ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆၄၊ ၅၀၆-၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၉၅၊ ၂၁၂-၃-၆၊ ၃၃၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။ ၃၀၃-၅-၇။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၀၄။ သံ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၁၅။) (၂) ဇေယျမိဿ-ကြည့်။ (၃) သုနိဒ္ဓိဋ္ဌာ ဘန္တေ နာဂသေန ဂဟ္တာဝက္ကန္တိ၊

သုကထိတံ ကာရဏံ၊ အန္တကာရော အာ-
 လောကော ကတော၊ ဇဉာ ဝိဇဉိတာ။
 မိလိန္ဒ။၁၃၃။ အဟံ ဧဝံ သဗ္ဗဓမ္မေ ဇဉံ ဂဟနံ
 ဝိဇဉယိံ ဝိဒ္ဓံသေသိံ။ အပါ ဌ။ ၁။ ၃၁၈။
 (- နေတ္ထိ။၁၀၅။ မ၊ဌ၊၄။၅၉။ သံ၊ဌ၊၁။၄၈။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၂၇၄။ သာရတ္ထ၊၃။
 ၂၂၉။ မ၊ဌိ၊၂။၂၀၁။ သံ၊ဌိ၊၁။၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌိ၊
 ၁။၅၆။ နေတ္ထိဝိ။၂၇၅။) (၄) ဝါသိဇဉ
 (သံ၊ဌ၊၂။၃၀၂။ အံ၊ဌ၊၃။၁၈၈) ကြည့်။

ဇဉာ (ထိ) [ဇဉာ+ဏ+အာ။ တေသု ခတသ္မာ-
 ရမ္မဏေသု အာကုလိဘူတတ္တာ ဇဉာ ဝိယာ-
 တိ ဇဉာ။ ဓာနံ၊ဌိ။၁၆၂။] အရှုပ်အထွေးနှင့်
 တူသော တရား၊ တဏှာ။ အန္တောဇဉာ ဗဟိ
 ဇဉာ၊ ဇဉာယ ဇဉိတာ ပဇာ။ တံ တံ ဂေါတမ
 ပုစ္ဆာမိ၊ ကော ဣမံ ဝိဇဉယေ ဇဉံ။ သံ၊၁။
 ၁၃၊၁၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁။ ဇဉာတိ တဏှာယ
 ဇာလိနိယာ အဓိဝစနံ။ သာ ဟိ ရူပါဒိသု
 အာရမ္မဏေသု ဟေဋ္ဌပရိယဝသေန ပုနပျုနံ
 ဥပ္ပဇနတော သံသိဗ္ဗနဋ္ဌေန ဝေဋ္ဌုရမ္မာဒိနံ
 သာခါဇာလသင်္ခါတာ ဇဉာ ဝိယာတိ ဇဉာ။
 သံ၊ဌ၊၁။၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁။ (- ပဋိသံ၊၁၂။
 သံ၊ဌ၊၁။၄၉။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၊
 ၃၊၄။ အပါဌ၊၁။၁၇၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၂၇၄။ သံ၊ဌိ၊
 ၁။၉၁-၂-၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌိ၊၁။၅၆။)

ဇဉာကလာပ (ပု) [ဇဉာ+ကလာပ] ဆံကျစ်
 စည်း။ သုမေဓပဏ္ဍိတော.... အတ္တနော ဝါက-
 စီရဉ္စ စမ္မဓဏ္ဍဉ္စ ဇဉာကလာပဉ္စ ပသာရေတွာ
 သယဉ္စ ယေန ဘဂဝါ တေန သိသံ ကတွာ
 အဝကုဇော နိပဇ္ဇိ။စရိယာ၊ဌ။၁၄။ (-မ၊ဌ၊
 ၃။၄၈။ သံ၊ဌ၊၃။၄၃။ သံ၊ဌိ၊၁။၂၁၅။)

ဇဉာကလာပဓရ (တိ) [ဇဉာကလာပ+ဓရ+
 အ] ဆံကျစ်စည်းကို ဆောင်သော၊သု။
 တတော ပဋ္ဌာယ ဝစိတေ ကေသေ ဗန္ဓိတွာ
 ဇဉာကလာပဓရာ ဟုတွာ ဝိစရန္တိ။ မ၊ဌ၊၃။
 ၂၁၅။

ဇဉာကာရ (ပု) [ဇဉာ+အာကာရ] ရှုပ်ထွေး
 သော အခြင်းအရာ။ ဣဒါနိဿာ ဇဉာကာ-
 ရေန ပဝတ္တိံ ဒဿတုံ “သာဟိ”တိ အာဒိ-
 ဝတ္တိ။ သံ၊ဌိ၊၁။၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌိ၊၁။၅။

ဇဉာစုမ္မဋက (န) [ဇဉာ+စုမ္မဋက] ဆံကျစ်စည်း။
 ဇဉ္ဇဏ္ဍဝ-ကြည့်။

ဇဉာဇိန (န) [ဇဉာ+အဇိန] ဆံကျစ်၊ သစ်နက်
 ရေ။ န ဇဉာဇိနံ တာယတိ အပ္ပပညံ။ ဇာ၊၁။
 ၃၁၂။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၈၇။

ဇဉာဇိနဓရ (တိ) [ဇဉာဇိန+ဓရ+အ] ဆံကျစ်၊
 သစ်နက်ရေကို ဆောင်သော၊သု။ ဇဉာဇိန-
 ဓရော အာသိ၊ ဗြဟ္မာ ဥဇု ပတာပဝါ။ အပါ
 ၁။၃၇၈။ သထရ၊ဌ၊၁။၂၈၅။ (- သုတ္တနိ။
 ၄၃၂။ စူဠနိ။၄။)

ဇဉာတိန္ဒြက (ပု) [ဇဉာ+တိန္ဒြက ?] ဇဉာ-
 တိန္ဒြက မည်သောသု။ ဇဉာတိန္ဒြကေန
 နာမ ယဝပါလေန ဒိန္နာ အဋ္ဌ တိဏမုဋ္ဌိယော
 ဂဟေတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၃၀၂။

ဇဉာဓရ (တိ) [ဇဉာ+ဓရ+အ။ ဇဉံ ဓာဓရ-
 တိတိ ဇဉာဓရော။ ဓာနံ၊ဌိ။၄၄၀။] ဆံကျစ်
 ကို ဆောင်သော၊သု။ သာ တံ ပဋိဂ္ဂဟ
 ဥဘောဟိ ပါဏိတိ၊ ဣစ္စဗြဝိ အတ္တမနာ ဇဉာ-
 ဓရံ။ ဇာ၊၂။၁၁၀။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၃၄။ (- သာ-
 ရတ္ထ၊၃။၂၀၄။ မ၊ဌိ၊၃။၁၈၁။)

ဇဉာဓာရဏ (န) [ဇဉာ+ဓာရဏ] ဆံကျစ်ကို
 ဆောင်ခြင်း။ နာဟံ ဘိက္ခဝေ ဇဉိလကဿ
 ဇဉာဓာရဏမတ္ထေန သာမညံ ဝဒါမိ။ မ၊၁။
 ၃၅၀။ (- ၃၅၁။ ဥဒါန၊ဌ။၅၃။)

ဇဉာဓာရိ (တိ) [ဇဉာ+ဓရ+ဏိ] ဆံကျစ်ကို
 ဆောင်သော၊သု။ ဇဉိလာ ဇဉာဓာရိနော
 တာပသာ။ အပါဌ၊၁။၂၄၆။ (- ဥဒါန၊ဌ။
 ၆၇။ အပါဌ၊၂။၃၆။ သာရတ္ထ၊၃။၂၀၇။)

ဇဉာပဉ္စ (တိ) [ဇဉာ+ပဉ္စ] တဏှာပြဿနာ၊
 အရှုပ်အထွေးဖြင့် တင်စားပြောဆိုအပ်သည့်

တဏှာပြဿနာ။ ဇဉာပဉ္စဿာ (သံ၊ဌ၊၁။ ၂၁)တိ “အန္တောဇဉာ ဗဟိဇဉာ”တိ ဧဝံ ဇဉာပရိယာယဿ ပဉ္စဿ။ သံ၊ဌ၊၁။ ၂၅၇။

ဇဉာပရိယာယ (ပု) [ဇဉာ+ပရိယာယ] ဇဉာ ပရိယာယံ၊ အရူပံအထွေးဖြင့် တင်စား ပြော ဆိုအပ်သော တရား၊ တဏှာ။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဇဉာဗန္ဓကေသ (တိ) [ဇဉာ + ဗန္ဓ + ကေသ] ဆံကျစ်ဖွဲ့ထုံးထားသော ဆံပင် ရှိသောသူ။ ဇဉိုလ (၁) ကြည့်။

ဇဉာဗန္ဓန (န) [ဇဉာ+ဗန္ဓန] (၁) ဆံကျစ်ဖွဲ့ ထုံးခြင်း။ (၂) ဆံကျစ်ကိုဖွဲ့ချည်ကြောင်း။ (၁) ကေသကလာပဿ အဖုံ ဇဉာဗန္ဓန-ဝသေန ဗန္ဓိတော။ ထေရီ၊ဌ၊၉၁။ (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဇဉာဗန္ဓနသုတ္တ (န) [ဇဉာဗန္ဓန + သုတ္တ] ဆံ ကျစ်ကို ဖွဲ့ချည်ကြောင်း ကြိုး၊ ဆံကျစ်ကို ဖွဲ့ချည်သောကြိုး။ ယံ တဿ ဇဉာဗန္ဓန-သုတ္တံ၊ တမ္ပိ ဇောတတိ ပဘံ မုဉ္ဇတိ။ ဇာ၊ဌ၊ ၅။ ၂၁၆။

ဇဉာဘာရဒ္ဒါဇ (ပု) [ဇဉာ+ဘာရဒ္ဒါဇ] ဇဉာ- ဘာရဒ္ဒါဇ မည်သောပုဏ္ဏား၊ အရူပံအထွေး ဖြင့် တင်စား ပြောဆို အပ်သည့် တဏှာ ပြဿနာကို မေးသော ပုဏ္ဏား။ အထ ခေါ် ဇဉာဘာရဒ္ဒါဇော ဗြာဟ္မဏော ယေန ဘဂဝါ တေနုပသကံမိ။ သံ၊၁။ ၁၆၇။ ဇဉာဘာရ- ဒ္ဒါဇောတိ ဘာရဒ္ဒါဇောဝေသ၊ ဇဉာပဉ္စဿ ပန ပုစ္ဆိတတ္တာ သင်္ဂီတိကာရကေဟိ ဧဝံ ဝုတ္တော။ သံ၊ဌ၊၁။ ၂၁၁။

ဇဉာဘာဝသာမည (န) [ဇဉာ + ဘာဝ + သာမည]တဏှာအဖြစ်ဖြင့် တူသည်၏အဖြစ်။ အနေကဘေဒဘိန္နမ္ပိ တဏှံ ဇဉာဘာဝသာ- မညေန ကေန္တိ ဂဟေတော။ သံ၊ဌ၊၁။ ၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊၁။ ၆။

ဇဉာမဏ္ဍလ (န) [ဇဉာ + မဏ္ဍလ] (၁) ဆံ ကျစ်ဝန်း။ (၂) ဒေါက်ချာ။ (၁) အဇိနစမ္ပံ ကေသ္မိံ အံသေကတွာ ဇဉာမဏ္ဍလံ ဗန္ဓိတော။ ဇာ၊ဌ၊၁။ ၃၂၁။ (- ဇာ၊ဌ၊၄။ ၃၂။ ဇာ၊ဌ၊ ၅။ ၁၃၉။ ဇာ၊ဌ၊၆။ ၂၅၊၉၀။ ဇာ၊ဌ၊၇။ ၁၃၄၊ ၃၀၃။) (၂) အဇိနစမ္ပံ ကေသံ ကတွာ ဇဉာမဏ္ဍလံ ပဋိမုဉ္ဇိတော။ အဘိ၊ဌ၊၁။ ၄၀။ အပါ၊ဌ၊၁။ ၁၂။ ဇာ၊ဌ၊၁။ ၁၁။ (- အဘိ၊ ဌ၊၁။ ၃၈။ အပါ၊ဌ၊၁။ ၁၀။ ဇာ၊ဌ၊၁။ ၁၀။)

ဇဉာမဏ္ဍလာကာရ(ပု) [ဇဉာမဏ္ဍလ+အာကာ- ရ] ဆံကျစ်ဝန်း အခြင်းအရာ၊ ဆံကျစ်ဝန်း ပုံသဏ္ဌာန်။ ဇဉာတိ ဇဉာမဏ္ဍလာကာရေန ဗဒ္ဓရတနမိဿကကေသဝဋ္ဋိယော သန္ဓာယာ- ဟ။ ဇာ၊ဌ၊၅။ ၂၁၆။

ဇဉာမတ္တက (ပု၊န) [ဇဉာ+မတ္တက] ဆံကျစ်၏ အထက်။ ဒန္တကဋ္ဌံ ဇဉာမတ္တကေ ခိပိတော။ မ၊ဌ၊၃။ ၄၂။

ဇဉာမိဿ (တိ) [ဇဉာ + မိဿ] ဒေါက်ချာ။ အထ ခေါ် တေ ဇဉိုလာ ကေသမိဿံ ဇဉာ- မိဿံ ခါရိကာဇမိဿံ အဂ္ဂိဟုတမိဿံ ဥဒကေ ပဝါဟေတော။ ဝိ၊ဉာ၊၄၂။ အပါ၊ဌ၊ ၂။ ၂၈၅။ ကေသမိဿန္တိ အာဒိသု ကေသာ ဝေကေသ- မိဿံ။ သေ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ ဝိ၊ဌ၊၃။ ၂၅၃။ သမန္တစက္ခုဒီပနီ၊ ပ။ ၃၁-၁၅၆-လည်းကြည့်။

ဇဉာဝန္တု (တိ) [ဇဉာ+ဝန္တု] ဆံကျစ်ရှိသော သူ။ ဇဉိုလ-(၁) ကြည့်။

ဇဉာဝိဇဉက (တိ) [ဇဉာ+ဝိဇဉက] တဏှာကို -ဖြေဖြတ်-ပယ်သတ်-သောသူ။ ဇဉာ- ဝိဇဉကဿ ဟိ ပတိဋ္ဌာဒဿနတ္ထမေတ္တ သီလံ ကထိတံ။ သံ၊ဌ၊၁။ ၄၈။

ဇဉာဝိဇဉန (န) [ဇဉာ+ဝိဇဉန] (၁)တဏှာကို -ဖြေဖြတ်-ပယ်သတ်-ခြင်း။ (၂) အရူပံ အထွေးကို ဖြေရှင်းခြင်း။ (၁) ဘဂဝါ ဇဉာ- ဝိဇဉနံ ပုစ္ဆိတော။ သံ၊ဌ၊၁။ ၄၈။ (၂)သဏှာ-

ဟိ သုဝဏ္ဏသုစိဟိ ဇဋ္ဌာဝိဇဋ္ဌနေန မဏ္ဍိတံ။
ထေရီဌ။၂၁၈။

ဇဋ္ဌာသုတ္တ (န) [ဇဋ္ဌာ+သုတ္တ] ဇဋ္ဌာသုတ်၊
တဏှာ တည်းဟူသော အရုပ်အထွေးသည်
သတ္တဝါ အပေါင်းကို မြေးရှက် အပ်ပါ၏။
ယင်းတဏှာ တည်းဟူသော အရုပ်အထွေးကို
အဘယ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဖြေရှင်း ပယ်သတ်နိုင်
ပါသနည်းဟု နတ်သားတယောက်၏ မေး
လျှောက်ချက်အရ “တိဟိတပဋိသန္ဓေပညာ
လည်းရှိ၊ ကိလေသာကို ပူပန်စေတတ်သော
ဝီရိယလည်းရှိ၊ ပါဠိဟာရိယပညာလည်းရှိ၍
စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ၌ တည်ပြီးလျှင် သမာဓိ၊
ပညာကို ဖြစ်ပွားစေသောရဟန်းသည် တဏှာ
တည်းဟူသော အရုပ်အထွေးကို ဖြေရှင်း
ပယ်သတ်နိုင်သည်။ ရာဂ၊ ဒေါသ၊ မောဟ
တို့ကို ကင်းစေအပ်ပြီးသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်
သည် တဏှာတည်းဟူသော အရုပ်အထွေးကို
ဖြေရှင်း ပယ်သတ်အပ်ပြီးပြီ။ နာမ်၊ ရုပ်၊
ပဋိသသညာ၊ ရူပသညာတို့၏ အကြွင်းမဲ့
ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်၌ တဏှာတည်းဟူသော အရုပ်
အထွေးသည် ကင်းပြတ်၏”ဟူ၍ ဘုရားရှင်
ဟောပြောဆိုသောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊
သဂါထာဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၃-ဝဂ်၊
၃-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၁၃။ ဇဋ္ဌာဘာရဒ္ဒါဇ-မည်
သော ပုဏ္ဏားတယောက်လည်း ဤအမေး
ပုစ္ဆာကိုပင် မေးမြန်း လျှောက်ထားသဖြင့်
ဤအဖြေကိုပင် ဘုရားရှင် ဟောပြော ဖြေဆို
တော်မူသည်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဂါထာ-
ဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၇-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၆-
သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၁၆၇။

ဇဋ္ဌိတံ (တိ) [ဇဋ္ဌ+တ] မြေးရှက်-မြေး
ရစ်-ချုပ်စပ်-အပ်သော။ ဇဋ္ဌာယ ဇဋ္ဌိတာ
ပဇာ။ သံ၊ ၁။ ၁၃၊ ၁၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁။ တာယ
တဏှာဇဋ္ဌာယ ပဇာ ဇဋ္ဌိတာ ဝိနဒ္ဓါ၊
သံသိဗ္ဗိတာတိ အတ္ထော။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၄၈။

အဘိဓာန် (၈-ဝဂ်) ၂-၆-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁။ (- သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၂။ အပါ
ဌ၊ ၁။ ၁၇၈။ မ၊ ၄။ ၂။ ၄။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၄။ ၁။ ၆။)

ဇဋ္ဌိတံ (တိ) [ဇဋ္ဌာ+ဣတ] ဖြစ်သော အရုပ်
အထွေးရှိသော၊ ရုပ်ထွေးသော။ ကိလေသ-
ကမ္မဝိပါကေဟိ အတိဝ ဇဋ္ဌိတာတိ အတ္ထော။
မူလဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၃၂။ ဇဋ္ဌိတာတိ ဟေဋ္ဌပရိယ-
ဝသေန ပဝတ္တမာနေဟိ ကိလေသကမ္မဝိပါ-
ကေဟိ ဇာတဇဋ္ဌာ။ အနုဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၄၁။ (- ဝိ၊
ဌ၊ ၁။ ၂၉၆။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၄။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။
၄၄၁။ အပါဌ၊ ၁။ ၁၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၈-
၉၊ ၃၅၅။)

ဇဋ္ဌိတလောမ (တိ) [ဇဋ္ဌိတ + လောမ]
ရုပ်ထွေးသော အမွေးရှိသော။ အာကိဏ္ဏ-
လောမန္တိ ဇဋ္ဌိတလောမံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၆။

ဇဋ္ဌိနိ (ထိ) [ဇဋ္ဌိ+ဣနိ] ဆံကျစ်ရှိသော မိန်းမ၊
ရသေ့မ။ ဇဋ္ဌိ-ကြည့်။

ဇဋ္ဌိလ (ပု) [ဇဋ္ဌာ+ဣလ။ ရူ၊ ၃၉၈။ မောဂ်၊ ၄။
၈၇-တို့ကြည့်။] (၁) ရသေ့။ (၂) ဇဋ္ဌိလမည်
သော သူ။ (က) ဇဋ္ဌိလထေရ်။ (ခ) ဇဋ္ဌိလ
ပုဏ္ဏား။ (ဂ) ဇဋ္ဌိလမင်း။ (သ) ဇဋ္ဌိလ-
သူဌေး။ (ဃ) ဇဋ္ဌိလမြို့။

(၁) ရသေ့။ တေသု ဥရုဝေလကဿပေါ
ဇဋ္ဌိလော ပဉ္စန္ဒ ဇဋ္ဌိလသတာနံ နာယကော
ဟောတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၃၂။ သမ္မဟုလာ ဇဋ္ဌိလာ....
ဂယာယံ ဥဗ္ဗုဇန္တိပိ နိမ္မုဇန္တိပိ။ ဥဒါန၊ ၈၃။
ပုနာပရံ ယဒါ ဟောမိ၊ ဇဋ္ဌိလော ဥဂ္ဂတာ-
ပနော။ စရိယာ။ ၄၀၄။ ဇဋ္ဌိလာတိ တာပသာ။
တေ ဟိ ဇဋ္ဌာဓာရိတာယ ဣဓ “ဇဋ္ဌိလာ”တိ
ဝုတ္တာ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၆၇။ ဇဋ္ဌိလောတိ ဇဋ္ဌာ-
ဝန္တော၊ ဇဋ္ဌာဗန္ဓကေသောတိ အတ္ထော။
စရိယာ၊ ၄။ ၁၄၉။ ဇဋ္ဌိလောတိ ဇဋ္ဌာဓရော။
ဇဋ္ဌာ အဿ အတ္တိတိ ဟိ ဇဋ္ဌိလော။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၂၀၄။ (- ဝိ၊ ၂။ ၁၄၄။ ဝိ၊ ၃။ ၄၁၊ ၃၄၂။

မ၊၂။၃၄၇။ ဥဒါန၊၁၅၆။ အပါ၊၁။၂၀၊၇၄၊
 ၃၁၄။ အပါ၊၂။၉၊၇၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၁၁၊၃၄၂။
 စရိယာ၊၄၀၉။ စူဠနိ၊၄၉၊၁၁၂။ ဇာ၊၁။၁၃၈၊
 ၂၄၈၊၂၃၊၂၉၈။ ဇာ၊၂။၃၄။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၄၆။
 မ၊ဌ၊၃။၂၇၃။ သံ၊ဌ၊၁။၁၅၈။ အံ၊ဌ၊၁။
 ၂၅၇။ အဘိ၊ဌ၊၁။၄၄၊၅၅။ ခုဒ္ဒက၊ဌ၊၁၇၁။
 ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၆၅။ ဥဒါန၊ဌ၊၃၀၀။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။
 ၁၅၉။ ပေတ၊ဌ၊၂။၀။ ထေရ၊ဌ၊၁။၂၃။
 ထေရ၊ဌ၊၂။၈၁၊၃၀၅။ အပါ၊ဌ၊၁။၂၄၆။
 အပါ၊ဌ၊၂။၂၇၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၁၁၇-၉။ စရိယာ၊
 ဌ၊၁၈၃။ စူဠနိ၊ဌ၊၁၀။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃၈၁။ ဇာ၊
 ဌ၊၂။၃၈။ ဇာ၊ဌ၊၃။၂၂။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၄၈။
 ဇာ၊ဌ၊၅။၂၁၂။ ဇာ၊ဌ၊၇။၁၀၅။ ဝဇီရ၊၄၁၄။
 သာရတ္ထ၊၃။၂၀၇၊၃၂၉။ ဝိမတိ၊၂။၉၆၊၁၉၁။
 မ၊ဋီ၊၃။၁၈၁။)

(၂) ဇဉ်လမည်သော သူ။ (က) ဇဉ်လ-
 ထေရ်။ အဇ္ဇာပိ တေ အာဝုသော ဇဉ်လ
 အသီတိဟတ္ထေ သုဝဏ္ဏပဗ္ဗတေ စ ပုတ္တေသု စ
 တဏှာ အတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၄၄၅။ (ခ) ဇဉ်လ
 ပုဏ္ဏား။ ဇဉ်လဗြာဟ္မဏ-ကြည့်။ (ဂ) ဇဉ်လ
 မင်း။ တဒါ အဟု သတ္တသာရော၊ ဇဉ်လော
 နာမ ရဉ်ကော။ အပါ၊၂။၂၈၁။ (- ဗုဒ္ဓဝံ။
 ၃၄၄။ အဘိ၊ဌ၊၁။၆၄။ အပါ၊ဌ၊၁။၄၇။ ဇာ၊
 ဌ၊၁။၄၅။) (ဃ) ဇဉ်လသူဌေး။ ဇဉ်လဿ
 ဂဟပတိဿ ပုညဝတော ဣဒ္ဓိ (ပဋိသံ၊၃၉၁)
 တိ ဇဉ်လော နာမ ကဿပဿ ဘဂဝတော
 ဓာတုစေတိယေ ကတာမိကာဓေ တက္ကသိ-
 လာယံ သေဋ္ဌိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၉၃။ တဿ
 ဇာတဒိဝသေ ဂဗ္ဘမလဿ ဓောဝိတွာ အန-
 ပနိတတ္တာ ကေသာ ဇဉ်တာ ဟုတွာ အဋ္ဌသု၊
 တေနဿ ဇဉ်လောတွေဝ နာမံ အကံသု။
 ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၉၄။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၄၄၁။ (- အံ၊
 ဌ၊၁။၃၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၅။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၄၃။
 ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၄၄၀-၄-၅။) ဇဉ်လသေဋ္ဌိ- လည်း
 ကြည့်။ (၃) ဇဉ်လမြို့။ ဇဉ်လနဂရ-ကြည့်။

ဇဉ်လက (ပု) [ဇဉ်လ + က] (၁) ရသေ့။
 (၂) ဇဉ်လသူဌေး။ (၁) ပဉ္စဟိ ဘိက္ခဝေ
 ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတော နိဂဏ္ဌော။ မုဏ္ဏ-
 သာဝကော။ ဇဉ်လကော။ဒေဝဓမ္မိကော
 ယထာဘတံ နိက္ခိတ္တော ဧဝံ နိရယေ။ အံ၊၂။
 ၂၄၄။ ဇဉ်လကောတိ တာပသော။ အံ၊ဌ၊၃။
 ၈၅။ (- မ၊၁။၃၅၀-၁။ မိလိန္ဒ၊၁၉၉။) (၂)
 ဇဉ်လကဿ ဂဟပတိဿ ပုညဝတော ဣဒ္ဓိ။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁။

ဇဉ်လကုမာရ (ပု) [ဇဉ်လ + ကုမာရ] ဇဉ်လ-
 သတ္တိသား။ ဇဉ်လကုမာရဿ ကိရ ဂေဟေ
 ဘူမိံ ဘိန္နိတွာ သုဝဏ္ဏပဗ္ဗတော ဥဋ္ဌိတော။
 ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၄၄၂။

ဇဉ်လထေရ (ပု) [ဇဉ်လ + ထေရ] ဇဉ်လထေရ်။
 ဇဉ်လထေရ် အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။
 ၄၃၁။

ဇဉ်လနဂရ (န) [ဇဉ်လ + နဂရ] ဇဉ်လမြို့။
 ဇဉ်လနဂရဝါသိ-ကြည့်။

ဇဉ်လနဂရဝါသိနိ (ထိ) [ဇဉ်လနဂရဝါသိ + ဣနိ]
 ဇဉ်လမြို့၌နေသော ရဟန်းမ။ ဇဉ်လဝါသိက-
 ကြည့်။

ဇဉ်လနဂရဝါသိ (တိ) [ဇဉ်လနဂရ + ဝသ + ဣ။
 ထိ၌ ဇဉ်လနဂရဝါသိနိ] ဇဉ်လမြို့၌နေသော၊
 သူ။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဇဉ်လဗြာဟ္မဏ (ပု) [ဇဉ်လ + ဗြာဟ္မဏ] ဇဉ်လ-
 ပုဏ္ဏား။ ဧကံ ဇဉ်လဗြာဟ္မဏံ အာရဗ္ဘ ကထေ-
 သိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၄၀၁။

ဇဉ်လဘာတိက (ပု) [ဇဉ်လ + ဘာတိက] ရသေ့
 ညီနောင်။ တေ တယော ဇဉ်လဘာတိကေ
 ဒမေဿာမိ။ သံ၊ဌ၊၃။၁၀။

ဇဉ်လဝါသိက (တိ) [ဇဉ်လဝါသိ + က] ဇဉ်လမြို့၌
 နေသော၊ သူ။ အထ ခေါ် အာဝုသော ဇဉ်လ-
 ဝါသိကာ ဘိက္ခုနီ ယေနာဟံ တေနုပသကံမိ။

အံ၊ ၃။ ၂၂၅။ ဇဋိလဝါသီကာတိ ဇဋိလနဂရ-
ဝါသီနီ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၈၀။

ဇဋိလဝါသီ (တိ) [ဇဋိလ+ဝသ+ဏိ] ဇဋိလမြို့၌
နေသော၊ သူ။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဇဋိလသတ (န) [ဇဋိလ+သတ] ရသေ့တရာ။
ဇဋိလ (၁) ကြည့်။

ဇဋိလသဟဿ (န) [ဇဋိလ+သဟဿ] ရသေ့
တထောင်။ ဣဒါနိ အနေန ဇဋိလသဟဿ
ပဗ္ဗာဇိတံ။ ဝိ၊ ၃။ ၅၄။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၉၆။ မ၊ ၄။
၃။ ၂၁၇။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၇၈၁၅၆။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၀။
စူဠနိ၊ ၄။ ၇၆။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၁၈၁။ ကခါ၊ ၄။ ၁။ ၃၉၀။)

ဇဋိလသဟဿဗ္ဗန္တရ (န) [ဇဋိလသဟဿ+
အဗ္ဗန္တရ] (၁) ရသေ့တထောင်၏ အတွင်း။
(တိ) (၂) ရသေ့တထောင်၏ အတွင်း၌-
ဖြစ်သော-ပါဝင်သော။ (၁) သေ ဇဋိလ-
သဟဿဗ္ဗန္တရေ ဟေတိဘိက္ခူပသမ္ပဒါယ ဥပ-
သမ္ပန္နော အာဒိတ္တပရိယာယာဝသာနေ အရ-
ဟတ္တံ ပတ္တော ဧကော မဟာသာဝကောတိ
ဝေဒိတဗ္ဗော။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၉။ (၂) ဗေလဋ္ဌ-
သီသော နာမ ဇဋိလသဟဿဗ္ဗန္တရော မဟာ-
ထေရော။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၄။ (-၂။ ၁၆။)

ဇဋိလသာဝက (ပ) [ဇဋိလ+သာဝက] ရသေ့၏
တပည့်။ ဇဋိလသာဝကာနံ ဇဋိလာ ဒေဝတာ။
စူဠနိ၊ ၄။ ၇၉။

ဇဋိလသုတ္တ (န) [ဇဋိလ+သုတ္တ] ဇဋိလသုတ်၊
ဘုရားရှင်သည် ဂယာဆိပ်ကမ်း၌ ရေငုပ်ခြင်း၊
ရေချိုးခြင်း၊ မီးပူဇော်ခြင်းဖြင့် မကောင်းမှုမှ
စင်ကြယ်၏ဟု အယူရှိကြသဖြင့် ရေငုပ်၊ ရေ
ချိုး၊ မီးပူဇော်နေကြသော ရသေ့များကို
မြင်တော်မူ၍ “ရေငုပ်ခြင်း၊ ရေချိုးခြင်း၊ မီး
ပူဇော်ခြင်းဖြင့် မကောင်းမှုမှ စင်ကြယ်သူ
မဖြစ်၊ ဝစီသစ္စာ၊ ဝိရတီသစ္စာ၊ မဂ်တရား၊
ဖိုလ်တရားရှိသူသည်သာလျှင် မကောင်းမှုမှ

စင်ကြယ်သူ၊ မကောင်းမှုကို အပပြုပြီးသူဖြစ်
သည်” ဟု ဟောတော်မူသော သုတ်။ ခုဒ္ဒက-
နိကာယ၊ ဥဒါနပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ ဥဒါန။
၈၃-၄။

ဇဋိလသေဋ္ဌိ (ပ) [ဇဋိလ+သေဋ္ဌိ] ဇဋိလသူဌေး။
ဇဋိလသူဌေးသည် ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီး၏ နိုင်ငံ
တော်ရှိ အဓိပတိဘောဂ သူဌေးကြီး ၅-ဦးတို့
တွင် ပါဝင်သည့် သူဌေးကြီးတဦး ဖြစ်သည်။
သူဌေးကြီး ၅-ဦးတို့မှာ ဇောတိက၊ ဇဋိလ၊
မေဏ္ဍက၊ ပုဏ္ဏ၊ ကာကဝလိယတို့ ဖြစ်ကြ
သည် (အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၂။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၃)။
ဇဋိလသည် ဗာရာဏသီသူဌေးသမီးနှင့် ဝိဇ္ဇာ
ဓိရိယောကျ်ားတို့မှ ဖွားမြင်ခဲ့သူ ဖြစ်သည်။
ဗာရာဏသီ သူဌေးသမီးသည် ဘုံ ၇-ဆင့်ရှိ
ပြာသာဒ်ပေါ်၌ နေခိုက် ကောင်းကင်ခရီးဖြင့်
လေသာပြုတင်းမှ ဝင်ရောက်လာသော ဝိဇ္ဇာ
ဓိရိယောကျ်ားနှင့် လွန်ကြူးဖောက်ပြားမိလေ
သည်။ သို့ဖြင့် ပဋိသန္ဓေ ကိုယ်ဝန်ရရှိကာ
ဇဋိလကို ဖွားမြင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ သူဌေး
သမီးသည် ဇဋိလကို ဖွားမြင်ပြီးသောအခါ
လူမသိစေရန် အိုးတွင်ထည့်၍ ဂင်္ဂါမြစ်၌
အမျှောခိုင်းလိုက်သည်။ ဂင်္ဂါမြစ်အောက်ဆိပ်
ကမ်း၌ ရေချိုးနေသော အရှင်မဟာကစ္စာ-
ယနထေရ်၏ အလုပ်အကျွေး အမျိုးသမီး
တယောက်က ဇဋိလကိုတွေ့မြင် ရရှိသွားသည်။
ဇဋိလကိုမွေးဖွားစဉ်က ကိုယ်၌ငြိကပ် ပေကျံ
နေသော ကိုယ်ဝန် အညစ်အကြေးများကို
ဆေးကြောသုတ်သင်မှု မပြုခဲ့ရသောကြောင့်
သူ၏ဆံပင်များသည် ကိုယ်ဝန်အညစ်အကြေး
တို့ဖြင့် ငြိကပ်ရှုပ်ထွေး၍ နေပေသည်။ ထို့
ကြောင့်ပင် သူ့ကို ဇဋိလ (ရှုပ်ထွေးသော
ဆံပင်ရှိသူ) ဟူ၍ အမည်မှည့်ခေါ်ခြင်း ဖြစ်
သည်။ အလုပ်အကျွေး အမျိုးသမီးသည်
ဇဋိလသူငယ်ကို သူ၏ဆရာမထေရ် ဖြစ်သည့်
အရှင်မဟာကစ္စာယနထံ အပ်နှံထားလိုက်
သည်။ အရှင် မဟာကစ္စာယနသည်လည်း

ဇဉ်လသေဉ်ကို တက္ကသိုလ်ပြည်ရှိ သူ၏ အလုပ်အကျွေး သူကြွယ်တဦးထံ အပ်နှံထား လိုက်ပြန်သည်။ သူကြွယ်သည် ဇဉ်လကို သားအရာ၌ ထား၍ ကျွေးမွေးပြုစုလာခဲ့ရာ အရွယ်ရောက်၍ လူလား မြောက်လာသော ဇဉ်လသည် သူကြွယ်အိမ်ရှိ ကုန်ပစ္စည်းအား လုံးကို တနေ့တည်းဖြင့် ကုန်စင်အောင် ရောင်း ချနိုင်ခဲ့သည်။ ထိုအရည်အချင်းကို သဘော ကျ နှစ်သက်သောသူကြွယ်သည် ဇဉ်လကို သူ့သမီးပျိုနှင့် ထိမ်းမြားလက်ဆက်ပေးလိုက် သည်။ သီးခြားအိမ်သစ်တဆောင် ဆောက် လုပ်ပြီး၍ ဇဉ်လတို့ဇနီးမောင်နှံ ပြောင်းရွှေ့ နေထိုင်သောအခါ အိမ်တံခါးခံကိုကျော်နင်း လိုက်သည်နှင့် တပြိုင်နက် အိမ်နောက်ဖက်မှ အတောင်ရှစ်ဆယ် မြင့်မားသော ရွှေတောင် ကြီးပေါ်ပေါက်လာလေသည်။ ထိုအကြောင်း အရာကို ဘုရင်မင်းမြတ် ကြားသိတော်မူ၍ သူဌေး အဆောင်အယောင် ဖြစ်သည့် ထီး တော်ကိုပေးပို့စေသည်။ ထိုအခါမှစ၍ 'ဇဉ်လ သူဌေး' ဟူ၍ ထင်ရှား ကျော်ကြားခဲ့ပေသည်။ ဇဉ်လသူဌေးမှာ သားသုံးယောက် ဖြစ်ထွန်းခဲ့ သည်။ နောင်သောအခါ အတောင်ရှစ်ဆယ် မြင့်မားသည့် ရွှေတောင်ကြီးကို သားသုံး ယောက်တို့အား ပေးအပ်ခဲ့၍ ဘုရားရှင်ထံ ရဟန်းပြုရာ 'ဇဉ်လထေရ်' ဟူသောအမည်ဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိသွားလေသည်။

ဇဉ်လသူဌေး မွေးဖွားပြီးအချိန်က ရေ၌ အမျှောခံရခြင်းနှင့် သူ၏အိမ်နောက်ဖက်မှရွှေ တောင်ကြီး ပေါ်ပေါက်လာခြင်းတို့သည် သူ ပြုခဲ့သော ရှေးကံများကြောင့်ဖြစ်ရပေသည်။ ဇဉ်လသူဌေးသည် တခုသော ဘဝတုန်းက ရွှေပန်းထိမ်သည် တယောက် ဖြစ်ခဲ့သည်။ ထို စဉ်က ရဟန္တာအရှင်မြတ်တပါးသည် ကဿပ ဘုရားရှင်၏ ဓာတုစေတီတော်အတွက် လိုအပ် နေသော ရွှေကို ပါဝင်လှူဒါန်းစေရန် သူ့ အိမ်သို့ ကြွရောက် နှိုးဆော် တိုက်တွန်းလေ

သည်။ ရွှေပန်းထိမ်သည်ယောက်ျားသည် မိမိ ဇနီးသည်နှင့် ခိုက်ရန်ဒေါသဖြစ်ခိုက် ကြုံကြိုက် နေသဖြင့် 'သင်၏ ဆရာဘုရားကို ရေ၌မျှော လိုက်ပါ'ဟု ပြောဆိုလိုက်သည်။ ပြောဆိုပြီး လျှင်ပင် ထိတ်လန့်ရှုံ့ကြောက် သံဝေဂစိတ် ပေါ်ပေါက်လာ၍ ရွှေပန်းခိုင် သုံးခုလုပ်ပြီး လျှင် ဓာတ်တော်တိုက်အတွင်း၌ ထည့်သွင်း လှူဒါန်း၍ တောင်းပန်မှု ပြုလိုက်သည်။ ယင်းသို့ ပြောဆိုခဲ့သော ဝစီပြစ်ကြောင့် ရေမျှောခံရ၍ ရွှေပန်းခိုင်လှူခဲ့သောကုသိုလ် ကံကြောင့် ရွှေတောင်ကြီး ပေါက်လာခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ဇဉ်လ သူဌေးသည် ထိုဝစီပြစ် ကြောင့်ပင် ၇-ဘဝတိတိ မွေးပြီးစအချိန် တိုင်း ရေမျှော ခံခဲ့ရသည်။ ဤ (ဇဉ်လ) ဘဝကား နောက်ဆုံးဘဝ ဖြစ်ပေသည် (ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၃-၂၉၅။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၄၀- ၄၄၅)။

ဇဉ်လဟိဋ္ဌနဟေတု (ပု) [ဇဉ်လ+ဟိဋ္ဌန+ဟေ- တု] ရသေ့ကို-ကဲ့ရဲ့-ရှုတ်ချ-ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဇဉ်လဟိဋ္ဌိတ (တိ) [ဇဉ်လ+ဟိဋ္ဌိတ] (ခ) ရသေ့ကို-ကဲ့ရဲ့-ရှုတ်ချ-သော၊ သူ။ (န) (၂) ရသေ့ကို-ကဲ့ရဲ့-ရှုတ်ချ-ခြင်း။ (ခ၊ ၂) ရထိယာ ရထိယံ ဒဿေထ၊ သာ ဂတိ ဇဉ်လ- ဟိဋ္ဌိတ။ စရိယာ။ ၄၀၉။ သာ ဂတိ ဇဉ်လ- ဟိဋ္ဌိတတိ ယေဟိ အယံ ဇဉ်လော ဟိဋ္ဌိတော၊ တေသံ ဇဉ်လဟိဋ္ဌိတာနံ သာ ဂတိ သာ နိပ္ပတ္တိ သော ဝိပါကောတိ။ ဇဉ်လဟိဋ္ဌိတတိ ဝါ ဇဉ်လဟိဋ္ဌနဟေတု သာ တဿ နိပ္ပတ္တိတိ ဝေဇ္ဇေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၅။

ဇဉ် (တိ) [ဇဉ်+ဤ။ ဇဉ် အဿ အတ္တိတိ ဇဉ်၊ ဇဉ်ဓရော။ ရှု၊ ဇဉ်၊ ၁၅၄။ ထိ ဌံ ဇဉ်နိ] ဆံ ကျစ်ရှိသော၊ သူ၊ ရသေ့။ ဒိသွာ ဇဉ် ကဏှ- သိရိဝုယော ဣသိ။ သုတ္တနိ။ ၃၇၇။ ဇဉ်တိ

ဇေဋ္ဌိလော။ သုတ္တနိဋ္ဌာ ၂။ ၂၀၆။ (-ဇော ၂။ ၃၁။ ၂၂၉။ မိလိန္ဒ။ ၁၃၁။ ဇောဋ္ဌာ ၅။ ၂၀၆။ ဇောဋ္ဌာ ၇။ ၄၀။) အဟော ဝတ ရေ ဇေဋ္ဌိနီ၊ ဝနမူလဖလဟာရိကေ။ ဇော ၂။ ၃၅၅။ ဇေဋ္ဌိနီ-တိ ဗဒ္ဒဇေဋ္ဌ အာရဗ္ဗ မာတရံ ပရမ္ပုခါ-လပနေန အာလပန္တိ အာဟ။ ဇောဋ္ဌာ ၇။ ၃၃၆။ (-ဇော ၂။ ၃၆၀။ ဇောဋ္ဌာ ၇။ ၃၄၆။)

ဇေဋ္ဌတော (ကြိဝိ) [ဇေဋ္ဌ+တော] မြေးရှက်-မြေးရစ်-ချုပ်စပ်-၍။ ဣမံ ဧဝံ တေဓာ-တုကံ ဇေဋ္ဌတော ဌိတံ ဇေဋ္ဌံ ကော ဝိဇေဋ္ဌယျ။ သံဋ္ဌာ ၁။ ၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။ ၁။ တိသု ဓာတုသု ကေမိ အသေသေတော သံသိဗ္ဗနေန တေဓာ-တုကံ ဇေဋ္ဌတော ဌိတံ။ သံဋ္ဌာ ၁။ ၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။ ၁။ ၇။ (-ပဋိသံဋ္ဌာ ၂။ ၁၈။ မာဋ္ဌိ ၂။ ၂၉၂။)

ဇေဋ္ဌန္တိ (တိ) [ဇေဋ္ဌ+အန္တိ။ ထိဋ္ဌံ ဇေဋ္ဌန္တိ] မြေးရှက် - မြေးရစ် - ချုပ်စပ် - တတ်သော။ သာ....တံ ဇေဋ္ဌန္တိ ဝိနန္တန္တိ ပဝတ္တတိ။ သံဋ္ဌာ ၁။ ၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။ ၆။ (-မာဋ္ဌိ ၂။ ၂၉၂။)

ဇေဋ္ဌန္တိ (ထိ) [ဇေဋ္ဌန္တိ+ဤ] မြေးရှက်-မြေးရစ် - ချုပ်စပ် - တတ်သော (တဏှာ)။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇေဋ္ဌရ (ပု၊န) [ဇန+အရ။ န-ကိုဋ္ဌ-ပြု။ ဇာယ-တိတံ ဇေဋ္ဌရံ၊ ဥဒရံ။ ဣဒါ ၁။ ၁၆။ ဝိပိဓာန်နှင့် တောင်ပေါက်၊ ဓာန်၊ သျှ '၂၇၁'တို့လည်း ကြည့်။] ဝမ်း၊ ဝမ်းပိုက်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇေဋ္ဌရဂ္ဂိ (ပု) [ဇေဋ္ဌရ+အဂ္ဂိ] ဝမ်းမီး။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇေဋ္ဌရဂ္ဂိတေဇ (ပု) [ဇေဋ္ဌရဂ္ဂိ+တေဇ] ဝမ်းမီး ဟူသော တေဇောဓာတ်။ တဉ္စ ပန သမ္မာပါကံ လဟုပါကံ မနုညံ ဗဟုရသံ ဇေဋ္ဌရဂ္ဂိတေဇယ ဟိတံ။ မိလိန္ဒ။ ၁၇၅။

ဇေ (ပု) [ဇေ+အ] ထုံ-ထိုင်း-ဖျင်း-အ-သောသု၊ လူထုံ၊ လူထိုင်း၊ လူဖျင်း၊ လူအ။ ဇေဋ္ဌာတိ ဇေဋ္ဌာ။ အံဋ္ဌာ ၃။ ၄၅။

ဇေဏ္ဍ (န) [ဇန+ဏ။ ဇန ဇနနေ၊ ဏ။ ဒွိတ္တေ ဇေဏ္ဍ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၂၇၆။ ဇာယတိ ဂမနမေတေ-နာတိ ဇေဏ္ဍ။ သူစိ။ ဣဒါ ၁။ ၆၄-လည်း ကြည့်။] ဒူး၊ ပုဆစ်။ သော ဇေဏ္ဍနာ ဘူမိ* ဥပ္ပိဇေတောပိ ဓရံ ဝဟတိ။ အဘိဋ္ဌာ ၁။ ၁၉၁။ (-ဓမ္မာဋ္ဌာ ၂။ ၁၅၁။ ဇောဋ္ဌာ ၃။ ၁၀၃။ ဇောဋ္ဌာ ၄။ ၄၀၊ ၃၂၆။ ဇောဋ္ဌာ ၆။ ၃၂၄။ ဒီဋ္ဌိ ၃။ ၄။)

ဇေဏ္ဍအဝေကလ္လ (န) [ဇေဏ္ဍ+အဝေကလ္လ] ဒူး-ပုဆစ်-တို့၏ မချွတ်ယွင်းသည်၏ အဖြစ်၊ ဒူး-ပုဆစ်-မချွတ်ယွင်းခြင်း။ ဇေဏ္ဍအဝေကလ္လံ ကရေတိ။ မိလိန္ဒ။ ၄၀၅။

ဇေဏ္ဍက (န) [ဇေဏ္ဍ+က] ဒူး၊ ပုဆစ်။ ဥဘော-ဟိ ပါဏိတလေဟိ ဇေဏ္ဍကနိ ပရိမသတိ ပရိမဇေတိ။ ဒီ ၂။ ၁၅။ ဒီ ၃။ ၁၁၈၊ ၁၃၃။ (-မာ ၂။ ၁၉၇။ ထေရ။ ၃၄၄။ မိလိန္ဒ။ ၃၄၈။ ဝိဋ္ဌာ ၁။ ၆၃။ ဝိဋ္ဌာ ၄။ ၁၇၆။ ဒီဋ္ဌာ ၂။ ၃၈။ ဒီဋ္ဌာ ၃။ ၆။ မာဋ္ဌာ ၁။ ၇၂။ မာဋ္ဌာ ၃။ ၂၅၉။ သံဋ္ဌာ ၁။ ၃၂။ သံဋ္ဌာ ၂။ ၄၀။ အံဋ္ဌာ ၁။ ၁၈၅။ အဘိဋ္ဌာ ၁။ ၂၅၆။ ပဋိသံဋ္ဌာ ၂။ ၂၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။ ၁၂။ ဓမ္မာဋ္ဌာ ၁။ ၅၀။ ဓမ္မာဋ္ဌာ ၂။ ၂၁၄။ ဥဒါနာဋ္ဌာ ၁၇၈။ သုတ္တနိဋ္ဌာ ၁။ ၅၆။ သုတ္တနိဋ္ဌာ ၂။ ၂၉၇။ ထေရဋ္ဌာ ၁။ ၁၆၁။ ထေရဋ္ဌာ ၂။ ၃၉၄-၉။ အပါဋ္ဌာ ၁။ ၈၈၊ ၁၆၇။ အပါဋ္ဌာ ၂။ ၂၂၄၊ ၂၅၂။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌာ ၃၄၀။ မဟာနိဋ္ဌာ ၂၄၁။ ဇောဋ္ဌာ ၁။ ၈၇။ ဇောဋ္ဌာ ၄။ ၃၄၉။ ဇောဋ္ဌာ ၆။ ၂၁၄။ သာရတ္ထ ၂။ ၂၆၃။ သာရတ္ထ ၃။ ၁၄၀။ ဝိမတိ ၂။ ၂၉၀။ ဒီဋ္ဌိ ၂။ ၂၈၃။ မာဋ္ဌာ ၁။ ၃၃၄။ အံဋ္ဌာ ၁။ ၈၆။)

ဇေဏ္ဍကဋ္ဌိ (န) [ဇေဏ္ဍက+အဋ္ဌိ] ဒူးရိုး။ ဥရုဋ္ဌိနိ* ဇေဏ္ဍကဋ္ဌိသု၊ ဇေဏ္ဍကဋ္ဌိနိ ဇေဋ္ဌိသု၊ အဘိဋ္ဌာ ၂။ ၂၂၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ ၁။ ၂၄၅-၆။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌာ ၃၈-၉။ မူလဋ္ဌိ ၂။ ၁၅၂။)

ဇေဏ္ဍကဋ္ဌိက (န) [ဇေဏ္ဍကဋ္ဌိ+က] ဒူးရိုး။ ဇေဋ္ဌိကဿ ဇေဏ္ဍကဋ္ဌိကေ ပတိဋ္ဌိတဋ္ဌာနံ မုဒိဂ်-မတ္တကသဏ္ဌာနံ။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌာ ၃၈။ (- ၃၉။)

ဇနကဒ္ဒယ (န) [ဇနက+ဒ္ဒယ] ဒူး ၂-ခုတို့၏ အပေါင်း၊ ဒူး ၂-ခု။ ဒေဝေ ဝဿန္တေ ဇနကဒ္ဒယံ ဝဿောဒကေန န တေမိယတိ။ ထေရါဌ၊ ၂။ ၃၉၉။

ဇနကပ္ပမာဏ (တိ) [ဇနက+ပမာဏ] ဒူး-ပုဆိပ်-အတိုင်းအရှည် ရှိသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇနကပ္ပမာဏောဒက (တိ) [ဇနကပ္ပမာဏ+ဥဒက] ဒူး-ပုဆိပ်-အတိုင်းအရှည်ရှိသော ရေရှိသော၊ ဒူး-ပုဆိပ်-ထိသည့် ရေရှိသော(မြစ်)။ အညဒါ ဇနကပ္ပမာဏောဒကာ ဟေတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၄၃၉။

ဇနကဘေဒ (ပု) [ဇနက+ဘေဒ] ဒူးကဲ့ခြင်း၊ ဒူးပြဲခြင်း။ ဣတရေ ဒါရကာ....ဇနကဘေဒါဒိနိ ပါပုဏိံ သု။ ဇာ၊ ၄။ ၁၆၅။

ဇနကမတ္တ (တိ) [ဇနက+မတ္တ] ဒူး-ပုဆိပ်-အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဇနကမတ္တေသုပိ သြဿေသု ပဝတ္တမာနေသု။ ဝိ၊ ၃။ ၄၀၅။ (- ဒိ၊ ၂။ ၁၃၂။ အံ၊ ၂။ ၄၇၅။)

ဇနကသန္တိ (ပု) [ဇနက+သန္တိ] ဒူးဆစ်အဆက်။ ဥဘော ဇနကသန္တိဟိ၊ ဇယံ-ယော ပပတန္တု မေ။ ထေရါ၊ ၂။ ၃။ ထေရါဌ၊ ၂။ ၃၃-၄။

ဇနကတ္တ (တိ) [ဇနက+တတ္တ။ ဇနကပ္ပမာဏောဇနကတ္တေ၊ ပမာဏတ္တေ တတ္တေ။ ဓာနံ၊ ၄။ ၇၄၂။ ဇနကပ္ပမာဏံ အဿ ဇနကတ္တံ။ မောဂ်၊ ၁။ ၄။ ၄၇၂။] ဒူး-ပုဆိပ်-အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဂိမ္မာ ဟေမန္တိကာ ဖုလ္လာ၊ ဇနကတ္တိ ဥပတ္တရာ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၄၄။ ဇနကတ္တိ ဥပတ္တရာတိ ဇနကပ္ပမာဏေ ဥဒကေ ဥပတ္တရာ ဖုလ္လာ ဟေန္တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၁။

ဇနပထ (ပု) [ဇနက+ပထ] ဒူး-ပုဆိပ်-တို့ဖြင့် သွားအပ်သော ခရီးလမ်း၊ ပုဆိပ်တုပ်၍

သွားရသော ခရီးလမ်း။ ဇနပထံ ဂစ္ဆတိ။ မဟာနိ၊ ၁။ ၂၀၊ ၃၂၆။ ဇနပထန္တိ ဇာဏုဟိ ဂန္တဗ္ဗမဂ္ဂံ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၄၂။

ဇနပ္ပမာဏ (တိ) [ဇနက+ပမာဏ] ဒူး-ပုဆိပ်-အတိုင်းအရှည် ရှိသော။ ဒုတိယဘူမိယံ ဇနပ္ပမာဏေန သြဓိနာ ပုရယံ သု။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၀။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၉။ (- စရိယာ၊ ၄။ ၁၀၂။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၁။ မ၊ ၄။ ၃။ ၃၄၃။)

ဇနဘေဒန (န) [ဇနက+ဘေဒန] ဒူးကိုဖြတ်ခြင်း။ မတသရိယသု သတ္တိံ ဇနဘေဒနေန ဘဉ္ဇိတု။ ထေရါဌ၊ ၁။ ၃၄၅။

ဇနမတ္တ (တိ) [ဇနက+မတ္တ။ ဇနကပ္ပမာဏောဇနမတ္တော၊ ပမာဏတ္တေ မတ္တော။ ဓာနံ၊ ၄။ ၇၄၂။ မောဂ်၊ ၄။ ၄၇၂-လည်း ကြည့်။] ဒူး-ပုဆိပ်-အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ တံ ဇနမတ္တမ္ပိ အသုစိဘရိတံ ဟေတိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၆၄။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၂၉။ (- အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၇။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၇၆။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၀၊ ၄၃၄-၅။ ထေရါဌ၊ ၂။ ၁၉၉။)

ဇတု (န) [ဇန+တု။ ဇန ဇနနေ၊ တု၊ န လောပေါ။ ဓာနံ၊ ၄။ ၇၀၅။ ဇန+ရတု။ ဇာယတိတိ ဇတု၊ လာခါ။ ဣဒါ၊ ၇။ ၃။] (၁) ချိပ်။ (၂) အစေး။ (၁) ခုဒ္ဒကာ မုဠိပါသာဏမတ္တာ ဇတုနာ ဝါ သိလေသေန ဝါ အလ္လိယာပေတွာ ပဋိသန္ဓာတုံ သက္ကာ။ မ၊ ၄။ ၄။ ၃၅။ (- ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၇။ ကခါ၊ ၃။ ၄။) (၂) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဇတုနိ ဘေသဇ္ဇာနိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၉၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၉၈။

ဇတုကကဏ္ဍ (တိ) [ဇတုကာ+ကဏ္ဍ+ကဏ္ဍ။ အလယ်ပုဒ်ကို ချေ။] လင်းနို့၏ နားရွက်နှင့် တူသော နားရွက်ရှိသော၊ လင်းနို့ နားရွက်ကဲ့သို့ သေးငယ်သော နားရွက်ရှိသော၊ သူ။ မူသိကကဏ္ဍော ဝါ ဇတုကကဏ္ဍော ဝါ ခုဒ္ဒိကာဟိ ကဏ္ဍသက္ခလိကာဟိ သမန္နာဂတော။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၁၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၄၂။ ဇတုက-

ကဏ္ဍောတိ ဝဂ္ဂလိကဏ္ဍော။ ပါစိတ်၊ ယော၊
၁။ ၂၀၆။

ဇေယျာဓိ (ပု) [?] ဇေယျာဓိမည်သော သူ။
(က) ဇေယျာဓိပုဏ္ဏား။ (ခ) ဇေယျာဓိ-
ထေရ်။ (ဂ) ဇေယျာဓိသော ဇေယျာဓိ။ သုတ္တ-
နိ။ ၄၄၄။ စူဠနိ။ ၁၄၁။ ဇေယျာဓိတိ တဿ
ဗြာဟ္မဏဿ ဂေါတ္တံ သင်္ခါ သမညာ ပညတ္တိ
ဝေါဟာရေတိ ဇေယျာဓိသော ဇေယျာဓိ။
စူဠနိ။ ၁၄၂။ (-သုတ္တနိ။ ၄၃၁၊ ၄၄၅-၉။ စူဠနိ။
၄၊ ၂၁၊ ၁၄၅၊ ၁၉၇၊ ၂၀၇။ သုတ္တနိ။ ၄၊ ၂၊ ၃၁၃။
စူဠနိ။ ၄၊ ၄၂။) (ခ) ကပ္ပေါ၊ ဇေယျာဓိ...
ပိဂိယောတိ ဧတေ အသိတိမဟာသာဝကာ
နာမ။ ထေရ်၊ ၂။ ၅၄၂။ အံ၊ ၂။ ၁၃၂။

ဇေယျာဓိတ္ထေရ (ပု) [ဇေယျာဓိ+ထေရ်] ဇေယျာ-
ဓိထေရ်။ အာယသော ဇေယျာဓိတ္ထေရေ
ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပါ၊ ၁။
၄၂၄။ (-အပါ၊ ၂။ ၂၀၇။)

ဇေယျာဓိပဉ္စ (တိ) [ဇေယျာဓိ+ပဉ္စ] ဇေယျာဓိ-
ပဉ္စားသည် မေးအပ်သော-အမေး-ပြဿ-
နာ။ ကေမေကဿ ဧပိ ဇေယျာဓိပဉ္စဿ။
စူဠနိ။ ၁၉၆။

ဇေယျာဓိမာဏဝပုစ္ဆာ (တိ) [ဇေယျာဓိ+မာဏ-
ဝ+ပုစ္ဆာ] ဇေယျာဓိပုဏ္ဏား လုလင်၏-
အမေး-ပုစ္ဆာ။ သုတ္တနိ။ ၄၄၄-၅။ စူဠနိ။ ၁၆။

ဇေယျာဓိမာဏဝပုစ္ဆာနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဇေယျာဓိ-
မာဏဝပုစ္ဆာ + နိဒ္ဒေသ] ဇေယျာဓိပုဏ္ဏား
လုလင်၏ အမေးကို အကျယ်ညွှန်ပြကြောင်း
စကား။ စူဠနိ။ ၁၄၁-၁၄၇။

ဇေယျာဓိသုတ္တ (န) [ဇေယျာဓိ+သုတ္တ] ဇေယျာ-
ဓိသုတ်။ (ဇေယျာဓိမာဏဝပုစ္ဆာကိုပင်
ဇေယျာဓိသုတ်ဟု ခေါ်သည်။) ဇေယျာဓိ-
ပုဏ္ဏားလုလင်၏ သန္တိပဒေခေါ် ငြိမ်းအေးမှု
နိဗ္ဗာန်၊ ဤသာသနာတော်၌ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊
အိခြင်း၊ သေခြင်းကို ပယ်ဖျောက်နိုင်သော

တရားကို မေးမြန်း လျှောက်ထားချက်အရ
“နိဗ္ဗာန်နှင့် နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း အကျင့်
တရားကို ဘေးကင်းရာဟု ရှုမြင်၍ ကာမတို့၌
တပ်မက်မှုကို ပယ်ဖျောက်ရမည်၊ တဏှာ၊
ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲယူအပ်ပြီးသော အရာတို့ကို စွန့်
လွှတ်ရမည်၊ ရာဂစသော ကြောင့်ကြမှုတရား
တို့ကို မဖြစ်စေရ၊ အတိတ်သင်္ခါရတရားတို့ကို
အာရုံပြု၍ဖြစ်သောကိလေသာတို့ကို ခြောက်
ခန်းစေ၍ အနာဂတ်သင်္ခါရတရားတို့ကို အာရုံ
ပြု၍ဖြစ်သော ရာဂစသော ကြောင့်ကြမှု
တရားတို့ကို မဖြစ်စေပဲ ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာ ၅-ပါးကို
တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် မစွဲယူခွဲလျှင် ကိလေသာ
ငြိမ်းအေးမှုဖြစ်၍ နေရလိမ့်မည်၊ သတ္တဝါတို့
သည် အာသဝတရားတို့ကြောင့် သေမင်း
အလိုသို့ လိုက်ပါကြရကုန်၏၊ ရုပ်၊ နာမ်တရား
တို့၌ စွဲလမ်းခြင်း ကင်းပြီးသော ရဟန္တာ
ပုဂ္ဂိုလ်အား ယင်း အာသဝတရားများ
မရှိတော့ကုန်”ဟူ၍ ဘုရားရှင်ဟောပြု ဖြေဆို
တော် မူသည်။ သုတ္တနိ။ ၄၊ ၂။ ၃၁၃။ (-စူဠနိ။ ၄။ ၄၂။)

ဇေယျာဓိမုသိကဘရိတ (တိ) [ဇေယျာဓိ+မုသိက+
ဘရိတ] လင်းနို့၊ ကြက်တို့ဖြင့် ပြည့်သော၊
လင်းနို့၊ ကြက်ပေါများသော။ ဇေယျာ-
ဓိမုသိကဘရိတာပဏ္ဏသာလာ အဿ ဒါတဗ္ဗာ။
ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၈၇။

ဇေယျာ (တိ) [ဇေယျာ+က + အာ။ ဇေယျာ ဝိယ
ဇေယျာ၊ ဥပမာနေ ကော။ ဓာန်၊ ၄။ ၆၄၆။]
လင်းနို့။ မုသိကဇေယျာဝစ္စာဒီဟိ ဥပဟ-
တတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၃၇။ ဇေယျာ ခုဒ္ဒက-
ဝဂ္ဂလိယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၁၈။

ဇေယျာဘရိတ (တိ) [ဇေယျာ + ဘရိတ]
လင်းနို့၊ တို့ဖြင့်ပြည့်သော၊ လင်းနို့၊ ပေါများ
သော။ ရဇောကိဏ္ဍံ ဇေယျာဘရိတံ ဩ-
လုဂ္ဂဝိလုဂ္ဂံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀၄။ ဇေယျာဘရိ-

တန္တိ အဓောမုခါဟိ ဩလမ္မမာနမုခါဟိ ခုဒ္ဒ-
ကဝဂ္ဂုလီဟိ ပရိပုဏ္ဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ။

ဇေယျာ (န) [ဇေယျ+မဋ္ဌက] ချိပ်ဖြင့် ပြုလုပ်
ထားသော - ပြေပြစ် - ချောမော - သော -
တုတ်တံ - တုတ်ချောင်း။ ဇေယျမဋ္ဌကေ ပါ-
စိတ္တိယံ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၄၃။ ဝိ၊ ၅။ ၈၉၊ ၉၄၊ ၁၀၆။
ဇေယျမဋ္ဌကေတိ ဇေယျာ ကတေ မဋ္ဌဒဏ္ဍကေ။
ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၇။ ကင်္ခါ၊ ၃။ ၁၄။ (- ဝိ၊ ၄။ ၄။
၂၂၉။ ဝိ၊ ၄။ ၅။ ၄၄။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁၄။ ၄၆။)

ဇေယျာ (တိ) [ဇေယျ+မယ] ချိပ်ဖြင့်ပြီးသော။
အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အဋ္ဌမယံ... ဇေယျာ
ဖလမယံ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၉၅။ ဝိ၊ ၄။ ၂၂၂၊ ၂၂၅-၇။
(- ဝိ၊ ၂။ ၃၄၃။)

ဇေယျာသ (ပု) [ဇေယျ + မာသ] ချိပ်ပိုက်ဆံ၊
ချိပ်ဖြင့် ဘုရင့်ပုံ၊ ဒေါင်းရုပ်စသော အရုပ်ကို
- ဖြစ်စေ - ထင်စေ - ၍ ပြုလုပ်ထားသော
ပိုက်ဆံ၊ ချိပ်ဖြင့် ဘုရင့်ပုံ၊ ဒေါင်းရုပ်စသည့်
ရိုက်နှိပ်ထားသော ပိုက်ဆံ။ ဇေယျာသဒ္ဓိ
ဥပါဒါယ သဗ္ဗံ ဝုတ္တာဝသေသံ ရူပိယံ ဂဟိတံ။
ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၂၆၁။

ဇေယျာသက (ပု) [ဇေယျ+မာသက] ချိပ်ပိုက်ဆံ၊
ချိပ်ဖြင့် ဘုရင့်ပုံ၊ ဒေါင်းရုပ် စသောအရုပ်
ကို - ဖြစ်စေ - ထင်စေ - ၍ ပြုလုပ်ထားသော
ပိုက်ဆံ၊ ချိပ်ဖြင့် ဘုရင့်ပုံ၊ ဒေါင်းရုပ်စသည့်
ရိုက်နှိပ်ထားသော ပိုက်ဆံ။ ရဇတံ နာမ
ကဟာပဏော လောဟမာသကော ဒါရု-
မာသကော ဇေယျာသကော။ ဝိ၊ ၁။ ၃၄၅။
ဇေယျာသကောတိ လာခါယ ဝါ နိယျာ-
သေန ဝါ ရူပံ သမုဋ္ဌာပေတွာ ကတမာ-
သကော။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၉။ (- ကင်္ခါ၊ ၁။ ၇၅။
ဝိ၊ ၁။ ၈၅။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၃၃၆။ အံ၊ ၄။ ၂။
၃၇၇။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၅။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၈၉။
သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၄၉။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ကင်္ခါ၊ ၄။
သင်္ခါ၊ ၃။ ၁။ ၃၂၂။)

ဇေယျ (န) [ဇန+တု။ ဇရ+တု။ ဇန ဇနနေ၊
ဇရ ဝယောဟာနိမ္မိ ဝါ၊ တု၊ ဇေယျ။ ဓာန်၊
၄။ ၂၆၄။ ဇန ဇနနေ၊ ဇေယျ။ ရူ၊ ၆။ ၇၇။ ဇီရ-
တိတိ ဇေယျ။ အံသသန္နိ။ ဣဒါ၊ ၇။ ၁။] (၁)
ပရံစုန်း။ (၂) ဇေယျမည်သောရွာ။ (၁)
ကာယံ ဝိဝရိတွာတိ ဇေယျမ္ပိ ဥရမ္ပိ ဝိဝရိတွာ။
ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၆၂။ တထာ အကတွာ ဘိက္ခုဿ၊
ဇေယျနိပိ ဥရမ္ပိ စ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၅။
ဇေယျနိပိတိ ဥဘော အံသကုဋ္ဌာနိပိ။ ၎င်းဋ္ဌိ၊
၂။ ၁၀။ ခန္ဓော တဿန္တိ ဇေယျ တံ။ ဓာန်၊
၂၆၄။ (- ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁၄။ ၃၀၂၊ ၄၃၇။) (၂)
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇေယျဂါမ (ပု) [ဇေယျ+ဂါမ] ဇေယျရွာ။ ဇန္တိ-
ဂါမကြည့်။

ဇန (ပု) [ဇန+အ။ ဇန ဇနနေ၊ အ။ ကုသ-
လာကုသလံ ဇနေတိတိ ဇနေ။ သူစိ။
အသမုဋ္ဌိန္နတဏှာနုသယတ္တာ အဝိဇ္ဇာတဏှာ-
ဘိသင်္ခတေန ကမ္မနာ ဘဝယောနိဂတိဌိတိ-
သတ္တာဝါသေသု ခန္ဓာပဉ္စကသင်္ခါတံ အတ္တ-
ဘာဝံ ဇနေတိ အဘိနိဗ္ဗတ္တေတိတိ ဇနေ။
ကိလေသေ ဇနေတိ၊ အဇနိ၊ ဇနိဿတိတိ ဝါ
ဇနေ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅၄။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၇။
ထိဋ္ဌိ ဇနိ] (၁) ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ။ (က) လူ။
(ခ) ရဟန်းလောင်း။ (ဂ) ရဟန်း၊ (သ)
ပုထုဇနပုဂ္ဂိုလ်။ (င) အရိယာပုဂ္ဂိုလ်။ (စ)
ဘုရား၊ ရဟန္တာ။ (ဆ) တပည့်၊ သာဝက။
(ဇ) ဆရာ။ (ဈ) စကြဝတေးမင်း၊ စကြာ
မင်း။ (ည) နတ်။ (ဋ) ဗြဟ္မာ။ (ဌ) ယမမင်း၊
ဝေမာနိကဗြဟ္မာမင်း။ (ဍ) ငရဲသူ၊ ငရဲသား။
(ဎ) ခါ။ (ဏ) ခို။ (တ) နဂါး။ (၂)
သတ္တဝါတို့၏ - ဖြစ်ရာ - လားရောက်ရာ - ဖြစ်
သော ဂတိ။ (၃) (ပုညဘိသင်္ခါရစသော)
အဘိသင်္ခါရတရား။ (၄) (ကာမောသ
စသော) ဩဇာတရား။ (၅) ရာဂစသော
ကိလေသာတရား။ (၆) နိဝရဏတရား။
(တိ) (၇) မပယ်သတ်အပ်သော (သက္ကာယ-

ဒိဋ္ဌိစသည်။ (ဂ) တပ်မက် - နှစ်သက် -
မက်မော - ငြိတုယ် - ငြိကပ် - သောသ္မ။
(ဇ) ပိတ်ဆို့ - တားမြစ် - မြေးရှက် - ရစ်
ပတ် - အပ်သော။ (ခ) အတွင်းဝင် -
အကျုံးဝင် - ပါဝင် - သော။

(၁) ပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ။ တေ ယောဂ-
ယုတ္တာ မာရဿ၊ အယောဂက္ခေမိနော
ဇနာ။ ပဋိသံ။ ၂၇၂။ ဣတိဝုတ်။ ၂၂၉။ ဥပရူ-
ပရိ ကိလေသာဘိသင်္ခါရာနံ ဇနနတော ဇနာ၊
ပါဏိနော။ ဣတိဝုတ်၊ ၁၉၀။ ဗဟူ ဇနေ
(ပေတ။ ၁၅၁)တိ ဗဟူ သတ္တေ။ ပေတ၊ ၁၉၇။
ဗောဓနေယျံ ဇန (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၂၁) န္တိ
ဗောဓနေယျံ ပဇာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၅၀။ ဇနေ
(သံ၊ ၁၁၆၈) တိ သတ္တဿ ကာယေ၊
သဒေဝကေ လောကေတိ အတ္ထော။ သံ၊ ၁၁၂၇။
(- ဒီ၊ ၃။ ၆၈။ အံ၊ ၁။ ၁၈၂။ သုတ္တနိ။ ၃၁၆။
ပေတ။ ၂၀၅။ ထေရ။ ၂၅၀-၁။ အပါ။ ၁။ ၇၂။
အပါ။ ၂။ ၄၃။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၂၀။ ဇာ၊ ၂။ ၁၃။
စူဠနိ။ ၁၅၂။ ဝိ၊ ၁။ ၃။ ၁၆၉။ ဒီ၊
၁။ ၅၉။ ဒီ၊ ၁။ ၄၈။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၉၀။ အံ၊ ၁။
၁။ ၄၆-၇၂။ အံ၊ ၁။ ၅၅။ ၃၈၃-၄။ ပဋိ-
သံ၊ ၁။ ၂။ ၅၀-၁။ ၁၇၈။ သုတ္တနိ။ ၁။ ၃၀၃။
ပေတ၊ ၁။ ၂၂-၈။ ထေရ၊ ၁။ ၃၃၆။ အပါ။
၁။ ၃၆၁။ ၅၅-၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၅၀။ စရိယာ၊
၁။ ၁၀၄။ မဟာနိ၊ ၁။ ၂၃၅-၆။ ဇာ၊ ၁။ ၃၅။
ဇာ၊ ၁။ ၅၅။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၃။ ဝိမတိ၊ ၁။
၄။ ဒီ၊ ၁။ ၃။ ၄၀။)

(က) လူ။ တမေနံ ဇနော ဒိဿာ
ဝေမာဟ “ဗြဟ္မံ ဝတ ဘော ယာနံ၊
ဗြဟ္မယာနရူပံ ဝတ ဘော” တိ။ သံ၊ ၃။ ၄။ န-
ကေဝလဉ္စ ဇနော မနုဿော၊ တိရစ္ဆာန-
ဘူတာကာကာပိ မံ ဒိဿာ ဝိဟေဌယေယျံ။
ဇာ၊ ၁။ ၂၇၉။ ဇနာနံ မနုဿာနံ နိဝါသန-
ဌာနာဒိဘာဝေန။ ဒီ၊ ၁။ ၃။ ၁၂၄။ (-ဓမ္မ။ ၄၆။
ဥဒါန။ ၁၆၁။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၂။ ပေတ။ ၁၈၁။
ထေရ။ ၃၅။ ၂၅၁။ ၃၄၄။ ထေရီ။ ၃၈၈။ ဗုဒ္ဓဝံ။

၃၂၁။ ဇာ၊ ၁။ ၂၄၄။ ၃၄၅။ ဇာ၊ ၂။ ၁၄၉။ ၂၂၀။
၂၄၅။ မိလိန္ဒ။ ၁၉။ ၄၉။ ၉၇။ ၁၁၉။ ၃၉၇။ ဝိ၊ ၁။
၁။ ၁။ သံ၊ ၁။ ၃။ ၁၅၇။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁၉၅။ ဥဒါန။
၁။ ၃၁၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၂၆၃။ သုတ္တနိ။ ၁။
၂၈၁။ ၃၁၀။ ပေတ၊ ၁။ ၂၀၄။ ထေရ၊ ၁။ ၁။
၃၄၂။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၄၀၀။ ၄၅၂။ ထေရီ၊ ၁။
၈၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၁၅၀။ စရိယာ၊ ၁။ ၆၁။ မဟာ-
နိ၊ ၁။ ၃၇၃။ စူဠနိ၊ ၁။ ၃၀။ ဇာ၊ ၁။ ၂၈၀။
ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၁၆၂။ ၃၇၆။ ၄၇၆။ ဇာ၊ ၁။ ၆။ ၅။
၃၁၅။ ဇာ၊ ၁။ ၇။ ၈၃။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၆၆။ သံ၊ ၁။
သစ်၊ ၁။ ၂၄၄။ မ၊ ၁။ ၁။ ၆၂။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၂၄၉။)

(ခ) ရဟန်းလောင်း။ တိဏ္ဍံ ဇနာနံ
ကျေပဇ္ဈာယေန နာနာစရိယေန ကောနုဿ-
ဝနာ ဝနုတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၂၂၉။ (ဂ) ရဟန်း။
မယဉ္စမ္မာ စတ္တာရော ဇနာ၊ ကထံ န ခေါ
အမေဟိ ဥပေါသထော ကာတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၃။
၁၆၆။ (- ၁၆၇။ ၂၂၈-၉။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၂။ ဝိ၊ ၁။
၃။ ၅၅။ ၃၈၈။ ၄၃၃။ ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၄၆၂။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။ ၄၁၈။) (သ) ပုထုဇနပုဂ္ဂိုလ်။
ဇနာ မညန္တိ ဗာလောတိ၊ ယေ ဓမ္မဿ
အကောဝိဒါ။ သံ၊ ၁။ ၁၆၄။ ဇနာ မညန္တိတိ....
အန္ဓဗာလပုထုဇနာဝံ ဝေ မညန္တိ။ သံ၊ ၁။
၃၁၄။ (- ထေရ။ ၂၅၁။ ၃၆၈။ ထေရ၊ ၁။
၃၄၂။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၅၂၃။)

(င) အရိယာပုဂ္ဂိုလ်။ ပုထု ဝါ အယံ
ဝိသုယေဝ သင်္ချံ ဂတော၊ ဝိသုသဋ္ဌော သိလ-
သုတာဒိဂုဏယုတ္တေဟိ အရိယေဟိ ဇနေဟိတိ
ပုထုဇနောတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၅၉။ (စ) ဘုရား၊
ရဟန္တာ။ တေ ဇနာ (ဒီ၊ ၃။ ၁၅၉)တိ ဣဓ
ခိဏာသဝါ ဇနာတိ အဓိပ္ပေတာ။ ဒီ၊ ၁။ ၃။
၁၄၄။ အဋ္ဌကထာယံ ပန တေ ဇနာ အပိသု-
ဏာတိ တေ ဗုဒ္ဓါ အပိသုဏာတိ ဝေ ပဌမ-
ဂါထာယ ဗုဒ္ဓါနံယေဝ ဝဏ္ဏော ကထိတော။
ဒီ၊ ၁။ ၃။ ၁၄၅။ ခိဏာသဝါ ဇနာတိ အဓိပ္ပေ-
တာ။ တေဟိ ကမ္မကိလေသေဟိ ဇာတာပိ
ဝေ န ပုန ဇာယိဿန္တိတိ ဣမိနာ အတ္ထေန

ဇနာ။ ဒီ၊ဋီ၊ဉာ၊၁၅၁။ တေ ဇနာ မစ္စဟာယိ-
ဇနာ (ဣတိဝုတ်။၂၂၆)တိ တေ ခိဏာသဝ-
ဇနာ မရဏံ သမတိတာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇၅။

(ဆ) တပည့်၊ သာဝက။ မဟာဝိလာ-
သော တဿ ဇနော၊ သိရိဓမ္မပ္ပကာသနော။
ဗုဒ္ဓဝံ၊၁၇၅။ ဇနောတိ သာဝကဇနော။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၀၆။ (ဇ) ဆရာ။ “ပုထု သတ္တာရာနံ
မုခုလ္လောကိကာ”တိ ဧတေန ပုထု ဗဟဝေါ
ဇနာ သတ္တာရာ ဧတေသန္တိ နိဗ္ဗစနံ ဒဿိတံ။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၄၄။ (-မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၆။ ဒီ၊
ဋီ၊၁။၆၅။ မ၊ဋီ၊၁။၆၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၀၂။ မူလဋီ၊
၁။၁၆၁။ အနုဋီ၊၁။၁၇၆။) (ဈ) စကြ-
ဝတေးမင်း၊ စကြာမင်း။ ဣန္ဒနာမာ တယော
ဇနာ(အပါ၊၁။၆၀)တိ ဣန္ဒနာမကာ တယော
စက္ကဝတ္တိရာဇာနော ကေသ္မိံ ကပ္ပေ တိသု
ဇာတိသု ဣန္ဒော နာမ စက္ကဝတ္တိရာဇာ အ-
ဟောသိန္တိ အတ္ထော။ အပါ၊ဋ္ဌ။၂။၃။ (-အပါ၊
၁။၁၂၉၊၁၉၀၊၂၁၀၊၂၃၁။)

(ည) နတ်။ သမ္မုဋ္ဌရူပေါဝ ဇနော
အဟောသိ။ ဝိမာန။၁၂၀။ ဇနောတိ ဒေဝ-
ဇနော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၂၂။ (ဋ) ဗြဟ္မာ။
အသ္မာ’ဘိဇ္ဇေန္တိ ဇနာ အနေကာ (သံ၊၁။
၁၄၅။ ဇာ၊၁။၁၆၃)တိ အမေ အညေ ဗဟူ
ဇနာ ပဉ္စလိကာ ဟုတွာ “အယံ ခေါ ဘဝံ
ဗြဟ္မာ မဟာဗြဟ္မာ”တိ အာဒိနိ ဝဒန္တာ
နမဿန္တိ ပတ္ထေန္တိ ပိဟယန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ။၃။၃၃၈။
(-သံ၊ဋ္ဌ။၁။၁၉၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ။၂။၅၀၃။)

(ဌ) ယမမင်း၊ ဝေမာနိကပြိတ္တာမင်း။
ယမဿ ရညောတိ ယမရာဇာ နာမ ဝေမာနိ-
ကပေတရာဇာ။ န စေသ ဧကောဝ
ဟောတိ၊ စတုသု ပန ဒွါရေသု စတ္တာရာ
ဇနာ ဟောန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ။၄။၁၆၄။ အံ၊ဋ္ဌ။၂။
၁၁၈။ (ဍ) ငရဲသူ၊ ငရဲသား။ ယေ မေ ဇနေ
(ဇာ၊၂။၁၈၈)တိ ယေ ဣမေ နေရယိက-
သတ္တေ ကာကောလသဃံ ခါဒန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ။
၆။၁၃၃။

(ဎ) ခါ။ ဉာတကော နော နိသိန္နောတိ၊
ဗဟု အာဂစ္ဆတေ ဇနော။ ဇာ၊၁။၁၀၂။
ဘန္တေ သစာဟံ သဒ္ဓံ န ကရေယံ၊ အယံ
တိတ္ထိရဇနော န အာဂစ္ဆေယျ၊ မယိ ပန
သဒ္ဓံ ကရောန္တေ “ဉာတကော နော နိသိန္နော”
တိ အယံ ဗဟု ဇနော အာဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ။၃။
၆၀။ (ဏ) ခို။ စိတ္တဉ္စ တေ အသ္မိံ ဇနေ ပဒု-
ဋ္ဌံ။ ဇာ၊၁။၈၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ။၂။၃၄၄။ (တ) နဂါး။
ဣဒံ ဝတွာ ဘူရိဒတ္ထော၊ ပေသေသိ စတုရော
ဇနေ။ ဇာ၊၂။၂၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ။၇။၂။ ဇနိန္ဒ-
လည်း ကြည့်။

(၂) သတ္တဝါတို့၏ - ဖြစ်ရာ - လား
ရောက်ရာ - ဖြစ်သော ဂတိ။ ကမ္မကိလေသေ-
ဟိ ဇနေတဗ္ဗာ၊ ဇာယန္တိ ဝါ သတ္တာ ဧတ္တာတိ
ဇနာ။ ဂတိယော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၄၄။ (-
မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၆၅။ မ၊ဋီ၊၁။၆၁။
အံ၊ဋီ၊၁။၁၀၂။ မူလဋီ၊၁။၁၆၁။)

(၃) (ပုညာဘိသင်္ခါရစသော) အဘိ-
သင်္ခါရတရား။ ဣတော ပရေ ဇာယန္တိ ဧတေ-
ဟိတိ ဇနာ၊ အဘိသင်္ခါရဒယော။ မဟာနိ၊
ဋ္ဌ။၂၃၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၆၅။ မ၊ဋီ၊၁။၆၁။ အံ၊ဋီ၊၁။
၁၀၂။ မူလဋီ၊၁။၁၆၁။ ဇာယန္တိ ဧတေဟိ
သတ္တာတိ ဇနာ။ ပုညာဘိသင်္ခါရဒယော။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၄၅။

(၄) (ကာမောဃစသော)ဩဃတရား။
(၅) ရာဂစသော ကိလေသာတရား။ ဇနေန္တိ
ဧတေဟိ သတ္တာတိ ဇနာ၊ ကာမောဃာ-
ဒယော၊ ရာဂသန္တာပါဒယော၊ ရာဂပရိဋ္ဌာ-
ဟာဒယော စ၊ သဗ္ဗေပိ ဝါ ကိလေသပရိ-
ဋ္ဌာဟာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၄၅။ ဇာယတိတိ
ဇနော ရာဂေါ ဂေဓောတိ ဝေမာဒိကော။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၆၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊
၁။၂၄၅။ မ၊ဋီ၊၁။၆၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၀၂။ မူလဋီ၊
၁။၁၆၂။ (၆) နိဝရဏတရား။ ဇနေန္တိ ဧတေ-
ဟိတိ ဇနာ၊ နိဝရဏာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၄၅။

(၇) မပယ်သတ်အပ်သော (သက္ကာယ-ဒိဋ္ဌိစသည်)။ ဇနာ ဝါ အဝိဟတာ ပုထု-သက္ကာယဒိဋ္ဌိယော ဧတေသန္တိ အတ္တံ ဒဿေ-တိ။ သီဒ္ဓါသစ်။ ၂၄၄။ (ဂ) တပ်မက်-နှစ်သက် - မက်မော - ငြိတုယ် - ငြိကပ် - သော။ သူ။ ပုထုသု ဝါ ပဉ္စသု ကာမဂုဏေသု ဇနာ ရတ္တာ ဂိဒ္ဓါ။ ပ။ ပလိဗုဒ္ဓါတိ အတ္တံ ဒဿေတိ။ သီဒ္ဓါသစ်။ ၂၄၅။ (ဇ) ပိတ်-ဆို့ - တားမြစ် - မြေးရှက် - ရစ်ပတ် - အပ်သော။ ပုထုဟိ ဝါ နိဝရဏေဟိ ဇနာ အာဝု-တာ။ ပ။ ပဋိကုဋ္ဌိတာတိ နိဗ္ဗစနံ ဒဿေတိ။ သီဒ္ဓါသစ်။ ၂၄၅။ (ခ) အတွင်းဝင် - အကျုံးဝင် - ပါဝင် - သော။ ပုထုနံ ဝါ အဗ္ဗန္တိ-ရေ ဇနော အန္တောဂဓော။ သီဒ္ဓါသစ်။ ၂၄၅။ ပုထုဇန-လည်း ကြည့်။

ဇနက (ပု) [ဇန + ဣ။ ဇန + အက။ ဇနယတိတိ ဇနကော၊ ဣ။ ဓာနံ၊ ၂၄၃။ ဇန ဇနဇန၊ ဇနတိတိ ဇနကော။ ရူ။ ၅၇၁။ ဇနတိတိ ဇနကော။ ပိတာ။ ဣဒါ။ ၁၈။ ဇနယတိတိ ဇနကော။ ပိတာ၊ ယော ကောစိ ဝါ နိဗ္ဗတ္တေ-တာ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၃၃။ ထိဋ္ဌိ ဇနိကာ] (၁) အဖ၊ ဖခင်။ (၂) ဇနကမင်း။ (က) မိထိလာ ပြည့်ရှင် ဘုရားလောင်း ဇနကမင်း။ (ခ) ဗာရာဏသီပြည့်ရှင် ဇနကမင်း။ (န) (၃) ဇနကကံ၊ ပဋိသန္ဓေ၊ ပဝတ္တိကျိုးကို ဖြစ်စေ တတ်သော ကံ။ (တိ) (၄) ဖြစ်စေတတ် သော(အကြောင်းစသည်)။ (၅) ဖြစ်ရာ - မွေးဖွားရာ - ဖြစ်သော(အရပ်)။

(၁) အဖ၊ ဖခင်။ တဿ ပုတ္တော ဗိန္နု-သာရော နာမ ရာဇကုမာရော ပိတုအစွယေန ရာဇာ ဟုတွာ ကေသတပုတ္တာနံ ဇနကော အဟောသိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၂၃။ ဇနက (ဝိ-ဘာဝိနီ၊ ၁၅၃) န္တိ ပိတရံ၊ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၄၉၂။ (-ဝိ၊ ၂။ ၄၄၇။ ဝိသင်္ဂဟ၊ ၁၅၄။ မ၊ ၄။ ၇၄။ အံ၊ ၄။ ၁၂၃။ ဒီ၊ ၄။ ၂၈၁။ သီ၊ ၄။ ၂။

၁၈၅။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၇။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၈၇။ ၂၉၃။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၂။)

(၂) ဇနကမင်း။ (က) မိထိလာပြည့်ရှင် ဘုရားလောင်း ဇနကမင်း။ ဟိတွာ ဇနက ပဗ္ဗဇိတော၊ ကပါလေ ရတိမဇ္ဈဂါ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၇၁။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၇၃။ (ခ) ဗာရာဏသီပြည့်ရှင် ဇနကမင်း။ အတိတေ ဗာရာဏသိယံ ဇန-ကော နာမ ရာဇာ ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၃၂၁။ (-ဇာ၊ ၁။ ၁၆၁။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၃၂၇-ဂ။)

(၃) ဇနကကံ၊ ပဋိသန္ဓေ၊ ပဝတ္တိကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော ကံ။ သုတ္တန္တိကပရိယာ-ယေန ကောဒသ ကမ္မာနိ ဝိဘတ္တာနိ... ဇနကံ ဥပတ္တမ္ဘကံ ဥပသဘာတကံ ဥပပိဋ္ဌကန္တိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၄။ ဇနကံ နာမ ဧကံ ပဋိသန္ဓိ ဇနောပာ ပဝတ္တိ န ဇနတိ။ အပရော နယော ဇနကံ နာမ ကုသလမ္ပိ ဟောတိ အကုသလမ္ပိ၊ တံ ပဋိသန္ဓိယမ္ပိ ပဝတ္တေပိ ရူပါရူပဝိပါကက္ခန္ဓေ ဇနတိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၉။ ဇနယတိတိ ဇနကံ။ ဝိဘာဝိနီ၊ ၁၆၉။ (-မ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၇-ဂ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၆။ မ၊ ၄။ ၃။ ၃၃၃။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၃-၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၂-၉။)

(၄) ဖြစ်စေတတ်သော (အကြောင်း စသည်)။ ဇနကော ဟေတု၊ ပရိဂ္ဂါဟကော ပစ္စယော။ နေတ္ထိ၊ ၆၇။ ဇနကောတိ နိဗ္ဗတ္တ-ကော။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၃၇။ ပဘဝတိ တေသ္မာ-တိ ပဘဝေါ သောဝေ “ဇနကော”တိ ဝိသေသိတော။ မူလဒီ၊ ၁။ ၁၅၉။ ဇနတိတိ ဇနကော။ အနုဒ္ဓါ၊ ၁။ ၁၇၂။ (-မ၊ ၂။ ၃၆၃။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၆။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၈၁၊ ၃၀၈။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၅၅။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၃၇၈၊ ၄၄၉။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၃။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၄၄၀။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၆၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၂၄။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၂။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၂၆၁။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၈၇။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၇၈။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၃၃။ မူလဒီ၊ ၁။ ၃၇၂၊ ၃၈၁၊ ၁၅၀။ မူလဒီ၊

၂။၇။ မူလဋီ၊ ၃။ ၂၀၇။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၁၅။
အနုဋီ၊ ၃။ ၂၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၅၅၊ ၂၀၈-၉။
နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁၃၊ ၂၁၀-၂။ (၅) ဖြစ်ရာ-မွေး
ဖွားရာ-ဖြစ်သော (အရပ်)။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဇနကကပိလဝတ္ထုသန္နိဿယ (ပ) [ဇနက+ကပိ-
လဝတ္ထု+သန္နိဿယ] မွေးဖွားရာ ကပိလဝတ်
ပြည်ဟူသော-မှီရာ-တည်ရာ-အရပ်။ သာ-
တိဿယဿ ပန ဇနကကပိလဝတ္ထုသန္နိဿ-
ယော “ဇာတိဘူမိ” တိ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၈။

ဇနကကမ္မ (န) [ဇနက+ကမ္မ] ဇနကကံ၊ ပဋိ-
သန္ဓေ၊ ပဝတ္တိကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော ကံ။
ပဋိသန္ဓေအခါ၊ ပဝတ္တိအခါတို့၌ ဝိပါက်
နာမက္ခန္ဓာ၊ ကမ္မဇရုပ်၊ ကမ္မပစ္စယဥတုဇရုပ်
တရားတို့ကို ဖြစ်စေနိုင်သော ကုသိုလ်၊ အကု-
သိုလ်စေတနာသည် ‘ဇနကကံ’ မည်၏ (မ၊ ဋ္ဌ၊
၄။ ၁၇၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၉။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၆။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၆။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၇၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။
၁၀၄။)။

ကမ္မပထ မြောက်သော ဇနက ကံသည်
ပဋိသန္ဓေကျိုး၊ ပဝတ္တိကျိုး ၂-မျိုးလုံးကို ပေး
စွမ်းနိုင်သည်။ ကမ္မပထ မမြောက်သော ဇန-
ကကံသည် ပဋိသန္ဓေကျိုးကို မပေးစွမ်းနိုင်။
ပဝတ္တိကျိုးကိုသာ ပေးစွမ်းနိုင်သည် (ပရမတ္ထ-
ဒီပနီ။ ၂၀၈)။

ဇနကကံသည် ပဋိသန္ဓေ၊ ပဝတ္တိကျိုးကို
ပေးရာ၌ ကံတခုသည် တကြိမ်တခါသာ ပဋိ-
သန္ဓေကျိုးကို ပေးစွမ်းနိုင်သည်။ အကြိမ်
များစွာ ပဋိသန္ဓေကျိုးကို မပေးစွမ်းနိုင်။
ပဝတ္တိကျိုးကိုကား ဘဝအရာ၊ ဘဝအထောင်
ပင် ပေးစွမ်းနိုင်သည် (ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄၈။
ဝိဘာဝိနီ။ ၁၈၂)။

သူ့ အသက်တကြိမ်သတ်မှု၊ ဆွမ်းတကြိမ်
လှူမှု စသော အကုသိုလ်၊ ကုသိုလ်ကံကြောင့်
အပါယ်ဘုံ၊ လူ့ဘုံ၊ နတ်ဘုံတို့၌ ထပ်ကာ

ထပ်ကာ အကြိမ် များစွာ ဖြစ်ရခြင်းသည်
ပုဗ္ဗစေတနာ၊ အပရစေတနာတို့၏ အစွမ်း
သတ္တိကြောင့်ပင် ဖြစ်ပေသည် (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၁၄၈။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၂)။

ဇနကကံနှင့် ဥပသာတကကံတို့သည် အ
ကျိုးကို ပေးစွမ်းနိုင်ခြင်း သဘောတူညီသော်
လည်း အကျိုးပေးပုံအခြင်းအရာမတူပါချေ။
မှန်၏.... ဇနကကံသည် ကံတပါး၏အကျိုးကို
မတားမြစ်ပဲ အကျိုးပေးသည်။ ဥပသာတက
ကံသည် ကံတပါး၏အကျိုးကို တားမြစ်၍
အကျိုးပေးသည်။ တနည်း— ဥပသာတက
ကံသည် ကံတပါး၏အကျိုးကို ဖြတ်တောက်
တားမြစ်၍ တပါးသောကံအား အကျိုးပေး
ခွင့်ကို ပြုသည်။ မိမိကိုယ်တိုင်မူ အကျိုးကို
မပေးစွမ်းနိုင်။ ဤသို့ ကွဲပြားခြားနားသည်
(ဝိဘာဝိနီ။ ၁၆၉)။ ကမ္မ၊ စေတနာ-တို့လည်း
ကြည့်။

ဇနကကာရဏ (န) [ဇနက+ကာရဏ] ဖြစ်စေ
တတ်သော အကြောင်း။ ကမ္မဉ္စ စက္ခုဿ
ဇနကကာရဏံ၊ ကမ္မဿ မူလကာရဏံ တဏှာ။
ဝဇီရ။ ၃၈။

ဇနကဂ္ဂဟဏ (န) [ဇနက+ဂ္ဂဟဏ] ဖြစ်စေတတ်
သည်ကို ယူခြင်း။ ဇနကဂ္ဂဟဏေနေဝ ဟိ
ဣဓ ဇညံ ဂဟိတံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၁၉။

ဇနကစိတ္တ (န) [ဇနက+စိတ္တ] (၁) ဖြစ်စေတတ်
သောစိတ်။ (၂) ဖြစ်စေလို-တတ်သိလိမ့်မာ
စေလို-သောစိတ်၊ ဖခင်စိတ်။ (၁) ဣတရံ
စိတ္တဇရူပံ ဝိယ ဇနကစိတ္တေန ဝိနာ န တိဋ္ဌတိ။
ဝဇီရ။ ၁၀၆။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ ဟောင်း။ ၂၇။ (၂)
“ဇနေမိ မံ သိပ္ပေသု” တိ ဇနကစိတ္တံ ဥပဋ္ဌ-
ပေတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။ ၁၀၁။ ဇနေမိမန္တိ ဣမံ
အန္ဓေဝါသိကံ သိပ္ပေသု အဟံ ဇနေမိတိ
ဇနေတုကာမံ စိတ္တံ ဥပဋ္ဌပေတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၀၂။

နေကနေတဗ္ဗသမ္ဗန္ဓာဘာဝ (ပု) [နေက+
နေတဗ္ဗ+သမ္ဗန္ဓ+အဘာဝ] ဖြစ်စေတတ်၊
ဖြစ်စေအပ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဆက်စပ်မှုမရှိ
ခြင်း။ ဒေဝါနံ နေကနေတဗ္ဗသမ္ဗန္ဓာဘာဝ-
တော ကထမယံ ဒေဝပုတ္တောတိ ဝုစ္စတိတိ
အာဟ “ဒေဝါနံ ဟိ” တိ အာဒိ။ သံ၊ဋီ၊၁။
၁၄၂။

နေကဋ္ဌ (ပု) [နေက+အတ္ထ] ဖြစ်စေတတ်
သော-အနက်-သဘော။ တတ္ထ နေကဋ္ဌေန
ဟေတု၊ ဥပတ္တမ္ဘကဋ္ဌေန ပစ္စယော။ သံ၊ဋီ၊
သစ်၊၁။၄၀၄။

နေကတ္ထ [နေက+တ္ထ] ဖြစ်စေတတ်သည်၏
အဖြစ်၊ ဖြစ်စေခြင်း။ ဥပတ္တမ္ဘကတ္ထံ ဟိ သတိပိ
နေကတ္ထေ အရူပိနံ အာဟာရနံ... ဟောတိ။
မ၊ဋီ၊၁။၃၀၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။
၂၀၂။ (-မ၊ဋီ၊၁။၃၁၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၈။ မူလ-
ဋီ၊၃။၁၇၂။ အနုဋီ၊၁။၁၀၅။ အနုဋီ၊၃။၁၁၉။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၈၆။)

နေကတ္တာဘာဝ (ပု) [နေကတ္ထ+အဘာဝ]
ဖြစ်စေတတ်သည်၏ အဖြစ် မရှိခြင်း။ န နေ-
ကတ္တာဘာဝတော။ အနုဋီ၊၁။၁၀၅။

နေကတ္ထ (ပု) [နေက+အတ္ထ] ဖြစ်စေတတ်
သော-အနက်-သဘော။ သတ္တာ သင်္ခါရာနံ
နေကတ္ထေန ပိတုသဒိသံ အဝိဇ္ဇံ တာဝ ဒဿေ-
တုံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။

နေကနိဗ္ဗတ္တ (တိ) [နေက+နိဗ္ဗတ္တ] နေကကံ
ကြောင့်ဖြစ်သော။ ယသ္မိံ ဟိ ကမ္မေ ကတေ
နေကနိဗ္ဗတ္တံ ကုသလဖလံ ဝါ အကုသလဖလံ
ဝါ ဗျာဓိ ဓာတုသမတာဒိနိမိတ္တံ ဝိဗာဓိယတိ။
မ၊ဋီ၊၃။၃၇၄။

နေကပ(ပု)စ္စယ (ပု) [နေက+ပစ္စယ] ဖြစ်စေ
တတ်သော အကြောင်း။ နေကပစ္စယာနံ ဝါ
ကိစ္စာနုဘာဝက္ခဏေ ဒိဋ္ဌတ္တာ ဧကေန ပရိ-
ယာယေနတ္ထ အနိစ္စာတိအာဒိနိ ယုဇ္ဇန္တိ-

ယေဝ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၁-၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၆၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၁။ အနုဋီ၊၁။
၁၅၀။ အနုဋီ၊၃။၂၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၆၆။)

နေကပစ္စယကိစ္စာနုဘာဝက္ခဏ (ပု) [နေက-
ပစ္စယ+ကိစ္စ+အာနုဘာဝ+ခဏ] ဖြစ်စေ
တတ်သော အကြောင်းတို့၏ ကိစ္စ တည်းဟူ
သော- အာနုဘော်-အစွမ်း-သတ္တိ-ထင်
ရှားရှိရာ ကာလ။ ဇီရဏာဒိသဘာဝါနံ ဓမ္မာနံ
နေကပစ္စယကိစ္စာနုဘာဝက္ခဏေ အဘာဝ-
တော။ အနုဋီ၊၁။၁၇၀။

နေကပစ္စယာနုဘာဝက္ခဏ (ပု) [နေကပစ္စယ+
အာနုဘာဝ+ခဏ] ဖြစ်စေတတ်သော
အကြောင်း၏ - အာနုဘော် - အစွမ်း -
သတ္တိ - ထင်ရှားရှိရာ ကာလ။ ကသ္မာ?
နေကပစ္စယာနုဘာဝက္ခဏေ အဘာဝတော။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။

နေကပစ္စယာဘာဝ (ပု) [နေကပစ္စယ+အဘာဝ]
ဖြစ်စေတတ်သော အကြောင်း၏ မရှိခြင်း။
ဟေတုနိရောဓေနာတိ နေကပစ္စယဘာဝေန။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။

နေကပိတု (ပု) [နေက+ပိတု] ဖြစ်စေတတ်
သော အဖ၊ အဖရင်း။ ယော နေကပိတု
ပိတာ ယာဝ သတ္တမာ ပိတုပိတာမဟယုဂါ။
မ၊၂။၃၆၃။ (-ကင်္ခါ၊၃၄၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။
ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၆၁။)

နေကဘာဝပ္ပဓာန(တိ) [နေက+ဘာဝ+ပဓာန]
ဖြစ်စေ တတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော ပြဓာန်း
ခြင်း ရှိသော၊ နေကသတ္တိပြဓာန်းသော။
နေကဘာဝပ္ပဓာနာယေဝ ဟုတ္တာ ပစ္စယာ
ဟောန္တိ၊ န ဥပတ္တမ္ဘကဘာဝပ္ပဓာနာတိ
အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မူလဋီ၊၃။၁၉၇။

နေကရာဇ (ပု) [နေက+ရာဇ] နေကမင်း၊
မိထိလာပြည်ရှင် ဘုရားလောင်းနေကမင်း။

ဇနကရာဇာ ပန သေတစ္ဆတ္တဿ ဟေဋ္ဌာ
နိဿိန္ဒောဝ ဣမံ ဂါထမာဟ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇။

ဇနကလက္ခဏ (တိ) [ဇနက+လက္ခဏ] ဖြစ်စေ
တတ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော-မှတ်ကြောင်း-
လက္ခဏာ-ရှိသော၊ ဖြစ်စေခြင်း လက္ခဏာ
ရှိသော။ ကိ* လက္ခဏော ပရိက္ခာရော၊
ဇနကလက္ခဏော ပရိက္ခာရော။ နေတ္ထိ၊ ၆၆။

ဇနကသဘာဝ (တိ) [ဇနက+သဘာဝ] ဖြစ်စေ
တတ်သော သဘောရှိသော။ နန ဥပပိဋ္ဌက-
သဘာဝံ ကမ္ပံ ဇနကသဘာဝံ န ဟောတိတိ?။
မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၇။

ဇနကသမ္ပန္နိပေက္ခ (တိ) [ဇနက+သမ္ပန္နိ+အပေ-
က္ခာ] ဖြစ်စေတတ်သော သမ္ပန္နိဗြဟ္မကို ငဲ့ခြင်း
ရှိသော။ သာသနဝရဿ ပန ဇနကသမ္ပန္နိ-
ပေက္ခတ္တာ “နရဝရဿာ” တိ ဝုတ္တိ။ နေတ္ထိ၊
ဝိ၊ ၃။

ဇနကသမ္ပန္နိ (တိ) [ဇနက+သမ္ပန္နိ] ဖြစ်စေတတ်
သော သမ္ပန္နိဗြဟ္မ။ ဇနကသမ္ပန္နိဘူတဿ နရဿ
ဝိသေသကေန ဝရသဒ္ဓေန ဝါ ပရိဒီပကတ္တ-
ဘာဝေန ဝါ ဒီပိတာ။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၃။

ဇနကသဟာယ (ပု) [ဇနက+သဟာယ] ဖြစ်
စေတတ်သော အကြောင်း၏ - အဖော် -
သဟဲ (ဥပတ္တမ္ဘကအကြောင်း)။ ပစ္စယသဒ္ဓေါ
ဟိ ဇနကေ ဇနကသဟာယေ စ ပဝတ္တတိတိ။
မူလဌ၊ ၁။ ၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၇။

ဇနကသာမတ္ထိယ (န) [ဇနက+သာမတ္ထိယ]
ဇနကကံ၏ - အစွမ်း - သတ္တိ။ ယေန ပန
ကမ္ပုနာ ဇနကသာမတ္ထိယဝသေန စိရတရပ္ပ-
ဗန္ဓာရဟမ္ပိ သမာနံ ဖလံ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၄။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၈။

ဇနကသာမတ္ထိယာနုရူပ (တိ) [ဇနကသာမတ္ထိ-
ယ+အနုရူပ] ဇနကကံ၏ - အစွမ်း - သတ္တိ -
အားလျော်သော။ ဇနကသာမတ္ထိယာနုရူပံ

ပရိသုဒ္ဓိစိရတရပ္ပဗန္ဓာ ဟောန္တိ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။
၁၀၄။

ဇနကသာမိဘာဝ (ပု) [ဇနက+သာမိ+ဘာဝ]
ဖြစ်စေတတ်သော အရှင်၏အဖြစ်။ ဇနက-
သာမိဘာဝေန သမ္ပန္နိဝိသေသဘူတတ္တာ။
နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၁၅။

ဇနကဟေတု (ပု) [ဇနက+ဟေတု] ဖြစ်စေ
တတ်သော အကြောင်း။ ယထေဝ ဟိ သော
ပုညသမ္ဘာရော ရညော ဇနကဟေတု၊ ဧဝံ
ရတနာနမ္ပိ ပရိယာယေန ဥပနိဿယဟေတု-
တိ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၁။ (- အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၃၂။
စရိယာ၊ ဌ၊ ၃၁၅။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၁၈၄၊ ၂၈၁။
နေတ္ထိ၊ ဌ၊ ၃၈။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၆။ အနု၊ ဌ၊ ၂။ ၁၈။)

ဇနကဟေတုပဋိက္ခေပ (ပု) [ဇနကဟေတု+ပဋိ-
က္ခေပ] ဖြစ်စေတတ်သော အကြောင်းကိုယ်
ခြင်း။ အဋ္ဌာနန္တိ ဇနကဟေတုပဋိက္ခေပေါ။
သီ၊ ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၈၄။

ဇနကာနုဘာဝါနုရူပ (တိ) [ဇနက+အာနု-
ဘာဝ+အနုရူပ] ဇနကကံ၏ - အစွမ်း -
သတ္တိ - အားလျော်သော။ ဇနကာနုဘာဝါ-
နုရူပံ ပရိပေါသစိရတရပ္ပဗန္ဓာ ဟောန္တိ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၇။

ဇနကာယ (ပု) [ဇန+ကာယ] သတ္တဝါအပေါင်း၊
သတ္တဝါအများ။ (က) လူအပေါင်း၊ လူ
အများ။ (ခ) ရဟန်းအပေါင်း၊ ရဟန်းအ
များ။ တထာဂတေန စတူဟိ စ အသင်္ချေ-
ယျဟိ ကပ္ပိနံ သတသဟဿေန စ ဧတ္တန္တ-
ရေ သဗ္ဗညုတဉာဏံ ပရိပါစိတံ မဟတော
ဇနကာယဿ သမုဒ္ဒရဏာယ။ မိလိန္ဒ။
၂၂၆-၇။ (က) တေန ယောဂေန ဇန-
ကာယံ၊ သြဝဒတိ မဟာမုနိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၂။
အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၅။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဌ၊ ၁၄၈။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇။ ဇနကာယန္တိ ဇန-
သမူဟံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ၊ ၁၄၉။ (- အပ၊ ၁။ ၃၈။)

၃၄၇။ အပါ ၂။ ၅၉။ ၁၉၉။ နေတ္တိ။ ၃၉။
 မိလိန္ဒ။ ၁၂။ ဝိဠာသ။ ၂၆၅။ ဝိသင်္ဂဟ။
 ၃၁၄။ သံဠာသ။ ၃၁၉။ ဓမ္မဠာသ။ ၂။ ဥဒါန။
 ၄။ ၂၃၉။ သုတ္တနိဠာသ။ ၅၆။ သုတ္တနိဠာ ၂။
 ၂၈၆။ ထေရဠာ ၂။ ၄၄၅။ ထေရီဠာ ၄၉။ ၇၃။
 ၁၅၈။ အပါဠာသ။ ၃၂၉။ အပါဠာ ၂။ ၁၄၀။
 သာရတ္ထ။ ၂။ ၁၃၀။ ဝိမတိသ။ ၁၇၄။ သိဠိ။
 သစ်သ။ ၃၃၉။ သံဠိသ။ ၃၃၈။ သံဠိ ၂။
 ၄၈၂။ အံဠိ ၃။ ၃၃၆။) (ခ) တတ္ထာတိ
 တသ္မိံ ဇနကာယေ။ သာရတ္ထ။ ၃။ ၃၅၀။

ဇနကာဝဗောဓ (ပ) [ဇနက + အဝဗောဓ] ဖြစ်
 စေတတ်သော (အဝိဇ္ဇာစသော) အကြောင်း
 တို့ကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း။ သမုဒယသစ္စံ
 ပါကဋ္ဌံ ဟောတိ ဇနကာဝဗောဓတော။ ပဋိ-
 သံဠာသ။ ၂၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂။ ၂၆၇။ ဇနကာဝ-
 ဗောဓောတိ ခန္ဓာနံ ဇနကဿ အဝိဇ္ဇာဒိပစ္စ-
 ယဿ အဝဗုဇ္ဈနတော။ ဝိသုဒ္ဓိဠာ ၂။ ၄၂၃။

ဇနကုပတ္တမ္မကတ္တာဘာဝ (ပ) [ဇနက + ဥပတ္တမ္မ-
 က + တ္တ + အဘာဝ] ဖြစ်စေတတ်၊ ထောက်
 ပံ့တတ်သည်၏အဖြစ်မရှိခြင်း။ န ဟိ ပဒတ္တော
 သဗ္ဗာဝံ ဗျဘိရတိတိ ဇနကုပတ္တမ္မကတ္တာ-
 ဘာဝေပိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အနုဠာ ၂။ ၈၄။

ဇနကုဟနတ္ထ (ပ) [ဇန + ကုဟန + အတ္ထ]
 သတ္တဝါအပေါင်းကို - ချီးမွမ်း - အံ့ဩ - စေ
 ခြင်းအကျိုး။ န ခေါ် အနုရုဒ္ဓါ တထာ-
 ဂတော ဇနကုဟနတ္ထံ။ မ၊ ၂။ ၁၂၈။ နယိဒံ
 ဘိက္ခဝေ ဗြဟ္မစရိယံ ဝုဿတိ ဇနကုဟနတ္ထံ။
 အံ၊ ၁။ ၃၃၄။ ဣတိဝုတ်။ ၂၃၄-၅။ အဘိဠာ ၂။
 ၃၁၃။ ပဋိသံဠာ ၂။ ၁၀၄။ ဇနကုဟနတ္ထန္တိ
 ဇနဝိမ္မာပနတ္ထံ။ မဠာ ၂။ ၁၂၇။ ဇနကုဟနတ္ထန္တိ
 တိဟိ ကုဟနဝတ္ထုဟိ ဇနဿ ကုဟနတ္ထာယ။
 အံဠာ ၂။ ၂၇၅။ ဇနကုဟနတ္ထန္တိ “အဟော
 အယျော သီလဝါ ဝတ္တသမ္ပန္နော အပ္ပိစ္ဆော
 သန္တုဠော မဟိဒ္ဓိကော မဟာနုဘာဝေါ”တိ
 အာဒိနာ ဇနဿ သတ္တလောကဿ ဝိမ္မာ-
 ပနတ္ထံ။ ဣတိဝုတ်ဠာ ၁၀၄။ အံဠာ ၂။ ၂၇၅။

ဇနကောဋိ (ထိ) [ဇန + ကောဋိ] လူတကုဋေ။
 တံ ပဗ္ဗဇိတံ ဇနကောဋိ အနုပဗ္ဗဇိ။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ။
 ၂၇၃။ (-ဓမ္မဠာ ၂။ ၁၈၂။ ဥဒါနဠာ ၃၈၅။)

ဇနကောလာဟလသင်္ဂမ (ပ) [ဇန + ကောလာ
 ဟလ + သင်္ဂမ] လူတို့၏ - အုတ်အုတ် ကျက်
 ကျက် - ဆူဆူညံညံ - အသံတို့ဖြင့် ရောယှက်
 ခြင်း။ မဟာဇနသမာဂမမိ သောရေ၊ ဇန-
 ကောလာဟလသင်္ဂမမိ ဇာတေ။ ဇာ၊ ၁။
 ၂၅၂။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၉၁။

ဇနတာ (ထိ) [ဇန + တာ။ ဇနာနံ သမူဟော
 ဇနတာ။ သံဠာ ၂။ ၅၀။ (နီတိ၊ သုတ္တ၊ ၇၇၀။
 ရှု၊ ၃၈၀။ မောက်၊ ၄။ ၆၉။ တို့လည်းကြည့်)]
 သတ္တဝါအပေါင်း၊ သတ္တဝါအများ။ (က)
 လူအပေါင်း၊ လူအများ။ (ခ) ရဟန်း
 အပေါင်း၊ ရဟန်း အများ။ (ဂ) နတ်
 အပေါင်း၊ နတ်အများ။ သောကာဝတိဏ္ဏံ
 ဇနတမပေတသောကော၊ အဝေက္ခတိဇာတိ-
 ဇရာဘိဘူတံ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၁၇။ သယံအပေ-
 တသောကော သောကာဝတိဏ္ဏံ ဇာတိဇရာ-
 ဘိဘူတဉ္စ ဇနတံ သတ္တကာယံ အဝေက္ခတိ။
 ဣတိဝုတ်ဠာ ၁၄၅။ (-ဝိ၊ ၃။ ၆။ ဒီ၊ ၂။ ၃၃။
 မ၊ ၁။ ၂၂၅။ မ၊ ၂။ ၂၉၂။ သံ၊ ၁။ ၁၃၉။ အပါ
 ၁။ ၁၆၈။ ၁၇၃။ ၁၉၄။ အပါ ၂။ ၅၉။ ၁၂၁။ ၂၇၃။
 ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၁။ ၃၄၃။ ၃၇၀။ မဟာနိ။ ၂၈၀။
 မိလိန္ဒ။ ၃၁၉။ ဝိဠာ၊ ၃။ ၂၄၄။ ဒီဠာ ၂။ ၆၁။
 မဠာ ၂။ ၈၃။ သံဠာသ။ ၁၈၂-၃။ အဘိဠာသ။
 ၄၄။ ဥဒါနဠာ ၁၁၇။ ထေရဠာသ။ ၃၅။
 ထေရဠာ ၂။ ၇၉။ ထေရီဠာ ၈၅။ အပါဠာသ။
 ၁၈။ အပါဠာ ၂။ ၁၆၂။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ ၁၂၁။ ၁၅၇။
 မဟာနိဠာ ၃၃၉။ ဝဇီရ။ ၃၉၇။ သာရတ္ထ။ ၁။
 ၅၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၆။)

(က) လဘတံ သော ဇနတာ ဘဂဝန္တံ
 ဒဿနာယ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၄၄။ သော ဇနတာတံ
 သော ဇနသမူဟော။ ဒီဠာသ။ ၂၇၇။ (-
 ဝိ၊ ၅။ ၂၃၁-၅။ မ၊ ၁။ ၂၀၊ ၂၉၃။ အံ၊ ၁။ ၃၄၅။

ပေတ။၁၇၄။ ထေရီ။၄၃၀။ အပါ။၁၀၆။
 ဇာ။၁။၁၇၉။ ၂၃၂။၃၀၂။ ဇာ။၂။၁၇၂။
 နေတ္တိ။၁၆၁။ မိလိန္ဒ။၂၂၈။ ဝိဠာ။၃။၂၃၄။
 မဠာ။၁။၁၁၅။ မဠာ။၂။၄၇။ မဠာ။၄။၂၂၁။
 သံဠာ။၁။၉၂။ အံဠာ။၂။၂၆၃။၂၉၇။ ပဋိသံဠာ။
 ၂။၂၇၄။ ဥဒါနံဠာ။၂၄။ ပေတဠာ။၁၈၄။
 ထေရဠာ။၁။၄၀။ ထေရီဠာ။၂၂။ အပါဠာ။
 ၂၉၈။ အပါဠာ။၂။၂၆၂-၃။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ။၂၂၈။
 ဇာဠာ။၃။၄၂၀။ ဇာဠာ။၄။၃၅၉။ ဇာဠာ။၆။
 ၇၆။ မဠာ။၁။၃၂၉။ မဠာ။၂။၁၁၁။ မဠာ။၃။
 ၄၀၇။ သံဠာ။၁။၁၃၇။ နေတ္တိဝိ။၃၄၃။)
 (ခ) မာ ပစ္ဆိမာ ဇနတာ ပါဏေသု ပါတ-
 ဗျတံ အာပဇ္ဇိ (ဝိ။၁။၅၂)တိ ပစ္ဆိမော
 ဇနသမူဟော။ ဝိဠာ။၁။၂၅၀။ ဇနာနံ သမူ-
 ဟော ဇနတာတိ အာဟ “ပစ္ဆိမော ဇန-
 သမူဟော”တိ။ သာရတ္ထ။၂။၁၁၇။ (-ဝိ။၁။
 ၇။ ဝိ။၄။၂၄၃။၂၆၇။ မာ။၂။၈။ သံ။၁။၄၀၅။
 အံ။၁။၆၂။၇၁။၂၄၅။ အံ။၂။၂၁၉။ ဝိဠာ။
 ၁၄၉။ ဝိဠာ။၄။၄၆။ မဠာ။၁။၁၃၃။ မဠာ။၂။
 ၁၅၉။ သံဠာ။၃။၁၆၅။ အံဠာ။၂။၂၆၃။
 ၂၂၃။ မဠာ။၂။၁၉၂။ သံဠာ။၂။၄၀၃။) (ဂ)
 သညာပေတွာန ဇနတံ၊ ပဒမုဒ္ဓရံ စက္ခုမာ၊
 ပေက္ခမာနောဝ ဒေဝေဟိ၊ ပက္ခာမိ ဥတ္တရာ-
 မုခေါ။ အပါ။၁။၁၆၃။

ဇနတာဟိတ (န) [ဇနတာ+ဟိတ] သတ္တဝါ
 အပေါင်း၏ အကျိုးစီးပွား။ အဟူ ဒယာ-
 ဉာဏဂုဏေဟိ သတ္တုလိလာနုကာရံ ဇနတာ-
 ဟိတေသု။ ပဋိသံဠာ။၁။၁။

ဇနတိ (ကြိ) [ဇန+အ+တိ။ ဇန သုနသဒ္ဓေ။
 ဇနတိ။ နိတိ။ ဓာ။၁၁၃။] အသံပြု၏၊ အသံ၊
 မြည်၏။ ကသ္မာ တေ ဧကော ဘုဇော
 ဇနတိ။ ဇာ။၂။၁၇၃။ ဇနတိတိ သဒ္ဓံ
 ကရေတိ။ ဇာဠာ။၆။၇၉။

ဇနနံ (န) [ဇန + ယု။ ဇာယတေ ဇနနံ။
 နိတိ။သုတ္ထ။၁၂၆၈။ ဇနိယတေ ဇနနံ။ ဓာနံ၊

ဋီ။၉၀။] (၁)(က) ဖြစ်ခြင်း။ (ခ) မွေးဖွား
 ခြင်း။ (၂) ဖြစ်ရာ (ဌာန)။ (တိ) (၃) ဖြစ်
 တတ်သောသူ။ (၁) (က) ဇနနံ ဇာတိ။
 ဒီဠာ။၂။၃၈၆။ အဘိဠာ။၂။၁၂၈။ ပဋိသံဠာ။
 ၈၄။ မဟာနိဠာ။၇၈။ သာရတ္ထ။၃။၁၃၆။
 ဒီဠာ။၂။၃၃၆။ အံဠာ။၂။၄။ မူလဠာ။၁။၁၅၆။
 (- ပဋိသံဠာ။၁။၈၇။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ။၉၁။ စူဠနိဠာ။
 ၃၃။ အနုဠာ။၁။၁၇၆။) (ခ) ဇနနံ ဇာတိ၊
 ဇာတိယာ ဘူမိ ဇာတိဘူမံ၊ မဠာ။၂။၁၀၈။
 (- ကင်္ခါဠာ။သစ်။၂၂၈။ အံဠာ။၃။၁၁၈။)
 (၂) ဇနနဋာန-ကြည့်။ (၃) တံ အတ္တနော
 ကိလေသေဟိ ဇနနတော ဝိသု ဇာတော။
 သံဠာ။၁။၂၉၇။

ဇနနံ (န) [ဇန + ဧက + ယု။ ဧကပစ္စည်း
 ချေ။] (၁) ဖြစ်စေခြင်း။ (တိ) (၂) ဖြစ်
 စေတတ်သော။ (၁) ပုထုနံ ဇနနာဒီဟိ
 ကာရဏေဟိ ပုထုဇနော။ ဒီဠာ။၁။၅၉။ မဠာ။
 ၁။၂၁။ အံဠာ။၁။၄၆။ အဘိဠာ။၁။၃၈၃။
 ပဋိသံဠာ။၁။၁၈၈။ ပဋိသံဠာ။၂။၅၀။ မဟာနိ-
 ဠာ။၂။၃၅။ စူဠနိဠာ။၆၉။ နေတ္တိ။၄။၁၅၇။
 (- ဝိမတိ။၁။၁၁။ ဒီဠာ။၂။၈၁။ သံဠာ။သစ်။
 ၁။၁၄၆။ သံဠာ။၂။၉၈။ မူလဠာ။၃။၁၉၇။
 ဝိသုဒ္ဓိဠာ။၁။၃၈၂။) (၂) အက္ခရာ တာသံ
 ဝိယဉ္ဇနံ၊ သံ။၁။၃၆။ ဝိယဉ္ဇနန္တိ ဇနနံ၊ အက္ခရာ
 ဟိ ပဒံ ဇနေတိ၊ ပဒံ ဂါထံ ဇနေတိ။ သံ၊
 ဠာ။၁။၈၉။ (- ဝိဠာ။၁။၁၀၀။ မဠာ။၄။၁၈၂။
 အံဠာ။၂။၁၃။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ။၈၃။ စရိယာဠာ။၁၃၈။
 သံဠာ။သစ်။၂။၂၃၀။ သံဠာ။၁။၁၉၂။)

ဇနနက (တိ) [ဇန + ဧက + ကျ။ ကျ-ကို
 အနက-ပြု] ဖြစ်စေတတ်သော၊ သူ။ ပိယော-
 တိ ပိတိဇနနကော။ ဝိဠာ။၁။၁၇၁။ (-
 သာရတ္ထ။၂။၄။)

ဇနနဋ (ပ) [ဇနန+အတ္ထ။ ဣ ကိ ဋ ပြု။] (၁)
 ဖြစ်ခြင်းဟူသော- အနက်-သဘော။ (၂)
 ဖြစ်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော- အနက်

-သဘော။ (၁) သော ဟိ ဇန်နဌေန ဇာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၉၆။ (၂) ဝဋ္ဋသ္မိ သတ္တာနံ ဇန်နဌေန ဇနိကာ။ အဘိ၊ ၁။ ၃၉၆။ မဟာနိ၊ ၁။ ၃၂။

ဇန်နဌာန (န) [ဇန်န+ဌာန] ဖြစ်ရာဌာန။ တေ ဝိဒိတော သင်္ဂေတိတိ တေ အနာဂတာဒိ သင်္ဂဇန်နဌာနန္တိ ဥတော။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂၅။

ဇန်နတ္ထ (ပ) [ဇန်န + အတ္ထ] (၁) ဖြစ်စေခြင်း ဟူသောအနက်။ (၂) ဖြစ်စေခြင်း ဟူသောအကျိုး။ (၁) ယဒိပိ ဇာပသဒ္ဓေါ ဗျတ္တဝစနေ၊ မာနသေ စ ပဝတ္တတိ၊ ဇန်နတ္ထေပိ ပန ဒဋ္ဌဗော။ အနု၊ ၂။ ၁၉၈။ (၂) သညာဇန်နတ္ထံ ဟတ္ထဝိကာရော န ကာတဗော။ ဝိ၊ ၁။ ၄၂။ ၂၀၆။

ဇန်နိကာ (ထိ) [ဇန်နိ + က + အာ] မိန်းမ။ ဥပစာရဝစနဉ္စေတိ၊ ဣတ္ထိသု ယဒိဒံ “အမ္မကာ မာတုဂါမော ဇန်နိကာ”တိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၂၁။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၄၄။

ဇန်နိဌာ (နိဌာ) န (န) [ဇန်နိ+ဌာန] (က) ဖြစ်စေတတ်သော-အရာ-ဌာန။ (ခ) အမိ၏ အရာ၊ အမိအရာ။ (က၊ ခ) နိဒ္ဒေသပဒါနံ ဇန်နိဌာနေ ဌိတတ္တာ မာတာ ဝိယာတိ မာတိကာတိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၃၆၆။ သော ဟိ နိဒ္ဒေသပဒါနံ ဇန်နိဌာနေ ဌိတတ္တာ မာတာ ဝိယာတိ “မာတိကာ”တိ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၉။

ဇန်နိ(နိ)ဘာဝ (ပ) [ဇန်နိ + ဘာဝ] ဖြစ်စေတတ်-မွေးဖွားတတ်-သည်၏ အဖြစ်၊ အမိရင်း၏ အဖြစ်။ အဟံ တုယံ ဇန်နိဘာဝတော သင်္ကယာ မာတာ။ ပေတ၊ ၁။ ၇၄။ ကုစ္စိယာ ဓာရိတတ္တာ အမာတာ ကာတံ န သက္ကာတိ ဇန်နိဘာဝတော အမာတာ ကာတံ န သက္ကာ။ အံ၊ ၁။ ၁၁၈၄။ (-မ၊ ၁။ ၂။ ၃၄၃။)

အဘိဓာန် (၈-၈၈) ၂-၇-ပ-မ-ဗ-သ-၈

ဇန်နိ (ထိ) [ဇန်+ဏေ+ယု+ဣ။ ဇန်ယတိတိ ဇန်နိယု၊ နဒါဒိ။ ဓာန်၊ ၁။ ၂၄၄။] (၁) (က) ဖြစ်စေတတ် - မွေးဖွားတတ် - သော အမိ၊ အမိရင်း။ (ခ) မိန်းမ။ (၂) ဖြစ်စေတတ် သော တဏှာ။ (၃) ဖြစ်စေတတ်-ပွားစေတတ်-သော နတ်သမီး။ (၁) (က) မမ ဩရသပုတ္တဿ ဇန်နိ။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၂၆။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၁၅၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၁။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁။ ၄၃။) (ခ) ဣတ္ထိသု ယဒိဒံ အမ္မကာ မာတုဂါမော ဇန်နိ ဇနိကာတိ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၃။ (၂) တဏှာ ဟိ ဇန်နိ သတ္တာနံ။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂၄။ (၃) အာနန္ဒဇန်နိ မမာ (ဒီ၊ ၂။ ၂၁၂) တိ မယံ ပိတိသောမနဿဝစနိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂၉၄။

ဇန်နတ္ထမနောဟရ (တိ) [ဇန်+နတ္ထ+မန+ဟရ] လူတို့၏မျက်စိ၊ စိတ်နှလုံးကို ဆွဲဆောင်နိုင်သောသူ။ ဟေမယညောပစိတင်္ဂိ။ ဇန်နတ္ထမနောဟရံ။ အပ၊ ၂။ ၁၁၆။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၆၂။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၃၅၃။ (-အပ၊ ၂။ ၂၅၈။ ထေရီ၊ ၁။ ၁၀၀။)

ဇန်နောပတ္တမ္ဘနပုဓာန (တိ) [ဇန်န+ဥပတ္တမ္ဘန + ပဓာန] ဖြစ်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်၊ ထောက်ပံ့တတ်သည်၏ အဖြစ်လျှင် ပြဇာနီးခြင်းရှိသော၊ ပြဇာနီးသော ဇန်နသတ္တိ၊ ဥပထမ္ဘကသတ္တိ ရှိသော။ ဥဘယပုဓာနတတိ ဇန်နောပတ္တမ္ဘနပုဓာနတာ။ အနု၊ ၁။ ၂။ ၆၆။

ဇန်နန္တ (ပု၊ န) [ဇန်+အန္တ] လူတို့၏-အဆုံး-အပိုင်း အခြား။ ဇန်နန္တ အတိက္ကမိတွာ မနုဿာနံ အနုပစာရေ သေနာသနေ။ မဟာနိ၊ ၃။ ၇၆။ (-မဟာနိ၊ ၁။ ၃၉၅။)

ဇန်ပညတ္တိ (ထိ) [ဇန်+ပညတ္တိ] လူတို့နှင့် ပြောဆိုခြင်း။ ဇန်ပညတ္တိ ပဟာယ သဒ္ဓတ္ထပသုတော ဟောဟိ။ ထေရ၊ ၁။ ၁။ ၃၀၁။ အပ၊ ၁။ ၂။ ၂၉၁။

ဇနပဒ^၁ (ပု) [ဇန+ပဒ။ တဒေကဒေသဘူတာ ပဒေသာ ပန ဇနပဒေါ ဇနာ ပဇ္ဇန္တိ တွေ သုခဇိဝိကံ ပါပုဏန္တိတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၉၂။] (၁) လူတို့၏ - နေရာ - အရပ်၊ ဇနပဒ်။ (က) စကြဝဠာ။ (ခ) ဇမ္ဗူဒိပ်။ (ဂ) တိုင်း၊ နိုင်ငံ၊ ပြည်၊ တိုင်းကြီး၊ ကာသိ တိုင်း၊ ကောသလတိုင်း၊ အစရှိသောတိုင်းကြီး။ (ဃ) ခရိုင်၊ နယ်ပယ်၊ တိုင်းငယ်၊ ကာသိ တိုင်း၊ ကောသလတိုင်း စသော တိုင်းကြီး တို့၏ တစိတ်တဒေသအရပ်။ (င) အရပ် ဒေသ။ (၂) လူ၊ လူအပေါင်း။

(က) စကြဝဠာ။ ယော တဿ စက္ကဝါဠ- ပရိစ္ဆိန္နော ဇနပဒေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၃။ ကာမံ ဇနာနံ မနုဿာနံ နိဝါသနဌာနာဒိဘာဝေန ပတိဌာဘူတော ဒေသဝိသေသော ဇန- ပဒေါတိ ဝုစ္စတိ။ ဣမ ပန သပရိဝါရစတု- မဟာဒီပသညိတော သဗ္ဗော ပဒေသော တထာ ဝုတ္တောတိ အာဟ “စက္ကဝါဠ- ပရိစ္ဆိန္နော ဇနပဒေါ”တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၄။ (ခ) ဇမ္ဗူဒိပ်။ ဣမသ္မိံ ဇနပဒေ မနုဿာနံ ကေသေ အဌဓာ ဖာလိတေ တတော ကေကောဌာသပ္ပမာဏော ဥတ္တရကုရူနံ ကေ- သော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၂။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။)

(ဂ) တိုင်း၊ နိုင်ငံ၊ ပြည်၊ တိုင်းကြီး၊ ကာသိတိုင်း၊ ကောသလတိုင်း စသော တိုင်း ကြီး။ တိုင်းကြီးတို့ကား အံ၊၁။၂၁၃။ အံ၊၃။၄၃၁-တို့၌ အင်္ဂတိုင်း၊ မဂဓတိုင်း၊ ကာသိတိုင်း၊ ကောသလတိုင်း၊ ဝဇ္ဇီတိုင်း၊ မလ္လတိုင်း၊ စေတိတိုင်း၊ ဝင်္ဂတိုင်း၊ ကုရုတိုင်း၊ ပဉ္စလတိုင်း၊ မစ္ဆတိုင်း၊ သုရသေနတိုင်း၊ အဿကတိုင်း၊ အဝန္တိတိုင်း၊ ဂန္ဓာရတိုင်း၊ ကမ္မောဇတိုင်း ဟု ၁၆-တိုင်း ပြဆိုသည်။ တနည်းအားဖြင့် — ဒီ၊၂။၁၆၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၀-တို့၌ ကာသိတိုင်း၊ ကောသလတိုင်း၊ ဝဇ္ဇီတိုင်း၊ မလ္လတိုင်း၊ စေတိတိုင်း၊ ဝံသတိုင်း၊

ကုရုတိုင်း၊ ပဉ္စလတိုင်း၊ မဇ္ဈတိုင်း၊ သုရ- သေနတိုင်း၊ အင်္ဂတိုင်း၊ မဂဓတိုင်း၊ ယော- နကတိုင်း၊ ကမ္မောဇတိုင်း၊ အဿကတိုင်း၊ အဝန္တိတိုင်းဟု ၁၆-တိုင်း ပြဆိုသည်။

စူဠနိ၊၁၅၀-၌ အင်္ဂတိုင်း၊ မဂဓတိုင်း၊ ကလိင်္ဂတိုင်း၊ ကာသိတိုင်း၊ ကောသလတိုင်း၊ ဝဇ္ဇီတိုင်း၊ မလ္လတိုင်း၊ စေတိယတိုင်း၊ ဝံသ တိုင်း၊ ကုရုတိုင်း၊ ပဉ္စလတိုင်း၊ မစ္ဆတိုင်း၊ သုရသေနတိုင်း၊ အဿကတိုင်း၊ အဝန္တိတိုင်း၊ ယောနကတိုင်း၊ ကမ္မောဇတိုင်းဟု ၁၇-တိုင်း ပြဆိုသည်။

အဘိဓာန်၊၁၈၄-၅-၌ ကုရုတိုင်း၊ သက္က တိုင်း၊ ကောသလတိုင်း၊ မဂဓတိုင်း၊ သိဝိ တိုင်း၊ ကလိင်္ဂတိုင်း၊ အဝန္တိတိုင်း၊ ပဉ္စလ တိုင်း၊ ဝဇ္ဇီတိုင်း၊ ဂန္ဓာရတိုင်း၊ စေတိတိုင်း၊ ဝင်္ဂတိုင်း၊ ဝိဒေဟတိုင်း၊ ကမ္မောဇတိုင်း၊ မဒ္ဒတိုင်း၊ ဘဂ္ဂတိုင်း၊ အင်္ဂတိုင်း၊ သီဟဠတိုင်း၊ ကသိရတိုင်း၊ ကာသိတိုင်း၊ ပဏ္ဍုတိုင်းဟု ၂၁- တိုင်း ပြဆိုသည်။

ဂါမနိဂမရာဇောနိယော ရဠေ ဇနပဒေါ စ။ မဟာနိ၊၃၇။ ရဠန္တိ ဇနပဒေကဒေသံ။ ဇနပဒေါတိ ကာသိကောသလာဒိဇနပဒေါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၂။ (-ဝိ၊၁။၅၇၊၃၄၀။ ဝိ၊၂။ ၂၉၊၉၆။ ဝိ၊၃။၂၀၆၊၂၅၉၊၂၆၁။ ဝိ၊၄။၃၉၊ ၂၅၅၊၂၇၉၊၃၄၀၊၅၀၁။ ဒီ၊၁။၉၀၊၁၂၈။ ဒီ၊၂။ ၁၆၂။ မ၊၂။၂၄၄၊၂၇၂။ မ၊၃။၁၀၅၊၃၁၃။ သံ၊၂။၅၊၂၈၅။ အံ၊၁။၂၁၃။ အံ၊၃။၄၃၁။ အဘိ၊က။၄၀၅၊၄၃၉။ သုတ္တနိ၊၄၄၅။ ဥဒါနံ။ ဂဌ၊၉၉။ ဝိမာန၊၈၉။ အပ၊၂။၁၈၉၊၂၅၉။ စရိယာ၊၃၉၃။ မဟာနိ၊၂၈၅။ စူဠနိ၊၃၊၁၇၊ ၁၅၈၊၁၉၅။ ဇာ၊၁။၄၊၂၆၂။ ဇာ၊၂။၂၈၊၃၁၊ ၆၂၊၁၈၄၊၂၂၂၊၂၅၃၊၂၅၉၊၂၉၂၊၃၁၄၊၃၃၀၊ ၃၃၂-၃။ မိလိန္ဒ၊၄၃၊၁၃၂-၃၊၁၄၆၊၂၀၁၊၂၆၉၊ ၂၈၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၃၀၊၁၄၄၊၂၅၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၅၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၃၊၂၂၂၊၂၄၉၊၂၆၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၊၇၂၊၁၀၇-

ဂါသဝ၊ ၂၃ဝ၊ ၂၆၆၊ ၂၉၁၊ ၃၃၄၊ ၄၀ဝ။ ဒီဌ၊ ၃။
 ၁၊ ၄၊ ၃၅၊ ၅၃။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၃ဝ-၁၊ ၂၃၃၊ ၃၆၅၊
 ၃၇ဝ။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၁ဝ၄၊ ၂၁၂၊ ၂၂၇။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၄၊
 ၇ဝ၊ ၁၂၉၊ ၁၉၉၊ ၂၅၁။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၉၄။ သံဌ၊
 ၁။ ၂၅၊ ၆၄၊ ၉၂၊ ၁၅၃၊ ၂၂၂၊ ၂၆၇။ သံဌ၊ ၂။
 ၇၉၊ ၁ဝ၊ ၂၂၉။ သံဌ၊ ၃။ ၁၄၅၊ ၂၇ဝ။ အံဌ၊
 ၁။ ၇၆။ အံဌ၊ ၂။ ၁၆၄-၅၊ ၁၉၉၊ ၂၂၇၊ ၃၁၇။
 အံဌ၊ ၃။ ၁၅၁-၂-၃၊ ၁၇၆၊ ၂၆၅၊ ၃၂၆။ အဘိ၊
 ၄၊ ၂။ ၄၂၇၊ ၄၂၉၊ ၄၇၂။ ပဋိသံဌ၊ ၂။ ၂၉၅။
 ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၁၊ ၁၇ဝ၊ ၂၁ဝ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၅၊
 ၄၁ဝ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၆၄၊ ၂၁၇။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၇၃။
 သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၊ ၁၁၊ ၃၁၄။ ပေတ၊ ၄။ ၁၇-၉၊
 ၂ဝ၊ ၁၅၁။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၇။ ထေရီ၊ ၄။ ၇၊
 ၃၃၊ ၅၅၊ ၁၁၁။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၆ဝ၊ ၉၄၊ ၁၆၇၊ ၂၂၃။
 အပ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃၅။ စရိယာ၊ ၄။ ၇၊ ၁၆၃။ ဇာ၊
 ၄။ ၁။ ၁၇၁။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၉။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၁၅၊
 ၁၄၃။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၂ဝ၄။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၁၆၊ ၁၁၆၊
 ၃၁ဝ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၁၅၊ ၇၅၊ ၉၇၊ ၁၁၊ ၁၉၇၊
 ၂၇၄။ ဝဇီရ၊ ၁၂၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၇၁။ ဝိမတိ၊
 ၂။ ၁၁ဝ။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁၆၊ ၃၂၁။ ဒီဌ၊ ၁။ ၂၇၅၊
 ၂၉၃၊ ၃၂၃-၄။ ဒီဌ၊ ၂။ ၃၄၊ ၇၉၊ ၂၃၂။ ဒီဌ၊
 ၃။ ၄။ သီဌ၊ ၁။ ၂။ ၂ဝဝ-၁၊ ၂၃၄-၅၊ ၂၇၂၊
 ၃ဝဝ၊ ၃ဝ၃၊ ၃၄၇။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၇။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၄၅၊
 ၁၉၉၊ ၂၂၉၊ ၂၃ဝ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂ဝ၊ ၁၆၇၊ ၄၂၃။
 သံဌ၊ ၁။ ၇၄၊ ၁ဝ၉။ သံဌ၊ ၂။ ၉၇၊ ၃၇၄။ အံဌ၊
 ၂။ ၁၅ဝ-၁၊ ၁၉၉။ အံဌ၊ ၃။ ၁၃၁၊ ၁၇၄။)

(ဃ) ခရိုင်၊ နယ်ပယ်၊ တိုင်းငယ်၊ ကာ-
 သိတိုင်း၊ ကောသလတိုင်း စသော တိုင်းကြီး
 တို့၏ တစိတ်တဒေသအရပ်။ အဟံ ယာ ဣမ-
 သို့ ဇနပဒေ ဇနပဒကလျာဏိတံ ဣစ္ဆာမိ
 တံ ကာမေမိ။ ဒီဌ၊ ၁။ ၁၇၇၊ ၂၂၇။ မ၊ ၂။ ၂၂၄။
 ရဇ္ဇန္တိ အဋ္ဌံ ဘဇ္ဇန္တိ ရာဇာနော ဧတေနာတိ
 ရဋ္ဌံ၊ ကေဿ ရညော ရဇ္ဇတူတကာသိကော-
 သလာဒိမဟာဇနပဒါ။ ဇနာ ပဇ္ဇန္တိ သုခ-
 ဇီဝိကံ ပါပုဏန္တိ ဧတ္ထာတိ ဇနပဒေါ၊ ကေဿ
 ရညော ရဇ္ဇေ ကေကကောဋ္ဌာသဘူတာ

ဥတ္တရပထဒက္ခိဏပထာဒိခုဒ္ဒကဇနပဒါ။ သီဌ၊
 ၁။ ၂။ ၂၉၂။ (-မ၊ ၁။ ၁၅၂။ မ၊ ၂။ ၃ဝ၁။
 မ၊ ၃။ ၂၇၇။ အံ၊ ၁။ ၁၆ဝ။ သုတ္တနိ၊ ၃။ ၃၃၊ ၃၄၁၊
 ၃၇၆။ ဇာ၊ ၂။ ၅။ ဝိဌ၊ ၁။ ၅၁။ ဝိဌ၊ ၂။ ၁၆ဝ၊
 ၁၉၇-၉။ ဝိဌ၊ ၃။ ၄၁၇။ ကင်္ခါ၊ ၁၆ဝ။ ဝိ၊
 သင်္ဂဟ၊ ၂၄၉။ ဒီဌ၊ ၁။ ၂၆၉၊ ၃၁၃။ ဒီဌ၊ ၂။
 ၇၉၊ ၂၅ဝ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၉၃။ သံဌ၊ ၁။ ၂၂၂။
 သံဌ၊ ၂။ ၇၃-၄၊ ၁၆၄။ သံဌ၊ ၃။ ၂၁၇၉။
 အဘိဌ၊ ၁။ ၂၇၅။ အဘိဌ၊ ၂။ ၂၇၇၊ ၄၂၃-၄၊
 ၄၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၊ ၃၁၃။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၇၁။
 ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၇၇။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၅၂။ သုတ္တနိ၊ ၄။
 ၅ဝ၊ ၁၁၃။ ပေတ၊ ၄။ ၃ဝ၊ ၁၄၉။ အပ၊ ၄၊ ၁။
 ၁၇၄။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၁၇၅၊ ၂၄၆။ စရိယာ၊ ၄။
 ၉၇။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၂၁၄၊ ၂၇၄-၅၊ ၄၁၇။ ဇာ၊ ၄၊
 ၂။ ၂၇၇၊ ၃ဝဝ။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၄၃၇။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။
 ၁ဝ၄၊ ၁ဝ၆၊ ၁၃ဝ-၁။ ဝဇီရ၊ ၃၃၅။ သာရတ္ထ၊
 ၁။ ၅၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၆၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၉၇။
 ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၁၄၊ ၂ဝ၂။ ဒီဌ၊ ၁။ ၃၂၃။ သီဌ၊
 ၁။ ၂။ ၃ဝ၃။ မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၇၇။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၁၉၆။
 သံဌ၊ ၂။ ၁၆၄၊ ၄၇၁။ အံဌ၊ ၁။ ၁၇၇။)

(င) အရပ်ဒေသ။ တေသု တေသု ဝါ
 ဇနပဒေသု ဥညာတံ...အစိတ္တိကတံ။ ဝိ၊ ၂။ ၇။
 (-ဝိ၊ ၂။ ၁၇၅။ ဝိ၊ ၃။ ၂၇၇။ ဝိ၊ ၅။ ၂၂၇။ သံ၊
 ၃။ ၄ဝ၅။ အံ၊ ၂။ ၁၁၅။ အံ၊ ၃။ ၁၆ဝ။ အဘိ၊ က။
 ၇၂-၃-၄။ ဝိမာန၊ ၇၇-၉။ ဝိဌ၊ ၁။ ၄၇၅။
 ဝိဌ၊ ၂။ ၁၄၇၊ ၂၉၅။ ဝိဌ၊ ၃။ ၃၇၊ ၉၉၊ ၁ဝဝ-၁-
 ၂-၃။ ဝိဌ၊ ၄။ ၁၇၁။ ကင်္ခါ၊ ၇၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
 ၄၅။ ဒီဌ၊ ၁။ ၁၅၆။ ဒီဌ၊ ၂။ ၂၅။ မ၊ ၄၊ ၂။
 ၁ဝ၄၊ ၁၉၇။ အံဌ၊ ၁။ ၇၆၊ ၃၇၇။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။
 ၁၁၊ ၁၁ဝ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၄၇။ သုတ္တနိ၊ ၄။
 ၂။ ၁၆။ ဝိမာန၊ ၄။ ၇၄၅၊ ၂၄၇။ ထေရ၊ ၄။
 ၂။ ၇၁-၂။ အပ၊ ၄၊ ၁။ ၆ဝ။ အပ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၇။
 ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၅၇။ ဝဇီရ၊ ၃၄၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၆၅။
 ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၂၊ ၁၃၃။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁၆၊ ၁၃၂၊
 ၁၇၇။) (၂) လူလူအပေါင်း။ ယာဝဇီဝံ ရဇ္ဇံ
 ကရေန္တော ဇနပဒဿ ဝါ ပိယော မနာပေါ။

အံ၊၂။၂၆၅။ ရဋ္ဌဘေဒေ စက္ကသမာရဋ္ဌာ
ဇနပဒါ ပရိယာယန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၄။ ဇနပဒါ-
တိ ဇနကောဋ္ဌာသာ။ပါစိတ်၊ယော။(-မ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၅၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။)

ဇနပဒ (ပု) [ဇနပဒ + က] (က) တိုင်း-
နိုင်ငံ-၌ နေသောသူ။ တိုင်းသူပြည်သား။
(ခ) နယ်ပယ်၌ နေသောသူ။ နယ်သူ
နယ်သား။ (က) ဇနပဒဿ မုခံ ပဿထ။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၁။ ဇနပဒဿ မုခံ ပဿထာတိ
ဣမဿ ဇနပဒဝါသိနော ဇနဿ ဥပဒ္ဒဝေန
မင်္ဂုဘူတံ မုခံ ပဿထ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄။ (ခ)
ပုန အာဝသန္တေ ဇနပဒေ အာဂမိဿာမာတိ
သဉ္ဇဿာဟာဝ ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၆။ ပုန
အာဝသန္တေ ဇနပဒေတိ ဇာနပဒိကေသု ပုန
အာဂန္တော ဝသန္တေသု။ သာရတ္ထ၊၂။၁၆၄။
(-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅။ သာရတ္ထ၊၁။၁၇၄။)

ဇနပဒကထာ (ထိ) [ဇနပဒ+ကထာ] ဇနပုဒ်ကို
စွဲ၍ ဖြစ်သောစကား၊ ဇနပုဒ်နှင့် စပ်သော
စကား။ နဂရကထံ ဇနပဒကထံ။ ဝိ၊၂။၂၁၃။
ဝိ၊၃။၂၇၆။ ဒီ၊၁။၇၊၆၂။ ဒီ၊၃။၃၀။ မ၊၂။
၁၈၁၊၂၂၁။ သံ၊၃။၃၆၈။ အံ၊၃။၃၅၈။ စူဠနိ၊
၂၆၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။)

ဇနပဒကလျာဏိလက္ခဏ(န) [ဇနပဒကလျာဏိ+
လက္ခဏ] ဇနပဒကလျာဏိ၏ လက္ခဏာ၊
ဇနပုဒ်၌ အပြစ် ၆-ပါးကင်းစင်၍ ကောင်း
ခြင်း ၅-ဖြာနှင့် ပြည့်စုံသော ဇနပဒကလျာ-
ဏိ၏လက္ခဏာ။ တဿေကာ ဓိတာ အ-
ဟောသိ ဥတ္တမရူပဓရာ ဒေဝစ္စရာပဋိဘာဂါ
ဇနပဒကလျာဏိလက္ခဏေဟိ သမန္နာဂတာ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၅။

ဇနပဒကလျာဏိသုတ္တ (န) [ဇနပဒကလျာဏိ+
သုတ္တ] ဇနပဒကလျာဏိသုတ်။ အခါတပါး
မြတ်စွာဘုရားသည် သုမ္ဘတိုင်း သေဒကနိဂုံး၌
သီတင်းသုံးနေတော်မူစဉ် ရဟန်းတို့ကို ခေါ်
တော်မူ၍ အမိန့် ရှိ တော်မူ၏။ ရဟန်းတို့

ဥပမာသော်ကား ဇနပဒကလျာဏိ၊ ဇန-
ပဒကလျာဏိဟု ပြောကြားကာ လူအပေါင်း
စုဝေး နေပေရာ၏။ ဇနပဒကလျာဏိသည်
အက၊ အဆို အလွန်ကောင်းမွန်လှပေ၏။ ထို
ဇနပဒကလျာဏိ ကပွဲသဘင်၌ လူအပေါင်း
သည် အတိုင်းထက်အလွန် ကောင်းချီးပေး
လျက် စုဝေးနေပေရာ၏။ ထိုကပွဲသဘင်သို့
(ပင်ကိုယ် ရင်းသဘော အားဖြင့်) အသက်
ရှည်လို့၊ သေခြင်းကို မလိုလား၊ ချမ်းသာကို
သာ လိုလားနှစ်သက်၊ ဆင်းရဲမှု မှန်သမျှ
ရှုံ့မှန်း စက်ဆုတ်လှသော ယောက်ျား
တယောက် ရောက်၍ လာရာ၏။ ထိုသူ့ကို
အမောင် “ဤအနားရစ်ပြည့်ဆီခွက်ကို ဇန-
ပဒကလျာဏိနှင့် ပွဲကြည့် ပရိသတ် အကြား
ဆောင်ယူသွားရမည်။ ဆီခွက် ဖိတ်စင်ရာ
အရပ်၌ သင့်ဦးခေါင်းကို ဖြတ်ဖို့ရန် သန်
လျက်ချီမိုး ချိန်ရွယ်သော လူတယောက်
လည်း နောက်က ထက်ကြပ်မကွာလိုက်ပါ
လာလိမ့်မည်”ဟု သေဘေးဖြင့် ခြိမ်းချောက်
ပြောဆို စေခိုင်းပေရာ၏။ ရဟန်းတို့ သင်တို့
စိတ်တွင် အဘယ်သို့ အောက်မေ့ မှတ်ထင်
ကြမည်နည်း။ ထို ယောက်ျားသည် ဆီ
ခွက်ကို နှလုံးမသွင်း အပြင်အပအာရုံ၌ မေ့
မေ့လျော့လျော့ဖြင့် ဆောင်ယူသွားနိုင်ပါမည်
လောဟု မေးတော်မူ၏။ အရှင်ဘုရား ထိုသို့
ကား မဖြစ်နိုင်ပါ ဘုရားဟု လျှောက်ထားကြ
ကုန်၏။ ရဟန်းတို့ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သိစေ
လို၍ ဥပမာကို ကြံဆဆောင်ပြခြင်း ဖြစ်ပေ
သည်။ ဤဥပမာ၌ အနားရစ်ပြည့် ဆီခွက်ဟူ
သည် ကာယဂတာသတိဟု သိစေလိုရင်းဖြစ်
ပေသည်။ ရဟန်းတို့ ဆောင်ပြအပ်သော ဆီ
ခွက်ကိုင်ယောက်ျားအတူ ငါတို့သည် ကာယ-
ဂတာသတိကို ပွားများသင့်သည်ဟု နှလုံး
သွင်း ကျင့်သုံးနေထိုင်ကြရမည်ဟု ဟော
တော်မူသော သုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ်၊ မဟာ-

ဝဂ္ဂသံယုတ်၊ ၃-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။
သံ၊ ၃။ ၁၄၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၁၇-ဂ။

ဤသုတ်၌ ဥပမာ၊ ဥပမေယျ အကျယ်
စပ်ဟပ် နှိုးနှော၍ သိဘွယ်ကား အနားရစ်
ပြည့် ဆီခွက်နှင့် ကာယဂတာသတိ၊ ဆီခွက်
ကို ယူဆောင်သောယောက်ျားနှင့် ဝိပဿက
ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၊ ပွဲကြည့်သူ လူအပေါင်းနှင့်
များစွာသော အာရုံ၊ သန်လျက် ကိုင်သော
ယောက်ျားနှင့် စိတ်၊ ဆီဖိတ်စင်ခြင်းနှင့် ကိ-
လေသာ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊ ဦးခေါင်းပြတ်ကျ
ခြင်းနှင့် အရိယမဂ်ဉာဏ် ဦးခေါင်းမဖြစ်ပေါ်
ခြင်းကို နှိုင်းယှဉ်စပ်ဟပ်၍ သိအပ်၏။ သံ၊ ၄။
၂။ ၄၇၂။

(ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၁၈-၉-၌ ဤသုတ်၌ ဆောင်
ပြအပ်သော ဥပမာကို ရှေးဦးဖြစ်ဘူးသော
ဝတ္ထုအကြောင်းအရာဟု ဖွင့်ပြ၍ ဥပမာ ဥပ-
မေယျ နှိုးနှောစပ်ဟပ်ပုံ အကျယ်တနည်း
လာသေး၏။ ထို၌ ရှု။)

ဇနပဒကလျာဏီ (ထိ) [ဇနပဒ+ကလျာဏီ]
(က) ဇနပဒ၌ အဆင်းဂုဏ်၊ အတတ်ပညာ
ဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံ ကောင်းမြတ်သူ။ အလှည့်ရ
အမျိုးသမီး၊ တိုင်း - ခရိုင်-မယ်။ ယင်း အမျိုး
သမီးသည်-မမြင့်လွန်း၊ မပုလွန်း၊ မကြုံလွန်း၊
မဝလွန်း၊ မမည်းလွန်း၊ မဖြူလွန်းဟူသော
အပြစ် ၆-ပါးတို့မှ ကင်း၏။ အရေ၏ ကောင်း
ခြင်း၊ အသား၏ ကောင်းခြင်း၊ အကြော၏
ကောင်းခြင်း၊ အရိုး၏ ကောင်းခြင်း၊ အရွယ်
၏ကောင်းခြင်းဟူသော ကောင်းခြင်း ၅-ဖြာ
နှင့်လည်း ပြည့်စုံ၏။ လူ့အဆင်းကို ကျော်
လွန်၍ နတ်အဆင်းတမျှ လှပ ပြေပြစ်သည်။
အရောင်တင်မှု သီးခြားမပြုလုပ်ရပဲ မိမိကိုယ်
ရောင်ဖြင့်ပင် ၁၂-တောင်အရပ်ကို ဝင်းပစေ
သည်။ ဇနပဒကလျာဏီဟု ကြားမြင်ကာမျှ
ဖြင့် လူအပေါင်းက အုတ်အော်သောင်းနင်း
ဖြစ်လာအောင်၊ ပွဲကြည့် ပရိသတ်က လက်

ခုတ် တဖြောင်းဖြောင်း တီးလာအောင်၊
တဘက်ပုဝါ ဝှေ့ရမ်းလာအောင် သိဆိုကပြ
ဖျော်ဖြေမှု၌ လိမ်မာကျမ်းကျင်၍ မိန်းမတို့၏
ပရိယာယ်မာယာနှင့် ပြည့်စုံ ကျယ်ဝသည်။
(ခ) ဇနပဒကလျာဏီမင်းသမီး။ သုဒ္ဓေါဒန
မင်းကြီးနှင့် မဟာပဇာပတိဂေါတမီ မိဖုရား
တို့၏ သမီးတော်၊ နန္ဒမင်းသား၏ ဇနီး။
(နန္ဒာ၊ ရူပနန္ဒာ၊ သုန္ဒရီနန္ဒာ ဟူ၍လည်း
အမည်ရသေးသည်။)

(က) သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဇနပဒ-
ကလျာဏီ ဇနပဒကလျာဏီတိ ခေါ ဘိက္ခဝေ
မဟာဇနကာယော သန္နိပတေယျ။ သံ၊ ၃။
၁၄၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၁၇။ ဇနပဒကလျာဏီတိ
ဇနပဒမိ ကလျာဏီ ဥတ္တမာ ဆ သရီရဒေါ-
သရဟိတာ ပဉ္စကလျာဏသမန္နာဂတာ။ သံ၊
၄။ ၃။ ၂၅၉။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၅၂။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၁၈။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၄၈။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၇။ ဇနပဒသ္မိ-
ကလျာဏီတိ သကလဇနပဒေ ဘဒ္ဒါ ရူပ-
သမ္ပတ္တိယာ သိက္ခာသမ္ပတ္တိယာ စ သုန္ဒရာ
သေဋ္ဌာ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၈၁။ (-ဒီ၊ ၁။ ၁၇၈။ မ၊ ၂။
၂၂၄၊ ၂၃၁။ သံ၊ ၁။ ၄၃၀-၁။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၃။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၃။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၆။) (ခ) သာ-
ကိယာနီ မံ ဘန္တေ ဇနပဒကလျာဏီ ဃရာ
နိက္ခမန္တဿ ဥပချုလ္လိခိတေဟိ ကေသေဟိ
အပလောကေတွာ မံ တေဒဝေါစ။ ဥဒါန။
၁၀၁။ နန္ဒာတိဿာ နာမံ အကံသု၊ ရူပ-
နန္ဒာတိပိ ဝုစ္စတိ။ သာ အပရဘာဂေ ဥတ္တမ-
ရူပဘာဝေန ဇနပဒကလျာဏီ နာမ ဇာတာ။
အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၈၀။ အပရဘာဂေ ရူပသမ္ပတ္တိယာ
သုန္ဒရီနန္ဒာ ဇနပဒကလျာဏီတိ စ ပညာ-
ယိတ္ထ။ ထေရီ၊ ၄။ ၈၃။ (-ဥဒါန။ ၁၀၂။ ဝိ၊ ၄။
၃။ ၂၉၀။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၄-၅။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၇၄၊
၇၆၊ ၇၈၊ ၈၀။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၇၂။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။
၂၃၃-၄၊ ၂၅၉။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၅။ ထေရ၊ ၄။
၁။ ၃၅၄။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၆။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၁၄။)

ဇနပဒကုဋုမ္ပိက (ပု) [ဇနပဒ+ကုဋုမ္ပိက] ဇန-
ပုဒ်၌နေသော-အိမ်ထောင်ရှင် - သူကြွယ်၊
ဇနပုဒ် သူကြွယ်။ ကေန ဇနပဒကုဋုမ္ပိကေန
သဒ္ဓိံ ဝေါဟာရံ အကာသိ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၆။

ဇနပဒဂမန (န) [ဇနပဒ+ဂမန] ဇနပုဒ်သို့
သွားခြင်း။ ဇနပဒစာရိကာ-ကြည့်။

ဇနပဒဂါမက (ပု) [ဇနပဒ+ဂါမက] ဇနပုဒ်ရွာ
ငယ်၊ ကျေးလက်ရွာငယ်။ တံ ဒိဝသဉ္စ ဇန-
ပဒဂါမကေ ကေ ကုလံ “သေ့ ပြာဟူဏဝါစ-
နကံ ကရိဿာမာ” တိ အာစရိယံ နိမန္တေတိ။
ဇာ၊ဌ၊၁။၃၃။

ဇနပဒစရဏ (န) [ဇနပဒ+စရဏ] ဇနပုဒ်တို့၌
-လှည့်လည်-သွားလာ-ခြင်း။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဇနပဒစရဏကာရဏ (န) [ဇနပဒစရဏ +
ကာရဏ] ဇနပုဒ်တို့၌-လှည့်လည်- သွား
လာ- ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဇနပဒစရဏ-
ကာရဏံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၉။

ဇနပဒစာရိကာ (ထိ) [ဇနပဒ+စာရိကာ] ဇနပုဒ်တို့၌-လှည့်လည်-သွားလာ- ခြင်း၊
ဇနပုဒ်တို့၌ ခရီးသွားခြင်း။ န တေ အနပ-
လောကေတွာ ဇနပဒစာရိကံ ပက္ကမန္တိ။ ဝိ၊
၁။၁၁။ တတ္ထ ဇနပဒစာရိကန္တိ ဇနပဒေသု
စရဏံ၊ စရဏံ ဝါ စာရော၊ သော ဝေ
စာရိကာ ဇနပဒေသု စာရိကာ ဇနပဒ-
စာရိကာ။ တံ ပက္ကမန္တိ၊ ဇနပဒဂမနံ ဂစ္ဆန္တိတိ
အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၁။၄၅၂။ (- ဝိ၊၁။
၅၁၊၂၉၇၊၃၆၇။ ဝိ၊၂။၃၆၉။ ဝိ၊၃။၂၆၃။
ဝိ၊၅။၁၅။ ဒီ၊၂။၄၁။ အံ၊၃။၁၀၀။ ပေဋ-
ကော။၂၉၄။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၆၃-၄၊၂၄၉။ ဝိ၊ဌ၊
၂။၇၆၊၁၉၉၊၂၂၀။ ကခါ၊၁၅၀။ ဒီ၊ဌ၊၂။
၂၄၆-၇။ မ၊ဌ၊၁။၆၁။ မ၊ဌ၊၂။၇၀။ သံ၊ဌ၊
၁။၁၉၀-၉။ သံ၊ဌ၊၂။ ၂၇၄။ သံ၊ဌ၊၃။၂။
အံ၊ဌ၊၂။၄၄။ အံ၊ဌ၊၃။၄၇၊၃၂၆-၇။ ဓမ္မ၊ဌ၊

၁။၃၁၁၊၃၅၀၊၄၀၁။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၇၃။ ဥဒါန၊
ဌ။၁၀၀၊၂၁၀-၉၊၃၆၀၊၃၉၀။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။
၂၇။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၇၅။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၈၉၊
၁၉၄၊၂၄၆။ ဝိမာန၊ဌ။၄၀၊၉၀၊၂၇၆။ ပေတ၊
ဌ။၁၃။ ထေရ၊ဌ၊၁။၂၀၊၁၂၇ - ဂ၊၂၂၃။
ထေရ၊ဌ၊၂။၅၂၉။ ထေရီ၊ဌ။၅၂။ အပါ၊ဌ၊၁။
၁၈၄-၅။ အပါ၊ဌ၊၂။၂၀၊၃၅၊၃၀၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဌ။၂၃၀။ စရိယာ၊ဌ။၁၃၊၁၀၁၊၂၃၄။ စူဠနိ၊
ဌ။၁၀၇။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃၅၂၊၄၂၆။ ဇာ၊ဌ၊၂။
၇၇။ ဇာ၊ဌ၊၃။၂၁၅။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂၃၊၃၀၊၇၄။
နေတ္ထိ၊ဌ။၂၂၀။ ဝဇီရ၊၂၃၀-၄။ သာရတ္ထ၊
၂။၁၁၇၊၄၄၀။ ဝိမတိ၊၁။၂၄၁။ ကခါ၊ဋီ၊
ဟောင်း။၇၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၆။ မ၊ဋီ၊၂။၁၀၉၊
၁၁၅၊၁၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၀၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၀၀။
အံ၊ဋီ၊၂။၃၉၊၂၁၁။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၉။)

ဇနပဒစာရိကာကာလ (ပု) [ဇနပဒစာရိကာ+
ကာလ] ဇနပုဒ်တို့၌-လှည့်လည်-သွားလာ
-သင့်သောအခါ။ ကာလညူတိ ရဇေသုခါ-
နဘဝနကာလံ ဝိနိစ္ဆယကရဏကာလံ ဇနပဒ-
စာရိကာကာလဉ္စ ဇာနာတိ။ အံ၊ဌ၊၃။၄၇။

ဇနပဒစာရိကာစရဏ (န) [ဇနပဒစာရိကာ+
စရဏ] ဇနပုဒ်တို့၌-လှည့်လည်-သွားလာ
-ခြင်းကို ပြုကျင့်ခြင်း၊ ဇနပုဒ်ဒေသစာရိ
လှည့်လည်ခြင်း။ အာနန္တတ္ထေရဿ ကဒါစိ
အသညတယ နဝကာယ သဒ္ဓိံဝိဟာရိက-
ပရိသာယ ဇနပဒစာရိကာစရဏံ၊ တေသဉ္စ
သဒ္ဓိံဝိဟာရိကာနံ ကေကွဏေ ဥပ္ပဗုဇေနဉ္စ
ပဋိစ္စ။ ဝိမတိ၊၁။၁၄။

ဇနပဒစာရိကာနိမိတ္တ (န) [ဇနပဒစာရိကာ+
နိမိတ္တ] ဇနပုဒ်တို့၌-လှည့်လည်-သွားလာ-
ခြင်း၏အကြောင်း။ ယာနိ တာနိ... ဇာတ-
ကာဒိကထနန္တိအာဒိနိ ဇနပဒစာရိကာနိ-
မိတ္တာနိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၂၄၆။

ဇနပဒစာရိတ္တ (န) [ဇနပဒ+စာရိတ္တ] (၁)
ဇနပုဒ်သားတို့၏ - အလေ့အကျင့်-အလေ့

အကျက်။ (၂) ဇနပုဒ်သားတို့၏ - အကျင့် - ကျင့်ဝတ်။ (၃) ဇနပုဒ်တို့၌ဖြစ်ခြင်း။ (၁) အာစရိယေန ရညော ဓမ္မကဘာဝေ ဇနပဒ-စာရိတ္တေ စ ပုစ္ဆိတေ တံ ဒိဋ္ဌမင်္ဂလာဒိနံ ဥပ္ပတ္တိံ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ ကထေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၅။ (၂) တတ္ထ ဝသန္တော ယထာ အာစာရံ ဇနပဒစာရိတ္တံ သိက္ခေယျံ ဇာနေ-ယျံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၂။ (၃) တေနဟိ ကိဒိသံ ဇနပဒစာရိတ္တန္တိ။ ဧကံ ဘယံ ဘဝိဿတိတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။

ဇနပဒစာရိတ္တသဝန (န) [ဇနပဒစာရိတ္တ + သဝန] ဇနပုဒ် - တိုင်း - နိုင်ငံ - သားတို့၏ - အလေ့ - အကျင့် - ကိုနားထောင်ခြင်း။ ဥပဿုတိန္တိ ဇနပဒစာရိတ္တသဝနာယ စာရိကံ အတ္တနော သကလရဋ္ဌေ စ ဇနပဒေ စ စရ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၀၆။

ဇနပဒတုဒန (န) [ဇနပဒ + တုဒန] (က) ဇနပုဒ်ကို - နှိပ်စက် - ညှဉ်းဆဲ - ဖျက်ဆီး - ခြင်း။ (ခ) ဇနပုဒ်၏ - ပင်ပန်း - ဆင်းရဲ - ကျင်နာ - ပျက်စီး - ခြင်း။ (က၊ခ) ပဿယ န စ ဇနပဒတုဒနံ။ ဒီ၊၃။၁၄၅။ ဇနပဒတုဒနန္တိ ယော တဿ စက္ကဝါဠပရိစ္ဆိန္နော ဇနပဒေါ၊ တဿ အညေန တုဒနံ ပိဋ္ဌာ ဝါ အာဗာဓော ဝါ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၃။

ဇနပဒတ္ထ (ပု) [ဇနပဒ + အတ္ထ] ဇနပဒသဒ္ဓါ၏ အနက်။ ဇနပဒတ္ထော ဝုတ္ထောဝ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၀၆။

ဇနပဒတ္တာဝရိယပ္ပတ္တ (တိ) [ဇနပဒ + ထာဝရိယ + ပတ္တ] (၁) ဇနပုဒ်၌ - ခိုင်မြဲ - တည်တံ့ - သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော၊ သူ။ (၂) ခိုင်မြဲ - တည်တံ့ - သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော ဇနပုဒ်ရှိသော၊ အမြဲဆည်းကပ်စားတတ်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော ဇနပုဒ် (တိုင်းသူ ပြည်သား) ရှိသော၊ သူ (စကြဝတေးမင်း)။ (၁၊၂) ဇနပဒတ္တာ-

ဝရိယပ္ပတ္တော သတ္တရတနသမန္နာဂတော။ ဒီ၊၁။၈၃။ ဒီ၊၂။၁၄၊၁၂၊၁၆၊၁။ ဒီ၊၃။၄၈၊၁၁၇-၉၊၁၄၄။ မ၊၂။၃၃၅။ အံ၊၂။၄၆၅၊၄၇၇။ အဘိ၊က။၂၁၅။ ဣတိဝုတ်။၂၀၅။ သုတ္တန်။၃၆၆။ နေတ္ထိ။၁၅၇။ ဇနပဒတ္တာဝရိယပ္ပတ္တောတိ ဇနပဒေ ဓုဘာဝံ ထာဝရဘာဝံ ပတ္တော န သက္ကာ ကေနစိ စာလေတုံ၊ ဇနပဒေါ ဝါ တမ္ပိ ထာဝရိယပ္ပတ္တော အနုယုတ္တော သကမ္ပနိရတော အစလော အသမ္ပဝေဓိတိ ဇနပဒတ္တာဝရိယပ္ပတ္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၃။ သုတ္တန်၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။ ဇနပဒေါ အသ္မိံ ထာဝရိယံ ထိရဘာဝံ ပတ္တောတိ ဇနပဒတ္တာဝရိယပ္ပတ္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။ ကေနစိ အကမ္ပိယဋ္ဌေန ဇနပဒေ ထာဝရိယပ္ပတ္တော၊ ဒဠ္ဇဘတ္တိဘာဝတော ဝါ ဇနပဒေါ ထာဝရိယံ ပတ္တောတ္တောတိ ဇနပဒတ္တာဝရိယပ္ပတ္တော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၉၃။ ဇနပဒေါ စတုဗ္ဗိဓအတ္ထရိယဓမ္မာဒိသမန္နာဂတေ အသ္မိံ ရာဇိနိ ထာဝရိယံ ကေနစိ အသံဟာရိယံ ဒဠ္ဇ ဘတ္တဘာဝံ ပတ္တော၊ ဇနပဒေ ဝါ အတ္တနော ဓမ္မိကာယ ပဋိပတ္တိယာ ထာဝရိယံ ထိရဘာဝံ ပတ္တောတိ ဇနပဒတ္တာဝရိယပ္ပတ္တော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၄။ (- သံ၊၁။၁၀၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၃၄။ မ၊ဋီ၊၃။၁၆၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၈၄။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၃၃၈။)

ဇနပဒဓမ္မ (ပု) [ဇနပဒ + ဓမ္မ] ဇနပုဒ်၌နေသော သူတို့၏အကျင့်၊ ဇနပုဒ်သားတို့၏ အကျင့်၊ မေထုန်အကျင့်။ ဂါမဓမ္မန္တိ ဣတ္ထ ဇနပဒဓမ္မံ ဇနပဒဝါသိနံ သိဒ္ဓိံ။ ဝဇီရ။၇၂။

ဇနပဒနာမတ္ထ (န) [ဇနပဒ + နာမ + တ္ထ] ဇနပုဒ်အမည်၏အဖြစ်။ ဝဇီရသုတိ ဇနပဒနာမတ္တာ ဗဟုဝစနံ ကတံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၅။

ဇနပဒနိရုတ္တ (န) [ဇနပဒ + နိရုတ္တ] လူတို့၏ - ခေါ်ဝေါ် - ပြောဆို - သုံးစွဲ - ကြောင်း -

ပုဒ် - စကားလုံး၊ ဇနပုဒ်၌ - ခေါ်ဝေါ် -
ပြောဆို - သုံးစွဲ - သောစကား၊ ဇနပုဒ်
အခေါ်အဝေါ်၊ နယ်သုံးစကား။ ဧဝံသဗ္ဗာ-
နိ ကာတဗ္ဗာနိ ဇနပဒနိရုတ္တာနိ။ နေတ္ထိ။ ၂၉။
ဧဝံ သဗ္ဗာနိ ကာတဗ္ဗာနိ ဇနပဒနိရုတ္တာနိတိ
ယတ္ထကာနိ သတ္ထဝေါဟာရပဒါနိ၊ တာနိ
သဗ္ဗာနိ ယထာသမ္ဘဝံ သုတ္တေ နိဗ္ဗစနဝသေန
ကာတဗ္ဗာနိ ဝတ္ထဗ္ဗာနိတိ အတ္ထော။ နေတ္ထိ။ ၄။
၁၀၀။

ဇနပဒနိရုတ္တိ (ထိ) [ဇနပဒ+နိရုတ္တိ] လူတို့၏ -
ခေါ်ဝေါ် - ပြောဆို - ကြောင်း - အမည် -
ပညတ် - စကား၊ ဇနပုဒ်၌ - ခေါ်ဝေါ် -
ပြောဆို - သုံးစွဲ - သောစကား၊ ဇနပုဒ် အ
ခေါ်အဝေါ်၊ နယ်သုံးစကား။ ဇနပဒနိရုတ္တိ
နာဘိနိဝေသေယျ။ မ၊ ၃။ ၂၇၃-ဂ။ သဗ္ဗာ စ
ဇနပဒနိရုတ္တိယော။ နေတ္ထိ။ ၂၉။ သဗ္ဗာ စ
ဇနပဒနိရုတ္တိယောတိ သဗ္ဗာ စ လောကသ-
မညာယော ယထာရဟံ ကာတဗ္ဗာ။ နေတ္ထိ။
၄။ ၁၀၀။ (- ပဋိသံ၊ ၄။ ၃၆-၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၁၅၃။ ဒီ၊ ၁။ ၂၀၇။ သီ၊ ၁။ ၁၆၈။ ၂။ ၃၉၉။
မ၊ ၁။ ၂၄၃။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၂၊ ၃၉၂။ သံ၊ ၁။ ၂။
၉၂။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၁၂။ အနု၊ ၁။ ၂။ ၈၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၂။ ၂၃၆။)

ဇနပဒန္တရ (န) [ဇနပဒ+အန္တရ] ဇနပုဒ် -
တပါး - တခြား၊ တပါး - တခြား - သော
ဇနပုဒ်။ သမုဒ္ဒန္တရေ ဇနပဒန္တရေ စက္ကဝိ-
ဋ္ဌန္တရေ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၁။ (- အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၇။)

ဇနပဒဒေသ (ပု) [ဇနပဒ+ဒေသ] ဇနပုဒ်အရပ်။
တေန တေ တံ တံ ဇနပဒဒေသံ ဥဒ္ဓိဿ
ဂတာ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၄၇။

ဇနပဒဒေသရူပ (န) [ဇနပဒဒေသ+ရူပ] ဇနပုဒ်
အရပ်၏ သဘော။ အတ္တနော ဇနပဒဒေသ-
ရူပေန ပါယန္တိယာ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၂၉။

ဇနပဒပဒေသ (ပု) [ဇနပဒ+ပဒေသ] (၁)
ဇနပုဒ်၏ - တစိတ် - တဒေသ - အရပ်။ (၂)

ဇနပုဒ်အရပ်။ (၁) ဇနပဒါ ဝါ ဇနပဒပဒေ-
သာ ဝါ ပဗ္ဗာဇေယျံ။ ဝိ၊ ၁။ ၅၇။ (၂) ဇနပဒ-
ပဒေသောပိ အာဝုသော ဒုဝိဓေန ဝေဒိ-
တဗ္ဗော။ အံ၊ ၃။ ၁၇၅-၇။ (- သံ၊ ၁။ ၉၇။ အံ၊
၃။ ၃၃၅-၆-၇။)

ဇနပဒပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဇနပဒ+ပရိစ္ဆေဒ] ဇနပုဒ်
အပိုင်းအခြား၊ နယ်ပယ် အပိုင်းအခြား။
ဇနပဒသီမာ-ကြည့်။

ဇနပဒပရိဗုဒ္ဓိ (ထိ) [ဇနပဒ+ပရိဗုဒ္ဓိ] ဇနပုဒ်၏ -
ကြီးပွား - တိုးတက် - ခြင်း။ မူလဝိရုဠိယာ ဇန-
ပဒပရိဗုဒ္ဓိဉ္စ ဝိဗန္ဓန္တိ။ သီ၊ ၁။ ၁၆၈။ ၂။ ၃၀၄။

ဇနပဒပရိဝုတ (တိ) [ဇနပဒ+ပရိဝုတ] ဇနပုဒ်
သားတို့ ခြံရံအပ်သော၊ သူ။ ဇနပဒပရိဝုတော
တံ နဂရံ ဂန္ဓာ။ ဇာ၊ ၄။ ၁၇၁။

ဇနပဒပိဋ္ဌာ (ထိ) [ဇနပဒ+ပိဋ္ဌာ] (၁) ဇနပုဒ်ကို
- နှိပ်စက် - ညှဉ်းဆဲ - ခြင်း။ (၂) ဇနပုဒ်
၏ - ပင်ပန်း - ဆင်းရဲ - ခြင်း။ (၃) ဇနပဒ-
ပိဋ္ဌာယ ဥပသမံ ဧကံ ဥပါယံ ကရေထ။ အံ၊
၄။ ၃။ ၂၆၉။ (၂) သော စ “မယိ အာဂစ္ဆန္တေ
ဇနပဒပိဋ္ဌာ ဘဝိဿတိ၊ တုမေဝ အာနေ-
ထာ”တိ ပေသေတိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၆၁။
အပါ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၂။

ဇနပဒပူဇိတ (တိ) [ဇနပဒ+ပူဇိတ] ဇနပုဒ်သည်
ပူဇော်အပ်သော၊ ဇနပုဒ်သူ ဇနပုဒ်သားတို့
ပူဇော်အပ်သော။ ဂါမပူဇိတံ နိဂမပူဇိတံ
နဂရပူဇိတံ ဇနပဒပူဇိတံ ရဋ္ဌပူဇိတံ။ ဝိ၊ ၁။
၂၃၇။

ဇနပဒဗန္ဓန (န) [ဇနပဒ+ဗန္ဓန] ဇနပုဒ်အနှောင်
အဖွဲ့၊ နယ်ပယ် အနှောင်အဖွဲ့။ နဂရဗန္ဓနေန
ဗန္ဓိတုံ ဇနပဒဗန္ဓနေန ဗန္ဓိတုံ။ အဘိ၊ က။ ၁၀၉၊
၂၀၆။ (- မဟာနိ၊ ၂၀၇၊ ၃၁၅။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၉။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၃၅။)

ဇနပဒဘောဇက (ပု) [ဇနပဒ+ဘောဇက] ဇန-
ပုဒ်စား၊ နယ်စား၊ ဇနပုဒ်သူကြီး။ တသ္မိံ

နိစ္စိတုံ အသက္ကောန္တေ ဇနပဒဘောဇကံ ပါပု-
ဏာတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။ ဇနပဒဘောဇကန္တိ
ယသ္မိံ ဇနပဒေ သော ဥပပန္နော၊ တံ ဇန-
ပဒဘောဇကံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၇။

ဇနပဒမဋ္ဌ (ပု၊န) [ဇနပဒ + မဋ္ဌ] ဇနပုဒ်
အလယ်၊ အလယ်ဖြစ်သော ဇနပုဒ်။ မနုဿာ
ပစ္စန္တံ ပဟာယ ဇနပဒမဋ္ဌေ ဝါသံ ကပ္ပေန္တိ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၃၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၈၄။ (-စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၁။)

ဇနပဒမနုဿ (ပု) [ဇနပဒ + မနုဿ] ဇနပုဒ်၌
နေသော လူ၊ ဇနပုဒ်သူ ဇနပုဒ်သား။ သော
ဧကဒိဝသံ သမ္ဘတေသု သဗ္ဗသဿေသု ဝိဿဋ္ဌ-
ကမ္မန္တေသု ဇနပဒမနုဿေသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၆။
(-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။
၁၆၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၈၊၃၆၆၊
၃၇၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၇၈။)

ဇနပဒဝံသ (ပု) [ဇနပဒ + ဝံသ] ဇနပုဒ်-အနွယ်
-အဆက်၊ ဇနပုဒ်သားတို့၏ - အမျိုး -
အနွယ် - အဆက်။ အဟံ ရတ္တညူ အသုကံ
ဗုဒ္ဓဝံသံ ရာဇဝံသံ ဇနပဒဝံသံ ဂါမဝံသံ... ဇာ-
နာမိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၉။

ဇနပဒဝစနတ္တ (န) [ဇနပဒ + ဝစန + တ्त] ဇနပုဒ်
ကိုဟောသော သဒ္ဓါ၏ အဖြစ်။ ဝဇ္ဇိသုတိ ဇန-
ပဒဝစနတ္တာ ဗဟုဝစနံ ကတံ။ သာရတ္ထ၊၁။
၁၁၂။

ဇနပဒဝန္တ (တိ) [ဇနပဒ + ဝန္တ] ဇနပုဒ်-
တိုင်း - နိုင်ငံ - ရှိသောသူ။ ဇနပဒိ-ကြည့်။

ဇနပဒဝါစီ (တိ) [ဇနပဒ + ဝါစီ] ဇနပုဒ်ကို
ဟောသော(သဒ္ဓါ)။ ဇနပဒဝါစီနော ပုထု-
ဝစနပရတ္တာ “မဂဓာန”န္တိ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊
၂။၆။ (-သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၃၃၀၊၃၄၆။)

ဇနပဒဝါသ (ပု) [ဇနပဒ + ဝါသ] ဇနပုဒ်၌ နေ
ခြင်း။ ကိံ မေ ဇနပဒဝါသေန။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၅၇။

ဇနပဒဝါသိက (တိ) [ဇနပဒဝါသိ + က] ဇန-
ပုဒ်၌နေသောသူ။ တဒါ ကိရ ပဉ္စသတာ
ဇနပဒဝါသိကာ ဘိက္ခု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။

ဇနပဒဝါသိ (တိ) [ဇနပဒ + ဝါသ + ဘိ] (က) လူ
တို့၏ - နေရာ - အရပ် - ၌နေသော၊ ဇန
ပုဒ်၌နေသောသူ။ (ခ) တိုင်း - နိုင်ငံ - ၌နေ
သောသူ။ တိုင်းသူပြည်သား။ (ဂ) နယ်ပယ်
၌နေသောသူ၊ နယ်သူနယ်သား။ (က) တွေ-
ကေ ပဒေသေ ယေ ပထဝီနိဿိတာ ပါဏာ
ဇနပဒဝါသိနော မနုဿာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၃-၄။
(ခ) ရာဇဿနတ္ထံ အာဂတာ သဗ္ဗေပိ ဇနပဒ-
ဝါသိနော သေနာပတိပုရောဟိတပုမုခါ ရာဇ-
ပုရိသာ တေ သဗ္ဗေပိ ကေမနာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။
၂၁၄။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၀၅၊
၁၂၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄။) (ဂ) အထ နံ သကလ-
ဂါမဝါသိနောပိ ဇနပဒဝါသိနောပိ ဥပသင်္က-
မိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၀။ (- ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆။ ဒီ၊
ဋ္ဌ၊၃။၃၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ မ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၃၈၊၂၁၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉၊
၇၉၊၃၁၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၂၀။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၄-၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။
၃၁၇။ ဝဇ္ဇိရ၊၇။ သာရတ္ထ၊၁။၁၇၄။)

ဇနပဒဝိတက္က (ပု) [ဇနပဒ + ဝိတက္က] ဇနပဒ-
ဝိတက်၊ ဇနပုဒ်ကို - စွဲ - အကြောင်းပြု - ရှိ
ဖြစ်သော - အကြံ - အစည်။ တတ္ထ ကတမော
ဇနပဒဝိတက္ကော၊ ဇနပဒံ အာရဗ္ဗ ဂေဟသိ-
တော တက္ကော ဝိတက္ကော မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပေါ၊
အယံ ငုစ္စတိ ဇနပဒဝိတက္ကော။ အဘိ၊ဝိ။
၃၇၀။ “အမှာကံ ဇနပဒေါ သုဘိက္ခော
သမ္ပန္နသဿော”တိ တုဋ္ဌမာနဿ ဂေဟသိတ-
ပေမဇသေနော ဥပ္ပန္နဝိတက္ကော ဇနပဒ-
ဝိတက္ကော နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၂။ မဟာနိ၊
ဋ္ဌ။၃၆၈။ (-အံ၊၁။၂၅၆။ မဟာနိ၊၃၀၁။၄၀၂။
စူဠနိ၊၁၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။
ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၅။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။)

ဇနပဒဝိတက္ကဝဓုန (န) [ဇနပဒဝိတက္က+ဝဓုန]
ဇနပဒဝိတက်၏ တိုးပွားကြောင်း (အယူ)၊
ဇနပုဒ်ကို-စွဲ-အကြောင်းပြု-၍ဖြစ်သော-
အကြံ-အစည်-၏တိုးပွားကြောင်း (အယူ)။
ဉာတိဝိတက္ကဝဓုနံ ဇနပဒဝိတက္ကဝဓုနံ အမရာ-
ဝိတက္ကဝဓုနံ။ စူဠနိ။ ၁၂၅၊ ၂၁၀။

ဇနပဒဝိဟာရ (ပု) [ဇနပဒ+ဝိဟာရ] ဇနပုဒ်
ကျောင်း၊ ကျေးလက်ကျောင်း။ သော အပ-
ရဘာဂေ ဇနပဒဝိဟာရေ ဝဿူပဂတော
အဋ္ဌဟတ္ထကံ ထူလသာဋ္ဌကံ လဘိတော။ ဓမ္မ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၀။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
၃၁၂။)

ဇနပဒဝေါဟာရ (ပု) [ဇနပဒ+ဝေါဟာရ] (၁)
ဇနပုဒ်၌- ခေါ်ဝေါ် - ပြောဆို - ကြောင်း
- အမည်-ပညတ်-စကား၊ ဇနပုဒ် အခေါ်
အဝေါ်၊ နယ်သုံးစကား။ (၂) ဇနပုဒ်ဟူ
သော အခေါ်အဝေါ်၊ ဇနပဒ ဟူသော
အမည်။ (၁) တတော ပဋ္ဌာယ ဇနပဒ-
ဝေါဟာရံ မုဉ္ဇိတော ပတ္တံ ပတ္တန္တေဝ အပရာ-
မသန္တော ဝေါဟာရတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၉၃။ (၂)
တ္ထေ ဟိ ဇနပဒဝေါဟာရော၊ န ဥတ္တရကုရုမ္ပိ။
ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၀။

ဇနပဒသဒ္ဓ (ပု) [ဇနပဒ+သဒ္ဓ] ဇနပဒသဒ္ဓါ။
တဗ္ဗိသေသနေပိ ဇနပဒသဒ္ဓေ ဇာတိသဒ္ဓေ
ကေဝစနမေဝ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၆။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၉။
(-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၅။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၀၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၃၂၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၉။)

ဇနပဒသမ္ပဒါ (ထိ) [ဇနပဒ+သမ္ပဒါ] ဇနပုဒ်၏
ပြည့်စုံခြင်း။ တွေ့ စ ပဌမေန အာယသမ္ပ-
ဒါ....စတုတ္ထေန ဇနပဒသမ္ပဒါ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၉၂။

ဇနပဒဿာမိက (ပု) [ဇနပဒ+ဿာမိက] ဇနပုဒ်-
နယ်ပယ် - ၏ အရှင်၊ ဇနပုဒ် - နယ်-
ပယ်-ကို အစိုးရသူ၊ နယ်ရှင်ပယ်ရှင်။ တံ
ဥပါဒါယ ဇနပဒဿာမိကာနံ ရူပံ ပဏီတံ
နာမ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁။ (-မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၃။)

ဇနပဒသီမာ (ထိ) [ဇနပဒ+သီမာ] ဇနပုဒ်သိမ်၊
ဇနပုဒ်-နယ်ပယ်-အပိုင်းအခြား။ ဇနပဒသီ-
မာ ရဋ္ဌသီမာ ရဇ္ဇသီမာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၁၇။
ကင်္ခါ၊ ၁၅၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၄၉။ ဇနပဒသီမာ
နာမ ကာသိကောသလရဋ္ဌာဒိနံ အန္တော ဗဟူ
ဇနပဒါ ဟောန္တိ၊ တတ္ထ ဧကေကော ဇနပဒ-
ပရိစ္ဆေဒေါ ဇနပဒသီမာ နာမ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၁၈။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၄၉။ ဇနပဒပရိစ္ဆေဒေါတိ ဣဒံ
လောကပသိဒ္ဓသီမာ သဒ္ဓတ္ထဝသေန ဝုတ္တံ။
ပရိစ္ဆေဒဗ္ဗန္တရံ ပန သဗ္ဗံ ဇနပဒသီမာတိ
ဂဟေတဗ္ဗံ၊ ဇနပဒေါဝ ဇနပဒသီမာ။ ဝိမတိ၊
၂။ ၂၀၂။ ဝိနယသလင်္ကာရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇။ (-ကင်္ခါ၊
၁၆၀။)

ဇနပဒသေဋ္ဌိ (ပု) [ဇနပဒ+သေဋ္ဌိ] ဇနပုဒ် သူ
ဌေး။ ဣမဿ ဇနပဒသေဋ္ဌိနော ဓိတရာ သဒ္ဓိံ
မင်္ဂလံ ကတော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၀။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၁၁၆။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၇။ သီ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၂။
၃၄၂။)

ဇနပဒါနုဒ္ဓယ (တိ) [ဇနပဒ+အနုဒ္ဓယ။ ဇနပဒ+
အနုဒ္ဓယာ] (က) ဇနပုဒ်-တိုင်း-နိုင်ငံ-
ကို သနားတတ်သောသူ။ (ခ) ဇနပုဒ်-
တိုင်း-နိုင်ငံ-၌ သနားခြင်းရှိသောသူ။
(က၊ခ) တံ ဟတ္ထေသု စ ပါဒေသု စ ဂဟေ-
တော မာတင်္ဂဏုသိဿ ပါဒမူလေ နိပဇ္ဇာပေ-
တော ခမာပေထ ဧတဿ ဇနပဒါနုဒ္ဓယတံ
ပဋိစ္စ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၁။

ဇနပဒါပဒေသ (ပု) [ဇနပဒ + အပဒေသ]
ဇနပုဒ်-တိုင်း-နိုင်ငံ-ကို ညွှန်ပြခြင်း။ ဇန-
ပဒါပဒေသေန ဝါ တဗ္ဗသိကာနံ ဂဟိတတ္တာ။
သီ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၆။

ဇနပဒါပေက္ခ (တိ) [ဇနပဒ + အပေက္ခ] (၁)
ဇနပုဒ်-တိုင်း-နိုင်ငံ-ကို ငဲ့ခြင်းရှိသော။
(၂) ဇနပုဒ်-တိုင်း-နိုင်ငံ-ဟောသဒ္ဓါကို
ငဲ့ခြင်းရှိသော။ (၁) “ဝဇ္ဇိသူ”တိ ဇနပဒါ-
ပေက္ခံ ဘုမ္မဝစနံ၊ ဝဇ္ဇိနာမကေ ဇနပဒေတိ

အထွေစာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆။ (၂) ဝဇ္ဇိသုတ္တံ
ဇနပဒါပေက္ခံ ဗဟုဝစနံ၊ ဝဇ္ဇိနာမကေ ဇန-
ပဒေတိ အထွေစာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၀။

ဇနပဒိတ္တိံ (ထိ) [ဇနပဒ + ဣတ္တိ] ဇနပုဒ်၌-
 ဖြစ်-နေ-သော မိန်းမ၊ ဇနပုဒ်သူ။ ဥဒုက္ခ-
 လမုသလာဒိဗရူပကရဏံ လဘိတွာ ဘရိ-
 ယာဘာဝံ ဂစ္ဆန္တိယာ ဇနပဒိတ္တိယာ တေ
 အဓိဝစနံ။ ဝိဇ္ဇာ၊ ၂။ ၁၄၂။ (- ဇာ၊ ၁။
 ၄၄၅။)

ဇနပဒိက (တိ) [ဇနပဒ+ဣက] (၁) ဇနပုဒ်-
တိုင်း-နိုင်ငံ-ရှိသော၊ သူ။ (၂) ဇနပုဒ်-
တိုင်း-နိုင်ငံ-ကို အစိုးရသော၊ သူ။ (၁၊ ၂)
ကောပိ ဟိ ဇနပဒေါ ဇနပဒိကာနံ ရာဇ-
ကုမာရာနံ ဝသေန ရုဋ္ဌိယာ “ပဉ္စာလာန” ဣ
ဗဟုဝစနေန နိဋ္ဌိသီယတိ။ ပေတ၊ ငြ။ ၁၅၁။

ဇနပဒိ (တိ) [ဇနပဒ + ဤ] (၁) ဇနပုဒ် -
တိုင်း - နိုင်ငံ - ရှိသောသူ။ (၂) ဇနပုဒ် -
တိုင်း - နိုင်ငံ - ကို အစိုးရသောသူ။ (၁၊ ၂)
ကောသလာ နာမ ဇနပဒိနော ရာဇကုမာ-
ရာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၊ ၃။ ဇနပဒိနောတိ ဇနပဒ-
ဝန္တော၊ ဇနပဒဿ ဝါ ဣဿရာ။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၁။
၂၊ ၆။ သိ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၊ ၀၀။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။
၈။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၂။ ၇၊ ၉။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၃။ ၄။ မ၊ ဌီ၊ ၃။ ၂၊ ၀။)
[ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၊ ၂။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၊ ၃၊ ၀။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၁၊ ၆၊ ၄၊
၂၊ ၈၊ ၃၊ ၄။ ထေရာ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၊ ၂၊ ၃။ ထေရာ၊ ဌ၊ ၂။
၂၊ ၇။ ကင်္ခါ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ၄၊ ၀၊ ၄။ မ၊ ဌီ၊ ၁။ ၃၊ ၇။
မ၊ ဌီ၊ ၂။ ၄၊ ၉။ သံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၂၊ ၀ - တို့၌ ဇနပဒိ-
ရှိကြ၏။]

ဇနပဒေကဒေသ (ပု) [ဇနပဒ + ကဒေသ]
ဇနပုဒ်၏ တစိတ်တဒေသ၊ ကာသိတိုင်း၊
ကောသလတိုင်းစသောတိုင်းကြီးတို့၏ တစိတ်
တဒေသ။ ရဋ္ဌန္တိ ဇနပဒေကဒေသံ။ ဇန-
ပဒေါတိ ကာသိကောသလာဒိဇနပဒေါ။
မဟာနိဂ္ဂ။၁၂။

ဇနပရိယန္တိ (ပု) [ဇန+ပရိယန္တိ] လူအပေါင်း
၏-အဆုံး- အစွန်- အဖျား။ ထေရဿ
ဝဿနဋ္ဌာနံ ပုစ္ဆိတော ဂန္ဓာ ဇနပရိယန္တေ
ဌိတော ထေရံ ဒုရတောဝ အာဂစ္ဆန္တိ ဒိသ္မာ။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။

ဇနပရိဝါဒ (ပု)[ဇန+ပရိဝါဒ] လူ့အပေါင်းကို-
စွပ်စွဲ-ကဲ့ရဲ့-ရှုတ်ချ-ခြင်း။ ဇနဝါဒဓမ္မ (၂)
ကြည့်။

ဇနပရိဝါဒကထာ (ထိ) [ဇနပရိဝါဒ+ကထာ]
လူအပေါင်းကို-စွပ်စွဲ-ကဲ့ရဲ့-ရှုတ်ချ-ပြော
ဆို-ခြင်း။ ဇနဝါဒဓမ္မ (၂) ကြည့်။

ဇနဗျာကုလ (န) [ဇန+ဗျာကုလ] လူအပေါင်း
ဖြင့်-ရောနှော-ရှုတ်ထွေး-ခြင်း။ ဝိဟာရ
ဥစ္စာသဒ္ဓမဟာသဒ္ဓေါ ဇနဗျာကုလဉ္စ မာ
အဟောသိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။

ဇနမဇ္ဈ (ပုန) [ဇန + မဇ္ဈ] လူအပေါင်း
 အလယ်။ ဥပဂစ္ဆသိ အန္တရိတ္တကံ၊ ဇနမဇ္ဈေ-
 ရိဝံ ရုပ္ပရူပကံ။ ထေရီ၊ ၄၂၄။ ထေရီ၊ ၄၅။ ၂၅၇။
 ဇနမဇ္ဈေရိဝံ ရုပ္ပရူပကန္တိ မာယာကာရေန
 မဟာဇနမဇ္ဈေ ဒဿိတံ ရူပိယရူပသဒိသံ
 သာရံ ဝိယ ဥပဋ္ဌဟန္တိ။ ထေရီ၊ ၄၅။ ၂၆၅။
 (-အပ၊ ၂။ ၁၅၁၊ ၂၆၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၆၀။ မိလိန္ဒ၊
 ၂၃၄။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၇။ ထေရ၊ ၄၅။ ၂၆၁။
 ထေရီ၊ ၄၅။ ၂၀၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄၅။ ၂၇၁။)

ဇနမနုဿ (ပု) [ဇန+မနုဿ] လူသူအပေါင်း။
 ပိယော ပတ္တိတော ဘဝတိ ဇနမနုဿာနံ။
 မိလိန္ဒ။၂၂၂။

ဇနမာရက (တိ) [ဇန+မာရက] (၁) အမိကို
-သေစေတတ် - သတ်တတ် - သော၊သူ၊
အဖြောင့်မသွားလမ်းမှားသော-ကိုယ်ဝန်-
သားငယ်-သူငယ်။ (၂) သတ္တဝါကို-သေ-
စေတတ်-သတ်တတ်သော (ကိုလေသာ)။
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇနမာရကမဇ္ဈဂတာ (ထိ) [ဇနမာရက+မဇ္ဈ-
ဂတာ] (၁) ဝမ်းသို့ရောက်သော အမိကို သေ
စေတတ်သော သားသမီးရှိသော မိန်းမ၊
အဖြောင့်မသွား လမ်းမှားသော ကိုယ်ဝန်ရှိ
သော မိန်းမ။ (တိ) (၂) ကိလေသာတို့၏ -
အလယ် - အစဉ် - ၌ ကျရောက်သောသူ။
(၁-၂) ဇနမာရကမဇ္ဈဂတာ၊ ဥဘောပိ ဗျ-
သနာနိ အနုဘောန္တိ။ ထေရီ။ ၄၀၃။ ဇနမာ-
ရကမဇ္ဈဂတာတိ ဇနမာရကော ဝုစ္စတိ မူဠ-
ဂဗ္ဘော။ မာတုဂါမဇနဿ မာရကော၊ မဇ္ဈ-
ဂတာ ဇနမာရကာ ကုစ္ဆိဂတာ၊ မူဠဂဗ္ဘာတိ
အတ္ထော။ ဥဘောပိ ဗျသနာနိ အနုဘောန္တိ-
တိ ဂဗ္ဘော ဂဗ္ဘိနိ စာတိ ဒွေပိ ဇနာ မရ-
ဏဉ္စ မာရဏန္တိကဗျသနာနိ စ ပါပုဏန္တိ။
အပရေ ပန ဘဏန္တိ “ဇနမာရကာ နာမ
ကိလေသာ၊ တေသံ မဇ္ဈဂတာ ကိလေသ-
သန္တာနပတိတာ ဥဘောပိ ဇာယာပတိကာ
ဣဓ ကိလေသပရိဋ္ဌာဟဝသေန၊ အာယတိ
ဒုဂ္ဂတိပရိက္ခိလေသဝသေန ဗျသနာနိ ပါပု-
ဏန္တိ”တိ။ ထေရီ။ ၁၁၇။

ဇနယတိ (ကာကြိ) [ဇန+ဏယ+တိ] (က)
ဖြစ်စေ၏။ (ခ) မွေးဖွား၏။ (က) ယော
ဓမ္မော ယံ ဓမ္မံဇနယတိ။ နေတ္ထိ။ ၆၆။ နေတ္ထိ၊
ဌ။ ၁၃၆။ (- ဇာ၊ ၂။ ၂၅၃။ ဝိဌ၊ ၄။ ၂၀၀။
သံ၊ ၁။ ၃၁၄၃။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၁၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၁၀၅။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၄၃။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၇၂။
မဟာနိ၊ ၄။ ၆၃၊ ၁၈၃။ ဇာ၊ ၄။ ၇၇။ မူလဋီ၊
၂။ ၂၊ ၆၆။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၂၀၇။) ယေ ဓမ္မာ
ယံ ဓမ္မံ၊ ဇနယန္တိပုစ္ဆယာ ပရမ္ပရတော။
နေတ္ထိ။ ၄။ သိ၊ ၃။ သစ်၊ ၁။ ၄၉၆။ အံ၊ ၃။ ၁။
၆၁။ ဇနယန္တိ နိဗ္ဗုတ္တန္တိ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၇။
(- ဇာ၊ ၂။ ၂၃၃။ နေတ္ထိ။ ၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၂၅၀။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၃၆။ ဇာ၊ ၄။ ၇၇။ သံ၊
၃။ ၁။ ၇၆။ အံ၊ ၃။ ၂။ ၂၆၂။ မူလဋီ၊ ၂။ ၉၆။
အနုဋီ၊ ၂။ ၁၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၂။ ၄၀၁-၂။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။
၂၀၇။) ဇနယသိ - ဇာ၊ ၂။ ၂၄၇။ ဇာ၊ ၄။

၇။ ၈၇။ ဇနယထ - ဇာ၊ ၂။ ၂၄၅-၆။ ဇာ၊ ၄။ ၇။
၈၁-၄။ ဇနယေ - ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၂၁၂။ သုတ္တနိ။
ဌ။ ၁။ ၁၈၈။ ဇနယေယျာထ မဒ္ဒဝံ။ ဇာ၊ ၂။
၈၇။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၆၉။ ဇနယေယျာထ မဒ္ဒ-
ဝန္တိ အတ္တနိ မေတ္တစိတ္တံ ဇနေသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။
၃၇၀။ ဝသေ စ တမ္ပိ ဇနယေထ ပေမံ။
ထေရီ။ ၂၇၀။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၇၄။ ဝသေ စ
တမ္ပိဇနယေထ ပေမန္တိ တတ္ထ ဇနယေထ
ပေမံ ဂါရဝံ ဥပ္ပါဒေယျ။ ထေရီ၊ ၄။ ၇။ (-
ပေတ၊ ၄။ ၁၉၉။) ဇနယိ သု - ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၀။
သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၈၇။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၄။ ဇနယိ -
ဝိ၊ ၇။ ၂၇၉။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂၀၀။ ဇနယိတ္ထ - ဝိ၊ ၄။
၁။ ၄၉။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၈၃။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၅၁။
ဇနယိ - အပ၊ ၁။ ၃၄၉။ အပ၊ ၂။ ၁၁၁။ ဗုဒ္ဓဝံ။
၃၅၂။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၉။ အံ၊ ၃။ ၃။ ၃၃၇။
ဇနယိတ္ထ - ဒိ၊ ၃။ ၁၄၄။ (ခ) ဗဟူနံ ဝတ
အတ္ထာယ၊ မာယာ ဇနယိ ဂေါတမံ။ ထေရီ။
၃၉၇။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၄၆။ ဇနယိသန္တိ - အပ၊
၁။ ၄၁၄။

ဇနယထ (ကာကြိ) [ဇန+ဏယ+ထ] ဖြစ်စေ
ကုန်၏။ ဇနယတိ (က) ကြည့်။

ဇနယန (တိ) [ဇန+ဏယ+ယ] ဖြစ်စေတတ်
သော။ ဇနယနာကာရဒဿန-ကြည့်။

ဇနယနာကာရ (ပု) [ဇနယန + အာကာရ]
ဖြစ်စေတတ်သော - အခြင်းအရာ - အသွင်
သဏ္ဌာန်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇနယနာကာရဒဿန (တိ) [ဇနယနာကာရ +
ဒဿန] ဖြစ်စေတတ်သော အခြင်းအရာကိုပြု
တတ်သော၊ ဖြစ်စေတတ်သောအသွင်သဏ္ဌာန်
ဟူသော အဆင်းရှိသော (ဘုရား)။ သာဓု-
မဟာဇနပ္ပဿဒံ ဇနယနာကာရဒဿနော-
တိ အတ္ထော။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၆။

ဇနယန္တ (တိ) [ဇန+ဏယ+အန္တ။ ထိ၌ ဇန-
ယန္တိ] ဖြစ်စေတတ်သော၊ သူ၊ (တရား
စသည်)။ ပရိက္ခိပိဿံ ဘောဂေဟိ၊ ကာသိနံ

နေယံ ဘယံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၂။ မဟန္တေန
ဖဏေန နံ ဆာဒေတွာ ကေန္ဓကာရံ ကတွာ
ကာသိနံ ဘယံ နေယန္တော “သုသ္မ”တိ
သဒ္ဓံ မုဉ္ဇိယာမိ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၉။ (-ဇာ၊ ၂။
၂၅။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၆။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၅။ ပဋိသံ၊
၄။ ၁။ ၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၈၃။ ၂၄၀။
မဟာနိ၊ ၄။ ၃၃။ စူဠနိ၊ ၄။ ၂။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၃၇။
ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၀။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၃၅။)

နေယန္တိ (ကာ၊ ကြိ) [နေ+ဏယ+အန္တိ] ဖြစ်
စေ ကုန်၏။ နေယတိ (က) ကြည့်။

နေယန္တိ (ထိ) [နေယန္တ+ဤ] ဖြစ်စေတတ်-
မွေးဖွားတတ်-သောအခါ၊ အမိရင်း။ အမ-
နုဿာ အတိဗလာ၊ ဟန္တာရံ နေယန္တိယာ။
ဇာ၊ ၂။ ၆။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၇။ ဟန္တာရံ နေ-
ယန္တိယာတိ မာတုဿာတကံ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၉။
(-ဇာ၊ ၂။ ၈၀။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၅။ ၃၅။)

နေယမာန (တိ) [နေ+ဏယ+မာန] ဖြစ်စေ
တတ်သော၊ သူ။ နေယမာနောပိ ဟိ အာ-
ဟာဓေ အဝိစ္စေဒဝသေန ဥပထမ္ဘယမာနော
ဝေ ဇနေတိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၈။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၇၂။
(-ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၂-၄။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၃၇။ မ၊ ၄။ ၁။
၂၅။ ၂၆။ ၆။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၇။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၄-၆။
အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၃။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၄။ အံ၊ ၄။
၂။ ၃၇။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၇၈။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၃၄။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၂၇။)

နေယသိ (ကာ၊ ကြိ) [နေ+ဏယ+သိ] ဖြစ်စေ
၏။ နေယတိ (က) ကြည့်။

နေယိံ (ကာ၊ ကြိ) [နေ+ဏယ+ဣ] ဖြစ်စေပြီ။
နေယတိ (က) ကြည့်။

နေယိံသု (ကာ၊ ကြိ) [နေ+ဏယ+ဥ] ဖြစ်စေ
ကုန်ပြီ။ နေယတိ (က) ကြည့်။

နေယိံ (ကာ၊ ကြိ) [နေ+ဏယ+ဤ] မွေးဖွား
ပြီ။ နေယတိ (ခ) ကြည့်။

နေယိံ (ကာ၊ ကြိ) [နေ+ဏယ+ဩ] ဩ-ကို
ဣ-ပြု။ ဖြစ်စေပြီ။ နေယတိ (က) ကြည့်။

နေယိတု (တိ) [နေ+ဏယ+တု] ဖြစ်စေတတ်
သော၊ သူ။ နေကာတိ နေကော၊ ထေရော
ပန အရိယာယ နေယိတာ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၄၀။

နေယိတ္ထံ (ကာ၊ ကြိ) [နေ+ဏယ+တ္ထ] ဖြစ်စေ
ကုန်ပြီ။ နေယတိ (က) ကြည့်။

နေယိတ္ထံ (ကာ၊ ကြိ) [နေ+ဏယ+အာ။
အာ-ကို ထ-ပြု။] ဖြစ်စေပြီ။ နေယတိ (က)
ကြည့်။

နေယိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [နေ+ဏယ+တွာ] (က)
ဖြစ်စေ၍။ (ခ) မွေးဖွား၍။ (က) ဟဒယ-
သန္တာပံ နေယိတွာ ဥဏ္ဍလောဟိတုဂ္ဂါရ-
ပဝတ္တနသမတ္တံ အတိကဋ္ဌကံဒုက္ခံ ဒဿေန္တော။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅။ (-၁၂။ ဝဇီရံ၊ ၁၀၂။ ၅၄။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၅-၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၅။) (ခ)
နေယိတွာ အသုစိမလသိသာဏိကမပနေတွာ။
မိလိန္ဒ၊ ၁၅။ (-မိလိန္ဒ၊ ၂၃)

နေယိတွာန (ကြိ၊ ဝိ) [နေ+ဏယ+တွာန] ဖြစ်
စေ၍။ ပါမောဇ္ဇံ နေယိတွာန။ အပ၊ ၁။ ၁၆၅။
၂၂၄၊ ၃၂၅၊ ၃၈၈။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၅။ ပါမောဇ္ဇံ
နေယိတွာနာတိ ဗလဝပိတံ ဥပ္ပါဒေတွာ။
အပ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၂။ (-စရိယာ၊ ၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၄၅။ စရိယာ၊ ၄။ ၆၁-၂။)

နေယိဿန္တိ (ကာ၊ ကြိ) [နေ+ဏယ+ဿန္တိ]
မွေးဖွားကုန်လတ္တံ့။ နေယတိ (ခ) ကြည့်။

နေယေ (ကာ၊ ကြိ) [နေ+ဏယ+ယေ] ဖြစ်
စေရာ၏။ နေယတိ (က) ကြည့်။

နေယေထ (ကာ၊ ကြိ) [နေ+ဏယ+ထေ] ဖြစ်
စေရာ၏။ နေယတိ (က) ကြည့်။

နေယေယျာထ (ကာ၊ ကြိ) [နေ+ဏယ+
ယျာထ] ဖြစ်စေနိုင်ကုန်ရာ၏။ နေယတိ
(က) ကြည့်။

ဇနရဉ္ဇန (တိ) [ဇန+ရဉ္ဇန။ ထိ၌ ဇနရဉ္ဇနီ]
 လူအပေါင်းကို တပ်စွဲစေတတ်သော။ န စ
 ဝဋ္ဋတိ ဘိက္ခုနံ၊ အဉ္ဇနီ ဇနရဉ္ဇနီ။ ဝိနယ-
 ဝိနိစ္ဆယ။ ၃၀၆၂။ ဇနရဉ္ဇနီတိ ဗာလဇနပ-
 လောဘိနီ။ ဝိနယဝိနိစ္ဆယဋီ။ ၃၀၆၂။ ဝိနယာ-
 လင်္ကာရဋီ။ ၁။ ၄၆။

ဇနရဉ္ဇနီ (ထိ) [ဇနရဉ္ဇန+ဤ] လူအပေါင်းကို
 တပ်စွဲစေတတ်သောမျက်စဉ်းကျည်။ အထက်
 ပုဒ်ကြည့်။

ဇနရဟိတ (တိ) [ဇန+ရဟိတ] လူသူကင်းသော၊
 လူမရှိသော။ ရဟိတန္တိ ဇနရဟိတံ ဝိဇနံ။
 ထေရီ၊ ၄။ ၂၆၀။ (-ထေရီ၊ ၄။ ၂၇၂။)

ဇနရာသိ (ပု) [ဇန+ရာသိ] လူအပေါင်း၊ လူစု
 လူဝေး။ နဂရေဘေရိ* စရာပေတွာ ဇနရာသိ
 ကာရေတွာ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၂။ (-ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၉။)

ဇနလပန (န) [ဇန+လပန] (၁) လူအပေါင်း
 ကိုပြောဆိုစေခြင်း၊ လူအပေါင်းကိုပစ္စည်းဖြင့်
 ဖိတ်မန် ပြောဆိုစေခြင်း။ (၂) (က) လူ
 အပေါင်းကို ပလ္လားဝါကြား၍ ပြောဆိုခြင်း။
 (ခ) လူအပေါင်းကို မြှောက်ပင့်ပြောဆိုခြင်း။
 အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇနလပနတ္ထ (ပု) [ဇနလပန+အတ္ထ] (၁) လူ
 အပေါင်းကို ပြောဆိုစေခြင်း အကျိုး၊ လူ
 အပေါင်းကို ပစ္စည်းဖြင့် ဖိတ်မန်ပြောဆိုစေ
 ခြင်းအကျိုး။ (၂) (က) လူအပေါင်းကိုပလ္လား
 ဝါကြား၍ ပြောဆိုခြင်း အကျိုး၊ (ခ)
 လူအပေါင်းကို မြှောက်ပင့်ပြောဆိုခြင်း
 အကျိုး။ (၁၊ ၂) နယိဒံ ဘိက္ခဝေ ဗြဟ္မစရိယံ
 ဝဿတိ ဇနကုဟနတ္ထံ ဇနလပနတ္ထံ။ အံ၊ ၁။
 ၃၃၄။ ဣတိဝုတ်။ ၂၁၄-၅။ ဇနလပနတ္ထန္တိ
 “ဝေရူပဿ နာမ အယျဿ ဒိန္နံ မဟပ္ပလံ
 ဘဝိဿတိ” တိ ပဿန္နစိတ္တေဟိ “ကေနတ္ထော၊
 ကိ* အာဟရီယတူ” တိ မနုဿေဟိ ဝဒါပန-
 တ္ထံ။ ကေစိ ပန ဇနလပနတ္ထန္တိ ပါပိစ္ဆ-

ဿေဝ သတော ပစ္စယတ္ထံ ပရိကထောဘာ-
 သာဒိဝသေန လပနဘာဝေန ဥပလာပန-
 ဘာဝေန ဝါ ဇနဿ လပနတ္ထံ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။
 ၁၀၄။ (-မ၊ ၂။ ၁၂၈။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၂၇။ အံ၊ ၄။
 ၂။ ၂၇၅။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၇။)

ဇနလာပနတ္ထ (ပု) [ဇန+လာပန+အတ္ထ] လူ
 အပေါင်းကို ပြောဆိုစေခြင်း အကျိုး၊ လူ
 အပေါင်းကို ပစ္စည်းဖြင့် ဖိတ်မန်ပြောဆိုစေ
 ခြင်း အကျိုး။ ဇနလာပနတ္ထန္တိ “ဝေရူပဿ
 နာမ အယျဿ ဒိန္နံ မဟပ္ပလံ ဘဝိဿတိ” တိ
 ပဿန္နစိတ္တေဟိ “ကေနတ္ထော၊ ကိ* အာဟ-
 ရီယတူ” တိ ဝဒါပနတ္ထံ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၇။

ဇနဝန္တ၊ (တိ) [ဇန+ဝန္တ၊] လူရှိ-လူများ-
 သော (နေရာ)၊ လူအပေါင်းအလယ်။
 သန္တဝါစော ဇနဝတိ၊ သမဏော ဝိယ
 ဘာသတိ။ အံ၊ ၃။ ၁၈။ ဇနဝတိတိ ဇနမဇ္ဈေ။
 အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၇။

ဇနဝသဘ (ပု) [ဇန+ဝသဘ] (က) ဇနဝသဘ
 နတ်သား၊ ဗိမ္ဗိသာရမင်းဘဝမှ စုတေ၍ ဖြစ်
 သော နတ်သား။ (ယင်း နတ်သားသည်
 မြတ်စွာဘုရား၏ တရားစကားကြားနာရ၍
 တသိန်း တသောင်းသော လူအပေါင်း၏
 အကြီးအကဲ၏ အဖြစ်ဖြင့် သောတာပန် ဖြစ်
 သောကြောင့် ဇနဝသဘ အမည်ရသည်၊
 သောတာပန် အဖြစ်ဖြင့် ရတနာသုံးပါး၌
 ပြုအပ်သော ကောင်းမှုကုသိုလ်၏ အစွမ်း
 ကြောင့် အထက်နတ်ပြည်၌ ဖြစ်နိုင်သော်
 လည်း ယခင်က နတ်ပြည်၌ ဝေဿဝဏ်
 နတ်မင်း၏ အလုပ်အကျွေးဘဝမှ စုတေ၍
 လူ့ပြည်၌ မင်းအဖြစ်ဖြင့် ၇-ဘဝ၊ လူ့ပြည်မှ
 စုတေ၍ နတ်ပြည်၌ ဝေဿဝဏ်နတ်မင်း၏
 အလုပ်အကျွေး အဖြစ်ဖြင့် ၇-ဘဝ ပေါင်း
 ၁၄-ဘဝတိုင်တိုင် ရှေးကနေခဲ့ဘူးရာဌာန၌
 တွယ်တာမှု အားကြီးသောကြောင့် ဝေဿ-
 ဝဏ်နတ်မင်း၏ အပေါင်းအဖော် အလုပ်

အကျွေး အဖြစ်သို့ ရောက်ရသည်။ ဒီ၊ ၂။ ၁၆၇။ ဒီ၊ ၅။ ၂။ ၂၃။) (ခ) ဇနဝသဘမည်သော ဂန္ဓဗ္ဗနတ်သား။ (က) ဇနဝသဘောအဟံ ဘဂဝါ ဇနဝသဘော အဟံ သုဂတ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၆၆။ ယသ္မာ သော ဘဂဝတော ဓမ္မကထံ သုတှာ ဒသသဟဿာဓိကဿ ဇနသတသဟဿဿ ဇေဋ္ဌကော ဟုတှာ သောတာပန္နော ဇာတော၊ တသ္မာ ဇနဝသဘောတိဿ နာမံ အဟောသိ။ ဒီ၊ ၅။ ၂။ ၂၃။ ဇေဋ္ဌကဘာဝေန ဇနေ ဝသဘသဒိသောတိ ဇနဝသဘောတိ အဿ ဒေဝပုတ္တဿ နာမံ အဟောသိ။ ဒီ၊ ၅။ ၂။ ၂၀၅။ (-ဒီ၊ ၂။ ၁၆၇၊ ၁၇၇။ ဒီ၊ ၅။ ၁။ ၁၂၆။ သိ၊ ၅။ ၁။ ၂။ ၄၀၃။ မူလဒီ၊ ၁။ ၁၁၀။) (ခ) ဇနေသဘကြည့်။

ဇနဝသဘသုတ္တ (န) [ဇနဝသဘ + သုတ္တ] ဇနဝသဘသုတ်၊ ဇနဝသဘနတ်သား မြတ်စွာဘုရားထံ လာရောက်လျှောက်ထားသော သုတ်။ အခါတပါး မြတ်စွာဘုရားသည် နာတိကရွာ အုတ်တိုက်ကျောင်း၌ သီတင်းသုံးတော်မူစဉ် ပတ်ဝန်းကျင်ရှိ ကာသီတိုင်း၊ ကောသလတိုင်း၊ ဝဇ္ဇီတိုင်း၊ မလ္လတိုင်း၊ စေတီတိုင်း၊ ဝံသတိုင်း၊ ကုရုတိုင်း၊ ပဉ္စာလတိုင်း၊ မဇ္ဈတိုင်း၊ သူရသေနတိုင်းတို့၌ ကွယ်လွန်စုတေသွားကြသော အလုပ်အကျွေး ဥပသကာတို့၏ ဖြစ်ရာဘဝကို ဟောကြားတော်မူရာ နာတိကရွာသား ဥပသကာတို့သည် ဝမ်းသာရွှင်ပြုရှိကြကုန်၏။

ယင်းအကြောင်းအရာကို အရှင်အာနန္ဒာ ကြားသိသည်ရှိသော် “မြတ်စွာဘုရားသည် သမ္မာသမ္မောဓိဉာဏ်ကို မဂဓတိုင်း၌ ရတော်မူသည်ဖြစ်၍ အင်္ဂတိုင်း၊ မဂဓတိုင်းတို့၌ ကွယ်လွန် စုတေကြကုန်သော ဥပသကာများနှင့် မဂဓတိုင်းရှင် ဘုရင် ဗိမ္ဗိသာရတို့၏ ဖြစ်ရာဘဝကိုလည်း ဟောကြားတော်မူသင့်၏။ အကယ်၍ ယင်းပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ဖြစ်ရာ ဘဝကို

ဟောတော်မမူလျှင် အင်္ဂတိုင်းသား၊ မဂဓတိုင်းသား ဥပသကာတို့သည် စိတ်အားငယ်ကုန်ရာ၏” ဟု အကြံဖြစ်လေ၏။ အကြံဖြစ်ပြီးနောက် မြတ်စွာဘုရားထံသို့ချဉ်းကပ်၍ မြတ်စွာဘုရားအား ထိုအကြောင်းအရာကို သွယ်ဝိုက်သောစကားဖြင့် လျှောက်ထားကာ ဖဲခွါခဲ့လေ၏။

မြတ်စွာဘုရားသည် နာတိကရွာ၌ ဆွမ်းခံလှည့်လည်တော်မူ၍ ဆွမ်းစားပြီးနောက် အုတ်တိုက် ကျောင်းသို့ ဝင်တော်မူပြီးလျှင် မဂဓတိုင်းသား ဥပသကာတို့၏ လားရာဂတိ၊ ရောက်ရာ ဘဝတို့ကို သိအောင်ရှုအံ့ဟု နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်တော်မူရာ မဂဓတိုင်းသား ဥပသကာတို့၏ လားရာဂတိ၊ ရောက်ရာ ဘဝကို သိမြင်တော်မူလေ၏။

ထိုသို့သိမြင်ခိုက် တဦးသော နတ်သားသည် ဘုရားရှင်ထံသို့ ချဉ်းကပ် ပြီးလျှင် ကိုယ်ထင်ရှား မပြသေးပဲ “ဘုန်းတော်ကြီးတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား အကျွန်ုပ်သည် ဇနဝသဘဖြစ်ပါသည်။ ကောင်းသောကောင်းကို ဆိုတော်မူတတ်သော မြတ်စွာဘုရား အကျွန်ုပ်သည် “ဇနဝသဘဖြစ်ပါသည်” ဟု အသံမျှ ကြားသိစေ၏။ အသံဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက် ဘုရားရှင်၏ ရွှေတော်မှောက်ဝယ် ကိုယ်ထင်ရှား ပေါ်လာလျက် “ဘုန်းကြီးတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား အကျွန်ုပ်သည် ဗိမ္ဗိသာရမင်း ဖြစ်ပါသည်။ ကောင်းသောစကားကို ဆိုတော်မူတတ်သော မြတ်စွာဘုရား အကျွန်ုပ်သည် ဗိမ္ဗိသာရမင်းဖြစ်ပါသည်” ဟု လျှောက်ထားလေ၏။

ထို့ပြင် ဇနဝသဘနတ်သားသည် မိမိဝေဿဝဏ်နတ်မင်း၏ အလုပ်အကျွေး ဖြစ်ရခြင်း၊ ဘုရားရှင်၏ အဆုံးအမကြောင့်သာ တရားထူးရခဲ့ခြင်း သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ် ဖြင့် ကြောင့်ကြမဲ့မနေပဲ သကဒါဂါမ်ဖြစ်ရန် အလိုဆန္ဒ ဥဿာဟရှိခြင်းတို့ကို လျှောက်

ထားလေ၏။ တဖန် လျှောက်ထားသည်ကား “အကျွန်ုပ်သည် ဝေဿဝဏ်နတ်မင်းကြီးက ဝိရုဇ္ဇကနတ်မင်းကြီးထံ ကိစ္စတခုဖြင့် စေလွှတ်လိုက်၍ လာခဲ့ရာ လမ်းခရီးကြား၌ မြတ်စွာဘုရားသည် အုတ်တိုက် ကျောင်းသို့ ဝင်၍ မဂဓတိုင်းသား အလုပ်အကျွေး ဥပသကာတို့၏လားရာဂတိ၊ ရောက်ရာဘဝကိုသိအောင် ရှုအံ့ ဟု နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်တော်မူသည်ကို တွေ့မြင်ရပါသည်။ အံ့ဩဘွယ်ရာအကြောင်းတိုက်ဆိုင်ပုံမှာ “မဂဓတိုင်းသား ဥပသကာတို့သည် ဤသို့ လားရာရှိကုန်၏ ဤသို့ ရောက်ရာ ဘဝရှိကုန်၏” ဟု မြတ်စွာဘုရား သိမြင်တော်မူသည်နှင့်အတူ ဝေဿဝဏ်နတ်မင်းပြောဆိုသောစကားကို ကိုယ်တိုင် ကြားသိခဲ့ရပါသည်။ အကျွန်ုပ်သည် “ဘုရားရှင်ကိုလည်း ဖူးမျှော်အံ့၊ ဤအကြောင်းအရာကိုလည်း လျှောက်ထားအံ့” ဟူသော ရည်ရွယ်ချက်အကြောင်း ၂-ပါးဖြင့် မြတ်စွာဘုရားထံသို့ ချဉ်းကပ်ခဲ့ ပါသည်” ဟုလျှောက်ထားလေ၏။

ထို့နောက် ဆက်လက် လျှောက်ထားသည်မှာ ဝါဆိုလပြည့် ဥပုသ်နေ့ ညဉ့်အခါ၌ စတုမဟာရာဇ် နတ်မင်းကြီး ၄-ယောက်နှင့် တကွသော တာဝတိံသာ နတ်အစည်းအဝေး နတ်ပရိသတ်အလည်၌ မြတ်စွာဘုရား၏ သာသနာတော်ဝယ် မြတ်သောအကျင့်ကိုကျင့်၍ တာဝတိံသာနတ်ပြည်၌ ဖြစ်လာသော နတ်သစ်တို့သည် အခြားနတ်တို့ထက် အဆင်းအားဖြင့်၎င်း၊ အခြံအရံ အားဖြင့် ၎င်း၊ အသက်အားဖြင့်၎င်း၊ သာလွန် တင့်တယ်ကြကုန်၏။ ယင်းသို့ ထူးခြားစွာ ရောက်လာသော နတ်အသစ်တို့ကိုမြင်ရ၍ သိကြားမင်းနှင့်တကွ တာဝတိံသာနတ်တို့သည် မြတ်စွာဘုရားကို ဦးညွှတ်ရှိခိုးကြကာ တရားတော်၏ တရားကောင်း တရားမှန် တရားစစ်အဖြစ်ကိုလည်း ချီးကျူးကြကုန်လျက် “အချင်းတို့

အသုရာအပေါင်းသည် ဆုတ်ယုတ်လျော့ပါး၍ နတ်အပေါင်းသည် ပြည့်နှက်စည်ကားပါပေကုန်စွာတကား” ဟု ဝမ်းမြောက် ဝမ်းသာ ပြောဆိုကြပါကုန်၏။ စတုမဟာရာဇ်နတ်မင်းကြီး ၄-ယောက်နှင့်တကွ တာဝတိံသာနတ်တို့သည် ဝမ်းမြောက်စကား ပြောကြားပြီး၍ စည်းဝေးခြင်း၏ အကြောင်းရင်း ကိစ္စတို့ကို စဉ်းစားဆွေးနွေးကြပြီးနောက် မိမိတို့နေရာအရပ်သို့ မဖဲသွားကြသေးပဲ ထိုင်နေကြပါကုန်၏။

ထိုသို့ ထိုင်နေကြစဉ် သနင်ကုမာရဗြဟ္မာမင်းသည် ကိုယ်ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လျက် သိကြားမင်းနှင့်တကွ တာဝတိံသာနတ်တို့ ကြည်နူးနေသည်ကိုသိ၍ “အချင်းတာဝတိံသာနတ်တို့ မြတ်စွာဘုရားသည် လူအများ၏ စီးပွားချမ်းသာ အလို့ငှါ၊ လောကကို စောင့်ရှောက်ရန် အလို့ငှါ၊ နတ်လူတို့၏ အကျိုးစီးပွား ချမ်းသာအလို့ငှါ လွန်စွာ ကျင့်ကြံတော်မူခဲ့ပါပေ၏။ အကြင်သူတို့သည် မြတ်စွာဘုရားကို၎င်း၊ မြတ်စွာဘုရား၏ တရားတော်ကို၎င်း၊ မြတ်စွာဘုရား၏ တပည့်သံဃာတော်ကို၎င်း ကိုးကွယ် ဆည်းကပ် ကုန်၏။ သီလ၌ ပြည့်စုံစွာ ကျင့်လေ့ ရှိကုန်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ကွယ်လွန်စုတေသည် ရှိသော် နတ်ပြည် ၆-ထပ်၌ ထိုက်သည်အားလျော်စွာ ဖြစ်ကြရကုန်၏” ဟု ချီးမွမ်းစကား ပြောကြားပါ၏။

တဖန် သနင်ကုမာရဗြဟ္မာမင်းသည် မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားထားအပ်သည့် တံခိုးဖန်ဆင်းခြင်း၌ စွမ်းနိုင်စေရန်၊ တံခိုးအရာ၌ ကျေပြန့်စေရန်၊ အထူးထူးအပြားပြား တံခိုးဖန်ဆင်းနိုင်စေရန် တံခိုး၏အခြေခံ ‘ဣဒ္ဓိပါဒ်’ ၄-ပါး ကို၎င်း၊ ဈာန်မဂ်ဖိုလ် ချမ်းသာကို ရရှိရန် အခွင့်ရမှု ‘ဩကာသာဓိဂမ’ ၃-ပါးကို၎င်း၊ မဂ်ဖိုလ်ဟူသော ကုသိုလ်ရရှိရန် သတိပဋ္ဌာန်တရား ၄-ပါးကို၎င်း၊ သမ္မာသမာဓိ

ကို ပွားများရန် သမ္မာသမာဓိကို ပြည်စုံစေရန် သမ္မာသမာဓိ၏ အခြံအရံ ၇-ပါးကို၎င်း၊ တရားတော်၏ ဂုဏ်ကို၎င်း၊ ချီးမွမ်း ပြောကြားပါ၏။

တဖန် ပြောကြားသည်မှာ “အချင်းတို့ ဘုရား တရား သံဃာတော်၌ တုန်လှုပ်ခြင်း မရှိသော ကြည်ညိုခြင်းနှင့် ပြည့်စုံကုန်သော အရိယာတို့ မြတ်နိုးအပ်သော သီလနှင့် ပြည့်စုံကုန်သော မဂ္ဂတိုင်းသား နှစ်သန်း လေးသိန်းကျော်တို့သည် တရားတော်ဖြင့် ယဉ်ကျေးသိမ်မွေ့လျက် လူ့ပြည်မှ စုတေ၍ နတ်ပြည် ဗြဟ္မာပြည်၌ ထင်ရှား ဖြစ်လာကြကုန်၏။ ထိုမဂ္ဂတိုင်းသားတို့သည် သောတာပန်၊ သကဒါဂါမ်၊ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ဖြစ်ကြပါကုန်၏”ဟု ပြောကြားပါ၏။

ထိုအခိုက်အတန့်၌ “အချင်းတို့ အံ့ဘွယ်ရှိပေစွတကား၊ အချင်းတို့ မဖြစ်စဘူး အဖြစ်ထူးပေစွတကား၊ ဤမျှ ကြီးကျယ် မြင့်မြတ်သော ဘုရား၊ ဤမျှ ကြီးကျယ်မြင့်မြတ်သော တရား ဟောခြင်း၊ ဤမျှ များပြားသော တရားထူးရသူတို့သည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာကုန်ဘိ၏”ဟု ဝေဿဝဏ် နတ်မင်းကြီးအား ဖြစ်ပေါ်လာသော အကြံကို သနက်မာရ ဗြဟ္မာမင်းသိ၍ “အရှင် ဝေဿဝဏ်နတ်မင်း ဤသို့ မမှတ်ထင်လင့် ဤမျှကြီးကျယ်မြင့်မြတ်သောဘုရား၊ ဤမျှ ကြီးကျယ် မြင့်မြတ်သော တရားဟောခြင်း၊ ဤမျှ များပြားသော တရားထူး ရသူတို့သည် အတိတ် ကာလ၌လည်း ဖြစ်ခဲ့ဘူးကုန်ပြီ၊ အနာဂတ်ကာလ၌လည်း ဖြစ်ပေါ်ကုန်လတ္တံ့”ဟု ပြောကြားပါ၏။ ဤသို့ တာဝတိံသာနတ်တို့အား သနက်မာရ ဗြဟ္မာမင်း ပြောကြားသော ဤအကြောင်းအရာကို ဝေဿဝဏ် နတ်မင်းကြီးထံမှ တဆင့် ကြားသိရပါသည် ဟု ဇနဝသဘနတ်သားသည် မြတ်စွာဘုရားအား လျှောက်ထားလေသည်။

အဘိဓာန် (ဝ-ဝဂ်) ၂-ဂ-ပ-မ-ဗ-သ-စ

မြတ်စွာဘုရားသည် ညနေချမ်းအချိန် တပါးတည်း ကိန်းအောင်းရာ အုတ်တိုက်ကျောင်းမှ ထွက်တော်မူ၍ ကျောင်းရိပ်ဝယ် ခင်းထားအပ်သော နေရာ၌ ထိုင်နေတော်မူစဉ် ဆည်းကပ်စားလာသော အရှင် အာနန္ဒာအား ဇနဝသဘနတ်သားလျှောက်ထားသော အကြောင်း အရာတို့ကို ကိုယ်တိုင်လည်း သိတော်မူသည့်အတိုင်း တဖန် ပြန်လည်ဟောကြားသော သုတ်။ ဒီသနိကာယ်၊ မဟာဝဂ္ဂပါဠိ၊ ၅-သုတ်။ ဒီ၊ ၂။ ၁၆၂-၁၇၇။

ဇနဝါဒ (ပု) [ဇန+ဝါဒ] (၁) လူတို့၏ အသံ၊ လူတို့ စကားပြောဆိုသော အသံ။ (၂) လူအပေါင်းကို-စွပ်စွဲ-ကဲ့ရဲ့-ရှုတ်ချ-ခြင်း။ (၃) လူအပေါင်း၏-စွပ်စွဲ-ကဲ့ရဲ့-ရှုတ်ချ-ကြောင်း။ (၁) ယသ္မာ ပန ယံ အပ္ပနိစ္ဆေသံ၊ တဒေဝ ဇနသဉ္ဇရဏေန စ ဇနဝါဒေန စ ဝိရဟိတံ ဟောတိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၅၁။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅၅။) (၂) ဇနဝါဒဓမ္မ (၂) ကြည့်။ (၃) ဇနဝါဒဓမ္မ (၁) ကြည့်။

ဇနဝါဒကထာ (ထိ) [ဇနဝါဒ+ကထာ] လူအပေါင်းကို-စွပ်စွဲ-ကဲ့ရဲ့-ရှုတ်ချ-ပြောဆို-ခြင်း။ အောက်ပုဒ် (၂) ကြည့်။

ဇနဝါဒဓမ္မ (ပု) [ဇနဝါဒ+ဓမ္မ] (၁) လူအပေါင်း၏-စွပ်စွဲ-ကဲ့ရဲ့-ရှုတ်ချ-ကြောင်း အကျင့်။ (၂) လူအပေါင်းကို-စွပ်စွဲ-ကဲ့ရဲ့-ရှုတ်ချ-ပြောဆို-ခြင်း။ (၁) ဇနဝါဒဓမ္မာယ န စေတယေယျာတိ...ဇနဿ ဝါဒါယ ဥပဝါဒါယ နိန္ဒာယ ဂရဟာယ အကိတ္တိယာ အဝဏ္ဏဟာရိကာယ သီလဝိပတ္တိယာ ဝါ အာစာရဝိပတ္တိယာ ဝါ ဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိယာ ဝါ အာဇီဝိပတ္တိယာ ဝါ န စေတယေယျ စေတနံ န ဥပ္ပါဒေယျ။ မဟာနိ။ ၄၀၅။ (၂) ဇနဝါဒဓမ္မာယ န စေတယေယျ။ သုတ္တနိ။ ၄၂၈။ မဟာနိ။ ၄၀၄-၅။ ဇနဝါဒဓမ္မာယာတိ ဇနဝါဒကထာယ။

သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၀။ ဇနဝါဒဓမ္မာယာတိ ဇန-
ပရိဝါဒကထာယ။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၄၀၄။

ဇနဝါသ (ပု) [ဇန+ဝါသ] (၁) လူတို့၏နေရာ။
(၂) လူတို့၏ နေခြင်း။ ပုဗ္ဗေ သုညဘာဝေန
အရညသဒ္ဓိသံ ဟုတွာ ဌိတံ ဇနဝါသံ ကရေ-
န္တေ နဂရဿ လက္ခဏပ္ပတ္တံ ဟောတိ။ သံ၊ ဌ၊
၂။ ၁၁၉။ (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဇနဝါသဝိရဟ (ပု) [ဇနဝါသ+ဝိရဟ] လူတို့၏
နေခြင်းမှ ကင်းခြင်း။ ဝိဝိတ္တေတိ ဇနဝါသ-
ဝိရဟေန သုညေ။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၁၄၂။

ဇနဝိမ္မာပန (န) [ဇန+ဝိမ္မာပန] လူအပေါင်းကို
အံ့ဩစေခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဇနဝိမ္မာပနတ္ထ (ပု) [ဇနဝိမ္မာပန+အတ္ထ] လူ
အပေါင်းကို အံ့ဩစေခြင်း အကျိုး။ ဇန-
ကုဟနတ္ထန္တိ ဇနဝိမ္မာပနတ္ထံ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၇။
ဇနကုဟနတ္ထ-လည်း ကြည့်။

ဇနဝိဝိတ္တ (တိ) [ဇန+ဝိဝိတ္တ] လူတို့မှ-ကင်း
ဆိပ်ရာ-ဆိပ်ကွယ်ရာ။ ဣမသ္မိံ ဇနဝိဝိတ္တေ
ဌာနေ တိဌသိ။ ထေရီ၊ ဌ၊ ၂၀၅။ (-သံ၊ ဌ၊ ၃။
၁၄၈။ ထေရီ၊ ဌ၊ ၁။ ၇။ ထေရီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၄။
စရိယာ၊ ဌ၊ ၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၃၈။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။
၂၅၆။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၈။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၁၊ ၃၀၁-၅။
အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊
၂။ ၂၈။)

ဇနဝိဝိတ္တဌာန (န) [ဇနဝိဝိတ္တ+ဌာန] လူတို့မှ
ကင်းဆိပ်ရာ အရပ်။ သုညာဂါရာနီတိ ဣမိနာ
ဇနဝိဝိတ္တဌာနံ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၉။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၃။
(-သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂။ ၃၆၁။)

ဇနဝိဝိတ္တတာ (ထိ) [ဇနဝိဝိတ္တ+တာ] လူတို့မှ
ကင်းဆိပ်ရာ၏ အဖြစ်။ ဇနဝိဝိတ္တတာယ
မနောရမတာယ စ ရမ္မံ ပဗ္ဗတံ လဘိတွာ။
ထေရီ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၇၉။ (-ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၅။ ဒီ၊ ဌ၊
၁။ ၃၄၇။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၅။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၄၆။
မ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၆။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၀။)

ဇနဝိဝေက (ပု) [ဇန+ဝိဝေက] လူတို့မှ ကင်း
ဆိပ်ခြင်း။ ဇနာကိဏ္ဍတံ ပဟာယ ဇနဝိဝေကံ
စိတ္တဝိဝေကဉ္စ အနုဗြူဟန္တော ဝဗ္ဗေန္တော
ဗဟုလိကရေန္တော။ အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၀။ (-
ထေရီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၅၊ ၂၀၄။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၉။
သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၇။)

ဇနဝိဝေကဒဿန (န) [ဇနဝိဝေက+ဒဿန]
လူတို့မှ ကင်းဆိပ်ခြင်းကို ပြခြင်း။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဇနဝိဝေကဒဿနတ္ထ (ပု) [ဇနဝိဝေကဒဿန+
အတ္ထ] လူတို့မှ ကင်းဆိပ်ခြင်းကို ပြခြင်း
အကျိုး။ နဒန္တိ ဒါဌိနောတိ ဣဒမ္ပိ ဇနဝိ-
ဝေကဒဿနတ္ထမေဝ ဂဟိတံ။ ထေရီ၊ ဌ၊ ၂။
၁၆၄။

ဇနသဗ္ဗန္ဓဝိရဟိတ (တိ) [ဇန+သဗ္ဗန္ဓ+ဝိရ-
ဟိတ] လူတို့၏-ထိပါး-ရှုပ်ပွေ-ရောယှက်-
ခြင်းမှ ကင်းသော။ ဇနသဗ္ဗန္ဓဝိရဟိတံ နိဇ္ဇ-
နသမ္မာဓံ ဝိဝိတ္တံ သေနာသနဉ္စ။ သာရတ္ထ၊ ၁။
၄၄၃။

ဇနသဗ္ဗန္ဓနဝိရဟိတ (တိ) [ဇန+သဗ္ဗန္ဓန+
ဝိရဟိတ] လူတို့၏-ထိပါး-ရှုပ်ပွေ-ရောယှက်
-ခြင်းမှ ကင်းသော။ ဇနသဗ္ဗန္ဓနဝိရဟိတံ
နိဇ္ဇနသမ္မာဓံ ဝိဝိတ္တံ သေနာသနဉ္စ။ ကခါ၊ ဌ၊
သစ်။ ၁၅၂။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၆။)

ဇနသမဇ္ဈ (ပု၊ န) [ဇန+သမဇ္ဈ] လူအပေါင်း
အလယ်၊ လူတို့အလယ်။ အာဒါယ ဇနသ-
မဇ္ဈေ၊ အဒ္ဓသံ ဣသိမုဂ္ဂတံ။ အပ၊ ၂။ ၂၆၈။

ဇနသမဒ္ဓသဗ္ဗန္ဓ (ပု) [ဇန+သမဒ္ဓ+သဗ္ဗန္ဓ]
လူတို့၏ တိုးဝှေ့ ပေါင်းဆုံရာ (လမ်း)။
သမ္မာဓာတိ ဇနသမဒ္ဓသဗ္ဗန္ဓာ။ နေတ္ထိ၊ ဌ၊
၁၃၁။

ဇနသံသဂ္ဂ (ပု) [ဇန+သံသဂ္ဂ] (၁) သမင်တို့
နှင့်-ရောနှော-ဆက်ဆံ-ခြင်း။ (၂) လူ

တို့နှင့်-ရောနှော-ဆက်ဆံ-ခြင်း။ (၁)
 တထာ ဣဓာပိ ပဝိဝေကာရာမတာယ ဇန-
 သံသဂ္ဂံ အနိစ္စတော ယူထံ ပဟာယ ဧကက-
 ဝိဟာရေ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၁၄၇။ (- ၁၄၂။)
 (၂) ဇနသံသဂ္ဂပရိဟရဏတ္ထ-ကြည့်။

ဇနသံသဂ္ဂပရိဟရဏ (န) [ဇနသံသဂ္ဂ+ပရိဟရ-
 ဏ] လူတို့နှင့်-ရောနှော-ဆက်ဆံ-မှုကို
 ရှောင်လွှဲခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဇနသံသဂ္ဂပရိဟရဏတ္ထ (ပု) [ဇနသံသဂ္ဂပရိဟရ-
 ဏ+အတ္ထ] လူတို့နှင့်-ရောနှော-ဆက်ဆံ-
 မှုကို ရှောင်လွှဲခြင်း အကျိုး။ ဇနသံသဂ္ဂပရိ-
 ဟရဏတ္ထံ သီတဝနေ ဝိဟာသိ။ အပါ၊ ဌ။ ၂။
 ၂၀၀။ (- ထေရ၊ ဌ။ ၂။ ၂၃၀။)

ဇနသံသဂ္ဂါဘာဝ (ပု) [ဇနသံသဂ္ဂ+အဘာဝ]
 လူတို့နှင့်-ရောနှော-ဆက်ဆံ-မှု မရှိခြင်း။
 ပဝိဝေကသုခရသံ အဿာဒေတိ အနုဘဝတိ
 ဇနသံသဂ္ဂါဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ။ ၁။ ၉၈။

ဇနသင်္ကဏှန (န) [ဇန+သင်္ကဏှန] လူအပေါင်း
 ကို-ချီးမြှောက်-ထောက်ပံ့-ခြင်း။ အောက်
 ပုဒ် ကြည့်။

ဇနသင်္ကဏှနကာရဏ (န) [ဇနသင်္ကဏှန+ကာရ-
 ဏ] လူအပေါင်းကို - ချီးမြှောက်-ထောက်
 ပံ့-ခြင်းအကြောင်း။ စတ္တာရိ သင်္ကဟဝတ္ထု-
 နိတိ စတ္တာရိ ဇနသင်္ကဏှနကာရဏာနိ။ ပဋိသံ၊
 ဌ။ ၁။ ၂၇၁။

ဇနသင်္ဂဟ (ပု) [ဇန + သင်္ဂဟ] (၁) လူ
 အပေါင်းကို-ချီးမြှောက်-ထောက်ပံ့-ခြင်း။
 (၂) လူအပေါင်းကို - စုစည်း - စည်းရုံး -
 သိမ်းသွင်း-ခြင်း။ (၁) ဒေဝသိကံ ပန ဂါ-
 ဝုတံ အစုယောဇနံ တိဂါဝုတံ ယောဇနန္တိ
 ဧတ္တကံ အဒ္ဓါနံ အဇ္ဇတနာယ နိမန္တနံ အဓိ-
 ဝါသယတော ဇနသင်္ဂဟံ ကရေတော ဂမနံ။
 သံ၊ ဌ။ ၂။ ၁၆၄။ (၂) “အဟံ ရညော ပုတ္တော၊

သမ္ပတ္တိံ* အတ္တိကာ အာဂစ္ဆန္တိ။” တိ ဇနသင်္ဂဟံ
 ကတွာ နဂရံ ပရိဝါရေတွာ။ မ၊ ဌ။ ၂။ ၂၂၄။

ဇနသင်္ဂဟဏ (န) [ဇန+သင်္ဂဟဏ] လူအပေါင်း
 ကို-ချီးမြှောက်-ထောက်ပံ့-ခြင်း။ အောက်
 ပုဒ် ကြည့်။

ဇနသင်္ဂဟဏတ္ထ (ပု) [ဇနသင်္ဂဟဏ+အတ္ထ] လူ
 အပေါင်းကို-ချီးမြှောက်-ထောက်ပံ့-ခြင်း
 အကျိုး။ ဇနသင်္ဂဟဏတ္ထံ ဓမ္မကထာ နာမ
 ကာတဗ္ဗာယေဝ။ သံ၊ ဌ။ ၂။ ၂၂၀။ ဇနသင်္ဂဟ-
 ဏတ္ထန္တိ “မယိ အကထေန္တေ ဧတေသံကော
 ကထေသတိ” တိ ဓမ္မာနုဂ္ဂဟေန ဇနသင်္ဂ-
 ဟဏတ္ထံ။ သံ၊ ဌ။ ၂။ ၄၅၉။

ဇနသင်္ဂဟတ္ထ (ပု) [ဇနသင်္ဂဟ+အတ္ထ] လူ
 အပေါင်းကို-ချီးမြှောက်-ထောက်ပံ့-ခြင်း
 အကျိုး။ ဝုတ္ထဝဿာ ပဝါရေတွာ ဇနသင်္ဂ-
 ဟတ္ထာယ ဇနပဒစာရိကံ ပက္ကမန္တိယေဝ။ ဝိ၊
 ဌ။ ၁။ ၁၆၄။ (- ဒီ၊ ဌ။ ၁။ ၁၆၈။ ဒီ၊ ဌ။ ၂။
 ၁၁၂။ မ၊ ဌ။ ၁။ ၂၆၀။ မ၊ ဌ။ ၄။ ၁၅၅၊ ၁၉၇၊
 ၂၀၄။ အဘိ၊ ဌ။ ၂။ ၃၃၄။ ဒီ၊ ဌ။ ၁။ ၂၄၄။ သိ၊
 ဌ။ ၁။ ၂။ ၇၅။ မ၊ ဌ။ ၁။ ၃၅၆။)

ဇနသဉ္ဇရ (ပု) [ဇန+သဉ္ဇရ] လူတို့၏-လှည့်
 လည်-သွားလာ-ခြင်း။ ဇနသဉ္ဇရဝိရဟိတ-
 ကြည့်။

ဇနသဉ္ဇရဏ (န) [ဇန+သဉ္ဇရဏ] (၁) လူတို့၏
 -လှည့်လည်-သွားလာ-ခြင်း။ (၂) လူ
 တို့၏-လှည့်လည်-သွားလာ-ရာ (အရပ်)။
 (၁) တဒေဝ ဇနသဉ္ဇရဏေန စ ဇနဝါဒေန
 စ ဝိရဟိတံ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဌ။ ၂။ ၃၅၁။
 (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇနသဉ္ဇရဏဋ္ဌာန (န) [ဇနသဉ္ဇရဏ+ဋ္ဌာန]
 လူတို့၏-လှည့်လည်-သွားလာ-ရာ အရပ်။
 ဇနတန္တိ ဇနာနံ သမ္ပဟံ ဇနသဉ္ဇရဏဋ္ဌာနန္တိ
 အတ္ထော။ သံ၊ ဌ။ ၁။ ၂၄၉။

ဇနသဉ္ဇရဏမဂ္ဂ (ပု) [ဇနသဉ္ဇရဏ + မဂ္ဂ] လူတို့ - လှည့်လည် - သွားလာ - ရာလမ်း။ အောက် ပုဒ်ကြည့်။

ဇနသဉ္ဇရဏမဂ္ဂါဝရဏ (န) [ဇနသဉ္ဇရဏမဂ္ဂ + အာဝရဏ] လူတို့ - လှည့်လည် - သွားလာ - ရာ လမ်းကို - တားမြစ် - ပိတ်ဆို့ - ခြင်း။ ဥစ္ဆန္ဓော နဒိ* အာဝရဏသေတု ဝိယ။ အာဝုတော ဇနသဉ္ဇရဏမဂ္ဂါဝရဏံ ဝိယ။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၈၁။

ဇနသဉ္ဇရဏရဟိတ (တိ) [ဇနသဉ္ဇရဏ + ရဟိတ] လူတို့ - လှည့်လည် - သွားလာ - ခြင်းမှ ကင်းသော။ ယသ္မာ ပန တံ ဇနသဉ္ဇရဏရဟိတံ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဌ။ ၂။ ၃၅၁။

ဇနသဉ္ဇရဝိရဟိတ (တိ) [ဇနသဉ္ဇရ + ဝိရဟိတ] လူတို့ - လှည့်လည် - သွားလာ - ခြင်းမှ ကင်းသော။ ဇနသဉ္ဇရဝိရဟိတေ ဝနေ မနုဿာနံ ကောလာဟလဝိရဟိတေ မဟာအရညေ အဟောသိ။ အပါ၊ ဌ။ ၂။ ၁၉၇။

ဇနသဉ္ဇာရ (ပု) [ဇန + သဉ္ဇာရ] လူတို့ - လှည့်လည် - သွားလာ - ခြင်း။ စေတိယဂိရိမဂ္ဂေ ဇနသဉ္ဇာရေ ဥပစ္ဆန္ဓော။ ဝိ၊ ဌ။ ၂။ ၆၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၄။

ဇနသဉ္ဇာရရဟိတ (တိ) [ဇနသဉ္ဇာရ + ရဟိတ] လူတို့ - လှည့်လည် - သွားလာ - ခြင်းမှ ကင်းသော။ ဇနသဉ္ဇာရရဟိတတ္တာ ဇနေဟိ အနာကုလေ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၁၃၂။

ဇနသဉ္ဇာရဝိရဟိတ (တိ) [ဇနသဉ္ဇာရ + ဝိရဟိတ] လူတို့ - လှည့်လည် - သွားလာခြင်းမှ ကင်းသော။ “ဝိဇနပိတ” နှိပိ ပါဌော၊ ဇနသဉ္ဇာရဝိရဟိတန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဌ။ ၃။ ၂၅၅။ (- မဟာနိ၊ ဌ။ ၂၃၁။)

ဇနသတသဟဿ (န) [ဇန + သတသဟဿ] လူတသိန်း။ ဇနဝသတ-ကြည့်။

ဇနသဒ္ဓ (ပု) [ဇန + သဒ္ဓ] (၁) ဇနသဒ္ဓါ။ (၂) လူတို့၏ ပြောဆိုသံ။ (၁) အဘိသင်္ခရဏာဒိ-အတ္ထော ဝေဝါဇနသဒ္ဓေါ ဒဌဗ္ဗော။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၂၃၆။ ဒိ၊ ဌိ၊ ၁။ ၆၅။ အံ၊ ဌိ၊ ၁။ ၁၁၂။ မူလ-ဌိ၊ ၁။ ၁၆၁။ (- သိ၊ ဌိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၄၄။ မူလဌိ၊ ၁။ ၁၆၂။ အနုဌိ၊ ၁။ ၁၇၆။) (၂) ဇနသဒ္ဓ-သောသာဘာဝ-ကြည့်။

ဇနသဒ္ဓသောသ (ပု) [ဇန + သဒ္ဓ + သောသ] လူတို့၏ ပြောဆိုသံ၊ ကြွေးကြော်သံ။ အောက် ပုဒ်ကြည့်။

ဇနသဒ္ဓသောသာဘာဝ (ပု) [ဇနသဒ္ဓသောသ + အဘာဝ] လူတို့၏ ပြောဆိုသံ၊ ကြွေးကြော်သံ၏ မရှိခြင်း။ တံ ပန ဇနသဒ္ဓသောသာဘာဝေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဒိ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၅၆။

ဇနသဒ္ဓနိဂ္ဂေါသ (ပု) [ဇန + သဒ္ဓ + နိဂ္ဂေါသ] လူတို့၏ ပြောဆိုသံ၊ ကြွေးကြော်သံ။ အောက် ပုဒ်ကြည့်။

ဇနသဒ္ဓနိဂ္ဂေါသာဘာဝ (ပု) [ဇနသဒ္ဓနိဂ္ဂေါသ + အဘာဝ] လူတို့၏ ပြောဆိုသံ၊ ကြွေးကြော်သံ မရှိခြင်း။ တံ ပန ဇနသဒ္ဓနိဂ္ဂေါသာဘာဝေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သိ၊ ဌိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂။ ၁၁၉။ အံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၃၇၉။

ဇနသန္ဓ (ပု) [ဇန + သံ + ဓာ + အ။ ဇနံ သန္ဓေ-တိတိ ဇနသန္ဓော။ နိရုတ္တိ။ ၇၈၄။] (၁) ဇနသန္ဓ မင်း။ (က) တိဿဘုရားရှင်၏ ခမည်းတော် ဇနသန္ဓမင်း။ (ခ) ဘုရားလောင်း အာဒိသမုခ မင်း၏ ခမည်းတော် ဇနသန္ဓမင်း။ (ဂ) ဂေါတမဘုရားအလောင်းတော် ဇနသန္ဓမင်း။ (လူအပေါင်းကို သင်္ဂဟ-ဝတ္ထု ၄-ပါးတို့ဖြင့် အစေ့အစပ် ပြုတတ်သောကြောင့် ဇနသန္ဓ-ဟု ခေါ်သည်။) (တိ) (၂) လူအပေါင်းကို စေ့စပ်တတ်သော၊ မိတ်ဆွေဖွဲ့တတ်သော၊ သူ။ (၁) (က) ခေမကံ နာမ နဂရံ၊ ဇနသန္ဓော နာမ ခတ္တိယော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၆၀။ (- အဘိ၊ ဌ။ ၁။ ၆၈။ အပါ၊ ဌ။ ၁။

၅၀။ ဗုဒ္ဓဝံဌ။ ၂၆၇၊ ၂၇၁။ ဇာ၊ ၁၁။ ၄၈။)
 (ခ) သိဋ္ဌံ မေ ဇနသန္ဓေန၊ နာယံ ကိဋ္ဌိ
 ဝိဇာနာတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၇၃။ ပိတာ ဟိဿ ဇနံ
 စတူဟိ သင်္ဂဟဝတ္ထုဟိ သန္ဓဟနတော
 “ဇနသန္ဓော”တိ ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၇၂။
 (-၂၇၀-၂။) (ဂ) သ ပစ္ဆာ မနုတပုတိ၊
 ဣစ္စေဝါဟ ဇနသန္ဓော။ ဇာ၊ ၁။ ၂၄၇။ (-
 ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၁၇၈-၉။) (၂) ဇနသန္ဓော ပုစ္ဆေ-
 ယျ ပဟုတကာမော။ ဇာ၊ ၂။ ၂၉၀။ ဇန-
 သန္ဓောတိ မိတ္တဗန္ဓနေန မိတ္တဇနဿ သန္ဓာန-
 ကရော။ ဇာ၊ ၁။ ၇။ ၁၉၄။

ဇနသန္ဓကုမာရ (ပု) [ဇနသန္ဓ+ကုမာရ] ဇန-
 သန္ဓမင်းသား။ “ဇနသန္ဓကုမာရော”တိဿ
 နာမံ ကရိသု။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၁၇၇။

ဇနသန္ဓရာဇ (ပု) [ဇနသန္ဓ+ရာဇ] ဇနသန္ဓ
 မင်း။ (က) ဘုရားလောင်း အာဒါသမုခမင်း
 ၏ ခမည်းတော် ဇနသန္ဓမင်း။ (ခ) ဂေါတမ
 ဘုရားအလောင်းတော် ဇနသန္ဓမင်း။ (က)
 ဗောဓိသက္ကသိဟိ ရဇေ အဘိသိဋ္ဌိတေ
 ဧကော ဇနသန္ဓရညော ပါဒမူလိကော
 နာမေန ဂါမဏိစန္ဒော နာမ။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၂။
 (ခ) ဇနသန္ဓရာဇော ပန အဟမေဝ အဟော-
 သိ။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၁၈၁။

ဇနသန္ဓိပါတ (ပု) [ဇန+သန္ဓိပါတ] လူတို့၏
 -စုဝေး-စည်းဝေး-ခြင်း၊ လူအစုအဝေး၊
 လူအစည်းအဝေး။ ဇနသန္ဓိပါတော အတု-
 လော၊ မဟာသန္ဓိပတိ တဒါ။ ဗုဒ္ဓဝံဌ။ ၃၅၁။
 ဗုဒ္ဓဝံဌ။ ၂၅၁။ (- ဒီ၊ ၁။ ၁၆၆။ မ၊ ၁။
 ၂၅၉။ သံ၊ ၁။ ၂၁၈။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၃၃၃။
 အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၇၇။)

ဇနသန္ဓိပါတနိဂ္ဂေါသ (ပု) [ဇနသန္ဓိပါတ+
 နိဂ္ဂေါသ] လူစုဝေးခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော
 ကြွေးကြော်သံ၊ လူအစုအဝေး၏ ကြွေး
 ကြော်သံ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇနသန္ဓိပါတနိဂ္ဂေါသဘာဝ (ပု) [ဇနသန္ဓိပါတ-
 နိဂ္ဂေါသ+အဘာဝ] လူစုဝေးခြင်းကြောင့်
 ဖြစ်သော ကြွေးကြော်သံ မရှိခြင်း၊ လူအစု
 အဝေး၏ ကြွေးကြော်သံ မရှိခြင်း။ သဗ္ဗဒါပိ
 ဇနသန္ဓိပါတနိဂ္ဂေါသဘာဝေန အပ္ပနိဂ္ဂေါ-
 သံ။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၃၀၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄၁။

ဇနသမာကုလ (တိ) [ဇန+သမာကုလ] လူတို့
 ဖြင့် ရောပြွမ်းသော။ အာကိဏ္ဏမနုဿာတိ
 ဇနသမာကုလာ။ မ၊ ၁။ ၃။ ၄၁။ (- အံ၊ ၁။
 ၃။ ၆၄။)

ဇနသမာဂမ (ပု) [ဇန+သမာဂမ] လူအပေါင်း။
 ဂဏေဇနသမာဂမေ သန္ဓိပတနံ ဂဏသင်္ဂ-
 ဏိကာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၂။
 ဒီ၊ ၁။ ၂၃၁။ သီ၊ ၁။ ၁၆၈။ ၂။ ၅၅။

ဇနသမုဒါယ (ပု) [ဇန+သမုဒါယ] လူအပေါင်း။
 ဘေသဇ္ဇပယောဂေန သမုပသန္တဗျာဓိ ဝိယ
 ဇနသမုဒါယော။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၁၂။

ဇနသမ္မဟ (ပု) [ဇန+သမ္မဟ] လူအပေါင်း။
 ပစ္စိမော ဇနသမ္မဟော ပါဏေသု ပါတဗျ-
 ဘာဝံ မာ အာပဇ္ဇိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၂၅၀။ ဇနာနံ
 သမ္မဟော ဇနတာတိ အာဟ “ပစ္စိမော ဇန-
 သမ္မဟော”တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၇။ (- မ၊ ၁။
 ၁။ ၁၁၅၊ ၁၃၃။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၂၇၃။ သုတ္တနိ၊
 ၁။ ၁။ ၆၁။ ပေတ၊ ၁။ ၄၆၊ ၁၈၄။ ထေရာ၊ ၁။
 ၂၀၆။ အပ၊ ၁။ ၂။ ၉၈၊ ၃၂၈။ အပ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၂။
 ဗုဒ္ဓဝံဌ။ ၂၉၇။ မဟာနိ၊ ၁။ ၃၈၈။ သာရတ္ထ၊
 ၁။ ၂၉၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၅၇၊ ၁၇၄။ ဒီ၊ ၁။ ၁၂၇၊
 ၁၄၀။ သီ၊ ၁။ ၁၆၈၊ ၁၈၉။ သီ၊ ၁။ ၁၆၈၊ ၂။
 ၃၃။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၅။ မ၊ ၁။ ၃။ ၃၅။ အံ၊ ၁။ ၂။
 ၂၈၉၊ ၃၅၉။ မူလဒီ၊ ၂။ ၂၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
 ၂၄၆။)

ဇနသမ္မဟဂတ (တိ) [ဇနသမ္မဟ+ဂတ] လူ
 အပေါင်းသို့ ရောက်သော။ သူ။ ဇနသမ္မဟ-
 ဂတော ပန “ပရိသမဇ္ဈေ”တိ ဝုတ္တော။ မ၊ ၁။
 ၂။ ၁၅။

ဇနသမ္မာတ (ပု) [ဇန+သမ္မာတ] လူတို့၏ ကျ
ရောက်ခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဇနသမ္မာတရဟိတ (တိ) [ဇနသမ္မာတ+ရဟိတ]
လူတို့၏ ကျရောက်ခြင်းမှ ကင်းသော။ တသ္မိ
မဂ္ဂေ ပစ္စိန္နေ ဇနသမ္မာတရဟိတေ မဟာ-
အဋ္ဌဝိ ပဝိသိတော တတ္ထ သမ္ပတ္တေ သတ္တေ
ခါဒတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၂၉၇။

ဇနသမ္မာဓ (ပု) [ဇန+သမ္မာဓ] (၁) လူတို့
ဖြင့် - ကျဉ်းမြောင်း - ကြပ်တည်း - ခြင်း။
(၂) လူတို့ဖြင့် - ကျဉ်းမြောင်း - ကြပ်တည်း -
ရာ အရပ်။ (၁) တတ္ထ သဒ္ဓသသန္ဓေန ဝါ
ဇနသမ္မာဓေန ဝါ ဝသိတုံ အသက္ကောန္တေန
သဘာယေ ဝါ ဝတ္ထဗ္ဗံ နဂရဒ္ဓါရမူလေ ဝါ။
ဝိ၊ ဌ။ ၂။ ၂၃၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၂။ (၂) ရဟသိဂ-
တဿာတိ ဇနသမ္မာဓတော အပက္ကန္တဿ။
သံ၊ ဌိ၊ ၁။ ၁၇၇။

ဇနသမ္မာဓဘယ (န) [ဇနသမ္မာဓ+ဘယ] လူ
တို့ဖြင့် - ကျဉ်းမြောင်း - ကြပ်တည်း - ခြင်း -
မှ - ကို - ကြောက်ခြင်း။ လူတို့ဖြင့် - ကျဉ်း
မြောင်း - ကြပ်တည်း - ခြင်းဘေး။ ရတ္တိယံ
ဇနသမ္မာဓဘယေန ဧကမန္တံ အပက္ကမ္မ နိဒ္ဒိ
ဥပဂစ္ဆိ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၂၇၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၉၆။

ဇနသမ္မာဓရဟိတ (တိ) [ဇနသမ္မာဓ+ရဟိတ]
လူတို့ဖြင့် - ကျဉ်းမြောင်း - ကြပ်တည်း - ခြင်း
မှ ကင်းသော။ တဉ္စ ဌာနံ ဂမနာဂမနယုတ္တံ
ဇနသမ္မာဓရဟိတံ ဆာယူဒကသမ္ပန္နဉ္စ။ ထေရ၊
ဌ။ ၂။ ၂၁၅။ (- အပါ၊ ဌ။ ၁။ ၃၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌိ၊
၁။ ၄၁၈။)

ဇနသမ္မာဓဝိရဟိတ (တိ) [ဇနသမ္မာဓ+ဝိရဟိတ]
လူတို့ဖြင့် - ကျဉ်းမြောင်း - ကြပ်တည်း - ခြင်း
မှ ကင်းသော။ ရဟိတမ္ပိတိ ဇနသမ္မာဓဝိရ-
ဟိတေ ဝိဝိတ္တေ။ ထေရ၊ ဌ။ ၂။ ၁၆၄။

ဇနသမ္မာဓာဘာဝ (ပု) [ဇနသမ္မာဓ+အဘာဝ]
လူတို့ဖြင့် - ကျဉ်းမြောင်း - ကြပ်တည်း - မှမရှိ

ခြင်း။ အညံ ပဗ္ဗတကန္တရာဒိ ပဗ္ဗဇိတသာရူပံ
နိဝါသဋ္ဌာနံ ဇနသမ္မာဓာဘာဝတော ဣဓ
သုညာဂါရန္တိ အဓိပ္ပေတံ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၁၄၃-၄။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၁၀။ (- ထေရ၊ ဌ။ ၁။ ၃၀၁။
အပါ၊ ဌ။ ၂။ ၂၉၀။)

ဇနသမ္ပဒ္ဓ (ပု) [ဇန+သမ္ပဒ္ဓ] (၁) လူအပေါင်း
၏ - တိုးဝှေ့ - လှုပ်ချောက်ချား - ခြင်း။ (၂)
လူအပေါင်း၏ တိုးဝှေ့ ရာအရပ်။ (၃) တိုး
ဝှေ့ - တုန်လှုပ် - ချောက်ချား - သော လူ
အပေါင်း။ (တိ) (၄) လူအပေါင်းသည် တိုး
ဝှေ့အပ်သော။ သူ။ (၁) ဇနသမ္ပဒ္ဓေန ပတိတံ
ပေသဝတိ မဟာဇနော အက္ကမိတော မာရေ-
သိ။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၁၄၄။ (၂) ကော ဤဒိသေ
ဇနသမ္ပဒ္ဓေ ကာသာဝံ လစ္ဆသိ။ ဝိ၊ ဌ။ ၁။ ၂၆၅။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၁၃။ (၃) ဇနသမ္ပဒ္ဓေ ဥပ္ပတန္တာ
ဝိယ ဂစ္ဆန္တိ။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၁၉။ အံ၊ ဌိ၊ ၃။ ၁၉၀။
(၄) ဇနသမ္ပဒ္ဓေန ပန အနောကာသာဒိဘာ-
ဝေန ကာတုံ န ဝဇ္ဇတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၀။

ဇနသမ္ပဒ္ဓပိဋ္ဌိတ (တိ) [ဇနသမ္ပဒ္ဓ+ပိဋ္ဌိတ] လူ
အပေါင်း တိုးဝှေ့ ခြင်းသည် နှိပ်စက်အပ်
သော။ သူ။ သော ဘိက္ခု ဇနသမ္ပဒ္ဓပိဋ္ဌိတော
အံသတော ပတန္တံ ကာသာဝံ အဒိသ္မာဝ
နိက္ခန္တော။ ဝိ၊ ဌ။ ၁။ ၂၆၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၁၃။

ဇနသဟဿ (န) [ဇန+သဟဿ] လူတထောင်။
ဇနသဟဿေန ဝါ ဝစနသဟဿေန ဝါ ဩ-
သာရိတေ ဝိနိစ္ဆိနာတိ။ သံ၊ ဌ။ ၁။ ၃၁၈။
(- ၂၂၇။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၁။ ၁၂၇။)

ဇနဟဒယလောလ (တိ) [ဇန+ဟဒယ+လော-
လ] လူတို့၏ စိတ်နှလုံးကို - တပ်စွဲစေတတ် -
ရစ်မှူးစေတတ် - သော။ သာ သာလသာခါ
အဗလာ ဇနဟဒယလောလာ သယမေဝ
ဝိလမ္ပမာနာ ဟုတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၃၂၀။

ဇနာကိဏ္ဍ (တိ) [ဇန+အာကိဏ္ဍ] လူတို့ဖြင့်ရော
ပြွမ်းသော။ သစေ အာသနသာလာ သမ္မာ-

ဓာ ဟောတိ နောက်ကြောင်း။ ဝိဇ္ဇာ၊ ၂။ ၂၃၇။
ဝိသင်္ဂဟ။ ၄၅။

နောက်ကြောင်း (ထိ) [နောက်ကြောင်း+တ] လူတို့ဖြင့်
ရောပြောမိသည့်အဖြစ်။ ဇနဝိဝေက (၁)
ကြည့်။

နာဓိပ (ပု) [ဇန+အဓိပ] လူတို့ကို အစိုးရ
သောသူ။ မင်း၊ ရှင်ဘုရင်။ သေယျာ ပေါသ
ဇနာဓိပ။ သံ၊ ၁။ ၈၆။ ဇနာဓိပတိ ဇနာဓိဘုံ
ရာဇာနံ (ဇနာဘိဘုံ ရာဇာနံ၊ သိ။ ဇနာဓိပ-
ရာဇာနံ၊ သျှာ၊ မူကွဲ) အာလပတိ။ သံ၊ ၄။
၁။ ၁၄၂။ (-သံ၊ ၁။ ၉၆-၇။ ပေတ။ ၁၅၃-၄။
အပ၊ ၁။ ၆၅၊ ၁၀၀၊ ၁၄၅၊ ၁၅၆၊ ၁၉၉၊ ၂၂၅-၉။
ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၈၁၊ ၁၇၉၊ ၂၁၁၊ ၂၃၈၊ ၂၆၄၊ ၃၀၄၊
၃၅၉။ ဇာ၊ ၂။ ၈၆၊ ၂၁၃၊ ၂၆၆၊ ၃၆၃။ ဓမ္မာဠာ၊
၂။ ၃၆၁။ ပေတ၊ ၄။ ၁၀၂။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၆၂-၄၊
၁၅၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၂။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၇။ ဇာ၊
၄။ ၃။ ၄၂၁။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၁၃၆၊ ၂၂၇၊ ၃၆၃။
ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၆၊ ၃၆၈။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၂၉၄။ ဇာ၊ ၄။ ၇။
၁၂၇။)

နာဓိပရာဇ (ပု) [ဇနာဓိပ + ရာဇ] လူတို့ကို
အစိုးရသောမင်း။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

နာဓိဘူ (ပု) [ဇန+အဓိဘူ] လူတို့ကို အစိုးရ
သောသူ။ မင်း၊ ရှင်ဘုရင်။ တိသတိမေ
ဣတော ကပ္ပေ၊ ရာဇာ အာသိ* ဇနာဓိဘူ။
အပ၊ ၁။ ၈၈။

နာဘိကိဏ္ဍ (တိ) [ဇန+အဘိကိဏ္ဍ] လူတို့ဖြင့်
အလွန်ရောပြောမိသော။ ဇနာဘိကိဏ္ဍာ သု-
လဘန္တပါနာ၊ သမယော မဟာဝီရ အင်္ဂီရ-
သာနံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၃၃။

နာဘိဘူ (ပု) [ဇန+အဘိဘူ] လူတို့ကိုအစိုးရ
သောသူ။ မင်း၊ ရှင်ဘုရင်။ ဇနာဓိပ-ကြည့်။

နာလယ (ပု) [ဇန+အာလယ] မဏ္ဍပ်။ မဏ္ဍပ်
ဝါ ဇနာလယော။ ဓာနံ၊ ၂။ ၁၀။ ဇနာနံ အာ-
လယော သန္နိပါတဋ္ဌာနံ ဇနာလယော။ ဓာနံ၊
၄။ ၂။ ၁၀။

နာလာပသဒ္ဓ (ပု) [ဇန+အာလာပ+သဒ္ဓ]
လူတို့ပြောဆိုသံ။ ရတ္တိယံ ဇနာလာပသဒ္ဓါ-
ဘာဝေန ရတ္တိ* အပ္ပသဒ္ဓံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၁။

ဇနိက (ပု) [ဇန+ဏိက] ဖြစ်စေတတ်သော
အဖ၊ အဖရင်း။ “ယော ဇနိကော ပိတာ-
တေဝ” ဝါ ပါဠိ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၈၁။

ဇနိကပေါသိကမာတု (ထိ) [ဇနိကာ+ပေါသိ-
ကာ+မာတု] ဖြစ်စေတတ်-မွေးဖွားတတ်-
သော အမိ၊ မွေးမြူတတ်-မွေးစားတတ်-
သော အမိ၊ အမိရင်း၊ မွေးစားအမိ။ ဇနိက-
မာတု-ကြည့်။

ဇနိကပေါသိကမာတုဋ္ဌာန (န) [ဇနိကပေါသိက-
မာတု+ဋ္ဌာန] အမိရင်း၊ မွေးစားအမိ၏အရာ။
ဇနိကမာတု-ကြည့်။

ဇနိကပေါသိကမာတုဋ္ဌာနိယ (တိ) [ဇနိကပေါ-
သိကမာတုဋ္ဌာန+ဣယ။ ဣယ အနက်မရှိ။]
အမိရင်း၊ မွေးစားအမိ၏ အရာ။ အောက်
ပုဒ်ကြည့်။

ဇနိကမာတု (ထိ) [ဇနိကာ+မာတု] ဖြစ်စေ
တတ်-မွေးဖွားတတ်-သောအမိ၊ အမိရင်း။
ဇနိကမာတာ ဟိ နဝ ဝါ ဒသ ဝါ မာသေ
လောဏမ္ဗိလာဒီနိ ပရိဟရမာနာ ကုဋ္ဌိယာ
ဒါရကံ ဓာရေတွာ ကုဋ္ဌိတော နိက္ခန္တိ
ပေါသိကမာတရံ ဓာတိ* ပဋိစ္စာပေတိ။ မ၊ ၄။
၄။ ၂။ ၁၈။ ဣဒါနိ ခုဒ္ဓိန္နံ မဟာထေရာနံ
ယထာဏ္ဏမံ သဗြဟ္မစာရိနံ ဘဂဝတာ ဝုတ္တေဟိ
ဇနိကပေါသိကမာတုဋ္ဌာနိယေဟိ သင်္ဂါဟ-
ကတံ ဝိတ္တာရတော ဒဿေတုံ “ဇနိကမာ-
တာဟိ” တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၄၀၅။

ဇနိကာ (ထိ) [ဇန+ဏှ+အာ။ ဏှ-ကို အက
ပြု၊ အကို လှူပြု။ ဇနေတိတိ ဇနိကာ၊ ဏှ၊
ဣတ္ထံ။ ဓာနံ၊ ၄။ ၂။ ၄၄။] (၁) (က) ဖြစ်စေ
တတ်-မွေးဖွားတတ်-သောအမိ၊ အမိ-
အရင်း။ (ခ) မိန်းမ။ (၂) တဏှာ။ (၁) (က)

ဇာနန္တိ ပန ဘောန္တော “ယာ ဇနိကာ
မာတာ ပြာဟ္မဏံယေဝ အဂမာသိ၊ နော
အပြာဟ္မဏံ”န္တိ။ မ၊ ၂။ ၃၆၃။ သန္တံ ယေဝ ပုတ္တံ
ယောနိယာ ဇနယိတော မာတာ “ဇနိကာ”-
တိ ဝုစ္စတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၁၃။ ဇနိကာ မာတာတိ
ယာယ တုမေ ဇနိတာ၊ သာ ဝေါ ဇနိကာ
မာတာ။ မ၊ ၁။ ၂၀၁။ ဇနေတိတိ ဇနိကာ၊
ဇနေတ္တိ။ မ၊ ၁။ ၁၇၇။ (-အပ၊ ၂။ ၆၈။ ဗုဒ္ဓဝံ။
၃၁၁။ ၃၂၂။ ၃၃၀-၃၊ ၃၆၇။ စရိယာ၊ ၃၉၁။ ဝိ၊
၄။ ၁။ ၂၀၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၅၁။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၀။
မ၊ ၄။ ၁။ ၇၄၊ ၂၁၈။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၃။ အံ၊ ၄။ ၂။
၇။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၄၊ ၅၆။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၆။
ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၁၅။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၅၃။ သုတ္တနိ၊
၄။ ၁။ ၁၅၂။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၊
၃၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၅၆။ စရိယာ၊ ၄။ ၇၆။ ဇာ၊ ၄။
၁။ ၂၀၊ ၃၆။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၅၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၂၆၀။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၂၃။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၂။
ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၁။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၅။ မ၊ ၄။ ၁။
၂၉၃၊ ၄၀၅။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၂။) (ခ) ဇနနိ (ခ)
ကြည့်။ (၂) ဇော မာယာ ဇနိကာ သဉ္ဇနနိ။
အဘိ၊ ၈။ ၂၁၅၊ ၂၂၉၊ ၂၄၃။ အဘိ၊ ၁။ ၃၇၆။
မဟာနိ၊ ၆။ စူဠနိ၊ ၂။ ၂၄၁။ ဝဇ္ဇသ္မိ သတ္တာနံ
ဇနနဋ္ဌေန ဇနိကာ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၉၅-၆။
မဟာနိ၊ ၄။ ၃၂။ (-ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၈၆။ ဒီ၊ ၄။ ၃။
၉၉။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၄။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၈။ ဇာ၊ ၄။ ၂။
၂၃၈။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၆။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၉၂။)

ဇနိကာမာတု (ထိ) [ဇနိကာ+မာတု] ဖြစ်စေ
တတ် - မွေးဖွားတတ် - သော အမိ၊ အမိ
အရင်း။ ယာ ဇနိကာမာတု (ဇနိမာတု။
သီ၊ သျှာ၊ ကံ၊ ဣ၊ မူကံ) မာတာ ယာဝ သတ္တမာ
မာတု မာတာမဟယုဂါ ပြာဟ္မဏံယေဝ အဂ-
မာသိ။ မ၊ ၂။ ၃၆၃။ ဇနိကာမာတုတိ ဇနိကာယ
မာတု။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၁။

ဇနိတ (ပ) [ဇန+တ။ ဣ အာဂုံ။ ဇန+ဣတ]
သတ္တဝါ။ ဇနေတသ္မိန္တိ ဇနိတသ္မိ။ ပဇာ-
ယာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၉။ သံ၊ ၄။ ၁။

၂၀၁။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၄။ ဇနိတသ္မိန္တိ ကမ္မကိ-
လေသေဟိ နိဗ္ဗတ္တေ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၅။ အံ၊
၄။ ၁။ ၃၅၇။ ကမ္မကိလေသေဟိ ဇနေတဗ္ဗော
တေဟိ ဝါ ဇာယတိတိ ဇနိတော၊ သေဝ
ဇနေတော။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၂၆၄။ ဇာတတ္တာ
ဇနာ၊ တံ ဣတော ဇနေတော။ သံ၊ ၄။ ၁။
၂၄၈။

ဇနိတ (ပ) [ဇန+ဣတ။ ဣ-အာဂုံ။ ဣ-
ပစ္စည်းချေ။] (၁) သတ္တဝါ။ (တိ) (၂) ဖြစ်
စေအပ်သော၊ (က) ဖြစ်စေအပ် - မွေးဖွား
- အပ်သော (သားသွီး)။ (ခ) ဖြစ်စေ
အပ် - မပယ်သတ်အပ် - သော (ဒိဋ္ဌိ)။
(၁) ဇနေတသ္မိန္တိ ဇနိတော၊ ပဇာယာတိ
အတ္ထော။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၆။ ဇနိတေတိ ကမ္မ-
ကိလေသေဟိ နိဗ္ဗတ္တိတေ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၉။
(- ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၉။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၂၆၄။)
(တိ) (၂) ပုထုဇ္ဇနေဟိ ဇနိတာ သမ္မုတိ-
ယောတိ ပုထုဇ္ဇနာ။ မဟာနိ၊ ၂။ ၃၉။ ပုထုဇ္ဇ-
နေဟိ ဇနိတာတိ ပုထုဇ္ဇနေဟိ ဥပ္ပါဒိတာ။
မဟာနိ၊ ၄။ ၃၂။ (-အဘိ၊ က။ ၃၄၇။ ဝိ၊ ၄။
၂။ ၇၂၈။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၉။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၂။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။ ၂၃၆။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ စရိယာ၊ ၄။ ၂၄၉။
မဟာနိ၊ ၄။ ၂၃၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၅။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၅၃။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၆၅။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၄။
မ၊ ၄။ ၁။ ၆၁။ မ၊ ၄။ ၃။ ၃၇၄။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၂။
မူလဒီ၊ ၁။ ၁၆၁။ မူလဒီ၊ ၃။ ၁၉၈။ အနုဒီ၊ ၃။
၂၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၉။) (၃) အတ္တနာ
ဇနိတာ ပုတ္တာပိ ဓိတရောပိ “ပုတ္တာ” တေဝ
သင်္ချံ ဂစ္ဆန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၁။ (-ထေရီ၊
၂။ ၁။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၄။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၁၁။ ဇာ၊ ၄။
၄။ ၃၀၀။ ထေရီ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၂။) (၄) ဇနိတာတိ
ဇနာ၊ အဝိဟတာတိ အတ္ထော။ အနုဒီ၊ ၁။
၁၇၆။

ဇနိတအာလောက (ပ) [ဇနိတ+အာလောက]
ဖြစ်စေအပ်သောအလင်းရောင်။ သာ တေန

အတ္တနာ ဇနိတအာလောကေနဝ သယမ္ပိ
အဏု ထူလာ ဒီဃာ ရဿာတိ ပါကဋ္ဌာ
ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၉။ ဇာလသိခါ သန္တိ-
ဿယော တဿာ သတိယေဝ ဟောန္တော
အာလောကော တာယ ဥပ္ပါဒိတော ဝိယ
ဟောတီတိ အာဟ “အတ္တနာ ဇနိတအာ-
လောကေနဝါ”တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။

ဇနိတဥပနာဟ (တိ) [ဇနိတ+ဥပနာဟ] ဖြစ်-
စေအပ်သော ရန်ငြိုးရှိသော၊ ရန်ငြိုးကို ဖြစ်
စေတတ်သော၊ ရန်ငြိုးဖွဲ့တတ်သော။ သူ။ ဥပ-
နဒ္ဓေါ ဘိက္ခုတိ သော ဇနိတဥပနာဟော
ဘိက္ခု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။

ဇနိတဥဿာဟ (တိ) [ဇနိတ+ဥဿာဟ] ဖြစ်-
စေအပ်သော အားထုတ်ခြင်း ရှိသော၊ သူ။
ဟရဏာဒီဟိ ဇနိတဥဿာဟာနံ ဟတ္ထိအာဒီနံ
‘ဣဒံ ကရိဿာမာ’တိ ဝါ ‘ဟရိဿာမာ’တိ
ဝါ အာဘောဂေ ဇနိတေ ဧဝ အနာပတ္တိ။
ဝဇီရ။၂၅၈။

ဇနိတသန္နိတ (န) [ဇနိတ+သန္နိတ] ဖြစ်စေအပ်
သော-ပုတ်ခတ် - ထိခိုက် - ခြင်း။ တေဟိ
ဦမိအာဒီဟိ ဇနိတသန္နိတဝသေန မရဏမတ္တံ
မရဏပုမာဏံ ဒုက္ခံ နိဂစ္ဆသိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။
၃၂၇။

ဇနိတဗ္ဗ (တိ) [ဇန+ဇာ+တဗ္ဗ] ဖြစ်စေ-
အပ် - သင့် - ထိုက် - သော။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဇနိတဗ္ဗလ (န) [ဇနိတဗ္ဗ+လ] ဖြစ်စေအပ်
သောအကျိုး။ ဇနိတဗ္ဗလတော အညေဟိ
ဖလေဟိ အသာမာရဏလက္ခဏော ဟေတု။
နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၀၈။

ဇနိကမာနမညနာ (ထိ) [ဇနိတ+မာန+မညနာ]
(တဏှာသည်) ဖြစ်စေအပ်သော မာနဖြင့်-
အောက်မေ့ - မှတ်ထင် - ခြင်း။ တဏှာ-
မညနာယ မညတီတိ တဏှာယ ဇနိတမာန-
မညနာယ မညတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၁၉။

ဇနိတဝိသာဒ (တိ) [ဇနိတ+ဝိသာဒ] ဖြစ်စေ-
အပ်သော(စိတ်၏) ပင်ပန်းခြင်းရှိသော၊ သူ။
သောကာဒိဝုဗ္ဗိယာ ဇနိတဝိသာဒါနံ အနုတ္တု-
နဒုက္ခံ ဥပါယာသော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၇။

ဇနိတသတိ (ထိ) [ဇနိတ+သတိ] (ဥပေက္ခာ
သည်) ဖြစ်စေအပ်သော သတိ။ ဥပေက္ခာ-
သတိပါရိသုဒ္ဓိန္တိ ဥပေက္ခာယ ဇနိတသတိယာ
ပါရိသုဒ္ဓိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆၂။

ဇနိတသတိပါရိသုဒ္ဓိ (တိ) [ဇနိတ+သတိပါရိ-
သုဒ္ဓိ] (ဥပေက္ခာသည်) ဖြစ်စေအပ်သော
သတိ၏ ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်ခြင်းရှိသော။
ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိန္တိ ဥပေက္ခာယ ဇနိတ-
သတိပါရိသုဒ္ဓိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၂၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။

ဇနိတသဒ္ဓ (ပု) [ဇနိတ+သဒ္ဓ] (၁) ဖြစ်စေ
အပ်သောအသံ။ (၂) ဇနိတသဒ္ဓါ။ (၁)
သုဝဏ္ဏမယနိယုရပါဒကဋ္ဌကာဒီနံ အညမညံ
သဗ္ဗန္တေန ဇနိတသဒ္ဓေဟိ... ဝိစရိတဋ္ဌာနဘူ-
တဿ။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၂၁၅။ (၂) ပဇာသ-
ဒ္ဓေါ ဇနိတသဒ္ဓေန သမာနဒေတ္တာ။ သိ၊ဋ္ဌိ၊၂။
၁၉၉။

ဇနိတာနုဂ္ဂဟ (တိ) [ဇနိတ+အနုဂ္ဂဟ] ဖြစ်-
စေအပ်သော ချီးမြှောက်ခြင်း ရှိသော၊
ချီးမြှောက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ သူ။
တထာ ကရုဏာယ သဗ္ဗသတ္တေသု ဇနိတာ-
နုဂ္ဂဟော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄။

ဇနိတု (တိ) [ဇန+ဇာ+တု] ဖြစ်စေတတ်
သော၊ သူ။ ဇနိတာ၊ ပစိတာ၊ နေတာ။
ကစ္စည်း။ ၆၂၄။ နိတိ၊ သုတ္တ။၁၂၃။

ဇနိတုံ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဇန+ဇာ+တုံ] ဖြစ်စေ
ခြင်းငှါ။ ပုနပိ ဝိပါကံ ဇနိတုံ န သက္ကောန္တိ။
ဝဇီရ။၁၆၅။

ဇနိတ္တ (န) [ဇန+ဏိတ္တ] မွေးဖွားရာအရပ်။
ဇနိတ္တံ မေ ဘဝိတ္တံ မေ၊ ဣတိ ပဏေ အဝ-
ဿယံ။ ဇာ၊ ၁။ ၄၅။ ဇနိတ္တံ မေ ဘဝိတ္တံ
မေတိ ဣဒံ မမ ဇာတဌာနံ၊ ဣဒံ မမ ဝဗိတ-
ဌာနံ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၇၃။

ဇနိ သူ (ကာ၊ ကြိ) [ဇန+ဏေ+ဥ] ဖြစ်စေ
ကုန်ပြီ။ ဇနေတိ-ကြည့်။

ဇနိန္ဒ (ပု) [ဇန+ဣန္ဒ] (၁) လူတို့ကို အစိုးရ
သော မင်း၊ လူမင်း။ (၂) နတ်တို့ကို အစိုးရ
သော မင်း၊ နတ်မင်း၊ သိကြားမင်း။ (၃)
နဂါးတို့ကို အစိုးရသော မင်း၊ နဂါးမင်း။
(၄) လူတို့ထက်မြတ်သော သူ။ (က) ဘုရား။
(ခ) ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ (၅) နတ်။

(၁) လူတို့ကို အစိုးရသော မင်း၊ လူမင်း။
ပညာ ဇနိန္ဒ နယိမဿ ဝိဇ္ဇတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၄၅။
ဇနိန္ဒာတိ ရာဇာနံ အာလပတိ။ ရာဇာ ဟိ ပရ-
မိဿရဘာဝေန ဇနဿ ဣန္ဒောတိ ဇနိန္ဒော။
ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၆၀။ (-ဇာ၊ ၁။ ၄၃-၇၊ ၉၄၊ ၁၄၇၊
၁၆၉၊ ၂၀၄၊ ၂၂၇-၈၊ ၂၅၂-၃-၈၊ ၂၇၁၊ ၃၄၁-၇။
ဇာ၊ ၂။ ၁၈၊ ၂၀၊ ၃၉၊ ၁၃၇-၈၊ ၁၄၀-၂-၄၊ ၂၃၁၊
၂၆၈၊ ၂၇၅၊ ၂၉၅၊ ၃၁၀။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၃။ ဓမ္မ၊
၄။ ၁။ ၃၇၆။ စရိယာ၊ ၄။ ၆၉၊ ၁၈၇၊ ၂၅၈။ ဇာ၊
၄။ ၂။ ၈၈။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၃၇၂။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၉၈၊
၂၀၅၊ ၃၉၇။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၁၊ ၁၇၆-၇။ ဇာ၊ ၄။ ၆။
၁၃၅၊ ၂၂၅၊ ၂၅၉။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၅၆။) (၂)
နတ်တို့ကို အစိုးရသော မင်း၊ နတ်မင်း၊
သိကြားမင်း။ ဗုဒ္ဓေါ ဇနိန္ဒတ္ထိ မနုဿလော-
ကေ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၁၉။ (၃) နဂါးတို့ကို အစိုးရ
သော မင်း၊ နဂါးမင်း။ ဒေါဟဌော နာမ
ဇနိန္ဒ ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၅။ ဇနိန္ဒာတိ နာဂ-
ဇနဿ ဣန္ဒ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၆၀။ (၄) လူတို့ထက်
မြတ်သောသူ။ (က) ဘုရား။ ဗုဒ္ဓံ နမဿာမ
ဇနံ ဇနိန္ဒ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၁၉။ ဇနိန္ဒန္တိ သဗ္ဗလော-
ကုတ္တမံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၂။ (-အဘိ၊ က။ ၁၄၄။)
(ခ) ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ ပဟိနသဗ္ဗာဝရဏာ ဇနိန္ဒာ။

အပါ၊ ၁။ ၁၅။ ပဟိနသဗ္ဗာဝရဏာ ဇနိန္ဒာတိ
တေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဇနာနံ ဣန္ဒာ ဥတ္တမာ။ အပါ၊
၄။ ၁။ ၂၂၆။ (၅) နတ်။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဇနိန္ဒသေဌ (ပု) [ဇနိန္ဒ+သေဌ] နတ်တို့ထက်
မြတ်သော သူ၊ သိကြားမင်း။ ဥဒါဟု မုဇ္ဈော-
သို့ ဇနိန္ဒသေဌ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၀၁။ ဇနိန္ဒသေဌာတိ
ဇနိန္ဒာနံ ဒေဝါနံ သေဌ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၃၅၇။

ဇနိ (ထိ) [ဇန+ဤ] (၁) မိန်းမ၊ အမျိုးသမီး။
(၂) ချွေးမ။ (၃) သဒိယော တိဿော ဇနိ-
ယော၊ ဝိဟာရဒါနံ အဒါသိမ္မ။ ထေရီ။ ၄၃၄။
အပါ၊ ၂။ ၁၈၇။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၇၉၊ ၂၉၉။ (၂)
သာ ပန ပုတ္တလာဘယောဂျတံ ဥပါဒါယ
မင်္ဂလဝစနေန ဇနိတိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၂။

ဇနိယတေ (ကာ၊ ကမ္မ၊ ကြိ) [ဇန+ဏေ+ယ+
တေ] ဖြစ်စေအပ်၏။ ဇနိယတေကမ္မကိလေ-
သေဟိတိ ဇန္တု။ ဣဒံ၊ ၇၀။ ဇနိယတိ၊ ဇနိ-
ယန္တိ။ ရူ၊ ၃။ ၁။

ဇနေတ (ပု) [ဇန+ဏေ+တ။ ဣ-အာဂုံ၊ ပြေ၊
ဏေ-ပစ္စည်းချေ။ ဇန+တ။ ဣ-အာဂုံ၊ ပြေ။
ဇန+ဣတ။] (က) သတ္တဝါ။ (ခ) လူ။ (က၊
ခ) ခတ္တိယော သေဌော ဇနေတသ္မိံ၊ ယေ
ဂေါတ္ထပဋိသရိနော။ ဒီ၊ ၁။ ၉၂။ မ၊ ၂။ ၂၁။
သံ၊ ၁။ ၄၇၁။ အံ၊ ၃။ ၅၂၉။ ဇနေတသ္မိန္တိ ဇနိ-
တသ္မိံ၊ ပဇာယာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၉။
မ၊ ၄။ ၃။ ၂၄။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၁။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၄၄။
ဇနေတသ္မိန္တိ ဇနိတေ၊ ပဇာယာတိ အတ္ထော။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၆။ ကမ္မကိလေသေဟိ ဇနေ-
တဗ္ဗော၊ တေဟိ ဝါ ဇာယတိတိ ဇနိတော၊
သေဝ ဇနေတော။ မနုဿော။ သီ၊ ၄။ ၁။
၂။ ၂၆၄။ ဇနိတသ္မိံ-သဒ္ဓေါ ဝေ ဣ-ကာရဿ
ဇ-ကာရံ ကတွာ “ဇနေတသ္မိံ”န္တိ ဝုတ္တော၊
ဇနိတသ္မိန္တိ စ ဇနသ္မိန္တိ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။
မ၊ ၄။ ၃။ ၁၉။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၅၇။ ဇာတတ္တာ
ဇနော၊ တံ ဣတော ဇနေတော၊ တသ္မိံ။ သံ၊
၄။ ၁။ ၂၄၈။

ဇနောတဗ္ဗ (တိ) [ဇန+ဏေ+တဗ္ဗ] ဖြစ်စေ-
 အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဘိယျော ဟာ-
 သော ဇနောတဗ္ဗော။ မိလိန္ဒ။ ၃၉၈။ (-ဒိဋ္ဌာ
 ၁။ ၃၅။ မာဠာ ၁။ ၁၂။ မာဠာ ၇။ ၂၀။ သံဠာ ၁။
 ၁။ အံဠာ ၁။ ၁။ ပဋိသံဠာ ၂။ ၂၅၄။ ဥဒါနာ
 ၄။ ၂၃။ မဟာနိဋ္ဌာ ၂၃၆။ ၂၅၅။ ဒိဋ္ဌိ ၁။ ၆၅။
 သိဋ္ဌိသစ် ၁။ ၁၇၉။ မာဠာ ၁။ ၂၀၂။ အံဠာ ၁။
 ၁၀၂။ ၂၄၄။ မူလဋ္ဌိ ၁။ ၁၆၁။)

ဇနောတိ (ကာကြိ) [ဇန+ဏေ+တိ] ဖြစ်စေ၏။
 (က) မွေးဖွား၏။ (ခ) ပြုပြင်-စီရင်-
 ၏။ (ဂ) မပယ်သတ်။ အနုပုဗ္ဗာနံ ပါပကာနံ
 အကုသလာနံ ဓမ္မာနံ အနုပုဂါယ ဆန္တံ ဇ-
 နောတိ ဝါယမတိ။ ဒိ ၂။ ၂၅၀။ မာ ၁။ ၈၉။ မ
 ၂။ ၂၁၈။ သံ ၂။ ၅၃၈။ သံ ၃။ ၈၁၇၃။ ၂၁၄-
 ၅။ အံ ၁။ ၄၁၃၀။ အံ ၃။ ၂၅၄။ ပဋိသံ
 ၄၀။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌာ ၃၄၄။ ဆန္တံ ဇနောတိတိ
 ကတ္တုကမ္ပတာကုသလန္တံ ဥပပါဒေတိ။ အံ
 ၄။ ၁။ ၃၈၃။ (-ဝိဋ္ဌာ ၂။ ၂။ ဝိဋ္ဌာ ၁၆၅-၆-၇။
 ၃၄၃။ မာ ၁။ ၂၆၁-၂။ မာ ၃။ ၃၄။ သံ ၁။ ၃၄-၅။
 သံ ၃။ ၁၇၄။ အံ ၂။ ၂၉၄။ အဘိပူ ၁၅၆-၇။
 ၁၆၂။ အဘိက ၃၈၂။ စူဠနိ ၁၃၂-၃။ နေတ္ထိ
 ၂၀၁၄၇။ မိလိန္ဒ။ ၃၈၁၄၁၅၅။ ၁၆၁၃၂။
 ဝိဋ္ဌာ ၁။ ၁၆၀၃၀၄။ ဝိဋ္ဌာ ၂။ ၂။ ဝိဋ္ဌာ ၃။
 ၁၇၇၃၇၇၃၈၆။ ဝိဋ္ဌာ ၄။ ၅၆။ ကင်္ခါ ၂၂၇။
 ဝိသင်္ဂဟ ၁၀၈။ ဒိဋ္ဌာ ၂။ ၃၈၄။ မာဠာ ၁။ ၅၈၈။
 ၁၂-၅။ ၂၇၁၁၂၃၀၂-၇။ မာဠာ ၂။ ၃၅။ မာဠာ
 ၃။ ၁၆၈။ မာဠာ ၄။ ၁၈၂။ သံဠာ ၁။ ၄၇၁၁။
 သံဠာ ၃။ ၁၆၂၁၇၇။ ၂၀၀။ အံဠာ ၁။ ၄၇၁၁-
 ၃၁၆၃၄၀။ အံဠာ ၂။ ၅၉၉၅၃၃၁၃၇၆။
 အံဠာ ၃။ ၉၁၃၀၂။ အဘိဋ္ဌာ ၁။ ၄၉၁၆၆။
 ၂၀၇၃၉၆။ ပဋိသံဠာ ၁။ ၆၀၁၅၅။ ၂၅၀။
 ပဋိသံဠာ ၂။ ၂၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။ ၁၁၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ
 ၂။ ၁၉၁။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌာ ၈၆၁၄၂။ ဓမ္မာဋ္ဌာ ၂။ ၂၈၃။
 ဥဒါနာဋ္ဌာ ၁၁-၆။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌာ ၂၀-၆၅၁၁၈၅။
 ၂၆၂-၇။ ထေရဋ္ဌာ ၁။ ၇။ အပဋ္ဌာ ၁။ ၂။ အပ
 ၄။ ၂။ ၁၆၁၄၀။ မဟာနိဋ္ဌာ ၃၂၅၄၈၀၁၃၄။

၂၂၄။ ၂၈၄။ ၃၁၈။ ၃၉၇။ ဇာဠာ ၁။ ၂၆။ ဇာဠာ
 ၂။ ၁၆၃။ ဇာဠာ ၅။ ၄၆၅။ ဝဇိရ။ ၇၄၈၄၁၀၉။
 ၁၁၄၁၈၈။ ၂၇၁၃၁၇၃၂၂၅၀၉။ သာရတ္ထ
 ၁။ ၅၄။ သာရတ္ထ ၂။ ၅၃-၉။ ၁၀၄၁၅၅။ ၂၀၂
 ၂၂၈။ ၃၇၄။ ၃၉၀-၉။ သာရတ္ထ ၃။ ၁၁။ ဝိမတိ
 ၁။ ၁၅၆။ ဝိမတိ ၂။ ၃၃-၈။ ကင်္ခါဋ္ဌိဟောင်း။
 ၁၉၂၃၃၆၄၆။ ဒိဋ္ဌိ ၁။ ၄၃။ ဒိဋ္ဌိ ၂။ ၃၀၄။
 ၃၃၇၃၄၂-၆။ ဒိဋ္ဌိ ၃။ ၂၁၇၂၄၇။ သိဋ္ဌိ
 သစ် ၁။ ၂၄၆၇၁၇၈။ သိဋ္ဌိသစ် ၂။ ၃၅
 ၂၃၅။ မာဠာ ၁။ ၇၂၈၁၂၀၁-၇။ ၂၅၇၃၁၀။
 ၃၉၁။ မာဠာ ၂။ ၂၃၈၃။ မာဠာ ၃။ ၄၈၈၇၁၁၅။
 ၃၇၈။ သံဠာ ၁။ ၁၃၁၁၆၇-၉။ သံဠာ ၂။ ၂၈။
 အံဠာ ၁။ ၃၂၂၆၁။ အံဠာ ၂။ ၁၉၁။ အံဠာ ၃။
 ၂၄၁၅၂။ မူလဋ္ဌိ ၁။ ၁၀၀၁၃၇။ မူလဋ္ဌိ ၂။
 ၄၈၇၁၁၄၂၁၉၇။ မူလဋ္ဌိ ၃။ ၁၇၃၁၈၉။
 ၂၂၁။ အနုဋ္ဌိ ၁။ ၁၇၂။ အနုဋ္ဌိ ၂။ ၆၀၁၇၉။
 ၁၉၈။ အနုဋ္ဌိ ၃။ ၂၅၇။ နေတ္ထိဋ္ဌိ ၄၁။)
 ဇနောန္တိ-အဘိက ၂၃၉။ မဟာနိ ၁၁၃။ ဒိ
 ၄။ ၁။ ၅၉။ မာဠာ ၁။ ၂၁၁၀၇၁၂၃။ သံဠာ ၂။
 ၉၀။ အံဠာ ၁။ ၄၇။ အဘိဋ္ဌာ ၁။ ၃၈၃။ အဘိ
 ၄။ ၁။ ၁၃၃။ ပဋိသံဠာ ၁။ ၂၄၅။ ပဋိသံဠာ ၂။
 ၅၀။ မဟာနိဋ္ဌာ ၂၃၆။ ဝဇိရ။ ၁၈၈။ သာ-
 ရတ္ထာ ၁။ ၄၅။ သာရတ္ထ ၂။ ၁၀၈၄၁၆။ ကင်္ခါ
 ဋ္ဌိဟောင်း ၅၁။ ဒိဋ္ဌိ ၁။ ၆၅။ သိဋ္ဌိသစ်
 ၁။ ၂၄၄၄၆၆၁။ မာဠာ ၁။ ၆၁။ မာဠာ ၃။ ၂၀၂
 ၃၉၈။ အံဠာ ၁။ ၁၀၂။ မူလဋ္ဌိ ၁။ ၄၅။ အနုဋ္ဌိ
 ၁။ ၄၈။ ဇနော-ဇာ ၂။ ၃၆၇။ ဇာဠာ ၇။
 ၃၆၄။ ဇနောမိ-စူဠနိ ၉၄။ မိလိန္ဒ။ ၁၀၁။ ဇာ
 ၄။ ၇။ ၉၇။ ဇနောတိ- မိလိန္ဒ။ ၁၂၄။ ၃၉။
 ဇနောယျ-အံ ၂။ ၃၄၇၄၅၁။ မဟာနိ ၂၇၂။
 ၃၃၆။ နေတ္ထိ ၇၇။ အဘိဋ္ဌာ ၃။ ၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ
 ၁။ ၁၇၇။ သုတ္တန်ဋ္ဌာ ၂။ ၂၄၅။ ထေရဋ္ဌာ ၂။
 ၂၀၀။ ဝဇိရ။ ၂။ ၁။ ဝိမတိ ၂။ ၃၃။ မာဠာ ၁။
 ၃၁၄။ ဇနောယျ-မာဠာ ၄။ ၂။ ဝဇိရ။ ၃၂၂။
 ဇနောယျာထ-မိလိန္ဒ။ ၁၂၉။ မာဠာ ၂။ ၂၂၆။
 ဇနောယျာမ-အပာ ၁။ ၉၄။ ဇနောသိ-ဝိဋ္ဌာ ၁။

၅။ ဝိဇ္ဇာ၂။ ၂၉၂။ ဒီဇ္ဇာ၂။ ၂၄၁။ သံဇ္ဇာ၂။
 ၂၅၂။ အံဇ္ဇာ၂။ ၁၁၃။ အဘိဇ္ဇာ၂။ ၅၉။
 ပဋိသံဇ္ဇာ၂။ ၃၀၀။ ခုဒ္ဒကဇ္ဇာ၂။ ၇၇။ ဓမ္မဇ္ဇာ၂။
 ၁၁၇။ သုတ္တနိဇ္ဇာ၂။ ၉၅။ သုတ္တနိဇ္ဇာ၂။ ၇၅။
 အပဇ္ဇာ၂။ ၄၁။ ၂၀၃။ စရိယာဇ္ဇာ၂။ ၂၃၆။ ဇာ
 ဇ္ဇာ၂။ ၃၉။ ဝဇ္ဇာ၂။ ၅၉။ သာရတ္ထာ၂။ ၂၉၄၂။
 သာရတ္ထာ၂။ ၁၁၄။ ဝိမတိဝါသံ။ ဒီဇ္ဇာ၂။
 ၂၁၁၄၇။ ၁၅၄၇။ သီဇ္ဇာ၂။ သင်္ခါဝါသံ။ ၃၉၄၀။
 ၅၄၆၉၄၁၃၄၂၆၄၄၂။ ဒီဇ္ဇာ၂။ ၂၀၀။ အံ
 ဇ္ဇာ၂။ ၁၀၇။ ဇနိသု-အပဇ္ဇာ၂။ ၃၆။ အပဇ္ဇာ၂။
 ၂၉၀။ ဇနောသု-ဥဒါနဇ္ဇာ၂။ ၃၉၁။ ဇနောသု-
 စရိယာဇ္ဇာ၂။ ၁၇၉။ ဇာဇ္ဇာ၂။ ၃၀၀။ ဇနောသု-
 တိ-မာဇ္ဇာ၂။ ၃၀။ မဇ္ဇာ၂။ ၁၁၄၅။ မဇ္ဇာ၂။ ၉၇။
 အံဇ္ဇာ၂။ ၁၁၄။ မဇ္ဇာ၂။ ၂၄၆။ မဇ္ဇာ၂။ ၆၃။
 ဇနောသုမိ-သံဇ္ဇာ၂။ ၁၀၇။ ၂၀၇။ သံဇ္ဇာ၂။
 ၂၇၆။ အံဇ္ဇာ၂။ ၃၇၆။ အံဇ္ဇာ၂။ ၂၆၅။ ဇာ
 ဇ္ဇာ၂။ ၃၀၀။ သာရတ္ထာ၂။ ၃၉၀။ (က) ကဏ္ဍ
 နာမ ဇနောသု (ဒီဇ္ဇာ၂။ ၇၇) တိ ကာဠဝဏ္ဏံ...
 ပုတ္တံ ဝိဇ္ဇာယံ။ ဒီဇ္ဇာ၂။ ၂၃၄။ (-ဝိဇ္ဇာ၂။
 စရိယာဇ္ဇာ၂။ ၃၉၂။ စရိယာဇ္ဇာ၂။ ၇၉။) ဇနောသုတိ-
 အပဇ္ဇာ၂။ ၁၀၅။ ထေရဇ္ဇာ၂။ ၂၃၁။ (ခ) ပုထု-
 ဝါ နာနာဘိသင်္ခါရေ ဇနောသု အဘိသင်္ခါ-
 ရောသု။ သီဇ္ဇာ၂။ ၁၁၄၅။ (ဂ) အဝိဟ-
 တတ္ထမေဝ ဝါ ဇနောသု ဝဒတိ တဿ
 ပုထု သက္ကာယဒိဋ္ဌိယော ဇနောသု န ဝိဟနန္တိ။
 သီဇ္ဇာ၂။ ၁၁၄၅။

ဇနော (ထိ) [ဇန+ဏေ+တု] (၁) အမိမိခင်၊
 အမိရင်း။ (တိ) (၂) ဖြစ်စေတတ်သောသူ။
 (၁) သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဇနော ဧဝံ
 သာရိပုတ္တော။ မဇ္ဇာ၂။ ၂၉၁။ ဇနောတိ ဇနိ-
 ကာ မာတာ။ မဇ္ဇာ၂။ ၂၁၀။ ဇနော
 ဇနောတိ အာဟ “ဇနိကာ မာတာ”တိ။
 မဇ္ဇာ၂။ ၄၀၅။ (၂) ဥပသင်္ကမ္မရာဇာနံ၊ ဇနော-
 တာရံ မဟေသိနော။ အပဇ္ဇာ၂။ ၃၇၃။ ဇနော-
 (မဇ္ဇာ၂။ ၂၉၁) တိ ဇနော။ မဇ္ဇာ၂။ ၄၀၆။

ပဒံ တံ ဝိယဉ္ဇေတာ ဇနော ဝိယ
 ဟောတိ။ သံဇ္ဇာ၂။ ၁၁၃။

ဇနော (က၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဇန+ဏေ+တု] ဖြစ်စေ
 ခြင်းငှါ။ န မေ ပဋိဗလော အဿ၊ ဇနော
 ဘယဘေရဝံ။ ဝိဇ္ဇာ၂။ ၄၉။ (-ဝိဇ္ဇာ၂။ ၄၀၃။
 မဇ္ဇာ၂။ ၂၄၁၉၆။ အဘိဇ္ဇာ၂။ ၃၅၅။ ပဋိသံ
 ဇ္ဇာ၂။ ၁၇၇။ သုတ္တနိဇ္ဇာ၂။ ၁၀၁။ ထေရဇ္ဇာ၂။
 ၅၃၅။ မဟာနိဇ္ဇာ၂။ ၃၇၃။ သာရတ္ထာ၂။ ၁၅၀။
 ဝိမတိဝါသံ။ ၃၃။ ကင်္ခါဇ္ဇာ၂။ ၁၂၄။)

ဇနော (ထိ) [ဇန+ဏေ+တိ။ ဇနောတိ
 ဇနောတိ။ တိ။ ဇနောသု။ ၂၄၄။ (ဇနယံတြိ-သံ)။]
 (၁) ဖြစ်စေတတ် - မွေးဖွားတတ် - သူ။
 (က) အမိ၊ မိခင်။ (ခ) ချေးမ။ (၂) ဖြစ်
 စေတတ်သော မာတိကာ။ (၁) (က) ဘဂ-
 ဝန္တံ ဇနောတိယာ ကာလင်္ကတာယ ထည့် ပါ-
 ယေသိ။ ဝိဇ္ဇာ၂။ ၄၄၄၄၄၀၆။ အံဇ္ဇာ၂။ ၁၀၃။
 ဇနော (ကင်္ခါဇ္ဇာ၂။ ၁၀၅) တိ စ ဇနိကာ မာ-
 တာတိ အတ္ထော။ ကင်္ခါဇ္ဇာ၂။ ၁၇၂။ (-ဒီ
 ၂။ ၆၄၃-၄။ ထေရဇ္ဇာ၂။ ၅၇၇။ ထေရီဇ္ဇာ၂။
 ၃၁၁။ ၂၃၃၃၃၃-၄။ ဇာ၂။ ၇၅-၀၁၀၀။
 မိလိန္ဒဇ္ဇာ၂။ ဝိဇ္ဇာ၂။ ၁၀၀။ သံဇ္ဇာ၂။ ၃၀၀။
 အံဇ္ဇာ၂။ ၁၀၆။ ဥဒါနဇ္ဇာ၂။ ၅၁။ ထေရဇ္ဇာ၂။
 ၅၀။ ထေရီဇ္ဇာ၂။ ၁၇၀။ ဇာဇ္ဇာ၂။ ၄၇၇-၀။ ဇာ
 ဇ္ဇာ၂။ ၇၁၃၃၇။ ဇာဇ္ဇာ၂။ ၃၂၂။ မဇ္ဇာ၂။
 ၁၀၇၄၀၅။) (ခ) ဝဇ္ဇာတိ ဇနော
 ဝုစ္စတိ။ မဇ္ဇာ၂။ ၁၅၄။ (၂) ကထိနုဗ္ဗာရံ ဟိ
 တော အဋ္ဌ ဇနောတိယော။ ဝိဇ္ဇာ၂။ ၃၉၃။
 (-ကင်္ခါဇ္ဇာ၂။ ၁၀၆။ ၂၇၀။)

ဇနော (ထိ) [ဇနော+က+အာ] အမိ
 မိခင်။ မဟေသိ ရာဟုလမာတာ၊ မာယာ-
 ဒေဝီ ဇနောကာ။ ဓမ္မဇ္ဇာ၂။ ၃၆၂။ စရိယာ
 ဇ္ဇာ၂။ ၄၀။

ဇနော (က၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဇန+ဏေ+တု] (က)
 ဖြစ်စေ၍။ (ခ) မွေးဖွား၍။ (က) သော
 သာကိယာနံ ဝိပုလံ ဇနော ပီတိ။ သုတ္တ-

နီ။၃၀၈။ ခိရံ ဇနောတန(သံဠာသ။၂၃၀)တိ....
 ခိရံ ဥပ္ပါဒေတနာ။ သံဠာသ။၂၆၉။(-ဒီဠာသ။
 ၂၈။ မဠာသ။၅၈၁၀၂။ မဠာသ။၂၀၃၊၂၈၉။
 မဠာသ။၄၈။ သံဠာသ။၄၇၂၊၂၀၂။ သံဠာသ။
 ၉၇၊၂၇၀။ အံဠာသ။၄၇၂၊၁၅၅။ အံဠာသ။
 ၁၀၉။ အဘိဠာသ။၅၀၄။ အဘိဠာသ။၅၂။
 ပဋိသံဠာသ။၂၊၁၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိသံဠာသ။၁၈၃။ ခုဒ္ဒကဠာသ။
 ၈၆။ မဗ္ဗဠာသ။၂၅။ ဥဒါနဠာသ။၈၁၆။ ဣတိ-
 ဝုတ်ဠာသ။၁၈၂၆။ သုတ္တနီဠာသ။၁၃။ သုတ္တနီ-
 ဠာသ။၂၀၈။ ထေရဠာသ။၁၃၆။ အပါဠာသ။
 ၂၆၅။ စရိယဠာသ။၂။ မဟာနီဠာသ။၃၁၇။
 ဇာဠာသ။၁၁၄။ ဇာဠာသ။၁၇၁။ ဇာဠာသ။
 ၃၄၈။ ဇာဠာသ။၃၈၁၄၇၃။ ဇာဠာသ။၁၃၂။
 သာရတ္ထဠာသ။၁၉။) (ခ) တသ္မိဉ္စ ပဒေသေ
 သီဟိ ပေါတကံ ဇနောတန ဂေါစရာယ ဂတာ။
 သုတ္တနီဠာသ။၁၁၂။(-အပါဠာသ။၂၁၉။)

ဇနောတန (ကာကြိဝိ) [ဇန+ဏေ+တန] (က)ဖြစ်စေ၍။ (ခ) မွေးဖွား၍။ (က)
 ယော သော ဟာသံ ဇနောတန၊ မမံ
 ကိတ္တေသိ မြာဟူဏော။ အပါဠာသ။၉၃။(-အပါ-
 ၂။၂၄၄။ ဇာ၊၂။၁၅၇-၈။ သုတ္တနီဠာသ။၂၊၂၀၈။
 ထေရီဠာသ။၁၈၇။) (ခ) နဝပုတ္တေ ဇနောတန၊
 ခတ္တိယာနိ မရိယတိ။ အပါဠာသ။၁၀၅။
 ထေရီဠာသ။၂၊၂၃၁။

ဇနောထ (ကာကြိ) [ဇန+ဏေ+ထ] ဖြစ်စေ
 ကုန်၏။ ဇနောတိ-ကြည့်။

ဇနောန္တ (တိ) [ဇန+ဏေ+အန္တ] ဖြစ်စေတော်
 သော၊ သူ။ ဣတိ ထေရော ဒေသနံ ဥစ္စံ
 ကရောန္တော ဘိက္ခုနံ တတ္ထ ပေမံ ဇနောန္တော
ကထေသိ။ ဒီဠာသ။၂၃၈။ ပေမံ ဇနော-
 န္တောတိ ဘတ္တိ* ဥပ္ပါဒေန္တော။ ဒီဠာသ။
 ၂၇၆။(-မဠာသ။၉၀။ သံဠာသ။၂၉၉။ ခုဒ္ဒကဠာသ။
 ၉၀။ သုတ္တနီဠာသ။၁၃၊၈၉။ သုတ္တနီဠာသ။
 ၂၊၁၀၄၊၂၂။ ထေရီဠာသ။၁၀၁။ ထေရီဠာသ။
 ၂၊၃၃၄။ အပါဠာသ။၁၉၈။ စရိယဠာသ။၂၇၈။

မဟာနီဠာသ။၃၁၇။ စူဠနီဠာသ။၁၂၂။ ဇာဠာသ။
 ၃၆၆။ ဇာဠာသ။၁၃။ ဇာဠာသ။၁၈၈၅၀၀။
 သာရတ္ထဠာသ။၁၀၈။ သာရတ္ထဠာသ။၁၉။ ကင်္ခါဠာသ။
 ၁၆။ သံဠာသ။၁၅၆။ ဒီဠာသ။
 ၂၈၃။ မဠာသ။၈၂၊၁၇၉၊၂၀၂။ မဠာသ။
 ၂၂၆။ သံဠာသ။၂၁၂။ သံဠာသ။၄၃၅။ အံဠာသ။
 ၁၁၆၅၊၂၅၆။ မူလဠာသ။၁၂၁။ အနုဠာသ။
 ၂၉၆။)

ဇနောန္တိ (ကာကြိ) [ဇန+ဏေ+အန္တိ] ဖြစ်စေ
 ကုန်၏။ (က) ပြုပြင်-စီရင်-ကုန်၏။ (ခ)
 မပယ်သတ်ကုန်။ ဇနောတိ-ကြည့်။

ဇနောမိ (ကာကြိ) [ဇန+ဏေ+မိ] ဖြစ်စေ၏။
 ဇနောတိ-ကြည့်။

ဇနောယျ (ကာကြိ) [ဇန+ဏေ+ယျ] ဖြစ်စေ
 ရ၏။ ဇနောတိ-ကြည့်။

ဇနောယျာထ (ကာကြိ) [ဇန+ဏေ+ယျာထ] ဖြစ်စေ
 ကုန်ရ၏။ ဇနောတိ-ကြည့်။

ဇနောယျာမ (ကာကြိ) [ဇန+ဏေ+ယျာမ] ဖြစ်စေ
 ကုန်အံ့။ ဇနောတိ-ကြည့်။

ဇနောယျု (ကာကြိ) [ဇန+ဏေ+ယျု] ဖြစ်
 စေကုန်ရ၏။ ဇနောတိ-ကြည့်။

ဇနောသဘ (ပု) [ဇန+ဝသဘ?] ဇနဝသဘ
 နတ်သား။ နဠောရာဇော ဇနောသဘော (ဇ-
 နောသဘော။သျှာ။) ဒီ၊၂။၂၀၇။ ဒီ၊၃။
 ၁၆၅။ ဇနောသဘောတိ ဇနဝသဘော ဒေဝ-
 ပုတ္တော။ဒီ၊၄။၂၊၂၈။

ဇနောသိ (ကာကြိ) [ဇန+ဏေ+ဤ။ ရဿပြု။] ဖြစ်စေ
 ပြီ။ ဇနောတိ-ကြည့်။

ဇနောသိ* (ကာကြိ)[ဇန+ဏေ+ဣ*]ဖြစ်စေပြီ။
 ဇနောတိ-ကြည့်။

ဇနောသုံ (ကာကြိ) [ဇန+ဏေ+ဥံ] ဖြစ်စေကုန်
 ပြီ။ ဇနောတိ-ကြည့်။

ဇနေသုတ (တိ) [ဇန+သုတ။ အလုတ္တသမာသ်။ ရှု။၁၉၉။ မောဂ်။၂။၁၁၉။ ကြည့်။] (၁) သတ္တဝါအပေါင်း၌-ထင်ရှား-ကျော်စော-သော။သူ။ (၂) လူအပေါင်း၌-ထင်ရှား-ကျော်စော-သော။သူ။ (၁) ကာလံ ကယိရာ ဇနေသုတာ။ သံ၊၁။၁၂၂။ မဠာ၊၁။၄၃။ အဘိ၊ဠာ၊၁။၁၀၄။ မဟာနိ၊ဠာ၊၂၅။ ဇနေသု-တာတိ ဇနေ ဝိဿုတာ။ သံ၊ဠာ၊၁။၁၆၈။ ဇနေ သုတာတိ ဇနေ သကလသတ္တလောကေ ဝိဿု-တာ၊ ပတ္ထဝုဿသတိ အတ္ထော။ မ၊ဠာ၊၁။၉၃။ ဇနေတိ သတ္တဿ ကာယေ၊သဒေဝကေလော-ကေတိ အတ္ထော။ ဝိဿုတာတိ အနညသာဓာ-ရဏေဟိ သီလာဒိဂုဏေဟိ ဝိဿုတာ။ သံ၊ဠာ၊ ၁။၂၁၇။ (-ဒိ၊၂။၂၂၉။) (၂) သာဝကာ တေ ဇနေသုတာ။ ဒိ၊၂။၂၁၀။ ဇနေသုတာ-တိ ဇနေ ဝိဿုတာ ပါကဋ္ဌာ အဘိညာတာ။ ဒိ၊ဠာ၊၂။၂၇၇။

ဇနေဿတိ (ကာ၊ကြိ) [ဇန+ဏေ+သတိ] ဖြစ် စေလတ္တံ့။ ဇနေတိ-ကြည့်။

ဇနေဿာမိ (ကာ၊ကြိ) [ဇန+ဏေ+ဿာမိ] ဖြစ်စေအံ့။ ဇနေတိ-ကြည့်။

ဇနေဟိ (ကာ၊ကြိ) [ဇန+ဏေ+ဟိ] ဖြစ်စေ လော့။ ဇနေတိ-ကြည့်။

ဇနောသ (န) [ဇန+ဩသ] ဇနောသမြို့။ ဥတ္တ-ရေန ကသိဝန္တော၊ ဇနောသမပရေန စ။ ဒိ၊ဥ၊၁၆၂။ ဇနောသမပရေန စာတိ တေဿ အပရဘာဂေ ဇနောသံ နာမ အညံ နဂရံ။ ဒိ၊ဠာ၊၃။၁၄၈။

ဇန္တာ (ထိ) [ဇလ+အန္တ+အ+အာ။ လချေ။ ဇန+အန္တ+အ+အာ။ နချေ။ ဇ+တာ+ အ+အာ။] (၁) ဇရုံးအိမ်။ (၂) မီးတင်း ကုပ်။ (၃) ကိုယ်ကိုဆေးကုခြင်း။ အောက် ပုဒ် ကြည့်။

ဇန္တာသရ (န) [ဇန္တာ+သရ။ ဇလန္တိ ဧတ္တာတိ ဇန္တာ၊ ဇလ ဒိတ္တိယံ၊ အန္တော၊ “ဣတ္ထိယ-မတိယဝေါ ဝါ”တိ အ၊ အာ၊ လလောပေါ၊ ဇနေတု၊တြ အဂ္ဂိန္တိ ဝါ ဇန္တာ၊ ဇန ဇနနေ၊ အန္တော၊ သာ ဇေ သရံ ဇန္တာသရံ။ ဓာန်၊ဠာ၊ ၂၁၄။ ဇာယတိတံ ဇံ၊ ကိံ တံ? သရီရံ။ ဇံ တာယတိ ရက္ခတိတံ ဇန္တာ၊ ကာ သာ? တိ-ကိစ္ဆာ။ ဂယုတေတိ သရံ၊ ကိံ တံ? နိဝေသနံ၊ ဇန္တာယ သရီရတိကိစ္ဆာယ ကတံ သရံ ဇန္တာ-သရံ။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ဠာ၊၂။၂၁။ ဇေ ရော-ဂဝေရိဇေတာရေ ဇနေ တာယတိတံ ဇန္တာ၊ ဇန္တာ စ တံ သရဉ္စာတိ ဇန္တာသရံ။ ကေက္ခ-ရကောသ၊ ဠာ၊၂။(၁) ကိုယ်ကို ဆေးကုခြင်းငှါ ပြုအပ်သောအိမ်၊ ချွေးထုတ်-ချွေးအောင်း -ရာအိမ်၊ ဇရုံးအိမ်။ (၂) မီးတင်းကုပ်။ (၁) သစေ ဥပဇ္ဈာယော ဇန္တာသရံ ပဝိသိတု-ကာမော ဟောတိ။ ဝိ၊ဥ၊၁၅၉၊၇၈။ ဝိ၊၄။ ၃၉၄။ ဇန္တာသရဉ္စိ နာမ ဟိမပါတဗဟုလေသု ဒေသေသု တပ္ပစ္စယရောဂပိဋ္ဌာဒိနိဝါရဏတ္ထံ သရီရသေဒါပနဋ္ဌာနံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၂-၃။ (- ဝိ၊၁။၇၃။ ဝိ၊ဥ၊၁၅၉။ ဝိ၊၄။၂၅၆-၇-၉၊ ၂၆၁၊၃၀၇၊၃၈၉၊၃၉၀-၄၊၄၇၇။ အပါ၊၁။၄၂။ မဟာနိ၊၁၇၅၊၃၀၅-၆။ ဝိ၊ဠာ၊၂။၁၅၉။ ဝိ၊ဠာ၊ ၃။၂၆၀၊၃၇၀။ ဝိ၊ဠာ၊၄။၁၆၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၁၇၊၂၂၅၊၂၄၁။ သံ၊ဠာ၊၂။၁၅၅။ အံ၊ဠာ၊၁။ ၂၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၈။ ခုဒ္ဒက၊ဠာ၊၂၀၇။ မဟာ-နိ၊ဠာ၊၂၉၄။) (၂) ဇန္တာသရံ တွင်္ဂိသာလာ။ ဓာန်။၂၁၄။

ဇန္တာသရဒွါရ (န) [ဇန္တာသရ+ဒွါရ] ဇရုံးအိမ် တံခါး။ တံ ကိရ ဇန္တာသရဒွါရေ ကဋ္ဌာနိ ဖာလေန္တံ .. ခုံသိ။ ဇာ၊ဠာ၊၂။၁၃၂။

ဇန္တာသရပ(ပု)ဋိစ္စာဒိ (တိ) [ဇန္တာသရ+ပဋိစ္စာ-ဒိ] ဇရုံးအိမ်ဟူသော အဖုံးအလွှမ်း။ တိဿော ပဋိစ္စာဒိယော ဇန္တာသရပဋိစ္စာဒိ ဥဒက-ပဋိစ္စာဒိ ဝတ္ထပဋိစ္စာဒိ။ ဝိ၊၅။၂၁၈။ ပဋိစ္စာ-ဒေတိတံ ပဋိစ္စာဒိ။ ဇန္တာသရမေဝ ပဋိစ္စာဒိ

ဇန္တုသရပိဋာဒိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၄။ (-ဝိ၊၄။
၂၅၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၄၃။ ဝဇီရ။
၅၂၄။)

ဇန္တုသရပိဋ (န) [ဇန္တုသရ+ပိဋ] ဇရုံးအိမ်၌
ထိုင်စရာ-အင်းပျဉ်-ကုလားထိုင်။ ဇန္တု-
သရပိဋ အာဒါယ ဥပဇ္ဈာယဿ ပိဋိတော
ပိဋိတော ဂန္ဓာ။ ဝိ၊၃။၅၉၊၇၈။ ဝိ၊၄။၃၉၄။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၂၅။ (-ဝိ၊၄။၂၅၈၊၃၉၀။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။၂၄၁။)

ဇန္တုသရဝတ္ထ (န) [ဇန္တုသရ+ဝတ္ထ] ဇရုံးအိမ်
၌ ပြုအပ်သော ကျင့်ဝတ်။ တေန ဟိ ဘိက္ခ-
ဝေ ဘိက္ခုနံ ဇန္တုသရဝတ္ထံ ပညပေဿာမိ။
ဝိ၊၄။၃၉၀။ ဇန္တုသရေ ကတ္တဗ္ဗံ ဝတ္ထံ ဇန္တု-
သရဝတ္ထံ။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ဋီ၊၂။၂။ (-ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၂၃၊
၂၄၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။)

ဇန္တုသရဝတ္ထု (န) [ဇန္တုသရ+ဝတ္ထု] ဇရုံး
အိမ်နှင့် စပ်သော-အကြောင်းအရာ-ဝတ္ထု။
ဣတော ပရံ ဇန္တုသရဝတ္ထု ဥတ္တာနတ္ထမေဝ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။ သာရတ္ထ၊၂။
၁၆၂။)

ဇန္တုသရသာလာ (ထိ) [ဇန္တုသရ+သာလာ]
ဇရုံးအိမ်ထားရာ ဇရပ်။ ဇန္တုသရသာလာ
ကာရာပိတာ ဟောတိ။ ဝိ၊၃။၁၉၅။ (ဝိ၊၄။
၂၅၉၊၃၀၇၊၃၉၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၂၁၇၊၂၄၁။)

ဇန္တု (ပု) [ဇန+တု။ ဇာယတိတိ ဇန္တု၊ တု။
ဓာနံ၊ဋီ၊၉၃။ ဇန ဇနနေ၊ ဇာယတိတိ ဇန္တု။
ဇူ၊၆၈၁။ ဇန ဇနနေ...ဇနိယတေ ကမ္မကိ-
လေသေဟိတိ ဇန္တု၊ ဇာယတိ ကမ္မကိလေ-
သေဟိတိ ဝါ ဇန္တု၊ သတ္တော။ ဣဒိ၊၇၀။
ဇရ+တု။ ဇိယတိတိ ဇန္တု။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။]
(၁) သတ္တဝါ၊ သတ္တဝါအပေါင်း။ (က) ရဟန်း။ (ခ) ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်သော သူ၊

ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်။ (ဂ) အနာထပိဏ်သူဌေး။
(ဃ) ရတနာသုံးပါးကို ဆည်းကပ်သောသူ၊
ဥပါသကာ။ (၂) ဇန္တုမည်သော နတ်သား။
(၃) ဇန္တုမည်သော မင်းသား။ (၄) ဇန္တု
မည်သော ရွာ။ (ထိ) (၅) ဇန္တုမည်သော-
မိန်းမ-မိဖုရား။

(၁) သတ္တဝါ၊ သတ္တဝါအပေါင်း။ တဿ
စေ ကာမယာနဿ၊ဆန္ဒဇာတဿ ဇန္တုနော။
သုတ္တနိ၊၃၉၉။ မဟာနိ၊၃။ နေတ္ထိ၊၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၀။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။ ဇန္တုနောတိ သတ္တ-
ဿ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။
နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၄၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၇၆။(-သံ၊၁။၂၀၊၄၅၊
၁၁၈၊၂၃၀။ အံ၊၃။၆၁။ ဓမ္မ၊၂၈-၉၊၃၉၊၆၂-
၃၊၇၀။ သုတ္တနိ၊၃၇၂၊၄၀၁-၃-၅၊၄၁၃၊၄၄၅။
ပေတ၊၁၅၉။ အပ၊၁။၃၉၄။ အပ၊၂။၈၀၊
၃၈၆။ စူဠနိ၊၁၇၊၈၈၊၁၅၁-၂၊၂၄၅။ ဇာ၊၁။
၁၈၃၊၃၁၆။ ဇာ၊၂။၁၄၂၊၁၇၁၊၂၃၅၊၃၁၉။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၃၀၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၉၊၄၂၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၁၉၊၃၃၄၊၄၀၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၆၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၅၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၄။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၅၅။
စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၃၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၊၆၇။ စူဠ-
နိ၊ဋ္ဌ၊၄၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၈။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၇၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၅၅၊
၂၆၄။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၄၄၊၈၆။)

(က) ရဟန်း။ ဩသာရဏံ တံဝုသိ-
တဿ ဇန္တုနော။ ဝိ၊၃။၅၁၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၇။
(ခ) ကမ္မဋ္ဌာန်း အားထုတ်သောသူ၊ ယော-
ဂီပုဂ္ဂိုလ်။ ကာမေသု သော ဇန္တု ကထံ
နမေယျ။ နေတ္ထိ၊၅၂။ ဇန္တုတိ ဝေဝစန-
ပညတ္တိယောဂိဿ။ နေတ္ထိ၊၅၃။ ကာမေသု
သော ဇန္တု ကထံ နမေယျာတိ သော ဝေ
ပဋိပန္နော ပုရိသော..နမေယျ အဘိနမေ-
ယျ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁၂၄။ (-နေတ္ထိ၊ဝိ၊၁၉၂-၃-
၄။) (ဂ) အနာထပိဏ်သူဌေး။ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ
အပါပဿ၊ ကတပုညဿ ဇန္တုနော။ ဇာ၊၁။

၈၅။ ဇာ၊ဌ၊၂။၃၇၂။ (ဆ) ရတနာသုံးပါးကို ဆည်းကပ်သောသူ၊ ဥပါသကာ။ သော မာတရံ ပိတရဉ္စာပိ ဇန္တု။ ဝိမာန။၁၂၂။ ဝိမာန၊ဌ။၃၂၆။

(၂) ဇန္တု-မည်သော နတ်သား။ အထ ခေါ် ဇန္တု ဒေဝပုတ္တော တဒဟုပေါသ- ထေ ပန္နရသေ ယေန တေ ဘိက္ခု တေနုပ- သင်္ကမိ။ သံ၊၁။၆၀။ ဇန္တုတိ ဝေန်နာမ- ကော ဒေဝပုတ္တော။ သံ၊ဌ၊၁။၁၀၇။ (၃) ဇန္တုမည်သော မင်းသား။ သာ ဇန္တု နာမ ပုတ္တံ ဝိဇာယိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၃၀။ (-သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။ ၈၅။) (၄) ဇန္တုမည်သောရွာ။ ဇန္တုဂါမ- ကြည့်။ (၅) ဇန္တုမည်သော-မိန်းမ-မိဖုရား။ တတိယဩက္ကာကဿ ပဉ္စ မဟေသိယော အဟေသံ ဟတ္တာ စိတ္တာ ဇန္တု ဇာလိနိ ဝိသာ- ခါတိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၃၀။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၈၅။

ဇန္တုကုမာရ(ပု) [ဇန္တု+ကုမာရ] ဇန္တုမည်သော မင်းသား၊ ဇန္တုမင်းသား။ တံ ဇန္တုကုမာရံ ပဉ္စမဒိဝသေ အလင်္ကရိတာ ရညော ဒဿေ- သိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၈၅။ (-ဒီ၊ဌ၊၁။၂၃၁။ ဒီ၊ ဌီ၊၁။၃၀၂။)

ဇန္တုကုမာရမာတု (ထိ) [ဇန္တုကုမာရ+မာတု] ဇန္တုမင်းသား၏-အမိ-မယ်တော်။ သာတိ ဇန္တုကုမာရမာတာ။ သီ၊ဌီ၊သစ်၊၂။၂၅၈။

ဇန္တုဂါမ (ပု) [ဇန္တု+ဂါမ] ဇန္တုရွာ။ ဣစ္ဆာမဟံ ဘန္တေ ဇန္တုဂါမံ ပိဏ္ဏာယ ပဝိသိတံ။ အံ၊၃။ ၁၆၆။ ဥဒါန၊၁။၁၁၆။ ဇန္တုဂါမန္တိ ဝေန်နာမကံ အပရမိ တဿေဝ ဝိဟာရဿ ဂေါစရဂါမံ။ ဇတ္ထုဂါမန္တိပိ ပဌန္တိ။ အံ၊ဌ၊၃။၂၅၈။ (- ဥဒါန၊ဌ။၁၉၆။)

ဇန္တုဒေဝပုတ္တသုတ္တ (န) [ဇန္တု+ဒေဝပုတ္တ+ သုတ္တ] ဇန္တုဒေဝပုတ္တသုတ်၊ ဇန္တုနတ်သား လျှောက်ထားသော သုတ်။ တေရသမံ ဒေဝ- ပုတ္တသံယုတ္တေ ဇန္တုဒေဝပုတ္တသုတ္တေ ဝိတ္တာရိ-

တမေဝ။ သံ၊ဌ၊၁။၂၇၁။ ဇန္တုဒေဝပုတ္တ- သုတ္တေတိ ဇန္တုဒေဝပုတ္တသုတ္တသံဝဏ္ဏနာယ။ သံ၊ဌီ၊၁။၃၀၄။ ဇန္တုသုတ္တ-လည်း ကြည့်။

ဇန္တုဖလ (ပု) [ဇန္တု+ဖလ] ရေသဖန်းပင်၊ (သတ္တဝါ-ပိုးကောင် - တို့ဖြင့် ပြည့်သော အသီးရှိသော သစ်ပင်)။ဇန္တုဖလော ဟေမ- ဒုဒ္ဓေါပိ။ ဓာန်၊ဌီ။၅၅၁။

ဇန္တုသဒ္ဓ (ပု) [ဇန္တု+သဒ္ဓ] ဇန္တုသဒ္ဓါ။ တသ္မာ ယောဂီဝါစကော ဇန္တုသဒ္ဓေါတိ ဝိညာ- တဗ္ဗော။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၁၉၄။

ဇန္တုသုတ္တ (န) [ဇန္တု+သုတ္တ] ဇန္တုသုတ်၊ ကောသလတိုင်းဟိမဝန္တာတောင်အနီးတော ကျောင်းတခု၌ လျှပ်ပေါ်လော်လီ၍ မာန် ထောင်တက်ကြွနေသော ရဟန်းတို့အား ရှေး ခေတ်ရဟန်းတို့နှင့် နှိုင်းခတ်ရဟန်းတို့ ကွာခြားပုံကို လျှောက်ထားပြီးနောက် ယခု လိုလျှောက်ထားခြင်းသည် မေ့လျော့ပေါ့ဆ နေကြသော ရဟန်းတို့ကိုသာ ရည်ရွယ် ကြောင်း၊ မမေ့မလျော့ အားထုတ်နေသော ရဟန်းတို့ကိုကား လေးစားသမှု ရှိခိုးမှုပြုပါ ကြောင်းဟု ဇန္တုနတ်သား လျှောက်ထား သောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဂါထာ- ဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၂-သံယုတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ သံ၊၁။၆၀။

ဇန္တု (န) [?] (၁) ပိတ်တည်မြက်၊ ပြိတ်မြက်။ (၂) ပိတ်တည်မြက်-ပြိတ်မြက်-တို့ဖြင့် ယက် အပ်သော ဖျာ၊ ပိတ်တည်မြက်ဖျာ၊ပြိတ်မြက် ဖျာ။ (၁၊၂) သေယျထာပိ ဘန္တေ မဇ္ဈိ- မေသု ဇနပဒေသု ရေဂူ မောရဂူ မဇ္ဇာရူ ဇန္တု။ ဝိ၊၃။၂၇၇-ဂ။ ရေဂူ မောရဂူ မဇ္ဇာရူ ဇန္တုတိဣမာစတဿောပိ တိဏဇာတိယော၊ ဧတေဟိ ကဋ္ဌသာရကေ စ တဇ္ဇိကာယော စ ကရေန္တိ...ဇန္တုဿ မဏိသဒိသော ဝဏ္ဏော ဟောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၇၀-၁။

ဇေ (ပု) [ဇေ+အ] မန္တန်စုပ်ခြင်း။ ဇေ (၂) ကြည့်။

ဇပတိ (ကြိ) [ဇပ+အ+တိ] ရွတ်-ဖတ်-
သရဇ္ဈာယ်-၏။ ဩသမိကာယော ဂန္ဓေန္တိ
နာပယန္တိ ဇပန္တိစ။ ဇာ၊၁။၃၀၂။ ဇပန္တိ
စာတိ ဘူတဝိဇ္ဇံ ပရိဝတ္တန္တိ။ ဇာ၊၄။၄။
၃၆၆။ (- ဥဒါန၊၄။၄၇။ ပေတ၊၄။၉၂။
သာရတ္ထ၊၃။၁၄၄။) ဇပေ - ဇာ၊၂။၁၅။
ဇပါမသေ (သံ၊၂။၃၃၅)တိ မယံ ဇပါမ
သဇ္ဈာယာမာတိ ဝိသမံ စရန္တိ။ သံ၊၄။၃။
၄၂။

ဇပန္တိ (ကြိ) [ဇပ+အ+အန္တိ] ရွတ်-ဖတ်-
သရဇ္ဈာယ်-ကုန်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇပါ (ထိ) [ဇပ+အ+အာ။ဇု+ပ+အာ] ခေါင်
ရန်းပင်၊ ခေါင်ရန်းပန်း။ ဇပါ တု ဇယသုမနံ။
ဓာန်၊၅၇၀။ဇပတိ ယာယ ဇပါ၊ ဇု ဇဝနေ ဝါ၊
ဇပါ၊ ဥဿတ္တံ။ ဓာန်၊၆။၅၇၀။

ဇပါမ (ကြိ) [ဇပ+အ+မ] ရွတ် - ဖတ် -
သရဇ္ဈာယ်-ကုန်၏။ ဇပတိ-ကြည့်။

ဇပေ (ကြိ) [ဇပ+အ+မိ] ရွတ် - ဖတ် -
သရဇ္ဈာယ်-၏။ ဇပတိ-ကြည့်။

ဇပု (ပု) [ဇပု+အ။ (ဇလု-သံ)] (၁) ပြောဆို
ခြင်း။ (က) ဂုဏ်-ကျေးဇူး-ကို ပြောဆို
ခြင်း။ (ခ) အကျိုးမဲ့-အကျိုးမရှိ-သော
စကားကို ပြောဆိုခြင်း။ (၂) မန္တန်စုပ်
ခြင်း။ (၃) ဗေဒင်။ (၄) (ဗေဒင်ကို)ဟော
ပြောခြင်း။(၅) မိမိအယူကိုတည်စေကြောင်း၊
သူတပါးအယူကို ပယ်ခြင်းငှါ အားထုတ်
ကြောင်းစကား။

(၁) ပြောဆိုခြင်း။ (က) ဂုဏ်-ကျေး
ဇူး-ကို ပြောဆိုခြင်း။ ဇပေနေ မန္တေန
သုဘာသိတေန။ အံ၊၂။၅၀။ ဇပေနာတိ
ဝဏ္ဏဘဏနေန။ အံ၊၄။၃။၂၄။ (ခ) အကျိုး
မဲ့ - အကျိုးမရှိ - သော စကားကို ပြော
ဆိုခြင်း။ ဟဿံ ဇပံ ပရိဒေဝံ ပဒေါသံ။
သုတ္တနိ၊၃၂၇။ (-သုတ္တနိ၊၄။၂။၆၈။) (၂)
မန္တန်စုပ်ခြင်း။ ဇပေနေ မန္တေန သုဘာသိ-

တေန။ ဇာ၊၁။၁၁၁၊၁၃၁။ ဇပေနာတိ ဇပေ-
န၊ အဇ္ဈေနနာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊၄။၃။၁၀၅။
ဇပေနာတိ မန္တပရိဇပေနန။ ဇာ၊၄။၃။၁၉၁။
(၃) ဗေဒင်။ ပဒကသ္မဝေယျာကရဏာ၊
ဇပေ အာစရိယသာဒိသာ။ သုတ္တနိ၊၃၇၃။
တတ္ထ ဇပေတိ ဝေဒေ။ သုတ္တနိ၊၄။၂။၁၈၄။
(၄) (ဗေဒင်ကို)ဟောပြောခြင်း။ ပဒကသ္မာ
ဝေယျာကရဏာ၊ ဇပေ အာစရိယသာဒိ-
သာ။ မ၊၂။၄၀၇။ တတ္ထ ဇပေ အာစရိယ-
သာဒိသာတိ ကထနဌာနေ မယံ အာစရိယ-
သာဒိသာယေဝ။ မ၊၄။၃။၂၉၄။ (၅) မိမိအယူ
ကို တည်စေကြောင်း၊ သူတပါးအယူကို ပယ်
ခြင်းငှါ အားထုတ်ကြောင်းစကား။ တိဿော
ကထာ ဝါဒေါ ဇပေါ ဝိတဏှာတိ။ယေန
ဆလဇာတိနိဂ္ဂဟဌာနေဟိ ပက္ခပဋိပက္ခာနံ
ပတိဌာပနံ ပဋိက္ခေပါရမ္ဘော၊ သော ဇပေါ။
အနုဋီ၊၃။၅၇။ နိတိ၊ သုတ္တ၊ နှာ။၄၁၃-၄။

ဇပုကာရဏ (န) [ဇပု+ကာရဏ] ပြောဆိုခြင်း
၏ အကြောင်း။ ဇပုန (၄) ကြည့်။

ဇပုတိ (ကြိ) [ဇပု+အ+တိ။ (ဇလုတိ-သံ)]
(၁) ပြောဆို၏၊ ပြောကြား၏။ (၂) တိုင်
ပင်၏။ (၃) မြည်တမ်း၏။ (၄) ရွတ်-ဖတ်-
သရဇ္ဈာယ်-၏။ (၅) လိုလား-တောင့်
တ-၏။

(၁) ပြောဆို၏၊ ပြောကြား၏။ အညံ
နိဿာယ ဇပုတိ။ ဝိ၊၄။၄။၂၁၆။ ဇပေယျ-
ဝိ၊၂။၃၅၆။ ဝိ၊၄။၃။၂၀၂။ ကင်္ခါ၊၃။၉။ ဇပိ-
ဿတိ-ဝိ၊၂။၃၅၅။ (၂) တိုင်ပင်၏။ ဥပ-
ကဏ္ဍကံ ဇပုတိ။ ဝိ၊၅။၂၈၄။ ဥပကဏ္ဍကံ
ဇပုတိတိ “ဝေံ ကထေဟိ၊ မာ ဝေံ ကထ-
ယိတ္တာ”တိ ကဏ္ဍမူလေ မန္တေတိ။ ဝိ၊၄။၄။
၂၀၄။ (၃) မြည်တမ်း၏။ တဿ ဝါတာ
ဗလီယန္တိ၊ ဘဇ္ဇော ဇပုတိ ကေသဝ။ ပေတ။
၁၄၉။ ဇာ၊၁။၂၂၃။ ဇပုတိတိ “သသံ မေ
ဒေတာ”တိဝိပွလပတိ။ပေတ၊၄။၈၉။ ဇာ၊၄။

၄။၈၅။ ဇေယျ—သံ၊၁။၁၄၃။ သံ၊၄။၁။၁၈၉။
 (၄) ရွတ်-ဖတ်-သရဇ္ဈာယ်-၏။ ဒုမ္မက္ခ-
 ရူပါ ယေ မေ ဇေယျံ မန္တေ။ ဇာ၊၁။၁၃၈။
 ယေ မေ ဇေယျံတိ ယေ ဣမေ မန္တေ သဇ္ဈာ-
 ယန္တိ။ ဇာ၊၄။၁။၂၂။(-ဇာ၊၁။၂၃၈။) (၅)
 လိုလား- တောင့်တ-၏။ အတ္တဘာဝပဋိ-
 လာဘံ ပဋိစ္စ ကာမေ အဘိဇေယျံ (ဇေယျံ)
 ပဇေယျံ။ စူဠနိ၊၅၆။ ဇေယျံတိ ပစ္စာသိသန္တိ။
 စူဠနိ၊၄။၁၄။ (ဆဋ္ဌမူပါဠိ-ဇေယျံ မပါ။ အဋ္ဌ-
 ကထာကိုထောက်၍ ပါသင့်သည်။) ဇေယျ-
 သုတ္တနိ၊၄၁၀-၉။ မဟာနိ၊၁၄၄-၇၊၂၄၅-၆။
 သုတ္တနိ၊၄။၂။၂၇၄။ မဟာနိ၊၄။၂၆၅၊၃၂၃။
 ဇေယျ-မဟာနိ၊၁၄၇။

ဇေယျ (န) [ဇေယျ+ယု။ (ဇေယျ-သံ)] (၁) ပြော
 ဆိုခြင်း၊ ပြောကြားခြင်း။ (၂) စုပ်ခြင်း၊
 မန်းမှုတ်ခြင်း။ (၁) သာမန္တဇေယျံ သမိပံ
 ကတွာ ဇေယျံ။ အဘိ၊၄။၂။၄၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
 ၂၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၄။၁။၅၂။) (၂) ကဏ္ဍဇေယျံ
 ကဏ္ဍဟိ သဒ္ဓံ အဿဝနတ္တယ ဝိဇ္ဇာယ
 ဇေယျံ။ ဒီ၊၄။၁။၉၁။ (-ဒီ၊၄။၁။၁၃၁။ သီ၊၄။
 သစ်၊၁။၃၇၆။)

ဇေယျတဏှာ (ထိ) [ဇေယျ+တဏှာ] တောင့်တ
 ခြင်းတဏှာ။ ဇေယျတဏှာယ ဝသေန န ပရိ-
 ကပ္ပန္တိ။ သံ၊၄။၁။၇၂။

ဇေယျာ (ထိ) [ဇေယျ+ယု+အာ] (၁) တောင့်တ
 ခြင်း၊ တဏှာ။ (၂) (ငါ့ဥစ္စာ၊ ငါ့ဥစ္စာစသည်
 ဖြင့် သတ္တဝါတို့ကို) ပြောဆိုစေခြင်းသဘော၊
 ပြောဆိုစေတတ်သော သဘောတရား၊
 တဏှာ။ (၁) အာဇံ ဗြူမိ ဇေယျံ။ မဟာနိ။
 ၃၃၉။ ဇေယျံ ပတ္တနာ၊ တဏှာယေတံ အဓိ-
 ဝစနံ။ မဟာနိ၊၄။၃၈၃။ (၂) ဇေယျာ ဇေယျ-
 တတ္ထံ။ အဘိ၊၁။၂၁၅။ မဟာနိ၊၆။ စူဠနိ၊၂၇။
 ဇေယျာကာရေ ဇေယျာ။ အဘိ၊၄။၁။၃၉၇။
 မဟာနိ၊၄။၃၄။ အာဇံ ဗြူမိ ဇေယျံ။ သုတ္တနိ။
 ၄၂၅။ မဟာနိ၊၃၃၉။ ဇေယျာပိ ဝုစ္စတိတဏှာ။

မဟာနိ၊၃၃၉။ “ဣဒံ မယံ၊ဣဒံ မယံ”န္တိ ဇေယျ-
 ကာရဏတော ဇေယျန္တိ စ။ သုတ္တနိ၊၄။၂။
 ၂၈၃။မဟာနိ၊၄။၃၈၃။ ဇေယျတလည်း ကြည့်။

ဇေယျာကာရ (ပု) [ဇေယျာ+အာကာရ] (ငါ့ဥစ္စာ၊
 ငါ့ဥစ္စာစသည်ဖြင့် သတ္တဝါတို့ကို) ပြောဆိုစေ
 ခြင်းဟူသော - အခြင်းအရာ - အမူအရာ -
 ကြိယာ။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဇေယျ(ပ)န္တ (တိ) [ဇေယျ(ပ)+အန္တ] (၁) ပြောဆို
 သော၊သူ။ (၂) ရွတ်-ဖတ်-သရဇ္ဈာယ်-
 သော၊သူ။ (၃) လိုလား-တောင့်တ-သော၊
 သူ။ (၁) ဗဟုမ္ပိ ပလပံ ဇေယျံ န
 ဇေယျာ ဟောတိ ဗြာဟ္မဏော။ သံ၊၁။၁၆၇။
 ဗဟုမ္ပိ ပလပံ ဇေယျံ ဗဟုမ္ပိ ပလပံ ဇေယျန္တော။
 “ဗြာဟ္မဏော သုဇ္ဈတိ” တိ ဧဝံ ဝစနသဟ-
 သမ္ပိ ဘဏန္တောတိ အတ္ထော။ သံ၊၄။၁။၂၁၂။
 (-မဟာနိ၊၂၆။ မဟာနိ၊၄။၉၃။) (၂)
 သွာဇေ န ပါရေသိ ဇေယျံ မန္တံ (ဇေယျံ မန္တေ၊
 သံ၊ဣ။) ဇာ၊၁။၂၇၇။ ဇေယျံတိ ဇေယျန္တောပိ
 ပရိဝတ္ထေန္တောပိ။ ဇာ၊၄။၁။၂၀၄။ (-ဇာ၊၁။
 ၂၂၂။ ဇာ၊၂။၂၂၆။ ဇာ၊၄။၁။၇၅။ ဇာ၊၄။
 ၇။၃၀။) (၃) ဣမေ ကာမေ ပရိမေ ဇေယျံ
 သုတ္တနိ၊၄၀၀။ မဟာနိ၊၂၂။ ဣမေ ကာမေ
 ပရိမေ ဇေယျံ ဣမေ ဝါ ပစ္စုပ္ပန္တေ ကာမေ
 ပရိမေ ဝါ ဒုဝိဇေယျံ အတိတာနာဂတေ ဗလဝ-
 တဏှာယ ပတ္တယမာနာ။ သုတ္တနိ၊၄။၂။၂၃၃။
 မဟာနိ၊၄။၈၉။

ဇေယျန္တိ (ကြိ) [ဇေယျ+အ+အန္တိ] (၁) ရွတ်-
 ဖတ်-သရဇ္ဈာယ်-ကုန်၏။ (၂) တောင့်တ
 ကုန်၏။ ဇေယျံ (၄) (၅) ကြည့်။

ဇေယျံ (ကြိ) [ဇေယျ + အ + သိ] မြည်တမ်း၏။
 ဇေယျံ (၃) ကြည့်။

ဇေယျ (ထိ) [ဇေယျ+အ+အာ] (ငါ့ဥစ္စာ၊ ငါ့ဥစ္စာ
 စသည်ဖြင့် သတ္တဝါတို့ကို) ပြောဆိုစေခြင်း
 သဘော၊ ပြောဆိုစေတတ်သော သဘော

တရား၊ တဏှာ။ ဇေယျာပေတိ အဘိဇေယျာ ဇေယျာ
ဇေယျာ ဇေယျာတိ။ အဘိဇေယျာ။ ၂၁၅။ မဟာနိဗ္ဗာန်။
၆။ စူဠနိဗ္ဗာန်။ ၂၇၂။ “ဧတံ မယံ၊ ဧတံ မယံ”-
နိဗ္ဗာန် ဝါ “အသုကေန မေ ဣဒံ ဒိန္နံ၊ ဣဒံ ဒိန္နံ” နိဗ္ဗာန်
ဝါ ဧဝံ သတ္တေ ဇေယျာပေတိတိ ဇေယျာ။... တတော
ပရံ အညေနာကာရေန ဝိဘဇိတံ အာရဒ္ဓတ္တာ
ပုန ဇေယျာတိ ဝုတ္တံ။ အဘိဇေယျာ။ ၂၁၆။ မဟာနိဗ္ဗာန်။
၇။ ၃၄။ အညေနာကာရေနာတိ ဇေယျာ ဇေယျာ-
တတ္တာနံ ဇေယျာ အနညတ္တဒဿနာကာရေန။
မူလဒီပဝါ။ ၁၆။ ဇေယျာပေတိ ပြုမိတိ ဇေယျာ
ဝုတ္တံ တဏှာ။ စူဠနိဗ္ဗာန်။ ၂၇၂။ ဇေယျာ နာမ ဝုတ္တံ
တဏှာ။ နေတ္တိ။ ၁၂။ (-စူဠနိဗ္ဗာန်။ ၂။ နေတ္တိ။ ၁၂။
၆၄။ နေတ္တိ။ ၁၆။)

ဇေယျာပေတိ (ကောကြံ) [ဇေယျာ+ဏာပေ+တိ] ပြော
ဆိုစေတတ်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇေယျာ (န) [ဇေယျာ+တ] (၁) တောင့်တခြင်း၊ တ
ဏှာ။ (တိ) (၂) စုပ်အပ်-မန်းမှုတ်အပ်-
သော။ (၃) ပြောဆိုအပ်သော၊ သူ။ (၄)
ပြောဆိုအပ်သော။ (၅) စားအပ်သော။

(၁) တောင့်တခြင်း၊ တဏှာ။ ပတ္တယ-
မာနဿ ဟိ ဇေယျာနိ၊ ပဝေဓိတံ ဝါပိ ပကပ္ပိ-
တေသု။...ဇေယျာနိတိ ဇေယျာ ဝုတ္တံ တဏှာ။
မဟာနိဗ္ဗာန်။ ၂၄၅။ (-ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၅။ သုတ္တနိ၊
၄။ ၂။ ၂၇၄။ မဟာနိဗ္ဗာန်။ ၂၇၂။) (၂) စုပ်အပ်-
မန်းမှုတ်အပ်-သော။ တသ္မိံ ကိရ မန္တေ
သတ္တပဒန္တရေ ဌာတာ ဇေယျာတေ ဣတရော
ဟတ္ထေ ပရိဝတ္တေတာ ခိပတိ။ ဒီပဝါ။ ၁၆။
(၃) ပြောဆို စေအပ်သော၊ သူ။ ဇေယျာ ဇေယျာ-
တတ္တံ။ အဘိဇေယျာ။ ၂၁၅။ စူဠနိဗ္ဗာန်။ ၂၇၂။
မဟာနိဗ္ဗာန်။ ၆။ ဇေယျာဿ ဘာဝေါ ဇေယျာတတ္တံ။
အဘိဇေယျာ။ ၂၁၆။ မဟာနိဗ္ဗာန်။ ၃၄။ (၄) ပြော
ဆိုအပ်သော။ ဘာသိတံ လပိတံ ဝုတ္တံ၊
ဘိဟိတာချာတဇေယျာ။ ဓာန်။ ၇၅။ ဇေယျာ
ဗျတ္တိယံ ဝါစာယံ။ ဓာန်။ ၇၅။ (၅) စား
အပ်သော။ ဇေယျာတော၊ ဂသိတောပိ၊ ဇေယျာ
အဒနေ။ ဂသ အဒနေ။ ဓာန်။ ၇၅။

ဇေယျာ (ကြိဝိ) [ဇေယျာ+တာ] စုပ်၍၊ မန်းမှုတ်
၍။ သော မန္တေ ဇေယျာ အင်္ဂုလိယာ ပဟ-
ရိတာ “နိရယေ” တိ အာဟာ။ သံဌာ။ ၂၆။
(-ဒီပဝါ။ ၁၆။ ဒီပဝါ။ ၂။ ၁၃၀။ အံဌာ။ ၂၀၉။
ထေရီဌာ။ ၂၀။ ဇာဌာ။ ၂။ ၅၀၄။ သာရတ္ထာ။ ၃။
၃၁၇။ ဒီပဝါ။ ၂။ ၁၃၀။ သံဌာ။ ၂။ ၁၀၈။)

ဇေယျာ (ကြိ) [ဇေယျာ+အ+သတိ] ပြောဆို
လတ္တံ့။ ပြောကြားလတ္တံ့။ ဇေယျာ (၁) ကြည့်။

ဇေယျာ (ကြိ) [ဇေယျာ+အ+ယေ] တောင့်တရာ၏။
ဇေယျာ (၅) ကြည့်။

ဇေယျာ (ကြိ) [ဇေယျာ+အ+တိ] (၁) ပြောဆို
၏။ ပြောကြား၏။ (၂) တောင့်တ၏။ (၃)
နိကဏ္ဍိကမ္ပိ ဇေယျာတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၅၅။ (-ဝိဇရ။
၃၇၄။) ဇေယျာ-မိလိန္ဒ။ ၂။ ၄၅၅။ (၂)
တံ မမာတိ ပတ္တနာ အဘိဘဝနီယမနသိသေန
ဇေယျာတိ အဘိဇေယျာ၊ တဏှာ။ မာဠိ။ ၃။ ၃၅။

ဇေယျာ (ကောကြံ) [ဇေယျာ+ဏာ+တိ] (ဇေယျာ-
ယတိ-သံ)] ဖြစ်စေ၏။ ပြု၏။ အညတရည-
တရေန ဝတ္ထုနာ မာနံ ဇေယျာတိ။ အဘိဇေယျာ။
၃၆၆။ မာနံ ဇေယျာတိ တေသု ယေန
ကေနစိ ဝတ္ထုနာ “သေယျာဟမသ္မိ” တိ
မာနံ ပဝတ္ထေတိ ကရေတိ။ အဘိဇေယျာ။ ၂။
၄၆၇။ (-အဘိဇေယျာ။ ၃၆၆-၃၇၀။ ပဌာန၊
၁။ ၁၄၇။ အဘိဇေယျာ။ ၄၃၇။ အဘိဇေယျာ။ ၄၄၃။
မာဠိ။ ၁။ ၉၀။ မူလဒီပဝါ။ ၁၇။ မူလဒီပဝါ။
၂။ ၉။ အနုဒီပဝါ။ ၁၇။) ဇေယျာ-ဣတိဝုတ်၊
၄။ ၁၀။ နေတ္တိ။ ၁၂။

ဇေယျာ (ကြိဝိ) [ဇေယျာ+တာ] စုပ်၍၊ မန်း
မှုတ်၍။ မန္တေ ဇေယျာ သိရသာ ဣစ္ဆိတဿ
အတ္တဿ အဂ္ဂါယနံ။ သီလိသင်္ခါ။ ၃၇၆။

ဇေယျာ (တိ) [ဇေယျာ+အ+အန္တ] စုပ်သော၊
မန်းမှုတ်သော၊ သူ။ မန္တေ ဇေယျာ ဝိယ
ဩဋ္ဌေ စာလေတာ စာလေတာ “မုဒ္ဒါ
ဖလတု သတ္တဓာ” တိ ဝဒတိ။ အံဌာ။ ၂။ ၇။

ဇေယျ (တိ) [ဇေယျ+ဏ+အန္တ] ဖြစ်စေသော၊
သူ။ ပဇာပတိဘာဝေန ဟိ မာနံ ဇေယျန္တော
ပဇာပတိ* မာနမညနာယ မညတိတိ
ဝုတ္တော။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၈၄။

ဇေယျ (ကာကြိ) [ဇေယျ+ဏ+အန္တ] ဖြစ်စေ
ကုန်၏။ ပြုကုန်၏။ ဇေယျတိ-ကြည့်။

ဇေယျ (ကြိ) [ဇေယျ+အ+ယျ] (၁) ပြော
ဆိုရာ၏။ ပြောကြားရာ၏။ (၂) တောင့်တ
ရာ၏။ (၁) ဇေယျတိ (၁) ကြည့်။ (၂) ဇေယျတိ
(၅) ကြည့်။

ဇေယျ (ကြိ) [ဇေယျ+အ+ဟိ] ပြောဆိုလော့၊
ပြောကြားလော့၊ ဖြေကြားလော့။ ဇေယျတိ
(၁) ကြည့်။

ဇေယျ (ပု) [ဇ+ပတိ] ဇနီးမောင်နှံ၊ လင်မယား။
တထာ ဒမ္ပတိ၊ ဇမ္ပတိတိ။ မောင်၊၃။၇၀။
ဒံသဒ္ဓါ ဇာယာသဒ္ဓသမာနတ္တာ အသင်္ချာ။
မောင်၊၃။ ပဉ္စိကာ။၇၀။ ဇံသဒ္ဓေါတွ ဗျယော
ဒါရဝစနော။ တသ္မာ ဇမ္ပတိ၊ ဒမ္ပတိတိပိ ဘဝိ-
တဗ္ဗံ။ ဇာနိ၊ဋ္ဌိ။၂၄၂။

ဇေယျ(ဗျာ)ဝတိ (ထိ) [?] ဇေယျ(ဗျာ)ဝတိ
မည်သော မိန်းမ။ အတ္ထိ ဇေယျဝတိ (ဇေယျ-
ဝတိ။ သိ၊သျှာ။) နာမ၊ မာတာ သိဝိဿ
ရာဇိနော။ ဇာ၊၂။၂၀၇။ ဇေယျဝတိတိ သိဝိ-
ရညော မာတာ ဇေယျဝတိ နာမ စဏ္ဍာလိ
အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌာ၊၆။၂၆၈။

ဇေယျ (ပု) [ဇလ+ဗလ+ဏ] ညွှန်၊ရှုံ။ ဇေယျ-
လော ကလလံ ပဏော၊ စိက္ခလံ ကမ္မမော
ပျထ။ ဇာနိ၊၆။၆၃။ ဇလံ ဗလတေ ဇေယျ-
လော၊ ကမ္မနိဏော၊မကာရော ဝဏ္ဏဝိကာ-
ရော။ ဇာနိ၊ဋ္ဌိ။၆၆၃။

ဇေယျ(ဋ္ဌိ) (ထိ) [ဇမု+အလ+ဤ။ ဇမု အဒ-
နေ၊ အလော၊ နဒါဒိ၊ ဗောန္တော စ၊ ဋ္ဌတ္တိ၊
ဇေယျဋ္ဌိ။ ဇာနိ၊ဋ္ဌိ။၆၈၄။ ဇေယျဋ္ဌော ဧတ္ထ

အတ္ထိတိ ဝါ ဇေယျဋ္ဌိ။သုစိ။]တံစီးတုင်း၊ တံစီး
ဒိုင်၊ ရွာတံခါး၌ မစင်၊ ညွှန်ပုပ်တို့ဖြင့်
ပြည့်သောတုင်း၊ ရွာမှထွက်သော များစွာ
သော ရေ၏တည်ရာဖြစ်သော တုင်းကြီး။
သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဇေယျလိ အနေကဝ-
ဿဂဏိကာ။ အံ၊၁။၄၈၅။ ဇေယျလိတိ ဂါမ-
တော နိက္ခန္ဓဿ မဟာဥဒကဿ ပတိဋ္ဌာန-
ဘူတော မဟာအာဝါဋ္ဌော။ အံ၊ဋ္ဌာ၊၂။၃၅၄။

ဇေယျ (ပု) [ဇမု+ဤရ။ ဇမု+ဤရ] သံပုရာ။
ဇေယျရ-ကြည့်။

ဇေယျ (န) [ဇမု+ဏ] သပြေသီး။ ယန္တုနာဟံ
ဣမဿ အဘူတဂုဏကထံ ကထေတွာ ဇေယျနိ
ခါဒေယျံ။ ဇာ၊ဋ္ဌာ၊၂။၃၉၆။ ဇေယျဝ-လည်း
ကြည့်။

ဇေယျက (ပု) [ဇမု+ဣ။ ဇမု အဒနေ၊ ဣ။
ဗော စန္တော၊ အဿု။ ဇာနိ၊ဋ္ဌိ။၆၁၅။]
(၁) မြေခွေး၊ တောခွေး၊ ခွေးအ။
(၂) ဇေယျကမည်သောသူ။ (က) ဇေယျက
မထေရ်။ (ခ) ဇေယျက တက္ကဒ္ဓန်း။ (ဂ)
ဇေယျက ကျေးငှက်။ (ဃ) ဇေယျက ခွေး။
(၁) မြေခွေး၊ တောခွေး၊ ခွေးအ။ ကိ*
တေတ္ထ စတုမဋ္ဌဿ၊ ဗိလံ ပဝိသ ဇေယျက။
ဇာ၊၁။၄၈။ ဇာ၊ဋ္ဌာ၊၂။၉၇။ (-ဇာ၊၁။၁၁၁၊
၁၃၅။ ဒိ၊ဋ္ဌာ၊၃။၁၂။ ဓမ္မာ၊ဋ္ဌာ၊၂။၃၄၆-၇။ ဇာ၊ဋ္ဌာ၊
၁။၉၇။ ဇာ၊ဋ္ဌာ၊၃။၁၀၃-၄-၅၊၂၀၉။) (၂)
ဇေယျကမည်သောသူ။ (က) ဇေယျက မထေရ်။
ဇေယျကထွေရ-ကြည့်။ (ခ) ဇေယျက တက္ကဒ္ဓန်း။
သတ္တာ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော ဇေယျကံ အာဇီ-
ဝကံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ၊ ဓမ္မာ၊ဋ္ဌာ၊၁။၃၁၃။
(-၃၁၇-ဂ-၉။) (ဂ) ဇေယျက ကျေးငှက်။
တံ ဒါနိ ဝဒေဟိ ဇေယျက၊ ဗလာနံ ဗလမုတ္တမံ။
ဇာ၊၂။၃။ ဇာ၊ဋ္ဌာ၊၅။၁၂၆။ (-၁၁၅။) (ဃ)
ဇေယျက ခွေး။ မာလိယော စတုရက္ခော စ၊
ပိဂိယော အထ ဇေယျကော။ ဇာ၊၁။၁၉၈။
ဇာ၊ဋ္ဌာ၊၃။၅၁၀။

ဇမ္ဗူက^၂ (ပု) [ဇမ္ဗူ+က+အ] ဇမ္ဗူဟု ပြောဆိုအပ်သော သစ်ပင်၊ သပြေပင်။ ဇမ္ဗူကာရက္ခ-ကြည့်။

ဇမ္ဗူကအာဇီဝကသမာဂမ (ပု) [ဇမ္ဗူက+အာ-ဇီဝက + သမာဂမ] ဇမ္ဗူကတက္ကဒွန်းနှင့် တွေ့ဆုံရာအခါ၊ ဇမ္ဗူကတက္ကဒွန်း၏ အစည်းအဝေး။ ဇမ္ဗူကအာဇီဝကသမာဂမေ စတုရသီတိယာ စ။ အံ၊ဌ၊၁။၇။

ဇမ္ဗူကတ္ထေရ (ပု) [ဇမ္ဗူက + ထေရ] ဇမ္ဗူကထေရ။ အာယသ္မတော ဇမ္ဗူကတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၁၂။

ဇမ္ဗူကပဏ္ဍိတ (ပု) [ဇမ္ဗူက+ပဏ္ဍိတ] ဇမ္ဗူက(ကျေးဌာန်)ပညာရှိ။ ရာဇာ ကတိပါဟစွ-ယေန ပုရိမနယေနေ ဇမ္ဗူကပဏ္ဍိတဿ သန္တိကံ ဒုတံ ပေသေတွာ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၂၆။

ဇမ္ဗူကဝါဒ (ပု) [ဇမ္ဗူက+ဝါဒ] ဇမ္ဗူက ဟု-ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-ခြင်း။ “ကော န ခေါသေ၊ ဒုဇ္ဇေနာ မံ ဇမ္ဗူကဝါဒေန ဝဒတိ”တိ စိန္တေတွာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၁၇။

ဇမ္ဗူကသကုဏ (ပု) [ဇမ္ဗူက+သကုဏ] ဇမ္ဗူကမည်သော ကျေးဌာန်။ ဇမ္ဗူကသကုဏော ပန အဟမေဝ အဟောသိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၃၂။

ဇမ္ဗူကသိင်္ဂါလီ (ထိ) [ဇမ္ဗူက+သိင်္ဂါလီ] မြေခွေးမ၊ တောခွေးမ။ ဇမ္ဗူကသိင်္ဂါလီယာ ကေအင်္ဂံ ဂဟေတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။၃၄၇။

ဇမ္ဗူကာ^၁ (ထိ) [ဇမ္ဗူက+အာ] မြေခွေးမ၊ တောခွေးမ။ အထက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဇမ္ဗူက^၂ (ထိ) [ဇမ္ဗူ+က+အာ] သပြေပင်။ ဇမ္ဗူကာရက္ခ-ကြည့်။

ဇမ္ဗူကဇီဝက (ပု) [ဇမ္ဗူက + အာဇီဝက] ဇမ္ဗူကမည်သော တက္ကဒွန်း။ အယံ ဇမ္ဗူကဇီဝကော ဉာဏဇာလဿ အန္တော ပညာယိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၁၆။ (-၃၁၇-၉။)

ဇမ္ဗူကဇီဝကသမာဂမ (ပု) [ဇမ္ဗူကဇီဝက+သမာဂမ] ဇမ္ဗူကတက္ကဒွန်းနှင့် တွေ့ဆုံရာအခါ၊ ဇမ္ဗူကတက္ကဒွန်း၏ အစည်းအဝေး။ အာနန္ဒ သေဌိသမာဂမေ ဇမ္ဗူကဇီဝကသမာဂမေ။ မိလိန္ဒ။၃၃၂။

ဇမ္ဗူကာ(က)ရက္ခ (ပု) [ဇမ္ဗူကာ+ရက္ခ။ ဇမ္ဗူက+ရက္ခ] (က) ဇမ္ဗူဟု ပြောဆိုအပ်သော သစ်ပင်၊ သပြေပင်။ (ခ) သပြေဟူသော သစ်ပင်၊ သပြေပင်။ (က၊ခ) ဣမေ တေ ဇမ္ဗူကာရက္ခာ။ ဇာ၊၂။၃၅၃-၄။ ဇာ၊ဌ၊၇။၃၃၀-၃။ “ဣမေ တေ ဇမ္ဗူကာရက္ခာတိ တွေ့ပန ရက္ခသဒ္ဓံ အပေက္ခိတွာ “ဇမ္ဗူကာ”တိ ပုလ္လိင်္ဂနိဒ္ဒေသော ကတောတိ ဒဠဗ္ဗံ။ တထာဟိ ဇမ္ဗူတိ ကထေတဗ္ဗာတိ ဇမ္ဗူကာ ကေရေ ဂေ သဒ္ဓေတိ ဓာတု။ အထ ဝါ ဣတ္ထိလိင်္ဂဝသေန ဇမ္ဗူဝေ ဇမ္ဗူကာ၊ ဇမ္ဗူကာ စတာ ရက္ခာ စာတိ ဇမ္ဗူကာရက္ခာ၊ ယထာလင်္ကာဒိပေါ။ ပုလ္လိင်္ဂပက္ခေ ဝါ သမာသဝသေန “ဇမ္ဗူကာရက္ခာတိ ဝတ္တဗ္ဗေ ဂါထာဝိသယတ္တာ ဆန္ဒာနရက္ခဏတ္ထံ ဒိသံ ကတွာ “ဇမ္ဗူကာရက္ခာ”တိ ဝုတ္တံ “သရဏဂမနေ ကဉ္စိ”တိ တွေ ဝိယ။ နိတိ၊ ပဒ။၂၇၃။

ဇမ္ဗူကောလစေတီယင်္ဂဏ (န) [ဇမ္ဗူကောလ+စေတီယင်္ဂဏ] ဇမ္ဗူကောလ (သင်္ဘောဆိပ်အနီး၌ တည်ထားအပ်သော) စေတီရင်ပြင်။ တိသော နာမ ဒဟရဘိက္ခု ဇမ္ဗူကောလစေတီယင်္ဂဏံ သမ္မဇ္ဇိတွာ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၇၄။

ဇမ္ဗူကောလပနုန (န) [ဇမ္ဗူကောလ + ပနုန] ဇမ္ဗူကောလမည်သော သင်္ဘောဆိပ်။ ကေဒိဝသေနေ ဇမ္ဗူကောလပနုနံ ဂန္ဓာ နာဝံ အဘိရဟိတွာ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၆၇။(-ဒိ၊ဌ၊၂။၂၀။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၇၃၊၄၇၂။)

ဇမ္ဗူခါဒက (တိ) [ဇမ္ဗူ+ခါဒ+ဏ] ဇမ္ဗူခါဒကမည်သောသူ၊ (အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ တူ၊ အဝတ်ဝတ်သော ပရိဗိုဇ်)။ အထ ခေါ ဇမ္ဗူ-

ခါဒကော ပရိဗ္ဗာဇကော ယေနာယသ္မာ သာ-
ရိပုတ္တော တေနပသင်္ကမိ။ သံ၊ ၂။ ၄၄၇။ ဇမ္ဗု-
ခါဒကသံယုတ္တ ဇမ္ဗုခါဒကော ပရိဗ္ဗာဇ-
ကောတိ ဝေန်နာမော ထေရဿ ဘာဂိနေ-
ယျော ဆန္ဒပရိဗ္ဗာဇကော။ သံ၊ ၄။ ၁၂။ ၁၂။

ဇမ္ဗုခါဒကသံယုတ္တ (န) [ဇမ္ဗုခါဒက + သံယုတ္တ]
ဇမ္ဗုခါဒကသံယုတ်။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဇမ္ဗုခါဒကသုတ္တ (န) [ဇမ္ဗုခါဒက + သုတ္တ]
ဇမ္ဗုခါဒကသံယုတ်၌ပါသော ပါဠိ။ တေ
ဇမ္ဗုခါဒကသုတ္တ အာဟရိတော။ အဘိ၊ ၄။ ၂။
၄၈။ (- သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၆။)

ဇမ္ဗုဂါမ (ပု) [ဇမ္ဗု + ဂါမ] သပြေပင်ရွာ။ ယေန
ဇမ္ဗုဂါမော၊ ယေန ဘောဂနဂရံ တေနပ-
သင်္ကမိဿာမ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၀၂။

ဇမ္ဗုဂါမိယ (တိ) [ဇမ္ဗုဂါမ + ဣက] ဇမ္ဗုဂါမိယ
မည်သော၊ သပြေပင်ရွာ၌ မွေးဖွားသော၊
သူ။ စမ္ဗါယံ ဇမ္ဗုဂါမိယဿ နာမ ဥပါသကဿ
ပုတ္တော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၇။

ဇမ္ဗုဂါမိယတ္ထေရ (ပု) [ဇမ္ဗုဂါမိယ + ထေရ]
ဇမ္ဗုဂါမိယထေရ်၊ ဇမ္ဗုဂါမိယ၏ သားဖြစ်
သော ထေရ်။ ဇမ္ဗုဂါမိယပုတ္တတ္ထေရ-ကြည့်။

ဇမ္ဗုဂါမိယပုတ္တ (ပု) [ဇမ္ဗုဂါမိယ + ပုတ္တ] ဇမ္ဗု-
ဂါမိယမည်သောသူ၏ သား။ တေနဿ ဇမ္ဗု-
ဂါမိယပုတ္တောတွေဝ သမညာ အဟောသိ။
ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၇။

ဇမ္ဗုဂါမိယပုတ္တတ္ထေရ (ပု) [ဇမ္ဗုဂါမိယပုတ္တ +
ထေရ] ဇမ္ဗုဂါမိယပုတ္တထေရ်၊ ဇမ္ဗုဂါမိယ၏
သားဖြစ်သော ထေရ်။ ကစ္စိ နော ဝတ္ထပသု-
တောတိ အာယသ္မတော ဇမ္ဗုဂါမိယပုတ္တတ္ထေ-
ရဿ (ဇမ္ဗုဂါမိယတ္ထေရဿ၊ သိ။) ဂါထာ။
ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၇။

ဇမ္ဗုစောရက (ပု) [ဇမ္ဗု + စောရက] သပြေသီး
ခိုးသူ၊ သပြေသီးသူခိုး။ တေန ခေါ် ပန

သမယေန ဇမ္ဗုစောရကော.... ဥစ္စိနိတွာ
ဘဏ္ဍိကံ အာဒါယ အဂမံသု။ ဝိ၊ ၁။ ၇၆။

ဇမ္ဗုဆာ(စ္ဆာ)ယာ (ထိ) [ဇမ္ဗု + ဆာယာ]
သပြေပင်၏အရိပ်၊ သပြေပင်ရိပ်။ ယဒါ စ
တံ နဇ္ဇဟိ ဇမ္ဗုဆာယာ။ အပ၊ ၂။ ၁၆၂။
သီတာယ ဇမ္ဗုစ္ဆာယာယ နိသိန္နော။ မ၊ ၁။
၃၁၃။ မ၊ ၂။ ၂၇၉၊ ၄၃၆။ (- မိလိန္ဒ။ ၂၈၀။ ဝိ၊
၄။ ၁။ ၂၈၈။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၃၃။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၄။
ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၂။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၊ ၇၃။ ဇာ၊ ၄။ ၇။
၂၄၁။)

ဇမ္ဗုဒီပ° (ပု) [ဇမ္ဗု + ဒီပ။ ဇမ္ဗုယာ လက္ခိတော
ကပ္ပဋ္ဌာယိတာဒိပ္ပဘာဝေန ဝါ တပ္ပဓာနော
ဒီပေါ ဇမ္ဗုဒီပေါ။ ဓာန်၊ ၄။ ၁၈၃။] သပြေပင်
ဖြင့် - ခေါ်ဝေါ် - ပညတ် - သတ်မှတ် - အပ်
သော ကျွန်း၊ ဇမ္ဗုဒီပကျွန်း၊ တောင်ကျွန်း။

ဤကျွန်းကား - မြင့်မိုရ်တောင်၏ လက်ျာ
ဖက်၌တည်ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ဤကျွန်းကို
ဇမ္ဗုဒီပါ လက်ျာတောင်ကျွန်းဟု ခေါ်ဝေါ်
ကြသည် (ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၅။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၅၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
၄။ ၁၆၈)။ ဇမ္ဗုဒီပကျွန်းသည် တာဝတိံသာ
နတ်ပြည်၊ အသုရာပြည်နှင့် အဝီစိင်ရဲတို့
ကဲ့သို့ အလျား၊ အနံအားဖြင့် ယူဇနာ
၁-သောင်းရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ဤ ၄-ဌာနကို
“သောင်းကြီးလေးရပ်”ဟု ခေါ်ဝေါ် ကြ
သည် (ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၉၂။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၊ ၂၁၅။ မ၊ ၄။
၄။ ၁၂၃။ သုတ္တန်၊ ၄။ ၁၆၅။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၆၀။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၇၄၊ ၁၆၈၊ ၃၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၀။
ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၅၈။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၇၂-၃။ မ၊ ၄။ ၂။
၂၀)။ ယင်း ယူဇနာ ၁-သောင်းတွင် ယူဇနာ
၄-ထောင်သည် သမုဒြာ၊ ယူဇနာ ၃-ထောင်
သည် ဟိမဝန္တာဖြစ်၍ လူတို့နေရာအရပ်သည်
ယူဇနာ ၃-ထောင်သာ ရှိသည် (သာရတ္ထ၊
၁။ ၂၇၂-၃)။ ဤကျွန်း၏ အမှတ်အသား
သစ်ပင်သည် တကမ္ဘာပတ်လုံး တည်သော
သပြေပင်ဖြစ်သည်။ ယင်း သပြေပင်သည်

အမြစ်ရင်းမှ အခက်ရင်းထိ ယူဇနာ ၅၀' အခက်ရင်းမှ ထိပ်ဖျားထိ ယူဇနာ ၅၀-ရှိ၍ အမြင့်အားဖြင့် ယူဇနာ ၁၀၀-ရှိသည်။ ဘေး ၄-ဘက်သို့ ဖျာထွက်သော ခက်မများသည် လည်း ယူဇနာ ၅၀-ရှိကြသည်။ ပင်စည်လုံး ပတ်ကား ၁၅-ယူဇနာရှိသည်။ အသီးပမာဏကား အိုးစရည်းမျှ ရှိသည်။ အဆင်းအနံ့ အရသာလည်း အလွန်တရာ ကောင်းလှသည် ဟု ဆိုသည်။ တည်ရာအားဖြင့် ဟိမဝန္တာ၌ တည်ရှိသည် (ဝိ၊ ၃။ ၃၉။ မ၊ ၄။ ၁၀၄။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၇။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၇။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၅။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၅။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၂။ စူဠနိ၊ ၄။ ၃၀-၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၀။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၅၉။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၂)။ ဤကျွန်း၌လည်း အရှေ့ကျွန်း၊ အနောက်ကျွန်း၊ မြောက်ကျွန်း တို့၌ကဲ့သို့ ကျွန်းငယ် ၅၀၀-ခန့်ရှိလျက်ရှိသည် (ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၉၂။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၇၁။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၇၃)။ အဝိစိ ငရဲကြီးလည်း ဤကျွန်း၏ အောက်၌ပင် တည်ရှိသည် (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၇၃)။ ဤကျွန်းသည် ပုံဟန်သဏ္ဌာန်အားဖြင့် လှည်းသဏ္ဌာန် ရှိသည်။ ဤကျွန်းသူကျွန်းသားတို့၏ မျက်နှာလည်း ကျွန်း၏ ပုံသဏ္ဌာန်နှင့်တူစွာ လှည်းသဏ္ဌာန်ပင်ရှိသည်ဟု ဆိုကြသည် (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၃)။ ဤဇမ္ဗူဒီပကျွန်း၌ သင်္ဘော၊ လှေကြီးတို့ဆိုက်ကပ်ရာ ဆိပ်ကမ်းပေါင်း ကုဋေ ၉-သန်း ၆-သိန်း၊ ရွှေငွေရတနာတို့ထွက်ရာ ဌာနပေါင်း ၅၆-ဌာနရှိ၍ အခွန်ဘဏ္ဍာဖြစ်ရာ ကျေးလက် မြို့ကြီးပေါင်း ၉-သန်း ၉-သိန်းနှင့် ထီးစိုက် နန်းတည်မြို့ကြီးပေါင်း ၁-သိန်း ၈-သောင်း ၉-ထောင်ရှိသည် (သံ၊ ၄။ ၁။ ၇၀။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၇၃။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၄။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၁-၂)။ ဘုရား၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၊ သာဝကများနှင့် စကြာမင်းများသည် အရှေ့ကျွန်း၊ အနောက်ကျွန်း၊

မြောက်ကျွန်းတို့၌ မဖြစ်မပေါ်ပဲ ဤဇမ္ဗူဒီပ ကျွန်း၌သာ ထုံးတမ်းစဉ်လာ ဓမ္မတာအရ ဖြစ်ထွန်း ပေါ်ပေါက်ကြသည် (ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၂။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၃။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၆၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၇၄။ ၃၁၈။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၅၈။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၃။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၄။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၃)။ ထို့ပြင် မြေရှင်များ ကို ၁၀-ဖွဲ့ ၁-ဖွဲ့ပေးရသော အစဉ်အလာလည်း ဤဇမ္ဗူဒီပကျွန်း၌ ရှိသည် (ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၈၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၄၆၂)။

ဤကျွန်း၌ နေထွက်သော အချိန်သည် အရှေ့ကျွန်း၌ နေမုန်းတည့်ချိန် အနောက် ကျွန်း၌ နေဝင်ချိန်ဖြစ်၍ မြောက်ကျွန်း၌ ညဉ့်သန်ကောင်အချိန်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ၃-ကျွန်းလင်းခိုက် ၁-ကျွန်းမိုက်ဟု ပြောဆို ကြသည် (ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၅၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၆၃-၄။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၂)။ ကျွန်းကြီး ၄-ကျွန်းသို့ မနွှာတုစကြာမင်းကြီး တိုင်းခန်း လှည့်လည် ရာတွင် အရှေ့၊ အနောက်၊ မြောက်ကျွန်းသူ ကျွန်းသားတို့သည် ဘုရားစသော ပုဂ္ဂိုလ် မြတ်တို့ ဖြစ်ထွန်းပေါ်ထွက်ရာ ဖြစ်သဖြင့် ဇမ္ဗူဒီပကျွန်းသည် ကျွန်းထူး ကျွန်းမြတ် ဖြစ်သည်။ အလွန်ပင် ပျော်မွေ့စရာကောင်း သည်ဟု စကြာမင်းကြီးအပြန် ဤဇမ္ဗူဒီပ ကျွန်းသို့ လိုက်ပါလာခဲ့ကြသည်။ နောင်အခါ စကြာမင်းကြီး နတ်ရွာစံ၍ မိမိတို့ကျွန်းသို့ မပြန်နိုင်ကြသော ၃-ကျွန်းသား တို့အား သားတော်ကြီးက နေရာများ အသီးအသီး ချထားပေးရသည်။ အရှေ့ကျွန်းမှ လာသူ တို့၏ နေရာအရပ်သည် ဝိဒေဟတိုင်း၊ အနောက်ကျွန်းမှ လာသူတို့၏ နေရာအရပ် သည် အပရန္တတိုင်း၊ မြောက်ကျွန်းမှ လာသူ တို့၏ နေရာအရပ်သည် ကုရုတိုင်းဟု အသီး အသီး အမည်တွင်သည် (ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၇၂-၃။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၀-၁)။ (ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၄၁၈။ ဝဇီရ၊ ၅၀၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၄၃-၅ ကား တောင် ကျွန်းတကျွန်းလုံးကို ဇမ္ဗူဒီပဟု မသုံးပဲ

၉၀။ အပါဠာ၁။၁၀၀။ စရိယာ၁။၄၇။၁၃၀။
၂၅၄။ ဇာဠာ၁။၆၆။၁၃၇။၁၄၇။ ဇာဠာ၄။
၁၅၅။၁၇၉။ ဇာဠာ၅။၆၆။၂၄၄။၅၁၄။၅၃၀။
ဇာဠာ၆။၇၀။၁၂၅။၂၅၆။ သာရတ္ထာ၁။၃၂၄။
သီရိသစ်။၂။၄၃၆။ အံရိသ။၁၇၁။ အံရိ
၃။၁၁၉။)

ဇမ္ဗူဒီပမနုဿ (ပု) [ဇမ္ဗူဒီပ+မနုဿ] ဇမ္ဗူဒီပံ၌
နေသောလူ။ ဇမ္ဗူဒီပမနုဿာ ယေဘုယျေန
ဥပဋ္ဌာနံ အာဂမိံသု။ သုတ္တနိဋ္ဌာ၁။၁၆၇။

ဇမ္ဗူဒီပမဟိ (ထိ) [ဇမ္ဗူဒီပ+မဟိ] ဇမ္ဗူဒီပံ၏
မြေကြီး။ ဧဝံ ဇမ္ဗူဒီပမဟိ သံသာရဿ
ဒီသဘာဝေန ဥပမာဘာဝေန ဥပနိတံ မနသိ
ကရောဟိ။ ထေရီဋ္ဌာ။၂၉၄။

ဇမ္ဗူဒီပရဇ္ဇသမ္ပဒါန (န) [ဇမ္ဗူဒီပ+ရဇ္ဇ+သမ္ပ-
ဒါန] ဇမ္ဗူဒီပံ၌ဖြစ်သော မင်းစည်းစိမ်ကို
ပေးလှူခြင်း။ ဣဒမဿ တတိယံ ဇမ္ဗူဒီပ-
ရဇ္ဇသမ္ပဒါနံ ဟောတိ။ ဝိဠာ၁။၇၂။

ဇမ္ဗူဒီပဝါသိက (တိ) [ဇမ္ဗူဒီပဝါသိ+က] ဇမ္ဗူ-
ဒီပံ၌နေသောသူ။ ဇမ္ဗူဒီပဝါသိကာနံ အညံ
ကမ္မံ နတ္ထိ။ ဒီဠာ၂။၂၂၂။

ဇမ္ဗူဒီပဝါသိသတ္တသန္တာနဂတ (တိ) [ဇမ္ဗူဒီပ-
ဝါသိ+သတ္တ+သန္တာန+ဂတ] ဇမ္ဗူဒီပံ၌နေ
သော သတ္တဝါတို့၏သန္တာန်၌ဖြစ်သော။ ဇမ္ဗူ-
ဒီပဝါသိသတ္တသန္တာနဂတာတိ ကေစိ။ မာဠိ
၃။၂၇၇။

ဇမ္ဗူဒီပဝါသိ (တိ) [ဇမ္ဗူဒီပ+ဝါသိ+ဏိ] ဇမ္ဗူ-
ဒီပံ၌နေသောသူ။ သဗ္ဗေ အပရိသေသေ
ဇမ္ဗူဒီပဝါသိနော ဟောသိ။ ဒီဠာ၂။၂၆၁။
(-မာဠာ၃။၅၅။ မာဠာ၄။၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၂။၂၀။
ဓမ္မာဠာ၂။၂၃၂။ သုတ္တနိဋ္ဌာ၁။၁၇၀။ ဝိမာန၊
ဋ္ဌာ၁၆။စရိယာ၁။၄၄။၁၁၅။ ဇာဠာ၄။၁၆၂။
ဝဇီရ။၃၀၄။ သာရတ္ထာ၂။၁၉။ ဒီဠာ၁။၁၆-၇။
သီရိသစ်။၁။၂၉။၃၁။ ဒီဠာ၃။၁၀၂။၁၅၃။
မာဠိ၂။၃၀။ သံရိသ။၁၆။ အံရိသ။၁၉။)

ဇမ္ဗူဒီပဝါသိသန္တာနဂတ (တိ) [ဇမ္ဗူဒီပဝါသိ+
သန္တာန+ဂတ] ဇမ္ဗူဒီပံ၌နေသော သူတို့၏
သန္တာန်၌ဖြစ်သော။ ဇမ္ဗူဒီပဝါသိသန္တာန-
ဂတာတိ ကေစိ။ သာရတ္ထာ၃။၂၂၉။

ဇမ္ဗူဒီပသမုဒ္ဒ (ပု) [ဇမ္ဗူဒီပ+သမုဒ္ဒ] ဇမ္ဗူဒီပံ
(ကိုဝန်းရံ၍တည်သော) သမုဒ္ဒရာ။ တံ ဣမံ
ဇမ္ဗူဒီပသမုဒ္ဒံ ကထံ အတရိ။ ဇာဠာ၃။၈၄။

ဇမ္ဗူဇေ (ပု) [ဇမ္ဗူ+ဇေ] သပြေခက်ဟူသော-
အလံ-တံခွန်၊ သပြေခက်အလံ၊ သပြေခက်
တံခွန်။ “တံ ဘော ပဗ္ဗဇိတ မယံ ဇမ္ဗူဇေ
ဘဠာပေသိ”တိ အာဟ။ သုတ္တနိဋ္ဌာ၂။၂၇၃။

ဇမ္ဗူနဒ (န) [ဇမ္ဗူနဒီ+ဏ။ ဒေဝရက္ခဘူတာယ
မဟာဇမ္ဗူယာ ပတိဋ္ဌိတဋ္ဌာနေ နဒီ ဇမ္ဗူနဒီ၊
တဿံ ပတိတေဟိ မဟာဂဗ္ဗမာဏာနံ၊
ကုမ္ဘပူမာဏာနံ ဝါ ဖလာနံ ဗီဇေဟိ ဇာတံ
သုဝဏ္ဏံ ဇမ္ဗူနဒံ။ ဓာန၊ဠိ။၄၈၈။] ဇမ္ဗူရာဇ်
ရွှေ၊ မြစ်ထဲ၌ ကြွေကျသည့် သပြေစေ့တို့မှ
ဖြစ်သော နီမြန်းသောရွှေ။ သာတကုမ္ဘတော
ဇမ္ဗူနဒံ၊ ဇမ္ဗူနဒတော သိဂီသုဝဏ္ဏံ။ ဝိမာန၊
ဋ္ဌာ၁၁။ သာရတ္ထာ၃။၂၁၄။ ဇမ္ဗူနဒံ ဝုစ္စတိ
ဇာတိသုဝဏ္ဏံ။ အံဠာ၂။၂၇၂။ တာသံ နဒီနံ
ဥဘယတီရေ ဇမ္ဗူပက္ကာနံ ပတိတဋ္ဌာနေ သု-
ဝဏ္ဏကုရံရာ ဥဋ္ဌဟန္တိ၊ တေ နဒီဇလေန ဝုယု-
မာနာ အနုပဗ္ဗေန မဟာသမုဒ္ဒံ ပဝိသန္တိ၊
တတောယေဝ ဇမ္ဗူနဒီယံ နိဗ္ဗတ္တန္တာ “ဇမ္ဗူ-
နဒ”န္တိ တံ သုဝဏ္ဏံ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထာ၁။
၂၅၉။ ဇမ္ဗောနဒ-လည်း ကြည့်။

ဇမ္ဗူနဒီ (ထိ) [ဇမ္ဗူ+နဒီ] ဇမ္ဗူမြစ်၊ သပြေ
ပင်ကြီး၏ တည်ရာအရပ်၌ဖြစ်သော မြစ်။
အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဇမ္ဗူနာမက (တိ) [ဇမ္ဗူ+နာမ+က] ဇမ္ဗူ
(သပြေပင်) အမည်ရှိသော။ ဇမ္ဗူသိရိ-
ဝုယ-ကြည့်။

ဇမ္ဗူပက္ခ (န) [ဇမ္ဗူ+ပက္ခ] သပြေသီးမှည့်။
ဣဓာပိ ထေရော ဇမ္ဗူရုက္ခေ အသတိ အဗ္ဗု-
ရုက္ခတော ဇမ္ဗူပက္ခဿ ဥပ္ပတ္တိံ ဝိယ...အာဟ။
ဒီဌ၊ ၂။၉၁။ (-မ၊ဌ၊ ၄။၁၀၄။ ဇာ၊ဌ၊ ၂။
၃၉၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။၂၅၉။)

ဇမ္ဗူပညာဏ (န) [ဇမ္ဗူ+ပညာဏ] သပြေပင်-
ဖြင့် - ကြောင့် - ထင်ရှား - ကျော်ကြား -
ခြင်း။ ယထာ ဇမ္ဗူဒီပဿ ဇမ္ဗူပညာဏံ ဧဝံ
မမာပိ ဘဝိတုံ အရဟတိတိ ဇမ္ဗူသခံ ဧဇံ
ကတွာ။ သုတ္တနိ၊ ၄။၂။၂၅၂။

ဇမ္ဗူပရိဗ္ဗာဇိကာ (ထိ) [ဇမ္ဗူ+ပရိဗ္ဗာဇိကာ]
ဇမ္ဗူပရိဗ္ဗာဇိကာ သပြေခက်ဖြင့် - မှတ်အပ် -
ထင်ရှား - သော ပရိဗ္ဗာဇိကာ။ သာ နာမေန
ဇမ္ဗူပရိဗ္ဗာဇိကာ နာမ ဟုတွာ ဝိစရတိ။
ဓမ္မ၊ ၄။၁။၄၁၆။

ဇမ္ဗူပါန (န) [ဇမ္ဗူ+ပါန] သပြေသီးဖြင့် ပြုအပ်
သော အဖျော်၊ သပြေသီးအဖျော်။ အဗ္ဗုပါနံ
ဇမ္ဗူပါနံ။ ဝိ၊ ၃။၃၄၄။ အဘိ၊ က။၄၀၁။ မဟာ-
နိ။၂၉၀။ ကခါ။၂၃၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၉၉။ ဇမ္ဗူ-
ပါနန္တိ ဇမ္ဗူဖလေဟိ ကတပါနံ။ ဝိ၊ ၄။၃။၃၇၃။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၉၉။ မဟာနိ၊ ၄။၃၄၉။ ကခါ၊ ၄။
သစ်။၃၉၅။

ဇမ္ဗူပါလက (တိ) [ဇမ္ဗူ+ပါလ+က] သပြေ
ပင်ကို စောင့်ရှောက်သောသူ။ တေန ခေါ
ပန သမယေန ဇမ္ဗူပါလကာ...ဒေန္တိ။ ဝိ၊ ၁။
၈၂။

ဇမ္ဗူပေသိ (ထိ) [ဇမ္ဗူ + ပေသိ] သပြေသီး။
ဇမ္ဗူပေသိမလဒ္ဓါန၊ မတော သော တဿ
သခံယေ။ ဇာ၊ ၂။၁၃၃။ ဇာ၊ ၄။၅။၅၀၃။ (-
၅၀၄။)

ဇမ္ဗူဖလ (န) [ဇမ္ဗူ+ဖလ] သပြေသီး။ ဣဒံ
ခေါ ကဿပ ဇမ္ဗူဖလံ ဝဏ္ဏသမ္ပန္နံ ဂန္ဓသမ္ပန္နံ
ရသသမ္ပန္နံ။ ဝိ၊ ၃။၃၉။ အပါ၊ ၄။၂။၂၇၂။ (-
ဝိ၊ ၄။၃။၃၇၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၉၉။ အပါ၊ ၄။၁။

၂၄၅။ အပါ၊ ၄။၂။၂၀၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။၂၆၅။
မဟာနိ၊ ၄။၃၄၉။ ဇာ၊ ၄။၆။၁၂၅။ ကခါ၊ ၄။
သစ်။၃၉၅။)

ဇမ္ဗူမဏ္ဍ (ပု) [ဇမ္ဗူ+မဏ္ဍ] ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်း၊
သပြေပင် တောအုပ်ဖြင့် တန်းဆာဆင်အပ်
သော ကျွန်း။ စက္ကဝတ္တိ အဟု ရာဇာ၊ ဇမ္ဗူ-
မဏ္ဍဿ ဣဿရော။ အံ၊ ၂။၄၆၆။ (- အပါ၊ ၁။
၃၈၆။ အပါ၊ ၂။၁၇၂။၄၉။ ထေရ၊ ၄။၁။၄၄၂။
အပါ၊ ၄။၁။၂၇၇။) ဇမ္ဗူသဏ္ဍ-လည်း ကြည့်။

ဇမ္ဗူရသဝဏ္ဏ (တိ) [ဇမ္ဗူ+ရသ-ဝဏ္ဏ] သပြေ
သီးရည် အဆင်းရှိသော။ တံ ပရိပစ္စိတွာ ဇမ္ဗူ-
ရသဝဏ္ဏံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄။၂။၇၃။

ဇမ္ဗူရုက္ခ (ပု) [ဇမ္ဗူ+ရုက္ခ] သပြေပင်။ စက္က-
ဝါဠဂိရိ တုဏ္ဏံ၊ ဇမ္ဗူရုက္ခံ သမ္ပလကံ။ အပါ
၂။၂၆၆။ (- မိလိန္ဒ။၂၉၀။ ဒီ၊ ၄။၂။၉၁။ မ၊
၄။၄။၁၀၄။ အံ၊ ၄။၁။၃၇၇။ အပါ၊ ၄။၁။၇၀၊
၂၄၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။၃၄၅။ ဇာ၊ ၄။၂။၃၉၆။ ဇာ၊
၄။၃။၄၅၂။ ဇာ၊ ၄။၅။၄၇၂-၃။ ဇာ၊ ၄။၇။
၃၄၈။ သာရတ္ထ၊ ၁။၂၅၉။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၄။)

ဇမ္ဗူရုက္ခမူလ (န) [ဇမ္ဗူရုက္ခ+မူလ] သပြေပင်
ရင်း။ ဇမ္ဗူရုက္ခမူလေ စ ပါဠိဟာရိယာနံ
ဒိဋ္ဌတ္တာ။ အပါ၊ ၄။၁။၈၁။ ဇာ၊ ၄။၁။၇၉။

ဇမ္ဗူဝ (န) [ဇမ္ဗူ + ဝ] သပြေသီး။ ဇမ္ဗူယာ
ဖလံ ဇမ္ဗူဝံ။ ဇမ္ဗူ စ။ ဓာနံ၊ ၄။၅၄၇။ (- ဝိ၊
ဓာနံ၊ သျှ၊ သစ်။၅၄၇။ ဝိ၊ ပိ၊ ဓာနံ။ ၂။၄၁၀။
အမရ၊ ၁၄-၉-တို့၌ ဇမ္ဗူဝ-ဟု ရှိသည်။)

ဇမ္ဗူဝန (န) [ဇမ္ဗူ + ဝန] သပြေတော။ ဇမ္ဗူဝနေ-
နေဝ ဇမ္ဗူဝနံ...အဘိသမ္ဘောန္တိ ရတိတ္တာယ။
ဇာ၊ ၂။၁၁၄။ ဇာ၊ ၄။၅။၄၄၆၊ ၄၅၁။ (- သံ၊ ၄။
၁။၂၅၇။)

ဇမ္ဗူဝနဝါသီ (န) [ဇမ္ဗူဝန+ဝသ+ဏီ] သပြေ-
တော၌ နေသောသူ။ ထေရဿ မဟာကစ္စာ-
ယနဿ ဇမ္ဗူဝနဝါသီနော ပေဋကောပဒေသေ

တတိယဘူမိ သုတ္တာဓိဋ္ဌာနံ နာမ။ ပေဋကော။
၂၁၉။ (- ၂၄၃၊ ၃၄၁။)

ဇမ္ဗူဝနသဏ္ဍ (ပု) [ဇမ္ဗူ + ဝနသဏ္ဍ] သပြေတော
အုပ်။ ဗောဓိသတ္တော အညတရသ္မိံ ဇမ္ဗူဝန-
သဏ္ဍေ ရုက္ခဒေဝတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊
၂။ ၃၉၆။ (- နေတ္ထိ၊ ဌိ၊ ၁၅။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၄။)

ဇမ္ဗူဝနသဏ္ဍမဏ္ဍိတ (တိ) [ဇမ္ဗူဝနသဏ္ဍ + မဏ္ဍိ-
တ] သပြေတောအုပ်ဖြင့် တန်းဆာဆင်အပ်
သော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဇမ္ဗူသဏ္ဍ (ပု) [ဇမ္ဗူ + သဏ္ဍ] ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်း၊
သပြေတောအုပ်ဖြင့် တန်းဆာဆင်အပ်သော
ကျွန်း။ စာတုရန္တော ဝိဇိတာဝိ၊ ဇမ္ဗူသဏ္ဍဿ
(ဇမ္ဗူမဏ္ဍဿ။ က။) ဣဿရော။ မ၊ ၂။ ၃၅၁။
သုတ္တနိ၊ ၃၆၈။ အပါ၊ ၁။ ၁၁၈။ ထေရ၊ ၃၃၀-၇။
ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၆၊ ၃၄၁။ ဇမ္ဗူသဏ္ဍဿာတိ
ဇမ္ဗူဒိပ်ဿ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၇၅။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။
၁၇၄။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၇။ တတ္ထ တတ္ထ ဇမ္ဗူ-
ဝနသဏ္ဍမဏ္ဍိတတာယ ဇမ္ဗူဒိပေါ “ဇမ္ဗူ-
သဏ္ဍော” (ဇမ္ဗူမဏ္ဍော။ က။) တိ ဝုစ္စတိ။
မ၊ ဌိ၊ ၃။ ၁၁၈၂။ (- ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၀၁။)

ဇမ္ဗူသဒိသ (တိ) [ဇမ္ဗူ + သဒိသ] သပြေပင်နှင့်
တူသော။ ဇမ္ဗူသိရိဝုယ-ကြည့်။

ဇမ္ဗူသဒိသနာမ (တိ) [ဇမ္ဗူသဒိသ + နာမ]
သပြေပင်နှင့်တူသော အမည်ရှိသော။ ဇမ္ဗူ
သိရိဝုယ-ကြည့်။

ဇမ္ဗူသာခါ (ထိ) [ဇမ္ဗူ + သာခါ] သပြေခက်၊
သပြေကိုင်း။ အစွတော ဇမ္ဗူသာခါယ၊
မောရစ္ဆာပေါဝ ကူဇတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၈၉။ ဇာ၊ ဌ၊
၂။ ၃၉၆။ (- သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၁။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၇။
ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၁၆။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၂။ ထေရီ၊ ဌ၊
၉၀၊ ၁၀၄-၅။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၉၆။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၂။
ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၇၅။ သံ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၉၅။)

ဇမ္ဗူသိရိဒိပ (ပု) [ဇမ္ဗူ + သိရိ + ဒိပ] အသရေ
နှင့် ပြည့်စုံသော သပြေပင်ရှိသော ကျွန်း။

ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်း။ “ကရဟစိ” တိ ဇမ္ဗူသိရိဒိပ-
သခါတံ ဒေသံ။ သံ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၃၇။

ဇမ္ဗူသိရိဝုယ (ပု) [ဇမ္ဗူသိရိ + အဝုယ] (က)
အသရေနှင့် ပြည့်စုံသော သပြေပင်နှင့်တူ
သော အမည်ရှိသော ကျွန်း။ ဇမ္ဗူဒိပ် ကျွန်း။
(ခ) သပြေပင်နှင့်တူသော အမည်ရှိသော
ကျွန်း။ ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်း။ (က) မောဂ္ဂလိပုတ္တေန
ပဉ္စမာ၊ ဧတေ ဇမ္ဗူသိရိဝုယေ။ ဝိ၊ ၅။ ၂။ ၆၊ ၁၂။
ဇမ္ဗူသိရိဝုယေတိ ဇမ္ဗူသဒိသော သိရိမန္တော
အဝုယော နာမံ ယဿ ဒိပဿ၊ တသ္မိံ ဇမ္ဗူ-
ဒိပေတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မဟန္တေန ဟိ ဇမ္ဗူ-
ရုက္ခေန အဘိလက္ခိတတ္တာ ဒိပေါပိ “ဇမ္ဗူ” တိ
ဝုစ္စတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄။ (ခ) ဇမ္ဗူသိရိဝုယေ-
(ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၊ ၄၆) တိ ဇမ္ဗူသဒိသနာမေ၊ ဇမ္ဗူ-
နာမကေတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မဟန္တေန ဟိ
ဇမ္ဗူရုက္ခေန အဘိလက္ခိတတ္တာ ဒိပေါပိ ဇမ္ဗူ-
တိ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၁၁။

ဇမ္ဗူ (ထိ) [ဇန + ဦ။ ဇနိသ္မာ ဦ၊ ဗုကာဂရာမော၊
“မနာနံ နိဂ္ဂဟိတ” နိဗ္ဗာနံ နိဂ္ဂဟိတံ၊ ‘ဝဂ္ဂေ-
ဝဂ္ဂန္တော’ တိ နိဂ္ဂဟိတဿ မော၊ ဇာယတိ
ဇနိယတိတိ ဝါ ဇမ္ဗူ-ရုက္ခော။ ဣဒါ၊ ၄။ ဇမ +
ဗူ။ ဇမ အဒနေ၊ ဗူ။ ဇမ္ဗူ။ ဓာန်၊ ဌိ၊ ၅၄၇။]
(၁) သပြေပင်။ (၂) သပြေသီး။ (၃)
ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်း။ (၁) ယာယ ဇမ္ဗူယာ ဇမ္ဗူ-
ဒိပေါ ပညာယတိ တတော ဖလံ ဂဟေတွာ။
ဝိ၊ ၃။ ၃၉။ အပါ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၂။ (- ဝိမာန၊ ၇၊ ၆၁။
ထေရ၊ ၂၇၃။ အပါ၊ ၁။ ၁၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၅၈။ ဇာ၊ ၁။
၁၈၄၊ ၃၄၂။ ဇာ၊ ၂။ ၁၈၊ ၁၀၉၊ ၁၉၉၊ ၂၇၈၊ ၃၃၉၊
၃၄၃။ မိလိန္ဒ၊ ၁၆၆။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၂။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။
၃၃၇။ ကခါ၊ ၈၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၇၉။ အဘိ၊ ဌ၊
၁။ ၃၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၀။ ဝိမာန၊ ဌ၊ ၃၆၊
၁၇၃။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀-၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ၊ ၂၆၅-၆။
စူဠနိ၊ ဌ၊ ၃၈-၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၄၆၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။
၁၇၇၊ ၂၀၉၊ ၄၃၂။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၁၅၂။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။
၃၀၃၊ ၃၁၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၅၅။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၆၈။)
(၂) အလ’ မေတေဟိ အမ္မေဟိ၊ ဇမ္ဗူဟိ

ပနသေဟိ စ။ ဇာ၊၁။၁၁၅။ ဇာ၊၄။၃။
၁၂၂။ (-ဇာ၊၁။၃၀၄။ ဇာ၊၄။၃၆၃။)
(၃) အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇမ္ဗောနဒ္ဒိ (န) [ဇမ္ဗုနဒ္ဒိ+ဏ] ဇမ္ဗုရုဇ္ဈေ၊
မြစ်ထဲ၌ ကြွေကျသည့် သပြေစေ့တို့မှ
ဖြစ်သော နီမြန်းသောရွှေ။ နိက္ခံ ဇမ္ဗောနဒ္ဒိ
.... ဘာသတေ စ တပတေ စ ဝိရောစတိ စ။
မ၊၃။၁၄၃။ သံ၊၁။၆၄။ အံ၊၁။၁၀၂။ ဇမ္ဗော-
နဒ္ဒိ ဇမ္ဗုနဒ္ဒိယံ နိဗ္ဗတ္တံ။ တာသံ နဒ္ဒိနံ
ဥဘယတိရေသု ဇမ္ဗုပက္ကာနံ (ဇမ္ဗုပက္ကာနံ။
က။) ပတိတဋ္ဌာနေ သုဝဏ္ဏကံရာ ဥဋ္ဌဟန္တိ၊
တေ နဒ္ဒိဇလေန ဝုယမာနာ အနုပဗ္ဗေန
မဟာသမုဒ္ဓံ ပဝိသန္တိ။ တံ သန္ဓာယ ဇမ္ဗော-
နဒ္ဒိ ဝုတ္တံ။ မ၊၄။၄။၁၀၄။ ဇမ္ဗောနဒ္ဒိ
မဟာဇမ္ဗုသာခါယ ပဝတ္တနဒ္ဒိယံ နိဗ္ဗတ္တံ။ တံ
ကိရ ရတနံ ရတ္တံ။ အံ၊၄။၂။၁၅၀။ (-အံ၊
၁။၃၁၄၊၃၃၇။ အံ၊၂။၄၁။ ဓမ္မ၊၄၇။ ဇာ၊၂။
၂၇၀-၉။ မ၊၄။၃။၁၀။ သံ၊၄။၁။၁၁၅။ အံ၊၄။
၂။၁၇၁၊၂၅၂၊၂၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၆။ ဓမ္မ၊၄။
၂။၂၁၀။ ဥဒါန၊၄။၃၇၄။ ဇာ၊၄။၇။၁၆၆-၉။
သာရတ္ထ၊၃။၃၁၂။ မ၊၄။၃။၃၁၈။)

ဇမ္ဗောနဒ္ဒိ (တိ) [ဇမ္ဗောနဒ္ဒိ + ဏ] ဇမ္ဗုရုဇ္ဈေ
ရွှေဖြင့် ပြုလုပ်သော။ နေကွဲ ဇမ္ဗောနဒ္ဒိ....
ဝိရောစတိ စ။ သံ၊၁။၆၄။ အံ၊၁။၁၀၂။
ဇမ္ဗောနဒ္ဒိ.... မဟာဇမ္ဗုဗလရသေ ဝါ ပထ-
ဝိယံ ပဝိဋ္ဌေ သုဝဏ္ဏကံရာ ဥဋ္ဌဟန္တိ၊ တေန
သုဝဏ္ဏေန ကတပိဋ္ဌနန္ဒိပိ အတ္ထာ။ သံ၊၄။
၁။၁၁၅။ အံ၊၄။၂။၁၅၀။ ဇမ္ဗောနဒ္ဒိ သာရ-
မယာ၊ အထော ရဇတမယာပိစ။ အပါ၊၁။၃။
ဇမ္ဗောနဒ္ဒိဇမ္ဗောနဒ္ဒိသုဝဏ္ဏမယာ စ။ အပါ၊၄။
၁။၁၁၉။ (-ဇာ၊၂။၂၄၁။ ဇာ၊၄။၇။၆၇-ဂ။)

ဇမ္ဗောနဒ္ဒိနိက္ခံ (ပု၊န) [ဇမ္ဗောနဒ္ဒိ+နိက္ခံ] တနိက္ခံ
(သဝိ-သား)ရှိသော ဇမ္ဗုရုဇ္ဈေ။ ဇမ္ဗော-
နဒ္ဒိနိက္ခံ ဝိယ ကော နိန္ဒိတုမရဟတိ။ ဓမ္မ၊၄။
၂။၂၁၁။

ဇမ္ဗောနဒ္ဒိမယ (တိ) [ဇမ္ဗောနဒ္ဒိ + မယ] ဇမ္ဗုရုဇ္ဈေ
ရွှေဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော။ ဇမ္ဗောနဒ္ဒိမယံ
ပါသံ၊ စတုရံသမဋ္ဌင်္ဂလိ။ ဇာ၊၄။၇။၁၀၂။

ဇမ္ဗောနဒ္ဒိသုဝဏ္ဏ (န) [ဇမ္ဗောနဒ္ဒိ + သုဝဏ္ဏ]
ဇမ္ဗုရုဇ္ဈေ။ ဇမ္ဗောနဒ္ဒိသုဝဏ္ဏဿ သဋ္ဌိကာ။
အံ၊၄။၂။၁၇၁။ ဇမ္ဗောနဒ္ဒိသုဝဏ္ဏဿ သဋ္ဌိ-
ကာတိ ဇမ္ဗောနဒ္ဒိသုဝဏ္ဏပိဏ္ဏံ။ အံ၊၄။၂။၁၅၇။
(-အပါ၊၄။၂။၅၄။)

ဇမ္ဗောနဒ္ဒိသုဝဏ္ဏပိဏ္ဏ (ပု) [ဇမ္ဗောနဒ္ဒိသုဝဏ္ဏ +
ပိဏ္ဏ] ဇမ္ဗုရုဇ္ဈေ - အတုံး - အခဲ။ အထက်
ပုဒ်ကြည့်။

ဇမ္ဗောနဒ္ဒိသုဝဏ္ဏမယ (တိ) [ဇမ္ဗောနဒ္ဒိသုဝဏ္ဏ +
မယ] ဇမ္ဗုရုဇ္ဈေဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော။
ဇမ္ဗောနဒ္ဒိ-ကြည့်။

ဇမ္ဗောနဒ္ဒိသုဝဏ္ဏဝဏ္ဏ (တိ) [ဇမ္ဗောနဒ္ဒိသုဝဏ္ဏ
+ ဝဏ္ဏ] ဇမ္ဗုရုဇ္ဈေ အဆင်းနှင့်တူသော
အဆင်းရှိသော။ ဟရိပိဋ္ဌရံ ဇမ္ဗောနဒ္ဒိသုဝဏ္ဏ-
ဝဏ္ဏံ ပဉ္စရဝဏ္ဏဉ္စ ဓဇံ။ အပါ၊၄။၁။၁၁၈။ (-
အပါ၊၄။၂။၃၇။)

ဇမ္ဗောနဒ္ဒိသ (တိ) [ဇမ္ဗောနဒ္ဒိ + ဤသာ]
ဇမ္ဗုရုဇ္ဈေဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော ရထား
သန်ရှိသော။ ဇမ္ဗောနဒ္ဒိသံ တပနေယျသန္ဓိ-
ဘံ၊ အလင်္ကံတံ ကဉ္စနစိတ္တသန္ဓိဘံ။ ဇာ၊၂။
၁၁၁။ ဇာ၊၄။၅။၄၃၆။ ဇမ္ဗောနဒ္ဒိသန္ဓိ ဇမ္ဗု-
နဒ္ဒိသခါတံ ရတ္တသုဝဏ္ဏမယံ ဤသံ။ ဇာ၊၄။
၅။၄၃၇။

ဇမ္ဗောနဒ္ဒိတ္ထ (တိ) [ဇမ္ဗောနဒ္ဒိ + ဥတ္တတ္ထ]
ဦးအပ် - လှော်အပ် - ပြီးသော ဇမ္ဗုရုဇ္ဈေ
ရွှေစင်နှင့်တူသော အရောင်ရှိသော၊ ဦးအပ်
- လှော်အပ် - ပြီးသော ဇမ္ဗုရုဇ္ဈေကိုသို့ -
တင့်တယ် - တောက်ပ - သော။ ဇမ္ဗောန-
ဒ္ဒိတ္ထမိဒံ သုမဋ္ဌော။ ဝိမာန၊၁။၁၁၈။ ပေတ။
၁၉၆။ ဇမ္ဗောနဒ္ဒိတ္ထမိဒန္တိ ဣဒံ တာဝ ဝိမာနံ

ယေဘုယျေန ဥတ္တတ္တဇမ္ဗုနဒဘာသုရံ။ ဝိမာန၊
ဌ။ ၃၁၉။

ဇမ္ဗူ (ပု) [ဇမု+အ။ ဇမ္ဗ+အ] သံပုရာ။ ဇမ္ဗီရ-
ကြည့်။

ဇမ္ဗုနာ (ထိ) [ဇဘိ+ယု+အာ] တုန်လှုပ်ခြင်း။
ယာ ကာယဿ ဇမ္ဗုနာ ဝိဇမ္ဗုနာ။ အဘိဝိ။
၃၆၅။ သံဌ၊ ၁။ ၃၄။ သံဌ၊ ၃။ ၁၇၈။ အံဌ၊
၁။ ၂၆။ ဇမ္ဗုနာတိ ဖန္ဒနာ။ အဘိဌ၊ ၂။ ၄၆၀။
သံဌ၊ ၂။ ၄၁၆။ အံဌ၊ ၁။ ၇၇။

ဇမ္ဗူလ (ပု) [ဇမု+အလ။ ဇမ္ဗ+အလ] သံပုရာ။
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇမ္ဗီရ (ပု) [ဇမု+ဤရ။ ဇမ္ဗ+ဤရ] သံပုရာ။
ဒန္တသဋ္ဌော စ ဇမ္ဗီရော။ ဓာန်။ ၅၅၃။ ဇမု
အဒနေ၊ ဤရော၊ ဘန္တော စ၊ ဇမ္ဗူ ဂတ္တ
ဝိနာမေ ဝါ၊ ဇမ္ဗော၊ ဇမ္ဗူလော၊ ဇမ္ဗီရောပိ။
ဓာန်၊ ၅၅၃။

ဇမ္ဗူ (တိ) [ဇမ+မ။ ဇမု+မ။ ဇမေတိ အဘက္ခိ-
တဗ္ဗံ အဒတိတိ ဇမ္ဗော။ ဣဒါ။ ၁၃၆။ ဇမ
အဒနေ၊ မော။ ဓာန်၊ ၅၁၆။ ၇၂၉။ ဇမု
အဒနေ၊ မော။ သူစိ။ ဇမတိ အဘက္ခိတဗ္ဗံ
အဒတိတိ ဇမ္ဗော၊ နိဟိနော၊ အနိသမ္မကာရီ
စ။ ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟ။ ထိ-ဌံ ဇမ္ဗူ၊ ဇမ္ဗီ
(၁) ယုတ်မာ-ယုတ်ညံ-ယုတ်နိမ့်-အောက်
ကျ-သောသူ။ (၂) ထုံထိုင်း-ဖျင်းအ-
မသိတတ် - သော၊ မစူးစမ်းမဆင်ခြင်ပဲ
အရမ်းပြုလုပ်တတ်သောသူ။ (၃) အသန္တာ
ကိရ မံ ဇမ္ဗော၊ တာတတာတတိ ဘာသရေ။
သံ၊ ၁။ ၁၇၈။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၂။ ဇမ္ဗောတိ လာမ-
ကာ။ သံဌ၊ ၁။ ၂၄၀။ (-ဇာ၊ ၁။ ၄၄-၉၊ ၅၀၊
၇၀၊ ၁၀၈၊ ၂၁၊ ၂၅၈၊ ၃၀၉။ ဇာ၊ ၂။ ၃၈၊ ၈၈၊
၁၁၇၊ ၁၃၃။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၆၆၊ ၁၀၀၊ ၁၀၉၊ ၁၁၀၊
၂၄၆။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၉၁။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၄၂၊ ၂၀၅-
၆၊ ၃၈၁။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၈-၉၊ ၃၇၂၊ ၄၅၃၊ ၅၀၆။
မ၊ ၄။ ၃။ ၃၃။) မိ တဝတ္ထု ဇရေ ဇမ္ဗူ (ထေရီ။

၃၉၁) တိ....ဇရေ ဇမ္ဗူ လာမကေ ဟိနေ တဝ
တုယံ မိ အတ္ထု မိကာရော ဟောတု။ ထေရီ၊
ဌ။ ၁၀၂။ မိ တံ ဇမ္ဗီ ဇရေ အတ္ထု။ (သံ၊ ၃။
၁၉၁) တိ လာမကေ ဇရေ မိတံ တုယံ ဟော-
တု။ သံဌ၊ ၃။ ၂၇၆။ (-ဓမ္မ၊ ၆။ ၁။ ထေရီ။
၂၈၄၊ ၄၁၃။ ဇာ၊ ၁။ ၃၉၉။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၉။ ဓမ္မ၊
ဌ၊ ၂။ ၃၃၀-၁။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၉၅-၆။ ထေရီ၊ ၄။
၂၃၂-၅။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၂၊ ၄၅၂။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၀၈။
ဝဇီရ။ ၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆။) (၂) အနိသမ္မ-
ကာရီ ဇမ္ဗော၊ အတိတဏှော တု လောလု-
ပေါ။ ဓာန်။ ၇၂၉။ ဂုဏဒေါသေ အနိသမ္မ
အနုပရိက္ခိတော ယော ကရေတိ၊ သော
ဇမ္ဗော၊ ဇမ အဒနေ၊ မော။ ဓာန်၊ ၅၁၆။ ၇၂၉။
ပဿ ရေဟိဏိကံ ဇမ္ဗိ။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ဇမ္ဗိန္ဒြိယ
လာမိကံ ဒန္တံ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၆။ (-ဇာ၊ ၁။
၈၇။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၈၅-၆။)

ဇမ္ဗုန (န) [ဇန+မန?(ဇန္ဓန-သံ)] မွေးဖွားခြင်း၊
(အသက်အရွယ်)။ အာဒိဿ ဇမ္ဗုနံ ဗြဟ္မာ၊
ဂေါတ္တံ ဗြဟ္မာ သလက္ခဏံ။ သုတ္တနိ။ ၄၃၂။
ဇမ္ဗုနန္တိ “အမှောက် အာစရိယဿ ဇာတိ”
ဗြဟ္မာ တိ ပုစ္ဆတိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၉။

ဇမ္ဗူ (ထိ) [ဇမ္ဗ+အာ] ယုတ်မာ-ယုတ်ညံ-
ယုတ်နိမ့် - အောက်ကျ - သော သူမ။ ဇမ္ဗူ
(၁) ကြည့်။

ဇမ္ဗီ (ထိ) [ဇမ္ဗ+ဤ] (၁) ယုတ်မာ-ယုတ်ညံ
-ယုတ်နိမ့်-အောက်ကျ-သော သူမ။ (၂)
ထုံထိုင်း - ဖျင်းအ - မသိတတ် - မဆင်ခြင်ပဲ
ပြုလုပ်တတ် - သော သူမ။ (၁၊ ၂) ဇမ္ဗူ
(၁၊ ၂) ကြည့်။

ဇယ (ပုန) [ဇိ + အ] (၁) အောင်ခြင်း၊
အောင်နိုင်ခြင်း၊ အောင်မြင်ခြင်း။ (၂)
အောင်ရာ၊ အောင်နိုင်ရာ၊ အောင်မြင်ရာ
(အခါစသည်)။ (တိ) (၃) အောင်သော၊
အောင်နိုင်သော၊ အောင်မြင်သောသူ။ (၄)
အောင်အပ်သော (ဥစ္စာ)။

(၁) နေဝ တေသံ ဇယော ဒါတဗ္ဗော။
 ဝိ၊ ၂။ ၂။ (-ဒိ၊ ၁။ ၉၊ ၆၊ ၄။ သံ၊ ၁။ ၁၆၊ ၅၊ ၂၊ ၆။
 သုတ္တနိ၊ ၃၊ ၇။ ထေရ၊ ၂၊ ၃၊ ၅။ မဟာနိ၊ ၁၊ ၂၊ ၇။
 ဇာ၊ ၁။ ၃၊ ၆၊ ၉၊ ၃။ ဇာ၊ ၂။ ၂၊ ၄၊ ၁၊ ၂၊ ၇။ နေတ္ထိ။
 ၁၄၉။ မိလိန္ဒ၊ ၂၊ ၃။ ဝိ၊ ၄၊ ၃၊ ၁၊ ၁၊ ၇။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။
 ၂၊ ၂။ ကခါ၊ ၂၊ ၉၊ ၇။ ဒိ၊ ၄၊ ၃၊ ၁၊ ၇။ မ၊ ၄၊ ၃၊ ၇၊ ၇၊
 ၉၊ ၁၊ ၂၊ ၉။ မ၊ ၄၊ ၄၊ ၇၊ ၉။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၊ ၁၊ ၁၊ ၃၊ ၁၊ ၆။
 အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၊ ၉၊ ၁၊ ၅၊ ၃။ အံ၊ ၄၊ ၃၊ ၁၊ ၃၊ ၀၊ ၆။ အဘိ၊ ၄၊
 ၃၊ ၁၊ ၁၊ ၇၊ ၇။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁၊ ၄၊ ၁၊ ၇၊ ၇။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၊ ၆၊ ၇၊
 ၂၊ ၁၊ ၄၊ ၃၊ ၀။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၊ ၀၊ ၄။ ထေရ၊ ၄၊
 ၁၊ ၁၊ ၉၊ ၉။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၅၊ ၀၊ ၄။ အပ၊ ၄၊ ၁၊ ၁၊ ၇၊ ၉၊
 ၁၄၀၊ ၂၊ ၀၊ ၃၊ ၂၊ ၀။ မဟာနိ၊ ၄၊ ၂၊ ၄၊ ၇။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။
 ၇၊ ၃၊ ၃၊ ၁၊ ၄၊ ၀၊ ၃။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၂၊ ၁၊ ၇။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။
 ၁၄၇။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၃၊ ၄၊ ၂။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၅၊ ၆။ ဒိ၊ ၄၊
 ၁၊ ၁၊ ၂။ သိ၊ ၄၊ ၁၊ ၁၊ ၃၊ ၆၊ ၂။ မ၊ ၄၊ ၁၊ ၁၊ ၄၊ ၁။
 သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၊ ၆၊ ၇၊ ၃၊ ၃၊ ၃။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၊ ၉။ နေတ္ထိ၊
 ဝိ၊ ၃၊ ၂၊ ၆။) (၂) ဇယဒ္ဓုဇ-ကြည့်။ (၃)
 ဇယဒ္ဓိသ-ကြည့်။ (၄) ခိပ္ပံ မေ ဇယံ
 ဓနံ ဒေဟိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၁၊ ၇၊ ၄။ ဇယဓန-လည်း-
 ကြည့်။

ဇယ (ကြိ) [ဇိ+အ+ဟိ] အောင်စေသတည်း။
 ဇယတိ-ကြည့်။

ဇယကာရဏ (န) [ဇယ + ကာရဏ] အောင်
 ခြင်း၏အကြောင်း။ ဣဒံ ဘဂဝါ ပုန တဿ
 ဇယကာရဏံ ဒိသ္မာ အာဟ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၊ ၄၊ ၁။
 (-သံ၊ ၄၊ ၁။ ၁၊ ၇၊ ၆။)

ဇယကာလ (ပု) [ဇယ+ကာလ] အောင်ရာ-
 အခါ-ကာလ။ ဇယဒ္ဓုဇ-ကြည့်။

ဇယကုသုမ (န) [ဇယ+ကုသုမ] ခေါင်ရမ်းပင်၊
 ခေါင်ရမ်းပန်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇယကုသုမပုပ္ဖဝဏ္ဏ (တိ) [ဇယကုသုမ + ပုပ္ဖ
 + ဝဏ္ဏ] ခေါင်ရမ်းပန်းကဲ့သို့ နီမြန်းသော
 အဆင်းရှိသော။ ဇယကုသုမပုပ္ဖဝဏ္ဏာ ပဏ္ဍု-
 ကမ္မလသီလာ။ ဒိ၊ ၄၊ ၂။ ၇၊ ၂။

ဇယကုသုမဝဏ္ဏ (တိ) [ဇယကုသုမ + ဝဏ္ဏ]
 ခေါင်ရမ်းပန်းကဲ့သို့ နီမြန်းသော အဆင်း
 ရှိသော။ ဇယကုသုမဝဏ္ဏာနိဿ အက္ခိနိ
 အဟေသံ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၃၊ ၉၊ ၀။

ဇယ(ကွ)န္ဓာဝါရဌာန (န) [ဇယ+ခန္ဓာဝါရ+
 ဌာန] အောင်မြင်ရာ-သစ်တပ်မြို့-ခံတပ်မြို့
 -သစ်ခက်တဲနန်း-အရပ်။ ဇယခန္ဓာဝါရ-
 ဌာနေ နိသီဒိတွာ.... ပါဝိသိ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၄၊ ၄။
 ဝိဇိတဇယေတိ အာဂန္ဓာ နက္ခတ္တယုတ္တံ အာဂ-
 မေန္ဓေဟိ နိသီဒိတဗ္ဗဌာနံ ဇယခန္ဓာဝါရဌာနံ။
 မ၊ ၄၊ ၃။ ၃၊ ၁။ (-အံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၊ ၄။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။
 ၉၊ ၉။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၄၊ ၆၊ ၃။)

ဇယဂ္ဂါဟ (ပု) [ဇယ+ဂါဟ] အောင်မြင်မှု-
 -အောင်ပွဲ- ကိုယူခြင်း၊ အောင်မြင်မှု -
 အောင်ပွဲ-ကိုရခြင်း။ ကဋ္ဌဂ္ဂဟောတိ ဇယဂ္ဂါ-
 ဟော။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၇၊ ၂။ သော ပန ဇယလာ-
 ဘော ဟောတိတိ ဝုတ္တံ “ဇယဂ္ဂါဟော”တိ။
 မ၊ ၄၊ ၃။ ၅၊ ၂။ (-မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၊ ၆၊ ၃။ သံ၊ ၄၊ ၃။
 ၁၄၆။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၊ ၁၊ ၆။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၁၊ ၅။
 မဟာနိ၊ ၄၊ ၇၊ ၇။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၃၊ ၃။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။
 ၁၇၃။ သိ၊ ၄၊ ၁၊ ၁၊ ၃၊ ၉၊ ၉။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၃၊ ၅၊ ၉။
 သံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၊ ၇၊ ၆။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၊ ၁၊ ၄။)

ဇယတိ (ကြိ) [ဇိ+အ+တိ] အောင်၏။ အောင်
 နိုင်၏။ အောင်မြင်၏။ သန္နိဋ္ဌိယာ ဇယတိတိ
 သန္နိဋ္ဌိကော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၊ ၀၊ ၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။
 ၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၊ ၆၊ ၇၊ ၂၊ ၆။) ဇယန္တိ-
 ဇာ၊ ၁။ ၃၊ ၅၊ ၄။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၄၊ ၉၊ ၇၊ ၅၊ ၀၊ ၂။ ဇယတု-
 မ၊ ၄၊ ၄။ ၄၊ ၃။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၇၊ ၇။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၁၊ ၅၊ ၁။
 ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၂၊ ၅၊ ၁။ သိ၊ ၄၊ ၁၊ ၁၊ ၃၊ ၉၊ ၉။ ဇယ-
 အပ၊ ၄၊ ၁။ ၇၊ ၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄၊ ၃၊ ၂၊ ၇။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၇၊ ၁။
 ဇယိဿတိ-ဝိမာန၊ ၃၊ ၉။ ဇာ၊ ၁။ ၆၊ ၇။ ဝိမာန၊
 ၄။ ၁၊ ၂၊ ၇၊ ၇။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၂၊ ၃၊ ၀။ ဇယိဿန္တိ-
 အပ၊ ၁။ ၃၊ ၉၊ ၄။ ဇယိဿသိ- ဝိမာန၊ ၄။ ၁၊ ၂၊ ၇။

ဇယတု (ကြံ) [ဇိ + အ + တု] အောင်စေသတည်း၊ အောင်နိုင်စေသတည်း၊ အောင်မြင်စေသတည်း။ ဇယတိ-ကြည့်။

ဇယတ္တ (ပု) [ဇယ + အတ္တ] အောင်ခြင်း - အောင်နိုင်ခြင်း - အောင်မြင်ခြင်း - ဟူသော အကျိုး။ သော တေန ဇယတ္တေန တုဋ္ဌော ဟောတိ။ မဟာနိ။ ၁၃၁။ (-မ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၃။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၂၅။ မဟာနိ၊ ၁။ ၂၄၉။)

ဇယဒဿနတ္တ (ပု) [ဇယ + ဒဿန + အတ္တ] အောင်ခြင်း - အောင်နိုင်ခြင်း - အောင်မြင်ခြင်း - ကို ပြခြင်း အကျိုး။ အတ္တနော ဇယဒဿနတ္တ အာဇာနာဟိ ပဋိကမ္မန္တိ အာဒိ သဗ္ဗသကဝါဒီဝစနမေဝ ဟောတိ။ အဘိ၊ ၁။ ၃။ ၁၁၈။

ဇယဒ္ဓိသ (ပု) [ဇယ + ဒိသ] ဇယဒ္ဓိသမည်သော သူ၊ ရန်သူကို အောင်နိုင်သောအခါ၌ မွေးဖွားသောသူ၊ ရန်သူကို အောင်နိုင်သောသူ။ ရာဇာ ဇယဒ္ဓိသော နာမ၊ သီလဂုဏမုပါဂတော။ စရိယာ။ ၄၀၅။ ဇယဒ္ဓိသော နာမာတိ ရညာ အတ္တနော ပစ္စတ္တိကေ ဇိတေ ဇာတော၊ အတ္တနော ဝါ ပစ္စာမိတ္တဘူတံ ယက္ခိနီသင်္ခါတံ ဇယဒ္ဓိသံ ဇိတောတိ ဧဝံ လဒ္ဓနာမော။ စရိယာ၊ ၁။ ၁၆၃။ (-ယက္ခိနီသင်္ခါတံ ဒိသံ ဇိတော ဟု ရှိသင့်ရာ၏။) (-ဇာ၊ ၁။ ၃၆၅-၈-၉။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂၄၂-၃။)

ဇယဒ္ဓိသကုမာရ (ပု) [ဇယဒ္ဓိသ + ကုမာရ] ဇယဒ္ဓိသမင်းသား။ ပစ္စာမိတ္တံ ယက္ခိနီ ဇိနိတော ဇာတတ္တာ “ဇယဒ္ဓိသကုမာရေ” တိဿ နာမံ အကံသု။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂၃။

ဇယဒ္ဓိသရာဇ (ပု) [ဇယဒ္ဓိသ + ရာဇ] ဇယဒ္ဓိသမင်း။ မယံ ပိတာ ဇယဒ္ဓိသရာဇာ မိဂံ စရန္တော။ စရိယာ၊ ၁။ ၁၆၃။ (-၁၆၄-၅-၇။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂၃။)

ဇယဒ္ဓိသရာဇပုတ္တကာလ (ပု) [ဇယဒ္ဓိသ + ရာဇပုတ္တ + ကာလ] ဇယဒ္ဓိသမင်းသားဖြစ်သော အခါ၊ ဇယဒ္ဓိသမင်းသားလက်ထက်။ ဇယဒ္ဓိသရာဇပုတ္တကာလေ အလိနသတ္တုကုမာရကာလေတိ သီလပါရမိတာယ ပူရိတတ္တဘာဝါနံ ပရိမာဏံ နာမ နတ္ထိ။ အဘိ၊ ၁။ ၁။ ၇၃။ အပါ၊ ၁။ ၁။ ၅၆။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၅၄။

ဇယဓ(ဒ္ဓ)ဇ (ပု၊ န) [ဇယ + ဓဇ] (က) အောင်နိုင်ခြင်းအကျိုးငှါ ဆောင်ယူအပ်သော - အလံ - တံခွန်၊ အောင်လံ။ (ခ) အောင်နိုင်သောအခါ၌ ဆောင်ယူအပ်သော - အလံ - တံခွန်၊ အောင်လံ။ စေလကာတိ ယေ ယုဒ္ဓေ ဇယဓ(ဒ္ဓ)ဇံ ဂဟေတွာ ပုရတော ဂစ္ဆန္တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၁၄၂။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၁၈၂။ ဇယဓဇန္တိ ဇယနတ္တံ ဇယကာလေ ဝါ ပဂ္ဂဟိတဓဇံ။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၂၂။

ဇယဒ္ဓဇဂါဟက (တိ) [ဇယဒ္ဓဇ + ဂါဟက] အောင်လံကို ကိုင်ဆောင်သောသူ။ ဇယဒ္ဓဇဂါဟကာတိ အာဟ “ယေ ယုဒ္ဓေ” တိ အာဒိ။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၂၂။

ဇယဓန (န) [ဇယ + ဓန] အောင်အပ်သော ဥစ္စာ။ ဒဇ္ဇာတိ မံ ရာဇာ ဇယဓနေန ခဏ္ဍေတွာ တုယံ ဒန္တော ဓမ္မေန သဘာဝေန ဒဒေယျ။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၁၈၇။ (-၁၉၄။)

ဇယန (န) [ဇိ + ယု] အောင်ခြင်း၊ အောင်နိုင်ခြင်း၊ အောင်မြင်ခြင်း။ ဇယဒ္ဓဇ-ကြည့်။

ဇယနတ္တ (ပု) [ဇယန + အတ္တ] အောင်နိုင်ခြင်း အကျိုး။ ဇယဒ္ဓဇ-ကြည့်။

ဇယနိမိတ္တ (န) [ဇယ + နိမိတ္တ] အောင်နိုင်ခြင်း အကြောင်း။ ဇိတေန ကိဋ္ဌကပုရိသေန ဇယနိမိတ္တံ အတ္တနော ဥပရိ ဝေရံ ဝိရောဓံ ပသဝတိ ဥပ္ပါဒေတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၁၃၃။

ဇယန္တ (တိ) [ဇိ + အန္တ] (၁) အောင်သော၊ အောင်နိုင်သော၊ အောင်မြင်သောသူ။ (ပု)

(၂) ဇယန္တိမည်သောသူ။ (က) ဇယန္တိ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ (ခ) ဇယန္တိမင်း။ (ဂ) သိကြား မင်း၏သား ဇယန္တိ။ (၁) ဇေတာရံ လဘ- တေ ဇယံ။ သံ၊၁။ဂ၆။ ဇေတာရံ လဘတေ ဇယန္တိ ဇယန္တော ပုဂ္ဂလော ပစ္စာ ဇေတာ- ရမ္ပိ လဘတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂။ (-ဒီ၊၂။၁၄၉။ သံ၊၁။ဂ၄။ သံ၊၂။၆။ ဓမ္မ၊၄၃။ ဇာ၊၂။၃၃၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၁၆၂၊၃၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၉၉၊၃၀၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၃၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၈။ အနုဋ္ဌ၊၁။၄၆၊၇၆။) (၂) (က) ဇေတော ဇယန္တော ပဒုမော ဥပ္ပလော စ။ မ၊၃။၁၁၅။ (ခ) ရာဇာ ဇယန္တော နာမ၊ နဂရံ ဝိသာလံ နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄။ (ဂ) အသုရေ ဇယတိတိ ဇယန္တော။ ဓာနံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။

ဇယန္တိ (ကြိ) [ဇိ+အ+အန္တိ] အောင်ကုန်၏။ အောင်နိုင်ကုန်၏။ အောင်မြင်ကုန်၏။ ဇယ- တိ-ကြည့်။

ဇယပဋိဗဒ္ဓ (တိ) [ဇယ + ပဋိဗဒ္ဓ] အောင်မြင် ခြင်းနှင့်စပ်သော။ ဇယသဒ္ဓ-ကြည့်။

ဇယပရာဇယ (ပု) [ဇယ + ပရာဇယ] အောင် ခြင်း၊ ရှုံးခြင်း၊ နိုင်ခြင်း၊ ရှုံးခြင်း။ “ဝေ ကတေ ဇယော ဘဝိဿတိ ဝေ ကတေ ပရာ- ဇယော”တိ ဇယပရာဇယံ ပုရက္ခတွာ။ သိ၊ ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၆၂။

ဇယပရာဇယာနုဘာဝ (ပု) [ဇယပရာဇယ + အာနုဘာဝ] (ပရဗိုဇ်၏) နိုင်ခြင်း၊ (မိမိ၏) ရှုံးခြင်းဟူသော အစွမ်း။ ဝါဒေ ဇယပရာဇ- ယာနုဘာဝေန တေနောပရိဗ္ဗာဇကေန သဒ္ဓိ သံဝါသံ ကပ္ပေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။ ဝါဒေ ဇယပရာဇယာနုဘာဝေနာတိ တထာပဝတ္ထိ- တေ ဝါဒေ ပရိဗ္ဗာဇကဿ ဇယာနုဘာဝေန စေဝ အတ္တနော ပရာဇယေန စ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၅။

ဇယပရာဇယာဝဟ (တိ) [ဇယပရာဇယ+အာ- ဝဟ] နိုင်ခြင်း၊ ရှုံးခြင်းကို ရွက်ဆောင်တတ် သော။ ပဂံစိရာဒီဟိ စ ဝံသာဒီဟိ ကတ္တဗ္ဗာ ကိစ္စသိဒ္ဓိ၊ အသိဒ္ဓိ စာတိ ဇယပရာဇယာဝ- ဟော ပယောဂေါ ဝုတ္တော။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။ ၃၆၂။

ဇယပလ္လင်္က (ပု) [ဇယ+ပလ္လင်္က] အောင်မြင်ရာ ပလ္လင်္က။ ဥဒါနံ ဥဒါနေတွာ ဇယပလ္လင်္ကေ နိသိန္ဓဿ ဘဂဝတော တေဒဟောသိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။၉၁။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၂။)

ဇယပါန (န) [ဇယ+ပါန] (ရန်သူကို)အောင် မြင်သောအခါ၌ -အောင်နိုင်ခြင်းကြောင့်- သောက်အပ်သော သေရည်၊ အောင်သေ၊ အောင်ရည်။ ဒွါရံ ပိဒဟာပေတွာ တယော ဒိဝသေ ဇယပါနံ ပိဝိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ (- ၁၂၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၃၆-ဂ-၉၊၂၅၅၊၂၇၁၊၂၈၁။)

ဇယပုရေက္ခာရ (တိ) [ဇယ + ပုရေက္ခာရ] အောင်နိုင်ခြင်းကို ရှေးရှုပြုသောသူ။ ဇယာ- ပေက္ခာ-ကြည့်။

ဇယပူဇာ (ထိ) [ဇယ+ပူဇာ] အောင်နိုင်သူအား ပူဇော်ခြင်း။ မာရဿ ပရာဇယော ဇာတော၊ သိဒ္ဓတ္ထကုမာရဿ ဇယော ဇာတော၊ ဇယ- ပူဇံ ကရိဿာမ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ဂ၇။

ဇယပ္ပတ္တ (တိ) [ဇယ+ပတ္တ] အောင်နိုင်ခြင်းသို့ ရောက်သောသူ။ တေန သမယေန ဧကော မလ္လယုဒ္ဓယောဓေ... ဇယပ္ပတ္တော ကမေန ဗောဓိသတ္တဿ ဝသနနဂရံ ပတွာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၄၀။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၆၂၊၃၄၂၊၃၅၉။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၀၃။)

ဇယပ္ပတ္တသံဝစ္ဆရ (ပု၊န) [ဇယပ္ပတ္တ + သံဝစ္ဆရ] အောင်နိုင်ခြင်းသို့ရောက်သော နှစ်။ ဇယ- သံဝစ္ဆရ-ကြည့်။

ဇယဘာဂ (ပု) [ဇယ+ဘာဂ] အောင်နိုင်ခြင်း
ကြောင့် ရအပ်သော အဖို့အစု၊ အောင်ဘို့၊
အောင်ဆု။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇယဘာဂဂဟဏ (န) [ဇယဘာဂ + ဂဟဏ]
(မင်းသည်) အောင်ဘို့ ယူခြင်း။ ဒဏ္ဍေန
စေဝ ဇယဘာဂဂဟဏန စ ရာဇကောသော
ပဝစုတိ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၃၁၆။

ဇယဘာဂဒါန (န) [ဇယဘာဂ+ဒါန] (မင်း
အား)အောင်ဘို့ပေးခြင်း။ ဒွိသုပိ ဝိဝဒန္တေ-
သု... ဣတရော ဇယဘာဂဒါနေန။ ဇာ၊ဌ၊
၂။၃၁၆။

ဇယဘူမိကိတ္တာဘိဓာနက (တိ) [ဇယဘူမိ +
ကိတ္တိ + အဘိဓာန + က] အောင်မြေဘုံ
ကျော် အမည်ရှိသော။ (ကျောင်းတိုက်)
ပုဗ္ဗုတ္တရေ ဇယဘူမိကိတ္တာဘိဓာနကေပိ စ။
သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၄၃၆။

ဇယမင်္ဂလ (န) [ဇယ+မင်္ဂလ] အောင်မြင်ခြင်း
မင်္ဂလာ။ တိဟိ ရတနေဟိ အမုတ္တံ ကေ ဇယ-
မင်္ဂလံ ဝဒထ။ သိ၊ဌ၊၂။၂၂၆။

ဇယမင်္ဂလထုတိဝစန (န) [ဇယမင်္ဂလ+ထုတိ+
ဝစန] အောင်မြင်ခြင်းမင်္ဂလာကို ချီးမွမ်း
ကြောင်းစကား။ တတ္ထ တတ္ထ ဌတော ဇယ-
မင်္ဂလထုတိဝစနာနိ သမ္ပဝတ္တေသု။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။
၁၇၁။

ဇယမန္တ (ပု) [ဇယ+မန္တ] အောင်နိုင်ကြောင်း
မန္တန်၊ အောင်မန္တန်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇယမန္တပဒ (န) [ဇယမန္တ+ပဒ]အောင်မန္တန်ပုဒ်၊
အောင်မန္တန် အရံအတား။ သဗ္ဗညုတညာဏ-
ပဒန္တိ သဗ္ဗညုတညာဏသင်္ခါတံ ဇယမန္တပဒ။
သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၀၈။

ဇယမ္ပတိ (ပု) [?] ဇယမ္ပတိမင်းသား ။ဤ
မင်းသားသည် ကုသမင်း၏ ညီတော်ဖြစ်
သည်။ သာ ဒသမာသေ ပရိပုဏ္ဏေ ပုတ္တံ

အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၂-၁၀-ပ-မ-ဗ-သ-၀

ဝိဇာယိ၊ တဿ “ဇယမ္ပတိ”တိ နာမံ ကရိ-
သု။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃၀၀။ (-၃၀၄။)

ဇယမ္ပတိ (ပု) [ဇာယာ + ပတိ။ ဇယမ္ပတိတိ
ဇာယာ စ ပတိ စာတိ ဝိဂ္ဂယ... စတ္ထသမာ-
သော။ မောဂ်၊ ပဉ္စိကာ၊၃။၇၀။ ရှု၊၃၅၇-
လည်း ကြည့်။] မယား၊ လင်၊ လင်၊ မယား၊
ဇနီးမောင်နှံ၊ သမီး ခင်ပွန်း။ မာတာ
ပုတ္တေန သင်္ဂစ္ဆိ၊ ဥဘယော စ ဇယမ္ပတိ။
ဇာ၊၂။၇၄။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃၃၁။

ဇယမ္ပတိက (ပု) [ဇယမ္ပတိ+က] မယား၊ လင်၊
လင်၊မယား၊ ဇနီးမောင်နှံ၊ သမီး ခင်ပွန်း။
ဒွေ ဇယမ္ပတိကာ ကေ ဖလကံ ဂဟေတွာ
အန္တရဒီပကံ ပဝိသိသု။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၈၆။ (-
အံ၊ဌ၊၂။၃၁၀။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃၆၈၊၅၂၆။ ဇာ၊ဌ၊
၂။၁၈၈၊၃၁၁။ ဇာ၊ဌ၊၃။၆၅၊၁၀၀။ ဇာ၊ဌ၊
၄။၇၀၊၂၈၉၊၂၉၆။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃၃၁။ ဇာ၊ဌ၊
၆။၂၂၁။)

ဇယမ္ပတိကုမာရ (ပု) [ဇယမ္ပတိ + ကုမာရ]
ဇယမ္ပတိမင်းသား။ ဇယမ္ပတိကုမာရံ ရာဇ-
ဝေသံ ဂါဟာပေတွာ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃၀၄။

ဇယလာဘ (ပု) [ဇယ+လာဘ] အောင်မြင်-
အောင်နိုင် -မှုကို ရခြင်း၊ အောင်ပွဲရခြင်း။
ဇယဂါဟ-ကြည့်။

ဇယသံဝစ္ဆရ (ပု၊န) [ဇယ+သံဝစ္ဆရ] အောင်မြင်
သောနှစ်၊ အောင်မြင်ခြင်းသို့ ရောက်သော
နှစ်၊ အောင်မြင်ခြင်းနှင့် ယှဉ်သောနှစ်။
သမဝိသတိမေ ခေမေ၊ဇယသံဝစ္ဆရေ အယံ။
ဝိ၊ဌ၊၄။၂၆၄။ ဇယသံဝစ္ဆရေတိ ဇယပုတ္တ-
သံဝစ္ဆရေ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၉၅။ ဇယသံဝစ္ဆ-
ရေတိ ဝိဇယယုတ္တေ သံဝစ္ဆရေ။ ဝိမတိ၊၂။
၃၂၁။

ဇယသဒ္ဒ (ပု) [ဇယ+သဒ္ဒ] အောင်သံ၊ အောင်
မြင်ခြင်းနှင့် စပ်ယှဉ်သောအသံ။ ဗြာဟ္မဏာ
ဒက္ခိဏဟတ္ထံ ဥဿာပေတွာ ဇယသဒ္ဒံ ယော-

သေန္တာ ဂစ္ဆန္တိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၃၆။ ဇယသဒ္ဓန္တိ
“ဇယတု မဟာရာဇာ”တိအာဒိဇယပဋိဗဒ္ဓိ
သဒ္ဓိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၃။

ဇယသုမန (န) [ဇယ+သုမန။ ဇယတ္တံ သုမနံ
ဇယသုမနံ။ ဓာန်၊ဋီ။၅၇၅။] ခေါင်ရန်း
(မိုးစေ့)။ ဤနှင့်စပ်သော သိမှတ်ဖွယ်ကို
ဝိသုဒ္ဓါရုံ အဘိဓာန်နိဿယသစ် ‘၅၇၅, ၅၈၀’
ကြည့်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇယသုမနကုသုမကလာပ (ပု) [ဇယသုမန+
ကုသုမ + ကလာပ] ခေါင်ရန်းပန်းစည်း။
ဇယသုမနကုသုမကလာပံ ပရိက္ခိပန္တော ဝိယ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၁၁၀။

ဇယသုမနကုသုမသဒိသ (တိ) [ဇယသုမနကုသုမ
+ သဒိသ] ခေါင်ရန်းပန်းနှင့်တူသော။ ဇယ-
သုမနကုသုမသဒိသံ ပရမရူစိရဒဿနံ စေလ-
ဝိတာနံ ဗန္ဓိတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၁၀၈။

ဇယသုမနကုသုမသဒိသဝဏ္ဏ (တိ) [ဇယသုမန-
ကုသုမသဒိသ + ဝဏ္ဏ] ခေါင်ရန်းပန်းနှင့်
တူသောအဆင်းရှိသော။ ဇယသုမနကုသုမ-
သဒိသဝဏ္ဏံ ဒုပဋ္ဌစိဝရံ တိမဏ္ဍလံ ပဋိစ္ဆာဒေ-
တော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၁၁၀။

ဇယသုမနပုပ္ဖ (န) [ဇယသုမန+ပုပ္ဖ] ခေါင်ရန်း
ပန်း။ ဇယသုမနပုပ္ဖသဒိသေန စ သိသေန
သမန္နာဂတံ အတိဝိယ သောဘတိ။ စရိယာ၊
ဌ။၁၇၁။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၇၄။

ဇယသုမနပုပ္ဖရာသိ (ပု) [ဇယသုမနပုပ္ဖ+ရာသိ]
ခေါင်ရန်းပန်းပုံ။ တဿာ ကိရ ရတ္တကမ္မ-
လဿေဝ ဇယသုမနပုပ္ဖရာသိ ဝိယ ဝဏ္ဏော။
မ၊ဌ၊၄။၁၇၄။

ဇယသုမနပုပ္ဖဝဏ္ဏ (တိ) [ဇယသုမနပုပ္ဖ+ဝဏ္ဏ +
ဝဏ္ဏ] ခေါင်ရန်းပန်း အဆင်းနှင့်တူသော
အဆင်းရှိသော။ လောဟိတိကာ ဇယသုမန-
ပုပ္ဖဝဏ္ဏာ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၆၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၅၄။

(-မ၊ဌ၊၁။၂၃၁။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၁။ အံ၊ဋီ၊၂။
၂၄၀။)

ဇယသုမနဝဏ္ဏ (တိ) [ဇယသုမန+ဝဏ္ဏ+ဝဏ္ဏ]
ခေါင်ရန်းပန်းအဆင်းနှင့်တူသော အဆင်းရှိ
သော။ ဇယသုမနဝဏ္ဏံ စန္ဒနသာရပတ္တံ ဣဒ္ဓိ-
ယာ အာဒါယ။ အံ၊ဌ၊၁။၁၅၅။

ဇယသေန (ပု) [ဇယ+သေန] ဇယသေနမည်
သောသူ။ (က) ဗိမ္ဗိသာရမင်း၏သားတော်
ဇယသေနမင်းသား။ (ခ) သောဘိတဘုရား
ရှင်အား တယူဇနာ အတိုင်းအရှည်ရှိသည့်
ကျောင်းတော်ကို ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းသော
ဇယသေနမင်း။ (ဂ) သိဒ္ဓတ္ထဘုရားရှင်၏
ခမည်းတော် ဇယသေနမင်း။ (ဃ) ဖုဿ
ဘုရားရှင်၏ ခမည်းတော် ဇယသေနမင်း။

(က) အထ ခေါ် ဇယသေနော ရာဇကုမာ-
ရော ဇဿံဝိဟာရံ အနုစက်မမာနော။ မ၊၃။
၁၆၉။ ရာဇကုမာရောတိ ဗိမ္ဗိသာရဿ ပုတ္တော
ဩရသကော။ မ၊ဌ၊၄။၁၄၀။ (-မ၊၃။၁၇၀၊
၁၇၂-၇။) (ခ) ပုနာပရံ ရာဇပုတ္တော၊ ဇယ-
သေနော နာမ ခတ္တိယော။ အာရာမံ ရောပ-
ယိတွာန၊ ဗုဒ္ဓေ နိယျာဒယိတဒါ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၃၃၄။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၂၀၁။ (ဂ) တဿ ဘဂဝတော နဂရံ
ဝေဘာရံ နာမ အဟောသိ၊ ပိတာ ဇယ-
သေနော နာမ ရာဇာ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၆၈။ အပ
ဌ၊၁။၅၀။ ဇာ၊ဌ၊၁။၄၈။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၂၆၆။)
(ဃ) ကာသိကံ နာမ နဂရံ၊ ဇယသေနော
နာမ ခတ္တိယော။ သိရိမာ နာမ ဇနိကာ၊
ဖုဿဿာပိ မဟေသိနော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၃၆၂။
ဗုဒ္ဓဝံ ဌ။၂၇၆။ (-အဘိ၊ဌ၊၁။၆၈။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။
၁၆၉။ ပေတ၊ဌ။၁၈။ အပ၊ဌ၊၁။၅၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဌ။၂၇၅။ ဇာ၊ဌ၊၁။၄၉။)

ဇယသေနရာဇ (ပု) [ဇယသေန + ရာဇ] ဇယ
သေနမင်း။ သောပိ ဘဂဝါ.... ဇယသေန-
ရညော အဂ္ဂမဟေသိယာ သိရိမာယ နာမ

ဒေဝိယာ ကုဏ္ဍိသ္မိံ ပဋိသန္နိံ ဂဟေတွာ။
ဗုဒ္ဓဝံဠု။ ၂၇၃။

ဇယသေနရာဇကုမာရ (ပု) [ဇယသေန+ရာဇ-
ကုမာရ] ဇယသေနမင်းသား။ အယံ ထေ-
ရော ဇယသေနရာဇကုမာရဿ မာတုလော။
မာဠု၌။ ၁၄၂။

ဇယာနုဘာဝ (ပု) [ဇယ+အာနုဘာဝ] အောင်
နိုင်ခြင်း၏-အစွမ်း-အာနုဘော်။ ဇယပရာ-
ဇယာနုဘာဝ-ကြည့်။

ဇယာပေက္ခ (တိ) [ဇယ+အပေက္ခ] အောင်
နိုင်ခြင်းကို ရှုသော၊ အောင်နိုင်ခြင်းကို
ရှေးရှုပြုသော။ နှစ် သာရမ္ဘဇံ ဇယာ-
ပေက္ခော။ ဒီ၊ ၂။ ၈။ ဇယာပေက္ခောတိ ဇယ-
ပုရေက္ခာရော ဟုတွာ။ ဒီ၊ ၂။ ၇။

ဇယာပေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဇိ + ကာပေ + တိ]
အောင်စေ၏၊ အောင်နိုင်စေ၏၊ အောင်မြင်
စေ၏။ ဇယာပေသိ-စရိယာဠု။ ၂၄၁။ ဇာ၊
ဠု၊ ၄။ ၉။ ဇာ၊ ဠု၊ ၅။ ၅။ ဇယာပေသံ-
စရိယာဠု။ ၃၇။ ဇာ၊ ဠု၊ ၂။ ၃၃။

ဇယာပေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဇိ+ကာပေ+တွာ]
အောင်စေ၍၊ အောင်နိုင်စေ၍၊ အောင်မြင်
စေ၍။ ပြာဟ္မဏော ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိတွာ
ဇယာပေတွာ အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂယ။ ဇာ၊ ဠု၊ ၃။
၃၂။ (-ဇာ၊ ဠု၊ ၂။ ၁၉၆၊ ၃၃။ ဇာ၊ ဠု၊ ၄။
၁၇၁၊ ၂၇၁။ အံ၊ ဠု၊ ၁။ ၁၄၇။)

ဇယာပေသိ (ကာ၊ ကြိ) [ဇိ + ကာပေ + ဤ]
အောင်စေပြီ။ အောင်နိုင်စေပြီ၊ အောင်မြင်
စေပြီ။ ဇယာပေတိ-ကြည့်။

ဇယာပေသံ (ကာ၊ ကြိ) [ဇိ + ကာပေ + ဥံ]
အောင်စေကုန်ပြီ။ အောင်နိုင်စေကုန်ပြီ၊
အောင်မြင်စေကုန်ပြီ။ ဇယာပေတိ-ကြည့်။

ဇယာဟရဏ (တိ) [ဇယ+အာဟရဏ] (ဂုဏ်
ရည်တူသည်၏ အဖြစ်၌ ထားခြင်းဟုဆိုအပ်

သည့်) အောင်နိုင်ခြင်းကို ဆောင်တတ်သော။
ပဠာသော စ သော အတ္တနော ဇယာဟရ-
ဏတော အာဟာရော စာတိ ပဠာသာဟာ-
ရော။ အဘိ၊ ဠု၊ ၂။ ၄၇၄။ သမဘာဝဒဟနံ
ဇယော၊ တဿ အာဟရဏတော အာဟာ-
ရော။ မူလဠု၊ ၂။ ၂၂၂။

ဇယိတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [ဇိ + တုံ] အောင်နိုင်ခြင်းငှါ။
န မစ္စုနော ဇယိတုဿဟန္တိ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၅၄။
ဇာ၊ ဠု၊ ၄။ ၄၉၈။ (-၅၀၂။)

ဇယိဿတိ (ကြိ) [ဇိ+ဿတိ] အောင်လတ္တံ့၊
အောင်နိုင်လတ္တံ့၊ အောင်မြင်လတ္တံ့။ ဇယတိ-
ကြည့်။

ဇယိဿန္တိ (ကြိ) [ဇိ+ဿန္တိ] အောင်ကုန်လတ္တံ့၊
အောင်နိုင်ကုန် လတ္တံ့၊ အောင်မြင်ကုန်
လတ္တံ့။ ဇယတိ-ကြည့်။

ဇယိဿသိ (ကြိ) [ဇိ + ဿသိ] အောင်လတ္တံ့၊
အောင်နိုင်လတ္တံ့၊ အောင်မြင်လတ္တံ့။ ဇယတိ
ကြည့်။

ဇရံ (ပု) [ဇရ + အ။ ဇရ ရောဂေ။ ဘူဝါဒိ၊
ဇရတိတိ၊ အ။ ဇရော ပသိဒ္ဓေါ။ ဓာနံ၊ ဠု၊
၃၂၉။ (ဇရ-သံ)] အဖျားရောဂါ။ ခုာဟော
ဇရော ကုဏ္ဍိရောဂါ။ မဟာနိ၊ ၁၀-၃။ စူဠနိ၊
၂။ (-မဟာနိ၊ ၃၂၀၊ ၃၇၀။ စူဠနိ၊ ၂၂။
ဝိ၊ ဠု၊ ၂။ ၂၁၂။ မဟာနိ၊ ဠု၊ ၃၆၄။ ဒီ၊ ဠု၊ ၃။ ၁၅၆။
အံ၊ ဠု၊ ၃။ ၂၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဠု၊ ၂။ ၂၃၄။)

ဇရံ (တိ) [ဇရ+အ။ (ဇရတ်-သံ)] ဆွေးမြေ့-
ယိုယွင်း - အိုမင်း - ရင့်ယော် - သော။
အောက်ပုဒ်တို့ ကြည့်။

ဇရက (ပု) [ဇရ + က္က] အိုမင်း - ရင့်ယော် -
သောသူ၊ လူအို၊ အဖိုးအို။ ထေရော....
“မာ နဿိ ဇရကော”တိ မဟလ္လကကာလေ
အကာမကံ ပဗ္ဗာဇေသိ။ မာဠု၊ ၄။ ၈။

ဇရဂေဟ (ပု၊ န) [ဇရ+ဂေဟ] အိုမင်း - ဟောင်း
နွမ်း - သောအိမ်၊ အိမ်အို။ သော ဒုဂ္ဂတော

ဟုတော့ ကေသိ* ဇရဂေဟေ ဝသတိ။ ဇာ၊
ဌ၊ ၂။ ၃၈၄။

ဇရဂေါဏ (ပု) [ဇရ+ဂေါဏ] အိုမင်း-ရင့်ယော်
-သော နွား၊ နွားအို။ အမွေ တဝ ဇရ-
ဂေါဏဿ မံသံ ခါဒန္တာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၃။
(-၁၂၄၊ ၁၃၁။)

ဇရဂေါ(ဂေါ)ဏယုတ္တ (တိ) [ဇရဂေါ(ဂေါ)ဏ+
ယုတ္တ] နွားအို-နှင့်ယှဉ်-က-အပ်သော။
ဇရဂေါဏယုတ္တေန ဇေရရထကေန ယာတိ။
ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၀၈။

ဇရဂ္ဂ (ပု) [ဇရန္တ+ဂေါ။ ဇရန္တော စ သော
ဂေါ စာတိ ဇရဂ္ဂေါ။ ဧတ္ထ နကာရလောပေါ
တကာရဿ စ ဂကာရတ္ထံ ဘဝတိ သမာ-
သပဒတ္တာ၊ သမာသေ စ သိမ္ပိ ပရေ ဂေါ-
သဒ္ဓဿောကာရဿ အဝါဒေသော လဗ္ဗတိ၊
တသ္မာ ပါဠိယံ “ဝိသာဏေန ဇရဂ္ဂေါ”တိ
ကေဝစနရူပံ ဒိဿတိ။ နိတိ၊ ပဒ။ ၁၄၂။
ဇရာ+ဂေါ။ ဇရံ ပတ္တော ဂေါ ဇရဂ္ဂေါ၊
သိမ္ပိ ဩဿ အဝေါ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၄၉၆။ (ဇရဂ္ဂ-
သံ)] အိုမင်း-ရင့်ယော်-သော နွား၊ နွား
အို။ ခါဒ ခါဒါတံ လပတိ၊ ဂတသတ္ထံ ဇရဂ္ဂံ။
ပေတ။ ၁၃၂။ ဇရဂ္ဂန္တိ ဗလိဗဒ္ဓံ ဇိဏ္ဏဂေါဏံ။
ပေတ။ ၁၃၇။ မံသံ ဇရဂ္ဂံ ကိသ (ဇာ၊ ၁။
၅၂)န္တိ အမှာကံ မံသံ ဂဏန္တာနံ ဇရဂ္ဂံ ကိသံ
ဒုဗ္ဗလံ ဇရဂေါဏံ ဒဒမာနော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။
၁၂၄။ (-ထေရ။ ၃၆၂။ ဇာ၊ ၁။ ၈၆၊ ၁၂၁။
ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၇၄။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၀။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၀-၁။
သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၇၈။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၇၅။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။
၄၈၃။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၃၇၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၇၈၊
၃၉၇။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၄၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၆၆။)

ဇရဋ္ဌ (တိ) [ဇရ+ဌာ+အ] ရင့်သည်၏အဖြစ်ဖြင့်
တည်သော၊ ရင့်သော။ ဧတ္ထ စ ဝဇကလိ-
မူလေ ဇရဋ္ဌံ ဆိန္နိတော ဆဇ္ဇန္တိ၊ တံ ယာဝ-
ဇီဝိကံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၉၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၉၄။ ကောဋ္ဌံ ဇရဋ္ဌံ ဝုစ္စတိ။ ဝဒီရ။ ၃၁၉။

ဇရဋ္ဌဗုဒ္ဓ (ပု) [ဇရဋ္ဌ+ဗုဒ္ဓ] ရင့်သော-အညောကံ
- အပင်ပေါက်။ တာလဟိန္တာလကုန္တာလ-
နာဠိကေရကဠိရာနဉ္စ ဆိန္နိတော ပါတိတော
ဇရဋ္ဌဗုဒ္ဓော ယာဝဇီဝိကော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၀၀။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၉၆။

ဇရတာ (ထိ) [ဇရာ+တာ။ ဇရာဇေ ဇရတာ၊
သကတ္ထေ တာပစ္စယော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၁။]
ဆွေးမြေ - အိုမင်း - ရင့်ယော် - ခြင်း။
အတ္ထိ ရူပံ ရူပဿ ဇရတာ။ အဘိ၊ ဓ။
၁၄၈။ ယာ ရူပဿ ဇရာ ဇီရဏတာ ခဏ္ဍိစွံ
ပါလိစွံ ဝလိတ္တစတာ အာယုနော သံဟာနိ
ဣန္ဒြိယာနံ ပရိပါကော။ ဣဒံ တံ ရူပံ ရူပဿ
ဇရတာ။ အဘိ၊ ဓ။ ၁၆၉။ (-၁၅၁၊ ၁၉၁-၉။
အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၆၅။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၈။ ပဋိသံ၊
ဌ၊ ၂။ ၁၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၀။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁။
၄၁၈။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၅။ အနု၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀။)

ဇရတာနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဇရတာ+နိဒ္ဒေသ] အိုမင်း
- ရင့်ယော် - ခြင်း ‘ဇရတာ’ကို အကျယ်
ညွှန်ပြကြောင်း စကား။ ဇရတာနိဒ္ဒေသေ
ဇီရဏကဝသေန ဇရာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၆၄။

ဇရန္တ* (ပု၊ န) [ဇရာ+အန္တ] ရင့်ခြင်းဟူသော-
အဆုံး-အပိုင်းအခြား။ တတော ဇေ နဝ-
ဘဝါပဂမသင်္ခါတော ဇရန္တောပိ တဿ နတ္ထိ။
ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၉၃။

ဇရန္တ* (တိ) [ဇရာ+အန္တ] အိုမင်း-ရင့်ယော်
-သော၊ သူ။ ဇရဂ္ဂံ ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဇရန္တကာရ (ပု) [ဇရာ+အန္တကာရ] အိုမင်း-
ရင့်ယော် - ခြင်း တည်းဟူသော အမှိုက်
မှောင်။ ဇရန္တကာရမ္ပိ ပပတန္တိ။ သံ၊ ၃။ ၃၉၆။

ဇရမာရ (ပု) [ဇရ+မာရ] အိုမင်း-ရင့်ယော်
-သော မာရ်နတ်၊ မာရ်နတ်အို။ ထေရောပိ
“ကိ” အတ္ထိ ဇရမာရ တာဒိသံ ဝဇ္ဇေတု”န္တိ
အာဟ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၇၄။

ဇရယတိ (ကာကြံ) [ဇရ+ဏယ+တိ] အိုမင်း - ပျက်စီး-စေ၏။ ဖျက်ဆီး၏။ ကံ ဝါ ပထဝီ တဒတ္တိဘာတေန ဇရယတိတိ ကုဉ္ဇရော။ ဝိမာနဌ။ ၃၀။ န တေန မေတ္တိ* ဇရယေထ ပညော။ ဇာ။ ၁။ ၂၂။ တာဒိသေန အာစရိယေန သဒ္ဓိ* ပဏ္ဍိတော မိတ္တဘာဝံ နာမ န ဇီရေယျ န နာသေယျ။ ဇာ။ ၁။ ၆။ ၂၁၉။

ဇရယေထ (ကာကြံ) [ဇရ+ဏယ+ထေ] အိုမင်း - ပျက်စီး - စေရာ၏။ ဖျက်ဆီးရာ၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇရသကဋ္ဌ (ပု၊န) [ဇရ+သကဋ္ဌ] အိုမင်း - ဟောင်းနွမ်း - သောလှည်း၊ လှည်းအို။ ဇရသကဋ္ဌံ ဝိယ ဝေဌမိဿကေန မညေ ယာပေတိ။ သံ၊ ၁။ ၂၃။ (-အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၉၄။ ဥဒါန၊ ၁။ ၃၀၀။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၄၇၂။)

ဇရသက္က (ပု) [ဇရ+သက္က] အိုမင်း - ရင့်ယော် - သော သိကြား၊ သိကြားအို။ ဂဏှထ ဂဏှထ ဇရသက္က။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၁၀။ (-မ၊ ၁။ ၃။ ၂၁၉။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၁၀-၃။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁။ ၇၇။ ဇာ။ ၁။ ၂။ ၁၀။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၅၀။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၃၂။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၀၂။)

ဇရသာလာ (ထိ) [ဇရာ+သာလာ] အိုမင်း - ဟောင်းနွမ်း - သော ဇရပ်၊ ဇရပ်အို။ သေယျထာပိ နာမ ဇရသာလာယ ဂေါပါနသိယော ဩလုဂ္ဂဝိလုဂ္ဂါ ဘဝန္တိ။ မ၊ ၁။ ၁။ ၄၅၂။ မ၊ ၂။ ၂။ ၁၀၄၇။ ဇရသာလာယ ဂေါပါနသိယောတိ ဇိဏ္ဏသာလာယ ဂေါပါနသိယော။ မ၊ ၁။ ၁။ ၃၅၅။

ဇရသိင်္ဂါလ (ပု) [ဇရ + သိင်္ဂါလ] အိုမင်း - ရင့်ယော် - သော မြေခွေး၊ မြေခွေးအို။ ဇရသိင်္ဂါလော အညတရံ ဝနသဏ္ဍံ နိဿာယ အာသယံ ကပေသိ။ ဒီ၊ ၃။ ၂။ ၀။ (-အံ၊ ၁။ ၁၀။ မိလိန္ဒ၊ ၃၄၄၊ ၃၀၀။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၁၀။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၉၄။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၉၂၊ ၂။ ၁၃။ အဘိ၊

၁။ ၂။ ၄၅၉။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၃၅၇-၈။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၁၉၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၀၅-၈။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၄၂၄။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၂၉၁။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၁၇၂၊ ၁၉၃။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၆၃-၅။)

ဇရသုကရ (ပု) [ဇရ + သုကရ] အိုမင်း - ရင့်ယော် - သော ဝက်၊ ဝက်အို။ တေ အာဝိဇ္ဈိတွာ ဇရသုကရေ။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၃၆၄။

ဇရဟတ္ထိ (ပု) [ဇရ+ဟတ္ထိ] အိုမင်း - ရင့်ယော် - သော ဆင်၊ ဆင်အို။ အထေကော ဇရဟတ္ထိ ဂင်္ဂါတိရေ ကာလမကာသိ။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၅၂၈။

ဇရာ (ထိ) [ဇရ+အ+အာ။ ဇရ ဝယောဟာနိမ္မိ၊ ဇီရတိ၊ ဇီရဏန္တိ ဝါ ဇရာ။ ရူ၊ ၅။ ၉၉။ ဇီယန္တိ ဝုဇာ ဘဝန္တိ အသံ ဇရာ၊ ဇရ ဝယောဟာနိမ္မိ။ ဓာနံ၊ ၁။ ၂။ ၁။] ဆွေးမြေ့ - အိုမင်း - ရင့်ယော် - ခြင်း။ ယင်းသည် ခဏိကဇရာ = ဌီခဏဉ္ဇသာ ရအပ်သော အိုမင်းရင့်ယော်မှု၊ ပါကဋ္ဌဇရာ = ပေါ်လွင်ထင်ရှားသော အိုမင်းရင့်ယော်မှုဟူ၍ ၂-မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် ရုပ်၊ နာမ် သင်္ခတတရားတို့၏ ဥပါဒ်ပြီးနောက် ဘင်သို့မရောက်မီ အိုမင်းရင့်ယော်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် တည်တံ့ရာ အခိုက်အတန့် 'ဌီခဏ'ဉ္ဇသာ ရကောင်းသော အိုမင်းရင့်ယော်မှုသည် 'ခဏိကဇရာ'မည်၏။ ယင်းကား ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ ဘင် ဟုဆိုအပ်သော သင်္ခတတရားတို့၏ အမှတ်အသား 'လက္ခဏာ' ၃-ပါးတို့တွင် ပါဝင်သည့် 'ဌီလက္ခဏာ'ပင် ဖြစ်၏။ တဘဝ၌ အကျိုးဝင်သော ခန္ဓာအစဉ်၏ သွားကျိုး၊ ဆံဖြူ၊ နားအူ၊ မျက်မဲ့၊ အရေတွန့် တို့ခြင်းစသော ပေါ်လွင်ထင်ရှားသည့် အိုမင်းရင့်ယော်မှုသည် 'ပါကဋ္ဌဇရာ'မည်၏ (ပဋိသံ၊ ၁။ ၁။ ၁၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၂။ မဟာနိ၊ ၁။ ၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၁၉၉။)။ တနည်း ပါကဋ္ဌဇရာ = ပေါ်လွင်ထင်ရှားသော အိုမင်းရင့်ယော်မှု၊ ပဋိစ္စန္ဒဇရာ = မပေါ်လွင် မထင်ရှားသော အိုမင်းရင့်ယော်မှု ဟူ၍ ၂-မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင်

ရုပ်တရားတို့၏ သွားကျိုး၊ ဆံဖြူ၊ နားအူ၊ မျက်မဲ့၊ အရေတုန်တုန်ခြင်း စသော ပေါ်လွင်ထင်ရှားသည့် အိုမင်းရင့်ယော်မှုသည် ‘ပါကဋ္ဌဇရာ’မည်၏။ ရုပ်တရားတို့၏ အိုမင်းရင့်ယော်မှုကဲ့သို့ မပေါ်လွင် မထင်ရှားသော နာမ်တရားတို့၏ အိုမင်းရင့်ယော်မှုသည် ‘ပဋိစ္ဆန္ဒဇရာ’မည်၏။ တနည်း အဝီစိဇရာ = မသိအပ်သော အကြားရှိသော (အသိခက်သော) အိုမင်းရင့်ယော်မှု၊ သဝီစိဇရာ = သိအပ်သော အကြားရှိသော (သိလွယ်သော) အိုမင်းရင့်ယော်မှုဟူ၍ ၂-မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် ပတ္တမြား၊ ရွှေ၊ ငွေ၊ လ၊ နေ စသည်တို့၏ အိုမင်းရင့်ယော်မှုကဲ့သို့ အကြားအကြား၌ အသိခက်သော အိုမင်းရင့်ယော်မှုသည် ‘အဝီစိဇရာ’မည်၏။ ပတ္တမြား၊ ရွှေ၊ ငွေ၊ လ၊ နေ စသည်တို့မှတစ်ပါး အခြားသော ဇရာဝတ္ထုတို့၏ အိုမင်းရင့်ယော်မှုကဲ့သို့ အကြားအကြား၌ သိလွယ်သော အိုမင်းရင့်ယော်မှုသည် ‘သဝီစိဇရာ’မည်၏။ (မာဠာ ၁။ ၂၂။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၁-၂။ အဘိ၊ ၁။ ၁၆၄-၅။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၉၃။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၁၄၀-၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၀။ စူဠနိ၊ ၁။ ၁၆။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၄။ မူလ၊ ၁။ ၁၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၃)။

ဇာတိ အဘိညေဃျာ၊ ဇရာ အဘိညေဃျာ။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ဇာတိပိ ဒုက္ခာ၊ ဇရာပိ ဒုက္ခာ၊.... တတ္ထ ကတမာ ဇရာ? ယာ တေသံ တေသံ သတ္တာနံ တမိ တမိ သတ္တနိကာယေ ဇရာ ဇီရဏတာ ခဏ္ဍိစုံ ပါလိစုံ ဝလိတ္တစတာ အာယုနော သံဟာနိ ဣန္ဒြိယာနံ ပရိပါကော၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဇရာ။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၁၆-၇။ ဇရာတိ ဇီရဏံ။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၁၇။ ဇရာတိ သဘာဝ-ပစ္စတ္တံ။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၁၄၀။ ဇရာ (ပဋိသံ၊ ၅၆)တိ ခဏ္ဍိစွာဒိသမ္ပတော သန္တတိယံ ကေတဝပရိယာပန္နခန္ဓသန္တာနဿ ပုရာဏဘာဝေါ။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂၄၃။ ဇရာ (မာ၊ ၁။ ၆၀)တိ သဘာဝနိဒ္ဒေသော။ မာဠာ ၁။ ၂၂။ ဇရာယ

သဘာဝေါ နာမ ဝယောဟာနိ၊ တသ္မာ ဇရာတိ ဝယောဟာနိသင်္ခါတဿ သဘာဝဿ နိဒ္ဒေသော။ မာဠာ ၁။ ၂၁။ ဇရာသပိ မိယျတိ (သုတ္တနိ၊ ၄၀၅။ မဟာနိ၊ ၉၀)တိ ဇရာယပိ မိယျတိ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၄၇။ မဟာနိ၊ ၁။ ၂၃၃။ (- ဒီ၊ ၂။ ၁၉၊ ၂၄၃-၄။ မာ၊ ၁။ ၅၉၊ ၈၂။ သံ၊ ၁။ ၂၄၄။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၃။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၃၃-၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၂၂၂။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၄၇။ ထေရ၊ ၁။ ၃၂၆။ ထေရီ၊ ၁။ ၄၀၈-၉။ မဟာနိ၊ ၁။ ၉၃၊ ၉၄။ စူဠနိ၊ ၁။ ၅၂-၃။ ဇာ၊ ၁။ ၂၃၅-၆။ ဇာ၊ ၂။ ၁၅၇-၈။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂။ ဒီ၊ ၁။ ၆၃။ ဒီ၊ ၁။ ၄၇၊ ၃၈၇။ ဒီ၊ ၁။ ၃၉။ မာဠာ ၁။ ၁၆၅။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၄၅။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၈၃။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၇၊ ၁၃၇။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၁၉၉။ ဥဒါန၊ ၁။ ၃၉။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၁၀၁-၉။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁။ ၁၄။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၈၇။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၈၃။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂။ ၂၄၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၈၄။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၁၇။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၄။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၅၇။ နေတ္ထိဝိ၊ ၁။ ၁၂။)

ဇရာကန္တာရ (ပု) [ဇရာ+ကန္တာရ] ဇရာတည်း ဟူသော ခရီးခဲ။ ဇရာကန္တာရံ တာရေတိ။ မဟာနိ၊ ၁။ ၃၅၃။ (- စူဠနိ၊ ၁။ ၂၂၆။)

ဇရာကပိ (ပု) [ဇရာ+ကပိ] အိုမင်း-ရင့်ယော်-ခြင်းသို့ ရောက်သောမျောက်၊ မျောက်အို။ ဒဟရော ကပိ သဒ္ဓေယျ၊ န ဟိ ဇိဏ္ဏော ဇရာကပိ။ ဇာ၊ ၁။ ၉၁။ မာဒိသော ပန ဇိဏ္ဏော ဇရာကပိ မဟလ္လကမက္ကဋ္ဌော န ဟိ သဒ္ဓ-ဟေယျ။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၄၀၃။

ဇရာကာလ (ပု) [ဇရာ+ကာလ] အိုမင်း-ရင့်ယော်-ခြင်း ဖြစ်ရာကာလ၊ အိုမင်း-ရင့်ယော်-ခြင်း ဖြစ်ရာအခါ၊ အိုမင်း-ရင့်ယော်-သော အခါ။ တေ ပစ္စာ ဇရာကာလေ ... ပုဗ္ဗေ ပမာဒဝိဟာရံ အနုဿရန္တာ။ မာဠာ ၁။ ၁၉၉။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၄၈။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၃။ (- အဘိ၊ ၁။ ၁၀၁။ ဇာ၊ ၁။ ၄၇၊ ၅၀။ အံ၊ ၁။ ၁၉၁။)

ဇရာခဏ (ပု) [ဇရာ+ခဏ] အိုမင်း-ရင့်ယော်
-ခြင်း ဖြစ်ရာခဏ၊ အိုမင်း-ရင့်ယော်-ရာ
ခဏ၊ အိုမင်း - ရင့်ယော် - သော ခဏ။
အရူပဓမ္မာနံ ဇရာခဏော နာမ န သက္ကာ
ပညာပေတုံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။

ဇရာဂ္ဂဟဏ (န) [ဇရာ+ဂဟဏ] ဇရာကိုယူခြင်း။
ဇရာဝသေန ပန ယော ကိလမထော၊ သော
ဣဓ ဇရာဂ္ဂဟဏေန ဂဟိတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၀၇။

ဇရာသရီ (န) [ဇရာ + သရ] (၁) အိုမင်း-
ဟောင်းနွမ်း - ခြင်းသို့ ရောက်သောအိမ်၊
အိမ်အို။ (တိ) (၂) အိုခြင်း 'ဇရာ'၏
တည်ရာအိမ်သဖွယ် ဖြစ်သော။ (၁) အောက်
ပုဒ်ကြည့်။ (၂) ဇရာသရော (ထေရီ၊၄၁၀)-
တိ... ဇရာယ ဝါ သရဘူတော အဟောလိ။
ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၂၀။

ဇရာသရီ (တိ) [ဇရာသရ + ဣ] အိမ်အိုနှင့်
တူသော။ သော ပလေပပတိတော ဇရာ-
သရော။ ထေရီ၊၄၁၀။ ဇရာသရောတိ ဇိဏ္ဏ-
သရသဒိသော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၂၀။

ဇရာဇေရ (ပု၊န) [ဇရာ + ဇေရ] (၁) ဇရာ
ကြောင့်-အိုမင်း-ရင့်ယော်-ခြင်း။ (တိ)
(၂) ဇရာကြောင့် - အိုမင်း - ရင့်ယော် -
သော၊သူ။ (၁) ဇရာဇေရိတ-ကြည့်။ (၂)
ဧကံ ဒေဝပုတ္တံ ဇရာဇေရံ ခဏ္ဍဒန္တံ... ကတွာ
ဒဿေသုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။

ဇရာဇေရသရီရ (တိ) [ဇရာဇေရ+သရီရ] ဇရာ
ကြောင့်- အိုမင်း-ရင့်ယော်-သော ကိုယ်
ရှိသော၊သူ။ ဧကံ ဒေဝပုတ္တံ ဇရာဇေရသရီရံ
ခဏ္ဍဒန္တံ... ကတွာ ဒဿေသုံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၃၂၇။

ဇရာဇေရိတ (တိ) [ဇရာဇေရ + ဣတ] ဇရာ
ကြောင့် - အိုမင်း - ရင့်ယော် - ခြင်းသို့
ရောက်သော။ ဇရာဇေရိတာ ဟောန္တိ၊ ဟတ္ထ-
ပါဒါ အနုဿဝါ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။

ဇရာဇိဏ္ဏ (တိ) [ဇရာ + ဇိဏ္ဏ] ဇရာကြောင့်-
အိုမင်း-ရင့်ယော်-သော၊သူ။ ယော ကောစိ
ဗဟူနိ ဒိဝသသဟဿာနိ ဇိဝိတွာ ဇရာ-
ဇိဏ္ဏော အာယုက္ခယာ အနိတိကော အနု-
ပဒ္ဒဝေါ မရတိ။ မိလိန္ဒ၊၂၉၃။ ဇရာဇိဏ္ဏော-
(သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၉)တိ ဇရာဝသေန ဇိဏ္ဏော၊ န
ဗျာဓိအာဒိနံ ဝသေန ဇိဏ္ဏော။ သံ၊ဋီ၊၂။
၂၀၁။ ဇရာဇိဏ္ဏ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃)တိ ဇရာယ
ဇိဏ္ဏော၊ န ဗျာဓိအာဒိနံ ဝသေန ဇိဏ္ဏသဒိသေ
နာပိ အကာလိကေန ဇရာယ အဘိဘူတေ။
အံ၊ဋီ၊၂။၃၈။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၀။
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၊၁၅၀၊၂၃၉၊၃၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈၊
၁၂၉၊၁၄၀၊၂၆၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၁၁၊၃၁၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၇၈-၉။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၆၊
၃၅၊၁၀၂၊၂၆၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉၊၇၁။ စရိယာ၊
ဋ္ဌ၊၆၅၊၁၁၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၁၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇၊
၃၀၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၃၊၃၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၄၊
၉၁၊၁၈၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၇၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၈၅။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၉၊၂၉၄။ မ၊ဋီ၊၂။၃၈။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄၃၊
၁၅၀။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၉၆။)

ဇရာဇိဏ္ဏကာလ (ပု) [ဇရာဇိဏ္ဏ+ကာလ] ဇရာ
ကြောင့်-အိုမင်း-ရင့်ယော်-သော အခါ။
ဇရာဇိဏ္ဏကာလေ တံ ဝိရဇ္ဇမာနာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၇၃။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၄၅။)

ဇရာဇိဏ္ဏတ္တဘာဝ (တိ) [ဇရာဇိဏ္ဏ+အတ္တဘာဝ]
ဇရာကြောင့်-အိုမင်း-ရင့်ယော်-သော-
ကိုယ်ခန္ဓာ-အတ္တဘော-ရှိသော၊သူ။ ဇရာ-
ဇိဏ္ဏတ္တဘာဝေါ ဟိ သပ္ပါယဘောဇနံ လဘိ-
တွာပိ ပါကတိကော န ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၈၄။

ဇရာဇိဏ္ဏတ္ထေရ (ပု) [ဇရာဇိဏ္ဏ + ထေရ] ဇရာ
ကြောင့်-အိုမင်း-ရင့်ယော်-သော ထေရီ။
ထေရောတိ ဇရာဇိဏ္ဏတ္ထေရော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။
၄၀၄။

ဇရာဇိဏ္ဏမဟလ္လိကိတ္တိဝဏ္ဏ (ပု) [ဇရာဇိဏ္ဏာ + မဟလ္လိကိတ္တိ + ဝဏ္ဏ] ဇရာကြောင့် - အိုမင်း - ရင့်ယော် - သော မိန်းမကြီး၏ ပုံသဏ္ဌာန်။ တဿာ ဣတ္ထိယာ သကံ ဝိဇာတဝဏ္ဏံ မဇ္ဈိမိတ္ထိဝဏ္ဏံ ဇရာဇိဏ္ဏမဟလ္လိကိတ္တိဝဏ္ဏဉ္စ ဒဿေသိ။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၇၃။

ဇရာဇိဏ္ဏသတ္တ (ပု) [ဇရာဇိဏ္ဏ + သတ္တ] ဇရာကြောင့် - အိုမင်း - ရင့်ယော် - သော သတ္တဝါ။ ဇရာဇိဏ္ဏသတ္တော အတ္တတော ဧဝံ ဝဒတိ နာမ။ မာဠာ ၄။ ၁၆၅။ အံဠာ ၂။ ၁၁၉။ (-သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၀၄။)

ဇရာတုရ (ပု) [ဇရာ + အာတုရ] (၁) ဇရာကြောင့် - နာကျင် - ပင်ပန်း - မခံကျန်း - ခြင်း။ (တိ) (၂) ဇရာကြောင့် - နာကျင် - ပင်ပန်း - မခံကျန်း - သော၊ သူ။ (၁) ဇရာတုရော ရောဂါတုရော ကိလေသာတုရောတိ တယော အာတုရ။ သံဠာ ၁။ ၂၆၃။ ဇရာတုရောတိ ဇရာဘိဘဝနေန အာတုရောယေဝ။ သံဋီ၊ ၁။ ၂၉၇။ (၂) ပဝေဓမာနော ပလိတသိရော၊ ဝလိဂတ္တော ဇရာတုရော။ စရိယာ။ ၃၉၀။ စရိယာ၊ ၄၆၅။ အာတုရန္တိ ဇရာတုရံ။ ဒီ၊ ၄၆၅။ ဇရာတုရန္တိ ဇရာယ ကိလန္တိ အဿဝသံ။ ဒီ၊ ၄၆၅။ (-မာဠာ၊ ၁။ ၂၆၅။ သံဠာ ၂။ ၂၃၀။ အံဠာ ၂။ ၁၁၀။ အံဋီ၊ ၂။ ၁၁၅။)

ဇရာဒုက္ခ (န) [ဇရာ + ဒုက္ခ] အိုခြင်းဆင်းရဲ။ ဇရာဒုက္ခံ အနွေတိ အနုဂစ္ဆတိ အနွာယိကံ ဟောတိ။ မဟာနိ၊ ၁၃။ (-ဇ္ဈိ၊ စူဠနိ၊ ၂၀၇။ အဘိဠာ၊ ၁။ ၁၇၁။ အဘိဠာ၊ ၂။ ၉၆။ ပဋိသံဠာ၊ ၂။ ၁၅။ မဟာနိ၊ ၄၆၂။)

ဇရာဒုက္ခာနန္တရ (တိ) [ဇရာဒုက္ခ + အနန္တရ] ဇရာဒုက္ခ၏ အခြားမဲ့။ ဇရာဒုက္ခာနန္တရံ ဗျာဓိဒုက္ခေ ဝတ္တဗ္ဗေပိ။ ပဋိသံဠာ၊ ၁။ ၁၃၅။

ဇရာဒုဗ္ဗလ (တိ) [ဇရာ + ဒုဗ္ဗလ] အိုမင်း - ရင့်ယော် - ခြင်းကြောင့် အားနည်းသော။ သူ။ အညတရာ ဘိက္ခုနီ ဇရာဒုဗ္ဗလာ စရဏဂိလာနာ သုန္ဒရီနန္ဒာယ ဘိက္ခုနီယာ အဝိဒူရေ နိပန္နာ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၇၄။ ဇရာဒုဗ္ဗလာတိ ဇရာယ ဒုဗ္ဗလာ။ ဝိ၊ ၄။ ၁၂၁၇၄။ (-ဝိ၊ ၃။ ၁၂၆-၇၊ ၂၂၄၊ ၄၄၄။ ဝိ၊ ၄။ ၂၄၁၊ ၂၀၃။ ဝိ၊ ၄။ ၁၂၁၃၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၄၀-၄။ ဇာဠာ၊ ၂။ ၁၀၄။ ဇာဠာ၊ ၃။ ၄၀၂။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၀၆။)

ဇရာဓမ္မ (တိ) [ဇရာ + ဓမ္မ] အိုမင်း - ရင့်ယော် - ခြင်း သဘောရှိသော၊ သူ။ အတ္တနာ ဇရာဓမ္မော သမာနော ဇရာဓမ္မယေဝ ပရိယေသတိ။ မာ၊ ၁။ ၂၁၇။ အဟမ္ပိ ခေါမိ ဇရာဓမ္မော ဇရံ အနတိတော။ အံ၊ ၁။ ၁၃၀။ ဇရာဓမ္မောတိ ဇီရဏသဘာဝေါ။ မာဠာ၊ ၂။ ၇၇။ ဇရာဓမ္မောတိ ဇရာသဘာဝေါ။ အံဠာ၊ ၂။ ၁၁၉။ ဇရာဓမ္မောတိ ဇရာပကတိကော။ တေနာဟ “ဇရာသဘာဝေါ”တိ။ အံဋီ၊ ၂။ ၁၁၅။ (-ဒီ၊ ၂။ ၁၉။ မာ၊ ၁။ ၀၄၊ ၂၁၀-၉၊ ၂၂၃။ မာ၊ ၃။ ၂၁၀။ သံ၊ ၂။ ၂၅၆။ သံ၊ ၃။ ၃၁၉၁။ အံ၊ ၁။ ၁၄၄-၅၊ ၄၉၁၊ ၅၇၀။ အံ၊ ၂။ ၄၇-၈၊ ၆၃-၅-၆။ အံ၊ ၃။ ၄၃၂။ အဘိ၊ က၊ ၃၃၁-၂၊ ၄၃၀။ ပဋိသံ၊ ၃၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၀၇။ ဒီ၊ ၄၆၅။ မာဠာ၊ ၁။ ၁၀။ မာဠာ၊ ၄။ ၁၆၄။ သံဠာ၊ ၃။ ၁၁။ အံဠာ၊ ၂။ ၁၂၉၊ ၃၅၈၊ ၃၉၆။ အံဠာ၊ ၃။ ၂၄-၈။ အဘိဠာ၊ ၁။ ၃၄။ အဘိဠာ၊ ၃။ ၁၃၇။ အပ၊ ၄။ ၁၁၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄၀။ ဇာဠာ၊ ၁။ ၄။ ဒီ၊ ၄၆၅။ ၂။ ၂၇၀။ အံဋီ၊ ၃။ ၂၅။ မူလဋီ၊ ၂။ ၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁၉၃၊ ၄၄၁။)

ဇရာဓမ္မဝါရ (ပု) [ဇရာဓမ္မ + ဝါရ] အိုမင်း - ရင့်ယော် - ခြင်း သဘောရှိသော တရား၏ အလှည့်အကြိမ်။ မလံ ဂဟေတွာ ဇီရဏတော ဇရာဓမ္မဝါရေ စ။ မာဠာ၊ ၂။ ၇၇။ (-ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၁။ မာဋီ၊ ၂။ ၁၂၇။)

ဇရာဓမ္မသုတ္တ (န) [ဇရာဓမ္မ + သုတ္တ] ဇရာဓမ္မသုတ်၊ ဘုရားရှင်သည် သာဝတ္ထိပြည် ပုဗ္ဗာရုံ

ကျောင်းတော်၌ နေတော်မူစဉ် တခုသော ညနေချမ်းအခါဝယ် ကျောင်းအနောက်ဖက် နေပူဆာ၌ နေဆာလှုံနေခိုက် အရှင်အာနန္ဒာ ကြွလာပြီးလျှင် ဘုရားရှင်၏ ကိုယ်ကာယ တော်ကို အဖန်ဖန် ဆုပ်နယ်သုံးသပ်လျက် 'မြတ်စွာဘုရားမြတ်စွာဘုရား၏အရေအဆင်း တော်သည် ရှေးကကဲ့သို့ စင်ကြယ်ခြင်း မရှိ တော့ပါ။ ခန္ဓာကိုယ်အားလုံးသည် လျော့ ပါး၍ အရေတွန့်လိပ်နေပါ၏။ ခန္ဓာကိုယ်သည် ရှေ့သို့ ညွတ်ကိုင်နေပါ၏။ စက္ခု စသော ဣန္ဒြေတို့၏ ဖောက်ပြန်ခြင်းသည် ထင်ရှား နေပါ၏'ဟု လျှောက်ထားသဖြင့် 'အာနန္ဒာ သင်လျှောက်ထားသော စကားသည် မှန်လှ ၏။ နုပျိုခြင်းသဘောရှိလျှင် အိုမင်းရင့်ယော် ခြင်းသဘော ရှိပေ၏။ ကျန်းမာခြင်းသဘော ရှိလျှင် နာကျင်ခြင်းသဘော ရှိပေ၏။ အသက် ရှင်ခြင်း သဘောရှိလျှင် သေခြင်းသဘော ရှိပေ၏'ဟု ဟောပြောသော်လည်း သံယုတ္တ နိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၄-သံယုတ်၊ ၅-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ သံ၊ ၃။ ၁၉၀-၁။

ဇရာနန္ဒရ (တိ) [ဇရာ+အနန္ဒရ] ရင့်ခြင်း၏ အခြားမဲ့။ ဓမ္မာနံ သဘာဝေါ နာမ ဒုရ- တိက္ကမော ဇရာနန္ဒရံ ဘင်္ဂေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၀၆။

ဇရာနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဇရာ + နိဒ္ဒေသ] အိုမင်း- ရင့်ယော်-ခြင်း 'ဇရာ'ကို အကျယ် ညွှန်ပြ ကြောင်းစကား။ ဇရာနိဒ္ဒေသေ ဇရာတိ သဘာဝပစ္စတ္တံ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၉၂။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၀။

ဇရာနိဿိတ (တိ) [ဇရာ + နိဿိတ] အိုမင်း- ရင့်ယော်-ခြင်းကို မှီသော။ ဇရာနိဿိ- တာ ဗျာဓိနိဿိတာ။ စူဠနိ၊ ၅၃။ ဇရာနိဿိ- တာတိ ဇရံ အဿိတာ။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁၂။

ဇရာနုဘာဝ (ပု) [ဇရာ+အာနုဘာဝ] အိုမင်း- ရင့်ယော်-ခြင်း၏-အစွမ်း-အာနုဘော်။

ခဏ္ဍဒန္တန္တိ ဇရာနုဘာဝေန ခဏ္ဍိတဒန္တိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၈။ (-မဟာနိ၊ ၄။ ၂၁၅။)

ဇရာပကတိက (တိ) [ဇရာ+ပကတိ+က] အိုမင်း- ရင့်ယော်-ခြင်း သဘောရှိသော။ သူ။ ဇရာဓမ္မ-ကြည့်။

ဇရာပ(ပု)တ္တ (တိ) [ဇရာ + ပတ္တ] အိုမင်း- ရင့်ယော်-ခြင်းသို့ ရောက်သော။ သူ။ ဗောဓိ- သတ္တဿ ဟိ ဒေဝတာ ဇရာပတ္တံ ဒဿေသုံ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၉။ ဇရာပတ္တာနံ ခန္ဓာနံ ဇီဝိ- တက္ခယပါပနတော။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၆။ (- အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၃။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၀။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၄၀၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၈၃။ မ၊ ၄။ ၂။ ၉၄။ နေတ္တိဝိ၊ ၁၂။ ၁။)

ဇရာပတ္တက္ခန္ဓ (ပု) [ဇရာပတ္တ+ခဏ္ဍ] အိုမင်း- ရင့်ယော်-ခြင်းသို့ ရောက်သောခဏ္ဍ။ ကလ- လကာလတော ပဘုတိ ပုရိမရူပါနံ ဇရာ- ပတ္တက္ခန္ဓေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာနိ ပစ္စိမရူပါနိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၂။ မူလ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၃။

ဇရာပတ္တိ (တိ) [ဇရာ+ပတ္တိ] အိုမင်း-ရင့်ယော်-ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ တေသံယေဝ နာမ- ရူပသင်္ခါတာနံ သင်္ခါရာနံ ဇရာပတ္တိ* ဇိဏ္ဏာနဉ္စ ဘင်္ဂ* ဒိသွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၅။ (-အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၅၊ ၁၂၀။)

ဇရာပပါတ (ပု) [ဇရာ + ပပါတ] ဇရာတည်း ဟူသော-ချောက်ကမ်းပါး- ကမ်းပါးပြတ်။ ဇရာပပါတမ္ပိ ပပတန္တိ။ သံ၊ ၃။ ၃၉၂။ (-၃၉၃။ မဟာနိ၊ ၁။ ၁၁၃။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၃၅။)

ဇရာပရိယာယ (ပု) [ဇရာ+ပရိယာယ] ဇရာ၏ -ပရိယာယ်-စကားလွယ်။ ဧဝံ မိတ္တဘာဝ- တော ဝုတ္တဝိပရိယာယော အမိတ္တဓမ္မော ဇရာပရိယာယေန ဝုတ္တော။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၄။

ဇရာပရိယောသာန (တိ) [ဇရာ + ပရိယော- သာန] အိုမင်း- ရင့်ယော်-ခြင်း အဆုံး

ရှိသော။ သဗ္ဗံ ယောဗ္ဗန္တံ ဇရာပရိယောသာနံ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၅။ ထေရ၊ ၅။ ၂၀၁။ သံ၊ ၃။
၁။ ၆၃။

ဇရာပရိဋ္ဌာဟ (ပု) [ဇရာ+ပရိဋ္ဌာဟ] အိုမင်း-
ရင့်ယော်-ခြင်း ဟူသော ပူလောင်ခြင်း။
ဇရာပရိဋ္ဌာဟေနပိ ပရိသုယန္တိ။ သံ၊ ၃။ ၃၉၃။

ဇရာပဝတ္တိ (ထိ) [ဇရာ + ပဝတ္တိ] အိုမင်း-ရင့်
ယော် - မှုဖြစ်ခြင်း။ တေဇောဓာတုဝသေန
လဗ္ဘမာနာ ဣမသ္မိကာယေ ဇရာပဝတ္တိ
ပါကဋ္ဌဇရာဝသေန ဝေဒိတဗျာ။ မ၊ ၃။ ၂။
၁၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၄၃၀။

ဇရာပါကာရပရိက္ခိတ္တ (တိ) [ဇရာ+ပါကာရ +
ပရိက္ခိတ္တ] တံတိုင်းသဖွယ်ဖြစ်သော-အိုမင်း-
ရင့်ယော်-ခြင်းဖြင့် ကာရံအပ်သော၊ ဇရာ
တံတိုင်းဖြင့် ကာရံအပ်သော။ ဇရာပါကာရ-
ပရိက္ခိတ္တော လောကသန္နိဝါသော။ ပဋိသံ။
၁၂၃။ ဇရာပါကာရပရိက္ခိတ္တောတိ အနတ္တိ-
မနိယဋ္ဌေန ပါကာရဘူတာယ ဇရာယ ပရိ-
ဝါရိတော။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၉။ (-ဥဒါန၊ ၄။
၁၂၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၃၈။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၈။)

ဇရာပါရ (န) [ဇရာ+ပါရ] ဇရာ၏တဖက်ကမ်း၊
နိဗ္ဗာန်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇရာပါရင်္ဂမန (န) [ဇရာပါရ + ဂမန] ဇရာ၏
တဖက်ကမ်း - နိဗ္ဗာန် - သို့ ရောက်ခြင်း။
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇရာပါရင်္ဂမနပရိယောသာန (တိ) [ဇရာပါရင်-
မန + ပရိယောသာန] ဇရာ၏တဖက်ကမ်း
- နိဗ္ဗာန် - သို့ ရောက်ခြင်းအဆုံးရှိသော။
သိက္ခာပါရိပုရိယာ အယံ ဇရာပါရင်္ဂမနပရိ-
ယောသာနော အာနိသံသော။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။
၁၆၃။

ဇရာပါရိဇုည (န) [ဇရာ+ပါရိဇုည] အိုမင်း-
ရင့်ယော်-ခြင်း ဟူသော-ဆုတ်ယုတ်-ပျက်

စီး - ခြင်း။ ဇရာပါရိဇုညံ ဗျာဓိပါရိဇုညံ။
မ၊ ၂။ ၂၅၄။ အံ၊ ၃။ ၁။ ၁၇၅။

ဇရာပါရိဇုညရဟိတ (တိ) [ဇရာပါရိဇုည+ရဟိ-
တ] အိုမင်း- ရင့်ယော်- ခြင်း ဟူသော-
-ဆုတ်ယုတ်-ပျက်စီး-ခြင်းမှ ကင်းသော၊
သူ။ တံ ဇရာဒုက္ခံ ဒိသ္မာ ဇရာပါရိဇုညရဟိ-
တာပိ ဝိညု ပဗ္ဗဇန္တိ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၅။

ဇရာဘင်္ဂါဝတ္ထန္တရုပ္ပတ္တိ (ထိ) [ဇရာဘင်္ဂ + အ-
ဝတ္ထန္တရ+ဥပ္ပတ္တိ] ရင့်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်းဟူသော
အခိုက်အတန့်ထူး၏ ဖြစ်ခြင်း။ ဥပ္ပဇိတော
ဘိဇ္ဇန္တာ သင်္ခါရာ ဥပ္ပါဒတော ဥဒ္ဓံ ဇရာဘင်္ဂါ-
ဝတ္ထန္တရုပ္ပတ္တိယာ နိရန္တရံ ဝိဗာဓိယန္တေဝ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၂။ ၄၂၅။

ဇရာဘယ (န) [ဇရာ+ဘယ] (၁) ဇရာဘေး၊
အိုခြင်းဘေး၊ အိုခြင်းဟူသော ကြောက်မက်
ဖွယ်ရာဘေး။ (၂) အိုခြင်းမှ ကြောက်လန့်
ခြင်း၊ အိုရမည်ကို စွဲ၍-ကြောက်ရွံ့-ထိတ်
လန့်-ခြင်း (စိတ္တုတြာသဘေး)။ (၃) အို
ခြင်းမှ ကြောက်တတ်သောဉာဏ်၊ အိုခြင်းကို
ကြောက်မက်ဖွယ်ရာဟူ၍ ရှုမြင်တတ်သော
ဉာဏ်။ (၁) ဘယန္တိ ဇာတိဘယံ ဇရာဘယံ
ဗျာဓိဘယံ မရဏဘယံ ရာဇဘယံ စောရ-
ဘယံ။ စူဠနိ၊ ၂၄၀၊ ၂၆၁။ (- ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၆။
ဒီ၊ ၃။ ၂။ ၇၃။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၃၂၈။) (၂) ဇရာဘယံ
ဗျာဓိဘယံ မရဏဘယံ။ အံ၊ ၁။ ၁၈၀။ ဇရာ-
ဘယန္တိ ဇရံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇနကဘယံ။ အံ၊ ၄။
၂။ ၁၆၅။ (- အံ၊ ၁။ ၄၃၆။ အဘိ၊ ဝိ။
၃၈၁၊ ၃၉၀။ မဟာနိ၊ ၂၈။ စူဠနိ၊ ၁၃၇-၈။
စူဠနိ၊ ၄။ ၃၃။) (၃) သံဝေဂေါတိ ဇာတိ-
ဘယံ ဇရာဘယံ ဗျာဓိဘယံ မရဏဘယံ။
အဘိ၊ ၈။ ၂၆၄။ ဇာတိဘယန္တိ ဇာတိံ ဘယ-
တော ဒိသ္မာ ဌိတဉာဏံ။ ဇရာမရဏဘယာ-
ဒီသုပိ ဇေသေ နယော။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၃၄။

ဇရာဘဝ (ပု) [ဇရာ+အဘာဝ] အိုမင်း-ရင့်
ယော်-မှု မရှိခြင်း။ ဣဒမေဝေကံ အတ္တနိ

ဇရာဘာဝတော အဓိဂတဿ စ ဇရာဘာဝ-
ဟေတုတော အဇရံ။ တေရီ၊ ဌ။ ၂၉၇။ (-
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ။ ၁။ ၃၄၈။)

ဇရာဘာဝဟေတု (ပု) [ဇရာဘာဝ + ဟေတု]
အိုမင်း - ရင့်ယော် - မူ မရှိခြင်း ဟူသော
အကြောင်း။ ဇရာဘာဝဟေတုတောပိ အဇရံ
နာမ။ ထေရ၊ ဌ။ ၁။ ၁၁၅။ (-ထေရီ၊ ဌ။
၂၉၇။)

ဇရာဘိဘဝန (န) [ဇရာ + အဘိဘဝန] ဇရာ၏
-လွှမ်းမိုး - နှိပ်စက် - ခြင်း။ ဇရာတုရ (၁)
ကြည့်။

ဇရာဘိဘူတ (တိ) [ဇရာ + အဘိဘူတ] ဇရာသည်
- နှိပ်စက် - ဖိစီး - ထောင်းထု - နယ်ချေ -
အပ်သော။ သဗ္ဗံ ရူပံ... အနိစ္စမေဝ၊ ဇရာဘိ-
ဘူတမေဝ။ အဘိ၊ ဓ။ ၁၅၆။ ပဉ္စဝိညာဏာ...
အနိစ္စမေဝ၊ ဇရာဘိဘူတမေဝ။ အဘိ၊ ဝိ။
၃၃၁။ ဇရာယ အဘိဘဝိတဗ္ဗဓမ္မကတ္တာ ဇရာ-
ဘိဘူတမေဝ။ အဘိ၊ ဌ။ ၁။ ၃၄၃။ ဇရာဘိ-
ဘူတမေဝါတိ ဇရာယ အဘိဘူတတ္တာ ဇရာဘိ-
ဘူတာ ဝေ။ အဘိ၊ ဌ။ ၂။ ၃၈၆။ (-အဘိ၊ ဓ။
၁၄၅။ အဘိ၊ ဝိ။ ၁၃။ အပ၊ ၂။ ၂၂၆။ ထေရ၊
ဌ။ ၁။ ၃၇၈။ ထေရ၊ ဌ။ ၂။ ၅၂၃။ ထေရီ၊ ဌ။ ၈၄၊
၁၃၇၊ ၂၁၇။ စူဠနိ၊ ဌ။ ၇၄။ မူလဌီ၊ ၁။ ၁၅၃။)

ဇရာဘိဘူတဌ (ပု) [ဇရာဘိဘူတ + အတ္ထ] ဇရာ
သည် - နှိပ်စက် - ဖိစီး - ထောင်းထု - နယ်ချေ
- အပ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော - အနက် -
သဘော။ တထာ ပဉ္စန္ဒံ ဝိညာဏာနံ အဟေ-
တုကဋ္ဌော ဇရာဘိဘူတဋ္ဌော။ အဘိ၊ ဌ။ ၂။
၃၉၁။

ဇရာဘိဝေဂ (ပု) [ဇရာ + အဘိဝေဂ] ဇရာတည်း
ဟူသော အဟုန်။ ဧဝံ မနုဿတ္ထံ ဂတာ
သတ္တာ၊ ဇရာဘိဝေဂေန မဒ္ဒိယန္တိ။ သံ၊ ဌ။ ၁။
၂၅၀။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၂၄။ အံ၊ ဌီ၊ ၃။ ၇၃။

ဇရာမစ္စုနိဝါရဏ (တိ) [ဇရာ + မစ္စု + နိဝါရဏ]
အိုခြင်း၊ သေခြင်းကို တားမြစ်တတ်သော။
မဟာရသော သုဂမ္ဘိရော၊ ဇရာမစ္စုနိဝါရ-
ဏော။ ထေရ၊ ၂။ ၈၆။ ဇရာမစ္စုနိဝါရဏော
အာယတိံ ဘဝါဘိနိပ္ပတ္တိယာ နိဝတ္တနေန
ဇရာယ မစ္စုနော စ ပဋိသေဓကော။ ထေရ၊
ဌ။ ၂။ ၁၀၅။ (-အပ၊ ၂။ ၁၆။ ထေရ၊ ဌ။ ၂။
၁၇၈။)

ဇရာမစ္စုပရိက္ခယ (ပု) [ဇရာမစ္စု + ပရိက္ခယ]
အိုခြင်း၊ သေခြင်း၏ ကုန်ခန်းရာ။ နိဗ္ဗာန်
ဣတိ နံ ပြုမိ၊ ဇရာမစ္စုပရိက္ခယံ။ သုတ္တနိ။
၄၄၄။ စူဠနိ။ ၁၆၊ ၁၃၉။ ဇရာမစ္စုပရိက္ခယန္တိ
ဇရာမရဏဿ ပဟာနံ ဝုပသမံ ပဋိနိဿဂံ
ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိံ အမတံ နိဗ္ဗာနန္တိ ဇရာမစ္စုပရိက္ခ-
ယံ။ စူဠနိ။ ၁၄၀။

ဇရာမစ္စုပရေတ (တိ) [ဇရာမစ္စု + ပရေတ] အို
ခြင်း၊ သေခြင်းသည် - တွေ့ထိ - နှိပ်စက် - အပ်
သော။ သူ။ ဇရာမစ္စုပရေတာနံ၊ ဒီပံ ပဠိဟိ
မာရိသ။ သုတ္တနိ။ ၄၄၄။ စူဠနိ။ ၁၅၊ ၁၃၄။
ဇရာမစ္စုပရေတာနန္တိ ဇရာယ ဖုဋ္ဌာနံ ပရေ-
တာနံ သမောဟိတာနံ သမန္နာဂတာနံ။
မစ္စုနာ ဖုဋ္ဌာနံ ပရေတာနံ သမောဟိတာနံ
သမန္နာဂတာနံ။ စူဠနိ။ ၁၃၇၊ ၉။

ဇရာမစ္စုပဝါဟန (တိ) [ဇရာမစ္စု + ပဝါဟန]
အိုခြင်း၊ သေခြင်းကို - မျှောတတ် - ပယ်
တတ် - သော။ ကဿ ဓမ္မံ ပဋိစ္စာမိ၊ ဇရာ-
မစ္စုပဝါဟနံ။ ထေရ၊ ၃၂၃။ ထေရ၊ ဌ။ ၂။
၂၈၁။ ဇရာယ မစ္စုနော စ ပဝါဟနံ ကဿ
ဓမ္မံ ပဋိစ္စာမိ။ ထေရ၊ ဌ။ ၂။ ၂၈၄။

ဇရာမရဏ (န) [ဇရာ + မရဏ] အိုခြင်း၊ သေ
ခြင်း၊ ရင့်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်း။ ဘဝါ ဇာတိ၊
ဘူတဿ ဇရာမရဏံ။ မ၊ ၁။ ၈။ ဇရာမရဏန္တိ
ဇရာ စ မရဏဉ္စ။ မ၊ ဌ။ ၁။ ၅၅။ (-ဒီ၊ ၁။ ၄၁။
ဒီ၊ ၂။ ၂၆။ မ၊ ၁။ ၆၁-၂။ မ၊ ၃။ ၁၀၉။ သံ၊ ၁။ ၇၀။
သံ၊ ၂။ ၁၂။ အံ၊ ၁။ ၁၇၈။ အံ၊ ၃။ ၄၀၅။ အဘိ၊

ဝိ။၁၄၄-၅။ အဘိက။၂၄၁။ ပဋိသံ။၉။
 ထေရီ။၄၃၂။ စူဠနိ။၁၀၂။ ဇာ။၂။၁၅၀။
 နေတ္တိ။၂။ မိလိန္ဒ။၅၁။ ဝိဠာ။၁။၇။ ဝိဠာ
 ၃။၂၃၆။ ဒီဠာ။၁။၁၁၅။ ဒီဠာ။၂။၅၀။ ဒီဠာ
 ၃။၁၁၄။ မာဠာ။၃။၁၀၀။ သံဠာ။၁။၁၁၂။ သံဠာ
 ၂။၁၂။ အဘိဠာ။၂။၁၇၉။ အဘိဠာ။၃။၁၆၅။
 ပဋိသံဠာ။၁။၄။ ပဋိသံဠာ။၂။၆။ ဝိသုဒ္ဓိ။၁။
 ၁၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ။၂။၁၃၃။ ဥဒါနာဠာ။၃၄။ ဣတိ-
 ဝုတ်ဠာ။၇။ ဝိမာနာဠာ။၂၄၉။ ထေရီဠာ။၁။၉။
 ထေရီဠာ။၂။၈။ ထေရီဠာ။၁၇၃။ အပါဠာ။၁။
 ၁၄၇။ မဟာနိဠာ။၁၅၇။ ဇာဠာ။၆။၃၃။
 နေတ္တိဠာ။၃၄။)

ဇရာမရဏကထာ (ထိ) [ဇရာမရဏ + ကထာ]
 ဇရာမရဏကို ပြဆိုရာစကားရပ်။ ဣဒါနိ
 ဇရာမရဏကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိဠာ
 ၃။၂၄၆။

ဇရာမရဏကာရဏ (န) [ဇရာမရဏ+ကာရဏ]
 (၁) အိုခြင်း၊ သေခြင်း၏အကြောင်း။ (တိ)
 (၂) အိုခြင်း၊ သေခြင်းဟူသော အကြောင်း
 ရှိသော။ (၁) တေန ဇရာမရဏကာရဏေန
 သဒ္ဓိံ သမာဂမော အဟောသိ။ ဒီဠာ။၂။၅၁။
 (-သံဠာ။၂။၂၀။ ဒီဠာ။၂။၄၉။) (၂) သော-
 ကာဒိနံ ဇရာမရဏကာရဏတာ ဝုတ္တာ။
 မူလဠာ။၂။၉၁။ ဇရာမရဏံ ကာရဏံ ဧတေ-
 သန္တိ ဇရာမရဏကာရဏာ၊ သောကာဒယော၊
 တဗ္ဘာဝေါ ဇရာမရဏကာရဏတာ။ အနုဠာ
 ၂။၉၆။

ဇရာမရဏက္ခန္ဓာ (ပု) [ဇရာမရဏ+ခဏ] ရင့်ဆဲ၊
 ပျက်ဆဲခဏ။ တထာဇာတိယာ ဇရာမရဏက္ခန္ဓာ-
 ဏေ အဘာဝတော။ အဘိဠာ။၂။၁၉၅။

ဇရာမရဏဂေါစရ (ပု) [ဇရာမရဏ + ဂေါစရ]
 အိုခြင်း၊ သေခြင်း၏ ကျက်စားရာ။ နိဗ္ဗိန္ဒာ
 ဒုက္ခသဿာဋေ၊ ဇရာမရဏဂေါစရေ။ အပါ။၂။
 ၂၁၁။ ထေရီဠာ။၁၅၂။

ဇရာမရဏဂူဟဏ (န) [ဇရာမရဏ + ဂဟဏ]
 ဇရာမရဏကို ယူခြင်း။ ဇရာမရဏဂူဟဏေ
 ဝတ္တဗ္ဗံ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တမေဝ။ ပဋိသံဠာ။၁။၂၇၈။
 (-သံဠာ။၂။၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိဠာ။၂။၂၅၇။)

ဇရာမရဏင်္ဂ (န) [ဇရာမရဏ+အင်္ဂ] ဇရာမရဏ
 ဟူသော - အစိတ် - အင်္ဂါ။ ဇရာမရဏင်္ဂ*
 မရဏပွဓာနန္တိ မရဏဌာ ဝေ ခယာဒယော
 ဂမ္ဘိရာ ဒဿိတာ။ မူလဠာ။၂။၁၃၁။

ဇရာမရဏင်္ဂသင်္ဂဟိတ (တိ) [ဇရာမရဏင်္ဂ+သင်္ဂ-
 ဟိတ] ဇရာမရဏဟူသော - အစိတ် - အင်္ဂါ
 -ဖြင့် သိမ်းယူအပ်သော။ ဖလေနာတိ ဖလ-
 ဘူတေန ဇရာမရဏင်္ဂသင်္ဂဟိတေန သောကာ-
 ဒိနာ။ အနုဠာ။၂။၉၆။

ဇရာမရဏဒုက္ခ (န) [ဇရာမရဏ+ဒုက္ခ] အိုခြင်း၊
 သေခြင်းဟူသော ဆင်းရဲ၊ အိုခြင်းဆင်းရဲ၊
 သေခြင်းဆင်းရဲ။ တံ ဟိ ဇရာမရဏဒုက္ခတော
 နိဿဋ္ဌတ္တာ တဿ နိဿရဏန္တိ ဝုစ္စတိ။ သံဠာ
 ၂။၂၀။ (-သံဠာ။၂။၆၆။)

ဇရာမရဏဓမ္မ (တိ) [ဇရာမရဏ+ဓမ္မ] အိုခြင်း၊
 သေခြင်း သဘောရှိသောသူ။ တတ္ထာတိ
 တသ္မိံ ဧဝံ ဇရာမရဏဓမ္မေ လောကသန္တိ-
 ဝါသေ။ ဇာဠာ။၆။၃၅။ (-ဝိမာနာဠာ။၂၄၆။)

ဇရာမရဏနာသန (န) [ဇရာမရဏ+နာသန]
 အိုခြင်း၊ သေခြင်းကိုဖျက်ဆီးရာ။ ဝေမေဝ
 ခေါ မဟာရာဇ နိဗ္ဗာနံ သစ္စိကတံ ဇရာမရဏ-
 နာသနတော အာယုဓာရဏံ။ မိလိန္ဒ။၃၀၆။

ဇရာမရဏနိဒါနဒုက္ခ (န) [ဇရာမရဏ+နိဒါန+
 ဒုက္ခ] အိုခြင်း၊ သေခြင်းလျှင် အကြောင်း
 ရှိသော ဆင်းရဲ။ တန္တိဒါနဒုက္ခဘာဝေနာတိ
 ဇရာမရဏနိဒါနဒုက္ခဘာဝေန။ အနုဠာ။၃။၃။

ဇရာမရဏနိမိတ္တ (န) [ဇရာမရဏ+နိမိတ္တ] (၁)
 အိုခြင်း၊ သေခြင်းဟူသော - အာရုံ - နိမိတ်။
 (၂) အိုခြင်း၊ သေခြင်းဟူသော - အကြောင်း

-နိမိတ်၊ (တိ) (၃) အိုခြင်း၊ သေခြင်းလျှင် အကြောင်းရှိသော။ (၁) ဇရာမရဏနိမိတ္တံ ဘယတော သမ္ပဿမာနော။ ပဋိသံ။၉၀။ (၂) ဇရာမရဏနိမိတ္တံ ဥပ္ပန္နာ သောကာဒယော ဇရာမရဏာဘိသမ္ပန္နာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၄။ (၃) ဇရာမရဏနိမိတ္တံ ဒုက္ခံ သင်္ဂဟိတံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၉။ ဇရာမရဏံ နိမိတ္တံ တေသာတိ ဇရာမရဏနိမိတ္တံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၉၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၆။)

ဇရာမရဏနိရောဓ (ပု) [ဇရာမရဏ + နိရောဓ] (၁) ဇရာမရဏ၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း။ (၂) ဇရာမရဏ၏ ချုပ်ငြိမ်းရာနိဗ္ဗာန်။ (၁) ဇာတိနိရောဓာ ဇရာမရဏနိရောဓော။ မ၊ ၁။ ၆၁။ ၃၃၀။ သံ၊ ၁။ ၂၇၇-၉၊ ၃၂၀၊ ၃၃၇-၈၊ ၃၄၆။ အ၊ ၁။ ၁၁၄၇။ နေတ္ထိဝိ။ ၂၅၂။ (၂) ဇရာမရဏသမုဒယဉ္စ ပဇာနာတိ၊ ဇရာမရဏနိရောဓဉ္စ ပဇာနာတိ။ မ၊ ၁။ ၆၀။ (-သံ၊ ၁။ ၂၅၅-၆၊ ၂၇၈၊ ၂၈၀-၈၊ ၉၊ ၃၂၉၊ ၃၃၀၊ ၃၅၀။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၀၈။ ပဋိသံ။ ၁၀-၁၊ ၁၉၅၊ ၃၀၀။ ဒီ၊ ၁။ ၁၁၄၅။ မ၊ ၁။ ၄၅၇။ သံ၊ ၁။ ၁၁၂။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၀။ အံ၊ ၁။ ၄၁၅။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၄။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၂၅၁။ ဥဒါန၊ ၁။ ၁၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၁၁၉။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၅၅။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၉၉။)

ဇရာမရဏနိရောဓဂါမိ (တိ) [ဇရာမရဏနိရောဓ + ဂမု + ဂါမိ။ ထိဒ္ဓိ ဇရာမရဏနိရောဓဂါမိနိ] ဇရာမရဏ၏ ချုပ်ငြိမ်းရာနိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော။ ဇရာမရဏနိရောဓဂါမိနိ ပဋိပဒဉ္စ ပဇာနာတိ။ မ၊ ၁။ ၆၀။ (-သံ၊ ၁။ ၂၅၅-၆-၇၊ ၂၇၈-၉၊ ၂၈၀-၈၊ ၉၊ ၃၂၉၊ ၃၅၀။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၀၈။ ပဋိသံ။ ၁၀။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၄။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၂၅၁။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၅၅။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၉၉။)

ဇရာမရဏနိရောဓသာရုပ္ပဂါမိ (တိ) [ဇရာမရဏနိရောဓ + သာရုပ္ပ + ဂမု + ဂါမိ။ ထိဒ္ဓိ ဇရာမရဏနိရောဓသာရုပ္ပဂါမိနိ] ဇရာမရဏ၏

ချုပ်ငြိမ်းရာနိဗ္ဗာန်အား လျှောက်ပတ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော။ ယာ ၈ ဇရာမရဏနိရောဓသာရုပ္ပဂါမိနိ ပဋိပဒါ၊ တဉ္စ ပဇာနာတိ။ သံ၊ ၁။ ၃၀၉၊ ၃၃၀။ ဇရာမရဏနိရောဓသာရုပ္ပဂါမိနိတိ ဇရာမရဏနိရောဓသာရုပ္ပဘာဝေန နိက္ကိလေသတာယ ပရိသုဒ္ဓတာယ သဒိသာဝ ဟုတွာ ဂါမိနိတိ အတ္ထော။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၇၁။

ဇရာမရဏနေမိ (တိ) [ဇရာမရဏ + နေမိ] ဇရာမရဏ ဟူသော - အကုပ် - တကူ - ရှိသော။ ပုညာဒိအဘိသင်္ခါရာရံ ဇရာမရဏနေမိ.... သံသာရစက္ကံ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၉၂။ ဥဒါန၊ ၁။ ၇၆။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၀။)

ဇရာမရဏန္တ (တိ) [ဇရာမရဏ + အန္တ] ဇရာမရဏလျှင် အဆုံးရှိသော။ ကဿာ ပနေတ္ထ ဇရာမရဏန္တာ ဝေ ဒေသနာ ကတာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၉၆။

ဇရာမရဏပကာသန (တိ) [ဇရာမရဏ + ပကာသန] ရင့်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်းကို ပြုတတ်သော။ သဿတဒိဋ္ဌိသမုဋ္ဌာတာယ ဒုတိယံ၊ ဥပ္ပန္နာနံ ဇရာမရဏပကာသနတော။ အဘိ၊ ၁။ ၁၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၁၃။

ဇရာမရဏပစ္စယ (ပု) [ဇရာမရဏ + ပစ္စယ] (၁) အိုခြင်း၊ သေခြင်း၏ အကြောင်း။ (၂) အိုခြင်း၊ သေခြင်းဟူသော အကြောင်း။ (တိ) (၃) အိုခြင်း၊ သေခြင်းဟူသော အကြောင်း ရှိသော။ (၁) ဇာတိအာဒိနံ ဇရာမရဏပစ္စယဘာဝေသု။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၅၀။ (၂) “ဇရာမရဏပစ္စယာ ဘိက္ခဝေ ဇာတိဇာတိပစ္စယာ ဘဝေါ”တိ အတ္ထေဝ သုတ္တန္တောတိ၊ နတ္ထိ။ အဘိ၊ က။ ၃၇၁။ (-အဘိ၊ ၁။ ၂၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၆-၇။) (၃) ဇရာမရဏပစ္စယဘာဝေ ဟိ အဝိဇ္ဇာယ ကေ-

သင်္ခေါပေါ ကာတဗ္ဗော သိယာ။ မူလဋီ၊ ၂။
၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၆။

ဇရာမရဏပဏိဓိ (ပု) [ဇရာမရဏ + ပဏိဓိ]
အိုခြင်း၊ သေခြင်း၌ တောင့်တခြင်း။ ဇရာ-
မရဏပဏိဓိ* ဘယတော သမ္ပဿမာနော။
ပဋိသံ၊ ၉၀။

ဇရာမရဏပဒေသ (ပု) [ဇရာမရဏ + ပဒေသ]
အိုခြင်း၊ သေခြင်းကို ညွှန်ပြခြင်း။ ဇရာမရဏ-
ပဒေသေန တဗ္ဗိကာရဝန္တော သဗ္ဗေ တေဘူ-
မကာ သင်္ခါရာ ဂဟိတာ။ သံ၊ ၉၊ ၂။ ၉၀။

ဇရာမရဏပရိယန္တ (တိ) [ဇရာမရဏ + ပရိယန္တ]
ဇရာမရဏဟူသော အဆုံးရှိသော။ သေသာ
ဒသ ဓမ္မာ အရာ၊ အဝိဇ္ဇာမူလကတ္တာ ဇရာ-
မရဏပရိယန္တတ္တာ စ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၇။ ဇရာ-
မရဏံ ပရိယန္တံ ပရိယောသာနဘူတံ တေ-
သန္တိ ဇရာမရဏပရိယန္တာ၊ သင်္ခါရာဒယော
ဒသ ဓမ္မာ။ တေသံ ဘာဝေါ ဇရာမရဏပရိ-
ယန္တတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၊ ၉။ (-ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။
၇။ ၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၂၊ ၁။)

ဇရာမရဏပရိယောသာန (တိ) [ဇရာမရဏ +
ပရိယောသာန] ဇရာမရဏဟူသော အဆုံး
ရှိသော။ ဣမေ အဝိဇ္ဇာဒယော ဇရာမရဏ-
ပရိယောသာနာ ဒွါဒသ ပစ္စယဓမ္မာ ပဋိစ္စ-
သမုပ္ပါဒေါတိ ဒေသေသိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၇၂။ (-
ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၅။ အနုဋီ၊ ၂။ ၉၇။)

ဇရာမရဏဗ္ဗာဟတ (တိ) [ဇရာမရဏ + အဗ္ဗာ-
ဟတ] အိုခြင်း၊ သေခြင်းသည် ပြင်းစွာ
နှိပ်စက်အပ်သော။ ဇရာမရဏဗ္ဗာဟတဿ
ဟိ ဗာလဿ တေ သမ္ဘဝန္တိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။
၁၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၆၀။ မူလဋီ၊ ၂။ ၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၄၊ ၂။ ၂၅၆။

ဇရာမရဏဘယ (န) [ဇရာမရဏ + ဘယ]
အိုခြင်း၊ သေခြင်းမှ ကြောက်တတ်သော
ဉာဏ်၊ အိုခြင်း၊ သေခြင်းကို ကြောက်မက်

ဖွယ်ရာဟူ၍ ရှုမြင်တတ်သောဉာဏ်။ ဇရာဘယ
(၃) ကြည့်။

ဇရာမရဏဘိတ (တိ) [ဇရာမရဏ + ဘိတ]
အိုခြင်း၊ သေခြင်းမှ ကြောက်လန့်သော၊
အိုခြင်း၊ သေခြင်းကို ကြောက်လန့်သော၊
သူ။ ဘိရုတ္တာဏသမံ မဟာရာဇေ ဓုတဂုဏံ
ဝိသုဒ္ဓိကာမာနံ ဇရာမရဏဘိတာနံ အဿာ-
သကရဏဌေန။ မိလိန္ဒ၊ ၃၃၅။

ဇရာမရဏဘိရုက (တိ) [ဇရာမရဏ + ဘိရုက]
အိုခြင်း၊ သေခြင်းမှ ကြောက်လန့်သော၊
အိုခြင်း၊ သေခြင်းကို ကြောက်လန့်သော၊ သူ။
ရာဇာ ပဿေနဒီကောသလော ဝိယ ဟိ ဇရာ-
မရဏဘိရုကော ယောဂါဝစရော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။
မ၊ ၄၊ ၂။ ၆၃။

ဇရာမရဏမုခ (န) [ဇရာမရဏ + မုခ] ဇရာမရဏ
ဟူသော-အဦး-အစ-ပဓာန၊ အဦး-အစ-
-ပဓာန-ဖြစ်သော ဇရာမရဏ၊ ဇရာမရဏ
ကို- အဦး-အစ-ပဓာန-ပြုခြင်း။ ဇရာ-
မရဏမုခေန ပစ္စယာကာရေ ဉာဏံ ဩတာ-
ရေတွာ။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၆၅။ သီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၂။

ဇရာမရဏမောက္ခ (ပု) [ဇရာမရဏ + မောက္ခ]
အိုခြင်း၊ သေခြင်းမှ လွတ်မြောက်ခြင်း။
ဇရာမရဏမောက္ခာယ၊ ယံ ဓမ္မံ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓံ။
သံ၊ ၁။ ၂၊ ၂။

ဇရာမရဏဝန္တ (တိ) [ဇရာမရဏ + ဝန္တ] အိုခြင်း၊
သေခြင်းသဘောရှိသော။ ဇရာမရဏသိသေန
စေတ္တ ဇရာမရဏဝန္တော ဓမ္မာ ဂဟိတာ။
ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၂။ (-ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၇။ သံ၊ ၄၊
၂။ ၇၈။)

ဇရာမရဏဝိဇယ (ပု) [ဇရာမရဏ + ဝိဇယ]
အိုခြင်း၊ သေခြင်းကို အောင်နိုင်ခြင်း။ ရတ-
နတ္ထယေ ဟိ သဒ္ဓါ နိဝိဋ္ဌာ မူလဇာတာ
ပတိဝိဋ္ဌတာ ကေန္တတော ဇရာမရဏဝိဇယာယ
ဟောတိ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၀။

ဇရာမရဏဝိပရိယာယ (ပု) [ဇရာမရဏ+ဝိပရိယာယ]ဇရာမရဏ၏-ဖောက်ပြန်-ပျက်စီး-မရှိ-ခြင်း။ န တထာ ဇရာမရဏဝိပရိယာယေတိ ဇရာမရဏတဏှာနံ အတ္ထတော အညတ္တဗ္ဗိ သမတ္တိတံ။ နေတ္တိ၊ ဌ။ ၇။ ဇရာမရဏဝိပရိယာယေတိ ဇရာမရဏေ အသတိ။ နေတ္တိ၊ ဌိ။ ၅။

ဇရာမရဏဝိရဟိတ (တိ) [ဇရာမရဏ+ဝိရဟိတ] အိုခြင်း၊ သေခြင်း ကင်းသော၊ အိုခြင်း၊ သေခြင်း မရှိသော။ ဇရာမရဏဝိရဟိတော ဇာတော နာမ အတ္တိ နု ခေါ်တိ ပုစ္ဆတိ။ သံ၊ ဌိ။ ၁။ ၁၇၅။

ဇရာမရဏဝိရာဂ (ပု) [ဇရာမရဏ + ဝိရာဂ] အိုခြင်း၊ သေခြင်းကင်းရာ နိဗ္ဗာန်။ ဇရာမရဏေ အာဒိနဝံ ဒိသ္မာ ဇရာမရဏဝိရာဂေ ဆန္ဒဇာတော ဟောတိ သဒ္ဓါဓိမုတ္တော။ ပဋိသံ။ ၁၉၂။

ဇရာမရဏသံယုတ (တိ) [ဇရာမရဏ+သံယုတ] အိုခြင်း၊ သေခြင်းနှင့် စပ်ယှဉ်သော။ လောကေ ဒုက္ခပရေတသ္မိံ၊ ဇရာမရဏသံယုတေ။ သံ၊ ၁။ ၂၁၂။

ဇရာမရဏသင်္ခါတဒုက္ခဓမ္မဖုဋ္ဌ (တိ) [ဇရာမရဏ + သင်္ခါတ + ဒုက္ခဓမ္မ + ဖုဋ္ဌ] အိုခြင်း၊ သေခြင်း ဟုဆိုအပ်သော ဒုက္ခတရားသည် - တွေ့ထိ - နှိပ်စက် - အပ်သော၊ သူ။ ဇရာမရဏသင်္ခါတဒုက္ခဓမ္မဖုဋ္ဌဿ စ ဗာလဿ ဇရာမရဏာဘိသမ္ဗန္ဓာ ဝါ...သောကာဒယော စ ဓမ္မာ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၇၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၁၀။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၁၉၉။)

ဇရာမရဏသင်္ခန္ဓ (တိ) [ဇရာမရဏ + သင်္ခန္ဓ] အိုခြင်း၊ သေခြင်းသည် နှိပ်စက်အပ်သော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဇရာမရဏသင်္ခန္ဓ(တ) (တိ) [ဇရာမရဏ + သင်္ခန္ဓ(တ)] အိုခြင်း၊ သေခြင်းနှင့် - ရော

နှော - ယှဉ်စပ် - သော။ ဇရာမရဏသင်္ခန္ဓံ၊ ရောဂနိဋ္ဌံ ပဘင်္ဂရံ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၂၀။ ဇရာယ မရဏေန စ ကေန္တေနဝ သင်္ခန္ဓိတံ သံသဋ္ဌန္တိ ဇရာမရဏသင်္ခန္ဓံ။ “ဇရာမရဏသင်္ခန္ဓ”န္တိပိ ပဌန္တိ၊ ဇရာယ မရဏေန စ ဥပဒ္ဓုတံ ပိဋ္ဌိတန္တိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၁၅၆။

ဇရာမရဏသန္တိက (န) [ဇရာမရဏ+သန္တိက] အိုခြင်း၊ သေခြင်း၏ အနီး။ ဥပနိယျတိတိ ဇရာမရဏသန္တိကံ ဂစ္ဆတိ။ မ၊ ဌ။ ၂။ ၂၁၁။ (-မ၊ ဌိ။ ၂။ ၁၄၄။)

ဇရာမရဏသဘာဝ (တိ) [ဇရာမရဏ+သဘာဝ] ရင့်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်း သဘောရှိသော။ ဇရာမရဏသဘာဝါနံ ရူပါနံ တံဓမ္မမတ္တာနိ။ အနု၊ ဌိ။ ၁။ ၁၇၀။

ဇရာမရဏသမုဒယ (ပု) [ဇရာမရဏ+သမုဒယ] (၁) ဇရာမရဏ၏ ဖြစ်ကြောင်းတရား။ (၂) ဇရာမရဏ၏ ဖြစ်ခြင်း။ (၁) ဇရာမရဏနပ္ပဇာနန္တိ၊ ဇရာမရဏသမုဒယံ နပ္ပဇာနန္တိ။ သံ၊ ၁။ ၂၅၅-၆၊ ၂၀၀။ ဇရာမရဏံ နပ္ပဇာနန္တိတိအာဒိသု...ဇရာမရဏသမုဒယံ န ဇာနန္တိ သဟ တဏှာယ ဇာတိ ဇရာမရဏဿ သမုဒယောတိသမုဒယသစ္စဝသေန။ သံ၊ ဌ။ ၂။ ၃၀။ (- သံ၊ ၁။ ၂၇၀-၉၊ ၃၂၉၊ ၃၃၀၊ ၃၄၇-၉။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၀၈။ ပဋိသံ။ ၁၀။ အဘိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၆၅။ ပဋိသံ၊ ဌ။ ၁။ ၄။ ပဋိသံ၊ ဌ။ ၂။ ၂၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၇၁။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၁၂၁။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၁၁၉။ ဒီ၊ ဌိ။ ၂။ ၅၅။ အနု၊ ဌိ။ ၂။ ၄၊ ၁၉၉။) (၂) ဇာတိသမုဒယာ ဇရာမရဏသမုဒယော။ သံ၊ ၁။ ၂၇၉။

ဇရာမရဏသမ္ဘဝ (ပု) [ဇရာမရဏ + သမ္ဘဝ] အိုခြင်း၊ သေခြင်း၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။ ကေန္တေန ဇာတဿ ဇရာမရဏသမ္ဘဝတော။ အနု၊ ဌိ။ ၂။ ၁၃၉။

ဇရာမရဏသာမိက (ပု) [ဇရာမရဏ+သာမိက]
ဇရာမရဏ၏ ပိုင်ရှင်။ ဇရာမရဏသာ စေဝ
ဇရာမရဏသာမိကသာ စ ခဏဝသေန ယော
ဝဒေယျ။ သံ၊ ၂။ ၁၀။

ဇရာမရဏသီသ (န) [ဇရာမရဏ+သီသ] ဇရာ-
မရဏဟူသော - အဦး - အစ - ပဓာန၊
အဦး-အစ-ပဓာန-ဖြစ်သော ဇရာမရဏ၊
ဇရာမရဏကို-အဦး-အစ-ပဓာန-ပြုခြင်း။
ဇရာမရဏဝန္တု-ကြည့်။

ဇရာမရဏသုတ္တ (န) [ဇရာမရဏ+သုတ္တ] ဇရာ-
မရဏသုတ်။ (က) “အိုခြင်း သေခြင်းမှ
လွတ်ကင်းသူ ရှိပါသလော”ဟူ၍ ကောသလ
မင်းကြီး လျှောက်ထားခြင်းကြောင့် “ပစ္စည်း
ဥစ္စာ ကြွယ်ဝချမ်းသာကြသည့် မင်းမျိုး၊
ပုဏ္ဏားမျိုး၊ သူကြွယ်မျိုးပင် ဖြစ်စေကာမူ
ပဋိသန္ဓေနေမှု ရှိနေသေးလျှင် အိုခြင်း သေ
ခြင်းမှ မလွတ်ကင်းနိုင်၊ ကိလေသာကုန်ခန်း
ပြီးသည့် ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့၏ ခန္ဓာကိုယ်
သော်မှလည်း သေကျေ ပျက်စီးခြင်းသဘော
ရှိသေး၏”ဟု ဟောပြောသောသုတ်။ သံယုတ္တ-
နိကာယ၊ သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၃-သံ-
ယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၃ သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၇၀-၁။ (ခ)
အိုခြင်း သေခြင်းတရား၊ အိုခြင်း သေခြင်း၏
ဖြစ်ကြောင်းတရား၊ အိုခြင်း သေခြင်း၏
ချုပ်ငြိမ်းရာနိဗ္ဗာန်၊ အိုခြင်း သေခြင်း၏
ချုပ်ငြိမ်းရာနိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းအကျင့်
ကို မသိသူကိုသမဏ၊ ပြာဟူဏဟူ၍ မခေါ်ဆိုရ၊
သိသူကိုသာ သမဏ၊ ပြာဟူဏဟူ၍ ခေါ်ဆိုရ
သည်ဟု ဟောပြောသောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာ-
ယ၊ နိဒါနသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၈-ဝဂ်၊
၁-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၃၄၈။

ဇရာမရဏနုပ္ပတ္တိ (တိ) [ဇရာမရဏ+အနုပ္ပ-
တ္တိ] အိုခြင်း၊ သေခြင်း၏ အစဉ်မပြတ်
ဖြစ်ခြင်း။ အယန္တိ ဇရာမရဏနုပ္ပတ္တိ

“ဇရာမရဏမန္တေန္တိ”တိ ဣမိနာ ဝစနေန
ဘဂဝတာ ဒဿိတာ။ နေတ္ထိဝိ၊ ၁၄၉။

ဇရာမရဏာပဒေသ (ပု) [ဇရာမရဏ+အပဒေသ]
အိုခြင်း၊ သေခြင်းကို ညွှန်ပြခြင်း။ ဇရာမရ-
ဏာပဒေသေန ဟိ ပဉ္စပါဒါနက္ခန္ဓာ ဝုတ္တာ။
သံ၊ ၂။ ၇၁။ (-အနုတ္တိ၊ ၂။ ၁၃၉။)

ဇရာမရဏာဘိနိဝေသ (ပု) [ဇရာမရဏ+အဘိ-
နိဝေသ] အိုခြင်း၊ သေခြင်း၌ အတ္တဟု နှလုံး
သွင်းခြင်း။ ဇရာမရဏာဘိနိဝေသံ ဘယတော
သမ္ပဿမာနော။ ပဋိသံ၊ ၉၀-၁။

ဇရာမရဏာဘိသမ္ပန္န (တိ) [ဇရာမရဏ+အဘိ-
သမ္ပန္န] အိုခြင်း၊ သေခြင်းနှင့် စပ်သော။
ဇရာမရဏသင်္ခါတဒုက္ခဓမ္မဗုဒ္ဓ-ကြည့်။

ဇရာမရဏာရမ္မဏတာ (ထိ) [ဇရာမရဏ+အာ-
ရမ္မဏ+တာ] (၁) အိုခြင်း၊ သေခြင်းဟူသော
အာရုံရှိသော။ (၂) အိုခြင်း၊ သေခြင်း
ဟူသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်။ (၁၊ ၂)
ဇရာမရဏာရမ္မဏတာစိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇိတော ဘိဇ္ဇတိ။
ပဋိသံ၊ ၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၈။ ရူပါရမ္မဏတာ
(ပဋိသံ၊ ၄၁။ ၂၃၉)နှင့်ယှဉ် ကြည့်။

ဇရာမရဏာဝသာန (တိ) [ဇရာမရဏ + အဝ-
သာန] ဇရာမရဏလျှင် အဆုံးရှိသော။
အပရန္တသန္တာနတော တဏှာမူလံ ဇရာမရ-
ဏာဝသာနန္တိ ဒုဝိဓံ ဟောတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။
၁၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၂။

ဇရာမရဏုပ္ပတ္တိ (ထိ) [ဇရာမရဏ + ဥပ္ပတ္တိ]
အိုခြင်း၊ သေခြင်း၏ ဖြစ်ခြင်း။ န ဝိနေယျ-
ပုဂ္ဂလာနံ မဂ္ဂဖလုပ္ပတ္တိ ဝိယ ဇာတိပစ္စယာ
ဇရာမရဏုပ္ပတ္တိ တထာဂတုပ္ပါဒါယတ္တာ။ သံ၊
၂။ ၄၈။

ဇရာမုခ (န) [ဇရာ+မုခ] ဇရာဟူသော-အဦး
- အစ - ပဓာန၊ အဦး - အစ - ပဓာန -
ဖြစ်သော ဇရာ၊ ဇရာကို - အဦး - အစ -

ပဓာန-ပြုခြင်း။ ဧရာမုခေန် စေတ္တ သဗ္ဗဝဋ္ဌ-
ဒုက္ခံ ဝုတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၄။ (-စူဠနိ၊ ဌ။
၁၂။)

ဧရာယု (ပု) [ဧရာ+ဣ+ဥ။ ဧရာ+ယာ+ဥ။
ဧလာဗု-လည်း ကြည့်။] အချင်း၊ သားအိမ်၊
သုဇယ်အိမ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဧရာယုပုဋ္ဌ (ပု) [ဧရာယု+ပုဋ္ဌ] သားအိမ်ထုပ်၊
သားအိမ်အိပ်။ ဝတ္ထိကောသေတိ ဝတ္ထိ-
ကောသသညိတေ ဧရာယုပုဋ္ဌေ ဇာတာ။
သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၂။

ဧရာရဟိတ (တိ) [ဧရာ + ရဟိတ] အိုခြင်း
ကင်းသော၊ အိုခြင်းမရှိသော။ အဇေ(ခ)
ကြည့်။

ဧရာလက္ခဏ (န) [ဧရာ+လက္ခဏ] အိုမင်း-
ရင့်ယော် - ခြင်း လက္ခဏာ။ သင်္ခါရေပိ
ဧရာလက္ခဏမ္ပိ ကာလသင်္ခါတော တဿ
ခဏောပိ ပညာယတိ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၆။ ဧရာ-
လက္ခဏန္တိ ဥပ္ပန္နဇီရဏလက္ခဏံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။
၂၁၇။

ဧရာဝတ္ထာ (ထိ) [ဧရာ + အဝတ္ထာ] ရင့်ဆဲ
အခိုက်အတန့်။ ဝိဇဟိတဉ္စ ဧရာဝတ္ထာယ
တတော ဝိဂစ္ဆတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၈၃။ (-အနုဋီ၊
၂။ ၄၂။)

ဧရာဝသာန (တိ) [ဧရာ+အဝသာန] အိုမင်း-
ရင့်ယော်-ခြင်းလျှင် အဆုံးရှိသော။ ဧရာ-
ဝသာနံ ယောဗ္ဗညံ၊ ရူပံ အသုစိသမ္ပတံ။
အပ၊ ၂။ ၂၅၄။ ထေရီ၊ ဌ။ ၈၆။

ဧရာဝဟ (တိ) [ဧရာ + အာဝဟ] အိုမင်း-
ရင့်ယော် - ခြင်းကို ဆောင်တတ်သော။
အဟိတကော ဧရာဝဟော ဂိဟိကာလေ
မမ သရီရေ ဝါတော ဝါယတိ။ ထေရီ၊ ဌ။
၃၁။

ဧရာဝါတ (ပု) [ဧရာ+ဝါတ] ဧရာတည်းဟူသော
လေ၊ ဧရာလေ။ တေ ပဌမမေဝ သေတာ

ဟောန္တိ၊ ဧရာဝါတေန ပန ပဟဋ္ဌကာလေ
ကာဠကာ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၃။ စူဠနိ၊
ဌ။ ၁၆။ (-ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၁။)

ဧရာဝါတပ္ပဟာရ (ပု) [ဧရာဝါတ + ပဟာရ]
ဧရာလေ - ပုတ်ခတ် - တိုက်ခတ် - ခြင်း။
ဧရာဝါတပ္ပဟာရေန သောသိတမံသလော-
ဟိတတာယ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၈၇။

ဧရာဝါတဝေဂဗ္ဘာဟတ(တိ) [ဧရာဝါတ+ဝေဂ+
အဗ္ဘာဟတ]ဧရာလေအဟုန်သည် ပြင်းစွာနှိပ်
စက်အပ်သော၊ သူ။ သော ကိရ ဟတ္ထိ တရုဏ-
ကာလေ မဟာဗလော ဟုတွာ အပရေန
သမယေန ဧရာဝါတဝေဂဗ္ဘာဟတော ဟုတွာ။
ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂၀။

ဧရာဝါတာဟတ (တိ) [ဧရာဝါတ+အာဟတ]
ဧရာလေ နှိပ်စက်အပ်သော၊ သူ။ တထေ-
ဝိမေ မာဏဝါ ဧရာဝါတာဟတာ ဇီဝိတာ
ဂဋ္ဌိတွာ မရဏပထဝီယံ ပတန္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။
၅၀၃။

ဧရာဝါသ (ပု) [ဧရာ + အာဝါသ] အိုမင်း -
ဟောင်းနွမ်း - သောကျောင်း၊ ကျောင်းအို၊
ကျောင်းဟောင်း။ မဟာဝါသံ နဝါဝါသံ၊
ဧရာဝါသဉ္စ ပန္နနိ*။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၁၈။ ခုဒ္ဒက၊
ဌ။ ၃၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၉။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၀။

ဧရာဝိသေသ (ပု) [ဧရာ+ဝိသေသ] အိုမင်း -
ရင့်ယော်-မှုအထူး။ တတ္ထ ဟိ ဧရာဝိသေသ-
ဿ သုဝိညေယျတ္တာ သဝီစိဧရာ နာမ။ သံ၊
ဋီ၊ ၂။ ၁၄။

ဧရာဝေဂပ္ပဋိဗာဠ (တိ) [ဧရာ+ဝေဂ+ပဋိဗာဠ]
အိုမင်း - ရင့်ယော် - ခြင်း အဟုန်သည်
နှိပ်စက်အပ်သော၊ သူ။ ယေပိ တေ ဧရာဝေ-
ဂပ္ပဋိဗာဠာ မရန္တိ။ မိလိန္ဒ၊ ၂၉၀။

ဧရာဝေဂဟတ (တိ) [ဧရာဝေဂ+ဟတ] အိုမင်း
-ရင့်ယော်-ခြင်း အဟုန်သည် နှိပ်စက်အပ်

သော၊ သူ။ ဝေမေဝ ခေါ မဟာရာဇ ယေ
တေ ဇရာဝေဂဟတာ မရန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၉၀။

ဇရာဝေါဟာရ (ပု) [ဇရာ + ဝေါဟာရ] အိုမင်း
- ရင့်ယော် - ခြင်းဟူသော - အခေါ်အဝေါ်
- အသုံးအနှုန်း။ ယတ္ထ ဇရာဝေါဟာရော၊
တသ္မာ ကေသပိ ဓမ္မဿ ဇရာ ယုဇ္ဇတိ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇီ၊ ၁။ ၃၄၃။

ဇရာသံဝတ္တနိက (တိ) [ဇရာ + သံဝတ္တနိက] အိုမင်း
- ရင့်ယော် - ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။
ဇရာသံဝတ္တနိကေသု သင်္ခါရေသု အဘိရမန္တိ။
သံ၊ ၃။ ၃၉၂။

ဇရာသင်္ခာတပရိမုက္က (တိ) [ဇရာ + သင်္ခာတ +
အပရိမုက္က] ဇရာ၏ - နှိပ်စက် - ညှင်းဆဲ -
ခြင်းမှ မလွတ်သော။ ဇရာယ ပရိဝါရိတော-
တိ... ဇရာယ ပရိဝါရိတော အဇ္ဈောတ္တဋ္ဌော၊
ဇရာသင်္ခာတပရိမုက္ကောတိ အတ္ထော။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၈။

ဇရာသဘာဝ (တိ) [ဇရာ + သဘာဝ] အိုမင်း -
ရင့်ယော် - ခြင်းသဘောရှိသော။ ဇရာဓမ္မ-
ကြည့်။

ဇရာသမ္ဘဝ (ပု) [ဇရာ + သမ္ဘဝ] အိုမင်း - ရင့်
ယော် - ခြင်း၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။ အဒေါသေန
ဇရာဒုက္ခံ န ဟောတိ တိက္ခဒေါသဿ ခိပ္ပံ
ဇရာသမ္ဘဝတော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဇီ၊ ၁။ ၁၃၅။

ဇရာသီသ (န) [ဇရာ + သီသ] ဇရာဟူသော -
အဦး - အစ - ပဓာန၊ အဦး - အစ - ပဓာန
- ဖြစ်သော ဇရာ၊ ဇရာကို - အဦး - အစ -
ပဓာန - ပြုခြင်း။ ဇရာသီသေန စေတ္တ
ဇာတိမရဏသောကာဒိနံ ပါရမနံ ဝုတ္တန္တိ
ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ၊ ၁၄၄။

ဇရာသုတ္တ (န) [ဇရာ + သုတ္တ] ဇရာသုတ်။ (က)
မွေသည် က စ အိုသည့် ကာလကျအောင်

ဆင်တိုင်းတင့်၍ ကျင့်တိုင်းကောင်းသော
တရားကား ‘သီလ’ အကျင့်တရား ဖြစ်သည်။
မိမိစိတ်အစဉ်ဝယ် အမြဲတည်ရှိလျှင် ကောင်း
သောတရားကား မည်သူတဦးတယောက်မျှ
မလှုပ်ရှားနိုင်အောင် မြဲခိုင်သည့် ယုံကြည်မှု
‘သဒ္ဓါ’ တရားဖြစ်သည်။ လူတို့ ရနိုင်ခဲ့သော
ရတနာကား ‘ပညာ’ ဖြစ်သည်။ ခိုးသား၊
ဓားပြတို့ မခိုးယူ မလုယက်နိုင်သော အရာ
ကား ‘ကုသိုလ်စေတနာ’ ဖြစ်သည်ဟု နတ်
သားတယောက်၏ အမေးကို ဖြေကြားသော
အားဖြင့် ဟောပြောသောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာ-
ယ၊ သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊
၆-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၃၃။ (ခ) လူတို့၏
အသက်တမ်းသည် အလွန်တရာ တိုတောင်း
လှ၏။ အနှစ်တရာ၏ ဤမှာဘက် ကလလ
ရေကြည်စသော အခိုက်အတန့်၌သော်လည်း
သေဆုံးတတ်၏။ အနှစ်တရာကိုကျော်လွန်၍
အသက်ရှင်စေကာမူ အိုမင်းရင့်ယော်သဖြင့်
လည်း သေဆုံးတတ်သည် စသည်ဖြင့် ဟော
ပြောသောသုတ်။ သုတ္တနိပါတ်ပါဠိ၊ ၄-ဝဂ်၊
၆-သုတ်။ သုတ္တနိ၊ ၄၀၅-၆။

ဇရာသုတ္တနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဇရာသုတ္တ + နိဒ္ဒေသ]
ဇရာသုတ်ကို အကျယ်ပြဆိုကြောင်း စကား။
အထ ဇရာသုတ္တနိဒ္ဒေသံ ဝက္ခတိ။ မဟာနိ၊
၉၀။

ဇရာဟေတု (ပု) [ဇရာ + ဟေတု] (၁)
အိုမင်း - ရင့်ယော် - ခြင်း၏ အကြောင်း။
(၂) အိုမင်း - ရင့်ယော် - ခြင်း ဟူသော
အကြောင်း။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။
(၂) သဗ္ဗမေတံ ဇရာဟေတု၊ ယသ္မာ တသ္မာ
ဇရာ ဒုခါ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၄။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၁၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၃။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၆၂။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၇၄။ (- ထေရီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇။)

ဇရာဟေတုသမုဇ္ဈေဒ (ပု) [ဇရာဟေတု + သ-
မုဇ္ဈေဒ] အိုမင်း - ရင့်ယော် - ခြင်း၏

အကြောင်းကို ပယ်ဖြတ်ခြင်း။ တတော ဝေ
ဇရာဟေတုသမုစ္ဆေဒတော အနုပါဒိသေသ-
နိဗ္ဗာနပ္ပတ္တိဝသေန ပါကဋ္ဌဇရာဒိသဗ္ဗဇရာယ
ပါရဂုံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၄။

ဇရိတ (တိ) [ဇရာ + ဣတ။ ဇရ+တ] ဖြစ်
သော-အိုမင်း- ရင့်ယော်- ခြင်း ရှိသော၊
အိုမင်း - ရင့်ယော်-သော၊သူ။ အတ္ထရာရူပ-
သဒိသံ၊ တရုဏိံ ဇရိတံ မတံ။ အပါ၊၂။၂၉၁။

ဇရိယတိ (ကာ၊ကမ္မ၊ကြိ) [ဇရ+ဏေ+ယ+တိ]
ဖျားနာစေအပ်၏။ ဇရိယတိ (၂)ကြည့်။

ဇရ(ရူ)ဒပါန (ပု၊န) [ဇရာ+ဥဒပါန] အိုမင်း-
ဟောင်းနွမ်း-သော ရေတွင်း၊ ရေတွင်းအို၊
ရေတွင်းဟောင်း။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ
ပရိသော ဇရဒပါနံ ဝါ ဩလောကေယျ။
သံ၊၁။၄၀၂။ ဇရဒပါနန္တိ ဇိဏ္ဏကူပံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၅၆။ ဇရဒပါနံဝါ (ဇာ၊၁။၃၁၂)တိ
တိဏဂဟဏေန ဇိဏ္ဏကူပေါ ဝိယ မုခံ ဒိဃ-
မဿုတာယ ပရုဋ္ဌံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၀၈။ (-ဇာ၊
၁။၇၃။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၅၁-၂။)

ဇရဒပါနဇာတက (န) [ဇရဒပါန + ဇာတက]
ဇရဒပါနဇာတ်။ ကုန်ကူးသွားယင်း ရေခဲ
ယဉ်းသောလမ်းခရီး၌ ရေတွင်းဟောင်းတခု
ကို တွေ့ရှိတူးဖော်ကြရာမှ ရွှေ၊ ငွေ ရတနာ
များ ရရှိကြပုံနှင့် ယင်းသို့ ရရှိကြရာ၌ ရသမျှ
နှင့် နှစ်သိမ့်ကျေနပ်ကြသူတို့ ဘေးရန်ကင်း
ကွာ ချမ်းသာကြ၍ ရသမျှနှင့် မကျေနပ်
နိုင်ကြသေးပဲ ထို့ထက်ထူးကဲသော အဖိုးတန်
ရတနာများ တွေ့လိမ့်နိုးနှင့် လောဘဆိုး
နှိပ်စက် ရှေ့ဆက်တူးဖော်ကြသူတို့ ရေတွင်း
စောင့်နဂါး ဘေးရန်ကြောင့် အသက်သေ
ဆုံးကြရပုံကို ဟောပြသောဇာတ်။ ဇာတက-
ပါဠိ၊ ၃-နိပါတ်၊ ၁-ဝဂ်၊၆-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၇၃။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၈-၉။

ဇရူပနိတ (တိ) [ဇရာ+ဥပနိတ] (၁) အိုမင်း-
-ရင့်ယော်- ခြင်းသို့ ကပ်ရောက်သော၊သူ။

(၂) အိုမင်း- ရင့်ယော်- ခြင်းသည် (သေ
ခြင်းအနီးသို့)ပို့ဆောင်အပ်သော၊သူ။ (၁၊၂)
ဥပနိယတိ ဇိဝိတမပ္ပမာယ၊ ဇရူပနိတဿ န
သန္တိ တာဏာ။ သံ၊၁။၂၅၃။ ဇရူပနိတ-
ဿာတိ ဇရံ ဥပဂတဿ၊ ဇရာယ ဝါ မရဏ-
သန္တိကံ ဥပနိတဿ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ (-ဇာ၊
၁။၂၁၂၊၃၁၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၆၊၃၉၈။)

ဇလ (န) [ဇလ+အ။ ဇလ ဓညေ၊ အ။ ဇလ
သန္တနေ ဝါ။ ဇလတိ သန္တတိတိ ဇလံ။ သူစိ။
(ဓာန်၊ဋီ၊၆၆၁။ နိတိ၊ဓာ၊၁၆၇။ လည်း
ကြည့်။)] (၁) ဇေ။ (ပု) (၂) ဇလမည်
သော နတ်။ (၁) ဇလမူဇံ ကဏ္ဍကံ ဝါရိဇံ
ယထာ၊ ဇလေန ပဏေန် စန္ဒပလိတ္တံ။ သုတ္တနိ။
၄၁၁။ မဟာနိ။၁၅၅-၆-၇။ ဇလံ ဝုစ္စတိ
ဥဒကံ။ မဟာနိ။၁၅၆။ (-အပါ၊၂။၁၅၀၊
၃၈၇၊၃၉၃။ နေတ္တိ။၂၅၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၊
၅၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၁၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၂၊
၁၉၉၊၂၂၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇။
ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁။ ထေရီ၊
ဋ္ဌ၊၁၀၀၊၁၁၄။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၊၁၈၆၊၁၉၁။
စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၃၈၊၈၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၁။
စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၃၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၈။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၁၀၉။
ဝဇီရ၊၃၃၁။ သာရတ္ထ၊၃။၁၈။ ဝိမတိ၊၁။၅၅။
ဝိမတိ၊၂။၂၄၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊ဟောင်း။၉၉။ ကင်္ခါ၊
ဋီ၊သစ်။၃၇၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၂၉။ အံ၊ဋီ၊၃။
၁၉၁။ အနုဋီ၊၃။၁၀၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၈၃။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၃၂။) (၂) ဇလမဂ္ဂိ-ကြည့်။

ဇလကကွ (ပု) [ဇလ + ကာ + ခ။ က လာ။
ဇလေန ကာတိ ဒိဗ္ဗတိတိ ဇလကကော။
ခေါ။ ကာဂမော စ။ ဓာန်၊ဋီ၊သျှ။] ဆင်။
ဇလကကော နိလ္လုဇော ကရဋီ ဝရင်္ဂေါ
သုပ္ပကဏ္ဍော ဣစ္စာဒိနိပိ ဟတ္ထိနော နာမာနိ။
ဓာန်၊ဋီ၊၃၆၀။

လေကဒ္ဒမမနုပလိတ္တ (တိ) [လေ+ကဒ္ဒမ+အနု-
ပလိတ္တ] ရေ၊ ညွန်ဖြင့်-မလိမ်းကျံ-မကပ်ငြိ
-သော။ လေကဒ္ဒမမနုပလိတ္တ အဏုပတ္တကေ-
သရကဏ္ဍိကာဘိမဏ္ဍိတံ။ မိလိန္ဒ။ ၃၄၁။

လေကာက (ပု) [လေ+ကာက] ရေကျီး၊ တင်
ကျီးငှက်။ ဗကာ ဗလာကာ ရုစိရာ၊ လေ-
ကာကာ သရကုက္ကုဋ္ဌာ။ အပါဠာ ၂။ ၂၆၂။

လေကီဋ္ဌာ (ထိ) [လေ+ကီဋ္ဌာ] ရေ၌-မြူးတူး
-ပျော်ပါး-ကစား-ခြင်း၊ ရေကစားခြင်း။
ဟံသရာဇာပိ ဗဟံ ဂေါစရံ စရိတွာ လေကီဋ္ဌ
ကီဋ္ဌိတွာ။ ဇာ၊ ဠာ၊ ၅။ ၃၀၁။

လေကီဋ္ဌိတ (န) [လေ+ကီဋ္ဌိတ] ရေ၌-မြူးတူး
-ပျော်ပါး-ကစား-ခြင်း၊ ရေကစားခြင်း။
ယဒါ တေ ယောဗ္ဗနပ္ပတ္တာ၊ ကီဋ္ဌန္တာ လေ-
ကီဋ္ဌိတံ။ အပါ ၂။ ၂၃၄။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၀၀။

လေကုက္ကုဋ္ဌ (ပု) [လေ+ကုက္ကုဋ္ဌ] ရေကြက်။
ဇာတသရဿ ဝေမဇ္ဈေ၊ ဝသာမိ လေကုက္ကု-
ဋ္ဌော။ အပါ၊ ၁။ ၂၅၁။ လေကုက္ကုဋ္ဌောတိ
ဇာတသရေ စရမာနကုက္ကုဋ္ဌော။ အပါ၊ ၄။
၂။ ၁၀၈။

လေဂေါစရ (တိ) [လေ+ဂေါစရ] ရေ၌-ကျင်
လည်-ကျက်စား-သော (သတ္တဝါ)။ ဘဒ္ဒေ
မယံ လေဂေါစရာ၊ ဒေသော ထလဂေါစရော။
ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၅။

လေဃောသတ္တနိတ (န) [လေဃောသ+ထနိတ]
ရေသံ၊ မိုးချုန်းသံ။ လေဃောသတ္တနိတေန
ဟေတုနာ သုဠှ ဂဇ္ဇနသီလာ။ ထေရီ၊ ၄။
၄၇၀။

လေစရ (ပု) [လေ+စရ+အ။ လေ စရတိတိ
လေစရော။ စရ ဂတိယံ၊ အ။ သူစိ။]
(၁) ငါး။ (တိ) (၂) ရေ၌-ကျင်လည်-
ကျက်စား-သော (သတ္တဝါ)။ (၁) မစ္ဆော
မီနော လေစရော၊ ပုထုလောမော'မျှဇော
ဈသော။ ဓာန်၊ ၆၇၁။ (၂) လေစရာ သတ္တာ

တသန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၂။ (-အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၅။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၇။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၇၇။)

လေစရမစ္ဆ (ပု) [လေစရ+မစ္ဆ] ရေ၌-ကျင်
လည်-ကျက်စား-သော ငါး။ အာကာ-
သဂတသကုဏာနံ လေစရမစ္ဆာနဉ္စ အဘယံ
ဒါပေတွာ။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၂၅၈။

လေစာရီ (တိ) [လေ+စရ+ဇီ] ရေ၌-ကျင်
လည်-ကျက်စား-လေ့ရှိသော၊ ရေ၌-
ကျင်လည်-ကျက်စား-တတ်သော (သတ္တ
ဝါ)။ သကဏ္ဍကော လေစာရီ သတ္တော လူ
မဏ္ဍကော နာမ။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၄၇၁။ (-မ၊
၄။ ၂။ ၁၆၃။)

လေဇ (ပု) [လေ+ဇန+ကိ] (၁) မှော်။
(ပု၊ န) (၂) ကြာ။ (တိ) (၃) ရေ၌
ဖြစ်သော။ (၁) ကမ္မောဇကော လေဇနေဝ
အသံ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၄၁။ ဇာ၊ ၂။ ၁၂၄။ လေ-
ဇနောတိ လေဇာတသေဝါလေန။ ဇာ၊ ၄။ ၅။
၄၈၂။ (၂) လေဇံ အာဟရိတွာန၊ သတပတ္တံ
မနောရမံ။ အပါ၊ ၁။ ၃၀၂။ လေဇ ဥဒကေ
ဇာတံ လေဇံ၊ ကိံ တံ ပဒုမံ။ အပါ၊ ၄။ ၂။
၁၈၆။ လေဇော ဇာတော လေဇော၊ ကိံ
တံ ? ပဒုမံ။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၂။ (၃) ယထာပိ
ပဒုမံ လေဇံ၊ လေမဇ္ဈေ ဝိရဟတိ။ အပါ၊ ၁။
၃၀။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၀။ (-အပါ၊ ၁။ ၉၅၊
၁၂၁၊ ၁၉၉။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၉။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၅၄။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၉။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၂။ ထေရီ၊ ၄။
၁။ ၂၆၈။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၆။ အပါ၊ ၄။ ၂။
၁၉၇။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၃၃၄၊ ၃၆၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၁၈။)

လေဇကုသုမ (န) [လေဇ+ကုသုမ] ရေ၌ဖြစ်
သော ပန်း၊ ရေပန်း။ ရတ္တုပ္ပလနီလုပ္ပလာ-
ဒိကေ ဗဟုဝိဓေ ရတနမယေ လေဇကုသုမေ။
ဝိမာန၊ ၄။ ၃၇။ (-သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၂၁၂။)

လေဇကုသုမဝိစိတ္တ (တိ) [လေဇကုသုမ+ဝိစိတ္တ]
ရေ၌ဖြစ်သောပန်းတို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သော။

လေဇကုသုမဝိစိတ္တာနိ ဗဟူနိ အနေကာနိ
တဋ္ဌာကာနိ။ ဒါဠာ ၁။ ၂၀၈။ (-မဋ္ဌာ ၂။
၂၀၃။)

လေဇဂ္ဂ (ပု) [လေဇ + အဂ္ဂ] မြတ်သော
ကြာပန်း။ အဿမံ အတိနာမေတွာ၊ လေ-
ဇဂ္ဂဟိ ဩကိရိ။ အပါ ၁။ ၂၀၉။ လေဇဂ္ဂ-
ဟိ ဩကိရိန္တိ လေဇဟိ ဥတ္တမေဟိ ဥပ္ပလ-
ပဒမာဒိဟိ ပုပ္ဖေဟိ ဩကိရိ ပူဇေသိန္တိ
အတ္ထော။ အပါ ၁။ ၂။ ၁၉၇။ (-အပါ ၁။ ၂။ ၆၀။
အပါ ၁။ ၂။ ၁၉၁။)

လေဇထလဇကုသုမ (န) [လေဇ + ထလဇ +
ကုသုမ] ရေ၌ ဖြစ်သောပန်း၊ ကြည်း၌
ဖြစ်သောပန်း၊ ရေပန်း၊ ကြည်းပန်း။ နာ-
နာဝိဇေဟိ လေဇထလဇကုသုမေဟိ သုဠု-
သဉ္ဇန္တာ။ ဇာဠာ ၁။ ၂၀၁။

လေဇထလဇပုပ္ဖ (န) [လေဇ + ထလဇ + ပုပ္ဖ]
ရေ၌ ဖြစ်သောပန်း၊ ကြည်း၌ ဖြစ်သော
ပန်း၊ ရေပန်း၊ ကြည်းပန်း။ ယာနိ ကာနိစိ
လေဇထလဇပုပ္ဖါနိ၊ ဝဿိကံ တေသံ အဂ္ဂ-
မက္ခာယတိ။ မိလိန္ဒ ၁။ ၁၈၁။ (-ဝိဠာ ၁။ ၃၃။
ဒါဠာ ၂။ ၂၀၄။ အံဠာ ၁။ ၁၅၈။ ထေရဠာ ၁။
၃၁၀။ အပါ ၁။ ၂။ ၁၉၉။ အပါ ၁။ ၂။ ၁၀၄။
ဇာဠာ ၁။ ၄၄၄။)

လေဇထလဇပုပ္ဖမာလာ (ထိ) [လေဇထလဇပုပ္ဖ
+ မာလာ] ရေပန်း ကြည်းပန်းတို့၏ - အစဉ်
- အကုံး၊ ရေပန်းကုံး၊ ကြည်းပန်းကုံး။
အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

လေဇထလဇမာလာ (ထိ) [လေဇထလဇ +
မာလာ] ရေပန်း ကြည်းပန်းတို့၏ - အစဉ်
- အကုံး၊ ရေပန်းကုံး၊ ကြည်းပန်းကုံး။
နာနပ္ပကာရံ လေဇထလဇမာလံ ပိဋ္ဌန္တိတွာ။
ဒါဠာ ၂။ ၂၂၁။ လေဇထလဇမာလန္တိ လေဇ-
ထလဇပုပ္ဖမာလံ။ ဒါဠာ ၂။ ၂၀၀။

လေဇပုပ္ဖ (န) [လေဇ + ပုပ္ဖ] ရေ၌ဖြစ်သော
ပန်း။ ကုမုဒုပ္ပလပဒမပုပ္ဖရိကာဒိနိ လေဇ-
ပုပ္ဖါနိ တတ္ထ တတ္ထ ဥဗ္ဗိဇိတွာ။ ဥဒါနာဠာ
၃၄၄။ (-ဇာဠာ ၂။ ၂၁၆။ ဒါဠာ ၂။ ၇၃။ ဒါဠာ
၃။ ၁၅၇။ အံဠာ ၃။ ၂၉၁။)

လေဇဝလ္လိတိဏ (န) [လေဇ + ဝလ္လိ + တိဏ]
ရေ၌ဖြစ်သော နွယ်၊ မြက်။ ဥပ္ပလိနိပဒုမိနိ
အာဒိနိ လေဇဝလ္လိတိဏာနိ ဥဒကတော
ဥဒရန္တဿ ဝါ တတ္ထေဝ ဝိကောပေန္တဿ ဝါ
ပါစိတ္တိယံ။ ဝိဠာ ၃။ ၂၈။ ဝိသင်္ဂဟ ၇၈။

လေဇာတသေဝါလ (ပု) [လေ + ဇာတ + သေ-
ဝါလ] ရေ၌ဖြစ်သောမှော်။ လေဇ (၁)
ကြည့်။

လေဇတ္ထမ (ပု) [လေဇ + ဥတ္ထမ] ပဒုမ္မာကြာပန်း
နှင့် အမည်လည်းတူ မြတ်လည်း မြတ်တော်
မူသော ဘုရား၊ မြတ်သော ပဒုမမည်သော
ဘုရား၊ ပဒုမတ္ထရဘုရား။ အောက်ပုဒ်တို့
ကြည့်။

လေဇတ္ထမနာမက (ပု) [လေဇတ္ထမ + နာမ + က]
ပဒုမတ္ထရအမည်ရှိသော ဘုရား။ လေဇတ္ထမ-
နာမကော (အပါ ၁။ ၆၂) တိ ပဒုမတ္ထရနာမ-
ကော။ အပါ ၁။ ၂။ ၆။ လေဇတ္ထမနာမကော
(အပါ ၂။ ၁၈၄) တိ လေဇတော ဇာတော
လေဇော၊ ကိံ တံ ? ပဒုမံ၊ ပဒုမေန သမာ-
နတ္တာ ဥတ္တမတ္တာ စ ပဒုမတ္ထရော နာမ ဘဂ-
ဝါတိအတ္ထော။ အပါ ၁။ ၂။ ၃၀၂။ (-အပါ ၁။
၇၇၊ ၁၁၉၊ ၃၀၇၊ ၃၁၈၊ ၄၀၄။ အပါ ၂။ ၅၊ ၃၉၊
၅၇၊ ၂၃၂။ ထေရဠာ ၁။ ၂၆။ အပါ ၁။ ၂။ ၂၅။)

လေဇတ္ထမနာမိ (ပု) [လေဇတ္ထမ + နာမ + ဤ]
ပဒုမတ္ထရအမည်ရှိသော ဘုရား။ ဗုဒ္ဓဿ အဘိ-
ရောပေသိံ၊ လေဇတ္ထမနာမိနော။ အပါ ၁။
၂၂၂။ လေဇတ္ထမနာမိနောတိ လေဇ ဥဒကေ
ဇာတံ လေဇံ၊ ကိံ တံ ပဒုမံ၊ ပဒုမေန
သမာနနာမတ္တာ ပဒုမတ္ထရဿ ဘဂဝတောတိ-

အတ္ထော။ ဥတ္တမပဒုမနာမဿ ဘဂဝတောတိ
ဝါ အတ္ထော။ အပါဠာ ၂။ ၁၁၆။ (-အပါ ၂။
၁၁၈။)

လေဇုတ္တမနာယက (ပု) [လေဇုတ္တမ+နာမ+
က။ မ-ကို ယ-ပြု။] ပဒုမတ္တရအမည်ရှိသော
ဘုရား။ သတသဟဿိတော ကပ္ပေ လေ-
ဇုတ္တမနာယကော။ အပါ ၁။ ၁၁၂။ လေဇုတ္တ-
မနာယကောတိ ပဒုမတ္တရနာမကော။ မကာ-
ရဿ ယကာရံ ကတော ကတဝေါဟာရော။
အပါ ၁။ ၂။ ၇၅။ (-အပါ ၁။ ၄၀၈။)

လေဇုတ္တရနာမက (ပု) [လေဇုတ္တရ+နာမ+
က] ပဒုမတ္တရအမည်ရှိသော ဘုရား။ တံ မေ
ဗုဒ္ဓေါ ဝိယာကာသိ။ လေဇုတ္တရနာမကော။
အပါ ၁။ ၆၂။ ၉။

လေတလ (န) [လေ+တလ] ရေအပြင်၊ ရေပြင်။
လေတလေ တေလေန ဝိယ သမန္တတော
ပတ္တဋ္ဌေန ကိတ္တိသဒ္ဓေန ယဿသိနိ ကိတ္တိ-
မတိ။ ဝိမာနာဠာ ၆၇။ (-ထေရဠာ ၂။ ၃၂၈။
သာရတ္ထာ ၁။ ၇၆။ သီဠာသစ် ၁။ ၁၀၁။ မဇ္ဈိ-
ဉာ ၂။ ၂၀၆။)

လေတိ (ကြိ) [လေ+အ+တိ] (၁) ထွန်း
လင်း - တောက်ပ - ၏။ (၂) တောက်
လောင်၏။ (၃) လိုချင် - တောင့်တ - ၏။
(၁) ပဒီပေါ စေတ္ထ လေတိ၊ နိစ္စံ သော-
ဝဏ္ဏယော မဟာ။ ဝိမာနာ ၆၄။ ပဒီပေါ
စေတ္ထ လေတိတိ သူရိယရသိသမုဇ္ဈလကိရဏ-
ဝိတာနော ရတနပုဒီပေါ စ တေတ္ထ တေသ္မိံ
ပါသာဒေ အဘိလေတိ။ ဝိမာနာဠာ ၁၈၃။
(-အပါ ၁။ ၁၁၆။ မိလိန္ဒ ၁။ ၃၅၊ ၃၂၁။ သံဠာ-
၁။ ၂၆၅။ သံဠာဉာ ၂။ ၂၄။ ဝိမာနာဠာ ၁၈၂။
အပါ ၁။ ၂၉၈။ ဇာဠာ ၁။ ၁၆၂၊ ၂၂၂။ ဇာ-
ဠာဉာ ၈၅။ သီဠာသစ် ၂။ ၂၅၈။) လေန္တိ-
အပါ ၁။ ၃၇။ မိလိန္ဒ ၁။ ၃၁၉။ ဇာဠာ ၄။ ၁၂၇။
ဇာဠာ ၅။ ၂၁၇၊ ၄၃၇။ လေသိ - အပါ ၁။ ၃၀။
ထေရဠာ ၂။ ၃၈၉။ လောမိ - အပါ ၂။ ၂၅၂။

ထေရိဠာ ၆၆။ လေတေ - သံ ၁။ ၁၅၀။ အပါ
၁။ ၁၉၈၊ ၂၃၅။ ထေရဠာ ၁။ ၂၇၂။ လေန္တိ -
အပါ ၁။ ၅။ အပါဠာ ၁။ ၁၂၂။ လေိံ သု - ပဋိသံ၊
ဠာ ၂။ ၂၉၂။ ဥဒါနဠာ ၁၃၂။

(၂) ကဋ္ဌဉ္စ ပဋိစ္စ အဂ္ဂိ လေတိ၊ ကဋ္ဌဂ္ဂိ-
တေဝ သင်္ချိ ဂစ္ဆတိ။ မာ ၁။ ၃၂၆။ မာ ၂။ ၃၉၂။
(-၁၅၄။ သံ ၂။ ၅၆၄။ မိလိန္ဒ ၂။ ၄၈။ မဇ္ဈိ ၂။
၂၀၇။ သံဠာဉာ ၈၂။ အဘိဠာ ၂။ ၄၇၄။ ဇာ-
ဠာ ၅။ ၁၅၂၊ ၂၀၅။ သာရတ္ထာဉာ ၄၂။ မဇ္ဈိ ၁။
၁၉၉။ မဇ္ဈိဉာ ၂။ ၂၀၆။ အံဠာ ၂။ ၃၉၁။)
လေန္တိ - အပါ ၂။ ၂၀၅။ ထေရိဠာ ၆၅။ ဇာ-
ဠာ ၇။ ၁၀။ လေတေ - ဇာ ၁။ ၃၁။ ဇာဠာ ၁။
၄၉၇။ လေဟိ - ဇာ ၁။ ၃၆၉။ ဇာဠာ ၅။
၃၃။ လေယျ - မာ ၂။ ၁၅၄။ မိလိန္ဒ ၁။ ၃၃၅။
၂၇၇။ လေိံ သု - အပါ ၂။ ၂၀၄။ ထေရိဠာ
၆၅။ လေိံ သတိ - ဇာဠာ ၁။ ၂၂၉။ (၃) လေ၊
ဓညေ။ လေတိ။ လေံ။ နိတိ၊ ဓာ ၁။ ၁၆၇။

လေတေ (ကြိ) [လေ+အ+တေ] (၁) ထွန်းလင်း
- တောက်ပ - ၏။ (၂) တောက်လောင်၏။
လေတိ - ကြည့်။

လေထမ္ဘ (ပု) [လေ+ထမ္ဘ] ရေတိုင်၊ အဂ္ဂိထမ္ဘမ္ဘိ
ကရေတိ၊ လေထမ္ဘမ္ဘိ ကရေတိ။ ဒီဠာ ၁။
၃၈၉။ သီဠာသစ် ၂။ ၄၁၀။

လေထလပထ (ပု) [လေ+ထလ+ပထ] ရေလမ်း
ခရီး၊ ကုန်းလမ်းခရီး။ လေထလပထာဒီဟိ
ဘောဂေ သဏ္ဌာပေတုံ အသမတ္တဘာဝေါ။
ဓမ္မဠာ ၂။ ၈၃။

လေထလဝါဏိဇ္ဇ (န) [လေထလ + ဝါဏိဇ္ဇ]
ရေလမ်းခရီး၊ ကုန်းလမ်းခရီး၌ ကုန်သွယ်
ခြင်း။ လေထလဝါဏိဇ္ဇံ ကရေတိ။ မိလိန္ဒ
၂။ ၂၂။

လေဒါယက (ပု) [လေ+ဒါယက] ရေကရား။
ဘိက္ခံရော လေဒါယကော။ ဓာန် ၁။ ၃၅၉။

လေဒုဂ္ဂ (န) [လေ+ဒုဂ္ဂ] ရေဖြင့် တားဆီးထားသော - ခံတပ် - ကတုတ်၊ ရေခံတပ်၊ ရေကတုတ်။ ဒါဝဂ္ဂိဥပဒ္ဒါတော လေဒုဂ္ဂံ ဝိယ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၂၂၆။

လေဒ္ဒရ (ပု) [လေ+ဒရ?] လေဒ္ဒရအမည်ရှိသော စကြာမင်း။ သတ္တသတ္တတိကပ္ပမ္ပိ၊ ရာဇာအာသိ* လေဒ္ဒရော။ အပါ၊ ၁။ ၂၄၆။

လေဓရ (ပု) [လေ+ဓရ] မိုးတိမ်။ ဝိဇ္ဇေလတာ လေဓရဿ ဂဇ္ဇတော။ ဇာ၊ ၁။ ၆၃။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၁၉၉။

လေဓာရ (န၊ ထိ) [လေ + ဓာရ] ရေအယဉ်။ ခုဘိတေ လုဠိတေ လေဓာရေ ပကမ္ပတိ မဟာပထဝီ သနဂါ သသာဂရာ။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၂။ ဝါရိဓာရ (သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၃၉။) လည်းကြည့်။

လေဓိ (ပု) [လေ+ဓာ+ဣ] သမုဒ္ဒရာ။ လေဓိယတေ အသ္မိန္တိ လေဓိ။ ရူ၊ ၅၉၈။

လေဓိ (ပု) [လေဓိ + ဣ] သမုဒ္ဒရာသဏ္ဌာန်၊ သမုဒ္ဒရာအသွင်။ ဟတ္ထိဝဏ္ဏံ တထေဝဿံ၊ ပဗ္ဗတံ လေဓိ* တထာ။ အပါ၊ ၂။ ၂၆၆၊ ၂၇၄။

လေန (န) [လေ+ယု] (၁) တောက်လောင်ခြင်း။ (တိ) (၂) ထွန်းလင်း - တောက်ပ - သော။ (၁) နတ္ထိ ဘန္တေ အဂ္ဂိဿ လေနာယ ဥဒကေ ဟေတု။ မိလိန္ဒ။ ၂၄၈။ (၂) လေနုတ္တမနာယက-ကြည့်။

လေနိဂ္ဂမ (ပု) [လေ+နိဂ္ဂမ] ပြွန်၊ ရေပြွန်။ ဘမော တု လေနိဂ္ဂမော။ ဓာန်၊ ၆၆၀။

လေနိဓိ (ပု) [လေ+နိ+ဓာ+ဣ] သမုဒ္ဒရာ။ လေနိဓိ၊ ဒဓိ တဿ။ ဓာန်၊ ၆၅၉။ လောနိ၊ ဥဒကာနိ စ နိဓိယန္တေ၊ ဓိယန္တေ စာတြာတိ လေနိဓိ၊ ဥဒဓိ စ။ ဓာန်၊ ၆၅၉။

လေနိဓိလေ (န) [လေနိဓိ+လေ] သမုဒ္ဒရာရေ။ တမ္ပိ လေနိဓိလေံ ပလောဘိယမာနမိဝ... နိရန္တရမေဝ ဥပဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂၁၅။ မ၊ ၁။ ၄။ ၁၅၈။

လေနုတ္တမနာယက (ပု) [လေန+ဥတ္တမ+နာယက] ထွန်းလင်း - တောက်ပ - သော လ၊ နေ၊ နတ်၊ ဗြဟ္မာတို့ထက် မြတ်သောဘုရား။ “လေနုတ္တမနာယကော” တိပိ ပါဠော။ တတ္ထ အတ္တနော ပဘာယ လေနန္တိတိ လေနာ၊ စန္ဒိမသုရိယဒေဝဗြဟ္မာနော၊ တေသံ လေနာနံ ဥတ္တမော လေနုတ္တမော။ သဗ္ဗသတ္တာနံ နာယကော ဥတ္တမော တိ နာယကော၊ သမ္ဘာရဝန္တေ သတ္တေ နိဗ္ဗာနံ နေတိ ပါပေတိတိ ဝါ နာယကော၊ လေနုတ္တမော စ သော နာယကောစာတိ လေနုတ္တမနာယကော။ အပါ၊ ၁။ ၂။ ၂၅။

လေနန္တ (တိ) [လေ + အန္တ။ ထိ၌ လေနန္တိ] (၁) ထွန်းလင်း - တောက်ပ - သော။ (၂) တောက်လောင်သော။ (၁) လေနန္တံ ဒီပရုက္ခံဝါ တရုဏသုရိယံဝ ဥဂ္ဂတံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၀၃။ လေနန္တိ ဒုဒ္ဓဋ္ဌမာနံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၆၄။ လေ (ဝိ၊ ၁။ ၁၃၉) နိန္တိ လေနန္တော ဝိဇ္ဇောတမာနော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၅၇။ (-အပါ၊ ၁။ ၂။ အပါ၊ ၂။ ၈၉၊ ၁၂၄၊ ၃၄၈။ ဝိ၊ ၁။ ၇၄။ ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၁၁၂။ မ၊ ၁။ ၃။ ၁၈။ သံ၊ ၁။ ၃။ ၉၃။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၆၁။ ခုဒ္ဒကာ၊ ၁။ ၁၀၈။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၄၇။ ဥဒါန၊ ၁။ ၃၇၄။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၂။ ၆၆။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၄။ ထေရ၊ ၁။ ၁။ ၈၃။ ထေရ၊ ၁။ ၁။ ၁၈၃။ ထေရီ၊ ၁။ ၇၂။ ၆၆။ အပါ၊ ၁။ ၂။ ၁၉၀၊ ၂၅၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၆၇။ စရိယာ၊ ၁။ ၁၀၀။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၃၄၁။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၃၄၁။ ဇာ၊ ၁။ ၆။ ၂။ ဇာ၊ ၁။ ၇။ ၃၅၉။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃။ ၂။ ၄၁၉။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၇၃။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၁၆၆၊ ၄၁၆။)

(၂) ပရိနိဗ္ဗာပယ မံ ဘဒ္ဒေ၊ လေနန္တမိဝ ဝါရိနာ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂။ လေနန္တမိဝ ဝါရိနာတိ

ယထာ ကောစိ လေန္တိ ဇာတဝေဒံ ဥဒက-
 ကုမ္ဘေန နိဗ္ဗာပေယျ၊ ဧဝံ တဝ ကာရဏာ
 ဥပ္ပန္နံ မမ ကာမရာဂပရိဋ္ဌာဟံ နိဗ္ဗာပေဟိတိ
 ဝဒတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ (-အဘိ၊က။၂၄၈။
 အပါ၊၁။၂၇၆။ နေတ္ထိ။၂၅၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၃။
 မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၄၆။
 အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၇၂။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄၊၂၇၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၁၆၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။) တမောက္ကမိဝ အာ-
 ယန္တိ*၊ လေန္တိ* ဝိဇ္ဇတံ ယထာ။ ဇာ၊၂။
 ၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၇၁။

လေန္တိ (ကြိ) [လေ+အ+အန္တိ] (၁) ထွန်းလင်း-
 -တောက်ပ-ကုန်၏။ (၂) တောက်လောင်
 ကုန်၏။ လေတိ-ကြည့်။

လေန္တိ (ထိ) [လေန္တ+ဤ] ထွန်းလင်း-တောက်
 ပ-သော နတ်သွီး။ လေန္တ-ကြည့်။

လေန္တ (ကြိ) [လေ+အ+အန္တ] ထွန်းလင်း-
 -တောက်ပ - စေ့ကုန်သတည်း။ လေတိ-
 ကြည့်။

လေပဋ္ဌန (န) [လေ+ပဋ္ဌန] ရေဆိပ်။ လေပဋ္ဌ-
 နေ ဝါ ထလပဋ္ဌနေ ဝါ ဝသန္တော။ ဝဇီရ။
 ၄၄၀။

လေပထ (ပု) [လေ + ပထ] ရေလမ်းခရီး။
 အောက်ပုဒ်ကြည့်။

လေပထကမ္ပိက (တိ) [လေပထ+ကမ္ပိက]
 ရေလမ်းခရီး၌ အမှုကိစ္စကို ဆောင်ရွက်သော၊
 သူ (ရေကြောင်းအမှုထမ်း)။ လေပထကမ္ပိ-
 ကေန စ သဒ္ဓိ* မိတ္တသန္တဝံ အကာသိ။ ဇာ၊
 ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။

လေပု(ဗု)ဗျဋ္ဌက (ပု) [လေ+ပုဗျဋ္ဌက] ရေပွက်၊
 ရေပူပေါင်း။ လေဗုဗျဋ္ဌကာ ဝိယ ဟိ ဣမေ
 သတ္တာ တတ္ထ တတ္ထ သမယေ ဥပ္ပဇ္ဇိတော
 ဘိဇ္ဇန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။

လေပု(ဗု)ဗျဋ္ဌကပမ (တိ) [လေဗုဗျဋ္ဌက +
 ဥပမာ] ရေပွက်လျှင် ဥပမာရှိသော၊ ရေပွက်
 နှင့်တူသော။ လေပုဗျဋ္ဌကပမာ ဟိ သတ္တာတိ
 တဿ လဒ္ဓိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ လေဗုဗျဋ္ဌကပမာ
 သတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။

လေပ္ပဝါဟ (ပု) [လေ+ပဝါဟ] ရေအလျဉ်။
 ဩတ္တရိတော ဟရဏတော၊ ဩဟနတော ဝါ
 ဟေဋ္ဌာ ကတာ ဟနနတော ဩသီဒါပနတော
 “ဩဃော”တိ ဝုစ္စတိ လေပ္ပဝါဟော။ဝိဘာ-
 ဝိနီ။၂၁၈။

လေပ္ပဝေသ (ပု) [လေ+ပဝေသ] ရေ၌ ငုတ်
 ဝင်ခြင်း။ လေပ္ပဝေသသေဝနာ-ကြည့်။

လေပ္ပဝေသန (န) [လေ + ပဝေသန] ရေကို
 ထည့်သွင်းခြင်း၊ ရေသောက်ခြင်း။ လေ
 ပက္ခိပနံ ပုပ္ဖံ၊ လေပ္ပဝေသနံ ဣဒံ။ ဝဇီရ။
 ၃၃၁။ ကခါ၊ဋ္ဌ၊ဟောင်း။၉၉။

လေပ္ပဝေသသေဝနာ (ထိ) [လေပဝေသ +
 သေဝနာ] ရေ၌ ငုတ်ဝင်သော အားဖြင့်
 မှီဝဲခြင်း။ဝသေ ရုက္ခမူလသေဝနာ၊ ဟေမန္တေ
 လေပ္ပဝေသသေဝနာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။

လေဗိန္န (ပု) [လေ+ဗိန္န] ရေပေါက်၊ ရေစက်။
 အလောဘော အာရမ္မဏေ စိတ္တဿ အဂေ-
 လက္ခဏော၊ အလဂ္ဂဘာဝလက္ခဏော ဝါ
 ကမလဒလေ လေဗိန္န ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၁၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၄။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁။
 ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
 ၂၈၀။)

လေဘာရဘရိတ (တိ) [လေ+ဘာရ+ဘရိတ]
 ရေတည်းဟူသော ဝန်ကို ဆောင်ယူသော
 (မိုးတိမ်)။ လေဘာရဘရိတာယ ကာဠဿ....
 ဘိ*သပိတာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။

လေမဂ္ဂိ (ပု) [ယဒိစ္ဆကနာမ်] လေမဂ္ဂိမည်သော
 နတ်၊ လေမဂ္ဂိနတ်။ အထာဂုံသဟဘူ ဒေဝါ၊
 လေမဂ္ဂိ သိခါရိဝ။ ဒီ၊၂။၂၀၈။ လေမဂ္ဂိ စ

သိခါရိဝါတိ ဣမာနိ တေသံ နာမာနိတိပိ
 ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၇၃။ ဣမာနိတိ ‘လေမဂ္ဂ’တိ
 စ “သိခါရိဝါ”တိ စ ဣမာနိ တေသံ နာမာနိ။
 ကေစိ ပန မကာရော ပဒသန္တိကရော
 “လော”တိ စ “အဂ္ဂိ”တိ စ “သိခါရိဝါ”တိ
 ဣမာနိ တေသံ နာမာနိတိ ဝဒန္တိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။
 ၂၄၂။

လေမဠ (န) [လေ + မဠ] ရေ၏အလယ်၊
 ရေလယ်။ ယထာပိ ပဒုမံ လေဇံ၊ လေမဠေ
 ဝိရူဟတိ။ အပါ၊၁။၃၀။ (-အဘိ၊ဌ၊၁။၇၃။
 ထေရ၊ဌ၊၂။၃၉၀။ အပါ၊ဌ၊၁။၅၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။
 ၇၁။ စရိယာ၊ဌ။၂၆၅။ ဇာ၊ဌ၊၁။၅၅။ သီ၊ဌ၊
 သစ်၊၁။၂၇၊၄၅၆။)

လေမာန (တိ) [လေ+အ+မာန] (၁) ထွန်း
 လင်း-တောက်ပ-သော။ (၂) တောက်
 လောင်သော။ (၃) တေသံ အာယသ္မာ
 ဒဗ္ဗော မလ္လပုတ္တော တေဇောဓာတုံ သမာ-
 ပဇ္ဇိတော အဂ္ဂိလိယာ လေမာနာယ ပုရတော
 ပုရတော ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊၁။၂၄၅။ ဝိ၊၄။၁၉၄။
 (-ဝိ၊ဌ၊၂။၁၆၄။ သံ၊ဌ၊၁။၁၆၇၊၁၇၃၊၂၂၇။
 အံ၊ဌ၊၁။၂၁၅။ အံ၊ဌ၊၃။၁၇၃။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။
 ၁၂၇။ ထေရ၊ဌ၊၁။၅၀။ အပါ၊ဌ၊၁။၂၄၉။
 အပါ၊ဌ၊၂။ ၆၊၇၃၊၁၀၃၊၁၂၅-၉၊ ၁၄၇၊၁၆၆၊
 ၁၇၂၊၁၇၂။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁၄၄။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၇၇၊
 ၂၃၉၊ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၀၃၊၄၂၇၊၄၄၄၊၅၁၄။ ဇာ၊
 ဌ၊၆။၁၄၇။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၄၀။ သံ၊ဌ၊၁။၂၁၇၊
 ၂၂၂၊၂၆၇။ အံ၊ဌ၊၁။၁၇၇။)

(၂) လေမာနော ဝနေ ဂစ္ဆေ၊ အနလော
 ကဏ္ဍဝတ္တနီ။ ဇာ၊၁။၃၇၉။ လေမာနော
 ဝနေ ဂစ္ဆေတိ ဂစ္ဆသင်္ခါတေ မဟာဝနေ
 လေန္တော စရတိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၆၅။ (-မိလိန္ဒ။
 ၇၇၊၁၀၄၊ ၁၂၂၊၁၃၀၊၁၃၅၊၁၇၅၊၂၇၄၊၃၃၇။
 ဒီ၊ဌ၊၃။၁၃၄။ သံ၊ဌ၊၂။၇၆၊၇၇။ အံ၊ဌ၊၂။
 ၂၁၃။ အံ၊ဌ၊၃။၂၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၇။ ဥဒါန၊
 ဌ၊၃၂၂၊၃၉၁။ ဓမ္မာ၊ဌ၊၂။၂၅။ အပါ၊ဌ၊၁။

၂၉၇။ စရိယာ၊ဌ၊၁၀၇။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၆၆။ ဇာ၊
 ဌ၊၅။၉၂၊၂၉၁။ သာရတ္ထ၊၃။၃၂၄။ သီ၊ဌ၊
 သစ်၊၂။၂၁၀။ ဒီ၊ဌ၊၂။၅၆။)

လေမာနအဂ္ဂိက္ခန္ဓ (ပု) [လေမာန+အဂ္ဂိက္ခန္ဓ]
 တောက်လောင်သော မီးပုံ။ လေန္တံ သိခိနံ
 သိခိဘဂဝန္တံ သိခိနံ ယထာ လေမာနအဂ္ဂိက္ခန္ဓံ
 ဝိယ။ အပါ၊ဌ၊၂။၁၉၀။

လေမာနအဂ္ဂိသိခါ (ထိ) [လေမာနာ+အဂ္ဂိ
 သိခါ] တောက်လောင်သော မီးလုံး။ တီရေ
 နိသိဇ္ဇံ လေမာနအဂ္ဂိသိခိဏ္ဍဝ သိခိ သမ္မာ-
 သမ္ပုဒ္ဓံ ဒိသ္မာ။ အပါ၊ဌ၊၂။၁၄၆။

လေမာနတောရဏ (န) [လေမာန+တောရဏ]
 ထွန်းလင်း - တောက်ပ - သော တုရိဏ်း။
 သိရိယာလက္ခဏာနုဗျဉ္ဇနသောဘာယ နိလယံ
 သင်္ကာသံ လေမာနတောရဏသဒိသံ။ အပါ၊
 ဌ၊၂။၂၃၇။

လေမာနပဒီပ (ပု) [လေမာန+ပဒီပ] တောက်
 လောင်သော ဆီမီး။ ဥပါသကော ပကတိ-
 ယာပိ လေမာနပဒီပေါ တေလေန အာ-
 သိတ္တော ဝိယ သုဠုတရံ ပသန္တော ဟုတော
 စိန္တေသိ။ သံ၊ဌ၊၂။၁၆၇။ အံ၊ဌ၊၁။၁၂၇။
 ထေရ၊ဌ၊၂။၄၃၀။ အပါ၊ဌ၊၁။၂၇၃။

လေမာနသရီရ (တိ) [လေမာန+သရီရ] ထွန်း
 လင်း-တောက်ပ-သောကိုယ်ရှိသော၊ကိုယ်
 ရောင် - ကိုယ်ဝါ - ရှိသော၊သူ။ မဟန္တေန
 ပရိဝါရေန လေမာနသရီရာ အဋ္ဌသု။ ဇာ၊
 ဌ၊၄။၆၉။

လေမေလ (တိ) [လေ+မေလ] ရေတည်း
 ဟူသော ခါးကြိုးတန်းဆာရှိသော။ ပထဝီ
 သမ္မကမ္မိတ္ထ၊ မေဒနီ လေမေလော။ အပါ၊၁။
 ၁၆၆။ ထေရ၊ဌ၊၁။၁၇၇။ လေမေလော
 သာဂရော ဒကမေလော သဟိတာ သကလ-
 ဒသသဟဿစက္ကဝါဠပထဝီ ကမ္မိတ္တာတိ သမ္မ-
 နော။ အပါ၊ဌ၊၂။၁၃၄။

လေမ္မာ (တိ) [လေ + မ္မာ + ဇန + ကိ] လေမည်
သော ရေ၌ - ဖြစ် - ပေါက် - ရောက် - သော
(ကြာ)။ လေမ္မာဇန ကဏ္ဍကံ ဝါရိဇံ ယထာ။
သုတ္တနိ။ ၄၁။ လေမ္မာဇနိ လေသညိတေ
အမ္မုမ္ပိ ဇာတံ ကဏ္ဍကနာဠိ ဝါရိဇံ ပဒုမန္တိ
ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ။ ၄၂။ ၂၆၁။

လေယန္တ (န) [လေ + ယန္တ] ရေယန္တရာ။
ရေစက်။ ယထာ လေယန္တာနိ ဧဝံ ဟိမယန္တာ-
နိပိ တတ္ထ ကရေန္တိ ဧဝံ။ ဒီ၊ ၄၂။ ၄၄။

လေယာန (န) [လေ + ယာန] ရေ၌ - သွား
လာ - ခုတ်မောင်း - သော ယဉ်၊ ရေယဉ်။
ထလေ ထလယာနံ၊ ဇလေ လေယာနံ။
မိလိန္ဒ။ ၂၆၈။

လေယိတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [လေ + ဣယ + တုံ]
တောက်လောင်စေခြင်းငှါ၊ ညှိထွန်းခြင်းငှါ။
အဂ္ဂိ လေယိတုမာရဒ္ဒေါ အာသိ။ ဒီ၊ ၄၂။
၂၆၁။

လေယိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [လေ + ဣယ + တွာ]
တောက်လောင်စေ၍၊ ညှိထွန်း၍။ တေလပု-
ဒီပံ လေယိတွာ။ မ၊ ၄၂။ ၁၃။ (- သာရတ္ထ၊
၃။ ၃၀၈။)

လေရာသိ (ပု) [လေ + ရာသိ] (၁) ရေအစု။
(တိ) (၂) ရေအစုရှိသော (သမုဒ္ဒရာ)။ (၁)
မဟန္တံ လေရာသိံ ကတွာ ဌပေသိ။ ထေရ၊
၄။ ၁။ ၁၃၀။ (၂) မဟာသမုဒ္ဒံ ဝါ အက္ခော-
ဘံ အဓိတောဒကံ လေရာသိံ အဓိဂစ္ဆေယျ။
စူဠနိ။ ၂၀၉။

လေရုတ္တမနာယက (ပု) [လေ + ဥတ္တမ + နာယက]
ထွန်းလင်း - တောက်ပ - သော နတ်၊ ဗြဟ္မာ
တို့ထက် မြတ်သောဘုရား။ လေရုတ္တမနာယ-
ကောတိပိ ပါဌော၊ တဿ လေမာနာနံ
ဒေဝဗြဟ္မာနံ ဥတ္တမနာယကော ပဓာနောတိ-
အတ္ထော။ အပ၊ ၄၂။ ၂၆။

လေဝိဒုဂ္ဂ (န) [လေ + ဝိဒုဂ္ဂ] ကူးမြောက်နိုင်
ခဲ့သော ရေအလျဉ်။ မဟန္တံ လေဝိဒုဂ္ဂံ ဝိယ
အနုပစိတကုသလသမ္ဘာရေဟိ ဒုဂ္ဂမနဌေန။
ဒီ၊ ၄၂။ ၁၁။

လေဝိဟာရ (ပု) [လေ + ဝိဟာရ] ရေဖြင့်
နေခြင်း၊ ရေ၌နေခြင်း။ အောက်ပုဒ်တို့ကြည့်။

လေဝိဟာရပသုတ (တိ) [လေဝိဟာရ + ပသုတ]
ရေဖြင့်နေမှု၌ - လေ့ကျက် - ဆည်းပူး - ခြင်းရှိ
သော၊ သူ။ ကမ္မာနုဘာဝစောဒိတာ ပန အဘိ-
ဏ္ဍံ လေဝိဟာရပသုတာ တထာ ကရေတိ။
ဝိမာန၊ ၄၂။ ၄၃။

လေဝိဟာရရတိ (ထိ) [လေဝိဟာရ + ရတိ]
ရေ၌နေမှုကို နှစ်သက်ခြင်း။ “ပေါက္ခရဏိ”တိ
လဒ္ဒနာမံ ဒိဗ္ဗသရံ လေဝိဟာရရတိယာ အနု-
ပဝိသသိ။ ဝိမာန၊ ၄၂။ ၄၃။

လေဝိစိ (ပု၊ ထိ) [လေ + ဝိစိ] ရေလှိုင်း၊ ရေလုံး။
လေဝိစိံ ယုဂနဒ္ဒေါ ဝတ္တတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၂။

လေဝုဠိ (ထိ) [လေ + ဝုဠိ] မိုးရွာခြင်း။ အာ-
ကာသေ လေဝုဠိဝ၊ ဝဿတေ ဓမ္မဝုဠိယာ။
အပ၊ ၁။ ၃၀၂။

လေသမုဒ္ဒ (ပု) [လေ + သမုဒ္ဒ] ရေတည်းဟူသော
သမုဒ္ဒရာ၊ ရေသမုဒ္ဒရာ။ ယထာ လေသမုဒ္ဒဿ
ဝိစိသမုဒ္ဒာနဝသေန လဗ္ဘမာနော ဝေဂေါ
“ဝိစိယော”တိ ဝုစ္စတိ။ နေတ္ထိ၊ ၄၂။ ၁၃၇။

လေသာဂရ (ပု) [လေ + သာဂရ] ရေတည်း
ဟူသော သမုဒ္ဒရာ၊ ရေသမုဒ္ဒရာ။ မဟာ-
သမုဒ္ဒေါ ပန လေသာဂရော နာမာတိ ဝေဒိ-
တဗ္ဗော။ အဘိ၊ ၄၂။ ၁၁။ (- ၁၂-၃။ အနုဋီ၊
၁။ ၁၂။)

လေသာဂရသမုဒ္ဒ (ပု) [လေသာဂရ + သမုဒ္ဒ]
လေသာဂရမည်သော သမုဒ္ဒရာ။ သမုဒ္ဒေါ
လေသာဂရသမုဒ္ဒေါ “သမုဒ္ဒေါ သမုဒ္ဒေါ”တိ
ဘာသတိ။ နေတ္ထိ၊ ၄၂။ ၁၀။

လေသိ (ကြိ) [လေ+အ+သိ] ထွန်းလင်း-
တောက်ပ-၏။ လေတိ-ကြည့်။

လေသိခ (ပု) [ယဒိစ္စကနာမ်] လေသိခ စကြ
ဝတေးမင်း။ စတုသတ္တတိကပ္ပမ္ပိ၊ အထ လေ-
သိခါ အဟူ၊ အပါ။ ၁၁၂၀၂။

လေသုတ္တိ (ထိ) [လေ+သုတ္တိ။ လေသု သဝတီတိ
လေသုတ္တိ၊ သု ပသဒဝ၊ တ္တိ။ ဓာန်၊ ဇီ။ ၆၇၆။]
ယောက်သွား။ ယံ “လေသုတ္တိ သင်္ခလိကာ”-
တိ စ ဝေါဟရန္တိ။ သိ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၆၂။

လေသေက (ပု) [လေ+သေက] ရေဖြင့်သွန်း
လောင်းခြင်း။ သိဉ္စတိ အဗ္ဗရုက္ခမူလေသု ဓုဝံ
လေသေကံ ကရေတိတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊
ဌ။ ၂၇၈။

လေသေဝိတ (တိ) [လေ+သေဝိတ] ရေကို-
မှီသော-အမှီပြု၍ ဖြစ်သော(ပန်းပင်ငယ်)။
ပုလိနာ သောဘနာ တတ္ထ၊ အာကိဏ္ဏာ
လေသေဝိတာ။ အပါ။ ၁၁၄၃၃။

လောဓာရ (ပု) [လေ+အာဓာရ] ရေအိုင်။
လောသယော လောဓာရော၊ ဂမ္ဘီရော ရဟ-
ဒေါ’ထစ။ ဓာန်၊ ၆၇၇။

လောပေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [လေ+ဏာပေ+တွာ]
တောက်လောင်စေ၍၊ ရှိ - မြှိုက် - ၍။
ဒါရုရာသိ* လောပေတွာ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁၂။

လောဗု (ပု) [လေ+ဗု+ဥ။ လေ+ယာ+ဥ။
ဇရံ တေတိ လောဗု။ ဥ၊ ရဿ လော။ ယဿ
ဗော။ လောဗုဗော လူ ဂတိယံ။ ဓာန်၊ ဇီ။ ၂၃၉။
လောဗုတိ လောဗုသဒ္ဓံ ပတိဋ္ဌပေတွာ ရကာ-
ရဿ လကာရေ ကတေ ယကာရဿ ဗကာ-
ရေ ကတေ “လောဗု”တိ ရူပံ သိဇ္ဈတိ။
ဇရံ ဇီရဏံ ဘေဒံ ယာတိ ဥပေတိတိ လောဗု၊
ဂဗ္ဘသေယျသတ္တာနံ ပလိဝေဓနာသယော။
နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၂။ အချင်း၊ သားအိမ်၊ သူငယ်
အိမ်။ လောဗုဥေဝ ဂဗ္ဘမလဉ္စ အတ္ထရိတွာ

ပုတ္တံ ဆဉ္စေတွာ အဂမာသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၃၈။
(-မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၄၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၈။)

လောဗုအန္တရိက (တိ) [လောဗု + အန္တရိက]
အချင်း-သားအိမ်-လျှင် အခြားရှိသော၊
အချင်း-သားအိမ်-ခြားကွယ်သော။ အည-
ထာ လောဗုအန္တရိကေ ကာယေ မက္ခနာ-
ဝသေန န သမ္မာ ဝိနိယောဂေါ အာဟာရဿ
သမ္ဘဝတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇီ၊ ၂။ ၄၀၃။

လောဗုဇ (တိ) [လောဗု+ဇန+က္ကိ] သားအိမ်၌
ဖြစ်သော(သတ္တဝါ)။ ယေ ခေါ တေ သာရိ-
ပုတ္တ သတ္တာ ဝတ္တိကောသံ အဘိနိဗ္ဗိဇ္ဇ
ဇာယန္တိ။ အယံ ဝုစ္စတိ သာရိပုတ္တ လောဗုဇာ
ယောနိ။ မ၊ ၁။ ၁၀၅။ လောဗုဗ္ဗိ ဇာတာ
လောဗုဇာ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၄၁။ (-သံ၊ ၂။ ၂၀၂။
အပါ။ ၁၀၂။ ဇာ၊ ၁။ ၄၁၊ ၃၉၁။ မိလိန္ဒ။
၁၃၀၊ ၂၅၉။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၀၆။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂၀။
ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၈၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇-ဂ၊ ၂၅။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇီ၊ ၂။ ၁၉၇၊ ၃၁၈။)

လောဗုဇယောနိ (ထိ) [လောဗုဇာ+ယောနိ]
သားအိမ်၌ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေ။ အဏ္ဏဇ-
ယောနိ လောဗုဇယောနိ သံသေဒဇယောနိ
ဩပပါတိကယောနိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၉၂။ (-ဝိ၊ ဌ၊
၁။ ၁၀၇။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၆။)

လောဗုဇသီဟဗျဉ္စ (ပု) [လောဗုဇ+သီဟ+
ဗျဉ္စ] သားအိမ်၌ဖြစ်သော ခြင်္သေ့ ကျား။
ပဌမေန ပဒေန လောဗုဇသီဟဗျဉ္စါဒယော။
ဥဒါန၊ ဌ၊ ၆၁။

လောဘိသန္ဓန (န) [လေ+အဘိသန္ဓန] ရေစီး
ဆင်းခြင်း။ လောဘိသန္ဓနဝသေန ဥဒကဿ
ဝစုနသမယေ။ သံ၊ ဇီ၊ ၂။ ၁၂၃။

လောမိ (ကြိ) [လေ+အ+မိ] ထွန်းလင်း-
တောက်ပ-၏။ လေတိ-ကြည့်။

လောဝါဒ (ပု) [လေ + အာဝါဒ] ရေကျင်း၊
ရေတွင်း။ ဥဒကကောဋ္ဌကန္တိ လောဝါဒံ။ အံ၊
ဇီ၊ ၃။ ၉။

လေဝဝါဒပါဠိ (ထိ) [လေဝဝါဒ + ပါဠိ] ရေ
ကျင်း၏ - ကန်သင်း - ကန်ဘောင်။ ဥဒကဿ
အနိက္ခမနတ္ထံ လေဝဝါဒပါဠိံ ထိရတရံ
ကရေတိ။ အံ၊ ဋီ၊ ဉ။

လေဝသယ (ပု) [လေ + အာသယ၊ လေဝနံ
အာသယော ပတိဋ္ဌိတဋ္ဌာနံ လေဝသယော။
ဓာန်၊ ဋီ၊ ဖြူ။] (၁) ရေအိုင်။ (န) (၂)
ပန်းရင်း (၁) အညေ လေဝသယေ ပူရေတွာ
တံ ပရိက္ခိပန္နေန ဂါမပုဒေသော အဇ္ဈောတ္ထ-
ရိယတိ။ ဝိမာန၊ ဋီ၊ ဌ။ (- ၂၀၂။ အပါဌ၊
၂။ ၂၉၆။ စရိယာ၊ ဋီ၊ ဌ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋီ၊ ဌ။
သာရတ္ထ၊ ဉ။ ၁၅၀။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၀၀။ သံ၊
ဋီ၊ သစ်။ ၂။ ၁၃၉၊ ၁၆၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၄။ ဒီ၊ ဋီ၊
၇၀၊ ၁၅၆။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၆။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆၉။ သံ၊
ဋီ၊ ၁။ ၇၇၊ ၁၉၀၊ ၂၃၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၉။ အံ၊ ဋီ၊
၃။ ၂၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။
၃၄၃။) (၂) ဥသိရေ တု လေဝသယံ။ ဓာန်၊
ဋီ၊ ၆၀၁။

လေဝသယသမိပ (န) [လေဝသယ + သမိပ]
ရေအိုင်၏ အနီး။ ဒကာသယေတိ လေဝ-
သယသမိပေ။ စရိယာ၊ ဋီ၊ ၁၃၀။

လေဝတ(တိ)[လေ + တ](၁)ထွန်းလင်း-တောက်
ပ-သော၊ တောက်ပြောင်သော။ (၂)
တောက်လောင်သော။ (၁)လူနွှိပ်ရုံဝလေဝတံ၊
အာဒိတ္တံ ဟုတာသနံ။ အပါ၊ ၁။ ၂။ လေဝတံ
လေမာနံ လူနွှိပ်ရုံပုပ္ဖံ လူဝ။ အပါ၊ ၁။ ၂၄၉။
လေဝတော ဇောတမာနော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၆။
(- သုတ္တနိ၊ ၃၀၆။ ဝိမာန၊ ၂၆။ အပါ၊ ၁။
၁၄၉၊ ၃၄၄၊ ၃၇၀။ အပါ၊ ၂။ ၁၉၊ ၄၇၊ ၁၉။ သံ၊
ဋီ၊ ၁။ ၁၉၄။ ထေရ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၁။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၃။
၃၄၃။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၆။ ၂၁၄။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၇။ ၁၀၁။)

(၂) န ဝေ အဂ္ဂိ စေတယတိ၊ အဟံ ဗာလံ
ဥဟာမိတိ။ ဗာလောစ လေဝတံ အဂ္ဂိံ၊
အာသဇ္ဇ နံ သ ဥယျတိ။ မ၊ ၁။ ၄၁၅။ (- မ၊
၃။ ၂၀၅၊ ၂၂၂။ အံ၊ ၁။ ၁၄၀။ အံ၊ ၂။ ၃၀၅။

အဘိ၊ က။ ၄၃၂။ သုတ္တနိ၊ ၃၃၀။ ပေတ၊ ၁၃၅၊
၁၅၂၊ ၂၀၄။ ထေရ၊ ၃၆၆။ ထေရ၊ ၃၆၆။
ထေရီ၊ ၄၃၃။ အပါ၊ ၁။ ၃၇၊ ၁၅၇။ စရိယာ။
၃၉၇။ မဟာနိ၊ ၃၁၀။ စူဠနိ၊ ၂၃၇။ ဇာ၊ ၁။
၂၃၅။ ဇာ၊ ၂။ ၆၀၊ ၁၄၁၊ ၁၈၉၊ ၂၆၄၊ ၂၇၂။
မိလိန္ဒ၊ ၁၄၀။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၀။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆၄။ သံ၊
ဋီ၊ ၂။ ၆၀၊ ၉၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၄။
ဓမ္မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၁။ ဣတိဝုတ်၊ ဋီ၊ ၂၆၇။ သုတ္တနိ၊
ဋီ၊ ၁။ ၁၅၇။ သုတ္တနိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၀။ ပေတ၊ ဋီ၊ ၃၉၊
၄၀၊ ၄၈၊ ၂၃၂။ ထေရ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၂။ ထေရ၊ ဋီ၊ ၂။
၄၄၅၊ ၄၈၇။ ထေရီ၊ ဋီ၊ ၂၀၅။ အပါ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၄။
စရိယာ၊ ဋီ၊ ၆၀၊ ၁၀၈။ မဟာနိ၊ ဋီ၊ ၁၃၄၊ ၃၇၄။
ဇာ၊ ဋီ၊ ၄။ ၁၂၁။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၅။ ၄၉၂။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၆။
၁၃၁။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၇။ ၁၂၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၉၅။)

လေဝတ (တိ) [လေ + တေ + တ] တောက်
လောင်စေအပ်သော၊ ညှိထွန်းအပ်သော။
စတုသု ကောဏေသု ဂန္ဓတေလေန ဒီပါ
လေဝတာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၀။ (- အဘိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၅။
ပဋိသံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၂။ မဟာနိ၊ ဋီ၊
၁၃၄။ သာရတ္ထ၊ ဉ။ ၁၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၀။)

လေဝတအင်္ဂါရ (ပု) [လေဝတ + အင်္ဂါရ] တောက်
လောင်သော မီးကျိုးခဲ။ လေဝတအင်္ဂါရ
ဝိယ အစွိမန္တာ အာဝုဓေဝိသေသာ ပတန္တိ။
ဇာ၊ ဋီ၊ ၇။ ၁၄၁။

လေဝတအင်္ဂါရကာသု (ထိ) [လေဝတ + အင်္ဂါရ-
ကာသု] တောက်လောင်သော မီးကျိုးတွင်း။
လေဝတအင်္ဂါရကာသုအာဒယောဝိယ မဟာ-
ဘယံ ဟုတွာ ဥပဋ္ဌဟန္တိ။ ပဋိသံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀။
စူဠနိ၊ ဋီ၊ ၉၉။)

လေဝတအင်္ဂါရပုဏ္ဏ (တိ) [လေဝတအင်္ဂါရ + ပုဏ္ဏ]
တောက်လောင်သော မီးကျိုးဖြင့်ပြည့်သော။
နရကေတိ လေဝတအင်္ဂါရပုဏ္ဏေ မဟာအာ-
ဝါဇ္ဇေ။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၆။ ၁၄၄။

ဇလိတအဂ္ဂိ (ပု) [ဇလိတ + အဂ္ဂိ] တောက်လောင်သော မီး။ ဇလိတအဂ္ဂိ ဝိယ ဝါ ဩဘာသယန္တိ။ ထေရဂါဠ ၂။ ၁၆၉။

ဇလိတအဂ္ဂိက္ခန္ဓ (ပု) [ဇလိတ + အဂ္ဂိက္ခန္ဓ] တောက်လောင်သော မီးပုံ။ ပါဝကကပ္ပါတိ ဇလိတအဂ္ဂိက္ခန္ဓသဒိသာ။ နေတ္တိဂါဠ ၁၂၄။

ဇလိတအယကပလ္လ (န) [ဇလိတ + အယကပလ္လ] တောက်လောင်သော သံအိုးကင်း။ ဇလိတအယကပလ္လေဟိ တေသု ကေစ္စာနံ မုခေ ခိပန္တိ။ ဇာဂါဠ ၂။ ၂၉၄။

ဇလိတအယက္ခန္ဓ (ပု) [ဇလိတ + အယက္ခန္ဓ] တောက်လောင်သော - သံချောင်း - သံလုံကန်။ တာလပ္ပမာဏေဟိ ဇလိတအယက္ခန္ဓေဟိ ဇဿံဒိသု ပဟရိတော။ ဇာဂါဠ ၆။ ၁၃၄။

ဇလိတအယဂုဠ (ပု) [ဇလိတ + အယဂုဠ] တောက်လောင်သော - သံလုံး - သံခဲ။ နိရယပါလေဟိ ဇလိတအယဂုဠေဟိ ပေါထိယမာနာ အင်္ဂါရကာသု ပတန္တိ။ ဇာဂါဠ ၆။ ၁၃၅။

ဇလိတအယဒဏ္ဍ (ပု) [ဇလိတ + အယဒဏ္ဍ] တောက်လောင်သော - သံဒုတ် - သံလုံကန်။ ဇလိတအယဒဏ္ဍေဟိ အာဒါယ ကေသ္မိဇလိတလောဟရသေ ပက္ခိပိတော တုဠာတုဠာဟောန္တိ။ ဇာဂါဠ ၆။ ၁၃၆။

ဇလိတအယပထဝီ (ထိ) [ဇလိတ + အယပထဝီ] တောက်လောင်သော သံမြေ။ နဝယောဇနာယ ဇလိတအယပထဝီယာ ပါတေတော။ ဇာဂါဠ ၅။ ၁၅၃။ (-ဇာဂါဠ ၆။ ၁၃၃၊ ၁၄၃။)

ဇလိတအယပဗ္ဗတ (ပု) [ဇလိတ + အယပဗ္ဗတ] တောက်လောင်သော သံတောင်။ မဟန္တာဇလိတအယပဗ္ဗတာ သာတေန္တိ ဧတ္တာတိ သဿံတော။ ဇာဂါဠ ၅။ ၂၀၈။ (-ဇာဂါဠ ၆။ ၁၄၃။)

ဇလိတအယဗလိသ (ပု) [ဇလိတ + အယဗလိသ] တောက်လောင်သော သံမျှားကောက်။ တာလပ္ပမာဏေန ဇလိတအယဗလိသေန ဇိဝံဝိဇ္ဈိတော။ ဇာဂါဠ ၆။ ၁၄၀။

ဇလိတအယသုလ (ပု၊ န) [ဇလိတ + အယသုလ] တောက်လောင်သော သံတံကျင်။ တာလပ္ပမာဏေ ဇလိတအယသုလေ နိသိဒါပေန္တိ။ ဇာဂါဠ ၅။ ၂၀၉။

ဇလိတအယောဂုဠ (ပု) [ဇလိတ + အယောဂုဠ] တောက်လောင်သော - သံလုံး - သံခဲ။ ဇလိတအယောဂုဠ ခါဒါပေန္တိ။ ဇာဂါဠ ၅။ ၂၉၁။

ဇလိတအယောပဋ္ဌသမ္ပဿ (ပု) [ဇလိတ + အယောပဋ္ဌ + သမ္ပဿ] တောက်လောင်သော သံပြား၏ အတွေ၊ တောက်လောင်သော သံပြားဖြင့် ရစ်ပတ်မှုအတွေ။ ယေန စိရံ အနုဘဝိတဗ္ဗော၊ နိရယေ ဇလိတအယောပဋ္ဌသမ္ပဿော။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။ ၅၄။

ဇလိတအယောမဉ္ဇပိဋ္ဌ (န) [ဇလိတ + အယောမဉ္ဇပိဋ္ဌ] တောက်လောင်သော သံညောင်စောင်း၊ သံအင်းပျဉ်။ ယံ ဗာဓိဿန္တိ စိရံ၊ ဇလိတအယောမဉ္ဇပိဋ္ဌာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။ ၅၄။

ဇလိတကဏ္ဍက (ပု) [ဇလိတ + ကဏ္ဍက] တောက်လောင်သော ဆူး။ ကဏ္ဍကနိစိတာတိ ဇလိတကဏ္ဍကေဟိ စိတာ။ ဇာဂါဠ ၇။ ၁၄၂။

ဇလိတကပိလကေသမဿုက (တိ) [ဇလိတ + ကပိလ + ကေသ + မဿု + က] တောက်ပကြောင်ကြားသော ဆံပင်မုတ်ဆိတ်ရှိသော သူ။ ဇလိတကပိလကေသမဿုကာ ဧဒေယက္ခာ ဥပဂန္တော။ ဝိမာနဂါဠ ၂၀၆။

ဇလိတကာဠသုတ္တ (န) [ဇလိတ + ကာဠသုတ္တ] တောက်လောင်သော တမျဉ်းချည်။ ဇလိတပထဝီယံ ပတိတေ ဇလိတကာဠသုတ္တံ ပါတေတော။ ဇာဂါဠ ၅။ ၂၀၇။

ဇလိတခုရ (ပု) [ဇလိတ + ခုရ] တောက်လောင်
သော သင်ဓုန်း။ ဇလိတခုရေဟိ သဉ္စိတံ
ဇလိတလောဟပဗ္ဗတံ အာရဟန္တံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။
၁၄၂။

ဇလိတင်္ဂါရကာသု (ထိ) [ဇလိတာ + အင်္ဂါရ
ကာသု] တောက်လောင်သော မီးကျီးတွင်း။
ဇလိတင်္ဂါရကာသု ဝါ ဒိဝသံ တတ္ထံ ဖာလံ
ဝါ ပဋိစ္စံ ယံ ဒုက္ခံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၂။

ဇလိတဂ္ဂိ (ပု) [ဇလိတ + အဂ္ဂိ] တောက်လောင်
သော မီး။ ဥပရိဝါတေ ဇလိတဂ္ဂိ ဝိယ
ဟောတိ။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၂။

ဇလိတဂ္ဂိက္ခန္ဓ (ပု) [ဇလိတ + အဂ္ဂိက္ခန္ဓ] တောက်
လောင်သော မီးပုံ။ ဇလိတဂ္ဂိက္ခန္ဓော ဝိယ
နိသီဒိ။ အ၊ ဌ၊ ၂။ ၇။

ဇလိတဂ္ဂိက္ခန္ဓုပမ (တိ) [ဇလိတဂ္ဂိက္ခန္ဓ +
ဥပမာ] တောက်လောင်သော မီးပုံလျှင်
ဥပမာရှိသော၊ တောက်လောင်သော မီးပုံနှင့်
တူသော။ ပါဝကကပ္ပါ ဇလိတဂ္ဂိက္ခန္ဓုပမာ
စ။ နေတ္ထိဝိ။ ၁၉၃။

ဇလိတဂ္ဂိဇာလက (တိ) [ဇလိတာ + အဂ္ဂိဇာ-
လာ + က။] တောက်လောင်သော မီးလျှံရှိ
သော။ တဗ္ဗာ ဇလိတဂ္ဂိဇာလကာ မဟာနိ-
ရယာ စဝမာနာ မစ္စုနော ဘာယန္တိ။ မိလိန္ဒ။
၁၄၈။

ဇလိတဇာလ (တိ) [ဇလိတာ + ဇာလာ]
တောက်လောင်သော မီးလျှံရှိသော။ ဇလိတ-
ဇာလံ မဟန္တံ အဂ္ဂိက္ခန္ဓံ ပဝိသေယျ။ မိလိန္ဒ။
၃၁။

ဇလိတတမ္ဗလောဟရသ (ပု) [ဇလိတ + တမ္ဗ-
လောဟ + ရသ] တောက်လောင်သော
ကြေးနီရည်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇလိတတမ္ဗလောဟရသပုဏ္ဏ (တိ) [ဇလိတတမ္ဗ-
လောဟရသ + ပုဏ္ဏ] တောက်လောင်သော

ကြေးနီရည်တို့ဖြင့် ပြည့်သော။ ဇလိတတမ္ဗ-
လောဟရသပုဏ္ဏံ လောဟကုမ္ဘိ နိရယပါ-
လေဟိ ခိတ္တာ ပစ္စန္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၂၉၄။

ဇလိတနဋ္ဌဂ္ဂိခန္ဓ (ပု) [ဇလိတ + နဋ္ဌ + အဂ္ဂိခန္ဓ]
တောက်လောင်သော ကျူရိုးမီးပုံ။ ပဗ္ဗတ-
မတ္ထကေ ဇလိတနဋ္ဌဂ္ဂိခန္ဓော ဝိယ စ ဧတေ-
သံ အစ္စိယော ဇောတေန္တိ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။
၄၉၅။

ဇလိတပထဝီ (ထိ) [ဇလိတာ + ပထဝီ] တောက်
လောင်သော မြေ။ နေရယိကေ သတ္တေ
အပရာပရံ အနုဗန္ဓိတော ပဟရိတော ဇလိတ-
ပထဝီယံ ပတိတေ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၂၈၇။

ဇလိတပဗ္ဗတ (ပု) [ဇလိတ + ပဗ္ဗတ] တောက်
လောင်သော တောင်။ သေသဒိသာသု
ဝုဋ္ဌိတေသု ဇလိတပဗ္ဗတေသုပိ သေဝ
နယော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၁၄၃။

ဇလိတဖရသု (ပု) [ဇလိတ + ဖရသု] တောက်
လောင်သော ပုဆိန်။ ဇလိတဖရသု ဂဟေ-
တော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၂၈၈။

ဇလိတဗ္ဗ (တိ) [ဇလ + ဇာ + တဗ္ဗ] တောက်
လောင်စေအပ်သော၊ ညှိထွန်းအပ်သော။
သပ္ပိတေလာနိ ပန ဂဟေတော ဒီပါ ဇလိ-
တဗ္ဗာ။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၂၅။

ဇလိတဗျာမောဘာသ (တိ) [ဇလိတ + ဗျာမ +
သြဘာသ] တောက်ပသော တလံမျှလောက်
ရောင်ခြည်ရှိသော။ လောကနာယကံ ဥဒိ-
တောဒိတံ ဇလိတဗျာမောဘာသံ ပဝ-
ရတ္တမံ။ မိလိန္ဒ။ ၂၁၇။

ဇလိတလောဟပထဝီ (ထိ) [ဇလိတာ + လောဟ-
ပထဝီ] တောက်လောင်သော သံမြေ။ နိရယ-
ပါလာ ဇလိတလောဟပထဝီယံ ဥတ္တာနံ ပါ-
တေတော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၂၉၁။

ဇလိတလောဟပဗ္ဗတ(ပု) [ဇလိတ+လောဟပဗ္ဗ-
တ] တောက်လောင်သော သံတောင်။ ဇလိ-
တခုရကြည့်။

ဇလိတလောဟယောတ္တ (န) [ဇလိတ+လော-
ဟယောတ္တ] တောက်လောင်သော သံကြိုး။
ဇလိတလောဟယောတ္တဟိ အခေါ်မုခ် ဝေ-
ဌယိတွာ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၁၃၆။

ဇလိတလောဟရထ (ပု) [ဇလိတ + လောဟ-
ရထ] တောက်လောင်သော သံရထား။
ဝါရေန ဝါရံ တေသု ဇလိတလောဟရထေသု
ယုတ္တံ။ ဇာ၊ဌ၊၇။၁၄၂။

ဇလိတလောဟရသ (ပု) [ဇလိတ+လောဟရသ]
တောက်လောင်သော သံရည်။ ဇလိတအယ-
ဒဏ္ဍကြည့်။

ဇလိတသိလာဝဿ (န) [ဇလိတ + သိလာ-
ဝဿ] တောက်လောင်သော ကျောက်မီး။
ဇလိတသိလာဝဿံ တေသံ လုဒ္ဓကမ္မာနံ ဥပရိ
ပတတိ။ ဇာ၊ဌ၊၇။၁၄၁။

ဇလိတသိလာသနီ(ပု၊ထိ) [ဇလိတ+သိလာ+အ-
သနီ] တောက်လောင်သော ကျောက်မီးကြိုး။
သိလာသနီတိ ဇလိတသိလာသနီ။ ဇာ၊ဌ၊၇။
၁၄၁။

ဇလိတာနုဘာဝ (ပု) [ဇလိတ + အာနုဘာဝ]
(၁) ထွန်းလင်း-တောက်ပ-သော-တန်း
ခိုး-အာနုဘော်။ (တိ) (၂) ထွန်းလင်း-
တောက်ပ-သော-တန်ခိုး-အာနုဘော်-
ရှိသော။ (၁) တထာ ဟိ တျာယံ ဇလိတာ-
နုဘာဝေါ။ သံ၊၁။၁၄၆။ ဇလိတာနုဘာဝေါ-
တိ ယသ္မာ စ တံဗုဒ္ဓေါ၊ တသ္မာ တေ အယံ
ဇလိတော အာနုဘာဝေါ။ သံ၊ဌ၊၁။၁၉၄။
(-ဇာ၊၁။၁၆၄။ ဇာ၊ဌ၊၃။၃၄၂။) (၂)
ကေနာသိ ဧဝံ ဇလိတာနုဘာဝါ၊ ဝဏ္ဏော စ
တေ သဗ္ဗဒိသာ ပဘာသတိ။ ဝိမာန၊၁။
ဇလိတာနုဘာဝါတိ သဗ္ဗသော ဝိဇ္ဇောတ-

မာနပုညိဒ္ဓိကာ။ ဝိမာန၊ဌ၊၁၇။ (-ဝိမာန၊
၁၂၊၃၆၊၈၀၊၁၂၅။ ဝိမာန၊ဌ၊၇၊၁၅၊၂၂-၃-၄၊
၃၆-၈၊၅၀၊၈၄၊၁၃၀။ ပေတ၊ဌ၊၆၅၊၈၀၊၈၆။
ဇာ၊ဌ၊၂။၂၃၃။ ဇာ၊ဌ၊၃။၃၈၈။)

ဇလိတာဝုဓပဟာရ (ပု) [ဇလိတ+အာဝုဓ+
ပဟာရ] တောက်ပြောင်သော လက်နက်
ဖြင့် ပုတ်ခတ်ခြင်း။ ဇလိတာဝုဓပဟာရေ
အသဟိတွာ။ ဇာ၊ဌ၊၇။၁၄၂။

ဇလိတိဒ္ဓိ (တိ) [ဇလိတ+ဣဒ္ဓိ] ထွန်းလင်း-
တောက်ပ-သော-တန်ခိုး-အာနုဘော်-
ရှိသော။ ယေန သဒ္ဓမ္မပဇ္ဇောတော၊ ဇာလိ-
တော ဇာလိတိဒ္ဓိနာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁။

ဇလိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဇလ + တွာ၊] (၁)
ထွန်းလင်း-တောက်ပ-၍။ (၂) တောက်
လောင်၍။ (၁) ဇလိတွာ အဂ္ဂိက္ခန္ဓောဝ၊
သမ္ဗုဒ္ဓေါ ပရိနိဗ္ဗာတော။ အပ၊၁။၇၈။ ဇလိ-
တွာ သဗ္ဗလောကံ ဓမ္မပဇ္ဇောတေန ဩဘာ-
သေတွာ။ အပ၊ဌ၊၂။၃၈။ (-အပ၊၁။၁၈၉။
အပ၊၂။၁၇၉၊၃၂၃၊ ၃၂၈-၉၊၃၆၁။ ဝိ၊ဌ၊၁။
၂၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၂၃၃၊၂၇၂။ စရိယာ၊ဌ၊၁၅။
ဇာ၊ဌ၊၁။၃၆၊၅၃။ (၂) ဗဟုသိနေဟေ
ပါယာသေ အဂ္ဂိမ္မိ ပက္ခိတ္တမတ္တေယေဝ အဂ္ဂိ
ဇလိတွာ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၃၉။

ဇလိယမာန (တိ) [ဇလ + ဇာ + ယ + မာန]
တောက်လောင် စေအပ်သော၊ ညှိထွန်းအပ်
သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇလိယမာနအဂ္ဂိဓူမရဟိတ (တိ) [ဇလိယမာန+
အဂ္ဂိဓူမ+ရဟိတ] ညှိထွန်းအပ်သော မီးခိုးမှ
ကင်းသော။ နိဒ္ဒူမေတိ ဇန္တာသရေ ဇလိယ-
မာနအဂ္ဂိဓူမရဟိတော။ မတိ၊၂။၁၀၂။

ဇလိသု (ကြိ) [ဇလ+အ+သု] (၁)ထွန်းလင်း-
တောက်ပ-ကုန်ပြီ၊ (၂) တောက်လောင်
ကုန်ပြီ။ ဇလတိကြည့်။

ဇလိယတိ (ကြိ) [ဇလ+အ+သတိ] တောက်
လောင်လတ္တံ့။ ဇလတိ-ကြည့်။

ဇလုတ္တမ (ပု) [ယဒိစ္စကနာမ်] ဇလုတ္တမ
မည်သော စကြဝတေးမင်း။ ကေပညာသ-
ကပ္ပမိ၊ ရာဇာ အာသိ* ဇလုတ္တမော။ အပါ
၁။၁၇၉။ ထေရ်ဌာ၁။၂၁၇။

ဇလူကဂါဟ (ပု) [ဇလူကာ+ဂါဟ] မြွေစုတ်
ယူခြင်း၊ မြွေတုတ်ယူခြင်း။ ဟတ္ထိပါဒါဒိသု
တံ တံ ကောဠာသံ ဝိဘဇိတော ဂဟဏံ ရတ္ထ-
ပါသဒိသော ဇလူကဂါဟသဒိသော။ သံ၊ဋီ၊
၂။၃၂၃။

ဇလူကာ (ထိ) [ဇလ+ဥကာ။ ဇလ+ဩက+
အာ။ ဇလ+ဣက+အာ။ ဇလဿ ဥကာ ကိ-
မိဝိသေသော ဇလူကာ၊ ဇလံ ဩကံ ဂေဟံ
တေိဿာတိ ဝါ ဇလူကာ၊ ဩဿူ။ ဓာန်၊ဋီ၊
၆၇၂။ ဇလ-ဒိတ္တိယံ၊ ဇလတိတံ ဇလူကာ၊
လောဟိတပေါ။ ဣဒါဒိ။၂၆။] မြွေ၊ ဇလူ-
ကာယ ကေ အင်္ဂံ ဂဟေတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။၃၄၅။
(-အဘိ၊ဌာ၂။၂၄၆။ ခုဒ္ဒက၊ဌာ။၅၉။ ဥဒါန၊
ဌာ။၁၉၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၇၇။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၅၂။)

ဇလေယျ (ကြိ) [ဇလ+အ+ယျေ] တောက်
လောင်ရာဇ်။ ဇလတိ-ကြည့်။

ဇလေဟိ (ကြိ) [ဇလ+အ+ဟိ] တောက်
လောင်စေလေ့။ ဇလတိ-ကြည့်။

ဇလောဃ (ပု) [ဇလ + ဩဃ] ရေအလျဉ်။
ဂစ္ဆ ဂဝမ္ပတိ ဇလောဃံ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ ဘိက္ခုနံ
ဖာသုဝိဟာရံ ကရေဟိ။ ထေရ်ဌာ၁။၁၃၀။

ဇလ္လိ (န) [ဇလ+ဣ] အညစ်အကြေး။ (က)
မြူ အညစ်အကြေး။ (ခ) ချွေး အညစ်
အကြေး။ (ဂ) တဏှာ အညစ်အကြေး။
(က) သုခုမတ္တာ ဆဝိယာ ရဇောဇလ္လံ ကာ-
ယေ န ဥပလိမ္ပတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅။ မ၊ဋီ၊၂။၃၃၇။
ရဇောဇလ္လန္တိ ရဇော ဝါ မလံ ဝါ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။

၃၉။ မ၊ဋီ၊၃။၂၅၉။ ဇလ္လန္တိ မလိနဘာဝါဝ-
ဟော ရေဏသဉ္စယော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၉။ မ၊ဋီ၊
၃။၁၇၄။ (-သံ၊ဌာ၁။၁၃၀။ ထေရ်ဌာ၂။
၁၄။ မဟာနိ၊ဌာ။၄၀၂။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၇၇။
မ၊ဋီ၊၁။၂၄၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၄၇။) (ခ) ကေ-
သေသု ဇဋ္ဌံ ဗန္ဓိတွာ၊ ကစ္ဆေ ဇလ္လမဓာရယိ။
ဇာ၊ဋီ၊၃။၃၆၉။ ဇလ္လမဓာရယိတံ ဥဘောဟိ
ကစ္ဆေဟိ ဇလ္လံ ဓာရေတိ၊ ကိလိဋ္ဌဝေသေန
ဝိစရတိ။ ဇာ၊ဋီ၊၇။၃၆၇။ ဇလ္လန္တိ သေဒမလံ။
ဇာတ်၊ဋီ၊သစ်။ (ဂ) ဇလ္လသဟဂတ-ကြည့်။

ဇလ္လိ (ပု) [ဇလ္လ + ဣ] အညစ်အကြေးကို
ပယ်တတ်သောသူ။ (က) ချွေးတုန်းသမား။
(ခ) ဆတ္တာသည်။ (က) ဇလ္လာ မလ္လာ စ
တေ သဗ္ဗေ၊ ပရိဝါရေန္တိ မံ သဒါ။ အပါ၊၁။
၄၂၀။ (ခ) ဝေတာလိကေ စ ဇလ္လေ စ
မဏိမိ ပဿ နိမ္မိတံ။ ဇာ၊ဋီ၊၂။၂၇၃။ ဇလ္လေတိ
မဿုနိ ကရောန္တေ နှာပိတေ။ ဇာ၊ဋီ၊၇။၁၇၆။

ဇလ္လသဟဂတ (တိ) [ဇလ္လ+သဟဂတ] တဏှာ
အညစ်အကြေးနှင့်တကွ ဖြစ်သော။ သော
ပီတိယာ ဝိရာဂါ ယာတိ ဩဇဟိ ဇလ္လသဟ-
ဂတံ။ ပေဋကော။၂၆၃။

ဇလ္လိကာ (ထိ) [ဇလ္လ + ဣက + အာ] အညစ်
အကြေး (က) မြူအညစ်အကြေး။ (ခ)
ကိုယ်အညစ်အကြေး(ချွေး)။ (ဂ) အမြှုပ်
စသော အညစ်အကြေး။ (က) ဗုဒ္ဓါနံ ကဏ္ဍ-
သောတေသု မလံ ဝါ ဇလ္လိကာ ဝါ နတ္ထိ။မ၊ဋီ၊
၃။၂၅၄။(-မူလဋီ၊၂။၁၇၇။)(ခ) သေဒဇလ္လိ-
ကာ(သုတ္တနိ။၃၀၀)တိ သေဒေါ စ လောကာ
ပဋုလမလဘေဒါ ဇလ္လိကာ စ။ သုတ္တနိ၊ဌာ။
၂၃၉။ ဇလ္လိကာ ဝုစ္စတိ လောဏပဋုလာဒိ-
ဆဝိယာ ဥပရိ ဌိတံ သရီရမလံ။ မ၊ဋီ၊၁။
၂၆၉။ (-သာရတ္ထ၊၂။၅၁။ မ၊ဋီ၊၁။၃၀၁။
သံ၊ဋီ၊၂။၄၃၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၅၂။) (ဂ) ဇလ္လိ-
ကာ နာမ ဖေဏာဒိ။ ဝဇီရ။၂၇၁။ ခီရဇလ္လိ-
ကာ(ဝိ၊ဋီ၊၂။၂၉၄)လည်း ကြည့်။

ဇေ (ပု) [ဇု+အ။ ဇေန္တိ ဇေတနာတိ ဇေဝေါ။ ဓာနံ၊ ဇ္ဇိ၊ ငဝ။ (ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၄၂။ လည်း ကြည့်။)] (၁) လျင်မြန်ခြင်း၊ အဟုန်။ (က) ခြေ၏လျင်မြန်ခြင်း။ (ခ) ဉာဏ်၏လျင်မြန်ခြင်း။ (၂) ဇေတိုင်။ (၃) ဇော၊ ဇောစိတ်။ (တိ) (၄) လျင်မြန်သော၊ လျင်မြန်စွာသွားတတ်သော၊ သူ။ (၅) ကောက်သော။

(၁) လျင်မြန်ခြင်း၊ အဟုန်။ (က) ခြေ၏ လျင်မြန်ခြင်း။ အဇ္ဇေဝေန ဇေဝေန ခန္တိယာ သောရစ္စေန။ အံ၊ ဝ။ ၄၂။ ဇေ-နာတိ ပဒဝေဂေန။ အံ၊ ငွ။ ၂။ ၃၂။ (-မ၊ ၂။ ၁၁၀။ မ၊ ၃။ ၂၂၂-၃။ သံ၊ ဝ။ ၆၁၊ ၄၅၆။ သံ၊ ၃။ ၂၀၀။ အံ၊ ဝ။ ၃၅၇-၈-၉။ အံ၊ ၂။ ၂၁၇။ အံ၊ ၃။ ၁၉၈-၉၊ ၂၀၀၊ ၂၂၆။ သုတ္တနိ။ ၃၁။ ထေရ။ ၂၈။ ဇော၊ ၁။ ၃၇။ ဇော၊ ၂။ ၉၀၊ ၁၅၄။ စူဠနိ။ ၂၆၈။ မိလိန္ဒ။ ၁၄၃။ ဝိ၊ ငွ။ ၁။ ၁၅၃။ သံ၊ ငွ။ ၂။ ၂၀၉၊ ၂၆၂။ သံ၊ ငွ။ ၃။ ၁၉၂၊ ၂၂၃။ အံ၊ ငွ။ ၂။ ၁၄၄။ အံ၊ ငွ။ ၃။ ၂၈၁၊ ၃၅၀။ အဘိ၊ ငွ။ ၁။ ၁၀၃၊ ၂၀၅။ အဘိ၊ ငွ။ ၂။ ၂၁၆၊ ၃၃၈။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၂၊ ၂၃၆။ ဓမ္မ၊ ငွ။ ၁။ ၁၂၇။ သုတ္တနိ၊ ငွ။ ၁။ ၅၂။ ဝိမာန၊ ငွ။ ၃၁၆။ ထေရ၊ ငွ။ ၁။ ၆၁၀။ ထေရ၊ ငွ။ ၂။ ၁၁၇။ အပ၊ ငွ။ ၁။ ၁၆၃။ အပ၊ ငွ။ ၂။ ၄၄။ ဇော၊ ငွ။ ၄။ ၂၁၂။ ဇော၊ ငွ။ ၅။ ၆၄။ ဇော၊ ငွ။ ၆။ ၂၇၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၃၀။ သိ၊ ငွ။ ၁။ ၁၈၉၊ ၃၂၉။ အံ၊ ငွ။ ၂။ ၃၀၃။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ငွ။ ၁။ ၂၉၅။) (ခ) ဉာဏ်၏လျင်မြန်ခြင်း။ ဣဒမဿ ဇေသ္မိ ဝဒါမိ (အံ၊ ဝ။ ၂၉၁။) တိ အယမဿ ဉာဏဇေဝေါတိ ဝဒါမိ။ အံ၊ ငွ။ ၂။ ၂၄၃။ အဇ္ဇေဝေန ဇေဝေန ခန္တိယာ သောရစ္စေန။ အံ၊ ဝ။ ၄၂။ ဇေနာတိ ဉာဏဝေဂေန။ အံ၊ ငွ။ ၂။ ၃၂။ (၂) ဇေတိုင်။ ဝေရာပထံ ဂစ္ဆတိ၊ ဇေံ ဂစ္ဆတိ။ မဟာနိ။ ၁၂၀၊ ၃၂၆။ (၃) ဇော၊ ဇောစိတ်။ ဖလံ ပန ဇေတဇေဝေန ဥပ္ပဇ္ဇနတော ဇေဝေါတိ စ ဝတ္တံ ဝဇ္ဇတိ။ အံ၊ ငွ။ ၂။ ၂၂၄။ (၄) လျင်မြန်သော၊ လျင်မြန်စွာ

အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၂-၁၂-ပ-မ-ဇ-သ-စ

သွားတတ်သော၊ သူ။ အဓောမုခါ အဿသိ-ဂမာ ဗလီဇေါ။ ဝိမာန။ ၁၈။ ဇေဝေါတိ ဇေနကာ၊ ဗလဝန္တော ဂေဝ ဝေဂဝန္တော စာတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ ငွ။ ၇၁။ (-ဇော၊ ၂။ ၂၆၇။ ဇော၊ ငွ။ ၇။ ၁၂၉။) (၅) ကောက်သော။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဇေကဏ္ဍက (တိ) [ဇေ+ကဏ္ဍ+က] ကောက်သော နားရှိသော၊ သူ။ ဟိနံ နာမ နာမံ အဝကဏ္ဍကံ ဇေကဏ္ဍကံ ခနိဋ္ဌကံ သဝိဋ္ဌကံ ကုလဝဇ္ဇကံ။ ဝိ၊ ၂။ ၈။ ဇေကဏ္ဍကန္တိ ဝက်-ကဏ္ဍကနာမံ။ ဝဇ္ဇိရ။ ၂၈။

ဇေဂတိ (ထိ) [ဇေ + ဂတိ] လျင်မြန်စွာ သွားခြင်း။ န စ တံ ဇေဂတိံ တဿ ပရိ-သာယံ ဒဿေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၁၄၃။

ဇေဂမနဟေတု (ပု) [ဇေ + ဂမန + ဟေတု] လျင်မြန်စွာသွားခြင်း၏ အကြောင်း။ ဇေဂ-မနဟေတုဘူတေန ဝါ ကာယဗလေန။ မ၊ ငွ။ ၃။ ၁၇၇။

ဇေစ္ဆန္တိ (တိ) [ဇေ+ဆိန္တိ] ပြတ်သော အဟုန် ရှိသော၊ အဟုန်ပြတ်သော (မြင်း)။ တံ မမ ပုတ္တဿ သန္တိကေ ဇေစ္ဆန္တော ဒုဗ္ဗလဿော ဝိယ။ ဓမ္မ၊ ငွ။ ၁။ ၁၆၆။

ဇေတိ (ကြိ) [ဇု+အ+တိ] (၁) ထိုးထွင်း၍ သိ၏၊ လျင်မြန်စွာသိ၏၊ (၂) လျင်မြန်စွာ ဖြစ်၏၊ စော၏။ (၃) လျင်မြန်စွာ သွား၏၊ ပြေး၏။ (၁) သဗ္ဗံ ရူပံ အနိစ္စတော ခိပ္ပံ ဇေတိတိ ဇေနပညာ။ ပဋိသံ၊ ၃၈၀။ မ၊ ငွ။ ၄။ ၅၇။ သံ၊ ငွ။ ၁။ ၁၁၂။ ရူပံ အနိစ္စတော ခိပ္ပံ ဇေတိတိ... ဝေဂဿ ပဋိဝိဇ္ဇတိ။ မ၊ ငွ။ ၃။ ၂၇၃။ သံ၊ ငွ။ ၁။ ၁၆၄။ (-အံ၊ ငွ။ ၁။ ၄၁၅။ ပဋိသံ၊ ငွ။ ၁။ ၈၄။ ပဋိသံ၊ ငွ။ ၂။ ၂၄၇။) (၂) အပ္ပနာသမာဓိံ ဒိဝသဘာဂေ အပ္ပေတော နိသိန္နဿ ဒိဝသဘာဂမ္ပိ ကုသလဝိထိယံ

ဇဝတိ။ ဝိဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀။ (-သံဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၆၊ ၂၂၆။
 အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၅။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၁။ ၂၁။ ဥဒါန၊ ၁။ ၃၈။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၅၄၊ ၉၂။
 မဟာနိဋ္ဌ၊ ၃၄၄။ စူဠနိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁။ ဝဇီရ၊
 ၁၅၃။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁။
 သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၃၅။ သီရိသစ်၊ ၂။ ၃၈၂။ မဇ္ဈိ၊
 ၁။ ၁၆၆။ အံဇ္ဈိ၊ ၃။ ၁၂၅။ အနုဇ္ဈိ၊ ၁။ ၂၀၀။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၀။) ဇဝန္တိ— မဋ္ဌ၊ ၄။ ၉၆။ အံ၊
 ၅။ ၂၈၉။ ပဋိသံဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
 ၁၃၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၃၂။ ဒီဇ္ဈိ၊ ၁။ ၂၂၇။
 ဒီဇ္ဈိ၊ ၃။ ၅၀။ မဇ္ဈိ၊ ၃။ ၅၆။ သံဇ္ဈိ၊ ၂။ ၂၂၉။
 အံဇ္ဈိ၊ ၁။ ၂၂၈။ အံဇ္ဈိ၊ ၂။ ၂၇၈။ အနုဇ္ဈိ၊ ၁။
 ၁၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၄၁၊
 ၅၈၊ ၁၃၃။ (၃) အာဇဝန္တိ အာပဋိသန္တိတော
 ဇဝတိ ဓာဝတိတိ အာဇဝ။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၃၈၃။
 (-သံဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၈။ သံဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၁။ အံဋ္ဌ၊ ၂။
 ၂၉၁၊ ၃၀၅။ ထေရ၊ ၅။ ၁၁၅။) ဇဝန္တိ— သံ၊
 ၅။ ၂၀၉။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။ ဇာဋ္ဌ၊ ၄။
 ၂၆၈။ ဇဝိ—ဇာ၊ ၁။ ၁၀၄။ ဇဝိဿာမာ
 (သံဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၈)တိ ဓာဝိဿာမ။ သံဇ္ဈိ၊ ၂။
 ၁၈၉။ (-ဇာဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၁၃။)

ဇဝဒဿနဋ္ဌာန (န) [ဇဝ + ဒဿန + ဋ္ဌာန]
 လျင်မြန်ခြင်းကို ပြရာအရပ်၊ အပြေးပြိုင်ရာ
 အရပ်။ ဇဝဒဿနဋ္ဌာနေ ယထာ ဟယော
 ဥတ္တမဇဝံ န ဟာပေသိ။ မဇ္ဈိ၊ ၃။ ၇၄။

ဇဝန (န) [ဇု + ယု] (၁) အဟုန်ပြင်းစွာ
 ဖြစ်တတ်သော သဘောတရား၊ ဇော၊ ဇော
 စိတ်။ (၂) လျင်မြန်ခြင်း၊ လျင်မြန်စွာ
 သွားခြင်း။ (၃) သွားခြင်း။ (၄) ဖြစ်ခြင်း။
 (၅) (၆) ဇဝနမည်သောသူ။ (က) ဇဝန
 မည်သော ဟင်္သာ။ (ခ) ဇဝနမည်သော
 နတ်သား။ (တိ) (၆) လျင်မြန်သော။ (က)
 လျင်မြန်စွာသွားတတ်သောသူ။ (ခ) လျင်
 မြန်စွာ သိတတ်သော၊ (ပညာ)။ (၇) ဖြစ်ရာ
 ဖြစ်သော။

(၁) အဟုန်ပြင်းစွာ ဖြစ်တတ်သော
 သဘောတရား၊ ဇော၊ ဇောစိတ်။ ယင်း
 ဇောစိတ်သည် အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး၊ ဟသိ-
 တုပ္ပါဒ်စိတ် ၁-ပါး၊ မဟာကုသိုလ်စိတ် ၈-ပါး၊
 မဟာကြိယာစိတ် ၈-ပါး၊ မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်
 စိတ် ၉-ပါး၊ မဟဂ္ဂုတ်ကြိယာစိတ် ၉-ပါး၊
 လောကုတ္တရာစိတ် ၈-ပါး အားဖြင့် ၅၅-ပါး
 ရှိသည် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၉။ သင်္ဂဟ၊ ၄၄)။

အဟုန်ပြင်းစွာ ပြေးသွားသောသူကဲ့သို့
 စွန့်ကြဲပေးကမ်း လှူဒါန်းမှု၊ သူ့အသက်
 သတ်မှုစသောထိုထိုအမှုကို ပြီးမြောက်စေ
 သောအားဖြင့် တကြိမ်သော်၎င်း၊ အကြိမ်များ
 စွာသော်၎င်း အဟုန်ပြင်းစွာ ဖြစ်တတ်သော
 ကြောင့် ၅၅-ပါးသောစိတ်ကို 'ဇော'ဟု
 ခေါ်ဆိုရသည် (ဝိဘာဝိနီ၊ ၁၂၅။ မဏိမဇ္ဈ၊
 ၁။ ၃၈၅၊ ၃၉၀)။

ဇောစိတ်တို့တွင် ကာမဇောတို့သည် ကာ-
 မဇောဝီထိဝယ် ပကတိရိုးရာအခါ၌ ၇-ကြိမ်
 ဖြစ်စေ၊ ၆-ကြိမ်ဖြစ်စေ စောကြသည်။ သေ
 ခါနီးအခါ၊ ဒုက္ခဝေဒနာနှိပ်စက်၍ တွေဝေ
 မိန်းမော မေ့မျောနေသောအခါ၊ နှစ်သက်မှု
 'ပီတိ'အဟုန်ကြောင့် ဖြစ်စေ၊ နတ်ဘီလူးတို့
 ဖမ်းစားသောကြောင့် ဖြစ်စေ၊ သေရည်
 အရက်မူးသောကြောင့် ဖြစ်စေ၊ သတိလစ်၍
 မေ့လျော့နေသောအခါ၊ အိပ်မက်မက်သော
 အခါ၊ အမိဝမ်းတွင်း ကိန်းအောင်းစဉ်အခါ၊
 အမိဝမ်းတွင်းမှ မွေးဖွားစအခါမျိုးတို့၌ ၅-
 ကြိမ် စောကြသည် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၈၁-၂။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၁၃၃။ သင်္ဂဟ၊ ၆၆။ ဝိဘာဝိနီ၊
 ၁၅၅။ ပရမတ္ထဒီပနီ၊ ၁၈၅)။

ရေအစုံ၊ မီးအစုံစသော တန်ခိုးပြာဋိဟာ
 ကိုပြသောအခါ စသည်တို့၌ ထက်မြက်သော
 ပညိန္ဒြေရှိသည့် 'တိက္ခိန္ဒြိယ'ပုဂ္ဂိုလ်အား ၄-
 ကြိမ်၊ နူးညံ့သော ပညိန္ဒြေရှိသည့် 'မုဒိန္ဒြိယ'
 ပုဂ္ဂိုလ်အား ၅-ကြိမ်စောကြသည် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။

၁၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၉။ သင်္ဂဟ၊ ၆၆။
ဝိဘာဝိနီ(၁၅၅)၌မူ ဘုရားရှင်အား ၄-ကြိမ်၊
ဘုရားရှင်မှ တပါးသောပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ၅-
ကြိမ်ဟု ခွဲခြမ်း၍ပြဆိုသည်။

အပ္ပနာဝိထိ၌ မဟာကုသိုလ်ကြိယာဉာဏ
သမ္ပယုတ်စောတို့သည် ပရိကံ၊ ဥပစာ၊ အနု-
လုံ၊ ဂေါတြဘူ(=ဝေါဒါနံ)ဟူသော အမည်
ဖြင့် လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသည့် ‘ခိပ္ပါ-
ဘိည’ပုဂ္ဂိုလ်အား ၃-ကြိမ်၊ လေးဆေးသော
အသိဉာဏ်ရှိသည့် ‘ဒန္တာဘိည’ ပုဂ္ဂိုလ်အား
၄-ကြိမ်စောကြသည်(သင်္ဂဟ၊ ၆၂။ ဝိဘာဝိနီ။
၁၄၇)။

အပ္ပနာဇောတို့တွင် ဖိုလ်ဇောတို့သည်
မဂ္ဂဝိထိ၌ ၂-ကြိမ်၊ ၃-ကြိမ် စောကြသည်။
နိရောဓသမာပတ် ဝင်စားခါနီးအခါ နေဝ-
သညာနာသညာယတနကုသိုလ် ကြိယာဇော
တို့သည် ၁-ကြိမ်၊ ၂-ကြိမ် စောကြသည်။
ဈာန်ရခါစ အာဒိကမ္ပိကပုဂ္ဂိုလ်၏ ဈာန်ဝိထိ၌
မဟဂ္ဂုတ်ဇောတို့သည်၎င်း၊ အဘိညာဉ်ဇော
တို့သည်၎င်း၊ မဂ်ဇောတို့သည်၎င်း၊ နိရောဓ
သမာပတ်မှ ထသောအခါ အနာဂါမိဖိုလ်
ဇော၊ အရဟတ္တဖိုလ်ဇောတို့သည်၎င်း ၁-
ကြိမ်သာ စောကြသည်။ ဈာနသမာပတ္တိ-
ဝိထိ၌ မဟဂ္ဂုတ်ဇောတို့သည်၎င်း၊ ဖလသမာ-
ပတ္တိဝိထိ၌ ဖိုလ်ဇောတို့သည်၎င်း အကြိမ်
များစွာ စောကြသည် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၄-၅။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၀၊ ၃၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၇၂။
သင်္ဂဟ၊ ၆၇-၈။ ဝိဘာဝိနီ၊ ၁၅၅-၆။ ပရမတ္ထ-
ဒီပနီ၊ ၁၈၆-၇)။ ဇောစိတ်များသည် အာရုံ၏
အရသာကို ခံစားခြင်းသဘော ရှိသည်။
အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၄။ ဝိဘာဝိနီ၊ ၁၂၇။ မဏိမဉ္ဇူ၊
၁။ ၃၉၀)။

ဝိပါကစိတ်များသည် အကျိုးတရားမျိုး
ဖြစ်၍ ကြေးမုံပြင်၌ထင်လာသော မျက်နှာ
ရိပ်ပမာ ကံ၏ အစွမ်းသတ္တိအားလျော်စွာ

ဖြစ်ရသောကြောင့် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်
ဇောများကဲ့သို့ ဣဋ္ဌာရုံကို အနိဋ္ဌာရုံဟု၎င်း၊
အနိဋ္ဌာရုံကို ဣဋ္ဌာရုံဟု၎င်း ဖောက်ပြန်စွာ
မယူပဲ အာရုံအားလျော်စွာ အနိဋ္ဌာရုံ၌
အကုသလဝိပါက ဥပေက္ခာဝေဒနာ၊ ဣဋ္ဌ-
မဇ္ဈတ္တာရုံ၌ ကုသလဝိပါကဥပေက္ခာဝေဒနာ၊
အတိဣဋ္ဌာရုံ၌ ကုသလဝိပါက သောမနဿ
ဝေဒနာနှင့်ယှဉ်၍ဖြစ်ကြသည်။

ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်ဇောတို့သည်ကား
ဝိပလ္လာသမကင်းသေးသော ပုထုဇွန်၊ သေက္ခ-
ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏သန္တာန်၌ဖြစ်သောကြောင့် အတိ-
ဣဋ္ဌာရုံကိုသော်လည်း ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တာရုံ၊ အနိ-
ဋ္ဌာရုံအနေအားဖြင့် ယူတတ်၊ ထင်တတ်သည်။
အနိဋ္ဌာရုံပင်ဖြစ်လျက်လည်း ဣဋ္ဌာရုံ၊ ဣဋ္ဌ-
မဇ္ဈတ္တာရုံ အနေအားဖြင့် ယူတတ်၊ ထင်
တတ်သည်။ ထင်ရှားစေဦးအံ့.... ဘုရား
အစရှိသော အတိဣဋ္ဌာရုံ၌သော်လည်း သဒ္ဓါ
တရား ခေါင်းပါးသောသူတို့အား လျစ်လျူ
ရှုမူသဘော ‘ဥပေက္ခာဇော’ စောသည်။
ရတနာ ၃-ပါးကို မကြည်ညိုကြသော သူတို့
အား အမျက်ထွက်ခြင်းသဘော ‘ဒေါမနဿ-
ဇော’စောသည်။ စက်ဆုပ်ဖွယ်ရာ မစင်၊ ခွေး
ကောင်ပုပ် စသော အနိဋ္ဌာရုံ၌သော်လည်း
နက်နဲသောသဘောဉာဏ် ရှိသောသူတို့အား
လျစ်လျူရှုမူသဘော ‘ဥပေက္ခာဇော’ စော
သည်။ ခွေး၊ ဝက်၊ ကြက်၊ ငှက် စသော
တိရစ္ဆာန်တို့အား ဝမ်းမြောက်မှု သဘော
‘သောမနဿဇော’ စောသည်။ ဤသို့လျှင်
ဝိပါကစိတ်များသည် အာရုံအားလျော်စွာ
ဝေဒနာယှဉ်မှု မှန်ကန်၍ ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်
ဇောများကား အာရုံသဘောသို့ အခါခပ်
သိမ်း မလိုက်လျောပဲ ဝေဒနာယှဉ်မှု ဖောက်
ပြန်သောကြောင့် “ဝိပါကအမှန် ဇော
အပြန်”ဟု ခေါ်ဆိုရသည်။

ကာမာဝစရကြိယာဇောတို့ကမူ ဝိပလ္လာ-
သကင်းပြီးသော ဘုရား၊ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏

သန္တာန်၌သာဖြစ်သောကြောင့် ဝိပါက်တရားများကဲ့သို့ အာရုံအားလျော်စွာ အတိဏ္ဍဌာရုံ၌ သောမနဿကြိယာဇော၊ ဣဋ္ဌမဇ္ဈိတာရုံ၌ ဥပေက္ခာကြိယာဇော စောသောကြောင့် “ဝိပါက်လည်းအမှန် ဇောလည်းအမှန်”ဟု ခေါ်ဆိုရသည် (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၇၊၃၂၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ သင်္ဂဟ။၆၄။ ဝိဘာဝိနီ။၁၅၀)။

ဇော ၇-ချက်တို့တွင် ပဌမဇောစေတနာသည် ယခုမျက်မှောက်ဘဝ၌ ပဝတ္တိအကျိုးမျှ ဖြစ်သော အဟိတ်အကျိုးကို ဖြစ်စေနိုင်သည်။ သတ္တမဇောစေတနာသည် အခြားမဲ့ ဒုတိယဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေကျိုး၊ ပဝတ္တိကျိုးတို့ကို ဖြစ်စေနိုင်သည်။ အလယ်ဇော ၅-ချက် စေတနာသည် တတိယဘဝမှစ၍ နိဗ္ဗာန်ရသည့်ဘဝတိုင်အောင် ပဋိသန္ဓေကျိုး၊ ပဝတ္တိကျိုးတို့ကို ဖြစ်စေနိုင်သည်။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၃၆။ ဝိဘာဝိနီ။၁၇၁)။ ဣဒံ ပန ဇဝနံ ကုသလတ္ထာယ ဝါ အကုသလတ္ထာယ ဝါ ကော နိယာမေတီတိ ? အာဝဇ္ဇနဉ္စေဝ ဝေါဋ္ဌဗ္ဗနဉ္စ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၁၊၁၃၄။)

(၂) လျင်မြန်ခြင်း၊ လျင်မြန်စွာ သွားခြင်း။ နိဝတ္တိတွာတိ “နိပ္ပယောဇနမိဒံ ဇဝန”န္တိ နိဝတ္တိတွာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၈၉။

(၃) သွားခြင်း။ ယသ္မာ ပန ယော ဥဒ္ဓံ ဇဝနတော ဥဇ္ဇဝနိကာယ နာဝါယ ကိဋ္ဌတိ။ သော “ဥဒ္ဓံဂါမိနိ” အဘိရူဟတိ”တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၄။

(၄) ဖြစ်ခြင်း။ ရာဂဿ ဇဝနာ အဉာဏ-စရိယာ။ ပဋိသံ၊၇၈-၉။ ရာဂဿ ဇဝနာတိ ယေဘုယျေန သတ္တက္ခတ္တံ ရာဂဿ ပဝတ္တိ၊

ပုနပျုနံ ပဝတ္တော ရာဂေါယေဝ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၆၆-၇။

(၅) ဇဝနမည်သောသူ။ (က) ဇဝနမည်သော ဟင်္သာ။ ဇဝနဟံသ-ကြည့်။ (ခ) ဇဝနမည်သော နတ်သား။ ဇဝန ဒေဝပုတ္တ-ကြည့်။

(၆) လျင်မြန်သော။ (က) လျင်မြန်စွာ သွားတတ်သောသူ။ ဇဝနော ပုရိသော ပရ-မေန ဇဝေန သမန္နာဂတော။ သံ၊၁။၄၅၆။ (ခ) လျင်မြန်စွာ သိတတ်သော (ပညာ)။ ဇဝနပညာ-ကြည့်။ (၇) ဖြစ်ရာဖြစ်သော။ ဇဝနဗြူမိ-ကြည့်။

ဇဝနက (တိ) [ဇု+ဏှ] လျင်မြန်စွာ သွားတတ်သောသူ။ ဇဝ(၄) ကြည့်။

ဇဝနကာလ (ပု) [ဇဝန+ကာလ] ဇောဖြစ်ရာအခါ၊ ဇောစောရာအခါ။ စက္ခုဝိညာဏသမ္ပယုတ္တံ ဥပနိဿယဝသေန ဇဝနကာလေ သုခ-ဝေဒနာယ ပစ္စယဘူတံ ဖဿံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀။ (-မ၊ဋီ၊၁။၁၆၆။ အနုဋီ၊၁။၂၀၀။)

ဇဝနကိစ္စ (န) [ဇဝန+ကိစ္စ] (၁) ဇောကိစ္စ။ (တိ) (၂) ဇောကိစ္စရှိသော၊ ဇောကိစ္စတပ်သော။ (၁) အာရမ္မဏေ တံ တံ ကိစ္စ-သာနေဝသေန အနေကက္ခတ္တံ၊ ကေက္ခတ္တံ၊ ဝါ ဇဝမာနဿ ဝိယ ပဝတ္တိ ဇဝနကိစ္စံ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၂၅။ (သံ၊ဋီ၊၂။၃၄၁)။ (၂) ယာ စ တဿာ ဥပ္ပဋိတွာ နိရုဒ္ဓါယ သမနန္တရာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဇဝနကိစ္စာ မနောဝိညာဏဓာတု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇။

ဇဝနကိစ္စတာ (ထိ) [ဇဝနကိစ္စ+တာ] ဇော-ကိစ္စရှိသည်၏ အဖြစ်၊ ဇောကိစ္စ ရှိခြင်း။ ယတော တေသံ ဇဝနကိစ္စတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ။ ၂။၄၀၁။

ဇဝနကိရိယာ (ထိ) [ဇဝန + ကိရိယာ] ဇော ဖြစ်သော ကြိယာ၊ ကြိယာဇော။ ဒုဟေတု-

ကဿ ပန ဇဝနကိရိယာ နတ္ထိ။ အဘိဋ္ဌာ၁။
၃၂၄။ (-အဘိဋ္ဌာ၁။၄၁၅။)

ဇဝနက္ခန္ဓာ (ပု) [ဇဝန + ခဏ] ဇောခဏ၊
ဇောဖြစ်ရာအခါ။ ကုသလကမ္မဿ ဇဝနက္ခန္ဓာ
ဏေ တယော ဟေတူ ကုသလာ
ဟောန္တိ။ ပဋိသံ။၂၆၆။ မူလဋီ၊၁။၁၂။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၆။ (-ဒီ၊ဋ္ဌာ၁။၂၂၀။ မ၊ဋ္ဌာ
၁။၇၈-၉။ မ၊ဋ္ဌာ၄။၂၄၅။ သံ၊ဋ္ဌာ၂။၂၄၉။ အံ၊
ဋ္ဌာ၁။၄၅။ အဘိဋ္ဌာ၁။၁၃၈-၉၊၄၂၉။ အဘိ၊
ဋ္ဌာ၁။၂၂၁၊၂၈၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌာ၂။၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၂၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌာ၂။၃၅၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌာ၊၆၉၊
၉၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌာ၊ ၃၄၄-၅။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၆၅။
မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၄၃၀။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၀၀။ အံ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။
၃၆၅။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၄၉။)

ဇဝနဂတိက (တိ) [ဇဝန + ဂတိက] ဇောသဘော
ရှိသော၊ ဇောနှင့်အလားတူသော။ တဒါ
ဝေါဋ္ဌဗ္ဗနံ ဇဝနဂတိကံ။ ဝဇီရ၊၁၀၈။

ဇဝနစိတ္တ (န) [ဇဝန + စိတ္တ] ဇောစိတ်။ ဇဝန-
စိတ္တံ တဒါရမ္မဏမ္ပိ ဝနုတိ။ သံ၊ဋ္ဌာ၊ ၁၆၅။ (-
အဘိဋ္ဌာ၊၁။၁၃၉။ အဘိ ဋ္ဌာ၊၃။၃၃၆။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌာ၊၁။၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၀၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌာ၊၉၂။
စူဠနိ၊ဋ္ဌာ၊၁၀၀။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၁၃။ အနုဋ္ဌိ၊၁။
၁၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၃၄။)

ဇဝနစိတ္တပဝတ္တ (န) [ဇဝနစိတ္တ + ပဝတ္တ] ဇော
စိတ်၏ဖြစ်ခြင်း။ ဝိဓာဝနဉ္စေတ္တ ... ဇဝနစိတ္တ-
ပဝတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၈၈။

ဇဝနစိတ္တသံယုတ္တ (တိ) [ဇဝနစိတ္တ + သံယုတ္တ]
ဇောစိတ်နှင့်ယှဉ်သော။ ဇဝနပုတ္တ-ကြည့်။

ဇဝနစိတ္တသဟဂတ (တိ) [ဇဝနစိတ္တ + သဟဂတ]
ဇောစိတ်နှင့် အတူတကွဖြစ်သော။ ဇဝန-
ဝေဒနာ-ကြည့်။

ဇဝနစေတနာ (ထိ) [ဇဝန + စေတနာ] ဇော
စေတနာ၊ ဇောနှင့်ယှဉ်သော စေတနာ။
ဥဘိန္နံ အန္တရေ ပဉ္စ ဇဝနစေတနာ အပရာ-

ပရိယဝေဒနီယကမ္ပံ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၃၆။
(-နေတ္ထိ၊ဋ္ဌာ၊၁၀၁။)

ဇဝနဉာဏ (န) [ဇဝန + ဉာဏ] ဇောဖြစ်သော
ဉာဏ်၊ ဉာဏသမ္ပယုတ်ဇော။ အာဝဇ္ဇနာနန္တရံ
ဇဝနဉာဏေန ဇာနာတိတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌာ၂။၂၅၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌာ၊၂၅၈။

ဇဝနဋ္ဌ (ပု) [ဇဝန + အတ္တ] လျင်မြန်စွာ
သိတတ်သော-အနက်-သဘော။ ဇဝနဋ္ဌေန
ဇဝနပညာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌာ၂။၂၆၁။

ဇဝနဋ္ဌာန (န) [ဇဝန + ဌာန] ဇောအရာ၊ ဇော
ဖြစ်ရာဌာန။ တတော အာသေဝနံ လဘိတွာ
ဇဝနဋ္ဌာနေ ဌာတွာ ပုန ဘဝဂံ* ဩတရတိ။
အဘိဋ္ဌာ၊၁။၃၁၀။ ဇဝနဋ္ဌာနေ ဌာတွာတိ စ
ဇဝနဿ ဥပ္ပဇ္ဇနဋ္ဌာနေ ဒွိက္ခတ္တံ ပဝတ္တိတွာတိ-
အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၇၁။ (-သာရတ္ထ၊၂။
၃၁၃။ မူလဋီ၊၂။၂၀၁။ အနုဋ္ဌိ၊၁။၁၃၈။)

ဇဝနတ္ထ (ပု) [ဇဝန + အတ္ထ] ဖြစ်ခြင်းအကျိုး။
မနာပိယေသု ရူပေသု ရာဂဿ ဇဝနတ္ထာယ
အာဝဇ္ဇနကိရိယာဗျာကတာ ဝိညာဏစရိ-
ယာ။ ပဋိသံ။၇၀။ (- ၇၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌာ၊၁။
၂၆၆-၇။)

ဇဝနဒူတ(ပု) [ဇဝန + ဒူတ] လျင်မြန်စွာ သွား
တတ်သော တမန်ယောက်ျား။ အန္တရ-
ဘောဂိကာနံ ဇဝနဒူတေ ပေသေတွာ။
မ၊ဋ္ဌာ၄။၂၀၀။ ဇဝနဒူတေတိ ခိပ္ပံ ဂစ္ဆန္တက-
ဒူတပုရိသေ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၉၄။

ဇဝနဒေဝပုတ္တ (ပု) [ဇဝန + ဒေဝပုတ္တ] ဇဝန
မည်သော နတ်သား။ အပရမ္ပိ ဇဝနဒေဝပုတ္တံ
ပေသေသိ။ ဇာ ဋ္ဌာ၊၆။၁၅၅။ (- ဇာ၊ဋ္ဌာ၊၇။
၁၃၁။)

ဇဝနန္တရ (န) [ဇဝန + အန္တရ] ဇောအထူး။
အပုဗ္ဗဿ ဇဝနန္တရဿ ပတိတတာဘာဝ-
တော။ မူလဋီ၊၁။၁၁၇။

ဇေယျာသမ္ဘုရား (ပု) [ဇေယျာ+သမ္ဘုရား] ဇေယျာသမ္ဘုရား သတ်
မှတ်ခြင်း။ န ကတ္တစိပိ ဇေယျာသမ္ဘုရား ကရော-
တိ။ မ၊ဇ္ဇိ၊၃။၃၇၄။

ဇေယျာသမ္ဘုရား (တိ) [ဇေယျာ + သမ္ဘုရား] လျင်မြန်စွာ
သိတတ်သော သမ္ဘုရားသော။ မဟာ-
သမ္ဘုရား ဟောတိ ပုထုသမ္ဘုရား ဟာသသမ္ဘုရား
ဇေယျာသမ္ဘုရား တိက္ခသမ္ဘုရား နိဗ္ဗေဒိကသမ္ဘုရား။
ဒီ၊၃။၁၂၉။ (-မ၊ဇ္ဇိ၊၅။ သံ၊၁။၆၃၊၁၉၂။
သံ၊၃။၃၂၇။ မဟာနိ၊၇။၃၇၇။ စူဠနိ၊၁၄၄၊
၁၇၅၊၂၁၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၄၇။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၈၊၂၇၀။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၄။၁၄၀၊၂၆၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။
၁၅၁။ ဝိမတိ၊၁။၉၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။)

ဇေယျာသမ္ဘုရား (တိ) [ဇေယျာသမ္ဘုရား + တာ] လျင်
မြန်စွာသိတတ်သော သမ္ဘုရားသည်၏အဖြစ်။
လျင်မြန်စွာ သိတတ်သောသမ္ဘုရား ရှိခြင်း။
ဇေယျာသမ္ဘုရားသ ယံဝတ္တန္တိ။ သံ၊၃။၃၆၁။
အံ၊၁။၄၆။ ပဋိသံ၊၃။၃၇၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၅။

ဇေယျာသမ္ဘုရား (တိ) [ဇေယျာ+သမ္ဘုရား] လျင်မြန်စွာ
သိတတ်သောသမ္ဘုရား။ အနိစ္စာနုပဿနာ ဘာ-
ဝိတာ ဗဟုလိကတာ ဇေယျာသမ္ဘုရား ပရိပူရေတိ။
ပဋိသံ၊၃။၃၆၇-၉၊၃၇၀-၉။ သာ ဟိ သကဝိသ-
ယေသု ဇေယျာသမ္ဘုရား ဇေယျာသမ္ဘုရား စ သာ
သမ္ဘုရား စာတိ ဇေယျာသမ္ဘုရား။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၇။
(-ပဋိသံ၊၃။၃၇၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၇-
၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၆၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၃။
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆။)

ဇေယျာသမ္ဘုရားနိဗ္ဗေဒ (ပု) [ဇေယျာသမ္ဘုရား+နိဗ္ဗေဒ]
လျင်မြန်စွာ သိတတ်သော သမ္ဘုရားကို ညွှန်ပြ
ကြောင်းစကား။ ဇေယျာသမ္ဘုရားနိဗ္ဗေဒသော ပန
ကလာပသမ္ဘုရားနိဗ္ဗေဒသော ပဝတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၇၅။

ဇေယျာသမ္ဘုရား (တိ) [ဇေယျာ+သမ္ဘုရား] ဇေယျာသမ္ဘုရား
ကို-ဖြစ်စေတတ်-ပြီးစေတတ်-သော (မန-

သိကာရ)။ သွာယံ အာရမ္မဏပဋိပါဒကော
ဝိထိပဋိပါဒကော ဇေယျာသမ္ဘုရားသမ္ဘုရားတိ တိပု-
ကာရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ ဇေယျာသမ္ဘုရား-
ကောတိ မနောဒွါရဝဇ္ဇနသေတံ အဝေစနံ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၆။ (-မူလဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၉၈၊၄၀၀။)

ဇေယျာသမ္ဘုရား (န) [ဇေယျာ+သမ္ဘုရား] (၁) ဇေယျာသမ္ဘုရား၊ ဇေယျာသမ္ဘုရား။ (တိ) (၂)
ဇေယျာသမ္ဘုရားရှိသော။ (၁) ဇေယျာသမ္ဘုရား-
သောနေ ပန တဒါရမ္မဏသ ဝါရော။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၃၃။) (၂) တတော စက္ခုဝိညာဏာဒီနိ
ဇေယျာသမ္ဘုရားနာနိ ပဝတ္တန္တိ။ သာရတ္ထ၊
၂။၃၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၁။ (-မူလဋ္ဌ၊၂။၄၉။
အနုဋ္ဌ၊၂။၅၈။)

ဇေယျာသမ္ဘုရား (န) [ဇေယျာ+သမ္ဘုရား] လျင်မြန်စွာ ဆွမ်းခံသွားသော
ဇေယျာသမ္ဘုရား။ န ဟိ ဇေယျာသမ္ဘုရားနာနိ နာမ
ကိစ္ဆိ အတ္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၈။ (-သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၅၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။)

ဇေယျာသမ္ဘုရား (တိ) [ဇေယျာ + သမ္ဘုရား] ဇေယျာသမ္ဘုရား
သို့ ရောက်သော၊ ဇေယျာသမ္ဘုရားနှင့် ယှဉ်သော
(တဏှာ)။ တဏှာတိ တသ္မိံ တသ္မိံ ဒွါရေ
ဇေယျာသမ္ဘုရား လဗ္ဘတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။ ဇေ-
ယျာသမ္ဘုရားတိ ဇေယျာသမ္ဘုရားသယုတ္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၈၀။

ဇေယျာသမ္ဘုရား (တိ) [ဇေယျာ+သမ္ဘုရား] ဇေယျာသမ္ဘုရား
(သညာ)။ ကေမိ ပန ဇေယျာသမ္ဘုရားတိ
ဒီပေန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။ (-မူလဋ္ဌ၊၂။၁၆။)

ဇေယျာသမ္ဘုရား (တိ) [ဇေယျာ+သမ္ဘုရား] ဇေယျာသမ္ဘုရား ဖြစ်
ခြင်း။ ပဉ္စဒွါရေပိ ဟိ ဇေယျာသမ္ဘုရားယာ ရူပါ-
ဒီနံ ဂဟိတတာ ဝိညာယတိ။ မူလဋ္ဌ၊၃။
၁၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၁။ (- အနုဋ္ဌ၊၁။
၁၃၈။)

ဇေယျာဓိ (တိ) [ဇေယျာ + ဘူမိ] (သဗ္ဗညုတ
ဉာဏ်၏) ဖြစ်ရာ၊ ကျက်စားရာ ဖြစ်သော။
အတိန်ပုဏ္ဏားမို့ရုံ၊ ဇေယျာဓိ* ဗုဒ္ဓဉာဏ်။
အဘိဋ္ဌာန ၁၂၇၉။

ဇေယျာဓိ (ပု) [ဇေယျာ + ဘာဝ] ဇော၏အဖြစ်။
သဗ္ဗညုယောဂ် ဟိ ကိရိယစိတ္တေသု ယံ ဇေယျာ-
ဘာဝံ အပ္ပတ္တံ။ အဘိဋ္ဌာန ၁၂၇၁။ (-မာဠိ၊
၃။ ၂၇၃။ သံသ္မိ၊ ၁။ ၁၆၃။ အနုဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၃၈။)

ဇေယျာဓိပုတ္တ (တိ) [ဇေယျာဓိ + ပုတ္တ] ဇော
အဖြစ်သို့ ရောက်သော။ ယံ ဇေယျာဓိပုတ္တံ၊
တံ ဆိန္ဒုမူလကရုက္ခပုပ္ဖံ ဝိယ အဖလံ ဟောတိ။
အဘိဋ္ဌာန ၁၂၇၁။ (-အနုဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၃၈။)

ဇေယျာဓိ (ပု၊ န) [ဇေယျာ + မန] ဇောစိတ်။ မနော
ပဋိသရဏန္တိ ဇေယျာဓိပုတ္တံ ပဋိသရဏံ။ မာဠိ၊
၂။ ၂၇၈။ သံသ္မိ၊ ၃။ ၂၇၂။ (-ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅၉။
မာဠိ၊ ၂။ ၂၇၂။ သံသ္မိ၊ ၂။ ၅၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၅၁။)

ဇေယျာဓိမနောဓိညာဏ (န) [ဇေယျာ + မနောဓိညာဏ]
ဇောဖြစ်သော မနောဓိညာဏ။ မနောဓိညာ-
ဏန္တိ ဇေယျာဓိမနောဓိညာဏံ။ အဘိဋ္ဌာန ၂။ ၇၇။
ပဋိသံသ္မိ၊ ၁။ ၇၇။ စူဠနိဗ္ဗာန် ၆၆။ (-ပဋိသံသ္မိ၊
၁။ ၃၁။)

ဇေယျာဓိမနောဓိညာဏဓာတု (ထိ) [ဇေယျာ + မနော-
ဓိညာဏဓာတု] ဇောဖြစ်သော မနောဓိညာ-
ဏဓာတ်။ ဝေါဠုဗ္ဗနမနောဓိညာဏဓာတု စ
ဇေယျာဓိမနောဓိညာဏဓာတုယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၁၁၉။ (-မူလဋ္ဌိ၊ ၂။ ၄၉။)

ဇေယျာဓိ (ပု) [ဇေယျာ + ဝါရ] ဇော၏ - အလှည့်
- အကြိမ်။ ဒွေ တယော ဇေယျာဓိ အရူပ-
သန္တတိ နာမ။ အဘိဋ္ဌာန ၁၂၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၆၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅၄။ (-ဥဒါန၊ ၁။ ၃၁။
ကင်္ခါဋ္ဌိ၊ ၁။ ၄၂။ ဒီ၊ ၁။ ၂၂၇-၈။ ဒီ၊
၂။ ၂၄၁၆၀။ သီ၊ ၁။ ၂။ ၄၈။ မာဠိ၊ ၃။ ၁၇၊
၅၆၊ ၂။ ၃၃၅။ သံသ္မိ၊ ၂။ ၂၂၉။ အံ၊ ၁။

၂၆၇။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၈။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၄၆။ အနုဋ္ဌိ၊
၁။ ၈၇။ အနုဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၈၊
၁၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၆၆။)

ဇေယျာဓိညာဏ (န) [ဇေယျာ + ဝိညာဏ] ဇော
ဝိညာဏ်။ ဇောစိတ်။ မနောဓိညာဏန္တိ ဇေယျာ-
ဓိညာဏံ။ သံသ္မိ၊ ၃။ ၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၁၀။
(-အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၃၃။ မဟာနိဗ္ဗာန်၊ ၂။ သံသ္မိ၊ ၂။
၃၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၆။)

ဇေယျာဓိသယာနဘဝန (တိ) [ဇေယျာ + ဝိသယ +
အနဘဝန] ဇော၏အာရုံကို ခံစားတတ်သော။
ဇော၏အာရုံကို ခံစားခြင်းရှိသော။ ဇေယျာ-
ဓိသယာနဘဝနံ တဒါရမ္မဏံ။ မူလဋ္ဌိ၊ ၂။
၁၀၂-၃။

ဇေယျာဓိ (ထိ) [ဇေယျာ + ဝိထိ] ဇောဝိထိ။ ဇော
စိတ်၏ - အစဉ် - အတန်း။ ဧဝံ စက္ခုဒွါရ-
ဒီသု ဇေယျာဓိဝိထိယံ ပဝတ္တာယ တဏှာယ။ မာဠိ၊
၁။ ၂၂၄။ (-သံသ္မိ၊ ၂။ ၁၄။ အဘိဋ္ဌာန ၁။ ၁၀၆။
အဘိဋ္ဌာန ၂။ ၁၄၉။ ပဋိသံသ္မိ၊ ၁။ ၉၂။ ပဋိသံသ္မိ၊
၂။ ၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၆၊ ၁၈၁-၂။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊
၂။ ၃၅၉။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၆၉။ မဟာနိဗ္ဗာန်၊ ၁။ ၃၈။
သံသ္မိ၊ ၁။ ၁၉၃။ သံသ္မိ၊ ၂။ ၁၆။ အနုဋ္ဌိ၊ ၁။ ၂၁၄။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၀၂။)

ဇေယျာဓိပဋိပါဒက (တိ) [ဇေယျာဓိ + ပဋိပါဒက]
ဇောဝိထိကို - ဖြစ်စေတတ် - ပြီးစေတတ် -
သော။ မနသိကာရေပိ ဇေယျာဓိပဋိပါဒက-
မတ္တတ္တာ။ မူလဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၄၂။

ဇေယျာဓိပရိယာပန (တိ) [ဇေယျာဓိ + ပရိယာ-
ပန] ဇောဝိထိ၌ - အကျိုးဝင် - အတွင်းဝင် -
သော။ ဣဒံ ယသ္မာ လောကုတ္တရဝိပါကံ
ဇေယျာဓိပရိယာပနတ္တာ ဝုဠာနံ နာမ န
ဟောတိ။ အဘိဋ္ဌာန ၁၂၄၇။

ဇေယျာဓိ (ပု) [ဇေယျာ + ဝေဂ] လျင်မြန်သော
အဟုန်။ အဟံ သာမိ တုမ္ဟာကံ သူရိယေန

သဒ္ဓိံ ဇဝနဝေဒနံ ပဿိတုကာမော။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။
၂၀၉။

ဇဝနဝေဒနာ (ထိ) [ဇဝန+ဝေဒနာ] ဇောစိတ်
နှင့်အတူတကွဖြစ်သော ဝေဒနာ။ ဥပနိဿယ-
ပစ္စယေန ပန ဇဝနဝေဒနာယ ဟောတိ။
သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၃။ ဇဝနဝေဒနာယာတိ ဇဝနစိတ္တ-
သဟဂတာယ ဝေဒနာယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၈။
(-သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၁၀။)

ဇဝနဝုတ္တိယောဂ (ပု) [ဇဝန + ဝုတ္တိ + ယော-
ဂ] လျင်မြန်စွာဖြစ်ခြင်းနှင့် ယှဉ်ခြင်း။ ဓာ-
ဝန္တိ ဇဝနဝုတ္တိယောဂတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။
၂၄၆။

ဇဝနသညာ (ထိ) [ဇဝန+သညာ] ဇောစိတ်နှင့်
အတူတကွဖြစ်သော သညာ။ ဇဝနသညာ စ
တဒါဝဇ္ဇနမနသိကာရော စ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။
၁၃၀။

ဇဝနသန္တာန (ပု) [ဇဝန+သန္တာန] ဇော၏-
အစဉ် - သန္တာန်။ သာ ဟိ ဝုတ္တာကာရေန
ဗလဝတိ ဇဝနသန္တာနေန န ဟောတိ။
မ၊ဋီ၊ ၃။ ၁၅၇။ အံ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၀၁။

ဇဝနသဘာဝ (ပု) [ဇဝန+သဘာဝ] ဇော၏
သဘော၊ ဇောသဘော။ ဇဝနသဘာဝေါ စ
အာရမ္မဏရသာနဘဝနံ၊ အာရမ္မဏေ တံ တံ
ကိစ္စသာဓနဝသေန ဇဝမာနဿ ဝိယ ပဝတ္တိ-
ဝါ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၃၉၀။

ဇဝနသဘာဝဝန္တတာ (ထိ) [ဇဝနသဘာဝ+ဝန္တ-
+တာ] ဇောသဘောရှိသည်၏ အဖြစ်။ တံ
သဘာဝဝန္တတာယာတိ ဇဝနသဘာဝဝန္တ-
တာယ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၃၉၀။

ဇဝနသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဇဝန+သမ္ပတ္တိ] လျင်မြန်မှုနှင့်
ပြည့်စုံခြင်း။ အာရောဟပရိဏာဟသမ္ပတ္တိ
ဇဝနသမ္ပတ္တိ သုပ္ပတိဋ္ဌိတပါဒတာ။ ဣတိဝုတ်၊
ဋ္ဌ၊ ၂၂၄။

ဇဝနသမ္ပဒါ (ထိ) [ဇဝန+သမ္ပဒါ] လျင်မြန်မှုနှင့်
ပြည့်စုံခြင်း။ ပိဋသပ္ပိနံ ဇဝနသမ္ပဒါ စတုက္ကမ္ဘိ-
ပါဒါဓိဂမဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၃၄။

ဇဝနသမ္ပန္န (တိ) [ဇဝန+သမ္ပန္န] လျင်မြန်မှုနှင့်
ပြည့်စုံသော။ ပိဋသပ္ပိ ဇဝနသမ္ပန္နာ အဟေ-
သံ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၃၃။

ဇဝနသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဇဝန+သမ္ပယုတ္တ] ဇောနှင့်
ယှဉ်သော။ ဇဝနသမ္ပယုတ္တဿ ဝိတက္ကဿ
ဆန္ဒဂတိကတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၃၁။ (- အနုဋီ၊
၁။ ၁၅၆။)

ဇဝနသမ္ပဿ (ပု) [ဇဝန + သမ္ပဿ] ဇောနှင့်
ယှဉ်သော ဖဿ။ မနောဒွါရေ ဇဝနသမ္ပ-
ဿော ဟောတိ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၃၀။

ဇဝနသမာနတ္တ (န) [ဇဝန + သမာန + တ္တ]
ဇောနှင့်တူသည်၏ အဖြစ်။ တိဟေတုကတဒါ-
ရမ္မဏံ ယုတ္တန္တိ ဒဿေတု ယုတ္တံ ဝဒတိ ဇဝန-
သမာနတ္တာ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၃၅။

ဇဝနသဟဇာတ (တိ) [ဇဝန + သဟဇာတ]
ဇောနှင့် အတူတကွဖြစ်သော။ ဝေဒယိတန္တိ
ဇဝနသဟဇာတာ ဝေဒနာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၁၁။ (- အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၉။)

ဇဝနသဟိတ (တိ) [ဇဝန+သဟိတ] ဇောနှင့်
အတူတကွ ဖြစ်သော။ သဟဇဝနကာနီတိ
ဇဝနသဟိတာနိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၁၆။

ဇဝနဟံသ (ပု) [ဇဝန+ဟံသ] ဇဝနမည်သော
ဟံသံ။ အာဂတော ကိရ မေ ပိယသဟာ-
ယော ဇဝနဟံသော။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၈။ (-
ဇော၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၁၉။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၈၉။)

ဇဝနဟံသကာလ (ပု) [ဇဝနဟံသ + ကာလ]
ဇဝနဟံသံ ဖြစ်သောအခါ။ ဗောဓိသတ္တ-
ဿေဝ ပန ဇဝနဟံသကာလော နာမ အာသိ-
သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၇။ (- ၂၀၉။ အနုဋီ၊ ၁။ ၆၉။)

ဇေယျာသမ္ပာဒ် (ပု) [ဇေယျာသ+ပေါတက] ဇေယျာသမ္ပာဒ်မြို့၌ဖြစ်သော ဟင်္သာဝယ်။ ဟင်္သာ-
ပေါတကတို့ ဇေယျာသမ္ပာဒ်ကော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၉။ ၁။ ၁၇၈။

ဇေယျာသမ္ပာဒ် (ထိ) [ဇေယျာသ+ယောနိ] ဇေယျာသမ္ပာဒ်မြို့။ ဗောဓိသတ္တော ဇေယျာသ-
ယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိတော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၁၃။

ဇေယျာ (တိ) [ဇု+အန္တ] လျင်မြန်စွာသွားသော၊
ပြေးသော၊ သူ။ ဇေတော ပနဿ သရီရံ
အန္တကာရေ ပရိဗ္ဗမန္တံ အလာတံ ဝိယ
ခါယတိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၁။ (- ထေရ၊ ၄။ ၂။
၁၁၈။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၀။)

ဇေယျာ (ကြိ) [ဇု+အ+အန္တ] (၁) လျင်မြန်စွာ
ဖြစ်ကုန်၏။ စောကုန်၏။ (၂) လျင်မြန်စွာ
သွားကုန်၏။ ပြေးကုန်၏။ ဇေတိ (၂၊ ၃)
ကြည့်။

ဇေယျာနန္တရ (တိ) [ဇေယျာ + အနန္တရ] ဇေယျာ
အခြားမဲ့။ တသ္မာ ဇေယျာနန္တရံယေဝ ဘဝံ-
ဝိသယံ အာရမ္မဏံ ကတော ဧကံ စုတိစိတ္တံ
ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၈၃။ (- မူလ၊ ၄။ ၂။
၁၇၀။ အနု၊ ၄။ ၂။ ၂၂၉။)

ဇေယျာနုဗန္ဓန (တိ) [ဇေယျာ+အနုဗန္ဓန] ဇေယျာ
အစဉ်လိုက်သော။ ဘဝံသယ ဇေယျာနုဗန္ဓန-
ဘူတတ္တာ။ မူလ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၀။

ဇေယျာပါရိပုရိ (ထိ) [ဇေယျာ+အပါရိပုရိ] ဇေယျာ
မပြည့်စုံခြင်း။ ဇေယျာပါရိပုရိယာ ဒုတိယော
မောဃဝါရော ဒေသေတုံ ယုတ္တော သိယာ။
မူလ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၀။ (- အနု၊ ၄။ ၁။ ၁၃၉။)

ဇေယျာရမ္မဏ (န) [ဇေယျာ + အာရမ္မဏ] (၁)
ဇေယျာအာရုံ။ (၂) ဇေယျာ အာရုံ။ (၃)
ဇေယျာရမ္မဏဿ အနာလမ္မဏတော။ အနု၊ ၄။
၁။ ၁၃၉။ (- အနု၊ ၄။ ၂။ ၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။
၂၉၇။) (၂) ဇေယျာရမ္မဏာနုရူပ-ကြည့်။

ဇေယျာရမ္မဏာနုဘဝနကိစ္စ (တိ) [ဇေယျာရမ္မဏ+
အနုဘဝန+ကိစ္စ] ဇေယျာအာရုံကို ခံစားခြင်း
ကိစ္စရှိသော။ အပရေ ပန တဒါရမ္မဏံ နာမ
ဇေယျာရမ္မဏာနုဘဝနကိစ္စ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၇။

ဇေယျာရမ္မဏာနုရူပ (တိ) [ဇေယျာရမ္မဏ+အနုရူပ]
ဇေယျာ အာရုံအား - သင့်လျော် - လျောက်
ပတ် - သော။ ဇေယျာရမ္မဏာနုရူပ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၂၅၃)။ ဇေယျာ အာရမ္မဏဿ စ အနု-
ရူပံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၅။

ဇေယျာဝသာန (န) [ဇေယျာ+အဝသာန] ဇေယျာ
အဆုံး။ ပဉ္စဒါရေ စေဝ ဇေယျာဝသာနေ စ
ပဝတ္တနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၅။ (- ၉၀။
မူလ၊ ၄။ ၂။ ၄၉။ အနု၊ ၄။ ၂။ ၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။
၁၂၆။)

ဇေယျာကာ (ထိ) [ဇု+ယု+က+အာ။ ဇေယျာ
သျှံ၊ ဇု လျှင် သွားထိ ကန်။ ထောမ။]
ကန်လန်ကာ။ ပြတ်သိရာ ဇေယျာကာ။ အမ-
ရ၊ ၁၆။ ၁၂၀။

ဇေယျာရမ္မဏ (ပု) [ဇေယျာ+ရမ္မဏ] လျင်မြန်သော
လုံ့လ။ လျင်မြန်စွာအားထုတ်ခြင်း။ သင်္ဂါမံ
ပတော ဇေယျာရမ္မဏာဒိဝေသေန အတိ ဝိယ
ဥဂ္ဂတာ။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၃။

ဇေယျာရမ္မဏသမ္ပန္န (တိ) [ဇေယျာရမ္မဏ + သမ္ပန္န]
လျင်မြန်သောလုံ့လနှင့် ပြည့်စုံသော။ ဇေယျာ-
ရမ္မဏသမ္ပန္နော ဆေကော မိဂေါ။ ထေရ၊ ၄။
၂။ ၂၉၃။

ဇေယျာရမ္မဏာနိ (ထိ) [ဇေယျာရမ္မဏ + ဟာနိ]
လျင်မြန်သောလုံ့လမှ-ယုတ်လျော့-ဆုတ်နစ်
-ခြင်း။ ဇိဏ္ဏဘာဝေန ဇေယျာရမ္မဏာနိယာ
အပရိဘောဂေါ န ဘုဉ္ဇိတဗော။ သံ၊ ၄။ ၁။
၂၇၇။

ဇေယျာ (န) [ဇေယျာ] လျင်မြန်သော-အစွမ်း
-သတ္တိ။ တဿ ရာဇေ ဇေယျာ ပရိကိတ္တ-
ယန္တော.... ဧဝံ ဝဒေယျ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၄၃။

ဇဝမာန (တိ) [ဇု+အ+မာန] လျင်မြန်စွာ သွားသော၊ ပြေးသော၊ သူ။ တာတာ စတ္တာ- ရော ဇနာ ဇဝမာနာ န သောဘန္တိ။ ဓမ္မာဠာ ၁။ ၂၄၆။

ဇဝယောဂ(ဂ) (တိ) [ဇဝ+ယောဂ] လျင်မြန် သော - လုံ့လ - ဝိရိယ - ရှိသော။ တေ ဟိ ဗလဝန္တာ ဇဝ ယောဂါ သူရာ စ ဟောန္တိ။ အံ၊ ဇိ၊ ၂။ ၂။ (-မ၊ ဇိ၊ ၂။ ၄၄။)

ဇဝန္တ (တိ) [ဇဝ+ဝန္တ] လျင်မြန်ခြင်းရှိသော၊ သူ။ သုဇဝါတိ သုန္တရဇဝါ ဇဝဝန္တော မဟာ- ဇဝါ။ ဝိမာန၊ ဠာ၊ ၂။ ၅၇။

ဇဝသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဇဝ+သမ္ပတ္တိ] လျင်မြန်မှုနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ ဥတ္တမေ ဇဝေတိ ဇဝသမ္ပတ္တိယံ။ မ၊ ဠာ၊ ၃။ ၁၁၂။ (-သံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၁၀၈။ အံ၊ ဠာ၊ ၂။ ၃၀၅။ ခုဒ္ဒက၊ ဠာ၊ ၂။ ၃။ ဇာ၊ ဠာ၊ ၅။ ၆၅။)

ဇဝသမ္ပဒါ (ထိ) [ဇဝ+သမ္ပဒါ] လျင်မြန်မှုနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ ပိဋသပ္ပိနံ ဇဝသမ္ပဒါ စတုရိဒ္ဓိပါ- ဒပဋိလာဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဒိ၊ ဠာ၊ ၂။ ၃၃။

ဇဝသမ္ပန္န (တိ) [ဇဝ+သမ္ပန္န] လျင်မြန်ခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသော။ (က) လျင်မြန်သောသွားခြင်း နှင့် ပြည့်စုံသော။ (ခ) လျင်မြန်သောအသိ ဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော။ (က) ဣဓ ဘိက္ခဝေ ကေစော အဿခဠုကော ဇဝသမ္ပန္နော ဟောတိ။ အံ၊ ၃။ ၁၉၈။ ဇဝသမ္ပန္နောတိ ပဒ- ဇဝေန သမ္ပန္နော။ အံ၊ ဠာ၊ ၃။ ၂၇၃။ (-အံ၊ ၁။ ၂၄၆။ ၂၉၁။ ၅၇၃။ အံ၊ ၂။ ၂၅၁။ အံ၊ ၃။ ၂၀၀။ ဝိမာန၊ ၅။ ဒိ၊ ဠာ၊ ၂။ ၃၂။ သံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၂၄၀။ ၂၉၀။ အံ၊ ဠာ၊ ၂။ ၁၁၉။ သုတ္တနိ၊ ဠာ၊ ၁။ ၂၃။ ဝိမာန၊ ဠာ၊ ၃။ ၃။ ထေရ၊ ဠာ၊ ၂။ ၂၉၃။ အပါ၊ ဠာ၊ ၁။ ၈၄။ ဇာ၊ ဠာ၊ ၂။ ၂၆၅။ ဇာ၊ ဠာ၊ ၆။ ၃၀၂။) (ခ) ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဝဏ္ဏသမ္ပန္နော စ ဟောတိ ဗလသမ္ပန္နော စ ဇဝသမ္ပန္နော စ။ အံ၊ ၁။ ၂၄၆။ ၅၇၃။ ဇဝသမ္ပန္နောတိ ဉာဏဇဝေန သမ္ပန္နော။ အံ၊ ဠာ၊ ၂။ ၂၂၄။ ၃၉၇။ (-အံ၊ ၃။ ၁၉၉။ ၂၀၀။ ၁။ အံ၊ ဠာ၊ ၃။ ၂၇၃။)

ဇဝဟံသ (ပု) [ဇဝ + ဟံသ] လျင်မြန်သော ဟင်္သာ။ သုဝဏ္ဏစိတြဟံသာ စ ဇဝဟံသာ ဝိဟာစရာ။ အပါ၊ ဠာ၊ ၂။ ၂၆၂။

ဇဝဟံသက (ပု) [ဇဝ + ဟံသက?] ဇဝဟံသက ထေရ်။ အာယသ္မာ ဇဝဟံသကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပါ၊ ဠာ၊ ၁။ ၂၆၃။

ဇဝါပေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဇု+ဏာပေ+တိ] ဖြစ်စေ - မျောစေ - တတ်၏။ အန္တဝိရဟိတေ သံသာ- ရေ သဗ္ဗယောနိဂတိဘဝဝိညာဏဋ္ဌိတိသတ္တဝါ- သေသု သတ္တေ ဇဝါပေတိတိ အဝိဇ္ဇာ။ အဘိ၊ ဠာ၊ ၂။ ၁၂၇။ ပဋိသံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၅၇။ မဟာနိ၊ ဠာ၊ ၁။ ၅၀။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၁။ (- ဥဒါန၊ ဠာ၊ ၃။ ၈။ ဣတိဝုတ်၊ ဠာ၊ ၅၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၃၅။ မူလဋီ၊ ၂။ ၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၂။)

ဇဝါပေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဇု+ဏာပေ+တွာ] ဖြစ် စေ၍။ သာ အဝိဇ္ဇာ စ တဏှာ စ ကမ္မံ ဇဝါပေတွာ။ သံ၊ ဠာ၊ ၂။ ၃၇။ ဇဝါပေတွာတိ ဂဟိတဇဝနံ ကတွာ၊ ယထာ ပဋိသန္ဓိ အာကမ္မိတုံ သမတ္တံ ဟောတိ၊ ဧဝံ ကတွာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၇။ (- သံ၊ ဠာ၊ ၂။ ၆၅။ ၁၀၅။ ၂၅၀။ မဟာနိ၊ ဠာ၊ ၈၂။ နေတ္တိ၊ ဠာ၊ ၁၂၂။ ၂၄၄။ ဒိ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၀။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၂။ ၁၁၅။ ၂၂၂။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၄၃။)

ဇဝိ (ကြိ) [ဇု+အ+ဤ] လျင်မြန်စွာ သွားပြီး၊ ပြေးပြီး။ ဇဝတိ(၃) ကြည့်။

ဇဝိတ (တိ) [ဇု + တ] (၁) လျင်မြန်စွာ ဖြစ်သော၊ စောသော။ (၂) လျင်မြန်စွာ သွားသော၊ ပြေးသော။ (၁) ဇဝနေ ဇဝိတေ တဒါရမ္မဏံ န ဂဏန္တိ။ အဘိ၊ ဠာ၊ ၂။ ၁၄၇။ (-အံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၃၈၄။ အဘိ၊ ဠာ၊ ၁။ ၃၁၇။ အဘိ၊ ဠာ၊ ၂။ ၂၈၅။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၁။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၃၁-၄။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၀၃။) (၂) ဇဝိတဝေဂ-ကြည့်။

ဇဝိတကာလ (ပု) [ဇဝိတ+ကာလ] (ဇော၏)
-ဖြစ်ရာ-စောရာ-အခါ။ သီသေ ဝိဇ္ဇိတော
ယူသပိဝနံ ဝိယ ဇဝနဿ အာရမ္မဏေ ဇဝိတ-
ကာလော။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၉။

ဇဝိတဇေ (ပု) [ဇဝိတ+ဇေ] စောသောဇော။
ဖလံ ပန ဇဝိတဇေနေ ဥပ္ပဇ္ဇနတော ဇဝေါတိ
စ ဝတ္တံ ဝနုတိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄။

ဇဝိတပရိယောသာန (န) [ဇဝိတ + ပရိယော-
သာန] (ဇော) စောပြီးသည်၏ အဆုံး။
အညတရေန ဇဝိတပရိယောသာနေ တဒါ-
ရမ္မဏံ ပတိဋ္ဌဟမာနံ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၃။

ဇဝိတဝေဂ (ပု) [ဇဝိတ + ဝေဂ] လျင်မြန်စွာ
သွားသော-ပြေးသော-အဟုန်။ သမ္မ မမပိ
သုရိယေန သဒ္ဓိံ ဇဝိတဝေဂံ ဒဿေဟိ။ ဇာ၊
၄။ ၄။ ၂၁၅။

ဇဝိတံ (ကြိ၊ ဝိ) [ဇု + တံ] လျင်မြန်စွာ သွားခြင်း
ငှါ၊ ပြေးခြင်းငှါ။ န သက္ခိယထ တုမေ
တေန သဒ္ဓိံ ဇဝိတံ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၈။ (-
ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂၁၃။)

ဇဝိတော (ကြိ၊ ဝိ) [ဇု + တော] (ခ) လျင်မြန်စွာ
ဖြစ်၍၊ စော၍။ (၂) လျင်မြန်စွာသွား၍၊
ပြေး၍။ (၁) ဥပစာရသမာဓိ ကုသလဝိထိယံ
ဇဝိတော ဘဝဂံ ဩတရတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၀။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၂၀။ (-အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၀။
အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၈။ ဝဇီရ၊ ၁၅၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၃၁၃။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၄၂။ မူလဒီ၊ ၁။ ၁၂၉။
မူလဒီ၊ ၂။ ၁၀၄။) (၂) ဒုတိယော ယာဝ
အန္တရဘတ္တာ ဇဝိတော ပက္ခန္တရေသု အဂ္ဂိမ္မိ
ဥဋ္ဌဟိတေ တထေဝါဟ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၈။ (-
ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂၁၄။)

ဇဝိဿာမ (ကြိ) [ဇု + အ + သာမ] လျင်မြန်စွာ
သွားကုန်အံ့၊ ပြေးကုန်အံ့။ ဇဝတိ (၃) ကြည့်။

ဇေဒ (န) [?] သွပ်။ ဇေဒတမ္ဗေ မိဿေတော
ကတံ အာရကုဋ်။ အနုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၂။ (-မ၊ ၄။

၁။ ၇၀-၌ “ဇေဒတမ္ဗေ မိဿေတော”ဟု ၎င်း၊
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၁-၌ “ပကတိရသတမ္ဗေ မိ-
ဿေတော”ဟု ၎င်း၊ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆၂-၌ “ရသ-
တမ္ဗေ မိဿေတော”ဟု ၎င်း ရှိ၏။) S.E.D.
လည်း ကြည့်။

ဇေဒဓာတုဝိနိဂ္ဂတ (တိ) [ဇေဒ + ဓာတု +
ဝိနိဂ္ဂတ] သွပ်ဓာတ်မှ-အလွတ်-သီးခြား-
ဖြစ်သော။ ယံ ပန ကေဝလံ ဇေဒဓာတု-
ဝိနိဂ္ဂတံ။ ယံ “ပိတ္တလ”န္တိပိ ဝဒန္တိ။ တံ ဣဓ
နာမိပေတံ။ အနုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၂။

ဧဟံ (တိ) [ဟာ + အ] စွန့်သော၊ စွန့်ပယ်ပြီး
သော၊ သူ၊ အတ္တဉ္စ ဧဟတိ ဂါဟံ ဧဟော။
မဟာနိ၊ ၆၉။ (-သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၄၂။ မဟာနိ၊
၄။ ၁၉၀။ စူဠနိ၊ ၄။ ၄၂။)

ဧဟံ (ကြိ) [ဟာ + အ + ဟိ] စွန့်လေ့။ (က)
စွန့်ပယ်-စွန့်ပစ်-စွန့်လွှတ်-စွန့်ခွါ-လေ့။
(ခ) ဖြတ်လေ့၊ အကြွင်းမဲ့ ဖြတ်လေ့။
အောက်ပုဒ်(က) (သ) ကြည့်။

ဧဟတိ (ကြိ) [ဟာ + အ + တိ] စွန့်၏။ (က)
စွန့်ပယ်-စွန့်ပစ်-စွန့်လွှတ်-စွန့်ခွါ-၏။
(ခ) ပျက်စီး၏။ (ဂ) ချုပ်ပျောက်၏။ (သ)
ဖြတ်၏၊ အကြွင်းမဲ့ဖြတ်၏။ (င) လွန်သွား၏။

(က) စွန့်ပယ်-စွန့်ပစ်-စွန့်လွှတ်-စွန့်ခွါ-
-၏။ တံ စာပိ ဧဟတိ အဝိတရာဂေါ။
ဇာ၊ ၁။ ၂၃၃။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၃။ တံ စာပိ
ဧဟတိ အဝိတရာဂေါတိ... အဝိတရာဂေါဝ
တံ ဧဟတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၁၁၄။ (-ဝိ၊ ၅။ ၂၂၅။
ဒီ၊ ၃။ ၁၂၆။ မ၊ ၃။ ၂၄။ သံ၊ ၁။ ၂၉။ အံ၊ ၂။ ၄၂၁။
အဘိ၊ က။ ၈၇၊ ၉၅၊ ၃၄၉၊ ၃၅၀။ မဟာနိ၊ ၄။
မိလိန္ဒ၊ ၁၅၅။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၆၈-၉။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၇။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၁၆။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၅၊
၃၀၆။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၄။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၅၇။ အဘိ၊
၄။ ၂။ ၁၅၅၊ ၃၅၃။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၈၊ ၁၄၈၊ ၁၅၀၊
၂၃၇။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၃။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၈။

ထေရ်ဌာ၂၂၄၅၀။ မဟာနိဌာ၂၁၉၂၀၀။
 ဇာဌာ၄၂၄၀။ ဇာဌာ၅၁၀၄-၆။ ဇာဌာ
 ၆၂၀၂။ ဝဇီရ်သဉ္စာ၄၀၅။ သာရတ္ထာ၂၁၀။
 ကင်္ခါဋီသင်္ခါ၂၀၅။ မဇ္ဈိမာ၂၁၅။ မဇ္ဈိမာ
 ၂၃၇။ သံဇ္ဈိမာ၂၁၅၄။ အံဇ္ဈိမာ၂၁၆၂၃၆။
 အံဇ္ဈိမာ၂၁၆။ ဟေတိ—အံ၂၁၄၂၁။ သုတ္တနိ
 ၃၇၂။ ဇာဌာ၂၁၅၂၀၅။ ဇာဌာ၂၁၅၂၁။
 မဟာနိဌာ၆။ မဇ္ဈိမာ၂၁၀၀။ သုတ္တနိဌာ၂၁၅
 ၁၂-၃။ စရိယာဌာ၂၁၅။ ဇာဌာ၂၁၅၂-၃။
 ဇာဌာ၄၂၆။ ဇာဌာ၅၁၄၇။ သဗ္ဗာ ဒုဂ္ဂတိ-
 ယော ဟေတိ။ အံဇ္ဈိမာ၂၁၅။ ပြာဟုဏော
 စ ကထံ ဟေတိ။ ဇာဌာ၅၁၅။ ကထံ ဟေတိ
 ကေန ကာရဏေန တံ ဣတ္ထိံ ပဋိလာဘသ-
 ဘာဝံ ဟေတိ။ ဇာဌာ၂၁၀။ ဟေတိ—
 ဝိ၄၁၄၂၀။ မဇ္ဈိမာ၂၁၅။ မဇ္ဈိမာ၂၁၆။ သံဇ္ဈိမာ
 ၃၁၇။ သံဇ္ဈိမာ၂၁၅။ အံဇ္ဈိမာ၂၁၆။ ဓမ္မာ၂၆။
 ဥဒါနာ၂၁၅၀-၂။ သုတ္တနိဌာ၄၀၅။ ပေတ။
 ၁၀၀။ ထေရ်ဌာ၂၆။ ထေရ်ဌာ၄၁၃။ အပါသ။
 ၃၀၅၅။ အပါသ။ ၃၀၀။ ဇာဌာ၂၁၀၀၀၀၀၀။
 ၁၄၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀။ ဇာ
 ၂၁၅၁၅၄-၇။ မဇ္ဈိမာ၂၁၅၀။ သံဇ္ဈိမာ၂၁၅
 ၂၄၀။ အံဇ္ဈိမာ၂၁၅၆။ ဓမ္မာဌာ၂၁၅၀။ ဓမ္မာဌာ
 ၂၁၅၀။ ဥဒါနာဌာ၂၁၅၀။ သုတ္တနိဌာ၂၁၅၆။
 ပေတဌာ၂၁၅။ ထေရ်ဌာ၂၁၅၄၁၃၅။
 ထေရ်ဌာ၂၁၅။ အပါသ။ ၃၇၂၅။ အပါသ။
 ၂၁၅။ ဗုဒ္ဓဝံဌာ၂၆။ စရိယာဌာ၂၁၅-၇။
 မဟာနိဌာ၂၁၅။ စုဋ္ဌနိဌာ၂၁၅။ ဇာဌာ၂၁၅
 ၃၆။ ဇာဌာ၂၁၅၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀။
 ၄၁၅၄၂၁၄၆၀-၆။ ဇာဌာ၄၁၅၀၀၀-၄။ ဇာ
 ဌာ၅၁၅၆၁၅၅၄၁၅၀၀၀၀၀-၄။ ဇာဌာ၆။
 ၁၅၅၂၁၀။ မဇ္ဈိမာ၂၁၅၄။ သံဇ္ဈိမာ၆၆။ အံ
 ဇ္ဈိမာ၂၁၅။ အနုဇ္ဈိမာ၅။ ဟေတိ— ဒီ၂။
 ၁၅၆။ ဇာဌာ၂၁၅၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀။
 ဝိသုဒ္ဓိသ။ ၂၅၃။ ဇာဌာ၂၁၅၅၄၀၆။ ဟေ-
 ထ—ဒီ၂၁၅၇။ ဒီ၅၂၁၅၂။ ဟေတိ—

ဝိမာန။ ၁၁၃။ ဇာဌာ၂၁၅၂၇၂၇၅။ ဝိမာန။
 ၃၀၅။ ဇာဌာ၄၁၆၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀၀။ ဇာ
 ဌာ၅၁၅၀၀။ ဟေတိ—ဇာဌာ၂၁၅၆။ ဇာဌာ၂၁၅၀။
 ဇာဌာ၄၁၅၆။ ဇာဌာ၅၁၅၀၂-၃။ နာဟံ တံ
 ဟေတိ။ ဇာဌာ၄၁၅၆။ ဟေတိ—ဇာဌာ၂၁၅
 ၁၄။ ဇာဌာ၄၁၅၂-၄၁၅၅၃။ ဇာဌာ၅၁၅၃၁။
 ဟေတိ—ထေရ်ဌာ၅၇။ စုဋ္ဌနိဌာ၅၇။ ထေရ်ဌာ၂။
 ၄၆၁။ ဟေတိ—သုတ္တနိဌာ၄၄၀။ ထေရ်ဌာ၃၆၅။
 ဇာဌာ၂၁၀၀။ စုဋ္ဌနိဌာ၂၁၅၀၀၀၀-၄။ ထေရ်ဌာ
 ၂၁၅၅၅၅၅၄။ ဇာဌာ၅၁၅၀။ ဟေတိ—
 ဇာဌာ၂၁၅၀။ ဇာဌာ၂၁၅၃-၄-၅။ ဇာဌာ၃။
 ၂၃၃။ ဇာဌာ၅၁၅၃၀။ ဟေတိ—သံဇ္ဈိမာ၂၁၅
 အံဇ္ဈိမာ၂၁၅။ ဣတိဝုတ်။ ၂၇၂။ သုတ္တနိဌာ၃၃
 စုဋ္ဌနိဌာ၃၃။ ဇာဌာ၅၁၅၀၀။ သံဇ္ဈိမာ၃၄
 အံဇ္ဈိမာ၃၀။ အံဇ္ဈိမာ၃၁၅၀။ ဓမ္မာဌာ၂။
 ၁၅၃၃၅။ ဣတိဝုတ်ဌာ၃၃၂။ သုတ္တနိဌာ
 ၁၅။ ထေရ်ဌာ၂၁၅၀၀။ စုဋ္ဌနိဌာ၃၅။ ဇာဌာ
 ၁၅၃၃။ ဇာဌာ၂၁၅၀။ ဇာဌာ၃၁၃။
 ဇာဌာ၄၁၅၀၀၀၀၀။ နေတ္ထိဌာ၂၅၅။ သံဇ္ဈိ
 ၁၅၇။ အံဇ္ဈိမာ၆၆။ အံဇ္ဈိမာ၂၁၅။ ဟေ
 —ဥဒါနာ၂၁၅။ နေတ္ထိဌာ၄၁၅။ နေတ္ထိဌာ
 ၁၄၅။ နေတ္ထိဌာ၂၅၆။ ဟေတိ ပဇ္ဇေယျ။
 ဥဒါနာဌာ၂၁၅။ (- သံဇ္ဈိမာ၂၁၅-၄။ ဓမ္မာ၄၆။
 ၆၆။ ဇာဌာ၂၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိသ။ ၃၅၁၃၂။ ဓမ္မာ
 ဌာ၂၁၅၃၃၃-၅။ ဣတိဝုတ်ဌာ၄၄။ သုတ္တနိ
 ဌာ၂၁၅။ ဇာဌာ၃၁၅။ ဇာဌာ၄၁၅၀။
 သာရတ္ထာ၂၁၅၆။ သံဇ္ဈိသင်္ခါ၂၁၅၄။ သံ
 ဇ္ဈိမာ၅၆။ နေတ္ထိဌာ၃၅၅။) ဟေတိ—
 ဒီ၅၂၁၅၃။ မဇ္ဈိမာ၂၁၅။ အံဇ္ဈိမာ၆၆။
 ဟေတိ—ဇာဌာ၂၁၅။ ဇာဌာ၃၁၅၃။
 ဇာဌာ၃၁၃။ ဇာဌာ၅၁၅၃။ ဟေတိ—
 (ဇာဌာ၃၄) တံ ကေန ကာရဏေန
 အဟံ ဟေတိ။ ဇာဌာ၃၁၃။ (- ဇာဌာ၂။
 ၀၃။ ဇာဌာ၅၁၅၃။) ဟေတိ—မဇ္ဈိမာ၃၅။
 အပါသ။ ၂၂၅။ မဇ္ဈိမာ၃၁၅။ သံဇ္ဈိမာ၄၅။
 ဇာဌာ၂၁၅၀။ ဇာဌာ၄၁၅၃။ သံဇ္ဈိမာ၀၆။

ဟေတိ— ဇာဠာဉာဏံ။ ဟေတိ— သု— ဇာဠာဉာဏံ။
 ၁၈။ ဟေတိ— ထေရီဉာဏံ။ ဝိမာနဉာဏံ။
 ထေရီဉာဏံ။ ၂၇။ ၂၉။ ဇာဠာဉာဏံ။ အံဠာဉာဏံ။
 ၁၈။ ဟေတိ— ဇာဠာဉာဏံ။ နေတ္တိ။
 ၇။ ဇာဠာဉာဏံ။ ၂၆။ မဇ္ဈိမဉာဏံ။
 နေတ္တိဝိ။ ၂၄။ ဟေတိ— အံဠာဉာဏံ။
 ဇာဠာဉာဏံ။ ဟေတိ— ဇာဠာဉာဏံ။
 ၂၀။ ၂၁။ ၂၂။ ဇာဠာဉာဏံ။ ဟေတိ— ဇာဠာဉာဏံ။
 ၂၃။ ၂၄။ ဟေတိ— အံဠာဉာဏံ။ ဇာဠာဉာဏံ။
 ၇၈။ ၇၉။ အံဠာဉာဏံ။ ဇာဠာဉာဏံ။
 ဇာဠာဉာဏံ။ ဇာဠာဉာဏံ။ ၇၈။ ၇၉။
 ၇၈။ ၇၉။ ဟေတိ— ဇာဠာဉာဏံ။
 ၂၆။ (ခ) ပျက်စီး၏။ တထာဝရံ နော
 သိရိ နော ဟေတိ။ ဇာဠာဉာဏံ။ ဇာဠာဉာဏံ။
 ၇။ ၈။ အဓိကတယသသောဘဂ္ဂသင်္ခါတာ
 သိရိ နော ဟေတိ။ နာယသိရိ ဝိနယတိ။
 ဇာဠာဉာဏံ။ (—ဇာဠာဉာဏံ။ ဇာဠာဉာဏံ။
 ၇။ ၈။) (ဂ) ချုပ်ပျောက်၏။ အနုပဗ္ဗ
 ဟေတိ (ဇာဠာဉာဏံ) တိ... နိရုဇ္ဈန္တိ။ ဇာဠာဉာဏံ။
 ၇။ ၈။ (ဃ) ဖြတ်၏။ အကြွင်းမဲ့ဖြတ်၏။
 ဟေတိ အနာဂါမိဖလသစ္စိကိရိယာယ ပဋိ-
 ပန္နော ပုဂ္ဂလော ကာမရာဂဗျာပါဒံ။ အဘိ-
 ကမ္မဉာဏံ။ (—၇၈။ မဇ္ဈိမဉာဏံ။) ကုသလော
 စ ဟေတိ ပါပကံ။ ဒီ၊ ၂။ ၁။ ၂။ ၃။ ၄။
 ပေဋကော။ ၁၈။ ၂။ ၃။ ၄။ နေတ္တိ။
 ၇။ ၈။ ဟေတိ ပါပကန္တိ တေဟိ တေဟိ
 မဂ္ဂေဟိ... ဟေတိ သမုဇ္ဈန္တိ။ နေတ္တိ။
 ၁၈။ (—သုတ္တနိ။ ၂၇။ ၂၈။ ၂၉။ ဝိဇ္ဇာ-
 ၇။ ၈။ သုတ္တနိဉာဏံ။ ၂။ ၃။ သုတ္တနိဉာ-
 ၇။ ၈။ ၉။ ၁၀။ နေတ္တိဉာဏံ။ ၇။ ၈။
 ၉။ ၁၀။) ဟေတိ— မဇ္ဈိမဉာဏံ။ ဟေ-
 ထေရီဉာဏံ။ ထေရီဉာဏံ။ ၇။ ၈။ ပဉ္စ
 ဆိန္ဒေ ပဉ္စ ဟေတိ— သံဃာဉာဏံ။ ၇။ ၈။ ထေရီ
 ၂။ ၃။ ထေရီဉာဏံ။ ၂။ ၃။ ပဉ္စ ဟေတိ...

အရဟတ္တမဂ္ဂေန ဟေတိ။ ဆိန္ဒေယျ ဝါတိ
 အတ္ထော။ ထေရီဉာဏံ။ ၇။ (—သံဃာဉာဏံ။ ၂။
 ထေရီဉာဏံ။ ၇။ ထေရီဉာဏံ။ ၂။ ၃။ သံဃာဉာဏံ။
 သံဃာဉာဏံ။ သံဃာဉာဏံ။ ၇။) ဟေတိ— သံ-
 ဇာဠာဉာဏံ။ နေတ္တိဉာဏံ။ ၇။ နေတ္တိဝိ။ ၁၉။
 (င) လွန်သွား၏။ ပထဝီ စာခိလဉာဏံ။
 အပါဠာဉာဏံ။ အခိလံ ပထဝီဉာဏံ ဟေတိ
 အတိက္ကမေယျ။ အပါဠာဉာဏံ။ ၇။

ဟေတိကထာ (ထိ) [ဟေတိ + ကထာ] ဟေတိ-
 ကထာ၊ ကိလေသာကို ပယ်စွန့်သည်ကို— ဆိုရာ
 - ဆိုကြောင်း - စကား။ ဣဒါနိ ဟေတိ-
 ကထာ နာမ ဟေတိ။ အဘိဠာဉာဏံ။

ဟေတိ (ကြိ) [ဟာ + အ + ထ] စွန့်ကုန်၏။
 စွန့်ပယ်— စွန့်ပစ်— စွန့်လွှတ်— စွန့်ခွါ— ကုန်၏။
 ဟေတိ(က)ကြည့်။

ဟေန (န) [ဟာ + ယ] (၁) စွန့်ခြင်း၊ စွန့်ပယ်
 - စွန့်ပစ်— စွန့်လွှတ်— စွန့်ခွါ— ခြင်း။ (တိ)(၂)
 စွန့်ပယ်တတ်သောသူ။ (၁) ဣဓာပိ ဆိန္ဒ-
 နဉ္စ ဟေနဉ္စ အတ္ထတော ကေမေဝ။ သံဃာဉာဏံ။
 ၇။ ၈။ (—ဣတိဝုတ်ဉာဏံ။ ၇။ သံဃာဉာဏံ။
 ၇။) (၂) ဝယောဂုဏာနံ ဟေနဘာဝေါ။
 သံဃာဉာဏံ။ ၇။

ဟေန္တိ (တိ) [ဟာ + အန္တိ] စွန့်သော၊ စွန့်ပယ်
 - စွန့်ပစ်— စွန့်လွှတ်— စွန့်ခွါ— သောသူ။
 အန္တိကေနာမိပန္နဿ၊ ဟေတော မာနသံ
 ဘဝံ။ သံဃာဉာဏံ။ နေတ္တိ။ ၇။ ဟေတော
 ပဟေန္တဿ။ နေတ္တိဝိ။ ၇။ (—နေတ္တိ။ ၇။
 သံဃာဉာဏံ။ ၇။ အဘိဠာဉာဏံ။ သုတ္တနိဉာ-
 ၇။ ၈။ မဟာနိဉာဏံ။ ၇။ ၈။ ဇာဠာဉာဏံ။ ၇။
 ၈။ ၉။ ၁၀။ ၁၁။ ၁၂။ သာ-
 ရတ္ထဉာဏံ။ ၇။ ၈။ ၉။ ၁၀။ သံဃာဉာဏံ။
 သံဃာဉာဏံ။ ၇။ ၈။ ၉။ ၁၀။)

ဟေန္တိ (ကြိ) [ဟာ + အ + အန္တိ] စွန့်ကုန်၏။
 (က) စွန့်ပယ်— စွန့်ပစ်— စွန့်လွှတ်— စွန့်ခွါ—

ကုန်၏။ (ခ) ချုပ်ပျောက်ကုန်၏။ (ဂ)
အကြွင်းမဲ့ဖြတ်ကုန်၏။ ဇောတိ (က) (ဂ)
(ဆ)ကြည့်။

ဇောသု (ကြိ) [ဟာ + အ + သု] စွန့်လော့၊
စွန့်ပယ် - စွန့်ပစ် - စွန့်လွှတ် - စွန့်ခွါ - လော့။
ဇောတိ(က)ကြည့်။

ဇောတိ (ကြိ) [ဟာ + အ + တိ] စွန့်၏။ (က)
စွန့်ပယ် - စွန့်ပစ် - စွန့်လွှတ် - စွန့်ခွါ - ၏။
(ခ) ပျက်စီး၏။ (ဂ) အကြွင်းမဲ့ဖြတ်၏။
ဇောတိ (က) (ခ) (ဆ)ကြည့်။

ဇောပန (န) [ဟာ + ဇောပ + ယု] စွန့်စေခြင်း၊
စွန့်ပယ် - စွန့်ပစ် - စေခြင်း။ ဥဿယမ္ပိ ဟေတံ
ပကတိဘာဝံ ဇောပနတော ကောကာရံ
ဟေတိ။ ဝိ၊ဠ၊၂။၁၇၀။ (-မ၊ဠ၊၃။၁၄၄။
ဣတိဝုတ်၊ဠ၊၃။၁၆။ ဒိ၊ဠ၊၁။၃၆၃။ အံ၊ဠ၊၁။
၅၃။)

ဇောပိတ (တိ) [ဟာ + ဇောပ + တ] စွန့်စေ
အပ်သော၊ စွန့်ပယ် - စွန့်ပစ် - စေအပ်သော။
ဥပ္ပန္နေ ဟိ ဒေါသေ ပုဂ္ဂလော တေန ဒေါ-
သေန ဒုဿိတော ဟေတိ၊ ပကတိဘာဝံ
ဇောပိတော။ ဝိ၊ဠ၊၂။၁၆၉။ ကင်္ခါ၊၁။၃၆။
သာရတ္ထ၊၂။၃၄၇။ ကင်္ခါ၊ဠ၊၁။၂၄၂။ (-
ကင်္ခါ၊ဠ၊၁။၅၄။ သံ၊ဠ၊၁။၂၁၄။)

ဇောပေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဟာ + ဇောပေ + တိ]
စွန့်စေ၏။ စွန့်ပယ် - စွန့်ပစ် - စွန့်လွှတ် - စေ၏။
ဒိဝါ ဝိကာလဘောဇနမေဝ ဇောပေသိ။
မ၊ဠ၊၃။၁၃၀။ ကက္ခဠကထာယ နံ ပုတ္တသော-
ကံ ဇောပေဿာမိ။ စရိယာ၊ဠ၊၉၄။ ဇော၊ဠ၊
၇။၃၄၅။

ဇောပေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဟာ + ဇောပေ + တုံ]
စွန့်စေခြင်းငှါ၊ စွန့်ပယ် - စွန့်ပစ် - စေခြင်းငှါ။
တံ အာဂန္တုကာရမ္ပဏေ သင်္ကာမေတွာ
သုခေန သက္ကာ ဇောပေတုံ။ ဥဒါန၊ဠ၊၁၅၅။

ဇောပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဟာ + ဇောပေ +
တွာ] စွန့်စေ၍၊ စွန့်ပယ် - စွန့်ပစ် - စေ၍။
သရိက္ခကေနဝ သရိက္ခကံ ဇောပေတွာ။
မ၊ဠ၊၄။၁၀၈။ မ၊ဠ၊၃။၃၀၅။ (-ဇော၊ဠ၊၇။
၁၄၉။ သာရတ္ထ၊၃။၂၀။ ဒိ၊ဠ၊၁။၉၀၊၃၉၆။
သိ၊ဠ၊၁။၂။၄၂၂။ ဒိ၊ဠ၊၂။၄၃။ မ၊ဠ၊၃။
၁၇၅။)

ဇောပေန္တ (တိ) [ဟာ + ဇောပေ + အန္တ] စွန့်စေ
သော၊ စွန့်ပယ် - စွန့်ပစ် - စေသော၊သု။ ရတ္တိံ
ဝိကာလဘောဇနံ ဇောပေန္တော ဝေမာဟ။
မ၊ဠ၊၃။၁၃၀။ (-မ၊ဠ၊၄။၁၀၈။ စရိယာ၊ဠ။
၃၀၈။)

ဇောပေသိ (ကာ၊ကြိ) [ဟာ + ဇောပေ + ဤ]
စွန့်စေပြီး၊ စွန့်ပယ် - စွန့်ပစ် - စွန့်လွှတ် -
စေပြီး။ ဇောပေတိ-ကြည့်။

ဇောပေဿာမိ (ကာ၊ကြိ) [ဟာ + ဇောပေ +
ဿာမိ] စွန့်စေတော့အံ့၊ စွန့်ပယ် - စွန့်ပစ် -
စွန့်လွှတ် - စေတော့အံ့။ ဇောပေတိ-ကြည့်။

ဇောမ (ကြိ) [ဟာ + အ + မ] စွန့်ကုန်၏။
စွန့်ပယ် - စွန့်ပစ် - စွန့်လွှတ် - ကုန်၏။ ဇောတိ
(က)ကြည့်။

ဇောမသေ (ကြိ) [ဟာ + အ + အာမသေ]
စွန့်ကြကုန်၏။ စွန့်ပယ် - စွန့်ပစ် - စွန့်လွှတ် -
ကြကုန်၏။ ဇောတိ(က)ကြည့်။

ဇောမိ (ကြိ) [ဟာ + အ + မိ] စွန့်အံ့၊
စွန့်ပယ် - စွန့်ပစ် - စွန့်လွှတ် - အံ့။ ဇောတိ
(က)ကြည့်။

ဇောသိ (ကြိ) [ဟာ + အ + သိ] စွန့်၏၊ စွန့်
ပယ် - စွန့်ပစ် - စွန့်လွှတ် - ၏။ ဇောတိ(က)
ကြည့်။

ဇောသိ (ကြိ) [ဟာ + အ + ဤ] စွန့်ပြီး၊
စွန့်ပယ် - စွန့်ပစ် - စွန့်လွှတ် - ပြီး။ ဇောတိ
(က)ကြည့်။

ဇဟိံသု (ကြိ) [ဟာ + အ + ညံ] စွန့်ကုန်ပြီ၊
စွန့်ပယ်-စွန့်ပစ်-စွန့်လွှတ်-ကုန်ပြီ။ ဇဟိတိ
(က)ကြည့်။

ဇဟိံ (ကြိ) [ဟာ + အ + ဤ။ ရသပ္ပံ] စွန့်ပြီ၊
(က) စွန့်ပယ်-စွန့်ပစ်-စွန့်လွှတ်-ပြီ။ (ခ)
အကြွင်းမဲ့ဖြတ်ပြီ။ ဇဟိတိ(က) (သ)ကြည့်။

ဇဟိံ (ကြိ) [ဟာ + အ + ဩ။ ဩ-ကို လှူပြု။]
စွန့်ပြီ၊ စွန့်ပယ် - စွန့်ပစ် - စွန့်လွှတ် - ပြီ။
ဇဟိတိ(က)ကြည့်။

ဇဟိတ (တိ) [ဟာ + တ] စွန့်အပ်ပြီးသော၊
စွန့်ပယ် - စွန့်ပစ် - စွန့်လွှတ် - အပ်ပြီးသော။
တယဿုဓမ္မာ ဇဟိတာ ဘဝန္တိ။ အဘိ၊က။
၉။ ခုဒ္ဒက။၆။ သုတ္တနိ။၃၁၃။ တယော
ဓမ္မာ ဇဟိတာ ဘဝန္တိ ပဟိနာ ဟောန္တိ။
ခုဒ္ဒက။၁၅၇။ (-အပါ။၆၉။ အပါ။၂။
၁၈၄။ မိလိန္ဒ။၂၅၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၆။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၃။၃၀။ သာရတ္ထ၊၁။၃၄၀။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၀၃။
အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၄၁။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၁၁။ နေတ္ထိဝိ။
၂၄၁။)

ဇဟိတက (တိ) [ဇဟိတ + က] စွန့်ပယ်အပ်ပြီး
သော။ သာရိပုတ္တော ကေဝါရံ ဇဟိတကံ
ဇီဝိတံ ပရိစ္စုန္တောပိ ပုန န ဂဏှာတိယေဝ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၈။

ဇဟိတကိလေသ (ပု) [ဇဟိတ + ကိလေသ]
စွန့်ပယ်အပ်ပြီးသော ကိလေသာ။ အတ္တနာ
ဇဟိတကိလေသေ ပုန ဂဏှိတုံ စိတ္တံ ဥပ္ပါ-
ဒယိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂၇။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။)

ဇဟိတဓမ္မဒဿန (န) [ဇဟိတ + ဓမ္မ + ဒဿန]
စွန့်ပယ် - စွန့်ပစ် - စွန့်လွှတ် - အပ်ပြီးသော
တရားကို ပြခြင်း။ ဣဒါနိ ဇဟိတဓမ္မဒဿနတ္ထ-
မာဟ။ ခုဒ္ဒက။၁၅၇။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၈၆။)

ဇဟိတပုဗ္ဗ (တိ) [ဇဟိတ + ပုဗ္ဗ] ချေး၌-စွန့်ပယ်
- စွန့်ပစ် - စွန့်လွှတ် - အပ်သော၊ စွန့်ပယ်
အပ်ဘူးသော။ အသံကိဏ္ဍပုဗ္ဗာတိ အတိ-
တေပိ န ဇဟိတပုဗ္ဗာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၇။

ဇဟိတဗ္ဗ (တိ) [ဟာ + တဗ္ဗ] စွန့်အပ်သော၊
စွန့်ပယ် - စွန့်ပစ် - စွန့်လွှတ် - အပ်သော။
သဗ္ဗသော ပန ကာရဏံ ဝိနိစ္ဆယံ အလ-
ဘန္တေန သုတ္တံ န ဇဟိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။
(-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။)

ဇဟိတဝတ္ထုက (တိ) [ဇဟိတ + ဝတ္ထု + က]
စွန့်ပယ် - စွန့်ပစ် - စွန့်လွှတ် - အပ်ပြီးသော-
တည်ရာ-ဝတ္ထု-ရှိသော။ ဣမာ ပန ကပ္ပိယ-
ကုဋိယော ကဒါ ဇဟိတဝတ္ထုကာ ဟောန္တိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၁၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၃၈၂။ ဝိမတိ၊၂။၁၉၀။)

ဇဟိတဝိသ (န) [ဇဟိတ + ဝိသ] စွန့်ပယ် -
စွန့်ပစ် - စွန့်လွှတ် - အပ်ပြီးသော အဆိပ်။
နာဟံ မယာ ဇဟိတဝိသံ အာကုဗ္ဗိယာမိ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၉။

ဇဟိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဟာ + တုံ] စွန့်ခြင်းငှါ၊
စွန့်ပယ်-စွန့်ပစ်-စွန့်လွှတ်-ခြင်းငှါ။ ဗုဒ္ဓါ-
နံ ဝါ ဗုဒ္ဓသာဝကာနံ ဝါ သမ္မုခိဘူတော
သီသံ လဒ္ဓိံ ဇဟိတုံ န သက္ကောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၄၄။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၈၉။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄၊၂၂၆၊၂၆၃၊၃၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။
၇၃၊၂၉၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၇၊၃၇၁၊၄၃၈-၉၊၄၆၅။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၄၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၇၉။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၀၀။)

ဇဟိတုကာမ (တိ) [ဇဟိတုံ + ကာမ] စွန့်ခြင်းငှါ
အလိုရှိသော၊ စွန့်ပယ်-စွန့်ပစ်-စွန့်လွှတ်-
ခြင်းငှါ အလိုရှိသောသူ။ အယံ သာသနံ
ဇဟိတုကာမော.... ဣမံ ဝါကျဘေဒံ ကရေ-
တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။
နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁၇၇။ သာရတ္ထ၊၃။၁၈။ ဝိမတိ၊၁။
၁၃၄။ နေတ္ထိဝိ။၂၄၅။)

ဇဟိ(ဟေ)တာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဟာ + တာ] စွန့်၍၊
 စွန့်ပယ် - စွန့်ပစ် - စွန့်လွှတ် - ၍။ ဇဟိတာ
 မာနသံ ဒေဟံ။ အပါဝ။ ၅၊ ၃၉၊ ၇၇။ အပါ၊ ၂။
 ၆၊ ၆၃၊ ၇၄၊ ၈၂၊ ၁၁၁၊ ၁၄၁၊ ၁၆၆။ ထေရဋ္ဌ၊ ၁။
 ၂၆။ ထေရဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀၊ ၁၂၇။ ထေရီဋ္ဌ၊ ၁၈၊
 ၂၇။ ဇဟိတာ ဆဇေတာ။ အပါဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၄။
 (-သုတ္တနိ၊ ၃၅၃။ အပါဝ။ ၁၂၈၊ ၃၀၃၊ ၃၃၆။
 အပါ၊ ၂။ ၉၆။ မဟာနိ၊ ၂၊ ၆၊ ၃၆။ စူဠနိ၊
 ၁၂၊ ၂၀၈။ ဝိဇ္ဇာ၊ ၂၊ ၄၅။ ဒီဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၄။ မဋ္ဌ၊
 ၂။ ၉၄။ မဋ္ဌ၊ ၄။ ၅၃။ သံဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၊ ၉၊ ၂၄၃-
 ၄။ သံဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၃။ သံဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၀။ အံဋ္ဌ၊ ၁။
 ၅၂။ အံဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၉၊ ၂၃၂။ အဘိဋ္ဌာ၊ ၁၀၇။
 ဓမ္မဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၇၊ ၃၈၀။ ဓမ္မဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၀၊ ၄၄၆။
 သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၊ ၁၀၈၊ ၂၃၅။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။
 ၁၄၂။ ထေရဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈။ ထေရီဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၄၊
 ၉၂။ အပါဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ၊ ၂၊ ၆။ စရိယာ၊
 ၄။ ၂၂၆။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၂၊ ၂၇၊ ၂၄၄၊ ၂၉၁၊
 ၃၂၅။ ဇာဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၊ ၁၃၄။ ဇာဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၃၊
 ၂၆၆။ ဇာဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၄။ ဇာဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၁၇၊ ၄၂၅။
 ဇာဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၃၊ ၃၀၅။ ဝဇီရ၊ ၄၈၅။ သာရတ္ထ၊
 ၃။ ၄၇၊ ၁၆၄။ ဒီဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၄၉။ မဋ္ဌိ၊ ၁။ ၂၅၄။
 မဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၄၁၊ ၁၈၃။ သံဋ္ဌိ၊ ၁။ ၂၇၉၊ ၂၈၀။
 သံဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၉၉၊ ၃၆၇။ အံဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၆၁။ အံဋ္ဌိ၊
 ၂။ ၉၂၊ ၁၃၇။ အံဋ္ဌိ၊ ၃။ ၃၅၅။) ပကတိဘဝံ
 ဇဟေတာ စလတိ။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၂၄၇။

ဇဟိတာန (ကြိ၊ ဝိ) [ဟာ + တာန] စွန့်၍၊
 စွန့်ပယ် - စွန့်ပစ် - စွန့်လွှတ် - ၍။ သကံ ဒိဋ္ဌိ
 ဇဟိတာန၊ ဘာဝယာ နိစ္စသညဟံ။ အပါဝ။
 ၇၀။ ထေရဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၇။ ဇဟိတာန ပဟာယ။
 အပါဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇။ (-စရိယာ၊ ၃၈၅။ ဇာ၊ ၁။
 ၁၁၆။ ဓမ္မဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၉။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၂။
 စရိယာဋ္ဌ၊ ၂။ ၃။ ဇာဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၂၊ ၃၄၂။)

ဇဟိသု (ကြိ) [ဟာ + အ + ညံ] စွန့်ကုန်ပြီ၊
 စွန့်ပယ် - စွန့်ပစ် - စွန့်လွှတ် - ကုန်ပြီ။ ဇဟတိ
 (က)ကြည့်။

ဇဟိသံ (ကြိ) [ဟာ + အ + သံ] စွန့်ရာလေပြီ၊
 စွန့်ပယ် - စွန့်ပစ် - စွန့်လွှတ် - ရာလေပြီ။ ဇဟတိ
 (က)ကြည့်။

ဇဟိသတိ (ကြိ) [ဟာ + အ + သတိ] စွန့်လတ္တံ့၊
 စွန့်ပယ် - စွန့်ပစ် - စွန့်လွှတ် - လတ္တံ့။ ဇဟတိ
 (က)ကြည့်။

ဇဟိသထ (ကြိ) [ဟာ + အ + သထ] စွန့်ကုန်
 လတ္တံ့၊ စွန့်ပယ် - စွန့်ပစ် - စွန့်လွှတ် - ကုန်
 လတ္တံ့။ ဇဟတိ(က)ကြည့်။

ဇဟိသန္တိ (ကြိ) [ဟာ + အ + သန္တိ] စွန့်ကုန်
 လတ္တံ့၊ စွန့်ပယ် - စွန့်ပစ် - စွန့်လွှတ် - ကုန်
 လတ္တံ့။ ဇဟတိ(က)ကြည့်။

ဇဟိသသိ (ကြိ) [ဟာ + အ + သသိ] စွန့်လတ္တံ့၊
 စွန့်ပယ် - စွန့်ပစ် - စွန့်လွှတ် - လတ္တံ့။ ဇဟတိ
 (က)ကြည့်။

ဇဟိသာမိ (ကြိ) [ဟာ + အ + သာမိ] စွန့်လတ်
 အံ့၊ စွန့်ပယ် - စွန့်ပစ် - စွန့်လွှတ် - လတ်အံ့။
 ဇဟတိ(က)ကြည့်။

ဇဟိ (ပု) [ဟာ + ဏိ] ဇဟိမည်သော ပစ္စေက
 ဗုဒ္ဓါ။ ပဿီ၊ ဇဟိ၊ ဥပဓိ၊ ဒုက္ခမူလံ။ အပါ
 ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၃။

ဇဟိယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဟာ + ယ + တေ]
 စွန့်အပ်၏။ စွန့်ပယ် - စွန့်ပစ် - စွန့်လွှတ် -
 အပ်၏။ ပဟိယတိ ဇဟိယတိ ဝိဇဟိယတိ။
 မဟာနိ၊ ၉၈။

ဇဟုံ (ကြိ) [ဟာ + အ + ညံ] စွန့်ကုန်ပြီ၊ စွန့်ပယ်
 - စွန့်ပစ် - စွန့်လွှတ် - ကုန်ပြီ။ ဇဟတိ(က)
 ကြည့်။

ဇဟေ (ကြိ) [ဟာ + အ + တိ။ တိ-ကို ပြု]
 စွန့်၏။ (က) စွန့်ပယ် - စွန့်ပစ် - စွန့်လွှတ် - ၏။
 (ခ) စွန့်လတ္တံ့၊ စွန့်ပယ် - စွန့်ပစ် - စွန့်လွှတ်
 - လတ္တံ့။ ဇဟတိ(က)ကြည့်။

ဇေဟၣ် (ကြိ) [ဟာ+အ+မိ။ မိ-ကို ဇေ-ပျဲ] စွန်ရ၏။ စွန်ပယ် - စွန်ပစ် - စွန်လွှတ် - ရ၏။ ဇဟတိ(က)ကြည့်။

ဇေဟိ (ကြိ) [ဟာ+အ+ယျေ။ ယျေ-ကို ဇေ-ပျဲ] (က) စွန်ရ၏။ စွန်ပယ် - စွန်ပစ် - စွန်လွှတ် - ရ၏။ (ခ) အကြွင်းမဲ့ဖြတ်ရ၏။ (ဂ) လွန်သွားရ၏။ ဇဟတိ(က) (သ) (င)ကြည့်။

ဇေဟိ (ကြိ) [ဟာ-အ+ယျေ။ ယျေ-ကို ဇေ-ပျဲ] စွန်ရ၏။ စွန်ပယ်-စွန်ပစ်-စွန်လွှတ် ရ၏။ ဇဟတိ(က)ကြည့်။

ဇေဟယျ (ကြိ) [ဟာ+အ+ယျေ] စွန်ရ၏။ (က) စွန်ပယ် - စွန်ပစ် - စွန်လွှတ် - ရ၏။ (ခ) အကြွင်းမဲ့ဖြတ်ရ၏။ (ဂ) လွန်သွား ရ၏။ ဇဟတိ(က) (သ) (င)ကြည့်။

ဇေဟယျံ (ကြိ) [ဟာ+အ+ယျေ] စွန်ရ၏။ စွန်ပယ်-စွန်ပစ်-စွန်လွှတ်-ရ၏။ ဇဟတိ (က) ကြည့်။

ဇေဟယျာထ (ကြိ) [ဟာ + အ + ယျောထ] စွန်ကုန်ရ၏။ စွန်ပယ် - စွန်ပစ် - စွန်လွှတ် - ကုန်ရ၏။ ဇဟတိ(က)ကြည့်။

ဇေ (ပု) [ဇလ+အ။ ဇလ ဓညေ၊ အ၊ ဌတ္တံ။ ဓာနံ၊ ဌိ၊ ၇၂။] ထုံထိုင်း - ဖျင်းအ - မသိ တတ် - ပညာမဲ့ - မိုက်မဲ - သောသူ။ ယေ ဒုပ္ပညာ ဇေဌာ ဇေဓူဂါ... အတ္တမညာတုံ။ အံ၊ ၁။ ၃၇။ ဇေဌာတိ မန္ဒာ မောမူဟာ။ အံ၊ ၁။ ၃၇။ (-ဒီ၊ ၃။ ၂၂၀။ အံ၊ ၁။ ၅၇။ အံ၊ ၂။ ၁၂၁။ ၁၅၄။ ၂၂၈။ ၃၀၀။ အံ၊ ၃။ ၆၁။ အဘိ၊ က။ ၈၀။ ထေရ၊ ၃၀၅။ ပေဋကော၊ ၂၅၉။ မိလိန္ဒ၊ ၂၄၄။ ဝိ၊ ၁။ ၃။ ၃။ ဒီ၊ ၁။ ၂၅၉။ မ၊ ၁။ ၃။ ၆၆။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၄၅။ အဘိ၊ ၁။ ၄၄၂။ အဘိ၊ ၁။ ၃။ ၁၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၃။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၃။ ၆၆။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၄-၅။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၁၀၉။ ဒီ၊ ၁။ ၃။ ၃။ သီ၊ ၁။ ၃။ ၂။ ၂၆၆။ သံ၊ ၁။

၁။ ၂၀၉။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၀။ မ၊ ၁။ ၃။ ၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃။ ၅၇။)

ဇေဌသဒိသ (တိ) [ဇေဌ+သဒိသ] ထုံထိုင်း - ဖျင်း အ - မသိတတ် - ပညာမဲ့ - မိုက်မဲ - သူနှင့် တူသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇေဌသမာန (တိ) [ဇေဌ + သမာန] ထုံထိုင်း - ဖျင်းအ - မသိတတ် - ပညာမဲ့ - မိုက်မဲ - သူနှင့် တူသော။ အဇေဌာ ဇေဌသမာနော၊ သဒိ၊ စရတိ နိဗ္ဗုတော။ ထေရ၊ ၃၄၆။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၃၉၇။ အဇေဌာ ဇေဌသမာနောတိ...အဇာနန္တံ ဝိယ ကတော ဒဿနေန ဇေဌသဒိသော မန္ဒသရိက္ခော။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၄၁၁။

ဇေဌာ(လော)ဂိ (ထိ) [ဇေဌ(လ)+အဝ+ဂမု+ ကိ+ဤ?] နုသောသေရည်၊ သေရည်အဖြစ် သို့ မရောက်သေးသော သေ၊ သေန။ ကပ္ပတိ ဇေဌာဂိ ပါတုံ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၉၁။ ၅၀၃။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၆၆။ ဇေဌာ(လော)ဂိတိ တရုဏသုရာ။ ယံ မဇ္ဇသမ္ဘာရံ ဧကေတော ကတံ မဇ္ဇဘာဝမသမ္ပတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၁၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂။ (-ဝိ၊ ၄။ ၄၉၉။ ၅၀၇။)

ဇာဂရိ (ပု) [ဇာဂရ + အ] (၁) နိုးကြားခြင်း။ (တိ) (၂) နိုးကြားသော (ပုဂ္ဂိုလ်၊ တရား စသည်)။ (၁) ဇာဂရဏံ ဇာဂရော နိဒ္ဒါတိက္ကမောတိ အတ္ထော။ အပါ၊ ၁။ ၂၂၄။ (-မ၊ ၁။ ၁။ ၁၅၇။ မ၊ ၁။ ၁။ ၂၇၃။) (၂) ဇာဂရော စဿ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဝိဟရေယျ... ဝိပုသန္ဓော စ။ ဣတိဝုတ်၊ ၂၂၃။ ဇာဂရောတိ ဇာဂရကော ဝိဂတနိဒ္ဒေါ ဇာဂရိယံ အနုယုတ္တော။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၁၆၄။ သာ ဘိက္ခုနီ ...ဇာဂရာ ဝါ နိဒ္ဒံ ဩက္ကန္တာ ဝါ။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၃၃၁။ ကတိ ဇာဂရတံ သုတ္တာ၊ ကတိ သုတ္တေ သု ဇာဂရာ။ သံ၊ ၁။ ၃။ (-ဝိ၊ ၁။ ၂၄၈။ ၂၅၆။ ဝိ၊ ၄။ ၁၉၇။ ၂၆၂။ ဒီ၊ ၂။ ၁၀၈-၉၊ ၁၁၀။ မ၊ ၁။ ၃၃၀။ မ၊ ၂။ ၁၄၈။ ၁၉၃။ မ၊ ၃။ ၅။ သံ၊ ၁။ ၄၁။ အံ၊ ၁။ ၂၂၁။ ၃၂၀-၁။ အံ၊ ၃။ ၂၂၆။

ဣတိဝုတ်။ ၂၇၂-၃။ ထေရ။ ၂၅၉။ မိလိန္ဒ။
၂၇၉၊ ၂၉၀။ ဝိဠာ ၂။ ၁၆၇။ ဝိဠာ ၄။ ၁၃၁။
ဒိဠာ ၃။ ၉၇၊ ၂၃၄။ သံဠာ ၁။ ၂၃-၄၊ ၉၄။ အံဠာ
၃။ ၂၉၂။ ပဋိသံဠာ ၂။ ၂၆၂။ ဓမ္မဠာ ၁။ ၁၉၇။
ထေရဠာ ၁။ ၄၁၇။ ဇာဠာ ၃။ ၃၇၂-၃။ သာ-
ရတ္ထာ ၃။ ၂၁၇။ အံဠိ ၁။ ၂၇၅။ အံဠိ ၂။ ၂၃၂။
မူလဠိ ၁။ ၇၀။

ဇာဂရ (ကြိ) [ဇာဂရ + အ + ဟိ] နိုးကြား
လော့။ ဇာဂရတိ-ကြည့်။

ဇာဂရက (တိ) [ဇာဂရ + ကျ] နိုးကြားသော၊
သူ။ ဇာဂရ (၂) ကြည့်။

ဇာဂရခိဏာသဝဠာဟူက (ပု) [ဇာဂရ + ခိဏာ-
သဝ + ဠာဟူက] နိုးကြားသော ရဟန္တာ
ဠာဟူက။ ဇာဂရဠာဟူက-ကြည့်။

ဇာဂရဏ (န) [ဇာဂရ + ယု] (၁) နိုးကြား
ခြင်း။ (၂) နိုးကြားရာအခါ။ (တိ) (၃)
နိုးကြားသော (ပုဂ္ဂိုလ်၊ တရား စသည်)။
(၁) ဇာဂရဏေယေဝ ယုတ္တပ္ပယုတ္တောတိ
အတ္ထော။ အံဠာ ၂။ ၈၃။ ဇာဂရ (၁) လည်း
ကြည့်။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၃) ဇာဂ-
ရဏဘာဝံ အနုယုတ္တော။ အံဠာ ၂။ ၈၃။
ဇာဂရဏစိတ္တ၊ ဇာဂရဏဓမ္မ-တို့လည်း ကြည့်။

ဇာဂရဏကာလ (ပု) [ဇာဂရဏ + ကာလ]
နိုးကြားရာအခါ။ မုဏ္ဍေန အနိစ္ဆန္တံ ဇာဂ-
ရဏကာလေ န သက္ကာ။ မဇ္ဈိမ။ ၁၅၆။ သံဠိ
၂။ ၅၂။

ဇာဂရဏစိတ္တ (န) [ဇာဂရဏ + စိတ္တ] နိုးကြား
သောစိတ်။ ဇာဂရဏစိတ္တေသု ဝတ္တမာနေသု။
မူလဠိ ၁။ ၁၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိဠိ ၂။ ၄၀၂။

ဇာဂရဏစိတ္တရဟိတ (တိ) [ဇာဂရဏစိတ္တ + ရဟိ-
တ] နိုးကြားသောစိတ်မှ ကင်းသော။ န
ဇာဂရဏစိတ္တရဟိတံ ဘဝဂံသန္တတိန္တိ။ မူလဠိ
၁။ ၁၇၃။

ဇာဂရဏဓမ္မ (ပု) [ဇာဂရဏ + ဓမ္မ] နိုးကြား
သော တရား (သဒ္ဓါစသော ဣန္ဒြေ ၅-ပါး)။
ယော ဟိ သဒ္ဓါဒီဟိ ဇာဂရဏဓမ္မဟိ
သမန္နာဂမေန ဇာဂရော ဇဂ္ဂတိ။ ဣတိဝုတ်၊
ဠာ ၁၆၆။ (-မဟာနိဠာ ၅၅။)

ဇာဂရဏဓမ္မသမန္နာဂတ (တိ) [ဇာဂရဏဓမ္မ +
သမန္နာဂတ] နိုးကြားသောတရားနှင့် ပြည့်စုံ
သောသူ။ ဇာဂရော (ထေရ။ ၂၅၉)တိ ဇာဂ-
ရဏဓမ္မသမန္နာဂတော။ ထေရဠာ ၁။ ၄၁၇။

ဇာဂရဏနိမိတ္တ (န) [ဇာဂရဏ + နိမိတ္တ] နိုးကြား
ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဇာဂရဏနိမိတ္တံ ဣဓ
အနုဝတ္တနံ အဓိပ္ပေတံ။ အနုဠိ ၁။ ၇၆။

ဇာဂရတိ (ကြိ) [ဇာဂရ + အ + တိ] နိုးကြား၏။
ဇာဂရတိ န နိဒ္ဒါယတိ။ ပဋိသံဠာ ၂။ ၂၆၂။
အံဠိ ၁။ ၂၇၅။ ဇာဂရထ- ပေတ။ ၂၁၆။
ဓုဒ္ဓကဠာ ၁။ ၁၀၁။ သုတ္တနိဠာ ၂။ ၃။ ပေတဠာ
၂။ ၆၀။ ဇာဂရဿု-ထေရ။ ၂၇၅။ ထေရဠာ
၁။ ၁၀၁။

ဇာဂရတိ (ကာကြိ) [ဇာဂရ + ဧက + တိ]
နိုးစေ၏။ နှိုး၏။ ကာလော သုတ္တေ ဇာဂရ-
တိ၊ ကာလော ဟိ ဒုရတိက္ကမော။ ဝိသုဒ္ဓိဠိ
၂။ ၂၁၇။ အနုဠိ ၂။ ၆၄။

ဇာဂရထ (ကြိ) [ဇာဂရ + အ + ထ] နိုးကြား
ကုန်လော့။ ဇာဂရတိ-ကြည့်။

ဇာဂရဓမ္မ (ပု) [ဇာဂရ + ဓမ္မ] နိုးကြားသော
တရား။ သော ပန သဒ္ဓါဒီဟိ ပဉ္စဟိ ဇာဂရ-
ဓမ္မဟိ သမန္နာဂတတ္တာ ဇာဂရော နာမ။
ဓမ္မဠာ ၁။ ၁၉၇။

ဇာဂရနိမိတ္တ (န) [ဇာဂရ + နိမိတ္တ] နိုးကြားခြင်း
ဟူသော အကြောင်း။ ဇာဂရန္တိ-ကြည့်။

ဇာဂရန္တိ (တိ) [ဇာဂရ + အန္တိ။ ထိ-၌ ဇာဂရန္တိ]
နိုးကြားသော (ပုဂ္ဂိုလ်၊ တရား စသည်)။
ဇာဂရန္တာ သုဏာထေတံ၊ ယေ သုတ္တာ တေ

ပဗုဇ္ဈထ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၂၃။ ဇာဂရန္တာ သုဏာ-
ထေတန္တိ.... ဇာဂရန္တာ သတိသမ္ပဇညာဒိ-
ဓမ္မသမာယောဂေန ဇာဂရိယံ အနုယုတ္တာ
သုဏာထ။ ဣတိဝုတ်။ ၁၆၆။ (- ဝိ၊ ၁။ ၃၆-
၉၊ ၄၀။ သံ၊ ၁။ ၃။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂၂။ ဇာ၊ ၁။
၁၇၁-၂။ မိလိန္ဒ၊ ၂၀၈-၉။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၇။
ဝိ၊ ၁။ ၃။ ၁၁၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၁၆။ သံ၊ ၁။
၂၃။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁၉၇။ ထေရ၊ ၁။ ၉၇။ မဟာ-
နိ၊ ၁။ ၃၉၃။ ဇာ၊ ၁။ ၄၂၄။ ဇာ၊ ၁။ ၃၇၂-
၃။ ဝဇီရ၊ ၃၂၃။) ဘိက္ခုပစ္စတ္တိကာ မနုဿိတ္ထိ
ဇာဂရန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၆။ (- ၃၇၊ ၄၀။ ဝိ၊ ၁။
၂၂၇-၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၈၉။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၄၃။)

ဇာဂရန္တ (ပု) [ဇာဂရ + အန္တ] နိုးကြားခြင်း
ဟူသော အကြောင်း။ ဇာဂရန္တာ (ဣတိဝုတ်။
၂၂၃)တိ ဇာဂရနိမိတ္တာ။ ဣတိဝုတ်။ ၁၆၆။

ဇာဂရန္တိ (ထိ) [ဇာဂရန္တ + ဤ] နိုးကြားသော
သူမ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇာဂရဗြာဟ္မဏ (ပု) [ဇာဂရ + ဗြာဟ္မဏ] နိုး
ကြားသော ရဟန္တာ။ ဇာဂရေတိ ဇာဂရ-
ဗြာဟ္မဏော (ဇာဂရိကဗြာဟ္မဏော။ သျှာ။)
ဝိယ ဟောတိ။ သံ၊ ၁။ ၉၄။ ဇာဂရဗြာဟ္မ-
ဏော ဝိယာတိ ဇာဂရခိဏာသဝဗြာဟ္မဏော
ဝိယ။ သံ၊ ၁။ ၁၄၀။

ဇာဂရမာန (တိ) [ဇာဂရ + အ + မာန] နိုးကြား
သောသူ။ သဒါ ဇာဂရမာနာနံ၊ အဟော-
ရတ္တာနုသိက္ခိနံ။ ဓမ္မ၊ ၄၆။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂၀၈။
(- ဇာ၊ ၁။ ၁၇၁။ ဇာ၊ ၁။ ၃၇၂-၄။)

ဇာဂရသုတ္တ (န) [ဇာဂရ + သုတ္တ] ဇာဂရသုတ်၊
နိုးကြားသည်ရှိသော် အဘယ်မျှသော တရား
တို့သည် အိပ်ပျော်သည် မည်ပါကုန်
သနည်း၊ အိပ်ပျော်သည်ရှိသော် အဘယ်မျှ
သော တရားတို့သည် နိုးကြားသည် မည်ပါ
ကုန်သနည်း၊ အဘယ်မျှသော တရားတို့ဖြင့်
ကိလေသာမြှူကို ဆွဲယူ သုံးသပ်ပါ သနည်း၊

အဘယ်မျှသော တရားတို့ဖြင့် စင်ကြယ်နိုင်ပါ
သနည်းဟု နတ်သားတယောက် လာရောက်
လျှောက်ထားမှုကြောင့် နိုးကြားသည့်တရား
တို့၌ နိဝရဏ ၅-မျိုးတို့သည် အိပ်ပျော်သည်
မည်ကုန်၏။ အိပ်ပျော်သည့် တရားတို့၌
ဣန္ဒြေ ၅-မျိုးတို့သည် နိုးကြားသည် မည်
ကုန်၏။ နိဝရဏ ၅-မျိုးတို့ဖြင့် ကိလေသာ
မြှူကို ဆွဲယူသုံးသပ်၏။ ဣန္ဒြေ ၅-မျိုးတို့ဖြင့်
စင်ကြယ်နိုင်၏ဟု ဘုရားရှင် ပြန်လည်ဖြေ
ကြားတော်မူသောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊
သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊
၆-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၃။

ဇာဂရဿု (ကြိ) [ဇာဂရ + အ + သု] နိုးကြား
လော့။ ဇာဂရတိ-ကြည့်။

ဇာဂရိက (န) [ဇာဂရ + ကိက] နိုးကြားသော
သူ၏အဖြစ်၊ နိုးကြားခြင်း။ ဇာဂရိကံ ဇာဂရိကံ
အနုယုတ္တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၆၆။

ဇာဂရိတ (န) [ဇာဂရ + တ] (က) နိုးကြား
ခြင်း။ (ခ) နိုးကြားဆဲဓဏ၊ နိုးကြားခိုက်။
(က၊ ၁) ဂတေ ဌိတေ နိသိန္ဓေ သုတ္တေ
ဇာဂရိတေ ဘာသိတေ တုဏှိဘာဝေ သမ္ပ-
ဇာနကာရိ ဟောတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၆၇၊ ၁၉၃။ ဒီ၊ ၂။
၈၁၊ ၂၃၃။ မ၊ ၁။ ၇၂။ မ၊ ၂။ ၉။ မ၊ ၃။ ၁၄။ သံ၊
၂။ ၄၁၂။ သံ၊ ၃။ ၁၂၄။ အံ၊ ၃။ ၄၂၄။ အဘိ၊
ဝိ၊ ၂၅၉။ အဘိ၊ ပု၊ ၁၆၈။ မဟာနိ၊ ၃၉၃။
ဇာဂရိတေတိ ဇာဂရဏေ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၁၀။
မ၊ ၁။ ၂၇၃။ သံ၊ ၁။ ၂၃၃။ အဘိ၊ ၁။
၃၄၈။ မဟာနိ၊ ၁။ ၄၀၇။ (- မ၊ ၁။ ၃၄၂။
မ၊ ၃။ ၅၄။ ဣတိဝုတ်။ ၂၂၃။ နေတ္ထိ၊ ၁၉။
မိလိန္ဒ၊ ၃၆၁။ ဒီ၊ ၁။ ၁၁၀။ မ၊ ၁။ ၂၇၄။
သံ၊ ၁။ ၂၃၃။ ဣတိဝုတ်။ ၁၆၆။ ဒီ၊ ၁။
၂၅၃။ သီ၊ ၁။ သင်္ဂဟ၊ ၁၀၈၊ ၁၁၀။ မ၊ ၁။
၃၆၄။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၄၆၈။ အံ၊ ၁။ ၂၅၂။)

ဇာဂရိတသဒ္ဓသန္နိဓာန (န) [ဇာဂရိတ + သဒ္ဓ +
သန္နိဓာန] ဇာဂရိတသဒ္ဓါ၏အနီး၌ တည်နေ

ခြင်း။ ဇာဂရိတသဒ္ဓသန္နိဓာနတော စေတ္တ
ဘဝဂေါတရဏဝသေန နိဒ္ဒေါက္ကမနမေဝ သ-
ယနံ။ သီဒ္ဓါသစ်၊ ၂။ ၁၀၇။

ဇာဂရိယ (န) [ဇာဂရ + ဣ] နိုးကြားသော
သူ၏ အဖြစ်၊ နိုးကြားခြင်း၊ နိုးကြားသော
သူ၏ အမှု၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာကို - နှလုံး
သွင်း - အားထုတ် - ခြင်း။ ဇာဂရိယံ အနု-
ယုတ္တော ဟောတိ။ မ၊ ၂။ ၁၇ - ၂။ ၁။ မ၊ ၃။ ၅၄။
သံ၊ ၂။ ၃၂၃-၄၊ ၃၀၅။ အံ၊ ၁။ ၁၁၁၊ ၃၄၈။ အံ၊
၂။ ၁၇၄။ မိလိန္ဒ၊ ၃၃၃။ ဇာဂရိယံ အနု-
ယုတ္တောတိ ရတ္တိန္ဒြိယံ ဆ ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ
ပဉ္စသု ကောဋ္ဌာသေသု ဇာဂရဏဘာဝံ အနု-
ယုတ္တော၊ ဇာဂရဏေယေဝ ယုတ္တပယုတ္တော-
တိ အတ္တော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၈၃။ ဇာဂရိယမနု-
ယုတ္တော (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၉) တိ ပုဗ္ဗရတ္တာပရရတ္တံ
ဘာဝနာမနသိကာရသင်္ခါတံ ဇာဂရိယံ သာ-
တစ္စကာရိတာဝသေန အနု အနု ယုတ္တော
တတ္ထ ယုတ္တပယုတ္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၄။
(-မ၊ ၁။ ၃၄၁။ မ၊ ၂။ ၁၇-၈၊ ၁၃၅-၆။ မ၊ ၃။
၅၄။ သံ၊ ၁။ ၄၁၈။ သံ၊ ၂။ ၃၂၃-၄၊ ၃၀၄-၅။
အံ၊ ၁။ ၃၄၈-၉။ အံ၊ ၂။ ၆၁၊ ၁၇၄-၅၊ ၂၆၆။ အံ၊
၃။ ၁၄။ သုတ္တနိ၊ ၄၂၂။ အပ၊ ၂။ ၂၉၂။ မဟာ-
နိ၊ ၄၂၊ ၁၆၈၊ ၂၅၈၊ ၂၉၄-၅။ မိလိန္ဒ၊ ၃၃၃။
ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၈၃။ ဝိသင်္ဂဟ၊ ၃၁၈။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၇။
မ၊ ၄။ ၄။ ၆၆။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၂။ အဘိ၊ ၄။ ၂။
၃၃၀။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၉။
ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၇။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၈။ ဥဒါန၊
၄။ ၂၀၄။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၆၄-၇၊ ၂၄၉၊ ၃၃၄။
သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၃။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၈။ ထေရ၊
၄။ ၂။ ၁၀၁။ ထေရီ၊ ၄။ ၃၂။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၄။
မဟာနိ၊ ၄။ ၁၄၇၊ ၂၉၅။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၀။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၁။ ၄၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၅။ သီဒ္ဓါသစ်၊
၁။ ၆၀။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၃။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၅။ အံ၊ ၄။
၂။ ၂၃၃၊ ၂၇၄။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။
၄၄။) အောက်ပုဒ်နှင့် ဇာဂရိယာနုယောဂ-
တို့လည်း ကြည့်။

ဇာဂရိယာနုယုတ္တ (တိ) [ဇာဂရိယ + အနုယုတ္တ]
နိုးကြားခြင်း - ခြံ - ကို - အဖန်ဖန် - အားထုတ်
- လုံ့လပြု - သော၊ သူ။ ဝိသုဒ္ဓိသီလာ သုဝိသုဒ္ဓိ-
ပညာ၊ သမာဟိတာ ဇာဂရိယာနုယုတ္တာ။
အပ၊ ၁။ ၁၅။ ဇာဂရိယာနုယုတ္တာတိ ဇာဂ-
ရဏံ ဇာဂရော၊ နိဒ္ဒါတိက္ကမောတိ အတ္တော။
ဇာဂရဿ ဘာဝေါဇာဂရိယံ၊ ဇာဂရိယေ အနု-
ယုတ္တာ ဇာဂရိယာနုယုတ္တာ။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၄။
(-ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၉၂။) (ဤ အပ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၄
ကိတ်ဘောနောင် တဒ္ဓိတ်ဘောဆင့်သည်ကား
ယုတ္တိမရှိလွန်း၊ ထို့ကြောင့် ကတ္တုသင်္ခ
ဇာဂရပုဒ် နောင် ဘာဝတ္ထဏှပစ္စည်းသော်၎င်း
ဘာဝသင်္ခ ဇာဂရပုဒ် နောင် သုတ္တဏှ-
ပစ္စည်းသော်၎င်း ဖြစ်ရာ၏။ အောက်ပုဒ်နှင့်
လည်း စပ်၍ကြည့်။)

ဇာဂရိယာနုယောဂ (ပု) [ဇာဂရိယ + အနု-
ယောဂ] နိုးကြားခြင်း - နိုးကြားသောသူ၏
အမှု - ကို အဖန်ဖန် - အားထုတ် - လုံ့လပြု -
ခြင်း။ သိသံ သိသံ ဇာဂရိယာနုယောဂံ ပရိ-
ပူရေတိတိ သိသပညာ။ ပဋိသံ၊ ၃၇၈။ ဇာဂ-
ရိယာနုယောဂန္တိ ဒိဝသဿ တိသု ကောဋ္ဌာ-
သေသု၊ ရတ္တိယာ ပဌမပစ္စိုမကောဋ္ဌာသေသု
စ ဇာဂရတိ န နိဒ္ဒါယတိ၊ သမဏဓမ္မမေဝ
စ ကရေတိတိဇာဂရော၊ ဇာဂရဿ ဘာဝေါ၊
ကမ္မံ ဝါ ဇာဂရိယံ၊ ဇာဂရိယဿ အနုယော-
ဂေါ ဇာဂရိယာနုယောဂေါ။ တံ ဇာဂရိယာ-
နုယောဂံ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၂။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၅။
ဘာဝနာယ စိတ္တပရိသေသေနဉ္စိ ဇာဂရိယာနု-
ယောဂေါ န နိဒ္ဒါဝိနောဒနမတ္တံ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။
၇၆။ (-ဒီ၊ ၃။ ၈၈။ အံ၊ ၃။ ၁၅။ အဘိ၊ က။
၄၄၅။ မဟာနိ၊ ၁။ ၁၁၁၊ ၂၈၁၊ ၃၁၂။ စူဠနိ၊
၂၉၉။ နေတ္တိ၊ ၃၀။ မိလိန္ဒ၊ ၃၃၂။ ဝိ၊ ၄။ ၁။
၈၈။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၇၆၊ ၁၁၄၊ ၁၆၆၊ ၂၃၉။ မ၊ ၄။ ၁။
၄၂။ မ၊ ၄။ ၄။ ၅၇၊ ၂၀၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၁၊ ၂၀၁။
အံ၊ ၄။ ၁။ ၄၁၄။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၀၊ ၃၃၀။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀၃၊ ၁၉၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၅၈၊ ၁၆၀။

၄-၅။ ပေတဌ။၁၅။ ထေရဌ။၁။၁၂။
 ထေရဌ။၂။၄၀၇။ ဗုဒ္ဓဝံဌ။၁၇။ စရိယာဌ။
 ၅။၂၉၃-၇။ မဟာနိဌ။၅၅။ စူဠနိဌ။၃၄။
 နေတ္တိဌ။၄၄။၁၀၄။ ဇာဌ။၁။၁၁၉။ သာ-
 ရတ္ထ။၂။၅၄။ ဒီဌ။၁။၈၄။ သီဌ။သစ်။၁။
 ၂၇-၅။ ဒီဌ။၂။၂၇၃။ ဒီဌ။၃။၇၆-၇။ မဌ။
 ၁။၉၂။၂၇၂။ သံဌ။၂။၃၃၁။ အံဌ။၂။၃၅၁။
 မူလဌ။၂။၁၈၀။ အနုဌ။၁။၄၇။ အနုဌ။၂။
 ၁၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိဌ။၁။၄၀၈။)

ဇာဂရေတိ (ကြိ) [ဇာဂရ+ဩ+တိ] နိုးကြား
 ၏။ ပုညံ ကရေန္တာဟိ သတ္တာ ဇာဂရေန္တိ
 နာမ ကာတဗ္ဗကံစူပသုတတ္တာ။ အံဌ။၂။၁၁၇။

ဇာဂရေန္တိ (ကြိ) [ဇာဂရ+ဩ+အန္တိ] နိုးကြား
 ကုန်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇာဂု (ပု) [ဇာတိ+ဂမု+ရူ] သတ္တဝါ။ မစွော-
 တိ.... ပုဂ္ဂလော ဗီဝေါ ဇာဂု (ဇာတု။ သျှာ။
 ဇဂု။က။) ဇန္တု လ္လန္တဂု မနုဇော။ မဟာနိ။၃။
 စုတိတော ဇာတိ ဂစ္ဆတိတိ ဇာဂု။ မဟာနိ။
 ၄။၂၂။ (-စူဠနိ။ဂဂ။၁၅၂။၂၄၅။)

ဇာဏု (န) [ဇန + ဏု။ ဇန ဇနနေ နဿ ဝါ
 အာတ္တံ၊ ဇာယတိ ဂမနမနေနာတိ ဇာဏု၊
 ဇဏ္ဍု။ ဇယောရူနံ သန္တိ။ ဣဒါဒိ။၆၄။ (ဇာနု-
 သံ)] ပုဆစ်၊ ဒူး။ နိဟစ္စ ဇာဏု ဝန္တိတွာ၊
 သမ္ပုခါ အဉ္စလိ အကံ။ ထေရီ။၃၉၁။ ထေရီ။
 ၄။၃၀၁။ သာရတ္ထ။၃။၁၁၃။ ဝိမတိ။၂။၆၇။
 နိဟစ္စ ဇာဏု ဝန္တိတွာတိ ဇာဏုဒ္ဓယံ ပထ-
 ဝိယံ နိဟန္တာ ပတိဌပေတွာ ပဉ္စပတိဌတေန
 ဝန္တိတွာ။ ထေရီဌ။၁၁၀။ (-အပ။၂။၆၅။
 ဝိဌ။၂။၄၃။ ဝိဌ။၃။၂၈၀။ ဝိသင်္ဂဟ။၁၃၆။
 ကဒါ။၂၇၆။ ဒီဌ။၂။၃၉၄၆။၁၆၆။ မဌ။၃။
 ၇၀။၂၈၂၆၀။ သံဌ။၁။၇၅။ သံဌ။၃။၄၂။
 ၇၂။ အံဌ။၃။၅၇။ အဘိဌ။၂။၃၃၁။ ဥဒါန။
 ၄။၃၆၄။ ပေတဌ။၁၆၇။ ထေရဌ။၁။၃၅၇။
 မဟာနိဌ။၂၄၂။၃၅၉။၃၆၀။ သာရတ္ထ။၃။
 ၂၆၄။၂၉၀။၃၁၁။)

ဇာဏုက (န) [ဇာဏု+က] ပုဆစ်၊ ဒူး။ ဘူမိယံ
 ဇာဏုကာနိ နိဟန္တာ ဟတ္ထေဟိ ဂဟေတွာ
 ဒေါဏိယမ္ပိ န သံသိတဗ္ဗံ။ ဝိဌ။၁။၂၅၂။
 ဝိသင်္ဂဟ။၅။ (-ဒီဌ။၃။၁၂၄။ အံဌ။၁။
 ၁၇၉။ အံဌ။၂။၂၈၃။ ဓမ္မဌ။၁။၃၅၇။
 ထေရီဌ။၁၁၂။ ဇာဌ။၃။၂၄၄၃၅။ ဝဇီရ။
 ၁၅၁။ သာရတ္ထ။၃။၂၆၅။၂၉၀။ ဝိမတိ။၂။
 ၁၂၈။)

ဇာဏုကန္တရ (န) [ဇာဏုက+အန္တရ] ပုဆစ်-
 ဒူး-၂-ခုတို့၏ အကြား။ တံ သုတွာဝ သရ-
 ဘော ဇာဏုကန္တရေ သီသံ ဌပေတွာ အ-
 ဓောမုခေါ နိသိဒ္ဓိ။ အံဌ။၂။၁၇၉။

ဇာဏုကပမာဏ (တိ) [ဇာဏုက + ပမာဏ]
 ပုဆစ်-ဒူး-အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ သမုဒ္ဒ-
 တော ဦးမိ ဥတ္တရိတွာ ဇာဏုကပမာဏာ
 ဟုတွာ ဒီပကံ ဓောဝိတွာ ဂတာ။ ဇာဌ။၄။
 ၁၆၆။

ဇာဏုကမတ္တ (တိ) [ဇာဏုက+မတ္တာ] ပုဆစ်-
 ဒူး-အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဇာဏုကမတ္တမ္ပိ
 ဥဒကံ သဏ္ဌာတိ။ မာ။၂၄၅။ (-ဇာဌ။
 ၄။၃၁၅။)

ဇာဏုဒ္ဓယ (န) [ဇာဏု+ဒ္ဓယ] ပုဆစ်-ဒူး-၂-
 ခုတို့၏ အပေါင်း၊ ပုဆစ်၂-ဖက်၊ ဒူး၂-ဖက်။
 ဇာဏု-ကြည့်။

ဇာဏုပုဋိစ္ဆာဒနမတ္တ (တိ) [ဇာဏု+ပုဋိစ္ဆာဒန
 +မတ္တာ] ပုဆစ်-ဒူး-ဖုံးလွှမ်းရုံမျှ အတိုင်း
 အရှည်ရှိသော၊ ပုဆစ်-ဒူး-မြှုပ်လောက်
 ရုံမျှရှိသော။ မယံ ဇာဏုပုဋိစ္ဆာဒနမတ္တမ္ပိ
 ဥဒကံ န လဘာမ။ ဒီဌ။၂။၇၈။ သံဌ။၂။
 ၈၂။

ဇာဏုပမာဏ (တိ) [ဇာဏု+ပမာဏ] ပုဆစ်-
 ဒူး-အတိုင်းအရှည် ရှိသော။ တဉ္စိ ဇာဏုပ-
 မာဏမ္ပိ သတပေါရိသံ ဝိယ ဒိဿတိ။ ဒီဌ။

၂။၇၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၈၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈။)

ဇာဏုဗာသုဘာဝဒီပန (န) [ဇာဏု + ဗာသု-
ဘာဝ + ဒီပန] ပုဆစ်-ဒူး-ချမ်းသာသည်၏
အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ ဇာဏုဗာသုဘာဝဒီပန-
နာတိ အတ္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈။

ဇာဏုမဏ္ဍလ (န) [ဇာဏု + မဏ္ဍလ] ပုဆစ်ဝန်း၊
ဒူးဝန်း။ ပရိမဏ္ဍလံ နိဝါသေတဗ္ဗံ နာဘိမဏ္ဍလံ
ဇာဏုမဏ္ဍလံ ပဋိစ္ဆာဒေန္တန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။
(-၄၆၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၀-၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆၊၁၆၁-
၂၊၁၇၄-၅။ ကခါ၊၂။၇၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ သာရတ္ထ၊၂။
၂၉၈၊၃၀၃။ ဝိမတိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။၅၄။ ဝိမတိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။
ကခါ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁၊၄၃၁။ သိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။၂၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။)

ဇာဏုမဏ္ဍလပဋိစ္ဆာဒေန္တ (ပ) [ဇာဏုမဏ္ဍလ +
ပဋိစ္ဆာဒေန္တ + အတ္တ] ပုဆစ်ဝန်း-ဒူးဝန်း-ကို
ဖုံးလွှမ်းခြင်း အကျိုး။ တာဒိဿဿ ပန
အလာဘေ တိရိယံ ဒွိဟတ္ထပမာဏမ္ပိ ဝနုတိ
ဇာဏုမဏ္ဍလပဋိစ္ဆာဒေန္တ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၁။

ဇာဏုမတ္တ (န) [ဇာဏု + မတ္တ။ ဇာဏု + မတ္တာ]
(၁) ပုဆစ်-ဒူး-မျှ။ (တိ) (၂) ပုဆစ်-
ဒူး - အတိုင်းအရှည် ရှိသော။ (၁) ဝေဠု
ဘဂဝတော ဇာဏုမတ္တံ ပါပုဏိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၈၇။ (-ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၆၆။) (၂) ဇာဏုမတ္တေ ဥဒကေ ထေရံ
သမ္မာပုဏိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၅၃။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။)

ဇာဏုသန္နိ (ပ) [ဇာဏု + သန္နိ] ပုဆစ်-ဒူး-
အစပ် - အဆက်၊ ဒူးဆစ်။ ကဋိယံ ဒွိန္နံ
ဥရသန္နိနံ၊ ဒွိန္နံ ဇာဏုသန္နိနံ ဝသေန စတု-
သန္နိကပလ္လက္ခံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၆။

ဇာဏုလောဟိတ (န) [ဇာဏု + လောဟိတ]
ပုဆစ်သွေး၊ ဒူးသွေး။ အသုကာ နာမ မမ
ဇာဏုလောဟိတံ ပိဝိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။

ဇာဏုဿော(သော)ဏီ(နီ) (ပ) [ဇာဏု + သု +
ဏာ + ဏီ?] (က) ဇာဏုဿောဏီ ရာထူး၊
ပုရောဟိတ် ရာထူး။ (ခ) ဇာဏုဿောဏီ
အမျိုး၊ ပုရောဟိတ် အမျိုး။ အောက်ပုဒ်-
ကြည့်။

ဇာဏုဿောဏီ (ပ) [ဇာဏုဿောဏီ + ဏ။
ပေါက္ခရသာတိဇာဏုဿောဏီတိ နေမိတ္တိကံ။
တေသု... ကေဿ ဌာနန္တရေ နေမိတ္တိကံ။
တေန ကိရ ဇာဏုဿောဏီနာမကံ ပုရော-
ဟိတဌာနံ လဒ္ဓံ၊ သော တေနောပညာယံ။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၃။] (က) ဇာဏုဿောဏီ
ရာထူး- ပုရောဟိတ်ရာထူး-ကို ရသောသူ၊
ဇာဏုဿောဏီ ပုဏ္ဏား။ (ခ) ဇာဏုဿောဏီ
အမျိုး - ပုရောဟိတ်အမျိုး - ၌ ဖြစ်ထွန်း
သောသူ၊ ဇာဏုဿောဏီပုဏ္ဏား။

ဤပုဏ္ဏားသည် သာဝတ္ထိမြို့သား ဖြစ်သည်
(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၁)။ ကုဋေရှစ်ဆယ်ကြွယ်ဝသော
ပုဏ္ဏားသူဌေးကြီးဖြစ်သည် (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀)။
ပဿေနဒီ ကောသလမင်းကြီး၏ ပုရောဟိတ်
ဤယောက်တို့တွင်တယောက်အပါအဝင်လည်း
ဖြစ်သည် (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၆။ သုတ္တနိ။
၃၇၂)။

(က)ဇာဏုဿောဏီ(မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀)တိ နေတံ
တဿ မာတာပိတူဟိ ကတနာမံ၊ အပိ စ
ခေါ ဌာနန္တရပဋိလာဘလဒ္ဓံ။ ဇာဏုဿောဏီ-
ဌာနံ ကိရ နာမေတံ ပုရောဟိတဌာနံ၊ တံ
တဿ ရညာ ဒိန္နံ၊ တသ္မာ “ဇာဏုဿောဏီ”-
တိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ ဇာဏုဿောဏီ-
(သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၄)တိ ဌာနန္တရဝသေန ဝေလဒ္ဓ-
နာမော အသီတိကောဋိဝိဘဝေါ မဟာပုရော-
ဟိတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။ (ခ) ဇာဏုဿော-
ဏီ (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈)တိ ဇာဏုဿောဏီဌာနန္တရံ

ကိရ နာမေကံ ဌာနန္တရံ၊ တံ ယေန ကုလေန လဒ္ဓံ၊ တံ ဇာဏုဿောဏိကုလန္တိ ဝုစ္စတိ။ အယံ တသ္မိံ ကုလေ ဇာတတ္တာ ရညော သန္တိကေ စ လဒ္ဓဇာဏုဿောဏိသက္ကာရတ္တာ ဇာဏုဿောဏိတိ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ဌ၊၂။၂၃။ (- မ၊၁။၂၃၂-၅။ မ၊၂။၄၀၆၊၄၂၃။ သံ၊၃။၄။ အံ၊၁။၁၅၈၊၄၉၃။ အံ၊၂။၃၁၈၊၄၄၀။ အံ၊၃။ ၄၄၇၊၄၅၉။ သုတ္တနိ။၃၇၂။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၁၇၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၈၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၆။)

ဇာဏုဿောဏိကုလ (န) [ဇာဏုဿောဏိ + ကုလ] ဇာဏုဿောဏိရာထူး - ပုရောဟိတ် ရာထူး - ကို ရသောအမျိုး၊ ဇာဏုဿောဏိ အမျိုး၊ ပုရောဟိတ်အမျိုး။ အထက်ပုဒ်- ကြည့်။

ဇာဏုဿောဏိဌာန (န) [ဇာဏုဿောဏိ + ဌာန] ဇာဏုဿောဏိအရာ၊ ပုရောဟိတ်အရာ၊ ပုရောဟိတ်ရာထူး။ ဇာဏုဿောဏိ-ကြည့်။

ဇာဏုဿောဏိဌာနန္တရံ (န) [ဇာဏုဿောဏိ + ဌာနန္တရ] ဇာဏုဿောဏိ ဟူသော ရာထူး၊ ဇာဏုဿောဏိရာထူး၊ ပုရောဟိတ် ရာထူး။ ဇာဏုဿောဏိ-ကြည့်။

ဇာဏုဿောဏိဌာနန္တရံ (တိ) [ဇာဏုဿောဏိ- ဌာနန္တရ + အ] ဇာဏုဿောဏိ ရာထူးမှ လာသော။ ဣဒံ ကိရ တဿ ဗြာဟ္မဏဿ ဇာဏုဿောဏိဌာနန္တရံ ဇာတိသိဒ္ဓံ ပရမ္မရာ- ဂတံ စာရိတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၄၃။

ဇာဏုဿောဏိသုတ္တ (န) [ဇာဏုဿောဏိ + သုတ္တ] ဇာဏုဿောဏိသုတ်၊ ဇာဏုဿောဏိ ပုဏ္ဏား လျှောက်ထားသဖြင့် အလုံးစုံရှိ၏ ဟူသော အယူသည် တခုသော အစွန်း (အယုတ်တရား) တည်း။ အလုံးစုံ မရှိ ဟူသောအယူလည်း ဒုတိယအစွန်း (အယုတ် တရား)တည်းဟု ဖြေဆိုပြီးနောက် ငါတရား သည် ထို၂-ခုသောအစွန်း (အယုတ်တရား)

တို့သို့ မကပ်ရောက်ပဲ အလယ်အလတ်အား ဖြင့် မသိမှု ‘အဝိဇ္ဇာ’ကြောင့် ပြုစီရင်မှု ‘သင်္ခါရ’တို့ ဖြစ်၏။ ‘သင်္ခါရ’ကြောင့် သိမှု ‘ဝိညာဏ်’ဖြစ်၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် သံသရာ စက်လည်ပုံကို၎င်း၊ ‘အဝိဇ္ဇာ’ အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ‘သင်္ခါရ’ချုပ်၏။ ‘သင်္ခါရ’ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ်ချုပ်၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် သံသရာစက်ပြတ်ပုံကို၎င်း ဟော တော်မူသော သုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ နိဒါန- ဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၅-ဝဂ်၊ ၇-သုတ်။ သံ၊၁။၃၀၄။ အင်္ဂုတ္တရာဂမေ သတ္တကနိပါတေ ဇာဏုဿောဏိသုတ္တေ အာဂတာ သတ္တဝိဓ- မေထုနသံယောဂါပိ ပဋိဝိရတိ ဒဿိတာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၃၃။ (ဤ သီ၊ဋီ၊ သစ်-၌ ဇာဏုဿောဏိသုတ်ဟု ဆိုသော် လည်း အံ၊၂။၄၃၈။ ဆဋ္ဌမူပါဠိ၌ “မေထုန- သုတ္တ”ဟု ခေါင်းစီးတပ်လျက် ရှိ၏)။

ဇာတ (ပု) [ဇန + တ] (၁) သား။ (န) (၂) ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊ မွေးဖွားခြင်း။ (၃) ပေါင်းစု ခြင်း၊ အပေါင်း။ (တိ) (၄) ဖြစ်သော။ (က) ဖြစ်ပေါ်သော။ (ခ) ပွင့်သော။ (ဂ) မွေးဖွားသော။ (ဃ) ပဋိသန္ဓေနေသော။ (င) ပေါက်သော။ (စ) ပကတိ-အစစ်- အမှန်-ဖြစ်သော။ (ဆ) ပကတိ-အလိုလို- ဖြစ်သော။ (ဇ) ဖြစ်ဘူးသော။ (ဈ) ကြီးပွား ပြီးသော။ (၅) ဖြစ်ရာ၊ မွေးဖွားရာ (အခါ၊ အရပ် စသည်)။

(၁) သား။ ယေဟိ ဇာတေဟိ နန္ဒိဿံ၊ ယေသဉ္စ အဝမိစ္ဆိဿံ။ သံ၊၁။၁၇၈။ (၂) ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊ မွေးဖွားခြင်း။ တဒဟုဇာ- တာယပီတိ တသ္မိံ အဟနိ ဇာတံ ဇနနံ တေိဿာတိ တဒဟုဇာတာ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၂၂၈။ (၃) ပေါင်းစုခြင်း၊ အပေါင်း၊ ဇာတောဘူတေ စယေ ဇာတံ။ ဓာန်။၁၀၇၇။

(၄) ဖြစ်သော။ (က) ဖြစ်ပေါ်သော ယံ ဇာတံ၊ တံ သံဃမဇ္ဈေ ပုစ္ဆန္တေ သန္တိ

ဇာတသြလမ္မမာနစီရက (တိ) [ဇာတ+သြလမ္မ-
မာန+စီရက] ဖြစ်သော တွဲလျားကျသော
ဆံကျင်ကဲ့သို့ရှိသော။ သြစီရကဇာတောတိ
ဇာတသြလမ္မမာနစီရကော ဝိယ။ သံ၊ဋီ၊၂။
၃၄၂။

ဇာတက^၁ (ပု) [ဇာတ+က] (၁) သား။ (တိ)
(၂) ဖြစ်သော။ (က) ဖြစ်ပေါ်သော။ (ခ)
မွေးဖွားသော။ (ဂ) ပေါက်သော။ (၁)
ခရပုတ္တာတိ သော ကိရ ဂဒြဘဿ ဇာတ-
ကော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၂။ (၂) (က) တတ္ထ
ဇာတကံ အဓိကရဏံ ဥက္ကောဋ္ဌေတိ၊ တတ္ထ
ဇာတကံ ဝူပသန္တံ အဓိကရဏံ ဥက္ကောဋ္ဌေတိ။
ဝိ၊၅။၂၆၅။ (ခ) ဝစ္ဆကော တရုဏကော
တာဝဒေဝ ဇာတကော မာတုဂေါရဝကေန
ဝုယျမာနော။ မ၊၁။၂၇။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။)
(ဂ) တတ္ထ ဇာတကံ ကဋ္ဌံ ဝါ လတံ ဝါ
ဆိန္ဒတိ။ ဝိ၊၁။၅၇။ (-၅၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၆။)

ဇာတက^၂ (န) [ဇာတ+ကေ၊ အ။ ဇာတ+က။
ဇာတံ ဘူတံ အတိတံ ဘဂဝတော စရိယံ၊ တံ
ကိယတိ ကထိယတိ ဧတေနာတိ ဇာတကံ။
ဇာတကပါဠိ ဟိ ဣဓ ဇာတကန္တိ ဝုတ္တာ။
အညတြပန ဇာတံ ဧဝ ဇာတကန္တိ ဂဟေတဗ္ဗ။
တထာ ဟိ ဇာတကသဒ္ဓေါ ဒေသနာယမ္ပိ
ဝတ္တတိ “ဣတိဝုတ္တကံ ဇာတကံ အဗ္ဗုတဓမ္မ”-
န္တိ အာဒိသု။ ဇာတိယမ္ပိ ဝတ္တတိ “ဇာတကံ
သမောဓာနေသီ”တိ အာဒိသု။ နိတိ၊ဓာ။
၁၀။ ဇာတကန္တိ ဇာတံ ဘူတံ အတိတံ အတ္တ-
နော စရိတံ ကာယတိ ကထေတိ ဘဂဝါ
ဧတေနာတိ ဇာတကံ။ ဇာတကပါဠိ ဟိ ဣဓ
ဇာတကန္တိ ဝုတ္တံ၊ အညတြ ပန ဇာတံ ဧဝ
ဇာတကန္တိ ဂဟေတဗ္ဗ။ တထာ ဟိ ဇာတ-
ကသဒ္ဓေါ ပရိယတ္တိယမ္ပိ ဝတ္တတိ “ဣတိဝုတ္တကံ
ဇာတကံ အဗ္ဗုတဓမ္မ”န္တိ အာဒိသု။ ဇာတိ-
ယမ္ပိ ဝတ္တတိ “ဇာတကံ သမောဓာနေသီ”တိ
အာဒိသု။ နိတိ၊ဓာ။၂၀၇။ ဇာတံ ဘူတံ ပုရာ-

ဝုတ္တံ ဘဂဝတော ပုဗ္ဗစရိယံ ကာယတိ
ကထေတိ ပကာသေတိတိ ဇာတကံ။ သာ-
ရတ္ထ၊၁။၁၀၃။ ဇာတံ ဘူတံ ပုရာဝုတ္တံ ဘဂဝ-
တော ပုဗ္ဗစရိယံ ကာယတိ ကထေတိ ပကာ-
သေတိ ဧတေနာတိ ဇာတကံ။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊
၁။၁၃၂။] ဇာတ်။ (က) ဇာတ်ပါဠိတော်၊
အပဏ္ဏကဇာတ် အစရှိသော ၅၅၀-သော
ဇာတ်တော်။ (ကေနိပါတ်၌ ၁၅၀-ဇာတ်၊
ဒုကနိပါတ်၌ ၁၀၀-ဇာတ်၊ တိကနိပါတ်၌
၅၀-ဇာတ်၊ စတုက္ကနိပါတ်၌ ၅၀-ဇာတ်၊
ပဉ္စကနိပါတ်၌ ၂၅-ဇာတ်၊ ဆက္ကနိပါတ်၌
၂၀-ဇာတ်၊ သတ္တကနိပါတ်၌ ၂၁-ဇာတ်၊
အဋ္ဌကနိပါတ်၌ ၁၀-ဇာတ်၊ နဝကနိပါတ်၌
၁၂-ဇာတ်၊ ဒသကနိပါတ်၌ ၁၆-ဇာတ်၊
ကောဒသကနိပါတ်၌ ၉-ဇာတ်။ ဒွါဒသ-
နိပါတ်၌၁၀-ဇာတ်၊ တေရသနိပါတ်၌ ၁၀-
ဇာတ်၊ ပကိဏ္ဏကနိပါတ်၌ ၁၃ ဇာတ်၊ ဝိသ-
တိနိပါတ်၌ ၁၄-ဇာတ်၊ တိသနိပါတ်၌ ၁၀-
ဇာတ်၊ စတ္တာလိသနိပါတ်၌ ၅-ဇာတ်။ ပဏ္ဏာ-
သနိပါတ်၌ ၃-ဇာတ်၊ သဠိနိပါတ်၌ ၂-ဇာတ်၊
သတ္တတိနိပါတ်၌ ၂-ဇာတ်၊ အသီတိနိပါတ်၌
၅-ဇာတ်၊ မဟာနိပါတ်၌ ၁၀-ဇာတ်၊ ဤသို့
ဇာတ်ပေါင်း ၅၄၇-ဇာတ်သာ ရှိသော်လည်း
ခေါ်ဝေါ်လွယ်စေခြင်းငှါအနည်းငယ်လိုသည်
ကို မပြောပလောက်ဟုသဘောထား၍ ၅၅၀-
သော ဇာတ်တော်ဟုဆိုသည်။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။
၁၃၂။(ခ)အဖြစ်အပျက်၊အကြောင်းအရာ။

(က) ဣတိဝုတ္တကံ ဇာတကံ အဗ္ဗုတဓမ္မ
ဝေဒလ္လံ။ ဝိ၊၁။၉။ မ၊၁။၁၆။ အံ၊၁။၃၁၃၊
၄၁၇။ အံ၊၂။၇၆၊၁၅၆၊၃၁၇၊၄၇၃။ အဘိ၊ပု။
၁၄၉။ မဟာနိ။၁၁၁။ စူဠနိ။၂၂၄။ ဇာ၊၁။
၂၀၅။ ဇာ၊၂။၁၃၁၊၂၇၅။ ပေဋကော။၁၇၀။
မိလိန္ဒ။၂၅၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၄။
ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၄။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ အပဏ္ဏကဇာတကာဒိနိ
ပညာသာမိကာနိ ပဉ္စဇာတကသတာနိ ဇာ-

တကန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိဠာသေ။ ၂၂။ မဠာ ၂။ ၁၂။
 အံဠာ ၂။ ၂၂။ အဘိဠာသေ။ ၂၇။ မဟာနိဠာ။
 ၂၃၃။ (-ဝိဠာသေ။ ၅၀၁၄၈။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၄၁၇။
 မဠာသေ။ ၆၁။ မဠာ ၃။ ၁၀၅။ မဠာ ၄။ ၁၄၆။
 သံဠာသေ။ ၆၅။ သံဠာ ၂။ ၂၁၂။ သံဠာ ၃။ ၈၀။
 အံဠာသေ။ ၆၈-၉၁၀၀။ အံဠာ ၂။ ၃၅၇။ ခုဒ္ဒက။
 ၄။ ၁၂၇၁၆၇။ ဓမ္မဠာသေ။ ၈၆၊ ၉၄။ စရိယာ။
 ၄။ ၂၃၁။ ဇာဠာသေ။ ၁၂။ ဝဇီရ။ ၃၇၁။ သာ-
 ရတ္ထာသေ။ ၆၄။ သာရတ္ထာ ၃။ ၃၉။ ဒီဠာသေ။ ၂၄။
 သီဠာသေ။ ၁၈၄။ ဒီဠာ ၃။ ၆၄။) (ခ) “တဒါ
 ဟတ္ထိမာရကော ဒေဝဒတ္တော အဟောသိ
 တဿ နိဂ္ဂါဟကော ဟတ္ထိနာဂေါ အဟမေ-
 ဝါ”တိ ဇာတကံ သမောဓာနေတွာ။ ဓမ္မဠာ
 ၁။ ၅၁။ (-ဇာဠာသေ။ ၁၂။ ဇာဠာ ၂။ ၅။
 ဇာဠာ ၃။ ၇။ ဇာဠာ ၄။ ၆။ ဇာဠာ ၅။ ၁၁။
 ဇာဠာ ၆။ ၃၇။ ဇာဠာ ၇။ ၇၀။)

ဇာတကကထာ (ထိ) [ဇာတက + ကထာ]
 ဇာတ်ကို ဟောတော်မူခြင်း။ အဋ္ဌပ္ပတ္တိ-
 ဝသေန သုတ္တန္တဒေသနာ ဇာတကကထာ။
 ဝိဠာသေ။ ၁၁၄။ အံဠာသေ။ ၆၆။

ဇာတကဂတိက (တိ) [ဇာတက + ဂတိ +
 က] ဇာတ်ပါဠိတော်၏ အလားကဲ့သို့သော
 အလားရှိသော၊ ဇာတ်ပါဠိနှင့် အလားတူ
 သော။ စရိယာပိဋကဗုဒ္ဓဝံသာနဉ္စေတ္ထ အဂ္ဂ-
 ဟဏံ ဇာတကဂတိကတ္တာ။ သာရတ္ထာသေ။ ၆၄။
 ဒီဠာသေ။ ၂၄။ သီဠာသေ။ ၁၈၄။

ဇာတကဂါထာ (ထိ) [ဇာတက + ဂါထာ] ဇာတ်
 ပါဠိတော်၌လာသော ဂါထာ၊ ဇာတ်ဂါထာ။
 ဇာတကဂါထာယော စအာဟရိတွာ ဝတ္တဗ္ဗာ။
 မဠာ ၃။ ၃၈။ အံဠာ ၃။ ၂၂၃။

ဇာတကခံ (တိ) [ဇာတာ + ကခံ] ဖြစ်သော
 ယုံမှားခြင်းရှိသော၊ ယုံမှားခြင်း ဖြစ်နေ
 သော၊ သူ။ ဝိနယေ ဇာတကခါနိ၊ ကခါဝိတ-
 ရဏတ္ထိကော။ ကခါ။ ၃၅၆။

ဇာတကဋ္ဌကထာ (ထိ) [ဇာတက + အဋ္ဌကထာ]
 ဇာတ်ပါဠိတော်၏ အနက်ကို-ဖွင့်ဆိုရာ-ဖွင့်
 ဆိုကြောင်း-ဖြစ်သော ကျမ်း၊ ဇာတ်အဋ္ဌ-
 ကထာကျမ်း။ (ဤကျမ်းသည် အတ္ထဒဿီ
 ရဟန်း၊ ဗုဒ္ဓမိတ္ထရဟန်း၊ ဗုဒ္ဓဒေဝရဟန်းတို့၏
 တောင်းပန်ချက်ဖြင့် အရှင်မဟာဗုဒ္ဓသောသ
 ထေရ် စီရင်အပ်သော ခုဒ္ဒကနိကာယ် အဝင်
 အပါ အပဏ္ဏကစသော ဇာတ်ပါဠိတော်၏
 အနက်ကိုဖွင့်သော ကျမ်းဖြစ်၏။ ဇာဠာသေ။
 ၁၂။) သာ ပနေသာ ဇာတကဋ္ဌကထာယံ
 ဝုတ္တာတိ ဣဓ န ဝိတ္တာရိတာ။ သုတ္တနိဠာသေ။
 ၃။ (-ဥဒါနဠာသေ။ ၁၀၉။ အပါဠာသေ။ ၇၅။
 စရိယာဠာသေ။ ၃။ သီဠာသေ။ ၂။ ၂၀၁။ မဠာ ၃။
 ၃၂။)

ဇာတကဒေသနာ (ထိ) [ဇာတက + ဒေသနာ]
 ဇာတ်ဒေသနာ၊ ဇာတ်ပါဠိ။ မဟာသုဒဿန-
 သ ဇာတကဒေသနာ ဟိ တဒါ သမုဒါဂမန-
 တော ပဋ္ဌာယ ဘဂဝတာ ဒေသိတာတိ။
 ဒီဠာ ၂။ ၂၀၂။ (-စရိယာဠာသေ။ ၂၅၊ ၅၆။)

ဇာတကနိဒါန (န) [ဇာတက + နိဒါန] ဇာတ်
 နိဒါန်း၊ ဇာတ်အဋ္ဌကထာနိဒါန်း။ ပူရိတပါရမီ
 မဟာပုရိသော ဇာတကနိဒါနေ ဝုတ္တနယေန
 တုသိတပုရာ စဝိတွာ။ သုတ္တနိဠာသေ။ ၂။ ၈၉။
 (-သီဠာသေ။ ၁၈၄။)

ဇာတကပကရဏ (န) [ဇာတက + ပကရဏ]
 ဇာတ်- အဖြစ်အပျက် - အကြောင်း အရာ
 - နှင့် ယှဉ်စပ်သော အရုပ်၊ ဇာတ်ရုပ်။
 ဇာတကပကရဏ (ဝိဠာသေ။ ၆၁။ ဝိသင်္ဂဟ။
 ၄၂၄) နှိ ဇာတကပဋိသံယုတ္တံ ဣတ္ထိပုရိသာဒိ
 ယံကိဉ္စိ ရူပံ အဓိပ္ပေတံ။ ဝိမတိ။ ၂။ ၂၃၈။
 ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၀။

ဇာတကပဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဇာတက + ပဋိသံ-
 ယုတ္တ] ဇာတ်- အဖြစ်အပျက်- အကြောင်း
 အရာ-နှင့် ယှဉ်စပ်သော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇာတကပရိယာယ (ပု) [ဇာတက+ပရိယာယ]
ဇာတ်ဒေသနာ၊ ဇာတ်ပါဠိ။ တေသု ဇာတ-
ကပရိယာယံ ပတွာ အာရောဂျဋ္ဌေန ကုသလံ
ဝဋ္ဋတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။ “ကစ္စိ န ဘောတော
ကုသလံ၊ ကစ္စိ ဘောတော အနာမယ”န္တိ
ဇာတကေ အာဂတတ္တာ “ဇာတကပရိယာယံ
ပတွာ အာရောဂျဋ္ဌေန ကုသလံ ဝဋ္ဋတိ”တိ
ဝတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။)

ဇာတကဘာဏက (တိ) [ဇာတက+ဘာဏက]
ဇာတ်ပါဠိကို ရွတ်ဆိုသော၊ ဇာတ်ပါဠိကို
ဆောင်သော၊ သူ။ ဇာတကဘာဏကာ ဒီသ-
ဘာဏကာ မဇ္ဈိမဘာဏကာ။ မိလိန္ဒ။၂၂၄။
ဇာတကဘာဏကေန သာဠကထံ ဇာတကံ
ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၆၄။
(-ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၂၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ သုတ္တ-
နိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၅၀။ သာရတ္ထ၊၂။
၄၀။ ဝိမတိ၊၂။၂၁။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ဋီ၊၁။
၂၉၁။)

ဇာတကဘာဏကတ္ထေရ (ပု) [ဇာတကဘာဏက
+ထေရ] ဇာတ်ပါဠိကို ရွတ်ဆိုသောထေရ်၊
ဇာတ်ပါဠိကို ဆောင်သောထေရ်။ ဧကော
ကိရ ဇာတကဘာဏကတ္ထေရေ ဘုဉ္ဇိတုကာ-
မော ဥပဋ္ဌာယိကာယ ဂေဟံ ပဝိသိတွာ
နိသိဒ္ဓိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၅။

ဇာတကဘာဏကဝတ္ထု (န) [ဇာတကဘာဏက
+ဝတ္ထု] ဇာတ်ပါဠိကိုဆောင်သောထေရ်၏-
အကြောင်းအရာ-ဝတ္ထု။ ဇာတကဘာဏက-
ဝတ္ထု စေတ္တ ကထေတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၅။

ဇာတကမ္မ (န) [ဇာတ+ကမ္မ] မွေးဖွားခြင်းကို
မှတ်သားကြောင်း အမှု၊ ဇာတာဖွဲ့ခြင်း။
အသုကမ္မိ နက္ခတ္တေ တိထိမ္မိ မဟုတ္တေ အယံ
ဇာတောတိ ဧဝံ ဇာတကမ္မဗ္ဗိယ န ကေမိ
အကံသု။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၀၃။

ဇာတကလဟ (တိ) [ဇာတ+ကလဟ] ဖြစ်သော
-ငြင်းခုံခြင်း- ခိုက်ရန်- ရှိသော၊ ငြင်းခုံမှု

-ခိုက်ရန်-ဖြစ်နေသော၊ သူ။ ကလဟဇာတာ-
တိ ဇာတကလဟာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။

ဇာတကဝတ္ထ (န) [ဇာတက+ဝတ္ထ] ဇာတ်ပါဠိ
ကို ရွတ်ဆိုမှု ကျင့်ဝတ်။ ဓမ္မေ ပန သုတ္တန္တ-
ဝတ္တံ နာမ အတ္ထိ၊ ဇာတကဝတ္တံ နာမ အတ္ထိ၊
ဂါထာဝတ္တံ နာမ အတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၆။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၃၀။ သုတ္တန္တဝတ္တန္တိ သုတ္တန္တဿ
ဥစ္စာရဏံ ဝတ္တံ။ ဒေသေ နယော ဇာတက-
ဝတ္တံ ဂါထာဝတ္တန္တိ ဧတ္ထာပိ။ ပါစိတ်၊ယော။
၃၅။ (-ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၇၁။)

ဇာတကသညာ (ထိ) [ဇာတက + သညာ]
ဇာတ်အမည်၊ ဇာတ်ပါဠိဟူသော အမည်။
တထာ သတိပိ ဂါထာဗန္ဓဘာဝေ ဘဂဝတော
အတိတာသု ဇာတိသု စရိယာနုဘာဝပုကာ-
သကေသု ဇာတကသညာ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁၃။
ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်။၁။၁၂၄။ အနုဋီ၊၁။
၂၄။

ဇာတကာမစ္ဆန္တ (တိ) [ဇာတ + ကာမစ္ဆန္တ]
ဖြစ်သော ကာမစ္ဆန္တရှိသော၊ လိုချင်တပ်မက်မှု
'ကာမစ္ဆန္တ' ဖြစ်နေသော၊ သူ။ ကာမယာန-
ဿာတိ ဇာတကာမစ္ဆန္တဿ။ သံ၊ဋီ၊၁။၇၆။

ဇာတကာလ (ပု) [ဇာတ+ကာလ] ဖြစ်ရာ
အခါ။ (က) ဖြစ်ပေါ်ရာအခါ။ (ခ) မွေး
ဖွားရာအခါ။ (ဂ) ပဋိသန္ဓေနေရာအခါ။
(ဃ) ပေါက်ရာအခါ။ (က) တဒါ ဥဂ္ဂဟ-
နိမိတ္တံ ဇာတံ နာမ ဟောတိ။ တဿ ဇာတ-
ကာလတော ပဋ္ဌာယ န တသ္မိံ ဌာနေ
နိသိဒ္ဓိတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၂။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၈၈။) (ခ) ဇာတကာလတော ပဘုတိ
ဓာတီဟိ အင်္ဂတော အင်္ဂံ အာဟရိတွာ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။
မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂၊၁၅၄၊၁၉၇၊ ၃၀၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃၊
၃၃၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။
၁၄၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၀၁။

အပါဠိ ၂။၂၄၈။ စရိယာဠိ ၂။၁။ ဇာဠိ ၁။
၁၄၄။ ဇာဠိ ၂။၂၂၅။ ဇာဠိ ၆။၁။ ဇာ
ဠိ ၇။၈၃။၁။ သာရတ္ထိ ၃။၈၅။၁။ အံဠိ
၃။၁၈။ အနုဠိ ၂။၁၂၂။ နေတ္တိဝိ ၉။) (ဂ)
နိစ္စန္တိ ဇာတကာလတော ပဋ္ဌာယ သဒါ
ဇရာမရဏတော ဘယမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဇာဠိ
၆။၃၅။ (-မဠိ ၂။၁၇၇။) (သ) ကဏ္ဍကော
နာမ ဇာတကာလတော ပဋ္ဌာယ တိခိဏောဝ
ဟေတိ။ မဠိ ၃။၈၈။

ဘေတကိလေသ (ပု) [ဇာတ + ကိလေသ] ဖြစ်
သောကိလေသ။ အတ္တသမ္ဘဝန္တိ အတ္တနိ
ဘေတကိလေသံ။ သံဠိ ၃။၂၇။

ဘေတကုက္ကုစ္စက (တိ) [ဇာတ + ကုက္ကုစ္စ + က]
ဖြစ်သော နောင်တတဖန် ပူပန်ခြင်းရှိသော၊
နောင်တတဖန် ပူပန်ခြင်း ဖြစ်နေသောသူ။
အဟံ ကုက္ကုစ္စကောတိ “မမ ကိရိယာယ
မရေယျ န ခေါ၊ နော ဝါ”တိ ဧဝံ ဇာတ-
ကုက္ကုစ္စကော။ သာရတ္ထိ ၂။၂၇၃။

ဘေတကုဏ္ဍတိဏက (န) [ဇာတ + ကုဏ္ဍ + တိဏ-
က] ပေါက်သော အညွန့်တုံးသော မြက်။
ကေသာ တာဝ ဝဓိကမတ္ထကေ ဇာတကုဏ္ဍ-
တိဏကာနိ ဝိယ ဟုတွာ ဥပဋ္ဌဟန္တိ။ အဘိဠိ
၂။၂၃၉။

ဘေတကုမာရ (ပု) [ဇာတ + ကုမာရ] မွေးဖွား
သော သတ္တိသား။ အာစရိယ ဧဝံ ဇာတ-
ကုမာရဿ ပန ကိ* ဘဝိဿတိတိ။ ဇာဠိ
၅။၁၃၅။

ဘေတကုလဂေဟ (န) [ဇာတ + ကုလဂေဟ]
မွေးဖွားရာ အမျိုးအိမ်။ ကုလသရဿတိ
မမ ဇာတကုလဂေဟတော။ ထေရီဠိ ၂။၇၆။

ဘေတက္ခဏ (ပု) [ဇာတ + ခဏ] ဖြစ်ရာအခါ။
(က) ဖြစ်ပေါ်ရာအခါ။ (ခ) မွေးဖွားရာ
အခါ။ (က) ဣဒံ နာမံ အရိယာယ ဇာတိ-
ယာ ဇာတက္ခဏေယေဝ ဇာတံ။ ဝိသုဒ္ဓိဠိ

၁။၂၅။ (ခ) မဟာဥပါသိကေ မယံ သတ္ထု
ဇာတက္ခဏေ မဟာဘိနိက္ခမနေ သမ္မောဓိယံ
ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္ထနေ စ ဒသသဟသိလောက-
ဓာတု ကမ္မိတ္ထ။ ဒီဠိ ၂။၁၄၃။ သံဠိ ၃။၂၅။
(-အပါဠိ ၂။၂၇၀။ ဇာဠိ ၁။၆၃။ ဇာဠိ
၅။၁၃၅။ ဇာဠိ ၆။၈၉။၁။ ဗုဒ္ဓဝံဠိ ၃၂၂။
စရိယာဠိ ၁၀၃။)

ဘေတခုဒ္ဒကမကုဋ္ဌ (တိ) [ဇာတ + ခုဒ္ဒက + မကုဋ္ဌ]
ဖြစ်သော ငယ်သောအငုံရှိသော၊ ငိုကင်း-
ပရစ်ဖူး - ဖြစ်နေသော။ ခါရကဇာတောတိ
ဇာတခုဒ္ဒကမကုဋ္ဌော။ ဒီဠိ ၂။၂၁၉။

ဘေတဂဗ္ဘ (တိ) [ဇာတ + ဂဗ္ဘ] ဖြစ်သော - ပဋိ
သန္ဓေ - မျိုးစေ့ - ရှိသော။ နိဂဏ္ဌိဂဗ္ဘာတိ
ဂဏ္ဌိမ္ပိ ဇာတဂဗ္ဘာ ဥစ္ဆူဝေဠုနဋ္ဌာဒယော
သန္ဓာယ ဝဒတိ။ ဒီဠိ ၁။၁၄၈။ မဠိ ၃။
၁၆၁။ သံဠိ ၂။၃၁၅။

ဘေတဂါပ (တိ) [ဇာတ + ဂါမ] မွေးဖွားရာ ရွာ။
အတ္တနော ဇာတဂါမဿ အဝိဒူရေ ကေသ္မိ*
သာနုပဗ္ဗတေ ဝိဟာသိ။ ထေရီဠိ ၁။၉၈။
(-၁၃၇။ ထေရီဠိ ၂။၃၃။ အပါဠိ ၁။၃၄၅။)

ဘေတဂ္ဂိ (ပု) [ဇာတ + အဂ္ဂိ] မွေးဖွားသောနေ့၌
- ယူအပ် - ညှိထွန်းအပ် - သောမီး။ တဿ
ဇာတဒိဝသေ မာတာပိတရော ဇာတဂ္ဂိ*
ဂဟေတွာ ဌပေသုံ။ ဇာဠိ ၁။၅၁၉။ (-
ဇာဠိ ၂။၃၉။)

ဘေတဂုဗ္ဗ (ပု) [ဇာတ + ဂုဗ္ဗ] ပေါက်သောချုံ။
ဠေကော... ဇာတဂုဗ္ဗေ ဂိဝံ ဥက္ကိပိတွာ
ပဏ္ဏာနိ ခါဒိတုံ အာရဒ္ဓေါ။ ဇာဠိ ၁။၁၈၃။

ဘေတဂုဟဒ္ဓါရ (န) [ဇာတ + ဂုဟဒ္ဓါရ]
ပေါက်ရာလိုက်ဂူဝ။ ယော “ဆတ္တပဏ္ဏော၊
ဝိသမစ္ဆဒေါ”တိပိ ဝုစ္စတိ၊ တဿ ဇာတဂုဟ-
ဒ္ဓါရေတိ အတ္ထော။ သီဠိသစ် ၁။၇၃။

ဘေတဂုဋ္ဌက (တိ) [ဇာတ + ဂုဋ္ဌက] ဖြစ်ပေါ်
သော အဖုအလုံးရှိသော၊ အဖုအလုံးဖြစ်နေ

သော။ တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနေ ဇာတဂုဠကံ ပိဏ္ဍိသုတ္တံ။ သံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၀၃။ (-ဒိ၊ ဌိ၊ ၂။ ၉၀။)

ဇာတစက္ကဝါဠ (န) [ဇာတ + စက္ကဝါဠ] ဖြစ်သော စကြဝဠာ။ ပကမ္ပနဒေဝတူပသက်မနာဒိနာ ဇာတစက္ကဝါဠေန သမာနယောဂက္ခမဌာနံ ဇာတိခေတ္တံ။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၂။ (-မ၊ ဌိ၊ ၂။ ၂၉၇။ အံ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၁၆။)

ဇာတစေတနာ (ထိ) [ဇာတ + စေတနာ] ဖြစ်သော စေတနာ။ တသ္မိံ ခဏေ ဇာတစေတနာယ သဟဇာတပစ္စယာ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊ ၂။ ၆၆-၂၇၀။ မူလဌိ၊ ၁။ ၁၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌိ၊ ၁။ ၁၂၆။ (-ပဋိသံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၇၁။)

ဇာတစေတနာသမောဓာန (တိ) [ဇာတစေတနာ + သမောဓာန] ဖြစ်သောစေတနာ၏ စုပေါင်းပါဝင်ရာ ဖြစ်သော။ တထာဘာဝေ ဇာတစေတနာသမောဓာနံ သီလံ။ ပဋိသံ၊ ၄၃။ (-ပဋိသံ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၀၃။)

ဇာတစေတနာသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဇာတစေတနာ + သမ္ပယုတ္တ] ဖြစ်သောစေတနာနှင့် ယှဉ်သော။ သီလန္တိ သံဝရဘာဝေ အဝီတိက္ကမဘာဝေ ဇာတစေတနာသမ္ပယုတ္တာ ခန္ဓာ။ ပဋိသံ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၀၃။

ဇာတစ္ဆ(ဆ)န္တ (တိ) [ဇာတ + ဆန္တ] ဖြစ်ပေါ်သော အလိုဆန္တရှိသော၊ အလိုဆန္တ ဖြစ်ပေါ်နေသော၊ သူ။ ဆန္တဇာတောတိ ကတ္တုကာမတာဝသေန ဇာတဆန္တော ဥဿာဟပတ္တော။ ဓမ္မ၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၈၉။ ဆန္တဇာတာတိ အဂ္ဂဗလတ္တံ ဇာတစ္ဆန္တာ။ ထေရီ၊ ဌိ၊ ၂။ ၀။

ဇာတစ္ဆေဒကဝါဒ (ပု) [ဇာတ + ဆေဒက + ဝါဒ] မွေးဖွား၏ ဟူသောအယူကို ဖြတ်ပယ်ကြောင်းဖြစ်သော-အယူ-ဝါဒ။ အယံ မုခတော ဇာတစ္ဆေဒကဝါဒေါ ဝုတ္တော။ မ၊ ဌိ၊ ၃။ ၂၇၉။ (-မ၊ ဌိ၊ ၃။ ၁၈၆။)

ဇာတဇဋ္ဌ (တိ) [ဇာတ + ဇဋ္ဌ] ဖြစ်သော ရှုပ်ထွေးခြင်း ရှိသော၊ ရှုပ်ထွေးသော။ ဇဋ္ဌိတာတိ ဟေဠုပရိယာဝသေန ပဝတ္တမာနေဟိ ကိလေသကမ္မဝိပါကေဟိ ဇာတဇဋ္ဌာ။ အနု၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၄၁။

ဇာတဇာတ (တိ) [ဇာတ + ဇာတ] (၁) မွေးဖွားတိုင်း မွေးဖွားတိုင်းသော၊ သူ။ (၂) ဖြစ်ရာ ဖြစ်ရာဖြစ်သော။ (၁) လောကေဟိ ယဿာ ဣတ္ထိယာ ဇာတဇာတာ ပုတ္တာ မရန္တိ။ ထေရီ၊ ဌိ၊ ၂။ ၄၁။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇာတဇာတဌာန (န) [ဇာတဇာတ + ဌာန] ဖြစ်ရာ ဖြစ်ရာအရပ်၊ ဖြစ်ရာ ဖြစ်ရာဘဝ။ ဇာတဇာတဌာနေ ဂူထဘက္ခာ ဘဝေယျန္တိ မုသာဝါဒေန သပထမကာသိ။ ပေတ၊ ဌိ၊ ၁။ ၁၇၆။

ဇာတဇာတဒါရက (ပု) [ဇာတဇာတ + ဒါရက] မွေးဖွားတိုင်း မွေးဖွားတိုင်းသော သူငယ်။ ဇာတဇာတဒါရကေ ယက္ခိန္နိ အာဂန္ဓာ ခါဒတိ။ ဓမ္မ၊ ဌိ၊ ၁။ ၁၃၂။

ဇာတဇာလက (တိ) [ဇာတ + ဇာလ + က] ဖြစ်သော ကွန်ရက်သဘွယ်ရှိသော၊ ကွန်ရက်သဘွယ် ဖြစ်နေသော။ ဇာလကဇာတ (ဒီ၊ ဌိ၊ ၂။ ၂၁၉။ အံ၊ ဌိ၊ ၃။ ၁၉၃။) ကြည့်။

ဇာတဉာဏ (န) [ဇာတ + ဉာဏ] ဖြစ်သောဉာဏ်။ ဉာဏယမ္ပိ တံ ဒသဗလဿ ဉရေ ဇာတဉာဏမေဝ။ သံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၂၆၆။ (-အံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၂၉၆။)

ဇာတဋ္ဌ (ပု) [ဇာတ + အတ္ထ] ဖြစ်တတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော သဘော၊ ဖြစ်တတ်သော သဘော။ သယံ ဘူတဋ္ဌေနာတိ အနာစရိယော ဟုတွာ သယမေဝ အရိယာယ ဇာတိယာ ဘူတဋ္ဌေန ဇာတဋ္ဌေန ဘဂဝါ။ ပဋိသံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၃၃။ (-ဓမ္မ၊ ဌိ၊ ၁။ ၃၄၅။)

ဇာတဌာန (န) [ဇာတ + ဌာန] (က) ဖြစ်ပေါ်ရာ အရပ်။ (ခ) မွေးဖွားရာအရပ်။ (ဂ) ပေါက်

ရာအရပ်။ (က) တံ ပန တဏှာလတံ
 “ဧတ္ထေသာ တဏှာ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ”တိ
 ဇာတဌာနဝသေန ဒိသ္မာ။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၃၃၃။
 (ခ) ဣဒံ မမ ဇာတဌာနံ၊ ဣဒံ မမ ဝစိတ-
 ဌာနံ။ ဇာဠာ ၂။ ၇၃။ (-မာဠာ ၂။ ၄၁။ အံ၊ ဇီ၊
 ၃။ ၁၁၀။) (ဂ) ဇာတဌာနတော စုတေန
 ပဒုမိနိပဏ္ဏာဒိနာ။ ကင်္ခါ၊ ဇီ၊ သစ်။ ၃၉၃။

ဇာတဌာနသင်္ကေတနိယနိပဒ (ပ) [ဇာတဌာန +
 သင်္ကေတနိယနိပဒ] မွေးဖွားရာအရပ်ဖြစ်သော
 သင်္ကေတဝင်္ကမင်းတို့၏ ဇနပုဒ်။ တဿ သဗ္ဗညု-
 ဗောဓိသတ္တဿ ဇာတဌာနသင်္ကေတနိယနိပဒေါ
 ကပိလဝတ္ထုဟာရော။ မာဠာ ၂။ ၄၁။ (-မာဠာ၊
 ၂။ ၁၀၀။)

ဇာတတဏှ (တိ) [ဇာတ + တဏှာ] ဖြစ်ပေါ်
 သော တောင့်တမှု ‘တဏှာ’ ရှိသော၊ တဏှာ
 ဖြစ်ပေါ်နေသော၊ သူ။ တသိတောတိ ဇာတ-
 တဏှော။ မာဠာ ၁။ ၃၄၃။ (-သံ၊ ဠာ ၁။ ၁၀၄။)

ဇာတတဏှာဆန္ဒ (တိ) [ဇာတ + တဏှာဆန္ဒ]
 ဖြစ်ပေါ်သော တဏှာဆန္ဒရှိသော၊ တဏှာ
 ဆန္ဒဖြစ်ပေါ်နေသော၊ သူ။ ဆန္ဒဇာတဿာတိ
 ဇာတတဏှာဆန္ဒဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇီ၊ ၂။ ၃၃၅။

ဇာတတိဏ (န) [ဇာတ + တိဏ] ပေါက်သော
 မြက်။ ဗဟာရာမေ သံဃဿ တိဏဝတ္ထုကော
 ဇာတတိဏံ ဝါ ရက္ခိတဂေါပိတံ ဂရုဘဏ္ဍံ
 ဟောတိ။ ဝိ၊ ဠာ ၄။ ၈၂။ (-အဘိ၊ ဠာ ၂။ ၃၂၂။
 မဟာနိ၊ ဠာ ၃၅၁။)

ဇာတထာမ (တိ) [ဇာတ + ထာမ] ဖြစ်သော -
 အား - အစွမ်း - ရှိသော၊ အား - အစွမ်း -
 ဖြစ်ပေါ်သော၊ သူ။ ထာမဇာတန္တိ ဇာတ-
 ထာမံ ဒဠာဘာဝပုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇီ၊ ၂။ ၃၉။
 (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဠာ ၁။ ၁၄၀။)

ဇာတဒဗ္ဗတိဏက (န) [ဇာတ + ဒဗ္ဗတိဏက]
 ပေါက်သော နေဇာမြက်။ လောမာ ပုရာဏ-
 ဂါမဠာနေ ဇာတဒဗ္ဗတိဏကနိ ဝိယ။ အဘိ၊
 ဠာ ၂။ ၂၃၉။

ဇာတဒါရက (ပ) [ဇာတ + ဒါရက] မွေးဖွား
 သောသူငယ်။ တတော ပဘုတိ ရာဇကုလေ
 ဇာတဒါရကနံ သောဏတ္ထရနာမမေဝ က-
 ရောန္တိ။ ဝိ၊ ဠာ ၁။ ၅၂။ (-မာဠာ ၂။ ၂၇၉။ အံ၊
 ဠာ ၁။ ၃၂၄။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၂၀၁။ ပဋိသံ၊ ဠာ ၁။ ၅။
 ပဋိသံ၊ ဠာ ၂။ ၂၉၅-၆။ ဇာဠာ ၆။ ၁၆၅။)

ဇာတဒါသ (ပ) [ဇာတ + ဒါသ] ပဋိသန္ဓေ
 နေသောကျွန်း။ ဒါသိယာ ကုစ္ဆိမ္မိ ဇာတဒါ-
 သာ။ ဇာဠာ ၇။ ၁၀၆။

ဇာတဒါသိ (ထိ) [ဇာတ + ဒါသိ] ပဋိသန္ဓေ
 နေသော ကျွန်းမ။ ဂေဟဒါသိယာ ကုစ္ဆိမ္မိ
 ဇာတဒါသိ။ ဇာဠာ ၆။ ၁၄၇။

ဇာတဒိဝသ (ပ) [ဇာတ + ဒိဝသ] မွေးဖွားရာ
 နေ၊ မွေးဖွားသောနေ့။ ပုတ္တဿ ဇာတဒိဝ-
 သေ မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခမိတွာ။ ဒီ၊ ဠာ ၂။
 ၅၃။ (-၇၉။ မာဠာ ၂။ ၄၁။ မာဠာ ၃။ ၁၆၀၊
 ၂၀၇။ မာဠာ ၄။ ၁၃၃။ သံ၊ ဠာ ၂။ ၈၃။ သံ၊ ဠာ
 ၃။ ၂၅၁။ အံ၊ ဠာ ၁။ ၇၇၊ ၁၁၂၊ ၁၀၃။ အံ၊ ဠာ ၂။
 ၂၀။ ပဋိသံ၊ ဠာ ၂။ ၂၉၂။ ဓမ္မာဠာ ၁။ ၃၃၂။
 ဓမ္မာဠာ ၂။ ၁၀၃။ ဥဒါန၊ ဠာ ၂။ ၆၇။ ထေရ၊ ဠာ
 ၁။ ၆၆၊ ၉၉။ ထေရီ၊ ဠာ ၂။ အပါဠာ ၁။ ၁၀၄။
 ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဠာ ၇၃။ စရိယာ၊ ဠာ ၄၆၊ ၈၂။ မဟာနိ၊
 ဠာ ၂၇၄။ ဇာဠာ ၁။ ၁၀၂။ ဇာဠာ ၂။ ၁၉။
 ဇာဠာ ၃။ ၂၂၃။ ဇာဠာ ၅။ ၂၆၁။ ဇာဠာ ၆။
 ၄။ ဇာဠာ ၇။ ၁၂၉။ ဝဇီရ၊ ၃၃၂။ သီ၊ ဠာ၊ သစ်၊
 ၁။ ၁၀၄။ အံ၊ ဠာ ၁။ ၁၆၀။ အံ၊ ဠာ ၃။ ၁၁၀။)

ဇာတဒုက္ခ (တိ) [ဇာတ + ဒုက္ခ] ဖြစ်သော
 ဆင်းရဲခြင်းရှိသော၊ ဆင်းရဲနေသော၊ သူ။
 ဒုက္ခိတောတိ တေနေဝ အာဗာဓိတဘာဝေန
 ဇာတဒုက္ခော။ ဝိမာန၊ ဠာ ၃၀၀။

ဇာတဒုမ (ပ) [ဇာတ + ဒုမ] ပေါက်သော
 သစ်ပင်။ နဒီကုလေ ဇာတဒုမောဝ ကုလေ
 လုဠမာနေ လုဠတိ။ ဇာဠာ ၄။ ၅၀၃။ (-ဇာ၊
 ၂။ ၄၀။ ဇာဠာ ၅။ ၂၂၆။)

သော။ တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနေ ဇာတဂုဠကံ ပိဏ္ဍိသုတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၀၃။ (-ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၉၀။)

ဇာတစက္ကဝါဠ (န) [ဇာတ + စက္ကဝါဠ] ဖြစ်သော စကြဝဠာ။ ပကမ္မနဒေဝတူပသက်မနာဒိနာ ဇာတစက္ကဝါဠေန သမာနယောဂက္ခမဋ္ဌာနံ ဇာတိခေတ္တံ။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၃။၈၂။ (-မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၉၇။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၁၆။)

ဇာတစေတနာ (ထိ) [ဇာတာ + စေတနာ] ဖြစ်သော စေတနာ။ တသ္မိံ ခဏေ ဇာတစေတနာယ သဟဇာတပစ္စယာ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊၂၆၆-၂၇၀။ မူလဋ္ဌိ၊၁။၁၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၂၆။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။)

ဇာတစေတနာသမောဓာန (တိ) [ဇာတစေတနာ + သမောဓာန] ဖြစ်သောစေတနာ၏ စုပေါင်းပါဝင်ရာ ဖြစ်သော။ တထာဘာဝေ ဇာတစေတနာသမောဓာနံ သီလံ။ ပဋိသံ၊၄၃။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။)

ဇာတစေတနာသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဇာတစေတနာ + သမ္ပယုတ္တ] ဖြစ်သောစေတနာနှင့် ယှဉ်သော။ သီလန္တိ သံဝရဘာဝေ အဝီတိက္ကမဘာဝေ ဇာတစေတနာသမ္ပယုတ္တာ ခန္ဓာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။

ဇာတစ္ဆ(ဆ)န္တ (တိ) [ဇာတ+ဆန္တ] ဖြစ်ပေါ်သော အလိုဆန္တရှိသော၊ အလိုဆန္တ ဖြစ်ပေါ်နေသော၊သူ။ ဆန္တဇာတောတိ ကတ္တုကာမတာဝသေန ဇာတဆန္ဒော ဥဿာဟပတ္တော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၉။ ဆန္တဇာတာတိ အဂ္ဂဖလတ္ထံ ဇာတစ္ဆန္တာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂။၀။

ဇာတစ္ဆေဒကဝါဒ (ပု) [ဇာတ + ဆေဒက + ဝါဒ] မွေးဖွား၏ ဟူသောအယူကို ဖြတ်ပယ်ကြောင်းဖြစ်သော-အယူ-ဝါဒ။ အယံ မုခတော ဇာတစ္ဆေဒကဝါဒေါ ဝုတ္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၉။ (-မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၈၆။)

ဇာတဇဋ္ဌ (တိ) [ဇာတာ + ဇဋ္ဌ] ဖြစ်သော ရှုပ်ထွေးခြင်း ရှိသော၊ ရှုပ်ထွေးသော။ ဇဋ္ဌိတာတိ ဟေဋ္ဌပရိယဝသေန ပဝတ္တမာနေဟိ ကိလေသကမ္မဝိပါကေဟိ ဇာတဇဋ္ဌာ။ အနုဋ္ဌိ၊၂။၁၄၁။

ဇာတဇာတ (တိ) [ဇာတ+ဇာတ] (၁) မွေးဖွားတိုင်း မွေးဖွားတိုင်းသော၊သူ။ (၂)ဖြစ်ရာ ဖြစ်ရာဖြစ်သော။ (၁) လောကေဟိ ယဿာဣတ္ထိယာ ဇာတဇာတာ ပုတ္တာ မရန္တိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၄၁။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇာတဇာတဌာန (န) [ဇာတဇာတ + ဌာန] ဖြစ်ရာ ဖြစ်ရာအရပ်၊ ဖြစ်ရာ ဖြစ်ရာဘဝ။ ဇာတဇာတဌာနေ ဂူထဘက္ခာ ဘဝေယျန္တိ မုသာဝါဒေန သပထမကာသိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၇၆။

ဇာတဇာတဒါရက (ပု) [ဇာတဇာတ+ဒါရက] မွေးဖွားတိုင်း မွေးဖွားတိုင်းသော သူငယ်။ ဇာတဇာတဒါရကေ ယက္ခိနီ အာဂန္ဓာ ခါဒတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။

ဇာတဇာလက (တိ) [ဇာတ + ဇာလ + က] ဖြစ်သော ကွန်ရက်သဘွယ်ရှိသော၊ ကွန်ရက်သဘွယ် ဖြစ်နေသော။ ဇာလကဇာတ (ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၁၉။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၉၃။)ကြည့်။

ဇာတဉာဏ (န) [ဇာတ+ဉာဏ] ဖြစ်သောဉာဏ်။ ဥဘယမ္ပိ တံ ဒသဗလဿ ဥရေ ဇာတဉာဏမေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၆။)

ဇာတဋ္ဌ (ပု) [ဇာတ+အတ္ထ] ဖြစ်တတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော သဘော၊ ဖြစ်တတ်သော သဘော။ သယံ ဘူတဋ္ဌေနာတိ အနာစရိယော ဟုတွာ သယမေဝ အရိယာယ ဇာတိယာ ဘူတဋ္ဌေန ဇာတဋ္ဌေန ဘဂဝါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၅။)

ဇာတဋ္ဌာန (န) [ဇာတ+ဌာန] (က) ဖြစ်ပေါ်ရာ အရပ်။ (ခ) မွေးဖွားရာအရပ်။ (ဂ) ပေါက်

ရာအရပ်။ (က) တံ ပန တဏှာလတံ
“ဧတ္ထေသာ တဏှာ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ”တိ
ဇာတဌာနဝသေန ဒိသော။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၃၃၃။
(ခ) ဣဒံ မမ ဇာတဌာနံ၊ ဣဒံ မမ ဝဇိတ-
ဌာနံ။ ဇာဠာ ၂။ ၇၃။ (-မာဠာ ၂။ ၄၁။ အံ၊ ဠီ၊
၃။ ၁၁၀။) (ဂ) ဇာတဌာနတော စုတေန
ပဒုမိနိပဏ္ဏာဒိနာ။ ကင်္ခါ၊ ဠီ၊ သစ်။ ၃၉၃။

ဇာတဌာနသင်္ကယဇနပဒ (ပု) [ဇာတဌာန +
သင်္ကယဇနပဒ] မွေးဖွားရာအရပ်ဖြစ်သော
သင်္ကယဇနပဒတို့၏ ဇနပဒ။ တဿ သဗ္ဗညု-
ဗောဓိသတ္တဿ ဇာတဌာနသင်္ကယဇနပဒေါ
ကပိလဝတ္ထုဟာရော။ မာဠာ ၂။ ၄၁။ (-မာဠီ၊
၂။ ၁၀၀။)

ဇာတတဏှ (တိ) [ဇာတ + တဏှာ] ဖြစ်ပေါ်
သော တောင့်တမှု ‘တဏှာ’ ရှိသော၊ တဏှာ
ဖြစ်ပေါ်နေသော။ တသိတောတိ ဇာတ-
တဏှော။ မာဠာ ၁။ ၃၄၃။ (-သံ၊ ဠာ ၁။ ၁၀၄။)

ဇာတတဏှာဆန္ဒ (တိ) [ဇာတ + တဏှာဆန္ဒ]
ဖြစ်ပေါ်သော တဏှာဆန္ဒရှိသော၊ တဏှာ
ဆန္ဒဖြစ်ပေါ်နေသော။ ဆန္ဒဇာတဿာတိ
ဇာတတဏှာဆန္ဒဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဠီ၊ ၂။ ၃၃၅။

ဇာတတိဏ (န) [ဇာတ + တိဏ] ပေါက်သော
မြက်။ ဗဟာရာမေ သံသဿ တိဏဝတ္ထုကော
ဇာတတိဏံ ဝါ ရက္ခိတဂေါပိတံ ဂရုဘဏ္ဍံ
ဟောတိ။ ဝိ၊ ဠာ ၄။ ၈၂။ (-အဘိ၊ ဠာ ၂။ ၃၂၂။
မဟာနိ၊ ဠာ ၃။ ၃၅၁။)

ဇာတထာမ (တိ) [ဇာတ + ထာမ] ဖြစ်သော -
အား - အစွမ်း - ရှိသော၊ အား - အစွမ်း -
ဖြစ်ပေါ်သော။ ထာမဇာတန္တိ ဇာတ-
ထာမံ ဒဠာဘာဝပ္ပတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဠီ၊ ၂။ ၃၉။
(-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဠာ ၁။ ၁၄၀။)

ဇာတဒဗ္ဗတိဏက (န) [ဇာတ + ဒဗ္ဗတိဏက]
ပေါက်သော နေဇာမြက်။ လောမာ ပုရာဏ-
ဂါမဠာနေ ဇာတဒဗ္ဗတိဏကနိ ဝိယ။ အဘိ၊
ဠာ ၂။ ၂၃၉။

ဇာတဒါရက (ပု) [ဇာတ + ဒါရက] မွေးဖွား
သောသူငယ်။ တတော ပဘုတိ ရာဇကုလေ
ဇာတဒါရကနံ သောဏုတ္တရနာမမေဝ က-
ရေန္တိ။ ဝိ၊ ဠာ ၁။ ၅၂။ (-မာဠာ ၂။ ၂၇၉။ အံ၊
ဠာ ၁။ ၃၂၄။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၂၀၁။ ပဋိသံ၊ ဠာ ၁။ ၅။
ပဋိသံ၊ ဠာ ၂။ ၂၉၅-၆။ ဇာဠာ ၆။ ၁၆၅။)

ဇာတဒါသ (ပု) [ဇာတ + ဒါသ] ပဋိသန္ဓေ
နေသောကျွန်း။ ဒါသိယာ ကုစ္ဆိမ္မိ ဇာတဒါ-
သာ။ ဇာဠာ ၇။ ၁၀၆။

ဇာတဒါသိ (ထိ) [ဇာတ + ဒါသိ] ပဋိသန္ဓေ
နေသော ကျွန်းမ။ ဂေဟဒါသိယာ ကုစ္ဆိမ္မိ
ဇာတဒါသိ။ ဇာဠာ ၆။ ၁၄၇။

ဇာတဒိဝသ (ပု) [ဇာတ + ဒိဝသ] မွေးဖွားရာ
နေ၊ မွေးဖွားသောနေ။ ပုတ္တဿ ဇာတဒိဝ-
သေ မဟာဘိနိက္ခမနံ နိက္ခမိတွာ။ ဒီ၊ ဠာ ၂။
၅၃။ (-၇၉။ မာဠာ ၂။ ၄၁။ မာဠာ ၃။ ၁၆၀၊
၂၀၇။ မာဠာ ၄။ ၁၃၃။ သံ၊ ဠာ ၂။ ၈၃။ သံ၊ ဠာ
၃။ ၂၅၁။ အံ၊ ဠာ ၁။ ၇၇၊ ၁၁၂၊ ၁၀၃။ အံ၊ ဠာ ၂။
၂၀။ ပဋိသံ၊ ဠာ ၂။ ၂၉၂။ ဓမ္မာဠာ ၁။ ၃၃၂။
ဓမ္မာဠာ ၂။ ၁၀၃။ ဥဒါန၊ ဠာ ၂။ ၆၇။ ထေရ၊ ဠာ
၁။ ၆၆၊ ၉၉။ ထေရီ၊ ဠာ ၂။ အပ၊ ဠာ ၁။ ၁၀၄။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဠာ ၇၃။ စရိယာ၊ ဠာ ၄၆၊ ၈၂။ မဟာနိ၊
ဠာ ၂။ ၇၄။ ဇာဠာ ၁။ ၁၀၂။ ဇာဠာ ၂။ ၁၉။
ဇာဠာ ၃။ ၂၂၃။ ဇာဠာ ၅။ ၂၆၁။ ဇာဠာ ၆။
၄။ ဇာဠာ ၇။ ၁၂၉။ ဝဇိရ၊ ၃၃၂။ သီ၊ ဠီ၊ သစ်၊
၁။ ၁၀၄။ အံ၊ ဠာ ၁။ ၁၆၀။ အံ၊ ဠာ ၃။ ၁၁၀။)

ဇာတဒုက္ခ (တိ) [ဇာတ + ဒုက္ခ] ဖြစ်သော
ဆင်းရဲခြင်းရှိသော၊ ဆင်းရဲနေသော၊ သူ။
ဒုက္ခိတောတိ တေနေဝ အာဗာဓိတဘာဝေန
ဇာတဒုက္ခော။ ဝိမာန၊ ဠာ ၃။ ၃၀၀။

ဇာတဒုမ (ပု) [ဇာတ + ဒုမ] ပေါက်သော
သစ်ပင်။ နဒီကုလေ ဇာတဒုမောဝ ကုလေ
လုဇမာနေ လုဇတိ။ ဇာဠာ ၄။ ၅၀၃။ (-ဇာ၊
၂။ ၄၀။ ဇာဠာ ၅။ ၂၂၆။)

ဇာတဒွေဓိက (တိ) [ဇာတ+ဒွေဓိက] ဖြစ်သော
-၂-ဖို-၂-စု-ရှိသော၊ ၂-ဖို-၂-စု- ဖြစ်နေ
သော။ ဒွေဓိကဇာတောတိ ဇာတဒွေဓိကာ
သဉ္စာတဘေဒါ။ ဒီ၊ ငါ၊ ၂။ ၁၇။

ဇာတဓမ္မသန္တ (တိ) [ဇာတ + ဓမ္မသန္တ] ဖြစ်
သော တရား လိုလားမှုရှိသော၊ တရား
လိုလားမှု ဖြစ်ပေါ်သော။ သူ။ ဆန္ဒဇာတော
ဟောတိတိ ပုဗ္ဗဘာဂေ ဇာတဓမ္မသန္တော
ဟောတိ။ ပဋိသိ၊ ငါ၊ ၂။ ၃၀၇။

ဇာတနဂရ (န၊ ထိ) [ဇာတ+နဂရ] မွေးဖွားရာ
မြို့။ ကုဟိ* ပန မဟာရာဇေ တဝ ဇာတနဂ-
ရန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၈၉။ (-ဒီ၊ ငါ၊ ၂။ ၁၅။ အံ၊ ငါ၊ ၂။
၂၉၇။ အဘိ၊ ငါ၊ ၁။ ၇၁။ အပါ၊ ငါ၊ ၁။ ၅၄။ ဇာ၊
ငါ၊ ၁။ ၅၂။ ဒီ၊ ငါ၊ ၂။ ၈၃။ သံ၊ ငါ၊ ၂။ ၁၀၀။ အံ၊
ငါ၊ ၂။ ၂၉၂။)

ဇာတနဂရသန္တသနတ္တ (ပု) [ဇာတနဂရ+သန္တ-
သန + အတ္တ] မွေးဖွားရာမြို့ကို ပြခြင်း
အကျိုး။ အယံ ဂါထာ ကကုသန္တသ ဇာတ-
နဂရသန္တသနတ္တံ ဝုတ္တာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ငါ၊ ၂။ ၃၀၀။

ဇာတနဝမဒိဝသ (ပု) [ဇာတ+နဝမ+ဒိဝသ]
မွေးဖွားပြီးရာနေ့မှ ၉-ရက်မြောက်နေ့။ ဒီဃ-
ဘာဏကအဘယတ္ထေရဿ ဇာတနဝမဒိဝသေ
မာတာ စုမ္ဗိယာမိတိ ဩနတာ တဿာ
မောဠိ မုစ္စိတ္ထ။ ဒီ၊ ငါ၊ ၂။ ၁၂၀။

ဇာတနိစ္စယ (တိ) [ဇာတ+နိစ္စယ] ဖြစ်သော
ဆုံးဖြတ်ခြင်းရှိသော၊ ဆုံးဖြတ်ချက်ချသော၊
သူ။ ဣမေ ပန.... ဇာတနိစ္စယတ္တာ မန္တပဒံ
အတိက္ကန္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၂။ မ၊ ငါ၊ ၂။ ၁၄၀။

ဇာတနိယာမ (ပု) [ဇာတ+နိယာမ] မွေးဖွား
တိုင်းသော အမှတ်အသား၊ မိမိတိုင်းသော
-အသွင်-သဏ္ဌာန်။ အတ္တနော နိဝတ္ထသ-
ဋ္ဌကံ သန္တာရေတုံ အသက္ကောန္တိ ဇာတနိယာ-
မေနော ဗာဟာ ပဂ္ဂယ ကန္တမာနာ။ အံ၊ ငါ၊
၁။ ၂၇၇။

ဇာတန္တကာရ (ပု) [ဇာတိ+အန္တကာရ] ပဋိသန္ဓေ
နေရခြင်းဟူသော အမှိုက်မှောင်။ အဘိသင်္ခ-
ရိတွာ ဇာတန္တကာရမ္ပိ ပပတန္တိ။ သံ၊ ၂။ ၃၉၆။

ဇာတပဉ္စမဒိဝသ (ပု) [ဇာတ+ပဉ္စမ+ဒိဝသ]
မွေးဖွားပြီးရာနေ့မှ ၅-ရက် မြောက်နေ့။
မဟာဂတိဗ္ဗယအဘယတ္ထေရော ကိရ ဇာတ-
ပဉ္စမဒိဝသေ မင်္ဂလပါယာသေ တုဏှံ ပသာ-
ရေန္တံ ဝါယသံ ဒိသ္မာ။ ဒီ၊ ငါ၊ ၂။ ၁၂၀။

ဇာတပဋ (ပု၊ န) [ဇာတ + ပဋ] ဖြစ်သော-
အဝတ်-အထည်။ ပတ္တုဏှာ ပတ္တုဏှဒေသေ
ဇာတပဋေဟိ ကတာ။ အပါ၊ ငါ၊ ၁။ ၁၁၈။

ဇာတပထဝီ (ထိ) [ဇာတာ + ပထဝီ] ဖြစ်ပြီး
သောမြေ၊ ပကတိ-အစစ်-ဖြစ်သော မြေ၊
ပကတိမြေ၊ မြေအစစ်။ ယင်းသည် သုဒ္ဓပထဝီ၊
မိဿပထဝီ၊ ပုဉ္ဇပထဝီဟု ၃-မျိုးရှိ၏။ မြူမုန်
သန့်သန့်နှင့် မြေညက်သန့်သန့်သည် “သုဒ္ဓ-
ပထဝီ = ကျောက်ခဲ စသည်နှင့် မရောယှက်
သက်သက် သန့်သန့်သောမြေ”မည်၏။ မြူမုန်
သန့်သန့် (သို့မဟုတ် မြေညက်သန့်သန့်)တွင်
ကျောက်ခဲ (သို့မဟုတ် ကျောက်စရစ်၊
ကျောက်ပြုတ်၊ အိုးချမ်းကဲ့၊ သဲတမျိုးမျိုး)
သုံးဖို့တဖို့ ပါဝင်နေသောမြေသည် “မိဿ
ပထဝီ = ကျောက်စသည် ရောနှောနေသော
မြေ”မည်၏။ တူးဆွပြီး၍ စုပုံထားသောမြူမုန်၊
မြေညက်သည် မိုးရေတကြိမ် စိုစွတ်ပြီး
နောက် ၄-လကျော်လွန်လျှင် “ပုဉ္ဇပထဝီ =
ပုံမြေ”မည်၏။ တူးဆွပြီး၍ စုပုံထားသော
မိဿပထဝီနှင့် ကျောက်ဖျာပေါ်၌ တည်ရှိနေ
သော မြူမုန်နုများသည်လည်း မိုးရေတကြိမ်
စိုစွတ်ပြီး နောက် ၄-လကျော်လွန်လျှင် “ပုဉ္ဇ
ပထဝီ = ပုံမြေ”ပင် မည်၏။ ယင်း ဇာတ-
ပထဝီ ၃-မျိုးကို ရဟန်းတော်များသည် ကိုယ်
တိုင်တူးဆွ ဖျက်ဆီး၊ ရေးခြစ်၊ မီးတိုက်ခြင်း
စသည် မပြုကောင်း၊ ပြုသောရဟန်းအား
တူးဆွ ဖျက်ဆီးသော ပယောဂ အရေ

အတွက်နှင့် အညီအမျှ ပါစိတ်အာပတ် အပြစ် သင့်၏။ တူးဆွလိုသော ရဟန်းသည် လူ့ သာမဏေများကို စေခိုင်းရ၏။ ယင်းသို့ စေခိုင်းရာ၌ မြေနုရာကို မသတ်မှတ်ပဲ “ရေ ကန် တူးလော့၊ တွင်းတူးလော့” ဟု ပြော ဆို စေခိုင်းသော်၎င်း၊ “မြေကို ကပွိလော့၊ မြေကို ပေးလော့၊ မြေကို သိလော့၊ မြေကို ဆောင်ယူခဲ့လော့၊ မြေကိုအလိုရှိ၏” ဟု အပ် စပ်သည့် အသုံးအနှုန်း ‘ကပွိယဝေါဟာရ’ဖြင့် ပြောဆို စေခိုင်းသော်၎င်း အပြစ်အာပတ် မသင့်။ ယင်းသို့မဟုတ်ပဲ မြေနုရာကို သတ် မှတ်၍ “ဤနေရာကို တူးလော့၊ ဤမြေကို တူးလော့” ဟု မအပ်သောအသုံးအနှုန်း ‘အ- ကပွိယဝေါဟာရ’ဖြင့် စေခိုင်းလျှင် အပြစ် အာပတ်မှ မလွတ်။ စေခိုင်းခြင်း ပယောဂ ကြောင့် ဒုက္ကဋ်အာပတ်အပြစ်သင့်၍ စေခိုင်း ခံရသူက တူးဆွခြင်းကြောင့် ပါစိတ်အာပတ် အပြစ်သင့်သည် (ဝိ၊ ၂။ ၅၀။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၇၄-၅။ ကင်္ခါ၊ ၁၉၆-၇)။ ဇာတာ စ ပထဝီ အဇာတာ စ ပထဝီတိ ဣမေဟိ ပဒေဟိ ဇာတပထဝီဉ္စ အဇာတပထဝီဉ္စ ဒဿေတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၅၂-၄။ ဝဇီရ။ ၂၉၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၃၂။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၀။ ကင်္ခါ၊ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၇၂။)

ဇာတပထဝီလက္ခဏာ (န) [ဇာတပထဝီ+လက္ခဏာ] မြေအစစ်၏ - အမှတ်အသား - လက္ခဏာ။ ပကတိပထဝီယာ နိဗ္ဗိသေသေ ကတေ ဇာတ- ပထဝီလက္ခဏံ အပ္ပတ္တေပိ မုစ္ဆတိယေဝ။ သာ- ရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၀။

ဇာတပထဝီသင်္ချာ (ထိ) [ဇာတပထဝီ+သင်္ချာ] မြေအစစ်ဟူသော - ခေါ်ဝေါ် - ရေတွက် - ခြင်း။ အတိရေကစာတုမာသံ ဩဝဋ္ဌံ ဇာတ- ပထဝီသင်္ချမေဝ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၇၆။

ဇာတပရိစယ (တိ) [ဇာတ+ပရိစယ] ဖြစ်သော အလေ့ အကျင့် ရှိသော၊ အလေ့ အကျင့်

အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၂-၁၄-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ရသော၊ သူ။ ဇာတပရိစယာ ဗာလဒါရကာ ဘိက္ခု။ ဒိသ္မာ.... ဒဒန္တိ ဝါ ဝန္တန္တိ ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၃။ (-ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၈။)

ဇာတပရိဋ္ဌာဟသန္တာပ (တိ) [ဇာတ+ပရိဋ္ဌာဟ +သန္တာပ] ဖြစ်သော ပူလောင်ခြင်းဟူသော ပူပန်မှုရှိသော၊ ပူပန်မှုဖြစ်သော၊ သူ။ သတ္တ- လောကော သန္တာပဇာတော ဉာတိဗျသ- နာဒိဝသေန ဇာတသောကသန္တာပေါ စေဝ ရာဂါဒိဝသေန ဇာတပရိဋ္ဌာဟသန္တာပေါ စ။ နေတ္ထိဝိ၊ ၃။ ၂။

ဇာတပလ္လဝကောမလ (တိ) [ဇာတ+ပလ္လဝ + ကောမလ] ဖြစ်ခါစရွက်နုကဲ့သို့ နူးညံ့သော၊ ဖြစ်ခါစ အသောက(သော်က)ပင်၏ ရွက်နု ကဲ့သို့ နူးညံ့သော။ နောနိတသုခမာလံ မံ၊ ဇာတပလ္လဝကောမလံ။ အပ၊ ၂။ ၁၁၆။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၆၂။ ဇာတပလ္လဝကောမလန္တိ အသော- ကပလ္လဝပတ္တကောမလမိဝ မုဒုကန္တိ အတ္ထော။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၇။

ဇာတပသာခ (တိ) [ဇာတာ+ပသာခါ] ဖြစ် သော အခက်ရှိသော၊ အခက်အလက်ဖြာ ထွက်သော။ ပသာခဇာတောတိ ဇာတပ- သာခေါ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၃။

ဇာတပိဋ္ဌိပါသာဏဒီပက (ပု၊ န) [ဇာတ+ပိဋ္ဌိပါ- သာဏဒီပက] ဖြစ်ပေါ်သောကျောက်ဖျာ၊ ကျွန်းငယ်။ အန္တောနဒီယံ ဇာတဿရေ ဇာ- တပိဋ္ဌိပါသာဏဒီပကေသုပိ အယမေဝ ဝိနိစ္ဆ- ယော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ကင်္ခါ၊ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၄၆။

ဇာတပိတိပါမောဇ္ဇ (တိ) [ဇာတ+ပိတိပါ- မောဇ္ဇ] ဖြစ်သောနှစ်သက်၊ ဝမ်းမြောက်ခြင်း ရှိသော၊ နှစ်သက်၊ ဝမ်းမြောက်ခြင်း ဖြစ် သော၊ သူ။ ဝေဒဇာတောတိ ဇာတပိတိပါ- မောဇ္ဇော။ စရိယာ၊ ၄။ ၆၇။

ဇာတပုတ္တ (ပု) [ဇာတ+ပုတ္တ] အစစ်ဖြစ်သော သား၊ သားစစ်၊ သားရင်း။ အတ္တနော ဇာ-

တပုတ္တံ ဝိယ ဘဏ္ဍာဂါရိကာဒိဋ္ဌာနေသု ဌပေ-
တွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။
အပါဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။)

ဇာတပုဗ္ဗ (တိ) [ဇာတ+ပုဗ္ဗ] ရှေးကဖြစ်ဖူး
သော။ ဘူတပုဗ္ဗန္တိ ဇာတပုဗ္ဗံ။ အတိတေ
ကာလေ နိဗ္ဗတ္တံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၃။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၅၃။)

ဇာတပ္ပဿဒ (တိ) [ဇာတ+ပဿဒ] ဖြစ်သော
ကြည်ညိုခြင်းရှိသော၊ကြည်ညိုခြင်းဖြစ်သော၊
သူ။ တတော ဇာတပ္ပဿဒေါ၊ တံ ဝနံ
ပရိဏာမယိ။ အပါ၊၁။၂၇၅။ (-အပါ၊၂။
၂၂၁၊၂၃၆၊၂၄၀။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၀၆၊၁၁၆၊
၁၃၂။)

ဇာတဖဏ (တိ) [ဇာတ+ဖဏ] ဖြစ်သော ပါး
ပျဉ်းရှိသော၊ ပြန့်သော ပါးပျဉ်းရှိသော
(နဂါး)။ နာဂေါ ဇာတဖဏော တတ္ထ၊ ထာ-
မဝါ ဂိရိသာနုဇော။ ဇာ၊၁။၂၅၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၄။၁၉၅။

ဇာတဖလ (တိ) [ဇာတ+ဖလ] ဖြစ်သောအသီး
ရှိသော၊ အသီးသီးသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇာတဖလရုက္ခ (ပု) [ဇာတဖလ+ရုက္ခ] အသီး
သီးသောသစ်ပင်။ ဇာတဖလရုက္ခေန ပန
ဒီပေတဗ္ဗံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။
(-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။ မူလဋ္ဌ၊
၂။၁၆၄။)

ဇာတဗလဝပီတိသောမနဿ (တိ) [ဇာတ+ဗလ-
ဝပီတိသောနဿ] ဖြစ်သောအားကြီးသည့်
နှစ်သက်၊ ဝမ်းမြောက်ခြင်းရှိသော၊ အားရ
ပါးရ နှစ်သက်၊ ဝမ်းမြောက်ခြင်း ဖြစ်သော၊
သူ။ ပီတိသောမနဿဇာတောတိ ဇာတ-
ဗလဝပီတိသောမနဿော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၃၉။

ဇာတဗြာဟ္မဏ (ပု) [ဇာတ+ဗြာဟ္မဏ] ဖြစ်
ပေါ်-မွေးဖွား-သော ပုဏ္ဏား။ ဇူဇက-

ဗြာဟ္မဏဿ ဝံသေ ဇာတဗြာဟ္မဏဿ ဗြာဟ္မ-
ဏီ ဥဋ္ဌာယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၇။

ဇာတဘဏ္ဍန (တိ) [ဇာတ+ဘဏ္ဍန] ဖြစ်သော
ခိုက်ရန်ရှိသော၊ ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွားသော၊ သူ။
ဘဏ္ဍနဇာတ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄)
ကြည့်။

ဇာတဘူမိ (ထိ) [ဇာတ+ဘူမိ] မွေးဖွားရာ
အရပ်။ ထေရော အာဟ “ကုဟိ” ပန
မဟာရာဇ တဝ ဇာတဘူမိ”တိ။ မိလိန္ဒ။
ဂဂ။

ဇာတဘူမိက (တိ) [ဇာတဘူမိ+ဣက] မွေးဖွား
ရာအရပ်၌ ဖြစ်သော၊သူ။ သဗ္ဗေပိ တေ ဒသ-
ဗလဿ ဇာတဘူမိကာ ဇာတရဋ္ဌဝါသိနော
သဗ္ဗေဝ ဒိဏာသဝါ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၇၀။

ဇာတမင်္ဂလ (န) [ဇာတ+မင်္ဂလ] (၁) မွေးဖွား
ခြင်းမင်္ဂလာ၊ သားဖွားမင်္ဂလာ။ (၂) မွေး
ဖွားရာနေ့၌ ပြုလုပ်သောမင်္ဂလာ၊ မွေးနေ့
မင်္ဂလာ။ (၁) ယောဇနသတိကော တမ္ဗပဏ္ဍိ-
ဒီပေါ ဒါရကာနံ ဇာတမင်္ဂလေဟိ ကေမင်္ဂ-
လော အဟောသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ (၂)
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇာတမင်္ဂလဒိဝသ (ပု) [ဇာတမင်္ဂလ+ဒိဝသ]
မွေးနေ့မင်္ဂလာပြုလုပ်သောနေ့။ ဇာတမင်္ဂလ-
ဒိဝသေ ပန တံ ဒါရကံ ပါတောဝ နှာပေ-
တွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။

ဇာတမတ္တကုမာရ (ပု) [ဇာတ+မတ္တ+ကုမာရ]
မွေးဖွားပြီးကာမျှဖြစ်သော သူငယ်၊ မွေးစ
သူငယ်။ သတဝါရဝိဟတကပ္ပါသပဋ္ဌလံ ဝိယ
မုဒ္ဒ၊ ဇာတမတ္တကုမာရဿ ဝိယ စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၅၇။

ဇာတမူလ (တိ) [ဇာတ+မူလ] ဖြစ်သော-
အကြောင်း-မူလ-ရှိသော၊ အကြောင်း-
မူလ-ကြောင့်ဖြစ်သော။ သစ္စာဘိသမယ-

သင်္ခါတေန မူလေန ဇာတမူလာ သဒ္ဓါ။
ဝိမာနာဠ ၁၉၉။ (-ဣတိဝုတ်၊ ၂၄၆။)

ဇာတရာဇ (ပု) [ဇာတ+ရာဇ] ဖြစ်ပေါ်-မွေး
ဖွား-သောမင်း။ အတ္တနော ဝံသေ ဇာတ-
ရညောယေဝ အဂ္ဂမဟေသိယာ ကုစ္ဆိသ္မိ
ပဋိသန္ဓိ* ဂဟေတွာ။ မ၊ ၁၂။ ၂၁၅။ စရိယာ၊
၄။ ၅၄။

ဇာတရဋ္ဌ (န) [ဇာတ+ရဋ္ဌ] မွေးဖွားရာ တိုင်း
ပြည်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇာတရဋ္ဌဝါသီ (တိ) [ဇာတရဋ္ဌ+ဝသ+ဏိ]
မွေးဖွားရာတိုင်းပြည်၌ နေလေ့ရှိသော၊ သူ။
ဇာတဘူမိက-ကြည့်။

ဇာတရသ္မိ (ထိ) [ဇာတ+ရသ္မိ] ဖြစ်ပေါ်သော
အရောင်။ ဝါယုဝေဂတော ဝလာဟကသန္ဓ-
နေနေဝ ဇာတရသ္မိ။ သိ၊ ၁။ သစ်၊ ၁။ ၁၉၃။

ဇာတရက္ခ (ပု) [ဇာတ+ရက္ခ] ပေါက်သော
သစ်ပင်။ အန္တောဥဒကေ ဇာတရက္ခံ ဆိန္ဒတိ။
ဝိ၊ ၁။ ၁၀၀။ (-ဝိ၊ ၁။ ၂၂၊ ၂၃၇။ ဝိ၊ သင်္ဂ-
ဟ၊ ၁၉၀-၇။ သံ၊ ၁။ ၁၂။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄၇။
ဇာ၊ ၁။ ၅၇။ ဇာ၊ ၁။ ၆၁၉။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၅၀၊
၁၆၄။ ကခါ၊ ၁။ သစ်၊ ၁။ ၁၄၆-၇။)

ဇာတရက္ခမူလ (န) [ဇာတရက္ခ+မူလ] ပေါက်
သောသစ်ပင်၏အရင်း။ ကေ သတပေါရိသ-
ပပါတံ နိဿာယ ဇာတရက္ခမူလေ ဗလိဘာ-
ဇနံ ဌပါပေတွာ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄၁။

ဇာတရူပ (န) [ဇာတ+ရူပ။ ဇနနံ ဇာတံ၊
ပကဋ္ဌံ ဇာတံ ဇာတရူပံ၊ ပကဋ္ဌတ္ထေ ရူပပစ္စ-
ယော။ ဇာတံ ရူပမဿာတိ ဝါ ဇာတရူပံ။
ဓာန၊ ၁။ ၄၇၇။] (၁) ရှေ့။ (၂) မွေးဖွား
တိုင်းသော-အသွင်-သဏ္ဌာန်၊ မိမွေးတိုင်း
သော-အသွင်-သဏ္ဌာန်။ (၁) ယံ ဇာတ-
ရူပံ “ဟဋ္ဌက” နှိ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ ၁။ ၂၁၅။ ရဇတံ
ဇာတရူပဉ္စ၊ ခေတ္တံ ဝတ္ထုမဇေဋ္ဌကံ။ ထေရ၊
၃၄၁။ ဇာတရူပန္တိ သတ္ထုဝဏ္ဏသုဝဏ္ဏံ။ အံ၊ ၁။

၂။ ၂၀၀။ ဇာတရူပန္တိ သုဝဏ္ဏံ။ ထေရ၊ ၁။ ၂။
၃၆၃။ (- ဝိ၊ ၁။ ၃၄၅။ ဝိ၊ ၂။ ၂၁၂။ ဝိ၊ ၄။
၄၂၀။ ဒီ၊ ၂။ ၂၆၄။ မ၊ ၁။ ၄၆။ မ၊ ၂။ ၂၇၁။
သံ၊ ၁။ ၄၂၂။ သံ၊ ၃။ ၈၂။ အံ၊ ၂။ ၁၃၊ ၃၂၊
၁၉၆။ အံ၊ ၃။ ၄၀။ ဥဒါန၊ ၁၄၁။ ဝိမာန၊
၈၀။ ပေတ၊ ၁၅၁။ ထေရ၊ ၃၂၇။ ထေရီ၊
၄၁၇။ အပ၊ ၁။ ၇၇။ မဟာနိ၊ ၃၈၂။ စူဠနိ၊
၂၈၁။ ဇာ၊ ၁။ ၇၃၊ ၁၃၇၊ ၂၃၀။ ဇာ၊ ၂။ ၉၈၊
၁၃၇၊ ၁၆၉။ ဝိ၊ ၁။ ၁၃၀၊ ၂၆၉။ ဒီ၊ ၁။ ၇၆။
မ၊ ၁။ ၂၇။ သံ၊ ၁။ ၃၃၆။ အဘိ၊ ၁။ ၃၅၅။
အဘိ၊ ၁။ ၃၈၉။ ဝိမာန၊ ၂၂၇။ ပေတ၊ ၁။
၉၆။ ထေရ၊ ၁။ ၂၆၉။ ထေရီ၊ ၁။ ၂၄၈။
မဟာနိ၊ ၄၀၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၁၂။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၅၄။ ဝိမတိ၊ ၁။
၂၅။ သိ၊ ၁။ သစ်၊ ၁။ ၃၄၉။ မ၊ ၁။ ၇၁။ မ၊ ၁။
၂။ ၁၂၇။) ဇာတရူပရဇတ-လည်းကြည့်။ (၂)
သော ပဏ္ဏေန ဝါ တိဏေန ဝါ ပဋိစ္ဆာဒေ-
တုမ္ပိ အဇာနန္တော ဇာတရူပေန ဧကံ ဂါမံ
ပါဝိသိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၃၀။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၂၂၈။
ဇာတရူပေန ဝါတိ မာတုကုစ္ဆိတော ဝိဇာတ-
ဝေသေနော၊ ယထာ ဝါ သတ္တာ အနိဝတ္တာ
အပါရုတာ ဇာယန္တိ၊ တထာ ဇာတရူပေ-
နေဝ။ သိ၊ ၁။ သစ်၊ ၂။ ၁၅။

ဇာတရူပ (တိ) [ဇာတရူပ+ဏ] ရှေ့ဖြင့် ပြု
လုပ်အပ်သော၊ ရှေ့ဖြင့် ပြီးသော။ ဇာတ-
ရူပေန သဉ္စန္ဒာ၊ ဒါသိဂဏပုရက္ခတာ။ ထေရ၊
၂၇၂။ ဇာတရူပေန သဉ္စန္ဒာတိ ဇာတရူပ-
မယေန သိသုပဂါဒိအလင်္ကာရေန အလင်္ကာ-
ရဏဝသေန ပဋိစ္ဆာဒိတသရီရာ။ ထေရ၊ ၁။
၂။ ၂၅။

ဇာတရူပကပ္ပ (ပု) [ဇာတရူပ + ကပ္ပ] ရှေ့၏
အပ်စပ်ခြင်း။ ဇာတရူပကပ္ပေ။ ဝဇီရ၊ ၅၄၂။

ဇာတရူပဂတိက (တိ) [ဇာတရူပ+ဂတိ+က]
ရှေ့၏ အလားကဲ့သို့သော အလားရှိသော၊
ရှေ့နှင့်အလားတူသော။ အာရက္ခလောဟမ္ပိ

ဇာတိပုဒ်စာပေ အနာမာသန္တိ သဗ္ဗအဋ္ဌ-
ကထာသု ဝုတ္တံ။ ဝိဇ္ဇာ၂။၁၃၀။ ဝိသင်္ဂဟ။
၃၀။ ဇာတိပုဒ်စာပေဝါတိ ဝုတ္တတ္တာ
အာရက္ခန္တံ သုဝဏ္ဏသဒိသမေဝ အာမသိတုံ
န ဝဇ္ဇတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၂။ (- ဝဇ္ဇီ။
၁၇၆။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၆၂။)

ဇာတိပုဒ်စာပေ (တိ) [ဇာတိပုဒ် + တစ +
ဥပမာ] ရွှေအဆင်းနှင့်တူသော အရေရှိ
သော။ သြဒါတသိင်္ဂါ သုဝိဝါလာ၊ ဇာတိ-
ပုဒ်စာပေမာ။ ဇာ၊ ၁။၃၂၅။ ဇာ၊ ၄။၄၂၁။

ဇာတိပုဒ်စာပေ (တိ) [ဇာတိပုဒ် + ပရိပူရ]
ရွှေဖြင့်ပြည့်သော။ ပထဝိယာပိ ဇာတိပုဒ်-
ပရိပူရယ ဟေတု။ သံ၊ ၁။၄၃၀။

ဇာတိပုဒ်စာပေ (န) [ဇာတိပုဒ် + ပတိပူရ]
အတုဖြစ်သောရွှေ၊ ရွှေတု။ ယထာ နာမ
ဇာတိပုဒ်စာပေ ဇာတိပုဒ် ဝိယ ခါယတိတိ
ဇာတိပုဒ် နိသံသနတာပနဆေဒနေဟိ သော-
ဇေတဗ္ဗံ။ မ၊ ၄။၂၇၅။

ဇာတိပုဒ်စာပေ (န) [ဇာတိပုဒ် + ပတိပူရက]
အတုဖြစ်သောရွှေ၊ ရွှေတု။ သေယျထာပိ
ကဿပ န တာဝ ဇာတိပုဒ်စာပေ အန္တရဓာနံ
ဟောတိ။ ယာဝ န ဇာတိပုဒ်စာပေ
လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သံ၊ ၁။၄၂၂။ ဇာတိပုဒ်-
ပတိပူရကန္တိ သုဝဏ္ဏရသဝိဓာနံ အာရက္ခ-
မယံ သုဝဏ္ဏဏ္ဍိ အာဘရဏဇာတိ။ သံ၊ ၄။
၂။၁၇၆။

ဇာတိပုဒ်စာပေ (တိ) [ဇာတိပုဒ် +
မဏိ + မုတ္တ + ဘူသိတ] ရွှေ၊ ပတ္တမြား၊ ပုလဲ
တို့ဖြင့် တန်းဆာဆင်အပ်သော။ ဇာတိပုဒ်-
မဏိမုတ္တဘူသိတာ၊ သက္ကတာ ပတိကုလေသု
နာရိယော။ ဇာ၊ ၂။၁၂၉။ ဇာ၊ ၄။၄၉၀။

ဇာတိပုဒ်စာပေ (တိ) [ဇာတိပုဒ် + မယ] ရွှေဖြင့်
ပြီးသော။ ဇာတိပုဒ်စာပေ နိက္ခေ သုဝဏ္ဏဿ
စတုဒ္ဒသ။ ဇာ၊ ၁။၂၆၄။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂၂၇။

(-ဇာ၊ ၂။၂၇၆။၃၆၆။၃၇၈။ ဝိမာန၊ ၄။၂၂၇။
ဇာ၊ ၄။၁၆၆။၃၆၁။၃၇၆။)

ဇာတိပုဒ်စာပေ (ပ) [ဇာတိပုဒ် + မာသက]
ရွှေပိုက်ဆံ၊ ရွှေဖြင့်ပြုလုပ်အပ်သော ပိုက်ဆံ။
ရဇတံ၊ ဇာတိပုဒ်၊ ဇာတိပုဒ်စာပေသကော၊
ဝုတ္တပ္ပဘေဒေါ သဗ္ဗေပိ ရဇတမာသကော။
ဝိ၊ ၄။၂။၂၆၉။ ဇာတိပုဒ်စာပေသကောတိ သု-
ဝဏ္ဏကဟာပဏော။ သာရတ္ထ၊ ၂။၄၁၇။ ဇာ-
တိပုဒ်စာပေသကောတိ သုဝဏ္ဏမယကဟာပ-
ဏော။ ဝိမတိ၊ ၁။၃၃၆။ ဇာတိပုဒ်စာပေ ကတော
မာသကော ဇာတိပုဒ်စာပေသကော။ ဝိနယာ-
လင်္ကာရ၊ ၄။၁။၁၂။ (-ဝိသင်္ဂဟ၊ ၅။)

ဇာတိပုဒ်စာပေ (န) [ဇာတိပုဒ် + ရဇတ] ရွှေ၊
ငွေ။ ယော ပန ဘိက္ခု ဇာတိပုဒ်စာပေ
ဥဂ္ဂဏေယျ ဝါ ဥဂ္ဂဏာပေယျ ဝါ။ ဝိ၊ ၁။
၃၄၅။ ဇာတိပုဒ်စာပေန္တိ ဧတ္ထ ဇာတိပုဒ်
သုဝဏ္ဏဿ နာမံ.... ရဇတံ ပန “သခေါ
သိလာ ပဝါလံ ရဇတံ ဇာတိပုဒ်”န္တိ အာဒိသု
ရူပိယံ ဝုတ္တံ။ ဣဓ ပန ယံကိဉ္စ ဝေါဟာရမ-
နိယံ ကဟာပဏာဒိ အဓိပ္ပေတံ။ ဝိ၊ ၄။၂။
၂၆၉။ ဇာတိပုဒ်စာပေ (ဝိ၊ ၄။၁။၂၆)န္တိ
သရသတော ဝိကာရံ အနာပဇ္ဇိတာ သဗ္ဗဒါ
ဇာတိ ပုဒ်စာပေ ဟောတိတိ ဇာတိ ပုဒ်စာပေ-
ဿာတိ ဇာတိပုဒ်၊ သုဝဏ္ဏံ။ ဓဝလသဘာဝ-
တာယ ရဇတိတိ ရဇတံ၊ ရူပိယံ။ သာရတ္ထ၊
၁။၁၁၂။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၅။ (-ဝိ၊ ၄။၄၉၃။၅၀၇။
မ၊ ၁။၂၁၇။ အဘိဓာ၊ ၁၆၃။ ကခါ၊ ၁၇၅။
မ၊ ၄။၂။၂၅။)

ဇာတိပုဒ်စာပေ (န) [ဇာတိပုဒ်စာပေ +
နိဓာန] ရွှေ၊ ငွေကို - သိုမှီး - သိမ်းဆည်း -
ရာ။ ဇာတိပုဒ်စာပေနိဓာနံ ဓနကောဠာဂါရံ။
သိ၊ ၄။သစ်၊ ၂။၃၀၃။

ဇာတိပုဒ်စာပေ (န) [ဇာတိပုဒ်စာပေ +
ပရိဝတ္တန] ရွှေ၊ ငွေကို လဲလှယ်ခြင်း။ ရူပိ-
ယသံဝေါဟာရန္တိ ဇာတိပုဒ်စာပေပရိဝတ္တနံ။

ဝိဠာ ၂။ ၂၇၅။ ကင်္ခါ ၁၇၆။ (-ဝဇိရ ၂၆၄။ သာရတ္ထ ၂။ ၄၂၂။ ဝိမတိ ၁။ ၃၄၃။ ကင်္ခါ ၆။ ဟောင်း ၈၄။ ကင်္ခါ ၆။ သင်္ခါ ၂၄၄။)

ဇာတရူပရဇတပုဋိဂ္ဂဟဏ (န) [ဇာတရူပရဇတ + ပုဋိဂ္ဂဟဏ] ရှေ့၊ ငွေ့ကို ခံယူခြင်း။ ဇာတရူပရဇတပုဋိဂ္ဂဟဏာ ဝေရမဏိ။ ဝိဠာ ၁။ ၁၁၇။ ဝိဠာ ၂။ ၂၅၁။ ဝိသင်္ဂဟ ၁၆၀။ ဇာတရူပရဇတပုဋိဂ္ဂဟဏာတိ ဧတ္ထ ဇာတရူပန္တိ သုဝဏ္ဏံ။ ရဇတန္တိ ကဟာပဏော လောဟမာသကော ဇတုမာသကော ဒါရုမာသကောတိ ယေ ဝေါဟာရံ ဂစ္ဆန္တိ။ တဿ ဥဘယဿပိ ပုဋိဂ္ဂဟဏံ ဇာတရူပရဇတပုဋိဂ္ဂဟဏံ။ သာရတ္ထ ၃။ ၂၅၄။ (-ဝိဠာ ၄၉၃၊ ၅၀၇။ ဒီ ၁။ ၅၆၀။ မ ၂။ ၈။ မ ၃။ ၁၃၊ ၈၃။ သံ ၃။ ၄၀၉။ အံ ၃။ ၄၂၃။ အဘိပု ၁၆၇။ ခုဒ္ဒက ၂။ ဝိဠာ ၄။ ၄၂။ ခုဒ္ဒက ၄။ ၂၅။ ဝဇိရ ၁၀၈။ ဝိမတိ ၂။ ၁၁၆။ ကင်္ခါ ၆။ သင်္ခါ ၄၁၉။)

ဇာတရူပရဇတဘဏ္ဍာ (န) [ဇာတရူပရဇတ + ဘဏ္ဍာ] ရှေ့၊ ငွေ့ဟူသော - ဥစ္စာ - ဘဏ္ဍာ၊ ရှေ့ဘဏ္ဍာ၊ ငွေ့ဘဏ္ဍာ။ တတ္ထ ဇာတရူပရဇတဘဏ္ဍေသု ကဟာပဏမာသကေသု စ ဧကံ ဂဏှတော ဝါ ဂဏှာပယတော ဝါ ဧကော အာပတ္တိ။ ဝိဠာ ၂။ ၂၇၀။

ဇာတရူပရဇတမယ (တိ) [ဇာတရူပရဇတ + မယ] ရှေ့၊ ငွေ့ဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော။ တဿ ဇာတရူပရဇတမယာ သဗ္ဗေပိ သေနာသနုပရိက္ခာရာ အာမာသာ။ ဝိဠာ ၂။ ၁၃၀။ ဝိသင်္ဂဟ ၂၀။

ဇာတရူပသီသ (န) [ဇာတရူပ + သီသ] ရှေ့ဟူသော - အဦး - အစ - ပဓာန၊ အဦး - အစ - ပဓာန - ဖြစ်သော ရှေ့၊ ရှေ့ကို - အဦး - အစ - ပဓာန - ပြုခြင်း။ ဇာတရူပသီသေန စေတ္ထ သဗ္ဗဿပိ အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓဿ ဂဟဏံ ဒဠဗ္ဗံ။ မ ၆။ ၂။ ၁၂၇။

ဇာတရူပသုမေခလ (တိ) [ဇာတရူပ + သုမေခလ] ရှေ့ဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော - ခါးကြိုး - ခါးပတ် - ရှိသော၊ ရှေ့ - ခါးကြိုး - ခါးပတ် - ပတ်ထားသော၊ သူ။ သုဝဏ္ဏစီရဝသနေ၊ ဇာတရူပသုမေခလေ။ ဇာ ၂။ ၆၆။ ဇာ ၄။ ၅။ ၃၁၁။ (-ဇာ ၂။ ၂၁၈။ ဇာ ၄။ ၆။ ၃၀၇။)

ဇာတလသုဏ (န) [ဇာတ + လသုဏ] ဖြစ်သော ကြက်သွန်ဖြူ။ မဂဓရဌေ ဇာတလသုဏမေဝ ဟိ ဣဓ လသုဏန္တိ အဓိပ္ပေတံ။ ဝိဠာ ၃။ ၁၉၅။

ဇာတလောဏိ (ထိ) [ဇာတာ + လောဏိ] ဖြစ်သော ကျီးပေါင်း။ သေတဝရဏော နာဠိကာ ဘူမိယံ ဇာတလောဏိတိ ဧတေသံ ပတ္တာနိ။ ဝိဠာ ၃။ ၁၀၁။ (-ဝဇိရ ၂၂၀။)

ဇာတဝစ္ဆ (တိ) [ဇာတ + ဝစ္ဆ] မွေးဖွားပြီးသော နွားငယ်ရှိသော (နွားမ)။ ယထာ ဓေန နာမ ကာလေ ဇာတဝစ္ဆာ ထနံ ဂဟေတွာ ဒုဟတံ ဥပါယဝန္တာနမေဝ ခိရံ ပဉ္စရာပေတိ။ သိဠာ ၁။ ၁၂၂။

ဇာတဝုဉ္ဇ (ဒွ) (တိ) [ဇာတ + ဝုဉ္ဇ (ဒွ)] မွေးဖွား၍ ကြီးပြင်းသော၊ (ဤရွာ၌သာ) မွေးလည်း မွေးဖွား ကြီးလည်း ကြီးပြင်းသော၊ မွေးဖွား ကြီးပြင်းသော၊ သူ။ ဣဓဿ ပုရိသော နဠကာရဂါမေ ဇာတဝုဉ္ဇေါ (ဇာတဝုဉ္ဇော။ သျှာ၊ ကံ၊ က။) မ ၂။ ၄၂၂။ ဇာတဝုဉ္ဇေါတိ ဇာတော စ ဝစိတော စ။ မ ၄။ ၃။ ၃၀၅။ ဇာတသံဝုဉ္ဇလည်း ကြည့်။

ဇာတဝတ္ထ (န) [ဇာတ + ဝတ္ထ] ဖြစ်သော - အဝတ် - အထည်။ သောမာရဒေသေ စိနဒေသေ စ ဇာတဝတ္ထာနိ သောမာရစိနပဋ္ဌာနိ။ သာရတ္ထ ၂။ ၃၇၅။ ဒီ ၆။ ၂။ ၂၂၄။

ဇာတဝလိက (တိ) [ဇာတာ + ဝလိ + က] ဖြစ်သော အရေတွန့်ခြင်းရှိသော၊ အရေတွန့်နေသော၊ သူ။ သဉ္ဇာတဝလိန္တိ သမန္တတော ဇာတဝလိကံ။ အံ ၆။ ၂။ ၁၁၅။

ဇာတဝဿ (ပုန) [ဇာတ + ဝဿ] မွေးဖွား
ရာနှစ်၊ မွေးဖွားသောနှစ်။ ဇာတဝဿတော
ပဋ္ဌာယ မူဂါဒိဘာဝေန အတ္တာနံ ဒဿေန္တေ။
စရိယာဌ။ ၂၁၂။

ဇာတဝိမ္ပိတ (တိ) [ဇာတ + ဝိမ္ပိတ] ဖြစ်သော
အံဩခြင်းရှိသော၊ အံဩခြင်းဖြစ်သောသူ။
မနုဿာ မဟာသတ္တဿ ရူပဒဿနေန သဉ္ဇာ-
တပီတိသောမနဿာ ဇာတဝိမ္ပိတာ.... အ-
ဟေသံ။ ဗုဒ္ဓဝံဌ။ ၃၃၄။

ဇာတဝုဒ္ဓ (တိ) [ဇာတ + ဝုဒ္ဓ] မွေးဖွား၍
ကြီးပြင်းသောသူ။ အာရညကောတိ အရ-
ညေ ဇာတဝုဒ္ဓေါ။ မဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၅၁။

ဇာတဝေဒ (ပု) [ဇာတ + ဝိဒ + ဣ။ ဇာတ +
ဝေဒ။ ဇာတေ ဥပ္ပန္နေ ဝိန္နတိ ဃာတယတီတိ
ဇာတဝေဒေါ။ အန္တကာရေ ဇာတံ ဝိဇ္ဇမာနံ
ဝိန္နတိ လဘတိ၊ ဝိဒတိ ဇာနာတိ တေနာတိ
ဝါ ဇာတဝေဒေါ။ ဇနနံ ဇာတံ ဝေဒေါ ပါက-
ဠော ယဿ ဝါ သော ဇာတဝေဒေါ။ ဓာနံ၊
ဋီ။ ၃၃။ (ဇာတဝေဒသံ-သံ)။ (၁) မီး။
(တိ) (၂) ဖြစ်သောဝမ်းမြောက်ခြင်းရှိသော၊
ဝမ်းမြောက်ခြင်းဖြစ်သောသူ။ (၁) အယော-
ဃနုဟတဿေဝ၊ ဇလတော ဇာတဝေဒ-
သော။ ဥဒါနံ။ ၁၉၃။ မာတာပိတာ စ နိက္ခ-
န္တာ၊ ဇာတဝေဒ ပဋိက္ခမ။ စရိယာ။ ၄၁၅။
ဇာ။ ၁။ ၉။ ဇလတော ဇာတဝေဒသောတိ
ဈာယမာနဿ အဂ္ဂိဿ။ ဥဒါနံ၊ ၁။ ၃၉၁။
ဇာတဝေဒါတိ အဂ္ဂိ အာလပတိ။ သော ဟိ
ဇာတောဝ ဝေဒယတိ၊ ဓမ္မဇာလုဋ္ဌာနေန
ပညာယတိ၊ တဿ “ဇာတဝေဒေါ”တိ
ဝုစ္စတိ။ စရိယာဌ။ ၂၂၇။ ဇာတဝေဒါတိ
အဂ္ဂိ အာလပတိ။ သော ဟိ ဇာတောဝ
ဝေဒယတိ ပညာယတိ၊ တဿ “ဇာတဝေ-
ဒေါ”တိ ဝုစ္စတိ။ ဇာ။ ၁။ ၂၃၀။ (-သံ၊ ၁။
၁၇၀။ အဘိ၊ က။ ၃၉၉။ သုတ္တနိ။ ၃၄၇။ အပ၊
၂။ ၂၂၁။ မဟာနိ။ ၃၁၈။ ဇာ။ ၁။ ၃၃၊ ၇၆၊ ၉၅။

၁၂၉၊ ၃၁၀။ ဇာ။ ၂။ ၆၃၊ ၇၉၊ ၂၃၁ - ၂၊ ၃၃၉၊
၃၄၈၊ ၃၆၉။ ပေဋကော။ ၁၇၃။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၅၄။
မဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၂။ မဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၇။ မဋ္ဌ၊ ၄။ ၇၀။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၅။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၈။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။
၁၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၃၀။ ဓမ္မ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၆။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။
၁၃၂။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၃။ ထေရီ၊ ၄။ ၁။ ၆၂။
ဗုဒ္ဓဝံဌ။ ၂၇၈။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၇၆။ ဇာ။ ၄။ ၁။
၅၂၀။ ဇာ။ ၄။ ၂။ ၂၉၅။ ဇာ။ ၄။ ၃။ ၁၆၆။ ဇာ။ ၄။
၄။ ၃၈၃။ ဇာ။ ၄။ ၅။ ၂၈၆၊ ၃၄၇။ ဇာ။ ၄။ ၆။
၂၁၄။ ဇာ။ ၄။ ၇။ ၄၈။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂။ ၆၂။) (၂)
ဝေဒဇာတော ဇာတဝေဒေါ ဥပ္ပန္နသော-
မနဿော။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၃၀။

ဇာတဝေလာ (တိ) [ဇာတ + ဝေလာ] မွေးဖွား
ရာ-အချိန်-အခါ၊ မွေးဖွားသော-အချိန်
-အခါ၊ မွေးဖွားချိန်။ တဿ ဇာတဝေ-
လာယ ရာဇနိဝေသနံ အာဒိ ကတော သက-
လနဂရေ အာဝုဓာနိ ပဇ္ဇလိ သူ။ အံ၊ ၄။ ၁။
၂၈၃။

ဇာတဝေါဟာရ (ပု) [ဇာတ + ဝေါဟာရ] မွေး
ဖွား၏ ဟူသော ခေါ်ဝေါ်ခြင်း၊ မွေးဖွား၏
ဟူသော- အခေါ်အဝေါ် - အသုံးအနှုန်း။
ဝိဇာယနကာလတော ပဋ္ဌာယ ဟိ လောကေ
ဇာတဝေါဟာရော။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၄။ (-
မဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၈။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၅။)

ဇာတသံဝဋ္ဌ (ဒွ) [ဇာတ + သံဝဋ္ဌ (ဒွ)] မွေးဖွား
၍ ကြီးပြင်းသော၊ (ဤရွာ၌သာ) မွေးလည်း
မွေးဖွား ကြီးလည်းကြီးပြင်းသော၊ မွေးဖွား
ကြီးပြင်းသောသူ။ ဣဓဿ ပုရိသော မနု-
သာကဋေ ဇာတသံဝဋ္ဌေါ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၃၃။ ဇာတ-
သံဝဋ္ဌောတိ ဇာတော စ ဝဇ္ဇိတော စ။ ဒီ၊ ၄။
၁။ ၃၃၆။ ဇာတသံဝဋ္ဌောတိ ဇာတော ဟုတွာ
သံဝဇ္ဇိတော။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၄၀၄။ ဇာတော ဟုတွာ
သံဝဇ္ဇိတော ဇာတသံဝဋ္ဌောတိ အာစရိယေန
ဝုတ္တံ၊ ဇာတော စ သော သံဝဋ္ဌော စာတိ

ဇာတသံစောတိ ပန ယုဇ္ဇတိ ဝိသေသန-
ပရနိပါတတ္တာ။ သိဒ္ဓါသစ်၊ ၂။ ၄၃၂။ (-
အပါ၊ ၁။ ၃၇၂။ မ၊ ၁။ ၂၇၂။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁၇၂။
အပါ၊ ၁။ ၂၇၂။ စရိယ၊ ၁။ ၁၇၂။ မ၊ ၁။
၂။ ၇၀။ သိဒ္ဓါ၊ ၁။ ၃၀၂။ သိဒ္ဓါ၊ ၂။ ၄၆၁။)

ဇာတသံစုတ္ထေရ (ပု) [ဇာတသံစု+ထေရ]
မွေးဖွား၍ ကြီးပြင်းသောထေရ်။ ကုဏ္ဍိနာ-
ဂရိယော ထေရောတိ ဝေဒနာမကေ နဂရေ
ဇာတသံစုတ္ထေရော။ ပေတ၊ ၁။ ၁၆၆။

ဇာတသံစုဘာဝဒဿနတ္ထ (ပု) [ဇာတသံစု+
ဘာဝ+ဒဿန+အတ္ထ] မွေးဖွား၍ ကြီးပြင်း
သည်အဖြစ်ကို ပြခြင်းအကျိုး။ “အပရိနိဗ္ဗု-
တော ဘဂဝါ”တိ ဂါဟဿ မိစ္ဆာဘာဝဒဿ-
နတ္ထံ လောကေ ဇာတသံစုဘာဝဒဿနတ္ထဉ္စ။
သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂။ (- ဒိ၊ ၁။ ၂။)

ဇာတသံဝဒ္ဓနဘာဝ (ပု) [ဇာတ + သံဝဒ္ဓန +
ဘာဝ] ဖြစ်ပွား၍ ကြီးပြင်းသည်၏ အဖြစ်။
အတိဝိယ အသုစိသဘာဝတ္တာ၊ အသုစိမိယေဝ
ဇာတသံဝဒ္ဓနဘာဝတော။ ဒိ၊ ၁။ ၂။ ၃၅၂။

ဇာတသံဝဒ္ဓဘာဝဒဿန (န) [ဇာတသံဝဒ္ဓ+
ဘာဝ+ဒဿန] မွေးဖွား၍ ကြီးပြင်းသည်၏
အဖြစ်ကိုပြခြင်း။ ဇာတသံဝဒ္ဓဘာဝဒဿနေန
“အနာဒိ အနိဓနော စ သတ္တော”တိ ဝေ-
ပကာရာ မိစ္ဆာဝါဒါ ပဋိသေမိတာ ဟောန္တိ။
အနု၊ ၁။ ၇။

ဇာတသံဝဒ္ဓဝစ္ဆက (ပု) [ဇာတသံဝဒ္ဓ+ဝစ္ဆက]
မွေးဖွား၍ ကြီးပြင်းသော နွားငယ်။ သရေ
ပရိစိတဓနယာ တတ္ထေဝ ဇာတသံဝဒ္ဓဝစ္ဆ-
ကော ဝိယ။ ဒိ၊ ၁။ ၂။ ၁၉၇။

ဇာတသံဝုဇ္ဈဂါမ (ပု) [ဇာတ + သံဝုဇ္ဈ + ဂါမ]
မွေးဖွား၍ ကြီးပြင်းရာရွာ။ တဿာ ဇာတ-
သံဝုဇ္ဈဂါမံ ပုနဒေဝ အာနယိတွာ။ ပေတ၊ ၁။
၁၃၉။

ဇာတသံဝေဂ (တိ) [ဇာတ+သံဝေဂ] ဖြစ်သော
ထိတ်လန့်ခြင်း ရှိသော၊ ထိတ်လန့်ခြင်း ဖြစ်
သော၊ သူ။ သံဝေဂဇာတဿာတိ ဇာတ-
သံဝေဂဿ သက္ကဿ။ ဒိ၊ ၁။ ၂။ ၃၀၁။ (-
အံ၊ ၁။ ၃၂၄၊ ၄၄။ ထေရီ၊ ၁။ ၂။ ၄။ အပါ၊ ၁။
၁။ ၃၄၂။ အပါ၊ ၁။ ၂။ ၄၄။)

ဇာတသံသဂ္ဂ (တိ) [ဇာတ+သံသဂ္ဂ] ဖြစ်သော
-ရောနှော-ဆက်ဆံ-ခြင်းရှိသော၊ ရောနှော
- ဆက်ဆံ - မှုပြုသော၊ သူ။ သံသဂ္ဂဇာတ-
ဿာတိ ဇာတသံသဂ္ဂဿ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၆၂။
အပါ၊ ၁။ ၁၇၂။ စူဠနိ၊ ၁။ ၁၀၂။

ဇာတသံသယ (တိ) [ဇာတ+သံသယ] ဖြစ်သော
-ယုံမှားမှု-သံသယ-ရှိသော၊ ယုံမှားမှု-
သံသယ - ဖြစ်သော၊ သူ။ ဇာတသံသယဿ
စ သံသယဝိနောဒနတ္ထာယ။ နေတ္ထိဝိ၊ ၉၂။

ဇာတသတ္တ (ပု) [ဇာတ+သတ္တ] မွေးဖွားပြီး
သော သတ္တဝါ။ ဇာတသတ္တာနဉ္စ မရဏံ
နာမ ဓဝံ။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၁၆။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၆၇။
(- ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၃၃။)

ဇာတသန္တာပ (တိ) [ဇာတ+သန္တာပ] ဖြစ်သော
ပူပန်ခြင်းရှိသော၊ ပူပန်ခြင်း ဖြစ်သော၊ သူ။
အယံ သတ္တလောကော ဇာတသန္တာပေါ။
နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂။ ၄၆။ (- ဥဒါန၊ ၁။ ၁၀၀။)

ဇာတသဘာဝ (တိ) [ဇာတ + သဘာဝ] ဖြစ်
ပေါ်ခြင်းသဘော ရှိသော။ လောကုပ္ပဟ-
တန္တိ ဇာတသဘာဝေန လောကေန ဥသ-
ရေန ဥပဟတံ။ သိ၊ ၁။ ၂။ ၃၄။

ဇာတသမ္မောဒန (တိ) [ဇာတ + သမ္မောဒန]
ဖြစ်သော ဝမ်းမြောက်ခြင်းရှိသော၊ ဝမ်း
မြောက်ခြင်း ဖြစ်သော၊ သူ။ ဇာတသမ္မော-
ဒနာ ဥပ္ပန္နပဟံသာတိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ ၁။
၃၃။

ဇာတသက (ပု၊ န) [ဇာတ+သက] ဖြစ်ပေါ်
- ပေါက်ရောက် - သော ဟင်းရွက်။ တေ

ဇာတိသရပေါက္ခရဏီ (ထိ) [ဇာတိသရ+ပေါက္ခ-
ရဏီ] ဇာတိသရအိုင်ဟူသောရေကန်။ ပေါက္ခ-
ရဏီတိ ပဉ္စဝိပေဒုမသဉ္စန္ဒာ ဇာတိသရ-
ပေါက္ခရဏီ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၃၃။

ဇာတိသရမဇ္ဈ (ပု၊ န) [ဇာတိသရ+မဇ္ဈ] ဇာ-
တိသရအိုင်၏ အလယ်။ ဇာတိသရမဇ္ဈေ ပန
ဥန္တတဌာနေ ကစ္ဆပေါ ဝသတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။
၂၀၉။

ဇာတိသရသင်္ခါ (သင်္ခါ) (ထိ) [ဇာတိသရ+
သင်္ခါ(သင်္ခါ)] ဇာတိသရအိုင်ဟူသော-
ခေါ်ဝေါ် - ရေတွက် - ခြင်း။ လောကီပိ
ဇာတိသရသင်္ခါမေဝ ဂစ္ဆတိ။ ကင်္ခါ၊ ဌ၊ ၁။
၁၄၆။ လောကီပိ ဇာတိသရသင်္ခါမေဝ ဂစ္ဆ-
တိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၃၇။ ဝိ၊ သင်္ခါ၊ ၁။ ၁၉၉။

ဇာတိသရသမိပ (န) [ဇာတိသရ+သမိပ]
ဇာတိသရအိုင်၏အနီး။ တသ္မိံ ဇာတိသရ-
သမိပေ ဇာတော နိဗ္ဗတ္တော ရက္ခသော။
အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၇။

ဇာတိပစ္စ (န) [ဇာတိ+အပစ္စ] ဖြစ်ပေါ် - မွေး
ဖွား - သောသား။ ပါဒါပစ္စေတိ ပါဒတော
ဇာတိပစ္စေ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၇။

ဇာတိဘိနန္ဒီ (တိ) [ဇာတိ+အဘိ+နန္ဒ+ဏီ]
ဖြစ်ခြင်း - ပဋိသန္ဓေနေခြင်း - ကို အလွန် နှစ်
သက်လေ့ရှိသောသူ။ ပဉ္စ ဂဏ္ဍနတ္ထာနိ၊
ဘဝေ ဇာတိဘိနန္ဒီနော။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၅၉။
ဘဝေ ဇာတိဘိနန္ဒီနောတိ ဘဝေသု ဇာတိ-
ယာ အဘိနန္ဒနသီလာ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂၇။

ဇာတိဘိလာသ (တိ) [ဇာတိ+အဘိလာသ]
ဖြစ်သော - အလို - ဆန္ဒ - ရှိသော၊ အလို -
ဆန္ဒ - ဖြစ်သောသူ။ နေက္ခမေ ဇာတိဘိ-
လာသေန ဗုဒ္ဓဓမ္မသံဃဂုဏာနုဿရဏေန
ပီတိပါမောဇ္ဇံ ဇနယိတူ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၂။
ဇာတိဘိလာသေန သဉ္စာတစ္ဆေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဌ၊ ၁။ ၁၄၄။

ဇာတိလောက (တိ) [ဇာတိ+အာလောက]
ဖြစ်သော အလင်းရောင်ရှိသော၊ အလင်း
ရောင်ဖြစ်သော။ အာလောကဇာတိန္ဒိ အာ-
လောကဘူတံ၊ ဇာတိလောကံ ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဌ၊ ၂။ ၂၄။

ဇာတိ (ထိ) [ဇန+တိ။ ဓာနံ၊ ၉၀၊ ၅၇၆၊ ၇၇၉၊
၇၉၂။ ကစ္ဆည်း။ ၅၇၅။ ရှု၊ ၆၁၉။ နိတိ၊ သုတ္တံ။
၁၁၀၉။ ဇာတိ၏အတ္ထုပ္ပတ္တိကို - အဘိ၊ ဌ၊ ၂။
၈၉။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၂၉။
ဝိမာန၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၅၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၁၇၁။ တို့ကြည့်။] (၁) ဖြစ်ခြင်း။ (က) မွေး
ဖွားခြင်း။ (ခ) ပေါက်ရောက်ခြင်း။ (ဂ) ဖြစ်
မှုဥပါဒ်၊ ရုပ်၊ နာမ်ခန္ဓာတို့၏ဖြစ်မှု ဥပါဒ်ဟူ
သော - မှတ်ကြောင်း - လက္ခဏာ။ (၂)
ဇာတ်၊ အမျိုး။ (က) အမျိုးဇာတ်။ (ခ)
အမျိုးအစား။ (၃) ဇာတ်၊ ဇာတ်သကတ်၊
တူညီမှု အခြင်းအရာ၊ မကွဲပြားသော အသိ
ဉာဏ်၊ သဒ္ဓါတို့၏ - ဖြစ်ကြောင်း - ဖြစ်ရာ -
သဘောတရား။ (၄) ဘဝ၊ အတ္တဘော၊ ပဋိ-
သန္ဓေစုတိတို့ဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော ခန္ဓာ-
အစဉ်။ (၅) အကြောင်း၊ အကြောင်းတရား။
(၆) (က) ဖြစ်ရာဌာန။ (ခ) မွေးဖွားရာ
အရပ်။ (ဂ) ဥပပတ္တိဘဝ - ပဋိသန္ဓေခန္ဓာ - ၏
ဖြစ်ရာအခါ၊ ပဋိသန္ဓေအခါ။ (သ) မွေးဖွား
ရာအခါ။ (၇) ပဋိသန္ဓေ၊ ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊
တခုသောဘဝ၌ ရုပ်၊ နာမ်ခန္ဓာတို့၏ ရှေးဦး
စွာဖြစ်ခြင်း။ (ဂ) သဘော။ (က) ပင်ကိုယ်
- ပြုကတေ့ - သဘော။ (ခ) တရားသဘော။
(၉) အထူး။ (၁၀) ဂိုဏ်း၊ အပေါင်း၊
အကျင့်၊ အနွယ် တူသူတို့၏ အပေါင်း။ (၁၁)
အမိ၊ မိခင်။ (၁၂) အမိဝမ်း၊ မိခင်၏ဝမ်း
တိုက်။ (၁၃) အိမ်ခြံ၌ မွေးဖွားသော သတ္တ-
ဝါ၊ ခြံပေါက်သတ္တဝါ။ (၁၄) ထိုနေ၌ မွေး
ဖွားသော သတ္တဝါ၊ မွေးဖွားစ သတ္တဝါ။
(၁၅) အလိုလိုဖြစ်သော၊ အလေ့ပေါက်ဖြစ်
သော (တော)။ (၁၆) မြတ်လေးပင်၊ မြတ်

လေးပန်း။ (၁၇) သီလ၊ အရိယသီလ၊ အရိယအဖြစ်ကို ပြုတတ်သောသီလ (ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ၊ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ)။ (၁၈) စကားတို့၊ တို့ပြန်ချေဖျက်သော စကား။ (၁၉) ဇာတိမည်သော (နတ်)။

(၁) ဖြစ်ခြင်း။ အဏ္ဏေ ဇာတာတိ ပဌမာယ ဇာတိယာ ဝသေန ဝုတ္တံ၊ ဒုတိယာယ ပန အဏ္ဏတော၊ အဏ္ဏေ ဝါ ဘိဇ္ဇမာနေ ဇာတာတိ ဝေမတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၂၉။

(က) မွေးဖွားခြင်း။ ယတ္ထ အတ္ထိ အာယတိ ပုနဗ္ဗဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိ၊ အတ္ထိ တတ္ထ အာယတိ ဇာတိဇရာမရဏံ။ သံ၊၁။၃၂။ ဇာတိတိ စေတ္ထ မာတုကုမ္ဘိတော နိက္ခမနံ အဓိပ္ပေတံ။ သံ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။၁၁၆။ (- သုတ္တနိ။ ၄၃၁။ စူဠနိ။၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၇၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၉၈-၉။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊ ၂။၃၁။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၁၀၈။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၁၈။)

(ခ) ပေါက်ရောက်ခြင်း။ အာရောဟပရိဏာဟေန၊ အဘိရူပေါသိ ဇာတိယာ။ ဇာ၊ ၁။၂၄၃။ တူညောင် ပန အာရောဟပရိဏာဟေန သုဇာတသင်္ခါတာယ သမသဏ္ဌာနဉ္စဘာဝပ္ပကာရာယ ဇာတိယာ စ အဘိရူပေါ သောဘဂ္ဂပ္ပတ္တော ကေထမ္ဘပါသဒါရဟော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၇။

(ဂ) ဖြစ်မှု ဥပါဒ်၊ ရုပ်၊နာမ် ခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်မှုဥပါဒ် ဟူသော - မှတ်ကြောင်း - လက္ခဏာ။ တခုတခုသောရုပ်၊နာမ်ပရမတ္ထတရား၌ ဖြစ်ပေါ်မှု 'ဇာတိ'၊ ရင့်ယော်မှု 'ဇရာ'၊ ချုပ်ပျောက်မှု 'မရဏ'ဟူ၍ အခိုက်အတန့် ၃-ပါးရှိရာ ယင်း ၃-ပါးတို့သည် 'သင်္ခတတရား' ဟု သိစေနိုင်သော အမှတ်အသား 'လက္ခဏာ' များ ဖြစ်ကြသည်။ ထိုသင်္ခတလက္ခဏာများသည် ပရမတ္ထသဘာဝ အစစ်တို့ကား မဟုတ်ကြပေ။ သို့ဖြစ်သော်လည်း ရုပ်တရားတို့၏

ဇာတိ၊ဇရာ၊ မရဏတို့ကို ဖောက်ပြန်ခြင်း သဘောဖြစ်သောကြောင့် ရူပက္ခန္ဓာ၌ ထည့်သွင်းရေတွက်၍ နာမ်တရားတို့၏ ဇာတိ၊ဇရာ၊ မရဏတို့ကို ပြုပြင်အပ်သော သဘော ဖြစ်သောကြောင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ ထည့်သွင်းရေတွက်ရလေသည် (အံ၊၁။၁၅၀။ အဘိ၊ဓာ။ ၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၄၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆။ အံ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၁၂၄။ မူလဋ္ဌိ၊၃။၉။ အနုဋ္ဌိ၊၃။၁၁)။ ထိုတွင် ရုပ်၏ ဇာတိနှင့် နာမ်၏ဇာတိသည် ကာလအတိုင်း အရှည် အားဖြင့် အတို အရှည် မရှိ၊ တူညီပေသည် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၉။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၄၀)။ ရုပ်၏ဇာတိကိုပင် တင်စားမှု 'ဥပစာ'အားဖြင့် 'ဇာတိရုပ်'ဟူ၍ ခေါ်ဆိုရပြန်သည်။ ယင်း 'ဇာတိရုပ်'တခုကိုပင် ရုပ်တရားတို့ကိုအကျယ် ဝေဖန်ဟောပြရာ၌ 'ဥပစာရုပ်'၊ သန္တတိရုပ်'ဟူ၍ ရုပ် ၂-ပါးအနေအားဖြင့် ဝေနေယျတို့အလို ကျ အောင် ဟောပြ တော် မူ သည် (အဘိ၊ဓာ။ ၁၄၇၊၁၅၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၆၃။ သင်္ဂဟ။ ၉၈။ မူလဋ္ဌိ၊၁။ ၁၅၂။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၀၂။ မဏိမဇ္ဈ၊ ၂။၁၅၆-၇-ဂ)။

တတ္ထ ကတမာ ဘဝပစ္စယာ ဇာတိ၊ ယာတေသံ တေသံ ဓမ္မာနံ ဇာတိ သဉ္ဇာတိ နိဗ္ဗတ္တိ အဘိနိဗ္ဗတ္တိ ပါတုဘာဝေါ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဘဝပစ္စယာ ဇာတိ။ အဘိ၊ဝိ။၁၅၁။ ဇာတိဒ္ဓိဟိ ခန္ဓေဟိ (အဘိ၊ပု။၁၃)တိ ရူပဇာတိ ရူပက္ခန္ဓေန၊ အရူပဇာတိ သင်္ခါရက္ခန္ဓေန။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆။ ဇာတိ ဒ္ဓိဟိ ခန္ဓေဟိ သင်္ဂဟိတာတိ ဧတ္ထ သင်္ခတလက္ခဏေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၂၉။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇၁။ သင်္ခတလက္ခဏေတိ ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဥပ္ပါဒေ။ သော ဟိ ဇနနဋ္ဌေန ဇာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၁၉၆။ (- မဟာနိ။၂။၁၀၊၃၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၄၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂၊၂၃၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၉၊၃၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၆၆။ ဝိမာ-

နာဠု။၂၅။ မဟာနိဠု။၅၉၊၃၇၇။ နေတ္တိဠု။
 ၁၂၂။ ဒိဠု။၁။၁၅၀။ သိဠု။သစ်။၁။၄၀၈။
 မူလဠု။၁။၁၅၆။ မူလဠု။၃။၉။ အနုဠု။၁။၁၇၀။
 အနုဠု။၃။၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိဠု။၂။၄၂၀။)

(၂) ဇာတ်၊ အမျိုး (က) အမျိုးဇာတ်။
 မိမိတို့ ပြုလုပ်အပ်ပြီးသော ‘ကံ’ အား
 လျော်စွာ ထိုထိုဘုံ၌ ကပ်ရောက်ဖြစ်ပေါ်နေ
 ကြသည့် သတ္တဝါတို့၏ တဦးနှင့်တဦး တူညီ
 နေမှု အခြင်းအရာကို အမျိုးဇာတ်ဟု ခေါ်
 သည်။ ယင်း ဇာတ်သည် သတ္တဝါတို့၏
 ကပ်ရောက် ဖြစ်ပေါ်ရာဘုံ၊ ပုံဟန်သဏ္ဌာန်၊
 အမှုအကျင့်၊ အလုပ်အကိုင် စသော ဂုဏ်
 သတ္တိအားဖြင့် ခွဲခြမ်း ဝေဖန်သည်ရှိသော်
 လူဇာတ်၊ နတ်ဇာတ်၊ တိရစ္ဆာန်ဇာတ် စသည်
 ဖြင့် သတ္တလောက၌ မရေတွက်နိုင်အောင်၊
 များပြားလေသည်။ ထိုတွင် ကမ္ဘာသစ်တည်
 ပြီးစအချိန်၌ ဗြဟ္မပြည်မှ ဗြဟ္မာများစုတေ
 ပြီးလျှင် ဤလူ့ပြည်၌ ဥပပါတ်ပဋိသန္ဓေနေ
 ကာဖြစ်လာကြလေရာ ‘လူဇာတ်’ဟူ၍ ပေါ်
 ပေါက်လာပေသည်။ ယင်းသို့ လူဇာတ်ပေါ်
 ပေါက်စအချိန်တွင် ယောက်ျား၊ မိန်းမဟူ၍မ
 ကွဲပြားသေးပဲ (ယောက်ျားပုံဟန်ဖြင့်နေထိုင်
 ကြပြီးနောက်) သလေးထမင်းကိုစားသောက်
 ကြသည့်အခါတွင်မှ ကျင်ကြီး၊ ကျင်ငယ်တို့ဖြစ်
 ကြပြီးကာ ယင်းတို့ယိုထွက်ဖို့ရာ ဣတ္ထိဘော၊
 ပုဗ္ဗောနှင့်တကွ ကျင်ကြီးပေါက်၊ ကျင်ငယ်
 ပေါက်များ ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာပြီးလျှင်
 ‘ယောက်ျားဇာတ်၊ မိန်းမဇာတ်’ဟူ၍ ကွဲပြား
 ခွဲပြန်သည်။

ထိုမှတဖန် ‘ကံ’ အားလျော်စွာ ဖြစ်ပေါ်
 လာသည့်သလေးစပါးခင်းတို့ကို အချင်းချင်း
 ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်ကာ (သူပိုင်၊ ငါပိုင်)ဟု ခွဲခြမ်း
 ဝေဖန်ထားကြရာ တရားမစောင့်သူ အ
 ချိုလူတို့၏ ခိုးယူမှုကြောင့် ယင်းကို ထိန်း
 သိမ်း စောင့်ရှောက်ပေးရသည့် လယ်မြေကို

အစိုးရသော မင်းမျိုး ‘ခတ္တိယဇာတ်’ဟု
 ၎င်း၊ ခိုးယူခြင်းစသော မကောင်းမှုများကို
 မပြုကျင့်ပဲ ရှောင်လွှဲမျှောချသော ပုဏ္ဏားမျိုး
 ‘ဗြဟ္မဏဇာတ်’ဟု၎င်း၊ အိမ်ထောင်မပြုကာ
 အသီးအခြားဖြစ်သည့်နွားမွေးမှု၊ ကုန်သွယ်မှု
 စသည်ကို ပြုလုပ်သော အသည်မျိုး ‘ဝဿ-
 ဇာတ်’ဟု၎င်း၊ သူ့ အသက်သတ်ခြင်းစသော
 ကြမ်းကြုတ်သောအမှု၊ ကျူးထန်ယက်ခြင်း စ
 သော သိမ်ငယ်သေးနပ်သောအမှုကို ပြုလုပ်
 သော သူဆင်းရဲမျိုး ‘သုဒ္ဓဇာတ်’ ဟု၎င်း
 ပေါ်ပေါက်လာလေရာ ဤလူ့ပြည်၌ အမျိုး
 ဇာတ်ကြီး ၄-ပါးထင်ရှားလာပေသည်(ဒီ၊ ၃။
 ၇၀-၇၉)။

ဖော်ပြပြီး အမျိုးဇာတ်ကြီး ၄-ပါးတွင်
 မင်းမျိုးနှင့် ပုဏ္ဏားမျိုးကို အထက်တန်းကျ
 သော အမျိုး ‘ဥက္ကဋ္ဌဇာတ်’ဟု ခေါ်၍ ဒွန်း
 စဏ္ဍား၊ မူဆိုး၊ ပန်းမှိုက်သွန် (=ဘင်ကျိုး
 မစင် အညစ်အကြေး သန့်ရှင်းရေး တံမြက်
 လှည်းသမား) စသော သူဆင်းရဲ မျိုးကို
 အောက်တန်းကျသော အမျိုး ‘ဟိနဇာတ်’ဟု
 ခေါ်သည် (ဝိ၊ ၂။၈)။ ဤကား လူတို့၏လော-
 က သဘာဝအလိုက် ပေါ်ပေါက် လာသည့်
 ‘ဇာတ်’ အမျိုးမျိုးပင်ဖြစ်သည်။

ထို့ပြင် ဘာသာရေးခေါင်းဆောင် ဖြစ်
 သည့် ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ပညတ်ထားသော အမျိုး
 ဇာတ်များလည်း ရှိပေသေးသည်။ ပုရဏ-
 ကဿပနှင့် မက္ခလိဂေါသာလခေါ် တိတ္ထိ-
 ဆရာကြီး ၂-ဦးတို့က လောက၌ အမျိုးဇာတ်
 ၆-မျိုး ရှိကြောင်း ပညတ်ထားကြပေသည်။
 ယင်းတို့ကား—

(၁) ကြမ်းကြုတ်သော အမှုကို ပြုလုပ်
 သည့်တံငါ၊ မူဆိုး၊ ခိုးသူ၊ ထောင်မှူး စသော
 ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ မည်းညစ်သော အမျိုး ‘ကဏ္ဍ-
 ဇာတ်’။

(၂) သာသနာ့ဝန်ထမ်း ရဟန်းများနှင့် ကံ၊ ကံ၏ အကျိုးကို ယုံကြည်သူ ‘ကမ္မဝါဒီ’ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ညီသောအမျိုး ‘နီလဇာတ်’၊

(၃) အဝတ်တထည်သာဝတ်သူ ‘နိဂဏ္ဌ’ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ နီသောအမျိုး ‘လောဟိတဇာတ်’၊

(၄) အဝတ်မဝတ်သူ ‘အစေလက’တက္ကဒွန်းတို့၏ တပည့်ဖြစ်သည့် အဝတ်ဖြုတ်သူ လူပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဝါသောအမျိုး ‘ဟလိဒ္ဒဇာတ်’၊

(၅) မကွလိဂေါသာလစသည်တို့၏တပည့် ဖြစ်သူ အာဇီဝကတက္ကဒွန်းနှင့် အာဇီဝက-တက္ကဒွန်းမတို့၏ ဖြူသောအမျိုး ‘သုက္ကဇာတ်’၊

(၆) နန္ဒဝစ္ဆ၊ ကိသသံကိစ္စ၊ မကွလိဂေါသာ-လစသော အစေလကတက္ကဒွန်းတို့၏အလွန်ဖြူ သောအမျိုး ‘ပရမသုက္က=အတိသုက္ကဇာတ်’ တို့ ဖြစ်သည်။

ယင်း တိတ္ထိဆရာကြီးတို့၏ ပညတ်ချက်ကို ပင် အကြောင်းပြုကာ ဘုရားရှင်ကလည်း “ဒွန်းစဏ္ဍား၊ တံငါ၊ မုဆိုး၊ ပန်းမိုက်သွန်စသော မည်းညစ်သောအမျိုး၌ ပဋိသန္ဓေနေကာဖြစ် လာရသူ ‘ကဏ္ဍာဘိဇာတ်က’ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အမျိုးဇာတ် ၃-ပါး၊ မင်း၊ ပုဏ္ဏား၊ သူကြွယ်ဟူ သော ဖြူစင်သောအမျိုး၌ ပဋိသန္ဓေနေကာ ဖြစ်လာရသူ ‘သုက္ကဘိဇာတ်က’ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အမျိုးဇာတ် ၃-ပါးဟူ၍ လောက၌ အမျိုး ဇာတ် ၆-ပါးရှိကြောင်း တရားသဘောအတိုင်း တနည်းတဖုံ ဝေဖန်ဟောပြတော် မူသည်။ ယင်းတို့ကား—

(၁) မည်းညစ်သောအမျိုး၌ဖြစ်၍ ကိုယ်၊ နှုတ်၊ စိတ်တို့ဖြင့် မကောင်းမှုကို ပြုကျင့်သူတို့ ၏ မည်းညစ်သော အမျိုးဟူသော ‘ကဏ္ဍာဘိ-ဇာတ်ကကဏ္ဍဇာတ်’၊

(၂) မည်းညစ်သောအမျိုး၌ဖြစ်၍ ကိုယ်၊ နှုတ်၊ စိတ်တို့ဖြင့် ကောင်းမှုကို ပြုကျင့်သူတို့၏ ဖြူစင်သောအမျိုးဟူသော ‘ကဏ္ဍာဘိဇာတ်-ကသုက္ကဇာတ်’၊

(၃) မည်းညစ်သော အမျိုး၌ ဖြစ်၍ မည်းသောသဘောလည်း မဟုတ်၊ ဖြူသော သဘောလည်းမဟုတ်သည့် နိဗ္ဗာန်တရားကို ရရှိသူတို့၏ မမည်း၊ မဖြူသောအမျိုးဟူသော ‘ကဏ္ဍာဘိဇာတ်ကအကဏ္ဍအသုက္ကဇာတ်’၊

(၄) ဖြူစင်သော အမျိုး၌ဖြစ်၍ ကိုယ်၊ နှုတ်၊ စိတ်တို့ဖြင့် မကောင်းမှုကို ပြုကျင့်သူတို့ ၏ မည်းညစ်သောအမျိုးဟူသော ‘သုက္ကဘိ-ဇာတ်က ကဏ္ဍဇာတ်’၊

(၅) ဖြူစင်သော အမျိုး၌ဖြစ်၍ ကိုယ်၊ နှုတ်၊ စိတ်တို့ဖြင့် ကောင်းမှုကို ပြုကျင့်သူတို့၏ ဖြူစင်သောအမျိုးဟူသော ‘သုက္ကဘိဇာတ်-ကသုက္ကဇာတ်’၊

(၆) ဖြူစင်သော အမျိုး၌ ဖြစ်၍ မည်း သောသဘောလည်း မဟုတ်၊ ဖြူသောသ ဘောလည်း မဟုတ်သည့်နိဗ္ဗာန်တရားကို ရရှိ သူတို့၏ မမည်း၊ မဖြူသော အမျိုးဟူသော ‘သုက္ကဘိဇာတ်ကအကဏ္ဍအသုက္ကဇာတ်’ တို့ ဖြစ်သည် (အံ၊ ၂။ ၃၃၇-၃၄၀။ ဒီ၊ ၁။ ၁၄၇။ ဒီ၊ ၁။ ၂၂၀။ မ၊ ၁။ ၂၇၄။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၁၄။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၆။ သီ၊ ၁။ ၁၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၃၆၁)။

တနည်း ဘုရားရှင်၏ အလိုတော်အား ဖြင့် အမျိုးဇာတ်ကို အကျဉ်းချုပ်ကာ ခွဲ ခြမ်း ဝေဖန်လိုက်လျှင် ခတ္တိယ၊ ဗြာဟ္မဏ၊ ဝဿ၊ သုဒ္ဓ္ဒ စသော လောက၌ ထင်ရှားနေ သည့်အမျိုးအနွယ် ‘လောကီယဇာတ်’ နှင့် ဘုရားရှင်၏ တပည့်သား၊ သမီးများဖြစ်ကြ သည့် ရဟန်း၊ ရဟန်းမ၊ သိက္ခမာန်မ၊ သာမ-ဏေ၊ သာမဏေမတို့၏ ဖြူစင် မြင့်မြတ်သော အမျိုးအနွယ် ‘အရိယဇာတ်’ဟူ၍ ၂-မျိုးသာ လျှင် ဖြစ်ပေသတည်း (မ၊ ၂။ ၃၀၆။ မ၊ ၁။ ၂။ ၃၃၇-၄။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၃။ အပ၊ ၁။ ၂။ ၅၉၊ ၂၆၄။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၅၆)။

ဣဓေကစွော ဇာတိယာ ဝါ ဂေါတ္တေန ဝါ... မာနံ ဇပေတိ။ အဘိဝိ။၃၆၆။ ဇာတိ-ယာတိ ခတ္တိယဘာဝါဒီဇာတိသမ္ပတ္တိယာ။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၄၆၇။ ဇာတိယာ နာနာဘာဝေါ၊ မရဏေန ဝိနာဘာဝေါ၊ ဘဝေန အညဏာ-ဘာဝေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၆။ ဇာ-တိယာတိ ဇာတိအနုရူပဂမနေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။ ဇာတိယာတိ ခတ္တိယာဒီဇာတိယာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၉။ ဇာယတိ တောယ ခတ္တိ-ယာဒီသမညာတိ ဇာတိ၊ ကုလံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။ (-ဝိ၊၂။၆။ ဒီ၊၁။၁၁၄။ ဒီ၊၂။၄၂။ မ၊၂။၄၀၈။ သံ၊၁။၁၆၉။ သုတ္တနိ။၃၀၀။ ဝိမာန။၈၈။ ပေတ။၁၅၀။ အပ၊၁။၅၀။ မဟာနိ။၅၁။ စူဠနိ။၈။ ဇာ၊၁။၇၂၊၃၂။ ဇာ၊၂။၁၆၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။ ကခါ။၁၄၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၅၊၃၁၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၄၈။ ဣတိ-ဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၅၀၊၂၅၂။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၇၈၊၂၄၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၄၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၈၃၊၂၁၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၄။ သာရတ္ထ၊၁။၃၃၇။ သာရတ္ထ၊၂။၂။ သာရတ္ထ၊၃။၄၄၇။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၃။ ကခါ၊ဋ္ဌ၊ဟောင်း။၅၅။ ကခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၂၄၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၊၃၀၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၂။၂၁၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၂။ မူလဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။ အနုဋ္ဌ၊၁။၁၈၅။)

(ခ) အမျိုးအစား။ သက်ရှိ ‘သဝိညာ-ဏက’ သတ္တဝါတို့၌ အမျိုးဇာတ်များ အသီး

အသီး ကွဲပြားသကဲ့သို့ သက်မဲ့ ‘အဝိညာဏက’ အရာဝတ္ထုတို့၌လည်း မြက်မျိုး ‘တိဏဇာတ်’ သစ်ပင်မျိုး ‘ရုက္ခဇာတ်’ စသည်ဖြင့် အမျိုးအစားပေါင်း မြောက်မြားစွာ ကွဲပြားလေသည် (မ၊၂။၄၀၈။ သုတ္တနိ။၃၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၅-၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၅။) ယင်းတို့ကား — တောင်ဇလပ်၊ ကုံကုမံ၊ လေးညှင်းပွင့်၊ ပန်းညှိရွက်ဟူသော နံ့သာမျိုး ၄-ပါး (သရုပ်အမျိုးမျိုးကို စတုဇ္ဇာတိယဂန္ထ - ကြည့်)။ ခုံချည်သက်န်း၊ ဝါချည်သက်န်း၊ ပိုးချည်သက်န်း၊ သိုးမွေးသက်န်း၊ သျှမ်ချည်သက်န်း၊ ချည်အမျိုးမျိုးရော၍ ရက်အပ်သော သက်န်းဟူသော သက်န်းအမျိုးအစား ၆-ပါး (စိဝရ-ကြည့်)။ ဆင်ဦးကင်းမှဖြစ်သော ‘ဟတ္ထိ-ကုမ္မဇ’ ပုလဲ၊ ဝက်စွယ်မှဖြစ်သော ‘ဝရာဟ-ဒါဌဇ’ ပုလဲ၊ မြွေဦးခေါင်းမှဖြစ်သော ‘ဘုဇင်-သီသဇ’ ပုလဲ၊ တိမ်တိုက်မှဖြစ်သော ‘ဝလာ-ဟကဇ’ ပုလဲ၊ ဝါးဆစ်မှဖြစ်သော ‘ဝေဏု-ပဗ္ဗဇ=ဝေဠုဇ’ ပုလဲ၊ ငါးဦးခေါင်းမှဖြစ်သော ‘မစ္ဆသီသဇ’ ပုလဲ၊ ခရုမှဖြစ်သော ‘သခံဇ’ ပုလဲ၊ ယောက်သွားမှဖြစ်သော ‘သိပ္ပိဇ’ ပုလဲဟူသော ပုလဲမျိုး ၈-ပါး (သာရတ္ထ၊၂။၃၁၉။ ကခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၃၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။ အနုဋ္ဌ၊၂။၅၂-၃) ဤသို့စသည်ဖြင့် မရေတွက်နိုင်အောင် များပြားလေသည်။

ဆန္ဒ စိဝရာနံ အညတရန္တိ ခေါမံ ကပ္ပါ-သိကံ ကောသေယံ ကမ္မလံ သာဏံ ဘဂ်န္တိ ဣမေသံ ဆန္ဒံ စိဝရာနံ အညတရံ။ တေေန စိဝရဿ ဇာတိံ ဒဿေတာ ဣဒါနိ ပမာဏံ ဒဿေတုံ “ဝိကပ္ပနုပဂံ ပစ္ဆိမ”န္တိ အာဟ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ (-ကခါ။၁၅၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၅၈။ ကခါ၊ဋ္ဌ၊ဟောင်း။၇၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄။ မူလဋ္ဌ၊၃။၅။)

(၃) ဇာတ်၊ ဇာတ်သကတ်၊ တူညီမှုအခြင်းအရာ၊ မကွဲပြားသော အသိဉာဏ်၊ သဒ္ဓါတို့၏ - ဖြစ်ကြောင်း - ဖြစ်ရာ - သဘော

တရား။ သက်ရှိ၊ သက်မဲ့ အရာဝတ္ထု ဖြစ်များနှင့်
 ဂုဏ်၊ ကြိယာ၊ နာမ်(=အမည်)တို့၏ တခုနှင့်
 တခု တူညီနေမှုအခြင်းအရာကို မကွဲပြားသော
 အသိဉာဏ်၊ သဒ္ဓါတို့ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၏
 အကြောင်းရင်းဖြစ်သောကြောင့် ‘ဇာတ်’ဟု
 ခေါ်သည်။ ပြောက်ကျားသော နွားတကောင်
 ကို ကြည့်ရှုရာတွင် မြင်ရသူ၏သန္တာန်၌ ‘နွား’
 ဟု သိသောဉာဏ်နှင့် ထိုနွားကိုဟောဆိုသည့်
 ‘ဂေါ’ဟူသော သဒ္ဓါသည် ဖြစ်ပေါ်၍လာပေ
 သည်။ ထို့အတူ အခြားသောနွားဖြူ၊ နွားနီ
 စသည်တို့ကို မြင်ရရာ၌လည်း မြင်ရသူ၏
 သန္တာန်၌ ‘နွား’ဟု သိသောဉာဏ်နှင့် ‘ဂေါ’
 ဟူသောသဒ္ဓါတို့သည် ဖြစ်ပေါ်၍ လာကြ
 ပေသည်။ ဤသို့ အနက်ဖြစ်က အသီးအသီး
 ကွဲပြားပါလျက် အသိဉာဏ်နှင့် သဒ္ဓါတို့မှာ
 မကွဲမပြား တမျိုးတစားတည်း ဖြစ်ပေါ်၍
 နေကြပေသည်။ ယင်းသို့ဖြစ်ရခြင်းကား ဖြူ၊
 နီ၊ ကြောင်၊ ကျား စသော မြောက်မြား
 စွာသော နွားတို့၏ တကောင်နှင့်တကောင်
 မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ အင်္ဂါ ခြေ၊ လက်အား
 ဖြင့် တူညီနေမှု အခြင်းအရာဟူသော ‘ဇာတ်’
 ကြောင့်ပင်ဖြစ်သည်။ ပန်းသီးကြိုးဖြင့် ပန်းပွင့်
 တို့ကို သီကုံးရာဝယ် တချောင်းတည်းသော
 ပန်းသီးကြိုးသည် မြောက်မြားစွာသော ပန်း
 ပွင့်တို့နောက်သို့ အစဉ်လိုက်ပါ နေသကဲ့သို့
 တခုတည်းသော နွားဇာတ်သည် မြောက်မြား
 စွာသော နွားဖြစ်တို့နောက်သို့ အစဉ်လိုက်
 ပါ၍ နေပေသည် (ဘေဒစိန္တာ။၃၂)။

ယင်း ‘ဇာတ်’သည် တခုသောသဒ္ဓါက
 ထိုက်သည်အားလျော်စွာ ဟောဆိုသည့်
 သကတ်၊ ဖြစ်၊ လိင်၊ သင်္ချာ၊ ကာရက
 ဟူသော အနက်၅-မျိုးတွင် ရံခါ ဝိသေသန-
 သကတ်၌ ပါဝင်၍ ရံခါ ဝိသေသျှဖြစ်၌ ပါဝင်
 သည် (ဘေဒစိန္တာ။၂၆-၇၊ ၄၅၊ ၁၄၅-၆-၇-၈-
 ၉)။ ထို့ပြင် ဇာတ်၊ ဂုဏ်၊ ကြိယာ၊ ဖြစ်၊
 နာမ်ဟူသော သဒ္ဓါဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း

‘သဒ္ဓပဝတ္တိနိမိတ်’ ၅-မျိုးတွင်လည်း တမျိုး
 အပါအဝင်ဖြစ်သည် (ဘေဒစိန္တာ။၁၆၀)။

ဇာတိသာမညတော ပန တာနိယေဝ
 တာနိတိ ဝုစ္စန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။ ဇာတိသာမ-
 ညတောတိ လက္ခဏဇာတိယာ လက္ခဏဘာဝ-
 မတ္တေန သမာနဘာဝတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။
 ဇာယန္တိ ဘိန္နေသုပိ အတ္ထေသု အဘိန္နမိသဒ္ဓါ
 တောယာတိ ဇာတိ၊ လက္ခဏဘာဝမတ္တံ။
 ဝုတ္တဉ္စိ— “သဗ္ဗလဒီသု ဘိန္နေသု၊ ယာယ
 ဝတ္တန္တဘိန္နမိ။ သဒ္ဓါ သာ ဇာတိရေသာ စ၊
 မာလာသုတ္တမိဝနိတာ”တိ။ တဿာ လက္ခဏ-
 တာမတ္တေန သမာနဘာဝတော.... ဣဒံ ဝစနံ
 ဝုစ္စတိတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၂၉။
 သဘာဝတော ဧကဝိဓမ္မိ ဇာတိဝသေန တိဝိဓံ
 ကုသလံ၊ အကုသလံ၊ အဗျာကတဉ္စ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
 ၈၃။ ဇာယန္တိ ဧတ္ထ ဝိသဒိသာပိ သဒိသာ-
 ကာရာတိ ဇာတိ၊ သမာနာကာရော။ သာ
 ပနာယံ ဇာတိ ကာမံ အနေကဝိဓာ နာနပ္ပ-
 ကာရာ၊ တံ ဣဓာမိပ္ပေတမေဝ ပန ဒဿေ-
 န္တော “ကုသလံ၊ အကုသလံ၊ အဗျာက-
 တဉ္စာ”တိ အာဟ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၁၃။ ဇာ-
 ယန္တိ ဧတ္ထ ကုသလာဒယော ဓမ္မာ ဝိသဒိသာပိ
 သဒိသာ ဝိယ ဟောန္တိတိ ဇာတိ၊ သမာနာ-
 ကာရော။ သဒ္ဓသတ္တေ ပန “ဇာယန္တိ တောယ
 အဘိန္နာ ဗုဒ္ဓိသဒ္ဓါတိ ဇာတိ၊ သာမည”န္တိ
 ဝုတ္တံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၁၃၈။ (- အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။
 အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၁-၆၊ ၃၇၂-၃၊ ၃၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
 ၈၃၊ ၁၁၄-၉။ သင်္ဂဟ။၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၇၄၊
 ၁၈၀။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၂၇၇။)

(၄) ဘဝ၊ အတ္တဘော၊ ပဋိသန္ဓေ၊ စုတိ
 တို့ဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော ခန္ဓာအစဉ်။ ဧကမ္မိ
 ဇာတိ* ဒွေပိ ဇာတိယော.... ဇာတိသဟဿမ္မိ
 ဇာတိသတသဟဿမ္မိ။ ဝိ၊၁။၅။ ဧကမ္မိ ဇာ-
 တိန္တိ ဧကမ္မိ ပဋိသန္ဓိမူလံ စုတိပရိယောသာနံ
 ဧကဘဝပရိယာပန္နံ ခန္ဓသန္တာနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၁၂၈။ ဧကမ္မိ ဇာတိန္တိ ဧကမ္မိ ဘဝံ။ သော

ဟိ ကေကမ္မနိဗ္ဗတ္တော အာဒါနနိက္ခေပပရိစ္ဆိန္ဒော အန္တောဂဓဓမ္မပ္ပဘေဒေါ ခန္ဓပ္ပဗန္ဓော ဣဓ ‘ဇာတိ’တိ အဓိပ္ပေတော ဇာယတိတိ ဇာတိတိ ကတော။ တေနာဟ “ကေမ္မိပ။ ခန္ဓသန္တာန”န္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၉၀။ ဇာယတိတိ ဇာတိ၊ ဘဝေါ။ သော ကေကမ္မမူလကော အာဒါနနိက္ခေပပရိစ္ဆိန္ဒော ခန္ဓပ္ပဗန္ဓော ဣဓ “ဇာတိ”တိ အဓိပ္ပေတောတိ အာဟ “ကေမ္မိ”တိ အာဒိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၈၀။ အာဒါနနိက္ခေပပရိစ္ဆိန္ဒော ဓမ္မပ္ပဗန္ဓော ဘဝေါ၊ တသ္မိံ ဘဝေ။ သော ဟိ ဇာယတိတ္ထေ ယောနိဂတိအာဒိဝိဘာဂေါတိ ဇာတိတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၉၆။ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ န တာယ ဇာတိယာ ဓမ္မာဘိသမယော ဟောတိ။ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော ပဒပရမော။ အဘိ၊ ပ။ ၁၄၇။ န တာယ ဇာတိယာ ဓမ္မာဘိသမယော ဟောတိတိ န တေန အတ္တဘာဝေန ဈာနံ ဝါ ဝိပဿနံ ဝါ မဂ္ဂံ ဝါ ဖလံ ဝါ နိဗ္ဗတ္တေတုံ သက္ကောတိတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၄။ (- ဝိ၊ ၅။ ၂၄၁။ ဒီ၊ ၁။ ၁၂၀။ ဒီ၊ ၂။ ၉၀။ မ၊ ၁။ ၂၇။ မ၊ ၂။ ၁၀။ မ၊ ၃။ ၁၅။ သံ၊ ၁။ ၃၄၃။ သံ၊ ၂။ ၂၄။ သံ၊ ၃။ ၂၃။ အံ၊ ၁။ ၁၆၄။ အံ၊ ၂။ ၁၅။ အံ၊ ၃။ ၂၂။ အဘိ၊ က။ ၂။ ၇။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၁၀။ ဣတိဝုတ်။ ၂၆၁။ ဝိမာန၊ ၃။ ၄။ ပေတ၊ ၁။ ၄၀။ ထေရ၊ ၂။ ၃၈၊ ၂၄၉။ ထေရီ၊ ၄။ ၃၃။ အပ၊ ၁။ ၅၀။ အပ၊ ၂။ ၂၁။ စူဠနိ၊ ၁။ ၃၇။ ဇာ၊ ၁။ ၂၅။ ဇာ၊ ၂။ ၁၀။ နေတ္ထိ၊ ၈၄။ မိလိန္ဒ၊ ၈၄။ ဝိ၊ ၅။ ၂။ ၁၀၂။ ဒီ၊ ၅။ ၁။ ၉၉။ ဒီ၊ ၅။ ၂။ ၆၀။ ဒီ၊ ၅။ ၃။ ၁၀၂။ မ၊ ၅။ ၂။ ၈၆။ သံ၊ ၅။ ၁။ ၁၈၅၊ ၂၀၄။ သံ၊ ၅။ ၂။ ၄။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂။ ၃၇။ ပဋိသံ၊ ၅။ ၁။ ၃၂။ ပဋိသံ၊ ၅။ ၂။ ၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၃။ ဥဒါန၊ ၅။ ၁၇၄။ ဣတိဝုတ်၊ ၅။ ၉။ ဝိမာန၊ ၅။ ၂။ ပေတ၊ ၅။ ၆၄။ ထေရ၊ ၅။ ၁။ ၂၂၊ ၃၂၄။ ထေရ၊ ၅။ ၂။ ၄၈။ ထေရီ၊ ၅။ ၃၂။ အပ၊ ၅။ ၁။ ၁၂၄။ အပ၊ ၅။ ၂။ ၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၅။ ၈၃။ စရိယာ၊ ၅။ ၂။ ၉။

မဟာနိ၊ ၅။ ၉။ စူဠနိ၊ ၅။ ၄၆။ ဇာ၊ ၅။ ၅။ ၆။ ဇာ၊ ၅။ ၆။ ၂၀။ ဇာ၊ ၅။ ၇။ ၁၁၄။ နေတ္ထိ၊ ၅။ ၁၇၀။ ဝဇီရ၊ ၁။ ၁၇၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၂၃။ ဒီ၊ ၅။ ၁။ ၁၄၄။ ဒီ၊ ၅။ ၂။ ၆၄။ ဒီ၊ ၅။ ၃။ ၁၀၀။ သီ၊ ၅။ ၁။ ၄၀၀။ မ၊ ၅။ ၁။ ၃၇၇။ မ၊ ၅။ ၂။ ၁၃၇။ သံ၊ ၅။ ၁။ ၃၈၊ ၂၅၀။ သံ၊ ၅။ ၂။ ၉။ မူလ၊ ၅။ ၃။ ၄၇။ အနု၊ ၅။ ၁။ ၂၄။ အနု၊ ၅။ ၃။ ၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၅။ ၂။ ၄၉။

(၅) အကြောင်း၊ အကြောင်းတရား။ ယသ္မာ ဖလံ တတော သမုဒေတိ၊ ဇာယတိ၊ ပဘဝတိ၊ တသ္မာ သမုဒယော၊ ဇာတိ၊ ပဘဝေါတိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ ၅။ ၁။ ၃၂၄။ သံ၊ ၅။ ၂။ ၂၆။ ပဋိသံ၊ ၅။ ၂။ ၂၀၂။ (- ပဋိသံ၊ ၅။ ၂။ ၁၂၀။ မဟာနိ၊ ၅။ ၃၀၈။ သံ၊ ၅။ ၂။ ၁၀၈။)

(၆) (က) ဖြစ်ရာဌာန။ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာပိ ဣမေသု အဋ္ဌသု ဌာနေသု ဥပ္ပဇ္ဇတိတိ ဇာတိတောပိ ကထိတာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၁။ ဇာယတိ တောတိ ဇာတိ၊ ဥပ္ပတ္တိဌာနံ။ မူလ၊ ၅။ ၂။ ၉၂။ (- အနု၊ ၅။ ၂။ ၉၉။)

(ခ) မွေးဖွားရာအရပ်။ ဇာတိဘူမက (၂) ကြည့်။

(ဂ) ဥပပတ္တိဘဝ - ပဋိသန္ဓေခန္ဓာ - ၏ ဖြစ်ရာအခါ၊ ပဋိသန္ဓေအခါ။ ဇာတိတော ပဋ္ဌာယ အစက္ခကာ။ ဥဒါန၊ ၅။ ၃၁။ သော ဝါ ဇာယတိ တော ဥပပတ္တိတိ အတ္ထေန ဇာတိတိ ဝုတ္တော။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၁၂။

(ဃ) မွေးဖွားရာအခါ။ ကပ္ပသတသဟဿံ ပူရိတပါရမီ ဇာတိတော ပဋ္ဌာယ အဇဏ္ဏပဉ္စသီလာ ဟောတိ။ ဒီ၊ ၅။ ၂။ ၂၂။ အပ၊ ၅။ ၁။ ၆၁။ ဇာ၊ ၅။ ၁။ ၅၉။ (- ဥဒါန၊ ၅။ ၃၁။ အပ၊ ၅။ ၂။ ၈၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၅။ ၂၀၅။ သီ၊ ၅။ ၁။ ၂။ ၂၇၇။)

(၇) ပဋိသန္ဓေ၊ ပဋိသန္ဓေနခြင်း၊ တခုသောဘဝ၌ ရုပ်၊ နာမ်ခန္ဓာတို့၏ ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ခြင်း။ ထိုထိုဘုံဘဝ၌ ဖြစ်ပေါ်လာကြသည့် သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်ဝယ် ရုပ်၊ နာမ်ခန္ဓာတို့၏ ရှေးဦးအစ ပဌမဖြစ်ပေါ်လာမှုအခြင်းအရာကို မုချအားဖြင့် ‘ပဋိသန္ဓေ’ဟုခေါ်သည်။ ထို့ပြင် ဥဉ္စ၌ဖြစ်သည့် ‘အဏ္ဏဇ’သတ္တဝါနှင့် သားအိမ်၌ဖြစ်သည့် ‘ဇလာဗုဇ’သတ္တဝါတို့၏ ပဋိသန္ဓေနည်းသည်မှစ၍ မွေးဖွားသည်တိုင်အောင် အထပ်ထပ် ဖြစ်ပေါ်နေသော ခန္ဓာတို့ကို၎င်း၊ အညှိ၌ဖြစ်သည့် ‘သံသေဒဇ’ သတ္တဝါနှင့် ခန္ဓာကိုယ်အထင်အရှား ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ‘ဩပပါတိက’ သတ္တဝါတို့၏ ရှေးဦးအစ ပဌမဖြစ်ပေါ်လာသော ခန္ဓာတို့ကို၎င်း သွယ်ဝိုက်တင်စားမှု ‘ပရိယာယ်’အားဖြင့် ‘ပဋိသန္ဓေ’ဟူ၍ပင် ခေါ်ဆိုရပေသည် (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၅၉။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၆။)

ဇာတိ၏ ဓမ္မဝေဒနာ ၄-ပါး— ထို ‘ပဋိသန္ဓေ’သည် တခုသောဘဝဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော ခန္ဓာအစဉ်၏ လက်မှုန်အစ ပဌမဖြစ်ခြင်းဟူသော မှတ်ကြောင်း ‘လက္ခဏာ’ရှိသည်။ တခုသောဘဝဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော ခန္ဓာအစဉ်ကို ခန္ဓာပိုင်ရှင်သတ္တဝါအား ‘ရော၊ ယူလော’ဟု အပ်နှင်းသကဲ့သို့ ဖြစ်ခြင်း ‘ကိစ္စရသ’ရှိသည်။ လွန်ခဲ့ပြီးစ အခြားမဲ့ဘဝမှ ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ခန္ဓာအစဉ်၏ထင်ရှားပေါ်လာခြင်းဟူ၍ ဉာဏ်အားရှေးရှုထင်လာမှု အခြင်းအရာ ‘အာကာရပစ္စုပ္ပန်’ရှိသည်။ အမျိုးမျိုးသော ဆင်းရဲဒုက္ခဟူသောအကျိုး ‘ဖလပစ္စုပ္ပန်’လည်း ရှိသည်။ ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ် ကမ္မဘဝဟူသော နီးစွာသော အကြောင်း ‘ပဒဋ္ဌာန်’ ရှိသည် (နေတ္ထိ၊၂။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၁၅။ နေတ္ထိဝိ၊၁၃၂။)

ပဋိသန္ဓေခေါ် ‘ဇာတိ’သည် တခုသောဘဝ၌ ရုပ်၊နာမ်ခန္ဓာတို့၏ လက်မှုန် အစပဌမဖြစ်ပေါ်လာခြင်း သဘောအားဖြင့် တပါးသာဖြစ်သည်။ တဖန် ရုပ်ပဋိသန္ဓေ၊ နာမ်ပဋိသန္ဓေဟူ၍ ရုပ်၊နာမ်အားဖြင့် ၂-ပါး၊ ကာမပဋိသန္ဓေ၊ ရူပပဋိသန္ဓေ၊ အရူပပဋိသန္ဓေ ဟူ၍ ဘုံအားဖြင့် ၃-ပါး၊ အဏ္ဏဇပဋိသန္ဓေ၊ ဇလာဗုဇပဋိသန္ဓေ၊ သံသေဒဇပဋိသန္ဓေ၊ ဩပပါတိကပဋိသန္ဓေဟူ၍ ယောနိအားဖြင့် ၄-ပါး၊ နတ်ပဋိသန္ဓေ၊ လူပဋိသန္ဓေ၊ ငရဲပဋိသန္ဓေ၊ ပြိတ္တာပဋိသန္ဓေ၊ တိရစ္ဆာန်ပဋိသန္ဓေဟူ၍ ဂတိအားဖြင့် ၅-ပါး၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုးပြားသည် (မ၊၁။၁၀၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၁၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။)

ဇာတိသည် ပဋိသန္ဓေနခြင်း ဆင်းရဲ ‘ဇာတိဒုက္ခ’၊ အိုခြင်းဆင်းရဲ ‘ဇရာဒုက္ခ’၊ သေခြင်းဆင်းရဲ ‘မရဏဒုက္ခ’၊ စိုးရိမ်ပူဆွေးခြင်းဆင်းရဲ ‘သောကဒုက္ခ’၊ ငိုကြွေးရခြင်းဆင်းရဲ ‘ပရိဒေဝဒုက္ခ’၊ ကိုယ်ပင်ပန်းခြင်းဆင်းရဲ ‘ဒုက္ခဒုက္ခ’၊ နှလုံးမသာယာခြင်း ဆင်းရဲ ‘ဒေါမနဿဒုက္ခ’၊ ပြင်းစွာပင်ပန်းခြင်း ဆင်းရဲ ‘ဥပါယာသဒုက္ခ’၊ မုန်းသူနှင့် ပေါင်းဖော်ရခြင်းဆင်းရဲ ‘အပ္ပိယသမ္ပယောဂဒုက္ခ’၊ ချစ်သူနှင့် ကွေကွင်းရခြင်းဆင်းရဲ ‘ပိယဝိပ္ပယောဂဒုက္ခ’၊ လိုတာမရခြင်း ဆင်းရဲ ‘ဣစ္ဆိတာလာဘဒုက္ခ’၊ ခန္ဓာဝန်ဆင်းရဲ ‘ဥပါဒါနက္ခန္ဓဒုက္ခ’ဟူသော ဒုက္ခသစ္စာလာ ‘ဒုက္ခ၁၂-ပါး’တွင် တပါးအပါအဝင်ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ဇရာဒုက္ခစသော ‘ဒုက္ခ၁၁-ပါး’တို့၏ အကြောင်းရင်းလည်း ဖြစ်သည်။ ယင်းဇာတိသည် မိမိသဘောအားဖြင့်ကား ဆင်းရဲဒုက္ခ မဟုတ်ပေ။ အပါယ်ဘုံ၌ဖြစ်သော ဆင်းရဲဒုက္ခအမျိုးမျိုးနှင့် သုဂတိဘုံတွင် လူ့ပြည်လောက၌ ဖြစ်သော ဆင်းရဲ ဒုက္ခ အမျိုးမျိုးတို့၏

အကြောင်းရင်းဖြစ်သောကြောင့် သာ‘ဒုက္ခ’ ဟူ၍ ဆိုရသည်။

ထိုတွင် လူ့ပြည်လောက၌ အမိဝမ်း တိုက်ဝယ် ဖြစ်လာရသောသတ္တဝါသည် ကြာညို၊ ကြာနီ၊ ကြာဖြူ စသည့် အဆင်းအနံ့သင်းပျံ့သော နေရာဌာန၌ ဖြစ်ရသည်မဟုတ်ပေ။ စင်စစ်သော်ကား အမိဝမ်းတိုက်ရှိ အစာသစ်အိမ်၏အောက်၊ အစာကျက် (=မစင်) အိမ်၏ အထက်၊ ကျောက်ကုန်းရိုးတို့၏ အလယ် အလွန်ကျဉ်းမြောင်းသည့် နေရာဝယ် ဖြစ်လာရပေသည်။ ထိုနေရာသည်ကား မှောင်အတိ ကျနေသည့်အပြင် အမျိုးမျိုးသော အပုပ်နံ့တို့ဖြင့် ထုံထားအပ်သောကြောင့် လွန်စွာဆိုးရွားသည့် အနံ့ရှိသော စက်ဆုပ်ရွံ့ရှာဖွယ် ကောင်းသည့် အမိဝမ်းတိုက်ပင်ဖြစ်သည်။ ဥပမာဆိုရသော် အမိဝမ်းတိုက်၌ ဖြစ်လာရသည့် ပဋိသန္ဓေကိုယ်ဝန် သူငယ်သည် ငါးပုပ်၊ မုယောမုံပုပ်၊ တံစီးတွင်း စသည်တို့၌ ဖြစ်လာရသည့် ပိုးလောက်သဖွယ် ဖြစ်ချေသည်။

ဖော်ပြပြီး ပဋိသန္ဓေကိုယ်ဝန်သူငယ်သည် အမိဝမ်းတိုက်အတွင်း၌ ၁၀-လပတ်လုံး အမိဝမ်းမှဖြစ်သော ကိုယ်ငွေ့ဖြင့် ချက်ပြုတ်အပ်ပြီးသော ထမင်းထုပ်၊ ဟင်းထုပ်ကဲ့သို့ ကျက်ရပြီးလျှင် ပေါင်းအိုး၌ ထည့်ထားသည့် မှုံညက်ခဲပမာ အပေါင်းခံရသကဲ့သို့ ဖြစ်ကာ လွန်စွာပြင်းထန်လှသည့် ဆင်းရဲဒုက္ခကို ခံစားရပေသည်။ ဤကား ‘ဂဗ္ဘောက္ကန္တိ မူလကဒုက္ခ’ ခေါ် အမိဝမ်းတိုက်သို့ သက်ရောက်ရခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ဆင်းရဲဒုက္ခမျိုး ဖြစ်ပေသည်။

ထို ပဋိသန္ဓေကိုယ်ဝန်သူငယ်သည် အမိဝမ်းတိုက်၌ ကိန်းအောင်းနေရစဉ် အမိ၏ ချော်လဲခြင်း၊ အဆောတလျှင် သွားခြင်း၊ အဆောတလျှင် ထိုင်ခြင်း၊ အဆောတလျှင် ထခြင်း၊ လူးလည်းပြန်လှန်ခြင်း စသည်ကို

ပြုလုပ်လိုက်သောအခါ သေသောက်ကြွင်း၏ လက်တွင်းသို့ ရောက်နေရသည့် ဆိတ်သူငယ်ကဲ့သို့၎င်း၊ အလမ္မာယ်ဆရာ၏ လက်တွင်းသို့ ကျရောက်နေရသည့် မြွေငယ်ကဲ့သို့၎င်း၊ ငွှေးရွှေထွင်ခြင်း၊ ထက်ဝန်းကျင် ဆွဲငင်ခြင်း၊ အောက်သို့ခါခြင်း၊ ထက်ဝန်းကျင်ခါခြင်းနှင့် တူသော လုံ့လပယောဂကြောင့် လွန်စွာ ပြင်းထန်သည့် ဆင်းရဲဒုက္ခကို ခံစားရပေသည်။ ထို့ပြင် အမိ၏ရေအေးကို သောက်လိုက်သောအခါ လောကန္တရိုက်ငရဲ၌ ဖြစ်ရသကဲ့သို့၎င်း၊ ပူသောယာဂ၊ ထမင်းစသည်ကို စားမျှလိုက်သောအခါ မီးကျိုးမိုးဖြင့် ငရာပြွမ်းနေရသကဲ့သို့၎င်း၊ အငန်၊ အချဉ် စသော အစာကို စားမျှလိုက်သောအခါ ဓားဖြင့် ရွှေ၍ ဆားငန်ရေပက်ခြင်းကို ခံရသကဲ့သို့၎င်း၊ လွန်စွာပြင်းထန်သည့် ဆင်းရဲဒုက္ခတို့ကို ခံစားရပေသည်။ ဤကား ‘ဂဗ္ဘဝိပတ္တိမူလကဒုက္ခ’ ခေါ် အမိ၏ ကိုယ်ဝန်ဆောင်မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ဆင်းရဲဒုက္ခမျိုး ဖြစ်ပေသည်။

မွေးဖွားခါနီးအချိန်တွင် ကိုယ်ဝန်သူငယ်သည် အမိ၏ ယောနီ (=အင်္ဂါဇာတ်) ဝသို့ ဖြောင့်ဖြောင့်မသွားပဲ လမ်းမှားနေသောအခါ အမိ၏ အဆွေခင်ပွန်း၊ ချစ်ကျွမ်းဝင်သောသူ စသည်တို့က မျက်စိဖြင့် မမြင်နိုင်သည့် ဒုက္ခဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်နေရာ၌ နှိပ်နယ်ခြင်း၊ ဖြတ်ခြင်း၊ ခွဲခြင်း စသည်ကို ပြုလုပ်ကြသည်ရှိသော် ကိုယ်ဝန်သူငယ်သည် လွန်စွာ ပြင်းထန်လှသည့် ဆင်းရဲဒုက္ခတို့ကို ခံစားရပေသည်။ ဤကား ‘ဂဗ္ဘဝိပတ္တိမူလကဒုက္ခ’ ခေါ် ကိုယ်ဝန်ပျက်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ဆင်းရဲဒုက္ခမျိုး ဖြစ်ပေသည်။

မွေးဖွားတော့မည့်အချိန်တွင် အမိဝမ်းတိုက်ရှိ ကမ္မဇလေတို့က ဦးခေါင်းစောက်ထိုးခြေမိုးမျှော်ဖြစ်အောင် ပြန်လှန်လိုက်သဖြင့် နရက်ချောက်သို့ ကျရောက်ရသည့်ပမာ လွန်

စွာ ကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းသော အမိ၏ ယောနိဝသို့ ကျရောက်ပြီးလျှင် ကျဉ်းမြောင်းလှသည့် ယောနိဝဖြင့် ငင်ထုတ်ခံရသော ကိုယ်ဝန်သူငယ်သည် လွန်စွာပြင်းထန်သည့် ဆင်းရဲဒုက္ခတို့ကို ခံစားရပေသည်။ ဥပမာ ဆိုသော် အလွန်ကျဉ်းမြောင်းသော သံကောက်ပေါက်(=သော့ပေါက်)ဖြင့်ငင်ထုတ်ခံရသော ဆင်ပြောင်ကြီး၏ ဆင်းရဲဒုက္ခမျိုးကဲ့သို့၎င်း၊ ကျောက်တောင် သံတောင်တို့ဖြင့် မှုံ့ညက်ညက် ကြိတ်ချေခံရသော ငရဲသားသတ္တဝါ၏ ဆင်းရဲဒုက္ခမျိုးကဲ့သို့၎င်း ဖြစ်ချေသည်။ ဤကား ‘ဝိဇာယနမူလကဒုက္ခ’ခေါ် မွေးဖွားခြင်းကြောင့်ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ဆင်းရဲဒုက္ခမျိုး ဖြစ်ပေသည်။

မွေးဖွားပြီးစအချိန်တွင် အသားနုတက်သော အနာနှင့်တူသည့် အလွန်သိမ်မွေ့နူးညံ့သော ကိုယ်ဝန်သူငယ်သည် လက်သည်(ဝမ်းဆွဲ)စသော သူတို့၏လက်ဖြင့်ကိုင်ခြင်း၊ လက်ခြေစသည်ကို ရေဆေးပေးခြင်း၊ အနီးဖြင့် အညစ်အကြေးကိုသုတ်ခြင်း စသည်ကို ပြုလုပ်သောအခါ အပ်ဖျား၊ သင်ဇုန်သွားတို့ဖြင့် ထိုးဆွ လှီးဖြတ်လိုက်သည့်ပမာ လွန်စွာပြင်းထန်သော ဆင်းရဲဒုက္ခတို့ကို ခံစားရပေသည်။ ဤကား ‘ဗဟိနိက္ခမနမူလကဒုက္ခ’ခေါ် အမိဝမ်းတိုက်မှ အပသို့ထွက်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ဆင်းရဲဒုက္ခမျိုး ဖြစ်ပေသည်။

အမိဝမ်းတိုက်မှ ထွက်မြောက်ပြီးနောက် ကြီးပွားလာရာ ‘ပဝတ္တိ’အခါဝယ် မိမိကိုယ်ကို မိမိ ညှင်းဆဲသတ်ဖြတ်သောသူ၊ အစေလကတက္ကတွန်းတို့၏ အကျင့်ကိုကျင့်ခြင်း စသည်ဖြင့် နေပူ မီးပူ အမျိုးမျိုးကို ခံသောသူ၊ အမျက်ထွက်သဖြင့် မစားမသောက်ပဲ အစာငတ်ခံသူ၊ သေဇွဲမှု(ဇွဲကြိုးချ)သောသူတို့သည် အမျိုးမျိုးသော ဆင်းရဲဒုက္ခတို့ကို ခံစားရပေသည်။ ဤကား ‘အတ္တပက္ကမမူလကဒုက္ခ’ခေါ် မိမိ၏လုံ့လပယောဂကြောင့် ဖြစ်ပေါ်

လာသည့် ဆင်းရဲဒုက္ခမျိုး ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ပြင် သူတပါးတို့၏ သတ်ဖြတ်ခြင်း၊ နှောင်ဖွဲ့ခြင်းစသည်ကို ခံရသောသူသည် ‘ပရူပက္ကမမူလကဒုက္ခ’ခေါ် သူတပါးတို့၏လုံ့လ ပယောဂကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲဒုက္ခမျိုးကိုလည်း ခံစားရပေသေးသည်။ ပြဆိုခဲ့ပြီးသော ဆင်းရဲဒုက္ခဟူသမျှတို့၏အကြောင်းရင်းကား ‘အရင်းစစ်လျှင် အမြစ်မြေက’ ဟူသကဲ့သို့ ပဋိသန္ဓေခေါ် ‘ဇာတိ’သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ ထို့အတူ အပါယ်တုံ့ဖြစ်သည့် မြောက်မြားစွာသော ဆင်းရဲဒုက္ခတို့၏ အကြောင်းရင်းမှာလည်း ‘ဇာတိ’သာလျှင် ဖြစ်ပေတော့သည် (အဘိဋ္ဌ၊ ၂။၉၀-၁။ ပဋိသံ၊ ၄။၁၁၃၂-၃-၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၃၀-၁။ မဟာနိ၊ ၄။၆၀-၁)။

(စာသစ်၊ စာကျက်၊ အောက်ထက်ဝန်းရံ၊ ပုပ်နံညီလှောင်း၊ ကျဉ်းမြောင်းမဲမိုက်၊ မိဝမ်းတိုက်ဝယ်၊ ဘင်၌လောက်လို့၊ ကျောက်ကိုဝမ်းပြု၊ ဒူးနှစ်ခုကြား၊ ဦးခေါင်းထားလျက်၊ မေးကြားလက်ဆုပ်၊ သစ်ငုတ်တိုမှာ၊ မြောက်အိုကုပ်သည့်နှယ်၊ မလှုပ်မယှက်၊ သေသောက်လက်ဝယ်၊ ဆိတ်သူငယ်လို့၊ အလမ္မာယ်မိ၊ မြေငယ်ချိုသို့၊ အမိစပ် ခါး၊ ပူအေးစားလည်း၊ ကိုယ်သားဆတ်ဆတ်၊ သက်ပြတ်တစေ၊ ဆယ်လနေ၍၊ လေကမ္မဇ၊ ဦးစောက်ချသား၊ မဂ်ဝသို့ရောက်၊ သံကောက်ပေါက်မှ၊ ဆွဲမြောက်ဆင်ပြောင်၊ သံတောင်ကြိတ်ချေ၊ ပုံနေရယ်က၊ ပြင်သို့ကျလည်း၊ အပ်ဆူသည့်ဟန်၊ ကြီးပြန်ဒုက္ခ၊ များပြားလှသည်၊ လက်စဇာတိ မူရင်းတည်း။ ပရမတ္ထသရူပဘေဒနီ၊ ၁။၂၉၇-ဂ။)

ပဋိသန္ဓေခေါ် ‘ဇာတိ’သည် အဝိဇ္ဇာအစဇရာမရဏအဆုံးရှိသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါ ၁၂-ပါးတွင် တပါးအပါအဝင်ဖြစ်သည်။

ယင်းဇာတိ၏အကြောင်းကား လွန်လေပြီးသောဘဝတို့၌ ပြုလုပ်အပ်ပြီးသော ‘ကမ္မ-

ဘဝ'ခေါ် ကုသိုလ် အကုသိုလ်စေတနာသာ လျင်ဖြစ်သည်။ ပဋိသန္ဓေရုပ်၊ နာမ်ခန္ဓာဟူသော 'ဥပပတ္တိဘဝ' မဟုတ်ပေ။ အကြောင်းကား အမိ၊ အဖတို့၏ သုက်၊ သွေး၊ အစာအာဟာရစသော ဗဟိဒ္ဓ အကြောင်းတရားများ တူညီနေပါလျက် အမြွှာပူးသတ္တဝါတို့အား တဦးနှင့် တဦး မြင့်မြတ်ခြင်း၊ ယုတ်ညံ့ခြင်း၊ အဆင်းလှခြင်း၊ မလှခြင်း စသော အားဖြင့် မတူထူးခြား ကွဲပြားနေသည်ကို တွေ့မြင်ရသောကြောင့် ဖြစ်ပေသည်။ ယင်း ကွဲပြားမှုကား အကြောင်းမရှိသည် မဟုတ်၊ ရှိသည်သာလျှင် ဖြစ်သည်။ အကြောင်းများတွင်လည်း ကမ္မဘဝဟူသော အကြောင်းမှတစ်ပါး အခြားအကြောင်း မရှိနိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့် "ဇာတိ၏ အကြောင်းကား ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်စေတနာဟူသော ကမ္မဘဝသာလျှင် ဖြစ်၏"ဟု စင်စစ်မုချ သိသင့်လှတော့သည် (အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၈-၉။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၃၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၁၀။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၁၉၈။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀၅။ သီ၊ ၁။ ၄၆၆)။

တနည်း ဇာတိ၏အကြောင်းသည် ကမ္မဘဝသာမဟုတ်၊ ပဋိသန္ဓေရုပ်၊ နာမ်ခန္ဓာဟူသော ဥပပတ္တိဘဝလည်း ဖြစ်နိုင်ပေသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဇာတိ ဟူသည် ဥပစယရုပ်ကိုပင် ခေါ်ဆိုရ၍ ဥပစယရုပ်ဆိုသည်မှာလည်း ရုပ်စစ်မဟုတ်၊ နိပ္ပန္နရုပ် ၁၈-ခုတို့၏ ဦးစွာဖြစ်မှုကိုစွဲ၍ ခေါ်ဆိုသောရုပ်သာ ဖြစ်သည်။ ဤ'ဘဝပစ္စယာဇာတိ'၌ ဥပပတ္တိဘဝဟု ခေါ်ဆိုရသော ပဋိသန္ဓေရုပ် (ကာယ၊ ဘာဝ၊ ဝတ္ထု) တို့၏ ဦးစွာ ဖြစ်ပေါ်မှုကိုပင် ရုပ်ဇာတိဟု ခေါ်ဆိုရသည်။ ဥပပတ္တိဘဝမရှိလျှင် ဇာတိဟူ၍ပင် မရှိနိုင်ချေ။ ထို့အတူ ဝိပါကနာမ်ခန္ဓာ (ပဋိသန္ဓေစိတ်) ၏ ဖြစ်ပေါ်မှုကို နာမ်ဇာတိဟု ခေါ်ဆိုရ၏။ အချုပ်အားဖြင့် ဇာတိဟူသည် အဘိဓမ္မာ တရားကိုယ်စစ်စစ် ရကောင်းသောတရား မဟုတ်ချေ။

ပဋိသန္ဓေရုပ်၊ နာမ်ခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော (ဥပါဒ်) အခိုက်အတန့်မျှကိုသာစွဲ၍ ခေါ်ဆိုရသော ဂုဏ်သဘောမျှသာဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဥပပတ္တိဘဝသည်လည်း ဇာတိ၏အကြောင်း ဖြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည် (မူလဋီ၊ ၂။ ၁၂၄။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၄)။

(ဤသို့ 'ဘဝပစ္စယာ ဇာတိ'ဟူသောပါဠိတော်ဝယ် အဋ္ဌကထာနှင့် ဋီကာဆရာတို့ အဓိပ္ပါယ်တမ်းစီ ဖွင့်ပြနိုင်ခြင်း၏အကြောင်း ရင်းကား 'ဘဝ'အရ ကမ္မဘဝနှင့် ဥပပတ္တိဘဝဟူ၍ ၂-မျိုး ကွဲပြားသကဲ့သို့ 'ဇာတိ'အရ ပဋိသန္ဓေခန္ဓာနှင့် ထိုခန္ဓာ၏ ဖြစ်ခြင်းဟူ၍ ၂-မျိုး ကွဲပြားသောကြောင့်ပင်ဖြစ်သည်။ ထိုတွင် အဋ္ဌကထာဆရာက 'ဇာတိ'အရ ပဋိသန္ဓေခန္ဓာကိုယူ၍ ထိုခန္ဓာအား ကမ္မပစ္စည်း၊ ဥပနိဿယပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးနိုင်သည့် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်စေတနာဟူသော 'ကမ္မဘဝ'ကို 'ဘဝ'အရယူကာ ဖွင့်ပြတော်မူသည်။ ဋီကာဆရာကား 'ဇာတိ'အရ ပဋိသန္ဓေခန္ဓာ၏ ဖြစ်ခြင်းမျှကိုယူ၍ ထိုဖြစ်ခြင်း၏ တည်မှီရာခန္ဓာကို 'ဘဝ' အရယူကာ ဖွင့်ပြတော်မူသည်။)

ဇာတိကြောင့် မုချ ဖြစ်ပေါ်လာမည့် အကျိုးရင်းကား ဇရာမရဏဖြစ်၍ ရံခါဖြစ်ပေါ်လာမည့် အကျိုးဆက်ကား သောက၊ ပရိဒေဝ၊ ဒုက္ခ၊ ဒေါမနဿ၊ ဥပါယာသတို့ ဖြစ်သည် (အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၉။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၃၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၁၀-၁။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၁၉၉။ သင်္ဂဟ၊ ၁၃၂)။

ပဋိသန္ဓေခေါ် ဇာတိသည် ဇာတိ၊ ဇရာ၊ ဗျာဓိ၊ မရဏဟူသော ကြောက်မက်ဖွယ်ရာဘေးကြီး ၄-ပါးတွင်၎င်း၊ ထိတ်လန့်သင့်သော အရာ'သံဝေဇနီယဌာန' ၄-ပါးတွင်၎င်း တပါး အပါအဝင်ဖြစ်သည် (အံ၊ ၁။ ၄၃၆။ ဒီ၊ ၁။ ၁၆၆)။ ဇာတိ၊ ဇရာ၊ ဗျာဓိ၊ မရဏနှင့် အပါယ်ဘုံ၌ ဖြစ်သောဆင်းရဲ၊ အတိတ်၌ဖြစ်ခဲ့

ပြီး ဝဋ်ဆင်းရဲ၊ အနာဂတ်၌ဖြစ်ဦးမည့် ဝဋ်ဆင်းရဲ၊ ပစ္စုပ္ပန်၌ အာဟာရရှာဖွေရမှုအရင်းရှိသည့် ဆင်းရဲဟူသော ထိတ်လန့်ခြင်း၏ အကြောင်း ‘သံဝေဂဝတ္ထု’ဂ-ပါးတွင် တပါးအပါအဝင်ဖြစ်သည် (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၁။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၂။၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၄၁၇။ သာရတ္ထ၊၂။၂၂၈)။

တနည်း ဇာတိ၊ ဇရာ၊ဗျာဓိ၊ မရဏနှင့် အပါယ် ၄-ဘုံ၌ ဖြစ်သည့် ဆင်းရဲဟူသော ‘သံဝေဂဝတ္ထု’ဂ-ပါးတွင်တပါးအပါအဝင်ဖြစ်သည် (ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၂။၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇)။

ရန်သူ ၃-ဦးတို့သည် သူတို့မလိုမုန်းထားသည့်ယောက်ျားတယောက်ကို ညှဉ်းဆဲပုတ်ခတ်သတ်ဖြတ်ရန် အခွင့်ကောင်းရှာကြံနေကြသကဲ့သို့ ဇာတိ၊ဇရာ၊မရဏတရား ၃-ပါးတို့သည်လည်း လောကတခွင်၌ ကျင်လည်နေကြသော သတ္တဝါတို့ကို ညှဉ်းဆဲပုတ်ခတ်သတ်ဖြတ်ရန် အခွင့်ကောင်းရှာကြံနေကြသကဲ့သို့ ဖြစ်ချေသည်။ ထင်ရှားစေအံ့၊ ရန်သူ ၃-ဦးတို့ အချင်းချင်းနှီးနှော တိုင်ပင်နေကြသည်မှာ— “ကျွန်ုပ်တို့ မလိုမုန်းထားသည့် ထိုယောက်ျားကို ဤမည်သော တောအုပ်သို့ လိုက်ပါလာအောင် ဖြားယောင်းသွေးဆောင်ကာ ခေါ်ယူခဲ့ပါမည်” ဟု ပဌမရန်သူက ဝန်ခံပြောဆိုသည်။ တဖန် ဒုတိယရန်သူက “တောအုပ်အတွင်းသို့ ထိုယောက်ျား ရောက်လာသောအခါ ရိုက်နှက်ပုတ်ခတ်ပြီးလျှင် အားအင်ချိနဲ့ သွားအောင် ပြုလုပ်ပါမည်” ဟူ၍ ပြောဆိုသည်။ တတိယရန်သူက ဝန်ခံပြောဆိုသည်ကား “ထိုယောက်ျားအားအင်ချိနဲ့သွားသောအခါ အလွန်တရာ ထက်မြက်လှသည့် သံလျက်ဖြင့် ဦးခေါင်းကို ပိုင်းဖြတ်ရန်မှာ ကျွန်ုပ်၏တာဝန်ဖြစ်ပါသည်” ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

ရန်သူ ၃-ဦးတို့သည် သူတို့ဝန်ခံပြောဆိုထားသည့်အတိုင်း ထိုယောက်ျားကို ဖြားယောင်းသွေးဆောင်ကာ ညှဉ်းဆဲပုတ်ခတ်သတ်ဖြတ်ကြလေသည်။ ဤဥပမာ၌ယောက်ျားကိုတောအုပ်သို့လိုက်ပါလာအောင် ဖြားယောင်းသွေးဆောင်မှုကား ပဌမရန်သူ၏ ကိစ္စတာဝန်ဖြစ်သကဲ့သို့ လောကတခွင်၌ ကျင်လည်နေကြသော သတ္တဝါတို့ကို သက်ရှိပစ္စုပ္ပန်ဘဝဝယ် ပေါင်းသင်းဆက်ဆံနေရသည့် ဆွေမျိုးသင်းပင်း ရောင်းရင်းတို့နှင့် ကွဲကွာစေကာ တစုံတခုသော နောက်ဘဝကိုဖြစ်ပေါ်လာစေမှုကား ‘ဇာတိ’၏ ကိစ္စသာလျှင်ဖြစ်သည်။ တောအုပ်အတွင်းသို့ ရောက်ရှိလာသောယောက်ျားကို ရိုက်နှက်ပုတ်ခတ်ကာ အားအင် ချိနဲ့အောင် ပြုလုပ်မှုကား ဒုတိယရန်သူ၏ ကိစ္စတာဝန်ဖြစ်သကဲ့သို့ ဇာတိတရားက ယူဆောင်ပေးအပ်သည့် ခန္ဓာတို့၌ အနာရောဂါများ ကျရောက်ဖြစ်ပေါ်ပြီးလျှင် လောကတခွင်၌ ကျင်လည်နေကြသော သတ္တဝါတို့ကို သူနာညောင်စောင်းဝယ် လျောင်းစက်နေရအောင်ပြုလုပ်မှုကား ‘ဇရာ’၏ ကိစ္စသာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ ယောက်ျား၏ ဦးခေါင်းကို ပိုင်းဖြတ်မှုကား တတိယရန်သူ၏ ကိစ္စတာဝန် ဖြစ်သကဲ့သို့ လောကတခွင်ဝယ် ကျင်လည် နေကြသော သတ္တဝါတို့ကို အသက်ကုန်ဆုံး တဘဝတုံးအောင် ချေမှုန်းသတ်ဖြတ်မှုကား ‘မရဏ’၏ ကိစ္စသာလျှင် ဖြစ်ပေသည် (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂)။

လောက၌ ဇာတိ၊ ဇရာ၊ မရဏတရား ၃-ပါးထင်ရှား မရှိလျှင် ယင်းတို့မှ လွတ်မြောက်အောင် ကြိုးစား အားထုတ်ပြီးသူ ဘုရားရှင်နှင့် လွတ်မြောက်ရန် နည်းလမ်းကို ညွှန်ပြသည့် ဘုရားရှင်၏သုတ်၊ ဝိနည်း၊ အဘိဓမ္မာဒေသနာတော်သည် ထွန်းပေါ်လာဖွယ် မရှိတော့ပေ။ ဇာတိ၊ဇရာ၊မရဏတရား ၃-ပါး ထင်ရှားရှိသောကြောင့်သာဘုရားရှင်ပွင့်ပေါ်

လာပြီးလျှင် ဘုရားရှင်၏ သုတ်၊ ဝိနည်း၊ အဘိ-
ဓမ္မာဒေသနာတော် ထွန်းပေါ်လာရခြင်းဖြစ်
သည်။ ယင်း ဇာတိ၊ ဇရာ၊ မရဏ တရား ၃-ပါး
ကို ပယ်ရှားလိုက လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ-
ဟူသော အယုတ်တရား ၃-ပါးကို လက်စသိမ်း၍
ချုပ်ငြိမ်းအောင် ပယ်ရှားရမည်သာ ဖြစ်ပေ
သတည်း (အံ၊ ၃။ ၃၇၀-၁)။

ကတမာ စ ဘိက္ခဝေ ဇာတိ။ ယာ တေ-
သံ တေသံ သတ္တာနံ တမိ တမိ သတ္တနိကာ-
ယေ ဇာတိ သဉ္ဇာတိ ဩက္ကန္တိ အဘိနိဗ္ဗတ္တိ
ခန္ဓာနံ ပါတုဘာဝေါ အာယတနာနံ ပဋိလာ-
ဘော။ အယံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ ဇာတိ။ ဒီ၊ ၂။
၂၄၃။ ဇနနံ ဇာတိ၊ သဝိကာရာနံ ပဌမာ-
ဘိနိဗ္ဗတ္တက္ခန္ဓာနမေတံ အဓိဝေဒနံ။ ဒီ၊ ၂။
၃၈၆။ နိပ္ပရိယာယတော ခန္ဓာနံ ပဌမာဘိ-
နိဗ္ဗတ္တိ ဇာတိတိ ကတွာ “ဇနနံ ဇာတိ”တိ
ဝတွာ သွာယံ ဥပ္ပါဒဝိကာရော အပရိနိပ္ပန္နော
ယေသု ခန္ဓေသု ဣစ္ဆိတဗ္ဗော၊ တေ တေနော
သဒ္ဓိံ ဒဿေတုံ “သဝိကာရာနံ”န္တိ အာဒိ
ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ၂။ ၃၃၆။ “ဘဝပစ္စယာ ဇာတိ-
(အဘိဝိ၊ ၁၉၈)”တိ စ “ဇာတိပိ ဒုက္ခာ-
(အဘိဝိ၊ ၁၀၅။ ပဋိသံ၊ ၃၆)”တိ စ ဧတေ
ပရိယာယတော ပဋိသန္ဓိက္ခန္ဓာ။ နိပ္ပရိယာယ-
တော ပန တတ္ထ တတ္ထ နိဗ္ဗတ္တမာနာနံ
သတ္တာနံ ယေ ယေ ခန္ဓာ ပါတုဘဝန္တိ၊ တေသံ
တေသံ ပဌမံ ပါတုဘာဝေါ။ ပဋိသံ၊ ၁၁၂။
(-ဝိ၊ ၁။ ၆၂၄၃။ ဝိ၊ ၃။ ၁၂၉။ ဝိ၊ ၄။ ၁၉၁၊
၄၈၉။ ဒီ၊ ၁။ ၄၁၊ ၇၉။ ဒီ၊ ၂။ ၁၉။ မ၊ ၁။ ၈၊ ၂၈၊
၁၂၃။ မ၊ ၂။ ၁၂၊ ၃၅၄။ မ၊ ၃။ ၁၆။ သံ၊ ၁။ ၆၈၊
၁၆၃။ သံ၊ ၂။ ၁၂။ သံ၊ ၃။ ၆၅။ အံ၊ ၁။ ၅၂၊
၁၅၄၊ ၁၆၅။ အံ၊ ၂။ ၆၂။ အံ၊ ၃။ ၈။ အဘိဝိ။
၁၀၄၊ ၁၄၄။ အဘိပု။ ၁၇၀။ အဘိက။ ၉၅။
ပဋိသံ၊ ၉၊ ၃၆။ ဓမ္မ၊ ၃၆။ ဥဒါနံ၊ ၇၇၊ ၁၀၃။
ဣတိဝုတ်၊ ၂၅၅။ သုတ္တနိ၊ ၂၉၃။ ထေရ၊ ၂၅၆၊
၂၈၇။ ထေရီ၊ ၄၀၀။ အပ၊ ၁။ ၇၀၊ ၄၃၇။ အပ၊
၂။ ၆၀၊ ၂၆၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၀၇။ စရိယာ၊ ၃၉၂။

မဟာနိ၊ ၃၅၊ ၅၉။ စူဠနိ၊ ၈။ နေတ္တိ၊ ၁၄။ ပေဋ-
ကော၊ ၁၇၁။ မိလိန္ဒ၊ ၅၁၊ ၃၈၂။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၇။
ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၁။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၂၊ ၁၁၅၊ ၂၀၁။ ဒီ၊ ၄။
၂။ ၈၈။ မ၊ ၄။ ၁။ ၅၅။ မ၊ ၄။ ၂။ ၇၉။ သံ၊ ၄။ ၁။
၁၁၄၊ ၂၀၄။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၊ ၅၀။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၈၈။
အံ၊ ၄။ ၁။ ၄၀။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၇၁၊ ၂၁၊ ၁၄၈။ အံ၊ ၄။
၃။ ၁၀၀။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၈။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၈၇။
အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၉၄။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၈၄-၇၊ ၂၄၃။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၄၈။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။
၇၇။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၈၊ ၇၀။ ဥဒါနံ၊ ၄။ ၁၅၇၊ ၃၈၇။
ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၀၁၊ ၂၇၈။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၁-
၂။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၆၆၊ ၂၂၂။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၉၊
၃၉၂။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၆၂၊ ၁၀၁။ ထေရီ၊ ၄။ ၆၆၊
၁၇၂။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၅။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
၄။ ၉၁-၂။ စရိယာ၊ ၄။ ၈၀။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂။
စူဠနိ၊ ၄။ ၁၄၊ ၃၃၊ ၇၄။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၅။ ဇာ၊ ၄။ ၂။
၃၁၀။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၃၃၈။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၃၂။ ဝဇီရ၊
၅၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၃၇၊ ၄၀၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၁၃၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၇၊ ၈၅။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၈၄၊ ၉၁။
ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၁။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄၅။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၈၂။
သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁၅၈-၉။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၆။ မ၊ ၄။
၂။ ၃၈။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၄၃။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၀။ သံ၊ ၄။
၂။ ၁၅၊ ၃၅။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၃။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၄၊ ၃၈၊
၁၃၆။ မူလ၊ ၄။ ၁။ ၃၉။ မူလ၊ ၄။ ၂။ ၆၁။ မူလ၊
၃။ ၆၀။ အနု၊ ၄။ ၁။ ၁၁၀။ အနု၊ ၄။ ၂။ ၆၉။)

(ဂ) သဘော (က) ပင်ကိုယ်-ပြုက
တေ-သဘော။ ကာဠကံ နာမ ဒွေ ကာဠ-
ကနိ ဇာတိယာ ကာဠကံ ဝါ ရဇနကာဠ-
ကံ ဝါ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၃၀။ ကာဠကနန္တိ သဘာ-
ဝေန ဝါ ရဇနေန ဝါ ကာဠကနံ။ ယထာ-
ဟ “ကာဠကံ နာမ ဒွေ ကာဠကနိ ဇာတိ-
ယာ ကာဠကံ ဝါ ရဇနကာဠကံ ဝါ”တိ။
ကမ်၊ ၄။ ၁။ ၃၁၆။

(ခ) တရားသဘော။ စက္ခုဓာတု တာဝ
ဇာတိတော ဧကော ဓမ္မောတေဝ သမ်-
ဂစ္ဆတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၉။ အထ ဝါ ဇာတိ-

တောတိ စက္ခုသဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဣ၊ ၂။ ၁၈၀။ (-မ၊ ဣ၊ ၂။ ၁၉၉။ သံ၊ ဣ၊ ၂။ ၂၂၄။)

(၉) အထူး။ တိရိယာ နာမ တိဏဇာတိ နာဘိယာ ဥဂ္ဂန္ဓာ နဘ် အာဟစ ဌိတာ အဟောသီ (အံ၊ ၂။ ၂၁၀) တိတ္ထေ ပညတ္တိယံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၉။ တိဏာကာရော တိဏဇာတိ၊ သော စ ဥပါဒါပညတ္တိတိ “ပညတ္တိယ” န္တိ အာဟ။ မူလ၊ ဣ၊ ၂။ ၆၁။ တိဏာကာရောတိ တိဏဝိကပေါ၊ တိဏဝိသေသောတိ အတ္ထော။ အနု၊ ဣ၊ ၂။ ၆၉။ ပညတ္တိယန္တိ ဣဒံ န ဝတ္တဗ္ဗံ၊ နနု တိဏဇာတိတိ တ္ထေ ဇာတိသဒ္ဓေါ အာကာရဝါစကောတိ စောဒနံ မနသိ ကတာ “တိဏာကာရော” တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ပညတ္တိယန္တိ အာဟ၊ အာကာရေတိ န အာဟာတိ အဓိပ္ပာယော။ မရ၊ ၂။ ၆၃။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၃။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၂။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၅၉။) (ဤ၌ ‘ဇာတိ’ သဒ္ဓါသည် ‘အထူး’ ဟူသော အနက်ကို ဟောသည်။ သို့ဖြစ်သော်လည်း တိရိယာမည်သော မြက်အထူးဟူသည် မဟာဘုတ်ရုပ်တို့၏ တည်နေပုံအခြင်းအရာကိုစွဲ၍ ပညတ်အပ်သော ဥပါဒါပညတ်မျိုး ဖြစ်သောကြောင့် ‘ဇာတိသဒ္ဓါပညတ်အနက်ဟော’ ဟု အဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။)

(၁၀) ဂိုဏ်း၊ အပေါင်း၊ အကျင့်၊ အနွယ် တူသူတို့၏အပေါင်း။ အတ္ထိ ဝိသာခေ နိဂဏ္ဌာ နာမ သမဏဇာတိ (အံ၊ ၁။ ၂၀၆) တိ တ္ထေ နိကာယေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၂၉။ ဇာယန္တိ တ္ထေ သတ္တာ သမာနန္ဓယာတိ ဇာတိ၊ နိကာယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဣ၊ ၂။ ၁၉၆။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၉။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၂။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၅၉။)

(၁၁) အမိ၊ မိခင်။ ဩက္ကန္တိ မေ သမော နတ္ထိ။ ဇာတိတော အဘိနိက္ခမေ၊ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၀၅။ ဇာတိတောတိ တ္ထေ ဇာယတိ တောယ မာတုယာတိ မာတာ “ဇာတိ” တိ ဝုစ္စတိ၊ တတော ဇာတိတော မာတုယာတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊ ၇၅။

(၁၂) အမိဝမ်း၊ မိခင်၏ဝမ်းတိုက်။ ဇာတိဥဏ္ဍာ (၂) ကြည့်။

(၁၃) အိမ်ခြံ၌ မွေးဖွားသောသတ္တဝါ၊ ခြံပေါက်သတ္တဝါ။ ဇာတိသပ္ပိခိရ၊ ကြည့်။

(၁၄) ထိုနေ၌ မွေးဖွားသော သတ္တဝါ၊ မွေးဖွားစသတ္တဝါ။ ဇာတိဥဏ္ဍာ (၁) ကြည့်။

(၁၅) အလိုလိုဖြစ်သော၊ အလေ့ပေါက် ဖြစ်သော (တော)။ ဇာတိယာဝန (၂) ကြည့်။

(၁၆) မြတ်လေးပင်၊ မြတ်လေးပန်း။ ဇာတိယာဝန (၁) ကြည့်။

(၁၇) သီလ၊ အရိယသီလ၊ အရိယာ အဖြစ်ကို ပြုကတ်ဘော သီလ (ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ၊ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ)။ ယတောဟံ ဘဂိနိ အရိယာယ ဇာတိယာ ဇာတော (မ၊ ၂။ ၃၀၆) တိ တ္ထေ အရိယသီလေ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၂၉။ အရိယဘာဝကရဏတ္တာ အရိယသီလန္တိ ပါတိမောက္ခသံဝရော ဝုစ္စတိ။ မူလ၊ ဣ၊ ၂။ ၆၁။ အရိယဘာဝကရဏတ္တာတိ အရိယဘာဝကာရဏတ္တာ။ ကရေတိတိ ဟိ ကရဏံ။ အရိယသဒ္ဓိသတ္တာ ဝါ အရိယသီလံ။ ပုထုဇ္ဇနကလျာဏကာနမ္ပိ ဟိ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလံ အရိယသီလသဒ္ဓိသံ။ အနု၊ ဣ၊ ၂။ ၆၉။ (-ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၂။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၅၉။) (ဖော်ပြပါ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာဆရာတို့က မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသ ပါဠိတော်လာ ‘ဇာတိ’ သဒ္ဓါကို ‘အရိယသီလ’ ဟူသော အနက်ကိုဟော၏ဟု ဖွင့်ဆိုကြသော်လည်း ထိုပါဠိတော်၏ အဖွင့်ဖြစ်သည့် မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသဋ္ဌကထာ (နှာ-၂၃၃-၄) နှင့်ဋီကာ (နှာ-၁၅၆) တို့ကမူ ‘အရိယသီလ’ ဟု မဖွင့်ဆိုကြသည့်အပြင် ‘ရဟန်းအဖြစ်’ ဟူသော ‘အမျိုးဇာတ်’ ကိုပင် ဖွင့်ဆိုလိုရိပ် ထင်ပေသည်။ ‘ဇာတိ’ သဒ္ဓါ၏ အတ္ထုပ္ပေါရကို ပြဆိုကြသော ဝိမာနဝတ္ထုဋ္ဌကထာ (နှာ-၂၅)၊ သာရတ္ထဒီပနီဋီကာ (တ၊ နှာ-၁၇၁) နှင့် အဘိဓာနပုဒ်ပိကာ

(ဂါထာ-၇၉၂)တို့၌လည်း ‘အရိယသီလ’ဟူသော အနက်ကို မပြဆိုကြပေ။)

(၁၈) စကားတို့၊ တုံ့ပြန် ချေဖျက်သောစကား။ ယင်းစကားမျိုးကား နျာယကျမ်း၌လာသော စကားမျိုးဖြစ်သည်။ ထို‘ဇာတိ’မည်သော တုံ့ပြန် ချေဖျက်သည့် စကားမျိုးကို နျာယကျမ်း၌ ၂၄-ပါးအပြားအားဖြင့် အကျယ်ပြဆိုထားပေသည်။ ယင်းတို့တွင် ဤ၌ ပုံစံအဖြစ်ဖြင့် ‘သာဓမ္မသမ’ခေါ် ပဌမဇာတိနှင့် ‘ဝေဓမ္မသမ’ခေါ် ဒုတိယဇာတိ စကား ၂-မျိုးကိုသာထုတ်၍ အကျဉ်းချုပ်ပြဆိုပါအံ့။ လက်ဦးပဌမပြောဆိုသူ ‘ဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်’က ပြီးပြေစေလိုသော အကြောင်းအရာတစ်ခုကို အလျော် ‘အနွယ်’အားဖြင့်သော်၎င်း၊ ဆန့်ကျင်ဖက် ‘ဗျတိရေက’ အားဖြင့်သော်၎င်း ပြီးပြေအောင် ပြောဆိုရာတွင် ဆန့်ကျင်ပြောဆိုသူ ‘ပတိဝါဒီ ပုဂ္ဂိုလ်’သည် အရာအားလုံး၌ မပြန့်နံ့သော အကြောင်းမျိုးကိုပြကာ သက်သက် တူကာမျှဖြစ်သည့် သဘောဖြင့်သော်၎င်း မတူကာမျှ ဖြစ်သည့် သဘောဖြင့်သော်၎င်း တုံ့ပြန် ချေဖျက်တတ်လေသည်။

လက်ဦးပဌမ ပြောဆိုသူ ‘ဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်’က “အသံသည် မမြဲသော သဘောတရားမျိုးဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ပြုပြင်အပ်သော သဘောရှိ၍ အိုးနှင့်တူသောကြောင့် ဖြစ်သည်” ဤသို့ အကြောင်းပြကာ တူမျှသော သဘောကိုဆောင်၍ အလျော် ‘အနွယ်’အားဖြင့် အသံ၏ မမြဲမှုကို ပြီးပြေအောင် ပြောဆိုလေသည်။ ထိုအခါ ဆန့်ကျင်ပြောဆိုသူ ‘ပတိဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်’က “အိုဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်-အသင် ပြောဆိုသည့်အတိုင်း အသံသည် မမြဲသော သဘောတရားမျိုးမဟုတ်၊ မြဲသောသဘောတရားမျိုးသာဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အကောင်အထည်မရှိ၍ ကောင်းကင်နှင့် တူသောကြောင့် ဖြစ်သည်” ဤသို့ အ

ကြောင်းပြကာ တူမျှသော သဘောကို ဆောင်၍ လက်ဦးပဌမပြောဆိုသူ ‘ဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်’၏ စကားကို တုံ့ပြန် ချေဖျက်လေသည်။ ဤ၌ ဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်၏ စကားရပ်တွင် ‘ပြုပြင်အပ်သော သဘောရှိ၍’ ဟူသော အကြောင်းပြစကားသည် ပြုပြင်အပ်သော သဘောရှိသော တရားမှန်သမျှ မမြဲသည်ချည်း ဖြစ်သောကြောင့် အရာအားလုံး၌ ပြန့်နံ့သော အကြောင်းပြ စကားမျိုးဖြစ်သည်။ သို့ရကား “ပြုပြင်အပ်သော သဘော ရှိသောကြောင့် အိုးသည်မမြဲသကဲ့သို့ ပြုပြင်အပ်သောသဘော ရှိသောကြောင့် အသံသည် မမြဲ”ဟူသော ဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်၏ ဆိုလိုရင်း စကားသည် ပြန့်နံ့ခိုင်လုံသော အကြောင်းပြဖြင့် ဥပမာ၊ ဥပမေယျ နှီးနှောမိကာ ဧကန် မှတ်သားသင့်သော ယထာဘူတနည်းလမ်းကျ စကားမျိုး ဖြစ်သည်။ ပတိဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်၏ စကားရပ်တွင် ‘အကောင်အထည်မရှိ၍’ဟူသောအကြောင်းပြစကားသည် အကောင် အထည် မရှိသော သဘောတရားများတွင် အချို့သာမြဲ၍ အချို့ကားမမြဲသောကြောင့် အရာအားလုံး၌ ပြန့်နံ့သော အကြောင်းပြစကားမျိုး မဟုတ်ချေ။ သို့ရကား “အကောင် အထည် မရှိသောကြောင့် ကောင်းကင်သည် မြဲသကဲ့သို့ အကောင်အထည် မရှိသောကြောင့် အသံသည် မြဲ၏”ဟူသော ပတိဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်၏ ဆိုလိုရင်း စကားသည် မပြန့်နံ့မခိုင်လုံသောအကြောင်းပြဖြင့် ဥပမာ၊ ဥပမေယျ ကျနသေချာစွာ မနှီးနှောမိ၍ ဧကန် မှတ်သား သင့်သော ယထာဘူတ နည်းလမ်းကျစကား မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့် လက်ဦးပဌမ ပြောဆိုသူ ‘ဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်’၏စကားသည် ဖော်ပြပါအတိုင်း ဆန့်ကျင်ပြောဆိုသူ ‘ပတိဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်’က တုံ့ပြန် ချေဖျက်သော်လည်း မကျေပျက်ပဲ ခိုင်မြဲလျက်သာရှိလေသည်။ ဤပတိဝါဒီ ပုဂ္ဂိုလ်၏ စကားသည် မပြန့်နံ့မခိုင်လုံသောအကြောင်း

ကိုပြကာ သက်သက်တူကာမျှဖြစ်သော သဘောဖြင့် တုံ့ပြန်ချေဖျက်သောစကား ဖြစ်သောကြောင့် ‘သာဓမ္မသမ’ ခေါ် ဇာတိစကား မျိုးဖြစ်သည်။

တဖန်ဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်က “အသံသည်မမြဲသော သဘောတရားမျိုးဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ပြုပြင်အပ်သော သဘောရှိ၍ ကောင်းကင်နှင့်မတူသောကြောင့် ဖြစ်သည်” ဤသို့ အကြောင်းပြကာ မတူမျှသော သဘောကိုဆောင်၍ ဆန့်ကျင်ဖက် ‘ဗျတိရေက’ အားဖြင့် အသံ၏မမြဲမှုကို ပြီးပြေအောင်ပြောဆိုပြန်သည်။ ထိုအခါ ပတိဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်က “အိုဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်— အသင် ပြောဆိုသည့် အတိုင်း အသံသည် မမြဲသော သဘောတရားမျိုးမဟုတ်၊ မြဲသောသဘောတရားမျိုးသာ ဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အကောင်အထည်မရှိ၍ အိုးနှင့်မတူသောကြောင့် ဖြစ်သည်” ဤသို့ အကြောင်းပြကာ မတူမျှသော သဘောကိုဆောင်၍ ဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်၏ စကားကို တုံ့ပြန်ချေဖျက် ပြန်လေသည်။ ဤ၌လည်း ဆန့်ကျင် ပြောဆိုသူ ‘ပတိဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်’ သည် ‘အကောင်အထည်မရှိ’၍ဟု မပြန်နဲ့ မခိုင်လုံသော အကြောင်းကိုပင်ပြကာ တုံ့ပြန်ချေဖျက်သောကြောင့် လက်ဦးပဌမ ပြောဆိုသူ ‘ဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်’ ၏စကားသည် မကျေပျက်ပဲခိုင်မြဲလျက်သာ ရှိလေသည်။ ဤပတိဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်၏ စကားသည် မပြန်နဲ့ မခိုင်လုံသောအကြောင်းကိုပြကာ သက်သက်မတူကာမျှဖြစ်သော သဘောဖြင့် တုံ့ပြန် ချေဖျက်သောစကား ဖြစ်သောကြောင့် ‘ဝေဓမ္မသမ’ ခေါ် ဇာတိစကား မျိုးဖြစ်သည်။ ဤကား ‘ဇာတိ’ မည်သော တုံ့ပြန်ချေဖျက်သည့် စကား ၂၄-မျိုးတွင် ပဌမ၊ ဒုတိယ စကား ၂-မျိုးဖြစ်ပေသည်။ အကျယ်ကို— နှာယဒဿန၊ ဝါစပုတိ၊ သဒ္ဓသာဂရ-တို့၌ကြည့်။

ဒုသနဘာသာ ဇာတယော၊ ဥတ္တရပဋိ- ရူပကဏ္ဍိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊ ၃။ ၅၇။ နိတိ၊ သုတ္တ။ နှာ-၄၁၄။

(၁၉) ဇာတိမည်သော (နတ်)။ ဇာတိ- နာမ-ကြည့်။

ဇာတိအတိမုတ္တကာဒိပုပ္ဖဂစ္ဆ (ပု) [ဇာတိ + အတိမုတ္တက + အာဒိ + ပုပ္ဖဂစ္ဆ] မြတ်လေး၊ ဘိန္နယ် အစရှိသော ပန်းပင်ငယ်။ မာလာ-ဝစ္ဆန္တိ ဇာတိအတိမုတ္တကာဒိပုပ္ဖဂစ္ဆ၊ တေန ပုပ္ဖါရာမံ ဒဿေတိ။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၈၁။

ဇာတိအတ္ထ (ပု) [ဇာတိ + အတ္ထ] (၁) ဇာတိ သဒ္ဓါ၏ အနက်။ (၂) ဖြစ်ခြင်း - အနက် - သဘော။ (၁) ဘဝေါ ကုလံ နိကာယော စ၊ သီလံ ပညတ္တိလက္ခဏံ။ ပဿတိ သန္နိစေ-ဝါတိ၊ ဇာတိအတ္တာ ပဝေဒိတာ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၂။ မဟာနိ၊ ၄။ ၅၉။ (၂) ယထာ တထာ ဇာယနံ ဇာတိအတ္ထော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၈၇။

ဇာတိအနုယောဂ (ပု) [ဇာတိ + အနုယောဂ] အမျိုးဇာတ်ကို စိစစ်ကြောင်း (စကား)။ ခတ္တိ-ယောတိအာဒိကော ဇာတိအနုယောဂေါ။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၁၃၆။

ဇာတိအနုရူပဂမန (န) [ဇာတိ + အနုရူပ + ဂမန] အမျိုးဇာတ် အားလျော်စွာ သွားရခြင်း။ နာနာဘာဝေါတိ ဇာတိယာ နာနာ-ဘာဝေါ။ ဇာတိအနုရူပဂမနေန (ဇာတိ အနုရူပဂမနေန။ က၊ မူကွဲ) ဝိသုံ ဘာဝေါ၊ အသမ္ပဒဘာဝေါတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၄၇။ ဇာတိယာတိ ခတ္တိယာဒိဇာတိယာ၊ နာနာဘာဝေါ အသဟဘာဝေါဝိသုံဘာဝေါ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၇၉။ (- ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၃။)

ဇာတိအန္တရူပဂမန (န) [ဇာတိ + အန္တရ + ဥပ-ဂမန] အမျိုးဇာတ်တပါးသို့ကပ်ရောက်ခြင်း၊ အခြား အမျိုးဇာတ်သို့ ပြောင်းသွားခြင်း။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇာတိအနွ (တိ) [ဇာတိ+အနွ] ပဋိသန္ဓေအား
ဖြင့် ကန်းသောသူ၊ ဝမ်းတွင်းကန်းသူ။
ရူပါနိ ပဿိသု စ ဇာတိအနွ၊ သဒ္ဓိ
သမန္တာ ဗမိရာ သုဏိသု။ ဗုဒ္ဓဝံဌ။ ၁၀၂။

ဇာတိအဘာဝ (ပု) [ဇာတိ + အဘာဝ] ပဋိ-
သန္ဓေနေခြင်း၏ - မဖြစ်ခြင်း - မရှိခြင်း။
ဇာတိနိရောဓ-ကြည့်။

ဇာတိအလသ (ပု) [ဇာတိ+အလသ] ပကတိ
- သဘော - အားဖြင့် ပျင်းရိသူ။ အလ-
သောတိ ဇာတိအလသော။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၁။
၁၅၂။

ဇာတိအာစာရကုလပုတ္တ (ပု) [ဇာတိ+အာစာ-
ရ+ကုလပုတ္တ] ဇာတ်၊ အကျင့်နှင့်ပြည့်စုံသော
အမျိုးကောင်းသား။ ကုလပုတ္တာနန္တိ ဇာတိ-
အာစာရကုလပုတ္တာနံ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၉၃။

ဇာတိအာဒိကာရဏ (န) [ဇာတိ + အာဒိ +
ကာရဏ] ပဋိသန္ဓေနေခြင်း အစရှိသော
အကြောင်း။ သံဝေဇနိယဌာနန္တိ သံဝေဇ-
နကံ ဇာတိအာဒိကာရဏံ။ အဘိ၊ ဌ။ ၁။ ၉၆။
(-မူလဋီ၊ ၂။ ၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၄။)

ဇာတိအာဒိတ္တယ (န) [ဇာတိအာဒိ + တယ]
(၁) ဇာတိ အစရှိသည်တို့၏ သုံးပုဒ်တို့၏
အပေါင်း၊ ဇာတိစသော ၃-ပုဒ်။ (၂) ဇာတိ
အစရှိသောတရား ၃-ပါးအပေါင်း၊ ဇာတိ
စသောတရား ၃-ပါး။ (၁) ဇာတိအာဒိတ္တယံ
ကေ၊ ပဒံဝိသတိမေ တိကေ။ အဘိ၊ ဌ။ ၁။ ၂၂။
(၂) ဇာတိအာဒိတ္တယဿ ခစ္ဆတ္တ ဓမ္မသဘာဝ-
မတ္တတ္တာ န ကထဉ္စိ သမ္ပယောဂေါ ဝိပုယော-
ဂေါ စ ရဟတိ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၂၆။

ဇာတိအာဒိဒုက္ခဝိသေသ (ပု) [ဇာတိအာဒိ+ဒုက္ခ
+ ဝိသေသ] ပဋိသန္ဓေနေခြင်း အစရှိသော
ဆင်းရဲအထူး။ တဏှာဒိဥပဓိနိဒါနာ ဇာတိ-
အာဒိဒုက္ခဝိသေသာ ပဘဝန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၂။
၃၀၅။ စူဠနိ၊ ဌ။ ၁၉။

ဇာတိအာဒိဒုက္ခာဓိဌာန (န) [ဇာတိအာဒိဒုက္ခ
+ အဓိဌာန] ပဋိသန္ဓေနေခြင်း အစရှိသော
ဆင်းရဲ၏တည်ရာ။ တတ္ထ တယော ဘဝါ
အင်္ဂါရကာသုယော ဝိယ ဇာတိအာဒိဒုက္ခာ-
ဓိဌာနဘာဝေန မဟာဘိတာပဘာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊ ၂။ ၄၄၇။

ဇာတိအာဒိဒုက္ခာနုဗန္ဓ (ပု) [ဇာတိအာဒိဒုက္ခ
+ အနုဗန္ဓ] ပဋိသန္ဓေနေခြင်း အစရှိသော
ဆင်းရဲ၏ အစဉ်လိုက်ခြင်း။ ယှာယံ တဏှာ
ဒုစ္စရိတသံကိလေသဟေတုကော ဇာတိအာ-
ဒိဒုက္ခာနုဗန္ဓော၊ အယံ အာဒိနဝေါ။ နေတ္တိ၊
ဌ။ ၄၄။

ဇာတိအာဒိဓမ္မ (ပု) [ဇာတိအာဒိ+ဓမ္မ] (၁)
ဖြစ်ခြင်းအစရှိသောသဘော။ (၂) ပဋိသန္ဓေ-
နေခြင်း အစရှိသော သဘော။ (တိ) (၃)
ပဋိသန္ဓေနေခြင်း စသော-ပကတိ-သဘော-
ရှိသော။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂)
ယဿ ဇာတိအာဒိဓမ္မဿ ယေန ယေန
အဘိနိဗ္ဗတ္တနုပရိပါစနာဒိသဘာဝေန ယော
ဇာတိအာဒိဓမ္မော ဇရာဒိဓမ္မေန ဝိလက္ခ-
ဏော ဝိသဒိသော ဟောတိ။ နေတ္တိဝိ၊ ၂။ ၆။
(-နေတ္တိ၊ ဌ။ ၁၃၅။) (၃) ယဿ ဓမ္မဒေသနံ
အာဂမ္မ ဇာတိအာဒိဓမ္မာ သတ္တာ ဇာတိ-
အာဒိဟိ ဝိမုစ္ဆန္တိ။ ဓမ္မာဌ၊ ၂။ ၁၆၂။

ဇာတိအာဒိဓမ္မဝန္တ (တိ) [ဇာတိအာဒိဓမ္မ +
ဝန္တ] ဖြစ်ခြင်းစသော သဘောရှိသော။
တတော ဝေ န ဇာတိအာဒိဓမ္မဝန္တာနိတိ
အာဟ “န သယံ သဘာဝဝန္တာနိ” တိ။ အနုဋီ၊
၁။ ၁၇၀။

ဇာတိအာဒိပစ္စယဘေဒ (ပု) [ဇာတိအာဒိ +
ပစ္စယ+ဘေဒ] ဇာတိ အစရှိသောအကြောင်း
ထူး။ ဇရာမရဏာဒိနံ ဓမ္မာနံ ဇာတိအာဒိ-
ပစ္စယဘေဒေ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၄၃။

ဇာတိအာဒိပဋိဗဒ္ဓ (တိ) [ဇာတိအာဒိ+ပဋိဗဒ္ဓ]
ဇာတိ အစရှိသည်တို့နှင့် စပ်သော။ န ပန

ဇာတိအာဒိပဋိပဒ္ဓါ ဇာယမာနာဒိက္ခန္ဓာတိ န
ကေဝိတ္တက္ခန္ဓာ ဇာတိအာဒိနံ အဝိဇ္ဇာယ
ပစ္စယဘာဝေါ သမ္ဘဝတိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၄၆။

ဇာတိအာဒိပဒ (န) [ဇာတိအာဒိ+ပဒ] ဇာတိ
အစရှိသောပုဒ်။ ယထာ ဒုတိယနယေ ဇာတိ-
အာဒိပဒေသု ဒွိဟိ ဒွိဟိ ပဒေဟိ ပရိပုဏ္ဏာ-
ပရိပုဏ္ဏာယတနယောနိဝိဘာဂေန သဗ္ဗသတ္တေ
ပရိယာဒိယိတော ဇာတိ ဒဿိတာ။ အနုဋီ၊ ၂။
၆၉။

ဇာတိအာဒိပပါတဒုက္ခဇနန (တိ) [ဇာတိအာဒိ+
ပပါတဒုက္ခ+ဇနန] ပဋိသန္ဓေနေခြင်း အစရှိ
သော ချောက်သို့ကျခြင်း ဆင်းရဲနှင့်တူသော
ဆင်းရဲကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ ချောက်သို့
ကျခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲနှင့်တူသော
ပဋိသန္ဓေနေခြင်း စသည်ကို ဖြစ်စေတတ်
သော။ ဇာတိအာဒိပပါတဒုက္ခဇနနတော
မရပ္ပပါတသဒိသတာ ပညာဘိသင်္ခါရဿ
ဝုတ္တော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။ ၂၆၅။
ပပါတံ ပတနဒုက္ခသဒိသန္တိ ကတာ ဝုတ္တံ
“ဇာတိအာဒိပပါတဒုက္ခ”န္တိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၀၆။
ပပါတေ ဒုက္ခံ ပပါတဒုက္ခံ၊ ပပါတဒုက္ခံ ဝိယ
တထာ၊ ဇာတိအာဒိသင်္ခါတံ ပပါတဒုက္ခံ
တထာ၊ တဿ ဇနနံ တထာ။ မဓု၊ ၂။ ၉၀။

ဇာတိအာဒိပဝတ္တိဟေတု (ပု) [ဇာတိအာဒိ+
ပဝတ္တိ+ဟေတု] အမျိုးဇာတ် အစရှိသော
(မာန်)ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဝတ္ထုနာတိ
ဇာတိအာဒိပဝတ္တိဟေတုနာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၁၅။

ဇာတိအာဒိဗျသန (န) [ဇာတိအာဒိ+ဗျသန]
ပဋိသန္ဓေနေခြင်းအစရှိသော-ပျက်စီးခြင်း-
ဆင်းရဲခြင်း။ တာယိတုန္တိ ဇာတိအာဒိဗျသန-
တော ရက္ခိတံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၅။

ဇာတိအာဒိဘေဒ (ပု) [ဇာတိအာဒိ+ဘေဒ]
(၁) ပဋိသန္ဓေနေခြင်း အစရှိသည်တို့၏
အပြား။ (၂) ဇာတ်-သကတ်-သဒ္ဓပဝတ္ထ-

နိမိတ်-အစရှိသည်တို့၏ အပြား။ (တိ) (၃)
အမျိုးဇာတ်စသော အပြားရှိသော။ (၄)
ပဋိသန္ဓေနေခြင်း စသော အပြားရှိသော။
(၁) တေန ဇာတိအာဒိဘေဒေန ယထာ-
ဝုတ္တဿ ဒုက္ခသစ္စဿ အနေကဘေဒတံ တံဒိ-
ပကာနံ အက္ခရပဒါဒိနံ ဝုတ္တပ္ပကာရံ အပရိ-
မာဏတဉ္စ သမတ္ထေတိ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၅၇။ (၂)
နန တိဟိ ဓမ္မသဒ္ဓေဟိ ဝုစ္စမာနော သဘာဝ-
ဓာရဏာဒိအတ္ထေန အဘိန္ဒော ဝေ သော
အတ္ထောတိ? န၊ ဇာတိအာဒိဘေဒေန ဘေဒ-
သဗ္ဗာဝတော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၃၂။ (၃) ဒေသော
နာမ ဇာတိအာဒိဘေဒေါ ဝေါဟာရော။
ကင်္ခါဋီ၊ သစ်။ ၂၄၈။ (၄) တသ္မိံ တသ္မိံ
ဘဝေ ဇာတိအာဒိဘေဒံ ဣဒံ ဒုက္ခံ ပုနပျုနံ
နိဗ္ဗတ္တတိယေဝါတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၃၃၃။

ဇာတိအာဒိဘေဒနိဗ္ဗန္ဓန (တိ) [ဇာတိအာဒိဘေဒ
+နိဗ္ဗန္ဓန] ဇာတ် စသည်တို့၏ အပြားလျှင်
အကြောင်းရှိသော။ န ဝေမယံ ဇာတိအာဒိ-
ဘေဒနိဗ္ဗန္ဓနာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။ ၇၂။

ဇာတိအာဒိမာနဝတ္ထု (န) [ဇာတိအာဒိ+မာန
+ဝတ္ထု] အမျိုးဇာတ် အစရှိသော မာန်၏
အကြောင်း။ တတ္ထ တတ္ထ ဇာတိအာဒိမာန-
ဝတ္ထုသ္မိံ ဂရုတရဂ္ဂဟဏေန သံသီဒေယျာတိ
အဓိပ္ပါယော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၂။

ဇာတိအာဒိဝေဒဒုက္ခ (န) [ဇာတိအာဒိ+ဝေဒဒုက္ခ]
ပဋိသန္ဓေနေခြင်းစသော ဝေဒဆင်းရဲ။ နာတ-
ရိံ သု ဇာတိအာဒိဝေဒဒုက္ခံ န ဥတ္တရိံ သု။
သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၄။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁၂။ (-နေတ္ထိ-
ဝိ။ ၈၆။)

ဇာတိအာဒိဝတ္ထုက (တိ) [ဇာတိအာဒိ+ဝတ္ထု
+က] အမျိုးဇာတ် စသော အကြောင်းရှိ
သော။ မာနန္တိ ဇာတိအာဒိဝတ္ထုကံ စေတ-
သော ဥန္နမနံ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၄၇။ သုတ္တနိ၊ ၄။
၁။ ၁၇။

ဇာတိအာဒိဝိနိမုတ္တ (တိ) [ဇာတိအာဒိ+ဝိနိမုတ္တ]
ဇာတိအစရှိသည်တို့မှ လွတ်သော။ သာ ပန
ဇာတိအာဒိဝိနိမုတ္တာ နတ္ထိတိ တေသံယေဝါ-
မိဝစနံ ဟောတိ “ဣဒပစ္စယတာ” တိ။ မူလဋီ၊
၁။၁၆၃။

ဇာတိအာဒိဝိဘာဂ (တိ) [ဇာတိအာဒိ+ဝိဘာ-
ဂ] ဇာတိစသည်ဖြင့် ဝေဘန်အပ်သော။ ဣဒံ
ဒုက္ခန္တိ ဣဒံ ဇာတိအာဒိဝိဘာဂံ သင်္ခေပ-
တော ပဉ္စပါဒါနက္ခန္ဓသင်္ဂဟံ တဏှာဝဇ္ဇံ တေ-
ဘူမကဓမ္မဇာတံ ဒုက္ခဿ အဓိဋ္ဌာနဘာဝေန
ဒုက္ခဒုက္ခာဒိဘာဝေန စ ဒုက္ခံ အရိယသစ္စန္တိ
အတ္ထော။ နေတ္ထိ၊ ၄။၅၇။

ဇာတိအာဒိဝိသေသဓမ္မ (ပု) [ဇာတိအာဒိ+ဝိ-
သေသဓမ္မ] ပဋိသန္ဓေနေခြင်းအစရှိသော ထူး
သောတရား။ ယဿ ဓမ္မဿာတိ တတော
ဇာတိအာဒိဝိသေသဓမ္မတော အညဿ ဇရာ-
ဒိဝိသေသဓမ္မဿ။ နေတ္ထိဝိ၊ ၂၀၆။

ဇာတိအာဒိသံဝေဂဝတ္ထု (န) [ဇာတိအာဒိ+သံ
ဝေဂ+ဝတ္ထု] ပဋိသန္ဓေနေခြင်း အစရှိသော
ထိတ်လန့်ခြင်း၏အကြောင်း။ သံဝေဇနေနာ-
တိ ဇာတိအာဒိသံဝေဂဝတ္ထုနိ ပဋိစ္စ ဥပ္ပန္န-
ဘယသင်္ခါတေန သံဝေဇနေန။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။
၁၁၀။

ဇာတိအာဒိသံသာရဘယ (န) [ဇာတိအာဒိ
+သံသာရဘယ] ပဋိသန္ဓေနေခြင်း အစရှိ
သောသံသရာဘေး။ ရုဇူပဒ္ဒဝါဒီဟိ အနုပဒ္ဒါ-
တေန “ဝေ ဟိ တံ ဩတိဏ္ဏံ ဇာတိအာဒိ-
သံသာရဘယံ ဝိဇိနိဿာမိ” တိ ဝဇ္ဇနိဿရ-
ဏတ္ထံ အာဂတာယ သဒ္ဓါယ ဝသေန ပဗ္ဗဇိ-
တေန။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၆၁။

ဇာတိအာဒိသင်္ကရ (ပု) [ဇာတိအာဒိ+သင်္ကရ]
ဇာတ်အစရှိသောအားဖြင့် ရောယှက်ခြင်း။
ဇာတိအာဒိသင်္ကရန္တိ ဇာတိသဘာဝပုဂ္ဂလ-
လောကီယလောကုတ္တရတော သင်္ကရံ သမ္ဘေ-
ဒံ အကတွာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၀။

ဇာတိအာဒိသဗ္ဗဒုက္ခက္ခယကရ (တိ) [ဇာတိအာဒိ
+သဗ္ဗဒုက္ခ+ခယ+ကရ] ပဋိသန္ဓေနေခြင်း
အစရှိသော အလုံးစုံသော - ဆင်းရဲ - ဒုက္ခ -
၏ ကုန်ခြင်းကို ပြုတတ်သော။ တဿ ဇာ-
တိအာဒိသဗ္ဗဒုက္ခက္ခယကရန္တိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
၄။ ၈၄။

ဇာတိအာဒိသဘာဝ (ပု) [ဇာတိအာဒိ+သ-
ဘာဝ] ဇာတိစသည်တို့၏ သဘော၊ ဇာတိ
စသည်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း၊ ဖြစ်စေခြင်းသဘော။
ဣဒပစ္စယာနံ ဘာဝေတိ ဇာတိအာဒိသဘာ-
ဝမေဝ အာဟ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၃။ ဇာတိအာ-
ဒိသဘာဝန္တိ ဇာတိဘဝါဒီနံ နိဗ္ဗတ္တိနိဗ္ဗတ္တနာ-
ဒိသဘာဝံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၇၇။

ဇာတိအာဒိသမုဋ္ဌာန (န) [ဇာတိအာဒိ+သမု-
ဋ္ဌာန] အမျိုးဇာတ်စသော - အကြောင်း -
သမုဋ္ဌာန်။ နိယကဇ္ဈတ္တံ ဇာတိအာဒိသမုဋ္ဌာနံ
တေဿာတိ အဇ္ဈတ္တသမုဋ္ဌာနာ။ မူလဋီ၊ ၁။
၉၀။

ဇာတိအာရညက (တိ) [ဇာတိ+အာရညက]
ပကတိ - သဘော - အားဖြင့် တော၌ နေလေ့
ရှိသော၊ သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇာတိအာရညကဂ္ဂဟဏ (န) [ဇာတိအာရည-
က+ဂ္ဂဟဏ] ဇာတိအာရညကသဒ္ဓါ။ တေန
ပုဗ္ဗေ ဇာတိအာရညကဂ္ဂဟဏေန စ တေရသ
ဓုတင်္ဂါ ဂဟိတာ ဝေါတိ ဒဠဗ္ဗံ။ သံ၊ ၄။ ၂။
၁၆၉။

ဇာတိအာရညိက (တိ) [ဇာတိ+အာရညိက]
ပကတိ - သဘော - အားဖြင့် တော၌ နေလေ့
ရှိသော၊ သူ။ ဣမံ စိဝရံ ဂဏန္တေန ဘိက္ခုနာ
ဇာတိပံသုကူလိကေန ဇာတိအာရညိကေန
ဇာတိကောသနိကေန ဇာတိသပဒါနစာရိ-
ကေန ဘဝိတုံ ဝဇ္ဇတိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၄။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၁။ ၃၅။ သံ၊ ၄။ သစ်၊ ၁။ ၄၇။

ဇာတိအာရညိကင်္ခ (န) [ဇာတိအာရညိက+
အင်္ဂ] ပကတိ-သဘော-အားဖြင့် တော၌
နေလေ့ရှိသောသူ၏-အကြောင်း-အင်္ဂါ-
သမာဒါနစေတနာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇာတိအာရညိကင်္ခ (တိ) [ဇာတိအာရညိကင်္ဂ+
ဏ] ပကတိ-သဘော-အားဖြင့် တော၌
နေလေ့ရှိသောသူ၏-အကြောင်း-အင်္ဂါ-
သမာဒါနစေတနာ-ရှိသော၊ ပကတိ-သ
ဘော-အားဖြင့် အာရညိကင်္ဂဓုတင် ဆောင်
သော၊ သူ။ တေန သဒ္ဓိ အတ္တနော စီဝရံ
ပရိဝတ္တေတွာ ထေရံ ဇာတိအာရညိကင်္ဂဥေဝ
ဇာတိပံသုကုလိကင်္ဂဥ အကာသိ။ သံ၊ဌ၊၂။
၁၅၈။

ဇာတိအာလသိယ (န) [ဇာတိ+အာလသိယ]
ပကတိ-သဘော - အားဖြင့် ပျင်းရိသူ၏
အဖြစ်၊ ပကတိ-သဘော-အားဖြင့် ပျင်းရိ
ခြင်း။ တန္တိတိ ဇာတိအာလသိယံ၊ ပကတိ-
အာလသိယန္တိ အတ္တော။ တထာ ဟိ ကုသ-
လကရဏေ ကာယဿ အဝိပ္ပိရိကတာ လိန-
တာ ဇာတိအာလသိယံ တန္တိ နာမ။ အံ၊ဋီ၊
၁။၇၇။ (-အဘိ၊ဌ၊၂။၄၆၀။ မဟာနိ၊ဌ။
၃၆၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၁၆။)

ဇာတိအာလသျ (န) [ဇာတိ+အာလသျ] ပက-
တိ-သဘော-အားဖြင့် ပျင်းရိသူ၏ အဖြစ်၊
ပကတိ-သဘော-အားဖြင့် ပျင်း ရိ ခြင်း။
ကုသလကရဏေ ကာယဿ အဝိပ္ပိရိကတာ
လိနတာ ဇာတိအာလသျံ...အထ ခေါ ပက-
တိအာလသျန္တိ အတ္တော။ မူလဋီ၊၂။၂၁၉။

ဇာတိဥဏ္ဏာ (ထိ) [ဇာတိ+ဥဏ္ဏာ] (၁) (က)
ထိုနေ့မှူးဖွားသော သိုး၏အမှူး။ (ခ)သိုး
၏မှူးဖွားစအခါ၌ ဖြစ်သောအမှူး၊ မှူးပြီး
ခါစသိုးမှူး။ (၂) အမိဝမ်းကို ခွဲ၍ ယူအပ်
သောသိုးမှူး။ (၁၊၂) ဇာတိဥဏ္ဏာယ ဧကေန
အံသုနာ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၃၈။ အဘိ၊ဌ၊၂။၁၅၃။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၈၅။ ကခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၁၁။ (၁)

(က) “တဒဟုဇာတဿ ငွေကဿ လောမံ
ဇာတိ ဥဏ္ဏာ”တိ ဧကေ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၂။
တေသံ မတေ ဇာတိယာ တဒဟုဇာတဿ
ငွေကဿ ဥဏ္ဏာ ဇာတိဥဏ္ဏာတိ အတ္တော။
မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။၂၁၁။ (-ဝိမတိ၊၁။၂၂၃။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၀၃။) (ခ) ငွေကဿ ဇာတ-
ကာလေ ဥဏ္ဏာ ဇာတိဥဏ္ဏာ(မူလဋီ၊၂။၁၀၉)
တိ ပဌမော အတ္တော။ အနုဋီ၊၂။၁၂၂။ (၂)
ဂဗ္ဘံ ဖာလေတွာ ဂဟိတငွေကလောမံ ဇာတိ-
ဥဏ္ဏာတိ အညေ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊၂။၃၀၃။ တေသံ မတေ ဇာယန္တိ ဧတ္ထ
ငွေကာတိ ဇာတိ၊ ကုစ္ဆိ။ တံ ဖာလေတွာ
ဂဟိတာ ဥဏ္ဏာ ဇာတိဥဏ္ဏာတိ အတ္တော။
မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။၂၁၁။ (-မူလဋီ၊၂။၁၁၉။)

ဇာတိဥဏ္ဏာ (ထိ) [ဇာတိမန္တ+ဥဏ္ဏာ။ မန္တ-
ချေ။] (၁) သိမ်မွေ-နူးညံ့-သောသဘော
ရှိသော အမှူးရှိသော သိုး၏အမှူး၊ သိမ်
မွေ-နူးညံ့-သော သဘောရှိသော အမှူး၊
သိမ်မွေ-နူးညံ့-သော သိုးမှူး။ (၂) ဇာတိ
ရှိသော-ဇာတ်နှင့်ပြည့်စုံသော-သိုး၏အမှူး၊
အမျိုးကောင်းသော သိုး၏အမှူး။ (၁၊၂)
ဇာတိဥဏ္ဏာ နာမ သုခုမာ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၀။
သာရတ္ထ၊၂။၂၅၂။ ဟိမဝန္တပုဒေသေ ဇာတိ-
မန္တငွေကလောမံ ဇာတိဥဏ္ဏာတိ အပရေ။
သာရတ္ထ၊၂။၂၅၂။ မူလဋီ၊၂။၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။
၃၀၃။ (၁) သုခုမဇာတိယလောမာ ဝေ ကိရ
ဧကေ ငွေကာ ဟိမဝန္တေ ဝိဇ္ဇန္တိ၊ တေသံ
လောမံ သန္ဓာယ “ဇာတိမန္တငွေကလောမ”န္တိ
ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊၂။၂၃။ အနုဋီကာယံ ပန သုခုမ-
ဇာတိယလောမာနံ ငွေကာနံ လောမံ ဇာတိ-
မန္တငွေကလောမန္တိ ဝုတ္တံ။ မဓု၊၂။၁၆။
တေသံ မတေ သုခုမာ ဇာတိ ဧတိဿာ
အတ္တိတိ ဇာတိမတိ၊ သာ ဝေ ဥဏ္ဏာ ဇာတိ-
ဥဏ္ဏာတိအတ္တော၊ မန္တလောပေါ။ မဏိမဉ္ဇူ၊
၂။၂၁၁။ (၂) ဧကေပန “အဇပါကတိကေဌ-
ကာဒီဟိ သင်္ကရရဟိတာနံ တေသံ ငွေက-

ဝိသေသာနံ နိဗ္ဗတ္တေဋ္ဌကဿ လောမံ ဇာတိ-
ဥဏ္ဏာ၊ တမ္ပိ တခါနိဗ္ဗတ္တဿာ”တိ ဝဒန္တိ။
အနုဋီ၊ ၂။၂၃။

ဇာတိဥဏ္ဏံသု (ပု) [ဇာတိဥဏ္ဏာ+အံသု] (၁)
သိမ်မွေ့ - နူးညံ့ - သော သိုးမွေး အမျှင်။
(၂) ဇာတ်နှင့် ပြည့်စုံသောသိုး၏ အမွေး
အမျှင်။ (၃) အမိဝမ်းကိုခွဲ၍ ယူအပ်သော
သိုးမွေးအမျှင်။ (၁) ဧဝံ သဏ္ဌာနန္တိ ဇာတိ-
ဥဏ္ဏံသုနော ပဏ္ဍရိတော အဂ္ဂေ ဌိတတေလ-
ဗိန္ဒုသဏ္ဌာနံ။ အနုဋီ၊ ၂။၂၃။ ဇာတိဥဏ္ဏာ၊
(၁) လည်း ကြည့်။ (၂) တိဟိ ဇာတိဥဏ္ဏံ-
သုဟိ ကတသုတ္တဂ္ဂေ သဏ္ဌိတတေလဗိန္ဒုပု-
မာဏံ ကလလံ ဟောတိ။ သံ၊ ၁။၂၇၄။
မဟာနိ၊ ၁။၂၁၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၅၂။ ဇာတိ-
ဥဏ္ဏံသုဟိတိ ဇာတိဋ္ဌေကာယ ဥဏ္ဏံသုဟိတိ
ဝဒန္တိ။ သံ၊ ၁။၂၀၆။ (၃) ဂဗ္ဘံ ဖာလေတွာ
ဂဟိတဥဏ္ဏာ ဇာတိဥဏ္ဏာ၊ တဿာ အံသု-
ဟိ တိဟိ ကတသုတ္တဂ္ဂေ။ သံ၊ ၁။၂၀၆။

ဇာတိဥဗ္ဗတ္တက (တိ) [ဇာတိ + ဥဗ္ဗတ္တက] ပဋိ-
သန္ဓေအားဖြင့် မျိုးသော၊ သူ၊ ဝမ်းတွင်းရူး။
ကုသလဝိပါကာယ မနုဿလောကေ ဇစ္စန္ဓ-
ဇာတိဗဓိရဇာတိဥဗ္ဗတ္တကဋ္ဌေမ္မာ နပုသကာဒိ-
နံ။ အဘိ၊ ၁။၂၁၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၈၀။

ဇာတိကောသနိက (တိ) [ဇာတိ+ကောသနိက]
ပကတိ - သဘော - အားဖြင့် တထိုင်တည်း
သော ဣရိယာပုထ်၌ စားလေ့ရှိသော၊ သူ။
ဇာတိအာရညိက-ကြည့်။

ဇာတိဋ္ဌေက (ပု) [ဇာတိမန္တု + ဋ္ဌေက။ မန္တု-
ချေ၊ ထံ၌ ဇာတိဋ္ဌေကာ] ဇာတ်နှင့်ပြည့်စုံ
သောသိုး၊ အမျိုးကောင်းသောသိုး။ ဇာတိ-
ဥဏ္ဏံသု(၂)-ကြည့်။

ဇာတိကန္တာရ (ပု) [ဇာတိ+ကန္တာရ] ပဋိသန္ဓေ
နေခြင်းဟူသော ခရီးခဲ။ ဇာတိကန္တာရံ တာ-
ရေတိ။ မဟာနိ၊ ၃၅၃။ စူဠနိ၊ ၂၂၆။ ဝိ၊ ၁။

၁။၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၀၂။ မဟာဂဟနတာယ
မဟာနတ္ထတာယ ဒုန္နိတ္တရိယတာယ စ ဇာတိ-
ယေဝ ကန္တာရော ဇာတိကန္တာရော၊ တံ
ဇာတိကန္တာရံ။ မဟာနိ၊ ၁။၃၈၈။ သာရတ္ထ၊
၁။၂၉၃။ (-အပါ၊ ၁။၂၄၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။၃၀၃။
သာရတ္ထ၊ ၁။၂၉၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။၁၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၂၄၇။)

ဇာတိကန္တာရကိလေသဝနဂဟနနိတ္ထရဏဋ္ဌ (ပု)
[ဇာတိကန္တာရ + ကိလေသဝနဂဟန + နိတ္ထ-
ရဏ + အတ္ထ] ပဋိသန္ဓေနေခြင်း ခရီးခဲ၊
ကိလေသတောရုတ်မှ ထုတ်ဆောင်တတ်
သော-အနက်-သဘော။ သုဒေသကသမံ
မဟာရာဇ ဓုတဂုဏံ ဝိသုဒ္ဓိကာမာနံ ဇာတိ-
ကန္တာရ ကိလေသဝန ဂဟနနိတ္ထရဏဋ္ဌေန ။
မိလိန္ဒ၊ ၃၃၆။

ဇာတိကန္တာရတာရဏ (န) [ဇာတိကန္တာရ +
တာရဏ] ပဋိသန္ဓေနေခြင်း ခရီးခဲမှ-ကူး
မြောက်စေခြင်း - ကယ်တင်ခြင်း။ သတ္တဝါဟ-
သမော သတ္တာနံ ဇာတိကန္တာရတာရဏေ။
မိလိန္ဒ၊ ၁၉၃။

ဇာတိကန္တာရာဒိဂဟန (တိ) [ဇာတိကန္တာရ +
အာဒိ + ဂဟန] ပဋိသန္ဓေနေခြင်း ခရီးခဲ
စသောအားဖြင့် - ရွတ်ထွေး - ခက်ခဲ - သော။
န ဇာတိကန္တာရာဒိဂဟနံ သံသာရဒ္ဓါနံ ပဋိ-
ပန္နောတိ အဓိပ္ပါယော။ ထေရ၊ ၁။၂၅၀။

ဇာတိကန္တာရာဒိနိတ္ထရဏ (န) [ဇာတိကန္တာရာဒိ
+ နိတ္ထရဏ] (၁) ပဋိသန္ဓေနေခြင်း ခရီးခဲ
စသည်မှ ထွက်မြောက်ခြင်း။ (၂) ပဋိသန္ဓေ
နေခြင်းခရီးခဲစသည်မှ - ထုတ်ဆောင် - ကယ်
တင် - ခြင်း။ (တိ) (၃) ပဋိသန္ဓေနေခြင်း
ခရီးခဲစသည်မှ - ထုတ်ဆောင် - ကယ်တင် -
တတ်သော၊ သူ။ (၁) ဇာတိကန္တာရာဒိနိတ္ထရ-
ဏာနိသံသ-ကြည့်။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။
(၃) ဇာတိကန္တာရာဒိနိတ္ထရဏတော သတ္တ-
ဝါဟာတိပိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။၃၁၆။

ဇာတိကန္တာရာဒိနိတ္တရဏတ္ထ (ပု) [ဇာတိကန္တာ-
ရာဒိနိတ္တရဏ+အတ္ထ] ပဋိသန္ဓေနေခြင်းခရီးခဲ
စသည်မှ-ထုတ်ဆောင် - ကယ်တင် - ခြင်း
အကျိုး။ ဇာတိကန္တာရာဒိနိတ္တရဏတ္ထာယ
ဝေနေယျသတ္တဝါဟနသမတ္တတာယ သတ္တဝါ-
ဟော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။

ဇာတိကန္တာရာဒိနိတ္တရဏသမတ္တ (တိ) [ဇာတိ-
ကန္တာရာဒိနိတ္တရဏ+သမတ္တ] ဇာတိကန္တာရ
စသည်မှ-ထုတ်ဆောင် - ကယ်တင် - ခြင်းငှါ
စွမ်းနိုင်သော၊ သူ။ ဇာတိကန္တာရာဒိနိတ္တရဏ-
သမတ္တတာယ သတ္တဝါဟော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၄။

ဇာတိကန္တာရာဒိနိတ္တရဏာနိသံသ (ပု) [ဇာတိ-
ကန္တာရာဒိနိတ္တရဏ + အာနိသံသ] ဇာတိ-
ကန္တာရ စသည်မှ ထွက်မြောက်ခြင်းအကျိုး။
မာသဿ အဋ္ဌဒိဝသေ တတ္ထ တတ္ထ နိသိဒ္ဓိတွာ
ဓမ္မကထိကာနံ နိဗ္ဗာနဝဏ္ဏဿ စေဝ နိဗ္ဗာန-
ပတ္တာနံ ဇာတိကန္တာရာဒိနိတ္တရဏာနိသံသဿ
စ ဘောသနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။

ဇာတိကာရဏ (န) [ဇာတိ + ကာရဏ] ပဋိ-
သန္ဓေနေခြင်း၏ အကြောင်း။ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ
ဇာတိကာရဏံ “ဥပဓိ”တိ အနုပဿန္တော။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂၊၃၀၅။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။

ဇာတိကာဠက (န) [ဇာတိ+ကာဠက] (၁)
ပကတိ-သဘော - အားဖြင့် - အမည်း-
အနက်။ ပကတိ အနက်၊ ပင်ကိုယ် အနက်၊
(တိ) (၂) ပကတိ - သဘော - အားဖြင့်
မည်းနက်သော - အရောင် - အဆင်း-ရှိ
သော၊ ပကတိ-သဘော-အားဖြင့် မည်း
နက်သော။ (၁) “ကာဠကံ နာမ ဒွေ ကာဠ-
ကာနိ ဇာတိကာဠကံဝါ ရဇနကာဠကံဝါ”တိ
ဝုတ္တံ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊ဟောင်း။၃၈၆။ (၂) န
တတ္ထ ဇာတိကာဠကေ ဝိယ ဇွေကလောမေ
ဝါယာမော နိပ္ပလော ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၇၁။ (-မ၊ဋီ၊၁။၂၆၉။)

ဇာတိကာဠကဘာဝ (ပု) [ဇာတိကာဠက +
ဘာဝ] ပကတိ-သဘော-အားဖြင့် မည်း
နက်သည်၏ အဖြစ်။ တထာ ကမ္မလဉ္စ အနု-
ညာတံ၊ တဉ္စ သုဒ္ဓိကမ္ပိ ဟောတိ ဇာတိ-
ကာဠကဘာဝေန။ ဝဇီရ၊၂၅၅။

ဇာတိကိယ (တိ) [ဇာတိ+ကိယ] ပဋိသန္ဓေ၌ယှဉ်
သော၊ သူ။ ဇာတိယံ နိယုတ္တော ဇာတိကိ-
ယော။ ကစည်း။၃၇၃။ နိတိ၊သုတ္တ။၇၆၉။
(-ရူ၊၃၇၈။ မောဂ်၊၄။၃၂။)

ဇာတိကုလပဒေသဂေါတ္တသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဇာတိ
+ကုလ+ပဒေသ+ဂေါတ္တ+သမ္ပတ္တိ] ဇာတ်၊
အမျိုး၊ အရပ်၊ အရွယ်တို့၏ ပြည့်စုံခြင်း။ န
ဟိ ဇာတိကုလပဒေသဂေါတ္တသမ္ပတ္တိအာဒ-
ယော အရိယဘာဝဿ ကာရဏံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၂၈။

ဇာတိကုလပဒေသဘောဂယသဝယသမ္ပတ္တိ (ထိ)
[ဇာတိ+ကုလ+ပဒေသ+ဘောဂ+ယသ
+ဝယ+သမ္ပတ္တိ] ဇာတ်၊ အမျိုး၊ အရပ်၊
စည်းစိမ်ဥစ္စာ၊ အခြံအရံ အကျော်အစော၊
အရွယ်တို့၏ ပြည့်စုံခြင်း။ အတ္တနော ဇာတိ-
ကုလပဒေသဘောဂယသဝယသမ္ပတ္တိ အာ-
ဂမ္မ တထာရူပံ ဘတ္တာရံ လဘိတွာ သမဏဿ
ဂေါတမဿ ကတ္တဗ္ဗယုတ္တကံ ဇာနိဿာမိ။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။

ဇာတိကုလပုတ္တ (ပု) [ဇာတိ+ကုလပုတ္တ] အမျိုး
ဇာတ်အားဖြင့် မြင့်မြတ်သော အမျိုးသား၊
အမျိုးကောင်းသား။ ကုလပုတ္တာတိ ဒုဝိဓာ
ကုလပုတ္တာ ဇာတိကုလပုတ္တာ အာစာရ-
ကုလပုတ္တာ။ တတ္ထ “တေန ခေါ ပန သမ-
ယေန ရဋ္ဌပါလော နာမ ကုလပုတ္တော
တသ္မိ ယေဝ ထုလ္လကောဋ္ဌိကေ အဂ္ဂကုလဿ
ပုတ္တော”တိ ဝေ အာဂတာ ဥစ္စာကုလပသု-
တာ ဇာတိကုလပုတ္တာ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။
အံ၊ဋီ၊၃။၂၊၂၀၆-၇။ ဥစ္စာကုလိနတာယ
ဇာတိဝသေန အဘိဇာတာ ဇာတိကုလ-

ပုတ္တော။ တေနာဟ ဥစ္စာကုလပုသုတာတိ။
 မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၀၇။ (- မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။
 ၁၉၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၊၂၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၆။
 ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၅၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၇၇။ သုတ္တနိ၊
 ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၇။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၅၉။
 သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၃၇၁။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၃၆၆။
 မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၉၃။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၆၁။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၊
 ၂၀၆-၇။)

ဇာတိကောသို (ထိ) [ဇာတိ + ကောသို] ဘဝ
 ကုဋေ၊ ဘဝပေါင်းတကုဋေ။ ဧတ္ထကာ ဇာတိ-
 ကောသိုယော ဝနံ ဝတ္တတိ တတော ပရံ န
 ဝတ္တတိတိ ဟေဝံ နတ္ထိ။ စူဠနိ။၁၃၅။

ဇာတိကောသိုသတ (န) [ဇာတိ+ကောသိုသတ]
 ဘဝ ကုဋေတရာ၊ ဘဝပေါင်း ကုဋေတရာ။
 ဧတ္ထကာနိ ဇာတိကောသိုသတာနိ ဝနံ ဝတ္တတိ။
 စူဠနိ။၁၃၅။

ဇာတိကောသိုသတသဟဿ (န) [ဇာတိ+ကော-
 သိုသတသဟဿ] ဘဝ ကုဋေတသိန်း၊ ဘဝ
 ပေါင်း ကုဋေတသိန်း။ ဧတ္ထကာနိ ဇာတိ-
 ကောသိုသတသဟဿာနိ ဝနံ ဝတ္တတိ။ စူဠနိ။
 ၁၃၅။

ဇာတိကောသိုသဟဿ (န) [ဇာတိ + ကောသို-
 သဟဿ] (က) ဘဝကုဋေ တထောင်၊
 ဘဝပေါင်း ကုဋေတထောင်။ (ခ) ဘဝ
 ကုဋေအထောင်၊ ဘဝကုဋေ ထောင်ပေါင်း
 များစွာ၊ ကုဋေ အထောင်မကသော ဘဝ။
 (က) ဧတ္ထကာနိ ဇာတိကောသိုသဟဿာနိ
 ဝနံ ဝတ္တတိ။ စူဠနိ။၁၃၅။ (ခ) ဇာတိ-
 ကောသိုသဟဿေဟိ၊ ပမာဏရဟိတံ ဟိတံ။
 ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။

ဇာတိကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဇာတိ + ကောဋ္ဌာသ]
 ဇာတ်-အဖို့-အစု။ ယထာ စ ဇာတိကော-
 ဋ္ဌာသေ အယံ ဝိဘာဂေါ၊ ဧဝံ သဘာဝ-
 ကောဋ္ဌာသဒိသုပိတိ ဒဿေတုံ “ဒုက္ခာဒိ”-
 တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၆၁။

ဇာတိကောသ (န) [ဇာတိ + ကောသ] ဇာ
 တိပျိုလ်။ အထော ဇာတိကောသံ ဇာတိဖလံ
 ဘဝေ။ ဓာနံ။၃၀၄။ ကောသသဟိတံ ဇာ-
 တိဖလမေတဿာတိ ဇာတိကောသံ။ ဓာနံ၊
 ဋ္ဌိ။၃၀၄။

ဇာတိက္ခဏ (ပု) [ဇာတိ+ခဏ] (ခ) ဖြစ်ဆဲ-
 အခါ-ခဏ၊ ဖြစ်ပေါ်ဆဲ ခဏ။ (၂) ပဋိ
 သန္ဓေနဆဲအခါ။ (၃) ဖွားမြင်သောအခါ။
 (၁) ပုရေဇာတံ နာမ ယဿ ပစ္စယော
 ဟောတိ၊ တတော ပုရိမတရံ ဇာတံ ဇာ-
 တိက္ခဏံ အတိက္ခမိတ္တာ ဌိတိက္ခဏပတ္တံ။ အဘိ၊
 ဋ္ဌ၊၃။၃၇၁။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။
 ၃၇၂။ မူလဒ္ဓိ၊၂။၁၃၆။ အနုဋ္ဌိ၊၂။၁၄၄။)
 (၂) ကိဉ္ဇာပိ ဇာတိက္ခဏေ အဏ္ဏဇလောဗုဇာ
 သဗ္ဗေပိ အစက္ခကောဝံ။ ဝိဘာဝိနီ။၁၆၅။
 တတ္ထ ဇာတိက္ခဏေတိ ပဋိသန္ဓိက္ခဏေ။
 မဏိမဉ္ဇူ။၂။၁၃။ (၃) ယထာ စ ပဋိသန္ဓိဂူဟ-
 ဏက္ခဏေ တထာ ဇာတိက္ခဏေပိဿ ဒုတ္တိ-
 သပုဗ္ဗနိမိတ္တာနိ ပါတုရဟေသုံ။ အပါဠ၊၁။
 ၆၅။

ဇာတိက္ခ(ခ)ယ (ပု) [ဇာတိ+ခယ] (ခ)
 ပဋိသန္ဓေ၏ ကုန်ကြောင်း အရဟတ္တမဂ်၊
 ပဋိသန္ဓေနခြင်းကို ကုန်စေတတ်သော အရ-
 ဟတ္တမဂ်။ (၂) ပဋိသန္ဓေ၏ - ကုန်ရာ - ကုန်
 ကြောင်း - အရဟတ္တဖိုလ်။ (၃) ပဋိသန္ဓေ၏
 ကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်။ (၄) ပဋိသန္ဓေ၏ ကုန်ခြင်း။
 (၅) ဘဝ - ခန္ဓာအစဉ် - ၏ - ကုန်ခြင်း -
 ပျက်စီးခြင်း။ (၆) ပဋိသန္ဓေနခြင်း၊ သေ
 ခြင်း။

(ခ) ပဋိသန္ဓေ၏ကုန်ကြောင်း အရဟတ္တ-
 မဂ်၊ ပဋိသန္ဓေနခြင်းကို ကုန်စေတတ်သော
 အရဟတ္တမဂ်။ သဗ္ဗသော ဇာတိ ခီယတိ
 ဧတေနာတိ ဇာတိက္ခယော၊ အဂ္ဂမဂ္ဂေါ။ သံ၊
 ဋ္ဌိ၊၁။၂၅၈။ (၂) ပဋိသန္ဓေ၏ - ကုန်ရာ - ကုန်
 ကြောင်း - အရဟတ္တဖိုလ်။ အထော ဇာတိ-

က္ခယံ ပတ္တော၊ အဘိညာဝေါသိတော မုနိ။
 မ၊၂။၃၄၅။ သံ၊၁။၁၆၈၊၁၇၇။ အံ၊၁။၁၆၆။
 ဓမ္မ၊၇၄။ ဣတိဝုတ်။၂၆၂။ ထေရီ။၃၈၇။
 အပါ၊၂။၂၆၄။ ဓမ္မ၊၄၅၅။ ထေရီ၊၄၅၇။
 ဇာတိက္ခယံ ပတ္တောတိ အရဟတ္တံ ပတ္တော။
 မ၊၄၅၂။၂၇၁။ အံ၊၄၅၂။၁၄၉။ ဇာတိ ခိယတိ
 ဧတေနာတိ ဇာတိက္ခယော အရဟတ္တန္တိ
 အာဟ အရဟတ္တံ ပတ္တောတိ။ အံ၊၄၅၂။၁၃၇။
 (-မ၊၂။၄၁၂။ အံ၊၁။၁၄၈။ ဣတိဝုတ်။
 ၂၅၇-ဂ။ သုတ္တနိ။၃၇၈။ သံ၊၄၅၁။၂၁၂၊၂၃၈။
 အံ၊၄၅၂။၁၃၁။ ဓမ္မ၊၄၅၂။၄၅၄။ သုတ္တနိ၊၄၅၂။
 ၁၉၁။ ထေရီ၊၄၅၇။ ဣတိဝုတ်၊၄၅၇။
 မ၊၄၅၂။၁၈၀။ သံ၊၄၅၁။၂၅၉။ နေတ္ထိဝိ။၉၉။)
 (၃) ပဋိသန္ဓေ၏ ကုန်ရာနိဗ္ဗာန်။ ဇာတိက္ခယံ
 အဘိညာယ၊ န ဂစ္ဆန္တိ ပုနဉ္စန္တိ။ ဣတိဝုတ်။
 ၂၅၇-ဂ။ သုတ္တနိ။၃၉၄။ ဇာတိက္ခယံ နိဗ္ဗာန်
 အဘိညာယ န ဂစ္ဆန္တိ ပုနဉ္စန္တိ။ သုတ္တနိ၊၄၅၂။
 ၂၂၂၄။ ပတ္တံ ဇာတိဓယံ တမာဟု ဗုဒ္ဓံ။
 သုတ္တနိ။၃၅၈။ ပတ္တံ ဇာတိဓယန္တိ နိဗ္ဗာန်
 ပတ္တံ။ သုတ္တနိ၊၄၅၂။၁၅၁။ (-ဣတိဝုတ်၊၄၅၇။
 ၃၀၁။) (၄) ပဋိသန္ဓေ၏ကုန်ခြင်း။ ခိဏာ
 ဇာတိတိ အတ္တနောဇာတိက္ခယံ ပဋိဇာနန္တေန
 အရဟတ္တံ ဗျာကတံ ဟောတိ။ အရဟတော
 တဒဘာဝတော။ မ၊၄၅၂။၂၈၁။ (-ဝိမတိ။
 ၁။၈၅။) (၅) ဘဝ-ခန္ဓာအစဉ်-၏-ကုန်
 ခြင်း-ပျက်စီးခြင်း။ဇာတိက္ခယမရဏ-ကြည့်။
 (၆) ပဋိသန္ဓေနုခြင်း၊ သေခြင်း။ ဇာတိက္ခ-
 ယန္တဒဿိ (၂)ကြည့်။

ဇာတိက္ခယန္တ (ပု) [ဇာတိ+ဓယန္တ။ဇာတိက္ခယ+
 အန္တ] (၁) ပဋိသန္ဓေနုခြင်း၏ ကုန်ရာ(ဝဋ်
 ဆင်းရဲ၏) အဆုံးဖြစ်သောနိဗ္ဗာန်။ (၂)
 ပဋိသန္ဓေနုခြင်း၊ သေခြင်း၏ အဆုံးဖြစ်
 သော နိဗ္ဗာန်။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဇာတိက္ခ (ခ)ယန္တဒဿိ (တိ) [ဇာတိက္ခ(ခ)
 ယန္တ+ဒိသ+ဏိ] (၁) ပဋိသန္ဓေနုခြင်း၏

ကုန်ရာ (ဝဋ်ဆင်းရဲ၏) အဆုံး ဖြစ်သည့်
 နိဗ္ဗာန်ကိုမြင်တတ်သောသူ။ (၂) ပဋိသန္ဓေ-
 နုခြင်း၊သေခြင်း၏ အဆုံးဖြစ်သည့်နိဗ္ဗာန်ကို
 မြင်တတ်သောသူ။ (၁၊၂) ပညတ္တရံ ဇာတိ-
 ဓယန္တဒဿိ။ ဣတိဝုတ်။၂၂၂။ ခယော ဝေ
 အန္တောတိ ခယန္တော၊ ဇာတိယာ ခယန္တော
 ဇာတိဓယန္တော၊ နိဗ္ဗာန်။ ခယော ဝါ မရဏံ၊
 ဇာတိဓယန္တော နိဗ္ဗာနမေဝ၊ တဿ ဒိဋ္ဌတ္တာ
 ဇာတိဓယန္တဒဿိ။ ဣတိဝုတ်၊၄၅၁။ (၁)
 ကောယနံ ဇာတိဓယန္တဒဿိ၊ မဂ္ဂံ ပဇာနာတိ
 ဟိတာနုကမ္ပိ။ သံ၊၃။၁၄၆၊၁၆၂။ မဟာနိ။
 ၃၆၂။ စူဠနိ။၂၁၂၊၂၃၁။ နေတ္ထိ။၁၆၃။ ဒီ၊၄၅၂။
 ၃၃၆။ မ၊၄၅၁။၂၃၅။ အပါ၊၄၅၁။၁၄၆။ ဒီ၊
 ၄၅၁။၃၅၂။ သီ၊၄၅၁။၂၊၃၅၄။ သံ၊၄၅၁။
 ၅၆။ မ၊၄၅၁။၁၉၆။ ဇာတိက္ခယန္တဒဿိတိ
 ဇာတိယာ ခယောတိ စ အန္တောတိ စ နိဗ္ဗာန်၊
 တံ ပဿတိတိ အတ္တော။ သံ၊၄၅၁။၂၅၈။
 ဇာတိယာ ခယော ဝဋ်ဒုက္ခဿ အန္တဘူတော-
 တိ ဇာတိက္ခယန္တော၊ နိဗ္ဗာန်၊ တံ ဒိဋ္ဌတ္တာ
 ဇာတိက္ခယန္တဒဿိတိ ဝေမေတ္ထ အတ္တော
 ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သံ၊၄၅၁။၄၈၀။ (-ဇာ၊၁။၁၇၇။
 သုတ္တနိ၊၄၅၂။၁၃၆။ ဇာ၊၄၅၁။၄၁၂၊ နေတ္ထိ၊
 ၄၅၂။၂၆၈။ ဒီ၊၄၅၁။၂၈၀။ မ၊၄၅၁။၃၃၁။ နေတ္ထိ၊
 ဝိ။၃၄၆။) (၂) သ ဝေ မုနိ ဇာတိဓယန္တ-
 ဒဿိ၊ တက္ကံ ပဟာယ န ဥပေတိ သင်္ခံ။
 သုတ္တနိ။၃၀၉။ သ ဝေ မုနိ ဇာတိဓယန္တ-
 ဒဿိတိ သော ဝေရူပေါ ဗုဒ္ဓမုနိ နိဗ္ဗာနသစ္စိ-
 ကိရိယာယ ဇာတိယာ စ မရဏဿ စ အန္တ-
 ဘူတဿ နိဗ္ဗာနဿ ဒိဋ္ဌတ္တာ ဇာတိက္ခယန္တ-
 ဒဿိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၅၁။၂၄၆။

ဇာတိက္ခယပ္ပတ္တ (တိ) [ဇာတိက္ခယ+ပတ္တ] ပဋိ-
 သန္ဓေ၏ကုန်ရာ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်သော၊
 သူ။ ဇာတိက္ခယပ္ပတ္တတ္တာ ပဟိနဇာတိကော။
 မ၊၄၅၁။၂၇၁။ (-မ၊၄၅၁။၁၈၀။)

ဇာတိက္ခယမရဏ(န) [ဇာတိက္ခယ + မရဏ]ဘဝ-
 ခန္ဓာအစဉ်-၏- ကုန်ခြင်း-ပျက်စီးခြင်း-

ဟူသော သေခြင်း။ ဇာတိက္ခယမရဏံ ဥပက္ကမမရဏံ သရဿမရဏံ အာယုက္ခယမရဏံ ပုညက္ခယမရဏန္တိပိ တဿေဝ နာမံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၉၅။ သမ္ပုတိမရဏမေဝ ဟိ ဇာတိက္ခယမရဏံ၊ တံ ပန ဇာတိက္ခယမရဏံ ဥပက္ကမမရဏံ သရဿမရဏန္တိ ဒုဝိဓံ။ အနု၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၀။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၃၃-၌ ဇာတိပစ္စယာ မရဏံဟု၎င်း၊ ပဋိသိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၅။ သာရတ္ထ၊၃။ ၁၇၄-တို့၌ ဇာတိပစ္စယမရဏံ ဟု၎င်း အသီးသီးရှိကြသည်။)

ဇာတိက္ခေတ္တ (န) [ဇာတိ+ခေတ္တ] ဇာတိခေတ်၊ (ဘုရားလောင်း၏) ဖြစ်ရာခေတ်၊ စကြဝဠာတသောင်း။ (ဘုရားလောင်း ပဋိသန္ဓေ နေသောအခါ၊ ဖွားမြင်တော်မူသောအခါ၊ ဘုရားဖြစ်တော် မူသော အခါ၊ ဓမ္မစကြာ တရားဟောတော်မူသောအခါ၊ အာယုသင်္ခါရ လွှတ်တော်မူသောအခါ၊ ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူသော အခါတို့၌ မြေလျင်တုန်လှုပ်သော စကြဝဠာတသောင်းသည် ဇာတိခေတ် မည်၏။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၈၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၇၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၈။ မဇ္ဈိမိကာလောကဓာတ် ခေါ် စကြဝဠာ တသန်းကို “ဇာတိခေတ်” မည်၏ဟု ပြဆို၍ တောထွက်တော်မူသော အခါနှင့် တကွ ၇-ပါးသော အခါတို့၌ မြေလျင် တုန်လှုပ်သည်ဟု အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၃၆-တို့၌ ဆိုသည်။ တိပေဋကဝိနိစ္ဆယကျမ်းတွင် “အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၃၆-တို့၌ စူဠနိကာယဟင်္ဂလောကဓာတုအရကို စကြဝဠာ တထောင် ဒွိသဟင်္ဂမဇ္ဈိမိကလောကဓာတ် အရကို စကြဝဠာတသန်းဟု ဖွင့်ပြပြီးလျှင် ထိုတသန်း အရေအတွက်ရှိသော မဇ္ဈိမိကဒွိသဟင်္ဂလောကဓာတ်ကို ဇာတိခေတ်ဟု မိန့်ဆိုတော်မူသည်မှာ ထိုတသန်းသော မဇ္ဈိမိကလောကဓာတ်ကို ဇာတိခေတ်၊ အာဏာခေတ်၊ ဝိသယခေတ်သုံးပါးတို့တွင် ချသွင်းသော် ဇာတိခေတ်၌ ကျရောက်သောကြောင့်သာ မိန့်ဆိုတော် မူကြသည်။ စကြဝဠာတသန်းလုံး ဇာတိခေတ်ဖြစ်

အဘိဓာန် (၈-၀၈) ၂-၁၆-ပ-မ-ဇ-သ-၈

သောကြောင့်မိန့်ဆိုတော်မူသည် မဟုတ်”ဟု ဆုံးဖြတ်တော်မူသည်။ ပြဆိုအပ်ပြီးသောအခါ ကာလတို့၌သာ မဟုတ်သေး ဘုရားဆုပန်တော်မူသောအခါစသည်တို့၌လည်း တုန်လှုပ်သေးသည်။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၈၅။) တတ္ထ ဇာတိက္ခေတ္တံ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠပရိယန္တံ ဟောတိ၊ ယံ တထာဂတဿ ပဋိသန္ဓိအာဒိသုကမ္ပတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၉။ ပဋိသိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၄၄။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၇၈။ ယတ္ထကေဌာနေ တထာဂတဿ ပဋိသန္ဓိဉာဏာဒိဉာဏာနုဘာဝေါ ပုညဖလသမုတ္တေဇိတောသရသေနေဝ ပရိဇမ္ဘတိ၊ တံ သဗ္ဗမ္ပိ ဗုဒ္ဓကံရဿ နိဗ္ဗတ္တနခေတ္တံ နာမာတိ အာဟ “ဇာတိက္ခေတ္တံ ဒသသဟဿစက္ကဝါဠပရိယန္တံ” န္တိ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၀။ ဇာတိခေတ္တတော ပန ပရံ ဗုဒ္ဓါနံ ဥပ္ပတ္တိဌာနမေဝန ပညာယတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၂။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၈၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၇၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၃၆။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၈၆။ ၂၃၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၈၂။ သီ၊ဋ္ဌ၊သင်္ခ၊၁။ ၄၇၀။ သီ၊ဋ္ဌ၊သင်္ခ၊၂။ ၆၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၇။ ၃၀၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၆။ ၂၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၈၅။ ၃၃၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၈၇။ ၂၅၇။)

ဇာတိက္ခေတ္တဘာဝ (ပ) [ဇာတိက္ခေတ္တ+ဘာဝ] ဇာတိခေတ်၏ အဖြစ်။ တတ္ထကာယ ဝေဇာတိခေတ္တဘာဝေါ ဓမ္မတာဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၈၁။ တဒါပိ တတ္ထိကာယ ဝေကမ္ပနေ ကိံ ကာရဏံ? ဇာတိက္ခေတ္တဘာဝေန တဿေဝ အာဒိတော ပရိဂ္ဂဟဿ ကတတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၇။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၆။)

ဇာတိက္ခေတ္တဝေါဟာရ (ပ) [ဇာတိက္ခေတ္တ+ဝေါဟာရ] ဇာတိခေတ်ဟူသော - အခေါ် - အဝေါ် - အမည် - ဝေါဟာရ၊ ဇာတိခေတ်ဟူ၍ - ခေါ်ဝေါ် - ပညတ် - သမုတ် - အပ်သော အ

မည်။ ကေနဂရိယာ ဝိယ အဿ ဇာတက္ခဏေ
ဝိကာရာပဇ္ဇနတော ဇာတိက္ခေတ္တဝေါဟာ-
ရောတိဒဿေတုံ“ပဋိသန္ဓိအာဒိသုကမ္ပတိ”တိ
ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၈၀။

ဇာတိခတ္တိယ (ပု) [ဇာတိမန္တု + ခတ္တိယ။ မန္တု -
ချေ။] ဇာတိရှိသော - ဇာတိနှင့် ပြည့်စုံ
သော - မင်း၊ မင်းမျိုး အစစ်ဖြစ်သူ။ ခတ္တိ-
ယာတိ ဇာတိခတ္တိယာ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၇။ သုတ္တနိ၊
၄။ ၂။ ၁၇၄။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၈။ ဇာတိခတ္တိ-
ယာတိ ဇာတိမန္တော ခတ္တိယာ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၂။
(-ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၄၂၉။)

ဇာတိခေတ္တသညိတ (တိ) [ဇာတိက္ခေတ္တ + သညိ
တ] ဇာတိခေတ်ဟု - သိမှတ် - သမုတ် - အပ်
သော။ ဇာတိခေတ္တသညိတေသု ဒသသု
စက္ကဝါဠသဟဿေသု ကာမာဝစရဒေဝတာ
ဗြဟ္မဒေဝတာ စ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော ပယိ-
ရူပါသနာယ ဓမ္မသဝနတ္ထဉ္စ ကေတော သန္နိ-
ပတိတွာ။ ပေတ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၉။

ဇာတိခေတ္တာပေက္ခာ (ထိ) [ဇာတိခေတ္တ +
အပေက္ခာ] ဇာတိခေတ်ကို ငဲ့ခြင်း။ ဒသ-
စက္ကဝါဠသဟဿာနိ ဂဟိတာနိတိ ဇာတိ-
ခေတ္တာပေက္ခာယ ဂဟိတာနိ။ အ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၉။

ဇာတိခေပန (န) [ဇာတိ + ခေပန] ပဋိသန္ဓေနေ
ခြင်းကို - ပယ်နှုတ်ရာ - ပယ်ဖျောက်ရာ -
နိဗ္ဗာန်။ အဇာတိပီတိ ဇာတိခေပနံ အဇာတိ-
နိဗ္ဗာနမ္ပိ ဣစ္ဆိတဗ္ဗံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၉၂။

ဇာတိဂုဏကိရိယာဘိန္န (တိ) [ဇာတိ + ဂုဏ +
ကိရိယာ + ဘိန္န] ဇာတ်၊ ဂုဏ်၊ ကိရိယာအား
ဖြင့် ပြားသော။ နာပဇ္ဇတိ ကေဿ သဒ္ဓဿ
ဇာတိဂုဏကိရိယာဘိန္နာနံ အနဘိဓာနတော။
မူလ၊ ၄။ ၁။ ၃၃။

ဇာတိဂုဏာလောက (ပု) [ဇာတိဂုဏ + အာ-
လောက] အမျိုးဇာတ်၊ ဂုဏ်တည်းဟူသော -
အရောင် - အလင်း။ အာလောကဘူတောတိ

ဇာတိဂုဏာလောကော ပါကဋ္ဌဂုဏောတိ
အတ္ထော။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၃၆။

ဇာတိဂေါတ္တကုလဝဏ္ဏပေါက္ခရတာ (ထိ) [ဇာ-
တိ + ဂေါတ္တ + ကုလ + ဝဏ္ဏ + ပေါက္ခရ + တာ]
ဇာတ်၊ အနွယ်၊ အမျိုး၊ အဆင်းတို့၏ - တင့်
တယ် - ကောင်းမြတ် - သည်၏ အဖြစ်။
သော ဇာတိဂေါတ္တကုလဝဏ္ဏပေါက္ခရတာဒိနိ
နိဿာယ မာနံ ဝါ မဒံ ဝါ မာ အကာသိ။
သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၇၃။

ဇာတိဂေါတ္တဘောဂါနုရူပ (တိ) [ဇာတိ + ဂေါတ္တ
+ ဘောဂ + အနုရူပ] ဇာတ်၊ အနွယ်၊ စည်းစိမ်
ဥစ္စာအား - သင့်လျော် - လျောက်ပတ် -
သော။ ဘဒ္ဒါ အတ္တနော ဇာတိဂေါတ္တဘော-
ဂါနုရူပံ ဃရာဝါသံ လဘတု၊ အဟံ နိက္ခမိ-
တွာ ပဗ္ဗဇိဿာမိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၈။ အံ၊ ၄။ ၁။
၁၃၉။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၄၀။

ဇာတိဂေါတ္တမဟတ္တ (န) [ဇာတိဂေါတ္တမဟန္တ +
တ္တ။ ဣ-ကို အပြု။] ဇာတ်၊ အနွယ်အားဖြင့်
မြင့်မြတ်သည်၏ အဖြစ်။ တေန ဇာတိ-
ဂေါတ္တမဟတ္တံ ဒီပေတိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၇၂။

ဇာတိဂေါတ္တမဟန္တ (တိ) [ဇာတိဂေါတ္တ + မဟန္တ]
ဇာတ်၊ အနွယ်အားဖြင့် မြင့်မြတ်သော၊ သူ။
အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇာတိဂေါတ္တမာန (ပု) [ဇာတိဂေါတ္တ + မာန]
ဇာတ်၊ အနွယ်ကိုစွဲ၍ ဖြစ်သောမာန်၊ ဇာတိ-
မာန်၊ ဂေါတ္တမာန်။ ဇာတိဂေါတ္တမာနံ ပဟာ-
ယ နိဗ္ဗဒေါ အဟောသိ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၆၂။

ဇာတိဂေါတ္တရူပယောဗ္ဗနမဒ (ပု) [ဇာတိဂေါတ္တ-
ရူပယောဗ္ဗန + မဒ] ဇာတ်၊ အနွယ်၊ အဆင်း၊
နုပျိုခြင်းကို မှီ၍ ဖြစ်သော - မာန်ယစ်ခြင်း
- မာန်မူခြင်း။ ဥဒ္ဓတောတိ ဇာတိဂေါတ္တရူပ-
ယောဗ္ဗနမဒါဒိဟိ ဥဒ္ဓတော အဝုပသန္တ-
စိတ္တော။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၄။

ဇာတိဂေါတ္တသမ္ပန္န (တိ) [ဇာတိဂေါတ္တ+သမ္ပန္န]
ဇာတ်, အနွယ်နှင့် ပြည့်စုံသောသူ။ ဇာတိ-
ဂေါတ္တသမ္ပန္နာ ကုလပုတ္တာ ရာဇကုလေ ပတိဋ္ဌ
အလဘမာနာ ဇီဝိတံ ကပ္ပေတုံ အသမတ္တာ
ဟုတွာ ဣဿရိယဌာနေ ဇာတိဂေါတ္တဟိနေ
အကုလီနေ ဥပဌဟန္တာ ဝိစရိယန္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊
၁။ ၃၆၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁၁။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၆၈။

ဇာတိဂေါတ္တဟိန (တိ) [ဇာတိဂေါတ္တ+ဟိန]
ဇာတ်, အနွယ်အားဖြင့် ယုတ်ညံ့သောသူ။
အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဇာတိဂေါတ္တာဒိပညာပနဌာန (န) [ဇာတိဂေါ-
တ္တာဒိ+ပညာပန+ဌာန] ဇာတ်, အနွယ်
စသည်တို့ကို ပညတ်ရာဌာန။ သုဇ္ဈန္တိတိ ဇာ-
တိဂေါတ္တာဒိပညာပနဌာနေသု သုဇ္ဈန္တိ။ မ၊ ဌ၊
၃။ ၂၂။ (- မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၅၁။)

ဇာတိဂေါတ္တာယုပ္ပမာဏာဒိဝိသေသ (ပု) ဇာတိ+
ဂေါတ္တ+အာယု+ပမာဏ+အာဒိ+ဝိသေ-
သ] ဇာတ်, အနွယ်, အသက်, ကိုယ်အတိုင်း
အရည် စသည်တို့၏အထူး။ သတိပိ ဟိ ဇာတိ-
ဂေါတ္တာယုပ္ပမာဏာဒိဝိသေသေ ဒသဗလာဒိ-
ဂုဏေဟိ ဝိယ ဓမ္မဒေသနာယ ဗုဒ္ဓါနံ
ဝိသေသော နတ္ထိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၁၆။

ဇာတိဂူဟဏ (န) [ဇာတိ+ဂူဟဏ] (၁) ဇာ-
တိကိုယူခြင်း။ (၂) ဇာတ်-သကတ်-သဒ္ဓပ-
ဝတ္တနိမိတ်-ကိုဟောသောသဒ္ဓါ၊ ဇာတိသဒ္ဓါ။
(၁) တာနိ ဇာတိဂူဟဏေန ဝုတ္တာနိ။ အဘိ၊
ဌ၊ ၂။ ၁၈၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၁၅။ (၂) သညာဗ-
ဟုကတ္ထေပိ ဇာတိဂူဟဏေန ကေဝစနံ ကတံ။
ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၄။ (- ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၂၊ ၃၊
၁၆၄၊ ၂၂၄။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၇။ မဟာနိ၊ ဌ၊
၄၂၊ ၂၆၀။ စူဠနိ၊ ဌ၊ ၅၀။)

ဇာတိဇ (တိ) [ဇာတိ+ဇန+ကံ] အမျိုးဇာတ်
ကြောင့်ဖြစ်သော။ တဒါ တေ ခတ္တိယာ
သဗ္ဗေ၊ နိဟန္တာ ဇာတိဇံ မဒံ။ အပ၊ ၂။ ၁၆၂။

ဇာတိဇရာဂဟဏ (န) [ဇာတိဇရာ + ဂဟဏ]
ဇာတိဇရာကိုယူခြင်း။ ပဋိသန္ဓေနေခြင်း အံ၊
ခြင်းကို ယူခြင်း။ ဇာတိဇရန္တိ ဧတ္ထ ဇာတိ-
ဇရာဂဟဏေနေဝ ဗျာဓိမရဏမ္ပိ ဂဟိတမေ-
ဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၁။ (- အံ၊ ဌ၊
၂။ ၉၉။)

ဇာတိဇရာတိဏ္ဍ (တိ) [ဇာတိဇရာ+တိဏ္ဍ] ပဋိ-
သန္ဓေနေခြင်း၊ အံ၊ ခြင်းကို ကူးမြောက်ပြီး
သောသူ။ အထဿ ဘဂဝါ ဩသတိဏ္ဍမု-
ခေန ဇာတိဇရာတိဏ္ဍေ ဒဿေန္တော တတိယ-
ဂါထမာဟ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁၀။ (- စူဠနိ၊
ဌ၊ ၃၀။)

ဇာတိဇရာဒိဒုက္ခ (န) [ဇာတိဇရာဒိ+ဒုက္ခ] ပဋိ-
သန္ဓေနေခြင်း၊ အံ၊ ခြင်း အစရှိသော-ဆင်းရဲ
-ဒုက္ခ။ သဒ္ဓါဓရေန ပဋိပန္နာနံ ဇာတိဇရာဒိ-
ဒုက္ခံ ပဋိဗာဟတံ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၀။ ဣတိဝုတ်၊
ဌ၊ ၂၄၅။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၄။

ဇာတိဇရာဒိဘေဒ (တိ) [ဇာတိဇရာဒိ+ဘေဒ]
ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ အံ၊ ခြင်း စသည်အပြားရှိ
သော။ အဟံ ဘဝေ သံသာရေ ဇာတိဇရာ-
ဒိဘေဒံ ဘယံ ဒိသ္မာ ဝေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅။

ဇာတိဇရာဒိမဟာဗျသနနိဗ္ဗတ္တန (န) [ဇာတိဇ-
ရာဒိ+မဟာဗျသန+နိဗ္ဗတ္တန] ပဋိသန္ဓေနေ-
ခြင်း၊ အံ၊ ခြင်းစသော ကြီးစွာသော ပျက်စီး
ခြင်းကို ဖြစ်စေခြင်း။ ဇာတိဇရာဒိမဟာ-
ဗျသနနိဗ္ဗတ္တနေ အဘိသင်္ခါရော မာရေတိ
အဘိသင်္ခါရမာရေ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၁၀။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၅။

ဇာတိဇရာဒုက္ခဝိသုဒ္ဓိသောက (ပု) [ဇာတိဇ-
ရာဒုက္ခ+ဝိသုဒ္ဓိသောက] ဇာတိဒုက္ခ၊
ဇရာဒုက္ခတို့၏ နှိပ်စက်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော
စိုးရိမ်ခြင်း။ မာရဏန္တိကဒုက္ခဘိသုဒ္ဓိ-
နာတိ ဣမိနာ အတိပါကဋေနေ ဇာတိဇရာ-
ဒုက္ခဝိသုဒ္ဓိသောကောဒယော ဒဿေတိ။
မူလဋီ၊ ၂။ ၆၈။

ဇာတိဇရာပကတိက (တိ) [ဇာတိဇရာ+ပကတိ +က] ဖြစ်ခြင်း၊ ရင့်ခြင်းသဘောရှိသော။ ဇာတိဇရာသဘာဝ-ကြည့်။

ဇာတိဇရာဗျာဓိမရဏဓမ္မ (ပု) [ဇာတိဇရာဗျာဓိ-မရဏ+ဓမ္မ] ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ အိုခြင်း၊ နာခြင်း၊ သေခြင်း သဘောရှိသော။ သင်္ခတ-တော မာရာမိသတော ဇာတိဇရာဗျာဓိ-မရဏဓမ္မတော။ မဟာနိဋ္ဌ။၄၀။ ဇာတိဇရာ-ဗျာဓိမရဏပကတိတာယ ဇာတိဇရာဗျာဓိ-မရဏဓမ္မတော။ မဟာနိဋ္ဌ။၁၄၆။

ဇာတိဇရာဗျာဓိမရဏပကတိ (တိ) [ဇာတိဇရာ-ဗျာဓိမရဏ+ပကတိ] ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ အိုခြင်း၊ နာခြင်း၊ သေခြင်း သဘောရှိသော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇာတိဇရာဗျာဓိမရဏဘယဌ (ပု) [ဇာတိဇရာ-ဗျာဓိမရဏ + ဘယ + အတ္ထ] ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ အိုခြင်း၊ နာခြင်း၊ သေခြင်းဘေးရှိသည်၏ အဖြစ် ဟူသော-အနက်-သဘော။ ဒုက္ခဘယဌေနာတိ သပ္ပုဋိဘယတာယ ဒုက္ခံ၊ ယံဟိ အနိစ္စံ၊ တံ ဘယာဝဟံ ဟောတိ သိဟောပမသုတ္တေ ဒေဝါနံ ဝိယ။ ဇာတိဇရာ-ဗျာဓိမရဏဘယဌေန ဒုက္ခန္တိ ဧကေ။ ပဋိသံ၊ ဌ။၁။၁၃၁။

ဇာတိဇရာဗျာဓိမရဏဘယဘိတ (တိ) [ဇာတိ-ဇရာဗျာဓိမရဏ+ဘယ+ဘိတ] ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ အိုခြင်း၊ နာခြင်း၊ သေခြင်း ဟူသောဘေးကို ကြောက်သော။ သူ။ မယံ ဘန္တေ ဘဝေသု ဥက္ကဏ္ဍိတာ ဇာတိဇရာဗျာဓိမရဏ-ဘယဘိတာ။ ဇာ၊ဌ။၁။၁၃၄။

ဇာတိဇရာဗျာဓိမရဏသမတိက္ကမ (ပု) [ဇာတိဇရာဗျာဓိမရဏ+သမတိက္ကမ] ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ အိုခြင်း၊ နာခြင်း၊ သေခြင်းကို လွန်မြောက်ခြင်း။ အပ္ပဝတ္တဿ ဂုဏံ ပဝတ္တေ စ ဘယံ ဒီပယမာနော မဟာရာဇ ဘဂဝါ အပ္ပ-ဝတ္တဿ သစ္စိကိရိယာယ ဇာတိဇရာဗျာဓိ-

မရဏသမတိက္ကမာယ သမာဒပေတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၉၅။

ဇာတိဇရာဗျာဓိဝိသေသဓမ္မ (ပု) [ဇာတိဇရာ-ဗျာဓိ+ဝိသေသဓမ္မ] ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ အိုခြင်း၊ နာခြင်း အစရှိသော ထူးသောတရား။ ယော ဓမ္မောတိ ယော ကောစိ ဇာတိဇရာဗျာဓိဝိသေသဓမ္မော။ နေတ္တိဝိ။၂၀၆။

ဇာတိဇရာဘင်္ဂါဝတ္ထာ (တိ) [ဇာတိဇရာဘင်္ဂ+အဝတ္ထာ] ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊ ရင့်ကျက်ခြင်း၊ ပျက်စီးခြင်းဟူသော အခိုက်အတန့်၊ ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ ဘင် ဟူသော အခိုက်အတန့်။ ဝိညာဏနာမ-ရူပသဠာယတနဖဿဝေဒနာနံ ဇာတိဇရာ-ဘင်္ဂါဝတ္ထာ ဇာတိဇရာမရဏန္တိ ဝုတ္တာ။ သာ-ရတ္ထ၊၁။၂၂၃။ ဝိသုဒ္ဓါ၊ဌီ၊၁။၂၂၃။

ဇာတိဇရာဘိဘူတ (တိ) [ဇာတိဇရာ+အဘိဘူ-တ] ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ အိုခြင်းတို့သည်-ညှဉ်းဆဲ - နှိပ်စက် - လွှမ်းမိုး - အပ်သော၊ သူ။ သောကာဝတိဏ္ဏံ ဇနတမပေတသောကော၊ အဝေက္ခဿ ဇာတိဇရာဘိဘူတံ။ ဝိ၊၃။၆။ ဒီ၊ ၂။၃၃။ မ၊၁။၂၂၅။ မ၊၂။၂၉၂။ သံ၊၁။၁၃၉။ ဣတိဝုတ်။၂၁၇။ မဟာနိဋ္ဌ။၃၆၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၁၂။ (-ဝိ၊ဌ၊၃။၂၄၄။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။၆၁။ မ၊ဌ၊ ၂။၈၃။ သံ၊ဌ၊၁။၁၈၃။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၁၄၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။ ၁၂။ မဟာနိဋ္ဌ။၃၃၆။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅၆။)

ဇာတိဇရာမရဏဂဟဏ (န) [ဇာတိဇရာမရဏ+ဂဟဏ] ဇာတိဇရာမရဏကိုယူခြင်း။ ဒုက္ခဂဟဏေန ဇာတိဇရာမရဏဂဟဏေန စ ဒုက္ခ-သစ္စံ။ မ၊ဌီ၊၁။၁၃၄။

ဇာတိဇရာမရဏဒုက္ခ(န)[ဇာတိ+ဇရာ+မရဏ+ဒုက္ခ](၁) ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ အိုခြင်း၊ သေခြင်း ဟူသောဆင်းရဲ။ (၂)(က) ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ အိုခြင်း၊ သေခြင်း၊ အလုံးစုံသော ဝဋ်ဆင်းရဲ။ (ခ) ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ အိုခြင်း၊ သေခြင်း၊ စိုးရိမ်ခြင်းစသောဆင်းရဲ။ (ဂ) ပဋိသန္ဓေနေ-

ခြင်း၊ အိုခြင်း၊ သေခြင်း၊ ကိလေသာသံသရာ ဆင်းရဲ။ (၁) လူယတေ ဝါ ဇာတိဇရာမရဏ- ဒုက္ခေဟိတိ လောကော။ ဝဇီရ။ ၇။ (၂)(က) အောက်ပုဒ် (၁) ကြည့်။ (ခ၊ဂ)အောက်ပုဒ် (၃) (က၊ခ)ကြည့်။

ဇာတိဇရာမရဏဒုက္ခသမုဒယသမ္ဘဝ (ပ) [ဇာတိ- ဇရာမရဏ+ဒုက္ခ+သမုဒယ+သမ္ဘဝ] (၁) ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ အိုခြင်း၊ သေခြင်း၊ အလုံး စုံသော ဝဋ်ဆင်းရဲ၏ ဖြစ်ပေါ် ဥပါဒ်ခြင်း။ (၂)ပဋိသန္ဓေနေခြင်းဟုဆိုအပ်သောဆင်းရဲ၏ အကြောင်း၊ အိုခြင်း၊ သေခြင်းဟု ဆိုအပ်သော ဆင်းရဲ၏ဖြစ်ခြင်း။ (၃) (က) ပဋိသန္ဓေနေ ခြင်း၊ အိုခြင်း၊ သေခြင်း၊ စိုးရိမ်ခြင်းစသော ဆင်းရဲ၏ ဖြစ်ခြင်း။ (၁) ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ အိုခြင်း၊ သေခြင်း၊ ကိလေသာသံသရာဆင်းရဲ ၏ဖြစ်ခြင်း။ (၁၊၂) အာယတိံ ဇာတိဇရာ- မရဏဒုက္ခသမုဒယသမ္ဘဝေါ န ဟောတိ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၈။ ယံ ပန ဝုတ္တံ အာယတိံ ဇာတိဇရာမရဏဒုက္ခသမုဒယသမ္ဘဝေါ န ဟောတိတိ၊ တဿတ္ထော.....အာယတိံ အနာ- ဂတေ ဇာတိဇရာမရဏသကလဝဋ်ဒုက္ခသမု- ဒယသင်္ခါတော သမ္ဘဝေါ ဥပ္ပါဒေါ စ န ဟောတိ။ ဇာတိသင်္ခါတော ဝါ ဒုက္ခသမု- ဒယော ဇရာမရဏသင်္ခါတော ဒုက္ခသမ္ဘဝေါ စ န ဟောတိ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၆၁။ (၃) (က၊ခ) ဇာတိဇရာမရဏဒုက္ခသမုဒယသမ္ဘ- ဝေါ(မ၊၃။ ၂၆၅)တိ ဇာတိဇရာမရဏဿ စေဝ အဝသေသဿ စ ဒုက္ခဿ နိဗ္ဗတ္တိ န ဟောတိတိ အတ္ထော။ မ၊ ၁၄။ ၁၉၀။ အဝသေသဿ စ ဒုက္ခဿာတိ သောကာဒိဒုက္ခဿ။ အဝသေ- သဿ စ ဒုက္ခဿာတိ ဝါ ဇာတိဇရာမရဏ- သိသေန ဝိပါကဒုက္ခဿ ဂဟိတတ္တာ ကိလေ- သဒုက္ခဿ စေဝ သံသာရဒုက္ခဿ စာတိ အတ္ထော။ မ၊ ၁၃။ ၂၆၈။

ဇာတိဇရာမရဏနိဗ္ဗတ္တက (တိ) [ဇာတိဇရာ- မရဏ+နိဗ္ဗတ္တက] ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ အိုခြင်း၊

သေခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဇာတိဇရာ- မရဏက-ကြည့်။

ဇာတိဇရာမရဏနိဗ္ဗတ္တန (တိ) [ဇာတိဇရာမရဏ+ နိဗ္ဗတ္တန] ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ အိုခြင်း၊ သေခြင်း ကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဇာတိဇရာမရဏိယ (က) ကြည့်။

ဇာတိဇရာမရဏပကတိက (တိ) [ဇာတိဇရာ- မရဏ+ပကတိ+က] ဖြစ်ခြင်း၊ ရင့်ခြင်း၊ ပျက်စီးခြင်းသဘောရှိသော။ ဣဓ သင်္ခတ- ဓမ္မော နာမ ဇာတိဇရာမရဏပကတိကော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၄၀။

ဇာတိဇရာမရဏပဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဇာတိဇရာ- မရဏ + ပဋိသံယုတ္တ] ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ အိုခြင်း၊ သေခြင်းနှင့်စပ်ယှဉ်သော။ သီဟဠ- ဒီပေ မဂ္ဂပဿေ သဿ ရက္ခန္တိယာ သီဟဠ- စေဋ္ဌိကာယ သီဟဠကေနော ဇာတိဇရာ- မရဏပဋိသံယုတ္တံ ဂီတံ ဂါယန္တိယာ သုတွာ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၄။

ဇာတိဇရာမရဏပါရ (န) [ဇာတိဇရာမရဏ+ ပါရ] ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ အိုခြင်း၊ သေခြင်း၏ တဖက်ကမ်း (နိဗ္ဗာန်)။ ဇာတိဇရာမရဏ- ပါရံ တရန္တိ။ သ၊ ၁၄။ ၁၉၀။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၂။

ဇာတိဇရာမရဏဘိတ (တိ) [ဇာတိဇရာမရဏ+ ဘိတ] ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ အိုခြင်း၊ သေခြင်း ကိုကြောက်တတ်သော၊ သူ။ ဥသုကာရော ဝိယ ဟိ ဇာတိဇရာမရဏဘိတော ယောဂီ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မ၊ ၁၄။ ၁၉။

ဇာတိဇရာမရဏမူလက (တိ) [ဇာတိဇရာမရဏ+ မူလ+က။ က-အနက်မရှိ။] ဇာတိ၊ ဇရာ၊ မရဏဟုဆိုအပ်သော မူလရှိသော။ ကသ္မာ ပန ဘဝမူလကာ ဇာတိဇရာမရဏမူလကာ ဝါ နယာ န ဝုတ္တာ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၇။ (-၁၉၈။)

ဇာတိဇရာမရဏယုတ္တ (တိ) [ဇာတိဇရာမရဏ+ယုတ္တ] ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ အိုခြင်း၊ သေခြင်း နှင့်စပ်ယှဉ်သော။ သိဟဋ္ဌကေနေဝ ဇာတိဇရာမရဏယုတ္တံ ဂီတိကံ ဂါယန္တိယာ သဒ္ဓံ သုတွာ မဂ္ဂံ ဂစ္ဆန္တိ သဋ္ဌိမတ္တာ ဝိပဿကာ ဘိက္ခု အရဟတ္တံ ပါပုဏိံ သု။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၇၃။

ဇာတိဇရာမရဏဝစန (န) [ဇာတိဇရာမရဏ+ဝစန] ဇာတိ၊ ဇရာ၊ မရဏသဒ္ဓါ။ ဇာတိဇရာမရဏဝစနေန ပန ယေသံ ခန္ဓာနံ တဇ္ဇာတိ ဇရာမရဏံ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၅။

ဇာတိဇရာမရဏဝန္တု (တိ) [ဇာတိဇရာမရဏ+ဝန္တု] ဖြစ်ခြင်း၊ ရင့်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်းရှိသော၊ ဖြစ်ခြင်း၊ ရင့်ကျက်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်း သဘော ရှိသော။ ဧတ္ထ ပန ဥပ္ပါဒဋ္ဌိတိသညောဂဋ္ဌိတိ-ဟေတုဋ္ဌိတိတိ ဥပ္ပါဒဝသေန ယောဇိတာနိ ပဒါနိ ဇာတိဇရာမရဏဝန္တာနံ ခန္ဓာနံ ဝသေန ပရိယာယေန ဝုတ္တာနိတိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ ပဋိ၊ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၂။ (- ၂၃၃-၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၂၀။)

ဇာတိဇရာမရဏဝိသေသနဒုက္ခပရိယာယ (ပု) [ဇာတိဇရာမရဏ + ဝိသေသန + ဒုက္ခ + ပရိယာယ] ဇာတိဇရာမရဏဟူသော ထူးသော ဒုက္ခ ပရိယာယ်။ တေ ပညတ္တိပဋိပါဒန-ဘာဝေန ဇာတိဇရာမရဏဝိသေသနဒုက္ခပရိယာယေန စ ဝုတ္တာ တဏှာဝဇ္ဇာ တေဘူမက-ဓမ္မာ ဒုက္ခသစ္စံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၁။

ဇာတိဇရာမရဏသကလဝဋ္ဋဒုက္ခသမုဒယ (ပု) [ဇာတိဇရာမရဏ + သကလဝဋ္ဋဒုက္ခ + သမုဒယ] ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ အိုခြင်း၊ သေခြင်း၊ အလုံးစုံသော ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၏ ဖြစ်ခြင်း။ ဇာတိဇရာမရဏဒုက္ခသမုဒယသမ္ဘဝ (၁) ကြည့်။
ဇာတိဇရာမရဏသဗ္ဗာဝ (ပု) [ဇာတိဇရာမရဏ + သဗ္ဗာဝ] ဖြစ်ခြင်း၊ ရင့်ခြင်း၊ ပျက်ခြင်းတို့၏ ထင်ရှားရှိခြင်း။ ဧတ္ထ စ ပန ပုရိမေန ဇာတိ၊

ဇရာမရဏသဗ္ဗာဝတော အနိစ္စန္တိ ဒဿေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၃၀။

ဇာတိဇရာမရဏသီသ (န) [ဇာတိဇရာမရဏ + သီသ] ဇာတိဇရာမရဏကို - အဦး - ပဓာန - အရင်း - မူလ - ပြုခြင်း။ ကိဉ္ဇာပိ ကလာပ-သမ္ပသနာဒီသု ဇာတိဇရာမရဏသီသေန ဇာတိဇရာမရဏဝန္တော ဓမ္မာ ဝုတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၂၀။ (- မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၀၉။)

ဇာတိဇရာမရဏာပဒေသ (ပု) [ဇာတိဇရာမရဏ + အပဒေသ] ဇာတိဇရာမရဏတို့ကို - ညွှန်ပြ - ဟောဆို - ပဓာနပြု - ခြင်း။ ဇာတိဇရာမရဏာပဒေသေန ဝိညာဏာဒီနံ နိဗ္ဗိ-ဋ္ဌတ္တာ ဣမေ ပဉ္စ ဓမ္မာ အာယတိံ ဝိပါက-ဝနံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၉၄။ ဇာတိဇရာမရဏာပဒေသနာတိ ပရမတ္ထဓမ္မဝိနိ-မုတ္တဇာတိဇရာမရဏံ နာမ နတ္ထိတိ တဒပဒေ-သေန တေသံ ကထနေန တံ မုခေနာတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၈။ (- သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၃။)

ဇာတိဇရာမရဏိက (တိ) [ဇာတိဇရာမရဏ + ဏိက] ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ အိုခြင်း၊ သေခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ သံယုတ္တော ပါပကေဟိ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ သံကိလေသေဟိ ပေါနောဗ္ဗဝိကေဟိ သဒရေဟိ ဒုက္ခဝိပါကေဟိ အာယတိံ ဇာတိဇရာမရဏိကေဟိ။ အံ၊ ၁။ ၃၁၇-၉။ အာယတိံ ဇာတိဇရာမရဏိကေ-ဟိတိ အနာဂတေ ပုနပျုနံ ဇာတိဇရာမရဏ-နိဗ္ဗတ္တကေဟိ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၇။ (- အံ၊ ၁။ ၄၉၁။)

ဇာတိဇရာမရဏိယ (တိ) [ဇာတိဇရာမရဏ + ဏိယ] (က) ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ အိုခြင်း၊ သေခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ (ခ) ပဋိသန္ဓေ-နေခြင်း၊ အိုခြင်း၊ သေခြင်း၏ အကြောင်း။ (ဂ) ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ အိုခြင်း၊ သေခြင်း၏ အစီးအပျိုး။ အကုသလာ ဓမ္မာ အပ္ပဟိနာ

သံကိလေသိကာ ပေါနောဗ္ဗဝိကာ သဒရာ ဒုက္ခဝိပါကာ အာယတိံ ဇာတိဇရာမရဏိယာ။ ဒီ၊ ၂။ ၄၇။ (က) အပရိမာဏမ္ပိ ကာလံ အနာဂတေ ဇာတိဇရာမရဏနိဗ္ဗတ္တနတော အာယတိံ ဇာတိဇရာမရဏိယံ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၄၆။ (ခ) ဇာတိဇရာမရဏိယာတိ ဇာတိဇရာမရဏာနံ ပစ္စယဘူတာ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ (ဂ) ဇာတိဇရာမရဏာနံ ဟိတာတိ ဇာတိဇရာမရဏိယာ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ (- မ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၊ ၂။ ၄၇။ မ၊ ၂။ ၁။ ၂။ ၇။ မ၊ ၃။ ၁။ ၂။ ၇။ သံ၊ ၂။ ၂။ ၉၁-၂။ အဘိ၊ က။ ၂။ ၂။ မဟာနိ၊ ၅။ ၄။ ၂။ ၁၄။ မ၊ ၄။ ၁။ ၄၄။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁။ ၅၇။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁။ ၇၂။ မ၊ ၄။ ၁။ ၉၅။)

ဇာတိဇရာရောဂမရဏာဒိအနေကာဒိနဝေါက်ဏ္ဍ (တိ) [ဇာတိဇရာရောဂမရဏာဒိ+အနေကာ +အာဒိနဝ + ဝေါက်ဏ္ဍ] ပဋိသန္ဓေနခြင်း၊ အိုခြင်း၊ အနာရောဂါ၊ သေခြင်း အစရှိသော များစွာသောအပြစ်တို့ဖြင့် ရောပြွမ်းသော။ ဝိသေသတော ဇာတိဇရာရောဂမရဏာဒိအနေကာဒိနဝေါက်ဏ္ဍမ္ပိ ပညသင်္ခါတံ ဒုက္ခဒုက္ခတော အဇာနန္တော တဿ အဓိဂမာယ ကာယဝစိစိတ္တသင်္ခါရဘေဒံ ပညာဘိသင်္ခါရံ အာရဘတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၆၂။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၉၃။

ဇာတိဇရာသဘာဝ (တိ) [ဇာတိဇရာ + သဘာဝ] ဖြစ်ခြင်း၊ ရင့်ခြင်း သဘောရှိသော။ ယထာ ဇာတိဇရာသဘာဝါ ဇာတိဇရာပကတိကာ သတ္တာ ဇာတိဓမ္မာ ဇရာဓမ္မာတိ ဝုစ္စန္တိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၈၄။ ဇာတိဇရာသဘာဝါတိ ဇာယနဇီရဏသဘာဝါ။ မူလဒီ၊ ၁။ ၃၈။

ဇာတိဇရူပဂ (တိ) [ဇာတိဇရာ + ဉပဂ] (၁) ပဋိသန္ဓေနခြင်း၊ အိုခြင်းသို့ ကပ်ရောက်သော။ သူ။ (၂) ပဋိသန္ဓေနခြင်း၊ အိုခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသော။ သူ။ (၁) တေ ဝေ ဇာတိဇရူပဂါ နရာ။ ဓမ္မ၊ ၆၂။ တေ ဝေတိ ယေ ဇေ-

ရူပါ နရာ။ တေ ဇာတိဇရာဗျာဓိမရဏာနိ ဉပဂစ္ဆန္တိ ယေဝါတိ ဇာတိဇရူပဂါ နာမဟောန္တိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၄။ (၁၊ ၂) အဘဗျာ တေ အန္တကိရိယာယ၊ တေ ဝေ ဇာတိဇရူပဂါ။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၇၉။ ဣတိဝုတ်၊ ၂။ ၆၆-၇။ သုတ္တနိ၊ ၃။ ၉၁။ ဇာတိဇရူပဂါတိ ဇာတိဇရံ ဉပဂတာ ဇာတိဇရာယ ဝါ ဉပဂတာ၊ န ပရိမုစ္ဆန္တိ ဇာတိဇရာယာတိ ဝေ ဝေဒိတဗျာ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၁။

ဇာတိဇရူပဂါမိ (တိ) [ဇာတိဇရာ + ဉပဂါမိ] ပဋိသန္ဓေနခြင်း၊ အိုခြင်း သို့-ကပ်ရောက်တတ်သော - ကပ်လေ့ရှိသော။ သူ။ ပုနပျုနံ ဇာတိဇရူပဂါမိ တေ၊ တဏှာဓိပန္နာ အနုသောတဂါမိနော။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၂။

ဇာတိဇရူပေတ (တိ) [ဇာတိဇရာ + ဉပေတ] ပဋိသန္ဓေနခြင်း၊ အိုခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသော။ သူ။ ပဇံ ဇာတိဇရူပေတံ၊ ဖန္ဒမာနအဝေက္ခတိ။ အံ၊ ၃။ ၁။ ၁၄။ (- အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၀။)

ဇာတိဇဋ္ဌ (တိ) [ဇာတိ + ဇဋ္ဌ] ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် - ထုံထိုင်း-ဖျင်းအ - အသိဉာဏ်မဲ့ - သော။ သူ။ ဇာတိဇဋ္ဌာနမ္ပိ ဇဋ္ဌမူဂါနံ သတိ ပတိဋ္ဌာသိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၃၃။ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၀၂-၄။)

ဇာတိဇာတိက (တိ) [ဇာတိ + ဇာတိ + က] ပဋိသန္ဓေဟူသော အကြောင်းရှိသော၊ ပဋိသန္ဓေနခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော။ ဇရာမရဏံ ခေါ အာဝုသော ဇာတိနိဒါနံ ဇာတိသမုဒယံ ဇာတိဇာတိကံ ဇာတိပဘဝံ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၇၃။ (- ပဋိသံ၊ ၂။ ၉၉။)

ဇာတိဋ္ဌာန (န) [ဇာတိ + ဋ္ဌာန] မွေးဖွားရာ အရပ်။ ဣဒါနိ ယသ္မာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ရညော ဇာတိဋ္ဌာနာဒိဟိ ကတ္တဗျကိစ္စံ နတ္ထိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၇၅။ (- ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၄၃။)

ဇာတိတ္ထဒ္ဒ (တိ) [ဇာတိ+ထဒ္ဒ] အမျိုးဇာတ်ဖြင့်
 -ခက်ထန်-ခိုင်မာ-သော၊ ဇာတိမာန်ဖြင့်
 ခက်ထန်သောသူ။ ဇာတိတ္ထဒ္ဒေါ ခနတ္ထဒ္ဒေါ၊
 ဂေါတ္တတ္ထဒ္ဒေါ စ ယော နရော။ သုတ္တနိ။
 ၂၉၆။ ဇာတိတ္ထဒ္ဒေါ နာမ ယော “အဟံ
 ဇာတိသမ္ပန္နော”တိ မာနံ ဇနေတော တေန
 ထဒ္ဒေါ ဝါတပူရိတဘတ္တာ ဝိယ ဥဒ္ဓါမာတော
 ဟုတော န ကဿစိ ဩနမတိ။ သုတ္တနိ၊ ၁၁။
 ၁၅၄။ (- အပါ၊ ၂။ ၁၆။)

ဇာတိတ္ထေရ (ပု) [ဇာတိ + ထေရ] ပဋိသန္ဓေ
 အားဖြင့် ကြီးရင့်သောသူ၊ ဇာတိထေရ်။
 တယော ထေရာ၊ ဇာတိတ္ထေရော ဓမ္မတ္ထေရော
 သမ္မုတိတ္ထေရော။ ဒီ၊ ၃။ ၁၇၂။ ထေရတ္ထိကေ
 ဇာတိမဟလ္လကော ဂိဟိ ဇာတိတ္ထေရော နာမ။
 ဒီ၊ ၁၂။ ၁၇၁။ ဇာတိမဟလ္လကောတိ ဇာတိ-
 ယာ ဝုဇုတရော အဒ္ဓဂတော ဝယောအ-
 နုပုတ္တော။ သော ဟိ ရတ္တညူတာယ ယေဘု-
 ယျေန ဇာတိဓမ္မကုလဓမ္မပဒေသု ထာဝရိယ-
 ပုတ္တိယာ ဇာတိတ္ထေရော နာမ။ ဒီ၊ ၁၂။
 ၂၀၅။

ဇာတိဒဏ္ဍ (ပု) [ဇာတိ+ဒဏ္ဍ] ဘဝ၌ဖြစ်သော
 ဒဏ်၊ ဘဝဒဏ်။ အဟံ ဘဝဒဏ္ဍေန ဇာတိ-
 ဒဏ္ဍေန တဇ္ဇိတော ပိဋ္ဌိတော။ အပါ၊ ၁၁။
 ၃၁၃။

ဇာတိဒဗ္ဗာပေက္ခ (တိ) [ဇာတိ+ဒဗ္ဗ+အပေက္ခာ]
 ဇာတ်နှင့်ဒြပ်ကိုင်းရှိုင်းသော၊ ဇာတ်နှင့် ဒြပ်
 ကိုင်းသော (သဒ္ဓါ)။ သဒ္ဓဝိဒူ ပန “ဤဒိ-
 သေသု ဌာနေသု ဇာတိဒဗ္ဗာပေက္ခဝသေန
 ဝစနဘေဒမတ္တံ အတ္တတော သမာန”န္တိ
 ဝဒန္တိ။ သီ၊ ၁။ ၁၁။ ၃၂၂။

ဇာတိဒဿနတ္ထ (ပု) [ဇာတိ + ဒဿန + အတ္ထ]
 အမျိုးဇာတ်ကို ပြခြင်း ဟူသော အကျိုး။
 ဇာတိဒဿနတ္ထံ တိဏရုက္ခကိဉ္ဇုပဋ္ဌဂံတော
 ပဌာယ လောကေ ဇာတိဝိဘင်္ဂံ ဝိတ္တာရ-
 တော ကထေဿာမိတိ တေသံ စိတ္တသမုဟံ-

သနတ္ထံ ဒေသေတဗ္ဗမတ္တံ ပဋိဇာနာတိ။ မ၊ ၁။
 ၃။ ၁၉၉။

ဇာတိဒါသ (ပု) [ဇာတိ+ဒါသ] မွေးဖွားခြင်း
 အားဖြင့် ဖြစ်သောကျွန်၊ အိမ်ပေါက်ကျွန်၊
 သားပေါက်။ တတ္ထ အန္ဓောဇာတော နာမ
 ဇာတိဒါသော သရဒါသိယာ ပုတ္တော။ ဝိ၊ ၁။
 ၃။ ၂၇၂။

ဇာတိဒုက္ခ (န) [ဇာတိ+ဒုက္ခ] (၁) ပဋိသန္ဓေ
 ဟူသော ဆင်းရဲ၊ ပဋိသန္ဓေနေခြင်း ဆင်းရဲ။
 (၂) ဖြစ်ခြင်းဟူသော ဆင်းရဲ၊ ဖြစ်မှုဆင်းရဲ။
 (၁) ဇာတိဒုက္ခံ အန္ဓေတိ အနုဂစ္ဆတိ အန္ဓာ-
 ယိကံ ဟောတိ။ မဟာနိ၊ ၁၃။ ကသ္မာ ပနေ-
 သာ ဇာတိဒုက္ခာတိ စေ? အနေကေသံ
 ဒုက္ခာနံ ဝတ္ထုဘာဝတော။ အနေကာနိ ဟိ
 ဒုက္ခာနိ။ ဣတိ ဣမဿ သဗ္ဗဿာပိ ဒုက္ခ-
 ဿ အယံ ဇာတိ ဝတ္ထုမေဝ ဟောတိ၊ ဣဒံ
 ဇာတိဒုက္ခံ အန္ဓေတိ။ မဟာနိ၊ ၁၃။ ၆၀-၁။
 (- မဟာနိ၊ ၆၅။ စူဠနိ၊ ၂၀၇။ အဘိ၊ ၁၁။
 ၁၇၁။ ဓမ္မ၊ ၁၁။ ၃၄၀။ ထေရ၊ ၁၁။ ၄၇၀။
 နေတ္တိဝိ၊ ၂၇၇။) (၂) ဇာတိဒုက္ခာဝဗောဓ-
 ကြည့်။

ဇာတိဒုက္ခဝတ္ထုက (တိ) [ဇာတိဒုက္ခ+ဝတ္ထု+က]
 ပဋိသန္ဓေနေခြင်း ဆင်းရဲဟူသော အကြောင်း
 ရှိသော၊ ပဋိသန္ဓေနေခြင်း ဆင်းရဲ ကြောင့်
 ဖြစ်သော။ သောဟံ ဇာတိဒုက္ခဝတ္ထုကေဟံ
 သဗ္ဗဒုက္ခေဟိ ပရိမုတ္တော သောဘာမိ။ သုတ္တ-
 နိ၊ ၁၁။ ၃၇။

ဇာတိဒုက္ခာနုဗန္ဓန (တိ) [ဇာတိဒုက္ခ+အနုဗန္ဓန]
 ပဋိသန္ဓေနေခြင်း ဆင်းရဲသည် အစဉ်လိုက်
 အပ်သော။ ဇာတိဒုက္ခာနုဗန္ဓနတော ရာဇပုရိ-
 သာနုဗန္ဓစောရာ ဝိယ။ အဘိ၊ ၁၁။ ၇၆။
 ဇာတိဒုက္ခာနုဗန္ဓနတောတိ အတ္တနာ နိဗ္ဗတ္တိ-
 ယမာနေန ဇာတိဒုက္ခေန အနုဗန္ဓတ္တာ။
 မူလဒီ၊ ၂။ ၄၇။

ဇာတိဒုက္ခာဘိနိဗ္ဗတ္တာပန (တိ) [ဇာတိဒုက္ခ + အဘိနိဗ္ဗတ္တာပန] ပဋိသန္ဓေနေခြင်း ဆင်းရဲကို ဖြစ်စေတတ်သော။ အဘိသင်္ခါရာ ဇာတိ- ဒုက္ခာဘိနိဗ္ဗတ္တာပနတော၊ ဇာတဿ ဇရာဒိ- သမ္ဘဝတော စ မာရာ။ ဝဇီရ။၄၁။

ဇာတိဒုက္ခာဝဗောဓ (ပု) [ဇာတိဒုက္ခ + အဝ- ဗောဓ] ဖြစ်မှုဆင်းရဲကို သိခြင်း။ ခဏတော ဥဒယဒဿနေန ဒုက္ခသစ္စံ ပါကဋ္ဌံ ဟောတိ ဇာတိဒုက္ခာဝဗောဓတော။ ပဋိသံဠာသ။၂၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ။၂။၂၆၇။ ဇာတိဒုက္ခာဝဗောဓတောတိ ဇာတိသင်္ခါတဿ ဒုက္ခဿ အဝဗုဇ္ဈနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ။၂။၄၂၃။

ဇာတိဒေဝ (ပု) [ဇာတိ+ဒေဝ] အရိယဇာတ် အားဖြင့် ဖြစ်သောနတ်၊ ဝိသုဒ္ဓိနတ်။ ဒေဝါ နာမ ဇာတိဒေဝါ။ တေသမ္ပိ ဒေဝဋ္ဌေန ဒေဝေါတိ ဒေဝဒေဝေါ၊ သမ္ပုဒ္ဓေါ။ သံဠာ၊ ၂။၅၃၅။

ဇာတိဒွယ (န) [ဇာတိ+ဒွယ] ဘဝ-အတ္တ- ဘော-နှစ်ခုအပေါင်း၊ ဒုဝေ ဘဝေ ဒွေ ဇာတိယော ပဇာနာမိ ဒေဝတ္တေ ဒေဝတ္တ- ဘာဝေ မာနုသေ မနုဿတ္တဘာဝေ စ၊ တတော ဇာတိဒွယတော အညံ ဂတိံ အညံ ဥပပတ္တိံ န ဇာနာမိ န ပဿာမိ။ အပါဠာ။၁။၁၂၄။

ဇာတိဓမ္မ (ပု) [ဇာတိ+ဓမ္မ] (၁) ဇာတ်ကျင့် ဝတ်၊ အမျိုးဇာတ်၏ ကျင့်ဝတ်။ (၂) ပဋိ- သန္ဓေဟူသော သဘော၊ ပဋိသန္ဓေနေခြင်း သဘော။ (တိ) (၃) ပဋိသန္ဓေဟူသော သဘောရှိသော၊ ပဋိသန္ဓေနေခြင်းသဘော ရှိသော။ (၄) ဖြစ်ခြင်းသဘောရှိသော။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဧကေစ္စော အတ္တနာ ဇာတိဓမ္မော သမာနော ဇာတိဓမ္မေ အာဒိနဝံ ဝိဒိတော အဇာတံ အနုတ္တရံ ယောဂက္ခေမံ နိဗ္ဗာနံ ပရိယေသတိ။ မ၊၁။၂၁၈။ (-၂၂၃၊၂၃၀။ ဒီဠာ၊၂။၃၂၆။)

(၃) ဇာတိဓမ္မာနံ ဘိက္ခဝေ သတ္တာနံ ဧဝံ ဣစ္ဆာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ “အဟောဝတ မယံ န ဇာတိ- ဓမ္မော အဿာမ၊ န စ ဝတ နော ဇာတိ အာ- ဂစ္ဆေယျာ” တိ။ ဒီ၊၂။၂၄၅။ ဇာတိဓမ္မာနန္တိ- ဇာတိသဘာဝါနံ။ ဒီ၊၂။၃၈၈။ ဇာတိဓမ္မာ နန္တိ ဧတ္ထ ဓမ္မသဒ္ဓေါ ပကတိပရိယာယောတိ အာဟ “ဇာတိသဘာဝါနံ”န္တိ၊ ဇာယန- ပကတိကာနန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊၂။၃၃၉။ (-မ၊၁။၈၄၊၂၁၇။ မ၊၃။၂၁၇၊၂၉၃။ သံ၊၁။ ၈၈။ သံ၊၃။၃။ အံ၊၃။၄၃၂-၃။ အဘိ၊ဝိ။ ၁၀၆။ အဘိ၊က။၃၃၁၊၄၃၈။ ပဋိသံ၊၃၈၊ ၄၁။ အပါ၊၂။၃၀၇။ မဟာနိ၊၂၁၅။ စူဠနိ၊ ၃၈၊၁၀၃၊၁၂၄။ မိလိန္ဒ။၄၀၅။ ဒီ၊၂။၃၂၅။ မ၊၄။၁။၁၈။ မ၊၄။၂။၇၅။ မ၊၄။၄။၁၆၄။ သံ၊၄။၁။၁၄၆။ အဘိ၊၄။၁။၃၄၊၈၄။ အဘိ၊ ၄။၂။၁၀၁။ ပဋိသံ၊၄။၁။၁၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၃၆၊၂၄၆၊၂၈၉။ ခုဒ္ဒက၊၄။၉။ ဣတိဝုတ်၊၄။၃၄၊၆၃။ အပါ၊၄။၁။၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။ ၁၆၊၉၀။ ဇာ၊၄။၁။၄။ နေတ္တိ၊၄။၄၁။ သာ- ရတ္ထ၊၃။၁၇၉။ ဒီ၊၄။၁။၁၃၃။ ဒီ၊၄။၂။၂၅၊ ၂၇၀။ သီ၊၄။သင်္ခါ၊၁။၃၇၉။ မ၊၄။၁။၆၂၊ ၃၅၀။ မ၊၄။၃။၂၅၊၁၃၆၂။ သံ၊၄။၂။၂၀၃။ အနု၊၄။၁။၉၉။) (၄) သဗ္ဗံ ဘိက္ခဝေ ဇာတိ- ဓမ္မံ။ ကိဉ္စ ဘိက္ခဝေ သဗ္ဗံ ဇာတိဓမ္မံ။ စက္ခု ဘိက္ခဝေ ဇာတိဓမ္မံ။ သံ၊၂။၂၅၆။ ဇာတိ- ဓမ္မန္တိ ဇာယနဓမ္မံ နိဗ္ဗတ္တနုသဘာဝံ။ သံ၊၄။၃။ ၁၁။ (-မ၊၁။၂၁၇။ ဝိ၊၄။၃။၂။ ဒီ၊၄။၂။ ၃၂၅။ မ၊၄။၂။၇၅။ အဘိ၊၄။၃။၁၃၇။ ဝဇီရ။ ၂၇၇။ သာရတ္ထ၊၃။၁။ ဝိမတိ၊၂။၁။ ဒီ၊၄။၂။ ၂၇၀။)

ဇာတိဓမ္မကုလဓမ္မပဒ (န) [ဇာတိဓမ္မ+ကုလ- ဓမ္မ+ပဒ] ဇာတ်ကျင့်ဝတ်၊ ဆွေမျိုးကျင့်ဝတ် အစု။ ဇာတိတ္ထေရ-ကြည့်။

ဇာတိဓမ္မကုလဓမ္မာဒိလဃ်န (န) [ဇာတိဓမ္မ- ကုလဓမ္မ+အာဒိ+လဃ်န] ဇာတ်ကျင့်ဝတ်၊ ဆွေမျိုးကျင့်ဝတ်စသည်ကို - ကျော်နင်း -

လွန်ကျူး - ခြင်း။ ဝိပုဋ္ဌိပန္နန္တိ ဇာတိဓမ္မ-
ကုလဓမ္မာဒိလသံနေန အသမ္မာပဋိပန္နံ။ ဒီ၊ဋီ၊
၂။၃၃၀။ မ၊ဋီ၊၁။၃၇၇။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၅၈။

ဇာတိဓမ္မဝဂ္ဂ (ပု) [ဇာတိဓမ္မ+ဝဂ္ဂ] ဇာတိဓမ္မ-
ဝဂ္ဂ၊ ဇာတိဓမ္မသုတ်ဖြင့် မှတ်သားအပ်သော
သုတ်အပေါင်း၊ ဖြစ်ခြင်း သဘော ရှိသော
တရားစသည်ကိုဟောပြောသောသုတ်အပေါင်း။
သံယုတ္တနိကာယ်၊ ၄-သံယုတ်၊ ၄-ဝဂ္ဂ။ သံ၊၂။
၂၅၆-၇။

ဇာတိဓမ္မဝါရ (ပု) [ဇာတိဓမ္မ+ဝါရ] ဖြစ်ခြင်း
သဘောရှိသော တရားတို့၏ အလှည့်အကြိမ်၊
ဖြစ်ခြင်း သဘောရှိသော တရားတို့ကို ပြရာ
အလှည့်အကြိမ်။ တထာ ဥတုသမုဋ္ဌာနတ္တာ
ဇာတိဓမ္မဝါရေ၊ မလံ ဂဟေတွာ ဇီရဏတော
ဇရာဓမ္မဝါရေ စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇။ (-မ၊ဋီ၊၂။
၁၂၇။)

ဇာတိနပုံသက (ပု၊န) [ဇာတိ+နပုံသက] ပဋိ-
သန္ဓေအားဖြင့် ဖြစ်သောနပုံးပဏ္ဍုက်။ ဣတ္ထိပိ
ပုရိသောပိ န ဟောမိ၊ ဇာတိနပုံသကောတိ
အတ္ထော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။

ဇာတိနာမ (န) [ဇာတိ+နာမ] (၁) အမျိုး
ဇာတ်အားဖြင့် ရအပ်သော အမည်၊ အမျိုး
ဇာတ်အမည်။ (တိ)(၂) ဇာတိအမည်ရှိသော
(နတ်)။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) ပါဠိယံ
ပန “ဇာတိနာမာ” တိလိခန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။

ဇာတိနာမနိရုတ္တိ (ထိ) [ဇာတိနာမ + နိရုတ္တိ]
အမျိုး ဇာတ် အမည်ကို ထုတ်ဖော် ပြောဆို
ခြင်း။ အာဂစ္ဆန္တေ စ တေ ဇာတိနာမနိရုတ္တိ-
ဝသေန ဝဏ္ဏေန္တေ “ဧတေ ဘိက္ခုဝေ ဟံသာ၊
ဧတေ ကောဉ္ဇာ၊ ဧတေ စက္ကဝါကာ၊ ကရ-
ဝိကာ၊ ဟတ္ထိသောဏ္ဍကာ၊ ပေါက္ခရသာတ-
ကာ” တိ တေသံ ဒဿေသိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၉၀။

ဇာတိနိဒါန (တိ) [ဇာတိ + နိဒါန] ပဋိသန္ဓေ
ဟူသော အကြောင်းရှိသော၊ ပဋိသန္ဓေန

ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော။ ဇာတိဇာတိက-
ကြည့်။

ဇာတိနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဇာတိ + နိဒ္ဒေသ] (၁)
ဇာတိပုဒ်ကို အကျယ် - ညွှန်ပြ - ဝေဖန် - ရာ
စကား။ (၂) ပဋိသန္ဓေကို ညွှန်ပြကြောင်း
ပုဒ်။ (၃) အမျိုးဇာတ်ကို ညွှန်ပြကြောင်း
သဒ္ဒါ။ (၄) ဇာတ်အားဖြင့် ညွှန်ပြခြင်း။
(တိ)(၅) ဇာတ်အားဖြင့် ညွှန်ပြအပ်သော။

(၁) ဇာတိပုဒ်ကို အကျယ် - ညွှန်ပြ -
ဝေဖန် - ရာ စကား။ ဇာတိနိဒ္ဒေသေ ဇာတိ
သဉ္ဇာတိတိ အာဒိသု ဇာယနဋ္ဌေန ဇာတိ။
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ (၂) ပဋိသန္ဓေကို ညွှန်ပြ
ကြောင်းပုဒ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၃)
အမျိုးဇာတ်ကို ညွှန်ပြကြောင်း သဒ္ဒါ။ အဟိ-
တိ ဇာတိနိဒ္ဒေသေန သဗ္ဗာပိ သပ္ပဇာတိ
သင်္ဂဟိတာတိ အာဟ “အဟိဂ္ဂဟဏေန။ပ။
ဒီဃဇာတိ သင်္ဂဟိတာ” တိ။ သာရတ္ထ၊၂။
၈၄။ (၄) ဇာတ်အားဖြင့် ညွှန်ပြခြင်း။
စတ္တာရော ခန္ဓာ ဟောန္တိတိ အာဒိသု ဝေဒ-
နက္ခန္ဓာဒီနံ သင်္ဂဟေ ကတေပိ ပုန “ဧကော
ဝေဒနက္ခန္ဓော ဟောတိ” တိ အာဒိဝစနံ န
အနေကေ ဝေဒနက္ခန္ဓာဒယော ဇာတိနိဒ္ဒေ-
သေန ဣမ ဝုတ္တာတိ ဒဿနတ္ထံ။ မူလဋီ၊၁။
၉၉။ (၅) ဇာတ်အားဖြင့် ညွှန်ပြအပ်သော။
ဣန္ဒြိယေသု စ ဧကဿ ဇာတိနိဒ္ဒေသဘာဝေ
ပဋိက္ခိတ္တေ အညေသံ ဣန္ဒြိယာနံ အာဟာ-
ရာဒီနဉ္စ တပုဋ္ဌိက္ခေပေါ ကတော ဟောတိ။
မူလဋီ၊၁။၉၉။ (-အနုဋီ၊၁။၁၀၆။)

ဇာတိနိဒ္ဒေသပဒ (န) [ဇာတိနိဒ္ဒေသ + ပဒ]
ပဋိသန္ဓေကို ညွှန်ပြကြောင်းပုဒ်။ သဗ္ဗပဒေ-
သုတိ “ဂန္ဓဗ္ဗာနံ ဂန္ဓဗ္ဗတ္တာယာ” တိ အာဒိသု
သဗ္ဗေသု ဇာတိနိဒ္ဒေသပဒေသု ဘဝါဒိပဒေသု
စ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၉၇။

ဇာတိနိမိတ္တ (န) [ဇာတိ+နိမိတ္တ] (၁) အမျိုး
ဇာတ်ဟူသော အကြောင်း။ (၂) ပဋိသန္ဓေ၏

အကြောင်း။ (တိ) (၃) ပဋိသန္ဓေဟူသော အကြောင်း ရှိသော၊ ပဋိသန္ဓေ နေခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော။ (၁) ဇာတိယာတိ အတ္တနော ဇာတိနိမိတ္တံ အဇရာမရာ နာမဟသုန္တိ အတ္ထော။ ပေတ၊ ဌ။ ၉၂။ (၂) ဇာတိနိမိတ္တဿ ကမ္မဘာဝဿ ပကတူပစိတတ္တာ ဇာတိ အန္တောပဝိဋ္ဌာ။ အံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၂၀။ (- ဒိ၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၅၀။ သံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၅၀၅။ အံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၅၄။) (၃) ဇာတော ဟိ သတ္ထော ဇာတကာလတော ပဋ္ဌာယ ဇာတိနိမိတ္တေန ဒုက္ခေန အန္တော အနုပဝိဋ္ဌော ဝိယ ဝိဗာဓိယတိ။ မ၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၇၇။ (- မ၊ ဌိ၊ ၁။ ၃၁၂။ သံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၃၀။)

ဇာတိနိယတ (တိ) [ဇာတိ + နိယတ] အမျိုးဇာတ်ကြောင့် မြဲသော။ န စ ဂယုတိတိ တိဏရုက္ခာဒိသု ဝိယ ပြာဟုဏေသု ဇာတိနိယတဿ လိင်္ဂဿ အနုပလဗ္ဗနတော ပိဝနဘူဉနကထနဟသနာဒိကိရိယာယ ပြာဟုဏဘာဝေန ကေန္တိကလိင်္ဂနိယတဿ မန္တဇ္ဈေနာဒိ ဝိနာ အနုပလဗ္ဗနတော စ။ မ၊ ဌိ၊ ၂။ ၂၀၀။

ဇာတိနိရန္တရ (တိ) [ဇာတိ + နိရန္တရ] ဘဝအားဖြင့် - အခြား - အကွယ် - မရှိသော (ဘာဝနာ)။ ဇာတိနိရန္တရတဿ ပန နိရန္တရဘာဝနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၁၉။

ဇာတိနိရောဓ (ပု) [ဇာတိ + နိရောဓ] (၁) ပဋိသန္ဓေ၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း။ (၂) အကြောင်းရင်း၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း။ (၃) ပဋိသန္ဓေ၏ ချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်။ (၁) သဗ္ဗသော ဇာတိယာ အသတိ ဇာတိနိရောဓာ အပိ န ခေါဇရာမရဏံ ပညာယေထာတိ၊ နော ဟေတံ ဘန္တေ။ ဒိ၊ ၂။ ၄၉။ ဇာတိနိရောဓာတိ ဇာတိဝိဂမာ၊ ဇာတိအဘာဝါတိ အတ္ထော။ ဒိ၊ ဌ။ ၂။ ၈၈။ “နိရောဓော ဝိဂမော”တိ စ ပဋိလဒ္ဓတ္တာလာဘဿ ဘာဝေါ ဝုစ္စတိ၊ ဣဓ ပန

အစ္စန္ဒာဘာဝေါ အဓိပ္ပေတော “သဗ္ဗသော ဇာတိယာ အသတိ”တိ အဝတွာ (ဝတွာ?) “ဇာတိနိရောဓာ”တိ ဝုတ္တတ္တာတိ အာဟ “အဘာဝါတိ အတ္ထော”တိ။ ဒိ၊ ဌိ၊ ၂။ ၉၆။ (- ဝိ၊ ၃။ ၁။ ဒိ၊ ၂။ ၂၈၂။ ၃၀။ မ၊ ၁။ ၃၃၀။ သံ၊ ၁။ ၂၄၄၊ ၂၇၃၊ ၃၁၂။ သံ၊ ၂။ ၃၀၇-၈။ အံ၊ ၁။ ၁၇၈။ နေတ္ထိ၊ ၃၆၊ ၅၄။ ပေဋကော။ ၂၃၉။ မိလိန္ဒ။ ၇၁။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၇။ နေတ္ထိဝိ။ ၂၅၂။) (၂) ဇာတိနိရောဓေန အဝိဇ္ဇာ နိရုဇ္ဈတိ၊ ပဘဝနိရောဓေန အဝိဇ္ဇာ နိရုဇ္ဈတိ။ ပဋိသံ၊ ၁၉၃။ ဇာတိနိရောဓေနာတိ မူလပစ္စယဿ ဥပ္ပတ္တိအဘာဝေန။ ပဘဝနိရောဓေနာတိ အာသန္နပစ္စယဿ ဥပ္ပတ္တိအဘာဝေန။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၀။ (၃) ဇာတိဉ္စ ပဇာနာတိ၊ ဇာတိသမုဒယဉ္စ ပဇာနာတိ၊ ဇာတိနိရောဓဉ္စ ပဇာနာတိ၊ ဇာတိနိရောဓဂါမိနိ ပဋိပဒဉ္စ ပဇာနာတိ။ ပဋိသံ၊ ၂၉၉။ (- သံ၊ ၁။ ၂၈၈၊ ၃၀၉။)

ဇာတိနိရောဓဂါမိ (တိ) [ဇာတိနိရောဓ + ဂမ + ဂါမိ။ ထိ-၌ ဇာတိနိရောဓဂါမိနိ] ပဋိသန္ဓေ၏ ချုပ်ငြိမ်းရာနိဗ္ဗာန်သို့ - ရောက်စေတတ် - ရောက်ကြောင်းဖြစ် - သော။ အထက်ပုဒ် (၃) ကြည့်။

ဇာတိနိရောဓသာရူပဂါမိ (တိ) [ဇာတိနိရောဓ + သာရူပ + ဂါမိ။ ထိ-၌ ဇာတိနိရောဓသာရူပဂါမိနိ] ပဋိသန္ဓေ၏ ချုပ်ငြိမ်းရာနိဗ္ဗာန်သို့ တူသောသဘောရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ရောက်စေတတ်သော။ ယာ စ ဇာတိနိရောဓသာရူပဂါမိနိ ပဋိပဒါ၊ တဉ္စ ပဇာနာတိ။ သံ၊ ၁။ ၃၀၉။

ဇာတိနိဿိတ (တိ) [ဇာတိ + နိဿိတ] ပဋိသန္ဓေကို မှီသော၊ သူ။ ယဒေဝ တေ ဇာတိနိဿိတာ၊ တဒေဝ တေ ဇရာနိဿိတာ။ စူဠနိ၊ ၅၃။

ဇာတိပံသုကုလိက (တိ) [ဇာတိ + ပံသုကုလိက] ပင်ကိုယ်သဘောအားဖြင့် ပံသုကသက်န်းကို

ဆောင်လေ့ရှိသောသူ။ ပဋိဗလေနဝိဒံ ပဋိ-
ပတ္တိပုရဏသမတ္တေန ဇာတိပံသုကုလိကေန
ဂဟေတုံ ဝနုတိတိ ဝတွာ ထေရေန သဒ္ဓိံ
စိဝရံ ပရိဝတ္တေသိ။ အံဌာ၁။၁၄၃။ ထေရဌာ
၂။၄၄၄။ (-သံဌာ၂။၁၈၄။ သာရတ္ထ၁။၃၅။
သီဠိသစ်၁။၄၇။ သံဠိ၂။၁၆၉။)

ဇာတိပံသုကုလိကန် (တိ) [ဇာတိ+ပံသုကုလိ-
ကန်] ပင်ကိုယ်သဘောအားဖြင့် ပံသုကု
သင်္ကန်းကို ဆောင်လေ့ရှိသော သူ၏ -
အကြောင်း - အင်္ဂါ-စေတနာ-ရှိသောသူ။
တေန သဒ္ဓိံ အတ္တနော စိဝရံ ပရိဝတ္တေတွာ
ထေရံ ဇာတိအာရညိကန်ဉ္စေ ဇာတိပံသုကု-
လိကန်ဉ္စ အကာသိ။ သံဌာ၂။၁၅၈-၉။

ဇာတိပကတိက (တိ) [ဇာတိ+ ပကတိ+ က]
ပဋိသန္ဓေဟူသော သဘောရှိသော၊ ပဋိ-
သန္ဓေ နေခြင်း သဘော ရှိသော။ ဇာတိ-
ဓမ္မာတိ ဇာတိသဘာဝါ ဇာတိပကတိကာ။
သံဌာ၁။၁၄၆။ (-အဘိဌာ၂။၁၀၁။ ပဋိသံ-
ဌာ၁။၁၄၅။ မာဠိ၃။၃၆၂။)

ဇာတိပစ္စယ (ပု) [ဇာတိ + ပစ္စယ] (၁) ဖြစ်
ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ (၂) ပဋိသန္ဓေ
ဟူသော အကြောင်း။ (၃) ပဋိသန္ဓေ၏
အကြောင်း။ (တိ) (၄) ပဋိသန္ဓေဟူသော
အကြောင်း ရှိသော၊ ပဋိသန္ဓေ နေခြင်း
ကြောင့် ဖြစ်သော။ (၁) အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ
သင်္ခါရော၊ ဘဝပစ္စယာ ဇာတိ၊ ဇာတိ-
ပစ္စယာ ဇရာမရဏံ၊ ဝေမေတဿ ကေဝလ-
ဿ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ သမုဒယော ဟောတိ။
အဘိဝိ။၁၄၅။ ဘဝေါ ဇာတိယာ ယသ္မာ
ဇာတိတိ ဣဓ သင်္ခတလက္ခဏံ အဓိပ္ပေတံ၊
တသ္မာ ပရိယာယေန ဥပနိဿယပစ္စယေနဝ
ပစ္စယော။ တထာ ဇာတိ ဇရာမရဏဿာတိ။
အဘိဌာ၂။၁၉၂။ (-အဘိဝိ။၁၅၁။) (၂)
ဇာတိပစ္စယာ ဇရာမရဏံ သောကပရိဒေဝ-
ဒုက္ခဒေါမနဿပါယာသာ သမ္ဘဝန္တိ။ ဝိပ။၁။

ဒီ၁။၄၁။ ဒီ၂။၂၈။ မာ၁။၃၂၈။ မာ၃။၁၀၉။
သံ၁။၂၄၃။ သံ၂။၁၂။ အံ၁။၁၇၈။ အံ၃။
၄၀၅။ အဘိဝိ။၁၄၂။ ပဋိသံ။၁၀၉။ ဥဒါန။
၇၇။ နေတ္ထိ။၂၈။၁၃၉။ မိလိန္ဒ။၅၁။ (-
ဒီ၂။၂၆၄၇။ သံ၁။၂၆၄၃၂၇၊၃၃၄-၆-၈၊
၃၄၅။ အဘိက။၂၄၁-၂၊၃၇၁။ ပဋိသံ။၅၂။
နေတ္ထိ။၅၈။ ပေဋကော။၁၇၈။ ဒီဌာ၂။၈၇။
သံဌာ၂။၂၀၊၃၈။ အဘိဌာ၂။၁၂၄။ ပဋိသံ၊
ဌာ၁။၂၂၆-၇။ ပဋိသံဌာ၂။၂၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ။၂။
၁၃၃၊၁၅၅။ ဣတိဝုတ်ဌ။၁၈။ အပဋ္ဌာ၁။
၁၄၇။ မဟာနိဌ။၆၂။ ဒီဠိ၁။၁၀၇။ ဒီဠိ၊
၃။၅၅။ သီဠိသစ်၁။၃၁၂၊၄၁၈။ အံဠိ၁။
၄၅၊၁၃၃၊၂၇၆။ မူလဠိ။၂။၉၁။ အနုဠိ။၂။၉၈၊
၁၃၉။) (၃) ဇာတိအာဒိနံ အဘာဝေနာတိ
ဇာတိပစ္စယာနံ ကမ္မကိလေသာနံ နိဂ္ဂမေန။
မာဠိ၃။၂၀၆။ (၄) တယံဒံ တသ္မိံ ဘဝေ
ပဝတ္တမာနံ ဒုက္ခံ၊ ဇာတိပစ္စယတ္တာ ဇာတိ-
မူလကံ။ ထေရီဌ။၂၉၀။ (-မူလဠိ၁။၁၅၇။
မူလဠိ။၂။၉၁။ အနုဠိ။၂။၁၃၉။)

ဇာတိပစ္စယမရဏ (န) [ဇာတိပစ္စယ + မရဏ]
ပဋိသန္ဓေဟူသော အကြောင်းရှိသော သေ
ခြင်း၊ ပဋိသန္ဓေနေခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော
သေခြင်း။ ဇာတိပစ္စယမရဏံ ဥပက္ကမမရဏံ
သရသမရဏံ အာယုက္ခယမရဏံ ပုညက္ခယ-
မရဏန္တိပိ တဿေဝ နာမံ။ ပဋိသံဌာ၁။၁၃၅။
သာရတ္ထ၊၃။၁၇၄။

ဇာတိပစ္စယသမုဒါဂတဌ (ပု) [ဇာတိပစ္စယ +
သမုဒါဂတ + အတ္တ] ပဋိသန္ဓေ ဟူသော
အကြောင်းကြောင့် တပေါင်းတည်း အထက်
အထက်၌ တိုးတက် ဖြစ်ပေါ်လာသည်၏အ
ဖြစ် ဟူသော - အနက် - သဘော။ ဇာတိ
ပစ္စယသမ္ဘူတသမုဒါဂတဌ-ကြည့်။

ဇာတိပစ္စယသမ္ဘူတဌ(ပု)[ဇာတိပစ္စယ+သမ္ဘူ-
တ+အတ္တ] ပဋိသန္ဓေဟူသော အကြောင်း
ကြောင့် ကောင်းစွာ ဖြစ်ပေါ်လာသည်၏

အဖြစ်ဟူသော - အနက် - သဘော။ ဇာတိ-
ပစ္စယသမ္ဘူတသမုဒါဂတဋ္ဌာ-ကြည့်။

ဇာတိပစ္စယသမ္ဘူတသမုဒါဂတဋ္ဌာ (ပု) [ဇာတိ-
ပစ္စယ + သမ္ဘူတ + သမုဒါဂတ + အတ္ထ] ပဋိ-
သန္ဓေဟူသော အကြောင်းကြောင့် ကောင်း
စွာဖြစ်ပေါ်လာ၍ တပေါင်းတည်း အထက်
အထက်၌ တိုးတက် ဖြစ်ပေါ်လာသည်၏
အဖြစ်ဟူသော - အနက် - သဘော။ အပိ စ
ဇရာမရဏဿ ဇာတိပစ္စယသမ္ဘူတသမုဒါဂ-
တဋ္ဌာ တထော အဝိတထော အနညထော။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ ဇာ-
တိပစ္စယသမ္ဘူတသမုဒါဂတဋ္ဌာတိ ဇာတိ-
ပစ္စယာ သမ္ဘူတံ ဟုတော သဟိတဿ အတ္ထ-
နော ပစ္စယာနုရုပဿ ဥဒ္ဓံ ဥဒ္ဓံ အာဂတဘာ-
ဝေါ၊ အနုပဝတ္တတ္ထောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၀၇။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅-၆။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ (- ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၈၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၉။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။ မူလဒီ၊၂။
၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၄။)

ဇာတိပစ္စယသမ္ဘူတသမုဒါဂတဋ္ဌာ (ပု) [ဇာတိ-
ပစ္စယ + သမ္ဘူတဋ္ဌာ + သမုဒါဂတဋ္ဌာ၊ သမ္ဘူတ-
ဋ္ဌာ၌ ဋ္ဌာ-ကိုချေ။] ပဋိသန္ဓေဟူသောအကြောင်း
ကြောင့် ကောင်းစွာ ဖြစ်ပေါ်လာသည်၏
အဖြစ်ဟူသော - အနက် - သဘော၊ တပေါင်း
တည်း အထက်အထက်၌ တိုးတက်ဖြစ်ပေါ်
လာသည်၏ အဖြစ်ဟူသော - အနက် -
သဘော။ ဇာတိပစ္စယသမ္ဘူတသမုဒါဂတ-
ဋ္ဌာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၈၄)တိ.... အထ ဝါ သမ္ဘူတဋ္ဌော စ သမု-
ဒါဂတဋ္ဌော စ သမ္ဘူတသမုဒါဂတဋ္ဌော၊ န
ဇာတိတော ဇရာမရဏံ န ဟောတိ၊ န စ
ဇာတိံ ဝိနာ အညတော ဟောတိတိ ဇာ-
တိပစ္စယသမ္ဘူတဋ္ဌော။ ဣတ္ထံ ဇာတိတော
သမုဒါဂတဋ္ဌာတိ ဇာတိပစ္စယသမုဒါဂတဋ္ဌော။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇-၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။

၁၃၃။ ဇာတိပစ္စယသမ္ဘူတသမုဒါဂတဋ္ဌော-
တိ အထ ဝါ သမ္ဘူတဋ္ဌော စ သမုဒါဂ-
တဋ္ဌော စ သမ္ဘူတသမုဒါဂတဋ္ဌော ပုဗ္ဗပဒေ
ဥတ္တရပဒလောပဝသေန။ သမာဟာရဒ္ဒန္တေပိ
ဟိ ပုလ္လိင်္ဂမိစ္ဆန္တိ နေရုတ္တိကာ။ န စေတ္ထ
ဇာတိတော ဇရာမရဏံ န ဟောတိ၊ န စ
ဇာတိံ ဝိနာ အညတော ဟောတိတိ ဇာတိ-
ပစ္စယသမ္ဘူတဋ္ဌော။ ဣတ္ထမေဝ ဇာတိတော
သမုဒါဂတဋ္ဌာတိ ဇာတိပစ္စယသမုဒါဂတဋ္ဌော။
သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၁၂။ (- ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
၂၁၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။ မူလဒီ၊
၂။၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၄။)

ဇာတိပဉ္စသတ (န) [ဇာတိ + ပဉ္စသတ] ငါးရာ
သောဘဝ၊ ဘဝငါးရာ။ ပဉ္စသတံ ဇာတိပဉ္စ-
သတေသု အတ္တဘာဝေသု ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိန္တိ
သမ္ဗန္ဓော။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။

ဇာတိပညာ (ထိ) [ဇာတိ + ပညာ] ပဋိသန္ဓေ
အခါ၌ ဖြစ်သောပညာ၊ ပဋိသန္ဓေအခါမှစ၍
အထပ်ထပ်ဖြစ်သော ဉာဏ်၊ ပင်ကိုယ်ဉာဏ်။
တတ္ထပဌမာဇာတိပညာ၊ ဒုတိယာဝိပဿနာ-
ပညာ၊ တတိယာ သဗ္ဗကိစ္စပရိဏာယိကာ
ပါရိဟာရိကပညာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၃။

ဇာတိပဋိပါဋိ (ထိ) [ဇာတိ + ပဋိပါဋိ] ဘဝတို့၏
အစဉ်။ အနုဿရာမိတိ “ကေမိဇာတိံ” ဒွေပိ
ဇာတိယော” တိ ဧဝံ ဇာတိပဋိပါဋိယာ အနု-
ဂန္ဓာ အနုဂန္ဓာ သရာမိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။ (-
နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။)

ဇာတိပဏ္ဏကပဋိသန္ဓိ (ထိ) [ဇာတိ + ပဏ္ဏက +
ပဋိသန္ဓိ] ပဋိသန္ဓေအားဖြင့်ဖြစ်သော ပဏ္ဏက်
၏ ပဋိသန္ဓေ၊ နပုံးပဏ္ဏက်ပဋိသန္ဓေ။ တံ ရူပ-
ဘဝေ ဣတ္ထိန္ဒြိယပုရိသိန္ဒြိယသင်္ခါတေန ဘာ-
ဝေန ဝိနာ ဥပ္ပတ္တိတော ကာမဘဝေ အညတြ
ဇာတိပဏ္ဏကပဋိသန္ဓိယာ ဘာဝေန သဟ

ဥပ္ပတ္တိတော သဘာဝံ အဘာဝန္တိ ဒုဝိဓံ
ဟောတိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၈၄။
(-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀၃။)

ဇာတိပပါတ (ပု) [ဇာတိ+ပပါတ] ပဋိသန္ဓေ
တည်းဟူသော ကမ်းပါးပြတ်၊ ကမ်းပါးပြတ်
နှင့်တူသော ပဋိသန္ဓေ။ ဝေမေဝံ သော
ဝိဗ္ဗန္တကော ဘန္တယာနပဋိဘာဂေါ ဇာတိ-
ပပါတမ္ပိ ပပတတိ။ မဟာနိ၊ ၁၁၃။ ဇာတိ-
ပပါတမ္ပိ ပပတတိတိ ဇာတိပပါတေပိ ပါတေ-
တိ။ မဟာနိ၊ ၁၂၅။ (- သံ၊ ၂။ ၃၉၂-၃။
သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၅၁။ မဟာနိ၊ ၁၂၄။)

ဇာတိပဘဝ (တိ) [ဇာတိ+ပဘဝ] ပဋိသန္ဓေ
ဟူသော အကြောင်းရှိသော၊ ပဋိသန္ဓေနေ
ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော။ ဇာတိဇာတိက-
ကြည့်။

ဇာတိပရမ္မရာ (ထိ) [ဇာတိ+ပရမ္မရာ] ဘဝ
အဆက်ဆက်။ ဧဝံ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒဒဿနေ
ဇာတိပရမ္မရံ ပဿတိ။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၃၁၆။

ဇာတိပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဇာတိ+ပရိစ္ဆေဒ] အမျိုး
ဇာတ်ကို ပိုင်းခြားခြင်း၊ အမျိုးဇာတ်ကို
ပိုင်းခြား၍သိခြင်း။ ဣဒါနိ တေသံ ဗုဒ္ဓါနံ
ဇာတိပရိစ္ဆေဒါဒိဝသေန ဒဿေတုံ ဝိပဿီ
ဘိက္ခဝေတိအာဒိမာဟ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၆။ (-၁၄။
ဗုဒ္ဓဝါ၊ ၁။ ၃။)

ဇာတိပရိယာယ (ပု) [ဇာတိ+ပရိယာယ] ဇာတိ-
သဒ္ဓါ၏ - ပရိယာယ် - ဝေဝုဇ် - စကားလှယ်
(ဇာတိသဒ္ဓါနှင့် အနက်တူ သဒ္ဓါတမျိုး)။
ကုလသဒ္ဓေါစေတ္တ ဇာတိပရိယာယော ကော-
လံကောလောတိ အာဒိသု ဝိယ။ ဥဒါန၊ ၁။
၆၁။

ဇာတိပရိယောသာန (တိ) [ဇာတိ+ပရိယော-
သာန] ဇာတိသဒ္ဓါ အဆုံးရှိသော (ပုဒ်)။
ဧတေန နယေနာတိ အဝိဇ္ဇာယံ ဝုတ္တနယေန
သင်္ခါရာ ဟေတု၊ ဝိညာဏံ ဟေတုသမုပ္ပန္နန္တိ-

အာဒိနာ သဗ္ဗာနိ ဇာတိပရိယောသာနာနိ
ပဒါနိ ဝိတ္တာရေတဗ္ဗာနိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၇။

ဇာတိပရိဋ္ဌာဟ (ပု) [ဇာတိ+ပရိဋ္ဌာဟ] ပဋိ-
သန္ဓေဟူသော ပူလောင်ခြင်း။ အဘိသင်္ခရိ-
တွာ ဇာတိပရိဋ္ဌာဟေနပိ ပရိဋ္ဌယန္တိ။ သံ၊ ၃။
၃၉၃။

ဇာတိပလိတ (န) [ဇာတိ+ပလိတ] ပဋိသန္ဓေ
အားဖြင့် ဖြူသော ဆံပင်၊ ပဋိသန္ဓေမှစ၍
ဖြူသောဆံပင်။ ဇာတိပလိတေဟိ ပဏ္ဍရသိ-
သော ဝါ ပကတိတမ္ပကေသော ဝါ အာဒိ-
တ္တေဟိ ဝိယ ကေသေဟိ သမန္နာဂတော။
ဝိ၊ ၁။ ၃။ ၃၁၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၄၂။

ဇာတိပဟာန (န) [ဇာတိ+ပဟာန] ပဋိသန္ဓေကို
ပယ်ခြင်း။ ပဟိနဇာတိမရဏောတိ ဇာတိ-
ကွယပ္ပတ္တတ္တာ ပဟိနဇာတိကော၊ ဇာတိ-
ပဟာနေနေဝ ပဟိနမရဏော။ မ၊ ၁။ ၃။ ၂၇၁။

ဇာတိပါရ (န) [ဇာတိ+ပါရ] ဘဝ၏တဖက်
ကမ်း၊ နိဗ္ဗာန်။ ဇာတိပါရံ တရိယာမိ၊ သန္တာ-
ရေသံ သဒေဝကံ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၅၀။ ဇာ၊ ၁။ ၇။
၃၂၅။

ဇာတိပါသာဏ (ပု၊ န) [ဇာတိမန္တု+ပါသာဏ။
မန္တု-ကိုချေ။] အမျိုးအစားနှင့် ပြည့်စုံသော
ကျောက်၊ စစ်မှန်သောကျောက်၊ ကျောက်
စစ်၊ တွင်းထွက်ကျောက်။ ဇာတိဖလိက-
ကြည့်။

ဇာတိပိဏ္ဍပါတိက (တိ) [ဇာတိ+ပိဏ္ဍပါတိက]
ပင်ကိုယ်သဘောအားဖြင့် ပိဏ္ဍပါတ်ရတင်ကို
ဆောင်သော၊ သူ။ အဟံ ပန ဇာတိပိဏ္ဍ-
ပါတိကောတိ မဇ္ဇနဝသေန ဥပ္ပန္နော မာနော
ပိဏ္ဍပါတိကမဒေါ နာမ။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၄၄၉။

ဇာတိပိဋသပ္ပိ (တိ) [ဇာတိ+ပိဋသပ္ပိ] ပဋိသန္ဓေ
အားဖြင့် ဆွံ့သော၊ သူ။ ဇာတိဗမိရာ သဒ္ဓံ
သုဏိံ သု၊ ဇာတိပိဋသပ္ပိနော ပဒသာ ဂစ္ဆိ-
သု။ အ၊ ၁။ ၁။ ၉၀။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၈၈။

ဇာတိပုပ္ဖ (န) [ဇာတိ+သုမနပုပ္ဖ။ ဇာတိသုမန+ပုပ္ဖ။ သုမန-ပုဒ်ကိုချေ။] မြတ်လေးပန်း၊ မုလေးပန်း။ (က) မြတ်လေးပင်၌ဖြစ်၍ နှစ်သက် ဝမ်းမြောက်မှုကို - ပြုတတ် - ဖြစ်စေတတ် - သောပန်း။ (ခ) ဖြစ်ဆဲ - ပွင့်ဆဲ - ဖြစ်၍ နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်မှုကို - ပြုတတ် - ဖြစ်စေတတ် - သောပန်း။ (က) သိဒ္ဓတ္ထဿ ဘဂဝတော၊ ဇာတိပုပ္ဖမဒါသဟံ။ အပါ။ ၁။ ၁၅၆။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၇။ ဇာတိပုပ္ဖမဒါသဟန္တိ ဇာတိသုမနပုပ္ဖံ အဒါသိ* အဟန္တိ ဝတ္တဗ္ဗေ ဂါထာဗန္ဓသုခတ္ထံ သုမနသဒ္ဓဿ လောပံ ကတွာ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ ဇာတိယာ နိဗ္ဗုတ္တော ဝိကသမာနောယေဝ သုမနံ ဇနာနံ သောမနဿံ ကရောတိတိ သုမနံ၊ ပုပ္ဖနုဋ္ဌေန ဝိကသနုဋ္ဌေန ပုပ္ဖံ၊ သုမနဉ္စ တံ ပုပ္ဖဉ္စာတိ သုမနပုပ္ဖံ၊ တာနိ သုမနပုပ္ဖါနိ သိဒ္ဓတ္ထဿ ဘဂဝတော အဟံ ပူဇေသိန္တိ အတ္တော။ အပါ။ ၁။ ၂။ ၁၂၃။ (ခ) ဇာတိပုပ္ဖံ ဂဟေတွာန၊ ထုပမိ အဘိရောပယိ*။ အပါ။ ၁။ ၁၀၈။ ဇာတိပုပ္ဖံ ဂဟေတွာနာတိ ဇာယမာနမေဝ ဇနာနံ သုန္ဓရံ မနံ ကရောတိတိ ဇာတိသုမနံ၊ ဇာတိသုမနမေဝ ပုပ္ဖံ “ဇာတိသုမနပုပ္ဖံ” န္တိ ဝတ္တဗ္ဗေ ဂါထာဗန္ဓသုခတ္ထံ သုမနသဒ္ဓဿ လောပံ ကတွာ “ဇာတိပုပ္ဖံ” န္တိ ဝုတ္တံ။ အပါ။ ၁။ ၂။ ၁၅၅။ (အဋ္ဌကထာ၌ ‘သုမန’ ပုဒ်အကျေကြံ၍ ဆန်းဆန်းကြယ်ကြယ်ဖွင့်ပြထားသော်လည်း ‘ဇာတိ’ သဒ္ဓါသည် ‘မြတ်လေးပင်’ ကိုလည်း ဟောနိုင်သောကြောင့် ‘သုမန’ ပုဒ်အကျေ မကြံတော့ပဲ “ဇာတိယာ ပုပ္ဖံ ဇာတိပုပ္ဖံ” ဟု ချဲ့သော်၎င်း “ဇာတိယာ နိဗ္ဗုတ္တံ ပုပ္ဖံ ဇာတိပုပ္ဖံ” ဟုချဲ့သော်၎င်း ဝစနတ္ထပြု၍ “ဇာတိ+ပုပ္ဖံ” ဟု ၂-ပုဒ်တည်းခွဲလျှင်လည်း သင့်မြတ်ဖွယ်ရှိပေသည်။)

ဇာတိပုပ္ဖဂုဗ္ဗ (ပု) [ဇာတိပုပ္ဖ+ဂုဗ္ဗ။ ဇာတိ+ပုပ္ဖဂုဗ္ဗ] မြတ်လေးပန်းရုံ၊ မုလေးပန်းရုံ။ ဇာတိပုပ္ဖဂုဗ္ဗာန (ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၃) န္တိ ဇာတိ-

သုမနဂုဗ္ဗာနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၈။ (- ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၀။)

ဇာတိပုပ္ဖပုဏ္ဏ (တိ) [ဇာတိပုပ္ဖ+ပုဏ္ဏ] မြတ်လေးပန်းတို့ဖြင့် ပြည့်သော (ရွှေကြွတ်)။ သယံ ပါတောဝ ဘုဉ္ဇိတွာ ဥပေါသထံ သမာဒါယ သာယနသမယေ ဇာတိပုပ္ဖပုဏ္ဏံ သုဝဏ္ဏသမုဂ္ဂံ အာဟရာပေတွာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၃၆၈။

ဇာတိပုပ္ဖိယ (ပု) [ဇာတိပုပ္ဖ + ဣယ] ဇာတိပုပ္ဖိယထေရ်။ မြတ်လေးပန်းကို လှူဒါန်းပူဇော်ခဲ့ဖူးသောကြောင့် ‘ဇာတိပုပ္ဖိယထေရ်’ ဟု ခေါ်သည်။ ထိုမထေရ်သည် ဤကမ္ဘာမှ ပြန်၍ရေသော် ကမ္ဘာတသိန်းထက်၌ ‘ပဒုမုတ္တရ’ ဘုရားရှင် ပရိနိဗ္ဗာန် စံဝင်တော်မူရာ မြတ်လေးပန်းတို့ကို ဦးဆောက်ပန်းပြုလုပ်ပြီးလျှင် အလောင်းတော်ထက်သို့ တင်လှူပူဇော်ခဲ့ဖူးသည်။ ထိုကောင်းမှုကြောင့် ကမ္ဘာတသိန်းပတ်လုံး အပါယ်မလားရပဲ လူ့ပြည်၊ နတ်ပြည်တို့၌ ကျင်လည်ရပြီးလျှင် ဖြစ်လေရာ ဘဝတိုင်း၌ အခါခပ်သိမ်း ပန်းမိုးရွာသွန်းပေးမှုကို ခံယူရသည်။ ဤ‘ဂေါတမ’ ဘုရားရှင် လက်ထက်တော်၌လည်း အခါခပ်သိမ်း ပန်းမိုးရွာသွန်းပေးမှုကို ခံယူရပြီးလျှင် ‘ဇာတိပုပ္ဖိယထေရ်’ ဟူသော အမည်ဖြင့် ရဟန္တာတပါး အထင်အရှား ဖြစ်ရပေသည်။ ဣတ္ထံ သုခံ အာယသ္မာ ဇာတိပုပ္ဖိယော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထံ။ အပါ။ ၂။ ၃၇။

ဇာတိပုဗ္ဗက (တိ) [ဇာတိ+ပုဗ္ဗိကာ။ ဇာတိ+ပုဗ္ဗာ+က။ ထိ-၌ ဇာတိပုဗ္ဗိကာ] ပဋိသန္ဓေလျှင် ရွှေသွားရှိသော၊ ပဋိသန္ဓေ၏ နောက်လိုက်ဖြစ်သော။ သဟိတဿ သမုဒိတဿ ပုဂ္ဂလဿ ဇီရဏဘိဇ္ဇနာဝတ္ထာ ဓမ္မာ ဇရာမရဏာပဒေသေန ဝုတ္တာ၊ သာ စ နေသံ အဝတ္တာ ဇာတိပုဗ္ဗိကာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၃၉။

ဇာတိပူဇော် (ပု) [ဇာတိ + ပူဇော်] ဇာတိပူဇော်
ထေရ်။ ဖွားမြင်တော်မူစ ဘုရားလောင်းကို
ပူဇော်ခဲ့ဖူးသောကြောင့် ‘ဇာတိပူဇော်ထေရ်’
ဟု ခေါ်သည်။ ထိုထေရ်သည် ဤကမ္ဘာမှ
ပြန်၍ရေသော် ဇာ-ကမ္ဘာထက်၌ ‘ဝိပဿီ’
ဘုရားလောင်း ဖွားမြင်တော်မူရာ ဖွားမြင်
တော်မူစ ဘုရားလောင်းအား သဗ္ဗညုဘုရား
ကဲ့သို့ ကြီးကျယ်ခန်းနားစွာ ပူဇော်ခဲ့ဖူးသည်။
ထိုကောင်းမှုကြောင့် ဇာ-ကမ္ဘာ ပတ်လုံး
အပါယ်မလားရပဲ လူ့ပြည်၊ နတ်ပြည်တို့၌
ကျင်လည်ရပြီးလျှင် အခြားသော သူတို့ကို
ဂုဏ်ဖြင့် လွှမ်းမိုးနိုင်ခဲ့သည်။ ဤကမ္ဘာမှ
ထောက်၍ ၃-ခုမြောက်ကမ္ဘာဝယ် ‘သုပါရိ-
ဝရိယ’မည်သော စကြာဝတေးမင်း ၃၄-ကြိမ်
ဖြစ်ပြီးလျှင် ဤဘဒ္ဒကမ္ဘာ၌ ဂေါတမဘုရား
သာသနာဝယ် ၇-နှစ်၊ ၈-နှစ်အရွယ်ကပင်
ဇာတိပူဇော်ထေရ် ဟူသော အမည်ဖြင့်
ရဟန္တာတပါး အထင်အရှား ဖြစ်ရပေသည်။
ဣတ္ထိ သုဒ္ဓိ အာယသ္မာ ဇာတိပူဇော်ကော
ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။
အပါ။ ၁။ ၁၆၉။

ဇာတိပူဇော်ထွေရ (ပု) [ဇာတိပူဇော် + ထွေရ]
ဇာတိပူဇော်ထေရ်။ ဇာယန္တဿ ဝိပဿိဿာ-
တိ အာဒိကံ အာယသ္မတော ဇာတိပူဇော်-
ကထွေရဿ အပဒါနံ။ အပါ။ ၁။ ၁၇၆။

ဇာတိပူဇော် (ထိ) [ဇာတိ + ပူဇော်] ဖွားမြင်စ
ပုဂ္ဂိုလ်အား ပူဇော်ခြင်း၊ ဖွားမြင်စ ဘုရား
လောင်းကို ပူဇော်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇာတိပူဇော် (ထိ) [ဇာတိ + ပူဇော်] ဖွားမြင်စ
ပုဂ္ဂိုလ်အား ပူဇော်ခြင်း၊ ဖွားမြင်စ ဘုရား
လောင်းကို ပူဇော်ခြင်း။ နေမိတ္တာနံ သုဏ္ဏိ-
တောနု၊ ဇာတိပူဇော်ကောသဟံ။ ဒေဝိသာ ပူဇော်
နတ္ထိ၊ ယာဒိသာ ဇာတိပူဇော်။ အပါ။ ၁။ ၁၆၉။
ထေရ်၊ ၁။ ၂၂၂။

ဇာတိပူဇော်သန (န) [ဇာတိ + ပူဇော်သန]
အမျိုးဇာတ်ကို ထင်ရှားပြခြင်း။ ဣမံ ဂေဟံ
အနုအာဂန္တော ကသာဘိဿာတေဟိစေဝ
လက္ခဏာဟနနေန စ ဇာတိပူဇော်သနနေန စ
တံ ဒုဿေယျ ဥပဟနေယျ။ ဇာ၊ ၁။ ၄၇၀။

ဇာတိပူဇော်ဝါနုပဿီ (တိ) [ဇာတိ + ပူဇော် + အနု-
ပဿီ] ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းကို အဖန်ဖန်
ရှုလေ့ရှိသောသူ။ တဿာ ပဇာနံ ဥပဓိ-
န ကယိရာ၊ ဒုက္ခဿ ဇာတိပူဇော်ဝါနုပဿီ။
သုတ္တနိ။ ၃၉၂။ ၄၃၇။ စူဠနိ။ ၉။ ၇၀။ ဒုက္ခဿ
ဇာတိပူဇော်ဝါနုပဿီတိ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ ဇာတိကာ-
ရဏံ “ဥပဓိ”တိ အနုပဿန္တော။ သုတ္တနိ။ ၁။
၂။ ၂၂၂။ ၃၀၅။ စူဠနိ။ ၁။ ၂၀။

ဇာတိပူဇော်တိက (တိ) [ဇာတိ + ပူဇော် + က]
ပဋိသန္ဓေ အစရှိသော။ ဇာတိပူဇော်တိကံ ဒုက္ခံ၊
ယံ ဝုတ္တံ ဣမ တာဒိနာ။ အဘိ၊ ၁။ ၁၀၃။
ပဋိသန္ဓေ၊ ၁။ ၁၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၇။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၁၇၆။

ဇာတိပူဇော်ယုတ္တ (တိ) [ဇာတိ + ပူဇော် +
ယုတ္တ] အမျိုးအစား၊ အတိုင်းအရှည်နှင့်
ယှဉ်သော၊ အမျိုးအစား၊ အတိုင်းအရှည်နှင့်
ပြည့်စုံသော(သင်္ကန်း)။ စိဝရဿ အတ္တနော
သန္တကတာ၊ ဇာတိပူဇော်ယုတ္တတာ၊ ဆိန္ဒု-
ပလိဗောဓဘာဝေါ၊ အတိရေကစိဝရတာ၊
ဒသာဟာတိက္ကမောတိ ဣမာနေတ္ထ ပဉ္စ
အင်္ဂါနိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၉၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၁၇။

ဇာတိပူဇော်သမ္ပန္န (တိ) [ဇာတိ + ပူဇော် +
သမ္ပန္န] အမျိုးအစား၊ အတိုင်း အရှည်နှင့်
ပြည့်စုံသော(သင်္ကန်း)။ ဇာတိပူဇော်သမ္ပန္န-
ဿ စိဝရဿ အတ္တနော သန္တကတာ၊ ဂဏ-
နုပဂတာ၊ ဆိန္ဒုပလိဗောဓဘာဝေါ၊ အတိရေ-
ကစိဝရတာ၊ ဒသာဟာတိက္ကမောတိ ဣမာ-
နေတ္ထ ပဉ္စ အင်္ဂါနိ။ ကင်္ခါ၊ ၁၅၇။ (- ကင်္ခါ၊
ဋီ၊ သစ်၊ ၃၄၁။)

ဇာတိပ္ပမာဏာဝစန (န) [ဇာတိ + ပမာဏ + အဝစန] အမျိုးအစားနှင့် အတိုင်းအရှည်ကို မဟောခြင်း။ ဇာတိပ္ပမာဏာဝစနတော ယံ- ကိဉ္စိ ပုရာဏဝတ္ထံ ဓောဝါပေန္တဿ နိဿဂ္ဂိယ- မေဝ။ ဝဇီရ။ ၂၃၈။

ဇာတိဖလ (န) [ဇာတိ + ဖလ] ပင်ကိုယ် သဘောအားဖြင့် ဖြစ်သောအသီး၊ ပင်ကိုယ် သီး၊ ဇာတိသီး။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇာတိဖလ (န) [ဇာတိဖလ + ဏ] ဇာတိသီး ရှိသော အပင်၊ ဇာတိဖိုလ်ပင်၊ ဇာဒိပ္ပိုလ် ပင်။ ကောသဖလံ အထော ဇာတိ-ကောသံ ဇာတိဖလံ ဘဝေ။ ဓာန်။ ၃၀၄။ ဇာတိဖလ- မေတဿ၊ န ကိတ္တိမန္တိ ဇာတိဖလံ။ ဓာန်၊ ဇီ။ ၃၀၄။ တေသမ္ပိ အပရိပက္ခာနိ အတ္ထိဝဗ္ဗိမ္မဝရ- ဏကေတကကာသ္မရိအာဒိနံ ဖလာနိ ဇာတိ- ဖလံ ကဋ္ဌကဖလံ ဣဉ္စာ တက္ကောလန္တိ ဝေ နာမဝသေန န သက္ကာ ပရိယန္တိ ဒဿေတုံ။ ဝိ၊ ဣ၊ ၃။ ၁၀၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၉၈။ ဇာတိဖလံ ကတံမေတိ။ ဝဇီရ။ ၃၂၀။ (-မ၊ ဇီ၊ ၃။ ၂၀။ အံ၊ ဇီ၊ ၃။ ၂၂၈။) (ဤ၌ 'ဇာတိဖလ' သဒ္ဒါသည် မုချ အားဖြင့် 'ဇာဒိပ္ပိုလ်ပင်' ကို ဟော၍ အဘေဒေါပစာ၊ အဘေဒနည်းအားဖြင့် 'ဇာ- ဒိပ္ပိုလ်သီး' ကို ဟောသည်။ ထောမဉ္စကား 'ဇာတိ' သဒ္ဒါကို 'ဇာဒိပ္ပိုလ်ပင်' ဟောယူပြီး လျှင် 'ဇာတိယာ ဖလံ ဇာတိဖလံ' ဟု ဝစနတ္ထ ပြု၍ 'ဇာတိဖလ' သဒ္ဒါက မုချအားဖြင့်ပင် 'ဇာဒိပ္ပိုလ်သီး' ကို ဟော၏ဟု ဆိုသည်။)

ဇာတိဖလိက (ပု) [ဇာတိမန္တ + ဖလိက။ မန္တ- ကို ချေ။] အမျိုးအစား နှင့် ပြည့်စုံသော ဖလ်ကျောက်၊ စစ်မှန်သောဖလ်၊ ဖလ်စစ်၊ တွင်းထွက်ဖလ်။ အန္တမသော ဇာတိဖလိကံ ဥပါဒါယ သဗ္ဗေပိ နိလပီတာဒိဝဏ္ဏဘေဒေါ မဏိဓောတဝိဒ္ဓဝဋ္ဋိတော အနာမာသော။ ဝိ၊ ဣ၊ ၂။ ၁၃၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၉။ "ဇာတိဖလိကံ ဥပါဒါယာ" တိ ဝုတ္တတ္တာ သူရိယကန္တစန္ဒ-

အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၂-၁၇-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ကန္တာဒိကံ ဇာတိပါသာဏံ မဏိမ္ပိ ဧဝ သင်္ဂဟိတန္တိ ဒဠဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆၂။ (-ကဒါ၊ ဇီ၊ သစ်။ ၃၁၀။)

ဇာတိဗဓိရ (တိ) [ဇာတိ + ဗဓိရ] ပဋိသန္ဓေ အားဖြင့် နားပင်းသောသူ။ ဇာတိပိဋသပ္ပိ- ကြည့်။

ဇာတိဗဓိရဩပပါတိက (တိ) [ဇာတိဗဓိရ + ဩပ- ပါတိက] ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် နားပင်းသော ဥပပါတ်ပုဂ္ဂိုလ်။ သစ္စက္ခကနံ အသောတ- ကာနန္တိ အပါယေ ဇာတိဗဓိရဩပပါတိကံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ ဣ၊ ၃။ ၃၀၈။

ဇာတိဗလ (န) [ဇာတိ + ဗလ] (၁) အမျိုး ဇာတ်မျှဖြင့် ဖြစ်သောအား၊ အမျိုးဇာတ် အား။ (တိ) (၂) အမျိုးဇာတ်မျှဖြင့်ဖြစ်သော အားရှိသော၊ အမျိုးဇာတ် အားရှိသော (ပုဏ္ဏား)။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇာတိဗလနိသေဓ (တိ) [ဇာတိဗလ + နိသေဓ] (၁) အမျိုးဇာတ် အားကို တားမြစ်တတ် သော။ (၂) အမျိုးဇာတ် အားရှိသော ပုဏ္ဏားကို တားမြစ်တတ်သော။ အာဇာနိယံ ဇာတိဗလံ နိသေဓံ။ နိတံ နမဿန္တိ ပသန္န- စိတ္တာ။ နေတ္ထိ။ ၁၃၀။ ဇာတိဗလံ နိသေဓန္တိ ဇာတိဗလဿ နိသေဓကံ။ နေတ္ထိ၊ ဣ၊ ၂၄၂။ ဇာတိဗလဿ နိသေဓကန္တိ ဇာတိမတ္တဗြာဟ္မ- ဏာနံ ဘောဝါဒိကာနံ ပဋိသေဓကံ။ ဇာတိ- ဝါဒဿ ဝါ နိသေဓကံ။ နေတ္ထိ၊ ဇီ၊ ၁၃၆။ ဇာတိဗလနိသေဓံ "အဟံ ဇာတိဗြာဟ္မ- ဏော" တိ ဇာတိမတ္တကေန ပဝတ္တမာနဗလ- နိသေဓကံ တံ ပံသုကူလိကံ ဘိက္ခု။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၃၀၆။ (ပါဠိတော်၌ ဂါထာအရာဖြစ်၍ ဆန်း ဂိုဏ်းစောင့်ခြင်းငှါ နိဂ္ဂဟိတ်လာထားသည်။)

ဇာတိဗြဟ္မစာရီ (တိ) [ဇာတိ + ဗြဟ္မစာရီ] မွေး ဖွားသည်မှစ၍ မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့် လေ့ရှိသောသူ။ ဇာတိဗြဟ္မစာရီ ပန အ-

ဟောသိ၊ သုပိနန္တေနပိ မေထုနံ ဓမ္မံ န
ဇာနာတိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၀၆။

ဇာတိပြာဟူဏ (ပု) [ဇာတိ+ပြာဟူဏ] အမျိုး
ဇာတ်အားဖြင့် ပြာဟူဏမည်သူ၊ ပုဏ္ဏား။
(သာသနာတော်ကျမ်းဂန်တို့အလို ပြာဟူဏ
သည် ‘ဇာတိပြာဟူဏ=ပုဏ္ဏားဇာတ်ရှိသူ’နှင့်
‘ဝိသုဒ္ဓိပြာဟူဏ=အရိယာပုဂ္ဂိုလ်’ဟု ၂-မျိုး
ရှိရာ ‘ဇာတိပြာဟူဏ’ဟု ဆိုလျှင် အရိယာ
ပုဂ္ဂိုလ်မှတစ်ပါး အမျိုးဇာတ်အားဖြင့် ပြာဟူဏ
မည်သူ ‘ပုဏ္ဏား’အားလုံးကို ယူရပေသည်။
လောကီသက္ကတကျမ်း တို့၌ကား တပ =
အကျင့်၊ သုတ=အကြားအမြင်၊ ယောနိ=
အမျိုးဇာတ်ဟူ၍ ပြာဟူဏအင်္ဂါ ၃-ပါးရှိ
ရာတွင် အမျိုးဇာတ် အင်္ဂါတစ်ပါးသာရှိ
သော ပုဏ္ဏားကို ‘ဇာတိပြာဟူဏ=ပုဏ္ဏား
ညွှ’ဟု ပြဆိုသည်။ သဒ္ဒတ္ထစိန္တာမဏိ။ ထောမ-
နိမိ။) ဗြဟ္မ အဏတိတိ ပြာဟူဏော၊ မန္တေ
သဇ္ဈာယတိတိ အတ္ထော။ ဣဒမေဝ ဟိ
ဇာတိပြာဟူဏာနံ နိရုတ္တိဝစနံ။ အရိယာ
ပန ဗာဟိတပါပတ္တာ ပြာဟူဏာတိ ဝုစ္စန္တိ။
ဝိ၊ဌ၊၁။၈၃။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၁၇။ မ၊ဌ၊၁။၁၁၃။
ဇာတိပြာဟူဏာနန္တိ ဣမိနာ အညေပိ
ပြာဟူဏာ အတ္ထိတိ ဒဿေတိ။ ဒုဝိဓာ ဟိ
ပြာဟူဏာဇာတိပြာဟူဏာ ဝိသုဒ္ဓိပြာဟူဏာ
စာတိ။ ဣဒါနိ တတ္ထ ဝိသုဒ္ဓိပြာဟူဏာနံ
နိရုတ္တိံ ဒဿေန္တော အာဟ “အရိယာ
ပနာ”တိ အာဒိ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၁၃။ “ဇာ-
တိပြာဟူဏာန”န္တိ ပန ဣမိနာ သဒ္ဓန္တရေန
ဒဿိတေသု ဇာတိပြာဟူဏဝိသုဒ္ဓိပြာဟူဏ-
ဝသေန ဒုဝိဓေသု ပြာဟူဏေသု ဝိသုဒ္ဓိ-
ပြာဟူဏာနံ နိရုတ္တိံ ဒဿေန္တော “အရိယာ
ပနာ” တိ အာဒိမာဟ။ ဗဟန္တိ ပါပေ ဗဟိ-
ကရေန္တိတိ ဟိ အရိယာ ပြာဟူဏာ နိရုတ္တိ-
နယေန။ သီ၊ဌ၊သစ်၊၂။၂၀၈။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊၂။
၃၉၉။ ဥဒါန၊ဌ၊၃၄၂။ နေတ္ထိ၊ဌ၊၅၇။ ဒီ၊ဌ၊

၃။၄၂၊၅၁။ မ၊ဌ၊၂။၄၁။ အံ၊ဌ၊၃။၄၃။ နေတ္ထိ-
ဝိ။၇၆၊၃၀၆၊၃၂၄။)

ဇာတိဘယ (န) [ဇာတိ+ဘယ] (၁) ဇာတိ
ဘေး၊ ပဋိသန္ဓေဟူသော ကြောက်မက်ဖွယ်ရာ
ဘေး။ (၂) ပဋိသန္ဓေမှကြောက်ခြင်း၊ ပဋိ-
သန္ဓေနရမည်ကိုစိုး၍ - ကြောက်ရွံ့ - ထိတ်
လန့်-ခြင်း (စိတ္တုတြာသဘေး)။ (၃) ပဋိ-
သန္ဓေမှ ကြောက်တတ်သောဉာဏ်၊ ပဋိသန္ဓေ
ကို ကြောက်မက်ဖွယ်ဟူ၍ ရှုမြင်တတ်သော
ဉာဏ်။ (၁) ဇာတိဘယံ ဇရာဘယံ ဗျာဓိ-
ဘယံ မရဏဘယံ။ စူဠနိ။၂၄၀၊၂၆၁။ ဒီ၊ဌ၊
၃။၁၆၆။ ဒီ၊ဌ၊၂။၇၃။ သံ၊ဌ၊၂။၃၂၈။ ဘာ-
ယန္တိ တေသ္မာတိ ဘယံ၊ ဇာတိ ဝေ ဘယံ
ဇာတိဘယံ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၇၂။ (၂) တတ္ထ ကတမံ
ဇာတိဘယံ၊ ဇာတိ* ပဋိစ္စ ဘယံ ဘယာနကံ
ဆမ္ဘိတတ္ထံ လောမဟံသော စေတသော
ဥတြာသော၊ ဣဒံ ဝုစ္စတိ ဇာတိဘယံ။ အဘိ၊
ဝိ။၃၈၁။ ဇာတိ* ပဋိစ္စ ဘယန္တိ ဇာတိပစ္စ-
ယာ ဥပ္ပန္နဘယံ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၇၇။ ဇာတိ-
ဘယ (အံ၊၁။၄၃၆)န္တိ ဇာတိ* အာရဗ္ဗ
ဥပ္ပဇနကဘယံ။ အံ၊ဌ၊၂။၃၃၀။ ဇာတိဘယ
(မဟာနိ။၂၈၉)န္တိ ဇာတိ* ပဋိစ္စ ဥပ္ပန္နဘယံ။
မဟာနိ၊ဌ။၃၄၈။ (-အဘိ၊ဝိ။၃၉၀။ အဘိ၊
ဌ၊၂။၄၈၄။ စူဠနိ။၁၃၇-၈။ စူဠနိ၊ဌ။၃၃။)
(၃) သံဝေဂေါတိ ဇာတိဘယံ ဇရာဘယံ
ဗျာဓိဘယံ မရဏဘယံ၊ သံဝေဇနိယံ ဌာနန္တိ
ဇာတိဇရာဗျာဓိမရဏံ။ အဘိ၊ဓ။၂၆၄။ ဇာတိ-
ဘယန္တိ ဇာတိ* ဘယတော ဒိသ္မာ ဌိတ-
ဉာဏံ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၄၃၄။

ဇာတိဘဝပရိက္ခယ (န) [ဇာတိ+ဘဝ+ပရိ-
က္ခယ] ပဋိသန္ဓေ၊ ကမ္မဘဝတို့၏ ကုန်ခန်းရာ
(နိဗ္ဗာန်၊ အရဟတ္တဖိုလ်)။ ယာယ သမ္မာ
ပဇာနာတိ၊ ဇာတိဘဝပရိက္ခယံ။ ဣတိဝုတ်။
၂၁၉။ ယာယ စ တသ္မိံ တသ္မိံ ဘဝယောနိ-
ဂတိဝိညာဏဌိတိသတ္တာဝါသေသု သတ္တနိကာ-
ယေသု ခန္ဓာနံ ပဌမာဘိနိဗ္ဗတ္တိသင်္ခါတာယ

ဇာတိယာ တံနိမိတ္တဿ စ ကမ္မဘဝဿ ပရိ-
က္ခယံ ပရိယောသာနံ နိဗ္ဗာနံ အရဟတ္တဉ္စ
သမ္မာ အဝိပရိတံ ဇာနာတိ သစ္စိကရေတိ။
ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၉။

ဇာတိဘာဝ (ပု) [ဇာတိ+ဘာဝ] (၁) ပဋိ-
သန္ဓေနေခြင်းသဘော။ (၂) ပဋိသန္ဓေ၏
အဖြစ်၊ ပဋိသန္ဓေဇာတ်။ (၃) စကားတုန့်
-တုန့်ပြန် ချေဖျက်သောစကား-၏ အဖြစ်။
(၁) ဇာတိဘာဝံ မရဏဘာဝဉ္စ ဂစ္ဆတိတိ
ဝုတ္တံ ဟေတတိ။ ဝဇီရ၊ ၁၁။ (၂) အောက်
ပုဒ်ကြည့်။ (၃) ယော ဟိ ပရဿ ဝစနံ
တိပုက္ခလေန နယေန ရူပေတိ၊ တထာ
ပရဿ ရူပနဝစနံ ဇာတိဘာဝံ အာပါဒေတိ။
ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅။

ဇာတိဘာဝသာမည (န) [ဇာတိဘာဝ+သာ-
မည] ပဋိသန္ဓေဇာတ်အားဖြင့် တူသည်၏
အဖြစ်၊ ပဋိသန္ဓေဇာတ်အားဖြင့် တူခြင်း။
အဘိဇာတိ ပနေတ္ထ ဇာတိဘာဝသာမညေန
ဂဗ္ဘောက္ကန္တိယာဝ သင်္ဂဟိတာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇။

ဇာတိဘိန္န (တိ) [ဇာတိ+ဘိန္န] အမျိုးအစား
အားဖြင့် ကွဲပြားသော။ ဇာတိဘေဒ (၂)
ကြည့်။

ဇာတိဘူမ (န) [ဇာတိ+ဘူမိ+အ။ မောဂ်၊ ၃။
၄၁။] ဇာတိချက်ကြွ မွေးရပ်မြေ။ (က)
ဖွားမြင်ခြင်းဖြင့် မှတ်သားအပ်သောမြေ။ (ခ)
ဖွားမြင်ရာဖြစ်သောမြေ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇာတိဘူမက (တိ) [ဇာတိဘူမ+က] ဇာတိ
ချက်ကြွ မွေးရပ်မြေဟူသော နေရာရှိသော၊
(မြတ်စွာဘုရား၏) ဇာတိချက်ကြွ မွေးရပ်
မြေ၌နေသော။ အထ ခေါ် သမ္မဟုလာ ဇာတိ-
ဘူမကာ ဘိက္ခု၊ ဇာတိဘူမိယံ ဝဿဝုဋ္ဌာ
ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ သု။ မ၊ ၁။ ၁၉၉။
ဇာတိဘူမကာတိ ဇာတိဘူမိဝါသိနော။ မ၊ ဋ္ဌ၊
၂။ ၄၁။ ဇနနံ ဇာတိ၊ ဇာတိယာ ဘူမိ ဇာတိ-

ဘူမံ၊ ဇာယိ ဝါမဟာဗောဓိသတ္တော ဣတ္ထာတိ
ဇာတိ၊ သာ ဧဝ ဘူမိတိ ဇာတိဘူမံ၊ သာ
ဣမေသံ နိဝါသောတိ ဇာတိဘူမကာတိ
အာဟ “ဇာတိဘူမကာတိ ဇာတိဘူမိဝါသိ-
နော” တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၈။ (- အံ၊ ၂။ ၃၂။
အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၀။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၈။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၄၆။ အပါ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၈။)

ဇာတိဘူမိ (ထိ) [ဇာတိ+ဘူမိ။ မောဂ်၊ သျ၊ ၃။
၄၁-သုတ်၌ သမာသန္တ ‘အ’ သက်၍ ‘ဇာတိ-
ဘူမ’ သာ ရှိသင့်ကြောင်း မိန့်ဆို၏။] (၁)
မွေးဖွားခြင်းဖြင့် မှတ်သား အပ်သော မြေ၊
ဇာတိချက်ကြွမွေးရပ်မြေ။ (၂) ဇာတ်၊ ဘုံ၊
ကုသိုလ် စသော ဇာတ်နှင့် ကာမ စသော
ဘုံ။ (တိ) (၃) မွေးဖွားခြင်းဖြင့် မှတ်သား
အပ်သောမြေရှိသော၊ ဇာတိချက်ကြွမွေးရပ်
မြေရှိသော (တိုင်းပြည်)။ (၁) တေန ခေါ
ပန သမယေန အာယသ္မာ ဓမ္မိကော ဇာတိ-
ဘူမိယံ အာဝါသိကော ဟေတတိ သဗ္ဗသော
ဇာတိဘူမိယံ သတ္တသု အာဝါသေသု။ အံ၊ ၂။
၃၂။ ဇာတိဘူမိယန္တိ ဧတ္ထ ဇနနံ ဇာတိ၊
ဇာတိယာ ဘူမိ ဇာတိဘူမိ၊ ဇာတိဋ္ဌာနံ။
အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၈။ (- ဝိ၊ ၅။ ၂၀၇။ ဇာ၊ ၂။ ၁၃၄၊
၂၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၂၉။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၈။ မ၊ ဋ္ဌ၊
၂။ ၄၁-၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၁။
ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၇၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။
၅၁၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၇၂။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၈။) (၂)
ဇာတိဘူမိဝသေန ဝုတ္တေသု ဘေဒေသု
ကုသလဇာတိယံ ရူပါဝစရကုသလမေဝ အာ-
ရုပ္ပေ ဌပေတဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၉၁။ (- မ၊ ဋီ၊
၃။ ၃၈၆။) (၃) ဇာတိဘူမိရဋ္ဌ-ကြည့်။

ဇာတိဘူမိဂမန (န) [ဇာတိဘူမိ+ဂမန] ဇာတိ
ချက်ကြွ မွေးရပ်မြေသို့ သွားခြင်း။ အရ-
ဟတ္တပ္ပဘွေန် ကာဠုဒါယိတ္ထေရေန ဂမန-
ကာလံ ဥတှာ မဂ္ဂဝဏ္ဏနံ ဝဏ္ဏေတှာ ဇာတိ-
ဘူမိဂမနာယ ယာစိတော ဝိသတိသဟဿ-

ခိဏာသဝပရိဝုတော ကပိလဝတ္ထုနဂရံ ဂန္ဓာ။
ဥဒါနုဋ္ဌ။၁၅၁။

ဇာတိဘူမိရဋ္ဌ (န) [ဇာတိဘူမိ+ရဋ္ဌ] ဇာတိ
ချက်ကြွ မွေးရပ်မြေ ရှိသော တိုင်းပြည်။
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇာတိဘူမိရဋ္ဌဝါသိ (တိ) [ဇာတိဘူမိရဋ္ဌ+ဝသ+
ဏီ] ဇာတိချက်ကြွမွေးရပ်မြေရှိသော တိုင်း
ပြည်၌ နေသော (မြတ်စွာဘုရား ဖွားမြင်
တော်မူရာ ကပိလဝတ်ပြည်၌ နေသော)။
တေ ထေရာ သဗ္ဗေပိ ဒသဗလဿ ဇာတိ-
ဘူမိရဋ္ဌဝါသိနော သဗ္ဗေ ခိဏာသဝါ သဗ္ဗေ
ဒသကထာဝတ္ထုလာဘိနော အတ္တနော ဥပ-
ဇ္ဈာယဿ ဩဝါဒံ အဘိန္နိတော။ အံဋ္ဌ၊၁။
၁၅၉။ ဇာတိဘူမိရဋ္ဌဝါသိနောတိ ဇာတိဘူမိ-
ဝန္တဒေသဝါသိနော၊ သတ္ထု ဇာတဒေသဝါသိ-
နောတိ အတ္ထော။ အံဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။

ဇာတိဘူမိဝန္တဒေသ (ပု) [ဇာတိဘူမိဝန္တ+ဒေသ။
န္တ+ဋ္ဌ ဥ-ကို အ-ပြု။] ဇာတိချက်ကြွမွေးရပ်
မြေရှိသောအရပ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇာတိဘူမိဝန္တဒေသဝါသိ (တိ) [ဇာတိဘူမိဝန္တ-
ဒေသ+ဝသ+ဏီ] ဇာတိချက်ကြွမွေးရပ်
မြေရှိသော အရပ်၌နေသော (မြတ်စွာဘုရား
ဖွားမြင်တော်မူရာ ကပိလဝတ်ပြည်အရပ်၌နေ
သော)။ ဇာတိဘူမိရဋ္ဌဝါသိ-ကြည့်။

ဇာတိဘူမိဝန္တ (တိ) [ဇာတိဘူမိ+ဝန္တ] ဇာတိ
ချက်ကြွမွေးရပ်မြေရှိသော။ ဇာတိဘူမိဝန္တ-
ဒေသ-ကြည့်။

ဇာတိဘူမိဝါသိ (တိ) [ဇာတိဘူမိ+ဝသ+ဏီ]
ဇာတိချက်ကြွ မွေးရပ်မြေ၌ နေသော(မြတ်
စွာဘုရား ဖွားမြင်တော်မူရာ ကပိလဝတ်ပြည်
၌ နေသော)။ ဇာတိဘူမက-ကြည့်။

ဇာတိဘေဒ (ပု) [ဇာတိ+ဘေဒ] (၁) ဇာတ်
၏-အက္ခ-အပြား။ (က) အမျိုးဇာတ်

- အက္ခ- အပြား။ (ခ) အမျိုးအစား
- အက္ခ- အပြား။ (၂) ဇာတ်အားဖြင့်
ကွဲပြားခြင်း။ (၃) ဇာတ်ကြောင့်ဖြစ်သော
ကွဲပြားခြင်း၊ အမျိုးဇာတ်ကြောင့် ကွဲပြား
ခြင်း။ (၄) ဇာတ်၏ပျက်စီးခြင်း၊ အမျိုး
ဇာတ် ပျက်စီးခြင်း။ (၁) တိဏရက္ခေတိ
အနုပါဒိန္နကဇာတိ* ကထေတွာ ပစ္စာ ဥပါ-
ဒိန္နကဇာတိ* ကထေဿာမိ၊ ဧဝံ တဿ
ဇာတိဘေဒေါ ပါကဋ္ဌော ဘဝိဿတိတိ ဣမံ
ဒေသနံ အာရဘိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၅။ ဇာတိ-
ဘေဒေါ ဇာတိဝိသေသော ဇာတိယာ
ဘေဒေါ ပါကဋ္ဌော ဘဝိဿတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၉၉။ (က) ဧဝံ ထလဇလာကာသဂေါစ-
ရာနံ ပါဏာနံ ဇာတိဘေဒံ ဒဿေတွာ
ဣဒါနိ ယေနာဓိပ္ပါယေန တံ ဒဿေတိ၊ တံ
အာဝိကရောန္တော “ယထာ တောသု”တိ
ဂါထမာဟ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၈၆။ (- မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၀။)
(ခ) ဧဝံ အနုပါဒိန္နသု ဇာတိဘေဒံ ဒဿေ-
တွာ၊ ဥပါဒိန္နသု တံ ဒဿေန္တော “တတော
ကိဋ္ဌေ”တိ ဝေမာဒိမာဟ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၈၅။ (- အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၁၊၃၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။၈၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈။ အနုဋ္ဌိ၊၁။၁၈၀။
နေတ္တိ၊ဋ္ဌိ၊၂။ နေတ္တိဝိ၊၂။) (၂) တံ
ဇာတိဘေဒါ န ဝုတ္တန္တိ စေ? ဘူမိဘိန္နဿ
ကာမာဝစရဿ ရူပါဝစရာဒိနံ အာသေဝန-
ပစ္စယဘာဝေါ ဝိယ ဇာတိဘိန္နဿပိ ဘဝေ-
ယျာတိ ဝတ္တဗ္ဗော ဧဝံ သိယာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၇၀။ မူလဋ္ဌိ၊၁။၁၃၀။ (၃) ဣဒါနိ ဧဝံ
ဇာတိဘေဒေ အသတိပိ “ဗြာဟ္မဏော ခတ္တိ-
ယော”တိ ဣဒံ နာနတ္ထံ ယထာ ဇာတိ၊ တံ
ဒဿေတုံ “ပစ္စတ္တ”န္တိ ဂါထမာဟ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၉၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။ (၄) အောက်
ပုဒ်ကြည့်။

ဇာတိဘေဒဘယ (န) [ဇာတိဘေဒ + ဘယ]
အမျိုးဇာတ် ပျက်စီးခြင်းမှ ကြောက်ခြင်း။

ဇာတိဘေဒဘယာ သဗ္ဗေ၊ ဘဂိနီဟိ ဝသိဿ-
ရေ။ အပါ၊ ၁။ ၁၀၅။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၂။

ဇာတိမ (န) [ဇာတိ+ဣမ] ပင်ကိုယ်သဘော
အားဖြင့်ဖြစ်သော ဆား၊ အလိုလိုဖြစ်သော
ဆား၊ ပေါက်ဆား။ ဒွေ လောကောနိ ဇာတိ-
မဉ္ဇ ကာရိမဉ္ဇ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၁၅။

ဇာတိမဏိ (ပု၊ ထိ) [ဇာတိမန္တ+မဏိ။ မန္တ-ကို
ချေ။] အမျိုးအစားနှင့် ပြည့်စုံသော ပတ္တ-
မြား၊ စစ်မှန်သော ပတ္တမြား၊ ပတ္တမြားစစ်၊
တင်းထွက်ပတ္တမြား။ ဝေဠုရိယန္တိ မဏိတိ
ဝတ္ထာပိ ဣဒိနာ ဇာတိမဏိဘာဝံ ဒဿေတိ။
ကေဝဿိကဝေဠုဝဏ္ဏိ ဝေဠုရိယံ ဇာတိ-
မဏိ နာမ။ တံ သန္ဓာယေဝမာဟ။ အံ၊ ၄။ ၂။
၂၀၀။ (-ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၅။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၀။)

ဇာတိမဏိသမိပ (န) [ဇာတိမဏိ+သမိပ] ပတ္တ-
မြားစစ်၏ အနီး။ ဂုဏကထာယ သဒ္ဓိံ ကထိ-
ယမာနော နိဂ္ဂုဏဿ အဂုဏော ပါကဋ္ဌော
ဟောတိ ဇာတိမဏိသမိပေ ဌိတဿ ဝိယ
ကာစမဏိနော ဒေါသော။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၈။

ဇာတိမတ္တ (န) [ဇာတိ+မတ္တ] ဇာတ်-အမျိုး
ဇာတ် - မျှ။ ပြာဟူဏာတိ ဇာတိမတ္တေန
ပြာဟူဏာ၊ န ဗာဟိတပါပါ။ ဥဒါန၊ ၄။
၁၉၀။ (-ဥ၊ ၂။)

ဇာတိမတ္တက (န) [ဇာတိမတ္တ+က] ဇာတ်-
အမျိုးဇာတ် - မျှ။ ယော ပြာဟူဏောတိ
ယော ဗာဟိတပါပဓမ္မတာယ ပြာဟူဏော၊
န ဒိဋ္ဌမင်္ဂလိကတာယ ဟံဟုကာရကသာဝိ-
ဒိပါပဓမ္မယုတ္တော ဟုတ္တာ ကေဝလံ ဇာတိ-
မတ္တကေန ဗြဟ္မညံ ပဋိဇာနာတိ။ ဥဒါန၊ ၄။
၅၀။ (-နေတ္ထိဝိ၊ ၃၀၆။)

ဇာတိမတ္တပြာဟူဏ (ပု) [ဇာတိမတ္တ+ပြာဟူဏ]
(၁) အမျိုးဇာတ်မျှဖြင့် ပြာဟူဏမည်သူ၊
ပုဏ္ဏား။ (၂) အမျိုးဇာတ်မျှဖြင့် ပုဏ္ဏား
မည်သူ၊ ပုဏ္ဏားညံ။ (၁) တတ္ထ သမိတ-

ပါပသမဏာ စေဝ ပဗ္ဗဇမတ္တသမဏာ စ
ဗာဟိတပါပပြာဟူဏာ စေဝ ဇာတိမတ္တ-
ပြာဟူဏာ စ ဣဓ “သမဏပြာဟူဏာ”တိ
အဓိပ္ပေတာ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၂၆။ (-၂၉၇၊
၃၁၃။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၂။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၃။ သံ၊ ၄။
၁။ ၂။ ၁၄။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၇။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၂။
နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၃၆။) (၂) ဧဝံ ကေသေနေဝ
တံ ဘာသသိ ဗြဟ္မဗန္ဓု ပြာဟူဏဂုဏဝိရဟိတ-
ဇာတိမတ္တပြာဟူဏာတိ ပရိဘာသန္ဓော ဘ-
ဏတိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၂။ ဇာတိပြာဟူဏ-
နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဇာတိမဒ (ပု) [ဇာတိ+မဒ] အမျိုးဇာတ်ကို
စွဲမှီ၍မာန်ယစ်ခြင်း၊ အမျိုးမာန်၊ ဇာတိမာန်။
တတ္ထ ကတမော ဇာတိမဒေါ၊ ဇာတိံ ပဋိစ္စ
မဒေါ မဇ္ဇနာ မဇ္ဇိတတ္ထံ မာနော မညနာ
မညိတတ္ထံ ဥန္နတိ ဥန္နာမော ဓဇော သမ္ပဂ္ဂါ-
ဟော ကေတုကမျတာ စိတ္တဿ၊ အယံ ဝုစ္စတိ
ဇာတိမဒေါ။ အဘိဝိ၊ ၃၆၃။ အယံ ဝုစ္စတိတိ
အယံ ဧဝံ ဇာတိယာ သတိ တံ ဇာတိံ နိ-
ဿာယ ဥပ္ပန္နော မဇ္ဇနာကာရပ္ပဝတ္တော မာ-
နော ဇာတိမဒေါတိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။
၄၄၇။ ဇာတိမဒေန မတ္တောဟ (ထေရ၊
၂၇၇)န္တိ အဟံ ဥဒိစ္စေ ပြာဟူဏကုလေ နိဗ္ဗ-
တ္တော၊ “န မာဒိသော ဥဘတော သုဇာ-
တော အညော အတ္ထိ”တိ ကုလမာနေန
မတ္တော မာနထဒ္ဓေါ အစရိန္တိ ယောဇနာ။
ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၇။ (-အပါ၊ ၁။ ၄၉။ ဇာ၊ ၁။
၃၀၉။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၂၅။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၄။
ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၄။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။
၈၄။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၃၈၂။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၄၄။ ဝဇီရ၊
၉၄။ မ၊ ၄။ ၁။ ၅၀။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၄၄။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၁။ အနု၊ ၄။ ၁။ ၂၀၁။)

ဇာတိမဒါဒိအနေကရူပ (တိ) [ဇာတိမဒ+အာဒိ
+ အနေက + ရူပ] ဇာတိမာန်-စသည်ဖြင့်
များသောသဘောရှိသော။ သော တေဟိ

မာနာတိမာနေဟိ ဇာတိမဒါဒိအနေကရူပံ
မဒံ ဇနေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၅၄။

ဇာတိမန္တဋ္ဌက (ပု) [ဇာတိမန္တ+ဋ္ဌက။ ဥ-ကို
အ-ပူ။] (၁) သိမ်မွေ့သော သဘောရှိသည့်
အမွေးရှိသော သိုး။ (၂) ဇာတ်ရှိသော-
ဇာတ်နှင့် ပြည့်စုံသော-သိုး။ ဇာတိဥဏ္ဏာ၂
ကြည့်။

ဇာတိမန္တဋ္ဌကလောမ (န) [ဇာတိမန္တဋ္ဌက+
လောမ] (၁) သိမ်မွေ့သော သဘောရှိသည့်
အမွေးရှိသောသိုး၏အမွေး၊ သိမ်မွေ့-နူးညံ့-
သော သိုးမွေး။ (၂) ဇာတ်ရှိသော-ဇာတ်
နှင့်ပြည့်စုံသော-သိုး၏အမွေး။ ဇာတိဥဏ္ဏာ၂
ကြည့်။

ဇာတိမန္တကုလပုတ္တ (ပု) [ဇာတိမန္တ+ကုလ-
ပုတ္တ] ဇာတ်ရှိသော-ဇာတ်နှင့်ပြည့်စုံသော-
အမျိုးသား၊ အမျိုးကောင်းသား။ ဧဝံ ဟိန-
ဇစ္စေဟိ စေဝ ပါပဘိက္ခုဟိ စ ဥပဒ္ဒါတာနံ
ဇာတိမန္တကုလပုတ္တာနုဉ္စေဝ ပေသလဘိက္ခု-
နဉ္စ ဧဋ္ဌကာနံ ဘယေန တသဝကာနံ ပလာ-
ယနကာလော ဝိယ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၆၃။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၉။

ဇာတိမန္တဇဋိလ (ပု) [ဇာတိမန္တ+ဇဋိလ]
ပုဏ္ဏားဇာတ် ရှိသော ရသေ့၊ ဇာတိမန္တ-
ရသေ့။ ယံ သော တဒါ မံ အဘိသပိတိ
သော ဇာတိမန္တဇဋိလော ယံ မုဒ္ဒဗာလနံ
သန္ဓာယ တဒါ မံ အဘိသပိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။
၁၅၅။

ဇာတိမန္တတာပသ (ပု) [ဇာတိမန္တ+တာပသ]
ပုဏ္ဏားဇာတ် ရှိသော ရသေ့၊ ဇာတိမန္တ-
ရသေ့။ အထေကော ဇာတိမန္တတာပသော
နာမမယာ သဒိသော နတ္ထိတိ အညေသု
သညမ္ပိ န ကရေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၉။ (-၆၁-၂။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၅၅-၇။)

ဇာတိမန္တတာပသကာရဏ (န) [ဇာတိမန္တတာ-
ပသ+ကာရဏ] ဇာတိမန္တရသေ့ ဟူသော

အကြောင်း။ ကိ* ကာရဏာ ဘန္တေတိ။
ဇာတိမန္တတာပသကာရဏာ မဟာရာဇ။ မ၊
ဋ္ဌ၊၃။၆၁။

ဇာတိမန္တဗြာဟ္မဏ (ပု) [ဇာတိမန္တ+ဗြာဟ္မဏ]
ဇာတ်ရှိသော - ဇာတ်နှင့် ပြည့်စုံသော -
ပုဏ္ဏား၊ အမျိုးကောင်း-အမျိုးမြင့်မြတ်-
သော ပုဏ္ဏား။ သောဋ္ဌသ ဇာတိမန္တဗြာဟ္မ-
ဏာ ဂဏှိသု။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၄။ (- မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၂၇။)

ဇာတိမန္တ (ပု) [ဇာတိ+မန္တ။ ဥစ္စကုလေ ဇာတိ
တေဿာတိဇာတိမာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။] (၁)
ဇာတိမန္တမည်သောသူ။ (တိ) (၂) ဇာတ်ရှိ
သော၊ အမျိုးဇာတ်နှင့်ပြည့်စုံသော၊ အမျိုး
ကောင်း - အမျိုးမြင့်မြတ် - သော၊ သူ။
(၃) ဇာတ်ရှိသော၊ အမျိုးအစားနှင့် ပြည့်
စုံသော၊ အမျိုးအစား-မှန်ကန်-ကောင်း
မွန်-သော (ကျောက် စသည်)။ (၄)
သိမ်မွေ့သော သဘောရှိသော(အမွေး)။

(၁) တဒါ ဝေတ္တဝတိနဂရေ ဇာတိမန္တော
နာမ ဧကော ဗြာဟ္မဏော ပဗ္ဗဇိတွာပိ
ဇာတိ* နိဿာယ မဟန္တံ မာနမကာသိ။
စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၅၂။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၄။၃၀၈။) (၂) သဗ္ဗေ မံ ဗြာဟ္မဏာ ဧတေ၊
ဇာတိမန္တော ယသသိနော။ အပါ၊၁။၁၉။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၈။ ဇာတိမန္တောတိ ဇာတိ-
သမ္ပန္နာ။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။ နရာနံ ပဝရံ သေဋ္ဌံ၊
ဇာတိမန္တံ မဟာယသံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၇၂။ ဇာတိ-
မန္တန္တိ အဘိဇာတိမန္တံ၊ ဥတ္တမာဘိဇာတံ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၀၀။ (-သံ၊၁။၁၆၈။ အပါ၊၁။၃၁၊
၃၆၅။ ဇာ၊၂။၁၀၅၊၁၈၆။ မိလိန္ဒ။၂။၁။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂။၂-၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။
၃၈၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၂၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၂၄။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၈၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၆၈။ အနုဋ္ဌိ၊၂။၁၆၆။) (၃) သုဘော ဇာတိ-
မာ အဋ္ဌံသော။ ဒီ၊၁။၇၂။ ဒီ၊၂။၁၁၊၁၄၃။

မ၊၂။၂၀၉။ သံ၊၁။၆၄။ ဇာတိမာတိ ပရိ-
 သုဒ္ဓါကရသမုဋ္ဌိတော။ဒီ၊ဌ၊၁။၁၉၇။ မ၊ဌ၊၃။
 ၁၈၀။ ဇာတိမာတိ ဇာတိသမ္ပန္နော။ သံ၊ဌ၊
 ၁။၁၁၅။ (-ဇာ၊၂။၂၈၀။ မိလိန္ဒ။၂၁၀။ မ၊
 ဌ၊၄။၁၀၄။ ဇာ၊ဌ၊၇။၁၇၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။
 ၇၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၄၄။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆၆။)
 (၄) ဇာတိဥဏ္ဏာ၊ (၁) ကြည့်။

ဇာတိမန္တပုဒ်နိဿယ (တိ) [ဇာတိ+မန္တ+ဥပဒ်-
 နိဿယ] အမျိုးဇာတ်,-မန္တန်-ဗေဒင်-လျှင်
 မှီရာ အကြောင်း ရှိသော၊ အမျိုးဇာတ်၊
 မန္တန်-ဗေဒင်-ကိုမှီသော (မာန)။ တာဒိ-
 သဿာတိ ဇာတိမန္တပုဒ်နိဿယဿ။ သီ၊ဋီ၊
 သစ်၊၂။၇၅။

ဇာတိမန္တပုဒ်နိ (တိ) [ဇာတိ+မန္တ+ဥပဒ်နိ]
 အမျိုးဇာတ်,-မန္တန်-ဗေဒင်-တို့နှင့်ပြည့်စုံ
 သောသူ။ ယော ပြာဟူကံ ဇာတိမန္တပု-
 ဒ်နိ။ အပစာယတိ မေဏ္ဍဝရော ယသဿိ။
 ဇာ၊၁။ ၁၀၅။ ဇာတိမန္တပုဒ်နိ ဇာတိယာ
 စ မန္တေဟိ စ သမ္ပန္နံ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၇၆။ (-ဇာ၊
 ၁။၃၀၉။ မ၊ဌ၊၃။၅၇။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၈၂။)

ဇာတိမန္တပုဒ်နိ (တိ) [ဇာတိမန္တ+ဥပဒ်နိ] အ
 မျိုးမှန်သော - အမျိုးအစား ကောင်းသော
 -ပတ္တမြားနှင့် ပြည့်စုံသော။ သုဘံ မဏိ
 ဇာတိမန္တပုဒ်နိ။ အစောဒိတာ အာသန-
 မဋ္ဌိဟာသိ။ ဇာ၊၂။၂၀။ အညေဟိ မဏိဟိ
 ဇာတိမဟန္တေဟိ ဥပေတံ သုဘံ ဝေဠု-
 ရိယာသနံ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၈၁။

ဇာတိမယ (တိ) [ဇာတိ + မယ] (၁)
 အမျိုးဇာတ်အားဖြင့် ပြီးသော။ (၂)
 ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ပြီးသော။ (၁) လိင်
 ဇာတိမယံ တေသံ အညမညာ ဟိ ဇာတိ-
 ယော။ မ၊၂။၄၀၈-၉။ သုတ္တနိ။၃၇၄။ လိင်
 ဇာတိမယန္တိ အဇာနန္တာနမ္ပိ စ တေသံ
 ဇာတိမယမေဝ သဏ္ဌာနံ အတ္တနော မူလ-
 ဘူတတိကာဒိသဒိသမေဝ ဟောတိ။ မ၊ဌ၊၃။

၂၉၅။ (-မ၊ဌ၊၃။၂၉၆-၇။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။
 ၁၈၅-၆။) (၂) ပရသမယေ ပနဿ ဇာတိ-
 မယံ ဣဒ္ဓိံ ဣစ္ဆန္တိ၊ တံ သန္ဓာယ ပဋိဇာ-
 နာတိ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၂၃၄။

ဇာတိမရဏကောဝိဒ (တိ) [ဇာတိ+မရဏ+
 ကောဝိဒ] ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ သေခြင်း၌
 လိမ်မာသော၊ ဤသို့ ပဋိသန္ဓေနေ၏ ဤသို့
 သေ၏ဟု ဇာတိမရဏ၌ လိမ်မာသောသူ။
 သီမန္တာနံ ဝိနေတာရံ၊ ဇာတိမရဏကောဝိဒိ။
 သုတ္တနိ။၃၅၀။ ဇာတိမရဏကောဝိဒန္တိ “ဝေ
 ဇာတိ ဝေ မရဏ”န္တိတ္ထေ ကုသလံ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊
 ၂။၁၃၈။

ဇာတိမရဏဂါမိ (တိ) [ဇာတိမရဏ+ဂမု+ဏိ]
 ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ သေခြင်း (သဘော)သို့
 ကပ်ရောက်လေ့ရှိသောသူ။ သတ္တာ ဂစ္ဆန္တိ
 သံသာရံ၊ ဇာတိမရဏဂါမိနော။ အံ၊၁။၃၁၉၊
 ၃၆၂။ ပဋိသံ။၂၇၃။ ဣတိဝုတ်။၂၂၉၊၂၅၉။
 ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂၈၈။ ဇာတိမရဏဂါမိနော ပု-
 နပျုနံ ဇနနမရဏဿေဝ ဥပဂမနသီလာတိ။
 ဣတိဝုတ်၊ဌ။၁၉၀။ (-ဣတိဝုတ်။၂၂၀။ ပဋိ-
 သံ၊ဌ၊၂။၁၇၈။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၁၅၃၊၂၈၇။)

ဇာတိမရဏပါရဂူ (တိ) [ဇာတိမရဏ+ပါရဂူ]
 ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊သေခြင်း၏ကမ်းတဖက်ဖြစ်
 သော နိဗ္ဗာန်သို့-သွားရောက်တတ် သွား
 ရောက်လေ့ရှိ-သောသူ။ ဓာရေတိ အန္တိမံ
 ဒေဟံ၊ ဇာတိမရဏပါရဂူ။ ထေရ၊၃၄၇။
 ထေရ၊ဌ၊၂။၄၁၈။

ဇာတိမရဏပ္ပဟာန (န) [ဇာတိမရဏ+ပဟာန]
 ပဋိသန္ဓေ နေခြင်း၊ သေခြင်းကို ပယ်ခြင်း။
 အပ္ပေါဿုက္ကာ ခဋိဿံ၊ ဇာတိမရဏပ္ပဟာ-
 နာယ။ ထေရီ၊၄၂၉။ ထေရီ၊ဌ။၂၈၁။ (-
 ထေရီ၊၄၃၁။ ထေရီ၊ဌ။၂၈၃။)

ဇာတိမရဏဘယ (ပု) [ဇာတိမရဏ+ဘယ]
 (၁) ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ သေခြင်းကိုစွဲ၍ ဖြစ်

သောဘေး၊ ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ သေခြင်း
 ကြောင့် ဖြစ်သောဘေး။ (၂) ပဋိသန္ဓေနေ
 ခြင်း၊ သေခြင်းဟူသောဘေး။ (၁၊၂) တေ
 အသိတာ ဇာတိမရဏဘယဿ ပါရဂူ။ အံ၊
 ၁။၂၂၃။ ဇာတိမရဏဘယဿာတိ ဇာတိဉ္စ
 မရဏဉ္စ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇနကဘယဿ၊ ဇာတိ-
 မရဏသင်္ခါတဿေဝ ဝါ ဘယဿ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၂၆၀။ ဇာတိမရဏတော ဇာတံ ဘယံ ဇာတိ-
 မရဏဘယံ၊ ဇာတိမရဏမေဝ ဝါ ဘယဟေ-
 တုတော ဘယန္တိ ဇာတိမရဏဘယံ။ တေ-
 နာဟ “ဇာတိဉ္စ မရဏဉ္စ။ပ။ ဘယဿာ”တိ။
 အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၈။

ဇာတိမရဏသံသာရ (ပု) [ဇာတိမရဏ+သံသာ-
 ရ] (၁) ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ သေခြင်း၊ ခန္ဓာ
 စသည်တို့၏ - အစဉ်-မပြတ်ဖြစ်ခြင်း။ (၂)
 ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ သေခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော
 ခန္ဓာစသည်တို့၏အစဉ်။ (၃) အဖန်ဖန် ပဋိ-
 သန္ဓေနေခြင်း၊ သေခြင်းဟူသော သံသရာ။
 အဖန်ဖန် ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ သေခြင်း။ (၁)
 ဇာတိမရဏသံသာရံ၊ ယေ ဝဇန္တိ ပုနပုနံ။
 သုတ္တနိ။၃၉၂။ ဇာတိမရဏသံသာရန္တိ ခန္ဓ-
 နိဗ္ဗတ္တိံ ဇာတိံ ခန္ဓဘေဒံ မရဏံ ခန္ဓပဋိ-
 ပါဋိံ သံသာရဉ္စ။ သုတ္တနိ။ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။ (-
 မဟာနိ။၁၇၊၈၈-၉။ စူဠနိ။၈၆၊၁၄၉၊၁၅၅-၆၊
 ၁၆၅။မဟာနိ။ဋ္ဌ၊၇၈။) (၂၊၃) ဇာတိမရဏ-
 သံသာရော၊ နတ္ထိ ဒါနိ ပုနဗ္ဘဝေါ။ ထေရ။
 ၂၅၉။ နေတ္ထိ။၁၂၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၅။ (၂)
 ဇာတိမရဏသဟိတော ခန္ဓာဒိပဋိပါဋိသညိ-
 တော သံသာရော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၆။ (၃)
 ပုနပုနံ ဇာယနဓိယနဘူတော သံသာရော
 ပုနဗ္ဘဝေါတိ စ ဝုစ္စတိ။ သော စ ဒါနိ
 နတ္ထိတိ အတ္ထော။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၂၃၂။ (-အံ၊၃။
 ၆၂။ နေတ္ထိဝိ။၂၉၇။)

ဇာတိမရဏသင်္ခယ (ပု) [ဇာတိမရဏ+သင်္ခယ]
 ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ သေခြင်းတို့၏ ကုန်ရာ၊
 နိဗ္ဗာန်။ အနုပါဒါ ဝိမုစ္စန္တိ ဇာတိမရဏသင်္ခ-

ယေ။ မ၊၃။၂၂၅။ အံ၊၁။၁၄၁။ အံ၊၂။၂၇၅။
 ဇာတိမရဏာနံ သင်္ခယသင်္ခါတေ နိဗ္ဗာနေ။
 အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၀။ ဇာတိမရဏာနိ သမ္မာ ခိယန္တိ
 ဧတ္တာတိ ဇာတိမရဏသင်္ခယော၊ နိဗ္ဗာနန္တိ
 အာဟ “ဇာတိမရဏာနံ သင်္ခယသင်္ခါတေ
 နိဗ္ဗာနေ”တိ။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၀။(-နေတ္ထိ။၁၄၃။
 ပေဋကော။ ၁၉၉၊၂၀၃၊၂၁၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၉။
 အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။ နေတ္ထိဝိ။၃၂၂။)

ဇာတိမရဏသမ္ဘဝ (ပု) [ဇာတိမရဏ+သမ္ဘဝ]
 ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ သေခြင်း၏ အကြောင်း။
 ဥပါဒါနေ ဘယံ ဒိဿာ ဇာတိမရဏသမ္ဘဝေ။
 မ၊၃။၂၂၅။ အံ၊၁။၁၄၁။ အံ၊၂။၂၇၅။ ဇာတိ-
 မရဏသမ္ဘဝေတိ ဇာတိယာ စ မရဏဿ စ
 ကာရဏဘူတေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၁၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၀။ သမ္ဘဝတိ ဇရာ-
 မရဏံ ဧတေနာတိ သမ္ဘဝေါ၊ ဥပါဒါနန္တိ
 အာဟ “ဇာတိယာ စ မရဏဿ စ ကာရဏ-
 ဘူတေ”တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။
 (-ပေဋကော။၁၉၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၀။)

ဇာတိမရဏသဟိတ (တိ) [ဇာတိမရဏ+သဟိ-
 တ] ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ သေခြင်းနှင့်တကွ
 ဖြစ်သော။ ဇာတိမရဏသံသာရ (၂)ကြည့်။

ဇာတိမရဏသာရီ (တိ) [ဇာတိမရဏ+သာရီ]
 ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ သေခြင်းသို့ အစဉ်လိုက်
 သော၊သူ။ အဝီတိဝတ္တာ သက္ကာယံ၊ ဇာတိ-
 မရဏသာရီနော။ ထေရီ။၄၀၁။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။
 ၁၇၅။ ဇာတိမရဏသာရီနော ရာဂါဒိဟိ
 အနုဂတတ္တာ ပုနပုနံ ဇာတိမရဏမေဝ
 အနုဿရန္တိ၊ တတော န ဝိမုစ္စန္တိတိ။ ထေရီ၊
 ဋ္ဌ။၁၇၆။

ဇာတိမဟတ္တ (န) [ဇာတိမဟန္တ + တ္တ] (၁)
 အမျိုးဇာတ် - အားဖြင့် - ၏ - မြတ်သည်၏
 အဖြစ်။ (၂) ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ကြီးသည်၏
 အဖြစ်။ (၁) တယာ နာမ ဝေရူပေန ဇိန-
 ပုတ္တေန ဟုတွာ န ယုတ္တံ ကုသိတေန ဝိဟရိ-

တုန္တိ ဝေံ ဇာတိမဟတ္တံ ပစ္စဝေက္ခတောပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၉။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၉။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆။ (-မဟာနိ၊ ဌ၊ ၁၅။) (၂) ဇာတိမဟလ္လိကာ-ကြည့်။

ဇာတိမဟတ္တဂတ (တိ) [ဇာတိမဟတ္တ + ဂတ] ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ကြီးသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သောသူ။ ဇာတိမဟလ္လိကာ-ကြည့်။

ဇာတိမဟတ္တပစ္စဝေက္ခဏ (န၊ ထိ) [ဇာတိမဟတ္တ + ပစ္စဝေက္ခဏ] (၁) အမျိုးဇာတ်-အားဖြင့်-၏-မြတ်သည်၏အဖြစ်ကိုဆင်ခြင်ခြင်း။ (တိ) (၂) အမျိုးဇာတ်- အားဖြင့်- ၏ - မြတ်သည်၏အဖြစ်ကို ဆင်ခြင်တတ်သော သူ။ (၁) ဧကစ္စော ဟိ ဇာတိမဟတ္တပစ္စဝေက္ခဏာ သတ္တုမဟတ္တပစ္စဝေက္ခဏာ ဒါယဇမဟတ္တပစ္စဝေက္ခဏာ သဗြဟ္မစာရိမဟတ္တပစ္စဝေက္ခဏာတိ စတူဟိ ကာရဏေဟိ.... ပါပံ န ကရေတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၀။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၁၅။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၅၀။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၀၊ ၁၃၁။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၃၇။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅။) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇာတိမဟတ္တပစ္စဝေက္ခဏတာ (ထိ) [ဇာတိမဟတ္တပစ္စဝေက္ခဏ + တာ] အမျိုးဇာတ် - အားဖြင့်-၏-မြတ်သည်၏အဖြစ်ကို ဆင်ခြင်တတ်သူ၏အဖြစ်။ ဇာတိမဟတ္တပစ္စဝေက္ခဏတာ သဗြဟ္မစာရိမဟတ္တပစ္စဝေက္ခဏတာ ကုသိတပုဂ္ဂလပရိဝဇ္ဇနတာ အာရဒ္ဓဝိရိယပုဂ္ဂလသေဝနတာ တဒဓိမုတ္တတာတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၇။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၉။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၉။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆။

ဇာတိမဟန္တ (တိ) [ဇာတိ + မဟန္တ] (၁) အမျိုးဇာတ်အားဖြင့် မြင့်မြတ်သော။ (၂) အမျိုးအစားအားဖြင့် မှန်ကန်သော၊ အမျိုးအစားကောင်းသော။ (၃) ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ကြီးသော၊ အသက်အရွယ် ကြီးသောသူ။

(၁) ဇာတိမဟတ္တ (၁) ကြည့်။ (၂) မယ်ပါသဒံ အဘိရုဇ္ဇေ ဧကာ ဣတ္ထိ အညေဟိ မဏိဟိ ဇာတိမဟန္တေဟိ ဥပေတံ သုဘံ ဝေဠုရိယာသနံ တေန နာဂရာဇေန အဝုတ္တာဝ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၀။ (၃) ဇာတိမဟတ္တ (၂) ကြည့်။

ဇာတိမဟလ္လက (တိ) [ဇာတိ + မဟလ္လက] ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ကြီးသော၊ အသက်အရွယ် ကြီးသော၊ အိုသောသူ။ ဇာတိမဟလ္လက-တာယ သမန္နာဂတေ၊ စိရကာလပ္ပသုတေတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀။ ဇာတိမဟလ္လကတာယာတိ ဥပ္ပတ္တိယာ (ဥပပတ္တိယာ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၅။) မဟလ္လကဘာဝေန။ မဟတ္တလာတိ ဂဏှာတိတိ မဟလ္လကော၊ ဇာတိယာ မဟလ္လကော၊ န ဝိဘဝါဒိနာတိ ဇာတိမဟလ္လကော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၃။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၀။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၅။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၁၀။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၃၁၊ ၄၃၂။ ၂၆။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၀။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၁။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၀၅။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၇။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၄၃-၄။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၊ ၂၇၊ ၂၄၅။)

ဇာတိမဟလ္လကဗြာဟ္မဏ (ပု) [ဇာတိမဟလ္လက + ဗြာဟ္မဏ] ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ကြီးသော ပုဏ္ဏား၊ အသက်အရွယ်ကြီးသော ပုဏ္ဏား။ ဇာတိမဟလ္လကဗြာဟ္မဏာနံ အဘိဝါဒနာဒိနိ န ကရေတိတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၃။

ဇာတိမဟလ္လိကာ (ထိ) [ဇာတိ + မဟလ္လိကာ] ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ကြီးသူ၊ အသက်အရွယ် ကြီးသူ၊ အမယ်ကြီး၊ အမယ်အို။ မဟလ္လိကာတိ ဇာတိမဟလ္လိကာ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၀။ ဇာတိမဟလ္လိကာတိ ဇာတိမဟတ္တဂတာ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉။

ဇာတိမာန (ပု) [ဇာတိ+မာန] အမျိုးဇာတ်ကို မှီ၍ ဖြစ်သောထောင်လွှားခြင်း၊ အမျိုးမာန်၊ ဇာတိမာန် ။ ဟာရိတောတိ လဒ္ဒနာမော ဝယပ္ပတ္တော ဇာတိမာနံ နိဿာယ အညေ ဝသလဝါဒေန သမုဒါစရတိ။ ထေရဂ္ဗ၊ ၁။ ၄၇၃။ (-ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂၇၊ ၃၇၊ ၂။ ၁။ ၇။ ၇။ ၇။ ၇။)

ဇာတိမာနပ္ပဟာန (န) [ဇာတိမာန+ပဟာန] အမျိုးဇာတ်ကို မှီ၍ဖြစ်သော မာန်ကိုယ် ခြင်း၊ ဇာတိမာန်ကိုယ်ခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဇာတိမာနပ္ပဟာနတ္ထ (ပု) [ဇာတိမာနပ္ပဟာန+ အတ္ထ] ဇာတိမာန်ကိုယ်ခြင်းအကျိုး။ ဧတ္ထ စ ဘဂဝါ ပဌမံ ဩဝါဒံ ထေရဿ ဗြာဟ္မဏ-ဇာတိကတ္တာ ဇာတိမာနပ္ပဟာနတ္ထမဘာသိ။ သံ၊ ၂။ ၁၆၈။ (-အံ၊ ၂။ ၁။ ၁၅၃။)

ဇာတိမုခ (န) [ဇာတိ+မုခ] ဇာတ်-အမျိုး အစား - ကိုအရင်းခံခြင်း၊ ဇာတ်- အမျိုး အစား - ကို - အဦး- ပခာန- ပြုခြင်း။ ယထာ စ ဇာတိမုခေန၊ ဧဝံ သဘာဝါဒိ- မုခေနာပိ ဒဿေတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၆၁။

ဇာတိမူလ (န) [ဇာတိ+မူလ] ပဋိသန္ဓေနေခြင်း ၏ အကြောင်းရင်း။ အယမန္တိမာ ဇာတိတိ တေန ဉာဏေန ဇာတိမူလဿ ပဟိနတ္တာ ပုန အယမန္တိမာ ဇာတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၉၈။ စူဠနိ၊ ၄။ ၄၈။

ဇာတိမူလက (တိ) [ဇာတိ+မူလ+က] ပဋိ- သန္ဓေနေခြင်းလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော။ သင်္ခတံ ဇာတိမူလကံ ဒုက္ခံ။ ထေရီ၊ ၄။ ၄၃။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၇။ ဇာတိပစ္စယတ္တာ ဇာတိ- မူလကန္တိ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၉၀။

ဇာတိယ (တိ) [ဇာတိ+ယာ+အ] ဖြစ်ခြင်းသို့ ကပ်ရောက်သော၊ ဖြစ်တတ်သော၊ သူ။ ဧဝ- မေဝ မနုဿေသု ယသ္မိံ ကိသ္မိံဉ္စ ဇာတိယေ။ အံ၊ ၁။ ၁၆၂။ အံ၊ ၂။ ၁၈၈။ ယသ္မိံ ကိသ္မိံဉ္စ

ဇာတိယေတိ ယတ္ထ ကတ္ထစိ ကုလဇာတေ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၃။ ဇာတိံ နိဗ္ဗတ္တိံ ယာတိ ဥပဂစ္ဆတိတိ ဇာတိယော၊ ဇာတောတိ အတ္တော။ တေနာဟ “ယတ္ထ ကတ္ထစိ ကုလ-ဇာတေ”တိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၉။ (နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၄၇-၌ အဘိဇာတိကောတိ ဇာတိယော ဟုရှိသည်။ ယင်းပါဠိတော် နေတ္ထိ၊ ၁၃၆-၌လည်း ဆဋ္ဌာ-ဘိဇာတိကော ဟုရှိသည်။ သို့သော်လည်း ဒီ၊ ၃။ ၂၀၇။ အံ၊ ၂။ ၃၃၇-တို့၌ ဆဋ္ဌာဘိဇာတိ-ယော ဟုရှိ၍ အဘိဇာတိယောတိ ဇာတိ-ယော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၀။ ဆဋ္ဌာဘိဇာတိယောတိ ဆဇာတိယော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၆။ အဘိဇာတိ-ယောတိတ္ထေ အဘိသဒ္ဓေါ ဥပသဂ္ဂမတ္တံ န အတ္ထဝိသေသဇောတကောတိ အာဟ “ဆ-ဇာတိယော”တိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၂။ ဟုဖွင့်ပြကြသည်။ ယင်းပါဠိကိုထောက်၍၎င်း၊ ဆဟူသော ဗဟုဝါစိပုဒ်နှင့် ဝိသေသန ဝိသေသုဖြစ်၍၎င်း နေတ္ထိ-၌ ဆဋ္ဌာဘိဇာတိယော၊ နေတ္ထိ၊ ၄-၌ အဘိဇာတိယောတိ ဇာတိယော ဟု ဗဟုဝဇ်-ယောဝိဘတ်နှင့် ရှိရာ၏။)

ဇာတိယာ(ထိ) [ဇာတိ+ဣယ+အာ။] အလိုလို ဖြစ်သောတော၊ အလေ့ပေါက်တော။ ဇာတိ-ယာဝန ၂-ကြည့်။

ဇာတိယာဝန (န) [ဇာတိ + ဝန] မြတ်လေး - မုလေး - ပန်း - ရံ - ချုံတို့ဖြင့် မှတ်အပ်သောတော၊ မြတ်လေး - မုလေး - တော။ တေန ခေါ ပန သမယေန အညတရော ဘိက္ခု ဘဒ္ဒိယေ ဇာတိယာဝနေ ဒိဝါဝိဟာရဂတော နိပန္နော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၄၇။ ဇာတိ-ယာဝနံ နာမ ဇာတိပုပ္ဖဂုဗ္ဗာနံ ဥဿန္တတာယ ဧဝံ လဒ္ဓနာမံ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၃။ ဇာတိ-သဒ္ဓေန သုမနပုပ္ဖပရိယာယေန တန္တိဿယော ဂုဗ္ဗော အဓိပေတောတိ အာဟ “ဇာတိပုပ္ဖဂုဗ္ဗာနံ”န္တိ။ တေန စ ဇာတိယာ ဥပလက္ခိတံ ဝနံ ဇာတိ-ယာဝနန္တိ အလုတ္တသမာသောတိ ဒဿေတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၀။ (- ဝိ၊ ၃။ ၂၇၈။ ၃၃၉။ ဓမ္မ၊ ၄။

၂။၂၃၂။၂၃၂။ ထေရဝါဒ။၂၆။ ဇာ၊ဌ၊၂။ ၂၆၉။)

ဇာတိယာဝန (န) [ဇာတိယာ+ဝန။ သယံ ဇာယတိတိ ဇာတိ၊ ဇာတိယေဝ ဇာတိယာ၊ ဇာတိယာ စ သာ ဝနဉ္စ။ ဝိ၊ပိ။ဓာန်။]အလိုလို ဖြစ်သော တော၊ အလေ့ပေါက်တော။ ကံ သမယံ ဘဂဝါ ဘဒ္ဒိယေ ဝိဟရတိ ဇာတိ- ယာဝနေ။ အံ၊၂။၃၀။ ဇာတိယာဝနတိ သယံဇာတေ အရောပိတေ။ အံ၊ဌ၊၃။၁၈။

ဇာတိရန်မဏိဝေဠုရိယမဏိ (ပု၊ထိ) [ဇာတိ+ ရန်မဏိ + ဝေဠုရိယမဏိ] အမျိုးအစား ကောင်းသော ပတ္တမြားနီ၊ ကြောင်မျက်ရွဲ ပတ္တမြား။ ဇာတိရန်မဏိဝေဠုရိယမဏိအာဒိ- ဟိအနေကေဟိ မဏိဟိကတဝေဒိကာဝလယံ ပရိဝါရေတွာ ဥတ္တမံ မဟာပူဇံ အကာသိန္တိ အတ္ထော။ အပါ၊ဌ၊၂။၁၅၆။

ဇာတိရတ္တသုဝဏ္ဏ (န) [ဇာတိ+ရတ္တ+သုဝဏ္ဏ] အမျိုးအစား - မှန်ကန် - ကောင်းမြတ် - သော-ရွှေနီ၊ ဇမ္ဗူရင်ရွှေ။ ဇမ္ဗောဒနသင်္ခါ- တဿ ဇာတိရတ္တသုဝဏ္ဏဿ နိက္ခသဒိသံ ဂရ- ဟိတဗ္ဗဒေါသဝိမုတ္တံ။ အံ၊ဌ၊၂။၂၈၈။

ဇာတိရတန (န) [ဇာတိ+ရတန]အမျိုးအစား- မှန်ကန် - ကောင်းမြတ် - သော ရတနာ၊ ရတနာစစ်။ ပုန စ ပရံ မဟာရာဇ မဏိရတနံ ဇာတိရတနေဟိ ယောဇီယတိ။ မိလိန္ဒ။၃၉၇။

ဇာတိရသ (ပု) [ဇာတိ+ရသ] ပင်ကိုယ်အရည်။ မဇ္ဇာသဝေါ နာမ မုဒ္ဒိကာနံ ဇာတိရသေန ကတော။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၂၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၀၂။ (-ဝိ၊ဌ၊၃။၃၈၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၉၉။ မဟာနိ၊ဌ။ ၃၄၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၉၅။)

ဇာတိရူပ (န) [ဇာတိ+ရူပ] (၁) အမျိုးဇာတ် အားဖြင့် ပြီးသော အသွင်သဏ္ဌာန်၊ အမျိုး ဇာတ်အသွင်သဏ္ဌာန်။(၂) ပကတိဖြစ်သော-

ရုပ် - အသွင် - သဏ္ဌာန်။ (၃) ဇာတိရုပ်၊ ဖြစ်ဆဲရုပ်၊ ရုပ်တို့၏ဖြစ်ဆဲ။

(၁) ဣဓ ပန ယံ ယံ ဇာတိကာ သတ္တာ ဟောန္တိ တေ မရဏသမယေ အတ္တနော အတ္တနောဇာတိရူပေနဝ မရန္တိ နညရူပေန။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆၉။(၂) “စာတုမဟာရာဇိကာ ဟိ တာဝတိံသာနံ ယထာ ဇာတိရူပါနိ ပဿိတုံ သက္ကောန္တိ၊ တထာ ဗြဟ္မာနော ဟေ- ဌိမာ ဥပရိမာန”န္တိ ကေစိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၀၆။ (၃) ယသ္မာ စ ဥဘယမ္ပေတံ ဇာတိရူပဿေဝ အဓိဝစနံ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၉။ ဥဘယမ္ပိတံ ဥပစယော သန္တတိတံ ဥဘယမ္ပိ။ ဇာတိရူပဿေဝါတိ ရူပပ္ပါဒဿေဝ အဓိဝစနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၀၂။ (- အဘိ၊ဌ၊၁။၃၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၀။ မူလဋီ၊၁။၁၅၃။)

ပဋိသန္ဓေမှစ၍ ခဏတိုင်း ခဏတိုင်းဖြစ် သော ရုပ်တရားတို့၏ဖြစ်ခြင်း ‘ဥပါဒ်’ (ဖြစ် ဆဲ အခိုက် အတန်)သည် ဇာတိရုပ်မည်၏ (ဝိဘာဝိနီ။ ၂၀၂) ။ ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော် (နာ-၁၄၇၊၁၅၆)၌ ဟောဆိုထားသည့် ဥပ- စယရုပ်၊ သန္တတိရုပ် ၂-ခုကိုပင် ‘ဇာတိရုပ်’ဟု ခေါ်ဆိုပေသည်။ ယင်းဇာတိရုပ်သည် ရုပ် တရားတို့၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း ‘ဥပါဒ်’ ဟူသော တရားကိုယ် သဘောအားဖြင့် တမျိုးတည်း ဖြစ်လျက် အဘယ်ကြောင့် ၂-မျိုးခွဲ၍ ဟော ထားသနည်းဟူမူ — ဖြစ်ပုံ အခြင်း အရာ ထူးသောအားဖြင့်၎င်း၊ ဝေနေယျပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အလိုအားဖြင့်၎င်း “ဥပစယ၊ သန္တတိ”ဟု ၂-မျိုးခွဲ၍ ဟောထားပေသည် (အဘိ၊ဌ၊၁။ ၃၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၉။သင်္ဂဟ။၉၈။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၀၂)။

ဖြစ်ပုံအခြင်းအရာအထူးကား— တဘဝ တည်းတွင်ရှေးကမဖြစ်ဘူးသေးသောရုပ်တို့၏ ရှေးဦးဖြစ်စ ဥပါဒ်အခိုက်အတန်သည် ‘ဥပ- စယ’မည်၏၊ တကြိမ်ဖြစ်ပြီးသည့်နောက် စုတိ

ကျသည်တိုင်အောင် အဖန်တလဲလဲ ထပ်ကာ ထပ်ကာ ဖြစ်လာသော ထိုထိုရုပ်တို့၏ ဖြစ်စဉ် ပါဒ်အခိုက်အတန့်သည် ‘သန္တတိ’ မည်၏။ အချုပ်အားဖြင့် — ပဋိသန္ဓေ၏ ဥပါဒ်ခဏမှစ၍ ရုပ် အာယတနတို့ပြည့်စုံသည့်တိုင်အောင် ဤအတွင်း၌ ရုပ်သစ်တို့၏ ဥပါဒ်သည် ‘ဥပစယ’မည်၏။ ပဋိသန္ဓေ၏ ဌိခဏမှစ၍ စုတိ ကျသည့်တိုင်အောင် ရုပ်ဟောင်းတို့၏ ဥပါဒ်သည် ‘သန္တတိ’မည်၏။ (မူလဋီ၊ ၁။ ၁၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၂။ ၁၀၃။ ဝိဘာဝိနီ၊ ၂၀၂။ ပရမတ္ထသရူပ။ ၂။ ၄၇၄)။

ယင်း ဥပစယ၊ သန္တတိ ၂-မျိုးကို ပုဂ္ဂိုလ်၊ ရုပ်အမျိုးအစားအားဖြင့် ခွဲခြမ်း ဝေဖန်မှု— ဂဗ္ဘသေယျကပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်ဝယ် ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ ဥပါဒ်ခဏ၌ ကာယဒသက၊ ဝတ္ထုဒသက၊ ဘာဝဒသက ဟု ဆိုအပ်သော ကမ္မဇကလာပ် ၃-စည်းတို့၏ ရှေးဦးအစ ပဌမ ဖြစ်ခြင်းသည် ‘ဥပစယ’မည်၏။ ယင်းကမ္မဇ ရုပ်တို့၏ နောက်ထပ်ဆက်ကာဆက်ကာ ဖြစ်ခြင်းသည် ‘သန္တတိ’မည်၏။ ပဋိသန္ဓေတည်နေပြီးနောက် ကောဒသမသတ္တာဟ (၇၇-ရက်) အရောက်၌ စက္ခုဒသက၊ သောတဒသက၊ ဃာနဒသက၊ ဇိဝှဒသကဟု ဆိုအပ်သော ကမ္မဇရုပ်တို့၏ ရှေးဦးအစ ပဌမ ဖြစ်ခြင်းသည် ‘ဥပစယ’မည်၏။ ယင်းကမ္မဇရုပ်တို့၏ နောက်ထပ် ဆက်ကာဆက်ကာ ဖြစ်ခြင်းသည် ‘သန္တတိ’မည်၏။ ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ ဌိခဏ၌ ဥတုဇရုပ်တို့၏ ရှေးဦးအစ ပဌမဖြစ်ခြင်းသည် ‘ဥပစယ’မည်၏။ ဥတုဇရုပ်တို့၏ နောက်ထပ် ဆက်ကာဆက်ကာ ဖြစ်ခြင်းသည် ‘သန္တတိ’မည်၏။ ပဋိသန္ဓေ နောင် ပဌမဘဝ၏ ဥပါဒ်ခဏ၌ စိတ္တဇရုပ်တို့၏ ရှေးဦးအစ ပဌမဖြစ်ခြင်းသည် ‘ဥပစယ’မည်၏။ စိတ္တဇရုပ်တို့၏ နောက်ထပ် ဆက်ကာဆက်ကာ ဖြစ်ခြင်းသည် ‘သန္တတိ’မည်၏။ ဗဟိဒ္ဓုဩဇာ ပြန့်နှံ့သောအခါ၌ အာဟာရဇရုပ်တို့၏ ရှေး

ဦးအစ ပဌမဖြစ်ခြင်းသည် ‘ဥပစယ’မည်၏။ အာဟာရဇရုပ်တို့၏ နောက်ထပ် ဆက်ကာ ဆက်ကာ ဖြစ်ခြင်းသည် ‘သန္တတိ’မည်၏။ သံသေဒဇ၊ ဩပပါတိကပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်ဝယ် ပဋိသန္ဓေခဏ၌ ရုပ်တရားတို့၏ ဖြစ်ပေါ် ဥပါဒ်ဖြစ်ခြင်းသည် ‘ဥပစယ’မည်၏။ ထိုမှ နောက်စုတိတိုင်အောင် ရုပ်တရားတို့၏ ဆက်ကာ ဆက်ကာဖြစ်ခြင်းသည် ‘သန္တတိ’မည်၏။ (မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၁၅၅။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ သျှ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ သျှ။)

ဝေနေယျပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အလိုအားဖြင့်မူ— နာယုမ္မတ်သားသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်ဝယ် “ဤဇာတိသည် တရားအားလုံးတို့၏ အမွန်အစ ပဘဝဖြစ်သော တရားပေတည်း။ ယင်းအမွန်အစ ပဘဝဖြစ်သော ဇာတိတရားသည်ကား ပကတိဝါဒီတို့၏ ပကတိကဲ့သို့ တစုံတခုသော အကြောင်းကြောင့် မဖြစ်”ဟု စိတ်အကြံဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ထိုသို့စိတ်အကြံ ဖြစ်ပေါ်လာသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အကြံမှားအယူမှားကို ပယ်ဖျောက်လိုသော ဘုရားရှင်သည် “ဇာတိဟူသည် အခြားတပါးမဟုတ်၊ ဥပစယ၊ သန္တတိ၏ အစွမ်းဖြင့် တည်ရှိသည့် ရုပ်တရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ တည်မှီရာ စတုဇရုပ်တို့၏ ကံစသောအကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သည်ကိုပင် ယင်းရုပ်တရားတို့၌ တည်မှီသည့် ဇာတိကိုလည်း အကြောင်းတရားကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု ခေါ်ဆိုရသည်”ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို ပြခြင်း အကျိုးငှါ ဥပစယ၊ သန္တတိ ဟု ၂-မျိုး ခွဲပြီးလျှင် အကြောင်း တရားကြောင့် ဖြစ်သည့် အနေဟောထားပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၂။ ၁၁၁-၂။ အဘိဓမ္မာဝတာရ၊ ၃။ သစ်၊ ၂။ ၁၅၅-၆)။ တနည်းအားဖြင့် — အချို့သော ဝေနေယျပုဂ္ဂိုလ်များသည် ‘သန္တတိ’ဟု ဟောလျှင် ရုပ်တရားတို့၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း ‘ဇာတိ’ကို မသိရှိနားမလည်ကြပေ။ “ဥပစယော” ဟု

ဟောမုသာလျှင် သိရှိနားလည် နိုင်ကြပေသည်။ ထိုဝေနေယျပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အလိုအားဖြင့် “ဥပစယော” ဟု ဟောထားပေသည်။ အချို့သော ဝေနေယျ ပုဂ္ဂိုလ်များသည် “ဥပစယော” ဟု ဟောလျှင် ရုပ်တရားတို့၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း ‘ဇာတိ’ကို မသိရှိ နားမလည်ကြပေ။ “သန္တတိ” ဟု ဟောမုသာလျှင် သိရှိနားလည် နိုင်ကြပေသည်။ ထိုဝေနေယျ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အလိုအား ဖြင့် “သန္တတိ” ဟု ဟောထားပေသည်။ ဤသို့ရုပ်တရားတို့၏ ဖြစ်ပုံအခြင်းအရာ ထူးသောအားဖြင့်၎င်း၊ ဝေနေယျပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အလိုအားဖြင့်၎င်း၊ ဇာတိရုပ်တရားတည်းကိုပင် “ဥပစယ၊ သန္တတိ” ဟု ၂ မျိုးခွဲ၍ ဟောထားပေသည်။ (အဘိဓမ္မာဝတာရ၊ ဣ၊ ဟောင်း။ ၁၀၇။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၁၅၇)။

ဥပစယ၊ သန္တတိ ခေါ် ဇာတိရုပ်သည် ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရား ၄-ပါး တို့တွင် တစုံ တခုသော အကြောင်းကြောင့်မျှ မဖြစ်သည့် “နက္ခတောစိသမုဋ္ဌာန်” ရုပ် ဖြစ်သည်။ အကြောင်းသော်ကား - ဇာတိရုပ်သည် ဖြစ်ဆဲနိပ္ပန္နရုပ်တို့၏ မှတ်သားကြောင်း လက္ခဏာမျှဖြစ်၍ ဖြစ်ခြင်း ဥပါဒ်ခေါ် “ဇာတိ” အား နောက်ထပ် ဖြစ်ခြင်း ဥပါဒ်ခေါ် “ဇာတိ” မရှိသောကြောင့် ဖြစ်ပေသည်။ မှန်၏။ - စက္ခုပသာဒစသော နိပ္ပန္နရုပ်တရားတို့အား ဖြစ်ခြင်း ‘ဇာတိ’၊ ရင့်ခြင်း ‘ဇရတာ’၊ ပျက်ခြင်း ‘အနိစ္စတာ’ ဟု ဆိုအပ်သော လက္ခဏာသဘာဝများ ရှိကြသကဲ့သို့ ဇာတိ၊ ဇရတာ၊ အနိစ္စတာရုပ်တို့အား ဖြစ်ခြင်း ‘ဇာတိ’၊ ရင့်ခြင်း ‘ဇရတာ’၊ ပျက်ခြင်း ‘အနိစ္စတာ’ ဟု ဆိုအပ်သော လက္ခဏာသဘာဝများ မရှိကြပေ။ အကယ်၍ ဇာတိ၊ ဇရတာ၊ အနိစ္စတာ ရုပ်တို့အား ဇာတိစသော လက္ခဏာများရှိခဲ့သော် ဇာတိရုပ်၏ ဇာတိ၊ ဇာတိရုပ်၏ ဇရတာ၊ ဇာတိရုပ်၏ အနိစ္စတာများလည်း ရှိရာ၏။ ထို့အတူ ဇရ-

တာ ရုပ်၏ ဇာတိ၊ အနိစ္စတာရုပ်၏ ဇာတိ စသည်လည်း ရှိပေရာ၏။ ထိုမျှမက ဒုတိယ ဖြစ်သည့် ဇာတိ၊ ဇရတာ၊ အနိစ္စတာတို့အားလည်း ဇာတိ၊ ဇရတာ၊ အနိစ္စတာများ ရှိပေရာ၏။ တတိယဖြစ်သည့် ဇာတိ၊ ဇရတာ၊ အနိစ္စတာတို့အားလည်း ဇာတိ၊ ဇရတာ၊ အနိစ္စတာများ ရှိပေရာ၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဆက်ကာဆက်ကာ ဇာတိ၊ ဇရတာ၊ အနိစ္စတာများ ရှိနေလျှင် မဆုံးနိုင်သော အခိုက်အတန့်များ ဖြစ်နေပေရာ၏။ ထိုသို့ကား မဟုတ်ချေ။ အမှန်အားဖြင့်မူ - ဇာတိ၊ ဇရတာ၊ အနိစ္စတာရုပ်တို့သည် ပရမတ္ထအစစ် ဖြစ်သော ရုပ်တရားများမဟုတ်ကြ။ ဖြစ်ဆဲ၊ ရင့်ဆဲ၊ ပျက်ဆဲဖြစ်သော ထိုထိုနိပ္ပန္နရုပ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော၊ ရင့်ခြင်းသဘော၊ ပျက်ခြင်းသဘောမျှ ဖြစ်သောကြောင့် မည်သည့် အကြောင်းကြောင့်မျှ မဖြစ်သည့် ‘နက္ခတောစိ သမုဋ္ဌာန်’ ရုပ်များ ဖြစ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၂။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၁။ သင်္ဂဟ၊ ၁၀၅။ ဝိဘာဝိနီ၊ ၂။ ၁၀။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၁၉၆)။

အဘိဓမ္မပိဋကဖြစ်သည့် ဓမ္မသင်္ဂဏီပိဋိတော် (နှာ-၁၇၁-၂။ ၂၃၉)၌ “ဧကွာယတနံ သောတာယတနံ... ရူပဿ ဥပစယော ရူပဿ သန္တတိ ကဗဠိကာရော အာဟာရော၊ ဣဒံ တံ ရူပံ ဥပါဒိဏ္ဏံ၊ သဒ္ဓါယတနံ ကာယဝိညတ္တိ ဝစီဝိညတ္တိ... ရူပဿ ဥပစယော ရူပဿ သန္တတိ ကဗဠိကာရော အာဟာရော၊ ဣဒံ တံ ရူပံ အနုပါဒိဏ္ဏံ။ ရူပါယတနံ သဒ္ဓါယတနံ... ရူပဿ ဥပစယော ရူပဿ သန္တတိ ကဗဠိကာရော အာဟာရော။ ဣမေ ဓမ္မာ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာ” စသည်ဖြင့် ဥပစယ၊ သန္တတိခေါ် ဇာတိရုပ်ကို ကံ၊ စိတ် စသော အကြောင်းတရားကြောင့် ဖြစ်သည့် ‘နက္ခတောစိသမုဋ္ဌာန်’ ရုပ်အဖြစ်ဟောထားချက် ရှိပေသည်။ ယင်းသို့ ဟောထားသော်လည်း ကေနံမုချ စင်စစ်အားဖြင့် ကံ

စိတ်စသော အကြောင်းတရားကြောင့် ဖြစ်သည်ကို ရည်ရွယ်၍ ဟောထားသည်မဟုတ်ပေ။ ရုပ်ကိုဖြစ်စေခြင်းကိုအစွဲပြု၍မကင်းသေးသော အစွမ်းသတ္တိ ဗျာပါရရှိကြသည့် ရုပ်ကို ဖြစ်စေတတ်သည့် ကံစသော အကြောင်းတရားတို့၏ ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ဆဲခဏ၌ ဖြစ်ဆဲစတုဇရုပ်တို့၏ ဖောက်ပြန်မှု အခြင်းအရာအားဖြင့် ရသင့်သည်ကို ရည်ရွယ်၍ ဝေနေယျပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အလိုအားဖြင့် ကံစသော အကြောင်းတရားကြောင့် ဖြစ်သည့်အနေ ဟောထားပေသည်။ မှန်၏—ရုပ်ကို ဖြစ်စေတတ်သည့် ကံ စသော အကြောင်းတရားတို့သည် မိမိတို့ဖြစ်စေအပ်သော ရုပ်တရား၏ ဖြစ်ဆဲ ဥပါဒ်ခဏ၌သာ အစွမ်းသတ္တိ ဗျာပါရရှိကြသည်။ ဥပါဒ်ပြီးနောက်ဌီဘင်သို့အရောက်၌ကား အစွမ်းသတ္တိ ဗျာပါရ မရှိကြတော့ချေ။ အစွမ်းသတ္တိ ကင်းပြတ် ငြိမ်းစဲလေတော့သည်။ ဤသို့ အစွမ်းသတ္တိဗျာပါရ မကင်းပြတ် မငြိမ်းစဲသေးမီ ကံစသော အကြောင်းတရားကြောင့် ဖြစ်သည့် ရုပ်တရား၏ ဥပါဒ်ဆဲခဏ၌ ဖြစ်ခြင်းခေါ် ဇာတိရုပ်သည် ထင်ရှားသောကြောင့် ကံစသော အကြောင်းတရားကြောင့် ဖြစ်သည့် ရုပ်များတွင် ထည့်သွင်းကာ ကုတောစိသမုဋ္ဌာန် ရုပ်အဖြစ် ဟောထားပေသည်။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၂။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၁။ ဝိဘာဝိနီ၊ ၂။ ၁၀။ မဏိမဇ္ဈ၊ ၂။ ၁၉၇)။

သုတ္တန်ပိဋက ဖြစ်သည့် နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ် ပါဠိတော် (နှာ-၂၆၄)၌လည်း “ဇာတိဘိက္ခဝေ အနိစ္စာ သင်္ခတာ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နာ” စသည်ဖြင့် ဇာတိသည် ကံစသောအကြောင်းတရားသည်ပြုစီရင်အပ်သည့် ‘သင်္ခတ’တရားအဖြစ် ကံစသောအကြောင်းတရားကိုစွဲမှီ၍ဖြစ်သည့် ‘ပဋိစ္စသမုပ္ပန္န’တရားအဖြစ် ဟောထားချက် ရှိပေသေးသည်။ ယင်းသို့ဟောထား

သော်လည်း ဇာတိသည် ကေနမုချအားဖြင့် သင်္ခတတရား၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နတရားမဟုတ်ပေ။ သင်္ခတတရား၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နတရားအစစ် ဖြစ်ကြသည့် သင်္ခါရတရားတို့၏ဖြစ်ခြင်းဟုဆိုအပ်သော မှတ်သားကြောင်း လက္ခဏာမျှ ဖြစ်သောကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ သင်္ခတအမည်၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နအမည်ကို ဇာတိပေါ်တင်စားသည့် ပရိယာယ် ဥပစာရအားဖြင့် ဇာတိကိုပင် သင်္ခတအဖြစ်၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နအဖြစ် ဟောထားပေသည်။ တနည်းအားဖြင့်—ရုပ်ကို ဖြစ်စေတတ်သည့် ကံစသောအကြောင်းတရားတို့၏ ကိစ္စကိုပြီးစေတတ်သည့် အစွမ်းသတ္တိ ထင်ရှား ရှိဆဲ ခဏ၌ ဖြစ်ဆဲ ရုပ်တို့၏ ဖောက်ပြန်မှု အခြင်းအရာအားဖြင့် ရအပ်တွေ့မြင်အပ်သောကြောင့် ပရိယာယ် ဥပစာအားဖြင့် ဇာတိကို သင်္ခတတရား၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နတရားဟု ဟောထားပေသည် (သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၉။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၅၀။ ဝိဘာဝိနီ၊ ၂။ ၁။ မဏိမဇ္ဈ၊ ၂။ ၁၉၇)။

ယင်းသို့ ဇာတိသည် တစုံတခုသောအကြောင်းကြောင့် မဖြစ်သည့် ‘နကုတောစိသမုဋ္ဌာန်’ ရုပ်ဖြစ်သော်လည်း ယုန်ချိုကဲ့သို့ တကယ်မရှိ၊ အခေါ်အဝေါ်သာ ရှိသည့် အဘာဝ ပညတ်မျိုးလည်း မဟုတ်ပေ။ နိဗ္ဗာန်ကဲ့သို့ အမြဲတည်ရှိသည့် နိစ္စတရားမျိုးလည်း မဟုတ်ပေ။ အဘယ်ကြောင့်ဟူမူ—ပထဝီဓာတ်စသော တည်မှီရာရုပ်တရားတို့ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော် ဖြစ်ခြင်း ‘ဇာတိ’၊ ရင့်ခြင်း ‘ဇရာ’၊ ပျက်ခြင်း ‘အနိစ္စတာ’ တို့ထင်ရှားစွာ ပေါ်လာပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဇာတိသည် တကယ်မရှိ၊ အခေါ်အဝေါ်သာ ရှိသည့် အဘာဝ ပညတ်မျိုးမဟုတ်၊ တကယ်ရှိသည့် တရားမျိုး ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့အရှိတရားမျိုး ဖြစ်သော်လည်း ပထဝီဓာတ်စသော တည်မှီရာ ရုပ်တရားတို့ မဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော် ဇာတိ၊ ဇရာ၊ အနိစ္စတာတို့ မပေါ်လာ တော့ပေ။

သို့ဖြစ်၍အမြဲတည်ရှိသည့် နိစ္စတရားမျိုးကား မဟုတ်ပေ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၇။ အဘိဓမ္မာ ဝတာရ၊ ၃။ ၁၆၆)။

ဇာတိရူပဘာဝ (ပု) [ဇာတိရူပ+ဘာဝ] ဇာတိ- ရုပ်၏အဖြစ်။ ဇာတိရူပဘာဝေန ဥပစယသန္တ- တိယော ဧကေတော ကတွာ “တေဝိသတိ- ဝိမ”န္တိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၁၉။

ဇာတိလက္ခဏ (န) [ဇာတိ+လက္ခဏ] ဖြစ်ခြင်း သဘော၊ ဖြစ်ဆဲ သဘော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဇာတိလက္ခဏပ္ပတ္တိ (တိ) [ဇာတိလက္ခဏ+ ပတ္တိ] ဖြစ်ဆဲသဘောသို့ ရောက်သော၊ ဥပါဒ် ခဏသို့ ရောက်သော။ ဇာတန္တိ ဇာယနဋ္ဌေ- န ဇာတံ၊ ဇာတိလက္ခဏပ္ပတ္တိန္တိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၅၆။

ဇာတိလေသ (ပု) [ဇာတိ+လေသ] အမျိုးဇာတ် ဟူသော ငြိမ်တတ်သောအမြက်၊ အမျိုး ဇာတ်အမြက်။ လေသော နာမ ဒသ လေ- သာ ဇာတိလေသော... သေနာသနလေ- သော။ ဝိ၊ ၁။ ၂၅၈။ ဇာတိယေဝ ဇာတိလေ- သော။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၆။ ကင်္ခါ၊ ၃။ ၂၄၇။ (-ကင်္ခါ၊ ၁၄၀။ ဝဇီရ၊ ၂၀၀-၁-၃-၄။ ကင်္ခါ၊ ၃။ ဟောင်း။ ၅၅။)

ဇာတိလောက (ပု) [ဇာတိ+လောက] (ဘုရား လောင်း၏) ဖြစ်ရာလောက၊ ဇာတိခေတ်၊ စကြဝဠာတသောင်း။ ဣဒိနာ သတ္တလောကံ ဇာတိလောကဉ္စ သင်္ကဏာတိ။ ဝဇီရ၊ ၇။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၈။ (-ဝဇီရ၊ ၈။)

ဇာတိလောဟ (ပု၊ န) [ဇာတိ + လောဟ] ပင်ကိုယ် သဘောအားဖြင့် ဖြစ်သော သတ္တု၊ သတ္တုအစစ်။ (သံ၊ ၄။ ၉။ သလ္လံစင် (ခဲဖြူ)၊ သလ္လံမည်း (ခဲပုတ်) ကြေးနီ၊ သံမဏိ၊ ဤ ခုနစ်မျိုးကို သတ္တုမျိုး ဟု ခေါ်သည်။) လောဟန္တိ ဇာတိလောဟံ ဝိဇာတိလောဟံ ကိတ္တိမလောဟံ ပိသာစလောဟန္တိ စတုဗ္ဗိဓံ။

တတ္ထ အယော သဗ္ဗံ သုဝဏ္ဏံ တိပု သိသံ တမ္မလောဟံ ဝေကန္တလောဟန္တိ ဣမာနိ သတ္တ ဇာတိလောဟာနိ နာမ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၀။ မ၊ ၃။ ၁။ ၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၂။ ၄၁၂။ (-သံ၊ ၃။ ၂။ ၄၂၇။)

ဇာတိဝစန (န) [ဇာတိ+ဝစန] (၁) ဇာတိ- သဒ္ဓါ၊ ဇာတိပုဒ်။ (၂) အမျိုးဇာတ်ကို ပြောဆိုကြောင်း စကား။ (၁) “ဘဝပစ္စ- ယာ ဇာတိ”တိ ဧတ္ထ ဇာတိဝစနေ သမဝ- ရုဒ္ဓေါတိ ဥပါဒိန္နဝစနေန ဥပပတ္တိဘဝေါ ဝုစ္စတိ။ မူလ၊ ၃။ ၁။ ၃၉။ (သံ၊ ၃။ ၁။ ၇၇။) (၂) ဟိနေန ဟိနန္တိ ဟိနေန ဇာတိဝစနေန ဟိနဇာတိကံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၅။

ဇာတိဝဏ္ဏမန္တသမ္ပန္န (တိ) [ဇာတိ+ဝဏ္ဏ+မန္တ+ သမ္ပန္န] ဇာတ်၊ အဆင်း၊ ဗေဒင်တို့နှင့် ပြည့်စုံ သော၊ သူ။ တေဒဝေါစုန္တိ သစေဇာတိဝဏ္ဏမန္တ- သမ္ပန္နော ဗြာဟ္မဏော န ဟောတိ။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၈။

ဇာတိဝတ္ထုက (တိ) [ဇာတိ+ဝတ္ထု+က။] ပဋိသန္ဓေနေခြင်းဟူသော အကြောင်းရှိသော (ဒုက္ခ)။ ဇာတိသီသေန ဣမ ဇာတိဝတ္ထုကံ ဒုက္ခံ ဝုတ္တန္တိ အာဟ “ဩတိဏ္ဍောတိ ယဿ ဇာတိ အန္တော အနုပဝိဋ္ဌာ”တိ။ မ၊ ၃။ ၂။ ၁၇၇။

ဇာတိဝန (န) [ဇာတိ+ဝန] အလိုလိုဖြစ်သော တော၊ အလေ့ပေါက်တော။ မဟာဝနန္တိ ဟိမဝန္တေန သဒ္ဓိံ ကောဗဒ္ဓံ အရောပိမံ ဇာ- တိဝနံ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၇။ ဇာတိဝနန္တိ သယံ ဇာတိ ဝနံ တေနာဟ “အရောပိမံ”န္တိ။ မ၊ ၃။ ၂။ ၅၈။

ဇာတိဝသ (ပု) [ဇာတိ+ဝသ] (၁) အမျိုးဇာတ် ၏ အစွမ်း။ (၂) အမျိုးအစား၏ အစွမ်း။ (၃) ဖြစ်ခြင်း၏ အစွမ်း။ (၄) ပဋိသန္ဓေ၏ အစွမ်း။ (၅) ဇာတ်- သကတ်- သာမညာ-

ကာရ - ၏ အစွမ်း၊ ဇာတိသဒ္ဓါ၏ အစွမ်း။
 (၁) ဇာတိဝသေနာ (ဝိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၄) တိ ခတ္တိ-
 ယဒိဇာတိဝသေန။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၄၀။
 ဝိမတိ၊ ၁။ ၆၈။ (- သာရတ္ထ၊ ၃။ ၉၆။) (၂)
 ဇာတိဝသေနာ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၆) တိ အ-
 ကုသလဇာတိဝသေန။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၄။ (၃)
 ဇာတိဝသေနာ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၆) တိ ဥပ္ပတ္တိဝ-
 သေန။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၅။ (၄) တထာ ဟိ သန္နိ-
 ဌာပကစေတနာ ဝိပါကံ ဒေန္တံ အနန္တရေ
 ဇာတိဝသေန ဒေတိ ဥပပဇ္ဇဝေဒနိယကမ္မန္တိ။
 သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၂။ (၅) ဇာတိဝသေန ဝါ ကေ-
 ဝစနမေဝေတံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၃၆။ ဇာတိ-
 ဝသေနာတိ သုစိန္တသာမညဝသေနာတိ
 အတ္ထော။ မူလ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၀။

ဇာတိဝါစက (တိ) [ဇာတိ+ဝါစက] ဇာတ်-
သကတ်-သာမညာကာရ-ကို ဟောသော
(သဒ္ဓါ)။ ဣတ္ထိယာတိ သာမညသဒ္ဓတ္တာ
“သဗ္ဗဿာ”တိ ပါဌသေသော။ ဇာတိဝါစ-
ကတ္တာ ကေဝစနံ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၄၁။

ဇာတိဝါဒ (ပ) [ဇာတိ+ဝါဒ](ခ) အမျိုးဇာတ်
 ကို-အကြောင်းပြု၍-မှီ၍-ဖြစ်သော အယူ။
 (၂) အမျိုးဇာတ်ကို - အကြောင်းပြု၍ -
 မှီ၍-ဖြစ်သော စကား။ (ခ၊၂) အကွံ့ထွော
 အနုပကုဋ္ဌော ဇာတိဝါဒန။ ဝိ၊၂။၂၀၉။
 ဒီ၊၁။၁၀၆။ အံ၊၁။၁၆၃။ အံ၊၂။၁၃၃-၄။
 ဇာတိဝါဒေါတိ ဇာတိ* အာရဗ္ဗ ဝါဒေါ၊
 ပြာဟ္မဏဿေဝိဒံ ဝဇ္ဇတိ၊ န သုဒ္ဓဿာတိ-
 အာဒိဝစနန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။ ဝါဒေါ-
 တိ လဒ္ဓိ၊ဝစိဘေဒေါ ဝိ။ တေနာဟ “ပြာဟ္မ-
 ဏ။ပ။ အာဒိဝစန”န္တိ၊ လဒ္ဓိပိ ဟိ ဝတ္ထုဗ္ဗတ္တာ
 ဝစနမေဝ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၆၅။(-ဝိ၊၄။ဂ၊၁။
 ဒီ၊၁။၉၃။ မ၊၂။၃၆၄၊၄၀၇။ သုတ္တနိ။၃၂။
 ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၀၊၂၀၅၊၃၀၁။
 အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။
 အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂ၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊

၂။ ၁၂၉။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၅။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။
၅၉။ ဝိမာန၊ ၅။ ၂၅။ အပ၊ ၁။ ၁။ ၂။ စရိယ၊ ၁။
၁၃။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၅။ ၉။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၂။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၉၇၊ ၁၇၂။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၂။ သိ၊ ၁။ ၁။ ၂။
၂၆၀-၆၊ ၂၇၅။ မ၊ ၁။ ၁။ ၁။ ၂။ ၁။ အံ၊ ၁။ ၂။
၁၃။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၅။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁။ ၅။) ဇာတိ-
ဝါဒ ဝိနိဗ္ဗ-လည်း ကြည့်။

ဇာတိဝါဒပဉ္စ (တိ) [ဇာတိဝါဒ+ပဉ္စ] ဇာတိ-
 ဝါဒ၌- အမေး-ပြဿနာ၊ ဇာတိဝါဒအမေး
 ပြဿနာ။ ဣဒါနိ တုမေ ဟိနတရာ ဟုတွာ
 မယာ သေဋ္ဌတရေန ဗုဒ္ဓါနံ သကေ ဇာတိ-
 ဝါဒပဉ္စ ပုဋ္ဌာ ကိ သမ္ပိဒေယထ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
 ၂၇၀။

ဇာတိဝါဒပဋိစ္ဆန္ဒ (တိ) [ဇာတိဝါဒ+ပဋိစ္ဆန္ဒ]
ဇာတိဝါဒဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ ဧဝံ
ဇာတိဝါဒပဋိစ္ဆန္ဒ ကမ္မဝါဒံ ဝိဝရဇ္ဇေန။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။

ဇာတိဝါဒဝိနိဗ္ဗဒ္ဓ (ပု) [ဇာတိဝါဒ+ဝိနိဗ္ဗဒ္ဓ] (၁)
ဇာတိဝါဒ၌ - နှောင်ဖွဲ့ - ကပ်ငြိ - တွယ်
တာ - ခြင်း။ (တိ) (၂) ဇာတိဝါဒ၌-နှောင်ဖွဲ့
- ကပ်ငြိ - တွယ်တာ - သော၊ သူ။ (၁) ပဟာ-
ယ ခေါ် အဗ္ဗဉ္စ ဇာတိဝါဒဝိနိဗ္ဗဒ္ဓ၌
အာဝါဟဝိဝါဟဝိနိဗ္ဗဒ္ဓ၌ အနုတ္တရာယ ဝိဇ္ဇာ-
စရဏသမ္ပဒါယ သစ္စိကိရိယာ ဟောတိ။ဒီ၊ ၁။
ဇု။ (၂) ယေ ဟိ ကေစိ အဗ္ဗဉ္စ ဇာတိဝါဒ-
ဝိနိဗ္ဗဒ္ဓါ ဝါ....အာဝါဟဝိဝါဟဝိနိဗ္ဗဒ္ဓါ ဝါ၊
အာရကာ တေ အနုတ္တရာယ ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပ-
ဒါယ။ဒီ၊ ၁။ဇု။ ဇာတိဝါဒဝိနိဗ္ဗဒ္ဓါတိ ဇာတိ-
သန္နိဿိတဝါဒေ ဝိနိဗ္ဗဒ္ဓါ။ ဒီ၊ ၂။ ၃၀၅။
(-ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၉။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၂၆၅။)
ဇာတိဝါဒလည်းကြည့်။

ဇာတိဝါဒသမုဒါစာရ(ပု)[ဇာတိဝါဒ + သမုဒါစာ
ရ]ဇာတိဝါဒဖြင့်-ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-ခြင်း။
အညောပိ သုဒ္ဓေါ ဝါ စဏ္ဍာလော ဝါ ကောစိ

န ဟောမိတိ ဧဝံ ကေသေနေဝ ဇာတိဝါဒ-
သမုဒါစာရံ ပဋိက္ခိပတိ။ သုတ္တနိ၊ ၁၂။ ၁၂၉။

ဇာတိဝါရ (ပု) [ဇာတိ+ဝါရ] ဇာတိဝါရ၊
ဇာတိ၏အလှည့် အကြိမ်၊ ဇာတိ၏အနက်
အဓိပ္ပါယ်ကို ဖွင့်ပြရာ အပိုင်းအခန်း။ ဇာတိ-
ဝါရေ ဇာတိသဉ္ဇာတိတိအာဒိသု ဇာယန-
ဌေန ဇာတိ။ မ၊ ၁၁။ ၂၂၂။ (-ဒီ၊ ၁၂။ ၂၉၅။)

ဇာတိဝိကာရ (တိ) [ဇာတိ+ဝိကာရ] ပကတိ-
သဘောအားဖြင့် ဖေါက်ပြန်တတ်သော။
န ဇာတိဝိကာရတော အနညာ ပဋိဇာနိ-
တဗ္ဗာ။ အနု၊ ၁၂။ ၆၄။

ဇာတိဝိဂမ (ပု) [ဇာတိ+ဝိဂမ] ပဋိသန္ဓေနေ
ခြင်း၏ - ကင်းခြင်း - မရှိခြင်း။ ဇာတိနိရောဓ-
ကြည့်။

ဇာတိဝိတ္ထာရ (ပု) [ဇာတိ+ဝိတ္ထာရ] အမျိုး-
ဇာတ်တို့၏အကျယ်၊ အမျိုးဇာတ်အကျယ်။
ဇာတိဝိဘင်္ဂကြည့်။

ဇာတိဝိပ္ပယောဂ (ပု) [ဇာတိ + ဝိပ္ပယောဂ]
ဇာတ်အားဖြင့် မယှဉ်ခြင်း၊ ဇာတိဝိပ္ပယုတ်။
ဇာတိဝိပ္ပယောဂေါ ကုသလာ ဓမ္မာ အကု-
သလာ ဓမ္မာတိ အာဒိ။ မူလ၊ ၁၂။ ၂၆။

ဇာတိဝိဘင်္ဂ (ပု) [ဇာတိ+ဝိဘင်္ဂ] အမျိုးဇာတ်
အကျယ်။ တေသံ ဝေါ အဟံ ဗျက္ခိဿံ၊ အနု-
ပုဗ္ဗံ ယထာတထံ။ ဇာတိဝိဘင်္ဂံ ပါဏာနံ။
မ၊ ၂။ ၄၀၈။ သုတ္တနိ၊ ၁၇၄။ ဇာတိဝိဘင်္ဂန္တိ
ဇာတိဝိတ္ထာရံ။ မ၊ ၁၁။ ၂၉၅။ သုတ္တနိ၊ ၁၂။
၁၈၄။ (-မ၊ ၁၁။ ၁၉၉။)

ဇာတိဝိရဟ (ပု) [ဇာတိ+ဝိရဟ] ပဋိသန္ဓေ နေ
ခြင်းမှကင်းခြင်း။ နေဝတ္ထိ ဇာတိဝိရဟေ
ယဒတော မဟေသိ၊ ဒုက္ခာတိ သဗ္ဗပဋ္ဌမံ ဣမ-
မာဟ ဇာတိန္တိ။ အဘိ၊ ၁၁။ ၂၉၂။ ပဋိသံ၊ ၁၁။
၁၁၃၅။ မဟာနိ၊ ၁၁။ ၆၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၃၂။
သာရတ္ထ၊ ၁၁။ ၁၇၃။)

အဘိဓာန် (၈-ဝဂ်) ၂-၁၈-ပ-မ-ဗ-သ-၈

ဇာတိဝိသိဋ္ဌ (တိ) [ဇာတိ+ဝိသိဋ္ဌ] အမျိုးဇာတ်
ဖြင့် အထူးပြုအပ်သော။ ဒေဝမနုဿာ-
ဒိဘေဒါသု ဟိဂတိသု ဘုဗ္ဗဒေဝါဒိခတ္တိယာဒိ-
ဟတ္ထိအာဒိဓုပ္ပါသိကာဒိ တံ တံ ဇာတိဝိသိ-
ဋ္ဌော သတ္တသမူဟော သတ္တနိကာယော။ ဒီ၊ ၁၁။
၂။ ၃၃၆။

ဇာတိဝိသုဒ္ဓိ (ထိ) [ဇာတိ+ဝိသုဒ္ဓိ] အမျိုးဇာတ်၏
- သန့်ရှင်း - စင်ကြယ် - ခြင်း။ ခတ္တိယဂဗ္ဗေ
ဇာတောတိဣဒံ သတိပိ ဇာတိဝိသုဒ္ဓိယံ မာ-
တာပိတုနံ ဝသေန အဝိသုဒ္ဓတာ သိယာတိ
တေသမ္ပိ “အဝိသုဒ္ဓတာ နတ္ထိ ဣမေသ”န္တိ
ဝိသုဒ္ဓိဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ သံ၊ ၁။ ၁၁၁။

ဇာတိဝိသေသ (ပု) [ဇာတိ+ဝိသေသ] (၁)
ဘဝအထူး။ (၂) အမျိုးဇာတ် အထူး။ (တိ)
(၃) အမျိုးအစားအားဖြင့် ထူးသော။ (၁)
စတုဗ္ဗိဓေဝံ ဟိ သဿတဝါဒိ ဇာတိဝိသေသ-
ဝသေန နာနာဝိဓရူပကာယသန္နိဿယေ ဝေ
ရူပဓမ္မပုဉ္ဇေ သဿတာဘိနိဝေသိ...ရူပကာယ-
ဘေဒဂ္ဂဟဏတော။ ဒီ၊ ၁၁။ ၁၅၄။ သီ၊ ၁။ သစ်၊
၁။ ၄၃၃။ (၂) ဇာတိဘေဒ (၁) ကြည့်။ (၃)
ကုရုဝိန္နဇာတိအာဒိဇာတိဝိသေသောပိ မဏိ-
နော အာကရပရိသုဒ္ဓိမူလကော ဝေါတိ
အာဟ “ပရိသုဒ္ဓါကရသမုဋ္ဌိတော”တိ။ ဒီ၊ ၁။
၁။ ၂၆၆။ (- သီ၊ ၁။ သစ်၊ ၂။ ၁၄၅။ သံ၊ ၁။
၁၆၆။)

ဇာတိဝိဏာ (ထိ) [ဇာတိ+ဝိဏာ] ပြကတေ-
စောင်း၊ ပင်ကိုယ်စောင်း။ မူသိလော ဗောဓိ-
သတ္တဿ ဂေဟံ ပဝိသိတွာ လဂ္ဂေတွာ ဌပိတံ
ဗောဓိသတ္တဿ ဇာတိဝိဏံ ဒိသ္မာ ဂဟေတွာ
ဝါဒေသိ။ ဇာ၊ ၁၁။ ၂၂၂။

ဇာတိဝုဗ္ဗ (တိ) [ဇာတိ+ဝုဗ္ဗ] (၁) အမျိုးဇာတ်
အားဖြင့် ကြီးမြတ်သော၊ အမျိုးဇာတ်
နှင့်ပြည့်စုံသော၊ သူ။ (၂) ပဋိသန္ဓေအားဖြင့်
ကြီးသော၊ သူ။ အသက်အရွယ်ကြီးသူ။ (၁)
ဒဟဏေပိ ရာဇာ ခတ္တိယော မုဒ္ဒါဝသိတ္တော

ပြာဟူဏော ဝါ သေသဇနဿ ဝန္ဓနာရဟ-
 တောဇာတိဝုခောနာမ။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၆။
 တေသု ဇာတိသမ္ပန္နော ဇာတိဝုခော နာမ။
 ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀၀။ (၂) ဝုခာ-
 ပစာယိတိ မာတာပိတရော ကုလေ ဇေဋ္ဌာကိ
 ဧဝံ ယေ ဇာတိဝုခာ။ စရိယာ၊ ၁။ ၁၀၁။ (-
 ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၂။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၈။
 ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၀။ သိ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၈၆။)

ဇာတိဝုခို (ထိ) [ဇာတိ+ဝုခို] ပဋိသန္ဓေအားဖြင့်
 ကြီးခြင်း၊ အသက်အရွယ်ကြီးခြင်း။ “ဝယော
 အနုပ္ပတ္တော”တိ ဣမိနာ ဇာတိဝုခိယာ ဝက္ခ-
 မာနတ္တာ ဂုဏဝုခိယာ တတော သာတိ-
 သယတ္တာ စ “ဝုခေတိ သီလာစာရာဒိဂုဏ-
 ဝုခိယုတ္တေ”တိ အာဟ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၃၈။

ဇာတိဝုဒ္ဓိ (တိ) [ဇာတိ+ဝုဒ္ဓိ] (၁) အမျိုးဇာတ်
 အားဖြင့် ကြီးမြတ်သော၊ အမျိုးဇာတ်
 နှင့် ပြည့်စုံသောသူ။ (၂) ပဋိသန္ဓေအားဖြင့်
 ကြီးသောသူ၊ အသက်အရွယ်ကြီးသူ။ (၁)
 ယေ ဝုဒ္ဓိ၊ မပစာယန္တိတိ ဇာတိဝုဒ္ဓေါ
 ဝယောဝုဒ္ဓေါ ဂုဏဝုဒ္ဓေါတိ တယော ဝုဒ္ဓိ။
 တေသု ဇာတိသမ္ပန္နော ဇာတိဝုဒ္ဓေါ နာမ။
 အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၃။ (၂) ဝယော အနုပ္ပတ္တောတိ
 ဇာတိဝုဒ္ဓိဘာဝမ္ပိ အန္တိမဝယံ အနုပ္ပတ္တော။
 ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၂။ (- သိ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၈၈။ အံ၊
 ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၆။)

ဇာတိဝုဒ္ဓိ (ထိ) [ဇာတိ+ဝုဒ္ဓိ] ပဋိသန္ဓေအားဖြင့်
 ကြီးခြင်း၊ အသက်အရွယ်ကြီးခြင်း။ ဇာတိ-
 ဝုဒ္ဓိယာ “ဝယော အနုပ္ပတ္တော”တိ ဝက္ခမာ-
 နတ္တာ ဂုဏဝုဒ္ဓိယာ တတော သာတိသယတ္တာ
 စ “ဝုဒ္ဓေတိ သီလာစာရာဒိဂုဏဝုဒ္ဓိယာ
 ယုတ္တော”တိ အာဟ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၆။ (-
 သိ၊ ဋ္ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၈၇။)

ဇာတိသံဝတ္တနိက (တိ) [ဇာတိ+သံဝတ္တနိက]
 ပဋိသန္ဓေနေခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ တေ

ဇာတိသံဝတ္တနိကေသု သင်္ခါရေသု အဘိရမန္တိ။
 သံ၊ ၃။ ၃၉၂-၃-၄။

ဇာတိသံသရာ (ပု) [ဇာတိ+သံသရာ] (၁)
 ခန္ဓာတို့၏ ရှေးဦးစွာဖြစ်ခြင်း၊ အဆက်မပြတ်
 ဖြစ်ခြင်း။ (၂) ဘဝဟူသော သံသရာ။ (၃)
 ပဋိသန္ဓေနေခြင်းဟူသောသံသရာ။ (၄) ဖြစ်
 တတ် ကျင်လည်တတ်သော ဘဝသစ်ခန္ဓာ။

(၁-၂) ပဟာယဇာတိသံသရာ၊ ဒုက္ခဿန္တိ
 ကရိဿတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၀၁။ သံ၊ ၁။ ၁၅၈-၉။
 အဘိ၊ က။ ၁၅၆၊ ၂၆၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၉။ ပဋိသံ၊
 ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၆။ ဥဒါန၊ ၁။ ၃၄၈။ ထေရ၊ ၁။
 ၄၇၉။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၁။ ဇာတိသံသရာန္တိ
 ဇာတိဉ္စ သံသရာဉ္စ၊ ဇာတိသင်္ခါတံ ဝါ သံသရာ။
 သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၃-၄။ ခန္ဓာနံ ပဌမာဘိနိဗ္ဗတ္တိ
 ဇာတိ၊ တဒညံ ပန တေသံ ပဋိပါဋိ ပဝတ္တံ
 သံသရာရေတိ အဓိပ္ပါယေနာဟ “ဇာတိဉ္စ
 သံသရာဉ္စ”တိ။ ယသ္မာ “ဧကမ္ပိ ဇာတိ”
 ဒွေပိ ဇာတိယော”တိ အာဒိသု တသ္မိ”
 တသ္မိ” ဘဝေ အာဒါနနိက္ခေပပရိစ္ဆိန္နခန္ဓ-
 ပဝတ္တိ “ဇာတိ”တိ ဝုစ္စတိ၊ သာဝေ ယာဝ
 ပရိနိဗ္ဗာနာ အပရာပရံ ပဝတ္တမာနော သံသာ-
 ရော “ဣတောစိတော သံသာရဏ”န္တိကတွာ၊
 တသ္မာ အာဟ “ဇာတိသင်္ခါတံ ဝါ သံသာ-
 ရ”န္တိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၀။

(၃) ဝိက္ခိဏော ဇာတိသံသရာ၊ နတ္ထိ
 တဿ ပုနဗ္ဗဝေါ။ ဥဒါန၊ ၁။ ၃၂၂။ ဣတိဝုတ်။
 ၂၅၈။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၃၉၄။ ဝိက္ခိဏော ဇာတိ-
 သံသရာရေတိ ပုနပျုနံ ဇာယနဝသေန ပဝတ္တိ-
 ယာ ဇာတိဟေတုကတ္တာ စ ဇာတိဘူတော
 သံသရာရေတိ ဇာတိသံသရာ။ ဣတိဝုတ်၊
 ဋ္ဌ။ ၂၇၅။ (- မ၊ ၁။ ၁၉၂။ သံ၊ ၁။ ၂၀၂။ အံ၊
 ၂။ ၇၄။ ထေရ၊ ၂။ ၃၄၊ ၂၃၉၊ ၂၆၇၊ ၂၇၈၊ ၃၃၇။
 ထေရီ၊ ၃၈၁-၂၅၊ ၃၉၇။ အပ၊ ၂။ ၂၂၉။ ပေဋ-
 ကော၊ ၁။ ၁၇၇။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁။
 သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉။ ဥဒါန၊ ၁။ ၂၄၅။

ထေရ်၊ ငွေ၊ ၁၁၂၄၊ ၂၃၉၊ ၂၄၀၊ ၄၇၇-၈။ ထေရ်၊
ဌ၊ ၂။ ၅၃-၄၊ ၃၄၀။ ထေရ်၊ ငွေ၊ ၂၉၊ ၃၃-၄၊ ၁၄၆၊
၁၆၃-၄။ အပါ၊ ငွေ၊ ၁၁၂၈။ မဟာနိ၊ ငွေ၊ ၇၂-၄။
မ၊ ငွေ၊ ၁။ ၂၉၇။ မ၊ ငွေ၊ ၂။ ၉၆။ အံ၊ ငွေ၊ ၁။ ၈၀။
အံ၊ ငွေ၊ ၃။ ၂၇။ (၄) ဇာတိသံသရာပရိက္ခာ-
ကြည့်။

ဇာတိသံသရာဒုက္ခ (န) [ဇာတိ+သံသရာဒုက္ခ]
ပဋိသန္ဓေနေခြင်း ဟူသော သံသရာဆင်းရဲ။
ဇာတိသံသရာဒုက္ခာနံ၊ ဂန္တံ သက္ကောပိ နိဗ္ဗာ-
တိ။ ဝဇီရ၊ ၆။

ဇာတိသံသရာပရိ(ခါ)က္ခာ (ထိ) [ဇာတိသံသရာ
+ပရိ (ခါ)က္ခာ] ဖြစ်တတ် ကျင်လည်တတ်
သောဘဝသစ်ခန္ဓာဟူသောကျိုးမြောင်း၊ ဖြစ်
တတ်ကျင်လည် တတ်သော ဘဝသစ်ခန္ဓာ၏
အကြောင်းကံဟူသော ကျိုးမြောင်း။ ဇာတိ
သံသရာပရိက္ခံ သံကိရိက္ခာ။ မ၊ ငွေ၊ ၂။ ၂၃။ ဇာ-
တိသံသရာပရိ ဟေတု ဟောတိ။ မ၊ ၁။
၁၉၂။ အံ၊ ၂။ ၇၄။ မဟာနိ၊ ငွေ၊ ၇၄။ ဇာတိ-
သံသရာပရိ အာဒိသု ဇာယနဝသေန စေဝ
သံသရာဏဝသေန စ ဝေလဒ္ဓနာမာနံ ပုနဗ္ဗ-
ဝက္ခန္ဓာနံ ပစ္စယော ကမ္မာဘိသင်္ခါရော။ သော
ဟိ ပုနပျုနံ ဥပ္ပတ္တိကရဏဝသေန (ဥပ္ပတ္တိကာ-
ရဏဝသေန။ အံ၊ ငွေ၊ ၃။ ၂၇) ပရိက္ခံပိတ္တာ
ဌိတတ္တာ ပရိက္ခာ (ပရိခါ၊ အံ၊ ငွေ၊ ၃။ ၂၇) တိ
ဝုစ္စတိ။ မ၊ ငွေ၊ ၂။ ၂၁။ ပုနဗ္ဗဝခန္ဓာနံ ပစ္စ-
ယောတိ ဣမိနာ ဇာတိသံသရာပရိ ဖလ္လ-
ပစာရေန ကာရဏံ ဝုတ္တန္တိ ဒဿေတိ။ မ၊ ငွေ၊
၂။ ၉၆။ (- အံ၊ ငွေ၊ ၃။ ၃၂။ မဟာနိ၊ ငွေ၊ ၇၃။)

ဇာတိသက်ရ (ပု) [ဇာတိ+သက်ရ] အမျိုး
ဇာတ်အားဖြင့် ရောနှောခြင်း။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဇာတိသက်ရဝိရဟိတ (တိ) [ဇာတိသက်ရ+ဝိရ-
ဟိတ] အမျိုးဇာတ်အားဖြင့် ရောနှောခြင်းမှ
ကင်းသော။ အသမ္ဘိန္ဒာယာတိ သမ္ဘေဒ-

ရဟိတာယ၊ ဇာတိသက်ရဝိရဟိတာယာတိ
အတ္ထော။ မ၊ ငွေ၊ ၂။ ၁၇၇။

ဇာတိသင်္ခတ (တိ) [ဇာတိ+သင်္ခတ] ပင်ကိုယ်
အားဖြင့် ပြုပြင်အပ်သော(သင်္ခါရ)။ တေသု
ဝါ အသင်္ခတာဟိနာ၊ ဇာတိသင်္ခတာဥက္ကဋ္ဌာ၊
ဥဘယဝိမိသိတာ မဇ္ဈိမာ။ ထေရ်၊ ငွေ၊ ၁၇၉။

ဇာတိသင်္ခါတဝိကာရ (ပု) [ဇာတိ+သင်္ခါတ+
ဝိကာရ] ပဋိသန္ဓေနေခြင်းဟု ဆိုအပ်သော
အခြင်းအရာအထူး။ ယထာ “ဂါမော ဂါမော
ရမဏီယော” တိ ဝုတ္တေ ရမဏီယတာယ တာ-
ဒိသာ သဗ္ဗေပိ ဂါမာ သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဝေ
“တေသံ တေသံ သတ္တာနံ ဇာတိ” တိ ဝုတ္တေ
ဇာတိသင်္ခါတဝိကာရဝသေန သဗ္ဗေပိ သတ္တာ
သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆန္တိ။ မ၊ ငွေ၊ ၁။ ၃၁၅။

ဇာတိသင်္ခါတသံသရာဓန (န) [ဇာတိသင်္ခါတ+
သံသရာ+ဓန] ပဋိသန္ဓေနေခြင်းဟု ဆိုအပ်
သော သံသရာဝဋ်။ ဇာတိသံသရာန္တိ ပုနပျုနံ
ဇာတိသင်္ခါတသံသရာဝဋ်။ အံ၊ ငွေ၊ ၁။ ၈၀။

ဇာတိသင်္ဂဟ (ပု) [ဇာတိ+သင်္ဂဟ] ဇာတ်အား
ဖြင့် ရေတွက်ခြင်း၊ အမျိုးဇာတ်-အမျိုးအ
စား-အားဖြင့် ရေတွက်ခြင်း။ သဗ္ဗေ ခတ္တိ-
ယာ အာဂစ္ဆန္တိ၊ တိအာဒိကော ဇာတိသင်္ဂ-
ဟော။ ဒီ၊ ငွေ၊ ၃။ ၁၇၉။ “ဇာတိသင်္ဂဟော” တိ
ဝုတ္တေပိ ဇာတိသဒ္ဓဿ သာပေက္ခသဒ္ဓတ္တာ
အတ္တနော ဇာတိယာ သင်္ဂဟောတိ အယ-
မတ္ထော ဝိညာယတေဝ သမ္ပန္နာရဟဿ
အညဿ အဝုတ္တတ္တာ ယထာ “မာတာပိတု-
ဥပဋ္ဌာန” န္တိ။ ဒီ၊ ငွေ၊ ၃။ ၂၀၀။ (- အဘိ၊ ငွေ၊ ၃။ ၃။
ပဋိသံ၊ ငွေ၊ ၁။ ၄၂။ ဒီ၊ ငွေ၊ ၃။ ၂၀၁။ မ၊ ငွေ၊ ၁။ ၂၀။
မ၊ ငွေ၊ ၂။ ၁၆၄။ မူလဒီ၊ ၃။ ၅။)

ဇာတိသတ (န) [ဇာတိ+သတ] (၁) ဘဝတရာ။
(၂) ဘဝအရာ၊ ဘဝရာပေါင်းများစွာ။ (၃)
ဇာတိသတမ္ပိ ဇာတိသဟဿမ္ပိ ဇာတိသတသ-
ဟဿမ္ပိ အနေကေပိ သံဝဋ်ကပ္ပေ အနေကေ-

ပိ ဝိဝဋ္ဌကပ္ပေ အနေကေပိ သံဝဋ္ဌဝိဝဋ္ဌကပ္ပေ
ပုဗ္ဗေနိဝါသံ အနုဿရာမိ။ ဝိ၊ ၁။ ၅။ ဝိ၊ ၅။
 ၂၄၁။ ဒီ၊ ၁။ ၁၂-၃၊ ၇၆၊ ၂၀၁။ ဒီ၊ ၂။ ၉၀။ မ၊
 ၁။ ၂၇၊ ၄၂။ မ၊ ၂။ ၁၁၊ ၁၆၃။ မ၊ ၃။ ၁၅။ သံ၊ ၁။
 ၃၄၃။ အံ၊ ၁။ ၁၆၄၊ ၂၅၇။ အံ၊ ၂။ ၁၅။ အံ၊ ၃။
 ၂၂၊ ၄၁၈။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၃၅၇။ ပဋိသံ၊ ၁၁၀။
 နေတ္ထိ၊ ၈၄။ ဇာတိသတံ ဂစ္ဆေ (ထေရ။
 ၃၆၄။) တိ ဇာတိနံ သတံ ဥပဂစ္ဆေယျ။ ထေ-
 ရ၊ ၄။ ၂။ ၄၉၁။ (-ဥဒါန။ ၁၀၉။ အပ၊ ၂။
 ၁၄၀-၁။ စူဠနိ၊ ၁၃၅-၆၊ ၁၆၄။ မိလိန္ဒ။ ၂၀၁။
 ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၉၉။ ၁၀၀။ ဥဒါန၊ ၄။
 ၁၇၄။) (၂) နိရန္တရံ ဇာတိသတံ၊ စလေယျံ၊
 မမ ဇီဝိတံ။ စရိယာ။ ၄၀၀။ နိရန္တရံ ဇာတိ-
 သတန္တိ မမ ဇာတိနံ အနေကသတပိ အနေ-
 ကသတာသပိ ဇာတိသု နိရန္တရမေဝ။ စရိ-
 ယာ၊ ၄။ ၁၂၂။ (-ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၄။ အပ၊ ၄။
 ၂။ ၁၆၃။)

ဇာတိသတသဟဿ (န) [ဇာတိသတ+သဟဿ]
 (၁) ဘဝတသိန်း။ (၂) ဘဝအသိန်း၊ ဘဝ
 သိန်းပေါင်းများစွာ။ (၁) ဇာတိသတ (၁)
 ကြည့်။ (၂) ဒေဝဒတ္တော ဟိ မဟာရာဇ
 ဗဟူနိ ဇာတိသတသဟဿာနိ တထာဂတေ
 အာသာတံ ဗန္ဓိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၃၈။ (-မိလိန္ဒ
 ၁၇၉၊ ၂၀၁-၂။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၆။ အပ၊ ၄။ ၂။
 ၁၅၅။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၄-၆။ သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၁။ ၃၉၈။
 ၄၀၁။)

ဇာတိသတသဟဿာနုဿရဏ (န) [ဇာတိသတ-
 သဟဿ + အနုဿရဏ] ဘဝတသိန်းကို
 အောက်မေ့နိုင်ခြင်း။ ခတ္တိယာဒိဘေဒေန အ-
 နေကဘေဒဘိန္နာပိ သဿတဝါဒိနော ဇာတိ-
 သတသဟဿာနုဿရဏာဒိနော အဘိနိဝေ-
 သဟေတုနော ဝသေန စတ္တာရောဝ ဟောန္တိ။
 ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၉။ သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၁။ ၃၈၉။

ဇာတိသဒ္ဓ (ပ) [ဇာတိ+သဒ္ဓ] (၁) ဇာတိ-
 သဒ္ဓါ၊ ဇာတိပုဒ်။ (၂) ဇာတ်-သကတ်-

သာမညာကာရ-ကို ဟောသောသဒ္ဓါ။ (၁)
 ဇာတိတိ အယံ ဇာတိသဒ္ဓေါ အနေကတ္ထော။
 အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၈၉။ (- ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၂။
 မဟာနိ၊ ၄။ ၅၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၅၆။ ဝိမတိ၊ ၁။
 ၁၆၀။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၀၀။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၇။ မ၊ ၄။ ၂။
 ၁၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၇။) (၂) တဗ္ဗိသေသ-
 နေပိ ဇနပဒသဒ္ဓေ ဇာတိသဒ္ဓေ ကေဝစန-
 မေဝ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၈၆။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၇၉။ (-နေတ္ထိ၊
 ၄။ ၆။ သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၂။ ၂၀၁၊ ၃၀၀။ သံ၊ ၄။ ၁။
 ၁၀၉။ နေတ္ထိဝိ၊ ၁၀။)

ဇာတိသဒ္ဓပစ္စယသဒ္ဓသမာနာဓိကရဏ (တိ) [ဇာ-
 တိသဒ္ဓ+ပစ္စယသဒ္ဓ+သမာနာဓိကရဏ] ဇာ-
 တိသဒ္ဓါ၊ ပစ္စယသဒ္ဓါတို့နှင့်တူသော တည်ရာရှိ
 သော။ ဇာတိသဒ္ဓပစ္စယသဒ္ဓသမာနာဓိကရ-
 ဏေန ကိသဒ္ဓေန ဣဒံသဒ္ဓဿ သမာနာဓိ-
 ကရဏတာဒဿနတော ဣဒပစ္စယသဒ္ဓဿ
 ကမ္မဓာရယသမာသော ဒိဿတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။
 ၂။ ၂၂၈။ (-ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၉၂။)

ဇာတိသဒ္ဓါပေက္ခာ (ထိ) [ဇာတိသဒ္ဓ+အပေက္ခာ]
 ဇာတိသဒ္ဓါကိုငဲ့ခြင်း။ အတ္ထဝစနေ ပန တဿ
 တဿ ဇာတိသဒ္ဓါပေက္ခာယ ဣတ္ထိအတ္ထဝုတ္တိတံ
 ဒဿေတုံ “သဗ္ဗာကာရေန သဗ္ဗာ”တိအာဒိ
 ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၉၅။

ဇာတိသန္ဓိသိတဝါဒ (ပ) [ဇာတိ+သန္ဓိသိတ+
 ဝါဒ] (၁) အမျိုးဇာတ်ကို မှီသောအယူ။
 (၂) အမျိုးဇာတ်ကိုမှီသောစကား။ (၁၊ ၂)
 ဇာတိဝါဒဝိနိဗ္ဗာတိ ဇာတိသန္ဓိသိတဝါဒေ
 ဝိနိဗ္ဗာတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၅။ (-သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၂။
 ၂၆၅။) ဇာတိဝါဒ-လည်းကြည့်။

ဇာတိသန္ဓေသဝါဒ (ပ) [ဇာတိ+သန္ဓေသ+
 ဝါဒ] အမျိုးဇာတ်၏ အပြစ်ကို - ကဲ့ရဲ့ -
 ရှုတ်ချ-ပြောဆိုကြောင်းစကား။ ဇာတိ-
 သန္ဓေသဝါဒေန အနုပက္ကဋ္ဌပုဗ္ဗော။ သုတ္တနိ၊
 ၄။ ၂။ ၁၈၄။

ဇာတိသပဒါနစာရိက (တိ) [ဇာတိ+သပဒါန-
စာရိက] ပြကတေ - သဘော - အားဖြင့်
အိမ်စဉ်မပြတ် ဆွမ်းခံလေ့ရှိသောသူ။ ဇာတိ-
သပဒါနစာရိကေန ဘဝိတံ ဝဋ္ဋတိ။ သံ၊ ၄။ ၂။
၁၈၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၅။ သံ၊ ၄။ သစ်၊ ၁။ ၄၇။

ဇာတိသပ္ပိခိရ (န) [ဇာတိ+သပ္ပိခိရ] အိမ်
ခြံပေါက် နွားမတို့မှ - ဖြစ်သော - ယူအပ်
သော - ထောပတ်၊ နို့ ရည်၊ အိမ်တွင်းဖြစ်
ထောပတ်၊ နို့ ရည်။ ဇာတိသပ္ပိခိရဒီဟိယေဝ
ကတံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၆၈။ ဇာတိသပ္ပိခိရဒီဟိယေ-
ဝါတိ အန္တောဇာတသပ္ပိခိရဒီဟိ ယေဝ၊ အ-
မှာကံ ဝေ ဂါဝိအာဒိတော ဂဟိတသပ္ပိအာ-
ဒီဟိယေဝါတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၇၄။

ဇာတိသဘာဂ (တိ) [ဇာတိ+သဘာဂ] အမျိုး
ဇာတ်အားဖြင့် တူသောအဖို့ရှိသော၊ ဇာတ်
တူသောသူ။ ကိန္နု ဇာတိသဘာဂတာယဝေ
ဝသလာဒယော “အဗြာဟ္မဏာ”တိ ဝုစ္စန္တိ။
ဝဇီရ၊ ၄၀၈။

ဇာတိသဘာဝ (ပု) [ဇာတိ+သဘာဝ] (၁)
ပြကတေ - ပင်ကိုယ် - သဘော၊ ဓမ္မတာ။
(တိ)(၂) အမျိုးဇာတ်သဘောရှိသော။ (၃)
ပဋိသန္ဓေနရခြင်း - ပင်ကိုယ် - သဘော - ရှိ
သော (သတ္တဝါ)။ (၁) ဣတ္ထိယော နာမ
မေထုနဓမ္မေန အတိတ္တာ၊ ဇာတိသဘာဝေါ
ဟိ သေ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၆၅။ (-ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၆၅။)
(၂) အထ ဗြာဟ္မဏော....နိဟတမာနော
ဟုတ္တာ တံ ဇာတိသဘာဝံ ဝိသဉ္ဇဂ္ဂိရသဒိသံ
သမုဒါစာရဝစနံ ပဟာယ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။
၁၅၈။ (၃) ဇာတိဓမ္မာနန္တိ ဇာတိသဘာဝါနံ။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၈၈။ ဇာတိဓမ္မာနန္တိတ္ထေ ဓမ္မသဒ္ဓေါ
ပကတိပရိယာယောတိ အာဟ “ဇာတိသ-
ဘာဝါန”န္တိ၊ ဇာယနပကတိကာနန္တိ ဝုတ္တံ
ဟောတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၉။ (- မ၊ ၄။ ၄။ ၁၆၄။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၆။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၁။ ပဋိသံ၊ ၄။

၁။ ၁၄၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၉၀။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၂။ သံ၊ ၄။
၁။ ၁၉၂။)

ဇာတိသမ (တိ) [ဇာတိ+သမ] အမျိုးဇာတ်နှင့်
တူသော။ အာဝုသော အမှာကံ ဇာတိသမာ
ဇာတိ၊ ဂေါတ္ထသမံ ဂေါတ္ထံ နာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊
၄။ ၁။ ၃၇၇။

ဇာတိသမတ္ထ (တိ) [ဇာတိ+သမတ္ထ] ပဋိသန္ဓေ
ကို ဖြစ်စေခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော (ဇနကကံ)။
ယသ္မိံ ပန ကတေ ဇာတိသမတ္ထဿ ပဋိ-
သန္ဓိယံ ပဝတ္တိယဉ္စ ဝိပါကကဋ္ဌတ္တာရူပါနံ
ဥပ္ပတ္တိ ဟောတိ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၄။

ဇာတိသမနန္တရ (တိ) [ဇာတိ+သမနန္တရ] ပဋိ-
သန္ဓေ၏ အခြားမရှိရာ၊ ပဋိသန္ဓေ၏ အခြား
မဲ့၊ အခါ။ ဇာတဿ ဇာတိသမနန္တရံ ဇီဝိတ-
တော မရဏံ ကေန္တိကံ ဥပ္ပန္နာနံ ခန္ဓာနံ
ကေသေန ဘိဇ္ဇနတော။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၇။

ဇာတိသမန္ဓယ (တိ) [ဇာတိ + သမန္ဓယ] ပဋိ-
သန္ဓေစိတ်သို့ အစဉ်လိုက်သော။ တတ္ထ
ယထာ သတ္တာနံ နိဒ္ဒါပဂမလက္ခဏာ သေယျာ
ဘဝဂံဟိတ္ထဝသေန ဟောတိ၊ သာ စ နေသံ
ပဌမံဇာတိသမန္ဓယာ ယေဘုယျဝုတ္တိကာ။ သံ၊
၄။ ၁။ ၁၁၅။ (-ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၆။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၅-
တို့၌ “သာ စ နေသံ ပဌမဇာတိသမန္ဓယာ
ယေဘုယျဝုတ္တိကာ”ဟု၎င်း၊ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၄-၌
“တဉ္စတေသံ ပဌမဇာတိသမန္ဓယံ ယေဘုယျ-
ဝုတ္တိကံ”ဟု၎င်း ရှိကြသည်။)

ဇာတိသမယ (ပု) [ဇာတိ + သမယ] ဖွားမြင်
ရာအခါ၊ မွေးဖွားသောအခါ။ ယေ ဝါ
ဣမေ ဂဗ္ဘောက္ကန္တိကသမယေ ဇာတိသမယော
သံဝေဂသမယော....ပရိနိဗ္ဗာနသမယော ဝေ-
မာဒယော။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၃။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၀။ သံ၊ ၄။
၁။ ၉။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၉။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၆။ ခုဒ္ဒက၊
၄။ ၉၀။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၀။

ဇာတိသမုဒယ (ပု) [ဇာတိ + သမုဒယ] (၁)
ပဋိသန္ဓေနရခြင်း၏ အကြောင်း။ (၂) ပဋိ-

သန္ဓေ၏ ဖြစ်ခြင်း။ (တိ) (၃) ပဋိ-
သန္ဓေနော်ခြင်းလျှင် အကြောင်းရှိသော။ (၁)
ဇာတိ* န ဇာနန္တိ ဒုက္ခသစ္စဝသေန၊ ဇာတိ-
သမုဒယံ န ဇာနန္တိ သဟ တဏှာယ ဘဝေါ
ဇာတိသမုဒယောတိ သမုဒယသစ္စဝသေန။
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။ (-မ၊၁။၆။ သံ၊၁။၂၈။
၃၀။ ပဋိသံ၊၂။၉။) (၂) ဇာတိသမုဒယာ
ဇရာမရဏသမုဒယော။ မ၊၁။၆။ သံ၊၁။
၂၈။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။) (၃) ဇရာမရဏံ
ခေါ အာဝုသော ဇာတိနိဒါနံ ဇာတိသမုဒယံ
ဇာတိဇာတိကံ ဇာတိပဘဝံ။ သံ၊၁။၂၇။
(-၃၀။ ပဋိသံ၊၂။၉။)

ဇာတိသမုဒါဂတ (တိ) [ဇာတိ + သမုဒါဂတ]
အမျိုးဇာတ်မှလာသော၊ အမျိုးဇာတ်အား
ဖြင့် ပြီးသော။ ဘောတိ ပြာဟူဏ ဇာတိ-
ကာနံ ဇာတိသမုဒါဂတံ အာလပနမတ္တံ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၄၃။ ဇာတိသမုဒါဂ-
တန္တိ ဇာတိယာ အာဂတံ၊ ဇာတိသိဒ္ဓန္တိ
ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃။ (-ဥဒါန၊
ဋ္ဌ၊၄၉။ သာရတ္ထ၊၃။၁၄၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃။
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။)

ဇာတိသမုဒါဂတဝေရ (တိ) [ဇာတိသမုဒါဂတ
+ ဝေရ] အမျိုးဇာတ်မှ လာသော ရန်ငြိုး
ရှိသော၊ အမျိုးဇာတ်အားဖြင့် ဖြစ်သော
ရန်ငြိုးရှိသော၊ အမျိုးမှဆင်းသက်လာသော
ရန်ငြိုး ရှိသော၊ သူ။ ကာကောလူကအဟိ-
နကုလာဒယော ဝိယ အညမညံ ဇာတိသမုဒါ-
ဂတဝေရပိ သမာနာ မိတ္တာ ဝိယ။ပ။ ဟဋ္ဌ-
ပဟဋ္ဌာ အညမညသိန္တိအဓိပ္ပါယော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၄။

ဇာတိသမူလိကသံသာရပဝတ္တိ (ထိ) [ဇာတိ+
သမူလိကာ+ သံသာရ+ ပဝတ္တိ] ပဋိသန္ဓေ
နေခြင်းလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော သံသ
ရာ၏ဖြစ်ခြင်း။ ခေပေတွာ ဇာတိသံသာရန္တိ

ဇာတိသမူလိကသံသာရပဝတ္တိ* ပရိယော-
သာပေတွာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၆၄။

ဇာတိသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဇာတိ + သမ္ပတ္တိ] အမျိုး
ဇာတ်၏ ပြည့်စုံခြင်း၊ ထူးချွန်-ကောင်းမြတ်
-သော အမျိုးဇာတ်။ ဇာတိသမ္ပတ္တိမေဝ
နိဿာယ ဌာနန္တရံ ပါပုဏိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။
သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈။ ဇာတိသမ္ပတ္တိ နာမ ဝိသိဋ္ဌ-
ဇာတိတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ (-မိလိန္ဒ၊၃၂။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၉၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂၈။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။)

ဇာတိသမ္ပတ္တိသဒိသ (တိ) [ဇာတိသမ္ပတ္တိ + သဒိ-
သ] အမျိုးဇာတ်၏ ပြည့်စုံခြင်းနှင့်တူသော။
ယောနိသောမနသိကာရသမ္ပူတေသု ကုသ-
လဓမ္မေသု ပညာ သေဋ္ဌာတိ ဝိမံသာယ
ဇာတိသမ္ပတ္တိသဒိသတာ ဝုတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၅၁၃။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။)

ဇာတိသမ္ပဒါ (ထိ) [ဇာတိ + သမ္ပဒါ] အမျိုးဇာတ်
၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ဇာတိသမ္ပဒါ ပဋိပတ္တိသမ္ပဒါ-
တိ ဥဘယသမ္ပတ္တိယာပိ သမ္ပန္နော သမန္နာ-
ဂတော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။
(-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။)

ဇာတိသမ္ပန္န (တိ) [ဇာတိ + သမ္ပန္န] (၁) အမျိုး
ဇာတ်နှင့်ပြည့်စုံသော၊ အမျိုးကောင်းမြတ်
သော၊ သူ။ (၂) အမျိုးအစားနှင့် ပြည့်စုံသော၊
အမျိုးအစား ကောင်းသော။ (၁) ခတ္တိ-
ယံ ဇာတိသမ္ပန္နံ အဘိဇာတံ ယသသိနံ။ သံ၊
၁။၆။ ဇာတိသမ္ပန္နန္တိ တာယေဝ ခတ္တိယဇာ-
တိယာ ဇာတိသမ္ပန္နံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ ဇာတိ-
သမ္ပန္နန္တိ သမ္ပန္နဇာတိ* အတိဝိသုဒ္ဓဇာတိ*။
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ (-အံ၊၂။၁၃၄။ ဇာ၊၁။၂၉၀။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀၊၂၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၃။
သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၄၄၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၅၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၅၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။

အပါဠာ ၂။ ၁၅၇။ စရိယာ၊ ဣ၊ ၈။ ၉၇၊ ၂၁။
 မဟာနိဋ္ဌ၊ ၄။ ၈။ စူဠနိဋ္ဌ၊ ၁၂။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄၆။
 ၂၃၆၊ ၃၇။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၁၅၇၊ ၂၂၄၊ ၂၆၄။
 ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၁။ ဇာ၊ ၁။ ၇၇၊ ၁၄၉၊ ၂၀၂၊ ၃၂၂၊
 ၃၈၁။ ၂။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၁၂၊ ၁၄၂၆၊ ၄၅၈၊ ၄၆၂။
 ဇာ၊ ၁။ ၇၇၊ ၁၂။ ဝဇီရ၊ ၂။ ၁။ သာရတ္ထ၊
 ၂။ ၃၀၈၊ ၃၁၀။ သီ၊ ၃။ သစ်၊ ၂။ ၇၉။ သံ၊ ၃။
 ၂။ ၃၀၉။ အံ၊ ၃။ ၂။ ၂၄၃။ အံ၊ ၃။ ၃။ ၆၅။
 (၂) ဇာတိသမ္ပန္နဿပိ မဟာရာဇ လောဟိ-
 တဏှနဿ ကေဒေသံ ပူတိကံ ဟောတိ အပ္ပ-
 ဂန္ဓံ။ မိလိန္ဒ၊ ၂၄၅။ (-သံ၊ ၁။ ၁၁၅။ သံ၊
 ၃။ ၁။ ၁၆၆။)

ဇာတိသမ္ပန္နကုလ (န) [ဇာတိသမ္ပန္န+ကုလ]
 ဇာတ်နှင့် ပြည့်စုံသောအမျိုး၊ ကောင်းမြတ်
 သောအမျိုး။ မဟာဗောဓိံ ပရိဝါရေတွာ
 အာဂတေဟိ သောဠသဟိ ဇာတိသမ္ပန္နကု-
 လေဟိ သဒ္ဓိံ။ ဝိ၊ ၁။ ၇၃။ အဋ္ဌဟိ အမစ္စ-
 ကုလေဟိ အဋ္ဌဟိ ဗြာဟ္မဏကုလေဟိ စာတိ
 သောဠသဟိ ဇာတိသမ္ပန္နကုလေဟိ။ ဝိမတိ၊
 ၁။ ၃၆။ (-သံ၊ ၁။ ၂။ ၄၆။ ဝဇီရ၊ ၇၃။ သာ-
 ရတ္ထ၊ ၁။ ၁၈၃-၅။)

ဇာတိသမ္ပန္နဗြာဟ္မဏ (ပု) [ဇာတိသမ္ပန္န+ဗြာဟ္မ-
 ဏ] အမျိုးဇာတ်နှင့် ပြည့်စုံသော ပုဏ္ဏား၊
 အမျိုးကောင်းပုဏ္ဏား။ ယသ္မာ အယံ သမ-
 ဏော မာဒိသေ ဇာတိသမ္ပန္နဗြာဟ္မဏေ
 သမ္ပတ္တေ ပဋိသန္တာရမတ္တမ္ပိ န ကရေတိ၊
 တသ္မာ န ကိဉ္စိ ဇာနာတိတိ။ သံ၊ ၁။ ၂၄၂။

ဇာတိသမ္ပန္န (ပု) [ဇာတိ+သမ္ပန္န] ပဋိသန္ဓေနေ
 ခြင်း၊ (ပဋိသန္ဓေနေပြီးနောက်) အစဉ်သဖြင့်
 ကြီးပွားခြင်း။ ဒုက္ခာယံ ဇာတိသမ္ပဝေါ။
 ဇာ၊ ၁။ ၅။ ဒုက္ခာယံ ဇာတိသမ္ပဝေါတိ အယံ
 တတ္ထ တတ္ထ ဇာတိ စ ဇာတဿ အနုက္ကမေန
 ဝဓိသင်္ခါတော သမ္ပဝေါ စ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၈၄။

ဇာတိသမ္ပေဒ (ပု) [ဇာတိ+သမ္ပေဒ] (၁)
 အမျိုးဇာတ်၏-ပျက်စီး - ရောနှော - ခြင်း။

(၂) အမျိုးဇာတ်ကို - ပျက်ဆီး - ရော
 ယက်-ခြင်း။ (၁) တတ္ထ သတ္တဋ္ဌဒိဝသေ
 ဝသန္တော သဗ္ဗညုတဂဝေသနဓိရော တွေကေ-
 သု ဒိဝသေသု န စ ဇာတိသမ္ပေဒံ အကာသိ။
 မ၊ ၁။ ၅။ (- ဒီ၊ ၁။ ၂၃၂။ မ၊ ၁။ ၂၇၉။
 ဓမ္မ၊ ၁။ ၁၀၆။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၆၉။ သုတ္တနိ၊
 ၁။ ၂။ ၇၇။ ဇာ၊ ၁။ ၇၇။ သီ၊ ၃။ သစ်၊ ၂။
 ၇၉။ (၂) ဇာတိသမ္ပေဒဝိတိက္ကမ-ကြည့်။

ဇာတိသမ္ပေဒပရိဟာရနိမိတ္တ (န) [ဇာတိသမ္ပေဒ
 +ပရိဟာရ+နိမိတ္တ] အမျိုးဇာတ်၏-ပျက်
 စီး - ရောနှော - ခြင်းကို - ရှောင်လွှဲ -
 ပယ်ရှား - ခြင်းဟူသောအကြောင်း။ ဥဒါနန္တိ
 ဩက္ကာကေန ဇာတိသမ္ပေဒပရိဟာရနိမိတ္တံ
 ပဝတ္တိတံ ဥဒါနံ ပဋိစ္စံ။ ဒီ၊ ၃။ ၂။ ၃၂။ (-သံ၊
 ၃။ ၁။ ၁၀၉။)

ဇာတိသမ္ပေဒဘယ (န) [ဇာတိသမ္ပေဒ+ဘယ]
 အမျိုးဇာတ်၏ - ပျက်စီး - ရောနှော -
 ခြင်းကို ကြောက်ခြင်း။ တေ ဇာတိသမ္ပေဒ-
 ဘယာ သကာဟိ ဘဂိနိဟိ သဒ္ဓိံ သံဝါသံ
 ကပ္ပေန္တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၈၇။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၇၇။ (-ဒီ၊
 ၁။ ၂၃၂။)

ဇာတိသမ္ပေဒဝိတိက္ကမ (ပု) [ဇာတိသမ္ပေဒ+
 ဝိတိက္ကမ] အမျိုးဇာတ်ကို - ပျက်ဆီး -
 ရောယက် - ခြင်းဟူသော ကျူးလွန်ခြင်း။
 ဧဝံ ပန ဂေဟံ ဂန္ဓာ ဇာတိသမ္ပေဒဝိတိက္ကမံ
 အကတောဝ ကတိပါဟံ ဂေဟေ ဝသိတွာ ဗလံ
 ဂဟေတွာ စိန္တေသိ။ စရိယာ၊ ၁။ ၁၅၁။
 (-ဇာ၊ ၁။ ၇၇။ ၃၇၇။)

ဇာတိသမ္ပေဒါဘာဝ (ပု) [ဇာတိသမ္ပေဒ+
 အဘာဝ] အမျိုးဇာတ်-ပျက်စီးခြင်း - ရော
 နှောခြင်း - ၏ မရှိခြင်း။ ဣဒါနိပိ တေသံ
 ဇာတိသမ္ပေဒါဘာဝံ ဒသေန္တော “ဧဝံ တေ-
 သ”န္တိအာဒိမာဟ။ သီ၊ ၃။ သစ်၊ ၂။ ၇၉။
 (-ဒီ၊ ၃။ ၁၆။)

ဇာတိသဟဿ (န) [ဇာတိ+သဟဿ] (၁) ဘဝတထောင်။ (၂) ဘဝအထောင်၊ ဘဝထောင်ပေါင်းများစွာ။ (၁) ဇာတိသတ (၁) ကြည့်။ (၂) အဿုနိ စ တေ ပဝတ္တံ၊ ဗဟုနိ စ ဇာတိသဟဿာနိ။ ထေရီ။၄၀၃။ ထေရီ။၄။၁၈၃။ (-ခုဒ္ဒက၊၄။၁၂၆။ သုတ္တနိ၊ ၄။၂။၃၂။ ထေရီ၊၄။၁၈၆။)

ဇာတိသာမည (န) [ဇာတိ+သာမည] (၁) အမျိုးဇာတ်အားဖြင့် တူသည်၏အဖြစ်။ (၂) ဇာတ်-သကတ်-အားဖြင့် တူသည်၏အဖြစ်။ (၁) တုမေတိ ဇာတိသာမညတော မာဏဝံ ဗြာဟ္မဏေဟိ သဒ္ဓိ* သင်္ဂဏန္တော အာဟ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၇။ (၂) ဇာတိသာမညတော ပန တာနိယေဝ တာနိတိ ဝုစ္ဆန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၁။ သုတ္တနိ၊၄။၂။၁၇၀။ ဇာတိ-သာမညတောတိ လက္ခဏဇာတိယာ လက္ခဏ-ဘာဝေန သမာနဘာဝတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၇။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။)

ဇာတိသိဒ္ဓ (တိ) [ဇာတိ+သိဒ္ဓ] (၁) အမျိုးဇာတ်အားဖြင့် ပြီးသော။ (၂) ပဋိသန္ဓေအားဖြင့်ပြီးသော။ (၁) ဇာတိသိဒ္ဓေန နာမေန ရုရ နာမ မိဂရာဇာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၁၄၁။ (-ဥဒါန၊၄။၁၇၅။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၃၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၀၊၃၃၄။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၂၁၆၊ ၂၅၄၊၂၆၆၊၃၂၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၃၁-၁၃၆။) (၂) ယက္ခိအာဒယော ဟိ အတ္တနော ဇာတိသိဒ္ဓေန ဣဒ္ဓိဝိသေသေန ဣဇ္ဈန္တိယော မနုဿဝိဂ္ဂဟာပိ ဟောန္တိတိ ဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ဝဇီရ၊၁၈၂။

ဇာတိသိန္ဓဝ (ပု) [ဇာတိ+သိန္ဓဝ] အမျိုးကောင်းသောမြင်း၊ သိန္ဓောမြင်း။ ဓောရယုသီလိတိ ဓောရယုသီလော ဓုရဝဟနက-အာစာရေန သမ္ပန္နော ဇာတိသိန္ဓဝေါ။ ဇာ၊ ၄။၂။၈၈။

ဇာတိသီသ (န) [ဇာတိ+သီသ] (၁) ပဋိသန္ဓေ-နေခြင်းကို-အဦး-ပဓာန-ပြုခြင်း။ (၂)

ဖြစ်ခြင်းကို-အဦး-ပဓာန-ပြုခြင်း။ (၁) ဇာတိသီသေန ဣဓ ဇာတိဝတ္ထုကံ ဒုက္ခံ ဝုတ္တန္တိ အာဟ “ဩတိဏ္ဍောတိ ယဿ ဇာတိအန္တောအနုပဝိဋ္ဌာ”တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။ (-မ၊ ၄။၁။၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။) (၂) ဇာတိခိဏာတိ ဧတ္ထ ဇာတိသီသေန တဗ္ဗိကာရ-ဝန္တော ခန္ဓာ ဝုတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။

ဇာတိသုမန (န၊ထိ) [ဇာတိ+သုမန။ ဇာယ-မာနမေဝ ဇနာနံ သုန္ဓရံ မနံ ကရောတိတိ ဇာတိသုမနံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။] (၁) မြတ်လေးပင်၊ မုလေးပင်။ (၂) မြတ်လေးပန်း၊ မုလေးပန်း။ (၃) မြတ်လေး-မုလေး-ပန်းရနံ။ (၁) ဧတေဟိ ဇာတိသုမနာဒီဟိ ဝိတ-တေ နဒီကစ္ဆပဗ္ဗတကစ္ဆေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၅၃။ (-မိလိန္ဒ၊၃၃၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁။ ဝဇီရ၊ ၂၀၇၊၃၂၀။ သာရတ္ထ၊၂။၃၆၈။) (၂) ပဂ္ဂယ ဇာတိသုမနံ ပဟဋ္ဌော။ နေတ္ထိ။၁၂၁။ အဘိဟာရီ မနုဿော ဇာတိသုမနံ ပဂ္ဂယ ပဟဋ္ဌော ပူဇေသိ။ နေတ္ထိဝိ။၂၉၆။ (-သံ၊ ၄။၃။၉၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၆။) (၃) ဝဿိကီ-တိ ဇာတိသုမနာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။

ဇာတိသုမနဂုဗ္ဗ (ပု) [ဇာတိသုမန+ဂုဗ္ဗ] မြတ်လေးပန်း-ချို-ရုံ၊ မုလေးပန်း-ချို-ရုံ။ ဇာတိပုပ္ဖဂုဗ္ဗ-ကြည့်။

ဇာတိသုမနပုပ္ဖ (န) [ဇာတိသုမန+ပုပ္ဖ] မြတ်လေးပန်း၊ မုလေးပန်း။ နာမေန သုဒဿ-နော နာမ မာလာကာရော ဟုတွာ ဇာတိ-သုမနပုပ္ဖေဟိ ပဒုမုတ္တရံ ဘဂဝန္တံ ပူဇေသိန္တိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၄။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃၊၁၅၄-၅။)

ဇာတိသုမနပုပ္ဖမကုဋ္ဌ (ပု၊န) [ဇာတိသုမနပုပ္ဖ+မကုဋ္ဌ] မြတ်လေးပန်းငုံ၊ မုလေးပန်းငုံ။ သုမန-မကုဋ္ဌာနိတိ ဇာတိသုမနပုပ္ဖမကုဋ္ဌာနိ။ ဝိမာန၊ ၄။၁၈၁။

ဇာတိသုဝဏ္ဏ (န) [ဇာတိ + သုဝဏ္ဏ] အမျိုး
အစား - မှန်ကန် - ကောင်းမြတ် - သောရွှေ၊
ဇမ္ဗူရစ်ရွှေ။ နေကွဲ ဇမ္ဗောနဒယေဝါတိ ဇမ္ဗူ-
နဒံ ဝုစ္စတိ ဇာတိသုဝဏ္ဏ။ အံ၊ဌ၊၂။၂၅၂။

ဇာတိသရ (တိ) [ဇာတိ + သရ] ပကတိ - သဘော
- အားဖြင့် ရဲရင့်သောသူ။ သူရာကံ ဇာတိ-
သူရာ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၃၀၀။

ဇာတိသောဓန (န) [ဇာတိ + သောဓန] အမျိုး
ဇာတ်ကို သုတ်သင်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇာတိသောဓနတ္ထ (ပု) [ဇာတိသောဓန + အတ္ထ]
အမျိုးဇာတ်ကို သုတ်သင်ခြင်းအကျိုး။ ယဒါ
ဇာတိ သောဓေတုကာမာ ဟောန္တိ၊ တဒါ
ပေါက္ခရာသာတိဿ သန္တိကေ ဇာတိသော-
ဓနတ္ထံ ဥက္ကဋ္ဌာယ သန္တိပတန္တိ။ မ၊ဌ၊၃။၂၉၄။

ဇာတိဿရ (တိ) [ဇာတိ + သရ + အ။ ဇာတိ
သရတိတိ ဇာတိဿရော။ သာရတ္ထ၊၃။၁၂၃။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၀၀။] မိမိဖြစ်ခဲ့ဘူးသော ရှေး
ဘဝတို့ကို - အောက်မေ့နိုင် - အမှတ်ရ -
သောသူ။ ဇာတိဿရဉာဏ်ရသူ။ ယေ ဝါ
ပန အညေပိ ကေစိ ဇာတိဿရာ ဇာတိ
သရန္တိ၊ ဧဝံ အဘိဇာနတော သတိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။
မိလိန္ဒ၊၈၄။(- ဝိ၊ဌ၊၃။၁၉၅။ ဒီ၊ဌ၊၁။၉၉။ မ၊
ဌ၊၄။၁၅။ သံ၊ဌ၊၂။၃၁၇။ အံ၊ဌ၊၂။၁၉၀။ ဓမ္မ၊
ဌ၊၁။၂၃၀၊၂၉၈။ ဇာ၊ဌ၊၃။၃၉၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။
၃၈၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၀၃။ မ၊ဋီ၊၃။၂၃၅၊
၃၇၂။) ရှေးဘဝကို အောက်မေ့နိုင်သူတို့တွင်
အချို့ ပုဂ္ဂိုလ်များသည် အမိဝမ်းထဲကပင်
အောက်မေ့ နိုင်ကြသည်။ အချို့ပုဂ္ဂိုလ်များ
သည် မွေးဖွားစကပင် အောက်မေ့နိုင်ကြ
သည်။ အချို့ပုဂ္ဂိုလ်များသည် ရှေးကမိမိနေခဲ့
ဘူးသော နေရာအရပ်ကို တွေ့မြင်သော
အခါ၌ဖြစ်စေ၊ အကြောင်း တိုက်ဆိုင်သော
အခါ၌ဖြစ်စေ အောက်မေ့နိုင်ကြသည်။ အချို့
ပုဂ္ဂိုလ်များသည် မိမိ အလိုအလျောက် မ
အောက်မေ့ နိုင်ကြပဲ တပါးသောပုဂ္ဂိုလ်၏

ပြောစကားကိုကြားသိမှ အောက်မေ့နိုင်ကြ
သည်။ အချို့ပုဂ္ဂိုလ်များသည် ရှေးဘဝတို့ကို
အစဉ်အတိုင်း အောက်မေ့နိုင်ကြသည်။ အချို့
ပုဂ္ဂိုလ်များကမူ အစဉ်အတိုင်း မအောက်မေ့
နိုင်ကြပဲခန့်ကျော်၍အောက်မေ့နိုင်ကြသည်။

ယင်းသို့ ရှေးဘဝကို အောက်မေ့နိုင်သူ
တို့တွင် ၁-ဘဝ အောက်မေ့နိုင်သူ၊ ၂-ဘဝ
အောက်မေ့နိုင်သူ၊ ၃-ဘဝ အောက်မေ့နိုင်သူ၊
၄-ဘဝ အောက်မေ့နိုင်သူ၊ ၈-ဘဝ အောက်မေ့
နိုင်သူ၊ ၁၂-ဘဝ အောက်မေ့နိုင်သူ၊ ၁၄-ဘဝ
အောက်မေ့နိုင်သူ၊ ဘဝပေါင်း ၅၀၀-အောက်
မေ့နိုင်သူဟု အမျိုးမျိုး တွေ့ရှိရသည်။

ရှေးဘဝတို့ကို အောက်မေ့ သိမြင်နိုင်သူ
သည်တွေးခေါ်ရှင်ဟုခေါ်တွင်ကြသောတက္က-
ပုဂ္ဂိုလ် ၄-ဦးတို့တွင် တဦး အပါအဝင်ဖြစ်
သည်။ယင်းပုဂ္ဂိုလ်သည်ရှေးဘဝတို့ကိုအောက်
မေ့ သိမြင်နိုင်သဖြင့် မိမိဖြစ်ခဲ့ဘူးသော ရှေး
ဘဝတို့ကို အခြေခံကာ “အတ္တနှင့်လောက
သည်မြဲ၏၊ တစုံတခုသော အကျိုးကို မဖြစ်
စေပဲ အမြုကဲ့သို့ ဖြစ်၏၊ တောင်ထွတ်ကဲ့သို့
တည်၏၊ ခိုင်မြဲသော တံခါးတိုင်ကဲ့သို့တည်၏၊
သတ္တဝါတို့သည်သာ တဘဝမှ တဘဝသို့
ပြောင်းသွား ကျင်လည်ကြကုန်၏၊ သေကြ
ကုန်၏၊ ဖြစ်ပေါ်ကြကုန်၏၊ အတ္တနှင့်လောက
သည်ကား မြေကြီးမြင်းမိုရ်တောင် လနေပမာ
အမြဲ တည်ရှိသည်သာတည်း” စသည်ဖြင့်
ကြံစည် တွေးခေါ် လေသည်။ ထိုသို့ကြံစည်
တွေးခေါ်မှုလွန်ကာ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ဖြစ်လေသည်။
(ဒီ၊ဌ၊၁။၉၉)။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဖြစ်သော ယင်းဇာ-
တိဿရတက္ကပုဂ္ဂိုလ်သည် ဇာတိဿရဉာဏ်ဖြင့်
အတိတ် ၇-ဘဝ ၈-ဘဝထက် ပိုမို၍ မအောက်
မေ့နိုင်ချေ(မ၊ဌ၊၄။၁၅။ သံ၊ဌ၊၂။၃၁၇။မ၊ဋီ၊
၃။၂၃၅)။

ရှေးဘဝကို အောက်မေ့ အမှတ်ရသော
သူတို့ကား - သာဝတ္ထိပြည်သူ ပတိပုဇိကာမည်

သော အမျိုးသမီးတယောက်သည် မွေးဖွားစကပင် ဇာတိဿရဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ကာ တာဝတိံသာနတ်ပြည် မာလဘာရီ နတ်သား၏ ဇနီး နတ်သမီးဘဝမှ စုတေကာ လူဖြစ်လာသည်ကို သိမြင်လေသည် (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၉)။ သာဝတ္ထိပြည်ဝယ် ကုဋေ ၄၀-ကြွယ်ဝသည့် အာနန္ဒာမည်သော သူဌေးကြီး တဦးသည် မပေးကမ်း မလှူဒါန်းနိုင်ပဲ အလွန်နွှော့သွား ဖြစ်သည်။ အခါတပါး မြေ၌မြုပ်ထားသည့် ရွှေအိုးကြီး ၅-လုံးကို သားဖြစ်သူ မူလသီရိအား မပြောကြားမိပဲ စုတေပြီးနောက် သာဝတ္ထိပြည်၏ အနီး ဒွန်းစဏ္ဍားရွာဝယ် ဒွန်းစဏ္ဍားမ တယောက်၏ ဝမ်းဗိုက်၌ ပဋိသန္ဓေ တည်နေလေသည်။ မွေးဖွားလာသော အခါ လက်၊ ခြေ၊ မျက်စိ၊ နား၊ နှာခေါင်း၊ ပါးစပ် အချိုးအစားမကျ မြေဘုတ်ဘီလူးတမျှ ရုပ်အဆင်းမလှသူဖြစ်သည်။ လှည့်လည်တောင်းရမ်းနိုင်သည့် အရွယ် ရောက်သော အခါ မိဘ စွန့်ပစ်ခြင်း ခံရသဖြင့် ကိုယ်တိုင် အိမ်စဉ်အတိုင်း လှည့်လည် တောင်းရမ်းလေသော် အာနန္ဒာသူဌေးဘဝက နေခဲ့ဘူးသော မိမိအိမ်သို့ ရောက်သောအခါ ဇာတိဿရဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာကာ အာနန္ဒာသူဌေးဘဝကို အောက်မေ့ သိမြင်လေသည် (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၇-၈)။

ကုမ္မာသပိဏ္ဍိတဇာတ်လာ ဘုရားလောင်း ဗြဟ္မဒတ်မင်းသားသည် သွားနိုင်စ အရွယ်ကပင် ဇာတိဿရဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်၍ ဆင်းရဲသားဘဝမှ စုတေကာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတို့အား မုယောမုံ လှူဒါန်းခဲ့သော ဒါန၏ အကျိုးကြောင့် ဤဘဝ မင်းသားဖြစ်ရသည်ကို ကြည်လင်သော မှန်အပြင်ဝယ် မျက်နှာရိပ်အလား ထင်ရှားစွာ သိမြင်လေသည်။ ၎င်း၏ ဇနီးသည်လည်း ကျွန်မဘဝမှ စုတေကာ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအား ဆွမ်းလှူခဲ့သော ဒါန၏ အကျိုးကြောင့် ဤဘဝ သာဝတ္ထိပြည် ကောသလ

မင်း၏ သမီးတော်ဖြစ်ရသည်ကို ဇာတိဿရဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်လေသည် (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈၆-၃၉၂)။ ဂင်္ဂါမာလဇာတ်လာ ဘုရားလောင်း ဥဒယ မင်းသားသည် ကျွန်အမှုလုပ် ဘဝမှ စုတေကာ နေဝက်မျှ ဥပုသ်စောင့်ခဲ့သော သီလကုသိုလ်ကြောင့် ဤဘဝမင်းသားဖြစ်ရသည်ကို ဇာတိဿရဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်လေသည် (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၃-၄)။ ကဏ္ဍဒီပါယနဇာတ်လာ အာနန္ဒာအလောင်း မဏ္ဍုဗျရသေ့သည် သူခိုးဟု စွပ်စွဲခံရပြီး တံကျင်လျှိုခံရစဉ် ဇာတိဿရဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ကာ ရှေးဘဝက ယင်ကောင်များကို ဖမ်းယူ၍ ပင်လယ်ကသစ်သားဖြင့် တံကျင်လျှိုကာ သတ်ခဲ့ဘူးသော လက်သမား၏သားဘဝကို အောက်မေ့သိမြင်လေသည် (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၉)။ သောမနဿဇာတ်လာ ကုရုတိုင်းရေဏုမင်း၏ သားတော် ဘုရားအလောင်း သောမနဿမင်းသားသည် ရှေးဘဝကနတ်သားဖြစ်ခဲ့သည်ကို ဇာတိဿရဉာဏ်ဖြင့် အောက်မေ့သိမြင်လေသည် (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၄၈-၄၅၃)။

ဘုရားလက်ထက်တော်က ဘိက္ခုနီမငယ်တပါးသည် မြတ်စွာဘုရား၏ တရားတော်ကို ကြားနာစဉ် မြတ်စွာဘုရား၏ တင့်တယ်သပ္ပာယ်သော ရူပကာယတော်ကို ဖူးမြင်ရ၍ “ဘဝပေါင်းများစွာ သံသရာ၌ ကျင်လည်ခဲ့ရသောငါသည် ဤယောကျ်ားမြတ်၏ ဇနီးမယားဖြစ်ဘူးပါ၏လော” ဟု ကြံစည်စဉ်းစားမိလေသည်။ ထိုခဏ၌ပင် ယင်းဘိက္ခုနီမအား ဇာတိဿရဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ကာ အတိတ်ဘဝတခု၌ စူဠသုဘဒ္ဓါ အမည်ဖြင့် ဘုရားလောင်း ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း၏ ဇနီးငယ် ဆင်မဖြစ်ခဲ့ရသည်ကို၎င်း၊ ဆင်မဘဝမှ စုတေ၍ ဗာရာဏသီပြည်၌ သုဘဒ္ဓါအမည်ဖြင့် ဗာရာဏသီမင်း၏ အဂ္ဂမဟေသီဖြစ်ခဲ့ရသည်ကို၎င်း သိမြင်လေသည်။ ဗာရာဏသီမင်း၏ အဂ္ဂမဟေသီသုဘဒ္ဓါ ဖြစ်

စဉ်ကလည်း ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း၏ ဇနီး စူဠသု-
ဘဒ္ဒါ ဆင်မဘဝကို သိမြင်လေသည် (ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၅။၃၇-၈။၉၊၄၀)။

မူဂပက္ခဇာတ်လာဘုရားလောင်းတေမိမင်း
သားသည် တလသားအရွယ် ခမည်းတော်
မင်းကြီး၏ ရင်ခွင်၌နေစဉ် ခမည်းတော် မင်း
ကြီး၏ သူခိုး ၄-ယောက်အား တရားစီရင်
သံကို ကြားရသဖြင့် များစွာ ကြောက်ရွံ့
ထိတ်လန့်မှုဖြစ်ကာ “ငါသည် သူခိုးသတ်ရာ
ဤအိမ်သို့ အဘယ်ဘဝမှ ရောက်လာလေ
သနည်း” ဟု ဆင်ခြင်စဉ်းစားသည်ရှိသော်
ဇာတိဿရဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာကာ တာဝတိံ-
သာ နတ်ပြည်မှ စုတေ၍ ရောက်လာသည်ကို
၎င်း၊ ဆက်လက် အောက်မေ့သည်ရှိသော်
ဥဿဒရဲ၌ နှစ်ပေါင်းရှစ်သောင်း ဖြစ်ခဲ့ရ
သော ဘဝကို၎င်း၊ ဆက်လက် အောက်မေ့
သည်ရှိသော် ဗာရာဏသီပြည်၌ အနှစ် ၂၀-
တိုင်တိုင် မင်းပြုခဲ့သော ဘဝကို၎င်း သိမြင်
လေသည်(ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၄)။

ဘုရားလက်ထက်တော်က ကုဏ္ဍိမြို့အနီး
တံငါရွာ၌ မွေးဖွားသူ သာဏဝါသီမထေရ်
အလောင်းအလျှာ သူငယ်ကလေးသည် ဇာ-
တိဿရဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ကာ မိမိပြုလုပ်ခဲ့သော
အကုသိုလ်အပြစ်ကို၎င်း၊ ယင်းအပြစ်ကြောင့်
ဒုက္ခကြီးစွာ ခံစားခဲ့ရသော ဘဝတို့ကို၎င်း
သိမြင်လေသည်။ မှန်ပေသည် - အတိတ်ဘဝ
တခု၌ ဗာရာဏသီပြည်ဝယ် ကိတဝဿမင်း၏
သားတော်ဖြစ်၍ ဥယျာဉ်ကစားရာမှ အပြန်
တွင် မြို့မှ ဆွမ်းခံပြီး ပြန်ကြွလာသည့် သု-
နေတ္တမည်သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အရှင်မြတ်ကို
တွေ့မြင်လေလျှင် ဣဿရိယမာန်ယစ်ကာ
“ဤဦးပြည်းကကုံးသည် ငါကဲ့သို့သော သား
တော်ကို အဘယ်ကြောင့် လက်အုပ်ချီမိုး ရှိမ
ခိုးလေသနည်း” ဟု အမျက်ဒေါသထွက်ကာ
ဆင်ကုန်းထက်မှ ဆင်းသက်ပြီးလျှင် “သင်ဦး
ပြီးကတည်းသည် ထမင်းရခဲ့၏လော”ဟု မေး

မြန်းလျက် ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအရှင်မြတ်၏ လက်
တော်မှ သပိတ်ကို လုယူကာ မြေပြင်၌ ပေါက်
ခွဲလိုက်လေ၏။ မင်းသားကို သနားခြင်း ‘ကရု-
ဏာ’ အပြည့်အဝဖြင့် ကြည့်ရှုနေသည့် ပစ္စေ-
ကဗုဒ္ဓါ အရှင်မြတ်ကိုပင် “ငါ့ကို ကိတဝဿ
မင်း၏သားတော်မှန်း သင်မသိသလော၊ ငါ
ကိုကြည့်နေသော်လည်း သင်ဘာတတ်နိုင်
မည်နည်း”ဟု ပြက်ရယ်ပြောင်လှောင် ပြော
ဆိုကာ ဖဲသွားလေ၏။ ဖဲသွား၍ မကြာမြင့်
မီ တကိုယ်လုံးပူလောင်ကာ ပြင်းစွာသော
ဆင်းရဲဒုက္ခကို ခံစားလျက် သေပွဲဝင်ရသော
မင်းသားဘဝ၊ စုတေပြီးနောက် အဝီစိငရဲ၌
နှစ်ပေါင်း ၂-သိန်း ၈-သောင်းကာလပတ်လုံး
ဒုက္ခကြီးစွာ ခံစားရသောဘဝ၊ အဝီစိငရဲမှ
လွတ်မြောက်၍ မရေမတွက်နိုင်သော ကာလ
ပတ်လုံး စားရမဲ့သောက်ရမဲ့ ဖြစ်ခဲ့ရသော
ပြိတ္တာဘဝ၊ ဤ ၃-ဘဝတို့ကို အောက်မေ့
သိမြင်လေသည်(ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၆၄-၅)။

စိတ္တသမ္ဘူတဇာတ်လာ ဘုရားလောင်း
စိတ္တပဏ္ဍိတသည် နာမည်မှည့်သောနေ့မှ အစ
ပြု၍ ဇာတိဿရဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ကာ အစဉ်
အတိုင်း မိမိဖြစ်ခဲ့သော ဝံလိုငှက်ဘဝ၊ သမင်
ဘဝ၊ ဒွန်းစဏ္ဍားဘဝတို့ကို အောက်မေ့သိမြင်
နိုင်သည်။ အာနန္ဒာအလောင်း သမ္ဘူတပဏ္ဍိ-
တသည်ကား အစဉ်အတိုင်း မအောက်မေ့နိုင်
ပဲ ဝံလိုငှက်ဘဝ၊ သမင်ဘဝတို့ကို ကျော်လွန်
၍ ဒွန်းစဏ္ဍားဘဝကိုသာ အောက်မေ့သိမြင်
နိုင်သည်(ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၉၂)။

သူငယ်တယောက်သည် မမွေးဖွားမီ အမိ
ဝမ်းတွင်းကပင် ဇာတိဿရဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်ကာ
အစဉ်အတိုင်း မိမိဖြစ်ခဲ့သော နွားဘဝ၊ ခွေး
ဘဝ၊ လင်းမြွေဘဝ၊ ညီငယ်နှင့် ချစ်ကြိုက်
နေသည့် မိမိမယား၏ တိုက် တွန်း ချက်
ကြောင့် ညီငယ်၏ သတ်ဖြတ်မှုကို ခံခဲ့ရသော
လူ့ဘဝတို့ကို အောက်မေ့ သိမြင်နိုင်သည်
(အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၉-၁၉၀)။

အနုရာဇမြို့၏ တောင်ဘက်အရပ် ဘော-
 က္ကန္တရွာသား သုမနသုကြွယ်၏ သွီးဖြစ်သူ
 သုမနာ အမျိုးသွီးသည် ဒုဠဂါမဏိမင်း၏
 အမတ်ကြီး ဖြစ်သည့် လက္ခဏကအတိဗ္ဗ-
 ရနှင့် အကြောင်းပါ၍ မဟာပုဏ္ဏရွာ၌
 နေထိုင်စဉ် ကောဋိပဗ္ဗတ ကျောင်း၌ သီ-
 တင်းသုံး နေထိုင်တော်မူသော မဟာအနု-
 ရုဒ္ဓါမထေရ်သည် ထိုမဟာပုဏ္ဏရွာသို့ ဆွမ်းခံ
 ကြွလာသောအခါ အမတ်ကြီးကတော် သုမ-
 နာကို တွေ့မြင်လေလျှင် “ငါ့ရှင်တို့ ဝက်မ-
 ငယ်သည်ပင် အမတ်ကြီးကတော် ဖြစ်ရသေး-
 ၏။ အံ့ဩဘွယ် ရှိလေစွ” ဟု နောက်ပါ
 ရဟန်းတို့အား ပြောကြားလေ၏။ အမတ်ကြီး
 ကတော် သုမနာသည် မဟာအနုရုဒ္ဓါမထေရ်
 မြတ်၏ ပြောစကားကို ကြားသိရသဖြင့်
 ဇာတိဿရဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ကာ ရှေးကမိမိဖြစ်
 ခဲ့ဘူးသော ၁၂-ဘဝတို့ကို အောက်မေ့သိမြင်
 လေသည်။ ၁၂-ဘဝကား - လူဖြစ်ခဲ့သော
 ဘဝ၊ ထိုဘဝမှစုတေသော် ကြက်မဖြစ်ခဲ့သော
 ဘဝ၊ ထိုဘဝမှစုတေသော် ရာဇဂြိုဟ်ပြည်မင်း
 မျိုး၌ ဥဗ္ဗရီမင်းသမီး ဖြစ်ခဲ့သောဘဝ၊ ထို
 ဘဝမှ စုတေသော် ပဌမဈာန် ဗြဟ္မာဘုံ၌
 ဗြဟ္မာဖြစ်ခဲ့သောဘဝ၊ ထိုဘဝမှ စုတေသော်
 လူ့ပြည် သူဌေးမျိုး၌ သူဌေးဖြစ်ခဲ့သော
 ဘဝ၊ ထိုဘဝမှ စုတေသော် ဝက်မဖြစ်ခဲ့သော
 ဘဝ၊ ထိုဘဝမှစုတေသော် သုဝဏ္ဏဘူမိအရပ်
 မင်းမျိုး၌ ဖြစ်ခဲ့သောဘဝ၊ ထိုဘဝမှ စုတေ-
 သော် ဗာရာဏသီပြည်၌ လူဖြစ်ခဲ့သောဘဝ၊
 ထိုဘဝမှ စုတေသော် သုပ္ပါရကသင်္ဘောဆိပ်
 အရပ် မြင်းကုန်သည်အိမ်၌ ဖြစ်ခဲ့သောဘဝ၊
 ထိုဘဝမှ စုတေသော် ကာဝီရသင်္ဘောဆိပ်
 အရပ် လှေသူကြီးအိမ်၌ ဖြစ်ခဲ့သောဘဝ၊
 ထိုဘဝမှ စုတေသော် သီဟိုဠ်ကျွန်း အနုရာဇ-
 မြို့နယ် အစိုးရမျိုး၌ ဖြစ်ခဲ့သောဘဝ၊ ထိုဘဝ
 မှ စုတေသော် အနုရာဇမြို့၏ တောင်ဘက်
 ဘောက္ကန္တရွာ သုမနသုကြွယ်၏ သမီးဖြစ်ရ

သော ယခုဘဝ၊ ဤ ၁၂-ဘဝတို့ကို အောက်
 မေ့ သိမြင်နိုင်သည် (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၄-၅)။

မဟာနာရဒ ဇာတ်လာ အာနန္ဒာ အ-
 လောင်း အင်္ဂတိမင်း၏ သမီးတော် ရုစာ
 မင်းသမီးသည် အတိတ် ၁၂-ဘဝ၊ ပစ္စုပ္ပန်
 တဘဝ၊ အနာဂတ်တဘဝ အားဖြင့် ၁၄-ဘဝ
 တို့ကို အောက်မေ့သိမြင်နိုင်သည်။ ၁၄-ဘဝ
 ကား - မာဂတိုင်း ရာဇဂြိုဟ်ပြည်၌ သူတပါး
 မယားကို ကျူးလွန်ပြစ်မှားခဲ့သော ရွှေပန်း
 ထိမ်သည်၏သား ဘဝ၊ ထိုဘဝမှ စုတေသော်
 ဝံသတိုင်း ကောသလပြည်၌ ကုဋေ ဂဝ-
 ကြွယ်ဝသော သူဌေးမျိုး၌ တဦးတည်းသော
 သူဌေးသားဘဝ၊ ထိုဘဝမှ စုတေသော် ရောရု-
 ဝငရဲ၌ နှစ်ပေါင်းများစွာ ဒုက္ခခံစားရသော
 ဘဝ၊ ထိုဘဝမှ စုတေသော် ဘိန္နာဂတတိုင်း
 ၌ သင်းကွပ်ခံရသော ဆိတ်ဖိုဘဝ၊ ဆိတ်ဘဝ
 မှ စုတေသော် ဝေးစေ့ အထုတ်ခံရသော
 မျောက်ဘဝ၊ မျောက်ဘဝမှ စုတေသော်
 ဒဿနတိုင်း၌ သင်းကွပ်ခံရသော နွားဘဝ၊
 နွားဘဝမှစုတေသော် ဝဇ္ဇီတိုင်း၌ နပုံးပဏ္ဍက်
 ဖြစ်ရသော လူ့ဘဝ၊ နပုံးပဏ္ဍက်ဘဝမှ စုတေ-
 သော် တာဝတိံသာနတ်ပြည်၌ သိကြားမင်း
 ၏ အလုပ်အကျွေး နတ်သမီးဘဝ၊ သိကြား
 မင်း၏ အလုပ်အကျွေး နတ်သမီး ဘဝဖြင့်ပင်
 နောက်ထပ် ၃-ကြိမ်ဖြစ်ပြီးနောက် စုတေ-
 သော် တာဝတိံသာနတ်ပြည်၌ပင် ဇေနနတ်
 သား၏ အဂ္ဂမဟေသီ နတ်မိဖုရားဘဝ၊ နတ်
 မိဖုရားဘဝမှ စုတေသော် ဝိဒေဟတိုင်း မိထိ-
 လာပြည်၌ အင်္ဂတိမင်းကြီး၏ သမီးတော်
 ရုစာမင်းသမီး ဖြစ်ရသော ယခုဘဝ၊ ရုစာ
 မင်းသမီးဘဝမှ စုတေလျှင် တာဝတိံသာ
 နတ်ပြည်၌ တန်ခိုးကြီးသော နတ်သား ဖြစ်ရ
 မည့်ဘဝ၊ ဤ ၁၄-ဘဝတို့ကို အောက်မေ့ သိ
 မြင်လေသည်။ ယင်းဇာတ်လာ မောဂ္ဂလ္လာန်
 အလောင်း ဗိဇကကျွန်သည်သာကေတပြည်၌
 ဒါန၊ သီလစသော ကုသိုလ်ကောင်းမှု များ

စွာပြုလုပ်ခဲ့သော ဘာဝမည်သော သူဌေးကြီး
ဘဝကို အောက်မေ့သိမြင်နိုင်သည်။ ဒေဝဒတ်
အလောင်း အလာတအမတ်သည်လည်း သူ
အသက်သတ်မှုစသော အကုသိုလ် မကောင်း
မှု များစွာ ပြုလုပ်ခဲ့သော ပိဂ်လမည်သော
နွားသတ်သမားဘဝကို အောက်မေ့သိမြင်နိုင်
သည် (ဇာ၊ဌ၊၇။၁၀၆-၁၄-၁၆-၁၃၀)။

လူပုဂ္ဂိုလ်များသာ ဇာတိဿရဉာဏ်ဖြင့်
ရှေးဘဝတို့ကို အောက်မေ့ သိမြင်နိုင်ကြသည်
မဟုတ်သေး၊ တိရစ္ဆာန်များလည်း အောက်
မေ့သိမြင်နိုင်ကြသည်။ မတကဘတ္တဇာတ်လာ
သိုးတကောင်သည် ဘဝတခု၌ ပုဏ္ဏား တ
ယောက်ဖြစ်၍ သိုးတကောင်ကို သတ်ကာ
'မတကဘတ်' ခေါ် သေပြီး သူ့ကို ရည်
ရွယ်၍ ယဇ်ပူဇော်မှု ပြုခဲ့သောအကုသိုလ်ကံ
ကြောင့် ဘဝ ငါးရာပတ်လုံး ခေါင်းဖြတ်ခံရ
ကာ သေဆုံးခဲ့ရသော ဘဝတို့ကို အောက်မေ့
သိမြင်နိုင်သည် (ဇာ၊ဌ၊၁။၁၈၃)။ သုဝဏ္ဏဟံ-
သဇာတ်လာ ဘုရားလောင်း ရွှေဟင်္သာမင်း
သည် မိမိသည် အဘယ်ဘဝမှ စုတေကာ
ဟင်္သာမင်း ဖြစ်လာသည်ကို ဆင်ခြင်လေ
သော်လူ့ပြည်လောက ပုဏ္ဏားဘဝမှ စုတေ
ကာ ဟင်္သာမင်း ဖြစ်လာသည်ကို သိမြင်လေ
သည်(ဇာ၊ဌ၊၁။၅၀၁)။

ကုဏ္ဍလဇာတ်လာ ဘုရားလောင်း ကု-
ဏ္ဍလ ငှက်မင်းသည် ဇာတိဿရဉာဏ်ဖြင့်
ဂ-ဘဝတိုင် အောက်မေ့ သိမြင်နိုင်သည်။
ဂ-ဘဝ တို့ကား - ပဏ္ဍုမင်း၏ သားတော်
များဖြစ်ကြသည့် အဇ္ဇန၊ နကုလ၊ ဘိမသေ-
န၊ ယုဓိဋ္ဌိလ၊ သဟဒေဝမည်သော ညီနောင်
၅ယောက်တို့ကို တပြိုင်တည်း လင်ပြုသော
ကာသိမင်း၏သို့တော် ကဏှာ၏ အကြီးဆုံး
လင်ဖြစ်သူ အဇ္ဇန မင်းသားဘဝ၊ ဗာရာ-
ဏသီပြည် သစ္စတပါပီပရဗိုဇ်မ၏ သေသောက်
ကျူး လင်ယောက်ျားဘဝ၊ စတုက္ကနိပါတ်-
ကာကဝတီဇာတ်လာ ကြွေအန်ကစားရန်လာ

သည့် ဂဠုန်မင်းနှင့် ကျူးလွန် ဖောက်ပြား
သော ကာကဝတီ မိဖုရား၏ အရှင်သခင်
ဗာရာဏသီမင်းဘဝ၊ ကောသလမင်း၏မိဖုရား
ကုရုဒေဝီနှင့် ကျူးလွန်ပြစ်မှားသော စစ်သူ
ကြီး ဆဠှကုမာရဘဝ၊ ဗာရာဏသီမင်း၏
မယ်တော်ဖြစ်သူ ကောသလမင်း၏ မိဖုရားနှင့်
ကျူးလွန် ပြစ်မှားသော ပဉ္စာလစက္က မည်
သော ပုဏ္ဏားလုလင်ဘဝ၊ ညဉ့်သန်းခေါင်ယံ
အခါ ငဆွံနှင့် ကျူးလွန် ဖောက်ပြားသော
ကိန္နရာမိဖုရား၏ အရှင်သခင်ဖြစ်သည့် ဘုရင်
ကဏ္ဍရီ၏ ပုရောဟိတ်ဖြစ်သော ပဉ္စာလစက္က-
ဘဝ၊ မင်း ၂-ပါးတို့၏ အဂ္ဂမဟေသီ မိဖုရား
ခေါင်ဖြစ်သူ အကျည်းတန် အရုပ်ဆိုးမ ပဉ္စ-
ပါပီ၏ ပဌမလင်ဖြစ်သူ ဗာရာဏသီပြည်ရှင်
ဗကမင်းဘဝ၊ ညဉ့်အခါ မြင်းထိန်းနှင့် ကျူး
လွန် ဖောက်ပြားသော ပိဂ်ယာနီ မိဖုရား၏
အရှင်သခင် ဗြဟ္မဒတ်မင်းဘဝ၊ ဤ ဂ-ဘဝ
တို့ကို ဘုရားလောင်း ကုဏ္ဍလငှက်သည်
ဇာတိဿရဉာဏ်ဖြင့် အောက်မေ့ သိမြင်နိုင်
သည် (ဇာ၊ဌ၊၅။၄၅၇-ဂ-၉၊၄၆၀။ ဇာ၊ဌ၊၃။
၈၃-၄-၅။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၆၂- ၃၊၄၇၂- ၃- ၅- ၉၊
၄၈၀)။

ယခုမျက်မှောက်ဘဝ၌လည်း လူဝင်စား
ခေါ်အချို့ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ရှေးကဖြစ်ခဲ့ဘူး
သော ၁-ဘဝ၊ ၂-ဘဝ-စသည်တို့ကိုအောက်မေ့
သိမြင်နိုင်ကြသည်။ ယင်းသို့ အောက်မေ့နိုင်
ခြင်းသည် ကိုယ်စောင့်နတ်၏ အစွမ်းကြောင့်
အောက်မေ့ သိမြင်နိုင်ကြသည်ဟု ဆိုသည်။
အချို့ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကား ငယ်ရွယ်စဉ်အခါ၌သာ
အမှတ်ရကြ၍ ကြီးပြင်းသောအခါ လေ၊
သည်းခြေ၊ သလိပ်-စသော အပြစ်ဒေါသတို့
မသန့်ရှင်းမှုကြောင့် မေ့လျော့ကြ သည်ဟု
ဆိုသည် (ဇာတ်၊ဋီ၊သစ်)။

မိမိဖြစ်ခဲ့ဘူးသော ရှေးဘဝတို့ကို ဇာတိ-
ဿရဉာဏ်ဖြင့် အောက်မေ့ သိမြင်နိုင်ခြင်း
သည် အချို့သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား အယူမှား

ခြင်း၏ အကြောင်း အထောက်အပံ့ဖြစ်၍ အချို့သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား အယူမှန်ခြင်း၏ အကြောင်းအထောက်အပံ့ဖြစ်ပေသည်။ မှန်၏ - မဟာနာရဒဇာတ်လာ ဒေဝဒတ်အလောင်း အလာတအမတ်သည် ကဿပဘုရား၏ စေတီ တော်၌ အနော်ဇောပန်းဆိုင်းဖြင့် ပူဇော်ခဲ့ သောဘဝကို မသိမြင်ပဲ နွားသတ်သွားဘဝကို သာ ဇာတိဿရဉာဏဖြင့် အောက်မေ့သိမြင် သဖြင့် “နွားသတ်မှု အကုသိုလ်ကံကို ပြုခဲ့ သောကြောင့် ဤဘဝအမတ်ဖြစ်ရသည်” ဟု မှတ်ထင်ကာ “ကံ၊ ကံ၏အကျိုးမရှိ၊ မကောင်း မပြုသော်လည်း မကောင်းကျိုးမဖြစ်” ဟု ယုံကြည်သူ ‘မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ’ တယောက်ဖြစ်လေ သည်။ မောဂ္ဂလ္လာန်အလောင်း ဗီဇကကျွန် သည် ကဿပ ဘုရားရှင်လက်ထက်တော်က တော၌ နွားပျောက်ရှာစဉ် ခရီးလမ်းမှား သော ရဟန်းတော်တပါးက ခရီးလမ်း မေး မြန်းရာ မဖြေမကြား တုဏှိဘာဝ ဆိတ်ဆိတ် နေလေရာ ရဟန်းတော်က နောက်ထပ်တဖန် မေးမြန်းသောအခါ အမျက်ဒေါသထွက်၍ “ရဟန်း ကျွန်တို့မည်သည် နှုတ်ကြမ်း၏၊ သင်သည်လည်း အလွန်နှုတ်ကြမ်း၏၊ သင် ရဟန်းသည် ကျွန်ုပ်ငြိမ်းရာ၏” ဟု ရဟန်း တော်ကို ဆဲရေးခဲ့သောဘဝကို မသိမြင်ပဲ ဒါန သီလ စသော ကုသိုလ်ကောင်းမှုများစွာ ပြုလုပ်ခဲ့သော သူဌေးကြီး ဘဝကိုသာ အောက်မေ့သိမြင်နိုင်သဖြင့် “ရဟန်းတော်ကို ဆဲရေးခဲ့သော အကုသိုလ်ကံကြောင့် ဤဘဝ ကျွန်ုပ်ဖြစ်ရသည်ကို မသိပဲ ဒါန သီလစသော ကုသိုလ်ကံကြောင့် ကျွန်ုပ်ဖြစ်ရသည်” ဟု မှတ် ထင်ကာ “ကံ၊ ကံ၏အကျိုးမရှိ၊ ကောင်းမှု ကုသိုလ်ပြုသော်လည်း ကောင်းကျိုးမဖြစ်” ဟု ယုံကြည်သူ ‘မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ’ တယောက်ဖြစ်လေ သည်။

အာနန္ဒာအလောင်း ရုစာမင်းသွီးသည် ရွှေပန်းထိမ်သည်၏သားဖြစ်စဉ်က သူတပါး

မယားကို ကျူးလွန် ပြစ်မှားခဲ့သော အကု သိုလ်ကံကြောင့် ရောရဝင်ရဲ၌ နှစ်ပေါင်း များစွာ ဒုက္ခခံစားရသောဘဝ၊ ထိုဘဝမှ စုတေသော် သင်းကွပ်ခံရသော ဆိတ်ဘဝ၊ ဆိတ်ဘဝမှစုတေသော်၊ ဝှေးစေ့ အထုတ်ခံရ သောမျောက်ဘဝ၊ မျောက်ဘဝမှစုတေသော် သင်းကွပ်ခံရသော နွားဘဝ၊ နွားဘဝမှ စုတေ သော် နပုံးပဏ္ဍုက်ဖြစ်ရသော လူ့ဘဝတို့ကို ၎င်း၊ ကုဋေ ၈၀-ကြွယ်ဝသည့် တဦးတည်း သောသူဌေးသားဖြစ်စဉ်က ဒါနသီလစသော ကုသိုလ် ကောင်းမှုများစွာ ပြုလုပ်ခဲ့သော ကြောင့်တာဝတိံသာ နတ်ပြည်၌ သိကြား မင်း၏အလုပ်အကျွေး နတ်သွီးဘဝ ၄-ကြိမ်၊ တာဝတိံသာနတ်ပြည်၌ပင် ဇဝနနတ်သား၏ အဂ္ဂမဟေသီ နတ်မိဖုယားဘဝတကြိမ်၊ နတ် မိဖုရားဘဝမှ စုတေကာ ဝိဒေဟတိုင်း မိထိ လာပြည်၌ အင်္ဂတိမင်းကြီး၏ သွီးတော် ရုစာမင်းသွီးဘဝ၊ ထိုဘဝမှစုတေလျှင် တာ ဝတိံသာ နတ်ပြည်၌ တန်ခိုးကြီးမားသော နတ်သား ဖြစ်ရမည့်ဘဝတို့ကို၎င်း ဇာတိဿ ရဉာဏဖြင့် အောက်မေ့ သိမြင်နိုင်သဖြင့် “ကံ၊ ကံ၏အကျိုးရှိသည်၊ မကောင်းမှုအကုသိုလ်ကံ ကြောင့်မကောင်းကျိုးဖြစ်ရသည်၊ ကောင်းမှု ကုသိုလ်ကံကြောင့် ကောင်းကျိုးရသည်” ဟု ယုံကြည်သူ ‘သမ္မာဒိဋ္ဌိ’ တယောက် ဖြစ်လေ သည် (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၁၄-၆၊၁၃၀-၁-၂။ နေတ္ထိ- ဋီ။၆၁)။

ဇာတိဿရဉာဏ (န) [ဇာတိဿရ+ဉာဏ] ရှေး ဘဝကို အောက်မေ့ သိမြင်သော ဉာဏ်၊ ရှေးဘဝကိုအောက်မေ့သိမြင်ခြင်း။ သာ တံ ကထံ သုတော အတိတဘဝေ ဥဣဋ္ဌေတွာ ဇာ တိဿရဉာဏံ ပဋိလဘိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၅။ (- ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၆၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၁၀၊၂၃၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃၊၅၀၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈၆၊၃၉၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၂၉၊၄၅၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၇၊၄၀၊၄၅၄။

ဇာဠာဠာ၆။၄။ မဇ္ဈိ၃။၂၃၅။ အနုဇ္ဈိ၂။၂၂၂။
နေတ္တိဇ္ဈိ၆။၃။)

ဇာတိဿရတက္ကံ (ပု) [ဇာတိဿရတက္ကံ+က။
က-အနက်မရှိ။] ရှေးဘဝကို အောက်မေ့ ကြံ
စည်တတ်သော၊ ရှေးဘဝကို အောက်မေ့
သိမြင်၍ ကြံစည်တတ်သော၊ သူ။ ဒွေတိ-
ယောဇာတိယော သရိတွာ “အဟမေဝပုဗ္ဗေ
အသုကသ္မိံ နာမ အဟောသိံ၊ တသ္မာ
သဿတော အတ္တာ” တိ တက္ကယန္တော ဇာတိ-
ဿရတက္ကံကော နာမ။ ဒီ၊ဠာ၊၁။၆၉။

ဇာတိဿရတက္ကံ (တိ) [ဇာတိဿရ+တက္ကံ]
ရှေးဘဝကို အောက်မေ့ ကြံစည်တတ်သော၊
ရှေးဘဝကို အောက်မေ့သိမြင်၍ ကြံစည်
တတ်သော၊ သူ။ ဧဝံ ဇာတိဿရတက္ကံအာဒိ-
နဉ္စ ဝသေန ယထာသမ္ဘဝံ ယောဇေတဗ္ဗံ။ ဒီ၊
ဠာ၊၁။၁၆။ သီ၊ဠာ၊သစ်၊၁။၄၂၈။ မဇ္ဈိ၃။၂၃၅။

ဇာတိဿရာကာရ (ပု) [ဇာတိဿရ+အာ.ကာရ]
ရှေးဘဝကိုအောက်မေ့နိုင်သူ၏ အခြင်းအရာ၊
ရှေးဘဝကိုအောက်မေ့နိုင်သောအခြင်းအရာ။
“သုနခေါ ‘ဉာတောမိတ္တမိနာ’တိ ရောဒိတွာ
‘ဟုဟုန္တိ ကရောန္တော ဓနနိဓာနဌာနံ ဂန္တာ
ပါဒေန ပထဝိံ’ ခဏိတွာ သညံ အဒါသိ”တိ
ဇာတိဿရာကာရမာဟ။ သီ၊ဠာ၊သစ်၊၂။၄၀၄။

ဇာတိဟိဂ္ဂလ (ပု) [ဇာတိ+ဟိဂ္ဂလ] အမျိုးအ
စား မှန်ကန်သော ဟသ်ပြဒါး၊ ဟသ်ပြဒါး
အစစ်။ ကတဇာတိဟိဂ္ဂလပဉ္စဂ္ဂလိကပုရိသံ
ဂဏှထ။ ဇာဠာ၊၃။၂၇၅။

ဇာတိဟိဂ္ဂလက (ပု) [ဇာတိ+ဟိဂ္ဂလက] အမျိုး
အစားမှန်ကန်သော ဟသ်ပြဒါး၊ ဟသ်ပြဒါး
အစစ်။ သုဝဏ္ဏပဋ္ဌကံ စေတ္ထ ဇာတိဟိဂ္ဂလ-
ကေန “ဗာရာဏသီရညော အဂ္ဂမဟေသိယာ
ပဇာ”တိ လိခိတွာ ဗန္ဓိံ သု။ မဠာ၊၁။၃၂၅။
ခုဒ္ဒက၊ဠာ၊၁။၃၃။ သုတ္တနိ၊ဠာ၊၁။၂၆၃။ သာ-
ရတ္ထ၊၂။၁၇၀။ (-ဒီ၊ဠာ၊၂။၃၈၊၂၄၃။ မဠာ၊

၃။၁၇၊၂၅၉။ သံ၊ဠာ၊၁။၂၆၉။ သံ၊ဠာ၊၃။၉၂။
ဥဒါန၊ဠာ၊၃၇၄။ သုတ္တနိ၊ဠာ၊၁။၂၂၂။ သုတ္တနိ၊
ဠာ၊၂။၂၆၃။ ထေရ်၊ဠာ၊၂၂၀၊၂၄၃။ ဇာဠာ၊၄။
၄၉၃။ ဇာဠာ၊၅။၆၉။ သာရတ္ထ၊၃။၃၁၂။ ဒီ၊
ဠာ၊၂။၃၈။ မဇ္ဈိ၃။၁၇၃၊၁၈၂။)

ဇာတိဟိဂ္ဂလကရသ (ပု) [ဇာတိဟိဂ္ဂလက+ရသ]
ဟသ်ပြဒါးအစစ်၏ အရည်၊ ဟသ်ပြဒါးစစ်
ရည်။ ဂန္ဓောဒကေန ဓောဝိတွာ ဇာတိဟိဂ္ဂ-
လကရသေန မဇ္ဈိတွာ ဒုကုလဓမ္မဋ္ဌကေန မဇ္ဈိ-
တကဉ္စနပဋိမာသဒိသေတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊
ဠာ၊၁၅၃။

ဇာတိဟိဂ္ဂလကသုတ္တ (န) [ဇာတိဟိဂ္ဂလက+
သုတ္တ] ဟသ်ပြဒါးအစစ်ဖြင့် ဆိုးအပ်သော
မျဉ်းကြိုး။ သေတစ္ဆတ္တဿ မဇ္ဈေ ဇာတိဟိဂ္ဂ-
လကသုတ္တံ ပါတေတွာ ဥပဗုရဇ္ဇံ အဒါသိ။
ဇာဠာ၊၃။၁၀။ ဇာတိဟိဂ္ဂလကသုတ္တန္တိ ပကတိ-
ဟိဂ္ဂလေန ရဇိတံ သုတ္တံ။ ဇာတ်၊ဠာ၊သစ်။

ဇာတိဟိဂ္ဂလိကဓာရ (တိ) [ဇာတိဟိဂ္ဂလိကဓာရာ
+ဓာရာ။ ရှေ့ဓာရာတပုဒ်ချေ။] ဟသ်ပြဒါး
အစစ်၏ အရည်အယဉ်နှင့်တူသော အယဉ်ရှိ
သော။ သော အာသနာ ဝုဠဟိတွာ အပရံ
ရတ္တဒုပဋ္ဌံ နိဝါသေတွာ အပရံ ရတ္တဒုပဋ္ဌံ
ကေသံ ကတွာ သမန္တတော ဇာတိဟိဂ္ဂလိက-
ဓာရာ ဝိဇ္ဇေလတာ (ဇာတိဟိဂ္ဂလိကဓာရာ
ဝိဇ္ဇာရိတော။ သီ၊မူကွဲ) ဝိယ သဉ္ဈာပဘာနု-
ရဉ္စတော ဝိယ စ ဇင်္ဂမော အဉ္စနဂိရိသိခရော။
ဝိမာန၊ဠာ၊၃။

ဇာတိဟိဂ္ဂလိကဓာရာ (ထိ) [ဇာတိဟိဂ္ဂလိကာ+
ဓာရာ] ဟသ်ပြဒါးအစစ်၏ အရည်အယဉ်။
အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇာတိဟိဂ္ဂလိကဓာရာဝိဇ္ဇာရိတ (တိ) [ဇာတိဟိဂ္ဂ-
လိကဓာရာ+ဝိဇ္ဇာရိတ] ဟသ်ပြဒါးအစစ်၏
အရည်အယဉ်ဖြင့် - လိမ်းကျံ - ပက်ဖြန်း -
အပ်သော။ ဇာတိဟိဂ္ဂလိကဓာရာကြည့်။

ဇာတိဟိဂ္ဂလိကပါတိ (ထိ) [ဇာတိဟိဂ္ဂလိကာ+ပါတိ] ဟသ်ပြဒါးအစစ်၏ခွက်၊ ဟသ်ပြဒါးအစစ်ထည့်သောခွက်။ “သက္ကောမိ ဒေဝါ”တိ သာ ဇာတိဟိဂ္ဂလိကပါတိ အာဟရာပေတွာ တဿ ပုရိသဿ ရတ္တိ အာဂန္တာ အဘိရမိတွာ ဂစ္ဆန္တဿ ပိဋ္ဌိယံ ပဉ္စဂ္ဂလိကံ ဒတွာ ပါတောဝ ရညော အာရောစေသိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၂၇။

ဇာတိဟိဂ္ဂလိကာ (ထိ) [ဇာတိ+ဟိဂ္ဂလိကာ] အမျိုးအစား မှန်ကန်သော ဟသ်ပြဒါး၊ ဟသ်ပြဒါးအစစ်။ ဇာတိဟိဂ္ဂလိကာယ မဇ္ဇိတွာ ဓောဝိတွာ သူကရလောမေန မဇ္ဇိတကုဏ္ဏလောတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဌ။၃၀၄။ (-မ၊ဌ၊၄။၁၉၈။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၇။)

ဇာတိဟိန (တိ) [ဇာတိ+ဟိန] အမျိုးဇာတ် အားဖြင့် ယုတ်ညံ့သောသူ၊ အမျိုးယုတ်သူ။ သမဏိဓ ဇာတိဟိန၊ အဘိဝါဒေန္တိ ခတ္တိယာ။ သံ၊၁။၄၂။ ဇာတိဟိနန္တိ အပိ စဏ္ဍာလကုလာ ပဗ္ဗဇိတံ။ သံ၊ဌ၊၁။၉၅။

ဇာတိဟေတုက (တိ) [ဇာတိ + ဟေတု + က။] ပဋိသန္ဓေနခြင်းလျှင် အကြောင်းရှိသော။ သဗ္ဗေပိ တေ ဇာတဿ ဟောန္တိ ဇာတိဟေတုကာ။ ထေရီ၊ဌ။၁၇၃။ (-ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂၇။)

ဇာတိဟေတုဖလသိဒ္ဓိ (ထိ) [ဇာတိ+ဟေတု+ဖလ+သိဒ္ဓိ] ဇာတိ၏ အကြောင်း၊အကျိုး၏ ပြီးခြင်း။ ဇာတိဟေတုဖလသိဒ္ဓိပေတ္တ ဝုတ္တာ ဝေါတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၈၃။

ဇာတု(ဗျ) [ဇေ+တု။ ဇေ ကွ ယေ တုန်။ ထောမ။ ဇာတု ကာမံ သသက္ကံ ဣစ္စေတေ ကေသတ္ထေ။ ရူ။ နှာ-၁၃၄။ နီတိ၊သုတ္တ။ နှာ-၃၈၂။ ဓာန်၊ ဓာန်၊ဋီ။၁၁၄၀။] (၁) စင်စစ်၊ ကေန၊ အမှန်၊ မလ္လံ၊ အမြဲ၊ မုချ။ (၂) ရံခါ၊ တရံတခါ၊ ရံဖန်ရံခါ။ (၁) မာ ဇာတု ကော-

စိ လောကသ္မိံ၊ ပါပိစ္ဆော ဥဒပဇ္ဇေ။ ဝိ၊၄။ ၃၆၆။ မာ ဇာတု ကောစိ လောကသ္မိန္တိ မာ ကဒါစိပိ ကောစိ သတ္တော လောကသ္မိံ။ ဝိ၊ ၄။၄။၁၁၂။ ဇာတုတိ ဒဠတ္ထေ နိပါတော။ ဝဇီရ၊၅။၃၃။ ဇာတုတိ ကေသေန။ သာရတ္ထ၊ ၃။၄၁၈။ ဝိမတိ၊၂။၂၅။ (-ဒီ၊၃။၁၂၁။ သံ၊၁။၁၅၆။ သံ၊၂။၃၀၄။ ဥဒါန၊၁၆၆။ ဣတိဝုတ်။၂၂၃။ သုတ္တနိ၊၃၃၀။ ထေရီ၊၃၃၄၊ ၃၇၄။ ဇာ၊၁။၁၅၊၂၄၄၊၂၇၁၊၃၆၉။ ဇာ၊၂။ ၁၀၃၊၁၄၆၊၁၉၇-၉၊၂၇၄။ ပေဋကော၊၁၇၄။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၀၅။ သံ၊ဌ၊၁။၂၀၂။ သံ၊ဌ၊၃။၃၁။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၇။ ဥဒါန၊ဌ။၃၁၇။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။ ၂၆၆။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၉၁။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၈၁။ ထေရီ၊ဌ၊၂။၃၃၁-၃၊၅၃၅။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃၁၁-၂။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၆၄၊၂၆၁။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃၀-၁၊၄၂၂၊ ၄၅၄။ ဇာ၊ဌ၊၆။၁၅၀။ ဇာ၊ဌ၊၇။၁၄၆-၉။) (၂) ကဒါစိ ဇာတု တုလျာထ။ ဓာန်၊၁။၁၄၆။

ဇာတုစ္ဆေ (ဗျ) [ဇာတု ကာမံ သသက္ကံ ဇာတု-စ္ဆေ ဣစ္စေတေ ကေသတ္ထေ။ နီတိ၊သုတ္တ။ နှာ-၃၈၂။] စင်စစ်၊ ကေန၊ အမှန်၊ မလ္လံ၊ အမြဲ၊ မုချ။ န မိဂါဇိန ဇာတုစ္ဆေ၊ အဟံ ကဉ္စိ ကုဒါစနံ။ ဇာ၊၂။၁၇၁။ တတ္ထ န မိဂါဇိနာတိ အမ္ဘော မိဂါဇိန ဇာတုစ္ဆေ ကေသေနော အဟံ ကဉ္စိ ဉာတိ ကုဒါစနံ ကိသ္မိဉ္စိ ကာလေ အဓမ္မေန န ဇိနာမိ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၇၃။

ဇာတုတ္တာသ (ပု) [ဇာတ+ဥတ္တာသ] ဖြစ်သော ထိတ်လန့်ခြင်း။ ဥတ္တသတိတိ “ကထံ န ခေါ လဘေယျ”န္တိ ဇာတုတ္တာသေန ဥတ္တသတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၅၆။

ဇာတုဿာဟ (တိ) [ဇာတ+ဥဿာဟ] ဖြစ်သော အားထုတ်ခြင်းရှိသောသူ။ သော....သတ္တု ဓမ္မကထံ နိဿာယ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ ဇာတုဿာဟော ပရိသာယ ပက္ကန္တာယ သတ္တာရံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ယာစိ-တွာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၄၂၈။

ဇာတုပနိသ (တိ) [ဇာတိ+ဥပနိသ] ပဋိသန္ဓေ
 နေခြင်းလျှင် အကြောင်းရှိသော၊ ပဋိသန္ဓေ
 နေရခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော။ ဘူပနိသ
 ဇာတိ၊ ဇာတုပနိသံ ဒုက္ခံ။ သံ၊ ၁။ ၂၆၉။

ဇာတောဘာသ (တိ) [ဇာတ+သြဘာသ] ဖြစ်
 သော အလင်းရောင်ရှိသော။ သြဘာသဇာ-
 တန္တိ ဉာဏောဘာသေန ဇာတောဘာသံ
 အဂ္ဂမဂ္ဂဉာဏဿ အဓိဂတတ္တာ။ ထေရုဋ္ဌ၊ ၁။
 ၁၀၂။

ဇာတောဝရက (ပု) [ဇာတ+ထြဝရက] မွေးဖွား
ရာတိုက်ခန်း၊ မီးရှူးသန့်စင်-ဖွားမြင်-ရာ
တိုက်ခန်း။ မာတရံ မိစ္ဆာဒဿနာ မော-
စေတော ဇာတောဝရကေယေဝ ပရိနိဗ္ဗာ-
ယိဿာမိ။ ဒီ၊ဠ၊၂။၁၄ဝ။ သံ၊ဠ၊၃။၂၄၇။
(-ဒီ၊ဠ၊၂။၁၄၁-၂။ သံ၊ဠ၊၃။၂၄၉၊၂၅ဝ။ ဝိ-
မာန၊ဠ။၁၄၃။ ဇာ၊ဠ၊၁။၄၁၅။ ဇာ၊ဠ၊၅။
၁၃၃။ ဒီ၊ဠ၊၂။၁၄၇။)

ဇာတောဝရကဂေဟ (ပု၊န) [ဇာတောဝရက+
ဂေဟ] မွေးဖွားရာတိုက်ခန်း ဟူသော အိမ်၊
မီးရှူးသန့်စင် - ဖွားမြင် - ရာ တိုက်ခန်း
ဟူသော အိမ်။ ထေရဿ ဇာတောဝရက-
ဂေဟံ ကိရ ဣဉာရဂေဟတော ဝိဝေကဌံ
ဝိဝဋ္ဌင်္ဂဏဉ္စ။ ဒီ၊ဠိ၊၂။၁၄၇။

ဇာတုပေက္ခာ (ထိ) [ဇာတိ+အပေက္ခာ] ဇာတိ
ကိုးခြင်း။ ဗဟုမ္ပိ စေတံ ဇာတုပေက္ခာယ
ကေဝစနံ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၂၃၃။

ဇာနည် (ကြံ) [ဉာဏ်+နာ+ဟိ] သိလော့။ ဇာနည်-
တိ-ကြည့်။

ဇာနည် (တိ) [ဉာ+နာ+အ။ ဝိပိ၊ ဇာနည်-ကြည့်။
ဉာ+နာ+မာန။ နာကိုချေ၊ ‘မာန’ကို ‘အာ-
န’ပြု။ ရှု။ ဖိဌ-ကြည့်။ တနည်း-နာကိုချေ၊
‘မာန’၏ ‘မ’ ကိုချေ။ မောင်၊ ၅။ ၁၆၂-
ကြည့်။] (၁) သိတတ်သော၊ သူ။ (၂) သိ
အပ်-သိသင့်-သိထိုက်-သော (တရား)။

အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၂-၁၉-ပ-မ-ဗ-သ-စ

(၁) အစေတနံ ဗြာဟ္မဏ အဿုဏန္တံ၊ ဇာနော
 အဇာနန္တမိမံ ပလာသံ။ ဇာ၊ ၁။ ၉၆။ မိလိန္တ။
 ၁၇၃။ ဇာနောတိ တုဝံ ဇာနမာနော ဟုတ္တာ။
 ဇာ၊ ၄။ ၁၃။ ၂၂။ (၂) သော ဟာဝုသော ဘဂဝါ
 ဇာနံ ဇာနာတိ ပဿံ ပဿတိ။ မ၊ ၁။ ၁၅၇။
 သံ၊ ၂။ ၃၁၅။ အဒ္ဓါ အယမာယသ္မာ ဇာနံ ဇာ-
 နာတိ၊ ပဿံ ပဿတိ။ အံ၊ ၃။ ၄။ ဇာနံ ဇာနာ-
 တိတိ ဇာနိတဗ္ဗမေဝ ဇာနာတိ။ မ၊ ၄။ ၁။
 ၃၀၀။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၃။ ဇာနံ ဇာနာတိတိ ဇာနိ-
 တဗ္ဗကံ ဇာနာတိ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၅။ ဇာနန္တိ-
 ဣဒံ ကမ္မသာဓနန္တိ အာဟ “ဇာနိတဗ္ဗကံ ဇာ-
 နာတိ” တိ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၆။ (- သံ၊ ၂။ ၃၁၅။
 သံ၊ ၃။ ၃၀၇-၈။ အံ၊ ၃။ ၅၊ ၄၄၀။ ပဋိသံ၊ ၃၇၅။
 မဟာနိ၊ ၁၃၈။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၁။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၆။
 အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၅။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၅။ မဟာနိ၊
 ၄။ ၂၅၆။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၇၊ ၂၅၉။ သံ၊ ၄။ ၂။
 ၃၀၆။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၃။ မူလ၊ ၄။ ၁။ ၁၆။)

ဇာနည် (န) [ည+နာ+ယု] (၁) သိခြင်း။
 (တိ)(၂) သိတတ်သော။ (၃) သိအပ်သော။
 (၄) သိကြောင်းဖြစ်သော။ (၅) သိရာဖြစ်
 သော။ (၁) တစ်ဏှစ်လောက် ၈ ဇာနည် နာမ
 ဒုက္ကရံ။ ဝိဇ္ဇာ ၂။ ၁၇၃။ ကင်္ခါဒ္ဓိသစ်။ ၂၄၄။
 (-ဝိဇ္ဇာ ၂။ ၁၈၉။ ကင်္ခါ ၁၉၁။ မာဠာ ၁။ ၂၂၁။
 မာဠာ ၄။ ၁၁၅။ သံဠာ ၂။ ၁၁၁။ ၂၄၃။ အံဠာ ၂။
 ၅၅။ အံဠာ ၂။ ၄၄။ အဘိဠာ ၂။ ၄၆၇။ အဘိ
 ဠာ ၂။ ၁၈၄။ ပဋိသံဠာ ၁။ ၁၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂။
 ၃၀၃။ ဝိမာနာဠာ ၂။ ၄၄။ စရိယာဠာ ၁၆၉။
 မဟာနိဠာ ၁၅၂။ ဝဇီရ ၂။ ၃၉၉။ ဝိမတိ ၁။ ၃၉
 ၆၄။ ဝိမတိ ၂။ ၁၉၂။ ဒီဠာ ၁။ ၂၇၅။ သီ
 ဠာသစ် ၁။ ၄၅၈။ သီဠာသစ် ၂။ ၁၇၀။ ၃၉၃။)
 (၂) တဿာ ဝိမုတ္တိယာ ဇာနည် ဉာဏ် ဝိမုတ္တိ-
 ဉာဏ်။ ပဋိသံဠာ ၁။ ၂၇။ စတုန္ဒ သစ္စာနံ
 မုနနတော ဇာနည်တောမုနိ။ အပါဠာ ၂။ ၁၆၂။
 (-ခုဒ္ဒကဠာ ၁၆၄။ မာဠာ ၂။ ၂၈၆။) (၃) ဇာ-
 နနိယာမ-ကြည့်။ (၄) ဇာနည်ပထ-ကြည့်။
 (၅) ဇာနည်ကာလ-ကြည့်။

ဇာနည် (န) [ဉာ + နာ + ဏေ + ယု] (၁) သိစေခြင်း။ (တိ) (၂) သိစေတတ်သော။ (၁) ဇာနည်တ္ထ (၂) ကြည့်။ (၂) ဇာနည်ကမကြည့်။

ဇာနနက (တိ) [ဉာ + နာ + ဏု။ ဉာ အဝဗောဓေန၊ အညာသိ၊ ဇာနာတိ၊ ဇာနိဿတိတိ ဝါ အတ္တေ ဏုပုစ္စယော၊ တဿာနေန အာနနကာဒေသော၊ “ဉာဿ ဇာဇနာ”တိ ဇာဒေသော၊ သရလောပါဒိ၊ ဇာနနကော။ ရူ။ ၅၇၂။] (၁) သိတတ်သော။ (၂) သိအပ်သော။ (၁) ဌိတိကံ ပန အဇာနန္တေဟိ ယာဝ ဇာနနကာ အာဂစ္ဆန္တိ၊ တာဝ နိသိဒ္ဓိတဗ္ဗံ သိယာ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၉၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၆၈။ (-သံ၊ဌ၊၃။၂၇၇။ အံ၊ဌ၊၂။၂၄၃။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၀၂။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၇၇။ သံ၊ဌ၊၁။၂၆၁။) (၂) အဟံ အတ္တနာ ဇာနနကံ မန္တံ တုမ္မာကံ ဒဿာမိ။ အံ၊ဌ၊၁။၂၁၀။ (-၂၀၈။ ထေရီ၊ဌ။ ၁၀၅။)

ဇာနနကဏ္ဍိယ (န) [ဇာနနက + ဏ္ဍိယ] သိတတ်သော ဣန္ဒြေ။ ပဌမမဂ္ဂေန ဉာတမရိယာဒံ အနတိက္ကမိတွာ တေသညေဝ တေန မဂ္ဂေန ဉာတာနံ စတုသစ္စဓမ္မာနံ ဇာနနကဏ္ဍိယန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂၁။

ဇာနနကနာမ (န) [ဇာနနက + နာမ] သိအပ်သောအမည်၊ သိထားသောအမည်။ တေဟိ “အယံ ကိ ရုက္ခော နာမာ”တိ ပုဌာ “ခဒိရော ပလာသော”တိ အတ္တနာ ဇာနနကနာမံ ကထေန္တိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၄၂။

ဇာနနကနိယာမ (ပု) [ဇာနနက + နိယာမ] သိအပ်သော အမှတ်အသား၊ သိထားသော အမှတ်အသား။ အတ္တနာ ဇာနနကနိယာမေန သတ္တုနော ကာယဂုဏေ စ စာရိတ္တဂုဏေ စ အာဝဇ္ဇေတွာ မနသိကတွာ။ သံ၊ဌ၊၂။၁၉၆။

ဇာနနကပညာ (တိ) [ဇာနနက + ပညာ] သိသောပညာ။ ဣမိနာ ပန ပစ္စယေန ဣဒံ

ဟောတိတိ ဇာနနကပညာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒကုသလတာ နာမ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၄၂၄။ (-အနု၊ဌ၊၁။၆၃။)

ဇာနနကဘိက္ခု (ပု) [ဇာနနက + ဘိက္ခု] (၁) သိသောရဟန်း။ (၂) သိအပ်သောရဟန်း။ (၁) တခံဏညေဝ စ ဌိတိကံ ဇာနနကဘိက္ခု အာဂန္တာ “ကိ” ဂါဟေတာ”တိ ဝဒန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၉၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၆၇။ (၂) မနဿ အတ္တနော ဇာနနကဘိက္ခု အာပုစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၃၉။

ဇာနနကမနုဿ (ပု) [ဇာနနက + မနုဿ] သိသောလူ။ မနုဿာတိ ဥဒါယိဿ ဣမံ သဉ္ဇရိတ္တကမ္မေ ယုတ္တပယုတ္တဘာဝံ ဇာနနကမနုဿာ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၃၉။ (-ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၃၀၉။)

ဇာနနကသိပ္ပ (န) [ဇာနနက + သိပ္ပ] သိအပ်သော အတတ်ပညာ၊ သိထားသော အတတ်ပညာ၊ တတ်ထားသော အတတ်ပညာ။ သသ္မရံ ဥပသင်္ကမိတွာ တဿ ဇာနနကသိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏိတွာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃၄၂။

ဇာနနကာလ (ပု) [ဇာနန + ကာလ] သိရာအခါ၊ သိသောအခါ၊ သိချိန်။ ဧဝံ ဇာနနကာလတော ပဌာယ အဓိဝါသေတုံ ဝဇ္ဇတိ နောဘန္တေ။ မ၊ဌ၊၁။၂၀၀။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၅၁။ (-မ၊ဌ၊၄။၂။ သံ၊ဌ၊၂။၃၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၄။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁၆၂။ မ၊ဌ၊၃။၁၅၄၊၂။)

ဇာနနကိစ္စ (န) [ဇာနန + ကိစ္စ] သိခြင်းကိစ္စ။ ပရိညာဒိဘေဒဿ ဇာနနကိစ္စဿ ပရိနိဌာနပုတ္တေသု။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂၁။ (-၂၇၄။)

ဇာနနကိစ္စကရဏ (တိ) [ဇာနနကိစ္စ + ကရဏ] သိခြင်းကိစ္စကိုပြုတတ်သော။ နာနပ္ပကာရတော ဇာနနကိစ္စကရဏေန ပညာ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၁၉။

ဇာနနကိစ္စပရိယောသာနပ္ပတ္တ (တိ) [ဇာနနကိစ္စ + ပရိယောသာန + ပတ္တ] သိခြင်းကိစ္စ၏အပြီး

အဆုံးသို့ရောက်ပြီးသော။ အညာဘာဝိန္ဒိ-
ယန္တိ အညာဘာဝိသု ဇာနည်ကိစ္စပရိယော-
သာနပုတ္တေသု ဓမ္မသု ဣန္ဒြိယံ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။
၁၈၄။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၁။)

ဇာနည်ကိစ္စာဘာဝ (ပု) [ဇာနည်ကိစ္စ+အဘာဝ] သိခြင်းကိစ္စ မရှိခြင်း။ ပရိပုဏ္ဏဇာနည်တ္တာဥပရိ ဇာနည်ကိစ္စာဘာဝတော စ “အညာ” တိ ဝုစ္စ-
တိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၁၆၁။

ဇာနည်ကိရိယာ (ထိ) [ဇာနည်+ကိရိယာ] သိ-
ခြင်းကြိယာ။ တဒါ ဇာနည်ကိရိယာယ အပ-
ရိယောသိတဘာဝဒဿနတ္ထံ “ဇာနာမိ” တိ
ဝတ္ထာ...ဝုတ္ထံ “တမဟံ အဗ္ဗညာသိ” န္တိ။ ဒီ၊
ဌ၊ ၂။ ၂၃၆။ (-မ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၁။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၆။
အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၅၄။)

ဇာနည်ကိရိယာယောဂ (ပု) [ဇာနည်ကိရိယာ+
ယောဂ] သိခြင်းကြိယာ၏ အယှဉ်(သိခြင်း
အနက်ကိုဟောသော ဉာဏ်၏အယှဉ်)။
ဇာနည်ကိရိယာယောဂေ ကမ္မမ္ပိ ယုဇ္ဇနကိရိ-
ယာယောဂေ ကတ္တာယေဝ ဥပပန္နော။ သီ၊ ဌ၊
သစ်၊ ၂။ ၂၆၆။

ဇာနည်ကိရိယာဝိသယ (ပု) [ဇာနည်ကိရိယာ +
ဝိသယ] သိခြင်းကြိယာ၏အာရုံ။ ဇာန-
တာတိ ဧတ္ထ ဇာနည်ကိရိယာဝိသယဿ အဝိ-
သေသိတတ္တာ အဓိကာရဝသေန အနဝသေ-
သဉ္စေယျဝိသေသာ အဓိပ္ပေတာတိ အာဟ
“သဗ္ဗဓမ္မေ ဇာနန္တေနာ” တိ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။

ဇာနည်ကိရိယာဝိသေသန (န) [ဇာနည်ကိရိယာ
+ဝိသေသန] သိခြင်းကြိယာ၏ ဝိသေသန။
ဇာနည်ကိရိယာဝိသေသနမတ္ထမေဝ ဝါ ဧတ္ထ
အ-ကာရော။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၀။ မဟာနိ၊ ဌ။
၃၄၀။

ဇာနည်ကမ္မ (ပု) [ဇာနည်+ကမ] သိစေတတ်သော
အစဉ်။ အနုသန္တိကမ္မမာတိ အတ္တာနဉ္စေဝ
ပဒါနဉ္စ အနုသန္တာနကမ္မမော၊ ဇာနည်ကမ္မမော-

တိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၆၄။ ပါရာ၊ ဂဏ္ဍိ
ဟောင်း။ ၁၉၁။ လည်း ကြည့်။

ဇာနည် (န) [ဇာနည်+အင်္ဂ] သိခြင်းဟူသော
-အကြောင်း-အင်္ဂါ။ အင်္ဂေသု စ ဇာနည်
န ဝုတ္ထံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၁၁။ (-၁၁၂။)

ဇာနည်စိတ္တ (န) [ဇာနည်+စိတ္တ] သိသောစိတ်၊
အသိစိတ်။ သစိတ္တကန္တိ “နပုဋိနိဿဇ္ဇာမိ” တိ
ဇာနည်စိတ္တေန သစိတ္တကံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၆၂။
(-ကင်္ခါ၊ ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၅၃။ မူလဌ၊ ၁။ ၁၉၆။)

ဇာနည်စိတ္တာဘာဝ (ပု) [ဇာနည်စိတ္တ+အဘာဝ]
အသိစိတ် မရှိသည်၏ အဖြစ်။ သုရာတိ
ဇာနည်စိတ္တာဘာဝေနေဝ ဟေတ္တ စိတ္တဂံဝိရ-
ဟိတော ကေဝလောပိ ကာယော ကေသမု-
ဋ္ဌာနံ ဝုတ္တော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၁၁။

ဇာနည်ဉာဏ (န) [ဇာနည် + ဉာဏ] သိသော
ဉာဏ်။ ဣမာနိ သတ္တ ဌာနာနိ ဇာနည်ဉာဏံ
တထာဂတဿ မဟာကမ္မဝိဘင်္ဂဉာဏံ နာမ။
မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၈၄။ (-အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၉၄။ ဇာ၊ ဌ၊
၇။ ၁၈၉။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၀၉။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၇။ သံ၊
ဌ၊ ၂။ ၃၄၃၊ ၅၄၁။ နေတ္ထိဝိ၊ ၂။ ၃၈၊ ၂၄၀။)

ဇာနည်ဋ္ဌ (ပု) [ဇာနည်+အတ္ထ] သိတတ်သည်၏
အဖြစ်ဟူသော - အနက် - သဘော။ လော-
ကိယလောကုတ္တရာ ပညာ ဇာနည်ဋ္ဌေန ဉာဏံ။
ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၁။ (-ကင်္ခါ၊ ၁၂၄။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၀။
အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၄။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၀-၁။ ထေရ၊
ဌ၊ ၁။ ၃၂၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၇၉။ ဝိမတိ၊ ၂။
၁၀၀။ ကင်္ခါ၊ ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၉၆။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၇၃။
မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၀၉။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄။)

ဇာနည်ဌာန (န) [ဇာနည် + ဌာန] သိရာဌာန၊
သိသော-အရာ-ဌာန။ အတ္တနော ဇာနည်-
ဌာနေယေဝ ဂုဏ် ကထေတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၅။
(-မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၀၇။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၅။)

ဇာနည်တ္ထ (ပု) [ဇာနည် + အတ္ထ] (၁) (က)
သိခြင်းအကျိုး။ (ခ) စုံစမ်းခြင်းအကျိုး။

(၂) သိစေခြင်းအကျိုး။ (၃) သိခြင်းအနက်။ (တိ) (၄) သိခြင်းအနက်ရှိသော၊ သိခြင်းအနက်ကို ဟောသော။ (၁) (က) တုမေ့ မမ ဂါဠု ဩဝါဒံ ဒတွာ ဣဒါနိ ဂန္တုကာမာ န ခေါတိ ဇာနနတ္ထံ ဘန္တေတိ။ ဝိဠာ၁။၆၁။ (-ဝိဠာ၁။၂၉၆။ ဝိဠာ၁။၄၅။ ဒီဠာ၁။၅၉။ မဠာ၁။၁၈၉။ သံဠာ၁။၂၂၁။ အံဠာ၁။၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ။၂။၁၉။ ဥဒါနာဠာ၁။၂၃၇။ ဣတိဝုတ်ဠာ၁။၁၀၇။ မဟာနိဠာ၁။၉၈။ ဇာဠာ၁။၂။၁၃၇။ ဇာဠာ၁။၄၃၇။ ဝိမတိ။၂။၂၁၂။ ဒီဠာ၁။၅၇။ မဠာ၁။၃၈၇။ သံဠာ၁။၁၉၅။ နေတ္ထိဝိ။၉။၉၂။) (ခ) အညာဏတ္ထမ္ပိတိ ဇာနနတ္ထမ္ပိ။ ဒီဠာ၁။၂၇။ အညာဏတ္ထန္တိ အာဇာနနတ္ထံ၊ ဥပသဂ္ဂမတ္တဉ္စေတ္ထ အာ-ကာ-ရောတိ အာဟ “ဇာနနတ္ထ”န္တိ၊ ဝိမံသနတ္ထန္တိ အတ္ထော။ ဒီဠာ၁။၂၃။ (-သံဠာ၁။၁၃၃။) (၂) န ဣတိ မံ ဇေနော ဇာနာတူတိန “ဝေ ကိရ သေ ဘိက္ခု၊ ဝေ ကိရ သေ ဘိက္ခု”တိ ဇနဿ ဇာနနတ္ထာယ။ အံဠာ၁။၂၇၅။ (-သံဠာ၁။၂၃၈။) (၃) တတ္ထ ဥပသဂ္ဂမတ္တမေဝ ဝိသေသော၊ ဇာနာဘိတိပဒံ ပန အဝိသေသော။ တဿာပိ ဇာနနတ္ထေ ဝိသေသော ဝေဒိတဗ္ဗော။ မဠာ၁။၂၄၃။ (-မဠာ၁။၂၆၄။) (၄) နိဣတိ ဇာနနတ္ထံ ဓာတု ဂဟေတွာ အာဟ “ပနယတိ ဇာနာတိ”တိ။ ဒီဠာ၁။၂၄၄။ (-၂၂၄။)

ဇာနည်နိယာမ (ပု) [ဇာနန+နိယာမ] သိအပ်သောအမှတ်အသား၊ သိထားသော အမှတ်အသား။ အထ နံ အတ္တနော ဇာနည်နိယာမေနေဝ ဝဒန္တိ “န ဥတ္တရ တေ ပဋိဂီတံ၊ အဟံ တေ ပဋိဂီတံ ဒဿာမိ၊ အာဒါယ နံ ဂမိဿသီ”တိ။ ဓမ္မဠာ၁။၁၅၀။ (-ဇာဠာ၁။၂။၂၀၃၊၂၂၉၊၂၃၀။ ဇာဠာ၁။၂၉၇။)

ဇာနည်ပကတိတာ (ထိ) [ဇာနနာ+ပကတိ+တာ] သိခြင်းသဘောရှိသူ၏အဖြစ်။ တံ

ဇာနည်ပကတိတာယာတိ ပတိဋ္ဌိတပဒေ ဟေတု။ သိဠာ၁။၁။၆၉။

ဇာနည်ပညာ (ထိ) [ဇာနနာ+ပညာ] သိသောပညာ။ ဓာတုပဘေဒဉာဏံ နာမ “ဣမာယ ဓာတုယာ ဥဿန္နာယ ဣဒံ နာမ ဟောတိ”တိ ဇာနည်ပညာ။ အံဠာ၁။၄၁၁။ (-မဠာ၁။၃၃၁။ ပဋိသံဠာ၁။၃၃။ ဇာဠာ၁။၃၀၀။ ဇာဠာ၁။၅၁၇။ သံဠာ၁။၁၆၂။ အံဠာ၁။၅၀။)

ဇာနည်ပထ (ပု) [ဇာနန+ပထ] သိကြောင်းလမ်းစဉ်။သေ အပရစိတ္တဝိဒုနော ဝိမံသကဿ ဘိက္ခုနော မမ ဇာနနပထော ဇာနနမဂ္ဂေါ။ မဠာ၁။၂။၃၀၃။

ဇာနည်ပုကာရဒဿန (န) [ဇာနန+ပကာရ+ဒဿန] သိပုံအခြင်းအရာကို ပြကြောင်းစကား။ ကေပေါရိသာဝါတိအာဒိ သတ္တာနံ သရီရစ္ဆာယံ ပါဒေဟိ မိနိတွာ ဇာနည်ပုကာရဒဿနံ။ ဝိမတိ။၂။၁၃၈။

ဇာနည်ပုသင်္ဂ (ပု) [ဇာနန+ပသင်္ဂ] သိခြင်း၌ လျဉ်းပါးဖွယ်။ သဗ္ဗဓမ္မာနံ ကေတော ဂဟဏေ ဝိရုဒ္ဓကာလာနံ ကေတော ဇာနည်ပုသင်္ဂေါ။ ဝဇီရ။၃၉၉။

ဇာနည်ဘယ (န) [ဇာနန+ဘယ] သိခြင်းမှ ကြောက်ခြင်း၊ သိမှားကြောက်ခြင်း။ ဂတောတိ “အယံ သော၊ ယေန ရတ္တိယံ ဓမ္မကထာကတာ”တိ ဇာနည်ဘယေန ပရိယတ္တိအပ္ပိစ္ဆတာယ ပရိဝေဏံ ဂတော။ မဠာ၁။၂။၁၁၁။

ဇာနည်ဘာဝ (ပု) [ဇာနန+ဘာဝ] (၁) သိသည်၏အဖြစ်၊ သိခြင်း။ (၂) သိသောဉာဏ်၏ဖြစ်ခြင်း။ (၃) သိအပ်သောသဘော။ (၁) သညာဝိညာဏပညာနံ ဟိ သမာနေပိ ဇာနည်ဘာဝေ။ ဝိသုဒ္ဓိ။၂။၆၆။ (-ဝိဠာ၁။၂၂၀။ ဓမ္မဠာ၁။၂။၄၄၉။ ကင်္ခါဠာ၁။၁၈၁။)

(၁၂) အဒုက္ခမသုခါယ ဝေဒနာယ ဇာနည်-
ဘာဝေါ သုခံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ ဇာနည်ဘာ-
ဝေါတိ ယာထာဝသဘာဝတော အဝဗ္ဗဇ္ဈနံ....
အပရော နယော ဇာနည်ဘာဝေါတိ ဇာနည်သ
ဉာဏဿ သဗ္ဗဘာဝေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ (၃)
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇာနည်ဘဝါရမ္မဏ (တိ) [ဇာနည်ဘာဝ+အာ-
ရမ္မဏ] သိအပ်သော သဘောလျှင်အာရုံရှိ
သော။ တေန တတော ပုဗ္ဗေ တဿ သတိ
ဓမ္မဒေသနာယ ခိပ္ပံ ဇာနည်ဘဝါရမ္မဏန္တိ
ဒီပေတိ။ ဝဇီရ၊၃၉၈။

ဇာနည်ဘူမိ (ထိ) [ဇာနည်+ဘူမိ] သိရာဘုံ၊
သိရာအခါ၊ သိသောအခါ။ သမဏဘူမိ ဇာ-
နည်ဘူမိ ပန္နဘူမိတိ ဣမာ အဋ္ဌ ပုရိသဘူမိ-
ယောတိဝဒန္တိ။....အာစရိပံ သေဝိတော ဇာန-
နကာလောဇာနည်ဘူမိနာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၅။
ဇိနဘူမိ-လည်း ကြည့်။

ဇာနည်ဘေသဇ္ဇ (န) [ဇာနည်+ဘေသဇ္ဇ] သိအပ်
သောဆေး၊ သိထားသောဆေး။ အထဿ
ဝဏမုခံ ပီဠေတွာ ပုဗ္ဗလောဟိတံ နိဟရိတွာ
ကသာဝေါဒကေန ဇောဝိတွာ အတ္တနော
ဇာနည်ဘေသဇ္ဇံ မက္ခေတွာ နစိရဿေဝ ဖာ-
သုကံ အကံသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။

ဇာနည်မဂ္ဂ (ပု) [ဇာနည်+မဂ္ဂ] သိကြောင်းလမ်း
စဉ်။ ဇာနည်ပထ-ကြည့်။

ဇာနည်မတ္တလက္ခဏတ္ထ (န) [ဇာနည်+မတ္တ+
လက္ခဏ+တ္ထ] သိကာမျှဖြစ်သော လက္ခဏာ
ရှိသည်၏အဖြစ်။ အထာပိ တံ ဇာနည်မတ္တ-
လက္ခဏတ္တာ ဉာဏဘာဂမတ္တမေဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။
၁၆။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၆။)

ဇာနည်မတ္တသာမည (န) [ဇာနည်မတ္တ+သာမည]
သိခြင်းမျှဖြင့် တူသည်၏အဖြစ်၊ သိခြင်းမျှဖြင့်
တူခြင်း။ တေန ဇာနည်မတ္တသာမညေန တေသံ
သာဝကသာဓာရဏတ္ထံ ပတိဋ္ဌာပေတုံ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၃။၁၆၈။

ဇာနည်မဒ (ပု) [ဇာနည်+မဒ] သိခြင်း၌မာန်ယစ်
ခြင်း၊ သိခြင်း၏အစွမ်းဖြင့် မာန်ယစ်ခြင်း။
သမ္မဟုလာ ကိရ ဗြာဟ္မဏပဗ္ဗဇိတာ အတ္တနာ
ဥဂ္ဂဟိတဗုဒ္ဓဝစနံ နိဿာယ ဇာနည်မဒံ ဥပ္ပါ-
ဒေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။ (-မူလဋီ၊၂။၂၁၆။)

ဇာနည်မန္တ (ပု) [ဇာနည်+မန္တ] သိအပ်သော
မန္တနံ၊ သိထားသောမန္တနံ။ ရာဇာ သဗ္ဗေပိ
တေ ပက္ခောသာပေတွာ “တုမ္မာကံ ဇာနည်-
မန္တံ ကထေထာ” တိ အာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၁၆။

ဇာနည်လက္ခဏ (န) [ဇာနည်+လက္ခဏ] (၁)
သိခြင်းလက္ခဏာ။ (တိ)(၂)သိခြင်းလက္ခဏာ
ရှိသော။ (၁) ဇာနည်လက္ခဏဉ္စေတ္ထ သိက္ခာ-
ပစ္စက္ခာနေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၉၁။ ဇာနည်လက္ခဏန္တိ “တခံဏေ ဇာနည်
နာမ ဤဒိသ” န္တိ ဝုတ္တလက္ခဏံ။ သာရတ္ထ၊
၂။၂၉၀။ (၂) ဇာနည်လက္ခဏဉ္စိ ဉာဏံ။ မ၊ဋ္ဌ၊
၁။၆၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၆၃။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။)

ဇာနည်ဝိဇ္ဇာ (ထိ) [ဇာနည်+ဝိဇ္ဇာ] သိကြောင်း
အတတ်၊ သိသောအတတ်။ နက္ခတ္တဝိဇ္ဇာတိ
“အဇ္ဇ ဣမံနက္ခတ္တံ ဣမိနာ နက္ခတ္တေန ဂန္တဗ္ဗံ၊
ဣမိနာ ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ကာတဗ္ဗ” န္တိ ဝေ ဇာနည်-
ဝိဇ္ဇာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉။

ဇာနည်ဝိမိ (ပု) [ဇာနည်+ဝိမိ] သိခြင်း၏အစီ
အရင်၊ သိပုံအစီအရင်။ တတြာယံ ဇာနည်ဝိမိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၃။

ဇာနည်ဝိသေသ (ပု) [ဇာနည်+ဝိသေသ] သိခြင်း
အထူး၊ သိပုံအထူး။ ရာဇရာဇမဟာမတ္တာ
တေသံ သန္တိကံ ဂန္ဓာ “ကော အာစရိယဿ
ဇာနည်ဝိသေသော” တိ ပုစ္ဆန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၀၉။

ဇာနည်သဘာဝ (ပု) [ဇာနည်+သဘာဝ] (၁)
သိခြင်းသဘော။ (၂) သိတတ်သည်၏အဖြစ်

ဟူသော-အနက်-သဘော။ (တိ)(၃) သိခြင်းသဘောရှိသော။ (၁) ဥတ္တန္တိ ဇာနည်သဘာဝေါ။ ဓမ္မာဠာ ၁။ ၃၂၆။ (၂) သာ ပညာပကာရေဟိ ဇာနည်သဘာဝေန ပညာ နာမ။ နေတ္ထိဝိ။ ၉၉။ (၃) ဉာတဋ္ဌေဉာဏန္တိ ဇာနည်သဘာဝံ ဉာဏံ။ ပဋိသံဠာ ၁။ ၃၃။

ဇာနည်သမတ္ထ (တိ) [ဇာနည်+သမတ္ထ] သိခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ သူ။ ဧဝံ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုပုဂ္ဂလပရောပရညူ ဟောတီတိ ဧဝံ ဘိက္ခု ပုဂ္ဂလာနံ ပရောပရံ တိက္ခမုဒုဘာဝံ ဇာနည်သမတ္ထော နာမ ဟေတု။ အံဠာ ၃။ ၁၈၄။ (- အဘိဠာ ၂။ ၃၉၇။ ပဋိသံဠာ ၂။ ၃၁၀။ မဟာနိဠာ ၃။ ၃၀၄။ စူဠနိဠာ ၁။ ၁၈။ ဇာဠာ ၁။ ၉၄။ ဇာဠာ ၆။ ၄၀။ သာရတ္ထ ၂။ ၆၃။ ဝိမတိ ၁။ ၁၃၅။ ဒိဋ္ဌိဠာ ၁။ ၆၁။ မာဠာ ၁။ ၂၂။ သံဠာ ၁။ ၈၀။ သံဠာ ၂။ ၄၇၇။)

ဇာနည်သမတ္ထနဘာဝ (တိ) [ဇာနည်+သမတ္ထန+ဘာဝ] သိခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သောသဘောရှိသော။ တာ အရိယမဂ္ဂေန ဇာနည်သမတ္ထနဘာဝေန အဝဗ္ဗဒ္ဓါ။ သံဠာ ၁။ ၂၁၆။

ဇာနည်သမယ (ပု) [ဇာနည်+သမယ] သိအပ်သောအယူဝါဒ၊ သိထားသော အယူဝါဒ။ “အာစရိယ တုမ္မာကံ ဇာနည်သမယော ဧတ္ထကောဝ၊ ဥဒါဟု ဥတ္တရိပိ အတ္ထိ” တိ ပုစ္ဆိံ သူ။ အံဠာ ၁။ ၁၂၃။ ဓမ္မာဠာ ၁။ ၅၇။

ဇာနည်သိပ္ပ (န) [ဇာနည်+သိပ္ပ] သိအပ်သော အတတ်ပညာ၊ သိထားသော အတတ်ပညာ၊ တတ်ထားသော အတတ်ပညာ။ တတ္ထ တတ္ထဂန္ဓာ တေသံ ဇာနည်သိပ္ပံ သဗ္ဗမေဝ ဥဂ္ဂဏှာတိ။ အံဠာ ၁။ ၂၇၇။ (- မာဠာ ၃။ ၂၇၂။ ထေရီဠာ ၁။ ၁၀၄။ ဇာဠာ ၂။ ၂၀၃၊ ၂၂၉။ ဇာဠာ ၄။ ၂၉၇။ မာဠာ ၃။ ၁၈၈။)

ဇာနည်သီလ (တိ) [ဇာနည် + သီလ] သိခြင်းအလေ့ရှိသော၊ သိလေ့ရှိသောသူ။ သဗ္ဗကာ-

ယပုဋိသံဝေဒီတိ သဗ္ဗဿ ကာယဿ ပဋိ ပဋိပစ္စေကံ သမ္မဒေဝ ဝေဒနသီလော ဇာနည်သီလော။ သာရတ္ထ ၂။ ၁၉၂။

ဇာနည်ဟေတု (ပု) [ဇာနည်+ဟေတု] (၁) သိခြင်းဟူသော အကြောင်း။ (၂) သိခြင်း၏အကြောင်း။ (၁) ဥ တွာနာတိ ပုဗ္ဗကာလကိရိယာ။ဇာနည်ဟေတုတိ အတ္ထော။ ဣတိ-ဝုတ်ဠာ ၆၉။ (- ထေရီဠာ ၂။ ၇၅၊ ၁၀၅။ ဒိဋ္ဌိ ၁။ ၂၇၀။ သိဠာသစ် ၂။ ၁၅၇-၉။ မာဠာ ၁။ ၂၂၇။ သံဠာ ၂။ ၆၅။) (၂) တတ္ထ ယသ္မာ ခန္ဓဓာတွာဒိကောသလ္လေနပိ ဥပက္ကိလေသ-ဥပက္ကိလိဋ္ဌာနံ ဇာနည်ဟေတုဘူတံ ဗဟုသစ္စံ ဟောတိ။ အံဠာ ၁။ ၁၀၂။ (- ဝိမတိ ၁။ ၁၃၅။ နေတ္ထိဝိ။ ၉၉။)

ဇာနည်ကာရ (ပု) [ဇာနည်+အာကာရ] သိပုံအခြင်းအရာ။ သောတပသာဒသ္မိဉ္စိ သန္တိတေ “ဒုရေသဒ္ဓေါ၊ အာသန္ဓေသဒ္ဓေါ၊ ပရတိရေ၊ သြရိမတိရေ”တိ တထာ တထာ ဇာနည်ကာရော ဟောတိ။ သံဠာ ၃။ ၁၁၁။ အဘိဠာ ၁။ ၃၅၂။ (- သံဠာ ၂။ ၃၄၈။)

ဇာနည်ဇာနည် (န) [ဇာနည် + အဇာနည်] သိခြင်း၊ မသိခြင်း။ ဇာနည်ဇာနည်ဝသေန ဒုဝိဓော ဟေတုတိ။ ဝဇီရ။ ၂၅၆။

ဇာနည်ဇာနည်နိဗ္ဗဒ္ဓ (ပု) [ဇာနည်ဇာနည် + နိဗ္ဗဒ္ဓ] သိမှု၊ မသိမှုနှင့်စပ်သွယ်ခြင်း။ အကုသလာ ဟိ ဝိသယာနုဂ္ဂဟံ ဝါသနာနုဂ္ဂဟဉ္စ ယထာပစ္စယံ သမုပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ တတ္ထ ကိ ပုဗ္ဗေ ဇာနည်ဇာနည်နိဗ္ဗဒ္ဓေန။ ဝိမတိ ၁။ ၁၁၃။

ဇာနည်ဘာဝ (ပု) [ဇာနည် + အဘာဝ] သိခြင်း၏ မရှိခြင်း၊ သိမှုမရှိခြင်း။ တထာပိ နိယမေန ဇာနည်ဘာဝါ “ဒုဝိဓောပိ စေသ။ ပ။ ဒါတဗ္ဗော”တိ ဝုတ္တံ။ ကင်္ခါဠာသစ်။ ၂၆၄။ (- မာဠာ ၄။ ၂၁၇။)

ဇာနည် (တိ) [ဉာ+နာ+အန္တံ။ ဇာနာတိတိ
 ဇာနံ၊ ဇာနမာနော၊ ဇာဒေသော။ ရှ။ ၆၄၆။
 ထိ၌ ဇာနန္တံ] (က) သိသော၊ သူ။ (ခ)
 ဆောင်ယူ-မှတ်သား - သော၊ သူ။ (က)
 တဿ မေ ဧဝံ ဇာနတော ဧဝံ ပဿတော
 ကာမာသဝါပိ စိတ္တံ ဝိမုစိတ္တံ။ ဝိ၊ ၁။ ၆။ မ၊ ၁။
 ၂၈။ မ၊ ၃။ ၈၅။ တဿ မေ ဧဝံ ဇာနတော
 ဧဝံ ပဿတောတိ တဿ မယံ ဧဝံ ဇာနန္တဿ
 ဧဝံ ပဿန္တဿ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၇။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၁။
 ယာဝတိဟံ ဇာနံ ပဋိစ္စာဒေတိ(ဝိ၊ ၁။ ၂၈၃)တိ
 ယတ္ထကာနိ အဟာနိ ဇာနန္တော ပဋိစ္စာဒေတိ။
 ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၂။ သရမာနေနာတိ အတ္တနိ
 သန္တိ အာပတ္တိ ဇာနန္တေန။ ကခါ၊ ၁၀၃။
 ဇာနန္တေနာတိ ဇာနမာနေန။ ကခါ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၃။
 (-ဝိ၊ ၁။ ၇၊ ၃၇၉။ ဝိ၊ ၂။ ၃၇၊ ၆၂-၉၊ ၇၀၊
 ၁၆၄-၅၊ ၂၀၀။ ဝိ၊ ၃။ ၁၀၇။ ဝိ၊ ၄။ ၂၁၇။ ဝိ၊ ၅။
 ၂၁-၅-၆၊ ၃၄-၅၊ ၆၈-၉။ ဒိ၊ ၁။ ၁၇၇-၉။ ဒိ၊
 ၂။ ၁၇၂။ ဒိ၊ ၃။ ၁၁၀။ မ၊ ၁။ ၉၊ ၉၂၊ ၁၀၄၊
 ၁၀၀၊ ၁၅၇၊ ၂၂၀၊ ၃၃၁။ မ၊ ၂။ ၁၂၊ ၇၆၊ ၁၈၂၊
 ၂၀၂။ မ၊ ၃။ ၁၆၊ ၈၁-၂၊ ၃၃၆။ သံ၊ ၁။ ၈၂၊ ၂၆၇၊
 ၂၈၄-၅၊ ၃၄၂-၆၊ ၄၀၇၊ ၄၂၀။ သံ၊ ၂။ ၄၇၊ ၆၆။
 သံ၊ ၃။ ၃၈၀။ အံ၊ ၁။ ၆၈၊ ၁၅၅-၆၊ ၁၉၇၊ ၂၂၂။
 အံ၊ ၂။ ၈၂၊ ၁၈၇၊ ၂၇၇၊ ၃၁၁၊ ၄၄၈။ အံ၊ ၃။
 ၂၂၆၊ ၂၅၉၊ ၄၇၄၊ ၅၁၇။ အဘိ၊ ပု။ ၁၃၂၊ ၁၇၀။
 အဘိ၊ က။ ၁၃၈၊ ၁၅၀-၁၊ ၁၈၄၊ ၃၄၉။ ပဋိသံ။
 ၄၅၊ ၁၆၉၊ ၁၈၂၊ ၂၈၄-၅။ ဓမ္မ၊ ၆၈။ အပ၊ ၂။
 ၁၀၊ ၂၅။ မဟာနိ၊ ၁၁၆။ စူဠနိ၊ ၃၀-၁၊ ၁၅၂။
 ဇာ၊ ၁။ ၁၈၇၊ ၂၂၈၊ ၂၃၈၊ ၂၇၄။ ဇာ၊ ၂။ ၁၈၅-၇၊
 ၁၉၃၊ ၂၀၁၊ ၂၄၆၊ ၂၆၄။ နေတ္ထိ၊ ၁၄၄။ ပေဋ္ဌ-
 ကော။ ၂၃၃။ မိလိန္ဒ၊ ၉၀၊ ၁၅၁၊ ၃၁၄။) ဇာနန္တိ
 ဝတမံ ဘောတိ၊ ပုဏ္ဏိကေ ပရိပုစ္ဆသိ။ အပ၊ ၂။
 ၂၉၄။ ယာ ပန ဘိက္ခုနီ ဇာနံ သဘိက္ခုကံ
 အာရာမံ အနာပုစ္ဆာ ပဝိသေယျာ (ဝိ၊ ၂။
 ၄၀၄)တိ အာဒိသု လိင်္ဂဝသေန ဝိပရိယာ-
 ယော၊ ဇာနန္တိတိအတ္ထော။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၂။
 ၃၉၃။ (-ဝိ၊ ၂။ ၂၈၀၊ ၂၉၁၊ ၃၈၁။ ထေရီ။

၄၀၆၊ ၄၂၃။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၁၁။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၀၈၊
 ၂၂၁၊ ၂၅၆၊ ၂၆၃-၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉၈။ သာ-
 ရတ္ထ၊ ၃။ ၁၁၄။ ဒိ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၉။ မူလ၊ ၄။ ၁။
 ၁၈၃။) (ခ) ဓမ္မပဋိသံဝေဒိနောတိ ပါဠိ*
 ဇာနန္တဿ။ ဒိ၊ ၄။ ၃။ ၂၁၅။ ပါဠိ* ဇာနန္တဿာ-
 တိ တဒတ္ထဇောတနံ ပါဠိ* ယာထာဝတော
 ဥပဓာရေန္တဿ။ ဒိ၊ ၄။ ၃။ ၂၅၁။ (-အံ၊ ၄။
 ၃။ ၈။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၀။)

ဇာနန္တိ (ကြိ) [ဉာ+နာ+အန္တံ] (က) သိကုန်
 ၏။ (ခ) မှတ်သားကုန်၏။ သိမှတ်ကုန်၏။
 (ဂ) ကြားကုန်၏။ ကြားသိကုန်၏။ ဇာနာတိ-
 ကြည့်။

ဇာနန္တိ (ထိ) [ဇာနန္တံ+ဤ] သိသော (မိန်းမ)။
 ဇာနန္တံ-ကြည့်။

ဇာနန္တံ (ကြိ) [ဉာ+နာ+အန္တံ] သိကုန်လော့။
 ဇာနာတိ-ကြည့်။

ဇာနပဒ (တိ) [ဇနပဒ+ဏ။ ရှ။ ၃၇၇။ မောဂ်၊
 ၄။ ၂၀-တို့ ကြည့်။] ဇနပဒ်၌နေသော၊ ဇနပဒ်
 ဟူသောနေရာရှိသော၊ သူ၊ ဇနပဒ်သူ၊ ဇနပဒ်
 သား။ တေန ဟိ ဘဝံ ရာဇာ ယေ ဘော-
 တော ရညော ဇနပဒေ ခတ္ထိယာ အာနု-
 ယန္တာ နေဂမာ စေဝ ဇာနပဒါ စ တေ ဘဝံ
 ရာဇာ အာမန္တယတံ။ ဒိ၊ ၁။ ၁၂၉။ သယံ
 ဇာနပဒံ အတ္ထံ၊ အနုသာသ ရထေသဘ။
 ဇာ၊ ၂။ ၃။ ပရေသတံ ဇာနပဒါ၊ မဟာသာ-
 လာ စ ဗြာဟ္မဏာ။ ဇာ၊ ၂။ ၇၅။ ဇာနပဒါတိ
 ဇနပဒဝါသိနော။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၆။ ဇာနပဒန္တိ
 ဇနပဒဝါသိနံ အတ္ထံ သယံ အတ္ထပစ္စက္ခေနဝ
 အနုသာသ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၂၄။ ဇာနပဒါတိ
 ဂဟပတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၃၈။ (-ဝိ၊ ၃။ ၂၆-၇၊
 ၄၈၀-၁။ မ၊ ၃။ ၁၅၇။ အံ၊ ၁။ ၁၇၉။ အံ၊ ၂။ ၂၆၊
 ၅၈၊ ၃၀၀။ အံ၊ ၃။ ၁၅၅။ အပ၊ ၂။ ၄၁၃။ ဇာ၊
 ၁။ ၁၉၃၊ ၂၇၂-၄၊ ၂၈၆၊ ၃၃၅၊ ၃၄၅။ ဇာ၊ ၂။
 ၄၄၊ ၁၅၁၊ ၁၇၁၊ ၂၂၀၊ ၂၄၇၊ ၂၉၅၊ ၃၁၁၊ ၃၇၄-
 ၇။ ဒိ၊ ၄။ ၃။ ၃၄။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၇၉။

အံ၊ဌ၊ဉ၊၁၂။ အဘိ၊ဌ၊၁။၄၂။ အဘိ၊ဌ၊၂။
 ၁၁၊၄၅။ ခုဒ္ဒက၊ဌ၊၁၇၀။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃၃၇။
 သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၄၃၊၂၉၂။ ပေတ၊ဌ၊၁၉။ စရိယာ၊
 ဌ၊၆။၁၇၄၊၁၇၀၊၁၉၀။ မဟာနိ၊ဌ၊၁၃။ ဇာ၊
 ဌ၊၁။၁၄၃၊၃၇၉၊၄၀၀။ ဇာ၊ဌ၊၂။၂၇၊၁၂၇။
 ဇာ၊ဌ၊၃။၂၁၄၊၄၀၀။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂၆၂၊၂၇၄၊
 ၂၉၀၊၃၀၀၊၄၅၂၊၄၇၇။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃၆။ ဇာ၊ဌ၊
 ၆။၁၀၊၂၆၊၇၃၊၃၁၇။ ဇာ၊ဌ၊၇။၀၆၊၂၀၆၊၂၄၀၊
 ၂၅၀၊၃၇၀၊၃၀၇။ ကင်္ခါ၊ဌိ၊သင်္ခ၊၃၇၆။ဒီ၊ဌိ၊
 ၃။၂၀။ အံ၊ဌိ၊၂။၀၃။)

ဇာနပဒပုရိသ (ပု) [ဇာနပဒ+ပုရိသ] ဇနပုဒ်၌
 နေသော ယောက်ျား။ “အဇ္ဇာပိ ရာဇာနံ န
 ပဿာမိ”တိ ဝဒန္တော စေတ္ထ ဇာနပဒပုရိ-
 သော နိဒဿနံ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၉၀။

ဇာနပဒမနုဿ (ပု) [ဇာနပဒ+မနုဿ] ဇနပုဒ်၌
 နေသောလူ။ သုခုမာလော ကိရ ဥတ္တရော
 နာမ ဇာနပဒမနုဿော လောဟပါသာဒ-
 ဝိဟာရေ ဝသတိ။ အံ၊ဌ၊၂။၂၁၅။

ဇာနပဒိက (တိ) [ဇနပဒ + ကိက] ဇနပုဒ်၌
 နေသောသူ။ ပုန အာဝသန္တေ ဇနပဒေတိ
 ဇာနပဒိကေသု ပုန အာဂန္တော ဝသန္တေသု။
 သာရတ္ထ၊၂။၁၆၄။

ဇာနပဒိတ္ထိ (ထိ) [ဇာနပဒါ + ထုတ္ထိ] ဇနပုဒ်၌
 နေသော မိန်းမ။ ဥစ္ဆင်္ဂေ ဒေဝ မေ ပုတ္တော-
 တိ ဣဒံ သတ္တာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော
 အညတရံ ဇာနပဒိတ္ထိ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။
 ဇာ၊ဌ၊၁။၃၂၄။

ဇာနပုဒ်စ္ဆန္ဒ (တိ) [ဇာနန္တ+ပုဒ်စ္ဆန္ဒ။ နှုကိုချေ။]
 သိလျက်- ဖုံးလွှမ်း- ဖုံးကွယ်- အပ်သော
 (အာပတ်)။ ကော အာပတ္တိ ဇာနပုဒ်စ္ဆန္ဒ။
 ဝိ၊၄။၁၄၃။ (-၁၅၀။)

ဇာနမာန (တိ) [ဉာ+နာ+မာန။ ဇာနာတိတိ
 ဇာနံ၊ ဇာနမာနော၊ ဇာဒေသော။ ရှု၊၆၄၆။]
 သိသောသူ။ တထေဝါဟံ ဇာနမာနော၊

ပရိပူရေတုမသေသတော။ စရိယာ။၃၀၀။
 တထေဝ ဝေမေဝ အဟမ္မိ.... ဇာနမာနော
 ဗုဇ္ဈမာနော။ စရိယာ၊ဌ၊၄၅။ (-ဝိ၊၃။၁၄၂။
 မ၊၃။၃၀၊၄၄။ မိလိန္ဒ၊၁၁၅။ ဝိ၊ဌ၊၂။၃၀၆။
 ကင်္ခါ၊၁၀၆။ ဒီ၊ဌ၊၃။၄၅။ မ၊ဌ၊၄။၂၀။ သံ၊
 ဌ၊၃။၁၂၇။ အံ၊ဌ၊၂။၁၆၃။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၀၄။
 အဘိ၊ဌ၊၂။၉၅၀၊၄၇၁။ စရိယာ၊ဌ၊၂၉၇။
 မဟာနိ၊ဌ၊၁၀၆။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁၀၄။ ဇာ၊ဌ၊၂။
 ၁၂၄။ ဇာ၊ဌ၊၃။၂၂။ သာရတ္ထ၊၂။၂၀၂။
 ဝိမတိ၊၁။၉၆။ ကင်္ခါ၊ဌိ၊သင်္ခ၊၁၆၃။ မ၊ဌိ၊၁။
 ၁၆၂။ သံ၊ဌိ၊၁။၁၂၃၊၂၀၀။ အနုဌိ၊၃။၀၇။)

ဇာနဿ (ကြိ) [ဉာ+နာ+ဿ] (က) သိလော့။
 (ခ) မှတ်သားလော့၊ သိမှတ်လော့။ ဇာနာ-
 တိ-ကြည့်။

ဇာနာတိ (ကြိ) [ဉာ+နာ+တိ] (က) သိ၏။
 (ခ) မှတ်သား၏၊ သိမှတ်၏။ (ဂ) မြင်၏၊
 သိမြင်၏။ (ဃ) ကြား၏၊ ကြားသိ၏။ (င)
 စူးစမ်း၏၊ စိစစ်၏။ (စ) ယုံကြည်၏။ (ဆ)
 ခံစား၏။ (ဇ) အောက်မေ့၏၊ အမှတ်ရ၏။
 (ဈ) ချီးမွမ်း၏။ (ည) ဟောပြော၏။

(က) သိ၏။ ယထာ မံ ဘန္တေ ဘဂဝါ
 ဇာနာတိ။ ဝိ၊၁။၂၄၀။ ဝိ၊၄။၂၆၃။ (-ဝိ၊၁။
 ၃၀၆။ ဝိ၊၂။၆၃။ ဝိ၊၃။၂၀။ ဝိ၊၄။၂၀၅။ ဝိ၊
 ၅။၂၃၁။ ဒီ၊၃။၁၃၂။ မ၊၁။၁၄၀။ မ၊၂။၃။မ၊
 ၃။၃၄၆။ သံ၊၁။၁၃၀။ သံ၊၃။၃၀၇။ အံ၊၁။
 ၁၁၄၊၂၀၇။ အံ၊၂။၁၂၆။ အံ၊၃။၄၅၂၊၂၅၉။
 အဘိ၊က။၂၃၅။ ပဋိသံ၊၁၁၇။ ဥဒါနံ၊၁၁၃။
 အပ၊၂။၄၁၆။ စူဠနိ၊၂။ ဇာ၊၁။၂၂၃။
 နေတ္ထိ၊၄၊၁၂။ ပေဋကော၊၂၆၂။ မိလိန္ဒ၊၁၄။
 ဝိ၊ဌ၊၁။၂၅၇။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၇၂။ ဝိ၊ဌ၊၃။၆၀။
 ဝိ၊ဌ၊၄။၁၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၃၄၀။ ကင်္ခါ၊၁၀၅။
 ဒီ၊ဌ၊၁။၁၇၇။ ဒီ၊ဌ၊၂။၅၀။ ဒီ၊ဌ၊၃။၇၀။
 မ၊ဌ၊၁။၂၃။ မ၊ဌ၊၂။၄၆။) ယော တာဒိသံ
 ကမ္မကတံ န ဇာနေ။ ဇာ၊၁။၂၇၁၊၃၄၀။
 ကမ္မကတန္တိ ကတကမ္မံ ဝေ ဂုဏကရကံ

ဇာနတ်—ဝိ၊ ၂။ ၁၄၈။ ဝိ၊ ၄။ ၂၀၄။ မ၊
၂။ ၂၁။ သံ၊ ၃။ ၆၉။ အံ၊ ၁။ ၄၉၉။ အံ၊ ၂။ ၄၈၃။
အဘိ၊ ပ။ ၁၃၄။ အဘိ၊ က။ ၁၄၀။ သုတ္တန်။
၄၀။ မဟာနိ၊ ၃။ ၁။ ဇာ၊ ၁။ ၂၅၅။ နေတ္တိ။ ၁။
မိလိန္ဒ။ ၄။ ၁။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၀။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၂။ ဝိ၊
၄။ ၃။ ၃၄၈။ မ၊ ၄။ ၂။ ၄၆။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၃၁၇။ အံ၊
၄။ ၁။ ၅၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၉၆။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၁၅။ အဘိ၊
၄။ ၁။ ၁၈၆။ ယံ ညော—သက္ကောမိ အဇ္ဈေဝ
ဂန္တု (ဝိ၊ ၃။ ၁၈၉) နှိ ယံ ဇာနတ် “အဇ္ဈေဝ
တတ္ထ ဂန္တု သက္ကောမိ” တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၄၈။ (—
ဝိ၊ ၄။ ၈၅။ ဒီ၊ ၂။ ၂၂။ မ၊ ၃။ ၄၇၊ ၂၇၃။ သံ၊ ၁။
၅၆၊ ၁၈၁။ အံ၊ ၃။ ၁၇၅။ ပဋိသံ၊ ၁၆၀။ သုတ္တန်။
၂၉၈-၉။ ထေရ၊ ၂။ ၇၃၊ ၃၆၂။ မဟာနိ၊ ၃။ ၁။
ဇာ၊ ၁။ ၄၀၊ ၁၄၇၊ ၂၆၄၊ ၃၅၁၊ ၃၇၈။ ဇာ၊ ၂။
၁၅၉၊ ၂၂၉။ နေတ္တိ။ ၁၆၁။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၈၉။ အံ၊
၄။ ၃။ ၂၇၃။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၉၄။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၄၃။
ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂။ ၃၄၀။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၊ ၁၁၂။ ဓမ္မ၊
၄။ ၂။ ၂၆၉။ သုတ္တန်၊ ၄။ ၁။ ၁၆၀။ ထေရ၊ ၄။ ၂။
၁၁၀၊ ၄၈၃။ မဟာနိ၊ ၄။ ၄၀၈။ ဇာ၊ ၄။ ၃။
၂၆၇။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂၂၆၊ ၄၈၃။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၆၃။
ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၃၅၊ ၄၅-၆။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၄၀။ နေတ္တိ၊
၄။ ၂။ ၇၊ ၂၆၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၃။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၄၈၀။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၅။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၄။
သီ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၃၀၂။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၉၈။ သံ၊ ၄။ ၁။
၂၇၈။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၉၂။) ဇာနတ်—မ၊ ၁။ ၃၂။
မ၊ ၃။ ၂၀၂။ အံ၊ ၃။ ၆၆။ ဣတိဝုတ်။ ၂၀၇။ ဇာ၊
၁။ ၅။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၀။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၄၀၄။ မ၊ ၄။ ၁။
၁၄၈။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၆။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၆၆။ ဓမ္မ၊ ၄။
၁။ ၂၉၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၈၃-၄။ စရိယာ၊ ၄။ ၆၃။
ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၂။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၃၈၈။ ဇာ၊ ၄။ ၅။
၃၇၈။ သဗ္ဗေ န ညော ကသိကာပိ ပါဏိနော။
နေတ္တိ။ ၁၅၂။ သဗ္ဗေ ပါဏိနော န ညော န ဇာ-
နတ်—နေတ္တိဝိ၊ ၃။ ၃။ “မာ မံ ညေ” တိ
ဣစ္ဆတိ။ အံ၊ ၂။ ၃၁၀။ မာ မံ ညေ တိ မာ မံ
ဇာနတ်။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၁၅။ (—အဘိ၊ ဝိ၊ ၃၇၂။
သုတ္တန်။ ၂၉၈။ မဟာနိ၊ ၆။ ၁။ သုတ္တန်၊ ၄။ ၁။

၁၆၂။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၇၉။) ဇာနတ်—ဝိ၊
၁။ ၁၈၈။ ဝိ၊ ၄။ ၃၅၀။ ဒီ၊ ၁။ ၅၆။ မ၊ ၂။ ၇၈။
သံ၊ ၁။ ၁၈၂၊ ၂၀၇။ သံ၊ ၂။ ၃၃၈။ အံ၊ ၂။ ၃၂၄။
အံ၊ ၃။ ၁၁။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၆။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၇၆။ သံ၊
၄။ ၁။ ၁၆၊ ၂၇၃။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၇။ အံ၊ ၄။ ၂။
၃၅၇။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၂။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၈၂။
ယဒေတ္ထ ကုသလံ ညော၊ တတ္ထ သာသေသနံ
စရေ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၆၂။ ယဒေတ္ထ ကုသလန္တိ ယံ
တေသု ဥပသကံ မိတဗ္ဗေသု ဂေဟေသု ကုသ-
လံ အနဝဇ္ဇံ ပဉ္စ အဂေါစရရဟိတံ ဇာနတ်-
ယောသိ၊ တတ္ထ သာသေသနံ စရေယောသိတိ
အတ္ထော။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂၂၄။ (—ဇာ၊ ၂။ ၃။
စူဠနိ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ၄။ ၅။ ၁၂၂။) အာသဇ္ဇ ခေါ
နံ ညောသိ၊ ပုဏ္ဏံ ဥဂ္ဂဿ တေသော။ ဇာ၊ ၂။
၂၂၉။ ညောသိတိ ဇာနတ်ယောသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။
၄၀။ ဇာနတ်ယော—မ၊ ၃။ ၂။ အံ၊ ၁။ ၁၉၄။
အံ၊ ၂။ ၁၈၆။ ကင်္ခါ၊ ၁၃၃။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၇။
သုတ္တန်၊ ၄။ ၂။ ၄၇။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၁။ ဇာနတ်-
ယောမ — ဝိ၊ ၂။ ၁၉၉။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၀။ အံ၊ ၃။
၄၁၇။ မိလိန္ဒ၊ ၃။ ၄။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၄၉။ ဒီ၊ ၄။ ၂။
၉၃။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၅။ သံ၊ ၄။ ၃။
၂၃၆။ ကစ္စိ ပဟူတဇိဝေါသိ၊ ယထာ တံ
ဇာနိယာမသေ။ မ၊ ၂။ ၃၄၄။ တံ ဇာနိယာမာ-
တိ မေ မနော အဟူ။...တံ ဇာနိယာ-
မာတိ တံ ဇာနတ်ယောမ အာဇာနတ်ယောမ။
မဟာနိ၊ ၂။ ၁၅-၆။ ဘဂဝန္တံ ပုဏ္ဏမာဂဗ္ဗ၊ ကထံ
ဇာနေမု တံ မယံ။ သံ၊ ၁။ ၁၄။ ကထံ ဇာနတ်-
မူတိ ကထံ ဇာနတ်ယောမ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၅၀။ (—
မ၊ ၂။ ၄၀၈။ သံ၊ ၁။ ၃။ ၁၄၀၊ ၁၇၅။ သုတ္တန်။
၂၉၁၊ ၄၃၁။ ဝိ၊ ၃။ ၁။ ၁၄၄။ အပ၊ ၂။ ၆၁။ ဇာ၊
၁။ ၂၅၉။ ဇာ၊ ၂။ ၁၄၊ ၅၈၊ ၇၁-၄၊ ၁၄၉၊ ၁၇၄။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၅၅။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၀။ ဝိ၊ ၃။ ၃။ ၃၀၇။
ပေတ၊ ၄။ ၂၃၀။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၃။ စရိယာ၊
၄။ ၂။ ၇။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၂၄၃။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂၀၉။
ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၆၆၊ ၂၇၅၊ ၃၂၄။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၅၊
၉၄။) ညောမု စေ သီလဝန္တံ ဝေညံ။ ဇာ၊ ၂။

၂၇၀။ ညောမု စေတိယဒိမယံ...ဇာနေယျာ-
မ။ ဇာဠာ၇။၁၃၉။ ဇာနေယျံ—မ၊၂။၁၅၄။
သံ၊၁။၁၁။ အံ၊၂။၁၇၄။ စူဠနိ၊၁၃၂။ မိလိန္ဒ။
၂၆၁။ ဝိဠာ၂။၁၇၃။ ဝိသင်္ဂဟ။၇၀။ မဠာ
၄။၁၇၉။ သံဠာ၁။၂၀၈။ အံဠာ၁။၂၀၄။
သုတ္တနိဠာ၂။၁၃၈။ ထေရီဠာ၁။၇၇။ အပါ
ဠာ၂။၄၈။ ဇာဠာ၄။၂၂၂။ သာရတ္ထာဠာ၊၃၉၉။
မဠိ၊၂။၁၄၄။ မဠိ၊၃။၃၉၆။

ဇာနိ—သံဠာ၂။၁၇၀။ အံဠာ၁။၁၃၀။
ပဋိသံဠာ၂။၄၀။ မဟာနိဠာ၊၃၄၁။၃၈၉။ ဇာ-
နိ သု—ဝိ၊၃။၁၇၂။ ဝိ၊၄။၈၃။ ဝိမာန။၅။
ဝိဠာ၊၃။၃၄၆။ ဝိဠာ၊၄။၁၀။ ဝိသင်္ဂဟ။၃၈၅။
ဒီဠာ၊၂။၃၂၄။ မဠာ၁။၂၆၃။ မဠာ၊၂။၉၂။
မဠာ၊၃။၁၀၉။ သံဠာ၊၂။၆၂။ သံဠာ၊၃။၂၂၃။
အံဠာ၊၂။၁၆၆။ အံဠာ၊၃။၁၀၁။ အဘိဠာ၊၂။
၃၃၇။ ပဋိသံဠာ၊၂။၂၉၃။ ဥဒါနဠာ၊၁၅၅။
ဇာနိတ္ထ—မဠာ၊၁။၁၀၉။ မဠာ၊၄။၂၆။ အံဠာ
၁။၁၀၀။ သုတ္တနိဠာ၊၂။၁၉၄။ ဇာဠာ၁။၄၄၄။
ဇာဠာ၊၂။၂၃၈။ ဇာဠာ၊၄။၂၄၄။ မဠိ၊၁။
၂၇၇။ မဠိ၊၂။၂၄၇။ ဇာနိ—ဝိ၊၄။၁၄၈။
ဝိဠာ၊၁။၁၃၆-၇။ ဥဒါနဠာ၊၇၆။ ထေရီဠာ
၉၂။ ဇာဠာ၊၅။၅၀၅။ ဇာနိမု—မ၊၁။၂၀၅။
အံ၊၃။၄၁၇။ အံဠာ၊၁။၁၃၀။ ဒီဠိ၊၁။၁၄၁။
ဇာနိမု—သံဠာ၊၂။၁၇၀။ သံဠာ၊၃။၂၅၂။
အံဠာ၊၁။၃၃၂။ ဝိမတိ၊၂။၃၁၇။

ဇာနိဿတိ—ဝိ၊၁။၁၀။ မ၊၂။၁၀၂။ မ၊
၃။၁၆၀။ မိလိန္ဒ။၁၃။ ဝိဠာ၊၁။၈၀။ ဝိဠာ၊၂။
၈၇။ ဝိဠာ၊၄။၈၈။ ဝိသင်္ဂဟ။၃၈၄။ ဒီဠာ၊၂။
၂၃။ မဠာ၊၁။၃၄၅။ မဠာ၊၃။၆၁။ မဠာ၊၄။
၁၂၄။ သံဠာ၊၁။၃၂၄။ သံဠာ၊၂။၁၁၆။ သံဠာ
၃။၇၆။ အံဠာ၊၁။၂၉၁။ အံဠာ၊၂။၂၃။ အံ
ဠာ၊၃။၇၉။ ပဋိသံဠာ၊၂။၁၀၁။ ဇာနိဿန္တိ—မ၊
၂။၁၀၂။ သံ၊၁။၁၀၆။ ဝိဠာ၊၁။၃၀။ ဝိဠာ၊၂။
၁၃၈။ ဝိဠာ၊၃။၄၀၄။ ဒီဠာ၊၂။၁၂၉။ ဒီဠာ၊၃။
၁၀၂။ မဠာ၊၂။၂၃။ မဠာ၊၄။၂၂။ သံဠာ၊၂။
၁၁၂။ အံဠာ၊၁။၁၆၆။ အံဠာ၊၂။၃၄၀။ အဘိ

ဠာ၊၁။၁၂၇။ သဗ္ဗာပိ ကမ္မဿ ကတဿ ညော။
ဇာ၊၂။၄၁။ သဗ္ဗာပိတိ...သဗ္ဗာပိ ပဇာတုမဿ
ကတဿ အာကာရမတ္တမိ န ညော န ဇာနိ-
ဿန္တိ။ ဇာဠာ၊၅။၂၃၅။ ဇာနိဿသိ— ဝိဠာ၊
၃။၂၆၉။ ဝိဠာ၊၄။၇၇။ ဝိသင်္ဂဟ။၂၆၇။ သံ၊
ဠာ၊၃။၂၄၃။ အံဠာ၊၁။၂၀၈။ ထေရီဠာ၊၁၀၅။
ဇာဠာ၊၂။၁၂၄။ ဇာဠာ၊၄။၂၀၉။ ဇာဠာ၊၇။
၅၀။ ဒီဠိ၊၃။၆၀။ ပုစ္ဆိတော သမ္ဘဝံ ညော၊
အတ္တံ ဓမ္မဉ္စ ဗြာဟ္မဏ။ ဇာ၊၁။၃၇၈-၉။
ညောတိ ဇာနိဿသိ။ ဇာဠာ၊၅။၆၅။ ဇာ-
နိဿထ— ဝိဠာ၊၃။၁၀၂၊၂၆၉။ ဝိသင်္ဂဟ။
၁၇၄၊၄၃၃။ အဘိဠာ၊၂။၃၇၆။ ပေတဠာ၊၁၂။
ဇာဠာ၊၂။၁၆၉။ ကင်္ခါဠိသင်္ဂဟ။၄၅၆။ ဇာ-
နိဿာမိ—ဝိ၊၂။၁၈၇။ အံ၊၂။၂၀၆။ အပါ
၁။၃၅၃။ မိလိန္ဒ။၂၂။ ဝိဠာ၊၁။၂၉၅။ ဝိဠာ
၃။၂၆၉။ ကင်္ခါ၊၁၀၁။ ဒီဠာ၊၂။၈၀။ မဠာ၊၂။
၁၀၀။ မဠာ၊၃။၁၉၁။ သံဠာ၊၁။၁၇။ သံဠာ၊၂။
၁၁၁။ သံဠာ၊၃။၇၇။ အံဠာ၊၁။၁၃၀။ အံဠာ၊၂။
၂၇၁။ အံဠာ၊၃။၁၆၆။ အဘိဠာ၊၁။၂၆၁။
အဘိဠာ၊၂။၁၀၈။ ဇာနိဿာမ— ဝိ၊၃။၃၃၃။
မ၊၂။၃၁။ မ၊၃။၂၈၀။ အံ၊၂။၃၂။ အံ၊၃။၃၀။
ဝိဠာ၊၁။၃၃၂။ ဝိဠာ၊၂။၁၈၃။ ဝိဠာ၊၃။၂၆၉။
ဝိဠာ၊၄။၄၃။ ကင်္ခါ၊၁၁၉။ သံဠာ၊၃။၉။ အံဠာ
၁။၃၁၃။ အံဠာ၊၃။၁၉။ ဓမ္မဠာ၊၂။၁၅၅။ သုတ္တ-
နိဠာ၊၂။၂၉၄။ မဟာနိဠာ၊၃၁၃။ ဇာနိဿ—
ထေရီဠာ၊၁။၃၇၃။

(ခ) မှတ်သား၏၊ သိမှတ်၏။ သဗ္ဗေ
ဇာနန္တိ မံ ဒေဝါ၊ ဧဝံ ဂေါဝိန္ဒ ဇာနဟိ။ ဒီ၊
၂။၁၉၃။ ဧဝံ ဂေါဝိန္ဒ ဇာနဟိတိ ဂေါဝိန္ဒ-
ပဏ္ဍိတ တံ ဧဝံ ဇာနဟိ ဧဝံ မံ ဓာရေဟိ။
ဒီဠာ၊၂။၂၅၇။ အဇာနန္တာ တံ ပုစ္ဆာမ၊ ကထံ
ဇာနေမု တံ မယံ။ ဒီ၊၂။၁၉၃။ ကထံ ဇာ-
နေမု တံ မယန္တိ မယံ ကိန္တိ တံ ဇာနာမ၊...
ကေန အာကာရေန တံ ဓာရယာမာတိ
အတ္ထော။ ဒီဠာ၊၂။၂၅၇။ (-စရိယာဠာ၊၄၉၊

၅၀။) ဗုဇ္ဈသုတ် ဇာနသု သလ္လက္ခေဟိ။
ဇာဠာ၇။၁၀၂။

(ဂ) မြင်၏၊ သိမြင်၏။ အညံ ဂတိ* န
ဇာနာမိ၊ မနသာ ပတ္တနာဖလံ။ အပါ၁။၅။
အညံ ဂတိ* အညံ ဥပပတ္တိ* န ဇာနာမိ န
ပဿာမိ။ အပါဠာ၁။၁၂၄။

(ဃ) ကြား၏၊ ကြားသိ၏။ တိလော-
ကဂရုသမာနောပိ ဗုဒ္ဓေါ သမ္ပဗုဇ္ဈေ ဇာနာ-
တိ သုဏာတိတိ အတ္ထော။ အပါဠာ၁။၂၆၇။
ဣတရေ စ သကိစ္စပုသုတတ္တာ န ဇာနန္တိ။
ဝိဠာ၁။၃၁၁။ န ဇာနန္တိတိ န သုဏန္တိတိ
အတ္ထော။ ဝဇီရ။၁၃၂။

(င) စူးစမ်း၏၊ စိစစ်၏။ သတ္တာနံ
ဟိတာဟိတံ ဇာနာတိ။ မ၊၂။၃။ မ၊ဠာ၃။၅။
ဇာနာတိတိ“ဣဒံအဟိတံ န သေဝိတဗ္ဗံ၊ ဣဒံ
ဟိတံ သေဝိတဗ္ဗံ”န္တိ ဝိစာရေတိ ဒေသေတိ။
ဝိစာရဏတ္ထောပိ ဟိ ဟောတိ ဇာနာတိ-
သဒ္ဓေါ ယထာ “အာယသ္မာ ဇာနာတိ”တိ။
မ၊ဠာ၃။၄။ ဇာနာမိ—ဝိ၊၁။၃၅၀။ ဇာနာဟိ—
ဝိ၊၁။၃၅၀။ ပါဠိယံ ဇာနာဟိတိတ္ထေ ဥပဓာ-
ရေဟိတိ အတ္ထော။ သ၊ရတ္ထ၊၂။၄၂၅။ (-
ဇာ၊၂။၂။ ဇာဠာ၅။၁၂၃။ ဝိမတိ၊၁။၃၄၇။)
“တေန ဟိ ဇာနာထာ”တိ ဒွေ သုဝေ
ပဟိဏိသု။ ဇာဠာ၄။၂၇၇။

(စ) ယုံကြည်၏။ တံ ကိန္တိ ဇာနေယျ-
မဟံ အဝေစ္စာ(-ပေတ။၁၈၄)တိ.... တံ
ကိန္တိ ကေန ကာရဏေန အဟံ အဝေစ္စ
အပရပစ္စယဘာဝေန သဒ္ဓဟေယျံ။ ပေတ၊
ဠာ။၂၁၀။

(ဆ) ခံစား၏။ သပ္ပိနော ဇာနာတိ၊
မဓုနော ဇာနာတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၄။ ဝိမတိ၊
၁။၉၉။ န တံ တာတ သုဒိန္န ကိဉ္စိ
ဒုက္ခဿ ဇာနာသိ (ဝိ၊၁။၁၄)တိ... အထ ဝါ
ကိဉ္စိ ဒုက္ခေန နာနုဘောသိတိ အတ္ထော။

ကရဏတ္ထေ သာမိဝစနံ၊ အနုဘဝနတ္ထေ စ
ဇာနနာ။ ဝိ၊ဠာ၁။၁၇၁။

(ဇ) အောက်မေ့၏၊ အမှတ်ရ၏။ ပိတု
သရတိ၊ ဘာတု ဇာနာတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၄။
န တံ တာတ သုဒိန္န ကိဉ္စိ ဒုက္ခဿ ဇာနာသိ
(ဝိ၊၁။၁၄)တိ.... အထ ဝါ ကိဉ္စိ ဒုက္ခံ နဿ-
ရသိတိ အတ္ထော။ ဥပယောဂတ္ထေ သာမိဝ-
စနံ၊ သရဏတ္ထေ စ ဇာနနာ။ ဝိ၊ဠာ၁။၁၇၁။
(-မ၊၂။၂၄၆။ မ၊ဠာ၃။၂၀၂။) န ဇာနာမိ န
သရာမိ။ ဇာဠာ၄။၃၂၀။

(ဈ) ချီးမွမ်း၏။ န ဣတိ မံ ဇနော
ဇာနာတု (အံ၊၁။၃၃၄)တိ ဝေံ ဗြဟ္မစရိယ-
ဝါသေ သတိ “သီလဝါကလျာဏဓမ္မော”တိ
အာဒိနာ မံ လောကော ဇာနာတု သမ္မာ-
ဝေတု။ အံ၊ဠာ၂။၂၅၈။ (-ဣတိဝုတ်။၂၁၄။
ဣတိဝုတ်၊ဠာ။၁၀၄။)

(ည) ဟောပြော၏။ ရာဇာ စ ခေါ တံ
ဇာနာတိ၊ ယဒိ ကာဟတိ ဝါ န ဝါ။ ဒီ၊ဠာ၁။
၁၄၂။ ယထာ သဗ္ဗဓမ္မကုသလော သဗ္ဗဓမ္မ-
ဝိဒ္ဓ ဗုဒ္ဓေါ ဇာနာတိ ကထေတိ၊ တထာ တေ
အဟမက္ခိယန္တိ အတ္ထော။.... ဇာနနာ စေတ္ထ
ကထနာ။ သီ၊ဠာ၊သစ်။၂။၃၁။

ဇာနာတု (ကြိ) [ဉာ+နာ+တု] (က) သိလော့။
(ခ) ချီးမွမ်းလော့။ ဇာနာတိ-ကြည့်။

ဇာနာထံ (ကြိ) [ဉာ+နာ+ထ] သိကုန်၏။
ဇာနာတိ-ကြည့်။

ဇာနာထံ (ကြိ) [ဉာ+နာ+ထ] (က) သိကုန်
လော့။ (ခ) စူးစမ်းကုန်လော့၊ စိစစ်ကုန်
လော့။ ဇာနာတိ-ကြည့်။

ဇာနာပန (န) [ဉာ+နာ+ဏာပေ+ယု] သိစေ
ခြင်း၊ နားလည်စေခြင်း။ ပညာပနာတိ ဇာ-
နာပနာ။ ပဋိသံ၊ဠာ၂။၁၈၂။ (-ဥဒါန၊ဠာ။
၅၇။ ဒီ၊ဠာ၂။၆၅။ ဒီ၊ဠာ၃။၁၆၁။ မ၊ဠာ၃။
၄၀၅။ သံ၊ဠာ၊၁။၇၃။)

ဇာနည်ပန်ထွ (ပု) [ဇာနည်ပန်+အထွ] သိစေ
ခြင်းအကျိုး၊ နားလည် စေခြင်း အကျိုး။
အထွော ဝိညာပန်ထွာယာတိ အထွော ဇာ-
နည်ပန်ထွာယ။ ဝိဋ္ဌာ၎ ၂၀၇။ (-မဋ္ဌာ၎
၄၉။ အပဋ္ဌာ၎ ၂၂၈။ ဝိမတိ ၂။ ၃၀၀။ မဋ္ဌိ
၂။ ၁၉၆။ အံဋ္ဌိ ၃။ ၃၆၇။)

ဇာနည်ပိတ (တိ) [ဉာ+နာ+ဏာပေ+တ] သိ
စေအပ်သော၊ နားလည်စေအပ်သော။ တ-
ထာဂတပုဝေဒိတန္တိ တထာဂတေန ပဋိဝိဒ္ဓံ
ပစ္စက္ခကတံ၊ ဇာနည်ပိတံ ဝါ။ ဝိဋ္ဌာ၎ ၂။ ၇၆။
(-ဝိဋ္ဌာ၎ ၁၅၁။ ဇာဋ္ဌာ၎ ၄၇၈။)

ဇာနည်ပိတပုဗ္ဗ (တိ) [ဇာနည်ပိတ+ပုဗ္ဗ] ရှေး၌
သိစေအပ်သော၊ ရှေးက သိစေဘူးသော။
တဉ္စ ပန အပ္ပိယဘာဝံ ဌပေတွာ အဇ္ဇ မယာ
န ကောစိ ဇာနည်ပိတပုဗ္ဗော။ စရိယာဋ္ဌ။
၂၃၉။ (-ဇာဋ္ဌာ၎ ၄။ ၃၂။)

ဇာနည်ပေတဗ္ဗ (တိ) [ဉာ+နာ+ဏာပေ+တဗ္ဗ]
သိစေ - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော၊ သူ။
သံသော ဉာပေတဗ္ဗောတိ သံသော ဇာနာ-
ပေတဗ္ဗော။ ဝိဋ္ဌာ၎ ၂။ ၆၅။ (-ကင်္ခါ ၂။ ၅၅။
ဒီဋ္ဌာ၎ ၉၅။ ၁၅၀။ ဓမ္မာဋ္ဌာ၎ ၂။ ၃၆။ မဟာနိ
ဋ္ဌ။ ၃၂၄။ ကင်္ခါဋ္ဌိသစ် ၁၅၆။ ဒီဋ္ဌိ ၃။ ၁၆၁။)

ဇာနည်ပေတိ (ကာကြိ) [ဉာ+နာ+ဏာပေ+
တိ] သိစေ၏၊ နားလည်စေ၏။ ပညာပေတိ-
တိ ဇာနည်ပေတိ။ ပဋိသံဋ္ဌာ၎ ၂။ ၂၇။ အံဋ္ဌိ ၂။
၂၁၇။ (-ဝိဋ္ဌာ၎ ၂။ ၂၁။ ဝိဋ္ဌာ၎ ၃၄၃။ ဝိဋ္ဌာ
၄။ ၃၆။ မဋ္ဌာ၎ ၂။ ၁၆၅။ အံဋ္ဌာ၎ ၂။ ၃၆၁။ အံဋ္ဌာ
၃။ ၃၅၄။ အဘိဋ္ဌာ၎ ၂။ ၄၅၆။ ဥဒါနဋ္ဌ။ ၅၈။
ဇာဋ္ဌာ၎ ၂။ ၆၁၁၂၉။ ဇာဋ္ဌာ၎ ၇၆။ ဝဇီရ။
၉၉။ ၂၉၇။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၂၃။ ဒီဋ္ဌိ ၂။ ၂၇၅။
မဋ္ဌိ ၂။ ၁၉၇။ မူလဋ္ဌိ ၁။ ၈၉။) ဇာနည်ပေန္တိ-
အံဋ္ဌာ၎ ၂။ ၅၀။ အံဋ္ဌိ ၂။ ၄၄။ ဇာနည်ပေသိ-
ဝိဋ္ဌာ၎ ၃။ ၃၇၁။ ဒီဋ္ဌာ၎ ၂။ ၂၉၇။ မဋ္ဌာ၎ ၂။ ၇၇။
မဋ္ဌာ၎ ၃။ ၁၉၇။ သံဋ္ဌာ၎ ၂။ ၈။ အဘိဋ္ဌာ၎ ၂။ ၂၉၉။
ဇာဋ္ဌာ၎ ၁၁၂၂။ ဇာဋ္ဌာ၎ ၄။ ၃၅၂၃၂။ ဇာဋ္ဌာ

၅။ ၃၄၁။ ဇာဋ္ဌာ၎ ၇။ ၁၁၅။ မဋ္ဌိ ၂။ ၁၂၈။ သံ
ဋ္ဌိ ၁။ ၇၃။ ၂၉၃။ ဇာနည်ပေမိ- ဝိဋ္ဌာ၎ ၃။ ၃၆၄။
အံဋ္ဌာ၎ ၂။ ၁၉၇။ အံဋ္ဌာ၎ ၂။ ၁၆၃။ သုတ္တနိဋ္ဌာ၎ ၂။
၁၁၃။ ထေရဋ္ဌာ၎ ၁။ ၃၁၁။ ဇာဋ္ဌာ၎ ၅။ ၁၈၉။
ဇာဋ္ဌာ၎ ၇။ ၁၆၄။ ဝိမတိ ၂။ ၂၁၈။ ဒီဋ္ဌိ ၁။
၂၉၈။ သံဋ္ဌိ ၁။ ၂၀၀။ ဇာနည်ပေမ- အံဋ္ဌာ
၁။ ၂၇၀။ ထေရီဋ္ဌာ၎ ၁၉၄။ ဇာဋ္ဌာ၎ ၂။ ၁၉၇။
ဇာနည်ပေဟိ- မဋ္ဌာ၎ ၂။ ၂။ အံဋ္ဌာ၎ ၂။ ၂၇၂။
ထေရီဋ္ဌာ၎ ၁၉၅။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၂။ ၇၆။ ဇာဋ္ဌာ
၅။ ၃၀၄။ ဇာဋ္ဌာ၎ ၇။ ၃၂၃။ ဇာနည်ပေထ-
ရုဒ္ဓကဋ္ဌာ၎ ၁၆၇။ ဇာဋ္ဌာ၎ ၇။ ၉။ ဇာနည်ပေယျ-
ဝိဋ္ဌာ၎ ၂။ ၇၈။ မဋ္ဌာ၎ ၃။ ၁၈၂။ ဇာနည်ပေယျ-
အံဋ္ဌာ၎ ၃။ ၂၅၄။ ဇာနည်ပေယျာသိ- သံဋ္ဌာ၎
၁၃၈။ ဇာနည်ပေယျာထ- ဇာဋ္ဌာ၎ ၆။ ၂၇၃။
ဇာနည်ပေယျ- ဝိဋ္ဌာ၎ ၃။ ၃၆၅။ ၃၉၆။ ဇာနည်ပေ-
သံ- အဘိဋ္ဌာ၎ ၂။ ၄၃၄။ သာရတ္ထ။ ၁။ ၅၇။ သီဋ္ဌိ
သစ် ၁။ ၇၂။ ဇာနည်ပေသိ- စရိယာဋ္ဌ။ ၁၈၆။
ဇာဋ္ဌာ၎ ၄။ ၆၉။ ဇာနည်ပေသာမိ- ဒီဋ္ဌာ၎
၂။ ၃၈။ မဋ္ဌာ၎ ၄။ ၄၇။ သံဋ္ဌာ၎ ၂။ ၁၁၃။ ၂၈၇။
အံဋ္ဌာ၎ ၁။ ၁၄၈။ ၁၈၇။ စရိယာဋ္ဌ။ ၈၉။ ၁၅၂။
ဇာဋ္ဌာ၎ ၂။ ၁၈၇။ ၂၉၇။ ဇာဋ္ဌာ၎ ၃။ ၁၆၃။ ၂၆၇။
ဇာဋ္ဌာ၎ ၅။ ၂၄၄။ ၃၁၈။ ဇာဋ္ဌာ၎ ၇။ ၁၀၅။ ၂၈၅။
အံဋ္ဌိ ၁။ ၁၆၅။ ဇာနည်ပေသာမ- ဝိဋ္ဌာ၎
၁၈၈။ ဒီဋ္ဌာ၎ ၂။ ၂၇၂။ မဋ္ဌာ၎ ၃။ ၁၂၆။ သံဋ္ဌာ
၁။ ၇၁။ ဥဒါနဋ္ဌ။ ၃၈၃။

ဇာနည်ပေတုံ (ကြိဝိ) [ဉာ+နာ+ဏာပေ+တုံ]
သိစေခြင်းငှါ၊ နားလည်စေခြင်းငှါ။ အသက္ခိ
ခေါ ဘဂဝါ ပဉ္စဝဂ္ဂိယေ ဘိက္ခု။ သညာ-
ပေတုန္တိ “အဟံ ဗုဒ္ဓေါ”တိ ဇာနည်ပေတုံ
အသက္ခိ။ ဝိဋ္ဌာ၎ ၃။ ၂၄၆။ (-မဋ္ဌာ၎ ၂။ ၄၆၅။ ၃။
၉၇။ ၂၃၂။ မဋ္ဌာ၎ ၃။ ၁၆၀။ သံဋ္ဌာ၎ ၂။ ၂၉၀။
အံဋ္ဌာ၎ ၁။ ၁၈၅။ အံဋ္ဌာ၎ ၃။ ၃၁၀။ ဓမ္မာဋ္ဌာ၎
၁၅၅။ ဥဒါနဋ္ဌ။ ၂၀၇။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၂။ ၇၆။
ဇာဋ္ဌာ၎ ၅။ ၄၉၇။ ဇာဋ္ဌာ၎ ၇။ ၂၈၇။ သာရတ္ထ။
၂။ ၃၆၅။ သာရတ္ထ။ ၃။ ၁၆၈။ ဒီဋ္ဌိ ၂။ ၆၀။ မ

ဇိ၊၂။၁၃၃။၂၅၀။ သံ၊ဇိ၊၁။၂၃၂။ သံ၊ဇိ၊၂။
၂၄၇။၃၃၀။ အံ၊ဇိ၊၂။၂၄၇။ နေတ္ထိဝိ၊၃၃၃။)

ဇာနည်ပေတုကာမ (တိ) [ဇာနည်ပေတု+ကာမ]
သိစေခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ သိစေလိုသော၊
သူ။ ပရိယတ္တိအပ္ပိစ္ဆော တေပိဋကောပိ သမာ-
နော န ဗဟုဿုတဘာဝံ ဇာနည်ပေတုကာ-
မော ဟောတိ သာကေတတိယတ္ထေရော
ဝိယ။ ဒီ၊ဇ္ဈ၊၃။၂၄၆ (-ကခါ၊၂၅၂။ မ၊ဇ္ဈ၊
၂။၄၆။ သံ၊ဇ္ဈ၊၁။၂၃၈။ အဘိ၊ဇ္ဈ၊၁။၄၀၆။
ဥဒါန၊ဇ္ဈ၊၂၀၇။ မဟာနိဇ္ဈ၊၉၅၊၂၈၆။)

ဇာနည်ပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဉာ+နာ+ဏာပေ+
တွာ] (က) သိစေ၍၊ နားလည်စေ၍။ (ခ)
ပန်ကြား၍၊ ပန်ပြော၍။ (က) တတ္ထ ဥပါ-
သကံ သညာပေတွာတိ ဇာနည်ပေတွာ။ ဝိ၊ဇ္ဈ၊
၂။၂၅၂။ (-ဝိ၊ဇ္ဈ၊၃။၁၇၁။၁၉၁။ ကခါ၊၃၀၉။
မ၊ဇ္ဈ၊၄။၇၁။ အံ၊ဇ္ဈ၊၁။၁၀၄၊၃၀၃။ အံ၊ဇ္ဈ၊၂။
၇၀၊၁၄၀။ အံ၊ဇ္ဈ၊၃။၁၈၉။ ပေတ၊ဇ္ဈ၊၁၃၉။
ထေရ၊ဇ္ဈ၊၁။၁၈၃။ ထေရ၊ဇ္ဈ၊၂။၁၇၃။ ထေရီ၊
ဇ္ဈ၊၆၇။ အပ၊ဇ္ဈ၊၂။၅၉၊၂၆၅။ ဇာ၊ဇ္ဈ၊၄။၆၄၊
၂၉၀။ ဇာ၊ဇ္ဈ၊၅။၂၂၈၊၄၁၁၊၄၇၇။ သာရတ္ထ၊
၂။၄၁၆။ ကခါ၊ဇိ၊သစ်၊၂၈၇။ သီ၊ဇိ၊သစ်၊၂။
၃၉၉။ ဒီ၊ဇိ၊၂။၁၅၉။ သံ၊ဇိ၊၁။၂၆၅။) (ခ)
ဇာနည်ပေတွာ သမ္ပုဋ္ဌိစိတံ ဝနုတိ။ ဝိ၊ဇ္ဈ၊၄။
၇၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၃၀၃။ ကခါ၊ဇိ၊သစ်၊၄၂၃။
ဇာနည်ပေတွာတိ ဘိက္ခုသံဃဿ ဇာနည်ပေ-
တွာ၊ အပလောကေတွာတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊
၂။၂၄၅။

ဇာနည်ပေထ (ကာ၊ကြိ) [ဉာ+နာ+ဏာပေ+
ထ] သိစေကုန်လော့၊ နားလည်စေကုန်
လော့။ ဇာနည်ပေတိ-ကြည့်။

ဇာနည်ပေန္တ (တိ) [ဉာ+နာ+ဏာပေ+အန္တ]
သိစေတတ်သော၊သူ။ သေသဒေဝေ သက္ကဿ
ဂမနကာလံ ဇာနည်ပေန္တော ကေမန္တံ အဋ္ဌာ-
သိ။ ဒီ၊ဇ္ဈ၊၂။၂၉၂။ (-စရိယာ၊ဇ္ဈ၊၄၉။ ဇာ၊

ဇ္ဈ၊၅။၂။ ဒီ၊ဇိ၊၂။၂၄၈။ မ၊ဇိ၊၃။၃၂၉။ သံ၊
ဇိ၊၂။၃၁၁။)

ဇာနည်ပေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဉာ+နာ+ဏာပေ+
အန္တိ] သိစေကုန်၏၊ နားလည်စေကုန်၏။
ဇာနည်ပေတိ-ကြည့်။

ဇာနည်ပေမ (ကာ၊ကြိ) [ဉာ+နာ+ဏာပေ+မ]
သိစေကုန်၏၊ နားလည်စေကုန်၏။ ဇာနည်-
ပေတိ-ကြည့်။

ဇာနည်ပေမိ (ကာ၊ကြိ) [ဉာ+နာ+ဏာပေ+မိ]
သိစေ၏၊ နားလည်စေ၏။ ဇာနည်ပေတိ-
ကြည့်။

ဇာနည်ပေယျ (ကာ၊ကြိ) [ဉာ+နာ+ဏာပေ+
ယျ] သိစေရာ၏၊ နားလည်စေရာ၏။ ဇာ-
နည်ပေတိ-ကြည့်။

ဇာနည်ပေယျံ (ကာ၊ကြိ) [ဉာ+နာ+ဏာပေ+
ယျံ] သိစေရာ၏၊ နားလည်စေရာ၏။ ဇာ-
နည်ပေတိ-ကြည့်။

ဇာနည်ပေယျာထ (ကာ၊ကြိ) [ဉာ+နာ+ဏာပေ+
ယျာထ] သိစေကုန်ရာ၏၊ နားလည်စေ
ကုန်ရာ၏။ ဇာနည်ပေတိ-ကြည့်။

ဇာနည်ပေယျာသိ (ကာ၊ကြိ) [ဉာ+နာ+ဏာပေ+
ယျာသိ] သိစေရာ၏၊ နားလည်စေရာ၏။
ဇာနည်ပေတိ-ကြည့်။

ဇာနည်ပေယျု (ကာ၊ကြိ) [ဉာ+နာ+ဏာပေ+
ယျု] သိစေကုန်ရာ၏၊ နားလည်စေကုန်
ရာ၏။ ဇာနည်ပေတိ-ကြည့်။

ဇာနည်ပေသိ (ကာ၊ကြိ) [ဉာ+နာ+ဏာပေ+
သိ] သိစေ၏၊ နားလည်စေ၏။ ဇာနည်ပေတိ-
ကြည့်။

ဇာနည်ပေသိ* (ကာ၊ကြိ) [ဉာ+နာ+ဏာပေ+
သိ] သိစေဘူးပြီ၊ နားလည်စေဘူးပြီ။ ဇာ-
နည်ပေတိ-ကြည့်။

ဇာနည်ပေသံ (ကာ၊ကြိ) [ဉာ+နာ+ဏာပေ+
ဉံ] သိစေကုန်ပြီ၊ နားလည်စေကုန်ပြီ။ ဇာ-
နာပေတိ-ကြည့်။

ဇာနည်ပေသာမ (ကာ၊ကြိ) [ဉာ+နာ+ဏာပေ
+သာမ] သိစေကုန်လတ်အံ့၊ နားလည်စေ
ကုန်လတ်အံ့။ ဇာနာပေတိ-ကြည့်။

ဇာနည်ပေသာမိ (ကာ၊ကြိ) [ဉာ+နာ+ဏာပေ
+သာမိ] သိစေလတ်အံ့၊ နားလည်စေ
လတ်အံ့။ ဇာနာပေတိ-ကြည့်။

ဇာနည်ပေဟိ (ကာ၊ကြိ) [ဉာ+နာ+ဏာပေ+
ဟိ] သိစေပါလော့၊ နားလည်စေပါလော့။
ဇာနာပေတိ-ကြည့်။

ဇာနာမ (ကြိ) [ဉာ + နာ + မ] သိကုန်၏။
ဇာနာတိ-ကြည့်။

ဇာနာမိ (ကြိ) [ဉာ + နာ + မိ] (က) သိ၏။
(ခ) မြင်၏။ သိမြင်၏။ (ဂ) အောက်မေ့၏။
ဇာနာတိ-ကြည့်။

ဇာနာသိ (ကြိ) [ဉာ+နာ+သိ] (က) သိ၏။
(ခ) ခံစား၏။ (ဂ) အောက်မေ့၏။ ဇာနာ-
တိ-ကြည့်။

ဇာနာဟိ (ကြိ) [ဉာ+နာ+ဟိ] (က) သိလော့။
(ခ) မှတ်သားလော့၊ သိမှတ်လော့။ (ဂ)
စူးစမ်းလော့၊ စိစစ်လော့။ ဇာနာတိ-ကြည့်။

ဇာနိ (ထိ) [ဟာ+တိ။ ကွစိဓာတုတိအာဒိနာ
ဟာဒိတော တိဿ နိ ဟောတိ။ ဟာနိ ဇာနိ
ဣစ္စာဒိ။ ရူ။ ၆၀၀။ ဟာ+ယု+ဤ။ ဟာ စာ-
ဂေါ ယု၊ နဒါဒိ၊ ရသော၊ ဟဿ ဇော၊
ဇာနိ။ ဓာနိ၊ ၇၆၃။ ဇာ+နိ။ မောဂ်။ ၅။
၅၀။ ဇာ=ဝယောဟာနိယံ၊ ဇာနံ ဇာနိ။
ပဉ္စိကာ။ ၅။ ၅၀။] ဆုံးရှုံးခြင်း၊ ဆုတ်ယုတ်
ခြင်း။ ယေသံ တေ ဝဇေန ဝါ ဗန္ဓေန ဝါ
ဇာနိယာ ဝါ ဂရဟာယ ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇေယျံ သော-
ကဗရိဒေဝဒုက္ခဒေါမနဿပါယာသာတိ။ သံ၊

၂။ ၅၁။ ဇာနိယာတိ ဓနဇာနိယာ။ သံ၊
ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၅။ (- ထေရီ။ ၄၁၇။ ဝိ၊ ၄။ ၂၄၅။
မ၊ ၄။ ၂။ ၉။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၅။ အဘိ၊ ၄။ ၁။
၁၀၈။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၄၄-၅။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၄။
ထေရီ၊ ၄။ ၂၄၅၊ ၂၄၉။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၆၆၊ ၂၇၁။
မဟာနိ၊ ၄။ ၃၈၄။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၆၅။ သံ၊ ၄။ ၁။
၂၀၉၊ ၃၀၃။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၈၆။)

ဇာနိ (ထိ) [ဟာ+ဏေ+တိ] ဆုံးရှုံးစေခြင်း၊
ဆုတ်ယုတ်စေခြင်း။ အဟမေတံ ဒဿုခိလံ
ဝဇေန ဝါ ဗန္ဓေန ဝါ ဇာနိယာ ဝါ ဂရဟာယ
ဝါ ပဗ္ဗာဇနာယ ဝါ သမ္မဟနိဿာမိ။ ဒီ၊ ၁။
၁၂၈။ ဇာနိယာတိ ဟာနိယာ၊ “သတံ
ဂဏှထ၊ သဟဿံ ဂဏှထာ”တိ ဧဝံ ပဝတ္တိတ-
ဒဏှောနာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၅။ ဟာ-
ဓာတုယာ ဇာနိပဒနိပ္ပတ္တိံ ဒဿေတိ။ “ဟာ-
နိယာ”တိ ဣမိနာ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၀၄။
(- အံ၊ ၁။ ၂၀၂။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၁။ ဣတိဝုတ်၊
ဋ္ဌ။ ၂၆၂။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၄။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၁။)

ဇာနိ (ကြိ) [ဉာ+နာ+ဤ] သိပြီ။ ဇာနာတိ-
ကြည့်။

ဇာနိ (ကြိ) [ဉာ+နာ+ဣ] သိပြီ။ ဇာနာတိ-
ကြည့်။

ဇာနိသု (ကြိ) [ဉာ + နာ + ဉံ] သိကုန်ပြီ။
ဇာနာတိ-ကြည့်။

ဇာနိကတ (တိ) [ဇာနိ + ကတ] ဆုတ်ယုတ်
ခြင်းကို ပြုတတ်သော၊ ဆုတ်ယုတ်အောင်
ပြုသောသူ။ သမဏေန ဂေါတမေန မယံ
ဇေဋ္ဌကဘာတရံ ပဗ္ဗာဇေန္တေန ဇာနိကတာ။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၉၊ ၂၁၀။ ဇာနိကတာတိ ဉာတိ-
ဝဂ္ဂဟာနိကတာ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၅။

ဇာနိကရဏ (န) [ဇာနိ+ကရဏ] ဆုံးရှုံးမှု
ကို ပြုခြင်း၊ ဆုံးရှုံးအောင်ပြုခြင်း။ ဇာနိ-
ကရဏဝသေန ဝါ အဋ္ဌကရဏာဒိနာ န ကိဉ္စိ
ဇိနာတိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၉။

ဇာနိတ (တိ) [ဉာ+နာ+တ] သိအပ်သော။ ဇနိ-
တဝါဒ-ကြည့်။

ဇာနိတဗ္ဗ (တိ) [ဉာ+နာ+တဗ္ဗ] သိအပ်-
သိသင့်-သိထိုက်-သော။ အာပတ္တိကရာ ဓမ္မာ
ဇာနိတဗ္ဗာ၊ အနာပတ္တိကရာ ဓမ္မာ ဇာနိတဗ္ဗာ။
ဝိ၊ ၅။ ၂၁။ (-၃၀၈၊ ၃၇၇။ မ၊ ၂။ ၁၃၃။ အံ၊
၁။ ၃၆။ မဟာနိ၊ ၁၃၈၊ ၂၇၇။ မိလိန္ဒ၊ ၁၀၁၊
၃၉၈။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၅။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၉၁။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၈။
ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၈။ ကင်္ခါ၊ ၁၀၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၈။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၂။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၁။ မ၊ ၄။ ၁။ ၆၇။
မ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၅။ မ၊ ၄။ ၄။ ၁၄၀။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၃။
သံ၊ ၄။ ၃။ ၃၃။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၃။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၁။
အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၈၉။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၃။ အဘိ၊ ၄။
၂။ ၁၉။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၉၀။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၅၇။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၉၀၊ ၂၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။ ၁၄၉။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၆၄။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၉။
ဥဒါန၊ ၄။ ၃၄။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၁၈။ သုတ္တနိ၊ ၄။
၂။ ၁၁၊ ၁၄၈။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၄။ မဟာနိ၊ ၄။
၁၀။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၃။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၀။ ဇာ၊
၄။ ၄။ ၂၀၀။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၇၅။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၅၂။
နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၈၅။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၇၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၄၉။ ဝိမတိ၊ ၂။
၁၆၅။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ၆၄။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၂။ ၁။
၁၄၃။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၂။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၄။ ဒီ၊
၄။ ၂။ ၁၀၇။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၁။ မ၊ ၄။ ၁။ ၉၆။ မ၊ ၄။
၂။ ၂၄။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၃၈။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၆၊ ၃၀၄။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၂။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၆။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၅၅။
မူလ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၀။ မူလ၊ ၄။ ၂။ ၆၀။ အနု၊ ၄။ ၁။ ၄၆။
အနု၊ ၄။ ၂။ ၄၃။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁။ ၃၀။ နေတ္ထိဝိ၊
၁၈၈။)

ဇာနိတဗ္ဗ (တိ) [ဉာ+နာ+ဏေ+တဗ္ဗ] သိစေ
အပ် - သိစေသင့် - သိစေထိုက် - သော
(တရား)။ “ယံ ကိဉ္စိနေယျံ နာမ အတ္ထိ ဓမ္မ” နှိ
အာဒိသု ဟိ ဇာနိတဗ္ဗ နေယျံ နှိ ဝုတ္တံ။ မ၊ ၄။
၂။ ၂၄၅။ ဇာနိတဗ္ဗ နေယျံ သပရသန္တာနေသု

ဣဒံ အတိသယံ ဇာနိတဗ္ဗတော ဗုဇ္ဈိတဗ္ဗံ
ဗောဓေတဗ္ဗံ ဝါတိ အတ္ထော။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၆။

ဇာနိတဗ္ဗက (တိ) [ဇာနိတဗ္ဗ+က] သိအပ်-
သိသင့် - သိထိုက် - သော။ ပဏ္ဍိတဝေဒနိယန္တိ
ပဏ္ဍိတေဟိ ဇာနိတဗ္ဗကံ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၆။ (-
အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၅၊ ၃၃၆။)

ဇာနိတဗ္ဗဂုဏ (ပု) [ဇာနိတဗ္ဗ+ဂုဏ] သိအပ်-
သိနိုင်လောက် - သော ဂုဏ်။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဇာနိတဗ္ဗဂုဏကာရဏ (န) [ဇာနိတဗ္ဗဂုဏ +
ကာရဏ] သိအပ် - သိနိုင်လောက် - သော
ဂုဏ်၏အကြောင်း။ ရညာ ဇာနိတဗ္ဗဂုဏေ
(မ၊ ၄။ ၃။ ၁၁၁)တိ ယထာ ရာဇာ အဿဿ
ဂုဏေ ဇာနာတိ၊ ဧဝံ တေန ဇာနိတဗ္ဗဂုဏ-
ကာရဏံ ကာရေတိ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၇၃။

ဇာနိတဗ္ဗဋ္ဌ (ပု) [ဇာနိတဗ္ဗ + အတ္ထ] သိအပ်
သော - အနက် - သဘော။ ဂန္ဓာယတနာ-
ဒိတ္တယံ ဃာနုဇိဝါကာယေဟိ ပတွာ ဂဟေ-
တဗ္ဗတော မုနိတွာ ဇာနိတဗ္ဗဋ္ဌေန မုတံ နာမ
ဇာတံ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၃။

ဇာနိတဗ္ဗဋ္ဌာန (န) [ဇာနိတဗ္ဗ+ဋ္ဌာန] သိအပ်
သော-အရာ-ဋ္ဌာန။ နေဝတေသမသမောတိ
ဇာနိတဗ္ဗဋ္ဌာနံ ပတွာပိ တယာ သမသမော
န ဟောမိ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၆။ (-မ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၅။)

ဇာနိတဘာဝ (ပု) [ဇာနိတ+ဘာဝ] သိအပ်
သည်၏အဖြစ်။ ဝိဒိတတ္တာတိ ဝိဒိတဘာဝေန
ဇာနိတဘာဝေန။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၉၁။

ဇာနိတဝါဒ (ပု) [ဇာနိတ+ဝါဒ] သိအပ်သော
အယူဝါဒ။ အညာတဝါဒေ ဇာနိတဝါဒေ န
သဏ္ဌာတိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၅။

ဇာနိတု (တိ) [ဉာ+နာ+တု] သိတတ်သော၊
သု။ ဝိညာတာတိ အတ္တာနုတ္တဿ အတ္ထံ ဇာ-
နိတာ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၁၇။

ဇာနိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဉာ+နာ+တုံ] သိခြင်းငှါ၊
 နားလည်ခြင်းငှါ။ သာဠောပိ မိဂါရနတ္တာ
 တိက္ခနုပဿယံ အဘိက္ခဏံ ဂစ္ဆတိ ကတာ-
 ကတံ ဇာနိတုံ။ ဝိ၊၂။၂၇၃။ ကတာကတံ
 ဇာနိတုန္တိ ကတဉ္စ အကတဉ္စ ဇာနိတုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
 ၃။၁၇၃။ (-အပါ၊၁။၄၇။ ပေဋကော၊၂၄၉။
 မိလိန္ဒ၊၇၄၊၉၄၊၂၅၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၈၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၉။ ကခါ၊၁၇၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၃၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။
 ၂၂၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊
 ၃။၁၆၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၁၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉၊၂၅၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၉၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၅၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။
 သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၀။ ထေရီ၊
 ဋ္ဌ၊၂၃၅။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂၊၂၂၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။
 ၂၄၀၊၃၇၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇၊၄၃၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၁၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၈။ ဇာ၊
 ဋ္ဌ၊၅။၆၇၊၂၇၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၆၅။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။
 ၁၃၁။ ဝဇီရ၊၄၄၃။ သာရတ္ထ၊၂။၂၁၈၊၃၆၆။
 ဝိမတိ၊၁။၂၄၅။ ဝိမတိ၊၂။၃၀၈။ ကခါ၊ဋ္ဌိ၊
 ဟောင်း၊၂၇။ ကခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂၃၁။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။
 ၈၂၊၂၇၆။)

ဇာနိတုံ ၂ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဉာ+နာ+ဏေ+တုံ]
 သိစေခြင်းငှါ၊ နားလည်စေခြင်းငှါ။ ဓုတင်္ဂပိ-
 ဇ္ဇော ဓုတင်္ဂပရိဟရဏဘာဝံ အညေသံ ဇာ-
 နိတုံ န ဒေတိ ဒွေဘာတိကတ္ထေရေသု ဇေ-
 ဌတ္ထေရော ဝိယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၆။

ဇာနိတုံ ၃ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဟာ+တိ+တုံ] ဆုံးရှုံး
 စေခြင်းငှါ၊ ဆုတ်ယုတ်စေခြင်းငှါ။ ဇာပေ-
 တာယ-ကြည့်။

ဇာနိတုကာမ (တိ) [ဇာနိတုံ + ကာမ] သိခြင်း
 ငှါ အလိုရှိသော၊ သိလိုသော၊သူ။ အညာတု-
 ကာမောတိ ဇာနိတုကာမော ဟုတွာ။ အံ၊
 ဋ္ဌ၊၃။၅၈။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၄၄၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၉၊၆၃။

အဘိဓာန် (၈-၀၈) ၂-၂၀-ပ-မ-ဗ-သ-၈

ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။
 ၁၅၈။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁၁။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၈၉။ ဒီ၊
 ဋ္ဌိ၊၂။၂၆၂။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၂၆။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၄၂။
 အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၄၁။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၆၈။ မူလဋ္ဌိ၊၁။၁၉၅။
 မူလဋ္ဌိ၊၂။၉၂။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌိ၊၈၂။)

ဇာနိတုယေ (ကြိ၊ဝိ) [ဉာ+နာ+တုယေ] သိခြင်း
 ငှါ၊ နားလည်ခြင်းငှါ။ အရဟသံ နော ဇာနိ-
 တုယေ ကတာနိ။ ဇာ၊၁။၃၄၀။ ဇာနိတု-
 ယေတိ ဇာနိတုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၆၆။

ဇာနိတ္ထ (ကြိ) [ဉာ+နာ+တ္ထ] သိကုန်ပြီ။ ဇာ-
 နာတိ-ကြည့်။

ဇာနိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဉာ+နာ+တွာ] သိ၍၊ နား
 လည်၍။ အညာယာတိ ဇာနိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၂၇၁။ ဇာနိတွာတိ ပရိညာဘိသမယဝသေန
 ဒိဋ္ဌသုတာဒိ ယာထာဝတော ဇာနိတွာ ပဋိ-
 ဝိဇ္ဇိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၀၃။ (-ဝိ၊၁။၇၅၊၃၁၅။
 ဝိ၊၂။၁၅၅။ ဝိ၊၄။၂၄၄။ ဝိ၊၅။၄၃၊၁၀၅။
 မဟာနိ၊၃၁၂၊၃၄၁။ စူဠနိ၊၁၄၀၊၁၇၁၊၂၂၅။
 ပေဋကော၊၃၂၆။ မိလိန္ဒ၊၁၁၄၊၁၇၀၊၁၉၂။
 ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၂။
 ကခါ၊၁၃၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၁၄၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၄။
 မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၊၈၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆၊၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
 ၁၂၇၊၁၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၁၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၊၆၁။
 သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅၊၈၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၉၉၊၁၁၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃၊၃၀၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
 ၁၁၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၊
 ၂၃၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆၊၂၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၂။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၈၊၂၉၁။)

ဇာနိပတိ (ပု) [ဇာယာ+ပတိ၊ ဇာယာသဒ္ဓါကို
 ဇာနိ ပြု။ ကစွည်း။၃၃၈။ နီတိ၊သုတ္ထ။၇၃၁။]
 မယား၊လင်၊ ဇနီး၊မောင်နှံ၊ သမီး၊ခင်ပွန်း။
 တေ ဟောန္တိ ဇာနိပတယော၊ ဆဝါ သံဝါ-
 သမာဂတာ။ အံ၊၁။၃၆၉။ ဇာနိပတယောတိ
 ဇယမ္ပတိကာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ (-သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊
 ၁။၄၆၇။)

ဇာနိပတိက (ပု) [ဇာနိပတိ+က] မယားလင်၊
ဇနီး၊ မောင်နှံ၊ သမီး၊ ခင်ပွန်း။ ဇာယမ္ပတိကာတိ
ဇာနိပတိကာ။ သီ၊ ဇို၊ သစ်၊ ၂။ ၇၅။

ဇာနိပဒနိပ္ပတ္တိ (တိ) [ဇာနိပဒ+နိပ္ပတ္တိ] ဇာနိပုဒ်
၏ ပြီးစီးခြင်း၊ ဇာနိပုဒ်ပြီးစီးပုံ။ ဇာနိ ၂။
ကြည့်။

ဇာနိပ္ပတ္တ (တိ) [ဇာနိ + ပတ္တ] ဆုံးရှုံးခြင်း -
ဆုတ်ယုတ်ခြင်း - သို့ရောက်သော။ ဇီနောတိ-
ဇာနိပ္ပတ္တော (ဇီနပ္ပတ္တော။ မူကွဲ) ဟုတွာ။
ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၀၉။

ဇာနိမ္မ (ကြိ) [ဗြ+နာ+မ္မာ] သိကုန်ပြီ။ ဇာနာ-
တိ-ကြည့်။

ဇာနိမ္မာ (ကြိ) [ဗြ+နာ+မ္မာ] သိကုန်ပြီ။ ဇာ-
နာတိ-ကြည့်။

ဇာနိယ (ကြိ၊ ဝိ) [ဗြ+နာ+တွာ။ ကစ္စည်း။
၅၉၇။] သိ၍၊ နားလည်၍။ သင်္ခတမသုဘန္တိ
ဇာနိယ။ ထေရီ။ ၄၂၃။ ထေရီ၊ ဌ။ ၂၅၇။
သင်္ခတမသုဘန္တိ ဇာနိယာတိ တေဘူမကံ
သင်္ခါရကံ ကိလေသာသုစိပဉ္စရဏေန အသု-
ဘန္တိ ဥတွာ။ ထေရီ၊ ဌ။ ၂၆၄။

ဇာနိယာန (ကြိ၊ ဝိ) [ဗြ+နာ+တွာ။ တွာကို
ယာနပြု။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၂၀၂။] သိ၍၊ နား
လည်၍။ ဣတ္ထရဝါသောတိ ဇာနိယာန၊
ဥဒယေ မာ ပမာဒ စရဿု ဓမ္မံ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၃၄။
တေ ဥဘယမ္ပိ “ဣတ္ထရဝါသော”တိ ဇာနိ-
တွာ မာ ပမာဒံ၊ စရဿု ဓမ္မံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။
၁၁၄။

ဇာနိယာမ (ကြိ) [ဗြ+နာ+ယျောမ] သိကုန်
ရာ၏။ ဇာနာတိ-ကြည့်။

ဇာနိရဟ (တိ) [ဇာနိ+အရဟ] ဆုံးရှုံးစေခြင်း
ငှါ ထိုက်သော၊ ဆုံးရှုံးစေထိုက်သော၊ သူ။
နေဇာနိရဟ (မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၇) ကြည့်။

ဇာနိဿံ (ကြိ) [ဗြ+နာ+ဿံ] သိလတ္တံ့။ ဇာ-
နာတိ-ကြည့်။

ဇာနိဿတိ (ကြိ) [ဗြ+နာ+ဿတိ] သိလတ္တံ့။
ဇာနာတိ-ကြည့်။

ဇာနိဿန္တိ (ကြိ) [ဗြ+နာ+ဿန္တိ] သိကုန်
လတ္တံ့။ ဇာနာတိ-ကြည့်။

ဇာနိဿထ (ကြိ) [ဗြ+နာ+ဿထ] သိကုန်
လတ္တံ့။ ဇာနာတိ-ကြည့်။

ဇာနိဿသိ (ကြိ) [ဗြ+နာ+ဿသိ] သိလတ္တံ့။
ဇာနာတိ-ကြည့်။

ဇာနိဿာမ (ကြိ) [ဗြ+နာ+ဿာမ] သိကုန်
လတ်အံ့။ ဇာနာတိ-ကြည့်။

ဇာနိဿာမိ (ကြိ) [ဗြ+နာ+ဿာမိ] သိလတ်
အံ့။ ဇာနာတိ-ကြည့်။

ဇာနိဟေတု (ပု) [ဇာနိ+ဟေတု] ဆုံးရှုံးခြင်း
ဟူသော အကြောင်း။ နေဟေတူတိ နေဿ
လာဘဟေတု ဇာနိဟေတု စ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၉။

ဇာနိယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဗြ+နာ+ယ+တေ။
တေကို တိ-ပြု။] သိအပ်၏။ န ဉာယတိတိ
န ဇာနိယတိ။ စူဠနိ၊ ဌ။ ၁။ (- ပဋိသံ၊ ဌ။ ၂။
၁၉၉၊ ၃၁၉။)

ဇာနေ (ကြိ) [ဗြ+နာ+တိ။ တိကို ပြု။] သိ၏။
ဇာနာတိ-ကြည့်။

ဇာနေမု (ကြိ) [ဗြ+နာ+ယျောမ] (က) သိကုန်
ရာ၏။ (ခ) မှတ်သားကုန်ရာ၏။ သိမှတ်ကုန်
ရာ၏။ ဇာနာတိ-ကြည့်။

ဇာနေယျ (ကြိ) [ဗြ+နာ+ယျေ] သိရာ၏။
ဇာနာတိ-ကြည့်။

ဇာနေယျံ (ကြိ) [ဗြ+နာ+ယျေ] (က) သိရာ
၏။ (ခ) ယုံကြည်ရာ၏။ ဇာနာတိ-ကြည့်။

ဇာနေယျာထ (ကြိ) [ဗြ+နာ+ယျောထ] သိကုန်ရာ၏။
ဇာနာတိ-ကြည့်။

ဇာနေယျာမ (ကြိ) [ဗြ+နာ+ယျောမ] သိကုန်
ရာ၏။ ဇာနာတိ-ကြည့်။

ဇာနေယျာသိ (ကြိ) [ဉာ+နာ+ယျာသိ] သိရာ
၏။ ဇာနာတိ-ကြည့်။

ဇာနေယျံ (ကြိ) [ဉာ+နာ+ယျံ] သိကုန်ရာ
၏။ ဇာနာတိ-ကြည့်။

ဇာပက (တိ) [ဇပ+ဏေ+ဏှ။ ထိ၌ ဇာပိကာ]
ဖြစ်စေတတ်သော။ အတ္ထဇာပက-ကြည့်။

ဇာပယတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဟာ+ဏာပယ+တိ] ဆုံး
ရှုံးစေ၏။ ပျက်စီးစေ၏။ ယော န ဟန္တိ န
သာတေတိ။ န ဇိနာတိ န ဇာပယေ။ အံ၊ ၃။
၂။ န ဇာပယေတိ န ပရေန ပရဿ ဇာနိံ
ကာရေတိ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၅။ (-ဣတိဝုတ်။
၂၀၉။ ဇာ၊ ၁။ ၂၂၀။ မိလိန္ဒ။ ၃၇၇။ ဣတိဝုတ်။
၄။ ၉၁။ ဇာ၊ ၄။ ၇၂။) ဇာပယန္တိ (ဇာ၊ ၂။
၁၇၉)တိ တံ ခန့်....တံ ဣဏံ ဇာပယန္တိ ဝိနာ-
သေန္တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၃၅။

ဇာပယန္တိ (ကာ၊ ကြိ) [ဟာ+ဏာပယ+အန္တိ]
ဆုံးရှုံးစေကုန်၏။ ပျက်စီးစေကုန်၏။ ဇာပ-
ယတိ-ကြည့်။

ဇာပယိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဟာ + ဏာပယ + တွာ]
ဆုံးရှုံးစေ၍၊ ပျက်စီးစေ၍။ တေ ဇာပယိတွာ
ဇနတံ ဇနိန္ဒ။ တေ လုဒ္ဓကမ္မာပသဝေတွ ပါပံ။
ဇာ၊ ၂။ ၁၇၉။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၃၅။

ဇာပယေ (ကာ၊ ကြိ) [ဟာ+ဏာပယ+တိ] ဆုံး
ရှုံးစေ၏။ ပျက်စီးစေ၏။ ဇာပယတိ-ကြည့်။

ဇာပလ (ပု) [?] ဇာပလမည်သော တောင်။
ဟိမဝန္တဿာဝိဒူရေ၊ ဇာပလော နာမ ပဗ္ဗ-
တော။ အပါ၊ ၁။ ၃၂။

ဇာပိတ (တိ) [ဇပ+ဏေ+တ] ဖြစ်စေအပ်သော။
အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဇာပိတတ္ထ (တိ) [ဇာပိတ+အတ္ထ] (၁) ဖြစ်စေ
အပ်သော အကျိုးရှိသော၊ အကျိုးကိုဖြစ်စေ
တတ်သော (ပညာ)။ (ပု) (၂) ဖြစ်စေအပ်
သော အကျိုး။ (၁၊ ၂) အတ္ထဇာပိကာ ပညာ၊

ဇာပိတတ္ထာ ပညာ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၂၅။ စတူသု
ဘူမိသု ဝိပါကေ....ကိရိယာဗျာကတေ ပညာ
ဇာပိတတ္ထာ ပညာ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၃၆။ ကာမာ-
ဝစရဝိပါကေ ပညာ သဟဇာတာဒိပစ္စယ-
ဝသေန ကာမာဝစရဝိပါကတ္ထံ ဇာပေတွာ
ဌိတာတိ ဇာပိတတ္ထာ။ ...သဗ္ဗာပိ ဝါ သော
အတ္တနော အတ္တနော ကာရဏေဟိ ဇာပိတာ
ဇနိတာ ပဝတ္တိတာ သယမ္ပိ အတ္တဘူတာတိပိ
ဇာပိတတ္ထာ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၂။ ဇာပိတော
ဇနိတော အတ္တော ဧတိဿာတိ ဇာပိ-
တတ္ထာ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၉၇။ ဝိပါကပညာ၊ ကိရိ-
ယပညာ စ သဟဇာတာဒိပစ္စယဝသေန တံ တံ
ဝိပါကာဒိ အတ္ထံ ဇာပေတိ ဇနေတိတိ အာဟ
“ဇာပိတော ဇနိတော အတ္တော ဧတိဿာ-
တိ ဇာပိတတ္ထာ”တိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၉၈။ အတ္ထ-
သဒ္ဓေါ....အဓိကရဏဝသေန လိင်္ဂပဝတ္တိံ ဂစ္ဆ-
တိတိ အဓိပ္ပါယေန ဇာပိတာ စ သာ အတ္ထာ
စာတိ ဇာပိတတ္ထာတိ အယမတ္တော ဝိဘာ-
ဝိတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၀၁-၂။

ဇာပေတဗ္ဗ (တိ) [ဟာ+ဏာပေ+တဗ္ဗ] ဆုံးရှုံး
စေ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော၊ သူ။ အောက်
ပုဒ်ကြည့်။

ဇာပေတဗ္ဗယုတ္တ (တိ) [ဇာပေတဗ္ဗ+ယုတ္တ] ဆုံး
ရှုံးစေထိုက်သည်၏ အဖြစ်နှင့်ယှဉ်သော၊ သူ။
ဇာပေတာယ-ကြည့်။

ဇာပေတဗ္ဗယုတ္တက (တိ) [ဇာပေတဗ္ဗ+ယုတ္တက]
ဆုံးရှုံးစေထိုက်သည်၏ အဖြစ်နှင့်ယှဉ်သော၊
သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇာပေတာယ (တိ) [ဇာပေတု+ရာယ။ မောဂ်၊
၄။ ၇၇။ ဇာပေတု ခနဇာပနာယ အရဟတီတိ
ဇာပေတာယော။ ပဉ္စိကာ၊ ၄။ ၇၇။ ဇာပေတု
အရဟတီတိ ဇာပေတာယော၊ ‘ဇာပေတု’န္တိ
ဟာပေတု။ နိရုတ္တိ။ ၅၃၅။] ဆုံးရှုံးစေ
ခြင်းငှါ ထိုက်သော၊ ဆုံးရှုံးစေထိုက်သော၊
သူ။ ဇာပေတာယံ ဝါ ဇာပေတု (မ၊ ၁။

၂၉၃) နိ ဓနဇာနိရဟံ ဇာပေတဗ္ဗယုတ္တံ ဇာပေတံ ဇိဏ္ဏဓနံ ကာတံ။ မ၊ဠ၊၂။၁၇၈။ ဇာပေတယံ ဝါ ဇာပေတု (မ၊၂။၃၂၃) နိ ဓနေန ဝါ ဇာပေတဗ္ဗယုတ္တကံ ဇာပေတံ ဇာနိတံ အဓနံ ကာတံ။ မ၊ဠ၊၃။၂၄၃။

ဇာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဟာ+ဏာပေ+တိ] ဆုံးရှုံးစေ၏။ ပျက်စီးစေ၏။ ရာဇာ နာမ အာဏံဝိတိက္ကမန္တံ ဝိဂရဟတိ ဈာပေတိ(ဇာပေတိ။ သိ၊ဣ။မူကွဲ) ခံသေတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၂။ ဇာပေန္တိ—မိလိန္ဒ။၁၇၂။ ဇာပေယျာမ—မ၊၂။၂၇၂။

ဇာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဇပ+ဏေ+တိ။ ဇနိ+ဏာပေ+တိ။ နိတိ၊ဓာ။၂၃၃။] ဖြစ်စေ၏။ ပဋိသမ္ဘိဒါဝိဘဏေံ ဝုတ္တေသု ပဉ္စသု အတ္တေသု အတ္တနော အတ္တနော ဘူမိပရိယာပန္နံ ဝိပါကသခါတံ အတ္တံ ဇာပေတိ ဇနေတိ ပဝတ္တေတိတိ အတ္တဇာပိကာ။ အဘိ၊ဠ၊၂။၃၉၁-၂။

ဇာပေတံ (ကြိ၊ဝိ) [ဟာ+ဏာပေ+တံ] ဆုံးရှုံးစေခြင်းငှါ၊ ဆုတ်ယုတ်စေခြင်းငှါ။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဩရဗ္ဗိကော ဝါ ဥရဗ္ဗဃာတကော ဝါ အပ္ပေကစ္စံ ဥရဗ္ဗံ အဒိန္နံ အာဒိယမာနံ ပဟောတိ ဟန္တိ ဝါ ဗန္ဓိတံ ဝါ ဇာပေတံ ဝါ ယထာပစ္စယံ ဝါ ကာတံ။ အံ၊၁။၂၅၃။ ဇာပေတံ ဝါတိ ဓနဇာနိယာ ဇာပေတံ။ ဈာပေတုန္တိပိ ပါဠော၊ အယမေဝတ္ထော။ အံ၊ဠ၊၂။၂၂၆။ ဇာပေတုန္တိ ဇိနဓနံ ကာတံ။ အံ၊ဠ၊၂။၁၉၈။ (-မ၊၁။၂၉၃။ မ၊၂။၃၂၃။ မ၊ဠ၊၂။၁၇၈။ မ၊ဠ၊၃။၂၄၃။)

ဇာပေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဟာ+ဏာပေ+အန္တိ] ဆုံးရှုံးစေကုန်၏။ ပျက်စီးစေကုန်၏။ ဇာပေတိ-ကြည့်။

ဇာပေယျာမ (ကာ၊ကြိ) [ဟာ + ဏာပေ + ယျာမ] ဆုံးရှုံးစေကုန်ရာ၏။ ပျက်စီးစေကုန်ရာ၏။ ဇာပေတိ-ကြည့်။

ဇာမာတိက (ပု) [ဇာမာတု+က] သားမက်၊ သမီး၏ခင်ပွန်း၊ သမီး၏လင်။ ဇာမာတိကာ ဝုစ္စတိ ဓိတုပတိ။ သံ၊ဠ၊၁။၃၃၅။

ဇာမာတု (ပု) [ဇန+ရိတု။ ဇန ဇနနေ၊ ရိတု၊ အဿာတ္တံ၊ နဿ မာဒေသော စ။ ဓာနံ၊ဠ၊၂၄၇။ ဇန+တု။ ဇန ဇနနေ အဿ အာတ္တံ မာ စာန္တာဒေသော၊ ပပုတ္တေ ဇနေတိတိ ဇာမာတာ၊ ဒုဟိတုပတိ။ ဣဒိ။၇၂။] သားမက်၊ သမီး၏ခင်ပွန်း၊ သမီး၏လင်။ ဟောဟိသိ မေ ဇာမာတာ၊ နိက္ခိပ ပေါဠိဉ္စ ဘဠိကဉ္စ။ ထေရီ။၄၂၆။ ထေရီ၊ဠ၊၂၆၉။ ဇာမာတာတိ ဒုဟိတုပတိ။ ထေရီ၊ဠ၊၂၇၄။ (- ဇာ၊၂။၇၃၊၃၀၂။ ဓမ္မ၊ဠ၊၁။၁၅၀-၁။ ဇာ၊ဠ၊၂။၅၈။ ဇာ၊ဠ၊၄။၂၂၀။ ဇာ၊ဠ၊၅။၃၃၀။ ဇာ၊ဠ၊၆။၂၈၁။ ဇာ၊ဠ၊၇။၂၂၂။)

ဇာယ (ပု) [ဇန+ယ] လင်၊ လင်ယောက်ျား၊ ခင်ပွန်း။ ဇာယတ္တနံ - ကြည့်။

ဇာယတိ (ကြိ) [ဇန+ယ+တိ] ဖြစ်၏။ (က) ပဋိသန္ဓေနေ၏။ (ခ) မွေးဖွား၏။ ဖွားမြင်၏။ (ဂ) ပေါက်ဖွား၏။ (ဃ) ပေါက်၏။ ပေါက်ရောက်၏။ (င) ပြည့်စုံ၏။

ဖြစ်၏။ ပမုဒိတဿ ပီတိ ဇာယတိ၊ ပီတိမနဿ ကာယော ပဿမ္မတိ။ အံ၊၁။၂၄၅။ ပီတိ ဇာယတိတိ ပဉ္စဝဏ္ဏာ ပီတိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အံ၊ဠ၊၂။၂၂၃။ (- ဝိ၊၄။၃၃၅။ ဝိ၊၅။၁၆၃၊ ၁၈၃။ မ၊၂။၁၄၅။ သံ၊၁။၁၇၀၊၂၀၈။ သံ၊၃။၁၈၇။ အံ၊၂။၁၈၈။ ဓမ္မ၊၂။၃၄၄၊၅၃။ သုတ္တနိ။၄၂၂။ ထေရီ။၄၂၄။ အပ၊၁။၅၀၊၃၆၅။ မဟာနိ။၂၇၄၊၃၂၄။ ဇာ၊၁။၇၇၊၂၆၀။ ဇာ၊၂။၉၁။ နေတ္တိ။၅၇၊၁၂၆၊၁၃၉၊၁၅၅။ ပေဋကော။၂၆၃၊၂၉၂။ မိလိန္ဒ။၅၂၊၁၃၀။) ဇာယန္တိ—ဝိ၊၄။၇၉။ မ၊၁။၁၀၅။ အဘိ၊က။၃၅၈။ ပဋိသံ။၃၉၅။ စူဠနိ။၂၃၈။ မိလိန္ဒ။၁၂၂။ ဒီ၊ဠ၊၃။၁၄၆။ ဇာယရေ—ဝိ၊၅။၁၅၉၊၁၆၁။ မိလိန္ဒ။၃၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၃၀။ ဇာယသိ—

စူဠနိဗ္ဗာနံ။ မဟာနိဗ္ဗာနံ။ ဘေဠာဠာဠာ။ ဘေယထ—ဘေဠာဠာ။ ဘေဠာဠာဠာ။ ဘေယမိ—အပါဠာဠာ။ ထေရဠာဠာ။ ဘေယတေ—သံဠာဠာ။ အံဠာဠာ။ အဘိကဠာဠာ။ ဓမ္မဠာဠာ။ အပါဠာဠာ။ ဘေဠာဠာ။ ဘေဠာဠာဠာ။ မိလိန္ဒဠာဠာ။ သံဠာဠာဠာ။ ဘေယန္တ—ဘေဠာဠာဠာ။ ဘေဠာဠာဠာဠာ။ ဘေယေယျ—သံဠာဠာဠာ။ နေတ္တိဠာဠာ။ မိလိန္ဒဠာဠာ။ နေတ္တိဠာဠာ။ ဘေယေယျ—အဘိဠာဠာဠာ။ ဣတိဝုတ်ဠာဠာ။ ဘေယထ—ဒီဠာဠာ။ အံဠာဠာ။ ဘေဠာဠာဠာ။ ဣတိဝုတ်ဠာဠာ။ ဘေဠာဠာဠာဠာ။ ဘေယေယျ—ဘေဠာဠာဠာဠာ။ ဘေဠာဠာဠာဠာ။ အဘေယထ—ဘေဠာဠာဠာ။ ဘေယိသု—မိလိန္ဒဠာဠာ။ ဘေဠာဠာဠာဠာ။ ဘေဠာဠာဠာဠာ။ အဘေယိ—စရိယာဠာဠာ။ ဘေယိသု—အဘိဠာဠာဠာဠာ။ ပဋိသံဠာဠာဠာ။ ဘေဠာဠာဠာဠာ။ ဘေဠာဠာဠာဠာဠာ။ ဘေယိဟိတိ (ဘေဠာဠာဠာ) တိ ဘန္တေ တုမ္မာကံ ဝစနံ သုတံ မယုမ္ပိ ပသာဒေါ သောမနသံ ဘေယိသုတံ။ ဘေဠာဠာဠာဠာ။ ဘေယိသု— ပဋိသံဠာဠာဠာ။ ဘေဠာဠာဠာဠာဠာ။ မဟာနိဠာဠာဠာ။ ဒီဠာဠာဠာ။ ဘေယိသုတေ—မဠာဠာဠာဠာ။

(က) ပဋိသန္ဓေနေ၏။ ကိစ္ဆံ ဝတာယံ လောကော အာပန္နော ဘေယတိ စ ဇီယတိ စ မိယတိ စ စဝတိ စ ဥပပဇ္ဇတိ စ။ ဒီဠာဠာ။ သံဠာဠာဠာဠာ။ ဘေဠာဠာဠာဠာဠာ။ ထေရဠာဠာဠာ။ ဘေဠာဠာဠာဠာဠာ။ (သံဠာဠာဠာဠာ။ အံဠာဠာဠာဠာ။ ပေဋကောဠာဠာဠာ။ မိလိန္ဒဠာဠာဠာ။ ဘေဠာဠာဠာဠာဠာ။ ဘေဠာဠာဠာဠာဠာဠာ။ ဘေဠာဠာဠာဠာဠာဠာ) ဘေယန္တ—အဘိကဠာဠာဠာဠာ။ အဘိဠာဠာဠာဠာဠာ။ ဘေဠာဠာဠာဠာဠာဠာ။ ဘေယသိ—ဝဇီရဠာဠာဠာဠာ။ ဘေယသေ—ခုဒ္ဒကဠာဠာဠာဠာ။ ဘေယထ—ဒီဠာဠာဠာဠာဠာ။ သံဠာဠာဠာဠာဠာ။ ထေရဠာဠာဠာဠာဠာ။ ဘေယိသု—အဘိကဠာဠာဠာဠာဠာ။

(ခ) မွေးဖွား၏။ ဖွားမြင်၏။ “သစေ မမ ပုတ္တော ဘေယတိ၊ တဝ ဓိတာ၊ တဝ ပုတ္တော၊ မမ ဓိတာ၊ တေသံ အာဝါဟဝိဝါဟံ ကရိဿာမာ”တိ။ ဘေဠာဠာဠာဠာ။ ဘေယန္တ—အံဠာဠာဠာ။ ဘေဠာဠာဠာဠာ။ အံဠာဠာဠာဠာဠာ။ ဘေဠာဠာဠာဠာဠာ။ ဘေယရေ—ဘေဠာဠာဠာဠာ။ ဘေဠာဠာဠာဠာဠာ။ ဘေယထ—မဠာဠာဠာဠာ။ ဘေဠာဠာဠာဠာဠာ။ ဘေဠာဠာဠာဠာဠာဠာ။ ဘေယိ—စရိယာဠာဠာဠာ။ ဘေဠာဠာဠာဠာဠာဠာ။ ဘေဠာဠာဠာဠာဠာဠာ။ ဘေဠာဠာဠာဠာဠာဠာ။ ဘေယိသု—အံဠာဠာဠာဠာဠာ။ စရိယာဠာဠာဠာဠာဠာ။ ဘေဠာဠာဠာဠာဠာဠာ။ ဘေဠာဠာဠာဠာဠာဠာဠာ။ ဘေယိသုတိ—ပဋိသံဠာဠာဠာဠာဠာ။ စရိယာဠာဠာဠာဠာဠာ။

(ဂ) ပေါက်ဖွား၏။ သော ဟိ ဗြာဟ္မဏ ကုက္ကုဒ္ဓန္တပကော အဏ္ဍကောသံ ပဒါလေတွာ တတော နိက္ခမန္တော သကိမေဝ ဘေယတိ။ ဝိဠာဠာဠာဠာ (- မဠာဠာဠာဠာ) ဘေယိသု—ဘေဠာဠာဠာဠာဠာ။

(ဃ) ပေါက်၏။ ပေါက်ရောက်၏။ ခေတ္တံ နာမ ယတ္ထ ပုဗ္ဗဏ္ဍံ ဝါ အပရဏ္ဍံ ဝါ ဘေယတိ။ ဝိဠာဠာဠာ (- ဘေဠာဠာဠာဠာ မိလိန္ဒဠာဠာဠာ ဘေဠာဠာဠာဠာဠာဠာ ဘေဠာဠာဠာဠာဠာဠာ ဝဇီရဠာဠာဠာ ဝိမတိဠာဠာဠာဠာ အံဠာဠာဠာဠာ) ဘေယန္တ—ဝိဠာဠာဠာဠာ ဝိဠာဠာဠာဠာ သံဠာဠာဠာ အံဠာဠာဠာဠာ ဘေယန္တ—အံဠာဠာဠာဠာ ဘေယထ—အံဠာဠာဠာဠာဠာ ဓမ္မဠာဠာဠာ ဘေဠာဠာဠာဠာဠာဠာ ထေရဠာဠာဠာဠာဠာ ဘေဠာဠာဠာဠာဠာဠာ ဘေဠာဠာဠာဠာဠာဠာဠာ ဘေယိသု—အံဠာဠာဠာဠာဠာဠာ ထေရဠာဠာဠာဠာဠာ အပါဠာဠာဠာဠာ ဘေဠာဠာဠာဠာဠာ ဘေဠာဠာဠာဠာဠာ

(င) ပြည့်စုံ၏။ ဝိဝဋ္ဌမာနံ တဗ္ဘာဝံ အဗျဒံ နာမ ဘေယတိ။ သံဠာဠာဠာဠာ အဗျဒံ နာမ ဘေယတိ၊ အဗျဒံ နာမ သမ္ပဇ္ဇတိတိ အတ္တော။ သံဠာဠာဠာဠာ (- မဟာနိဠာဠာဠာဠာ)

ဇာယတိ^၂ (ကာ၊ကြိ) [ဇန + ယ + ဧ + တိ] ဖြစ်စေ၏။ ဇာယတိတိ စ အန္တောဂဓဟေတု- အတ္ထပဒံ၊ ဥပ္ပါဒေတိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊ဉ။ ၂၅၆။

ဇာယတိ^၃ (ကြိ) [ဇေ + အ + တိ။ ဓာတုတ္ထသင်္ဂ- ဟ။ လည်းကြည့်။] ကုန်ခန်း - ပြုန်းတီး - ပျက်စီး - ၏။ ခေ ဇေ သေ ခယေ။ ခါယတိ။ ဇာယတိ။ သာယတိ။ ခယံ ဂစ္ဆတိတိ အတ္ထော။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၀၉။

ဇာယတေ (ကြိ) [ဇန + ယ + တေ] ဖြစ်၏။ ဇာယတိ^၃ - ကြည့်။

ဇာယတ္တန^၁ (န) [ဇာယာ + တ္တန] မယား၏ အဖြစ်၊ မယားဖြစ်ခြင်း၊ မယားဖြစ်စေလို ခြင်း။ ယော ပန ဘိက္ခု သဗ္ဗရိတ္တံ သမာ- ပဇ္ဇေယျ ဣတ္ထိယာ ဝါ ပုရိသမတိ^{*} ပုရိသဿ ဝါ ဣတ္ထိမတိ^{*} ဇာယတ္တနေ ဝါ ဇာရတ္တနေ ဝါ အန္တမသော တခါဏိကာယပိ၊ သံဃာ- ဒိသေသော။ ဝိ၊၁။ ၂၀၀-၂။ ဇာယတ္တနေတိ ဇာယာဘာဝေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၀။ ဇာယဘာ- ဝေတိ ဘရိယဘာဝါယ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၃၂၇။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၆၈။ (- ကင်္ခါ၊၁၃၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊ သစ်။ ၂၃၄။)

ဇာယတ္တန^၂ (န) [ဇာယ + တ္တန] လင်၏အဖြစ်၊ လင်ဖြစ်ခြင်း၊ လင်ဖြစ်စေလိုခြင်း။ ဧတေ- နေဝ ဥပါယေန ဣတ္ထိယာ မတိ^{*} ပုရိ- သဿ အာရောစနေပိ “ပတိ ဘဝိဿသိ၊ ဇာရော ဘဝိဿသိ”တိ ဝတ္ထုဗ္ဗတာ ဝေဒိ- တဗ္ဗာ။ ကင်္ခါ၊၁၃၂။ ကိဉ္ဇာပိဣတ္ထိလိင်္ဂဝသေန ပဒဘာဇနိယံ ဝုတ္တံ၊ “ဇာယတ္တနေ ဝါ ဇာ- ရတ္တနေ ဝါ”တိ ပန နိဒ္ဒေသဿ ဥဘယလိင်္ဂ- သာဓာရဏတ္တာ ပုရိသလိင်္ဂဝသေနာပိ ယော- ဇေတွာ ဝတ္ထုဗ္ဗန္တိ အာဟ “ဧတေနော ဥပါ- ယေနာ”တိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊ သစ်။ ၂၃၄။ “ပတိ ဘဝိဿသိ”တိ ဣဒံ ဇာယာသဒ္ဓဿ ဣတ္ထိ- လိင်္ဂနိယမတော ပုရိသပရိယာယေန ဝုတ္တံ၊

နိဗဒ္ဓသာမိကော ဘဝိဿသိတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၆၈။ (- ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၇။)

ဇာယထ (ကြိ) [ဇန + ယ + ထ] ဖြစ်ကုန်၏။ ဇာယတိ^၃ - ကြည့်။

ဇာယန (န) [ဇန + ယ + ယု] ဖြစ်ခြင်း။ (က) ပဋိသန္ဓေနေခြင်း။ (ခ) မွေးဖွားခြင်း၊ ဖွား မြင်ခြင်း။ (ဂ) ပေါက်ဖွားခြင်း။ သော အဝိပုဋ္ဌိသာရဿ ဇာယနာ ပဝတ္တနာ ဓမ္မတာ ဘဝတိ။ နေတ္ထိဝိ၊၂၉၈။ (က) ဇာတိ- သံသာရောတိအာဒိသု ဇာယနဝသေန စေဝ သံသာရဏဝသေန စ ဝေံ လဒ္ဓနာမာနံ ပုနဗ္ဗဝ- ခန္ဓာနံ ပစ္စယော ကမ္မာဘိသင်္ခါရော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁။ (- ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၉။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၇၂။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၈၇။ ဒီ၊ ဋီ၊ဉ။ ၁၀၁။ အံ၊ဋီ၊ဉ။ ၂၇။) (ခ၊ဂ) မာတု- ကုစ္ဆိတော အဏ္ဏကောသတော စာတိ ဒွိက္ခတ္တံ၊ ဇာယနဝသေန ဒိဇေယ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၆၈။

ဇာယနက (န) [ဇန + ယ + ကျ] (၁) ပဋိသန္ဓေ နေခြင်း။ (တိ) (၂) ပဋိသန္ဓေနေသော၊သု။ (၁) ဇာတိတိ ဇာယနကဝသေန ဇာတိ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၄။ (၂) ဣမသ္မိ^{*} ဌာနေ ကောစိ ဇာယနကော ဝါ ဇီယနကော ဝါ မိယန- ကော ဝါ စဝနကော ဝါ ဥပပဇ္ဇနကော ဝါ နတ္ထိတိ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၀၂။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၀။ (- မ၊ဋီ၊၂။ ၃၁၁။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၄၁။)

ဇာယနဇီရဏသဘာဝ (တိ) [ဇာယန + ဇီရဏ + သဘာဝ] ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ အိုခြင်းသဘော ရှိသော။ ဇာတိဇရာသဘာဝါတိ ဇာယန- ဇီရဏသဘာဝါ။ မူလဋီ၊၁။ ၃၈။

ဇာယနဌ (ပု) [ဇာယန + အတ္ထ] ပဋိသန္ဓေ နေခြင်းဟူသော - အနက် - သဘော၊ ဇာတိ

သညာတိတိအာဒိသု ဇာယနဋ္ဌေန ဇာတိ၊
သာ အပရိပုဏ္ဏာယတနဝသေန ယုတ္တာ။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၈၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၅၆။
စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။
မူလဋ္ဌ၊၂။၆၁။)

ဇာယနဓမ္မ (တိ) [ဇာယန + ဓမ္မ] ဖြစ်ခြင်း
သဘောရှိသော။ ဇာတိဓမ္မန္တိ ဇာယနဓမ္မ
နိဗ္ဗတ္တနသဘာဝံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁။

ဇာယနပကတိက (တိ) [ဇာယန + ပကတိက]
ပဋိသန္ဓေနေခြင်းသဘော ရှိသော။ ဇာယန-
သဘာဝ-ကြည့်။

ဇာယနမိယန (န) [ဇာယန + မိယန] ပဋိသန္ဓေ
နေခြင်း၊ သေခြင်း။ ပုနပုနံ ဇာယနမိယန-
ဘူတော သံသာရော ပုနဗ္ဗဝေါတိ စ ဝုစ္စတိ။
နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၂၃၂။

ဇာယနမိယနသဘာဝ (ပု) [ဇာယန + မိယန +
သဘာဝ] (၁) ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ သေခြင်း
သဘော။ (တိ) (၂) ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊
သေခြင်းသဘောရှိသော။ (၁) ယွာယံ
သတ္တာနံ ဇာယနမိယနသဘာဝေါ၊ အယံ
ဓမ္မော အဇ္ဇတနော အဓုနာဂတော န
ဟောတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၇။ (၂) ပုနပုနံ
ဇာယနမိယနသဘာဝတ္တာ ဇာတိမရဏဂါမိ-
နော သံသာရံ နာတိဝတ္တန္တိတိ အတ္ထော။
ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၅၃။

ဇာယနသဘာဝ (တိ) [ဇာယန + သဘာဝ]
ပဋိသန္ဓေနေခြင်းသဘော ရှိသော။ ဇာတိ-
ဓမ္မောတိ ဇာယနသဘာဝေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။
ဇာယနသဘာဝေါတိ ဇာယနပကတိကောတိ
အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ (-ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။)

ဇာယန္တ (တိ) [ဇန + ယ + အန္တ] ဖြစ်သော၊
(က) မွေးဖွားသော။ ဖွားမြင်သော၊ (ခ)

ပေါက်သော။ ပေါက်ရောက်သော၊ ယော
ဇာတမုစ္ဆိဇ္ဇ န ရောပယေယျ၊ ဇာယန္တမဿ
နာနုပ္ပဝေစ္ဆေ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂၀၉။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၀၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။) (က) ဥပဇ္ဇန္တေ
စ ဇာယန္တေ၊ ဗုဇ္ဈန္တေ ဓမ္မဒေသနေ။ ဗုဒ္ဓဝံ။
၃၀၉။ ဇာယန္တတိ မာတုကုစ္ဆိတော နိက္ခ-
မနေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၁၀၇။ (-အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၈။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။ အပါ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။) (ခ) “တ္ထေ ဇာ-
ယန္တာ နဋ္ဌာ သဗ္ဗေ အပဗ္ဗန္ဓာ ကေစ္ဆိဒ္ဓါဝ
ဟောန္တိ”တိ အဓိဋ္ဌာယ ဂတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၈၁။

ဇာယန္တိ (ကြိ) [ဇန + ယ + အန္တိ] ဖြစ်ကုန်၏၊
(က) ပဋိသန္ဓေနေကုန်၏။ (ခ) မွေးဖွား
ကုန်၏၊ ဖွားမြင်ကုန်၏။ (ဂ) ပေါက်ကုန်၏။
ပေါက်ရောက်ကုန်၏၊ ဇာယတိ-ကြည့်။

ဇာယန္တ၊ (ကြိ) [ဇန + ယ + အန္တ၊] (က) ဖြစ်
စေကုန်သတည်း။ (ခ) ပေါက်စေကုန်သ
တည်း၊ ပေါက်ရောက်စေကုန်သတည်း။ ဇာ-
ယတိ-ကြည့်။

ဇာယပ္ပဝါဒ (ပု) [ဇာယာ + ပဝါဒ] “မယား”
ဟူသော ပြောဆိုခြင်း။ စောရိ ဇာယပ္ပဝါ-
ဒေန၊ တေလံ လောဏဉ္စ ယာစတိ။ ဇာ၊၁။
၂၅။ စောရိ ဇာယပ္ပဝါဒေနာတိ “ဘရိယာ”-
တိ နာမေန ကော စောရိ မံ မဓုရဝစနေန
ဥပလာပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၂။

ဇာယမာန (ပု) [ဇန + ယ + မာန] (၁) ဖြစ်ခြင်း၊
ပဋိသန္ဓေနေခြင်း။ (တိ) (၂) ဖြစ်သော၊
ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော။ (က) ပဋိသန္ဓေနေသော။
(ခ) မွေးဖွားသော၊ ဖွားမြင်သော။ (ဂ)
ပွင့်သော။ (ဃ) ပေါက်သော၊ ပေါက်ရောက်
သော။

(၁) ဖြစ်ခြင်း၊ ပဋိသန္ဓေနေခြင်း။
အောက်ပုဒ်-ကြည့်။ (၂) ဖြစ်သော၊ ဖြစ်ဆဲ

ဖြစ်သော။ ယသို့ဉ္စ ဇာယမာနမ္ပိ၊ သဒတ္တံ
နာဝဗုဇ္ဈတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၀၈။ စရိယာ၊ ၁။ ၁၃၆။
(-မ၊ ၁။ ၁၁၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၁၇၉။ အပ၊
၁။ ၁၇၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅၃။
ဒိ၊ ၁။ ၂၀၄။ မ၊ ၁။ ၁၄၅။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၅၅။
နေတ္တိဝိ၊ ၁။ ၂၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၃၄။)

(က) ပဋိသန္ဓေနေသော။ မဟာဇနံ
ဇာယမာနဉ္စ ဇီယမာနဉ္စ မိယမာနဉ္စ ဒိသ္မာ။
ဓမ္မ၊ ၁။ ၁၀၃။ (-ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၆၄။ မူလဋီ၊ ၂။
၁၂၄။)

(ခ) မွေးဖွားသော၊ ဖွားမြင်သော။
ဇာယမာနေ ဝိပဿိမ္ပိ၊ နိမိတ္တံ ဗျာကရိ*
အဟံ။ အပ၊ ၁။ ၁၇၃။ ဇာယမာနေ ဥပ္ပဇ္ဇ-
မာနေ မာတုကုဏ္ဍိတော နိက္ခန္ဓေ။ အပ၊ ၁။
၂။ ၁၄၁။ (-အံ၊ ၂။ ၃၇၄၀။ အဘိ၊ ၁။ ၂၁၄။
၂၆၁။ အပ၊ ၁။ ၁၇၄။ အံ၊ ၁။ ၃၀၇။ ပဋိသံ၊
၁။ ၁၁၇။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၃၂၅။ စရိယာ၊ ၁။
၇၇၊ ၃၂၂။ ဇာ၊ ၁။ ၆၁၆၅။ ဇာ၊ ၁။ ၂၄၇။
ဒိ၊ ၁။ ၁၀၀။ ဒိ၊ ၁။ ၃၂၂။)

(ဂ) ပွင့်သော။ ဇာတိပုပ္ဖံ ဂဟေတွာ-
နာတိ ဇာယမာနမေဝ ဇနာနံ သုန္နရံ မနံ
ကရေတိတိ ဇာတိသုမနံ။ အပ၊ ၁။ ၂။ ၁၅၅။

(ဃ) ပေါက်သော၊ ပေါက်ရောက်သော။
တဿ ပုန ဇာယမာနာ ပတ္တာ သေတာ
သမ္ပဇ္ဇိ*သု။ ဝိ၊ ၂။ ၃၄၀။ (-ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂၁၆။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၉။ သိ၊ ၁။ ၁၁၇။ ၂။ ၂၇၄။)

ဇာယမာနက (ပု) [ဇာယမာန+က] ပဋိသန္ဓေ
နေခြင်း။ ဇာယမာနကဝသေန ဇာတိ။ အဘိ၊
၁။ ၂။ ၈၉။ မ၊ ၁။ ၁၃၁။

ဇာယမာနက္ခဏ (ပု) [ဇာယမာန+ခဏ] ဖြစ်ဆဲ
ခဏ၊ ဖြစ်ဆဲအခါ။ အပ္ပဝတ္တနက္ခဏောတိ ဣဓ
ပဝတ္တနက္ခဏော ဇာယမာနက္ခဏော။ သံ၊ ၁။
၂။ ၈၂။

ဇာယမာနခုဒ္ဒကပိဋက (ထိ) [ဇာယမာနာ+
ခုဒ္ဒကပိဋက] ပေါက်သော အိုင်းအမာဇယ်။
ဂဏ္ဍဘေဒနတ္ထံ ပစ္စမာနေ ဂဏ္ဍေ တဿပိ
ဥပရိ ဇာယမာနခုဒ္ဒကပိဋက ဝိယ။ မူလဋီ၊
၂။ ၁၂၉။

ဇာယမာနဓမ္မ (ပု) [ဇာယမာန+ဓမ္မ] ဖြစ်ဆဲ
ဖြစ်သောတရား။ ဇာယမာနဓမ္မာနံ ဝိကာရ-
ဘာဝေန ဥပလဒ္ဓဗ္ဗတ္တာ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၅၁။

ဇာယမာနရူပပဒဋ္ဌာနတာ (ထိ) [ဇာယမာနရူပ
+ပဒဋ္ဌာန+တာ] ဖြစ်ဆဲရုပ်လျှင် နီးစွာသော
အကြောင်း - ရှိသည်၏ အဖြစ် - ရှိခြင်း။
ဇာယမာနရူပပဒဋ္ဌာနတာပိ ဟိ ရူပဇာတိ-
ယာ ဝုတ္တာ “ဥပစိတရူပပဒဋ္ဌာနော ဥပစ-
ယော၊ အနုပ္ပဗန္ဓရူပပဒဋ္ဌာနာ သန္တတိ”တိ။
မူလဋီ၊ ၂။ ၁၂၄။

ဇာယမာနသမိပ (န) [ဇာယမာန + သမိပ]
မွေးဖွားခါနီး - အချိန် - အခါ။ ဇာယမာန-
သမိပမ္ပိ၊ ဝနဝိသာယ နိစ္ဆယော။ အပ၊ ၂။
၁၆၄။

ဇာယမ္မတိ (ပု) [ဇာယာ+ပတိ] မယား၊ လင်၊
လင်၊ မယား၊ ဇနီး၊ မောင်နှံ၊ သမီး၊ ခင်ပွန်း။
အညတရံ ကုလန္တိ တသ္မိ* ကုလေ ဇာယမ္မတိ*
သန္ဓာယ ဝဒတိ။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၃၀၂။

ဇာယမ္မတိက (ပု) [ဇာယာ+ပတိ+က] မယား၊
လင်၊ လင်၊ မယား၊ ဇနီး၊ မောင်နှံ၊ သမီး၊
ခင်ပွန်း။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဒွေ ဇာ-
ယမ္မတိကာ ပရိတ္တံ သမ္ပလံ အာဒိယ ကန္တာ-
ရမဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇေယျ။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၂၂။ ဇာယမ္မ-
တိကာတိ ဇာယာ စေဝ ပတိ စ။ သံ၊ ၁။ ၂။
၉၅။ ဇာယာတိ ဘရိယာ။ ပတိတိ ဘတ္တာ။
အပေက္ခာသဒ္ဓါ စေတေ ပိတာပုတ္တသဒ္ဓါ ဝိယ၊
ပါဠိယံ ပန အာကာရဿ ရဿတ္တံ သာနုနာ-
သိကဉ္စ ကတွာ ဝုတ္တံ “ဇာယမ္မတိကာ”တိ။
သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၀။ (-မ၊ ၁။ ၁။ ၂၁၅။ သံ၊ ၁။ ၂။

၉၆၊ ၁၀၂၊ ၁၆၆။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၂၊ ၃၃၆။ အံ၊ ဌ၊
၂။ ၃၇၄။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၄။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၁၇၈။
ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၅၊ ၄၃၃။ အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈၆။
မဟာနိ၊ ဌ၊ ၄၀၄။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၀။ သီ၊ ဌ၊ သစ်၊
၂။ ၇၅။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၉။)

ဇာယရေ (ကြိ) [ဇန+ယ+အန္တိ] (က) ဖြစ်ကုန်
၏။ (ခ) မွေးဖွားကုန်၏။ ဖွားမြင်ကုန်၏။
ဇာယတိ-ကြည့်။

ဇာယသိ (ကြိ) [ဇန+ယ+သိ] (က) ဖြစ်၏။
(ခ) ပဋိသန္ဓေနေ၏။ ဇာယတိ-ကြည့်။

ဇာယသေ (ကြိ) [ဇန+ယ+သေ] ပဋိသန္ဓေ
နေ၏။ ဇာယတိ-ကြည့်။

ဇာယာ (ထိ) [ဇန+ယ+အာ။ ဇိ+ယ+အာ။
ဇာယတိ ပုတ္တော ယာယာတိ ဇာယာ၊ ဇန
ဇနော၊ ယော၊ ဇနိဿ ဇာ စ၊ အာ၊ ဇယ-
တိတိ ဝါ ဇာယာ၊ ဇိ ဇယေ၊ ယော၊ ဇိဿ
ဝါ၊ အာ၊ ဇာယာ။ ဓာနံ၊ ဌ၊ ၂၃၇။ ဇနော-
တိတိ ဇာယာ၊ ဘရိယာ။ ဣဒါ၊ ၁၄၁။]
မယား၊ ဇနီး။ မာတာ မိတာ ဘဂိနီ စ၊
ဇာယာ စ မုဒု လမ္ဗိနာ။ ဝိ၊ ၁။ ၄၂။ ဇာယာ-
(သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၅)တိ ဘရိယာ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၀။
(-ဝိ၊ ၁။ ၁၈၄၊ ၂၀၂။ ဝိ၊ ၄။ ၄၅၀။ အပါ၊ ၂။
၂၆၂။ ဇာ၊ ၁။ ၂၇၈။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၇။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။
၆၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၀။ ကင်္ခါ၊ ၁၃၂။ အံ၊ ဌ၊
၂။ ၁၈၉။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၄။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၇။
ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၈၉။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၄။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။
၁၄၇။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၊ ၂၃၄။ ထေရီ၊ ဌ၊ ၇၁-၃။
ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၄။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၈၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၂၀၁၊ ၂၇၁။ ကင်္ခါ၊ ဌ၊ ဟောင်း၊ ၄၃။ ကင်္ခါ၊
ဌ၊ သစ်၊ ၂၃၅၊ ၃၉၈။)

ဇာယာဇိတ (တိ) [ဇာယာ+ဇိတ] မယားသည်
နိုင်အပ်သော၊ မယား အနိုင်ခံရသော၊ သူ။
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇာယာဇိန (တိ) [ဇာယာ+ဇိန] မယားသည်
နိုင်အပ်သော၊ မယား အနိုင်ခံရသော၊ သူ။
ဇာယာဇိနေနာ (ဇာ၊ ၂။ ၁၁၇) တိ ဇာယာ-
ဇိတေန၊ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ ဧဝံ ဣတ္ထိ-
ပရာဇိတေန တယာ သဒိသော ကော နာမ
ဗျတ္တော အတ္ထိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၇၃။

ဇာယာပတိက (ပု) [ဇာယာ+ပတိ+က] မယား၊
လင်၊ လင်၊ မယား၊ ဇနီး၊ မောင်နှံ၊ သမီး၊
ခင်ပွန်း။ တေသံ မဇ္ဈဂတာ ကိလေသသန္တာန-
ပတိတာ ဥဘောပိ ဇာယာပတိကာ။ ထေရီ၊
ဌ၊ ၁၈၅။ (- ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၈။)

ဇာယာမိ (ကြိ) [ဇန+ယ+မိ] ဖြစ်၏။ ဇာယ-
တိ-ကြည့်။

ဇာယိ (ကြိ) [ဇန+ယ+ဤ] မွေးဖွားပြီ။ ဇာ-
ယတိ-ကြည့်။

ဇာယိသု (ကြိ) [ဇန+ယ+ဉံ] ဖြစ်ကုန်ပြီ။
(က) ပဋိသန္ဓေနေကုန်ပြီ။ (ခ) မွေးဖွား
ကုန်ပြီ။ ဖွားမြင်ကုန်ပြီ။ (ဂ) ပေါက်ကုန်ပြီ။
ပေါက်ရောက်ကုန်ပြီ။ ဇာယတိ-ကြည့်။

ဇာယိကာ (ထိ) [ဇာယာ+က+အာ] ဆင်းရဲ-
အထီးကျန်-အကျည်းတန်-သော မယား၊
စက်ဆုပ်ဖွယ်မယား။ ဇာယိကာ (မ၊ ၂။
၁၁၄) တိ ကပဏဇာယာ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၇။
ဇာယိကာတိ ကုစ္ဆိတာ ဘရိယာ၊ သဗ္ဗတ္ထ
ဂရဟာယံ က-သဒ္ဓေါ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၆။

ဇာယိတဗ္ဗ (တိ) [ဇန+ယ+တဗ္ဗ] ဖြစ်-အပ်-
သင့်-ထိုက်-သော။ န စ သန္တသန္တိ ဗာလာ၊
ပုနပုနံ ဇာယိတဗ္ဗဿ။ ထေရီ၊ ၄၂၉။ ပုနပုနံ
ဇာယိတဗ္ဗဿာတိ အပရာပရံ ဥပပဇ္ဇမာနဿ။
ထေရီ၊ ဌ၊ ၂၈၇။

ဇာယိတော (ကြိ၊ ဝိ) [ဇန+ယ+တော] ဖြစ်၍။
(က) မွေးဖွား၍၊ ဖွားမြင်၍။ (ခ) ပေါက်
၍၊ ပေါက်ရောက်၍။ (က) ပတိရူပေ ကုလေ

ဇာယိတော ပတိရူပံ ကုလံ ဂစ္ဆေယျန္တိ။ သံ၊ ၂။
၄၄၅။ (ခ) ဝန္ဓာကာဝါအညာ ဝါယာ ကာစိ
ရက္ခေ ဇာယိတော ရုက္ခံ သြတ္တရတိ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၈၀။

ဇာယိဿတိ (ကြိ) [ဇန+ယ+ဿတိ] (က)
ဖြစ်လတ္တံ့။ (ခ) မွေးဖွားလတ္တံ့၊ ဖွားမြင်
လတ္တံ့။ ဇာယတိ-ကြည့်။

ဇာယိဿတေ (ကြိ) [ဇန+ယ+ဿတေ] ဖြစ်
လတ္တံ့။ ဇာယတိ-ကြည့်။

ဇာယိဿန္တိ (ကြိ) [ဇန+ယ+ဿန္တိ] ဖြစ်ကုန်
လတ္တံ့။ ဇာယတိ-ကြည့်။

ဇာယိဟိတိ (ကြိ) [ဇန+ယ+ဿတိ] ဖြစ်လတ္တံ့။
ဇာယတိ-ကြည့်။

ဇာယေထ (ကြိ) [ဇန+ယ+ထေ] ဖြစ်ရာ၏။
(က) ပဋိသန္ဓေနေရာ၏။ (ခ) မွေးဖွားရာ၏၊
ဖွားမြင်ရာ၏။ (ဂ) ပေါက်ရာ၏၊ ပေါက်
ရောက်ရာ၏။ ဇာယတိ-ကြည့်။

ဇာယေယျ (ကြိ) [ဇန+ယ+ယေျ] ဖြစ်ရာ၏။
ဇာယတိ-ကြည့်။

ဇာယေယျံ (ကြိ) [ဇန+ယ+ယေျံ] ဖြစ်ရာ၏။
ဇာယတိ-ကြည့်။

ဇာယေယျု (ကြိ) [ဇန+ယ+ယေျု] ဖြစ်ကုန်
ရာ၏။ ဇာယတိ-ကြည့်။

ဇာရ (ပု) [ဇရ+ဏ။ ဇရ ဝယောဟာနိမ္မိ၊
ဇိယန္တေ အနေနာတိ ဇာရော၊ ဒါရော စ။
ဓာနံ၊ ဣ၊ ၂၄၀။] (၁) သယောက်လင်၊ လင်
မြှောင်၊ လင်ငယ်။ (၂) လင်၊ အမြဲလင်၊
လင်ကြီး။ (၁) တေန ခေါ်ပန သမယေန
အညတရာ ဣတ္ထိ ပဝုတ္တပတိကာ ဇာရေန
ဂဗ္ဘိနိ ဟောတိ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၈၀။
(-ဝိ၊ ၂။ ၃၂၊ ၁၂၂။ ဇာ၊ ၁။ ၁၀၇၊ ၁၃၇။ ဓမ္မ၊
၄၂။ ၃၄၆။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၊ ၃၅၊ ၄၀၊ ၄၈။ ဇာ၊
၄၂။ ၁၅၃။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၈၄၊ ၂၀၉၊ ၃၂၉။ ဇာ၊ ၄။

၄။ ၂၄၇။ အံ၊ ဣ၊ ၃။ ၆၆။) (၂) ဇာရတ္တန^၁
(၁) ကြည့်။

ဇာရဂဗ္ဘ (ပု) [ဇာရ+ဂဗ္ဘ] လင်ငယ်ကြောင့်
ရသောကိုယ်ဝန်။ ဇာရဂဗ္ဘော သပတ္တိ စ၊
မာတာပုတ္တံ ဥဘော ဝဓိ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၀၀။

ဇာရဂဗ္ဘိနိဝတ္ထု (န) [ဇာရ+ဂဗ္ဘိနိ+ဝတ္ထု]
လင်ငယ်ကြောင့် ကိုယ်ဝန်ရှိသော မိန်းမ၏
အကြောင်းအရာ။ ဇာရဂဗ္ဘိနိဝတ္ထုသ္မိ ပဝုတ္တ-
ပတိကာတိ ပဝါသံ ဂတပတိကာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၆၄။

ဇာရတ္တန^၁ (န) [ဇာရ+တ္တန] (၁) လင်၏အဖြစ်၊
လင်ဖြစ်ခြင်း၊ လင်ဖြစ်စေလိုခြင်း။ (၂)
သယောက်လင်၏ အဖြစ်၊ သယောက်လင်
ဖြစ်ခြင်း၊ သယောက်လင် ဖြစ်စေလိုခြင်း။
(၁၊ ၂) ယော ပန ဘိက္ခု သဉ္ဇရိတ္တံ သမာ-
ပဇ္ဇေယျ ဣတ္ထိယာ ဝါ ပုရိသမတိ ပုရိသဿ
ဝါ ဣတ္ထိမတိ ဇာယတ္တနေ ဝါ ဇာရတ္တနေ ဝါ
အန္တမသော တံဏိကာယပိ၊ သံဃာဒိသေ-
သော။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၀၀-၂။ (၁) ဇာရတ္တနေ ဝါတိ
ဇာရဘာဝေ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၀။ ဇာရဘာဝေတိ
သာမိကဘာဝါယ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၇။ ဝိမတိ၊
၁။ ၂၆၈။ (-ကင်္ခါ၊ ၁၃၂။ ကင်္ခါ၊ ဣ၊ သင်္ဂဟ။
၂၃၄။) (၂) တေနေဝ ဥပါယေန ဣတ္ထိယာ
ဝါ ပုရိသမတိ ပုရိသဿ အာရောစနေပိ
“ပတိ ဘဝိဿသိ၊ ဇာရော ဘဝိဿသိ”တိ
ဝတ္တဗ္ဗတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ကင်္ခါ၊ ၁၃၂။ ကိဉ္ဇာပိ
ဣတ္ထိလိဂ်ဝသေန ပဒဘာဇနိယံ ဝုတ္တံ၊ “ဇာ-
ယတ္တနေ ဝါ ဇာရတ္တနေ ဝါ”တိ ပန နိဗ္ဗေသဿ
ဥဘယလိဂ်သာဓာရဏတ္တာ ပုရိသလိဂ်ဝသေ-
နာပိ ယောဇေတော ဝတ္တဗ္ဗန္တိ အာဟ “တေ-
နေဝ ဥပါယေနာ”တိ အာဒိ။ ကင်္ခါ၊ ဣ၊ သင်္ဂဟ။
၂၃၄။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃၇။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆၈။)

ဇာရတ္တန^၂ (န) [ဇာရိ+တ္တန] သယောက်မယား
၏ အဖြစ်၊ သယောက်မယား ဖြစ်ခြင်း။

သယောက်မယား ဖြစ်စေလိုခြင်း။ အပိ စ ပုရိသဿေဝမတိ* ဣတ္ထိယာအာရောစေန္တော ဇာယတ္တနေ ဝါ အာရောစေတိ နိဗ္ဗာနရိယ-
ဘာဝေ၊ ဇာရတ္တနေ ဝါ မိစ္ဆာစာရဘာဝေ၊
တေနေဝဿ ပဒဘာဇနေ“ဇာယတ္တနေ ဝါ တိ
ဇာယာ ဘဝိဿသိ၊ ဇာရတ္တနေ ဝါ တိ ဇာရိ
ဘဝိဿသိ (ဝိ၊ ၁။ ၂၀၂) တိဝုတ္တံ။ ကင်္ခါ။ ၁၃၂။
(-ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၄၀။)

ဇာရပတိ (ပု) [ဇာရ+ပတိ] သယောက်လင်၊
လင်မြှောင်၊ လင်ငယ်။ နရံ ဇာရပတိ*
ဒိသွာ၊ တေန သဒ္ဓိ* အဂစ္ဆဟံ။ အပါ၊ ၂။ ၂၃၀။
ထေရီ၊ ၁၁၇။

ဇာရိ (ထိ) [ဇရ+ဏ+ဤ။ ဇရော ဝုစ္စတိ စောရ-
ဿာမိကော၊ တဿာယံ ဇာရိ၊ ဧကော၊ ဤ။
ဓာနံ၊ ၁။ ၂၃၀။] သယောက်မယား၊ မယား
မြှောင်၊ မယားငယ်။ ဇာရတ္တနေ ဝါ တိ ဇာရိ
ဘဝိဿသိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၀၂။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၄၀။ ကင်္ခါ။
၁၃၂။ (-ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၄၀။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၁၄၀။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၃၂၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆၀။)

ဇာလ (ပု၊ န) [ဇလ+ဏ။ ဓာနံ၊ ၁။ ၂၃၆။ ၂၃၇။
အမရကောသ။ ၂၃၁။ ၂၃၉။ ထောမ-တို့ကြည့်။]
(၁) (က) ကွန်၊ ပိုက်ကွန်။ (ခ) ဇာ၊ ကွန်
ရက်။ (၂) လေသာပြုတင်း၊ ကွန်ရက်တပ်သော
လေသာပြုတင်း။ (၃) အပေါင်း၊ အစု။ (၄)
ပင့်ကူအိမ်။ (၅) အကင်း၊ ငိုကင်း၊ ပရစ်ဖူး
(ထွက်ပြုစ အငုံ)။

(၁) (က) ကွန်၊ ပိုက်ကွန်။ သန္တာလယိ-
တွာန သံယောဇနာနိ၊ ဇာလံ ဘေတွာ
သလိလမ္ပစာရိ။ သုတ္တနိ။ ၂၀၀။ အပါ၊ ၁။ ၁၃။
ဇာလန္တိ သုတ္တမယံ ဝုစ္စတိ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၀၃။
အပါ၊ ၁။ ၂၃၀။ (-ဒီ၊ ၁။ ၄၂။ အပါ၊ ၁။ ၂၃။
ဇာ၊ ၁။ ၉၊ ၂၇၊ ၄၁၊ ၁၅၀၊ ၃၂၆။ ဇာ၊ ၂။ ၈၄။
ဝိ၊ ၁။ ၂၇၇။ ဒီ၊ ၁။ ၂၂။ မ၊ ၁။ ၃၁၊ ၁၂။ မ၊
၁။ ၄၁၊ ၁၃၆။ သံ၊ ၁။ ၂၂၊ ၁၀။ အံ၊ ၁။ ၂၃၀။
အံ၊ ၁။ ၃၁၊ ၁၇၇။ အဘိ၊ ၁။ ၁၂၂။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။

၁၀၊ ၁၃၀။ ဥဒါန၊ ၁။ ၁၆၂။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၄၄၊
၉၀။ ပေတ၊ ၁။ ၁၆၅။ ထေရီ၊ ၁။ ၁၁၇။
ထေရီ၊ ၁။ ၁၉၄။ အပါ၊ ၁။ ၂၃၉၊ ၂၃၇။ စရိ-
ယာ၊ ၁။ ၃၀၀။ ဇာ၊ ၁။ ၁၁၄၊ ၂၇၂။ ဇာ၊ ၁။
၂။ ၄၅၊ ၉၅၊ ၁၆၃။ ဇာ၊ ၁။ ၄၁၊ ၁၄၂၊ ၄၂၇။ ဇာ၊
၁။ ၅၊ ၃၆၂။ ဇာ၊ ၁။ ၆။ ၃၀၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၃၇၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၇၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆၅။
သီ၊ ၁။ ၁၁၊ ၄၆၉။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂၃၂။ သံ၊ ၁။
၁၁၀။ အံ၊ ၁။ ၃၁၊ ၁၄၁၊ ၁၇၅။)

(ခ) ဇာ၊ ကွန်ရက်။ ဇာလေန ပိဒဟိ-
တွာန၊ ဝုတ္တယုဂေန ဆာဒယိ*။ အပါ၊ ၂။ ၁၉၂။
တေဟိယေဝ ခုဒ္ဒကမကုဋေဟိ ဇာတဇာလ-
ကော သဗ္ဗသော ဇာလော ဝိယ ဇာတော။
ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂၃၉။ အံ၊ ၁။ ၃၁၊ ၁၉၃။ (-သုတ္တနိ။
၂၉၀၊ ၃၁၀၊ ၃၇၃။ ဇာ၊ ၁။ ၂၄၂။ ဇာ၊ ၂။ ၆၇၊
၁၂၇။ ဝိ၊ ၁။ ၄၁၊ ၄၆။ မ၊ ၁။ ၃၁၊ ၁၅၀။ ဝိမာန၊
၁။ ၄၅၊ ၂၆၀။ အပါ၊ ၁။ ၁၄၁။ စရိယာ၊ ၁။
၈၃။ စုဋ္ဌနိ၊ ၁။ ၁၃၆။ ဇာ၊ ၁။ ၅၊ ၃၁၊ ၄၀၁။
ဝိမရ၊ ၁။ ၉၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃၆။ သီ၊ ၁။ ၁၁၊
၁၁၃၆၀။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၆၂။ မ၊ ၁။ ၃၁၊ ၁၀၅။)

(၂) လေသာပြုတင်း၊ ကွန်ရက်တပ်
သော လေသာပြုတင်း။ စတုရော ဝေဒိကာ
ဇာလာ၊ ဂန္ဓာဝေဠာ မနောရမာ။ အပါ၊ ၁။
၂။ စတုရော ဝေဒိကာတိ စတုဟိ ဝေဒိကာ-
လယေဟိ ဇာလကဝါဋေဟိ စ။ အပါ၊ ၁။
၁၁၇။

(၃) အပေါင်း၊ အစု။ ဗျူဟော ဝိတာန-
ဂုဗ္ဗာ စ၊ ကလာပေါ ဇာလမဏ္ဍလံ။ ဓာနံ၊
၆၃၁။ ဇလ ဒိတ္တိယံ။ ဇလတိ အဝယဝေနာ-
တိ ဇာလံ။ ဓာနံ၊ ၁။ ၆၃၁။

(၄) ပင့်ကူအိမ်။ သယံ ကတံ မက္ကဋ္ဌ-
ကောဝ ဇာလံ။ ဓမ္မ၊ ၆၃။ အံ၊ ၁။ ၂၆၆။
မက္ကဋ္ဌကောဝ ဇာလန္တိ ယထာ နာမ မက္ကဋ္ဌ-
ကော သုတ္တဇာလံ ကတွာ။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၃၄၀။
အံ၊ ၁။ ၁၉၃။ (-ဇာ၊ ၁။ ၃၅၂။ အဘိ၊ ၁။

၃၁၈။ ဣတိဝုတိ၊ ဌ။ ၃၉။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၁။ ၁၅။
ထေရိ၊ ဌ။ ၁၃၂။ ဇာ၊ ဌ။ ၄။ ၄၈၈။ ဇာ၊ ဌ။ ၆။
၂၆၉။)

(၅) အကင်း၊ ငုံကင်း၊ ပရစ်ဖူး (ထွက်
ပြုစအငုံ)။ ပတ္တဇာလ၊ ပုပ္ဖဇာလ-တို့ကြည့်။

ဇာလ၂ (ပု၊ န) [ဇာလ+က။ ဇာလံ ဝိယာတိ
ဇာလံ။ နေတ္ထိဝိ၊ ၂၆။] (၁) ကွန်ရက်နှင့်
တူသောအရာ။ (က) ကိလေသာတရား။
(ခ) တဏှာ။ (ဂ) မိစ္ဆာအယူ။ (ဃ) အ
ကြော။ (၂) ကွန်ရက်တပ်သောလေသာပြု
တင်းနှင့်တူသော လက်ချောင်း၊ ခြေချောင်း။
(တိ) (၃) ကွန်ရက်တပ်သော လေသာ
ပြုတင်းနှင့် တူသော။

(၁) ကွန်ရက်နှင့်တူသောအရာ။ (က)
ကိလေသာတရား။ တေ ဆေတွာ မစ္စုနော
ဇာလံ၊ အရိယာ ဂစ္ဆန္တိ ကာမဒါတိ။ သံ၊ ၁။
၄၅။ နေတ္ထိ၊ ၁၂၇။ တေ ဆေတွာ မစ္စုနော
ဇာလန္တိ တေ အရိယာ မစ္စုနော ဇာလ-
သင်္ခါတံ ကိလေသဇာလံ ဆိန္နိတွာ ဂစ္ဆန္တိ။
သံ၊ ဌ။ ၁။ ၉၈-၉။ နေတ္ထိ၊ ဌ။ ၂၃၈။ တေယေဝ
ကိလိသန္တိ ဧတေဟိ သတ္တာတိ ကိလေသာ၊
တေယေဝ စ သတ္တာနံ ဝိဗာဓနဋ္ဌေန ဇာလ-
သဒိသာတိ ဇာလံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃။ (-နေတ္ထိ၊
ဝိ၊ ၃၀၃။) (ခ) တဏှာ။ တေ ဆေတွာ
မစ္စုနော ဇာလံ၊ တတံ မာယာဝိနော ဒဠ္ဋံ။
ဇာ၊ ၂။ ၁၆၁။ မစ္စုနော ဇာလန္တိ ကိလေသ-
မာရေန ပသာရိတံ တဏှာဇာလံ။ ဇာ၊ ဌ။ ၆။
၅၆။ (-ထေရ၊ ၃၇၇။ နေတ္ထိ၊ ၉၃။ သံ၊ ဌ။
၁။ ၁၆၀။ အဘိ၊ ဌ။ ၁။ ၃၉၉။ ပဋိသံ၊ ဌ။ ၂။ ၁၉။
မဟာနိ၊ ဌ။ ၁၆၃။ နေတ္ထိ၊ ဌ။ ၁၉၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။
၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅။) (ဂ) မိစ္ဆာအယူ။
ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိယော ဝေ ပလိဝေဋ္ဌနဋ္ဌေန ဇာလ-
သရိက္ခတာယ ဇာလံ။ သံ၊ ဋီ၊ သင်္ခါ၊ ၁။ ၈၂။
(-မဟာနိ၊ ဌ။ ၁၆၃။) (ဃ) အကြော။ ဇာ-
လသရိရ-ကြည့်။ (၂) ကွန်ရက်တပ်သော လေ

သာ ပြုတင်းနှင့် တူသော လက်ချောင်း၊
ခြေချောင်း။ ဇာလီ၂(၅)ကြည့်။ (တိ)(၃)
ကွန်ရက်တပ်သော လေသာပြုတင်းနှင့် တူ
သော။ ဇာလဟတ္ထပါဒ-ကြည့်။

ဇာလက (ပု၊ န) [ဇာလ+က။ ထောမလည်း
ကြည့်။] (၁) ကွန်ရက်၊ ကွန်ရက်ငယ်။ (၂)
ပင့်ကူအိမ်။ (၃) အကင်း၊ ငုံကင်း၊ ပရစ်ဖူး
(ထွက်ပြုစအငုံ)။ (၁) ဟေမဇာလက-
သဉ္ဇန္တေတိ ရတနပရိသိဗ္ဗိတေန ဟေမမယေန
ဇာလကေန ဆာဒိတသရီရေ။ ဝိမာန၊ ဌ။
၁၅၂။ (-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၇။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၅၇။) (၂)
ယထာ မဟာရာဇ ပန္နမက္ကဋ္ဌကော ပန္န
မက္ကဋ္ဌဇာလဝိတာနံ ကတွာ ယဒိ တတ္ထ
ဇာလကေ လဂ္ဂတိ ကိမိ ဝါ မက္ခိကာ ဝါ
ပဋ္ဌဂေါ ဝါ၊ တံ ဂဟေတွာ ဘက္ခယတိ။
မိလိန္ဒ၊ ၃၉၃။ (၃) ခါရကော တု စ ဇာလ-
ကံ။ ဓာန်၊ ၅၄၄။ ဇလ ဓညေ၊ သကတ္ထေ
ကော။ ဇာလကံ နပုံသကေ။ ဒွယံ ဇာလ-
ကတော ပဝုဒ္ဓေ ပုပ္ဖေ ဖလေ စ။ ဓာန်၊ ဋီ။
၅၄၄။ ပတ္တဇာလက၊ ပုပ္ဖဇာလက-တို့လည်း
ကြည့်။

ဇာလကဉ္စက (ပု) [ဇာလ+အာကာရ+ကဉ္စ-
က။ အာကာရပုဒ်ချေ။] ဇာ-ကွန်ရက်-အ
ခြင်းအရာ-သဏ္ဌာန်-ရှိသော-သင်တိုင်း-
အင်္ကျီ၊ ဇာသင်တိုင်း၊ ဇာအင်္ကျီ။ ဇာလာ-
ကာရော ကဉ္စကော ဇာလကဉ္စကော။ ဝိ-
သုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၆။

ဇာလကဇာတ (တိ) [ဇာလက+ဇာတ] (၁)
ဖြစ်သော အကင်းရှိသော၊ အကင်း - ရွက်
ကင်း၊ ပွင့်ကင်း - ဖြစ်နေသော (သစ်ပင်)။
(၂) (ငုံကင်းတို့ဖြင့်) ဇာ-ကွန်ရက်-ကဲ့သို့
ဖြစ်သော(သစ်ပင်)။ (၁) ယသ္မိံ ဘိက္ခဝေ
သမယေ ဒေဝါနံ တာဝတိံသာနံ ပါရိစ္ဆတ္တ-
ကော ကောဝိဋ္ဌာရော ဇာလကဇာတော
ဟောတိ။ အံ၊ ၂။ ၄၈၆။ ဇာလကဇာတောတိ

သဉ္ဇာတပတ္တပုပ္ဖဇာလော။ တဿ ဟိ ပတ္တ-
ဇာလဉ္စ ပုပ္ဖဇာလဉ္စ သဟေဝ နိက္ခမတိ။
အံဠာ၂။၁၈၄။ (၂) ဇာလကဇာတော
ဟောတိ၊ ကုဋ္ဌမလကဇာတော ဟောတိ။
ဒီဠာ၂။၂၄၂။ ဇာလကဇာတောတိ တေဟိ-
ယေဝ ခုဒ္ဒကမကုဋ္ဌေဟိ ဇာတဇာလကော
သဗ္ဗသော ဇာလော ဝိယ ဇာတော။ ဒီဠာ
၂။၂၁၉။ (-အံဠာ၂။၁၉၃။)

ဇာလကဗဒ္ဒ (တိ) [ဇာလက+ဗဒ္ဒ] ဇာ-ကွန်
ရက်-ဖြင့်-ဖွဲ့အပ်-ကာအပ်-သော (လေ
သာပြုတင်း)။ ဇာလဝါတပါန-ကြည့်။

ဇာလကရဏ္ဏက (ပု) [ဇာလ+ကရဏ္ဏက] ပိုက်
ကွန်တည်းဟူသော ပခြုပ်။ ဇာလကရဏ္ဏကံ
ပရိက္ခိပါပေတွာ ဂင်္ဂါယ ဥဒကကိဋ္ဌံ ကိဋ္ဌိ။
ဓမ္မာဠာ၂။၁၃၀။ (-ဇာဠာ၂။၉၅။)

ဇာလကဝါဠ (န) [ဇာလ+ကဝါဠ] ဇာ-ကွန်
ရက်-တပ်သော လေသာပြုတင်း။ စတူဟိ
ဝေဒိကာဝလယေတိ ဇာလကဝါဠေဟိ စ။
အပါဠာ၁။၁၁၇။

ဇာလကာရိကာ (ထိ) [ဇာလ+ကာရိကာ] ကွန်
ရက် - ကဲ့သို့ - နှင့်တူစွာ - ပြုတတ်သော
တဏှာ။ ဇာလိနီ(၁)ကြည့်။

ဇာလကုဋ္ဌိ (ပု၊ထိ) [ဇာလ+ကုဋ္ဌိ] ကွန်၏ဝမ်း၊
ကွန်၏အတွင်း၊ ကွန်ဝမ်း၊ ကွန်တွင်း။ သော
ပန ကာမဂိဇ္ဈေါ လောလမစ္ဆော ဇာလကုဋ္ဌိ-
မေဝ ပဝိဋ္ဌော။ ဇာဠာ၁။၂၂၆။ (-ဇာဠာ
၁။၄၅၂။)

ဇာလကုဋ္ဌိဋ္ဌာန (န) [ဇာလကုဋ္ဌိ+ဋ္ဌာန] ကွန်
ဝမ်း၏တည်ရာအရပ်။ ဗဟိပဿေန ဇာလ-
ကုဋ္ဌိဋ္ဌာနံ ဂန္ဓာ။ ဇာဠာ၁။၄၅၂။

ဇာလကုမိန (န) (ဇာလ+ကုမိန) ကွန်မြူး။
ကေဝဇ္ဇာ နာနပ္ပကာရာနိ ဇာလကုမိနာဒီနိ
ခိပိတွာ မစ္ဆေ ဂဏ္ဌန္တိ။ ဇာဠာ၁။၄၅၂။

ဇာလကောဋိ (ထိ) [ဇာလ+ကောဋိ] ကွန်၏-
အစွန်-အဖျား၊ ကွန်စွန်း၊ ကွန်ဖျား။ ကေ-
ဝဇ္ဇာ “မစ္ဆာ ဇာလံ ဖာလေတွာ ဂတာ”တိ
မညမာနာ ဇာလကောဋိယံ ဂဟေတွာ ဥက္ခိ-
ပိသု။ ဇာဠာ၁။၄၅၂။

ဇာလက္ခိပ (ပု) [ဇာလ+ခိပ] ကွန်ပစ်ခြင်း။
ဇာလက္ခိပါဒီနိ အာဒါယ မစ္ဆကစ္ဆပေ ဂဏ္ဌိ-
ဿာမာတိ။ အံဠာ၂။၂၂၀။ ဥဒါနဠာ၂။၂၇၄။
သာရတ္ထာ၂။၄၂၉။

ဇာလခိပနကုမိန (န) [ဇာလခိပန+ကုမိန] ကွန်
ပစ်ခြင်း၊ မြူးထောင်ခြင်း။ တိရစ္ဆာနယော-
နိယံ ဇာလခိပနကုမိနာဒီနိ ဂဟိတကာလေပိ။
ဒီဠာ၂။၃၇၉။ (-အဘိဠာ၂။၂၆၆။)

ဇာလဂတ (တိ) [ဇာလ+အန္တရ+ဂတ-အန္တရ
ပုဒ်ချေ။] ကွန်တွင်းသို့ရောက်သော၊ ကွန်
တွင်း၌မိနေသော။ အဟံ တံ မောစ-
ယိဿာမိ၊ မစ္ဆေ ဇာလဂတေရိဝ။ ဇာ၂။
၂၁၃။ ဇာဠာ၆။၂၉၂။ (-ဇာ၂။၂၂၀။ ဇာ
ဠာ၆။၂၉၆၊၃၁၆။)

ဇာလဂန္ဓ (ပု) [ဇာလ+ဂန္ဓ] ကွန်၏အနံ့၊ ကွန်နံ့။
တဿ သာ မစ္ဆိ ပုရတော ဂစ္ဆမာနာ ဇာလ-
ဂန္ဓံ ဃာယိတွာ ဇာလံ ပရိဟရမာနာ ဂတာ။
ဇာဠာ၁။၂၂၆။ (-၄၅၂။)

ဇာလစ္ဆိဒ္ဓ (န) [ဇာလ+ဆိဒ္ဓ] ဇာ-ကွန်ရက်-
၏ အပေါက်၊ ဇာပေါက်၊ ကွန်ရက်ပေါက်။
စေတိယေသု ပုပ္ဖဇာလံ ကရေန္တဿ ကေ-
မေကမ္ပိ ဇာလစ္ဆိဒ္ဓေ ဒုက္ကဋ္ဌံ။ ဝိဠာ၂။၂၀၄။

ဇာလဆိဒ္ဓက (န) [ဇာလ+ဆိဒ္ဓက] ဇာ-ကွန်
ရက် - ၏အပေါက်၊ ဇာပေါက်၊ ကွန်ရက်
ပေါက်။ စေတိယေသု ပုပ္ဖဇာလံ ကရေန္တဿ
ကေမေကမ္ပိ ဇာလဆိဒ္ဓကေ ဒုက္ကဋ္ဌံ။ ဝိ-
သင်္ဂဟ။၂။

ဇာလဇာလာ (ထိ) [ဇာလာ+ဇာလာ] အလျှံ၊
အလျှံ။ ဆဗ္ဗဏ္ဍရသ္မိယော ဇာလဇာလာ ပုဉ္ဇ-
ပုဉ္ဇာ ဟုတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၅။

ဇာလန(န) [ဇာလ+ဏေ+ယျ]တောက်လောင်
စေခြင်း၊ လောင်ကျွမ်းစေခြင်း။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဇာလနတ္ထ (ပု) [ဇာလန + အတ္ထ] တောက်
လောက်စေခြင်းအကျိုး။ အဋ္ဌပိ သောဋ္ဌသပိ
ဒ္ဒတ္တိံသပိ ဇနာ ဇာလနတ္ထာယ ယမကယ-
မကဉ္ဇကာယော ဂဟေတော။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။

ဇာလန္တ (တိ) [ဇာလ+အန္တ]တောက်လောင်စေ
သော၊ ညှိထွန်းသော၊သူ။ ဂန္ဓတေလပုဒိပေ
ဇာလန္တေ ခုဒ္ဒကမဟလ္လကဒါရကာ သယနဂ-
တာ ဒ္ဒတ္တိံသကာရံ သဇ္ဈာယန္တိ။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၃၁။

ဇာလန္တရံ (န) [ဇာလ+အန္တရ] ကွန်၏အတွင်း၊
ကွန်တွင်း။ တေသံ ဇာလန္တရံ ပဝိဋ္ဌော ကော
မဟာမစ္ဆော ဇာလံ ဘေတော ပလာယိ။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃။ အပါဠ၊၁။၂၁၀။

ဇာလန္တရံ (န) [ဇာလာ+အန္တရ] မီးလျှံ၏
အတွင်း။ မီးလျှံတွင်း။ မဟာဇနော ဇာ-
လန္တရေနော စရတိ၊ လောမကူပမတ္တမိ ဥက္ကံ
န ဂဏှာတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၆၃။

ဇာလန္တရဂတ (တိ) [ဇာလန္တရ+ဂတ] ကွန်တွင်း
သို့ရောက်သော၊ ကွန်တွင်း၌မိသော။ မစ္ဆော
ဝိယ ဇာလန္တရဂတော။ မိလိန္ဒ။၂။

ဇာလပက္ခိတ္တမစ္ဆ (ပု) [ဇာလ+ပက္ခိတ္တ+မစ္ဆ]
ကွန်၌ ထည့်သွင်းအပ်သော ငါး။ ဇာလ-
ပက္ခိတ္တမစ္ဆံ ဝိယ ကတော သက္ကာ ဂဟေတုံ။
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၇။

ဇာလပစ္ဆန္ဒ (တိ) [ဇာလ+ပစ္ဆန္ဒ] တဏှာတည်း
ဟူသော ကွန်ရက်ဖြင့်-ဖုံးလွှမ်း-မြှေးရှက်-
အပ်သော။ ကာမန္တာ ဇာလပစ္ဆန္ဒ၊ တဏှာ-

ဆာဒနဆာဒိတာ။ ထေရ။၂၇၂။ အပါဠ၊၂။
၁၅။ ဇာလပစ္ဆန္ဒာတိ သကလံ ဘဝတ္တယံ အ-
ဇ္ဈောတ္တရိတော ဌိတေန ဝိသတ္တိကာဇာလေန
ပကာရတော ဆန္တာ ပလိဂုဏ္ဏိတာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၃။

ဇာလပရိယန္တ (န) [ဇာလာ+ပရိယန္တ] မီးလျှံ၏
အပိုင်းအခြား။ ဇာလပရိယန္တဝသေန အာ-
ယာမဝိတ္တာရတော အဋ္ဌာရသယောဇနာဓိ-
ကာနိ တိဏိ ယောဇနသတာနိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။
၁၆၇။

ဇာလပဝတ္တိ (ထိ) [ဇာလာ+ပဝတ္တိ] မီးလျှံဖြစ်
ခြင်း၊ မီးတောက်လောင်ခြင်း။ ဗုတ္တ ဇာလ-
ပဝတ္တိယာ ဇနိတအာလောကေန တဿာ-
ယော ဇာလပဝတ္တိယာ ပါကဋ္ဌဘာဝေါ ဝိယ။
မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၉။

ဇာလပူဝ (ပု) [ဇာလ+ပူဝ] ဇာ-ကွန်ရက်-
သဏှာန် ပြုလုပ်အပ်သောမုံ၊ ဇာ-ကွန်ရက်-
နှင့်တူသော မုံ၊ မုံပျားသလက်။ နိဝါသန-
ပါရပနံ အန္တစ္ဆိန္ဒံ ဩလမ္မဝိလမ္မသုတ္တကာ-
ကိဏ္ဏံ ဇာလပူဝသဒိသံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၄။
ဇာလာကာရေန ကတပူဝံ ဇာလပူဝံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊၁။၁၂၉။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။)

ဇာလဗဒ္ဓ (တိ) [ဇာလ+ဗဒ္ဓ] ဇာ-ကွန်ရက်-
ဖြင့် ဖွဲ့အပ်သော။ သီသလောမေဟိ သဒ္ဓိံ
ကောဗဒ္ဓဘမုကလောမော ဝါ ဇာလဗဒ္ဓေန
ဝိယ နလာဋ္ဌေန သမန္တာဂတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၃၁၀။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၆။)

ဇာလဗန္ဓ (တိ) [ဇာလ+ဗန္ဓ] ဇာ-ကွန်ရက်-
ကဲ့သို့ ဖွဲ့အပ်သော(အမိုး)။ ဆဒနံ ဒဏှကေ-
ဟိ ဇာလဗန္ဓံ ကတော (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉)တိ
ဆဒနံ ဒီဃတော တိရိယတော စ ဌပိတဒဏှ-
ကေဟိ ဇာလံ ဝိယ ဗန္ဓိတော။ သာရတ္ထ၊၂။
၃၃၆။(-ဝိမတိ၊၁။၂၇၈။)

ဇာလဗ္ဗန္တရဂတ (တိ) [ဇာလ+အဗ္ဗန္တရ+ဂတ] ကွန်တွင်းသို့ ရောက်သော၊ ကွန်တွင်း၌မိ နေသော။ အထ ဝါ ယထာ ဇာလဗ္ဗန္တရဂ- တော မစ္ဆော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။

ဇာလဘူတ(တိ)[ဇာလ+ဘူတ]ကွန်ရက်သဖွယ် ဖြစ်သော၊ ကွန်ရက်နှင့်တူသော(တဏှာ)။ ဇာလဘူတယ တဏှာယ သုခုမစ္ဆိဒ္ဓေန ဇာ- လေန ပရိဝုတော ဝိယ ဥဒကရဟဒေါ သဉ္ဇန္တာ ပလိဂုဏ္ဍိတာ အဇ္ဈောတ္တဋ္ဌာ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၃၃၃။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။)

ဇာလမတ္တက (န) [ဇာလ+မတ္တက] ဇာ-ကွန် ရက်-၏ အထက်၊ ဇာ-ကွန်ရက်-၏အပေါ်။ ဥဒကံ အဘိရဟိတော ဇာလမတ္တကေ ပတတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၀။

ဇာလမယ (တိ) [ဇာလ+မယ] ဇာ-ကွန်ရက် -ဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော(ဗိတာန်)။ ဇာလဝိ- တာန-ကြည့်။

ဇာလမုတ္တ (တိ)[ဇာလ+မုတ္တ] ပိုက်မှလွတ်သော (ငှက်)။ သကုဏော ဇာလမုတ္တောဝ၊ အပ္ပေါ သဂ္ဂါယ ဂစ္ဆတိ။ ဓမ္မ၊၃၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။

ဇာလယန္တ (တိ)[ဇာလ+ဏယ+အန္တ]တောက် လောင်စေသော၊ ညှိထွန်းသော၊သူ။ ဝိဇ္ဈာတံ ပန ဇာလယတော ပါစိတ္တိယမေဝ။ ကင်္ခါ။ ၂၄၁။

ဇာလယိတော (ကြိ၊ဝိ) [ဇလ + ဏယ + တော] တောက်လောင်စေ၍၊ ညှိထွန်း၍။ ဌပိတ- သုဝဏ္ဏရဇတောဒိမယကပလ္လိကာသု တေလပ္ပ- ဒိပံ ဇာလယိတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၇၀။

ဇာလယုတ္တ (တိ) [ဇာလ+ယုတ္တ] ဇာ-ကွန်ရက် -တပ်သော လေသာပြုတင်းနှင့်တူသော လက်ချောင်းနှင့် ယှဉ်သော။ ဇာလီ^၂ (၅) ကြည့်။

ဇာလရောရဝ (ပု) [ဇာလာ+ရောရဝ] ဇာလ- ရောရဝ ငရဲ၊ အဝီစိငရဲ။ (ဇာလရောရဝငရဲ ဟူသည် အဝီစိငရဲကြီး၏ အမည်ပင်ဖြစ်သည်၊ ထိုအဝီစိငရဲကြီး၌ ဖြစ်ကြရသော သတ္တဝါတို့ သည် ငရဲမီးအလျှံ တပြောင်ပြောင် တောက် လောင်လတ်သော် ကြိမ်ဖန်များစွာဟစ်အော် ယောင်ယမ်း ငိုမြည်တမ်းကြသောကြောင့် ထိုအဝီစိငရဲကြီးကိုပင် “ဇာလရောရဝငရဲ”ဟု ဆိုသည်။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇။)ဇာလရောရဝေါ ဓူမ- ရောရဝေါ စာတိ ဒေ၊ တတ္ထ ဇာလရောရဝေါ ကပ္ပေန သဏ္ဌိတာဟိ ရတ္တလောဟဇာလာဟိ ပုဏ္ဏော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၀၈။

ဇာလဝနာ (ထိ) [ဇာလာ+ဝနာ] တိမ်တံ့ခွန်။ သဓမ္မာ ဇာလဝနာ စ၊ ရဝိ သု ကရုဏံ မိဂါ။ အပ၊၂။၁၂၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။

ဇာလဝန္တတာ (ထိ) [ဇာလဝန္တ+တာ] မီးလျှံ ရှိသည်၏အဖြစ်၊ မီးလျှံရှိခြင်း။ ဇာလဝန္တ- တာယ န တာသံ ကုဏ္ဍိယံ ဂဗ္ဘော သဏ္ဌာတိ၊ တဿ တေ ဩပပါတိကာယေဝ သံသေဒ- ဇတ္တာယပိ အသမ္ဘဝတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉။

ဇာလဝန္တ^၃ (တိ) [ဇာလ+ဝန္တ] ဇာ-ကွန် ရက်-တပ်သော လေသာပြုတင်းကဲ့သို့ရှိ သော၊ ဇာ-ကွန်ရက်-တတ်သော လေသာ ပြုတင်းနှင့်တူသော။ ဇာလိတမ္ဗနာ-ကြည့်။

ဇာလဝန္တ^၂ (တိ)[ဇာလာ+ဝန္တ]အလျှံ-မီးလျှံ ရှိသော-(မီး)။ ဇာလီ^၃-ကြည့်။

ဇာလဝါဂုရာဒိဟတ္ထ (တိ) [ဇာလဝါဂုရ+အာဒိ+ ဟတ္ထ] ကွန်၊ ပိုက်-စသည် လက်၌ ရှိသော၊ ကွန်၊ ပိုက်-စသည် လက်စွဲသော၊သူ။ ဣဓ ဘိက္ခု ပဿန္တိ မနုဿေ ဇာလဝါဂုရာဒိဟတ္ထေ ဂါမတော ဝါ နိက္ခမန္တေ အရညေ ဝါ ဝိစ- ရန္တေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၆။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၃။

ဇာလဝါတပါန (န) [ဇာလ+ဝါတပါန] ဇာ-
ကွန်ရက် - ဖြင့် - ဖွဲ့အပ်-ကာအပ်-သော
လေသာပြုတင်း၊ ဇာ-ကွန်ရက်-တပ်သော
လေသာပြုတင်း။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခုဝေ
တိဏိ ဝါတပါနာနိ ဝေဒိကာဝါတပါနံ ဇာလ-
ဝါတပါနံ သလာကဝါတပါနန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၉၃။
ဇာလဝါတပါနံ နာမ ဇာလကဗဒ္ဓံ။ ဝိ၊၄။၄။
၅၉။ (- မိလိန္ဒ။၅၆။ အံ၊ဌ၊၁။၃၄၆။)

ဇာလဝိဂတ (တိ) [ဇာလ+ဝိဂတ] မီးလျှံ-
မီးတောက်-မှ ကင်းသော၊ မီးလျှံ-မီး
တောက်-မရှိသော။ ဝိတစ္ဆိတေဟိတိ ဝိဂတ-
အစ္စိတေဟိ ဇာလဝိဂတေဟိ သုဒ္ဓင်္ဂါရေဟိ။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ဂ။

ဇာလဝိစိတြ (တိ) [ဇာလ+ဝိစိတြ] ဇာ-ကွန်
ရက် - သဖွယ် ဆန်းကြယ်သော (လက်)။
ကသ္မာ မမ ပုတ္တသဒိဿာ ဘိက္ခုနော ဇာ-
လဝိစိတြေန ဟတ္ထေန သီသံ န ပရာမသေယျ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၈။

ဇာလဝိတာန (ပု၊န) [ဇာလ+ဝိတာန] ဇာ-
ကွန်ရက်-ဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော-ဗိတာန်-
မျက်နှာကြက်၊ ဇာဗိတာန်၊ ဇာမျက်နှာ
ကြက်။ ဇာလဝိတာနဝေဒိကနာဂဒန္တကပ္ပု-
ပဋိစ္ဆကတာလပဏ္ဏဂုဋ္ဌကဒိနံ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၀၃။
ဇာလမယံ ဝိတာနံ ဇာလဝိတာနံ။ ဝဇီရ။
၂၀၇။ သာရတ္ထ၊၂။၃၇၁။

ဇာလဝိနဒ္ဓ (တိ) [ဇာလ+ဝိနဒ္ဓ] ဇာ-ကွန်
ရက်-ဖြင့်-မြွေးရှက်အပ်သော။ ဖုဿယတု
ဇာလဝိနဒ္ဓံ ဝိယ ဝဿတု။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၇၂။

ဇာလသဉ္စန္ဒ (တိ) [ဇာလ+သဉ္စန္ဒ] တဏှာ
တည်းဟူသော ကွန်ရက်ဖြင့်-ဖုံးလွှမ်း-မြွေး
ရှက်-အပ်သော၊သူ။ ကာမန္တာ ဇာလ-
သဉ္စန္ဒ၊ တဏှာဆဒနဆာဒိတာ။ နေတ္တိ။
၃၂။ ဇာလသဉ္စန္ဒာတိ တဏှာဇာလပလိ-
ဂုဏိတာ။ နေတ္တိ။ဌ။၁၀၀။ ကာမတဏှာသခါ-

တေန ဇာလေန အတ္ထဓမ္မာနံ အဇာနနာ-
ပဿနေန သဉ္စန္ဒာ ပလိဂုဏိတာတိ ဇာလ-
သဉ္စန္ဒာ။ နေတ္တိဝိ၊၁၄၇။ (-ဥဒါန။၁၇၂။
နေတ္တိ။၁၀၇။ ပေဋကော။၁၈၄၊၁၉၆။ ဥဒါန၊
ဌ။၃၃၃။နေတ္တိ၊ဌ။၂၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၉၇။ သီ၊ဋီ၊
သစ်၊၁။၄၈၇။)

ဇာလသဒ္ဓ (ပု) [ဇာလ+သဒ္ဓ] မီးလျှံ၏အသံ၊
မီးလျှံသံ။ သောပိ ဥဿဒသာမန္တေ နိဗ္ဗတ္တော
ဇာလသဒ္ဓေန တံ သာဋကံ အနုဿရိတွာ
သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တော။ မ၊ဌ၊၄။၁၆၆။ အံ၊ဌ၊၂။
၁၂၀။

ဇာလသန္တာနကနိယာမ (ပု) [ဇာလ+သန္တာန-
က+နိယာမ] ဇာ - ကွန်ရက် - သန္တာန်
ဟူသော အမှတ်အသား။ သံသိဗ္ဗိတွာ ဇာလ-
သန္တာနကနိယာမေန ဇေဋ္ဌေတွာ။ မ၊ဋီ၊၂။
၂၉၂။

ဇာလသဗ္ဘာဝ (ပု) [ဇာလ+သဗ္ဘာဝ] မီးလျှံ
ထင်ရှားရှိသည်၏ အဖြစ်၊ မီးလျှံထင်ရှားရှိ
ခြင်း။ ကုစ္ဆိယံ တာသံ ဂဗ္ဘော နာဝ တိဋ္ဌတိ
ဇာလသဗ္ဘာဝတောတိ ကေစိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။
၃၀၄။

ဇာလသရိက္ခတာ (ထိ) [ဇာလ+သရိက္ခ+တာ]
ကွန်ရက်နှင့်တူသည်၏အဖြစ်၊ ကွန်ရက်နှင့်တူ
ခြင်း။ ဇာလ^၂(၁) (ဂ) ကြည့်။

ဇာလသရီရ (တိ) [ဇာလ+သရီရ] အကြော
တည်းဟူသော ကိုယ်ရှိသော၊သူ။ နာတိကိ-
သာတိ အတိဝိယ ကိသထဒ္ဓမံသလောဟိတာ
ဒိဿမာနာ အဋ္ဌိသရီရာ ဇာလသရီရာ န
ဟောတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၈၁။

ဇာလသိခန္တရ (န) [ဇာလသိခါ+အန္တရ] မီးလျှံ
၏အတွင်း၊ မီးလျှံတွင်း။ တဒုပ္ပတိတွာ ပပ-
တိ၊ မဇ္ဈေ ဇာလသိခန္တရေ။ စရိယာ။၃၉၇။
မဇ္ဈေ ဇာလသိခန္တရေတိ.... ဇာလသိခါနံ

အဗ္ဗန္တရဘူတေတဿ အင်္ဂါရရာသိဿ မဇ္ဈေ။
စရိယာ၊ ဌ။ ၁၀၈။

ဇာလသိခါ (ထိ) [ဇာလာ+သိခါ] မီးလျှံ၊ မီး
တောက်။ အစွိဝုစ္စတိဇာလသိခါ။ စူဠနိ။ ၁၀၈။
(-မ၊ ဌ။ ၂။ ၂၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၈။ စရိယာ၊ ဌ။
၁၀၈၊ ၁၂။ ဇာ၊ ဌ။ ၁။ ၃၀၆။ မ၊ ဌိ၊ ၂။ ၂၇၂-၃၊
၂၈၀။)

ဇာလသိခါသန္နိဿယ (တိ) [ဇာလသိခါ +
သန္နိဿယ] မီးလျှံကို ကောင်းစွာမှီသော
(အလင်းရောင်)။ ဇာလသိခါသန္နိဿယော
တဿာ သတိယေဝ ဟောန္တော အာလော-
ကော တာယ ဥပ္ပါဒိတော ဝိယ ဟောတိ။
မ၊ ဌိ၊ ၂။ ၂၇၃။

ဇာလဟတ္ထ (ပု) [ဇာလ+ဟတ္ထ] (၁) ဇာ-
ကွန်ရက်-တပ်သော လေသာပြူတင်းနှင့်တူ
သော လက်ချောင်း၊ ဇာ-ကွန်ရက်-တပ်
သော လေသာပြူတင်းပမာ ညီညာသော
လက်ချောင်း။ (တိ) (၂) လက်၌ကွန်ရိုသော၊
ကွန်လက်စွဲသော၊ သူ။ (၁) ဝိကသိတပဒုမ-
သန္နိဘေဟိ ဇာလဟတ္ထေဟိ မဏိဝဏ္ဏံ ဥဒကံ
ဂဟေတွာ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏေသု ပိဋ္ဌပါဒေသု ဥဒ-
ကံ အာသိဉ္စိတွာ ပါဒေန ပါဒိ ခံသေန္တော
ပက္ခာလေသိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၅၅။ (၂) တဿ
ပဋိသန္နိဂ္ဂဟဏဒိဝေ တံ ကုလသဟဿံ ဇာ-
လဟတ္ထံ နဒိယဉ္စ တဋ္ဌာကာဒိသု စ မဇ္ဈေ
ပရိယေသန္တံ ကေ ခုဒ္ဒကမစ္ဆမ္ပိ နာလတ္ထ။ ဇာ၊
ဌ။ ၁။ ၂၅၂။

ဇာလဟတ္ထတာ (ထိ) [ဇာလဟတ္ထ+တာ] ဇာ-
ကွန်ရက်-တပ်သော လေသာပြူတင်းနှင့်တူ
သော လက်ချောင်းရှိသည်၏အဖြစ်၊ ဇာ-
ကွန်ရက်-တပ်သော လေသာပြူတင်းနှင့်တူ
သော လက်ချောင်းရှိခြင်း။ ဇာလိတမ္ပနခ-
ကြည့်။

ဇာလဟတ္ထပါဒ (တိ) [ဇာလ + ဟတ္ထပါဒ]
ဇာ-ကွန်ရက်-တပ်သော လေသာပြူတင်း
ကဘိဇာန် (စ-ဝဂ်) ၂-၂၁-ပ-မ-ဗ-သ-စ

နှင့်တူသော လက်၊ ခြေ (လက်ချောင်း၊ ခြေ
ချောင်း)ရှိသော၊ ဇာ-ကွန်ရက်-တပ်သော
လေသာပြူတင်းပမာညီညာသော လက်၊ ခြေ
(လက်ချောင်း၊ ခြေချောင်း)ရှိသော (ဘုရား
လောင်း)။ အယဉ္စိ ဒေဝ ကုမာရော ဇာလ-
ဟတ္ထပါဒေါ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၅။ ဇာလဟတ္ထပါဒေါတိ
န စမေဓု ပဋိဗဒ္ဓအင်္ဂုလန္တရော။ ဒေဝိသော ဟိ
ဖဏဟတ္ထကော ပရိသဒေါသေန ဥပဟတော
ပဗ္ဗဠံ န ပဋိလဘတိ။ မဟာပုရိသဿ ပန စတ-
သော ဟတ္ထင်္ဂုလိယော ပဉ္စပိ ပါဒင်္ဂုလိယော
ကေပုမာဏာ ဟောန္တိ၊ တာသံ ကေပုမာဏ-
တာယ ယဝလက္ခဏံ အညမညံ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ
တိဋ္ဌတိ။ အထဿ ဟတ္ထပါဒါ ကုသလေန
ဝဇှုကိနာ ယောဇိတဇာလဝါတပါနသဒိသာ
ဟောန္တိ။ တေန ဝုတ္တံ “ဇာလဟတ္ထပါဒေါ”-
တိ။ ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၃၇-ဂ။ (-ဒီ၊ ၃။ ၁၁၈၊ ၁၂။
မ၊ ၂။ ၃၃၇။ မ၊ ဌ။ ၃။ ၂၅၈။)

ဇာလာ (ထိ) [ဇာလ+ဏ+အာ။ ဇာလတိတိ ဇာ-
လာ။ ဓာန၊ ဌိ။ ၃၃-၄။] အလျှံ၊ မီးလျှံ၊ မီး
တောက်။ သဇောတိဘူတာယာတိ သပ္ပဘာ-
ယ သမန္တတော ဥဋ္ဌိတာဟိ ဇာလာဟိ ကေပု-
ဘာသမုဒယဘူတာယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊
ဌ။ ၁။ ၁၈၆။ (-ဇာ၊ ၂။ ၂၇၆၊ ၁၆၉။ ဝိ၊ ဌ။ ၃။
၁၃၀။ ကခါ။ ၂၄၀။ မ၊ ဌ။ ၄။ ၁၄၀၊ ၁၆၇။ သံ၊
ဌ။ ၁။ ၁၉၄။ သံ၊ ဌ။ ၂။ ၁၀၄။ အံ၊ ဌ။ ၁။ ၇၀၊ ၃၄၁။
အံ၊ ဌ။ ၂။ ၁၂၁။ အဘိ၊ ဌ။ ၁။ ၃၅၃။ အဘိ၊ ဌ။ ၂။
၆၆။ အဘိ၊ ဌ။ ၃။ ၅၁။ ပဋိသံ၊ ဌ။ ၁။ ၂၆၉။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၇။ ဓမ္မ၊ ဌ။ ၁။ ၄၅၊ ၃၄၃။ ဓမ္မ၊ ဌ။
၂။ ၁၆၉။ အပ၊ ဌ။ ၁။ ၁၃၃။ စရိယာ၊ ဌ။ ၁။ ၂၊
၁၂၃။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၃၅၇။ ဇာ၊ ဌ။ ၁။ ၄၂၉၊
၅၁။ ဇာ၊ ဌ။ ၅။ ၁၅၄။ ဇာ၊ ဌ။ ၆။ ၆၈။ မ၊ ဌိ၊
၁။ ၇၈။ မ၊ ဌိ၊ ၃။ ၃၆၄။ အံ၊ ဌိ၊ ၃။ ၁၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဌိ၊ ၁။ ၈၅။)

ဇာလာကာရ (ပု) [ဇာလ + အာကာရ]
(၁) ကွန်ရက် - အခြင်းအရာ - သဏ္ဌာန်။

(တိ) (၂) ကွန်ရက် - အခြင်းအရာ - သဏ္ဌာန် - ရှိသော (သင်တိုင်)။ (၁) ဝါတပါနေသူ ဇာလာကာရေန ဌပိတဒါရ- ပဌသဒိသန္တိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၇။ (- ၂၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၂၉) (၂) ဇာလ- ကဉ္စက-ကြည့်။

ဇာလာဂုဏ်တမုဒုတလုနဒီသင်္ဂလိဟတ္ထ (ပု) [ဇာ- လ + အာဂုဏ်တ + မုဒု + တလုန + ဒီသ + အင်္ဂလိ + ဟတ္ထ] အကြောတို့ဖြင့် မြွေးယှက် အပ်၊ နူးညံ့၊ သိမ်မွေ့ ရှည်လျားသော လက် ချောင်းရှိသောလက်။ ပဉ္စရန္တဇာတိဟိဂုံလ- ကသုဝဏ္ဏရသဓာရုံ ဝိယ ဇာလာဂုဏ်တမုဒု- တလုနဒီသင်္ဂလိဟတ္ထံ ဥတ္တရဿ သိသေ ဌပေတွာ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၅။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၂။

ဇာလာဓူပ (ပု) [ဇာလာ + ဓူမ] မီးလျှံ၊ မီးခိုး။ တဒဘာဝေတိ တေသံ ဇာလာဓူမာနံ အ- ဘာဝေ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၄။

ဇာလာပဝတ္ထ (န) [ဇာလာ + ပဝတ္ထ] မီးလျှံ ဖြစ်ခြင်း၊ မီးတောက်လောင်ခြင်း။ ယထာ ကော ပုရိသော ဇာလာပဝတ္ထေ ဥက္ကဏ္ဍိ- တော ဥဒကေန ပဟရိတွာ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၀။

ဇာလာပဝတ္တိက္ခဏ (ပု) [ဇာလာ + ပဝတ္တိ + ခဏ] မီးလျှံဖြစ်သောအခါ၊ မီးတောက်လောင်သော အခါ။ အထ ဝါ ဈာယမာနဿာတိ ဇာလာ- ပဝတ္တိက္ခဏံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၈၉။

ဇာလာပိတ (တိ) [ဇာလ + ဏာပေ + တ] တောက်လောင်စေအပ်သော၊ ရှို့မြှိုက်အပ် သော။ သင်္ကာရဂ္ဂိတိ ကစဝရံ သင်္ကခိတွာ ဇာလာပိတော ကစဝရဂ္ဂိ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၆၆။

ဇာလာပေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဇာ + ဏာပေ + တိ] တောက်လောင်စေ၏၊ ညှိထွန်း-ရှို့မြှိုက်- ၏။ ဒီပံ ဇာလာပေတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၄၇၁။ (- သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၃။) ဇာလာပေသိ-သံ၊ ၄။

၁။ ၂၆၄။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၈။ ဇာလာပေထ- ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၇။

ဇာလာပေတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဇလ + ဏာပေ + တွာ] တောက်လောင်စေ၍၊ ညှိထွန်း-ရှို့မြှိုက်-၍။ အာသနပူဇံ ကာရေတွာ ဒီပေ ဇာလာပေတွာ စေတိယင်္ဂဏံ သမ္ပဇိတွာ မင်္ဂလကထာ ဝတ္တဗ္ဗာ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁။ ၂။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၁။ (- သံ၊ ၄။ ၂။ ၈၈။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၅-၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၈၇။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၅၈။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၈၄။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂။ ၂၇။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၆။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၄၀၊ ၃၀၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁။ ၇၃။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၈။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၄၊ ၃၆၃။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၉၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၆၁။)

ဇာလာပေထ (ကာ၊ ကြိ) [ဇလ + ဏာပေ + ထ] တောက်လောင်စေကုန်လော့၊ ညှိထွန်း-ရှို့မြှိုက်-ကုန်လော့။ ဇာလာပေတိ-ကြည့်။

ဇာလာပေန္တ (တိ) [ဇလ + ဏာပေ + အန္တ] တောက်လောင်စေသော၊ ညှိထွန်း-ရှို့မြှိုက်-သော၊ သူ။ ဝိဇ္ဇာတံ ပုန ဇာလာ- ပေန္တဿ ပါစိတ္တိယမေဝ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၀။

ဇာလာပေသိ (ကာ၊ ကြိ) [ဇလ + ဏာပေ + သိ] တောက်လောင်စေ၏၊ ညှိထွန်း-ရှို့မြှိုက်- ၏။ ဇာလာပေတိ-ကြည့်။

ဇာလာဘိဟတပဒုမ (ပု၊ န) [ဇာလာ + အဘိ- ဟတ + ပဒုမ] မီးလျှံဖြင့် ထိခိုက်အပ်သော ပဒုမာကြာ၊ မီးလျှံအထိခံရသော ပဒုမာ ကြာ။ ပုဏ္ဏစန္ဒသဿိရိကမ္ပိဿ မုခံ ဇာလာ- ဘိဟတပဒုမံ ဝိယ မလဂ္ဂဟိတကဉ္စနာဒါသ- မဏ္ဍလံ ဝိယ စ ဝိရူပံ ဟောတိ ဒုဒ္ဒသိကံ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၅၃၁။

ဇာလာရာသီ (ပု) [ဇာလာ + ရာသီ] မီးလျှံ၏ အစု၊ မီးလျှံစု။ တကြ ဟိ ပုရတ္တိမာဒီဟိ ဘိတ္တိဟိ ဇာလာရာသီ ဥဋ္ဌဟိတွာ ပါပကမ္ပိ- နော ပုဂ္ဂလေ ဈာပေန္တော ပစ္ဆိမာဒီသု

ဘိတ္တိသု ပဋိဟညတိ ပဟရတိ။ မဟာနိဋ္ဌ။
၃၇၅။

ဇာလာဝန္တတာ (ထိ) [ဇာလာဝန္တ + တာ] မီးလျှံ
ရှိသည်၏အဖြစ်၊ မီးလျှံရှိခြင်း။ ဇာလာဝန္တ-
တာယ န တာသံ ကုစ္ဆိယံ ဂဗ္ဘော သဏ္ဌာတိ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၈။

ဇာလာသိခါ (ထိ) [ဇာလာ + သိခါ] မီးလျှံ၊
မီးတောက်။ သယမေဝ ဇာလာသိခါ ဥဋ္ဌဟိ-
တော တံ ပစတိ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၀။

ဇာလိက (ပု) [ဇာလ + ကိက။ ရှု။ ၃၇၅။ နိတိ၊
သုတ္တ။ ၇၆၄။ မောဂ်။ ၄၊ ၂၉။] (၁) ကွန်ရက်
ကဲ့သို့ - လူးလာ - တုန့်ခေါက် - သွားလာ
ခြင်း။ (၂) တံငါ။ (တိ) (၃) ပိုက်ကွန်ဖြင့်
အသက်မွေးသော၊ သူ။ (၁) သော ကိရ
ဟတ္ထိနာဂေါ သာယနသမယံ တံ နဒိနာမကံ
ပေါက္ကရဏိ ဩဂါဟေတော ကိလန္တော သဗ္ဗ-
ရတ္ထိ ဝိတိနာမေသိ၊ ဇာလိကံ ကရေတိ။
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၂။ (၂) ဓိဝရော မစ္ဆိကော မစ္ဆ-
ဗန္ဓကေဝဋ္ဌဇာလိကာ။ ဓာန်။ ၆၇၀။ ဇာလေ
နိယုတ္တော၊ ဇာလေန ဟန္တိတိ ဝါ ဇာလိ-
ကော။ ဓာန်၊ ၆၇၀။ (၃) ဝါရရိကော
ဇာလိကောထ။ ဓာန်။ ၅၁၄။

ဇာလိကာ (ထိ) [ဇလ + က္ကာ + အာ။ ဇလဒိတ္တိယံ၊
က္ကာ။ ဓာန်၊ ၆၇၇-၉။] (၁) ချပ်မိန်ညို၊
ချပ်ဝတ်တန်းဆာ၊ စစ်ဝတ်တန်းဆာ။ (၂)
ဇာလိကာမြို့။ (အံ၊ ၃။ ၁၆၆။ ဥဒါန။ ၁၁၆။
တို့၌ ‘ဇာလိကာ’ ဟု ရှိသည်။ (၁) သန္ဓာ-
ဟော ကက်ဋော ဝမ္ပံ ကဝစော ဥရစ္ဆဒေါ
ဇာလိကာတိ ဟိ အတ္ထတော ကေ။ သီ၊ ၆။
သစ်၊ ၂။ ၃၃။ (- ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆၃။) (၂)
ဘဂဝတိ ဇာလိကာယံ ဝိဟရန္တေ ကိမိကာ-
လာယ နဒိယာ တီရေ ရမဏိယံ အဗ္ဗဝနံ
ဒိသ္မာ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၇။

ဇာလိ(လိ)ကုမာရ (ပု) [ဇာလိ + ကုမာရ] ဇာလိ
မင်းသား။ (ယင်း မင်းသားဖွားမြင်သော

အခါ ရွှေကွန်ရက်ဖြင့် ခံယူသောကြောင့် ‘ဇာ-
လိမင်းသား’ ဟု မှည့်ခေါ်သည်။ ဝေဿန္တရာ
မင်းကြီး၏ သားတော်ဖြစ်သည်။ ကဏ္ဍာဇိန်
မင်းသမီး၏ မောင်တော်ဖြစ်သည်။ ဝေဿန္တ
ရာ မင်းကြီးသည် သားတော် ဇာလိမင်းသား
အား ရွှေစင်တထောင်၊ သမီးတော်ကဏ္ဍာဇိန်
မင်းသမီးအား ဆင်တရာ၊ မြင်းတရာ၊ နွားလား
ဥသဘတရာ၊ ရထားတရာ၊ ရွှေစင်တရာ၊ ငွေ
စင်တရာ စသည်ဖြင့် အသုံးအဆောင်တရာစီ
တန်ဘိုးဖြတ်၍ ဇူဇကာပုဏ္ဏားအား ကျွန်
အလို့ငှါ ပေးလှူလိုက်သည်။ ဇာလိ၊ ကဏ္ဍာဇိန်
မောင်နှမ နှစ်ယောက်တို့ကို ခေါ်ဆောင်၍
မိမိနေရာ ကာလိဂံတိုင်း ဒုန္နိဝိဋ္ဌရွာသို့ ပြန်လာ
ခဲ့သော ဇူဇကာပုဏ္ဏားသည် နတ်တို့လှည့်ပတ်
ဆောင်ပို့သဖြင့် သိဉ္ဇည်းမင်းကြီးစံရာ စေတု-
တ္တရာပြည်သို့ ရောက်သွားလေသည်။ ထိုအခါ
ဘိုးတော် သိဉ္ဇည်းမင်းကြီးသည် မြေးနှစ်
ယောက်တို့ကို ဇူဇကာပုဏ္ဏားထံမှ ရွေးယူ
လေသည်။ ဘိုးတော် သိဉ္ဇည်းမင်းကြီးသည်
ဇာလိမင်းသား တိုက်တွန်း လျှောက်ထား
သဖြင့် သားတော် ဝေဿန္တရာမင်းမြတ်နှင့်
ချွေးမတော် မဒ္ဒိဒေဝီတို့ကို နေပြည်တော်သို့
ပြန်၍ခေါ်ဆောင်လေသည်။ ဇာလိမင်းသား
သည် ဂေါတမဘုရားရှင် လက်ထက်တော်၌
သားတော်ရာဟုလာဖြစ်လာသည်။ ကဏ္ဍာဇိန်
မင်းသမီးကား လက်ဝဲတော်ရံဥပ္ပလဝဏ်ထေရီ
ဖြစ်လာလေသည်။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၀၊ ၃၂၅-၆၊
၃၆၅၊ ၃၈၇။ ဝေဿန္တရာဇာတက-ကြည့်။) တံ
ကဉ္စနဇာလေန သမ္ပုဋ္ဌိစ္စိ သု၊ တေနဿ
“ဇာလိကုမာရေ” တွေဝ နာမံ ကရိ သု။
စရိယာ၊ ၄။ ၈။ (- ၁၀၃။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၃၈၇။)

ဇာလိတ (တိ) [ဇလ + ဇော + တ] တောက်လောင်
စေအပ်သော၊ ညှိထွန်း - ရှို့မြှိုက် - အပ်
သော။ ယထာစ ပဉ္စဝဏ္ဏေန ကပ္ပါသေန ဝဋ္ဋိ-
ကတွာ ဒီပေ ဇာလိတေ ကိဉ္ဇာပိ ဇာလာ
ကောဗဒ္ဓါ ဝိယ ဟေတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၃။

(-ခုဒ္ဒက၊ဌ၊၁၆၃။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁။ သုတ္တနိ၊ဌ၊
၁။၂၆၊၂၉၂။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂၂။)

ဇာလိတမ္ဗနာ (တိ) [ဇာလိ+တမ္ဗနာ] ကွန်ရက်
တပ်သော လေသာပြတင်းကဲ့သို့ ရှိသော၊
အလွန်နီသော လက်သည်းရှိသော (လက်
ချောင်း)။ သော မံ မုဒ္ဒဟိ ပါဏိဟိ၊ ဇာလိ-
တမ္ဗနခေဟိ စ။ ဝိမာန၊၁၁၀။ ဇာလိတမ္ဗ-
နခေဟိတိ ဇာလဝန္ဓေဟိ အဘိလောဟိတ-
နခေဟိ။ တေန ဇာလဟတ္ထတံ မဟာပုရိသ-
လက္ခဏံ တမ္ဗနခံ တံ အနုဗျဉ္ဇနဉ္စ ဒဿေတိ။
ဝိမာန၊ဌ၊၂၉၇။

ဇာလိနံ (န) [?] ဇာလိန မည်သော တော။
(အင်္ဂုလိမာလ ပုန်းအောင်းရာတော။) ဂေါ-
ပါလကာဒီဟိ ဝါရိယမာနောပိ ဇာလိနံ ဝနံ
ဥပဂစ္ဆိ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၃၂၆။

ဇာလိနာမက (တိ) [ဇာလိ+နာမက] ဇာလိ
အမည်ရှိသော(ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ)။ ဇာလိ^၂ (၃)
ကြည့်။

ဇာလိနီ (ထိ) [ဇာလ+ဣနီ။ သံသာရတော
နိဿရိတုမပ္ပဒါနဝသေန ဇာလသဒိသတ္တာ
ဇာလိနီ၊ ဥပမာနေ ဣနီ။ ဓာန၊ဌ၊၁၆၂။
ဇာလ+ဤ+ဣနီ။] (၁) တဏှာ။ (၂) ဇာ-
လိနီမည်သော နတ်သမီး၊ (၃) ဇာလိနီမည်
သော မိဖုရား။ (၁) ကတမာ စ သာ ဘိက္ခ-
ဝေ တဏှာ ဇာလိနီ သရိတာ ဝိသဋ္ဌာ ဝိသတ္တိ-
ကာ။ အံ၊၁။၅၃၂။ ဇာလိနီန္တိ ဇာလသဒိသံ။
ယထာ ဟိ ဇာလံ သမန္တတော သံသိဗ္ဗိတံ
အာကုလဗျာကုလံ၊ ဧဝံ တဏှာပီတိ ဇာလ-
သဒိသတ္တာ ဇာလိနီတိ ဝုတ္တာ။ တယော ဝါ
ဘဝေ အဇ္ဈောတ္ထရိတွာ ဌိတာယ တေိဿာ
တတ္ထ တတ္ထ အတ္တနော ကောဋ္ဌာသဘူတံ
ဇာလံ အတ္တိတိပိ ဇာလိနီ။ အံ၊ဌ၊၂။၃၇၅။
တဏှာ နာမေသာ သံသိဗ္ဗိတပရိယောနန္တ-
နဋ္ဌေန ဇာလမဿာ အတ္တိတိပိ ဇာလကာရိ-
ကာတိပိ ဇာလူပမာတိပိ ဇာလိနီ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။

၁၂၉။ (-သံ၊၁။၁၀၈။ အဘိ၊ဓ၊၂၁၅။ ဓမ္မ။
၄၀။ ထေရ၊၂၅၃။ မဟာနိ၊၆။ စူဠနိ၊၂၇၊
၂၄၁။ နေတ္ထိ၊၃၃၊၈၀။ မ၊ဌ၊၄။၉၁။ သံ၊ဌ၊
၁။၄၈၊၁၆၀။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁။
ထေရ၊ဌ၊၁။၃၆၂။ အပ၊ဌ၊၁။၉၄။ မဟာနိ၊
ဌ၊၃၂။ ဇာ၊ဌ၊၁။၉၂။ နေတ္ထိ၊ဌ၊၁၉၆။ သံ၊
ဌ၊၁။၉၁။ အံ၊ဌ၊၂။၃၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊၁။၅။
နေတ္ထိဝိ၊၁၄၉။) (၂) နတ္ထိဒါနိ ပုနာဝါသော၊
ဒေဝကာယသ္မိ ဇာလိနီ။ သံ၊၁။၂၀၂။ ထေရ။
၃၃၇။ ဇာလိနီတိ ဒေဝတံ အာလပတိ။
ထေရ၊ဌ၊၂။၃၄၆။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၇၇။ သာ-
ရတ္ထ၊၂။၃၈၆။ အံ၊ဌ၊၂။၂၆၇။) (၃) တေသု
တတိယဩက္ကာကဿ ပဉ္စ မဟေသိယော
အဟေသု ဟတ္တာ၊ စိတ္တာ၊ ဇန္တိ၊ ဇာလိနီ၊
ဝိသာခါတိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၈၇။

ဇာလိနီဒေဝကညာ (ထိ) [ဇာလိနီ+ဒေဝကညာ]
ဇာလိနီမည်သော နတ်သမီး။ တံ ကပ္ပရက္ခေ
နိဗ္ဗတ္တံ ဇာလိနီဒေဝကညာယ အနုရုဒ္ဓတ္ထေ-
ရဿ ဒိန္နဝတ္ထသဒိသံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၃၃။

ဇာလိယ (ပု) [?] ဇာလိယမည်သော ပရိဗိုဇ်။
တေန ခေါ ပန သမယေန ဒွေ ပဗ္ဗဇိတာ
မုဏ္ဍိယော စ ပရိဗ္ဗာဇကော ဇာလိယော စ
ဒါရူပတ္တိကန္ဓေဝါသိ ယေန ဘဂဝါ တေနပ-
သကံမိ သူ။ ဒီ၊၁။၁၅၁။ ဇာလိယောတိ
ဣဒမ္ပိ ဣတရဿ နာမမေဝ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၇၅။
(-ဒီ၊ဌ၊၃။၉။)

ဇာလိယမာန (တိ) [ဇလ+ဏေ+ယ+မာန]
တောက်လောင်စေအပ်သော၊ ရှိ၊မြှုပ်အပ်
သော။ ဈာယမာနဿာတိ ဇာလိယမာနဿ။
ဥဒါန၊ဌ၊၃၈၉။

ဇာလိယသုတ္တ (န) [ဇာလိယ+သုတ္တ] ဇာလိ-
ယသုတ်။ ဘုရားရှင်သည် ကောသမ္ပိပြည်
သောသိတာရုံကျောင်း၌ သီတင်းသုံးနေ
တော်မူစဉ် မုဏ္ဍိယပရိဗိုဇ်နှင့် ဇာလိယပရိဗိုဇ်
တို့သည် ဘုရားရှင်၏ထံတော်မှောက်သို့ ဝင်

ရောက်၍ “အရှင်ဂေါတမ၊ ‘ဇီဝ’ခေါ်သော အသက်သည်ပင် ‘သရီရ’ခေါ်သော ခန္ဓာ ကိုယ် ဖြစ်ပါသလော၊ သို့မဟုတ် ဇီဝတခြား သရီရတခြား ဖြစ်ပါသလော”ဟု လျှောက် ထား မေးမြန်းကြလေသည်။ ထိုအခါ ဘုရား ရှင်သည် ‘ဇီဝနှင့် သရီရသည် အတူတူပင် ဟူ၍၎င်း၊ ဇီဝတခြား သရီရတခြားဟူ၍၎င်း ငါဘုရား မဟောကြားအပ်ပေ”ဟု မုဏ္ဍိယနှင့် ဇာလိယပရိဗိုဇ်တို့အား ဟောကြားအပ်သော သုတ်။ ဒီဃနိကာယ၊ သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂပါဠိ၊ ၇-သုတ်။ ဒီ၊ ၁။ ၁၅၁-၂။

ဇာလိယသုတ္တဘာဝ (ပု) [ဇာလိယသုတ္တ + ဘာဝ] ဇာလိယသုတ်၏ အဖြစ်။ မဟာလိသုတ္တန္တိ- သာနန္တရုံ သင်္ဂီတဿ သုတ္တဿ ဇာလိယ- သုတ္တဘာဝံ ဝါ ပကာသေတုံ။ သိ၊ ဇိ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၄၁။

ဇာလီ (တိ) [ဇလ + အ + ဤ။ ဝိ၊ ပိ၊ ဓာနံ။ (ထောမလည်း ကြည့်။)] ဗုလုံအချို့၊ ပဲလင်း မြေ။ ဇျောတ္တိ ပဋ္ဌောလိကာ ဇာလီ။ အမရ- ကောဓ။ ၁၄၊ ၁၁၈။

ဇာလီ (ပု) [ဇာလ + ဤ] (၁) တံငါ။ (၂) ဇာလီမည်သော မင်းသား။ (၃) ဇာလီမည် သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ (တိ) (၄) ကွန်ရက် ကဲ့သို့သော၊ ကွန်ရက်နှင့်တူသော။ (၅) ကွန်ရက်တပ်သော လေသာပြုတင်းနှင့် တူသော လက်ချောင်းရှိသော၊ ကွန်ရက်- တပ်သော လေသာပြုတင်းပမာ ညီညာ- သော လက်ချောင်း ရှိသော။

(၁) တံငါ။ ဇာလိနော မုဉ္ဇဏာ’ယိရာ မံ၊ န ကာမေ ဟညတေ ကွစိ။ ဇာ၊ ၁။ ၅၈။ ဇာလိနောတိ ကေဝဇ္ဇေ အာလပတိ။ တေ ဟိ ဇာလဿ အတ္ထိတာယ “ဇာလိနော”တိ ဝုစ္စန္တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၃။ (၂) ဇာလီမည်သော မင်းသား။ အဟဉ္ဇ မဒ္ဒိဒေဝီ စ၊ ဇာလီ ကဏှာဇီနာ စုဘော။ အညမညံ သောကာ-

နဒါ၊ ဝဿမ အဿမေ တဒါ။ စရိယာ။ ၃၉၅။ (- ၃၉၃။ ဇာ၊ ၂။ ၃၂၈၊ ၃၅၉၊ ၃၇၁။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၁၊ ၂၆၇၊ ၂၇၅။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၈၃၊ ၃၀၈၊ ၃၂၀၊ ၃၆၁၊ ၃၇၀။) (၃) ဇာလီ မည်သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ ဒွေ ဇာလိနော မုနိနော အဋ္ဌကော စ။ မ၊ ၃။ ၁၁၄။ ဒွေ ဇာလိနောတိ စူဠဇာလီ မဟာဇာလီတိ ဒွေ ဇာလိနာမကာ။ မ၊ ၄။ ၄။ ၉၁။ (၄) ကွန်ရက်ကဲ့သို့သော၊ ကွန်ရက်နှင့်တူသော။ နေဝါသံ ကေသာ ဒိဿန္တိ၊ ဟတ္ထပါဒါ စ ဇာ- လိနော။ ဇာ၊ ၂။ ၃၅၉။ ဇာလိနောတိ ကဉ္စန- ဇာလဝိစိတ္တာ ဟတ္ထပါဒါ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၄၄။ ဇာလိနော ဝေဠုဂုဗ္ဗဿ သာခါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇိ၊ ၁။ ၆။ (၅) ကွန်ရက်တပ်သော လေသာပြုတင်း နှင့် တူသောလက်ချောင်း ရှိသော၊ ကွန်ရက် တပ်သော လေသာပြုတင်းပမာ ညီညာ သော လက်ချောင်းရှိသော။ ဇာလိနာ စက္က- ကိတေန၊ မုဒုကောမလပါဏိနာ။ အပ၊ ၂။ ၁၁၇။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၆၂။ ဇာလိနာ ဇာလ- ယုတ္တေန သင်္ခါလကေန စက္ကလက္ခဏာဒီဟိ လက္ခိတေန။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၇။

ဇာလီ (တိ) [ဇာလာ + ဤ] အလုံ-မီးလုံ- ရှိသော(မီး)။ ပဟူတဘက္ခံ ဇာလိနံ၊ ပါဝကံ ကဏ္ဍဝတ္တနိ။ သံ၊ ၁။ ၆၉။ ဇာလိနန္တိ ဇာလ- ဝန္တိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၃။

ဇာလုဋ္ဌာန (န) [ဇာလာ + ဥဋ္ဌာန] မီးလုံ ထသော အခါ၊ မီးတောက်လောင်သော အခါ။ ယာဝ ဇာလာ န ဥဋ္ဌဟတိ၊ တာဝ သဗ္ဗပယောဂေသု ဒုက္ခဋ္ဌံ၊ ဇာလုဋ္ဌာနေ ပါစိတ္တိယံ။ ကင်္ခါ။ ၂၄၀။

ဇာလု(လူ)ပစ္ဆေဒ (ပု) [ဇာလာ + ဥပစ္ဆေဒ] မီးလုံပြတ်စဲသောအခါ။ တတ္ထ ကပ္ပဝိနာ- သကမဟာမေသတော ယာဝ ဇာလုပစ္ဆေ- ဒေါ၊ ဣဒမေကမသင်္ချေယျံ သံဝေဇ္ဇာတိ ဝုစ္စတိ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၉။

ဇာလူပမာ (ထိ) [ဇာလ+ဥပမာ] ကွန်ရက်နှင့် တူသော (တဏှာ)။ ဇာလိနီ(၁)ကြည့်။

ဇာလေတဗ္ဗ (တိ) [ဇလ+ဇေ+တဗ္ဗ] တောက် လောင်စေအပ်သော၊ ညှိထွန်း-ရှို့မြှိုက်- အပ်သော။ အပိ စ ကပါလေ အဂ္ဂိပိ ဇာလေ- တဗ္ဗော။ ဝိဠာဉ။၃၄၂။ ကင်္ခါဒ္ဓါသစ်။၁၅၅။ အံဒ္ဓါ၂။၅၁။

ဇာလေတိ (ကာကြိ) [ဇလ+ဇေ+တိ] (က) တောက်လောင်စေ၏။ ညှိထွန်း-ရှို့မြှိုက်- ၏။ (ခ) ထွန်းပစေ၏။ ထွန်းပြ၏။ ဖော်ပြ ၏။ (က) အဂ္ဂိ ဇဟတိတိ အာဟုတိ ပက္ခိပနေန ဇာလေတိ။ သံဠာ၁။၂၁၄။ သုတ္တနိဠာ၂။၁၂၈။ (- ဇာဠာ၅။၁၉၇။ မူလဒ္ဓါ၂။၁၅၁။) ဇာလေန္တိ-မာဠာ၁။၃၆၃။ မဟာနိဠာ၂။၄၁။ ဇာဠာ၂။၉၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၆၂။ ကင်္ခါဒ္ဓါဟောင်း။၉၈။ ဇာလေသိ-သံဠာ၂။၇၆။ အံဒ္ဓါ၁။၂၀၈။ ဇာလေမိ- သံဠာ၁။၂၁၇။ သံဒ္ဓါ၁။၂၆၂။ ဇာလေဟိ- ဝိသင်္ဂဟ။၇၇။ ဇာလေယျ - ကင်္ခါ။၂၄၀။ မာဠာ၄။၂၁၀။ အံဠာ၁။၁၄၇။ အံဠာ၂။ ၂၁၂။ ဓမ္မာဠာ၂။၃၈၄။ ဣတိဝုတ်ဠာ၁၄၅။ မဟာနိဠာ၂။၃၃၉။ ဇာလေယျ- ဒီဠာ၂။၆၁။ မာဠာ၂။၈၃။ သံဠာ၁။၁၈၃။ သာရတ္ထ၊ ၁။၅၆။ ဇာလေယျာသိ - ဓမ္မာဠာ၁။၁၀၃။ ဇာလေသာမိ - ဓမ္မာဠာ၁။၁၀၃။ ဇာဠာ၆။ ၂၁၄။ (ခ) တံ ဂုဏဒေါသံ ဇာလေတိ ဇောတေတိ။ သိဒ္ဓါသစ်။၂။၂၅၈။

ဇာလေတုံ (ကာကြိဝိ) [ဇလ+ဇေ+တုံ] တောက်လောင်စေခြင်းငှါ၊ ညှိထွန်း-ရှို့ မြှိုက်-ခြင်းငှါ။ ယထာ ဝါ ပန မဟာရာဇ သက္ကာ တေလေန ပဒိပေါ ဇာလေတုံ၊ အပိ န မဟာရာဇ သက္ကာ ဥဒကေန ပဒိပေါ ဇာလေတုန္တိ။ မိလိန္ဒ။၂၈၅။ (- ဇာဠာ၆။ ၂၁၄။ နေတ္ထိဠာ၁။၃၇။ နေတ္ထိဝိ။၂၁၀။)

ဇာလေတွာ (ကာကြိဝိ) [ဇလ+ဇေ+တွာ] တောက်လောင်စေ၍၊ ညှိထွန်း-ရှို့မြှိုက်- ၍။ ပဒိပံ တတ္ထ ဇာလေတွာ၊ ဘောဇယိတွာ ဂဏုတ္တမံ။ နိယျာဒေသိံ တံ သံဃဿ၊ ပသန္နာ သေဟိ ပါဏိတိ။ ဝိမာန။၆၅။ ဝိမာနာဠာ ၁၈၃။ (- မိလိန္ဒ။၄၆။ ဝိဠာဉ။၁၁၇။၁၃၀။ ဝိဠာဠာ၁။၂၇။ ဝိသင်္ဂဟ။၁၂၀။ ဒီဠာ၂။၁၄၂။ မာဠာ၁။၂၇၂။ သံဠာ၁။၁၂၄။ သံဠာ၃။၂၃။ အံဠာ၁။၃၅၀။ အံဠာ၂။၈၅။ အံဠာ၃။၂၃၈။ အဘိဠာ၁။၁၅၄။ ဓမ္မာဠာ၁။၃၈၄၄။ ဓမ္မာဠာ ၂။၂၀၇။၂၅၇။ သုတ္တနိဠာ၂။၈၇။ အပါဠာ၁။ ၄၀။ အပါဠာ၂။၂၂၉။ စရိယာဠာ၁။၁၆၇။ မဟာနိဠာ၁။၁၄၉။ ဇာဠာ၁။၃၆၇။ ဇာဠာ၂။ ၃၆၃။ ဇာဠာ၃။၂၂။ ဇာဠာ၄။၁၅၆။၃၇၈။ ဇာဠာ၅။၃၃၁။၅၂။ ဇာဠာ၆။၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၁၃။ ဝိမတိ၁။၃၀။ သိဒ္ဓါသစ်။၂။၂၁၀။ သံဒ္ဓါ၁။၂၉၃။ အံဒ္ဓါ၂။၂၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိဒ္ဓါ၁။ ၁၉၅။)

ဇာလေန္တ (တိ) [ဇလ+ဇေ+အန္တ] တောက် လောင်စေသော၊ ညှိထွန်း-ရှို့မြှိုက်- သော၊သူ။ ယထာ ပန ဧကံ ဒီပံ ဇာလေတွာ တတော ဒီပသဟဿံ ဇာလေန္တဿ ပဌမ- ဒီပေါ ခိဏောတိ န ဝတ္တဗ္ဗော။ အဘိဠာ၁။ ၂၀၂။

ဇာလေန္တိ (ကာကြိ) [ဇလ + ဇေ + အန္တိ] တောက်လောင်စေကုန်၏၊ ညှိထွန်း-ရှို့မြှိုက် -ကုန်၏။ ဇာလေတိ-ကြည့်။

ဇာလေမိ (ကာကြိ) [ဇာလ + ဇေ + မိ] တောက်လောင်စေ၏၊ ညှိထွန်း-ရှို့မြှိုက်- ၏။ ဇာလေတိ-ကြည့်။

ဇာလေယျ (ကာကြိ) [ဇလ + ဇေ + ယျ] တောက်လောင်စေရာ၏၊ ညှိထွန်း-ရှို့မြှိုက် -ရာ၏။ ဇာလေတိ-ကြည့်။

ဇာလေယျာသိ (ကာကြိ) [ဇလ + ဇော + ယျော-
သိ] တောက်လောင်စေရာ၏။ ညှိထွန်း -
ရှို့မြှိုက် - ရာ၏။ ဇာလေတိ-ကြည့်။

ဇာလေယျူ (ကာကြိ) [ဇလ + ဇော + ယျူ]
တောက်လောင်စေကုန်ရာ၏။ ညှိထွန်း -
ရှို့မြှိုက် - ကုန်ရာ၏။ ဇာလေတိ-ကြည့်။

ဇာလေသိ (ကာကြိ) [ဇလ + ဇော + သိ]
တောက်လောင်စေ၏။ ညှိထွန်း - ရှို့မြှိုက် -
၏။ ဇာလေတိ-ကြည့်။

ဇာလေဿာမိ (ကာကြိ) [ဇလ + ဇော + ဿာမိ]
တောက်လောင်စေလတ်အံ့။ ညှိထွန်း - ရှို့
မြှိုက် - လတ်အံ့။ ဇာလေတိ-ကြည့်။

ဇာလေဟိ (ကာကြိ) [ဇလ + ဇော + ဟိ]
တောက်လောင်စေလော့။ ညှိထွန်း - ရှို့မြှိုက်
- လော့။ ဇာလေတိ-ကြည့်။

ဇိဂီသက (တိ) [ဟရ + သ + ကျ (ဇိဂီမက -
သံ)] ရှာမှီး - စူးစမ်း - ဆင်ခြင် - သော၊
သူ။ ဇိဂီသကော လက္ခဏမန္တပါရဂူ။ သုတ္တနိ။
၃၇၇။ ဇိဂီသကောတိ ဇိဂီသန္တော မဂ္ဂန္တော
ပရိယေသန္တော၊ ဥပပရိက္ခန္တောတိ ဝုတ္တံ
ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ၂။ ၂၀၇။

ဇိဂီသတိ (ကြိ) [ဟရ + သ + တိ] ဆောင်ခြင်း
ငှါ အလိုရှိ၏။ ဆောင်လို၏။ (၁) ရှာမှီး၏။
(၂) ဖြစ်စေ၏။ (၃) ကြံစည်၏။ (၄)
တောင့်တ၏။ ဟရိတုမိစ္ဆတိ ဇိဂီသတိ။
ကစ္စည်း။ ၄၃၄။ ရှူ။ ၅၂၅။ မောဂ်။ ၅။ ၄။ နီတိ၊
သုတ္တ။ ၉၁၀။ (၁) ယထာ သော ဗုဒ္ဓမုနိ
အမတံ နိဗ္ဗာနံ ဇိဂီသတိ ပရိယေသတိ။ ဒီ၊ ၄။
၂။ ၂၉၅။ (- ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၉။) ဇိဂီသာမိ -
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၅။ (၁၊ ၂) ပါပကမ္မံ ဇိဂီသသိ။
ဇာ၊ ၁။ ၃၅၉။ ဇိဂီသသိတိ မယံ ပါပေ
အသဝိဇ္ဇန္တေပိ မံ ဝေံ ပရိဘာသန္တိ စ
ပရမရဏံ အဇ္ဈပေက္ခန္တိ စ အတ္တနော ပါပ-
ကမ္မံ ဂဝေသသိ ဥပ္ပါဒေသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၈။

(၃၊ ၄) အဒု ကိံ န ဇိဂီသသိ (ဇာ၊ ၂။
၉၄။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၉၅) တိ ဥဒါဟု ကိံ န
စိန္တေသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၉၆။ ကိံ န ဇိဂီသသိတိ
ကိံ ပတ္တေသိ။ ဇာတ်၊ ၄။ ၁။ ၅။ ၈။

ဇိဂီသတိ ၂ (ကြိ) [ဇိ + သ + တိ] အောင်ခြင်းငှါ
အလိုရှိ၏။ အောင်လို၏။ ဆုံးရှုံးစေ၏။ ဇိဂီ-
သတိ သာပတေယျဝသေန ပရေ ဟာပေတိ။
ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၉။

ဇိဂီသတိ ၃ (ကြိ) [ဉ္ဇ + သ + တိ] သိ၏။ န တံ
ယာစေ ယဿ ပိယံ ဇိဂီသေ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၂၂။
ဇာ၊ ၁။ ၇၂။ ယဿ ပိယံ ဇိဂီသေတိ ယံ ဘဏ္ဍံ
အဿ ပုဂ္ဂလဿ ပိယန္တိ ဇာနေယျ။ ဇာ၊ ၄။
၂။ ၂၆၀။ (- ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၅၂။)

ဇိဂီသန္တ (တိ) [ဟရ + သ + အန္တ] (၁) ရှာမှီး
သော၊ သူ။ (၂) စူးစမ်း - ဆင်ခြင် - ကြည့်
ရှု - သော၊ သူ။ (၃) တောင့်တသော၊
သူ။ (၄) အားထုတ်သော၊ သူ။ (၁) ပုညတ္တဿ
ဇိဂီသတော။ အံ၊ ၂။ ၁၈၈။ ပုညတ္တဿ ဇိဂီ-
သတောတိ ပုညေန အတ္တိကဿ ပုညံ ဂဝေ-
သန္တဿ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၆၃။ (- သုတ္တနိ။ ၃၇၈။
ထေရ။ ၃၅၆။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၇၊ ၂၁၀။
ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၆၀၊ ၄၇၀။) (၂) ဥဒ္ဓရိတွာ
စက္ခုနိ မမံ ဇိဂီသတော။ ဇာ၊ ၁။ ၃၁၇။ မမ
ဇိဂီသတော ဥပခာရေန္တဿ ဩလောကေန္တ-
ဿေဝ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၄၀၇။ (၃) ဣရန္တတိ
နာဂကညံ ဇိဂီသံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၈။ ဇာ၊ ၄။ ၇။
၁၆၇။ ဇိဂီသန္တိ ပတ္တယန္တော။ ဇာ၊ ၄။ ၇။
၁၆၈။ (- ဇာ၊ ၂။ ၂၂၄။) (၄) မညာမိ-
မညေဝ ဒရိံ ဇိဂီသံ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂၄။ ဇိဂီသန္တိ
အဟံ မညာမိ တိဋ္ဌတု ပထဝီ၊ ဣမညေဝ
ကေံ ဒရိံ ဇိဂီသံ ပူရဏတ္ထာယ ဝါယမန္တော
သိလာ ပရိယေသန္တော ဥပါယံ ဝိစိနန္တောဝ
တံ ဣမံ ဇိဝလောကံ ဟာဟသိ ဇဟိဿသိ။
ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၁၆၀။

ဇိဂီသမာန (တိ) [ဟရ + သ + မာန] ရှာမှီး
သော။ သူ။ ပိယဝဒ္ဓ ဟိတသုခတံ ဇိဂီသမာ-
နော(ဒိ၊ ၂။ ၁၂၆)တံ ပိယဝဒေါ ဟုတော
ဟိတဉ္စ သုခဉ္စ ပရိယေသမာနော။ ဒီ၊ ၂။
၁၁။ (-ဒီ၊ ၂။ ၂၄၉။)

ဇိဂီသသိ (ကြိ) [ဟရ + သ + သိ] (၁) ရှာမှီး၏။
(၂) ဖြစ်စေ၏။ (၃) ကြံစည်၏။ (၄) တောင့်
တ၏။ ဇိဂီသတိ ဝိ ကြည့်။

ဇိဂီသ (ထိ) [ဇိ + သ + အ + အာ] အောင်ခြင်း
ငှါ အလိုရှိခြင်း၊ အောင်နိုင်လိုခြင်း။ ဇေတု-
မိစ္ဆာ ဇိဂီသ။ မောဂါ ပဉ္စိကာ၊ ၅။ ၄။

ဇိဂီသန (တိ) [ဟရ + သ + မာန။ မာနကို
အာနုပ္ပု။ ရှု၊ ၆၄၄။ မ-ကိုချေ။ မောဂါ၊ ၅။
၁၆၂။] ရှာမှီးသော။ သူ။ အမတံ မုနိ ဇိဂီ-
သာနော၊ တမဟံ သုရိယဝစ္ဆသေ။ ဒီ၊ ၂။
၂၁၃။ အမတံ မုနိ ဇိဂီသာနောတိ ယထာ
သော ဗုဒ္ဓမုနိ ယထာ ဝါ သော အမတံ
ဇိဂီသာနော သေန္တော ဂဝေသန္တော ဝိစရတိ၊
ဝေါဟံ တံ သေန္တော ဂဝေသန္တော ဝိစရာ-
မိတိပိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၂။ ၂၉၅။ ဇိဂီသာ-
နောတိ ဇိဂီသမာနော ဟောတိ။ ဒီ၊ ၂။
၂၄၉။

ဇိဂီသမိ (ကြိ) [ဟရ + သ + မိ] ရှာမှီး၏။ ဇိဂီ-
သတိ ဝိ (၁) ကြည့်။

ဇိဂီသေ (ကြိ) [ဉာ + သ + ယေ။ နိတိ၊ သုတ္တ။
၉၅၅။ သျ။ ကြည့်။] သိရာ၏။ ဇိဂီသတိ ဝိ-
ကြည့်။

ဇိဂူစ္ဆ (တိ) [ဂုပ + ဆ + အ။ ထိဉ္စ ဇိဂူစ္ဆ
(ဇုဂူစ္ဆ - သံ)] (၁) ကဲ့ရဲ့-စက်ဆုပ်-ရွံရှာ-
တတ်သော။ သူ။ (၂) ကဲ့ရဲ့ - စက်ဆုပ် -
ရွံရှာ - အပ်သော။ (၁) ယေ ဇေတသံ
“အနိစ္စာ”တိ အာဒိနာ ဂရဟကာဇိဂူစ္ဆာ
သတ္တာ။ မ၊ ၂။ ၂၁၃။ တဒေဝ တေ ကိ-
လေသေ ဇိဂူစ္ဆတိတိ ဇိဂူစ္ဆာ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၉၆။

(-ပေဋကော၊ ၂၉၆။ ဒီ၊ ၂။ ၁၇။) (၂)
ဇိဂူစ္ဆံ ကုဏပံ ပုတိ၊ ဒုဂ္ဂန္တံ ဂူထကဒ္ဓမံ။
ဇာ၊ ၂။ ၆၃။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၈၆။ (-စရိယာ၊ ၄။
၁၉၄။)

ဇိဂူစ္ဆတိ (ကြိ) [ဂုပ + ဆ + တိ] ကဲ့ရဲ့-စက်ဆုပ်-
ရွံရှာ-၏။ တေန ခေါ ပန သမယေန နာဂေါ
နာဂယောနိယာ အနိယတိ ဟရာယတိ ဇိဂူစ္ဆ-
တိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၂၀၊ ၁၂၂။ (-မ၊ ၂။ ၃၅။ အံ၊
၁။ ၁၄၄။ အံ၊ ၂။ ၁၈၁-၂၊ ၂၃၀-၁။ ပေဋကော။
၂၉၄။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၆။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၉၊ ၃၀၄။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ၊ ၁၅၈။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၆။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ၂၉၁။ အံ၊ ၄။
၁။ ၁၉၃။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၂၊ ၂၅၃။ ထေရီ၊ ၄။
၃၀၊ ၂၈၉။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၄၇။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၆၉။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၆။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။
၃၆၀။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၁။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ၁၇၃။ မ၊ ၄။
၂။ ၂၃၁။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၅။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၅၊ ၂၇၁။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၆။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ၂၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။
၁၄၃။) ဇိဂူစ္ဆန္တိ—ဝိ၊ ၁။ ၈၆-ဂ။ အံ၊ ၁။ ၁၄၅။
အံ၊ ၂။ ၆၆။ ထေရီ၊ ၂၇၅။ မိလိန္ဒ၊ ၂၇၇။ ဝိ၊
၄။ ၂။ ၆၆၃။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၄။ ဝိသင်္ဂဟ၊ ၄၂၉။
မ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၄။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၈၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၉။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၈၉၊ ၂၄၂။ ခုဒ္ဒကာ၊ ၄။ ၅၈။ ထေရီ၊
၄။ ၂။ ၃၆-၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၄။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၆။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၃-၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၀။
ဇိဂူစ္ဆသိ—မ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၃။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၆။
ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၄၃၄။ ဇိဂူစ္ဆထ—အံ၊ ၁။ ၁၁၃။
ဇိဂူစ္ဆမိ—ဝိ၊ ၁။ ၃။ ဝိ၊ ၃။ ၃၃၁။ ဒီ၊ ၁။ ၂၀၇။
အံ၊ ၃။ ၂၀-ဂ၊ ၁၈၃။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၂။ ဒီ၊ ၄။ ၂။
၄၇။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၃။ မ၊ ၄။ ၁။
၃၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၇၇။ ဇိဂူစ္ဆယျ—ဝိ၊ ၁။
၈၆-ဂ။ မ၊ ၁။ ၁၆၈။ အံ၊ ၃။ ၁၈၃။ ထေရီ၊
၄၃၁။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၆။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၉၄။ အံ၊ ၄။ ၃။
၂၆၃။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၇၂-၉။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၈။
ဇိဂူစ္ဆယျာထ—အံ၊ ၁။ ၁၁၃။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၈၅။
ဇိဂူစ္ဆယျ—အံ၊ ၁။ ၁၄၄-၅။ အံ၊ ၂။ ၆၆။ ဇိ-

ဂ္ဂုတ္တံ—ဝိဇ္ဇာ၁။၁၃၄။ သာရတ္ထိ၁။၄၀၃။ ဇိ-
ဂ္ဂုတ္တံ—ထေရါဠာ၁။၂၅၇။ ဇိဂ္ဂုတ္တံ—ဇာတိဠာ
၆။၉၁။ ဇိဂ္ဂုတ္တံသန္တိ—ထေရါဠာ၂။၁၂၅။ အပါ၁။
၇၅။ ထေရါဠာ၁။၂၄။ ထေရါဠာ၂။၃၆၀။

ဇိဂ္ဂုတ္တ (ကြိ) [ဂု+ဆ+ထ] ကဲ့ရဲ့-စက်ဆုပ်-
ရွံရှာ-ကုန်၏။ ဇိဂ္ဂုတ္တိ-ကြည့်။

ဇိဂ္ဂုတ္တ (န) [ဂု+ဆ+ယ] ကဲ့ရဲ့-စက်ဆုပ်-
ရွံရှာ-ခြင်း။ ဝိရာဂေါ နာမ ဝုတ္တပ္ပကာရာယ
ပိတိယာ ဇိဂ္ဂုတ္တံ ဝါ သမတိက္ကမော ဝါ။
အဘိဠာ၁။၂၁၅။ ပဋိသံဠာ၁။၁၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ
၁။၁၅၄။ မဟာနိဠာ၁။၁၁၇။ (-ဝိဠာ၁။၁၂၀။
အံဠာ၂။၁၂၉။ ပဋိသံဠာ၁။၂၃၃။ သာရတ္ထိ
၁။၃၆၉။ ဒီဠာ၂။၁၇၂။ သံဠာ၁။၁၆၇။
အံဠာ၂။၁၂၀။၃၆၆။ မူလဠာ၁။၁၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ
ဠာ၁။၁၈၄။)

ဇိဂ္ဂုတ္တတ္ထ (ပု) [ဇိဂ္ဂုတ္တ+အတ္ထ] (၁) ကဲ့ရဲ့-
စက်ဆုပ်-ရွံရှာ-ခြင်းအနက်။ (တိ)(၂)
ကဲ့ရဲ့-စက်ဆုပ်-ရွံရှာ-ခြင်း အနက်ရှိသော
(သဒ္ဓါ)။ (၁) ဓိတိဇိဂ္ဂုတ္တနတ္ထေ နိပါတော။
ထေရါဠာ၂။၁၁။ သံဠာ၂။၄၉၉။ (၂)
ဣမိဿာ စ ယောဇနာယ ဝိရာဂေါ ဇိဂ္ဂုတ္တ-
နတ္ထော ဟောတိ။ ဝိဠာ၁။၁၂၀။ အဘိဠာ၁။
၂၁၅။ ပဋိသံဠာ၁။၁၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၁။၁၅၄။
မဟာနိဠာ၁။၁၁၇။ (-သံဠာ၁။၂၇၈။)

ဇိဂ္ဂုတ္တရူပ (န) [ဇိဂ္ဂုတ္တ+ရူပ] ကဲ့ရဲ့-စက်ဆုပ်-
ရွံရှာ-ခြင်းသဘော။ ပါပတော ဇိဂ္ဂုတ္တ-
ရူပေန အဝဋ္ဌိတာ။ ဒီဠာ၂။၁၇၃။

ဇိဂ္ဂုတ္တလက္ခဏ (တိ) [ဇိဂ္ဂုတ္တ+လက္ခဏ] ကဲ့ရဲ့-
စက်ဆုပ်-ရွံရှာ-ခြင်း လက္ခဏာရှိသော။
ပါပတော ဇိဂ္ဂုတ္တလက္ခဏာ ဟိရီ။ အံဠာ၂။
၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၂။၉၄။ ဟိရီ ပါပဓမ္မေ ဂူထံ ဝိယ
ပဿန္တိ ဇိဂ္ဂုတ္တတိတိ အာဟ “ပါပတော
ဇိဂ္ဂုတ္တလက္ခဏာ ဟိရီ”တိ။ အံဠာ၂။၆။
ဝိသုဒ္ဓိဠာ၂။၁၄၃။

ဇိဂ္ဂုတ္တနဝသ (ပု) [ဇိဂ္ဂုတ္တ+ဝသ] ကဲ့ရဲ့-စက်
ဆုပ်-ရွံရှာ-ခြင်း၏ အစွမ်း။ အနုဝတ္တက-
ဘာဝနေဝ ပန ရညော စ မဟာနုဘာဝေန
တေ ဇိဂ္ဂုတ္တနဝသေန ပါပတော အနောရ-
မန္တာပိ ဧကစ္စေ ဩတ္တပ္ပနဝသေန ဩရမန္တိတိ
ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဒီဠာ၂။၁၉၆။

ဇိဂ္ဂုတ္တနဝါဒ (တိ) [ဇိဂ္ဂုတ္တ+ဝါဒ] ကဲ့ရဲ့-စက်
ဆုပ်-ရွံရှာ-ခြင်းကိုပြောဆိုတတ်သော။ သူ။
ဝိရိယေန အတ္တတဏှာဝိနောဒနဝသေန ပါပ-
ကဿ ဇိဂ္ဂုတ္တနဝါဒေါ။ ဒီဠာ၂။၁၇။

ဇိဂ္ဂုတ္တနဝိဟာရ (ပု) [ဇိဂ္ဂုတ္တ+ဝိဟာရ] ကဲ့ရဲ့-
စက်ဆုပ်-ရွံရှာ-သောအားဖြင့်နေခြင်း။
ဇိဂ္ဂုတ္တနဝိဟာရ ကြည့်။

ဇိဂ္ဂုတ္တနသဘာဝ (တိ) [ဇိဂ္ဂုတ္တ+သဘာဝ] ကဲ့ရဲ့-
စက်ဆုပ်-ရွံရှာ-ခြင်းသဘောရှိသော။ သူ။
သဗ္ဗသော ပါပပဝတ္တိယာ ဇိဂ္ဂုတ္တနသဘာဝန္တိ
အတ္ထော။ ဣတိဝုတိဠာ၂။၉၄။

ဇိဂ္ဂုတ္တနသီလ (တိ) [ဇိဂ္ဂုတ္တ+သီလ] ကဲ့ရဲ့-
စက်ဆုပ်-ရွံရှာ-ခြင်း အလေ့ရှိသော။ သူ။
ဇေဂ္ဂုတ္တိတန္တိ ဇိဂ္ဂုတ္တနသီလတံ။ သာရတ္ထိ၁။
၃၄၇။ အံဠာ၂။၂၃၃။

ဇိဂ္ဂုတ္တနာကာရ (ပု) [ဇိဂ္ဂုတ္တ+အာကာရ] (၁)
ကဲ့ရဲ့-စက်ဆုပ်-ရွံရှာ-သော အခြင်းအရာ။
(တိ) (၂) ကဲ့ရဲ့-စက်ဆုပ်-ရွံရှာ-သော
အခြင်းအရာရှိသော (၁) ဇိဂ္ဂုတ္တနာကာရ-
သဏ္ဌိတ-ကြည့်။ (၂) ဇိဂ္ဂုတ္တနာကာရဝိရာဂ-
ဘာဝနာ-ကြည့်။

ဇိဂ္ဂုတ္တနာကာရဝိရာဂဘာဝနာ (တိ) [ဇိဂ္ဂုတ္တနာ-
ကာရ + ဝိရာဂဘာဝနာ] ကဲ့ရဲ့-စက်ဆုပ်-
ရွံရှာ-သော အခြင်းအရာရှိသော တပ်ခြင်း
ကင်းသော ဘာဝနာ။ ဧဝံ အာရမ္မဏဘူတ-
သမ္မသိတဇ္ဈာနာတိက္ကန္တာနံ အင်္ဂါနံ ဇိဂ္ဂုတ္တ-
နာကာရဝိရာဂဘာဝနာ ဘူတာ သမ္မသိ-

တဏှာနေန အာဟိတဝိသေသာ။ ဝိသုဒ္ဓိဒ္ဓိ။
၂။၄၇၄။

ဇိဂ္ဂန္တနာကာရသဏ္ဌိတ (တိ) [ဇိဂ္ဂန္တနာကာရ+
သဏ္ဌိတ] ကဲ့ရဲ့ - စက်ဆုပ် - ရွံရှာ - သော
အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်သော။ လဇ္ဇ-
နာကာရသဏ္ဌိတာတိပါပတောဇိဂ္ဂန္တနာကာ-
ရသဏ္ဌိတာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၉၄။

ဇိဂ္ဂန္တနိယ (တိ) [ဂုပ+ဆ+အနိယ] ကဲ့ရဲ့-
စက်ဆုပ် - ရွံရှာ - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော။
တတော သော ဘိက္ခု ဘိက္ခုဟိ ဇိဂ္ဂန္တနိယော
အသ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၇။ (-ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၄။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၇။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၀၆။ ဣတိဝုတ်၊
ဋ္ဌ၊၁၄၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၇၉။
ဝဇီရ၊၁၄၅။ သာရတ္ထ၊၂။၁၇၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။
၅၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၀၇-၉။ သီ၊ဋီ၊သင်္ဂဟ။၁၀၆။
မ၊ဋီ၊၁။၉၀၊၃၁၊၃၆၂-၄-၆။ မ၊ဋီ၊၂။၇၅။
သံ၊ဋီ၊၁။၁၂၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၆၇။ အံ၊ဋီ၊၂။
၈၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၀၄။ မူလဋီ၊၂။၉၈၊၁၅၃။
အနုဋီ၊၂။၁၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇၁-၇၊၂၀၁။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၆၅။)

ဇိဂ္ဂန္တနိယကမ္မ (န) [ဇိဂ္ဂန္တနိယ+ကမ္မ] ကဲ့ရဲ့-
စက်ဆုပ် - ရွံရှာ - အပ်သော - အမှု - ကိစ္စ။
အညံ ဝါ ပန ဇိဂ္ဂန္တနိယကမ္မ ကာရေန္တိ။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂။

ဇိဂ္ဂန္တနိယဘာဝ (ပု) [ဇိဂ္ဂန္တနိယ+ဘာဝ] ကဲ့ရဲ့-
စက်ဆုပ် - ရွံရှာ - အပ်သည်၏အဖြစ်။ အန္တော
အဓိဝါသေတုမနရဟံ ဇိဂ္ဂန္တနိယဘာဝံ။ သုတ္တ-
နိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။ (-နေတ္တိဝိ၊၁၂၅။)

ဇိဂ္ဂန္တနေယျ (တိ) [ဇိဂ္ဂန္တန+ဧယျ] ကဲ့ရဲ့-
စက်ဆုပ် - ရွံရှာ - ခြင်းငှါ ထိုက်သော။ ကဲ့ရဲ့-
စက်ဆုပ် - ရွံရှာ - အပ်သော။ ဣမံ ဇိဂ္ဂန္တ-
နေယျ အဘိဒေါသိကံ ကုမ္မာသံ အမတမိဝ

နိဗ္ဗိကာရော ပရိဘုဉ်ဿသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၆။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၆။

ဇိဂ္ဂန္တန္တိ (တိ) [ဂုပ+ဆ+အန္တိ။ ထိဉ် ဇိဂ္ဂန္တန္တိ]
ကဲ့ရဲ့ - စက်ဆုပ် - ရွံရှာ - သော။ သူ။ ဝေမေဝ
တေ ဘိက္ခု သကေန ကာယေန အနိယန္တော
ဟရာယန္တောဇိဂ္ဂန္တန္တိ။ ဝိ၊၁။၈၆-၈။ (-ထေရီ၊
၄၃၀။ မဟာနိ၊၃၇၁။ ဇာ၊၁။၄၃။ မိလိန္ဒ၊
၁၇၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၇၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၅။ ကင်္ခါ၊၁၈၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၂၆၇၊၂၇၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၉၊၂၄၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။
၄၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၉၊၃၉၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၁။
မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။၅၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၄၈။
ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၅၂-၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂-၃။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆၊၁၄၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၀။
ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၈၂-၉၊၃၆၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။
စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၂၅၊၁၊၂၀၀၊၂၅၉၊၂၆၂၊၂၉၆။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၅၀။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၁၁၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၄၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁၊၁၉၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၈။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၀၆။ သာရတ္ထ၊၂။၆၆။ သာရတ္ထ၊
၃။၁၈-၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၀၃။ သီ၊ဋီ၊သင်္ဂဟ။၁၅၀၊
၂၆၂။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၃၇။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၄၀။ အံ၊ဋီ၊
၂။၇၁၂။ နေတ္တိ၊ဋီ၊၆၀။) ပကတိယာဝ
ကာမေသု ဝိရတ္တစိတ္တတာယ ကာမာဓိ-
မုတ္တာနံ ပဝတ္တိံ ဇိဂ္ဂန္တန္တိ ဝဒတိ။ ထေရီ၊
ဋ္ဌ၊၃၀။ (-၁၆၂။)

ဇိဂ္ဂန္တန္တိ (ကြိ) [ဂုပ+ဆ+အန္တိ] ကဲ့ရဲ့-စက်
ဆုပ် - ရွံရှာ - ကုန်၏။ ဇိဂ္ဂန္တိတိ-ကြည့်။

ဇိဂ္ဂန္တပ္ပဟာ (ထိ) [ဇိဂ္ဂန္တ+ပဟာ] ကဲ့ရဲ့-စက်
ဆုပ် - ရွံရှာ - ခြင်းကို ပယ်ခြင်း။ န ဟိ တဿ
ဇိဂ္ဂန္တပ္ပဟာယ ပဋိကူလတိ။ ပေဋကော။၂၉၅။

ဇိဂ္ဂန္တဘာဝ (ပု) [ဇိဂ္ဂန္တ+ဘာဝ] ကဲ့ရဲ့-စက်
ဆုပ် - ရွံရှာ - တတ်သည်၏အဖြစ်။ အဓိဇေ-
ဂ္ဂန္တန္တိ ဣဓ ဇိဂ္ဂန္တဘာဝေါ ဇေဂ္ဂန္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။

၂၉၆။ ယကာ ယုဝိနော ဘာဝေါ ယောဗ္ဗနံ၊
ဧဝံ ဇိဂ္ဂမ္မိနော ဘာဝေါ ဇေဂ္ဂမ္မိ။ ဒီ၊ ဇိ၊
၁။ ၃၅၆။ သိ၊ ဇိ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၆၁။

ဇိဂ္ဂမာန (တိ) [ဂုပ+ဆ+မာန] ကဲ့ရဲ့-စက်
ဆုပ်-ရွံရှာ-သော၊ သူ။ သာမညာ စဝိတု-
ကာမော ဘိက္ခုဘာဝံ အနိယမာနော ဟရာ-
ယမာနော ဇိဂ္ဂမာနော.. ဗုဒ္ဓံ ပစ္စက္ခေယျံ။
ဝိ၊ ၁။ ၂၉၊ ၃၀-၁-၂။ (-ဝိ၊ ၄။ ၄၇၉။ သံ၊ ၂။
၂၇၇။ သံ၊ ၃။ ၂၇၉။ ပဋိသံ၊ ၁၅၉။ ဥဒါန။
၁၀၃။ ဣတိဝုတ်။ ၂၂၄။ ထေရီ၊ ၄၃၀။ ဇာ၊ ၁။
၂၀၉။ ဝိ၊ ၁။ ၂၁၂။ မ၊ ၁။ ၄၉။ သံ၊ ၁။ ၂။
၂၉၉။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၂၉။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၅၅။
ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၆၁-၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၃၃၊ ၃၄၁။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၂၉။ ဥဒါန၊ ၁။ ၁၅၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။
၁၇၀။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၄၇။ ထေရ၊ ၁။ ၂။
၁၉၈။ ထေရီ၊ ၁။ ၂။ ၂-၉။ အပ၊ ၁။ ၁။ ၆။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၉၃။ မဟာနိ၊ ၁။ ၄၀၂။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၆။
၂၀၀။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၁၀၇၊ ၁၂၉။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၃၄-၅။
ဇာ၊ ၁။ ၆။ ၁၈၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇိ၊
၁။ ၄၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇိ၊ ၂။ ၃၆၄။)

ဇိဂ္ဂယမာန (တိ) [ဂုပ+ဆ+မာန။ ယ အာဂုံ။]
ကဲ့ရဲ့-စက်ဆုပ်-ရွံရှာ-သော၊ သူ။ ဝိဇိဂ္ဂ-
မာနန္တိ မိတ္တဘာဝေန ဇိဂ္ဂယမာနံ။ ဇာ၊ ၁။
၃။ ၁၈၂။

ဇိဂ္ဂသညာ (တိ) [ဇိဂ္ဂ+သညာ] ကဲ့ရဲ့-စက်
ဆုပ်-ရွံရှာ-ဘွယ် အမှတ်သညာ။ အောက်
ပုဒ်ကြည့်။

ဇိဂ္ဂသညိ (တိ) [ဇိဂ္ဂသညာ+ဤ] ကဲ့ရဲ့-
စက်ဆုပ်-ရွံရှာ-ဘွယ်ဟု အမှတ်သညာရှိ
သော၊ သူ။ တေသ္မိံ ဂန္ဓေ ဒေဝါ ဇိဂ္ဂ-
သညိနော န ဟောန္တိ။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၁၄၆။

ဇိဂ္ဂသိ (ကြိ) [ဂုပ+ဆ+သိ] ကဲ့ရဲ့-စက်ဆုပ်-
ရွံရှာ-၏။ ဇိဂ္ဂမ္မိ-ကြည့်။

ဇိဂ္ဂစ္ဆာ (တိ) [ဂုပ+ဆ+အ+အာ] ကဲ့ရဲ့-စက်
ဆုပ်-ရွံရှာ-ခြင်း။ ဂူထံ ဒိသ္မာ ဝိယ ဇိဂ္ဂမ္မိ
ဥပ္ပါဒေမိ။ ဒီ၊ ၁။ ၃၂၂။ (-မ၊ ၁။ ၃။ ၉၀။
သံ၊ ၁။ ၂။ ၉၉။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၂၉။ အဘိ၊ ၁။ ၂။
၂၃၅။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၇၈။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၆၄။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၅၅။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၅၃။ ဇာ၊ ၁။
၁၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇိ၊ ၁။ ၂။ ၃။)

ဇိဂ္ဂစ္ဆာပယောဂ (ပု) [ဇိဂ္ဂစ္ဆာ+ပယောဂ] ကဲ့ရဲ့-
စက်ဆုပ်-ရွံရှာ-ခြင်းနှင့် ယှဉ်ခြင်း၊ ကဲ့ရဲ့-
စက်ဆုပ်-ရွံရှာ-ဘွယ်။ ဓိက္ခာရေတိ ဇိဂ္ဂစ္ဆာ-
ပယောဂေါ။ သံ၊ ဇိ၊ ၂။ ၄၉၉။

ဇိဂ္ဂစ္ဆာပုဗ္ဗင်္ဂမ (တိ) [ဇိဂ္ဂစ္ဆာ+ပုဗ္ဗင်္ဂမ] ကဲ့ရဲ့-
စက်ဆုပ်-ရွံရှာ-ခြင်း ရှေ့သွားရှိသော၊
ကဲ့ရဲ့-စက်ဆုပ်-ရွံရှာ-ခြင်း ပြဇာန်းသော။
သဗ္ဗာကုသလေသု ဇိဂ္ဂစ္ဆာပုဗ္ဗင်္ဂမံ ဟိရေ-
တ္တပုံ။ ဥဒါန၊ ၁။ ၂။ ၁။ အံ၊ ဇိ၊ ၃။ ၂။ ၈၀။

ဇိဂ္ဂစ္ဆာမိ (ကြိ) [ဂုပ+ဆ+မိ] ကဲ့ရဲ့-စက်ဆုပ်-
ရွံရှာ-၏။ ဇိဂ္ဂမ္မိ-ကြည့်။

ဇိဂ္ဂစ္ဆာဝဟ (တိ) [ဇိဂ္ဂစ္ဆာ+ဝဟ] ကဲ့ရဲ့-စက်
ဆုပ်-ရွံရှာ-ခြင်းကို ဆောင်နိုင်သော။
ဝိသေသတော ပန ဇိဂ္ဂမ္မိတဗ္ဗေ ဇိဂ္ဂစ္ဆာဝဟေ
ဂဏှန္တော “ဒဿ” တိ အာဟ။ သံ၊ ဇိ၊ ၂။ ၄၄၁။

ဇိဂ္ဂစ္ဆာဝိဟာရ (ပု) [ဇိဂ္ဂစ္ဆာ+ဝိဟာရ] ကဲ့ရဲ့-
စက်ဆုပ်-ရွံရှာ-ခြင်းအားဖြင့်နေခြင်း။ မယံ
ဧဝံ ဇိဂ္ဂစ္ဆာဝိဟာရေန ဝိဟရန္တဿ ဧဝံ ဇိဂ္ဂမ္မိနံ
နပ္ပတိရူပံ ဘဝေယျ နာနုစ္ဆဝိကံ။ အံ၊ ၁။ ၂။
၁၂၉။ ဧဝံ ဇိဂ္ဂစ္ဆာဝိဟာရေနာတိ ဧဝံ သက-
လဿေဝ ဝဋုဒုက္ခဿ ဇိဂ္ဂမ္မိနံ ဝိဟ-
ရန္တဿ။ အံ၊ ဇိ၊ ၂။ ၁၂၀။

ဇိဂ္ဂစ္ဆိ (ကြိ) [ဂုပ+ဆ+ဣ] ကဲ့ရဲ့-စက်ဆုပ်-
ရွံရှာ-ပြီ။ ဇိဂ္ဂမ္မိ-ကြည့်။

ဇိဂ္ဂစ္ဆိ (ကြိ) [ဂုပ+ဆ+ဤ၊ ရဿပြု။] ကဲ့ရဲ့-
စက်ဆုပ်-ရွံရှာ-ပြီ။ ဇိဂ္ဂမ္မိ-ကြည့်။

ကပ် ပေါင်းသင်းအပ်သော်လည်း အမျက်ထွက်တတ်သည်။ ဤပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို “ထွက်ဝင်ဆည်းကပ် ပေါင်းသင်းခြင်းဖြင့် အကျိုးမရှိ၊ ငါ့ကို ဆဲရေးမူလည်း ဆဲရေးရာ၏၊ ဘေးကို ပြု၍ ခြိမ်းခြောက်မှုလည်း ခြိမ်းခြောက်ရာ၏၊ အကျိုးမဲ့ကိုသော်လည်း ပြုရာ၏”ဟု ရှောင်ကြဉ်ဖွဲ့၍ အပေါင်းအသင်းမလုပ် လျစ်လျူရှုသော အခါ၌လည်း အမျက်ထွက်တတ်သည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို မမှီဝဲမဆည်းကပ် မပေါင်းသင်းအပ်။

သီလနှင့်ပြည့်စုံ၍ ကောင်းသော ဂုဏ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးသည် ‘သေဝိတဗ္ဗ’ ပုဂ္ဂိုလ်မည်၏။ ယင်း ပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို မှီဝဲ ဆည်းကပ်ပေါင်းသင်းသော ပုဂ္ဂိုလ်အား ယင်းပုဂ္ဂိုလ်၏ အတုလိုက်၍ ကျင့်တတ်သောပုဂ္ဂိုလ်မဖြစ်သော်မှလည်း “မိတ်ဆွေကောင်း ရှိသူ၊ အပေါင်း အသင်း သူငယ်ချင်းကောင်း ရှိသူ၊ သူတော်ကောင်း၌ ကိုင်းညွတ်သော စိတ်ရှိသူ”ဟု ပတ်ဝန်းကျင်၌ ကောင်းသတင်းကျော်စောခြင်းဖြစ်တတ်သည်။ ထို့ကြောင့် ယင်းပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို မှီဝဲဆည်းကပ်ပေါင်းသင်းအပ်၏ ဟု ဟောတော်မူသောသုတ်။ အင်္ဂုတ္တ-ရနိကာယ်၊ ၂-နိပါတ်၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၃-ဝဂ်၊ ၇-သုတ်။ အံ၊ ၁။ ၁၂၄။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၉၄။

ဇိဂုဏ္ဍိတဗ္ဗာရမ္မဏ (တိ) [ဇိဂုဏ္ဍိတဗ္ဗ+အာရမ္မဏ]
 ကဲ့ရဲ့-စက်ဆုပ် - ရွံရှာ-အပ်သော အာရုံရှိ
 သော။ ပဋိကူလာရမ္မဏတ္တာတိ ဇိဂုဏ္ဍိတဗ္ဗာ-
 ရမ္မဏတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၈၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။
 ၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၂။

ဇိဂူစွိတော (ကြိဝိ) [ဂုပ+ဆ+တော] ကဲ့ရဲ့-
စပ်ဆုပ်-ရှံရှာ-ရှုံ။ အနွိယိတော ဟရာယိ-
တော ဇိဂူစွိတော အာယတိ သံဝရံ အာပဇ္ဇိ-
တဗ္ဗံ။ မ၊ ၂။ ၈၂။ (-ဝိဠ၊ ၂။ ၂၇၄။ ဝိသင်္ဂဟ။
၆၉။ ဒီဠ၊ ၁။ ၂၁၈။ အံဠ၊ ၁။ ၁၈၅။ ဥဒါန၊
၄။ ၁၄၄၊ ၂၂၈။ သုတ္တနိဠ၊ ၁။ ၂၀။ သေရာဠ၊

၂။၇။ ထေရီ။ဌ။၂၁၄။ ဗုဒ္ဓဝံ။ဌ။၉၄။ စရိယာ။
ဌ။၁၁၇။ ဇာဌ။၁။၂၀၀။ ဇာဌ။၂။၉၇။ ဇာ။
ဌ။၄။၂၃၈။ ဇာဌ။၅။၄၇၈။ သာရတ္ထ။၃။
၃၆၁-၂။ ၄၁၁။ သီဠိ။သစ်။၁။၃၀၈။ သီဠိ။
သစ်။၂။၂၀၉။ မဠိ။၂။၁၀၄။)

ဇိဂ္ဂစ္ဆိမ္မာ (ကြိ) [ဂုဗ + ဆ + မ္မာ] ကဲ့ရဲ့-စပ်ဆုပ်
-ရဲ့ရှာ-ကုန်ပြီ။ ဇိဂ္ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဇိဂ္ဂန္တိယ (ကြိဝိ) [ဂုပ+ဆ+တွာ။ တွာကိုယ
ပြု။ ဣ အာဂုံ။] ကဲ့ရဲ့-စက်ဆုပ်-ရှုံ့ရှာ-
ရှုံ့။ ယထာပိ ကုဏပံ ပုရိသော၊ ကဏ္ဏေ ဗဒ္ဓံ
ဇိဂ္ဂန္တိယ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃ဝဂ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။
အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ ယထာပိ ကုဏပံ
ပုရိသောတိ ယထာပိ ဒဟရော ယုဝါ....
မနုဿကုဏပေန ဝါ ကဏ္ဏေ အာသတ္တေန
အဋ္ဌိယိတွာ ဟရယိတွာ ဇိဂ္ဂန္တိတွာ တံ ကု-
ဏပံ မောစေတွာ ဂစ္ဆေယျ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၉၄။

ဇိဂူစွိယမာန (တိ) [ဂုပ+ဆ+ယ+မာန] ကဲ့ရဲ့-
စက်ဆုပ်-ရွံ့ရှာ-အပ်သော၊ သူ။ တေန စ
သမယေန ရာမော နာမ ဗာရာဏသီရာဇာ
ကုဋ္ဌရောဂီ နာဋကိတ္တိဟိ စ ဩရောဓေဟိ စ
ဇိဂူစွိယမာနော တေန သံဝေဂေန ဇေဋ္ဌ-
ပုတ္တဿ ရဇံ ဒတွာ....ကပ္ပေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၃။
(-သုတ္တန်၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။)

ဇိဂ္ဂန္တိယန္တိ (ကြံ) [ဂုပ + ဆ + သန္တိ၊ ဣ အာဂုံ။]
ကဲ့ရဲ့ - စက်ဆုပ် - ရှံရှာ - ကုန်လတ္တံ့။ ဇိဂ္ဂန္တိ-
တံ-ကြည့်။

ဇိဂုစ္ဆေယျံ (ကြံ) [ဂု+ဆ+ယျံ] ကဲ့ရဲ့-စက်
ဆုပ်-ရှံရှာ-ရာ၏။ ဇိဂုစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဇိဂ္ဂန္တေယျ (ကြံ) [ဂုပ+ဆ+ယေျ] ကဲ့ရဲ့-
စက်ဆုပ်-ရဲ့ရှာ-ရာဇ်။ ဇိဂ္ဂန္တိ-ကြည့်။

ဇိဂုဇ္ဈယျာထ (ကြိ) [ဂုပ+ဆ+ယျာထ]
ကဲ့ရဲ့-စက်ဆုပ်-ရှုံ့ရှာ-ကုန်ရာ၏။ ဇိဂုဇ္ဈတိ-
ကြည့်။

ဇိဃံသာ (ထိ) [ဟန+သ+အ+အာ (ဇိဃံ-
သာ-သံ)] ညှဉ်းဆဲလိုခြင်း။ ဇိဃံသာ၊ ဟနိ-
တုမိစ္ဆာ ဇိဃံသာ။ မောဂ်၊ ပဉ္စိကာ၊ ၅။ ၁၀။
(-နိရုတ္တိ။ ၈၀။)

ဇိဃန္တ (တိ) [ဃသ+ဆ+အ (ဇိဃန္တ-သံ)]
စားခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ စားလိုသော၊
ဆာလောင်သော၊ သူ။ ဇိဃညန္တိ ဃသိတုံ
ဣစ္ဆတိတိ ဇိဃန္တော၊ ပုဂ္ဂလော။ ဇာတ်၊ ဋီ၊
သစ်။

ဇိဃန္တတိ (ကြိ) [ဃသ+ဆ+တိ] စားလို၏။
ဆာလောင်၏။ ဆာမုတ်၏။ ဃသိတုမိစ္ဆတိ။
ဇိဃန္တတိ။ ကစ္စည်း၊ ၄၃၄။ ရှု၊ ၅၃၄။ နိတိ၊
သုတ္တ။ ၉၁၀။ မောဂ်၊ ၅။ ၄။ နိရုတ္တိ။ ၇၀။

ဇိဃန္တန္တိ (ပု) [ဃသ+ဆ+အန္တိ] စားလိုသော၊
ဆာလောင်သော၊ ဆာမုတ်သော၊ သူ။ ဘော-
ဇနံ ဇိဃန္တတော။ ဒီ၊ ၂။ ၂၁၂။ ဇိဃန္တတော-
တိ ဘုဉ္ဇိတုကာမဿ ခုဒါဘိဘူတဿ။ ဒီ၊ ၁။
၂။ ၂၉၄။

ဇိဃန္တာ (ထိ) [ဃသ+ဆ+အ+အာ။ ဃသိ-
တုမိစ္ဆာ ဇိဃန္တာ၊ ဓာနံ၊ ၄၆၈။ ရှု၊ ၅၉၉။
မောဂ်၊ ပဉ္စိကာ၊ ၅။ ၄။ နိရုတ္တိ။ ၈၀။] စားလို
ခြင်း၊ ဆာလောင်ခြင်း၊ ဆာမုတ်ခြင်း။
ဉိနကဝိသတိဝိသော ဘိက္ခဝေ ပုဂ္ဂလော
အက္ခမော ဟောတိ သိတဿ ဥဏ္ဏဿ
ဇိဃန္တာယ ပိပါသာယ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၇၀။ ဝိ၊ ၃။
၁၀၉။ (-ဝိ၊ ၂။ ၄၂-၃-၄၊ ၄၃၃။ မ၊ ၁။ ၁၃။
မ၊ ၃။ ၁၃၉၊ ၁၇၆။ သံ၊ ၁။ ၁၀။ သံ၊ ၂။ ၇၁၊ ၃၀။
အံ၊ ၁။ ၄၃၃၊ ၄၆၁။ အံ၊ ၂။ ၁၄၄၊ ၃၄၁၊ ၅၀၃။
အံ၊ ၃။ ၃၂၅။ အဘိ၊ က။ ၁၀၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၁၄။
မဟာနိ၊ ၁၀၊ ၃၂၀၊ ၃၇၀၊ ၃၈၈။ စူဠနိ၊ ၂၊ ၆၇၊
၂၂၂၊ ၂၅၀။ ဇာ၊ ၁။ ၉၀၊ ၂၀၃၊ ၂၁၈။ မိလိန္ဒ။
၁၃၇၊ ၂၉၁။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂၄၁။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၈။
မ၊ ၄။ ၂။ ၈၁၊ ၉၈။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၅၆၊ ၂၃၃။ သံ၊ ၄။
၂။ ၂၆၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၅၊ ၂၃၃။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၇၀။
အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄၇။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၊ ၄၊ ၄၃၁။ ပဋိ-

သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၁။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၁၊
၁၉၇၊ ၂၃၄-၅-၆။ ဝိမာန၊ ၄။ ၅၇။ ပေတ၊ ၄။
၃၁၊ ၁၀၁၊ ၂၅၃။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၆၇။ အပါ၊ ၄။
၁။ ၂၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၂၂။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁။ စူဠနိ၊
၄။ ၁၁၅။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၃။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၃။
ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၄၀၉။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၅၀၁-၃။ ဇာ၊ ၄။ ၇။
၁၅၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၀၃။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၂၉။ သံ၊ ၄။
၂။ ၉၃။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၂။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၂၉။

ဇိဃန္တာ(န္တ)ဒုက္ခ (န) [ဇိဃန္တာ+ဒုက္ခ] စားလို-
ဆာလောင်-ဆာမုတ်-ခြင်း ဆင်းရဲ။ တေ-
နေဝါတိ တေနော ဇိဃန္တာဒုက္ခေန။ ပေတ၊
၄။ ၁၀၁။ ဇိဃန္တာဒုက္ခေန ဓမ္မေ ဒေသိယမာ-
နေပိ ပဋိဝိဇ္ဇိတုံ န သက္ခိယတိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။
၁၇၁။ (-၁၆၇။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၁။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၁၆၅။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၈။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၂၇။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၄၇၂။)

ဇိဃန္တာဒုက္ခဘာဝ (ပု) [ဇိဃန္တာဒုက္ခ+အဘာ-
ဝ] စားလို-ဆာလောင်-ဆာမုတ်-ခြင်း
ဆင်းရဲ၏-မဖြစ်ခြင်း-မရှိခြင်း။ သုဟိတော-
တိ ဓာတော၊ ဇိဃန္တာဒုက္ခဘာဝေန ဝါ
သုခိတောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၉၇။
(-သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၂၇၈။)

ဇိဃန္တာဒုပ္ပလျ (န) [ဇိဃန္တာ+ဒုပ္ပလျ] ဆာ
လောင်ခြင်း၊ အားနည်းခြင်း။ ယံ နူနာဟံ
ဣမံ ပိဏ္ဏပါတံ အဘုဉ္ဇိတု ဣမိနာဝ ဇိဃန္တာ-
ဒုပ္ပလျေန ဧဝံ ဣမံ ရတ္တိန္ဒြိယံ ဝိတိနာမေယျံ။
မ၊ ၁။ ၁၆။ (-မ၊ ၂။ ၂၇။ မ၊ ၄။ ၁။ ၉၉။ မဟာ-
နိ၊ ၄။ ၂။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၇။)

ဇိဃန္တာဒုပ္ပလျပဋိဝိနောဒန (တိ) [ဇိဃန္တာဒုပ္ပ-
လျ+ပဋိဝိနောဒန] ဆာလောင်ခြင်း၊ အား
နည်းခြင်းကို ပယ်ဖျောက်တတ်သော။ ပုန
စ ပရံ မဟာရာဇ ဘောဇနံ သဗ္ဗသတ္တာနံ
ဇိဃန္တာဒုပ္ပလျပဋိဝိနောဒနံ။ မိလိန္ဒ။ ၃၀၆။

ဇိဃန္တာဒုပ္ပလျပရေတ (တိ) [ဇိဃန္တာဒုပ္ပလျ+
ပရေတ] ဆာလောင်ခြင်း၊ အားနည်းခြင်း

သည်-တွေထိ - နှိပ်စက် - အပ်သော၊ သူ။
အထ ဒွေ ဘိက္ခု အာဂစ္ဆေယျံ ဇိဃန္တာ-
ဒုဗ္ဗလျပရေတာ။ မ၊ ၁။ ၁၆။ ဇိဃန္တာဒုဗ္ဗလျ-
ပရေတာတိ ဇိဃန္တာယ စ ဒုဗ္ဗလျေန စ ပရေ-
တာ ဖုဋ္ဌာ အနုဂဘာ စ အဋ္ဌပိ ဒသပိ ဒိဝ-
သာနိ။ မ၊ ၁။ ၁၇။ (- မ၊ ၂။ ၂၇။ အံ၊ ၂။
၂၀၇။ မ၊ ၁။ ၁၈။ အံ၊ ၁။ ၂၀။ ဥဒါန၊ ၁။
၂၅၄။ မဟာနိ၊ ၁။ ၂၆။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၃။)

ဇိဃန္တာဒုဗ္ဗလျပရေတတာ (ထိ) [ဇိဃန္တာဒုဗ္ဗလျ-
ပရေတ+တာ] ဆာလောင်ခြင်း၊ အားနည်း
ခြင်းသည် - တွေထိ - နှိပ်စက် - အပ်သည်၏
အဖြစ်။ တတောဝေ ဇိဃန္တာဒုဗ္ဗလျပရေတ-
တာယ သယနပရာယဏံ သမဏံ ပန္နဘူမိတိ
ဝဒန္တိ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၇။ (- ဒီ၊ ၁။ ၂၅။
သီ၊ ၁။ ၁၈။ ၂။ ၄၃။ မ၊ ၁။ ၁၈။ ၁၀-တို့၌ ဇိ-
ဃန္တာဒုဗ္ဗလျပရေတတာယ-ဟု ရှိနေသည်။)

ဇိဃန္တာဒုဗ္ဗိက္ခာဗဟုလ (တိ) [ဇိဃန္တာ+ဒုဗ္ဗိက္ခာ
+ဗဟုလ] များသောဆာလောင်ခြင်း၊ အစာ
ရှားပါးခြင်းရှိသော၊ ဆာလောင်ခြင်း၊ အစာ
ရှားပါးခြင်းများသော (ဘိလူးဘဝ)။ ဆာ-
တကံ ဒုဗ္ဗိက္ခန္တိ တောတိ ဆာတကဒုဗ္ဗိက္ခာ၊
ဇိဃန္တာဒုဗ္ဗိက္ခာဗဟုလယာတိ အတော။
သံ၊ ၁။ ၁။ ၁၃၄။

ဇိဃန္တာနိမိတ္တ (တိ) [ဇိဃန္တာ+နိမိတ္တ] ဆာ
လောင်ခြင်းလျှင် အကြောင်းရှိသော (ဝေဒ
နာ)။ တွေ စ အဘုတ္တပစ္စယာ ဥပ္ပဇ္ဇနကဝေဒ-
နာ နာမ ယထာ ပဝတ္တာ ဇိဃန္တာနိမိတ္တာ
ဝေဒနာ။ မ၊ ၁။ ၁။ ၁၆။ (- အံ၊ ၁။ ၁။ ၂၇။
မူလ၊ ၁။ ၁။ ၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁။ ၆၀။)

ဇိဃန္တာပရမ (တိ) [ဇိဃန္တာ+ပရမ] ဆာလောင်
ခြင်းလျှင် အလွန်အကျပ်သော။ ဇိဃန္တာပရ-
မာ ရောဂါ။ ဓမ္မ၊ ၄၃။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၁၇။ (-
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁။ ၅၉။)

ဇိဃန္တာပရိဿမ (ပု) [ဇိဃန္တာ+ပရိဿမ] ဆာ
လောင်ခြင်းဟူသော ပင်ပန်းခြင်း၊ ဆာ

လောင်ပင်ပန်းခြင်း။ ဇိဃန္တာပရိဿမေန ဇိ-
ဝိတသံသယေ သတိပိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁။ ၇၆။

ဇိဃန္တာပိပါသဒုက္ခ (န) [ဇိဃန္တာပိပါသာ+
ဒုက္ခ] ဆာလောင်ခြင်း၊ ရေသိပ်ခြင်းဟူ
သော ဆင်းရဲ။ ဇိဃန္တာပိပါသဒုက္ခဿ အသ-
ဟနနိမိတ္တေန ဒေါမနဿေနဝ။ မ၊ ၁။ ၁။
၁၂၈။

ဇိဃန္တာပိပါသာ (ထိ) [ဇိဃန္တာ+ပိပါသာ] ဆာ
လောင်ခြင်း၊ ရေသိပ်ခြင်း။ ကုဗ္ဗိသ္မိ သတိ
ဇိဃန္တာပိပါသာ ဟောတိ။ သံ၊ ၂။ ၃၈၀။
သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၇။ (- ပေတ၊ ၁။ ၇၄။ ထေရ၊
၁။ ၂။ ၈၇။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၆၅။ မူလ၊ ၁။ ၂။ ၅။)

ဇိဃန္တာပိပါသာပရေတ (တိ) [ဇိဃန္တာပိပါသာ
+ပရေတ] ဆာလောင်ခြင်း၊ ရေသိပ်ခြင်း
သည် နှိပ်စက်အပ်သော၊ သူ။ ရောဒိတမတ္တာ-
တိ ဇိဃန္တာပိပါသာပရေတဿ ပန ရောဒိတ-
မတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ ၁။ ၁။ ၁၈၄။

ဇိဃန္တာပိပါသာဘယပဋိပတ္တိသင်္ခါတယောဂ (ပု)
[ဇိဃန္တာပိပါသာဘယပဋိပတ္တိ + သင်္ခါတ +
ယောဂ] ဆာလောင်ခြင်း၊ မှတ်သိပ်ခြင်း၊
ကြောက်ခြင်း၊ ပြုကျင့်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော
- အကျိုးမဲ့နှင့် ယှဉ်စေတတ်သော - ဘေးရန်
အန္တရာယ်။ စတုဟိ ယောဂေဟိတိ ဇိဃန္တာ-
ပိပါသာဘယပဋိပတ္တိသင်္ခါတယောဂေဟိ။ မ၊
၁။ ၁။ ၂။ ၇၁။

ဇိဃန္တာပိပါသာဘိဘူတ (တိ) [ဇိဃန္တာပိပါသာ
+အဘိဘူတ] ဆာလောင်ခြင်း၊ ရေသိပ်ခြင်း
သည် နှိပ်စက်အပ်သော၊ သူ။ အဟံ သာမိ
နိစ္စောဋ္ဌာ အတိဝိယ ဇိဃန္တာပိပါသာဘိဘူ-
တာ ဝိစရာမိ။ ပေတ၊ ၁။ ၇၀။ (- ၅။ ၉၄။)

ဇိဃန္တာပိပါသာရဏိနိမ္မထန (န) [ဇိဃန္တာပိပါ-
သာ + အရဏိ+နိမ္မထန] ဆာလောင်ခြင်း
ရေသိပ်ခြင်းဟူသော ပွတ်ခုံ ပွတ်ကျည်တို့၏
ပွတ်တိုက်ခြင်း။ အပ္ပေကစ္စေ ဇိဃန္တာပိပါ-

သာရဏိနိဗ္ဗာနေန ဥဒရတော ပဋ္ဌာယ မုခ-
တော ဝိနိစ္ဆရန္တာယ အဂ္ဂိဇာလာယ ပရိဒုယ-
မာနသရီရေ။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၇၃။

ဇိဃန္တာပိဋိတ (တိ) [ဇိဃန္တာ+ပိဋိတ] ဆာ
လောင်ခြင်းသည် နှိပ်စက်အပ်သောသူ။ ဇိ-
ဃန္တာပိဋိတော ဝါ ဂေါစရတ္တာယ။ သံ၊ ဌ။ ၂။
၂၆၁။ အံ၊ ဌ။ ၂။ ၂၉၁။ (-ဝိ၊ ဌ။ ၁။ ၃၂၈။ ဓမ္မ၊
ဌ။ ၂။ ၁၇၀။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၅၈။ ဇာ၊ ဌ။ ၃။ ၄၀၉။)

ဇိဃန္တာဗာဓာ (တိ) [ဇိဃန္တာ + ဗာဓာ] ဆာ
လောင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဆင်းရဲ
ခြင်း။ ဆာတကော မဟာတိ မဟာတိ ဇိဃန္တာ-
ဗာဓာ ဝတ္တတိတိ အတ္တော။ စရိယာ၊ ဌ။ ၃၆။

ဇိဃန္တာဘိဘူတ (တိ) [ဇိဃန္တာ+အဘိဘူတ] ဆာ
လောင်ခြင်းသည် နှိပ်စက်အပ်သောသူ။
ခုဒါပရေတာတိ ဇိဃန္တာဘိဘူတာ ဟုတွာ။
ပေတ၊ ဌ။ ၇၄။ (-ဇာ၊ ဌ။ ၃။ ၁၈၅။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၁၆၃။)

ဇိဃန္တာရောဂ (ပု) [ဇိဃန္တာ + ရောဂ] ဆာ
လောင်ခြင်းတည်းဟူသော ရောဂါ။ ဇိဃန္တာ-
ရောဂသဒိသော ရောဂေါ နာမ နတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ ဌ။
၂။ ၁၇၁။

ဇိဃန္တာဝသ (ပု) [ဇိဃန္တာ+ဝသ] ဆာလောင်
ခြင်း၏ အစွမ်း၊ ကုမာရော အစ္ဆာဒေန္တမ္ပိ တံ
ဇိဃန္တာဝသေန ဘုဉ္ဇမာနော ကတိပါဟေ-
နေဝ ဥဏှေ ဌပိတပဒုမံ ဝိယ မိလာယိ။
သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၁။ ၈၆။ (- အပ၊ ဌ။ ၁။ ၁၉၅။)

ဇိဃန္တာဝိနောဒန (န) [ဇိဃန္တာ + ဝိနောဒန] ဆာ
လောင်ခြင်းကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း။
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇိဃန္တာဝိနောဒနတ္ထ (ပု) [ဇိဃန္တာဝိနောဒန+
အတ္ထ] ဆာလောင်ခြင်းကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း
အကျိုး။ ဇိဃန္တာဝိနောဒနတ္ထံ တေဟိ ခါဒိ-
ယမာနံ တေပလာပေတွာ ဂဏှတော တေသု

အနုကမ္ပာ နာမ န ဘဝိဿတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၁၆၃။

ဇိဃန္တာဝေဒနာ (တိ) [ဇိဃန္တာ+ဝေဒနာ] (၁)
ဆာလောင်ခြင်းဟူသော ဝေဒနာ။ (၂) ဆာ
လောင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဝေဒနာ။
(၁၊ ၂) ဣတိ ပိဏ္ဍပါတပဋိသေဝနေန ပုရာဏဉ္စ
ဇိဃန္တာဝေဒနံ ပဋိဟာနီမိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၁။

ဇိဃန္တာသမ (တိ) [ဇိဃန္တာ+သမ] ဆာလောင်
ခြင်းနှင့်တူသော။ ဇိဃန္တာသမော ရောဂေါ
နတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ ဌ။ ၂။ ၁၇၁။

ဇိဃန္တာဟရဏ (န) [ဇိဃန္တာ+ဟရဏ] ဆာ
လောင်ခြင်းကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း။ ခါဒနိယေ-
ဟိ ကာတဗ္ဗံ ဇိဃန္တာဟရဏသင်္ခါတံ အတ္ထံ
ပယောဇနံ နေဝ ဖရန္တိ န နိပ္ပါဒေန္တိ။ ဝိမတိ၊
၂။ ၃၁။

ဇိဃန္တာဟေတု (ပု) [ဇိဃန္တာ+ဟေတု] ဆာ
လောင်ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဆာတံ ဝုစ္စတိ-
တဏှာ ဇိဃန္တာဟေတုတာယ။ မ၊ ဌ။ ၃။ ၅။
အံ၊ ဌ။ ၂။ ၁၆၇၊ ၃၆၉။

ဇိဃန္တိတ (န) [ဘသ+တ။ ဣ-အာဂုံ ရှု၊ ၆၂။
ဇိဃန္တာ+ဣတ။ ဇိဃန္တာ သဉ္ဇာတာ ယဿ
ဇိဃန္တိတော။ ဓာနံ၊ ဌ။ ၇၅၆။ နိရုတ္တိ၊ ၅၄၇။]
(၁) ဆာလောင်ခြင်း။ (တိ) (၂) စားလို
သော၊ ဆာလောင်သော၊ ဖြစ်သောဆာ
လောင်ခြင်းရှိသောသူ။ (၁) ဒါရကာ တေ
ဇိဃန္တိတံ သန္ဓာရေတုံ န သက္ကောန္တိ။ မ၊ ဌ။ ၃။
၁၈၇။ (၂) ဇိဃန္တိတာနမ္ပိ န ဘောတ္တုကမျ-
တာ အဿ။ မ၊ ၁။ ၃၆။ ဇိဃန္တိတာနမ္ပိတိ ဆာ-
တာနမ္ပိ။ မ၊ ၁။ ၁၅၅။ (- မ၊ ၃။ ၂၂၄။
အပ၊ ၁။ ၃၇၅။ မိလိန္ဒ၊ ၂၉၁၊ ၃၃၉။ မ၊ ၁။
၉၈၊ ၂၁၂။ မ၊ ၁။ ၂။ ၃။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၃။ အံ၊ ၁။
၂။ ၁၀၆။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁၇၀။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁၇၀။
ပေတ၊ ၁။ ၁၁၉၊ ၂၅၃။ ထေရ၊ ၁။ ၃၁၇။

စရိယာဌ။၄၃။ ဇာဌ။၄၆။ သာရတ္ထ။၃။
၃၅၃။ မဇ္ဈိ။၂။၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ။၃။၁။၃၅၉။)

ဇိဗန္ဓိတပါဏိ (ပု) [ဇိဗန္ဓိတ+ပါဏိ] ဆာ
လောင်တတ်သောသတ္တဝါ။ဇိဗန္ဓိတပါဏိနာ
ခါဒိယမာနမံဿ အတ္တိန္ဒိယာ ခါဒနံ နာမ
ကာရုညဟာနိတော လောလဘာဝတော စ
အသာရုပ္ပမေဝ။ ဝိမတိ။၁။၁၉၈။

ဇိဗည (န) [ဇိဗန္ဓိ+ဏျ] စားခြင်းငှါအလိုရှိ
သော၊စားလိုသော၊ဆာလောင်သော၊သူ။တံ
ခါဒိယာန ပဿဒံ ဇိဗညံ၊ ခါဒိယံ ပစ္စာ
န ဝိလာပကာလော။ ဇာ၊၁။၁၆၆။ ဇိဗညန္တိ
သသိတုကာမော။ ဇာ၊၄။၅။၂။ ဇိဗညန္တိ
သသိတုံ ဣစ္ဆတိတိ ဇိဗစ္ဆော ပုဂ္ဂလော၊
သောယေဝ သကတ္ထေ ဣပစ္စယဝသေန
ဇိဗညံ၊ ပုဂ္ဂလောယေဝ။ ဇာတ်၊၃။၁၆။

ဇိဗည (တိ) [ဇေန+ယ။ ဇေနေ သာဓု
ဇိဗညံ၊ယော၊အဿိ။ ဓာနံ၊၃။၅။ ဟန+
ဏျ။ ဟနိတဗ္ဗံ ဟိသိတဗ္ဗန္တိ ဇိဗညံ။
လာမကံ၊ အဗ္ဘာသဝသေန ရူပသိဒ္ဓိနယော
ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဇာတ်၊၃။၁၆။(ဇေန-သံ)](၁)
အဆုံး၊ နောက်ဖျား။ (၂) ယုတ်ညံသော။
(၁၊၂) ဇိဗညောန္တာဓမေသု စ။ ဓာနံ၊
၁၀၆၉။ အန္တော အဝသာနံ အဓမော နိဟိ-
နော။ ဓာနံ၊၃။၁၀၆၉။ အောက်ပုဒ်-လည်း
ကြည့်။

ဇိဗညနာမဝယန (တိ) [ဇိဗည+နာမ+အဝ-
ယန] ယုတ်ညံသောအမည်ဖြင့်ခေါ်ဝေါ်အပ်
သော (အနောက်အရပ်)။ ဒဒ္ဓလ္လမာနာ
ယသသာ ယသဿိနိ၊ ဇိဗညနာမဝယနံ
ဒိသံပတိ။ ဇာ၊၂။၁၁၇။ ဇိဗညနာမဝယနန္တိ
အပရာတိ စ ပစ္စိမာတိ စ ဧဝံ ဇိဗညေန
လာမကေန နာမေန ဝုစ္စမာနံ ဒိသံပတိ
ဒဒ္ဓလ္လမာနာ တိဋ္ဌသိ။ ဇာ၊၄။၅။၄၂၈။

ဇိဗညရတ္တိ (ထိ) [ဇိဗညာ+ရတ္တိ] အဆုံးဖြစ်
သောညဉ့်၊ ညဉ့်၏အဆုံး၊ မိုးသောက်ယာမ်၊

အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၂-၂၂—ပ-မ-ဗ-သ-စ

ပစ္စိမယာမ်။ဇိဗညရတ္တိ* အရုဏသို့ မူဟတော၊
ယာ ဒိဿတိ ဥတ္တမရူပဝဏ္ဏိနိ။ ဇာ၊၂။၁၀၇။
ဇိဗညရတ္တိန္တိ ပစ္စိမရတ္တိ*၊ ရတ္တိပရိယော-
သာနေတိ အတ္တော။ ဇာ၊၄။၅။၄၃၀။

ဇိဗြက (ပု) [ဇြေ+ဥက။ ဇြေ ယုဒ္ဓေ၊ ဥကော၊
အဿိ။ ဓာနံ၊၃။၅၇။ ဇဇော ဇဇိ စ ယုဒ္ဓမ္ပိ။
ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟ။ နိတိ၊ ဓာတု။၄၄။] ရွေး၊
ချင်ရွေး။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇိဗြကဂုဗ္ဗ (ပု) [ဇိဗြက+ဂုဗ္ဗ] ချင်ရွေးချုံ။
တဿ မတ္ထကံ သနဇာတော ဇိဗြကဂုဗ္ဗော
အဝတ္ထရိ။ ပဋိသံ၊၄။၂။၂၉၇။ ဓမ္မာ၊၄။၁။၁၁၃။

ဇိဗြကဖလ (န) [ဇိဗြက+ဖလ] ချင်ရွေးသီး၊
ချင်ရွေးစေ့။ ဇိဗြကဖလသဒိသေဟိအက္ခိဟိ
ဇယသုမနသဒိသေန စ သိသေန သမန္နာ-
ဂတံ အတိဝိယ သောဘတိ။ စရိယာ၊ ၄။
၁၇၁။ (-ဇာ၊၄။၄။၃၃၃။ ဇာ၊၄။၅။၁၆၇။)

ဇိဗြကဖလသန္နိဘ (တိ) [ဇိဗြကဖလ+သန္နိဘ။
ဆန်းကြောင့် ဒိဿ] ချင်ရွေးစေ့နှင့်တူသော။
ဇိဗြကဖလသန္နိဘေဟိ အက္ခိဟိ။ ဇာ၊၄။၅။
၁၇၄။ အပဏ္ဏရာ လောဟိတန္တာ၊ ဇိဗြက
(ဇိဗြက၊သိ၊သျှ၊၊ဣ၊မူကွဲ။) ဖလသန္နိဘာ။
ဇာ၊၂။၁၄။ ဇိဗြကဖလ သန္နိဘာတိ ရတ္တဋ္ဌာ-
နေ ဇိဗြကဖလသဒိသာ။ ဇာ၊၄။၅။၁၆၇။
(-အပ၊၂။၆၅။ ထေရ၊၄။၁။၃၅၇။)

ဇိဗြကသန္နိဘအက္ခိ (တိ) [ဇိဗြက+သန္နိဘ+
အက္ခိ] ချင်ရွေးစေ့နှင့်တူသောမျက်စိရှိသော
(ကျေး)။ ဇိဗြကသန္နိဘအက္ခိ ရတ္တပါဒေါ
တိဟိ ရတ္တရာဇိဟိ ပရိက္ခိတ္တဂီဝေါ... ဂစ္ဆတိ။
ဇာ၊၄။၄။၂၇၇။ ဇိဗြကသန္နိဘက္ခိတိ ဂုဗ္ဗဗလ-
သဒိသအက္ခိ၊ ဇိဗြကသန္နိဘာနိ အက္ခိနိ ယဿ
သောယံ ဇိဗြကသန္နိဘက္ခိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။
ဇာတ်၊၃။ဟောင်း။

ဇိဏ္ဏ (တိ) [ဇရ+တ။ထိဋ္ဌ ဇိဏ္ဏာ။ ဇရ ဝယော-
ဟာနိမ္မိ၊ ကတ္တရိ တော၊ တဿ ဣန္ဒာ-
ဒေသော၊ ဓာတုန္တလောပေါ၊ ဣတ္တဉ္ဇ၊

ဇိဏ္ဏော။ ဓာန်၊ ဇိ။ ၂၅၄။ (ဇိဏ္ဏ-သံ)] (၁)
 အိုမင်း - ရင့်ယော် - သော၊ သူ။ အသက်ကြီး
 သူ၊ သူအို၊ လူကြီးသူမ။ (၂) ရှေး၌ ဖြစ်
 သော၊ ရှေးကျသော။ (၃) ဆွေးမြေ့ -
 ယိုယွင်း - အိုမင်း - ဟောင်းနွမ်း - သော။
 (၄) ဆုတ်ယုတ် - လျော့ပါး - ပျက်ပြား -
 သော၊ ပျက်ပြေသော။ (၅) ကြေကျက်
 သော၊ အစာကြေသော။ (၆) ရင့်ယော် -
 ရင့်ကျက် - သော။ (၇) အိုမင်း - ရင့်ယော်
 - ရာ။ (၈) ဆွေးမြေ့ - ယိုယွင်း - ရာ။ ထိ
 (၉) မုဆိုးမ။

(၁) အိုမင်း - ရင့်ယော် - သော၊ သူ။ အ
 သက်ကြီးသူ၊ သူအို၊ လူကြီးသူမ။ န သမဏော
 ဂေါတမော ဗြာဟ္မဏေ ဇိဏ္ဏေ ဝုဇေ
 မဟလ္လကေ အဒ္ဓဂတေ ဝယော အနုပ္ပတ္တေ...
 နိမန္တေတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ အံ၊ ၃။ ၁၉။ ဇိဏ္ဏေတိ
 ဇေရိဘူတေ၊ ဇရာယ ခဏ္ဍိစွာဒိဘာဝံ အာပါ-
 ဒိတေ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၀၁။ (-ဝိ၊ ၂။ ၁၅၉။ ဝိ၊ ၃။
 ၄၀၇။ ဝိ၊ ၄။ ၃၄၇။ ဒီ၊ ၂။ ၁၀-၉၊ ၁၅၊ ၁၀၇။
 မ၊ ၁။ ၁၁၆၊ ၁၂၃။ မ၊ ၂။ ၄၇၊ ၂၄၂-၃၊ ၃၄၂။
 မ၊ ၃။ ၂၁၈။ သံ၊ ၁။ ၉၇၊ ၁၁၉၊ ၁၇၉၊ ၄၀၅၊ ၄၂၃။
 သံ၊ ၂။ ၁။ သံ၊ ၃။ ၁၃၃။ အံ၊ ၁။ ၆၈၊ ၁၃၇၊ ၁၄၄၊
 ၁၅၄၊ ၃၃၀၊ ၅၇၁။ အံ၊ ၂။ ၄၈၊ ၅၈၊ ၁၉၇။ သုတ္တ-
 နိ။ ၃၂၂၊ ၃၅၆။ ဝိမာန၊ ၁၀၄။ ပေတ၊ ၁၆၂။
 ထေရ၊ ၂၃၆။ ၂၉၁။ ထေရီ၊ ၃၉၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
 ၃၄၀။ စရိယာ၊ ၃၉၂။ မဟာနိ၊ ၉၃။ စူဠနိ၊
 ၁၉၊ ၂၃၊ ၁၀၉၊ ၂၂၀။ ဇာ၊ ၁။ ၂၇၇၊ ၃၅၀-၅၊
 ၃၉၈။ ဇာ၊ ၂။ ၂၅၊ ၁၄၈၊ ၁၅၈၊ ၂၂၃၊ ၂၇၄၊
 ၃၃၃-၄၅။ နေတ္ထိ၊ ၂။ မိလိန္ဒ၊ ၂၁၈၊ ၂၇၃။
 ဝိဠာ၊ ၃။ ၃၁၃။ ဝိဠာ၊ ၄။ ၄၅၊ ၆၃။ ဝိသင်္ဂဟ၊
 ၄၃၇။ ဒီ၊ ၁။ ၂၅၂။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၄၆-၈။ မ၊ ၁။
 ၃၅၆၊ ၃၆၅။ မ၊ ၁။ ၂။ ၅၇။ မ၊ ၁။ ၃။ ၁၉၇။
 ၂၁၀-၄၊ ၂၇၁။ သံ၊ ၁။ ၁၅၀၊ ၂၃၈။ သံ၊ ၁။
 ၂။ ၁၅၈၊ ၂၂၉။ အံ၊ ၁။ ၁၅၃။ အံ၊ ၁။ ၂။
 ၄၃၊ ၁၁၈၊ ၁၂၉၊ ၁၄၀၊ ၂၆၆။ ဓမ္မာ၊ ၁။ ၉၀၊
 ၁၀၇။ ဓမ္မာ၊ ၁။ ၂။ ၄၂၉။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၄၈၊

၁၄၈၊ ၃၁၈။ ဝိမာန၊ ၁။ ၂၈၀။ ပေတ၊ ၁။ ၅၁၊
 ၁၃၇-၈-၉။ ထေရ၊ ၁။ ၂၀၆-၇။ ထေရ၊ ၁။ ၂။
 ၄၅၊ ၂၃၉။ ထေရီ၊ ၁။ ၁၀၁-၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၃၂၄။
 မဟာနိ၊ ၁။ ၂၁၅။ ဇာ၊ ၁။ ၁၅၅။ ဇာ၊ ၁။ ၂။
 ၁၃၀။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၂၇၆၊ ၄၁၄၊ ၄၈၂။ ဇာ၊ ၁။ ၅။
 ၁၉၁၊ ၂၉၉၊ ၅၇၁။ ဇာ၊ ၁။ ၆။ ၃၄-၅။ ဇာ၊ ၁။
 ၇။ ၁၄၅၊ ၂၉၃-၄။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၈၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။
 ၁၈။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၂၂၄။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၁၉၄။ ၃၂၈။
 သီ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၂၇၇။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၄၆။ မ၊ ၁။ ၂။
 ၃၈၊ ၁၂၂၊ ၁၇၃။ မ၊ ၁။ ၃။ ၁၁၀။ သံ၊ ၁။
 ၁၉၆၊ ၂၇၆။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၃၊ ၁၆၀၊ ၂၀၁၊ ၂၁၇၊
 ၂၇၀။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၅၊ ၁၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
 ၄၃၀။ နေတ္ထိဝံ၊ ၁။ ၂။)

(၂) ရှေး၌ဖြစ်သော၊ ရှေးကျသော။
 ဇိဏ္ဏေ (ဝိ၊ ၁။ ၂)တိ ပေါရာဏေ၊ စိရကာလ-
 ပဝတ္တ ကုလန္ဒယေတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။
 ၁။ ၁၀၂။ ဇိဏ္ဏေတိ နာယံ ဇိဏ္ဏတာ ဝယော-
 မတ္တေန၊ အထ ခေါ ကုလပရိဝဋ္ဌေန ပုရာဏ-
 တာယာတိ အာဟ “ဇိဏ္ဏေတိ ပေါရာဏေ”တိ
 အာဒိ။ တေန တေသံ ဗြာဟ္မဏာနံ ကုလဝ-
 သေန ဥဒိတောဒိတဘာဝမာဟ။ သာရတ္ထ၊
 ၁။ ၃၃၈။ (-ဒီ၊ ၁။ ၁၀၇၊ ၁၂၃။ သုတ္တနိ၊ ၃၂၂။
 ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၅၅။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၄၈။ ဒီ၊ ၁။
 ၃၁၆။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၂၇၇။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂၄၆။)

(၃) ဆွေးမြေ့ - ယိုယွင်း - အိုမင်း -
 ဟောင်းနွမ်း - သော။ ဇိဏ္ဏာယ ဝသိက-
 သာဠိကာယ နဂ္ဂါ ကာယံ ဩဝဿာပေန္တိ။
 ဝိ၊ ၁။ ၃၆၄-၅။ (-ဝိ၊ ၂။ ၁၅၉။ အံ၊ ၁။ ၂၄၉၊
 ၂၅၀၊ ၅၇၂။ အဘိ၊ ပ။ ၁၃၇။ သုတ္တနိ၊ ၂၇၉၊
 ၂၈၀-၁။ ပေတ၊ ၁၃၇။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂၂၊ ၂၉၅၊
 ၃၂၂၊ ၃၉၇။ ဝိ၊ ၁။ ၃၄၄။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၆၄၅၊
 ၃၈၉၊ ၄၁၃။ ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၁၀၈၊ ၂၅၄။ ကင်္ခါ၊
 ၂၄၂။ ဝိသင်္ဂဟ၊ ၈၉၊ ၂၅၉၊ ၄၀၄။ ဒီ၊ ၁။
 ၈၀၊ ၁၇၇။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၃၇၆။ ဒီ၊ ၁။ ၃။ ၁၉၃။
 မ၊ ၁။ ၂။ ၆၉၊ ၂၉၅။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၈၊ ၂။ မ၊ ၁။
 ၃၃၀။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၁၄၈၊ ၂၃၈။ သံ၊ ၁။ ၃။ ၁၉၃။

၂၂၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇၊၃၉၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။
 အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၂၆၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၅။
 ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၄၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၂၁၂-၃။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၅၁-၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၁၆၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၉၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
 ၃။၁၅၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၀၄။
 စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၀၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၅၅။ ဝဇီရ၊
 ၂၄၂။ သာရတ္ထ၊၂။၂၂၂၊၄၀၃။ သာရတ္ထ၊၃။
 ၁၈။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၂၇၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၁။
 အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၂၉၃။)

(၄) ဆုတ်ယုတ်-လျော့ပါး-ပျက်ပြား-
 -သော၊ ပျက်ပြေသော။ ပဗုဒ္ဓေါ ဇိဏ္ဏာယ
 သုရာယ ပုန တံ ပေါထေတုံ အာရဘိ။ ဇာ၊
 ဋ္ဌ၊၁။၃၁၅။ ဇိဏ္ဏာယ သုရာယာတိ သုရာမဒေ
 မန္တိဘူတေတိ အတ္ထော။ ဇာတ်၊ဋ္ဌ၊သစ်။

(၅) ကြေကျက်သော၊ အစာကြေသော။
 အဇိဏ္ဏာသင်္ကာ-ကြည့်။

(၆) ရင့်ယော် - ရင့်ကျက် - သော။
 တေသံယေဝ နာမရူပသင်္ခါတာနံ သင်္ခါရာနံ
 ဇရာပတ္တိံ ဇိဏ္ဏာနဉ္စ ဘဂံ ဒိသ္မာ သင်္ခါရာနံ
 ဇရာမရဏံ နာမ ဇာတိယာ သတိ ဟောတိ။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၃၅။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၂၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၀။)

(၇) အိုမင်း-ရင့်ယော်-ရာ။ဇိဏ္ဏကာလ-
 (၁) ကြည့်။

(ဂ) ဆွေးမြေ့ - ယိုယွင်း - ရာ။ ဇိဏ္ဏ-
 ကာလ (၂) ကြည့်။

(ဇ) မုဆိုးမ။ ဇိဏ္ဏာ စ ယာ ယာ စ
 သဘတ္ထုဣတ္ထိယော။ ဇာ၊၂။၁၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
 ၅။၄၃၈။ ဇိဏ္ဏာတိ ဝိဓဝါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၃၉။
 ဇိဏ္ဏာတိ ဇရံ ပတ္တာ ဝါ အပတ္တာ ဝါ
 ဝိဓဝါယေဝ ဂဟေတဗ္ဗာတိ ဒဿေတုံ “ဇိဏ္ဏာ-
 တိ ဝိဓဝါ”တိ ဝုတ္တံ။ ဇာတ်၊ဋ္ဌ၊သစ်။

ဇိဏ္ဏအာသနသာလာပိဋကပဋိပါဋိ (ထိ) [ဇိဏ္ဏ
 + အာသန + သာလာ + ပိဋက + ပဋိပါဋိ]
 ဆွေးမြေ့ - ယိုယွင်း - အိုမင်း - သော
 ကျောင်း၊ ဇရပ်၊ အင်းပျဉ်တို့၏ အစဉ်၊
 ကျောင်းအို၊ ဇရပ်အို၊ အင်းပျဉ်အိုတို့၏အစဉ်။
 ယဿ ဝိသမသဏ္ဍိတာ၊ တဿ ဇိဏ္ဏအာသန-
 သာလာပိဋကပဋိပါဋိ ဝိယ နာနာသဏ္ဌာ-
 နာတိ သဏ္ဌာနတော ဝဝတ္ထာပေတိ။ ခုဒ္ဒက၊
 ဋ္ဌ။၃၃။

ဇိဏ္ဏဥယျာန (န) [ဇိဏ္ဏ + ဥယျာန] အိုမင်း-
 ဟောင်းနွမ်း - သော ဥယျာဉ်၊ ဥယျာဉ်အို၊
 ဥယျာဉ်ဟောင်း။ ဧကံ ဇိဏ္ဏဥယျာနံ ပဝိ-
 သိတွာ သမဏဓမ္မံ ကရေတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၃။

ဇိဏ္ဏက (တိ) [ဇရ + တ + က။ ဇိဏ္ဏ + က။ က-
 အနက် မရှိ။] (၁) အိုမင်း - ရင့်ယော် -
 သော၊ သူ၊ အသက်ကြီးသူ၊ သူအို၊ လူကြီး
 သူမ။ (၂) ဆွေးမြေ့ - ယိုယွင်း - အိုမင်း -
 ဟောင်းနွမ်း - သော။ (၃) ဆွေးမြေ့ -
 ဟောင်းနွမ်း - ရာ။ (၁) ယော မာတရံ
 ပိတရံ ဝါ၊ ဇိဏ္ဏကံ ဂတယောဗ္ဗနံ။ ပဟု
 သန္တော န ဘရတိ။ သုတ္တနိ။၂၉၅-ဂ။ ဇိဏ္ဏ-
 ကန္တိ သရီရသိထိလတာယ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၅၂။ ဇိဏ္ဏကန္တိ ဇရာဇိဏ္ဏံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၈၈။
 (- အံ၊၂။၉၁။ မဟာနိ။၆၇။ ဇာ၊၁။၁၈၇၊
 ၂၄၇-၉၊၂၇၆။ ဇာ၊၂။၁၂၀၊၃၃၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၂၉၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂၊
 ၂၁၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
 ၃။၄၆၀-၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၉၊၁၈၅၊၂၇၉။ ဇာ၊
 ဋ္ဌ၊၅။၄၆၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၉၄။) (၂) ဥပ-
 ကဋ္ဌာယ ဝဿူပနာယိကာယ မနုဿေဟိ
 ဆန္တိတံ ဇိဏ္ဏကံ အာသန္တိ လဘိတွာ။
 ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။ (၃) ဇိဏ္ဏကဋ္ဌာန-ကြည့်။

ဇိဏ္ဏကဋ္ဌသာရက (ပု) [ဇိဏ္ဏ + ကဋ္ဌသာရက]
 ဆွေးမြေ့ - ယိုယွင်း - ဟောင်းနွမ်း - သော -
 ဖျာ - သင်ဖြူ၊ ဖျာဆွေး၊ ဖျာဟောင်း။

တံ ကေဒိဝသံ သုရာမဒမတ္တံ နိစ္စောဋ္ဌံ ကတော
ဇိဏ္ဏကဋ္ဌာသရကမတ္တေန ပဋိစ္စာဒေတော ပါ-
နာဂါရတော နိဟရိသု။ အဘိဋ္ဌာ၁။၂၂၅။

ဇိဏ္ဏကဋ္ဌာန (န) [ဇိဏ္ဏက+ဋ္ဌာန] ဆွေးမြေ့-
ဟောင်းနွမ်း - ရိနွမ်း - ရာ အရပ် ဌာန။
အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဇိဏ္ဏကဋ္ဌာနတ္ထ (ပု) [ဇိဏ္ဏကဋ္ဌာန+အတ္ထ] ဆွေး
မြေ့ - ဟောင်းနွမ်း - ရိနွမ်း - ရာ ဌာန
အကျိုး၊ ဆွေးမြေ့ ရိနွမ်းရာ အရပ်ဌာန၌
ဖာလောက်ရုံ အကျိုး။ ဘိက္ခု ဇိဏ္ဏကဋ္ဌာ-
နတ္ထမေဝ ဂဏန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၁။၆၀။

ဇိဏ္ဏကပ္ပ (တိ) [ဇိဏ္ဏ+ကပ္ပ] သူအိုနှင့်တူသော၊
သူ။ ယေန ဗျာဓိနာ အဘိဘူတာ သတ္တာ
ဇိဏ္ဏကပ္ပိ ဝယောဟာနိ သတ္တာ ဝိယ ဟောန္တိ၊
တတော နိဝတ္တေန္တော “ဇရာဇိဏ္ဏော”တိ
အာဟ။ မဇ္ဈိမ၁။၁၄၃။

ဇိဏ္ဏကာလ (ပု) [ဇိဏ္ဏ+ကာလ] (၁) အိုမင်း
- ရင့်ယော် - ရာအခါ၊ အိုမင်း - ရင့်ယော် -
သော အခါ။ (၂) ဆွေးမြေ့ - ယိုယွင်း - ရာ
အခါ၊ ဆွေးမြေ့ - ယိုယွင်း - သော အခါ။
(၁) ယောပိ ဒဟရကာလေ အရညဝါသံ
အဘိသမ္ဘုဏိတော ဇိဏ္ဏကာလေ ဝါ ဝါတ-
ပိတ္တာဒိဟိ သမပ္ပန္နဓာတုက္ခောဘကာလေ ဝါ
နာဘိသမ္ဘုဏာတိ။ ဝိဋ္ဌာ၂။၁၀၉။ (-သံဋ္ဌာ
၁။၂၄၀။ ဓမ္မဋ္ဌာ၂။၂၀၄။ ဥဒါနဋ္ဌာ၂။၂၄၉။
ထေရဋ္ဌာ၂။၉၃၊၂၂၅။ ဇာဋ္ဌာ၁။၃၂၆။ ဇာ
ဋ္ဌာ၂။၁၄၅။ သံဋ္ဌိ၁။၈၃။ မူလဋ္ဌိ၂။၆၃။)
(၂) ယထာ တာနိ တိဏာနိ ကောဇ္ဇေတော
ကတရဇ္ဈံ ဇိဏ္ဏကာလေ ကတ္တမိ ပတိတံ
ဂဟေတွာ။ ဒိဋ္ဌာ၂။၈၆။ သံဋ္ဌာ၂။၈၉။ အံဋ္ဌာ
၂။၃၈၆။ (-အံဋ္ဌာ၂။၃၀၉။ အဘိဋ္ဌာ၃။၆၆။
ပဋိသံဋ္ဌာ၂။၁၇။ အံဋ္ဌိ၂။၁၉၆။)

ဇိဏ္ဏကုန္ဒပါဒ (ပု) [ဇိဏ္ဏ+ကုန္ဒပါဒ] ဆွေးမြေ့ -
ယိုယွင်း - အိုမင်း - သော နံရံ၏အခြေ။ တံ

အဟာရိမံ ဘိတ္တိပါဒံ ဇိဏ္ဏကုန္ဒပါဒဿ ဥပ-
တ္တမ္ဘနတ္တံ ဘူမိယံ ပတိဋ္ဌာပေတုံ အနုဇာ-
နာတိတံ အတ္ထော။ ဝိဋ္ဌာ၄။၆၁။

ဇိဏ္ဏကုလပုတ္တ (ပု) [ဇိဏ္ဏ+ကုလပုတ္တ] ရှေးကျ
သော အမျိုးအနွယ်၌ဖြစ်သော အမျိုး
ကောင်းသား။ ဧတေ ကိရ ဒလိဒ္ဓါ ဇိဏ္ဏကုလ-
ပုတ္တာ “ပရိသမဇ္ဈေ နာမဂေါတ္တဝသေန ပါက-
ဋ္ဌာ ဘဝိဿာမာ”တိ ဧဝံ အကံသု။ အံဋ္ဌာ၂။
၁၇၀။ (ဒိဋ္ဌာ၁။၂၅၈-၌ ဇိဏ္ဏာ ကုလပုတ္တာ
ဟု ဝါကျရှိသည်။)

ဇိဏ္ဏကူပ (ပု) [ဇိဏ္ဏ+ကူပ] ဆွေးမြေ့ - ယိုယွင်း
- အိုမင်း - ဟောင်းနွမ်း - သော ရေတွင်း၊
ရေတွင်းဟောင်း၊ ရေတွင်းအို။ ဇရုဒပါနန္တိ
ဇိဏ္ဏကူပံ။ သံဋ္ဌာ၂။၁၅၆။ သီဠိသစ်၁။၅၂။
(-ဇာဋ္ဌာ၄။၃၈၈။)

ဇိဏ္ဏကောဉ္ဇ (ထိန) [ဇိဏ္ဏ+ကောဉ္ဇ] ကြိုးကြာ
အို။ ဇိဏ္ဏကောဉ္ဇာဝ ဈာယန္တိ၊ ခိဏမစ္ဆေဝ
ပလ္လလေ။ ဓမ္မဉ္ဇာ၃။ ပေဋကော။၁၇၁။ ဓမ္မ၊
ဋ္ဌာ၂။၈၃။

ဇိဏ္ဏကောဋ္ဌဗ္ဗန္တရ (န) [ဇိဏ္ဏ+ကောဋ္ဌ+အဗ္ဗန္တ-
ရ] ဆွေးမြေ့ - ယိုယွင်း - အိုမင်း - သော
ကျီ၏ အတွင်း၊ ကျီအို၏ အတွင်း။ တတ္ထ
ယထာ ဇိဏ္ဏကောဋ္ဌဗ္ဗန္တရေ ဩလမ္မမာနေ
သကုဏကုလာဝကေ န ဇိဏ္ဏကောဋ္ဌဗ္ဗန္တရံ
ဇာနာတိ။ အဘိဋ္ဌာ၂။၅၈။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၁။
၃၅၃။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌာ၄၄။)

ဇိဏ္ဏဂေဟ (ပု၊ န) [ဇိဏ္ဏ+ဂေဟ] ဆွေးမြေ့ -
ယိုယွင်း - အိုမင်း - ဟောင်းနွမ်း - သောအိမ်၊
အိမ်အို၊ အိမ်ဟောင်း။ အန္တောနဂရေ ဇိဏ္ဏ-
ဂေဟာနိ ပဋိသင်္ခရာပေသိ။ ဇာဋ္ဌာ၆။၂၃၄။

ဇိဏ္ဏဂေါဏ (ပု) [ဇိဏ္ဏ+ဂေါဏ] နွားအို။ ဇရဂ္ဂ-
ဝန္တိ ဗလိဗဒ္ဓံ ဇိဏ္ဏဂေါဏံ။ ပေတာဋ္ဌာ၃။၃၈။
(-ဇာဋ္ဌာ၃။၁၄၅။)

ဇိဏ္ဏသရ (န) [ဇိဏ္ဏ+သရ] ဆွေးမြေ့-ယိုယွင်း-အိုမင်း-ဟောင်းနွမ်း-သော အိမ်၊ အိမ်အို၊အိမ်ဟောင်း။ ယထာ ဇိဏ္ဏသရံ အာဂန္တုကေန ထူဏုပတ္တမ္ဘေန တိဌတိ၊ ဝေမေဝ ယောဂါဝစရော ဝီရိယူပတ္တမ္ဘေန ဥပထမ္ဘိတော ဟုတော သဗ္ဗကုသလဓမ္မဟိ န ဟာယတိ န ပရိဟာယတိ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၆၇။)

ဇိဏ္ဏသရသဒိသ (တိ) [ဇိဏ္ဏသရ + သဒိသ] အိမ်အို-အိမ်ဟောင်း-နှင့် တူသော။ ဇရာသရေတိ ဇိဏ္ဏသရသဒိသော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၂၀။

ဇိဏ္ဏသရသာမိက (ပု) [ဇိဏ္ဏသရ+သာမိက] အိမ်အို-အိမ်ဟောင်း-ပိုင်ရှင်။ သရူပတ္တမ္ဘမိဝ ဟိ ဇိဏ္ဏသရသာမိကော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။)

ဇိဏ္ဏစီဝရ (ပု၊န) [ဇိဏ္ဏ+စီဝရ] (၁) ဆွေးမြေ့-ယိုယွင်း - ဟောင်းနွမ်း - သောသင်္ကန်း၊ သင်္ကန်းဆွေး၊ သင်္ကန်းဟောင်း။ (တိ)(၂) ဆွေးမြေ့-ယိုယွင်း- ဟောင်းနွမ်း - သော သင်္ကန်းရှိသော။ (၁) ဇိဏ္ဏစီဝရေသု ဒဠိကမ္ပံ ဝါ တုန္ဒကမ္ပံ ဝါ ကာတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၉။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၁၀။) (၂) အာနိသံသန္တိ ဘိက္ခုနီသံသော ဇိဏ္ဏစီဝရော။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၂၀၇။ (- ၃၇၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၉၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၇၇။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၂၇၅၊၄၇၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၇။)

ဇိဏ္ဏစီဝရိက (တိ) [ဇိဏ္ဏစီဝရ+ဣက] သင်္ကန်း ဆွေး-သင်္ကန်းဟောင်း-ရှိသော၊သူ။ အမှာ ကံ ပဟောနကာနိ ဝတ္ထာနိ ဂဏှိတော သေ သာနိ ဇိဏ္ဏစီဝရိကာနံ ဘိက္ခုနံ ဒဿာမိ မဟာရာဇာတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။)

ဇိဏ္ဏစောဋ္ဌ (ပု) [ဇိဏ္ဏ+စောဋ္ဌ] (၁) ဆွေးမြေ့-ဟောင်းနွမ်း-သော-အဝတ်-အထည်၊ အဝတ်ဆွေး၊ အဝတ်ဟောင်း။ (တိ)(၂) ဆွေးမြေ့-ဟောင်းနွမ်း-သော အဝတ်အထည်ရှိသော၊ သူ။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) ဒုစောဋ္ဌာတိ ဝိရူပစောဋ္ဌာ ဇိဏ္ဏစောဋ္ဌာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၀။

ဇိဏ္ဏစောဋ္ဌခဏ္ဍ (ပု၊န) [ဇိဏ္ဏစောဋ္ဌ+ခဏ္ဍ] ဆွေးမြေ့-ဟောင်းနွမ်း-သောအဝတ်အပိုင်းအစ။ ပိလောတိကခဏ္ဍန္တိ ဇိဏ္ဏစောဋ္ဌခဏ္ဍံ။ သီ၊ဋ္ဌ၊ သစ်၊၁။၃၅၉။

ဇိဏ္ဏဇရာ (ထိ) [ဇိဏ္ဏာ + ဇရာ] အိုမင်း-ရင့်ယော်-သူ- ၏ ဇရာ။ ဇရပုတ္တာပိ အဇိဏ္ဏတ္တာ ဇိဏ္ဏဇရံ အပတ္တာဝ မိယန္တိ။ နေတ္ထိဝိ။၁၂။(-၁၃၂။)

ဇိဏ္ဏဇရဋ္ဌ (တိ) [ဇိဏ္ဏ+ဇရဋ္ဌ] ဆွေးမြေ့-ရင့်ယော် - ကြမ်းတမ်း - သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇိဏ္ဏဇရဋ္ဌာန (န) [ဇိဏ္ဏဇရဋ္ဌ+ဌာန] ဆွေးမြေ့ - ရင့်ယော် - ကြမ်းတမ်းသော အရာဌာန။ တတ္ထ သဗ္ဗေသံ ကန္ဓာနံ ဇိဏ္ဏဇရဋ္ဌာနဉ္စ ဆလ္လိ စ သုခုမမူလာနိ စ ယာဝဇီဝကာနိ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၉၇။

ဇိဏ္ဏဇရဋ္ဌာန (န) [ဇိဏ္ဏ+ဇရ+ဌာန] ဆွေးမြေ့ - ရင့်ယော် - ကြမ်းတမ်းသော အရာဌာန။ တတ္ထ သဗ္ဗေသံ ကန္ဓာနံ ဇိဏ္ဏဇရဋ္ဌာနဉ္စ သုခုမမူလာနိ စ ယာဝဇီဝကာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၀။

ဇိဏ္ဏဇရာဝိရဟိတ (တိ) [ဇိဏ္ဏဇရာ+ဝိရဟိတ] အိုမင်းရင့်ယော်သူ၏ ဇရာမှ ကင်းသော။ ဧဝံ ဣဓာမိပ္ပေတဿ ဇိဏ္ဏဇရာဝိရဟိတဿ မရဏဿ သမ္ဘဝတော အညာ ဇရာ အညံ မရဏန္တိ ဉာတဗ္ဗန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ နေတ္ထိဝိ။ ၁၂။

ဇိဏ္ဏဇိဏ္ဏဌာန (န) [ဇိဏ္ဏ+ဌာန။ ဝိစ္ဆာ။ ဇိဏ္ဏ-
ဇိဏ္ဏဟု ဒွေဘော်ပြု။] ဆွေးမြေ့၊ ဆွေးမြေ့၊
ရာ အရပ်၊ ဆွေးမြေ့တိုင်း ဆွေးမြေ့တိုင်း
သောနေရာ။ ဂရုကော ဟောတိတိ ဇိဏ္ဏ-
ဇိဏ္ဏဌာနေ အဂ္ဂဌာရောပနေန ဂရုကော
ဟောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄၁၀။

ဇိဏ္ဏဌာန (န) [ဇိဏ္ဏ+ဌာန] ဆွေးမြေ့ရာအရပ်။
ဖုလ္လန္တိ ကဌာနံ ဇိဏ္ဏဌာနေ ကဏ္ဍကိတ-
မဟိစ္ဆတ္တကာဒိပုပ္ဖံ။ အပါဌ၊၂။၁၈၆။ (-
မ၊ဌ၊၁။၃၉၅။)

ဇိဏ္ဏတစ (ပု) [ဇိဏ္ဏ+တစ] ဆွေးမြေ့ - ယို
ယွင်း - အိုမင်း - ဟောင်းနွမ်း - သောအရေ၊
အရေဟောင်း။ သာမိ မမ ပုတ္တော ယထာ
နာမ ဥရဂေါ ဇိဏ္ဏတစံ နိစ္ဆိန္နိတွာ အနော-
လောကေတွာ အပနေတွာ ဆဉ္ဇေတွာ ဂစ္ဆေ-
ယျ၊ ဧဝံ အတ္တနော သရီရံ ဆဉ္ဇေတွာ
ဂစ္ဆေယျ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၁၅၂။ (-ပေတ၊ဌ။၅၈။
ဇာ၊ဌ၊၅။၁၀၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၅၀။)

ဇိဏ္ဏတစာပနယန (န) [ဇိဏ္ဏတစ+အပနယန]
အရေဟောင်းကို စွန့်ရာ၊ အရေဟောင်းကို
လဲရာ (အခါ)။ ဥရဂါ ဟိ ပဉ္စသု ဌာနေသု
သဇာတိ နာတိဝတ္တန္တိ ဥပပတ္တိယံ စုတိယံ
ဝိဿဋ္ဌနိဒ္ဒေါက္ကမနေ သဇာတိယာ မေထုန-
ပဋိသေဝနေ ဇိဏ္ဏတစာပနယနေ စာတိ။
သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၃။ သာရတ္ထ၊၃။၁၈။ (-သီ၊ဋီ၊
သစ်၊၂။၁၅၀။)

ဇိဏ္ဏတရ (တိ) [ဇိဏ္ဏ+တရ] အထူးသဖြင့် အိုမင်း
သော၊ အလွန်အိုမင်းသော၊ သူ။ တေနော
ဝဏ္ဏေန ဓနမ္ပံ တုယံ၊ နိဟိယတိ ဇိဏ္ဏတရာသိ
အဇ္ဇ။ဇာ၊၁။၂၃၂။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၁၀။

ဇိဏ္ဏတရစိဝရ (ပု၊န) [ဇိဏ္ဏတရ+စိဝရ] အထူး
သဖြင့် - ဆွေးမြေ့ - ဟောင်းနွမ်း - သော
သင်္ကန်း၊ အလွန်ဆွေးသောသင်္ကန်း၊ အလွန်
ဟောင်းသောသင်္ကန်း။ တေ အတ္တနော ဇိဏ္ဏ-

တရစိဝရနိ ကိ* ကရိယန္တိတိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။
၁၄၀။

ဇိဏ္ဏတရစိဝရိက (တိ) [ဇိဏ္ဏတရစိဝရ+ဣက]
အထူးသဖြင့် ဆွေးသော သင်္ကန်းရှိသော၊ သူ။
ဇိဏ္ဏတရစိဝရိကနံ ဒဿန္တိတိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။
၁၄၀။

ဇိဏ္ဏဒုဗ္ဗဏ္ဏ (တိ) [ဇိဏ္ဏ+ဒုဗ္ဗဏ္ဏ] ဆွေးလည်းဆွေး၊
အဆင်းလည်းပျက်သော (သင်္ကန်း)။ အတ္ထိန္ဒ-
ကံ ဝါ ဇိဏ္ဏဒုဗ္ဗဏ္ဏံ ဝါ ပါပုဏာတိ။ သံ၊ဌ၊၃။
၇၆။

ဇိဏ္ဏဒုဗ္ဗလကာလ (ပု) [ဇိဏ္ဏ+ဒုဗ္ဗလ+ကာလ]
အိုမင်း အားနည်းသောအခါ။ အထဿာ
ဇိဏ္ဏဒုဗ္ဗလကာလေ ရာဇာ သဗ္ဗံ ယသံ ဂဏှိ။
ဇာ၊ဌ၊၃။၃၆၄။

ဇိဏ္ဏနာဝါ (ထိ) [ဇိဏ္ဏ+နာဝါ] ဆွေးမြေ့ -
ယိုယွင်း - အိုမင်း - ဟောင်းနွမ်း - သော လှေ၊
လှေအို၊ လှေဆွေး၊ လှေဟောင်း။ ဆဉ္ဇယိတွာန
ဂစ္ဆိဿံ၊ ဇိဏ္ဏနာဝံ သာမိကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၀၈။
အဘိ၊ဌ၊၁။၃၅။ အပါဌ၊၁။၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၉၄။
ဇာ၊ဌ၊၁။၇။

ဇိဏ္ဏပက္ကတာ (ထိ) [ဇိဏ္ဏ+ပက္က+တာ] ရင့်
ယော်၊ မှည့်သည်၏ အဖြစ်၊ ရင့်ယော်၊ မှည့်
သော အရွက် အသီး အပွင့်၏ အဖြစ်။ ဇိဏ္ဏ-
ပက္ကတာယ ပဏ္ဍုဘူတံ တံသဒိသဉ္စ ပဏ္ဍု-
ပလာသံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၀၇။

ဇိဏ္ဏပက္ကဘာဝ (ပု) [ဇိဏ္ဏပက္က+ဘာဝ] ရင့်ယော်၊
မှည့်သည်၏အဖြစ်၊ ရင့်ယော်၊ မှည့်သောအပွင့်
အသီး၏အဖြစ်။ ဇိဏ္ဏတာယ ပဏ္ဍုဘူတံ
ပလာသဉ္စေ ဇိဏ္ဏပက္ကဘာဝေန တံသဒိသ-
ပုပ္ဖုလ္လာဒိ စာတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၆၉။

ဇိဏ္ဏပဋိသင်္ခရဏ (န) [ဇိဏ္ဏ+ပဋိသင်္ခရဏ] ဆွေး
မြေ့ - ယိုယွင်း - ပျက်စီး - သည်ကို ပြုပြင်
စီရင်ခြင်း။ သောဌသဝဿကာလတော ပန

ပဌာယ သွေဝ ဗဟုလံ ဂန္ဓာ ဇိဏ္ဏပဋိသင်္ခရဏံ ကရေတိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၆၁။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၂၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၂၇။)

ဇိဏ္ဏပဋိသင်္ခရဏကာရက (တိ) [ဇိဏ္ဏပဋိသင်္ခရဏ+ကာရက] ဆွေးမြေ့ - ယိုယွင်း - ပျက်စီး - သည်ကို ပြုပြင်စီရင်ခြင်းကို ပြုလုပ်သော၊ သူ။ သင်္ဂါရဝေါတိ ဝေန်နာမကော ရာဇဂဟနဂရေ ဇိဏ္ဏပဋိသင်္ခရဏကာရကော အာယုတ္တကဗြာဟ္မဏော။ အံ၊ဌ၊၂။၁၄၉။ ဇိဏ္ဏာနံ ဟတ္ထိသာလာဒီနံ ပဋိသင်္ခရဏံ ပုန ပါကတိကကရဏံ ဇိဏ္ဏပဋိသင်္ခရဏံ၊ တဿ ကာရကော ဇိဏ္ဏပဋိသင်္ခရဏကာရကော။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၃၈။

ဇိဏ္ဏပဋိသင်္ခရဏတ္ထ (ပု) [ဇိဏ္ဏပဋိသင်္ခရဏ+အတ္ထ] ဆွေးမြေ့ - ယိုယွင်း - ပျက်စီး - သည်ကို ပြုပြင်စီရင်ခြင်းအကျိုး။ ဇိဏ္ဏပဋိသင်္ခရဏတ္ထံ ဌပိတမ္ပိ ဇာတရူပရဇတံ အတ္ထိ။ မ၊ဌ၊၄။၁၀၈။ ဇိဏ္ဏပဋိသင်္ခရဏတ္ထန္တိ ဇိဏ္ဏာနံ နိယျူဟကုဋ္ဌာဂါရပါသာဒါဝယဝါနံ အဘိသင်္ခရဏတ္ထာယ တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနေ ရဟဿသညာဏေန ဌပိတံ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၂၁။

ဇိဏ္ဏပဋိသင်္ခါရက (တိ) [ဇိဏ္ဏ+ပဋိသင်္ခါရက] အိုမင်း - ဟောင်းနွမ်း - ပျက်စီး - သော အရာကို တဖန်ပြုပြင်သော၊ အအို - အဟောင်း - အပျက် - ကိုတဖန်ပြုပြင်သော၊ သူ။ တမေနံ ဝုယုမာနံ ဟေဌာတိတ္ထေ ရာဇနိဝေသနေ ဇိဏ္ဏပဋိသင်္ခါရကော ကော စက္ကာလော သပဇာပတိကော မကမိံ ဓောဝန္တော ဒိသ္မာဝ ဝေဂေန ဂန္ဓာ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၆၁။

ဇိဏ္ဏပတ္တစိဝရက (တိ) [ဇိဏ္ဏ+ပတ္တစိဝရ+က] အိုမင်း - ဟောင်းနွမ်း - သော သပိတ်၊ သင်္ကန်းရှိသော၊ သူ။ ဇိဏ္ဏပတ္တစိဝရကံ ဒိသ္မာ တဿ ဘိက္ခာစာရဝတ္တေန ပတ္တစိဝရံ ပရိယေသန္တာပိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၁၅။ အံ၊ဌ၊၃။၁၅၇။

ဇိဏ္ဏပါဝရဏ (တိ) [ဇိဏ္ဏ+ပါဝရဏ] ဆွေးမြေ့ - ဟောင်းနွမ်း - သော အဝတ်အရုံရှိသော၊ ဆွေးမြေ့ - ဟောင်းနွမ်း - သော အဝတ်အရုံကို ဝတ်ရုံသော၊ သူ။ လူခေါ် လူခပါဝရဏောတိ ဇိဏ္ဏော ဇိဏ္ဏပါဝရဏော။ သံ၊ဌ၊၁။၂၃၈။ ယသ္မာ...ဇိဏ္ဏပိလောတိကဓဏ္ဍေဟိ သသ္မိတံ ပါဝရဏံ၊ တသ္မာ “လူခပါဝရဏော”တိ ပဒဿ “ဇိဏ္ဏပါဝရဏော”တိ အတ္ထော ဝုတ္တော။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၇၆။

ဇိဏ္ဏပိတု (ပု) [ဇိဏ္ဏ+ပိတု] အိုမင်း - ရင့်ယော - သော အဖ၊ အဖအို၊ အဖေအို။ ထေရပိတာ ဝဒတိတိ ဇိဏ္ဏပိတာ ဝဒတိတိ အတ္ထော။ ဝဇီရ၊၁၉၁။

ဇိဏ္ဏပိလောတိကဓဏ္ဍ (ပု၊န) [ဇိဏ္ဏ+ပိလောတိကဓဏ္ဍ] ဆွေးမြေ့ - ဟောင်းနွမ်း - သော အဝတ်ပိုင်း။ ဇိဏ္ဏပါဝရဏ-ကြည့်။

ဇိဏ္ဏပိလောတိကဘာဝ (ပု) [ဇိဏ္ဏပိလောတိက+ဘာဝ] ဆွေးမြေ့ - ဟောင်းနွမ်း - သော အဝတ်၏ အဖြစ်။ ဇေတဝနဝါသိကောပိ တံ စိဝရံ ပါရပိတွာ ကတိပါဟစ္စယေန ဥဏှောဒကေန ဓောဝန္တော ဇိဏ္ဏပိလောတိကဘာဝံ ဒိသ္မာ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၂၃၈။

ဇိဏ္ဏပိလောတိကာ (တိ) [ဇိဏ္ဏ+ပိလောတိကာ] ဆွေးမြေ့ - ဟောင်းနွမ်း - သော အဝတ်၊ အဝတ်ဟောင်း၊ အဝတ်နွမ်း၊ အဝတ်ဆွေး။ ဇိဏ္ဏပိလောတိကာသု ဟတ္ထကမ္ပံ ဒဿေတွာ သုဖဿိကံ မနာပံ စိဝရံ ကတွာ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၂၃၇။ (- သံ၊ဌ၊၂။၁၆၇။ ဇာ၊ဌ၊၅။၅၀၆။ဇာ၊ဌ၊၆။၈၈။)

ဇိဏ္ဏပုရာဏ (တိ) [ဇိဏ္ဏ+ပုရာဏ] ဆွေးလည်း ဆွေး၊ ဟောင်းလည်း ဟောင်းသော၊ ဆွေးမြေ့၊ ဟောင်းနွမ်းသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇိဏ္ဏပုရာဏတ္ထဝ (ပု) [ဇိဏ္ဏပုရာဏ+တစ] ဆွေးမြေ့၊ ဟောင်းနွမ်းသောအရေ။ ဝေမေတိဿံ

သဇာတိယံ ဌိတော ဘိက္ခု တံ သကတ္တ-
ဘာဝါဒိဘေဒံ ဩရပါရံ ဇိဏ္ဏပုရဏတ္ထစမိဝ
ဒုက္ခံ ဇနေန္တံ တတ္ထ တတ္ထ အာဒိနဝဒဿ-
နေန ဇိဂုစ္ဆန္တော။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉။

ဇိဏ္ဏပုရိသ (ပု) [ဇိဏ္ဏ+ပုရိသ] အိုမင်း-ရင့်
ယော်-သောယောက်ျား၊ လူအိုယောက်ျား၊
လူအို၊ သူအို။ ရာဇာ “ကိကာရဏာ မမ
ပုတ္တော ခိပ္ပံ ပဋိနိဝတ္တိ” တိ ပုစ္ဆိ။ ဇိဏ္ဏပုရိသံ
ဒိသ္မာ ဒေဝါတိ။ အပါဌ၊ ၁။ ၇၁။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဌ၊ ၃၂၄-၇။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၀။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၂။ ၄၅။)

ဇိဏ္ဏဗျာဓိမတဒဿန (န) [ဇိဏ္ဏ+ဗျာဓိ+မတ+
ဒဿန] သူအို၊ သူနာ၊ သူသေတို့ကိုမြင်ခြင်း။
တီသု ပါသာဒေသု ဝိဝိနောဋကဇနပရိဝုတော
ဒေဝေါ ဝိယ သမ္ပတ္တိံ အနုဘဝန္တော ဇိဏ္ဏ-
ဗျာဓိမတဒဿနေန ဇာတသံဝေဂေါ။ ထေရီ၊
ဌ၊ ၂။

ဇိဏ္ဏဘာဝ (ပု) [ဇိဏ္ဏ+ဘာဝ] အိုမင်း-ဟောင်း
နွမ်း-သည်၏အဖြစ်။ ဣဒံ စိဝရံ အနုပုဗ္ဗေန
ဝဏ္ဏဝိကာရတဉ္စေ ဇိဏ္ဏဘာဝဉ္စ ဥပဂန္ဓာ
ပါဒပုဉ္ဇနစောဋ္ဌကံ ဟုတွာ ယဋ္ဌိကောဋိယာ
ဆဉ္စနိယံ ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၇၄။ သံ၊ ဌ၊
၃။ ၂၀၁။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၁၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၄၅။
မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၃၊ ၃၆၅။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၀၂။ အဘိ၊
ဌ၊ ၂။ ၂၇၂။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၆၆။ မ၊ ဌိ၊ ၂။ ၇၄။
သံ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၇၆၊ ၂၇၇။ အံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၉၆။)

ဇိဏ္ဏဘာဝါနာပဇန (န) [ဇိဏ္ဏဘာဝ+အနာ-
ပဇန] ဆွေးမြေ့-ပျက်စီး-သည်၏အဖြစ်သို့
မရောက်ခြင်း။ အဇီရဏေနာတိ ဇိဏ္ဏဘာဝါ-
နာပဇနေန။ လက္ခဏဝစနဉ္စေတံ အဝိနာ-
သပ္ပတ္တိယာ။ တေနာဟ “အဝိပတ္တိယာတိ
အတ္ထော” တိ။ သံ၊ ဌိ၊ ၁။ ၁၂၉။

ဇိဏ္ဏဘိတ္တိပါဒ (ပု) [ဇိဏ္ဏ+ဘိတ္တိပါဒ] ဆွေးမြေ့
သောနံရံခြေ။ ဇိဏ္ဏဘိတ္တိပါဒေန ဗဟိ သမာ-

နဘာရံ ခါဏုကပ္ပသီသေန ဥဿာပေတွာ၊
မူလေန ဘူမိယံ ပတိဋ္ဌာပေတုံ။ ဝိမတိ၊ ၂။
၂၃၉။

ဇိဏ္ဏမဟာဝိဟာရ (ပု) [ဇိဏ္ဏ+မဟာဝိဟာရ]
အိုမင်း-ဟောင်းနွမ်း-ဆွေးမြေ့-ပျက်စီး-
သော ကျောင်းကြီး၊ ကျောင်းအိုကြီး၊
ကျောင်းဟောင်းကြီး၊ ကျောင်းဆွေးကြီး၊
ကျောင်းပျက်ကြီး။ သော ကိရ ဒေဝပုတ္တော
ကဿပဗုဒ္ဓကာလေ ဂဇင်္ဂလနဂရံ နိဿာယ
ယောဇနိကေ ဇိဏ္ဏမဟာဝိဟာရေ အာဝါ-
သိကသံသတ္ထေရော ဟုတွာ ဇိဏ္ဏဝိဟာရေ
နဝကမ္ပံ ကရောန္တောယေဝ မဟာဒုက္ခံ အနု-
ဘဝိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၃၁၁။

ဇိဏ္ဏမာတုဂါမ (ပု) [ဇိဏ္ဏ+မာတုဂါမ] အိုမင်း-
ရင့်ယော်-သော မိန်းမ၊ မိန်းမအို၊ အမယ်အို။
ဇိဏ္ဏမာတုဂါမေ ဒိသ္မာ ပက္ခောသာပေတွာ
ဥဒရေ ပဟရာပေတွာ ပါတာပေတွာ ပုန
ဥဋ္ဌာပေတွာ ဘာယာပေတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၀။

ဇိဏ္ဏယာနက (န) [ဇိဏ္ဏ+ယာန+က] အိုမင်း-
ဟောင်းနွမ်း-သော-ယာဉ်-လှည်းယာဉ်၊
လှည်းအို။ မဟလ္လကဝဏ္ဏံ အဘိနိမ္မိနိတွာ
ဇိဏ္ဏယာနကေ ဒွေ တက္ကစာဋိယော အာရေ-
ပေတွာ ဒွေ ဇရဂေါဏေ ယောဇေတွာ။ ဇာ၊
ဌ၊ ၂။ ၁၃၀-၁။

ဇိဏ္ဏဝတ္ထ (န) [ဇိဏ္ဏ+ဝတ္ထ] ဆွေးမြေ့-ဟောင်း
နွမ်း-သောအဝတ်၊ အဝတ်ဟောင်း၊ အဝတ်
နွမ်း၊ အဝတ်ဆွေး။ မယံ ပရိဝေဏသမ္ပဇ္ဇ-
နာဒိနိ သဗ္ဗကိစ္စာနိ ကရေန္တော လူခဘတ္တံ
ဇိဏ္ဏဝတ္ထု လဘာမ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၉။
(-သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၅။ အပါဌ၊ ၁။ ၁၈၉။)

ဇိဏ္ဏဝသန (န) [ဇိဏ္ဏ+ဝသန] ဆွေးမြေ့-
ဟောင်းနွမ်း-သောအဝတ်၊ အဝတ်ဟောင်း၊
အဝတ်နွမ်း၊ အဝတ်ဆွေး။ နန္တကံ ကပ္ပဋ္ဌော
ဇိဏ္ဏဝသနံ တု ပဋ္ဌစရံ။ သီ၊ ဌိ၊ သင်္ဂ၊ ၂။ ၁၁၃။

ဓာန်။ ၂၉၃။ ဇိဏ္ဏဝသနံ အထိရံ ဝတ္ထံ။ ဓာန်၊
ဋီ။ ၂၉၃။

ဇိဏ္ဏဝိကာရ (ပု) [ဇိဏ္ဏ+ဝိကာရ] အိုမင်း-ရင့်
ယော်-ခြင်းဟူသော ဖေါက်ပြန်မှု။ အဝိ-
ညာယမာနန္တရတ္တာ အဝိစိဇရာ မဏိအာဒိသု
မန္တဒသကာဒိသု ဧကေကဒသကေသု စ ခဏေ
ခဏေ ဇိဏ္ဏဝိကာရာဒိနံ ဒုဝိညေယျတ္တာ။ သံ၊
ဋီ။ ၂။ ၁၄။

ဇိဏ္ဏဝိဟာရ (ပု) [ဇိဏ္ဏ+ဝိဟာရ] အိုမင်း-
ဟောင်းနွမ်း-ဆွေးမြေ့ - ပျက်စီး - သော
ကျောင်း၊ ကျောင်းအို၊ ကျောင်းဟောင်း၊
ကျောင်းဆွေး၊ ကျောင်းပျက်။ ဇိဏ္ဏဝိဟာရေ
ပန ဗဟု ပဋိဇဂ္ဂိတဗ္ဗံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၁၁၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၇။ (-ဇာ၊ ၄။ ၃၁၁။)

ဇိဏ္ဏသကဋ (ပု၊ န) [ဇိဏ္ဏ+သကဋ] အိုမင်း-
ဟောင်းနွမ်း - သော လှည်း၊ လှည်းအို။
ဇိဏ္ဏသကဋဗ္ဗိ ဒိသ္မာ ဘိန္နာပေတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။
၁၃၀။ (-ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၈။)

ဇိဏ္ဏသန္ဓမာနိကပဉ္စရ (န) [ဇိဏ္ဏသန္ဓမာနိကာ+
ပဉ္စရ] အိုမင်း-ဟောင်းနွမ်း-သောသံလျင်း
ခြိုင်။ တတ္ထ ယထာ ဇိဏ္ဏသန္ဓမာနိကပဉ္စရံ
နိဿာယ ဌပိတာယ မံသပေသိယာ န သန္ဓ-
မာနိကပဉ္စရဗ္ဗန္တရံ ဇာနာတိ “မံ နိဿာယ
မံသပေသိ ဌိတာ” တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၅၁။

ဇိဏ္ဏသန္ဓမာနိကပဉ္စရဗ္ဗန္တရ (န) [ဇိဏ္ဏသန္ဓမာ-
နိကပဉ္စရ+အဗ္ဗန္တရ] အိုမင်း-ဟောင်းနွမ်း-
သော သံလျင်းခြိုင်၏အတွင်း။ တတ္ထ ယထာ
ဇိဏ္ဏသန္ဓမာနိကပဉ္စရဗ္ဗန္တရံ နိဿာယ ဌပိ-
တာယ မံသပေသိယာ န ဇိဏ္ဏသန္ဓမာနိက-
ပဉ္စရဗ္ဗန္တရံ ဇာနာတိ “မံ နိဿာယ မံသပေသိ
ဌပိတာ” တိ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၅၇။

ဇိဏ္ဏသန္ဓမာနိကပဉ္စရသဏ္ဌာန (တိ) [ဇိဏ္ဏသန္ဓ-
မာနိကပဉ္စရ+သဏ္ဌာန] အိုမင်း - ဟောင်း
နွမ်း - သော သံလျင်းခြိုင် သဏ္ဌာန်ရှိသော။

စုဒ္ဒသ ဥရဋ္ဌိနိ ဇိဏ္ဏသန္ဓမာနိကပဉ္စရသဏ္ဌာ-
နာနိ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၆။

ဇိဏ္ဏသန္ဓမာနိကပလကပန္နိသဏ္ဌာန (တိ) [ဇိဏ္ဏ-
သန္ဓမာနိကာ + ပလကပန္နိ + သဏ္ဌာန] အို
မင်း-ဟောင်းနွမ်း- သော သံလျင်း၏-ပျဉ်
ချပ်စဉ် - ပျဉ်ချပ်တန်း - သဏ္ဌာန်ရှိသော။
စုဒ္ဒသ ဥရဋ္ဌိနိ ဇိဏ္ဏသန္ဓမာနိကပလကပန္နိ-
သဏ္ဌာနာနိ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၃၉။

ဇိဏ္ဏသန္ဓမာနိကာ (ထိ) [ဇိဏ္ဏ+သန္ဓမာနိကာ]
အိုမင်း - ဟောင်းနွမ်း - သော သံလျင်း၊
သံလျင်းအို၊ သံလျင်းဟောင်း။ အထက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဇိဏ္ဏသဘာဝ (တိ) [ဇိဏ္ဏ+သဘာဝ] အိုမင်း-
ရင့်ယော်-ခြင်းသဘောရှိသော၊ သူ။ တဿာ
ဇရာပကတိကော ဇိဏ္ဏသဘာဝေါတိအတ္ထော။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၅။

ဇိဏ္ဏသရီရ (တိ) [ဇိဏ္ဏ+သရီရ] အိုမင်း-ရင့်
ယော်-သော ခန္ဓာကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ ဧဝံ
ဇိဏ္ဏသရီရာပိ အာရဒ္ဓဝီရိယာ ပစ္စယဒါယကာနံ
ပသာဒံ ဇနေန္တိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၆။

ဇိဏ္ဏသာက (ပု၊ န) [ဇိဏ္ဏ+သာက] ရင့်ယော်-
ကြမ်းထော် - သောဟင်းရွက်၊ ဟင်းရွက်
ကြမ်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇိဏ္ဏသာကသုပေယျ (န) [ဇိဏ္ဏသာက+သုပေ-
ယျ] ဟင်းရွက်ကြမ်းဖြင့် ချက်ထားသော
ဟင်း။ ယာဂုဘတ္တခဇကမ္ပိ လူခံ ဒုဗ္ဗန္တံ သာ-
မာကကျုဒြူသကကဏာဇကောဒိမယံ ပုတိ-
တက္ကံ ဗိလင်္ဂံ ဇိဏ္ဏသာကသုပေယျံ ယံကိဉ္စိ-
ဒေဝ ကေဝလံ ဥဒရပူရမတ္တံ ဝဇ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၁၀၅။

ဇိဏ္ဏသာဓက (ပု၊ န) [ဇိဏ္ဏ+သာဓက] ဟောင်း
နွမ်း - စုတ်ပြတ် - သောအဝတ်၊ အဝတ်
ဟောင်း၊ အဝတ်နွမ်း၊ အဝတ်စုတ်။ သာ

ဇိဏ္ဏသာဠကနိ အာဟရိတော အဒါသိ။ ဇာ၊
ဌ၊၆။၂၀၆။

ဇိဏ္ဏသာလာ (ထိ) [ဇိဏ္ဏာ+သာလာ] အိုမင်း-
ဟောင်းနွမ်း-သော စရပ်၊ စရပ်အို၊ စရပ်
ဟောင်း။ ဇရသာလာ-ကြည့်။

ဇိဏ္ဏသာလာပဋိသန္ဓိရဏကမ္မ (န) [ဇိဏ္ဏသာ-
လာ+ပဋိသန္ဓိရဏ+ကမ္မ] စရပ်အိုကို တဖန်
ပြုပြင်ခြင်းအမှု။ ဗဟိနဂရေပိ ဇိဏ္ဏသာလာ-
ပဋိသန္ဓိရဏကမ္မ ကာရေသိ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၂၃၄။

ဇိဏ္ဏသုပ္ပ (ပု၊န) [ဇိဏ္ဏ+သုပ္ပ] အိုမင်း- ဟောင်း
နွမ်း-သော-မန်း-ဗန်း-စကော၊ စကော
အို။ ကတ္တရသုပ္ပေတိ ဇိဏ္ဏသုပ္ပေ။ ဝိ၊ဌ၊၃။
၃၉၆။

ဇိဏ္ဏသုကရ (ပု) [ဇိဏ္ဏ+သုကရ] အိုမင်း-ရင့်
ယော်-သောဝက်၊ ဝက်အို။ မဇ္ဈေ ဌာနေ
ခီရပိဝကေ သုကရပေါတကေ ဌပေသိ...တေ-
သံ အနန္တရာ မဟာဒါဠေ၊တေသံ အနန္တရာ-
ဇိဏ္ဏသုကရေ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၄၅။

ဇိဏ္ဏသေဋ္ဌိဘရိယာ (ထိ) [ဇိဏ္ဏာ+သေဋ္ဌိဘရိ-
ယာ]အိုမင်း-ရင့်ယော်-သောသူဌေးမယား၊
သူဌေး၏ မယားအို၊ သူဌေး ကတော် အို။
တေသု ဒေဝဒတ္တဿ ပဝိဋ္ဌဝိထိယံ ဇိဏ္ဏသေ-
ဋ္ဌိဘရိယာ စ နတ္တာ စ ဒွေယေဝ အဟေသုံ။
အပါ၊ဌ၊၁။၁၃၅။

ဇိဏ္ဏဟံသ (ပု) [ဇိဏ္ဏ+ဟံသ] အိုမင်း-ရင့်
ယော် - သောဟံသာ၊ ဟံသာအို။ ဟံသာ
ခိဏဂေါစရာ “ကိံ န ခေါ ကတ္တဗ္ဗ”န္တိ မန္တေ-
တော “မယံ ဇိဝန္တာ အဏ္ဏာနိ လဘိဿာ-
မာ”တိ ပဌမံ အဏ္ဏာနိ ခါဒိံသု၊ တတော
ပေါတကေ၊တတော ဇိဏ္ဏဟံသေ။ ဇာ၊ဌ၊၅။
၅၀၉။

ဇိဏ္ဏဟတ္ထိသာလာ (ထိ) [ဇိဏ္ဏာ+ဟတ္ထိသာလာ]
အိုမင်း-ဟောင်းနွမ်း-သောဆင်တင်းကုတ်။

အာဠဝိနဂရံ ပက္ခန္ဓာ ဇိဏ္ဏဟတ္ထိသာလာဒိနိ
စုဏ္ဏေန္တာ ဆဒနိဋ္ဌကာ အာကာသေ ဝိဓ-
မေန္တာ။ သံ၊ဌ၊၁။၂၉၅။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၁၈။
အံ၊ဋီ၊၁။၂၀၄။

ဇိဏ္ဏာတုရမတဒဿန (န) [ဇိဏ္ဏ+အာတုရ+
မတ+ဒဿန] သူအို၊သူနာ၊သူသေတို့ကို မြင်
ခြင်း။ တထာ မဟာကာရုဏိကတာယ စရိ-
မတ္တဘာဝေ ဇိဏ္ဏာတုရမတဒဿနေန သဉ္ဇာ-
တသံဝေဂေါ။ မ၊ဋီ၊၁။၄၇။ အံ၊ဋီ၊၁။၄၁။

ဇိဏ္ဏာတုရမတပဗ္ဗဇိတဒဿာဝိ (တိ) [ဇိဏ္ဏာတုရ-
မတပဗ္ဗဇိတ+ဒဿာဝိ] သူအို၊သူနာ၊သူသေ၊
ရဟန်းတို့ကို ရှုမြင်သောသူ။ ဥပသမာဓိဌာ-
နသမုဒါဂမေန ဇိဏ္ဏာတုရမတပဗ္ဗဇိတဒဿာ-
ဝိနော စတုဓမ္မပဒေသကောဝိဒဿ ယောဗ္ဗ-
နာရောဂျဇိဝိတသမ္ပတ္တိမဒါနံ ဥပသမော။ စရိ-
ယာ၊ဌ၊၃။၁၆။ ဒိ၊ဋီ၊၁။၉၇။ သိ၊ဋီ၊သစ်၊၁။
၂၉၃။

ဇိဏ္ဏာတုရမတပဗ္ဗဇိတသင်္ခါတနိမိတ္တ (န) [ဇိဏ္ဏာ-
တုရမတပဗ္ဗဇိတ+သင်္ခါတ+နိမိတ္တ] သူအို၊သူ
နာ၊ သူသေ၊ ရဟန်းဟုဆိုအပ်သောနိမိတ်။
အပရော “ဇိဏ္ဏာတုရမတပဗ္ဗဇိတသင်္ခါတနိ-
မိတ္တေ ဒိသာ သံဝေဂဇာတော အာဂါမိနံ
စက္ကဝတ္တိရဇ္ဇံ ပဟာယ ပဗ္ဗဇိတော”တိ။ ဥဒါ-
န၊ဌ။၂၃၃။

ဇိဏ္ဏာဒိက (တိ) [ဇိဏ္ဏ+အာဒိ+က] သူအိုအစ
ရှိသောသူ။ တေ ဟိ စရိမဘဝေ ဗောဓိ-
သတ္တာနံ ဇိဏ္ဏာဒိကေ ဒဿေန္တိ။ မ၊ဋီ၊၃။
၁၄၇။

ဇိဏ္ဏာဒိပဒ (န) [ဇိဏ္ဏ+အာဒိ+ပဒ] ဇိဏ္ဏ-အစ
ရှိသောပုဒ်။ ဇိဏ္ဏာဒိပဒေဟိ ပဌမဝယမဇ္ဈိမ-
ဝယဿ ဗောဓိတတ္တာ အနုပ္ပတ္တတာဝိသိဋ္ဌော
ဝယ-သဒ္ဓေါ ဩသာနဝယဝိသယောတိ အာဟ
“ပစ္ဆိမဝယံ အနုပ္ပတ္တော”တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄၄။

ဇိတ (တိ) [ဇိ+တ။ ဇိ ဇယေ၊ အဇိယိတ္တာ-
တိ ဇိတော မာရော။ ရှု။ ၆၂၄။ ဇိ ဇယေ၊
ဇိယိတိ ဇိနော ဝိတ္တမနုသောစတိ၊ ဇိတော
ဝါ။ ရှု။ ၆၃၁။] (၁) အောင်အပ်-အောင်
နိုင်အပ်-သော။ (က) အောင်အပ်-သတ်
အပ်-ပယ်အပ်-သော။ (ခ) အောင်အပ်
-ရအပ်-ရောက်အပ်-သော။ (ဂ) အောင်
အပ်-ဆောင်ယူအပ်-သော။ (ဃ) အောင်
အပ်-ဖြစ်ပေါ်စေအပ်-သော။ (၂) အောင်
သော၊ အောင်နိုင်သော၊ သူ။ (၃) ရှုံးသော၊
သူ။ (၄) အောင်နိုင်ပြီးရာ(အခါ)။ (န)
(၅) အောင်ခြင်း၊ အောင်နိုင်ခြင်း၊ အောင်
မြင်ခြင်း။ (ပ) (၆) ဇိတမည်သောပစ္စေက-
ဗုဒ္ဓါ။ (၇) ဇိတမည်သော ပြာသာဒ်။

(၁) အောင်အပ် - အောင်နိုင်အပ် -
သော။ ဇိတာ မေ ပါပကာ ဓမ္မာ၊ တဿာ-
ဟမုပက ဇိနော။ ဝိ၊ ၃။ ၁၂။ မ၊ ၁။ ၂၂၇။
မ၊ ၂။ ၂၉၅။ အဘိ၊ က။ ၂၁၈။ နေတ္ထိ၊ ၁၅၃။
(- ဒီ၊ ၂။ ၈၂-၃၊ ၂၀၇၊ ၂၁၃။ ဓမ္မ၊ ၂၊ ၄၀။
ဇာ၊ ၁။ ၁၆၊ ၁၀၉။ ဇာ၊ ၂။ ၂၈၊ ၃၆၄။ ဒီ၊ ၄။
၂။ ၂၈၂၊ ၂၉၄။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၂၉။ မ၊ ၄။ ၁။ ၆၂။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၀။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၀။ ပဋိသံ၊ ၄။
၂။ ၇၁၊ ၁၂၈၊ ၂၉၈။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၄၊ ၁၉၈၊
၄၁၉။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၂၈-၉၊ ၂၄၂။ ထေရ၊
၄။ ၂။ ၁၀၂။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၉၄။ စရိယာ၊ ၄။ ၉၉၊
၁၆၃။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၁-၂။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၉၇။
ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၈၃-၄၊ ၃၅၇။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၆။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၆။)

(က) အောင်အပ်-သတ်အပ်-ပယ်အပ်
-သော။ ယတော စတူဟိ အရိယမဂ္ဂေဟိ
သဗ္ဗာ စ မာရသေနာ သဗ္ဗေ စ ပဋိသေနိက-
ရာ ကိလေသာဇိတာ စ ပရာဇိတာ စ ဘဂ္ဂါ
ဝိပုလုဂ္ဂါ ပရမုခါ။ မဟာနိ၊ ၇၄၊ ၁၃၅။ စူဠနိ၊
၁၁၄။ ဇိတာ စာတိ ပရာဇယမာနာ ဟနိ-
တာ စ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၀၃။ ယဿ ဇိတော
ကမ္မကဏ္ဍကော (ဥဒါန၊ ၁၀၇)တိ ကုသလ-

ပက္ခဝိဇ္ဇနဋ္ဌေန ကဏ္ဍကဘူတော ကိလေသ-
ကာမော ယေန အရိယပုဂ္ဂလေန အနဝ-
သေသံ ဇိတော ပဟိနော။ ဥဒါန၊ ၁၀၇။
(- သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၈၀။)

(ခ) အောင်အပ်-ရအပ်-ရောက်အပ်-
သော။ အနန္တဇိနောတိ အာဒိသု ပရိယန္တု-
ပရိစ္ဆေဒဘာဝရဟိတတ္တာ အနန္တ ဝုစ္စတိ
နိဗ္ဗာနံ၊ တံ ဘဂဝတာ ရညာ သပတ္တဂဏံ
အဘိမဒ္ဓိတွာ ရဇ္ဇံ ဝိယ ကိလေသဂဏံ အဘိ-
မဒ္ဓိတွာ ဇိတံ ဝိဇိတံ အဓိဂတံ သမ္ပတ္တံ၊
တဿ ဘဂဝါ “အနန္တဇိနော”တိ ဝုစ္စတိ။
ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂၃၅။

(ဂ) အောင်အပ် - ဆောင်ယူအပ် -
သော။ အက္ခာ ဇိတာ သံယမော အတ္တတိ-
တော။ ဇာ၊ ၁။ ၁၉၉။ အက္ခာ ဇိတာတိ အက္ခ-
ဓုတ္တာနံ ဝေယျာဝစ္စံ ကရောန္တေန အက္ခာ
ဟဋ္ဌာ။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၅၁၅။

(ဃ) အောင်အပ်-ဖြစ်ပေါ်စေအပ်-
သော။ ဇိတဉ္စ ရက္ခေ အနိဝေသနော သိယာ။
ဓမ္မ၊ ၁။ ၈။ ပေဋကော၊ ၁၇၇။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၄၉။
နေတ္ထိဝိ၊ ၆၇။ ဇိတဉ္စ ရက္ခေတိ ဇိတဉ္စ ဥပ္ပါ-
ဒိတံ တရုဏဝိပဿနံ....ရက္ခေယျ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။
၂၀၁။

(၂) အောင်သော၊ အောင်နိုင်သော၊
သူ။ အထ ခေါ် အသုရိန္ဒကဘာရဒွါဇော
ပြာဟူဏော ဘဂဝန္တံ တေဒဝေါ စ “ဇိတော-
သိ သမဏ၊ ဇိတောသိ သမဏာ”တိ။ သံ၊ ၁။
၁၆၅။ (- စရိယာ၊ ၄။ ၁၆၃။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၂။
သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁၃။)

(၃) ရှုံးသော၊ သူ။ ဇိတာမှသေ ရူပိနိ-
လက္ခံ (ထေရီ၊ ၄၂၆)နိ ဇိတာ အမှသေ
ဇိတာ ဝတာမှ ရူပဝတိ သိရိ၊ မနုဿဇေ-
သေန စရန္တိယာ သိရိဒေဝတာယ ပရိဟိနာ
ဝတာတိ အတ္ထော။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၇၄။ (- ဇာ၊
၂။ ၂၈၅၊ ၃၀၅-၈။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၂။ မ၊ ၄။ ၄။

၁၅၁။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၆၀။ ဇာ၊ဌ၊၇။၁၇၃၊၁၈၀-
၁-၄၊၂၂၈၊၂၃၁။)

(၄) အောင်နိုင်ပြီးရာ (အခါ)။ ဇိတ-
ကာလ-ကြည့်။

(၅) အောင်ခြင်း၊ အောင်နိုင်ခြင်း၊
အောင်မြင်ခြင်း။ န တံ ဇိတံ သာဓု ဇိတံ၊ ယံ
ဇိတံ အဝဇိယတိ (ဇာ၊၁။၁၆)တိ အပ-
ရာ နယော ဇိတံ ဝုစ္စတိ ဇယော။ ယော
ပစ္စာမိတ္တေဟိ သဒ္ဓိံ ယုတ္တိတော အဓိဂတော
ဇယော ပုန တေသု ဇိနန္တေသု ပရာဇယော
ဟောတိ၊ သော န သာဓု န သောဘနော။
ဇာ၊ဌ၊၁။၃၃၂။ (-ဓမ္မ။၂၈။ အံ၊ဌ၊၁။၁၃၀။
ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၉၈၊၄၁၉။)

(၆) ဇိတမည်သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ ပစ္စေ-
ကဗုဒ္ဓါနံ သမာဂတာနန္တိ ရာသိဘူတာနံ
ဥပ္ပန္နာနံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ....ဥပကာလော၊ ဝိဇိ-
တော၊ ဇိတော၊အင်္ဂေါ၊ပင်္ဂေါ၊ ဂုတ္တိဇိတော။
အပါ၊ဌ၊၁။၁၄၃။

(၇) ဇိတမည်သောပြာသာဒ်။ ဇိတော
ဝိဇိတာဘိရာမော၊ တယောပါသာဒမုတ္တမာ။
ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၂။

ဇိတကာလ (ပု) [ဇိတ+ကာလ] အောင်နိုင်ပြီး
ရာအခါ၊ အောင်နိုင်ပြီးသောအခါ။ ရညော
ဝါ ပစ္စတ္တိကာနံ ဇိတကာလေ ဇာတတ္တာ
ဇေတော။ သံ၊ဋီ၊၁။၄၁။

ဇိတကိလေသ (တိ) [ဇိတ+ကိလေသ] အောင်
အပ်ပြီးသော ကိလေသာရှိသော၊ ကိလေသာ
ကို အောင်ပြီးသော၊သူ။ မဂ္ဂဇိနောတိ မဂ္ဂေန
ဇိတကိလေသော။ သံ၊ဌ၊၁။၂၄၈။ (-အပါ၊
ဌ၊၁။၂၆၂။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၅။ မ၊ဋီ၊၂။
၁၄၁။)

ဇိတဉ္ဇယ (တိ) [ဇိတ+ဇိ+အ] အောင်အပ်-
အောင်သင့်-အောင်ထိုက်-သော ကိလေ-
သာကို အောင်သော၊သူ။ အသမော သုသ-

မော သန္တော၊ ဝသီ တာဒီ ဇိတဉ္ဇယော။
အပါ၊၁။၃၇၉။ ထေရာ၊ဌ၊၁။၂၈၆။

ဇိတတ္ထ (န) [ဇိတ+တ္ထ] အောင်အပ်သည်၏
အဖြစ်။ ဝိဇိတသင်္ဂါမာတိ ရာဂါဒိနဉ္စေ ခွါ-
ဒသယောဇနိကဿ စ မာရဗလဿ ဇိတတ္တာ
ဘဂဝန္တံ ဧဝံ အာလပတိ။ သံ၊ဌ၊၁။၃၂၁။
(-ထေရာ၊ဌ၊၂။၁၇၊၅၁။ စူဠနိ၊ဌ၊၄၁။ ဒီ၊ဋီ၊
၂။၂၆၇။ မ၊ဋီ၊၃။၃၈၄။ နေတ္တိဝံ။၃၃၄။)

ဇိတပဉ္စမာရ (တိ) [ဇိတ+ပဉ္စမာရ] အောင်အပ်
ပြီးသော မာရ် ၅-ပါးရှိသော၊ မာရ် ၅-ပါးကို
အောင်ပြီးသော၊ ဘုရား။ ပဒုမုတ္တရာ နာမ
ဇိနော ဇိတပဉ္စမာရော ဘဂဝါ အဂ္ဂိက္ခန္ဓော
ဣဝ ဆဗ္ဗဏ္ဏာ ဗုဒ္ဓရံသိယော ဇလိတော။ အပါ၊
ဌ၊၂။၃၈။ (-၁၉၅။အံ၊ဋီ၊၁။၁။)

ဇိတမာရ (တိ) [ဇိတ+မာရ။ ဇိတာ မာရာ အ-
နေနာတိ ဇိတမာရော ဘဂဝါ။ ရူ။ ၃၅၂။]
အောင်အပ်ပြီးသောမာရ်ရှိသော၊ မာရ် ၅-
ပါးကို အောင်ပြီးသော၊ ဘုရား။ မဟာဝီရိ-
ယော သဗ္ဗသတ္တဟိတော ကရုဏာယုတ္တော
ဇိတမာရော မုနိ....မံ ပဗ္ဗာဇေသိ။ အပါ၊ဌ၊၂။
၇၅။ (-၁၆၆။)

ဇိတမိတ္တ (ပု) [ဇိတ+မိတ္တ] ဇိတမိတ္တထေရ်။ ဘဒ္ဒ-
သာလော ဇိတမိတ္တော၊ အဟေသု အဂ္ဂ-
သာဝကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၂၂၄။ (-
အဘိ၊ဌ၊၁။၆၄။ အပါ၊ဌ၊၁။၄၆။ ဇာ၊ဌ၊၁။
၄၄။)

ဇိတဝန္တ (တိ) [ဇိ+တဝန္တ] အောင်နိုင်ပြီး
သော၊သူ။ ဝိသေသေန ကိလေသခန္ဓမာရာ-
ဒယော မာရေ ဇိတဝါတိ ဝိဇိတာဝီ။ အပါ၊
ဌ၊၂။၉၁။ (-ဝိမတိ၊၂။၈၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။
၁၉၇။ မ၊ဋီ၊၁။၁၄၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၀၄။ အံ၊ဋီ၊
၁။၃၉။)

ဇိတာဝိနိ (ထိ) [ဇိတာဝိ+ဣနိ] အောင်နိုင်ပြီး
သောနတ်သွီး။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇိတဝိ (တိ) [ဇိ+တဝိ။ ထိဉ် ဇိတဝိနိ] အောင်နိုင်ပြီးသောသူ။ ဟန္တာဟံ တေရဟိ ပူဇိတာ တယာ၊ ဂစ္ဆေယျံ ဗြဟ္မေ တိဒိဝံ ဇိတဝိနိ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၁၀။ ဇိတဝိနိတိ ဝိဇယပ္ပတ္တာ ဟုတော။ ဇာ၊ ၄။ ၁၇၅။

ဇိတသင်္ဂါမ (တိ) [ဇိတ+သင်္ဂါမ] အောင်နိုင် အပ်ပြီးသော စစ်ပွဲရှိသော၊ စစ်အောင်နိုင်ပြီး သောသူ။ ဥသဘော ဇိတသင်္ဂါမော၊ သမ္ပကမ္ပေသိ မေဒနိ။ အပါ၊ ၁။ ၃၇၈။

ဇိတသဗ္ဗမာရ (တိ) [ဇိတ+သဗ္ဗမာရ] အောင် အပ်ပြီးသော အလုံးစုံသော မာရ်ရှိသော၊ မာရ်အားလုံးကို အောင်ပြီးသော၊ ဘုရား။ ပရိနိဗ္ဗာနမဉ္ဇေ နိပန္နံ ဇိနံ ဇိတသဗ္ဗမာရံ အမှာကံ ဂေါတမသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ အဒ္ဓသံ အဟံ။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၇၅။

ဇိတသေန (ပု) [ဇိတ + သေန] ဇိတသေန မည်သော စကြာဝတေးမင်း။ သတ္တသတ္တတိကပ္ပမ္ပိ၊ ဇိတသေနာသ္မံ သောဠသ။ သတ္တရတနသမ္ပန္နာ၊ စက္ကဝတ္တိ မဟဗ္ဗလာ။ အပါ၊ ၁။ ၂၂၁။

ဇိတိန္ဒြိယ (တိ) [ဇိတ+ဣန္ဒြိယ။ ဇိတနိ ဣန္ဒြိယာနိ အနေန သမဏေန သောယံ ဇိတိန္ဒြိယော၊ သမဏော။ ကစ္စည်း။ ၃၂၈။ ရှု။ ၃၅၂။] အောင်နိုင်အပ်ပြီးသောဣန္ဒြိယရှိသော၊ ဣန္ဒြိယကို နိုင်နင်းသောသူ။ ဇိတိန္ဒြိယံ ဗုဒ္ဓမနောမနိက္ကမံ၊ နရုတ္တမံ ကဿပမဂ္ဂပုဂ္ဂလံ။ ဝိမာန။ ၉၄။ ဇိတိန္ဒြိယန္တိ မနုစ္ဆဋ္ဌာနံ ဣန္ဒြိယာနံ ဗောဓိမူလေယေဝ အဂ္ဂမဂ္ဂေန ဇိတတ္တာ နိဗ္ဗိသေဝနဘာဝဿ ကတတ္တာ ဇိတိန္ဒြိယံ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၆၃။ (-ထေရ။ ၃၅၄။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၅၈၊ ၄၆၇။)

ဇိတော (ကြိ၊ ဝိ) [ဇိ+တော] အောင်၍၊ အောင်နိုင်၍။ ဇေတော ဇိတောတိ သယံ ဝါ ပန

ပရံ ဇိတော “အဟံ ဇိတောမ္ပိ”တိ ဘာသတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁၇၅။ (-အံ၊ ၄။ ၂။)

ဇိန (ပု) [ဇိ+ဣန။ ပါပကေ အကုသလေ ဓမ္မေ ဇိနာတိ အဇိနိ ဇိနိဿတိတိ ဇိနော။ ကစ္စည်း။ ၅၅၈။ ရှု။ ၆၀၂။ နိတိ၊ သုတ္ထ။ ၁၁၄၅။ အဇိနိတိ ဇိနော၊ သဗ္ဗညူ ဓမ္မရာဇာ။ ကံ သော အဇိနိ? ပါပကေ အကုသလေ ဓမ္မေ မာရာဒိ-အရယော စ။ ဣတိ ပါပကေ အကုသလေ ဓမ္မေ မာရာဒယော စ အရယော အဇိနိတိ ဇိနော။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၄၈။ ဇိ+နက်။ ဇယတိ သံသာရံ။ ထောမ။ ပဉ္စမာရေ အဇိနိတိ ဇိနော၊ ဗုဒ္ဓေါ။ ဣဒိ၊ ၁၀၅။ ဇိ+တ္တ=တ။ တ-ကို န-ပြု။ ပဉ္စမာရေ ဇိနာတိတိ ဇိနော။ နိရုတ္တိဒီပနီ။ ၇၅၂။ ဒေါသေဟိ ဣတာ ဂတာ အပဂတာတိ ဒေါသိနာ တ-ကာရဿ န-ကာရံ ကတာ ယထာ “ကိလေသေ ဇိတော ဝိဇိတာ-ဝိတိ ဇိနော”တိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂၁၂။ သီ၊ ၄။ ၁၈၁။ ၂။ ၁၃။ ကိလေသေ အဇိနိ ဇိနာတိ ဇိနိဿ-တိတိ ဇိနော။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၉။] (၁) ဘုရား၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရား။ (၂) ပစ္စေက ဘုရား၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ (၃) ရဟန္တာ။ (၄) သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်။ (၅) ပညာရှိ။ (တိ) (၆) အောင်နိုင်သောသူ။ (၇) (က) ဆုံးရှုံး-ဆုတ်ယုတ် - သောသူ။ (ခ) အိုမင်း - ရင့်ယော် - သောသူ။

(၁) ဘုရား၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရား။ ခပ်သိမ်းသော ဘုရားရှင်နှင့် ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအရှင် မြတ်တို့သည် ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်သည့် မာရ် ၅-ပါး၊ ကိလေသာတရားများကို အောင်နိုင် တော်မူကြသဖြင့် ‘ဇိန’ဟူသော ဘွဲ့အမည်ကို ရရှိတော်မူကြသည် (အပါ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၉။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၁၊ ၂၅၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၅၂၊ ၁၀၇။)။ ဂေါတမဘုရားရှင်သည် မဟာသက္ကရာဇ် ၁၀၃-ခု ကဆုန်လပြည့်နေ့ နေမဝင်မီ အချိန်၌ ဗောဓိပင်ရင်း အပရာဇိတ ပလ္လင်ထက်ဝယ်

ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေ စံနေတော်မူလျက်ပင် ဒါန-
ပါရမီ၊ ခန္တီ၊ မေတ္တာ၊ သဒ္ဓါစသော ဗိုလ်
အပေါင်းဖြင့် ဝသဝတ္တိမာရ်နတ်သား၏ ရန်
စစ်သည်အပေါင်းကို ချိုးဖျက်နှိမ်နင်းတော်
မူခြင်းဖြင့်၎င်း၊ သူ၏ပိုင်နက်ဖြစ်သည့် ကာမ
ဓာတ်နယ်ပယ်ကို ချိုးဖျက်လွန်မြောက်တော်
မူခြင်းဖြင့်၎င်း ‘ဒေဝပုတ္တမာရ်’ကို အောင်နိုင်
တော်မူသည်။ ထိုနေ့ မိုးသောက်ယံအချိန်၌
အာသဝက္ခယဉာဏ်ဟု ဆိုအပ်သည့် အရဟတ္တ
မဂ်ဉာဏ်ကိုရရှိတော်မူကာ ထိုမဂ်ဖြင့် ကိလေ-
သာအပေါင်းနှင့် ကိလေသာ အပေါင်းကို
အဖော်ကောင်းပြုကာ ဘဝသစ်ကိုထူထောင်
ကြမည့် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ် အပေါင်းကို
နောင်တဖန် မဖြစ်နိုင်လောက်အောင် အပြီး
ပိုင် ပယ်သတ်တော်မူခြင်းဖြင့် ‘ကိလေသ-
မာရ်နှင့် အဘိသင်္ခါရမာရ်’တို့ကို အောင်နိုင်
တော်မူသည်။ ရုပ်၊ နာမ် ခန္ဓာ ဟု ဆိုအပ်
သည့် ‘ခန္ဓမာရ်’ နှင့် သေခြင်း သဘောဟု
ဆိုအပ်သည့် ‘မစ္စုမာရ်’ တို့ကိုကား ယင်း
တို့၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်သည့် သမုဒယ
တဏှာကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်ပြီးဖြစ်ခြင်း
ဖြင့်၎င်း၊ ယင်းတို့၏သဘာဝကို ကျကျနန
ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင် ပိုင်းခြား၍ သိပြီးဖြစ်ခြင်းဖြင့်
၎င်း အောင်နိုင်တော်မူသည်။ ဤသို့လျှင်
ဂေါတမဘုရားရှင်သည် ဗောဓိပင်ရင်း၌ပင်
ဒေဝပုတ္တမာရ်၊ ကိလေသမာရ်၊ အဘိသင်္ခါရ
မာရ် ၃-ပါးကို မုချပိုင်ပိုင် အောင်နိုင်တော်
မူ၍ ခန္ဓမာရ်နှင့် မစ္စုမာရ် ၂-ပါးကို ပရိယာယ်
အားဖြင့်သာ အောင်နိုင်တော်မူကာ ‘ဇိန’ဟူ
သော ဘွဲ့အမည်ကို ရရှိတော်မူသည် (ဒီ၊ဌ၊
၁။၅၇၊၆၅။ မ၊ဌ၊၁။၅၂။ မ၊ဌ၊၂။၈၉။ အံ၊ဌ၊
၁။၈၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၁၀။ ဇာ၊ဌ၊၁။၈၃-၈။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၂၊၃၁၄-၅။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၁၃၄။
မူလဋီ၊၃။၁။ အနုဋီ၊၃။၁။)

ယင်းသို့ ‘ဇိန’ဘွဲ့အမည်ကို ရရှိပြီးနောက်
၂-လမြောက်ဖြစ်သည့် ဝါဆိုလပြည့်နေ့၌ ပဉ္စ-

ဝဂ္ဂီ ၅-ဦးတို့အား ဓမ္မစကြာတရားထူးကို ဦးဦး
ဖျားဖျား ဟောကြားတော်မူရန် ကာသီတိုင်း
ဗာရာဏသီပြည် မိဂဒါဝုန်တောသို့ ကြွတော်
မူရာ ဂယာနှင့်ဗောဓိပင်တို့၏ အကြား၌
အာဇီဝက တက္ကတွန်းဥပကနှင့် တွေ့ဆုံတော်
မူသဖြင့် “ကိလေသာအာသဝေါတရားတို့
ကုန်ခန်းရာ အာသဝက္ခယဉာဏ်ကို ရရှိတော်မူ
ကြသည့် ငါကဲ့သို့သော ရွေးဘုရားရှင်တို့သည်
အမှန်စင်စစ် ‘ဇိန’အမည်ရှိကြသကဲ့သို့ ငါ
ဘုရားသည်လည်း ခပ်သိမ်းသော ကိလေသာ-
ပါပဓမ္မတို့ကို အောင်နိုင်တော်မူသဖြင့် ‘ဇိန’
အမည်ရှိသူ ဖြစ်သည်”ဟု ကိုယ်တော်တိုင်
နှုတ်တော်မူ ‘ဇိန’အမည်ကို ထုတ်ဖော်ပြော
ဆိုခဲ့ပေသည် (ဝိ၊၃။၁၂။ မ၊၁။၂၂၇။ မ၊၂။
၂၉၅။ အဘိ၊က။၂၁၈။ ဇာ၊ဌ၊၁။၉၄။)

မာဒိသာ ဝေ ဇိနာ ဟောန္တိ၊ ယေ
ပတ္တာ အာသဝက္ခယံ။ ဇိတာ မေ ပါပကာ
ဓမ္မာ၊ တဿာဟမုပက ဇိနော။ ဝိ၊၃။၂၁။
မ၊၁။၂၂၇။ မ၊၂။၂၉၅။ အဘိ၊က။၂၁၈။
နေတ္ထိ။၁၅၃။ ဝုဠဟိတာ သမာဓိမှာ၊ ဒိသံ
ဩလောကယံ ဇိနော။ အပါ၊၁။၂၃။ သော-
သမသောသဟံ တတ္ထ၊ န စ ပဿာမိ တံ
ဇိနံ။ အပါ၊၁။၂၇၈။ ဒသသဟသိ အတိက္ကမ္မ၊
စက်မံ မာပယံ ဇိနော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၀၀။ အနော-
မဒဿိ ဘဂဝါ ကိလေသမာရာဒိနံ ဇိတတ္တာ
ဇိနော။ အပါ၊ဌ၊၁။၂၅၂။ န စ ပဿာမိ တံ
ဇိနန္တိ တံ ဇိတပဉ္စမာရံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ န
ပဿာမိ။ အပါ၊ဌ၊၂။၁၉၅။ ဇိနောတိ ကိလေ-
သာရိဇယနတော ဇိနော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၅၂။ (-
ဝိ၊၅။၂၆၁။ ဒီ၊၂။၂၁၉။ ဒီ၊၃။၁၆၀-၁-၃-၈။
အဘိ၊က။၁၄၄၊၁၇၄၊ ၂၃၈၊၄၀၆။ သုတ္တနိ။
၄၃၀။ အပါ၊၁။၅၄၊၉၂၊၁၁၂၊၁၃၇၊၁၈၀၊၁၉၇၊
၂၂၄၊၃၃၅။ အပါ၊၂။၂၂၆၊ ၃၅၊၄၆၊ ၅၅-၇၊
၆၈၊၁၁၃၊၁၂၁၊၁၃၁၊၁၄၃၊၂၂၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၁၁-
၂၊ ၃၂၂-၃-၅၊ ၃၃၁-၄-၅-၇-၈-၉၊ ၃၄၃-၅-၉၊
၃၅၀၊၃၆၄-၅-၆၊၃၇၃၊၃၈၁။ စရိယာ။၄၁၅။

စူဠနိ။၂၊၃၊၁၅၄။ နေတ္တိ။၁၂၊၁၆၃။ မိလိန္ဒ။
 ၁၂၊၃၂၄။ ဝိဠာ။၂၄၇။ ဝိဠာ။၂၆၃။
 ဒီဠာ။၂၊၃၀၂။ ဒီဠာ။၃၊၁၄၆။ သံဠာ။၂၀၈။
 သံဠာ။၃၊၉၂။ အဘိဠာ။၁၄၂-၅။ အဘိဠာ။
 ၂၅။ ဥဒါနာဠာ။၁၃၇။ ဣတိဝုတ်ဠာ။၁၊၁၃၃။
 ထေရဠာ။၁၊၃၅၊၃၂၄။ ထေရဠာ။၂၊၂၁၆-၇၊
 ၁၄၅။ ထေရီဠာ။၁၄၆၀။ အပါဠာ။၁၄-၆၊
 ၂၀-၁၊၃၆-၈၊၄၄-၇၊၅၂၊၂၆၂၊၃၂။ အပါဠာ။
 ၂၊၇၅၊ ၁၆၆၊၂၁၂။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ။၇၊၁၃၊၂၀၊၈၃၊
 ၁၀၇၊၁၄၁၊၁၆၆-၈၊၁၈၉။ စရိယာဠာ။၂၂၇၊
 ၂၄၆၊၃၂၀။ မဟာနိဠာ။၁။ ဇာဠာ။၁၄၊
 ၄၅၊၅၀၊၂၃၀။ သာရတ္ထ။၂၊၁၁၂။ ဝိမတိ။၂။
 ၈၉။ ကင်္ခါဠာ။သစ်။ ၄၁။ သီဠာ။သစ်။၁။
 ၃၁၉။ သံဠာ။၃၄-၉။ မူလဠာ။၂၅။ နေတ္တိ။
 ဠာ။၁၄၅။ နေတ္တိဝိ။၁၃၄၊၃၃၄။)

(၂) ပစ္စေကဘုရား၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။
 ပစ္စေကဗုဒ္ဓေဟိ ဇိနေဟိ ဘာသိတာ၊ ကထာ
 ဥဠာရာ အဘိနိက္ခမိတော။ အပါ။၁၆။ အာ-
 သာဒိတော မယာ ဗုဒ္ဓေါ၊ ဘောရော ဥဂ္ဂ-
 တပေါ ဇိနော။ အပါ။၁၅၀။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေဟိ
 ဇိနေဟိ ဘာသိတာတိ ကိလေသေ ဇိနန္တိ
 ဇိနိသ္မတိ ဇိနာ၊ တေဟိ ဇိနေဟိ ပစ္စေက-
 ဗုဒ္ဓေဟိ ဝုတ္တာ ဘာသိတာ ကထိတာ။ အပါ။
 ၄၁။၂၂၈။ ဥဂ္ဂတပေါ ပါကဋတပေါ ဇိနော
 ပဉ္စ မာရေ ဇိတဝါ ဝေ ဂုဏသမ္ပန္နော ပစ္စေက-
 ဗုဒ္ဓေါ မယာ ဗုဒ္ဓိတော။ အပါ။၄၁။၃၂၆။

(၃) ရဟန္တာ။ (၄) သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်။
 ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ် အရှင်မြတ်တို့သည် မဂ်အပိုင်း
 အခြား ‘မဂ္ဂေါမိ’ဖြင့် ကိလေသာ အပိုင်း
 အခြား ‘ကိလေသောမိ’ကိုအကြွင်းမဲ့ အောင်
 နိုင်တော်မူကြသော ကြောင့်၎င်း၊ အကျိုး
 ဝိပါက်ကို ဖြစ်စေမည့်အကြောင်းကံ ကိလေ
 သာတို့ကို နောင် တဖန် မဖြစ်နိုင်အောင်
 ပြုခြင်းဖြင့် အနာဂတ်အကျိုး ဝိပါက် ဟူသမျှ
 ကို ကုန်အောင်စင် အောင်မြင်တော်မူကြ
 သောကြောင့်၎င်း ဩဓိ၊ ဝိပါကသဒ္ဓါတို့နှင့်

တုံဖက်၍ ‘ဇိန’ အမည်ရကြသည်။ သေက္ခ
 ပုဂ္ဂိုလ်အရှင်မြတ်တို့သည် ကိလေသာ အပိုင်း
 အခြား၊ အနာဂတ် အကျိုး ဝိပါက်များကို
 အကြွင်းမဲ့ ကုန်အောင်စင် မအောင်မြင်ကြ
 သေးသော်လည်း အချို့သော ကိလေသာ၊
 အကျိုး ဝိပါက်များကို အောင်နိုင်ပြီး ဖြစ်
 သောကြောင့် ပရိယာယ်အားဖြင့် ဩဓိ၊
 ဝိပါကသဒ္ဓါတို့နှင့် တုံဖက်၍ ‘ဇိန’ အမည်ရကြ
 သည်။ ဩဓိဇိန၊ ဝိပါကဇိန (မာဠာ။၄။၁၈၇။
 ဒီဠာ။၂။၂၆၇။ မာဠာ။၃။၃၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိဠာ။
 ၃၈၂) တို့ကြည့်။

(၅) ပညာရုံ။ ဇိနော သဗ္ဗံ ပဇာနာတိ၊
 သမ္မုဠော ဣတရာ ပဇာ။ ပေတ။၂၀၄။
 ဇိနော သဗ္ဗံ ပဇာနာတိတိ ဇိနဘူမိယံ ဌိတော
 ကေဝလံ ပဇာနာတိ သံသာရဿ သမတိက္က-
 န္တတာ။ ပေတ။၄။၂၃၈။

(၆) အောင်နိုင်သော၊ သူ။ ဘိက္ခု စ
 ပန္နကော ဇိနော န ကိဉ္စိ အာဟ။ ဒီဠာ။
 ၁၄၈။ မာဠာ။၃။၁၆၀။ သံဠာ။၂။၃၁၅။ ဇိနော-
 တိ အတ္တနော ဝါ ပဋိပတ္တိယာ ပဋိပက္ခံ
 ဇိနိတော ဌိတော။ ဒီဠာ။၂၂၄။ သီဠာ။သစ်။
 ၂။၄၃။ မာဠာ။၃။၁၁၀။ သံဠာ။၂။၂၇၀။

(၇) (က) ဆုံးရှုံး - ဆုတ်ယုတ် - သော၊
 သူ။ ဇိနော ဓနဉ္စ ဒါသေ စ၊ ဂါရယဿ ဗြဟ္မ-
 ဗန္ဓုယာ။ ဇာ။၂။၃၅၀။ ဇာဠာ။၇။၃၂၃။
 (ခ) အိုမင်း - ရင့်ယော် - သော၊ သူ။ ဘိက္ခု
 စ ပန္နကော ဇိနော န ကိဉ္စိ အာဟ။ ဒီဠာ။
 ၁၄၈။ မာဠာ။၃။၁၆၀။ သံဠာ။၂။၃၁၅။ ဇိနော-
 တိ ဇိဏ္ဏော ဇရာဝသေန ဟိနဓာတုကော။
 ဒီဠာ။၂၂၄။ သီဠာ။သစ်။၂။၄၃။ မာဠာ။
 ၁၁၀။ သံဠာ။၂။၂၇၀။

ဇိနကဒေဝပုတ္တ (ပု) [ဇိနက + ဒေဝပုတ္တ] ဇိနက
 မည်သော နတ်သား၊ ဇိနကနတ်သား။ ပုဏ္ဏ-
 ကော အတ္တနော ဝစနဿ အဿုတဘာဝံ

ဥတုာ ဇိနကဒေဝပုတ္တဿ သန္တိကေ အဋ္ဌာ-
သိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၆၉။

၂၅။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၁။
ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။)

ဇိနကဋ္ဌသုတ္တ (န) [ဇိန+ကဋ္ဌသုတ္တ] ဘုရားရှင်
ထားအပ်သော တမျဉ်းကြိုး၊ ဘုရားရှင်ထား
အပ်သော ပယ်သင့်ယူသင့်သည့် တရားတို့ကို
ပြည့်န်သောတမျဉ်းကြိုးနှင့် တူသည့် သိက္ခာ
ပုဒ် အပိုင်းအခြား။ ယော ပန သဗ္ဗံ အတ္တ-
နော ပညတ္တံ သိက္ခာပဒံ ဇိနဝေလံ ဇိနမရိ-
ယာဒံ ဇိနကဋ္ဌသုတ္တံ အဏုမတ္တမ္ပိ န ဝိတိက္က-
မတိ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၉။ ဇိနကဋ္ဌသုတ္တန္တိ ဇိန-
မဟာဝစုကိနာ ဌပိတံ ဝဇ္ဇေတဗ္ဗဂဟေတဗ္ဗ-
ဓမ္မသန္ဓဿနကဋ္ဌသုတ္တံ သိက္ခာပဒမရိယာဒံ။
ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။

ဇိနစက္ကဟိတတ္ထိ (တိ) [ဇိနစက္က+ဟိတ+အတ္ထိ]
ဘုရားရှင် သာသနာတော်၏ - အစီးအပွား
- ကြီးပွားခြင်း - ကို အလိုရှိသော၊ သူ။
အဿာမစေန ဗျတ္တေန၊ ဇိနစက္ကဟိတတ္ထိနာ။
အနန္တသုတိနာမေန၊ သက္ကစ္ဆံ အဘိယာစိ-
တော။ နေတ္ထိဝိ။၁။

ဇိနစေတိယ (န) [ဇိန+စေတိယ] ဘုရားရှင်
၏-စေတီ-ပုထိုး။ ဇိနစေတိယံ ပဒက္ခိဏံ
ကရောန္တော သကလရတ္တိံ ဝိတိနာမေသိ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၇၃။

ဇိနတ္တဇ (ပု) [ဇိန+အတ္တဇ] ဘုရားရှင်၏
သားတော်၊ ဘုရားရှင်၏-တပည့် - သာဝ-
က။ ယော သဗ္ဗဘူတေသု မုနိဝ အဂ္ဂေါ၊
အနန္တသင်္ခေသု ဇိနတ္တဇေသု။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ။၁။၁။

ဇိနတြဇ (ပု) [ဇိန+အတြဇ] ဘုရားရှင်၏
သားတော်၊ ဘုရားရှင်၏-တပည့် - သာဝက။
သာရိပုတ္တော မဟာပညော၊ သတ္ထုကပ္ပေါ
ဇိနတြဇော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁။

ဇိနထူပ (ပု) [ဇိန+ထူပ] ဘုရားရှင်၏-စေတီ-
ပုထိုး။ တတ္ထေဝဿ ဇိနထူပေါ၊ ဆတ္တိံ-
သုဗ္ဗေယောဇနော။ အပ၊၂။၃၂၃။ (-
၃၂၉၊၃၅၃၊၃၆၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၉၁။)

ဇိနဒတ္တတ္ထေရီ (ထိ) [ဇိနဒတ္တာ+ထေရီ] ဇိန-
ဒတ္တာမည်သော ထေရီမ။ တန္တိ တံ ဇိနဒတ္တ-
တ္ထေရီ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၇၅။

ဇိနဒတ္တာ (ထိ) [ဇိန+ဒိန္န+အာ။ နိတိ၊ သုတ္တ။
၇၄၈-ကြည့်။] ဇိနဒတ္တာထေရီမ။ အထ
အယျာ ဇိနဒတ္တာ၊ အာဂစ္ဆိ ဂေါစရာယ
စရမာနာ။ ထေရီ၊၄၂၇။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၇၀။
(-ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၆၇။)

ဇိနဂ္ဂ (ပု) [ဇိန+အဂ္ဂ] မြင့်မြတ်သောဘုရား၊
ဘုရားမြတ်။ တဒေတရာ ဘိက္ခုနိယော ဇိနဂ္ဂံ၊
တာရာဝ စန္ဒာနုဂတာ သုမေရုံ။ အပ၊၂။၂၁၀။
ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၅၁။ (-အပ၊၂။၂၄၈။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။
၁၈၊၁၀၇။)

ဇိနစက္က (န) [ဇိန+စက္က] ဘုရားရှင်၏-သာ-
သနာ-အဆုံးအမ-တရားတော်။ ဝေမယံ
ဗာလော ဇိနစက္ကေ ပဟာရံ ဒေတိ နာမ။
ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။ အယံ ဘိက္ခု ဗုဒ္ဓေန အကထိ-
တံ ကထေတိ၊ ဇိနစက္ကေ ပဟာရံ ဒေတိ။
မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။ အဘိဓမ္မံ ပဋိဗာဟေန္တော
ဣမသ္မိံ ဇိနစက္ကေ ပဟာရံ ဒေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၀။ ဇိနစက္ကေတိ “အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ ကမ္မံ
ကဏ္ဍံ ကဏ္ဍဝိပါက”န္တိ အာဒိနယပ္ပဝတ္တေ
ကမ္မာနံ၊ ကမ္မဖလာနဉ္စ အတ္ထိတာပရိဒီပနေ
ဗုဒ္ဓသာသနေ။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၃၉။ ဇိနစက္ကေ
ပဟာရံ ဒေတိတိ “တဒေဝိဒံ ဝိညာဏံ။ပ။
အနည”န္တိ နိစ္စတံ ပဋိဇာနန္တော “သဗ္ဗေ
သင်္ခါရာ အနိစ္စာ၊ ရူပံ ဘိက္ခဝေ အနိစ္စ”န္တိ စ
အာဒိနယပ္ပဝတ္တေ သတ္ထု ဓမ္မစက္ကေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၂၃။ ဇိနစက္ကေတိ ဇိနသာသနေ။ မူလဋ္ဌိ၊
၁။၂၃။ ဇိနသာသနံ အဘိဓမ္မော။ အနုဋ္ဌိ၊၁။

ဇိနဒတ္တိယ (တိ) [ဇိန+ဒိန္န+နိတိ၊သုတ္တ။၇၄၉-
ကြည့်။] ဘုရားရှင်သည် ပေးအပ်သော။
သော ဘိက္ခု ဘဂဝတော ပဋိဿုဏိတွာ
သုဒိန္နံ ကလန္တပုတ္တံ ဇိနဒတ္တိယံ သဒ္ဓိဝိဟာရိကံ
လဒ္ဓါ ပဗ္ဗာဇေသိ စေဝ ဥပသမ္ပာဒေသိ စ။
ဝါဠုဝါ။၁၇၃။ (-မ၊ဠု၊၃။၂၀၃။)

ဇိနဒဿနဗျာဝဋ္ဌ (တိ) [ဇိန+ဒဿန+ဗျာဝဋ္ဌ]
ဘုရားရှင်ကို ဖူးမြော်ခြင်း၌-အားထုတ်မှု-
ကြောင့်ကြ - ဗျာပါရ - ရှိသော၊ သူ။ တေ
သဗ္ဗေ အာသယာ ဆုဒ္ဓါ၊ ဇိနဒဿနဗျာဝဋ္ဌာ။
အပါဠု၊၂။၂၆၂။

ဇိနဓန (တိ) [ဇိန+ဓန]ဆုံးရှုံးသော-ပစ္စည်း-
ဥစ္စာ-ရှိသော၊ ပစ္စည်း-ဥစ္စာ-ဆုံးရှုံးသော၊
သူ။ ဇာပေတုန္တိ ဇိနဓနံ ကာတုံ။ အံ၊ဠိ၊၂။
၁၉၈။

ဇိနဓမ္မသေဝိ (တိ) [ဇိနဓမ္မ+သေဝ+ဏိ] ဘုရား
ရှင်၏ တရားတော်ကို မှီဝဲလေ့ရှိသော၊ သူ။
ပတ္တာဘိသေကော ဇိနဓမ္မသေဝိ၊ အဘိပ္ပ-
သန္ဓော ရတနတ္ထယမ္ပိ။ အံ၊ဠိ၊၁။၂။

ဇိနဓာတု (ထိ) [ဇိန+ဓာတု] ဘုရားရှင်၏
ဓာတ်တော်။ တဿှာ ထူပံ ကရိတွာန၊ ပူဇေဟိ
ဇိနဓာတုယော။ အပါ၊၁။၁၆၈။ ထေရ၊ဠု၊၁။
၁၉၃။

ဇိနန (တိ) [ဇိ+နာ+ယု] အောင်နိုင်သော၊
အောင်နိုင်လတ္တံ့သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇိနနရာဇ (ပု) [ဇိနန+ရာဇ] အောင်နိုင်လတ္တံ့
သောမင်း။ ဧဝံ တယာ ကုဋ္ဌတာပသ လဉ္စ
ဂဟေတွာ ပရာဇိနကရာဇာနံ ဇိနိဿတိ၊ ဇိနန-
ရာဇာနဉ္စ ပရာဇိဿတိတိ ဘာသိတံ။ ဇာ၊ဠု၊
၃။၆။

ဇိနန္တ (တိ) [ဇိ+နာ+အန္တ] အောင်နိုင်သော၊
သူ။ ပြာဟ္မဏ အပ္ပမတ္တကော သေ၊ ပရံ
ဇိနန္တဿ ဇယော နာမ န သေယျော။ ဓမ္မ၊

အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၂-၂၃-ပ-မ-ဗ-သ-ဝ

ဠု၊၁။၄၁၉။ (-ဇာ၊၂။၂၈။ ဒိ၊ဠု၊၃။၁၂၉။
သံ၊ဠု၊၁။၁၄၁။ ပဋိသံ၊ဠု၊၂။၈။ ဓမ္မ၊ဠု၊၂။
၁၆၈။ ဇာ၊ဠု၊၁။၃၃၁-၂။ ဇာ၊ဠု၊၃။၅။ ဇာ၊
ဠု၊၇။၁၇၂-၃။ ဒိ၊ဠိ၊၃။၁၃၃။ သံ၊ဠိ၊၁။၂၅၆။)

ဇိနန္တိ (ကြိ) [ဇိ+နာ+အန္တိ] အောင်ကုန်၏၊
အောင်နိုင်ကုန်၏၊ အောင်မြင်ကုန်၏။ ဇိနာ-
တိ (၁) ကြည့်။

ဇိနန္တိက (န) [ဇိန+အန္တိက] ဘုရားရှင်၏အထံ။
ဝိလိနံ စန္ဒနာဒါယ၊ အဂမာသိ ဇိနန္တိကံ။
အပါ၊၁။၁၈၂။ ထေရ၊ဠု၊၁။၂၂၆။ (-အပါ၊၁။
၂၀၆။)

ဇိနပဘုတ္တမ (ပု) [ဇိန+ပဘုတ္တမ] ဘုရားရှင်၏-
မြတ်သော ရောင်ခြည် - ရောင်ခြည်တော်။
ဇိနပဘုတ္တမ (ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၄၀)န္တိ ဇိနဿ သရီ-
ရပွဘံ ဥတ္တမံ ပတွာ ဟတာတိ အတ္ထော။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဠု။၂၁၆။

ဇိနပဝရ (ပု) [ဇိန+ပဝရ] မြင့်မြတ်သောဘုရား၊
ဘုရားမြတ်။ တံ သတ္တာရံ ဇိနပဝရံ မဟေသိ။
စူဠနိ၊၂၀၉။ ဇိနပဝရန္တိ ဗုဒ္ဓုတ္တမံ။ စူဠနိ၊ဠု။
၈၃။

ဇိနပါတိမောက္ခ (တိ) [ဇိန+ပါတိမောက္ခ] မာရ်
၅-ပါးကိုလည်းအောင်၍ သတ္တဝါတို့ကိုလည်း
သံသရာ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ လွတ်မြောက် စေတတ်
သော၊ဘုရား။ သဗ္ဗာကာရေန ပန ဇိနပါတိ-
မောက္ခော ဘဂဝါဝ အနဝဇ္ဇပတိမောက္ခံ
ပါတိမောက္ခံ သံဝဏ္ဏေယျ။ အနုဠိ၊၂။၁၈၀။

ဇိနပါရမီ (ထိ) [ဇိန+ပါရမီ] ဘုရားရှင်၏-
နိဗ္ဗာန် ရောက်ကြောင်း ကောင်းမှု-ပါရမီ။
သာဓု ဘန္တေ နာဂသေန ထောမိတံ ဇိန-
သာသနံ၊ ဇောတိတာ ဇိနပါရမီ။ မိလိန္ဒ။
၁၂၃။

ဇိနပုဂံဝ (ပု) [ဇိန+ပုဂံဝ] မြင့်မြတ်သောဘုရား၊
ဘုရားမြတ်။ ဓမ္မစက္ကံ ပဝတ္ထေန္တေ၊ သိခိမ္ပိ

ဇိနပုဂံဝေ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၆၆။ ဗုဒ္ဓဝံ။၂၇၆။ (-
ဝဇိရ။၆၃။)

ဇိနပုတ္တ (ပု) [ဇိန+ပုတ္တ] ဘုရားရှင်၏သားတော်၊
ဘုရားရှင်၏-တပည့်-သာဝက။ ယေ တတ္ထာ-
သုံ ဇိနပုတ္တာ၊ ပဒက္ခိဏမကံသု မံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။
၃၁၂။ ဇိနပုတ္တာတိ ဒီပကံရဿ သတ္တုနော
သာဝကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၁၂၄။ (- ဗုဒ္ဓဝံ။၃၇၁။
မိလိန္ဒ။၁၀၃၊၁၂၃၊၁၆၁၊၁၇၇၊၁၉၆။ ဒီ၊ဌ၊၂။
၃၈၁။ သံ၊ဌ၊၃။၁၉၈။ အံ၊ဌ၊၁။၃၉၉။ အဘိ၊
ဌ၊၁။၄၅။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၆၈။ အပ၊ဌ၊၁။၂၂။
ဗုဒ္ဓဝံ။၂၉၉။ ဇာ၊ဌ၊၁။၂၁။ နေတ္ထိ၊ဌ၊၇။
နေတ္ထိဝံ။၁၊၃၅၅။)

ဇိနပုတ္တဟိတာဝဟ (တိ) [ဇိနပုတ္တ+ဟိတ+
အာဝဟ] ဘုရားရှင်-တပည့်-သာဝက-
တို့၏-အကျိုး-စီးပွား-ကိုဆောင်ရွက်သော။
ဌာတု နေတ္ထိဝိဘာဝနာ၊ ဇိနပုတ္တဟိတာ-
ဝဟာ။ နေတ္ထိဝံ။၃၅၆။

ဇိနပေါသက (တိ) [ဇိန+ပုသ+ဏ္ဍ။ ထိ၌ ဇိန-
ပေါသိကာ] ဘုရားရှင်ကို-လုပ်ကျွေး-မွေး-
မြူ-ပြုစု-သော၊သူ။ ယဒါ ပဗ္ဗဇိတာ အာသိ၊
ဂေါတမိ ဇိနပေါသိကာ။ အပ၊၂။၂၆၄။
ထေရီ၊ဌ။၇၅။

ဇိနပေါသိကာ (ထိ) [ဇိနပေါသက+အာ] ဘုရား
ရှင်ကို-လုပ်ကျွေး-မွေးမြူ - ပြုစု - သော
မိန်းမ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇိနပုဋ္ဌိက္ခိတ္တ (တိ) [ဇိန+ပုဋ္ဌိက္ခိတ္တ] ဘုရားရှင်သည်
ပယ်မြစ်အပ်သော။ နနု တေ ဇိနပုဋ္ဌိက္ခိတ္တ
ကမ္မံ ကရေန္တိ။ မိလိန္ဒ။၂၅၅။

ဇိနဗိမ္ဗ (ပု) [ဇိန+ဗိမ္ဗ] ဘုရားရှင်၏-ရုပ်ပွား
တော်-ဆင်းတုတော်။ ဥဿဝဒိဝသာဒိသု
မနုဿေဟိ ဂါမေ ပဒက္ခိဏံ ကာရေန္တိ ဇိန-
ဗိမ္ဗာဒိ ပူဇေတုကာမေဟိ ဝါ...ကာတုံ ဝနု-
တိတံ ဝဒန္တိ။ ဝိမတိ၊၂။၅၅။

ဇိနဗောဓိ (ပု၊ထိ) [ဇိန+ဗောဓိ] ဘုရားရှင်၏-
သစ္စာ ၄-ပါး - အမှန်တရား - ကို သိမြင်ရာ
ဗောဓိပင်။ တထေဝ တံ မဟာဝီရ၊ ဗုဇ္ဈဿ
ဇိနဗောဓိယံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၂၀။ ဇိနဗောဓိယန္တိ
ဇိနာနံ ဗုဒ္ဓါနံ ဗောဓိယာ၊ သဗ္ဗညုဗောဓိမ္မ-
လေတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၁၄၄။ (- အဘိ၊
ဌ၊၁။၅၄။ အပ၊ဌ၊၁။၃၄။)

ဇိနဘာဝ (ပု) [ဇိန+ဘာဝ] ဘုရား၏အဖြစ်။
ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော နေတ္တုဉ္စ ဇိနဘာဝေါ စ
ဗောဓိယာ မူလေ အပုဗ္ဗံ အစရိမံ ကေသျှိ*
ခဏေ ဥပ္ပန္နော။ စူဠနိ။၁၄၃။ (- စူဠနိ၊ဌ။
၄၁။)

ဇိနဘာသိတ (တိ) [ဇိန+ဘာသိတ] ဘုရားရှင်
သည် ဟောအပ်သော။ တေသမတ္ထံ အဝိ-
ညာယ၊ မေဏ္ဍကေ ဇိနဘာသိတေ။ မိလိန္ဒ။
၉၇။ (- ၁၀၁၊၂၄၉။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂၃၆။ မ၊ဌ၊
၃။၂၄။ အံ၊ဌ၊၁။၇၁။ သာရတ္ထ၊၃။၉၁။ ဒီ၊
ဋီ၊၃။၂၇၄။ မ၊ဋီ၊၃။၁၉။)

ဇိနဘူမိ (ထိ) [ဇိန+ဘူမိ] အောင်နိုင်-သိမြင်
-ရာဘုံ၊ အကျင့်ဟုတ်သည် မဟုတ်သည်ကို
သိမြင်သော အချိန်အခါ။ အာစရိယံ သေဝိ-
တွာ ဇာနနကာလော ဇိနဘူမိ နာမ။ ဒီ၊ဌ၊
၁။၁၄၈။ မ၊ဌ၊၃။၁၆၀။ (- ပေတ၊ဌ။၂၃၈။)
ဇာနနဘူမိ-လည်း ကြည့်။

ဇိနမရိယာဒါ (ထိ) [ဇိန+မရိယာဒါ] ဘုရားရှင်
၏ သိက္ခာပုဒ် တည်းဟူသော အပိုင်းအခြား၊
ဘုရားရှင်၏ သိက္ခာပုဒ်စည်းကမ်း။ ဇိနကာဠ-
သုတ္တ-ကြည့်။

ဇိနမဟာဝစုကီ (ပု) [ဇိန+မဟာဝစုကီ] လက်
သမား- ဗိသုကာ - ဆရာကြီးနှင့် တူသော
ဘုရား။ဇိနကာဠသုတ္တ-ကြည့်။

ဇိနမုဒ္ဒိကာ (ထိ) [ဇိန+မုဒ္ဒိကာ] ဘုရားရှင်၏
အမှတ်တံဆိပ်။ သတ္တာ တံ ဝဏ္ဏဘဏနံ
အကုပ္ပံ သဗ္ဗညုဘာသိတံ ကရေန္တော ဇိန-

မုဒ္ဒိကာယ လဉ္ဇန္တော “ဝေမေတ”န္တိ အာဒိ-
မာဟ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။

ဇိနရဟဿ (တိ) [ဇိန+ရဟဿ] ဘုရားရှင်
သည် လျှိုဝှက်အပ်သော။ စိရနိက္ခိတ္တံ ဘန္တေ
နာဂသေန ဇိနရဟဿ အဇ္ဇေတရဟိ လော-
ကေ ဝိဝဋ္ဌံ ပါကဋ္ဌံ ကတံ။ မိလိန္ဒ။၁၄၆။

ဇိနရာဇပုတ္တ (ပု) [ဇိန+ရာဇ+ပုတ္တ] ဘုရားမင်း
၏သား။ ဘုရားတည်းဟူသော တရားမင်း၏
သား။ တံ သာရိပုတ္တံ ဇိနရာဇပုတ္တံ၊ ထေရံ
ဓိရာနေကဂုဏာဓိဝါသံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁။

ဇိနဝစန (န) [ဇိန+ဝစန] ဘုရားရှင်၏စကား၊
ဘုရား စကားတော်။ တံ သဘာဝဝစနံ
အသေသဝစနံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဝစနံ ဇိနဝစနံ
သဗ္ဗညုဝစနံ တထာဂတဿ အရဟတော
သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ဝစနံ။ မိလိန္ဒ။၂၁၀။ (-
၂၆၀၊၃၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၈။၈။ ဥဒါန၊
ဋ္ဌ။၃၊၁၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၊၁၇၀။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၁၃၀၊
၁၆၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။ အနု၊ဋ္ဌ၊၃။၅၈။)

ဇိနဝစနဘာဝ (ပု) [ဇိနဝစန+ဘာဝ] ဘုရား
စကားတော်၏ အဖြစ်။ တေနဿ သုတ္တဿ
သတ္တုဘာသိတဘာဝံ ဇိနဝစနဘာဝံ ဒဿေ-
တိ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၆။ (-ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၀။)

ဇိနဝစနမုဒ္ဒါ (ထိ) [ဇိနဝစန+မုဒ္ဒါ] ဘုရားရှင်
၏ စကားတော်တည်းဟူသောအမှတ်တံဆိပ်။
ဝေမေဝံ “သာဓု သာဓု သာရိပုတ္တာ”တိ-
အာဒိအနုမောဒနဝစနသံသုစိတာယ သမနု-
ညာသင်္ခါတာယ ဇိနဝစနမုဒ္ဒါယ လဉ္ဇိတတ္တာ
အယံ သုတ္တန္တော ဇိနဘာသိတော နာမ
ဇာတော အာဟစ္စဝစနော။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၄။

ဇိနဝစ္ဆလ (တိ) [ဇိန+ဝစ္ဆလ] ဘုရားရှင်ကို-
ချစ်ခင်-မြတ်နိုး-သော၊သူ။ အာနန္ဒော စ

တဒါ သေခေါ၊ သောကန္တော ဇိနဝစ္ဆလော။
အပ၊၂။၂၁၁။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၅၂။

ဇိနဝရ (ပု) [ဇိန+ဝရ] မြင့်မြတ်သောဘုရား၊
ဘုရားမြတ်။ ဖုဿံ ဇိနဝရံ ဒိဿွာ၊ ဖလ-
ဟတ္ထော ဖလံ အဒံ။ အပ၊၁။၁၄၄။ (-
၁၆၂၊၁၇၁။ အပ၊၂။၁၆၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၄၀-ဂ၊
၃၅၁၊၃၈၃။ မိလိန္ဒ။၂၀၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၊
၁၃၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၀၀။
အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၀။)

ဇိနဝရစက္ကဝတ္တန (န) [ဇိန+ဝရစက္က+ဝတ္တန]
ဘုရားရှင်သည် ဓမ္မစကြာ တရားမြတ်ကို -
ဖြစ်စေခြင်း-ဟောခြင်း။ သုတ္တံန သောသံ
ဇိနဝရစက္ကဝတ္တနေ၊ ဂန္ဓာန ဒိဿွာ ဣသိနိ-
သဘံ ပသန္တော။ သုတ္တနိ၊၃၈၈။ (-သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ။၂။၂၀၉။)

ဇိနဝရပဝရ (ပု) [ဇိန+ဝရပဝရ] မြင့်မြတ်သူ
တို့ထက် မြတ်တော်မူသောဘုရား၊ အမြတ်
ဆုံးဘုရား၊ ဘုရားမြတ်။ ဇိနဝရပဝရံ ဥပေဟိ
သရဏံ၊ ဓမ္မဉ္စာပိ တထေဝ တိက္ခသံသံ။
ဝိမာန။၇၈။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၂၀။

ဇိနဝရဝသဘ (ပု) [ဇိန+ဝရဝသဘ] မြင့်မြတ်
သူတို့ထက်မြတ်တော်မူသောဘုရား၊ အမြတ်
ဆုံးဘုရား၊ ဘုရားမြတ်။ အဇ္ဇ နရဝရပဝရေ
ဇိနဝရဝသဘေ နဂရဝရမနုပ္ပဝိဋ္ဌေ ဝီထိယာ
နေပါလကော ဟတ္တိ အာပတိဿတိ။ မိလိန္ဒ။
၂၀၅။

ဇိနဝသဘ (ပု) [ဇိန+ဝသဘ] မြင့်မြတ်သော
ဘုရား၊ ဘုရားမြတ်။ နာရဒေါ ဇိနဝသဘော၊
နိဗ္ဗုတော သုဒဿနေ ပုရေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၄၃။

ဇိနဝါကျ (န) [ဇိန+ဝါကျ] ဘုရားရှင်၏စကား၊
ဘုရားစကားတော်။ ဇောတေတွာ ဇိန-
ဝါကျာနိ၊ တတောပိ တိဒိဝံ ဂတာ။ အပ၊
၂။၂၈၈။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၆၀။

ဇိနဝေလာ (ထိ) [ဇိန+ဝေလာ] ဘုရားရှင်၏ သိက္ခာပုဒ်စည်းကမ်း။ ဇိနကာဠသုတ္တ-ကြည့်။

ဇိနသန္တိက (န) [ဇိန+သန္တိက] ဘုရားရှင်၏ အထံ။ သိက္ခာပေမိ သကေ သိဿေ၊ ဂစ္ဆန္တေ ဇိနသန္တိကံ။ အပါ။ ၁။ ၃၇၅။ ထေရ်ဌ။ ၂။ ၃၁၇။ (-အပါ။ ၂။ ၂၉၃။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၆၉။ ထေရ်ဌ။ ၃၃။ ဗုဒ္ဓဝံဌ။ ၂၉၃။)

ဇိနသမ္ပုခါ (ဗျ) [ဇိန + သမ္ပုခါ] ဘုရားရှင်၏ မျက်မှောက်၊ ဘုရားရှင်ရှေ့တော်။ ယဿာ စ မေ ပရာဓောတ္ထိ၊ ခမန္တု ဇိနသမ္ပုခါ။ အပါ။ ၂။ ၂၂၉။

ဇိနသာဂရ (ပု) [ဇိန + သာဂရ] သမုဒ္ဒရာနှင့် တူသောဘုရား။ ဇနကာယမတိက္ကမ္မ၊ ဝန္တိတော ဇိနသာဂရံ။ အပါ။ ၂။ ၅၉။ ထေရ်ဌ။ ၁။ ၃၆၈။

ဇိနသာဝက (ပု) [ဇိန+သာဝက] ဘုရားရှင်၏ -တပည့်-သာဝက။ ပူဇိတာ သဗ္ဗသမ္ပုဒ္ဓါ၊ ပစ္စေကာ ဇိနသာဝကာ။ အပါ။ ၁။ ၅။ (-ဂါ။ အပါဠာ။ ၁။ ၁၂၄။ ဗုဒ္ဓဝံဌ။ ၁။)

ဇိနသာသန (န) [ဇိန+သာသန] (၁) ဘုရားရှင်၏ သာသနာ၊ ဘုရားရှင်၏ အဆုံးအမ (ပရိယတ်၊ ပဋိပတ်၊ ပဋိဝေဓ)။ (၂) ဘုရားရှင်သည် ဟောပြောအပ်သော -အဆုံးအမ-ပိဋကသုံးပုံ။ (၁) ခိဏာ ဟိ မယံ ဇာတိ၊ ဝုသိတံ ဇိနသာသနံ။ ထေရ်ဌ။ ၂၄၉။ သဒ္ဓါယာဟံ ပဗ္ဗဇိတော၊ ဥပေတော ဇိနသာသနော။ ထေရ်ဌ။ ၃၂၇။ တတော သံဝေဂမာပါဒိံ၊ သရိတွာ ဇိနသာသနံ။ ထေရ်ဌ။ ၃၈၄။ သဗ္ဗပရိယာပုဏိတွာန၊ သောဘယိံ ဇိနသာသနံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၂၅။ ဝုသိတံ ဇိနသာသနန္တိ ဇိနဿ သမ္မာသမ္ပုဒ္ဓဿ သာသနံ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယံ ဝုဋ္ဌပရိဝုဋ္ဌံ။ ထေရ်ဌ။ ၁။ ၃၂၄။ ဥပေတော ဇိနသာသနောတိ သတ္တု သာသနော သမ္မာပဋိပတ္တိံ ဥပဂတော။ ထေရ်ဌ။ ၂။ ၂၉၉။ သရိတွာ ဇိနသာသနန္တိ ကာဏကစ္ဆပေါပမာဒိသတ္တု-

ဩဝါဒံ အနုဿရိတွာ။ ထေရ်ဌ။ ၄၈။ သောဘယိံ* ဇိနသာသနန္တိ အာဂမာဓိဂမေဟိ လောကီယေဟိ သမလက်ရိံ။ ဗုဒ္ဓဝံဌ။ ၁၆၈။ (- ဝိ။ ၂။ ၂၈၂။ ထေရ်ဌ။ ၂၇၉။ အပါ။ ၁။ ၈၊ ၁၅၊ ၂၆-၇၊ ၁၁၂၊ ၁၇၁။ အပါ။ ၂။ ၁၁၉၊ ၁၂၃-၆၊ ၁၆၆၊ ၂၄၆။ မဟာနိ။ ၃၁၃။ စူဠနိ။ ၂၁၉။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၀-၃၊ ၁၆၄၊ ၁၇၀၊ ၁၈၈၊ ၂၁၇၊ ၂၄၀-၁၊ ၃၂၉၊ ၃၄၂။ ဝိဠာသ။ ၅၇။ ဝိဠာဉာ။ ၁၇၇။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၄၆၈။ မဠာသ။ ၉၄။ မဠာဉာ။ ၉၄။ အဘိဌာဉာ။ ၁၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိသ။ ၂။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၃၅၄။ ထေရ်ဌ။ ၁။ ၅၃၊ ၄၁၄။ ထေရ်ဌ။ ၂။ ၄၀။ ထေရ်ဌ။ ၆၀၊ ၁၃၃၊ ၁၈၈။ အပါဠာ။ ၁။ ၁၄၃၊ ၂၂၅။ အပါဠာ။ ၂။ ၂၃၊ ၁၇၃။ ဗုဒ္ဓဝံဌ။ ၂။ ဇာဠာသ။ ၂၄၇။ သိဠာသင်္ဂဟ။ ၄၃၆-၇။ မဠာဉာ။ ၆၂။ အံဠာသ။ ၂။ အံဠာဉာ။ ၃၇၁။ မူလဠာသ။ ၂၃။ အနုဠာသ။ ၂၅။) (၂) တိတ္ထိယေ သမ္ပမဒ္ဓါမိ၊ ဝတ္ထေမိ ဇိနသာသနံ။ အပါ။ ၁။ ၃၂။ ဇိနသာသနံ ဓာရေန္တော၊ ဝိဟရိယတိ နာသဝေါ။ အပါ။ ၁။ ၄၄။ ထေရ်ဌ။ ၁။ ၄၆၆။ ဝတ္ထေမိ ဇိနသာသနန္တိ ဇိနေန ဘာသိတံ သကလံ ပိဋကတ္ထယံ ဝတ္ထေမိ ပဝတ္ထေမိ ရက္ခာမိတိ အတ္ထော။ အပါဠာ။ ၁။ ၂၆၂။ ဇိနသာသနံ ဓာရေန္တောတိ ဇိနေန ဝုတ္တာနုသာသနိံ* ဇိနဿ ပိဋကတ္ထယံ ဝါစနသဝနစိန္တနဓာရဏာဒိဝသေန ဓာရေန္တော၊ သလ္လက္ခေန္တောတိ အတ္ထော။ အပါဠာ။ ၁။ ၃၁၂။

ဇိနသာသနကာရက (တိ) [ဇိနသာသန+ကာရက။ ထိ၌ ဇိနသာသနကာရိကာ] ဘုရားရှင်၏ အဆုံးအမကို - ပြုကျင့် - ကျင့်သုံး - လိုက်နာ - သော၊ သူ။ သုဒ္ဓါဇိဝေါ သတော ဝီရော၊ ဇိနသာသနကာရကော။ အပါ။ ၂။ ၆၉။ ဝိစိတ္တကထိကာ စာပိ၊ ဇိနသာသနကာရိကာ။ အပါ။ ၂။ ၂၈၈။ ထေရ်ဌ။ ၆၀။

ဇိနသာသနကာရိကာ (ထိ) [ဇိနသာသန + ကာရိကာ] ဘုရားရှင်၏ အဆုံးအမကို -

ပြုကျင့်-ကျင့်သုံး-လိုက်နာ-သော မိန်းမ။
အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဇိနသာသနဒူသက (တိ) [ဇိနသာသန+ဒူသက။
ထိ၌ ဇိနသာသနဒူသိကာ] ဘုရားရှင်၏
သာသနာတော်ကို ဖျက်ဆီးသောသူ။ ဝေ-
သိကာဝ အနာစာရာ၊ ဇိနသာသနဒူသိကာ။
အပ၊ ၂။ ၂၉၅။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၂။

ဇိနသာသနဒူသိကာ (ထိ) [ဇိနသာသန+ဒူသိ-
ကာ] ဘုရားရှင်၏ သာသနာတော်ကို ဖျက်
ဆီးသော မိန်းမ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇိနသာသနဓရပရိယေသန (တိ) [ဇိနသာသန
+ဓရ+ပရိယေသန] ဘုရားရှင်၏ သာသနာ
တည်တံ့ခြင်းကို ရှာမှီးတတ်သော။ ဇိနသာ-
သနဓရပရိယေသနတောပိ ဒက္ခိဏံ ဝိသော-
ဓေတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၅၀။

ဇိနသာသနပရိဟာနိ (ထိ) [ဇိနသာသန+ပရိ-
ဟာနိ] ဘုရားရှင်၏ သာသနာ-ပျက်ပြား-
ဆုတ်ယုတ် - ခြင်း။ ဇိနသာသနပရိဟာနိ
ဒိသ္မာ အဘိဝဓိယာ ဝါယမတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၀၂။

ဇိနသာသနရတန (န) [ဇိနသာသန + ရတန]
ဘုရားရှင်၏ သာသနာဟူသော ရတနာ။
ဗုဒ္ဓါနံ ဝိည္ဇနံ သောတာဝဏာနေန သမန္နာ-
ဂတာနံ သန္တဿေန္တော နဝဂံ ဇိနသာသန-
ရတနံ။ မိလိန္ဒ။ ၂၀။

ဇိနသာသနဝရ (န) [ဇိန+သာသနဝရ] ဘုရား
ရှင်၏ သာသနာတော်မြတ်။ ဝေမိဒံ ဇိန-
သာသနဝရံ ဘိယျော ဘိယျော စိရံ ဒီသ-
မဒ္ဓါနံ တိဋ္ဌေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၁၃၅။ (-၁၇၊
၂၂၊ ၃၄၀-၁။)

ဇိနသာသနဝရသဒ္ဓမ္မတဋ္ဌာက (ပု) [ဇိနသာသန-
ဝရ+သဒ္ဓမ္မတဋ္ဌာက] ဘုရားရှင်၏ သာသနာ
တော်မြတ်တည်းဟူသော သူတော်ကောင်း
တရားဟုဆိုအပ်သော တဖက်ဆည်ကန်။ ဝေ-

မိဒံ ဇိနသာသနဝရသဒ္ဓမ္မတဋ္ဌာကော စိရံ
ဒီသမဒ္ဓါနံ တိဋ္ဌေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၁၃၅။

ဇိနသုတ္တ (န) [ဇိန+သုတ္တ] ဘုရားရှင်၏-သုတ်
-ဒေသနာ။ ထေရော “ဣမေ ဓမ္မာ တထာ-
ဂတေန အဘိသမ္ပဒါ၊ အဟံ ပန တုမ္မာကံ
ရညော လေခဝါစကသဒိသော”တိ ဇိနသုတ္တံ
ဒဿေန္တော ဩကပ္ပနံ ဇနေသိ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။
၂၄။ (-နေတ္တိဝိ။ ၁။)

ဇိနသေဝိတ (တိ) [ဇိန + သေဝိတ] ဘုရားရှင်
တို့သည်-မှီဝဲ-ပြုကျင့်-အပ်သော။ သော
သမ္မသတိ ဓမ္မံ၊ ပုဗ္ဗကံ ဇိနသေဝိတံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။
၃၂၀။ အနုဿရိတော သတံ ဓမ္မံ၊ ပုဗ္ဗကံ ဇိန-
သေဝိတံ။ စရိယာ။ ၄၁၈။ ဇိနသေဝိတန္တိ
ဇိနေဟိ ဗောဓိသတ္တကာလေ သေဝိတန္တိ
အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၄၁။ ပုဗ္ဗကံ ပေါရာဏံ
ဇိနေဟိ ဗုဒ္ဓါဒိဟိ သေဝိတံ။ စရိယာ။ ၄၂၆။
(-အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၅၃။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၃၃။ ဇာ၊ ၄။
၁။ ၃၂။)

ဇိနာတိ (ကြိ) [ဇိ + နာ + တိ။ ဇိ ဇယေ၊
ကိလေသေ ဇိနာတိ။ ရူ၊ ၅။ ၃။ (-ကစ္စည်း။
၄၄၉။ နိတိ၊ သုတ္တံ။ ၉၃၀။ နိတိ၊ ဓာ။ ၄၂၊ ၂၄၈။
မောက်၊ ၅။ ၂၃။)] (၁) အောင်၏၊ အောင်
နိုင်၏၊ အောင်မြင်၏။ (၂) (က) ရှုံး၏၊
ဆုံးရှုံး၏။ (ခ) ဆုံးရှုံးခြင်းကို ပြု၏။ (၁)
သဗ္ဗဒါနံ ဓမ္မဒါနံ ဇိနာတိ။ ဓမ္မ၊ ၆၄။ ခုဒ္ဒက၊
၄။ ၁၁၈။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၂။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂၄။
ဇိနာတိ ပါပကေ အကုသလေ ဓမ္မေ (ပဋိသံ။
၁၇၁)တိ သမုစ္ဆေဒဝသေန လာမကေ
ကိလေသေ ဇိနာတိ အဘိဘဝတိ။ ပဋိသံ၊ ၄။
၂။ ၈၁။ သော ဝိပုလံ ဇိနာတိ (ဇာ၊ ၁။ ၁၁၁)
တိ.... သော ဝိပုလံ မဟန္တံ အတ္တံ ဇိနာတိ န
ပရိဟာယတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၅။ (-သုတ္တနိ။
၃၄၃။ မဟာနိ။ ၇၄၊ ၁၃၅။ ဇာ၊ ၁။ ၂၉၇။ ဇာ၊
၂။ ၁၄၈၊ ၂၁၄၊ ၂၃၈။ မိလိန္ဒ။ ၁၂။ ဝိ၊ ၄။ ၁။
၂၉၅။ မ၊ ၄။ ၁။ ၆၂။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၉၄။ ဓမ္မ၊ ၄။

၁။၂၀၂၂၄၁၉။ ဓမ္မာဠာ ၂။၂၇။ သုတ္တနိဋ္ဌာ
၂။၁၁၈။ ထေရဠာ ၂။၂၇၉။ အပါဠာ ၂။၁၂၉။
မဟာနိဋ္ဌာ ၂။၂၀၂။ ဇာဠာ ၁။၃၀၈၊ ၃၂၂။ ဇာ
ဠာ ၂။၃၄၂၊ ၂၁၈။ ဇာဠာ ၄။၃၄၇။ ဇာဠာ ၅။
၅၅၁။ ဇာဠာ ၆။၂၉၆။ ဇာဠာ ၇။၆၀၁၊ ၈၂။
သီရိသင်္ဃာ ၂။၂။ သီရိသင်္ဃာ ၂။၂၁၄။ မာဠာ
၁။၁၄၁။ သံဠာ ၁။၄၁၁၅၄။ အံဠာ ၁။၃၉၊
၈၀။) အက္ခရာဓန ဇိနော ကောဓံ၊ အသာဓံ
သာဓနာ ဇိနော၊ ဇာဠာ ၁။၃၆။ အယဉ္ဇိ ကုဉ္ဇိ
ပုဂ္ဂလံ သယံ အက္ခရာဓာ ဟုတော အက္ခရာ-
ဓန ဇိနာတိ၊ အသာဓံ ပန သယံ သာဓု
ဟုတော သာဓနာ ဥပါယေန ဇိနာတိ။ ဇာ
ဠာ ၂။၄။ ဇိနန္တိ—သံဠာ ၂။၀။ ဇာဠာ ၁။၈၃။
ဒီဠာ ၂။၃၃၁။ သံဠာ ၁။၅၈။ သံဠာ ၂။၁၇၀။
အံဠာ ၁။၁၃၀။ အံဠာ ၂။၄။ ထေရဠာ ၂။
၄၃၂။ ဇာဠာ ၃။၄၄၇-၉။ အံဠာ ၂။၃။ ဇိနာ-
မိ—ဇာဠာ ၇။၁၇၂။ သံဠာ ၁။၁၈၆။ အဓမ္မေန
ဇိနော ဉာတိ၊ န စာပိ ဉာတယော မမံ။ ဇာ
၂။၁၇၁။ ဉာတိ ကုဒါစနံ ကိသ္မိန္ဒိ ကာလေ
အဓမ္မေန န ဇိနာမိ။ ဇာဠာ ၆။၇၃။ ဇိနာမ—
ဇာ ၂။၂၈၀။ ဇာဠာ ၇။၁၀၈၊ ၁၇၂။ မာ တံ
အလသံ ပမတ္တဗန္ဓု၊ ကုဋေနေဝ ဇိနာတု
မစ္စရာဇာ။ ထေရဠာ ၂။၇။ မစ္စရာဇာ ကုဋေ-
နေဝ အဒ္ဓါဟနေန ဝိယ နေသာဒေါ မိဂံ ဝါ
ပက္ခိံ ဝါ ဇရာရောဂေဟိ မာ ဇိနာတု မာ
အဘိဘဝတု မာ အဇ္ဈောတ္တရတူတိ အတ္ထော။
ထေရဠာ ၂။၁၀၁။ ဓမ္မေန ဇိနော ပထဝိံ၊ ပဉ္စ-
မေတံ ဝရံ ဝရေ။ ဇာ ၂။၃၆၅။ ဓမ္မေန
ဇနေတိ ဓမ္မေန ဇိနာတု၊ ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာ-
ရေတူတိ အတ္ထော။ ဇာဠာ ၇။၃၅၉။ ဇိနာဟိ
—ထေရဠာ ၂။၆။ ထေရဠာ ၂။၁၀၀-၂။ ဇိနောယု
—ဓမ္မာဠာ ၁။၄၁၈။ ဇာဠာ ၃။၁၉၂။ ယော
သဟဿံ သဟဿေန၊ သင်္ဂါမေ မာနုသေ
ဇိနော၊ ဓမ္မာ ၂။၇။ ယော သဟဿံ သဟဿေ-
နာတိ ယော ကော သင်္ဂါမယောဓော
သဟဿေန ဂုဏိတံ သဟဿံ မာနုသေ

ကေသ္မိံ သင်္ဂါမေ ဇိနောယု။ ဓမ္မာဠာ ၁။၄၁၈။
(—ဓမ္မာ ၄၆။ အံဠာ ၁။၃၄၇။ ပဋိသံဠာ ၂။
၂၇၇။ ဓမ္မာဠာ ၂။၂၀၂။) ဇိနောယု— သံဠာ
၂။၂။ သံဠာ ၂။၄၀၄။ ဇိနောယုမ— ဇာဠာ ၇။
၁၇၂။ အဇိနိ—ဓမ္မာ ၁၃။ ဓမ္မာဠာ ၁။၂၉။ ဝိမတိ၊
၂။၈၉။ ကောသလရာဇာ.... အဇာတသတ္တံ၊
ဇိနိ။ ဇာဠာ ၂။၃၆၃။ ဇိနိံ သု— ဒီ ၂။၂၇။
မာဠာ ၃။၃၉။ သံဠာ ၂။၃၃-၆။ သံဠာ ၂။၄၀၄။ သံ
ဠာ ၃။၃၉၀။ အံဠာ ၂။၂၈-၉။ ဇာဠာ ၁။၈၇။ ဒီဠာ
၂။၃၃၁။ ပဋိသံဠာ ၂။၂၉၈။ ဓမ္မာဠာ ၁။၁၁၄။
အပါဠာ ၁။၂၂၈။ ဇာဠာ ၂။၃၆၇။ ဒီဠာ ၂။
၂၇၇။ အံဠာ ၃။၃၀၃။ တံ ဗာဟိရကစောရေ
ဇိနိ။ ဓမ္မာဠာ ၁။၁၉၈။ ဇိနိံ—သံဠာ ၁။၂၉၄။
သုတ္တနိဋ္ဌာ ၁။၂၁၈။ ဇာဠာ ၁။၃၃၁။ ဇိနိဿတိ
—ဓမ္မာဠာ ၁။၁၉၈။ အပါဠာ ၂။၁၂၉။ စရိယာ၊
ဠာ ၁။၅၉။ ဇာဠာ ၃။၄၁၅၊ ၆။ ဇာဠာ ၇။၁၈၀။
ဇိနိဿသိ— သံဠာ ၁။၃၃၃။ ဇာဠာ ၂။၂၃၁။
ဇိနိဿာမိ— ဇာဠာ ၃။၄၁၅။ ဇာဠာ ၇။၁၇၀။
ဇိနိဿာမ — ဇာဠာ ၃။၅၁၆။ (၂) (က)
ဇိ ဇာနိယံ။ ဇိနာတိ။ နိတိဇာ။ ၂၄၈။ (ခ)
ယော န ဟန္တိ န သာဓကတိ၊ န ဇိနာတိ န
ဇာပယေ။ အံဠာ ၂။ န ဇိနာတိတိ န အတ္ထ-
နာ ပရဿ ဇာနိံ ကရေတိ။ အံဠာ ၃။
၁၉၅။ (-ဣတိဝုတ်။ ၂၀၉။ ဇာဠာ ၂။၂၀။
ဣတိဝုတ်၊ ၉၁။ ဇာဠာ ၄။၇၂။ အံဠာ ၃။
၂၀၅။)

ဇိနာတု (ကြိ) [ဇိ + နာ + တု] အောင်ပါစေ၊
အောင်နိုင်ပါစေ၊ အောင်မြင်ပါစေ။ ဇိနာတိ
(၁)ကြည့်။

ဇိနာနုသိဋ္ဌိ (ထိ) [ဇိန+အနုသိဋ္ဌိ] ဘုရားရှင်၏
အဆုံးအမ။ တံ သမ္မာ ပဋိပန္နော ဇိနာနု-
သိဋ္ဌိယာ သင်္ခါရေ သမ္မသန္တော ပညာယ
သစ္စိကရေတိ။ မိလိန္ဒ။ ၃၀၉။

ဇိနာပေတိ (ကာကြိ) [ဇိ+နာ+ဏာပေ+တိ]
ဆုံးရှုံး-ဆုတ်ယုတ်-စေ၏။ ပရေ ဝါ သဗ္ဗ

ထာ ဟာပေတိ ဇိနာပေတိ။ ထေရါဌ၊ ၂။ ၂၇၉။

ဇိနာမ (ကြိ) [ဇိ + နာ + မ] အောင်ကုန်၏။ အောင်နိုင်ကုန်၏။ အောင်မြင်ကုန်၏။ ဇိနာတိ (၁)ကြည့်။

ဇိနာမိ (ကြိ) [ဇိ + နာ + မိ] အောင်၏။ အောင်နိုင်၏။ အောင်မြင်၏။ ဇိနာတိ(၁)ကြည့်။

ဇိနာလယ (ပု) [ဇိန + အာလယ] ဘုရားရှင်၏ - သီတင်းသုံး-နေထိုင်-ရာ ဂန္ဓကုဋိကျောင်းတော်။ သုညကန္တိ ဝိဒိတွာန၊ ဂန္ဓဂေဟံ ဇိနာလယံ။ အပါ၊ ၂။ ၂၂၆။ ထေရီ၊ ၁။ ၁၃၆။

ဇိနာဟိ (ကြိ) [ဇိ + နာ + ဟိ] အောင်လေ့၊ အောင်နိုင်လေ့၊ အောင်မြင်လေ့။ ဇိနာတိ (၁)ကြည့်။

ဇိနိ* (ကြိ) [ဇိ + နာ + ဣ] အောင်ပြီ၊ အောင်နိုင်ပြီ၊ အောင်မြင်ပြီ။ ဇိနာတိ(၁)ကြည့်။

ဇိနိ*သု (ကြိ) [ဇိ + နာ + ဥ] အောင်ကုန်ပြီ၊ အောင်နိုင်ကုန်ပြီ၊ အောင်မြင်ကုန်ပြီ။ ဇိနာတိ(၁)ကြည့်။

ဇိနိ* (ကြိ) [ဇိ + နာ + ဤ] အောင်ပြီ၊ အောင်နိုင်ပြီ၊ အောင်မြင်ပြီ။ ဇိနာတိ(၁)ကြည့်။

ဇိနိ* (ကြိ) [ဇိ + နာ + ဩ] အောင်ပြီ၊ အောင်နိုင်ပြီ၊ အောင်မြင်ပြီ။ ဇိနာတိ(၁) ကြည့်။

ဇိနိတဗ္ဗ (တိ) [ဇိ + နာ + တဗ္ဗ] အောင်နိုင်-အောင်မြင် - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော။ ကောဓနော ဟိ ပုဂ္ဂလော အက္ခောဓေန ဟုတွာ ဇိနိတဗ္ဗော။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂၀၂။ (- ဝိမာန၊ ၄။ ၆၂။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၃။ ဇာ၊ ၁။ ၃။ ၁၉၁-၂။)

ဇိနိတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [ဇိ + နာ + တုံ] အောင်နိုင်-အောင်မြင်-ခြင်းငှါ။ ဟတ္ထိယုဒ္ဓါဒိဟိဇရာမရဏံ ဇိနိတုံ န သက္ကာ။ သံ၊ ၁။ ၁၅၄။ (-

ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၁။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၂။ အပါ၊ ၁။ ၁၃၆။ စရိယာ၊ ၁။ ၁၉၂။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၀။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ၄၉၇။ ဇာ၊ ၁။ ၆။ ၂၄၀။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၂၀၀။)

ဇိနိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဇိ + နာ + တွာ] အောင်နိုင်-အောင်မြင်-၍။ ဣမဉ္ဇ အာဇေယမိတ္တတာပနံ၊ ဧတံ မေ ဇိနိတွာ ဟရေ အက္ခမုတ္တော။ ဇာ၊ ၂။ ၂၀၁။ ဇာ၊ ၁။ ၇။ ၁၇၃။ သဗ္ဗဝဋ္ဌံ ဇိနိတွာ အဘိဘဝိတွာ ဌိတောသ္မိတိ ဝဒတိ။ သံ၊ ၁။ ၃။ ၃။ (- မ၊ ၁။ ၄။ ၁၀၇။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၂၉၄။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၂။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၇၅၊ ၂၆၀၊ ၃၀၁။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၃၀၁။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁။ ၇၇။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၁။ ထေရါဌ၊ ၂။ ၅၁၄၉၆။ ထေရီ၊ ၁။ ၁၃။ အပါ၊ ၁။ ၁။ ၁၂၉၊ ၁၄၄။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၃။ ၃၂၂။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၁။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၂။ ၃။ ဇာ၊ ၁။ ၇။ ၁၇၇၊ ၂၃၇။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃။ ၁။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၂၂၄။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၅။ ၄၃။ မ၊ ၁။ ၃။ ၁။ ၁၀၊ ၃၀၄။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၇၀။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၃၂၁။)

ဇိနိဿတိ (ကြိ) [ဇိ + နာ + ဿတိ] အောင်လတ္တံ့၊ အောင်နိုင်လတ္တံ့၊ အောင်မြင်လတ္တံ့။ ဇိနာတိ(၁)ကြည့်။

ဇိနိဿသိ (ကြိ) [ဇိ + နာ + ဿသိ] အောင်လတ္တံ့၊ အောင်နိုင်လတ္တံ့၊ အောင်မြင်လတ္တံ့။ ဇိနာတိ(၁)ကြည့်။

ဇိနိဿာမ (ကြိ) [ဇိ + နာ + ဿာမ] အောင်ကုန်လတ်အံ့၊ အောင်နိုင်ကုန်လတ်အံ့၊ အောင်မြင်ကုန်လတ်အံ့။ ဇိနာတိ(၁)ကြည့်။

ဇိနိဿာမိ (ကြိ) [ဇိ + နာ + ဿာမိ] အောင်လတ်အံ့၊ အောင်နိုင်လတ်အံ့၊ အောင်မြင်လတ်အံ့။ ဇိနာတိ(၁)ကြည့်။

ဇိနုတ္တမ (ပု) [ဇိန + ဉုတ္တမ] မြင့်မြတ်သောဘုရား၊ ဘုရားမြတ်။ သဒေဝမနုဇာကိဏ္ဍေ၊ ဇနမဇ္ဈေ ဇိနုတ္တမော။ အပါ၊ ၂။ ၁၁၅။ ထေရါဌ၊ ၂။

၆၁။ (-အပါ၂။၁၅၁၊၂၀၈။ ထေရီဌ၊၂။
၁၂၇၊၅၁၀။ ထေရီဌ၊၆၀။)

ဇိနော (ကြိ) [ဇိ+နာ+တိ။ တိ-ကို -ပြု။]
အောင်၏။ အောင်နိုင်၏။ အောင်မြင်၏။
ဇိနာတိ(၁)ကြည့်။

ဇိနော (ကြိ) [ဇိ+နာ+မိ။ မိ-ကို -ပြု။]
အောင်၏။ အောင်နိုင်၏။ အောင်မြင်၏။
ဇိနာတိ(၁)ကြည့်။

ဇိနော (ကြိ) [ဇိ+နာ+တု။ တု-ကို -ပြု။]
အောင်ပါစေ။ အောင်နိုင်ပါစေ။ အောင်မြင်
ပါစေ။ ဇိနာတိ(၁)ကြည့်။

ဇိနော (ကြိ) [ဇိ+နာ+ယေျ။ ယေျ-ကို -ပြု။]
အောင်ရာ၏။ အောင်နိုင်ရာ၏။ အောင်မြင်
ရာ၏။ ဇိနာတိ(၁) ကြည့်။

ဇိနောယျ (ကြိ) [ဇိ+နာ+ယေျ] အောင်ရာ၏။
အောင်နိုင်ရာ၏။ အောင်မြင်ရာ၏။ ဇိနာတိ
(၁)ကြည့်။

ဇိနောယျာမ (ကြိ) [ဇိ+နာ+ယေျာမ] အောင်
ကုန်ရာ၏။ အောင်နိုင်ကုန်ရာ၏။ အောင်မြင်
ကုန်ရာ၏။ ဇိနာတိ(၁)ကြည့်။

ဇိနောယျု (ကြိ) [ဇိ+နာ+ယေျု] အောင်ကုန်
ရာ၏။ အောင်နိုင်ကုန်ရာ၏။ အောင်မြင်ကုန်
ရာ၏။ ဇိနာတိ (၁) ကြည့်။

ဇိနောရသ (ပု၊ထိ) [ဇိန+ဩရသ။ ထိ ဌ ဇိနော-
ရသ] ဘုရားရှင်၏သားတော်။ တံ ဉာဏရ-
တနံ လဒ္ဓံ၊ ဝါယမေထ ဇိနောရသ။ မိလိန္ဒ။
၃၂၂။ ဘိက္ခုနီနိလယော သုညော၊ ဘူတော
တာဟိ ဝိနာ အယံ။ ပဘာတေ ဝိယ တာရာ-
ယော၊ န ဒိဿန္တိ ဇိနောရသ။ အပါ၂။
၂၀၈။ ထေရီဌ၊၁၄၉။

ဇိမ္မ (တိ) [ဟာ+မ။ ဟာ စာဂေ၊ ကတ္တရိ မော၊
ဒ္ဒိတ္တံ၊ ဝဏ္ဏဝိပရိယယာဒိ။ ဓာနံ၊ဋီ၊၇၀၉။
(ဇိဟ္မ-သံ)] (က) ကောက်သော၊ ကောက်

ကွေသော၊ မဖြောင့်တန်းသော။ (ခ) ကောက်
ကျစ်-စဉ်းလဲ-သော၊ မဖြောင့်မှန်သော။
(ဂ) မှားယွင်း-ချွတ်ချော်-သော(အပြစ်)။
(က) ဂုဏ် စေ တရမာနာနံ၊ ဇိမ္မံ ဂစ္ဆတိ ပုဂ်-
ဝေါ။ အံ၊၁။၃၇။ နေတ္ထိ၊၁၀၈။ ကေဉ္စ
စက္ခု၊ နိဂ္ဂယ ဇိမ္မမေကေန ပေက္ခတိ။ ဇာ၊၂။
၁၇၃။ ဇိမ္မံ ဂစ္ဆတိတိ ကုဋိလံ ဂစ္ဆတိ။ အံ၊ဋီ၊
၂။၃၁၈။ ဇိမ္မမေကေနာတိ ကေေန အက္ခိနာ
ဝက် သရံ ပေက္ခတိ။ ဇာ၊ဋီ၊၆။၈၁။ ဇိမ္မံ
ဂစ္ဆတိ ပုဂ်ဝေါတိ ယဒိ ယူထပတိ ဥသဘော
ကုဋိလံ ဂစ္ဆတိ။ နေတ္ထိ၊ဋီ၊၂၂၄။ အံ၊ဋီ၊၂။
၃၁၃။ (-မ၊၁။၃၇-ဂ။ ဇာ၊၁။၁၁၀။ ဇာ၊
၂။၄၅။ မ၊ဋီ၊၁။၁၅၆။ မဟာနိ၊ဋီ၊၃၆၂။ ဇာ၊
ဋီ၊၃။၁၀၂။ ဇာ၊ဋီ၊၅။၂၃၄-၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။
၆၂။ နေတ္ထိဝိ၊၂၇။) (ခ) တဿ ဇိမ္မံ
ကာယကမ္မံ ဟောတိ၊ ဇိမ္မံ ဝစီကမ္မံ၊ ဇိမ္မံ
မနောကမ္မံ။ အံ၊ဉာ၊၄၉၅။ (- မ၊ဋီ၊၃။၅။
အံ၊ဋီ၊၃။၃၄၀။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂။ အံ၊ဋီ၊၃။
၂၂၆။) (ဂ) ဥပကဏ္ဍကံ ဇပုတိ ဇိမ္မံ ပေက္ခ-
တိ။ ဝိ၊၅။၂၈၄။ ဇိမ္မံ ပေက္ခတိတိ ဒေါသမေ-
ဝ ဂဝေသတိ။ ဝိ၊ဋီ၊၄။၂၀၄။ ဇိမ္မံ ပေက္ခတိ-
တိ ဧတ္ထ ဇိမ္မသဒ္ဓေါ ကုဋိလဝါစကော။ ကုဋိလံ
နာမ အတ္တတော ဣဓ ဒေါသောတိ အာဟ
“ဒေါသမေဝါ”တိ။ ပါစိတ်၊ယော၊၂။၁၅၁။
(-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၂၉။)

ဇိမ္မဂတ (တိ) [ဇိမ္မ+ဂတ] ကောက်ကွေစွာသွား
သော၊ ကောက်ကောက်ကွေကွေသွားသော။
နေတ္ထေ ဇိမ္မဂတေ သတိ နေတ္ထေ ကုဋိလံ
ဂတေ သတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၆၂။

ဇိမ္မဂတိက (တိ) [ဇိမ္မာ+ဂတိ+က] ကောက်
သောလားရာ ‘ဂတိ’ရှိသောသူ။ (နိရယဂတိ
နှင့်တိရစ္ဆာနဂတိ ၂-မျိုးကို ဤ၌ ‘ကောက်
သောဂတိ’ဟု ဆိုသည်။) ဇိမ္မဂတိကဿ ခေါ
ပနာဟံ ဘိက္ခဝေ ဇိမ္မပပတ္တိကဿ ဒွိန္နံ ဂတိနံ
အညတရံ ဂတိံ ဝဒါမိ။ အံ၊ဉာ၊၄၉၅။

ဇိမ္မတာ (ထိ) [ဇိမ္မ+တာ] (က) နွားကျင်ငယ်
ကဲ့သို့ ကောက်သည်၏ အဖြစ်။ (ခ) လရေး
ကောက်ကဲ့သို့ ကောက်သည်၏ အဖြစ်။ (ဂ)
ကောက်ကျစ် - စဉ်းလဲ - သည်၏ အဖြစ်။
(ဏ) တဿ ကိလေသဝသေန ဝေ ဝက်ဿ
ပုဂ္ဂလဿ ဘာဝေါ ဇိမ္မတာ ဝက်တာ ကုဋ္ဌိလ-
တာတိ ဝုစ္စတိ။ တာသံ ပဋိက္ခေပဝသေန
အဇိမ္မတာဒိကာ ဝုတ္တာ။ အဘိဋ္ဌာ။ ၁၉၅။
အဇိမ္မတာ-လည်း ကြည့်။ (ခ) ယော အနဇ္ဇ-
ဝေါ အနဇ္ဇတာ ဇိမ္မတာ ဝက်တာ ကုဋ္ဌိ-
လတာ၊ အယံ ဝုစ္စတိ အနဇ္ဇဝေါ။ အဘိဝိ။
၃၇၄။ ဇိမ္မတာတိ စန္ဒဝက်တာ။ အဘိဋ္ဌာ။ ၂။
၄၇၅။ စန္ဒလေခါဝက်-လည်း ကြည့်။ (ဂ)
အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဇိမ္မတာယောဂ (ပု) [ဇိမ္မတာ+ယောဂ] ကောက်
ကျစ်-စဉ်းလဲ-သည်၏ အဖြစ်နှင့်ယှဉ်ခြင်း။
သဝနံ သဌနံ သာဝိ၊ အနုဇ္ဇကတာ၊ တေနာဟ
“ကုဋ္ဌိလယောဂေါ”တိ၊ ဇိမ္မတာယောဂေါတိ
အတ္ထော။ သီ၊ ဇိ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၅၃။

ဇိမ္မတ္တ (န) [ဇိမ္မ+တ္တ] ကောက်သည်၏ အဖြစ်၊
ကောက်ကျစ် - စဉ်းလဲ - သည်၏ အဖြစ်။
ဇိမ္မေယျ-ကြည့်။

ဇိမ္မပထ (ပု) [ဇိမ္မ+ပထ] ကောက်သောလမ်း၊
လမ်းကောက်၊ လမ်းမှား။ အဓောဂမံ ဇိမ္မ-
ပထံ၊ ကုမ္မဂ္ဂမနုဓာဝတိ။ ထေရ။ ၃၆၄။ ဇိမ္မပ-
ထံ မိစ္ဆာမဂ္ဂဘာဝတော။ ထေရ၊ ဋ္ဌာ၊ ၂။ ၄၉၂။

ဇိမ္မပေက္ခနက (တိ) [ဇိမ္မ + အပေက္ခနက]
ကောက်သော ကြည့်ခြင်းရှိသော၊ စေ့ -
စောင်း - သော ကြည့်ခြင်း ရှိသော၊ သူ။
ဝက်ကိတိ ဇိမ္မပေက္ခနကော။ ဒီ၊ ဇိ၊ ၃။ ၁၂၁။

ဇိမ္မပ္ပဝတ္တိ (ထိ) [ဇိမ္မာ+ပဝတ္တိ] ကောက်သော
အားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း၊ ကောက်ကျစ်-စဉ်းလဲ-
သောအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း။ ကာယာဒိနံ ဝါ
ဇိမ္မပ္ပဝတ္တိံ ဝိစိန္တိတော ဥဇုကံ နယနတောတိ

အတ္ထော။ မ၊ ဇိ၊ ၁။ ၆၄။ (-သံ၊ ဇိ၊ ၂။ ၂၀၄။
မူလဇိ၊ ၁။ ၁၆၃။)

ဇိမ္မဘာဝ (ပု) [ဇိမ္မ+ဘာဝ] ကောက်သည်၏အ
ဖြစ်။ ကောက်ကျစ်-စဉ်းလဲ-သည်၏အဖြစ်။
ဇိမ္မေယျ-ကြည့်။

ဇိမ္မပပတ္တိက (တိ) [ဇိမ္မာ+ဥပပတ္တိ+က] ကောက်
သော ဖြစ်ခြင်းရှိသော၊ သူ။ ဇိမ္မဂတိက-
ကြည့်။

ဇိမ္မေယျ (န) [ဇိမ္မ+ဧယျ] ကောက်သည်၏
အဖြစ်၊ ကောက်ကျစ် - စဉ်းလဲ - သည်၏အ
အဖြစ်။ သဗ္ဗာနိ တာနိ သာဌေယျာနိ ကူ-
ဌေယျာနိ ဝက်ယျာနိ ဇိမ္မေယျာနိ ပါတုက-
ရိဿတိ။ မ၊ ၂။ ၃။ ဇိမ္မေယျာနိတိ ဇိမ္မတ္တာနိ။
မ၊ ဋ္ဌာ၊ ၃။ ၅။ ဇိမ္မေယျာနိ(အံ၊ ၃။ ၃၂)တိ ဇိမ္မ-
ဘာဝါ။ အံ၊ ဋ္ဌာ၊ ၃။ ၂၁၅။ (-အံ၊ ၃။ ၃၉၁-၂။
မ၊ ဋ္ဌာ၊ ၃။ ၆။ အံ၊ ဋ္ဌာ၊ ၃။ ၃၂၅။)

ဇိယ (ကြိဝိ) [ဇိ + တွာ။ တွာ-ကို ယ-ပြု။]
အောင်-နိုင်-၍။ ဟိတွာ ပပဉ္စေ ဇိယ
ဖန္နိတာနိ၊ တထေဝ ဗောဓိံ အနုပါပုဏိံ သု။
အပ၊ ၁။ ၉။ ဇိယ ဖန္နိတာနိတိ ဖန္နိတာနိ
ဒွါသဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိဂတာနိ ဇိနိတွာ။ အပ၊ ဋ္ဌာ၊ ၁။
၁၄၄။

ဇိယကာရ (တိ) [ဇိယာ+ကရ+ဏ] လေးညှိ-
လေးကြိုး-ကို ပြုလုပ်သော၊ သူ။ ဓနုကာရာ
ဇိယကာရာ ဥသုကာရာ စိတ္တကာရာ ရက်-
ကာရာ ရဇကာ တန္တဝါယာ။ မိလိန္ဒ။ ၃၁၅။

ဇိယကာရက (တိ) [ဇိယာ+ကရ+ဏ] လေး
ညှိ - လေးကြိုး - ကို ပြုလုပ်သော၊ သူ။
မဟာရာဇ ဓနုကာရမုဒုဝါကေသု စ ဇိယကာ-
ရကေသု စ မနုဿေသု ဝိဇ္ဇမာနေသု အညံ
ဇိယံ ကရိဿာမိ၊ ဣမာယ ဆိန္နာယ ပုရာ-
ဏိယာ ဇိယာယ အလံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌာ၊ ၂။ ၁၀၅။

ဇိယတိ (ကြိ) [ဇရ+အ+တိ။ ကစ္စည်း။ ၅၀၅။
ရူ၊ ၄၇၂။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၁၇။ နိရုတ္တိ။ ၆၄၇။]

ဆွေးမြေ့ - ယိုယွင်း - အိုမင်း - ရင့်ယော် - ၏။
ဇိယတိတိ ဇန္တု။ မဟာနိဌ။ ၂၂။ တတ္ထ ဇာ-
ယန္တိ ဇိယန္တိ မိယန္တိ စဝန္တိ ဥပပဇ္ဇန္တိ။ အဘိ၊
ဌ။ ၃။ ၂၀၈။

ဇိယန္တိ (ကြိ) [ဇရ+အ+အန္တိ] ဆွေးမြေ့ -
ယိုယွင်း - အိုမင်း - ရင့်ယော် - ကုန်၏။
အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဇိယပ္ပဟာရသဒ္ဒ (ပု) [ဇိယာ+ပဟာရ+သဒ္ဒ]
လေးညှို့ - လေးကြိုး - ကို ပုတ်ခတ်ခြင်း
ကြောင့် ဖြစ်သော အသံ၊ လေးညှို့ခတ်သံ၊
လေးကြိုး ခတ်သံ။ အင်္ဂါရဿ ကုမာရဿ
သဟဿထာမဓနံ အာရောပေတွာ ဇိယံ ပေါ-
ထေန္တဿ ဇိယပ္ပဟာရသဒ္ဒေါ သေသော။ အံ၊
ဌ။ ၂။ ၁၂၇။ ဗုဒ္ဓဝံဌ။ ၃၂၆။ ဇိယပ္ပဟာရ-
သဒ္ဒေါတိ ဇိယာသတသဒ္ဒေါ။ အံ၊ ဌိ၊ ၂။
၁၁၉။

ဇိယာ (ထိ) [ဇရ+အ+အာ။ ဇရ ဝယောဟာ-
နိမ္မိ၊ အာဇိယာဒေသော။ ဓာနံ၊ ဌိ။ ၃၀၈။
(ဇျာ-သံ)] လေးညှို့၊ လေးကြိုး။ တေန ဟိ
ဘော ဣမံ ပုရိသံ ဇိဝန္တိယေဝ တုလဿ
တုလေတွာ ဇိယာယ အနဿာသကံ မာရေ-
တွာ ပုနဒေဝ တုလဿ တုလေထ။ ဒီ၊ ၂။
၂၆၆။ ဇိယာယာတိ ဓနုဇိယာယ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။
၃၉၉။ (-မ၊ ၂။ ၉၃။ ဇာ၊ ၁။ ၅၀၊ ၁၅၆။ ဝိ၊ ဌ၊
၁။ ၅၅။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၆။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၀၀။ အံ၊ ဌ၊
၁။ ၂၀၃။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၇၊ ၃၀၁။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။
၁၃၂၊ ၁၈၇။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၉၂။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။
၂၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄၅။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၉။
ဝိမာန၊ ဌ၊ ၂၄၂။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၁။ ထေရ၊ ဌ၊
၂။ ၅၂၂။ ဗုဒ္ဓဝံဌ။ ၃၂၅။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၄-၅။
ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၀၃။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၅၂၊ ၂၉၃။ ဇာ၊
ဌ၊ ၅။ ၁၃၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၂၆။ ဝိမတိ၊ ၁။
၁၇၁။ ကင်္ခါ၊ ဌိ၊ သစ်။ ၃၄၂။ သိ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၂။
၄၂၉။ မ၊ ဌိ၊ ၂။ ၄၃။ သံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၈၉။)

ဇိယာသတ (ပု) [ဇိယာ+အာသတ] လေး
ညှို့ - လေးကြိုး - ကို ပုတ်ခတ်ခြင်း။ ဇိယံ
ပေါထေန္တဿာတိ ဇိယာသတံ ကရေန္တဿ။
အံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၁၉။

ဇိယာသတသဒ္ဒ (ပု) [ဇိယာသတ+သဒ္ဒ]
လေးညှို့ - လေးကြိုး - ကို ပုတ်ခတ်ခြင်း
ကြောင့် ဖြစ်သော အသံ၊ လေးညှို့ ခတ်သံ၊
လေးကြိုး ခတ်သံ။ ဇိယပ္ပဟာရသဒ္ဒ - ကြည့်။

ဇိယာဒဏ္ဍ (ပု) [ဇိယာ+ဒဏ္ဍ] လေးညှို့ - လေး
ကြိုး - ကို ဖွဲ့ချည်ရာတုတ်၊ လေးကိုင်း။ ဒီသ-
တော ယတ္ထကံ ကဏ္ဍဿ ပမာဏံ၊ တတ္ထကေ
ဓနုဒဏ္ဍေ ဥက္ကိတ္တမတ္တေ အာရောပိတော စေဝ
ဟောတိ ဇိယာဒဏ္ဍော သော စ ဘာရော
ပထဝိတော မုစ္စတိ။ မ၊ ဌိ၊ ၂။ ၃၉။ (-အံ၊ ဌိ၊
၃။ ၃၀၁။)

ဇိယာဗဒ္ဒ (တိ) [ဇိယာ+ဗဒ္ဒ] လေးညှို့ - လေး
ကြိုး - ဌ - တုပ်နှောင် - ချည်တည်း - ဖွဲ့စည်း -
ရစ်ပတ် - အပ်သော (ချိန်ဝန်)။ ဒီသဟဿ-
ထာမံ နာမ ယဿ အာရောပိတဿ ဇိယာ-
ဗဒ္ဒေါ လောဟသိသာဒီနံ ဘာရော ဒဏ္ဍေ
ဂဟေတွာ ယာဝ ကဏ္ဍပ္ပမာဏာ ဥက္ကိတ္တဿ
ပထဝိတော မုစ္စတိ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၅၇။ သံ၊ ဌ၊ ၂။
၂၀၇။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၀၁။ ဇိယာဗဒ္ဒေါတိ ဇိယာယ
ဗဒ္ဒေါ။ သံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၈၉။ (-အနုဌိ၊ ၁။ ၆၉။)

ဇိယာမုတ္တ (တိ) [ဇိယာ+မုတ္တ] လေးညှို့ - လေး
ကြိုး - မှလွတ်သော (မြား)။ “မမ ဝိဟာရော
ပရိဝေဏံ ဥပဋ္ဌာကော”တိ အာသင်္ဂေါ ဝါ
ဗန္ဓော ဝါ န ဟောတိ။ သော ဇိယာမုတ္တော
သရော ဝိယယူထာ အပက္ကန္တော မဒဟတ္တိ
ဝိယ စ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတံ သေနာသနံ ဝနသဏ္ဍံ
ရုက္ခမူလံ ဝနပဗ္ဗာရံ ပရိဘုဉ္ဇန္တော ဧကောဝ
တိဋ္ဌတိ၊ ဧကော နိသိဒတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၆။
ဇိယာမုတ္တောတိ ဓနုဇိယာယ မုတ္တော။ သိ၊
ဌိ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၁၆။

ဇိယာမုတ္တသရ (ပု) [ဇိယာမုတ္တ + သရ] လေးညှို့ - လေးကြိုး - မှ လွတ်သောမြား။ သုဠ၊ ဌပေ- တွာတိ ဇိယာမုတ္တသရဿ ဝိယ သိဃပါတ- ယောဂျတာကရဏေန ဥဘော ပက္ခေ သမ္မာ ဌပေတွာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၇၀။

ဇိယာမုတ္တသရသဒိသဝေဂ (ပု) [ဇိယာမုတ္တသရ + သဒိသ + ဝေဂ] လေးညှို့ - လေးကြိုး - မှ လွတ်သော မြားနှင့်တူသော အဟုန်။ ခိတ္တ- သရဝေဂေနာတိ ဇိယာမုတ္တသရသဒိသဝေ- ဂေန။ သံ၊ဋီ၊၁။၉၉။

ဇိယာယတ္တဘာဝကရဏ (န) [ဇိယာ + အာ- ယတ္တ + ဘာဝ + ကရဏ] လေးညှို့ - လေးကြိုး - နှင့် စပ်သည်အဖြစ်ကို ပြုခြင်း၊ လေးညှို့ - လေးကြိုး - တပ်ခြင်း။ ခနုဒဏ္ဍဿ ဇိယာ- ယတ္တဘာဝကရဏာဒိပိ ဟိ ခနုနော သန္ဓယှန်။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၉။

ဇိယာရဟိတ (တိ) [ဇိယာ + ရဟိတ] လေးညှို့ - လေးကြိုး - မှကင်းသော၊ လေးညှို့ - လေး ကြိုး - မရှိသော။ အဂုဏန္တိ ဇိယာရဟိတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၇၀။

ဇိယာဝေဂ (ပု) [ဇိယာ + ဝေဂ] လေးညှို့ - လေး ကြိုး - ၏အဟုန်။ နာဝါ မာလုတဝေဂေန၊ ဇိယာဝေဂေန တေဇနံ။ ယထာ ယာတိ တထာ ကာယော၊ ယာတိ ဝါတာဟတော အယံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၇။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၃၀၅။ မ၊ဋီ၊၁။၃၅၃။)

ဇိယာဝေဂက္ခိတ္တ (တိ) [ဇိယာဝေဂ + ခိတ္တ] လေးညှို့ - လေးကြိုး - ၏အဟုန်ဖြင့်ပစ်လွှတ် အပ်သော။ သတိ ဟိ ဂန္တုကာမတာယ ဝေ ကတစိတ္တာဓိဋ္ဌာနော အဓိဋ္ဌာနဝေဂက္ခိတ္တောဝ သော ဇိယာဝေဂက္ခိတ္တော သရော ဝိယ ဒိဿ- မာနော ဂစ္ဆတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။

ဇိယာဝေဂက္ခိတ္တ (တိ) [ဇိယာဝေဂ + ခုက္ခိတ္တ] လေးညှို့ - လေးကြိုး - ၏ အဟုန်ဖြင့် ပစ် လွှတ်အပ်သော။ ယထာ နာမ ဇိယာဝေ- ဂက္ခိတ္တော သရော ယတ္တကော ဇိယာဝေဂေါ၊ တတ္တကမေဝ အာကာသေ ဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၉။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ ဇိယာဝေဂက္ခိတ္တောတိ ခနုဇိယာယ ဝေဂေန ခိပိတော။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၄၃၀။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၆၈။)

ဇိယုတိ (ကြိ) [ဇရ + အ + တိ။ ကစ္ဆည်း။ ၅၀၅။ ရူ၊၄၇၂။ နိတိ၊သုတ္တ။၁၀၀၀။ နိရုတ္တိ။၆၄၇။] (၁) ဆွေးမြေ - ယိုယွင်း - အိုမင်း - ရင့် ယော် - ၏။ (၂) ယုတ်လျော့ - ဆုံးရှုံး - ၏။ (၁) ယဿ ရဋ္ဌမိ ဇိယုန္တိ၊ အပ္ပတိကာ ကု- မာရိကာ။ ဇာ၊၁။၃၉၈။ ခဏေ ခဏေ တံ ဘိက္ခု ဇာယသိ စ ဇိယုသိ စ မိယုသိ စ စဝသိ စ ဥပပဇ္ဇသိ စ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၈။ တ္တောဝတာ ဇာယေထ ဝါ ဇိယုထ ဝါ မိယုထ ဝါ စဝေထ ဝါ ဥပပဇ္ဇေထ ဝါ။ ဒီ၊၂။၂၈။ (၂) ရဋ္ဌေ ဝိလုပ္ပမာနမိ၊ သဗ္ဗ- ဘောဂေဟိ ဇိယုသိ။ ဇာ၊၁။၃၉၇။ အပ္ပေန ဗဟံ ဇိယုမ၊ ကဋ္ဌာယေနေဝ ဝါနရော။ ဇာ၊၁။၄၅။ မယဉ္ဇ ယေစညေ လောဘာဘိ- ဘူတာ ဇနာ သဗ္ဗေပိ အပ္ပေန ဗဟံ ဇိယုမ။ မယဉ္ဇိ တေရဟိ အကာလေ ဝဿာနသမယေ မဂ္ဂံ ဂစ္ဆန္တိ အပ္ပကဿ အတ္တဿ ကာရဏာ ဗဟုကာ အတ္တာ ပရိဟာယာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၆၉။ ဇိယုမာတိ ပရာဇေမ။ ဇာတ်၊ဋီ၊သစ်။ ရဇ္ဇန္တိပိ ဝိရဇ္ဇန္တိ၊ တတ္ထ ကိံ ဇိယုတေ မုနိ။ ထေရ၊၂။၆၆။ တတ္ထ ကိံ ဇိယုတေ မုနိတိ တသ္မိံ ပုထုဇ္ဇနာနံ ရဇ္ဇေန ဝိရဇ္ဇေန စ မုနိ ပဗ္ဗဇိတော ကိံ ဇိယုတိ၊ ကာ တဿ ဟာနိတိ အတ္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆၂။

ဇိယုတေ (ကြိ) [ဇရ + အ + တေ] ယုတ်လျော့ - ဆုံးရှုံး - ၏။ အထက်ပုဒ် (၂) ကြည့်။

ဓာရဏေ...ဇိဝ္ဗိတောယာတိဇိဝ္ဗိ၊ ရသနာ။
 က္ခာဒိ။ ၂၂။ ဇိဝ္ဗိတ+ဝဟ+အ+အာ။ ဇိ+
 ဝဟ+အ+အာ။ ဇိဝ္ဗိတံ ဝဟတိ တောယ
 ဝါ တံ ဝဟန္တိ ပဝတ္တေန္တိ ဇိဝ္ဗိတဝုတ္တိသမ္ပာ-
 ဒနတ္တာတိ ဇိဝ္ဗိ။ “ဇိ”တိ ဝါ ဇယော ပရာ-
 ဇယော ဝါ ဝုစ္စတိ။ ဟဒုဘယံ ဝဟတိ
 ဝဟန္တိ ဝါ တောယာတိ ဇိဝ္ဗိ။ ပရမတ္ထဒီပနီ။
 ၂၇၃။ လိဟ+ဝ+အာ။ ထောမ။ ဝိပိဓာန်။
 (-ပဋိသံဠာ၁။ ၇၄။ ဣတိဝုတ်၊ ဠာ။ ၉၄။ အနု-
 ဋ္ဌိ၁။ ၁၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဠာ။ ၂။ ၈၇။ ဝိဘာဝိနီ။ ၈၃။
 မဏိမဉ္ဇူ။ ၁။ ၁၈၉။ ဓာန်၊ ဠာ။ ၁၅၀။) (ဇိဟာ-
 သံ)] (၁) လျာ။ (၂) လျာအကြည်၊ ဇိဝ္ဗိ-
 ပသာဒ။ (၃) ဇိဝ္ဗိဒသကကလာပ်။ (၁)
 အထ ခေါ် ဘဂဝါ ဇိဝ္ဗိ နိန္ဒာမေတွာ ဥဘော-
 ပိ ကဏ္ဍသောတာနိ အနုမသိ ပဋိမသိ၊
 ဥဘောပိ နာသိကသောတာနိ အနုမသိ ပဋိ-
 မသိ၊ ကေဝလဗ္ဗိ နလာဠမဏ္ဍလံ ဇိဝ္ဗိယ
 ဆာဒေသိ။ ဒီ၊ ၁။ ၉၉။ မ၊ ၂။ ၃၄၄။ သုတ္တနိ။
 ၃၆၇။ (- ဝိ၊ ၃။ ၁၀၄။ မ၊ ၁။ ၁၅၅။ သံ၊ ၁။
 ၁၁၉။ အံ၊ ၂။ ၄၉၇။ ဓမ္မ၊ ၂။ ၂။ ဝိမာန။ ၁၁၁။
 အပ၊ ၁။ ၃၇၅။ အပ၊ ၂။ ၄၁၃။ မဟာနိ၊ ၆။
 ၂၀၆။ စူဠနိ၊ ၅။ ဇာ၊ ၁။ ၁၈၁။ ဇာ၊ ၂။ ၆၂။
 မိလိန္ဒ၊ ၁၅၃။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂၉၆။ ဝိ၊ ၁။ ၁။ ၁၆၆။
 ကင်္ခါ။ ၂၈၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၄၃။ ဒီ၊ ၁။
 ၂၄၆။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၄၁-၂။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၁၂၁။ မ၊ ၁။
 ၁။ ၃၂၈။ မ၊ ၁။ ၁။ ၂၅၄။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၂၃၁။ အံ၊
 ၁။ ၁။ ၄၀၅။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၂၄၅။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၈၁။
 အဘိ၊ ၁။ ၁။ ၁၆။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၁။ ၁၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၁။ ၁။ ၅၅။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၁။ ၅၃။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁။ ၃၀၁။
 ၃၂၁။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁။ ၂၃၃-၄။ မဟာနိ၊ ၁။ ၁။
 စူဠနိ၊ ၁။ ၁။ ၁၄။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၁၈၀။ ဇာ၊ ၁။ ၁။
 ၄၃၅။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၁၆၇။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၆၆။ ၂၄၇။
 နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁။ ၁၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁။ ၁။ ဝိမတိ၊ ၁။
 ၆၄။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၁၅၉။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၉၃။ သီ၊ ၁။ ၁။
 ၁။ ၁။ ၃၇၆။ မ၊ ၁။ ၁။ ၁၆။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၁၅၅။ အံ၊ ၁။
 ၁။ ၁။ ၇၀။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁။ ၄၂၀။)

(၂) ဇိဝ္ဗိပသာဒသည် လျာ၏ အလယ်
 ကြာရွက်ဖျား သဏ္ဌာန်ရှိသော အရပ်၌
 ဇိဝ္ဗိဝိညာဉ်သည်တို့၏ တည်မှီရာဝတ္ထု၊ ဒွါရအ
 အဖြစ်ဖြင့် တည်နေသည်။ ယင်းသည် ပထဝီ
 အာပေါ တေဇော ဝါယော ဟူသော ဓာတ်
 ကြီးလေးပါးတို့၏ ကျေးဇူးပြုမှု၊ ဥတုစိတ်
 အာဟာရတို့၏ ထောက်ပံ့မှု၊ အသက်ခေါ်
 သောဇိဝ္ဗိတိန္ဒြ၏စောင့်ရှောက်မှု၊ ဝဏ္ဏဂန္ဓရသ
 ဩဇာတို့၏ခြံရံမှုကို ခံယူရသည် (အဘိ၊ ၁။
 ၁။ ၃၄၈။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၁။ ၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၇၆။
 ဝိဘာဝိနီ။ ၁။ ၁။ ၉၆။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၂။ ၁၂၁။)။ ဇိဝ္ဗိ-
 ပသာဒသည် ရသာရုံ၌ ရှေးရှုထိခိုက်ခြင်းငှါ
 ထိုက်သော မဟာဘုတ်တို့ကို ကြည်လင်စေ
 ခြင်းဟူသောမှတ်ကြောင်း ‘လက္ခဏာ’ရှိသည်။
 တနည်း - ရသတဏှာ အရင်းခံရှိသည့် ကံ
 ကြောင့်ဖြစ်သော မဟာဘုတ်တို့ကို ကြည်လင်
 စေခြင်းဟူသော မှတ်ကြောင်း ‘လက္ခဏာ’ရှိ
 သည်။ ရသာရုံ၌ ပုဂ္ဂိုလ် (ဇိဝ္ဗိဝိညာဉ်)ကို
 ဆွဲငင်ခြင်း ‘ကိစ္စရသ’ရှိသည်။ ဇိဝ္ဗိဝိညာဉ်၏
 တည်မှီရာအဖြစ်ဖြင့် ရှေးရှုထင်လာမှုအခြင်း
 အရာ ‘အာကာရပစ္စုပ္ပန်’ရှိသည်။ ရသတ-
 ဏှာ အရင်းခံရှိသည့် ကံကြောင့် ဖြစ်သော
 မဟာဘုတ်လျှင် နီးစွာသောအကြောင်း ‘ပဒ-
 ဋ္ဌာန်’ရှိသည် (အဘိ၊ ၁။ ၁။ ၃၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
 ၇၄)။ ရွာခွေးသည် ရွာ၏ပြင်ပကျယ်ဝန်းလှ
 သော တောအရပ်၌ မပျော်မွေ့နိုင်ပဲ ရွာ
 တွင်း၌သာ ပျော်ရွှင်စွာနေထိုင်စားသောက်
 သကဲ့သို့ ဇိဝ္ဗိပသာဒသည်လည်း အရညဝါသီ
 တောမှီ ရဟန်းကိုသော်လည်း ညဉ့်သုံးယာမ်
 ပတ်လုံးရဟန်းတရားကိုကြိုးစားအားထုတ်ပြီး
 နောက် နံနက်မိုးသောက် အလင်းရောက်လာ
 သောအခါ ရသာရုံရှိရာ ရွာတွင်းသို့ ဝင်လျက်
 ဆွမ်းခံမှီဝဲရန် စီမံပန်တည်းနိုင်သည်။ ဤသို့
 ဇိဝ္ဗိပသာဒသည် ရွာခွေးနှင့်အလားတူသည်
 တံတွေးဖြင့် မစိုစွတ်စေပဲ ခြောက်သွေ့နေ
 သော ခဲဘွယ်၊ ဘောဇဉ်၏အရသာကို မသိ

နိုင်ရကား ဇိဝ္ဗိပသာဒသည် အာပေါဓာတ်ကို မှီသည့် ရသာရုံကိုသာ ရယူနိုင်သည် (သံ၊ ၃။ ၃။ ၁၁၂။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၂)။ ဇိဝ္ဗိပသာဒ သည် ကာမဘုံသား သံသေဒေ၊ ဩပပါတိ- ကသတ္တဝါတို့အား ပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့်အတူ ဖြစ်ပေါ်လာသည် (အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၉၃။ သင်္ဂဟ၊ ၁။ ၁၀၉)။ ဂဗ္ဘသေယျက- သတ္တဝါတို့အား ပဋိသန္ဓေစိတ်ဖြစ်ပြီးနောက် ရက်သတ္တ ၁၁-ပတ်အကြာ ‘ကောဒသမ- သတ္တာဟ’၌ ဖြစ်ပေါ်လာသည် (အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၂၄၀။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၃၀-၁)။ ဝိဘာဝိနီဋီကာ (၂၁၄) ဆရာကား ဒသမသတ္တာဟ၌ ဖြစ် ပေါ်လာသည် ဟု ဆိုသည်။ ယင်း ဇိဝ္ဗိ- ပသာဒကိုပင် အရာအားလျော်စွာ ဇိဝ္ဗိ- ယတန၊ ဇိဝ္ဗိဓာတ်၊ ဇိဝ္ဗိဒွါရ၊ ဇိဝ္ဗိန္ဒြေ၊ ဇိဝ္ဗိ- ဝတ္ထု ဟူ၍လည်း သုံးနှုန်းဟောကြားထားပေ သေးသည်။

ယာ ဇိဝ္ဗိ စတုန္ဒ မဟာဘူတာနံ ဥပါဒါယ ပသာဒေါ အတ္တဘာဝပရိယာပနော အနိ- ဒဿနော သပ္ပဋ္ဌိစော၊ ယာယ ဇိဝ္ဗိယ အနိ- ဒဿနာယ သပ္ပဋ္ဌိဃာယ ရသံ အနိဒဿနံ သပ္ပဋ္ဌိဃံ သာယံ ဝါ သာယတိ ဝါ သာယိဿ- တိ ဝါ သာယေ ဝါ၊ ဇိဝ္ဗိပေသာ ဇိဝ္ဗိယတ- နမ္ပေတံ ဇိဝ္ဗိဓာတုပေသာ ဇိဝ္ဗိတိန္ဒြေယမ္ပေတံ လောကောပေသော ဒွါရာပေသာ သမုဒ္ဓေါ- ပေသော ပဏ္ဍရမ္ပေတံ ခေတ္တမ္ပေတံ ဝတ္ထုမ္ပေ- တံ ဩရိမံ တိရမ္ပေတံ သုညော ဂါမောပေ- သော။ အဘိ၊ ၈။ ၁၆၀။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၇၀။ သာ- ယနဋ္ဌေန ဇိဝ္ဗိ၊ သာ သသမ္ဘာရဇိဝ္ဗိမဇ္ဈဿ ဥပရိ ဥပ္ပလဒလဂ္ဂသဏ္ဌာနေ ပဒေသေ ယထာ- ဝုတ္တပ္ပကာရဥပကာရပတ္တိမ္ဘနာနုပါလနပရိဝါ- ရာ ဟုတွာ ဇိဝ္ဗိဝိညာဏာဒိနံ ယထာရဟံ ဝတ္ထုဒွါရဘာဝံ သာယေမာနာ တိဋ္ဌတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၈။ ဇိဝ္ဗိသဒ္ဓေန ဝိညာယမာနာ ကိရိယာ သာယနန္တိ ကတွာ “သာယနဋ္ဌေ- နာ”တိ အာဟ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၄၆။ ဇိဝ္ဗိတ-

နိမိတ္တမာဟာရရသော ဇိဝ္ဗိတံ၊ တသ္မိံ နိန္ဒ- တာယ တံ အဝ္ဂါယတိတိ ဇိဝ္ဗိတိ ဧဝံ သိဒ္ဓေန ဇိဝ္ဗိ-သဒ္ဓေန ပကာသိယမာနာ ရသာဝ္ဂါယန- သင်္ခါတာ သာယနကိရိယာ လဗ္ဘတိတိ ကတွာ ဝုတ္တံ “ဇိဝ္ဗိသဒ္ဓေန ဝိညာယမာနာ ကိရိယာ သာယန”န္တိ။ တထာ စ ဝက္ခတိ “ဇိဝ္ဗိတမဝ္ဂါ- ယတိတိ ဇိဝ္ဗိ”တိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၅၆။ (- ဝိ၊ ၂။ ၂။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၆။ ဒီ၊ ၂။ ၂။ ၄၀။ မ၊ ၁။ ၇၉။ မ၊ ၂။ ၉၊ ၁၈၊ ၁၇၁။ မ၊ ၃။ ၁၃၊ ၄၃၊ ၅၄။ သံ၊ ၁။ ၃၀၁။ သံ၊ ၂။ ၁၉၀-၄၊ ၂၃၆။ သံ၊ ၃။ ၆၇။ အံ၊ ၁။ ၁၁၁၊ ၁၇၇၊ ၃၂၃။ အံ၊ ၂။ ၈၈၊ ၂၄၇။ အံ၊ ၃။ ၄၂၃၊ ၅၂၅၊ ၅၄၇။ အဘိ၊ ၈။ ၂၆၁။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၆၉၊ ၉၀။ အဘိ၊ ပု၊ ၁၂၃-၇၊ ၁၆၈။ အဘိ၊ က။ ၃၆၊ ၅၈၊ ၁၀၃။ ယမက၊ ၁။ ၇၁-၅။ ယမက၊ ၃။ ၈၆။ ပဋ္ဌာန၊ ၁။ ၁၃၅။ ပဋ္ဌာန၊ ၂။ ၄၃။ ပဋိသံ၊ ၁၅၅၊ ၃၅၉၊ ၃၆၀။ ဓမ္မ၊ ၆၅။ ဥဒါန၊ ၁။ ၁၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၂။ ၁။ ၂။ မဟာနိ၊ ၁၆၃။ စူဠနိ၊ ၆၄၊ ၁၈၅။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁၃၊ ၅၀။ မိလိန္ဒ၊ ၅၅-၆။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၄။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၁။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၄၇။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၇၄။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁။ ၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၁။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၉။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁။ ၉၄။ မဟာနိ၊ ၄။ ၇၅။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၄၅။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၈၊ ၃၂၂။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၉။ အနုဋီ၊ ၂။ ၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၉၁။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၃၃၇။) (၃) ဇိဝ္ဗိ လောကေ... ဧတ္ထေသာ တဏှာ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဧတ္ထ နိဝိသမာနာ နိဝိသတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၄၆။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၁၀၇။ ပဋိသံ၊ ၃၉။ (- ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၈၉။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၄။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၇။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၁။ မူလဋီ၊ ၂။ ၆၉။) စက္ခု (၁၄)လည်း ကြည့်။

ဇိဝ္ဗိ (ထိ) [ဇိဝ္ဗိ+ဘာဝ။ ဘာဝ-ပုဒ်ကိုချေ။] ဇိဝ္ဗိပသာဒ၏အဖြစ်။ ဇိဝ္ဗိတောစေပိ နံ မာ- ရော ဥပသကံမတိ။ သံ၊ ၂။ ၃၉၁။ စက္ခု-လည်း ကြည့်။

ဇိဝ္ဗိကာယဝတ္ထုဒသက (ပု၊ ၃) [ဇိဝ္ဗိ+ကာယ+ ဝတ္ထု+ဒသက] ဇိဝ္ဗိဒသက ကလာပ်၊ ကာယ-

ဒသကကလာပ်, ဝတ္ထုဒသကကလာပ်။ အဝ-
ကံသတော ပန ဇစ္စန္ဓဗဓိရအသနကနပုံ-
သကဿ ဇိဝှါကာယဝတ္ထုဒသကာနံ ဝသေန
တိ*သရူပါနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၃။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၈၆။

ဇိဝှါသနုန (န) [ဇိဝှါ+သနုန] လျှာဖြင့် ထိခိုက်
ခြင်း။ တထာ ဟိ ဇိဝှါသနုနံ ဝိနာ သက-
ဌာနဗုသနေနေဝ “ပကတိ,ဣတိ”ဝေမာဒိနာ
ဝုစ္စတိ။ ရှု၊ဋီ၊ ၂။

ဇိဝှါတလ (န) [ဇိဝှါ+တလ] လျှာ၏အပြင်။
န ဇိဝှါတလံ ဇာနာတိ “မယိ ဥဘောဟိ
ကပေါလပဿေဟိ ဩရောဟိတွာ ခေဋ္ဌော
ဌိတော”တိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၃၅၇။ (-ခုဒ္ဒက၊ဌ၊ ၅၃။)

ဇိဝှါတာလုစလနာဒိကရ (တိ) [ဇိဝှါ+တာလု+
စလန+အာဒိ+ကရ+အ]လျှာ,အာစောက်
တို့၏ လှုပ်ရှားခြင်း စသည်ကို ပြုတတ်သော။
အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဇိဝှါတာလုစလနာဒိကရဝိတက္ကသမုဋ္ဌိတ (တိ)
[ဇိဝှါတာလုစလနာဒိကရ+ဝိတက္က + သမုဋ္ဌိ-
တ] လျှာ, အာစောက်တို့၏ လှုပ်ရှားခြင်း
စသည်ကို ပြုတတ်သော ဝိတက်ကြောင့် ဖြစ်
သော။ မဟာအဋ္ဌကထာယံ ပန ဝိညတ္တိသဟ-
ဇမေဝ ဇိဝှါတာလုစလနာဒိကရဝိတက္ကသမုဋ္ဌိ-
တံ သုရမသဒ္ဓံ ဒိဗ္ဗသောတေန သုတွာ အာ-
ဒိသတိတိ.... အသောတဝိညေယျတာ ဝုတ္တာ
သိယာ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၇၅။ (-ဒီ၊ဋီ၊ ၃။ ၆၇။)

ဇိဝှါတေမန (တိ) [ဇိဝှါ+တေမန] လျှာကို စွတ်
စိုစေတတ်သော။ အာပေါသန္နိသိတန္တိ ဇိဝှါ-
တေမနံ အာပံ လဒ္ဓါဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဌ၊ ၁။
၃၂၂။ (-မ၊ဌ၊ ၂။ ၆၆။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။ ၄။ မဟာနိ၊
ဌ၊ ၁၁။)

ဇိဝှါဒန္တဩဋ္ဌတာလုမတ္တပ္ပဟာရသမုဋ္ဌိတ (တိ) [ဇိ-
ဝှါ+ဒန္တ+ဩဋ္ဌ+တာလု+ မတ္တ+ပဟာရ+

သမုဋ္ဌိတ] လျှာ, သွား, နှုတ်ခမ်း, အာစောက်
မျှကို-ပုတ်ခတ်-ထိခိုက်-ခြင်းကြောင့် ဖြစ်
သော။ ဂမ္ဘီရေတိ နာဘိမူလတော ပဋ္ဌာယ
ဂမ္ဘီရသမုဋ္ဌိတော၊ န ဇိဝှါဒန္တဩဋ္ဌတာလုမတ္တ-
ပ္ပဟာရသမုဋ္ဌိတော။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။ ၂၃၄။

ဇိဝှါဒသက (ပု၊န) [ဇိဝှါ+ဒသက] ဇိဝှါဒသက-
ကလာပ်၊ ဇိဝှါပသာဒဖြင့် မှတ်သားအပ်သော
ရုပ် ၁၀-ခုအပေါင်း (ပထဝီ,အာပေါ,တေဇော,
ဝါယော,ဝဏ္ဏ,ဂန္ဓ,ရသ, ဩဇာ,ဇီဝိတ,ဇိဝှါ)။
တတ္ထ စက္ခုဒသကံ သောတဒသကံ သာနဒ-
သကံ ဇိဝှါဒသကံ ကာယဒသကံ ဘာဝဒသကံ
အာဟာရသမုဋ္ဌာနာဒိနိ တီဏိ အဋ္ဌကာနိတိ
စတုရာသီတိ ရူပါနိ။ အဘိ၊ဌ၊ ၁။ ၃၅၃။ (-
အဘိ၊ဌ၊ ၂။ ၂၁။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂။ ၁၇၂။ သင်္ဂဟ။
၁၀၆။)

ဇိဝှါဒိပ္ပဟာရမတ္တသမုဋ္ဌိတ (တိ) [ဇိဝှါ + အာဒိ+
ပဟာရ+မတ္တ+သမုဋ္ဌိတ] လျှာစသည်ကို-
ပုတ်ခတ်-ထိခိုက်-ခြင်းမျှကြောင့်ဖြစ်သော။
ဧဝံ သမုဋ္ဌိတောတိ ဇိဝှါဒိပ္ပဟာရမတ္တသမုဋ္ဌိ-
တော။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၀၇။

ဇိဝှါဒွါရ (န) [ဇိဝှါ+ဒွါရ] (ဇိဝှါဝိညာဉ်စိတ်,
စေတသိက်တို့၏ ဖြစ်ရာ) တံခါးသဖွယ်ဖြစ်
သော လျှာအကြည်၊ လျှာအကြည် တံခါး၊
ဇိဝှါဒွါရ။ “အသုကကာလေ ပဏိတံ ဘော-
ဇနံ သဗြဟ္မစာရီဟိ သဒ္ဓိံ* သံဝိဘဇိတွာ ပရိ-
ဘုတ္တ”န္တိ အာဝဇ္ဇမာနဿ တံ ရသာရမ္မဏံ
ဇိဝှါဒွါရေ အာပါထမာဂတံ ဝိယ ဟောတိ။
အဘိ၊ဌ၊ ၁။ ၁၁၅။ (-ဒီ၊ဌ၊ ၃။ ၉၈။ သံ၊ဌ၊ ၂။
၁၀၁-၂၊ ၂၇၀။ သံ၊ဌ၊ ၃။ ၁၈၄။ အံ၊ဌ၊ ၂။ ၂၆၉။
ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂။ ၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၉။ စူဠနိ၊ဌ။
၆၁။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၁၃။ သင်္ဂဟ။ ၄၆။)

ဇိဝှါဒွါရဝိထိ (ထိ) [ဇိဝှါဒွါရ+ဝိထိ] ဇိဝှါဒွါရ၌
ဖြစ်သော စိတ်အစဉ်။ (ဇိဝှါဒွါရ၌ ရသာရုံ
ထင်လာသောအခါ ယင်းရသာရုံကို အာရုံပြု

၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြသည့် ပဉ္စဒွါရဝဇ္ဇန်း၊
ဇိဝါဝိညာဉ်၊ သမ္ပုဋ္ဌိစွိုဉ်း၊ သန္တိရဏ၊ ဝုဠော၊
ဇော ၇-ကြိမ်၊ တဒါရုံ ၂-ကြိမ်ဟူသော စိတ်
အစဉ်ကို ‘ဇိဝါဒွါရဝိထိ’ ဟု ခေါ်သည်။
ဆဝိထိယော ပန စက္ခုဒွါရဝိထိ သောတ-
ဒွါရဝိထိ သာနဒွါရဝိထိ ဇိဝါဒွါရဝိထိ ကာယ-
ဒွါရဝိထိ မနောဒွါရဝိထိ စေတိ ဒွါရဝသေန
ဝါ။ သင်္ဂဟ။၅၆။

ဇိဝါဓာတု (ထိ) [ဇိဝါ+ဓာတု] ဇိဝါဓာတ်၊ လျှာ
အကြည်ဓာတ်၊ (သတ္တ၊ ဇီဝ မဟုတ်သော)
လျှာ အကြည် သဘာဝ။ ဇိဝါဓာတု ရသ-
ဓာတု ဇိဝါဝိညာဏဓာတု။ အဘိ၊ ဝိ။ ၈၉။
တတ္ထ ကတမာ ဇိဝါဓာတု၊ ယာ ဇိဝါ စတုန္တံ
မဟာဘူတာနံ ဥပါဒါယ ပသာဒေါ။ ပ။
သုညော ဂါမော ပေသော။ အယံ ဝုစ္စတိ
ဇိဝါဓာတု။ အဘိ၊ ဝိ။ ၉၀။ (- သံ၊ ၁။ ၃၅၈။
အဘိ၊ ဓ။ ၁၆၀-၁။ ၁၇၆။ အဘိ၊ ဓာ။ ၇။ အဘိ၊
ပု။ ၁၀၁။ ယမက၊ ၁။ ၁၉၅။ ပဋိသံ၊ ၈။ သံ၊
ဋ္ဌ။ ၂။ ၁၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၅။ သင်္ဂဟ။ ၁၂၇။)

ဇိဝါနိစ္စတာ (ထိ) [ဇိဝါ+အနိစ္စတာ] ဇိဝါယ-
တန၏ - မမြဲသည်၏ အဖြစ် - မမြဲခြင်း။ ဇိဝံ
ဘိက္ခဝေ ယောနိသော မနသိကရောထ၊ ဇိဝါ-
နိစ္စတဉ္စ ယထာဘူတံ သမနုပဿထ၊ ဇိဝံ
ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ယောနိသော မနသိ-
ကရောန္တော ဇိဝါနိစ္စတဉ္စ ယထာဘူတံ သမနု-
ပဿန္တော ဇိဝါယပိ နိဗ္ဗိန္ဒတိ။ သံ၊ ၂။ ၃၅၅။

ဇိဝါနိစ္ဆာရကံ (ကြိ၊ ဝိ) [ဇိဝါ+နိစ္ဆာရကံ] လျှာ
ကိုထုတ်၍ထုတ်၍။ န ဇိဝါနိစ္ဆာရကံ ဘူဋိဿာ-
မိတံ သိက္ခာ ကရဏီယာ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၅၈။ ဇိဝါ-
နိစ္ဆာရကန္တိ ဇိဝံ နိစ္ဆာရေတွာ နိစ္ဆာရေတွာ။
ဝိ၊ ၉။ ၁။ ၁၆၆။ ကခါ။ ၂၈၄။ (- ဝိ၊ ၅။ ၅၀၊
၇၇။) စပုစပုကာရကံ-လည်းကြည့်။

ဇိဝါနိန္ဒာမန (န) [ဇိဝါ+နိန္ဒာမန] လျှာကိုထွက်
စေခြင်း၊ လျှာထုတ်ခြင်း။ ကတမာဟိ ဆဟိ?

စတ္တာရော ပါဒေ ပသာရေတွာ ဧကေန
ပဿေန သေယျာယ၊ ခုရေဟိ တိဏပံသုခဏ-
နေန၊ ဇိဝါနိန္ဒာမနေန၊ ဥဒရဿ ဥဒ္ဓုမာတ-
ဘာဝကရဏေန၊ ဥစ္စာရပဿာဝဝိဿဇ္ဇနေန
ဝါတသန္နိရုမ္ဘနေနာတိ။ ဇာ၊ ၉။ ၁။ ၁၈၀။ အံ၊
ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၇၀။

ဇိဝါနိဗန္ဓန (န) [ဇိဝါ+နိဗန္ဓန] (မန္တန်ဖြင့်)
လျှာကိုဖွဲ့ခြင်း၊ လျှာကိုခိုင်စေခြင်း၊ အာစေး
လျှာစေးထည့်ခြင်း။ ဝိရုဒ္ဓဂဗ္ဘကရဏံ ဇိဝါ-
နိဗန္ဓနံ ဟနုသံဟနနံ။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၆၅။ ဇိဝါ-
နိဗန္ဓနန္တိ မန္တေန ဇိဝါယ ဗန္ဓကရဏံ။ ဒီ၊ ၉။
၁။ ၉၁။

ဇိဝါနိမိတ္တ (န) [ဇိဝါ+နိမိတ္တ] လျှာ၏-ပုံဟန်-
သဏ္ဌာန်။ နန အတ္ထိ တတ္ထ သာနနိမိတ္တံ ဇိဝါ-
နိမိတ္တံ ကာယနိမိတ္တန္တိ၊ အာမန္တာ။ ဟန္တိ အတ္ထိ
တတ္ထ သာနနိမိတ္တံ ဇိဝါနိမိတ္တံ ကာယနိမိတ္တံ၊
တေန ဝတ ရေ ဝတ္ထဗေဗ္ဗ “သဠာယတနိကော
အတ္တဘာဝေါ ရူပဓာတုယာ” တိ။ အဘိ၊ က။
၂၈၀။

ဇိဝါပဋိလာဘ (ပု) [ဇိဝါ+ပဋိလာဘ] ဇိဝါ-
ယတနကိုရခြင်း။ မာတုကုစ္ဆိဂတဿ ပစ္ဆာ
စက္ခာယတနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိတိ၊ အာမန္တာ။ မာတု-
ကုစ္ဆိသ္မိ စက္ခပဋိလာဘာယ ကမ္မံ ကရော-
တိတိ၊ နဟေဝံ ဝတ္ထဗေဗ္ဗ။...မာတုကုစ္ဆိသ္မိ
ဇိဝါပဋိလာဘာယ ကမ္မံ ကရောတိတိ၊ နဟေဝံ
ဝတ္ထဗေဗ္ဗ။ အဘိ၊ က။ ၃၅၈။

ဇိဝါပဋိဟနနလက္ခဏ (တိ) [ဇိဝါ+ပဋိဟနန+
လက္ခဏ] ဇိဝါပသာဒဉ္စ ထိခိုက်ခြင်းဟူသော
-မှတ်ကြောင်း-လက္ခဏာ-ရှိသော (ရသာ-
ရုံ)။ ဇိဝါပဋိဟနနလက္ခဏော ရသော။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၇၇။ မဟာနိ၊ ၉။ ၃၀၀။

ဇိဝါပဒေသ (ပု) [ဇိဝါ+ပဒေသ] လျှာ၏အစိတ်
အပိုင်း။ တေန ဇိဝါပဒေသေန ဣတိ ဝုစ္စတိ။
ရူ၊ ၉။ ၂။

ဇိဝှိပဝတ္တ (န) [ဇိဝှိ+ပဝတ္တ] ဇိဝှိပသာဒ၏ အဆက်ဆက်ဖြစ်ခြင်း။ ဇိဝှိပဝတ္တ။ ကာယ-ပဝတ္တ။ မနောပဝတ္တ ပရိယာဒိယတိ၊ အညဉ္ဇ မနောပဝတ္တံ န ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ပဋိသံ။၉၇၊၃၆၆။

ဇိဝှိပသာဒ (ပု) [ဇိဝှိ + ပသာဒ] လျှာ အကြည်၊ ဇိဝှိပသာဒရုပ်။ ကဗဠိကာရာ-ဟာရာ နာမ အယံ သဝတ္ထုကဝသေန ဩဇဠမကရူပံ ဟောတိ၊ ဩဇဠမကရူပံ ကတ္တ ပဋိဟညတိ? ဇိဝှိပသာဒေ၊ ဇိဝှိပသာဒေါ ကိန္နိဿိတော? စတုမဟာဘူတနိဿိတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။ (-၁၂။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁-၂။)

ဇိဝှိပသာဒဝတ္ထုက (တိ) [ဇိဝှိပသာဒ+ဝတ္ထု+က] ဇိဝှိပသာဒလျှင် မှီရာရှိသော၊ ဇိဝှိ-ပသာဒကိုမှီသော။ ဇိဝှိပသာဒဝတ္ထုကံ စိတ္တံ ဇိဝှိဝိညာဏဓာတု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။

ဇိဝှိပန္နန (န) [ဇိဝှိ+ပန္နန] လျှာကိုဖွဲ့ရာအရပ်၊ လျှာနှင့်ဖွဲ့စပ်ရာအရပ်၊ လျှာတည်ရာအရပ်။ ယေန စာတိ ယေန ဆိဒ္ဓေန။ အဇ္ဈော-ဟရတိတိ အန္တော ပဝေသေတိ၊ ဇိဝှိပန္နန-တော ဟိ ယာဝ ဥဒရပဋ္ဌလာ မနုဿာနံ ဝိဒတ္ထိစတုရဂုံလံ ဆိဒ္ဓဋ္ဌာနံ ဟောတိ။ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၈။

ဇိဝှိမံသ (န) [ဇိဝှိ+မံသ] (၁) လျှာ၏အသား။ (၂) (နွားနက်ငယ်၏) လျှာနှင့်တူသော အသား၊ အဖျင်း။ (၁) ဇိဝှိမံသံ နုဟိပတ္တ-သဏ္ဌာနံ၊ နာသာမံသံ ဩမုခနိက္ခိတ္တပဏ္ဏ-ကောသသဏ္ဌာနံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၃၆။ (၂) ဇိဝှိ-သဏ္ဌာန-ကြည့်။

ဇိဝှိမဇ္ဈ (ပု၊န) [ဇိဝှိ+မဇ္ဈ] လျှာ၏အလယ်၊ လျှာလယ်အရပ်။ (အာစောက်အရပ်၌ ဖြစ်သည့် ‘တာလုဇ’အက္ခရာတို့ကို ရွတ်ဆိုရာ၌ လျှာလယ်အရပ်ဖြင့် ထိခိုက်ရွတ်ဆိုရသောကြောင့် ယင်းလျှာလယ်အရပ်ကို ‘ဇိဝှိမဇ္ဈ-ကရိုဏ်း’ဟုခေါ်သည်။) ကရဏံ ဇိဝှိမဇ္ဈ

တာလုဇာနံ၊ ဇိဝှိပဂ္ဂံ မုဒ္ဓဇာနံ၊ ဇိဝှိဂ္ဂံ ဒန္တ-ဇာနံ။ ရူ။ ၂။ကရဏံ ဇိဝှိမဇ္ဈာဒိ။ နိတိ၊သုတ္တ။ ၂၃။ ဇိဝှိမဇ္ဈေ ဥပ္ပလဒလဂ္ဂသဏ္ဌာနံ ပဒေသံ အဘိဗျာပေတွာ ပဝတ္တန္တိ။ ဝိဘာဝိနီ။၁၉၆။

ဇိဝှိမဇ္ဈသံသန္ဓန (န) [ဇိဝှိမဇ္ဈ+သံသန္ဓန] လျှာလယ်အရပ်ဖြင့် ထိခိုက်ခြင်း။ တာလုမ္ပိ ဇိဝှိ-မဇ္ဈသံသန္ဓနေန ဥပ္ပန္နာ ဣဝဏ္ဏစဝဂ္ဂယကာရာ တာလုဇာ နာမ။ နိရုတ္တိ။ နှာ-၄။

ဇိဝှိမူလ (န) [ဇိဝှိ+မူလ] လျှာ၏အရင်း၊ ကရဏံ စတုဗ္ဗိမံ - ဇိဝှိမူလံ၊ ဇိဝှိပဂ္ဂံ၊ ဇိဝှိဂ္ဂံသကဋ္ဌာနန္တိ။ နိရုတ္တိ။ နှာ-၄။

ဇိဝှိမူလဋ္ဌာန (န) [ဇိဝှိမူလ+ဋ္ဌာန] လျှာရင်းအရပ်၊ ဇိဝှိမူလဋ္ဌာနံ။ ကတ္တစိ ပန ဥရ-ဋ္ဌာနံ၊ သိရဋ္ဌာနံ၊ ဇိဝှိမူလဋ္ဌာနန္တိပိ အာဂတံ။ ဇိဝှိမူလဋ္ဌာနံ ပန သဗ္ဗဝဏ္ဏာနံ သာဓာရ-ဏန္တိ ဝဒန္တိ။ နိရုတ္တိ။နှာ-၄။

ဇိဝှိယတန (န) [ဇိဝှိ + အာယတန] လျှာအကြည် ဟူသော (စိတ်၊စေတသိက်တို့၏)-နေရာ-တည်ရာ - စုဝေးရာ - ဖြစ်ရာ - အကြောင်း၊ လျက်သိစိတ်-ဇိဝှိဝိညာဉ်-၏ ဖြစ်ရာလျှာအကြည်၊ ဇိဝှိယတန။ ဒွါဒသာ-ယတနာနိ စက္ခာယတနံ သောတာယတနံ သာနာယတနံ ဇိဝှိယတနံ ဓမ္မာယတနံ။ အဘိ၊ဝိ၊၆၉။ (- မ၊၁။၆၅။ မ၊၃။၂၅၉။ သံ၊၁။၂၄၅။ အဘိ၊ဓ၊၁၅၅၊၁၆၀။ အဘိ၊ဓ၊၁၆။ အဘိ၊ပု၊၁၀၁။ အဘိ၊က၊၁၂၊၂၅၁။ ၂၇၈။ ယမက၊၁။၇၅။ ပဋ္ဌာန၊၁။၅။ ပဋိသံ။ ၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၉၊၃၀၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၃-၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၁၂။ သင်္ဂဟ၊၁၂၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၈၀-၁။ မူလဋ္ဌိ၊၃။၈၉၊၁၂၈။ ဝိဘာ-ဝိနီ။၂၃၀။)

ဇိဝှိယတနမူလက (တိ) [ဇိဝှိယတန+မူလ+က] ဇိဝှိယတန ဟူသော-အရင်း-မူလ-ရှိသော၊ဇိဝှိယတနကို-အရင်း-မူလ-ပြု၍

နောက်နောက်အာယတနတို့ကို မူလိသုတ်ကာ
ဟောကြားအပ်သော (ယမက)။ ဇိဝှိယတ-
နမူလကာနိ အဋ္ဌ၊ ကာယာယတနမူလကာနိ
သတ္တ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၇။

ဇိဝှိယတနယမက (န) [ဇိဝှိယတန+ယမက]
ဇိဝှိယတနဖြင့် မှတ်သားအပ်သော ယမက၊
ဇိဝှိယတနကို မူလိသုတ်၍ ဟောကြားအပ်
သော ယမက။ ဝေမိဓာပိ ဘာနာယတန-
မူလကံ ဇိဝှိယတနယမကံ အပုဗ္ဗဿ ဝတ္တဗ္ဗဿ
အဘာဝါ ပါဠိ* အနာရုဠန္တိ ပါကဋ္ဌော-
ယမတ္ထော။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၂၉။

ဇိဝှိရောဂ (ပု) [ဇိဝှိ+ရောဂ] လျှာ၌ဖြစ်သော-
အနာ-ရောဂါ၊ လျှာနာ၊ လျှာရောဂါ။ ဇိဝှိ-
ရောဂေါ ကာယရောဂေါ သီသရောဂေါ။ အံ၊
၃။ ၃၄၃။ မဟာနိ။ ၁၀။ စူဠနိ။ ၂၀။ (-မဟာနိ။
၂၀၇။ စူဠနိ။ ၂၂၁။)

ဇိဝှိဝိကာရ (ပု) [ဇိဝှိ+ဝိကာရ] လျှာ၏-ထူး
ခြား-ဖောက်ပြန်-သော အမူအရာ။ ခုဇ္ဇဿ
ဇိဝှိဝိကာရေန သညာဒါနဿ ကာရဏံ
ဇာနာထာတိ၊ န ဇာနာမာတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။
၄၅၀။

ဇိဝှိဝိညာဏ (န) [ဇိဝှိ+ဝိညာဏ] ဇိဝှိဝိညာဉ်၊
လျှာအကြည်ကို မှီ၍သိသောတရား၊ လျှက်
သိစိတ်။ (ဇိဝှိဝိညာဉ်သည် ဇိဝှိပသာဒကို
မှီ၍ ရသာရုံကို သိခြင်းဟူသော မှတ်ကြောင်း
'လက္ခဏာ' ရှိသည်။ ရသာရုံမျှကို ယူခြင်းဟူ
သော 'ကိစ္စရသ' ရှိသည်။ ရသာရုံသို့ရှေးရှုနေ
သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ရှေးရှုထင်လာမှု အခြင်း
အရာ 'အာကာရပစ္စုပ္ပန်' ရှိသည်။ ရသာရုံ
ကို အာရုံပြုသည့် ပဉ္စဒါရာဝဇ္ဇန်း၏ ကင်းချုပ်
ခြင်းလျှင် နီးစွာသောအကြောင်း 'ပဒဋ္ဌာန်'
ရှိသည်။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၅။
ယင်း ဇိဝှိဝိညာဉ်ဖြစ်ရန် အကြောင်းတို့ကား
ဇိဝှိပသာဒ မပျက်စီးခြင်း၊ ရသာရုံတို့၏
ရှေးရှုထင်လာခြင်း၊ လျှာကိုစိုစေတတ်သော

အာပေါဓာတ်၊ နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်မှု မနသိ-
ကာရ (=အာဝဇ္ဇန်း) တို့ဖြစ်သည်။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၂၀။ ဇိဝှိအာပ၊
ရသထင်မြီ၊ မနသိ၊ လေးလီ ဇိဝှိဘိ။ ပရ-
မတ္ထသံခိပ်။ ပိဒ်ရေ၊ ၁၀၆။) ဇိဝှိဝိညာဏံ
ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ ဥပေက္ခာသဟဂတံ ရသာ-
ရမ္မဏံ။ အဘိ၊ ၈။ ၁၀၆၊ ၁၃၆။ စက္ခုဝိညာဏံ
သောတဝိညာဏံ ဘာနဝိညာဏံ ဇိဝှိဝိညာ-
ဏံ ကာယဝိညာဏံ မနောဝိညာဏဉ္စေတိ ဆ
ဝိညာဏာနံ။ သင်္ဂဟ။ ၅၆။ (- ဝိ၊ ၃။ ၄၄။
ဒီ၊ ၂။ ၂၄၆။ မ၊ ၁။ ၆၆။ မ၊ ၃။ ၂၅၉။ သံ၊ ၁။
၂၄၅။ သံ၊ ၂။ ၅၀၊ ၂၅၁။ အံ၊ ၂။ ၅၁၁။ အံ၊ ၃။
၅၅၆။ အဘိ၊ က။ ၃၆၀။ ပဋိသံ၊ ၇၊ ၁၄၅။
မဟာနိ။ ၂၁၃။ မိလိန္ဒ။ ၆၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၉။
အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၀၊ ၃၁၆၊ ၃၄၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀။
ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၇၇။ သင်္ဂဟ။ ၅၆။
သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၆။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၄။ မဟာနိ၊
ဋ္ဌ။ ၃၀၀။)

ဇိဝှိဝိညာဏဓာတု (ထိ) [ဇိဝှိဝိညာဏ+ဓာတု]
ဇိဝှိဝိညာဏဓာတ်၊ ဇိဝှိဝိညာဉ်ဟု ဆိုအပ်
သောဓာတ်၊ လျှာအကြည်ကို မှီ၍သိသော
သဘောတရား။ ဇိဝှိဓာတု ရသဓာတု ဇိဝှိ-
ဝိညာဏဓာတု။ သံ၊ ၁။ ၃၅၀။ တတ္ထ ကတမာ
ဇိဝှိဝိညာဏဓာတု၊ ဇိဝှိဉ္စ ပဋိစ္စ ရသေ စ
ဥပ္ပဇ္ဇတိ စိတ္တံ မနော မာနသံ ဟဒယံ ပဏ္ဍရံ
မနော မနာယတနံ မနိန္ဒြိယံ ဝိညာဏံ ဝိညာ-
ဏက္ခန္ဓော တဇ္ဇော ဇိဝှိဝိညာဏဓာတု။ အယံ
ဝုစ္စတိ ဇိဝှိဝိညာဏဓာတု။ အဘိ၊ ဝိ။ ၉၀။
ဇိဝှိပသာဒဝတ္ထုကံ စိတ္တံ ဇိဝှိဝိညာဏဓာတု။
သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၁။ (- အဘိ၊ ဓာ။ ၇။ အဘိ၊ ပု။
၁၀၁။ အဘိ၊ က။ ၁၂။ ပဋ္ဌာန၊ ၁။ ၂။ ပဋိသံ။
၉။ နေတ္ထိ။ ၄၆၊ ၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၅။ သင်္ဂဟ။
၁၂၇။)

ဇိဝှိဝိညာဏဝိညာတဗ္ဗ (တိ) [ဇိဝှိဝိညာဏ+
ဝိညာတဗ္ဗ] (၁) ဇိဝှိဝိညာဉ်-ဖြင့်-သည့်-
သိအပ်သော (ရသာရုံ)။ (၂) ဇိဝှိဝိညာဉ်နှင့်

တကွ သိအပ်သော (သမ္ပယုတ်ခန္ဓာ ၃-ပါး)။
ယာ စ ဇိဝှိ ယေ စ ရသာ ယဉ္ဇ ဇိဝှိဝှိညာဏံ
ယေ စ ဇိဝှိဝှိညာဏဝှိညာတဗ္ဗာ ဓမ္မာ။ သံ၊
၂။၂၅၀-၁။ စက္ခုဝှိညာဏဝှိညာတဗ္ဗ-လည်း
ကြည့်။

ဇိဝှိဝှိညာဏဝိထိ (ထိ) [ဇိဝှိဝှိညာဏ + ဝိထိ]
ဇိဝှိဝှိညာဉ်နှင့် ဆက်စပ်ခြင်းရှိသော စိတ်အ
စဉ်၊ ဇိဝှိဝှိညာဉ်ဖြင့် မှတ်သားအပ်သောစိတ်
အစဉ်။ စက္ခုဝှိညာဏဝိထိ၊ သောတဝှိညာဏ-
ဝိထိ၊ သာနဝှိညာဏဝိထိ၊ ဇိဝှိဝှိညာဏဝိထိ၊
ကာယဝှိညာဏဝိထိ၊ မနောဝှိညာဏဝိထိ စေတီ
ဝှိညာဏဝသေန ဝါ ဒွါရပ္ပဝတ္တာ စိတ္တပ္ပဝတ္တိ-
ယော ယောဇေတဗ္ဗာ။ သင်္ဂဟ။၅၆။ ဇိဝှိ-
ဒွါရဝိထိ-လည်း ကြည့်။

ဇိဝှိဝှိညာဏသမဂီ (တိ) [ဇိဝှိဝှိညာဏ + သမဂီ]
ဇိဝှိဝှိညာဉ်နှင့်ပြည့်စုံသော၊ သူ။ ကေစိတ္တက္ခ-
ဏိကော သမာဓိတိ၊ အာမန္တာ။ စက္ခု-
ဝှိညာဏသမဂီ သမာပန္နောတိ၊ န ဟေဝံ
ဝတ္တဗ္ဗေ။ ဇိဝှိဝှိညာဏသမဂီ။ အဘိ၊က။
၃၃၃။

ဇိဝှိဝှိညာဏပ္ပတ္တိဟေတု (ပု) [ဇိဝှိဝှိညာဏ +
ဥပ္ပတ္တိ + ဟေတု] ဇိဝှိဝှိညာဉ်ဖြစ်ခြင်း၏အ
ကြောင်း။ တတ္ထ ရသာရမ္မဏံ တာဝ ဣန္ဒြိယ-
နိဿယံ အလ္လိယိတာ ဝှိညာဏပ္ပတ္တိဟေတု-
ဘာဝတော သတိပံ အနေကေသံ ရသာနံ
အာပါထဂမနေ ကေသ္မိံ ခဏေ ကေပ္ပကာရံ-
ယေဝ ယထာဝုတ္တနယေန ဇိဝှိဝှိညာဏပ္ပတ္တိ-
ဟေတု ဟောတိ။ အနုဋီ၊၁။၁၆၇။

ဇိဝှိဝှိညေယျ (တိ) [ဇိဝှိ + ဝှိညေယျ] (၁) ဇိဝှိ
ဝှိညာဉ်-ဖြင့်- သည်- သိအပ်သော၊ ဇိဝှိ
ဝှိညာဉ်-ဖြင့်- သည်- သိခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်
သော(ရသာရုံ)။ စက္ခုဝှိညေယျာ ရူပါဣဋ္ဌာ
ကန္တာ မနာပါ ပိယရူပါ ကာမူပသံဟိတာ
ရဇနီယာ။ သောတဝှိညေယျာ သဒ္ဓါ။ပ။
သာနဝှိညေယျာ ဂန္ဓာ။ ဇိဝှိဝှိညေယျာ

ရသာ။ ကာယဝှိညေယျာ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာ ဣဋ္ဌာ
ကန္တာ မနာပါ ပိယရူပါ ကာမူပသံဟိတာ
ရဇနီယာ။ ဒီ၊၁။၂၃၁။ မ၊၁။၁၂၀-၇။ မ၊၂။
၆၀၊၁၁၇။ မ၊၃။၄၁။ သံ၊၃။၁၈။ အံ၊၂။
၃၅၉။ အံ၊၃။၂၂၇။ အဘိ၊က။၁၆၁၊၂၇၄။
မဟာနိ။၁၉၊၃၃၁။ (-ဒီ၊၂။၂၂၄။ မ၊၂။
၁၇၁။ မ၊၃။၁၀၂-၃-၄၊၃၄၀-၁၊၃၅၀။ အံ၊၂။
၃၃၂။ အံ၊၃။၂၀၅၊၄၂၁။ အဘိ၊ဓ။၂၂၀-၁။
နေတ္ထိ။၁၃၄။ မိလိန္ဒ။၆၆၊၂၆၂။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊၂။
၄၃၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၈၃။)

ဇိဝှိဝှိညေယျရသ (ပု) [ဇိဝှိဝှိညေယျ + ရသ]
ဇိဝှိဝှိညာဉ်စိတ်-ဖြင့်-သည်- သိအပ်သော
ရသာရုံ။ မဟာရာဇ တေ ဣသယော ဇိဝှိ-
ဝှိညေယျရသေ အဂိဒ္ဓါ၊ န သက္ကာ ဣဓာနေ-
တုန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၂၆။ (-အံ၊ဋီ၊၁။၇၁။)

ဇိဝှိသဏ္ဌာန (တိ) [ဇိဝှိ + သဏ္ဌာန] (နှားနက်
ငယ်၏)လျှာ-ပုံဟန် - သဏ္ဌာန် - ရှိသော
(အသား)။ ပိဟကန္တိ ဥဒရဇိဝှိမံသံ။ တံ
ဝဏ္ဏတော နီလံ နိဂ္ဂုဏ္ဏိကပ္ပပ္ပဝဏ္ဏံ။ သဏ္ဌာ-
နတော သတ္တင်္ဂုလပ္ပမာဏံ အဗန္ဓနံ ကာဠ-
ဝစ္ဆကဇိဝှိသဏ္ဌာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၂၄၉။ ဥဒရဇိဝှိမံသန္တိ ဇိဝှိသဏ္ဌာနံ ဥဒရ-
ဿ မတ္တကပဿေ တိဋ္ဌနကမံသံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊
၁။၃၀၇။

ဇိဝှိသဒိသ (တိ) [ဇိဝှိ + သဒိသ] လျှာနှင့်တူ
သော။ အဘိရတ္တဘာဝေန ဇိဝှိသဒိသံ တေ
ဩဠပရိယောသာနန္တိ ဝဒတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။
၁၆၇။

ဇိဝှိသမုဒ္ဒ (ပု) [ဇိဝှိ + သမုဒ္ဒ] လျှာသာလျှင်
ဖြစ်သော-လျှာဟုဆိုအပ်သော-လျှာတည်း
ဟူသော-သမုဒ္ဒရာ၊ သမုဒ္ဒရာနှင့် တူသော
လျှာ။ ဇိဝှိ ဘိက္ခဝေ ပုရိသဿ သမုဒ္ဒေါ၊
တဿ ရသမယော ဝေဂေါ။ ယော တံ
ရသမယံ ဝေဂံ သဟတိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ

ဘိက္ခဝေ အတရိ ဇိဝှိသမ္ပဒံ သဉ္စိမိ သာဝနံ
သင်္ဂါဟံ သရက္ခသံ။ သံ၊ ၂။ ၃၆၇။

ဇိဝှိသမ္ပဒါ (တိ) [ဇိဝှိ+သမ္ပဒါ] လျှာ၏ပြည့်စုံ
ခြင်း။ ဆဗ္ဗိဓေန မာနော၊ စက္ခုသမ္ပဒါယ မာနံ
ဇနေတိ၊ သောတသမ္ပဒါယ။ ဃာနသမ္ပဒါယ။
ဇိဝှိသမ္ပဒါယ။ ကာယသမ္ပဒါယ။ မနောသမ္ပ-
ဒါယမာနံ ဇနေတိ။ မဟာနိ။ ၆။ ၁၃၃၆။ စူဠနိ။
၂၀၅။

ဇိဝှိသမ္ပဿ (ပု) [ဇိဝှိ+သမ္ပဿ] ဇိဝှိပသာဒ-
ကြောင့်-၌-ဖြစ်သော - တွေ့ထိမှု - ဖဿ၊
ဇိဝှိသမ္ပဿ။ တတ္ထ ကတမော သဠာယတန-
ပစ္စယာ ဖဿော၊ စက္ခုသမ္ပဿော သောတ-
သမ္ပဿော ဃာနသမ္ပဿော ဇိဝှိသမ္ပဿော
ကာယသမ္ပဿော မနောသမ္ပဿော၊ အယံ
ဝုစ္စတိ သဠာယတနပစ္စယာ ဖဿော။ အဘိ၊
ဝိ။ ၁၄၃။ (-ဝိ၊ ၃။ ၄၄။ ဒီ၊ ၂။ ၅၂၊ ၂၄၆။ မ၊ ၁။
၆၄။ မ၊ ၃။ ၂၅၉။ သံ၊ ၁။ ၂၄၅။ သံ၊ ၂။ ၂၄၈၊
၂၅၃။ အံ၊ ၂။ ၅၁။ အံ၊ ၃။ ၅၅၆။ အဘိ၊ ဓ။
၁၆။ ပဋိသံ၊ ၇။ မဟာနိ။ ၃၉၊ ၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။ ၁၉၉။)

ဇိဝှိသမ္ပဿဇ (တိ) [ဇိဝှိသမ္ပဿ + ဇန + ကိ]
ဇိဝှိသမ္ပဿ-ကြောင့်-၌-ဖြစ်သော (ဝေ-
ဒနာ-စသည်)။ တတ္ထ ကတမာ ဖဿပစ္စယာ
ဝေဒနာ၊ စက္ခုသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ သောတ-
သမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ ဃာနသမ္ပဿဇာ ဝေ-
ဒနာ ဇိဝှိသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ ကာယသမ္ပဿ-
ဇာ ဝေဒနာ မနောသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ။
အယံ ဝုစ္စတိ ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ။ အဘိ၊
ဝိ။ ၁၄၃။ ဇိဝှိသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ ကာယ-
သမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ မနောသမ္ပဿဇာ ဝေဒ-
နာ။ ဒီ၊ ၂။ ၅၀၊ ၂၄၇။ ဒီ၊ ၃။ ၂၀၂။ မ၊ ၁။ ၆၄။
(- မ၊ ၃။ ၃၀၄။ သံ၊ ၁။ ၂၄၅။ သံ၊ ၂။ ၄၉။
အံ၊ ၂။ ၅၁။ အံ၊ ၃။ ၅၅၇။ အဘိ၊ ဓ။ ၁၆။
အဘိ၊ ဝိ။ ၅၊ ၆၊ ၈၊ ၃၆။ ပဋိသံ၊ ၇၊ ၁၃၉၊ ၁၄၁။)

ဇိဝှိသမ္ပဿပစ္စယ (ပု) [ဇိဝှိသမ္ပဿ+ပစ္စယ]
ဇိဝှိသမ္ပဿ ဟူသောအကြောင်း။ ဇိဝှိ အာ-
ဒိတ္တာ၊ ရသာ အာဒိတ္တာ၊ ဇိဝှိဝိညာဏံ
အာဒိတ္တံ၊ ဇိဝှိသမ္ပဿော အာဒိတ္တော၊ ယမိဒံ
ဇိဝှိသမ္ပဿပစ္စယာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဝေဒယိတံ သုခံ
ဝါ ဒုက္ခံ ဝါ အဒုက္ခမသုခံ ဝါ တမ္ပိ အာဒိတ္တံ။
ဝိ၊ ၃။ ၄၄။ သံ၊ ၂။ ၂၅၁။ (- သံ၊ ၂။ ၂၄၈၊ ၂၅၂-
၃-၄-၅-၆-၇။ အဘိ၊ ဝိ။ ၅။)

ဇိဝှိသမ္ပဿာယတန (န) [ဇိဝှိသမ္ပဿ + အာယ-
တန။ ဇိဝှိ + သမ္ပဿာယတန] (၁) ဇိဝှိ
သမ္ပဿ၏ - တည်ရာ - အကြောင်း။ (၂)
ဇိဝှိပသာဒဟူသော သမ္ပဿ၏-တည်ရာ-အ-
ကြောင်း၊ သမ္ပဿ၏-တည်ရာ-အကြောင်း-
- ဖြစ်သော ဇိဝှိပသာဒ။ ဃာနသမ္ပဿာ-
ယတနံ ဇိဝှိသမ္ပဿာယတနံ ကာယသမ္ပဿာ-
ယတနံ မနောသမ္ပဿာယတနံ။ မ၊ ၃။ ၂၈၂။
စက္ခုဝိညာဏဒွါရ၊ စက္ခုသမ္ပဿာယတန-တို့
လည်းကြည့်။

ဇိဝှိဟတ္ထပရိဝတ္တက (တိ) [ဇိဝှိ+ဟတ္ထ+ပရိ-
ဝတ္တက] လျှာတည်းဟူသော လက်သည် ပြန်
လှန်အပ်သော (ထမင်းလုတ်)။ တံ ဟေဋ္ဌာ
ဒန္တဥဒုက္ခလေ ဇိဝှိဟတ္ထပရိဝတ္တကံ ခေဋ္ဌော-
ဒကေန တေမိတံ ဥပရိဒန္တမုသလသဉ္စုဏ္ဍိတံ
ကောစိ ကဋ္ဌစ္ဆုနာ ဝါ ဒဗ္ဗိယာ ဝါ အန္တော
ပဝေသေန္တော နာမ နတ္ထိ၊ ဝါယောဓာတု-
ယာဝ ပဝိသတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၉။ ဇိဝှိသင်္ခါ-
တေန ဟတ္ထေန အာလောဋ္ဌိတဝိလောဋ္ဌိတ-
ဝသေန ဣတောစိတော စ ပရိဝတ္တကံ ဇိဝှိ-
ဟတ္ထပရိဝတ္တကံ။ သီ၊ ဇီ၊ သင်္ခါ၊ ၂။ ၁၀၃။

ဇိဝှိဟတ္ထပရိဝတ္တိတ (တိ) [ဇိဝှိ + ဟတ္ထ + ပရိ-
ဝတ္တိတ] လျှာတည်းဟူသော လက်သည်
ပြန်လှန်အပ်သော (ထမင်းလုတ်)။ တံ
ဟေဋ္ဌာ ဒန္တဥဒုက္ခလေ ဇိဝှိဟတ္ထပရိဝတ္တိတံ
ခေဋ္ဌဥဒကတေမိတံ ဥပရိဒန္တမုသလသဉ္စုဏ္ဍိတံ
ကောစိ ကဋ္ဌစ္ဆုနာ ဝါ ဒဗ္ဗိယာ ဝါ အန္တော

ပဝေသေန္တော နာမ နတ္ထိ၊ ဝါယောဓာတု-
ယာဝ ပဝိသတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၃၁။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၆။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇။)

ဇိဝှါဟတ္ထပရိဝတ္တိတခေဋ္ဌလာလာပလိဗုဒ္ဓ (တိ)
[ဇိဝှါဟတ္ထပရိဝတ္တိတ+ခေဋ္ဌလာလာပလိဗုဒ္ဓ]
လျှာတည်းဟူသော လက်သည် ပြန်လှန်အပ်၊
လျှာရည် တံထွေးတို့ဖြင့် မြှေးယှက်အပ်သော
(ထမင်းလတ်)။ ဝေမေဝ နာနပ္ပကာရံ ပါန-
ဘောဇနာဒိဒန္တမုသလသဉ္စုဏ္ဏိတံ ဇိဝှါ-
ဟတ္ထပရိဝတ္တိတခေဋ္ဌလာလာပလိဗုဒ္ဓံ တံဇာ-
ဝိဂတဝဏ္ဏဂန္ဓရသာဒိသမ္ပဒံ တန္တဝါယခလိသု-
ဝါနဝမထုသဒိသံ နိပတိတော ဗိတ္တသေမှဝါတ-
ပလိဝေဌိတံ ဟုတော ဥဒရဂ္ဂိသန္တာပဝေဂ-
ကုထိတံ ကိမိကုလာကုလံ ဥပရူပရိ ဖေဏ-
ပုဗ္ဗုဋ္ဌကာနိ မုဉ္ဇန္တံ ပရမကသမ္ပုဒ္ဓဂန္ဓဇေဝုစ္ဆ-
ဘာဝံ အာပဇ္ဇိတော တိဋ္ဌတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၁။

ဇိဝှါဟတ္ထသမ္ပရိဝတ္တိတ (တိ) [ဇိဝှါဟတ္ထ+သမ္ပရိ-
ဝတ္တိတ] လျှာတည်းဟူသော လက်သည်
ကောင်းစွာပြန်လှန်အပ်သော(ထမင်းလတ်)။
ဝေမေဝ နာနပ္ပကာရပါနဘောဇနာဒိဒန္တ-
မုသလသံစုဏ္ဏိတံဇိဝှါဟတ္ထသမ္ပရိဝတ္တိတံ ခေဋ္ဌ-
လာလာပလိဗုဒ္ဓံ အာပဇ္ဇိတော တိဋ္ဌတိ။
ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၄၆။

ဇိဝှိန္ဒိယ (န) [ဇိဝှါ+ဣန္ဒိယ] လျှာအကြည်ဟု
ဆိုအပ်သော (ဇိဝှါဒွါရ၌ဖြစ်သော နာမ်
တရားတို့ကို) အစိုးရသော တရား၊ (လျက်
ခြင်း၌)အစိုးရသော လျှာအကြည်၊ဇိဝှိန္ဒေ။
စက္ခုန္ဒိယံ အဘိညေယျံ၊ သောတိန္ဒိယံ အဘိ-
ညေယျံ၊ ဃာနိန္ဒိယံ အဘိညေယျံ၊ ဇိဝှိန္ဒိယံ
အဘိညေယျံ၊ ကာယိန္ဒိယံ အဘိညေယျံ၊
ပဋိသံ၊၉။ ဇိဝှါ ဝေ သာယနလက္ခဏေ ဣန္ဒ-
ဌံ ကာရေတိတိ ဇိဝှိန္ဒိယံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။
(-သံ၊၂။၃၈၊၃၀၀။ သံ၊၃။၁၈၀။ အဘိ၊ဓ။
၁၄၇၊၁၆၀၊၁၇၆။ အဘိ၊ဝိ။၇၀၊၁၂၈၊၁၃၁။

အဘိ၊ဓ။၁၀။ အဘိ၊ပု။၁၀၂။ အဘိ၊က။
၁၂။ ယမက၊ ၃။၇၃။ ပဋ္ဌာန၊၁။၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။၁၂၂။ သင်္ဂဟ။၁၂၀။ နေတ္ထိဝိ။၂၂၅။)

ဇိဝှိန္ဒိယအသံဝရ (ပ) [ဇိဝှိန္ဒိယ+အသံဝရ]
ဇိဝှိန္ဒေ-ကို-၌-စောင့်စည်း-မပိတ်ဆို့-
ခြင်း။ စက္ခုန္ဒိယအသံဝရော စက္ခုကမ္မန္တိ၊
န ဟေဝံ ဝတ္တဗ္ဗေ။ ဇိဝှိန္ဒိယအသံဝရော
ဇိဝှါကမ္မန္တိ၊ န ဟေဝံ ဝတ္တဗ္ဗေ။ အဘိ၊က။
၃၃၆။

ဇိဝှိန္ဒိယသံဝရ (ပ) [ဇိဝှိန္ဒိယ+သံဝရ] ဇိဝှိန္ဒေ-
ကို-၌-စောင့်စည်း-ပိတ်ဆို့-ခြင်း။ စက္ခုန္ဒိ-
ယသံဝရော စက္ခုကမ္မန္တိ၊ န ဟေဝံ ဝတ္တဗ္ဗေ။
....ဇိဝှိန္ဒိယသံဝရော ဇိဝှါကမ္မန္တိ၊ န ဟေဝံ
ဝတ္တဗ္ဗေ။ အဘိ၊က။၃၃၇။

ဇိဝှိန္ဒိယသံဝရသံဝုတ (တိ) [ဇိဝှိန္ဒိယ+သံဝရ+
သံဝုတ] (၁) ဇိဝှိန္ဒေ-ကို-၌-စောင့်စည်း-
ပိတ်ဆို့-ခြင်း သတိနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။
(၂) ဇိဝှိန္ဒေ၌ စောင့်စည်းခြင်းသတိ တံခါး
ရွက်ကို ပိတ်ဆို့သော၊ သူ။ ဇိဝှိန္ဒိယသံဝရ-
သံဝုတော ဝိဟရတိ။ မနိန္ဒိယသံဝရသံဝု-
တော ဝိဟရတိ။ မ၊၁။၁၂။ စက္ခုန္ဒိယသံဝရ-
သံဝုတ-လည်း ကြည့်။

ဇိဝှေါပဂ္ဂ (န) [ဇိဝှါ+ဥပ+အဂ္ဂ] လျှာဖျား၏
အနီး၊ ခေါက်လိပ်ထားသော လျှာဖျား၏
အနီးအရပ်။ (လျှာထိပ်အရပ်၌ ဖြစ်သည့်
'မုဒ္ဓဇ' အက္ခရာတို့ကို ရွတ်ဆိုရာဝယ် လျှာဖျား
၏ အနီးအရပ်ဖြင့် ထိခိုက် ရွတ်ဆိုရသော
ကြောင့် ယင်းလျှာဖျား၏ အနီးအရပ်ကို
'ဇိဝှေါပဂ္ဂကရိုဏ်း'ဟု ခေါ်သည်။) ဇိဝှေါပဂ္ဂံ
မုဒ္ဓဇာနံ၊ ဇိဝှါဂ္ဂံ ဒန္တဇာနံ၊ သေသာ သက-
ဌာနကရဏာ။ ရူ။၂။ နီတိ၊သုတ္တ။၂၃။ အဂ္ဂ-
သ ဥပ သမိပံ ဥပဂ္ဂံ၊ ဇိဝှါယ ဥပဂ္ဂံ ဇိဝှေါ-
ပဂ္ဂံ။ ရူ၊ဋီ။၂။

ဇိဝှေါပဂ္ဂသံသနုန (န) [ဇိဝှေါပဂ္ဂ+သံသနုန]
လျှာဖျား၏ အနီးအရပ်ဖြင့် ထိခိုက်ခြင်း။

မုခဗ္ဗန္တရမုဒ္ဓမ္ပိ ဇိဝေါပဂ္ဂသံဘဋ္ဌနေန ဥပ္ပန္နာ
ဋ္ဌဝဂ္ဂရဋ္ဌ-ကာရာ မုဒ္ဓဇာ နာမ။ နိရုတ္တိ။နာ-၅။

ဇိဿာမ (ကြိ) [ဇိ+ဿာမ] အောင်-နိုင်-
ကုန်လတ်အံ့၊ ဇေတိ ကြည့်။

ဇိန^၁ (တိ) [ဇိ+တ။ တ-ကို ဤဏ-ပြု၊ ဏ-ကို
န-ပြု။] အောင်-နိုင်-အပ်သော၊ အအောင်
-အနိုင်-ခံရသော၊ ရှုံးသော၊ သူ။ ကိဿ တံ
အယျော ပစ္စာ အာဂတော ပညာသံဇိနော-
သိ။ ဝါ၊ ၁။ ၃၂၄။ ဇိနောသိတိ ဇိတောသိ။
ဝါ၊ ၁။ ၂။ ၂၅။ သောကာဝတိဏ္ဏော န ဝနမ္ပိ
ဈာယသိ၊ ဝိတ္တံ န ဇိနော ဥဒ ပတ္တယာနော။
သံ၊ ၁။ ၁၂။ ဝိတ္တံ န ဇိနောတိ သတံ ဝါ
သဟဿံ ဝါ ဇိတောသိနု။ သံ၊ ၁။ ၁၇၀။
ဇိတော ဝိတ္တပရာဇိတော အသိနု။ သံ၊ ၁။ ၁။
၂၁၉။ ဇိနော မစ္ဆန္တ ပေသိဉ္စ၊ ကပဏော
ဝိယ ဈာယသိ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၃၅။ ဇိနောတိ
ဇာနိပုတ္တော ဟုတွာ။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၉။ ဇိနော
ရထဿံ မဏိကုဏ္ဏလေ စ၊ ပုတ္တေ စ ဒါရေ စ
တထေဝ ဇိနော။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂၀။ မဟာနိ။
၃၄၅။ ဇိနော ရထဿံ မဏိကုဏ္ဏလေ
စာတိ မဟာရာဇေ တံ ရထဉ္စ အဿဉ္စ
မဏိကုဏ္ဏလာနိ စ ဇိနော။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၁၄၂။
ဇိနော ဓနဉ္စ ဒါသေ စ၊ ဂါရယဿ ဗြဟ္မဗန္ဓု-
ယာ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၇၀။ ဇိ ဇာနိယံ။ ဇိနော
ရထဿံ မဏိကုဏ္ဏလေ စ၊ ပုတ္တေ စ ဒါရေ စ
တထေဝ ဇိနော။ ဇိနော ဓနဉ္စ ဒါသေ စ။
နိတိ၊ ၁။ ၂၄၇။ ဇယံ ဝေရံ ပသဝတိ၊ ဇိနော
ဝိတ္တမနုသောစတိ။ ဒိ၊ ၁။ ၁၄၉။ ဇိနောတိ
အညေန ဇိတော သမာနော ယံ တေန
တဿ ဝေဌနံ ဝါ သာဋ္ဌကော ဝါ အညံ ဝါ
ပန ဟိရညသုဝဏ္ဏာဒိဝိတ္တံ ဂဟိတံ၊ တံ အနု-
သောစတိ “အဟောသိ တဝ မေ၊ တံ တံ
တဝ မေ နတ္ထိ”တိ တပုစ္ဆယာ သောစတိ။
ဝေ သော ဇိနော ဝိတ္တံ အနုသောစတိ။ ဒိ၊ ၁။
၃။ ၁၂၉။ ဇိနောတိ ဇူတပရာဇယာပန္နာယ

ဓနဇာနိယာ ဇိနော။ တေနာဟ “အညေန
ဇိနော သမာနော”တိ အာဒိ။ ဒိ၊ ၁။ ၁၃၃။
ဇိ ဇယေ၊ ဇိယိတိ ဇိနော ဝိတ္တမနုသောစတိ၊
ဇိတော ဝါ။ ရှု၊ ၆။ ၃။ ဇိနော ပရာဇိတော။
ဝိတ္တံ ဓနံ။ ရှု၊ ၆။ ၃။ (ဤ၌ ‘ဇိန’ ဇိန’ဟု
ပါ၌ ၂ မျိုး တွေ့ရသည်။ ရူပသိဒ္ဓိ၌ တ-ကို
ဤဏ-ပြုပြီးလျှင် ဏ-ကို န-ပြုကာ ‘ဇိန’ဟု
ဒီသနဉ် ပြီးစေသည်။ ဝိသုဒ္ဓါရုံမဟာရူပသိဒ္ဓိ
နိဿိ၌ “ဇိနော-ဟု ရှိမူကား တ-ကို န-ပြု၍
၎င်း ဣန သက်၍၎င်း ပြီး၏” ဟု ဆိုသည်။
ထောမ-၌ကား ‘ဇျာ’ ဓာတ်၊ ‘တ’ ပစ္စည်း၊
‘ဇျာ’ကို ‘ဇိ’ ဟု သမ္ပသာရဏပြု၊ ဣ-ကို ဤ၊
တ-ကို န၊ ပြု၍ ‘ဇိန’ဟု ပြီးစေပြီးလျှင် ယင်း
‘ဇိန’သည် အသက်ကြီးသူ၊ အိုသူ၊ သားရေ
အိတ် ဟူသော ဂုဏ်ကို ဟော၏ ဟု ဆို
သည်။)

ဇိန^၂ (တိ) [ဇာ=ဟာ+တ။ တ-ကို ဤဏ-ပြု၊
ဏ-ကို န၊ ဟ-ကို ဇ-ပြု။] ယုတ်လျော့-ဆုံး
ရှုံး-သော၊ သူ။ ဗဟူ ဟိ ခတ္တိယာ ဇိနာ၊
အတ္တံ ရဋ္ဌံ ပမာဒိနော။ ဇာ၊ ၁။ ၃၉၇။ အတ္တံ
ရဋ္ဌန္တိ ဇနပဒဝါသိနံ ဝုဒ္ဓိဉ္စေဝ သကလရဋ္ဌဉ္စ
ဗဟူ ပမာဒိနော ဇိနာ ပမာဒဒေါသေန
ဇိနာ ပရိဟိနာ ဝိနဋ္ဌာ။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၁၀၅။ ဇနိန္ဒ
ဇိနောသိ ဝရဒ္ဓနေန၊ ဇိတော စ မေ ခိပ္ပ-
မဝါကရောဟိ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၅။ ဇိနောသိတိ
ပရိဟိနောသိ။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၁၀၄။ (-ဇာ၊ ၁။
၁၅၉၊ ၂၆၈။ ဇာ၊ ၁။ ၃၁၆။ ဇာ၊ ၁။ ၄၅၀။)

ဇိနဓန (တိ) [ဇိန+ဓန] ယုတ်လျော့-ဆုံးရှုံး
-သော ဥစ္စာရှိသော၊ ဥစ္စာဆုံးရှုံးသော၊ သူ။
တေ တတ္ထ သိဒ္ဓန္တိ အထောပိ ကေဒါ၊ ဇိနာ-
ဓနာ ဇန္တိ ဝိနဋ္ဌပါဘတာ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၀၆။
ဇိနာ ဓနာတိ ဇိနဓနာ။ ဇာ၊ ၁။ ၄၂၇။
ဇိနာဓနာတိ ဇေတ္ထ ဇိနဓနာတိ ဝတ္တဗ္ဗေ အ-
ကာရဿ ဒီသံ ကတွာ ဝေ ဝတ္တန္တိ အာဟ
“ဇိနာဓနာတိ ဇိနဓနာ”တိ။ ဇာတ်၊ ၁။ ၁။

ဇိမ္မတ (ပု) [ဇိဝန+မူတ။ ဇိဝိတ+မူ+တ] တိမ်၊ မိုးတိမ်။ “ဇိဝနဿ မူတော ဇိဝန-မူတော” တိ ဝတ္ထဗ္ဗေ “ဇိမ္မတော” တိ ဝ-ကာရ၊ န-ကာရာနံ ဝိနာသော ဝိယ ဝိဇ္ဇမာနက္ခရ-ဝိနာသော ဝတ္ထဝိနာသော နာမ။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၂၂၉။ သိ၊ ဋီ၊ သင်၊ ၂။ ၂၂၃။ ဇိဝနဿ မူတော ဇိမ္မတော။ မောဂါ၊ ၁။ ၄၇။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၃၄၃။ ဇိဝနဿ မူတော ဇိဝန-မူတော၊ ဇိဝနဿ ဇိသဒ္ဓါဒေသော ဇိမ္မတော။ မောဂါ၊ ပဉ္စိကာ၊ ၁။ ၄၇။ ဇိဝနံ ဇလံ မူတံ ဗန္ဓမနေနာတိ ဇိမ္မတော၊ ဝနသဒ္ဓလောပေါ၊ လောကာနံ ဝါ ဇိဝိတံ မုနာတိ ဗန္ဓတိတိ ဇိမ္မတော၊ ဝိတလောပေါ၊ ဇိဝိတဿ ဇိအာ-ဒေသော ဝါ။ ဓာနိ၊ ဋီ၊ ၄၇။

ဇိမ္မတ ၂ (ပု) [ဇိမ္မတ+ဏ] မိုးတိမ်ရှိသော-မိုးတိမ်ထူထပ်သော-အခါ၊ မိုးအခါ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇိမ္မတ ၃ (ပု) [ဇိမ္မတ ၂ + ဏ] မှန်လာပင်။ (ဆေးကျမ်း၌ ‘ဇိမ္မတ’သည် နွယ်ကြီးတမျိုးတည်း၊ လယ်၌ စိုက်ပျိုးကြ၏။ ပွင့်ဖြူ၊ ပွင့်ဝါ၊ ပွင့်နီဟု သုံးမျိုးရှိ၏။ အသီးသည် ဗုံလုံချိုသီး အငယ်စားနှင့်တူ၏။ အသီး၌ သေးငယ်သောဆူးရှိ၏ဟု ဆို၏။ ဝိ၊ ဓာနိ၊ သျ၊ သစ်။ ၅၇၈။) ဒေဝတာသော တု ဇိမ္မတော- ထာမိလာတော။ မဟာသဟာ။ ဓာနိ။ ၅၇၈။ ဇိမ္မတကာလေ သဉ္ဇာတတ္တာ ဇိမ္မတော၊ မှန်လာ။ ဓာနိ၊ ဋီ၊ ၅၇၈။

ဇိမ္မတကာလ (ပု) [ဇိမ္မတ ၂ + ကာလ] မိုးအခါ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇိမ္မတဝဏ္ဏ (တိ) [ဇိမ္မတ+ဝဏ္ဏ] မိုးတိမ်ညိုကဲ့သို့ အဆင်းရှိသော၊ မိုးတိမ်ညို အဆင်းရှိသော (အမတ်ကြီး)။ ဇိမ္မတဝဏ္ဏံ ပိဏံသံ၊ ပသန္န-နယနာနနံ။ အပ၊ ၂။ ၁၁၉။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၈၁။ (-အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၇။)

ဇိယတိ (ကြိ) [ဇရ+အ+တိ။ ရှု။ ၄၈၂။ မောဂါ၊ ၅။ ၁၇၄။ နိရုတ္တိ။ ၆၄၈။ ဇေ+အ+တိ။ ဇေခယေ။ ဇိယတိ။ ကောရဿ ဤယာဒေသော။ နိတိ၊ ဓာ၊ ၄၂။ ဇိ+ယ+တိ။ ဣ-ကို ဤ-ပြ။ (၁) (က) ဆွေးမြေ့-ယိုယွင်း-အိုမင်း-ရင့်ယော်-၏။ (ခ) ဆွေးမြေ့-ပျက်စီး-၏။ (၂) ယုတ်လျော့-ဆုံးရှုံး-၏။ (၃) အောင်-နိုင်-၏။ (၄) ရှုံး၏။ (၁) (က) ကိစ္ဆံ ဝတာယံ လောကော အာပန္နော ဇာယ-တိ စ ဇိယတိ စ မိယတိ စ စဝတိ စ ဥပပဇ္ဇတိ စ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၆။ သံ၊ ၁။ ၂၄၆၊ ၃၂၇။ (-မ၊ ၁။ ၄၀၁။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၆၁၊ ၁၄၄-၅။ သံ၊ ၂။ ၁၃၄။ အံ၊ ၁။ ၃၅၆။ အဘိ၊ က၊ ၃၉။ မိလိန္ဒ၊ ၃၀၇။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၉။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၅။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၅၊ ၁၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၇။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၁၅၀။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၅။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈၀။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၉။ စူဠနိ၊ ဌ၊ ၃၆။) ဇိယန္တိ-မ၊ ၃။ ၂၀၆။ အဘိ၊ က၊ ၂၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၇။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၅၆။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၂၁။ ဇိယသိ-ဝဇီရ၊ ၃၄။ ဇိယတေ-ပေဋကော။ ၂၀၈။ ဇိယသေ-ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၆၄။ ဇိယန္တိ-ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၅၆။ ဇိယေထ-ဒီ၊ ၂။ ၅၄။ သံ၊ ၁။ ၃၂၈။ တေနဟိ သမဏ သောစသီတိ။ ကိ* ဇိယိတ္ထ အာဝုသောတိ။ သံ၊ ၁။ ၅၂။ ကိ* ဇိယိတ္တာတိ ယဿ ဟိ ကိဉ္စိ မနာပံ စိဝရာဒိ-ဝတ္ထု ဇိဏ္ဏံ ဟောတိ၊ သော သောစတိ၊ တသ္မာ ဝေမာဟ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၄။ (ခ) ကာလေန ယာစံ ယာစေယျ၊ ဧဝံ မိတ္တာ န ဇိယရေ။ ဇာ၊ ၂။ ၄၈။ နဇိယရေတိ ဧဝံ မိတ္တာ န ဇိရန္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၂၄၇။ မာတာ စ ဒုဗ္ဗလာတဿ၊ အစိရာ စက္ခုနိ ဇိယရေ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၃၈။ အစိရာ စက္ခုနိ ဇိယရေတိ နိစ္စရောဒနေန နစိရဿေဝ စက္ခုနိ ဇိယိဿန္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၃၀၁။ (၂) အသတာ စ န သောစတိ၊ သဝေ လောကေ န ဇိယတိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၂၅။ န ဇိယတိတိ ဇာနိမ္မိ န ဂစ္ဆတိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊

၂။၂၈၄။ ဧဝံ အတြိစ္ဆံ အတိလောဘေန
အတ္တမာ ဟာယတိ ဇီယတိ။ အဘိဋ္ဌာ၂။
၄၅၃။ (- ဇာ၊၂။၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၈၆။)
ဧနာပိ တတ္ထ ဇီယန္တိ၊ ရာဇကောသော
ပဝစုတိ။ ဇာ၊၁။၁၅၉။ ဧနာပိ တတ္ထာတိ
တတ္ထ တေ ဝိဝါဒါပန္နာ ဧနတောပိ ဇီယန္တိ၊
အတ္တနော သန္တကာ ပရိဟာယန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။
၃၁၆။ ဇီယသိ-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၀၄။ ဇီယာမ-
ထေရာဋ္ဌ၊၂။၁၂၅။ ဇီယသေ-ဇာ၊၂။၂၅၂။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၉၆။ ဇီယေယျ-စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၉၈။
ဇီယေထ-မ၊၃။၂၀၈။ ဇာ၊၂။၃၅၆။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၇။၃၃၇။ ဇီယေယျ - သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၀။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။ ဇီယိ-ဇာ၊၁။၂၃၁။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၄။၁၀၈-၉။ (၃) တေန ဟိ သမဏ သော-
စသိတိ။ ကိံ ဇီယိတ္ထ အာဝုသောတိ။ သံ၊၁။
၅၂။ ဘဂဝါ တမ္ပိ ပဋိက္ခိပန္နော “ကိံ ဇီ-
ယိတ္ထာ”တိ အာဒိမာဟ၊ ကိံ မံ ဇိနာတိတိ
အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄။ (၄) တတ္ထ သစေ
သော ဇီယိဿတိ၊ မယံ ပဉ္စသဟဿာနိ
ဒဿတိ။ သစာဟံ ဇီယိဿာမိ၊ အဟမဿ
ဒဿာမိ၊ တသ္မာ တံ ဗဟံ ဓနံ ယာစာမိ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၉။

ဇီယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဇေ+ဏေ+တိ။ “ဇေ-
ခယေ။ ဇီယတိ၊ ဇီယန္တိ။ ကိံ မံ ဓနေန
ဇီယေထ”ဟု သဒ္ဒါကျမ်းလာအရ ‘ဇေ’
ဓာတ်၏ အစိတ် ‘ဇေ’ကို ‘ဤ’ ပြု၍ ‘ဇီယန္တိ’
ပြီးသည်။ ‘ဇီ’ ဓာတ်မဟုတ်၊ ကာရိုက်ပစ္စည်း
လည်း အတွင်းငုပ်သည်။ ပြည်သျှ။] ကုန်ခန်း
-ပျက်စီး-ဆုံးရှုံး-စေ၏။ ယေန ဇာတေန
ဇီယန္တိ၊ သော ဒေါသော န မယိ ဝသေ။
ဇာ၊၁။၂၆၆။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၆။ ယေန ဇာတေ-
နာတိ ယေန စိတ္တေန ဇာတေန ကုဒ္ဒါ သတ္တာ
ပါဏဝဓာဒိနံ ကတတ္တာ ရာဇဒဏ္ဍဝသေန
ဝိသခါဒနာဒိဟိ ဝါ အတ္တနော မရဏဝသေန
တောနိ ခေတ္တာဒိနိ ဇီယန္တိ၊ သော ဒေါသော

မယိ န ဝသေယျာတိ ယာစတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။
၂၄၂။

ဇီယတေ (ကြိ) [ဇရ+အ+တေ] ဆွေးမြေ့-
ယိုယွင်း-အိုမင်း-ရင့်ယော်-၏။ ဇီယတိ^၁
(၁၊က) ကြည့်။

ဇီယန (တိ) [ဇရ+ယု] အိုမင်း-ရင့်ယော်-
သော၊ သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇီယနက (တိ) [ဇီယန+က] အိုမင်း-ရင့်ယော်-
သော၊ သူ။ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ကောစိ ဇာယန-
ကော ဝါ ဇီယနကော ဝါ မိယနကော ဝါ
စဝနကော ဝါ ဥပပဇ္ဇနကော ဝါ နတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌ၊
၂။၃၀၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀-၁။

ဇီယန္တိ (တိ) [ဇရ + အ + အန္တိ] အိုမင်း-ရင့်
ယော်-သော။ ဇရ ဝယောဟာနိမ္မိ၊ “ဇရ-
မရာန”န္တိ အာဒိနာ ဇီရဇီယျာဒေသာ၊....
ဇီယံ၊ ဇီယန္တိ၊ ဇီယန္တိ။ ရှု၊၆၄၆။ (-မောဂါ၊
၅။၁၇၄။)

ဇီယန္တိ (ကြိ) [ဇရ+အ+အန္တိ။ ဇေ+အ+
အန္တိ။ ဇိ+ယ+အန္တိ။] (၁) ဆွေးမြေ့-
ယိုယွင်း-အိုမင်း-ရင့်ယော်-ကုန်၏။ (၂)
ယုတ်လျော့ - ဆုံးရှုံး - ကုန်၏။ ဇီယတိ^၁
(၁၊၂) ကြည့်။

ဇီယန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဇေ+ဏေ+အန္တိ] ကုန်
ခန်း-ပျက်စီး-ဆုံးရှုံး-စေကုန်၏။ ဇီယတိ^၂-
ကြည့်။

ဇီယန္တိ (ကြိ) [ဇရ+အ+အန္တိ] ဆွေးမြေ့-
ယိုယွင်း - အိုမင်း - ရင့်ယော် - ကုန်စေ
သတည်း။ ဇီယတိ^၁ (၁၊က) ကြည့်။

ဇီယမာန (တိ) [ဇရ+အ+မာန။ ရှု၊၆၄၆။
မောဂါ၊၅။၁၇၄။] အိုမင်း-ရင့်ယော်-သော။
ပရမတ္ထတော စ ခန္ဓေသု ဇာယမာနေသု ဇီ-
ယမာနေသု မိယမာနေသု စ....ဘဂဝတာ
တေသု သတ္တေသု ခန္ဓောပစာဓော သိဒ္ဓေါတိ

ဒသိတော ဝေ။ ခုဒ္ဒကဌ။ ၆၄။ (-ဓမ္မဌ၊ ၁။ ၁၀၃။)

ဇိယရေ (ကြိ) [ဇရ+အ+အန္တိ] ဆွေးမြေ့-ယိုယွင်း-အိုမင်း-ဟောင်းနွမ်း- ကုန်၏။ ဇိယတိ (၁၊ က) ကြည့်။

ဇိယသိ (ကြိ) [ဇရ+အ+သိ။ ဇေ+အ+သိ။ ဇိ+ယ+သိ။] (၁) ဆွေးမြေ့-ယိုယွင်း-အိုမင်း-ရင့်ယော်-၏။ (၂) ယုတ်လျော့-ဆုံးရှုံး-၏။ ဇိယတိ (၁၊ ၂) ကြည့်။

ဇိယသေ (ကြိ) [ဇရ+အ+သေ။ ဇေ+အ+သေ။ ဇိ+ယ+သေ။] (၁) ဆွေးမြေ့-ယိုယွင်း-အိုမင်း-ရင့်ယော်-၏။ (၂) ယုတ်လျော့-ဆုံးရှုံး-၏။ ဇိယတိ (၁၊ ၂) ကြည့်။

ဇိယာမ (ကြိ) [ဇရ+အ+မ။ ဇေ+အ+မ။ ဇိ+ယ+မ။] ယုတ်လျော့-ဆုံးရှုံး-ကုန်၏။ ဇိယတိ (၂) ကြည့်။

ဇိယံ (ကြိ) [ဇရ+ဩ။ ဇေ+ဩ။ ဇိ+ယ+ဩ။] ယုတ်လျော့-ဆုံးရှုံး- ပြီ။ ဇိယတိ (၂) ကြည့်။

ဇိယိတ္တံ (ကြိ) [ဇရ+အာ] ဆွေးမြေ့-ယိုယွင်း-အိုမင်း-ရင့်ယော်-ပြီ။ ဇိယတိ (၁၊ က) ကြည့်။

ဇိယိတ္တံ (ကြိ) [ဇိ+ယ+အာ] အောင်-နိုင်-ပြီ။ ဇိယတိ (၃) ကြည့်။

ဇိယိဿတိ (ကြိ) [ဇိ+ယ+ဿတိ] ရှုံးလွှဲ။ ဇိယတိ (၄) ကြည့်။

ဇိယိဿန္တိ (ကြိ) [ဇရ+ဿန္တိ] ဆွေးမြေ့-ယိုယွင်း- အိုမင်း- ရင့်ယော်- ကုန်လွှဲ။ ဇိယတိ (၁၊ က) ကြည့်။

ဇိယိဿာမိ (ကြိ) [ဇိ+ယ+ဿာမိ] ရှုံးလတ်အံ့။ ဇိယတိ (၄) ကြည့်။

ဇိယေထ (ကြိ) [ဇရ+အ+ထေ။ ဇေ+အ+ထေ။ ဇိ+ယ+ထေ။] (၁) ဆွေးမြေ့-ယိုယွင်း-အိုမင်း-ရင့်ယော်-ရာ၏။ (၂) ယုတ်လျော့-ဆုံးရှုံး-ရာ၏။ ဇိယတိ (၁၊ ၂) ကြည့်။

ဇိယေယံ (ကြိ) [ဇရ+အ+ယေယံ။ ဇေ+အ+ယေယံ။ ဇိ+ယ+ယေယံ။] ယုတ်လျော့-ဆုံးရှုံး-ရာ၏။ ဇိယတိ (၂) ကြည့်။

ဇိယေယျ (ကြိ) [ဇရ+အ+ယေယျ။ ဇေ+အ+ယေယျ။ ဇိ+ယ+ယေယျ။] ယုတ်လျော့-ဆုံးရှုံး-ရာ၏။ ဇိယတိ (၂) ကြည့်။

ဇိရ (ပု) [ဇျာ+ရ။ ‘ဇျာ’ ကို ‘ဇိ’ ဟု သမ္ပ-သာရဏပြု၊ ဣ-ကို ဤ-ပြု။] ဇိရာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇိရကံ (ပု) [ဇိရ+က] ဇိရာ။ ယထာ မဟာ-ရာဇ ရညော သူဒေါ အရသံ ဝါ ရသံ ဝါ က-ရေယျ၊ သော တတ္ထ ဒဓိမ္မိ ပက္ခိပေယျ၊ လော-ဏမ္မိ ပက္ခိပေယျ၊ သိင်္ဂီဝေရမ္မိ ပက္ခိပေယျ၊ ဇိရကမ္မိ ပက္ခိပေယျ၊ မရိစမ္မိ ပက္ခိပေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၆၅။ တိတ္ထိရေ အာဒါယ ပရိသော-ဇေတွာ ဇိရကာဒိဟိ ဝါသေတွာ အင်္ဂါရေသု သုပက္ကေ ပစိတွာ ရညော ဥပဋ္ဌာပေသိ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၇၀။ (ထောမ-၌ ‘ဇိရ’ သဒ္ဒါသည် ဇိရာ၊ သံလျက်၊ အဏုပ္ပ၊ ၃-နက်ကို ဟော၏ဟု ဖွင့်ဆိုပြီးလျှင် ယင်း ‘ဇိရ’ နောင် ‘သညာ’ အနက်၌ ‘က’ သက်၍ ‘ဇိရက’ ပြီးသည်ဟု ဆိုသည်။)

ဇိရကံ (ပု) [ဇရ+ဏျ] (၁) ကြေကျက်ခြင်း၊ အစာကြေခြင်း။ (တိ) (၂) ဆွေးမြေ့-ယိုယွင်း-အိုမင်း-သော၊ သူ။ အဇိရကံ၊ အ-ဇိရကံ-တို့ကြည့်။

ဇိရကမရိစမတ္တက (န) [ဇိရက+မရိစ+မတ္တက] ဇိရာ၊ ငြုတ်ကောင်းမျှ။ တံ ဒိဝသံ နဂရပရိဂ္ဂါ-ဟိကာ ဒေဝတာ အန္တမသော ဇိရကမရိစ-

မတ္တကေနာပိ အတ္တိကေ တဿေဝ အာပဏာ-
ဘိမုခေ ကရိံသု။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၄။

ဇီရကာဒိဝါသဂန္ဓ (ပု) [ဇီရက+အာဒိ+ဝါသ
+ ဂန္ဓ] ဇီရဏသည်ဖြင့် ထုံအပ်သောအနံ့။
ဇီရကာဒိဝါသဂန္ဓ အဿာဒေန္တဿ ဂန္ဓရာဂေါ၊
သာဒုရသဝသေန ရသရာဂေါ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။
၁၀၂။

ဇီရကာဒိသံယုတ္တ (တိ) [ဇီရကာဒိ+သံယုတ္တ]
ဇီရဏသည်တို့နှင့်ယှဉ်စပ်သော။ သာလိပိဋ္ဌေ-
န သဒ္ဓိံ မဒ္ဓိံတွာ ဇီရကာဒိသံယုတ္တေ သပ္ပိမ္ပိ
ပစိံတွာ စတုမရရေန ယောဇေတွာ ဝါသံ
ဂါဟာပေတွာ ဌပိတံ နာလိယသာကံ။ အံ၊ ဌ၊
၃။ ၂၃။

ဇီရကာဒိသဗ္ဗသမ္ဘာရ (ပု) [ဇီရကာဒိ+သဗ္ဗ+
သမ္ဘာရ] ဇီရဏသော အလုံးစုံသော အ
ဆောက်အဦ။ သဗ္ဗသမ္ဘာရသင်္ခတောတိ ဇီရ-
ကာဒိသဗ္ဗသမ္ဘာရေဟိ သင်္ခတော။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၄၂၇။ ကခါ၊ ဌ၊ သစ်။ ၃၂၅။

ဇီရကာဒိသမ္ဘာရ (ပု) [ဇီရကာဒိ+သမ္ဘာရ]
ဇီရဏသော အဆောက်အဦ။ မရရသေဟိ
ဗဒရေဟိ သဒ္ဓိံ ဇီရကာဒိသမ္ဘာရေဟိ ယော-
ဇေတွာ ပက္ကံ ကေသံဝစ္ဆရိကသုကရမံသံ။ အံ၊
ဌ၊ ၃။ ၂၃။

ဇီရကာဒိသမ္ဘာရယုတ္တ (တိ) [ဇီရကာဒိသမ္ဘာရ
+ယုတ္တ] ဇီရဏသော အဆောက်အဦနှင့်ယှဉ်
စပ်သော။ တဉ္စိ ပညာယမာနဝဏ္ဏပတ္တကေ-
သရံ ကတွာ ဇီရကာဒိသမ္ဘာရယုတ္တေ သပ္ပိမ္ပိ
ပစိံတွာ သပ္ပိံ ဝိနိဝတ္တေတွာ ကောလုမ္မေ
ပူရေတွာ ဂန္ဓဝါသံ ဂါဟာပေတွာ ပိဒဟိတွာ
လဉ္ဇေတွာ ဌပိတံ ဟောတိ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၃။

ဇီရဏ (န) [ဇရ+ယု] (၁) ဆွေးမြွေ-ယို
ယွင်း-အိုမင်း-ရင့်ယော်-ခြင်း။ (၂) ကြေ
ကျက်ခြင်း၊ အစာကြေခြင်း။ (၃) ယုတ်
လျော့-ဆုံးရှုံး-ခြင်း။ (တိ) (၄) ဆွေးမြွေ

- ယိုယွင်း - အိုမင်း - ရင့်ယော် - သော။

(၁) ဇီရဏံ ဇရာ။ မရန္တိ ဧတေနာတိ မရဏံ။
အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၈။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၄။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၁၃၆။ (-ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၇။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃။)

(၂) အဇီရဏ (၁) ကြည့်။ (၃) ဇီရဏံ
ဇာနိံ တာဏံ တု၊ ရက္ခဏံ ပမိတိပ္ပမာ။ ဓာနံ။
၇၆၃။ ဒွယံ ဓနာဒိဇာနိယံ။ ဇရ ဝယောဟာ-
နိမ္ပိ၊ ယု၊ ဇီရဏံ၊ အဿိ။ ဓာနံ၊ ဌ၊ ၇၆၃။
(အမရကောသဋ္ဌိကာ၌ “ဇီရဏ၊ ဇာနိ” ၂-
ပုဒ်လုံး ‘အိုခြင်း’ အနက်ဟောဟု ဆိုသည်။)

(၄) ဇီရဏဿ ဝါ အာကာရော တာ-သဒ္ဓေန
ဝုတ္တော။ မူလဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၃။ (-မ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၅။ ဒီ၊
ဌ၊ ၂။ ၂၇၁။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၇။ နေတ္ထိ၊ ဌ၊ ၁၂၅။)

ဇီရဏ (န) [ဇီရ+ယု။ ဇီရ+ယု။ ဣ-ကို ဤ-ပြု။
ဓာတွတ္ထ။] ကြီးပွားခြင်း။ ဇီရ ပြုဟနေ။ ပြု-
ဟနံ ဝစုနံ။ ဇီရတိ။ ဇီရံ။ ဇီရမာနော။ ဇီရဏံ။
နိတိ၊ ဓာ။ ၁၄၆။

ဇီရဏက (န) [ဇီရဏ+က] ဆွေးမြွေ-ယိုယွင်း
-အိုမင်း-ရင့်ယော်-ခြင်း။ ဇရတာနိဒ္ဓေသေ
ဇီရဏကဝသေန ဇရာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၆၄။

ဇီရဏတာ (တိ) [ဇီရဏ+တာ] ဆွေးမြွေ-ယို
ယွင်း-အိုမင်း-ရင့်ယော် - သည်၏အဖြစ်၊
ဆွေးမြွေ - ယိုယွင်း - အိုမင်း-ရင့်ယော် -
ခြင်း။ ယာ တေသံ တေသံ သတ္တာနံ တမ္ပိ
တမ္ပိ သတ္တနိကာယေ ဇရာ ဇီရဏတာ ခဏ္ဍိစွံ
ပါလိစွံ ဝလိတ္တစတာ အာယုနော သံဟာနိ
ဣန္ဒြိယာနံ ပရိပါကော။ ဒီ၊ ၂။ ၂၄၄။ ဇီရဏ-
တာတိ အာကာရတာဝနိဒ္ဓေသော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။
၃၈၆။ ဇီရဏဓေဝ ဇီရဏတာ၊ ဇီရန္တဿ ဝါ
အာကာရော တာ-သဒ္ဓေန ဝုတ္တောတိ အာဟ
“အာကာရတာဝနိဒ္ဓေသော” တိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။
၃၃၇။ (-မ၊ ၁။ ၆၀၊ ၈၂။ သံ၊ ၁။ ၂၄၄၊ ၂၇၇။
အဘိ၊ ဓ။ ၁၆၉။ အဘိ၊ ဝိ။ ၁၀၄၊ ၁၄၄၊ ၁၅၁။
ပဋိသံ၊ ၃၇။ စူဠနိ။ ၇၂။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၀။ သံ၊ ဌ၊
၂။ ၁၀။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၆၄။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၂။

ပဋိသန္ဓေ၁၁၁၄၀။ စူဠနိဋ္ဌာ၁၅။ မာဠီ၁။ ၃၁၅။
သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃။ မူလဋီ၊ ၂။ ၆၃။

ဇီရဏဓမ္မ (ပု) [ဇီရဏ+ဓမ္မ] (၁) ဆွေးမြေ့-
ယိုယွင်း-အိုမင်း-ရင့်ယော်-ခြင်း သဘော။
(တိ) (၂) ဆွေးမြေ့-ယိုယွင်း-အိုမင်း-
ရင့်ယော်-ခြင်း သဘောရှိသော (တရား)။
(၁) ခိဏာသဝဿဟိ အဇီရဏဓမ္မောပိ အတ္ထိ၊
အာရမ္မဏတော ပဋိဝိဒ္ဓံ နိဗ္ဗာနံ၊ တံ ဟိ န
ဇီရတိ။ ဣဓ ပနဿ ဇီရဏဓမ္မံ ဒဿေန္တော
ဝေမာဟ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇။)
(၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇီရဏဓမ္မဝါရ (ပု) [ဇီရဏဓမ္မ+ဝါရ] ဆွေးမြေ့
-ယိုယွင်း-အိုမင်း-ရင့်ယော်-ခြင်း သဘော
ရှိသော တရားတို့ကို ပြဆိုရာ အလှည့်အကြိမ်။
ယေ ပန ဇာတိဓမ္မဝါရေပိ ဇာတရူပံ န ပဌန္တိ၊
တေသံ ဣတရေသံ ဝိယ ဇီရဏဓမ္မဝါရေ သ-
ရူပတော အနာဂတဗ္ဗိ ဥပဓိဂ္ဂဟဏေန ဂဟိ-
တမေဝါတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မာဠီ၊ ၂။ ၁၂။

ဇီရဏပကတိက (တိ) [ဇီရဏ+ပကတိ+က]
ဆွေးမြေ့ - ယိုယွင်း - အိုမင်း - ရင့်ယော် -
ခြင်း သဘောရှိသော။ ဇရာသဘာဝန္တိ ဇီရ-
ဏပကတိကံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၉။

ဇီရဏဘာဝ (ပု) [ဇီရဏ+ဘာဝ] ဆွေးမြေ့-
ယိုယွင်း - အိုမင်း - ရင့်ယော်-သည်၏ အ
ဖြစ်။ ပရိဘောဂေန လဟကံ ဇီရဏဘာဝေါ
ဧကော။ အဘိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၉။ (-အဘိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋီ၊ ၉။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀။)

ဇီရဏဘိဇ္ဇနဘာဝ (ပု) [ဇီရဏ+ဘိဇ္ဇန+ဘာဝ]
ရင့်ယော်ခြင်း၊ ပျက်စီးခြင်းသဘော။ တသ္မာ
န တေသံ တေ ဇီရဏဘိဇ္ဇနဘာဝါ စိတ္တာဒိ-
သမုဋ္ဌာနာ တံနိဗ္ဗတ္တာ စာတိဝစနံ အရဟန္တိ။
မူလဋီ၊ ၁။ ၁၅။ (-အနုဋီ၊ ၁။ ၁၇။)

ဇီရဏဘိဇ္ဇနလက္ခဏ (န) [ဇီရဏ+ဘိဇ္ဇန+
လက္ခဏ] ရင့်ယော်ခြင်း၊ ပျက်စီးခြင်း ဟူ

သော - မှတ်ကြောင်း - လက္ခဏာ။ ဇရာမရ-
ဏံ ယထာ ယေန ဇီရဏဘိဇ္ဇနလက္ခဏေန
ပါကဋ္ဌံ၊ ဧဝံ ဇီရဏဘိဇ္ဇနလက္ခဏေန တဏှာပိ
ပါကဋ္ဌာ။ နေတ္ထိဝိ၊ ၁၂။

ဇီရဏဘိဇ္ဇနသဘာဝ (တိ) [ဇီရဏ+ဘိဇ္ဇန+
သဘာဝ] ရင့်ယော်ခြင်း၊ ပျက်စီးခြင်း သ
ဘောရှိသော။ နန စ တဏှာပိ ဇီရဏဘိဇ္ဇန-
သဘာဝါတိ? သစ္စံ၊ န ဣဒံ ဇရာမရဏံ ဣဓာ-
မိပေတန္တိ ဝုတ္တော ဝါယမတ္တော။ နေတ္ထိ၊ ဋီ၊
၇။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉။ နေတ္ထိ၊ ဋီ၊ ၅။)

ဇီရဏဘိဇ္ဇနသမ္ဘဝ (ပု) [ဇီရဏ+ဘိဇ္ဇန+သမ္ဘဝ]
ရင့်ယော်ခြင်း၊ ပျက်စီးခြင်း၏ ထင်ရှားရှိခြင်း။
ဣစ္ဆာယ စ ဝဏှာယ စ ဇီရဏဘိဇ္ဇနသမ္ဘဝ-
တော ဇရာမရဏေဟိ တဏှာယ တွေကံ
သိယာ။ နေတ္ထိဝိ၊ ၁၂။

ဇီရဏဘိဇ္ဇနာဝတ္ထ (တိ) [ဇီရဏ+ဘိဇ္ဇန+အ-
ဝတ္ထာ] ရင့်ယော်ခြင်း၊ ပျက်စီးခြင်း အခိုက်
အတန်ရှိသော။ သဟိတဿ သမုဒိတဿ ပုဂ္ဂ-
လဿ ဇီရဏဘိဇ္ဇနာဝတ္ထာ ဓမ္မာ ဇရာမရဏ-
ပဒေသေန ဝုတ္တော။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၃။

ဇီရဏလက္ခဏ (န) [ဇီရဏ+လက္ခဏ] (၁) ဆွေး
မြေ့ - ယိုယွင်း - အိုမင်း - ရင့်ယော် - ခြင်း
ဟူသော - မှတ်ကြောင်း - လက္ခဏာ။ (တိ)
(၂) ဆွေးမြေ့ - ယိုယွင်း - အိုမင်း - ရင့်
ယော် - ခြင်း ဟူသော - မှတ်ကြောင်း -
လက္ခဏာ - ရှိသော။ (၁) ဇာတိယာ နိဗ္ဗတ္တိ-
လက္ခဏံ၊ ဇရာယ ဇီရဏလက္ခဏံ၊ မရဏဿ
စုတိလက္ခဏံ၊ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၃။ မာဠီ၊ ၁။ ၅၀။ အံ၊
ဋီ၊ ၁။ ၇၃။ ပဋိသန္ဓေ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၃။ မဟာနိ၊ ဋီ၊
၁၅။ (၂) ဇီရဏလက္ခဏာယ ဇရာယ မရဏ-
လက္ခဏဿ မစ္စုနော။ ဓမ္မာ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၅။ အံ၊ ဋီ၊
၁။ ၁၉၇။

ဇီရဏသဘာဝ (ပု) [ဇီရဏ+သဘာဝ] (၁)
ဆွေးမြေ့ - ယိုယွင်း - အိုမင်း - ရင့်ယော် -
ခြင်း သဘော။ (တိ) (၂) ဆွေးမြေ့ - ယို

ယွင်း-အိုမင်း- ရင့်ယော် - ခြင်းသဘော
ရှိသော။ (၁) ပေါရာဏာ ပန “အဒ္ဓါနေ
ဂစ္ဆန္တေန ပညာယိဿတိ၊ ဇီရဏသဘာဝေါ
ပန န ဟောတိယေဝါ”တိ ဝဒန္တိ။ သံဠာသ။
၉၃။ (-သံဠာသ။၁၃၀။) (၂) ဇရာဓမ္မန္တိ ဇီရ-
ဏသဘာဝံ။ သံဠာသ။၃။၁။ ဥပ္ပါဒါနန္တရံ
ဗုဒ္ဓိပ္ပတ္တိယာ ဇီရဏသဘာဝံ။ သံဠာသ။၂။၂၉။
(-မဠာသ။၂။၇၅။ ဒီဠာသ။၂။၇၀။)

ဇီရဏသိင်္ဂါလ (ပု) [ဇီရဏ+သိင်္ဂါလ] အိုမင်း
သော မြေခွေး၊ မြေခွေးအို။ ကောတ္ထုကော-
တိ ဇီရဏသိင်္ဂါလော။ မဟာနိဠာ။၂။၅၃။

ဇီရဏာကာရ (ပု) [ဇီရဏ + အာကာရ] ဆွေး
မြေ - ယိုယွင်း-အိုမင်း - ရင့်ယော်-ခြင်း
ဟူသော အခြင်းအရာ။ ဇီရဏာကာရော
ဇီရဏတာ။ အဘိဠာသ။၃၆၄။ (-၃၇၀။)

ဇီရဏာဒိသဘာဝ (ပု) [ဇီရဏ + အာဒိ + သ-
ဘာဝ] ဆွေးမြေ - ယိုယွင်း - အိုမင်း-ရင့်
ယော် - ခြင်းစသော သဘောရှိသော။ ဇီ-
ရဏာဘိဇ္ဇနဘာဝါ ဇီရဏာဒိသဘာဝါနံ ဓမ္မာနံ
ဇနကပစ္စယကိစ္စာနုဘာဝက္ခဏေ အဘာဝ-
တော တပစ္စယဘာဝဝေါဟာရံ အဘိနိဗ္ဗတ္တိ-
ဝေါဟာရဉ္စ န လဘန္တိ။ အနုဠာသ။၁။၁၇၀။

ဇီရတိ (ကြိ) [ဇရ+အ+တိ။ကစ္စည်း။၅၀၅။ ရူ။
၄၇၂။ နိတိ၊သုတ္ထ။၁၀၁၀။ မောဂ်၊၅။၁၂၃။]
(၁) (က) ဆွေးမြေ - ယိုယွင်း-အိုမင်း-
ရင့်ယော်-၏။ (ခ)ဆွေးမြေ - ပျက်စီး-၏။
(၂) ယုတ်လျော့ - ဆုံးရှုံး - ၏။ (၃)
ကြေကျက်၏။ အစာကြေ၏။ (၁) (က)
ရူပံ ဇီရတိ မစွာနံ၊ နာမဂေါတ္တံ န ဇီရတိ။
သံ၊၁။၄၀။ နာမဂေါတ္တံ န ဇီရတိတိ အတိတ-
ဗုဒ္ဓါနံ ယာဝဇ္ဇဒိဝသာ နာမဂေါတ္တံ ကထိ-
ယတိ၊ တသ္မာ န ဇီရတိတိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊
၄။၁။၉၃။ န ဇီရတိတိ အသဘာဝဓမ္မတ္တာ
ဥပ္ပါဒဝယာဘာဝတော ဇရံ န ပါပုဏာတိ။
သံဠာသ။၁၃၀။ (-ဝိ၊၄။၂၅၂။ အံ၊၂။၄၀။)

ဝိ၊ဠာသ။၂။၂၄၇။ ဝိ၊ဠာသ။၇၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၉၄။
မဠာသ။၁၃၁။ သံဠာသ။၁၂၇။ သံဠာသ။၁၁၆။
အဘိဠာသ။၃၇၆။ အဘိဠာသ။၄၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၃၄၅။ မဟာနိဠာသ။၁၃၀။ ဇာဠာသ။၁၁၁။
ဇာဠာသ။၂၉၉။ ဝဇီရ၊၅၅၂။ သာရတ္ထ၊၂။
၁၂၁။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၂။ မဠာသ။၇၆။ မဠာသ။
၁၇၃။ သံဠာသ။၆၅။ အံဠာသ။၇၇။ အံဠာသ။
၁၀၀။ အံဠာသ။၁၃၄။ မူလဠာသ။၉၁။) ဇီရန္တိ
-ဝိ၊၄။၂၇၇။ ဓမ္မ၊၃၆။ ဇာ၊၁။၂၃၂။ ဇာ၊
၂။၁၃၆၊၁၄၁။ နေတ္တိ၊၂။၁။ ဒီဠာသ။၁၂၅။
သံဠာသ။၁၂၇။ ဓမ္မဠာသ။၇၇။ ဇာဠာသ။၁၁၀။
သာရတ္ထ၊၂။၁၂၁။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၀။ နေတ္တိဝိ။
၁၂။ဇီရာမိ-အံ၊၁။၁၀၀။ ဇီရတု-အံဠာသ။
၂၄။ အဘိဠာသ။၄၅။ ဓမ္မဠာသ။၇၇။ သာရတ္ထ၊
၃။၁၀၃။ မဠာသ။၉၄။မူလဠာသ။၁၁၀။ ဇီရန္တု
-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၃။ ဓမ္မဠာသ။၇၇။ ဇီရိ-အံ၊၁။
၁၀၀၊၄၉၁။ အံ၊၂။၄၇။ အံဠာသ။၂၄။ ဓမ္မဠာ
သ။၁၁၀။ မဠာသ။၉၄၊၁၆၁။ မူလဠာသ။၉၁။
ဇီရိ သု-အဘိ၊က။၃၃၁။ (ခ) သွေဝ မိတ္တော
အသံဂန္တု၊ အသံဝါသေန ဇီရတိ။ ဇာ၊၂။၃၀။
သွေဝ မိတ္တောတိ သောဝေ မိတ္တော အသံဂန္တု၊
အသမာဂစ္ဆန္တဿ ပုရိသဿ တေန အသံဂမ-
သင်္ခါတေန အသံဝါသေန ဇီရတိ ဝိနဿတိ။
ဇာဠာသ။၂။၁၉။ (-ဇာ၊၁။၉၉၊၁၄၀။ ဇာ၊
ဠာသ။၃၆၊၂၃၀။) ဇီရန္တိ-ဇာ၊၂။၄၀။ ဇာဠာ
သ။၂၄၇။ (၂) လောဘော ခဏတိ အတ္တာနံ၊
လုဒ္ဓေါ မိတ္တေဟိ ဇီရတိ။ နေတ္တိ။၁၁၀။ နေတ္တိ-
ဝိ။၂၀၀။ မိတ္တေဟိ ဇီရတိတိ မိတ္တဘာဝေဟိ
ဟာယတိ။ နေတ္တိ၊ဠာသ။၂၂၅။ ဟာယတိ ဇီရတိ။
မူလဠာသ။၂။၂၁၇။ (၃) တနုကဿ ဘဝန္တိ ဝေ-
ဒနာ၊ သဏိကံ ဇီရတိ အာယု ပါလယံ။
သံ၊၁။၈၂။ အံဠာသ။၃၀၇။ ဓမ္မဠာသ။၁၇၂။
ဇာဠာသ။၂၆၀။ သီဠာသင်္ဂဟ။၂။၂၁၄။ ဇီရတိတိ
ပရိဘုတ္တာဟာရော ပစ္စတိ။ သံဠာသ။၁၀၇။ အံ၊
ဠာသ။၃၂၇။ (-ဒီဠာသ။၂၂၀။ မဠာသ။၂။၁၁။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၇။ သုတ္တနိဠာသ။၁၃၀။ ဇာဠာသ။

၃၂၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၃၀။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄၄။)
ဇီရန္တိ—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၂။ ဇီရိ — ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂။

ဇီရတိ၂ (ကြိ) [ဇီရ+အ+တိ။ နိတိ၊ဓာ။၁၄၆။
ဇီရ+အ+တိ။ ဇိ-၌ ဣ-ကို ဤ-ပြ။ ဓာ-
တုတ္ထ။] တိုးပွား၏၊ ကြီးထွား၏။ အပ္ပဿု-
တာယံ ပုရိသော၊ ဗလိဗဒ္ဓေါ ဇီရတိ။ ဓမ္မ။
၃၆။ ထေရ၊၃၄၇။ ဗလိဗဒ္ဓေါ ဇီရတိတိ
ယထာဟိ ဗလိဗဒ္ဓေါ ဇီရမာနော ဝဇုမာနော
နေဝ မာတု၊ န ပိတု၊ န သေသဉာတကာနံ
အတ္ထာယ ဝဇုတိ၊ အထ ခေါ နိရတ္တကမေဝ
ဇီရတိ၊ ဝေမေဝံ အယမ္ပိ န ဥပဇ္ဈာယဝတ္တံ
ကရေတိ၊ န အာစရိယဝတ္တံ၊ န အာဂန္တုက-
ဝတ္တာဒိနိ၊ န ဘာဝနာရာမတံ အနုယုဉ္ဇတိ၊
နိရတ္တကမေဝ ဇီရတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၂။၄၂၃။

ဇီရတု (ကြိ) [ဇရ+အ+တု] ဆွေးမြေ့ - ယို
ယွင်း - အိုမင်း - ရင့်ယော် - စေသတည်း။
ဇီရတိ (၁၊က) ကြည့်။

ဇီရန္တိ (တိ) [ဇရ+အ+အန္တိ။ ဇရ ဝယော-
ဟာနိမ္မိ၊ “ဇရမရာန”န္တိ အာဒိနာဇီရဇီယျာ-
ဒေသော၊ ဇီရတိတိ ဇီရံ၊ ဇီရန္တိ၊ ဇီရန္တိ။ ရှူ။
၆၄၆။] (၁) (က) ဆွေးမြေ့ - ယိုယွင်း -
အိုမင်း - ရင့်ယော် - သော။ (ခ) ဆွေးမြေ့ -
ပျက်စီး - သော။ (၂) ကြေကျက်သော၊ အစာ
ကြေသော၊ (၁) (က) ဒိဿန္တိ ဝိတရာဂါ
ဇီရန္တာပိ မိယန္တာပိ။ နေတ္ထိ။၂။ တဏှာယ
အဝိဇ္ဇမာနာယပိ ဇီရန္တာပိ မိယန္တာပိ ဝိတရာ-
ဂါ ယသ္မာ ဒိဿန္တိ၊ တသ္မာ တဏှာယ ဇရာ-
မရဏေဟိ နာနာဘာဝေါ သမ္ပုဋ္ဌိစ္စတဗ္ဗော။
နေတ္ထိဝိ။၁၂။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၁။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၈၅။
ဒိ၊ဋီ၊၂။၃၃၇။ မ၊ဋီ၊၁။၃၁၅။) (ခ) ဒေသန္တရ-
စရဏေန ဈာယိတုံ ဩကာသာဘာဝေန အ-
နဓိဂတံ သမာဓိ နာဓိဂစ္ဆန္တာ၊ အဓိကတဉ္စ

ဝသီဘာဝါနာပါဒနေန ဇီရန္တာ ဝိရာဇေန္တိ
နာမ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ (၂) ဂဟဏီသမ္ပုတ္တိ-
ယာ ဟိ ယထာဘူတ္တအာဟာရော သမ္ပဒေဝ
ဇီရန္တော သရီရေ တိဋ္ဌတိ၊ နော အညထာ။
မ၊ဋီ၊၃။၁၄၄။

ဇီရန္တိ (တိ) [ဇီရ + အ + အန္တိ။ ဇီရ + အ +
အန္တိ] ကြီးပွားသော။ ဇီရဏ၂-ကြည့်။

ဇီရန္တိ (ကြိ) [ဇရ + အ + အန္တိ] (၁) (က)
ဆွေးမြေ့ - ယိုယွင်း - အိုမင်း - ရင့်ယော် -
ကုန်၏။ (ခ) ဆွေးမြေ့ - ပျက်စီး - ကုန်၏။
(၂) ကြေကျက်ကုန်၏၊ အစာကြေကုန်၏။
(၁) ဇီရတိ (၁) ကြည့်။ (၂) ဇီရတိ (၃)
ကြည့်။

ဇီရန္တု (ကြိ) [ဇရ + အ + အန္တု] ဆွေးမြေ့ -
ယိုယွင်း - အိုမင်း - ရင့်ယော် - ကုန်စေ
သတည်း။ ဇီရတိ (၁၊က) ကြည့်။

ဇီရမာနံ (တိ) [ဇရ + အ + မာန။ ရှူ၊၆၄၆။
မောဂ်၊၅။၁၇၄။] ဆွေးမြေ့ - ယိုယွင်း - အို
မင်း - ရင့်ယော် - သော။ အဇရံ ဇီရမာနေန၊
တပ္ပမာနေန နိဗ္ဗုတိ။ ထေရ၊၂၂၇။ ဇီရ-
မာနေနာတိ ဇီရန္တေန၊ ခဏေ ခဏေ ဇရံ
ပါပုဏန္တေန။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ (-အံ၊၁။
၁၈၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၉၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၃၀။)

ဇီရမာန၂ (တိ) [ဇီရ + အ + မာန။ ဇီရ + အ +
မာန] တိုးပွားသော၊ ကြီးထွားသော။ ဇီရဏ၂၊
ဇီရတိ၂-တို့ကြည့်။

ဇီရယတိ (ကာကြိ) [ဇရ + ဣယ + တိ] ဆွေး
မြေ့ - ပျက်စီး - စေ၏။ ကုဉ္ဇရေနာတိ ကု
ပထဝီ ဇီရယတိ၊ ကုဉ္ဇေသု ဝါ ရမတိ စရတိတိ
“ကုဉ္ဇရေ”တိ လဒ္ဓနာမေန ဟတ္ထိနာ။ ပေတ၊
ဋ္ဌ၊၅၃။ (-အံ၊ဋီ၊၁။၆၈။) တံ ဟိဿ ဒီပဉ္စ
ပရာယဏဉ္စ၊ န တေန မိတ္တိ ဇီရယေထ
ပညော။ ဇာ၊၂။၁၄၅။ န တေန မိတ္တိန္တိ တေန
အာစရိယပုဂ္ဂလေန သဟ သော ပဏ္ဍိတော

ကေနစိပိ ကာရဏေန မိတ္တိ* န ဇီရယေထ န
ဝိနာသေယျ။ ဇာဠာ၅၅၄၃။ (ပါဠိတော်
၌ ဆန်းကြောင့် 'ဇီရယေထ' ဟု ရသေ့နှင့် ပါဠိ
ရှိသည်။)

ဇီရယေထ (ကာကြိ) [ဇရ + ဣယ + ထေ]
ဆွေးမြေ့ - ပျက်စီး - စေရ၏။ အထက်
ပုဒ်ကြည့်။

ဇီရာပေတိ (ကာကြိ) [ဇရ + ဣာပေ + တိ]
(၁) (က) ဆွေးမြေ့ - ယိုယွင်း - အိုမင်း -
ဟောင်းနွမ်း - စေ၏။ (ခ) ဆွေးမြေ့ -
ပျက်စီး - စေ၏။ (၂) ကျေပျောက် - ကင်း
ပြတ် - စေ၏။ (၁) (က) တံ ဝိဟာရံ ဂန္ဓာ
တတ္ထေဝ ဝသန္တော ထေယျစိတ္တေန ပရိဘုဉ္ဇ
န္တော ဇီရာပေတိ။ ဝိဠာ၁။ ၃၀၈။ ထေယျ-
စိတ္တေန ပရိဘုဉ္ဇန္တော ဇီရာပေတိတိ ထေယျ-
စိတ္တေ ဥပ္ပန္နေ ဌာနာစာဝနံ အကတော နိဝတ္ထ-
ပါရုတနိဟာရေနေဝ ပရိဘုဉ္ဇန္တော ဇီရာ-
ပေတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၅၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၉၁။
(ခ) အတ္တနော ဂုယံ အတ္တနော အန္တော-
ယေဝ ဇီရာပေန္တိ။ န အညဿ ကထေန္တိ။
ဇာဠာ၅၅။ ၈၇။ နိဇ္ဇရေဿာမိတိ ဇီရာပေဿာမိ
ဝိနာသေဿာမိ။ ထေရီဠာ။ ၂၇၅။ (၂) တေသု
ပုဗ္ဗကာရီ "ဣဏံ ဒေမိ" တိ သညံ ကရေတိ။
ပစ္ဆာ ကာရကော "ဣဏံ ဇီရာပေမိ" တိ သညံ
ကရေတိ။ အံဠာ၊ ၂။ ၅၇။ အဘိဠာ၊ ၃။ ၅၅။ အံ၊
ဋီ၊ ၂။ ၅၅။

ဇီရာပေတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [ဇရ + ဣာပေ + တုံ] (၁)
ကျေကျက်စေခြင်းငှါ၊ အစာကျေစေခြင်းငှါ။
(၂) ကျေပျောက် - ကင်းပြတ် - စေခြင်း
ငှါ။ (၁) အထ သော ပုရိသော ဗလဝပါ-
ယာသံ ဘုတ္တော ဇီရာပေတုံ အသက္ကောန္တော
ရတ္တိဘာဂေ ကာလံ ကတော တတ္ထေဝ သုန-
ခိယာ ကုမ္ဘိသ္မိ ပဋိသန္ဓိ* ဂဟေတွာ ကုက္ကုရော
ဇာတော။ ဒီဠာ၊ ၁။ ၂၀၃။ ဇီရာပေတုန္တိ သမ-
ဝေပါကိနိယာ ဂဟဏိယာ ပက္ကာပေတုံ။ သိ၊

ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၄၁။ (-ဒီဠာ၊ ၃။ ၆။ မာဠာ၊ ၂။ ၂၂၈။
အံဠာ၊ ၁။ ၃၂၃။ အဘိဠာ၊ ၁။ ၄၃၁။ ဓမ္မာဠာ၊ ၁။
၁၀၉၊ ၁၂၁။ ဓမ္မာဠာ၊ ၂။ ၂၁၉၊ ၄၃၉။ မဟာနိဠာ။
၃၀၂။ ဇာဠာ၊ ၁။ ၂၅၅၊ ၂၉၁၊ ၄၄၄။ ဇာဠာ၊ ၂။
၂၆၆။ ဇာဠာ၊ ၃။ ၂၉၅၊ ၄၈၄။ ဇာဠာ၊ ၇။ ၃၇၀။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃၈။ မာဋီ၊ ၂။ ၃၀၅။ အံဋီ၊ ၁။
၂၀၈။) (၂) တံ ပုဗ္ဗေ ကတကမ္ပံ ယာဝဇ္ဇ-
ဒိဝသာ ဇီရာပေတုံ န သက္ကောသိ၊ ပုန ဝေရူပံ
ဖရသံ မာဝဒ ဘိက္ခု။ အံဠာ၊ ၁။ ၂၀၆။ ထေရ၊
ဠာ၊ ၁။ ၇၉။ အပါဠာ၊ ၂။ ၅၀။

ဇီရာပေန္တိ (တိ) [ဇရ + ဣာပေ + အန္တိ။ ဇီရ +
ဣာပေ + အန္တိ] တိုးပါးစေသော၊ သူ။ ဥဠာ-
ယုဠာယ ဒုက္ခမေဝ ဇီရာပေန္တော အာဟိဏ္ဏထ။
မာဠာ၊ ၂။ ၁၇၂။ ဒုက္ခမေဝ ဇီရာပေန္တော သဗ္ဗ-
သော ဒုက္ခမေဝ အနုဘဝန္တော အာဟိဏ္ဏထ
ဝိစရထ။ မာဋီ၊ ၂။ ၂၀၂။

ဇီရာပေန္တိ (ကာကြိ) [ဇရ + ဣာပေ + အန္တိ]
ဆွေးမြေ့ - ပျက်စီး - စေကုန်၏။ ဇီရာပေတိ
(၁၊ ခ) ကြည့်။

ဇီရာပေမိ (ကာကြိ) [ဇရ + ဣာပေ + မိ] ကျေ
ပျောက် - ကင်းပြတ် - စေ၏။ ဇီရာပေတိ (၂)
ကြည့်။

ဇီရာပေဿာမိ (ကာကြိ) [ဇရ + ဣာပေ + သာ-
မိ] ဆွေးမြေ့ - ပျက်စီး - စေလတ်အံ့။ ဇီရာ-
ပေတိ (၁၊ ခ) ကြည့်။

ဇီရာမိ (ကြိ) [ဇရ + အ + မိ] ဆွေးမြေ့ - ယိုယွင်း
- အိုမင်း - ရင့်ယော် - ၏။ ဇီရတိ* (၁၊ က)
ကြည့်။

ဇီရိ* သု (ကြိ) [ဇရ + ဉံ] ဆွေးမြေ့ - ယိုယွင်း -
အိုမင်း - ရင့်ယော် - ကုန်ပြီ။ ဇီရတိ* (၁၊ က)
ကြည့်။

ဇီရိ (ကြိ) [ဇရ + ဤ] (၁) ဆွေးမြေ့ - ယိုယွင်း
အိုမင်း - ရင့်ယော် - ပြီ။ (၂) ကြေပြီ၊ ကြေ

ကျက်ပြီ၊ အစင်ကြေပြီ။ (၁) ဇိရတိ (၁၊က) ကြည့်။ (၂) ဇိရတိ (၃) ကြည့်။

ဇိရိယတိ (က၊ကမ္မ၊ကြိ) [ဇရ+ဏေ+ယ+တေ] (၁) ဆွေးမြေ့-ယိုယွင်း-အိုမင်း-ရင့်ယော်-စေအပ်၏။ (၂) ဖျားနာစေအပ်၏။ (၁) ယေန စ သန္တပ္ပတိ၊ ယေန စ ဇိရိယတိ၊ ယေန စ ပရိဒယတိ။ မ၊၁။၂၄၅။ မ၊၂။၇၅။ မ၊၃။၂၇၄။ အဘိ၊ဝိ။၇၅။ နေတ္တိ။ ၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၄။ ယေန စ ဇိရိယတိတိ ယေန အယံ ကာယော ဇိရတိ၊ ဣန္ဒြိယဝေကလ္လတ္တံ ဗလပရိက္ခယံ ဝလိပလိတာဒိဘာဝဉ္စ ပါပုဏာတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၅။ ယေန စ ဇိရိယတိတိ ယေန အယံ ကာယော ဇိရိယတိ၊ ဣန္ဒြိယဝေကလ္လတ္တံ ဗလပရိက္ခယံ ဝလိပလိတာဒိဘာဝဉ္စ ပါပုဏာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။ ယေန စ ဇိရိယတိတိ ယေန အယံ ကာယော ဇိရိယတိ၊ ဣန္ဒြိယဝေကလ္လတ္တံ ဗလက္ခယံ ဝလိတ္တစပလိတာဒိဉ္စ ပါပုဏာတိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ (၂) ယေန ဇိရိယတိတိ ကောဟိကာဒိဇရရောဂေန ဇိရိယတိတိပိ အတ္ထော ယုဇ္ဇတိ။ မူလဋ္ဌ၊၂။၄၄။ ယေန ဇိရိယတိတိ စ ကောဟိကာဒိဇရရောဂေန ဇိရိယတိတိပိ အတ္ထော ယုဇ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂။ (ဤသဒ္ဓါနေအားဖြင့် 'တေဇောသည် အိုစေအပ်၏'ဟူသော ကာရိတ်ကံဟော ဝါကျကိုပင် အဓိပ္ပါယ်ပေါ်လွင် ထင်ရှားစေခြင်းငှါ 'တေဇောကြောင့် အို၏'ဟု သုဒ္ဓကတ္တားဟော ဝါကျဖြင့် ဖွင့်ပြခြင်းဖြစ်၏။ မ၊၂။သျှ။၉၂-ကြည့်။ တနည်းအားဖြင့် 'ဇိရိယတိ'ကို ကာရိတ်ကံဟော မယူပဲ သုဒ္ဓကံဟော ယူဆပြီးလျှင် ကမ္မရုပ်တွက်၍ ကတ္တားအနက် ပြန်ဆိုရသော ကမ္မကတ္တားအဖြစ် သိစေလိုသောကြောင့် 'ဇိရတိ'ဟု သုဒ္ဓကတ္တားဟောဖြင့် ဖွင့်ဆိုခြင်းဖြစ်၏ဟု ကြံသော်ကြံနိုင်ရာ၏။)

ဇိရေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဇရ+ဏေ+တုံ] ကြေကျက်စေခြင်းငှါ၊ အစာကြေစေခြင်းငှါ။ အယံ မာဏဝေါသစ္စမေဝ ဘဏတိ၊ ဣမဿ ပုရိသသိဟဿ သရီရတော မုဂ္ဂဗိဇေမတ္တမ္ပိ မံသဇဏ္ဍံ မယံကုန္တိ ဇိရေတုံ န သက္ခိယတိ၊ ဝိဿဇ္ဇေဿာမိနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။

ဇိဝိ (ပု) [ဇိဝ+ဏ။ ဇိဝန္တိ သတ္တာ ယေနာတိ ဇိဝေါ။ ဓာန်၊ဋ္ဌ၊၉၂။] (၁) တိတ္ထိတို့ ကြံဆအပ်သော - ဇိဝ - အသက်၊ အတ္တကောင်၊ လိပ်ပြာကောင်၊ ဝိညာဉ်ကောင်။ (၂) အသက်ရှင်ခြင်း။ (၃) အသက်ရှည်ခြင်း။ (၄) အသက်မွေးခြင်း။ (၅) အသက်ရှင်ရာ (အခါ)။ (၆) ကြာသပတေးဂြိုဟ်။ (န) (၇) အသက်၊ ဇိဝိတိန္ဒြေ။ (တိ) (၈) အသက်ရှင်သောသူ။

(၁) တိတ္ထိတို့ ကြံဆ အပ်သော - ဇိဝ - အသက်၊ အတ္တကောင်၊ လိပ်ပြာကောင်၊ ဝိညာဉ်ကောင်။ မိစ္ဆာဝါဒီ တက္ကပ္ပပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ပျက်စီးခြင်းသဘောရှိသော ခန္ဓာကိုယ်မှ အလွတ်သီးခြားဖြစ်သော အရာကို 'ဇိဝ'ဟု ယူဆကြသည်။ 'သရီရ'ခေါ် ခန္ဓာကိုယ်နှင့် 'ဇိဝ'ခေါ် အတ္တကောင်တို့သည် မတူထူးခြား တမျိုးတစားစီ ဖြစ်ကြသည်။ ခန္ဓာကိုယ် ပြတ်စဲ ပျက်စီးသော်လည်း 'ဇိဝ'ခေါ် အတ္တကောင်ကား မပြတ်စဲ မပျက်စီးဟု ယူဆကြသည် (အဘိ၊ဓ။၂၂။ ပဋိသံ။ ၁၅။ ဥဒါန။ ၁၅၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၃။ ပဋိသံ။ ၉၊၂။၅)။ ယင်း 'ဇိဝ' ခေါ် အတ္တကောင်သည် သတ္တဝါတို့၏ ခန္ဓာကိုယ်တွင်း၌ တည်နေသည်ဟု ယူဆကြသည် (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂။ သာရတ္ထ၊၃။၁၄၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆)။

'ဇိဝ' ခေါ် အတ္တကောင်သည် အခြင်းအရာ ပုံသဏ္ဌာန်အားဖြင့်မူ အရှည်ဟု၎င်း၊ အတိုဟု၎င်း၊ အလုံးအဝိုင်းဟု၎င်း၊ ၄-ထောင့်ဟု၎င်း၊ ၆-မြှောင့် ရှိ၏ဟု၎င်း၊ ၈-မြှောင့် ရှိ၏ဟု၎င်း၊

၁၆-မြောင့်ရှိ၏ဟု၎င်း အမျိုးမျိုး ကြံဆကြသည်။ အချို့သော တက္ကသိုလ်များကမူ အတ္တကောင်သည် ခန္ဓာကိုယ်ပမာဏ ရှိ၏။ ခန္ဓာကိုယ်ကြီးလျှင် အတ္တကောင်ကြီး၏။ ခန္ဓာကိုယ်ငယ်လျှင် အတ္တကောင်ငယ်၏ဟု၎င်း၊ လက်မပမာဏရှိ၏ဟု၎င်း၊ မုယောစပါးပမာဏရှိ၏ဟု၎င်း၊ ပရမာဏမြူပမာဏ ရှိ၏ဟု၎င်း အမျိုးမျိုးကြံဆကြသည်။ (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂။၂၃၊န၊ဋ္ဌ၊၃၀၈။ သာရတ္ထ၊၃။၁၄၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၅)။

‘ဇီဝ’ ခေါ် အတ္တကောင်သည် ခန္ဓာကိုယ်တွင်း၌ တည်နေကာ မြင်ခြင်း၊ ကြားခြင်း၊ နှမ်းခြင်း၊ လျက်ခြင်း၊ တွေ့ထိခြင်း၊ သိခြင်း ကိစ္စတို့ကိုပြုလုပ်ဆောင်ရွက်သည်ဟု ယူဆကြသည်။ (မိလန္ဒ၊၅၅-၇)။ ဇီဝသည် ထိုထိုဘဝ၌ ကောင်းမှု မကောင်းမှုကံတို့၏ အကျိုးကို သိမြင်ခံစားတတ်သည်ဟုလည်း ယုံကြည်ကြသည်။ (မ၊၁။၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃-၄)။ ဇီဝသည် ဖြစ်ပျက်မှုမရှိ အမြဲတည်သော ‘နိစ္စ’ တရားမျိုးဖြစ်သည်။ အနှစ်သဖွယ် အမာခံ ‘ဓုဝ’ တရားမျိုးဖြစ်သည်။ အခါခပ်သိမ်း ထင်ရှားရှိသော ‘သဿတ’ တရားမျိုးဖြစ်သည်။ ပုတ်သင်ညိုကဲ့သို့ ဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲမှု မရှိ ပကတိသဘောအတိုင်း တည်ရှိသော ‘အဝိပရိဏာမဓမ္မ’ သဘောမျိုးဖြစ်သည်။ လ၊ နေ၊ သမုဒြာ၊ မြေကြီး၊ မြင်းမိုရ်တောင်ပမာ အမြဲထာဝရ တည်ရှိသော ‘သဿတိသမ’ တရားမျိုးဖြစ်သည်ဟုလည်း ယုံကြည်ကြသည်။ (မ၊၁။၁၀၊၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄)။

အိပ်မက်မြင်မက်သောအခါ ဇီဝသည် ခန္ဓာကိုယ်မှထွက်၍ ထိုထို ဤဤ အရပ်ဒေသသို့ လှည့်လည်ကာ အာရုံအမျိုးမျိုးကို ခံစားပြီးလျှင် တဖန် ခန္ဓာကိုယ်သို့ ပြန်ဝင်သည်ဟု ယူဆကြသည်။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၂)။ ဤဘဝ၌ ခန္ဓာကိုယ် ပြတ်စဲ ပျက်စီးသောအခါ ‘ဇီဝ’ ခေါ် အတ္တကောင်သည် မပြတ်စဲ မပျက်စီးပဲ

နှောင်အိမ်မှ ငှက်များ ထွက်သွားသည့်ပမာ ခန္ဓာကိုယ်မှထွက်၍ အလိုရှိရာ တမလွန်လောကသို့ ပြောင်းသွားသည်ဟု ယူဆကြသည်။ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄)။ တစုံတယောက်သော သူသည် မိမိရွာမှ ထွက်၍ အခြားသောရွာသို့ ဝင်ရောက်သွားလာ သကဲ့သို့၎င်း၊ မိမိအိမ်မှ ထွက်၍ အခြားသော အိမ်သို့ ဝင်ရောက်သွားလာသကဲ့သို့၎င်း၊ ဇီဝ’ ခေါ် အတ္တကောင်သည် ခန္ဓာအိမ်ဟောင်းမှ ထွက်ခွါ၍ အခြားသောခန္ဓာအိမ်သစ်သို့ ပြောင်းရွှေ့ ဝင်ရောက်နေထိုင်သည်ဟုလည်း ယူဆကြသည်။ (ပေတ၊၂၀၄။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၂၃၇)။ ခန္ဓာကိုယ် ပျက်စီးသော အခါ ‘ဇီဝ’ ခေါ် အတ္တကောင်သည် ကမ္မလာနီ အဝတ်ထည်၌ ထည့်ထားသော ကြောင်မျက်ရွဲကဲ့သို့၎င်း၊ သုဘကိဏ္ဍာဗြဟ္မာကြီး၏ခန္ဓာကိုယ်ကဲ့သို့၎င်း၊ အရောင်တလက်လက်ပြောင်လက်တောက်ပသည်ဟု ယူဆကြသည်။ (မ၊၂။၂၂၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၈)။

အချို့သော မိစ္ဆာဝါဒီ တက္ကသိုလ်များသည် ခန္ဓာငါးပါးကိုသော်၎င်း၊ ခန္ဓာငါးပါး၏ တစိတ်တဒေသ ဖြစ်သည့် ရုပ်ကိုသော်၎င်း၊ ဝေဒနာကို သော်၎င်း၊ သညာကိုသော်၎င်း၊ သင်္ခါရကိုသော်၎င်း၊ ဝိညာဉ်ကိုသော်၎င်း ‘ဇီဝ’ ခေါ် အတ္တကောင်ဟု ကြံဆကြသည်။ ‘ဇီဝ’ ခေါ် အတ္တကောင်နှင့် ‘သရီရ’ ခေါ် ခန္ဓာကိုယ်သည် တခြားတပါးမဟုတ်၊ တခုတည်းပင်ဖြစ်သည်ဟု ယူဆ ကြသည်။ ဇီဝပြတ်စဲ ပျက်စီးသည် ရှိသော် ခန္ဓာကိုယ်လည်း ပြတ်စဲပျက်စီးသည်။ ခန္ဓာကိုယ် ပြတ်စဲပျက်စီးသည်ရှိသော် ဇီဝလည်း ပြတ်စဲ ပျက်စီးသည်ဟု ယူဆကြသည်။ (သံ၊၂။၁၇၆။ အဘိ၊ဓ၊၂။ ပဋိသံ၊၁၅၁-၂။ ဥဒါန၊၁၅၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၂)။ ဇီဝခေါ် အတ္တ၏ ကျယ်ဝန်းသော သိမှတ်ဖွယ် အဓိပ္ပါယ်ကို အဘယာရာမ ဆရာတော်၏ အဘိဓာန်နိဿယသစ် ၉၂-ဂါထာနှင့်

ဂဇာ-ဂါထာတင်ကြည့်။ အတ္တ, အနတ္တ, နိဇ္ဇိ-
ဝ, သရီရ-တို့လည်း ကြည့်။

“တံဇိဝံတံ သရီရ”န္တိ ဝါ “အညံ ဇိဝံ
အညံ သရီရ”န္တိ ဝါ။ ပဋိသံ။သဂ။ တံ ဇိဝံ
တံ သရီရန္တိ ဇိဝေါ စ သရီရဉ္စ တယေဝ။ ဇိ-
ဝေါတိ အတ္တာ။ လိင်္ဂဝိပလ္လာသေန နပုံသက-
ဝစနံ ကတံ။ အညံ ဇိဝံ အညံ သရီရန္တိ
အညော ဇိဝေါ အညံ ခန္ဓပဉ္စကံ။ ပဋိသံ။ဌာ၊
၂။၅။ အယံ ဒိဋ္ဌိတိ အနညေ သရီရဇိဝါတိ
ဒိဋ္ဌိ။ “ဇိဝေါ”တိ စ ဇိဝိတမေဝ ဝဒန္တိ။သံ၊
ဋီ၊၂။ဂဝ။ ဇိဝေါတိ အတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။
၃၆ဝ။ (- ဒီ၊၁။၅၃၊၁၄၉၊၁၅ဝ-၁-၂၊ ၁၇၄-၆။
ဒီ ၂။၂၆၆-ဂ။ မ၊၂။ဂ၉၊၉ဝ-၄။ သံ၊၁။၂ဝဂ။
သံ၊ ၂။ ၁၇၃-၆၊ ၄၇၇၊ ၅၅၇-၉၊ ၅၆ဝ။ သံ၊၃။
၃၆၆။ အံ၊၁။၃၅ဝ။ အံ၊၃။၄ဝ၇။ အဘိ၊က။
၂၇-ဂ၊ ၃၃-၄၊ ၃၆၆၊၄၅၁-၂။ ပဋိသံ။သဂ၊
၁၄၉။ ဥဒါန။၁၅ဂ။ ပေတ။၂ဝ၄။ မဟာနိ။
၁၄၂။ စူဠနိ။၁ဝ၄။ ဇာ၊ ၂။၂၆ဝ။ ပေဋကော။
၁၉၄၊ ၂ဝ၄၊ ၃၂၉။ မိလိန္ဒ။၂၉၊၅၅-၆-၇၊၉၃၊
၁၄၇၊ ၂၅၁၊၃၉၉။ ဝိ၊ဌာ၊၁။သဂ။ ဒီ၊ဌာ၊၂။ဂ၇၊
၃၉၉။ မ၊ဌာ၊၁။၂ဂ၊၇၂။ သံ၊ဌာ၊၁။၂၇၄။ အံ၊ဌာ၊
၂။ဂ၊၁၆ဝ၊၁ဝ၄။အဘိ၊ဌာ၊၁။၄ဝ၃။အဘိ၊ဌာ၊၂။
၄၇ဂ။ အဘိ၊ဌာ၊၃။၁၂၆။ ပဋိသံ။ဌာ၊၁။၁၇၁။
ပဋိသံ။ဌာ၊၂။၆၅ဂ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉၃။ ဥဒါန၊
ဌာ၊၄ဝ၊၃ဝ၉။ ပေတ၊ဌာ၊၂၃၁-၆-၇။ အပ၊ဌာ။
၂။၅ဂ။ မဟာနိ၊ဌာ၊၁။၁၆၊၁၆၇၊၂၁၂။ ဝဇီရ။
၄၅ဝ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၄ဝ၊ ၄ဂ၊၁။ ဒီ၊ဋီ၊၂။
၃၅၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၄၄။ မ၊ဋီ၊၂။၂ဝ၅။
သံ၊ဋီ၊၁။၁ဝ၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၂ဝ၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၆ဂ၊
၂၉၄။ မူလဋီ၊၁။၁ဝ၇။ မူလဋီ၊၃။၅၅။ အနုဋီ၊
၁။၁ဝ၇။ အနုဋီ၊၃။၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၆၁၊
၄၅၇။)

(၂) အသက်ရှင်ခြင်း။ နယိမဿ ဇိဝေန
မမတ္ထိ ကိဉ္စိ၊ ဟန္တာနိမံ ဟဒယမာနယိသံ။
ဇာ၊၂။၂၉၇။ ဣမဿ ပန ဇိဝိတေန တဟိ

အဘိဓာန် (၈-ဝဂ်) ၂-၂၅-ပ-မ-ဗ-သ-၈

နာဂဘဝနေ မမ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ ကိဉ္စိ ကိစ္စံ
နတ္ထိ။ ဇာ၊ဌာ၊၇။၂၁၂။

(၃) အသက်ရှည်ခြင်း။ မိတ္တိ စ တေရဋ္ဌေ-
ဟိ၊ ယာဝ ဇိဝါယ တေ သိယာ။ ဇာ၊ ၂။ဂ၅။
ဇာ၊ဌာ၊၅။၃၆၅။

(၄) အသက်မွေးခြင်း။ ဇိဝနံ ဇိဝေါ၊
သဟ ဇိဝေနာတိ သဇိဝိနော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၄၁။

(၅) အသက်ရှင်ရာ (အခါ)။ ဇိဝကာလ-
ကြည့်။

(၆) ကြာသပတေးဂြိုဟ်။ သူရ၊ စန္ဒ၊
အင်္ဂါရက၊ဗုဓ၊ ဇိဝ၊ သုက္က၊ အသိတ၊ ရာဟု၊
ကေတုတိ ဇေတေ သူရာဒယော နဝဂ္ဂဟာ
နာမ။ ဓာန်၊ဋီ၊၆၁။

(၇) အသက်၊ ဇိဝိတိန္ဒြေ။ န တေ လာ-
ဘေန ဇိဝတ္ထိ၊ ဇေတေန နိမိနာ တုဝံ။ ဇာ၊ ၂။
ဂ၅။ ဇာ၊ဌာ၊၅။၃၆၅။ တံ ဇိဝဿေဝ ရက္ခ-
ဏတ္တာယ ပဗ္ဗာဇေတုံ ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဌာ၊၃။၂၉၃။
(- ဒီ၊ဌာ၊၃။၃၆။)

(ဂ) အသက်ရှင်သောသူ။ ဇိဝကေသ-
ဓာတု-ကြည့်။

၆၀၂ (ပ) [ဇိဝ+ဏ။ ဇိဝိတိန္ဒြေယံ ဓာရေတိတိ
ဇိဝေါ။ မဟာနိ၊ဌာ၊၂။ ဇိဝန္တိ ယေနာတိဇိဝံ၊
တမဿတ္ထိတိ ဇိဝေါ။ ဓာန်၊ဋီ၊၉၃။] သတ္တဝါ။
သဗ္ဗေ သတ္တာ သဗ္ဗေ ပါဏာ သဗ္ဗေ ဘူတာ
သဗ္ဗေ ဇိဝါ။ ဒီ၊၁။၅ဝ။ မ၊၂။၇ဝ၊၁ဂ၅။ သံ၊
၂။၁၇၂။ သဗ္ဗေ ဇိဝါတိ သာလိယဝဂေါဓု-
မာဒယော သန္ဓာယ ဝဒတိ။ တေသု ဟိ
သော ဝိရုဟနဘာဝေန ဇိဝသညိ။ ဒီ၊ဌာ၊၁။
၁၄၆။ “သဗ္ဗေ ဇန္တု သဗ္ဗေ ဇိဝါ”တိ အာ-
ဒီနိ သဗ္ဗသတ္တဝေဝစနာနိ အတ္ထိ။ ပဋိသံ။ဌာ၊
၂။၂ဝ၉။ (- ဝိ၊၁။၂၃၇။ ဝိ၊၂။၄၉။ ဝိ၊၃။
၁၉၂-၃၊၂၂၇-ဂ။ ဇာ၊၁။၁၄၃။ ဇာ၊၂။၄၉။
မ၊ဌာ၊၃။ဂ၄။ သံ၊ဌာ၊၂။၃၁၃။ အဘိ၊ဌာ၊၃။
၁၁၂။ ကခါ၊ဋီ၊သစ်၊၃၅ဂ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂၂၊
၂၂၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၄၅။ မ၊ဋီ၊၁။ဂ၂။ မ၊

ဇီဝိ ၂။ ၁၅၇။ မ၊ဇီဝိ ၂။ ၅၄၆။ သံ၊ဇီဝိ ၂။ ၈၀၊ ၂၆၃။ အနုဇီဝိ ၂။ ၈၃။)

ဇီဝိ (ကြိ) [ဇီဝ + အ + ဟိ] (၁) အသက်ရှင်လော့။ (၂) အသက်ရှည်လော့။ (၃) အသက်မွေးလော့။ (၁၊ ၂) ဇီဝတိ (၁၊ ၂) ကြည့်။ (၃) ဇီဝတိ (၄) ကြည့်။

ဇီဝက (ပ) [ဇီဝ + ကျ။ ဇီဝတိတိ ဇီဝကော။ ဒါဠာ ၁။ ၁၂၂။ မ၊ဠာ ၂။ ၃၂။] (၁) ဆေးဆရာ ဇီဝက။ (၂) ဇီဝကထေရ်။ (၃) ဇီဝကသက်ရှည် - မည်သောသူ။ (၄) ကန်စွန်းပင်။ (၅) နှလုံးသွေး။ (၆) ခေါင်ရမ်းပင်။ (တိ) (၇) အသက်မွေးသောသူ။

(၁) ဆေးဆရာ ဇီဝက။ ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ ဓုဇဂဟေ ဝိဟရတိ ဇီဝကဿ ကောမာရဘစ္စဿ အဗ္ဗဝနေ။ ဒါ ၁။ ၄၄။ (- မိလိန္ဒ။ ၁၃၆။ ဝိ၊ဠာ ၂။ ၃၀၆။ ဝိ၊ဠာ ၄။ ၁၈၃။ မ၊ဠာ ၄။ ၄၇၊ ၇၇။ အံ၊ဠာ ၁။ ၁၆၉။ အဘိ၊ဠာ ၂။ ၄၀၈။ ပဋိသံ၊ဠာ ၂။ ၂၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၆။ ဓမ္မ၊ဠာ ၁။ ၁၅၅။ ဓမ္မ၊ဠာ ၂။ ၆၈။ ဝိမာန၊ဠာ ၆၉။ ထေရ၊ဠာ ၂။ ၁၈၉၊ ၁၉၁။ ထေရီ၊ဠာ ၂။ ၅၈။ အ၊ပ၊ဠာ ၁။ ၁၃၈။ အ၊ပ၊ဠာ ၂။ ၈၊ ၉၊ ၁၀။ ဇာ၊ဠာ ၁။ ၁၃၂၊ ၅၃၅။ ဇာ၊ဠာ ၄။ ၄၃၂။ ဇာ၊ဠာ ၅။ ၂၇၈။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၃။ ကင်္ခါ၊ဠာ သစ်။ ၁၇၄။ ဒါ၊ဠာ ၁။ ၂၁၃။ သိ၊ဠာ သစ်။ ၂။ ၁၅၊ ၂၁။ မ၊ဠာ ၃။ ၂၇။) ယင်းဆေးဆရာ ဇီဝကသည် ရာဇဂြိုဟ်ပြည်သူ သာလဝတီမည်သော ပြည့်တန်းဆာမ၏သားဖြစ်သည်။ ပြည့်တန်းဆာမ သိရိမာ၏ မောင်ဖြစ်သည်။ ထိုစဉ်အခါ ရာဇဂြိုဟ်ပြည်ဝယ် ဘုရင်ဗိမ္ဗိသာရမင်း လက်ထက် လှပတင့်တယ် ရှုချင်စဘွယ် ရုပ်ဆင်း လက္ခဏာ ဂုဏ်အင်္ဂါနှင့် ပြည့်စုံသည့် သာလဝတီမည်သော အမျိုးသမီးကို ပြည့်တန်းဆာမ အဖြစ် ပြည်သူတို့က တင်မြှောက် ကြသည်။ ပြည်သူတို့က ငွေ ၂-သိန်း၊ ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီးက ငွေ ၁-သိန်းအားဖြင့် ငွေ ၃-သိန်းစုဆောင်း

ကာ ဥယျာဉ် ဗိမာန်ဆင်မြင်း စသည်တို့နှင့် တကွ သာလဝတီအား ဝိုင်းဝန်းပေးအပ်ကြလေသည်။ သာလဝတီနှင့် ပျော်ပါးလိုသူများသည် တညဉ့်လျှင် အသပြာငွေတရာ ပေး၍ ပျော်ပါးရန်လည်း သတ်မှတ် ထားကြသည်။ အခါတပါး ဗိမ္ဗိသာရမင်း၏ သားတော် အဘယမင်းသားနှင့် ပျော်ပါးမှုကြောင့် သာလဝတီ၌ ကိုယ်ဝန်သန္ဓေ စွဲကပ်လေသည်။ ၁၀-လ စေ့သောအခါ သားယောက်ျားက လေးဖွားမြင်လေသည်။ ပြည့်တန်းဆာမများသည် ယောက်ျားလေး မွေးဖွားလျှင် စွန့်ပစ်၍ မိန်းကလေး မွေးဖွားလျှင် မွေးမြူကြသော ထုံးတမ်းစဉ်လာ ရှိသည့်အတိုင်း သာလဝတီ ပြည့်တန်းဆာမသည် အဖိုးတန်သားရတနာ ဇီဝကလောင်းလျှာကို မြို့ပြင်ဒေသ အမှိုက်စွန့်ပစ်ရာဌာန၌ စွန့်ပစ်စေသည်။

အဘယမင်းသားသည် နံနက်စောစောထ၍ ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီးထံ ခစားရန် သွားသောအခါ ကျီးများဝိုင်းအုံ့နေသည်ကို တွေ့မြင်သဖြင့် နောက်ပါယောက်ျားတယောက်ကို သွားရောက်ကြည့်ရှုစေရာ ကလေးငယ်တဦး ဖြစ်ကြောင်းသိရလေသည်။ အသက်ရှင်လျက်ရှိ မရှိ မေးမြန်းရာ အသက်ရှင်လျက်ရှိသေးကြောင်း သိရသဖြင့် ကောက်ယူစေကာ မိမိအိမ်၌ မွေးစားထားလေသည်။ တွေ့မြင်စဉ်က “အသက်ရှင်သေးသလော” ဟု အဘယမင်းသား မေးမြန်းသည်ကို အစွဲပြု၍ “ဇီဝက” ဟု အမည်မှည့်ကြသည်။ အဘယမင်းသား ကောက်ယူ မွေးစား ထားသောကြောင့် “ကောမာရဘစ္စ” ဟုလည်း ခေါ်တွင် ကြသည်။

ဇီဝကသည် ကစားနိုင်စ အရွယ်ကပင် အခြားသော မင်းသား ကလေး များနှင့် ကစားသောအခါ “အမိမဲ့သား၊ အဘမဲ့သား” ဟု ပြောဆိုခံရသည်ကို၎င်း၊ ပွဲလမ်းသဘင်ရှိသောအခါ လက်ဆောင်ပဏ္ဏာ ပို့မည့်

သူ မရှိသည်ကို၎င်း တွေ့မြင်ကာ မိမိ၏ဘဝ အဖြစ်မှန်ကို သိရှိနားလည်ခဲ့လေသည်။ ၁၆-နှစ်အရွယ်ရောက် လူလားမြောက်သောအခါ “ပညာမရှိကမင်းပရိသတ်အလယ် မတင့်တယ် နိုင်”ဟု တွေးဆသိမြင်ကာ အတတ်ပညာ သင်ယူရန် စဉ်းစားလေသည်။ ပညာရပ်တို့ တွင် “ဆင်စီးအတတ်၊ မြင်းစီးအတတ်၊ ဓား ခုတ် လှံထိုးစသော အတတ်ပညာရပ်များ သည် သူတပါးကို ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက် သတ်ဖြတ် ရန် အတွက်သာ ဖြစ်ချေသည်။ ဆေးပညာ ရပ်သည်ကား မေတ္တာရွှေ့ထား သတ္တဝါတို့၏ အကျိုးစီးပွား ချမ်းသာအတွက် ဖြစ်ပေသည်” ဟု အသိဉာဏ်သက်ဝင် အမှန်မြင်ကာ ဆေး ပညာရပ်ကို သင်ယူရန် ဆုံးဖြတ် လေသည်။ အမှန်အားဖြင့်မူ ဇီဝကသည် ပဒုမုတ္တရဘုရား လက်ထက်တော်ကပင် ဆေးပညာရပ်ကို သင် ယူရန်ဆုံးဖြတ်ခဲ့လေသည်။ အခါတပါး ဘုရား ရှင်အား လုပ်ကျွေးပြုစုသော ဆေးဆရာတဦး ကို ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်တိုင် ပရိသတ်အလယ် တေဒဂ်ဂုဏ်ထူးဖြင့် ချီးကျူးသည်ကို တွေ့မြင် ရ၍ ယင်းကဲ့သို့ တေဒဂ်ဂုဏ်ထူးကို ရလိုမှုဆန္ဒ ကြောင့် ဘုရားအမှူးရှိသော သံဃာတော် အား ၇-ရက်တိုင်တိုင် ဆွမ်းအလှူဒါနပြုကာ “အရှင်ဘုရားတို့၏ အလုပ်အကျွေးဖြစ်သော ဆေးဆရာကဲ့သို့ နောင်အခါ ဘုရားရှင်၏ အ လုပ်အကျွေး ဆေးဆရာ ဖြစ်ရပါလို၏” ဟု ဆုတောင်းပတ္တနာ ပြုခဲ့လေသည်။ ယင်းဆု တောင်းပတ္တနာက တိုက်တွန်း နှိုးဆော်သော ကြောင့်ပင် ဆေးပညာရပ်ကို သင်ယူရန် ဆုံးဖြတ်မိခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ဇီဝကသည် ယင်းသို့ ဆေးပညာရပ်ကိုသင် ယူရန် ဆုံးဖြတ်ပြီးနောက် အဘယမင်းသား ကို ခွင့်မပန်ပဲဆေးပညာသင်ယူရန် တက္ကသိုလ် ပြည် ဒိသာပါမောက္ခဆေးဆရာကြီးထံ ထွက် ခွာသွားလေသည်။ ဒိသာပါမောက္ခဆရာကြီးထံ ရောက်သောအခါ အခြားသောမင်းသားများ

သည် ဆရာခအဖြစ် ဥစ္စာငွေကြေးပေးကာ ပညာသင်ယူ ကြလေသည်။ ဇီဝကသည်ဆရာ ခအဖြစ် ဥစ္စာငွေကြေး မပေးနိုင်ပဲ ဆရာကြီး ၏ ဝတ်ကြီးဝတ်ငယ် ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ကာ ပညာသင်ယူရလေသည်။ ပညာသင်ယူသော အခါ ဉာဏ်ပညာ ထက်မြက်သူတယောက်ဖြစ် ၍ များစွာလည်း သင်ယူလေသည်။ လျင်မြန် စွာလည်း သင်ယူလေသည်။ ကောင်းစွာလည်း မှတ်သားထားလေသည်။ သင်ယူပြီးသော ပညာများလည်း မမေ့ပျောက်ပေ။

ဇီဝကသည် ယင်းသို့ သင်ယူလာခဲ့ရာ သူ တပါးတို့ ၁၆-နှစ်ကြာ သင်ယူရသော ဆေး အတတ်ပညာကို ၇-နှစ်တာမျှဖြင့် ပါရဂူ မြောက် တတ်မြောက်လေသည်။ နောင်အခါ ဘုရားရှင်၏ အလုပ်အကျွေး ဖြစ်လတ္တံ့သည် ကို သိမြင်၍ သိကြားမင်းသည် ဆေးဆရာ ကြီး၏ကိုယ်တိုင် မှီကပ်ကာ ကံကြောင့်ဖြစ် သော အနာမှတစ်ပါး အနာရောဂါဟူသမျှကို တကြိမ်ဆေးပေးကာမျှဖြင့် ပျောက်ကင်းစေ နိုင်သည့် ဆေးဖော်စပ်နည်းကိုသင်ကြားပေး လေသည်။ ၇-နှစ်ပြည့်သောအခါ ဇီဝကသည် “ငါသည်များစွာလည်း သင်ယူခဲ့၏၊ လျင်မြန် စွာလည်း သင်ယူခဲ့၏၊ ကောင်းစွာလည်း မှတ် သားထား၏၊ သင်ယူပြီးသော ပညာများ လည်း မမေ့ပျောက်ပါ။ ၇ နှစ်လည်း ပြည့်ခဲ့ ပြီ၊ ဤဆေးပညာရပ်သည် ဘယ်သောအခါ ဆုံးခန်းတိုင်မြောက် အပြီးသို့ရောက်ပါမည် နည်း” ဟု အကြံဖြစ်၍ ဆေးဆရာကြီးထံ ချဉ်းကပ်ကာ “ဆရာကြီး ဤဆေးပညာရပ် သည် ဘယ်သောအခါ ပြီးဆုံးပါမည်နည်း” ဟု မေးမြန်းလေသည်။ ဆေးဆရာကြီးသည် “ချစ်သားဇီဝက တူးရှင်းတခုယူကာ တက္က သိုလ်ပြည်၏ အနီးပတ်ဝန်းကျင် တယူဇနာ အရပ်တွင် ဆေးဘက်မဝင်သည့်သစ်ပင် တွေ့ ရှိက ဆောင်ယူခဲ့လော့” ဟု မှာကြားစေခိုင်း လိုက်သည်။ ဇီဝကသည် ဆေးဖက်မဝင်သည့်

သစ်ပင်များကို ၄-ရက်တိုင်တိုင် ရွာဖွေပါသော်လည်း တပင်မျှ မတွေ့ရှိရသဖြင့် ဆေးဖက်မဝင်သည့် သစ်ပင် တပင်မျှ မရှိပါကြောင်း ပြန်ပြောရာ ဆေးဆရာကြီးသည် “ချစ်သားဇီဝက သင်သည် ဆေးပညာရပ်ကို ကောင်းစွာ သင်ကြား တတ်မြောက်ပေပြီ၊ ဤဆေးပညာဖြင့် အသက်မွေးနိုင်လောက်ပြီ” ဟု ပြောဆိုကာ လမ်းစာရိက္ခာ အနည်းငယ်ပေး၍ ရာဇဂြိုဟ်ပြည်သို့ ပြန်ခွင့်ပြုလိုက်လေသည်။

ဆေးဆရာကြီးသည် နှမြောတုန်တို၍၊ ပစ္စည်းဥစ္စာချို့တဲ့၍ လမ်းစာရိက္ခာ အနည်းငယ်ပေးလိုက်ခြင်းမဟုတ်ပေ၊ ကောင်းမြတ်သောရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ပေးလိုက်ခြင်းဖြစ်ပေသည်။ “ဇီဝကသည် အမျိုးမြတ်၏သား ဖြစ်သည်၊ ရာဇဂြိုဟ်ပြည် ပြန်ရောက်သောအခါ အဘအဘိုးတို့ထံမှ ဆုလာဘ်များစွာရပေလိမ့်မည်၊ ထိုသို့ရသောအခါ ဆရာ၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးကို၎င်း၊ ဆေးပညာ၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးကို၎င်း သိမြင်မည်မဟုတ်ပေ၊ လမ်းခုလပ်တွင် ရိက္ခာပြတ်၍ ဆေးပညာရပ်ဖြင့် လမ်းစာရိက္ခာ ရွာဖွေသွားလေသော် ဆရာ၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးနှင့် ဆေးပညာ၏ ကျေးဇူးကို ကေန့်မချသိမြင်ပေလိမ့်မည်” ဟူသော ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ရိက္ခာအနည်းငယ် ပေးလိုက်ခြင်းဖြစ်ပေသည်။(ဝိ၊၃။၃၇၇-၃၈၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၆-၇၈)။

ဇီဝကသည် ဆရာပေးလိုက်သည့် ရိက္ခာအနည်းငယ်ကို ယူဆောင်ကာ ရာဇဂြိုဟ်ပြည်သို့ ပြန်လာခဲ့ရာ လမ်းခရီးတထောက် သာ ကေတမြို့အရောက်တွင် လမ်းစာရိက္ခာ ပြတ်လေသည်။ ရိက္ခာအတွက် သာကေတ တမြို့လုံး လှည့်လည်၍ လူနာရွာဖွေရာ ၇-နှစ်ကြာ ခေါင်းကိုက်ရောဂါ စွဲကပ်နေသည့် သူဌေးကတော်တဦး တွေ့လေသည်။ ဇီဝကသည် ထောပတ်ကို ဆေးအမျိုးမျိုးဖြင့် ရောချက်၍ နှာနှပ်ပေးရာ တကြိမ် နှာနှပ်ပေးကာမျှဖြင့်

သူဌေးကတော်၏ ၇-နှစ်ကြာ စွဲကပ်နေသော ခေါင်းကိုက်ရောဂါသည် ပျောက်ကင်းလေသည်။ သူဌေးကတော်သည် ဇီဝကအား ဆေးဖိုးအဖြစ်အသပြာငွေ၄-ထောင်ပေးလေသည်။ သားနှင့် ချွေးမတို့ကလည်း ၄-ထောင်စီပေးကြသည်။ သူဌေးကြီးကလည်း ကျွန်ယောက်ျား၊ ကျွန်မိန်းမ၊ မြင်းရထားနှင့် တကွ အသပြာငွေ ၄-ထောင်ပေးလေသည်။

ဇီဝကသည် ဆေးဖိုးအဖြစ် ရရှိခဲ့သော ကျွန်ယောက်ျား၊ ကျွန်မိန်းမ၊ မြင်းရထားနှင့်တကွ အသပြာငွေ တသောင်း ခြောက်ထောင်ယူဆောင်ကာ ပြန်လာခဲ့ရာ ရာဇဂြိုဟ်ပြည် ရောက်သောအခါ “အရှင်မင်းသား ဤပစ္စည်းများသည် ကျွန်ုပ် ရှေးဦးစွာ ဆေးကု၍ ရသောပစ္စည်းများဖြစ်ပါသည်။ မွေးကျေးဇူးဆပ်သောအနေဖြင့် ပေးအပ်ပါသည်။ လက်ခံတော်မူပါ” ဟု ပြောဆိုကာ ပါလာခဲ့သော ပစ္စည်းများကို အဘယ မင်းသားအား ပေးအပ်လေသည်။ အဘယ မင်းသားသည် လက်မခံပဲ မိမိ၏ အိမ်တော်အတွင်း၌ပင် အိမ်ဆောက်နေရန် ခွင့်ပြုလေသည် (ဝိ၊၄။၃၈၀-၁-၂)။

ထိုစဉ်အခိုက် မာဂဓတိုင်းရှင် ဘုရင်ဗိမ္ဗိသာရအား ဘဂန္နိလ်ခေါ် ‘ဂရင်ဂျီနာ’ စွဲကပ်သဖြင့် ဇီဝက ဆေးကုသပေးရာ တကြိမ် ဆေးလိမ်းပေးကာမျှဖြင့် အနာရောဂါ ပျောက်ကင်းလေသည်။ ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီးသည် ဆေးဖိုးအဖြစ် မိန်းမ ၅-ရာ ဝတ်ဆင်ထားသော လက်ဝတ်တန်းဆာ ရတနာများကို ချွတ်၍ပေးရာ ဇီဝကသည် မယူပဲ ငြင်းပယ်လေသည်။ ဗိမ္ဗိသာရ မင်းကြီးသည် လက်မခံပဲ ငြင်းပယ်သည်ကို အားရနှစ်သက်တော်မူသဖြင့် အသုံးအဆောင် အပြည့်အစုံပါရှိသည့် အိမ်၊ သရက်ဥယျာဉ်နှင့်တကွ နှစ်စဉ် အခွန်တသိန်း ထွက်သောရွာကို ဆုလာဘ်အဖြစ် ပေးအပ်ကာ ငါဘုရင်နှင့်တကွ နန်း

တိုင်းသူ မောင်းမိသံများကို၎င်း၊ ဘုရားအမှူးရှိသော သံဃာတော်များကို၎င်း လုပ်ကျွေးပြုစုရန် တာဝန်ပေးအပ်လေသည် (ဝိ၊ ၃။ ၃၈၂-၃။ ၃၈၃)။

ထို့ပြင် ဆရာများစွာ လက်လျှော့ခြင်းခံရသည့် ရာဇဂြိုဟ် သူဌေး၏ ၇-နှစ်ကြာ စွဲကပ်နေသော ခေါင်းကိုက်ရောဂါကိုလည်း ဗိမ္ဗိသာရမင်း၏ စေခိုင်းတိုက်တွန်းချက်အရ ဇီဝကသည် ဦးခေါင်းကို ခွဲစိတ်၍ ပိုး ၂-ကောင်ကိုထုတ်ယူ ကုသပေးရာ ခေါင်းကိုက်ရောဂါ ပျောက်ကင်းလေသည်။ သူဌေးကြီးသည် ဆေးဖိုးအဖြစ် “ရှိသမျှ ပစ္စည်းဥစ္စာအားလုံး ပေးအပ်၍ သူကိုယ်တိုင် ကျွန်ခံပါမည်” ဟု ပြောဆိုရာ ဇီဝကသည် လက်မခံပဲ ဗိမ္ဗိသာရမင်းအတွက် ငွေတသိန်းနှင့် မိမိအတွက် ငွေတသိန်းသာ ခံယူလေသည် (ဝိ၊ ၃။ ၃၈၃-၃၈၆)။

ထို့ပြင် ဗာရာဏသီပြည် သူဌေးသားတယောက် ဘားကျွမ်း ကစားခြင်းကြောင့် အူထုံးသောရောဂါဖြစ်၍ စားအပ်သောအစာ အာဟာရလည်း မကြေမကျက် ကျင်ကြီးကျင်ငယ်လည်း ဖြောင့်မန်စွာမသွား တနေ့တခြား သွေးသားခန်းခြောက်လျက်ရှိရာ ဗိမ္ဗိသာရမင်း၏ စေခိုင်းတိုက်တွန်းချက်ဖြင့် ဇီဝကသည် ဝမ်းဗိုက်ကိုခွဲ၍ အူထုံးကိုဖြေကာ ကုသပေးရာ အူထုံးရောဂါ ပျောက်ကင်း ပကတိအတိုင်း ကျန်းမာခြင်း ရှိလေသည်။ ဆေးဖိုးအဖြစ် ငွေတသောင်းခြောက်ထောင် ရရှိလေသည် (ဝိ၊ ၃။ ၃၈၆-၇)။

ထို့ပြင် ဥဇ္ဇေနီပြည် စဏ္ဍပဇ္ဇောတမင်း၏ ‘ပဏ္ဍုရောဂါ’ ခေါ် အရေအဆင်း ဖျော့တော့သော ရောဂါကိုလည်း ဇီဝက ကုသပေး၍ ပျောက်ကင်းလေသည်။ စဏ္ဍပဇ္ဇောတမင်းသည် ဆန်လှည်းအစီးငါးရာတိုက်၊ အသပြာငွေ တသောင်းခြောက်ထောင်၊ ပုဆိုးအစုံ တထောင်နှင့်တကွ အဖိုးများစွာ ထိုက်တန်

သည့် သိဝိတိုင်းဖြစ် ပုဆိုးတစ်စုံကို ဇီဝကအား ပေးပို့ ချီးမြှင့်လေသည် (ဝိ၊ ၃။ ၃၈၇-၃၉၀။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၇)။

ထိုမှတပါး မြတ်စွာဘုရား၏ လေ့သလိပ်၊ သည်းခြေများသော ရောဂါကိုလည်း ဇီဝကသည် ဆေးတို့ဖြင့် ထုံမွှမ်းထားသော ကြာ ၃-လက်ကို နမ်းရှူစေကာမျှဖြင့် ဝမ်းလျောစေကာ ပျောက်ကင်းစေသည် (ဝိ၊ ၃။ ၃၉၀-၁)။ ဒေဝဒတ်သည် ဘုရားရှင်ကို အသေသတ်ရန် အကြံဖြင့် ဂိဇ္ဈကုဋ်တောင်ထိပ်မှ ကျောက်မောင်းဆင်ကာ ကျောက်တုံးကို လိုမ့်ချစဉ်က ဘုရားရှင်၏ ခြေတော်၌ ကျောက်ခဲထိမှန်သော အနာကိုလည်း ဇီဝကသည် ဓားငယ်ဖြင့်ခွဲ၍မကောင်းသော သွေးသားတို့ကိုထုတ်ပစ်ကာ ဆေးတကြိမ် စည်းပေးကာမျှဖြင့် ပျောက်ကင်းစေသည် (ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၈၂။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၅၅)။

ဇီဝကသည် စဏ္ဍပဇ္ဇောတမင်းထံမှ ရရှိသော ပုဆိုးအစုံ တထောင်နှင့်တကွ သိဝိတိုင်းဖြစ် ပုဆိုးတစ်စုံကို ယူဆောင်ကာ ဘုရားရှင်ထံသွား၍ “မြတ်စွာဘုရား တပည့်တော်၏ အဖိုးများစွာ ထိုက်တန်သော သိဝိတိုင်းဖြစ် ပုဆိုးတစ်စုံကို ခံယူတော်မူပါ။ ရဟန်းသံဃာတော်တို့အားလည်း ‘ဂဟပတိစိဝရ’ ခေါ် လူဒါယကာတို့ လှူဒါန်းသော သင်္ကန်းကိုခွင့်ပြုတော်မူပါ” ဟု လျှောက်ထားကာ သိဝိတိုင်းဖြစ် ပုဆိုးတစ်စုံကို ဘုရားရှင်အား လှူဒါန်း၍ ကျန်ပုဆိုးအစုံ တထောင်ကို သံဃာတော်အား လှူဒါန်းလေသည်။ ဘုရားရှင်သည် ဇီဝကလှူဒါန်းသော သိဝိတိုင်းဖြစ် ပုဆိုးတစ်စုံကို ခံယူတော်မူ၍ ရဟန်းသံဃာတော်အားလည်း ‘ဂဟပတိစိဝရ’ ခေါ် လူဒါယကာတို့ လှူဒါန်းသော သင်္ကန်းကိုခွင့်ပြုတော်မူသည်။ မှန်၏—ဘုရားဖြစ်သည်မှ စ၍ ဝါတော် ၂၀-ရသည့်တိုင်အောင် ဘုရားရှင်နှင့်တကွ ရဟန်းသံဃာတော်များသည်

ပံသုကသင်္ကန်းကိုသာ ဝတ်ရုံသုံးဆောင်တော်
မူကြသည်။ လူဒါယကာတို့ လှူဒါန်းသော
သင်္ကန်းကို မဝတ်ရုံ မသုံးဆောင်ကြပေ။
ဝါတော် ၂၀-ကျော်မှ ဇိဝက၏ တောင်းပန်
လျှောက်ထားမှုကြောင့် ရဟန်း သံဃာတို့
အား လူဒါယကာတို့ လှူဒါန်းသော သင်္ကန်း
ခွင့်ပြုတော်မူသည်။ ထိုအခါမှစ၍ လူဒါယကာ
များလည်း သင်္ကန်းလှူခွင့် ရရှိကြသည်။
သင်္ကန်းအနုမောဒနာစကား ဟောကြားပြီး
သော အဆုံး၌ ဇိဝကသည် သောတာပန်
တည်လေသည် (ဝိ၊ ၃။ ၃၉၂။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၄၀၁။
ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၃။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၇။)။ ထို့ပြင် ဇိဝက
သည် ကာသိမင်းပို့သော ကမ္မလာထည်ကို
လည်း ဘုရားရှင်အားလှူဒါန်းရာ ဘုရားရှင်
သည် ကမ္မလာထည်ကိုခံယူတော်မူကာ ရဟန်း
သံဃာတို့အားလည်း ကမ္မလာသင်္ကန်း ခွင့်ပြု
တော်မူသည် (ဝိ၊ ၃။ ၃၉၃။)။ ဇိဝကသည် လိုဏ်၊
မဏ္ဍပ်၊ ကုဋိ အစရှိသော အခြံအရံကျောင်းတို့
နှင့်တကွ ဘုရားရှင်အတွက် ဂန္ဓကုဋိတိုက်
ဆောက်လုပ်၍ ၁၈-တောင် အမြင့်ဆောင်
သည့် ကြေးနီရောင် တံတိုင်းကာရံကာ မိမိ
ပိုင် သရက်ဥယျာဉ်ကို ဘုရားအမှူးရှိသော
သံဃာတော်အား လှူဒါန်းလေသည် (ဒိ၊ ၄။
၁။ ၁၂၃။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၂)။

ဘုရားရှင်လက်ထက်တော်က အနာကြီး
၅-မျိုး ရှိကြသောလူများသည် ဇိဝကထံ
ဆေးကုသခွင့် မရကြသဖြင့် သာသနာတော်
သို့ ဝင်ရောက်ကာ ရှင်ရဟန်းပြုကြ၍ အနာ
ပျောက်က လူထွက်ကြသည်ကို ဇိဝကသိမြင်
သဖြင့် အနာကြီး ၅-မျိုးတွင် တမျိုးမျိုးရှိ
သောသူကို ရှင်ရဟန်းပြုခွင့် မပေးပါရန်
ဘုရားရှင်အား လျှောက်ထားလေသည်။ မြတ်
စွာဘုရားသည် ဇိဝကလျှောက်ထား တောင်း
ပန်မှုကို အကြောင်းပြု၍ အနာကြီး ၅-မျိုး
ရှိသောသူကို ရှင်ရဟန်းပြုခွင့် ပယ်မြစ်တော်
မူသည် (ဝိ၊ ၃။ ၁၀၈-၂-၃)။ မြတ်စွာဘုရား

သည် ဇိဝက လျှောက်ထားတောင်းပန်မှုကို
အကြောင်းပြု၍ ရဟန်းတော်တို့အား စကြံ
သွားခြင်း၊ ဇရုံးအိမ်အသုံးပြုခြင်းကို ခွင့်
ပြုတော်မူသည် (ဝိ၊ ၄။ ၂၅၆)။ ဇိဝက
သည် ပုဂ္ဂိုလ်ကိုကြည်ညိုသော သူတို့တွင်
အကြည်ညိုဆုံး ပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ် ‘ပုဂ္ဂလသမ္ပန္န’
တေဒဂ်ဂုဏ်ထူးဖြင့် ချီးကျူးခြင်း ခံရသည်
(အံ၊ ၁။ ၂၇။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၆-၇)။

(၂) ဇိဝကထေရ်။ ပရိသုဒ္ဓါဇိဝေနာဘိ-
ယာစိတော ဇိဝကေနာပိ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၆။

(၃) ဇိဝက - သင်္ကရည် - မည်သောသူ။
ဇိဝကဉ္စ မတံ ဒိသ္မာ၊ ဓနပါလိဉ္စ ဒုဂ္ဂတိံ။ ဇာ၊
၁။ ၂၃။ တတ္ထ စေကော ပုရိသော ကာလ-
ကတော ဇိဝကော နာမ နာမေန၊ ဇာ၊ ၄။
၁။ ၄၂၆။ (- ၄၊ ၂၇။)

(၄) ကန်စွန်းပင်။ ဇိဝကာ သုတကာ
စေဝ၊ ဗဟုကာ မမ အဿမေ။ အပါ၊ ၁။ ၁၈။
အပါ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၁။

(၅) နှလုံးသွေး။ ဗန္ဓုဇိဝကပုပ္ဖနီတိ
ဗန္ဓုနံ ဉာတိနံ ဇိဝကံ ဇီဝိတနိဿယံ ဟဒ-
ယမံသလောဟိတံ ဗန္ဓုဇိဝကံ။ အပါ၊ ၄။ ၂။
၁၆၂။

(၆) ခေါင်ရမ်းပင်။ ဇိဝတိတိ ဇိဝကော၊
ဇိဝ ပါဏဓာရဏေ၊ ဣ။ ဇိဝကသဒ္ဓဿ
ပိတသာလာဒိသ္မပိ ပဝတ္တနတော ဗန္ဓုဇေ
ဇိဝကော ဗန္ဓုဇိဝကောတိ ဗန္ဓုသဒ္ဓေန ဝိသေ-
သေတွာ ဝုတ္တံ။ ဓာနံ၊ ၄။ ၅၇၅။

(၇) အသက်မွေးသောသူ။ ဂေါဝါဏိ-
ဇကဿာတိဂါဝိယော ဝိက္ကိဏိတွာ ဇိဝကဿ။
ထေရီ၊ ၄။ ၂၇၆။

ဇိဝက (ပ) [ဇိဝ+ဏာပေ+ဣ] ဇီရာ (စမုန်
ဖြူ။ ဓာနံ၊ ၁။ ၁၂)။ မဓုရကော စ ဇိဝကော။
ဓာနံ၊ ၅။ ၉၄။ ဇီဝါပေတိတိ ဇိဝကော။ ဓာနံ၊
၄။ ၅၉၄။

ဇိဝကကောမာရဘစ္စကထာ (ထိ) [ဇိဝက+ကောမာရဘစ္စ+ကထာ] အဘယမင်းသား မွေးမြူထားသော ဆရာဇိဝက၏အကြောင်း အရာကိုပြဆိုရာစကား။ ဇိဝကကောမာရဘစ္စကထာ စိဝရက္ခန္ဓကေ အာဝိ ဘဝိဿတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၇၇။

ဇိဝကပဉ္စဝတ္ထု (န) [ဇိဝက + ပဉ္စ + ဝတ္ထု] ဆေးဆရာ ဇိဝက မေးလျှောက်အပ်သော - အကြောင်းအရာ - ဝတ္ထု။ ဓမ္မပဒ၊ ၇-ဝဂ်၊ ၁-ဝတ္ထု။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၃၇၂။

ဇိဝကမ္မဝန (န) [ဇိဝက+အမ္မဝန] ဆေးဆရာ ဇိဝက၏သရက်ဥယျာဉ်။ သာမညဖလံ ပနာ-ဝုသော အာနန္ဒ ကတ္ထ ဘာသိတန္တိ ? ရာဇဂဟေ ဘန္တေ ဇိဝကမ္မဝနေတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၇၃။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၈၃။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၈၃။ ဇိဝကမ္မဝနေတိ ဇိဝကဿ ကောမာရဘစ္စဿ အမ္မဝနေ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၃။ (- ဝိ၊ ၁။ ၂၄၅။ ဝိ၊ ၄။ ၁၉၃။ ဒီ၊ ၂။ ၉၇-ဂ။ အံ၊ ၃။ ၅၇။ ထေရီ။ ၄၂၀။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၈။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၅၇။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၇။ မ၊ ၄။ ၃။ ၃၆။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၄၁။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၉၊ ၂၁၅။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၂။ ထေရီ၊ ၄။ ၁။ ၅၀။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၉။ ထေရီ၊ ၄။ ၂။ ၄-ဂ။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၈။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၀၊ ၅၃၆။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၇၈။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၅။)

ဇိဝကမ္မဝနပဋိသလ္လာနသုတ္တ (န) [ဇိဝကမ္မဝန+ပဋိသလ္လာန+သုတ္တ] ဇိဝကမ္မဝနပဋိသလ္လာန-သုတ်။ ရဟန်းတို့ တပါးတည်း ဆိတ်ငြိမ်ရာ၌ ကိန်းအောင်း၍ ကမ္မဋ္ဌာန်းတရား ပွားများကြ ကုန်လော့၊ တပါးတည်း ဆိတ်ငြိမ်ရာ၌ နေသော ရဟန်းအား မျက်စိ အကြည်ဓာတ် ‘စက္ခုပသာဒ’ သည် မမြဲသောသဘောရှိ၏။ အဆင်း ‘ရူပါရုံ’ တို့သည် မမြဲသောသဘော ရှိ ကုန်၏။ မြင်သိစိတ် ‘စက္ခုဝိညာဉ်’ သည် မမြဲသောသဘောရှိ၏။ ‘စက္ခုဝိညာဉ်နှင့်’ အတူ တကွဖြစ်သောတွေ့ထိမှု စက္ခုသမ္ပယ သည်

မမြဲသောသဘောရှိ၏။ စက္ခုသမ္ပယ ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့်ခံစားမှု ‘သုခဒုက္ခဥပေက္ခာ-ဝေဒနာ’ သည် မမြဲသော သဘောရှိ၏ဟု မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ရှေးရှုဉာဏ် တွင် ထင်မြင်လာနိုင်၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ရဟန်းတို့အား ဟောတော်မူအပ်သောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါ-ဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၆-သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၃၅၆။

ဇိဝကမ္မဝနသမာဓိသုတ္တ (န) [ဇိဝကမ္မဝန+သမာဓိ+သုတ္တ] ဇိဝကမ္မဝနသမာဓိသုတ်။ ရဟန်းတို့တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိ’ တရားကို ပွားများ အားထုတ်ကြကုန်လော့၊ တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိ’ ရှိသော ရဟန်းအား မျက်စိ အကြည်ဓာတ် ‘စက္ခုပသာဒ’ သည် မမြဲသော သဘောရှိ၏။ အဆင်း ‘ရူပါရုံ’ တို့သည် မမြဲသော သဘောရှိကုန်၏။ မြင်သိစိတ် ‘စက္ခု-ဝိညာဉ်’ သည် မမြဲသော သဘောရှိ၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ရဟန်းတော်တို့အား ဟောတော်မူအပ်သောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဠာယ-တနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၀-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၃၅၆။

ဇိဝကမ္မဝနိက (တိ) [ဇိဝကမ္မဝန+ဏိက။ ထိ၌ ဇိဝကမ္မဝနိကာ။] ဆရာဇိဝက၏ သရက်ဥယျာဉ်၌နေသောသူ။ ဇိဝကမ္မဝန ရမ္မန္တိ-အာဒိကာ သုဘာယ ဇိဝကမ္မဝနိကာယ ထေရိယာ ဂါထာ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၇၂။

ဇိဝကယာစနာ (ထိ) [ဇိဝက+ယာစနာ] ဆရာ ဇိဝက၏ လျှောက်ထား တောင်းပန်ခြင်း။ နာထဿ နော ဝိသတိဿကာလေ၊ ဝိရုဇ္ဈ-တေ ဇိဝကယာစနာပိ။ ဝဇီရ၊ ၆၃။

ဇိဝကဝတ္ထု (န) [ဇိဝက+ဝတ္ထု] ဆရာဇိဝက၏ - အကြောင်းအရာ - ဝတ္ထု (ယင်းဝတ္ထုကို ဝိ၊ ၃။ ၃၇၇ - ၃၉၃-၌ကြည့်)။ တံ သဗ္ဗံ စိဝရက္ခန္ဓ-ကေ ဇိဝကဝတ္ထုသ္မိံ အာဂတမေဝ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၉။ (- ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၃။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၄၀၉။ မ၊ ၄။ ၁။ ၉၃။ ဝဇီရ၊ ၆၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆။)

ဇီဝကသမ္မန္တ (တိ) [ဇီဝက+သမ္မန္တ] ဇီဝကနှင့် ဆက်စပ်သော။ ကဿာ စ အဗ္ဗဝနံ ဇီဝက- သမ္မန္တံ ကတာ ဝုတ္တန္တိ အနုယောဂေန မူလ- တော ပဋ္ဌာယ။ သိဒ္ဓါသစ်၊ ၂။၅။

ဇီဝကသုတ္တ (န) [ဇီဝက+သုတ္တ] ဇီဝကသုတ်။

(က) အခါတပါး မြတ်စွာဘုရားသည် ရာဇဂြိုဟ်ပြည် ဇီဝက၏သရက်ဥယျာဉ်၌ သီတင်းသုံးနေတော်မူစဉ် ဇီဝကသည် ဘုရားရှင်ထံ တော်သို့ လာရောက်၍ “မြတ်စွာဘုရား၊ ရဟန်းဂေါတမအတွက် ရည်ရွယ်၍ သတ္တဝါကို သတ်ကြကုန်၏၊ ရည်ရွယ်၍ သတ်သော အသားကို ရဟန်းဂေါတမသည် သိလျက် ဘုဉ်းပေး သုံးဆောင်၏”ဟု အချို့သော တိတ္ထိတို့သည် ပြောဆိုကြပါ ကုန်၏။ ထိုသူတို့သည် ဘုရားရှင်ဟောကြားတော်မူသည့် အတိုင်း ပြောဆိုသည် မည်ပါကုန် သလော၊ ဘုရားရှင်ကို မဟုတ်မမှန် မစွပ်စွဲပဲရှိပါကုန်၏ လော၊ ဘုရားရှင်ဟောကြားတော်မူသည့်အကြောင်းအားလျော်စွာ ပြောကြားသည် မည်ပါကုန်သလော၊ ဘုရားရှင်၏စကားသည် ပညာရှိတို့ကဲ့ရဲ့ဖွယ်အဖြစ်သို့ မကျရောက်ပဲရှိပါ၏လော”ဟု လျှောက်ထား လေရာ မြတ်စွာဘုရားသည် ယင်းသို့ ပြောဆိုသော သူတို့သည် ငါဘုရား ဟောကြားသည့်အတိုင်း ပြောဆိုသည် မမည်ကုန်၊ ငါဘုရားကို မဟုတ်မမှန် စွပ်စွဲသည်မည်ကုန်၏၊ ဒိဋ္ဌ = ရဟန်းတို့အတွက် ရည်ရွယ်၍သတ်ဖြတ်ကာ ယူဆောင်လာသည်ကို ကိုယ်တိုင်မြင်သော အသား၊ သုတ=ရဟန်းတို့အတွက် ရည်ရွယ်၍ သတ်ဖြတ်၏ဟု ကြားသိသောအသား၊ ပရိသင်္ကိတ=ရဟန်းတို့အတွက် ရည်ရွယ်၍ သတ်ဖြတ်လေသလောဟု ယုံမှားသံသယရှိသော အသား၊ ဤအသားသုံးမျိုးကို မသုံးဆောင်ကောင်းဟု ငါဘုရားဟောကြား၏၊ အဒိဋ္ဌ=ရဟန်းတို့အတွက် ရည်ရွယ်၍ သတ်ဖြတ်ကာ

ယူဆောင်လာသည်ကို ‘ကိုယ်တိုင်မမြင်သော အသား၊ အသုတ=ရဟန်းတို့အတွက် ရည်ရွယ်၍ သတ်ဖြတ်၏ဟု မကြားသိသော အသား၊ အပရိသင်္ကိတ=ရဟန်းတို့ အတွက် ရည်ရွယ်၍ သတ်ဖြတ်လေသလောဟု ယုံမှားသံသယ မရှိသောအသား၊ ဤအသား သုံးမျိုးကို သုံးဆောင်ကောင်း၏ဟု ငါဘုရားဟောကြား၏၊ ‘တိကောဋိပရိသုဒ္ဓါ’ခေါ် မမြင်၊ မကြား၊ မယုံမှားခြင်းဟူသော အစွန်းသုံးပါးမှ လွတ်ကင်း စင်ကြယ်သော အသားကို မေတ္တာ၊ ကရုဏာ၊ မုဒိတာ၊ ဥပေက္ခာ ပွားများနေသော ရဟန်းသည်ပင် ဘုဉ်းပေးသုံးဆောင် ကောင်းပေ၏။ ငါဘုရားကို၎င်း၊ ငါဘုရား၏တပည့် သာဝကကို၎င်း ရည်ရွယ်၍ သတ္တဝါကို သတ်ဖြတ်သော သူသည် အကြောင်းငါးမျိုးတို့ဖြင့် အကုသိုလ်များစွာ ဖြစ်ပွားပေ၏ဟု ဟောကြားအပ်သောသုတ်။ မဇ္ဈိမနိကာယ၊ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ မ၊ ၂။၅၁-၅။ မ၊ ၄။၃။၃၂-၆။

(ခ) အခါတပါး မြတ်စွာဘုရားသည် ရာဇဂြိုဟ်ပြည် ဇီဝက၏ သရက်ဥယျာဉ်၌ သီတင်းသုံး နေတော်မူစဉ် ဇီဝက မေးမြန်းလျှောက်ထားသဖြင့် ရတနာသုံးပါးကို ကိုးကွယ်ဆည်းကပ်သူသည် ‘ဥပါသကာ’ မည်၏၊ ငါးပါးသီလကို လုံခြုံစွာ စောင့်ထိန်းသူသည် ‘သီလရှိသူ ဥပါသကာ’မည်၏၊ မိမိသည်သာ သဒ္ဓါသီလစသည်နှင့် ပြည့်စုံ၍ သူတပါးအား သဒ္ဓါသီလစသည်နှင့် ပြည့်စုံစေရန် မပြောဆို၊ မတိုက်တွန်း၊ မနှိုးဆော်သူသည် ‘အတ္တဟိတ ပဋိပန္န = မိမိ အကျိုးအတွက်သာ ကျင့်သူ ဥပါသကာ’ မည်၏၊ မိမိလည်း သဒ္ဓါသီလစသည်နှင့်ပြည့်စုံ၍ သူတပါးအားလည်း သဒ္ဓါသီလစသည်နှင့် ပြည့်စုံစေရန် ပြောဆို၊ တိုက်တွန်း၊ နှိုးဆော်သူသည် “အတ္တပရဟိတပဋိပန္န = မိမိသူတပါး နှစ်ဦးသားအကျိုးအတွက် ကျင့်သူဥပါသကာ’ မည်၏ဟု ဟောကြားအပ်

သောသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ဂ-နိပါတ်၊
၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၃-ဝဂ်၊ ၆-သုတ်။ အံ၊ ၃။
၅၇-ဂ။

ဇိဝကာလ (ပု) [ဇိဝ+ကာလ] အသက်ရှင်ရာ
အခါ၊ အသက်ရှင်သောအခါ။ တုမေ ဇိဝကာ-
လေ သတ္တဿ ပဉ္စက္ခန္ဓာတိ ဝဒန္တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။
၃၉၉။

ဇိဝကေသဓာတု (ထိ) [ဇိဝ+ကေသ+ဓာတု]
သက်တော်ထင်ရှားရှိသော ဘုရားရှင်၏ ဆံ
တော်ဓာတ်။ အတ္တနော နဂရံ နေတွာ အ-
သိတဉ္စနနဂရဒ္ဒါရေ ဇိဝကေသဓာတုယာ စေ-
တိယံ ပတိဋ္ဌာပေသုံ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၉၅။ ဇိဝကေ-
သဓာတုယာတိ ဇိဝမာနဿ ဘဂဝတော
ကေသဓာတုယာ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၀။

ဇိဝဂ္ဂဟဏ (န) [ဇိဝ+ဂဟဏ] (၁) ဇိဝသဒ္ဒါ။
(၂) အသက်-အတ္တကောင်-လိပ်ပြာကောင်
-ဝိညာဉ်ကောင်-ဟု ယူဆခြင်း။ ဇိဝဂ္ဂဟ-
ဏေန ဟိ သင်္ခါရဘာဇနလောကံ နိဝတ္ထေတိ
တဿ ဘဝါဘဝမနာသမ္ဘဝတော။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၁။ ၁။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇိဝဂ္ဂဟဏဝိသယ (ပု) [ဇိဝဂ္ဂဟဏ + ဝိသယ]
အသက်-အတ္တကောင်-လိပ်ပြာကောင် -
ဝိညာဉ်ကောင်-ဟု ယူဆခြင်း၏ တည်ရာ
ဌာန။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓေသေဝ ပဝတ္တတိ တဗ္ဗိနိ-
မုတ္တဿ ဓမ္မဿ ဇိဝဂ္ဂဟဏဝိသယဿ ပရမတ္ထ-
တော အဘာဝါ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၇။

ဇိဝဂ္ဂါ(ဂါ)ဟ (ပု) [ဇိဝ+ဂါဟ] အသက်နှင့်
တကွ ဖမ်းခြင်း၊ အရှင်ဖမ်းခြင်း။ ကော-
သလံ သေနာသန္တုဋ္ဌံ၊ ဇိဝဂ္ဂါဟံ အဂါဟယိ။
ဇာ၊ ၁။ ၃၇။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၇။ ဇိဝဂ္ဂါဟံ အဂါဟ-
ယိတိ အမာရေတွာဝ သာ စမ္မံ တံ ရာဇာနံ
ဟတ္ထိနာ ဇိဝဂ္ဂါဟံ ဂဏှာပေသိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂။
၂၀။ (-ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၉၃။ ဇာ၊ ၂။ ၇၃။ မာဋ္ဌ၊ ၁။
၃၆၃။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၁၇။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၄။ သုတ္တ-

နိ၊ ၁။ ၅၅၊ ၁၀၉။ ထေရ၊ ၁။ ၃၄၂။ အပါ၊ ၁။
၁။ ၁၆၇၊ ၂။ ၁၆။ စရိယာ၊ ၁။ ၂၄၃။ မဟာနိ၊ ၁။
၂၃၄။ စူဠနိ၊ ၁။ ၂၂။ ဇာ၊ ၁။ ၁၉၄၊ ၃၀၀။
ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၃၆၃။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၅၉၊ ၃၃၆။ ဇာ၊ ၁။
၅။ ၃၂၇-၉။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၉၀။ အံ၊ ၁။ ၃။ ၃၂၇။)

ဇိဝဇိဝ=ဇိဝဇိဝ=ဇိဝဇိဝ (ပု) [ဇိဝဇိဝ + က။
‘ဇိဝဇိဝ’တိ သဒ္ဓံ ကရေတိတိ ဇိဝဇိဝေါ။
‘ဇိဝဇိဝေါ’တိ နိရာနုနာသိကာပိ။ ဓာနိ၊ ၁။
၆၂၄-၅။] ဇိဝဇိဝဋ္ဌာနံ။ ပဗ္ဗကာ ဇိဝဇိဝါ စ၊
ဥပဇိဝန္တိ တံ သရံ။ အပါ၊ ၁။ ၁၀။ အပါ၊ ၁။
၂။ ၉။

ဇိဝဇိဝက=ဇိဝဇိဝက=ဇိဝဇိဝက (ပု) [ဇိဝဇိဝ+
က] ဇိဝဇိဝဋ္ဌာနံ။ ကုဏာလကာ ဗဟူ စိတြာ၊
သိခဏ္ဍိ ဇိဝဇိဝကာ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၀၉၊ ၂၇၂။ ဇာ၊
၁။ ၅။ ၄၃၃။ ပါဠိယံ ဇိဝဇိဝကာတိ “ဇိဝဇိဝါ”-
တိ ဧဝံ ရဝနကာ ပက္ခိဝိသေသာ၊ ယေ ဟိ
မယူရပမာဏာ မယူရဂတိစိတ္တပက္ခာ ဒက္ခိဏ-
ပထာဒိသု ယေဘုယျေန သဉ္ဇာယန္တိ၊ ဇိဝ-
ဇိဝါတိပိ ပါဠော ဒိဿတိ၊ တဒါ နိဂ္ဂဟိတာ-
ဂမော ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ သကတ္ထေ ပန ကပစ္စယ-
ဝသေန ဇိဝဇိဝကာတိ ဝုစ္စန္တိ။ ဇာတ်၊ ၁။ ၁။
တိတ္ထိရာ သာလိကာ စေတ္တ၊ ပါဝကာ ဇိဝ-
ဇိဝကာ။ အပါ၊ ၂။ ၁၆၉။ တထာ ဝဿိတ-
ဝသေန “ဇိဝဇိဝကာ”တိ အယံ တေသံ
သမညာတိ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၃။ ၁၅၉။ (-
အပါ၊ ၁။ ၃၉၁။ ဇာ၊ ၂။ ၃၄၇။ ထေရ၊ ၁။
၂။ ၉။ ဇာ၊ ၁။ ၇။ ၃၁၅။

ဇိဝဇိဝက (ပု) [ဇိဝ+ဇိဝ+ကာပေ+ဏ္ဍ] (၁)
လယ်ခေါင်ရမ်းပင်။ (တိ) (၂) အသက်ကို
ရှည်စေတတ်သော (သစ်သီး စသည်)။ (၁)
ကပိတ္တာ စ ဗဟူ တတ္ထ၊ ပုပ္ဖိတာ ဇိဝဇိဝကာ။
အပါ၊ ၁။ ၃၇၅။ ထေရ၊ ၁။ ၄၄၁။ (၂) ကုမ္ဘ-
မတ္တံ ဂဟေတွာန၊ ပနသံ ဇိဝဇိဝကံ။ အပါ၊ ၁။
၃၄၅။ (-အပါ၊ ၂။ ၉၀။)

ဇိဝဉ္ဇိဝကသကုဏ (ပု) [ဇိဝဉ္ဇိဝက + သကုဏ]
ဇိဝဉ္ဇိဝကံ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇိဝဉ္ဇိဝကသဒ္ဒ (ပု) [ဇိဝဉ္ဇိဝက+သဒ္ဒ] ဇိဝဉ္ဇိဝကံ
၏အသံ။ ဇိဝဉ္ဇိဝကသဒ္ဒေတ္ထ။ အထော
ဩဌဝဏ်တ္ထကာ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၆၃။ ဇိဝဉ္ဇိဝကသဒ္ဒေ-
တ္ထာတိ “ဇိဝဇိဝ”တိ ဝေဝိရဝန္တာနံ ဇိဝဉ္ဇိ-
ဝကသကုဏာနမ္ပိ ဧတ္ထ သဒ္ဒေါ အတ္ထိ။ ဒီ၊ ၂။
၁၄၉။

ဇိဝတိ (ကြိ) [ဇိဝ+အ+တိ] (၁) အသက်ရှင်
၏။ (၂) အသက်ရှည်၏။ (၃) အသက်ရှိ၏။
(၄) အသက်မွေး၏။ (၅) အယံ ကပ္ပဋကော
ဇိဝတိ။ ကော နု ခေါ် အမှာကံ မန္တံ သံဟရိ။
ဝိ၊ ၂။ ၄၀၆။ ဇိဝတိ (ဝိ၊ ၂။ ၄၁၁)တိ အနုဋ္ဌာန-
သေယျာယ သယံတောပိ ယာဝ ဇိဝတိန္ဒြိယ-
ပစ္ဆေဒံ န ပါပုဏာတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၂၇။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။ ၇၂။ ကင်္ခါ၊ ဇိဝသစ်။ ၂၀၈။ (- ဝိ၊ ၅။
၃၇၃။ ဒီ၊ ၂။ ၂၆၆။ မ၊ ၃။ ၂၀၄။ သံ၊ ၁။ ၃၂၄။
အံ၊ ၂။ ၆၀။ အဘိ၊ က။ ၂၉၃။ သုတ္တနိ။ ၂၉၃-၄။
အပါ၊ ၁။ ၅။ မဟာနိ။ ၃၂၊ ၉၀။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁။
ဇာ၊ ၂။ ၄၉။ မိလိန္ဒ။ ၁၅၃။ ဝိ၊ ၂။ ၁၂၆။
ဝိ၊ ၂။ ၂၃၇-၉။ ဝိ၊ ၂။ ၁၃၆၊ ၄၁၀။ ဒီ၊ ၂။
၁၇၄။ ဒီ၊ ၂။ ၁၃၇။ မ၊ ၃။ ၂၂။ မ၊ ၃။ ၄။
၁၃၀။ သံ၊ ၁။ ၂၁။ သံ၊ ၂။ ၁၀၄။ အံ၊ ၁။
၃၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၂၆၀။ ဓမ္မ၊ ၂။ ၅၇။
သုတ္တနိ၊ ၂။ ၁၄၅။ သုတ္တနိ၊ ၂။ ၁၇၉။
ပေတ၊ ၂။ ၁၇၃၊ ၂၂။ ထေရ၊ ၂။ ၁၀၂။ အပါ၊
၂။ ၁၇၇။ စရိယာ၊ ၂။ ၉၄။ မဟာနိ၊ ၂။ ၁၂။
စုဋ္ဌနိ၊ ၂။ ၁၀၅။ ဇာ၊ ၂။ ၄၇၊ ၂၆၊ ၂၇။ ဇာ၊ ၂။
၃၁၂။ ဇာ၊ ၂။ ၆၁။ ဝဇီရ၊ ၁၆၅၊ ၅၇။
သရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇။ ကင်္ခါ၊ ဇိဝ၊ ဟောင်း။ ၄၃။
ကင်္ခါ၊ ဇိဝသစ်။ ၂၀၉။ ဒီ၊ ၂။ ၂၆။ မ၊ ၃။
၃၃၉။ သံ၊ ၁။ ၆၄။) ဇိဝန္တိ—အပါ၊ ၁။ ၅။
မဟာနိ၊ ၃၂။ ဝိ၊ ၂။ ၁၇၇။ မ၊ ၃။ ၁၃၀။
အံ၊ ၁။ ၃၀၇။ အဘိ၊ ၁။ ၁၆၇။ ပဋိသံ၊ ၁။
၁၁၀။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၁၀၄။ သုတ္တနိ၊ ၂။ ၁၀။

အပါ၊ ၁။ ၁၂၄။ မဟာနိ၊ ၁၂။ ဝိ၊ ၂။
၁၄၂၊ ၃၁၈။ မ၊ ၃။ ၂။ ၂၇၄။ ဇိဝသံ—ဒီ၊ ၂။
၆၁။ ဇာ၊ ၂။ ၁၇၃။ ဒီ၊ ၂။ ၁၃၇။ အံ၊ ၁။
၃၀၇။ ဓမ္မ၊ ၂။ ၅၇။ ဇာ၊ ၂။ ၄၇၊ ၂၆၊ ၂၇။ ဇာ၊ ၂။
၆၁။ ၁၄၅။ ဇိဝိမိ—စရိယာ၊ ၄၀၃။ ဒီ၊ ၂။
၃၇။ မ၊ ၃။ ၂။ ၅၇။ အဘိ၊ ၁။ ၄၄၈။ သုတ္တနိ၊
၂။ ၁၆၇။ ထေရိ၊ ၂။ ၂၂၉။ အပါ၊ ၁။ ၁၇၆။
စရိယာ၊ ၁၄၃။ စုဋ္ဌနိ၊ ၁။ ၁၀၅။ ဇာ၊ ၂။
၃၇၊ ၄၇။ ဇာ၊ ၂။ ၆၁။ ၁၇၃။ သရတ္ထ၊ ၃။
၁၆၇။ သီ၊ ၁။ ၁၇၇။ အံ၊ ၁။ ၃၀၇။
ဇိဝိမ—သံ၊ ၁။ ၃၀၇။ ဇာ၊ ၂။ ၆၁။ ဇိဝတု—
စရိယာ၊ ၄၁၇။ ဇာ၊ ၁။ ၂၀၈။ သုတ္တနိ၊ ၂။
၁၇၂။ ထေရ၊ ၂။ ၂၃၇။ စရိယာ၊ ၂။ ၉၉။
ဇာ၊ ၂။ ၄၇၊ ၃၁၂။ ဇိဝန္တိ—ဝိ၊ ၂။ ၂၆၂။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။ ၆၁။ သရတ္ထ၊ ၂။ ၄၁၂။ ဇိဝ—သုတ္တနိ၊
၃၄၂။ သုတ္တနိ၊ ၂။ ၁၁၅၊ ၁၇၈။ ဇာ၊ ၂။
၂၇၂။ ဇိဝေယျ—ဇာ၊ ၂။ ၂၁၉။ မိလိန္ဒ။ ၂။
ဒီ၊ ၂။ ၆၇။ အံ၊ ၁။ ၃၂၄။ အံ၊ ၁။ ၃၁။
ထေရ၊ ၂။ ၂၄၉။ ဇာ၊ ၂။ ၃၁။ ဇိဝေ—
ဇာ၊ ၁။ ၄၅။ ဇာ၊ ၂။ ၇၃။ ဇိဝေယျာထ—
ဇာ၊ ၂။ ၅၅။ ဇိဝေယျ—ဇာ၊ ၂။ ၅၅။
ဇိဝေ—သုတ္တနိ၊ ၃၄၃။ သုတ္တနိ၊ ၂။ ၁၁၈။
ဇိဝိသု—ဇာ၊ ၂။ ၃၂၁။ ဇိဝိ—ဒီ၊ ၂။
၁၇၇။ အံ၊ ၁။ ၃၀၇။ အဘိ၊ ၁။ ၄၄၈။ သီ၊
၁။ ၁၇၇။ အံ၊ ၁။ ၃၀၇။ အံ၊ ၁။ ၃၀၇။ ဇိဝိတ္ထ—
မဟာနိ၊ ၃၂၊ ၉၀။ ဝိ၊ ၂။ ၁၇၇။ သံ၊ ၁။ ၂၁။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၃၀။ သုတ္တနိ၊ ၂။ ၁၇၉။ မဟာနိ၊
၂။ ၁၂။ သံ၊ ၁။ ၆၄။ အံ၊ ၁။ ၃၀၇။
ဇိဝိသုတိ—မဟာနိ၊ ၃၂၊ ၉၀။ ဝိ၊ ၂။ ၁၇၇။
သံ၊ ၁။ ၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၃၀။ သုတ္တနိ၊ ၁။
၁၁၇။ သုတ္တနိ၊ ၂။ ၁၇၉။ အပါ၊ ၁။ ၂၂။
မဟာနိ၊ ၁၂။ ဇာ၊ ၂။ ၅၅။ သံ၊ ၁။
၆၄။ အံ၊ ၁။ ၃၀၇။ ဇိဝိသုသမိ—ဒီ၊ ၂။
၁၇၇။ မ၊ ၃။ ၅၇။ အံ၊ ၁။ ၂၇။ အံ၊ ၁။
၂။ ၅၇။ အဘိ၊ ၁။ ၄၄၈။ ဓမ္မ၊ ၂။ ၅၆။
၁၉၄။ ထေရိ၊ ၁။ ၁၀၃။ သီ၊ ၁။ ၁၇၇။

မာဠိ၂။၂၂၀။ အံဠိ၂။၂၅။ ဇိဝိဿာမ—သံ၊
ဠာ၂။၁၄၃။ ဝိမာနာဠာ၂။၃၁၄။ ဝဇိရ။၆၈။

(၂) ယော စိရံ ဇိဝတိ၊ သော ဝဿသတံ
အပ္ပံ ဝါ ဘိယျော။ ဒီ၂။၃၁၄၃။ သံ၊၁။
၃၉၈။ အဘိဠာ၂။၂၂၇။ ဣတိဝုတ်ဠာ၂။၂၀၈။
ပေတဠာ၂။၅၆။ (- မိလိန္ဒ။၂၆၉။ မဠာ၄။
၁၇၉။ သံဠာ၂။၂၀။ သုတ္တနိ။၄။၂။၂၁၈။
သာရတ္ထ။၂။၁၁၄။ အံဠိ၂။၁၀၆။) ဇိဝန္တိ—
မဟာနိ။၃၂။ ဇာ၂။၂၂၁။ သုတ္တနိ။၄။၂။
၁၇၉။ မဟာနိ။၄။၁၃၀။ ဇာဠာ၂။၇။ မဠိ
၃။၂၇၈။ ဇိဝသိ—ဇာ၁။၉၇။ ဇာဠာ၂။၅။
ဇိဝထ—ဝိ၄။၂၈၁။ ဓမ္မဠာ၂။၄၃။ အပါဠာ
၁။၂၇၀။ ဇာဠာ၂။၁၄။ဇိဝိမိ—ဓမ္မဠာ၂။
၆၄။ ဇာဠာ၄။၂၄။ ဇိဝိမ—ဇာဠာ၂။၁၂၀။
ဇိဝတု—ဝိ၄။၂၈၁။ ဇာ၁။၉၉။၂၇။ ဓမ္မ
ဠာ၂။၂၈၉။ စရိယာဠာ၂။၁၁၄။ ဇာဠာ၂။၁၄။
ဇာဠာ၂။၃၉။ ဇာဠာ၄။၉၅။ စိရံ ဇိဝန္တိ။
(ခုဒ္ဒက။၈။ ပေတ။၁၂၉)တိ စိရဇိဝိနော
ဒိဿယုကာ ဟောန္တိ။ ခုဒ္ဒကဠာ၂။၁၇၆-၈။
ပေတဠာ၂။၂၂၅။ (-ဇာဠာ၂။၃၇၆။) ဇိဝိ-
ဟိ—ပေတ။၁၄၄။ စုဠနိ။၅။ ပေတဠာ၂။၈၀-၃။
ဇိဝ—ဝိ၄။၂၈၁။ အံ၂။၆၇-၈။ ဇာ၁။၃၇။
၂၇၄။ ဇာ၂။၄၅၈၇။ ဓမ္မဠာ၂။၃၉၇။ ဓမ္မ
ဠာ၂။၈၂။ စရိယာဠာ၂။၆၃။ ဇာဠာ၂။၃၇။
ဇာဠာ၂။၁၄၅။ ဇာဠာ၄။၂၇၄။၄၄၆။
ဇိဝထ—ဝိ၄။၂၈၁။ ဇိဝိမိ—အံ၁။၃၇။
ဇိဝေယျ—ဝိ၄။၂၈၁။ အံဠာ၂။၇၃။ အဘိ
ဠာ၂။၂၂၇။ ဇာဠာ၂။၁၄။ မဠိ၃။၃၀။
ဇိဝေ—သံ၊၃။၁၉၁။ ဓမ္မဠာ၂။၃၀။ အံဠာ၂။
၂၈၂။၉၉။ ဓမ္မဠာ၂။၄၃၂-၃။ ဓမ္မဠာ၂။
၂၇၀-၁။ ထေရီဠာ၂။၉၉။၁၀၀။ ဇိဝေယျ—
အံ၂။၂၆၈-၉။၂၇၀။ အံ၊၃။၁၃၆-၇-၈။
မိလိန္ဒ။၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၂၂၉။ ထေရီဠာ၂။
၄၀၅။ ထေရီဠာ၂။၂၁၇။ ဇာဠာ၂။၃၆၃။
ဇိဝေ—ထေရီ။၂၇။ ဇာ၂။၈၃။ ထေရီဠာ
၁။၄၁၅။ ဇာဠာ၂။၃၆၁။ ဇိဝိ—ဒီဠိ၂။၈။

ဇိဝိဿတိ — ဓမ္မဠာ၂။၃၉၇။ ဇိဝိဿာမိ —
ဇာဠာ၂။၅၄၇။

(၃) ကိန္နု ခေါ ဘန္တေ နာဂသေန ဥဒကံ
ဇိဝတိ၊ ကိ ကိဋ္ဌမာနံ သဒ္ဓါယတိ၊ ဥဒါဟု
အညေန ပဋိပဋိတံ သဒ္ဓါယတိတိ။ မိလိန္ဒ။
၂၅၁။ (-၂၅၃။) ဇိဝေယျ—မိလိန္ဒ။၂၅၁-၃။

(၄) ယော ဟိ ကောစိ မနုဿေသု၊ ပုထု-
သိပ္ပေန ဇိဝတိ။ မဠာ၂။၄၀၉။ သုတ္တနိ။၃၇၅။
(- အံ၂။၃၉၆။ အပါဠာ၂။၄၀၈။ ဇာ၁။
၁၆၂။ ဇာ၂။၄။ ဝိဠာ၂။၆။ ဝိဠာ၃။၂၉၃။
ဝိသင်္ကဟ။၁၅၄။ ဒီဠာ၂။၁၂၉။ ဒီဠာ၃။၁၃။
၁၃၅။ သံဠာ၃။၇၇။ အံဠာ၂။၁၆၂။ အံဠာ၂။
၁၁၁၃၆၅။ အံဠာ၃။၇၉။ ဓမ္မဠာ၂။၃၆၀။
ဓမ္မဠာ၂။၇၈။၂၂၄။ သုတ္တနိ။၄။၂။၄၁၂၄။
ဝိမာနာဠာ၂။၅၆။၂၇၉။ ပေတဠာ၂။၅၆။ ထေရီ
ဠာ၂။၄၈၃၃။ အပါဠာ၂။၃၀၁။ အပါဠာ၂။၃၇။
၁၁၆။ စရိယာဠာ၂။၁၈၁။ မဟာနိ။၄။၃၇၆။
၄၀၁။ ဇာဠာ၂။၅၆။ ဇာဠာ၂။၇၆။၃၇၇။
ဇာဠာ၃။၅၂၄၃။ သာရတ္ထ။၂။၁၀။ သာ-
ရတ္ထာ၃။၃၁၃။ ဒီဠိ၃။၁၃၈။ မဠိ၃။၁၄၂။
သံဠိ၂။၁၇၃။) ဇိဝန္တိ—ဝိ၄။၄၉၃။ အံ၁။
၃၆၃။ ဇာ၁။၁၅၂။ ဝိဠာ၂။၂၁၀။၂၃၃။
ဝိဠာ၂။၂၆၂။ ဝိဠာ၄။၂၅၅။ ကင်္ခါ။၁၀၇။
ဝိသင်္ကဟ။၆၁၄၀၅။ ဒီဠာ၂။၁၄၂။ ဒီဠာ၃။
၃၅။ သံဠာ၂။၁၄၈။ အံဠာ၂။၃၇၇။ အံဠာ
၃။၂၉။ ဓမ္မဠာ၂။၃၃၅။ ဓမ္မဠာ၂။၁၄။
ပေတဠာ၂။၁၂၆။၂၆၁။ ထေရီဠာ၂။၂၇၂၄၉။
အပါဠာ၂။၃၉။ ဇာဠာ၂။၁၂၇၅၀၁။ ဇာ
ဠာ၂။၃၃၄။ ဇာဠာ၃။၂၉၂။ ဇာဠာ၄။၁၆၃။
ဝဇိရ။၈၁။ ကင်္ခါဠိ။ဟောင်း။၂။ ကင်္ခါဠိ။
သင်္ခါ။၁၇၇။ ဒီဠိ၃။၂၁၉။၃၀၆။ သီဠိ။သင်္ခါ
၂။၃၂-၃-၄။၂၆၉။ဒီဠိ၃။၃၀။သံဠိ၃။၁၁၉၄။
အံဠိ၂။၃၄၁။ ဇိဝသိ—မိလိန္ဒ။၉၅။ ဓမ္မဠာ
၁။၄၁၈။ ဇိဝထ—ထေရီဠာ၂။၁၂၃။ ဇိဝိမိ—
ဒီဠိ၃။၅၄-၅။ အပါဠာ၂။၃၇၂၃၀၆။ အပါဠာ၂။
၇၇၁၉၇၄၁၄။ ဇာ၁။၁၀၂။ မိလိန္ဒ။၉၅။

ဓမ္မာဠာသံဃဝံ။ သုတ္တနိဠာသံဃဝံ။ ၃၄-၅။ ထေရဠာ
 ဠာသံဃဝံ။ အပါဠာသံဃဝံ။ ၃၇။ စရိယာဠာသံဃဝံ။ ၂၂။
 ဠာဠာသံဃဝံ။ ၂၆။ ၃၁။ ဠာဠာသံဃဝံ။ ၂၇။ မဇ္ဈိ
 ၃။ ၂။ ဇိဝါမ—ဓမ္မာဠာသံဃဝံ။ ၃၁။ ၃၇။ ၃၈။ ဓမ္မာ
 ဠာသံဃဝံ။ ၂၆။ ၃၁။ ၃၂။ ဠာဠာသံဃဝံ။ ၂၆။
 ဇိဝတု—ပေတဠာသံဃဝံ။ ၂၇။ ဇိဝန္တု—ဒိဠာသံဃဝံ။
 ၁၁။ အံဠာသံဃဝံ။ ၃၆။ ၃၁။ ၃၂။ အတ္တ-
 နာ စ ဇိဝါဟိ (ဒိဠာသံဃဝံ) တိ သယဉ္ဇ ဇိဝံ
 ယာပေဟိတိ အတ္ထော။ ဒိဠာသံဃဝံ။ ၃၆။ (-
 အံဠာသံဃဝံ။ ၂၇။ ဓမ္မာဠာသံဃဝံ။ ၂၆။ ထေရဠာသံဃဝံ။
 ၂၂။ စရိယာဠာသံဃဝံ။ ၃၇။ ဠာဠာသံဃဝံ။ ၂၆။
 ဠာဠာသံဃဝံ။ ၂၆။ ၂၇။) ဇိဝံ—ဝိဠာသံဃဝံ။
 ဓမ္မာဠာသံဃဝံ။ ၃၄။ ဝိမတိ။ ၁။ ၃၇။ ၃၆။
 ဇိဝိယ—ဝိဠာသံဃဝံ။ ၃၁။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၃၁။
 သံဠာသံဃဝံ။ အံဠာသံဃဝံ။ အပါဠာသံဃဝံ။
 ၂၆။ ၃၁။ ၃၇။ ၃၈။ ဠာဠာသံဃဝံ။ ၂၆။
 ဝိမတိ။ ၁။ ၃၇။ ဇိဝေယျ—ဝိဠာသံဃဝံ။ ၃၆။ ဝိဠာ
 ၁ဝ။ ဥဒါနံ။ ၁၇။ ဥဒါနံ။ ၃၀။ ဇိဝေ—
 ထေရဠာသံဃဝံ။ ထေရဠာသံဃဝံ။ ၂၇။ ၃၆။ ဇိဝေယျံ
 —ပေတဠာသံဃဝံ။ ၂၇။ ဇိဝေယျာသိ—ဠာသံဃဝံ။
 ၃၂။ ဇိဝေယျာမိ—သရတ္ထဠာသံဃဝံ။ ၃၁။ ဇိဝေ-
 ယျာမ—မဇ္ဈိဠာသံဃဝံ။ ၂၇။ ဇိဝေယျံ—ဝိဠာသံဃဝံ။
 ဓမ္မာဠာသံဃဝံ။ ၃၄။ ဇိဝံ သု—အတ္တဠာသံဃဝံ။ ၃၂။
 ဓမ္မာဠာသံဃဝံ။ အဇိဝိဠာသံဃဝံ။ ၃၆။ ဠာ
 ၁။ ၁ဝ။ သံဠာသံဃဝံ။ ၃၁။ ပေတဠာသံဃဝံ။ ၂၆။
 ဠာဠာသံဃဝံ။ ၃၄။ ဇိဝိယတိ—သံဠာသံဃဝံ။
 အံဠာသံဃဝံ။ ၃၇။ ဠာဠာသံဃဝံ။ ၂၇။ ဇိဝိယန္တိ—
 ဠာသံဃဝံ။ ၃၇။ ၃၈။ ဠာဠာသံဃဝံ။ ၃၆။ ၃၇။
 ၃၈။ ၃၉။ သရတ္ထဠာသံဃဝံ။ ၃၇။ ဝိမတိ။ ၁။
 ၃၀။ ဇိဝိယသိ—အတ္တဠာသံဃဝံ။ ၃၀။ စရိယာ
 ဠာသံဃဝံ။ ၃၇။ ဠာဠာသံဃဝံ။ ၃၆။ ဇိဝိယသိ—အပါဠာသံဃဝံ။
 ၃၇။ ထေရဠာသံဃဝံ။ ၃၆။ ဇိဝိယထ—မဇ္ဈိဠာသံဃဝံ။
 ၃၇။ ဇိဝိယာမိ—အံဠာသံဃဝံ။ ၃၁။ မဇ္ဈိဠာသံဃဝံ။
 ဓမ္မာဠာသံဃဝံ။ ၃၄။ ၃၆။ ၃၇။ ပေတဠာသံဃဝံ။
 ထေရဠာသံဃဝံ။ ၃၇။ ဠာဠာသံဃဝံ။ ၃၁။ ဠာဠာသံဃဝံ။
 ၃၇။ ဠာဠာသံဃဝံ။ ၃၆။ ဝိမတိ။ ၁။ ၃၇။ မဇ္ဈိ

၃။ ၆၃။ ဇိဝိယာမ—ဝိဠာသံဃဝံ။ ၃၇။ ဝိဠာသံဃဝံ။
 ၃၇။ ဒိဠာသံဃဝံ။ ၃၇။ သံဠာသံဃဝံ။ ၃၆။ အံဠာ
 ၁။ ၃၇။ အတ္တဠာသံဃဝံ။ ၃၆။ သုတ္တနိဠာသံဃဝံ။
 ၃၆။ သရတ္ထဠာသံဃဝံ။ ၃၇။ အံဠာသံဃဝံ။ ၃၆။

ဇိဝတု (ကြံ) [ဇိဝ+အ + တု] (၁) အသက်
 ရှင်စေသတည်း။ (၂) အသက် ရှည်စေ
 သတည်း။ (၃) အသက်မွေးလော့။ (၁၊ ၂)
 ဇိဝတိ (၁၊ ၂) ကြည့်။ (၃) ဇိဝတိ (၄)
 ကြည့်။

ဇိဝိယ (ကြံ) [ဇိဝ+အ + ထ] (၁) အသက်
 ရှည်ကုန်၏။ (၂) အသက်မွေးကုန်၏။ (၁)
 ဇိဝတိ (၂) ကြည့်။ (၂) ဇိဝတိ (၄) ကြည့်။

ဇိဝိယ (ကြံ) [ဇိဝ+အ+ထ] အသက်မွေးကုန်
 လော့။ ဇိဝတိ (၄) ကြည့်။

ဇိဝိယ (ပု) [ဇိဝ+ဒန္တ] အသက်ရှင်သော ဆင်
 ၏ အစွယ်၊ အသက်ရှင်စဉ် ဖြတ်ယူအပ်သော
 ဆင်စွယ်။ ဇိဝိယန္တော နာမ မဟာတ္ထိဒန္တ-
 တော မဟာဂူတရော။ ဠာဠာသံဃဝံ။ ၃၇။

ဇိဝိယ (န) [ဇိဝ + ဗြဟ္မ] ဇိဝံ—အတ္တ-
 လိပ်ပြာ—ဝိညာဉ်ကောင်—ဟူသော ဗြဟ္မ၊
 ဇိဝိယ၊ အတ္တဗြဟ္မ။ ဝေ မနုဿပရိယာယ
 နိရောဓေ ဒေဝပရိယာယပုဒေဝိ ပရိယာယိ
 ဇိဝိယံ တိဋ္ဌတိတိ နိစ္စာနိစ္စံ၊ တထာ သဗ္ဗဗြ-
 ဟ္မာနိတိ။ အနုဠာသံဃဝံ။

ဇိဝိန (န) [ဇိဝ+ယု] (၁) အသက်၊ ဇိဝိတိန္ဒြေ။
 (၂) အသက်ရှင်ခြင်း။ (၃) အသက်ရှည်
 ခြင်း။ (၄) အသက်မွေးခြင်း။ (၅) စောင့်
 ရှောက်ခြင်း။ (၆) အသက်ရှည်ရာ (အခါ)။
 (၇) အသက်မွေးရာ (အရပ်)။ (၈) ရေ။
 (တိ) (၉) အသက်မွေး သောသူ။ (၁၀)
 တိုးပွား—စည်ပင်—သော (သစ်ပင်)။
 (၁) အသက်၊ ဇိဝိတိန္ဒြေ၊ ဇိဝိတန္တိ ဇိဝိနံ။
 မဇ္ဈိဠာသံဃဝံ။ (- မဟာနိဠာသံဃဝံ။ ၂၇။ သိဠာ
 သံဃဝံ။ ၂၇။) (၂) အသက်ရှင်ခြင်း။

တေန တီသုမိ ကာလေသု သတ္တာနံ ပရမတ္ထ-
တော ဇိဝနံ မရဏံ စိတ္တက္ခယသေနေဝါတိ
ဒဿေတိ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၆၄။ (- ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၂။)
(၃) အသက်ရှည်ခြင်း။ တဿ ဝဿသတမ္ပိ
ဇိဝနတော တံ ဓမ္မံ ပဿန္တဿ ပဋိဝိဇ္ဈန္တဿ
ကောဟမ္ပိ ကေက္ခဏမ္ပိ ဇိဝိတံ သေယျော။
အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၉၈။ (၄) အသက်မွေးခြင်း။
ကိံ တေ ဧဝံ စရိတွာ ဇိဝနတော ပဗ္ဗဇ္ဇာ
န ဥတ္တရိတရာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃။ (- မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၄၁။) (၅)
စောင့်ရှောက်ခြင်း။ အထ ခေါ ဒဿနာ-
ဒိကိစ္စေသု စက္ခုဝိညာဏာဒီဟိ ဇိဝနေ
ဇိဝန္တေဟိ။ မူလ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၇၃။ ဇိဝနေ အနု-
ပါလနေ ဇိဝန္တေဟိ သဟဇာတဓမ္မေဟိ
ဇိဝိတဿ။ အနု၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၃၄။ (- သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။
၄၉၃။) (၆) အသက်ရှင်ရာ (အခါ)။ ဇိဝ-
နက္ခယ-ကြည့်။ (၇) အသက်မွေးရာ(အရပ်)။
ဇိဝနဌာန-ကြည့်။ (၈) ရေ။ “ဇိဝနဿ
မူတော ဇိဝနမူတော”တိ ဝတ္ထဗ္ဗေ “ဇိမူ-
တော”တိ ဝကာရနကာရာနံ ဝိနာသော ဝိယ
ဝိဇ္ဇမာနက္ခရဝိနာသော ဝဏ္ဏဝိနာသော နာမ။
မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၂၉။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၂၂၃။ ဇိဝနံ
ဇလံ မူတံ ဗန္ဓမနေနာတိ ဇိမူတော။ ဓာနိ၊
ဋ္ဌိ၊၄၇။ (၉) အသက်မွေးသောသူ။ လာမ-
ကဘိက္ခုတိ ဟိနာစာရတာယ လာမကော၊
ဘိက္ခဝေသတာယ ဘိက္ခာဟာရေန ဇိဝန-
တော စ ဘိက္ခု။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၅။ သံ၊ဋ္ဌိ၊
၂။၁၈၆။ (၁၀) တိုးပွား-စည်ပင်-သော
(သစ်ပင်)။ ဇိဝနတော ပါဏံ ဓာရေန္တော
ဝိယ ဝနုနတော ဇိဝါ။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၂၃။ သိ၊ဋ္ဌိ၊
သစ်၊၂။၄၀။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၅၄။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၆၈။

ဇိဝနက (တိ) [ဇိဝ+က] (၁) အသက်ရှင်သော
သူ။ (၂) အသက်ရှည်သော သူ။ (၃)
အသက်မွေးသောသူ။ (၄) အသက်မွေးရာ
ဖြစ်သော (၁) ဇိဝနကသတ္တ-ကြည့်။ (၂)
ပုန ဝဿသတမေဝ ဇိဝနကော နာမ နတ္ထိ။

သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၄၉။ (၃) ယာသမတ္တဿ အတ္တာယ
ဘတိံ ကတွာ ဇိဝနကော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၄၆။ (- အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၄၆။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၁။ (၄) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇိဝနကဌာန (န) [ဇိဝနက+ဌာန] အသက်မွေး
ရာ အရပ်။ တတော စဝိတွာ ပုန မနုဿ-
လောကံ အာဂစ္ဆန္တိ ကေသ္မိံ ဂါမေ သဟတ္တာ
ကမ္ပံ ကတွာ ဇိဝနကဌာနေ နိဗ္ဗတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၆၇။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၉၀။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၃။)

ဇိဝနကမ္မ (န) [ဇိဝန+ကမ္မ] အသက်မွေးမှု၊
အသက်မွေး ဝမ်းကျောင်းအမှု။ ဂေါရက္ခန္တိ
အတ္တနော ဝါ ပရေသံ ဝါ ဂါဝေါ ရက္ခိတွာ
ပဉ္စ ဂေါရသဝိက္ကယေန ဇိဝနကမ္မံ။ စူဠ၊ဋ္ဌ၊
၁၂၀။

ဇိဝနကသတ္တ(ပု) [ဇိဝနက+သတ္တ] (၁) အသက်
ရှင်သော သတ္တဝါ။ (၂) အသက်မွေးသော
သတ္တဝါ။ (၁) ယဿ ကဿစိ ဣဓ ဇိဝနက-
သတ္တဿ ပစ္စုပ္ပန္တံ ဇိဝိတိန္ဒြိယံ အာရမ္မဏံ။
ဝဇီရ၊၁၆၆။ (၂) ကသိဂေါရက္ခာတိ ဣမိနာ
ကသိဉ္စ ဂေါရက္ခဉ္စ နိဿာယ ဇိဝနကသတ္တေ
ဒဿေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၆၇။

ဇိဝနကာလ (ပု) [ဇိဝန+ကာလ] အသက်ရှင်
ရာ အခါ၊ အသက်ရှင်သောအခါ။ ယော ဝါ
မနုဿလောကေ ဇိဝနကာလော ဥပတ္တမ္ပက-
ပစ္စယေဟိ ကရိယတိ၊ တံ ကရိတွာတိပိ
အတ္တော။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၄၃၇။

ဇိဝနကိစ္စ (န) [ဇိဝန+ကိစ္စ] အသက်မွေးခြင်း
ကိစ္စ၊ အသက်မွေးမှု။ ဣတော ပဌာယ
တုမ္မာကံ ပရေသံ ဘတိံ ကတွာ ဒုက္ခဇိဝိ-
ကာယ ဇိဝနကိစ္စံ နတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀၁။

ဇိဝနက္ခယ (ပု) [ဇိဝန+ခယ] အသက်ရှင်ရာ
အခါ၊ အသက်ရှင်ဆဲ ခဏ။ ကေဿ စိတ္တဿ
ပဝတ္တိက္ခယမတ္တေနဝ ဟိ သတ္တာနံ ပရမတ္ထ-

တော ဇိဝနက္ခန္ဓာ ပရိစ္ဆိန္ဒော။ မာဠိ၊ ၂။
၁၆၈။

ဇိဝနဌ (ပု) [ဇိဝန+အတ္ထ] (၁) အသက်ရှင်
သည်၏ အဖြစ် ဟူသော အနက်သဘော။
(၂) တိုးပွား - စည်ပင် - သည်၏ အဖြစ်ဟူ
သော အနက်သဘော။ (၁) တတ္ထ ဇိဝန-
ဌေန ဇီဝေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၅၇။ (၂) သဗ္ဗေ
ဇီဝါတိ သာလိယဝဂေါဓမာဒယော အနဝ-
သေသာ ဇိဝနဌေန ဇီဝါ။ မာဠိ၊ ၁။ ၁၈။

ဇိဝနဌာန (န) [ဇိဝန+ဌာန] အသက်မွေးရာ
အရပ်။ ရာဇဂဟနဂရေ ဒွါရဂါမကေ
သဟတ္ထေန ကမ္မံ ကတွာ ဇိဝနဌာနေ နိဗ္ဗတ္တိ။
ထေရီ၊ ၄။ ၁၉၆။

ဇိဝနမူတ (ပု) [ဇိဝန+မူတ] မိုးတိမ်။ ဇိမူတ
ကြည့်။

ဇိဝနဝံသ (ပု) [ဇိဝန+ဝံသ] အသက်မွေးသော
- အမျိုး - အနွယ်။ ကိံ ပန တာတ ပိဏ္ဍာယ
စရိတွာ ဇိဝနဝံသော မမ ဝံသောတိ။ ဓမ္မ၊
၄။ ၂။ ၁၀၆။

ဇိဝနသီလ (တိ) [ဇိဝန+သီလ] အသက်မွေး
ခြင်း အလေ့ရှိသော၊ အသက်မွေးလေ့ရှိ
သောသူ။ သုနခဇီဝိကောတိ သုနခေဟိ
ဇိဝနသီလော။ မာဠိ၊ ၂။ ၃၀၂။ (- သံ၊ ၁။
၁၃၆။ အံ၊ ၁။ ၂၆။)

ဇိဝနသီလတာ (ထိ) [ဇိဝနသီလ+တာ] အသက်
မွေးလေ့ရှိသူ၏ အဖြစ်။ ဘိက္ခုနသီလတာတိ
ဘိက္ခုနေန ဇိဝနသီလတာ၊ န ကသိဝါဏိဇ္ဇာ-
ဒိနာ ဇိဝနသီလတာ။ အံ၊ ၁။ ၃၄၄။ (- သံ၊
၁။ ၂။ ၃။)

ဇိဝနသီလတ္ထ (န) [ဇိဝနသီလ+တ္ထ] အသက်
မွေးလေ့ရှိသူ၏ အဖြစ်။ သော ပန အနေ-
ကာကာရဘေဒေန လူခံ ဖရုသံ ဇိဝနသီ-
လတ္ထာ လူခဇီဝိကာ နာမ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၈၄။

ဇိဝနီ (ထိ) [ဇိဝ+ယု+ဂြို] စမုန်နီ (သစ်ခွပန်း
တင်၊ ဟင်းနုနွယ်။ ဓာန်၊ သျှ။ ညော့ခို မည်
သောဆေးပင်။ ဓာန်၊ သျှ။ သစ်။)။ ဇိဝနီ
ဇိဝနီ စာထ၊ မဓရကော စ ဇိဝကော။ ဓာန်။
၅၉၄။ ဇိဝတော အန္တော၊ နဒါဒိ။ ဣတရ-
တော ယု၊ နဒါဒိ ဇိဝါ၊ ဇိဝနီယာ၊ မဓပိ။
ဓာန်၊ ၁။ ၅၉၄။

ဇိဝနီယာ (ထိ) [ဇိဝ+အနိယ+အာ] စမုန်နီ။
အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇိဝန(န)ပါယ (ပု) [ဇိဝန+ဥပါယ] အသက်
မွေးခြင်း၏အကြောင်း ဥပါယ်။ ကိစ္ဆဇီဝိကေ
ဒုဂ္ဂတမနုဿေ အနုကမ္မံ ကတွာ “ဟေ
သုခေန ဇိဝနပါယံ ဒဿေဿာမိ” တိ နိဓိဌာ-
နံ နေတွာ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၇။ မဟာနိ၊ ၄။
၄၁၅။ အံ၊ ၁။ ၁၉၀။ (- ပေတ၊ ၄။ ၁၄၉။)

ဇိဝနန္တ (တိ) [ဇိဝ+အန္တ။ ထိဉ္ဇ ဇိဝနန္တိ] (၁)
အသက်ရှင်သောသူ။ (၂) အသက်ရှည်
သောသူ။ (၃) အသက်မွေးသောသူ။ (၁)
ကိံ ပန မယံ တံ ဇိဝနန္တံ အနုဇာနိဿာမ
အဂါရသ္မာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၄-
၅။ မ၊ ၂။ ၂၄၇။ (- ဝိ၊ ၁။ ၁၆။ ဝိ၊ ၄။ ၃၃၇။ ဒီ၊
၂။ ၂၆၅-၆။ မ၊ ၁။ ၁၂၉။ မ၊ ၂။ ၂၄၈-၉။ မ၊ ၃။
၂၀၂-၃။ သံ၊ ၁။ ၄၈-၉။ ၂၁။ အံ၊ ၁။ ၅၀။ အံ၊
၂။ ၆၉။ ထေရီ၊ ၂။ ၂၉။ သုတ္တနိ၊ ၃၄၂။ မဟာ-
နိ၊ ၁။ ၂၀။ ၃၁၆။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄၃၊ ၁၅၆၊ ၁၈၂၊ ၁၉၈၊
၂၄၃၊ ၂၇၆၊ ၃၆၇၊ ၄၀၀။ ဇာ၊ ၂။ ၁၃၈၊ ၁၇၅၊
၁၈၃၊ ၂၂၉၊ ၃၆၂။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၁။ ဝိ၊ ၄။ ၃။
၂၈၆။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၈၅။ ကင်္ခါ၊ ၈၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၂၉၄။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၆။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂။ ၂၀၂။ သံ၊
၄။ ၁။ ၂၈၂။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၀၊ ၃၂၉။ အံ၊ ၄။ ၃။
၁၅၆။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၈၁။ ပေတ၊ ၄။ ၁၆၅၊ ၂၀၄။
ထေရီ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၃ - ၄။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၂။
စရိယာ၊ ၄။ ၉၅။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၀-၇။ ဇာ၊ ၄။ ၃။
၂၄၈၊ ၂၈၂၊ ၃၀၃၊ ၄၄၀။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၉၇၊ ၂၇၈၊
၄၄၉။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၈၊ ၁၁၂၊ ၁၁၃၊ ၃၀၀၊ ၅၂၇။

ဇီဝပုတ္တ (ပု) [ဇီဝပုတ္တ+ဏ။ တူဉ္စ သုခေန ဇီဝ၊ ပုတ္တာ စ တေ ဇီဝန္တုတိ ဝေ ဝဿန္တိ ရဝန္တိတိ ဇီဝပုတ္တာ။ ဇာတ်၊ဋီ၊သစ်။] ဇီဝပုတ္တငှက် (သင်ဝေဿန္တရာမင်းလည်း ချမ်းသာသဖြင့် အသက်ရှည်စေ၊ သင်ဝေဿန္တရာမင်း၏သား သွီးတို့လည်း ချမ်းသာသဖြင့် အသက်ရှည် စေဟု မည်တတ်သောကြောင့် ‘ဇီဝပုတ္တ’ ငှက် ဟု ခေါ်တွင်သည်။) နန္ဒိကာ ဇီဝပုတ္တာ စ၊ ဇီဝပုတ္တာ ပိယာ စ နော။ ဇာ၊၂။၃၄၁။ ဇာ၊ ၄။၇။၂၀၅။ “နန္ဒိကာ”တိ အာဒိနိ တေသံ နာမာနိ။ တေသု ဟိ ပဌမာ “သာမိ ဝေဿန္တရ ဣမသ္မိ ဝနေ ဝသန္တော နန္ဒာ”တိ ဝဒန္တိ။ ဒုတိယာ “တူဉ္စ သုခေန ဇီဝ၊ ပုတ္တာ စ တေ”တိ ဝဒန္တိ။ တတိယာ “တူဉ္စ ဇီဝ၊ ပိယာပုတ္တာ စ တေ”တိ ဝဒန္တိ။ ဇာ၊၄။၇။ ၃၀၆။

ဇီဝပုတ္တာပိယ (ပု) [ဇီဝပုတ္တာပိယ + ဏ။ တူဉ္စ ဇီဝ၊ ပိယာ ပုတ္တာ စ ဇီဝန္တုတိ ဝေ ဝဿန္တိ ရဝန္တိတိ ဇီဝပုတ္တာပိယာ။ ဇာတ်၊ဋီ၊သစ်။] ဇီဝပုတ္တာပိယ ငှက် (သင်ဝေဿန္တရာမင်း လည်း အသက်ရှည်စေ၊ သင်ဝေဿန္တရာမင်း ၏ ချစ်အပ်သော သားသွီးတို့လည်း အသက် ရှည်စေ ဟု မည်တတ်သောကြောင့် ‘ဇီဝ ပုတ္တာပိယ’ ငှက်ဟု ခေါ်တွင်သည်။) အထက် ပုဒ် ကြည့်။

ဇီဝဘတ္တ (န) [ဇီဝ+ဘတ္တ] ဇီဝဘတ်၊ အသက် ရှည်စေခြင်း အကျိုးငှါ လှူအပ်သော ဆွမ်း။ “ဘန္တေ အမေဟိ ဣဒံ ပိတု ဇီဝဘတ္တံ ဒိန္နံ၊ ပိတုနော အနုမောဒနံ ကရေထ။ ဓမ္မာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၄။ (-အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၈။)

ဇီဝဘာဝ (ပု) [ဇီဝ+ဘာဝ] ပုဂ္ဂိုလ် - သတ္တဝါ - ၏ အဖြစ်။ ဝုဇ္ဈိ ပန ပဝါဠသိလာလဝဏာနမ္ပိ ဝိဇ္ဇတိတိ န တေသံ ဇီဝဘာဝေ ကာရဏံ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၅၈။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၁၂၃။ မ၊ဋီ၊၂။၁၅၇။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၇၃။

ဇီဝမတက (တိ) [ဇီဝ+မတက] အသက်ရှင်လျက် သေသော၊ သူ။ ဇီဝမတကော နာမ အာမ- ကပူတိကော နာမ စေသ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၁၂။

ဇီဝမာန (တိ) [ဇီဝ+အ+မာန] (၁) အသက် ရှင်သော၊ သူ။ (၂) အသက်ရှည်သော၊ သူ။ (၃) အသက်မွေးသော၊ သူ။ (၄) အသက် ရှင်ရာဖြစ်သော။ (၁) တံ တဿ ပေတဿ သုခါယ ဟောတိ၊ ယံ ဇီဝမာနော ပကရေ- တိ ပုညံ။ အံ၊၁။၁၅၄-၅။ (- ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၁၊၂၂၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၂၆၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂၊၃၂၂၊၃၃၉။ ဓမ္မာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။ စရိယာ၊ ၄။၇၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀၊ ၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆၊၃၇၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၇-၉၊ ၁၂၀၊၁၄၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၃၊၄၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၁၁၂၊၄၅၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၈၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၈၊၉၉၊ ၂၁၁။ ဝဇီရ၊၆။၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၃၁၁။ မ၊ဋီ၊၁။၁၀၄၊၁၉၇။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၈၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၁၇။ အံ၊ဋီ၊၁။၇၉၊၁၃၂၊၂၀၀၊၂၆၃။ မူလဋီ၊၁။၁၁၂။ အနုဋီ၊၁။၁၂၀။) (၂) အတ္တာနုရက္ခိ ဘဝ မာ အဒယိ၊ လစ္စာမ ပုတ္တေ တယိ ဇီဝမာနော။ ဇာ၊၁။၂၈၀။ ဇာ၊ ၄။၄၅၉။ ဝဿသတာယုကော သကလမ္ပိ ဝဿသတံ ဇီဝမာနော ပရိဟရေယျ။ အံ၊ ၄။၂။၂၈။ (-ဇာ၊၂။၂၆၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။ ဇာ၊ ၄။၇။၁၂၂။) (၃) သုဂတာပဒါနေသု ဇီဝ- မာနော သုဂတာတိရိတ္တာနိ ဘုဉ္ဇမာနော။ ဒီ၊၃။၂၀-၁။ သာဓု ဇီဝိတံ ပရိသုဒ္ဓဇီဝိတံ ဇီဝမာနော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ (- ဓမ္မာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၇။ ဓမ္မာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၁၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၃၉။) (၄) ဇီဝမာနကာလ- ကြည့်။

ဇီဝမာနုလုတ္တိ (ထိ) [ဇီဝမာနာ+လုတ္တိ] အသက် ရှင်သော မိန်းမ။ ဥပနိဇ္ဈာယနဝတ္ထုသ္မိ အင်္ဂ-

ဇာတန္တိ ဇိဝမာနဏ္ဍိတံ ပဿာဝမဂ္ဂေါဝ
အဓိပေတော၊ နေတရော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၅၇။

ဇိဝမာနက (တိ) [ဇိဝမာန+က] အသက်ရှင်
သော။ အန္တောသာရောဇိဝမာနကောအန္တ-
မသော ဥဗ္ဗေဓတော အဋ္ဌင်္ဂုလော ပရိဏာ-
ဟတော သူစိဒဏ္ဍကပ္ပမာဏောပိ ဝဇ္ဇတိ။
ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၇၂။ (- အဘိ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၅။)

ဇိဝမာနကဂေါဏ (ပု) [ဇိဝမာနက+ဂေါဏ]
အသက်ရှင်သောနွား။ ဧကဒိဝသံ ဘောဇန-
ကာလေ မံသံ အလဘန္တော ဧကဿ ဇိ-
မာနကဂေါဏဿ ဇိဝံ ဆိန္ဒိတော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၅။

ဇိဝမာနကပုရိသ (ပု) [ဇိဝမာနက + ပုရိသ]
အသက်ရှင်သော ယောက်ျား။ ကာယသံ
သဂ္ဂရာဂေန ဝါမေထုနရာဂေန ဝါ ဇိဝမာနက-
ပုရိသဿ ဝတ္ထိကောသံ အပ္ပဝေသေန္တော နိမိ-
တ္တေန နိမိတ္တံ ဆုပတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၀။ (-
ဝဇ္ဇိ၊ ၁၀၅။)

ဇိဝမာနကဗုဒ္ဓ (ပု) [ဇိဝမာနက+ဗုဒ္ဓ] အသက်ရှင်
သော ဘုရား၊ သက်တော်ထင်ရှားရှိသော
ဘုရား။ သတ္တာရဒဿနန္တိ သစေ ဇိဝမာနက-
ဗုဒ္ဓဿေဝ သန္တိကေ ပတ္ထေတိ ပတ္တနာ သမိ-
ဇ္ဈတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၆။ (- အပါ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁။
ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇။)

ဇိဝမာနကမဏ္ဍုက (ပု) [ဇိဝမာနက+မဏ္ဍုက]
အသက်ရှင်သောဖား။ ယံ ပန မဏ္ဍုကာဒ-
ယော ဂိလိတော ဌိတာနံ အဟိအာဒိနံ ကာ-
ယဿ ဇိဝမာနကမဏ္ဍုကာဒိသရီရေ ဩဇာ
အာဟာရပစ္စယေန ပစ္စယောတိ ဝဒန္တိ။
အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၇၇။

ဇိဝမာနကမနုဿဇာတိကသရီရ (န) [ဇိဝမာနက
+ မနုဿဇာတိက + သရီရ] အသက်ရှင်သော
လူဇာတ်ရှိသောသူ၏ ကိုယ်။ မနုဿဝိဂ္ဂဟန္တိ
ကလလတော ပဋ္ဌာယ ဇိဝမာနကမနုဿဇာ-
တိကသရီရံ။ ကခါ၊ ၁၂၀။

အဘိဓာန် (၈-၈၆) ၂-၂၆-ပ-မ-ဗ-သ-၈

ဇိဝမာနကမနုဿသရီရ (န) [ဇိဝမာနက+မနု-
ဿ+သရီရ] အသက်ရှင်သော လူ၏ကိုယ်။
ဧဝံ ဇိဝမာနကမနုဿသရီရေ လဗ္ဘမာန-
ဝိသေသံ ဒဿေတွာ ဣဒါနိ မတသရီရေ
ဒဿေတုံ မတသရီရေ ပနာတိအာဒိမာဟ။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၄၄။

ဇိဝမာနကမနုဿိတ္တိ (ထိ) [ဇိဝမာနက+မနု-
ဿိတ္တိ] အသက်ရှင်သောလူမိန်းမ။ မာတုဂါ-
မေန သဒ္ဓိန္တိ တဒဟဇာတာယပိ ဇိဝမာနက-
မနုဿိတ္တိယာ သဒ္ဓိံ။ ကခါ၊ ၁၂၇။ (- ကခါ၊
ဋီ၊ သစ်၊ ၃၅၂။)

ဇိဝမာနကသရီရ (န) [ဇိဝမာနက + သရီရ]
အသက်ရှင်သောသူ၏ကိုယ်။ ဇိဝမာနကသရီ-
ရေပိ ဗဟိ နိက္ခန္တဇိဝိယ ထုလ္လစ္စယမေဝ။ ဝိ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၂။ (- ၂၂၉။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၆။ ကခါ၊
၁၀၆၊ ၁၁၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၅၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၇၇။
အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၅၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊
၂။ ၂၄၇၊ ၄၀၆။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၁၇၉။ နေတ္ထိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၅၇။ ဝဇ္ဇိ၊ ၁၀၄။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၂။ ၉၀-၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၄၄။ ကခါ၊ ဋီ၊
ဟောင်း၊ ၁၅။ ကခါ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁၉၂။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။
၂၇၁။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၇၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃။
မူလဋီ၊ ၂။ ၁၅၅။)

ဇိဝမာနကသသမံသ (န) [ဇိဝမာနက+သသ+
မံသ] အသက်ရှင်သော ယုန်၏ အသား၊
အရှင်လတ်လတ် သတ်၍ယူအပ်သော ယုန်
သား။ အလ္လသသမံသန္တိ ဇိဝမာနကသသ-
မံသံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၇၁။

ဇိဝမာနကာလ (ပု) [ဇိဝမာန+ကာလ] အသက်
ရှင်ရာအခါ၊ အသက်ရှင်သောအခါ။ ဇိဝမာန-
ကာလေ ဂဟိတတ္တာ န သံသော သာမိတိ
ဧကေ။ ဝဇ္ဇိ၊ ၄၉၉။ (- သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၁။)

ဇိဝမာနတာ (ထိ) [ဇိဝမာန+တာ] အသက်
ရှည်သည်၏ အဖြစ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇိမာနတာဝိသေသယုတ္တ (တိ) [ဇိမာနတာ + ဝိသေသ + ယုတ္တ] အသက်ရှည်သည်၏ အဖြစ် ဟု ဆိုအပ်သော အထူးနှင့်ယှဉ်သော (ဥပါဒိန္နက္ခန္ဓာ)။ တံတံ ကမ္မဝိသေသေန ဝိသေသယုတ္တံ ယာဝ စုတိ အဝိသေသေန ဝါ ယာဝ ပရိနိဗ္ဗာနံ အဝိစ္ဆန္တံ ပဝတ္တတိ ဇိမာနတာဝိသေသယုတ္တဉ္စာတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၉၀။

ဇိမာနပုရိသ (ပု) [ဇိမာန + ပုရိသ] အသက်မွေးသော ယောက်ျား။ ဒါသကမ္မကရပေါရိသဿာတိ ဒါသာနဉ္စေဝ ဒေဝသိကဘတ္တဝေတနာဘတာနံ ကမ္မကရာနဉ္စ နိဿာယ ဇိမာနပုရိသာနဉ္စ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂။

ဇိမာနပေတကသတ္တ (ပု) [ဇိမာန + ပေတက + သတ္တ] အသက်ရှင်စဉ်ပင် ပြိတ္တာ ဖြစ်သော သတ္တဝါ။ ပါနိယမာဠကေ ဒသမတ္ထေ ပါနိယသဋ္ဌေ ပူရေ ဒိဿာ “ဇိမာနပေတကသတ္တော အယံ ဘဝိဿတိ” တိ စိန္တေတွာ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ဇိမာနပေတကသတ္တောတိ ဇိမာနော ဟုတွာ “တေနေဝ အတ္တဘာဝေန ပေတဘာဝံ ပတ္တသတ္တော ဘဝိဿတိ” တိ ပရိကပ္ပဝသေန ဝုတ္တံ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၇။

ဇိမာနဗုဒ္ဓ (ပု) [ဇိမာန + ဗုဒ္ဓ] အသက်ရှင်သော ဘုရား၊ သက်တော် ထင်ရှား ရှိသော ဘုရား။ ဟေတုသမ္ပန္နဿာပိဇိမာနဗုဒ္ဓဿေဝ သန္တိကေ ပတ္ထေန္တဿေဝ ပတ္တနာ သမိဇ္ဈတိ။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၁၀။

ဇိမာနရုက္ခ (ပု) [ဇိမာန + ရုက္ခ] အသက်ရှင်သော သစ်ပင်။ ယမ္ပိ ဇိမာနရုက္ခဿ မူလံ ဒိဿမာနံ ဂစ္ဆတိ။ ကင်္ခါ။ ၂။ ၇။

ဇိမာနဝိသဘာဂဝတ္ထု (န) [ဇိမာန + ဝိသဘာဂ + ဝတ္ထု] အသက်ရှင်သော ဝိသဘာဂဝတ္ထု။ တဿ တံ ဒိဋ္ဌမတ္တဿ ဇိမာနဝိသဘာဂဝတ္ထုသ္မိံ ဝိယ သဟဿာ ရာဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ထေရါ၊ ၄။ ၂။ ၉။

ဇိမာနဝိသေသပ(ပု)စွယဘာဝ (ပု) [ဇိမာန + ဝိသေသ + ပစွယ + ဘာဝ] အသက်ရှည်သည်၏ အဖြစ်ဟုဆိုအပ်သော အထူး၏ အကြောင်း၏အဖြစ်။ တံသာဓနဉ္စ ဇိမာနဝိသေသပစွယဘာဝတော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၉၀။ ဇိမာနဝိသေသပ(ပု)စွယဘာဝတောတိ သဟဇာတာနံ ဇိမာနတာဝိသေသဿ ပစွယဘာဝတော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၉၇။

ဇိမာနသရီရ (န) [ဇိမာန + သရီရ] အသက်ရှင်သောသူ၏ကိုယ်။ တဿ ဒဗ္ဗဇာတိကေန ဘိက္ခုနာ ဇိမာနသရီရံ ဝါ ဟောတု မတသရီရံ ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၉၀။ (-ဝဇီရ။ ၁၀၄။)

ဇိမာနသသ (ပု) [ဇိမာန + သသ] အသက်ရှင်သောယုန်။ ဇိမာနသသဿ မံသရုမိရသမ္ပိဿတာယ အလ္လသသမံသံ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၆။

ဇိမရုက္ခ (ပု) [ဇိမ + ရုက္ခ] အသက်ရှင်သော သစ်ပင်။ ယမ္ပိ ဇိမရုက္ခဿ မူလံ ပထဝိယံ ဒိဿမာနံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၁။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၁၉။)

ဇိလဒ္ဓိက (တိ) [ဇိမ + လဒ္ဓိက] (တိတ္ထိတို့သည် ကြံဆအပ်သော) ဇိမ - အသက် - အတ္တ - လိပ်ပြာ - ဝိညာဉ်ကောင် - ရှိ၏ဟု အယူရှိသော၊ သူ။ ဇိလဒ္ဓိကော ပန သတ္တော ခတ္တိယဇီဝီဒိနံ ဝဏ္ဏာဒိဘေဒံ သုတွာ “ကိဒိသော န ခေါ အမှာကံ အဗ္ဘန္တရေ ဇီဝေါ... အဋ္ဌံသော” တိ ကင်္ခန္ဓော ဝေ ကင်္ခတိ နာမ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၇၀။

ဇိလောက (ပု) [ဇိမ + လောက] သက်ရှိလောက သတ္တလောက။ ဘဝါဘဝံ ဂစ္ဆတိ ဇိလောကော။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ဇိလောကောတိ သတ္တလောကော။ ဝဇီရ။ ၁။ ၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃။ (-သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၅၊ ၃၇။ ဝိမာန။ ၃၇၊ ၇၄။ ပေတ။ ၁၆၁။ ဇာ၊ ၁။ ၇၄၊ ၁၂၄၊ ၁၀၃၊ ၂၇။ ဇာ၊ ၂။ ၆၊ ၄၅၊ ၁၀၇၊ ၇၄၊ ၁၂၄၊ ၁၀၃၊ ၂၇။

၁၉၂-၄-၅-၆၊ ၂၃၉၊ ၂၆၈၊ ၂၉၆။ နေတ္တိ။ ၇။ မ၊
 ၄၊ ၃။ ၂၁၉။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၂၂၈။
 ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၈၂။ ၁၄၄၊ ၃၅၆။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၆၇။
 ဝိမာန၊ ၄။ ၁၁၈၊ ၂၀၉။ ပေတ၊ ၄။ ၁၃၀၊ ၁၉၅။
 ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၉။ စရိယ၊ ၄။ ၇၅။ ဇာ၊ ၄။ ၂။
 ၂၇၇၊ ၃၃၄။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၁၆၀၊ ၄၄၈။ ဇာ၊ ၄။ ၄။
 ၃၁၂၊ ၃၂၂၊ ၄၁၂။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၄၅၊ ၂၃၃။ ဇာ၊
 ၄။ ၆။ ၁၃၂။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၆၁၊ ၁၃၃၊ ၂၀၇။ နေတ္တိ၊
 ဝိ။ ၆။ ၂။)

ဇိဝိသယ (ပု) [ဇိဝ+ဝိသယ] (၁) ပုဂ္ဂိုလ်-
 သတ္တဝါ-၏ တည်ရှိရာ နယ်ပယ်။ (တိ)(၂)
 ဇိဝ- အသက်- အတ္တ- လိပ်ပြာ- ဝိညာဉ်
 ကောင် - လျှင် တည်ရာ ရှိသော။ (၁)
 တာယ ဟိ ဝိပလ္လတ္တစိတ္တာ သတ္တာ “တော-
 ဝကော ဇိဝိသယော ယာဝ ဣန္ဒြိယဂေါစ-
 ရော” တိ ပရလောကံ ပဋိက္ခိပိတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၄။ ၂။ ၁၂၀။ (-မ၊ ၄။ ၃။ ၂၃၀။) (၂) “သတ္တ-
 ပညတ္တိ ဇိဝိသယာ” တိ ဒိဋ္ဌိဂတိကာနံ မတိ-
 မတ္တံ၊ ပရမတ္ထတော ပန သာ အတ္တဘာဝ-
 ဝိသယာဝါတိ အာဟ “အတ္တဘာဝဿ အာ-
 ဂတိဂတိဋ္ဌာန” န္တိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၇။ သံ၊ ၄။ ၂။
 ၅၃။

ဇိဝသညာ (ထိ) [ဇိဝ+သညာ] (၁) ဇိဝ-
 အသက် - အတ္တ-လိပ်ပြာ-ဝိညာဉ်ကောင်-
 ဟုဖြစ်သော-အမှတ်-သညာ၊ ဇိဝ- အသက်
 -အတ္တ - လိပ်ပြာ - ဝိညာဉ်ကောင် - ဟု
 မှတ်ထင်ခြင်း။ (၂) ပုဂ္ဂိုလ် - သတ္တဝါ-ဟု
 ဖြစ်သော - အမှတ် - သညာ၊ ပုဂ္ဂိုလ် -
 သတ္တဝါ-ဟု မှတ်ထင်ခြင်း။ (၁) ဒီသရတ္တာနု-
 သယံတံ ဇိဝသညံ သမူဟနိတုကာမေန ဘဂ-
 ဝတာ အဋ္ဌာရသဓာတုယော ပကာသိတာ။
 အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၈။ (၂) အပ္ပိစ္ဆ-
 ဝသေန ဥဒကေ ဇိဝသညာယ စ နှာနမုခ-
 ဓောဝနာဒိပဋိက္ခိတ္တော၊ သောပိ သဗ္ဗညုတံ
 ပစ္စညာသိ။ သုတ္တန်၊ ၄။ ၂။ ၁၄၈။

ဇိဝသညာသမူဟန (န) [ဇိဝသညာ+သမူဟန]
 ဇိဝ-အသက် - အတ္တ - လိပ်ပြာ - ဝိညာဉ်
 ကောင်-ဟု မှတ်ထင်ခြင်းကို ပယ်နှုတ်ခြင်း။
 တထာ ဟိ ဘဂဝါ “ဆဓာတုရော အယံ
 ဘိက္ခုပုရိသော” တိ အာဒိသု ဇိဝသညာ-
 သမူဟနတ္ထံ ဓာတုဒေသနံ အကာသိတိ။
 အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၇၂။ (-၇၄။)

ဇိဝသညာသမူဟနန (န) [ဇိဝသညာ+သမူဟ-
 နန] ဇိဝ-အသက်-အတ္တ-လိပ်ပြာ-ဝိညာဉ်
 ကောင်-ဟု မှတ်ထင်ခြင်းကို ပယ်နှုတ်ခြင်း။
 တထာ ဟိ ဘဂဝါ “ဆဓာတုရော အယံ
 ဘိက္ခုပုရိသော” တိ အာဒိသု ဇိဝသညာ-
 သမူဟနနတ္ထံ ဓာတုဒေသနံ အကာသိတိ။
 ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၆။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၄။ ၂။ ၁၇၉။)

ဇိဝသညိတ (တိ) [ဇိဝ+သညိတ] ဇိဝ-အသက်
 - အတ္တ- လိပ်ပြာ - ဝိညာဉ်ကောင်- ဟု
 ခေါ်ဆိုအပ်သော။ တံ ဇိဝံ တံ သရီရန္တိ ယံ
 ဝတ္ထု ဇိဝသညိတံ၊ တဒေဝ သရီရသညိတံ။
 သိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၄၃။ (- ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၄-၅။
 သိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၄၄။)

ဇိဝသညိတာ (ထိ) [ဇိဝသညိ+တာ] ပုဂ္ဂိုလ်-
 သတ္တဝါ- ဟု-အမှတ်-သညာ- ရှိသည်၏
 အဖြစ်။ ဧကိန္ဒြိယံ ဇိဝံ ဝိဟေဋ္ဌေန္နာတိ ရုက္ခ-
 လတာဒိသု ဇိဝသညိတာယ ဝေမာဟံသု။
 အံ၊ ၄။ ၂။ ၉။

ဇိဝသညိ (တိ) [ဇိဝသညာ + ဤ] (၁) ဇိဝ-
 အသက်-အတ္တ-လိပ်ပြာ-ဝိညာဉ်ကောင် -
 ဟု-အမှတ်-သညာ-ရှိသော။ (၂) ပုဂ္ဂိုလ်
 -သတ္တဝါ-ဟု-အမှတ်-သညာ-ရှိသော။
 (၁) ဣဓ စိတ္တာစာရံ “ဇိဝ” န္တိ ဂဟေတွာ
 အာဟ။ သော ဟိ တတ္ထ ဇိဝသညိတိ။ ဒီ၊ ၄။
 ၂။ ၃၉၉။ (- မ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၈။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၇၄။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၈။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၃။ မ၊ ၄။ ၁။ ၈၂။)
 (၂) ဇိဝသညိနော ဟိ မောသပုရိသ-

မနုဿာ ရုက္ခသ္မိံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၃၇။ ဝိ၊ ၂။ ၅၁။
ဝိ၊ ၃။ ၂၇၇။ ကင်္ခါ၊ ဇိဝိသတ္တမ၊ ၃၅၇။ ဒိ၊ ဇိဝိ၊ ၁။
၁၂၃။ သိ၊ ဇိဝိသတ္တမ၊ ၃၄၆။ ဇိဝသညိနောတိ
သတ္တသညိနော။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၀။ (-ဝိ၊ ၂။ ၄၉။
မ၊ ၄။ ၃။ ၄၇။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၃။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၇။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၃။)

ဇိဝသတ္တမ (တိ) [ဇိဝ+သတ္တမ] ဇိဝ-အတ္တ-
လိပ်ပြာ - ဝိညာဉ်ကောင် - လျှင် ခုနစ်ခု
မြောက်ရှိသော(ကာယ)။ တတ္ထာတိ တေသု
ဇိဝသတ္တမေသု ကာယေသု။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၁။ မ၊
၄။ ၃။ ၁၆၀။ (-ဒိ၊ ဇိဝိ၊ ၁။ ၂၂၉။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၉။)

ဇိဝသနာမိကာ (ထိ) [ဇိဝန္တိ + သနာမိကာ]
ဇိဝန္တိဟု တူသော အမည်ရှိသော (မိန်းမ)။
သဗ္ဗာ ဇိဝသနာမိကာ (ထေရီ၊ ၃၇၅) တိ တာ
သဗ္ဗာပိ ဇိဝန္တိ။ ယာ သမာနနာမိကာ။
ထေရီ၊ ၄။ ၅၆။

ဇိဝသမညာ (ထိ) [ဇိဝ+သမညာ] ဇိဝ-အတ္တ-
လိပ်ပြာ-ဝိညာဉ်ကောင်-ဟူသော အမည်။
ယတ္ထ ပန တထာရူပါ ဇိဝသမညာ၊ တံ
ဒဿေန္တော “စိတ္တာစာရံ ဇိဝန္တိ ဂဟေတွာ
အာဟာ” တိ ဝုတ္တံ။ ဒိ၊ ဇိဝိ၊ ၂။ ၃၅၃။

ဇိဝသမညာမုခ (န) [ဇိဝသမညာ+မုခ] ဇိဝ-
အတ္တ-လိပ်ပြာ-ဝိညာဉ်ကောင်-ဟူသော
အမည်ကို အဦး ပဓာန ပြုခြင်း။ အထဿ
ထေရော ခုဒ္ဒကာယ အာဏိယာ ဝိပုလံ အာ-
ဏိံ နိဟရန္တော ဝိယ ဇိဝသမညာမုခေန
ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိံ နိဟရိတုကာမော “အပိ န တာ
တုယံ ဇိဝံ ပဿန္တိ ပဝိသန္တိ ဝါ နိက္ခမန္တိ ဝါ” တိ
အာဟာ။ ဒိ၊ ဇိဝိ၊ ၂။ ၃၅၃။

ဇိဝသိ (ကြိ) [ဇိဝ+အ+သိ] (၁) အသက်ရှင်
၏။ (၂) အသက်ရှည်၏။ (၃) အသက်မွေး
၏။ (၁၊ ၂) ဇိဝတိ (၁၊ ၂) ကြည့်။ (၃)
ဇိဝတိ (၄) ကြည့်။

ဇိဝသုလ (န) [ဇိဝ+သုလ]၊ အရှင်လတ်လတ်-
ထိုး-စိုက်-လျှို-ရာတံကျင်။ တဒါ စ ရာ-
ဇာ နဂရံ အနုသဉ္ဇရန္တော ဗဟိနဂဓရ ဇိဝသု-
လေ နိသိန္နံ ပုရိသံ အဒ္ဓသ။ မ၊ ၄။ ၄။ ၄။

ဇိဝသုလာရောပန (န) [ဇိဝသုလ+အာရောပန]
အရှင်လတ်လတ်-ထိုး-စိုက်-လျှို- ရာတံ-
ကျင်သို့တင်ခြင်း။ ဇိဝသုလာရောပနမ္ပိ ဒုက္ခံ၊
အသိနာ သိသစ္ဆေဒနမ္ပိ ဒုက္ခံ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၉၅။
(-၂၇၁၊ ၃၃၉။)

ဇိဝသောကီ (တိ) [ဇိဝ+သောက+ဤ] အမြဲ
တည်-မကင်းသေး-သော သောကရှိသော၊
သောကမကင်းသေးသော၊ သူ။ တုမ္ပံ တတ္ထ
ရမေဿန္တိ၊ အရညေ ဇိဝသောကီနံ။ ဇာ၊ ၂။
၃၂၇။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၇၉။ ဇိဝသောကီနန္တိ အဝိ-
ဂတသောကာနံ ဟဒယံ ရမယိဿန္တိတိ
အတ္ထော။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၇၉။ (-ဇာ၊ ၂။ ၄၃၉။
၃၆၃။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၁၁၊ ၃၄၅။)

ဇိဝိပေတုံ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဇိဝ+ဇာပေ + တုံ]
အသက်ရှင်စေခြင်းငှါ။ မတဿ ပုန ဇိဝိ-
ပေတုံ အသက္ကုဏေယျတ္တာ။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၁၅၅။

ဇိဝိဘိနိဝေသ (ပု) [ဇိဝ+အဘိနိဝေသ] ဇိဝ-
အသက်-အတ္တ-လိပ်ပြာ-ဝိညာဉ်ကောင်-
ဟု နှလုံးသွင်းခြင်း။ အဝယဝဗျတိရေကေန
သမုဒါယဿ အဘာဝတော သမုဒါယော
ဇိဝိဘိနိဝေသော အဝယဝေပိ ဟောတိ။ မ၊ ၄။
၁။ ၇၂။

ဇိဝိမ (ကြိ) [ဇိဝ+အ+မ] (၁) အသက်ရှင်
ကုန်၏။ (၂) အသက်ရှည် ကုန်၏။ (၃)
အသက် မွေးကုန်၏။ (၁၊ ၂) ဇိဝတိ (၁၊ ၂)
ကြည့်။ (၃) ဇိဝတိ (၄) ကြည့်။

ဇိဝိမိ (ကြိ) [ဇိဝ+အ+မိ] (၁) အသက်ရှင်
၏။ (၂) အသက်ရှည်၏။ (၃) အသက်မွေး
၏။ (၁၊ ၂) ဇိဝတိ (၁၊ ၂) ကြည့်။ (၃)
ဇိဝတိ (၄) ကြည့်။

ဇိဝိမ္ဗ (ကြံ) [ဇိဝိ + အ + မိ] အသက်ရှည်လို၏။
ဇိဝိတံ (၂) ကြည့်။

ဇိဝိဟိ (ကြံ) [ဇိဝိ + အ + ဟိ] (၁) အသက်
ရှည်လော့။ (၂) အသက်မွေးလော့။ (၁)
ဇိဝိတံ (၂) ကြည့်။ (၂) ဇိဝိတံ-(၄) ကြည့်။

ဇိဝိ (ကြံ) [ဇိဝိ + ဣ] အသက်ရှင်ပြီ။ ဇိဝိတံ
(၁) (က) ကြည့်။

ဇိဝိ (ကြံ) [ဇိဝိ + ဤ] အသက်ရှည်ပြီ။ ဇိဝိတံ
(၂) ကြည့်။

ဇိဝိကံ (န) [ဇိဝိ + အက] သစ်ခုဥ။ ခရိကာ-
ကောလိဇိဝိကဥသဘက လသုဏန္ဒာဒိကန္ဒာ-
ပန ယာဝဇိဝိကာ။ ဝိဠာဥ။ ၁၀၀။ ဇိဝိကံ
ဇိဝိဟိ။ ဝဇိရ။ ၃၁၉။

ဇိဝိကံ (တိ) [ဇိဝိကာ + က။ ဇိဝိ + ကိက] အသက်မွေးခြင်း ရှိသော၊ အသက်မွေးလေ့
ရှိသော၊ အသက်မွေးသောသူ။ အဂ္ဂိပက္ကိ-
ကာယ ဘတ္တဘိက္ခာယ ဇိဝိန္ဒိတိ အဂ္ဂိပက္ကိ-
ကာ၊ န အဂ္ဂိပက္ကိကာ အနဂ္ဂိပက္ကိကာ၊
တဏှုလဘိက္ခာယ ဝေ ဇိဝိကာတိ ဝုတ္တံ
ဟောတိ။ သိဒ္ဓါသစ်၊ ၂။ ၂၆၉။ သုနဓဇိဝိက
(မ၊ ဝိ၊ ၃။ ၃၀၂) လည်း ကြည့်။

ဇိဝိကပ္ပက (တိ) [ဇိဝိကာ + ကပ္ပက] အသက်
မွေးမှုကို ပြုသောသူ။ ဝေမေဝ သစ္စာလိ-
ကေန ဇိဝိကပ္ပကေ ပုဂ္ဂလေ ဗဟုအလိကံ
ဟောတိ၊ အပ္ပကံ သစ္စံ။ မဟာနိဠာ၊ ၃၅၃။
(- ဇာ၊ ဠ၊ ၂။ ၁၅၃။ ဇာ၊ ဠ၊ ၄။ ၃၆၇။)

ဇိဝိကပ္ပန (န) [ဇိဝိကာ + ကပ္ပန] (၁)
အသက်မွေးမှုကို ပြုခြင်း။ (တိ) (၂) အသက်
မွေးမှုကို ပြုသောသူ။ (၃) အသက်မွေးမှုကို
ပြုကြောင်းဖြစ်သော၊ အသက်မွေးနိုင်လောက်
သော (ဥစ္စာ)။ (၁) အယံ မုဒ္ဒါဒိဟိ ဇိဝိက-
ပ္ပနံ အာဂမ္မ သိတာဒိပစ္စယော အာဗာဓော။
မ၊ ဠ၊ ၁။ ၃၆၁။ စူဠနိဠာ၊ ၁၂၀။ (- အံ၊ ဠ၊ ၂။

၂။ ၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၁၆။ ဇာ၊ ဠ၊ ၃။ ၃၁၊ ၃၉၀။
ဇာ၊ ဠ၊ ၄။ ၃၆၇၊ ၃၇၄။ အံ၊ ဠ၊ ၂။ ၃၂၇။ (၂)
ဇိဝိကပ္ပနဘာဝ-ကြည့်။ (၃) မာတာပိတ-
ရာ ဟိ ပုတ္တာနံ ဓနံ ဒဒမာနာ ကေသျှိ-
ယေဝ အတ္တဘာဝေ ကမ္မံ အကတော သုခေန
ဇိဝိတကပ္ပနံ ဓနံ ဒါတု သက္ကောန္တိ။ ဓမ္မ၊ ဠ၊
၁။ ၂၁။

ဇိဝိကပ္ပနက (တိ) [ဇိဝိကာ + ကပ္ပနက]
အသက်မွေးမှုကို ပြုသောသူ။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဇိဝိကပ္ပနသတ္တ (ပ) [ဇိဝိကပ္ပနက + သတ္တ]
အသက်မွေးမှုကို ပြုသော သတ္တဝါ။ ဂါဝေါ
ဝမိတော ဝမိတော အဋ္ဌိတော မံသံ မောစေတော
ဝိက္ခိဏိတော ဇိဝိကပ္ပနသတ္တော။ ဝိဠာ
၂။ ၉၈။

ဇိဝိကပ္ပနဘာဝ (ပ) [ဇိဝိကပ္ပန + ဘာဝ]
အသက်မွေးမှုကို ပြုသည်၏ အဖြစ်။ သတ္တာ
တေသံ တထာ ဇိဝိကပ္ပနဘာဝံ ဥတော
“တေရဟိ ခေါ ဗဟူ ဘိက္ခု အနေသနာယ
ဇိဝိကံ ကပ္ပေန္တိ။ ဇာ၊ ဠ၊ ၂။ ၇၄။

ဇိဝိကတ္ထ (ပ) [ဇိဝိကာ + အတ္ထ] (၁) အသက်
မွေးခြင်းဟူသောအကြောင်း။ (၂) အသက်
မွေးခြင်း၏ အကြောင်း။ (၃) အသက်မွေး
ခြင်းအကျိုး၊ အသက်မွေးခြင်းကို ပြုခြင်း
အကျိုး။ (တိ) (၄) အသက်မွေးခြင်းအကျိုး
ရှိသော၊ သူ။ (၅) အသက်မွေးခြင်းကို အလို
ရှိသော၊ သူ။

(၁) အသက်မွေးခြင်းဟူသော အ
ကြောင်း။ ဇိဝိကတ္ထာ ဥပါယေန သင်္ကုန္တိ
ဗဟု ဓနံ။ ထေရ၊ ၃၃၉။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၀။
ဇိဝိကတ္ထာ ဇိဝိကပ္ပယောဇနာ အာဇိဝဟေတု-
ကာ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၅။ (၂) အသက်မွေး
ခြင်း၏ အကြောင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။
(၃) အသက်မွေးခြင်းအကျိုး၊ အသက်မွေး
ခြင်းကို ပြုခြင်းအကျိုး။ အကိဉ္ဇနော ဇိဝိ-

ကတ္တာယ ပါဏံ ဟနတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၁၅။ ဇိဝိ-
 ကတ္တာယာ (ဒိဋ္ဌါဝ။ ၉၁)တိ ယထာ ပါရိ-
 စရိယံ ကတာ ဇိဝိတဝုတ္တိ ဟောတိ။ တထာ
 ဇိဝိတဝုတ္တိကရဏတ္တာယ။ သိဋ္ဌိသစ်။ ၁။ ၃၇၆။
 (-ဒိဋ္ဌါဝ။ ၉၀။ ထေရဋ္ဌါဝ။ ၄၇၅။ စရိယာ၊
 ၄။ ၁၂၂။ မဟာနိဋ္ဌါဝ။ ၄၁၆။ ဇာဋ္ဌါဝ။ ၃၆၆။
 ဇာဋ္ဌါဝ။ ၆၃။ သိဋ္ဌိသစ်။ ၁။ ၃၇၅။ မဋ္ဌိဝ။
 ၃၆၄။ သိဋ္ဌိ၊ ၂။ ၃၁၃၊ ၃၃၂။) (၄) အသက်
 မွေးခြင်း အကျိုး ရှိသော၊ သူ။ ယေ တေ
 ပုဂ္ဂလာ အသဒ္ဓါ ဇိဝိကတ္တာ န သဒ္ဓါ။ အ-
 ဂါရသ္မာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇိတာ။ မ။ ၁။ ၃၈။
 ဇိဝိကတ္တာတိ ဣဏာယာဒိဟိ ပိဋ္ဌိတာ ဗဟိ
 ဇိဝိတံ အသက္ကောန္တာ ဣဓ ဇိဝိကတ္တိကာ
 ဟုတော။ မဋ္ဌါဝ။ ၁၅၆။ ပဗ္ဗဇိတာနံ ဇိဝိကာ
 အတ္ထော ဧတေသန္တိ ဇိဝိကတ္တာ။ တေနာဟ
 “ဣဏာယာဒိဟိ”တိ အာဒိ။ မဋ္ဌိဝ။ ၂၅၃။
 (၅) အသက်မွေးခြင်းကို အလိုရှိသော၊ သူ။
 တံ နုဿဟေ ဇိဝိကတ္ထောပဟာတံ၊ ကာ-
 ဟာမံ ပုညာနိ အနုပ္ပကာနိ။ ဇာဋ္ဌါဝ။ ၁၃၉။
 ဇိဝိကတ္ထော ပဟာတုန္တိ ဣမာယ ဇိဝိကာယ
 အတ္ထိကော အဟံ တံ ကာမံ ပဟာတံ န
 သက္ကောမိတိ ဝဒတိ။ ဇာဋ္ဌါဝ။ ၂၂၇။ (-အံ၊
 ၂။ ၁၇၄။ ထေရ။ ၂၇၃။ ဇာဋ္ဌါဝ။ ၁၈၉၊ ၃၃၈-
 ၉။ ဇာ၊ ၂။ ၂၃၅-၇။ ထေရဋ္ဌါဝ။ ၂။ ၃၃။ ဇာဋ္ဌါ
 ၃။ ၄၆၈။ ဇာဋ္ဌါဝ။ ၄။ ၄၆၂-၃။ ဇာဋ္ဌါဝ။
 ၅၅-၉။)

ဇိဝိကတ္တတာ (ထိ) [ဇိဝိကတ္တ+တာ] အသက်
 မွေးခြင်း၏ အကြောင်း၏အဖြစ်။ တေ သဗ္ဗ-
 သိပ္ပါယတနာနံ ဇိဝိကတ္တတာယ ဝဋ္ဋဒုက္ခ-
 တော အနိဿရဏဘာဝံ။ ဥဒါန၊ ၁၁၈၅။

ဇိဝိကတ္တိက (တိ) [ဇိဝိကာ+အတ္တိက] အသက်
 မွေးခြင်းကို အလိုရှိသော၊ သူ။ ဇိဝိကတ္တ (၄)
 ကြည့်။

ဇိဝိကပ္ပယောဇန (န) [ဇိဝိကာ+ပယောဇန](၁)
 အသက်မွေးခြင်းဟူသော အကျိုး။ (တိ)

(၂) အသက်မွေးခြင်းဟူသော အကျိုးရှိ
 သော။ (၁) ဇိဝိကတ္တ (၁) ကြည့်။ (၂)
 ဇိဝိကတ္ထောတိ ဇိဝိကာယ အတ္ထိကော ဇိဝိ-
 ကပ္ပယောဇနော။ သထရဋ္ဌါ၊ ၂။ ၃၃။

ဇိဝိကပရိယေသနာ (ထိ) [ဇိဝိကာ+ပရိယေသ-
 နာ] အသက်မွေးခြင်း ဟူသော ရှာမှီးခြင်း။
 ယာ သော အဓမ္မေန ဇိဝိကပရိယေသနာ၊
 တတော သော ပတ္တဟတ္ထဿ ပရကုလေသု
 ဘိက္ခာစရိယာဝ သေယျော။ ဇာဋ္ဌါ၊ ၂။ ၃၈၁။

ဇိဝိကမဂ္ဂ (ပု) [ဇိဝိကာ+မဂ္ဂ] အသက်မွေးခြင်း
 ၏ အကြောင်း၊ အသက် မွေးကြောင်း။
 ပြာဟူဏာ “အယံ အမှာကံ ဇိဝိကမဂ္ဂေါ” တိ
 ဥတော။ အံဋ္ဌါဝ။ ၂၀၈။

ဇိဝိကသုတ္တ (န) [ဇိဝိကာ+သုတ္တ] ဇိဝိကသုတ်။
 မြတ်စွာဘုရားသည် ကပိလဝတ်ပြည် နိဂြော
 ဓာရုံ ကျောင်း၌ သီတင်းသုံးနေတော်မူစဉ်
 သပိတ်သင်္ကန်းသို့မှီးရာ၊ ပစ္စည်းဥစ္စာ ဝေဘန်
 ရာတို့၌ ဆူညံကြသော ရဟန်းသာမဏေတို့
 ကို အကြောင်းပြု၍ ဇိဝိကသုတ်ကို ဟော
 တော်မူသည်။ ရဟန်းတို့ အသက်မွေးခြင်းတို့
 တွင် ဆွမ်းခံလှည့်လည်၍ အသက်မွေးရခြင်း
 သည် အောက်တန်းကျ ယုတ်ညံ့လှ၏၊ ဆွမ်း
 ခံ၍ အသက်မွေးသူသည် လောက၌ “ခွက်
 လက်စွဲလျက် လှည့်လည် တောင်းစားဘိ၏”
 ဟု ဆဲရေးခံရတတ်၏၊ ထိုသို့ ဆဲရေး ခံရ
 တတ်သော်လည်း အကျိုးထူးကို လိုလား
 သော အမျိုးကောင်းသားတို့သည် အကျိုးရှိ
 မှုကိုအစွဲပြု၍ ဆွမ်းခံလှည့်လည်ကာ အသက်
 မွေးကြကုန်၏၊ ယင်းသို့ ဆွမ်းခံ၍ အသက်
 မွေးခြင်းသည် မင်းဘေး သူခိုးဘေး စသည်
 တို့ နှိပ်စက်မှုကြောင့်မဟုတ်ပေ၊ စင်စစ်အား
 ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေမှု၊ အိုမှု၊ သေမှု၊ စိုးရိမ်
 ပူဆွေး ငိုကြွေးမှု စသော ဆင်းရဲအစု၏ လွှတ်
 မြောက်ရာကို ရှာကြံမည်ဟု ရည်ရွယ်ကာ
 ဆွမ်းခံ၍ အသက်မွေးကြ၏၊ ရဟန်းလည်း

ပြုကြ၏။ ထိုအမျိုးကောင်းသားသည် နောင် အခါ၌ မူလရည်ရွယ်ချက်ကို လျစ်လျူရှုကာ သူတပါးဥစ္စာကို ရှေးရှုကြံ့မူ၊ ‘အဘိဇ္ဈာ’များ ၏။ ဝတ္ထုကာမတို့၌ မက်မောမှု အားကြီး၏။ ဖောက်ပြန်သော စိတ်ရှိ၏။ သတိသမ္ပဇည- တရားကို လက်ကိုင်မထား။ သမာဓိတရားကို မပွားများပဲ သာသနာတော်၌ နေ၏။ ထို သီလဝန္တရဟန်းပျင်းသည် တောရွာနှစ်ခုလုံး တွင် အသုံးမဝင်သည့် သူကောင်ဖုတ်ကြွင်း ထင်းမီးစက်သို့ လူ့စည်းစိမ်မှလည်း ဆုံးရှုံး ၏။ ပရိယတ် ပဋိဝေဓဖြင့်ရအပ်သော ရဟန်း အကျိုးကိုလည်း မရရှိပေ။ ကိုယ် နှုတ် နှလုံး မစောင့်သုံးသော ဒုဿီလရဟန်းဖြစ်ပါမူကား ငရဲသို့လည်း ကျရောက်ရ၏။ ထိုဒုဿီလရဟန်း သည် တိုင်းသူပြည်သားတို့ သဒ္ဓါကြည်ဖြူ ပေးလှူအပ်သော ဆွမ်းကိုစားသုံးခြင်းထက် အလှူရဲရဲ သံတွေခဲကို စားသုံးခြင်းသည် မြတ် သေး၏ဟု ဟောကြားအပ်သော သုတ်။ ဣတိဝုတ္တကပါဠိ၊ ၃-နိပါတ်၊ ၅-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ ဣတိဝုတ်။ ၅၅-၄။ ဣတိဝုတ်၊ ၅၆-၇-ဂ။

ဇိဝိကာ (ထိ) [ဇိဝိ+ဣ+အာ။ ဇိဝိ ပါဏဓာ- ရဏေ၊ ဣ။ ဇိဝိကာ ဣတ္ထိယံ အာ။ သူစိ။]

(၁) အသက်မွေးခြင်း၊ အသက်မွေးမှု။

(၂) အသက်မွေးကြောင်း၊ အသက်မွေးဝမ်း ကျောင်း။ (၁) တတ္ထ ကတမော သမ္မာ- အာဇီဝေါ? ဣဓ အရိယသာဝကော မိစ္ဆာဇီဝံ ပဟာယ သမ္မာအာဇီဝေန ဇိဝိကံ ကပ္ပေတိ။ အယံ ဝုစ္စတိ သမ္မာအာဇီဝေါ။ ပဋိသံ၊ ၄၀။ ဇိဝိကံ ကပ္ပေတိတိ ဇိဝိတပ္ပဝတ္တိံ ပဝတ္တေတိ။ ပဋိသံ၊ ၄၁။ (- မ၊ ၁။ ၁၂၀-၇။ မ၊ ၂။ ၃၂၅။ သံ၊ ၂။ ၇၆၊ ၂၀။ အံ၊ ၁။ ၂၇၄။ အံ၊ ၂။ ၂၀။ အံ၊ ၃။ ၁၀၀-၉၊ ၃၂၅၊ ၄၂၇။ ဣတိဝုတ်။ ၂၂၅။ ပေတ။ ၁၇၅။ စူဠနိ။ ၂၅၀၊ ၂၇၂။ ဇာ၊ ၁။ ၁၈၆။ ဇာ၊ ၂။ ၁၉၁။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၀။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၃၆၈။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၄၊ ၁၆၉။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၄။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၉။ မ၊ ၄။ ၃။ ၃၄၅၊ ၂၄၄၊ ၂၉၂။ မ၊ ၄။

၄။ ၂၅၊ ၂၀၉။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၇။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀။ ၂၅၁၊ ၂၇၇၊ ၃၁၉။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၄၁၊ ၂၉၀။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၆၉၊ ၇၁၊ ၃၉၅။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၇၇၊ ၃၁၀၊ ၃၃၇။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၇၉၊ ၁၇၇၊ ၂၄၀၊ ၃၁၃။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၅၇။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၊ ၂၄။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၂၀၂။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၊ ၈၁-၈၊ ၃၄၉။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၃။ ဥဒါန၊ ၄။ ၇၃။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၂၉၊ ၂၇၇။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၂၊ ၁၆၇၊ ၂၆၁။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၀၊ ၂၉၁။ ဝိမာန၊ ၄။ ၉၀။ ပေတ၊ ၄။ ၁၂၊ ၄၄၊ ၁၀၅၊ ၁၇၆၊ ၁၈၆-၉၊ ၂၁၂၊ ၂၅၁။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၄၁၀။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၊ ၁၈၆။ ထေရီ၊ ၄။ ၇၉၊ ၁၃၀။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၅၊ ၁၄၁၊ ၂၀၉၊ ၂၃၉။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၊ ၆၂၊ ၁၅၂၊ ၁၈၇၊ ၂၀၈၊ ၂၃၄။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၁၉။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၇၁။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၅၊ ၁၈၉၊ ၂၂၄၊ ၂၆၄။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၇၄၊ ၁၀၀၊ ၁၅၁၊ ၃၇၉၊ ၃၈၀။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၂၁၊ ၃၀-၁၊ ၃၈၅၊ ၃၉၀၊ ၄၉၀။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၂၊ ၂၀၈၊ ၂၃၁၊ ၂၉၇၊ ၃၆၆၊ ၃၇၇။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၃၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁၁၊ ၃၇၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၉၇၊ ၃၁၃။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၆၁။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၃။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၇၊ ၃၅၈။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၉၈၊ ၃၀၈။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၂၊ ၁၆၉။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၉။ မ၊ ၄။ ၂။ ၄၂။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၆၃၊ ၁၉၆၊ ၂၀။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၁၊ ၁၉၅။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၄၄၊ ၁၉၁။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၊ ၃၁၇။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၅၇။ (၂) ဇိဝိကာယ ဒါတာ (မ၊ ၂။ ၃၂၅ ၆)တိ ဇိဝိတ- ဝုတ္တိံ ဒါတာ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၄၄။ ဇိဝိကာ ဇိဝိ- တဝုတ္တိံ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၆၃။ ဇိဝိကာ (ရူ၊ ၃၇၄)တိ ဇိဝိတဝုတ္တိသာဓနံ။ ရူ၊ ၄။ ၁၆၅။ ဇိဝိ ပါဏ- ဓာရဏေ၊ ယု။ သဗ္ဗတြ ဘာဝေ ပစ္စယော၊ ကရဏေတေ၊ ဝတ ဝတ္တနေ၊ တိ၊ အဿု၊ ဣမိ ဇိဝိကာ။ ဓာန်၊ ၄။ ၄၄၅။

ဇိဝိကာကပ္ပန (န) [ဇိဝိကာ + ကပ္ပန] အသက် မွေးမှုကို ပြုခြင်း။ သော ကသိဂေါရက္ခာဒိဟိ ဇိဝိကာကပ္ပနံ ဟိတုာ လိင်္ဂသမ္ပုဋ္ဌိစ္စနေနေဝ ဘိက္ခာစရိယံ အဇ္ဈုပဂတတ္တာ ဘိက္ခု။ မ၊ ၄။

၁။၄၉။ (- ဒိဋ္ဌိ၊ ၃။၁၆၉။ မ၊ ၃။၂။၇၉။၁၈။ သံ၊ ၃။၁။၂၇၅။)

ဇိဝိကာ(က)ဒုက္ခ (န) [ဇိဝိကာ+ဒုက္ခ] အသက် မွေးမှုကို စွဲ၍ဖြစ်သော ဆင်းရဲ၊ အသက်မွေး မှု ဆင်းရဲ။ တေသံ အညေဟိ အသာဓာရဏံ ဇိဝိကာဒုက္ခံ အဋ္ဌမံ သံဝေဂဝတ္ထု ဂဟိတန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဒိဋ္ဌိ၊ ၂။၃၃၄။ (- မ၊ ၃။၁။၃၉။ သံ၊ ၃။၂။၄၄၀။)

ဇိဝိကာ(က)နိမိတ္တ (န) [ဇိဝိကာ + နိမိတ္တ] (၁) အသက်မွေးခြင်း၏အကြောင်း၊ အသက်မွေး ကြောင်း။ (တိ) (၂) အသက်မွေးခြင်းလျှင် အကြောင်း ရှိသော (ဆင်းရဲ)။ (၁) သော- မနဿံ အဓိဂစ္ဆတိ “ဇိဝိကာနိမိတ္တံ အတ္ထိ” တိ။ ဒိဋ္ဌိ၊ ၁။၂၅၆။ (- သိ၊ ၃။သစ်၊ ၂။၁၂၇။) (၂) “မဟန္တံ ဝတိမေ သတ္တာ ဇိဝိကနိမိတ္တံ ဒုက္ခံ ပစ္စာနဘောန္တိ” တိ သံဝေဂံ ပဋိလဘတိ။ ထေရ၊ ၁။၁၃၉။ အပါ၊ ၁။၂။၂၉။

ဇိဝိကာပကတ (တိ) [ဇိဝိကာ + အပကတ] အသက်မွေးခြင်းသည် နှိပ်စက်အပ်သောသူ။ အာဝုသော တုမေ န ဣဏန္တာ န ဘယန္တာ န ဇိဝိကာပကတာ ပဗ္ဗဇိတာ။ မ၊ ၃။၁။၂၆၂။ သံ၊ ၃။၂။၂၂။ သုတ္တနိ၊ ၁။၅၀။ (- သုတ္တနိ၊ ၃။၂။၇၄။ ထေရ၊ ၁။၂။၄၇၃။)

ဇိဝိကာပဂတ (တိ) [ဇိဝိကာ+အပဂတ] အသက် မွေးမှုမှ ကင်းသော၊ အသက်မွေးမှုမရှိသော၊ သူ။ ပုတ္တဒါရကမ္မကရပေါရိသာ စ မေ ဇိဝိကာပဂတာ မဟန္တံ အနယဗျသနံ အာ- ပဇ္ဈေယျ။ စရိယ၊ ၁။၉၈။

ဇိဝိကာဝုတ္တိသတ (န) [ဇိဝိကာ+ဝုတ္တိ + သတ] အသက်မွေးမှုတရာ၊ တရာသော အသက်မွေး မှု။ အာဇိဝုတ္တိသတာနိတိ သတ္တာနံ အာဇိ- ဘူတာနိ ဇိဝိကာဝုတ္တိသတာနိ။ ဒိဋ္ဌိ၊ ၁။၂၂၅။ သံ၊ ၃။၂။၂၇၁။ (- သိ၊ ၃။သစ်၊ ၂။၄၃။)

ဇိဝိကာ (က) ဟေတု (ပု) [ဇိဝိကာ + ဟေတု] အသက်မွေးခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ယော ဟိ သီတကာလေ ဇိဝိကာဟေတု သီတလပ- ဒေသံ ပက္ခန္ဓတိ။ မ၊ ၃။၂။၄၂။ ဇိဝိကဟေတု ဣဒဉ္စိဒဉ္စ ကတော။ ဇာ၊ ၁။၃။ ၅၁၄။ (- ၅၁၅။ ဒိဋ္ဌိ၊ ၃။၁၁၂။)

ဇိဝိကူ(ကု)ပါယ (ပု) [ဇိဝိကာ + ဥပါယ] အသက်မွေးခြင်း၏ အကြောင်း ဥပါယ်။ သော “လဒ္ဓေါ မေ ဇိဝိကူပါယော” တိ ကတိပါဟံ ဝသိတွာ။ စရိယ၊ ၁။၁၁၉။ ယံ ကိဉ္စိ ကတော ဣမေ ဝဉ္စေတွာ ဇိဝိကူပါယံ (ဇိဝိကောပါယံ။ သိ၊ ဇိဝိတူပါယံ။ သျှာ။ မူကံ) ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ။ အံ၊ ၁။၁။၂၁၈။ (- ဇာ၊ ၁။၅။၇၈။ မ၊ ၃။၂။၄၂။)

ဇိဝိကောပါယ (ပု) [ဇိဝိကာ+ဥပါယ] အသက် မွေးခြင်း၏ အကြောင်း ဥပါယ်။ တေန ယာနိ ဣတော ဗာဟိရကပဗ္ဗဇိတာ သိပ္ပါယတန- ဝိဇ္ဇာဌာနာဒိနိ ဇိဝိကောပါယဘူတာနိ အာ- ဇိဝပကတာ ဥပဇိဝန္တိ။ ဒိဋ္ဌိ၊ ၁။၁၃၂။

ဇိဝိတ (န) [ဇိဝိ + တ။ ဇိဝိန္တိ အနေနာတိ ဇိဝိတံ။ ဇိဝိ ပါဏဓာရဏေ။ ဓာနံ၊ ၃။၁၅၅။ ဇိဝိန္တိ တေန တံသမ္ပယုတ္တကာ ဓမ္မာတိ ဇိဝိတံ။ အဘိ၊ ၁။၁၆၇။ မဟာနိ၊ ၁။၁၂၈။ ဇိဝိန္တိ တေန တံသဟဇာတာ ဓမ္မာတိ ဇိဝိတံ။ ပဋိသံ၊ ၁။၈၀။ ဇိဝိန္တိ တေန သတ္တာ သဟ- ဇာတဓမ္မာ ဝါတိ ဇိဝိတံ။ သံ၊ ၃။၁။၆၃။] (၁) အသက်၊ ဇိဝိတိန္ဒြေ။ (က) ရုပ် သက်၊ ရုပ်ဇိဝိတိန္ဒြေ၊ ဇိဝိတရုပ်။ (ခ) နာမ် သက်၊ နာမ်ဇိဝိတိန္ဒြေ၊ ဇိဝိတိန္ဒြေစေတသိက်။ (၂) အသက်ရှင်ခြင်း။ (၃) အသက်ရှည် ခြင်း။ (၄) အသက် မွေးခြင်း၊ အသက် မွေးမှု။ (၅) စောင့်ရှောက်ခြင်း၊ တည်စေ ခြင်း။ (၆) (တိတ္ထိတို့သည် ကြံဆအပ် သော) ဇိဝိ-အတ္တ-အသက်-လိပ်ပြာ-

၃။၇။၁၀၆။ အနုဋီ၊၁။၉၇။၁၅၆။ အနုဋီ၊၃။
၆၈။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၀၀။ ဝိဘာဝိနီ၊ဂ၃။ မဏိ-
မဉ္ဇူ။၁။၁၈၉။)

(က) ရုပ်သက်၊ ရုပ်ဇိဝိတိန္ဒြေ၊ ဇိဝိတ-
ရုပ်။ ယတ္ထ စတဿော ဓာတုယော ဝဏ္ဏဂန္ဓ-
ရသောဇာ သမ္ဘဝေါ ဇိဝိတံ ဘာဝေါ စက္ခု-
ပသာဒေါ ကာယပသာဒေါတိ သင်္ခေပတော
တေရသ သမ္ဘာရာ ဟောန္တိ။ သံ၊ဌ၊၃။ ၂။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၅၀။ (-အဘိ၊ဌ၊၂။၂။ သာရတ္ထ၊
၂။၂၃၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂။၁။)

(ခ) နာမ်သက်၊ နာမ်ဇိဝိတိန္ဒြေ၊ ဇိဝိတိန္ဒြေ
စေတသိက်။ ဖဿော၊ စေတနာ၊ ဝိတက္ကော၊
ဝိစာရော၊ ဝီရိယံ၊ ဇိဝိတံ၊ စိတ္တဋ္ဌိတိ၊ အဟိရိ-
ကံ၊ အနောတ္တပ္ပံ၊ မောဟော၊ ဝိစိကိစ္ဆာတိ
သရူပေန အာဂတာ ကောဒသ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။
၁၀၀။ ဇိဝိတံ အတ္တဘာဝေါ စ၊ သုခဒုက္ခာ စ
ကေဝလာ။ မဟာနိ၊၃။၂။၉၀။ မ၊ဌ၊၂။၁၂၈။
သံ၊ဋီ၊၂။၁၉၀။ ဇိဝိတန္တိ ဇိဝိတသိသေန
သင်္ခါရက္ခန္ဓော၊ အတ္တဘာဝေါတိ ရူပက္ခန္ဓော။
မဟာနိ၊ဌ၊၁၂၉။ ဇိဝိတန္တိ ဇိဝိတိန္ဒြေယံ။ မ၊
ဋီ၊၂။၁၆၈။

(၂) အသက်ရှင်ခြင်း။ တိဏိ ဘဝသာ-
တာနိ — ယောဗ္ဗညံ အာရောဂံ၊ ဇိဝိတံ။
မဟာနိ၊၂။၃။ ဇိဝိတိန္ဒြေယဿ ပဝတ္တဘာဝေါ
ဇိဝိတံ။ မဟာနိ၊ဌ၊၉၀။ (-ဝိ၊၁။၃၇၄။ သံ၊
၃။၁၉၁၊၃၃၅။ အံ၊၁။၃၆၈။ အံ၊၂။၄၇။ ဓမ္မ၊
၂။၉၊၃၀-၅။ သုတ္တနိ၊၃။၂။၃၄၂။ ထေရ၊
၂။၉၆၊၃၀၂၊၃၄၅။ အပ၊၂။၁၂၃၊၂၈၈၊၂၄၆၊
၂၅၄။ စရိယာ။၄၀၃။ ဇာ၊၁။၁၆။၅၂၊၂၁-
၂၊၂၄၃။ ဇာ၊၂။၈၃-၅၊၉၀၊၂၅၃၊၂၉၇၊၃၅၄။
မိလိန္ဒ၊၄၅။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၃၄။ မ၊ဌ၊၁။၂၃၃။
သံ၊ဌ၊၂။၁၇၂။ သံ၊ဌ၊၃။၁၂၁။ အံ၊ဌ၊၁။
၁၃၂၊၁၉၅၊၂၈၂။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၄၃၂-၇၊၄၄၂-၅-
၇။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃၂၊၇၀၊၁၅၂၊၁၆၈။ ဥဒါန၊ဌ၊
၃၈၈။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၂၄။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၄၅။
ဝိမာန၊ဌ၊၁၂၆၊၁၉၄။ ပေတ၊ဌ၊၂၀၂-၃-၆။

ထေရ၊ဌ၊၂။ ၁၅၁-၃၊၁၈၅-၇။ ထေရီ၊ဌ၊၈၆၊
၁၅၉။ အပ၊ဌ၊၁။၂၈၇။ စရိယာ၊ဌ၊၁၄၀-၃။
မဟာနိ၊ဌ၊၇၉။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁၆၉။ ဇာ၊ဌ၊၂။၆။
ဇာ၊ဌ၊၃။၂၅၅။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃၆၁-၃-၅။ ဇာ၊
ဌ၊၆။၅၃။ ဇာ၊ဌ၊၇။၉၈၊၂၁၀၊၃၃၃။ ဝဇီရ၊
၁၅၈။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၁၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၉၈။)

(၃) အသက်ရှည်ခြင်း။ တဿ မယံ
ဘိက္ခဝေ ဣတိ ပဋိသဉ္ဇိက္ခတော ယော ဇိဝိ-
တေ ဇိဝိတမဒေါ၊ သော သဗ္ဗသော ပဟိ-
ယိတိ။ အံ၊၁။၁၄၅။ (-အံ၊၂။၆၄-၆။ ဒီ၊ဌ၊
၁။၃၅။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၁၂။ မ၊ဌ၊၁။၁၂။ သံ၊ဌ၊
၁။၁၁။ အံ၊ဌ၊၁။၁၁။ အံ၊ဌ၊၃။၁၅၆။ ခုဒ္ဒက၊
ဌ၊၉၃။ ဥဒါန၊ဌ၊၂၃။)

(၄) အသက်မွေးခြင်း။ အသက်မွေးမှု။
ဇိဝိတေနာ (သုတ္တနိ၊၄၂၃။ မဟာနိ၊၃၀၉)တိ
ဇိဝိကာယ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၂၈၀။ မဟာနိ၊ဌ၊
၃၇၁။ ဇိဝိတံ ကပ္ပေတိ (ဒီ၊၂။၂၅၀)တိ
ဇိဝိတပဝတ္တိံ ပဝတ္တေတိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၉၂။
ဇိဝိတံ နာမ နေက္ခမ္မာဒိဝသေန ပတိ-
ဌာပိတစိတ္တဿ သမ္မာအာဇီဝေါ နာမ။ ကော
သော သမ္မာအာဇီဝေါ နာမ မိစ္ဆာဇီဝိ-
ဝိရတိ၊ ဓမ္မေန သမေန ပစ္စယပရိယေသန-
ဝါယာမော စ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၃၂၀။ ဇိဝိတ-
မုတ္တ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃)န္တိ သမ္မာအာဇီဝေါ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၁။ ဇိဝိတ (နေတ္တိ၊၁၅၀)န္တိ
အာဇီဝေါ။ နေတ္တိ၊ဌ၊၂၅၇။ ဇိဝိတ (အံ၊၁။
၂၂၅)န္တိ ဒုက္ကရကာရိကာနုယောဂေါ။ အံ၊ဌ၊
၂။၂၀၄။ (-ဝိ၊၂။၃၁၁။ ဝိ၊၄။၄၉၃။ ဒီ၊၁။
၈၊၉၊၆၃-၅။ မ၊၁။၈၉။ သံ၊၁။၃၁။ ပဋိသံ၊
၄၁၅-၈။ ဓမ္မ၊၄၈။ သုတ္တနိ၊၄၂၃။ ထေရ၊
၃။၆၊၃၃၅။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၂၈။ ဒီ၊ဌ၊၃။၇၆၊၁၂၂။
မ၊ဌ၊၄။၂၃၁။ သံ၊ဌ၊၂။၂၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၅။
ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၉၅။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၅၅။ ထေရ၊ဌ၊၁။
၃၁၁-၂။ ထေရ၊ဌ၊၂။၁၈၆၊၂၄၉။ မဟာနိ၊ဌ၊
၃၇၁။ နေတ္တိ၊ဌ၊၂၊၂၃၉။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၉၂။ မ၊ဋီ၊
၃။၄၁၈။)

(၅) စောင့်ရှောက်ခြင်း၊ တည်စေခြင်း။ ဇီဝိတေ ဣန္ဒြိယံ ကရေတိတိ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၆၉။ ဇီဝိတေတိ သဟဇာတဓမ္မာနံ ဇီဝနေ ပါလနေ ပဝတ္တနေ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၉၃။

(၆) (တိတ္ထိတို့ကြံဆအပ်သော) ဇီဝိ- အသက်-အတ္တ-လိပ်ပြာ-ဝိညာဉ်ကောင်။ တံဇီဝံ တံ သရိရန္တိ ယဿ ဟိ အယံ ဒိဋ္ဌိ၊ သော “ဇီဝေ ဥစ္ဆိဋ္ဌမာနေ သရိရံ ဥစ္ဆိဋ္ဌတိ၊ သရိရေ ဥစ္ဆိဋ္ဌန္တေ ဇီဝိတံ ဥစ္ဆိဋ္ဌတိ” တိ ဂဏှာတိ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၆၃။ (- ၆၄။)

(၇) သက်ရှိလောက၊ သတ္တလောက။ န စာဂမတ္တာ ပရမတ္ထိ ကိဉ္စိ၊ မစွာနံ ဣဓ ဇီဝိတေ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၁၉။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၇၄။ ဣဓ ဇီဝိတေတိ ဣမသ္မိံ ဇီဝလောကေ။ ဣဓ ဇီဝ- တန္တိပိ ပါဌော၊ ဣမသ္မိံ လောကေ ဇီဝ- မာနာနန္တိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၄၁၂။ (- စရိယာ၊ ဌ၊ ၇၅။)

ဇီဝိတကပ္ပက (တိ) [ဇီဝိတ+ကပ္ပက] အသက် မွေးမှုကို ပြသော၊ အသက်မွေးသော၊ သူ။ ဝဉ္စကဿ ကေရာဋ္ဌိကဿ ဂုဗ္ဗဂစ္ဆသညာယ အရညေ အာဂတာဂတေ သကုဏေ ဂဟေ- တွာ ဇီဝိတကပ္ပကဿ သာကုဏိကဿေဝ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၈။ (- အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂၄။)

ဇီဝိတကပ္ပန (န) [ဇီဝိတ+ကပ္ပန] (၁) အသက် မွေးမှုကို ပြခြင်း၊ အသက်မွေးခြင်း။ (တိ) (၂) အသက်မွေးမှုကို ပြသော၊ အသက်မွေး သော၊ သူ။ (၁) ကော အာဇီဝေါတိ ပဉ္စ မိစ္ဆာဝဏ်ဇော ပဟာယ ဓမ္မေန သမေန ဇီဝိ- တကပ္ပနံ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၀။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၂၃။ (- အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁၄။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၄၊ ၃၆၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၈၇။) (၂) ဇီဝိတကပ္ပနတာ-ကြည့်။

ဇီဝိတကပ္ပနက (တိ) [ဇီဝိတ+ကပ္ပနက] အသက် မွေးမှုကို ပြသော၊ အသက်မွေးသော၊ သူ။ အသန္တဂုဏသမ္ဘာဝနလက္ခဏေန ကောဟ-

ညေန ဇီဝိတကပ္ပနကော ကော တာပ- သော။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၁၈၁။

ဇီဝိတကပ္ပနကမ္မ (န) [ဇီဝိတကပ္ပနက+ကမ္မ] အသက်မွေးမှုကို ပြသောသူ၏ အမှု။ ဝေဇ္ဇ- ကမ္မဘဏှာဂါရိကကမ္မံ ပိဏ္ဍပဋိပိဏ္ဍကမ္မံ သံ- သုပ္ပါဒစေတိယုပ္ပါဒဥပဋ္ဌာပနကမ္မန္တိ ဝေရူပါနံ ဝါ မိစ္ဆာဇီဝေန ဇီဝိတကပ္ပနကမ္မာနံ ယေန ကေနစိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂၄။

ဇီဝိတကပ္ပနတာ (တိ) [ဇီဝိတကပ္ပန + တာ] အသက်မွေးမှုကို ပြသောသူ၏ အဖြစ်၊ အ သက်မွေးခြင်း။ မုဂ္ဂသုပ္ပတယာတိ မုဂ္ဂသုပ- သမာနာယ သစ္စာလိကေန ဇီဝိတကပ္ပနတာ- ယေတံ အဓိဝစနံ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂၄။

ဇီဝိတကာရဏ (န) [ဇီဝိတ+ကာရဏ] (၁) အသက် ဟူသော အကြောင်း။ (၂) အသက် မွေးခြင်း ဟူသော အကြောင်း။ (၁) ဣဓေ- ကစ္စော ဇီဝိတဟေတု ဇီဝိတပစ္စယာ ဇီဝိတ- ကာရဏာ ယထာသမာဒိန္တံ သိက္ခာပဒံ ဝိတိက္ကမတိ။ ပဋိသံ၊ ၄၂။ (- ၄၃။ ဇာ၊ ၁။ ၁၆။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၇။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၉။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၆။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၉။) (၂) ယထာ ကေစ္စော သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာပိ ဇီဝိတကာရဏာ ဆသု အဂေါ- စရေသု စရတိ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၄။

ဇီဝိတကာလ (ပု) [ဇီဝိတ+ကာလ] (၁) အသက် ရှင်ရာအခါ၊ အသက်ရှင်သော အခါ။ (၂) အသက်မွေးရာအခါ၊ အသက်မွေးသောအခါ။ (၁) ပရိပက္ကဂတဘာဝေါ အတ္တဘာဝဿ၊ ဇီဝိတကာလဿ စ ဝသေန ဂဟေတဗ္ဗောတိ ဒဿေတိ “ဣဒါနီ”တိ အာဒိနာ။ သိ၊ ဌ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၇၂။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၂၈။) (၂) ဒိန္နမ္ပိ သမ္ပယောဂေန ဣစ္ဆိတဌာနံ ဂန္ဓာ သုခေန ဇီဝိတကာလော ဝိယ ရူပါရူပဓမ္မာနံ အညမညယောဂေန သဗ္ဗကိစ္စေသု ပဝတ္တိ သဗ္ဗာဝေါတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၁။

ဇိဝိတကောဠိဂတ (တိ) [ဇိဝိတ+ကောဠိ+ဂတ]
 အသက်-ဇိဝိတိန္ဒြေ-၏ အဆုံးစွန်သို့ ရောက်
 သောသူ။ သော ဝုစ္စတိ “အနိတိကော အ-
 နုပဒ္ဒဝါ ဇိဝိတကောဠိဂတော သာမယိကံ
 မရဏမုပဂတော” တိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၉၄။

ဇိဝိတက္ခယ (ပု) [ဇိဝိတ+ခဏ] အသက်ရှင်ရာ
 အခါ၊ အသက်ရှင်ဆဲ ခဏ။ ပရမတ္ထတော ဟိ
 အတိပရိတ္တော သတ္တာနံ ဇိဝိတက္ခယော
 ကေစိတ္တပုဝတ္တိမတ္တော ယေဝ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၃၀။ ဇိဝိတက္ခယောတိ ဇိဝိတက္ခ-
 ယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၉၅။ (- မဟာနိဌ။
 ၁၃၃။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၇။)

ဇိဝိတက္ခယ (ပု) [ဇိဝိတ+ခယ] (၁) အသက်-
 ဇိဝိတိန္ဒြေ - ၏ကုန်ခြင်း၊ သေခြင်း။ (၂)
 အသက် - ဇိဝိတိန္ဒြေ - ၏ကုန်ရာ၊ သေရာ
 (အခါ)။ (တိ) (၃) အသက်-ဇိဝိတိန္ဒြေ-
 ကို ကုန်စေတတ်သော(အနာစသည်)။ (၄)
 ကုန်သော-အသက်-ဇိဝိတိန္ဒြေ - ရှိသော၊
 အသက်-ဇိဝိတိန္ဒြေ-ကုန်သောသူ။ (၅)
 ကုန်လတ္တံ့သော-အသက်-ဇိဝိတိန္ဒြေ - ရှိ
 သော၊ အသက် - ဇိဝိတိန္ဒြေ - ကုန်လတ္တံ့
 သောသူ။

(၁) အသက်-ဇိဝိတိန္ဒြေ-၏ကုန်ခြင်း၊
 သေခြင်း။ သေလန္တရေ ပတိတုန၊ ပါပု-
 ဏံ ဇိဝိတက္ခယံ။ အပ၊ ၁။ ၃၁၉၊ ၃၃၆။ ယဿ
 ပန အာသဝက္ခယော စ ဇိဝိတက္ခယော စ
 ကေပ္ပဟာရေနော ဟောတိ၊ အယံ ဇိဝိတ-
 သမသိသိ နာမ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၉။ (-ဇာ၊ ၂။
 ၈၃-၅။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၉။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၇။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။
 ၁၂၇၊ ၁၆၄။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၇။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၆၊ ၇-
 ၈၊ ၂၁၈၊ ၂၂၀။ ၂၇၆။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၅။ ၁၁၀၊ ၁၄၂။
 အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၉။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၁။ ၂၂၈၊ ၂၄၉။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂-၆၊ ၂၀၆၊ ၃၂၂-၆၊
 ၄၂၆။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၊ ၃၄၆။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၆၇၊ ၇၀၊
 ၈၀၊ ၂၂၁။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၉၈။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။

၁၇၉။ ဝိမာန၊ ဌ၊ ၄၁၊ ၁၂၈၊ ၁၈၄၊ ၂၁၆။ ပေတ၊
 ဌ၊ ၉၀၊ ၁၀၅။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၉၊ ၂၁၃။ အပ၊
 ဌ၊ ၂။ ၂၃၈။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၆၁၊ ၁၄၇၊ ၁၈၈၊ ၁၉၀။
 မဟာနိဌ။ ၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၇၊ ၁၇၀၊ ၁၈၂၊
 ၂၃၉၊ ၂၇၀၊ ၃၄၅။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၊ ၇၂၁-၂၊ ၈၆၊
 ၁၃၃၊ ၁၅၀၊ ၁၆၁၊ ၁၇၇၊ ၂၀၄။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၆၊
 ၅၉၊ ၇၇၊ ၁၀၄၊ ၁၃၈၊ ၁၆၄-၈၊ ၁၈၆၊ ၂၁၀-၅၊
 ၂၉၇၊ ၃၀၄၊ ၃၂၅၊ ၃၇၉၊ ၄၁၄၊ ၄၈၈။ ဇာ၊ ဌ၊
 ၄။ ၄၄၊ ၅၁၊ ၈၂၊ ၂၉၄။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၃၇၊ ၄၀၊
 ၁၂၈၊ ၃၅၅၊ ၃၆၁-၂-၃-၄၊ ၅၀၄။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၁၂၊
 ၄၀၊ ၁၃၆၊ ၂၄၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၆၅၊ ၇၄၊ ၃၃၂။
 ဝဇီရ၊ ၁၄၈။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၂။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂။
 ၁၀၅။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၈။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၆၇။ အံ၊ ဌ၊
 ၂။ ၅၉။)

(၂) အသက်-ဇိဝိတိန္ဒြေ-၏ကုန်ရာ၊
 သေရာ(အခါ)။ ဇိဝိတပရိယာဒါနာ ဥဒ္ဓ(သံ၊
 ၁။ ၃၁၀)န္တံ ဇိဝိတက္ခယတော ဥဒ္ဓံ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။
 ၇၄။ (-အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆၉။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၀၉။ မ၊ ဌ၊
 ၁။ ၃၆၆။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၃။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၀၃။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၁။)

(၃) အသက်-ဇိဝိတိန္ဒြေ-ကို ကုန်စေ
 တတ်သော(အနာစသည်)။ အပ္ပိစ္ဆတာဒိဂု-
 ဏေယေဝ နိဿာယ ဇိဝိတက္ခယေပိ ပစ္စုပ္ပန်-
 တေ အညတြေဝ ဩဘာသာဒီဟိ ဥပ္ပန္နပစ္စ-
 ယေ ပဋိသေဝတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၉။

(၄) ကုန်သော-အသက်-ဇိဝိတိန္ဒြေ-
 ရှိသော၊ အသက်-ဇိဝိတိန္ဒြေ-ကုန်သော၊
 သူ။ နဝံသကဋ္ဌီရံ၊ ပလ္လင်္ဂံ ဇိဝိတက္ခယံ။
 ဇာ၊ ၂။ ၁၅၇။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၃၂။

(၅) ကုန်လတ္တံ့သော-အသက်-ဇိဝိ-
 တိန္ဒြေ-ရှိသော၊ အသက်-ဇိဝိတိန္ဒြေ-ကုန်
 လတ္တံ့သောသူ။ သော နိရောဓာ ဝုဋ္ဌ-
 ဟန္တော တံ သဒ္ဓံ သုတော အတ္တနော စ ဇိဝိ-
 တက္ခယံ ဒိသ္မာ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၇။ (-အပ၊
 ဌ၊ ၁။ ၂၂၂။) ဇိဝိတက္ခယဘာဝ-လည်း ကြည့်။

ဇိဝိတက္ခယကရ (တိ) [ဇိဝိတက္ခယ + ကရ]
အသက်ကုန်ခြင်း - သေခြင်း - ကို ပြုတတ်
သော(ရန်သူစသည်)။ အဟံ ဝေရူပံ အမှာကံ
ဇိဝိတက္ခယကရံ ပစ္စာမိတ္တံ ဒိသ္မာပိ ကောဓံ န
ကရောမိ။ ဇာ၊ဌ၊၇။၁၅၃။ (- ဇာ၊ဌ၊၅။
၃၇၀။)

ဇိဝိတက္ခယကာလ (ပု) [ဇိဝိတက္ခယ + ကာလ]
အသက်ကုန်ရာအခါ၊ အသက်ကုန်သောအခါ။
ဇိဝိတက္ခယကာလံ အာဂမေတိ ပတိမာနေ-
တိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁၅၁။ မဟာနိ၊ဌ၊၃၀၅။

ဇိဝိတက္ခယပါပန (န) [ဇိဝိတက္ခယ + ပါပန]
(၁) အသက်ကုန်ခြင်း - သေခြင်း - သို့
ရောက်စေခြင်း။ (တိ) (၂) အသက်ကုန်
ခြင်း - သေခြင်း - သို့ ရောက်စေတတ်သော။
(၁) တတိယဿ တိဏှေန အသိနာ သိသ-
စ္ဆေဒနံ ဝိယ ဇိဝိတက္ခယပါပနံ မရဏဿ ကိစ္စန္တိ
ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၉၆။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။
၁၄၂။ (၂) ပထဝိဂတဿ အသိနာ သိသ-
စ္ဆေဒကပစ္စာမိတ္တသဒိသံ မရဏံ၊ ဇရာပတ္တာနံ
ခန္ဓာနံ ဇိဝိတက္ခယပါပနတော။ အဘိ၊ဌ၊၁။
၃၆၆။

ဇိဝိတက္ခယပ္ပတ္တိ (တိ) [ဇိဝိတက္ခယ + ပတ္တိ]
အသက်ကုန်ခြင်း - သေခြင်း - သို့ ရောက်
သော၊သို့။ ရာဇာ တေ ဥဘောပိ ဇိဝိတက္ခ-
ယပ္ပတ္တေ ဒိသ္မာ ရထေ ဌိတောဝ သာရထိနာ
သဒ္ဓိံ သလ္လပန္နော ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ။
ဇာ၊ဌ၊၃။၁၃၉။

ဇိဝိတက္ခယပ္ပတ္တိဘာဝ (ပု) [ဇိဝိတက္ခယပ္ပတ္တိ +
ဘာဝ] အသက်ကုန်ခြင်း - သေခြင်း - သို့
ရောက်သည်၏ အဖြစ်။ တေသံ ပဉ္စန္ဒံ ဘိက္ခု-
သတာနံ ဇိဝိတက္ခယပ္ပတ္တိဘာဝံ ဥတု။ ဝိ၊
ဌ၊၂။၈။ သံ၊ဌ၊၃။၂၉၉။

ဇိဝိတက္ခယပ္ပတ္တိ (ထိ) [ဇိဝိတက္ခယ + ပတ္တိ]
အသက်ကုန်ခြင်း - သေခြင်း - သို့ ရောက်

ခြင်း။ အထာယသ္မာ အာနန္ဒော ကမ္မဝိပါ-
ကေန တေသံ ဇိဝိတက္ခယပ္ပတ္တိံ အသလ္လက္ခေ-
န္တော။ ဝိ၊ဌ၊၂။၈။ သံ၊ဌ၊၃။၂၉၉။

ဇိဝိတက္ခယဘာဝ (ပု) [ဇိဝိတက္ခယ + ဘာဝ]
အသက်ကုန်လတ္တံ့သောသူ၏အဖြစ်။ ဘာတိ-
က တံ စန္ဒတော သသကံ ပတ္တေန္တဿ တံ
အလဘိတုာ ဇိဝိတက္ခယဘာဝံ ဇာနန္တော
ကိကာရဏာ မတပုတ္တံ အနုသောစသိ။ ဇာ၊
ဌ၊၄။၈၆။

ဇိဝိတသဋ္ဌနမတ္တ (တိ) [ဇိဝိတ + သဋ္ဌန + မတ္တ]
အသက်ဆက်ရုံမျှ အတိုင်းအရှည် ရှိသော၊
အသက်မသေရုံမျှ အတိုင်းအရှည် ရှိသော
(ဆွမ်းစသည်)။ ဇိဝိတသဋ္ဌနမတ္တမေဝ လဘ-
တိ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၂၅၃။ ဇိဝိတသဋ္ဌနမတ္တမေဝါတိ
ဇိဝိတဝတ္တနမတ္တမေဝ။ အဇိဝိတိန္ဒြိယပစ္စေဒ-
ကမတ္တမေဝါတိ အတ္တော။ ဇာတ်၊ဋီ၊သစ်။

ဇိဝိတဌ(ဌ)ပန သမတ္တ (တိ) [ဇိဝိတ + ဌပန
+ သမတ္တ] အသက် - ဇိဝိတိန္ဒြေ - ကို ထား
ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော (ဖလသမာပတ်)။
ဇိဝိတဌပနသမတ္တံ ဖလသမာပတ္တိံ သမာ-
ပဇ္ဇေယျန္တိ အယမေတ္ထ သင်္ခေပတ္တော။ ဒီ၊ဌ၊
၂။၁၃၇။ သံ၊ဌ၊၃။၂၃၆။

ဇိဝိတဌာန (န) [ဇိဝိတ + ဌာန] အသက်မွေး
ခြင်း၏ အကြောင်း၊ အသက်မွေးကြောင်း။
နိဗ္ဗာနဿ ဟိ သော မဂ္ဂေါတိ ကမ္မံ အက-
တုာ ဇိဝိတဌာနံ နာမ နိဗ္ဗာနဿ မဂ္ဂေါ။ သံ၊
ဌ၊၁။၃၁၁။ ဇိဝိတဌာနံ နာမာတိ တဿ ဇိဝိ-
တဿ ဟေတု နာမ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၃၁။

ဇိဝိတဌိတိ (ထိ) [ဇိဝိတ + ဌိတိ] အသက် - ဇိဝိ-
တိန္ဒြေ - ၏ တည်ခြင်း၊ အသက်ရှင်ခြင်း။
ဇိဝိတသာဝသေသ-ကြည့်။

ဇိဝိတတ္ထ (ပု) [ဇိဝိတ + အတ္ထ] (၁) အသက်
ဟူသော အကြောင်း။ (၂) အသက် ဟူ
သော အကျိုး။ (တိ) (၃) အသက်ရှည်ခြင်း

အနက်ရှိသော။ (၁) န ဟေတဒတ္ထာယ မတဿ ဟောတိ။ ယံ ဇိဝိတတ္ထံ ပရပေါရိ-
 သာနံ။ ထေရ။ ၂၀၃။ ထေရ။ ၂၁၁။ ယံ မတဿ ဇိဝိတတ္ထံ ဇိဝိတနိမိတ္တံ ပရပေါရိ-
 သာနံ ပရပုဂ္ဂလာနံ ရုက္ခံ။ ထေရ။ ၂၁၁။
 (-ဇာ၊ ၂၁၁။) (၂) ဂဏ္ဍိပဒေ ပန “ဇိဝိ-
 တတ္ထာယ ရုက္ခံ ဆိန္ဒန္တဿ အတ္တသိနေဟဝ-
 သေန ဆိန္ဒနတော အကုသလတ္တာ န ဝဇ္ဇတိ၊
 အညဿ ဝဇ္ဇတိ” တိ လိခိတံ။ ဝဇ္ဇရ။ ၁၇၀။
 (၃) ဇိဝိတဝဂ္ဂတ္ထနိတာ ဇိဝိတတ္ထန္တိ နိလုပ္ပ-
 လန္တိ အာဒိသုဝိယ။ ဝဇ္ဇရ။ ၁၇၀။

ဇိဝိတတ္ထိက (တိ) [ဇိဝိတ+အတ္ထိက] အသက်
 ရှင်ခြင်းကို အလိုရှိသော။ “ယော ဇိဝိ-
 တတ္ထိကော ဟောတိ၊ သော နိက္ခမတူ” တိ
 ဘဏတိ။ သံ၊ ၁။ ၂၉၀။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၃။
 (-ဇာ၊ ၂၁၁။ ၂၂၉။)

ဇိဝိတဒသက (ပု၊ န) [ဇိဝိတ+ဒသက] (က) ဇိဝိ-
 တရုပ်ဖြင့် မှတ်အပ်သော ၁၀-ခုအတိုင်းအရှည်
 ရှိသော ရုပ်။ (ခ) ဇိဝိတရုပ်ဖြင့် မှတ်အပ်သော
 ရုပ် ၁၀-ခုအပေါင်း။ (ဂ) ဇိဝိတရုပ်လျှင် ၁၀-ခု
 မြောက်ရှိသော ရုပ်။ တသို့၌ ဥပက္ကမေ ကတေ
 လဒ္ဓိပက္ကမံ ဇိဝိတဒသကံ နိရုဇ္ဈမာနံ ဒုဗ္ဗလဿ
 ပရိဟိနဝေဂဿ ပစ္စယော ဟောတိ။ ကင်္ခါ၊
 ဋီ၊ ဟောင်း။ ၄၂။ စက္ခုဒသက-လည်းကြည်။

ဇိဝိတဒါန (န) [ဇိဝိတ+ဒါန] (၁) အသက်
 အလှူ။ အသက်ကို ပေးလှူခြင်း။ (၂)
 အသက်ကို ပေးလှူကြောင်း (စေတနာ)။
 (၁) အတ္တနော ပညံ နိဿာယ တွေကဿ
 ဇနဿ ဇိဝိတဒါနံ အဒါသိ။ ဓမ္မာ၊ ၁။ ၂၀၉။
 (-အဘိ၊ ၁။ ၁၂၂။ စရိယာ၊ ၁။ ၆၄၊ ၂၂၉။
 ဇာ၊ ၁။ ၁၉၁၊ ၂၀၄၊ ၂၀၅၊ ၂၁၅။ ဇာ၊ ၁။
 ၁၄၁။ ဇာ၊ ၁။ ၂၄၁၊ ၂၄၂။ ဇာ၊ ၁။ ၂၉၂၊
 ၃၀၆။ ဇာ၊ ၁။ ၂၇၆၊ ၂၂၀။ ဇာ၊ ၁။ ၆။ ၃၁။
 ဒါ၊ ၁။ ၃၃၃။ သိ၊ ၁။ ၁၁။ ၂၇၇။) (၂)
 အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇိဝိတဒါနစေတနာ (ထိ) [ဇိဝိတဒါန+စေတနာ]
 အသက်ကို ပေးလှူကြောင်း စေတနာ။ ဌာနံ
 ခေါ ပနေတံ ဝိဇ္ဇတိ၊ ယံ မမေတဿ ဇိဝိတဒါ-
 နစေတနာပိ ဥပ္ပဇ္ဇေယျာတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၂။

ဇိဝိတဒါယက (တိ) [ဇိဝိတ+ဒါယက။ ထိ၌-ဇိ-
 ဝိတဒါယိကာ။] အသက်ကို ပေးလှူသော၊
 သူ။ ဇိဝိတဒါယကော သော ဘန္တေ
 ပုရိသော တဿ စောရဿ။ မိလိန္ဒ။ ၁၁၆။
 (-ဇာ၊ ၁။ ၁၄၅၊ ၂၃၇။ ဇာ၊ ၁။ ၂၂၆၊ ၃၉၃။
 ဇာ၊ ၁။ ၄၁၁။) ပါဏဒိဒံ သန္တိန္တိ ဇိဝိတ-
 ဒါယိကံ သမာနံ။ အံ၊ ၁။ ၁၇၀။

ဇိဝိတဒါယိကာ (ထိ) [ဇိဝိတဒါယက + အာ]
 အသက်ကို ပေးလှူသော (မိန်းမ)။ အထက်
 ပုဒ်ကြည့်။

ဇိဝိတဒွါန (န) [ဇိဝိတ+အဒွါန] အသက်ရှင်ရာ
 -ဇိဝိတိန္ဒြေ မပြတ်ဖြစ်ရာ - အခါ-ကာလ။
 အဒွါနပရိစ္ဆေဒေါတိ ဇိဝိတဒွါနဿ ပရိစ္ဆေ-
 ဒေါ။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၄၉။
 ဇိဝိတဒွါနဿာတိ အတ္တနော ဇိဝိတကာလဿ
 ဇိဝိတပဝတ္တိယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၂၀။ အဒွါန-
 ပရိစ္ဆေဒေါ နာမ အတ္တနော ဇိဝိတဒွါနဿ
 ဇိဝိတကာလဿ ပရိစ္ဆိန္နနံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။ ၅၇၁။

ဇိဝိတဒွါနပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဇိဝိတဒွါန+ပရိစ္ဆေဒ]
 အသက်ရှင်ရာ အခါကာလကို ပိုင်းခြားခြင်း
 (အသက်ရှင်ရာ အခါကာလ၏ အပိုင်းအခြား
 ကို ဆင်ခြင်ခြင်း)။ အဒွါနပရိစ္ဆေဒန္တိ ဇိဝိ-
 တဒွါနပရိစ္ဆေဒံ ပုဗ္ဗကိစ္စံ ကရေတိတိ သမ္မ-
 နော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၇၂။

ဇိဝိတနဝက (ပု၊ န) [ဇိဝိတ+နဝက] ဇိဝိတနဝ-
 ကကလာပံ။ (က) ဇိဝိတရုပ်ဖြင့် မှတ်အပ်
 သော ၉-ခုအတိုင်းအရှည်ရှိသော ရုပ်။ (ခ)
 ဇိဝိတရုပ်ဖြင့် မှတ်အပ်သော ရုပ် ၉-ခု အ
 ပေါင်း။ (ဂ) ဇိဝိတရုပ်-ပြောင်းသော-ကြီး
 များသော-၉-ခုအတိုင်းအရှည် ရှိသော ရုပ်။

(သ) ဇိဝိတရုပ်-ပြဇာန်းသော - ကြီးမှူးသော-ရုပ်ဇု-ခု အပေါင်း။ (င) ဇိဝိတရုပ်လျှင် ဇု-ခုမြောက်ရှိသော ရုပ်။ ရူပိဗြဟ္မေသုတာဝ ဩပပါတိကယောနိကေသုစက္ခုသော-တဝတ္ထုဒသကာနံ ဇိဝိတနဝကဿ စာတိ စတုန္ဒံ ကလာပါနံ ဝသေန တိသ စ နဝ စ ပဋိသန္ဓိဝိညာဏေန သဟ ရူပါနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၈၅။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၂၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၃၄။) စက္ခုဒသက-လည်းကြည့်။

ဇိဝိတနာသကာဗာဓုပ္ပတ္တိ (ထိ) [ဇိဝိတ+နာသက+အာဗာဓ + ဥပ္ပတ္တိ] အသက်-ဇိဝိတိန္ဒြေ-ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော အနာရောဂါ ဖြစ်ခြင်း။ ဇိဝိတနာသကာဗာဓုပ္ပတ္တိယာ အန္တရံ အဒတှာ ရက္ခဏတော သမ္ဘာရောပိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၃။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄၁၁။

ဇိဝိတနာသနတ္ထ (ပု) [ဇိဝိတ+နာသန+အတ္ထ] အသက် - ဇိဝိတိန္ဒြေ - ကို ဖျက်ဆီးခြင်း အကျိုး။ သဗ္ဗံ ပရဿ ဇိဝိတံ နာသေတွာ အတ္တနော ဇိဝိတနာသနတ္ထာယ သဏ္ဌိတော န စ တာဝ ဟောတိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၀။)

ဇိဝိတနိကန္တိ (ထိ) [ဇိဝိတ+နိကန္တိ] အသက်၌-တပ်မက်-နှစ်သက်-တွယ်တာ-ငဲ့ကွက်-မှု (တဏှာ)။ မရဏသညာ ပရိစိတေန ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနော စေတသာ ဗဟုလံ ဝိဟရတော ဇိဝိတနိကန္တိယာ စိတ္တံ ပတိလိယတိ။ အံ၊ ၂။ ၄၃၄။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၁၊ ၂၃၁။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၈၊ ၁၁၇။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၁။ အပါ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၁၊ ၂၂၂။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၈။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၈။)

ဇိဝိတနိကန္တိပရိစ္စာဂ (ပု) [ဇိဝိတနိကန္တိ + ပရိစ္စာဂ] အသက်၌-တပ်မက်-နှစ်သက်-တွယ်တာ - ငဲ့ကွက်- မှု (တဏှာ)ကို ပယ်စွန့်

ခြင်း။ ဘဝဒိဋ္ဌိပ္ပဟာနံ ဇိဝိတနိကန္တိပရိစ္စာဂေါ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၈၁။

ဇိဝိတနိကန္တိသဗ္ဗာဝ (ပု) [ဇိဝိတနိကန္တိ + သဗ္ဗာဝ] အသက်၌- တပ်မက်-နှစ်သက်-တွယ်တာ-ငဲ့ကွက်-မှု (တဏှာ)ရှိသည်၏ အဖြစ်။ ပုထုဇ္ဇနဿ ပန အပ္ပဟိနဝိပလ္လာသတ္တာ ဇိဝိတနိကန္တိသဗ္ဗာဝတော စ အပ္ပမတ္တကေနပိ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၈၅။

ဇိဝိတနိမိတ္တ (န) [ဇိဝိတ+နိမိတ္တ] (၁) အသက်ဟူသော အကြောင်း။ (၂) အသက်မွေးခြင်းဟူသော အကြောင်း။ (၃) အသက်-ဇိဝိတိန္ဒြေ-တည်ခြင်း-ဖြစ်ခြင်း-၏အကြောင်း၊ အသက်ရှင်ခြင်း၏အကြောင်း။ (၄) အသက်မွေးခြင်း၏ အကြောင်း။ (၅) အဟံ မယံ ဇိဝိတနိမိတ္တံ ပရသတ္တဝိဟိသနံ ကိံ ကာဟာမိ ကိံ ကရိဿာမိ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၄၀။ (-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၈။) (၂) တံ ပန ဇိဝိတနိမိတ္တံ အစောရေ စောရေ ကရောန္တောပိ ဒဏ္ဍနေန.... ဗာဓသိ ပညာဝေကလ္လတော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၉။ (၃) ဇိဝိတနိမိတ္တံ အာဟာရရသော ဇိဝိတံ၊ တံ အဝှါယတိတိ ဇိဝှါ။ ဣတိဝုတိ၊ ဋ္ဌ၊ ၉၄။ ဇိဝိတနိမိတ္တံ (ဝိဘာဝိနိ၊ ၈၃)န္တိ ဇိဝိတိန္ဒြိယဿ ဌိတိကာရဏံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၁၈၉။ (-သိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၇။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၉။ အနု၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၆။) (၄) ကော န ဇိဝိတနိမိတ္တံ သိက္ခိတဗ္ဗဋ္ဌေန “သိပ္ပ”န္တိ လဒ္ဓနာမံ ယံကိဉ္စိ အာဇီဝံ ဝိဇာနာတိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၁၈၄။

ဇိဝိတနိမိတ္တတာ (ထိ) [ဇိဝိတနိမိတ္တ + တာ] အသက်-ဇိဝိတိန္ဒြေ-တည်ခြင်း-ဖြစ်ခြင်း-၏ အကြောင်း၏ အဖြစ်၊ အသက်ရှင်ခြင်း၏ အကြောင်း၏ အဖြစ်။ ဇိဝိတနိမိတ္တတာယ ရသော ဇိဝိတံ၊ တံ ဇိဝိတမဝှါယတိတိ ဇိဝှါ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၈။

ဇိဝိတနိရပေက္ခ (တိ) [ဇိဝိတ + နိရပေက္ခ]
အသက်၌ ငဲ့ကွက်ခြင်းမရှိသောသူ။ ယံ ပနာ-
ဟမေဝ အတ္တနော ဇိဝိတနိရပေက္ခံ သီလဝါ
အာသိံ၊ တံ သမ္မာသမ္ဗောဓိယာ ဝေ ကာရ-
ဏာတိ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၁၄၇။ (- ၁၅၃။)

ဇိဝိတနိရပေက္ခဘာဝ (ပု) [ဇိဝိတနိရပေက္ခ +
ဘာဝ] အသက်၌ ငဲ့ကွက်ခြင်း မရှိသည်၏
အဖြစ်။ သက္ကေနာပိ ပရိဂ္ဂဏိတုံ အသက္ကု-
ဏေယျဿ သသဇာတိယမ္ပိ ပရိစ္စာဂတ္ထံ အတ္တ-
နော ဇိဝိတနိရပေက္ခဘာဝဿ ဇာနနံ။ စရိ-
ယာ၊ ဌ။ ၁၆၉။

ဇိဝိတနိရောဓ (ပု) [ဇိဝိတ + နိရောဓ] အသက်
- ဇိဝိတိန္ဒြေ - ၏ - ချုပ်ငြိမ်း - ကွယ်ပျောက်
- ခြင်း။ ဇိဝိတနိရောဓေန သမသိသိ ဟုတွာ
ပရိနိဗ္ဗာယံ။ မ၊ ဌိ၊ ၃။ ၄၂။

ဇိဝိတနိဿယ (တိ) [ဇိဝိတ + နိဿယ] အသက် -
ဇိဝိတိန္ဒြေ - ၏ မှီရာဖြစ်သော။ ဗန္ဓုဇိဝိက-
ပုပ္ဖါနီတိ ဗန္ဓုနံ ဉာတိနံ ဇိဝိကံ ဇိဝိတနိဿယံ
ဟဒယမံသလောဟိတံ ဗန္ဓုဇိဝိကံ။ အပ၊ ဌ၊
၂။ ၁၆၂။

ဇိဝိတန္တကရ (တိ) [ဇိဝိတ + အန္တကရ] အသက်
- ဇိဝိတိန္ဒြေ - ၏ အဆုံးကို ပြုတတ်သော
(သေမင်း)။ အန္တကေနာဓိပန္နဿာတိ ဇိဝိ-
တန္တကရေန မဇ္ဈနာ အဘိဘူတဿ။ ဇာ၊ ဌ၊
၄။ ၃၉၇။

ဇိဝိတန္တရာယ (ပု) [ဇိဝိတ + အန္တရာယ] အသက်
- ဇိဝိတိန္ဒြေ - ၏ - ဘေးရန် - အန္တရာယ်။
“အယံ ကက္ခဋ္ဌော ဖရသော ဇိဝိတန္တရာယံ
ဝါ ဗြဟ္မစရိယန္တရာယံ ဝါ ကရိဿတိ”တိ။
ဝိ၊ ၂။ ၁၆၈၊ ၂၈။ ကင်္ခါ၊ ၂၄၆။ ဘိက္ခု နာရော-
ဓေတိ။ ဂိလာနော ဝါ ဟောတိ၊ ကာလံ ဝါ
ကရေတိ၊ ဝေရိနော ဝါ တံ မာရေတု-
ကာမာ ဂဏန္တိ၊ အယံ ဇိဝိတန္တရာယော။
ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၃၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၀၆။ ကင်္ခါ၊ ၃။

သစ်။ ၁၂၉။ (- ဝိ၊ ၂။ ၂၈၀။ ဝိ၊ ၃။ ၁၅၂၊ ၂၅၂။
ဝိ၊ ၅။ ၂၂၇၊ ၂၉၄။ ဥဒါန။ ၈၅။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၅၈။
ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၂၅၊ ၁၆၆။ ကင်္ခါ၊ ၂၄၆။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇။
မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၂။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၆၂။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၃၇၊ ၁၂၈။
သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၄၊ ၁၃၁၊ ၂၉၉။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၉။ အံ၊
ဌ၊ ၃။ ၃၆၊ ၉၉၊ ၂၅၂၊ ၃၅၀။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၄၆။
ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၄။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈၄၊ ၄၁၁။ ဓမ္မ၊ ဌ၊
၂။ ၂၆၉။ ဥဒါန၊ ၇၇၊ ၈၀။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။
၂၂၂။ ဝိမာန၊ ဌ၊ ၁၄၄။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၁။
အပ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ၊ ၂၈။ စရိယာ၊ ဌ။
၁၅၇၊ ၂၆၆။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၀၊ ၂၅၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။
၃၉၇။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၈၈။ ဝဇီရ၊ ၄၄၀။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၂၆၆။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၁၄။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၄၃။ မ၊ ဌိ၊
၁။ ၃၅၅။ မ၊ ဌိ၊ ၃။ ၄၂။ သံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၄၅၈။ အံ၊
ဌိ၊ ၁။ ၁၈၀။ အနုဌိ၊ ၂။ ၁၈၂။)

ဇိဝိတန္တရာယ (တိ) [ဇိဝိတန္တရာယ + က]
အသက် - ဇိဝိတိန္ဒြေ - ၏ ဘေးရန် - အန္တရာယ်
- ကို ပြုတတ်သော။ ဒုဇ္ဇာနံ ခေါ် ပနောတံ
ဘန္တေ ဘဂဝတော ဝါ ဇိဝိတန္တရာယာနံ၊
မယံ ဝါ ဇိဝိတန္တရာယာနံ။ ဥဒါန။ ၈၅။ ဇိ-
ဝိတန္တရာယာနန္တိ ဇိဝိတဿ အန္တရာယကရ-
ဓမ္မာနံ ဝတ္တနံ အဝတ္တနံ ဝါတိ ဝတ္တုကာမော
သမ္ပမဝသေန “ဇိဝိတန္တရာယာနံ”န္တိ အာ-
ဟ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၈၀။

ဇိဝိတန္တရာယကရ (တိ) [ဇိဝိတန္တရာယ + ကရ]
အသက် - ဇိဝိတိန္ဒြေ - ၏ - ဘေးရန် -
အန္တရာယ် - ကို ပြုတတ်သော။ တာဒိသဉ္စိ
အရညေ ကေကဿ နိဝါသန္တရာယကရံ ဇိဝိ-
တန္တရာယကရံ ဝါပိ ဟောတိ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၉။
(- သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂၉။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၄၄။ ဇာ၊ ဌ၊
၄။ ၄၄၅။)

ဇိဝိတန္တရာယာဘာဝ (ပု) [ဇိဝိတန္တရာယ + အ-
ဘာဝ] အသက် - ဇိဝိတိန္ဒြေ - ၏ - ဘေးရန် -
အန္တရာယ် - မရှိသည်၏အဖြစ်။ နာနာဝိဓေဟိ
ဥပါယေဟိ ဥပက္ကမန္တောပိ မာရေတုံ နာ-

သက္ကံ၊ ပစ္စိမဘင်္ဂိကဿ အရဟတ္တံ အပ္ပတော
အန္တရာ ဇိဝိတန္တိရာယာဘာဝတော။ ထေရ၊
ဌ၊ ၂။ ၂၁၈။

ဇိဝိတန္တိက (တိ) [ဇိဝိတ+အန္တ+က။ အ-ကို
လ္လပ္ပ။] အသက်-ဇိဝိတိန္ဒြေ-လျှင်-အဆုံး-
အပိုင်းအခြား-ရှိသော။ ဇိဝိတပရိယန္တိက-
ကြည့်။

ဇိဝိတပကတ (တိ) [ဇိဝိတ+အပကတ] အသက်
မွေးမှုသည် နှိပ်စက်အပ်သောသူ။ ဘိက္ခုဝေ
တုမေ နေဝ ရာဇာဘိနိတာ န စောရာဘိနိ-
တာ န ဣဏဋ္ဌာ န ဇိဝိတပကတာ ပဗ္ဗဇိ-
တာ။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၉၄။ (-သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၇။)

ဇိဝိတပဋိလာဘ (ပု) [ဇိဝိတ + ပဋိလာဘ]
အသက် - ဇိဝိတိန္ဒြေ - ကိုရခြင်း။ အယဉ္ဇ
ဝေရူပါသမ္ပတ္တိ အမစ္စသဟဿဿ စ ဇိဝိတပဋိ-
လာဘော မယံ ဝီရိယံ အကရောန္တေ န ကိဉ္စိ
အဘဝိဿ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈၄။

ဇိဝိတပထ (ပု) [ဇိဝိတ + ပထ] အသက်
ရှင်ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဝိပါကဇ္ဈာနာနိ ပန
နေသံ ဇိဝိတပထော နာမ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၉။
ဇိဝိတပထော နာမ ဇိဝိတပထိဉ္စပါယ-
ဘာဝတော။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၀။

ဇိဝိတပစ္စယ (ပု) [ဇိဝိတ+ပစ္စယ] (၁) အသက်
ဟူသော အကြောင်း။ (၂) ဇိဝိတိန္ဒြေဖြစ်ခြင်း
- အသက်ရှင်ခြင်း - ဟူသော အကြောင်း။
(၃) အသက်မွေးခြင်း၏ အကြောင်း။ (၁)
ဇိဝိတပရိယန္တိ-ကြည့်။ (၂) အတ္ထိ စေဝါယံ
ဒရထမတ္တာ၊ ယဒိဒံ ဣမမေဝ ကာယံ ပဋိစ္စ
သဋ္ဌာယဘနိကံ ဇိဝိတပစ္စယာ။ မ၊ ၃။ ၁၅၀။
ဇိဝိတပစ္စယာတိ ယာဝ ဇိဝိတိန္ဒြိယာနံ ပထဝီ၊
တာဝ ဇိဝိတပစ္စယာ ပထဝီဒရထမတ္တာ
အတ္ထိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၁၀။ (၃)
အတ္ထိ ပန တေ ကောစိ ဇိဝိတပစ္စယော။
ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၅။

အဘိဓာန် (၈-၀၇) ၂-၂၇-ပ-ပ-ဗ-သ-၈

ဇိဝိတပရိက္ခာရ (ပု) [ဇိဝိတ+ပရိက္ခာရ] (က)
အသက်-ဇိဝိတိန္ဒြေ-၏-အရံအကာ-အရံ
အတား။ (ခ) အသက်ရှင်ခြင်း-အသက်ရှည်
ခြင်း-၏ အကြောင်း၊ အသက်-ဇိဝိတိန္ဒြေ
-တည်ခြင်း-ဖြစ်ခြင်း-၏ အကြောင်း။
(က၊ ခ) ဂိလာနဿ ပစ္စယဘူတာ ဘေသဇ္ဇ-
သင်္ခါတာ ဇိဝိတပရိက္ခာရ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၁၉။
(ခ) ယေ စ ခေါ ဣမေ ပဗ္ဗဇိတေန ဇိဝိတ-
ပရိက္ခာရ သမုဒါနေတဗ္ဗာ စိဝရပိဏ္ဍပါတ-
သေနာသန ဂိလာနပစ္စယ ဘေသဇ္ဇပရိက္ခာရ၊
တေ ကသိရေန သမုဒါဂစ္ဆန္တိ။ မ၊ ၁။ ၁၅၀။ အံ၊
၃။ ၁၇၅။ ဇိဝိတပရိက္ခာရတိ ဇိဝိတသမ္ဘာ-ရာ။
မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇၆။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၆၁။ ဇိဝိတပရိက္ခာ-
ရ(ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၇)တိ ဇိဝိတဿ ပထဝီကာရ-
ဏာနိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆၆။
(-အံ၊ ၂။ ၁၀၅။ အံ၊ ၃။ ၄၂၇။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၁၊
၃၃၄။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၃။
ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၇၅။ ထေရီ၊ ဌ၊ ၂၄၉။ စရိယာ၊ ဌ။
၂၉၃။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၄၁၁။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၃။ သီ၊ ဌ၊
သစ်၊ ၁။ ၂၇၀။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁။
၆၄။)

ဇိဝိတပရိက္ခာရဇာတ (တိ) [ဇိဝိတပရိက္ခာရ+
ဇာတ] အသက်ရှင်ခြင်း-အသက်ရှည်ခြင်း-
၏ အကြောင်း ဖြစ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထု
အပေါင်း။ ယံ ကိဉ္စိ မယံ ဥပ္ပဇ္ဇနကံ ဇိဝိတ-
ပရိက္ခာရဇာတံ၊ တံ သဗ္ဗံ သတိ ယာစကေ
ဒဿာမိ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၃၁၇။ သီ၊ ဌ၊ သစ်၊ ၁။
၂၉၅။

ဇိဝိတပရိစ္စဇန (န) [ဇိဝိတ+ပရိစ္စဇန] အသက်
ကို စွန့်ခြင်း၊ အသက်ကို - ပေးကမ်း - လှူ
ဒါန်း-ခြင်း။ ကုမာရေ န ဣဒံ ဒုက္ကရံ၊ ယံ
ပိတုအတ္ထေ ဇိဝိတပရိစ္စဇနံ။ စရိယာ၊ ဌ။
၁၆၇။ (-ဝဇီရ၊ ၁၇၀။)

ဇိဝိတပရိစ္ဆာဂ (ပု) [ဇိဝိတ+ပရိစ္ဆာဂ] အသက်
ကို စွန့်ခြင်း၊ အသက်ကို - ပေးကမ်း - လှူ

ဒါနံ - ခြင်း။ ဇိဝိတပရိစ္ဆာဂံ ကတော ပယိ-
ရူပါသမာနော အဋ္ဌသိ။ အဘိဋ္ဌာဝါ၆၄။
ဇာဋ္ဌာဝါ၄၄။ (-ဒိဋ္ဌာဝါ၂၇၂။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ။
၉။ သုတ္တနိဋ္ဌာဝါ၄၄။ အပါဋ္ဌာဝါ၁၆၂၂၄၅။
ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။ ၁၈၀၁၁၃၈၂၁၅။ စရိယာဋ္ဌ။ ၅၆။
၃၁၂။ ဇာဋ္ဌာဝါ၁၅၂၃၁။ ဇာဋ္ဌာဝါ၂၇၂။
ဇာဋ္ဌာဝါ၄၄၃၃၄၄။ ဇာဋ္ဌာဝါ၂၇၂၇၅။
၃၇၇။ ဇာဋ္ဌာဝါ၃၃၃။ ဒိဋ္ဌာဝါ၆၄။ သိဋ္ဌာ-
သစ်ဝါ၂၉၀၂၀၂။ မာဋ္ဌာဝါ၄၀။ သံဋ္ဌာဝါ-
၃၇။ အံဋ္ဌာဝါ၂၂၀။)

ဇိဝိတပရိစ္ဆာဂမယ (တိ) [ဇိဝိတပရိစ္ဆာဂ+မယ]
အသက်ကို စွန့်၍ ပြုအပ်သော။ ယသ္မာ စ
သရဏကမနံ နာမ တိဏ္ဍံ ရတနာနံ ဇိဝိတ-
ပရိစ္ဆာဂမယံ ပုညံ သဂ္ဂသမ္ပတ္တိံ ဒေတိ။ ဒိ-
ဋ္ဌာဝါ၂၇၂။ (- သိဋ္ဌာသစ်၂။ ၁၈၆။ ၃၂၀။
အံဋ္ဌာဝါ၂၇၈။)

ဇိဝိတပရိစ္ဆိန္ဒ (တိ) [ဇိဝိတ+ပရိစ္ဆိန္ဒ] အသက်-
ဇိဝိတိန္ဒြေ-လျှင် အပိုင်း အခြား ရှိသော။
အသက်-ဇိဝိတိန္ဒြေ-ဖြင့်ပိုင်းခြားအပ်သော။
ဇိဝိတပရိယန္တိကန္တိ ဇိဝိတပရိစ္ဆိန္ဒ။ ယာဝ ဇိဝိ-
တံ ပဝတ္တတိ၊ တာဝ ပဝတ္တံ မနောဒွါရိက-
ဝေဒနန္တိ အတ္ထော။ သံဋ္ဌာဝါ၂၇၃။ (- အံဋ္ဌာ-
၂။ ၃၆၈။)

ဇိဝိတပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဇိဝိတ+ပရိစ္ဆေဒ] အသက်-
ဇိဝိတိန္ဒြေ - ၏ အပိုင်း အခြား၊ (အသက်
တမ်း)။ ယဒိ ဣဒ္ဓိမာ ဇိဝိတပရိစ္ဆေဒံ အ-
တိက္ကမိတုံ သက္ကောတိ၊ န ကေဝလံ ကေ
အနေကေပိ ကပေ တိဋ္ဌေယျ။ အဘိဋ္ဌာဝါ-
၂၇၇။

ဇိဝိတပရိတ္တာဏတ္ထ (ပု) [ဇိဝိတ+ပရိတ္တာဏ+
အတ္ထ] အသက် - ဇိဝိတိန္ဒြေ - ကို စောင့်
ရှောက်ခြင်းအကျိုး။ အညာနိပိ ဇိဝိတ-
ပရိတ္တာဏတ္ထံ ဝေရူပါနိ ကမ္မာနိ ကရောတိ၊
တဒါ ဒါနမယံ ဟောတိ။ အဘိဋ္ဌာဝါ၁၂၂။
(- သိဋ္ဌာသစ်၁။ ၂၇၇။)

ဇိဝိတပရိယန္တိ (ပု) [ဇိဝိတ+ပရိယန္တိ] (၁)
အသက်- ဇိဝိတိန္ဒြေ - ၏ - အဆုံး - အပိုင်း
အခြား။ (တိ) (၂) အသက်လျှင် - အဆုံး
- အပိုင်းအခြား - ရှိသော။ (၃) အသက်
ကြောင့် ပျက်စီးခြင်း ရှိသော။ အသက်
ကြောင့် ပျက်စီးရသော (သီလ)။ (၁) မရ-
ဏန္တံ ဟိ ဇိဝိတန္တိ ခယာ အာယုဿ ဣန္ဒြိ-
ယာနံ ဥပရောဓာ ဇိဝိတပရိယန္တော မရဏ-
ပရိယန္တော။ နေတ္ထိ။ ၇၉။ ဇိဝိတပရိယန္တော
မရဏပရိယန္တောတိ ဇိဝိတဿ ပရိယန္တော
နာမ မရဏသင်္ခါတော အန္တော။ နေတ္ထိဋ္ဌ။
၁၆၁။ (- ဝိဋ္ဌာဝါ၂၅။ ဝဇီရ။ ၅၄၃။ သံဋ္ဌာ-
ဝါ၃၄၁။) (၂) လောကီယသရဏကမနံ
သိက္ခာသမာဒါနံ ဝိယ အဂ္ဂဟိတကာလ-
ပရိစ္ဆေဒံ ဇိဝိတပရိယန္တမေဝ ဟောတိ။ ဒိဋ္ဌာ-
ဝါ၂၇၂။ သိဋ္ဌာသစ်၂။ ၁၈၇။ မာဋ္ဌာဝါ၂၃၉။
အံဋ္ဌာဝါ၂၂၄။ (- ဝိဋ္ဌာဝါ၂၇၀။ အနုဋ္ဌာဝါ-
၇၈။) (၃) ကတမံ တံ သီလံ ဇိဝိတပရိ-
ယန္တံ? ဣဓေကစ္စော ဇိဝိတဟေတု ဇိဝိတ-
ပစ္စယာ ဇိဝိတကာရဏာ ယထာသမာဒိန္တံ
သိက္ခာပဒံ ဝိတိက္ကမတိ၊ ဣဒံ တံ သီလံ ဇိဝိတ-
ပရိယန္တံ။ ပဋိသံ။ ၄၂။ (- ဝိသုဒ္ဓိဝါ၁။ ၁၃။)
လာဘပရိယန္တိ(ပဋိသံဝါ၁။ ၁၉၉)လည်း ကြည့်။

ဇိဝိတပရိယန္တိက (ပု) [ဇိဝိတ+ပရိယန္တိ+က။
အ-ကို ဣပ္ပ။] (၁) အသက်-ဇိဝိတိန္ဒြေ-
၏ - အဆုံး - အပိုင်းအခြား။ (တိ) (၂)
အသက် - ဇိဝိတိန္ဒြေ - လျှင် - အဆုံး -
အပိုင်းအခြား-ရှိသော။ အသက်-ဇိဝိတိန္ဒြေ-
ဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော။ (၁) ဇိဝိတပရိ-
ယန္တိကံ ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ။ ဒိဋ္ဌာဝါ၂၀၆။
မာဋ္ဌာဝါ၁၃၇။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ။ ၂၁၄။ ဇိဝိတပရိ-
ယန္တိကန္တိ ဘာဝနပုံသကဝစနံ။ ယာဝဇိဝိ-
ဂစ္ဆာမိတိ အတ္ထော။ သိဋ္ဌာသစ်၂။ ၁၈၀။
(၂) ဇိဝိတပရိယန္တိကံ ဝေဒနံ ဝေဒယမာ-
နော “ဇိဝိတပရိယန္တိကံ ဝေဒနံ ဝေဒယာမိ”-
တိ ပဇာနာတိ။ မာဋ္ဌာဝါ၂၇၈။ သံဋ္ဌာဝါ၃၁၀။

သံ၊ ၂။ ၁၀၃၊ ၄၁၄။ သံ၊ ၃။ ၂၇၈။ အံ၊ ၁။ ၅၁၉။
ဇိဝိတပရိယန္တိကန္တိ ဇိဝိတန္တိကံ ဇိဝိတပရိစ္ဆိန္တိ၊
ယာဝ ဇိဝိတံ ပဝတ္တတိ၊ တာဝ ပဝတ္တံ မနော-
ဒွါရိကဝေဒနန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၈။
(- သံ၊ ၄။ ၂။ ၇၃-၄။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၊ ၃၆၉။
ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၄၂၄။ မ၊ ၄။ ၃။ ၄၀၁။ ကာယပရိ-
ယန္တိက (သံ၊ ၄။ ၂။ ၉၃)လည်း ကြည့်။

ဇိဝိတပရိယာဒါန (န) [ဇိဝိတ + ပရိယာဒါန]
(၁) အသက် - ဇိဝိတိန္ဒြေ - ၏ ကုန်ခြင်း၊
သေခြင်း။ (၂) အသက် - ဇိဝိတိန္ဒြေ - ၏
ကုန်ရာ၊ သေရာ (အခါ)။ (၁) ယဿ ပုဂ္ဂ-
လဿ အပုဗ္ဗံ အစရိမံ အာသဝပရိယာဒါနဉ္စ
ဟောတိ ဇိဝိတပရိယာဒါနဉ္စ။ အယံ ဝုစ္စတိ
ပုဂ္ဂလော သမသိသိ။ အဘိ၊ ပ။ ၁။ ၁၆။ သံ၊ ၄။
၁။ ၁၆၉။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၃၉။ ဇိဝိတပရိယာ-
ဒါနာ (ဒီ၊ ၁။ ၄၂)တိ ဇိဝိတဿ သဗ္ဗသော
ပရိယာဒိန္တတ္တာ ပရိက္ခိဏတ္တာ၊ ပုန အပ္ပဋိသန္တိ-
ကဘာဝိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၇။ (-အံ၊
၂။ ၅၁၀။ မိလိန္ဒ၊ ၃၈၅။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၆။ အံ၊
၄။ ၃။ ၁၄၉။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၄၇၀။ အံ၊ ၄။ ၃။
၁၅၆။ မူလဒီ၊ ၃။ ၃၃။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၄၉။) (၂)
“ကာယဿ ဘေဒါ ဥဒ္ဓံ ဇိဝိတပရိယာဒါနာ
ဣဓေဝ သဗ္ဗဝေဒယိတာနိ အနဘိနန္တိတာနိ
သိတိဘဝိသန္တိ”တိ ပဇာနာတိ။ သံ၊ ၂။
၁၀၃။ သံ၊ ၃။ ၂၇၈။ အံ၊ ၁။ ၅၁၉။ ဥဒ္ဓံ ဇိဝိတ-
ပရိယာဒါနာတိ ဇိဝိတက္ခယတော ဥဒ္ဓံ။ အံ၊
၄။ ၂။ ၃၆၉။ ဥဒ္ဓံ ဇိဝိတပရိယာဒါနာ (ဒီ၊ ၄။
၂။ ၃၆၁။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၇။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၀၃။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၃)တိ ဇိဝိတက္ခယတော ဥပရိ
မရဏတော ပရံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၉။ မ၊ ၄။ ၁။
၃၆၆။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၁။
(- သံ၊ ၁။ ၃၁၀-၁။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၇၄။ အံ၊ ၄။ ၂။
၁၁၉။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၂။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၈။
သံ၊ ၂။ ၉၄။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၉၊ ၂၇၁။)

ဇိဝိတပရိယေသနာ (ထိ) [ဇိဝိတ + ပရိယေ-
သနာ] အသက်ကို ရှာမှီးခြင်း။ တယာ က-

တတ္တာ တဝ သန္တကေန ပရိတ္တာဏေန မမ ဇိဝိ-
တပရိယေသနံ စရာတိ အဓိပ္ပာယ်ယော။ ဇာ၊ ၄။
၅။ ၃၉၃။

ဇိဝိတပရိယေသနာ (န) [ဇိဝိတ + ပရိယေသ-
နာ] အသက် - ဇိဝိတိန္ဒြေ - ၏ အဆုံး။ ဧဝံ
ပသံသိယဘာဝံ အာပဋိတွာ ဇိဝိတပရိယေသ-
နာတေ တာဝတိ သဘာဝေန သက္ကော ဒေဝ-
ရာဇာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၂။ (-
ပေတ၊ ၄။ ၆၈။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၈၅၊ ၂၀၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
၄။ ၁၄။ စရိယာ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၊ ၂၂၈။ ဇာ၊ ၄။ ၁။
၁၉၆။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၃၇။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၆၂။)

ဇိဝိတပရိသမာပန (န) [ဇိဝိတ + ပရိသမာပန]
အသက် - ဇိဝိတိန္ဒြေ - (ကုန်ခြင်း)ကို ပြီး
စေခြင်း။ တံ ပန ပရိသမာပနံ ယဒိ စုတိ-
စိတ္တေန ဟောတိ၊ တေနော ဇိဝိတပရိသမာ-
ပနဉ္စ ဟောတိတိ ဣမာယ ဝါရစုတိသမတာ-
ယ ကိလေသပရိယာဒါနဇိဝိတပရိယာဒါနံ
အပုဗ္ဗာစရိမတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၈။
မူလဒီ၊ ၃။ ၃၄။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၄၉။

ဇိဝိတပါဏ (ပု) [ဇိဝိတ + ပါဏ] ဇိဝိတိန္ဒြေ ဟု
ဆိုအပ်သော အသက်။ ဘဒ္ဒေ စန္ဒေ မမ
ဇိဝိတပါဏာ နိရုဇ္ဈန္တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၄။

ဇိဝိတပါလက (တိ) [ဇိဝိတ + ပါလက။ ထိ၌
ဇိဝိတပါလိကာ။] အသက်ကို စောင့်ရှောက်
တတ်သောသူ။ ဇိဝိတာပါဒက-ကြည့်။

ဇိဝိတပါလိကာ (ထိ) [ဇိဝိတ + ပါလိကာ]
အသက်ကို စောင့်ရှောက်တတ်သော မိန်းမ။
ဇိဝိတာပါဒက-ကြည့်။

ဇိဝိတပေမ (န) [ဇိဝိတ + ပေမ] အသက်၌ ချစ်
မြတ်နိုးခြင်း။ ဇိဝိတပေမဿ ဝိဇ္ဇမာနတ္တာ။
စရိယာ၊ ၄။ ၁၄၃။

ဇိဝိတပွဲဝတ္ထနတ္ထ (ပု) [ဇိဝိတ + ပွဲဝတ္ထန + အတ္ထ]
အသက်၏ - ဖြစ်ခြင်း - တည်နေခြင်း -
အကျိုး၊ အသက်ရှင်ခြင်းအကျိုး။ ဒုလ္လဘ-

ပိဏ္ဏော အဟံ၊ တသ္မာ မေ ဇိဝိတပွဲဝတ္ထိ-
နတ္ထိ ဘောဇနံ ဒါပေတိ ကုမာရာတိ။ ဇာ၊
ဌ၊ ၄။ ၃၀။

ဇိဝိတပွဲဝတ္ထိ (ထိ) [ဇိဝိတ+ပွဲဝတ္ထိ] (၁) အသက်
၏ - ဖြစ်ခြင်း - တည်နေခြင်း၊ အသက်ရှင်
ခြင်း။ (၂) အသက်ကို-ဖြစ်-တည်နေ-
စေခြင်း၊ အသက်မွေးခြင်း။ (၁) ဣဒ္ဓိမာ
ဟိ ယာဝတာယုကံ ဇိဝိတပွဲဝတ္ထိယာ အန္တရာ-
ယကရေ ဓမ္မေ ဣဒ္ဓိဗလေန ပဋိဗာဟိတွာ။
အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂။ (-ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၂၄၇။ ဇာ၊
ဌ၊ ၅။ ၄၀၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၀။ ဝိမတိ၊ ၁။
၂၃၂။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၀၄။) (၂)
ဇိဝိတံ ကပ္ပေတိတိ ဇိဝိတပွဲဝတ္ထိ ပဝတ္ထေတိ။
ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၉၂။ (-အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၂။ မ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၉၇။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၉။)

ဇိဝိတပွဲဝတ္ထိဥပါယ (ပု) [ဇိဝိတပွဲဝတ္ထိ+ဥပါယ]
အသက်ရှင်ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဇိဝိတပထ-
ကြည့်။

ဇိဝိတပွဲဝတ္ထိပစ္စနိက (တိ) [ဇိဝိတပွဲဝတ္ထိ+ပစ္စနိက]
အသက်ရှင်ခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော။
ဂဏ္ဍပိဋကောဒိ ယော ကောစိ ဇိဝိတပွဲဝတ္ထိပစ္စ-
နိကော ဝိသဘာဂရောဂေါ။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၂၇၀။

ဇိဝိတဖလ (န) [ဇိဝိတ+ဖလ] အသက်ရှည်ခြင်း
၏ အကျိုး။ “တိဓိဏသုရံ ပိဝန္တာ မဓုရမံသံ
ခါဒန္တာ ဝိစရိဿာမ၊ ဣဒံ အမှာကံ ဇိဝိတ-
ဖလန္တိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၇။

ဇိဝိတဖဿ (ပု) [ဇိဝိတ + ဖဿ] အသက်ရှင်
မှုနှင့်တွေ့ခြင်း။ သတ္တာနဉ္စိ မရဏဖဿော အ-
ဟိတော၊ ဇိဝိတဖဿော ဟိတော။ ဇာ၊ ဌ၊
၄။ ၂၇၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၆။

ဇိဝိတဗလမဒပ္ပဟာန (န) [ဇိဝိတ+ဗလ+မဒ+
ပဟာန] အသက်ရှည်ခြင်း၊ အားအစွမ်းရှိ
ခြင်းကိုစွဲ၍ မာန်ယစ်မှုကို ပယ်ခြင်း။ တဒုဘ-

ယေန စ ဇိဝိတဗလမဒပ္ပဟာနေန နိယောဇေ-
တိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၀။

ဇိဝိတဗ္ဗ (န) [ဇိဝိတ+ဗ္ဗ] (၁) အသက်မွေးခြင်း။
(တိ) (၂) အသက်ရှင် - အပ် - သင့် - ထိုက်
- သော။ (၃) အသက်ရှည် - အပ် - သင့် -
ထိုက် - သော။ (၁) တံနိဿာယ ဣဒါနိ မေ
ယာဝဇိဝိတံ ကမ္ပံ အကတွာ ဇိဝိတဗ္ဗံ ဇာတံ။
ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇၃။ (၂) ဧတ္ထကမေဝ ဇိဝိတဗ္ဗံ၊ န
ဣတော ပရံ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၉။ (၃) ဧသော
ခေါ ဒေဝ ဇိဝိတဗ္ဗံ နာမ န ဒါနိ တေန စိရံ
ဇိဝိတဗ္ဗံ ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၉။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၂။
၄၇။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၇။)

ဇိဝိတဗြဟ္မစရိယ (န) [ဇိဝိတ + ဗြဟ္မစရိယ]
အသက်၊ အကျင့်မြတ်။ ဇိဝိတဗြဟ္မစရိယာနံ
ဝါ အန္တရာယော ဟောတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆၆။
မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၉။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၁၈။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။
၃၃၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၇၇။

ဇိဝိတဗြဟ္မစရိယန္တရာယ (ပု) [ဇိဝိတဗြဟ္မစရိယ
+ အန္တရာယ] အသက်၊ အကျင့်မြတ်တို့၏
အန္တရာယ်။ အယံ ထဒ္ဓေါ ကက္ခဋ္ဌော ဇိဝိတ-
ဗြဟ္မစရိယန္တရာယမ္ပိ မေ ကရေယျ၊ အလံ ဒါနိ
မယံ ဣမံနာ အာရာမေန။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၅။
ကခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၉၈။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၂၊ ၇၊ ၁၄။
ကခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၉၉။)

ဇိဝိတဗြဟ္မစရိယန္တရာယကရ (တိ) [ဇိဝိတဗြဟ္မ-
စရိယန္တရာယ + ကရ] အသက်၊ အကျင့်
မြတ်တို့၏ အန္တရာယ် ကို ပြုတတ်သော
(ဘေးရန်)။ ဇိဝိတဗြဟ္မစရိယန္တရာယကရာသု
အာပဒါသု ဝါ ဂစ္ဆန္တဿ။ ကခါ။ ၂၀၂။

ဇိဝိတဗြဟ္မစရိယန္တရာယဘယ (န) [ဇိဝိတ-
ဗြဟ္မစရိယန္တရာယ + ဘယ] အသက်၊ အကျင့်
မြတ်တို့၏ အန္တရာယ်မှ ကြောက်ခြင်း။ သစေ
ဇိဝိတဗြဟ္မစရိယန္တရာယဘယာ န ဝဒန္တိ။ ဝဇိ-
ရ။ ၃၆၂။

ဇိဝိတဘတ္တ (န) [ဇိဝိတ + ဘတ္တ] ဇိဝိတဘတ်၊
 “အသက် ရှင်အံလော၊ မရှင် အံလော”ဟု
 အသက်၌ ယုံမှားသောအခါ၌ လှူအပ်သော
 ဆွမ်း။ ရာဇမိတာ တယာ နိမန္တိတံ ဇိဝိတ-
 ဘတ္တမေဝ မင်္ဂလဘတ္တံ ဘဝိဿတိ။ အံ၊ဌ၊
 ၁။၁၉၃။ ထေရ၊ဌ၊၁။၁၇၂။ ဇိဝိတဘတ္တန္တိ
 ဇိဝိတသံသယေ ဒါတဗ္ဗဘတ္တံ။ အံ၊ဌ၊၁။၁၆၇။

ဇိဝိတဘိရုက (တိ) [ဇိဝိတ + ဘိရုက] အသက်
 သေခြင်းမှ - ကြောက်ရွံ့ - ထိတ်လန့် - တတ်
 သော၊သူ။ ဇိဝိတဘိရုကော ဟိ ယုဇ္ဈိတုံ န
 သက္ကောတိ။ သံ၊ဌ၊၁။၅၈။ ဇိဝိတဘိရုကောတိ
 ဇိဝိတဝိနာသဘိရုကော။ သံ၊ဌ၊၁။၁၀၄။

ဇိဝိတဘောဂနိရပေက္ခတာ (ထိ) [ဇိဝိတ +
 ဘောဂ + နိရပေက္ခ + တာ] အသက်၊ စည်း
 စိမ်ဥစ္စာတို့၌ - ငဲ့ကွက် - တွယ်တာ - ခြင်း မရှိ
 သည်၏ အဖြစ်၊ အသက်၊ စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့၌ -
 ငဲ့ကွက် - တွယ်တာ - မှ မရှိခြင်း။ ဝေန္တိ ဝေ
 ဇိဝိတဘောဂနိရပေက္ခတာယ ဒါနဉ္စ ယုဒ္ဓဉ္စ
 သမံ ဟောတိ။ သံ၊ဌ၊၁။၁၀၄။

ဇိဝိတမဂ္ဂ (ပု) [ဇိဝိတ + မဂ္ဂ] အသက်မွေးခြင်း၏
 အကြောင်း၊ အသက်မွေးကြောင်း။ ပြာဟ္မ-
 ဏာ “အယံ အမှာကံ ဇိဝိတမဂ္ဂေါ”တိ
 ဥတှာ ဝဂီသံ ဂဟေတွာ ပဋိစ္ဆန္ဓယာနေ
 နိသီဒါပေတွာ ဂါမနိဂမရာဇဓာနိယော ဝိစ-
 ရန္တိ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၅၀၈။

ဇိဝိတမတ္တ (တိ) [ဇိဝိတ + မတ္တ] အသက်မွေး
 ခြင်း အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ အသက်မွေး
 လောက်ရုံမျှ ဖြစ်သော (ဥစ္စာ)။ သော ဟိ
 မယံ ဒေမာနောပိ ဣမသ္မိ အတ္တဘာဝေ
 ဇိဝိတမတ္တံ ဓနံ ဒေယျ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၀၇။

ဇိဝိတမတ္တာဝသေသက (တိ) [ဇိဝိတမတ္တ + အဝ-
 သေသက] အသက်မျှသာ အကြွင်းရှိသော၊
 အသက်ငွေငွေသာ ကြွင်းကျန်သော၊သူ။ ဇိ-
 ဝိတသာဝသေသ-ကြည့်။

ဇိဝိတမဒ (ပု) [ဇိဝိတ + မဒ] အသက်ရှည်ခြင်းကို
 စွဲ၍ မာန်ယစ်ခြင်း၊ အသက်ရှည်ခြင်းကြောင့်
 မာန်ယစ်ခြင်း။ ယောဗ္ဗနမဒေါ အာရောဂျမ-
 ဒေါ ဇိဝိတမဒေါ။ အံ၊၁။၁၄၅။ ဇိဝိတမဒေါတိ
 အဟံ စိရံ ဇိဝိတံ တံ နိဿာယ ဥပ္ပဇ္ဇနကော
 မာနမဒေါ။ အံ၊ဌ၊၂။၁၂၉။ အတ္တိ ဘိက္ခဝေ
 သတ္တာနံ ဇိဝိတေ ဇိဝိတမဒေါ၊ ယေန မဒေန
 မတ္တာ ကာယေန ဒုစ္စရိတံ စရန္တိ။ အံ၊၂။၆၄။
 “အဟံ စိရံ ဇိဝိံ၊ စိရံ ဇိဝိမိ၊ စိရံ ဇိဝိဿာမိ၊
 သုခံ ဇိဝိံ၊ သုခံ ဇိဝိမိ၊ သုခံ ဇိဝိဿာမိ”တိ
 မဇ္ဇနဝသေန ဥပ္ပန္နော မာနော ဇိဝိတမဒေါ
 နာမ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၀၃။ သီ၊ဌ၊သစ်၊၁။၁၇၉။
 (- ဒီ၊၃။၁၈၄။ အဘိ၊ဝိ၊၃၅၉။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၈၇။
 အဘိ၊ဌ၊၂။၄၄၈။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂၁၆။ အံ၊ဌ၊၂။
 ၂၆၁။ အံ၊ဌ၊၃။၂၅။) ယောဗ္ဗနမဒ (အံ၊ဌ၊
 ၃။၂၈။)လည်း ကြည့်။

ဇိဝိတမဒမတ္တ (တိ) [ဇိဝိတမဒ + မတ္တ] အသက်
 ရှည်ခြင်းကို စွဲ၍ မာန်ယစ်ခြင်းဖြင့် မေ့လျော့
 သော၊ သူ။ ဇိဝိတမဒမတ္တော ပါ ဘိက္ခဝေ
 အဿုတဝါ ပုထုဇ္ဇနော ကာယေန ဒုစ္စရိတံ
 စရတိ။ အံ၊၁။၁၄၅။ (-ဒီ၊ဌ၊၁။၃၅။ မ၊ဌ၊
 ၁။၁၂။ သံ၊ဌ၊၁။၁၁။ အံ၊ဌ၊၁။၁၁။ ခုဒ္ဒက၊
 ဌ၊၉၃။ ဥဒါန၊ဌ၊၂၃။)

ဇိဝိတမဒ္ဒန (န) [ဇိဝိတ + မဒ္ဒန] အသက်ကိုနှိမ်
 နင်းခြင်း။ တေသံ ဇိဝိတမဒ္ဒနေ ပဋိဗလော
 တဝေယျံ။ စရိယာ၊ဌ၊၁။၁၃။

ဇိဝိတမရဏ (န) [ဇိဝိတ + မရဏ] အသက်
 သေခြင်း။ ယဿူပရိ သရော ပတတိ၊ တ-
 သေဝ ဇိဝိတမရဏံ ကာတုံ၊ န ယဿ ကဿစိ
 ဇိဝိတမရဏံ။ ကင်္ခါ၊ဌ၊ဟောင်း၊၄၃။ (-မ၊
 ဌ၊၃။၃၂၉။)

ဇိဝိတရက္ခက (တိ) [ဇိဝိတ + ရက္ခက] အသက်
 ကို စောင့်ရှောက်တတ်သော။ ယထာ မဟာ-
 ရာဇ ဘောဇနံ သဗ္ဗသတ္တာနံ အာယုပါလကံ
 ဇိဝိတရက္ခကံ။ မိလိန္ဒ၊၂၅၇။

ဇိဝိတရက္ခဏ (န) [ဇိဝိတ+ရက္ခဏ] အသက်ကို စောင့်ရှောက်ခြင်း။ အဂ္ဂံ ဇိဝိတရက္ခဏာယ။ မိလိန္ဒ။ ၃၃၇။ (-စရိယာ၊ ၁၄။ ၂၂၃။)

ဇိဝိတရက္ခဏတ္ထ (ပု) [ဇိဝိတရက္ခဏ + အတ္ထ] အသက်ကိုစောင့်ရှောက်ခြင်း အကျိုး။ ပိတု ဇိဝိတရက္ခဏတ္ထံ “ပေါရိသာဒဿ သန္တိကံ ဂမိယာမိ”တိ နိစ္ဆယော။ စရိယာ၊ ၁၄။ ၁၆၉။ (-ထေရ၊ ၁၄။ ၂၂၃။ ဝဇီရ၊ ၁၆၉။ အနုဋ္ဌိ၊ ၃။ ၁၅၅။)

ဇိဝိတရူပ (တိ) [ဇိဝိတ+ရူပ] အသက်မွေးရခြင်း သဘောရှိသောသူ။ သုခံ ဇိဝိတရူပေါသိ (ဇာ၊ ၁။ ၅၉)တိ တံ သုခေန ဇိဝိတသဒိသော သုခေမိတော သုခပရိဟတော ဝိယ။ ဇာ၊ ၁၄။ ၁၇၄။

ဇိဝိတလာဘ (ပု) [ဇိဝိတ+လာဘ] အသက်ကို ရခြင်း၊ အသက်ရှင်ခြင်း။ ကဟံ တယာ အညဿ မရဏေန အညဿ ဇိဝိတလာဘော ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော။ ဓမ္မ၊ ၁၁။ ၂၀၆။ (-သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၄၂။)

ဇိဝိတလာဘဘာဝ (ပု) [ဇိဝိတလာဘ+ဘာဝ] အသက်ကို ရသည်၏ အဖြစ်၊ အသက်ကို ရခြင်း။ ဣမဿ ဇိဝိတလာဘဘာဝေန မေ ခမ သာမိ။ ဇာ၊ ၁၄။ ၁၇၆။

ဇိဝိတဝဂ္ဂုတ္တနိတ (တိ) [ဇိဝိတ+ဝဂ္ဂု+အတ္တနိတ] အသက်မွေးမှု၏ စင်ကြယ်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော(ဖြစ်)။ ဇိဝိတဝဂ္ဂုတ္တနိတာ ဇိဝိတတ္ထန္တိ နိလုပ္ပလန္တိအာဒိသု ဝိယ။ ဝဇီရ။ ၁၇၀။

ဇိဝိတဝဇ္ဇ (ဘိ) [ဇိဝိတ+ဝဇ္ဇ] ဇိဝိတိန္ဒြေသည် ကြည်အပ်သော၊ ဇိဝိတိန္ဒြေကို ကြည်သော။ ဇိဝိတိန္ဒြေံ ရူပါရူပဇိဝိတသဘာဝဝိသဘာဝဿ ရူပက္ခန္ဓေနာဒေသဿ သင်္ခါရက္ခန္ဓေနာဒေသဿ စ ဇိဝိတဝဇ္ဇဿ ခန္ဓသင်္ဂဟေနော။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၁။

ဇိဝိတဝရ (ပု) [ဇိဝိတ+ဝရ] အသက်ရှင်ခြင်း ဟူသော ဆု။ သုတသောမော ပေါရိသာဒဿ စိရံ ဇိဝိတံ ဣစ္ဆန္တော ဝိယ ပဌမံ အတ္တနော ဇိဝိတဝရံ ယာစတိ။ ဇာ၊ ၁၄။ ၅။ ၅၃၇။ (-၅၃၈။)

ဇိဝိတဝိနာသ (ပု) [ဇိဝိတ+ဝိနာသ] အသက် ပျက်စီးခြင်း၊ အသက်သေခြင်း။ သွာဟံ ဣဓေဝ အတ္တနော ဇိဝိတဝိနာသံ အာသင်္ကာမိ။ ဇာ၊ ၁၄။ ၂၃၈။ (-ဇာ၊ ၁၄။ ၅။ ၄၉၂။)

ဇိဝိတဝိနာသက (တိ) [ဇိဝိတ + ဝိနာသက] အသက်ကို - ပျက်စီးစေတတ် - ပျက်ဆီးတတ် - သော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဇိဝိတဝိနာသကာဗာဓုပ္ပတ္တိ (ထိ) [ဇိဝိတဝိနာသက+အာဗာဓ+ဥပ္ပတ္တိ] အသက်ကို ပျက်ဆီးတတ်သော အနာရောဂါ ဖြစ်ခြင်း။ ဇိဝိတဝိနာသကာဗာဓုပ္ပတ္တိယာ အန္တရံ အဒတွာ ရက္ခဏတော၊ သမ္ဘာရေပိ။ ဝိ၊ ၁၄။ ၁၃၇။

ဇိဝိတဝိနာသန (န) [ဇိဝိတ+ဝိနာသန] (၁) အသက်ကို ပျက်ဆီးခြင်း။ (တိ)(၂) အသက်ကို ပျက်ဆီးတတ်သော(လက်နက်)။ အောက်ပုဒ်တို့ ကြည့်။

ဇိဝိတဝိနာသနဘာဝ (ပု) [ဇိဝိတ+ဝိနာသန+ဘာဝ] အသက်ကို ပျက်ဆီးတတ်သည်၏ အဖြစ်၊ အသက်ကို ပျက်ဆီးခြင်း။ လဂုဠပါသာဏဝိသရဇ္ဇူနဉ္စ ဇိဝိတဝိနာသနဘာဝတော သတ္တသင်္ဂဟော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၁၄။ ၄၁။

ဇိဝိတဝိနာသနဟေတု (ပု) [ဇိဝိတဝိနာသန+ဟေတု] အသက်ကို ပျက်ဆီးခြင်း၏ အကြောင်း။ ဒုတိယံ လဘိတွာ ပန သက္ကောန္တော ဇိဝိတဝိနာသနဟေတု အဟောသိ။ ဝဇီရ။ ၁၅၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၆၁။

ဇိဝိတဝိနာသဘိရုက (တိ) [ဇိဝိတဝိနာသ + ဘိရု-
က] အသက်သေခြင်းမှ - ကြောက်ရွံ့ - ထိတ်
လန့် - တတ်သောသူ။ ဇိဝိတဝိနာသဘိရု-
ကော ဟိ ယုဇ္ဈိတုံ န သက္ကောတိ။ အံ၊ဋီ၊၂။
၂။ (-သံ၊ဋီ၊၁။၁၀၄။)

ဇိဝိတဝိယောဂ (ပု) [ဇိဝိတ + ဝိယောဂ] အသက်
နှင့် - မယှဉ် - ကင်းကွာ - ခြင်း၊ သေခြင်း။
မရတိတိ ဇိဝိတဝိယောဂံ အာပဇ္ဇတိ။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၁၄။

ဇိဝိတဝိယောဇန (န) [ဇိဝိတ + ဝိယောဇန]
အသက်နှင့် - မယှဉ် - ကင်းကွာ - စေခြင်း၊
သေစေခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇိဝိတဝိယောဇနမုဋ္ဌိပ္ပဟာရ (ပု) [ဇိဝိတဝိယော-
ဇန + မုဋ္ဌိပ္ပဟာရ] သေစေခြင်းငှါ - လက်
ဆုပ် - လက်သီး - ဖြင့် ပုတ်ခတ်ခြင်း။ ဇိဝိတ-
ဝိယောဇနမုဋ္ဌိပ္ပဟာရဒိသခါတံ ဝေပရိက္ခေ-
သံ စေဝ...တံ သဗ္ဗံ ဇာတော ဝေ နိဂစ္ဆတိ။
ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၇၃။

ဇိဝိတဝိဟေဌန (န) [ဇိဝိတ + ဝိဟေဌန] အသက်
ကို ညှဉ်းဆဲခြင်း။ ဝိဟေသန္တိ ပရတော ဇိဝိ-
တဝိဟေဌနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ။၂။၂၁၀။

ဇိဝိတဝုတ္တတ္ထ (ပု) [ဇိဝိတဝုတ္တိ + အတ္ထ] အသက်
မွေးခြင်းအကျိုး။ ပုန သော ဓနက္ခယံ ဝါ
ယသက္ခယံ ဝါ ပတ္တော ဇိဝိတုံ အသက္ကော-
န္တော ဇိဝိတဝုတ္တတ္ထာယ ကာယဒုစ္စရိတာဒိနိ
ကရေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ။၂။၁၀၅။

ဇိဝိတဝုတ္တိ (ထိ) [ဇိဝိတ + ဝုတ္တိ] (၁) အသက်
မွေးခြင်း။ (၂) အသက်မွေးကြောင်း (ဥစ္စာ)။
(၁) ဇိဝိကံ ကပ္ပေတိတိ ဇိဝိတဝုတ္တိ ပဝတ္တေ-
တိ။ သံ၊ဋ္ဌ။၂။၁၆၂။ (-အံ၊ဋ္ဌ။၂။၇၆။ အံ၊
ဋ္ဌ။၂။၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ။၂။၄၇၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ။၁။၁၇၆။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ။၂။၁၃၄၊၁၅၂၊၂၁၁၊၂၂၆၊၂၇၀။ ဥဒါ-
န၊ဋ္ဌ။၄၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။၁။
၁၃၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂။၃၄၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ။၁။၃၅၆။

ဇာ၊ဋ္ဌ။၂။၃၂၃၊၃၄၁၊၃၇၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ။၃။၂၇၊
၂၉၅၊၄၉၀၊၅၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ။၄။၁၇၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ။၅။
၂၆၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ။၆။၃၁၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ။၇။၁၁၁။ သံ၊
ဋီ၊သစ်၊၂။၃၁။ မ၊ဋီ၊၁။၁၇၅။ မ၊ဋီ၊၂။၉၂။
မ၊ဋီ၊၃။၇၁၊၂၀၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၇၇။ မူလဋီ၊၁။
၇၀။ (၂) သော “ဇိဝိတဝုတ္တိ” ပရိယေသာ-
မီ”တိ အာဟ။ မ၊ဋ္ဌ။၃။၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ။၃။၃၄၇။
(- ဒီ၊ဋ္ဌ။၂။၃၀၉။ မ၊ဋ္ဌ။၃။၁၁၇၊၂၄၄။ သံ၊
ဋ္ဌ။၁။၉၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ။၃။၄၄၄။ မ၊ဋီ၊၃။၁၆၃။)

ဇိဝိတဝုတ္တိကာရဏ (န) [ဇိဝိတဝုတ္တိ + ကာရဏ]
အသက်မွေးခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ဟိ-
ရိသုက္ကဓမ္မဇဟိတော၊ ဇိဝိတဝုတ္တိကာရဏာ။
စရိယာ။၄၀၉။ ဇိဝိတဝုတ္တိကာရဏာတိ “ကေ-
ဝလံ ဇိဝိတဿေဝ ဟေတု အယံ တာပသလိ-
ဂေန စရတိ”တိ စိန္တေသိန္တိ ဒဿေတိ။ စရိ-
ယာ၊ဋ္ဌ။၁၇၄။

ဇိဝိတဝုတ္တိဘယ (န) [ဇိဝိတဝုတ္တိ + ဘယ] အသက်
မွေးခြင်းကို - စွဲ၍ - အကြောင်းပြု၍ - ဖြစ်
သော ဘေးရန်၊ အသက်မွေးခြင်းကြောင့်
ဖြစ်သော ဘေးရန်။ အာဇိဝိကာဘယန္တိ
ဇိဝိတဝုတ္တိဘယံ။ အံ၊ဋ္ဌ။၃။၂၆၁။ အာဇိဝိကာ-
ဘယ (အဘိ၊ဋ္ဌ။၂။၄၇၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၄၇)
လည်းကြည့်။

ဇိဝိတဝုတ္တိသမောဓာန (န) [ဇိဝိတဝုတ္တိ + သမော-
ဓာန] အသက်မွေးမှုအပေါင်း။ ဝုတ္တိသမော-
ဓာနတာယာတိ ဇိဝိတဝုတ္တိသမောဓာနတာ-
ယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ။၃။၅၁၅။

ဇိဝိတဝုတ္တိသီလသန္နိသိတ (တိ) [ဇိဝိတဝုတ္တိ +
သီလ + သန္နိသိတ] အသက်မွေးခြင်း ဟူ
သော အကျင့်သီလ၌ ကောင်းစွာမှီသော။
သာသနဿ ဇိဝိတဝုတ္တိသီလသန္နိသိတာ-
ဝေါတိ အာဟ “တသ္မိ”န္တိ အာဒိ။မ၊ဋီ၊၃။၃။

ဇိဝိတဝုတ္တိဟေတု (ပု) [ဇိဝိတဝုတ္တိ + ဟေတု]
အသက်မွေးခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ယ-

ထာဝုတ္တနယေန ဇိဝိတဝုတ္တိဟေတု တိဏိ ဒုစ္စ-
ရိတာနိ ပူရေတွာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၄၇။

ဇိဝိတသံသယ (ပု) [ဇိဝိတ+သံသယ] အသက်
၌-ယုံမှား- တွေးတော - ခြင်း၊ ‘အသက်
ရှင်အံလော၊ မရှင်အံလော’ ဟု အသက်၌
- ယုံမှား - တွေးတော- ခြင်း။ ပစ္စော
ဇိဝိတသံသယ (ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၃၂) နှိ ဧတ္ထ ဇိဝိ-
တေ သံသယံ ဇိဝိတသံသယံ၊ ဇိဝိတက္ခယံ
ပါပုဏာတိ ဝါ၊ န ဝါ ပါပုဏာတိတံ ဝေ ဇိ-
ဝိတသံသယံ ပစ္စော၊ ဗျာဓိတဿ ဗလဝ-
ဘာဝေန မရတိ န မရတိတိ ဇိဝိတေ သံသယံ
ပစ္စောတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋီ၊၁၉၆။ (-
မိလိန္ဒ၊၃၀၁။ မ၊ဋီ၊၂။၂၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၄။
ဓမ္မ၊ဋီ၊၁။၃၁။ စရိယာ၊ဋီ၊၁၉၁။ ဇာ၊ဋီ၊၅။
၃၉၃၊၄၀၀။ မ၊ဋီ၊၂။၂၂၇။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၆၇။)

ဇိဝိတသံသယပ္ပတ္တ (တိ) [ဇိဝိတသံသယ+ပတ္တ]
အသက်၌ - ယုံမှား- တွေးတော - ခြင်းသို့
ရောက်သောသူ။ သံသယံ ပစ္စောတိ ဇိဝိ-
တသံသယပ္ပတ္တော။ ဇာ၊ဋီ၊၅။၃၉၂။

ဇိဝိတသင်္ခယ (ပု) [ဇိဝိတ+သင်္ခယ] (၁) အသက်
ကုန်ခြင်း။ (၂) အသက်ကုန်ရာအခါ၊ အသက်
ကုန်ဆုံးချိန်။ (၁) အသန္တသံ ဇိဝိတသင်္ခ-
ယမ္ပိ၊ ဧကော စရေ ဂ္ဂေဝိသာဏကပ္ပေါ။
သုတ္တနိ၊၂၉၀။ အပါ၊၁။၁၄။ စူဠနိ၊၃၀၅။
အသန္တသံ ဇိဝိတသင်္ခယမ္ပိတိ ဇိဝိတသင်္ခ-
ယော ဝုစ္စတိ စုတိစိတ္တဿ ပရိဘေဒေါ၊
တသ္မိံ စ ဇိဝိတသင်္ခယေ ဇိဝိတနိက္ခန္တိယာ
ပဟိနတ္တာ အသန္တသန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋီ၊၁။၁၁၇။
အပါ၊ဋီ၊၁။၂၂၂။ စူဠနိ၊ဋီ၊၁၃၇-၈။ (-ထေရ။
၃၃၈။ ထေရ၊ဋီ၊၂။၃၄၁။ အပါ၊ဋီ၊၁။၁၅၄။)
(၂) ပုညံ သုခံ ဇိဝိတသင်္ခယမ္ပိ၊ သဗ္ဗဿ
ဒုက္ခဿ သုခံ ပဟာနံ။ ဓမ္မ၊ဋီ၊၆။ ပုညန္တိ
မရဏကာလေ ပန ယထာဇ္ဈာသယေန ပတ္တ-
ရိတွာ ကတပုညကမ္မမေဝ သုခံ။ ဓမ္မ၊ဋီ၊၂။
၃၂၅-၆။ (-ဇာ၊၁။၁၅၈။ ဇာ၊၂။၈၄။ ဇာ၊

ဋီ၊၂။၄၆။ ဇာ၊ဋီ၊၃။၃၁၁။ ဇာ၊ဋီ၊၄။၄၂၇။
ဇာ၊ဋီ၊၅။၃၆၂။)

ဇိဝိတသင်္ခါရ(ပု)[ဇိဝိတ+သင်္ခါရ](၁) အသက်-
ဇိဝိတိန္ဒြေ-ဟူသော သင်္ခါရ။ (၂) အသက်-
ဇိဝိတိန္ဒြေ-နှင့် စပ်သော သင်္ခါရတရား။ (၃)
အသက် - ဇိဝိတိန္ဒြေ- ကို- ပြုပြင် - စီရင်
-တတ်သော တရား၊ အသက် ရှည်စေနိုင်
သော တရား (ဖလသမာပတ် စသည်)။ (၄)
အသက်-ဇိဝိတိန္ဒြေ- သည်- ပြုပြင်-စီရင်-
အပ်သော တရား။ (၁) ဇိဝိတသင်္ခါရ (ဒီ၊၂။
၈၄။ သံ၊၃။၁၃၂) နှိ ဧတ္ထ ဇိဝိတမ္ပိ ဇိဝိတ-
သင်္ခါရော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၃၇။ သံ၊ဋီ၊၃။၂၃၆။ သင်္ခ-
ရေတိတိ သင်္ခါရော၊ ဇိဝိတဉ္စ တံ သင်္ခါရော
စာတိ ဇိဝိတသင်္ခါရော၊ အာယု။ အနုဋီ၊၂။
၂၇။ (-စရိယာ၊ဋီ၊၁၇၇။ ဇာ၊ဋီ၊၃။၁၉၅။
ဇာ၊ဋီ၊၄။၁၂၂၊၄၈၃။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၄၅။ သံ၊ဋီ၊၂။
၄၇၁၊၅၀၈။ မူလဋီ၊၂။၂၂။) (၂) တံ ဒိသ္မာ
အညတရော ဒဟရော “အဟော ဒုက္ခာ
ဇိဝိတသင်္ခါရ”တိ အာဟ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၆။
(၃) ဇိဝိတသင်္ခါရ (ဒီ၊၂။၈၄။ သံ၊၃။၁၃၂) နှိ
ဧတ္ထ ယေန ဇိဝိတံ သင်္ခရိယတိ ဆိဇ္ဇမာနံ
သဇ္ဇေတွာ ဌပိယတိ၊ သော ဖလသမာ-
ပတ္တိဓမ္မောပိ ဇိဝိတသင်္ခါရော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၃၇။
သံ၊ဋီ၊၃။၂၃၆။ တယော ဇိဝိတသင်္ခါရ-
(ပဋိသံ၊၂၆၇)တိ အာယု စ ဥဿာ စ
ဝိညာဏဉ္စ တောနိ ဟိ ဥပရူပရိ ဇိဝိတ-
သင်္ခါရံ သင်္ခရေန္တိ ပဝတ္တေန္တိတိ ဇိဝိတသင်္ခါ-
ရ။ ပဋိသံ၊ဋီ၊၂။၁၇၂။ (၄) တသ္မာ အာယု-
ဥဿာဝိညာဏာဒိနံ ဇိဝိတသင်္ခါရနံ အနု-
နတ္တာ။ မူလဋီ၊၂။၂၂။ ဇိဝိတေန သင်္ခရိ-
ယန္တိတိ ဇိဝိတသင်္ခါရ၊ ဥဿာဒယော။
အနုဋီ၊၂။၂၇။

ဇိဝိတသန္တတိ (ထိ) [ဇိဝိတ + သန္တတိ] အသက်
- ဇိဝိတိန္ဒြေ - ၏ အစဉ်။ ဇိဝိတသန္တတိယာ
ဝိဇ္ဇမာနာယ ဣဓ လောကေ ဌိတောယေဝ
သမာနော။ သုတ္တနိ၊ဋီ၊၂။၂၀၂။

ဇိဝိတသမသိသိ (၂) [ဇိဝိတ+သမ+သိသ+ဤ]
 ဇိဝိတိန္ဒြေနှင့် ချုပ်ရာကာလ ညီမျှသော
 အဝိဇ္ဇာ တည်းဟူသော ဦးခေါင်း ရှိသူ၊
 ရဟန္တာဖြစ်သည်နှင့် တပြိုင်နက် ပရိနိဗ္ဗာန်စံ
 သောပုဂ္ဂိုလ်၊ ဇိဝိတသမသိသိပုဂ္ဂိုလ်။ (အာသ
 ဝေါတရားတို့၏ ကုန်ခြင်းနှင့် ဇိဝိတိန္ဒြေခေါ်
 အသက် ကုန်ခြင်း တို့သည် ညီတူညီမျှဖြစ်၍
 ပရိနိဗ္ဗာန် စံဝင်သော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည်
 ‘ဇိဝိတသမသိသိ’ ပုဂ္ဂိုလ်မည်၏။ မှန်၏—
 ကိလေသာတို့၏ ဦးခေါင်းပမာ အချုပ်အခြာ
 ဖြစ်သော သိသကား အဝိဇ္ဇာဖြစ်ပေသည်။
 ဝဋ်ဒုက္ခတို့၏ ဦးခေါင်းပမာ အချုပ်အခြာ
 ဖြစ်သော သိသကား ဇိဝိတိန္ဒြေဖြစ်ပေသည်။
 အရဟတ္တမဂ်စိတ်သည် ကိလေသာတို့၏ ဦး
 ခေါင်းသဖွယ်ဖြစ်သည့် အဝိဇ္ဇာကို ကုန်စေ
 နိုင်သည်။ ရဟန္တာတို့၏ စုတိစိတ်သည် ဝဋ်
 ဒုက္ခတို့၏ ဦးခေါင်းသဖွယ်ဖြစ်သည့် ဇိဝိ
 တိန္ဒြေကို ကုန်စေနိုင်သည်။ အရဟတ္တမဂ်ရ၍
 အဝိဇ္ဇာပြုတ်လေလျှင် စုတိစိတ်ကျ၍ ဇိဝိ
 တိန္ဒြေလည်း ချုပ်လေသောကြောင့် အဝိဇ္ဇာ
 နှင့် ဇိဝိတိန္ဒြေတို့ တပြိုင်နက်ကုန်ကြ ချုပ်ကြ
 သည်ဟု ဆိုရသည်။ အမှန်အားဖြင့်မူ—
 အဝိဇ္ဇာနှင့် ဇိဝိတိန္ဒြေတို့သည် ချုပ်ရာခဏ
 တူညီကြသည် မဟုတ်ပေ။ အဝိဇ္ဇာ၏ချုပ်ရာ
 ခဏကား အရဟတ္တမဂ်ခဏ ဖြစ်ပေသည်။
 ဇိဝိတိန္ဒြေ၏ချုပ်ရာခဏကား ပရိနိဗ္ဗာန်စုတိ
 ခဏဖြစ်ပေသည်။ အရဟတ္တမဂ်နောင် ဖိုလ်
 ဇော ၂-ကြိမ်၊ ၃-ကြိမ်ကျ၍ ဘဝင်ခြားကာ
 မဂ်ဖိုလ်ကို ဆင်ခြင်သည့် ပစ္စဝေက္ခဏာဝီထိ
 များဖြစ်ပြီးမှ ပရိနိဗ္ဗာန်စုတိကျသည်။ ထိုသို့
 မဂ္ဂဝီထိ၊ ပစ္စဝေက္ခဏာဝီထိ၊ မရဏာသန္နဝီထိဟု
 ဆိုအပ်သော စိတ်အစဉ် ဝီထိ ၃-မျိုးတို့တွင်
 ပစ္စဝေက္ခဏာဝီထိများသည် မဂ္ဂဝီထိသို့ အစဉ်
 လိုက်သည်ဖြစ်၍ မရဏာသန္နဝီထိကို မဂ္ဂဝီထိ
 နောင် ဖြစ်သည်ဟုပင် ဆိုရသည်။ ယင်းသို့
 တပါးသော စိတ်အစဉ် ‘ဝီထိ’ ခြားကွယ်မှုမရှိ

ပဲ မဂ္ဂဝီထိနောင် မရဏာသန္နဝီထိဖြစ်သည်ကို
 ပင် စိတ်ဖြစ်စဉ် အလှည့် အကြိမ် အားဖြင့်
 တူမျှသည်ဟု ဆိုရသောကြောင့်၊ တနည်း
 အားဖြင့် - စိတ်တို့၏ ဖြစ်ပျက်မှု လျင်မြန်
 သောကြောင့် “အဝိဇ္ဇာနှင့် ဇိဝိတိန္ဒြေတို့ တ
 ပြိုင်နက် ကုန်ကြ ချုပ်ကြ သည်”ဟု ဆိုရပေ
 သည်။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၃၅၀။)
 ယဿ ပန အာသဝက္ခယော စ ဇိဝိ
 တက္ခယော စ ကေပ္ပဟာရေနော ဟောတိ၊
 အယံ ဇိဝိတသမသိသိ နာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၁၆၉။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇-ဂ။
 ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၂၇၂-၃။ အံ၊ဋီ၊
 ၃။၁၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၆၆။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၃၅၀။)
 ဇိဝိတသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဇိဝိတ+သမ္ပတ္တိ] အသက်၏
 ပြည့်စုံခြင်း။ ဧဝံ ဇိဝိတသမ္ပတ္တိယာ မရဏ-
 ဝိပတ္တိပရိယောသာနတံ ဝဝတ္ထပေန္နေန သမ္ပ-
 တ္တိဝိပတ္တိတော မရဏံ အနုဿရိတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၁။၂၂၅။
 ဇိဝိတသမ္ပဒါန (န) [ဇိဝိတ+သမ္ပဒါန] အသက်
 ကို ကောင်းစွာပေးခြင်း၊ အသက်ရှင်စေခြင်း။
 ယထာ သဉ္ဇီဝေန မာဏဝေန မန္တံ ပရိဝတ္တေ-
 တွာ မတဗျဿေါ သဉ္ဇီဝကော ဇိဝိတသမ္ပဒါ-
 နေန သမ္ပဂ္ဂဟိတော အတ္တနော ဇိဝိတ-
 ဒါယကံ သဉ္ဇီဝမေဝ ဇိဝိတာ ဝေါရောပေတွာ
 တတ္ထေဝ ပါတေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃၇။
 ဇိဝိတသမ္ဘာရ (တိ) [ဇိဝိတ+သမ္ဘာရ] အသက်
 ရှင်ခြင်း၏ - အဆောက်အဦ - အထောက်
 အပံ့ - အကြောင်း - ဖြစ်သော (ပစ္စည်းလေး
 ပါး)။ ဇိဝိတသမ္ဘာရ (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။ အံ၊
 ဋ္ဌ၊၃။၂၆၁)တိ ဇိဝိတပုဂ္ဂိုလ်တို့သာ သမ္ဘာရ
 ပစ္စယာ။ မ၊ဋီ၊၂။၅၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၀၄။
 ဇိဝိတသာဓန (န) [ဇိဝိတ+သာဓန] (၁)
 အသက်ရှည်မှုကို ပြီးစေခြင်း။ (တိ) (၂)
 အသက်ရှင်မှုကို ပြီးစေတတ်သော။ (၁)
 ဇိဝိတေ သတိ တံ ဟောတိ၊ တဉ္စ ဇိဝိတ-

သာဓနေ။ ဝဇိရ။၄၀၃။ (၂) ယထာလဒ္ဓေ-
ဟိ ဇိဝိတသာဓနေဟိ ဇိဝိတံ။ ဝဇိရ။၄၄။

ဇိဝိတသာရ (ပု) [ဇိဝိတ+သာရ] အသက်တည်း
ဟူသော အနုစံ။ ဒါနေန ဘောဂသာရံ ဓမ္မ-
စရိယာယ ဇိဝိတသာရဉ္စ ဂဟေတွာ။ ခုဒ္ဒက၊
ဌ။၁၃၁။ သုတ္တနိဌ။၂။၃၆။

ဇိဝိတသာလယ (တိ) [ဇိဝိတ + သာလယ]
အသက်၌-ကပ်ငြိ-တယ်တာ-ခြင်းရှိသော၊
သု။ “ဇိဝိတသာလယာ နိဝတ္တန္တု၊ နိရာလ-
ယာ ဣမံ ပဗ္ဗတံ အဘိရူဟန္တု”တိ နိဿေဏိ
ဗန္ဓိတွာ သဗ္ဗေ တံ ပဗ္ဗတံ အဘိရူယု နိဿေ-
ဏိ ပါတေတွာ သမဏဓမ္မံ ကရိသု။ အပါ၊
ဌ။၂။၂၃၃။

ဇိဝိတသာဝသေသ (တိ) [ဇိဝိတ+သာဝသေသ]
အသက်မျှသာ အကြွင်းရှိသော၊ အသက်
ငွေငွေသာ ကြွင်းကျန်သော။ ဇိဝိတသာဝ-
သေသ (ပေတ။၁၇၄)န္တိ ဇိဝိတဌိတိယာ
ဟေတုဘူတာနံ သာဓနာနံ အဘာဝေန ကေ-
ဝလံ ဇိဝိတမတ္တာဝသေသကံ။ ပေတ၊ဌ။၁၈၃။

ဇိဝိတသိနေဟ (ပု) [ဇိဝိတ+သိနေဟ] အသက်
ကို ချစ်မြတ်နိုးခြင်း။ အတ္တသိနေဟဉ္စ ဇိဝိတ-
သိနေဟဉ္စ ပရိစ္စဇိတွာ။ ဒါဌ။၁။၂၇၃။

ဇိဝိတသီသ (န) [ဇိဝိတ+သီသ] ဇိဝိတိန္ဒြေကို
အဦးပဓာနပြုခြင်း၊ ဇိဝိတိန္ဒြေကို ခေါင်းတပ်
ခြင်း။ ဇိဝိတန္တိ ဇိဝိတသီသေန သင်္ခါရက္ခန္ဓော။
မဟာနိဌ။၁၂၉။

ဇိဝိတသုခ (န) [ဇိဝိတ+သုခ] အသက်ချမ်း
သာခြင်း။ တံ အဇ္ဇေ မယာ တေသံ မရဏ-
ဒုက္ခံ ဟရိတွာ ဇိဝိတသုခံ အာဟဋ္ဌံ။ ဇာ၊ဌ။
၃။၃၅၃။

ဇိဝိတသေသ (ပု) [ဇိဝိတ+သေသ] ကြွင်းကျန်
သော အသက်၊ အသက်ကြွင်း၊ အသက်
ကျန်။ တသ္မာ ဣဓ ဇိဝိတသေသေ။ သုတ္တနိ။
၃၈၄။ တသ္မာ ဣဓ ဇိဝိတသေသေ ဇိဝိတ-

သန္တတိယာ ဝိဇ္ဇမာနာယ 'ဣဓ လောကေ။
သုတ္တနိဌ။၂။၂၀၂။

ဇိဝိတဟရ (တိ) [ဇိဝိတ+ဟရ] အသက်ကို-
ဆောင်ယူ-ပယ်ရှား-တတ်သော၊ အသက်
ကို သေစေတတ်သော(ဝေဒနာ)။ ပါဏ-
ဟရာနန္တိ ဇိဝိတဟရာနံ။ ဝိ၊ဌ။၃။၁၃၅။ အံ၊ဌ။
၂။၁၃၈။ အံ၊ဌ။၃။၅၀။

ဇိဝိတဟရဏ (န) [ဇိဝိတ+ဟရဏ] (၁) (က)
အသက်ကို-ဆောင်ယူ-ပယ်ရှား-ခြင်း၊
အသက်ကို သေစေခြင်း။ (ခ) အသက်ကို
ဆောင်ထားခြင်း၊ အသက်ကို ရှင်စေခြင်း။
(တိ) (၂) (က) အသက်ကို-ဆောင်ယူ-
ပယ်ရှား-တတ်သော၊ အသက်ကို သေစေ
တတ်သော။ (ခ) အသက်ကို ဆောင်ထား
တတ်သော၊ အသက်ကို ရှင်စေတတ်သော။
(၁) (က) အလံ ဝါ ဇိဝိတဟရဏေ သ-
မတ္တော ဂဒေါ ယဿာတိ အလဂဒ္ဓေါ။ သီ၊ဋီ၊
သစ်။၁။၁၁၀။ (ခ) ဣရိယာပထေန ဣရိ-
ယာပထံ ဝိတ္ထိန္တိတွာ ဇိဝိတဟရဏတော ဝိဟ-
ရတိ။ အဘိ၊ဌ။၂။၂၅၀။ သာရတ္ထ၊၃။၃၇။
(၂) (က) ကဿာ? သဟ ဇာတိယာ အာ-
ဂတတော၊ ဇိဝိတဟရဏတော စ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
၂၂၃။ (ခ) ဇိဝိတဟရဏတာ-ကြည့်။

ဇိဝိတဟရဏက (တိ) [ဇိဝိတ+ဟရဏ+က]
အသက်ကို - ဆောင်ယူ-ပယ်ရှား-တတ်
သော၊ အသက်ကို သေစေတတ်သော။
ဇိဝိတဟရဏကံ ဥပနိက္ခိတဗ္ဗံ ဝါ သတ္တံ
သတ္တဟာရကန္တိ ဝိကပ္ပဒ္ဓယေနာဟ။ သာ-
ရတ္ထ၊၂။၂၅၈။ (-ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၁၅။)

ဇိဝိတဟရဏကသတ္တ (န) [ဇိဝိတဟရဏက+
သတ္တ] အသက်ကို-ဆောင်ယူ-ပယ်ရှား-
တတ်သော လက်နက်၊ အသက်ကို သေစေ
တတ်သော လက်နက်။ သတ္တဟာရကံ ပရိ-
ယေသန္တိတိ ဇိဝိတဟရဏကသတ္တံ ပရိယေ-
သန္တိ။ သံ၊ဌ။၃။၂၉၉။

ဇိဝိတဟရဏတာ•(တိ) [ဇိဝိတ+ဟရဏ+တာ]
အသက်ကို ဆောင်ထားတတ်သည်၏ အဖြစ်၊
အသက်ကို ဆောင်ထားခြင်း၊ အသက်ကို
ရှင်စေခြင်း။ ဘဂဝတော ဇိဝိတဟရဏတာယ
မဟပ္ပလော။ မိလိန္ဒ။ ၁၇၅။

ဇိဝိတဟရဏတ္ထ (ပု) [ဇိဝိတဟရဏ + အတ္ထ]
အသက်ကို - ဆောင်ယူ - ပယ်ရှား - ခြင်း
အကျိုး၊ အသက်ကို သေစေခြင်းအကျိုး။
အာဟရေယန္တိ ဇိဝိတဟရဏတ္ထာယ ဥပ-
နေယျံ။ သံ၊ ၂။ ၁။ ၂၁၇။

ဇိဝိတဟရဏသမတ္ထ (တိ) [ဇိဝိတဟရဏ +
သမတ္ထ] အသက်ကို - ဆောင်ယူ - ပယ်ရှား -
ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော၊ အသက်ကို သေ
စေခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော(အဆိပ်)။ သော
ဟိ အလံ ပရိယတ္တော ဇိဝိတဟရဏသမတ္တော
ဝါ ဝိသသင်္ခါတော ဂဒေါ အဿာတိ “အလံ-
ဂဒေါ”တိ ဝတ္ထဗ္ဗေ “အလဂဒေါ”တိ ဝုစ္စတိ။
ဝိမတိ။ ၁။ ၂။

ဇိဝိတဟာရ (ပု) [ဇိဝိတ+ဟာရ] အသက်ကို -
ဆောင်ယူ - ပယ်ရှား - ခြင်း၊ အသက်ကို
သေစေခြင်း။ ယေန အဓိဂတဿ ဇိဝိတ-
ဟာရော ဘဝတိတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၅၇။

ဇိဝိတဟာရဏ (တိ) [ဇိဝိတ+ဟာရဏ] အသက်
ကို - ဆောင်ယူ - ပယ်ရှား - တတ်သော၊
အသက်ကို သေစေတတ်သော။ ထေရော
သာရိပုတ္တော ဇိဝိတဟာရဏေပိ ကောပံ
န ကရေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၁၀၈။ သတ္တံ အာဟရေ-
သီတိ ဇိဝိတဟာရကံ သတ္တံ အာဟရိ။ မ၊ ၄။
၄။ ၂၃၃။

ဇိဝိတဟာရဏသတ္ထ (န) [ဇိဝိတဟာရဏ+သတ္ထ]
အသက်ကို - ဆောင်ယူ - ပယ်ရှား - တတ်
သော လက်နက်၊ အသက်ကို သေစေတတ်

သော လက်နက်။ သတ္တန္တိ ဇိဝိတဟာရဏ-
သတ္တံ။ မ၊ ၄။ ၄။ ၂၃၂။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၈။ (- ၁၉၊
၂၀။ မ၊ ၄။ ၁။ ၄၂၀။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၅။)

ဇိဝိတဟေတု (ပု) [ဇိဝိတ + ဟေတု] (၁)
အသက်ဟူသော အကြောင်း။ (၂) အသက်
၏ အကြောင်း။ (၃) အသက်မွေးခြင်း ဟူ
သော အကြောင်း။ (၄) အသက်မွေးခြင်း၏
အကြောင်း။ (၁) ကျာဟံ ဇိဝိတဟေတုပိ၊
ကာဟာမိ ပရဟေဌန (စရိယာ။ ၄၀၃)န္တိ
ဝေ ဇာနန္တော စ အဟံ မယံ ဇိဝိတနိမိတ္တမ္ပိ
ပရသတ္တဝိဟိ သနံ ကိ ကာဟာမိ ကိ ကရိ-
ဿာမိ။ စရိယာ။ ၄။ ၁၄၀။ (- ဝိ၊ ၂။ ၃၃၄။ ဝိ၊
၄။ ၄၂။ ဒီ၊ ၂။ ၉၉။ အံ၊ ၃။ ၃၁၊ ၄၁၊ ၉၇။ အဘိ၊
က။ ၃၄၃။ ပဋိသံ၊ ၄၂။ ဥဒါနံ၊ ၁၄၂။ နေတ္ထိ။
၇၇။ မိလိန္ဒ။ ၁၀၂။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၀။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၃။
ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၇၂၊ ၂၇၃။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၃။ မ၊ ၄။ ၄။
၄၆။) (၂) ဇိဝိတဟေတု (သံ၊ ၁။ ၄၃၀)တိ
အဋ္ဌဝိယံ စောရေဟိ ဂဟေတွာ ဇိဝိတေ
ဝေါရောပိယမာနေ တဿပိ ဟေတု။ သံ၊ ၄။ ၂။
၁၉၃။ (- မူလဋီ၊ ၂။ ၃၄။) (၃) သာမံ ဒါသဗျံ
ဥပဂတော နာမ ဇိဝိတဟေတု ဝါ အာရက္ခ-
ဟေတု ဝါ “အဟံ တေ ဒါသော”တိ သယ-
မေဝ ဒါသဘာဝံ ဥပဂတော။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၂။
(- ထေရီ၊ ၄။ ၁၂။) (၄) ကမ္မံ အကတွာတိ
ကိပ္ပိ ဇိဝိတဟေတုဘူတံ ကမ္မံ အကတွာ။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၁။

ဇိဝိတဟေတုက (ပု) [ဇိဝိတဟေတု + က]
အသက်မွေးခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ဆတ္တ-
ကံ ဝါပိတိ ဇိဝိတဟေတုကေန ကရိယမာနံ
ဆတ္တကမ္မံ မေ န ရုစ္စတိတိ အတ္တော။ ထေရီ၊
၄။ ၃၀။

ဇိဝိတဟေတုတာ (ထိ) [ဇိဝိတဟေတု+တာ]
အသက်၏ အကြောင်း၏ အဖြစ်။ အဇ္ဈော-
ဟရဏဿ ရသဂ္ဂဟဏမူလတာဝစနေန ရသ-

ဿ ပရမ္ပရာယ ဇိဝိတဟေတုတံ ဒဿေတိ။
အနုဋီ၊ ၂။၃၉။

ဇိဝိတာပါဒက (တိ) [ဇိဝိတ+အာပါဒက။ ထိ-
ဌ်ဇိဝိတာပါဒိကာ။] အသက်ကိုစောင့်ရှောက်
တတ်သောသူ။ တဿ ဗုဒ္ဓဿ မာတုစ္ဆာ၊
ဇိဝိတာပါဒိကာ (ဇိဝိတပါလိကာ။ သျှာ၊
မူကွဲ) အယံ။ အပါ၊ ၂။၂၁၅။ ထေရီ၊ ၄။
၁၅၆။

ဇိဝိတာပါဒိကာ (ထိ) [ဇိဝိတ+အာပါဒိကာ]
အသက်ကို စောင့်ရှောက်တတ်သော မိန်းမ။
အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇိဝိတာရမ္မဏ (န) [ဇိဝိတ+အာရမ္မဏ] ဇိဝိ-
တိန္ဒြေ ဟူသော အာရုံ။ “ယော ကောစီ” တိ
ဝိကပ္ပေန္တဿ ဝဓကစေတနာ ယဿ ကဿစိ
ဇိဝိတာရမ္မဏံ ကတွာ ပဝတ္တတိ။ ဝဇီရ၊ ၁၆၆။

ဇိဝိတာရဟ (တိ) [ဇိဝိတ+အရဟ] အသက်ရှင်
ခြင်းငှါ ထိုက်သော၊ အသက်ရှင်ထိုက်သော၊
သူ။ အတ္တနာ၊ ယံ စဇိတွာန၊ ဇိဝိတံ ဇိဝိ-
တာရဟော။ ဇာ၊ ၂။၈၆။ ဇာ၊ ၄။၅။၃၆၈။

ဇိဝိတာဝသေသ (ပု) [ဇိဝိတ + အဝသေသ]
ကြွင်းကျန် သေးသော အသက်၊ အသက်
ကြွင်း၊ အသက်ကျန်။ သတိ ဇိဝိတေ ဇိဝိ-
တာဝသေသေ တိဋ္ဌေယျ၊ အသတိ ဇိဝိတေ
ဇိဝိတာဝသေသေ တိဋ္ဌေယျာတိ?။ အဘိ၊
က။၃၃၁။ (-၃၉၅။ မူလဋီ၊ ၃။၁၀၆။)

ဇိဝိတာသာ (ထိ) [ဇိဝိတ+အာသာ] အသက်၌
တပ်မက်သော တဏှာ။ ကတမာ ဒွေ၊
လာဘာသာ စ ဇိဝိတာသာ စ။ အံ၊ ၁။၈၆။
(-မဟာနိ၊ ၆။ စူဠနိ၊ ၂၇၊ ၂၄၁။ အံ၊ ၄။၂။
၅၇။ ဇာ၊ ၄။၃။၃၀၆။ သံ၊ ၄။၁။၁၆၆။ အံ၊ ၄။
၂။၅၅။)

ဇိဝိတိန္ဒြိယ (န) [ဇိဝိတ+ဣန္ဒြိယ။ ဇိဝိတေ ဣန္ဒြိ-
ယကရေတိတံ ဇိဝိတိန္ဒြိယံ။ သံ၊ ၄။၃။၂၆၉။

ဇိဝိန္ဒြိယ တေန တံ သမ္ပယုတ္တကာ ဓမ္မာတိ
ဇိဝိတံ။ အနုပါလနလက္ခဏေ ဣန္ဒြိယံ ကာရေ-
တိတံ ဣန္ဒြိယံ၊ ဇိဝိတမေဝ ဣန္ဒြိယံ ဇိဝိတိန္ဒြိ-
ယံ။ အဘိ၊ ၄။၁။၁၆၇။ မဟာနိ၊ ၄။၁၂။ (-
အဘိ၊ ၄။၁။၁၉၃။ အဘိ၊ ၄။၂။၁၁၈။ ပဋိသံ၊
၄။၁။၈၀။) ဝိဘာဝနီ၊ ၁၉၈။ လည်း ကြည့်။]
ဇိဝိတိန္ဒြေ၊ တကွဖြစ်ဖက် ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို
အစိုးတရ စောင့်ရှောက်တတ်သော သဘော
တရား။ ဇိဝိတိန္ဒြေသည် (က) နာမ်ဇိဝိတိန္ဒြေ၊
နာမ်သက်၊ ဇိဝိတိန္ဒြေစေတသိက်။ (ခ) ရုပ်
ဇိဝိတိန္ဒြေ၊ ရုပ်သက်၊ ဇိဝိတရုပ် ဟူ၍ ၂-မျိုး
ရှိသည်။ ယင်းဇိဝိတိန္ဒြေ ၂-မျိုးသည် ဥပါ-
ဒိန္ဒြေကခန္ဓာ အစဉ်၌ အကြီးအမှူး ဦးစီး-
ပဓာနဖြစ်သည်။ တကွဖြစ်ဖက် ရုပ်နာမ်တရား
တို့ကို အစဉ်စောင့်ရှောက်ခြင်း သဘော
လက္ခဏာဟူသော ‘အနုပါလနလက္ခဏာ’ ရှိ
သည်။ တကွဖြစ်ဖက် ရုပ်နာမ် တရားတို့ကို
ဥပါဒိမှ ဘင်တိုင်အောင် မျှစေမှုကိစ္စဟူသော
‘ပဝတ္တနရသ’ ရှိသည်။ တကွဖြစ်ဖက် ရုပ်နာမ်
တရားတို့ကို ဘင်မတိုင်မီ တည်နေအောင်
ထားတတ်သော တရားဟု ဉာဏ်အား ရှေးရှု
ထင်မြင်မှု အခြင်းအရာဟူသော ‘ဌပနပစ္စု-
ပဋ္ဌာန’ ရှိသည်။ မိမိစောင့်ရှောက်မှု၏အစွမ်း
ကြောင့် တည်နေသော တကွဖြစ်ဖက် ရုပ်
နာမ် တရားလျှင် နီးစွာသော အကြောင်း
‘ယာပယိတဗ္ဗဓမ္မပဋ္ဌာန’ ရှိသည်။ ယင်းသို့
အနုပါလနလက္ခဏာ ရှိပါသော်လည်း ရေ
သည် ကြာကို စိမ်းလန်း စိုပြေအောင် ရေနှင့်
ကြာတို့ ထင်ရှားရှိခိုက်၌သာ စောင့်ရှောက်
နိုင်သကဲ့သို့ ဇိဝိတိန္ဒြေသည်လည်း မိမိတည်း
ဟူသော ဇိဝိတိန္ဒြေနှင့်တကွ ဖြစ်ဖက် ရုပ်
နာမ်တရားတို့၏ မချုပ်ပျောက်မီ ထင်ရှား
ရှိခိုက်၌သာ စောင့်ရှောက်နိုင်သည်။ ချုပ်
ပျောက်ပြီးနောက် မစောင့်ရှောက်နိုင်။ ထို
သို့ စောင့်ရှောက်သော်လည်း အထိန်းအယ
တို့သည် သူတပါးတို့သားသွီးကိုသာ ယုယ

ပိုက်ထွေး ဇက္ခဿေ စောင့်ရှောက်သကဲ့သို့
 ဇိဝိတိန္ဒြိယသည်လည်း မိမိတို့ဆိုင်ရာ ကံ
 စသော အကြောင်းတရားကြောင့် ဖြစ်ပေါ်
 လာသော ရုပ်နာမ် တရားကိုသာ စောင့်
 ရှောက်နိုင်သည်။ မိမိကိုယ်တိုင်ကမူ ရုပ်နာမ်
 တရားတို့ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် မစွမ်းဆောင်
 နိုင်။ ဇိဝိတိန္ဒြိယသည် တကွဖြစ်ဖက် ရုပ်နာမ်
 တရားကို စောင့်ရှောက်လေလျှင် ဇိဝိတိန္ဒြိယ
 ကို မည်သည့်တရားက စောင့်ရှောက်သနည်း
 ဟူမူ — လှေကို တဖက်ကမ်းသို့ ပို့ဆောင်
 သော လှေသမားသည် လှေကိုသာပို့ ဆောင်
 သော်လည်း လှေနှင့်မိမိသည် ဆက်စပ်တည်
 နေသဖြင့် မိမိကိုလည်း ပို့ ဆောင်ရာ ရောက်
 သကဲ့သို့ ဇိဝိတိန္ဒြိယသည်လည်း တကွဖြစ်ဖက်
 ရုပ်နာမ်တရားတို့ကိုသာ စောင့်ရှောက်သော်
 လည်း တကွဖြစ်ဖက် ရုပ်နာမ် တရားတို့နှင့်
 ဆက်စပ် တည်နေသဖြင့် မိမိကိုယ်ကို ပြန်၍
 စောင့်ရှောက်သည် မည်ပေသည်။ ဇိဝိတိန္ဒြိယ
 သည် တကွဖြစ်ဖက် ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို မျှစေ
 ခြင်းကိစ္စရှိသည် ဆိုသော်လည်း ဥပါဒ်ခဏမှ
 ဘင်ခဏတိုင်အောင်သာ မျှစေ နိုင်သည်။
 ဘင်ခဏမှ နောက်ကာလ၌ကား မမျှစေ
 နိုင်။ အဘယ်ကြောင့်ဟူမူ — ဇိဝိတိန္ဒြိယနှင့်
 ရုပ်နာမ်တရားတို့သည် ထင်ရှားမရှိ ချုပ်
 ပျောက်ပြီး ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်ပေသည်။
 ထို့ပြင် — ဇိဝိတိန္ဒြိယသည် ရုပ်နာမ်တရား
 တို့ကို တည်တံ့ အောင် ထားတတ်သော
 တရား ဟု ဆိုရသော်လည်း ဘင်ခဏသို့
 မရောက်မီသာ တည်တံ့အောင် စွမ်းဆောင်
 နိုင်ပေသည်။ ချုပ်ပျက်ဆဲ ဘင်ခဏ၌ကား
 တည်တံ့အောင် မစွမ်းဆောင်နိုင်တော့ပေ။
 အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် — ကုန်ဆဲဖြစ်သော
 ဆီ၊ မီးစာတို့သည် မီးလျှံမီးတောက်ကို တည်
 တံ့အောင် မစွမ်းဆောင်နိုင်သကဲ့သို့ ဇိဝိ-
 တိန္ဒြိယသည်လည်း မိမိကိုယ်တိုင် ပျက်ဆဲ ဖြစ်
 သောကြောင့် ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို တည်တံ့

အောင် မစွမ်းဆောင်နိုင်တော့ပေ (အဘိ၊
 ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၇၊ ၂၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၇၇။ မဟာနိ၊ ၄။
 ၁၂၇)။ ယင်းဇိဝိတိန္ဒြိယမျိုးတို့တွင် နာမ်ဇိဝိ-
 တိန္ဒြိယကို ဓားလက်နက် စသည်တို့ဖြင့် ဖျက်
 ဆီးခြင်းငှါ မတတ်စွမ်းနိုင်၊ ရုပ်ဇိဝိတိန္ဒြိယကို
 သာ ဖျက်ဆီးခြင်းငှါ တတ်စွမ်းနိုင်သည်။
 သို့ဖြစ်သော်လည်း ရုပ်ဇိဝိတိန္ဒြိယနှင့် နာမ်-
 ဇိဝိတိန္ဒြိယတို့သည် ဆက်စပ် တည်နေကြသည်
 ဖြစ်၍ ရုပ်ဇိဝိတိန္ဒြိယအစဉ်ကို ဖျက်ဆီးက
 နာမ်ဇိဝိတိန္ဒြိယလည်း ချုပ်ပျောက် ပျက်စီး
 သည်။ ရုပ်ဇိဝိတိန္ဒြိယတွင်လည်း အတိတ် ဇိဝိ-
 တိန္ဒြိယနှင့် အနာဂတ်ဇိဝိတိန္ဒြိယတို့ကို ထင်ရှား
 မရှိသောကြောင့် မဖျက်ဆီးနိုင်၊ ပစ္စုပ္ပန်
 ဇိဝိတိန္ဒြိယကိုသာ ဖျက်ဆီးနိုင်သည်။ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊
 ၂။ ၃၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။
 ၃၂၁။) ကတမံ တသ္မိံ သမယေ ဇိဝိတိန္ဒြိယံ
 ဟောတိ။ ယော တေသံ အရူပိနံ ဓမ္မာနံ
 အာယု ဌိတိ ယပနာ ယာပနာ ဣရိယနာ
 ဝတ္တနာ ပါလနာ ဇိဝိတံ ဇိဝိတိန္ဒြိယံ။ ဣဒံ
 တသ္မိံ သမယေ ဇိဝိတိန္ဒြိယံ ဟောတိ။
 အဘိ၊ ဓ၊ ၂၀။ ကတမံ တံ ရူပံ ဇိဝိတိန္ဒြိယံ။
 ယော တေသံ ရူပိနံ ဓမ္မာနံ အာယု ဌိတိ....။
 ဣဒံ တံ ရူပံ ဇိဝိတိန္ဒြိယံ။ အဘိ၊ ဓ၊ ၁၆၇။
 တံ ရူပဇိဝိတိန္ဒြိယံ အရူပဇိဝိတိန္ဒြိယံ ဒုဝိဓံ၊
 သဗ္ဗကမ္မဇရူပသဟင်္ဂံ သဟဇရူပါနုပါလနံ
 ရူပဇိဝိတိန္ဒြိယံ၊ သဗ္ဗစိတ္တသဟင်္ဂံ သဟဇအ-
 ရူပါနုပါလနံ အရူပဇိဝိတိန္ဒြိယံ။ ပဋိသံ၊
 ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၀။ (- ဝိ၊ ၁။ ၉၂။ ဝိ၊ ၂။ ၁၆၄။
 ဒီ၊ ၂။ ၂၄၄။ မ၊ ၃။ ၂၉၂။ သံ၊ ၃။ ၁၇၉။ အဘိ၊
 ဓ၊ ၁၇၂၊ ၂၀။ အဘိ၊ ပု၊ ၁၀၂။ အဘိ၊ က၊ ၁၂၊
 ၁၇၇၊ ၄၂၆။ ပဋိသံ၊ ၉၊ ၃၇၊ ၁၀၂၊ ၂၂၆၊ ၄၀၅။
 မဟာနိ၊ ၃၊ ၂၊ ၉၅၊ ၁၆၂။ ပေဋကော၊ ၂၇၁။
 မိလိန္ဒ၊ ၅၇။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၇။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၃။
 ကင်္ခါ၊ ၁၂၁။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၇။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၇။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊
 ၃။ ၂၄၉။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၁၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊
 ၁။ ၂၀၊ ၁၆၉။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၃။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၀။

အဘိ၊ဌ၊၃။၅။၂၁-၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၂။၇၃။၁၂၂-၃။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၂။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃။
 ၂၂။ ဥဒါန၊ဌ၊၃၇။ လူတိဝုတ်၊ဌ၊၆၉။၂၃။
 ဝိမာန၊ဌ၊၆၅။ ထေရ၊ဌ၊၁။၃၃။ ထေရ၊ဌ၊
 ၂။၁၄၃။ မဟာနိ၊ဌ၊၂၂။၆၂။၉၀။၉၀။၂၃၄။
 ၂၃၀။၃၃၅။ စူဠနိ၊ဌ၊၃၃။ ဇာ၊ဌ၊၃။၁၅၂။
 ဝဇီရ၊၁၅၉။၁၆၄-၅။၁၇၀။၅၅၄။ သာရတ္ထ၊၂။
 ၂၅၀။ ဝိမတိ၊၁။၂၂။ ကင်္ခါ၊ဌ၊သစ်။၂၁။
 ဒါ၊ဌ၊၁။၁၁။သိ၊ဌ၊သစ်။၁။၃၂။ သိ၊ဌ၊သစ်။
 ၂။၁၉၁။ ဒါ၊ဌ၊၂။၃၃။ မ၊ဌ၊၁။၁၆၀။၂၃၉။
 မ၊ဌ၊၂။၁၆၀။၁၉၅။၂၃၂-၃။ သံ၊ဌ၊၁။၆၃။
 သံ၊ဌ၊၂။၁၄၁။ အံ၊ဌ၊၃။၇၁။၂၇။ မူလဌ၊၁။
 ၉၀။၁၅၀။ မူလဌ၊၃။၇၁။၅၆။ အနုဌ၊၁။၇၀။
 ၁၇၁။ အနုဌ၊၂။၇၃။)

ဇိဝိတိန္ဒြိယကတ (တိ) [ဇိဝိတိန္ဒြိယ+ကတ] ဇိဝိ-
 တိန္ဒြိယသည် ပြုအပ်သော။ ဣန္ဒြိယဗဒ္ဓဿ ဟိ
 မတရူပတော ကမ္မဇဿ စ ဥတုဇာဒိတော
 ဝိသေသော ဇိဝိတိန္ဒြိယကတောတိ။ အနုဌ၊
 ၁။၉၇။

ဇိဝိတိန္ဒြိယကထာ (ထိ) [ဇိဝိတိန္ဒြိယ+ကထာ]
 ဇိဝိတိန္ဒြိယကို-ဆိုရာ-ဆိုကြောင်း-စကား။
 ဣဒါနိ ဇိဝိတိန္ဒြိယကထာ နာမ ဟောတိ။
 အဘိ၊ဌ၊၃။၂၁။

ဇိဝိတိန္ဒြိယစိတ္တဌ္ဌိတိ (ထိ) [ဇိဝိတိန္ဒြိယ+စိတ္တဌ္ဌိ-
 တိ] ဇိဝိတိန္ဒြိယစေတသိက်၊ ကေဂ္ဂတာစေ-
 တသိက်။ နနု ဇိဝိတိန္ဒြိယစိတ္တဌ္ဌိတိယောပိ
 သာဓာရဏာတိ? သစ္စံ သာဓာရဏာ။
 အနုဌ၊၃။၉။

ဇိဝိတိန္ဒြိယတာသာမည (န) [ဇိဝိတိန္ဒြိယတာ+
 သာမည] ဇိဝိတိန္ဒြိယ၏ အဖြစ်ဟူသော သာ
 မန်။ အဝိသေသေနာတိ ကာရဏဝိသေသာ-
 နုပေက္ခေန ဇိဝိတိန္ဒြိယတာသာမညေန။ အနု-
 ဌ၊၁။၉၇။

ဇိဝိတိန္ဒြိယနဝက (န) [ဇိဝိတိန္ဒြိယ+နဝက] ဇိဝိ-
 တိန္ဒြိယ ကြီးမှူးသော ရုပ် ၉-ခု၊ ဇိဝိတနဝက-

ကလပ်။ ယသ္မာ စ သြပ်ပါတိကသတ္တေသု
 ဗြဟ္မကာယိကာဒိနံ ပဋိသန္ဓိက္ခဏေ စက္ခု-
 သောတဝတ္ထုဒသကာနံ ဇိဝိတိန္ဒြိယနဝကဿ
 စ ဝသေန။ အဘိ၊ဌ၊၂။၁၆၁။ (-ပဋိသံ၊ဌ၊
 ၁။၃၂။ မဟာနိ၊ဌ၊၁၉၇။)

ဇိဝိတိန္ဒြိယနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဇိဝိတိန္ဒြိယ+နိဒ္ဒေသ]
 ဇိဝိတိန္ဒြိယကို-ညွှန်ပြရာ-ညွှန်ပြကြောင်း-
 စကား။ ဇိဝိတိန္ဒြိယနိဒ္ဒေသေ ယော တေသံ
 အရူပိနံ ဓမ္မာနံ အာယူတိ တေသံ သမ္ပယုတ္တ-
 ကာနံ အရူပဓမ္မာနံ ယော အာယာပနဌေန
 အာယု။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၉၃။

ဇိဝိတိန္ဒြိယနိရောဓ (ပု) [ဇိဝိတိန္ဒြိယ+နိရောဓ]
 ဇိဝိတိန္ဒြိယ၏ ချုပ်ပျောက်ခြင်း။ ဥသ္မာ နာမ
 ကမ္မဇတေဇောဓာတု၊ သာ သဟ ဇိဝိတိန္ဒြိယ-
 နိရောဓာ ပရိယာဒိယတိ။ မ၊ဌ၊၃။၄၁၇။

ဇိဝိတိန္ဒြိယပ(ပု)ဌိဗဒ္ဓ(တိ) [ဇိဝိတိန္ဒြိယ+ပဌိဗဒ္ဓ]
 ဇိဝိတိန္ဒြိယနှင့် ဆက်စပ်သော။ ပိတ္တေသု ဟိ
 အဗဒ္ဓပိတ္တံ ဇိဝိတိန္ဒြိယပဌိဗဒ္ဓံ သကလသရီရံ
 ဗျာပေတော ဌိတံ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
 ၃၅၄။(-ခုဒ္ဒက၊ဌ၊၁၆၇။ သံ၊ဌ၊၂။၁၉၀။)

ဇိဝိတိန္ဒြိယပဌိဗဒ္ဓဝတ္ထိ (တိ) [ဇိဝိတိန္ဒြိယပဌိဗဒ္ဓ
 +ဝတ္ထိ] ဇိဝိတိန္ဒြိယနှင့် ဆက်စပ်၍ ဖြစ်ခြင်း
 ရှိသော။ သော ဒုဝိဇောပိ ဇိဝိတိန္ဒြိယပဌိဗဒ္ဓ-
 ဝတ္ထိတိ ဉာပနတ္တံ တတော ဇိဝိတိန္ဒြိယံ။ အဘိ၊
 ဌ၊၂။၁၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၃။

ဇိဝိတိန္ဒြိယပ (ပု) ဗန္ဓ (ပု) [ဇိဝိတိန္ဒြိယ+ပဗန္ဓ]
 ဇိဝိတိန္ဒြိယ၏ အစဉ်။လိဂေ ပရိဝတ္တေပိ သော
 ဝေ ကေကမ္မနိဗ္ဗတ္တော ဘဝဂ်ပုဗန္ဓော ဇိဝိ-
 တိန္ဒြိယပုဗန္ဓော စ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆၀။
 သာရတ္ထ၊၃။၂၆၀။ (-အံ၊ဌ၊၁။၂၃၃။)

ဇိဝိတိန္ဒြိယပရိယန္တ (တိ) [ဇိဝိတိန္ဒြိယ+ပရိယန္တ]
 ဇိဝိတိန္ဒြိယလျှင်-အဆုံး- အပိုင်းအခြား-ရှိ
 သော။ တတ္ထ စက္ခာယတနာဒိနိ ဇိဝိတိန္ဒြိယ-
 ပရိယန္တာနိ အဋ္ဌ ကမ္မသမုဋ္ဌာနရူပါနိပိ။ အဘိ၊
 ဌ၊၁။၁၂၄။

ဇိဝိတိန္ဒြိယပရိယာဒါယက (တိ) [ဇိဝိတိန္ဒြိယ + ပရိယာဒါယက] ဇိဝိတိန္ဒြိယကို ကုန်စေတတ်သော။ ဇိဝိတိန္ဒြိယပရိယာဒါယကံ စိတ္တံ အဝိဇ္ဇာပရိယာဒါတုံ န သက္ကာတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃။ (- နေတ္တိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅။)

ဇိဝိတိန္ဒြိယပ(ပွ)ဝတ္တိ (ထိ) [ဇိဝိတိန္ဒြိယ + ပဝတ္တိ] ဇိဝိတိန္ဒြိယ၏ - ဖြစ်ခြင်း - တည်နေခြင်း၊ အသက်ရှင်ခြင်း။ ဇိဝိမာနဿ သတ္တဿ၊ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ ဝါ ဇိဝိတိန္ဒြိယပဝတ္တိယာ၊ အာဇိဝိသေဝ ဝါ သုဒ္ဓိ ဝေါဒါနံ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၄။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃။

ဇိဝိတိန္ဒြိယပဝတ္တိကာရဏ (န) [ဇိဝိတိန္ဒြိယပဝတ္တိ + ကာရဏ] ဇိဝိတိန္ဒြိယ-ဖြစ်-တည်နေ-ခြင်း၏ အကြောင်း၊ အသက်ရှင်ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဝုတ္တပ္ပကာရာနံ အဿာသာဒီနံ ဇိဝိတိန္ဒြိယပဝတ္တိကာရဏဝသေန ဝုတ္တာနံ။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃။

ဇိဝိတိန္ဒြိယပါလနာ (ထိ) [ဇိဝိတိန္ဒြိယ + ပါလနာ] ဇိဝိတိန္ဒြိယကို စောင့်ရှောက်ခြင်း။ အာဟာရံ ဝိနာ ဇိဝိတိန္ဒြိယပါလနာယ အဘာဝေန စ သစ္ဆန္တရာဂပရိဘောဂရသာဝ ပါပတရာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇။

ဇိဝိတိန္ဒြိယဘင်္ဂ (ပု) [ဇိဝိတိန္ဒြိယ + ဘင်္ဂ] ဇိဝိတိန္ဒြိယ၏ - ချုပ်ပျောက် - ပျက်စီး - ခြင်း။ ဇိဝိတိန္ဒြိယဘင်္ဂသင်္ခါတံ ဓမ္မံ ပဋိစ္စ ကထိယတိ။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃။

ဇိဝိတိန္ဒြိယမူလက (တိ) [ဇိဝိတိန္ဒြိယ + မူလက] ဇိဝိတိန္ဒြိယလျှင် - အရင်း - မူလ - ရှိသော။ ဇိဝိတိန္ဒြိယမူလကေဟိ စ နယေဟိ ပါကဋာယေဝါတိ ကတွာ န ဝုတ္တာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၅။

ဇိဝိတိန္ဒြိယယာပနတ္ထ (ပု) [ဇိဝိတိန္ဒြိယယာပနာ + အတ္ထ] ဇိဝိတိန္ဒြိယ၏ မျှတခြင်းအကျိုး။ ယာ-

ပနာယာတိ ဇိဝိတိန္ဒြိယယာပနတ္ထာယ အာဟာရေတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၃။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁။ (- မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆။ အနုဋီ၊ ၁။ ၂၀။)

ဇိဝိတိန္ဒြိယယာပနာ (ထိ) [ဇိဝိတိန္ဒြိယ + ယာပနာ] ဇိဝိတိန္ဒြိယ၏ မျှတခြင်း။ ယာပနာယာတိ ဣမိနာ ဇိဝိတိန္ဒြိယယာပနာ ဝုတ္တာ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၆။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁။ ၆။)

ဇိဝိတိန္ဒြိယယောဇနာ (ထိ) [ဇိဝိတိန္ဒြိယ + ယောဇနာ] ဇိဝိတိန္ဒြိယကို ယှဉ်ခြင်း။ ဣမိနာ နယေန သဗ္ဗတ္တာပိ ပဋိသန္ဓိပဝတ္တိဝသေန ဇိဝိတိန္ဒြိယယောဇနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၃။

ဇိဝိတိန္ဒြိယရဟိတ (တိ) [ဇိဝိတိန္ဒြိယ + ရဟိတ] ဇိဝိတိန္ဒြိယမှ ကင်းသော၊ ဇိဝိတိန္ဒြိယမရှိသော။ တဿ ဇိဝိတိန္ဒြိယရဟိတေ သရီရေ ဝေဒိနိဗ္ဗောဂေ တသ္မိဉ္စ မေ ပုတ္တေ ပေတေ ပုန ပဋိဂတေ မရဏကာလံ ကတွာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅။ (- မ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃။)

ဇိဝိတိန္ဒြိယဝိကောပန (န) [ဇိဝိတိန္ဒြိယ + ဝိကောပန] ဇိဝိတိန္ဒြိယကို - ပျက်စီးစေခြင်း - ပျက်ဆီးခြင်း။ တန္တိ ဇိဝိတိန္ဒြိယဝိကောပနံ။ ဝဇီရ၊ ၁၅။

ဇိဝိတိန္ဒြိယဝိစ္ဆေဒ (ပု) [ဇိဝိတိန္ဒြိယ + ဝိစ္ဆေဒ] ဇိဝိတိန္ဒြိယ ပြတ်စဲခြင်း၊ သေခြင်း။ ပဉ္စဝေါကာရဏေ ရူပသန္တာနာဓိနဝုတ္တိတာယ ဘူတရူပေသု ကတပ္ပယောဂဝသေန ဇိဝိတိန္ဒြိယဝိစ္ဆေဒေန သောပိ ဝိစ္ဆိဇ္ဇတိ။ ဣတိဝုတိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃။

ဇိဝိတိန္ဒြိယဝိသယ (တိ) [ဇိဝိတိန္ဒြိယ + ဝိသယ] ဇိဝိတိန္ဒြိယလျှင် အာရုံရှိသော၊ ဇိဝိတိန္ဒြိယကို အာရုံပြုသော။ ယဿ ကဿစိ ဧကသေဝ ဇိဝိတိန္ဒြိယဝိသယာ ဝဓကစေတနာ ပဝတ္တိ၊ န ပဟာရပစ္စယာ မရန္တသေဝ ဇိဝိတိန္ဒြိယဝိသယာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၆။

ဇိဝိတိန္ဒြိယဝုတ္တိ (ထိ) [ဇိဝိတိန္ဒြိယ+ဝုတ္တိ] ဇိဝိတိန္ဒြိယဖြစ်ခြင်း၊ အသက်ရှင်ခြင်း။ ဇိဝိမာနဿ သတ္တဿ၊ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ ဝါ ဇိဝိတိန္ဒြိယဝုတ္တိယာ၊ အာဇိဝိဿေဝ ဝါ သုဒ္ဓိ ဝေါဒါနံ။ ဒီ၊ ငါ၊ ၁၁၀၆။ သီ၊ ငါ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၁၁။ (-အံ၊ ငါ၊ ၁။ ၂၆၃။ မူလငါ၊ ၁။ ၁၁၂။)

ဇိဝိတိန္ဒြိယသန္တာန (န) [ဇိဝိတိန္ဒြိယ+သန္တာန] ဇိဝိတိန္ဒြိယ-အစဉ်-အတန်း။ အရူပဓမ္မာနံ စိတ္တဝိပ္ပယုတ္တံ ဇိဝိတိန္ဒြိယသန္တာနံ နာမအတ္တိတိ ဣစ္ဆတိ။ အဘိ၊ ငါ၊ ၂၁၁။ မူလငါ၊ ၂။ ၉၀။

ဇိဝိတိန္ဒြိယသမဂ္ဂိတာ (ထိ) [ဇိဝိတိန္ဒြိယသမဂ္ဂိ+တာ] ဇိဝိတိန္ဒြိယနှင့် ပြည့်စုံသည်၏ အဖြစ်၊ ဇိဝိတိန္ဒြိယနှင့်ပြည့်စုံခြင်း။ အထ ဝါ ဇိဝိတိန္ဒြိယသမဂ္ဂိတာယ ပါဏသင်္ခါတေ တံတံ-ကမ္မာနုရူပံ ပဝတ္တနတော ဘူတနာမကေ သတ္တေတိ အတ္တော။ သီ၊ ငါ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၂၈။

ဇိဝိတိန္ဒြိယသမဂ္ဂိ (တိ) [ဇိဝိတိန္ဒြိယ+သမဂ္ဂိ] ဇိဝိတိန္ဒြိယနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ အထက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဇိဝိတိန္ဒြိယသမ္ဘဝ (ပု) [ဇိဝိတိန္ဒြိယ+သမ္ဘဝ] ဇိဝိတိန္ဒြိယဖြစ်ခြင်း။ အရူပက္ခန္ဓေန သုဒ္ဓိတဿေဝ ရူပကာယဿ ဇိဝိတိန္ဒြိယသမ္ဘဝတော။ ဝဇီရ။ ၁၅၅။

ဇိဝိတိန္ဒြိယသုတ္တ (န) [ဇိဝိတိန္ဒြိယ+သုတ္တ] ဇိဝိတိန္ဒြိယသုတ်၊ ဣတ္ထိန္ဒြိယ၊ ပုရိသိန္ဒြိယ၊ ဇိဝိတိန္ဒြိယတို့ကို ဟောသောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ဣန္ဒြိယ သံယုတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ သံ၊ ၃။ ၁၇၉။ (သံဃာ့-ပရိသတ်အလယ်၌ “ဝဋ်ဆင်းရဲ၏အကြောင်း ဖြစ်ကုန်သော ဣန္ဒြိယတို့ဟူသည် အဘယ်နည်း”ဟု အမေးပုစ္ဆာ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ထိုအခါ ဘုရားရှင်သည် ဝဋ်ဆင်းရဲ၏ အကြောင်းဖြစ်ကုန်သော ဣန္ဒြိယတို့ကိုဟောပြ

လိ၍ ဇိဝိတိန္ဒြိယသုတ်ကို ဟောတော်မူသည်။ သံ၊ ငါ၊ ၃။ ၂၆၉။)

ဇိဝိတိန္ဒြိယာတိပါတန (န) [ဇိဝိတိန္ဒြိယ+အတိ-ပါတန] ဇိဝိတိန္ဒြိယကို လျင်စွာ-ကျစေ-ချ-ခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဇိဝိတိန္ဒြိယာတိပါတနဝိဓာန (န) [ဇိဝိတိန္ဒြိယာ-တိပါတန+ဝိဓာန] ဇိဝိတိန္ဒြိယကိုလျင်စွာချမှ အစီအရင်။ တံ ဇိဝိတိန္ဒြိယာတိပါတနဝိဓာနံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တိပ္ပကာရမေဝ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၂၄။

ဇိဝိတိန္ဒြိယာပရောဓ (ပု) [ဇိဝိတိန္ဒြိယ+အပ-ရောဓ] ဇိဝိတိန္ဒြိယချုပ်ပျောက်ခြင်း။ တဿ အာယုက္ခယာ ဇိဝိတိန္ဒြိယာပရောဓာ ဣဒဉ္စ ဒုက္ခံ နိရုဇ္ဈတိ၊ အညဉ္စ ဒုက္ခံ န ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ပေဋကော၊ ၂၅၈။

ဇိဝိတိန္ဒြိယာရမ္မဏ(တိ) [ဇိဝိတိန္ဒြိယ+အာရမ္မဏ] ဇိဝိတိန္ဒြိယလျှင် အာရုံရှိသော၊ ဇိဝိတိန္ဒြိယကို အာရုံပြုသော။ ပါဏာတိပါတော ဇိဝိတိန္ဒြိယာရမ္မဏတော သင်္ခါရာရမ္မဏော ဟောတိ။ ဒီ၊ ငါ၊ ၂၂၂။ မ၊ ငါ၊ ၁။ ၂၀၅။ သံ၊ ငါ၊ ၂။ ၁၃၇။ အဘိ၊ ငါ၊ ၁။ ၁၄၄။ (- အဘိ၊ ငါ၊ ၂။ ၂၆၆၊ ၄၃၆။ ခုဒ္ဒက၊ ငါ၊ ၁၈။ ဣတိဝုတ်၊ ငါ၊ ၂၂၂။ နေတ္တိ၊ ငါ၊ ၁၆၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၂၀။ မ၊ ငါ၊ ၂။ ၂၁။ အံ၊ ငါ၊ ၂။ ၂၁၄။)

ဇိဝိတိန္ဒြိယာရမ္မဏတ္ထ (န) [ဇိဝိတိန္ဒြိယာရမ္မဏ+တ္ထ] ဇိဝိတိန္ဒြိယလျှင် အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်၊ ဇိဝိတိန္ဒြိယလျှင် အာရုံရှိခြင်း၊ ဇိဝိတိန္ဒြိယကို အာရုံပြုခြင်း။ ဇိဝိတိန္ဒြိယာရမ္မဏတ္တာ ဝဓက-စိတ္တဿ ပါစိတ္တိယံ ဟောတီတိ? န ဟောတိ။ ဝဇီရ။ ၁၃၄။

ဇိဝိတိန္ဒြိယပစ္ဆေဒ (ပု) [ဇိဝိတိန္ဒြိယ+ဥပစ္ဆေဒ]
(၁) ဇိဝိတိန္ဒြိယ ပြတ်စဲခြင်း၊ သေခြင်း။
(၂) ဇိဝိတိန္ဒြိယကို-ပြတ်စဲစေ-ဖြတ်-ခြင်း၊ သတ်ခြင်း။ (၁) ဇိဝိတိန္ဒြိယပစ္ဆေဒမေဝ ဟိ

ဂဟေတွာ လောကိယာ “တိဿော မတော၊ ဖုဿော မတော”တိ ဝဒန္တိ။ ဒါဠာ ၂။ ၃၀၈။
(-ဝိဠာ ၁။ ၃၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။ ၂၂၂။ ဓမ္မာဠာ ၁။ ၁၄၆။ ဣတိဝုတ်ဠာ ၂၄၆။ ကင်္ခါဠာသစ် ၂၀၈။ ဒါဠာ ၂။ ၃၃၈။) (၂) ဇိဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒေါ စေတနာ စေတိ တံ ဒွယံ။ ဝဇီရ။ ၁၅၈။

ဇိဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒက (တိ) [ဇိဝိတိန္ဒြိယ+ဥပစ္ဆေဒက] ဇိဝိတိန္ဒြေကို ဖြတ်တတ်သော။ ယာယ စေတနာယ ဇိဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒကံ ပယောဂံ သမုဋ္ဌာပေတိ။ သာ ဝဓကစေတနာ “ပါဏာတိပါတော”တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိဠာ ၂။ ၃၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ ၁။ ၃၂။)

ဇိဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒကဥပက္ကမသမုဋ္ဌာပက (တိ) [ဇိဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒက+ဥပက္ကမ+သမုဋ္ဌာပက။ ထိ-ဥ သမုဋ္ဌာပိကာ။] ဇိဝိတိန္ဒြေကို ဖြတ်တတ်သော-အားထုတ်မှု-လုံ့လ-ကို ဖြစ်စေတတ်သော။ တသ္မိံ ပန ပါဏေ ပါဏသညိ-နော ဇိဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒကဥပက္ကမသမုဋ္ဌာပိကာ ကာယဝစီဒ္ဓါရာနံ အညတရဒ္ဓါရပ္ပ-ဝတ္ထာ ဝဓကစေတနာ ပါဏာတိပါတော။ ဒါဠာ ၁။ ၆၈။ သံဠာ ၂။ ၁၃၃။ အဘိဠာ ၁။ ၁၄၀။ ဣတိဝုတ်ဠာ ၂၃၇။ သာရတ္ထ ၃။ ၂၅၁။ (-ခုဒ္ဒကဠာ ၁။ ၁၆။ ဝိမာနဠာ ၆၅။ ဝိမတိ ၂။ ၁၁၅။ ကင်္ခါဠာသစ် ၂၁၂။)

ဇိဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒကပယောဂ (ပု) [ဇိဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒက+ပယောဂ] ဇိဝိတိန္ဒြေကို ဖြတ်တတ်သော-အားထုတ်မှု-လုံ့လ။ ပါဏာတိပါတောတိ ယာယ စေတနာယ ဇိဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒကပယောဂံ သမုဋ္ဌာပေတိ။ သာ စေတနာ။ ကင်္ခါ ၁၂၁။

ဇိဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒကဗ္ဗ (ပု) [ဇိဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒ+ဗ္ဗ] ဇိဝိတိန္ဒြေကို ဖြတ်ဆဲဗ္ဗ။ ဇိဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒကဗ္ဗဏေ ဝဓကစေတနာ၊ ဝဇီရ။ ၁၅၈။

ဇိဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒန (န) [ဇိဝိတိန္ဒြိယ+ဥပစ္ဆေဒန] ဇိဝိတိန္ဒြေကို-ပြတ်စဲစေ-ဖြတ်-ခြင်း၊ သတ်ခြင်း။ ယသ္မာ ပန ဇိဝိတာ ဝေါရောပနံ နာမ အတ္တတော ဇိဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒနမေဝ ဟောတိ။ ဝိဠာ ၂။ ၃၈။ (-ဇာဠာ ၁။ ၁၀၄။)

ဇိဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒလက္ခဏ (တိ) [ဇိဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒ+လက္ခဏ] ဇိဝိတိန္ဒြေ၏ ပြတ်စဲခြင်း-သဘော-လက္ခဏာ-ရှိသော။ ဇိဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒလက္ခဏံ မရဏံ၊ တံ သောကဿ ပဒဋ္ဌာနံ။ နေတ္တိ ၂။ (-နေတ္တိဝိ ၁။ ၁၃၂။)

ဇိဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒါရမ္ပဏ (တိ) [ဇိဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒ+အာရမ္ပဏ] ဇိဝိတိန္ဒြေ ပြတ်ခြင်းလျှင် အာရုံ ရှိသော၊ ဇိဝိတိန္ဒြေ ပြတ်ခြင်းကို အာရုံပြုသော။ မရဏံ အာရမ္ပ ဥပ္ပန္နာ သတိ မရဏဿတိ။ ဇိဝိတိန္ဒြိယုပစ္ဆေဒါရမ္ပဏာယ သတိယာ တေ အဓိဝစနံ။ အံဠာ ၁။ ၃၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။ ၁၉၁။

ဇိဝိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဇိဝိ+တုံ] (၁) အသက်ရှင်ခြင်းငှါ။ (၂) အသက်ရှည်ခြင်းငှါ။ (၃) အသက်မွေးခြင်းငှါ။ (၁) သေယျထာပိ နာမ ပုရိသော သိသစ္စိန္တော အဘဗ္ဗော တေန သရိရ-ဗန္ဓုနေန ဇိဝိတုံ။ ဝိ ၂။ ၂၇၇။ ဝိ ၃။ ၁၃၄။ (-မာဠာ ၃။ ၇၀။ သံဠာ ၂။ ၉၇။ မဟာနိဠာ ၃။ ၃၁။) (၂) ကုဋ္ဌင်္ဂစ္ဆိ အဝဓိ မံ၊ နာသက္ခိဇိဝိတုံ စိရံ။ ဝိမာန ၃၄။ ဝိမာနဠာ ၁၁၂။ (-ဝိဠာ ၁။ ၁၄၃။ သာရတ္ထ ၁။ ၄၂၆။) (၃) ကိဉ္ဇာပိ လဒ္ဓါ ဇိဝိတုံ အပ္ပပညော၊ ဝိနာသယိ အလိကံ ဘာသမာနော။ ဇာ ၁။ ၂၅၈။ ဇာဠာ ၄။ ၂၀၇။ (-ဝိဠာ ၁။ ၃၁၇။ ဝိဠာ ၃။ ၂၉၉။ ဒါဠာ ၃။ ၁၇၃။ မာဠာ ၁။ ၃၈၅။ မာဠာ ၂။ ၅၁။ မာဠာ ၃။ ၂၁၂။ ၁၂၆။ သံဠာ ၂။ ၂၂၀။ သံဠာ ၃။ ၇၆။ အဘိဠာ ၁။ ၃၂၀။ ပဋိသံဠာ ၂။ ၃၂၂။ ၂၉၅။ ထေရီဠာ ၁၂၃။ မဟာနိဠာ ၁၈၂။ ဇာဠာ ၃။ ၂၂၁။ ၃၆၁။ ဇာဠာ ၄။ ၈၉။ သာရတ္ထ ၂။ ၃၀၈။ ကင်္ခါဠာသစ် ၁၇၀။)

ဇိဝိတုကာမ (တိ) [ဇိဝိတု + ကာမ။ ထိ-၌ ဇိဝိတု-
ကာမ။] (၁) အသက်ရှင်ခြင်းငှါ အလိုရှိ
သော၊ အသက်ရှင်လိုသော၊ သူ။ (၂) အသက်
ရှည်ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ အသက်ရှည်လို
သော၊ သူ။ (၃) အသက်မွေးခြင်းငှါ အလိုရှိ
သော၊ အသက်မွေးလိုသော၊ သူ။ (၁)
ယထာ ပုရိသော ဇိဝိတုကာမော အမရိတု-
ကာမော သုခကာမော ဒုက္ခပဋိက္ကလော
ပါဒေန သပ္ပသိရံ ဝဇ္ဇေယျ။ မဟာနိ။ ၆။ ဇိဝိတု
ကာမယတိတိ ဇိဝိတုကာမော။ မဟာနိ။ ၄။
၃။ (- ဒီ၊ ၂။ ၂၆၃။ မ၊ ၂။ ၂၇။ မ၊ ၃။ ၄၇။
သံ၊ ၁။ ၃၂၄။ သံ၊ ၂။ ၃၇။ သံ၊ ၃။ ၁၄၇၊ ၃၀။
ဓမ္မ။ ၃။ မဟာနိ။ ၃၂။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀-၁။
ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၂၇-၄။ ဓမ္မ။ ၄။ ၂။
၁၅။ သုတ္တနိ။ ၄။ ၂။ ၆။ ထေရ။ ၄။ ၂။ ၂၀။
မဟာနိ။ ၄။ ၂။ နေတ္တိ။ ၄။ ၄၃။ ဇာ၊ ၄။ ၅။
၇။) (၂) ဇိဝိတုကာမော ပုရိသော ဝိယ
ဝဋ္ဋနိသိတော ဗာလပုထုဇ္ဇနော။ သံ၊ ၄။ ၂။
၁၀၄။ (၃) အဟိရိက နိလ္လဇ္ဇ လွဒံ နိဝါသေ-
တွာ ဝိဗ္ဗမိတွာ ဘတိ ကတွာ ဇိဝိတုကာ-
မော ဇာတော။ ဓမ္မ။ ၄။ ၂။ ၃၇။ (- လူတိဝုတ်၊
၄။ ၆၄။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၀။ မ၊ ၄။
၂။ ၄၃။)

ဇိဝိတုကာမက (တိ) [ဇိဝိတု + ကာမက။ ထိ-၌
ဇိဝိတုကာမိကာ။] အသက်ရှင်ခြင်းငှါ အလို
ရှိသော၊ အသက်ရှင်လိုသော၊ သူ။ အပိ ဘိရု-
ကေ အပိ ဇိဝိတုကာမိကေ၊ ကိဗ္ဗရိသိ ဂစ္ဆ
ဟိမဝန္တံ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၇၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၇။

ဇိဝိတုကာမတာ (ထိ) [ဇိဝိတုကာမ + တာ] (၁)
အသက်ရှင်ခြင်းငှါ အလိုရှိသည်၏ အဖြစ်၊
အသက်ရှင်လိုခြင်း။ (၂) အသက်ရှည်ခြင်း
ငှါ အလိုရှိသည်၏အဖြစ်၊ အသက်ရှည်လို
ခြင်း။ (၁) ပါဏေ ဇိဝိတုကာမတာယ အမ-
ရိတုကာမတာယ။ သုတ္တနိ။ ၄။ ၂။ ၂။ (၂)
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇိဝိတုကာမတာပဒေသ (ပု) [ဇိဝိတုကာမတာ +
ပဒေသ] အသက် ရှည်လိုသည်၏ အဖြစ်ကို
ညွှန်ပြခြင်း။ မဟာသတ္တော ဟိ ဥပါယ-
ကုသလတာယ တဿ စိရံ ဇိဝိတုကာမ-
တာပဒေသေန အတ္တနော ဇိဝိတံ ယာစိ။
စရိယာ၊ ၄။ ၂၄၇။

ဇိဝိတုကာမိကာ (ထိ) [ဇိဝိတု + ကာမိကာ]
အသက်ရှင်ခြင်းငှါ အလိုရှိသော မိန်းမ။ ဇိဝိ-
တုကာမက-ကြည့်။

ဇိဝိတု(တု)ပစ္ဆေဒ (ပု) [ဇိဝိတု + ဥပစ္ဆေဒ]
အသက် - ဇိဝိတိန္ဒြေ - ကို ဖြတ်ခြင်း၊ သတ်
ခြင်း။ တသ္မိံ အဒ္ဓမာသဗ္ဗန္တရေ အတ္တပက္က-
မေန စ ပရူပက္ကမေန စ ဇိဝိတုပစ္ဆေဒါယ
ဩကာသမကာသိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၄။ သံ၊ ၄။ ၃။
၂၆၇။ (- ဥဒါန၊ ၄။ ၂၆၂။)

ဇိဝိတုပဒ္ဒဝ (ပု) [ဇိဝိတု + ဥပဒ္ဒဝ] အသက်၏ -
ဘေးရန် - အန္တရာယ်။ ဒါတာ နိဝါသဿ
နိဝါရဏဿ၊ သိတာဒိနော ဇိဝိတုပဒ္ဒဝဿ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၂၆။

ဇိဝိတုပါယ (ပု) [ဇိဝိတု + ဥပါယ] အသက်မွေး
ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဇိဝိတုပါယ-ကြည့်။

ဇိဝိတ္တ (ကြိ) [ဇိဝိ + တ္တ] အသက်ရှင်ကုန်ပြီ။ ဇိ-
ဝိတိ (၁) ကြည့်။

ဇိဝိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဇိဝိ + တွာ] (၁) အသက်
ရှင်၍။ (၂) အသက်ရှည်၍။ (၁) သရသ-
စုတိ နာမ ဇာတဿ သတ္တဿ ယာဝဇိဝိ
ဇိဝိတွာ ပကတိယာ မရဏံ။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၉။
(၂) ဘောဂေ လဒ္ဓါ သဟဓမ္မေန၊ ယသံ
လဒ္ဓါ ဉာတိဟိ သဟ ဥပဇ္ဈာယေဟိ စိရံ ဇိဝိ-
တွာ၊ ဒီသမာယံ ပါလေတွာ။ အံ၊ ၁။ ၃၇၇။
(- မိလိန္ဒ။ ၂၆၃။ ပေတ၊ ၄။ ၂၅၂။)

ဇိဝိသု (ကြိ) [ဇိဝိ + ညံ] (၁) အသက်ရှင်ကုန်
ပြီ။ (၂) အသက်မွေးကုန်ပြီ။ ဇိဝိတိ (၁)
(၄) ကြည့်။

ဇိဝိသတိ (ကြိ) [ဇိဝ+သတိ] (၁) အသက်ရှင်လတ္တံ့။ (၂) အသက်ရှည်လတ္တံ့။ (၃) အသက်မွေးလတ္တံ့။ ဇိဝိတိ (၁) (၂) (၄) ကြည့်။

ဇိဝိသထ (ကြိ) [ဇိဝ+သထ] အသက်မွေးကုန်လတ္တံ့။ ဇိဝိတိ (၄) ကြည့်။

ဇိဝိသန္တိ (ကြိ) [ဇိဝ+သန္တိ] အသက်မွေးကုန်လတ္တံ့။ ဇိဝိတိ (၄) ကြည့်။

ဇိဝိသသိ (ကြိ) [ဇိဝ+သသိ] အသက်မွေးလတ္တံ့။ ဇိဝိတိ (၄) ကြည့်။

ဇိဝိသာမ (ကြိ) [ဇိဝ+သာမ] (၁) အသက်ရှင်ကုန်လတ်အံ့။ (၂) အသက်မွေးကုန်လတ်အံ့။ ဇိဝိတိ (၁) (၄) ကြည့်။

ဇိဝိသာမိ (ကြိ) [ဇိဝ+သာမိ] (၁) အသက်ရှင်လတ်အံ့။ (၂) အသက်ရှည်လတ်အံ့။ (၃) အသက်မွေးလတ်အံ့။ ဇိဝိတိ (၁) (၂) (၄) ကြည့်။

ဇိဝိဟိ (န) [?] သစ်ခွဉ်။ ဇိဝိကံ ဇိဝိဟိ။ ဝဇိရ။ ၃၁၉။

ဇိဝိဟိသိ (ကြိ) [ဇိဝ+သသိ၊ သကို ဟိပြု။ နိရုတ္တိ။ ၆၁၅။] အသက်မွေးလတ္တံ့။ ဇိဝိတိ (၄) ကြည့်။

ဇိဝိ (တိ) [ဇိဝ+ဤ] (၁) အသက်ရှိသော၊ အသက်ရှည်သော၊ သူ။ (၂) အသက်မွေးခြင်း ရှိသော၊ အသက်မွေးသော၊ သူ။ (၁) စိရံ ဇိဝန္တိတိ စိရံ ဇိဝိနော ဒိဃာယုကာ ဟောန္တိ။ ပေတဌ။ ၂၅။ (၂) တဿ ပညာယ ဇိဝိနော ဇိဝိတံ၊ တံ ဝါ ပညာဇိဝိတံ သေဌမာဟူတိ ဝေမတ္ထော ဒဌဗ္ဗော။ သံဌ၊ ၁။ ၃၀၂။ (- ၂၉၉။ သုတ္တနိဌ၊ ၁။ ၂၂၄။)

ဇိဝေ^၁ (ကြိ) [ဇိဝ+ယေျ] (၁) အသက်ရှင်ရာ၏။ (၂) အသက်ရှည်ရာ၏။ (၃) အသက်မွေးရာ၏။ ဇိဝိတိ (၁) (၂) (၄) ကြည့်။

ဇိဝေ^၂ (ကြိ) [ဇိဝ+ယေျ] (၁) အသက်ရှင်ရာ၏။ (၂) အသက်ရှည်ရာ၏။ ဇိဝိတိ (၁) (၂) ကြည့်။

ဇိဝေယျံ (ကြိ) [ဇိဝ+ယေျ] (၁) အသက်ရှင်ရာ၏။ (၂) အသက်ရှည်ရာ၏။ ဇိဝိတိ (၁) (၂) ကြည့်။

ဇိဝေယျ (ကြိ) [ဇိဝ+ယေျ] (၁) အသက်ရှင်ရာ၏။ (၂) အသက်ရှည်ရာ၏။ (၃) အသက်ရှိရာ၏။ (၄) အသက်မွေးရာ၏။ ဇိဝိတိ (၁) (၂) (၃) (၄) ကြည့်။

ဇိဝေယျာထ (ကြိ) [ဇိဝ+ယေျာထ] အသက်ရှင်ကုန်ရာ၏။ ဇိဝိတိ (၁) ကြည့်။

ဇိဝေယျာမ (ကြိ) [ဇိဝ+ယေျာမ] အသက်မွေးကုန်ရာ၏။ ဇိဝိတိ (၄) ကြည့်။

ဇိဝေယျာမိ (ကြိ) [ဇိဝ+ယေျာမိ] အသက်မွေးရာ၏။ ဇိဝိတိ (၄) ကြည့်။

ဇိဝေယျံ (ကြိ) [ဇိဝ+ယေျ] အသက်မွေးကုန်ရာ၏။ ဇိဝိတိ (၄) ကြည့်။

ဇုဌ (တိ) [ဇုသ၊ ဇုသိ၊ ဇုသိ+တ။ ဇုသ သေဝါယံ၊ ဇုသိယံတ္တာတိ ဇုဌော။ နိရုတ္တိဒီပနီ။ ၇၃၉။ (- နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၇၆။ ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟ။ ၁၄၂။) (ဇုမု-သံ)] မှီဝဲအပ်သော။ ဣန္ဒဇုဌော ဣန္ဒြိယဌော။ အဘိဌ၊ ၂။ ၁၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၂၂။ ဇုဌံ သေဝိတံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၆။

ဇုဏှ (ပု) [ဇုသိ၊ ဇုသိ+ဏှာ+အ။ ဇုသိ ပီတိ-သေဝနေသု။ ဇုဏှော သမယော။ ... တတ္ထ ဇုဏှောတိ ဇောသေတိ လောကဿ ပီတိ-သောမနဿဉ္စ ဥပ္ပါဒေတိတိ ဇုဏှော။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၅၈။ (- နိတိ၊ သုတ္တ။ ၉၃၁။ ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟ။ ၁၄၂။)] (၁) လဆန်းပက္ခ။ (၂) ဇုဏှမည်သောသူ။ (က) ဇုဏှထေရ်။ (ခ) ဇုဏှမင်း။ (ဂ) ဇုဏှအမတ်။ (၁) ကာဠေ

ဝါယဒိဝါဇုနောယဒါဝါယတိမာလုတော။
 ဇာ၊၁။၅။ ကာဠေဝါယဒိဝါဇုနောတိ
 ကာဠပက္ခေဝါဇုနပက္ခေဝါ။ ဇာ၊၁။၁။
 ၁၀၂။ (-ဝိ၊၃။၁၉၃၊၂၆၀-၁-၂-၃။ ဝိ၊၅။
 ၂၁၀၊၃၀၁။ ပဋိသံ၊၃၀။ မဟာနိ၊၁၄၊၅၁၊
 ၂၆၉။ စူဠနိ၊၁၂၉၊၂၉၀။ ဝိ၊၁၃၊၃၄၉၊၃၆၂။
 ဝိ၊၁၄၊၁၆၃-၄။ မဟာနိ၊၁၄၊၆၀။ ဝိမတိ၊၂။
 ၂၀၇။ အံ၊၃။၂။၇၂။) (၂)(က) အထေက-
 ဒိဝသံဇုနောကာဠပုဏ္ဏိ “ဘန္တေကာဠ-
 သိတံနာမကသ္မိကာလေဟောတိ”တိ။
 ဇာ၊၁။၁။၁၀၁။ (ခ) သုဏောဟိမယံဝစနံ
 ဇနိန္ဒ၊ အထေကဇုနမိဇ္ဇမာနုပ္ပတ္တော။ ဇာ၊
 ၁။၂၂၇။ ဇုနမိတိမဟာရာဇတယံဇုနမိ
 အဟံကေနအထေကဇုနမိဇ္ဇမာနုပ္ပတ္တော၊ န
 နိက္ကာရဏာဇ္ဇမာဂတောမိတိဒီပေတိ။ ဇာ၊
 ၁။၄။၉၀။ (ဂ) တသ္မံစပရိသတိကာဠေ
 စဇုနောစာတိဒေအမစ္စာဟောန္တိ။ ဒီ၊
 ၁။၂။၂၄၀။ (-ဓမ္မ၊၁။၁၂၁-၂-၃။)

ဇုနကုမာရ (ပ) [ဇုန+ကုမာရ] ဇုနမင်းသား။
 ဗောဓိသတ္တောတသ္မပုတ္တောဇုနကုမာ-
 ရောနာမဟုတောတက္ကသိလာယံသိပ္ပဥဂ္ဂ-
 ဟေတော။ ဇာ၊၁။၄။၉၇။ (-၁၀၀။)

ဇုနထွေရ (ပ) [ဇုန+ထွေရ] ဇုနထွေရ်။
 ကောကာဠထွေရောနာမ၊ ကောဇု-
 ဏထွေရောနာမ။ ဇာ၊၁။၁။၁၀၁။

ဇုနပက္ခ (ပ) [ဇုန+ပက္ခ] လဆန်းပက္ခ။
 သေယျထာပိဘန္တေဇုနပက္ခေစန္ဒယယာ
 ရတ္တိဝါဒိဝသောဝါအာဂစ္ဆတိ။ သံ၊၁။
 ၄၀၉။ ကာဠပက္ခောဝါဇုနပက္ခောဝါတ္ထေ
 အပ္ပမာဏန္တိဝုတ္တံဟောတိ။ ဇာ၊၁။၁။၁၀၂။
 (-အံ၊၃။၂၇၃။ ဝိ၊၁။၁။၂၄၂။ ဝိ၊၁။၁။
 ၂၉၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၁၄၅။ ဒီ၊၁။၁။၁၀၀။ အံ၊
 ၁။၁။၁၆၃။ ပဋိသံ၊၁။၁၀၄။ စူဠနိ၊၁။၅၃။
 ဇာ၊၁။၄။၅၀၃။ ဝဇီရ၊၂။၁။ သာရတ္ထ၊၂။

၂၄၀၊၄၃၀။ သာရတ္ထ၊၃။၂၅၆။ ဝိမတိ၊၁။
 ၃၅၆။ ကင်္ခါ၊၃။သင်္ခ၊၁၃၄၊၁၆၀။)

ဇုနပက္ခ (တိ) [ဇုနပက္ခ+ဏ] လဆန်းပက္ခ၌
 ဖြစ်သော။ ယထာစန္ဒောဇုနပက္ခံရတ္တိ-
 ဇောတယမာနောကာဠပက္ခရတ္တိတောရတ္တိ-
 ဝိဘဇန္တောဒိဝသေဒိဝသေပရိပူရတိ။ ဇာ၊
 ၁။၁။၁၂၉။

ဇုနပက္ခစာတုဒ္ဒသိ (ထိ) [ဇုနပက္ခ+စာတုဒ္ဒ-
 သိ] လဆန်းပက္ခ ၁၄-ရက်မြောက်နေ့။ ဇုန-
 ပက္ခစာတုဒ္ဒသိယံဤသက်အပရိပူဏ္ဏဘာ-
 ဝေနစန္ဒနပရိပူရိတံဒိသ္မာ။ စရိယာ၊၁။
 ၁၀၄။

ဇုနပက္ခဆဋ္ဌိ (ထိ) [ဇုနပက္ခ+ဆဋ္ဌိ] လဆန်း
 ပက္ခ ၆-ရက်မြောက်နေ့။ ပဝါရဏာမာသဿ
 ဇုနပက္ခဆဋ္ဌိတောပဋ္ဌာယပနဥပ္ပန္နအ-
 နစ္စေကစိဝရမ္ပိပစ္စုဒ္ဓရိတော။ ဝဇီရ၊၂။၂။

ဇုနပက္ခပဉ္စမိ (ထိ) [ဇုနပက္ခ+ပဉ္စမိ] လဆန်း
 ပက္ခ ၅-ရက်မြောက်နေ့။ တေနပဝါရဏာ-
 မာသဿဇုနပက္ခပဉ္စမိတောပဋ္ဌာယဥပ္ပန္န-
 သစိဝရဿနိဓာနကာလောဒဿိတော
 ဟောတိ။ ကင်္ခါ၊၁၀၇။ ဇုနပက္ခပဉ္စမိတော
 ပဋ္ဌာယာတိသုက္ကပက္ခပဉ္စမိအာဒိကတော။
 ပဝါရဏာမာသဿဇုနပက္ခပဉ္စမိတောတိဝါ
 ပဝါရဏာမာသဿပကာသနတောပရိမဿ
 ဇုနပက္ခဿပဉ္စမိတောပဋ္ဌာယာတိအတ္ထော။
 ကင်္ခါ၊၃။သင်္ခ၊၃၄၀။ (-ဝိ၊၁။၁။၂၀၆။ ဝဇီရ၊
 ၂။၂။ သာရတ္ထ၊၂။၃၉၇၊၄၄၄။ ဝိမတိ၊၁။
 ၃၂၁။)

ဇုနပက္ခပန္နရသုပေါသထ (ပ) [ဇုနပက္ခ+ပန္န-
 ရသိ+ဥပေါသထ] လဆန်းပက္ခ ၁၅-ရက်
 မြောက်ဥပုသ်နေ့။ ဇုနပက္ခပန္နရသုပေါ-
 သထေသမုဂ္ဂတောသောဠသကလာပရိ-
 ပုဏ္ဏောစန္ဒောဝိယ။ သိ၊၃။သင်္ခ၊၁။၇၇။

ဇုနပက္ခပုဏ္ဏမိ (ထိ) [ဇုနပက္ခ+ပုဏ္ဏမိ] လဆန်း
 ပက္ခ လပြည့်နေ့။ တတ္ထအာသာဠိမာသဿ

ဇုဏ္ဏပက္ခပုဏ္ဏမိယံ လဒ္ဓါ စေဝ နိဋ္ဌိတာ စ
ဝဿိကသာဠိကာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၃၈။ (-
ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၅၆။)

ဇုဏ္ဏရာဇ (ပု) [ဇုဏ္ဏ+ရာဇ] ဇုဏ္ဏမင်း။ သော
ဇုဏ္ဏရာဇာ နာမ ဟုတွာ ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာ-
ရေသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၉၇။

ဇုဏ္ဏသမ္ဗဿ (ပု) [ဇုဏ္ဏ+သမ္ဗဿ] လရောင်
ဟူသော အတွေ၊ တွေထိတတ်သောလရောင်။
သဗ္ဗဒိဝသေသု မဟာသမုဒ္ဓဿ အန္တော
မဟန္တစန္ဒကန္တမဏိပဗ္ဗတာနံ ဇုဏ္ဏသမ္ဗဿေန
ပဟတတ္တာ ဇလဘိသန္ဓနဝသေန ဥဒကဿ
ဝစုနသမယေ။ သံ၊ ၆။ ၂။ ၁၂၃။

ဇုဏ္ဏာ (ထိ) [ဇုတ+ဟ+အာ။ ဇုတ ဒိတ္တိယံ၊
တဿ ဣတ္ထံ၊ ဩတ္တာဘာဝေါ စ၊ ဇောတေ-
တိတိ ဇုဏ္ဏာ၊ စန္ဒပုဘာ။ ဣဒါ၊ ၂။ ၂၃။ ဇုတ၊
ဇုသိ+ဏ္ဏာ+အ+အာ။ ဇောတတိ ဒိဗ္ဗတိ
ဝိရောစတိ သပ္ပဘာ ဟောတိတိ ဇုဏ္ဏာ၊ ဇော-
တေတိတိ ဇုဏ္ဏာ။ ဇောသေတိ ပီတိသော-
မနဿ ဥပ္ပါဒေတိတိ ဇုဏ္ဏာ။ ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟ၊
သျှ။ ၁၄၁-၂။ ဇုတိ+ဟ+အာ။ ဇုတိ+နဟ
+အ+အာ။ ဇုတိ အဿာတ္တိတိ ဇုဏ္ဏာ၊ တဿ
ဧကော၊ ဟပ္ပစ္စယော စ။ စန္ဒဿ ဝါ ဇုတိ
သောဘံ နယုတိတိ ဇုဏ္ဏာ။ ဓာန်၊ ၆။ ၅၄။
(ဇျောတ်သွာသံ)] လရောင်။ ဇုဏ္ဏာဝသေန
ရတ္တိယာ သုရူပတ္တမာဟ “ဝုတ္တဒေါသဝိမုတ္တာ-
ယာ”တိ အာဒိနာ။ သံ၊ ၆။ ၁။ ၁၄။ ဇုဏ္ဏ
(ဇာ၊ ၂။ ၂၅၇) နိဋ္ဌိ ဇုဏ္ဏာယ နိဿယဘူတံ စန္ဒ-
မဏ္ဍလံ အဗ္ဗဂ္ဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၀၇။ “ဇု-
ဏ္ဏန္တိ ဇုဏ္ဏာယ နိဿယဘူတံ စန္ဒမဏ္ဍလံ
အဗ္ဗဂ္ဂစ္ဆတိ”တိ ဣမိနာ နိဿိတဿ ဝေါဟာ-
ရံ နိဿယေ ဥပစာရိတန္တိ ဒသေတိ။ ဇာတ်၊
၆။ ၁။ ၁။ ၁၂၂။ (-ဒိ၊ ၆။ ၁။ ၂၁၂။)

ဇုဏ္ဏာ (ထိ) [ဇုတ+ဏ္ဏာ + အ + အာ။ ဇုတ
ဒိတ္တိယံ၊ ဇုဏ္ဏာ ရတ္တိ။ ဇောတတိ သယံ နိပ္ပဘာပိ
သမာနာ စန္ဒတာရကပ္ပဘာသေနပိ ဒိဗ္ဗတိ

ဝိရောစတိ သပ္ပဘာ ဟောတိတိ ဇုဏ္ဏာ။ နိတိ၊
ဓာ။ ၂၅၉။ ဇုဏ္ဏာ+ဏ+အာ။ ဇုဏ္ဏာယော-
ဂတော ဇုဏ္ဏာ၊ ဓာန်၊ ၆။ ၆၉။] လရောင်နှင့်
ယှဉ်သော - လရောင်ရှိသော - ညှဉ်၊ လသာ
သောည။ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော ဇုဏ္ဏာယ
ရတ္တိယာ နဝေါရောပိတေဟိ ကေသေဟိ
အဗ္ဗောကာသေ နိသိန္နော ဟောတိ။ ဥဒါန။
၁၂၃။ အာယသ္မတော သာရိပုတ္တဿ ဇု-
ဏ္ဏာယ ရတ္တိယာ နဝေါရောပိတေဟိ ကေ-
သေဟိ အဗ္ဗောကာသေ နိသိန္နဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၈။ ဇုဏ္ဏာယ ရတ္တိယာတိ သုက္ကပက္ခရတ္တိယံ။
ဥဒါန၊ ၄။ ၂၂၁။ ဇုဏ္ဏာယ ရတ္တိယာတိ စန္ဒာ-
လောကဝတိယာ ရတ္တိယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၆။ ၂။ ၁၂။
(-ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၂။)

ဇုတိ (ထိ) [ဇုတ+ဣ။ ဇောတယတိတိ ဇုတိ။
ဓာန်၊ ၆။ ၅၄။ ဇုတ ဒိတ္တိယံ။ ဇောတတိ ဝိဇ္ဇော-
တတိ။ ဇုတိ၊ ဇောတိ။ ဧတ္ထ စ ဇုတိတိ
အာလောကော သိရိ ဝါ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၆၆။
ဇု+တိ။ ဇဝနံ ဇုတိ။ နိရုတ္တိဒီပနီ၊ ၈၀၁။
(ဒျုတိသံ)] (၁) အရောင်၊ အလင်းရောင်၊
အရောင်အဝါ။ (က) ကိုယ်ရောင်။ (ခ) ဉာဏ်
ရောင်။ (ဂ) ကိုယ်ရောင်နှင့် ဉာဏ်ရောင်။
(၂) အစွမ်း၊ တန်ခိုး၊ အာနုဘော်။ (၃)
တင့်တယ်ခြင်း။ (၁) အရောင်၊ အလင်းရောင်၊
အရောင် အဝါ။ သုဝဏ္ဏရဇတနာနာမဏိ-
မုတ္တာပဝါဠာဒီနံ ဇုတိဟိ ပဘဿရဝိဇ္ဇောတိ-
တသုပ္ပတိဋ္ဌိတဝိတ္ထတဒ္ဓါရဗာဟံ။ သံ၊ ၆။ ၁။
၁။ ၂၁၅။ (-အံ၊ ၆။ ၂။ ၁၈၄။) (က) ကိုယ်
ရောင်။ ဣဒ္ဓိ ဇုတိ ဗလဝိရိယူပပတ္တိ၊ ဣဒ္ဓဉ္စ
တေနာဂ မဟာဝိမာနံ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၀၃။ ဒီ၊ ၄။
၁။ ၁၆၀။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၇။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၂၅။
ဇုတိတိ ပဘာ။ ဒီ၊ ၆။ ၁။ ၂၃၉။ သံ၊ ၆။ ၁။
၇၃။ ဇုတိတိ ဝတ္ထာဘရဏောဘာသသမုဇ္ဇေ-
လာ သရိရပ္ပဘာ။ မ၊ ၆။ ၂။ ၃၃။ (-ဝိမာနံ။
၇၃။ နေတ္ထိ၊ ၁၁၈။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၀၂-၃။ ပေတ၊
၄။ ၁၂၈။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၂၄-၅။ နေတ္ထိဝိ၊ ၂၉၃။)

(ခ) ဉာဏ်ရောင်။ ဇုတိမန္တ၊ (ခ) ကြည့်။
 (ဂ) ကိုယ်ရောင်နှင့် ဉာဏ်ရောင်။ ပုည-
 ယောဂါနုဘာဝပ္ပတ္တိယ ဇုတိယာ ဇောတန္တိ။
 မူလဋီပ။၁၆၅။ ဇုတိယာ တိ သရီရပ္ပဘာယ
 စေဝ ဉာဏပ္ပဘာယ စ။ အနုဋီပ။၂၂၃။ (-
 မဋီပ။၂၁၁။) (၂) အစွမ်း၊ တန်ခိုး၊ အာနု-
 ဘော်။ အပိ စ တေ အဟံ ဗြဟ္မေ ဂတိံ စ
 ပဇာနာမိ၊ ဇုတိံ စ ပဇာနာမိ။ မာ။၄၀၃။
 ဇုတိဉ္စာတိ အာနုဘာဝဉ္စ ပဇာနာမိ။ မဋ္ဌ။၂။
 ၃၀၅။ အာနုဘာဝန္တိ ပဘာဝံ။ သော ဟိ
 ဇောတနဋ္ဌေန ဝိရောစနဋ္ဌေန ဇုတိတိ ဝုစ္စတိ။
 မဋ္ဌိ။၂။၃၁၄။ (-ဇာ။၂။၃၀၃။ ဒိဋ္ဌာ။၁။၁၆၀။
 မဋ္ဌာ။၁။၃၄၂။ ဇာဋ္ဌာ။၂။၂၄၅။ ဒိဋ္ဌိ။၁။
 ၂၃၉။ သိ၊ ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၇၃။ မဋ္ဌိ။၂။၃၀။)
 (၃) တင့်တယ်ခြင်း။ ကန္တိ သောဘာ
 ဇုတိစ္ဆဝိ။ ဓာန်။၅၄။

ဇုတိဒေဝ (ပု) [ဇုတိ + ဒေဝ?] ဇုတိဒေဝမည်
 သောသု၊ ဇုတိဒေဝစကြဝတေးမင်း။ အောက်
 ပုဒ်ကြည့်။

ဇုတိဒေဝသနာမက (တိ) [ဇုတိဒေဝ + သဟ +
 နာမ + က] ဇုတိဒေဝဟူသော အမည်နှင့်
 တကွ ဖြစ်သော၊ ဇုတိဒေဝ အမည်ရှိသော၊
 သူ။ ဣတော သတ္တရသေ ကပ္ပေ၊ ဇုတိဒေဝ-
 သနာမကော။ အပါ။၁။၂၃၈။

ဇုတိန္ဒရ (တိ) [ဇုတိ+ဓရ+အ။ ဇုတိံ ဓာရေ-
 တိတိ ဇုတိန္ဒရော။ ရှု။၃၅၁။] (၁) အရောင်
 - အလင်းရောင် - ကို ဆောင်သော၊သူ။
 (က) ကိုယ်ရောင်ကိုဆောင်သော၊သူ။ (ခ)
 ဉာဏ်ရောင်ကို ဆောင်သော၊သူ။ (ဂ) ကိုယ်
 ရောင်နှင့် ဉာဏ်ရောင်ကို ဆောင်သော၊သူ။
 (၂) အစွမ်း - တန်ခိုး - အာနုဘော် - ကို
 ဆောင်သော၊သူ။ (ပု) (၃) ဇုတိန္ဒရမည်
 သော စကြဝတေးမင်း။ (၁) အရောင် - အ
 လင်းရောင် - ကို ဆောင်သော၊သူ။ (က)
 ကိုယ်ရောင်ကို ဆောင်သော၊သူ။ အလတ္တံ

ပရမံ ပီတိံ၊ ဒိသ္မာ ဒန္တံ ဇုတိန္ဒရံ။ အပါ။၁။
 ၈၆။ အတုလော နာမ နာမေန၊ ပုညဝန္တော
 ဇုတိန္ဒရော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၆၄။ ဇုတိန္ဒရံ ပဘာ-
 ဓာရံ နိလပီတာဒိဆဗ္ဗဏ္ဍဗုဒ္ဓရံသိယော ဓာရကံ
 သိဒ္ဓတ္ထံ ဒိသ္မာ။ အပါဋ္ဌာ။၂။၄၂။ ဇုတိန္ဒရောတိ
 ပဘာယုတ္တော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၂။၂၃။ (-အပါ။၂။
 ၁၄၇၊၂၂၉၊၂၈၄။ ဥဒါနာဋ္ဌ။၁၃၇။ ဣတိဝုတ်၊
 ဋ္ဌ။၁၃၃။ ထေရီဋ္ဌ။၂။၂၀၁။ ဒိဋ္ဌိ။၁။၁၁၀။
 သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၂၅၆။ မဋ္ဌိ။၁။၁၀၈။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။
 ၁၃၅။) (ခ) ဉာဏ်ရောင်ကို ဆောင်သော၊သူ။
 သန္တိ ဟိ ဒဟရာ ပက္ခိ၊ ပညဝန္တော၊ ဇုတိန္ဒ-
 ရာ။ ဇာ။၁။၇၉။ ပညဝန္တော ဇုတိန္ဒရောတိ
 ပညာသမ္ပန္နာ စေဝ ဉာဏောဘာသဓရာ စ
 ဒဟရာပိ ပက္ခိနော အတ္ထိယေဝ။ ဇာဋ္ဌာ။၂။
 ၃၁၉။ (ဂ) ကိုယ်ရောင်နှင့် ဉာဏ်ရောင်ကို
 ဆောင်သော၊သူ။ သမ္ပန္နဝိဇ္ဇာစရဏဿ တာ-
 ဒိနော၊ ဇုတိန္ဒရဿန္တိမဒေဟဓာရိနော။ ဗုဒ္ဓဝံ။
 ၂၉၉။ ကိစ္ဆာ လဒ္ဓံ ပိယံ ပုတ္တံ၊ အဘိဇာတံ
 ဇုတိန္ဒရံ။ စရိယာ။၄၁၂။ ဇုတိန္ဒရဿာတိ
 ဇုတိမတော၊တသ္မာ ဥဘယထာပိ သရီရ-
 ပညာဇုတိဝိသရဓရဿာတိအတ္တော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
 ဋ္ဌ။၁၇၀။ ကာယဇုတိယာ စေဝ ဉာဏ-
 ဇုတိယာ စ သမန္နာဂတတ္တာ ဇုတိန္ဒရံ။ စရိ-
 ယာဋ္ဌ။၂။၁၁။ (၂) အစွမ်း - တန်ခိုး - အာ-
 နုဘော် - ကို ဆောင်သော၊သူ။ အာကခံတိ
 စေတယတိ၊ တံ နိသေဓ ဇုတိန္ဒရ။ သံ၊၁။
 ၁၂၂။ ဓမ္မဋ္ဌာ။၁။၂၇၃။ ဇုတိန္ဒရောတိ အာနု-
 ဘာဝဓရ။ သံ၊ဋ္ဌာ။၁။၁၆၈။ (၃) ဇုတိန္ဒရမည်
 သော စကြဝတေးမင်း။ ဣတော စ ဒသမေ
 ကပ္ပေ၊ ရာဇာဟောသိံ ဇုတိန္ဒရော။ အပါ။၁။
 ၁၉၆။ ထေရီဋ္ဌာ။၁။၂၇၈။ (-အပါ။၁။၂၃၀။
 ထေရီဋ္ဌာ။၁။၁၄၇။)

ဇုတိမန္တတာ (တိ) [ဇုတိမန္တ+တာ] အရောင် -
 ကိုယ်ရောင် - ရှိသည်၏အဖြစ်။ ဇုတိမန္တတာ-
 ယ ပတာပဝါ။ မဋ္ဌာ။၃။၂၇၅။ သုတ္တနိဋ္ဌာ။၂။
 ၁၇၄။

ဇုတိမန္တ (တိ) [ဇုတိ+မန္တ] (၁) အရောင်-
 အလင်းရောင် - အရောင်အဝါ - ရှိသော။
 (က) ကိုယ်ရောင်ရှိသောသူ။ (ခ) ဉာဏ်
 ရောင်ရှိသောသူ။ (ဂ) ကိုယ်ရောင်နှင့် ဉာဏ်
 ရောင်ရှိသောသူ။ (၂) အစွမ်း-တန်ခိုး-
 အာနုဘော်-ရှိသောသူ။ (၁) အရောင်-
 အလင်းရောင် - အရောင်အဝါ - ရှိသော။
 ပဏဿရာနီတိ ပဏာသနသီလာနိ၊ ဇုတိ-
 မန္တာနီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၅။
 အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၄။ စူဠနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉။ (-အဘိ၊ ဌ၊
 ၂။ ၂၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၈။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၄၂။)
 (က) ကိုယ်ရောင်ရှိသောသူ။ ဘဂဝန္တံ ဇုတိ-
 မန္တံ၊ သာဝကေဟိ ပုရက္ခတံ။ အပါ၊ ၁။ ၇၁။
 ဇုတိမန္တံ နီလပီတာဒိပ္ပဘာသမ္ပန္တံ သာဝကေ-
 ဟိ ပုရက္ခတံ ပရိဝါရိတံ။ အပါ၊ ၁။ ၂၂၉။
 ဝေဓိ အင်္ဂါရသ တန္တံ ဝေ အင်္ဂေဟိ နိစ္ဆရဏဇု-
 တိဟိ ဇုတိမန္တ တမ္ပိ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၃၂။ (-
 ဒီ၊ ၂။ ၂၀၅-၆-၈-၉။ အပါ၊ ၂။ ၁၁၀-၁။ ဒီ၊ ၂။
 ၂၄၀။) (ခ) ဉာဏ်ရောင်ရှိသောသူ။ နိရူပမိ
 သဗ္ဗပပဉ္စခဏော၊ တိဿော ဝိဇ္ဇာ အနုပ္ပ-
 တော ဇုတိမာ။ ပေတ၊ ၁။ ၁၈၅။ ဇုတိမာတိ
 အနုတ္တရာယ ဉာဏဇုတိယာ ဇုတိမာ။ ပေတ၊
 ၁။ ၂၁၄။ (-သုတ္တနိ၊ ၃၅၅၊ ၃၆၂၊ ၄၅၀။ စူဠနိ၊
 ၂။ ၂၁၀-၂။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၃၊
 ၁၅၈။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၁၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄။)
 (ဂ) ကိုယ်ရောင်နှင့် ဉာဏ်ရောင်ရှိသောသူ။
 ဇုတိန္ဒရ (ဂ) ကြည့်။ (၂) အစွမ်း-တန်ခိုး-
 အာနုဘော်-ရှိသောသူ။ ဣဒ္ဓိမန္တော ဇုတိ-
 မန္တော၊ ဝဏ္ဏဝန္တော ယသဿိနော၊ ဒီ၊ ၂။
 ၂၀၅-၆-၈-၉။ ခိဏာသဝါ ဇုတိမန္တော၊ ထေ-
 ရာ ကဿပအာဒယော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆။ ဇုတိ-
 မန္တောတိ အာနုဘာဝသမ္ပန္တာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၉။
 “ဇုတိမန္တော”တိ ဝတ္ထဗ္ဗေ ဂါထာဗန္ဓဝသေန
 “ဇုတိမန္တော”တိ ဝုတ္တံ၊ ပညာဇောတိသမ္ပန္တာ-
 တိ အတ္ထော၊ တေဇဝန္တောတိ ဝါ၊ မဟာနု-
 ဘာဝါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၁၁။

ဇုတိမန္တောတိ....တေဇဝန္တော ဝါ၊ မဟာနု-
 ဘာဝါတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄။ (-သံ၊ ၃
 ၂၀၊ ၇၄။ အံ၊ ၃။ ၄၄၆၊ ၄၆၃-၄။ ဓမ္မ၊ ၂၆။ ဇာ၊
 ၂။ ၁၀၈၊ ၂၂၃။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၈၆။ ဓမ္မာဌ၊ ၁။ ၃၈၀-
 ၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၃၂-၃-၄။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၁၈။ အံ၊
 ဒီ၊ ၃။ ၃၃၅။)

ဇုတိသမ္ပန္တ (တိ) [ဇုတိ+သမ္ပန္တ] အရောင်-ဉာဏ်
 ရောင်-နှင့် ပြည့်စုံသော၊ အရောင်-ဉာဏ်
 ရောင် - ရှိသောသူ။ ဇုတိမာတိ ပရေသမ္ပိ
 အန္ဓကာရဝိဓမနေန ဇုတိသမ္ပန္တော။ သုတ္တနိ၊
 ၁။ ၂။ ၁၅၈။

ဇုဟတိ (ကြိ) [ဟု + အ + တိ] (၁) (က)
 ပူဇော်-လုပ်ကျွေး-၏။ ထွန်းညှိ-တောက်
 လောင်စေ-၏။ (ခ) ပူဇော်-မြတ်နိုး-ရှိခိုး-
 ၏။ (ဂ) ပူဇော်-ကျင့်ဆောင်-၏။ (၂)
 ပေးကမ်း-လှူဒါန်း-၏။ (၁) (က) သုန္ဒ-
 ရိကဘာရဒွါဇော ဗြာဟ္မဏော သုန္ဒရိကာယ
 နဒိယာ တိရေ အဂ္ဂိံ ဇုဟတိ။ သံ၊ ၁။ ၁၆၉။
 သုတ္တနိ၊ ၃၄၅။ အဂ္ဂိံ ဇုဟတိတိ အာဟုတိ
 ပက္ခိပနေန ဇာလေတိ။ သံ၊ ၁။ ၂၁၄။
 သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၈။ သော ဟိ ဗြာဟ္မဏော
 အဂ္ဂိံ ဇုဟတိ ပရိစရတိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၇။
 (-မ၊ ၂။ ၇၂၆၉။ အဘိ၊ ပ။ ၁၆၅။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။
 ၅၈။) ဇုဟတိ-သံ၊ ဒီ၊ ၁။ ၂၆၀။ ဇုဟတိ-
 ရှု၊ ၅၀၄-၅။ ဇုဟန္တိ-ဥဒါန၊ ၈၃။ ဥဒါန၊ ဌ၊
 ၆၈။ ဇုဟေ-ဇာ၊ ၂။ ၁၅။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၆၉။
 ဇုဟိ-ထေရ၊ ၂၇၇။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၃။ ဇုဟိ-
 သာမိ-သံ၊ ၁။ ၁၆၈။ (ခ၊ ဂ) ဇုဟာမိ ဒက္ခိ-
 ဏေယျဂ္ဂိံ၊ နမဿာမိ တထာဂတံ။ ထေရ၊
 ၂၉၇။ ဇုဟာမိ ဒက္ခိဏေယျဂ္ဂိန္တိ ဒက္ခိဏေ-
 ယျဂ္ဂိံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ ဇုဟာမိ ပရိစရာမိ၊
 တယိဒံ မယံ ဒက္ခိဏေယျဂ္ဂိပရိစရဏံ ဒဓိနဝနိ-
 တမထိတသပ္ပိအာဒိနိရပေက္ခံ သတ္တုနမဿန-
 မေဝါတိ အာဟ “နမဿာမိ တထာဂတ”န္တိ။
 အထ ဝါ ဇုဟာမိ ဒက္ခိဏေယျဂ္ဂိန္တိ ဒက္ခိ-

ဏေယျဂ္ဂိဘူတံ အတ္တာနံ ဇုဟာမိ ပရိစရာမိ
 တထာ ကတွာ ပရိစရာမိ တထာ ကတွာ ပရိ-
 ဟရာမိ။ ထေရါဌ။ ၂။ ၅၄။ (၂) ကာလေန
 သော ဇုဟတိ ဒက္ခိဏေယျေ။ သံ၊ ၁။ ၁၇၀။
 သော ဇုဟတိ ဒက္ခိဏေယျေတိ ယော ဧဝံ
 ကာလေ ခိဏာသဝံ အာမန္တေတွာ တတ္ထ စတု-
 ပစ္စယဒက္ခိဏံ ပတိဋ္ဌပေတိ။ သော ဒက္ခိ-
 ဏေယျေ ဇုဟတိ နာမ၊ န အစေတနေ အဂ္ဂိမ္မိ
 ပက္ခိပန္နော။ သံ၊ ၁။ ၁၂၁။ ဇုဟတိ ဒေတိ။
 သံ၊ ၁။ ၂၆၁။ ဇုဟန္တိ—သုတ္တနိ။ ၄၃၆။ စူဠနိ။
 ၅၅-၆။ သုတ္တနိ။ ၂။ ၃၀၄။ စူဠနိ။ ၁၂။

ဇုဟန (န) [ဟု + ယု] ပူဇော် - လုပ်ကျွေး -
 ခြင်း။ နှာပနံ ဇုဟနံ ဝမနံ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၁၆၆။
 ဇုဟနန္တိ တေသံ အတ္ထာယ အဂ္ဂိဇုဟနံ။ ဒီ၊ ၁။
 ၁၂၉၂။ (-သံ၊ ၁။ ၂၄၀။)

ဇုဟနကမ္မ (န) [ဇုဟန + ကမ္မ] ပူဇော် - လုပ်
 ကျွေး - ခြင်း အမှု။ ပဇ္ဇောဟနန္တိ ပကာရေဟိ
 ဇုဟနကမ္မံ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၂၅။

ဇုဟနတ္ထ (ပု) [ဇုဟန + အတ္ထ] ပူဇော် - လုပ်
 ကျွေး - ခြင်း အကျိုး။ ပဂ္ဂဏန္တေသုတိ ဇုဟ-
 နတ္ထံ ဂဏှနကေသု။ ဒီ၊ ၁။ ၃၁၀။ (-သံ၊
 ၁။ ၂၉၅။)

ဇုဟန္တိ (တိ) [ဟု + အန္တိ။ ဇုဟောတိတိ ဇုဟံ၊
 ဇုဟန္တိ။ ဇုဟန္တိ။ ရှု။ ၆၄၆။] ပူဇော် - လုပ်
 ကျွေး - သော၊ သူ။ စရတော စ တေ ဗြဟ္မ-
 စရိယံ၊ အဂ္ဂိဟုတ္တဉ္စ ဇုဟတော။ သုတ္တနိ။ ၃၄၂။
 ဇုဟတောတိ ဇုဟန္တိယ။ သုတ္တနိ။ ၁၂။ ၁၁၅။
 (ပါဠိတော်၌ ဆန်းကြောင့် ဒီဃ။) (-ဇာ၊ ၂။
 ၁၀၅။ ဇာ၊ ၁၅၅။ ၄၂၄-၅။)

ဇုဟန္တိ (ကြိ) [ဟု + အ + အန္တိ] (၁) ပူဇော် -
 လုပ်ကျွေး - ကုန်၏။ (၂) ပေးကမ်း - လှူ
 ဒါန - ကုန်၏။ (၁) ဇုဟတိ (၁၊ က) ကြည့်။
 (၂) ဇုဟတိ (၂) ကြည့်။

ဇုဟာမိ (ကြိ) [ဟု + အ + မိ] (က) ပူဇော် -
 မြတ်နိုး - ရှိခိုး - ၏။ (၁) ပူဇော် - ကျင့်
 ဆောင် - ၏။ ဇုဟတိ (၁၊ ၁၊ က) ကြည့်။

ဇုဟိ* (ကြိ) [ဟု + ဣ] ပူဇော် - လုပ်ကျွေး -
 ပြီ။ ဇုဟတိ (၁၊ က) ကြည့်။

ဇုဟိတဗ္ဗ (တိ) [ဟု + တဗ္ဗ] (၁) ပူဇော် - လုပ်
 ကျွေး - အပ်သော။ (၂) ပေးကမ်း - လှူ
 ဒါန - အပ်သော။ (၁) ယံ ဟိ ကိဉ္စိ အဂ္ဂိမ္မိ
 ဇုဟိတဗ္ဗံ၊ တံ သဗ္ဗံ “အာဟုတိ” တိ ဝုစ္စတိ။
 သုတ္တနိ။ ၁။ ၁၅၇။ (၂) စိရဿံ ဝတ မေ
 ဆဝိစမ္မာဒိကော သဗ္ဗော သရိရာဝယဝေါ
 ဒါနမုခေ ဇုဟိတဗ္ဗတံ ဥပဂတော အဘိပတ္တိ-
 တော မနောရထော မတ္ထကံ ပတ္တော။
 စရိယာ၊ ၁။ ၁၀၀။

ဇုဟိတဗ္ဗပိဏ္ဏ (ပု) [ဇုဟိတဗ္ဗ + ပိဏ္ဏ] ပူဇော် -
 လုပ်ကျွေး - အပ်သော နို့သနာခဲ၊ ပူဇော်ဖွယ်
 ရာ နို့သနာခဲ။ အာဟုတိပိဏ္ဏန္တိ ဇုဟိတဗ္ဗပိဏ္ဏံ၊
 ဇုဟနဝသေန အဂ္ဂိမ္မိ ပက္ခိပိတဗ္ဗပါယာသ-
 ပိဏ္ဏန္တိ အဓိပ္ပါယော။ သံ၊ ၁။ ၂၄၀။

ဇုဟိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဟု + တွာ] ပူဇော် -
 လုပ်ကျွေး - ရှိ။ အထ ခေါ သုန္နရိက-
 ဘာရဒွါဇော ဗြာဟ္မဏော အဂ္ဂိ* ဇုဟိတွာ-
 အဂ္ဂိဟုတ္တံ ပရိစရိတွာ။ သံ၊ ၁။ ၁၆၉။ သုတ္တနိ။
 ၃၄၅။ (-သုတ္တနိ။ ၁။ ၁၂၀။)

ဇုဟိဿာမိ (ကြိ) [ဟု + ဿာမိ] ပူဇော် -
 လုပ်ကျွေး - အံ့။ ဇုဟတိ (၁၊ က) ကြည့်။

ဇုဟေ (ကြိ) [ဟု + အ + မိ။ ‘မိ’ ကို ‘ဧ’ ပြု။] ပူဇော်
 - လုပ်ကျွေး - ၏။ ဇုဟတိ (၁၊ က) ကြည့်။

ဇုဟောတိ (ကြိ) [ဟု + အ + တိ] ပူဇော် - လုပ်
 ကျွေး - ၏။ ဇုဟတိ (၁၊ က) ကြည့်။

ဇုဟူတိ (ကြိ) [ဟု + အ + တိ] ပူဇော် - လုပ်ကျွေး
 - ၏။ ဇုဟတိ (၁၊ က) ကြည့်။

ဇူကေ (ပု) [ဇုတ + ကျ] ဇူကောပုဏ္ဏား။ အဟု
 ဝါသိကလိဂေသု၊ ဇူကောနာမ ဗြာဟ္မဏော။

တဿာသိ ဒဟရာ ဘရိယာ၊ နာမေနာမိတ္တ-
တာပနာ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၃၃။ တဒါ ကလိဂ်ရဋ္ဌေ
ဒန္တိဝိဋ္ဌပြာဟူဏဂါမဝါသိ ဇူဇာန် နာမ
ပြာဟူဏော ဘိက္ခာစရိယာယ ကဟာပဏ-
သတံ လဘိတော ကေသ္မိံ ပြာဟူဏကုလေ
ဌပေတော ပုနဓနပရိယေသနတ္ထာယ ဂတော။
ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၂။ ဇူဇာန် နာမ ပြာဟူဏော-
တိ ဇုတတိ ကိဋ္ဌတိတိ ဇုတကောတိ ဝတ္ထဗ္ဗေ
ဥကာရဿ ဒိဃံ ကတော တကာရဿ စ
ဇကာရံ ကတော ဇူဇာန် နာမ။ ဇာတ်၊ ၄။
သစ်။ (- အပ၊ ၂။ ၃၉၅။ စရိယာ၊ ၄။ ၉၁-၅၊
၁၀၀-၃။ မ၊ ၄။ ၃။ ၄၁၃။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၅။)

ဇူဇာန်ပြာဟူဏ (ပု) [ဇူဇာန် + ပြာဟူဏ] ဇူဇာန်-
ကာပုဏ္ဏား။ သော ဟိ ဇူဇာန်ပြာဟူဏဿ
ဒါရကေ ဒတော မဟာပထဝီ ကမ္မေသိ။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၀။

ဇူဇာန်ကာပုဏ္ဏားသည် ကလိဂ်တိုင်း ဒန္တိဝိဋ္ဌ
ပုဏ္ဏားရှာ၌ နေသူဖြစ်၏။ အလွန်ကြောက်
မက်ဖွယ်ရာကောင်းသည့် ရုပ်ဆင်း အင်္ဂါရှိ၏။
သူ၏ခြေဖဝါးတို့သည် အနံ့နှင့်အလျားခွဲခြား
၍မသိနိုင်လောက်အောင် ကျယ်ပြန့်ကြီးမား
လှ၏။ ခြေသည်း လက်သည်းတို့သည်လည်း
ပဲ့ပဲ့ကုပ်ကုပ် ပုပ်ပွလျက်ရှိ၏။ ကျော၊ ဝမ်း
စသည်တို့မှ အသားစိုင်တို့သည်လည်း တွဲရ
ရှဲကျနေ၏။ အထက်နှုတ်ခမ်းသားလည်း ပါးစပ်
တခုလုံးကို ဖုံးအုပ်မိသည်အထိ ထူထဲကြီးမား
ရှည်လျားလှ၏။ ပါးစောင် ၂-ဖက်တို့မှ စက်
ဆုပ်ဖွယ်ရာအရိအရဲတို့လည်း ယိုထွက်နေ၏။
သွားစွယ်ကြီးတို့သည်လည်း ဝက်၏ အစွယ်
များကဲ့သို့ ကြောက်မက်ဖွယ်ရာငေါ်၍ ထွက်
နေ၏။ နှာခေါင်းသည်လည်း အရင်း ပိန်၊
အဖျားမောက် ကောက်၍နေ၏။ ဝမ်းဗိုက်
ကြီးသည်လည်း အိုးစရည်းလောက်နီးနီးအိုင်
ကြီးလျက်ရှိ၏။ ကျောကုန်းသည်လည်း ထွန်
ကိုင်းလရေး ကောက်ကဲ့သို့ ကောက်ကွေးနေ

၏။ မျက်စိ ၂-ဖက်တို့သည်လည်းတဖက်ကျဉ်း
တဖက်ကျယ် မတင့်မတယ်ရှိလှ၏။ ဖွားရဏး
ထနေသည့်မှတ်ဆိတ်ကျင်စွယ်တို့သည်လည်း
ကြေးနီ အဆင်းကဲ့သို့ နီကြင်ကြင်ရှိ၏။ ဦး
ခေါင်း၌ အနည်းငယ်သာ ကျန်တော့သည့်
ဆံပင်တို့သည်လည်း ဖြူနီရောခွေ ရွှေသော
အဆင်းရှိ၏။ အခေါက်ထူထူရှိသည့် အရေတို့
သည်လည်းတုန်လိပ်နေ၏။ ရင်ပတ်၊ လည်ပင်း၊
မျက်နှာစသည်တို့၌ စွဲကပ်နေသည့် မွဲမဲတို့
သည်လည်း စက်ဆုပ်ရွံရှာဖွယ် ကောင်းလှ၏။
မျက်စိအဆင်းသည်လည်း မွဲပြာ သီမောင်
ကြောင်သောအဆင်းရှိ၏။ ခါး၊ ကျောကုန်း၊
လည်ကုပ် တို့သည်လည်း ကောက်ကောက်
မောက်မောက် ရှိ၏။ ခြေထောက်တို့သည်
လည်း အတွင်းသို့ ခွင်နေသည့်အပြင် သွား
လိုက်သည့်အခါအရိုးဆက်တို့မှ ချောက်ချက်
(ဂေါက်ဂက်)မြည်သံထွက်နေ၏။ ခန္ဓာကိုယ်
သည်လည်း ကြီးကြမ်းရှည်မြင့် လှ၏။ ဤ
သူယုတ်မာတို့၏ ရုပ်ဆင်း အင်္ဂါလက္ခဏာတို့
နှင့်ပြည့်စုံလျက်ရှိသောကြောင့် “လူမဟုတ်၊
မြေဘုတ်ဘီလူး”ဟုပင် မှတ်ထင်လောက်၏။
တစုံတယောက်သော သူကို “ဤဇူဇာန်-
ပုဏ္ဏားသည် လူလော၊ ဘီလူးလော”ဟု မေး
ငြားအံ့၊ မည်သူမျှ “လူဖြစ်သည်”ဟု မပြော
ဆိုရာ၊ “လူသားစားဘီလူး”ဟုသာ ပြောဆို
ရာ၏။

ဇူဇာန် ပုဏ္ဏားသည် အရွယ်ကို လွန်
မြောက်၍ ကျောက်ကုန်းညွတ်ခွေ၊ အရေ
တုန်လိပ်ဆံမှတ်ဆိတ်ကြောင်ကျား၊ သွားပါး
ပဲ့ ပိန်၊ သေချိန်သို့ ရောက်လုနီးသည့် ပုဏ္ဏား
အိုကြီးတယောက်ဖြစ်လျက် သူ၏ ဇနီးသည်
ကြင်ယာမယားမှာနုနုငယ်ငယ်အပျိုရွယ်သို့မျှ
ပီပီမရောက်သေးသည့် ပွင့်စပန်းဦးဖူးစရွှေငုံ
လှနီတုံ ကလေးဖြစ်ပေ၏။ အမည်အားဖြင့်
“အမိတ္တာပုံ”ဟုခေါ်၏။ ဇူဇာန်ပုဏ္ဏားနှင့်မူ
သွားလည်းမကွဲ နေလည်းအတူ ကလူပျော်

ပါး ရွှင်ခြင်းအားလည်း အများမြင်၍မျှ မတင့်တယ်ဖြစ်ခဲ့၏။ သို့စဉ်လျက် အမိတ္တာပုံသည် ‘မိမိလင်’ဟူသော ချစ်ခြင်းမေတ္တာဖြင့် ဇူဇာကပုဏ္ဏားအား မယားဝတ္ထရား ကျေပွန်စွာ ပြုစု ယုယ လုပ်ကျွေးပေ၏။

ဇူဇာကပုဏ္ဏားသည် အရွယ်အဆင်း တင့်တယ်ခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသည့် အမိတ္တာပုံလေးကို မေတ္တာချင်း ပိုင်၍ ပိုင်ဆိုင် ရရှိခဲ့ခြင်းကား မဟုတ်။ သူသည်ရပ်တကာ၊ ရွာတကာလှည့်လည်၍ တောင်းခံရရှိသော အသပြာငွေတရာကိုရွာတရွာ၌ ပုဏ္ဏားတယောက်ထံအပ်နှံထားခဲ့၏။ ဇူဇာက၏ငွေတရာကို ထိန်းသိမ်းထားသူ ပုဏ္ဏားသည် အရေးကြုံသဖြင့် အကုန်သုံးစွဲထားမိ၏။ အချိန်ကာလကြာမြင့်၍ ဇူဇာကပုဏ္ဏားပြန်လည်တောင်းခံလာသောအခါ ငွေတရာကို မပေးဆပ်နိုင်သဖြင့် အပျိုရွယ်မျှ ပီပီ မထင်သေးသည့် ရင်သွေးငယ် အမိတ္တာပုံလေးကို ပေးအပ်လိုက်ရ၏။ ဤနည်းဖြင့် ဇူဇာကပုဏ္ဏားသည် အမိတ္တာပုံလေးကို ရရှိခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

သက်ကြီးရွယ်အို လင် ဇူဇာကပုဏ္ဏားအား တရိုတသေ ပြုစုယုယကြင်နာတတ်သည့် အမိတ္တာပုံ ဒုန္နိဝိဋ္ဌရွာသို့ရောက်လာသည့်အချိန်မှစ၍ လင်ယောက်ျားတို့အပေါ်၌ ပြုစုယုယရုံသေရမှန်းမသိကြသောဒုန္နိဝိဋ္ဌရွာသူတို့သည် လင်ယောက်ျားတို့၏အဆဲအဆို အကြိမ်းအမောင်းကို ခံကြရတော့၏။ အမိတ္တာပုံကြောင့် လင်ယောက်ျားတို့၏ အဆဲအဆိုကို ခံကြရသဖြင့် ဒုန္နိဝိဋ္ဌရွာ၌ အမိတ္တာပုံ မနေဝံ့အောင် အားထုတ်ပြုလုပ်ကြရတော့၏။ အမိတ္တာပုံနှင့် တွေ့ဆုံကြုံကြိုက်သည့် မြစ်ဆိပ်ရပ်နားစသည်တို့၌ “အမိငယ် သင်သည် အရွယ်မျှမရောက်တတ်ပါသေးလဲလျက် သင့်မိ သင့်ဖတို့သည် ဆံမုတ်ဆိတ်ဖြူညို ပုဏ္ဏားအိုနှင့် ပေးစားရက်ပလေ၏။ သင်သည် အရွယ်အဆင်း တင့်တယ်

ခြင်းနှင့် ပြည့်စုံပါလျက် သင့်မိ သင့်ဖတို့သည် သင့်အတွက်လင်အရွယ်တန် ရှာကြံ၍ မရနိုင်သောကြောင့် ပုဏ္ဏားမဲ့ညို သက်ကြီးအိုနှင့် ပေးစားလေရောင်တကား။ သင်သည် လင်ကောင်းသားကောင်းအလို့ငှါ လဆန်း ၉ ရက်နေ့တို့၌ ယာဂုဆွမ်းဖြင့် ပူဇော်ပသစဉ် သင်ပူဇော်သည့် ယာဂုဆွမ်းကို ကျီးအိုတကောင် လု၍စားလာသောကြောင့် ဦးခေါင်း၌ဆံဖြူရောက်လျက် သင့်အဘိုးလောက်ရှိသူ ပုဏ္ဏားအိုကို မြောက်သားငယ်လင် မှတ်ထင်ရရှာလေသလော။ အမိငယ် လောက၌ မြွေဆိပ်၊ ကျားဆိပ်စသည်ဖြင့် သေရခြင်းသည်လည်း ဆင်းရဲခြင်းမဟုတ်သေး။ လေး၊ မြား၊ လှံ၊ ဓားစသည်တို့ဖြင့် ပစ်ခတ်ထိုးခတ်ခံရ၍ သေရခြင်းသည်လည်း ဆင်းရဲခြင်းမမည်သေး။ အရွယ်လွန်ပြီး သက်ကြီးအိုကို လင်လုပ်ရသော မိန်းမသည်သာ ဆင်းရဲခြင်းတကာတိုထက် သာလွန် ဆင်းရဲလှချေ၏” စသည်ဖြင့် အမျိုးမျိုး အဖုံဖုံ ပြောင်လှောင်ပြောဆိုကြကုန်၏။ အမိတ္တာပုံသည် ဒုန္နိဝိဋ္ဌရွာသူတို့၏ ပြောင်လှောင် ပြောဆိုခြင်းကို ခံရဖန်များသောအခါ မြစ်ဆိပ် စသော နေရာများသို့ ရေခပ်မျှမသွားဝံ့ ရှက်ရွံ့ ရွံ့ရှိုတော့၏။ သို့ဖြင့် သူ၏မောင်းထောင်း ရေခပ် စသည့်အမှုကြီးငယ်တို့ကိုပြုလုပ်ပေးနိုင်မည့် မျိုးဇာတ်ရွယ်တူ ကျွန်မိန်းမ၊ ကျွန်ယောက်ျားကလေးများ သိဝိတိုင်း ဇေတုတ္တရာပြည် ဝေဿန္တရာမင်းကြီးထံ သွားရောက် တောင်းခံပေးပါရန် ဇူဇာကပုဏ္ဏားအား ပြောကြားရတော့၏။

ဇူဇာကပုဏ္ဏားသည် အသက်အရွယ်အားဖြင့် သူ့အောက် လွန်စွာငယ်လွန်းလှသည့် ဇနီးသည်က ပြောကြားစေခိုင်းနေပြန်တော့လည်း မနေသာတော့ပေ။ ဇနီးသည်အငယ်ကလေးကို တယောက်ထည်း ထားခဲ့၍ သွားရမှာကလည်း စိတ်မဖြောင့်၊ စိုးနောင့်ဗျာပါကြွယ်လှ၏။ သွားရမည့် ဇေတုတ္တရာပြည်

ဟူသော ခရီးကလည်း နီးလှသည်မဟုတ်။ သူ၏အသက်အရွယ် ခွန်အားဗလဖြင့် ထိုခရီးကိုသွားရန် အရေးမှာ တွေးမိတိုင်းမသက်သာ ဖြစ်လျက်နေ၏။ သို့တစေလည်း သူဖြူလျှင် ဖြောင့်နိုင်၏။ သူမောင့်မှာ စိုးရိမ်ရသေး၏။ “အစေအပါး ကျွန်မိန်းမ ကျွန်ယောက်ျား ကလေးမျှမရပါလျှင် သူ့အိမ်မှာမနေ၊ ဖြစ် လိုရာဖြစ်စေ တပါးသူနှင့်ပင် နေတော့မည်” ဟု ဆိုနေပြန်၏။ သည်တော့ ဇူဇာန်ပုဏ္ဏား အိုသည် ရသေ့အသွင်ကိုဆောင်၊ ဝါးတောင် ဝှေးကို စွဲကိုင်ကာ လမ်းရိက္ခာအပြည့်အစုံဖြင့် အလွန်တရာ ဝပြောစည်ပင်သာယာလှသည့် ဇေတုတ္တရာပြည်သို့ ရှေးရှုထွက်ခွါရတော့၏။ ဤသည်ပင်လျှင် ဇူဇာန်ပုဏ္ဏားအား “ဝုဒ္ဓဿ တရုဏိ ဝိသံ” (နုဿသော ဇနီးသည် လင် အိုအတွက် အဆိပ်) ဟူသော နီတိကျမ်းဂန် စကားအရ ပျက်စီးရန်အခွင့် အဆိပ်သင့်ခြင်း အစဖြစ်လေသည်။

ဇူဇာန်ပုဏ္ဏား ဇေတုတ္တရာ ပြည်သို့ ရောက်လာလျှင်ပင် ပြည်သူပြည်သားတို့သည် “ရသေ့ အရောင် အသွင်ဆောင်လျက် စဉ်းလဲ ကောက်ကျစ် တတ်သော ဟယ်ပုဏ္ဏားအို သင်တို့အမျိုး ဖုန်းတောင်းယာစကာ ပုဏ္ဏား ဆိုးတို့သည် ပြည်ကြီးသခင် အရှင်မင်းကို အကြိမ်ကြိမ်အခါခါ အလှူခံခြင်းဖြင့် နှိပ် စက်ဘိ၏။ သင်တို့ပုဏ္ဏားစဉ်းလဲ အလှူခံများ တရံမလပ် မပြတ်နှိပ်စက်လာကြ၍ တိုင်းပြည် ၏မျက်ရစ်တန်းဆာ ဆင်ဖြူရတနာကိုပင် ပေး လှူမိသောကြောင့် မင်းကြီးဝေဿန္တရာသည် တိုင်းပြည်မှာ မနေရပဲ သားမယားနှင့်တကွ ဝက်ပါတောင် (ဝက်တောင်) သို့ ထွက်ခွါ သွားရရှာလေပြီ” စသည်ဖြင့် ဆဲရေး ခြိမ်း ချောက် တုတ်၊ ခဲ၊ လှန်တန်တို့ဖြင့် ပစ်ပေါက် ကြကုန်၏။ ဇူဇာန်ပုဏ္ဏားသည် ကြောက်လန့် တကြားဖြင့် ခြေဦးတည့်ရာသို့ ပြေးသွားရာ ဝေဿန္တရာမင်းကြီး ပါရမီပြည့်စုံမိသောငှါ

နတ်တို့ လှည့်ပတ်သဖြင့် ဝက်ပါတောင်သို့ သွားရာခရီးလမ်းကိုပင် အဆင်သင့်တွေ့ရှိ၍ ဝက်ပါတောင်သို့ ရှေးရှုသွားပြန်လေ၏။

ဇူဇာန်ပုဏ္ဏားသည် ဝက်ပါတောင်ခြေ၌ ဝေဿန္တရာမင်းကြီး၏ ဘေးရန်အန္တရာယ်ကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် ထားသည့် စေတ မှုဆိုးနှင့်တွေ့ဆုံရာ “သူသည် ဇေတုတ္တရာပြည် သိဉ္ဇည်းမင်းကြီးက သားတော်ဝေဿန္တရာကို ခေါ်ဆောင်ရန် စေလွှတ်လိုက်သည့် တမန်ဖြစ် ကြောင်း” လိမ်လည်ပြောကြား၍ ဝေဿန္တရာ မင်းကြီး၏ နေရာဌာနကို ညွှန်ပြစေ၏။ စေတ မှုဆိုး ညွှန်ပြလိုက်သည့် ခရီးလမ်းဖြင့် သွား ပြန်ရာ အစွဲတရှင်ရသေ့နေထိုင်သည့် သခမ်း ကျောင်းသို့ ရောက်ပြန်၏။ အစွဲတရှင်ရသေ့ ကိုလည်း “သူသည် ဝေဿန္တရာမင်းကြီး၏ ဆရာပုရောဟိတ် ဖြစ်ကြောင်း” လိမ်လည် ပြောကြား၍ ဝေဿန္တရာမင်းကြီး၏ နေရာ ဌာနကို ညွှန်ပြပြောဆိုစေပြန်၏။ ဇူဇာန် ပုဏ္ဏားသည် အစွဲတရှင်ရသေ့ ညွှန်ပြလိုက် သည့် ခရီးလမ်းဖြင့် တတောင်ကျော်ဆင်း တတောင်လျက် ခရီးဆက်ခွဲရာ ညနေမိုး ချုပ်အချိန်၌ ဝေဿန္တရာမင်းကြီး နေထိုင် သည့် သခမ်းကျောင်းနှင့် မလှမ်းမကမ်း လေးထောင့်ကန်သို့ ရောက်လေ၏။ ထိုကန် ၏အနီး သာနုမည်သော တောင်ပုလူ ထက်သို တက်၍ တခုသောသစ်ပင်ရင်း မြေ တလင်းညီညွတ်ရာ၌ ထိုညအိပ်စက်နေလေ သည်။ ဇူဇာန်ပုဏ္ဏား သာနုတောင်ထက်၌ အိပ်စက်နေသည့်ထိုည မိုးသောက်ယာမ၌ ဝေဿန္တရာမင်းကြီး၏ မိဖုရား မဒ္ဒိသည် “ဖန် ရည်ဆိုးသော အဝတ်ကိုဝတ်ဆင်၍ နီမြန်း သည့် ပန်းပွင့်ကို နား ၂-ဖက်၌ ပန်ဆင်လျက် လက်နက်စွဲကိုင်ထားသည့် အသားနက်နက် ကြောက်မက်ဖွယ်ရာ ယောက်ျားတယောက် သည် သခမ်းကျောင်းတွင်းသို့ ချဉ်းနင်းဝင် ရောက်လာကာ သူ၏မျက်စိ ၂-လုံးကို ထုတ်၊

လက် ၂-ဖက်ကိုဖြတ်, ရင်ကိုခွဲ, အသဲနှလုံးကို ထုတ်ယူသွား၏”ဟု အိပ်မက်မြင်မက်၏။

နံနက်မိုးသောက်ရောက်လျှင်ဇူဇာန်ပြာဟူဏ သည်သာသနာတောင်ထက်မှဆင်းခဲ့၍တယောက် သွားလောက်ရုံမျှသာ ရှိသည့် ခရီးလမ်းဖြင့် ဝေဿန္တရာမင်းကြီး၏ သခမ်းကျောင်းသို့ လာခဲ့၏။ ဝေဿန္တရာမင်းကြီးသည် သခမ်း ကျောင်းမှထွက်၍ တံခါးဝ ကျောက်ဖျာပေါ် ၌ ထိုင်နေ၏။ သားတော်ဇာလီနှင့် သမီးတော် ကဏ္ဍာဇိန်တို့သည် အနီးအပါး၌ကစားလျက် နေကြ၏။မဒ္ဒိဒေဝီကားသစ်သီးရှာရန်တောသို့ သွားနေ၏။ဝေဿန္တရာမင်းကြီးသည်သူ့ထံသို့ ရှေးရှုလာနေသည့် ဇူဇာန်ပြာဟူဏကို မြင်ရ လျှင်ပင်ချွေးမီးမီးယိုစီးကျဆင်းနေသည်အထိ ပူအိုက်ခြင်း ပြင်းပြလှသည့် သူတယောက် သည် ကြည်လင်အေးမြသည့် ရေချမ်းအိုး တထောင်ဖြင့် ဦးထိပ်၌ သွန်းလောင်းခြင်း ခံရဘိသကဲ့သို့ ခုနစ်လကာလပတ်လုံး ချထား အပ်သည့် အလှူထမ်းပိုးကို ယခုတဖန် ပြန်၍ ချီမရတော့မည့်အရေးကိုတွေးလျက် အလွန် နှစ်သက်ရှင်လန်းဝမ်းမြောက်နေ၏။ ဇူဇာန် ပြာဟူဏ ကျန်အလို့ငှာအလှူခံသည့် သူ၏ ရင် သွေးသားသွီး ၂-ယောက်ကို “သား ဇာလီကို ဤပုဏ္ဏား၏ကျန်အဖြစ်မှ တော်လှန်လိုလျှင် ရွှေစင်နိက္ခ တထောင်ပေး၍ တော်လှန်ရန် ၎င်း သမီးကဏ္ဍာဇိန်ကို ကျန်ယောက်ျားတရာ, ကျန်မိန်းမတရာ, ဆင်တရာ, မြင်းတရာ, နွား လားဥသဘတရာ, ရွှေစင်နိက္ခတရာပေး၍ တော်လှန်ရန်၎င်း” မှာကြား၍ “ဤရင်သွေး အစစ် ချစ်လှစွာသော သားသွီးတို့ကို ပေး လှူရသည့် ကောင်းမှုကံသည် တရားအလုံးစုံ ကို အကုန်သိမှု သဗ္ဗညုတဉာဏ်၏အကြောင်း အထောက်အပံ့ကောင်း ဖြစ်ပါစေသတည်း” ဟု ဆုပန်တော်မူကာ ဇူဇာန်ပြာဟူဏအား ပေးလှူလိုက်လေ၏။

ဇူဇာန်ပြာဟူဏသည် ဇနီးသည်ပုဏ္ဏားမ အမိတ္တာပုံအတွက် အစေအပါးကျွန်ကလေး များရလျှင်ပင် တောချုံအတွင်းသို့ ကပျာ ကယာဝင်ကာ နွယ်ပင်များကို ပါးစပ်ဖြင့် ကိုက်ဖြတ် ယူဆောင်ခဲ့၍ ဇာလီ၏လက်ျာ လက်ကို ကဏ္ဍာဇိန်၏လက်ဝဲလက်နှင့် ပူးတွဲ တုပ်ချည်လိုက်၏။ လက်တဖက်က တုပ်ချည် ထားသည့် နွယ်ပင်ကိုကိုင်၍ လက်တဖက်က တုတ်ချောင်းဖြင့် ရိုက်နှက်ကာ ဇာလီနှင့် ကဏ္ဍာဇိန်တို့ကို ခေါ်ဆောင်လာခဲ့၏။ သူ၏ နေရာဌာနဖြစ်သည့် ကလိဂ်တိုင်း ဒုန္နိဝိဋ္ဌရွာကို မှန်းဆလျက် လာလမ်းအတိုင်း ပြန်လည်လာ ခဲ့ရာ နတ်တို့လှည့်ပတ်သဖြင့် နေရာဌာနသို့ မရောက်ပဲ ဇေတုတ္တရာပြည် သိဉ္ဇည်းမင်းကြီး အထံသို့ ရောက်ရှိသွားလေသည်။ သိဉ္ဇည်း မင်းကြီးသည် ဇူဇာန်ပြာဟူဏရောက်လာသည့် ထိုနေ့ မိုးသောက်ယာမ၌ “တရားသဘင်၌ နေစဉ်မဲနက်သောအဆင်းရှိသည့် ယောက်ျား တယောက် ပဒုမာကြာ ၂-ပွင့်ကိုယူဆောင် ပေးဆက်သဖြင့် နား ၂-ဖက်၌ ပန်ဆင်ရာ ကြာဝတ်ဆံတို့ ရင်ခွင်ပေါ် သို့ ကျရောက်၏” ဟု အိပ်မက်မြင်မက်၏။ သိဉ္ဇည်းမင်းကြီး သည် သားတော် ဝေဿန္တရာက ဇူဇာန် ပြာဟူဏအား ကျန်အလို့ငှာ ပေးလှူလိုက်သည့် မြေးတော် ၂-ယောက်ကို ဇာလီအတွက် ရွှေ စင်တထောင်ပေး၍၎င်း, ကဏ္ဍာဇိန်အတွက် ကျန်ယောက်ျား တရာ, ကျန်မိန်းမ တရာ, ဆင်တရာ, မြင်းတရာ, နွားလားဥသဘတရာ, ရွှေစင်တရာ, ညောင်စောင်းအင်းပျဉ်တရာ စသည်ပေး၍၎င်း ကျန်အဖြစ်မှ နှုတ်ယူလိုက် ၏။ ထို့ပြင် ဘုံ ၇-ဆင့်ရှိသည့် ပြာသာဒ် တဆောင်ကိုလည်း ဇူဇာန်ပြာဟူဏအား ပေး လိုက်ပေးသေး၏။

ဇူဇာန်ပြာဟူဏသည် ဤကဲ့သို့ ခမ်းနား သပ်ရပ်လှသည့် အသုံးအဆောင် စည်းစိမ် ဥစ္စာ နေထိုင်စရာများကို မိဖ, ဘိုးဘွားလက်

ထက် အဆက်ဆက်မှစ၍ သုံးဆောင် ခံစားရသည့် မဆိုးထားဘဲ အိပ်မက်တွင်မျှ မတွေ့မြင်ခဲ့ရဖူးချေ။ သို့တစေလည်း သူသည် ယခု ဘုံ၇-ဆင့်ရှိ ပြာသာဒ်ကြီးပေါ်၌ မြောက်မြားလှစွာသော ကျေးကျွန် အခြံအရံတို့ဖြင့် မွန်မြတ်ကောင်းမွန်လှသည့် စားသောက်ဖွယ်ရာတို့ကို သုံးဆောင်ခံစားနေရပေ၏။ ဘုန်းရှားကံရှားလှသည့် သူယုတ်မာများသည် စည်းစိမ်ဥစ္စာကို ကြာရှည်ကား မခံစားထိုက်ပါချေ။ ဇူဇကာပုဏ္ဏားသည်လည်း ကံလျှင်မိုက်က ဉာဏ်မိုက်သောအား အမှားမှားဖြင့် စီးပွားကိုယ်မှာ ရောက်တုံပါသော်လည်း အစာအာဟာရ၌ အတိုင်းအရှည်ကိုမသိ စိတ်ရှိတိုင်း စားသုံးမိသဖြင့် အစားလွန် စားပိုးနှင့်၍ သေဆုံးရလေတော့သည်။ ဤသည်ကိုပင် အကြောင်းပြု၍ “ဇူဇကာပုဏ္ဏား လှူတာ အကုန်စား ဗိုက်ကားသေရသည်” ဟူသော စကား အစားကြူးသူများအပေါ်၌ တင်စား၍ ယနေ့တိုင် သုံးစွဲလျက်ရှိပေ၏။

ဇူဇကာပုဏ္ဏားကား ဤဂေါတမဘုရားရှင်၏လက်ထက်၌ ဘုရားရှင်ကိုပင် သတ်၍ တဆူတည်းသော ဘုရားသစ်ပြုလုပ်ရန် ကြံဖန်အားထုတ်ခဲ့သည့် ရှင်ဒေဝဒတ်ပင် ဖြစ်ပေ၏။ ဇူဇကာပုဏ္ဏားအပေါ်၌ အကြင်နာမေတ္တာပွားခဲ့ရသည့် အမိတ္တာပုံသည်လည်း ဤဘုရားရှင်၏ လက်ထက်၌ပင် သူ့ဗိုက်ကို ပျဉ်ချပ်ဖုံးကာ ဘုရားရှင်ကြောင့် သန္ဓေဝန်ဆောင် ယူရလေဟန် လုပ်ကြံ စွပ်စွဲခဲ့သည့် စိဉ္ဇမာဏ မိန်းမယုတ်ပင် ဖြစ်ပေ၏။ သူတို့ ၂-ယောက် သည် ထိုအချိန် ထို ကာလက သူယုတ်မာလည်း ယုတ်မာချင်းသာ ပေါင်းသင်းရာသည့် သဘာဝအလျောက် အသွင်တူ၍ အိမ်သူဖြစ်ခဲ့ကြခြင်းသာ ဖြစ်ပေသတည်း (ဇာ၊ ၂။ ၃၃၃-၃၆၈။ ဇာ၊ ၄။ ၂၉၂-၃၀၇)။

ဇူတ (ပု၊ ၄) [ဇူ+တ။ ဇူတ+အ။ ဇူ ဂတိဇေ-နေသု၊ တော၊ ဒီသဒါ၊ ဇူတံ။ ဇူတ ဒိတ္တိယံ ဝါ၊

ကရဏေ အ။ ဓာန်၊ ဇူ။ ၅၃၁။ အထ ဝါ ဇူထေယျ။ ဇေတိ ထေယျ ကရောတိ ဇေတနာတိ ဇူတံ၊ ဇူတကိစ္စံ။ သူစိ။ သီ၊ ဇူ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၆၂-လည်း ကြည့်။ (ဒျူ၊ တ-သံ) (၁) ကြေ-အန်စာ-ကစားခြင်း၊ လောင်းတမ်းကစားခြင်း။ (၂) ကြေ၊ အန်စာ။ (၁) ဓုတ္တောမိ သမ္ပ သုမုခ၊ ဇူတေ အက္ခပရာဇိတော။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂၉။ ဇာ၊ ၄။ ၃၁၁၊ ၁၀၄။ (- ဇာ၊ ၂။ ၂၀၅၊ ၃၀၈။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၅။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၄။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၈၂။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၄။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၄၁၉။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၇-၈၊ ၃၁၁။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၈၃၊ ၁၇၄။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၀-၂-၃၊ ၁၈၀-၂-၃၊ ၂၃၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇၃။ သီ၊ ဇူ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၆၁။) (၂) အက္ခေဟိ ဇူတေဟိ ဒိဗ္ဗတိတိ အက္ခဒေဝီ။ ဓာန်၊ ဇူ။ ၅၃၁။

ဇူတကမ္မ (န) [ဇူတ+ကမ္မ] ကြေအန်ကစားခြင်းအမှု။ ဇူတကမ္မေန ဘော ဂေါတမ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၄၁၈။

ဇူတကာရ (ပု) [ဇူတ+ကာရ+ဏ။ ဇူတံ ကရောတိတိ ဇူတကာရော၊ ကရ ကရဏေ၊ ဧကော။ သူစိ။] ကြေအန်ကစားခြင်းကိုပြုသောသူ၊ လောင်းတမ်းကစားခြင်းပြုသူ၊ အန်ကြူးသူ။ အယံ အက္ခသောဏှော ဇူတကာရော၊ မာတဿ ဝစနံ ဂဏိတ္ထ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၉။ ဇူတကာရောတိ ဇူတပမာဒဋ္ဌာနာနုယုတ္တော။ ဒီ၊ ဇူ၊ ၃။ ၁၃၃။

ဇူတကိဋ္ဌန (န) [ဇူတ+ကိဋ္ဌန] (၁) ကြေအန်ကစားခြင်း။ (၂) ကြေအန်ကစားရာ။ (၁) နိဝတ္တသာဋကမိ နိက္ခိပိတာ ဇူတကိဋ္ဌနမနုယုတ္တော အက္ခဓုတ္တော။ သုတ္တန်၊ ၄။ ၁။ ၂၅၄။ (၂) ဇူတကိဋ္ဌနကာလ-ကြည့်။

ဇူတကိဋ္ဌနအက္ခ (ပု) [ဇူတကိဋ္ဌန + အက္ခ] လောင်းတမ်းကစားခြင်းဟူသော ကြေအန်ကစားခြင်း။ အက္ခေဟိတိ ဇူတကိဋ္ဌနအက္ခေသု။ သုတ္တန်၊ ၄။ ၁။ ၂၅၇။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၂၆။

ဇူတကိဋ္ဌနကာလ (ပု) [ဇူတကိဋ္ဌန+ကာလ] ကြွေအန်ကစားရာအခါ၊ ကြွေအန်ကစားသောအခါ။ သုပဏ္ဏဿ ရညာ သဒ္ဓိံ ဇူတကိဋ္ဌနကာလေ အတ္တနော ဝိဏံ ဂဟေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၃။

ဇူတကိဋ္ဌနတ္ထ (ပု) [ဇူတကိဋ္ဌန+အတ္ထ] ကြွေအန်ကစားခြင်း၌ ဖြစ်သောအလိုဆန္ဒ၊ ကြွေအန်ကစားလိုခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ဒေဝဇူတကိဋ္ဌနတ္ထေန ဣဓ အနုပုတ္တောသ္မိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၇၃။

ဇူတကိဋ္ဌနဝေလာ (ထိ) [ဇူတကိဋ္ဌန+ဝေလာ] ကြွေအန် ကစားရာအခါ၊ ကြွေအန်ကစားသောအခါ။ရာဇာနံ ဒိသ္မာဝတဿ ဇူတကိဋ္ဌနဝေလာယ ဝိဏံ ဂဟေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၅။

ဇူတကိဋ္ဌိတဘာဝ (ပု) [ဇူတ+ကိဋ္ဌိတ+ဘာဝ] လောင်းတမ်းကစားခြင်းဟူသောကစားသည်၏အဖြစ်။ ယထာဝဇ္ဇန္တိ စ ကာဏာဒိဟိ သဒ္ဓိသတာကာရဒဿနေဟိ ဇယပရာဇယဝသေန ဇူတကိဋ္ဌိတဘာဝေန ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၂၈။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၃၆၂။

ဇူတခလိက (ပု၊ထိ) [ဇူတ+ခလိက] ကြွေအန်ကစားရာပျဉ်ချပ်ဝိုင်း။ဇူတခလိကေတိဇူတမဏ္ဍလေ။ “ဇူတဖလကေ”တိပိ အဓနာ ပါဌော။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၃၆၁။

ဇူတဂီတ (န) [ဇူတ+ဂီတ] ကြွေအန်သီချင်း၊ ကြွေအန် ကစားသောအခါ သီဆိုသောသီချင်း။ ဣမံ ဇူတဂီတံ ဂါယန္တော ရဇတဖလကေ သုဝဏ္ဏပါသကေ ခိပတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၈။ (-၃၁၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၇၂။)

ဇူတပရာဇယ (ပု) [ဇူတ+ပရာဇယ] (၁) ကြွေအန်ကစားခြင်းမှ ရှုံးခြင်း၊ ကြွေအန်ရှုံးခြင်း။ (၂) ကြွေအန်ကစားခြင်းကြောင့် ရှုံးခြင်း။ (၁) ပေါသိတဗ္ဗာ ဘဝိဿတိ ဇူတပရာဇယေန

သဗ္ဗကာလံ ရိတ္တတုစ္ဆဘာဝတော။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၃၃။ (-မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၅၄။) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇူတပရာဇယာပန္န (တိ) [ဇူတပရာဇယ + အာပန္န] ကြွေအန်ကစားခြင်းကြောင့် ရှုံးခြင်းသို့ရောက်သော။ ဇူတပရာဇယာပန္နာယ ဓနဇာနိယာ ဗိနော။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၃၃။

ဇူတပရာဇိတ (တိ) [ဇူတ+ပရာဇိတ] ကြွေအန်ရှုံးသော၊သူ။ သော ကေဒိဝသံ ဇူတပရာဇိတော နိဝတ္ထဝတ္တာနိ ဒတွာ ကဋ္ဌသာရကခဏ္ဍိနိဝါသေတွာ တဿာ ဂေဟံ အာဂမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၉။

ဇူတပုမာဒဋ္ဌာန (န) [ဇူတ+ပမာဒဋ္ဌာန] လောင်းတမ်းကစားခြင်းဟူသော မေ့လျော့ခြင်း၏ - တည်ရာ - အကြောင်း၊ မေ့လျော့ခြင်း၏ - တည်ရာ - အကြောင်း - ဖြစ်သော လောင်းတမ်းကစားခြင်း။ ဇူတပုမာဒဋ္ဌာနာနုယောဂကြည့်။

ဇူတပုမာဒဋ္ဌာနဘာဝ (ပု) [ဇူတပုမာဒဋ္ဌာန+ဘာဝ] လောင်းတမ်းကစားခြင်း ဟူသော မေ့လျော့ခြင်း၏ - တည်ရာ - အကြောင်း၏ အဖြစ်။ ပယောဂကရဏဝသေန ပရိဟာရပထာဒိနမ္ပိ ဇူတပုမာဒဋ္ဌာနဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၂၇။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၃၆၂။

ဇူတပုမာဒဋ္ဌာနာနုယုတ္တ (တိ) [ဇူတပုမာဒဋ္ဌာန+အနုယုတ္တ] မေ့လျော့ခြင်း၏ - တည်ရာ - အကြောင်း-ဖြစ်သော လောင်းတမ်းကစားခြင်းကို-အားထုတ် - ပြုလုပ်-သော၊ သူ။ ဇူတကာရ-ကြည့်။

ဇူတပုမာဒဋ္ဌာနာနုယောဂ (ပု) [ဇူတပုမာဒဋ္ဌာန + အနုယောဂ] မေ့လျော့ခြင်း၏ - တည်ရာ-အကြောင်း - ဖြစ်သော လောင်းတမ်းကစားခြင်းကို - အားထုတ်-ပြုလုပ်-

ဇေယျ (န) [ဇိယ (ဝိကတိဓာတ်)+ဏ] (၁) ကဲ့ရဲ့-စက်ဆုပ်- ရွံရှာ - ခြင်း။ (တိ) (၂) ကဲ့ရဲ့-စက်ဆုပ်- ရွံရှာ- အပ်သော၊ ကဲ့ရဲ့-စက်ဆုပ်- ရွံရှာ-ဖွယ်ကောင်းသော။ (၁) ဘုဉ္ဇမာနေ ဝါ ဘုတ္တေ ဝါ၊ ဇေယျ မေ န ဝိဇ္ဇတိ။ ထေရ။ ၃၅၀။ မိလိန္ဒ။ ၃၈၀။ ထေရ။ ၄၂။ ၄၄၇၊ ၄၅၁။ (၂) ဇေယျော ဘိဒုရော စာယံ၊ ဒုက္ခော အပရိဏာယကော။ မဋ္ဌ။ ၁။ ၄၁။ ဇေယျောတိ ဇိယနိယော။ မဋ္ဌ။ ၁။ ၉၀။ (-ဝိ။ ၁။ ၉၀။ ဝိ။ ၂။ ၇၃၊ ၇၄။ မဟာနိ။ ၁။ ၇၀။ ဝိ။ ၂။ ၂၂၄။ ဝိ။ ၄။ ၃။ ၃၀၉၊ ၃၉၉။ ဝိ။ သင်္ဂဟ။ ၆။ ၁၄၁။ ဒီ။ ၄။ ၂။ ၃၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၂၀၉။ ပေတ။ ၄။ ၁၇၇။ ထေရ။ ၄။ ၂။ ၁။ ထေရီ။ ၄။ ၈၀။ ဇာ။ ၄။ ၄။ ၃၀၄။ ဇာ။ ၄။ ၅။ ၂၉၂၊ ၄၇၂။ ဇာ။ ၄။ ၆။ ၇၀၊ ၂၁၂။ ဇာ။ ၄။ ၇။ ၅၀။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၁၇၃။ သာရတ္ထ။ ၃။ ၂၀၂။ မဋ္ဌ။ ၃။ ၅။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၄။ ၁။ ၄၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၄။ ၅။ ၄၅၃။)

ဇေယျ (န) [ဇိယ (ပုဒ်)+ဏ] (၁) ကဲ့ရဲ့ - စက်ဆုပ်- ရွံရှာ- တတ်သည်၏အဖြစ်။ (တိ) (၂) ကဲ့ရဲ့ - စက်ဆုပ် - ရွံရှာ - ဖွယ်ရှိသော၊ ကဲ့ရဲ့ - စက်ဆုပ် - ရွံရှာ - ဖွယ်နှင့် ယှဉ်သော။ (၁) အဓိဇေယျန္တိ ဣမ ဇိယ-ဘာဝေါ ဇေယျံ၊ ဥတ္တမံ ဇေယျံ အဓိဇေယျံ။ ဒီ။ ၄။ ၁။ ၂၉၆။ ယထာ ယုဝိနော ဘာဝေါ ယောဗ္ဗနံ၊ ဝေဇိယန္တိနော ဘာဝေါ ဇေယျံ။ ဒီ။ ၄။ ၁။ ၃၅၆။ သီ။ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၆၁။ ဇိယတိတိ ဇိယော၊ တတ္ထာဝေါ ဇေယျံ။ ဒီ။ ၄။ ၃။ ၁၇။ (၂) အသုစိ ဘော ကဿပ ဂူထကူပေါ... ဇေယျော စ ဇေယျသင်္ခါတော စ။ ဒီ။ ၂။ ၂၅၉။ ဇေယျောတိ ဇိယတဗ္ဗယုတ္တော။ ဒီ။ ၄။ ၂။ ၃၉၈။ (-မဋ္ဌ။ ၁။ ၃၉၂။ မဋ္ဌ။ ၃။ ၂၀၉။ ထေရ။ ၄။ ၂။ ၉၁။ ဇာ။ ၄။ ၄။ ၁၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၄။ ၁။ ၄၁၉၊ ၄၂၃။)

ဇေယျတမ (တိ) [ဇေယျ+တမ] စက်ဆုပ်- ရွံရှာ- ဖွယ်ကောင်းသူ- တို့ထက်- တို့တွင်-

အထူးသဖြင့် - စက်ဆုပ် - ရွံရှာ - ဖွယ်၊ ကောင်းသော၊ အလွန်-စက်ဆုပ်-ရွံရှာ- ဖွယ်ကောင်းသောသူ။ ပက္ကန္တော စ ကုဋ္ဌ-ရောဂါဘိဘဝေန...ဇေယျတမော ပရမကာရညတံ ပတ္တော။ ဥဒါန။ ၄။ ၂၆၂။

ဇေယျတရ (တိ) [ဇေယျ+တရ] စက်ဆုပ်- ရွံရှာ-ဖွယ်ကောင်းသော အရာ-တို့ထက်- တို့တွင်-အထူးသဖြင့်- စက်ဆုပ်- ရွံရှာ- ဖွယ်ကောင်းသော၊ အလွန်-စက်ဆုပ်- ရွံရှာ - ဖွယ်ကောင်းသော။ တတော ဇေယျ-တရော အဂ္ဂိမ္မိ ပက္ခိတ္တာနံ။ အဘိဋ္ဌ။ ၂။ ၂၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၂၄၂။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၁၇၃။ သာရတ္ထ။ ၃။ ၂၀၂။

ဇေယျတာ (တိ) [ဇေယျ + တာ] စက်ဆုပ်- ရွံရှာ-ဖွယ်ရှိသူ၏ အဖြစ်။ ပါဠိကုလျတာ စ သဏ္ဌဟေယျ၊ ဇေယျတာ စ သဏ္ဌဟေယျ။ မာ။ ၃။ ၆။

ဇေယျပဋိကူလ (တိ) [ဇေယျ+ပဋိကူလ] စက်လည်းစက်ဆုပ်အပ် ရွံလည်း ရွံရှာအပ်သော၊ စက်ဆုပ်ရွံရှာဖွယ် ကောင်းသော။ မာဒိသေနာမ ဇာတိသမ္ပန္နော သောဘဂ္ဂပ္ပတ္တေ ပဟာယ ဝေရူပေန ဇေယျပဋိကူလေန ခုဇ္ဇေန သဒ္ဓိ ပါပကမ္မံ ကရေတိ။ ဇာ။ ၄။ ၅။ ၄၅၈။ (-သုတ္တနိ။ ၄။ ၁။ ၂၃၅။ ထေရီ။ ၄။ ၂၉၅။)

ဇေယျဗိဘန္တ (တိ) [ဇေယျ+ဗိဘန္တ] စက်လည်းစက်ဆုပ်အပ် ရွံလည်း ရွံရှာအပ်သော၊ စက်ဆုပ် ရွံရှာဖွယ် ကောင်းသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇေယျဗိဘန္တဒဿန (တိ) [ဇေယျဗိဘန္တ+ဒဿန] စက်ဆုပ်ရွံရှာဖွယ်ကောင်းသော မြင်ခြင်းရှိသော။ တေသံ ပန မာတာပိတရေ... ဝလိတဂတ္တာ အတိဝိယ ဇေယျဗိဘန္တဒဿနာ တေ အနုဗန္ဓန္တိ။ ပေတ။ ၄။ ၅။

ဇေယျသင်္ခါတ (တိ) [ဇေယျ + သင်္ခါတ] (၁) စက်ဆုပ်- ရွံရှာ- ဖွယ် ကောင်းသော မစင်

အစုရှိသော။ (၅) စက်ဆုပ်- ရွံရှာ- ဖွယ်ရာ
ဟု သိအပ်သော။ (၁) အောက်ပုဒ် (ထောင့်
ကွင်း)ကြည့်။ (၂) ဇေယျ ၂ (၂) ကြည့်။

ဇေယျသင်္ခါတ ၂ (တိ) [ဇေယျသင်္ခါတ + က]
စက်ဆုပ်- ရွံရှာ- ဖွယ်ကောင်းသော မစင်အစု
ရှိသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော။ ဇေယျ
(၂) ကြည့်။ အသုစိသင်္ခါတ (ဒီဌ၊ ၂။
၃၉၈။ ဒီဌ၊ ၂။ ၃၅၂)နှင့် လည်း ယှဉ်ကြည့်။

ဇေယျဟတ္ထိကုဏ္ဍ (ပုဒ်) [ဇေယျ + ဟတ္ထိကု-
ဏ္ဍ] စက်ဆုပ်- ရွံရှာ- ဖွယ်ကောင်းသော
ဆင်သေကောင်ပုပ်။ ယသ္မာ ဇေယျဟတ္ထိ-
ကုဏ္ဍပါဒ်မှ မကွဲကာ ဝိယ တာ ဟိနေယေဝ
ရမန္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၄၉၃။

ဇေယျိတ (တိ) [ဇိဂ္ဂ + တ] စက်ဆုပ်- ရွံရှာ-
အပ်သော၊ စက်ဆုပ်- ရွံရှာ- ဖွယ်ကောင်း
သော။ သော “မာ ဝေ မဟာရာဇ ဘဏ၊
ဇေယျိတော မနုဿလောကော” တိ။ အပါ
ဌ၊ ၁။ ၁၈၁။

ဇေယျိတာ (ထိ) [ဇေယျိ + တာ] စက်ဆုပ်-
ရွံရှာ- လေ့ရှိသည်၏ အဖြစ်။ တသ္မာ တံ
ဇေယျိတံ အတ္တနိ သမ္ပဿမာနော။ ဝိဌ၊ ၁။
၁၀၆။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၀၁။ ဇေယျိတန္တိ ဇိဂ္ဂန္တု-
သီလတံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၄၇။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၁၃။

ဇေယျိယ (တိ) [ဇိဂ္ဂ + ဣ] စက်ဆုပ်- ရွံရှာ
- အပ်သော၊ စက်ဆုပ်- ရွံရှာ- ဖွယ်ကောင်း
သော။ တတော ယံကိဉ္စိ ပဉ္စရတိ။ ဇေယျ-
ိယံ ယေဝ ပဉ္စရတိ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၁။ ဇေယျ-
ိယံ ယေဝါတိ ဇိဂ္ဂိတဗ္ဗမေဝ ပဋိကူလမေဝ။
အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၆၆။ (-ဇာ၊ ၁။ ၈၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။
၃၉၄။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၂၉။)

ဇေယျိ (တိ) [ဇိဂ္ဂ (ဝိကတိဓာတ်) + ဣ။
ဇိဂ္ဂ (ပုဒ်) + ဤ] စက်ဆုပ်- ရွံရှာ- ခြင်း
အလေ့ ရှိသော၊ စက်ဆုပ်- ရွံရှာ- လေ့ရှိ
သော၊ စက်ဆုပ်- ရွံရှာ- သော၊ သူ။ ဇေယျိ

ဘဝံ ဂေါတမော။ ဝိ၊ ၁။ ၃။ အံ၊ ၃။ ၂၀။ ဇေ-
ယျိ ဟောတိ ဥစ္စာရံ ဝါ ပဿာဝံ ဝါ ခေဋ္ဌံ
ဝါ ဝန္တံ ဝါ နိဟာတံ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၁၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၄၂၈။ ဇေယျိ နိပကော ဘိက္ခု၊ စာတု-
ယာမသုသံဝုတော။ သံ၊ ၁။ ၆၆။ ဇေယျိတံ
တပေန ပါပဇိဂ္ဂန္တကော။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၆။
(-ဝိ၊ ၃။ ၃၃၀။ မ၊ ၁။ ၁၁၀-၂။ အံ၊ ၂။ ၁၂၇။
ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၆။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၄၈၊ ၃၅၁။ အံ၊ ဌ၊ ၃။
၂၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၄၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၁၄။ သိ၊
ဌိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၈၇။ သိ၊ ဌိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂။ ၇၄။) ဇေ-
ယျိတာ-လည်းကြည့်။

ဇေဋ္ဌ (တိ) [ဇု + ဣဋ္ဌ။ အယဉ္ဇ ဝုဇော အယဉ္ဇ
ဝုဇော၊ အယမိမေသံ ဝိသေသေန ဝုဇောတိ
ဇေဋ္ဌော၊ ဝုဇသဒ္ဓါ ဣဉ္ဇပစ္စယော၊ “ဝုဇဿ
ဇော ဣယိဋ္ဌေသု” တိ ဝုဇဿ ဇော၊ အလော-
ပေပရဿာသဝဏ္ဏတ္တံ။ ဓာနံ၊ ဌိ။ ၂၅၄။ ဣဉ္ဇပစ္စ-
ယေ ဝုဇဿ ဇာဒေသော၊ ဇေဋ္ဌော။ ဓာနံ၊ ဌိ။
၆၉၃-၆။ (-ကစ္စည်း။ ၂၆၂။ ရူ၊ ၃၉၁။ မောဂံ၊
၄။ ၁၃၅။ နိတိ၊ သုတ္တံ၊ ၅။ ၁၃။ နိရုတ္တိဒီပနီ။
၅၅၆။) ပသတ္ထ + ဣဋ္ဌ။ အယဉ္ဇ ပသတ္ထော
အယဉ္ဇ ပသတ္ထော သဗ္ဗေ ဣမေ ပသတ္တာ
အယမိမေသံ ဝိသေသေန ပသတ္ထောတိ....
ဇေယျော၊ ဇေဋ္ဌော။ ရူ၊ ၃၉၂။ (-ကစ္စည်း။
၂၆၃။ နိရုတ္တိဒီပနီ။ ၅၅၇။) ထိဉ္စိ ဇေဋ္ဌော။
(ဇျေဗ္ဗ-သံ) (၁) (က) ကြီးသော၊ ကြီး
မြတ်သော၊ ချီးမွမ်းအပ်-မြတ်-သော၊ သူ။
(ယင်းသည် အသက်အရွယ်အားဖြင့် ကြီး
မြတ်သူ၊ ဂုဏ်သိက္ခာအားဖြင့် ကြီးမြတ်သူဟူ
၍ ၂-မျိုးရှိ၏။) (ခ) အကြီးအကဲ-အကြီး
အမှူး-ဖြစ်သော၊ သူ။ (ဂ) ရှေးဦး-အစ-
ပဌမ-ဖြစ်သော၊ အရာ။ (ပ) (၂) အကိုကြီး။
(၁) (က) တံ လောကေ မဟာပုရိသော၊
တံ သဒေဝကဿ လောကဿ အဂ္ဂေါ စ
ဇေဋ္ဌော စ သေဋ္ဌော စ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၃။ ကု-
လေ ဇေဋ္ဌာနံ အတ္ထိဘာဝမ္ပိ န ဇာနာတိ။ ဒီ၊
ဌ၊ ၃။ ၃၇။ ဇေဋ္ဌောတိ ဂုဏဝသေနော သဗ္ဗေ-

သံ ဝုဇ္ဈတမော၊ ဂုဏေဟိ မဟလ္လကတမောတိ
ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၃၉။ ကုလေ
ဇေဋ္ဌာနန္တိ အတ္တနော ကုလေ ဝုဒ္ဓါနံ မဟာ-
ပိတုဇ္ဈပိတုဇေဋ္ဌကဘာတိကာဒိနံ။ ဒီ၊ ၁။ ၃။
၃။ (-ဝိ၊ ၁။ ၄။ မ၊ ၃။ ၁၆၄။ အံ၊ ၁။ ၁၀၆။
၃၉၉။ အံ၊ ၂။ ၁၃၁။ အံ၊ ၃။ ၂။ အဘိ၊ က။
၂။ ၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၄၁။ ဇာ၊ ၁။ ၂၂၉။ ဇာ၊ ၂။ ၇၉။
နေတ္ထိ၊ ၄၇။ ပေဋကော၊ ၂၆၂။ မိလိန္ဒ၊ ၂။ ၁။
၂၃၃။ ဝိ၊ ၁။ ၁၀၉၊ ၁၁၁။ ဒီ၊ ၁။ ၃။ ၆။ ၆။ မ၊ ၁။
၁။ ၁၅၊ ၄၇။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၁၃၃၄။ အံ၊ ၁။ ၁။
၁၃၊ ၁၁၊ ၃၆၁။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၇၆-၇။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၂၀၃-
၅-၇။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၃၅။ အပ၊ ၁။ ၁။ ၂၄။
အပ၊ ၁။ ၂။ ၁၂၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၂၁၇-၉။ စရိယာ၊ ၁။
၁၆၀၊ ၃၁၅။ မဟာနိ၊ ၁။ ၁၅၄။ ဇာ၊ ၁။ ၁။
၁၀၃။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၃၄၆-၇။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၁။
နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂၀။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၅၃။ ဒီ၊ ၁။
၉၆။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၃၀၅။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၂၀၆။ မ၊
၁။ ၁။ ၁၀၁။ မ၊ ၁။ ၁။ ၄၂။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၁၇၀။ သံ၊
၁။ ၁။ ၅၄၆။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၂၇၊ ၂၁၇။ အံ၊ ၁။ ၁။
၇၉။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၂၇။) ယထာပိ ဇေဋ္ဌာ ဘဂိနိ
ကနိဋ္ဌကာ၊ သဂါရဝါ ဟောတိ သကမ္ပိ သာ-
မိကေ။ အံ၊ ၁။ ၄၆၇။ (ခ) တိသတာပိ စ ဇေ-
ဋ္ဌော စ၊ အနုဝတ္ထိ သု ကေတော။ အပ၊ ၁။
၃၇၂။ ပရံ ဇေဋ္ဌံ ကတွာ တသောဝါဒေ ဝတ္ထ-
နတာတိအတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၂။ (-သုတ္တ-
နိ၊ ၁။ ၁။ ၁၆။ အပ၊ ၁။ ၁။ ၂၂၉၊ ၂၆၆၊ ၃၀၄၊
၃၃၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၃၆၂။
သံ၊ ၁။ ၁။ ၂၂၇။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၁၀၊ ၂၀၁။ နေတ္ထိ၊
၁။ ၁၀၀။) (ဂ) “သဗ္ဗမတ္ထိ”တိ ခေါ ပြာဟူဏ
ဇေဋ္ဌမေတံ လောကာယတံ။ သံ၊ ၁။ ၃၀၄။
ဇေဋ္ဌမေတံ လောကာယတန္တိ ပဌမံ လော-
ကာယတံ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၇၀။ ပဌမ- သဒ္ဓေါ
အာဒိအတ္ထဝါစကတ္တာ ဇေဋ္ဌဝေဝနောတိ
အာဟ “ပဌမံ လောကာယတ”န္တိ။ သံ၊
၁။ ၂။ ၇၉။ (၂) ယာ စ ဘရိယာ နေတ္ထိ-
တာ၊ သာမိကံ အတိမညတိ။ သဿုံ ဝါ

သဿုံ ဝါပိ၊ ဇေဋ္ဌံ ဝါပိ၊ နနန္တရံ။ ဇာ၊ ၂။ ၆၄။
ဇေဋ္ဌံ ဝါတိ သာမိကဿ ဇေဋ္ဌဘာတရံ။ ဇာ၊
၁။ ၂။ ၉၄။ (-ဝိ၊ ၁။ ၂၂၀-၁။ သံ၊ ၁။ ၁၀၀။
ခုဒ္ဓက၊ ၁၀။ ပေတ၊ ၁။ ၁၅၀။ အပ၊ ၂။ ၂၅၄၊ ၂၆၂။
ဇာ၊ ၁။ ၂၂၄၊ ၃၄၇။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၄၉။ မ၊ ၁။ ၂။
၄၆၊ ၉၃။ မ၊ ၁။ ၁။ ၂၀၁။ မ၊ ၁။ ၁။ ၂၃၄။ သံ၊ ၁။
၁။ ၃၃။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၉။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၅၉။ အဘိ၊ ၁။
၂။ ၄၆၀။ ခုဒ္ဓက၊ ၁။ ၁၀၇။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁။ ၄၇၊ ၃၂၇၊
၄၃၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၉၇။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁။ ၅၊
၄၂။ ပေတ၊ ၁။ ၉၃။ ထေရ၊ ၁။ ၁။ ၅၉။ ထေရိ၊
၁။ ၇၃၊ ၇၆။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၇၇။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၁၉၅၊
၂၅၃၊ ၃၃၃။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၂၂၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။
၁၆၂-၃။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၇၃။)

ဇေဋ္ဌ (ပ) [ဇေဋ္ဌ + က။ ပသတ္တတမတ္တာ
ဇေဋ္ဌာ၊ တံ ယောဂါ ဇေဋ္ဌော။ ဓာနိ၊ ၁။ ၇၅။
ဇေဋ္ဌာယ ယုတ္တော မာသော ဇေဋ္ဌော။ ရူ၊
၃၇၇။ (ဇေဋ္ဌ - သံ)] ဇေဋ္ဌနက္ခတ်နှင့်ယှဉ်
သောလ၊ နယုန်လ။ ဇေဋ္ဌမာသ-ကြည့်။

ဇေဋ္ဌက (တိ) [ဇေဋ္ဌ + က။ ထိဉ် ဇေဋ္ဌကာ၊ ဇေ-
ဋ္ဌိကာ] (၁) (က) ကြီးသော၊ ကြီးမြတ်
သော၊ ချီးမွမ်းအပ် - မြတ် - သော၊ သူ။
(ခ) အကြီးအကဲ - အကြီးအမှူး - ဖြစ်
သော၊ သူ။ (ပ) (၂) အကိုကြီး။ (၁) (က)
အမှတ် ပုတ္တော အဟု ဇေဋ္ဌကော သော၊
ဒါနာနိ ဒတွာနု သုခိ ပမောဒတိ။ ပေတ။
၁၃၅။ တတ္ထ ကိဉ္ဇာပိ ပဉ္စသိလတော သရဏ-
ဂမနမေဝ ဇေဋ္ဌကံ။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၂၇၄။ ဇေဋ္ဌ-
ကောတိ ပုဗ္ဗဇော။ ပေတ၊ ၁။ ၁။ ၅၃။ ဇေဋ္ဌကန္တိ
ဥတ္တမံ။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၃၃၄။ ဇေဋ္ဌကန္တိ မဟပုလ-
ဘာဝေန ဥတ္တမံ။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၂။ ၃၂၅။ ဇာ-
တိအာဒိဟိ ဇေဋ္ဌကေသု ပဋိသုဏိတဗ္ဗေသု
ဝသနံ သဇေဋ္ဌကဝါသော။ မူလဒီ၊ ၁။ ၁၇၃။
(-ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၁၀၃။ ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၃၃၁။ ဒီ၊ ၁။ ၁။
၁၇၅၊ ၂၁၉။ မ၊ ၁။ ၁။ ၃၀၂။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၃၁၇။
သံ၊ ၁။ ၁။ ၁၇၅။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၁။ ၆၅။ ဥဒါန၊ ၁။

၃၀၀။ ပေတဋ္ဌ။ ၇၀၂၆။ အပါဠာ။ ၁၇၇။
 ၁၆၁၆၀။ ဇာဋ္ဌ။ ၂။ ၁၆၅။ ဇာဋ္ဌ။ ၃။ ၃၀၄။
 ဇာဋ္ဌ။ ၅။ ၃၀၆။ ဇာဋ္ဌ။ ၆။ ၂၆၆။ သာရတ္ထ။
 ၃။ ၃၁၀။ ဒီဋ္ဌိ။ ၂။ ၂၁၃။ မဋ္ဌိ။ ၂။ ၃၁၂။)
 ကတရာ ရတိ ရတိသု ဇေဋ္ဌက။ ဓမ္မဋ္ဌ။ ၂။
 ၃၅၁။ သော တံ သောဏ္ဍာယ ဂဟေတွာ....
 ဇေဋ္ဌကယ မဟာသုဘဒ္ဒါယ အဒါသိ။ ဇာ
 ဋ္ဌ။ ၅။ ၄၀။ (- စရိယာဋ္ဌ။ ၇၀။ ၈၁။)
 တဿာသိ ဇေဋ္ဌက ဓိတာ၊ သမဏိဏ္ဍတိ
 ဝိသုတာ။ အပါဠာ။ ၂။ ၂၄။ ထေရီဋ္ဌ။ ၁၃၄။
 အနုတေယျာနံ နာဋ္ဌိကာကောဋ္ဌိနံ ဇေဋ္ဌကံ
 ကတွာ ယာဝတာယုကံ ဌတွာ ယထာကမ္ပံ
 ဂတော။ ဇာဋ္ဌ။ ၁။ ၂၂။ (- ဒီဋ္ဌိ။ ၂။
 ၃၀၈-၉။ မဋ္ဌာဋ္ဌ။ ၂။ ၂၃။ အံဋ္ဌာ။ ၂။ ၆၂။
 အံဋ္ဌာ။ ၃။ ၁၇၀။ ဇာဋ္ဌာ။ ၃။ ၁၂၆။ ဇာဋ္ဌာ။ ၄။
 ၁၂၆။ ၂၅။ ဇာဋ္ဌာ။ ၅။ ၂၆၇။ ၄၁၉။ ဇာဋ္ဌာ။ ၇။
 ၄။ ၂၄၇။ ဒီဋ္ဌိ။ ၂။ ၂၅၄။) (ခ) အတ္တာနံ အဓိ-
 ပတိ ဇေဋ္ဌကံ ကတွာ။ ဒီဋ္ဌာ။ ၃။ ၁၀၈။ ဟတ္ထိ-
 နာဂါ ကေ မဟာဟတ္ထိ ဇေဋ္ဌကံ ကတွာ
 ဝိစရန္တိ။ အံဋ္ဌာ။ ၁။ ၁၀။ ဇေဋ္ဌကန္တိ ဣဿရံ၊
 ဂရန္တိ အတ္ထော။ ဒီဋ္ဌိ။ ၃။ ၂၁၆။ ဇေဋ္ဌကံ
 ကတွာတိ ယူထပတိ ကတွာ။ အံဋ္ဌိ။ ၁။ ၆၈။
 (- ဝိဋ္ဌာဋ္ဌ။ ၇။ ၁၅၂။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၃၉၁။ ဒီဋ္ဌာ
 ၁။ ၂၆၆။ ဒီဋ္ဌာ။ ၂။ ၃၀၁၄၀၃။ မဋ္ဌာ။ ၂။ ၂၈
 ၃၀၂။ မဋ္ဌာ။ ၃။ ၂၀၃၈၁၂၈။ သံဋ္ဌာ။ ၃။ ၁၃၀။
 အံဋ္ဌာ။ ၂။ ၁၃၀၁၇၄။ အံဋ္ဌာ။ ၃။ ၅။ အဘိဋ္ဌာ
 ၁။ ၁၆၉။ ၂၅၇။ အဘိဋ္ဌာ။ ၂။ ၂၉၀။ အဘိဋ္ဌာ
 ၃။ ၃၆၀။ ပဋိသံဋ္ဌာ။ ၁။ ၄၄။ ၁၀၀။ ပဋိသံဋ္ဌာ
 ၂။ ၁၃၈၁၄၂၁၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၁၆၅။ ဓမ္မာ
 ဋ္ဌာ။ ၁။ ၂၄၃။ ၃၅၃။ ဓမ္မာဋ္ဌာ။ ၂။ ၁၉။ ဥဒါနာ
 ဋ္ဌာ။ ၂။ ၇၆။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌာ။ ၁၅၁။ အပါဠာ။ ၁။ ၆၉။
 အပါဠာ။ ၂။ ၁၉၃-၄။ ၂၁၉။ ၂၂၀။ စရိယာဋ္ဌ။
 ၂၄၁။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၄၉။ ၉၄။ ၁၆၈။ ၂၂၇။
 စူဠနိဋ္ဌ။ ၉။ ၆၄။ ဇာဋ္ဌာ။ ၁။ ၁၄၆။ ဇာဋ္ဌာ။ ၃။
 ၁၇။ ဇာဋ္ဌာ။ ၄။ ၁၆၃။ ၃၆၁၄၂၃။ ဇာဋ္ဌာ။ ၅။
 ၃၈၃၄၂။ နေတ္ထိဋ္ဌာ။ ၇၁။ သာရတ္ထ။ ၁။ ၆၀။

ဝိမတိ။ ၁။ ၁၆။ သီဋ္ဌိသစ်။ ၁။ ၇၉။ သီဋ္ဌိသစ်၊
 ၂။ ၁၀၈။ ဒီဋ္ဌိ။ ၂။ ၂၄၀။ ဒီဋ္ဌိ။ ၃။ ၂၁၇။ မဋ္ဌိ။
 ၂။ ၅၄။ ၃၁၂။ မဋ္ဌိ။ ၃။ ၂၈။ သံဋ္ဌိ။ ၁။ ၂၂၃။
 အံဋ္ဌိ။ ၁။ ၁၁၀။ ၂၄၇။ အံဋ္ဌိ။ ၂။ ၇၁၂၀။ အံဋ္ဌိ။
 ၃။ ၂၃၀။ မူလဋ္ဌိ။ ၃။ ၁၈၂။ အနုဋ္ဌိ။ ၂။ ၁၆၆။
 အနုဋ္ဌိ။ ၃။ ၂၄၇။ နေတ္ထိဋ္ဌိ။ ၁၄၇။ နေတ္ထိဝိ။
 ၁၀၀။) တာသု သုဓမ္မာ ဝဇ္ဇကိနာ သဒ္ဓိံ
 ကေတော ဟုတွာ “ဘာတိက ဣမိဿာ သာ-
 လာယ မံဇေဋ္ဌကံ ကဏေဟိ” တိ ဝတွာ လဉ္စ
 အဒါသိ။ ဓမ္မာဋ္ဌာ။ ၁။ ၁၇၁။ ဇာဋ္ဌာ။ ၁။ ၂၁၇။
 (- မဋ္ဌာ။ ၁။ ၂၂၉။ အံဋ္ဌာ။ ၁။ ၃၃၇။ အဘိဋ္ဌာ
 ၁။ ၁၁၀။ ထေရီဋ္ဌာ။ ၁၄၄။) (၂) တတ္ထ ဇေဋ္ဌ-
 ကဿ “ကေသိံ သဿေ နဝဝါရေ အဂ္ဂသ-
 သဒါနံ မယာ ဒါတဗ္ဗ”န္တိ အဟောသိ။ မဋ္ဌာ
 ၂။ ၉၃။

ဇေဋ္ဌကဏ္ဍသိ (ပ) [ဇေဋ္ဌက+ဏ္ဍသိ] အကြီးအကဲ
 - အကြီးအမှူး - ဖြစ်သော ရသေ့။ အဟံ
 တေန သမယေန ဇေဋ္ဌကဏ္ဍသိ အဟောသိ။
 ဇာဋ္ဌာ။ ၂။ ၁၅၈။

ဇေဋ္ဌကဥသဘ (ပ) [ဇေဋ္ဌက+ဥသဘ] အကြီး
 အကဲ-အကြီးအမှူး - ဖြစ်သော နွားလား၊
 ရွှေဆောင်နွားလား။ နေတ္ထေတိ ယော ဂါဝိ-
 ယော နေတိ၊ တသ္မိံ ဇေဋ္ဌကဥသဘေ။ ဇာ
 ဋ္ဌာ။ ၅။ ၂၃၉။

ဇေဋ္ဌကဥသဘ (တိ) [ဇေဋ္ဌကဥသဘ+ဏ] ရွှေ
 ဆောင် နွားလားနှင့် တူသော၊ ရွှေဆောင်
 နွားလားကဲ့သို့ ကြောက်ရွံ့ခြင်း ကင်းသော၊
 သူ။ ခိဏာသဝဥသဘာနဉ္စိ အန္တရေ ဇေဋ္ဌက-
 ဥသဘာ မမ ပုတ္တသဒိသာ ဘိက္ခု န ဘာ-
 ယန္တိ။ ဓမ္မာဋ္ဌာ။ ၂။ ၁၂၁၄၅၂။

ဇေဋ္ဌကကရဏဋ္ဌ (ပ) [ဇေဋ္ဌက+ကရဏ+အတ္ထ]
 အကြီးအမှူးအဖြစ်ကို ပြုတတ်သည်၏အဖြစ်
 ဟူသော - အနက်-သဘော။ ဇေဋ္ဌကကရဏ-
 ဋ္ဌေန သတိ အဓိပတေယျာ တေသန္တိ သတာ-

ဓိပတေယျာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၅။ (-ဣတိဝုတ်၊
ဋ္ဌ။၁၆၃။)

ဇေဋ္ဌကကာရဏ (န) [ဇေဋ္ဌက + ကာရဏ]
အကြီးအမှူးဟူသော အကြောင်း။ အာဓိ-
ပတေယျာနီတိ ဇေဋ္ဌကကာရဏတော နိဗ္ဗ-
တ္တာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆။)

ဇေဋ္ဌကကုဋုမ္ပိက (ပု) [ဇေဋ္ဌက + ကုဋုမ္ပိက]
အကြီး အကဲ - အကြီးအမှူး - ဖြစ်သော
သူကြွယ်။ ဇေဋ္ဌကပေသကာရော ဇေဋ္ဌက-
ကုဋုမ္ပိကဿ ပုတ္တော အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၅၂။ (-၃၅၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၉၊၂၂၀။)

ဇေဋ္ဌကကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဇေဋ္ဌက + ကောဋ္ဌာသ]
အစ်ကိုကြီး၏ အဖို့အစု။ အာမ အာစရိယ၊
ဇေဋ္ဌကကောဋ္ဌာသော မေ ကတောတိ။
ဇာ၊ဋ္ဌ ၄။၃၀၆။

ဇေဋ္ဌကဂါမ (ပု) [ဇေဋ္ဌက + ဂါမ] ကြီးသောရွာ၊
ရွာကြီး။ သတသဟဿဋ္ဌာနကံ ဇေဋ္ဌကဂါမံ
ဒတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၄။

ဇေဋ္ဌကစဏ္ဍာလ (ပု) [ဇေဋ္ဌက + စဏ္ဍာလ]
အကြီး အကဲ - အကြီးအမှူး - ဖြစ်သော
ဒွန်းစဏ္ဍား။ ဇေဋ္ဌကစဏ္ဍာလော ဒိဋ္ဌဒိဝသ-
တော ပာဂုတိ တံ အတ္တနော သာမိဓိတရံဝိယ
မညမာနော နိဗ္ဗဒ္ဓဝတ္တံ ပဋ္ဌပေသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၄။

ဇေဋ္ဌကစောရ (ပု) [ဇေဋ္ဌက + စောရ] အကြီး
အကဲ - အကြီးအမှူး - ဖြစ်သော သူခိုး၊
ခေါင်းဆောင်သူခိုး၊ သူခိုးဗိုလ်။ တေသု
ဇေဋ္ဌကစောရော ဇေဋ္ဌကဒေဝပုတ္တော အ-
ဟောသိ၊ ဣတရေ တဿေဝ ပရိဝါရာ။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။

ဇေဋ္ဌကဆဗ္ဗဂ္ဂိယ (ပု) [ဇေဋ္ဌက + ဆဗ္ဗဂ္ဂိယ] အကြီး
အကဲ - အကြီးအမှူး - ဖြစ်သော ဆဗ္ဗဂ္ဂိ
ရဟန်း၊ ခေါင်းဆောင် ဆဗ္ဗဂ္ဂိရဟန်း။ တေ

ဟိ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာနံ ဇေဋ္ဌကဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၉၈။

ဇေဋ္ဌကဋ္ဌ (ပု) [ဇေဋ္ဌက + အတ္တ] အကြီးအကဲ-
အကြီးအမှူး - ၏ အဖြစ်ဟူသော - အနက် -
သဘော။ ဇေဋ္ဌကဋ္ဌေန ဥပကာရကော ဓမ္မော
အဓိပတိပစ္စယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။ ဇေဋ္ဌ-
ကဋ္ဌေနာတိ ပမုဘောဝေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၇၁။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၃။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၃။၃၄၅၊၃၆၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၅၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၀။)

ဇေဋ္ဌကဋ္ဌာန (န) [ဇေဋ္ဌက + ဌာန] အကြီးအကဲ-
အကြီးအမှူး - ၏ နေရာ၊ အကြီးအရာ။
တဿာ ဘိက္ခုနိယာ အာဓိပစ္စဋ္ဌာနေ ဇေဋ္ဌ-
ကဋ္ဌာနေ ဌာတွာ....ကေနစိပရိယာယေန နေဝ
ဘိက္ခု ဩဝဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၆။ ဝိဟာရေ
ဇေဋ္ဌကဋ္ဌာနံ န ကာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉။ ဇေဋ္ဌက-
ဋ္ဌာနံ န ကာတဗ္ဗန္တိ ပဓာနဋ္ဌာနံ န ကာတဗ္ဗံ။
သာရတ္ထ၊၃။၃၆၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။
၁၆၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၆၁-၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၅။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၉၂။)

ဇေဋ္ဌကတရ (တိ) [ဇေဋ္ဌက + တရ] ကြီးမြတ်သူ-
တို့ထက် - တို့တင် - အထူးသဖြင့် ကြီးမြတ်
သော၊ အလွန်ကြီးမြတ်သော၊သူ။ ဧဝံ အတ္တ-
နော ပစ္စယဒါယကေ နိဂဏ္ဌေဟိပိ ဇေဋ္ဌကတ-
ရေ ကရေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၈၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၃။)

ဇေဋ္ဌကတာ (ထိ) [ဇေဋ္ဌက + တာ] အကြီးအကဲ
- အကြီးအမှူး - ၏ အဖြစ်။ စတ္တာရော ရာဇ-
ပုတ္တာ အတ္တနော အတ္တနော ဇေဋ္ဌကတာယ
အညမညဿ အပစိတိ* န ကရေန္တိ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၉၅။

ဇေဋ္ဌကတာပသ (ပု) [ဇေဋ္ဌက + တာပသ]
အကြီးအကဲ - အကြီးအမှူး - ဖြစ်သော
ရသေ့။ တေသု ဇေဋ္ဌကတာပသော စိန္တေသိ။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ (-သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၃၄၂)

ဇေဋ္ဌကတ္တ (န) [ဇေဋ္ဌက+တ္တ] အကြီးအကဲ-
အကြီးအမှူး - ၏အဖြစ်။ စတ္တာရော ဟိ
အဓိပတယော အညမညံ ဂရံ န ကရောန္တိ။
ကသ္မာ? သယံ ဇေဋ္ဌကတ္တာ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၅။
(-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၄၆။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၅၆။)

ဇေဋ္ဌကတ္တ (ပု) [ဇေဋ္ဌက + အတ္တ] အကြီး
အမြတ်ဟူသော အနက်။ မုခသဒ္ဓဿ ဇေဋ္ဌ-
ကတ္တဝသေန သံသာရတော နိယျာနဋ္ဌော
ဝုတ္တော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၆။

ဇေဋ္ဌကတ္တေရ (ပု) [ဇေဋ္ဌက + ထေရ] (၁)
အကြီးအကဲ - အကြီးအမှူး - ဖြစ်သော
ထေရ်။ (၂) အကိုကြီး - နောင်တော် - ဖြစ်
သော ထေရ်။ (၃) တေသံ ဩဝါဒဒါယကော
ဇေဋ္ဌကတ္တေရော သတ္တာဟဗ္ဗန္တရေ အရဟာ
အဟောသိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၈။ (၂) ဓုတင်္ဂ-
အပ္ပိစ္ဆော ဓုတင်္ဂပရိဟရဏဘာဝံ အညေသံ
ဇာနိတုံ န ဒေတိ ဒွေဘာတိကတ္တေရေသု
ဇေဋ္ဌကတ္တေရော ဝိယ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊
၃။ ၂၂၆။

ဇေဋ္ဌကဒါသ (ပု) [ဇေဋ္ဌက+ဒါသ] အကြီးအကဲ
- အကြီးအမှူး - ဖြစ်သော ကျွန်။ အယံ
နန္ဒကတ္တေရော တသ္မိံ ကာလေ ဇေဋ္ဌကဒါ-
သော ဟောတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၄၀။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။
၄၂၅။)

ဇေဋ္ဌကဒါသပုတ္တ (ပု) [ဇေဋ္ဌကဒါသ + ပုတ္တ]
အကြီးအကဲ - အကြီးအမှူး - ဖြစ်သော
ကျွန်၏သား။ ကာလေန ကာလံ သဗ္ဗာပိ
ဇေဋ္ဌကဒါသပုတ္တဿေဝံ ဂေဟေ ဟောန္တိ။
မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၄၁။

ဇေဋ္ဌကဒါသိဓိတု (ထိ) [ဇေဋ္ဌကဒါသိ + ဓိတု]
အကြီးအကဲ ကျွန်မဖြစ်ဖူးသော မင်းသမီး။
ဇေဋ္ဌကဒါသိဓိတာ ဝယံ အာဂမ္မ သုဒ္ဓေါဒန-
မဟာရာဇဿ အဂ္ဂမဟေသိဋ္ဌာနေ ဌိတာ။

မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၄၁။ ဇေဋ္ဌကဒါသိဓိတာ။ ပ။ အဂ္ဂ-
မဟေသိဋ္ဌာနေ ဌိတာတိ မဟာပဇာပတိ-
ဂေါတမိံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၂၅။

ဇေဋ္ဌကဒါသိ (ထိ) [ဇေဋ္ဌက+ဒါသိ] အကြီး
အကဲ - အကြီးအမှူး - ဖြစ်သော ကျွန်မ။
ဂေါတမိ ဇေဋ္ဌကဒါသိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၄၀။

ဇေဋ္ဌကဒေဝပုတ္တ (ပု) [ဇေဋ္ဌက + ဒေဝပုတ္တ]
အကြီးအကဲ - အကြီးအမှူး - ဖြစ်သော နတ်
သား။ စောရဇေဋ္ဌကော ဇေဋ္ဌကဒေဝပုတ္တော
အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၈။ (-သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊
၂။ ၄၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၈၀-၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၈၀။)

ဇေဋ္ဌကဒေဝရာဇ (ပု) [ဇေဋ္ဌက + ဒေဝရာဇ]
အကြီးအကဲ - အကြီးအမှူး - ဖြစ်သော နတ်
မင်း။ သေ ပန ဇေဋ္ဌကဒေဝရာဇော ဟုတွာ
နိဗ္ဗတ္တိသတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၃၆။ သက္ကသုယာ-
မာဒယော ဝိယ ဇေဋ္ဌကဒေဝရာဇော။ မူလ၊ ဋီ၊
၂။ ၂၁၂။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၇-၉။ နေတ္ထိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၆၃။
နေတ္ထိ၊ ဋီ၊ ၉၄။)

ဇေဋ္ဌကဓနုဂဟ (ပု) [ဇေဋ္ဌက+ဓနုဂဟ] အကြီး
အကဲ - အကြီးအမှူး - ဖြစ်သော လေးသွား။
အထ သော ဇေဋ္ဌကဓနုဂဟော ဝါမတော
ခဂ္ဂံ လဂ္ဂေတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၇၁။

ဇေဋ္ဌကဓမ္မတာ (ထိ) [ဇေဋ္ဌက + ဓမ္မ + တာ]
အကြီးအကဲ - အကြီးအမှူး - ဖြစ်သော
တရား၏အဖြစ်။ ဝေမိမေပိ စတ္တာရော အဓိ-
ပတယော ပါဠိယေက္ကံ ပါဠိယေက္ကံ ဇေဋ္ဌက-
ဓမ္မတာယ အညမညံ ဂရံ န ကရောန္တိတိ
ကေန္တေနေဝ န မဂ္ဂါဓိပတိနော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၂၉၅။

ဇေဋ္ဌကနာဂ (ပု) [ဇေဋ္ဌက+နာဂ] အကြီးအကဲ
- အကြီးအမှူး - ဖြစ်သော ဆင်။ အဋ္ဌနာဂ-
သဟဿာနိ သန္နိပတိတွာ ထေရံ ဇေဋ္ဌကနာ-
ဂဿ ကုမ္ဘေ နိသိဒါပေတွာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၉။

ဇေဋ္ဌကနိဋ္ဌဘဂိနီ (ထိ) [ဇေဋ္ဌာ+ကနိဋ္ဌာ+ဘဂိ-
နီ] အကြီး၊ အငယ်ဖြစ်သော အမ၊ ညီမ၊
အမကြီး၊ အမငယ်။ ဘဂိနီမရဏန္တိ ဇေဋ္ဌ-
ကနိဋ္ဌဘဂိနီနံ မရဏံ။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၆၆။

ဇေဋ္ဌကနိဋ္ဌဘာတိက (ပု) [ဇေဋ္ဌ+ကနိဋ္ဌ+ဘာ-
တိက] အကြီး၊ အငယ်ဖြစ်သော အကို၊ ညီ၊
အကိုကြီး၊ ညီငယ်။ ဣဒါနိ ပန တေ ဇေဋ္ဌက-
နိဋ္ဌဘာတိကာနံ တာဒိဿဿ ဘိက္ခုနော
ဒဿနံ ဒုလ္လဘံ ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၀။ သံ၊
ဌ၊ ၂။ ၂၄၇။ ဇေဋ္ဌကနိဋ္ဌဘာတိကာနန္တိ သဗ္ဗေ-
ဝ သဗြဟ္မစာရိနော သန္ဓာယ ဝဒတိ။ ဒီ၊ ဌ၊
၂။ ၁၄၇။

ဇေဋ္ဌကနိဋ္ဌဘာတု (ပု) [ဇေဋ္ဌ+ကနိဋ္ဌ+ဘာတု]
အကြီး၊ အငယ်ဖြစ်သော အကို၊ ညီ၊ အကို
ကြီး၊ ညီငယ်။ ဘာတုမရဏန္တိ ဇေဋ္ဌကနိဋ္ဌ-
ဘာတုနံ မရဏံ။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၆၆။

ဇေဋ္ဌကနိဋ္ဌဘာတုက (ပု) [ဇေဋ္ဌ+ကနိဋ္ဌ+ဘာ-
တုက] အကြီး၊ အငယ်ဖြစ်သော အကို၊ ညီ၊
အကိုကြီး၊ ညီငယ်။ တံ ဒိဝသမေဝ အရိဋ္ဌော
နာမ အမစော ပဉ္စပဏ္ဏာသာယ ဇေဋ္ဌကနိဋ္ဌ-
ဘာတုကေဟိ သဒ္ဓိံ ရညော သမိပေ ဌိတော
အာဟ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၁။

ဇေဋ္ဌကပုဂံဝ (ပု) [ဇေဋ္ဌက+ပုဂံဝ] အကြီးအကဲ-
-အကြီးအမှူး-ဖြစ်သော နွားလား၊ ရွှေ
ဆောင် နွားလား။ ပုဂံဝသဘာတိ ဥသဘ-
သင်္ခါတေန ဇေဋ္ဌကပုဂံဝေန သမန္နာဂတာ။
ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၂၇၆။

ဇေဋ္ဌကပုတ္တ (ပု) [ဇေဋ္ဌက+ပုတ္တ] အကြီးဖြစ်
သော သား၊ သားကြီး။ တဿေဝ ဇေဋ္ဌက-
ပုတ္တော နေဉ္ဇယော နာမ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၃။

ဇေဋ္ဌကပုရိသ (ပု) [ဇေဋ္ဌက+ပုရိသ] အကြီး
အကဲ-အကြီးအမှူး-ဖြစ်သော ယောက်ျား၊
ခေါင်းဆောင်ယောက်ျား။ ကေ ဇေဋ္ဌကပုရိ-
သမ္ပိ ဂဏှာမ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၀။

ဇေဋ္ဌကပေသကာရ (ပု) [ဇေဋ္ဌက+ပေသကာရ]
အကြီးအကဲ-အကြီးအမှူး-ဖြစ်သော ယက်
ကန်းသည်၊ ခေါင်းဆောင်ယက်ကန်းသည်။
ဗာရာဏသိတော အဝိဒူရေ ကေသ္မိံ ပေသ-
ကာရဂါမေ ဇေဋ္ဌကပေသကာရော ဟုတွာ
နိဗ္ဗတ္တိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၅၁။ (-၃၅၂။ ပေတ၊ ဌ။
၄၀။ အပါ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၉။)

ဇေဋ္ဌကဘရိယာ (ထိ) [ဇေဋ္ဌကာ+ဘရိယာ]
အကြီးဖြစ်သော မယား၊ မယားကြီး။ စန္ဒ-
ပဒုမာ နာမ တဿေဝ ဇေဋ္ဌကဘရိယာ။
ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၃။

ဇေဋ္ဌကဘဂ (ပု) [ဇေဋ္ဌက+ဘဂ] ကြီးသော-
အဖို့-အစု၊ များသော-အဖို့-အစု။ သာ-
မဏေရဿ ဇေဋ္ဌကဘာဂေါ ဒါတဗ္ဗော။ ဝိ၊
ဌ၊ ၃။ ၄၁၅။

ဇေဋ္ဌကဘာတိက (ပု) [ဇေဋ္ဌက+ဘာတိက]
အကြီးဖြစ်သောအကို၊ အကိုကြီး။ အညေသု
ဇေဋ္ဌကဘာတိကေသု သန္ဓေသုပိ....တမေဝ
ရဇေ အဘိသိဉ္ဇန္တိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၂၆။

ဇေဋ္ဌကဘာတု (ပု) [ဇေဋ္ဌက+ဘာတု] အကြီး
ဖြစ်သောအကို၊ အကိုကြီး။ တေသံ ဇေဋ္ဌက-
ဘာတာ ကာလံ ကတွာ သက္ကတ္တံ ပါပုဏိ။
ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၂။ (-သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၅၉။)

ဇေဋ္ဌကဘာဝဒဿနတ္ထ (ပု) [ဇေဋ္ဌက+ဘာဝ+
ဒဿန+အတ္ထ] အကြီးအကဲ-အကြီးအမှူး-
၏ အဖြစ်ကိုပြခြင်းအကျိုး။ ဣမေသံ ဣန္ဒြိ-
ယာနံ သဝိသယေ ဇေဋ္ဌကဘာဝဒဿနတ္ထံ
ဝုတ္တံ။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၆၄။ ဇေဋ္ဌကဘာဝဒဿ-
နတ္ထန္တိ ပဓာနဘာဝဒဿနတ္ထံ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။
၄၀၈။

ဇေဋ္ဌကဘာဝသံဝတ္တနိက (တိ) [ဇေဋ္ဌကဘာဝ+
သံဝတ္တနိက] အကြီးအကဲ-အကြီးအမှူး-၏
အဖြစ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော။ အာဓိပတေယျ-

သံဝတ္တနိကန္တိ ဇေဋ္ဌကဘာဝသံဝတ္တနိကံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၆၃။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃။)

ဇေဋ္ဌကမက္ကဋ္ဌ (ပု) [ဇေဋ္ဌက+မက္ကဋ္ဌ] အကြီး
အကဲ-အကြီးအမှူး- ဖြစ်သော မျောက်။
ကော ပန ဇေဋ္ဌကမက္ကဋ္ဌော ပလာယန္တော
သရပဟာရံ လဘိတွာပံ တတ္ထေဝ အပတိတွာ
ဗောဓိသတ္တဿ ဝသနဋ္ဌာနံ ပတွာ ပတိ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၃။၃၃၅။

ဇေဋ္ဌကမဟာဗြဟ္မ (ပု) [ဇေဋ္ဌက+မဟာဗြဟ္မ]
အကြီးအကဲ-အကြီးအမှူး- ဖြစ်သော-
မဟာဗြဟ္မာ၊ ဗြဟ္မာကြီး။ အထ ခေါ် ဣ-
မသ္မိံ စက္ကဝါဠေ ဇေဋ္ဌကမဟာဗြဟ္မာ သော-
တိ ဝေဒိတဗော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၆၁။)

ဇေဋ္ဌကမာဏဝ (ပု) [ဇေဋ္ဌက+မာဏဝ] အကြီး
အကဲ- အကြီးအမှူး-ဖြစ်သောလူလင်ပျို၊
ခေါင်းဆောင်လူလင်၊ ရွှေဆောင်လူငယ်။
အာမဒေဝဇေဋ္ဌကမာဏဝေါ မန္တံ ဇာနာတိ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၄။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇။)

ဇေဋ္ဌကမိဂလုဒ္ဓက (ပု) [ဇေဋ္ဌက+မိဂလုဒ္ဓက]
အကြီး အကဲ-အကြီး အမှူး- ဖြစ်သော-
သားသတ်မှုဆိုး။ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ဝင်္ဂဟာ-
ရဇနပဒေ အညတရသ္မိံ မိဂလုဒ္ဓကဂါမေ
ဇေဋ္ဌကမိဂလုဒ္ဓကဿ မိတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။
ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။

ဇေဋ္ဌကယက္ခ (ပု) [ဇေဋ္ဌက+ယက္ခ] အကြီး
အကဲ- အကြီး အမှူး- ဖြစ်သောနတ်။
အထဿ ဇေဋ္ဌကယက္ခော မဏ္ဍုဗျဿ ဂိဝံ
ဂဟေတွာ ပရိဝတ္ထေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇၄။

ဇေဋ္ဌကရာဇ (ပု) [ဇေဋ္ဌက+ရာဇ] အကြီး အကဲ
-အကြီး အမှူး-ဖြစ်သောမင်း၊ ရွှေဆောင်
မင်း။ ယသ္မာ အဟံ သိဝိနံ မဇ္ဈေ ဇေဋ္ဌက-
ရာဇာ ဟုတွာ ဇာတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၃၉။

ဇေဋ္ဌကရက္ခ (ပု) [ဇေဋ္ဌက+ရက္ခ] အကြီးဆုံး
ဖြစ်သော သစ်ပင်၊ သစ်ပင်ကြီး၊ တောစိုးသစ်
ပင်။ ကေဿ ဇေဋ္ဌကရက္ခဿ ခန္ဓတော ဂေါ-
သိင်္ဂသဏ္ဌာနံ ဟုတွာ ဝိဇ္ဇပံ ဥဋ္ဌဟိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၃၇။ ဇေဋ္ဌကရက္ခဿာတိ ဝနပ္ပတိဘူတဿ
သာလရက္ခဿ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၁၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။
၃၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။)

ဇေဋ္ဌကလုဒ္ဓက (ပု) [ဇေဋ္ဌက+လုဒ္ဓက] အကြီး
အကဲ-အကြီးအမှူး-ဖြစ်သော မူဆိုး၊ မူဆိုး
ကြီး။ တတ္ထေကံ မိဂလုဒ္ဓကဂါမကံ နိဿာယ
ဝါသံ ကပ္ပေသိ၊ ဇေဋ္ဌကလုဒ္ဓကော တံ ဥပဋ္ဌာ-
သိ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၅။

ဇေဋ္ဌကဝုဏ္ဏိ (ပု) [ဇေဋ္ဌက+ဝုဏ္ဏိ] အကြီး
အကဲ-အကြီးအမှူး-ဖြစ်သောလက်သွား၊
လက်သွားဆရာကြီး။ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ-
ကာလေ ဝုဏ္ဏိကုလေ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဇေဋ္ဌက-
ဝုဏ္ဏိ ဟုတွာ ပါကဋ္ဌော အဟောသိ။ အပါ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၄၄။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။)

ဇေဋ္ဌကဝသဘ (ပု) [ဇေဋ္ဌက+ဝသဘ] အကြီး
အကဲ-အကြီးအမှူး-ဖြစ်သော နွားလား၊
ရွှေဆောင် နွားလား။ ဇေဋ္ဌကဝသဘဿ
နာဒသဒိသံ ဂမ္ဘီရနာဒံ နဒိတဗ္ဗံ မညတိ။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။

ဇေဋ္ဌကဝါဏိဇ (ပု) [ဇေဋ္ဌက+ဝါဏိဇ] အကြီး
အကဲ- အကြီးအမှူး-ဖြစ်သော ကုန်သည်၊
ကုန်သွယ်ရေးမှူး။ ကာရဏသရေ ပက္ခိပိတွာ
ဇေဋ္ဌယက္ခိနီ ဇေဋ္ဌကဝါဏိဇံ၊ သေသာ သေ-
သေတိ.... သာမိကေ အကံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၁၇။

ဇေဋ္ဌကဝါနရ (ပု) [ဇေဋ္ဌက + ဝါနရ] အကြီး
အကဲ-အကြီးအမှူး-ဖြစ်သော မျောက်။
ဇေဋ္ဌကဝါနရံ ဥပသင်္ကမိတွာ... ပုစ္ဆိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၆၇။

ဇေဋ္ဌကဝါရဏ (ပု) [ဇေဋ္ဌက+ဝါရဏ] အကြီးအကဲ - အကြီးအမှူး - ဖြစ်သော ဆင်။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော ဇေဋ္ဌကဝါရဏဿ ပုတ္တော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၀။

ဇေဋ္ဌကသိင်္ဂါလ (ပု) [ဇေဋ္ဌက+သိင်္ဂါလ] အကြီးအကဲ - အကြီးအမှူး - ဖြစ်သော မြေခွေး။ ဇေဋ္ဌကသိင်္ဂါလော ရာဇာနံ ဥပဂဉ္ဇိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၀။

ဇေဋ္ဌကသီလ (န) [ဇေဋ္ဌက + သီလ] ပြဇာနီးသော သီလ၊ လိုရင်း - ပဓာန - ဖြစ်သော သီလ (ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ)။ ပါတိမောက္ခသံဝရသံဝတာတိဣမိနာ တတ္ထ ဇေဋ္ဌကသီလံ ဝိတ္တာရေတွာ ဒဿေသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀။ ပါတိမောက္ခသံဝရသံဝတာတိ စတုန္တံ သီလာနံ ဇေဋ္ဌကသီလံ ဒဿေန္တော ဝေမာဟ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၂။ ဇေဋ္ဌကသီလန္တံ ပဓာနသီလံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၀။ (- အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၄၊ ၃၇၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၉၀၊ ၃၃၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၀၃။)

ဇေဋ္ဌကသေဋ္ဌိ (ပု) [ဇေဋ္ဌက+သေဋ္ဌိ] အကြီးဆုံး ဖြစ်သော သူဌေး၊ သူဌေးကြီး။ ဣမသ္မိံ ပန နဂရေ အဇ္ဇ ဇာတဒါရကော ဇေဋ္ဌကသေဋ္ဌိ ဘဝိဿတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။

ဇေဋ္ဌကဟတ္ထိ (ပု) [ဇေဋ္ဌက+ဟတ္ထိ] အကြီးအကဲ - အကြီးအမှူး - ဖြစ်သော ဆင်။ ဇေဋ္ဌကဟတ္ထိ အာဂန္တာ ခန္တံ ဥပနာမေသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၄။

ဇေဋ္ဌကာ (ထိ) [ဇေဋ္ဌက+အာ] (က) ကြီးသော မိန်းမ၊ ကြီးမြတ်သော မိန်းမ။ (ခ) အကြီးအကဲ - အကြီးအမှူး - ဖြစ်သော မိန်းမ။ (က) ဇေဋ္ဌက (က) ကြည့်။ (ခ) ဇေဋ္ဌက (ခ) ကြည့်။

ဇေဋ္ဌကိတ္တိ (ထိ) [ဇေဋ္ဌကာ+ကိတ္တိ] အကြီးအကဲ - အကြီးအမှူး - ဖြစ်သော မိန်းမ၊ ရှေ့ဆောင်မိန်းမ။ သုဝယေ ဌိတာ နာဠကိတ္တိယော နိက္ခမိတွာ ထေရံ ပရိဝါရယိ သု၊ တာသု ဒွေ ဇေဋ္ဌကိတ္တိယော သန္ဓာယ ပုရာဏဒုတိယိကာတိအာဒိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၀။ ဇေဋ္ဌကိတ္တိယောတိ ပဓာနိတ္တိယော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၄၃။

ဇေဋ္ဌကုမာရ (ပု) [ဇေဋ္ဌ+ကုမာရ] အကြီးဖြစ်သော မင်းသား၊ မင်းသားကြီး။ တဿာ ပုတ္တဿ ရဇ္ဇံ ပရိဏာမေတုကာမော ဇေဋ္ဌကုမာရေ ရဋ္ဌသ္မာ ပဗ္ဗဇေသိ ဩက္ကာမုခံ ကရကဏ္ဍံ ဟတ္ထိနိကံ သိနိသုရံ။ ဒီ၊၁။၈၇။ (- သီ၊ဋ္ဌ၊ သစ်၊၂။၂၅၅။)

ဇေဋ္ဌကုလ (န) [ဇေဋ္ဌ+ကုလ] ကြီးမြတ်သော အမျိုး။ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ သာရိဗြာဟ္မဏိယာ ပုတ္တဿ ဥပတိဿဂါမေ ဇေဋ္ဌကုလဿ ပုတ္တတ္တာ ဥပတိဿောတိ နာမံ အကံသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ (- ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၂၄။)

ဇေဋ္ဌကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဇေဋ္ဌ+ကောဋ္ဌာသ] (၁) ကြီးသော - အဖို့ - အစု၊ များသော - အဖို့ - အစု။ (၂) အကိကြီး၏ - အဖို့ - အစု။ (၁) သာမဏေရဿ ဇေဋ္ဌကောဋ္ဌာသော ဒါတဗ္ဗော။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၆၀။ (၂) တီသုပိ ဒိဝသေသု တေဟိ ဇေဋ္ဌကောဋ္ဌာသဿ ဌပိတဘာဝံ သုတွာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၉၇။

ဇေဋ္ဌဂန္ဓဗ္ဗ (ပု) [ဇေဋ္ဌ+ဂန္ဓဗ္ဗ] အကြီးအကဲ - အကြီးအမှူး - ဖြစ်သော စောင်းသွား၊ စောင်းဆရာကြီး။ တေန စ သမယေန ဥဇ္ဇေနိယံ မူသိလော နာမ ဇေဋ္ဌဂန္ဓဗ္ဗော ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။

ဇေဋ္ဌစောရ (ပု) [ဇေဋ္ဌ+စောရ] အကြီးအကဲ - အကြီးအမှူး - ဖြစ်သော သူခိုး၊ ခေါင်း

ဆောင်သူခိုး၊ သူခိုးဗိုလ်။ အယံ ဣမေသံ
စောရာနံ ဇေဋ္ဌစောရာ။ ဝိဠာ ၂။ ၇၇။ (-
ဥဒါန၊ ဌ။ ၁၆၂။)

ဇေဋ္ဌဇာတိ (ထိ) [ဇေဋ္ဌာ+ဇာတိ] ကြီးမြတ်
သော အမျိုးဇာတ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇေဋ္ဌဇာတိက (တိ) [ဇေဋ္ဌဇာတိ+ဣက] ကြီး
မြတ်သော အမျိုးဇာတ်၌ ဖြစ်သောသူ။
ဗြာဟ္မဏော သုဇ္ဈတိ ဇေဋ္ဌဇာတိကတ္တာ။
သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၇။

ဇေဋ္ဌဒေဝပုတ္တ (ပု) [ဇေဋ္ဌ+ဒေဝပုတ္တ] အကြီး
အကဲ-အကြီးအမှူး-ဖြစ်သော နတ်သား။
တေသု ဇေဋ္ဌစောရာ ဇေဋ္ဌဒေဝပုတ္တော
အဟောသိ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၁၆၂။

ဇေဋ္ဌဓိတု (ထိ) [ဇေဋ္ဌာ+ဓိတု] အကြီးဖြစ်သော
သမီး၊ သမီးကြီး။ အနာထပိဏ္ဍိကောပိ မဟာ-
သုဘဒ္ဒံ နာမ ဇေဋ္ဌဓိတရံ ဌပေသိ။ ဓမ္မ၊ ဌ။ ၁။
၉၇။ (-သံ၊ ဌ။ ၂။ ၁၇၃။ စရိယာ၊ ဌ။ ၇၆။)

ဇေဋ္ဌဓိတုဌာန (န) [ဇေဋ္ဌဓိတု+ဌာန] သမီးကြီး
၏အရာ၊ သမီးကြီးအရာ။ အဇ္ဇ ဒါနိ ပဌာယ
မမ ဇေဋ္ဌဓိတုဌာနေ တိဌာဟိ။ အပါ၊ ဌ။ ၁။ ၇၃။
ဇာ၊ ဌ။ ၁။ ၇၁။ (-ဓမ္မ၊ ဌ။ ၁။ ၃၇၃။)

ဇေဋ္ဌနက္ခတ္တ (န) [ဇေဋ္ဌ+နက္ခတ္တ] ဇေဋ္ဌနက္ခတ်။
ဇေဋ္ဌမူလနက္ခတ္တ၊ ဇေဋ္ဌမူလသုက္ကပက္ခပဉ္စမိ-
တို့ကြည့်။

ဇေဋ္ဌနာဋက (ထိ) [ဇေဋ္ဌာ+နာဋက] အကြီး
ဖြစ်သော ကချေသည်။ အထ မဇ္ဈိမနာဋကံ
ဝိဿဇေထ၊ တတော ဇေဋ္ဌနာဋကံ။ ဇာ၊ ဌ။ ၅။
၂၉၇။

ဇေဋ္ဌနေသာဒ (ပု) [ဇေဋ္ဌ+နေသာဒ] အကြီး
အကဲ-အကြီးအမှူး-ဖြစ်သော မူဆိုး၊
မူဆိုးကြီး။ တတ္ထ ဇေဋ္ဌနေသာဒဿ ပုတ္တော
ဇာတော။ စရိယာ၊ ဌ။ ၂၄၉။

ဇေဋ္ဌန္တေဝိသိက (ပု) [ဇေဋ္ဌ+အန္တေဝိသိက]
အကြီးဖြစ်သော အနီးနေတပည့်၊ အနီးနေ
တပည့်ကြီး။ သော ပန ဇေဋ္ဌန္တေဝိသိကော
အဟောသိ။ သံ၊ ဌ။ ၁။ ၁၉၄။ (-အံ၊ ဌ။ ၁။
၁၀၀-၁။ ဇာ၊ ဌ။ ၁။ ၄၃၀-၁၊ ၄၉၇။ ဇာ၊ ဌ။ ၃။
၄၃၊ ၁၃၁၊ ၁၅၇။ ဇာ၊ ဌ။ ၄။ ၅၀၊ ၅၅။ ဇာ၊ ဌ။ ၅။
၄၉၆။ ဇာ၊ ဌ။ ၆။ ၁၇၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၅။)

ဇေဋ္ဌန္တေဝိသိကမာဏဝ (ပု) [ဇေဋ္ဌန္တေဝိသိက+
မာဏဝ] အကြီးဖြစ်သော အနီးနေတပည့်
လုလင်။ တဒါပုရောဟိတဿ ဇေဋ္ဌန္တေဝိသိ-
ကမာဏဝေါ သာရိပုတ္တော အဟောသိ။ ဇာ
ဌ။ ၃။ ၄၅။

ဇေဋ္ဌန္တေဝိသိ (ပု) [ဇေဋ္ဌ+အန္တေဝိသိ] အကြီး
ဖြစ်သော အနီးနေ တပည့်၊ အနီးနေ တပည့်
ကြီး။ အဟံ ပေါက္ခရသာတိဿ ဇေဋ္ဌန္တေဝိ-
သိ အဂ္ဂသိဿော။ မ၊ ဌ။ ၃။ ၂၉၄။ (-သုတ္တနိ၊
ဌ။ ၂။ ၂၇၆။ ဇာ၊ ဌ။ ၅။ ၁၄၀။)

ဇေဋ္ဌပုဂံဝ (ပု) [ဇေဋ္ဌ+ပုဂံဝ] အကြီးအကဲ-
အကြီးအမှူး-ဖြစ်သော နွားလား၊ ရှေ့
ဆောင် နွားလား။ ဥသဘန္တိ ဝသဘော နိ-
သဘော ဝိသဘော အာသဘောတိ စတ္တာ-
ရာ ဇေဋ္ဌပုဂံဝါ။ အပါ၊ ဌ။ ၂။ ၉၁။

ဇေဋ္ဌပုဏ္ဏမီ (ထိ) [ဇေဋ္ဌ+ပုဏ္ဏမီ] နယုန်လပြည့်
နေ့။ ဝိသာခပုဏ္ဏမီတော ဥဒ္ဓံ ယာဝ ဇေဋ္ဌ-
ပုဏ္ဏမီ၊ တာဝ ကာလံ သန္ဓာယ “မာသ-
မတ္တေ”တိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၄၀၂။

ဇေဋ္ဌပုတ္တ (ပု) [ဇေဋ္ဌ+ပုတ္တ] အကြီးဖြစ်သော
သား၊ သားကြီး။ အထ ခေါ ဘိက္ခဝေ
ရာဇာ ဒဠနေမိ ဇေဋ္ဌပုတ္တံ ကုမာရံ အာမန္တာ-
ပေတွာ။ ဒီ၊ ၃။ ၄၉။ (-မ၊ ၂။ ၂၆၂။ သံ၊ ၁။
၁၉၂။ ဇာ၊ ၂။ ၂၉၅။ ဝိ၊ ဌ။ ၁။ ၃၄။ ဝိ၊ ဌ။ ၂။
၂၁၉။ ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၃၆။ ဒီ၊ ဌ။ ၃။ ၃၃။ မ၊ ဌ။ ၄။
၁၆၂။ သံ၊ ဌ။ ၁။ ၂၃၉။ သံ၊ ဌ။ ၂။ ၁၇၆။ သံ၊ ဌ။
၃။ ၆။ အံ၊ ဌ။ ၁။ ၁၀၉။ ပဋိသံ၊ ဌ။ ၂။ ၃၀၀။

ဝိသုဒ္ဓိ၁။၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၂။၂၀၂။ ဓမ္မာဋ္ဌ၁။၆၄။
ဓမ္မာဋ္ဌ၂။၃၁၁။ သုတ္တနိ၁။၂။၈၇။ ဝိမာနာဋ္ဌ။
၂၄၂။ ပေတ၁။၂၅၉။ ထေရီဋ္ဌ။၁၁၂။ စရိ-
ယာဋ္ဌ။၁၂၂။ ဇာဋ္ဌ၁။၂၄၄။ ဇာဋ္ဌ၂။
၂၃၁။ ဇာဋ္ဌ၁။၄။၈၁။ ဇာဋ္ဌ၁။၅။၁၉၄။ ဇာဋ္ဌ။
၆။၁၁၉။ ဇာဋ္ဌ၁။၇။၉၉။ အံဋ္ဌိ၁။၁၉၇။)

ဇေဋ္ဌပုတ္တဥပမာ (ထိ) [ဇေဋ္ဌပုတ္တ+ဥပမာ]သား
ကြီးဟူသော-နှိုင်းယှဉ်-နှိုင်းခိုင်း-ကြောင်း
ဥပမာ၊ သားကြီး ဥပမာ။ ရာဇပုတ္တုပမာ-
ယာတိ ရသော ဇေဋ္ဌပုတ္တဥပမာယ။ မဋ္ဌိ၂။
၁၆၅။

ဇေဋ္ဌပုတ္တက (ပု) [ဇေဋ္ဌ+ပုတ္တက] အကြီးဖြစ်
သော သား၊ သားကြီး။ ဣတိ ဗာလပုတ္တ-
ကော သေနန၊ ဇေဋ္ဌပုတ္တကော ဥဒကေန
ဟတော။ ထေရီဋ္ဌ။၁၁၃။

ဇေဋ္ဌပုတ္တဌာန (န) [ဇေဋ္ဌပုတ္တ+ဌာန] သားကြီး
၏အရာ၊ သားကြီးအရာ။ တံ နော ဇေဋ္ဌ-
ပုတ္တဌာနေ ဌဿသိ။ မဋ္ဌိ၂။၅၁။

ဇေဋ္ဌပုရိသ (ပု) [ဇေဋ္ဌ+ပုရိသ] အကြီးအကဲ-
အကြီးအမှူး-ဖြစ်သောယောက်ျား၊ ခေါင်း
ဆောင် ယောက်ျား။ သော ကိရ ပုဗ္ဗေ အသိ-
တိသဟဿာနံ ပုရိသာနံ ဇေဋ္ဌပုရိသော ဟု-
တွာ။ ဝိဋ္ဌ၁။၃၆၄။ (-ဒိဋ္ဌိ၂။၆၆။)

ဇေဋ္ဌပေသကာရ (ပု) [ဇေဋ္ဌ + ပေသကာရ]
အကြီးအကဲ-အကြီးအမှူး-ဖြစ်သော ယက်
ကန်းသည်၊ ခေါင်းဆောင် ယက်ကန်းသည်။
တသ္မိံ သမယေ ဇေဋ္ဌပေသကာရဿ ဘရိ-
ယာ ကေနစိဒေဝ ကရဏီယေန ဗာရာဏသိံ
ဂစ္ဆန္တိ။ အပဋ္ဌ၁။၂။၂၁၈။

ဇေဋ္ဌပေသကာရဂေဟ (ပုန) [ဇေဋ္ဌပေသကာရ
+ဂေဟ] ခေါင်းဆောင် ယက်ကန်းသည်၏
အိမ်။ ကေသ္မိံ ပေသကာရဂါမေ ဇေဋ္ဌပေသ-
ကာရဂေဟေ နိဗ္ဗုတ္တော။ အပဋ္ဌ၁။၂။၂၁၈။

ဇေဋ္ဌဗ္ဗတ (န) [ဇေဋ္ဌာ+ဗ္ဗတ] အမကြီးဖြစ်သူ
ကလိ (ကာဠကဏ္ဍိ) နတ်သမီး၏ အကျင့်။
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇေဋ္ဌဗ္ဗတိက (တိ) [ဇေဋ္ဌဗ္ဗတ+ဏိက] အမကြီး
ဖြစ်သူ ကလိ (ကာဠကဏ္ဍိ) နတ်သမီး၏-
အကျင့်၌ ယှဉ် - အကျင့်ကိုကျင့် - သော၊
သူ။ ဤ၌ သိရိနတ်သမီး၏ အမကြီးကလိ
(ကာဠကဏ္ဍိ) နတ်သမီးကို ဇေဋ္ဌာ(အမကြီး)
ဟု ခေါ်၏။ ထိုနတ်သမီး၏ အကျင့်ကို ကျင့်လို
သူသည် တကိုယ်လုံး၌ မီးသွေးသုတ်လိမ်းရ၏။
ကျီးကန်းတောင်တို့ကို ကိုင်စွဲရ၏။ ထို့နောက်
ကလိနတ်သမီး၏ ရုပ်ပုံကို ပျဉ်ပြားပေါ်၌
ရေး၍ ထိုပျဉ်ပြားကို ထမ်းပိုးစွန်း၌ ချည်ကာ
ထမ်းဆောင်ပြီးလျှင် ကလိနတ်သမီး၏ ဂုဏ်
တို့ကို ချီးမွမ်းထောမနာရသည်။ ဇေဋ္ဌဗ္ဗတိ-
ကောသိ၊ နိဂဏ္ဍောသိ၊ အာဇီဝကောသိ။ ဝိဋ္ဌ။
၂။၁၈၁။ ဇေဋ္ဌဗ္ဗတိကောတိ ကလိဒေဝီဝတ-
နိယုတ္တော။ ကလိဒေဝီ ကိရ သိရိဒေဝီယာ
ဇေဋ္ဌာ၊ တဿာ တဿာ ဝတဓရော “ဇေဋ္ဌ-
ဗ္ဗတိကော”တိ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ။၂။၃၅၅။
ဇေဋ္ဌဗ္ဗတိကောတိ ကာဠကဏ္ဍိဒေဝီဝတေ နိ-
ယုတ္တော တိတ္ထိယောတိ ဝဒတိ၊ သာ ကိရ
ကာဠကဏ္ဍိသိရိဒေဝီယာ ဇေဋ္ဌာတိ ဝုတ္တာ။
ဝိမတိ၁။၂၉၂။ (-ဝဇီရ။၁၉၉။)

ဇေဋ္ဌဘဂိနီ (ထိ) [ဇေဋ္ဌာ+ဘဂိနီ] အကြီးဆုံး
ဖြစ်သော အမ၊ အမကြီး။ တေဇာတိသမ္ဘေ-
ဒဘယေန ဇေဋ္ဌဘဂိနီ မာတုဋ္ဌာနေ ဌပေတွာ
အဝသေသာဟိ သံဝါသံ ကပ္ပေသုံ။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ။၂။၈၇။ (-ဝိဋ္ဌ။၂။၆၅။ ဝိသင်္ဂဟ။၉။
မဟာနိဋ္ဌ။၃၅၄။ သံဋ္ဌိ၁။၃၃၇။ နေတ္ထိဝိ။
၉။)

ဇေဋ္ဌဘရိယာ (ထိ) [ဇေဋ္ဌာ+ဘရိယာ] အကြီး
ဖြစ်သော မယား၊ မယားကြီး။ ဇေဋ္ဌဘရိ-
ယာယ သဒ္ဓိံ နဂရာ နိက္ခမိတွာ။ ဇာဋ္ဌ၁။
၆၂။ (-ဇာဋ္ဌ၁။၇။၂၄၀။)

ဇေဋ္ဌဘာဂ (ပု) [ဇေဋ္ဌ+ဘာဂ] ကြီးသော-
အဖို့ - အစု၊ များသော - အဖို့ - အစု။
ဘိက္ခုဿ ဇေဋ္ဌဘာဂေါ ဒါတဗ္ဗော။ဝိသင်္ဂဟ။
၂၆၁။

ဇေဋ္ဌဘာတိက (ပု) [ဇေဋ္ဌ+ဘာတိက] အကြီး
ဖြစ်သော အကို၊ အကိုကြီး။ အနုဂစ္ဆထ
ဘိက္ခဝေ တုမ္မာကံ ဇေဋ္ဌဘာတိကံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၄၁။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။
သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၊၂၊၂၄၉၊၂၅၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇၊
၂၀၁၊၂၉၄။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂၊၁၄၅၊
၄၃၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၈။
စရိယ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈၊၁၉၄၊၂၀၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉၊
၁၉၆၊၂၇၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၅၊၃၄၇၊၄၅၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။)

ဇေဋ္ဌဘာတု (ပု) [ဇေဋ္ဌ+ဘာတု] အကြီးဖြစ်
သောအကို၊အကိုကြီး။ န အာစရိယံ အဘိ-
ဝါဒေတိ၊ န ဇေဋ္ဌဘာတရံ အဘိဝါဒေတိ။
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။(-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၇၄၊၁၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၅၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၉၄။ ဝိမတိ၊၁။၃၅။ ဝိမတိ၊
၂။၄၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။)

ဇေဋ္ဌမာသ (ပု) [ဇေဋ္ဌ + မာသ] နယုန်လ။
ဇေဋ္ဌမာသေ ကိရ ဘမ္မဿ ဗလဝဘာဝေန
ဟိမဝန္တေ ဟိမံ ဝိလိယိတွာ သန္နိတွာ အနုက္က-
မေန ဧပေဟိဏိ* နဒိ* ပဝိသတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၀၉။ (-ဝိမတိ၊၁။၃၃။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၉။)

ဇေဋ္ဌမာသဥပေါသထဒိဝသ (ပု) [ဇေဋ္ဌမာသ+
ဥပေါသထ+ဒိဝသ] နယုန်လ၏ (လပြည့်)
ဥပုသ်နေ့။ ဘဂဝန္တံ ပရိဝါရေတွာ နိသိဒ္ဓိ* သု
ဇေဋ္ဌမာသဥပေါသထဒိဝသေ သာယနသ-
မယေ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။

ဇေဋ္ဌမာသပုဏ္ဏမာ (ထိ) [ဇေဋ္ဌမာသ+ပုဏ္ဏမာ]
နယုန်လပြည့်နေ့။ အထ ကောဏ္ဍညော

သတ္တာ ဇေဋ္ဌမာသပုဏ္ဏမာယ သုဘဒ္ဒတ္ထေရပ္ပ-
မုခေန ကောဋိသတသဟဿေန ပရိဝုတော
ပါတိမောက္ခမုဒ္ဓိသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၆၅။

ဇေဋ္ဌမူလ (န) [ဇေဋ္ဌ+မူလ။ ဓာန်၊ဋ္ဌ၊၅၈-
၆၀-ကြည့်။] ဇေဋ္ဌနက္ခတ်၊ မူလနက္ခတ်။ ဇေဋ္ဌ-
မူလနက္ခတ္တ-ကြည့်။

ဇေဋ္ဌမူလ (ပု) [ဇေဋ္ဌမူလ+ဏ] ဇေဋ္ဌနက္ခတ်၊
မူလနက္ခတ်နှင့်ယှဉ်သော လ၊ နယုန်လ။ ဇေဋ္ဌ-
မူလမာသ-ကြည့်။

ဇေဋ္ဌမူလကာဠပက္ခပေါသထ (ပု) [ဇေဋ္ဌမူလ+
ကာဠပက္ခ+ဥပေါသထ] နယုန်လဆုတ်ပက္ခ-
ဥပုသ်နေ့။ ဇေဋ္ဌမူလကာဠပက္ခပေါသထဿ
ပစ္ဆိမပါဠိပဒဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ
အာသာဠိပုဏ္ဏမာ၊ အယမဒ္ဓမာသော ဂိမ္မာနံ
ပစ္ဆိမဒ္ဓမာသော နာမ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၃၃၃။

ဇေဋ္ဌမူလနက္ခတ္တ (န) [ဇေဋ္ဌမူလ+နက္ခတ္တ] ဇေဋ္ဌ-
နက္ခတ်၊ မူလနက္ခတ်။ တသ္မိ* စ ဒိဝသေ တမ္ပ-
ပဏ္ဍိဒိပေ ဇေဋ္ဌမူလနက္ခတ္တံ နာမ ဟောတိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ ဇေဋ္ဌမာသဿ ပုဏ္ဏမိယံ ဇေဋ္ဌ-
နက္ခတ္တံ ဝါ မူလနက္ခတ္တံ ဝါ ဟောတိတိ အာဟ
“ဇေဋ္ဌမူလနက္ခတ္တံ နာမ ဟောတိ” တိ။ ဝိမတိ၊
၁။၃၃။

ဇေဋ္ဌမူလပုဏ္ဏမာသာဝသာန (တိ) [ဇေဋ္ဌမူလ-
ပုဏ္ဏမာသီ+အဝသာန] နယုန်လပြည့်နေ့
အဆုံးရှိသော။ ပဋိလောမက္ကမေန ဝုတ္တေသု
ကတ္တိကပုဏ္ဏမာသိယာ ပစ္ဆိမပါဠိပဒဒိဝသသု
ဇေဋ္ဌမူလပုဏ္ဏမာသာဝသာနသု ဧတေသု
သတ္တသု ပိဋိသမယနာမကေသု မာသေသု။
ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၃၃၄။

ဇေဋ္ဌမူလပုဏ္ဏမာသီ (ထိ) [ဇေဋ္ဌမူလ + ပုဏ္ဏ-
မာသီ] နယုန်လပြည့်နေ့။ တတ္ထ ဇေဋ္ဌမူလပု-
ဏ္ဏမာသိယာ ပစ္ဆိမပါဠိပဒဒိဝသတော ပဋ္ဌာ-
ယ ယာဝ ကာဠပက္ခပေါသထာ အယမေ-

ကော အဒ္ဓမာသော။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၈။(-ဝိမတိ၊
၁။၃၅၅။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၃၃၃-၄။)

ဇေဋ္ဌမူလမာသ(ပု)[ဇေဋ္ဌမူလ+မာသ]နယုန်လ။
အထ ဇေဋ္ဌမူလမာသေ သဿေသု မိလာ-
ယန္တေသု ဥဘယနဂရဝါသိကာနမ္ပိ ကမ္မ-
ကရာ သန္နိပတိံ သု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၆၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄၁။ တတ္ထ
ဇေဋ္ဌနက္ခတ္တံ ဝါမူလနက္ခတ္တံ ဝါတဿ မာသဿ
ပုဏ္ဏမိယံ စန္ဒေန ယုတ္တံ၊ တသ္မာ သော
မာသော ဇေဋ္ဌမူလမာသောတိ ဝုစ္စတိ။ သီ၊
ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၆၅။

ဇေဋ္ဌမူလမာသပုဏ္ဏမဒိဝသ(ပု)[ဇေဋ္ဌမူလမာသ+
ပုဏ္ဏမဒိဝသ]နယုန်လပြည့်နေ။ ဇေဋ္ဌမူလမာ-
သပုဏ္ဏမဒိဝသေ ဘိက္ခု အာမန္တေတွာ ဣမံ
အရုဏဝတိသုတ္တံ ပဋ္ဌပေသိ။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။

ဇေဋ္ဌမူလမာသပုဏ္ဏမာ (ထိ) [ဇေဋ္ဌမူလမာသ+
ပုဏ္ဏမာ] နယုန်လပြည့်နေ။ မာသဘိက္ခုမေန
စ ဇေဋ္ဌမူလမာသပုဏ္ဏမာယံ ဥပေါသထ-
ဒိဝသေ သန္နိပတိတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။

ဇေဋ္ဌမူလသုက္ကပက္ခဆဋ္ဌဒိဝသ (ပု) [ဇေဋ္ဌမူလ+
သုက္ကပက္ခ+ဆဋ္ဌဒိဝသ] နယုန်လဆန်း ပက္ခ
၆-ရက်မြောက်နေ။ စတ္တာလိသဒိဝသဘိ
ဇေဋ္ဌမူလသုက္ကပက္ခဆဋ္ဌဒိဝသတော ယာဝ
အာသာဠိပုဏ္ဏမိ၊ တာဝ ဂဏေတွာ ဝုတ္တံ။
သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၆၆။

ဇေဋ္ဌမူလသုက္ကပက္ခပဉ္စမိ (ထိ) [ဇေဋ္ဌမူလသုက္က-
ပက္ခ+ပဉ္စမိ] နယုန်လဆန်း ပက္ခ ၅-ရက်
မြောက်နေ။ ဇေဋ္ဌမူလသုက္ကပက္ခပဉ္စမိယံယေဝ
ဓာတုယော ဘာဇယိံ သု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ တတ္ထ
စရိမဒိဝသေယေဝ ကတာ။ တေန ဝုတ္တံ
“ဇေဋ္ဌမူလသုက္ကပက္ခပဉ္စမိယံ” န္တိ အာဒိ။တတ္ထ
ဇေဋ္ဌနက္ခတ္တံ ဝါမူလနက္ခတ္တံ ဝါတဿ မာသဿ
ပုဏ္ဏမိယံ စန္ဒေန ယုတ္တံ၊ တသ္မာ သော
မာသော “ဇေဋ္ဌမူလမာသော”တိ ဝုစ္စတိ။
သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၆၅။

ဇေဋ္ဌမူလသုက္ကပဉ္စမိ (ထိ) [ဇေဋ္ဌမူလ + သုက္က+
ပဉ္စမိ] နယုန်လဆန်း ၅-ရက်မြောက်နေ။
တထာ ဟိ ပရိနိဗ္ဗာနဒိဝသေန သဒ္ဓိံ တိဏ္ဍံ
သတ္တာဟာနံ ဂဟိတတ္တာ ဇေဋ္ဌမူလသုက္က-
ပဉ္စမိ ကေဝိသတိမော ဒိဝသော ဟောတိ။
သာရတ္ထ၊၁။၅၃။

ဇေဋ္ဌယက္ခိနိ (ထိ) [ဇေဋ္ဌာ + ယက္ခိနိ] အကြီး
အကဲ - အကြီးအမှူး - ဖြစ်သော ဘီလူးမ။
ဇေဋ္ဌယက္ခိနိယာ မနုဿမံသံ ခါဒိတွာ အာဂ-
တကာလေ သရီရံ သိတလံ ဟောတိ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။

ဇေဋ္ဌရာဇ (ပု) [ဇေဋ္ဌ + ရာဇ] မြတ်သောမင်း။
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇေဋ္ဌရာဇဓိတု (ထိ) [ဇေဋ္ဌရာဇ + ဓိတု]
မြတ်သော မင်း၏ သမီး။ ကိံကာရဏာ?
ဇေဋ္ဌရာဇဓိတာယ ဂဟိတတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။
၂၆၀။

ဇေဋ္ဌရာဇဓိတု (ထိ) [ဇေဋ္ဌာ+ရာဇဓိတု] အကြီး
ဖြစ်သော မင်းသမီး၊ မင်းသမီးကြီး။ ဘရိ-
ယာ ပနဿ ဒေဝလောကတော စဝိတွာရာဇ-
ကုလေ ဇေဋ္ဌရာဇဓိတာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ အပ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၈၈။

ဇေဋ္ဌရာဇပုတ္တ (ပု) [ဇေဋ္ဌ + ရာဇပုတ္တ] အကြီး
ဖြစ်သော မင်းသား၊ မင်းသားကြီး။ စတုန္နမ္ပိ
ကေတော အဒဿေတွာ ဇေဋ္ဌရာဇပုတ္တံ
တာဝ ရထေ နိသီဒါပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂။

ဇေဋ္ဌလက္ခဏ (တိ) [ဇေဋ္ဌ + လက္ခဏ] ပြခန်း
သည်၏ အဖြစ်ဟူသော - မှတ်ကြောင်း -
လက္ခဏာ - ရှိသော၊ ပြခန်းခြင်းလက္ခဏာ
ရှိသော။ ဣမိနာ ဝိရုဟနာဒိဘာဝေန ဝေဒနာ
“သုဒေက္ခဝေဒနာ”တိ ကထိတာ၊ နယိဓ
ဇေဋ္ဌလက္ခဏံ သုဒေက္ခံ နိပ္ပယောဇကဿ
သုဿ ဒုက္ခဿ စ အဓိပ္ပေတတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။
၇၀။

ဇေဋ္ဌဝဇ္ဇကီ (ပု) [ဇေဋ္ဌ + ဝဇ္ဇကီ] အကြီးအကဲ
- အကြီးအမှူး - ဖြစ်သော လက်သွား၊
လက်သွား ဆရာကြီး။ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ-
ကာလေ ပန စေတိယေ အာရဒ္ဓေ အယံ
တဒါ ဇေဋ္ဌဝဇ္ဇကီ ဟုတွာ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၃။

ဇေဋ္ဌဝါဏီဇ (ပု) [ဇေဋ္ဌ + ဝါဏီဇ] အကြီးအကဲ
- အကြီးအမှူး - ဖြစ်သော ကုန်သည်၊ ကုန်
သွယ်ရေးမှူး။ ဇေဋ္ဌဝါဏီဇော ပဋိဂ္ဂဏန္တော
တဿာ ယက္ခိနိဘာဝံ ဥ တွာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၇။
(- ပေတ၊ ဌ၊ ၄၄။)

ဇေဋ္ဌဝါနရ (ပု) [ဇေဋ္ဌ + ဝါနရ] အကြီးအကဲ -
အကြီးအမှူး - ဖြစ်သော မျောက်။ ဇေဋ္ဌဝါ-
နရော ပါတိတပါတိတေ ဝိဒ္ဓိသေတိ။ ဇာ၊ ဌ၊
၂။ ၃၅။

ဇေဋ္ဌသိဿ (ပု) [ဇေဋ္ဌ + သိဿ] အကြီးဖြစ်
သော တပည့်၊ တပည့်ကြီး။ ဇေဋ္ဌသိဿော
ဥပဇ္ဈာယံ ဒုရတောဝ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသ္မာ။
အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၅။

ဇေဋ္ဌသုဏိသာ (ထိ) [ဇေဋ္ဌာ + သုဏိသာ]
အကြီးဖြစ်သော ချွေးမ၊ ချွေးမကြီး။ ဇေဋ္ဌ-
သုဏိသာ မေ ဣဿရာ၊ အဂ္ဂမဟေသိဋ္ဌာနေ
ဌိတာ၊ တဿာ သုဝဏ္ဏမာလံ ဒဿာမိ။ ဇာ၊
ဌ၊ ၂။ ၃၃၆။

ဇေဋ္ဌသေဋ္ဌိ (ပု) [ဇေဋ္ဌ + သေဋ္ဌိ] အကြီးဆုံးဖြစ်
သော သူဌေး၊ သူဌေးကြီး။ ဣမသ္မိ နဂရေ
အဇ္ဇ ဇာတဒါရကော ဇေဋ္ဌသေဋ္ဌိ ဘဝိဿတိ။
ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၅။

ဇေဋ္ဌာ (ထိ) [ဇေဋ္ဌ + အာ] (၁) (က) ကြီး
သော မိန်းမ၊ ကြီးမြတ်သော မိန်းမ။ (ခ)
အကြီးအကဲ - အကြီးအမှူး - ဖြစ်သော
မိန်းမ။ (၂) အမကြီး။ (၃) ဇေဋ္ဌနက္ခတ်။ (၁)
(က) ဇေဋ္ဌ (၁၊ က) ကြည့်။ (ခ) ဇေဋ္ဌယက္ခိနိ-
ကြည့်။ (၂) ဇေဋ္ဌဗ္ဗတိက-ကြည့်။ (၃) ဂုဏေဟိ
သဗ္ဗာသံ ဝုဇ္ဇတ္တာ ဇေဋ္ဌာ။ ဓာနိ၊ ဌိ၊ ၅၈-၆၀။

ဇေဋ္ဌာ နက္ခတ္တဝိသေသော။ ရှု၊ ဌိ၊ ၁၈၀။
ဇေဋ္ဌ-လည်းကြည့်။

ဇေဋ္ဌာပစာယန (န) [ဇေဋ္ဌ + အပစာယန] ကြီး
မြတ်သူတို့အား - ရိုသေ - လေးစား - မြတ်နိုး -
ပူဇော် - ခြင်း။ ဣဿရိယမဒံ အကတွာ
အန္တဒ္ဓမာသံ မာတာပိတုဥပဋ္ဌာနံ၊ ကုလေ
ဇေဋ္ဌာပစာယနံ။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၁၂၄။

ဇေဋ္ဌာပစာယနကမ္မ (န) [ဇေဋ္ဌာပစာယန + ကမ္မ]
ကြီးမြတ်သူတို့အား - ရိုသေ - လေးစား -
မြတ်နိုး - ပူဇော် - ခြင်းအမှု။ တိတ္ထိရဿ
မဟလ္လကဘာဝံ ဥ တွာ တဿ ဇေဋ္ဌာပစာ-
ယနကမ္မံ ကတွာ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၄။ (- ဓမ္မ၊
ဌ၊ ၁။ ၁၇၂။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၆။)

ဇေဋ္ဌာပစာယနဓမ္မ (ပု) [ဇေဋ္ဌာပစာယန + ဓမ္မ]
ကြီးမြတ်သူတို့အား - ရိုသေ - လေးစား -
မြတ်နိုး - ပူဇော် - ခြင်းဟူသော တရား။
ဓမ္မဿ ကောဝိဒါတိ ဇေဋ္ဌာပစာယနဓမ္မဿ
ကောဝိဒါ ကုသလာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၆။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀၀။ အံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၂၄၃။ (- ဇာ၊ ဌ၊ ၃။
၄၀၄၊ ၄၃၃။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၃၄၆။)

ဇေဋ္ဌာပစာယနဓမ္မပဋိစ္ဆာဒက (တိ) [ဇေဋ္ဌာ-
ပစာယနဓမ္မ + ပဋိစ္ဆာဒက] ကြီးမြတ်သူတို့
အား - ရိုသေ - လေးစား - မြတ်နိုး - ပူဇော် -
ခြင်းတရားကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော။ မယံ
ဣတောပုဗ္ဗေ ဇေဋ္ဌာပစာယနဓမ္မပဋိစ္ဆာဒကေ
တမေ ဝတ္တမာနာ န ဇာနာမ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။
၃၄၇။

ဇေဋ္ဌာပစာယနပုည (န) [ဇေဋ္ဌာပစာယန +
ပုည] ကြီးမြတ်သူတို့အား - ရိုသေ - လေးစား -
မြတ်နိုး - ပူဇော် - ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော
ကုသိုလ်။ ဇေဋ္ဌာပစာယနပုညံ နာမ နတ္ထိ။
ပေတ၊ ဌ၊ ၂၃၅။

ဇေဋ္ဌာပစာယိက (တိ) [ဇေဋ္ဌ + အပစာယိက]
ကြီးမြတ်သူတို့အား - ရိုသေ - လေးစား -

မြတ်နိုး-ပူဇော်-မှုပြုသောသူ။ မေတ္တေယျာ
ဟောထ ပေတ္တေယျာ၊ ကုလေ ဇေဋ္ဌာပစာ-
ယိကာ။ ပေတ။၁၅၂။ ယေန သစ္စေန ယံ သာ-
မော၊ ကုလေ ဇေဋ္ဌာပစာယိကော။ ဇာ၊၂။
၁၈၁။ ကုလေ ဇေဋ္ဌာပစာယိကာတိ ကုလေ
ဇေဋ္ဌကာနံ အပစာယနကရာ။ ပေတ၊၄။၉၈။
ကုလေ ဇေဋ္ဌာပစာယိကောတိ ဇေဋ္ဌာနံ မာ-
တာပိတုနံ သက္ကာရကာရကော ဟောတိ။ ဇာ၊
၄။၆။၁၁၂။ (- ပေတ။၂၀၃။ ဇာ၊၂။၂၆၀၊
၂၉၂၊၃၁၉။ ပေတ၊၄။၂၃၁-၅။ ဇာ၊၄။၇။
၁၁၂၊၁၉၉၊၂၆၄။)

ဇေဋ္ဌာပစာယိကကမ္မ (န) [ဇေဋ္ဌာပစာယိက+
ကမ္မ] ကြီးမြတ်သူတို့အား - ရိုသေ - လေး-
စား - မြတ်နိုး - ပူဇော် - လေ့ရှိသူတို့၏အမှု။
အပစာယန္တိတိ ဇေဋ္ဌာပစာယိကကမ္မေန
ပူဇေန္တိ။ ဇာ၊၄။၁။၂၃၆။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀၀။
အံ၊ဋီ၊၂။၂၄၃။

ဇေဋ္ဌာပစာယိတာ (ထိ) [ဇေဋ္ဌာပစာယိ+တာ]
ကြီးမြတ်သူတို့အား - ရိုသေ - လေးစား -
မြတ်နိုး-ပူဇော်-လေ့ရှိသူ၏ အဖြစ်။ အမေ-
တ္တေယျတာ အပေတ္တေယျတာ....န ကုလေ
ဇေဋ္ဌာပစာယိတာ။ ဒီ၊၃။၅၈။ န ကုလေ
ဇေဋ္ဌာပစာယိတာတိ ကုလေ ဇေဋ္ဌာနံ အပ-
စိတိယာ နိစတုတ္ထိယာ အကရဏဘာဝေါ။
ဒီ၊ဋီ၊၃။၃၇။

ဇေဋ္ဌာပစာယိ (တိ) [ဇေဋ္ဌ+အပစာယိ] ကြီးမြတ်
သူတို့အား - ရိုသေ - လေးစား - မြတ်နိုး -
ပူဇော် - လေ့ရှိသောသူ။ ယာဝဇီဝံ ကုလေ
ဇေဋ္ဌာပစာယိအသံ။ သံ၊၁။၂၃၀။ ယေကုလေ
ဇေဋ္ဌာပစာယိနော။ သံ၊၃။၄၀၆။ ကုလေ
ဇေဋ္ဌာပစာယိတိ ကုလေ ဇေဋ္ဌကာနံ မဟာ-
ပိတာမဟာမာတာစူဠပိတာ စူဠမာတာမာတု-
လောမာတုလာနိတိအာဒိနံ အပစိတိကာရ-
ကော။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၁၇။ ကုလေ ဇေဋ္ဌာပစာ-
ယိနောတိ ကုလေ ဇေဋ္ဌာနံ အပစာယိနော၊

နိစတုတ္ထိနောတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၃။၃၃၄။
(- ဒီ၊၃။၆၀။ အံ၊၁။၁၃၇၊၁၄၁။ ပဋိသံ၊ဋီ၊
၁။၃၂၇။ ခုဒ္ဒက၊ဋီ၊၁၀၁။ ဓမ္မ၊ဋီ၊၁။၁၆၈၊
၁၇၂။ သုတ္တနိ၊ဋီ၊၂။၃၊၁၅။ အပါ၊ဋီ၊၁။၅၉။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋီ၊၃၁၇။ စရိယာ၊ဋီ၊၁၅၇။ ဇာ၊ဋီ၊၁။
၅၇၊၂၁၇။ ဇာ၊ဋီ၊၄။၁၇၈။)

ဇေဋ္ဌာပစိတိကမ္မ (န) [ဇေဋ္ဌ+အပစိတိ+ကမ္မ]
ကြီးမြတ်သူတို့အား - ရိုသေ - လေးစား -
မြတ်နိုး - ပူဇော် - ခြင်းအမှု။ ယေကေစိ
သတ္တာ ဇေဋ္ဌာပစိတိကမ္မေ ဆေကာ ကုသလာ
ဂုဏသမ္ပန္နာနံ ဝယောဝုစာနံ အပစိတိ-
ကရေန္တိ။ ဇာ၊ဋီ၊၁။၂၃၆။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀၀။
(- အဘိ၊ဋီ၊၁။၂၀၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၄၃။)

ဇေဋ္ဌာပစိတိကာရက (တိ) [ဇေဋ္ဌာပစိတိ+
ကာရက] ကြီးမြတ်သူတို့အား - ရိုသေ - လေး-
စား - မြတ်နိုး - ပူဇော် - မှုပြုသောသူ။ တေ
ဣမသ္မိဉ္စ အတ္တဘာဝေ ဇေဋ္ဌာပစိတိကာရ-
ကာတိ ပသံသံ ဝဏ္ဏနံ ထောမနံ လဘန္တိ။
ဇာ၊ဋီ၊၁။၂၃၆။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀၀။ အံ၊ဋီ၊၂။
၂၄၃။

ဇေဋ္ဌိကဋ္ဌာန (န) [ဇေဋ္ဌိကာ+ဋ္ဌာန] အကြီးဖြစ်
သော မယား၏အရာ၊ မယားကြီးအရာ။ ဝေ-
ရူပါယ ဃရေ ဝသန္တိယာ ပုရိသဿ သဂ္ဂ-
သမ္ပတ္တိ နာမ န ဒုလ္လဘာတိ တံ အာနေတွာ
ဇေဋ္ဌိကဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၆၈။ အံ၊ဋီ၊
၃။၁၄။ ဇေဋ္ဌိကဋ္ဌာနေတိ ဇေဋ္ဌိကဒေဝိဋ္ဌာနေ။
ဒီ၊ဋီ၊၂။၇၄။ (- ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁၀။)

ဇေဋ္ဌိကဒေဝိ (ထိ) [ဇေဋ္ဌိကာ+ဒေဝိ] အကြီး
ဖြစ်သောမယား၊ မယားကြီး။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဇေဋ္ဌိကဒေဝိဋ္ဌာန (န) [ဇေဋ္ဌိကဒေဝိ+ဋ္ဌာန]
မယားကြီး၏အရာ၊ ဇေဋ္ဌိကဋ္ဌာန-ကြည့်။

ဇေဋ္ဌိကာ (ထိ) [ဇေဋ္ဌ+က+အာ။ ‘ဋ္ဌ’၏ ‘အ’
ကို ‘ဣ’ပြု။] (က) ကြီးသောမိန်းမ၊ ကြီးမြတ်

သောမိန်းမ။* (ခ) အကြီးအကဲ - အကြီး
အမှူး-ဖြစ်သော မိန်းမ။ ဇေဋ္ဌက (က၊ခ)
ကြည့်။

ဇေတ (ပု) [ဇိ+တ။ ဇိတ+ဏ။ အတ္တနော
ပစ္စတ္တိကဇနံ ဇိနာတိတိ ဇေတော၊ ရညာ ဝါ
အတ္တနော ပစ္စတ္တိကဇနော ဇိတေ ဇာတောတိ
ဇေတော၊ မင်္ဂလကမ္ပတာယ ဝါ တဿ ဧဝံ
နာမမေဝ ကတန္တိ ဇေတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၅။၁။] ဇေတ
အမည်ရှိသောသူ။ (က) ဇေတမင်းသား။
ယင်း မင်းသားသည် ပဿေနဒီကောသလ
မင်းကြီး၏ သားတော် ဖြစ်သည်။ ရန်သူ
အပေါင်းကို အောင်နိုင်သောကြောင့်၎င်း၊
ပဿေနဒီကောသလ မင်းကြီးသည် မိမိရန်သူ
တို့ကို အောင်လံတံခွန်လွှင့်ထုချိန်၌ ဖွားမြင်
သောကြောင့်၎င်း၊ အောင်မြင်ကြောင်း မင်္ဂ
လာအလိုငှါ၎င်း 'ဇေတမင်းသား'ဟု မှည့်
ခေါ်သည်။ ဇေတမင်းသားသည် မိမိပိုင်
ဥယျာဉ် ခြံမြေကို အနာထပိဏ် သူဌေးအား
အသပြာဌေ ဘဂ-ကုဋေဖြင့် ရောင်းချသည်။
တံခါးမုခ်နေရာနှင့် ဥယျာဉ်တွင်းရှိ သစ်ပင်
များကိုမူ မရောင်းချပဲ ချန်ထားသည်။ တံခါး
မုခ်နေရာ၌ မြေရောင်း၍ရသော ဌေ ဘဂ-
ကုဋေဖြင့် (၉-ကုဋေဖြင့်-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၈) ဘုံ
၇-ဆင့်ရှိ မုခ်ဦးပြာသာဒ်ဆောက်၍ ဘုရား
အမှူးရှိသော သံဃာတော်အား လှူဒါန်း
သည်။ ကုဋေများစွာထိုက်တန်သည့် ဥယျာဉ်
တွင်းရှိ သစ်ပင်များကိုလည်း သံဃာတော်
အား လှူဒါန်းသည် (ဝိ၊၄။၃၀၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။
၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။)။ (ခ)
ဇေတပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ (က) အဒ္ဓသာ ခေါ်
အနာထပိဏ္ဍိကော ဂဟပတိ ဇေတဿ ကုမာ-
ရဿ ဥယျာနံ။ ဝိ၊၄။၃၀၆။ (-၃၀၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၀၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၁။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊

၂။၃၆၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၊၄၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။)
(ခ) ဇေတော ဇယန္တော ပဒုမော ဥပ္ပလော
စ။ မ၊ဉ္စ၊၁။၁၅။

ဇေတကုမာရ (ပု) [ဇေတ+ကုမာရ] ဇေတ
မင်းသား။ တတ္ထ ဇေတကုမာရဿ နာမ-
ဝသေန တထာ သညိတေ ဝိဟာရေ။ အပ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂။

ဇေတဗ္ဗ (တိ) [ဇိ+တဗ္ဗ] အောင်အပ်-အနိုင်ယူ
အပ်-သောသူ။ ဇေတ ခေါ် အာဝုသော
တိတ္ထိယာ နာမ ယေန ကေနစိ ဇေတဗ္ဗာ။
ဝိ၊၂။၁-၂။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၅။)

ဇေတဗ္ဗတ္တ (န) [ဇေတဗ္ဗ + တ္တ] အောင်အပ်
သည်၏အဖြစ်။ အကုသလာ သေနာ အရိယ-
မဂ္ဂယုဒ္ဓေန ဇေတဗ္ဗတ္တာ သယုဒ္ဓတ္တာ "သရ-
ဏာ"တိ ဝုစ္စန္တိတိ။ မူလဋ္ဌ၊၁။၅၅။

ဇေတရာဇကုမာရ (ပု) [ဇေတ + ရာဇကုမာရ]
ဇေတမင်းသား။ သာဝတ္ထိယံ ရာဇမာနေန
အဋ္ဌကရီသပ္ပမာဏံ ဇေတရာဇကုမာရဿ
ဥယျာနဘူမိ* ကောဋိသန္တာရေန ကိဏိတွာ
တတ္ထ ဘဂဝတော ဝိဟာရံ ကာရေတွာ အ-
ဒါသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။

ဇေတဝန် (န) [ဇေတ+ဝန်] (၁) ဇေတမင်း
သား၏ ဥယျာဉ်၊ ဇေတဝန်ဥယျာဉ်။ (၂)
ဇေတဝန်ကျောင်း၊ ဇေတဝန်ကျောင်းတိုက်။
(က) သာဝတ္ထိပြည် ဇေတဝန်ကျောင်း။ (ခ)
သီဟိုဠ်ကျွန်း မဟာသေနမင်း ဆောက်လုပ်
အပ်သော ဇေတဝန်ကျောင်း။ (ဂ) သီဟိုဠ်
ကျွန်း ပရက္ကမဗာဟုမင်း ဆောက်လုပ်အပ်
သော ဇေတဝန်ကျောင်း။ (၁) အထ ခေါ်
အနာထပိဏ္ဍိကော ဂဟပတိ ဇေတဝနေ
ဝိဟာရေ ကာရာပေသိ။ ဝိ၊၄။၃၀၇။ (၂)
(က) ဇေတဝန်ကျောင်းတော်ကို အနာ
ထပိဏ်သူဌေး ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းသည်။
အနာထပိဏ် သူဌေးသည် ဇေတမင်းသား၏

ဥယျာဉ်ခြံမြေကို ၁၈-ကုဋေသော ခွေအသပြာ
တို့ဖြင့် စီခင်း၍ဝယ်ယူကာ အလယ်ဗဟိုဌာန
၌ ဘုရားရှင် သီတင်းသုံးရန် ဂန္ဓကုဋီကျောင်း
တော်၊ ဘေးပတ်လည်၌ ရှစ်ကျိပ်သော မဟာ
ထေရ်တို့ သီတင်းသုံးရန် ရှစ်ဆယ်သော
ကျောင်းတော်တို့နှင့်တကွ အထွတ်တခု တပ်
သော ဇရပ်၊ အထွတ် ၂-ခုတပ်သော ဇရပ်၊
ဇရပ်ဝိုင်း၊ ဇရပ်တန်းလျား၊ လေးထောင့်ဇရပ်၊
မဏ္ဍပ်စသော နေထိုင်စရာ အဖြာဖြာတို့အပြင်
စင်္ကြံ၊ မီးတင်းကုပ်၊ ဇရုံးအိမ်၊ ရေတွင်း၊ ရေကန်
စသည်တို့ကို အသပြာငွေ ၁၈-ကုဋေ အကုန်
ခံ၍ ဆောက်လုပ်လေသည်။

ဇေတဝန် ကျောင်းတော်ကြီး ဆောက်
လုပ်ပြီးသောအခါ အနာထပိဏ်သူဌေး၏ ပင့်
ဖိတ် လျှောက်ထားချက်အရ ဘုရားရှင်သည်
နောက်လိုက်များစွာ ထေရ်သံဃာတို့ ခြံရံ
လျက် ရာဇဂြိုဟ်ပြည်မှ သာဝတ္ထိပြည်သို့ ခရီး
တူရှု ကြွချီတော်မူသည်။ အနာထပိဏ်သူဌေး
၏ သံတော်ဦးတင်ချက်ဖြင့် ပဿေနဒီကော-
သလမင်းကြီးသည် သွီးတော် သုမနမင်းသွီး
ကို ငါးရာသောမိန်းမပျိုတို့နှင့်တကွ ရေပြည့်
အိုး၊ ပန်းနံ့သာစသည် လက်စွဲလျက် ခရီးဦး
ကြိုဆိုရန် စေလွှတ်လိုက်လေသည်။ ဘုရားရှင်
သည် အကြိုဆိုက်ရောက်လာသော သုမန
မင်းသွီး အမှူးပြုသည့် ပရိသတ် အပေါင်း
အား တရားဓမ္မဟောပြတော်မူသည်။ တရား
တော်အဆုံး၌ သုမနမင်းသွီးသည် ငါးရာ
သော မိန်းမပျိုတို့နှင့်အတူ သောတာပတ္တိ
ဖိုလ်၌ တည်လေသည်။ ထို့ပြင် အခြားသော
မိန်းမပျိုငါးရာ၊ အိမ်ရှင်မ အမျိုးသွီးငါးရာ၊
ဥပါသကာငါးရာတို့လည်း သောတာပတ္တိဖိုလ်၌
တည်လေသည်။ ဤသို့လျှင် ဘုရားရှင် ဇေတ
ဝန်ကျောင်းတော်သို့ ကြွတော်မူရာ ရာဇဂြိုဟ်
ပြည်နှင့် သာဝတ္ထိပြည် လမ်းခရီးအကြား၌
နှစ်ထောင်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် သောတာ-
ပတ္တိဖိုလ်၌ တည်ကြသည်။

ဘုရားရှင် ဇေတဝန်ကျောင်းတော်သို့ ဝင်
သောအခါ အနာထပိဏ်သူဌေး၏ သားတော်
'ကာလ'သည် ငါးရာသော လုလင်ပျိုတို့နှင့်
အတူ ငါးရောင်ခြယ် အောင်လံတံခွန်တို့ကို
ကိုင်ဆောင်ကာ ရွှေဆုံးမှ ဝင်လေသည်။
လုလင်ပျိုတို့နောက်မှ မဟာသုဘဒ္ဒါ၊ စူဠ-
သုဘဒ္ဒါသူဌေးသွီး နှစ်ယောက်တို့သည် ငါး
ရာသော မိန်းမပျိုတို့နှင့်အတူ ရေပြည့်အိုး
တို့ကို ရွက်ဆောင်ကာ လိုက်ပါကြကုန်သည်။
၎င်းမှ နောက်၌ သူဌေးကတော်ကြီးသည်
ငါးရာသော အိမ်ရှင်မများနှင့်အတူ လှူဒါန်း
ဘွယ်ရာ အဖြာဖြာတို့ကို ကိုင်ဆောင်ကာ
လိုက်ပါကြကုန်သည်။ အနာထပိဏ် သူဌေး
ကြီးကားသစ်လွင်သောအဝတ်တန်းဆာတို့ကို
ဝတ်ဆင်လျက် ငါးရာသောသူဌေးတို့နှင့်အတူ
နောက်ဆုံးမှ လိုက်ပါလေသည်။ ဘုရားရှင်
သည် အနာထပိဏ်သူဌေး အမှူးပြုသော
ဥပါသကာ ပရိသတ်အပေါင်းကို ရွှေသွားပြု
လျက် နောက်တော်မှ ရဟန်းတော်အပေါင်း
ခြံရံကာ ရွှေရည်ပက်ဖျန်း တောင်မြိုင်စခန်း
ကဲ့သို့ တုန့်ခင်းမကုန်ဘုရားရှင်၏ အသရေဂုဏ်
အစုံတို့ဖြင့် ကုန်မြူးစမ္ပယ် တင့်တယ်တော်
မူလျက် ဇေတဝန်ကျောင်းတော်သို့ ဝင်တော်
မူလေသည်။

အနာထပိဏ် သူဌေးသည် ဘုရားရှင်၏
အလိုတော်နှင့် အညီ ရွှေကရားကိုကိုင်ကာ
ဘုရားရှင်၏လက်တော်၌ အလှူရေစက် သွန်း
ချပြီးလျှင် “ဤ ဇေတဝန်ကျောင်းတော်ကို
ရောက်ဆဲ ရောက်လတ္တံ့သော အရပ်လေးမျက်
နှာရှိ ရဟန်းသံဃာအား လှူပါ၏” ဟု
လျှောက်ထားကာ လှူဒါန်းလေသည်။ ဇေ-
တဝန်ကျောင်းလွတ်ပူဇော်ပွဲကို ၁၈-ကုဋေ
သော အသပြာငွေတို့ကို စွန့်ကြဲလှူဒါန်း၍
၉-လတိုင်တိုင် ကျင်းပသည် (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၅-
၆-၌ကား ၉-လ၊ အပရေတို့အလို၅-လ၊ အား
လုံး လက်ခံကြသည်ကား ၃-လ ဟု ဆို

သည်။)။ အနာထပိဏ်သူဌေးသည် မြေနေရာ အတွက် ၁၈-ကုဋေ၊ ကျောင်းအဆောက်အဦ အတွက် ၁၈-ကုဋေ၊ ကျောင်းလွှတ်ပူဇော်ပွဲ အတွက် ၁၈-ကုဋေ အားဖြင့် စုစုပေါင်း ဇေတဝန်ကျောင်းတော်အတွက် ၅၄-ကုဋေ အသပြာငွေတို့ကို စွန့်ကြဲ လှူဒါန်းလေသည် (ဝိ၊ ၄။ ၃၀၁-၇၊ ၃၁၃-၄။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၅။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၅။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၈-၉-၁၀။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၈-၉)။

ဤသို့လျှင် ဇေတဝန်ကျောင်းတော်သည် ဇေတမင်းသား၏ ဥယျာဉ်ခြံမြေ နေရာ၌ ဆောက်လုပ်ထားသောကြောင့် မူလအမည် ရင်းကို အစွဲပြု၍ “ဇေတဝန်=ဇေတဝန်”ဟု အမည်တွင်သည်။ အနာထပိဏ်သူဌေးသည် ဇေတမင်းသားထံမှ ၁၈-ကုဋေ အသပြာငွေ ပေး၍ ဝယ်ယူကာ ကျောင်းတော်ကြီးကို ဆောက်လုပ်လှူဒါန်းသောကြောင့် ကျောင်း ဆောက် လှူဒါန်းသူ ကျောင်းဒါယကာ အနာထပိဏ်သူဌေးကို အစွဲပြု၍ “အနာ-ထပိဏ်ကာရာမ = အနာထပိဏ် သူဌေး၏ ကျောင်းတိုက်”ဟု လည်း အမည်တွင်ပြန် သည် (မ၊ ၄။ ၁။ ၆၂။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၂။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၈။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၉၄။ ဥဒါန၊ ၄။ ၅၁)။

ဇေတဝန်ကျောင်းတိုက်တွင်း၌ “ကရေရိ ကျောင်းတော်၊ ကောသမ္ပ ကျောင်းတော်၊ ဂန္ဓကုဋ္ဌိ ကျောင်းတော်၊ သလဋ္ဌ ကျောင်း တော်”ဟု ကျောင်းတော်ကြီး ၄-ဆောင် ရှိသည်။ ကျောင်း တဆောင်လျှင် တန်ဘိုး တသိန်းစီ ထိုက်တန်သည်။ သလဋ္ဌ ကျောင်း တော်ကို ပဿေနဒီကောသလမင်း ဆောက် လုပ် လှူဒါန်း၍ အခြားသော ကျောင်း တော်တို့ကို အနာထပိဏ်သူဌေး ဆောက် လုပ် လှူဒါန်းသည် (ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁)။ အရှင် အာနန္ဒာမထေရ် ကြီးမှူး၍ စိုက်ပျိုးအပ် သော ဗောဓိပင်သည် ဇေတဝန်ကျောင်း

တံခါးမုခ်အနီး၌ တည်ရှိသည် (ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၀။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၁၊ ၂၉၀)။ ဇေတဝန် ကျောင်းတော်သည် သာဝတ္ထိပြည် တောင် ဘက်၌ တည်ရှိသည် (ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၄၄)။ ဘုရားရှင် သည် ဇေတဝန်ကျောင်းတော်၌ ၁၉-ဝါတိတိ ဝါကပ်တော်မူသည် (အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၄)။ ဇေတဝန်ကျောင်း တော်ရာသည် ဘုရားရှင်တို့ မစွန့်အပ်သော အရပ် ‘အဝိဇဟိတဌာန’ ၄-မျိုးတို့တွင် တမျိုး အပါအဝင် ဖြစ်သည် (ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၅၈)။

ခပ်သိမ်းသော ဘုရားရှင်တို့၏ ကျောင်း တော်ကို ဤဇေတဝန်ကျောင်းနေရာ၌ပင် ဆောက်လုပ်ကြသည်။ အကျယ်အဝန်း ပမာဏအားဖြင့်မူ မတူကွဲပြား ခြားနားကြသည်။ ဝိပဿီဘုရားရှင်၏ ကျောင်းတော်ရာသည် ၁-ယူဇနာ အကျယ်အဝန်းရှိသည်။ သီခီဘုရား ရှင်၏ ကျောင်းတော်ရာသည် ၃-ဂါဝုတ် အ ကျယ် အဝန်းရှိသည်။ ဝေဿဘူဘုရားရှင်၏ ကျောင်းတော်ရာသည် ၂-ဂါဝုတ် အကျယ် အဝန်းရှိသည်။ ကကုသန်ဘုရားရှင်၏ကျောင်း တော်ရာသည် ၁-ဂါဝုတ် အကျယ် အဝန်းရှိ သည်။ ကောဏကုဘုရားရှင်၏ ကျောင်းတော် ရာသည် ၁-ဂါဝုတ်ခွဲ (ဥသဘ ၄၀) အကျယ် အဝန်းရှိသည်။ ကဿပဘုရားရှင်၏ ကျောင်း တော်ရာသည် ဥသဘ ၂၀-အကျယ်အဝန်း ရှိသည်။ ဂေါတမဘုရားရှင်၏ ကျောင်းတော် ရာသည် ပကတိအတိုင်းအတာ အားဖြင့် ၁၆-ပယ်၊ မင်းသုံး အတိုင်း အတာအားဖြင့် ၈-ပယ် အကျယ်အဝန်းရှိသည်။

ဝိပဿီဘုရားရှင်၏ ကျောင်းတော်ရာ မြေ ကို ပုနဗ္ဗသုမိတ္တသူဌေးသည် အလျား ၁-တောင်၊ အနံ ၁-ထွာ၊ အစောက် လက် ၈-သစ် ပမာဏရှိသည့် ရွှေအုတ်တို့ဖြင့် ထောင် လိုက် စီခင်း၍ဝယ်ယူသည်။ သီခီဘုရားရှင်၏ ကျောင်းရာ မြေကို သီရိဝဇန သူဌေးသည်

ထွန်သွားပမာဏရှိသည့် ရွှေချောင်းတို့ဖြင့်
စီခင်း၍ ဝယ်ယူသည်။ ဝေဿဘူတုရားရှင်၏
ကျောင်းရာမြေကို သောတ္ထိယ (သောတ္ထိဇ)
သူဌေးသည် ဆင်ခြေပမာဏရှိသည့် ရွှေပိုင်း
ရွှေခဲတို့ဖြင့် ထောင်လိုက်စီခင်း၍ ဝယ်ယူ
သည်။ ကကုသန်ဘူရားရှင်၏ ကျောင်းရာမြေ
ကို အစ္စတသုဌေးသည် ရွှေအုတ်တို့ဖြင့်
ထောင်လိုက်စီခင်း၍ ဝယ်ယူသည်။ ကောဏ-
ဂုံဘူရားရှင်၏ ကျောင်းရာမြေကို ဥဂ္ဂသုဌေး
သည် ရွှေလိပ်ရုပ်တို့ဖြင့် စီခင်း၍ ဝယ်ယူသည်။
ကဿပဘူရားရှင်၏ ကျောင်းရာမြေကို သုမန
(သုမင်္ဂလ) သုဌေးသည် ရွှေတုံးရွှေခဲတို့ဖြင့် စီ
ခင်း၍ ဝယ်ယူသည်။ ဂေါတမဘူရားရှင်၏
ကျောင်းရာမြေကို အနာထပိဏ်သုဌေးသည်
အမှတ်တံဆိပ်ခတ်နှိပ်ထားသည့် အသပြာငွေ
တို့ဖြင့် ထောင်လိုက်စီခင်း၍ ဝယ်ယူသည်
(ဝိဠာဂဌာန ၆၃။ ဒီဠာဂဌာန ၁၆-၇။ အပါဠာဂဌာ
န ၁၁၀။ အံဠာဂဌာန ၁၀၉)။

ဇေတဿ ဝန် ဇေတဝန်။ တဉ္စိ ဇေတေန
ရာဇကုမာရေန ရောပိတံ သံဝဇ္ဇိတံ ပရိပါလိတံ။
သော စ တဿ သာမိ အဟောသိ။ တသ္မာ
ဇေတဝန်န္တိ ဝုစ္စတိ။ မဠာဂဌာန ၂။ ပဋိသံဠာဂဌာ
န ၁၂၀။ ခုဒ္ဒကဌာန ၉၄-၅။ ဥဒါနဌာန ၅၁။ သာ-
ဝတ္ထိယံ ဝိဟရတိ ဇေတဝနေ အနာထပိဏိ-
ကဿ အာရာမေ (ဒီဠာဂဌာန ၁၆၇)တိ သာဝတ္ထိ
ဥပနိဿာယ ယော ဇေတဿ ကုမာရဿ
ဝနေ အနာထပိဏိကေန ဂဟပတိနာ အာရာ-
မော ကာရိတော၊ တတ္ထ ဝိဟရတိ။ ဒီဠာဂဌာ
န ၃၀၀။ (-ဝိဠာဂဌာန ၁၆၇-၇။ ဝိဠာဂဌာန ၁၆၈။
ဝိဠာဂဌာန ၁၆၉။ ဝိဠာဂဌာန ၁၇၀။ ဝိဠာဂဌာန ၁၇၁။
ဝိဠာဂဌာန ၁၇၂။ ဒီဠာဂဌာန ၁၇၃။ မဠာဂဌာန ၁၇၄။
ဝိဠာဂဌာန ၁၇၅။ မဠာဂဌာန ၁၇၆။ မဠာဂဌာန ၁၇၇။
ဝိဠာဂဌာန ၁၇၈။ သံဠာဂဌာန ၁၇၉။ သံဠာဂဌာန ၁၈၀။
ဝိဠာဂဌာန ၁၈၁။ သံဠာဂဌာန ၁၈၂။ သံဠာဂဌာန ၁၈၃။
ဝိဠာဂဌာန ၁၈၄။ သံဠာဂဌာန ၁၈၅။ သံဠာဂဌာန ၁၈၆။
ဝိဠာဂဌာန ၁၈၇။ သံဠာဂဌာန ၁၈၈။ သံဠာဂဌာန ၁၈၉။
ဝိဠာဂဌာန ၁၉၀။ သံဠာဂဌာန ၁၉၁။ သံဠာဂဌာန ၁၉၂။
ဝိဠာဂဌာန ၁၉၃။ သံဠာဂဌာန ၁၉၄။ သံဠာဂဌာန ၁၉၅။
ဝိဠာဂဌာန ၁၉၆။ သံဠာဂဌာန ၁၉၇။ သံဠာဂဌာန ၁၉၈။
ဝိဠာဂဌာန ၁၉၉။ သံဠာဂဌာန ၂၀၀။

၃၉၅-ဂ။ အဘိကဏ္ဍ ၄၀၆။ ပဋိသံဠာဂဌာ
န ၃၅၀။ ဥဒါနဌာန ၅၂။ သုတ္တနိဌာန ၂၉၅။ အပါဠာဂဌာ
န ၁၀၀။ အပါဠာဂဌာန ၁၀၁။ မဟာနိဌာန ၃၄၇။ စူဠနိဌာ
န ၁၀၅။ နေတ္ထိဌာန ၁၁၅။ ဝိဠာဂဌာန ၁၀၆။ ဝိဠာ
ဂဌာန ၁၀၇။ ဝိဠာဂဌာန ၁၀၈။ ဒီဠာဂဌာန ၁၀၉။
ဝိဠာဂဌာန ၁၁၀။ မဠာဂဌာန ၁၁၁။ မဠာဂဌာန ၁၁၂။ သံ
ဠာဂဌာန ၁၁၃။ သံဠာဂဌာန ၁၁၄။ သံဠာဂဌာန ၁၁၅။
သံဠာဂဌာန ၁၁၆။ သံဠာဂဌာန ၁၁၇။ သံဠာဂဌာန ၁၁၈။
သံဠာဂဌာန ၁၁၉။ သံဠာဂဌာန ၁၂၀။ အံဠာဂဌာန ၁၂၁။
အံဠာဂဌာန ၁၂၂။ အံဠာဂဌာန ၁၂၃။ အံဠာဂဌာန ၁၂၄။
အံဠာဂဌာန ၁၂၅။ အံဠာဂဌာန ၁၂၆။ အံဠာဂဌာန ၁၂၇။
အံဠာဂဌာန ၁၂၈။ အံဠာဂဌာန ၁၂၉။ အံဠာဂဌာန ၁၃၀။
အံဠာဂဌာန ၁၃၁။ အံဠာဂဌာန ၁၃၂။ အံဠာဂဌာန ၁၃၃။
အံဠာဂဌာန ၁၃၄။ အံဠာဂဌာန ၁၃၅။ အံဠာဂဌာန ၁၃၆။
အံဠာဂဌာန ၁၃၇။ အံဠာဂဌာန ၁၃၈။ အံဠာဂဌာန ၁၃၉။
အံဠာဂဌာန ၁၄၀။ အံဠာဂဌာန ၁၄၁။ အံဠာဂဌာန ၁၄၂။
အံဠာဂဌာန ၁၄၃။ အံဠာဂဌာန ၁၄၄။ အံဠာဂဌာန ၁၄၅။
အံဠာဂဌာန ၁၄၆။ အံဠာဂဌာန ၁၄၇။ အံဠာဂဌာန ၁၄၈။
အံဠာဂဌာန ၁၄၉။ အံဠာဂဌာန ၁၅၀။ အံဠာဂဌာန ၁၅၁။
အံဠာဂဌာန ၁၅၂။ အံဠာဂဌာန ၁၅၃။ အံဠာဂဌာန ၁၅၄။
အံဠာဂဌာန ၁၅၅။ အံဠာဂဌာန ၁၅၆။ အံဠာဂဌာန ၁၅၇။
အံဠာဂဌာန ၁၅၈။ အံဠာဂဌာန ၁၅၉။ အံဠာဂဌာန ၁၆၀။
အံဠာဂဌာန ၁၆၁။ အံဠာဂဌာန ၁၆၂။ အံဠာဂဌာန ၁၆၃။
အံဠာဂဌာန ၁၆၄။ အံဠာဂဌာန ၁၆၅။ အံဠာဂဌာန ၁၆၆။
အံဠာဂဌာန ၁၆၇။ အံဠာဂဌာန ၁၆၈။ အံဠာဂဌာန ၁၆၉။
အံဠာဂဌာန ၁၇၀။ အံဠာဂဌာန ၁၇၁။ အံဠာဂဌာန ၁၇၂။
အံဠာဂဌာန ၁၇၃။ အံဠာဂဌာန ၁၇၄။ အံဠာဂဌာန ၁၇၅။
အံဠာဂဌာန ၁၇၆။ အံဠာဂဌာန ၁၇၇။ အံဠာဂဌာန ၁၇၈။
အံဠာဂဌာန ၁၇၉။ အံဠာဂဌာန ၁၈၀။ အံဠာဂဌာန ၁၈၁။
အံဠာဂဌာန ၁၈၂။ အံဠာဂဌာန ၁၈၃။ အံဠာဂဌာန ၁၈၄။
အံဠာဂဌာန ၁၈၅။ အံဠာဂဌာန ၁၈၆။ အံဠာဂဌာန ၁၈၇။
အံဠာဂဌာန ၁၈၈။ အံဠာဂဌာန ၁၈၉။ အံဠာဂဌာန ၁၉၀။
အံဠာဂဌာန ၁၉၁။ အံဠာဂဌာန ၁၉၂။ အံဠာဂဌာန ၁၉၃။
အံဠာဂဌာန ၁၉၄။ အံဠာဂဌာန ၁၉၅။ အံဠာဂဌာန ၁၉၆။
အံဠာဂဌာန ၁၉၇။ အံဠာဂဌာန ၁၉၈။ အံဠာဂဌာန ၁၉၉။
အံဠာဂဌာန ၂၀၀။

(ခ) ယင်း ဇေတဝန် ကျောင်းတိုက်ကို
သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ သာသနာတော် (ဂာဠ) ခုနှစ်
တွင် မင်းပြုသည့် မဟာသေနမင်းသည် မဟာ-
ဝိဟာရ ကျောင်းတိုက် နယ်ပယ်အတွင်း
'ဇေတိ' ဥယျာဉ်၌ ဆောက်လုပ်၍ ဒက္ခိဏာ-
ရာမကျောင်း၌ နေထိုင်သော တိဿမထေရ်
အား လှူဒါန်းသည် (မဟာဝံ ၃၇၊ ၃၈-
၃)။

(ဂ) ယင်းကျောင်းတိုက်ကို သာသနာ
တော်နှစ် (၁၆၉၆) ခုနှစ်၌ သီဟိုဠ်ကျွန်းတွင်

မင်းပြုသည့် ပရက္ကမဗာဟုမင်း ဆောက်လုပ်
လှူဒါန်းသည်။ ဘုရားရှင်သီတင်းသုံးတော်မူ
ရာ ဇေတဝန်ကျောင်းတော်ကြီးတမျှ ခမ်း
နား ကြီးကျယ်လှသည်။ သီဟိုဠ်ကျွန်းပုလတ္တို
(ပေါလောနန္ဒရဝ) မြို့ မြောက်ဖက်၌တည်ရှိ၏။
ဝိနယသင်္ဂဟအဋ္ဌကထာ၊ သာရတ္ထဒီပနီဋီကာ၊
အင်္ဂုတ္တရဋီကာကျမ်းပြု အရှင်သာရိပုတ္တရာ
မထေရ်နှင့် မာဂဓအဘိဓာန်ကျမ်းပြု အရှင်
မောဂ္ဂလ္လာန်မထေရ်တို့ သီတင်းသုံးရာဌာနဖြစ်
သည်။ တိဝဂ်မည်သော ဆင်းတုတော်ကြီး
သည် ဇေတဝန်ကျောင်းတိုက်အတွင်း၌တည်
ရှိသည်။ ဆင်းတုတော်ကြီးထားရာ ကျောင်း
တော်သည် ခြင်္သေ့ ကိန္နရာ စသော ရုပ်လုံး
ရုပ်ကြွ၊ ကွန်ရက် တံခါး၊ ပွတ်လုံး ပွတ်တိုင်တို့
ဖြင့် လှပဆန်းကြယ် ရှုချင်စဖွယ် ရှိလှပေ
သည်။ ထို့ပြင် ကျောက်ဖြင့် ဝန်းဝိုင်းသော
ပုံသဏ္ဌာန်ဆောက်လုပ်ထားသည့် စွယ်တော်
တိုက်သည်လည်း စောင်းတန်း လှေခါးတို့ဖြင့်
တင့်တယ်လှ ပေသည်။ တရားဟောဓမ္မာရုံ
သုံးဆောင်နှင့် စေတီတော် ၁-ဆူလည်းရှိ
သည်။ ကျောင်းတိုက်အတွင်း၌ သီတင်းသုံး
နေထိုင်ကြသည့်မဟာထေရ်များ သီတင်းသုံး
ရန် အဖိုးအနုတ္တထိုက်တန်သည့် ဘုံသုံးဆင့်ရှိ
ပြာသာဒ်ကြီး ၈-ဆောင်နှင့် အရှင်သာရိ-
ပုတ္တရာ သီတင်းသုံးရန် အုတ်ပြာသာဒ် ၁-
ဆောင်လည်းရှိသည်။ ထိုမှတစ်ပါး ၇၅-ခုသော
ပရိဝုဏ်မြေနေရာတွင် ဆောက်လုပ်ထားသည့်
ဘုံ ၂-ဆင့်ရှိ ပြာသာဒ်ရှည် ၇၅-ဆောင်၊
ပြာသာဒ်ငယ် ၁၇၅-ဆောင်၊ တံခါးမုခ် ၃၄-
ခု၊ ပိဋကတိုက် ၂-ဆောင်လည်းရှိသည်။ ၎င်း
ပြင်စင်္ကြံ ၈-ဆောင်၊ အလျား အနံ ကျယ်
ပြန့်သော ဆွမ်းစားကျောင်း ၁-ဆောင်၊
အုတ်မိုး မီးတင်းကုတ် ၈၅-ခု၊ ဝစ္စကုဋိအိမ်
၁၇၅-ခုလည်းရှိသည်။ ရဟန်းတော်များ ရေ
သုံးသပ်ရန်အတွက် ဝန်းဝိုင်းသော ပုံသဏ္ဌာန်
ရှိသည့် ‘ဝန’မည်သော ရေချိုးအိမ်၊ ဂူပုံ

သဏ္ဌာန်ရှိသည့် ‘ဂုဟာ’ မည်သော ရေချိုး
အိမ်၊ ပဒုမ္မာကြာပုံသဏ္ဌာန်ရှိသည့် ‘ပဒုမ’
မည်သော ရေချိုးအိမ်၊ ‘ဘဒ္ဒ’ မည်သော ရေ
ချိုးအိမ် စသော ရေချိုးအိမ်များလည်း ရှိ
သည်။ ဇေတဝန်ကျောင်းတိုက်ကြီးအတွင်း၌
အဆောက်အဦပေါင်း ၅၂၀-ရှိသည်။ ယင်း
ကျောင်းတိုက်ကြီးကို ကျောက်တံတိုင်းဖြင့်
ကာရံ၍ထားသည် (စူဠဝံ။ ၇၈၊ ၃၂-၄၈)။
နမ္မဒါတူးမြောင်းသည် ဇေတဝန်ကျောင်းမြေ
တလျှောက်တွင် စီးဆင်းလျက် ရှိသည်
(စူဠဝံ။ ၇၉၊ ၈၄)။ (D. P. P. N.)လည်း
ကြည့်။ သီတလူဒကသမ္ပန္နော၊ ဝသံ ဇေတဝနေ
ဣမံ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၆၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၉၆။
အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၇၀။

ဇေတဝနကောဋ္ဌက (ပု) [ဇေတဝန+ကောဋ္ဌက]
ဇေတဝန်ကျောင်းတံခါးမုခ်။ တသ္မိံ ကေ-
ဒိဝသံတထာဂတံ ဝန္နိတွာ ဇေတဝနကောဋ္ဌကံ
ဂတေ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၀။

ဇေတဝနဂန္ဓကုဋိ (ထိ) [ဇေတဝန + ဂန္ဓကုဋိ]
ဇေတဝန်ကျောင်း ဂန္ဓကုဋိတိုက်။ ဘဂဝါပိ
အာကာသေနာဂန္ဓာ ဇေတဝနဂန္ဓကုဋိမှိ-
ယေဝ ပါတုရဟောသိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၁၆။ (-
အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၉။)

ဇေတဝနဒွါရ (န) [ဇေတဝန+ဒွါရ] ဇေတဝန်
ကျောင်းတံခါး။ မဉ္ဇူသိဝိကာယ သာဝတ္ထိ
ဂစ္ဆန္တဿ ဇေတဝနဒွါရေ ပထဝိံ ပဝိဋ္ဌဘာဝံ
သုတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၇၈။

ဇေတဝနဒွါရကောဋ္ဌက (ပု) [ဇေတဝန+ဒွါရ-
ကောဋ္ဌက] ဇေတဝန်ကျောင်း တံခါးမုခ်။
ဇေတဝနဒွါရကောဋ္ဌကဿ ပန သမိပေန
ဂစ္ဆန္တေပိ “ကဟံ သတ္တာ ဝသတိ”တိ နာ-
ပုစ္ဆိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၀၃။ (- အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၂၈။
သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၃။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၅-၆။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၈၊
၂၁၉၊ ၂၆၁၊ ၂၉၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၄၅။)

ဇေတဝနဒွါရကောဋ္ဌကမတ္ထက (ပု) [ဇေတဝနဒွါရကောဋ္ဌက + မတ္ထက] ဇေတဝနကျောင်းတံခါးမုခ်၏ - အထက် - အပေါ်။ ပဉ္စကုဋ္ဌာဂါရသတာနိ မာပေတွာ ဇေတဝနဒွါရကောဋ္ဌကမတ္ထကေ ဂမနသဇ္ဇာနိ ကတွာ ဌပေဟိ”တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄။

ဇေတဝနဒွါရကောဋ္ဌကသမိပ (န) [ဇေတဝနဒွါရကောဋ္ဌက + သမိပ] ဇေတဝနကျောင်းတံခါးမုခ်အနီး။ ဇေတဝနဒွါရကောဋ္ဌကသမိပေ ဇေတဝနပေါက္ခရဏိယာပိ ဥဒကံ ဆိဇ္ဇိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၈။

ဇေတဝနဒွါရကောဋ္ဌမတ္ထက (ပု) [ဇေတဝနဒွါရကောဋ္ဌ + မတ္ထက] ဇေတဝနကျောင်းတံခါးမုခ်၏ - အထက် - အပေါ်။ ဇေတဝနဒွါရကောဋ္ဌမတ္ထကေ ဂမနသဇ္ဇာနိ ကတွာ ဌပေဟိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၈။

ဇေတဝနဒွါရသမိပ (န) [ဇေတဝနဒွါရ + သမိပ] ဇေတဝနကျောင်းတံခါးအနီး။ “တုမေ သုန္နရိ” မာရေတွာ ဇေတဝနဒွါရသမိပေ မာလာကစဝရေန ဆာဒေသာ”တိ အာဏာပေသံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။

ဇေတဝနပစ္စန္ဒ (ပု) [ဇေတဝန + ပစ္စန္ဒ] ဇေတဝနကျောင်း၏ - အစွန် - အဖျား။ အထေကဿ ဘိက္ခုနော ဇေတဝနပစ္စန္ဒေ ကေသ္မိံ ပရိဝေဏေ ဝသန္တဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၇။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၅။)

ဇေတဝနပဋိဂ္ဂဟဏ (န) [ဇေတဝန + ပဋိဂ္ဂဟဏ] ဇေတဝနကျောင်းတော်ကို ခံယူသောအခါ။ သာဝတ္ထိယံ ဣဗ္ဗကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဝယပ္ပတ္တော ဇေတဝနပဋိဂ္ဂဟဏေ သဉ္စာတပ္ပသာဒေါ ပဗ္ဗဇိတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၁။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၉၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၊၂၉၈။)

ဇေတဝနပဋိဂ္ဂဟဏဒိဝသ (ဝု) [ဇေတဝနပဋိဂ္ဂဟဏ + ဒိဝသ] ဇေတဝနကျောင်းတော်ကို ခံယူသောနေ့။ သော ဇေတဝနပဋိဂ္ဂဟဏဒိဝသေ ဗုဒ္ဓါနုဘာဝဒဿနေန သဉ္စာတပ္ပသာဒေါ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝိပဿနံ အာရဘိတွာ နစိရဿေဝ ဆဋ္ဌဘိညော အဟောသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။

ဇေတဝနပိဋ္ဌ (န) [ဇေတဝန + ပိဋ္ဌ] ဇေတဝနကျောင်း၏ အပြင်၊ ဇေတဝနကျောင်း ပြင်ဖက်၊ ဇေတဝနကျောင်းနံဘေး။ မယမ္ပိ ဇေတဝနပိဋ္ဌေ တိတ္ထိယာရာမံ ကာရေမူ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။

ဇေတဝနပိဋ္ဌိ (ထိ) [ဇေတဝန + ပိဋ္ဌိ] ဇေတဝနကျောင်း၏အပြင်၊ ဇေတဝနကျောင်း ပြင်ဖက်၊ ဇေတဝနကျောင်းနံဘေး။ တဒါ ကိရ အာဇီဝကာ ဇေတဝနပိဋ္ဌိယံ နာနပ္ပကာရံ မိစ္ဆာတပံ စရန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁၉။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။)

ဇေတဝနပိဋ္ဌိဝိဟာရ (ပု) [ဇေတဝနပိဋ္ဌိ + ဝိဟာရ] ဇေတဝနကျောင်း၏ - နံဘေး - အစွန် - ဖြစ်သော ကျောင်း။ တေဉ္စဘောပိ သောတ္ထိနာ သာဝတ္ထိံ ပတွာ ဇေတဝနပိဋ္ဌိဝိဟာရေန ဂစ္ဆန္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၈။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၈၇။)

ဇေတဝနပေါက္ခရဏိဋ္ဌာန (န) [ဇေတဝနပေါက္ခရဏိ + ဌာန] ဇေတဝန ရေကန် တည်ရှိရာ အရပ်။ အတိတေ ဣမသ္မိံ ယေဝ ကောသလရဋ္ဌေ ဣမိဿာ သာဝတ္ထိယာ ဣမသ္မိံ ယေဝ ဇေတဝနပေါက္ခရဏိဋ္ဌာနေ ကော ဝလ္လိဂဟနပရိက္ခိတ္တာ ကန္တရာ အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၉။

ဇေတဝနပေါက္ခရဏိတီရ (န) [ဇေတဝနပေါက္ခရဏိ + တီရ] ဇေတဝနရေကန်၏ ကမ်း။ မဉ္ဇကသိဝိကာယ နိယမာနော ဇေတဝနပေါက္ခ-

ရဏိတိရေ ဌပိတော ပထဝိယာ ဝိဝရေဒိန္နေ-
ပတိတော အဝိစိမ္ပိ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၆၄။
(—ဓမ္မ၊ ဌ။ ၁။ ၉၄။)

ဇေတဝနပေါက္ခရဏီ (ထိ) [ဇေတဝန + ပေါက္ခ-
ရဏီ] ဇေတဝနရေကန်၊ ဇေတဝနကျောင်း
တံခါးမုခ်အနီး၌ တည်ရှိသော ရေကန်။
ဇေတဝနဒွါရကောဌကသမိပ-ကြည့်။

ဇေတဝနပေါက္ခရဏီသမိပ (န) [ဇေတဝန +
ပေါက္ခရဏီ + သမိပ] ဇေတဝနရေကန်၏
အနီး။ ဇေတဝနပေါက္ခရဏီသမိပ အာဂ-
တော ဘန္တေတိ။ ဓမ္မ၊ ဌ။ ၁။ ၉၄။

ဇေတဝနပုဝိသနဒိဝသ (ပု) [ဇေတဝန + ပုဝိသန +
ဒိဝသ] ဇေတဝနကျောင်းတော်သို့ ဝင်တော်
မူသောနေ့။ မဟာသေဠိပိ ခေါ် ဝိဟာရမဟံ
သဇ္ဇေတွာ တထာဂတဿ ဇေတဝနပုဝိသ-
နဒိဝသေ ပုတ္တံ သဗ္ဗာလင်္ကာရပုဂ္ဂိုလ်တို့
ကတွာ။ ဇာ၊ ဌ။ ၁။ ၁၀၈။

ဇေတဝနမဂ္ဂ (ပု) [ဇေတဝန + မဂ္ဂ] ဇေတဝန
ကျောင်း လမ်း။ ဇေတဝနကျောင်းတော်သို့
သွားရာလမ်း။ အညတရသို့ တိတ္ထိယာရာမေ
ဝသိတွာ ပါတောဝ ဇေတဝနမဂ္ဂ ဩတရိ-
တွာ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၂၃၄။ ဇာ၊ ဌ။ ၂။ ၂၇၃။

ဇေတဝနမဟာဝိဟာရ (ပု) [ဇေတဝန + မဟာ-
ဝိဟာရ] ဇေတဝနကျောင်းတော်ကြီး၊ ဇေ-
တဝနကျောင်းတိုက်ကြီး။ သော ဟိ စတု-
ပဏ္ဏာသကောဋိယော ဝိဿဇ္ဇေတွာ သာဝတ္ထိ-
ယာ ဒက္ခိဏဘာဂေ အနုရာဓပုရဿ မဟာ-
ဝိဟာရသဒိသေ ဌာနေ ဇေတဝနမဟာ-
ဝိဟာရံ နာမ ကာရေသိ။ ဒီ၊ ဌ။ ၃။ ၄၄။
(—သံ၊ ဌ။ ၁။ ၂၈၉။ သံ၊ ဌ။ ၂။ ၂၅၅။ သံ၊ ဌ။ ၃။
၁၀၅၊ ၂၅၄။ အံ၊ ဌ။ ၁။ ၄၈၊ ၉၇၊ ၁၅၀၊ ၁၅၃၊
၁၇၉။ အံ၊ ဌ။ ၂။ ၂၇၆။ အံ၊ ဌ။ ၃။ ၁၆၉။ ဓမ္မ၊
ဌ။ ၁။ ၃။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၁၅၂။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၁။ ၂၆၊
၂၁၅၊ ၂၄၉။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၂။ ၅။ ထေရီ၊ ဌ။ ၁၃၉၊
၂၀၂။ အပါ၊ ဌ။ ၁။ ၃၃၈။ အပါ၊ ဌ။ ၂။ ၂၇၀။

ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၄။ ဇာ၊ ဌ။ ၁။ ၁၁၁၊ ၃၆၉။ ဒီ၊ ဌ။ ၂။
၁၆။ မ၊ ဌ။ ၃။ ၄၂၄။)

ဇေတဝနဝါသိက (တိ) [ဇေတဝန + ဝသ + ကိက]
ဇေတဝနကျောင်း၌ သီတင်းသုံး နေထိုင်
သောသူ။ ကော ကိရ ဇေတဝနဝါသိကော
ဘိက္ခု ယံကိဉ္စိ စိဝရေ ကတ္တဗ္ဗံ ဆေဒနဗုဒ္ဓ-
နဝိစာရဏသိဗ္ဗနာဒိကံ ကမ္မံ၊ တတ္ထ သုကု-
သလော။ ဇာ၊ ဌ။ ၁။ ၂၃၇။

ဇေတဝနဝါသိနိကာယ (ပု) [ဇေတဝနဝါသိ +
နိကာယ] သီဟိုဠ်ကျွန်း မဟာသေနမင်း
ဆောက်လုပ်အပ်သော ဇေတဝနကျောင်း၌
နေသော ရဟန်းအပေါင်း၊ ဇေတဝနဝါသိ
ဂိုဏ်း။ သဓမ္မိနံ ဇေတဝနဝါသိနံ ဘိက္ခုနံ
ဂဏော ဇေတဝနဝါသိနိကာယော နာမ။
မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၂၄။

ဇေတဝနဝါသီ (တိ) [ဇေတဝန + ဝသ + ကီ]
ဇေတဝနကျောင်း၌ သီတင်းသုံး နေထိုင်
သောသူ။ (က) သာဝတ္ထိပြည် ဇေတဝန
ကျောင်း၌ သီတင်းသုံးနေထိုင်သောသူ။ (ခ)
သီဟိုဠ်ကျွန်း မဟာသေနမင်း ဆောက်လုပ်
အပ်သော ဇေတဝနကျောင်း၌ သီတင်းသုံး
နေထိုင်သောသူ၊ ဇေတဝနဝါသီ ဂိုဏ်းသား။
(က) န ဘိက္ခုဝေ ဇေတဝနဝါသီ စိဝရဝဇ္ဇ-
ကော ဣဒါနေဝ အညေ ဝဇ္ဇေတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ
ဝဇ္ဇေသိယေဝ။ ဇာ၊ ဌ။ ၁။ ၂၃၈။ (—ဇာ၊ ဌ။
၂။ ၂၁၉။) (ခ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇေတဝနဝါသီအဘယဂိရိဝါသိနိကာယ (ပု)
[ဇေတဝနဝါသီ + အဘယဂိရိဝါသီ + နိကာ-
ယ] ဇေတဝနဝါသီဂိုဏ်း၊ အဘယဂိရိဝါသီ
ဂိုဏ်း။ ဧတေန ရာဟုလစရိယာဒိနံ ဇေတ-
ဝနဝါသီအဘယဂိရိဝါသိနိကာယာနံ သမယံ
နိဝဇ္ဇေတိ။ သီ၊ ဌ။ ၁။ ၁၃၀။

ဇေတဝနဝိဟာရ (ပု) [ဇေတဝန + ဝိဟာရ]
ဇေတဝနကျောင်း၊ ဇေတဝနကျောင်းတိုက်။

ဣမံ ဇေတဝနဝိဟာရံ အာဂတာနာဂတဿ
စာတုဒ္ဓိဿ ဗုဒ္ဓပုဗ္ဗဿ ဘိက္ခုသံဃဿ
ဒမ္မိ”တိ အဒါသိ။ အပါဠာ၁။၁၀၉။ ဇာ၊ဠာ၊
၁။၁၀၉။ (-ဝိ၊ဠာ၊၁။၁၀။ ဝိ၊ဠာ၊၂။၁၁၉။ ဓမ္မ၊
ဠာ၊၂။၁၄၇။ အပါဠာ၁။၁၃၂။ သာရတ္ထ၊၁။
၅၅။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄၁။ ဝိမတိ၊၁။၁၅။ ဒီ၊ဠိ၊
၁။၂၃။ သီ၊ဠိ၊သစ်၊၁။၇၀။ အံ၊ဠိ၊၃။၁၀၉။)

ဇေတဝနသမိပ (န) [ဇေတဝန + သမိပ] (၁)
ဇေတဝနကျောင်း၏ အနီး။ (တိ) (၂) ဇေ-
တဝန ကျောင်း၏ အနီးဖြစ်သော။ (၁)
သစေ မယမ္ပိ ဇေတဝနသမိပေ အာရာမံ
ကာရာပေတုံ သက္ကုဏေယျာမ။ သံ၊ဠာ၊၃။
၃၃၃။ (- ပဋိသံ၊ဠာ၊၂။၁၇၅။ ဥဒါန၊ဠာ၊
၂၃၄။) (၂) ဇေတဝနသမိပေ တိတ္ထိယာ-
ရာမေ ဝသိတွာ။ ဓမ္မ၊ဠာ၊၂။၁၁၆။

ဇေတဝနသာမန္တ (န) [ဇေတဝန + သာမန္တ]
ဇေတဝနကျောင်း၏အနီး။ အနုပုဗ္ဗေန သာ-
ဝတ္ထိံ ပတွာ ဇေတဝနသာမန္တေ ခန္ဓာဝါရံ
ဗန္ဓိတွာ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄၁။

ဇေတဝနသုတ္တ (န) [ဇေတဝန + သုတ္တ] ဇေတ-
ဝနသုတ်။ ဇေတဝန ကျောင်းတော်၏ ဂုဏ်
ကျေးဇူးနှင့် အရိယာမဂ်၊ အရှင်သာရိပုတ္တရာ
၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးတို့ကို အနာထပိဏ်နတ်သား
သည် ဖော်ထုတ် ချီးကျူးအပ်သော သုတ်။
သံယုတ္တနိကာယ၊ သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊
ဒေဝတာသံယုတ်။ ၁-သံယုတ်၊ ၅-ဝဂ်၊ ၈-
သုတ်။ သံ၊၁။၃၁။

ဇေတဝနာဘိမုခ (တိ) [ဇေတဝန + အဘိမုခ။
ထိဉ္ဇ ဇေတဝနာဘိမုခိ။] ဇေတဝနကျောင်း
သို့ ရှေးရှုသောသူ။ ဇေတဝနာဘိမုခေ
ဂစ္ဆန္တေ ဒိသ္မာ။ ဥဒါန၊ဠာ၊၆၄။ (-ဇာ၊ဠာ၊၁။
၂၁၄။) ဂန္ဓမာလာဒိဟတ္တာ ဇေတဝနာဘိမုခိ
ဂစ္ဆတိ။ ဓမ္မ၊ဠာ၊၂။၁၁၆။ (-ဥဒါန၊ဠာ၊၂၃၄။
သုတ္တနိ၊ဠာ၊၂။၂၃၅။ ဇာ၊ဠာ၊၂။၃၇၃။ ဇာ၊ဠာ၊
၄။၁၇၉။)

ဇေတဝနာဘိမုခိ (တိ) [ဇေတဝနာဘိမုခ + ဤ]
ဇေတဝနကျောင်းတော်သို့ရှေးရှုသောမိန်းမ။
အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇေတာရာမပဋိဂ္ဂါဟ (ပု) [ဇေတ + အာရာမ +
ပဋိဂ္ဂါဟ] ဇေတမင်းသား၏ အရာမ ဥယျာဉ်
ကို ခံယူရာဖြစ်သော ကျောင်း၊ ဇေတဝန
ကျောင်း။ ဇေတာရာမပဋိဂ္ဂါဟေ၊ ပဗ္ဗဇိ* အ-
နဂါရိယံ။ အပါ၊၂။၁၅၅။

ဇေတိ (ကြိ) [ဇိ + အ + တိ] အောင် - နိုင် -
၏။ အောင်မြင်၏။ သာဓုမ္ပိ သာဓုနာ ဇေတိ
(ဇာ၊၁။၃၆)တိ ယေ သာဓု သပ္ပုရိသာ၊ တေ
သယမ္ပိ သာဓု ဟုတွာ သာဓုနာဝ ဥပါယေန
ဇိနာတိ။ ဇာ၊ဠာ၊၂။၃။ (- သံ၊၁။၁၆၄-၅၊
၂၂၃-၅။ ဇာ၊၂။၂၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉၀။
ဣတိဝုတ်၊ဠာ၊၄၃။ သုတ္တနိ၊ဠာ၊၁။၁၀။ ထေရ၊
ဠာ၊၂။၁၁၃။ ဇာ၊ဠာ၊၇။၁၇၁-၂။ နေတ္ထိဝိ၊
၃၂၇။) ဇိဿာမ-ဇာ၊၂။၂၇၅။ ဇာ၊ဠာ၊၇။
၁၇၀-၁။ ဇေယျ-ဓမ္မ၊၂။ ဓမ္မ၊ဠာ၊၁။၄၁၇-
၈။ ဇာ၊ဠာ၊၁။၃၃၂။ ဇေယတိ - ဇာ၊၁။
၂၂၉။ ဇာ၊ဠာ၊၄။၁၀၃။ ဇေယသိ-ဝိမာန။
၃၉။ ဇာ၊၁။၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉၁။ ဝိမာန၊
ဠာ၊၁၂၇။ ဇာ၊ဠာ၊၂။၂၃၀-၁။

ဇေတု (ပု) [ဇိ + တု။ ဇိနာတိတိ ဇေတာ။ရှု။
၅၇၃။] အောင်-နိုင်-သော၊ အောင်မြင်
သောသူ။ ဇေတာရံ လဘတေ ဇယ (သံ၊
၁။၈၆)န္တိ ဇယန္တော ပုဂ္ဂလော ပစ္ဆာ ဇေ-
တာရမ္ပိ လဘတိ။ သံ၊ဠာ၊၁။၁၄၂။

ဇေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဇိ + တုံ] အောင် - နိုင် - ခြင်း
ငှါ၊ အောင်မြင်ခြင်းငှါ။ န စာပိ မန္တ-
ယုဒ္ဓေန၊ သက္ကာ ဇေတုံ ဓနေန ဝါ။ သံ၊၁။
၁၀၂။ (- ဣတိဝုတ်၊ဠာ၊၂၄၂။ ထေရ၊ဠာ၊၁။
၆၂။ ထေရ၊ဠာ၊၂။၁၇၇။ ဇာ၊ဠာ၊၄။၃၄၅။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၁၊၂၂၅။)

ဇေတုကာမ (တိ)• [ဇေတု+ကာမ] အောင်
ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ အောင်လိုသော၊ သူ။
ယထာ နာမ သူရော ပုရိသော ပစ္စတ္တိကော
ပစ္စုပ္ပန်တေ တံ ဇေတုကာမော အညံ ကိစ္စံ
ပဟာယ။ ထေရါဌ။ ၂။ ၁၇၇။

ဇေတုတ္တရ (န) [ဇေတု + ဥတ္တရ။ စ-ကိုဇ-
ပြု။ ဇေတု+ဥတ္တရ။ စေတိယရဋ္ဌေ ဥတ္တမတ္တာ
ဇေတုတ္တရံ၊ “ဇေတုတ္တရ”န္တိ ပါဌေ ပန ဝဏ္ဏ-
ဝိကာရော၊ ဝေရိယဋ္ဌာနတ္တာ ဇေတုတ္တံ တံ
ဥတ္တမတ္တာ ဥတ္တရဉ္စေတိဝါ ဇေတုတ္တရံ။ ဓာနံ၊
ဋီ။ ၂၀၀-၁။] ဇေတုတ္တရမြို့၊ ဇေတုတ္တရပြည်။
(ယင်း ဇေတုတ္တရမြို့သည် သီဝိတိုင်း၏မြို့
တော် ဖြစ်သည်။ ဝေဿန္တရာမင်းကြီးနှင့် မဒ္ဒိ-
ဒေဝီတို့၏ ထီးနန်းစိုးစံရာ မြို့တော်လည်း
ဖြစ်သည်။ ယခုအခါ ပဉ္စပ် (ပန်ဂျပ်)နယ်မှ
အနောက်တောင်ဘက် ‘ဇေလုစိဋ္ဌာန’ (ဗလူ-
ကျိစ်တာနယ်) အစပ်၊ ထောရ ကောဋ္ဌ၊
(သောရကောဋ္ဌ) မြေပုံ အနေ အားဖြင့်
မြောက်လတ္တီတွဒ် (၂၀) နှင့် (၃၀) အရှေ့
လောင်ဂျီတွဒ် (၆၆) နှင့် (၆၈) အကြားမှာ
တည်ရှိသည်။ မဟောသဓာဇာတ်နှင့် ဥမ္မာ-
ဒန္တိဇာတ်တို့၌ကား ဇေတုတ္တရမြို့ဟု မဆိုပဲ
‘အရိဋ္ဌပုရမြို့’ဟု ဆိုသည် (ဗုဒ္ဓသာသနိက-
ပထဝီဝင်)။ တတော စုတာ သာ ဖုဿတိ၊
ခတ္တိယေ ဥပပဇ္ဇေ။ ဇေတုတ္တရမိ နဂရေ၊
သဉ္စယေန သမာဂမိ။ စရိယာ။ ၃၉၂။ စရိ-
ယာ၊ ဌ။ ၇၈။ ဇာ၊ ဌ။ ၂၄၇။ (- စရိယာ။
၃၉၆။ ဇာ၊ ၂။ ၃၇၇။ စရိယာ၊ ဌ။ ၁၀၂။ ဇာ၊
ဌ။ ၂။ ၃၈၄။)

ဇေတုတ္တရနဂရ (န) [ဇေတုတ္တရ + နဂရ] ဇေ-
တုတ္တရမြို့၊ ဇေတုတ္တရပြည်။ ဇေတုတ္တရနဂရ-
တော ဟိ သုဝဏ္ဏဂီရိတာလော နာမ ပဗ္ဗ-
တော ပဉ္စ ယောဇနာနိ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၈၈။
(- ၇၈၊ ၁၀၀။ ဇာ၊ ဌ။ ၇၈၊ ၂၄၂၊ ၂၅၃၊ ၃၈၅။)

ဇေတုတ္တရနဂရာဘိမုခ (တိ) [ဇေတုတ္တရနဂရ+
အဘိမုခ] ဇေတုတ္တရမြို့သို့ ရှေ့ရှုသော။ သိ-
နေရူပဗ္ဗတရာဇာ ဩနမိတွာ ဇေတုတ္တရနဂရာ-
ဘိမုခေါ အဋ္ဌာသိ။ စရိယာ၊ ဌ။ ၈၈။ (- ဇာ၊
ဌ။ ၇၈၊ ၂၄၉။)

ဇေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဇိ+တွာ] အောင်- နိုင်- ရှိ၊
အောင်မြင်၍။ တေ တုသိတာ ဇေတွာ
မာရံ သဝါဟိနိံ တေ အနေဇာ။ အံ၊ ၁။
၃၂၃။ ဇေတွာ မာရံ သဝါဟိနိံန္တိ သသေနကံ
မာရံ ဇိနိတွာ ဌိတာ။ အံ၊ ဌ။ ၂။ ၂၆၀။ (-
သံ၊ ၁။ ၄၆၆၊ ၄၇၂။ ဓမ္မ။ ၃၉။ ဣတိဝုတ်။ ၂၂၉၊
၂၃၂။ သုတ္တနိ။ ၃၄၃။ ထေရ။ ၂၇၇၊ ၃၆၃။
ထေရီ။ ၃၇၈၊ ၃၈၆-၇။ အပါ၊ ၁။ ၆၈။ အပါ၊
၂။ ၁၅၈။ မဟာနိ။ ၇၄၊ ၁၃၇။ စူဠနိ။ ၁၁၄။
ဇာ၊ ၁။ ၁၀၉။ နေတ္တိ။ ၁၃၁။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၁၈၉။
ဓမ္မ၊ ဌ။ ၂။ ၁၁၅။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၁၈။ ထေရ၊
ဌ။ ၂။ ၅၀၊ ၂၀၃၊ ၄၈၄။ ထေရီ၊ ဌ။ ၁၃၊ ၆၃။
မဟာနိ၊ ဌ။ ၂၀၃။ ဇာ၊ ဌ။ ၃။ ၉၆။ ဇာ၊ ဌ။ ၅။
၂၅၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၄၂။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂။
အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၀။ နေတ္တိဝိ။ ၃၀၇။)

ဇေတွာန (ကြိ၊ဝိ) [ဇိ+တွာန] အောင်- နိုင်-
၍၊ အောင်မြင်၍။ ဇေတွာန မစ္စုနော
သေနံ၊ အနာဂန္တာ ပုနဗ္ဗဝံ။ သံ၊ ၁။ ၁၂၃။
ဓမ္မ၊ ဌ။ ၁။ ၂၇၄။ (- သံ၊ ၁။ ၁၂၃၊ ၁၃၁။ အံ၊ ၃။
၂၉၄-၅။ ဣတိဝုတ်။ ၂၄၇။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။
၂၄၂။)

ဇေန္တိ (ပု) [?] (၁) ဇေန္တိရွာ။ (၂) ဇေန္တိ-
ထေရ်။ (က) ဇေန္တိရွာစားမင်း၏ သား
ဇေန္တိမထေရ်။ (ခ) ကောသလမင်းကြီး၏
ပုရောဟိတ်သား ဇေန္တိထေရ်။ (၁၊ ၂-က)
သော တေန ပုညကမ္မေန ဒေဝမနုဿေသု
သံသရန္တော ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ မဂဓရဋ္ဌေ
ဇေန္တိဂါမေ ကေဿ မဏ္ဍလိကရာဇဿ ပုတ္တော
ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ဇေန္တောတိဿ နာမံ အဟော-
သိ။ ထေရ၊ ဌ။ ၁။ ၂၇၈-၉။ (- ထေရ။ ၂၄၄။)

(ခ) ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ သာဝတ္ထိယံ ကောသလရညော ပုရောဟိတဿ ပုတ္တော ဟုတော နိဗ္ဗတ္တိ၊ တဿ ဇေန္တောတိနာမံ အဟောသိ။
ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၆။ (- ထေရ၊ ၂၇၇။)

ဇေန္တဂါမ (ပု) [ဇေန္တ + ဂါမ] ဇေန္တရွာ။ အထက် ပုဒ်ကြည့်။

ဇေန္တတ္ထေရ (ပု) [ဇေန္တ + ထေရ] ဇေန္တထေရ။
(က) ဇေန္တရွာစားမင်း၏ သား ဇေန္တထေရ။ (ခ) ကောသလမင်းကြီး၏ ပုရောဟိတ်သား ဇေန္တထေရ။ (က) ဒုပ္ပဗ္ဗဇ္ဇံ ဝေဒုရမိဝါသာ ဂေဟာတိ အာယသ္မတော ဇေန္တတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၈။ (ခ) ဇာတိမဒေန မတ္တောဟန္တိအာဒိကာ အာယသ္မတော ဇေန္တတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၆။

ဇေန္တာ (ထိ) [ဇေန္တ + အာ] ဇေန္တာမည်သော ထေရီမ။ ဣတ္ထံ သုဒ္ဓံ ဇေန္တာ ထေရီ ဂါထာယော အဘာသိတ္တာတိ။ ထေရီ၊ ၃၈၁။ (- ထေရီ၊ ၂၉။)

ဇေယျံ (န) [ဇိ + ဣ] (၁) အောင် - နိုင် - ခြင်း၊ အောင်မြင်ခြင်း။ (တိ) (၂) အောင် - နိုင် - အပ်သော၊ အောင်မြင်အပ်သော။ (၁၊ ၂) ဇိ = ဇယေ၊ ဇယနံ ဇိယတိတိဝါ ဇေယျံ။ မောဂံ၊ ပုဉ္ဇိကာ၊ ၅။ ၂၈။ (၁) မင်္ဂလကာမတာယ ဟိ ဇေယျောတိ တေသ္မိံ အတ္ထေ ဇေတောတိ ဝုတ္တံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၉။ ဇေတဗ္ဗံ ဇေယျမုစ္စတေ။ ဓာန်၊ ၃၇၉။ (- သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၁။)

ဇေယျ (တိ) [ဇု + ဣယ။ ပသတ္ထ + ဣယ] (၁) ကြီးမားသော၊ အလွန်ကြီးမားသော။ သူ။ (၂) ချီးမွမ်းအပ်သော၊ အလွန်ချီးမွမ်းအပ်သော။ သူ။ ကစ္စည်း။ ၂၆၂-၃-ကြည့်။

ဇေယျ (ကြိ) [ဇိ + ယေ] အောင် - နိုင် - ရ၏၊ အောင်မြင်ရ၏။ ဇေတိ-ကြည့်။

ဇေယျသေန (ပု) [?] ဇေယျသေနမည်သော သူ။ ဘူမိဇော ဇေယျသေနော အဘိရာဇနောတိ တိဟိ သဟာယေဟိ သဒ္ဓိံ ဘဂဝတော သန္တိကံ ဂတော။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၆။

ဇေဝနိက (န) [ဇိဝန + ဣက။ ဇိဝန္တိ ရာဇာနော အနေန၊ ဇိဝနမေဝ ဇေဝနိကံ။ ဝိ၊ ပါ၊ ဓာန်။] အသွား တဖက်ရှိသော ဓားစသော လက်နက်။ ပုန စ ပရံ ဘိက္ခဝေ ရညော ပစ္စန္တိမေန ဂရေ ဗဟံ အာဝုဓံ သန္တိစိတံ ဟောတိ သကလဉ္စေဝ ဇေဝနိကဉ္စ (ဇေဝနိယဉ္စ။ သိ၊ ဌ။ မူကံ)။ အံ၊ ၂။ ၄၇၈။ ဇေဝနိကန္တိ ကေတောဓာရာဒိသေသာဝုဓံ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၂။

ဇေဝနိယ (န) [ဇိဝန + ဣယ] အသွားတဖက်ရှိသော ဓားစသော လက်နက်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇေယတိ (ကြိ) [ဇိ + သတိ] အောင် - နိုင် - လတ္တံ့၊ အောင်မြင်လတ္တံ့။ ဇေတိ-ကြည့်။

ဇေယန္တ (တိ) [ဇေသ + အန္တ။ ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟ။ ဇေသု + အန္တ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၈၁။] သွားလာလှည့်လည် - သော၊ သူ။ ဇေယန္တံ ဂိရိဒုဂ္ဂေသု၊ သမေသု ဝိသမေသု စ။ ဇာ၊ ၂။ ၅၈၊ ၃၁၇။ ဇေယန္တိ ဝိစရန္တံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၂၇၆။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၂၆၁။

ဇေယသိ (ကြိ) [ဇိ + သသိ] အောင် - နိုင် - လတ္တံ့၊ အောင်မြင်လတ္တံ့။ ဇေတိ-ကြည့်။

ဇောဂံက (ပု၊ န) [ဇုဂံ + ဣ။ ထောမ။] အကျော်။ ဝံသိကံ၊ ရာဇရဟံ၊ ကိမိဇံ ဇောဂံကံ ပျတြ။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၃၀၂။

ဇောတက (တိ) [ဇုတ + ဣ + ဣ] ထွန်းပြတတ်သော၊ သိစေတတ်သော။ မဟာသဠာယတနိကန္တိ မဟန္တာနံ ဆန္တံ အာယတနာနံ ဇောတကံ ဓမ္မပရိယာယံ။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၄၇။ ဇောတကန္တိ ဗောဓကံ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၃၃။ (- ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၃၇။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၇၂။ သိ၊ ဋီ၊

ပစေခြင်း၊ ထွန်းပြခြင်း။ (၂) ထွန်းပြကြောင်း (သတိ)။ (တိ) (၃) ထွန်းလင်း-တောက်ပ-စေတတ်သော။ သူ။ (က) ဇောတနတ္ထ (က)-ကြည့်။ (ခ) ဇောတနေ (ပဋိသံ။ ၁၁၅) တိ အတ္တာဒိနံ ဒီပနေ။ ပဋိသံ။ ၁၁၆။ ၂၄၄။ (- သိ၊ ဝိ၊ သစ်။ ၂။ ၁၄၇၊ ၁၄၈။ အနုဋီ၊ ၁။ ၇၂။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၆၈။) (၂) ဇောတနလက္ခဏ-ကြည့်။ (၃) ဇောတိပါလ-ကြည့်။

ဇောတနဋ္ဌ (ပ) [ဇောတန+အတ္ထ] (၁) ထွန်းလင်း-တောက်ပ-ခြင်းဟူသော-အနက်-သဘော။ (၂) ထွန်းလင်း-တောက်ပ-တတ်သော-အနက်-သဘော။ (၃) ထွန်းပြတတ်သော-အနက်-သဘော။ (၁) ကေတ္တ ဇောတနဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။ ၁၉။ (- ၃၀၈။ ပဋိသံ။ ၁၁၆။ ၉၄။) (၂) သော ဟိ ဇောတနဋ္ဌေန ဝိရောစနဋ္ဌေန ဇုတိတိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၄။ (၃) ပစ္စဝေက္ခဏာ မဂ္ဂါဓိဂတဿ အတ္တဿ သဗ္ဗသော ဇောတနဋ္ဌေန ဉာဏဒဿနံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃။

ဇောတနတ္ထ (ပ) [ဇောတန+အတ္ထ] (က) ထွန်းလင်း-တောက်ပ-စေခြင်းအကျိုး။ (ခ) ထွန်းပြခြင်းအကျိုး။ (က) ပရိယောဒါပနာယာတိ ပရိယောဒါပနတ္ထာယ ဇောတနတ္ထာယ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၉။ (ခ) တဒတ္တဿ ဇောတနတ္ထံ ဥပယောဂနိဒ္ဒေသော ကတော။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၇၅။ (- အနုဋီ၊ ၁။ ၇၇။)

ဇောတနလက္ခဏ (န) [ဇောတန+လက္ခဏ] (အာရုံကို) ထွန်းပြကြောင်း၏ အဖြစ်ဟူသော-သဘော-လက္ခဏာ။ ဥပဋ္ဌာနလက္ခဏေ၊ ဇောတနလက္ခဏေ စ လ္လန္တဋ္ဌံ ကာရေတိတိ လ္လန္တိယံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၁။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄၄။ စိတ္တေ အာရမ္မဏဿ ဥပဋ္ဌာနံ ဇောတနဋ္ဌ သတိယေဝါတိ တဿာ ဧတိလက္ခဏံ။ မူလ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၆။ ယေန ဓမ္မေန စိတ္တေ အာရမ္မဏံ ဥပတိဋ္ဌတိ ဇောတတိစ၊ သော ဓမ္မော ဥပဋ္ဌာနံ

ဇောတနန္တိ စ ဝုတ္တောတိ အာဟ “ဥပဋ္ဌာနံ ဇောတနဋ္ဌ သတိယေဝါ” တိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၀၄။

ဇောတနာပညတ္တိ (ထိ) [ဇောတနာ + ပညတ္တိ] ထွန်းပြခြင်း ဟူသော အပြားအားဖြင့် သိစေမှု။ ဇောတနာပညတ္တိ (နေတ္ထိ၊ ၅၄) တိ ပဋိညာတဿ အတ္တဿ သိဒ္ဓိယာ ပကာသနာပညတ္တိ။ နေတ္ထိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၂၆။ (- နေတ္ထိဝိ၊ ၁၉၆။)

ဇောတန္တိ (တိ) [ဇုတ+အ+အန္တိ။ ထိ-၌ ဇော-တန္တိ။] ထွန်းလင်း-တောက်ပ-သော။ ဉာဏာလောကေန ဇောတန္တော၊ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇိတာဝဒေ။ အပါ၊ ၁။ ၄၁၇။ (- ၉၇၊ ၁၆၂၊ ၁၈၄၊ ၂၃၀၊ ၃၄၀။ အပါ၊ ၂။ ၄၃၊ ၇၄၊ ၈၈။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၂၊ ၄၅၀။ အပါ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၉၊ ၁၅၀။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။) သတ္တသတသဟဿာနိ၊ ပါတိယော တတ္ထ ကာရယံ။ နုဋ္ဌဂ္ဂိ ဝိယ ဇောတန္တိ၊ ရတနေဟေဝ သတ္တဟိ။ အပါ၊ ၂။ ၂၆၀။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ၊ ၇၂။

ဇောတန္တိ (ကြိ) [ဇုတ+အ+အန္တိ] ထွန်းလင်း-တောက်ပ-ကုန်၏။ ဇောတတိ-ကြည့်။

ဇောတန္တိ (ထိ) [ဇောတန္တ+ဤ] ထွန်းလင်း-တောက်ပ-သော ခွက်။ ဇောတန္တ-ကြည့်။

ဇောတမာန (တိ) [ဇုတ+အ+မာန] (က) ထွန်းလင်း-တောက်ပ-သော။ ကဿေတ ‘မာကိဏ္ဏဇနံ ဝိမာနံ၊ သူရိယဿ ရံသီရိဝ ဇောတမာနံ။ ဝိမာနံ၊ ၇၄။ ပေတံ၊ ၂၀၇။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ၊ ၂၀၈။ (- ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၂။ အပါ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၆၊ ၂၄၉။ အပါ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၈၊ ၂၀၁။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁၆။)

ဇောတမာန (တိ) [ဇုတ+ဏေ+မာန] ထွန်းလင်း-တောက်ပ-စေအပ်သော၊ ညှိထွန်းအပ်သော။ အယမ္ပိ ပုရိမဗုဒ္ဓေသု ကတကုသလသမ္ဘာရော ပဒုမုတ္တရမုနိနာ ဓမ္မပဇ္ဇောတေ ဇောတမာနေ ကေသ္မိ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တော။ အပါ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၄။

ဇောတမာနသြသမိတာရက (န၊ထိ) [ဇောတ-
မာန + သြသမိတာရက] ထွန်းလင်း -
တောက်ပ - သော - သောက်ရှူးကြယ် -
သောကြာကြယ်။ သုက္ကပဘာသမ္ပန္နာ ဇော-
တမာနသြသမိတာရကောဒယော န ဇောတန္တိ
နပ္ပဘာသန္တိ။ အပါဠာ ၂။ ၂၃၇။

ဇောတမာနဓာတုဂဗ္ဘ(ပု) [ဇောတမာန + ဓာတု-
ဂဗ္ဘ] ထွန်းလင်း - တောက်ပ - သော ဓာတ်
တော်တိုက်။ တသ္မိံ ဇောတမာနဓာတုဂဗ္ဘမိ
စိတ္တံ မနံ ပသာဒေတွာ။ အပါဠာ ၁။ ၂၉၉။

ဇောတယတိ (ကြိ) [ဇုတ + ဣယ + တိ] ထွန်း
လင်း - တောက်ပ - ၏။ ယသ္မိဉ္စ ဇာယ-
မာနသ္မိံ၊ သဗ္ဗရတနာနိ ဇောတယံ။ အပါ ၁။
၁၇၄။ ထေရါဠာ ၁။ ၂၀၅။ ဇောတယိဿတိ-
အပါ ၁။ ၃၉၄။

ဇောတယတိ (က၊ကြိ) [ဇုတ + ဣယ + တိ]
ထွန်းပစေ၏၊ ထွန်းပြ၏။ စ-သဒ္ဓေါ ဗျတိရေ-
ကဏ္ဍော။ တေန ဝုစ္စမာနံ ဝိသေသံ ဇောတ-
ယတိ။ အံ၊ဠာ ၁။ ၁၀၂။ (- သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၀။)
ဇောတယန္တိ (ဣတိဝုတ်၊ ၂၆၀) တိ ပကာသ-
ယန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၁၇။ ဇောတယေ - သံ၊
၁။ ၄၆၀။ အံ၊ ၁။ ၃၆၁။ ဇာ၊ ၂။ ၁၄၀။ အံ၊ ၄။
၂။ ၃၀၆။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၅၅၁။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၆။
ဇောတယိ - အပါ ၂။ ၂၀၈။ ဇောတယိဿန္တိ
- အပါ ၁။ ၆၄။ ထေရါဠာ ၂။ ၁၉၁။

ဇောတယန္တိ (တိ) [ဇုတ + ဣယ + အန္တိ။ ထိ-၌
ဇောတယန္တိ။] ထွန်းလင်း - တောက်ပ -
သော၊ သူ။ ကာသိကဝတ္ထေ နိက္ခိတ္တမဏိရတနံ
ဝိယဇောတယန္တော မာတုကုတ္တိတော နိက္ခမိ။
ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၆၂။

ဇောတယန္တိ (က၊ကြိ) [ဇုတ + ဣယ + အန္တိ]
ထွန်းပစေကုန်၏၊ ထွန်းပြကုန်၏။ ဇောတ-
ယတိ - ကြည့်။

ဇောတယမာန (တိ) [ဇုတ + ဣယ + မာန]
ထွန်းလင်း - တောက်ပ - သော။ တဿ တာ-
တ ဂတာဝသာနေ ဇောတယမာနေ ဝိယ
ကော အာဂတောတိ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၅၀။ (-
ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၁၂၉။)

ဇောတယိ (က၊ကြိ) [ဇုတ + ဣယ + ဣ]
ထွန်းပစေပြီ၊ ထွန်းပြပြီ။ ဇောတယတိ -
ကြည့်။

ဇောတယိတွာ (က၊ကြိ၊ဝိ) [ဇုတ + ဣယ +
တွာ] ထွန်းပစေ၍၊ ထွန်းပြ၍။ သင်္ဂါယိတွာန
သဒ္ဓမ္မံ၊ ဇောတယိတွာ စ သဗ္ဗမိ၊ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅။
ဇောတယိတွာ စ သဗ္ဗမိတိ တမေဝ သဒ္ဓမ္မံ
သဗ္ဗတ္ထ ပကာသယိတွာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄။
(- အပါ ၂။ ၁၄၄၊ ၂၀၈။ မဟာနိ၊ ၁။ ၃၁။ ထေရိ-
ဠာ ၆။ ၆၀။)

ဇောတယိတွာန (က၊ကြိ၊ဝိ) [ဇုတ + ဣယ +
တွာန] ထွန်းပစေ၍၊ ထွန်းပြ၍။ ဇောတယိ-
တွာန သဒ္ဓမ္မံ၊ သန္တာရေတွာ မဟာဇနံ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၂၃။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၅၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၅၆။
ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၆။ (- အပါ ၂။ ၁၂၃။ ထေရါဠာ ၁။
၅၂။ ထေရိ၊ ၄။ ၇၁။)

ဇောတယိဿတိ (ကြိ) [ဇုတ + ဣယ + ဿတိ]
ထွန်းလင်း - တောက်ပ - လတ္တံ့။ ဇောတ-
ယတိ - ကြည့်။

ဇောတယိဿန္တိ (က၊ကြိ) [ဇုတ + ဣယ +
ဿန္တိ] ထွန်းပစေကုန်လတ္တံ့၊ ထွန်းပြကုန်
လတ္တံ့။ ဇောတယတိ - ကြည့်။

ဇောတယံ (ကြိ) [ဇုတ + ဣယ + ဉံ] ထွန်းလင်း
- တောက်ပ - ကုန်ပြီ။ ဇောတယတိ - ကြည့်။

ဇောတယေ (က၊ကြိ) [ဇုတ + ဣယ + ယေ]
ထွန်းပစေရာ၏၊ ထွန်းပြရာ၏။ ဇောတယတိ -
ကြည့်။

ဇောတရေ (ကြံ) [ဇုတ+အ+အန္တိ] ထွန်းလင်း
-တောက်ပ-ကုန်၏။ ဇောတတိ-ကြည့်။

ဇောတာပေတိ (ကာကြံ) [ဇုတ+ဏာပေ+တိ]
ထွန်းလင်း-တောက်ပ-စေ၏။ ဇောတာ-
ပေတိ (သံ၊ ဌ၊ ဝ၊ ၁၆၃)တိ တေသံ စိတ္တ-
သန္တာနံ အဿဒ္ဓိယာဒိကိလေသမလဝိဓမ္မနေ-
န ပဘဿရံ ကရေတိ။ သံ၊ ဌ၊ ဝ၊ ၂၁၁။

ဇောတိ (ပု) [ဇုတ+ဣ။ သူစိ။ ဇု+တိ။ ဝိ၊ ပိ၊
ဓာန်။ ဇောတတိ ဒိဗ္ဗတိတိ ဇောတိ။ ဓာန်၊ ဌ၊
၃၃။ ဇောတတိ သုဘာသုဘနိမိတ္တံ ပကာ-
သေတိတိ ဇောတိ၊ နက္ခတ္တဘိသဒ္ဓေဟိ သဟ-
စရဏတော နပုံသကေ။ ဓာန်၊ ဌ၊ ၅၇။ ဇော-
တတိတိ ဇောတိ၊ အာလောကော၊ မူလဌ၊
၃။ ၄၂။ (ဓာန်၊ ၈၀၄။ နိတိ၊ ဓာ၊ ၆၆။ လည်း
ကြည့်။) (ဒျောတိသံ-သံ) (၁) မီး။ (၂)
တန်ခိုး၊ အာနုဘော်။ (၃) ဇောတိနတ်။
(န၊ ထိ) (၄) နက္ခတ်၊ ကြယ်၊ တာရာ။ (၅)
လ။ (၆) နေ။ (၇) အရောင်၊ အလင်း။
(၈) နက္ခတ်ဗေဒင်ကျမ်း။

(၁) မီး။ ယော ပန ဘိက္ခု ဝိသိဗ္ဗနာ-
ပေက္ခော ဇောတိ သမာဒဟေယျ ဝါ သမာ-
ဒဟာပေယျ ဝါ ပါမိတ္တိယံ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၅၂။
ဇောတိနာမအဂ္ဂိဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၅၃။ ဇောတိ
(ကင်္ခါ၊ ၂၄၁)န္တိ အဂ္ဂိ။ ကင်္ခါ၊ ဌ၊ ၄၀၄။
(-ဝိ၊ ၅။ ၃၃၊ ၆၇။ သံ၊ ဝ၊ ၁၇၁။ ဝိမာန၊ ၁၈။
ထေရ၊ ၂၈။ စူဠနိ၊ ၆၀။ ဇာ၊ ၁။ ၁၉၇၊ ၂၅၈။
နေတ္ထိ၊ ၁၅၉။ ပေဋကော၊ ၁၆၇။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၃၀။
သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၁၇။ ဝိမာန၊ ၄၁။ ထေရ၊ ၄၂။
၁၀၀-၂။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၅၀၄-၅။ ဇာ၊ ၄။ ၂၀၆-၇။
ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၁၉။ နေတ္ထိ၊ ၄၂။ ၂၆၂။ ကင်္ခါ၊ ဌ၊
ဟောင်း၊ ၉၈။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၂။) (၂) တန်ခိုး၊
အာနုဘော်။ ဇောတိတိ ပတာပေါ။ နိတိ၊
ဓာ၊ ၆၆။ (၃) ဇောတိနတ်။ ဇောတိဒေဝ-
ကြည့်။ (၄) နက္ခတ်၊ ကြယ်၊ တာရာ။ တာ-
ရာကရူပါနန္တိ ဇောတိနံ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၈၆။ ဥ-

ပက္ကိလေသဝိမုတ္တေ သူရိယေ ဒိဿမာနေဝ
အာကာသဂတာ သဗ္ဗာဇောတိယော ဇလိ-
သု။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၃၂။ (၅၊ ၆) လ၊ နေ။
ဩဘာသယံ ဇလမိဝ ဇောတိ ပါဝကော။
ဝိမာန၊ ၁၈။ “ဇောတိ”တိ စ စန္ဒိမသုရိယ-
နက္ခတ္တတာရာကရူပါနံ သာဓာရဏနာမံ။ ဝိမာ-
န၊ ၄။ ၇၁။ (၇) အရောင်၊ အလင်း။ ဩဘာ-
သကရေတိ ဩဘာသံ ဇောတိ ကရေ-
တိတိ ဩဘာသကရေ။ စူဠနိ၊ ၄။ ၈၃။ (၈)
ဇောတိက-ကြည့်။

ဇောတိ (တိ) [ဇောတိ + ဏ] အလင်းနှင့်
တူသော၊ အလင်းရောင်သဖွယ် - ထွန်းပ -
ထင်ရှား - သော၊ မြင့်မြတ်သော၊ အထက်
တန်းကျသော၊ သူ။ ဇောတိတမပရာယဏော၊
ဇောတိဇောတိပရာယဏော။ ဒီ၊ ၃။ ၁၉၄။ သံ၊
၁။ ၉၄။ အံ၊ ၁။ ၃၉၇။ အဘိ၊ ပု၊ ၁၀၉။ နေတ္ထိ၊
၁၃၂။ “ဥစ္စေ ကုလေ ပစ္စာဇာတော”တိ
အာဒိကေန ဇောတိနာ ယုတ္တတော ဇောတိ၊
အာလောကီဘူတောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သံ၊
ဌ၊ ၁။ ၁၄၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂။ နေတ္ထိ၊ ၄၂။ ၄၃။
“ဥစ္စေ ကုလေ ပစ္စာဇာတော”တိ အာဒိပကာ-
သနဘာဝေန ဇောတေတိတိ ဇောတိ၊ တေန
ဇောတိနာ ယုတ္တောတိအာဒိ သဗ္ဗံ တမေ
ဝုတ္တနယေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၄။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၆။ အပိ စေတ္ထ တိဝိဓာယ ကုလ-
သမ္ပတ္တိယာ ပစ္စာဇာတိအာဒိကေန ဇောတိ-
နာ ယုတ္တတော ဇောတိ၊ အာလောကဘူ-
တောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၇၈။
ဇောတေတိတိ ဇောတိ၊ အာလောကော။
ကုလသမ္ပတ္တိယာဒိဟိ ဇောတမာနော စ
ဇောတိဝိယာတိ ဇောတိ။ မူလဌ၊ ၃။ ၄၂။
(-အဘိ၊ ပု၊ ၁၅၉။ ပေဋကော၊ ၁၈၅၊ ၃၀၃-
၆-၇။)

ဇောတိသု (ကြံ) [ဇုတ + ဉံ] ထွန်းလင်း -
တောက်ပ - ကုန်ပြီ။ ဇောတတိ-ကြည့်။

ဇောတိက (ပ) [ဇုတ+ဏှ] (၁) ဇောတိက
မည်သောသူ (က) ဇောတိကသူဌေး။ (ခ)
ဒိဿာဝုဇ်ဇောတိကသူကြွယ်။ (၂)
မီးရှူး၊ မီးတိုင်။ (က) ဇောတိကသူဌေး
သည် ဘုရားရှင်လက်ထက် ရာဇဂြိုဟ်ပြည်ရှင်
ဘုရင်ဗိမ္ဗိသာရမင်း၏ တိုင်းနိုင်ငံအတွင်း၌
နေထိုင်သော ဇောတိက၊ ဇဠိလ၊ မေဏ္ဍက၊
ကာကဝလိယ၊ ပုဏ္ဏဟူသော အမိတဘောက်
သူဌေးကြီး ၅-ဦးတွင် တဦးအပါအဝင်ဖြစ်
သည် (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃)။
ဇောတိကသတိုးသား ဖွားမြင်သောနေ့၌
ရာဇဂြိုဟ်တမြို့လုံး၌ရှိသော လက်နက်အသုံး
အဆောင် တို့သည်၎င်း၊ အလုံးစုံသော
ယောက်ျား မိန်းမတို့၏ကိုယ်တွင် ဝတ်ဆင်
ထားသော အဝတ်တန်းဆာ ရတနာတို့သည်
၎င်းအရောင်တဝင်းဝင်း ထွန်းလင်းတောက်ပ
သည်ဖြစ်၍ ရာဇဂြိုဟ်တမြို့လုံး တစ်ခုလုံးသော
အရောင်တို့ဖြင့် ထွန်းပြောင်ကုန်၏။

ဖခင်သူဌေးကြီးသည် နံနက်မိုးသောက်
အလင်းရောက်သောအခါ ဗိမ္ဗိသာရမင်းထံ
အခစားဝင်၍ အကြောင်းခြင်းရာကို
လျှောက်လေလျှင် ဘုရင်မင်းမြတ်သည် နှစ်
သက်ဝမ်းမြောက်တော်မူသဖြင့် သူငယ်အား
နို့ဘိုးအဖြစ် ထိုနေ့မှစ၍ နေ့စဉ် တထောင်
တထောင်သော အသပြာငွေကို ချီးမြှင့်လေ
သည်။ နာမည်သည် မှည့်ခေါ်ရာနေ့၌ တမြို့
လုံး၌ တပြိုင်နက်သောအရောင် ထွန်းပြောင်
သည်ကို အစွဲပြု၍ “ဇောတိက” ဟု မှည့်ခေါ်
လေသည်။

ဇောတိကသတိုးသား အရွယ်ရောက်သော
အခါ အိမ်ရာဆောက်လုပ်ခြင်းငှါ ကြိုးပမ်း
လတ်သော် ရှေးရှေးဘဝက ပြုခဲ့ဘူးသော
ကောင်းမှုအဟုန်ကြောင့် ၁၆-ပယ်ပြန့်ကျယ်
သောမြေအရပ်၌ ရတနာ ၇-ပါး အတိပြီးသော
ဘုံ ၇-ဆင့်ရှိ ပြာသာဒ်သည် ပေါ်ပေါက်လာ
လေသည်။ ထိုမှတစ်ပါး ယင်း ပြာသာဒ်ကို ဝန်း

ရံကာ နတ်ဘီးလူးတို့ စောင့်ရှောက်အပ်သည့်
တံခါးမုခ် ၇-ခုရှိသော ရတနာတံတိုင်း ၇-ထပ်
နှင့် ရတနာတံတိုင်းတို့၏ အကြား၌ လိုအင်ရှိ
သမျှအစုံရသည့် သီးမျိုးစုံပဒေသာ ၆၄-ပင်တို့
သည်လည်း ပေါက်ရောက်လေသည်။ ထို့ပြင်
ရတနာပြာသာဒ်၏ လေးထောင့်သတ်မှတ်မြေ
အရပ်၌ တဂါဝုတ်၊ နှစ်ဂါဝုတ်၊ သုံးဂါဝုတ်၊
တယူဇနာ အသီးသီးရှိသော ရွှေအိုးကြီး
၄-လုံးတို့နှင့် ရွှေကောင်းမှု အင်အားကို
ထင်ရှားပြခြင်းငှါ အရွက်ပတ္တမြား၊ ပင်စည်
ကား ရွှေသားဖြင့်ပြီးသည့် ၄-ခုသောကြံပင်
တို့သည်လည်း မြေမှထွက်ကာ ပေါက်ရောက်
လာလေသည်။

ယင်းသို့သော အခြင်းအရာကို ဗိမ္ဗိသာရ
မင်းတရား ကြားသိလတ်သော် ဇောတိက
သတိုးသားအား အဆက်ဆက်သောသူဌေး
ကြီးတို့ ဆောင်းမြဲဖြစ်သည့် ထီးဖြူကိုဆောင်
နှင်းလျက် သူဌေးအရာရောက် ချီးမြှောက်
လေသည်။ ဇောတိကသူဌေး၏ နတ်ဖက်ဖူးစာ
ဇနီးကြင်ယာကား လံဝါဂွမ်းစုကဲ့သို့ နုထွတ်
သော ကိုယ်ရှိသည့် မြောက်ကျွန်းသူ “တူလ-
ကာယီ” ပင်ဖြစ်သည်။ တူလကာယီ မြောက်
ကျွန်းမှ လာသောအခါ ပတ္တမြားကျောက်
သုံးလုံးနှင့် တကွမ်းစားလောက်သောသလေး
ဆန်တို့သာပါလာလေသည်။ ဇောတိကသူဌေး
ဇနီးမောင်နှံတို့သည် မြောက်ကျွန်းမှ ပါလာ
သည့် ပတ္တမြားကျောက်ပေါ်တွင် ရွှေအိုးတင်
၍ချက်သည့် ဆန်တကွမ်းစားဖြင့်သာ စား
သောက်ကြ၍ ပတ္တမြားရတနာရောင်ဖြင့်သာ
နေထိုင်ကြသည်။ မိမိထံမှောက် လာရောက်
လည်ပတ်ကြကုန်သော သူတို့အားလည်း
ယင်းဆန်တကွမ်းစားဖြင့်သာချက်ပြုတ်ကျွေး
မွေးညှော်ရာ မည်သည့်အခါမျှ ကုန်ခန်းခြင်း
မရှိပေ။ ထို့ပြင် ပဒေသာပင်များနှင့် ရွှေအိုး
ကြီးတို့မှလည်း အဝတ်တန်းဆာ ဥစ္စာရတနာ
တို့ကို ယူဆောင်စေ၏။ ယူလေရာရာ ဥစ္စာ

ရတနာတို့သည် ယူရာမထင် ပကတိအတိုင်းပင် ဖြစ်လေသည်။

ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီးသည် ဇောတိကသူဌေး၏ ဘုံဗိမာန်ကိုကြည့်ရှုခြင်းငှါ လာလတ်သော် ပတ္တမြားဖြင့်ပြီးသည့် ဗိမာန်အခင်းပြင်ကို အသူတရာ နက်လှစွာသော နရက်ချောက်ထင်မှတ်၍ ခြေမချဝံ့ ရှိလေသည်။ ဇောတိကသူဌေးသည် ရွှေဆောင်သွားကာ ညွှန်ပြလေမှ ဗိမာန်အတွင်းသို့ ဝင်၍ကြည့်ရှုဝံ့သည်။ တူလကာယီ သူဌေးကတော်သည် ဗိမ္ဗိသာရမင်းထံ ဝင်ရောက်စေား၍ ယပ်ခတ်ပေးရာ မင်းကြီး ဘောင်းတော်ဦးရစ်၏ အနံ့လေဟပ်သဖြင့် မျက်လုံး နှစ်ဖက် အစုံမှ မျက်ရည်စက်တို့သည် ယိုထွက်ကုန်၏။ မင်းကြီးအား ပတ္တမြားရောင်ဖြင့်သာ နေထိုင်စံပယ်တော်မူရန် အဖိုး အနုတ္တထိုက်သော သခွားသီးပမာဏရှိသည့် ပတ္တမြားရတနာကို ဆက်သလေသည်။

ဇောတိကသူဌေး၏ ယင်းသို့ ပေးမကုန်လှူမခန်း ကြီး ပွားချမ်းသာခြင်း၏ အကြောင်းရင်းမှာ — လွန်လေပြီးသောအခါ ဗာရာဏသီပြည်ဝယ် ကြံစိုက်ယောက်ျားလယ်သမားဖြစ်စဉ်ဘဝက ဂန္ဓမာဒနတောင်၌ သီတင်းသုံး နေထိုင်ကြသော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အရှင်မြတ်တို့အား ဩဇာရသ လေးနက်ချိုမြ အရသာရှိလှသော ကြံနှစ်ချောင်းမှ ကြံရည်ကောင်းတို့ကို လှူဒါန်း၍ “ဤကောင်းမှုကြောင့် သံသရာတခွင်ဝယ် ချမ်းသာအစဉ်ခံစားရပြီးလျှင် အရှင်မြတ်တို့ သိမြင်အပ်သည့် တရားထူးကို သိမြင်ရပါလိမ့်” ဟု ဆုတောင်းပတ္တနာ ပြုခဲ့ဘူးသည့် အကြောင်းတရပ်၊ ဝိပဿီဘုရားရှင် ပွင့်တော်မူစဉ်ကာလကလည်း ဗန္ဓုမတိပြည်ဝယ် အပရာဇိတသူဌေးဖြစ်၍ ဘုရားရှင်အား ရတနာ ၇-ပါး အတိပြီး သော ဂန္ဓကုဋိ ကျောင်းတော်ဆောက်လုပ်ပြီးလျှင် ဂန္ဓကုဋိပရဝုဏ်အတွင်း

၌ ဒွေးဆစ်ပမာဏရှိသည့် ရတနာပုလဲစုတို့ကို သံပမာပြု၍ လှူဒါန်းခဲ့ဘူးသည့်အကြောင်းတဖုံ ဤကဲ့သို့သော ကောင်းမှု ကုသိုလ်အဟုန်တို့ကြောင့် ဖြစ်ပေသည်။

ဗိမ္ဗိသာရမင်းကြီး နတ်ရွာစံသောအခါ သားတော် အဇာတသတ်မင်းသည် ဇောတိကသူဌေး၏ ဗိမာန်ကို သိမ်းယူရန်လာလတ်သော် ရတနာတံတိုင်း၌ ထင်ဟပ်သော မိမိစစ်သည်တို့၏ အရိပ်အရောင်တို့ကို ဇောတိကသူဌေး၏ စစ်သည်များဟု ထင်မှတ်၍ အနီးအနားသို့ မကပ်ဝံ့ချေ။ ထိုအခိုက် တံခါးစောင့် နတ်ဘီလူးတို့သည် အစဉ်လိုက်၍ တိုက်ခိုက်သဖြင့် အဇာတသတ်မင်းနှင့် စစ်သည် အပေါင်းတို့သည် ရောက်တတ်ရာရာ ပြေးသွားကြလေရာ အဇာတသတ်မင်းသည် ဘုရားရှင်ထံမှောက် ရောက်သွားလေသည်။ ဘုရားရှင်ထံတွင် ရှေးဦးစွာ ရောက်နေသော ဇောတိက သူဌေးကိုမြင်၍ ဒေါမာန် မပြေအပြစ်စကားတို့ကို ဆိုလေသော် အရှင်မင်းကြီး “အကျွန်ုပ်မပေးပဲ ကျွန်ုပ်၏ ပစ္စည်းဥစ္စာတို့ကို မည်သူမျှ ဖျက်ဆီးလုယက်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်ပါ” ဟု ပြောဆို၍ မိမိလက်၌ ဝတ်ဆင်ထားသောရတနာလက်စွပ်တို့ကို ချွတ်ယူစေ၏။ ခွန်အားကြီးသော အဇာတသတ်မင်းကြီးသည် အားကုန်နွဲ့ကာ ဆွဲချွတ်ယူပါသော်လည်း ကျွတ်လွတ်ခြင်းမရှိ ပကတိအတိုင်းပင် ရှိလေ၏။ ဇောတိကသူဌေးသည် အဇာတသတ်မင်းအား အဝတ်ပုဆိုးကို ဖြန့်ခင်းစေကာ လက်တို့ကို ဆန့်တန်းသောခဏ၌ ရတနာလက်စွပ် အစုံတို့သည် ပုဆိုးထက်၌ အစုစု အပုံပုံ ကျရောက်လေကုန်၏။

ယင်းသို့ ပစ္စည်းဥစ္စာတို့ကို သူတထူးတို့ မဖျက်ဆီးနိုင်ခြင်း အကြောင်းမှာလည်း — အပရာဇိတသူဌေး ဖြစ်စဉ်ဘဝကပင် ဘုရားရှင်ခြေတော်ရင်း၌ ချထားအပ်သည့် ပတ္တမြားရတနာကို မိစ္ဆာပုဏ္ဏား ခိုးယူသွားသဖြင့်

ဝိပဿီဘုရားရှင်အထံ၌ “မိမိ၏ ပစ္စည်းဥစ္စာ တို့ကို ရန်သူအပေါင်းတို့ မဖျက်ဆီးနိုင်စေလို ပါကြောင်း” ဆုတောင်းခဲ့ဘူးသည့် ကောင်းမှု အဟုန်ကြောင့် ဖြစ်ပေသည်။ ဇောတိက သူဌေးလည်း မာနခက်ထန် လောဘဇော သန်လှသော အဇောတသတ်မင်း၏ အပြုအမူ ကြောင့် သတိသံဝေဂတရား ရရှိပြီးလျှင် ဘုရားရှင်ထံ ရဟန်းပြုလေသည်။ ရဟန်းဖြစ်၍ မကြာမြင့်မီပင် ရဟန်းကိစ္စ ပြီးမြောက်၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်လေသည်။

ဇောတိကမထေရ်အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက် စဉ် အခိုက်မှာပင် စည်းစိမ်ဥစ္စာ ရတနာအား လုံးတို့သည် ဘုန်းကံရှင် မလာရောက်သဖြင့် ကွယ်ပျောက်ကြလေသည်။ အခြား သူတို့နှင့် မတန် မြောက်ကျွန်းစံ ‘တူလကာယီ’ သည် လည်း နတ်တို့ဆောင်ပို့ သဖြင့် မြောက်ကျွန်း သို့ပြန်ရောက်လေတော့သည်။ (ပဋိသံ။၃၉၁။ ပဋိသံ။၄၁၂။ ၂။ ၂၉၂-၃။ ဓမ္မာဋ္ဌ။၂။ ၄၃၁-၄၄၀။ ၄၄၆-၇။ ဝိသုဒ္ဓိ။၁။ ၂၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ။၂။ ၁၁။) (ခ) အထ ခေါ် ဒီဃာဝု ဥပါသကော ပိတရံ ဇောတိကံ ဂဟပတိ အာမန္တေသိ။ သံ၊၃။ ၂၉၉။ (-၃၀၀-၁။) (၂) စတူဟိ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခုဟိ သဒ္ဓိံ ဇောတိကဉ္စ ကတ္တရဒဏ္ဍဉ္စ ဂဟေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၃၈၁။

ဇောတိက (တိ) [ဇောတိ + ဣက] နက္ခတ် ဗေဒင်ကို သင်ယူသောသူ။ အဂ္ဂိကာ ဇော- တိကာ စေတိ ဝသန္တိ မမ အဿမေ။ အပါ၊၁။ ၄၀၇။

ဇောတိက (န) [ဇောတိ + ကရဏ။ ကရဏ၌ ရဏကို ချေ။] မီးကိုပြုခြင်း၊ မီးမွှေးခြင်း။ ဇောတိကေပိ (ဝိ၊၂။ ၁၅၃) တိ ပတ္တပစန- သေဒကမ္မာဒိသု ဇောတိကရဏေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၃၀။ ဇောတိကေတိပဒဿ ဇောတိဿ အဂ္ဂိ- ဿ ကရဏံ ဇောတိကန္တိ ဒဿေတုံ ဝုတ္တံ ဇောတိကရဏေတိ၊ ပါစိတိ၊ယော။

ဇောတိကတ္ထေရ (ပု) [ဇောတိက + ထေရ] ဇောတိကမထေရ်။ ဇောတိကတ္ထေရံ အာရဗ္ဗ ကထေသိ။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊၂။ ၄၄၆။

ဇောတိကပါသာဏ (ပု) [ဇောတိက + ပါသာဏ] ဇောတိက မည်သော ပတ္တမြားကျောက်။ တတ္ထ ကိရ ဇောတိကပါသာဏာ နာမ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၄၆။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၅၅။)

ဇောတိကရဏ (န) [ဇောတိ + ကရဏ] မီးကို ပြု ခြင်း၊ မီးမွှေးခြင်း။ ဇောတိကရဏေ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၀) တိ အဂ္ဂိကရဏေ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၈၁။ (-ကခါ။ ၂၄၀။ ကခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။ ၄၀၅။)

ဇောတိကသိက္ခာပဒ (န) [ဇောတိက + သိက္ခာ- ပဒ] ဇောတိကသိက္ခာပုဒ်၊ မီးမွှေး၍လုံခြင်းကို အကြောင်းပြု၍ ပညတ်အပ်သောသိက္ခာပုဒ်။ (ဘုရားရှင်သည် ဘဂ္ဂတိုင်း သံသုမာရဂိရိမြို့ အနီး ပဲစင်းငုံတော၌ သီတင်းသုံးနေတော် မူစဉ် များစွာသော ရဟန်းတို့သည် ဆောင်း ကာလ၌ အခေါင်းရှိသော သစ်တုံးတခုကို မီးမွှေး၍ မီးလုံကြသည်။ ထိုအခါ သစ်ခေါင်း၌ ရှိသော မြွေဟောက်တကောင်သည် မီးပူဒဏ် ကြောင့် အပြင်သို့ ထွက်၍ ရဟန်းတို့အား လိုက်သည်ကို အကြောင်းပြု၍ ဇောတိက- သိက္ခာပုဒ်ကို ပညတ်တော်မူသည်။ ဝိ၊၂။ ၁၅၂။)

ဇောတိကသေဋ္ဌိ (ပု) [ဇောတိက + သေဋ္ဌိ] ဇောတိကသူဌေး။ သော ဇောတိကသေဋ္ဌိ နာမ အဟောသိ။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊၂။ ၄၃၇။ (-ပဋိသံ၊ ၄၁၂။ ၂။ ၂၉၂။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊၂။ ၄၄၆။)

ဇောတိစက္ကာစာရ (ပု) [ဇောတိ + စက္ကာစာရ] နက္ခတ်ကိုစွဲ၍ စက်ဖြစ်သော အတတ်။ ဇော- တိဝိဇ္ဇာ-ကြည့်။

ဇောတိဋ္ဌာန (န) [ဇောတိ + ဋ္ဌာန] (က) မီး ညှိထွန်း-ပူဇော်-ရာအရပ် (ယစ်ပလ္လင်)။ (ခ) ဉာဏ်တည်းဟူသော မီး၏-ညှိထွန်း-

ပူဇော်-ရာအရပ် (သတ္တဝါတို့၏ နှလုံးသား)။
 (က) ဇောတိဌိယတိ ဧတ္ထောတိ ဇောတိဌာနံ၊
 ဝေဒိယံ အဂ္ဂိကုဏ္ဍံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၂။ (ခ)
 ဟဒယံ ဇောတိဌာနံ (သံ၊၁။၁၇၁)။ နိဗ္ဗာန် ယထာ
 တုယံ နဒီတိရေ ဇောတိဌာနံ၊ ဧဝံ မယံ
 ဓမ္မယာဂဿ ယဇဌာနတ္ထေန သတ္တာနံ ဟဒယံ
 ဇောတိဌာနံ။ သံ၊ဌာ၊၁။၂၁၇။ သတ္တာနံ
 ဟဒယံ ဇောတိဌာနံ ဉာဏဂ္ဂိနော တတ္ထ
 သမုဇ္ဈလနတော။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၂။ (-စူဠနိ။
 ၆၀။ စူဠနိ၊ဌ။၁၄။)

ဇောတိတံ (တိ) [ဇုတ+တ] ထွန်းလင်း -
 တောက်ပ-သော။ ကဏိကာရံ ဇလိတံ၊
 ဒီပရုက္ခံ ဇောတိတံ။ အပ၊၂။၁၉။ ထေရ၊
 ဌ၊၂။၆၉။ (-အပ၊၂။၁၂၀။ ပေဋကော။
 ၃၀၅။ ထေရ၊ဌ၊၂။၁၈၃။ မ၊ဋီ၊၂။၂၇၀။)

ဇောတိတံ (တိ) [ဇုတ+ဏေ+တ] (က)
 ထွန်းလင်း-တောက်ပ-စေအပ်သော။ (ခ)
 ထွန်းပြအပ်သော။ (က) ယေနာယံ ဇော-
 တိတာ သေယျာ (အပ၊၁။၆၆) တိ ယေန
 ဥပါသကေန အယံ ပါသာဒသင်္ခါတာ သေ-
 ယျာ ဇောတိတာ ပဘာသိတာ ပဇ္ဇလိတာ။
 အပ၊ဌ၊၂။၁၆။ (-မိလိန္ဒ။၁၂၃။ သံ၊ဌ၊၂။
 ၄၅။ အံ၊ဌ၊၂။၃၆၀။ အဘိ၊ဌ၊၃။၁၄၄။ ထေရ၊
 ဌ၊၂။၂၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၇၈၊၃၅၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊
 ၂။၃၅၂။ မ၊ဋီ၊၂။၂၃၇၊၂၅၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၆၁။)
 (ခ) သာဓုက-သဒ္ဓေန သဝနမနသိကာရာနံ
 သက္ကစ္စကိရိယာ ဝိယ တဒါဏာပနမ္ပိ ဇောတိ-
 တံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။
 ၅၈။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။
 ၂၈၂။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၈၂၊၁၇၃၊၂၆၃၊၃၄၅။ မ၊ဋီ၊၁။
 ၂၃၅။ မ၊ဋီ၊၂။၄၈။ မ၊ဋီ၊၃။၆၈၊၃၈၅၊၄၂၂။
 သံ၊ဋီ၊၁။၇၁၊၁၈၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၉၉။ အံ၊ဋီ၊၁။
 ၁၀၁၊၂၆၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၀၊၁၇၄၊၃၃၀။ အံ၊ဋီ၊
 ၂။၁၀၄၊၂၉၈။ မူလဋီ၊၁။၃၉။ အနုဋီ၊၁။၆၈။)

ဇောတိတတ္ထ (န) [ဇောတိတ+တ္ထ] (က)
 ထွန်းလင်း - တောက်ပ - သည်၏ အဖြစ်၊

ထွန်းလင်း-တောက်ပ-ခြင်း။ (ခ) ထွန်းပြ
 အပ်သည်၏အဖြစ်၊ ထွန်းပြခြင်း။ (က)
 ဇောတိတတ္ထာ ပနဿ ပါလနသမတ္ထတာယ
 စ ဇောတိတပါလောတွေဝ နာမံ အကံသု။
 ဒီ၊ဌ၊၂။၂၅၃။ ဇောတိတတ္ထာတိ အာဝုဓာ-
 ဒီနံ ဇောတိတတ္ထာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၂၅။ (-စရိ-
 ယာ၊ဌ။၄၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၁၈။) (ခ) ပစ္စယ-
 သန္တောသသာမညေန ဣတရဒ္ဓယဿာပိ
 လက္ခဏဟာရနယေန ဇောတိတတ္ထာ။ ကင်္ခါ၊
 ဋီ၊သစ်၊၁၅၂။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၇၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊
 ၁။၁၄၂။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၅၀၊၁၀၁။ မ၊ဋီ၊၁။၂၅။
 မ၊ဋီ၊၃။၂၈၄၊၃၇၇၊၄၃၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၆၂၊၉၀။
 သံ၊ဋီ၊၂။၅၃၊၂၁၈၊၂၅၆၊၂၉၁၊၃၃၄၊၃၄၇၊
 ၄၁၉။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၄။ အနုဋီ၊၃။၆၆။)

ဇောတိတတ္ထ (ပ) [ဇောတိတ+အတ္ထ] ထွန်းပြ
 အပ်သော အနက်။ ဣတိဝါဟိတိတ္ထေ ဟိ
 သဒ္ဓေါ ဝစနသိလိဋ္ဌတာမတ္ထေ ကဿစိပိ
 တေန ဇောတိတတ္ထဿ အဘာဝတော။ သီ၊
 ဋီ၊သစ်၊၁။၃၂၉။

ဇောတိတဘာဝ (ပ) [ဇောတိတ+ဘာဝ] ထွန်း
 ပြအပ်သည်၏ အဖြစ်။ အဘိသင်္ခါရမာရ-
 ဝိဇယဿ အဂ္ဂဟဏံ ကိလေသမာရဝိဇယေ-
 နေဝ တဗ္ဗိဇယဿ ဇောတိတဘာဝတော။
 ဒီ၊ဋီ၊၂။၆၆။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀။ ဒီ၊ဋီ၊၂။
 ၇၆။ သံ၊ဋီ၊၁။၄။)

ဇောတိဒါသ (ပ) [ဇောတိ+ဒါသ?] ဇောတိ-
 ဒါသမထေရ်။ ဇောတိဒါသော ထေရော။
 ထေရ၊၂။၅၀။

ဇောတိဒါသတ္ထေရ (ပ) [ဇောတိဒါသ+ထေရ]
 ဇောတိဒါသမထေရ်၊ ယေ ခေါ တေတိ
 အာယသ္မတော ဇောတိဒါသတ္ထေရဿ ဂါထာ၊
 ထေရ၊ဌ၊၁။၃၃၄။

ဇောတိဒီပသနာမက (ပ) [ဇောတိဒီပ+သနာ-
 မက] ဒီပကံရာဟူသော မိမိအမည်ရှိသော

ဘုရား။ တေသံ ဗုဒ္ဓေါ ဝိယာကာသိ၊ ဇော-
တိဒီပသနာမကော။ အပါ၊ ၂။ ၂၇၆။

ဇောတိဒေဝ (ပု) [ဇောတိ+ဒေဝ] ဇောတိ
အမည်ရှိသောနတ်၊ ဇောတိနတ်။ အောက်
ပုဒ်ကြည့်။

ဇောတိနာမ (တိ) [ဇောတိ+နာမ] ဇောတိ
အမည်ရှိသော (နတ်)။ ဇောတိနာမာ စ
အာသဝါ (ဒီ၊ ၂။ ၂၀၉) တိ ပဗ္ဗတမတ္ထကေ
ကတနဋ္ဌဂိုက္ခန္ဓော ဝိယ ဇောတမာနာ ဇော-
တိဒေဝါ နာမ အတ္ထိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၀၄။

ဇောတိပရာယန(ဏ) (တိ) [ဇောတိ+ပရာယန]
(နတ်ပြည်၌ ဖြစ်ခြင်းစသော) အလင်းဘဝ
လျှင် - လားရာ - လည်းလျောင်းရာ - ရှိ
သော၊ သူ။ တမော တမပရာယနော၊
တမော ဇောတိပရာယနော၊ ဇောတိ တမ-
ပရာယနော၊ ဇောတိ ဇောတိပရာယနော။
ဒီ၊ ၂။ ၁၉၄။ သံ၊ ၁။ ၉၄။ အံ၊ ၁။ ၃၉၇။ အဘိ၊
ပု၊ ၁။ ၁၀၉။ နေတ္ထိ၊ ၁၃၂။ ကာယသုစရိတာ-
ဒီဟိ ပုန သဂ္ဂူပပတ္တိဇောတိဘာဝပုဂ္ဂမန-
တော ဇောတိပရာယဏော။ သံ၊ ၁။ ၁၄၉။
အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၂။ အဘိ၊ ၁။ ၇၂။ နေတ္ထိ၊ ၁။
၂၄၃။ (- သံ၊ ၁။ ၉၅-၆။ အဘိ၊ ပု၊ ၁။ ၅၉၊
၁၆၀။ ပေဋကော၊ ၃၀၃-၆။ အဘိ၊ ၁။ ၃။
၅၅။)

ဇောတိပရာယနဘာဝ (ပု) [ဇောတိပရာယန+
ဘာဝ] (နတ်ပြည်၌ ဖြစ်ခြင်းစသော) အလင်း
ဘဝလျှင် - လားရာ - လည်းလျောင်းရာ - ရှိ
သည်၏ အဖြစ်။ ကာယသုစရိတာဒီဟိ ဥပေ-
တတ္တာ ဇောတိပရာယနဘာဝေ ဌိတော
မနာပေါတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အဘိ၊ ၁။ ၂။ ၃၆၃။
(- ဒီ၊ ၁။ ၃။ ၂၄၃။)

ဇောတိပရိဂ္ဂဟ (တိ) [ဇောတိ+ပရိဂ္ဂဟ] မီး
သည်သိမ်းဆည်းအပ်သော၊ မီးရှို့ခံရသော။
“ဧကေယျကော ဇောတိပရိဂ္ဂဟော ယထာ”-

အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၂-၃၁—ပ-မ-ဗ-သ-စ

တိ အာဂတဋ္ဌာနေပိ ဣဒမေဝ ဝုတ္တံ။ မ၊ ၁။ ၁။
၃၆၃။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂။ မဟာနိ၊ ၁။ ၂၄၁။

ဇောတိပါတုဘာဝဋ္ဌာန (န) [ဇောတိ+ပါတု-
ဘာဝ+ဋ္ဌာန] (သာသနာတော်) ထွန်း
လင်း-တောက်ပ-ခြင်း၏ ထင်ရှားဖြစ်ရာ
အရပ် (နန္ဒဝန်ဥယျာဉ်)။ ဇောတိဝန်-ကြည့်။

ဇောတိပါလ (ပု) [ဇောတိ+ပါလ] ဇောတိ-
ပါလမည်သောသူ။ (က) မဟာဂေါရိန္ဒမည်
သော ဇောတိပါလ။ (ခ) သရဘင်္ဂမည်သော
ဇောတိပါလ။ (ဂ) သဒ္ဓိကာရ၏ အဆွေ
ခင်ပွန်း ဇောတိပါလ။ (ဃ) ယင်း ဇောတိ-
ပါလသည် ဘုရားလောင်းလျာ ဖြစ်သည်၊
ဒိသမ္ပတိမင်းလက်ထက် ဂေါရိန္ဒပုရောဟိတ်၏
သားဖြစ်သည်၊ ဇောတိပါလသတိုးသား ဖွား
မြင်သောနေ့၌ လက်နက် အသုံးအဆောင်
ရတနာတို့သည် အရောင်တဝင်းဝင်း ထွန်း
လင်းတောက်ပသောကြောင့်၎င်း၊ ပြည်သူ
အားလုံးကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်နိုင်မည့်
သူဖြစ်သောကြောင့်၎င်း ‘ဇောတိပါလ’ဟု
မှည့်ခေါ်ကြသည်၊ ရေဏုမင်းသားနှင့်တကွ
သတ္တဘူ၊ ဗြဟ္မဒတ်၊ ဝေဿဘူ၊ ဘရတ၊
တေရဋ္ဌ မင်းသား ၂-ဦး အားဖြင့် ၇-ဦးသော
မင်းသားတို့သည် ဇောတိပါလလုလင်၏ ချစ်
ကျွမ်းဝင်သော အဆွေခင်ပွန်းများ ဖြစ်ကြ
သည်၊ ဂေါရိန္ဒပုရောဟိတ် ကွယ်လွန်သော
အခါ၌ ဒိသမ္ပတိမင်းသည် ဂေါရိန္ဒပုရောဟိတ်
ရာထူးကို ဇောတိပါလလုလင်အား ချီးမြှင့်
လေသည်။

ဇောတိပါလလုလင်သည် ပုရောဟိတ်ရာ
ထူးကို လက်ခံပြီးနောက် ဖခင်ပုရောဟိတ်
ညွှန်ကြားလုပ်ဆောင်ခဲ့သော အမှုကိစ္စတို့ကို
လည်း ဆောင်ရွက်၏၊ ထိုမှတစ်ပါးသော အမှု
ကိစ္စတို့ကိုလည်း ဆောင်ရွက်၏၊ ဤသို့လျှင်
ဇောတိပါလလုလင်သည် ဖခင်ပုရောဟိတ်
ထက် တိုင်းရေး ပြည်မှုကိစ္စတို့၌ ကျွမ်းကျင်

လိမ်မာလှသဖြင့် 'ဤ ဇောတိပါလလုလင်ကား မဟာဂေါဝိန္ဒပါပေတကား' ဟု လူအပေါင်းတို့ ချီးကျူးကြသည်ကို အစွဲပြု၍ 'မဟာဂေါဝိန္ဒ' ဟု အမည်တွင်လေသည်။

ဒီသမ္ပတိမင်းနတ်ရွာစံသောအခါ မဟာ-ဂေါဝိန္ဒပုရောဟိတ်သည် မြောက် အရပ်၌ ကျယ်ပြန့်၍ တောင်အရပ်၌ ကျဉ်းကာလှည်း ဦးကင်းသဏ္ဌာန်ရှိသော နိုင်ငံတော် နယ်မြေ ကို ၇-ပိုင်း ခွဲခြမ်းဝေစာန်၍ မင်းသား ၇-ဦး တို့အား အညီအမျှခွဲဝေပေးလေသည်။ အား လုံးသော နိုင်ငံနယ်မြေတို့သည် လှည်းဦး ကင်းသဏ္ဌာန်ရှိကြသည်ချည်း ဖြစ်၏။ ထို ၇- နိုင်ငံတို့တွင် ရေဏုမင်း၏ နိုင်ငံတော်သည် အလယ်ဗဟို၌ တည်ရှိသည်။ မဟာဂေါ-ဝိန္ဒပုရောဟိတ် တည်ထောင်ခဲ့သော နိုင်ငံတို့ ကား - ကာလိဂ်တိုင်း၌ ဒန္တပူရပြည်၊ အသ-ကတိုင်း၌ ပေါတနပြည်၊ အဝန္တီတိုင်း၌ မဟေ-သယပြည်၊ သောဝိရတိုင်း၌ ရောရုကပြည်၊ ဝိဒေဟတိုင်း၌ မိထိလာပြည်၊ အင်္ဂတိုင်း၌ စမ္မာပြည် ကာသိတိုင်း၌ ဗာရာဏသီပြည်တို့ ဖြစ်ကြသည်။ ထို့ပြင် မဟာဂေါဝိန္ဒပုရော-ဟိတ်သည် မင်းမျိုးအစစ်ဖြစ်သော ၇-ဦး သော မင်းသားတို့ကို မင်းကျင့်တရား၌ ညွှန် ကြားဆုံးမ၍ ပုဏ္ဏားသူဌေး ၇-ယောက်တို့နှင့် သန့်စင်ပြီးသော ပုဏ္ဏားလုလင် ခုနစ်ရာတို့ အား ဗေဒင်ပညာတို့ကို သင်ကြားပေး လေသည်။

ထိုမှ နောက်၌ကား မဟာဂေါဝိန္ဒပုရော-ဟိတ်သည် ကာမဂုဏ် အာရုံတို့ကို စွန့်ခွါ၍ ရသေ့ရဟန်း ပြုလေသည်။ မဟာဂေါဝိန္ဒ ပုရောဟိတ် ရဟန်းပြုသဖြင့် ၇-ဦးသော မင်း သားတို့နှင့်တကွ များစွာသော သူတို့သည် မဟာဂေါဝိန္ဒကို အတုယူ၍ ရသေ့ရဟန်းပြု ကြသည်။ ထိုအချိန်အခါက မဟာဂေါဝိန္ဒ-ပုရောဟိတ်၏ ဂုဏ်သတင်းသည် အထူးသဖြင့် ကျော်စော ထင်ရှား၏။ လူတို့သည် ချေ

ဆတ်ကုန်သော်၎င်း၊ ချော်လဲကုန်သော်၎င်း၊ 'မဟာဂေါဝိန္ဒအား ရှိခိုးပါ၏။ မင်း ၇-ဦးတို့ ၏ ဆရာပုရောဟိတ်အား ရှိခိုးပါ၏' ဟု ရွတ် ဆို မြည်တမ်းကြသည် (ဒီ၊ ၂။ ၁၈၆-၂၀၀)။ ဂေါဝိန္ဒဿ ဗြာဟ္မဏဿ ဇောတိပါလော နာမ မာဏဝေါ ပုတ္တော အဟောသိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၈၆။ ဇောတိပါလောတိ ဇောတနတော စ ပါလနတော စ ဇောတိပါလော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၃။ ဇောတိတတ္တာတိ အာဝုဓာနံ ဇော-တိတတ္တာ။ ပါလနသမတ္တတာယာတိ ရညော၊ အပရိမိတဿ စ သတ္တကာယဿ အနတ္တ-တော ပရိပါလနသမတ္တတာယ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၅။ (- အံ၊ ၂။ ၃၂၆-၇။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၂၂။ စရိယာ၊ ၄။ ၄၆-၇။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၁၈။)

(ခ) ယင်း ဇောတိပါလ သည်လည်း ဘုရားလောင်းလျာပင် ဖြစ်သည်။ ဗာရာဏသီ ပြည် ဗြဟ္မဒတ်မင်းလက်ထက် တဦးသော ပုရောဟိတ်၏ သားဖြစ်သည်။ အမည်အားဖြင့် 'ဇောတိပါလ' မည်သည်။ ဇောတိပါလလုလင် ၁၆-နှစ်အရွယ် ရောက်လတ်သော် ဖခင်ပုရော-ဟိတ်ပုဏ္ဏားသည် ဇောတိပါလလုလင်အား တက္ကသိုလ်ပြည် ဒီသာပါမောက္ခ ဆရာထံ သွား၍ လေးအတတ် ပညာကို သင်ယူစေ သည်။ ဇောတိပါလလုလင်သည် တက္ကသိုလ် ဆရာထံသို့ သွားရောက်ပြီးလျှင် တထောင် သော အသပြာငွေဖြင့် ဉာဏ်ပူဇော်၍ လေး အတတ်ပညာကို သင်ယူလေရာ ၇-ရက်မျှဖြင့် လေးအတတ်၌ တဖက်ကမ်းရောက် တတ် မြောက်လေသည်။ ဒီသာပါမောက္ခ ဆရာ ကြီးသည် ဇောတိပါလလုလင်အား အလွန် မြတ်နိုး နှစ်သက်လှသဖြင့် မိမိကိုင်ဆောင် သော သံလျက်၊ ဆိတ်ချိုလေး၊ ချပ်ဝပ် တန်းဆာ၊ သင်တိုင်း၊ သင်းကျစ်တို့ကို ပေး သနားလေသည်။ ထို့ပြင် အတတ်ပညာသင် ပေးရန်အတွက် ငါးရာသော တပည့်လုလင်

တို့ကိုလည်း ဇောတိပါလလုလင်အား အပ်နှံ
လေသည်။

ဇောတိပါလလုလင်သည် လေးအတတ်
ပညာကို သင်ကြား တတ်မြောက်ပြီးနောက်
မိမိနေထိုင်ရာ ဗာရာဏသီပြည်သို့ ပြန်လာခဲ့
သည်။ ဗာရာဏသီပြည်သို့ ပြန်လည်ရောက်ရှိ
သောအခါ ဗြဟ္မဒတ်မင်းကြီးသည် ဇောတိ-
ပါလလုလင်အား နေ့စဉ်အသပြာငွေတထောင်
ပေး၍ ခစားစေသည်။ ထိုအခါ အခြားသော
မင်းခစားယောက်ျား အပေါင်းတို့က ‘နေ့စဉ်
တထောင်သော ဥစ္စာကိုကား ယူ၏၊ လေး
အတတ် ပညာကိုမူ မရှုမြင်ရကုန်’ ဟု ဇော-
တိပါလ လုလင်အား ကဲ့ရဲ့ပြောဆိုကြသည်။
သို့ဖြစ်၍ ဗြဟ္မဒတ်မင်းကြီးသည် ဇောတိ-
ပါလလုလင်အား လေးအတတ်ပညာကို ပြသ
စေသည်။

ဇောတိပါလ လုလင်သည် ပရိသတ်ဗိုလ်
ထုအလယ်၌ အမျိုးမျိုးသော လေးအတတ်
ပညာတို့ကို ပြသလေသည်။ လေးသည်ကျော်
လေးယောက်တို့သည် ဝိုင်း၍ပစ်အပ်သော
မြားတို့ကို မိမိ၏ မြားတစင်းတည်းဖြင့် ကာ
ကွယ်၏။ ထို့ပြင် မြားကို စက်ပန်းပုံသဏ္ဌာန်
ဖြစ်အောင် ပစ်သောအတတ်၊ နွယ်ကြိုး
ပုံသဏ္ဌာန်ဖြစ်အောင် ပစ်သော အတတ်၊
ပြာသား၊ မဏ္ဍပ်၊ စောင်းတန်းစသည်ဖြစ်
အောင် ပစ်သောအတတ်တို့ကိုလည်း ပြသ၏။
မြားမိုးကိုလည်း ရွာစေ၏။ ထိုမှတစ်ပါး ထူထဲလှ
စွာသော အရာဝတ္ထုတို့ကိုလည်း ပစ်ဖောက်၍
ပြ၏။ ကောင်းကင်၌မြားပြာသားပုံသဏ္ဌာန်
ဖြစ်စေ၍ တစင်းတည်းသောမြားဖြင့် ထိုမြား
တို့ကို ကျစေ၏။ ထိုသို့ လေးအတတ်၌ သူမတူ
အောင် တတ်မြောက် ကျွမ်းကျင်လှသဖြင့်
ဇောတိပါလ လုလင်သည် ‘သရဘင်္ဂ’ ဟု
အမည်တွင်လေသည်။ ဗြဟ္မဒတ်မင်းကြီးသည်
‘အမောင်ဇောတိပါလ ယနေ့ကား အခါ
မဟုတ်သေး၊ နက်ဖြန်၌ သင့်အား စစ်သူကြီး

အရာရောက် ချီးမြှောက်အံ့’ဟု မိန့်ကြား
၍ တသိန်းသော အသပြာငွေကို ပေးသနား
လေသည်။

သရဘင်္ဂလုလင်သည် ထိုနေ့ည မိုးသောက်
ယာမအချိန်၌ အိပ်ရာမှထ၍ မိမိလေးအတတ်
ပညာ၏ ‘အစ၌ သူတစ်ပါး အသက်သတ်ခြင်း၊
အလယ်၌ ကိလေသာ ကာမဂုဏ်တို့ကို ခံစား
ရခြင်း၊ အဆုံး၌ ငရဲ၌ဖြစ်ရခြင်း’ စသော အပြစ်
တို့ကို ရှုဆင်ခြင်၍ တယောက်ထီးတည်း ဂေါ-
ဓာဝရီမြစ်ကမ်း ၃-ယူဇနာ ကျယ်ဝန်းသော
သီးတောသို့ဝင်ကာ ရသေ့ရဟန်းပြုလေသည်။
ထို့နောက် ဗြဟ္မဒတ်မင်းကြီးနှင့်တကွ များ
စွာသော လူတို့သည်လည်း အလောင်းတော်
သရဘင်္ဂရသေ့အထံ၌ ရသေ့ ရဟန်း ပြုကြ
သည်။ သရဘင်္ဂရသေ့သည် သိကြားမင်း
မေးလျှောက်အပ်သော ‘ကိသု ဝဓိတူန’
စသော ပုစ္ဆာပြဿနာတို့ကို ဖြေကြားတော်
မူသည် (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၃၅၊
၁၆၁)။ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ ဇာတကူဏေ
အာဝုဇာနံ ပဇ္ဇလိတတ္တာ “ဇောတိပါလော”-
တိဿ နာမံ အာကာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၃၅။

(ဂ) ဇောတိပါလသည် ကဿပ ဘုရား
ရှင်လက်ထက် ‘ဝေဂဋ္ဌိဂ်’မည်သော နိဂုံးရှာ၌
မွေးဖွားသည်။ ဗေဒင်သုံးပုံတို့ကို တဖက်ကမ်း
ရောက် တတ်မြောက်သူဖြစ်သည်။ ထို့ပြင်
လက္ခဏာကျမ်း၊ ဣတိဟာသကျမ်း၊ ပုစ္ဆာ
အကျင့်တရားတို့၌လည်း တဖက်ကမ်းရောက်
တတ်မြောက်သူပင်ဖြစ်သည်။ ထိုမှတစ်ပါး မြေ
ကြန်အတတ်၊ ကောင်းကင် နက္ခတ်အတတ်
တို့၌လည်း လိမ္မာကျွမ်းကျင်သူ ဖြစ်သည်။
ကဿပဘုရား၏ အလုပ်အကျွေး ဖြစ်သော
ဃဋိကာရသည် ဇောတိပါလ၏ ချစ်ကျွမ်း
ဝင်သော အဆွေခင်ပွန်းဖြစ်သည်။

တနေ့သောအခါ ဇောတိပါလ လုလင်
သည် ဃဋိကာရ၏ အတန်တန် တိုက်တွန်း

နှိုးဆော်မှုကြောင့် ဘုဒ္ဓိကာရနှင့်အတူ ကဿ-
ပ ဘုရားရှင်ထံ သွားရောက်၍ တရားတော်
ကို နာယူလေသည်။ ကဿပဘုရားရှင်ထံမှ
တရားတော်ကို ကြားနာရ၍ ကဿပဘုရား
ရှင်အထံ၌ ရဟန်းပြုလေသည်။ လုံ့လကြိုး
ကုတ် အားထုတ်လျက် ကဿပဘုရားရှင်
သာသနာတော်ကို ထွန်းပြောင်စေသည်။

ကဿပဘုရားရှင်သည် ဇောတိပါလ
မထေရ်အား ‘ဤရဟန်းသည် ယခုဘဒ္ဒကမ္ဘာ
၌ပင် ဂေါတမဟူသော ဘွဲ့မည်တော်ဖြင့်
ဗုဒ္ဓတဆူ ဖြစ်တော်မူလိမ့်မည်’ ဟု ဗျာဒိတ်
စကား မြွက်ကြားတော်မူသည် (မ၊ ၂။ ၂၃၇-
၉။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၇၆။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၇၁။ အပ၊ ၄။ ၁။
၅၄။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၅၂)။ ဂေါတမ ဘုရားရှင်သည်
ဤဇောတိပါလလုလင် ဖြစ်စဉ်ဘဝက ကဿပ
ဘုရားရှင်ကို ‘ဦးပြည်းရဟန်းသည် သဗ္ဗညုတ-
ဉာဏ်ကို အဘယ်မှာ ရအံ့နည်း၊ သဗ္ဗညုတ-
ဉာဏ်သည် လွန်စွာရခဲ၏’ ဟု ကဲ့ရဲ့ပြောဆိုမိ
သည့် ဝစီကံအကျိုးဆက်ကြောင့် ဥရုဝေဠု-
တော၌ခြောက်နှစ်ပတ်လုံး ဒုက္ကရစရိယာကျင့်
တော်မူရသည် (အပ၊ ၁။ ၃၄၉။ ဥဒါန၊ ၄။
၂၄၁။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၉။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၁။ သံ၊ ၄။
၁။ ၂၀၁။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၇)။ ကဿပဗုဒ္ဓကာလေ
ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဝေဂဠိဂံ နာမ ဂါမနိဂမော
အဟောသိ၊ အဟံ တဒါ ဇောတိပါလော
နာမ မာဏဝေါ အဟောသိ။ (မ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၃။
(-ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၉။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၄-၅။ အဘိ၊ ၄။
၃။ ၁၈၂။)

ဇောတိပါလကာလ (ပု) [ဇောတိပါလ + ကာ-
လ] ဇောတိပါလဖြစ်စဉ်အခါ။ ဒုတိယပဉ္စေ
ဇောတိပါလကာလံ သန္ဓာယ ပဋိညာတဿေ-
ဝ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၂။ (-စရိယာ၊ ၄။ ၂၆၆။)

ဇောတိပါလကုမာရ (ပု) [ဇောတိပါလ + ကုမာ-
ရ] ဇောတိပါလသတိုးသား။ ဇာတဒိဝသေ
စဿ သကလနဂရေ အာဝုဓာဒိနိ ပဇ္ဇလိံ သု။

တေနဿ “ဇောတိပါလကုမာရေ” တိ နာမံ
ကရိံ သု။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၄၃၉။

ဇောတိပါလတ္ထေရ (ပု) [ဇောတိပါလ + ထေရ] ဇောတိပါလ ထေရ်။ ဇောတိပါလတ္ထေရေ
လာမကံ ဌာနံ ဩတိဏ္ဏမတ္ထေ မဟာဗောဓိ-
ပလ္လင်္ကေ ပန သဗ္ဗညုတံ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ ပတ္ထနံ
ကတော ပါရမိယော ပူရေန္တော အာဂတော။
မ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၇။

ဇောတိပါလမာဏဝ (ပု) [ဇောတိပါလ + မာဏ-
ဝ] ဇောတိပါလလုလင်။ ဇောတိပါလမာဏ-
ဝေါ သမာနော ကဿပံ ဘဂဝန္တံ အရဟန္တံ
သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ မုဏ္ဍကဝါဒေန သမဏကဝါ-
ဒေန အသမ္ဘာဟိ ဖရုသာဟိ ဝါစာဟိ
အက္ခောသိ ပရိဘာသိ။ မိလိန္ဒ။ ၂။ ၁၆။ (-
အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၃၊ ၄၄၉။)

ဇောတိပါသာဏ (ပု) [ဇောတိ + ပါသာဏ] ဇောတိမည်သော ပတ္တမြားကျောက်။ သာ
အာဂစ္ဆမာနာ ဧကံ တဏှုလနာဠိံ တယော
စ ဇောတိပါသာဏေ ဂဏှိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၄၃၇။
(-ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၂။)

ဇောတိဘာဝ (ပု) [ဇောတိ + ဘာဝ] အလင်း
နှင့်တူသည်၏ အဖြစ်၊ မြင့်မြတ် - အထက်
တန်းကျ - သည်၏အဖြစ်။ တတ္ထ ဂတိကုလ-
ဘောဂါဒိဝသေန ဇောတိဘာဝေ ဌိတော
ပိယော။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၃။ (- ဒီ၊ ၄။ ၂။
၂၄၀။ မ၊ ၄။ ၂။ ၄၅။)

ဇောတိမဏ္ဍလ (န) [ဇောတိ + မဏ္ဍလ] အရောင်
၏ - အဝန်း - အဝိုင်း၊ အရောင်ဝန်း၊
အရောင်ဝိုင်း။ ယထာ ဟိ မဟတ္တေန သူရိယ-
မဏ္ဍလေန သဒိသံ ဇောတိမဏ္ဍလံ နတ္ထိ။
ဝိမာန၊ ၄။ ၂၄၉။

ဇောတိမန္တိ (ပု) [ဇောတိ + မန္တိ?] ဇောတိမန္တိ-
ပုဏ္ဏား၊ (ယင်း ဇောတိမန္တိပုဏ္ဏားသည်
ဘုရားလောင်း မယ်တော် မာယာဝမ်း၌ ပဋိ-

သန္ဓေနေသောအခါ အိပ်မက်ဖတ်ကြား၍
ဖွားမြင်ပြီးနောက် ငါးရက် မြောက် သော
အခါ လက္ခဏာဖတ်ကြားသော ပုဏ္ဏား
ဂ-ယောက်တို့တွင် တဦးအပါအဝင် ဖြစ်သည်
အပါဠာ၁၁၆၇-ဂ။ ဇာဠာ၁၁၆၅-၆။ ရာမော
ဇော လက္ခဏော ဇောတိမန္တံ၊ ယညော
သုဘောဇော သုယာမော သုဒတ္တော။ မဠာ
၂။၉၂။

ဇောတိမန္တ (တိ) [ဇောတိ+မန္တ] အရောင် -
အလင်း - ရှိသော၊ ပညာဟူသော အရောင်
နှင့်ပြည့်စုံသော၊ သူ။ န ဇောတိမန္တောပိ နရာ
တပေယျ။ သုတ္တနိ။၃၃၀။ ဇောတိမန္တောတိ
ပညာဇောတိသမန္နာဂတာ သာရိပုတ္တာဒ-
ယော။ သုတ္တနိ။၄၂။ဂ။ (-ထေရ။၃၇၄။
ထေရ။၄၂။၅၂၀၊၅၃၅။)

ဇောတိမာလဝန္တ (တိ) [ဇောတိမာလာ+ဝန္တ]
မီးရှူး-မီးပန်း-ကဲ့သို့ရှိသော၊ မီးရှူး-မီး
ပန်း - သဖွယ် ဖြစ်သော (ညှဉ်းဆဲမှု)။
ဇောတိမာလိက-ကြည့်။

ဇောတိမာလာ (ထိ) [ဇောတိ+မာလာ] မီးရှူး၊
မီးပန်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇောတိမာလာကုလသရီရ (န) [ဇောတိမာလာ+
အာကုလ+သရီရ] မီးရှူး-မီးပန်း-တို့ဖြင့်
ရောပြွမ်းသောခန္ဓာကိုယ်။ ဇောတိမာလာ-
ကုလသရီရေ ခုပ္ပိပါသာဝါတာတပါဒီဟိ ဥယျ-
မာနေ။စရိယာ၊၄။၃၁၀။ သိဠိသစ်၊၁။၂၇၇။
(-ဒိဠိ၊၁။၉၁။)

ဇောတိမာလိက (န၊ထိ) [ဇောတိမာလာ+
ဣက] (တကိုယ်လုံး မီးစာဖြင့် ရစ်ပတ်၍
မီးညှိုးပြီးလျှင်) မီးရှူး၊ မီးပန်းသဖွယ် ဖြစ်
အောင် ညှဉ်းဆဲခြင်းအမှု။ မီးရှို့ခြင်းအမှု။
ဇောတိမာလိကမ္ပိ ကရောန္တိ၊ ဟတ္ထပဇ္ဇော-
တိကမ္ပိ ကရောန္တိ။ မ၊၁။၁၂၂။ အံ၊၁။၅၀။
မဟာနိ။၁၂၀။ ဇောတိမာလိကန္တိ သကလ-
သရီရံ တေလပိလောတိကာယ ဝေဌေတွာ

အာလိမ္မန္တိ။ မဠာ၊၁။၃၆၃။ အံ၊၄။၂။၂။
မဟာနိ၊၄။၂၄၁။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆၂။ ဇောတိ-
မာလိကန္တိ ဇောတိမာလဝန္တံ ကမ္မကာရဏံ။
မဠိ၊၂။၄၃။ အံ၊ဠိ၊၂။၁။ (- မ၊၁။၁၂၉။
မ၊၃။၂၀၂-၉။ အံ၊၁။၄၃၇။ မဟာနိ။၃၁၆။
စူဠနိ။၁၉၀၊၂၃၆။ မိလိန္ဒ။၁၉၄၊၂၇၁၊၃၃၇။)

ဇောတိယမာန (တိ) [ဇုတ+ယ+မာန] ထွန်းပြ
အပ်သော။ နုသဒ္ဓေန ဟေတ္ထ ဇောတိယ-
မာနော အတ္ထော ကိံသဒ္ဓေန ပရိမာဏော
အတ္ထော ပရိမေယျတ္ထော စ။ မဠိ၊၁။၁၇၉။
(-အနုဠိ၊၂။၆၇။)

ဇောတိရသ (ပု) [ဇောတိ+ရသ] (၁) ဇောတိ-
ရသရသေ။ (၂) ထွန်းလင်း-တောက်ပ-
သော အရောင်ရှိသော အရာ။ (က)
ဇောတိရသပတ္တမြား။ (ခ) ဗိမာန်။ (ဂ)
တော။ (၁) တေဿ ကဉ္စနပဗ္ဗတဿ အန္တရေ
ဇောတိရသော နာမ တာပသော အဂ္ဂိံ
ဇုဟမာနော ကဉ္စနပတ္တိယာ နာမ ပဏ္ဏ-
သာလာယံ ဝသတိ ဝေဿဝဏဿ ကုလ္လ-
ပကော။ ဇာ၊ဠာ၊၂။၃၅၇။ (က) ဣန္ဒနီလံ
မဟာနီလံ၊ အထော ဇောတိရသံ မဏိံ။
အပါ၊၁။၇၉။ အပါ၊၂။၁၇၀။ ထေရ၊ဠာ၊၁။
၃၉၄။ ဇောတိရသသာတိ သဗ္ဗကာမဒံ မဏိ-
ရတနံ ဝုစ္စတိ။ ဓမ္မ၊ဠာ၊၁။၁၂၇။ (-အပါ၊၁။
၇၆၊၃၅၄။ အပါ၊၂။၅။ မိလိန္ဒ။၁၂၂။ ဓမ္မ၊ဠာ၊
၂။၅၇။ ထေရ၊ဠာ၊၁။၂၅။ အပါ၊ဠာ၊၁။၁၂၂။
အပါ၊ဠာ၊၂။၂၉၉။) (ခ) ဥပပဇ္ဇတိ ဇောတိရသံ
ဝိမာနံ၊ ပဟူတမလံ ဗဟုပုဏ္ဏရိကံ။ ဝိမာန၊
၁။ ဝိမာန၊ဠာ၊၄၅။ (-၄၇။) (ဂ) ဣမသ္မာ-
ဟံ ဇောတိရသေ ဝနမ္ပိ၊ ဂန္ဓဗ္ဗဒေဝစ္ဆရ-
သဃံသေဝိတေ။ ဇာ၊၂။၃၇။ ဇောတိရသေ-
တိ ဟူယမာနဿ ဇောတိနော ရံသိဩဘာ-
သိတေ။ ဇာ၊ဠာ၊၅။၂၁၉။

ဇောတိရသမယ (တိ) [ဇောတိရသ+မယ]
ဇောတိရသပတ္တမြားဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သော။

မသာရဂလ္လာ သဟလောဟိတင်္ဂါ၊ ထမ္မာ
ဣမေ ဇောတိရသာမယာသေ။ ဝိမာန။
၁၁၈။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၃၁၈။

ဇောတိရသဝိမာန (ပု၊ န) [ဇောတိရသ + ဝိမာန]
ထွန်းလင်း - တောက်ပ - သော အရောင်ရှိ
သည့်ဗိမာန်။ သာ အပရဘာဂေ ကာလံ
ကတွာ တာဝတိံ သဘဝနေ ဇောတိရသ-
ဝိမာနေ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၄၅။

ဇောတိဝန (န) [ဇောတိ + ဝန] သာသနာတော်
ရောင် ထွန်းပြောင်ရာ ဥယျာဉ်၊ နန္ဒဝန်
ဥယျာဉ်။ (နန္ဒဝန်ဥယျာဉ်သည် သီဟိုဠ်ကျွန်း
အနုရာဓမြို့၏ တောင်ဘက်၌ တည်ရှိသည်။
အရှင်မဟိန္ဒထေရ်သည် နန္ဒဝန်ဥယျာဉ်၌ ၇-
ရက်ပတ်လုံး တရားဓမ္မ ဟောပြတော်မူသဖြင့်
တရားဒေသနာအဆုံး၌ ၇၅၀၀-သော သတ္တဝါ
တို့သည် တရားထူးရကြသည်။ ထိုအခါမှစ၍
ယင်း နန္ဒဝန်ဥယျာဉ်ကို ဘုရားရှင်၏ သာသ-
နာတော်ရောင် ထွန်းပြောင်ထင်ရှားရာဌာန
ဖြစ်သောကြောင့် ‘ဇောတိဝန’ ဟု အမည်
တွင်သည်။ ဝိ၊ ဌ။ ၁။ ၆၀-၁။ မဟာဝံ။ ၁၅၊ ၁၊
၂၊ ၂၀၁-၂။) တတော ပဌာယ စ နန္ဒနဝနံ
သာသနဿ ဇောတိပါတုဘာဝဌာနန္တိ
ကတွာ “ဇောတိဝန” န္တိ နာမံ လဘိ။ ဝိ၊ ဌ။
၁။ ၆၁။ (- ဒီ၊ ဌ။ ၁။ ၂၀။ သီ၊ ဌ။ ၁။ ၁။
၄၇၅။ အံ၊ ဌ။ ၂။ ၆၃။)

ဇောတိဝိဇ္ဇာ (ထိ) [ဇောတိ + ဝိဇ္ဇာ] နက္ခတ်
ကျမ်းအတတ်။ ဘူမန္တလိက္ခကုသလောတိ
ဘူမိသိက္ခာသု စ အန္တလိက္ခေသု စ ဇောတိ-
စက္ကာစာရေ ဇောတိဝိဇ္ဇာယ စ ကုသလောတိ
အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၃၁၁။

ဇောတိသ (န) [ဇောတိ + အ။ သ-လာ၊ ဇော-
တိံ အဓိကိစ္စ ကတော ဂန္ဓော။ ဝိ၊ ပိ၊ ဓာန်။]
နက္ခတ်ကျမ်း။ ဘူမန္တလိက္ခံ ဇောတိသံ
လောကာယတိကံ။ မိလိန္ဒ။ ၁၇၈။

ဇောတိသတ္တ (န) [ဇောတိ + သတ္တ] နက္ခတ်ဗေ
ဒင်ကျမ်း၊ ဂြိုဟ်နက္ခတ်တို့၏ အသွား အလာ
သရုပ် သဏ္ဌာန်နှင့်တကွ ကောင်းကျိုး မ
ကောင်းကျိုးကို ပြဆိုသော ကျမ်း။ ကပ္ပေါ
ဗျာကရဏံ ဇောတိ-သတ္တံ သိက္ခာ နိရုတ္တိ စ။
ဆန္ဒောဝိစိတိ စေတနာ၊ ဝေဒင်္ဂါနိ ဝဒန္တိ
ဆ။ ဓာန်။ ၁၁၀။ သီ၊ ဌ။ ၁။ ၂၊ ၂၂။ ဇော-
တိသတ္တံ ဂဏနသတ္တံ သုဘာသုဘကမ္မဖလ-
ဇောတနကံ။ ဓာန်၊ ဌ။ ၁၁၀။ (- သီ၊ ဌ။ ၁။
၂။ ၁၂။)

ဇောတိသမ္ပန္န (တိ) [ဇောတိ + သမ္ပန္န] အရောင်
- အလင်း - နှင့် ပြည့်စုံသော။ မဟန္တာ
ဇောတိသမ္ပန္နာ၊ အတ္ထိန္တာ ရတနာမယာ။
အပါ၊ ၁။ ၅။ ဇောတိသမ္ပန္နာ ပဘာသမ္ပန္နာ။
အပါ၊ ဌ။ ၁။ ၁၂။

ဇောတိသမ္ပန္နဝိမာန (ပု၊ န) [ဇောတိသမ္ပန္န +
ဝိမာန] အရောင် - အလင်း - နှင့် ပြည့်စုံသော
ဗိမာန်။ သဗ္ဗတ္ထေဝ ဥပ္ပန္နဘဝေ ဇလမာနော
ဇောတိသမ္ပန္နဝိမာနာဒိသု ဝသိတွာ။ အပါ၊ ဌ။
၂။ ၈၃။

ဇောတိသတိ (ကြိ) [ဇုတ + သတိ] ထွန်းလင်း
- တောက်ပ - လတ္တံ့။ ဇောတတိ-ကြည့်။

ဇောတိသိက (တိ) [ဇောတိ + သိက။ သ-အာဂုံ။]
နက္ခတ်ဗေဒင်ကို - တတ်ကျွမ်း - နားလည် -
သောသူ။ သံဝစ္ဆရော ဇောတိသိကော ဒေဝ-
ညူ မောဟုတ္တော ဉာဏိကော ကာတန္တိကော-
ပျုတြ။ ဓာန်၊ ဌ။ ၃၄၇။ ဇောတိံ ဝေဒံ ဇာ-
နာတိတိ ဇောတိသိကော။ ဓာန်၊ ဌ။ ၁။

ဇောတိသုံ (ကြိ) [ဇုတ + ဉံ] ထွန်းလင်း -
တောက်ပ - ကုန်ပြီ။ ဇောတတိ-ကြည့်။

ဇောတိယတိ (ကြိ) [ဇုတ + ယ + ဣ + တိ]
ထွန်းပစေအပ်၏။ ထွန်းပြအပ်၏။ “ဓမ္မံ သု-
ဏေယျ” န္တိ ကိရိယာပဒေန ဝုစ္စမာနော ဝေ
ဟိ အတ္ထော “ယန္တုနာ” တိ နိပါတပဒေန

ဇောတိယတိ။ သံရတ္ထ၊ ၂။ ၂။ အဒိဋ္ဌံ ဇော-
တိယတိ ပကာသိယတိ တောယာတိ အဒိဋ္ဌ-
ဇောတနာ။ သိဒ္ဓါသစ်၊ ၁။ ၂၀။ (-ဒိဒ္ဓါ၊
၁။ ၁၁။ ၂၆။ သိဒ္ဓါသစ်၊ ၂။ ၂၇။ မဒ္ဓါ၊ ၂။
၂၅၄။ အံ၊ ၁။ ၁၂၄။ မူလဒ္ဓါ၊ ၁။ ၅၉။ အနုဒ္ဓါ၊
၁။ ၂၀။ အနုဒ္ဓါ၊ ၂။ ၅၅။ နေတ္ထိဒ္ဓါ၊ ၂။ ၄၄။)

ဇောတေတဗ္ဗ (တိ) [ဇုတ+ဏေ+တဗ္ဗ] ထွန်းပ
စေအပ်သော၊ ထွန်းပြအပ်သော။ ဟေတုမှ
ဇောတေတဗ္ဗ စေတံ သာမိဝစနံ ယထာ
“အနုဿဝဿ ဟေတု၊ အဇ္ဈေသနဿ ဟေ-
တူ”တိ။ မဒ္ဓါ၊ ၂။ ၇၇။ (-အနုဒ္ဓါ၊ ၂။ ၁၉၄။)

ဇောတေတိ (ကြိ) [ဇုတ + ဏေ + တိ] (၁)
ထွန်းလင်း-တောက်ပ-၏။ (၂) တောက်
လောင်၏။ (၁) အမှကံ မတကာလေ
အတ္တာ သုဘကံဏဒေဝလောကေ ခန္ဓာ ဝိယ
ဇောတေတိ။ မဒ္ဓါ၊ ၂။ ၁၀၇။ ဣန္ဒြိယမဏိ
ဝိယ ဒိဗ္ဗတိ ဇောတေတိတိ ဒေဝေါ၊ အာ-
ကာသော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၇၆။ မဒ္ဓါ၊ ၂။ ၁၃၁။
(-ပဋိသံ၊ ၂။ ၂၅၉။ သံ၊ ၁။ ၁၉၄။ အံ၊ ၁။
၂။ ၃၁၆။ မူလဒ္ဓါ၊ ၂။ ၄၂။) ဇောတေန္တိ-မဒ္ဓါ၊
၁။ ၂၅။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၃။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၂၂။ သိ-
ဒ္ဓါသစ်၊ ၂။ ၄၁၅။ မဒ္ဓါ၊ ၂။ ၂၁။ ဇောတေသိ
-အပါ၊ ၁။ ၃၇၇။ ဇောတေန္တိ-သိဒ္ဓါသစ်၊ ၂။
၄၃၇။ (၂) ယထာ ဟိ ဆာရိကာယ ပဋိစ္စ-
န္ဓော အဂ္ဂိ န ဇောတေတိ။ သံ၊ ၁။ ၂၁၇။

ဇောတေတိ (ကာကြိ) [ဇုတ+ဏေ + တိ]
ထွန်းပစေ၏၊ ထွန်းပြ၏။ န ကိဉ္စိ အတ္ထံ
ဇောတေတိ၊ ဧကံသေနာဝ ကောသိယံ။
ဇာ၊ ၁။ ၆၁။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၁၉၁။ တေန “တဿ
သတ္တာဟဿ အစွယေနာ”တိ ဝက္ခမာနမေဝ
အတ္ထံ ဇောတေတိ။ ဥဒါန၊ ၁။ ၃၄။ (-ဣတိ-
ဝုတ်၊ ၁။ ၂၀။ ပေတဋ္ဌ၊ ၁။ ၇။ နေတ္ထိဒ္ဓါ၊
၉။ ဒိဒ္ဓါ၊ ၁။ ၅၅။ ၂။ ၆။ သိဒ္ဓါသစ်၊ ၁။ ၃၃၊
၁၇၉၊ ၂။ ၃၃၄။ သိဒ္ဓါသစ်၊ ၂။ ၂၀၊ ၂။ ၇၊
၄၀၂။ ဒိဒ္ဓါ၊ ၂။ ၇၉၊ ၉၃၊ ၂။ ၇၉၊ ၉၃၊ ၇၉၊ ၉၃။

ဒိဒ္ဓါ၊ ၂။ ၆၀၊ ၇၀၊ ၁၇၉။ မဒ္ဓါ၊ ၁။ ၇၉၊ ၃၃၇။ မ-
ဒ္ဓါ၊ ၂။ ၁၂၆။ သံ၊ ၁။ ၂၁၂။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၊ ၁။
၄၀၆၊ ၄၅၂၊ ၄၇၆-၉။ မူလဒ္ဓါ၊ ၁။ ၆၀။ မူလဒ္ဓါ၊ ၂။
၁၄၅။ အနုဒ္ဓါ၊ ၁။ ၃၃၊ ၇၃။ အနုဒ္ဓါ၊ ၂။ ၁၉၃။ အ-
နုဒ္ဓါ၊ ၂။ ၁၀၄၊ ၂။ ၅၅။ ၂။ ၁။) တေ သကံယေဝ
ဝါဒံ ဒီပေန္တိ ဇောတေန္တိ။ အံ၊ ၁။ ၁၇၉။
ဇောတေန္တိတိ ပကာသေန္တိ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၀။
(-ပဋိသံ၊ ၃၃၇။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၇။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ ၁။ ၄။ ပေတဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၃။ သိဒ္ဓါသစ်၊
၁။ ၃၆၂။) ဇောတေယျ-ဇာ၊ ၁။ ၅၅။ ၅၅။
ဇောတေယျာသိ-ဇာ၊ ၁။ ၅၅။ ၃၆၃။

ဇောတေန္တိ (တိ) [ဇုတ+ဏေ+အန္တိ။ ထိ-ဋ္ဌံ
ဇောတေန္တိ] ထွန်းလင်း-တောက်ပ-သော၊
သူ။ မဿ မံ ဥပါဂစ္ဆိ၊ ဇောတေန္တော သဗ္ဗ-
ကာလိကံ၊ အပါ၊ ၂။ ၁၇၂။ (-အပါ၊ ၁။
၆၄။) ဇလိတာတိ အတ္တနော သရိရပ္ပဘာယ
ဝတ္တာဘရဏာဒိနံ ဩဘာသေန စ ဇလန္တိ
ဇောတေန္တိ။ ဝိမာန၊ ၁။ ၉၆။

ဇောတေန္တိ (တိ) [ဇုတ+ဏေ+အန္တိ။ ထိ-ဋ္ဌံ
ဇောတေန္တိ] ထွန်းလင်း-တောက်ပ-စေ
သောသူ။ သဗ္ဗာပံ ဒသ ဒိသာ ဇောတေန္တိ
ကောလောကံ ကရေန္တိ။ ပေတဋ္ဌ၊ ၆၅။
(-ဝိမာန၊ ၁။ ၄၆။)

ဇောတေန္တိ (ကြိ) [ဇုတ+ဏေ+အန္တိ] ထွန်း
လင်း-တောက်ပ-ကုန်၏။ ဇောတေတိ-
ကြည့်။

ဇောတေန္တိ (ကာကြိ) [ဇုတ+ဏေ + အန္တိ]
ထွန်းပစေကုန်၏၊ ထွန်းပြကုန်၏။ ဇော-
တေတိ-ကြည့်။

ဇောတေန္တိ (ထိ) [ဇောတေန္တိ+ဤ] ထွန်း
လင်း- တောက်ပ- သော နတ်သွီး။ ဇော-
တေန္တိ ကြည့်။

ဇောတေန္တိ (ထိ) [ဇောတေန္တိ+ဤ] ထွန်း
လင်း - တောက်ပ - စေသော နတ်သွီး။
ဇောတေန္တိ-ကြည့်။

ဇောတေန္တ (ကြိ) [ဇုတ+ဏေ+အန္တ] ထွန်းလင်း-တောက်ပ-စေကုန်သတည်း။ ဇောတေတိ-ကြည့်။

ဇောတေတွာ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဇုတ+ဏေ+တွာ] ထွန်းပစေ၍၊ ထွန်းပြ၍။ ဇောတေတွာ ဇိနဝါကျာနိ၊ တတောပိ တိဒိဝံ ဂတာ။ အပါ၊ ၂။ ၂၈၈။ ထေရီ၊ ၄။ ၆၀။

ဇောတေယျ (ကာ၊ကြိ) [ဇုတ+ဏေ + ယျ] ထွန်းပစေရာ၏၊ ထွန်းပြရာ၏။ ဇောတေတိ-ကြည့်။

ဇောတေယျာသိ (ကာ၊ကြိ) [ဇုတ+ဏေ+ယျာသိ] ထွန်းပစေရာ၏၊ ထွန်းပြရာ၏။ ဇောတေတိ-ကြည့်။

ဇောတေသိ (ကြိ) [ဇုတ + ဏေ + သိ] ထွန်းလင်း-တောက်ပ-၏။ ဇောတေတိ-ကြည့်။

ဈာ အကွရာ၊ ၄၁-လုံးသော အကွရာတို့တွင် - ဗျည်း - အာစောက်၌ဖြစ်သော (တာလုဇ) - စ-ဝဂ် စတုတ္ထ - အကွရာ။

ယင်း ဈာအကွရာသည် (၁) 'ပစ္စည်း' ဈာ၊ (၂) ကာရိယီတမျိုးမှ ပြောင်းလဲလာသော 'ကာရိယ' ဈာ-ဟု ၂-မျိုးရှိသည်။ (၁) ဝနတိ ယာစတိ ပုတ္တန္တိ ဝဉ္စာ ဈာပစ္စယံ၊ နကာရဿ စ နိဂ္ဂဟိတံ ကတွာ။ သိ၊ ၄။ သစ်၊ ၁။ ၃၉၅။ သဉ္စ သင်္ဂေ၊ ဈော၊ ၂ လောပေါ၊ သဉ္စ။ ဓာန်၊ ၄။ ၄၈၉။ ဝန ယာစနေ၊ ဈော။ ဝဉ္စာ။ ဓာန်၊ ၄။ ၅၄၁။ ဂိဉ္စ၊ မဉ္စ၊ ဝဉ္စာ၊ ဝိဉ္စ။ သူစိ။ ဂေဓတိတိ ဂိဉ္စော။ အာဒိ၊ ၄၇။ ဝဉ္စ၊ ဝိဉ္စ၊ သဉ္စ။ အာဒိ၊ ၄၈။ (၂) ကာရိယီတမျိုးမှ ပြောင်းလဲလာသော 'ကာရိယ' ဈာ-သည် (က) သ-မှ ပြောင်းလဲလာသော ဈာ၊ (ခ) ဓ-မှ ပြောင်းလဲလာသော ဈာ၊ (ဂ) ယ-မှ ပြောင်းလဲလာသော ဈာ၊ (ဃ) ဓ + ယ တို့မှ ပြောင်းလဲလာသော ဈာ-ဟု ၄-မျိုး ရှိသည်။ (က) နိဿရဏံ နိဉ္စရာ၊ သဿ ဈော၊

အသရူပဒ္ဓိတ္တံ။ ဈာပေ၊ ဓာန်၊ ၄။ ၆၀၈။ (ခ) ဟနတိသ္မာ ဣတ္ထိယံ အာ၊ ဟနတိဿ ဝဓော၊ နိဂ္ဂဟိတာဂမော၊ ဓဿ ဈော စ။... ဝဉ္စာ။ ဓာန်၊ ၄။ ၄၉၈။ နိရုဉ္စေယျ။ မောဂ်၊ ၆။ ပဉ္စိကာ။ ၈။ (ဂ) နိရုဉ္စေယျ။ မောဂ်၊ ၆။ ပဉ္စိကာ။ ၈။ (ဃ) ဝဓတိ ပုတ္တံ ဖလံ ဝါ ဟနတိတိပိ ဝဉ္စာ သပစ္စယ ဈာကာရဿ ဈာကာရံ၊ နိဂ္ဂဟိတာဂမဉ္စ ကတွာ။ သိ၊ ၄။ သစ်၊ ၁။ ၃၉၅။ ဝဓတိ ဖလန္တိ ဝါ ဝဉ္စာ၊ ဝဇာဒိနာ ယော၊ ဈာဿ ဈော၊ နိဂ္ဂဟိတာဂမော စ။ ဓာန်၊ ၄။ ၅၄၁။ ဟန္တဗ္ဗေတိ ဝဉ္စော၊ ဟနဟိ သာယံ၊ ဣဉ္စာ၊ ဟနဿ ဝဓော၊ ဈာဿ ဈော။ အသရူပဒ္ဓိတ္တံ။ ဝဉ္စော။ ဓာန်၊ ၄။ ၃၇၃။ သူစိ။ ဈာကာရာဒေသောဝ ဝိသေသော ဓမ္မံ ဗုဉ္ဇတိ။ ရူ၊ ၅။ ၁။ တထာ ယဝတံ ထဏကာရာနံ ဆဈာနာရာဒေသတ္တဉ္စ။... ဗောဇ္ဈင်္ဂါ။ ဗုဉ္ဇိတဗ္ဗံ။ ရူ၊ ၄။ ၁။ နာညတြ ဗောဇ္ဈာတပသာ။ သံ၊ ၁။ ၅။ ဗုဉ္ဇိတွာ။ အပါ၊ ၁။ ၃။ မိလိန္တ။ ၂၀။ ထေရော တေသု နေဝ ကုဉ္ဇတိ။ ဓမ္မာဠာ၊ ၁။ ၃၇၂။ အတိဝိဉ္ဇိတံ န သက္ကောန္တိ။ ဓမ္မာဠာ၊ ၁။ ၇၈။ ဒုဓမ္မဉ္စ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၈။ ဣဉ္ဇန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၀၃။ ပုပ္ဖိနိ ဝိဉ္ဇိတံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇၁။ နိရုဉ္ဇတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇။ ဗဉ္ဇတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၆၀။ သုဉ္ဇတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၈၄။ ပဗုဉ္ဇိတွာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၁။ ဝိနိဝိဉ္ဇိတွာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၈၄။

ဈာ (ပ) [ဈာ+ကိ] (၁) လေ။ (၂) သိဆိုတတ်သူ။ (ထိ) (၃) အရောင်အလင်း။ (တိ) (၄) ပျက်စီးသော။ (၁) ဈေရိတော-ဝ ဝနပုတိတိအာဒိသု ဈာကာရော ဝါတေ။ တတ္ထ ဟိ ဈေန ဝါတေန ဤရိတော ကမ္ပိတော ဝနာနံ အဓိပတိဘူတော ရုက္ခော ဣဝါတိ အတ္ထော။ ကော၊ ၄။ ၃၅။ သူစိ။ (၂) ဈော ဂါယကော ဇနော သုတံ၊ သုန္ဒရဂီတံ သမံ ကတွာ ဂါယတိ။ ကော၊ ၄။ ၃၆။ သူစိ။ (၃) သဉ္စာနုရာဂိနာ ဝိဇ္ဇာဇောလဇလိတိန္ဒစာ

ပါဝနန္တေနာဟိ အာဒိသု သညာတိတ္ထေ ဈာ-
သဒ္ဓေါ သညာယံ ပဝတ္တတိ။ တတ္ထ ဟိ သံ-
သောတာ ဈာ ပတာ သညာတိ အတ္ထော။
ကောဋီ။ ၃၅။ သူစိ။ (၄) ဝညာ ဣတ္ထိတိ-
အာဒိသု နဋ္ဌေ နာသေ ဟောတိ။ တတ္ထ ဟိ
ဝေါ ပုတ္တော ဈော နဋ္ဌော ယဿာတိ ဝညာ-
တိ အတ္ထော။ ကောဋီ။ ၃၅။ သူစိ။

ဈာ သဒ္ဓါအရာ၌ မှည့်ခေါ်အပ်သော ဣတ္ထိ သရ
၂-လုံး၏ ဈ အမည်။ ကစည်း။ ၅၈။ ရှ။ ၂၉။

ဈကာရ (ပု) [ဈ+ကာရ] ဈ-အက္ခရာ။ ဝဇေ
ပုတ္တံ၊ ဖလံ ဝါ ဟနတိတိပိ ဝညာ သပစ္စယ-
ဈကာရဿ ဈ-ကာရံ၊ နိဂ္ဂဟိတာမဉ္ဇ
ကတွာ။ သိဒ္ဓါသစ်။ ၁။ ၃၉၅။

ဈဇ္ဈရီ (ထိ) [ဈဇ္ဈ+အရ+ဤ] ကန့်ကလာ။
ဈဇ္ဈ ပရိဘာသနတဇ္ဇနေသု၊ အရော၊ နဒါဒိ၊
ဈဇ္ဈရီ။ ဓာန်၊ ၄။ ၅၉၈။

ဈတ္တ (တိ) [ဈပ+တ] (က) လောင်အပ်-နှိပ်
စက်အပ်-ညှဉ်းဆဲအပ်-သော။ (ခ) ညှဉ်း
နှမ်း-ပင်ပန်း-နှမ်းနယ် - သော။ (က)
ဆာတဇ္ဈတ္တ (ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၇) နိ တေန ဆာ-
တေန ဇိဃစ္ဆာယ ဥဒရဂ္ဂိနာ ဈတ္တံ၊ ဒန္တံ ပိဋိ-
တနိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၀၃။ (ခ) ယဒါ
ခေါတေ ဘိက္ခဝေ ဆပ္ပါဏကာ ဈတ္တာ အဿု
ကိလန္တာ။ သံ၊ ၂။ ၄၀၂-၃။ ဈတ္တ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၂၅၈-၉) နိ မိလာတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၄၁၀။

ဈာရီ (ပု) [သရ+အ။ သ-ကို ဈ-ပြု။] စမ်းရေ
ယဉ်။ ပဗ္ဗတေ ပါသာဏာဒိသု အဗ္ဗုနော
ဇလဿ ပသဝေါ ပသဝနံ နိဇ္ဈရော နာမ၊
နိဿရဏံ နိဇ္ဈရော၊ သဿ ဈော၊ အသရူပ-
ဒိတ္တံ။ ဈရောပိ။ ဓာန်၊ ၄။ ၆၀၈။

ဈာရီ (ပု) [ဈရ+အ] ချောက်၊ ကမ်းပါး။
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဈရာသယ (တိ) [ဈရ+အာသယ] ချောက်-
ကမ်းပါး - လျှင် နေရာရှိသော၊ ချောက်-

ကမ်းပါး - ဌ နေသော။ ဒရိသယာတိ ဈရာ-
သယာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၂၆။

ဈပစ္စယ (ပု) [ဈ+ပစ္စယ] ဈပစ္စည်း။ ဝနတိ
ယာစတိ ပုတ္တန္တိ ဝညာ ဈပစ္စယံ၊ န-ကာရဿ စ
နိဂ္ဂဟိတံ ကတွာ။ သိဒ္ဓါသစ်။ ၁။ ၃၉၅။

ဈလ္လိကာ (ထိ) [ဈလ္လ+ဏ္ဍ] (က) ပရစ်။ (ခ)
ပဇင်းကြီး၊ ပဇင်းရင်ကွဲ၊ ဒေါရင်း။ (က)
စီရီ တု ဈလ္လိကာထ စ။ ဓာန်၊ ၆။ ၄၆။ ဈလ္လ
သဒ္ဓေါ၊ ဈလ္လိကာ။ ဓာန်၊ ၄။ ၆၄၆။ (ခ)
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဈလ္လိကာသဒ္ဓ (ပု) [ဈလ္လိကာ+သဒ္ဓ] ပဇင်းရင်
ကွဲ-ဒေါရင်း - ၏အသံ။ စီရိကာသဒ္ဓေါတိ
ဈလ္လိကာသဒ္ဓေါ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၃၂။

ဈသ (ပု) [ဈသ+အ] ငါး၊ ငါးသတ္တဝါ။ ပုထု-
လောမော'မ္မဇော ဈသော။ ဓာန်၊ ၆။ ၇၁။
ဈသ ဟိ သတ္ထော ဒဏ္ဍကော ဓာတု၊ အ၊
ဈသော။ ဓာန်၊ ၄။ ၆၇၁။

ဈသာ (ထိ) [ဈသ+အ+အာ] ဝက်ချေးဗနဲပင်။
နာဂဗလာ စေဝ ဈသာ။ ဓာန်၊ ၅။ ၇၈။ ဈသ
ဟိ သတ္ထော၊ အ။ ဓာန်၊ ၄။ ၅၈၈။

ဈာဋ္ဌလ (ပု) [ဈဋ္ဌ+အလ] သစ်ဆွဲလဲပင်။ ဂေါ-
လိသော ဈာဋ္ဌလော ဘဝေ။ ဓာန်၊ ၅။ ၆၃။
ဈဋ္ဌ သင်္ဘာဋ္ဌေ၊ အလော။ ဈာဋ္ဌလော၊ ပါဋ္ဌ-
လိပုပ္ပါကာရော ဒိဃဖလော ရုက္ခော။ ဓာန်၊
၄။ ၅၆၃။

ဈာတ (တိ) [ဈေ+တ] ထွန်းလင်း-တောက်ပ
-သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဈာတတ္ထ (န) [ဈာတ+တ္ထ] ထွန်းလင်း-တောက်
ပ - သည်၏ အဖြစ်။ သမံ ဈာတတ္ထာ-
(ပဋိသံ၊ ၄၈) တိ သမံ ဇလိတတ္ထာ။ ပဋိသံ၊
၄။ ၁။ ၂၂၁။ ၁။

ဈာန (န) [ဈေ+ယု။ ဈေ စိန္တာယံ၊ ဈာယ-
တိတိ ဈာနံ၊ ကမ္မဓာတုတိအာဒိနာ အာတ္တံ။

၈၂၇၉။ (-မဏိမဇ္ဈ၊ ၂။ ၂၅၁၊ ၄၀၀။) ဈာန်
+ယု။ နိတိ၊ ဓာ။ ၃၂၃။]

(၁) ဈာန်၊ ဆန့်ကျင်ဘက် နီဝရဏ
စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို-လောင်ကျွမ်း
-ရှို့၊ မြှိုက်-ပယ်ရှား-တတ်သောသဘော၊
ဆန့်ကျင်ဘက် နီဝရဏစသော အကုသိုလ်
တရားတို့ကို-ရှို့၊ မြှိုက်- ပယ်ရှား- ဖျက်ဆီး
-ကြောင်းသဘော၊ ကသိုဏ်းစသော အာရုံ
ကို-ကြံစည်- စဉ်းစား- တွေးတော- ဆင်
ခြင်- ကြောင်း သဘော၊ ကသိုဏ်းစသော
အာရုံကို စူးစိုက်စွာ ရှုကြည့်တတ်သောသ
ဘော။ (၂) ကြံစည်-စဉ်းစား-တွေးတော
-ဆင်ခြင်-ခြင်း။

(၁) ဆန့်ကျင်ဘက် နီဝရဏစသော အကု
သိုလ်တရားများကို-လောင်တတ်- ဝိက္ခမ္ဘန
အစွမ်းဖြင့် ပယ်သတ်တတ်၊ ကသိုဏ်းစသော
ပညတ်အာရုံကို- ကြံစည်တတ် - စူးစိုက်စွာ
ရှုကြည့်တတ်-သော သဘောကို ဈာန်ဟု
ခေါ်သည် (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။
၃၆၃)။

ယင်း ဈာန်သည် အာရမ္မဏုပနိဇ္ဈာန်၊
လက္ခဏုပနိဇ္ဈာန်-ဟု ၂-မျိုးရှိသည်။ ထိုတွင်
ဥပစာရဈာန်နှင့်တကွ သမာပတ် ၈-ပါးသည်
ကသိုဏ်းစသော အာရုံကို စူးစိုက်စွာ ရှုမြင်
တတ်သောကြောင့် အာရမ္မဏုပနိဇ္ဈာန် မည်
၏။ ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်
တို့သည် အနိစ္စစသော လက္ခဏာ၊ နိဗ္ဗာန်၏
မဖောက်မပြန်မှန်ကန်သော တထလက္ခဏာကို
စူးစိုက်စွာ ရှုမြင်တတ်သောကြောင့် လက္ခ-
ဏုပနိဇ္ဈာန်မည်၏ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၆။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၆၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၀။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၁။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၂၁၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊ ၆၃။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၂။ စူဠနိ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄-၅။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၂၃၃-၄။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၀၂)။

ထိုတွင် အာရမ္မဏုပနိဇ္ဈာန်သည် ရူပဈာန်၊

အရူပဈာန်ဟု ၂-မျိုးရှိသည်၊ ရူပဈာန်သည်
ပဌမဈာန်၊ ဒုတိယဈာန်၊ တတိယဈာန်၊
စတုတ္ထဈာန်ဟု စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ၄-ပါး၊
ပဌမဈာန်၊ ဒုတိယဈာန်၊ တတိယဈာန်၊
စတုတ္ထဈာန်၊ ပဉ္စမဈာန်-ဟု ပဉ္စကနည်းအား
ဖြင့် ၅-ပါး ရှိသည်။

ထိုတွင် စတုက္ကနည်း၌ ဝိတက်၊ ဝိစာရ၊ ပီတိ၊
သုခ၊ ဧကဂ္ဂတာ-ဟူသော ဈာန်အင်္ဂါ ၅-ပါးရှိ
သော ဈာန်သည် ပဌမဈာန်မည်၏။ ပီတိ၊
သုခ၊ ဧကဂ္ဂတာ-ဟူသော ဈာန်အင်္ဂါ ၃-ပါးရှိ
သော ဈာန်သည် ဒုတိယဈာန်မည်၏။ သုခ၊
ဧကဂ္ဂတာ-ဟူသော ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးရှိသော
ဈာန်သည် တတိယဈာန်မည်၏။ ဥပေက္ခာ၊
ဧကဂ္ဂတာ-ဟူသော ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးရှိသော
ဈာန်သည် စတုတ္ထဈာန်မည်၏။

ပဉ္စကနည်း၌ ဝိတက်၊ ဝိစာရ၊ ပီတိ၊ သုခ၊
ဧကဂ္ဂတာ-ဟူသော ဈာန်အင်္ဂါ ၅-ပါးရှိသော
ဈာန်သည် ပဌမဈာန်မည်၏။ ဝိစာရ၊ ပီတိ၊
သုခ၊ ဧကဂ္ဂတာ-ဟူသော ဈာန်အင်္ဂါ ၄-ပါး
ရှိသောဈာန်သည် ဒုတိယဈာန်မည်၏။ ပီတိ၊
သုခ၊ ဧကဂ္ဂတာ-ဟူသော ဈာန်အင်္ဂါ ၃-ပါးရှိ
သော ဈာန်သည် တတိယဈာန်မည်၏။ သုခ၊
ဧကဂ္ဂတာ-ဟူသော ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးရှိသော
ဈာန်သည် စတုတ္ထဈာန်မည်၏။ ဥပေက္ခာ၊
ဧကဂ္ဂတာ-ဟူသော ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးရှိသော
ဈာန်သည် ပဉ္စမဈာန်မည်၏ (အဘိ၊ ဓာ။
၄၄-၉။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၆၇-၉၊ ၂၇၁-၄-၅-၆)။

ဗုဒ္ဓစသော စေတသိက်များ ရှိပါလျက်
အဘယ်ကြောင့် ဝိတက်၊ ဝိစာရ၊ ပီတိ၊ သုခ
(ဥပေက္ခာ)ဧကဂ္ဂတာတို့ကိုသာ ဈာန်ဟုခေါ်
ဆိုရသနည်းဟူမူ—ပထဝီ ကသိုဏ်း စသော
အာရုံကို စူးစူးစိုက်စိုက်ရှုမြင်ခြင်း ကိစ္စရှိသော
ကြောင့်၎င်း၊ ကာမစန္ဒရစသော နီဝရဏတို့၏
ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သောကြောင့်၎င်း ဝိတက်
စသော စေတသိက် ၅-ပါးတို့ကိုသာ ဈာန်ဟု
ခေါ်ဆိုရပေသည် (ဝိဘာဝိနီ၊ ၉၂-၃)။

မှန်၏—ဝိတက်သည် စိတ်ကို အာရုံပေါ်သို့ ရောက်အောင် ပို့ဆောင် တင်ပေးတတ်သော သဘောဖြစ်သည်။ ဝိစာရသည် အာရုံပေါ်သို့ ရောက်ရှိပြီးသောစိတ်ကို ဖွဲ့ချည်ထားတတ်၊ အာရုံကို အဖန်တလဲလဲ သုံးသပ်တတ်သော သဘောဖြစ်သည်။ ပီတိသည် အာရုံ၌ စိတ်ကို နှစ်သက်စေတတ်သော သဘောဖြစ်သည်။ သုခသည် အာရုံ၌ စိတ်ကို ချမ်းမြေ့စေတတ်သော သဘောဖြစ်သည်။ ဧကဂ္ဂတာသည် အာရုံ၌ စိတ်ကို တည်ငြိမ်စေတတ်၊ ကောင်းစွာ ထားတတ်ဘော သဘောဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ ဝိတက်စသည်တို့သည် မိမိတို့၏ သဘောကို ဆောင်ရွက်ကြ၍ အချင်းချင်း ညီညွတ်ကြသောအခါ အာရုံကို စူးစူးစိုက်စိုက် ရှုမြင်နိုင်ခြင်းဟူသော သတ္တိထူးပေါ်ထွက်လာပေသည်။ ယင်းသတ္တိထူး ပေါ်ထွက်လာသော ဝိတက်စသော စေတသိက် ၅-ပါးကိုသာ ဈာန်ဟု ခေါ်ဆိုရပေသည် (ပရမတ္ထစက္ခု)။

ထို့ပြင်—ဝိတက်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ရန်သူသည် ထိနမိဒ္ဓနီဝရဏပင် ဖြစ်သည်။ ထိနမိဒ္ဓသည် ထိုင်းမှိုင်းလေးလံ ငိုက်မျည်းဆုတ်နစ်သော သဘောဖြစ်သည်။ ဝိတက်သည် စိတ်ကို အာရုံပေါ်သို့ ရောက်အောင် ပို့ဆောင်ပေးတတ်သော သဘောဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဝိတက်သည် ထိနမိဒ္ဓနှင့် ဖြောင့်ဖြောင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်ပေသည်။ ဝိတက်သည် ထိနမိဒ္ဓ နီဝရဏကို စိတ်အစဉ်သို့ မဝင်လာနိုင်အောင် ရှို့မြှိုက်ပယ်ရှားလေသည်။

ဝိစာရ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ရန်သူသည် ဝိစိကိစ္ဆာနီဝရဏပင် ဖြစ်သည်။ ဝိစိကိစ္ဆာသည် အာရုံ၌ မဆုံးဖြတ်နိုင်ပဲ ယုံမှားသံသယ ဖြစ်ခြင်း သဘောဖြစ်သည်။ ဝိစာရသည် အာရုံပေါ်သို့ ရောက်ရှိပြီးသောစိတ်ကို ထိုအာရုံမှ မခွါနိုင်အောင် စွဲမြဲစွာ ဖွဲ့ချည်တတ်သော သဘောဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဝိစာရနှင့် ဝိစိ

ကိစ္ဆာတို့သည် ဖြောင့်ဖြောင့် ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်ကြသည်။ ဝိစာရသည် ဝိစိကိစ္ဆာနီဝရဏကို စိတ်အစဉ်သို့ မဝင်လာနိုင်အောင် ရှို့မြှိုက်ပယ်ရှားလေသည်။

ပီတိ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ရန်သူသည် ဗျာပါဒ နီဝရဏပင်ဖြစ်သည်။ ဗျာပါဒသည် အာရုံကို မနှစ်သက်နိုင်သော သဘောဖြစ်သည်။ ပီတိသည် အာရုံကို နှစ်သက်တတ်သော သဘောဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပီတိနှင့်ဗျာပါဒတို့သည် ဖြောင့်ဖြောင့် ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်ကြသည်။ ပီတိသည် ဗျာပါဒနီဝရဏကို စိတ်အစဉ်သို့ မဝင်လာနိုင်အောင် ရှို့မြှိုက် ပယ်ရှားလေသည်။

သုခ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ရန်သူသည် ဥဒ္ဓစ္စ ကုက္ကုစ္စနီဝရဏပင်ဖြစ်သည်။ ဥဒ္ဓစ္စသည် မငြိမ်မသက် တုန်လှုပ်ပျံ့လွင့်ခြင်း သဘောဖြစ်သည်။ ကုက္ကုစ္စသည် နောင်တတဖန်ပူပန်ခြင်း သဘောဖြစ်သည်။ သုခသည် အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားလျက် ငြိမ်သက်အေးမြခြင်း သဘောဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သုခနှင့် ဥဒ္ဓစ္စ ကုက္ကုစ္စနီဝရဏတို့သည် ဖြောင့်ဖြောင့် ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်ကြသည်။ သုခသည် ဥဒ္ဓစ္စ ကုက္ကုစ္စနီဝရဏကို စိတ်အစဉ်သို့ မဝင်လာနိုင်အောင် ရှို့မြှိုက်ပယ်ရှားလေသည်။

ဧကဂ္ဂတာခေါ် သမာဓိ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ရန်သူသည် ကာမစ္ဆန္ဒနီဝရဏပင် ဖြစ်သည်။ ကာမစ္ဆန္ဒဟူသည် ကာမဂုဏ်ကို နှစ်သက် တွယ်တာသော တဏှာလောဘပင် ဖြစ်သည်။ ယင်းကာမစ္ဆန္ဒနှင့်ယှဉ်လျှင် စိတ်သည် မတည်ကြည် မငြိမ်သက် လောက်လက်ခတ်လျက် ရှိလေသည်။ ဧကဂ္ဂတာခေါ် သမာဓိကား အာရုံ၌ စိတ်ကို တည်ငြိမ်စေတတ်သော သဘောဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဧကဂ္ဂတာနှင့် ကာမစ္ဆန္ဒနီဝရဏတို့သည် ဖြောင့်ဖြောင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်ကြသည်။ ဧကဂ္ဂတာခေါ် သမာ

မိသည် ကာမစွန္ဒနီဝရဏကို စိတ်အစဉ်သို့ မဝင်လာနိုင်အောင် ရှိမြို့က် ပယ်ရှားလေသည်။

ဤသို့ နီဝရဏတရားတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သောကြောင့်လည်း ဝိတက်စသော စေတသိက် ၅-ပါးကိုသာ ဈာန်ဟု ခေါ်ဆိုရပေသည် (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၇။ ဝိဘာဝိနီ၊၉၂-၃)။

စတုက္ကနည်းလာ ဒုတိယဈာန်ကို ပဉ္စကနည်း၌ ဒုတိယဈာန်၊ တတိယဈာန်ဟု ၂-မျိုး ခွဲခြား၍ ဟောကြားတော်မူသည်။ စတုက္ကနည်းလာ တတိယဈာန်၊ စတုတ္ထဈာန်တို့သည် ပဉ္စကနည်း၌ စတုတ္ထဈာန်၊ ပဉ္စမဈာန်များ ဖြစ်သည် (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆၄)။

အဘယ်ကြောင့် စတုက္ကနည်း၊ ပဉ္စကနည်း ဟု နည်း ၂-ပါး ခွဲခြား၍ ဟောထားသနည်း ဟူမူ—ဝိတက်၊ဝိစာရ-တို့ကို တပြိုင်နက်ကျော် လွန်နိုင်သော ဉာဏ်ထက်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့အတွက် စတုက္ကနည်းကို ဟော၍ ဝိတက်၊ ဝိစာရတို့ကို တပြိုင်နက် မကျော်လွန်နိုင်ပဲ အသီးအခြား တပါးစီသာ ကျော်လွန်နိုင်သော ဉာဏ်နံ့သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်တို့အတွက် ပဉ္စကနည်းကို ဟောကြားတော်မူသည် (ဝိဘာဝိနီ၊၁၁၁၈)။

ထို့ပြင်—ဘုရားရှင်သည် တရားနာပုဂ္ဂိုလ်၏ အလိုဆန္ဒ=ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယ အစွမ်းဖြင့်၎င်း၊ ဒေသနာတော်ကို တင့်တယ် စမ္မယ်စေတတ်သော သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်=ဒေသနာဝိလာသ အစွမ်းဖြင့်၎င်း ဈာန်ကိုစတုက္ကနည်းအရ ၄-ပါးဟောကြားပြီး နောက် ပဉ္စကနည်းအရ ထပ်မံ၍ ၅-ပါး ဟောကြားတော်မူသည်။ ထင်ရှားစေအံ့— အဘိဓမ္မာ ဒေသနာတော်ကို ဟောကြားစဉ်အခါ စည်းဝေးညီညွတ် ရောက်လာကြသော နတ်ပရိသတ်တို့တွင် အချို့ နတ်တို့သည် ဝိတက်သည် ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသည်၊ ဝိစာရ၊ ပီတိ၊ သုခ၊ ကေဂ္ဂတာတို့ကား

သိမ်မွေ့နူးညံ့ကြသည်ဟု ထင်မြင်ယူဆနေကြရာ ထိုနတ်တို့၏ အလိုဆန္ဒအတိုင်း ဝိတက်မပါ ဝိစာရ၊ ပီတိ၊ သုခ၊ ကေဂ္ဂတာဟူသော အင်္ဂါ ၄-ပါးရှိသော ဒုတိယဈာန်ကို ဟောတော်မူသည်။ အချို့ နတ်တို့သည် ဝိစာရလည်း ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသည်၊ ပီတိ၊ သုခ၊ ကေဂ္ဂတာတို့သာ သိမ်မွေ့နူးညံ့ကြသည်ဟု ထင်မြင်ယူဆနေကြရာ ထိုနတ်တို့၏ အလိုဆန္ဒအတိုင်း ဝိစာရမပါ ပီတိ၊ သုခ၊ ကေဂ္ဂတာဟူသော အင်္ဂါ ၃-ပါးရှိသော တတိယဈာန်ကို ဟောတော်မူသည်။ အချို့ နတ်တို့သည် ပီတိလည်း ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသည်၊ သုခ၊ ကေဂ္ဂတာတို့သာ သိမ်မွေ့နူးညံ့သည်ဟု ထင်မြင်ယူဆနေကြရာ ထိုနတ်တို့၏အလိုဆန္ဒအတိုင်း ပီတိမပါ သုခ၊ ကေဂ္ဂတာဟူသော အင်္ဂါ ၂-ပါးရှိသော စတုတ္ထဈာန်ကို ဟောတော်မူသည်။ အချို့ နတ်တို့သည် သုခလည်း ရုန့်ရင်း ကြမ်းတမ်းသည်၊ ဥပေက္ခာ၊ ကေဂ္ဂတာတို့သာ သိမ်မွေ့နူးညံ့သည်ဟု ထင်မြင်ယူဆနေကြရာ ထိုနတ်တို့၏အလိုဆန္ဒအတိုင်း သုခမပါ ဥပေက္ခာ၊ ကေဂ္ဂတာဟူသော အင်္ဂါ ၂-ပါးရှိသော ပဉ္စမဈာန်ကို ဟောတော်မူသည်။

ထို့ပြင် ဘုရားရှင်၏ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်သည် သိသင့် သိထိုက်သော ဥပယုတရား အားလုံးကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိစွမ်းနိုင်ခြင်း၊ တရားဟောပြောနည်း အဖုံဖုံကို သိစွမ်းနိုင်ခြင်း၊ သစ္စာ ၄-ပါးကို သိမြင်ထိုက်သော ဝေနေယျသတ္တဝါတို့၏ အလိုဆန္ဒ စသည်ကို ထင်လင်းစွာ သိစွမ်းနိုင်ခြင်းဟူသော အစွမ်း ၃-ပါးနှင့် ပြည့်စုံတော်မူသည်။ ထိုအစွမ်း ၃-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို ရရှိတော် မူသည်ဖြစ်၍ ဒေသနာအစီအရင်၌ လိမ္မာကျွမ်းကျင်တော်မူသော သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်သခင် ဘုရားရှင်သည် ရသင့်ရထိုက်သော ဈာန်အင်္ဂါတို့၏ အစွမ်းဖြင့် ဒေသနာတော်ကို တမျိုးတဖုံပိုင်းခြားသတ်မှတ်ပြခြင်း

ငါ စတုက္ကနည်းမှတစ်ပါး ပဉ္စကနည်းကို ထပ်မံ
ဟောတော်မူသည်။

တနည်းအားဖြင့် - ဘုရားရှင်သည် သုတ္တန်
ဒေသနာတော်၌ (၁)ဝိတက်၊ ဝိစာရနှင့်တကွ
ဖြစ်သော သဝိတက္ကသဝိစာရသမာဓိ၊ (၂) ဝိ
တက်မရှိ ဝိစာရမရသော အဝိတက္ကဝိစာ-
ရမတ္တသမာဓိ၊ (၃) ဝိတက်လည်းမရှိ၊ ဝိစာရ
လည်းမရှိသော အဝိတက္ကအဝိစာရသမာဓိ ဟူ
သောသမာဓိ ၃-မျိုးကို ဟောတော်မူသည်။
ထိုသမာဓိ ၃-မျိုးတွင် စတုက္ကနည်း၌ သဝိ-
တက္ကသဝိစာရသမာဓိနှင့် အဝိတက္ကအဝိစာရ
သမာဓိကိုပြဆိုခဲ့လေပြီ။ အဝိတက္ကဝိစာရမတ္တ-
သမာဓိကိုမူ မပြဆိုရသေးပေ။ ထိုအဝိတက္က-
ဝိစာရမတ္တသမာဓိကို ပြဆိုခြင်းငှါ ထပ်မံ၍
ပဉ္စကနည်းကို ဟောတော်မူသည် (အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၁။ ၂၂၃-၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။ ၁၉၃-၄)။

ဒန္တာဘိညာ သုခပဋိပဒါ စသည်တို့နှင့် မ
ရောနှော မဆက်ဆံသော စတုက္ကနည်း၏
အစွမ်းဖြင့် ရူပဈာန် ၄-ပါး၊ ပဉ္စကနည်း၏ အ
စွမ်းဖြင့် ရူပဈာန် ၅-ပါး ပေါင်း ၉-ပါးကို
သုဒ္ဓိကနဝကဟု ခေါ်သည် (အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။
၂၂၇)။ ယင်း ရူပဈာန် ၉-ပါးတို့တွင် တပါး
ပါးသည် ပဋိပဒါ၏အစွမ်းဖြင့် ၄-ပါးစီ ကွဲ
ပြားကြသည်။ ထိုအတူ အာရုံ၏အစွမ်းဖြင့်
လည်း ၄-ပါးစီ ကွဲပြားကြသည်။ အာရုံနှင့်
ပဋိပဒါရောသော “အာရမ္မဏပဋိပဒါမိဿက”
အစွမ်းအားဖြင့်ကား ၁၆-မျိုးစီ ကွဲပြားကြ
သည် (ကွဲပြားပုံအသီးအသီးကို အဘိ၊ဓ၊
၅၀-၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၇-၂၃၁-တို့ကြည့်)။

ယင်းရူပဈာန်ကိုပင်—ကသိဏဈာန်၊ အ
ဘိဘာယတနဈာန်၊ ဝိမောက္ခဈာန်၊ ဗြဟ္မ-
ဝိဟာရဈာန်၊ အသုဘဈာန်ဟု အမျိုးမျိုး
ခွဲခြားကာ ဟောထားတော်မူပေသည်။ ထို
တွင် ကသိုဏ်းဝန်းကို အာရုံပြု၍ ရရှိသော
ဈာန်သည် ကသိဏဈာန်မည်၏။ ကသိုဏ်း

ဝန်းအာရုံကို လွှမ်းမိုး၍ရရှိသော ဈာန်သည်
အဘိဘာယတနဈာန်မည်၏။ ဆန့်ကျင်ဘက်
ကိလေသာတို့မှ ကောင်းစွာ လွတ်မြောက်၍
ကသိုဏ်းဝန်းအာရုံ၌ မွေ့လျော်သော အား
ဖြင့် ကောင်းစွာသက်ဝင်သော ဈာန်သည်
ဝိမောက္ခဈာန်မည်၏။ ဗြဟ္မဝိဟာရ ၄-ပါးကို
ပွားများ၍ ရရှိသောဈာန်သည် ဗြဟ္မဝိဟာရ
ဈာန်မည်၏။ အသုဘ ၁၀-ပါးကို အာရုံပြု၍
ရရှိသော ဈာန်သည် အသုဘဈာန်မည်၏
(အဘိ၊ဓ၊ ၄၄၊ ၅၅၊ ၆၅-၆-၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။
၂၃၁-၂-၅-၆၊ ၂၄၂)။

ထို့ပြင်—ထွက်သက် ဝင်သက်ကို အာရုံပြု
၍ ရရှိသော ‘အာနာပါနဈာန်’၊ ဆံအစရှိ
သော ကိုယ်အစုကို အာရုံပြု၍ ရရှိသော
‘ကာယဂတာသတိဈာန်’ဟု ၂-မျိုး ရှိသေး
သည်။ ထိုတွင် အာနာပါနဈာန်သည် ဝါယော
ကသိဏဈာန်၌ အကျုံးဝင်သည်။ ကာယ-
ဂတာသတိဈာန်သည် ဝဏ္ဏကသိဏဈာန်၊
အသုဘဈာန်တို့၌ အကျုံးဝင်သည်။ သို့ဖြစ်၍
ဘုရားရှင်သည် ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ ယင်း
ဈာန် ၂-ပါးကို သီးခြား ဟောကြားတော်
မမူပေ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၅)။

အရူပဈာန်သည် ရုပ်ကို စက်ဆုပ်သော
ရူပဝိဇ္ဇာဂဘာဝနာကို ပွား၍ရသော ဈာန်ဖြစ်
သည်။ ယင်း အရူပဈာန်သည် အာကာသာ-
နဉ္စာယတနဈာန်၊ ဝိညာဏဉ္စာယတနဈာန်၊
အာကိဉ္စညာယတနဈာန်၊ နေဝသညာနာ-
သညာယတနဈာန် ဟု ၄-ပါးရှိသည်။

ထိုတွင် (၁) စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပ
စတုတ္ထဈာန်၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပပဉ္စမ
ဈာန်ကို ဝသီဘော်ငါးပါးဖြင့် အဖန်ဖန် လေ့
လာပြီးနောက် ရုပ်၌ အပြစ်ဒေါသ မြင်ပြီး
လျှင် ကသိုဏ်း ၉-ပါးတွင် တပါးပါးကို ပယ်
ခွါ၍ အဆုံးမရှိသော ကောင်းကင်ပညတ်ကို
အာရုံပြုကာ “အာကာသော အနန္တော၊

အာကာသော အနန္တော”ဟု စီးဖြန်းပွားများ၍ ရအပ်သောဈာန်သည် အာကာသာနဉာယတနဈာန်မည်၏။ ရုပ်တရားကို အာရုံမပြုသောကြောင့်၎င်း၊ ပဌမ ရအပ် ရောက်အပ်သောကြောင့်၎င်း ယင်းကို ပဌမာရူပဈာန်ဟုခေါ်သည်။ (ယင်း ပဌမာရူပဈာန်သည် အာကာသတည်းဟူသော ပညတ်ကို အာရုံပြုသည်)။

(၂) အဆုံးမရှိသော ပဌမာရူပဝိညာဏ်ကို အာရုံပြုကာ “ဝိညာဏံ အနန္တံ၊ ဝိညာဏံ အနန္တံ”ဟု စီးဖြန်းပွားများ၍ ရအပ်သောဈာန်သည် ဝိညာဏဉာယတနဈာန်မည်၏။ ဒုတိယာရူပဈာန်ဟုလည်း ခေါ်သည်။ (ဒုတိယာရူပဈာန်သည် ပဌမာရူပ တည်းဟူသော ပရမတ်ကို အာရုံပြုသည်)။

(၃) အနည်းငယ်မျှ အကြွင်းမရှိသော ပဌမာရူပဝိညာဏ်၏ မရှိခြင်း တည်းဟူသော နတ္ထိဘောပညတ်ကို အာရုံပြုကာ “နတ္ထိ ကိဉ္စိ၊ နတ္ထိ ကိဉ္စိ”ဟု စီးဖြန်းပွားများ၍ ရအပ်သောဈာန်သည် အာကိဉ္စညာယတနဈာန် မည်၏။ တတိယာရူပဈာန်ဟုလည်း ခေါ်သည်။

(၄) ဤ တတိယာရူပဈာန်သည် ဒုတိယာရူပဈာန်ဟူသော နီးသော ရန်သူရှိသည်ဟူ၍၎င်း၊ စတုတ္ထာရူပဈာန်လောက် မငြိမ်သက်ဟူ၍၎င်း တတိယာရူပဈာန်၌ အပြစ်ကို ရှု၍ တတိယာရူပဝိညာဏ်ကို အာရုံပြုကာ “သန္တံ ဧတံ၊ သန္တံ ဧတံ” စသည်ဖြင့် စီးဖြန်းပွားများ၍ ရအပ်သော၊ ရုန့်ရင်းသော သညာမရှိ သိမ်မွေ့သောသညာရှိသော ဈာန်သည် နေဝသညာနာသညာယတနဈာန် မည်၏။ စတုတ္ထာရူပဈာန်ဟုလည်းခေါ်သည် (အဘိ။ ၈။၆၈-၉။ သင်္ဂဟ။၁၅၄-၅)။

ပြဆိုအပ်ပြီးသော ဈာန်တရားများသည် အလွယ်နှင့်ရနိုင်သော တရားမျိုးမဟုတ်ပေ။ ကမ္မဋ္ဌာန်းတရားကို ပွားများ အားထုတ်မှသာ

လျင် ရရှိနိုင်သော တရားမျိုး ဖြစ်ပေသည်။ ဈာန်တရားကို ရစေနိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့ကား--

ကမ္မဋ္ဌာန်း ၄၀-တို့တွင် ကာယဂတာသတိ၊ အာနာပါနဿတိ-ကြဉ်သော အနုဿတိ ၈-ပါး၊ အာဟာရေပဋိကူလသညာ၊ စတုဓာတုဝ-ဝတ္ထာန်၊ ဤကမ္မဋ္ဌာန်း ၁၀-ပါးတို့သည် ဥပစာရဈာန်ကိုသာ ရစေနိုင်သည်။ ကြွင်းသော ကမ္မဋ္ဌာန်း ၃၀-တို့သည် ဥပစာရဈာန်၊ အပ္ပနာဈာန် ၂-မျိုးလုံးကို ရစေနိုင်သည် (ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။၁၀၇။ သင်္ဂဟ။၁၅၁)။

အပ္ပနာဈာန်ကို ရစေနိုင်သောကမ္မဋ္ဌာန်း ၃၀-တို့တွင်လည်းကသိုဏ်း ၁၀-ပါး၊ အာနာပါနဿတိကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည် ရူပါဝစရဈာန် ၅-မျိုးလုံးကိုရစေနိုင်သည်။ အသုဘ ၁၀-ပါး၊ ကာယဂတာသတိကမ္မဋ္ဌာန်းတို့သည် ပဌမဈာန်ကိုသာ ရစေနိုင်သည်။ မေတ္တာ၊ ကရုဏာ၊ မုဒိတာ-ကမ္မဋ္ဌာန်း ၃-ပါးတို့သည် ရူပါဝစရပဌမဈာန်၊ ဒုတိယဈာန်၊ တတိယဈာန်၊ စတုတ္ထဈာန် ၄-မျိုးတို့ကို ရစေနိုင်သည်။ ဥပေက္ခာကမ္မဋ္ဌာန်းသည် ရူပါဝစရ ပဉ္စမဈာန်ကိုသာ ရစေနိုင်သည်။ အရူပကမ္မဋ္ဌာန်း ၄-မျိုးတို့သည် အစဉ်အတိုင်း အရူပဈာန် ၄-ပါးတို့ကို ရစေနိုင်သည် (ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။၁၀၇။ သင်္ဂဟ။၁၅၁)။

ရူပဈာန်ကိုရလိုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှေးဦးစွာ သီလစင်ကြယ်ရမည်။ ထို့နောက် အာဝါသ၊ ကုလစသောပလိဗောဓကြီး ၁၀-ပါးကို ဖြတ်တောက်၍ ကမ္မဋ္ဌာန်းပေးစွမ်းနိုင်သော မိတ်ဆွေကောင်း ဆရာကောင်းထံ ချဉ်းကပ်ရမည်။ ထို့နောက် ၄၀-သော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့တွင် မိမိ၏စရိုက်ဝါသနာနှင့် သင့်လျော်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းတခုခုကို သင်ယူကာ ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်ရန် မသင့်လျော်သော အရပ်ကို ပယ်စွန့်၍ သင့်လျော်သော အရပ်၌နေ

ပြီးလျှင် ခေါင်းရိတ်မှုစသော ပလိဗောဓငယ် တို့ကို ဖြတ်တောက်ရမည် (အကျယ်ကို - ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၁-၁၁၉။ ကြည့်)။

ထို့နောက် ပထဝီကသိဏဈာန်ကို ရလို သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် ဆန်ကောပမာဏ ရှိသော ပထဝီကသိုဏ်းဝန်းကို ပြုလုပ်၍ ထိုကသိုဏ်းဝန်းကို ရွှေဝယ်ချကာ “ပထဝီ၊ ပထဝီ” ဟု သေချာစေ့ငု အဖန်ဖန်ရှု၍ မနေ မနား စီးဖြန်းပွားများရမည်။ ထိုသို့ပွားများ သောအခါ ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား အရပ်လေး မျက်နှာ၌ ကြည့်သမျှ ပထဝီကသိုဏ်းဝန်းသာ ထင်မြင်နေသည်။ ထိုထင်လာသော ပထဝီ ကသိုဏ်းဝန်းအာရုံသည်ပရိကမ္မနိမိတ်မည်၏။

ဤသို့ မျက်စိ၌ ကသိုဏ်းဝန်း ထင်လာ သောအခါ ကသိုဏ်းဝန်းကို မျက်စိဖြင့် မ ကြည့်ရှုတော့ပဲ “ပထဝီ၊ ပထဝီ” ဟု အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် စီးဖြန်း ပွားများပြန်သော် က သိုဏ်းဝန်းကို မျက်စိဖြင့် မြင်သကဲ့သို့ စိတ်၌ ပထဝီကသိုဏ်းဝန်း နိမိတ်သည် ထင်မြင်၍ လာသည်။ ထိုသို့ စိတ်၌ ထင်မြင်၍လာသော ပထဝီကသိုဏ်းဝန်းသည် ဥဂ္ဂဟနိမိတ်မည်၏။ ထိုဥဂ္ဂဟနိမိတ် ထင်လာသောအခါ စိတ်သည် ငြိမ်သက်တည်ကြည်လာ၏။ ပရိကမ္မသမာဓိ ကို ရ၏။

ထို့နောက် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် စိတ်၌ ထင်လာသော ဥဂ္ဂဟနိမိတ် ပထဝီကသိုဏ်း ဝန်းကိုပင် “ပထဝီ၊ ပထဝီ” ဟု အထပ်ထပ် စီးဖြန်းလတ်သော် နိဝရဏ တရားတို့သည် ကင်းကွာကုန်၏။ ကိလေသာတို့သည် အနယ် ထိုင်သော ရေကဲ့သို့ ငြိမ်ဝပ်၍ နေကုန်၏။ စိတ်သည် အထူးကြည်လင်၍ လာ၏။ တိမ် တိုက်ထဲမှ ထွက်ပေါ်လာသော လဝန်းကြီး ကဲ့သို့ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်တွင်းမှဖောက်ခွဲထွက်ပေါ်၍ ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ထက် အဆအရာ အထောင်မက အလွန် စင်ကြယ် ကြည်လင်သော ပထဝီ ကသိုဏ်းဝန်းသည် ထင်ပေါ်၍လာ၏။ ထို

ထင်ပေါ်လာသော ပထဝီကသိုဏ်းဝန်းသည် ပဋိဘာဂနိမိတ် (=ပုံတူနိမိတ်) မည်၏။ ထို အခါ ဥပစာရသမာဓိကိုရ၏။ ယင်း ပဋိဘာဂ နိမိတ်ကို ပျောက်ကွယ်မသွားအောင် အထူး စောင့်ရှောက်လျက် အဆက်မပြတ် အား ထုတ်ရမည်။ “စကြာမင်းလောင်း” ပဋိသန္ဓေ သားကို စောင့်ရှောက်သကဲ့သို့ စောင့်ရှောက် ရမည်။ ဤသို့ စောင့်ရှောက်မှု မရှိလျှင် ယင်း ပဋိဘာဂနိမိတ် ကွယ်ပျောက်တတ်သည်။ ထို ပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုပင် “ပထဝီ၊ ပထဝီ” ဟု အထပ်ထပ်စီးဖြန်းပွားလတ်သော် ယောဂီ ပုဂ္ဂိုလ်အား ဝိတက်၊ ဝိစာရ၊ ပီတိ၊ သုခ၊ ဧကဂ္ဂတာဟူသော ဈာန်အင်္ဂါ ၅-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ‘အပ္ပနာသမာဓိ’ ခေါ်သည့် ရူပဝစရ ပဌမဈာန် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (အ ကျယ်ကို - ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၂၀၊ ၁၂၁။ ဘေဒနီ။ ဒု။ ၁၁၈၊ ၂၀၈-တို့ကြည့်)။

ထိုကဲ့သို့ ပဌမဈာန်ကိုရပြီး၍ ဒုတိယ ဈာန်ကို ရလိုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ ရရှိပြီးသော ပဌမဈာန်ကို အာဝဇ္ဇနဝသီ ဘော်၊ သမာပဇ္ဇနဝသီဘော်၊ အဓိဋ္ဌာနဝသီ ဘော်၊ ဝုဋ္ဌာနဝသီဘော်၊ ပစ္စဝေက္ခဏဝသီ ဘော် တည်းဟူသော ၅-တန်သော ဝသီ ဘော်တို့ဖြင့် အထပ်ထပ် ယေ့လာပြီးလျှင် ယခုရရှိသော ပဌမဈာန်စိတ်သည် ဝိတက် ပါနေခြင်းကြောင့် ရုန့်ရင်း ကြမ်းတမ်းသေး ၏။ ဝိတက်သည် အာရုံအမျိုးမျိုးသို့ စိတ်ကို တင်ပေးတတ်၏။ သူ့အတွက်ကြောင့် လော ကီအာရုံ ကာမဂုဏ်ဘက်သို့ စိတ်ရောက်သွား ဘို့ နီးလာသဖြင့် ကာမစ္ဆန္ဒနိဝရဏ ဘေးရန် နှင့် ကေန်တွေ့မည် စိုးရသည်။ ဝိတက်မရှိမှ သာ စိတ်ငြိမ်ဘွယ်ရှိသည်ဟု ဝိတက်ကို အပြစ် ရှုပြီးလျှင် ဤဝိတက်မပါလျှင် ယခုထက် သိမ် မွေ့ရာ၏ဟု ဆင်ခြင်၍ ဝိတက်မပါစေလိုသော ဆန္ဒဖြင့် ပထဝီပဋိဘာဂ နိမိတ်ကိုပင်လျှင် “ပထဝီ၊ ပထဝီ” ဟု စိတ်၌မှတ်လျက် အ

ထပ်ထပ် စီးဖြန်းပွားများလတ်သော် ဝိစာရ၊
ပီတိ၊ သုခ၊ ဧကဂ္ဂတာဟူသော ဈာန်အင်္ဂါ
၄-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ဒုတိယဈာန် ဖြစ်ပေါ်
လာ၏။

ဒုတိယဈာန်မှ တတိယဈာန်သို့ တက်လို
သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် အထက်ပါ နည်း
အတိုင်း ဝိစာရကို မပါစေလိုသော ဆန္ဒဖြင့်
ပထဝီ ပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုပင် “ပထဝီ၊ ပထဝီ”
ဟု စိတ်၌မှတ်လျက် အထပ်ထပ် စီးဖြန်းပွား
များလတ်သော် ပီတိ၊ သုခ၊ ဧကဂ္ဂတာ ဟူ
သော ဈာန်အင်္ဂါ ၃-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော
တတိယဈာန် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

အထက်ပါနည်းအတိုင်းပင် ပီတိမပါစေလို
သော ဆန္ဒဖြင့် ပထဝီပဋိဘာဂနိမိတ်ကို
အထပ်ထပ်စီးဖြန်းပြန်သော် သုခ၊ ဧကဂ္ဂတာ
ဟူသော ဈာန်အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့်ပြည့်စုံသော
စတုတ္ထဈာန် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ထို့အတူပင် သုခမပါစေလိုသော ဆန္ဒဖြင့်
ပထဝီပဋိဘာဂနိမိတ်ကို အထပ်ထပ် စီးဖြန်း
ပြန်သော် သုခသည် တဖြည်းဖြည်း သိမ်မွေ့
၍ သွားသောအခါ ကောင်း၏ဟု ခံစားခြင်း
သဘောလည်းမဟုတ် မကောင်းဟု ခံစား
ခြင်းသဘောလည်း မဟုတ်သော၊ ကောင်း
မကောင်း နှစ်ဖက်သို့ မကျသော၊ အလယ်
အလတ် ခံစားခြင်းသဘောရှိသော ဥပေက္ခာ
ဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်လာ၍ ဧကဂ္ဂတာနှင့်တကွ
အင်္ဂါ ၂-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ပဉ္စမဈာန်သည်
ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (အကျယ်ကို - ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၁၅၀-၁၆၄။ ဘေဒနီ။ ဒု။ ၂၀၈-၂၁၅ - တို့
ကြည့်)။

ကြွင်းသော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့၌ ဤနည်း အ
တိုင်းပင် ပဉ္စမဈာန်စသည်ကို ရရှိနိုင်သည်။
(အကျယ်ကို - ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၆၅-၃၁၉။ ဘေဒနီ။
ဒု။ ၂၁၅-၃၉၉-တို့ကြည့်)။

အရူပဈာန်သို့ ရောက်လိုသော ယောဂီ
သည် ရုပ်၌ အပြစ်ကို ဆင်ခြင်လေသည်။ ရုပ်
သည် အလွန်ရုန့်ရင်း၏။ အလွန်ရုန့်ရင်းသော
ကိလေသာတို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်၏။ ထိန်း
သိမ်းမွေးမြူရသော ပရိကံမူများလည်း အ
လွန်တရာ ကြီးကျယ်များပြား၏။ အတွင်း
ဘေး အပဘေးတို့နှင့် ဆက်ဆံ၏။ ရန်သူမျိုး
ငါးပါး၊ ရောဂါမျိုး ၉၆-ပါးနှင့် ဆက်ဆံ၏။
ဖရိုဖရဲ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးတတ်၏။

ထို့ကြောင့် မိမိရပြီးဖြစ်သော ရူပါဝစရ
ပဉ္စမဈာန်သည် ရုပ်တရားနှင့် ဆက်စပ်နေ
သည့် ပညတ်များကိုသာလျှင် အာရုံရှိသော
ရူပဈာန်ဖြစ်၍ ညံ့ဖျင်းသေး၏။ ထို့ကြောင့်
ထိုမှတဆင့် သိမ်မွေ့မွန်မြတ်သော အရူပဈာန်
ကို တက်လှမ်းလိုလျှင် စတုက္ကနည်းအားဖြင့်
စတုတ္ထဈာန်၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ပဉ္စမဈာန်
တွင် ရအပ်သော ကသိုဏ်းကို ပယ်ခွါ၍ အဆုံး
မရှိသော ကောင်းကင်ပညတ်ကို အာရုံပြုကာ
အထပ်ထပ် စီးဖြန်း ပွားများသည်ရှိသော်
အာကာသာနဉ္စာယတန (= ပဌမာရူပ) ဈာန်
သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ထိုမှတဆင့် ပဌမာရူပဈာန်ကို ဝင်စား၍
ဈာန်မှထပြီးလျှင် ပဌမာရူပဈာန်စိတ်၌ အ
ပြစ်ကို ရှုဆင်ခြင်ပြီး ယင်း ပဌမာရူပဈာန်စိတ်
ကို အာရုံပြုကာ အဖန်ဖန် စီးဖြန်းပွားများ
သည်ရှိသော် ဝိညာဏဉ္စာယတန (= ဒုတိယာ-
ရူပ) ဈာန်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ပဌမာရူပ
ဝိညာဏ်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော
စိတ်ဖြစ်သောကြောင့် ဝိညာဏဉ္စာယတန
ဈာန်စိတ်ဟု ခေါ်ဆိုရသည်။

ထိုမှတဆင့် ဒုတိယာရူပဈာန်ကို ဝင်စား၍
ဈာန်မှထပြီးလျှင် ဒုတိယာရူပဈာန်၌ အပြစ်
ကိုရှု၍ ပဌမာရူပဝိညာဏ်၏ မရှိခြင်းဟူသော
နတ္ထိဘောပညတ်ကို အာရုံပြုကာ အဖန်ဖန် စီး
ဖြန်းပွားများသည်ရှိသော် အာကိဉ္စညာယတန
(= တတိယာရူပ) ဈာန်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ထိုမှတစ်ဆင့် တတိယာရူပဈာန်ကို ဝင်စား၍ ဈာန်မှထပြီးလျှင် တတိယာရူပဈာန်၌ အပြစ်ကို ရှု၍ တတိယာရူပဝိညာဏ်ကိုပင် အာရုံပြုကာ အဖန်ဖန် စီးဖြန်း ပွားများသည် ရှိသော် နေဝသညာ နာသညာယတန (= စတုတ္ထာရူပ) ဈာန်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏ (အကျယ်ကို ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၂၀၊ ၃၃၅။ ဘေဒနီ၊ ၃။ ၃၉၉။ ၄၀၅-တို့ကြည့်)။

ပြဆိုခဲ့ပြီးသော ဈာန်တရားတို့ကို ရရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်အား မျက်မှောက်ဘဝ၌ ချမ်းသာစွာ နေရခြင်း၊ ကြွင်းပုထုဇန်၊ သေကွတို့အား ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အထောက်အပံ့ အခြေခံဖြစ်ခြင်း၊ ဣဒ္ဓိ-ဝိဓ-စသော အဘိညာဉ်တို့၏ အထောက်အပံ့ ဖြစ်ခြင်း၊ ကာမသုဂတိဘဝ၊ ရူပဘဝ၊ အရူပဘဝသို့ လားရောက်ရခြင်း၊ အနာဂါမ်ရဟန္တာ ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား နိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားနိုင်ခြင်းဟူသော အကျိုးတရားများကို ရရှိနိုင်သည် (အကျယ်ကို - အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၊ ၆၈-၉။ ဘေဒနီ၊ ၃။ ၄၀၅၊ ၄၅၀-တို့ကြည့်)။

ဘုရားရှင်လည်း ပရိနိဗ္ဗာန်စံဝင်ခါနီးကာလ၌ အသုဘ ၁၀-ပါး၊ ကာယဂတာသတိ၊ ကသိုဏ်း ၈-ပါး၊ မေတ္တာ၊ ကရုဏာ၊ မုဒိတာ၊ အာနာပါနဿတိ၊ ပရိစ္ဆေဒါကာသ ဤ ၂၄-ပါးသော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့၌ ပဌမဈာန်ကို ဝင်စား၍ ကသိုဏ်း ၈-ပါး၊ မေတ္တာ၊ ကရုဏာ၊ မုဒိတာ၊ အာနာပါနဿတိ၊ ပရိစ္ဆေဒါကာသ ဤ ၁၃-ပါးသော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့၌ ဒုတိယဈာန် တတိယဈာန်တို့ကို ဝင်စားတော်မူပြီးလျှင် ကသိုဏ်း ၁၀-ပါး၊ ဥပေက္ခာ၊ အာနာပါနဿတိ၊ ပရိစ္ဆေဒါကာသ၊ အာရူပ ၄-ပါး၊ ဤ ၁၅-ပါးသော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့၌ စတုတ္ထဈာန်ကို ဝင်စားတော်မူသည်။ ဘုရားရှင်သည် ပရိနိဗ္ဗာန်စံဝင်ခါနီးအခါ သမာပတ်ပေါင်း ကုဋေနှစ်သန်း လေးသိန်း ဝင်စားတော်မူသည်။ (ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၆)။

အဘိဓာန် (စ-စင်) ၂-၃၂-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဈာန်နှင့်ယှဉ်ဘက် အဓိပတိ ဖြစ်ထိုက်သောတရား ယုတ်ညံ့နေ၍ နည်းသော အစွမ်းသတ္တိရှိသော ရူပါဝစရကုသိုလ် ပဌမဈာန်သည် ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇာဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ အလယ်အလတ် အစွမ်းသတ္တိရှိသော ရူပါဝစရကုသိုလ် ပဌမဈာန်သည် ဗြဟ္မ-ပုရောဟိတာဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ အတိုင်းမသိ ကြီးမားသော အစွမ်းသတ္တိရှိသော ရူပါဝစရကုသိုလ် ပဌမဈာန်သည် မဟာဗြဟ္မာဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ (ပဌမဈာန် ၃-ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေအသီးသီးကို ဖြစ်စေတတ်သော ဈာန်များတည်း)။

နည်းသော အစွမ်းသတ္တိရှိသော ရူပါဝစရကုသိုလ် ဒုတိယဈာန်၊ တတိယဈာန်တို့သည် ပရိတ္တာဘာဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေနိုင်ကုန်၏။ အလယ်အလတ် အစွမ်းသတ္တိရှိသော ရူပါဝစရကုသိုလ် ဒုတိယဈာန်၊ တတိယဈာန်တို့သည် အပ္ပမာဏာဘာဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေနိုင်ကုန်၏။ အတိုင်းမသိ ကြီးမားသော အစွမ်းသတ္တိရှိသော ရူပါဝစရကုသိုလ် ဒုတိယဈာန်၊ တတိယဈာန်တို့သည် အာဘဿရာဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေနိုင်ကုန်၏။ (ဒုတိယဈာန် ၃-ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေအသီးသီးကို ဖြစ်စေတတ်သော ဈာန်များတည်း)။

နည်းသော အစွမ်းသတ္တိရှိသော ရူပါဝစရကုသိုလ် စတုတ္ထဈာန်သည် ပရိတ္တသုဘာဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ အလယ်အလတ် အစွမ်းသတ္တိရှိသော ရူပါဝစရကုသိုလ် စတုတ္ထဈာန်သည် အပ္ပမာဏသုဘာဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ အတိုင်းမသိ ကြီးမားသော အစွမ်းသတ္တိရှိသော ရူပါဝစရကုသိုလ် စတုတ္ထဈာန်သည် သုဘကိဏှာဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ (တတိယဈာန် ၃-ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေအသီးသီးကို ဖြစ်စေတတ်သော ဈာန်များတည်း)။

ရူပါဝစရကုသိုလ် ပဉ္စမဈာန်သည် ဝေဟပ္ဖိုလ်ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ နာမ်တရား၌ တပ်ခြင်းကင်းလျက် ပွားများ၍ ရအပ်သော ရူပါဝစရကုသိုလ် ပဉ္စမဈာန်သည် အသညသတ်ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ အနာဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ရူပါဝစရကုသိုလ် ပဉ္စမဈာန်သည် သုဒ္ဓါဝါသ ၅-ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေ၏။ (ရူပါဝစရ စတုတ္ထဈာန် ၇-ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေအသီးသီးကို ဖြစ်စေတတ်သော ဈာန်များတည်း)။

အရူပကုသိုလ် ဈာန် ၄-ပါးတို့သည် အစဉ်အတိုင်း အရူပ ၄-ဘုံတို့၌ ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ (အဘိ၊ဝိ။ ၄၃၉၊ ၄၄၁။ သင်္ဂဟ။ ၈၇-၈)။

ဈာန် ၉-ပါးလုံးကိုရသော ပုထုဇန့်သော တာပန့် သကဒါဂါမ်တို့သည် သုဒ္ဓါဝါသ ဘုံမှတစ်ပါး မိမိအလိုရှိသောဘုံ၌ ဖြစ်နိုင်၏။ ကာမသုဂတိ ၇-ဘုံ၌လည်း ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံ၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်နိုင်၏။ အနာဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား မိမိအလိုရှိအပ်သော ဗြဟ္မာ့ဘုံ၌ ဖြစ်နိုင်၏ (ဝိဘာဝိနီ။ ၁၈၆)။

ဈာန်သမာပတ် ၈-ပါးတို့တွင် ပဌမဈာန်ကိုဝင်စားသော ပုဂ္ဂိုလ်အား ကာမသညာသည် ချုပ်၏။ ဒုတိယဈာန်ကို ဝင်စားသော ပုဂ္ဂိုလ်အား ဝိတက်၊ ဝိစာရတို့သည် ချုပ်ကုန်၏။ တတိယဈာန်ကို ဝင်စားသော ပုဂ္ဂိုလ်အား ပီတိသည် ချုပ်၏။ စတုတ္ထဈာန်ကို ဝင်စားသော ပုဂ္ဂိုလ်အား ထွက်သက် ဝင်သက် = အဿာသ ပဿာသတို့သည် ချုပ်ကုန်၏။ အာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်ကို ဝင်စားသော ပုဂ္ဂိုလ်အား ရူပသညာသည် ချုပ်၏။ ဝိညာဏဉ္စာယတနဈာန်ကို ဝင်စားသော ပုဂ္ဂိုလ်အား အာကာသာနဉ္စာယတန သညာသည် ချုပ်၏။ အာကိဉ္စညာယတနဈာန်ကိုဝင်စားသော ပုဂ္ဂိုလ်အား ဝိညာဏဉ္စာယတန သညာသည် ချုပ်၏။ နေဝသညာနာသညာ-

ယတနဈာန်ကို ဝင်စားသော ပုဂ္ဂိုလ်အား အာကိဉ္စညာယတနသညာသည် ချုပ်၏ (ဒိ၊ ၃။ ၂၅၅။ သံ၊ ၂။ ၄၁၈)။

ထို့ပြင် ပဌမဈာန်၌ ဒုက္ခိန္ဒြေသည် အကြွင်းမဲ့ ချုပ်၏။ ဒုတိယဈာန်၌ ဒေါမနသိန္ဒြေသည် အကြွင်းမဲ့ချုပ်၏။ တတိယဈာန်၌ သုခိန္ဒြေသည် အကြွင်းမဲ့ချုပ်၏။ စတုတ္ထဈာန်၌ သောမနသိန္ဒြေသည် အကြွင်းမဲ့ချုပ်၏။ နိရောဓသမာပတ်၌ ဥပေက္ခိန္ဒြေသည် အကြွင်းမဲ့ချုပ်၏ (သံ၊ ၃။ ၁၈၈၊ ၁၉၀။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၄)။

အဆွေခင်ပွန်းကောင်း ရှိခြင်း၊ ကောင်းသောအမှု၌ ကိုင်းရှိုင်းသောစိတ် ရှိခြင်း၊ စက္ခုန္ဒြေစသော ဣန္ဒြေတို့ကို လုံခြုံစွာ စောင့်စည်းခြင်း၊ ကုသိုလ်တရားတို့၌ မရောင့်ရဲမတင်းတိမ်ခြင်း၊ သူတော်ကောင်းတရားကို ကြားနာရခြင်း၊ ထိတ်လန့်ဘွယ်သော အာရုံ၌ အသင့်အားဖြင့် နှလုံးသွင်းတတ်ခြင်း၊ ဤ ၆-ပါးတို့သည် ဈာန်တရားရခြင်း၏ အားကြီးသော အကြောင်း အထောက်အပံ့များ ဖြစ်သည် (ပေဋကော။ ၂၆၆)။

ကိလေသာတရားတို့ဖြစ်ခြင်း၊ မလျောက်ပတ်သောအမှုကို ပြုလုပ်ခြင်း၊ ဈာန်တရားကို မပွားများ အားမထုတ်ခြင်း၊ ဤအကြောင်း ၃-ပါးတို့ကြောင့် ဈာန်တရားတို့သည် ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးကုန်၏။ ထိုတွင် - ကိလေသာတရားတို့ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဈာန်တရားတို့၏ ဆုတ်ယုတ် ပျက်စီးမှုသည် လျင်မြန်၏။ မလျောက်ပတ်သောအမှုကိုပြုလုပ်ခြင်း၊ ဈာန်တရားမပွားများ အားမထုတ်ခြင်းတို့ကြောင့် ဈာန်တရားတို့၏ ဆုတ်ယုတ် ပျက်စီးမှုသည် နှံ့နှေး၏။ ဒုတိယဈာန်စသည်တို့မှ ဆုတ်ယုတ်ပျက်စီးခြင်းကား အောက်အောက်ဈာန်၌ တပ်ခြင်း ‘နိကန္တိတဏှာ’ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းကြောင့်လည်း ဖြစ်နိုင်၏ (ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၀)။

တနည်း—ဈာန်သည် ပဋိပဒါသိဒ္ဓဈာန်၊ ဥပပတ္တိသိဒ္ဓဈာန်၊ မဂ္ဂသိဒ္ဓဈာန်ဟူ၍ ၃-ပါး

အပြားရှိ၏။ ထိုတွင် ကသိုဏ်းဝန်းကိုပြုလုပ်၍ ပရိကမ္မဘာဝနာ၊ ဥပစာရဘာဝနာအစဉ်တို့ဖြင့် တမင်အားထုတ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဈာန်သည် ပဋိပဒါသိဒ္ဓဈာန်မည်၏။ ဗြဟ္မာ့ဘုံ၌ဖြစ်သောသူသည် အခြားမဲ့ဘဝ၌ ရခဲဘူးသော ဈာန်တို့ကို အသစ်ထူထောင် အားထုတ်ဘွယ်မရှိ၊ အလိုလိုရပြီးဖြစ်၍နေ၏။ ဝင်စားလိုသောအခါမှ “ပထဝီ၊ ပထဝီ”စသည်ဖြင့် နှလုံးသွင်းရုံမျှနှင့် ဈာန်ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤကဲ့သို့သော ဈာန်မျိုးသည် ဥပပတ္တိသိဒ္ဓဈာန် မည်၏။ အရှင်အာနန္ဒာ အစရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကဲ့သို့ ပါရမီထူးရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ဈာန်ကို သီးခြား အားထုတ်ဘွယ်မရှိ၊ မဂ်ကိုရလျှင်ပင် ဈာန်ရမှု အဘိညာဉ်ရမှု တို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤကဲ့သို့သောဈာန်မျိုးသည် မဂ္ဂသိဒ္ဓဈာန်မည်၏ (ပရမတ္ထသံခိပ်ဋီကာ၊ ပ။ နှာ-၈၂-၃)။

တနည်းလည်း - ပါဒကဈာန်၊ သမ္မသိတဈာန်ဟူ၍ ၂-ပါးအပြားရှိ၏။ ထိုတွင် ဝိပဿနာစသည်တို့၏အခြေခံအတွက် ဝင်စားအပ်သော ဈာန်သည် ပါဒကဈာန်မည်၏။ ဝိပဿနာအလို့ငှါ ဈာန်တရားတို့ကို အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု ဆင်ခြင်သုံးသပ်အပ်သော ဈာန်သည် သမ္မသိတဈာန် မည်၏။ ပါဒကဈာန်သည် အဘိညာပါဒကဈာန်၊ ဝိပဿနာပါဒကဈာန်၊ နိရောဓပါဒကဈာန်ဟူ၍ ၃-မျိုး ကွဲပြားပြန်သည်။ ထိုတွင်အဘိညာဉ်၏ အခြေခံအလို့ငှါ ဝင်စားအပ်သော ပါဒကဈာန်သည် အဘိညာပါဒကဈာန်မည်၏။ ဝိပဿနာ၏ အခြေခံအလို့ငှါ ဝင်စားအပ်သော ပါဒကဈာန်သည် ဝိပဿနာပါဒကဈာန်မည်၏။ နိရောဓသမာပတ်၏ အခြေခံအလို့ငှါ ဝင်စားအပ်သော ပါဒကဈာန်သည် နိရောဓပါဒကဈာန်မည်၏ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၆။ ဝိဘာဝိနီ၊ ၁၀၁)။

တနည်း—မချီးမွမ်းအပ်သောဈာန်၊ ချီးမွမ်းအပ်သောဈာန်ဟူ၍လည်း ၂-မျိုးရှိ၏။

ထိုတွင် ကာမရာဂ၊ ဗျာပါဒ၊ ထိနမိဒ္ဓ၊ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စ၊ ဝိစိကိစ္ဆာဟူသော အကုသိုလ် နိဝရဏတရားတို့ကို အတွင်းပြု၍ ကြံစည်ခြင်း မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ၊ မိစ္ဆာသမာဓိစသော အကုသိုလ်တရားတို့သည် ဈာနပစ္စည်းဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် မချီးမွမ်းအပ်သော ဈာန်မည်၏ (ငှက်ကို သေနတ်ဖြင့်ပစ်ရာ၌ ဤဈာနပစ္စည်းမပါလျှင် ရွယ်ပင် မရွယ်နိုင်ကြောင်း သိပါလေ)။ ရူပါဝစရ အရူပါဝစရ ဈာန်တရားတို့သည် ချီးမွမ်းအပ်သော ဈာန်မည်၏ (မ၊ ၃။ ၆၄-၅)။

ကမ္မဋ္ဌာန်းတရားကို မည်သို့ပင် အားထုတ်ပါသော်လည်း ဈာန်မရနိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်များရှိပေသေးသည်။ ယင်းတို့ကား - ပဉ္စာနန္တရိယကံ ၅-ပါးတို့တွင် တပါးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်၊ နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိပုဂ္ဂိုလ်၊ အဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်၊ ဒွိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်၊ ရတနာ ၃-ပါးတို့၌ ယုံကြည်ခြင်း ‘သဒ္ဓါတရား’ ကင်းသောပုဂ္ဂိုလ်၊ မဂ်အားလျော်သော သစ္စာနုလောမိကဝိပဿနာ၌ သမ္မာဆန္ဒကင်းသော ပုဂ္ဂိုလ်၊ လောကီလောကုတ္တရာသမ္မာဒိဋ္ဌိမှ ကင်းသောပုဂ္ဂိုလ်၊ ဘိက္ခုနီဒူသကပုဂ္ဂိုလ်၊ အရိယာတို့ကို စွပ်စွဲနှိပ်စက်ဖျက်ဆီးသောပုဂ္ဂိုလ်၊ ဘုရားရှင်၏ အာဏာတော်တည်းဟူသောသိက္ခာပုဒ်ကို လွန်ကျူးသောပုဂ္ဂိုလ်၊ ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်ကို မရရှိနိုင်ကြလေကုန် (အဘိ၊ ဝိ၊ ၃၅၅။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၈။ ကင်္ခါ၊ ၂၄၈။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၁-၂။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၄၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၉-၂၀၀)။

(၁) သော ခေါ် အဟံ ဗြာဟ္မဏ ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟာသိ။ ဝိ၊ ၁။ ၅။ ယသ္မိံ သမယေ ပဌမံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟာရတိ ပထဝီကသိဏံ။ အဘိ၊ ဓ၊ ၄၄။ ပဌမံ ဈာနံ အဘိညေယျံ။ ပဋိသံ။ ၉။ ပစ္စနီကဓမ္မေ ဈာပေတိတိ ဈာနံ၊ ဣမိနာ ယောဂီနော ဈာယန္တိတိပိ ဈာနံ၊ ပစ္စနီကဓမ္မေ ဥဟန္တိ။

ဂေါစရံ ဝါစိန္တန္တိတိ အတ္ထော။ သယံ ဝါ တံ
ဈာယတိ ဥပနိဇ္ဈာယတိတိ ဈာနံ၊ တေနော
ဥပနိဇ္ဈာနလက္ခဏန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိဠာသေ။ သာဓိ။
(- အဘိဠာသေ။ ၂၁။ ပဋိသံဠာသေ။ ၁၇။
ဝိသုဒ္ဓိသေ။ ၁၄၅။)

(၂) အန္တော အတ္တနော နိဿယဿ နိဒ္ဒ-
ဟနဝသေန ဝါ ဈာနံ စိန္တနံ အန္တောနိဇ္ဈာနံ။
အနုဋ္ဌိ။ ၂။ ၇။

ဈာနံ—သံ၊ ၂။ ၄၅၇-၉။ အဘိက။ ၃၅၁၊
၄၁၀-၂။ ပဋိသံ၊ ၉။ ၂၁၊ ၂၄။ ဓမ္မ၊ ၆၆။
နေတ္ထိ။ ၉၉။ ၁၀၁။ ပေဋကော။ ၁၉၂၊ ၂၅၉၊
၂၆၁-၃-၄-ဂ၊ ၂၈၈။ ဝိဠာသေ။ ၁၁၆-၉။ ၁၂၂-၅။
ဝိသင်္ဂဟ။ ၃၁၇။ ဒီဠာသေ။ ၂၇၄။ ဒီဠာသေ။ ၁၅၇၊
၂၁၅။ မဠာသေ။ ၁၉၀၊ ၃၃၆။ မဠာသေ။ ၂၂၄။
မဠာသေ။ ၆၅၊ ၁၄၂။ သံဠာသေ။ ၂၁၄၊ ၂၃၁။ သံဠာ-
သေ။ ၂၇၈။ အံဠာသေ။ ၃၁၃၊ ၄၀၈။ အံဠာသေ။
၂၉၈၊ ၃၀၂။ ပဋိသံဠာသေ။ ၆၀၊ ၈၂၊ ၁၇၀။ ပဋိ-
သံဠာသေ။ ၂။ ၁၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိသေ။ ၂။ ၁၄၁-၅၊ ၁၅၁။
ဝိသုဒ္ဓိသေ။ ၅၅၊ ၂၄၄။ ဓမ္မဠာသေ။ ၄၁။ ဓမ္မဠာသေ။
၃၃၀၊ ၃၇၅။ ဣတိဝုတ္တံဠာသေ။ သုတ္တနိဠာ-
သေ။ ၁၁၁။ ထေရီဠာသေ။ ၁၅၉။ အပဠာသေ။ ၂၁၇။
ဗုဒ္ဓဝံဠာသေ။ ၆၃။ စရိယဠာသေ။ ၃၁၄။ မဟာနိဠာ-
သေ။ ၄၁၀၊ ၁၁၁-၂-၆၊ ၁၇၆၊ ၃၃၃။ စူဠနိဠာသေ။ ၅၉၊
၁၃၄-၅။ ဇာဠာသေ။ ၃၂၂။ ဇာဠာသေ။ ၄၄၂။
ဇာဠာသေ။ ၂၃။ ဇာဠာသေ။ ၁၆၉၊ ၂၀၉။ နေတ္ထိ-
ဠာသေ။ ၁၇၃၊ ၁၇၅။ ဝဇီရ။ ၄၆၊ ၁၄၅၊ ၁၆၂-၃။ သာ-
ရတ္ထသေ။ ၁၁၄၊ ၂၂၀၊ ၂၇၉၊ ၃၅၆၊ ၃၆၁-၆-၇၊
၃၇၅-ဂ။ သာရတ္ထသေ။ ၁၇၄-၅-ဂ၊ ၁၈၃၊ ၂၁၆၊
၂၂၁။ ဝိမတိသေ။ ၇၃-ဂ။ ဒီဠာသေ။ ၉၅၊ ၁၆၀၊
၂၅၄၊ ၃၇၁။ သီဠာသေ။ ၁၁၃၊ ၂၉၂၊ ၄၂၇။
သီဠာသေ။ ၂။ ၁၁၀၊ ၁၃၂-၆၊ ၃၈၃။ ဒီဠာသေ။
၂၆၄။ ဒီဠာသေ။ ၁၆၇၊ ၂၅၀၊ ၂၆၇။ မဠာသေ။
၁၇၇-ဂ၊ ၂၈၈၊ ၃၆၄။ မဠာသေ။ ၂၅၁၊ ၂၆၁၊ ၃၀၈။
မဠာသေ။ ၁၇၁၊ ၂၀-၁၊ ၃၂၇၊ ၃၈၅။ သံဠာသေ။
၁၄၆၊ ၁၉၁။ သံဠာသေ။ ၂၅၆၊ ၄၆၈၊ ၅၁၉၊ ၅၂၁။
အံဠာသေ။ ၈၃၊ ၁၆၀၊ ၂၆၆-၉။ အံဠာသေ။ ၁၀၄၆။

အံဠာသေ။ ၂၄၅-၉၊ ၂၉၉၊ ၃၄၄၊ ၃၂၀-၃။ မူလ-
ဠာသေ။ ၄၇၊ ၁၀၁-၂-၅၊ ၁၁၄၊ ၁၃၅-၆။ မူလဠာသေ။
၁၇၃၊ ၁၈၅၊ ၂၀၅၊ ၂၁၅။ မူလဠာသေ။ ၁၀၉၊ ၁၃၉၊
၂၂၈။ အနုဋ္ဌိသေ။ ၁၀၈၊ ၁၁၂-၇-၉၊ ၁၄၂။ အနု-
ဋ္ဌိသေ။ ၁၃၄၊ ၂၁၄၊ ၂၂၈။ အနုဋ္ဌိသေ။ ၄၃၊ ၁၉၂-၄။
ဝိသုဒ္ဓိဠာသေ။ ၁၁၊ ၂၀၊ ၁၁၄-၅၊ ၁၆၃-၇၊ ၁၈၂-၄၊
၁၉၃၊ ၂၆၆၊ ၃၁၂၊ ၃၉၃၊ ၄၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိဠာသေ။
၃၃၃၊ ၃၆၈၊ ၄၇၃။ နေတ္ထိဠာသေ။ ၄၄၊ ၆၈၊ ၁၀၀။
နေတ္ထိဝိသေ။ ၃၄၊ ၁၂၇။

ဈာနာ—သံ၊ ၃။ ၂၆၈။ ဈာနာနိ—ပဋိသံ။
ဂ၊ ၁၆၇၊ ၂၃၆။ နေတ္ထိ။ ၂၅၊ ၈၃။ ပေဋကော။
၁၉၂၊ ၂၅၉၊ ၂၆၁-၄-၅။ ဝိဠာသေ။ ၈၈၊ ၁၂၆။ ဒီ-
ဠာသေ။ ၁၀၃၊ ၂၂၅၊ ၃၅၅၊ ၃၉၃။ ဒီဠာသေ။ ၄၁။
မဠာသေ။ ၂၅၄။ မဠာသေ။ ၁၃၅။ မဠာသေ။ ၁၇၆။
မဠာသေ။ ၁၁၃၊ ၁၃၄၊ ၂၀၇။ အံဠာသေ။ ၄၀၇။
အံဠာသေ။ ၁၀၁၊ ၁၁၂၆၇။ အံဠာသေ။ ၃၉၊ ၂၄၅။
ပဋိသံဠာသေ။ ၆၈-၉၊ ၇၆၊ ၂၇၁။ ပဋိသံဠာသေ။
၂၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိသေ။ ၁၃၃၊ ၂၄၃။ မဟာနိဠာသေ။ ၃၂၂။
ဇာဠာသေ။ ၂၂၇။ နေတ္ထိဠာသေ။ ၉၃၊ ၁၆၇-ဂ၊ ၂၁၁-
၂။ ဝဇီရ။ ၃၉၊ ၄၈-၉၊ ၅၃၇။ သာရတ္ထသေ။ ၂၃၂-
၅၊ ၂၈၀၊ ၃၆၁၊ ၃၈၀။ ဝိမတိသေ။ ၅၀၊ ၇၈။ ဒီဠာ-
သေ။ ၁၁၇-ဂ။ သီဠာသေ။ ၂။ ၃၂၆။ ဒီဠာသေ။ ၁၆၁။
ဒီဠာသေ။ ၂၀၃။ မဠာသေ။ ၁၈၈၊ ၂၂၃၊ ၂၈၈။ မဠာ-
သေ။ ၂၅၃။ မဠာသေ။ ၁၂၃၊ ၃၄၇။ သံဠာသေ။ ၁၈။
အံဠာသေ။ ၂၁၊ ၂၄၈၊ ၂၆၈။ အံဠာသေ။ ၁၂။ အံဠာ-
သေ။ ၂၄၃။ မူလဠာသေ။ ၁၀၀၊ ၁၀၄-၅။ မူလဠာသေ။
၁၈၅။ အနုဋ္ဌိသေ။ ၁၁၀-၁။ ဝိသုဒ္ဓိဠာသေ။ ၇၉၊
၁၅၈၊ ၂၃၀-၃၊ ၃၀၁၊ ၃၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိဠာသေ။ ၂။
၁၆-၇၊ ၅၁။

ဈာနံ—ဝိသေ။ ၅။ ဝိသေ။ ၁၃၅။ ဒီဠာသေ။ ၂၈၊
၁၉၁-၃။ ဒီဠာသေ။ ၁၀၈-၉။ မဠာသေ။ ၂၆၄၊ ၉၊
၅၀၊ ၈၉၊ ၁၂၄-၅၊ ၂၁၄။ မဠာသေ။ ၂၀၇။ မဠာ-
သေ။ ၁၄၅၊ ၆၄-၅၊ ၇၅၊ ၁၇၅။ သံဠာသေ။ ၄၆၊ ၁၆၀၊ ၄၁၂-
၃။ သံဠာသေ။ ၁၉၇၊ ၄၅၇-၉။ သံဠာသေ။ ၁၇၄၊ ၂၆၈၊
၂၇၆-၇။ အံဠာသေ။ ၃-၄၊ ၂၂၁။ အံဠာသေ။
၂၁-၂၊ ၁၀၅၊ ၁၉၉၊ ၃၄၆-၇။ အံဠာသေ။ ၂၂၂၊ ၂၈၈။

၃၈၂-၄။ အဘိဓမ္မိ။ ၂၅၃-၄။ အဘိက။ ၁၅၂-၃။
 ၃၅၁၄၁၀၁၄၁၁-၂။ ပဋိသံ။ ၃၀၉။ မဟာနိ။
 ၅၂၃၃၅။ နေတ္ထိ။ ၂၃၁၀၀။ ပေဋကော။ ၁၉၂။
 ၂၆၁-၃။ မိလိန္ဒ။ ၂၈၀။ ဝိဇ္ဇာ။ ၁၁၁၉၁၂၂-၅။
 ကင်္ခါ။ ၁၂၄-၅။ ဒိဋ္ဌာ။ ၁၄၁၄၉၁၉၄။ ဒိဋ္ဌာ။ ၂။
 ၁၆၁၁၆၁ ၁၈၅-၆။ ၂၃၅။ ၂၅၈။ ၃၀၀။ ၃၅၄။
 ဒိဋ္ဌာ။ ၁၅၇၈၂၁၅၇၁၆၆-၈။ ၂၀၀။ မဋ္ဌာ။ ၁။
 ၁၂၈၁၈၇-၉၁၉၀၃၀၈၃၁၇၃၈၀။ မဋ္ဌာ။ ၂။
 ၇၅၁၉၁၂၄၇။ မဋ္ဌာ။ ၃။ ၂၄၁၆၉၁၁၈၆။
 မဋ္ဌာ။ ၄။ ၁၇၁၄၉၈၆၁၄၀၁၄၂-၃။ သံဋ္ဌာ။ ၁။
 ၂၁၁၀၀၁၀၀၄၂၀၁-၅။ ၂၄၃။ သံဋ္ဌာ။ ၂။ ၁၇၇။
 ၃၁၇၃၂၃။ သံဋ္ဌာ။ ၃။ ၂၈၈။ ၂၅၉။ ၂၈၇။ အံ။
 ၄၁။ ၂၉၁၃၇၃၆၃။ အံဋ္ဌာ။ ၂။ ၂၃၃၃၃၁-၆-
 -၈။ အံဋ္ဌာ။ ၃။ ၇၅၁၅၉၁၆၈။ ၂၂၆။ ၂၃၃၃၀၃။
 ၃၁၂။ ပဋိသံဋ္ဌာ။ ၃၀၈၃၁၂၈၁၅၄။ ပဋိ-
 သံဋ္ဌာ။ ၂။ ၄၅၁၂၂၂။ ၂၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၁၇၄။
 ၃၆၈-၉။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၂၁၁-၁၅။ ၂၉၁၆၈။
 ၁၇၈။ ၂၉၆။ ၃၀၅-၆။ ၃၂၀။ ၃၃၅။ ၃၄၅-၇-၈။
 ခုဒ္ဒကဋ္ဌာ။ ၁၆၁၅၉၇၇။ ဓမ္မာဋ္ဌာ။ ၂၃၁၃၁၁။
 ၃၃၃၄၁၅-၆၁၄၃၀၁၄၃၃။ ဓမ္မာဋ္ဌာ။ ၂။ ၇၁။ ဥဒါ-
 နာဋ္ဌာ။ ၁၂၉၁၄၃၀၃၆၇။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌာ။ ၁၂၅။
 ၂၀၉။ သုတ္တနိဋ္ဌာ။ ၆၄၇၃၈၂၁၁၁၁၁၉၁။
 ၂၀၁။ ထေရဋ္ဌာ။ ၅၈။ ထေရဋ္ဌာ။ ၂။ ၃၆၉၂။
 ၁၅၉။ ထေရဋ္ဌာ။ ၂၉၁။ အပါဠာ။ ၁၀၄၁၇၁-
 ၉၁၈၄၁၉၁၂၁၄၂၉၁။ အပါဠာ။ ၂။ ၂၄၄။
 ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌာ။ ၄၀၅၁။ စရိယာဋ္ဌာ။ ၅၀၁၀၇။
 မဟာနိဋ္ဌာ။ ၈၄-၅။ ၁၀၈။ ၁၇၆။ ၂၁၁။ ၂၇၅။
 ၃၃၃။ စူဠနိဋ္ဌာ။ ၄၄၅၇၉၉၃။ ဇာဋ္ဌာ။ ၁။
 ၃၁၄၃၂၄၃၃၀-၁၅၀၀။ ဇာဋ္ဌာ။ ၂။ ၇၈။ ၂၅၂။
 ၂၉၉၃၀၀၃၆၂၄၀၆။ ဇာဋ္ဌာ။ ၃။ ၁၂၉၃။
 ၁၄၂၁၅၆။ ၂၉၁၃၃၇။ ၄၄၀၁၄၄၅။ ၄၇၃-၄။
 ဇာဋ္ဌာ။ ၄။ ၂၈၃၇။ ၁၂၀၁၇၅-၆။ ၂၃၈၃၈၂။
 ဇာဋ္ဌာ။ ၅။ ၁၇၁။ ဇာဋ္ဌာ။ ၆။ ၈၃။ နေတ္ထိဋ္ဌာ။ ၈၉။
 ၁၅၉၁၆၄-၈။ ၂၁၁။ ၂၆၃။ ဝဇီရဋ္ဌာ။ ၁၇၃။
 ၄၁၅။ သာရတ္ထာ။ ၁။ ၃၆-၇။ ၁၃၇၃၇၃၃၈၃။
 ၃၉၄၄၄၆၁၄၅၄။ သာရတ္ထာ။ ၂။ ၂၃၃၂၄၁။

၂၉၁၄၄၅။ သာရတ္ထာ။ ၃။ ၁၅၉၂၁၆။ ၂၂၁။
 ၂၈၆။ ဝိမတိ။ ၁။ ၂၂၀။ ကင်္ခါ။ ၆။ ၁၈၈။
 ၂၂၀။ ၂၂၂၂၄၁၃၅၄။ ဒိဋ္ဌာ။ ၁။ ၁၁၆။ ၂၈၈။
 ၂၅၃၃၆၉။ သိဋ္ဌာ။ ၁။ ၂၀၄၃၈၄၄၃၅။
 သိဋ္ဌာ။ ၁။ ၂။ ၂၂၀၃၃၁၃၂၆၃၈၃။ ဒိဋ္ဌာ။
 ၂။ ၁၈၁၁၆၁၂၂၈။ ၂၄၈။ ၂၅၁-၂။ ဒိဋ္ဌာ။ ၃။
 ၆၈-၉၁၂၉၁၆၈၁၈၆။ ၂၃၃၂၅၀။ မဋ္ဌာ။ ၁။
 ၄၃၂၀၂၂၆၈၃၃၉၃၆၄။ မဋ္ဌာ။ ၂။ ၂၂၂။ ၄၀။
 ၄၅၁၂၃၁၃၇။ မဋ္ဌာ။ ၃။ ၁၉၁၂၂။ သံဋ္ဌာ။ ၁။
 ၄၀၆၅၁၄၈။ သံဋ္ဌာ။ ၂။ ၉။ ၂၇၉၃၅၉၂၅၀။
 အံဋ္ဌာ။ ၁။ ၁၁၄၂၆၇။ အံဋ္ဌာ။ ၂။ ၃၅၂။ အံဋ္ဌာ။
 ၃။ ၇၄၁၀၁၁၇၄။ ၂၄၇-၉။ ၃၁၅။ ၃၂၄၃၄၂။
 ၃၅၈။ မူလဋ္ဌာ။ ၁။ ၁၃၅။ မူလဋ္ဌာ။ ၂။ ၁၄၅။ မူလဋ္ဌာ။
 ၃။ ၁၈၆။ အနုဋ္ဌာ။ ၅၀၁၁၁၁-၅၁၂၄။ အနုဋ္ဌာ။
 ၂။ ၈၁။ အနုဋ္ဌာ။ ၃။ ၁၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌာ။ ၁။ ၁၁၁၀၉။
 ၁၁၅၁၃၁၁၆၃၁၈၄-၅၁၉၀။ ၁၉၃-၄။ ၂၁၇။
 ၂၉၉၃၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌာ။ ၂။ ၁၄၂၀၂၃၆-၈၄၆။
 ၄၇၄၅၂၄။ နေတ္ထိဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌာ။ ၂၃၄။

ဈာန—သံဋ္ဌာ။ ၂၆၈။ အံဋ္ဌာ။ ၁။ ၁၉၉။ မဋ္ဌာ။
 ၄။ ၁၀၀။ သံဋ္ဌာ။ ၃။ ၃၀၂။ ပဋိသံဋ္ဌာ။ ၂။ ၁၀၀။
 သာရတ္ထာ။ ၂။ ၂၄၀။ ဝိမတိ။ ၁။ ၂၂၁။ မဋ္ဌာ။ ၃။
 ၃၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌာ။ ၃၃၈။ ဈာနနိဋ္ဌာ—မ။ ၂။
 ၂၀၇။ သံဋ္ဌာ။ ၅၀။ ထေရဋ္ဌာ။ ၃၅၇။ မဟာနိဋ္ဌာ။
 ၃၃၅။ ပေဋကော။ ၂၃၅။ မဋ္ဌာ။ ၁။ ၃၆၇။ မဋ္ဌာ။
 ၄။ ၁၀၉၁၈၈။ သံဋ္ဌာ။ ၁။ ၁၀၁။ သံဋ္ဌာ။ ၂။ ၂၅၇။
 အံဋ္ဌာ။ ၂။ ၁၀။ အံဋ္ဌာ။ ၃။ ၁၁၆၁၈၃။ ပဋိသံဋ္ဌာ။
 ၁။ ၃၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌာ။ ၄၂။ သုတ္တနိဋ္ဌာ။ ၁၄၄။
 ၂၉၉။ ပေတဋ္ဌာ။ ၇၀။ ထေရဋ္ဌာ။ ၁။ ၄၁၀။
 ထေရဋ္ဌာ။ ၂။ ၄၇။ ထေရဋ္ဌာ။ ၇၀၁၅၉။ အပါ-
 ဠာ။ ၂။ ၉။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌာ။ ၁၉၉။ စရိယာဋ္ဌာ။ ၅၄။
 မဟာနိဋ္ဌာ။ ၃၈၃။ ဇာဋ္ဌာ။ ၂။ ၂၂၇။ ဇာဋ္ဌာ။
 ၄။ ၄၈၃။ သာရတ္ထာ။ ၁။ ၃၈၉။ သာရတ္ထာ။ ၂။
 ၂၄၃။ ဒိဋ္ဌာ။ ၁။ ၁၆၆။ သိဋ္ဌာ။ ၁။ ၄၃၆။
 ဒိဋ္ဌာ။ ၃။ ၇၁၁၆၈။ သံဋ္ဌာ။ ၂။ ၃၀၉။ အနုဋ္ဌာ။ ၂။
 ၁၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌာ။ ၃၈၄၄၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌာ။ ၂။
 ၄၇။

ဈာနနေ—ပဋိသံဃာ၂၂၄။ စူဠနိဗ္ဗာ၅၄။ သံဃာ၁၁၇၂။ သံဃာ၂၂၂၆။ သံဃာ၃။ ၁၇၉။ အံဇ္ဈာ၁။ ၂၆၂၇၁၀၂။ အံဇ္ဈာ၂။ ၃၃၂။ ပဋိသံဃာ၂။ ၁၃၂။ ဓမ္မာဇ္ဈာ၁။ ၁၄၇။ ဓမ္မာဇ္ဈာ၂။ ၃၉၅၊ ၄၂၇။ သုတ္တနိဗ္ဗာ၂။ ၁၄၄၊ ၁၉၀။ ဝိမာနာဇ္ဈာ၃။ စူဠနိဗ္ဗာ၄၃-၄၅၇။ ဇာဠာဇ္ဈာ၄၉၉၊ ၅၀၀။ ဇာဠာ၅။ ၂၀၅။ ဇာဠာ၆။ ၃၅၇၂။ ဇာဠာ၇။ ၂၇၄။ နေတ္တိဇ္ဈာ၁၉၁။ ဝဇီရ။ ၁၄၉။ သာရတ္ထာ၂။ ၁၀၄၊ ၂၄၀။ ဒီဇ္ဈာ၂။ ၂၂၇၊ ၂၄၀။ မဇ္ဈိ၂။ ၂၅၂။ မဇ္ဈိ၃။ ၃၁၂။ သံဇ္ဈာ၂။ ၂၀၀၊ ၄၁၉၊ ၅၀၀၊ ၅၂၁-၃။ အံဇ္ဈာ၁။ ၇၅၊ ၈၇၊ ၁၀၇၊ ၁၄၅။ အံဇ္ဈာ၃။ ၁၁၃၊ ၁၆၈။ မူလဇ္ဈာ၃။ ၇၅။ အနုဇ္ဈာ၃။ ၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိဇ္ဈာ၁။ ၇၉၊ ၃၁၃၊ ၄၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိဇ္ဈာ၂။ ၂၀၈။

ဈာနဟိ—နေတ္တိ၈။ သံဇ္ဈာ၁။ ၆၂၉၇၊ ၁၇၀၊ ၂၄၄၊ ၂၆၇။ အံဇ္ဈာ၃။ ၃၅၂။ ဓမ္မာဇ္ဈာ၁။ ၄၃၂။ ဓမ္မာဇ္ဈာ၂။ ၄၅၄။ ဇာဠာ၅။ ၂၆၅။ နေတ္တိဇ္ဈာ၅၁။ သံဇ္ဈာ၁။ ၁၄၃။ အံဇ္ဈာ၃။ ၂၆၄။ မူလဇ္ဈာ၂။ ၇၂-၆။ အနုဇ္ဈာ၂။ ၈၁။ နေတ္တိဝိ။ ၈၆။ ဈာနဿ—ပဋ္ဌာနာ၁။ ၁၄၅။ ဝိဇ္ဈာ၁။ ၁၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိဇ္ဈာ၁။ ၈၂၊ ၃၂၃။ စူဠနိဗ္ဗာ၅၆။ သာရတ္ထာ၁။ ၃၆၃။ ဝိမတိ၁။ ၂၀၇။ အနုဇ္ဈာ၁။ ၁၀၇၊ ၁၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိဇ္ဈာ၁။ ၁၆၉။ နေတ္တိဝိ။ ၆၁။ ဈာနာနံ—ဥဒါနာဇ္ဈာ၁၆၇။ သာရတ္ထာ၁။ ၃၈၀။ သီဇ္ဈာသစ်၂။ ၃၂၆၊ ၃၈၃။ မဇ္ဈိ၁။ ၂၂၃။ သံဇ္ဈာ၂။ ၁၉၅၊ ၃၇၆။

ဈာနာ—သံဇ္ဈာ၁။ ၆၀။ သံဇ္ဈာ၁၉၇။ အဘိက။ ၄၁၀၊ ၄၁၁-၂။ ကင်္ခါ၁၉၅။ ဒီဇ္ဈာ၁။ ၁၀၈၊ ၁၁၂။ ဒီဇ္ဈာ၂။ ၁၆၈၊ ၁၇၆၊ ၃၅၇။ သံဇ္ဈာ၁။ ၂၀၅။ ပဋိသံဃာ၁။ ၁၃၀၊ ၁၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိဇ္ဈာ၁။ ၁၆၇။ ဓမ္မာဇ္ဈာ၁။ ၂၇၂၊ ၄၃၁။ မဟာနိဗ္ဗာ၁၂၁။ စူဠနိဗ္ဗာ၁၀၂။ ဇာဠာ၁။ ၃၁၅၊ ၃၂၁-၂။ ဇာဠာ၂။ ၂၉၈။ ဇာဠာ၃။ ၃၉၁။ ဇာဠာ၅။ ၁၂၃၊ ၁၆၉၊ ၂၀၃။ နေတ္တိဇ္ဈာ၁၃၃။ ဝဇီရ။ ၁၄၉၊ ၅၃၂။ သာရတ္ထာ၁။ ၁၁၅၊ ၃၇၆။ သာရတ္ထာ၃။ ၁၂။ ဒီဇ္ဈာ၂။ ၁၅။ မူလဇ္ဈာ၁။ ၄၇။ အနုဇ္ဈာ၁။ ၅၀။

ဝိသုဒ္ဓိဇ္ဈာ၁။ ၁၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိဇ္ဈာ၂။ ၂၇၇။ ဈာန-မာ—သာရတ္ထာ၁။ ၃၇၆။ ဈာနတော—ဒီဇ္ဈာ၂။ ၁၂၈။ သံဇ္ဈာ၃။ ၁၀၄။ အံဇ္ဈာ၃။ ၇၉။ ဥဒါနာဇ္ဈာ၃၇၅။ ထေရီဇ္ဈာ၂၉၁။ သာရတ္ထာ၁။ ၃၇၈။ သာရတ္ထာ၂။ ၁၀၄၊ ၂၃၃၊ ၂၄၂။ သာရတ္ထာ၃။ ၃၁၃။ ဝိမတိ၁။ ၂၂၀။ ဒီဇ္ဈာ၁။ ၁၉၅။ ဒီဇ္ဈာ၃။ ၂၈၃။ သံဇ္ဈာ၁။ ၆၅။ သံဇ္ဈာ၂။ ၅၂၁။ အံဇ္ဈာ၂။ ၃၅၄။ အံဇ္ဈာ၃။ ၁၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိဇ္ဈာ၁။ ၁၈၀၊ ၁၉၀၊ ၂၀၈၊ ၃၁၃၊ ၃၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိဇ္ဈာ၂။ ၂၇၇၊ ၅၁၉။ ဈာနဟိ—ဒီဇ္ဈာ၃။ ၇၃။ မဇ္ဈာ၃။ ၁၃၁။ အံဇ္ဈာ၃။ ၁၄၆။ ဇာဠာ၃။ ၄၃၉။

ဈာနဿ—ဝိဇ္ဈာ၁။ ၁၃၃။ ဝိဇ္ဈာ၁။ ၁၄၂။ ဝိဇ္ဈာ၃။ ၁၀။ အံဇ္ဈာ၃။ ၃၄၆။ အဘိက။ ၃၅၁၊ ၄၁၀-၂-၃။ ပဋိသံဃာ၁၆၇-၈။ ပေဋကော၁၉၂၊ ၂၆၅-၆-၈။ ဒီဇ္ဈာ၂။ ၃၅၄။ ဒီဇ္ဈာ၃။ ၂၄၄။ မဇ္ဈာ၁။ ၁၂၈၊ ၂၅၃။ မဇ္ဈာ၄။ ၆။ သံဇ္ဈာ၂။ ၁၂၄။ အံဇ္ဈာ၂။ ၃၅၆။ အံဇ္ဈာ၃။ ၂၀၆။ ပဋိသံဃာ၁။ ၁၁၅။ ပဋိသံဃာ၂။ ၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိဇ္ဈာ၁။ ၈၂။ ဝိသုဒ္ဓိဇ္ဈာ၃။ ၃၃၈။ သုတ္တနိဗ္ဗာ၂။ ၂၁၃။ စရိယာဇ္ဈာ၅၇။ မဟာနိဗ္ဗာ၈၄၊ ၁၀၉။ စူဠနိဗ္ဗာ၅၄-၉။ ဇာဠာ၁။ ၂၃၄။ ဇာဠာ၂။ ၂၉၈။ ဇာဠာ၃။ ၄၄၉။ ဇာဠာ၅။ ၁၇၁။ ဇာဠာ၆။ ၁၂၂။ နေတ္တိဇ္ဈာ၄၉။ ဝဇီရ။ ၄၄၁၊ ၁၀၂၊ ၅၃၂။ သာရတ္ထာ၁။ ၁၁၄၊ ၃၅၄-၇၊ ၃၆၁-၇၊ ၃၈၀၊ ၃၈၃-၆။ သာရတ္ထာ၂။ ၁၇၅၊ ၂၂၀၊ ၂၄၂၊ ၄၄၅။ ဝိမတိ၁။ ၇၂၊ ၂၀၇၊ ၂၂၂။ ကင်္ခါဇ္ဈာသစ်၁၆၃၊ ၂၁၉။ ဒီဇ္ဈာ၁။ ၁၆၇။ သီဇ္ဈာသစ်၁။ ၄၃၆။ သီဇ္ဈာသစ်၂။ ၁၂၅၊ ၁၃၄၊ ၃၇၈။ ဒီဇ္ဈာ၂။ ၁၁၈။ ၅၅၁-၃၊ ၃၂၈။ ဒီဇ္ဈာ၃။ ၆၈၊ ၁၆၉၊ ၂၈၂။ မဇ္ဈာ၁။ ၆၇၊ ၇၁၊ ၂၁၇၊ ၂၂၂-၃၊ ၂၆၄၊ ၃၈၅။ မဇ္ဈာ၂။ ၁၆၂၊ ၁၈၄၊ ၂၆၁။ မဇ္ဈာ၃။ ၈၇၈၊ ၁၂၀၊ ၃၃၈၊ ၃၈၅။ သံဇ္ဈာ၁။ ၆၅၊ ၇၉၊ ၁၄၆။ သံဇ္ဈာ၂။ ၁၉၄၊ ၄၃၇။ အံဇ္ဈာ၁။ ၂၃၄၊ ၂၅၆။ အံဇ္ဈာ၂။ ၁၂၊ ၃၅၃။ အံဇ္ဈာ၃။ ၁၄၃၊ ၂၁၈၊ ၂၉၇၊ ၃၅၅။ မူလဇ္ဈာ၁။ ၁၀၀၊ ၁၀၁-၂-၄-၇၊ ၁၁၁။ မူလဇ္ဈာ၂။ ၁၇၆၊ ၂၃၃။ အနုဇ္ဈာ၁။ ၉၉၊ ၁၀၈၊ ၁၁၄၊ ၁၂၁။

ပင် ပရိနိဗ္ဗာန် ဝင်စံကြလေသောကြောင့် ယင်းဈာန်ရပုဂ္ဂိုလ် ၂-မျိုးကို ဈာနအနာဂါမ်ဟု ခေါ်သည် (အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၀၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၃၊ ၂၀၃။ အနုဋီ၊ ၃။ ၄၉၊ ၈၇)။ သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ငါးပါးသော အကုသိုလ်စိတ်ကို အကြွင်းမဲ့ပယ်၍ ပဌမဈာန်ဖြင့် ၅-ပါးသော နိဝရဏကို ပယ်ခါလျက် ရူပဘုံ၌ဖြစ်၍ ယင်း ရူပဘုံ၌ပင် ပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်စံသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို လည်း မိမိရရှိသောဈာန်ဖြင့် အနာဂါမ်အရာ၌ တည်နေသောကြောင့် ဈာနအနာဂါမ်ဟု ခေါ်သည် (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၈။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၀၀)။

တတ္ထ ရူပါဝစရေ နိဗ္ဗတ္တာ သောတာပန္န သကဒါဂါမိနော န ပုန ဣဓာ' ဂစ္ဆန္တိ၊ တတ္ထေဝ ပရိနိဗ္ဗာယန္တိ။ ဧတေ ဟိ ဈာနအနာဂါမိနော နာမ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၀၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၀။ ဣမသ္မိ' သုတ္တေ ဈာနာနာဂါမိနာမ ကထိတော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၂။ ဈာနဝသေန ဟိ ဟေဋ္ဌာ န အာဂစ္ဆတိတိ ဈာနာနာဂါမိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၃။ (- အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၈၊ ၃၄၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၄။ မူလဋီ၊ ၃။ ၆၆။ အနုဋီ၊ ၃။ ၄၉၊ ၈၇။)

ဈာနကဏ္ဍက (တိ) [ဈာန+ကဏ္ဍက] ဈာန်၏ ဆူးငြောင့်ခလုတ်သဖွယ် ဖြစ်သော၊ ဈာန်၏ ဆူးငြောင့်ခလုတ်နှင့်တူသော။ အထ ဝါဈာနကဏ္ဍကနံ သဒ္ဓါနံ အဘာဝတော ဝိဝိတ္တံ ယံကံဉ္စိ အဂါရမ္ပိ သုညာဂါရန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၁၄၄။

ဈာနကတ္ထုက (ပု) [ဈာန+ကတ္ထု+က] ဈာန် ဟူသောကတ္ထာ။ တံ ပန ဈာနကတ္ထုကဿ ဣဓာဓိပေတတ္တာ ပရိယုဋ္ဌာနပ္ပဟာနံ ဟောတိတိ အာဟ ဝိက္ခမ္ဘေတိတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၈၄။ (- သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၂၂။)

ဈာနကထာ (ထိ) [ဈာန+ကထာ] (က) ဈာန်နှင့် စပ်သော စကား။ (ခ) ဈာန်ကိုအကျယ် - ဖွင့်ဆိုရာ - ဖွင့်ဆိုကြောင်း - ဖြစ်သော

စကား။ (က) တတြ စပန သော ဘဝံ ဂေါတမော အနေကပရိယာယေန ဈာနကထံ ကထေသိ။ မ၊ ၃။ ၆၄။ (- ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၉။) (ခ) တယော ဝေဣဓ ဈာနကထာယံ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ သမုစ္ဆေဒဝိဝေကာဒိနံ အသမ္ဘဝတော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၅၆။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၈။)

ဈာနကမ္မ (န) [ဈာန + ကမ္မ] (၁) ဈာန်နှင့် ယှဉ်သော - ကံ - စေတနာ။ (၂) ဈာန် - အမှု - ကိစ္စ။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) ဈာနကမ္မိက - ကြည့်။

ဈာနကမ္မသမုဋ္ဌိတ (တိ) [ဈာနကမ္မ + သမုဋ္ဌိတ] ဈာန်နှင့်ယှဉ်သော - ကံ - စေတနာ - သည် ဖြစ်စေအပ်သော၊ ရူပဈာန်နှင့် ယှဉ်သော - ကံ - စေတနာ - ကြောင့်ဖြစ်သော (ရုပ်)။ ဈာနကမ္မသမုဋ္ဌိတေသု ဝတ္တဗ္ဗမေဝ နတ္ထိ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၁၀။

ဈာနကမ္မိက (တိ) [ဈာနကမ္မ + ကမ္မိက] ဈာန် - အမှု - ကိစ္စ - ၌ ယှဉ်သော၊ ဈာန် - အမှု - ကိစ္စ - ကို အားထုတ်သော၊ သူ။ ဈာနကမ္မိကောပိ.... အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅၅။ မ၊ ၃။ ၁။ ၂၅၄။

ဈာနကဝစဝမ္ပိတ (န) [ဈာန + ကဝစ + ဝမ္ပိတ] ဈာန်တည်း ဟူသော - ချပ်ဝတ် - စစ်ဝတ်။ ဈာနကဝစဝမ္ပိတ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၇၉) နှိ စတုက္ကပဉ္စကဇ္ဈာနကဝစဗန္ဓ ဗန္ဓိတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၁၄။

ဈာနကသိဏ္ဍန္တိက (န) [ဈာန + ကသိဏ + ဉ္စန္တိက] ဈာန်၊ ကသိုဏ်းကို ခုန်ကျော်ခြင်း၊ ဈာန်၊ ကသိုဏ်းကို ခုန်ကျော်၍ ဝင်စားခြင်း။ ပထဝီကသိဏေ ပဌမံ ဈာနံ သမာပဇ္ဇိတွာ တတော တေဇောကသိဏေ တတိယံ... ဈာနဿ စေဝ ကသိဏဿ စ ဉ္စန္တမနံ ဈာနကသိဏ္ဍန္တိကံ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃။ (- ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၆။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၄။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၄၂။)

ဈာနကာရဏ (န) [ဈာန+ကာရဏ] ဈာန်ဟူသော အကြောင်း။ ယံ ဈာနဟေတု ယံ ဈာနကာရဏာ တံ တတိယဇ္ဈာနသမင်္ဂီပုဂ္ဂလံ ဗုဒ္ဓါဒယော အရိယာ... ပသံသန္တိတိ အဓိပ္ပါယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။

ဈာနကိစ္စ (န) [ဈာန+ကိစ္စ] ဈာန်၏-အမှု-ကိစ္စ။ န စ ဝိပဿနာကိစ္စဿ ဝိယ ဈာနကိစ္စဿ နိဋ္ဌာနံ မဂ္ဂေါတိ ကတာ န ဥဇ္ဈရန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ မူလ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃။

ဈာနကိဋ္ဌာ (ထိ) [ဈာန+ကိဋ္ဌာ] ဈာန်ကစားခြင်း၊ ဈာန်ဖြင့် မွေ့လျော်ခြင်း၊ ဈာန်ဝင်စားခြင်း။ မဟာပဒုမပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ တိယာမရတ္ထိံ ဈာနကိဋ္ဌံ ကိဋ္ဌိတာ... ပရိနိဗ္ဗာယံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၀။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇၊၃၃၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၄၊၃၀၃၊၄၅၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၊၁၂၀၊၁၃၃၊၂၄၉၊၃၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၊၄၂၊၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၆၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၁၉။)

ဈာနကိဋ္ဌိတ (န၊ထိ) [ဈာန+ကိဋ္ဌိတ] ဈာန်ကစားခြင်း၊ ဈာန်ဖြင့် မွေ့လျော်ခြင်း၊ ဈာန်ဝင်စားခြင်း။ ကိဋ္ဌမာနာ စ တေ သိဿာ၊ ကိဋ္ဌန္တိ ဈာနကိဋ္ဌိတံ။ အပ၊၁။၁၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၉။ ဈာနကိဋ္ဌိတယ ဝိတိနာမေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၆။

ဈာနကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဈာန+ကောဋ္ဌာသ] ဈာန်တရားအစု၊ ဈာန်တရား အပေါင်း။ ကဿာပန ဗောဓိပက္ခိယေသု ဈာနကောဋ္ဌာသော န ဂဟိတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၃။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ အနု၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃။)

ဈာနကောသလ္လ (န) [ဈာန+ကောသလ္လ] ဈာန်၌ လိမ္မာသော သူ၏အဖြစ်၊ ဈာန်၌ လိမ္မာခြင်း။ တတ္ထ ကတမံ ဈာနကောသလ္လံ၊ သမာပတ္တိကောသလ္လံ ဈာနကောသလ္လံ....

ဈာနေ နိဿရဏကောသလ္လံ ဈာနကောသလ္လံ။ ပေဋကော။၂၆၉။

ဈာနက္ခ (တိ) [ဈာန+မယ+အက္ခ] ဈာန်ဖြင့် ပြီးသော ဝင်ရိုးရှိသော။ ဈာနက္ခော (သံ၊၃။၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၇၉၊၄၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၉၊၁၀၉။) တိ ဝိပဿနာသမ္ပယုတ္တာနံ ပဉ္စန္ဒံ ဈာနင်္ဂါနံ ဝသေန ဈာနမယအက္ခော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၀။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၃၀၇။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။)

ဈာနက္ခဏ (ပု) [ဈာန + ခဏ] ဈာန်ခဏ၊ ဈာန်ဖြစ်ဆဲခဏ။ ကိဉ္ဇာပိဟိ ဈာနက္ခဏေ အညေပိ အကုသလာ ဓမ္မာ ပဟိယန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ သာရတ္ထ၊၂။၁၇၄။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃၊၃၀၀။ ဝဇီရ၊၄၄၊၁၄၉။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅၅၊၃၆၆၊၃၇၆။ သာရတ္ထ၊၂။၁၇၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၁-၂၊၃၄၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၆။ မူလ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅၊၁၇၄။ မူလ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃၊၁၇၀-၂၊၁၀၂-၉။)

ဈာနဂုဏ (ပု) [ဈာန + ဂုဏ] ဈာန်ဟူသော ဂုဏ်ကျေးဇူး။ ယော မမ သမဏတေဇေန သမ္ဘူတံ ဈာနဂုဏံ နာနာရတနပရိပုဏ္ဏံ မဟန္တံ မဟဏ္ဏဝေ နာဝံ ဝိယ ဂဏှိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၇၀။

ဈာနဂေါစရ (ပု) [ဈာန + ဂေါစရ] ဈာန်၏ ကျက်စားရာအာရုံ၊ ဈာန်၏အာရုံ။ အဇ္ဈတ္တမေဝါတိ ဈာနဂေါစရေ ကသိဏာဒိမှိ။ မူလ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။

ဈာနဂေါစရဝိသေသ (ပု) [ဈာနဂေါစရ + ဝိသေသ] ဈာန်၏အာရုံအထူး။ တံ တံ ဘူတနိမိတ္တံ ဘာဝနာဝိသေသဉ္စ ဥပါဒါယ ဂဟေတဗ္ဗော ဈာနဂေါစရဝိသေသော ကသိဏပညတ္တိ။ အနု၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။

ဈာနဂဟဏ (န) [ဈာန+ဂဟဏ] ဈာနသဒ္ဓါ။
တတော ဈာနဂဟဏေန အတ္တနော ဥဘ-
တောဘာဂဝိမုတ္တိတံ ဝိဘာဝေတိ။ ထေရဌ၊
၂။၁၁၃။ (-သာရတ္ထ၊၁။၃၆၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။
၃၇၁။)

ဈာနင်္ဂ (န) [ဈာန+အင်္ဂ] ဈာနအင်္ဂါ၊ ဈာန
၏အစိတ်အပိုင်း၊ ဈာနင်္ဂ။ ဈာနင်္ဂါနိ ဈာန-
သမ္ပယုတ္တကာနံ ဓမ္မာနံ တံသမုဋ္ဌာနာနဉ္စ
ရူပါနံ ဈာနပစ္စယေန ပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန၊၁။
ဂ။ (-၁၅၀။ ပေဋကော၊၂၆၅၊၂၀၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၁၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆၊၃၅၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၅။
သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅-ဂ၊၃၆၇။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၂၇၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁၊၂၁၆၊၂၃၃။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၈၊၁၈၄။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇၀-၁၊၂၂၂၊၃၀၅-၆။ ထေရဌ၊၂။
၁၉၅။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၃၀၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၀၉။
စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၄၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။ ဝဇီရ၊၁၅၃။
သာရတ္ထ၊၁။၃၅၇၊၃၆၉။ သာရတ္ထ၊၂။၂၁၆၊
၂၂၀၊၂၃၂-၃။ သာရတ္ထ၊၃။၁၁၂။ ဝိမတိ၊၁။
၇၁၊၂၁၈၊၂၂၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၀၇။ ဒီ၊ဋီ၊၂။
၂၆၀၊၃၀၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၂၄။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၆၀။
အံ၊ဋီ၊၃။၁၄၄။ မ၊ဋီ၊၁။၂၆၄၊၃၄၉၊၃၆၉။
မ၊ဋီ၊၃။၇၈၊၃၁၉။ မူလဋီ၊၁။၁၀၁၊၁၂၅-၆၊
၁၃၇။ မူလဋီ၊၂။၁၈။ မူလဋီ၊၃။၃၁၊၁၇၃၊
၁၉၁-၂၊၂၂၉။ အနုဋီ၊၁။၄၃၊၁၀၁၊၁၂၃၊၁၃၂၊
၁၄၄၊၂၁၈။ အနုဋီ၊၃။၄၃၊၂၃၅၊၂၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊၁။၁၄၇၊၁၆၅၊၁၇၉၊၁၈၄၊၂၁၂၊၂၆၅၊၃၁၀၊
၄၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၃၃၊၅၂၄။)

ဈာနင်္ဂဋ္ဌာန (န) [ဈာနင်္ဂ+ဋ္ဌာန] ဈာနင်္ဂ၏-
အရာ - ဋ္ဌာန။ ဝေဒနာဘေဒေသု ပဉ္စသု
သုဒ္ဓကုဒ္ဓယဿ ဧကန္တေန အဈာနင်္ဂတ္ထ-
ဒဿနတ္ထံ ဈာနင်္ဂဋ္ဌာနေ နိဒ္ဓိဋ္ဌတ္တာ။ မူလဋီ၊၃။
၁၇၃။ (-အနုဋီ၊၃။၂၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၃၃။)

ဈာနင်္ဂဓမ္မ (ပု) [ဈာနင်္ဂ+ဓမ္မ] ဈာနင်္ဂတရား။
တဿာပဉ္စဝိညာဏံ ဝိယ အဟေတုကတာယ

မဂ္ဂပစ္စယဝိရဟာ စ ဝိဇ္ဇမာနေသုပိ ဝိတက္ကဝိ-
စာရေသု ဈာနင်္ဂဓမ္မာနံ ဒုဗ္ဗလတ္တာ။ မူလဋီ၊
၁။၁၂၆။ (-ပေဋကော၊၂၆၅။)

ဈာနင်္ဂပစ္စနိက (တိ) [ဈာနင်္ဂ+ပစ္စနိက] ဈာန
အင်္ဂါ-ဈာနင်-တို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်
သော။ နိဝရဏာနိ ဟိ ဈာနင်္ဂပစ္စနိကာနိ။ ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၀၉။
ဈာနင်္ဂပစ္စနိကာနိတိ ဈာနင်္ဂါနံ ပဝတ္တိနိဝါရ-
ဏတော ဈာနင်္ဂပစ္စနိကာနိ။ သာရတ္ထ၊၁။
၃၅၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၆၅။)

ဈာနင်္ဂပစ္စဝေက္ခဏာ (ထိ) [ဈာနင်္ဂ + ပစ္စဝေက္ခ-
ဏာ] ဈာနအင်္ဂါ-ဈာနင် - တို့ကို ဆင်ခြင်
ခြင်း။ ဈာနင်္ဂပစ္စဝေက္ခဏာယံ ပန သတ္တ-
သုပိ ဇဝနေသု ဇဝန္တေသု ပစ္စဝေက္ခဏသိ-
ယေဝ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၆။ (-
၂၇၅။)

ဈာနင်္ဂပဉ္စက (တိ) [ဈာနင်္ဂ+ပဉ္စက] ဈာနအင်္ဂါ
-ဈာနင်-ငါးပါးအပေါင်း။ အထ ဝါ သမာ-
ဓိဿေဝ ဈာနသင်္ဂဟိတတ္တာ စိတ္တဿ အဓိ-
ဋ္ဌာနသမ္ပန္နန္တိ ဈာနင်္ဂပဉ္စကဝသေန ဝုတ္တံ။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇။ (-သာရတ္ထ၊၂။၁၇၈။)

ဈာနင်္ဂပဋိပက္ခ (တိ) [ဈာနင်္ဂ+ပဋိပက္ခ] ဈာန
အင်္ဂါ - ဈာနင် - တို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်
သော။ သော စ အကုသလပရိယာပန္နောပိ
သမာနော “တတ္ထ ကတမေ ကာမာ၊ ဆန္တော
ကာမော”တိ အာဒိနာ နယေန ဝိဘင်္ဂေ ဥပရိ
ဈာနင်္ဂပဋိပက္ခတော ဝိသု ဝုတ္တော။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။

ဈာနင်္ဂဘာဝ (ပု) [ဈာနင်္ဂ+ဘာဝ] ဈာနအင်္ဂါ
-ဈာနင်-၏ အဖြစ်။ တဿာ သောမနဿ-
ဒေါမနဿဘာဝဝိသိဋ္ဌောယေဝ သုဒ္ဓကုဒ္ဓဘာ-
ဝေါ သုဒ္ဓကုဒ္ဓာနံ ဈာနင်္ဂဘာဝေါတိ ဒဿနတ္ထံ

သောမနဿဒေါမနဿဂ္ဂဟဏံ ကရောတိ။
မူလဋီ၊ ၃။ ၁၉၂။

ဈာန်ဘဝါဘဝ (ပု) [ဈာန်ဘဝ + အ-
ဘဝ] ဈာန်အင်္ဂါ - ဈာန် - ၏ အဖြစ်၏မရှိ
ခြင်း။ တေန “ဒိပဉ္စဝိညာဏဝဇ္ဇေသု” တိ ဝစ-
နေန ဝဇ္ဇိယမာနာနမ္ပိ သုဒဒုက္ခာနံ သောမန-
ဿဒေါမနဿဘဝါဘဝတော ဈာန်ဘဝ-
ဝါဘဝေါတိ ဒဿိတံ ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၃။
၁၉၂။

ဈာန်ဘဝဒဿနတ္ထ (ပု) [ဈာန်ဘဝ +
ဒဿန + အတ္ထ] ဈာန်အင်္ဂါ - ဈာန် - ၏
အဖြစ်ကို ပြခြင်း အကျိုး။ န ဣတရသု-
ဒုက္ခာနိတိ ဈာန်ဘူတာနံယေဝ သုဒဒုက္ခာနံ
ဈာန်ဘဝဒဿနတ္ထံ သောမနဿဒေါမန-
ဿဂ္ဂဟဏံ ကတံ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၆၀။

ဈာန်ဘဝဝိသေသန (န) [ဈာန်ဘဝ +
ဝိသေသန] ဈာန်အင်္ဂါ - ဈာန် - တို့၏
အဖြစ်ကို အထူးပြုခြင်း။ ဈာန်သုဒဒုက္ခာနံ
ဈာန်ဘဝဝိသေသနတော။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၉၁။
(- အနုဋီ၊ ၃။ ၂၆၀။)

ဈာန်ဘူတ (တိ) [ဈာန် + ဘူတ] ဈာန်အင်္ဂါ
- ဈာန် - ဖြစ်၍ဖြစ်သော။ ဝိတက္ကာဒယော
ဝေ စ ဈာန်ဘူတာ တထာ ကရိယန္တိ။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀၁။ (- မူလဋီ၊
၃။ ၁၉၂။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၀၀။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၆၀။)

ဈာန်ဘေဒ (ပု) [ဈာန် + ဘေဒ] ဈာန်အင်္ဂါ
- ဈာန် - တို့၏ ပျက်စီးခြင်း။ ဝိပဿနာ-
ဉာဏံ ဟိ ဈာန်ဘေဒေ ဝတ္ထန္တေ နိဗ္ဗိန္ဒတိ
ဥက္ကဏ္ဍတိ၊ တဿ “နိဗ္ဗိဒါ” တိ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ ၃။
၂။ ၃၅၄။

ဈာန်မတ္တ (န) [ဈာန် + မတ္တ] ဈာန်အင်္ဂါ -
ဈာန် - မျှ။ ပဌမဇ္ဈာနံ ပဉ္စမိကန္တိ အာဒိနာ
ယာဝ နေဝသညာနာသညာယတနံ ဒုဝဂ္ဂိ-

ကန္တိ ဈာန်မတ္တဿေဝ ဝဝတ္ထာပနံ အင်္ဂ-
ဝတ္ထာနံ။ မ၊ ၃။ ၂။ ၁၉၁။

ဈာန်မုခ (န) [ဈာန် + မုခ] ဈာန်အင်္ဂါ -
ဈာန် - ကို - အဦး - ပဓာန - ပြုခြင်း။ ဈာ-
န်မုခေန ဝိပဿနံ ပဌပေတွာ အရဟတ္တံ
သစ္စာကာသိ။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၁၅၇။

ဈာန်ယောဂ (ပု) [ဈာန် + ယောဂ] ဈာန်-
အင်္ဂါ - ဈာန် - တို့နှင့် ယှဉ်ခြင်း။ တယိဒံ
သမာဓိကောသလ္လတ္တံ သဟ ဈာန်ယော-
ဂေန စတုဗ္ဗိဓော ဈာန်သမာဓိ။ သံ၊ ၃။ ၂။
၂၇၈။

ဈာန်ယောဂဘေဒ (ပု) [ဈာန်ယောဂ +
ဘေဒ] ဈာန်အင်္ဂါ - ဈာန် - တို့နှင့်ယှဉ်
ပုံ အကွဲအပြား။ ရူပါဝစရံ ပန ဈာ-
န်ယောဂဘေဒတော ပဉ္စဝိမံ ဟောတိ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၃။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၁၁၈။)

ဈာန်ဝစန (န) [ဈာန် + ဝစန] ဈာန်သဒ္ဓါ။
ယဒိ ဝေန္တိ ဈာန်ဝစနေနေဝ အဈာန်ဂါနံ
နိဝတ္တနံ ကတံ၊ ဝေ သန္တေ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၃၅။

ဈာန်ဝဝတ္ထာန (န) [ဈာန် + ဝဝတ္ထာန] ဈာန်-
အင်္ဂါ - ဈာန် - ကို - ပိုင်းခြား - သတ်မှတ် -
ခြင်း။ အင်္ဂဝဝတ္ထာနန္တိ ဈာန်ဝဝတ္ထာနံ။
မ၊ ၃။ ၂။ ၂၇၀။

ဈာန်ဝိသေသ (ပု) [ဈာန် + ဝိသေသ] ဈာန်-
အင်္ဂါ - ဈာန် - တို့၏အထူး။ ဗောဇ္ဈင်္ဂ-
ဝိသေသံ၊ မဂ္ဂင်္ဂဝိသေသံ၊ ဈာန်ဝိသေသံ၊
ပဋိပဒါဝိသေသံ၊ ဝိမောက္ခဝိသေသန္တိ ဝိသေ-
သသဒ္ဓေါ ပစ္စေကံ ယောဇေတဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၃။ ၂။ ၄၇၃။

ဈာန်ဝေါဟာရ (ပု) [ဈာန် + ဝေါဟာရ]
ဈာန်အင်္ဂါ - ဈာန် - ဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။
သတိပိ ဝါ ဈာန်ဝေါဟာရေ ဝေဒနာဘေဒ-
ဒွယဿ ဧကန္တေန ဈာန်ပစ္စယတ္တာဘာဝ-

ဒဿနတ္ထံ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၈၃။
(- အနုဋီ၊ ၃။ ၂၃၅။)

ဈာန်သင်္ဂဟိတတ္ထ (န) [ဈာန်+သင်္ဂဟိတ+
တ္ထ] ဈာန်အင်္ဂါ-ဈာန်-အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်
ပြီးသည်၏အဖြစ်။ အထ ဝါ သမာဓိဿေဝ
ဈာန်သင်္ဂဟိတတ္ထာ “စိတ္တဿ အဓိဋ္ဌာန-
သမ္ပန္နံ” နှိ ဈာန်ပဉ္စကဝေသန ဝုတ္တံ။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၈။

ဈာန်သမာန (တိ) [ဈာန်+သမာန] ဈာန်-
အင်္ဂါ-ဈာန်-တို့နှင့်တူသော။ ယဒိ ဈာ-
န်သမာနာနံ ဈာန်နှိ အနုဒ္ဒတဘာဝေ ကာ-
ရဏံ ဝုတ္တဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၉၂။

ဈာန်သုခဒုက္ခ (န) [ဈာန်+သုခဒုက္ခ] ဈာန်-
အင်္ဂါ-ဈာန်-ဖြစ်သော သုခဝေဒနာ၊
ဒုက္ခဝေဒနာ။ ဈာန်ဘာဝဝိသေသန-ကြည့်။

ဈာန်ဂါဘာဝ (ပု) [ဈာန်+အဘာဝ] ဈာန်-
အင်္ဂါ-ဈာန်-၏ မရှိခြင်း။ န စ ပဉ္စ
ဝိညာဏသောတေ ဈာန်ဂါဘာဝေါ ဣဓ
အဝစနဿ ကာရဏံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂၆။

ဈာန်ဂီက (တိ) [ဈာန်+ဣက] ဈာန်အင်္ဂါ-
ဈာန်-၌ အတွင်းဝင်သော။ ဈာန်အင်္ဂါ-
ဈာန်-၌ဖြစ်သော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဈာန်ဂီကတ္ထ (န) [ဈာန်ဂီက+တ္ထ] ဈာန်အင်္ဂါ-
ဈာန်-၌ အတွင်းဝင်သည်၏အဖြစ်။ ဈာန်-
အင်္ဂါ-ဈာန်-၌ ဖြစ်သည်၏အဖြစ်။ ဈာ-
နဂံဝေသနာတိ ဣဒံ ဒွိပဉ္စဝိညာဏဝဇ္ဇေသု
ဝိဇ္ဇမာနာနံ ဥပေက္ခာသုခဒုက္ခေကဂ္ဂတာနံ
ဈာန်ဂီကတ္ထာ ဣဓာပိ တံသဒိသာနံ တဒု-
ပစာရံ ကတွာ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂၄။

ဈာန်ဂေကဒေသ (ပု) [ဈာန်+ကေဒေသ]
ဈာန်အင်္ဂါ-ဈာန်-တို့၏-အစိတ်။ ဈာ-
နာနံ ပဒေသံ ဝေဒနာဝေသနေဝ ဈာန်ဂေ-
ကဒေသံ ပစ္စဝေက္ခန္ဓော ဝိဟာသိ။ သံ၊ ၁။
၃။ ၁၆၆။

ဈာန်စက္ခု (န) [ဈာန်+စက္ခု] ဈာန်တည်းဟူ
သော မျက်စိ။ ဈာန်မျက်စိ။ ဗဟိဒ္ဓါပိ နိလ-
ကသိဏာဒိနိ ဂ္ဂပါနိ ဈာန်စက္ခုနာ ပဿတိ။
ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၃။ အံ၊ ၁။ ၄၀၇။ အံ၊ ၁။ ၂၄၅။
(-ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၁၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၂၂။ မ၊ ၁။
၁။ ၇၁။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၂။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၁၃။
အနုဋီ၊ ၃။ ၂၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၂။ ၅။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂၃၂။)

ဈာန်စရိမ (တိ) [ဈာန်+စရိမ] ဈာန်၏အစွမ်း
ဖြင့် အဆုံးစွန်ဖြစ်သော။ ယုတ်ညံ့သော
ဈာန်-အောက်ဈာန် သုံးပါး-၌ ဖြစ်သော
(ထွက်သက်ဝင်သက်)။ ဈာနေသု ပရိမ-
ဈာန်တ္ထယေဝ ပဝတ္တန္တိ၊ စတုတ္ထေ နပဝတ္တန္တိ။
တဿာ သော ဈာန်စရိမော။ စူဠနိ၊ ၁။ ၆။

ဈာန်စရိမက (တိ) [ဈာန်+စရိမက] ဈာန်၏
အစွမ်းဖြင့် အဆုံးစွန်ဖြစ်သော။ ယုတ်ညံ့
သော ဈာန် - အောက်ဈာန် သုံးပါး - ၌
ဖြစ်သော (ထွက်သက်ဝင်သက်)။ ဈာနေ-
သု ပရိမေ ဈာန်တ္ထယေ ပဝတ္တန္တိ၊ စတုတ္ထေ
နပဝတ္တန္တိ၊ တဿာ တေ ဈာန်စရိမကာ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၈၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၈။ ဘဝစရိ-
မကာတိ ဘဝဝေသန စရိမကာ နိဟိနဘဝ-
ပဝတ္တိနေ၊ တဿာ ဈာန်စရိမကာ ဝေဒိ-
တဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၄၆။

ဈာန်စိတ္တ (န) [ဈာန်+စိတ္တ] ဈာန်နှင့်ယှဉ်သော
စိတ်။ ဈာန်စိတ်။ တေသံယေဝ အာဒိမဇ္ဈ-
ပရိယောသာနာနံ ဒဿဟိ လက္ခဏေဟိ
သမ္ပန္နံ ကိလေသစောရေဟိ အနဘိဘဝနိ-
ယတ္တာ ဈာန်စိတ္တံ မဉ္ဇူသံ နာမ။ ဝဇီရ။
၁၄၅။ (-မဟာနိ၊ ၁။ ၈၅။ သာရတ္ထ၊ ၁။
၃၆၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၇၊ ၂၄၂။ ဝိမတိ၊ ၁။
၂၀၈၊ ၂၂၂။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၅၀။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၃၄။
အံ၊ ၁။ ၂။ ၇၄။ မူလဋီ၊ ၃။ ၉၆။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၅၆။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄၈၊ ၁၇၃၊ ၃၄၁၊ ၃၅၄။)

ဈာနစိတ္တမယ (တိ) [ဈာနစိတ္တ+မယ] (ရူပ) ဈာန်စိတ်ဖြင့် ပြီးသော၊ (ရူပ) ဈာန်စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော (ဗြဟ္မာ)။ ဈာနစိတ္တမယာ- (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၅) တိ ရူပါဝစရဇ္ဈာနစိတ္တေန နိဗ္ဗတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၆။

ဈာနစိတ္တသမုဋ္ဌိတ (တိ) [ဈာနစိတ္တ+သမုဋ္ဌိတ] ဈာန်စိတ်သည် ဖြစ်စေအပ်သော၊ ဈာန်စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော။ ဧဝံ ဧတေဟိ ဈာနစိတ္တသမုဋ္ဌိတေဟိ ရူပေဟိ ဖုဋ္ဌသရိရဿ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၇၆။

ဈာနစိတ္တသမုဋ္ဌိတရူပ (န) [ဈာနစိတ္တသမုဋ္ဌိတ+ရူပ] ဈာန်စိတ်သည် ဖြစ်စေအပ်သော ရုပ်၊ ဈာန်စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သောရုပ်။ ဧတေဟိတိ ဈာနစိတ္တသမုဋ္ဌိတရူပေဟိ။ အနုဋ္ဌိ၊၁။၁၁၀။

ဈာနစိတ္တသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဈာနစိတ္တ + သမ္ပယုတ္တ] ဈာန်စိတ်နှင့်ယှဉ်သော။ ဈာနစိတ္တသမ္ပယုတ္တယ ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်္ဂဘူတာယ ဩဒဂ္ဂလက္ခဏာယ ဈာနပီတိယာ....အာမောဒတိ ပမောဒတိ စ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၁။

ဈာနစိတ္တုပ္ပါဒ (န) [ဈာန+စိတ္တုပ္ပါဒ] ဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ဈာန်နှင့် ယှဉ်သော စိတ် စေတသိက်။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဈာနစိတ္တုပ္ပါဒပရိယာပန (တိ) [ဈာနစိတ္တုပ္ပါဒ+ပရိယာပန] ဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ အကျုံးဝင်သော။ တေသံ ဓမ္မာနန္တိ ဈာနစိတ္တုပ္ပါဒပရိယာပနာနံ ဓမ္မာနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၈။ (-၂၇၇။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၂၅။)

ဈာနစေတနာ (တိ) [ဈာန+စေတနာ] ဈာန်နှင့်ယှဉ်သော စေတနာ။ ဧကော ပန ဈာနစေတနာ စတုရသိတိကပ္ပသဟဿာနိ သဂ္ဂသမ္ပတ္တိ အာဝဟတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈။ (-ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၉၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆။)

ဈာနစေတနာနုကူလ (တိ) [ဈာနစေတနာ + အနုကူလ] ဈာနစေတနာအား-လျော်-လျောက်ပတ် - သော (ကာမာဝစရ စေတနာ)။ အထ ခေါ် ဧကစွာ ဈာနစေတနာနုကူလာတိ ဒဿေန္တော....အာဟ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆။

ဈာနဇ္ဈာယနရတ (တိ) [ဈာန+ဈာယန+ရတ] (လောကီ၊ လောကုတ္တရာဖြစ်သော) ဈာန်ကို - ရှုခြင်း-ဆင်ခြင်ခြင်း-၌ မွေ့လျော်သော။ ဈာနဇ္ဈာယနရတယော (ထေရီ၊ ၄၂၅) တိ လောကီယလောကုတ္တရဿ ဈာနဿ ဈာယနေ အဘိရတာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၇၁။

ဈာနဇ္ဈာသယ (တိ) [ဈာန + အဇ္ဈာသယ] ဈာန် (ဝင်စားခြင်း)၌ အလိုရှိသော၊သူ။ အာယသ္မာ ဟိ ရေဝတော ဈာနဇ္ဈာသယော ဈာနာဘိရတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။

ဈာနဇ္ဈေန (န) [ဈာန + ဈေန] ဈာန်ကို - ရှုခြင်း-ဆင်ခြင်ခြင်း။ မဟတာ စ ပယတ္တေန၊ ဈာနဇ္ဈေန ပရံ မမ။ အပ၊၂။၂၅၅။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၈၇။

ဈာနဇ္ဈောသိတ (တိ) [ဈာန + အဇ္ဈောသိတ] ဈာန်၌ သက်ဝင်သော၊ ဈာန်၌ မွေ့လျော်သော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဈာနဇ္ဈောသိတတပ္ပဝရဝိဟာရီ (တိ) [ဈာန-ဇ္ဈောသိတ + တပ္ပဝရ + ဝိဟာရီ] ဈာန်၌-သက်ဝင်-မွေ့လျော်- သည် ဖြစ်၍ ထိုဈာန် မြတ်ဖြင့် နေလေ့ရှိသော၊ သူ။ အနိကေတသယနော၊ ဈာနဇ္ဈောသိတတပ္ပဝရဝိဟာရီ။ မိလိန္ဒ၊၃၄၂။

ဈာနတ္တယ (န) [ဈာန + တယ] ဈာန်သုံးပါး အပေါင်း။ ဈာနစရိမက-ကြည့်။

ဈာနတ္တယသင်္ခါတ (တိ) [ဈာနတ္တယ+သင်္ခါတ] ဈာန်သုံးပါးအပေါင်းဟု ဆိုအပ်သော။ ဣဒံ

ဘန္တေ အနုဿတိဋ္ဌာနန္တိ ဣဒံ ဈာနတ္ထယ-
သင်္ခါတံ အနုဿတိကာရဏံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၂။

ဈာနတ္ထယသမာဓိ (ပု) [ဈာနတ္ထယ + သမာဓိ]
ဈာန်သုံးပါး အပေါင်း ဟု ဆိုအပ်သော
သမာဓိ၊ သမာဓိပြဋ္ဌာန်းသော ဈာန်သုံးပါး။
အဝိတက္ကံ အဝိစာရန္တိ စတုက္ကနယေပိ ပဉ္စက-
နယေပိ ဈာနတ္ထယသမာဓိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၉။

ဈာနတ္ထယသမ္ပယောဂ (ပု) [ဈာနတ္ထယ + သမ္ပ-
ယောဂ] ဈာန်သုံးပါးအပေါင်းနှင့် ယှဉ်ခြင်း။
ကရုဏာနိဒါနဉ္စိ သီလံ တတော ပါဏာတိ-
ပါတာဒိဝိရတိပွဝတ္တိတော၊ တဿာ စ ဈာ-
နတ္ထယသမ္ပယောဂတော။ မူလဋီ၊၁။၅။

ဈာနတ္ထယသမ္ပယောဂီနိ (ထိ) [ဈာနတ္ထယသမ္ပ-
ယောဂီ + ဣနိ] ဈာန်သုံးပါးအပေါင်းနှင့် ယှဉ်
လေ့ရှိသော ကရုဏာ။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဈာနတ္ထယသမ္ပယောဂံ (တိ) [ဈာနတ္ထယ + သမ္ပ-
ယောဂီ။ ထိ-ဉ္စိ ဈာနတ္ထယသမ္ပယောဂီနိ]
ဈာန်သုံးပါးအပေါင်းနှင့် ယှဉ်လေ့ ရှိသော။
ကရုဏာနိဒါနဉ္စိ သီလံ တတော ပါဏာတိ-
ပါတာဒိဝိရတိပွဝတ္တိတော၊ သာ စ ဈာနတ္ထယ-
သမ္ပယောဂီနိတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။
၁၆။ သံ၊ဋီ၊၁။၉။ နေတ္တိ၊ဋီ၊၈။

ဈာနတ္ထယာဓိမပဋိပါဋိသိဒ္ဓ (တိ) [ဈာနတ္ထယ +
အဓိမ + ပဋိပါဋိ + သိဒ္ဓ] ဈာန်သုံးပါး
အပေါင်းကို ရခြင်း၏အစဉ်ဖြင့် ပြီးသော။
ဧဝံသမာဟိတေတိ ဧတ္ထ ဧဝံသဒ္ဓေါ ဟေဋ္ဌာ
ဈာနတ္ထယာဓိမပဋိပါဋိသိဒ္ဓဿ စတုတ္ထဇ္ဈာန-
သမာဓာနဿ နိဒဿနတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။
၃၈၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၆။

ဈာနတ္ထိက (ပု) [ဈာန + တိက] ဈာန်သုံးပါး
အပေါင်း။ ဈာနတ္ထိကော ရူပါရူပဇ္ဈာန-
ဝသေန။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၂။

ဈာနတ္ထ (ပု) [ဈာန + အတ္ထ] ဈာန်ဟူသော
အကျိုး။ တတိယာဒိသု နယေသု အကုသ-

လောပိ ဈာနတ္ထယ ပဋိပန္နတ္တာ ဈာယိတေ-
ဝါတိ ဝုတ္တော။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၇၈။

ဈာနဒေသနာ (ထိ) [ဈာန + ဒေသနာ] ဈာန်ကို
- ဟောရာ - ဟောကြောင်း - ဖြစ်သော
ဒေသနာ၊ ဈာနဒေသနာ။ တဿာဿ ဈာန-
ဒေသနာယံ သဝိတက္ကာဒိဝစနဿ ဝိယ သမ္ပ-
ယောဂင်ဒဿနတာတိ အင်္ဂသဒ္ဓဿ အဝယ-
ဝပရိယာယတာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၉၅။ မ၊ဋီ၊
၁။၃၄၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၅၅။

ဈာနဒ္ဓယ (န) [ဈာန + ဒ္ဓယ] ဈာန်နှစ်ပါး
အပေါင်း။ သပ္ပိတိကာရမ္ပဏန္တိ သပ္ပိတိကံ
ဈာနဒ္ဓယံ ပစ္စဝေက္ခန္တဿ ဥပ္ပန္နသုခံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၅၄။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၇။ မ၊ဋီ၊၂။၄၇။ အံ၊ဋီ၊
၂။၄၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၇၈။)

ဈာနဒ္ဓယပီတိ (တိ) [ဈာနဒ္ဓယ + ပီတိ] ဈာန်
နှစ်ပါးအပေါင်း၌ - ယှဉ်သော - ဖြစ်သော -
ပီတိ။ ပဝိဝေကာပီတိတိ သာ ဧဝ ဈာနဒ္ဓယ-
ပီတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇။ (-မ၊ဋီ၊၃။၂၃၇။)

ဈာနဓမ္မ (ပု) [ဈာန + ဓမ္မ] ဈာန်တရား၊ ဝိတက်၊
ဝိစာရ၊ ပီတိ၊ သုခ၊ ကေဂ္ဂတာ-ဟု ဆိုအပ်
သော ဈာန်တရား။ တတိယတ္ထေရဝါဒေ
အတ္တနော အဇ္ဈာသယာနုရူပေနယံ ဈာန်
ပါဒကံ ကတော ယေ ယေ ဈာနဓမ္မေ သမ္ပသိ-
တာ မဂ္ဂေါ နိဗ္ဗတ္တိတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၀၆။ ဈာနဓမ္မဝသေနာ (မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၉၀)တိ ဝိတက္ကာဒိပဉ္စကဇ္ဈာနဓမ္မဝသေန။
မ၊ဋီ၊၁။၂၈၈။ (-နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၃၉။ သာရတ္ထ၊၂။
၂၂၀။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၄၃။ သီ၊ဋီ၊
သစ်၊၁။၃၉၅။ မ၊ဋီ၊၁။၂၀၂-၄၊၂၆၄။ မ၊ဋီ၊
၃။၂၅၈၊၂၇၈၊၂၈၀။ အနု၊ဋီ၊၃။၄၃၊၁၀၉။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀၈၊၁၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၉၃-၄။)

ဈာနနိက္ခန္တိ (ထိ) [ဈာန + နိက္ခန္တိ] (ရူပါဝစရ၊
အရူပါဝစရကုသိုလ်) ဈာန်တို့၌ - တောင့်တ
- နှစ်သက် - သာယာ - တတ်သောတဏှာ။

ဈာန်နိကန္တိ(ဒိဋ္ဌါ၂၁၇၀)တိ ရူပါရူပဇ္ဈာနေ-
 သု နိကန္တိ။ ဒိဋ္ဌါ၂၁၈၀။ ဈာန်နိကန္တိ(မဋ္ဌါ
 ၁၁၇၀)တိ ဈာန်ဿာဒေါ။ မဋ္ဌါ၁၁၇၅။
 ဈာနေသု ရူပါရူပဝစရကုသလဇ္ဈာနေသု
 ပဝတ္တာ နိကန္တိ နိကာမနံ တဏှာ တဿ။
 မဏိမဉ္ဇူ။ ၂။ ၂၃၁။ (-အဘိက။ ၂၇၁။ ဒိဋ္ဌါ
 ၂။ ၂၃၉။ ဒိဋ္ဌါ၂။ ၂၀၆။ သံဋ္ဌါ၁။ ၁၆၂။
 သံဋ္ဌါ၂။ ၂၄၃။ အံဋ္ဌါ၂။ ၂၅၆။ အဘိဋ္ဌါ၂။
 ၂၃၈။ ပဋိသံဋ္ဌါ၁။ ၁၄၆။ ၂၇၉။ ပဋိသံဋ္ဌါ၂။
 ၂၂။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ။ ၁၈၀-၉။ ၂၈၆။ မဟာနိဋ္ဌ။
 ၆၉။ သံဋ္ဌါ၁။ ၄၅-၆၆၅။ သံဋ္ဌါ၂။ ၂၁၄။
 မဏိမဉ္ဇူ။ ၂။ ၂၃၂။)

ဈာန်နိဗ္ဗာ (တိ) [ဈာန် + နိဗ္ဗာ] ဈာန်ဉ္စ - ညွတ် -
 ကိုင်း - ရှိုင်း - သော။ သူ။ ဈာန်နိဗ္ဗာ ဘဂဝ-
 တော ဝေသာလိဂမနေ ပဋိလဒ္ဓသဒ္ဓေါ ပဗ္ဗဇိ-
 တွာ ခုရဂေယေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ ထေရ၊
 ဋ္ဌါ။ ၂၀၈။

ဈာန်နိဗ္ဗတ္တိ (ထိ) [ဈာန် + နိဗ္ဗတ္တိ] ဈာန်၏
 ပြီးဆုံးခြင်း။ ဈာန်နှင့်ပြည့်စုံခြင်း။ တဿော-
 ဝါဒေ ဌတွာ အဋ္ဌသမာပတ္တိယော ဥပ္ပါဒေ-
 တွာ ဈာန်နိဗ္ဗတ္တိ ပတ္တာ သာလိဿရော...
 နာရဒေါတိ သတ္တ ဇေဋ္ဌန္တေဝါသိနော အဟေ-
 သံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌါ၊ ၅။ ၁၄၀။

ဈာန်နိဗ္ဗတ္တနတ္ထ (ပု) [ဈာန် + နိဗ္ဗတ္တန + အတ္ထ]
 ဈာန်ကိုဖြစ်စေခြင်းအကျိုး။ တသ္မိံ ပဋိ-
 ဘာဂနိမိတ္တေ ဥပစာရပုနာဘေဒေ သမာဓိမှ
 ဥပ္ပန္နေ ပုန ဈာန်နိဗ္ဗတ္တနတ္ထံ ဗျာပါရာဘာဝ-
 တော အဇ္ဈုပေက္ခနံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။
 ၁၉၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၁၉။

ဈာန်နိဗ္ဗတ္တိတာ (ထိ) [ဈာန် + နိဗ္ဗတ္တိ + တာ]
 ဈာန်ကို ဖြစ်စေတတ်သည်၏အဖြစ်။ ဖလ-
 သမ္ဘာရော ဈာန်နိဗ္ဗတ္တိတာယ ဈာန်သမုဒါ-
 ဂမော။ ပေဋကော။ ၂၆၆။

ဈာန်နိဗ္ဗာနပစ္စဝေက္ခဏာ (ထိ) [ဈာန် + နိဗ္ဗာန
 + ပစ္စဝေက္ခဏာ] ဈာန်၊ နိဗ္ဗာန်တို့ကို ဆင်ခြင်

ခြင်း။ ကေဝိ ပန “ဈာန်နိဗ္ဗာနပစ္စဝေက္ခဏာ-
 နံ ကာယစိတ္တဥပဓိဝိဝေကာနဉ္စ ဝသေန ပဝိ-
 ဝေကာရသာဒယော တယော ဝေ ဇေတေ
 ဓမ္မာ”တိ ယောဇေန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၃၁၃။

ဈာန်နိမိတ္တ (န) [ဈာန် + နိမိတ္တ] (၁) ဈာန်၏
 - ဖြစ်ကြောင်း - နိမိတ်။ (၂) ဈာန်ဟူသော
 - အကြောင်း - နိမိတ်။ (၁) တသ္မိံ
 နိမိတ္တေတိ တသ္မိံ တတိယာရူပသမာပတ္တိ-
 သင်္ခါတေ ဈာန်နိမိတ္တေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၀၄။
 (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဈာန်နိမိတ္တသညာ (ထိ) [ဈာန် + နိမိတ္တ + သညာ]
 ဈာန်ဟူသော အကြောင်း နိမိတ်၊ အမှတ်
 သညာ။ ဇေတသံ ဓမ္မာနံ ဈာန်နိမိတ္တာနိ
 န ဈာန်နိမိတ္တသညာ ဝေါကိရတိ။ ပေဋ-
 ကော။ ၂၆၈။

ဈာန်နိရောဓ (ပု) [ဈာန် + နိရောဓ] ဈာန်၏
 ချုပ်ခြင်း။ နိရုဇ္ဈတိတိ ဈာန်နိရောဓေန နိ-
 ရုဇ္ဈတိ။ မဋ္ဌါ၊ ၄။ ၁၆။

ဈာန်နိဿယဘူတ (တိ) [ဈာန် + နိဿယ +
 ဘူတ] ဈာန်၏ မှီရာ ဖြစ်သော။ ဝိသေ-
 သတော ဈာန်နိဿယဘူတေ မနာယတနေ စ
 နိကန္တိ ဟောတိ။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၉၂။

ဈာန်နိဿိတ (တိ) [ဈာန် + နိဿိတ] ဈာန်ကို
 မှီသော။ ဂမ္ဘီရန္တိ ဂုယံ ရဟသံ ဈာန်နိဿိတံ
 ဝိပဿနာမဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာနနိဿိတံ။ အံဋ္ဌါ၊ ၃။
 ၁၆၂။ (-အံဋ္ဌါ၊ ၂။ ၃၃။)

ဈာန်နိရုဇ္ဈာနိ (ထိ) [ဈာန် + အနုရု + ဘူမိ]
 ဈာန်ဖြင့် ထူးခြားသောဘုံ။ ကေတလဝါသိ-
 နောတိ ဣဒံ ဈာန်နိရုဇ္ဈာနိနံ ဝိယ ဟေဋ္ဌ၊ ပရိ-
 ဘာဝါဘာဝတော ဝုတ္တံ။ မဋ္ဌါ၊ ၁။ ၈၄။

ဈာန်နိရုဇ္ဈာနိ (တိ) [ဈာန် + အနုရု +
 ကရ] ဈာန်၏အနုရုဇ္ဈာန်ကို ပြုတတ်သော။
 ဈာန်ရခြင်း၏ အနုရုဇ္ဈာန်ကို ပြုတတ်သော။

ကိဉ္ဇာပိ ဟိ ဈာနက္ခန္ဓော အညေပိ အကု-
သလာ ဓမ္မာ ပဟိယန္တိ၊ တထာပိ တောနေဝ
ဝိသေသေန ဈာနန္တရာယကရနိ။ မဟာနိ၊ ဌ။
၁၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၄။
(- အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၄။)

ဈာနန္တရာယကရတ္တ (န) [ဈာနန္တရာယကရ+
တ္တ] ဈာန်ရခြင်း၏ အန္တရာယ်ကို ပြုတတ်
သည်အဖြစ်။ ဣတိ ဝိသေသေန ဈာနန္တရာ-
ယကရတ္တာ တောနေဝ ပဟာနဂ်နီတိ ဝုတ္တာ-
နိ။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၁၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄၂။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၄။ ဝိသေသေန ဈာနန္တရာယက-
ရတ္တာတိ သမာဓိအာဒိနံ ဥဇုပစ္စနိကဘာဝေ-
န ဈာနာဓိဂမဿ အန္တရာယကရဏတော။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၀။

ဈာနန္တရိက (တိ) [ဈာန+အန္တရ+ဏိက] ဈာန်
၏အကြား၌ ဖြစ်သော (သမာဓိ)။ အတ္ထိ
ဈာနန္တရိကတိ၊ အာမန္တာ။ အဘိ၊ က။ ၄၁၂။
(- ၄၁၃-၄။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၄။ မူလဋီ၊ ၂။
၁၀၉။)

ဈာနန္တရိကကထာ (ထိ) [ဈာနန္တရိက+ကထာ]
ဈာန်၏အကြား၌ဖြစ်သော သမာဓိကို-ဆိုရာ
-ဆိုကြောင်း-စကား။ ဣဒါနိ ဈာနန္တရိက-
ကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၄။

ဈာနန္တရိကကောသလ္လ (န) [ဈာနန္တရိက+
ကောသလ္လ] ဈာန်၏ အကြား၌ ဖြစ်သော
သမာဓိ၌ လိမ်မာသောသူ၏အဖြစ်။ ဈာနန္တ-
ရိကကောသလ္လံ ဈာနကောသလ္လံ။ ပေဋ-
ကော။ ၂၆၉။

ဈာနပက္ခိကဘာဝ (ပု) [ဈာန + ပက္ခိက +
ဘာဝ] ဈာန်၏အဖို့၌-အကျိုးဝင်-ပါဝင်-
သည်၏ အဖြစ်။ ဣမာနိ ဒွေပိ သမနန္တရာ-
နေဝ ပစ္စဝေက္ခဏာယပိ ယေဘုယျေနာနန္တ-
ရိယကတာယ ဈာနပက္ခိကဘာဝတော။ ဒီ၊
ဋီ၊ ၂။ ၁၀၇။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၂။

ဈာနပစ္စနိက (တိ) [ဈာန+ပစ္စနိက] ဈာန်၏
ဆန့်ကျင်ဘက်။ ဝိသမံ နေသတိတိ တံ တံ
ဈာနပစ္စနိကသင်္ခါတံ ဝိသမံ န သေတိ။
ပဋိသံ၊ ဌ။ ၁။ ၂၂၀။

ဈာနပစ္စယ (ပု) [ဈာန+ပစ္စယ] ဈာနပစ္စည်း၊
ကသိုဏ်းစသော အာရုံကို စူးစူးစိုက်စိုက်ရှုမြင်
ခြင်းသဘောဖြင့်- ဈာန်အဖြစ်ဖြင့်- ကျေး-
ဇူးပြုတတ်သော တရား၊ (သစ်ပင်တောင်ငူ၊
တက်သသူသည်၊ အောက်လူတို့အား၊ ပြော
သည့်လားသို့၊ နှစ်ပါးရုပ်နာမ်၊ သဟဇာတအား၊
ဆွဲတပါးတွင်၊ ထင်ရှားတပ်တပ်၊ ကပ်၍ ရှု
ခြင်းဟူသော အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာန၊ လက္ခဏူပ-
နိဇ္ဈာနသတ္တိတူးဖြင့် ကျေးဇူးပြုခြင်းလက္ခဏာ
ရှိသော ပဉ္စဝိညကြည် စိတ်မှာယှဉ်သည့် ဈာနင်
ခုနစ်ပါး ပစ္စည်းတရား။ ဘေဒနီ၊ ပ။ ၃၇၈။)
ဈာနပစ္စယောတိ ဈာနဂ်နီ ဈာနသမ္ပယုတ္တ-
ကာနံ ဓမ္မာနံ တံသမုဋ္ဌာနာနဉ္စ ရူပါနံ ဈာန-
ပစ္စယေန ပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန၊ ၁။ ၈။ ဥပနိဇ္ဈာ-
ယနဋ္ဌေန ဥပကာရဏာနိ ဌပေတွာ ဒွိပဉ္စ-
ဝိညာဏေသု ကာယိကသုဒ္ဓေက္ခဝေဒနာဒ္ဓယံ
သဗ္ဗာနိပိ ကုသလာဒိဘေဒါနိ သတ္တ ဈာ-
နဂ်နီ ဈာနပစ္စယော။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၇၀။
(- ပဋ္ဌာန၊ ၁။ ၁၊ ၂၆၊ ၅၂၊ ၇၇၊ ၁၀၄၊ ၁၁၂-၅၊
၁၂၈၊ ၁၅၇-၈၊ ၂၀၆။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၇။ အံ၊ ဌ၊ ၂။
၃၀၃။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၈၀။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၁၊
၂၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၇၀-၁။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂၅။
မူလဋီ၊ ၂။ ၁၇၄၊ ၁၉၇၊ ၂၁၈။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၃၄။
အနုဋီ၊ ၂။ ၄၃၊ ၂၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊ ၂။ ၁၇၂၊ ၂၈၄။)

ဈာနပစ္စယကိစ္စမတ္တ (န၊ ထိ) [ဈာနပစ္စယ+ကိစ္စ-
+မတ္တ] ဈာနပစ္စည်း၏ ကိစ္စမျှ။ ဈာနပစ္စယ-
ကိစ္စမတ္တတော ပန ပဋ္ဌာနေ ဒုဗ္ဗလာနံ တွေ
ဝိတက္ကာဒိနံ ဈာနပစ္စယတာ ဝုတ္တာ။ မူလဋီ၊
၁။ ၁၂၆။ (- အနုဋီ၊ ၁။ ၁၃၄။)

ဈာနပစ္စယတာ (ထိ) [ဈာနပစ္စယ+တာ]ဈာနပစ္စည်း၏အဖြစ်။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဈာနပစ္စယတာဝစန (န) [ဈာနပစ္စယတာ+ဝစန] ဈာနပစ္စည်း၏အဖြစ်ဖြင့် ဟောခြင်း။ ဧဝံသန္တေ ပဋ္ဌာနေ ကထံ တေသံ ဈာနပစ္စယတာဝစနံ။ အနုဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၃၄။

ဈာနပစ္စယတ္တာဘာဝ (ပု) [ဈာနပစ္စယ+တ္တ+အဘာဝ] ဈာနပစ္စည်း အဖြစ်၏မရှိခြင်း။ န ဟိ ဈာနပစ္စယတ္တာဘာဝေ ဈာနဂ်တာအတ္ထိ။ မူလဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၂၅။ (-မူလဋ္ဌိ၊ ၃။ ၁၇၃။ အနုဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၃၂။)

ဈာနပစ္စယတ္တာဘာဝဒဿနတ္ထ (ပု) [ဈာနပစ္စယတ္တာဘာဝ+ဒဿန+အတ္ထ] ဈာနပစ္စည်းအဖြစ်၏မရှိခြင်းကို ပြခြင်းအကျိုး။ ဈာနဂ်ဝေါဟာရ ကြည့်။

ဈာနပစ္စယဘာဝ(ပု)[ဈာနပစ္စယ+ဘာဝ]ဈာနပစ္စည်း၏အဖြစ်။ ဧတေသဉ္စ ဈာနပစ္စယဘာဝေါ ပဋိက္ခိတ္တော။ မူလဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၂၅။ (-မူလဋ္ဌိ၊ ၃။ ၁၇၃။ အနုဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၃၂။ အနုဋ္ဌိ၊ ၃။ ၂၃၆။)

ဈာနပစ္စယဘာဝမတ္တ (န၊ထိ) [ဈာနပစ္စယဘာဝ+မတ္တ] ဈာနပစ္စည်း၏အဖြစ်မျှ။ န ဟေတ္တ ဈာနဂ်နိ ဗလဝဒုဗ္ဗလဘာဝေါ အဓိကတော၊ အထ ခေါ ဈာနပစ္စယဘာဝမတ္တန္တိ အဓိပ္ပါယော။ အနုဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၃၄။

ဈာနပစ္စယမတ္တတာ (ထိ) [ဈာနပစ္စယ+မတ္တ+တာ] ဈာနပစ္စည်းမျှ၏အဖြစ်။ ယသ္မာ စတ္ထေ ဝိတက္ကာဒိနံ ဈာနပစ္စယမတ္တတာ ဝိယသမာဓိဝီရိယာနံ ဗလမတ္တတာ အတ္ထိ။ မူလဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၃၈။

ဈာနပစ္စဝေက္ခဏ(ဏာ) (န၊ထိ) [ဈာန+ပစ္စဝေက္ခဏ(ဏာ)] ဈာန်ကို ဆင်ခြင်ခြင်း။ အထ ဘဝဂ် ဝေါစ္ဆန္တိတော ဈာနပစ္စဝေက္ခဏတ္ထာယ အာဝဇ္ဇနံ၊ တတော (ဈာနပစ္စအဘိဓာန် (၈-ဝဂ်) ၂-၃၃-ပ-မ-ဗ-သ-၈

ဝေက္ခဏာတိ။ သိ။) ဈာနပစ္စဝေက္ခဏန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၅။ ဉာတဋ္ဌေန ဉာဏန္တိ ဈာနပစ္စဝေက္ခဏာဝသေန....အတ္တော။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၉။ (-ဒီ၊ ၃။ ၂၀၂။)

ဈာနပစ္စဝေက္ခဏတ္ထ (ပု) [ဈာနပစ္စဝေက္ခဏ(ဏာ)+အတ္ထ] ဈာန်ကို ဆင်ခြင်ခြင်းအကျိုး။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဈာနပညာ (ထိ) [ဈာန+ပညာ] (၁) ဈာန်နှင့် ယှဉ်သော ပညာ။ (၂) ပါဒကဈာန်၊ ဝိပဿနာပညာ။ (၁) ယဒိဒံ ပညာပရိဟာနီတိ ယာ သော မမ သာသနေ ကမ္မဿကတပညာယ ဈာနပညာယ ဝိပဿနာပညာယ မဂ္ဂပညာယ ဖလပညာယ စ ပရိဟာနီ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၆၃။ (-၃၇၈။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၁။ ၃၆၃။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၅၈။ ဒီ၊ ၃။ ၁။ ၃၂၀။ သီ၊ ၃။ ၁။ ၂။ ၂၉၈။ အံ၊ ၃။ ၁။ ၁၁၇။) (၂) ဈာနပညာဝသေနာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂)တိ သမထဝိပဿနာဝသေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၁။ ၁၁။

ဈာနပညာဒုက (တိ) [ဈာနပညာ+ဒုက]ဈာန်၊ ပညာနှင့်ဒုက္ခ၏ အပေါင်း။ ဈာနပညာဒုကေန ယာနဒုကသိဒ္ဓိ။ စရိယာ၊ ၄။ ၃၁၃။ ဒီ၊ ၃။ ၁။ ၉၅။ သီ၊ ၃။ ၁။ ၂၉၁။

ဈာနပဋိပက္ခ (တိ) [ဈာန+ပဋိပက္ခ] ဈာန်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်။ ယေ ဣမေ ပဉ္စ နိဝရဏာ ဈာနပဋိပက္ခော။ ပေဋကော။ ၂၇၃။ တတ္ထ ကတမော ကာမစ္ဆန္တော ကာမောတိ အာဒိနာ နယေန ဝိဘင်္ဂေ ဈာနပဋိပက္ခတော ဝိသုဝုတ္တော။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၄။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၇။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၀၉။ ဈာနပဋိပက္ခတောတိ ဈာနဿ ပဋိပက္ခဘာဝတော တံဟေတု တံနိမိတ္တံ ဝိသု ဝုတ္တော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၁။ ၁၆၅။

ဈာနပဋိပက္ခဘူတ (တိ) [ဈာနပဋိပက္ခ+ဘူတ] ဈာန်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်၍ဖြစ်သော။ အဋ္ဌ-

ကထာကဏ္ဍေ ပန ဈာနပဋိပက္ခဘူတာနိ-
ယေဝ နိဝရဏာနိ နိဗ္ဗိဋ္ဌာနိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၂၁၈။

ဈာနပဋိပက္ခလောဘစိတ္တ (န) [ဈာနပဋိပက္ခ+
လောဘ+စိတ္တ] ဈာန်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်
သော လောဘစိတ်။ ဈာနဘာဂိနောပိ
အဈာနသမဂ္ဂိကာလေ ဈာနပဋိပက္ခလော-
ဘစိတ္တာဒိနံ ပဝတ္တိသဗ္ဗာဝတော “ဈာနက္ခ-
ဏေ” တိ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၀။

ဈာနပဋိပတ္တိ (ထိ) [ဈာန + ပဋိပတ္တိ] ဈာန်
အကျင့်။ နေက္ခမ္မပဋိပဒန္တိ ဈာနပဋိပတ္တိ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၅၉။

ဈာနပဋိပဒါ (ထိ) [ဈာန+ပဋိပဒါ] ဈာန်
အကျင့်။ တမေဝ ပဋိပဒန္တိ တမေဝ အဘိဇ္ဈာ-
ဒိပဟာနာဝဟံ ဈာနပဋိပဒံ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၃။

ဈာနပ(ပု)ဋိလောဘ (ပု) [ဈာန+ပဋိလောဘ]
ဈာန်ကိုရခြင်း၊ ဈာန်နှင့်ပြည့်စုံခြင်း။ တဿ
သမာပတ္တိက္ခဏေ ဈာနပဋိလောဘေန အာ-
ရမ္မဏတော ပီတိ ပဋိသံဝိဒိတာ ဟောတိ
အာရမ္မဏဿ ပဋိသံဝိဒိတတ္တာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃။
မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၀၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၂။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၁၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၉။ ဈာနပဋိလောဘေနာ-
တိ ဈာနေန သမဂ္ဂိဘာဝေန။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၂၄၀။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၁၂။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၃။ ၁။ ၃၃၈။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၃။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၁၅၀။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၇၈။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၃။ ၁။ ၂၀၀၊ ၃၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၂။ ၈။)

ဈာနပ(ပု)ဋိလောဘပစ္စနိက (တိ) [ဈာနပ(ပု)ဋိ-
လောဘ+ပစ္စနိက] ဈာန်ရခြင်း၏ ဆန့်ကျင်
ဘက်ဖြစ်သော။ ဈာနပဋိလောဘပစ္စနိကာနံ
ပါပကာနံ ဣစ္ဆာဝစရာနဉ္စ အဘာဝေန
အနဂ္ဂဏေ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၁၄။ (-ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၂၁၅။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၄၉။ ဝဇီရ၊ ၄၉။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၁။ ၃၈၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၂။ ၉။)

ဈာနပ(ပု)ဋိလောဘပစ္စယ (တိ) [ဈာနပ(ပု)ဋိ-
လောဘ+ပစ္စယ] ဈာန်ရခြင်းလျှင်အကြောင်း

ရှိသော။ ဈာန်ရခြင်းကို အမှီပြု၍ဖြစ်သော။
ဈာနပဋိလောဘပစ္စယာနံ ပါပကာနံ ဣစ္ဆာဝ-
စရာနံ အဘာဝေန အနဂ္ဂဏေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၆။ ဈာနပဋိလောဘပစ္စယာနန္တိ ဈာနပဋိလော-
ဘဟေတုကာနံ ဈာနပဋိလောဘာနံ နိဿယ
ဥပ္ပဇ္ဇနကာနံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၂။
၈၊ ၉။ (- ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၇။ ဝဇီရ၊ ၄၉၊ ၅၀။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၇၈။)

ဈာနပ(ပု)ဋိလောဘဟေတုက (တိ) [ဈာနပ(ပု)-
ဋိလောဘ + ဟေတု + က] ဈာန်ရခြင်းလျှင်
အကြောင်းရှိသော။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဈာနပဋိလောမ (ပု) [ဈာန+ပဋိလောမ]
ဈာန် ပဋိလုံ၊ ဈာန် အပြန်၊ အပြန်ဖြစ်သော
ဈာန်၊ ဈာန်နောက်ပြန် (နေဝသညာနာ-
သညာယတနဈာန်မှစ၍ ပဌမဈာန် တိုင်
အောင် ဈာန်ကို အပြန်အားဖြင့် အဖန်ဖန်
ဝင်စားခြင်း)။ နေဝသညာနာသညာယတန-
တော ပဌာယ ယာဝ ပဌမဇ္ဈာနံ၊ တာဝ
ပုနပျုနံ သမာပဇ္ဇနံ ဈာနပဋိလောမံ နာမ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၂။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊
၁။ ၂၁၆။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၄။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၄၂။)

ဈာနပဋိဝေဓ (ပု) [ဈာန+ပဋိဝေဓ] (က) မိမိ
အာရုံကို ထိုးထွင်း၍ သိတတ်သောဈာန်။
(ခ) ဟုတ်မှန်တိုင်းသော သဘောဖြင့် ထိုး
ထွင်း၍သိအပ်သောဈာန်။ ပဋိဝေဓဝသေနာ-
တိ ဈာနပဋိဝေဓဝသေန။ ဈာနဉ္စိ ဘာဝနာ-
ဝိသေသေန ဣဇ္ဈန္တံ အတ္တနော ဝိသယံ ပဋိ-
ဝိဇ္ဈန္တမေဝ ပဝတ္တတိ ယထာသဘာဝတော
ပဋိဝိဇ္ဈိယတိ စာတိ ပဋိဝေဓောတိ ဝုစ္စတိ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၈၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။
၁။ ၃၁၂။

ဈာနပဒ (န) [ဈာန+ပဒ] (၁) ဈာန်တည်း
ဟူသောအကြောင်း။ (၂) ဈာနပုဒ်၊ ဈာန-
သဒ္ဒါ။ (၃) ယထာ တံ ဗျသနံ နာဂစ္ဆတိ၊
ဝေ မယာ ဈာနပဒံ ဒိဋ္ဌံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၇။

(၂) ဈာနပဒဿာ(မူလဋီဝါ၁၁၉၃)တိ ဈာန-
သဒ္ဓဿ။ အနုဋီဝါ၁၁၀၀။

ဈာနပဒဋ္ဌာန (တိ) [ဈာန+ပဒဋ္ဌာန] ဈာန်လျှင်
နီးစွာသော အကြောင်းရှိသော။ တဿေဝ
ဝသေန စတုက္ကပဉ္စကဏ္ဍာနာနိ နိဗ္ဗတ္တေတွာ
ဈာနပဒဋ္ဌာနံ ဝိပဿနံ ဝဇေတွာ အာသ-
ဝက္ခယပ္ပတ္တဿ ခိဏာသဝဿ သန္တိကေ ဂဟေ-
တဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိဝါ၁၁၉၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၃။
(- မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၇၊ ၃၁၆။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၀၉။
ဝိသုဒ္ဓိဝါ၁၁၂၀၊ ၁၈၃။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇၂။ သီ၊ ဌ၊
သစ်၊ ၂။ ၃၈၄။)

ဈာနပယောဂ (ပု) [ဈာန+ပယောဂ] ဈာန်ကို
- လုံ့လပြု - အားထုတ် - ခြင်း။ ဝသိပ္ပတ္တိယာ
ဟိ သဗ္ဗော ဈာနပယောဂေါ စ သမာပတ္တိ-
ပယောဂေါ စ ပဋိပ္ပဿဒွေါ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊
ဌ၊ ၂။ ၁၅၂။

ဈာနပရာယဏ (တိ) [ဈာန+ပရာယဏ] ဈာန်
လျှင် - လည်းလျောင်း - မှီခို - အားထား -
ရာရှိသောသူ။ ယတ္ထ ယတ္ထ နိသိန္နာဟံ၊ သဒါ
ဈာနပရာယဏာ။ အပါ၊ ၂။ ၂၅၆။ ထေရီ၊
ဌ၊ ၈၈။

ဈာနပရိကမ္ပ (န) [ဈာန+ပရိကမ္ပ] ဈာန်၏ -
ပရိကံ - အခြေခံ။ ကမ္မဋ္ဌာနံ ကထာပေတွာ
ဈာနပရိကမ္ပံ ကရောန္တော ဈာနလာဘိ
ဟုတွာ ဈာနမေဝ ပါဒကံ ကတွာ အရဟတ္တ-
ဖလံ ပါပုဏိ။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၁။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၀။
(- ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၀၂။)

ဈာနပရိက္ခာရ (ပု) [ဈာန+ပရိက္ခာရ] ဈာန်
၏ အခြံအရံ။ ပရိယာယောတိ ဈာနပရိက္ခာ-
ရေ ဈာနဝေါဟာရတ္ထာ အပရမတ္ထတော။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၇၃။

ဈာနပရိယာဒါနကရ (တိ) [ဈာန+ပရိယာဒါန
+ ကရ] ဈာန်ကုန်ခန်းခြင်းကို ပြုတတ်
သော။ တံ ဟိ ဈာနပရိယာဒါနကရံ။ မ၊ ဌ၊
၃။ ၂၃၇။

ဈာနပရိယာပန္န (တိ) [ဈာန + ပရိယာပန္န]
ဈာန်၌ - အကျုံးဝင် - သက်ဝင် - ပါဝင် -
သော။ ဝိသောဓေတဗ္ဗတာဒိနံ အဘာဝတော
ဈာနပရိယာပန္နာယ တတြမဇ္ဈတ္တုပေက္ခာယ
ကိစ္စနိပ္ပတ္တိယာ အနုဗြူဟနာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၁၇၅။ (- ၂၄၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၂၂။ သီ၊ ဌ၊ သစ်၊
၂။ ၃၇၈။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၁၂။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၂၃။
ဝိသုဒ္ဓိဝါ၁၁၃၃၊ ၃၄၀။)

ဈာနပရိယာယ (ပု) [ဈာန+ပရိယာယ] ဈာန်
၏ - ပရိယာယ် - ဝေဝုဇ် - စကားလှယ်။
ယထာ ဝါ ဈာနင်္ဂါနံ ဈာနပစ္စယေန ပစ္စယ-
ဘာဝတော သဝိသေသော ဈာနပရိယာ-
ယော။ အနုဋီ၊ ၃။ ၄၃။

ဈာနပရိဟာန (န) [ဈာန+ပရိဟာန] ဈာန်မှ
- ဆုတ်ယုတ် - လျော့ကျ - ခြင်း။ ဈာနလာ-
ဘိနဉ္စ သတ္တု အာဏာဝိတိက္ကမပဋိသစိတ္တဿ
ဈာနပရိဟာနတော ဘူတာရောစနံ န သမ္ဘ-
ဝတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၉။

ဈာနပရိဟာနိ (ထိ) [ဈာန+ပရိဟာနိ] ဈာန်မှ
- ဆုတ်ယုတ် - လျော့ကျ - ခြင်း။ ဣမေဟိ
အာဒိနဝေဟိ အယံ ဈာနပရိဟာနိ။ ပေဋ္ဌ-
ကော၊ ၂၆၈။ (- ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၁၇။ ဝိမတိ၊ ၂။
၂၅၃။)

ဈာနပရိဟိန (တိ) [ဈာန+ပရိဟိန] ဈာန်မှ -
ဆုတ်ယုတ် - လျော့ကျ - ခြင်း ရှိသော၊ ဈာန်
မှ - ဆုတ်ယုတ် - လျော့ကျ - သော၊ သူ။ အာ-
စရိယံ ပစ္စက္ခာယ ဈာနပရိဟိနော သံသံ
ဘိန္နိတွာ... အဝိစိ* ပါဝိသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၀၁။

ဈာနပ (ပု) သုတ(တိ) [ဈာန+ပသုတ] ဈာန်
၌ အလွန် - လေ့လာ - ကြိုးကုတ် - အား
ထုတ် - သော၊ သူ။ ယေ ဈာနပသုတာ (ဓမ္မ။
၄၀)တိ လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနံ အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာ-
နန္တိ ဣမေသု ဒွိသု ဈာနေသု အာဝဇ္ဇန-
သမာပဇ္ဇန အဓိဋ္ဌာန ဝုဋ္ဌာန ပစ္စဝေက္ခဏေဟိ

ယုတ္တပုယုတ္တာ။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၁၄၇။ သဇ္ဈာန-
 ပသုတော ဓိရော (သုတ္တနိ။ ၃၈၉) တိ သော
 အနုပန္နဿ ဈာနဿ ဥပ္ပါဒနေန ဥပ္ပန္နဿ
 အာဝဇ္ဇနသမာပဇ္ဇနာဓိဋ္ဌာနဝုဋ္ဌာနပစ္စဝေက္ခ -
 ဏေဟိ စ ဈာနေသု ပသုတော အနုယုတ္တာ။
 သုတ္တနိ။ ၄။ ၂။ ၂၁၃။ (-စူဠနိ။ ၂၇၇။ မဟာနိ။
 ၂၇။ ဒီ၊ ဠာ၊ ၂၉။ မ၊ ဠာ၊ ၁။ ၆။ သံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၅။
 အံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၅။ ပဋိသံ၊ ဠာ၊ ၁။ ၁၃။ ခုဒ္ဒက၊ ဠာ၊ ၈၇။
 ဓမ္မာဠာ ၂။ ၁၃၀၊ ၁၇၅။ ဥဒါန၊ ဠာ၊ ၁၁။ ဣတိ-
 ဝုတိ၊ ဠာ၊ ၂၁။ သုတ္တနိ၊ ဠာ၊ ၂။ ၂၁၄၊ ၂၈၆။
 ထေရ၊ ဠာ၊ ၂။ ၄၇၀။ မဟာနိ၊ ဠာ၊ ၉၄။)

ဈာနပုတ္တ (တိ) [ဈာန + ပုတ္တ] ဈာန်သို့ရောက်
 သော၊ ဈာန်ကိုရသော၊ သူ။ သော ဈာနပု-
 တ္တာ ကာမေ ဂရဟန္တော။ ဇာ၊ ဠာ၊ ၄။ ၁၂၀။

ဈာနပုနာ (ထိ) [ဈာန + အပုနာ] ဈာန်သို့
 သက်ဝင်ခြင်း၊ ဈာန်ဝင်စားခြင်း။ န သမာဓိ-
 သို့ သာတစ္စကာရီတိ ဈာနပုနာယ သတ-
 တကာရီ န ဟောတိ။ သံ၊ ဠာ၊ ၂။ ၃၂၃။

ဈာနပုဘေဒ (ပု) [ဈာန + ပုဘေဒ] ဈာန်တို့
 ၏ - အထူး - အပြား။ ဈာနပုဘေဒတောတိ
 အပုနာဝဟေသု စေတ္တ အာနာပါနဿတိယာ
 သဒ္ဓိံ ဒသ ကသိဏာ စတုက္ကဇ္ဈာနိကာ
 ဟောန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀၇။ “တ္ထေကာနိ ကေ-
 ဇ္ဈာနိကာနိ၊ တ္ထေကာနိ ဒုကတိကဇ္ဈာနိကာနိ၊
 တ္ထေကာနိ သကလဇ္ဈာနိကာနိ” တိ ဈာနပု-
 ဘေဒတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၀။

ဈာနပုဝတ္တိ (ထိ) [ဈာန + ပုဝတ္တိ] ဈာန်၏ဖြစ်
 ခြင်း။ ယထာ အဓိဋ္ဌာနဝသိယံ အဓိဋ္ဌာနန္တိ
 ဈာနပုဝတ္တိ၊ တထာ ဣဓာပိ စိတ္တဿ အဓိဋ္ဌာ-
 နန္တိ စိတ္တေကဂ္ဂတာပိ ယုဇ္ဇတိ။ ပဋိသံ၊ ဠာ၊ ၂။
 ၇၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၈။

ဈာနပုဟာန (န) [ဈာန + ပုဟာန] ဈာန်ဖြင့်
 ပယ်ခြင်း။ ဧဝံ ခေါ ပုန ဈာနဿ အဿာဒေါ
 မဟာသံဝါသမပ္ပိဋ္ဌိတေ လောကသံနိဝါသေ

အသမ္မောဓောကာသာ ဗိဂမေဿမိဒံ ဈာန-
 ပုဟာနာ။ ပေဋကော။ ၂၆၈။

ဈာနပါဌ (ပု) [ဈာန + ပါဌ] ဈာနဝိဘင်းပါဌ
 တော်။ ကသ္မာ ပနေတ္ထ ဈာနပါဌေ အဂ္ဂဟိ-
 တာ စိတ္တေကဂ္ဂတာ ဂဟိတာတိ အနုယောဂံ
 သန္ဓာယာဟ “အဝုတ္တတ္တာ” တိ အာဒိ။ သာ-
 ရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၆၃၊ ၁၇၁။)

ဈာနပါဒက (တိ) [ဈာန + ပါဒက] ဈာန်လျှင်
 အခြေခံရှိသော၊ ဈာန်ကို အခြေပြုသော။
 ဈာနံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ ဈာနပါဒကံ ဝိပဿနံ
 ဝဇေတွာ နစိရေနေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။
 ထေရ၊ ဠာ၊ ၁။ ၉၆။ (-ထေရ၊ ဠာ၊ ၂။ ၁၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၁။ ၂၉၉။)

ဈာနပါရမိ (ထိ) [ဈာန + ပါရမိ] ဈာန်ဟူသော
 - အထွတ် - အမြတ် - တရား၊ ဈာန်ပါရမိ။
 နိဝရဏဝိဝေကဘာဝေ ပန ဈာနပါရမိယာ။
 စရိယာ၊ ဠာ၊ ၃၁၃။ ဒီ၊ ၁။ ၉၄။ သီ၊ ၁။ ၁၆။
 ၁။ ၂၉၀။ (-ပေဋကော။ ၂၆၉။ သီ၊ ၁။ ၁၆။
 ၁။ ၂၉၁။)

ဈာနပါရိပန္နိက (တိ) [ဈာန + ပါရိပန္နိက]
 ဈာန်၏ - ဘေးရန် - အန္တရာယ် - ဖြစ်သော
 (နိဝရဏ)။ အကိစ္ဆလာဘိတိ ဈာနပါရိပန္နိ-
 ကေ သုခေန ဝိက္ခမ္ဘေတွာ သမာပဇ္ဇနသမတ္တ-
 တာယ အဒုက္ခလာဘိ။ သံ၊ ဠာ၊ ၂။ ၂၁၆။

ဈာနပါရိပူရိ (ထိ) [ဈာန + ပါရိပူရိ] ဈာန်၏
 ပြည့်စုံခြင်း။ ပဟိနတ္တာတိ အပုနာဝသေန
 ဈာနပါရိပူရိယာ ပဟိနတ္တာ။ ပဋိသံ၊ ဠာ၊ ၂။
 ၁၃၂။

ဈာနပါဠိ (ထိ) [ဈာန + ပါဠိ] ဈာနဝိဘင်းပါဠိ
 တော်။ ဝုတ္တတ္တာတိ တဿာ ဈာနပါဠိယာ
 ဝိဘင်္ဂေ ဝုတ္တတ္တာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၇၃။

ဈာနပီတိ (ထိ) [ဈာန + ပီတိ] ဈာန်နှင့် ယှဉ်
 သော ပီတိ။ နိရာမိသာယပိ ဈာနပီတိယာ

နိရာမိသတရာဝ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၄။ (-သ-
ရတ္ထ၊၂။၂၄၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၄၁။)

ဈာနပုည (န) [ဈာန+ပုည] ဈာန်ဟူသော
ကုသိုလ်၊ ဈာန်ကုသိုလ်။ ကေန္တသုခဉ္စ ဗြဟ္မ-
လောကံ ဈာနပုညာနံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၇၅။

ဈာနပုရိမမဂ္ဂ (ပု) [ဈာန + ပုရိမမဂ္ဂ] ဈာန်
တရား၊ ရှေ့မဂ်တရား။ ယဒိပိ တေရဟိ
ကိစ္ဆေန ကသိရေန ဈာနပုရိမမဂ္ဂေ အဓိ-
ဂစ္ဆာမိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ၊၃၃၂။

ဈာနဖလ (န) [ဈာန + ဖလ] (၁) ဈာန်၏
အကျိုး။ (၂) ဈာန်၊ ဖိုလ်။ (၁) ဈာန-
ဖလေန ဥပါဒါယ ကောသလ္လံ၊ ဈာနဖလေန
ပဋိသင်္ခါနဖလေ အပရိဟာနဓမ္မတာ နိဗ္ဗတ္တိ-
ဈာနေ စ ကိဋ္ဌိတာပိ ဝိသေသဘာဂိယံ ဈာန်
ပဋိလတ္တတိ။ ပေဋကော။ ၂၆၉။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၇၅။) (၂) ဈာနဖလသမာပတ္တိ-ကြည့်။

ဈာနဖလကပ္ပ (တိ) [ဈာနဖလ+ကပ္ပ] ဈာန်၏
အကျိုးနှင့်တူသော။ တဿ ဈာနဖလ-
ကပ္ပေ၊ တဿာ ဖလဝိသေသောတိ အာဟ
“ဗြဟ္မလောကေ ဝိယာ”တိ အာဒိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၄၂။

ဈာနဖလသမာပတ္တိ (ထိ) [ဈာနဖလ+ သမာ-
ပတ္တိ] ဈာန်သမာပတ်၊ ဖိုလ်သမာပတ်။
ဒေဝသိကံ ဈာနဖလသမာပတ္တိဟိ ဝီတိနာမ-
နကာလော ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရသမယော။
သီ၊ဋ္ဌ၊သင်္၊၁။၁၇၀။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၂။)

ဈာနဖလသုခ (န) [ဈာနဖလ + သုခ] ဈာန်
ချမ်းသာ၊ ဖိုလ်ချမ်းသာ။ သော အရဟာ
ဟုတွာ ဈာနဖလသုခေန ဝီတိနာမေတွာ
ပုဗ္ဗကမ္မံ သရိတွာ သောမနဿဇာတော ပုဗ္ဗ-
စရိတာပဒါနံ ပကာသေန္တော ဝိပဿိဿ
ဘဂဝတောတိ အာဒိမာဟ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။

ဈာနဖဿ (ပု) [ဈာန+ဖဿ] ဈာန်ဟူသော
အတွေ၊ ဈာန်အတွေ။ ဈာနဖဿံ ပဌမံ
ဖုသတိ၊ ပစ္ဆာ နိရောဓံ နိဗ္ဗာနံ သစ္စိကရော-
တိတိ ကာယသက္ခိ။ ပဋိသံ၊၂၄၇။ ဈာန-
ဖဿန္တိ တိဝိဓံ ဈာနဖဿံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။
(-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၊
၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၇။)

ဈာနဗလ (န) [ဈာန+ဗလ] ဈာန်၏ - အစွမ်း
- သတ္တိ။ အတ္တနော သရီရဗလေန ဝါ ဈာ-
နဗလေန ဝါ သမန္နာဂတာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။
(-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၇၊၂၅၀။
ဝိမတိ၊၁။၇၃။)

ဈာနဘာဂိယ (တိ) [ဈာန+ဘာဂိယ] ဈာန်၏
အဖို့၌ဖြစ်သော။ တဿ ဟိ ဈာနဘာဂိယံ-
ယေဝ ပဌမဇ္ဈာနေ ဌိတဿ ဒုတိယံ ဈာန်
ဝေါဒါနံ ဂစ္ဆတိ။ ပေဋကော။၁၉၂။

ဈာနဘာဝ (ပု) [ဈာန+ဘာဝ]ဈာန်၏အဖြစ်၊
ဈာန်ဖြစ်ခြင်း။ အဘိညာ ပန သတိပိ ဈာန-
ဘာဝေ တဒဘာဝတော တသ္မိံ တသ္မိံ
အာရမ္မဏေ အာဂန္တုကာဝါတိ ဒုဗ္ဗလာ။
အနု၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။

ဈာနဘာဝနာ (ထိ) [ဈာန+ဘာဝနာ] ဈာန်
ကို - ဖြစ် - ပူး - စေခြင်း။ တတ္ထ ပဌမ-
သမန္နာဟာရတော ပဌာယ ယာဝ တဿ
တဿ ဈာနဿ ဥပသာရံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တာဝ
ပဝတ္တာ ဈာနဘာဝနာ “ပဋိပဒါ”တိ ဝုစ္ဆတိ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။ (- သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၃။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၂၆၉။ သာရတ္ထ၊၁။
၃၅၄၊၃၅၇၊၃၆၁။ သာရတ္ထ၊၂။၁၇၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၆၇၊၂၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂၊၂၆၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၅၂၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၇၊၃၂၄-၅။ မူလ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃၊
၁၇၆။ အနု၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။

၃၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဣ၊ ၂။ ၂၀၊ ၂၀၈၊ ၃၃၂။ နေတ္ထိ၊
ဋီ၊ ၁၄၆။)

ဈာနဘာဝနာကာရ (ပု) [ဈာနဘာဝနာ + အာ-
ကာရ] ဈာန်ကို - ဖြစ် - ပွား - စေပုံ အခြင်း
အရာ။ တတ္ထ ပဋိပတ္တိတိ ဈာနဘာဝနာကာ-
ရမာဟ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၁၆။

ဈာနဘာဝနာနုယောဂ (ပု) [ဈာနဘာဝနာ +
အနုယောဂ] ဈာန်ကို - ဖြစ် - ပွား - စေခြင်း
၌ အားထုတ်မှု။ ဟိနသမ္ပတံ ဈာနဘာဝနာ-
နုယောဂံ ဆဉ္စေတော ဂန္ဓေ ပသုတတာဒီပန-
တော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၈။

ဈာနဘာဝနာမုခ (န) [ဈာနဘာဝနာ + မုခ]
ဈာန်ကို - ဖြစ် - ပွား - စေမှုကို - အဦး -
ပဓာန - ပြုခြင်း။ ဈာနဝိဗ္ဗန္တက (၂) ကြည့်။

ဈာနဘာဝနာရဟိတ (တိ) [ဈာနဘာဝနာ +
ရဟိတ] ဈာန်ကို - ဖြစ် - ပွား - စေခြင်းမှ
ကင်းသော၊ ဈာန်ကို - ဖြစ် - ပွား - စေခြင်း
မရှိသော၊ သူ။ အဇ္ဈာယကောတိ န ဈာယ-
တိတိ အဇ္ဈာယကော၊ ဈာနဘာဝနာရဟိ-
တောတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၈၉။

ဈာနဘူမိ (တိ) [ဈာန + ဘူမိ] (၁) ဈာန်
ဟူသောဘုံ၊ ဈာန်တရား။ (၂) ဈာန်ဖြင့်
ပိုင်းခြားအပ်သောဘုံ၊ ပဌမဈာန်စသော
ဗြဟ္မဘုံ။ (၃) ဈာန်၊ ဘုံ။ (၁) သုတာ ဟိ
တေ သာ ပရမာ ဝိသုဒ္ဓိ၊ အာရာ တုဝံ မက္ကဋ္ဌ
ဈာနဘူမိယာတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၉၁။ ဇာ၊ ၄။ ၂။
၄၀၆။ ဈာနဘူမိ ဈာနဓမ္မာ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၃၉။
(- ပေဋကော။ ၂၆၅။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၇။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၄၇။) (၂) ဝေ
ဝါဒီ ပန သော ဥပရိ တိဿော ဈာနဘူမိ-
ယော စတ္တာရော မဂ္ဂါ စတ္တာရိ ဖလာနိ
နိဗ္ဗာနန္တိ သဗ္ဗံ ပဋိဗာဟတိ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၂။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၁။ တိဿော ဈာနဘူမိယောတိ
ဒုတိယ တတိယ စတုတ္ထဈာနဘူမိယော။ စတု-

တ္ထဈာနဘူမိဝိသေသာ * ဟိ အသညသုဒ္ဓါ-
သာရပုဘဝါ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၁။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၄၁။
(၃) အောက်ပုဒ်တို့ ကြည့်။

ဈာနဘူမိဩကာသ (ပု) [ဈာန + ဘူမိ + ဩကာ-
သ] ဈာန်၊ ဘုံဟူသော တည်မှီရာ၊ ဈာန်
ဟူသော တည်မှီရာ၊ ဘုံဟူသော တည်မှီရာ။
နန စ ဈာနဘူမိဩကာသေ အသက်ရတော
ယောဇီယမာနေ န သဗ္ဗသ္မိ* ပဌမဈာနော-
ကာသေ ကာယသင်္ခါရော ဝစီသင်္ခါရော စ
အတ္ထိ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၉၄။

ဈာနဘူမောကာသ (ပု) [ဈာနဘူမိ + ဩကာ-
သ] ဈာန်ဟူသော တည်မှီရာ၊ ဘုံဟူသော
တည်မှီရာ။ ဈာနဘူမောကာသာန (မူလဋီ၊ ၃။
၁၄၀) ၏ ဈာနောကာသဘူမိဩကာသာနံ။
အနုဋီ၊ ၃။ ၁၉၄။

ဈာနမဂ္ဂ (ပု) [ဈာန + မဂ္ဂ] ဈာန်တရား၊ မဂ်
တရား။ ပဗ္ဗဇ္ဇံ အာဒိ* ကတာ ယာဝ ဈာန-
မဂ္ဂါ ဣဓ နေက္ခမ္ပံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀။

ဈာနမဂ္ဂပစ္စယ (ပု) [ဈာန + မဂ္ဂ + ပစ္စယ] ဈာန
ပစ္စည်း၊ မဂ္ဂပစ္စည်း။ န ဧတေ ပန ဒွေပိ ဈာ-
နမဂ္ဂပစ္စယာ ယထာသင်္ချံ* ဒွိပဉ္စဝိညာဏ-
ဟေတုကစိတ္တေသု လဗ္ဘန္တိတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။
အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၃၅၁။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊
၂။ ၂၈၃။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၇၁။ မူလဋီ၊ ၃။
၂၁၈။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈၄။)

ဈာနမဂ္ဂဖလနိဗ္ဗတ္တက (တိ) [ဈာန + မဂ္ဂ + ဖလ +
နိဗ္ဗတ္တက] ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်ကို ဖြစ်စေတတ်
သော (တရား)။ သုခါဝဟော ဈာနမဂ္ဂ-
ဖလနိဗ္ဗတ္တကော၊ အမေဟိ စ သဒ္ဓဟိတဗ္ဗော။
နေတ္ထိဝိ၊ ၇၁-၂။

ဈာနမဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာနသုခ (န) [ဈာနမဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာ-
န + သုခ] ဈာန်ချမ်းသာ၊ မဂ်ချမ်းသာ၊ ဖိုလ်
ချမ်းသာ၊ နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာ။ ဈာနမဂ္ဂဖလ-

နိဗ္ဗာန်သုခါနိ ပဋိသံဝေဒေတိတိ သုခပဋိသံ-
ဝေဒီ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၃။

ဈာန်မဂ္ဂဖလပဘောဒ (တိ) [ဈာန်မဂ္ဂဖလ +
ပဘောဒ] ဈာန်, မဂ်, ဖိုလ်ဟူသော-အကွဲ
- အပြား- ရှိသော၊ ဈာန်, မဂ်, ဖိုလ်ဟူ၍
ကွဲပြားသော။ ဈာန်မဂ္ဂဖလပဘောဒ အဓိက-
သုခံ အာဝဟနကာ ဟောန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂။

ဈာန်မဂ္ဂဖလပရိယာပန္န (တိ) [ဈာန်မဂ္ဂဖလ +
ပရိယာပန္န] ဈာန်, မဂ်, ဖိုလ်၌- အကျုံးဝင်-
အတွင်းဝင် - သော။ ဈာန်မဂ္ဂဖလပရိယာ-
ပန္နံ အတိသယိတသုခံ ဧတေသမတ္တိတိ သုခိ-
နောတိ အာဟ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။

ဈာန်မဂ္ဂါဓိဂမတ္ထ (ပု) [ဈာန်မဂ္ဂ + အဓိဂမ +
အတ္ထ] ဈာန်, မဂ်, ကို ရခြင်းအကျိုး။ ဈာန်-
မဂ္ဂါဓိဂမတ္ထံ သမထဝိပဿနာနုယောဂံ က-
ရောန္တော ဘိက္ခု။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၃၂။

ဈာန်မဉ္ဇ (တိ) [ဈာန် + မဉ္ဇ] ဈာန်ဟူသော
ညောင်စောင်းရှိသော၊ သူ။ အတုဇ္ဈော ဈာန်-
မဉ္ဇောမှ၊ ဘိသိဒါနသိဒိံ ဖလံ။ အပါ၊၁။၃၆၇။

ဈာန်မတ္တလာဘိ (တိ) [ဈာန်+မတ္တ+လာဘိ]
ဈာန်တရားမျှကို ရခြင်းရှိသော၊ ဈာန်တရား
မျှကိုရသော၊ သူ။ တေ ဟိ အစ္စန္တံ သုသမာ-
ဟိတာ၊ န ဈာန်မတ္တလာဘိနော အကုပ္ပဓမ္မ-
တ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇။

ဈာန်မဒ (ပု) [ဈာန်+မဒ] ဈာန်ကိုအကြောင်း
ပြု၍ မာန်ယစ်ခြင်း။ သီလမဒေါ၊ ဈာန်-
မဒေါ။ အဘိ၊ဝိ။၃၅၉။ “အဝသေသသတ္တာနံ
ကုက္ကုဋ္ဌဿ ဥဒကပါနမတ္ထေပိ ကာလေ စိတ္တေ-
ကဂ္ဂတာ နတ္ထိ၊ အဟံ ပန ဥပစာရပ္ပနာနံ
လာဘိ”တိ မဇ္ဇနဝသေန ဥပ္ပန္နော မာနော
ဈာန်မဒေါ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၀။ သာ-
ရတ္ထ၊၁။၃၀၄။ (- ၃၀၂။)

ဈာန်မန (ပု၊န) [ဈာန် + မန] ဈာန်နှင့်ယှဉ်
သောစိတ်၊ ဈာန်စိတ်။ ဈာန်မနေန နိဗ္ဗတ္တတ္တာ

မနောမယာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ (- ၁၁၁။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၂၄၊၃၀၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၈။ သာရတ္ထ၊
၁။၂၃၇။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၃။ ဝိမတိ၊၂။၂၅၃။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅၊၃၇၄။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၄၁၅။ သီ၊
ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၃၈၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၊
၁၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။)

ဈာန်မနသိကာရ (ပု) [ဈာန် + မနသိကာရ]
ဈာန်ကို နှလုံးသွင်းခြင်း။ ဈာန်သာလာ-
ကြည့်။

ဈာန်မနောမယ (တိ) [ဈာန်မန + မယ]
ဈာန်စိတ်ဖြင့် ပြီးသော၊ ဈာန်စိတ်ကြောင့်
ဖြစ်သော။ မနောမယန္တိ ဈာန်မနောမယံ။
ဝဇီရ၊၅၃၂။

ဈာန်မယ (တိ) [ဈာန် + မယ] ဈာန်ဖြင့် ပြီး
သော၊ ဈာန်ကြောင့်ဖြစ်သော။ ဈာန်မယေန
ပိတိသုခေန သမဂီဘူတာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၅၁။
(- အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂။)

ဈာန်မယအက္ခ (တိ) [ဈာန်မယ+အက္ခ] ဈာန်
ဖြင့် ပြီးသော ဝင်ရိုးရှိသော။ ဈာန်က္ခ-ကြည့်။

ဈာန်မုခ (န) [ဈာန်+မုခ] ဈာန်ကို-အဦး-
ပမာန-ပြုခြင်း။ ဣတိ ဘဂဝါ ဈာန်မုခေန
အာယသ္မတော ကင်္ခါရေဝတဿ ဈာန်သိ-
သေန အရိယမဂ္ဂါဓိဂမံထောမေန္တော ထော-
မနာဝသေန ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။
၂၈၇။ (- မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၄။)

ဈာန်ယုတ္တ (တိ) [ဈာန်+ယုတ္တ] ဈာန်နှင့်ယှဉ်
သော၊ ဈာန်နှင့်ပြည့်စုံသော၊ သူ။ ဈာန်ယုတ္တ-
ဿ ဟိ ဝိရတိ ဗလဝတိ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။ (- ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။)

ဈာန်ရတ (တိ) [ဈာန်+ရတ] ဈာန်-ဖြင့်-၌
- မွေ့လျော်သော၊ သူ။ ပညာဗလံ သီလဝ-
တူပပန္နံ၊ သမာဟိတံ ဈာန်ရတံ သတိမံ။
သုတ္တနိ၊၃၀၉။ ဥပစာရပ္ပနာဘေဒေန ဈာ-

နေနဈာနေ ဝါ ရတတ္တာ ဈာနရတံ။ သုတ္တနိ၊
 ဌာဝ။ ၂၅၀။ (- ဒိ၊ ၂။ ၂၁။ သံ၊ ၁။ ၅၁။ ၁၂။
 ဣတိဝုတ်။ ၂၂၂။ သုတ္တနိ။ ၃၅၄။ ၄၃၂။ ဝိမာန။
 ၆၇၀။ ထေရ။ ၂၂၂။ အပါ။ ၁။ ၁၉။ ၂၁။ ၉။ ၃၃။
 ၉။ ၁။ ၁၆။ ၁၄၃။ ၂။ အပါ။ ၂။ ၁၄။ ၂၁။ ၄၀။
 ၁၀၃။ ၁၄၆။ ၁၆၃။ စူဠနိ။ ၄။ ၂၉၀။ နေတ္တိ။
 ၁၂၅။ မိလိန္ဒ။ ၃၂၅။ ဒီ၊ ၂။ ၂၉၃။ ဓမ္မာ၊ ၂။ ၁။
 ၂၇၄။ ဣတိဝုတ်။ ၂။ ၁၆၃။ ဝိမာန။ ၂။ ၁။
 ၁၉၄။ ၇။ ထေရ။ ၂။ ၁။ ၄၁။ ၁၂။ ၁၂။ ထေရ။
 ၂။ ၄၀။ ၃၇၀။ အပါ။ ၂။ ၁။ ၂၄။ စူဠနိ။ ၄။
 ၄၄။ ဇာ၊ ၂။ ၁။ ၇။ နေတ္တိဝိ။ ၃၀၀။)

ဈာနရတိ (တိ) [ဈာန + ရတိ] ဈာန်-ဖြင့်-၌
 -မေ့လျော်-ခြင်း (ဈာန်သမာပတ်ချမ်း
 သာ)။ ဂင်္ဂါတိရေ ပဏ္ဏသာလံ ကာရေတွာ
 ဈာနရတိယာ ဝိတိနာမေတိ။ မ၊ ၂။ ၁။ ၂၀၆။
 ဈာနရတိတိ သမာပတ္တိသုခသေတံ အဓိ-
 ဝစနံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၀၇။ (-မ၊ ၂။ ၁။ ၂၀၃။ ၂၁၀။
 ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၀။ ထေရ။ ၂။ ၁။ ၁၆၃။ ၄။
 အပါ။ ၂။ ၁။ ၂၀။ သီ၊ ၂။ ၁။ ၁၄၁။ သံ၊ ၂။
 ၁။ ၂၄၃။)

ဈာနရတိဝိနန္ဒဌာန (န) [ဈာနရတိ + ဝိနန္ဒ +
 ဌာန] ဈာန်-ဖြင့်-၌-မေ့လျော်မှုကို ရရာ
 အရပ်။ ဈာနာဂါရ-ကြည့်။

ဈာနရတိသမပ္ပိတ (တိ) [ဈာနရတိ + သမပ္ပိတ]
 ဈာန်-ဖြင့်-၌-မေ့လျော်ခြင်းနှင့် ပြည့်စုံ
 သောသူ။ ဂေါစရံ သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ၊ ဈာနရတိ-
 သမပ္ပိတာ။ အပါ။ ၁။ ၄။ ဈာနရတိသမပ္ပိတာ
 ဈာနရတိယာ သံသုဋ္ဌ အပ္ပိတာ သမဂီဘူတာ
 အဟေသုန္တိ အတ္တော။ အပါ။ ၂။ ၁။ ၂၀။ (-
 ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၀၉။ အဘိ၊ ၂။ ၁။ ၄၂။ အပါ။ ၂။ ၁။ ၁၄။
 ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၀၇။ စရိယာ၊ ၂။ ၁။ ၂၀၇။ ဇာ၊ ၂။ ၁။
 ၁၄။ ဇာ၊ ၂။ ၁။ ၃၄၄။)

ဈာနရတိသုခ (န) [ဈာနရတိ + သုခ] ဈာန်-
 ဖြင့်-၌-မေ့လျော်မှု ချမ်းသာ၊ ဈာန်
 သမာပတ်ချမ်းသာ။ တဿ ဝစနေန စရန္တာ

ဈာနရတိသုခေ အဘိရမန္တိ။ သံ၊ ၂။ ၁။ ၁၇။
 (-သံ၊ ၂။ ၁။ ၁၂။)

ဈာနရတိသေဝနာ (တိ) [ဈာနရတိ + သေဝနာ]
 ဈာန်-ဖြင့်-၌-မေ့လျော်မှုကိုမှီဝဲခြင်း။ ဈာ-
 နရတိသေဝနာဝသေန ကေဘာဝံ ဂတော။
 ဒီ၊ ၂။ ၁။ ၆။ (-မ၊ ၂။ ၁။ ၁၃။ မ၊ ၂။ ၁။ ၂၇။)

ဈာနရဟိတ (တိ) [ဈာန + ရဟိတ] ဈာန်မှကင်း
 သော၊ ဈာန်မရှိသော။ ကဿာ ပန ဗောဓိ-
 ပက္ခိယေသု ဈာနကောဋ္ဌာသော န ဂဟိ-
 တော၊ နန္တ ဈာနရဟိတော အရိယမဂ္ဂေါ
 နတ္ထိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၉၃။

ဈာနရာသိဌာန (န) [ဈာန + ရာသိ + ဌာန]
 ဈာနပစ္စည်းစုကို ပြဆိုရာဌာန။ ယဒိ ဧဝံ
 ပဉ္စဝိညာဏေသု ဥပေက္ခာဒယော ဈာနရာသိ-
 ဌာနေ န ဝတ္တဗ္ဗာ သိယံ။ အနု၊ ၂။ ၁။ ၁၃၂။

ဈာနလဃ်န (န) [ဈာန + လဃ်န] ဈာန်ကို
 ခုန်ကျော်ခြင်း။ ဈာနုက္ကန္တိက-ကြည့်။

ဈာနလာဘိ (တိ) [ဈာန + လာဘိ] ဈာန်ကို
 ရခြင်းရှိသော၊ ဈာန်ရသောသူ။ တဿာ
 ဟဝေ ဇာဂရိယံ ဘဇေထ၊ အာတာပီ ဘိက္ခု
 နိပကော ဈာနလာဘိ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၂၃။
 (-ဝိ၊ ၂။ ၁။ ၁၁။ ကင်္ခါ၊ ၁၂၅။ ၁၉၅။ ဒီ၊ ၂။
 ၂၉၉။ ၃၀၀။ မ၊ ၂။ ၂၉၅။ သံ၊ ၂။ ၁။ ၃၇။
 အံ၊ ၂။ ၁။ ၁၀၀။ ၁၀၁။ ၂၃၇။ အံ၊ ၂။ ၁။ ၉၂။
 ပဋိသံ၊ ၂။ ၁။ ၂၅၀။ ပဋိသံ၊ ၂။ ၁။ ၆၃။ ၁၆၃။ ဓမ္မာ၊
 ၂။ ၂၅၁။ ထေရ။ ၂။ ၁။ ၁၉။ ၂၄၂။ ၃၅၉။
 ထေရ။ ၂။ ၂၀၇။ အပါ။ ၂။ ၁။ ၁၃၆။ အပါ။ ၂။
 ၁။ ၃၁။ ဇာ၊ ၂။ ၁။ ၁၅၆။ ၃၁၅။ ဇာ၊ ၂။
 ၃၉၅။ ဇာ၊ ၂။ ၁။ ၄၃၃။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၃၄။
 ဝဇီရ။ ၅၀။ ၁၀၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၇၇။ ၃၉၇။
 သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၂။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၉။ ကင်္ခါ၊ ၂။ ၁။
 ၃၅၄။ ဒီ၊ ၂။ ၁။ ၁၄၃။ သီ၊ ၂။ ၁။ ၁၄၅။
 ဒီ၊ ၂။ ၁။ ၆၀။ မ၊ ၂။ ၁။ ၂၀၂။ သံ၊ ၂။ ၁။ ၁၅၀။
 အံ၊ ၂။ ၁။ ၉၃။ မူလ၊ ၂။ ၁။ ၁၆၄။ ၁၀၃။ အနု-

ဋီ၊၁။၆၃။ အနုဋီ၊၃။၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၁၉။
၁၇၀။၁၉၀။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၅၇။၁၇၂။၃၅၀။)

ဈာနဝဋ္ဌိတ (တိ) [ဈာန+ဝဋ္ဌိတ] ဈာန်သည်
ကြဉ်အပ်သော။ အသမာဟိတဘူမိ ဈာန-
ဝဋ္ဌိတာ ဓမ္မာ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၃၉။

ဈာနဝိက္ခမ္ဘိတ (တိ) [ဈာန+ဝိက္ခမ္ဘိတ] ဈာန်
ဖြင့် ပယ်ခွါအပ်သော။ ဈာနဝိက္ခမ္ဘိတ ရာဂါ-
နသယံ တထာ ဝိက္ခမ္ဘိတမေဝ ကတွာ ဝိပ-
ဿနံ ဝဇေတွာ အနာဂါမိမဂ္ဂေန သမုဏ္ဍိ-
တေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇။

ဈာနဝိပဿနာ (ထိ) [ဈာန+ဝိပဿနာ] ဈာန်၊
ဝိပဿနာ။ အပ္ပသဒ္ဓါဒိဘာဝေန ဈာနဝိပ-
ဿနာဒိပတိ* အာဝဟနတော ယောဂီ ပီတိ-
ကရံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅။

ဈာနဝိပဿနာနိမိတ္တ (တိ) [ဈာနဝိပဿနာ+
နိမိတ္တ] ဈာန်၊ ဝိပဿနာလျှင် အကြောင်း
ရှိသော။ တံ ဈာနဝိပဿနာနိမိတ္တန္တိ အာဟ
“အပ္ပတ္တဿ အရဟတ္တဿာ”တိ။ မ၊ဋီ၊၃။
၃၁၁။

ဈာနဝိပဿနာမဂ္ဂဓမ္မ (ပု) [ဈာနဝိပဿနာမဂ္ဂ
+ဓမ္မ] ဈာန်တရား၊ ဝိပဿနာတရား၊ မဂ္ဂ
တရား။ တေယေဝ ဟိ ဈာနဝိပဿနာမဂ္ဂ-
ဓမ္မ သန္ဓာယ ပရိဂ္ဂဟဋ္ဌေနာတိအာဒိမာဟ။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။

ဈာနဝိပဿနာမဂ္ဂပရမ္ပရာ (ထိ) [ဈာနဝိပဿနာ-
မဂ္ဂ+ပရမ္ပရာ] ဈာန်၊ ဝိပဿနာ၊ မဂ္ဂတို့၏-
အဆက်ဆက် - အဆင့်ဆင့်။ ပရိပုဏ္ဏာတိ
ဈာနဝိပဿနာမဂ္ဂပရမ္ပရာယ အရဟတ္တမဂ္ဂပ္ပ-
တ္တိယာ ပရိပုဏ္ဏာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။

ဈာနဝိပဿနာမဂ္ဂသမာဓိ (ပု) [ဈာနဝိပဿနာ-
မဂ္ဂ + သမာဓိ] ဈာန်၊ ဝိပဿနာ၊ မဂ္ဂနှင့်
ယှဉ်သော သမာဓိ။ သမထေဟိ ယုတ္တောတိ
ဈာနဝိပဿနာမဂ္ဂသမာဓိဟိ သမန္ဓာဂတော။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၈။

ဈာနဝိပဿနာသုခသမင်္ဂီ (တိ) [ဈာနဝိပဿနာ
+သုခ+သမင်္ဂီ] ဈာန်ချမ်းသာ၊ ဝိပဿနာ-
ချမ်းသာနှင့် ပြည့်စုံသော။ သူ။ စတုတ္ထံ ပစ္စ-
ယေ အလဘမာနဿာပိ ဈာနဝိပဿနာ-
သုခသမင်္ဂီနော သာသနဗြဟ္မစရိယစရဏံ။
နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၁၆၆။

ဈာနဝိပဿနာပါရိပဋ္ဌိကသောဓန (န) [ဈာန-
ဝိပဿနာ + ပါရိပဋ္ဌိက + သောဓန] ဈာန်၊
ဝိပဿနာတို့၏ ဘေးရန်ဖြစ်သော နိဝရဏ
တရားတို့ကို - သုတ်သင် - ရှင်းလင်း - ခြင်း။
ပါဏကဟရဏံ ဝိယ ဈာနဝိပဿနာပါရိပဋ္ဌိ-
ကသောဓနဝသေန သမထာနုဂ္ဂဏှံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၇။

ဈာနဝိဗ္ဗန္တက (တိ) [ဈာန + ဝိဗ္ဗန္တက] (၁)
ဈာန်မှရွေ့လျောသော။ သူ။ (၂) ဈာန်
ကြောင့် ရူးသွပ်သော။ ဈာန်ကို ဖြစ်ပွားစေ
ခြင်းကြောင့် ရူးသွပ်သော။ သူ။ (၁) ဣမ-
သ္မိ* ဟိ ကမ္မဋ္ဌာနေ ဈာနဝိဗ္ဗန္တကော နာမ
ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၈၁။ ဈာနဝိဗ္ဗန္တ-
ကောတိ ဈာနတော ဝိစူတကော သီလ-
ဝိဗ္ဗန္တကမန္တဝိဗ္ဗန္တကာ ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။
၂၀၈။ (၂) ယေန စိတ္တဝိက္ခေပံ ပတွာ ဈာန-
ဝိဗ္ဗန္တကော ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၆။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၉။ ဈာနဝိဗ္ဗန္တကောတိ ဈာနမ္မ-
တ္တကော ဈာနဘာဝနာမုခေန ဥမ္မာဒ-
ပတ္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၆၃။

ဈာနဝိဘင်္ဂ (ပု) [ဈာန + ဝိဘင်္ဂ] ဈာနဝိဘင်း
ပါဠိတော်၊ ဈာန်ကိုအကျယ်ဝေဘန်ရာကျမ်း။
ဈာနဝိဘင်္ဂ “ဘိက္ခုတိ သမညာယ ဘိက္ခု၊
ပဋိညာယ ဘိက္ခု”တိ ဧဝံ ဘိက္ခုနိဒ္ဓေသံ
ကထိယမာနံ အသောသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆။
(- သာရတ္ထ၊၁။၃၅၄၊၃၅၆၊၃၆၇။ သာရတ္ထ၊
၃။၃၅။ ဝိမတိ၊၂။၂၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၃၃။ အနု-
ဋီ၊၁။၁၀၉။ မူလဋီ၊၂။၁၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။
၁၆၄။)

ဈာနဝိဘင်္ဂပါဠိ (ထိ) [ဈာနဝိဘင်္ဂ+ပါဠိ] ဈာန-
ဝိဘင်္ဂပါဠိတော်။ ပါဠိယန္တိ ဈာနဝိဘင်္ဂပါဠိ-
ယံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိ၊ ၁။ ၄၁။

ဈာနဝိမောက္ခ (ပု) [ဈာန + ဝိမောက္ခ] (၁)
ဈာန် ဟူသော ဝိမောက္ခ တရား၊ ဈာန် ဟူ
သော ဆန့်ကျင်ဘက် နှိပ်ရဏ စသည်တို့မှ
လွတ်မြောက်သော တရား၊ ဆန့်ကျင်ဘက်
နှိပ်ရဏစသည်တို့မှ လွတ်မြောက်သော ဈာန်။
(၂) ဈာန်တရား၊ ဝိမောက္ခတရား။ (၁)
ဈာနဝိမောက္ခော၊ အနုပါဒါ စိတ္တဿ ဝိမော-
က္ခော။ ပဋိသံ။ ၂၃။ ဈာနဝိမောက္ခောတိ
ဥပစာရပုနာဘေဒံ လောကီယလောကုတ္တရ-
ဘေဒဉ္စ ဈာနမေဝ ဝိမောက္ခော။ ပဋိသံ၊ ဌ၊
၂။ ၁၅။ (- ပဋိသံ။ ၂၄။ ၄၁၅။ မ၊ ဌ၊ ၂။
၂၄။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၆၅။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၅။ ပဋိသံ၊ ဌ၊
၂။ ၃၁၉။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၀၈။) (၂) ဈာန-
ဝိမောက္ခေ ကုသလတာ၊ နာနာဒိဋ္ဌိသု န
ကမ္မတိ။ ပဋိသံ။ ၆၇။ ဈာနဝိမောက္ခေ ကုသ-
လတာတိ တသ္မိံ အရိယမဂ္ဂသမ္ပယုတ္တေ
ဝိတက္ကာဒိကေ ဈာနေ စ ဝိမောက္ခသင်္ခါတေ
အရိယမဂ္ဂေ စ အသမ္မောဟနဝသေန ကုသ-
လတာယ ပဌမမဂ္ဂေနေဝ ပဟိနာသု နာနာ-
ဒိဋ္ဌိသု န ကမ္မတိ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅။ ဈာန-
ဝိမောက္ခာနဓိပ္ပပဋိလာဘိ (အပါ၊ ၁။ ၃၃)တိ
ပဌမဇ္ဈာနာဒိနံ ဈာနာနံ၊ လောကတော
ဝိမုစ္စနတော “ဝိမောက္ခ”န္တိ သင်္ခံ ဂတာနံ
အဋ္ဌန္တံ ဝိမောက္ခာနဉ္စ ဓိပ္ပလာဘိ သိသံ
ပါပုဏာတိတိ အတ္ထော။ အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၃။
(- ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၁-၄။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၆၄၊ ၂၄၄။ အံ၊
ဌ၊ ၁။ ၃၀၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၃။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၁။
မ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၇၅။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၄၆။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၄၈။
အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၆၉။ အနု၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိ၊ ၁။
၁၀၇။)

ဈာနဝိမောက္ခ (ပု) [ဈာနဝိမောက္ခ+ဏ] (၁)
ဈာန်တရား၊ ဝိမောက္ခတရားတို့၏ တည်ရှိရာ
သုတ်၊ ဈာန်တရား၊ ဝိမောက္ခတရားတို့ကို ဟော

ကြားအပ်သော သုတ်။ (၂) ဈာန်ဟူသော
ဝိမောက္ခတရားကို မှီသော အဘိညာဉ်။ (၁)
ဈာနဝိမောက္ခေ (ပဋိသံ။ ၁၉၈)တိ စတုတ္ထ-
ဇ္ဈာန အဋ္ဌဝိမောက္ခတိဝိဓဝိမောက္ခာ ဓိကာရ -
ကေ သုတ္တန္တေ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၂။ ဈာန-
ဝိမောက္ခေ (သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၆)တိ ဈာနာနိ စေဝ
ဝိမောက္ခေ စ ဥဒ္ဓိဿ ပဝတ္တသုတ္တန္တေ။ သံ၊
ဌ၊ ၂။ ၃၀၉။ (၂) ဈာနဝိမောက္ခေန ဖုသိ
(မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၂၀)တိ ဈာနဝိမောက္ခသန္နိဿ-
ယေန အဘိညာဉာဏေန ဖဿယိ။ မ၊ ဌ၊ ၂။
၃၂၄။

ဈာနဝိမောက္ခနိဿယ (တိ) [ဈာနဝိမောက္ခ+
နိဿယ] ဈာန်ဟူသော ဝိမောက္ခတရားလျှင်
မှီရာရှိသော၊ ဈာန်ဟူသော ဝိမောက္ခတရားကို
မှီသော (အဘိညာဉ်)။ ဝိမောက္ခေန အဖဿ-
ယိတိ ဈာနဝိမောက္ခနိဿယေန အဘိညာ-
ဏေန ဖဿယိတိ အဓိပ္ပါယော။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။
၅၀။

ဈာနဝိမောက္ခပစ္စဝေက္ခဏ (န၊ ထိ) [ဈာနဝိ-
မောက္ခ + ပစ္စဝေက္ခဏ] ဈာန်ဟူသော
ဝိမောက္ခတရားတို့ကို အဖန်တလဲလဲ ဆင်ခြင်
ခြင်း။ မဟာသတိပဋ္ဌာနဝဏ္ဏနာယံ ပန
“ဈာနဝိမောက္ခပစ္စဝေက္ခဏာ”တိ ဣမိနာ
သဒ္ဓိံ “ကောဒသဟိ”တိ ဝက္ခတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။
၁၃၀။

ဈာနဝိမောက္ခပစ္စဝေက္ခဏတာ (ထိ) [ဈာန-
ဝိမောက္ခပစ္စဝေက္ခဏ + တာ] ဈာန်ဟူသော
ဝိမောက္ခတရားတို့ကို အဖန်တလဲလဲ ဆင်ခြင်
သောသူ၏ အဖြစ်၊ ဈာန်ဟူသော ဝိမောက္ခ
တရားတို့ကို အဖန်တလဲလဲ ဆင်ခြင်ခြင်း။
သမာဟိတပုဂ္ဂလသေဝနတာ ဈာနဝိမောက္ခ-
ပစ္စဝေက္ခဏတာ တဒဓိဝိမုတ္တတာတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။
၃၇၃။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၁။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၀၁။ အဘိ၊
ဌ၊ ၂။ ၂၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၂၂၆။ ဈာနဝိမောက္ခပစ္စဝေက္ခဏတာတိ

ပဌမာဒိနိ ဈာနာနိ ပစ္စနိကဓမ္မေဟိ သုဋ္ဌ၊
ဝိမုတ္တတာဒိနာ တေယေဝ ဝိမောက္ခာ တေသံ
“ဧဝံ ဘာဝနာ ဧဝံ သမာပဇ္ဇနာ ဧဝံ အဓိ-
ဋ္ဌာနံ ဧဝံ ဝုဋ္ဌာနံ ဧဝံ သံကိလေသော ဧဝံ
ဝေါဒါနံ”န္တိ ပတိ ပတိ အဝေက္ခဏာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊၁။၁၅၇။

ဈာနဝိမောက္ခသမာဓိသမာပတ္တိ (ထိ) [ဈာန-
ဝိမောက္ခ + သမာဓိ + သမာပတ္တိ] ဈာနံ၊
ဝိမောက္ခ၊ သမာဓိ၊ သမာပတ်၊ ၄-ပါးသော
ဈာနံ၊ ၈-ပါးသော ဝိမောက္ခ၊ ၃-ပါးသော
သမာဓိ၊ ၉-ပါးသော သမာပတ်။ ဈာန-
ဝိမောက္ခသမာဓိသမာပတ္တိန (အံ၊ ၂။၃၆၆)န္တိ
စတုန္တံ ဈာနာနံ အဋ္ဌန္တံ ဝိမောက္ခာနံ တိဏ္ဍံ
သမာဓိနံ နဝန္တံ အနုပုဗ္ဗသမာပတ္တိနဉ္စ။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၃၆။

ဈာနဝိမောက္ခသမာဓိသမာပတ္တိသမ္ပဒါ (ထိ)
[ဈာနဝိမောက္ခသမာဓိသမာပတ္တိ + သမ္ပဒါ]
ဈာနံ၊ ဝိမောက္ခ၊ သမာဓိ၊ သမာပတ်တို့၏
ပြည့်စုံခြင်း။ ဓမ္မပ္ပမာဏောပိ ဘဂဝတော
သီလဂုဏံ သမာဓိဂုဏံ ပညာဂုဏံ ဈာန-
ဝိမောက္ခသမာဓိသမာပတ္တိသမ္ပဒံ အဘိညာ-
ပါရိပူရိ ယမကပါဠိဟာရိယံ ဒေဝေါရောဟ-
ဏံ ပါထိကပုတ္တဒမနာဒိနိ စ အနေကာနိ
အစ္ဆရိယာနိ ဒိသ္မာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေယေဝ
ပသီဒတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။

ဈာနဝိရဟိတ (တိ) [ဈာန+ဝိရဟိတ] ဈာန်မှ
ကင်းသော၊ ဈာန်မရသော၊သူ။ ပဌမကပ္ပိက-
ကာလေ ဈာနဝိရဟိတာနံ ဗြာဟ္မဏာနံ ဂရဟ-
ဝစနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။
၈၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၇၅။)

ဈာနဝိဝေက (ပု) [ဈာန + ဝိဝေက] ဈာန်ဟူ
သော ဆိတ်ငြိမ်ကြောင်းတရား။ ကာယဝိ-
ဝေကောတိ စ နေက္ခမ္မာဓိမုတ္တဿ ဘာဝနာ-
နုယောဂဝသေန ဝိဝေကဋ္ဌကာယတာ၊ န
ဈာနဝိဝေကမတ္တံ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၁၂။

ဈာနဝိသယ (ပု) [ဈာန+ဝိသယ] (၁) ဈာန်
၏-အရာ-ဌာန။ (၂) ဈာန်၏အာရုံ။ (တိ)
(၃) ဈာန်၏အာရုံဖြစ်သော (ပီတိ)။ (၁)
ဈာယိဿ ဘိက္ခဝေဈာနဝိသယော အစိန္တေ-
ယျော န စိန္တေတဗ္ဗော။ အံ၊၁။၃၉၂။ ဈာန-
ဝိသယောတိ အဘိညာဈာနဝိသယော။ အံ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၉။ (- သာရတ္ထ၊၁။၉၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊
၁။၁၂၀။) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၃) အာ-
မောဒေတိတိ သမ္ပယုတ္တယ ပီတိယာ ဈာန-
ဝိသယာယ မောဒေတိ။ ဝိမတိ၊၁။၂၂၃။

ဈာနဝိသယဘူတ (တိ) [ဈာနဝိသယ + ဘူတ]
ဈာန်၏အာရုံဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ ကော ပနေ-
သော အတ္တာတိ? ဈာနဝိသယဘူတံ ကသိ-
ဏနိမိတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၂၇။

ဈာနဝိသယဘူတကသိဏနိမိတ္တ (န) [ဈာနဝိ-
သယဘူတ+ကသိဏ+နိမိတ္တ] ဈာန်၏အာရုံ
ဖြစ်၍ ဖြစ်သော ကသိဏ်းဝန်း နိမိတ်။ ကော
ပနေသော အတ္တာတိ? ဈာနဝိသယဘူတက-
သိဏနိမိတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၆၀။

ဈာနဝိသုဒ္ဓိ (ထိ) [ဈာန + ဝိသုဒ္ဓိ] (နိဝရဏ-
စသည်မှ) စင်ကြယ်သောဈာန်။ ဝိသုဒ္ဓိတိ
ဈာနဝိသုဒ္ဓိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၀၆။

ဈာနဝိသေသ (ပု) [ဈာန + ဝိသေသ] (၁)
ဈာန်တရားထူး၊ ထူးမြတ်သော ဈာန်။ (၂)
ဈာန်တို့၏-အထူး-အပြား။ (၁) ပေါရာ-
ဏကံ မဂ္ဂန္တိ ပုဗ္ဗေ အဓိဂတံ ဈာနဝိသေသံ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၇၇။ (၂) တတ္ထ ကတမေ ဈာန-
ဝိသေသာ။ ပေဋကော။၂၆၆။

ဈာနဝိသေသကောသလ္လ (န) [ဈာနဝိသေသ+
ကောသလ္လ] ဈာန်တို့၏-အထူး-အပြား-
၌-လိမ်မာ-ကျမ်းကျင်-သောသူ၏ အဖြစ်။
ဈာနဝိသေသကောသလ္လံ ဈာနကောသလ္လံ။
ပေဋကော။၂၆၉။

ဈာနဝိဟာရ (ပု) [ဈာန + ဝိဟာရ] ဈာန်ဖြင့်
နေခြင်း။ ဧဝံ ယသ္မာ အဓိမာနိကဿ ဘိက္ခု-
နော ဈာနဝိဟာရော အဝိပဿနာပါဒ-
ကတ္တာ သလ္လေခဝိဟာရော န ဟောတိ။ မ၊
ဌ၊ ၁။ ၁၉၀။

ဈာနဝေဂ (ပု) [ဈာန + ဝေဂ] ဈာန်၏-အရှိန်
-အဟုန်။ ဝေမေဝ ဈာနဝေဂက္ခိတ္တာ ဥပ-
ပဇ္ဇိတော ယတ္ထကော ဈာနဝေဂေါ၊ တတ္ထ-
ကမေဝ ကာလံ တိဋ္ဌန္တိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၉။ နေတ္ထိ၊
ဌ၊ ၁၃၄။ ဈာနဝေဂေါ နာမ ဈာနာနုဘာဝေါ
ဖလဒါနေ သမတ္တတာ။ သီ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၃၈။
(-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌိ၊ ၂။ ၄၀၁။)

ဈာနဝေဂက္ခိတ္တ (တိ) [ဈာနဝေဂ + ဥက္ခိတ္တ]
ဈာန်၏-အရှိန်-အဟုန်-ဖြင့် ပစ်လွှတ်အပ်
သော၊ ဈာန်၏-အရှိန်-အဟုန်-သည်
ပစ်လွှတ်အပ်သော၊ သူ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဈာနဝေဌန (န) [ဈာန + ဝေဌန] ဈာန်တည်း
ဟူသော-ရစ်ပတ်-ဖွဲ့စည်း-ကြောင်း ကြိုး၊
ရစ်ပတ်-ဖွဲ့စည်း-ကြောင်း ကြိုးနှင့် တူသော
ဈာန်။ ထေရော သတ္တာရံ ပဿိတော ဝနီ-
တောဝ “ပရိနိဗ္ဗာယိဿာမိ”တိ အတ္တဘာဝံ
ဈာနဝေဌနေန ဝေဌေတွာ။ အ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၉။
(-ဓမ္မဌ၊ ၂။ ၄၂။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၃၄။)

ဈာနဝေဒနာ (ထိ) [ဈာန + ဝေဒနာ] ဈာန်နှင့်
ယှဉ်သော ဝေဒနာ။ ဝေမိဓာပိ မနသိကာရ-
နာမေန ဈာနဝေဒနာ ဝုတ္တာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။
သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၀၂။

ဈာနဝေါဒါန (န) [ဈာန + ဝေါဒါန] ဈာန်ဖြင့်
ဖြုတ်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဈာနဝေါဒါနဂတ (တိ) [ဈာန + ဝေါဒါန +
ဂတ] ဈာန်ဖြင့် ဖြုတ်ခြင်းသို့ရောက်သော
(စိတ်)။ သစေ ပုန ဥတ္တရိ ဝါယာမတော
ဈာနဝေါဒါနဂတေ မာနသေ ဝိသေသဘာဂိ-
ယံ ပဋိပဒံ အနုယုဉ္ဇိယတိ။ ပေဋကော၊ ၁၉၂။

ဈာနဝေါဟာရ (ပု) [ဈာန + ဝေါဟာရ] (၁)
ဈာန်ဟူ၍ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ (တိ) (၂) ဈာန်
ဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်အပ်သော။ (၁) ဧတေသု
ဝိတက္ကာဒိသု ဈာနာနံ ဥပ္ပန္နံ နာမ ဟောတိ
တတ္ထေဝ ဈာနဝေါဟာရတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌိ၊ ၁။
၁၇၁။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဈာနဝေါဟာရတ္ထ (န) [ဈာနဝေါဟာရ + တ္ထ]
ဈာန်ဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်အပ်သည်၏အဖြစ်၊ ဈာန်
ဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ ဈာနပရိက္ခာရ-ကြည့်။

ဈာနသင်္ကန္တိ (ထိ) [ဈာန + သင်္ကန္တိ] ဈာန်မှ
ပြောင်းရွှေ့ခြင်း၊ ဈာန်တခုမှ ဈာန်တခုသို့
ပြောင်းရွှေ့ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဈာနသင်္ကန္တိကထာ (ထိ) [ဈာနသင်္ကန္တိ +
ကထာ] ဈာန်တခုမှ ဈာန်တခုသို့ ပြောင်း
ရွှေ့ခြင်းကို - ပြဆိုရာ - ပြဆိုကြောင်း -
စကား။ ဣဒါနိ ဈာနသင်္ကန္တိကထာ နာမ
ဟောတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၆၃။ (- မူလဌိ၊ ၃။
၁၀၈။)

ဈာနသင်္ကဟိတတ္ထ (န) [ဈာန + သင်္ကဟိတ + တ္ထ]
ဈာန်၌ ရေတွက်အပ်သည်၏အဖြစ်၊ ဈာန်၌
ရေတွက်ခြင်း။ ဈာနင်္ဂပဉ္စက-ကြည့်။

ဈာနသညာ (ထိ) [ဈာန + သညာ] ဈာန်နှင့်
ယှဉ်သောသညာ။ ဧဝံသညီ ဟောတိတိ အာ-
ဘောဂသညာယပိ ဈာနသညာယပိ ဧဝံ-
သညီ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၂။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၇၈။
အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၀၆။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၄၄။ (- ဒီ၊ ဌ၊ ၁။
၃၀၇-၈။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၁။ ၃၆၈၊ ၃၇၀။ သီ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၂။
၃၇၉၊ ၃၈၂။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၆၀။ မ၊ ဌိ၊ ၃။ ၁၂၂။
အံ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၆၇။ အံ၊ ဌိ၊ ၃။ ၂၄၇။)

ဈာနသတိ (ထိ) [ဈာန + သတိ] ဈာန်နှင့်ယှဉ်
သောသတိ။ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေတိ တသ္မိံ ယေဝ
အတ္တဘာဝေ ဈာနသတိံ ပဋိလဘိံ သု။ ဒီ၊
ဌ၊ ၂။ ၃၀၀။ (- ဒီ၊ ဌိ၊ ၂။ ၂၅၂။)

ဈာနသတိဝိရဟိတ (တိ) [ဈာနသတိ+ဝိရဟိတ]
ဈာန်နှင့်ယှဉ်သော သတိမှကင်းသော။ သတိ-
ယာ ဝိဟိနာတိ ဈာနသတိဝိရဟိတာ။ ဒီ၊ဌ၊
၂။၃၀၁။

ဈာနသန္တတာ (ထိ) [ဈာန+သန္တ+တာ] ဈာန်-
၏ ငြိမ်သက်သည်၏ အဖြစ်၊ ဈာန်၏ ငြိမ်သက်
ခြင်း။ တဗ္ဘာဝေါ သန္တာရမ္မဏတာ၊ တာယ၊
န ဈာနသန္တတာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊ ၁။၄၀၄။

ဈာနသဘာဝတ္ထ (န) [ဈာန+သဘာဝ+တ္ထ]
ဈာန်သဘောရှိသည်၏အဖြစ်၊ ဈာန်သဘော
ရှိခြင်း။ တထာ သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ ဈာနသ-
ဘာဝတ္တာ။ မ၊ဌ၊ ၂။၂၆၈။ အံ၊ဌ၊ ၃။၉။

ဈာနသမဂ္ဂိကာလ (ပု) [ဈာန+သမဂ္ဂိကာလ]
ဈာန်နှင့် ပြည့်စုံသောအခါ၊ ဈာန်ဝင်စား
သောအခါ။ တသ္မာ ပဋိသသညာနံ အတ္တဂ္ဂိ-
မော ဈာနသမဂ္ဂိကာလေ အနုပုတ္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဌ၊ ၁။၃၉၇။

ဈာနသမဂ္ဂိတာ (ထိ) [ဈာနသမဂ္ဂိ+တာ] ဈာန်-
နှင့်ပြည့်စုံသည်၏ အဖြစ်၊ ဈာန်နှင့်ပြည့်စုံ
ခြင်း။ အဓိဂမေန သမံ သသမ္ပယုတ္တဿ
ဈာနဿ သမ္မာ အာပဇ္ဇနံ ပဋိပဇ္ဇနံ သမာ-
ပဇ္ဇနံ၊ ဈာနသမဂ္ဂိတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊ ၁။၁၇၉။

ဈာနသမဂ္ဂိတာကရဏ (န) [ဈာနသမဂ္ဂိတာ+
ကရဏ] ဈာန်နှင့် ပြည့်စုံသည်၏အဖြစ်ကို
ပြုခြင်း။ ကာယိကသုခဟေတုဘူတရူပသမု-
ဋ္ဌာပကနာမကာယသုခံ ပဋိသံဝေဒိယမာ-
နော ဝေ ဈာနသမဂ္ဂိတာကရဏေ ကာရိ-
ယောပစာရတော။ ဝိမတိ၊ ၁။၇၆။

ဈာနသမဂ္ဂိပုဂ္ဂလ (ပု) [ဈာနသမဂ္ဂိ + ပုဂ္ဂလ]
ဈာန်နှင့် ပြည့်စုံသောပုဂ္ဂိုလ်။ န ကမ္မတိတိ
ဈာနသမဂ္ဂိပုဂ္ဂလော။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၁။၂၈၃။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊ ၂။၅၂၂။

ဈာနသမဂ္ဂိ (တိ) [ဈာန+သမဂ္ဂိ] ဈာန်နှင့်
ပြည့်စုံသောသူ။ နာမကာယေန စေတသိ-

ကသုခံ ကာယိကသုခဟေတုရူပသမုဋ္ဌာပနေန
ကာယိကသုခဉ္စ ဈာနသမဂ္ဂိ ပဋိသံဝေဒေ-
တိတိ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၃၇၆။ မူလဋီ၊ ၁။
၁၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊ ၁။၁၈၈။ (- သာရတ္ထ၊ ၁။
၃၆၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၃၃၊ ၂၄၂။ ဝိမတိ၊ ၁။၇၆၊
၂၂၀-၂။ သိ၊ဌ၊ သစ်၊ ၂။၃၇၈။ ဒီ၊ဌ၊ ၁။၃၁၄။
မူလဋီ၊ ၁။၁၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊ ၁။၁၆၈၊ ၁၇၇၊ ၁၈၀
၈၊ ၃၃၉။ နေတ္ထိဝိ၊ ၁၅၁။)

ဈာနသမတိက္ကမ (ပု) [ဈာန+သမတိက္ကမ] ဈာန်
ကိုလွန်မြောက်ခြင်း။ တထာပိ ယသ္မာ အာရ-
မ္မဏေ အဝိရတ္တဿ ဈာနသမတိက္ကမော န
ဟောတိ။ မ၊ဌ၊ ၁။၂၆၅။

ဈာနသမနန္တရ (တိ) [ဈာန+သမနန္တရ] ဈာန်၏
ကောင်းစွာ အခြားမဲ့ဖြစ်သော (ကာလ)။
ဈာနသမနန္တရံ ပစ္စဝေက္ခဏာသမနန္တရန္တိ ဒေ-
သမနန္တရာနိ။ တတ္ထ ဈာနာ ဝုဋ္ဌာယ ဘဝဂံ
ဩတိဏ္ဏဿ တတ္ထေဝ ပရိနိဗ္ဗာနံ ဈာနသမ-
နန္တရံ နာမ။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။၁၈၆။ သံ၊ဌ၊ ၁။၂၀၅။

ဈာနသမာဓိ (ပု) [ဈာန+သမာဓိ] ဈာန်နှင့်
ယှဉ်သော သမာဓိ။ သမ္မသနပယောဂေါ
ပန ကောစိ ဈာနသမာဓိတိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဌ၊ ၂။
၂၆၇။ (- သံ၊ဌ၊ ၂။၂၇၈။ မူလဋီ၊ ၂။၇၂။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊ ၁။၅၄။)

ဈာနသမာပဇ္ဇန (န) [ဈာန + သမာပဇ္ဇန]
ဈာန်သို့ ကောင်းစွာရောက်ခြင်း၊ ဈာန်ဝင်
စားခြင်း၊ (ဘဝင်မြဲခြားပဲ ဈာန်ဇောချည်း
ထပ်ကာထပ်ကာ အကြိမ်များစွာ ဖြစ်နေ
ခြင်း)။ ပုနပွန် ဆန္ဒာဒီသု ဧကေကံ အဓိ-
ပတိ ကတွာ ဈာနသမာပဇ္ဇနဝသေန တေသု
စိတ္တံ ပရိဘာဝေတိ နာမ။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၁။၃၀၆။
(- ဒီ၊ဌ၊ ၁။၃၆၉။ သိ၊ဌ၊ သစ်၊ ၂။၃၈၀။ မ၊ဌ၊
၁။၂၄၉။ မ၊ဌ၊ ၃။၃၈၈။ သံ၊ဌ၊ ၁။၂၄၄။ အံ၊
ဌ၊ ၁။၂၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊ ၁။၂၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊ ၂။
၄။)

ဈာနသမာပတ္တိ (တိ) [ဈာန + သမာပတ္တိ]

(၁) ဈာန်သမာပတ်၊ ကောင်းစွာ ရောက်အပ် - ဝင်စားအပ် - သော ဈာန်။ (၂) ဈာန်နှင့်သမာပတ်။ (၁) အဋ္ဌတိ သာရမ္မဏေသု အတ္တနော အနုကုလံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ ပန္နသေနာသနေ ပဋိသေဝမာနော ကသိဏပရိကမ္ပံ ကတွာ ဈာနသမာပတ္တိယော နိဗ္ဗုတ္တေတိ၊ သောတာပတ္တိမဂ္ဂံ ဘာဝေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ (-ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂၊၂၈၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၉၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၇၂၊၃၀၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀၊၂၃၇။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၊၄၅၊၅၃၊၁၉၄။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၃၃၀။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂၊၄၀၄။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၂၇။) (၂) အဘိညာယ သစ္စိကိရိယာသု သဗ္ဗေပံ စေတေ ဓမ္မာ တိသု ဈာနသမာပတ္တိသု စတူဟိ စ ဒုက္ခတာဟိ အနုဝိဒ္ဓါနံ။ ပေဋကော။၂၆၇။ ဧတေ စ ရူပါဝစရဇ္ဈာနာနိ ဈာနံ၊ အရူပါဝစရဇ္ဈာနာနိ သမာပတ္တိ။ တဒုဘယမ္ပိ ဝါပဋိလဒ္ဓမတ္တံ ဈာနံ၊ သမာပဇ္ဇနဝသိဘာဝပတ္တံ သမာပတ္တိ။ အပိ စ တဒပိ ဥဘယံ ဈာနမေဝ၊ ဖလသမာပတ္တိနိရောဓသမာပတ္တိယော ပန သမာပတ္တိ။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၂။ (-စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၈၈။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀၄။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၀၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၊၁၂၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။ အနုဋ္ဌိ၊၃။၂၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။)

ဈာနသမာပတ္တိမဂ္ဂဖလရတနဝိသေသာဓိဂမတ္ထ(ပု) [ဈာနသမာပတ္တိ + မဂ္ဂဖလ + ရတနဝိသေသ + အဓိဂမ + အတ္ထ] ဈာန်သမာပတ်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်ဟူသော ရတနာအထူးကို ရစေခြင်း အကျိုး။ နရနာရိနန္တိ ဝေနေယျနရနာရိနံ ဈာနသမာပတ္တိမဂ္ဂဖလရတနဝိသေသာဓိဂမတ္ထာယ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၃၀၁။

ဈာနသမာပတ္တိရတိ (ထိ) [ဈာနသမာပတ္တိ + ရတိ]

ဈာန်သမာပတ်၌ မွေ့လျော်ခြင်း။ အဇ္ဇ ဈာနသမာပတ္တိရတိယာ ဧဝ န ခေါ၊ ဥဒါဟု ဓမ္မသာကစ္ဆာရတိယာ ဓမ္မဒေသနာရတိယာတိ စိန္တေသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၇။

ဈာနသမာပတ္တိလာဘီ (တိ) [ဈာနသမာပတ္တိ + လာဘီ]

ဈာန်သမာပတ်ကို ရသောသူ။ သုသမာဟိတောတိ ဥပစာရပုနာသမာဓိဟိ သုဋ္ဌ၊ သမာဟိတော၊ ဈာနသမာပတ္တိလာဘီတိ အတ္ထော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၄၉။ (-၁၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁၅။)

ဈာနသမာပတ္တိဝိတ္တာရ (ပု) [ဈာနသမာပတ္တိ + ဝိတ္တာရ]

ဈာန်နှင့်သမာပတ်တို့၏ အကျယ်။ စရိယာဝိဓာနသဟိတော၊ ဈာနသမာပတ္တိဝိတ္တာရော။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ (-သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၂။)

ဈာနသမာပတ္တိဝိဟာရီ (တိ) [ဈာနသမာပတ္တိ + ဝိဟာရီ]

ဈာန်သမာပတ်ဖြင့် နေလေ့ရှိသောသူ။ တတ္ထ ယထာ ပဌမံ ဈာနံ သမာပန္နဿ ဖလသမာပတ္တိဝိဟာရီဿ ယုတ္တိ ဂဝေသိတဗ္ဗာ၊ ဧဝံ ဈာနသမာပတ္တိဝိဟာရီဿပိ ယုတ္တိ ဂဝေသိတဗ္ဗာ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၂၇။

ဈာနသမာပတ္တိသန္တောသ (ပု) [ဈာနသမာပတ္တိ + သန္တောသ]

ဈာန်သမာပတ်ဖြင့် ရောင့်ရဲခြင်း။ ယထာလဒ္ဓပစ္စယသန္တောသေန ဈာနသမာပတ္တိသန္တောသေန မဂ္ဂဖလသန္တောသေန စ သန္တုဋ္ဌော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။

ဈာနသမာပတ္တိသမာပန္နဒေဝတာ (ထိ) [ဈာနသမာပတ္တိ + သမာပန္န + ဒေဝတာ]

ဈာန်သမာပတ်ကို ဝင်စားသော ဗြဟ္မာ။ သမာပန္နဒေဝတာတိ အာသန္နဋ္ဌာနေ ဈာနသမာပတ္တိသမာပန္နဒေဝတာ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။

ဈာနသမာပတ္တိသုခ (န) [ဈာနသမာပတ္တိ + သုခ]

(၁) ဈာန်သမာပတ်ချမ်းသာ။ (၂) ဈာန်

ချမ်းသာ၊ သမာပတ်ချမ်းသာ။ (၁) ဗြဟ္မာ
မဟာနဘာဝေါ ကေဂုံလိယာ ကေသ္မိံ စက္က-
ဝါဠသဟဿေ အာလောကံ ဖရတိ၊...အနတ္တ-
ရဉ္စ ဈာနသမာပတ္တိသုခံ ပဋိသံဝေဒေတိ။
ဝါဠု၊ ၁။ ၉၀။ ဒီ၊ ၁။ ၁၅၇။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၆။
ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၃၇။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၂၂။ မဟာနိ၊
၁။ ၂၅၉။ (-အ၊ ပ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၇။) (၂) ယဉ္စ
သုဏာတိ ဗုဒ္ဓါနုဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓါ မဟာဗောဓိ-
သတ္တာ စ နေက္ခမ္မပဋိပတ္တိယံ ဌိတာ ဒိဋ္ဌဓမ္မ-
သုခဝိဟာရဘူတံ ဤဒိသံ နာမ ဈာနသမာ-
ပတ္တိသုခံ အနုဘဝန္တိတိ။ စရိယာ၊ ၁။ ၃၁၀။
(-ဒီ၊ ၁။ ၁။ ၉၁။)

ဈာနသမာပန္န (တိ) [ဈာန + သမာပန္န] ဈာန်
သို့ ကောင်းစွာရောက်သော၊ ဈာန်ဝင်စား
သော၊ သူ။ ဈာနသမာပန္နော ဝိယ ယထာ-
ပရိစ္ဆိန္နေနေဝ ကာလေန ပဗုဇ္ဈမာနော ကမ္မ-
ဋ္ဌာနံ ဌပိတဋ္ဌာနေ ဂဏ္ဍန္တောယေဝ ပဗုဇ္ဈတိ
နာမ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၇။

ဈာနသမုဋ္ဌာနပဏိတရူပ (ပု) [ဈာန + သမု-
ဋ္ဌာန + ပဏိတရူပ] ဈာန်ကြောင့်ဖြစ်သော
မွန်မြတ်သောရုပ်။ ဈာနသမုဋ္ဌာနပဏိတရူပ-
ဝသေန ရူပကာယံ အနုပဝိသတိ။ မ၊ ၁။ ၂။
၂၁၁။

ဈာနသမုဋ္ဌာနပဏိတရူပဖုဋ္ဌကာယ(တိ) [ဈာန-
သမုဋ္ဌာန + ပဏိတရူပ + ဖုဋ္ဌကာယ] ဈာန်
ကြောင့်ဖြစ်သော မွန်မြတ်သော ရုပ်တို့ဖြင့်
ပြန့်နှံ့သော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ ဈာနသုခလာ-
ဘိနော ကာယကိလမထဿ သမ္ဘဝေါ ဧဝ
နတ္ထိတိ သမာဓိနာ ဒုတိယန္တဝိဝဇ္ဇနံ ဝုတ္တံ
ဈာနသမုဋ္ဌာနပဏိတရူပဖုဋ္ဌကာယတ္တာ။ ဝိ-
သုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၁၀။

ဈာနသမုဋ္ဌာနပဏိတရူပဖုဋ္ဌသရီရ (တိ) [ဈာန-
သမုဋ္ဌာန + ပဏိတရူပ + ဖုဋ္ဌသရီရ] ဈာန်
ကြောင့်ဖြစ်သော မွန်မြတ်သောရုပ်တို့ဖြင့်
ပြန့်နှံ့သော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ ဈာနသမုဋ္ဌာ-

နပဏိတရူပဖုဋ္ဌသရီရတာဝသေန ပန ကာ-
ယိကသုခပုဋ္ဌိလာဘသံဝတ္တနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၁၇၃။

ဈာနသမုဋ္ဌာနပဏိတရူပဖုဋ္ဌကာယ (ပု) [ဈာန-
သမုဋ္ဌာနပဏိတရူပ + ဖုဋ္ဌကာယ] ဈာန်
ကြောင့်ဖြစ်သော မွန်မြတ်သော ရုပ်တို့ဖြင့်
တွေ့ထိအပ်သော ခန္ဓာကိုယ်။ ဈာနသုခေန
စေဝ ဈာနသမုဋ္ဌာနပဏိတရူပဖုဋ္ဌကာယေန
စ ပဏိတာ ဝိတ္တာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၉။

ဈာနသမုဋ္ဌာနပဏိတရူပဖုဋ္ဌသရီရ (တိ) [ဈာန
သမုဋ္ဌာနပဏိတရူပ + ဖုဋ္ဌသရီရ] ဈာန်
ကြောင့်ဖြစ်သော မွန်မြတ်သော ရုပ်တို့ဖြင့်
တွေ့ထိအပ်သော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ ဈာန-
သမုဋ္ဌာနပဏိတရူပဖုဋ္ဌသရီရတာဝသေန ပန
ကာယိကသုခပုဋ္ဌိလာဘသံဝတ္တနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သံ၊
၁။ ၂။ ၂၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၃။

ဈာနသမုဒါဂမ (ပု) [ဈာန + သမုဒါဂမ] ဈာန်
သို့ ကောင်းစွာတက်ရောက်ကြောင်း တရား။
ဖလသမ္ဘာရော ဈာနနိဗ္ဗတ္တိတာယ ဈာနသမု-
ဒါဂမော။ ပေဋကော၊ ၂။ ၆၆။

ဈာနသမ္ပဒါ (တိ) [ဈာန + သမ္ပဒါ] ဈာန်၏
ပြည့်စုံခြင်း။ တထာ ပဌမေန ဈာနသမ္ပဒါယ၊
ဒုတိယေန ဝိမောက္ခသမ္ပဒါယ။ မ၊ ၁။ ၁။ ၁၁။
သံ၊ ၁။ ၁။ ၁၁။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၁၄။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁။

ဈာနသမ္ပန္န (တိ) [ဈာန + သမ္ပန္န] ဈာန်နှင့်
ပြည့်စုံသော၊ သူ။ စိတ္တိဿရာ စိတ္တဂတိကာ
ဈာနသမ္ပန္နာတိအတ္ထော။ အ၊ ပ၊ ၁။ ၂။ ၂၅။
(-အ၊ ပ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၉။)

ဈာနသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဈာန + သမ္ပယုတ္တ] ဈာန်
နှင့် ယှဉ်သော။ သပ္ပိတိကေ ဒွေ ဈာနေ
သမာပဋိတွာ ဝုဋ္ဌာယ ဈာနသမ္ပယုတ္တံ ပီတိ
ခယတော ဝယတော သမ္ပသတိ။ မ၊ ၁။ ၄။
၁၀၀။ (-သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၃။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၁။ ၁၅၄။
ပဋိသံ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၁။ မဟာနိ၊ ၁။ ၄၁၇။ သာရတ္ထ၊

၂။၂၄၁။၂၄၃-၄။ ဝိမတိ၊၁။၅၀၊၂၂၂။ မ၊ဋ္ဌိ၊
၁။၂၀၄။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၁၃။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၅၂၃။ အံ၊
ဋ္ဌိ၊၃။၂၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၃၉၊၃၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋ္ဌိ၊၂။၁၇။)

ဈာနသမ္ပယုတ္တက(ပု) [ဈာန+သမ္ပယုတ္တက]ဈာန်
နှင့် ယှဉ်သော။ ဈာနပစ္စယောတိ ဈာနဂါနိ
ဈာနသမ္ပယုတ္တကနံ ဓမ္မာနံ တံသမုဋ္ဌာနာနဉ္စ
ရူပါနံ ဈာနပစ္စယေန ပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန၊
၁။၈။

ဈာနသမ္ပယုတ္တကစိတ္တ (န) [ဈာနသမ္ပယုတ္တက+
စိတ္တ] ဈာန်နှင့် ယှဉ်သောစိတ်။ တာနိ ဝါ ပန
ဈာနာနိ သမာပဇ္ဇိတွာ ဝုဋ္ဌာယ ဈာနသမ္ပ-
ယုတ္တကစိတ္တံ ခယတော ဝယတော သမ္ပသတိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။

ဈာနသမ္ပယုတ္တကပီတိ (ထိ) [ဈာနသမ္ပယုတ္တက
+ပီတိ] ဈာန်နှင့်ယှဉ်သော ပီတိ။ သပ္ပိတိကေ
ဒွေ ဈာနေ သမာပဇ္ဇိတွာ ဝုဋ္ဌာယ ဈာန-
သမ္ပယုတ္တကပီတိ* ခယတော ဝယတော သမ္ပ-
သတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ (- ၃၄။)

ဈာနသမ္ပယုတ္တစတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ (န) [ဈာန-
သမ္ပယုတ္တ + စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ] ဈာန်နှင့်
ယှဉ်သော စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ။ သီလဝါတိ
ဈာန သမ္ပယုတ္တစတုပါရိသုဒ္ဓိသီလသဒိသေဟိ
ပဉ္စဟိ သီလေဟိ သမ္ပုဏ္ဏောတိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၄၂။

ဈာနသမ္ပယုတ္တဉာဏ (န) [ဈာနသမ္ပယုတ္တ+
ဉာဏ] ဈာန်နှင့် ယှဉ်သောဉာဏ်။ အနုပ-
ဿတိတိ ဈာနသမ္ပယုတ္တဉာဏေန စေဝ ဝိပ-
ဿနာဉာဏေန စ အနု အနု ပဿတိ။ သာ-
ရတ္ထ၊၂။၁၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၂၀။ (- ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈။)

ဈာနသမ္ပယုတ္တဓမ္မ (ပု) [ဈာနသမ္ပယုတ္တ+ဓမ္မ]
ဈာန်နှင့်ယှဉ်သော တရား။ ဖလသမာပတ္တိ*
သမာပဇ္ဇိတုကာမတာယ ဟိ ပဌမဇ္ဈာနာဒိ*

သမာပဇ္ဇိတွာ ဝုဋ္ဌာယ ဈာနသမ္ပယုတ္တဓမ္မေ
ဝိပဿတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊
၁။၄၀၄။)

ဈာနသမ္ပယုတ္တဓမ္မရာသိ (ပု) [ဈာနသမ္ပယုတ္တ+
ဓမ္မရာသိ] ဈာန်နှင့် ယှဉ်သောတရားအစု။
ဝိဝိတ္တောတိ ဝါ ဝိဝေကော၊ နိဝရဏဝိဝိတ္တော
ဈာနသမ္ပယုတ္တဓမ္မရာသိတိ အတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၁၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၉။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၁၀။

ဈာနသမ္ပယုတ္တပီတိ (ထိ) [ဈာနသမ္ပယုတ္တ+ပီတိ]
ဈာန်နှင့်ယှဉ်သော ပီတိ။ သပ္ပိတိကေ ဒွေ
ဈာနေ သမာပဇ္ဇိတွာ ဝုဋ္ဌာယ ဈာနသမ္ပ-
ယုတ္တပီတိ* ခယတော ဝယတော သမ္ပသတိ။
သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၀။

ဈာနသမ္ပယုတ္တသမာဓိ (ပု) [ဈာနသမ္ပယုတ္တ +
သမာဓိ] ဈာန်နှင့်ယှဉ်သောသမာဓိ။ န ကမ္မ-
တိ ဈာနသမာဓိပုဂ္ဂလော၊ ဈာနသမ္ပယုတ္တ-
သမာဓိ ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၅၂၂။

ဈာနသမ္ပဿ (ပု) [ဈာန+သမ္ပဿ] ဈာန်တည်း
ဟူသော အတ္တေ၊ ဈာန်အတ္တေ။ အဂ္ဂဟိတ-
ပရိစ္ဆေဒတာယ အနန္တံ ကတွာ ပရိကမ္မ-
သမ္ပဿပုဗ္ဗကေန ဈာနသမ္ပဿေန ဖုသတိ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၉၉။

ဈာနသမ္ပာရ (ပု) [ဈာန + သမ္ပာရ] ဈာန်၏
အဆောက်အဦ။ ဈာနသမ္ပာရ နေက္ခမ္မဝိ-
တက္ကော သမ္ပာရော ကာမဝိတက္ကဝိနောဒ-
နာဓိပ္ပါယတာ။ ပေဋကော။၂၆၆။

ဈာနသမ္ပာဒိဋ္ဌိ (ထိ) [ဈာန + သမ္ပာဒိဋ္ဌိ] ဈာန်
နှင့်ယှဉ်သောသမ္ပာဒိဋ္ဌိ။ ဈာန်စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ အ-
ကျိုးဝင်သောဉာဏ်။ ဈာနသမ္ပာဒိဋ္ဌိ ရူပါ-
ရူပဘဝေ ပဋိသန္နိ* ဒေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၉။
တတ္ထ ဈာနစိတ္တုပ္ပါဒ်ပရိယာပနံ ဉာဏံ ဈာန-
သမ္ပာဒိဋ္ဌိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။)

ဈာနသမ္ပတိ (ထိ) [ဈာန+သမ္ပတိ] ဈာန်ဟု သမုတ်ခြင်း၊ ဈာန်ဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ ဝေ- မိဓ ပဉ္စသု အင်္ဂေသုယေဝ ဈာနသမ္ပတိ ဝေ- ဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။

ဈာနသဟဇာတိ (ထိ) [ဈာန + သဟဇာတိ] ဈာန်နှင့် အတူတကွဖြစ်ခြင်း။ ယေန ဈာန- သဟဇာတိ စ ဌာနန္တိ ဈာနဂံ၊ အပရော ပရိ- ယာယော။ ပေဋကော။ ၂၉၃။

ဈာနသဟိတ (တိ) [ဈာန+သဟိတ] ဈာန်နှင့် အတူတကွဖြစ်သော (သမာဓိ)။ ဈာနသဟိ- တဿ သမာဓိဿ ကေဂ္ဂလက္ခဏတ္တာ ဝိတက္ကာ- ဒိဈာနာနိ သမာဓိဿ ပဒဋ္ဌာနံ။ နေတ္ထိဝိ။ ၁၃၁။

ဈာနသာမည (န) [ဈာန + သာမည] ဈာန် သာမန်၊ ဈာန်ချင်းတူသည်၏အဖြစ်။ ဈာန- သာမညေန ဝိယ မေတ္တာဒိသာမညေန ဝေါ- ဟာရမတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၅။

ဈာနသာမညနိဗ္ဗာနသုခ (န) [ဈာန+သာမည +နိဗ္ဗာန+သုခ] ဈာန်ချမ်းသာ၊ မဂ်ချမ်း သာ၊ နိဗ္ဗာန်ချမ်းသာ။ အဏုဘူတတော ကာမဂုဏတော ဥပ္ပန္နံ ဈာနသာမညနိဗ္ဗာန- သုခါနိ ဥပနိဓာယ သင်္ချေမ္ပိ အနုပဂမနေန အဏုံ ကာမသုခံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄။

ဈာနသာလာ (ထိ) [ဈာန + သာလာ] ဈာန် အိမ်၊ ဈာန်ဝင်စားရာ - အိမ် - စရပ် - ကျောင်း။ ဈာနမနသိကာရေန ဗဟိ ဝိသဋ္ဌ- ဝိတက္ကဝုပသမနေန စိတ္တဿ သန္တမ္ဘနံ အဂါ- ရံ၊ ဈာနသာလန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။

ဈာနသိနေဟ (ပု) [ဈာန+သိနေဟ] ဈာန်ဟူ သော အစေး၊ ဈာန်စေး။ မဂ္ဂက္ခဏေ ပန “ဈာနသိနေဟော နတ္ထိ”တိ န ဝတ္တဗ္ဗော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၄။)

ဈာနသိနေဟဘာဝ (ပု) [ဈာနသိနေဟ+အ- ဘာဝ] ဈာန်ဟူသောအစေး-ဈာန်စေး-၏ အဘိဓာန် (ဝ-ဝဂ်) ၂-၃၄-ပ-မ-ဗ-သ-ဝ

မရှိခြင်း။ ပုဗ္ဗဘာဂေဈာနသိနေဟဘာဝေန ကေဝလာယ ဝိပဿနာယ ဌာတာ အဂ္ဂပ္ပ- လပ္ပတ္တာ သုက္ခဝိပဿကာ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၈။

ဈာနသီလိ (တိ) [ဈာန+သီလ+ဤ] ဈာန်ဝင် စားခြင်းငှါ အလေ့ရှိသော၊ ဈာန်ဝင်စား လေ့ရှိသောသူ။ ယထာ တံ ဘဝန္တေဟိ ဈာ- ယိဟိ ဈာနသီလိဟိ၊ ဈာယိနော စေဝ ဘဝန္တော ဈာနသီလိနော စ။ မ၊ဉ္စ၊၆၄။

ဈာနသီသ (န) [ဈာန+သီသ] ဈာန်ကို အဦး မူခြင်း၊ ဈာန်ကို-အရင်းခံ-ပဓာန-ပြုခြင်း။ ဈာနေဟိ ဒေသနာပဝေသော “လောကုတ္တ- ရံ ဈာနံ ဘာဝေတိ”တိ ဈာနသီသေန ဒေသ- နာဝ။ အနုဋ္ဌ၊၂။၈၁။ ဈာနမုခ-လည်းကြည့်။

ဈာနသုခ (န) [ဈာန+သုခ] ဈာန်ချမ်းသာ။ (က) ဈာန်၌ အကျိုးဝင်သောချမ်းသာ။ (ခ) ဈာန်နှင့်ယှဉ်သော ချမ်းသာ။ (ဂ) ဈာန်ဟုဆိုအပ်သော ချမ်းသာ။ (ဃ) (ကု သိုလ်ဈာန်၏အကျိုးဖြစ်သော) ဈာန်၌ရအပ် သော ချမ်းသာ။ (က) သုခိနောတိ ဈာန- သုခေန မဂ္ဂသုခေန ဖလသုခေန စ သုခိတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၉။ ဈာနမဂ္ဂဖလပရိယာပန္နံ အ- တိသယိတသုခံ ဧတေသံ အတ္ထိတိ သုခိနော- တိ အာဟ ဈာနသုခေန။ သုခိတာတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။ (ခ) (ဂ) ဈာနေန သမ္ပယုတ္တံ သုခံ တမေဝ ဝါ သုခံ ဈာနသုခံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။၅၇၂။ အဟံ ဧတ္တကံ မဂ္ဂံ အာဂစ္ဆန္တော ဈာနသုခေန ရတိယာ အာဂတော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၂၁၀။ (-အဘိ၊က။၁၆၀။ အပ၊၂။၁၄၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၂။၂၀၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၁၊၁၆၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၈၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၇၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၊၄၆၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀၊ ၁၅၅။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၀၂-၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။

အပါဠာ ၂။ ၁၄၅-၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၁၁။ စူဠနိ၊ ဌ။
 ၁၂၃။ ဇာ၊ ဌ။ ၁။ ၈၂။ ၉၂။ ၄၉၉။ ဇာ၊ ဌ။ ၂။
 ၁၂၉။ ၂၁၀။ ၂၄၉။ ၃၉၄။ ဇာ၊ ဌ။ ၂။ ၁၄၂။ ၁၀။
 ၅၀၅။ ဇာ၊ ဌ။ ၄။ ၁၂၀။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၂။ ၂၁။ ဒီ၊ ဌီ၊
 ၃။ ၂၀၉။ မ၊ ဌီ၊ ၁။ ၂၆၁-၃။ မ၊ ဌီ၊ ၂။ ၂၁။
 ၂၃၈။ သံ၊ ဌီ၊ ၁။ ၁၄၇။ အံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၄၇။ ၂၄၈။
 အံ၊ ဌီ၊ ၃။ ၁၃။ မူလဌီ၊ ၂။ ၇၄။ အနုဌီ၊ ၂။ ၁၈။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌီ၊ ၂။ ၁၇။) (ဆ) ကုသလဇ္ဈာနဿ
 ဝိပါကဇ္ဈာနေဝ လဗ္ဗမာနံ သုခံ ဈာနသုခံ။
 သံ၊ ဌီ၊ ၁။ ၆၅။ (-သံ၊ ဌ။ ၁။ ၂။)

ဈာနသုခန္တရာယ (ပု) [ဈာနသုခ + အန္တရာယ]
 ဈာန်ချမ်းသာ၏ - ဘေးရန် - အန္တရာယ်။
 သော ဈာနသုခန္တရာယော ရဇ္ဇန္တိ ဈာနာနု-
 ရက္ခဏတ္ထံ ရဇ္ဇံ ပဟာယ ပဗ္ဗဇိတော ဝိပဿန္တော
 ပစ္စေကဗောဓိံ သစ္စိကတော ဣမံ ဥဒါနဂါထံ
 အဘာသိ။ အပါဠာ ၁။ ၂၂။

ဈာနသုခန္တရာယကရ (တိ) [ဈာနသုခန္တရာယ +
 ကရ + က] ဈာန်ချမ်းသာ၏ အန္တရာယ်ကို
 ပြုတတ်သော။ သော ဈာနသုခန္တရာယကရံ
 ရဇ္ဇန္တိ ဈာနာနုရက္ခဏတ္ထံ ရဇ္ဇံ ပဟာယ ပဗ္ဗ-
 ဇိတော ဝိပဿန္တော ပစ္စေကဗောဓိံ သစ္စိ-
 ကတော ဣမံ ဥဒါနဂါထံ အဘာသိ။ သုတ္တနိ၊
 ဌ။ ၁။ ၁၁၅။

ဈာနသုခပစ္စယ (ပု) [ဈာနသုခ + ပစ္စယ] ဈာန်
 ချမ်းသာဟူသော အကြောင်း။ သမာပတ္တိ-
 တော ဝုဋ္ဌိတဿ ဈာနသုခပစ္စယာ အပရာပရံ
 သောမနဿ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၂၃၆။ (-
 ဒီ၊ ဌီ၊ ၂။ ၂၁၂။)

ဈာနသုခလာဘီ (တိ) [ဈာနသုခ + လာဘီ]
 ဈာန်ချမ်းသာကို ရသောသူ။ ဈာနသမုဋ္ဌာ-
 နပဏိတရူပဖုဋ္ဌကာယ-ကြည့်။

ဈာနသုခသမ္ပန္န (တိ) [ဈာနသုခ + သမ္ပန္န]
 ဈာန်ချမ်းသာနှင့် ပြည့်စုံသော။ ဈာနသုခ-
 သမ္ပန္နံ ပဗ္ဗဇိ ဆဇ္ဇေတော ဣဿရိယံ ဂဏှိတိ
 ဣမာယ နိန္ဒာယ။ ဇာ၊ ဌ။ ၂။ ၃၀။

ဈာနသုခါဘာဝ (ပု) [ဈာနသုခ + အဘာဝ]
 ဈာန်ချမ်းသာ၏ မရှိခြင်း။ ရိတ္တဿာဒန္တိ
 ဈာနသုခါဘာဝေန ရိတ္တဿာဒံ။ အံ၊ ဌ။ ၂။
 ၂၄၀။ (-အံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၂၁၄။)

ဈာနသုခုမ (န) [ဈာန + သုခုမ] သိမ်မွေ့ - နူး
 ညံ့ - သောဈာန် (အရူပဈာန်)။ ဈာနသော-
 ခုမ္မသမ္ပန္န-ကြည့်။

ဈာနသုဒ္ဓိက (တိ) [ဈာန + သုဒ္ဓိက] ဈာနသုဒ္ဓိ-
 က အယူဝါဒ၊ ဈာန်ဖြင့် သံသရာမှ စင်ကြယ်
 ၏ဟု ယူသောပုဂ္ဂိုလ်၏အယူဝါဒ၊ ၉၆-ပါး
 သော ပါသဏှအယူတို့တွင် ၃၄-ခုမြောက်
 အယူဝါဒ။ တတ္ထ ဟောတိက၊ ကုဋ္ဌစက၊...
 ဈာနသုဒ္ဓိက၊ စတုဗ္ဗိသေဿတဝါဒါဒယော
 ဆန္နဝုတိ တဏှာပါသေန ခံသနတော၊ အရိ-
 ယဓေဿ ဝါ ဝိဗာနေတော ပါသဏှာ။ မ၊ ဌီ၊
 ၂။ ၁၂။

ဈာနသောခုမ္မသမ္ပန္န (တိ) [ဈာန + သောခုမ္မ +
 သမ္ပန္န] (၁) သိမ်မွေ့ - နူးညံ့ - သော ဈာန်
 - အရူပဈာန် - နှင့်ပြည့်စုံသော၊ သမာပတ်
 ၈-ပါးကို ရသောသူ။ (၂) ဈာန်၊ အရ-
 ဟတ္တမဂ် အရဟတ္တဖိုလ်ပညာနှင့် ပြည့်စုံသော၊
 သူ။ (၁၊ ၂) ဈာနသောခုမ္မသမ္ပန္နော (ထေရ။
 ၂၈၈)တိ ဈာနသုခုမဘာဝေန သမန္နာဂ-
 တော။ ဈာနသုခုမံ နာမ အရူပဇ္ဈာနံ၊ တသ္မာ
 အဋ္ဌသမာပတ္တိလာဘိမ္မိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။
 တေန အတ္တနော ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တိ-
 တံ ဒဿေတိ။ အပရေ ပနာဟု “သောခုမ္မန္တိ
 အဂ္ဂမဂ္ဂဖလေသု အဓိပညာသိက္ခာ အဓိပ္ပေ-
 တာ၊ တတော ဈာနဂ္ဂဟဏေန အတ္တနော
 ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တိတံ ဝိဘာဝေတိ”တိ။
 ထေရ၊ ဌ။ ၂။ ၁၁၂-၃။

ဈာနဿာဒ (ပု) [ဈာန + အဿာဒ] ဈာန်ကို
 - နှစ်သက် - တွယ်တာ - ခြင်း။ (က) လော-
 ဘ။ (ခ) ပီတိ၊ သုခ။ (က) ဈာနဿာဒံ
 ဈာနနိကန္တိ ဈာနသုခဉ္စ ဂဟေတော။ သံ၊ ဌ။

၁။ ၂။ ဈာနဿ အဿာဒနဝသေန ပဝတ္တော
လောဘော ဈာနဿာဒေါ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၆၅။
(-မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၃။) (ခ) ဣဒ္ဓန္တိ ဈာနဿာ-
ဒေန သမိဒ္ဓံ သုတိက္ခံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၀။ ဈာ-
နဿာဒေနာတိ ဈာနသုခေန ဈာနပီတိယာ။
သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၉။ (-သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၄။ အံ၊ ဋီ၊
၃။ ၂၄၉။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၀၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၅၆။)

ဈာနဟေတု (ပု) [ဈာန + ဟေတု] ဈာန်ဟူ
သော အကြောင်း။ ဈာနကာရဏကြည့်။

ဈာနာဂါရ (န) [ဈာန + အဂါရ] ဈာန်အိမ်၊
ဈာန်ဝင်စားရာ - အိမ် - ကျောင်း။ ဒေဝိ
ဣမံ ဈာနာဂါရံ နာမ တုမေဟိ သဒ္ဓိံ ဝသ-
နဋ္ဌာနံ န ဟောတိ။ ဈာနရတိဝိနန္ဒဋ္ဌာနံ မမ၊
မာ ဣဝ ပါဝိသိတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၆။ (-ဇာ၊
၁။ ၃၄၄-၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၅။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၇။
ဇာ၊ ဋီ၊ ၄။ ၄၇၂-၃-၄။)

ဈာနာဓိဂမ (ပု) [ဈာန + အဓိဂမ] (၁) ဈာန်
ကိုရခြင်း။ (၂) ရအပ်သောဈာန်။ (၁)
ကေစိ အဘဗ္ဗာ ဈာနာဓိဂမာယ။ ပဋိသံ၊ ဋီ၊
၁။ ၃၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၅။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၇၉။
(-စရိယာ၊ ဋီ၊ ၁၀၀၊ ၂၅၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁၅။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၁၇။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၄။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၈။
အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၉၊ ၁၇၀၊ ၃၃၂။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၂၁။) (၂) ဈာနာဓိဂမဿ ပန
ပစ္စနိကဓမ္မာ ပဂေဝ ဝိက္ခမ္ဘိတာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။
၂၆၄။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၈။

ဈာနာဓိဂမဝိနိဗ္ဗ (တိ) [ဈာနာဓိဂမ + ဝိနိဗ္ဗ]
ဈာန်ရခြင်းကို - နှောင်ဖွဲ့ - ရပ်ပတ် - တတ်
သော၊ ဈာန်ရခြင်းကို - တားမြစ် - ပိတ်ပင် -
တတ်သော။ တဒယုတ္တံ ဈာနာဓိဂမဝိနိဗ္ဗာနံ
သီလဿ စ သံကိလေသဘူတာနံ စေတောဝိ-
နိဗ္ဗဘာဝေန ဂဟိတတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၄။

ဈာနာဓိဂမသာကေ (တိ) [ဈာနာဓိဂမ + သာ-
ကေ။ ထိဒ္ဓိ-သာဓိကာ] ဈာန်ရခြင်းကို ပြီးစေ
တတ်သော (အကျင့်)။ ဝိစိကိစ္ဆာယ ဥပဟတံ

ဈာနာဓိဂမသာဓိကံ ပဋိပဒ္ဓိံ နာရောဟတိ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄၂။ မဟာနိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၁၇၄။

ဈာနာဓိဂမဟေတု (ပု) [ဈာနာဓိဂမ + ဟေတု]
ဈာန်ရခြင်းဟူသော အကြောင်း။ အပရာ-
ပရံ သောမနဿန္တိ ဈာနာဓိဂမဟေတု ပစ္စ-
ဝေက္ခဏာဒိဝသေန ပုနပျုနံ ဥပ္ပဇ္ဇနကသော-
မနဿ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁၂။

ဈာနာဓိဂမုပါယ (ပု) [ဈာနာဓိဂမ + ဥပါယ]
ဈာန်ရခြင်း၏ အကြောင်း။ ကာမဝိဝေကပ္ပ-
ဟာနဿ စ ဈာနာဓိဂမုပါယတာ ဒဿိတာ
ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၅၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊
၁။ ၁၆၃။)

ဈာနာဓိဋ္ဌာန (တိ) [ဈာန + အဓိဋ္ဌာန] ဈာန်
လျှင် - တည်ရာ - အကြောင်း - ရှိသော။
ဈာနာဓိဋ္ဌာနံ ဝိပဿနာသမာဓိံ သမ္မာဒေ-
သိံ ဝိပဿနံ ဥဿုက္ကာပေသိံ။ ထေရ၊ ဋီ၊ ၂။
၂၃၆။

ဈာနာဓိပတိ (တိ) [ဈာန + အဓိပတိ] ဈာန်ဟု
ဆိုအပ်သော အာရမ္မဏာဓိပတိ ပစ္စည်းရှိ
သော။ မဂ္ဂါဓိပတိနော ဓမ္မာတိ ဝစနတောတိ
ယသ္မာ သတိပဿနာဒိနံ အာရမ္မဏာဓိပတိ-
ဘာဝေ “ဈာနာဓိပတိနော ဓမ္မာ”တိ ဝေမာဒိ
န ဝုတ္တံ။ အနု၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၁။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။
၃၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၇။)

ဈာနာနာဂါမိသောတာပန္န (ပု) [ဈာနာနာဂါ-
မိ + သောတာပန္န] ဈာနအနာဂါမိဖြစ်သော
သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်၊ ဈာန်၏အစွမ်းအားဖြင့်
အောက်ကာမဘုံသို့ မလာသော သောတာ
ပန်ပုဂ္ဂိုလ်။ ဣမ ဈာနာနာဂါမိသောတာ-
ပန္နာဒိကောတိ အဓိပ္ပာယ်ယော။ မူလ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆၆။

ဈာနာနာဂါမိ (ပု) [ဈာန + အနာဂါမိ] ဈာန
အနာဂါမိပုဂ္ဂိုလ်၊ ဈာန်၏အစွမ်းဖြင့် အောက်
ကာမဘုံသို့မလာသော ပုဂ္ဂိုလ်။ (အနာဂါမိ-

ဖလဋ္ဌအနာဂါမ်၊ ဈာနအနာဂါမ် ၂-မျိုး ၂-စားတွင် ဈာနအနာဂါမ်ကို အနာဂါမ်ဖလဋ္ဌအနာဂါမ်ကဲ့သို့ အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ သံယောဇဉ်များ ပယ်ဖြတ်ပြီးဖြစ်သောကြောင့် အနာဂါမ်ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သည်မဟုတ်။ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်၍ အထက်မဂ်များကို ဖြစ်ပေါ်စေပြီးလျှင် ရူပဘုံ၌ပင် ပရိနိဗ္ဗာန်စံကုန်ရကား ဈာန်၏ အစွမ်းဖြင့် ကာမဘုံသို့ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ပြန်မလာပြီဖြစ်၍ ဈာန်ရ သောတာပန်၊ သကဒါဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်များကို အနာဂါမ်ဟု ခေါ်ဆိုရလေသည်။ အနုဋီ၊ ၃။ ၄၉၊ ၈၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၃။) ဣမသို့ သုတ္တေ ဈာနာနာဂါမိနာမ ကထိတော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၂။ ဈာနဝသေန ဟိ ဟေဋ္ဌာ န အာဂစ္ဆတိတိ ဈာနာနာဂါမိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၃။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၊ ၃၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၄။ အနုဋီ၊ ၃။ ၄၉၊ ၈၇။)

ဈာနာနုဂုဏတာ (ထိ) [ဈာန + အနုဂုဏ + တာ] ဈာန်အားလျော်သည်၏အဖြစ်၊ ဈာန်အားလျော်သော ဂုဏ်ရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဈာနသမ္ပယုတ္တဓမ္မာနမ္ပိ ဈာနာနုဂုဏတာယ သမာပတ္တိပရိယာယော လဗ္ဘတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၀၄။

ဈာနာနုဘာဝ (ပု) [ဈာန + အာနုဘာဝ] ဈာန်၏ - အစွမ်း - တန်ခိုး - သတ္တိ။ သမာဓာနာဒိအဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတ ရူပါဝစရ စတုတ္ထဇ္ဈာနသယောဂိနော သမာဓိဝိဇ္ဇေယျာတော လောကိယာဘိညာ ဈာနာနုဘာဝေါ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၃။ (-သီ ဋီ သစ်၊ ၁။ ၃၉၅၊ ၄၁၅၊ ၄၃၈။)

ဈာနာနုဘာဝနိမိတ္တ (န) [ဈာနာနုဘာဝ + နိမိတ္တ] ဈာန်၏ - အစွမ်း - တန်ခိုး - သတ္တိ - ဟူသော အကြောင်း။ ဈာနာနုဘာဝနိမိတ္တံ ဟိ အနုပုဇ္ဇန္တံ ဒုက္ခိန္ဒြိယံ အပရိသေသံ နိရုဇ္ဈတိတိ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၉။

ဈာနာနုဘာဝပဟိနတ္တ (န) [ဈာနာနုဘာဝ + ပဟိန + တ္တ] ဈာန်၏ - အစွမ်း - တန်ခိုး - သတ္တိ - ဖြင့် ပယ်အပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်။ သာဗြဟ္မလောကေနတ္ထိ ဈာနာနုဘာဝပဟိနတ္တာ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၁၈။

ဈာနာနုဘာဝပုတ္တ (ပု) [ဈာနာနုဘာဝ + ပုတ္တ] ဈာန်၏ - အစွမ်း - တန်ခိုး - သတ္တိ - သို့ ရောက်သော။ ဈာနာနုဘာဝပုတ္တေန ဈာနေန ဝိနာသဘာဝသိဒ္ဓေနေဝ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၁။

ဈာနာနုဘာဝသန္ဓေဇိတ (တိ) [ဈာနာနုဘာဝ + သန္ဓေဇိတ] ဈာန်၏ - အစွမ်း - တန်ခိုး - သတ္တိ - သည် ကောင်းစွာ ထက်မြက်စေအပ်သော။ သမာပတ္တိစိတ္တသမုဋ္ဌိတာ တေဇောဓာတု ဈာနာနုဘာဝသန္ဓေဇိတာ တိက္ခတရာ ဟောတိတိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၆၁။

ဈာနာနုဘာဝသမ္ပန္န (တိ) [ဈာနာနုဘာဝ + သမ္ပန္န] ဈာန်၏ - အစွမ်း - တန်ခိုး - သတ္တိ - နှင့် ပြည့်စုံသော။ သော ဧဝံ ဈာနာနုဘာဝသမ္ပန္နော ဟုတွာ ဒိဋ္ဌိဂတိကော ဧဝံ ဝဒတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၇။ ဝိဇ္ဇေယျာတေဟိ လောကိယာဘိညာသင်္ခါတေဟိ ဈာနာနုဘာဝဟိ သမ္ပန္နောတိ ဈာနာနုဘာဝသမ္ပန္နော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၉၅။

ဈာနာနုယုတ္တ (တိ) [ဈာန + အနုယုတ္တ] (က) ဈာန်၌ အဖန်ဖန် - ကြိုးစား - အားထုတ် - သော၊ သူ။ (ခ) ဈာန်ဖြင့် အဖန်ဖန် - ကြိုးစား - အားထုတ် - သော၊ သူ။ (က) ဈာနာနုယုတ္တော (သုတ္တနိ၊ ၄၂) တိ အနုပုန္နုပ္ပါဒေန ဥပ္ပန္နာသေဝနေန စ ဈာနေ အနုယုတ္တော။ သုတ္တနိ၊ ၄၂။ ၂၈၉။ (ခ) ဈာနာနုယုတ္တော (မဟာနိ၊ ၃၉၉) တိ အနုပုန္နုပ္ပါဒေန ဥပ္ပန္နာသေဝနေန စ ဈာနေ အနုယုတ္တော။ မဟာနိ၊ ၄၁၃။ (-မဟာနိ၊ ၄၀၁-၂-၃။ ၉၁။ ၉၂။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၈၇။

ဥဒါန၊ဌ။၁၁။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂။ ဇာ၊ဌ။၂။
၄၀၅။)

ဈာနာနုယောဂ (ပု) [ဈာန + အနုယောဂ]
ဈာန်၌-ဈာန်ဖြင့်-အဖန်ဖန်-ကြိုးစား-
အားထုတ်-ခြင်း။ ရာဇာဒိကော ဈာနာနု-
ယောဂဿ အနုပနိဿယတော လာဘ-
သက္ကာရာသနိစက္ကနိပ္ပါဒနတော ဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိ-
ဟေတုတော စ။ မဟာနိ၊ဌ။၄၀၁။ (-စရိ-
ယာ၊ဌ။၃၁၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။
၄၁၈။)

ဈာနာနုယောဂရတိ (ထိ) [ဈာနာနုယောဂ +
ရတိ] ဈာန်၌-ဈာန်ဖြင့်-အဖန်ဖန်-ကြိုး
စား-အားထုတ်-ခြင်း၌ မွေ့လျော်ခြင်း။
ဝိဝေကရတိန္တိ ဈာနာနုယောဂရတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊၁။၄၁၈။

ဈာနာနုရက္ခဏတ္ထ (ပု) [ဈာန+အနုရက္ခဏ+
အတ္ထ] ဈာန်ကို အစဉ်စောင့်ရှောက်ခြင်း
အကျိုး။ သော ဈာနာနုရက္ခဏတ္ထံ ရဇ္ဇံ
ပဟာယ ပဗ္ဗဇိတွာ ဝိပဿန္တော ပစ္စေက-
ဗောဓိံ သတ္တိကတွာ အတ္တနော ပဋိပတ္တိသမ္ပဒံ
ဒီပေန္တော ဣမံ ဥဒါနဂါထံ အဘာသိ။ သုတ္တ-
နိ၊ဌ။၁။၁၀၇။ အပါ၊ဌ။၁။၂၁၄။ (-သုတ္တနိ၊
ဌ။၁။၁၁၅။ အပါ၊ဌ။၁။၂၁၃၊၂၂၁။)

ဈာနာနုလောမ(ပု) [ဈာန+အနုလောမ] ဈာန်
တို့၏ အစဉ်၊ ဈာန်အစဉ်၊ဈာန်အနုလုံ၊(ပဌမ
ဈာန်မှစ၍နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်
တိုင်အောင် အစဉ်အတိုင်း အဖန်ဖန်ဝင်စား
ခြင်း)။ ဈာနာနုလောမတော ဈာနပဋိ-
လောမတော။ ပဋိသံ၊ဌ။၁။၂၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၆၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၄၂။
ပဌမဇ္ဈာနတော ပန ပဌာယ ပဋိပါဋိယာ
ယာဝ နေဝသညာနာသညာယတနံ၊ တာဝ
ပုနပျုနံ သမာပဇ္ဇနံ ဈာနာနုလောမံ နာမ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂။)

ဈာနာနုလောမပဋိလောမ (ပု) [ဈာန + အနု-
လောမ + ပဋိလောမ] ဈာန်တို့၏ အစဉ်၊
အပြန်၊ ဈာန်အနုလုံ ပဋိလုံ၊ (ပဌမဈာန်မှ
စ၍ နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်တိုင်
အောင်၊ နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်မှ
စ၍ ပဌမဈာန်တိုင်အောင် အပြန်အလှန်
အားဖြင့် ဈာန်ကို အဖန်ဖန်ဝင်စားခြင်း)။
ပဌမဇ္ဈာနတော ပဌာယ ယာဝ နေဝသညာ-
နာသညာယတနံ၊ နေဝသညာနာသညာယ-
တနတော ပဌာယ ယာဝ ပဌမဇ္ဈာနန္တိ ဧဝံ
အနုလောမပဋိလောမဝသေန ပုနပျုနံ သမာ-
ပဇ္ဇနံ ဈာနာနုလောမပဋိလောမံ နာမ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂။ (-ပဋိသံ၊ဌ။၁။၂၁၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။
၂၆၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၄၂။)

ဈာနာဘာဝ (ပု) [ဈာန + အဘာဝ] ဈာန်၏
မရှိခြင်း။ ပညာယ နေက္ခမ္မဿ သိဒ္ဓိပရိသုဒ္ဓိ-
တော ဈာနာဘာဝေန ပညာဘာဝဝစန-
တော သမာဓိပဋ္ဌာနာ ဟိ ပညာ၊ ပညာ-
ပစ္စုပဋ္ဌာနော စ သမာဓိ။ စရိယာ၊ဌ။၂၇၁။
(-သရတ္ထ၊၁။၃၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၆၃။)

ဈာနာဘိညာ (ထိ) [ဈာန+အဘိညာ] ဈာန်၊
အဘိညာဉ်။ မဟန္တံ ဟတ္ထိပဒံ ဝိယ ဈာနာ-
ဘိညာ။ မ၊ဌ။၂။၁၀၃။ (-၁၂၁။မ၊ဌ။၄။
၁၉၉။ အံ၊ဌ။၂။၃၂၂။ ပဋိသံ၊ဌ။၂။၂၉၁။ ဓမ္မ၊
ဌ။၁။၅၃။ ဓမ္မဌ ၂။၁၁၈။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂၆၅။
ထေရ၊ဌ။၁။၃၂၆၊၃၅၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၂၆၅။ စရိ-
ယာ၊ဌ။၂၂၊၄၅၊၁၃၇၊ ၁၈၀-၉၂၀၂၊၂၄၀၊
၂၅၇၊၂၈၅။ ဇာ၊ဌ။၃။ ၉၃၊၃၄၄ ၃၆၂။ဇာ ဌ၊
၄။၇၄၊၁၂၅။ ဇာ၊ဌ။၅။၁၁။ သရတ္ထ၊၁။
၁၄၁။ သရတ္ထ၊၃။၂၃၀၊၄၁၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၇၆။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၆၃။ မ၊ဋီ၊၂။၂၃၅။ မ၊ဋီ၊၃။
၂၇၅၊၄၃၃။ မူလဋီ၊၃။၁၈၇။ အနုဋီ ၁။၂၆။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၁၅။ နေတ္ထိ၊ဋီ၊၁၂၆။ နေတ္ထိဝိ။
၈၆။)

ဈာနဘိညာဏ (န) [ဈာနဘိညာ + ဂုဏ] ဈာန်, အဘိညာဉ်ဟူသော-ဂုဏ်-ကျေးဇူး။ မဂ္ဂေ ဖလေ အာဂမေ စ၊ ဈာနဘိညာ-ဂုဏေသု စ။ အပ၊ ၂။ ၁၀၇။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၂။

ဈာနဘိညာနိဗ္ဗတ္တန (န) [ဈာနဘိညာ + နိဗ္ဗတ္တန] ဈာန်, အဘိညာဉ်တို့ကို ဖြစ်စေခြင်း။ ပဗ္ဗဇိတော သတ္တဒိဝသဗ္ဗန္တရေယေဝ ယထာ အဓိပ္ပာယ် ဈာနဘိညာနိဗ္ဗတ္တနံ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၅၇။ (-၁၀၉။)

ဈာနဘိညာပညာ (ထိ) [ဈာနဘိညာ + ပညာ] ဈာန်, အဘိညာဉ်နှင့် ယှဉ်သော-ပညာ-ဉာဏ်။ အာဒိကတောတိ ဧတေန ဈာနဘိညာပညဉ္စ မဂ္ဂပညဉ္စ သင်္ဂဏာတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၄၀။

ဈာနဘိညာပရိဗုဒ္ဓိ (ထိ) [ဈာနဘိညာ + ပရိဗုဒ္ဓိ] ဈာန်, အဘိညာဉ်တို့၏တိုးပွားခြင်း။ ဈာနဘိညာပရိဗုဒ္ဓိယာ ရူပါဝစရသတ္တာ ဘဝလောကော။ နေတ္ထိ၊ ဋ္ဌ၊ ၆၃။

ဈာနဘိညာပရိယောသာန (တိ) [ဈာနဘိညာ + ပရိယောသာန] ဈာန်, အဘိညာဉ်လျှင် အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိသော။ ယတြ ဟိ နာမ ဈာနဘိညာပရိယောသာနာ သမ္ပတ္တိယော နိဗ္ဗတ္တေတွာပိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ၊ ၂၆၆။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၁၈။

ဈာနဘိညာလာဘိ (တိ) [ဈာနဘိညာ + လာဘိ] ဈာန်, အဘိညာဉ်ကို ရသောသူ။ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတော ဈာနဘိညာလာဘိ ဟုတွာ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၃။

ဈာနဘိညာသဟိတ (တိ) [ဈာနဘိညာ + သဟိတ] ဈာန်, အဘိညာဉ်နှင့် တကွဖြစ်သော။ ဂုဏာဓိဂမောတိ ဈာနဘိညာသဟိတော ဂုဏာဓိဂမော။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၈။

ဈာနဘိနိဝေသ (ပု) [ဈာန + အဘိနိဝေသ] ဈာန်ကိုနှလုံး သွင်းခြင်း။ (က) ဈာန်တို့ဖြင့်

ဒေသနာကို သွင်းခြင်း၊ ဈာန်ကို ပဓာနပြုသဖြင့် ဟောခြင်း။ (ခ) ဈာန်တို့ဖြင့် ဘာဝနာကို သွင်းခြင်း၊ ဈာန်ကို ပဓာနပြုသဖြင့် ပွားစေခြင်း။ (က၊ခ) ပဌမကောဋ္ဌာသေ တာဝ သောတာပတ္တိမဂ္ဂေ ဈာနဘိနိဝေသေ.... ဒသ နယာ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၅။ ဈာနေဟိ ဒေသနာပဝေသော၊ ဘာဝနာပဝေသော ဝါ ဈာနဘိနိဝေသော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၇၆။ ဈာနေဟိ ဒေသနာပဝေသော “လောကုတ္တရံ ဈာနံ ဘာဝေတိ”တိ ဈာနသိသေန ဒေသနာဝ။ တထာ ဘာဝနာပဝေသော။ အနုဋီ၊ ၂။ ၈၁။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၄။)

ဈာနဘိရတ (တိ) [ဈာန + အဘိရတ] ဈာန်၌ အလွန်မွေ့လျော်သောသူ။ အာယသ္မာ ရေဝတော သယံ ဈာနဘိရတော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၀။ (-၁၅၇-၈။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၅၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၀-၁၊ ၂၈၁၊ ၃၄၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၉။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၀။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၊ ၄၀။) ဈာနရတ လည်းကြည့်။

ဈာနဘိရတိ (ထိ) [ဈာန + အဘိရတိ] ဈာန်၌ အလွန် မွေ့လျော်ခြင်း။ ဈာနဘိရတိယာ တတ္ထေဝ နိကန္တိ တေသံ ဗလဝတိ ဟောတိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၁။

ဈာနာရမ္မဏ (န) [ဈာန + အာရမ္မဏ] (၁) ဈာန်၏အာရုံ။ (တိ) (၂) ဈာန်လျှင် အာရုံရှိသော။ (၁) အဘိနိဟရိန္တိ စိတ္တံ ဈာနာရမ္မဏတော အပနေတွာ ပုဗ္ဗေနိဝါသာဘိမုခံ ပေသေသိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၈၉။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၄။ (-မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၅၂၊ ၃၂၇၊ ၃၈၈။) (၂) သမာပန္နော အဿာဒေတိ၊ ဈာနနိကန္တိ ဈာနာရမ္မဏာတိ။ အဘိ၊ က၊ ၃၅၁။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၈။)

ဈာနက္ခန္ဓက (န) [ဈာန + ဥက္ခန္ဓက။] ဈာန်ကို ခုန်ကျော်ခြင်း၊ ဈာန်ကို တခုခြား တခု

ခြား၏ အဖြစ်ဖြင့် ခုန်ကျော်၍ ဝင်စားခြင်း၊
 (ပထဝီကသိုဏ်း၌ ပထမဈာန်ကို ဝင်စား
 ပြီး၍ ထိုကသိုဏ်း၌ပင် တတိယဈာန်ကို ဝင်
 စား၏။ ထိုတတိယဈာန်မှ ထပြီးလျှင် ပထဝီ
 ကသိုဏ်းကိုခွါ၍ အာကာသာနဉာယတန
 ဈာန်ကိုဝင်စား၏။ ထို့နောက် အာကိဉာယ-
 ယတနဈာန်ကို ဝင်စား၏။ ဤသို့ ကသိုဏ်းစဉ်
 မပျက်စေပဲ ဈာန်အစဉ်ကို ခုန်ကျော်၍
 ကြိမ်ဖန်များစွာ ဈာန်ဝင်စားခြင်းကို ဈာ-
 နုက္ကန္တိကဟု ခေါ်သည်။ ၎င်းသည် အဘိညာဉ်
 အရာ၌ စိတ်ကိုဆုံးမကြောင်း အခြင်းအရာ
 ၁၄-ပါးတွင် တပါးအပါအဝင် ဖြစ်သည်။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၂၃။ ဈာနုက္ကန္တိကတော ကသိ-
 ဏုက္ကန္တိကတော။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၂။ ၂။ ဒီ၊ ၁။ ၂၆၄။ သီ၊ ၁။ ၂။ ၁၄၂။
 ကသိဏ် အနုက္ကမိတော ဈာနဿေဝ ဧကန္တ-
 ရိကဘာဝေန ဥက္ကမနံ ဈာနုက္ကန္တိကံ နာမ။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂။ ဥက္ကမနံ ဥက္ကန္တံ ဥက္ကန္တမေဝ
 ဥက္ကန္တိကံ၊ ဈာနဿ ဥက္ကန္တိကံ ဈာနုက္ကန္တိကံ၊
 တတော၊ ဈာနလသနတောတိ အတ္ထော။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂။

ဈာနပေက္ခာ (ထိ) [ဈာန+ဥပေက္ခာ] ဈာန-
 ပေက္ခာ။ (က) တတိယဈာန်ချမ်းသာ၌
 သော်လည်း ငြိမ်တည်တမူမရှိ လျစ်လျူ
 ရှုခြင်း၊ တကြမဇ္ဈတ္တတာ စေတသိက်။ (ခ)
 စတုတ္ထဈာန်နှင့်ယှဉ်သော ဥပေက္ခာဝေဒနာ။
 (က) ယာ ဥပေက္ခာကော စ ဝိဟရတီတိ ဝေ-
 မာဂတာ အဂ္ဂသုခေပိ တသ္မိံ အပက္ခပါတဇ-
 နနီ ဥပေက္ခာ၊ အယံ ဈာနပေက္ခာ နာမ။
 အဘိ၊ ၄။ ၂၁၇။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၁။ ၁၅၆။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၁၉။ (-ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၀။
 အဘိ၊ ၄။ ၂၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၅၆။ မဟာနိ၊ ၄။
 ၁၁၈။ ၁၂၀။ ဝဇီရ၊ ၄။ ၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၉၊
 ၃၇၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၇၄။) (ခ) ဝိရိယံ သတိ
 ဥပေက္ခာတိ အာဂတဋ္ဌာနေ ပါရိသုဒ္ဓိဥပေက္ခာ၊
 အဒုက္ခမသုခါဝေဒနာတိ ဧတ္ထ ဈာနပေက္ခာ-

တိ “သုခဋ္ဌာနေ ဝေဒနပေက္ခာဝါ”တိ ဝုတ္တံ။
 မ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၉။

ဈာနုပ္ပတ္တိ (ထိ) [ဈာန+ဥပ္ပတ္တိ] ဈာန်ဖြစ်ပေါ်
 ခြင်း။ ပထဝီ ပထဝီတိ မနသိကရဏမတ္တေန
 ကသံ ဈာနုပ္ပတ္တိတိ အစိန္တေတွာ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။
 ၃၂၈။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၈၅။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၃၅။ အံ၊ ၄။
 ၁။ ၂၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၃။

ဈာနုပ္ပတ္တိနိမိတ္တ (န) [ဈာနုပ္ပတ္တိ+နိမိတ္တ] ဈာန်
 ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၏ - အကြောင်း - နိမိတ်။
 အသုဘနိမိတ္တဿာပိ ဟိ ယဿ ကဿစိ ဈာ-
 နုပ္ပတ္တိနိမိတ္တဿ ဥဂ္ဂဟဏကောသလ္လံ နိမိတ္တ-
 ကုသလတာဝေတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၃။ (-မ၊ ၄။
 ၁။ ၃၈၉။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၂၈၅၊
 ၄၀၂။)

ဈာနုပ္ပါဒ (ပု) [ဈာန + ဥပ္ပါဒ] ဈာန်ကို ဖြစ်
 စေခြင်း။ ဣဒ္ဓန္တိ သမိဒ္ဓံ ဈာနုပ္ပါဒဝေသန။
 ဥဒါန၊ ၄။ ၂၉၇။

ဈာနုမ္မတ္တက (ပု) [ဈာန + ဥမ္မတ္တက] ဈာန်ကို
 ဖြစ်ပေါ်စေခြင်းကြောင့် ရူးသူ၊ ဈာန်ရူး။
 ဈာနဝိဗ္ဗန္တက-ကြည့်။

ဈာနုပစာရ (ပု) [ဈာန + ဥပစာရ] ဈာန်၏
 ဥပစာ၊ ဈာန်၏အနီး၊ ဥပစာရဈာန်။ ဈာနေ၊
 ဈာနုပစာရေ ဝါ ပတိဋ္ဌာယ ဝိပဿနံ အနု-
 ယုဉ္ဇန္တဿေတံ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၀။

ဈာနောကာသ (ပု) [ဈာန+ဩကာသ] ဈာန်
 ဟုဆိုအပ်သောတည်ရာဘုံ၊ ဈာန်ဘုံ။ တထာ
 သတိဈာနောကာသောဝ ဂဟိတော သိယာ။
 အနု၊ ၄။ ၂။ ၁၉၄။ (-မူလ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၀။ အနု၊ ၄။
 ၂။ ၁၉၃။)

ဈာနောက္ကန္တိက (န) [ဈာန + ဥက္ကန္တိက]
 ဈာန်ကို ခုန်ကျော်ခြင်း၊ ဈာန်ကို တခု
 ခြား တခုခြား၏ အဖြစ်ဖြင့် ခုန်ကျော်၍
 ဝင်စားခြင်း။ ဈာနောက္ကန္တိကံ အာရမ္မဏော-

က္ခန္ဓိကံ အင်္ဂဝတ္ထာနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၈။ ပထဝီ-
ကသိဏေ ပဌမဇ္ဈာနံ သမာပဋိတွာ တထေဝ
တတိယံ ဈာနန္တိ အာဒိနာ အာရမ္မဏံ အနုက္က-
မိတွာ ဈာနသေဝ ကေန္တရိကဘာဝေန ဥက္က-
မနံ ဈာနောက္ခန္ဓိကံ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။
ဈာနုက္ခန္ဓိကလည်းကြည့်။

ဈာနောက္ခမန (န) [ဈာန+ဩက္ခမန] ဈာန်သို့
သက်ဝင်ခြင်း၊ ဈာန်ဝင်စားခြင်း။ ယထာ
ပရိစ္ဆိန္နေ ကာလေ ဌတွာ ဝုဋ္ဌိတဿ နိဒ္ဒါယ
ပဗ္ဗဒ္ဓဿ ပုန နိဒ္ဒေါက္ခမနေ ဝိယ ပုန ဈာနော-
က္ခမနေ သတိပိ အဓိဋ္ဌာနဝသီယေဝ နာမ။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၆။

ဈာနောပနိသာ (ထိ) [ဈာန+ဥပနိသာ] ဈာန်
၏အားကြီးသောအကြောင်း။ သံဝေဇနိယေ
ဌာနေ သံဝိဂ္ဂဿ ယောနိသော ပဓာနံ။ အယံ
ဈာနောပနိသာ။ ပေဋကော။၂၆၆။

ဈာပ (တိ) [ဈပ + ဏ] လောင်တတ်-ပယ်
စွန့်တတ်-သော။ ဈာတေ စ ဈာပေ စ
ဇာနာတိတိ ဈာနဝိမောက္ခော။ ပဋိသံ။၂၄၁။
(-၄၁၇-၈။)

ဈာပန (န) [ဈပ+ယ] (၁) မီးရှို့ - မီးတိုက်
- မီးသင်္ဂြိုဟ် - ခြင်း။ (၂) လောင်ခြင်း၊
လောင်ကျွမ်းခြင်း။ (က) မီးလောင်ခြင်း။
(ခ) ပယ်သတ်ခြင်း၊ ပယ်စွန့်ခြင်း၊ ဖျက်ဆီး
ခြင်း။ (တိ) (၃) လောင်အပ် - လောင်
ကျွမ်းအပ် - သော။ (၄) မီးရှို့ - မီးတိုက်
- မီးသင်္ဂြိုဟ် - ရာ။

(၁)မီးရှို့-မီးတိုက်-မီးသင်္ဂြိုဟ်-ခြင်း။
ပစ္စိမံ ပန ဒွယန္တိ ဈာပနံ အပရိဘောဂကရ-
ဏဉ္စ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၃၈။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၈။
(-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၉။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၂၅၁။) (၂)
လောင်ခြင်း၊ လောင်ကျွမ်းခြင်း။ (က) မီး
လောင်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (ခ) ပယ်
သတ်ခြင်း၊ ပယ်စွန့်ခြင်း၊ ဖျက်ဆီးခြင်း။
မဟန္တဿ အနဝသေသဿ သမုဒယပက္ခိ-

ယဿ ကိလေသဂဏဿ ဈာပနတော
မဟာဈာယီ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၂။ (၃) လောင်
အပ်- လောင်ကျွမ်းအပ် - သော။ ဈာပနဌ
(၂) ကြည့်။ (၄) မီးရှို့ - မီးတိုက် - မီး
သင်္ဂြိုဟ် - ရာ။ ဈာပနဌာန-ကြည့်။

ဈာပနကမ္မ (န) [ဈာပန+ကမ္မ] လောင်ခြင်း-
လောင်ကျွမ်းခြင်း-၏ အကြောင်းကံ။ ကိ*
ပန သာမာဝတိယာ သပရိဝါရာယ အဂ္ဂိနာ
ဈာပနကမ္မန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၁။

ဈာပနကိစ္စ (န) [ဈာပန + ကိစ္စ] မီးရှို့ - မီး
တိုက် - မီးသင်္ဂြိုဟ် - ခြင်းအမှုကိစ္စ။ သတ္တာ တံ
သုတွာ ရညော သာသနံ ပဟိဏံ “သိရိမာယ
ဈာပနကိစ္စံ နတ္ထိ၊ အာမကသုသာနေ တံ
ယထာ ကာကသုနခါဒယောန ခါဒန္တိ၊တထာ
နိပဇ္ဇာပေတွာ ရက္ခာပေထာ”တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊
၂။၆၈။

ဈာပနဌ (ပ) [ဈာပန+အတ္ထ] (၁) လောင်
ခြင်း - ပယ်စွန့်ခြင်း - အနက်သဘော။
(၂)လောင်အပ်သော အနက်သဘော။ (၁)
ပစ္စနိကဓမ္မာနံ ဈာပနဌေန ဈာနံ။ အနုဋ္ဌ၊
၃။၄၃။ (၂) ရာဂါဒိဟိ ဈာပနဌေန ဒေ-
ဟော “တေ ဟိတွာ မာနုသံ ဒေဟ”န္တိ
အာဒိသု ဝိယ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၇၉။

ဈာပနဌာန (န) [ဈာပန+ဌာန] မီးရှို့ - မီး
တိုက် - မီးသင်္ဂြိုဟ် - ရာအရပ်။ သတ္တု သရီရံ
ဂဟေတွာ ဥပါသကေသု ဈာပနဌာနံ ဂစ္ဆန္တေ-
သု သတ္တု ဂုဏေ အာဝဇ္ဇိတွာ ပဿန္နမာနသော
သုမနပုပ္ဖေဟိ ပူဇမကာသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။
၄၈၄။

ဈာပနတ္ထ (ပ) [ဈာပန+အတ္ထ] (၁) လောင်-
ခြင်း - လောင်ကျွမ်းခြင်း - ဖျက်ဆီးခြင်း -
အကျိုး။ (၂) မီးရှို့ - မီးတိုက် - မီးသင်္ဂြိုဟ်
- ခြင်းအကျိုး။ (၁)ကိလေသေ ဈာပနတ္ထာ-
ယ၊ ပဗ္ဗဇိ* အနဂါရိယံ။ အပ၊၁။၅၃။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂။ ကိလေသေ ဈာပနတ္ထာယာ-

တိ ကိလေသေ သောသနတ္တာယ ဝိဒ္ဓိသ-
နတ္တာယ။ အပါဠာ၁။၃၃၇။ (၂) အထေ-
ကော တဿာ သရိရံ ဈာပနတ္တာယ စိတ-
ကသ္မိံ အာရောပေတွာ ကမာရံ ဒဗ္ဗန္တရေ
ပတိတံ ဂဟေတွာ ဇဂ္ဂါပေသိ။ အပါဠာ ၂။
၂၂၈။

ဈာပနသတ္တာဟ (န) [ဈာပန+သတ္တာဟ] မီး-
ရှို့ - မီးတိုက် - မီးသဂြိုဟ် - ရာ ခုနစ်ရက်။
သတ္တသု ဓာတုပူဇာဒိဝသေသု ဂဟိတေသု
တဒဝိနာဘာဝတော မဇ္ဈေ စိတကာယ
ဈာပနသတ္တာဟမ္ပိ ဂဟိတမေဝါတိ ကတွာ
ဝိသုံ န ဝုတ္တံ ဝိယ ဒိဿတိ။ သာရတ္ထာ၁။၅၂။
(-၅၃။)

ဈာပယတိ (ကြိ) [ဈာပ + ဣယ + တိ] (၁)
လောင်၏။ လောင်ကျွမ်း၏။ (က) မီးလောင်
၏။ (ခ) ပယ်သတ်၏။ ပယ်စုန့်၏။ (ဂ)
ဖျက်ဆီး၏။ (၂) မီးရှို့-မီးတိုက်-မီးသဂြိုဟ်
-၏။ (၁၊က) တဿာ သရိရေ ဈာပိယမာ-
နေ ဌပေတွာ ဂဗ္ဘမံသံ သေသမံသံ ဈာပယိ။
ပဋိသံဌာ၂။၂၈၀။ (ခ) ဈာပယေ(-ဗုဒ္ဓဝံ။
၃၁၀။ အပါဠာ၁။၁၇။ ဇာဠာ၁။၁၇) တိ
ဈာပေယျံ။ မမ ကိလေသေ ဈာပယေ အဟန္တိ
အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ၁။၁၁၄။ ဈာပယိ-အပါဠာ။
၃၂၂။ ၆၊ ၈၂၊ ၃၅၈။ ထေရဠာ၁။၁၃၇။ ထေရဠာ
၅။၂။ ၃၉၂။ ဈာပယိ-အပါဠာ။ ၂၆၊ ၂၃၉။
အပါဠာ။ ၁၄၇၊ ၁၅၄၊ ၁၈၃။ အပါဠာ။ ၂၅၅။
ထေရဠာ၁။၃၉၇။ ထေရဠာ၂။၅၁၃။ ထေရီ
ဠာ။ ၆၁။ ဈာပယိဿတိ-အပါဠာ။ ၁၂၉။ ဈာ-
ပယိဿာမ-အပါဠာ။ ၅၃။ ထေရဠာ၂။၂၅၂။
(ဂ) တံ ဓနံ မာ ဈာပယိ မာ နာသယိ။
ဇာဠာ၅။၁၃၀။ (၂) နာသာဝါတေန ဈာ-
ပယေ (စရိယာ။ ၄၀၇)တိ....ဣမံ မဟာပထ-
ဝိဇ္ဇာပေယျံ။ သဟ နာသာဝါတဝိဿဇ္ဇနေန
ဆာရိကံ ကရေယျံ။ စရိယာဠာ။ ၁၇၂။ ဂန္ဓ-
စုဏ္ဏပကိဏ္ဏာနိ၊ ဈာပယိသု စ တာ တဟိ။
အပါဠာ။ ၂၂၀။ ထေရီဠာ။ ၁၆၁။ (-သံဠာ ၂။

၉၊ ၁၀၀။ ဇာဠာ၅။၅၄။ သံဠာ ၂။၁၁၁။)
ဈာပယိ-အပါဠာ။ ၃၉၉။

ဈာပယန္တ (တိ) [ဈာပ+ဣယ+အန္တ] မီးရှို့-
မီးတိုက်-မီးသဂြိုဟ်-သောသု။ တဿာ ကာ-
လကံတေ မာတာပိတရော ဝါ အရဟန္တေ ဝါ
ဈာပယန္တေန အနန္တရိယကမ္ပံ ကတံ ဘဝေ-
ယျ။ မဠာ ၂။၂၇၁။

ဈာပယမာန (တိ) [ဈာပ+ဣယ+မာန] မီးရှို့-
မီးတိုက်-မီးသဂြိုဟ်-သောသု။ ယသော
ဒါရကော တံ သရိရံ ဝိဇ္ဇိတွာ ပရိဝုတ္တေတွာ
စ ဈာပယမာနော အသုဘသညံ ပဋိလဘိ။
ဝိဠာ ၃။၂၄၇။ (-သံဠာ ၂။၂၇၂။)

ဈာပယိ (ကြိ) [ဈာပ+ဣယ+ဤ] လောင်ပြီ၊
လောင်ကျွမ်းပြီ၊ မီးလောင်ပြီ။ ဈာပယတိ-
(၁၊က) ကြည့်။

ဈာပယိ (ကြိ) [ဈာပ+ဣယ+ဩ] ဖျက်ဆီးပြီ။
ဈာပယတိ(၁၊ဂ) ကြည့်။

ဈာပယိ (ကြိ) [ဈာပ+ဣယ+ဣ] (၁) ပယ်
သတ်ပြီ၊ ပယ်စုန့်ပြီ။ (၂) မီးရှို့- မီးတိုက်-
မီးသဂြိုဟ်-ပြီ။ (၁) ဈာပယတိ (၁၊ခ)
ကြည့်။ (၂) ဈာပယတိ (၂) ကြည့်။

ဈာပယိသု (ကြိ) [ဈာပ+ဣယ+ဥ] မီးရှို့-
မီးတိုက်- မီးသဂြိုဟ်- ကုန်ပြီ။ ဈာပယတိ
(၂) ကြည့်။

ဈာပယိတောန (ကြိ၊ ဝိ) [ဈာပ+ဣယ+တောန]
(၁) မီးရှို့-မီးတိုက်-မီးသဂြိုဟ်-၍။ (၂)
ပယ်သတ်၍၊ ပယ်စုန့်၍။ (၁) သရိရံ ဈာ-
ပယိတောန၊ ဂန္ဓတောယံ သမောကိရိ။
အပါဠာ။ ၃၉၉။ ထေရဠာ ၁။ ၁၉၈။ (၂)
ကိလေသေ ဈာပယိတောန၊ တဏှာသောတံ
တရိဿတိ။ အပါဠာ။ ၃၈၆။ ထေရဠာ ၁။ ၄၄၂။

ဈာပယံသတိ (ကြိ) [ဈပ + ဣယ + သတိ]
ပယ်သတ်လတ္တံ့၊ ပယ်စွန့်လတ္တံ့။ ဈာပယတိ
(၁၁) ကြည့်။

ဈာပယံသာမ (ကြိ) [ဈပ + ဣယ + သာမ]
ပယ်သတ်ကုန်အံ့၊ ပယ်စွန့်ကုန်အံ့။ ဈာပယတိ
(၁၁) ကြည့်။

ဈာပယံ (ကြိ) [ဈပ + ဣယ + ဤ] ပယ်သတ်ပြီ၊
ပယ်စွန့်ပြီ။ ဈာပယတိ (၁၁) ကြည့်။

ဈာပယေ (ကြိ) [ဈပ + ဣယ + ယေ] (၁)
လောင်ရာ၏၊ ပယ်သတ်ရာ၏၊ ပယ်စွန့်ရာ၏။
(၂) မီးရှို့ - မီးတိုက် - မီးသင်္ဂြိုဟ် - ရာ၏။
(၁) ဈာပယတိ (၁၁) ကြည့်။ (၂) ဈာပ-
ယတိ (၂) ကြည့်။

ဈာပိတံ (တိ) [ဈပ + တ] (၁) လောင်တတ်
သော၊ ပယ်သတ် - ပယ်စွန့် - တတ်သော၊
ဆန့်ကျင်ဘက် တရားတို့ကို ဝေးအောင် ပြု
တတ်သော။ (၂) လောင်အပ်သော။ (က)
မီးလောင်အပ်သော။ (ခ) ခြောက်ခမ်းစေ
အပ် - ဖျက်ဆီးအပ် - ပယ်သတ်အပ် - သော။
(၃) မီးရှို့ - မီးတိုက် - မီးသင်္ဂြိုဟ် - အပ်
သော။ (၄) မီးရှို့ - မီးတိုက် - မီးသင်္ဂြိုဟ် -
ရာ။ (၁) ဈာပိတတ္ထကြည့်။ (၂) (က)
အညော သော အဂ္ဂိ၊ ယေန ဂါမော ဈာပိ-
တော။ မိလိန္ဒ။ ၄၇။ (- ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၉။)
(ခ) ကိလေသာ ဈာပိတာ မယံ၊ ဘဝါ
သဗ္ဗေ သမူဟတာ။ ထေရ။ ၂၃၄။ အပါ၊ ၁။
၃၄၊ ၅၂၊ ၁၃၅၊ ၂၃၁၊ ၃၃၇။ အပါ၊ ၂။ ၂၊ ၁၆၊
၁၄၅။ ထေရ၊ ၄၁။ ၁။ ၃၇၊ ၄၁၊ ၅၄။ ထေရ၊
၄၂။ ၅၁၃။ ထေရီ၊ ၄၅။ ၇၊ ၁၁၊ ၃၅၊ ၁၅၃၊ ၂၂၁၊
၂၈၀။ ဈာပိတာတိ ဣန္ဒြိယံ ဝိယ ရုက္ခ-
ဂစ္ဆာဒယော အရိယမဂ္ဂဉာဏဂ္ဂိနာ သမူလံ
ဒစာ။ ထေရ၊ ၄၁။ ၁၉၁။ ကိလေသာ ဈာပိ-
တာ မယန္တိ မယာ ပဋိဝိဒ္ဓိအရဟတ္တမဂ္ဂဉာ-
ဏေန မယံ စိတ္တသန္တာနဂတာ သဗ္ဗေ ဒိယစု-
သဟဿသင်္ခါ ကိလေသာ ဈာပိတာ သော-

သိတာ ဝိသောသိတာ ဝိဇ္ဇံသိတာ။ အပါ၊ ၄၊
၁။ ၃၃၃။ (- အပါ၊ ၁။ ၇၂။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၁။)
(၃) “မယာ တဿ ပဏ္ဏသာလာ ဈာပိ-
တာ”။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၂။ ဣမသ္မိံ သုသာနေ
ဈာပိတာ တဝ ဓိတရော စတုရာသီတိ
သဟဿမတ္တာ။ ထေရီ၊ ၄။ ၅၆။ (- သံ၊ ၄၊ ၁။
၂၁၅။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၄၀။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၄၇၊ ၁၈၈။
ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၃၇၆။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၃၉၊ ၅၀။ ဇာ၊ ၄၊
၃။ ၄၈၆။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၄၁၁။ ကင်္ခါ၊ ၆။ သင်္ခ။
၃၃၀။) (၄) ဈာပိတကာလ၊ ဈာပိတဌာန-
တို့ ကြည့်။

ဈာပိတံ (ပု) [ဈာပိတ + ဣ] မီးလောင်အပ်
သော သစ်ငုတ်နှင့်တူသောမျောက်၊ မျောက်
နက်ကြီး။ ဈာပိတာ မက္ကဋ္ဌာ (ဇာ၊ ၂။ ၃၄၆။
ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၃၁၅) တိ ဒွေ မက္ကဋ္ဌဇာတိယောဝ။
ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၃၁၆။ ဈာပိတာတိ မက္ကဋ္ဌဝိသေ-
သာ၊ တေ ဟိ ကာဠဝဏ္ဏဝသေန ဈာမခါ-
ဏုသဒိသတ္တာ ဈာပိတာတိ ဝုစ္ဆန္တိ၊ မဟန္တ-
သရီရာ စ ဟောန္တိ။ ဇာတ်၊ ၆။ သင်္ခ။

ဈာပိတက (တိ) [ဈာပိတ + က] မီးရှို့ - မီး
တိုက် - မီးသင်္ဂြိုဟ် - အပ်သော။ မာဏဝ
ဣမသ္မိံ ယေဝ ဌာနေ ဈာပိတကာနံ ပမာဏံ
နတ္ထိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၅၀။

ဈာပိတကာလ (ပု) [ဈာပိတ + ကာလ] မီးရှို့ -
မီးတိုက် - မီးသင်္ဂြိုဟ် - ရာအခါ။ ဈာပိတကာ-
လတော ပန ပဌာယ သဓေပိ ဒွါဒသဝဿာ-
နိ ဆဒ္ဓိတံ၊ တံ သုသာနမေဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၄။
(- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၆။ ၁။ ၁၀၀။)

ဈာပိတက္ခေတ္တ (န) [ဈာပိတ + ခေတ္တ] မီးရှို့ -
မီးတိုက် - အပ်သော လယ်၊ မီးလောင်ထား
သော လယ်။ အတိကာဌော ဝါ ဈာပိ-
တက္ခေတ္တေ ခါဏုကော ဝိယ။ ဝိသင်္ခဟ။
၁၄၁။

ဈာပိတဂါမ (ပု) [ဈာပိတ + ဂါမ] မီးရှို့ - မီး
တိုက် - အပ်သော ရွာ၊ မီးလောင်ထားသော

ရွာ။ ကိဒိသော ပန သော ကိသုကောတိ၊
ဈာပိတဂါမေ ဌိတဈာမထူဏော ဝိယာတိ။
သံ၊ဌ၊၃။၁၀၀။

ဈာပိတဌာန (န) [ဈာပိတ + ဌာန] မီးရှို့ - မီး
တိုက် - မီးသင်္ဂြိုဟ် - ရာအရပ်။ ဈာပိတဌာန-
တော အဋ္ဌိနိ အာဟရိတော မတ္တိကာထူပံ
ကတော ပရိဒေဝသိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၁၄၅။ (-ဇာ၊
ဌ၊၅။၃၂။)

ဈာပိတတ္ထ (န) [ဈာပိတ + တ္ထ] (၁) လောင်
တတ် - ပယ်သတ်တတ် - သည်၏ အဖြစ်။
(၂) လောင် - ဖျက်ဆီး - ပယ်သတ် - အပ်
သည်၏ အဖြစ်။ (၁) ဝိသမံ ဈာပိတတ္တာ
သမာဓိ။ ပဋိသံ၊၄၈။ (-ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂၂၀။)
(၂) ဘဝါ သဗ္ဗေ သမ္ပဟတာတိ ကာမ-
ဘဝါဒယော သဗ္ဗေ ဘဝါ သမုတ္တိဋ္ဌိတာ
ကိလေသာနံ ဈာပိတတ္တာ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၁၉၁။
(-မဟာနိ၊ဌ၊၁။၁၇၃။)

ဈာပိတဘာဝ (ပု) [ဈာပိတ + ဘာဝ] မီးရှို့ -
မီးတိုက် - မီးသင်္ဂြိုဟ် - အပ်သည်၏ အဖြစ်။
ပုဗ္ဗေပိ ဣမသ္မိယေဝ ဌာနေ အတ္တနော
ဈာပိတဘာဝံ အာစိက္ခိတိ ဝတော တေန ယာ-
စိတော အတိတံ အာဟရိ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၄၉။

ဈာပိတသုသာန (န) [ဈာပိတ + သုသာန] မီး
ရှို့ - မီးတိုက် - မီးသင်္ဂြိုဟ် - ရာ - သင်းချိုင်း -
သုသာန်။ သော မဟလ္လကကာလေ ပုတ္တံ
အာဟ “မာ ခေါ မံ တာတ အညဿ
ဝသလဿ ဈာပိတသုသာနေ ဈာပေဟိ၊
ဧကသ္မိ ပန အနုစ္စိဋ္ဌသုသာနေယေဝ မံ
ဈာပေယျာသိ”တိ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၄၈။

ဈာပိယမာန (တိ) [ဈာပ + ဧက + ယ + မာန] မီးရှို့ -
မီးတိုက် - မီးသင်္ဂြိုဟ် - အပ်သော။
တဿာ သရိရေ ဈာပိယမာနေ ဌပေတွာ
ဂဗ္ဘမံသံ သေသမံသံ ဈာပယိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။
၂၈၀။ (-၂၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။
၄၂၆။ ထေရ၊ဌ၊၂။၂၃၃။ ဇာ၊ဌ၊၂။၃၆၀။)

ဈာပေတဗ္ဗ (န) [ဈာပ + ဧက + တဗ္ဗ] (၁) မီးရှို့ -
မီးတိုက် - မီးသင်္ဂြိုဟ် - ခြင်း။ (တိ) (၂)
လောင် - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော။ (က)
မီးလောင် - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော။
(ခ) ပယ်စွန့် - ပယ်သတ် - အပ်သော။ (၁)
အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) (က) ဈာပေတဗ္ဗ-
သင်္ခါရပရိက္ခယ - ကြည့်။ (ခ) တေန ဝါ
ဈာပေတဗ္ဗံ သဗ္ဗသံကိလေသပက္ခံ ဈာပေ-
တွာ ဌိတံ။ ဝိမာန၊ဌ၊၃၃။

ဈာပေတဗ္ဗယုတ္တက (တိ) [ဈာပေတဗ္ဗ + ယုတ္တ +
က] မီးရှို့ - မီးတိုက် - မီးသင်္ဂြိုဟ် - ခြင်း အား
- သင့်လျော် - လျောက်ပတ် - သော။ တာတ
အဟံ တုမ္မာကံ ဈာပေတဗ္ဗယုတ္တကံ ဌာနံ န
ဇာနာမိ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၄၉။

ဈာပေတဗ္ဗသင်္ခါရပရိက္ခယ (ပု) [ဈာပေတဗ္ဗ +
သင်္ခါရ + ပရိက္ခယ] မီးလောင်သင့် - မီး
လောင်ထိုက် - သော သင်္ခါရတရားတို့၏
ကုန်ခမ်းခြင်း။ သဗ္ဗသင်္ခါရပရိက္ခယာတိ ဈာ-
ပေတဗ္ဗသင်္ခါရပရိက္ခယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၁။

ဈာပေတိ (ကြိ) [ဈာပ + ဧက + တိ] (၁) လောင်
၏။ လောင်ကျွမ်း၏။ (က) မီးလောင်၏။
(ခ) ခြောက်သွေ့စေ၏။ (ဂ) ဆင်းရဲစေ၏။
နှိပ်စက် - ညှဉ်းဆဲ - ၏။ (သ) ဖျက်ဆီး၏။
(င) ပယ်သတ်၏။ ပယ်စွန့်၏။ အကြွင်းမဲ့
ဖြစ်၏။ ဆန့်ကျင်ဖက်တရားတို့ကို ဝေးအောင်
ပြု၏။ (စ) ရင့် - ကျက် - စေ၏။ ချက်၏။
(၂) မီးရှို့ - မီးတိုက် - မီးသင်္ဂြိုဟ် - ၏။

(၁) လောင်၏။ လောင်ကျွမ်း၏။ (က)
မီးလောင်၏။ ဒဟတိတိ ဈာပေတိ ဘသ္မံ
ကဓေတိ။ မဟာနိ၊ဌ၊၂။၃။ (-မ၊ဌ၊၄။
၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃၁။ မဟာနိ၊ဌ၊၄၀၂။ အံ၊
ဋီ၊၁။၂၀၂။) ဈာပေယျ - မိလိန္ဒ။ ၄၇။
ဈာပေသိ - သံ၊၂။၄၈၁။ မ၊ဌ၊၂။၅၂။ သံ၊ဌ၊
၂။၂၅၂။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၅၂။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃၁၂။

ဇာ၊ဌ၊၂။၃၉၊၁၀၄။ ဈာပေသတိ—ဇာ၊ဌ၊၁။
၂၃၂။

(ခ) ခြောက်သွေ့စေ၏။ တံ နရံ တံ
အသန္တံ ကတပါပံ နရံ ဟလာဟလဝိသံ ဧဝံ
ဈာပေတိ စတုသု အပါယေသု ခုယုတိ
သောသေတိတံ သမ္ပန္နော။ အပါဌ၊၁။၃၃၀။

(ဂ) ဆင်းရဲစေ၏။ နှိပ်စက်-ညှဉ်းဆဲ-
၏။ အာသိဝိသော ဒိဋ္ဌဝိသော၊ ဧဝံ ဈာပေ-
တိ တံ နရံ။ အပါ၊၁။၅၁။ သပေါ အတ္တနာ
ဒဋ္ဌံ နရံ ဈာပေတိ ခုယုတိ ဒုက္ခာပေတိ။
အပါဌ၊၁။၃၃၀။ န စာပိ ဈာပေတိ ပရံ န
အတ္တနံ။ ဇာ၊၁။၁၇၀။ ဇာ၊ဌ၊၂။၄၁၉။
ဆန္ဒာဒိဝသေန ဟိ အဟေတုကံ ဒဏ္ဍံ
ပဝတ္ထေန္တော ပရမ္ပိ တေန ဒဏ္ဍေန ဈာပေတိ
ဒဟတိ ပိဋေတိ၊ အတ္တာနမ္ပိ တတော နိဒါ-
နေန ပါပေန။ အယံ ပန န ပရံ ဈာပေတိ၊
န အတ္တနံ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၄၂၀။

(ဃ) ဖျက်ဆီး၏။ ရာဂဂ္ဂီတိ ရာဂေါ
ဥပ္ပဇ္ဇမာနော သတ္တေ အနုဒဟတိ ဈာပေတိ၊
တသ္မာ အဂ္ဂီတိ ဝုစ္ဆတိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၇၆။ (-
အဘိ၊ဌ၊၂။၉၇။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၄၃။ မဟာနိ၊
ဌ၊၂။၁။ဇာ၊ဌ၊၂။၁၆၃။ သာရတ္ထ၊၃။၂၁။)
ဈာပေန္တိ—ထေရီ၊ဌ၊၂။၉၇။ ဇာ၊ဌ၊၂။၂၉၅။
ဈာပေသိ—သာရတ္ထ၊၃။၂၁။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၉၉။

(င) ပယ်သတ်၏။ ပယ်စုန့်၏။ အကြွင်းမဲ့
ဖြတ်၏။ ဆန့်ကျင်ဘက် တရားတို့ကို ဝေး
အောင်ပြု၏။ အဇာတံ ဈာပေတိ ဈာနေန၊
ဈာနံ တေန ပဝုစ္ဆတိ (ပဋိသံ၊၆၇)တိ အတ္တ-
နော သန္တာနေ အဇာတမေဝ တံ တံ
ကိလေသံ ဈာပေတိ ဒဟတိ သမုစ္ဆိန္တတိ၊
တေန ကာရဏေန တံ လောကုတ္တရံ ဈာနန္တိ
ပဝုစ္ဆတိတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂၇၇-၈။
ပစ္စနိကဓမ္မေ ဈာပေတိ (ဝိ၊ဌ၊၁။၁၀၆)တိ
နိဝရဏာဒိပစ္စနိကဓမ္မေ ဒဟတိ၊ ဝိက္ခမ္ဘန-

ဝသေန ပဇဟတိတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။
၃၆၃။ ဝိသမံ ဈာပေတိတိ သမာဓိ။ ပဋိသံ။
၄၈။ ဈာပေတိတိ စ ဒဟတိတိ အတ္ထော။
သော ဟိ သမာဓိ ပစ္စနိကဓမ္မေ ဒုရတရ-
ကရဏေန ဒဟတိ နာမ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂၂၁။
(- ပဋိသံ၊၂၄၁၊၄၁၇-၈။ အပါဌ၊၂။၉၆။
ဝိမတိ၊၁။၇၃။)

(စ) ရင့် - ကျက် - စေ၏။ ချက်၏။
တေဇောဓာတု ဟိ ပထဝီဓာတု ဖုသိတွာ
ဈာပေတိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၇၁။ ကေ ဘာဂံ
ဥဒရဂ္ဂိ ဈာပေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၁။ ခုဒ္ဒက၊
ဌ၊၄၆။

(၂) မီးရှို့ - မီးတိုက် - မီးသင်္ဂြိုဟ် - ၏။
ဈာပေတိ ဝါ (ဝိ၊၁။၅၉)တိ ဒါရုနိ အာဟ-
ရိတွာ ဈာပေတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၇၉။ (-မိလိန္ဒ။
၂၂၁။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၅၁။) ဈာပေန္တိ—ဒီ၊၂။
၁၁၇၊၁၃၂။ မိလိန္ဒ။၁၇၂။ ဒီ၊ဌ၊၁။၈၂။ သံ၊
ဌ၊၁။၂၇၁၊၃၂၁။ အံ၊ဌ၊၁။၂၇၆။ အံ၊ဌ၊၃။
၃၃၅။ မဟာနိ၊ဌ၊၃၄၅။ ဈာပေသိ—မိလိန္ဒ။
၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၃။ ဇာ၊ဌ၊၄။၆၈။ ဈာပေ-
ထ—အံ၊၂။၅၅။ အပါ၊၂။၁၃၀။ ဥဒါန၊၈၆။
ဝိ၊ဌ၊၃။၂၄၇။ မ၊ဌ၊၃။၄၀။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၆၃။
ဥဒါန၊ဌ၊၈၆။ ပေတ၊ဌ၊၅၈။ ဈာပေမိ—
မိလိန္ဒ။၄၇။ ဝိသင်္ဂဟ။၁၅၅။ ဈာပေမ—ဇာ၊
ဌ၊၃။၁၅၂။ ဈာပေဟိ—သံ၊ဌ၊၂။၂၅၂။ ဓမ္မ၊
ဌ၊၁။၄၅။ ဇာ၊ဌ၊၂။၄၈။ ဈာပေယျ—ဝိ၊ဌ၊
၁။၂၇၉။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆၇။ ဈာပေယျာသိ—
ဇာ၊ဌ၊၂။၄၉။ ဈာပေသိ—ဝိ၊၁။၈၃။ ဓမ္မ၊ဌ၊
၁။၃၂၂။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃၉။ ဇာ၊ဌ၊၃။၄၈၆။
သာရတ္ထ၊၂။၁၃၈။ ဈာပေသံ—ဒီ၊ဌ၊၂။၁၀။
သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၇၅။ အပါဌ၊၁။၁၀၇။ ဇာ၊ဌ၊၃။
၁၅၂။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၁၉၊၁၃၄။ ဈာပေသိ—
အပါ၊၁။၂၅၆။ အပါဌ၊၁။၂၅၅။ အပါဌ၊၂။
၁၉၀။ ဈာပေသမာဓိ—ဝိ၊၂။၃၄၇။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။
၄၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၁၅၂။ ဈာပေသမာဓိ—ဒီ၊၂။

၁၃၁-၂။ဝိဇ္ဇာ၉။၂၄၇။ ဝိသင်္ဂဟ။၁၈၈။ ဓမ္မာ
ဌာဝ။၆၃။ ဈာပေဿထ - ဇာဝဌာ၂။၁၅၂။

ဈာပေတုံ (ကြိဝိ) [ဈပ+ဏေ+တုံ] မီးရှို့ -
မီးတိုက်-မီးသင်္ဂြိုဟ်-ခြင်းငှါ။ အတိဝိကာ-
လော ခေါ် အဇ္ဇ ဘဂဝတော သရီရံ ဈာပေ-
တုံ။ ဒီ။၂။၁၃၁။ (-ဇာ။၂။၂၉၅။ သံဌာ၂။
၂၅၂။ ဓမ္မာဌာဝ။၄၄၄။ ထေရဌာ၂။၂၉၇။
ဇာဝဌာ၇။၂၀၅။)

ဈာပေတုံ (ကာကြိဝိ) [ဈာ+ဏာပေ+တုံ]
ဆုံးရှုံး စေခြင်းငှါ။ ဆုတ်ယုတ် စေခြင်းငှါ။
ဇာပေတုံ ဝါတိ ဓနဇာနိယာ ဇာပေတုံ။
ဈာပေတုန္တိပိ ပါဌော၊ အယမေဝတ္ထော။ အံ၊
ဌာ၂။၂၂၆။

ဈာပေတွာ (ကြိဝိ) [ဈပ + ဏေ + တွာ] (၁)
လောင်၍၊ လောင်ကျွမ်း၍။ (က) မီး
လောင်၍။ (ခ) ပယ်သတ်-ပယ်စွန့်-၍။ (၂)
ကျို-ချက်-၍။ (၃) မီးရှို့ - မီးတိုက်-
မီးသင်္ဂြိုဟ်-၍။ (၁) (က) တေဇောသံဝဋ္ဌ-
ကာလေ ပန ကောဋိသတသဟဿစက္ကဝါဠိ
ဈာပေတွာ ဆာရိကာမတ္တမ္ပိ န တိဋ္ဌတိ။ မ၊
ဌာ၂။၁၃၁။ (-ပဋိသံဌာဝ။၃၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ။၂။
၄၆၊၃၄၈။ ဓမ္မာဌာ၂။၁၆၉။ ဥဒါနဌာ၃၈၉။
စရိယာဌာ၁၂၃။ ဇာဝဌာ၆။၁၃၇။ ဇာဝဌာ၇။
၄၂။ သာရတ္ထာဝ။၂၈၁။) (ခ) သဗ္ဗေ ကိ-
လေသေ ဈာပေတွာ၊ ပတ္တော သမ္မောဓိ-
မုတ္တမံ။ အပ၊၂။၆၁။ ထေရဌာဝ။၁၇၄။
(-မိလိန္ဒ။၁၃၆၊၁၄၀။ မဌာ၂။၂၃။ ဓမ္မာဌာ
၁။၁၇၉၊၄၄၂။ ဝိမာနဌာ၃၃။ အပဌာဝ။၁၇။
ဗုဒ္ဓဝံဌာ။၁၁၄။ မဟာနိဌာ။၇၄-၇။ ဇာဝဌာဝ။
၁၇။) (၂) ဖာဏိတံ ဈာပေတွာ ပါသာဏ-
စုဏ္ဍေန ဗန္ဓိတုံ ဝဋ္ဌတိ (ဝိဇ္ဇာ၂။၂၈၇)တိ
ပါသာဏစုဏ္ဍေန သဒ္ဓိံ ဖာဏိတံ ပစိတွာ
တထာ ပက္ခေန ပါသာဏစုဏ္ဍေန ဗန္ဓိတုံ
ဝဋ္ဌတိ။ သာရတ္ထာ၂။၄၂၉။ (-ကင်္ခါဋီသင်္ခ။
၃၂၇။) (၃) ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခုနိယော တံ

ဘိက္ခုနိံ နိဟရိတွာ အာယသ္မတော ကပ္ပိ-
တကဿ ဝိဟာရဿ အဝိဒ္ဓရေ ဈာပေတွာ
ထူပံ ကတွာ ဂန္ဓာ တသ္မိံ ထူပေ ရောဒန္တိ။
ဝိ၊၂။၄၀၅။ (-အပ၊၁။၁၇၁။ ဝိဇ္ဇာ၂။၅၅-၆။
ဝိဇ္ဇာ၃။၁၂၀၊၃၇၄။ ကင်္ခါ။၂၃၂။ ဝိသင်္ဂဟ။
၄၀၊၁၂၃။ မဌာ၂။၂၂။ မဌာ၄။၂၆၊၂၃၉။
သံဌာ၃။၂၅၊၉၉၊၁၀၁။ အံဌာဝ။၃၅။ အံဌာ
၂။၇၀။ အံဌာ၃။၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၃၅။ ဓမ္မာဌာ
၁။၁၇-၈၊၈၁၊၂၉၄-၅။ ဓမ္မာဌာ၂။၄၀၊၄၄၃။
ထေရဌာဝ။၁၉၇။ အပဌာ၂။၂၃၈။ မဟာနိ၊
ဌာ၇၃။ ဇာဝဌာဝ။၂၇၃၊၃၇၁-၂-၅။ ဇာဝဌာ
၃။၆၇၊၄၁၃-၈၊၄၈၀၊၅၁၁။ ဇာဝဌာ၄။၆၃-၄-
၉၊၈၈။ ဇာဝဌာ၅။၄၀၈။ ဇာဝဌာ၇။၃၆။
သာရတ္ထာဝ။၅၃။ သာရတ္ထာ၂။၂၇၉။ ဝိမတိ၊
၁။၂၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ။ဋီ၊၁။၃၀၉။)

ဈာပေထ (ကြိ) [ဈပ+ဏေ+ထ] မီးရှို့ - မီး
တိုက်-ကုန်၏။ ဈာပေတိ (၂) ကြည့်။

ဈာပေန္တ (တိ) [ဈပ + ဏေ + အန္တ] (၁)
လောင်သော၊ လောင်ကျွမ်းသော။ (က) မီး
လောင်သော။ (ခ) ပယ်သတ်-ပယ်စွန့်-
သော၊ ဆန့်ကျင်ဘက် တရားတို့ကို ဝေး
အောင်ပြုသော။ (၂) မီးရှို့ - မီးတိုက်-
မီးသင်္ဂြိုဟ်-သော။ (၁) (က) အနုပုဗ္ဗေန
ဈာပေန္တော၊ အဂ္ဂိ မမပုပါဂမိ။ စရိယာ။
၄၁၄။ အနုပုဗ္ဗေန အနုက္ကမေန တံ အရညပ္ပ-
ဒေသံ ဈာပေန္တော ဒဟန္တော အဂ္ဂိ မမ
သမိပဋ္ဌာနံ ဥပါဂမိ။ စရိယာဌာ၂။၂၆။ (-
မဟာနိဌာ။၃၇၅။) (ခ) ဈာပေန္တော မုစ္စတိ-
တိ ဈာနဝိမောက္ခော။ ပဋိသံ။၂၄၁၊ ၄၁၇-၈။
(၂) တသ္မာ ကာလကံတေ မာတာပိတရော
ဝါ အရဟန္တေ ဝါ ဈာပေန္တေန အာနန္တရိယ-
ကမ္ပံ ကတံ ဘဝေယျ။ သံဌာ၃။၁၃၃။ (-
ဓမ္မာဌာဝ။၆၃။ ထေရဌာဝ။၃၄၂။ စရိယာဌာ။
၁၉၅။ ဇာဝဌာ၂။၆၃။ သာရတ္ထာ၃။၁၉၉။)

ဈာပေန္တိ (ကြိ) [ဈပ + ဧ + အန္တိ] (၁)
လောင်ကုန်၏။ လောင်ကျွမ်းကုန်၏။ (၂)
မီးရှို့ - မီးတိုက် - ကုန်၏။ ဈာပေတိ (၁၊ ဘ)
(၂) ကြည့်။

ဈာပေမ (ကြိ) [ဈပ + ဧ + မ] မီးရှို့ - မီး
တိုက် - ကုန်၏။ ဈာပေတိ (၂) ကြည့်။

ဈာပေမိ (ကြိ) [ဈပ + ဧ + မိ] မီးရှို့ - မီး
တိုက် - ၏။ ဈာပေတိ (၂) ကြည့်။

ဈာပေယျ (ကြိ) [ဈပ + ဧ + ယျ] (၁)
လောင်ရာ၏။ လောင်ကျွမ်းရာ၏။ (၂) မီးရှို့ -
မီးတိုက် - ရာ၏။ ဈာပေတိ (၁၊ က) (၂)
ကြည့်။

ဈာပေယျံ (ကြိ) [ဈပ + ဧ + ယျံ] မီးရှို့ -
မီးတိုက် - ရာ၏။ ဈာပေတိ (၂) ကြည့်။

ဈာပေယျာသိ (ကြိ) [ဈပ + ဧ + ယျာသိ]
မီးရှို့ - မီးတိုက် - ရာ၏။ ဈာပေတိ (၂)
ကြည့်။

ဈာပေသိ (ကြိ) [ဈပ + ဧ + သိ] မီးရှို့ - မီး
တိုက် - ၏။ ဈာပေတိ (၂) ကြည့်။

ဈာပေသိ (ကြိ) [ဈပ + ဧ + သိ] (၁) လောင်
ပြီ။ လောင်ကျွမ်းပြီ။ (၂) မီးရှို့ - မီးတိုက် -
ပြီ။ ဈာပေတိ (၁၊ က၊ ဘ) (၂) ကြည့်။

ဈာပေသိ (ကြိ) [ဈပ + ဧ + သိ] မီးရှို့ - မီး
တိုက် - ပြီ။ ဈာပေတိ (၂) ကြည့်။

ဈာပေသုံ (ကြိ) [ဈပ + ဧ + သုံ] မီးရှို့ - မီး
တိုက် - ကုန်ပြီ။ ဈာပေတိ (၂) ကြည့်။

ဈာပေသတိ (ကြိ) [ဈပ + ဧ + သတိ] လောင်
လတ္တံ့။ လောင်ကျွမ်းလတ္တံ့။ ဈာပေတိ
(၁၊ က) ကြည့်။

ဈာပေသထ (ကြိ) [ဈပ + ဧ + သထ] မီးရှို့ -
မီးတိုက် - ကုန်လတ္တံ့။ ဈာပေတိ (၂)
ကြည့်။

ဈာပေဿာမ (ကြိ) [ဈပ + ဧ + သာမ] မီး
ရှို့ - မီးတိုက် - ကုန်လတ်အံ့။ ဈာပေတိ (၂)
ကြည့်။

ဈာပေဿာမိ (ကြိ) [ဈပ + ဧ + သာမိ] မီးရှို့ -
မီးတိုက် - လတ်အံ့။ ဈာပေတိ (၂) ကြည့်။

ဈာပေဟိ (ကြိ) [ဈပ + ဧ + ဟိ] မီးရှို့ - မီး
တိုက် - လော့။ ဈာပေတိ (၂) ကြည့်။

ဈာမ (တိ) [ဈမ + ဧ] (၁) လောင်သော၊
လောင်ကျွမ်းသော၊ မီးလောင်သော။ (၂)
ရှို့ - မြှိုက် - တတ်သော။ (၃) မီးလောင်
အပ်သော။ (၄) မီးရှို့ - မီးတိုက် - မီးကင်
- အပ်သော။ (၅) မီးလောင်ရာ။ (၁)
လောင်သော၊ လောင်ကျွမ်းသော၊ မီးလောင်
သော။ “စိတ္တံ မေ ဈာမံ၊ န မေ ကိဉ္စိ ပဋိဘာ-
တိ” တိဝဒါပေတိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၇။ မဟာနိ၊
၄။ ၂၂။ ဈာမန္တိ ဒဗ္ဗံ၊ မူလဋီ၊ ၂။ ၆၄။ ပစ္စေက-
ဗုဒ္ဓေါ တံ ဈာမံ ဒိသ္မာ ယထာသုခံ ပက္ခာမိ။
ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၂။ (-ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀။ ဇာဋ္ဌ၊ ၁။
၄၂၉။ ဇာဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၂။) (၂) ရှို့ - မြှိုက် -
တတ်သော။ နိဇ္ဈာမာတိ အတ္တကိလမထာနု-
ယောဂဝသေန သုဠ ဈာမာ သန္တတ္တာ ပရိ-
တတ္တာ။ အံဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၅။ (၃) မီးလောင် အပ်
သော။ ဈာမဉ္ဇန္တုဖာဏိတ (၁) ကြည့်။ (၄)
မီးတိုက် - မီးကင် - အပ်သော။ ဈာမဉ္ဇန္တု-
ဖာဏိတ (၂) ကြည့်။ (၅) မီးလောင်ရာ။
ဈာမကာလ-ကြည့်။

ဈာမအင်္ဂါရ (ပု၊ န) [ဈာမ + အင်္ဂါရ] မီးလောင်
ထားသော မီးခဲ၊ မီးသွေးခဲ၊ မီးသွေးတုံး။
ဈာမင်္ဂါရ-ကြည့်။

ဈာမဉ္ဇန္တုဖာဏိတ (န) [ဈာမ + ဉ္ဇန္တု + ဖာဏိတ]
(၁) မီးလောင်ထားသော ကြံဖြင့်ပြုလုပ်အပ်
သော တင်လဲ။ (၂) မီးကင်ထားသောကြံ
ဖြင့် - ကြံကိုမီးကင်၍ - ပြုလုပ်အပ်သော
တင်လဲ။ “ဈာမဉ္ဇန္တုဖာဏိတံ ဝါ ကောဋိတ-

ဥစ္ဆယဇာတိတံ ဓါ ပုရောတ္တမေဝ ဝန္တတိတံ
မဟာဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တံ။ ဝိဠာ ၂။ ၂၉၄။ ဝိ
သင်္ဂဟ။ ၁၀၆။ (-ဝဇီရ။ ၄၈၁။) (၁) ဈာမ-
ဥစ္ဆယဇာတိတန္တိ အဂ္ဂိနာ ဒဓေ ဥစ္ဆယဇေတ္တေ
ဈာမဥစ္ဆယနာ ကတဇာတိတံ။ သာရတ္ထ ၂။
၄၃၃။ (၂) ဈာမဥစ္ဆယဇာတိတန္တိ အဂ္ဂိမိ
ဥစ္ဆယံ တာပေတွာ ကတံ။ ဝိမတိ။ ၁။ ၃၅၃။
ဝိနယာလင်္ကာရ။ ၁။ ၁၉၉။

ဈာမဩဒန (ပု) [ဈာမ+ဩဒန] လောင်ကျွမ်း-
-တူး-သော ထမင်း၊ ထမင်းချိုး။ အာစာ-
မောတိ ဘတ္တဉာဏလိကာယ လင်္ဂါ ဈာမ-
ဩဒနော။ မဠာ ၁။ ၃၅၀။

ဈာမက (ပု) [ဈာမ+က] (၁) သင်းခွေပင်။
(တိ) (၂) လောင်ကျွမ်း - တူး - သော။
(၁) ပဒ္ဓကာ နရဒါ ကုဋ္ဌာ၊ ဈာမကာ စ
ဟရေဏကာ။ ဇာ ၂။ ၃၄၆။ ဇာ ၄။ ၂။ ၃၁၄။
ဈာမကာတိ မာသရက္ခာ ယေ ကုန္တာတိ
ဝုစ္ဆန္တိ မာသမာသေ ပုပ္ဖိတတ္တာ မာသတိ
ဝုစ္ဆန္တိ။ ဇာတ်၊ ၆။ ၁။ (၂) အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဈာမကဘတ္တ (န) [ဈာမက + ဘတ္တ] လောင်
ကျွမ်း-တူး-သော ထမင်း၊ ထမင်းချိုး။
ဩဒနကဉ္စိကဉ္စ ဈာမကဘတ္တဉ္စ ဝိသုသတိ-
ဏဉ္စ ခါဒါပေတွာ ကုဏ္ဍကယာဂုဉ္စ ပါယေတွာ
ပဋိဇ္ဇဂ္ဂါမိ တာတာတိ။ ဇာ ၄။ ၂။ ၂၆၃။

ဈာမကာလ (ပု) [ဈာမ + ကာလ] မီးလောင်
ရာ အခါ။ “ကသ္မာ သာမိ ဧတ္ထကံ ဓနံ
ဝိသုဇ္ဇေတွာ ကတဂန္ဓကုဋိယာ ဈာမ-
ကာလေ အပေါဋ္ဌေသီ”တိ။ ဓမ္မာ ၄။ ၂။ ၄၀။

ဈာမခါဏ (ပုန) [ဈာမ + ခါဏ] မီးလောင်
ထားသော သစ်ငုတ်၊ မီးလောင်ငုတ်။ သော
ဇေ ဝဒေယျ “ကာဋ္ဌကော ခေါ အမ္ဘော
ပုရိသ ကိသုကော၊ သေယျထာပိ ဈာမ-
ခါဏ”တိ။ သံ၊ ၂။ ၃၉၇။

ဈာမခါဏက (ပုန) [ဈာမ + ခါဏက] မီး
လောင်ထားသော သစ်ငုတ်၊ မီးလောင်ငုတ်။
ဩလောကိယမာနော ဈာမခါဏကော ဝိယ
ခါသတိ။ မဠာ ၃။ ၁၇၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၈။
ဓမ္မာ ၄။ ၁။ ၇၆-၇။ ဇာ ၄။ ၂။ ၈၄။)

ဈာမခါဏကဥဒ္ဓရဏကမနုဿ (ပု) [ဈာမခါဏ-
က+ဥဒ္ဓရဏက+မနုဿ] မီးလောင်ငုတ်ကို-
ထုတ်ဆောင်-တူးဖော်-သောလူ။ မလိန-
သရီရတာယ ဈာမဓေတ္တေ ခါဏသုတကေ-
ဟိ ဘူမိံ ခဏိတွာ ဈာမခါဏကဥဒ္ဓရဏက-
မနုဿေဟိ သမာနာ။ ဇာ ၄။ ၄။ ၃၆၆။

ဈာမခါဏကမတ္တက (ပု) [ဈာမခါဏက+မတ္တ-
က] မီးလောင်ငုတ်၏-အထက်-အပေါ်။
ကေသ္မိံ ဈာမဓေတ္တေ ဈာမခါဏမတ္တကေ
နိသိန္နံ ဆိန္နကဏ္ဍနာသာနဂုံဋ္ဌံ ကေ ပလုဋ္ဌ-
မက္ခန္ဓိံ ဒဿေတွာ တာဝတိံ သဘဝနံ နေသိ။
ဥဒါန၊ ၄။ ၁၅၃။

ဈာမခါဏဝဏ္ဏ (တိ) [ဈာမခါဏ+ဝဏ္ဏ] မီး
လောင်ငုတ်၏ အဆင်းနှင့်တူသော အဆင်း
ရှိသော။ ဒုဗ္ဗဏ္ဏောတိ ပံသုပိသာစကော ဝိယ
ဈာမခါဏဝဏ္ဏော။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၉။ အံ၊ ၄။ ၂။
၇၆၊ ၃၂။ (-သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၂။)

ဈာမဓေ(က္ခေ)တ္တ (န) [ဈာမ + ဓေတ္တ] မီး
လောင်ထားသော လယ်။ ကေသ္မိံ ဈာမ-
ဓေတ္တေ ဈာမခါဏကေ နိသိန္နံ ဆိန္နကဏ္ဍနာ-
သာနဂုံဋ္ဌံ ဈာမလောမံ ဆိန္နဆဝိ စမ္မမတ္တံ
လောဟိတပလိဂုဏိတံ ကေ ပလုဋ္ဌမက္ခန္ဓိံ
ဒဿေတိ။ ဇာ ၄။ ၂။ ၈၄။ (-မဠာ ၃။ ၁၇၂။
ဓမ္မာ ၄။ ၁။ ၇၆။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၅၃။ ဇာ ၄။ ၁။
၂၅၆။ ဇာ ၄။ ၄။ ၃၆၆။)

ဈာမင်္ဂပစ္စင်္ဂမက္ခန္ဓိ (ထိ) [ဈာမ+အင်္ဂပစ္စင်္ဂ +
မက္ခန္ဓိ] မီးလောင်ထားသော အင်္ဂါကြီးငယ်
ရှိသော-အင်္ဂါကြီးငယ်ကို မီးလောင်ထား
သော-မျောက်မ။ ပလုဋ္ဌမက္ခန္ဓိတိ ဈာမင်္ဂ-
ပစ္စင်္ဂမက္ခန္ဓိ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၅၄။

ဈာမင်္ဂါရ (ပုန) [ဈာမ+အင်္ဂါရ] မီးလောင်
ထားသော မီးခဲ၊ မီးသွေးခဲ၊ မီးသွေးတုံး။
ယထာ ဓမ္မမာနံ အပရိသုဒ္ဓလောဟံ ဈာယိ-
တွာ ဈာမအင်္ဂါရော ဟောတိ။ ဧဝံ ဈာမင်္ဂါ-
ရော ဝိယ ဟောတိ။ ဒီဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၂။ (- သံ၊
၄။ ၃။ ၂၄၂။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၇၀။)

ဈာမင်္ဂါရသဒိသ (တိ) [ဈာမင်္ဂါရ+သဒိသ]
မီးသွေးခဲ - မီးသွေးတုံး - နှင့် တူသော။
ဈာမင်္ဂါရသဒိသော ဟိဿာ ဝဏ္ဏော အ-
ဟောသိ။ ပေတ၊ ၄။ ၈၄။

ဈာမဋ္ဌာန (န) [ဈာမ+ဋ္ဌာန] မီးလောင်ရာ-
အရပ်-ဋ္ဌာန။ ဈာမဋ္ဌာနမတ္တမေဝ အင်္ဂါရ-
မသိဆာရိကာသမာကုလံ ပညာယတိ။ အံ၊ ၄။
၂။ ၇၀။

ဈာမတာ (ထိ) [ဈာမ+တာ] မီးလောင်အပ်
သည်၏ အဖြစ်။ ယထေဝ ဟိ ဥဒကဿ ဝါ
ဝါတဿ ဝါ အဂ္ဂိနော ဝါ တိဏရက္ခာဒီနံ
သံဘဂ္ဂပလိဘဂ္ဂတာယ ဝါ ဈာမတာယ ဝါ
ဂတမဂ္ဂေါ ပါကဋ္ဌော ဟောတိ။ ဒီဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၇။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၁။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁၅။ (- မ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၀။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၀။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၄၃။ အပ၊ ၄။ ၁။
၂၇၀။)

ဈာမတ္တဘာဝ (ပု) [ဈာမ+အတ္တဘာဝ] မီး
လောင်အပ်သော - ခန္ဓာကိုယ် - အတ္တဘော။
သာမာဝတီ တာသံ ဩဝါဒံ အဒါသိ “အဗ္ဗာ
အနမတဂ္ဂေ သံသာရေ ဝိစရန္တိနံ ဝေမေဝ
အဂ္ဂိနာ ဈာမတ္တဘာဝါနံ ဗုဒ္ဓဉာဏေနာပိ
ပရိစ္ဆေဒေါ န သုကရော၊ အပ္ပမတ္တာ ဟော-
ထာတိ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၄၇။

ဈာမထူဏ (ပု၊ ထိ) [ဈာမ+ထူဏ] မီးလောင်
ထားသောတိုင်။ သော ပန ပုရိသော သုတ-
မင်္ဂလိကတ္တာ အယံ ‘ဈာပိတဂါမေ ဈာမ-
ထူဏော ဝိယာ’တိ အာဟ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၀။
ဈာမထူဏော ဝိယာတိ ဒဗ္ဗထူဏော ဝိယ။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၂။ (- ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၂။)

ဈာမပဏ္ဏသာလာ (ထိ) [ဈာမာ + ပဏ္ဏသာ-
လာ] မီးလောင်ထားသော သစ်ရွက်မိုး
ကျောင်း။ မဟာဇနော ဂန္ဓမာလံ အာဒါယ
အာဂတော ဈာမပဏ္ဏသာလံ ဒိဿာ “ကဟံ
န ခေါ နော အယျော ဂတော”တိ အာဟ။
ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၂။

ဈာမဘတ္တ (န) [ဈာမ+ဘတ္တ] လောင်ကျွမ်း-
တူး-သော ထမင်း၊ ထမင်းချိုး။ ဘာတိက
ပုဗ္ဗေ အမှာကံ ကုဏ္ဍကယာဂု ဝါ ဈာမဘတ္တံ
ဝါ ဒိယျတိ၊ အဇ္ဇ ပန နဝဆန္နကံ နဝါကာရံ
ဒါနံ ဒိယျတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၁။

ဈာမဘာဝ (ပု) [ဈာမ+ဘာဝ] မီးလောင်အပ်
သည်၏ အဖြစ်။ နေသံ ဈာမဘာဝံ ဥ တွာ
အယနင်္ဂလေဟိ ကသာပေတွာ သဗ္ဗေ ခဏ္ဍာ-
ခဏ္ဍိကံ ကာရာပေသိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၄၃။ (-
အပ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၀။)

ဈာမမဟာဘူတ (န) [ဈာမ+မဟာဘူတ] မီး
ရှို့ထားသော မဟာဘူတ၊ ပြာချထားသော
လူရိုးစသော မဟာဘူတဆေး။ ဈာမမဟာ-
ဘူတေသု ဣဒံ နာမ န ဝဋ္ဋတိတိ နတ္ထိ။ ဝိ၊ ၄။
၃။ ၁၂၀။ (- ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၂၃။)

ဈာမလောမ (တိ) [ဈာမ+လောမ] မီးလောင်
ထားသော အမွေးရှိသော၊ အမွေးမီးလောင်
ထားသော၊ သတ္တဝါ။ ဈာမခေတ္တ-ကြည့်။

ဈာမဟရိတက (န) [ဈာမ+ဟရိတက] မီးရှို့
ထား-ပြာချထား- သော - ဖန်ခါးသီး -
ကြဋ်သီး။ အဂဒင်္ဂါရန္တိ ဈာမဟရိတကဿ ဝါ
အာမလကဿ ဝါ စူဏ္ဍိ။ မ၊ ၄။ ၄။ ၂။

ဈာယ (ကြိ) [ဈေ+အ+ဟိ] (၁) ကြံစည်-
စဉ်းစား - တွေးတော - စိတ်ကူး - လော့။
(၂) ဝင်စားလော့၊ ဈာနဝင်စားလော့၊
လောလာ - ပွားများ - အားထုတ် - လော့။
ဈာယတိ (၁၁) (၁၂၊ ၁) - ကြည့်။

ဈာနက (တိ) [ဈေ + ကု] ဝင်စားသော၊
 လေ့လာ - ပွားများ - အားထုတ် - သော။ သူ။
 ဈာနကန္တိတိ ခေါ် ဝါသေဋ္ဌ ဈာနက ဈာ-
 နကော တွေဝ ဒုတိယံ အက္ခရံ ဥပနိဗ္ဗတ္တံ။
 ဒီ၊ ၃။ ၇၀။

ဈာနကနာမ (န) [ဈာနက + နာမ] ဈာ-
 နကဟူသော အမည်။ ဣမေတိ ဈာနက-
 နာမေန သမညိတာ ဇနာ။ သိ၊ ၃။ သစ်၊ ၂။
 ၂၀။

ဈာနက (ကြိ) [ဈေ + အ + တိ။ ဈာ + ယ + တိ]
 (၁) သိ၏။ (၂) နေ၏။ (၃) ရွတ်ဖတ် -
 သရဇ္ဈာယ် - ၏။ (၄) ထွန်းလင်း - တောက်ပ
 - ၏။ (၅) လောင်၏။ လောင်ကျွမ်း၏။ (က)
 ပူလောင် - တောက်လောင် - မီးလောင် - ၏။
 (ခ) ရင့်ကျက်၏။ (၆) ရှိ၊ မြို့ - ဖုတ်ကြည်း
 - သင်္ဂြိုဟ် - ၏။ (က) ပယ်သတ် - ပယ်စွန့်
 - ဖျက်ဆီး - ၏။ (ခ) မီးရှို့ - မီးတိုက် -
 မီးသင်္ဂြိုဟ် - ၏။ (၇) ညှိုးနွမ်း - ခြောက်သွေ့
 - ပင်ပန်း - နွမ်းနယ် - ၏။ (ဂ) ညှိုးတူး -
 ညှိုးညှိုး - ၏။ (၈) စိုးရိမ် - ပူဆွေး - ငိုကြွေး -
 မြည်တမ်း - ၏။ (၁၀) ကြုံမိုင်း - ငေးမော -
 တွေဝေ - ၏။ (၁၁) ကြုံစည် - စဉ်းစား -
 တွေးတော - စိတ်ကူး - ၏။ (၁၂) ဝင်စား
 ၏။ ဈာနဝင်စား၏။ (က) ကြည့်ရှု - ဆင်ခြင်
 - ၏။ (ခ) လေ့လာ - ပွားများ - အားထုတ် -
 ၏။

(၁) သိ၏။ ဣမိနာ ယောဂိနော ဈာ-
 နကန္တိတိပိ ဈာနံ... ဂေါစရံ ဝါ စိန္တေန္တိတိ
 အတ္ထော။ ဝိ၊ ၁။ ၁၁၆။ (- ထေရ၊ ၁။ ၂။
 ၃၅၂။)

(၂) နေ၏။ ရဟသိ ဈာနထာ (ဇာ၊
 ၁။ ၃၄၄) တိ မာတုဂါမံ အပဿန္တော ဝသိ။
 ဇာ၊ ၁။ ၄၇၃။

(၃) ရွတ်ဖတ် - သရဇ္ဈာယ် - ၏။ မန္တံ
 ဈာနကန္တိတိ အဇ္ဈာယကော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၈၉။

အဘိဓာန် (စ - ဝဂ်) ၂-၃၅ - ပ-မ-ဇ-သ-စ

(၄) ထွန်းလင်း - တောက်ပ - ၏။
 သဗ္ဗရတ္တိယော စ တေလပဒီပေါ ဈာနကန္တိ။
 ဝိ၊ ၃။ ၂။ ဈာနကန္တိ (ပဋိသန္ဓေ) တိ စ ပဇ္ဇ-
 လတိတိ အတ္ထော။ ပဋိသန္ဓေ၊ ၂။ ၂၀။ (-
 အပါ၊ ၁။ ၇၅။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၃၄။ အပါ၊ ၁။
 ၇၅။ အပါ၊ ၁။ ၂။ ၂၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၈၉။ ဇာ၊
 ၁။ ၇၃။) ဈာနကန္တိ - ဒီ၊ ၁။ ၄၇။ ဇာ၊ ၂။
 ၂၀၉။ ပဋိသန္ဓေ၊ ၂။ ၂၀။ ဥဒါန၊ ၁။ ၃၂။
 အပါ၊ ၁။ ၇၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၈၉။ စရိယာ၊ ၁။
 ၅၅။ ဇာ၊ ၁။ ၇၂။ ဇာ၊ ၁။ ၆။ ၂၃-၄။ ဈာ-
 နယေယျ - သံ၊ ၁။ ၃၃။ သံ၊ ၂။ ၁၀၃၊ ၄၄-၆။
 သံ၊ ၃။ ၂၇၀။ အံ၊ ၁။ ၁၃၆။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၇၇။
 ပဋိသန္ဓေ၊ ၂။ ၂၀။ ဈာနိ - သု - ဇာ၊ ၁။ ၂။
 ၂၆၅။ ဈာနိသသိ - အပါ၊ ၁။ ၇၅။ ထေရ၊
 ၁။ ၂။ ၃၄။

(၅) လောင်၏။ လောင်ကျွမ်း၏။ (က)
 ပူလောင် - တောက်လောင် - မီးလောင် - ၏။
 အန္တော ဈာနကန္တိ (ဇာ၊ ၂။ ၂၀၉၊ ၂။ ၂၃) တိ
 သော “ဥက္ကာ ဝိယ မယံ ဟဒယမံသံ အပ္ပန္နိ-
 ရေ ဈာနကန္တိ။ ဗဟိ ပန န ဈာနကန္တိ” တိ
 ပရိဒေဝတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၆။ ၂၃၄။ အမှာကံ ရညော
 ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ဈာနကန္တိ။ ဓမ္မာ၊ ၁။ ၁၄၃။
 (- ဇာ၊ ၂။ ၂၂၇။ မာ၊ ၁။ ၁၇၉။ မာ၊ ၁။
 ၂၉၉။ မာ၊ ၁။ ၁၆၇။ သံ၊ ၁။ ၃။ ၅၀။ အံ၊ ၁။
 ၁။ ၃၇၂။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၉၄။ ဓမ္မာ၊ ၁။ ၁၄၂-၃။
 ၂၉၄။ ဓမ္မာ၊ ၁။ ၄၀။ ဥဒါန၊ ၁။ ၃၄၉။ ပေတ၊
 ၁။ ၃။ ထေရီ၊ ၁။ ၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၇၄။ ဇာ၊
 ၁။ ၆။ ၂၉။ ဇာ၊ ၁။ ၇။ ၃၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၀။
 မာ၊ ၁။ ၂။ ၃၀၉။ မာ၊ ၁။ ၃။ ၆၄။) ဈာနကန္တိ -
 မဟာနိ၊ ၁။ ၃၇၆။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၂၉၀။ ဈာနာ-
 မိ - ဇာ၊ ၂။ ၂၂၇။ ဇာ၊ ၁။ ၇။ ၃၄။ ဈာနတု
 - ပဋိသန္ဓေ၊ ၂။ ၂၀။ ဈာနယေယျ - အဘိ၊ ၁။
 ၃။ ၃၀။ ဓမ္မာ၊ ၁။ ၂။ ၃၀၀။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၆၉။
 ဈာနိ - ဒီ၊ ၁။ ၁၇၆။ မာ၊ ၁။ ၂။ ၆၀။ သံ၊
 ၁။ ၃။ ၁၃၅။ ပဋိသန္ဓေ၊ ၂။ ၂၀။ ဓမ္မာ၊ ၁။
 ၄၂၆။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၃၃။ ဇာ၊ ၁။ ၃။ ၃၃၅။

၄၆၇။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၉၇။ ဈာယံ သု—
 အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၄။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၃-၅။ ဥဒါန၊ ဌ။
 ၃၄၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၇၊ ၄၈၇၊ ၅၁။ ဈာယံ—
 ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၈။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၂၆။ ဈာယံတ္ထ
 —ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၈၄။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ဋီ၊ ၂။ ၁၂။ ဈာယံသတိ — ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၃။
 ဥဒါန၊ ဌ။ ၁၀၄၊ ၃၄၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၈။ ဈာ-
 ယံသန္တိ — သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၆။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၈။
 ဈာယံသံ — ဇာ၊ ၂။ ၂၂၇။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၃၄၊
 ၂၆၇။ (ခ) ရင့်ကျက်၏။ သာ ပန န
 ဥဏှာ ဟုတွာ ဈာယတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇။
 ဈာယတိတိ ပရိပစ္စတိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၆၈။
 (-မူလဋီ၊ ၁။ ၁၅၅။) ဈာယေယျ—အဘိ၊ ဌ၊
 ၁။ ၃၇။

(၆) ရှိ၊ မြို့က်--ဖုတ်ကြည်း--သင်္ဂြိုဟ်-
 ၏။ (က) ပယ်သတ်--ပယ်စွန့်--ဖျက်ဆီး-
 ၏။ ဣမိနာယောဂိနော ဈာယန္တိတိပိ ဈာနံ၊
 ပစ္စနိကဓမ္မေ ဥဟန္တိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၆။ (ခ)
 မီးရှို့--မီးတိုက်--မီးသင်္ဂြိုဟ်-၏။ တေ
 ကေစိတကသ္မိ ဈာယန္တိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၄၀။
 (-၁။ ထေရီ၊ ဌ။ ၁၁၃-၄။) ဈာယရေ-ဥဒါန၊
 ဌ။ ၁၁၁။ ဈာယံ-ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၇။ သာရတ္ထ၊ ၁။
 ၅၃။ သိ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၆၄။

(၇) ညှိုးနွမ်း--ခြောက်သွေ့--ပင်ပန်း-
 နွမ်းနယ်-၏။ ဗဟိ ဝိစရန္တဿ စ ကာယေ
 ဝဏ္ဏာယတနံ ဝါတာတပေဟိ ဈာယတိ။ သံ၊
 ဌ၊ ၁။ ၂၈။ ဈာယတိတိ ဈာယန္တိ ဟောတိ၊
 ကိလမတိတိ အတ္ထော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၉။

(၈) ညည်းတွား--ညည်းညူ--၏။ စိရံ
 ဈာယရေ ဥယျမာနာ (ပေတ၊ ၁။ ၁၃၆)တိ....
 ဝိပုဋိသာရဂ္ဂိနာ ပရိဥယျမာနာ ဈာယန္တိ၊
 အနုတ္တုနန္တိတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ ဌ။ ၅၅။

(၉) စိုးရိမ်--ပူဆွေး--ငိုကြွေး--မြည်
 တမ်း--၏။ ကပဏော ဝိယ ဈာယသိ (ဇာ၊
 ၁။ ၁၃၅။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၄၆)တိ သဟဿဘဏ္ဍိကံ

ပရာဇိတော ကပဏော ဝိယ ဈာယသိ
 သောစသိ စိန္တေသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၉။ တု-
 ညေဝဈာယသိ (ဇာ၊ ၁။ ၁၃၅)တိ....ဈာယသိ
 ရောဒသိ ပရိဒေဝသိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၀၉။
 (-ဇာ၊ ၁။ ၂၆၁။ ဇာ၊ ၂။ ၃၄၊ ၃၆၁။ ဇာ၊ ဌ၊
 ၄။ ၂၂၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၂၁၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၃၄၉။)
 ဈာယာမိ--ဇာ၊ ၁။ ၅၉။ ဇာ၊ ၂။ ၁၅။ ဇာ၊ ဌ၊
 ၂။ ၁၇၄။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၇၁။

(၁၀) ကြံ့မိုင်--ငေးမော--တောဝေ-၏။
 မန္တော မစ္စုမုခံ ပတ္တော၊ အက္ခန္တိန္တောဝ
 ဈာယတိ။ သံ၊ ၁။ ၅၆။ မိလိန္တ၊ ၆၈။ အက္ခန္တိ-
 န္တောဝ ဈာယတိတိ အဝဈာယတိ ဗလဝ-
 စိန္တနံ စိန္တေတိ။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၀၅။ (-ဇာ၊ ၁။
 ၆၅။ ဇာ၊ ၂။ ၅၃။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁၅။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။
 ၂၁၄။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၂၆၅။) ဈာယန္တိ--ဓမ္မ၊
 ၃၆။ ပေဋကော၊ ၁၇၁။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၃။ ဈာယ-
 သိ -- သံ၊ ၁။ ၁၂၃။ ဇာ၊ ၁။ ၅၉၊ ၈၄၊ ၁၈၉၊
 ၂၉၇။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၀။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၄၊ ၃၆၅။
 ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၆၈။ ဈာယာမိ--ဇာ၊ ၁။ ၂၉၇။
 ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၃၄၆။

(၁၁) ကြံစည်--စဉ်းစား--တွေးတော-
 စိတ်ကူး-၏။ ဈာယတိ (အံ၊ ၃။ ၅၂၆)တိ
 စိန္တေတိ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၄၃။ (-မ၊ ၁။ ၄၁၀။ မ၊
 ၃။ ၆၄။ အံ၊ ၃။ ၅၂၆ ၇-၈။ သုတ္တနိ၊ ၄၀၇။
 မဟာနိ၊ ၁၁၆။ ပေဋကော၊ ၁၇၃။ အံ၊ ဌ၊ ၃။
 ၃၄၄။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၂၃၇။) ဈာယန္တိ--မ၊ ၁။
 ၄၁၀။ အံ၊ ၂။ ၃၁၂။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၁၅။ အံ၊ ဌ၊ ၃။
 ၁၁၇။ ဈာယသိ--အံ၊ ၃။ ၅၂၇-၈။ ဇာ၊ ၁။
 ၅၉၊ ၁၃၅။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၄။ ဈာယာမိ--
 ဇာ၊ ၁။ ၅၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၄။ ဈာယ--အံ၊
 ၃။ ၅၂၆။

(၁၂) ဝင်စား၏၊ ဈာနဝင်စား၏။ (က)
 ကြည့်ရှု--ဆင်ခြင်-၏။ သယံ ဝါ တံ ဈာယတိ
 ဥပနိဇ္ဈာယတိတိ ဈာနံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၆။
 (-ပဋိသံ၊ ၂၄၁၊ ၄၁၇။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၄၃။)
 ဈာယန္တိ--ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၆။ ဈာယတေ--သိ၊ ဋီ၊

သစ်၊ ၁။ ၁၁၂။ (ခ) လေ့လာ-ပွားများ- အားထုတ်-၏။ ဈာယတိ (ထေရ်၊ ၂၂၉) တိ အာရမ္မဏုပနိဇ္ဈာနန လက္ခဏုပနိဇ္ဈာနန စ ဈာယတိ။ သမထဝိပဿနံ ဥဿုက္ကာပေန္နောဘာဝေတိ။ ထေရ်၊ ၁။ ၁၃၅။ ဈာယတိ (ထေရ်၊ ၃၃၆) တိ အာရမ္မဏုပနိဇ္ဈာနံ လက္ခဏုပနိဇ္ဈာနညာတိ ဒုဝိဓေဓိ ဈာနံ အနုယုတ္တောဝိဟရတိ။ ထေရ်၊ ၁။ ၂၂၄၂။ သဗ္ဗသင်္ခါရနိဿန္တံ ပန နိဗ္ဗာနံ နိဿာယ ဖလသမာပတ္တိံ ဈာယတိ သမာပဇ္ဇတိ။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁၅၁။ (- ဒီ၊ ၂။ ၁၉၁။ ထေရ်၊ ၃၃၂-၃၆၊ ၃၄၅၊ ၃၅၁။ ထေရီ၊ ၄၁၈။ ဇာ၊ ၂။ ၅၃။ နေတ္ထိ၊ ၃၄။ ပေဋကော၊ ၂၆၈။ အံ၊ ၁။ ၃၄၄။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၆၂။ ထေရ်၊ ၁။ ၁၃၀၊ ၁၆၁-၂၊ ၃၂၂-၃၊ ၄၀၃။ ထေရီ၊ ၁။ ၂၄၇၊ ၂၅၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၈၉။ စူဠနိ၊ ၁။ ၄၃-၄။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁၀၂-၃။ ဇာ၊ ၁။ ၅၂၆-၅။ သိ၊ ၁။ ၁၆၁။ ၂။ ၂၂၀။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၆၆။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁၅၂။) ဈာယန္တိ-ဒီ၊ ၃။ ၇၈။ အံ၊ ၁။ ၁၄၅။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၀၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၈၉။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁၅၃။ ဈာယသိ-သံ၊ ၁။ ၁၈၂။ သံ၊ ၂။ ၇၄။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁၃၀။ သံ၊ ၁။ ၂၄၃။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁၀၃။ သံ၊ ၁။ ၂၇၉။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁၅၃၊ ၁၀၆။ ဈာယာမိ-သံ၊ ၁။ ၁၂၃၊ ၁၈၃။ ထေရ်၊ ၃၄၈။ ထေရီ၊ ၃၈၁။ အပါ၊ ၂။ ၁၁၇။ သံ၊ ၁။ ၁၇၀၊ ၂၄၄။ ထေရ်၊ ၁။ ၂၆၃၊ ၄၁၉၊ ၄၂၆။ ထေရီ၊ ၁။ ၃၀-၁။ ဈာယတေ-အပါ၊ ၂။ ၂၄၊ ၂၅၅။ ထေရ်၊ ၁။ ၁၁၉။ ထေရ်၊ ၁။ ၂၈၉။ ထေရီ၊ ၁။ ၁၃၆။ ဈာယ-သံ၊ ၁။ ၂၀၁။ ဓမ္မ၊ ၆၆။ ထေရ်၊ ၂၂၉၊ ၂၄၅၊ ၂၆၁၊ ၂၈၆။ သံ၊ ၁။ ၂၆၇။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၃၇၃-၅။ ထေရ်၊ ၁။ ၁၄၁၊ ၄၂၆-၇၊ ၃၀၁။ ထေရ်၊ ၁။ ၁၀၀-၂။ အပါ၊ ၁။ ၂၉၀။ ဈာယာဟိ-ထေရ်၊ ၂၈၆။ ထေရ်၊ ၁။ ၁၀၀-၂။ ဈာယထ-မာ၊ ၁။ ၅၆၊ ၁၆၇။ မာ၊ ၁။ ၅၂။ သံ၊ ၂။ ၃၄၇၊ ၅၃၅၊ ၅၄၁။ အံ၊ ၂။ ၇၇၊ ၅၀၄။ အံ၊ ၃။ ၁၉၄။ သံ၊ ၁။ ၁၄၈။ ထေရ်၊ ၁။ ၂၆၆။ မာ၊ ၁။ ၁။ ၂၉၆။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၁၆။ အံ၊ ၁။ ၁။ ၂၉။ ဈာ-

ယသု- ထေရ်၊ ၁။ ၂။ ၁၀၂။ ဈာယေယျ- ထေရ်၊ ၂၂၈။ ထေရ်၊ ၁။ ၁၂၈။ ဈာယေထ- သုတ္တနိ၊ ၃၈၉။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂။ ၂၁၄။ ဈာယေယျ-ဒီ၊ ၂။ ၁၉၁။ မာ၊ ၂။ ၂၈၅-၆-၇။ ဈာယိ-ဒီ၊ ၂။ ၁၉၃။ ဒီ၊ ၁။ ၂၅၇။ ဈာယိသန္တိ-ဝိ၊ ၁။ ၄၁၅။ ၅၈။

ဈာယတု (ကြိ) [ဈေ+အ+တု] လောင်၏။ သောင်ကျမ်း၏။ ဈာယတိ (၅၊ က) ကြည့်။

ဈာယတေ (ကြိ) [ဈေ+အ+တေ] ဝင်စား၏။ ဈာနဝင်စား၏။ (က) ကြည့်ရှု- ဆင်ခြင်-၏။ (ခ) လေ့လာ-ပွားများ-အားထုတ်-၏။ ဈာယတိ (၁၂၊ က၊ ခ) ကြည့်။

ဈာယထ (ကြိ) [ဈေ+အ+ထ] ဝင်စား၏။ ဈာနဝင်စား၏။ လေ့လာ-ပွားများ-အားထုတ်-၏။ ဈာယတိ (၁၂၊ ခ) ကြည့်။

ဈာယထ (ကြိ) [ဈေ+အ+အာ] နေ၏။ ဈာယတိ (၂) ကြည့်။

ဈာယန (န) [ဈေ+ယု] (၁) လောင်ခြင်း၊ လောင်ကျွမ်းခြင်း၊ မီးလောင်ခြင်း။ (၂) ဝင်စားခြင်း၊ ဈာနဝင်စားခြင်း။ (က) ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ခြင်း။ (ခ) လေ့လာ-ပွားများ-အားထုတ်-ခြင်း။ (၃) မီးလောင်ရာ။ (၄) မီးရှို့-မီးတိုက်-မီးသင်္ဂြိုဟ်-ရာ။ (၁) ကပ္ပဝိနာ-သောဟိနာမ ဈာယနဝသေန မဟာလောကဝိနာသော။ အဘိ၊ ၁။ ၃၈။ ဈာယိတိ ဈာယနံ ဥယျာဓိပဋိ။ သိ၊ ၁။ ၁၆၇။ (၂) (က) မဟန္တေန မဂ္ဂဖလဈာနေန မဟန္တဿ ဥဋ္ဌာရဿ ပဏီတဿ နိဗ္ဗာနဿ ဈာယနတော စ ဈာယိ။ ထေရ်၊ ၁။ ၂၂၂။ (-ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၂၃၄။) (ခ) ဈာနဇ္ဈာယနရတာယောတိ လောကိယလောကုတ္တရဿ ဈာနဿ ဈာယနေ အဘိရတာ။ ထေရီ၊ ၁။ ၂၇၁။ (၃) အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (၄) ဈာယနဒိဝသ-ကြည့်။

ဈာယနကာလ (ပု) [ဈာယန + ကာလ] မီး
လောင်ရာ-အခါ-ကာလ။ ဥဗ္ဗယုနဝေလာ
အဿာတိ ဈာယနကာလော ဘဝေယျ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈။

ဈာယနဒိဝသ (ပု) [ဈာယန+ဒိဝသ] မီးရှို့ -
မီးတိုက်-မီးသင်္ဂြိုဟ် - ရာနေ။ ဝိနယသုတ္တ-
နိပါတဒုဒ္ဒကပါဌဋ္ဌကထာသု ပန ဒုဒ္ဒကဘာဏ-
ကာနံ မတေန ကေမေဝ ဈာယနဒိဝသံ
ကတွာ ... ဝုတ္တံ။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၆၆။

ဈာယနပ္ပသုတ (တိ) [ဈာယန+ပသုတ] ဈာန်
ဝင်စားခြင်း၌ - လေ့လာ - ပျိုးများ - အား
ထုတ် - သော။သု။ ဥပဋ္ဌိတသတိတာယ အပ္ပ-
မတ္တော ပုဂ္ဂလော ဈာယန္တော ဈာယနပ္ပ-
သုတော ပရမံ ဥတ္တမံ နိဗ္ဗာနသုခံ ပါပုဏာတိ။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၅။

ဈာယနဝေလာ (ထိ) [ဈာယန+ ဝေလာ]
မီးလောင်ရာ-အခါ-ကာလ။ ဥဗ္ဗယုနဝေ-
လာတိ ဈာယနဝေလာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၇၃။

ဈာယနသတ္တာဟ (န) [ဈာယန + သတ္တာဟ]
မီးရှို့ - မီးတိုက် - မီးသင်္ဂြိုဟ် - ရာဇနစ်ရက်။
သတ္တသု ဓာတုပူဇာဒိဝသေသု ဂဟိတေသု
တဒိဝိနာဘာဝတော မဇ္ဈေ စိတကာယ
ဈာယနသတ္တာဟမ္ပိ ဂဟိတမေဝါတိ ကတွာ
ဝိသုံ န ဝုတ္တံ ဝိယ ဒိဿတိ။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၆၅။

ဈာယနသီလ (တိ) [ဈာယန + သီလ] ဝင်စား
လေ့ ရှိသော၊ အားထုတ်လေ့ ရှိသော။
ဈာယန္တိ သမထဝိပဿနာဈာနေဟိ ဈာယန-
သီလံ ဘာဝနာနုယုတ္တံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။
(-ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၃၃။)

ဈာယန္တ (တိ) [ဈေ+အန္တ။ ထိ-၌ ဈာယန္တိ]
(၁)ဝင်စားသော၊ဈာန်ဝင်စားသော။ (က)
ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-သော။ (ခ) လေ့လာ-
ပျိုးများ-အားထုတ်-သော။ (၂)ကြံ့မိုင်-

ငေးမော-တွေဝေ-သော။ (၃)ထွန်းလင်း-
တောက်ပ-သော။ (၄) လောင်သော၊ ပူ
လောင် - တောက်လောင် - မီးလောင် -
သော။ (၅) ညှိုးနွမ်း-ခြောက်သွေ့-ပင်
ပန်း-နွမ်းနယ်-သော။

(၁) ဝင်စားသော၊ ဈာန်ဝင်စားသော။
(က) ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင် - သော။ အာတာ-
ပိနော ဈာယတော ဗြာဟ္မဏဿ။ ဝိ၊ဥ၊၂။
အဘိ၊က။၁၄၃-၄။ ဥဒါန၊၇၈-၉။ နေတ္ထိ။
၁၂၄။ ဒုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၄၄-၅။ သာ-
ရတ္ထ၊၁။၆၆။ ဈာယတောတိ အာရမ္မဏူပ-
နိဇ္ဈာနလက္ခဏေန စ လက္ခဏူပနိဇ္ဈာန-
လက္ခဏေန စ ဈာနေန ဈာယန္တဿ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၄၀။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၂၃၃။
(-မ၊၂။၃၀၈။ သံ၊၁။၂၄၊၁၂။ အံ၊၃။၂၉၄။
ပဋိသံ၊၂၄၁၊၄၁၇-၈။ ဓမ္မ၊၁၇။ ဝိမာန၊၇၀။
ပေတ၊၂၁၇။ ထေရ၊၂၃၈၊၃၃၅။ ဇာ၊၁။
၂၆၃။ ဇာ၊၂။၃၇၂။ နေတ္ထိ၊၃၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၃၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄၊၁၇၂။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၅၊၄၀၅။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၉၄-၇။
ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၆၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀၊၄၂၇၊
၄၄၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၁-၅။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၇၃။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၁၀၃။ ဝဇီရ၊၃၉၅။
သံ၊ဋီ၊၁။၂၂၀၊၂၇၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၂၁။ နေတ္ထိ၊
ဝိ၊၁၅၂။၂၉၈၊၃၀၆။) အပ္ပမတ္တဿ ဈာယ-
တော (ထေရီ၊၄၀၂)တိ အပ္ပမတ္တာယ ဈာ-
ယန္တိယာ၊ လိင်္ဂဝိပလ္လာသေန ဟေတံ ဝုတ္တံ။
ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၇၉။ (ခ) လေ့လာ-ပျိုးများ-
အားထုတ်-သော။ ဝနသ္မိံ ဈာယန္တ (အပါ၊
၁။၁၉၄)န္တိ အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနလက္ခဏူပနိဇ္ဈာ-
နေဟိ ဈာယန္တံ စိန္တေန္တံ စိတ္တေန ဘာဝေန္တံ
ဝနမဇ္ဈေတိ အတ္တော။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။
ဈာယန္တ (သုတ္တနိ၊၃၄၁)န္တိ အပ္ပါဏကဇ္ဈာန-
မနုယုန္တံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄-၅။ (-ဓမ္မ၊
၇၀။ သုတ္တနိ၊၃၀၄၊၃၁၁။ အပါ၊၁။၃၈။

သုတ္တန်၊ ဌာ၊ ၂၆၂။ ထေရ၊ ဌာ၊ ၁၂၇၊ ၂၇၈။
ထေရ၊ ဌာ၊ ၂၂၃၈။)

(၂) ကြံ့မိုင်-ငေးမော-တေဝေ - သော။
ဈာနသိတိကံ ကာရဏာ သုက္ခခါဏမတ္တကေ
ဈာနန္တော ပဇ္ဇာယန္တော တိဋ္ဌသိ။ ဇာ၊ ဌာ၊
၃၁၄၆၈။ (-ဇာ၊ ၁။ ၂၆၃။ သံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၇၀။
ဇာ၊ ဌာ၊ ၄။ ၂၂၅။)

(၃) ထွန်းလင်း - တောက်ပ - သော။
သေယျထာပိ တေလပုဒိပဿ ဈာနတော
ယာ အစို၊ သော ဝဏ္ဏော။ ယော ဝဏ္ဏော၊
သာ အစိုတိ အစိုဉ္စ ဝဏ္ဏဉ္စ အဒ္ဓယံ
သမနုပဿတိ။ ပဋိသံ၊ ၁၃၇။ သံ၊ ဌာ၊ ၂။ ၂၃၅။
စူဠနိ၊ ဌာ၊ ၇၃။ ဈာနတောတိ ဇလတော။ မ၊
ဌာ၊ ၂။ ၂၄၉။ မ၊ ဌာ၊ ၄။ ၁၄၄။ ပဋိသံ၊ ဌာ၊ ၂။ ၅၅။
(-မ၊ ၁။ ၃၆၉။ မ၊ ၃။ ၁၉၀။)

(၄) လောင်သော၊ ပူလောင် - တောက်
လောင် - မီးလောင် - သော။ တာ ဂေဟေ
ဈာနန္တော ဝေဒနာပရိဂ္ဂဟကမ္မဋ္ဌာနံ မနသိ-
ကဓောန္တိယော ကာစိ ဒုတိယဖလံ၊ ကာစိ
တတိယဖလံ ပါပုဏိံ သု။ ဓမ္မ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၄၁။
ဥဒါန၊ ဌာ၊ ၃၄၈။ (-မိလိန္ဒ၊ ၂၉၂။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၁။
၅၁။) ဟတ္ထိသာလာသု ဈာနန္တိသုဟတ္ထိပိ-
ဋ္ဌာနိ ဈာနိ သု။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၁။ ၅၁။

(၅) ညှိုးနွမ်း - ခြောက်သွေ့ - ပင်ပန်း -
နွမ်းနယ် - သော။ ဈာနတိတိ ဈာနန္တိ
ဟောတိ၊ ကိလမတိတိ အတ္ထော။ သံ၊ ဌာ၊
၁။ ၁၁၉။

ဈာနန္တိ (ကြိ) [ဈေ + အ + အန္တိ] (၁) သိကုန်
၏။ (၂) ထွန်းလင်း - တောက်ပ - ကုန်၏။
(၃) လောင်ကုန်၏၊ လောင်ကျွမ်းကုန်၏၊ ပူ
လောင် - တောက်လောင် - မီးလောင် - ကုန်
၏။ (၄) ရှို၊ မြိုက် - ဖုတ်ကြည်း - သင်္ဂြိုဟ် -
ကုန်၏။ (၅) ညှိုးနွမ်း - ညှိုးညှိုး - ကုန်၏။
(၆) ကြံ့မိုင် - ငေးမော - တေဝေ - ကုန်၏။
(၇) ကြံ့စည် - စဉ်းစား - တွေးတော -

စိတ်ကူး - ကုန်၏။ (၈) ဝင်စားကုန်၏၊ ဈာန
ဝင်စားကုန်၏။ (က) ကြည့်ရှု - ဆင်ခြင် -
ကုန်၏။ (ခ) လေ့လာ - ပွားများ - အား
ထုတ် - ကုန်၏။

(၁) ဈာနတိ (၁) ကြည့်။ (၂) ဈာနတိ
(၄) ကြည့်။ (၃) ဈာနတိ (၅) ကြည့်။
(၄) ဈာနတိ (၆) ကြည့်။ (၅) ဈာနတိ
(၈) ကြည့်။ (၆) ဈာနတိ (၁၀) ကြည့်။
(၇) ဈာနတိ (၁၁) ကြည့်။ (၈) က၊ ၁။
ဈာနတိ (၁၂) က၊ ၁။ ကြည့်။

ဈာနန္တိ (ထိ) [ဈာနန္တိ + ဤ] (၁) ဝင်စား
သော၊ ဈာနဝင်စားသော၊ ကြည့်ရှု - ဆင်
ခြင် - သော။ (၂) လောင်သော၊ ပူလောင် -
တောက်လောင် - မီးလောင် - သော။ ဈာ-
နန္တိ (၁) က (၄) ကြည့်။

ဈာနမာန (တိ) [ဈေ + အ + မာန] (၁) ဝင်စား
သော၊ ဈာနဝင်စားသော။ (က) ကြည့်ရှု -
ဆင်ခြင် - သော။ (ခ) လေ့လာ - ပွားများ -
အားထုတ် - သော။ (၂) ထွန်းလင်း - တောက်
ပ - သော။ (၁) (က) ဈာနိ တပတိ ပြာဟ္မ-
ဏောတိ ခိဏာသဝပြာဟ္မဏော ဒုဝိဓေန
ဈာနေန ဈာနမာနော တပတိ ဝိရောစတိ။
သံ၊ ဌာ၊ ၂။ ၂၂၆။ ဈာနံ သမာပဋိတွာ သမာ-
ဟိတေန စိတ္တေန ဝိပဿနံ ဝဇေတွာ ဖလ-
သမာပတ္တိံ သမာပဋိတွာ နိသိန္နောတိ အာဟ
ဒုဝိဓေန ဈာနေန ဈာနမာနောတိ။ သံ၊ ဌာ၊
၂။ ၂၀၀။ (-နေတ္ထိ။ ၃၄။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၅။ ၂၆၅။
နေတ္ထိ၊ ဌာ၊ ၁၀၃။ နေတ္ထိ၊ ဌာ၊ ၆၇။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။
၁၅၃။) (ခ) ဝနသ္မိံ ဈာနမာနန္တိ အာရမ္မ-
ဏုပနိဇ္ဈာနလက္ခဏုပနိဇ္ဈာနေဟိ ဈာနန္တိ
စိန္တန္တိ စိတ္တေန ဘာဝေန္တိ ဝနမဇ္ဈေတိ
အတ္ထော။ အပ၊ ဌာ၊ ၂။ ၁၆၂။ (ဤ အဋ္ဌကထာ၏
သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗပါဠိတော်၌ ကား ဝနမိ ဈာနန္တိ
ဟု ရှိသည်။ အပ၊ ၁။ ၁၉၄။) (၂) တေန ခေါ
ပန သမယေန ဘဂဝါ ရတ္တန္တကာရတိမိသာယံ

ဈာန်တ (န) [ဈေ + တ] (၁) ကြံစည် - စဉ်းစား - တွေးတော - စိတ်ကူး - ခြင်း။ (တိ) (၂) လောင်အပ်သော၊ တောက်လောင် - မီးလောင် - အပ်သော။ (၁) ကထံ ကာရဏာ - ကာရဏံ ဇာနန္တဿ သန္တဿ ဈာန်တံ ဟောတိ။ အံဠာ ၂။ ၃၄၃။ (၂) န ဟိ အစူန္တသံယောဂဝသေန နိရန္တရံ သတ္တာဟမေဝ အဂ္ဂိနာ ဈာန်တံ တတ္ထ ပစ္ဆိမဒိဝသေယေဝ ဈာန်တတ္တာ။ သီဠာ ၁။ ၆၄။

ဈာန်တုံ (ကြိ ဝိ) [ဈေ + တုံ] ဝင်စားခြင်းငှါ၊ ဈာန်ဝင်စားခြင်းငှါ။ (က) ကြည့်ရှု - ဆင်ခြင် - ခြင်းငှါ။ (ခ) လေ့လာ - ပွားများ - အားထုတ် - ခြင်းငှါ။ (ဂ) လေ့လာတတ် သုခတ္ထု။ ဈာန်တုံ ဝိပဿတုံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၉၂၊ ၃၁၄၊ ၃၂၅။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၀။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၉၃။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၇၇။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၁၅။ သီဠာ ၁။ ၁။ ၁၀၉။ ဈာန်တုံ အဋ္ဌတိ - သာရမ္မဏေသု ယတ္ထ ကတ္ထမိ စိတ္တံ ဥပနိဇ္ဈာယိတုံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၉၃။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၃။ (- ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၅၀။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၂။ သီဠာ ၁။ ၁။ ၃၁၀-၉။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၀။) (ခ) ကရုဏံ ဈာန်ဈာန်တုံ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၉၁-၂။

ဈာန်တုကာမ (တိ) [ဈာန်တုံ + ကာမ] ဈာန်ဝင်စားခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ ဈာန်ဝင်စားလိုသောသူ။ အလံ ဈာန်တုကာမဿ၊ ပဟိတတ္ထဿ မေ သတော။ ထေရ၊ ၃။ ၅၁။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၄၀။ (- ၄၅၂။)

ဈာန်တ္ထ (ကြိ) [ဈေ + အ + အာ] လောင်ပြီ၊ လောင်ကျွမ်းပြီ၊ ပူလောင် - တောက်လောင် - မီးလောင် - ပြီ။ ဈာယတိ (၅၊ က) ကြည့်။

ဈာန်တု (ကြိ ဝိ) [ဈေ + တု] လောင်၍၊ လောင်ကျွမ်း၍၊ မီးလောင်၍။ ယထာ ဓမ္မာနံ အပရိသုဒ္ဓလောဟံ ဈာန်တု ဈာမ - အင်္ဂါရော ဟောတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၆၂။ (- ၁၇၆။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၅၃၊ ၂၄၂။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀။ ဓမ္မ၊ ၄။

၁။ ၁၄၃။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၅၅-၆။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၄၉။ ထေရီ၊ ၄။ ၆။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၂၉၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၁၁။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၉။)

ဈာန်နိ (တိ) [ဈာန် + နိ] ဈာန်ရရှိသော - ဈာန်နှင့်ပြည့်စုံသော - ဈာန်ဝင်စားသော - ဈာန်ဝင်စားမှု၌ - မွေ့လျော် - ပျော်ပိုက် - နှစ်ခြိုက် - သော - ထေရီမ။ ဈာယိ (၁၊ ဘ) ကြည့်။

ဈာယိသံ [ဈေ + အ + သံ] လောင်လတ္တံ့၊ လောင်ကျွမ်းလတ္တံ့၊ ပူလောင် - တောက်လောင် - မီးလောင် - လတ္တံ့။ ဈာယတိ (၅၊ က) ကြည့်။

ဈာယိသတိ (ကြိ) [ဈေ + အ + သတိ] လောင်လတ္တံ့၊ လောင်ကျွမ်းလတ္တံ့၊ ပူလောင် - တောက်လောင် - မီးလောင် - လတ္တံ့။ ဈာယတိ (၅၊ က) ကြည့်။

ဈာယိသန္တိ (ကြိ) [ဈေ + အ + သန္တိ] (၁) လောင်ကုန်လတ္တံ့၊ လောင်ကျွမ်းကုန်လတ္တံ့၊ ပူလောင် - တောက်လောင် - မီးလောင် - ကုန်လတ္တံ့။ (၂) ဝင်စားကုန်လတ္တံ့၊ ဈာန်ဝင်စားကုန်လတ္တံ့၊ လေ့လာ - ပွားများ - အားထုတ် - ကုန်လတ္တံ့။ ဈာယတိ (၅၊ က) (၁၂၊ ၁) ကြည့်။

ဈာယိသသိ (ကြိ) [ဈေ + အ + သသိ] ထွန်းလင်း - တောက်ပ - လတ္တံ့။ ဈာယတိ (၄) ကြည့်။

ဈာယိ (တိ) [ဈေ + ဣ။ ထိ - ဌိ ဈာယိ၊ ဈာယိနိ] (၁) ဈာန်ဝင်စားသော၊ ဈာန်ဝင်စားလေ့ ရှိသောသူ။ (က) ကြည့်ရှု - ဆင်ခြင် - တတ်သောသူ။ (ခ) လေ့လာ - ပွားများ - အားထုတ် - တတ်သောသူ။ (ဂ) ဈာန်ရရှိသော၊ ဈာန်နှင့်ပြည့်စုံသော၊ ဈာန်ဝင်စားမှု၌ - မွေ့လျော် - ပျော်ပိုက် - နှစ်ခြိုက် - တတ်သောသူ။ (၂) (ကံလေသာကို) - ရှိ၊ မြှိုက် - ပယ်သတ် - ဖျက်ဆီး - သောသူ။

(၁) ဈာန်ဝင်စားသော၊ ဈာန်ဝင်စား
 လေ့ရှိသောသူ။ (က) ကြည့်ရှု - ဆင်ခြင် -
 တတ်သောသူ။ ဈာယံ (ဒီ၊ ၂။ ၂၁၂) တံ
 လက္ခဏပနိဇ္ဈာနေန စ အာရမ္မဏပနိဇ္ဈာနေန
 စ ဈာယံ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၉၃။ ဈာယံတံ စတ္တာ-
 ရော ဈာယံ။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၃၅၅။ ဈာယတိတံ
 ဈာယံ။ စတ္တာရော ဈာယံတံ ဈာယံနော
 စတ္တာရော ဇနာ ဝုစ္ဆန္တိ။ အဘိ၊ ၂။ ၄၄၃။
 ယော ဇနော ဈာယတိ အာရမ္မဏံ ဩလော-
 ကေတိ ဣတိတသ္မာ သော ဇနော ဈာယံ
 နာမ။ အဘိ၊ ၂။ ၂။ ယော။ ၂၄၆။ ဈာယံ
 (ဝိမာန။ ၆) န္တိ အာရမ္မဏပနိဇ္ဈာနံ လက္ခဏ-
 ပနိဇ္ဈာနန္တိ ဒုဝိဇ္ဇေနာပိ ဈာနေန ဈာယန-
 သီလံ။ ဝိမာန၊ ၂။ ၂။ ဈာယံ (နေတ္ထိ၊ ၃၄) တံ
 ဖလသမာပတ္တိဈာနေန ဈာယံ။ သော ဟိ
 သဗ္ဗသင်္ခါရနိဿဋ္ဌံ နိဗ္ဗာနံ အာလမ္ဗိတော
 သမာပဇ္ဇနဝသေန ဈာယတိ။ နေတ္ထိ၊ ၂။ ၁၀၂။
 (- ဒီ၊ ၂။ ၁၀၈။ မ၊ ၂။ ၄၁၁။ သံ၊ ၁။ ၂၂၊
 ၄၃၅၊ ၂၂၊ ၁၅၀၊ ၂၃၁၊ ၄၂၆။ သံ၊ ၂။ ၂၂၆-
 ၂၃၄။ အံ၊ ၂။ ၃၁၂-၃။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၃၅၆။ ဥဒါန။
 ၁၄၉။ ပေတ။ ၁၀၅။ ဣတိဝုတ်။ ၂၄၃-၆၊
 ၂၇၀။ မဟာနိ၊ ၂၉၁။ စူဠနိ၊ ၁၅၄။ နေတ္ထိ။
 ၃၄။ ဒီ၊ ၂။ ၂၇၆-၇။ မ၊ ၂။ ၃၃၆။ မ၊ ၂။ ၃၃၆။
 ၂၉၉။ သံ၊ ၂။ ၁၆၂၊ ၁၆၃။ သံ၊ ၂။
 ၂၂၆။ အံ၊ ၂။ ၃၁၂၊ ၃၁၃၊ ၃၄၄။ ဓမ္မ၊ ၂။ ၁၄၇၊
 ၄၄၂-၃-၄။ ဓမ္မ၊ ၂။ ၂၅၃-၄၊ ၃၉၅-
 ၆၊ ၄၂၇။ ဥဒါန၊ ၂။ ၂၇၇။ ဣတိဝုတ်၊ ၂။ ၁၀၁၊
 ၁၆၂၊ ၂၃၄။ ပေတ၊ ၂။ ၁၃၃-၄။ ထေရ၊ ၂။
 ၂။ ၄၆၊ ၂၁၄-၆၊ ၂၂၅-၆၊ ၂၇၂။ အပ၊ ၂။
 ၂၄၈။ မဟာနိ၊ ၂။ ၃၅၆။ စူဠနိ၊ ၄၃-၄။
 ဒီ၊ ၂။ ၂၇၇။ သံ၊ ၂။ ၂၂၀။ အံ၊ ၂။ ၁၆၈။
 အံ၊ ၂။ ၃၅၄။ မူလ၊ ၂။ ၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၄။
 နေတ္ထိ၊ ၂။ ၆၆။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၁၅၁-၂-၄၊ ၂၀၅။)

(ခ) လေ့လာ - ပျိုးပျား - အားထုတ်
 - တတ်သောသူ။ ဈာယံ (ထေရ၊ ၂။ ၂။
 ထေရ၊ ၂။ ၂။ ၂။) တံ ဈာယနသီလသ၊

ယောနိသောမနသိကာရေသု ယုတ္တဿာတိ
 အတ္ထော။ ထေရ၊ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ (- အပ၊ ၁။ ၁၉။
 ထေရ၊ ၂။ ၂။ ၂။ ၂။ အပ၊ ၁။ ၂။ ၂။ ၂။)

(ဂ) ဈာန်ရရှိသော၊ ဈာန်နှင့်ပြည့်စုံ
 သော၊ ဈာန်ဝင်စားမှု၌ - မွေ့လျော် - ပျော်
 ပိုက် - နှစ်ခြိုက် - သောသူ။ ဈာယံ ဈာ-
 နပဿတော။ မဟာနိ၊ ၂။ ၂။ အာရမ္မဏပနိဇ္ဈာ-
 နဝသေန ဈာနံ အဿ အတ္တိတံ ဈာယံ။
 မဟာနိ၊ ၂။ ၂။ ၂။ ဈာယံနံ ယဒိဒံ ကင်္ခါရေဝ-
 တော။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၂။ ဈာယံနန္တိ ဈာနလာဘိ-
 နံ ဈာနဘိရတာနံ။ အံ၊ ၂။ ၁။ ၁၈၀။ ဈာယံ
 သမာပတ္တိကုသလော (အံ၊ ၂။ ၁၈၀) တံ ဈာ-
 နေဟိ စ သမ္ပန္နော သမာပတ္တိယဉ္စ ဆေကော။
 အံ၊ ၂။ ၁။ ၂။ ၂။ (- ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂။ ၂။ ဝိ၊ ၄။ ၁၉၃။
 ဒီ၊ ၂။ ၂။ ၂။ ဒီ၊ ၂။ ၁၈၈။ မ၊ ၂။ ၆၄။ အံ၊ ၁။
 ၂။ ၁၈၂။ အံ၊ ၂။ ၁၈၄။ အံ၊ ၂။ ၁၈၂-၇၊
 ၅၂၇-၈။ ဓမ္မ၊ ၁၆။ သုတ္တနိ၊ ၂။ ၁၉၀၊ ၄၃၂။ ပေ-
 တ။ ၁၀၅။ ထေရ။ ၃၀၇၊ ၃၁၇၊ ၃၃၈၊ ၃၄၆၊
 ၃၅၆၊ ၃၆၀။ အပ၊ ၁။ ၁၉၂၊ ၃-၄၊ ၃၃၃၊ ၃၃၁၊
 ၁၁၆၊ ၃၁၆။ အပ၊ ၂။ ၄၈၊ ၁၄၇။ စူဠနိ၊ ၄၊ ၂၇၇။
 နေတ္ထိ၊ ၆၄။ ပေဋကော။ ၂၃၈၊ ၂၆၅-၈။
 မိလိန္ဒ၊ ၂။ ၃၄-၅၊ ၃၉၅။ ဝိ၊ ၂။ ၁၈၀။ ကင်္ခါ။
 ၁၂၄၊ ၁၉၅။ မ၊ ၂။ ၁၁၅၊ ၁၆၅။ မ၊ ၂။
 ၁၄၉။ မ၊ ၂။ ၄၇၅။ အံ၊ ၂။ ၁၁၈၊ ၁၂၀-၁၊
 ၃၄၇။ အံ၊ ၂။ ၃၁၂၊ ၃၁၃။ ပဋိသံ၊ ၂။ ၃၁၂။
 ဓမ္မ၊ ၂။ ၁၄၇။ သုတ္တနိ၊ ၂။ ၁၁၆၊ ၁၉၀၊ ၂၁၇၊
 ၂၈၀၊ ၃၁၅။ ထေရ၊ ၂။ ၁၉၄၊ ၄၀-၁၊ ၈၂၊ ၁၂၄-
 ၅၊ ၁၇၂၊ ၄၈၅။ ထေရ၊ ၂။ ၂။ ၁၄၅၊ ၂၅၅-၆၊
 ၃၈၈၊ ၃၉၆၊ ၄၆၀။ မဟာနိ၊ ၂။ ၃၅၆၊ ၃၇၂။ ဇာ၊
 ၂။ ၃၁၂။ ဇာ၊ ၂။ ၄၇၇။ နေတ္ထိ၊ ၂။ ၁၃၄။
 ဝဇီရ၊ ၁၅၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၁၉။ သာရတ္ထ၊
 ၂။ ၇၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၇၆။ သီ၊ ၂။ ၁၆၈၊ ၄၉၊
 ၁၂၀။ ဒီ၊ ၂။ ၁၈၈။ မ၊ ၂။ ၁၂၀။ မ၊ ၂။ ၃၃၄။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၄။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၃၅၉။)
 ဈာယံနံ ယဒိဒံ ဥတ္တရာ နန္ဒမာတာ။ အံ၊ ၁။
 ၂။ ၂။ ဈာယံနန္တိ ဈာနဘိရတာနံ ဥပါသိ-

ကာနံ ဥတ္တရာ နန္ဒမာတာ အဂ္ဂိတိဒဿေတိ။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၂။ ဈာယိနီနံ ဘိက္ခုနီနံ၊ အဂ္ဂဋ္ဌာ-
နမပတ္တယိ။ အပ၊၂။၂၅၃။ ထေရီဋ္ဌ၊၈၅။
(၂) (ကိလေသာကို) ရှို့မြှိုက် - ပယ်သတ် -
ဖျက်ဆီး - သော၊သု။ဈာယိ(ဝိမာန။၆)န္တိ....
တေန ဝါ ဈာပေတဗ္ဗံ သဗ္ဗကိလေသပက္ခံ
ဈာပေတွာ ဌိတံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၃၃။

ဈာယိဘာဝ (ပု) [ဈာယိ + ဘာဝ] ဈာန်ရရှိ
သော - ဈာန်ဝင်စားမှု၌ - မွေ့လျော် - ပျော်
ပိုက် - နှစ်ခြိုက် - သော - သူ၏အဖြစ်။တေနဝ
စ နံ တေဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ
ဘိက္ခုနံ ဈာယိနံ ယဒိဒံ ကင်္ခါရေဝတောတိ
ဈာယိဘာဝေန တေဒဂ္ဂေ ဌပေသိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။
၂၇၇။

ဈာယိဝိသေသတာ (ထိ) [ဈာယိ + ဝိသေသ +
တာ] ဈာန်ရပုဂ္ဂိုလ်အထူး၏အဖြစ်။ သေက္ခ-
ဈာယိအသေက္ခဈာယိအာဒိဝိသေသမပေက္ခိ-
တွာ ယာ ဈာယိဝိသေသတာ ဝုတ္တာ၊ သာ
အယံ ဈာယိဝိသေသတာ ဈာယိနော ဝေမ-
တ္တတာ နာမ။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၀၅။

ဈာယိသာမညတာ (ထိ) [ဈာယိ + သာမည +
တာ] ဈာန်ရပုဂ္ဂိုလ် သာမည၏အဖြစ်။ ဈာ-
ယိတိ သေက္ခဈာယိအာဒိဝိသေသံ အနပေ-
က္ခိတွာ ယာ ဈာယိသာမညတာ ဝုတ္တာ၊ သာ
ဈာယိသာမညတာ ဈာယိနော ကေတ္တတာ
နာမ။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၂၀၅။

ဈာယေထ (ကြိ) [ဈေ + အ + ထေ] ဝင်စားရာ၏၊
ဈာန်ဝင်စားရာ၏၊ လေ့လာ - ပျိုးများ -
အားထုတ် - ရာ၏။ ဈာယတိ(၁၂၊ခ)ကြည့်။

ဈာယေယျံ (ကြိ) [ဈေ + အ + ယေျံ] ဝင်စားအံ့၊
ဈာန်ဝင်စားအံ့၊ လေ့လာ - ပျိုးများ - အား
ထုတ် - အံ့။ ဈာယတိ (၁၂၊ခ)ကြည့်။

ဈာယေယျ (ကြိ) [ဈေ + အ + ယေျ] (၁) ထွန်း
လင်း - တောက်ပ - ရာ၏။ (၂) လောင်ရာ

၏၊ လောင်ကျွမ်းရာ၏။ (က) ပူလောင် -
တောက်လောင် - မီးလောင် - ရာ၏။ (ခ) ရင့်
ကျက်ရာ၏။ (၃) ဝင်စားရာ၏၊ ဈာန်ဝင်
စားရာ၏၊ လေ့လာ - ပျိုးများ - အား
ထုတ် - ရာ၏။ ဈာယတိ (၄) (၅၊က၊ခ)
(၁၂၊ခ)ကြည့်။

ဈာသဒ္ဓ (ပု) [ဈာ + သဒ္ဓ] ဈာသဒ္ဓါ၊ ဈာ-
ဓာတ်။ အဘိပုဗ္ဗော ဝါ ဈာသဒ္ဓေါ လုဗ္ဗနေ
နိရုဋ္ဌော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၆၉။ (-မ၊ဋီ၊
၁။၂၁၃။)

ဈေသဒ္ဓ (ပု) [ဈေ + သဒ္ဓ] ဈေသဒ္ဓါ၊ ဈေ
ဓာတ်။ ဈေသဒ္ဓေါ စိန္တာယံ ပဋိတောတိ
အာဟ “လာမကတော ဝါ စိန္တာပေန္တိ”တိ
အာဒိ၊ အယမေဝ စ အနေကတ္တတ္တာ ဓာတုနံ
ဩလောကနတ္ထောပိ ဟောတီတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။
သာရတ္ထ၊၃။၂၄။ (- ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၂၆။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၁၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၂၀။
သံ၊ဋီ၊၂။၁၄၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၇၇။)

၉° ၉-အက္ခရာ၊ ၄၁-လုံးသော အက္ခရာတို့တွင်
ဗျည်း-အာစောက်၌ ဖြစ်သော(တာလုဇ)-
စဝဂ် ပဉ္စမ-အက္ခရာ။

ယင်း ၉-အက္ခရာသည် (၁) ပစ္စည်း ၉ ၊
(၂) အက္ခရာတမျိုးမှ ပြောင်းလဲလာသော
၉ ၊ (၃) အာဂုံ ၉ ဟု ၃-မျိုးတွေရှိသည်။
(၁) ပစ္စည်း ၉ သည် တဒ္ဓိတ်ပစ္စည်း ၉၊ ကိတ်
ပစ္စည်း ၉ ဟု ၂-မျိုးတွေရှိသည်။ တဒ္ဓိတ်
ပစ္စည်း ၉ သည် (က) အမျိုးအနွယ်၊ (ခ)
ဖြစ်၏၊ (ဂ) အစီးအပျိုး၊ (ဃ) သိအပ်၏၊
(င) ကောင်း၏၊ (စ) ထင်ရှား၏ဟု
ဟောနိုင်သော အနက် ၅-မျိုးရှိသည်။ (က)
အမျိုးအနွယ်။ အဒ္ဓသာ ခေါ် ပါယာသိ
ရာဇညော။ ဒီ၊၂။၂၅၃။ ရာဇညော။ မောက်။
၄။၆။ စသည်။ (ခ) ဖြစ်၏၊ (ဂ) အစီး
အပျိုး။ သာမဏော ခလု ဘော ဂေါတမော
ကမ္မဝါဒီ ကိရိယဝါဒီ အပါပပုရေက္ခာရာ

မြဟူညာယ ပဇာယ။ ဒီ၁။၁၀၈။ မြဟူနိ
 သေဋ္ဌေ ဗုဒ္ဓေ ဘဂဝတိ ဘဝါ တဿ ဓမ္မ-
 ဒေသနာဝသေန အရိယာယ ဇာတိယာ ဇာ-
 တတ္တာ၊ မြဟူနော ဝါ ဘဂဝတော ဟိတာ
 ဂရုကရုဏာဒိနာ၊ ယထာနုသိဋ္ဌပဋိပတ္တိယာ
 စ...မြဟူညာ။ ဒီ၁။၁၁၇။ မောက်၁၄။၆။
 သျ။ (ဃ) သိအပ်၏။ ဤ အဂ္ဂန္တိ ဇာနိတဗ္ဗံ
 အဂ္ဂညံ။ ဒိတ္တံ။ ဗာလာဝတာရ။ ၂-လည်း
 ကြည့်။ (င) ကောင်း၏။ အပိ နု တေ
 ဝိဏာ တသ္မိံ သမယေသရဝတိ ဝါ ဟောတိ
 ကမ္မညာ ဝါတိ။ ဝိ၁။၂၆၉။ ကမ္မေ သာဓု...
 ကမ္မညံ။ မောက်၁၄။၇၃။ (စ) ထင်ရှား၏။
 တေန ခေါ ပန သမယေန အညတရော ပုရာ-
 ဏကုလပုတ္တော ခိဏကောလညော သုခမာ-
 လော ဟောတိ။ ဝိ၁။၁၂၀။ မာတိပက္ခပိတိ-
 ပက္ခတော ကောလညာ ခိဏာ ဝိနဋ္ဌာ မတာ
 အဿာတိ ခိဏကောလညော။ ဝိ၁။၁၂၆။
 ကောလညာတိ ကုလေ ဇာတာ၊ တတ္ထ ဝါ
 ဝိဒိတာ ဉာတာ ပသိဒ္ဓါ၊... ကောလညာတိ
 ဉာတာနံ နာမံ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၂၀။

ကိတ်ပစ္စည်း၂။ ကညာ စမဏိကုဏ္ဍလံ။
 ဇာ၁။၈၇။ ကာမိယတိတိ ကညာ။ ဣဒါ။
 ၄၉။ စသည်။

(၂) အက္ခရာတမျိုးမှ ပြောင်းလဲလာ
 သော၂ သည် (က) စမှ ပြောင်းလဲလာသော
 ၂။ (ခ) ဇမှ ပြောင်းလဲလာသော၂။ (ဂ)
 ဣ+ယမှ ပြောင်းလဲလာသော၂။ (ဃ) ဣ=
 ဣ+ယမှ ပြောင်းလဲလာသော၂။ (င) နှ=
 န+ယမှ ပြောင်းလဲလာသော၂။ (စ) နိဂ္ဂ-
 ဟိတ်+ယမှ ပြောင်းလဲလာသော၂။ (ဆ)
 နိဂ္ဂဟိတ်သက်သက်မှ ပြောင်းလဲလာသော၂
 ဟု၇-မျိုး တွေရှိသည်။ (က) ပုစ္ဆိတဗ္ဗောတိ
 ပဉ္စော၊ ဉာတုမိစ္ဆတော ဟိ အတ္ထော ပဉ္စော
 နာမ။ ပုစ္ဆ ပုစ္ဆနေ၊ စသ ဤ၊ ဆဿ ဟော၊
 ၂ သ အ။ ဓာန်၊ ၁။၁၁၅။ (ခ)သော ယညော
 နိဋ္ဌာနမဂမာသိ။ ဒီ၁။၁၃၅။ ဇသ ပရရူပတ္တံ

ယဇန္တာနေန ယညော။ ဣဒါ။၄၉။ ယဇ-
 ဒေဝပူဇာသင်္ဂဟကရုဏဒါနဓမ္မေသု၊ ယဇနံ
 ယာဂေါ၊ ဣဒါ...ဇသ ဉာတ္ထေ ယညော။
 ဓာန်၊ ၁။၄၁၂။ မဇ္ဇသုဒ္ဓိယံ၊ ဌော၊ ဇသ ဤ၊
 ဣတ္ထိယံ အာ။ မဉ္ဇိဌာ။ သူစိ။ (ဂ) ဇိသည-
 (ဇာ၁။၃၆၆)န္တိ သသိတုံ ဣတ္ထတိတိ ဇိ-
 သတ္ထော။ ပုဂ္ဂလောသော ယေဝ သကတ္ထေ
 ဣပစ္စယဝသေန ဇိသညံ။ ဇာတ်၊ ၁။၁၆။
 (ဃ) ပေါက္ခရညော စ မေတ္ထေ၊ ပုထုလော-
 မနိသေဝိတာ။ ဝိမာန။ ၆။ ရှု၊ ၁။၄၄။ မောက်၊
 ၂။၁၁၆။ စသည်။ (င) အာကိဉ္ဇညံ ပေက္ခ-
 မာနော သတိမာ။ သုတ္တနိ၊ ၄၄၀။ အာကိဉ္ဇ-
 နဿ ဘာဝေါ အာကိဉ္ဇညံ။ အဘိ၊ ၁။၂၅၁။
 နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၇။ အညာသိ ဝတ ဘော
 ကောဏ္ဍညော။ ဝိ၁။၁၇။ အံ၊ ၁။၁၁၄။
 ရှု၊ ၃၆၉၊ ၃၇၀။ မောက်၊ ၄။၄။ စသည်။ (စ)
 သညာစိကာယ ပန ဘိက္ခုနာ ကုဋိ ကာရ-
 ယမာနေန။ ဝိ၁။၂၂၃။ အနုသညာယ-
 မာနော(မ၊ ၃။၅၉)တိ အနုသညာယမာ-
 နော၊...အနုဝိစရမာနော ဝါ။ မ၊ ၁။၄၄။၄၈။
 “အနုသညာယမာနော”တိ ဝါ ပါဌော။ တတ္ထ
 ယ-ကာရဿ ၂-ကာရံ ကတာ နိဒ္ဒေသောတိ
 အာဟ “အနုဝိစရမာနော”တိ။ မ၊ ၁။၂။
 ၂၆၀။ ယညဒေဝ ပရိသံ ဥပသင်္ကမတိ။ ဒီ၊ ၂။
 ၇၂-၃။ ပဋိသံ၊ ၄၁၈။ ယညဒေဝါတိ ယံ ယံ
 ဝေ။ ပဋိသံ၊ ၁။၂၂၁။ သညောဂါယ သံ-
 ဝတ္တန္တိ နော ဝိသညောဂါယ။ ဝိ၁။၄၄၉။
 သညောဂါယာတိ ဝဇ္ဇေ သံယောဇနတ္ထာယ။
 သာရတ္ထ၊ ၃။၄၄၄။ ရှု၊ ၅၁။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၄၁။
 မောက်၊ ၁။၄၂။ စသည်။ (ဆ) ပဏ္ဍိတာနဉ္စ
 သေဝနာ။ ခုဒ္ဒက၊ ၃။ မဟဉ္စ ရာဇာနုဘာ-
 ဝေနာ(ဒီ၁။၄၆)တိ မဟတာ စ ရာဇာနု-
 ဘာဝေန။ ဒီ၊ ၁။၁၃၅။ မဟဉ္စာတိ ကာရ-
 ဏတ္ထေ ပစ္စတ္တဝစနန္တိ အာဟ မဟတာ စာ-
 တိ။ ဒီ၊ ၁။၂၁၆။ အာဟဉ္စ အမတဒန္တုဘိ။
 ဝိ၁။၁၂။ မောက်၊ ၁။၆၆။ ၆၇။ ဩကဉ္စဟံ

တကုသိုလ် အနေငံ။ သုတ္တနိ။၄၄၅။ ဩကဉ္စ-
 ဟန္တိ အာလယံ ဧဟံ။ သုတ္တနိ။၄၅၂။၃၁၄။
 ဝဉ္စ၍ ဣတ္ထိ ကုလူပကံ ဘိက္ခု ဧတဒဝေါ-
 စ။ဝိ။၁။၁၀၇။ ဟနတိဿ ဝဓော၊ နိဂ္ဂဟိ-
 တာဂမော၊ ဓဿ ဈော စ။ ဓာနံ၊၄။၄၉၈။
 နေသော မမန္တိ ဣတိ နံ ဝိဇ္ဇော(သုတ္တနိ။
 ၃၁၈)တိ တံ ဝေရူပံ “မိတ္တပဋိရူပကော
 သော၊ နေသော မေ မိတ္တော”တိ ဧဝံ
 ပဏ္ဍိတော ပုရိသော ဝိဇ္ဇာနေယျ။ သုတ္တနိ။
 ၄၅၁။၃၁၂။ ဤအဝဓောဓနေ နာပစ္စယော....
 ဤဒေသေ ဥဿ ဇံအာဒေသော.... နိဂ္ဂဟိ-
 တဿ ဝဂ္ဂန္တတ္ထံ၊ ဝိဇ္ဇော။ ရူ။၅။၁၃-၆။ တေန
 ဟိ မဟာရာဇ တညေဝေတ္ထ ပဋိပုစ္ဆိဿာမိ။
 ဒီ။၁။၅၆။ ရူ။၅။၀။ မောဂ်။၁။၄၂။ တဉ္စိ တဿ
 မုဿ ဟောတိ။ သုတ္တနိ။၃၉၆။ ရူ။၅။၀။
 မောဂ်။၁။၄၂။

(၃) အာဂုံဥ။ တညေဝေတ္ထ ပဋိပုစ္ဆိ-
 ဿာမိ။ ဒီ။၁။၅၆။ တညေဝ။ မောဂ်။၁။
 ၄၂။ တံဝေါတိ ဌိတေ ဥေ သရမ္ပာ ဒွေ’တိ
 ၁၊၃၄ ဥဿ ဒွိဘာဝေါ။ ပဉ္စိကာ။ ဧ၊
 အဂ္ဂန္တိ ဇာနိတဗ္ဗံ အဂ္ဂညံ။ ဒွိတ္ထံ။ ဗာလာ-
 ဝတာရ။

၉၂ (ပ) [ဉာ + အ] (၁) ပြင်းထန်သော အသံ။
 (န) (၂) ရှေ့။ (၃) အညိန္ဒြေ။ (တိ) (၄)
 သိအပ်သော။ (၅) နှိုင်းယှဉ်အပ်သော။ (၆)
 သိတတ်သော။ (၇) နှစ်သက်စေတတ်သော။
 သူ။ (၁) ပြင်းထန်သောအသံ။ ဥကာရေ
 ယောရရဝေတ္ထ။ ကေကွရကောသ။ နာမပဒ-
 ဘူတော ဥကာရေ ယောရရဝေ ဖရ-
 သသဒ္ဓေ အတ္ထေ ဘဝတိ....တတ္ထ ဓည ပုည-
 သမ္ပန္နောတိတ္ထေ ဓညန္တိပဒေ ဥကာရေ
 ယောရရဝေ ပဝတ္ထော။ တတ္ထ ဟိ ဓရတိ
 ပဝတ္တတိ ဧ အဗ္ဗဂ္ဂတကိတ္တိယောသ-
 သခါတော ယောရရဝေါ ဧတေနာတိ ဓညံ။
 ဉာဏန္တိ အတ္ထော။ ကေကွရကောသ၊၄။ (၂)
 ရှေ့။ ဉာပေတိ တောသေတိတိ ဉံ။ ကိ

တံ?၊ ဇာတရူပံ။ နေတ္တိဝိ။၅၈။ (၃) အ-
 ညိန္ဒြေ။ ဇာနာတိတိ ဉံ၊ ပဌမမဂ္ဂေန ဒိဋ္ဌ-
 မရိယာဒံ အနတိက္ကမိတွာ ဉံ အညံ။ အာ-
 ကာရဿ ရဿတ္ထံ၊ တဉ္စ တံ ဣန္ဒြိယဉ္ဇာတိ
 အညိန္ဒြိယံ။ မဏိမဉ္ဇူ။၂။၂၆၀။ (၄) သိအပ်
 သော။ အဂ္ဂညေနာတိ အဂ္ဂန္တိ ဉာတေန၊
 အဂ္ဂေ ဝါ ဉာတေန။ ဒီ။၄။၃။၅၄။ အဂ္ဂန္တိ
 ဉာယတိတိ အဂ္ဂညံ။ ဒီ။၄။၃။၃။ အဂ္ဂန္တိ ဇာနိ-
 တဗ္ဗန္တိ အဂ္ဂညံ။ ဓာနံ၊၄။၆၉၅။ (၅) နှိုင်း
 ယှဉ်အပ်သော။ အဂ္ဂန္တိ ပမာဏိတဗ္ဗန္တိ ဝါ
 အဂ္ဂညံ။ ဓာနံ၊၄။၆၉၅။ (၆) သိတတ်သော။
 ဗြဟ္မံ ဝါ သေဋ္ဌံ အရိယမဂ္ဂံ ဇာနာတိတိ ဗြဟ္မ-
 ဉာ။ ဒီ။၄။၁။၃၁၇။ သီ၊၄။သစ်၊၂။၂၉၁။
 (၇) နှစ်သက်စေတတ်သော။ သူ။ မနံ အာဘု-
 သံ ဉာပေတိ တောသေတိတိ မနုညံ။ ဓာနံ၊၄။
 ၁၅၂။

ဥကာရ (ပ) [ဉ + ကာရ] ဉ အက္ခရာ။ ဉ - ကာ-
 ရဿ စာယံ နကာရာဒေသေန နိဒ္ဒေ-
 သော။ ဒီ၊၄။၂။၁၄၀။ (- မ၊၄။၃။၂၆၀။
 အံ၊၄။၃။၉၈။)

ဥကာရာဒေသ (ပ) [ဉ ကာရ + အာဒေသ]
 ဉ အက္ခရာပြု၊ ဉ အပြု။ လက္ခိတဗ္ဗာတိ လက္ခ-
 ဏိယာ၊ သာဝေ လက္ခညာ ယ-ဝတော ဣ-
 ကာရဿ ဉ - ကာရာဒေသဝသေန ယထာ
 “ပေါက္ခရညော သုမာပိတာ”တိ အာဟ
 “ဒိဝသမာသာဒိန”န္တိ အာဒိ။ သီ၊၄။သစ်၊
 ၂။၁၄။

ဥတ္တံ (န) [ဉာ + တ။ ဉာယတေတိ ဉတ္တံ၊ တော။
 ဓာနံ၊၄။၇၀၄-၆။] အနီး၊ အနား၊ ထံပါး။
 ဂစ္ဆာမဟံ ပေါရိသာဒဿ ဉတ္ထေ။ ဇာ၊၁။
 ၃၆၇။ ဇာ၊၂။၁၃၈။ ဉတ္ထေတိ အဘျာသေ၊
 သန္တိကေတိ အတ္ထော။ ဇာ၊၄။၅။၂၇။ (-
 ၅၂၆။)

ဥတ္တံ (န) [ဉာတ + တ] (က) သိတတ်သူ၏
 အဖြစ်၊ သိခြင်း(အတတ်ပညာ)။ (ခ) သိအပ်

-ထင်ရှား-ကျော်စော-သူ၏အဖြစ်၊ထင်ရှား-
 -ကျော်စော-ခြင်း (အစိုးရခြင်း၊ အမြဲအရံ၊
 စည်းစိမ်)။ (က၊ခ) ယာဝဒေဝ အနတ္တယ၊
 ဥတ္တံ ဗာလဿ ဇာယတိ။ ဓမ္မံ ၂၃။ ဥတ္တန္တိ
 ဇာနနသဘာဝေါ (ဇာနနဘာဝေါ၊ သျှာ၊ က၊
 မူကွဲ့)။ ယံ သိပ္ပံ ဇာနာတိ၊ ယမိ ဝါ ဣဿရိ-
 ယေ စ ယသေ သမ္ပတ္တိယဉ္စ ဌိတော ဇနေန
 ဉာယတိ၊ ပါကဋ္ဌော ပညာတော ဟောတိ။
 တဿေတံ နာမံ။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၆။ (- မ၊ ၃။
 ၇၇။)

ဥတ္တဂ္ဂဟဏ (န) [ဥတ္တ+ဂဟဏ] ဥတ္တသဒ္ဓါ။
 ဥတ္တဂ္ဂဟဏေန ပတ္တဋ္ဌယသတာ ဝိဘာဝိတာ။
 မ၊ ၁။ ၂။ ၃၀၀။

ဥတ္တဇ္ဈာပန္န (တိ) [ဥတ္တ+အဇ္ဈာပန္န] ထင်ရှား-
 ကျော်စော-သူ၏ အဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်
 သော၊ ထင်ရှား-ကျော်စော-ခြင်းသို့ရောက်
 သော၊ သူ။ ဥတ္တဇ္ဈာပန္နော အယမာယသ္မာ
 ဘိက္ခု ယသပတ္တော (မ၊ ၁။ ၃၉၃) တိ အယမာ-
 ယသ္မာ အမှာကံ သတ္တာ ဘိက္ခု ဥတ္တံ ပညာ-
 တဘာဝံ ပါကဋ္ဌဘာဝံ အဇ္ဈာပန္နော န ခေါ။
 မ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၂။ “ဥတ္တာ”တိ လောကေ
 ဉာယတိ ဝိဿုတောတိ ဉာတော၊ ဉာတဿ
 ဘာဝေါ ဥတ္တံ။ အဇ္ဈာပန္နောတိ ဥပဂတော။
 မ၊ ၁။ ၂။ ၃၀၀။

ဥတ္တံ (ထိ) [ဉာ+တိ။ ဥပ+တိ] (၁) သတ်ခြင်း။
 (၂) နှစ်သက်စေခြင်း။ (၃) သွေးခြင်း။ (၄)
 ထားခြင်း။ (၁၊ ၂၊ ၃၊ ၄) နာနာပွကာရတောဝါ
 ပဝတ္တိနိဝါရဏေန အကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ဥတ္တိ
 မာရဏံ ပညတ္တိ။ ပကာရတော... ဓမ္မံ ဝါ သု-
 ဏန္တာနံ ဓမ္မဒေသနာယ စိတ္တေ အနေကဝိဓေန
 ဥတ္တိ ဟာသနံ သောမနဿပုဒနံ ပညတ္တိ။
 ပကာရတော... အတိဓိဏဗုဒ္ဓါဒိနံ ဝါ အနေက-
 ဝိဓေန ဥတ္တိ နိသာနံ ဉာဏတိဓိဏကရဏံ
 ပညတ္တိ။ ပကာရတော... ဓမ္မံ ဝါ သုဏန္တာနံ
 ဓမ္မဒေသနာယ အနေကဝိဓေန စိတ္တေ သဒ္ဓမ္မံ

ဥတ္တိ နိသာမနံ ဌပနံ ပညတ္တိ။ ကေကွရ
 ကောသ၊ ၃။ သူစိ။ ၃၂။ ဓမ္မံ သုဏန္တာနံ
 ဓမ္မဒေသနေန ဝိစိတ္တေန အနေကဝိဓေန
 သောမနဿဿ ဥပုဒနံ အတိဓိဏဗုဒ္ဓိနံ
 အနေကဝိဓေန ဉာဏတိဓိဏကရဏဉ္စ ပညတ္တိ
 နာမ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၂။ နိတိ၊ ဓာ။ ၅၁။ ၂။

ဥတ္တံ (ထိ) [ဉာ+ဏာပေ+တိ။ ဉာပနံ ဥတ္တိ၊
 နိရုတ္တိ။ ၄၇၆။] ဥတိ၊ သိစေခြင်း၊ သိစေချက်
 စကား။ (တစုံတခုသော အမှုကို စွဲပြုလုပ်ရာဝယ်
 သံဃာအား သိစေခြင်း သိစေချက် စကား
 ရပ်သည် ဥတိမည်၏။ ယင်းဥတိသည် အနိဒ္ဓိဋ္ဌ
 ဥတိ၊ နိဒ္ဓိဋ္ဌဥတိဟု ၂-မျိုးပြားသည်။ သံဃာ
 အား သိစေချက်စကားရပ်၏အဆုံး၌ သော
 ဥတ္တိ ဟုမညွှန် ပြု(မပါရှိ)သော ဥတိသည်
 အနိဒ္ဓိဋ္ဌဥတိမည်၏။ ကမ္မဝါစာ ရွတ်ဖတ်ရန်
 မလိုပဲ ဥတိသည်ပင်လျှင် သံဃာ့ကံမည်၍
 ကမ္မဥတိလည်း မည်၏။ ဥတ္တိကံပင်တည်း။
 သံဃာအား သိစေချက်စကားရပ်၏အဆုံး၌
 သော ဥတ္တိဟုညွှန်ပြု(ပါရှိ)သော ဥတိသည်
 နိဒ္ဓိဋ္ဌဥတိမည်၏။ ယင်းဥတိသည် ကမ္မဝါစာ
 ၏မူလဘူတအခြေဖြစ်၍ (ရှေးဦးစွာ ရွတ်
 ဆိုအပ်၍) ကမ္မပါဒဥတိမည်၏။ ဥတ္တိဒုတိ-
 ယကံ၊ ဥတ္တိစတုတ္ထကံတို့၌ ပါသော ဥတိပင်
 တည်း။ ဝိ၊ ၁။ ၄။ ၂။ ၇။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၀၇။
 သော ဥတ္တိဟုထည့်၍ ရွတ်ဆိုခြင်းသည်
 ကား ကမ္မဝါစာရှိသေးသည် (ကမ္မဝါစာရွတ်
 ရဦးမည်)၏အဖြစ်ကိုပြခြင်းအကျိုးငှါတည်း။
 ယင်း သော ဥတ္တိဟုသောစကားရပ်ကို ဥတ္တိ
 ဒုတိယကံ ဥတ္တိစတုတ္ထကံတို့၌ ကေနံရွတ်ဆိုရ
 မည်။ ဥတ္တိကံ၌ကား ၎င်းစကားရပ်ကို ရွတ်
 ဆိုရန်မလို (ဥပေါသထံ ကရေယျ)စသည်၌
 ယျအက္ခရာရွတ်ဆိုပြီးလျှင် ပြီးခြင်း ဥတ္တိကံ
 ပြီးဆုံးသည်သာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၃၇။) အယံ
 ဣတ္ထန္နာမော ဘိက္ခု သညာစိကာယ ကုဋိ
 ကတ္ထုကာမော အဿာမိကံ အတ္ထုဒ္ဓေသံ၊
 သော သံသံ ကုဋိဝတ္ထုဩလောကနံ ယာစတိ။

ယဒိ သံဃဿ ဖတ္ထကလ္လံ၊ သံဃော ဣတ္ထန္နာမဉ္စ
 ဣတ္ထန္နာမဉ္စ ဘိက္ခု သမ္ပန္နန္တယ ဣတ္ထန္နာမဿ
 ဘိက္ခုနော ကုဋိဝတ္ထု၊ ဩလောကေတံ၊
 သော ဥတ္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၂။ သော ဥတ္တိတံ
 “သံဃော ဉပတေဗ္ဗော”တိ ဝုတ္တဉ္စပနာ
 သော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၃၇။ ဉပနာ ဥတ္တိ၊ သံဃဿ
 ဇာနာပနာတိ အတ္ထော။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ၂။
 ၂၆၆။ (-ဝိ၊ ၁။ ၂၃၈၊ ၂၆၆-၇၊ ၃၃၄၊ ၃၄၆။
 ဝိ၊ ၂။ ၅၃-၄၊ ၇၂၊ ၁၇၁-၈၊ ၂၃၁၊ ၃၀၅၊ ၃၁၅-၆၊
 ၃၈၇၊ ၄၅၀။ ဝိ၊ ၃။ ၇၁-၂၊ ၁၃၂၊ ၁၆၆၊ ၃၅၂၊
 ၄၈၅။ ဝိ၊ ၄။ ၃၊ ၁၂-၄၊ ၂၁-၈၊ ၃၆၊ ၄၀-၄-၈။
 ၁၃၅၊ ၂၆၃၊ ၃၀၈၊ ၃၁၇။ ဝိ၊ ၅။ ၅၇၊ ၁၈၄၊ ၃၈၀၊
 ဝိ၊ ၆။ ၁။ ၂၀၈၊ ၂၇၂။ ဝိ၊ ၆။ ၂။ ၂၂၄။ ဝိ၊ ၆။ ၃။
 ၆၄။ ဝိ၊ ၆။ ၄။ ၂၉၊ ၁၉၉၊ ၂၁၇-၈၊ ၂၃၄၊ ၂၄၈။
 ကင်္ခါ၊ ၁၀၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၆၇၊ ၃၆၈၊ ၃၉၁။ ဝိ၊ ရ။
 ၂၂၀၊ ၃၆၂၊ ၄၄၀-၇၊ ၄၅၉၊ ၅၀၄၊ ၅၁၂။ သာ-
 ရတ္ထ၊ ၁။ ၅၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၅-၆၊ ၁၃၃၊ ၃၆၂။
 ၃၈၆။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၈၀။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ ဟောင်း၊ ၅၆၊
 ၇။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁၃၄၊ ၁၄၉၊ ၁၅၃၊ ၁၆၇-
 ၂၅၂။)

ဥတ္တိအနုဿာဝန (န၊ ထိ) [ဥတ္တိ + အနုဿာဝန]
 ဥတ်, ကမ္မဝါစာ။ ဥတ္တိအနုဿာဝနာနံ
 ဧကေကသီမာယံ ပဝတ္တတ္တာ။ ဝိ၊ ရ။ ၄၅၉။

ဥတ္တိအနုဿာဝနသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဥတ္တိအနုဿာ-
 ဝန + သမ္ပတ္တိ] ဥတ်, ကမ္မဝါစာ၏ ပြည့်စုံခြင်း။
 ဣမိနာ ဥတ္တိအနုဿာဝနသမ္ပတ္တိ ကထိတာ
 ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၆။

ဥတ္တိအပရာမသန (န) [ဥတ္တိ + အပရာမသန]
 ဥတ်ကိုမသုံးသပ်ခြင်း၊ ဥတ်ကို လုံးဝ -
 မဖတ် - မရွတ်ဆို - ခြင်း။ သဗ္ဗေန သမ္ပ ဥတ္တိ-
 ယာ အနုစွာရဏံ ဥတ္တိအပရာမသနံ နာမ။
 ကင်္ခါ၊ ၁၀၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၆။

ဥတ္တိအာရဗ္ဗ (ပု) [ဥတ္တိ + အာရဗ္ဗ] ဥတ်ကို
 စ၍ အားထုတ်ရာ(အခါ)။ ပုရေ ဝါ ပစ္စာ

ဝါတိ ဥတ္တိအာရဗ္ဗတော ပုဗ္ဗေ ဝါ ဥတ္တိနိဋ္ဌာ-
 နတော ပစ္စာ ဝါ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၆၂။

ဥတ္တိဩကာသ (ပု) [ဥတ္တိ + ဩကာသ] ဥတ်
 ၏ အရာဌာန၊ ဥတ်ထားရာဌာန။ ဥတ္တိကာ-
 လမ္ပိ ဥတ္တိဩကာသမ္ပိ န ဇာနာတိ။ ဝိ၊ ၆။
 ၄။ ၁၇၇။ ဥတ္တိဒုတိယာဒိကမ္မေ ပဌမဋ္ဌပနံ
 တဿာ ဩကာသော နာမ။ ဝိ၊ ရ။ ၅၆၀။

ဥတ္တိကပ္ပနာ (ထိ) [ဥတ္တိ + ကပ္ပနာ] ဥတ်ကို
 စီရင်ခြင်း။ တယော ကမ္မာနံ သင်္ဂဟာတံ
 ဥတ္တိကပ္ပနာ ဝိပကတပစ္စတ္တံ အတိတကရ-
 ကန္တိ။ ဝိ၊ ၆။ ၄။ ၂၂၉။ ဥတ္တိကပ္ပနာတံ ဥတ္တိ-
 ဝိမိ၊ ယောဇနာ။

ဥတ္တိကမ္မ (န) [ဥတ္တိ + ကမ္မ] ဥတ်ဖြင့်ပြုအပ်
 သော ကံ၊ ဥတ္တိကံ။ (သိမဋ္ဌသံဃာကို သုတ်
 သင်၍ ဆန္ဒဆောင်ထိုက်သော ရဟန်းတို့၏
 ဆန္ဒကို ဆောင်ပြီးလျှင် ညီညွတ်သော သံဃာ
 ၏ သဘောတူညီမှုဖြင့် ဥတ်တကြိမ်ဖြင့်ပြုအပ်
 သောကံသည် ဥတ္တိကံမည်၏။ ဝိ၊ ၆။ ၄။ ၂၄၃။
 ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၉၄။ ဝိနိစ္ဆယ။ ၂၉၈၃။ ယင်း
 ဥတ္တိကံကို (၁) ရဟန်းလောင်းကို သံဃာ
 အလယ်သို့ သွတ်သွင်းသော အရာဌာန (၂)
 ဥဗ္ဗာဟိတဝိနိစ္ဆယ၌ ဓမ္မကထိကရဟန်းကို
 နှင်ထုတ်သောအရာဌာန (၃) ဥပုသ်ပြုသော
 အရာဌာန (၄) ပဝါရဏာပြုသော အရာဌာန
 (၅) ရဟန်းလောင်းကို ဆုံးမရာ၊ အန္တရာယိ-
 ကဓမ္မတို့ကို မေးစိစစ်ရာ၊ ဝိနည်းတော်ကို
 မေးရာ၊ ဝိနည်းတော်ကို ဖြေသောအရာတို့၌
 မိမိ၊ သူတပါးကို သမုတ်သောအရာဌာန (၆)
 ဂိုဏ်း၊ သံဃာအား စွန့်ထားသော သင်္ကန်း
 သပိတ် စသော နိဿဂ္ဂိဝတ္ထုကို ပိုင်ရှင်ရဟန်း
 အား ပြန်ပေးသော အရာဌာန (၇) ဂိုဏ်း
 သံဃာအထဲ၌ ပြောကြားသော အာပတ်ကို
 ခံယူရာဌာန (၈) ပဝါရဏာငင်သော အရာ
 ဌာန(၉) ကံသည်သာမှတ်အပ်သော သဘော
 လက္ခဏာဖြစ်သော အရာဌာန ဤ ၉-ပါး

သော အရာဌာနတို့၌ ထားအပ်၏။ ဝိ၊ ၂။
 ၃၈၄။ ဝိ၊ ၄။ ၂၅၇-၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၉၄၊
 ၄၁၀။ ကင်္ခါ။ ၂၅၆-၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၁-၂။
 ဥတ္တိကမ္မံ နာမ ဝုတ္တနယေနော သမဂ္ဂဿ
 သံဃဿ အနုမတိယာ ကောယ ဥတ္တိယာ
 ကတ္တဗ္ဗံ ကမ္မံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၅၇၊ ၂၄၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
 ၃၉၄။ ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၈၃။ သမဂ္ဂဿေဝ
 ပန သံဃဿ အနုမတိယာ ကောယ ဥတ္တိ-
 ယာ ကာတဗ္ဗံ ဥတ္တိကမ္မံ နာမ။ ကင်္ခါ။ ၂၅၇။
 ဥတ္တိယာ ကတ္တဗ္ဗံ ကမ္မံ ဥတ္တိကမ္မံ။ ဝိနယာ-
 လင်္ကာရ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၆။ (-ဝိ၊ ၂။ ၁၉၉။ ဝိ၊ ၄။
 ၂၁၂-၇။ ဝိ၊ ၅။ ၂၀၄။ ၂၂၆၊ ၂၇၁။ အံ၊ ၁။ ၉၇။
 ဝိ၊ ၄။ ၂၀၈။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၀။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၁၄၅၊
 ၄၂၇။ ဝိ၊ ၄။ ၁၇၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၉၁-၅၊
 ၄၆၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၆၆။ ဝဇီရ။ ၂၂၀။ သာရတ္ထ၊
 ၁။ ၂၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၄၆။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၃၇၊
 ၂၀၅၊ ၂၇၈၊ ၂၉၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃။)

ဥတ္တိကမ္မဋ္ဌာနဘေဒ (ပု) [ဥတ္တိကမ္မ+ဌာနဘေ-
 ဒ] ဥတ္တိကံ၏ အရာဌာန အကွဲအပြား။
 ဥတ္တိကမ္မဋ္ဌာနဘေဒေ ပနာ (ဝိ၊ ၄။ ၂၅၇။
 ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၀၇)တိ ဥတ္တိကမ္မဿ ဌာနဘေ-
 ဒေ။ ဝဇီရ။ ၅၈၀။ (- သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၉၄။)

ဥတ္တိကာလ (ပု) [ဥတ္တိ+ကာလ] ဥတ်ရွက်
 ဆိုသင့်သော အခါ။ ဥတ်ထားသင့်သော
 အခါ။ ဥတ္တိဩကာသ-ကြည့်။

ဥတ္တိကိစ္စ(န) [ဥတ္တိ+ကိစ္စ] ဥတ်၏ ပြုဘွယ်ကိစ္စ။
 (ဩသာရဏ-စသော ၉-ဌာနတို့၌ ဥတ်သည်
 ကိုယ်တိုင်ကံ၏ အဖြစ်ဖြင့် ဆောင်ရွက်ရခြင်း၊
 ဥတ္တိဒုတိယ၊ ဥတ္တိစတုတ္ထကံတို့၌ ဥတ်ဖြင့်
 ကံသို့ ရောက်ရ၍ ကမ္မဝါစာ၏ အခြေပါဒက-
 အဖြစ်ဖြင့် ဆောင်ရွက်ရခြင်းသည် ဥတ်၏
 ပြုဘွယ်ကိစ္စမည်၏။ ဝိ၊ ၄။ ၂၂၈။ ဝိ၊ ၁။ ၂။
 ၃၁၉။) ဥတ္တိယာ ကရဏံ န ဇာနာတိတိ ဥတ္တိ-
 ကိစ္စံ န ဇာနာတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁၇၇။ ဥတ္တိကိစ္စန္တိ
 ဥတ္တိယာ ကိစ္စံ။ ဣမိနာ ဥတ္တိယာတိတ္ထေ သာ-

မ္ပတ္ထေ သာမိဝစနံ၊ ကရဇာဘုသမ္ပန္နေ ကရဏ-
 ဝစနမ္ပိ ယုဇ္ဇတေဝ။ ပါစိတ်ယော၊ ၂။ ၁၃၂။

ဥတ္တိကိစ္စန (န) [ဥတ္တိ+ကိစ္စန] ဥတ်ကို
 ပြောကြားခြင်း၊ ဥတ်ကို ရွတ်ဆိုခြင်း။ ပဌမံ
 ကမ္မဝါစံ နိဌာပေတွာ “သော ဥတ္တိ”တိ
 ဝတွာ “ခမတိ သံဃဿာ”တိ ဧဝံ ဥတ္တိ-
 ကိစ္စနံ ပဉ္စာ ဥတ္တိဌပနံ နာမ။ ကင်္ခါ။ ၁၀၆။
 သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၆။

ဥတ္တိက္ခဏ (ပု) [ဥတ္တိ + ခဏ] ဥတ်၏ခဏ၊
 ဥတ်ရွတ်ဆဲခဏ၊ ဥတ်ရွတ်ဆိုသောအခါ။
 ဥတ္တိတော ပုဗ္ဗေ ဝါ ဥတ္တိက္ခဏေ ဝါ ဥတ္တိ-
 ပရိယောသာနေ ဝါ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၉၅။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊
 သစ်။ ၅၂၂။

ဥတ္တိခေတ္တ (န) [ဥတ္တိ+ခေတ္တ] ဥတ်၏ခေတ်၊
 ဥတ်ထားရာခေတ်၊ ဥတ်ဖြင့် ပြုအပ်သော
 အရာဌာန။ ဥတ္တိခေတ္တ (ဝိ၊ ၄။ ၁၇၇)န္တိ
 ဥတ္တိယာဝ ကာတဗ္ဗဌာနံ တဿာ ခေတ္တံ၊
 ဝဇီရ။ ၅၆၀။

ဥတ္တိစတုတ္ထ (တိ) [ဥတ္တိ+ စတုတ္ထာ = စတုတ္ထိ]
 ဥတ်လျှင် ၄-ကြိမ်မြောက် ရှိသော (ကမ္မဝါ-
 စာ၊ ကံ)။ (ရှေးဦးစွာ ဥတ်ကို ရွတ်ဆိုရသော်-
 လည်း ကမ္မဝါစာ ၃-ကြိမ်က အနက်၊ သဒ္ဓါ-
 အားဖြင့် သဘောတူဖြစ်၍ သဘောကွဲသော
 ဥတ်ကို ကမ္မဝါစာတို့၏ ၄-ကြိမ်မြောက်ပြု၍
 “ဥတ္တိစတုတ္ထ” ဟု ဆိုသည်။ ဝဇီရ။ ၉၄။
 သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၅။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၁၆၇။)
 သမဂ္ဂေန သံဃေန ဥတ္တိစတုတ္ထေန ကမ္မေန
 အကုပ္ပေန ဌာနာရဟေန ဥပသမ္ပန္နောတိ
 ဘိက္ခု။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၂၅၄။ ဥတ္တိ-
 စတုတ္ထေနာတိ တီဟိ အနုဿာဝနာဟိ၊ ဇ-
 ကာယ စ ဥတ္တိယာ ကာတဗ္ဗေန။ ဝိ၊ ၄။ ၁။
 ၂၀၀။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၆။ (- ဝိ၊ ၂။ ၇၄-ဂ။
 ဝိ၊ ၃။ ၇၀။ ၄၃၇-ဂ-၉။ ဝိ၊ ၅။ ၃၆၅။ ဝိ၊ ၄။ ၁။
 ၂၀၇။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၁။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၅၇၊ ၂၉၁။ ဝိ၊ ၄။
 ၄။ ၃၉၊ ၂၂၈၊ ၂၄၃။ ကင်္ခါ။ ၁၀၇။ ဒီ၊ ၄။ ၃။

၂၂၄-၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၉၊၃၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။
ဝဇီရ၊၃၀၇၊၄၃၅၊၅၀၉။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃။
သာရတ္ထ၊၂။၃၃၊၅၇၊၃၂၆။ သာရတ္ထ၊၃။၄၃။
ဝိမတိ၊၁။၈၊၁၂၉၊၁၃၀၊၁၄၀။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။
၁၆၇၊၂၅၂။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၀၀-၁။)

ဥတ္တိစတုတ္ထဥပသမ္ပဒါ (ထိ) [ဥတ္တိစတုတ္ထ + ဥပ-
သမ္ပဒါ] ဥတ်လျှင် ၄-ကြိမ်မြောက်ရှိသော
ကံဖြင့် ခွင့်ပြုတော်မူအပ်သော-ရဟန်းအဖြစ်
-ရဟန်းခံခြင်း - ရဟန်းပြုခြင်း။ ကသ္မာ
မဟာဝိဘဏ် ဥတ္တိစတုတ္ထဥပသမ္ပဒါယေဝ
အာဂတာတိ? ပဋိက္ခိတ္တာယ သရဏကမန္တု-
သမ္ပဒါယ အနုညာတပုသိကံဘယာတိ ဥပတိ-
ဿတ္ထေရော။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊ဟောင်း။၂၄။ (-အံ၊
ဋ္ဌိ၊၂။၇၀။)

ဥတ္တိစတုတ္ထဥပသမ္ပဒါကမ္မ (န) [ဥတ္တိစတုတ္ထ +
ဥပသမ္ပဒါကမ္မ] ဥတ်လျှင် ၄-ကြိမ်မြောက်
ရှိသော ဥပသမ္ပဒကံ။ ဣဓ (န) ဥတ္တိစတုတ္ထ-
ဥပသမ္ပဒါကမ္မ အဓိပ္ပေတံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၅။
(-ဝဇီရ၊၉၅။)

ဥတ္တိစတုတ္ထကမ္မ (န) [ဥတ္တိစတုတ္ထ + ကမ္မ]
ဥတ်လျှင် ၄-ကြိမ်မြောက်ရှိသော ကမ္မဝါ-
စာဖြင့် ပြုအပ်သောကံ၊ ဥတ်လျှင် ၄-ကြိမ်
ခံမြောက်ရှိသောကံ၊ ဥတ်တကြိမ် ကမ္မဝါစာ
သုံးကြိမ်ဖြင့် ပြုအပ်သောကံ၊ ဥတ္တိစတုတ္ထကံ။
(ယင်းဥတ္တိစတုတ္ထကံကို(၁)တဇ္ဇနိယစသော
၇-ပါးသောကံတို့ကြောင့် သံဃာ့ဘောင်မှ
နှင်ထုတ်အပ်သော အရာဌာန၊ (၂) တဇ္ဇနိ-
ယစသော ၇-ပါးသောကံ ငြိမ်းအေးသဖြင့်
သံဃာ့ဘောင်သို့ ပြန်သွင်းသော အရာ
ဌာန၊ (၃) ရဟန်းမတို့အား ဆုံးမတတ်
သော ရဟန်းကို သမုတ်ရာဌာန၊ (၄) ပရိ
ဝတ်ပေးရာ၊ မာနတ်ပေးရာဌာန၊ (၅) အရင်း
သို့တဖန်ပြန်၍ ငင်သည်၏အစွမ်းဖြင့် နှိမ်နင်း
ရာဌာန၊ (၆) ဥက္ခိတ္တကရဟန်း၏ နောက်
လိုက်ရဟန်းမ၊ ယာဝတတိယကသံဃာဒိသိသံ

အာပတ်သင့်သော ရဟန်း၊ အရိဋ္ဌရဟန်း၊
စဏ္ဍာရဟန်းမတို့ကို ဆုံးမရာဌာန၊ (၇) ဥပ-
သမ္ပဒကံ၊ အဗ္ဘာနကံဟူသော ကမ္မလက္ခဏာ
အရာဌာန၊ ဤ ၇-ပါးသော အရာဌာနတို့၌
ထားအပ်၏။ ဝိ၊၅။၃၈၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၀။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ၊၃၉၄၊၄၁၂။ ကင်္ခါ၊၂၅၈။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။
၇၃။) ယာ သံဃဿ ကိစ္စယတာ ကရဏိယ-
တာ အပလောကနကမ္မံ ဥတ္တိကမ္မံ ဥတ္တိ
ဒုတိယကမ္မံ ဥတ္တိစတုတ္ထကမ္မံ။ ဝိ၊၄။၂၂၀။
ဝိ၊၅။၂၀၄၊၂၇၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။
၁၃။ ဥတ္တိစတုတ္ထကမ္မံ နာမ ဝုတ္တနယေနေဝ
သမဂ္ဂဿ သံဃဿ အနုမတိယာ ကောယ
ဥတ္တိယာ တိဟိ စ အနုဿာဝနာဟိတိ ဒဝံ
ဥတ္တိစတုတ္တာဟိ တိဟိ အနုဿာဝနာဟိ
ကတ္တဗ္ဗံ ကမ္မံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၉၊၂၄၃။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ၊၃၉၄။ ဝိနိစ္ဆယ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၉၈။ ဥတ္တိ-
စတုတ္တာ ယဿ အနုဿာဝနတ္ထယဿ တံ
ဥတ္တိစတုတ္ထံ၊ တေန ကာတဗ္ဗံ ကမ္မံ ဥတ္တိ-
စတုတ္ထကမ္မံ။ ဝိနိစ္ဆယ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၉၈။ စတုန့် ပူ-
ရဏိ စတုတ္ထံ၊ ဥတ္တိစတုတ္ထံ တေဿ ကမ္မဿာ-
တံ ဥတ္တိစတုတ္ထံ၊ ဥတ္တိစတုတ္ထံ တံ ကမ္မဉ္စာ-
တံ ဥတ္တိစတုတ္ထကမ္မံ။ ကောယ ဥတ္တိယာ
တိဟိ အနုဿာဝနာဟိ ကတ္တဗ္ဗကမ္မံ။ ဝိနယာ-
လင်္ကာရ၊၂၆၆။ (-ဝိ၊၂။၁၉၉။ အံ၊၁။၉၇၊
၃၈၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၅၊၂၆၄။ ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၄။၂၂၈၊၂၃၅၊၂၄၄-၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၄၆၇။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။ ဝဇီရ၊၉၃၊၄၄၇။ သာရတ္ထ၊၁။
၂၃။ သာရတ္ထ၊၃။၂၀၃။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၉၊
၁၄၀။)

ဥတ္တိစတုတ္ထကမ္မဋ္ဌာနဘေဒ (ပ) [ဥတ္တိစတုတ္ထ-
ကမ္မ + ဌာနဘေဒ] ဥတ္တိစတုတ္ထကံ၏ အရာ
ဌာန အကဲ့ အပြား။ ဥတ္တိစတုတ္ထကမ္မ-
ဌာနဘေဒ ပန တဇ္ဇနိယကမ္မာဒိနံ သတ္တန္တံ
ကမ္မာနံ နိဿရဏော တေသံ ယေဝ စ ကမ္မာ-
နံ ပဋိပ္ပဿမ္ဘနဝသေန ဩသာရဏာ ဝေဒိ-
တဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၄၁၂။

ဥတ္တိစတုတ္ထကမ္မဝါစာ (တိ) [ဥတ္တိစတုတ္ထ + ကမ္မဝါစာ] ဥတ်လျှင် ၄-ကြိမ်မြောက်ရှိသော ကမ္မဝါစာ၊ ဥတ္တိစတုတ္ထကမ္မဝါစာ။ တသ္မိံ အသတိ ယဿ အန္တမသော ဣဒံ ဥတ္တိစတုတ္ထကမ္မဝါစာမတ္တမ္ဘိ သုဂ္ဂဟိတံ ဟောတိ။ ဝိဇ္ဇာ ၂။ ၂၆၄။ (- သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၈။)

ဥတ္တိစတုတ္ထကမ္မပဿမ္ပဒါ (တိ) [ဥတ္တိစတုတ္ထကမ္မ + ဥပသမ္ပဒါ] ဥတ်လျှင် ၄-ကြိမ်မြောက်ရှိသော ကံဖြင့်ခွင့်ပြုတော်မူအပ်သော - ရဟန်း၏ အဖြစ် - ရဟန်းခံခြင်း - ရဟန်းပြုခြင်း။ ဥတ္တိစတုတ္ထကမ္မပဿမ္ပဒါ နာမ ဘိက္ခုနံ တေရဟိ ဥပသမ္ပဒါ။ ဣမာသု အဋ္ဌသု ဥပသမ္ပဒါသု “ယာ သာ ဘိက္ခုဝေ မယာ တိဟိ သရဏဂမနေဟိ ဥပသမ္ပဒါ အနုညာတာ၊ တံ အဇ္ဇတဂ္ဂေ ပဋိက္ခိပါမိ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခုဝေ ဥတ္တိစတုတ္ထေန ကမ္မေန ဥပသမ္ပဒာဒေတု” န္တိ ဝေ အနုညာတာယ ဣမာယ ဥပသမ္ပဒါယ ဥပသမ္ပန္နောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိဇ္ဇာ ၁။ ၂၀၇။ (- ၂၀၆။ ကင်္ခါ၊ ၁၀၄။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၆၆။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၆။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၅၃၉၊ ၅၄၀။ ဝဇီရ၊ ၄၀၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၇။ ကင်္ခါ၊ ၁၆၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၇၀။)

ဥတ္တိဋ္ဌပနက (တိ) [ဥတ္တိ + ဋ္ဌပနက] ဥတ်ကိုထားတတ်သော၊ ဥတ်ကိုရွတ်ဆိုသောသူ။ ဥပေါသထဂ္ဂေပိ ပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသကေန ဝါ ဥတ္တိဋ္ဌပနကေန ဝါ ဣတရေန ဝါ ဘိက္ခုနာ သစေသမ္ပတော ဘိက္ခု အတ္တိ။ ကင်္ခါ၊ ၉၈။ ဥတ္တိဋ္ဌပနကေန ဝါတိ ယတ္ထ တိဏ္ဏံ ဝသနဋ္ဌာနေ ပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသော နတ္ထိ၊ တတ္ထ ဥတ္တိဋ္ဌပနကေန ဝါ။ ကင်္ခါ၊ ၁၆၈။

ဥတ္တိဋ္ဌ(၄)ပန (န) [ဥတ္တိ + ဋ္ဌပန] ဥတ်ကိုထားခြင်း၊ ဥတ်ကိုရွတ်ဆိုခြင်း။ ဝတ္ထုသံဃပုဂ္ဂလဥတ္တိနံ အပရာမသနာနိ၊ ပစ္စာ ဥတ္တိဋ္ဌပနဉာတိ ဣမေ တာဝ ပဉ္စ ဥတ္တိဒေါသာ။ ကင်္ခါ၊ ၁၀၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၅။ အနုဿာဝ-

နာယ အဘာဝတော ပစ္စာ ဥတ္တိဋ္ဌပနဝသေန ဒ္ဓိဟိ ဥတ္တိဟိ ကရဏဝသေန စ အညထာ ကရဏံ နတ္ထိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄၆။ (- ဝိဇ္ဇာ၊ ၂။ ၂၂၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၆။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀၅။ ကင်္ခါ၊ ၁၆၈။ ၂၀၅၊ ၄၅၃။)

ဥတ္တိဋ္ဌပနက (တိ) [ဥတ္တိ + ဋ္ဌပနက] ဥတ်ထားတတ်သောသူ။ ဣမေ ပန ဒ္ဓေ ထေရေန ဝါ ပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသကေန ဝါ ဥတ္တိဋ္ဌပနကေန ဝါ ယေန ဝါ တေန ဝါ ကာတဗ္ဗာနိ။ ကင်္ခါ၊ ၁၆၈။ ဟောင်း။ ၈။ (- သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၅။ ကင်္ခါ၊ ၁၆၈။ ၁၅၈။)

ဥတ္တိဋ္ဌပိတကာလ (ပု) [ဥတ္တိ + ဋ္ဌပိတ + ကာလ] ဥတ်ကို ထားအပ်ပြီးသောအခါ၊ ဥတ်ထားပြီးသောအခါ။ ဥတ္တိယာ ကမ္မပတ္တောဟုတုတံ ဥတ္တိဋ္ဌပိတကာလေ ကမ္မပတ္တော ဟောတိ။ ဝဇီရ၊ ၅၆၀။

ဥတ္တိဒုက္ခဒ္ဓ (န) [ဥတ္တိ + ဒုက္ခဒ္ဓ] ဥတ်ကြောင့် - ဖြစ်သော - သင့်သော - ဒုက္ခဒ္ဓအာပတ်၊ ဥတ်၏ အဆုံး၌ သင့်သော ဒုက္ခဒ္ဓအာပတ်။ ပုဗ္ဗပယောဂဒုက္ခဒ္ဓံ၊ သိဟပယောဂဒုက္ခဒ္ဓံ၊ အနာမာသဒုက္ခဒ္ဓံ၊ ဒုရူပစိဏ္ဏဒုက္ခဒ္ဓံ၊ ဝိနယဒုက္ခဒ္ဓံ၊ ဉာတဒုက္ခဒ္ဓံ၊ ဥတ္တိဒုက္ခဒ္ဓံ၊ ပဋိဿဝနဒုက္ခဒ္ဓံ။ ဝိဇ္ဇာ ၁။ ၂၇၁။ ဝိနိစ္ဆယ၊ ၁။ ၁၄၅။ ယံ ကောဒသသု သမနုဘာသနာသု “ဥတ္တိယာ ဒုက္ခဒ္ဓ” န္တိ ဝုတ္တံ၊ ဣဒံ ဥတ္တိဒုက္ခဒ္ဓံ နာမ။ ဝိဇ္ဇာ ၁။ ၂၇၂။ ဥတ္တိယာ ဒုက္ခဒ္ဓံ ဒ္ဓိဟိ ကမ္မဝါစာဟိ ထုလ္လစ္စယာ ပဋိပုဿမ္ဘန္တိတိ ယဉ္စ ဥတ္တိပရိယောသာနေ ဒုက္ခဒ္ဓံ... ပဋိပုဿမ္ဘန္တိ။ ဝိဇ္ဇာ ၂။ ၁၉၄။ (- ကင်္ခါ၊ ၁၆၈။ ၂၅၂။)

ဥတ္တိဒုတိယ (တိ) [ဥတ္တိ + ဒုတိယ] ဥတ်လျှင် ၂-ကြိမ်မြောက်ရှိသော (ကမ္မဝါစာ၊ ကံ)။ အသမ္ပတာ နာမ ဥတ္တိဒုတိယေန ကမ္မေန ဝုဋ္ဌာနသမ္ပတိ န ဒိန္နာ ဟောတိ။ ဝိဇ္ဇာ ၂။ ၄၂၃-၄၂၄၊ ၄၃၀၊ ၄၄၁။ ဝိဇ္ဇာ ၂။ ၃၀၈။ (- ဝိဇ္ဇာ ၁။ ၂၂၇၊ ၂၄၀။ ဝိဇ္ဇာ ၂။ ၄၃၇။ ဝိဇ္ဇာ ၁။ ၇။ ဒီဌ၊

၁။၆။ ကင်္ခါ။၁၃၅-ဂ-၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၇။ ဝဇီရ။
၄၄၇။ သာရတ္ထ၊၁။၅၀။ သာရတ္ထ၊၃။၁၂၆။
ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၄၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၆၃။)

ဥတ္တိဒုတိယကမ္မ (န) [ဥတ္တိဒုတိယ + ကမ္မ] ဥတ်
လျှင် ၂-ကြိမ်မြောက်ရှိသော ကမ္မဝါစာဖြင့်
ပြုအပ်သောကံ၊ ဥတ်လျှင် ၂-ကြိမ်မြောက်ရှိ
သောကံ၊ ဥတ်တကြိမ် ကမ္မဝါစာတကြိမ်ဖြင့်
ပြုအပ်သောကံ၊ ဥတ္တိဒုတိယကံ။ (ယင်း
ဥတ္တိဒုတိယကံကို (၁) ရဟန်းတို့အား
လာဘ်မရအောင် အားထုတ်ခြင်း၊ ရဟန်း
တို့၏ အကျိုးမဲ့ကို ပြုလုပ်ခြင်း၊ ရဟန်းတို့
အား နေရာမရအောင် အားထုတ်ခြင်း၊ ဆဲ
ရေး ရေရွတ်ခြင်း၊ ရဟန်းအချင်းချင်း
ကွဲပြားအောင် ကိုးတိုက်ခြင်း၊ ဘုရားရှင်၏
ကျေးဇူးမဲ့ကို ပြောဆိုခြင်း၊ တရားတော်၏
ကျေးဇူးမဲ့ကို ပြောဆိုခြင်း၊ သံဃာတော်၏
ကျေးဇူးမဲ့ကို ပြောဆိုခြင်းဟူသော အင်္ဂါ ၈-
ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ဥပါသကာအား သပိတ်
မှောက်ကံပြု၍ နှင်ထုတ်သော အရာဌာန၊
(၂) ကောင်းမွန်စွာ ပြုကျင့်သော ဥပါသကာ
အား သပိတ်မှောက်ကံကို ပြန်လှန်သည်၏
အစွမ်းဖြင့် သွတ်သွင်းသော အရာဌာန၊ (၃)
သိမ်သမုတ်ခြင်း၊ တိစိဝရိတ်သင်္ကန်းနှင့် ညဉ့်
ကင်း၍ နေနိုင်ခြင်းအကျိုးငှါ သမုတ်ခြင်း၊
ဂိလာနရဟန်းအား အခင်းသစ်ကို ပြုခြင်းငှါ
သမုတ်ခြင်း၊ ဆွမ်းညွှန်ရဟန်းဟူ၍ သမုတ်
ခြင်း၊ ကျောင်းခံယူထိုက်သော ရဟန်းဟူ၍
သမုတ်ခြင်း၊ ဘဏ္ဍာစိုးရဟန်းဟူ၍ သမုတ်
ခြင်း၊ သံဃိက သင်္ကန်းကို ခံထိုက်သော
ရဟန်းဟူ၍ သမုတ်ခြင်း၊ သင်္ကန်းကို ဝေဘန်
သော ရဟန်းဟူ၍ သမုတ်ခြင်း၊ ယာဂု သစ်
သီးခဲဘွယ်ကို ဝေဘန်သော ရဟန်းဟူ၍
သမုတ်ခြင်း၊ အပ်စသော အနည်းငယ်သော
ဝတ္ထုပစ္စည်းကို အလိုရှိသောသူအား စွန့်တတ်
သော ရဟန်းဟူ၍ သမုတ်ခြင်း၊ မိုးရေခံ
သင်္ကန်းကို ခံယူထိုက်သော ရဟန်းဟူ၍

သမုတ်ခြင်း၊ သံဃိကသပိတ်တို့ကို ခံယူထိုက်
သောရဟန်းဟူ၍ သမုတ်ခြင်း၊ အရံစောင့်
သာမဏေတို့ကို စေခိုင်းတတ်သော ရဟန်း
ဟူ၍ သမုတ်ခြင်းဟူသော သမ္မုတိပေးရာ
ဌာန၊ (၄) ကထိန်သင်္ကန်းပေးရာ၊ သေသော
ရဟန်း၏ သင်္ကန်းစသည်တို့ကို ပေးရာဌာန၊
(၅) ကထိန်နှုတ်ရာဌာန၊ (၆) ကုဋ်နေရာ၊
ကျောင်းနေရာတို့ကိုပြောကြားရာဌာန၊ (၇)
တိဏဝတ္ထာရကသမထ၊ မောဟာရေပနကံ
စသော ကမ္မလက္ခဏာအရာဌာန၊ ဤ ၇-ပါး
သော အရာဌာနတို့၌ ထားအပ်လေသည်။
ဝိ၊၅။၃၈၃-၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၉။ ကင်္ခါ။၂၅၈။
ဝိ၊သင်္ဂ။၃၉၄၊၄၁၀-၁-၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၂၀။
အံ၊ဋီ၊၂။၇၃။

ကံ ၄-ပါးတို့တွင် အပလောကနကံကို ပန်
ကြား၍သာလျှင် ပြုအပ်၏။ ဥတ္တိကံ၊ ဥတ္တိ
ဒုတိယကံ၊ ဥတ္တိစတုတ္ထကံတို့ဖြင့် မပြုအပ်၊
ဥတ္တိကံကိုလည်း ဥတ်တကြိမ် ရွတ်ဖတ်
သဖြင့်သာ ပြုအပ်၏။ တပါးသော အပလော-
ကနကံ၊ ဥတ္တိဒုတိယကံ၊ ဥတ္တိစတုတ္ထကံတို့
ဖြင့် မပြုအပ်၊ ထို့အတူ ဥတ္တိစတုတ္ထကံကို
လည်း ဥတ်တကြိမ် ကမ္မဝါစာ ၃-ကြိမ်ရွတ်
ဖတ်သဖြင့်သာ ပြုအပ်၏။ တပါးသော-
အပလောကနကံ စသည်ဖြင့် မပြုအပ်၊ ဥတ္တိ-
ဒုတိယကံကိုကား ပန်ကြား၍ ပြုအပ်သည်
လည်း ရှိ၏။ မပြုအပ်သည်လည်း ရှိ၏။ သိမ်
သမုတ်ခြင်း၊ သိမ်နှုတ်ခြင်း၊ ကထိန်သင်္ကန်းကို
ပေးခြင်း၊ ကထိန်နှုတ်ခြင်း၊ ကုဋ်နေရာကို
ပြောကြားခြင်း၊ ကျောင်းနေရာကို ပြော
ကြားခြင်း၊ ဤ ၆-ပါးသော ကံတို့ကား ဂရု-
ကံများဖြစ်ကြ၍ ပန်ကြား၍ပြုခြင်းငှါ မအပ်
ကုန်၊ ဥတ်တကြိမ် ကမ္မဝါစာတကြိမ် ရွတ်-
ဖတ်၍သာ ပြုအပ်ကုန်၏။ ကြွင်းသော ၁၃-
ပါးသော သမ္မုတိ၊ သေနာသနဂ္ဂါဟာပက-
သမ္မုတိ၊ မတကစီဝရ ဒါနသမ္မုတိ-စသည်တို့
ကား လဟုကံများဖြစ်ကြ၍ ပန်ကြား၍လည်း

ပြုခြင်းငှါ အပ်ကုန်၏။ ဥတ္တိကံ ဥတ္တိစတုတ္ထ-
ကံတို့ဖြင့်ကား မပြုအပ်ကုန်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၉၊၄၀။
ကင်္ခါ။၂၅၈-၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၉၅။)

ယာ သံဃဿ ကိစ္စယတာ ကရဏိယတာ
အပလောကနကမ္ပံ ဥတ္တိကမ္ပံ ဥတ္တိဒုတိယ-
ကမ္ပံ ဥတ္တိစတုတ္ထကမ္ပံ။ ဝိ၊၄။၂၁၂။ ဝိ၊၅။
၂၀၄၊၂၇၁၊၂၇၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။ အံ၊ဋီ၊၂။
၁၃။ ဥတ္တိဒုတိယကမ္ပံ နာမ ဝုတ္တနယေနေဝ
သမဂ္ဂဿ သံဃဿ အနုမတိယာ ကောယ
ဥတ္တိယာ ကောယ စ အနုဿာဝနာယာတိ
ဝေံ ဥတ္တိဒုတိယာယ အနုဿာဝနာယ ကတ္တ-
ဗ္ဗကမ္ပံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၉၊၂၄၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၉၄။
ဥတ္တိဒုတိယာ ယဿ အနုဿာဝနဿ တံ
ဥတ္တိဒုတိယံ၊ တေန ကတ္တဗ္ဗံ ကမ္ပံ ဥတ္တိ-
ဒုတိယကမ္ပံ။ ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၂၉၈၃။ ဥတ္တိ-
ဒုတိယာ တေဿ ကမ္မဿာတိ ဥတ္တိဒုတိယံ၊
ဥတ္တိဒုတိယဉ္စ တံ ကမ္မဉ္စာတိ ဥတ္တိဒုတိယ-
ကမ္ပံ။ ဝိနယာလင်္ကာရာ၊ဋီ၊၂။၂၆၆။ (-ဝိ၊၂။
၁၉၉။ ဝိ၊၄။၂၁၇-၈။ ဝိ၊၅။၂၂၆၊၂၉၂၊၃၈၂။
အံ၊၁။၉၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၂၊၂၄၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၃၉၁၊၄၆၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။ ဝဇီရ။၂၂၀၊
၄၄၇-၈၊၅၂၇။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃။ ကင်္ခါ။ဋီ၊
သစ်။၂၈၅။)

ဥတ္တိဒုတိယကမ္မဋ္ဌာနဘေဒ (ပု) [ဥတ္တိဒုတိယ-
ကမ္မ+ဋ္ဌာနဘေဒ] ဥတ္တိဒုတိယကံ၏ ဋ္ဌာန
အကဲ့အပြား။ ဥတ္တိဒုတိယကမ္မဋ္ဌာနဘေဒ
ပန ဝဇုဿ လိစ္ဆဝိနော....ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၄။၂၅၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၁၀။

ဥတ္တိဒုတိယကမ္မဝါစာ (ထိ) [ဥတ္တိဒုတိယာ +
ကမ္မဝါစာ] ဥတ်လျှင် ၂-ကြိမ်မြောက်ရှိသော
ကမ္မဝါစာ၊ ဥတ္တိဒုတိယကမ္မဝါစာ။ ဥတ္တိ-
ဒုတိယကမ္မဝါစံ သာဝေတွာဝ ကာတဗ္ဗာနိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀။၂၄၃။ ကင်္ခါ။၂၅၉။ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၃၉၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၉။ ကင်္ခါ။၉၀၊၁၅၂။

၂၅၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၁၀၊၃၈၅။ ဝဇီရ။၅၁၇၊
၅၂၇။ သာရတ္ထ။၂။၃၅၁။ ကင်္ခါ။ဋီ၊သစ်။
၁၃၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၇၃။)

ဥတ္တိဒေါသ (ပု) [ဥတ္တိ + ဒေါသ] ဥတ်၏
အပြစ်။ (ရဟန်းလောင်း၏ အမည်ကို မရွတ်
ဖတ်ခြင်း၊ သုဏ္ဏာတု မေ ဘန္တေ-ဟု သာ
ရွတ်ဆို၍ 'သံဃော'ဟု ထည့်၍ မရွတ်ဆိုခြင်း၊
ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာ၏ အမည်ကို မရွတ်ဖတ်ခြင်း၊
ဥတ်ကို လုံးဝမရွတ်ဆိုခြင်း၊ ကမ္မဝါစာရွတ်
ဖတ်ပြီးမှ ဥတ်ကို ရွတ်ဖတ်ခြင်း ဤ ၅-ပါးတို့
သည်ကား ဥတ်၏အပြစ်တို့တည်း။ ယင်း
အပြစ် ၅-ပါးမှ လွတ်သော ဥတ်နှင့် ပြည့်စုံ
ခြင်းသည် ဥတ္တိသမ္ပတ္တိ မည်၏။ ဝိ၊၅။၃၈၀-
၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၅-၆။ ကင်္ခါ။၁၀၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၃၉၂။ သာရတ္ထ၊၂။၅၅-၆။) တသ္မာ ဥပသမ္ပ-
ဒါယ သစေ အာစရိယော ဥတ္တိဒေါသဉ္စ
ကမ္မဝါစာဒေါသဉ္စ ဝဇေတွာ ကမ္ပံ ကရေတိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၅၉။

ဥတ္တိနိဋ္ဌာန (န) [ဥတ္တိ+နိဋ္ဌာန] (၁) ဥတ်၏
ပြီးဆုံးခြင်း။ (၂) ဥတ်၏ပြီးဆုံးရာ (အခါ)။
(၁) တတ္ထ စ ဥပေါသထပဝါရဏာသု ဥတ္တိ-
နိဋ္ဌာနေန၊ သေသကမ္မေသု အပလောက-
နာဒိကမ္မပရိယောသာနေန သံဃဘေဒေါ
သမတ္ထောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊၂။၂၅၅။ (၂)
ဥတ္တိအာရဗ္ဗ-ကြည့်။

ဥတ္တိပရိယောသာန (န) [ဥတ္တိ+ပရိယောသာ-
န] ဥတ်၏ အဆုံး။ ဥတ္တိယာ ဒုက္ကဋ်
ဒွိဟိ ကမ္မဝါစာဟိ ထုလ္လစ္စယာ ပဋိပ္ပဿမ္မန္တိတိ
ယဉ္စ ဥတ္တိပရိယောသာနေ ဒုက္ကဋ် အာ-
ပန္နော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။ (-၁၉၅။ ကင်္ခါ။
၁၄၂။ ကင်္ခါ။ဋီ၊သစ်။၂၅၂။)

ဥတ္တိပုဗ္ဗကတ္တ (န) [ဥတ္တိ+ပုဗ္ဗက+တ္တ] ဥတ်
လျှင် ရှေ့သွားရှိသည်၏အဖြစ်။ ဥတ္တိတော
ဝါတိ ဥတ္တိ ဥတ္တိဒုတိယ ဥတ္တိစတုတ္ထကမ္မဝါ-

စာနံ ဥတ္တိရူပတ္တာ၊ ဥတ္တိပုဗ္ဗကတ္တာ စ ဝုတ္တံ။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀။

ဥတ္တိရူပတ္တ (န) [ဥတ္တိ + ရူပ + တ္တ] ဥတ်သဘော
ရှိသည်၏အဖြစ်။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဥတ္တိဝိပတ္တိ (တိ) [ဥတ္တိ + ဝိပတ္တိ] ဥတ်၏ -
ပျက်စီး - ချွတ်ယွင်း - ခြင်း။ ဝတ္ထုဝိပတ္တိ
ဥတ္တိဝိပတ္တိ အနုဿာဝနဝိပတ္တိ သိမာဝိပတ္တိ
ပရိသဝိပတ္တိတိ အယံ အဝိနယော နာမ။ အံ၊
ဌ၊ ၁။ ၆၆။

ဥတ္တိဝိပန္န (တိ) [ဥတ္တိ + ဝိပန္န] ပျက်စီး - ချွတ်
ယွင်း - သော ဥတ်ရှိသော၊ ဥတ်နှင့်မပြည့်စုံ
သော။ ဥတ္တိဝိပန္နမ္ပိ ကမ္ပံ ကရောန္တိ အနု-
ဿာဝနသမ္ပန္နံ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၃၆။

ဥတ္တိဝိဘာဂ (ပု) [ဥတ္တိ + ဝိဘာဂ] ဥတ်ကို -
ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - ခြင်း။ ဥတ္တိဝိဘာဂေါ
စာယံ ဥပရိ အာဝိ ဘဝိဿတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။
၂၀။

ဥတ္တိသမထ (ပု) [ဥတ္တိ + သမထ] ဥတ်တည်း
ဟူသော သမထ၊ ဥတ်တည်းဟူသော အဓိ-
ကရုဏ်းကို ငြိမ်းစေကြောင်းသမထ။ ဣမိနာ
စတုဗ္ဗိဓေန ဥတ္တိသမထေန ဝူပသမတိ။ ဝိ၊
ဌ၊ ၄။ ၂၁၀။

ဥတ္တိသမ္ပတ္တိ (တိ) [ဥတ္တိ + သမ္ပတ္တိ] ဥတ်၏
ပြည့်စုံခြင်း။ (ဝတ္ထု၊ သံဃာ၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ ဥတ်တို့ကို
သုံးသပ် ရွတ်ဖတ်ခြင်း၊ ရှေးဦးစွာ ဥတ်
ကို ထားခြင်း ရွတ်ဖတ်ခြင်းသည် ဥတ္တိ-
သမ္ပတ္တိမည်၏။) ဝိနယပရိယာယေန ဝတ္ထု-
သမ္ပတ္တိ ဥတ္တိသမ္ပတ္တိ အနုဿာဝနာသမ္ပတ္တိ
သိမာသမ္ပတ္တိ ပရိသာသမ္ပတ္တိတိ အယံ ဝိန-
ယော နာမ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၁၄။ ကင်္ခါ၊ ၁၀၆။
မ၊ ဌ၊ ၄။ ၃၂။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၆။

ဥတ္တိသမ္ပတ္တိသမ္ပန္န (တိ) [ဥတ္တိသမ္ပတ္တိ + သမ္ပန္န]
ဥတ္တိသမ္ပတ္တိနှင့် ပြည့်စုံသော(ကံ)။ ဣတိ

ဣမေဟိ ဒေါသေဟိ ဝိမုတ္တာယ ဥတ္တိယာ
သမ္ပန္နံ ဥတ္တိသမ္ပတ္တိသမ္ပန္နံ နာမ။ သာရတ္ထ၊ ၂။
၅၆။

ဥတ္တိသမ္ပဒါ (တိ) [ဥတ္တိ + သမ္ပဒါ] ဥတ်၏
ပြည့်စုံခြင်း။ သတ္တုသာသနန္တိ ဥတ္တိသမ္ပဒါ
အနုဿာဝနသမ္ပဒါ စ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၇၅။ ဝိ၊ ဌ၊
၃။ ၄၂၇။ (- ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၇၇။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၀၃။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၁၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၄။ သာရတ္ထ၊
၃။ ၄၉၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၅။ ကင်္ခါ၊ ဌိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၁၇။
၄၅၃။ အံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၇၃။)

ဥတ္တိသမ္ပန္န (တိ) [ဥတ္တိ + သမ္ပန္န] ဥတ်နှင့်ပြည့်
စုံသော။ အနုဿာဝနဝိပန္နမ္ပိ ကမ္ပံ ကရောန္တိ
ဥတ္တိသမ္ပန္နံ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၃၆။ (- ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၂၉။)

ဥတ္တ (ကြိ၊ ဝိ) [ဉာ + တွာ] သိ၍။ (က) သိပြီး၍။
(ခ) သိခြင်းကြောင့်။ (ဂ) စူးစမ်း - ဆင်ခြင် -
၍။ (ဃ) နှိုင်းဆ - ချင့်ချိန် - ၍၊ ဆုံးဖြတ်
၍။ (က) ဘိယျော ပဉ္စသတေ ဥတ္တာ၊ ဝနေ
ကာပိလဝတ္ထဝေ။ ဒိ၊ ၂။ ၂၀၄။ ဘိယျော
ပဉ္စသတေ ဥတ္တာတိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန သဒ္ဓိံ
အတိရေကပဉ္စသတေ ဘိက္ခု၊ ဇာနိတု။ ဒိ၊
ဌ၊ ၂။ ၂၇၇။ ကာမာ ဟိ လောကေ သင်္ဂေါတိ
ဥတ္တာ။ နေတ္ထိ၊ ၅။ ၂။ ပေဋကော၊ ၁၇၀။ နေတ္ထိ၊
ဌ၊ ၁၂၄။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၁၉၂။ ယသ္မာ ဣမသ္မိံ
လောကေ ကာမသဒိသံ ဗန္ဓနံ နတ္ထိ။ ဝုတ္တ-
ဉ္ဇေတံ ဘဂဝတာ “နတံ ဒဠ်ဗန္ဓနမာဟုမိရာ”-
တိ အာဒိ။ တသ္မာ သင်္ခါရေ အာသဇ္ဇနဋ္ဌေန
သင်္ဂေါတိ ဝိဒိတု။ နေတ္ထိ၊ ဌ၊ ၁၂၄။ (- ဝိ၊ ၃။
၄၆။ မ၊ ၂။ ၂၅၄-၉။ မ၊ ၃။ ၂၇၃-၄-၆-၇၊ ၂၀။
သံ၊ ၁။ ၄၃၊ ၅၀၊ ၆၀-၂၊ ၁၀၄၊ ၁၆၄၊ ၁၉၄၊ ၂၀၅၊
၂၂၃-၄။ သံ၊ ၂။ ၂၉၇-ဂ၊ ၄၁၂။ အံ၊ ၁။ ၁၄၅၊
၃၁၆၊ ၃၂၅၊ ၃၅၉။ အံ၊ ၂။ ၆၆၊ ၃၁၁၊ အံ၊ ၃။ ၇၊
၉၊ ၇၀-၅၊ ၃၄၀။ ဓမ္မ၊ ၁၄-၆၊ ၄၃၊ ၅၃-၄-ဂ၊
၆၀။ ဣတိဝုတ်၊ ၁၉၀၊ ၂၀၁၊ ၂၃၇၊ ၂၄၂၊ ၂၅၀၊
၂၆၀။ သုတ္တနိ၊ ၂၀၀-ဂ၊ ၂၉၄၊ ၃၂၃၊ ၃၅၀၊
၃၆၀၊ ၃၉၂-၃-၄-၅၊ ၄၀၂-၃-၇၊ ၄၁၂-၄-၅၊ ၄၂၀-

၃-၅၂၄၄၇။ ဝိမာန။ ၇၀၁၁၁။ ပေတ။ ၂၁။
 ထေရ။ ၂၄၇။ ၂၀။ ထေရီ။ ၄၁၄။ အပါ။ ၁။
 ၁၃၂၁၂၅၄။ အပါ။ ၂။ ၁၁၃-၇။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၇၀။
 စရိယာ။ ၃၉၀။ မဟာနိ။ ၄၅။ ၇၆-၇-ဂါ။ ၆၆။
 ၂၆၁-၂။ စူဠနိ။ ၁၈။ ၇၄။ ၁၀၁။ ၂၁။ ၂၃။
 ၁၁။ ၆၁။ ၂၃၄။ ၂၅၄။ ၂၇၀။ ၃၀၀-ဂါ။ ၃၃၀။
 ၃၄၅။ ၃၅၁။ ၃၆၈။ ၁၁။ ၂။ ၇၁၆။ ၁၅၆။ ၂၃၃။
 ၂၆၅။ နေတ္တိ။ ၁၄၆။ ၁၅၀။ ပေဋက။ ၁၇၄။
 ၁၈၁။ ၁၉၆။ ၂၃၇။ မိလိန္ဒ။ ၁၅။ ဝိဠာ။ ၁၆။ ၆၀။
 ၂၃၄။ ၂၈၆။ ဝိဠာ။ ၂၅၃။ ဝိဠာ။ ၁၃-၆။ ၇၆။
 ၁၀၁။ ၁၇၆။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၃၈၆။ ၄၃၁။ ဒိဠာ။
 ၁၃၆။ မဠာ။ ၁၈။ ၃၃၁။ ၂၁။ ၁၈၆။ ၂၆၆။ ၃၅။
 ၃၅၁။ ၃၇၅-၇။ မဠာ။ ၂။ ၆၁-ဂါ။ ၇၀။ မဠာ။
 ၅၄။ ၇၅။ ၆၄။ ၂၂၈။ ၂၄၁။ ၂၈၂။ မဠာ။ ၄။ ၁၆၃။
 သံ။ ၄၁။ ၃၈။ ၄၃။ ၂၅၆။ ၂၈။ သံ။ ၄၂။
 ၆၁။ ၁၇၆။ ၂၀၂။ ၂၃၃။ ၂၄၁။ သံ။ ၄၃။ ၁၈။ ၂၂။
 ၃၁။ ၁၆၃။ ၂၃၄။ အံ။ ၄၁။ ၆၄။ အံ။ ၄၂။ ၁၅၁-
 ၂၁၆၇။ ၂၄၂။ ၂၅၆။ ၂၆၂။ အံ။ ၄၃။ ၁၆-ဂါ။ ၆၁။
 ၁၆၁။ ၁၅၁။ ၁၆၆။ ၃၀၆-၆။ အဘိ။ ၄၁။ ၁၃။
 အဘိ။ ၄၂။ ၃၄။ ၆၇။ ၁၈၅။ ၂၈၈။ ၂၆၇။ ၂၈၆။
 ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၂၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၂၄၁။ ခုဒ္ဒက။
 ၄။ ၂၆။ ဓမ္မာ။ ၄၁။ ၂၅။ ၁၇၃။ ၁၄၆။ ၃၂၄။
 ဓမ္မာ။ ၄၂။ ၅၁၄-၅၄၂-၇။ ဥဒါန။ ၄၇၂။ ၅၅။
 ၈၅။ ဣတိဝုတ်။ ၄။ ၅၁။ ၇၇။ ၂၁၀။ ၂၃၀-၁။
 သုတ္တနိ။ ၄၁။ ၁၀။ ၂၀။ ၂၂။ သုတ္တနိ။ ၄၂။
 ၁၅၄။ ၂၆၄။ ၂၈၄။ ဝိမာန။ ၄၁။ ၄၀-၂။ ၁၄၃။
 ၁၆၈။ ၂၆၇။ ၃၁၀။ ပေတ။ ၄၁။ ၁၃၂။ ထေရ။
 ၄၁။ ၂၀။ ထေရ။ ၄၂။ ၆၃။ ၃၂။ ၇၅။ ၁၆၆။
 ထေရီ။ ၄၂။ ၄၆။ ၁၁၄-၅။ ၂၄၁။ အပါ။ ၄၁။
 ၁၆၅။ ၆၈၅။ ၆၅-၆။ အပါ။ ၄၂။ ၆၄။ ၂၄။ ဗုဒ္ဓဝံ။
 ၄။ ၂၂။ စရိယာ။ ၄၁။ ၃၀၆-၃။ ၂၅။ မဟာနိ။
 ၄။ ၁၃။ ၂၀၅။ ၂၈၆။ စူဠနိ။ ၄၆။ ၁၁၆။ ၁၆။
 ၁၂၁။ ၁၈၄။ ၂၅။ ၁၁၆။ ၂။ ၁၈၈။ ၁၁၆။ ၃။
 ၄။ ၁၁၆။ ၄။ ၁၁၄။ ၁၆၂။ ၂၅၃။ ၃၄၃။ ၃၇၂။
 ၁၁၆။ ၂၅။ ၁၁၆။ ၂၅၄။ ၁၄၄။ ၄၃၃။ ၄၄။
 ၁၁၆။ ၇။ ၁၂၇။ ၂၀၂။ ဝဇီရ။ ၁၁၂။ ၁၆၆။

၄၄၆။ သာရတ္ထ။ ၁။ ၅၇။ ၂၂၄။ သာရတ္ထ။ ၂။
 ၆၄။ ၁၇၀။ ၂၃၀။ ၂၈၀။ ၃၁၄။ သာရတ္ထ။ ၃။ ၁၂။
 ၁၆၆။ ၂၀၆။ ဝိမတိ။ ၁။ ၂၄၆။ ဝိမတိ။ ၂။ ၁၁။
 ၆၈။ ၂၈။ ၁၃၆။ ဒိဋ္ဌိ။ ၁။ ၃၁၇။ ဒိဋ္ဌိ။ ၃။ ၁၄၄။
 ၂၃၆။ မဇ္ဈိ။ ၃။ ၂၃၆။ အံ။ ၄၁။ ၂၇၆။ သံ။
 ၄၂။ ၁၈၄။ ၂၁၂။ ၂၄၅။ ၃၄၁။ ၃၇၀။ ၄၃၃။
 ၄၇၀။ ၅၀၆။ ၅၃၁။ အံ။ ၄၁။ ၁၁၇။ အံ။ ၄၂။
 ၁၇၆။ ၃၀၇။ အံ။ ၄၃။ ၂၅၅။ မူလဋ္ဌိ။ ၁။ ၃၂။
 ၁၀၄။ မူလဋ္ဌိ။ ၂။ ၁၀၁။ (ခ) ဒိသ္မာ အာဒိနဝံ
 လောကေ ဥတု ဓမ္မံ နိရုပဓိ။ ဥဒါန။
 ၁၄၈။ ဥတု ဓမ္မံ နိရုပဓိန္တိ သဗ္ဗပုဗ္ဗိနိ-
 သဂ္ဂတ္တာ နိရုပဓိ နိဗ္ဗာနဓမ္မံ ယထာဘူတံ
 ဥတု နိဿရဏဝိဝေကာသင်္ခါတာမတသ-
 ဘာဝတော မဂ္ဂဉာဏေန ပဋိဝိဇ္ဈိတု။ “ဒိသ္မာ
 ဥတု”တိ ဣမေသံ ပဒါနံ “သပ္ပံ” ပိဝိတု
 ဗလံ ဟောတိ၊ သီဟံ ဒိသ္မာ ဘယံ ဟောတိ၊
 ပညာယ ဒိသ္မာ အာသဝါ ပရိက္ခိကာ ဟော-
 န္တိ”တိ အာဒိသုဝိယ ဟေတုအတ္တတာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။
 ဥဒါန။ ၂၈၅။ (- ဣတိဝုတ်၊ ၁၆၈။ ထေရ။
 ၂၈၀။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၅၁။ ထေရ။ ၄၂။ ၇၅။)
 (ဂ) ဣတ္ထရံ ဣတ္ထရတော ဥတု၊ ဒိပံ ကယိ-
 ရထ ပဏ္ဍိတော။ ပေတ။ ၁၃၆။ ပေတ။ ၄။
 ၅၅။ ဣတ္ထရံ ဣတ္ထရတော ဥတုတိ နေဓညာ-
 ဒိပုပကရဏံ မနုဿာနံ ဇီဝိတဉ္စ ဣတ္ထရံ ပရိတ္တံ
 ခဏိကံ န စိရဿန္တိ ပညာယ ဥပပရိက္ခိတု။
 ပေတ။ ၄။ ၅၆။ (သ) ဝေါဘိဇာနံ “ပရမ”န္တိ
 ဥတု၊ သုဒ္ဓါနုပဿိတိ ပစ္စေတိ ဉာဏံ။ သုတ္တနိ။
 ၄၀၂။ မဟာနိ။ ၆၄-၅။ ဝေါဘိဇာနံ ပရမန္တိ
 ဥတုတိ ဝေ အဘိဇာနန္တော အာဇာနန္တော
 ဝိဇာနန္တော ပဋိဝိဇာနန္တော “ဣဒံ ပရမံ
 အဂ္ဂံ သေဋ္ဌံ ဝိသိဋ္ဌံ ပါမောက္ခံ ဥတ္တမံ ပဝရ”န္တိ
 ဥတု ဇာနိတု တုလယိတု တိရယိတု
 ဝိဘာဝယိတု ဝိဘူတံ ကတုတိ ဝေါဘိဇာနံ
 “ပရမ”န္တိ ဥတု။ မဟာနိ။ ၆၄။ (- သုတ္တနိ။
 ၄၄၇။ မဟာနိ။ ၁၂၁-၂။ ၁၈၆။ ၁၆၀။ ၂၀၆-၆။
 ၂၁၀-၆။ ၂၂၀။ ၂၅၄-၅။ ၃၁၂-၃။ ၃၄၀-၁။ စူဠနိ။

၁၇၁-၂၊ ၂၀၂-၃။ စူဠနိဗ္ဗာန်။ ၁၇၁-၂၊ ၂၀၂-၃။
မဟာနိဗ္ဗာန်။ ၃၀၆၊ ၃၁၅။ စူဠနိဗ္ဗာန်။ ၆၄၊ ၁၂၀။

ဥတုန (ကြိ၊ဝိ) [ဉာ + တုန။ ဇာနာတိတိ-
ဥတုန။ နေတ္ထိဝိ။ ၂၄၅။] သိ၍။ (က) သိ
ပြီး၍။ (ခ) သိလျက်။ (ဂ) သိခြင်းကြောင့်။
(ဃ) နှိုင်းဆ-ချင့်ချိန်-၍၊ ဆုံးဖြတ်၍။ (င)
ပိုင်းခြား-မှတ်သား-၍။ (က) ဥတုန ဟံ
ဝိရဇပဒံ အသင်္ခတံ။ ဝိမာန၊ ၁၉။ ဥတုနာတိ
သစ္စိကိရိယာဘိသမယဝသေန ဇာနိတွာ။ ဝိ-
မာန၊ ၄၆။ ပဒုဋ္ဌစိတ္တံ ဥတုန၊ ကေစုံ ဣဓ
ပုဂ္ဂလံ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၀၄။ နေတ္ထိ။ ၁၀၉။ ဥ-
တုနာတိ ပုဗ္ဗကာလကိရိယာ။ ဉာဏပုဗ္ဗကံ
ဟံ ဗျာကရဏံ။ ဣတိဝုတ်။ ၄၆။ (- သံ၊ ၂။
၄၀၇။ အံ၊ ၁။ ၃၀။ သုတ္တနိ။ ၃၉၃။ ထေရ။
၂၀။ အပါ၊ ၂။ ၂၂။ ဇာ၊ ၁။ ၁၀၉၊ ၂၆၃။ ဇာ၊
၂။ ၁၀၅။ နေတ္ထိ။ ၁၁၀၊ ၁၂၂။ သုတ္တနိ၊ ၄၂။
၂၂၃။ ထေရ၊ ၄၂။ ၇၅-၆။ ထေရီ၊ ၄၂။ ၁၃၇။
ဇာ၊ ၄၂။ ၄၆၀။ ဇာ၊ ၄၂။ ၂၂၆။ ဇာ၊ ၄၂။ ၆။
၁၂၂။ နေတ္ထိဝိ။ ၂၅၊ ၂၀၆။) (ခ) ဥတု-
နာ(ဝိမာန၊ ၁၉)တိဝ၊ သမာနကာလဝသေန
ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ ယထာ “နိဟန္တာနု တမံ
သဗ္ဗံ၊ အာဒိစ္စော နဘမုဂ္ဂတော”တိ။ ဝိမာန၊
၄၆။ ၇။ (ဂ) ဥတုနာ(ဣတိဝုတ်။ ၂၀၄)တိ
...ဟေတုအတ္ထော ဝါ တုသဒ္ဓေါ ယထာ
“သိဟံ ဒိသ္မာ ဘယံ ဟောတိ”တိ၊ ဇာနန-
ဟေတုတိအတ္ထော။ ဣတိဝုတ်။ ၄၆။ (ဃ)
ယေဝါပိ ဥတုန သယံ ကရေန္တိ။ ဇာ၊ ၂။
၄၅။ ဇာ၊ ၄၂။ ၂၃၃။ ယေ ဝါပိ ဥတုနာတိ
ယေ ဝါ ပန ရာဇာနော ဥတု တုလေတွာ
တိရေတွာ သယံ ကရေန္တိ။ ဇာ၊ ၄၂။ ၂၃၉။
(င) သမ္မာဒိဋ္ဌိပုရေက္ခာရော၊ ဥတုန ဥဒ-
ယဗ္ဗယံ။ ဥဒါန၊ ၁၂။ နေတ္ထိ။ ၄၁၊ ၁၅-၈၊ ၉၀။
နေတ္ထိဝိ။ ၂၂၉။ ဥတုန ဥဒယဗ္ဗယံ ပဉ္စသု
ဥပါဒါနက္ခန္ဓေသု သမပညာယ အာကာရေဟိ
ဥပါဒါနိရောဓံ ဝေတ္ထပေတွာ။ ဥဒါန၊ ၄၂။ ၂၁၀။

(- နေတ္ထိ။ ၈၆-၇-၉။ နေတ္ထိ၊ ၁၄၅-၆၊ ၁၇၆-
၈။)

ဥသတိ (ကြိ) [ဉာ + သတိ] သိလတ္တံ။ ဉာတိ-
ကြည့်။

ဥသသိ (ကြိ) [ဉာ + သသိ] သိလတ္တံ။ ဉာတိ-
ကြည့်။

ဥသမ (ကြိ) [ဉာ + သမ] သိကုန်လတ်အံ။
ဉာတိ-ကြည့်။

ဥသမိ(ကြိ) [ဉာ + သမိ] သိလတ်အံ။ ဉာတိ-
ကြည့်။

ဉာဏ် (န) [ဉာ + ယု။ သဘာဝသာမညလက္ခဏ-
ဝသေန ဓမ္မေ ဇာနာတိတိ ဉာဏံ။ တံယေဝ
ဉာဏံ ပရိယာယဝစနေန အဓိပ္ပါယပကာသ-
နတ္ထံ အနိယမေန “ပညာ”တိ ဝတွာ ပစ္စာ
အဓိပ္ပေတံ “ဉာဏ”န္တိ နိယမေတွာ ဝုတ္တံ။
ပဋိသံ၊ ၄၁။ ၁၃။ ဇာနာတိ ယထာသဘာဝံ
ပဋိဝိဇ္ဇတိတိ ဉာဏံ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၈၇။ ရဟာဒိ-
တော ဏ။ ကစ္စည်း။ ၅၄၉။ အာဒိသဒ္ဓေန
ဉာကာရံ သင်္ကဏာတိ၊ တေန “ဝိညာဏ”န္တိ
အာဒိသု ဝိပုဗ္ဗဿ ဉာ အဝဗောဓနေတိမဿ
ဝိဇာနာတိတုတ္ထေ နန္ဒာဒိဟိယုတုမိကိစ္စ
ကတ္ထုကရဏပဒေသေသုစေတိ ကတ္ထရိ ယု-
ပစ္စယေ ကတေ ဝုတ္တနယေန တဿာနာဒေ-
သေ ကတေ နကာရဿ ဏကာရော ဟော-
တိ။ နျာသ။ ၅၄၉။ အာဒိသဒ္ဓေန ရမုအပဉာ-
တာဒိတောပိ။ ရူ။ ၅၅၀။ အာဒိသဒ္ဓေနာတိ
“ရဟာဒိတော”တိ ဧတ္ထ အာဒိသဒ္ဓေန။ ရမု
ကိဋ္ဌာယံ၊ အပ ပါပုဏေ၊ ဉာ အဝဗောဓနေ၊
တာ ပါလနေတိ ဝေမာဒိဓာတေတ္ထ သင်္ကယု-
တိ။ ရူ၊ ၅၅၀။ ကတ္ထရိ တာဝ...ပနုဒတိတိ
ပနုဒနော။ ဧဝံ သူဒနော၊...ဉာဏော၊ အသ-
နော၊ သမဏော။ ဘာဝေ စ...ပနုဒတေ ပနုဒ-
နံ။ ဧဝံ သူဒနံ၊ ...ဉာဏံ၊ အသနံ၊ သမဏံ။
ကစ္စည်း။ ၆၄၁။ ဉာဏောတိ ဉာအဝဗောဓနေ-

တိမဿ ရှုပုံ။ ဣပေ ပန ရဟာဒိတော ဣ ဣတိ
 နကာရဿ ဣကာရာဒေသကရဏမေဝ ဝိ-
 သေသော။ နျာသ။ ၆၄။ နန္ဒာဒိဟိယူတိ ဘာ-
 ဝကမ္မေသု ယု။ ဂဟဏံ။ ဉာဏံ။ ဒွိသု နဿ
 ဣော။ ဗာလာဝတာရ၊ ဘူရိမန္တာ စ ပညာ-
 ဏံ။ ဉာဏံ ဝိဇ္ဇာ စ ယောနိ စ။ ဓာန်။ ၁၅၃။
 ဉာ အဝဗောဓနေ၊ ယု။ နဿ ဣော။ ဇာနာ-
 တိ အနေနာတိ ဉာဏံ။ သူစိ။ မောက္ခေ ဓိ-
 ဇ္ဇာနမဇျတြဝိဇ္ဇာနံ ဂိလ္လဂါတ္ထိယေား။ အမရ။
 ၅-ဝဂ်။ ၆-ဂါထာ။ ဝိဂါယာနံ ဇာနာတိဗ္ဗး
 အနိတိအနး ကမ္မိ၊ ဇီဝေ၊ ဘာဝေ လျှင်၊
 ဗောဓေ န။ ဝါစပုတိ။ အနန္တယထာ....ဗ္ဗာ-
 ယတေဣတိ ဘာဝေအ နန္တ ဗ္ဗာနံ။ မုဒ္ဒဗောဓ-
 ဇိကာ။ ၁၁၃၅-သုတ်။ ဉာဏ၊ ဝိညာဏ-ပုဒ်တို့
 ကား သက္ကတဥပဒေမရှိသော်လည်း မာဂဓ၌
 တွင်ကျယ်ထင်ရှား၍ (နျာသ၊ ရှုပသိဒ္ဓိ)ဆရာ
 ကြီး ၂-ပါးပင် မိန့်ဆိုလျက်ရှိချေပြီ။ ဉာဏ၊
 ဝိညာဏ ဟု ရေးမှ အမှန်ဖြစ်၍ နေတော့
 သည်။ သက္ကတ ဥပဒေကိုလိုက်သော ဆရာ
 ကြီးတို့ကား ဉာသ်၊ ရှုပသိဒ္ဓိအာဏာကို မလွန်
 ဆန်ဝံ့၍ ထို ၂-ပုဒ်မှ ကြွင်းသော သညာန၊
 ပညာန-စသည်တို့မှာ နငယ်နှင့် သင့်သည်ဟု
 ဆုံးဖြတ်ကြကုန်၏။ ဝိသုဒ္ဓါရုံ ကစွည်း သုတ်
 နက်၊ ရဟာဒိတောဏ-သုတ်အဖွင့်။ သက္ကတ
 ၌ ဣကြီးပြန်ကြောင်းမရှိ။ ဉာသ်၊ ရှုပသိဒ္ဓိ
 တို့က ဉာဓာတ်နောင်နငယ်၏ ဣကြီးပြန်
 ဥပဒေပြုကြ၏။ ဣကြီးပြန် စည်းမျဉ်းစာရင်း
 မဝင်သော်လည်း ကျမ်းပြုဆရာတော်ကြီး
 များကို လေးစား ရိုသေသောအားဖြင့်
 သုဒ္ဓိ၌ ‘ဉာဏ’ဟု မုဒ္ဒဇနှင့် သုံးကြ၍ “သာဓု
 ပညာနဝါ နရော၊ သညာန၊ အဘိညာန”
 စသော ပါဠိမိဿကဋ္ဌကား ဒန္တဇနှင့်ပင် သုံး
 စွဲတော် မူကြ၏။ အမှန်မှာ သုဒ္ဓိဖြစ်စေ၊
 မိဿကဖြစ်စေ ဒန္တဇနှင့်သာ သင့်ပေသည်။
 ဝိပိဓာန်။] (၁) ဉာဏံ၊ ဝေဖန်-ပိုင်းခြား-
 စဉ်းစား-ဆင်ခြင် - သိမြင် - တတ်သော

သဘောတရား၊ သိခြင်း၊ သိမှု၊ အသိ၊ အလိမ်
 မာ၊ ပညာ၊ ပညိန္နန္တ စေတသိက်။ (တိ)
 (၂) ဝေဖန် - ပိုင်းခြား - စဉ်းစား - ဆင်
 ခြင် - သိမြင် - တတ်သော၊ အသိ-အလိမ်
 မာ-ဉာဏ်-ပညာ-ရှိသော၊ သူ။

ဉာဏ်သည် အကျိုးမှန်သမျှကို အကျိုး
 အနေဖြင့်၎င်း၊ အကြောင်း မှန်သမျှကို
 အကြောင်းအနေဖြင့်၎င်း၊ ဟုတ်မှန်သော
 သဘောအတိုင်း ဖောက်ထွင်းသိမြင်နိုင်
 သည့်ပြင် ခက်ခဲ နက်နဲလှသည့် သစ္စာ
 ၄-ပါး မြတ်တရားကိုပင် ပိုင်းခြားထင်ထင် သိ
 မြင်နိုင်စွမ်းသည် (အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၂။ နေတ္တိ၊
 ဌ၊ ၁၃၁။ မူလဋီ၊ ၂။ ၉၃)။ ဉာဏ်နှင့်ပညာသည်
 အတူတူပင်ဖြစ်၍ စေတသိက် ၅၂-ပါးတွင်
 ‘ပညိန္နန္တ’စေတသိက်ဖြစ်သည်။ သဗ္ဗညုဘုရား
 ရှင်တို့၏သဗ္ဗညုတဉာဏ်မှတစ်ပါး အခြားပုဂ္ဂိုလ်
 တို့၏ဉာဏ်သည် အကြွင်းမဲ့ အကုန်အစင်မသိ
 မြင်နိုင်၊ သိသင့်သိထိုက်သည့် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊
 အနတ္တစသော သဘောတရား ကိုသာသိမြင်
 နိုင်၍ မသင်ယူဖူးသော အတတ်ပညာ၊ မ
 ရောက်ဘူးသော အရပ်ဒေသ၊ မကြားဖူး
 သောပုဂ္ဂိုလ်၏ အမည်ပညတ်စသည် တို့ကို
 ကားမသိနိုင်ပေ။ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကား
 ထိုအလုံးစုံကို အကုန်အစင် သိမြင်နိုင်သည်
 (မိလိန္ဒ၊ ၄၂)။

ဉာဏ်သည် (လူသား) သတ္တဝါတို့၏
 သားမြတ် ၂-ခုအလယ် နှလုံးအိမ်၏ အတွင်း
 ပုန်းညက်စေ့ခန့်နက်သောတွင်း၌ရှိသည့် တ-
 လက်ဖက် (တလက်ဆွမ်း)၏ ထက်ဝက်မျှ
 သော နှလုံးသွေးကိုမှီ၍ ဖြစ်သည်။ ဆီမီး
 သည် အမိုက်မှောင်အတွင်းဝယ် ကွယ်ကာဖုံး
 လွှမ်းနေသည့် အာရုံဝတ္ထုအစုစုကို တခုမကျန်
 ဖော်လှန် ပြသကဲ့သို့ ဉာဏ်သည် အဝိဇ္ဇာ
 အမှောင်က ကွယ်ကာထားသည့်သမ္မုတိ၊ ပရ-
 မတ္တ၊ အဝဝသောအာရုံတို့ကို စေ့စုံသေချာ

ထွန်းလင်းပြသခြင်း ဟူသော အမှတ် 'လက္ခဏာ' ရှိသည်။ ထို့ပြင် ထူးထွေ ခြားနား အစားစားအားဖြင့် သိမြင်ခြင်းလက္ခဏာ၊ မဖောက်မပြန် အမှန်အတိုင်း ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းလက္ခဏာ၊ ချွတ်ယွင်းမရှိ အတိအကျ ဂနသေချာ ဖောက်ထွင်းနိုင်ခြင်း လက္ခဏာလည်း ရှိသည်။ အာရုံဝတ္ထု အစုစုကို ဖုံးလွှမ်းကွယ်ကာတတ်သည့် အဝိဇ္ဇာ မောဟကို တော်လှန်ပယ်ရှား၍ အာရုံ၏သဘောမှန်ကို ထွန်းလင်းပြသခြင်းဟူသော 'ကိစ္စရသ' ရှိသည်။ အာရုံကိုမတွေ့မဝေသိတတ်သောတရား၏အဖြစ်ဖြင့် ရှေးရှုထင်လာမှု အခြင်းအရာ 'အာကာရပစ္စုပဋ္ဌာန်' ရှိသည်။ ထို့ပြင် တွေဝေမှု၏ ကင်းပျောက်ခြင်းဟူသောအကျိုး 'ဖလပစ္စုပဋ္ဌာန်' လည်း ရှိသည်။ စိတ်တည်ကြည်မှု 'သမာဓိ' ဟူသော နီးစွာသော အကြောင်း 'ပဒဋ္ဌာန်' ရှိသည် (မိလိန္ဒ။ ၃၁-၂-၈-၉။ အဘိ။ ၄၁။ ၁၁၆၅-၆။ ပဋိသံ၊ ၄၁။ ၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၆၈-၉)။

သညာ၊ ဝိညာဉ်၊ ပညာတို့သည် 'သိခြင်း' သဘောတရားချည်း ဖြစ်ကြသော်လည်း ယင်းတို့၏ သိပုံအခြင်းအရာကား တပါးနှင့် တပါး မတူညီကြပေ။ သညာသည် အာရုံကို အညှီအရွှေစသည်ဖြင့် အမှတ်ပြုကာသိသည်။ ယင်းအာရုံ၏ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟူသော သဘောမှန်ကိုကား ဝေဖန်ဖောက်ထွင်းနိုင်ခြင်း မရှိချေ။ ဝိညာဉ်သည် အာရုံကို အညှီအရွှေစသည်ဖြင့် အမှတ်ပြုကာသိနိုင်သည့်ပြင် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟူသောသဘောမှန်ကိုပါ ဝေဖန်ဖောက်ထွင်းနိုင်သည်။ သို့သော် မဂ်ပေါက် ဖိုလ်ဝင်ဖြစ်စေခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်။ ပညာသည် ဖော်ပြပြီး ကိစ္စ ၃-မျိုးပြီးအောင် သိမြင် နိုင်စွမ်းသည်။ ဥပမာဆိုသော် ရွှေအသပြာတစ်ခုကို အသိဉာဏ် မဝင်သေးသည့် ကလေးသူငယ်၊ ပန်းထိမ်ပညာမတတ်သည့် ရွာနေ လူကြီးနှင့် ကျွမ်းကျင် လိမ်မာသော

ပန်းထိမ်ဆရာတို့ ၃-ဦးသားတို့ ကြည့်ရှုကြရာ အသိအမြင်ချင်း မတူကြပေ။ ကလေးသူငယ်သည် ရွှေအသပြာ၏ အညှီ အရွှေ စသော အရောင်၊ အဝိုင်း လေးထောင့် စသော သဏ္ဌာန်နှင့် ရှုချင်စဖွယ် ဆန်းကြယ်မှု စသည်ကိုသာ သိမြင်သည်။ လူကြီး၏ အတွင်း အပဋ္ဌာနအလိုက် သုံးဆောင်ထိုက်သော ရတနာ ဖြစ်ကြောင်းကိုကား မသိပေ။ ရွာနေသူ လူကြီးသည် ဆိုခဲ့ပြီး ၂-မျိုးလုံးကို သိမြင်သည်။ သို့သော် ရွှေအသပြာ၏ အစစ်အမှန်ဟုတ်၊ မဟုတ်နှင့် မည်သည့်မြို့ရွာ နိုင်ငံ၌ ပြုလုပ်ကြောင်း၊ မည်မျှ အဖိုးထိုက် တန်ကြောင်းကိုကား မသိပေ။ ပန်းထိမ်ဆရာကား ၃-မျိုးလုံးကိုပင် သိမြင်လေသည်။ ဤဥပမာ၌ သူငယ်၏ အသပြာသိမှုနှင့် သညာ၏ အာရုံကို သိမှု၊ လူကြီး၏ အသပြာ သိမှုနှင့် ဝိညာဏ်၏ အာရုံကို သိမှုတို့တူကြ၍ ပန်းထိမ်ဆရာ၏ အသပြာသိမှုနှင့် ပညာ၏အာရုံကို သိမှုတို့တူညီကြသည် (မ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၃-၄။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၀-၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၆၆-၇။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၁။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၁။ ၃၄၇)။

ဂင်္ဂါဝါဠသီရိမက ပွင့်တော်မူကြသည့် ဘုရားရှင်တို့၏ အဆုံးအမ သာသနာတော်ကို သီလ၊ သမာဓိ၊ ပညာဟူသော သိက္ခာ ၃-ပါး အကျင့်တရားဖြင့် သိမ်ကျုံးယူ ငင်သော် အလုံးစုံပါဝင်ပြီး ဖြစ်သည် (ကင်္ခါ။ ၉၇။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၅၇)။ ထိုဘုရားရှင်တို့၏ သာသနာတော်ဝယ် သီလသည်အစ သမာဓိသည် အလယ် ဖြစ်၍ ပညာသည် အဆုံးဖြစ်သည် (အံ၊ ၄။ ၂။ ၉၇)။ လောက၌ လရောင်၊ နေရောင်၊ မီးရောင်၊ ဉာဏ်ပညာ အရောင်ဟူ၍ အရောင် ၄-မျိုးရှိရာ ဉာဏ်ပညာအရောင်သည် အကောင်းဆုံး အမြတ်ဆုံးသော အရောင် ဖြစ်သည် (အံ၊ ၁။ ၄၅၆-၇)။ ဉာဏ်ပညာနှင့် တူသောအရောင် အလင်းမည်သည် မရှိပေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဉာဏ်ပညာနှင့် ပြည့်

စုံသူ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး၏ တခုတည်းသော ထက်ဝယ် (တင်ပျဉ်ခွေ)ဖြင့် ထိုင်နေစဉ်အတွင်း တသောင်းသော လောကဓာတ်သည်အခြားသော နေရောင် လရောင် စသည်မထင်ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ တခုတည်းသော အရောင်ဖြင့် ထွန်းလင်းနိုင်သော ကြောင့်ဖြစ်သည် (သံ၊ ၁။၆။ နေတ္တိ။၁၆၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆၆၊၁၉၂။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၆၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၇)။ ဝိပဿနာ ဉာဏ်စဉ်၁၀-ပါးတွင် သမ္မသနဉာဏ်ဖြင့်နာမ်၊ ရုပ်တရားတို့ကို အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊အနတ္တဟု သုံးသပ် ဆင်ခြင်ပြီးနောက် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သို့အရောက်တွင် ယင်းဉာဏ်၏ အစွမ်းကြောင့် ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ ခန္ဓာကိုယ်မှ ကိုယ်ရောင် ကိုယ်ဝါတို့ ထွန်းလင်း ထွက်ပြာလာကြသည်။ အချို့ ယောဂီအား တင်ပျဉ်ခွေအတွင်း၊ အချို့အချို့ယောဂီအား တိုက်ခန်းတွင်း၊ တိုက်ခန်းပြင်မှစ၍ ဗြဟ္မာပြည်တိုင်အောင် ဉာဏ်စွမ်းအားလျော်စွာ ထွန်းလင်း တောက်ပသည်။ ဘုရားအလောင်းတော်တို့၏ကိုယ်ရောင်ကားစကြဝဠာ ကမ္ဘာတသောင်းတိုင်အောင် ထွန်းလင်းတောက်ပနိုင်သည် (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၆၉၊၂၇၀)။ ဂေါတမဘုရားရှင်သည် ယင်းသို့ ဥဒယဗ္ဗယ ဉာဏ်ခဏ၌ ကိုယ်ရောင်ကိုယ်ဝါများ ထွန်းလင်းခဲ့သော်လည်း ဘုရားဖြစ်ပြီးနောက် ပလ္လင်္ကသတ္တာဟ၊ အနိမိသသတ္တာဟ၊ စင်္ကမသတ္တာဟ ဟူသော ရက်သတ္တ ၃-ပတ်တိုင်အောင် ကိုယ်တော်မှ ရောင်ခြည်တော်များ ထွက်ပေါ်ကွန့်မြူးခြင်းမရှိသေးပေ။ ရတနာ သရသတ္တာဟဟူသော စတုတ္ထသတ္တာဟ၌ အဘိဓမ္မာ ၇-ကျမ်းကို သုံးသပ်ဆင်ခြင်တော်မူရာ အနန္တနယသမန္တပဋ္ဌာန်းကျမ်းသို့ အရောက်တွင် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်၏ အစွမ်းကုန် ကျက်စားခွင့်ကိုရသဖြင့် ရောင်ခြည်တော် ၆-ပါးတို့ ထူးခြားစွာကွန့်မြူးထွက်ပေါ်လာကြသည်။ ယင်းရောင်ခြည်တော်တို့ကား အဆုံး မရှိသော

စကြဝဠာ ကမ္ဘာလောကဓာတ်တို့ကို ရိုက်ခတ်ပြေးသွားကြလေသည်။ ထိုအတွင်းရှိ လ၊ နေ၊ နက္ခတ်၊ နတ်ဘုံဗိမာန်-စသည်တို့သည် ထွန်းလင်းတောက်ပခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်ကြပေ။ စကြဝဠာကုဋေတသိန်း ထွန်းလင်း တောက်ပစေနိုင်သော ဗြဟ္မာကြီးသည်ပင် နေထွက်စဉ်အခါ ပိုးစုန်းကြူးပမာဖြစ်ရရှာလေသည် (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃-၄-၅)။

ဉာဏ်အမြင်ရှိသူသည် အခြားဉာဏ်အမြင်ရှိသူကို၎င်း၊ ဉာဏ်အမြင်မရှိသူကို၎င်း ခွဲခြားသိမြင်နိုင်သည်။ ဉာဏ်အမြင်မရှိသူကား ခွဲခြားသိမြင်နိုင်ခြင်းမရှိချေ (ထေရ၊၂၃၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇)။ ထို့ကြောင့် ဉာဏ်အမြင်မရှိသူသည် စက်ဆုပ်ရွံရှာဖွယ် ကောင်းလှပေသည် (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉)။ ဉာဏ်ပညာသည် မွေ့လျော်ပျော်ရွှင်မှုကို ပြုတတ် ပေးတတ် ဖြစ်စေတတ်သောကြောင့်၎င်း၊ အလေးအမြတ်ပြုအပ်သောကြောင့်၎င်း၊ ခဲယဉ်းစွာ ရယူအပ်သောကြောင့်၎င်း၊ အတုမရှိသောကြောင့်၎င်း၊ မြင့်မြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အသုံးအဆောင်ဖြစ်သောကြောင့်၎င်း သူခပ်သိမ်းတို့မြတ်နိုးဖွယ်ရာ ‘ရတနာ’ဖြစ်သည် (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၃၃)။ လယ်ယာမိုးမြေ၊ ရွှေ၊ငွေ စသောသက်မဲ့ အဝိညာဏ် ‘ထာဝရရွှေအိုး’ဆင် မြင်းကျွဲနွား စသောသက်ရှိသဝိညာဏ်က ‘ငှက်မ-ရွှေအိုး’၊ လယ်ထွန်မှု ကုန်သွယ်မှုပန်းချီပန်းပုအနုပညာ စာပေကျမ်းဂန်စသည်တို့၌ တတ်သိနားလည်မှုဟူသော အင်္ဂါကြီးငယ်ပမာတဘဝတက်တာ သုံးစွဲရာသည့် ‘အင်္ဂသမရွှေအိုး’၊ ဒါန သီလ သမာဓိ ပညာဟူသောဘဝသံသရာ ထပ်ချပ်ပါသည့် ‘အနုဂါမိကရွှေအိုး’ဟူသော ရွှေအိုးကြီး ၄-လုံးတွင် အသိအလိမ်မာ ဉာဏ်ပညာသည် အင်္ဂသမရွှေအိုး၊ အနုဂါမိကရွှေအိုးကြီး ၂-လုံးတွင် ပါဝင်သည်။ ယင်း ရွှေအိုးကြီး ၂-လုံးကို ခိုးသူတို့

ခိုးယူလုယက်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင် (ခုဒ္ဒက။၉၊ ၁၀။ ခုဒ္ဒက။၉။၁၈၃-၄-၇-၈)။ အတတ်ပညာသည် ခိုးသူစသည်တို့ မခိုးယူနိုင်သောကြောင့် ၎င်း၊ အဖိုးမပြတ်နိုင်သောကြောင့်၎င်း၊ ပေးကမ်းခြင်းစသည်ဖြင့် မကုန်ခန်းနိုင်သောကြောင့်၎င်း အလုံးစုံသောဥစ္စာတို့တွင် အကောင်းဆုံး အမြတ်ဆုံးသော ဥစ္စာဖြစ်သည် (ဟိတောပဒေသ။ ကထာရမ္မ၊ ၅-ဂါထာ)။

နက္ခတ်တာရာတို့၏ တန်းဆာသည် စန်း ‘လ’ဖြစ်သည်။ မိန်းမတို့၏ တန်းဆာသည် ‘လင်’ဖြစ်သည်။ မြေကြီး၏ တန်းဆာသည် ‘မင်း’ဖြစ်သည်။ သူခပ်သိမ်းတို့၏ တန်းဆာကား အတတ်‘ပညာ’ဖြစ်လေသည် (စာဏကျနီတိ။ ၈-ဂါထာ)။ ပညာသည် ကြားမြင်အပ်တိုင်းသော အရာကို ဆုံးဖြတ် နိုင်ခြင်း သဘောရှိ၍ မျက်မှောက်-မျက်ကွယ် ကျော်စောသတင်း ပြန့်နှံ့ခြင်းကို တိုးပွားစေနိုင်သည်။ လောက၌ ပညာရှိသောသူသည် ဆင်းရဲဒုက္ခမှသော်လည်းချမ်းသာသုခကို ထုတ်နှုတ်ရယူနိုင်သည် (ထေရ။၃၀၂။ ထေရ။ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၇)။ လောက၌ လက်ရုံးအား (ကိုယ်အား)، စည်းစိမ်အား၊ မှူးမတ်အား၊ (အခြံအရံအား)، အမျိုးဇာတ်အား၊ ပညာအားဟူ၍ အား ၅-မျိုးရှိရာ ပညာအားသည် အကြီးမြတ်ဆုံးဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ရှေ့အား ၄-မျိုးကိုလည်း ပညာအားဖြင့်သာ ရယူနိုင်သောကြောင့်တည်း (ဇာ၊ ၂။၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၁၂၈)။ ပညာဖြင့် ရောင့်ရဲနေသူသည် ကာမဂုဏ်တို့ကြောင့် ပူပန်ခြင်း မရှိပေ။ ယင်းပုဂ္ဂိုလ်ကိုတဏှာသည် မိမိအလိုသို့ လိုက်ပါလာအောင် မဆွဲဆောင်နိုင်၊ ထို့ကြောင့် ပညာဖြင့် ရောင့်ရဲနေသူသည် ကောင်းသော ရောင့်ရဲသူ ဖြစ်သည်။ ယင်းပညာဖြင့် ရောင့်ရဲနေမှုသည် သင့်လျော်လျောက်ပတ် ကောင်းမြတ်လှပေသည် (ဇာ၊ ၁။၂၄၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၇၅)။ ပညာသည်

လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟစသည်ကို ဖောက်ထွင်း ဖျက်ဆီး၍ သန္တိသုခနိဗ္ဗာနဓာတ်သို့ ချင်းနင်း ဝင်ရောက်စေနိုင်သည်။ ထို့ပြင် ပဋိသန္ဓေအိုနာသေရေး ဒုက္ခဘေးနှင့် ယင်းကိုပေးတတ်သည့် ကုသိုလ် အကုသိုလ် ကမ္မဘဝ၏ ကုန်ဆုံးရာ နိဗ္ဗာန်ကို ကောင်းစွာ သိမြင်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ပညာသည် လောက၌ အမြတ်ဆုံးဖြစ်သည် (ဣတိဝုတ်။ ၂၁၉။ နေတ္ထိ။၁၄၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၉)။ ပညာမရှိ သမာဓိမတည်ပဲ အနှစ်တရာပတ်လုံး အသက်ရှည်နေခြင်းထက် ပညာရှိ၍ သမာဓိတည်ကာ ဝိပဿနာရှုနေသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ တနေ့တရက်မျှအသက်ရှင် နေရခြင်းသည် မြင့်မြတ်လှပေသည် (ဓမ္မ။၂၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၃၄)။ အတတ်ပညာမရှိသူသည် ပြန့်ပြောကြီးမား အထက်တန်းစားအမျိုး၌ဖြစ်၍ ရုပ်ဆင်းအင်္ဂါနှင့် ပြည့်စုံသော်လည်း အနံ့မရှိသော ပေါက်ပန်းသဖွယ် ပရိသတ်အလယ်၌ မတင့်တယ်နိုင် (စာဏကျနီတိ။ ၇-ဂါထာ။ လောကနီတိ။ ၃၆-ဂါထာ)။

ဉာဏ်ကို ထိုထိုပါဠိတော်တို့၌ အမျိုးမျိုး အဖုံဖုံဝေဖန်ဟောပြတော်မူသည်။ အဘိဓမ္မာ ဝိဘင်းပါဠိတော်၊ ဉာဏဝိဘင်း(နှာ-၃၂၃-၃၅၈)၌ ဉာဏ်ကိုတပါးစု (ဧကက)မှစ၍ ဆယ်ပါးစု (ဒသက) တိုင်အောင် ဝေဖန်ဟောပြတော်မူသည်။ နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော်၊ ပဌမဉာဏဝတ္ထုသုတ်(နှာ-၂၈၈-၂၉၀)၌ ဉာဏ် ၄၄-ပါး ဝေဖန်ဟောပြထားသည်။ ဇရာမရဏကိုသိသော ဉာဏ်၊ ဇရာမရဏ၏ အကြောင်းကို သိသောဉာဏ်၊ ဇရာမရဏ၏ ချုပ်ငြိမ်းရာကို သိသောဉာဏ်၊ ဇရာမရဏ၏ ချုပ်ငြိမ်းရာသို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်ကို သိသောဉာဏ်ဟူ၍ ဇရာမရဏ၌ ဉာဏ် ၄-ပါး ဖြစ်သည်။ ထို့အတူ ကျန် သင်္ခါရတိုင်အောင်သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါ ၁၀-ပါး၌လည်း ဉာဏ် ၄-ပါးစီဖြစ်ရာ ဉာဏ်ပေါင်း

၄၄-ပါး ပြားလေသည်။ ယင်း ပါဠိတော် ဒုတိယဉာဏ ဝတ္ထုသုတ် (နှာ-၂၉၀-၁) ၌ ဉာဏ် ၇၇-ပါး ဝေဖန်ဟောပြု ထားပြန်သည်။ “ဇာတိကြောင့် ဇရာမရဏဖြစ်ရသည်။ ဇာတိ မရှိသော် ဇရာမရဏမဖြစ်နိုင်” ဤသို့ပစ္စုပ္ပန်၌ ဉာဏ် ၂-ပါး၊ ထို့အတူ အတိတ်၊ အနာဂတ်၌ လည်း ဉာဏ် ၂-ပါးစီအားဖြင့် ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ် ၆-ပါးဖြစ်သည်။ ယင်းဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်သည်လည်း ကုန်ခန်းပျက်စီးခြင်း သဘောရှိသောတရား မျိုးသာဖြစ်သည်ဟု ဆင်ခြင်သော ပစ္စုပ္ပန်ဉာဏ်တပါး၊ ဤသို့အားဖြင့် ဇရာမရဏ၌ ဉာဏ် ၇-ပါးဖြစ်သည်။ ထို့အတူ ကျန် သင်္ခါရတိုင်အောင်သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါ ၁၀-ပါး၌လည်းဉာဏ် ၇-ပါးစီဖြစ်ရာ ဉာဏ် ပေါင်း ၇၇-ပါးပြားလေသည်။ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် ပါဠိတော်၌ကား သုတမယဉာဏ်၊ သီလမယ ဉာဏ်၊ သမာဓိဘာဝနာမယဉာဏ်မှစ၍ သဗ္ဗညုတဉာဏ်၊ အနာဝရဏဉာဏ်တိုင်အောင် ဉာဏ် ပေါင်း ၇၃-ပါး အကျယ်ဝေဖန် ဟောပြုထား သည်။ ယင်း ၇၃-ပါးတွင် ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တဉာဏ်၊ အာသယာနုသယဉာဏ်၊ ယမက ပါဠိဟိရဉာဏ်၊ မဟာကရုဏာသမာပတ္တိဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်၊ အနာဝရဏဉာဏ်ဟူသော နောက်ဆုံးဉာဏ် ၆-ပါးကား ဘုရားရှင်တို့သာ ရရှိနိုင်၍ တပည့်သာဝကတို့နှင့် မဆက်ဆံသော ‘အသာဓာရဏ’ ဉာဏ်တို့ဖြစ်သည်။ ကျန် ၆၇-ပါးသော ဉာဏ်တို့ကား တပည့်သာဝကတို့ပါ ရရှိနိုင်သော ‘သာဝကသာဓာရဏ’ ဉာဏ်များ ဖြစ်သည်။

ယင်းသို့ အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ဝေဖန်ဟောပြု ထားသောဉာဏ်တို့ကိုအကျဉ်းရုံး၍ အတိုချုံး ရသော် လောကီဉာဏ်၊ လောကုတ္တရာဉာဏ် ဟူ၍ ၂-မျိုးသာဖြစ်သည်။ ထိုတွင် ဉာဏသမ္ပယုတ် ကာမကုသိုလ်၊ ဝိပါက်ကြိယာစိတ် ၁၂-ပါး၊ မဟဂ္ဂုတ်ဈာန်စိတ် ၂၇-ပါးဟူသော လောကီဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၃၉-ပါး၌ ယှဉ်

သောဉာဏ်ကို ‘လောကီဉာဏ်’ဟု ခေါ်၍ လောကုတ္တရာမဂ်စိတ်၄-ပါး၊ ဖိုလ်စိတ် ၄-ပါး၌ ယှဉ်သော ဉာဏ်ကို ‘လောကုတ္တရာဉာဏ်’ဟု ခေါ်ဆိုလေသည် (အဘိဝိ။ ၃၃၄။ ဥဒါန၊ ၄။ ၆၃၊ ၂၁၁)။ လောကီဉာဏ်သည် သင်္ခါရ၊ ဝိကာရ၊ လက္ခဏ၊ နိဗ္ဗာန်၊ ပညတ်ဟူသော သိဖွယ် ‘ဥပယျ’ တရားအားလုံးကို အာရုံပြုသော အားဖြင့် ထိုက်သည်အားလျော်စွာ သိမြင် နိုင်သည်။ လောကုတ္တရာဉာဏ်ကား နိဗ္ဗာန်ဟူ သော နိရောဓသစ္စာသိဖွယ် ‘ဥပယျ’ တရား တပါးကိုသာ အာရုံပြုသောအားဖြင့် သိ၍ ကျန်သိဖွယ် ‘ဥပယျ’ တရားများကိုမူ မတွေ့ ဝေသောအားဖြင့် သိမြင်လေသည် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၃၁။ သင်္ဂဟ၊ ၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၀၄)။

တနည်း အတိုချုံးရသော် စိန္တာမယဉာဏ်၊ သုတမယဉာဏ်၊ ဘာဝနာမယဉာဏ်ဟု ၃-မျိုး ဖြစ်သည်။ ထိုတွင် အသက်မွေးကြောင်း ဖြစ် သည့် အမှုကိစ္စ အမျိုးမျိုး၊ အတတ်ပညာ အမျိုးမျိုး၊ အသိပညာ အမျိုးမျိုးတို့၌ သူတ ပါးထံမှ နာခံမှတ်သား သင်ကြားရမှုမရှိပဲ မိမိဖာသာ ကြံစည်တွေးဆ၍ သိမြင်တတ် ကျွမ်းမှုကို ‘စိန္တာမယ ဉာဏ်’ဟု ခေါ် သည်။ ထို့ကြောင့် လောက လူသားတို့ အသက်ရှင်နေရေး၌ အကျိုးပြုသည့် လက် သမား ပန်းရန်သမားအမှု၊ လယ်ထွန်မှု၊ ကုန် သွယ်မှု၊ ပန်းချီပန်းပု အနုပညာ၊ စာပေကျမ်း ဂန် အတတ် စသည်တို့၌ သူတပါးထံမှ သီး ခြား သင်ယူရမှုမရှိပဲ ကိုယ်တိုင် ကြံစည်သိမြင် မှုကို ‘စိန္တာမယဉာဏ်’ဟု ခေါ်သည်။ ထို့ပြင် အပြစ်ကင်း၍သန့်ရှင်းသော ကုသိုလ်ကောင်း မှုအစုစုသည် သတ္တဝါတို့၏ ကိုယ်ပိုင် ဥစ္စာ ရတနာ ဖြစ်သည်။ အပြစ်မကင်း၍ မသန့်ရှင်း သော အကုသိုလ်မှုအစုစုကား သတ္တဝါတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာမဟုတ်ချေ။ ဤသို့ကံနှင့် ကံ၏ အကျိုးကို ဝေဖန်ပိုင်းခြားနိုင်သော ‘ကမ္မ သကတာဉာဏ်’သည်၎င်း၊ ရုပ်-နာမ် ဓမ္မသင်္ခါ-

ရတို့ကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟု ရှုမြင်တတ်လော
 ‘သစ္စာနုလောမိကဉာဏ်’ သည်၎င်း သူတပါး
 ထံမှ နာခံမှတ်သားရမှုမရှိပဲ မိမိဖာသာ ကြံ
 စည်တွေးဆမှုဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာလျှင် ‘စိန္တာ-
 မယဉာဏ်’ပင် ဖြစ်သည်။ ဖော်ပြပြီး စိန္တာ
 မယဉာဏ်တို့တွင် သစ္စာနုလောမိကစိန္တာမယ-
 ဉာဏ်သည် သမ္မာသမ္မောဓိ၊ ပစ္စေကဗောဓိ
 အလောင်းအလျာ အာဇာနည် ပုဂ္ဂိုလ်ကြီး
 ၂-ပါးတို့သန္တာန်၌သာ ဖြစ်ခွင့်ရှိသည်။ ကြွင်း
 စိန္တာမယဉာဏ်တို့ကား ပါရမီရင့်ပြီး ပညာရှိ
 ကြီး များစွာတို့ သန္တာန်ဝယ် ဖြစ်နိုင်ခွင့် ရှိကြ
 ပေသည်။ သူတပါးထံမှ နာခံမှတ်သားသင်
 ကြားမှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အတတ်
 ပညာအမျိုးမျိုး၌ လိမ္မာ တတ်ကျွမ်းသော
 ဉာဏ်နှင့်ကမ္မသကတဉာဏ်၊ သစ္စာနုလောမိ-
 ကဉာဏ်တို့ကို ‘သုတမယဉာဏ်’ဟု ခေါ်သည်။
 ဤသုတမယဉာဏ်နှင့် ပြဆိုခဲ့ပြီး စိန္တာမယ-
 ဉာဏ်တို့သည် ပရမတ္ထသဘာဝတရား အထည်
 ကိုယ်အားဖြင့် ကာမကုသိုလ်၊ ကြိယာဉာဏ-
 သမ္ပယုတ်စိတ်၌ယှဉ်သော ပညိန္ဒြေစေတသိက်
 သာ ဖြစ်သည်။ မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်၊ ကြိယာ
 ဈာန်စိတ် ၁၈-ပါးနှင့် မဂ်စိတ် ၄-ပါး၊ ဖိုလ်စိတ်
 ၄-ပါး၌ ယှဉ်သောဉာဏ်ကို ဘာဝနာပျိုးများ
 မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဉာဏ်ဖြစ်၍
 ‘ဘာဝနာမယဉာဏ်’ဟု ခေါ်ဆိုလေသည် (ဒီ၊
 ၃။၁၈၃။ အဘိ၊ဝိ။၃၃၇။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၄။ အဘိ၊
 ဋ္ဌ၊၂။၃၉၂-၃၉၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၀၉၊၂၁၀)။

ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် သူတော်စင်တို့၏ ရည်မှန်း
 ချက်ပန်းတိုင်ဖြစ်သည့် အထွတ်အထိပ် ဉာဏ်
 တို့ကား သမ္မာသမ္မောဓိဉာဏ်၊ ပစ္စေကဗော-
 ဓိဉာဏ်၊ သာဝကဗောဓိဉာဏ်တို့ ဖြစ်သည်
 (ခုဒ္ဒက။၁၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။
 ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈။ အံ၊
 ဋ္ဌ၊၁။၄၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၃။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၉၆။
 ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၅၆။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅၂။ သာ-
 ရတ္ထ၊၃။၁၈၀၊၁၉၃။ ဝိမတိ၊၁။၇၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။

၁၃၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၈၄)။ ထိုတွင် သမ္မာ-
 သမ္မောဓိဉာဏ်ကို ရယူလိုသော ဘုရား
 အလောင်းသူတော်ကောင်းတို့သည် အောက်
 ထပ် ပိုင်းခြား အယုတ်အားဖြင့် လေးသင်္ချေ
 နှင့် ကမ္ဘာတသိန်း ကာလပတ်လုံး ပါရမီ
 ၁၀-ပါး (အပြား ၃၀)၊ စွန့်ခြင်းကြီး ၅-ပါး၊
 စရိယ ၃-ပါးတို့ကို မကြောက်မရွံ့ နောက်
 မတွန့်ပဲ ရဲဝံ့စွာ ဖြည့်ကျင့် ဆည်းပူးတော်မူရ
 သည်။ ယင်းသို့ ဖြည့်ကျင့် ဆည်းပူးပြီးလျှင်
 နောက်ဆုံး ပစ္စိမဘဝ၌ အရဟတ္တမဂ်ကို
 ရသည်နှင့် တပြိုင်နက် ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါး၊ ပဋိသမ္ဘိ-
 ဒါ ၄-ပါး၊ ဝေသာရဇ္ဇဉာဏ် ၄-ပါး၊ အဘိညာဉ်
 ၆-ပါး၊ အသာဓာရဏဉာဏ် ၆-ပါး၊ ဒသဗလ
 ဉာဏ် ၁၀-ပါး၊ ဗုဒ္ဓဉာဏ် ၁၄-ပါးစသည်တို့ဖြင့်
 တန်းဆာဆင်အပ်သည့် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်
 ကြီးကို ရရှိတော်မူကြသည်။ အရဟတ္တမဂ်-
 ဉာဏ်နှင့်တကွ ဖော်ပြပြီး ဉာဏ်တို့ကို ‘သမ္မာ-
 သမ္မောဓိဉာဏ်’ဟု ခေါ်သည်။ (ဤ၌ဝိဇ္ဇာ ၃-
 ပါးဟူသည် ရှေးဘဝတို့၌ နေခဲ့ဖူး (ဖြစ်ခဲ့ဖူး)
 သော ခန္ဓာတို့ကိုပြန်ပြောင်း အောက်မေ့နိုင်
 သော ‘ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏ်၊ စုတေဆဲ
 ပဋိသန္ဓေနေဆဲ သတ္တဝါတို့ကို သိမြင်နိုင်သော
 စုတုပပါတဉာဏ်’ တထောင့်ငါးရာ ကိလေ-
 သာတို့ကို ကုန်ခန်းစေနိုင်သော ‘အာသဝက္ခယ
 ဉာဏ်’ တို့ဖြစ်သည်။ (ဝိ၊၁။၅၊၆။ဒီ၊၁။၇၆-၈၀။
 အဘိ၊ဓ။၂၆၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆-၁၃၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၂၀၀-၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၅)။ သဗ္ဗညုတ-
 ဉာဏ်၏အရမှာ သာမညအားဖြင့် မဟာကိရိ-
 ယာဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ခု၌ရှိသော ‘ပညာ’
 ဟူ၍ သုတ္တန်အဋ္ဌကထာ ဗြဟ္မဇာလသုတ်
 (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃)၌လာ၏။ ရေမီးအစုံအစုံ တန်
 ခိုးပြာဋိဟာပြသော အခါတို့၌ကား သောမ-
 နဿသဟဂုတ်၊ ဥပေက္ခာသဟဂုတ်ဉာဏ-
 သမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကမဟာကိရိယာစိတ်၌ရှိ
 သော ‘ပညာ’ဟူ၍ ဇိနာလင်္ကာရဋီကာ (နှာ-
 ၃၀၈)၌လာ၏။ အဘိဓမ္မာဝိနိစ္ဆယကျမ်း။ နှာ

၃၀၄-၅။ ပဋိသမ္ဘိဒါ ၄-ပါး၊ ဝေသာရဇ္ဇဉာဏ် ၄-ပါး၊ အဘိညာဉ် ၆-ပါး၊ အသာဓာရဏဉာဏ်-၆ပါး၊ ဒသဗလဉာဏ် ၁၀-ပါး၊ ဗုဒ္ဓဉာဏ် ၁၄-ပါးတို့ကို ဆိုင်ရာအဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်ရင်းနှင့် စတုပဋိသမ္ဘိဒါ၊ စတုဝေသာရဇ္ဇ၊ ဆဋ္ဌဘိညာ၊ ဆအသာဓာရဏဉာဏ်၊ စုဒ္ဓသဗုဒ္ဓဉာဏ်-ပုဒ်တို့ ခြုံကြည့်။) ယင်းသမ္မာသမ္မောဓိဉာဏ်ကို ဂေါတမဘုရားရှင်သည် သက်တော် ၃၅-နှစ်ပြည့် မြောက်သည့် မဟာသကရာဇ် ၁၀၃-ခုနှစ် ကဆုန်လပြည့် ဗုဒ္ဓဟူးနေ့မိုးသောက်ယံဝယ် ရရှိတော်မူသည်။

ပစ္စေကဗောဓိဉာဏ်ကိုရယူလိုသော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအလောင်းအလျာတို့သည် ၂-သင်္ချေနှင့် ကမ္မာတသိန်း ကာလပတ်လုံး ဒါန သီလ စသောပါရမီတို့ကို ဖြည့်ကျင့်ဆည်းပူးတော်မူကြရသည်။ ယင်းသို့ဖြည့်ကျင့်ဆည်းပူးပြီးလျှင် နောက်ဆုံးပစ္စိမာဝဉ္စ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကို ရသည်နှင့် တပြိုင်နက် ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါး၊ ပဋိသမ္ဘိဒါ ၄-ပါး၊ အဘိညာဉ် ၆-ပါးတို့ကို ဆရာမကူ သယမ္ဘူဖြင့် ရရှိတော်မူကြသည်။ ထိုဉာဏ်စုကို ‘ပစ္စေကဗောဓိဉာဏ်’ ဟု ခေါ်ဆိုရလေသည်။ (ဤ၌ “ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အရှင်မြတ်တို့သည် ဂုဏ်ထူးရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်များ မဆိတ်သည့် သည့် ‘အသုည’ ကမ္မာ၌သာ ပွင့်တော်မူကြသည်။ ဆိတ်သည့်သည့် ‘သုည’ ကမ္မာ၌ ပွင့်ပေါ်ကြရိုး မရှိ” ဟု ဗုဒ္ဓဝံသ အဋ္ဌကထာ (နှာ-၂၂၇) ၌လာသည်။ သုတ်မဟာဝါဒီကာ (နှာ-၆) ၌ကား သဗ္ဗညုဘုရားရှင်တို့ ဆိတ်သည့်သည့် ဗုဒ္ဓသုည ကမ္မာ၌လည်း ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအရှင်မြတ်များ ပွင့်တော်မူကြကြောင်း လာရှိပေသည်။ ဤနှင့်စပ်၍ မှတ်သားဖွယ် အဆုံးအဖြတ်ကို သမန္တစက္ခုဒီပနီ (ဒု၊ နှာ-၂၆၃-၂၇၀) ၌ ကြည့်။)

သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်တို့၏ တရားဒေသနာတော်ကို ဘုရားရှင်တို့ထံမှ၎င်း၊ ဘုရားရှင်

တို့၏ တပည့်သာဝကများထံမှ၎င်း ကြားနာ၍ မဂ်၊ ဖိုလ်ကိုရသော သာဝကတို့၏ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်နှင့်တကွ ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါးစသော ဉာဏ်တို့ကို ‘သာဝကဗောဓိဉာဏ်’ ဟု ခေါ်သည်။ ယင်းသာဝကဗောဓိဉာဏ်သည် အဂ္ဂသာဝကဗောဓိဉာဏ်၊ မဟာသာဝကဗောဓိဉာဏ်၊ ပကတိသာဝကဗောဓိဉာဏ်ဟူ၍ ၃-မျိုး ပြားသည်။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်တို့၏လက်ျာတော်ရံ၊ လက်ဝဲတော်ရံ သာဝက ၂-ပါးကို ‘အဂ္ဂသာဝက’ ဟုခေါ်သည်။ ယင်းအဂ္ဂသာဝကတို့ရရှိအပ်သော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်နှင့်တကွ ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါး၊ ပဋိသမ္ဘိဒါ ၄-ပါး၊ အဘိညာဉ် ၆-ပါးတို့ကို ‘အဂ္ဂသာဝကဗောဓိဉာဏ်’ ဟုခေါ်သည်။ အဂ္ဂသာဝကအလောင်းအလျာ ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အဂ္ဂသာဝကဗောဓိဉာဏ်ကို ရယူတော်မူရန် တသင်္ချေနှင့် ကမ္မာတသိန်းကာလပတ်လုံး ပါရမီဖြည့်ကျင့်တော်မူကြရသည်။ (ယင်း အဂ္ဂသာဝကဗောဓိဉာဏ်ကို အရှင်သာရိပုတ္တရာသည် ဘုရားရှင်ထံ ရဟန်းပြုပြီးနောက် ၁၅-ရက်မြောက်တွင် ရရှိတော်မူသည်။ အရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်ကား ရဟန်းပြုပြီးနောက် ၇ ရက်မြောက်တွင် ရရှိတော်မူသည်။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၀။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၅၇-၉။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၆။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၁။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၅။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၄။ ထိုအရှင် ၂-ပါးတို့ သက်တော် ၂၅-နှစ်အရွယ် တောထွက်၍ တရားထူးရကြသည် ဟု ပဉ္စစတ္တာလီသပုစ္ဆာ ဝိသဇ္ဇနာကျမ်း၊ တတိယပုစ္ဆာ၌ အနုမာနနည်းအားဖြင့် ဆိုသည်။)

အရှင်မဟာကဿပ၊ အရှင်ဥပါလိ၊ အရှင်အာနန္ဒာစသော ရှစ်ကျိပ်သော မဟာသာဝကတို့ ရရှိအပ်သော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်နှင့်တကွ ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါး၊ ပဋိသမ္ဘိဒါ ၄-ပါး၊ အဘိညာဉ် ၆-ပါးတို့ကို ‘မဟာသာဝကဗောဓိဉာဏ်’ ဟု ခေါ်သည်။ ယင်း မဟာသာဝကဗောဓိဉာဏ်ကို ရယူရန် ကမ္မာတသိန်းကာလ

ပတ်လုံး ပါရမီဖြည့်ကျင့် ဆည်းပူးတော်မူကြ ရသည်။ (ထို့ပြင် ဘုရားရှင်တို့၏မယ်တော် ခမည်းတော်၊ အလုပ်အကျွေး၊ သားတော်တို့ သည် ယင်း မဟာသာဝကများနည်းတူ ကမ္ဘာ တသိန်း ပါရမီဖြည့်ကျင့်တော်မူကြရသည်။ သုတ္တန်၊ ဋီ၊ ၁၁၄၆။ ထေရ်၊ ဋီ၊ ၁၁၁၁။ အပါ၊ ဋီ၊ ၁၁၁၅၇)။ အဂ္ဂသာဝက၊ မဟာသာဝကတို့မှ တပါးအခြားသော အရဟတ္တမဂ်၊ အရဟတ္တ ဖိုလ် ပေါက်ရောက်တော်မူကြသော ဘုရား ရှင်၏ တပည့်သားများကို ‘ပကတိသာဝက’ ဟု ခေါ်သည်။ ယင်း ပကတိသာဝကတို့ ရရှိ အပ်သော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်နှင့်တကွ ဝိဇ္ဇာ ၃ ပါး၊ ပဋိသမ္ဘိဒါ ၄-ပါး၊ အဘိညာဉ် ၆-ပါး တို့ကို ‘ပကတိသာဝကဗောဓိဉာဏ်’ဟု ခေါ် သည်။ ထိုဉာဏ်ကို ရယူရန် ပကတိသာဝက အလောင်းအလျာတို့သည် တဘဝ၊ နှစ်ဘဝမှ စ၍ ကမ္ဘာတသိန်းအတွင်း ထိုက်သည်အား လျော်စွာ ပါရမီ ဖြည့်ကျင့်တော်မူကြရသည်။ ထို ပကတိသာဝကတို့တွင် အချို့မှာ အရ ဟတ္တမဂ်၊ အရဟတ္တဖိုလ်ကိုသာရ၍ ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါးစသော ဂုဏ်ထူးဝိသေသကို မရကြ။ အချို့မှာ ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါး၊ အချို့ ပဋိသမ္ဘိဒါ ၄-ပါး၊ အချို့ အဘိညာဉ် ၆-ပါး၊ အချို့ ဆိုခဲ့ ပြီးအားလုံးကို ပါရမီသမ္ဘာရအလိုက် ထိုက် သည်အားလျော်စွာ ရရှိတော်မူကြသည်။ (အံ၊ ဋီ၊ ၁၁၉၀။ သုတ္တန်၊ ဋီ၊ ၁၁၄၃-၄၆။ ထေရ်၊ ဋီ၊ ၁၁၈-၁၅။ အပါ၊ ဋီ၊ ၁၁၅၅-၁၅၉။ စရိယာ၊ ဋီ၊ ၃၂၀)။ (ဤဂေါတမဘုရားရှင် သာသနာ တော်၌ ပကတိသာဝက ဗောဓိဉာဏ်ကို ကေ ဒီပိယထေရ်သည် ၄-နှစ်သားအရွယ်၌ ရရှိ၍ ပဉ္စသီလသမာဒါနိယထေရ်နှင့် ပဒုမထေရ်တို့ သည် ၅-နှစ်သားအရွယ်၌ ရရှိတော်မူကြ သည်။ အပါ၊ ဋီ၊ ၁၁၅၁၂၊ ၄၄၀။ ထို့ကြောင့် ထိုမထေရ်တို့ကို အသက်အရွယ် အငယ်ဆုံး ပကတိသာဝကဗောဓိဉာဏ်ကိုရသော ပုဂ္ဂိုလ် ထူးများဟု မှတ်တန်းတင်ထိုက်ပေသည်။)

ဖော်ပြပြီး ဗောဓိဉာဏ်တို့သည် စိန္တာမယ၊ သုတမယ၊ ဘာဝနာမယဉာဏ်တို့၌ ထိုက်သည် အားလျော်စွာ ပါဝင်ကြသည်။ ပုထုဇဉ်တို့၏ စိန္တာမယ၊ သုတမယ၊ ဘာဝနာမယဉာဏ် ထက် သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ စိန္တာမယ၊ သုတ မယ၊ ဘာဝနာမယဉာဏ်သည် သာလွန်နက်နဲ သည်။ ယင်းထက် ပကတိသာဝကရဟန္တာတို့ ၏ သာဝကဗောဓိဉာဏ်သည် သာလွန်နက် နဲသည်။ ယင်းထက်လည်း မဟာသာဝက၊ အဂ္ဂသာဝက၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရား ရှင်တို့၏ ဗောဓိဉာဏ်တို့သည် အဆင့်ဆင့် သာလွန်နက်နဲကြပေသည်။ (ဒီ၊ ဋီ၊ ၁၁၉၃။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁၁၁၃၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁၁၃၈၄)။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အရှင်မြတ်များနှင့် အဂ္ဂသာဝက ၂-ပါးတို့ သည် သက်ရှိ ‘သဝိညာဏက’ သတ္တဝါတို့၏ စက္ခု၊ သောတ၊ ဃာန၊ ဇိဝှါ၊ ကာယ စသော ဓာတ်တို့၏ တပါးနှင့်တပါး မတူထူးခြား ကွဲ ပြားမှုကိုသာ သိတော်မူကြသည်။ သက်မဲ့ ‘အဝိညာဏက’ သစ်ပင် တော တောင် စသည် တို့၏ ပထဝီ အာပေါ တေဇော ဝါယော ဝဏ္ဏ ဂန္ဓ ရသ ဩဇာစသော ဓာတ်တို့၏ တပါး နှင့်တပါး မတူထူးခြား ကွဲပြားမှုကိုကားသိရှိ တော်မမူကြပေ။ သဗ္ဗညုဘုရားရှင် တို့ကား သက်မဲ့ ‘အဝိညာဏက’ ဝတ္ထုတို့၏ ဓာတ် သဘာဝချင်း ထူးခြားမှုကိုလည်း သိမြင်တော် မူကြသည်။ “ဤမည်သောဓာတ်၏ လွန်ကဲ များပြားမှုကြောင့် ဤမည်သော သစ်ပင်၏ ပင်စည်သည် ဖြူဖွေးနေရသည်။ မည်းနက်နေ ရသည်။ အခွံ အခေါက်သည် ထူထဲနေရသည်။ ပါးလှစ်နေရသည်။ အရွက်သည် လေးထောင့်၊ အဝိုင်းစသည်ဖြစ်၍ နေရသည်။ အပွင့်သည် ဖြူနီ၊ ဝါ၊ ညို ထိုထိုအဆင်းရှိနေရသည်။ အနံ့ ကောင်း အနံ့ဆိုး တမျိုးမျိုး ရှိနေရသည်။ အသီးသည် ကြီးငယ် ၂-ပါး ကွဲပြား၍ အဝိုင်း၊ လေးထောင့်-စသည် ပုံဟန်သဏ္ဌာန်ကွဲ၍ နေရ သည်။ ထို့ပြင် ချို၊ ချဉ်၊ စပ်၊ ခါး အစားစား

သော အရသာရှိရလေသည်” ဤသို့ ကျနသေချာသိမြင်တော်မူကြပါပေသည် (မဒ္ဒိ၊ ၃။၂၇၂)။

ဗောဓိအလောင်း အလျှာ အာဇာနည် ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးတို့သည် မိမိတို့ရည်သန် ပန်ဆင်အပ်သည့် ‘ဗောဓိဉာဏ်’ အလိုက် ထိုက်သည် အားလျော်စွာ ပါရမီဖြည့်ကျင့်တော်မူကြပြီးလျှင် နောက်ဆုံးပစ္စိမာဝ၌ ဝိသုဒ္ဓိ ၇-ပါး ယာဉ်ရထားဖြင့် အဆင့်ဆင့်တက်ကာအထွတ်အထိပ်ဖြစ်သည့် ဗောဓိဉာဏ်သို့ ရောက်တော်မူကြသည်။ နောက်ဆုံးပစ္စိမာဝဝယ် ဗောဓိအလျှာပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်ကြီးတို့သည် သူ့အသက်သတ်မှုမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းစသော ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ၊ ဣန္ဒြေ ၆-ပါး တံခါး ၆-ပေါက်တို့၌ အကုသိုလ်တရားတို့ မဝင်လာရအောင် စောင့်စည်းပိတ်ဆို့ခြင်း ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ၊ အသက်မွေးမှု၏ စင်ကြယ်ခြင်း အာဇီဝ-ပါရိသုဒ္ဓိသီလ၊ ဆွမ်း သက်န်း ကျောင်းဆေး မစွည်း ၄-ပါးတို့ကို ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်ကာ ဆင်ခြင်သုံးစွဲခြင်း ပစ္စယ သန္နိဿိတသီလ ဟူသော စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလကို ခရုသင်းပွတ်သစ် ပုလဲနှစ်အသွင် စင်ကြယ်အောင် ကျင့်သုံးတော်မူကြသည်။ ယင်းသို့ ကျင့်သုံး၍ သီလဝိသုဒ္ဓိဖြစ်ပြီးနောက် သမထ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို အား ထုတ်တော်မူကြပြီးလျှင် မဟဂ္ဂုတ် အပ္ပနာဈာန်သို့သော်၎င်း၊ အပ္ပနာဈာန်၏ အနီး ဥပစာရသို့သော်၎င်း ရောက်စေကာ သမာဓိကို ထူထောင်တော်မူကြသည်။ ဥပစာရသမာဓိ၊ အပ္ပနာသမာဓိကိုရ၍ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိဖြစ်ပြီးသောအခါ လက္ခဏ၊ ရသ၊ ပစ္စုပ္ပန်၊ ပဒဋ္ဌာန်အားဖြင့် နာမ် ရုပ်တရားတို့ကို “ဤကားရုပ်၊ ဤကားနာမ်” ဟု အဖန်ဖန် သိမ်းဆည်းဆင်ခြင်တော်မူကြသည်။ ယင်းသို့သိမ်းဆည်းဆင်ခြင်သော ‘နာမရူပပရိဂ္ဂဟဉာဏ်’ ကို အတ္တဒိဋ္ဌိမှ စင်ကြယ်သောကြောင့် ‘ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ’ ဟု ခေါ်သည်။ ထို့နောက်တဖန် ဆက်လက်၍

“ဤနာမ် ရုပ်တရားတို့သည် ပဋိသန္ဓေအခါဝယ် အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ကံဟူသော အတိတ်အကြောင်းများကြောင့်ဖြစ်၍ ပဝတ္တိအခါဝယ် ရုပ်သည် ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရ ဟူသော အကြောင်း ၄-ပါး ကြောင့်၎င်း၊ နာမ်သည် စက္ခုပသာဒ၊ ရူပါရုံ စသော အကြောင်းများကြောင့်၎င်း ဖြစ်ပေါ်နေသည်” ဤသို့ နာမ်ရုပ်တရားတို့၏အကြောင်းကို သိမ်းဆည်း ဆင်ခြင်တော်မူကြသည်။ ယင်းသို့ သိမ်းဆည်းဆင်ခြင်သော ‘ပစ္စယ-ပရိဂ္ဂဟဉာဏ်’ ကို ၁၆-ပါးသော ယုံမှားခြင်းမှ လွန်မြောက်၍ စင်ကြယ် သောကြောင့် ‘ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ’ ဟု ခေါ်သည်။ ဤကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိတိုင်အောင် ဝိပဿနာဉာဏ် အမြင် မပါဝင်သေးပေ။

ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိစခန်းသို့ တက်လှမ်းပြီးနောက် ဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်းဆင်ခြင်ခဲ့ပြီးဖြစ်သည့် နာမ် ရုပ်တရားတို့၌ အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် အဖန်ဖန် သုံးသပ် ဆင်ခြင် တော် မူ ကြ သည်။ ထိုသို့ သုံးသပ်ဆင်ခြင်သောဉာဏ်ကို ‘သမ္မသနဉာဏ်’ ဟု ခေါ်သည်။ (ဤသို့ ဝိပဿနာရှုကြသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကား ဈာန် အဘိညာဉ် မရသည့် သုက္ခဝိပဿကပုဂ္ဂိုလ်၊ ဈာန်အဘိညာဉ်ရသည့် ပကတိသာဝက၊ မဟာသာဝက၊ အဂ္ဂသာဝက၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရားအလောင်းဟု ၆-မျိုးရှိရာ သုက္ခဝိပဿကပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မိမိတို့လိုလားအပ်တိုင်းသော နာမ် ရုပ်တရားကို ဝိပဿနာရှုခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်ကြပေ။ နာမ် ရုပ်အများတွင် နာမရူပပရိဂ္ဂဟဉာဏ်၊ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်းဆင်ခြင်အပ်ပြီး နာမ် ရုပ်တရားတပါးပါးကိုသာ ဝိပဿနာရှုစွမ်းနိုင်ကြသည်။ ဈာန်အဘိညာဉ်ရပြီးပကတိသာဝက ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးတို့ကား နာမရူပပရိဂ္ဂဟဉာဏ်၊ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်းဆင်ခြင်အပ်ပြီး နာမ် ရုပ်တရားမှတစ်ပါး အခြားနာမ်

ရုပ်တရားကိုလည်း တိုးချဲ့ကာ ဝိပဿနာရှုနိုင်ကြသည်။ မဟာသာဝက၊ အဂ္ဂသာဝက၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအလောင်းအလျာတို့ကား ဆုတောင်းခြင်း ‘အဘိနိဟာရ’ အားလျော်စွာ အဆင့်ဆင့် သာလွန်ကာ အထူးပင် ဝိပဿနာရှုမြင်တော်မူနိုင်ကြသည်။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရားအလောင်းတော်တို့ကား မဖောက်မပြန် ကောင်းမွန်စွာ ဖြည့်ကျင့်ဆည်းပူးအပ်သည့် ပညာပါရမီတော်ဖြင့် ထုံမွမ်းအပ်သော သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကိုရယူဖို့ရန် လျော်ကန်သောအားဖြင့် အလွန်အကျူးအထူးပင် ရှုမြင်တော်မူနိုင်ကြ ပါပေသည်။ (သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၃၀။ မ၊ ၃။ ၂၇၅-၆)။

ဘုရားအလောင်းတော်တို့သည် သမ္မသနဉာဏ်ဖြင့် နာမ်ရုပ်တရားတို့ကို သုံးသပ်ဆင်ခြင်တော်မူကြသောအခါ ‘အာဏာခေတ်’ ဟု ခေါ်သည့် စကြဝဠာကုဋေတသိန်းအတွင်းရှိ နာမ် ရုပ်တရားတို့ကို သုံးသပ်ဆင်ခြင်တော်မူကြသည်။ စကြဝဠာတခုအတွင်းဝယ် သတ္တဝါတွေ မည်မျှပင် များပြားစေကာမူ ပရမတ္ထသဘာဝအစစ် တရား အနှစ်ကို ညစ်ထုတ်လိုက်သော် အဝိဇ္ဇာအစ၊ ဇရာ-မရဏအဆုံးရှိသည့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါ ၁၂-ပါး တရားသားတို့သာ ရှိကြပေသည်။ ဤသို့ စကြဝဠာတခုလျှင် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါ ၁၂-ပါးစီအားဖြင့် စကြဝဠာ ကုဋေတသိန်းအတွင်းဝယ် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါတသန်းနှစ်သိန်း တွေ့မြင်တော်မူကြရာ ယင်း အင်္ဂါတို့ကို အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု သုံးသပ်ဆင်ခြင်တော်မူကြသည်။ ထို့ကြောင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါတသန်းနှစ်သိန်းကို အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တဟု ရှုမြင်သော ဝိပဿနာဉာဏ် ၃-ပါးဖြင့် မြှောက်ပွား၍ အလောင်းဘုရားတို့ သန္တာန်ဝယ် ကုဋေသုံးသိန်း၊ ခြောက်သိန်းမျှသော သမ္မသနဉာဏ်တို့ ဖြစ်ပွားခဲ့ကြသည်ကို ကြည့်ညှိသိရှိရပေသည်။ ဤသမ္မသနဉာဏ်ကို ‘မဟာဝဇီရဉာဏ်’ ဟု ခေါ်ဆိုလေသည်။ ယင်းမဟာဝဇီရဉာဏ်ကို ကျမ်းဂန်တို့၌ အမျိုးမျိုး

မိန့်ဆိုလျက်ရှိရာ- ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၅၈။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၀။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၉၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၁၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၂၉။ ဒီ၊ ၃။ ၂၅၅။ သီ၊ ၃။ ၁၆။ ၁။ ၂၄၂။ မ၊ ၃။ ၁။ ၃၈။ မ၊ ၃။ ၂။ ၂၆၆။ မ၊ ၃။ ၃။ ၂၇၅။ သံ၊ ၃။ ၁။ ၂၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၁။ ၂၅၉။ နေတ္ထိ၊ ၃။ ၂။ ၄၈-တို့၌ ကြည့်။)

အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ကံဟူသော အတိတ်အကြောင်းများနှင့် စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရစသော ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းများကြောင့် နာမ် ရုပ်တရားတို့ ဖြစ်ပွားနေကြသည်။ ယင်းအကြောင်းများ ချုပ်ငြိမ်းသွားလျှင် နာမ် ရုပ်တရားတို့ ချုပ်ငြိမ်းသွားကြပေမည်။ ဤသို့ အကြောင်းနှင့်စပ်၍ အဖြစ်အပျက်ကိုရှုသော အလောင်းတော်တို့အား ၎င်း အကြောင်းတရားမဖက် နာမ် ရုပ်တရားတို့၏ အဖြစ်အပျက်သဘော လက္ခဏာသက်သက်ကိုသာရှုသော အလောင်းတော်တို့အား ၎င်း ‘ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်’ ရင့်သန်တိုးတက်လာပေသည်။ ထိုဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ဖြင့် နာမ် ရုပ်တရားတို့၏ ဖြစ်ပျက်ဟန်ကို သန်သန်ကြီးရှုတော်မူကြစဉ် အလောင်းတော်တို့၏ သန္တာန်ဝယ် ဩဘာသ(=ကိုယ်ရောင် ကိုယ်ဝါ) စသော ဝိပဿနာညစ်ညူးကြောင်း ဘေးရန်တို့ ဖြစ်ပေါ်လာကြသည်။ ထိုအခါ “ဤဩဘာသစသည်တို့သည် တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိတို့၏ အကြောင်းဖြစ်၍ အရိယမဂ်သို့ ရောက်ကြောင်း လမ်းကောင်း လမ်းမှန်မဟုတ်ကြပေ။ စင်စစ်သော်ကား ဝိပဿနာ၏ ညစ်ညူးကြောင်း ဘေးရန်တို့သာ ဖြစ်ချေသည်။ ထိုညစ်ညူးကြောင်း ဘေးရန်တို့မှ လွတ်သည့် ဝိပဿနာဉာဏ်သည်သာ အရိယမဂ်သို့ ရောက်ကြောင်း လမ်းကောင်းလမ်းမှန်ဖြစ်ပေသည်” ဟု ပိုင်းခြားဆင်ခြင်တော်မူကြသည်။ ယင်းသို့ မဂ်ဟုတ်သည် မဟုတ်သည်ကို ပိုင်းခြားဆင်ခြင်မှုကို ‘မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ’ ဟု ခေါ်သည်။

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိစခန်းသို့ တက်လှန်းပြီးနောက် ဆက်လက်တဖန် အားထုတ်ပြန်သော အလောင်းတော်တို့အား ၉-ပါးသော ဝိပဿနာဉာဏ်တို့ အဆင့်ဆင့် တက်ကာဖြစ်ပေါ်လာကြပေသည်။ ယင်းတို့ကား-

(၁) အဖြစ်အပျက်ကို ရှုမြင်သော ‘ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်’၊ (၂) အဖြစ်ကိုလွှတ်၍ အပျက်ကိုသာ ရှုမြင်သော ‘ဘင်္ဂဉာဏ်’၊ (၃) နာမ် ရုပ်တရားတို့ကို ခြင်္သေ့ သစ် ကျားပမာ ကြောက်မက်ဖွယ်ရာ ဘေးကြီးအဖြစ်ဖြင့် ရှုမြင်သော ‘ဘယဉာဏ်’၊ (၄) ယင်းသို့ ရှုမြင်အပ်သော နာမ် ရုပ်တရားတို့ကို အလျှံတပြောင်ပြောင် တောက်လောင်နေသော အိမ်ကြီးပမာအပြစ်အစုသာဖြစ်ကြောင်း ရှုမြင်သော ‘အာဒိနဝဉာဏ်’၊ (၅) အပြစ်မြင်အပ်ပြီး နာမ် ရုပ်တရားတို့၌ ငြီးငွေ့သည်၏အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော ‘နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်’၊ (၆) နာမ် ရုပ် ၂-ပါး သင်္ခါရတရားတို့ကို စွန့်လွှတ်ပယ်ရှားလိုသော ‘မုဉ္ဇိတုကမ္ပတာဉာဏ်’၊ (၇) တဖန် နာမ် ရုပ်တရားတို့ကို သုံးသပ်ဆင်ခြင်သော ‘ပဋိသင်္ခါဉာဏ်’၊ (၈) စွန့်လွှတ်အပ်ပြီးမယား၌ အပြစ်မပြု လျစ်လျူ ရှုသော ယောက်ျားကဲ့သို့ အပြစ်မြင်အပ်ပြီးသော နာမ် ရုပ်တရားတို့၌ လျစ်လျူရှုသော ‘သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်’၊ (၉) မဂ္ဂဝိသိတင်္ဂပါဝင်သည့် ပရိကံ၊ ဥပစာ၊ အနုလုံဇော၌ယှဉ်သော ‘အနုလောမဉာဏ်’တို့ဖြစ်သည်။ ဤ ဝိပဿနာဉာဏ် ၉-ပါးကို ‘ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ’ဟု ခေါ်သည်။ သမ္မသနဉာဏ်မှ စ၍ အနုလောမဉာဏ် တိုင်အောင် ဖော်ပြပြီး ဉာဏ် ၁၀-ပါးကို ‘ဝိပဿနာဉာဏ်စဉ် ၁၀-ပါး’ဟု ခေါ်ဆိုကြလေသည်။

ဝိပဿနာဉာဏ်စဉ် ၁၀-ပါးတွင် ၉-ခုမြောက် သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ် ရင့်သန်လာသောအခါ နာမ် ရုပ်တရား အမျှားတွင် တပါး ပါးသော နာမ် ရုပ်တရားသည် အလောင်းတော်တို့၏ မနောဒွါရဝယ် ရှေးရှု

ထင်လာသည်။ ယင်းသို့ ‘ထင်လာမှုကြောင့် ဘဝဂ်စလန၊ ဘဝဂ်ပစ္ဆေဒ-ဟု ဘဝင် ၂-ကြိမ် ဖြစ်၍ ချုပ်ကာ ဘဝင်အယဉ် ပြတ်သွားလေသည်။ ထိုအခါ ထင်လာသော နာမ် ရုပ်တရား တပါးပါးကို အာရုံပြု၍ ပရိကံ၊ ဥပစာ၊ အနုလုံ ဟူသော ဝိပဿနာ ဇောတို့ တကြိမ်စီ စောကြသည်။ ထို့နောက် ဆက်လက်၍ သန္တိသုခနိဗ္ဗာနဓာတ်ကို အာရုံပြုသော ဂေါတြဘူဇောတကြိမ်၊ မဂ်ဇောတကြိမ်၊ ဖိုလ်ဇော ၂-ကြိမ်စော၍ ဘဝင်ကျလေတော့သည်။ ဤစိတ်အစဉ်ကို မဂ်ကျသော စိတ်အစဉ်ဖြစ်သောကြောင့် ‘မဂ္ဂဝိသိ’ဟု ခေါ်သည်။ ယင်း မဂ္ဂဝိသိတွင် ပါဝင်သော ပရိကံ၊ ဥပစာ၊ အနုလုံဇော၌ယှဉ်သောဉာဏ်ကို ‘အနုလောမဉာဏ်’ဟု ခေါ်သည်။ ဤသို့ မဂ္ဂဝိသိ ကျပြီးနောက် မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်၊ ပယ်အပ်ပြီးသော ကိလေသာ၊ မပယ်ရသေးပဲ ကြွင်းကျန်နေသော ကိလေသာတို့ကို ဆင်ခြင်သော ‘ပစ္စဝေက္ခဏာဝိသိ’တို့ ဖြစ်ကြပြန်သည်။ ယင်း ပစ္စဝေက္ခဏာဝိသိ၌ယှဉ်သော ဉာဏ်ကို ‘ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်’ဟု ခေါ်သည်။ ပြဆိုခဲ့ပြီးအတိုင်း သောတာပတ္တိမဂ်၊ သကဒါဂါမိမဂ်၊ အနာဂါမိမဂ် တိုင်အောင် ၃-ကြိမ် ၃-ဆင့်တက်ပြီးနောက် ၄-ဆင့်မြောက် အရဟတ္တမဂ်သို့ ရောက်သောအခါ ဆည်းပူးအပ်ပြီးသော ပါရမီတော်အလျောက် ‘ဗောဓိဉာဏ်’ ပေါက်တော်မူကြလေသည်။ ဤသို့ သီလဝိသုဒ္ဓိမှစ၍ ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိတိုင်အောင် ဝိသုဒ္ဓိ ၆-ပါးဖြင့် အဆင့်ဆင့်တက်ကာ ရရှိအပ်သော မဂ်ဉာဏ် ၄-ပါးကို စင်ကြယ်သော ဉာဏ်အမြင်ဖြစ်သောကြောင့် ‘ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ’ဟု ခေါ်ဆိုလေသည်။ (ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇-၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၂၂-၃၁၈။ စူဠနိ၊ ၄။ ၉၃-၁၀၁။ သင်္ဂဟ၊ ၁၅၆-၁၆၂။ ဝိဘာဝိနီ၊ ၂၆၈-၂၇၄)။

လောကီဂုဏ်ကျေးဇူးတရား (သုတော်
ကောင်းတရား) အများတွင် သဒ္ဓါသည်
အကြီးအမှူးဦးစီးပဓာနဖြစ်၍ လောကုတ္တရာ
ဂုဏ်ကျေးဇူးတရားအများတွင် ပညာသည်
အကြီးအမှူးဦးစီးပဓာနဖြစ်သည် (သာရတ္ထ၊
၁။၄၁၂)။ ပညာသည် အကြီးအမှူးတရား
'အဓိပတိ' ၄-ပါးတွင် ဝိမံသာဓိပတိအဖြစ်
ဖြင့် ပါဝင်သည်(ပဋ္ဌာန၊ ၁။၂)။ ထို့ပြင် မဂ်
ဉာဏ်၏ အသင်းအပင်း၌ဖြစ်သည့် 'ဗောဓိ-
ပက္ခိယ'တရား ၃၇-ပါးတွင်လည်း ပဓာန
အခန်းမှ ပါဝင်ပြန်သည်။ ပြီးစီးပြည့်စုံသော
တရား 'ဣဒ္ဓိပါဒ်' ၄-ပါးတွင် ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒ်
အဖြစ်ဖြင့်၎င်း၊ ကိုယ့်ဆိုင်ရာဝယ် စိုးပိုင်နိုင်
နင်းသောတရား 'ဣန္ဒြေ' ၅-ပါးတွင် ပညိန္ဒြေ
အဖြစ်ဖြင့်၎င်း၊ ဆန့်ကျင်ဖက်တရားတို့ကြောင့်
တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိ ရဲဝံသည့် 'ဗိုလ်'တရား ၅-ပါး
တွင် ပညာဗိုလ်အဖြစ်ဖြင့်၎င်း၊ နာမ် ရုပ် မြင်
သိ ပညာရှိ ဖြစ်ကြောင်းတရား 'ဗောဇ္ဈင်'
၇-ပါးတွင် ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင် အဖြစ်ဖြင့်
၎င်း၊ နိဗ္ဗာန်လမ်းစဉ် 'မဂ္ဂင်' ၈-ပါးတွင်
သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင်အဖြစ်ဖြင့်၎င်း ပါဝင်လေသည်
(သံ၊ ၃။ ၁၇၀။ အဘိ၊ ၈။ ၁၇။ အဘိ၊ ၀။ ၂၂၈၊
၂၃၁-၇၊ ၂၄၄-၆။ ပဋိသံ၊ ၁၉၈)။

ဉာဏ်ပညာ တိုးပွားကြောင်း တရားများ
ကို ကျမ်းဂန်တို့၌ အမျိုးမျိုးမိန့်ဆိုကြသည်။
အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ (နှာ-၁၁၇-၈)၊ အ-
ဘိဓမ္မတ္ထဝိဘာဝနီဋီကာ(နှာ-၈၇)၊ မဏိသာရ-
မဇ္ဈိမသုတ္တံ(ပါ၊ နှာ-၂၁၂-၃)နှင့် ပရမတ္ထ-
ဒီပနီဋီကာ(နှာ-၅၀)တို့၌ ဉာဏ်ပညာတိုးပွား
စေတတ်သည့် ကောင်းမှုကံရှိခြင်း၊ ဒေါသ
'ဗျာပါဒ်' မရှိသည့် ဗြဟ္မာ့ပြည်၌ဖြစ်ခြင်း၊
ပညိန္ဒြေရင့်ကျက်လာခြင်း (= လူသားများ
အတွက် 'ပညာဒသကအရွယ်' ၄၀-ကျော်
၅၀-တွင်း ချင်းနင်း ဝင်ရောက် လာခြင်း)၊
ကိလေသာတရား ခေါင်းပါး ဝေးကွာခြင်းဟု
အကြောင်း ၄-ပါး မိန့်ဆိုသည်။ ပရမတ္ထဒီပနီ

ဋီကာ (နှာ-၅၀-၁)၌ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်ဖြင့်
ပဋိသန္ဓေနေခဲ့ခြင်း (ယင်းကို ပဋိသန္ဓေဉာဏ်၊
ပင်ကိုယ်ဉာဏ်ဟု ခေါ်သည်)၊ အမောဟ-
အဇ္ဈာသယရှိခြင်း၊ ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို မှီဝဲ
ဆည်းကပ်ခြင်း၊ ကြားနာသင်အံ့ကြံစည်လေ့
လာခြင်းဟူ၍ အကြောင်း ၄-ပါး တနည်း
အားဖြင့် မိန့်ဆိုသည်။ သုတ်မဟာဝါအဋ္ဌက-
ထာ(နှာ-၃၇၆-၇-၈)၊ မူလပဏ္ဏာသ အဋ္ဌက-
ထာ(ပါ၊ နှာ-၂၉၄-၅-၆)၊ သံယုတ်အဋ္ဌကထာ
(တ၊ နှာ-၁၉၃-၄-၅)၊ အင်္ဂုတ္တရအဋ္ဌကထာ(ပါ၊
နှာ-၃၉၀-၁-၂)၊ အဋ္ဌသာလိနီ အဋ္ဌကထာ
(နှာ-၁၁၈)၊ သမ္မောဟဝိနောဒနီ အဋ္ဌကထာ
(နှာ-၂၆၃-၄-၅)နှင့် မဏိသာရမဇ္ဈိမသုတ္တံ
(ပါ၊ နှာ-၂၁၄)တို့၌ ပညာရှိများထံ အဖန်ဖန်
မေးမြန်းခြင်း၊ ကိုယ်တွင်း ကိုယ်ပ ၂-ဌာနလုံး
သန့်ရှင်းစင်ကြယ်အောင် ရှင်းလင်းသုတ်သင်
ခြင်း၊ သဒ္ဓါ-ဝိရိယ-သတိ-သမာဓိ-ပညာဟူ
သောဣန္ဒြေ ၅-ပါး အစိုးရတရားတို့ အလွန်
အကဲမရှိ အချင်းချင်းညီမျှနေခြင်း၊ ပညာမဲ့
သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ဝေးစွာရှောင်ကြဉ်ခြင်း၊
ပညာရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို မှီဝဲဆည်းကပ်ခြင်း၊
ဉာဏ်၏ ကျက်စားရာ နက်နဲသော တရားသ
ဘောတို့ကို သုံးသပ်ဆင်ခြင်ခြင်း၊ လျောင်း၊
ထိုင်၊ ရပ်၊ သွား ဣရိယာပုတ် ၄-ပါးတို့၌
တရားတော်တို့ကို စိစစ်သုံးသပ်မှု 'ဓမ္မဝိစယ-
သမ္မောဇ္ဈင်' ဖြစ်ပေါ်လာစေရန် ရှေးရှုညွတ်
ကိုင်းခြင်းဟု အကြောင်း ၇-ပါး မိန့်ဆိုသည်။
မိလိန္ဒပဉ္စာပါဠိတော် (နှာ-၁၀၀)၌ အသက်
အရွယ်ကြီးရင့်လာခြင်း၊ အခြံအရံပေါများ
ခြင်း၊ စုံစမ်းမေးမြန်းခြင်း၊ ဆရာထံပါးခစား
ဆည်းကပ် မပြတ်မှီဝဲခြင်း၊ အသင့်အတင့်နှလုံး
သွင်းဆင်ခြင်ခြင်း၊ ဆွေးနွေး တိုင်ပင်ခြင်း၊
ချစ်ခင်သူနှင့် ပေါင်းသင်းရခြင်း၊ သင့်တင့်
လျောက်ပတ်သောအရပ်၌ နေထိုင်ခြင်းဟူ၍
ဉာဏ်ပညာတိုးပွားကြောင်းတရား ၈-ပါး မိန့်
ဆိုတော်မူသည်။ ဂေါတမဘုရားအလောင်း

တော်သည် သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို ရရှိတော်မူရန်
ဝိရုပညာရှိ၊ မဟာဂေါဝိန္ဒပညာရှိ၊ ကုဒါလ
ပညာရှိ၊ အရကပညာရှိ၊ ဗောဓိပရိပိုင်၊
မဟောသဓာသုခမိန်-စသော ဘဝပေါင်းများ
စွာတို့၌ ပညာပါရမီကို အထူးဖြည့်ကျင့်ဆည်း
ပူးတော်မူခဲ့သည်(အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၃)။

ပြဆိုခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း ဒါန၊ သီလစသော
ပါရမီ ၁၀-ပါး မြတ်တရားတို့နှင့်တကွ ဉာဏ်
ပညာပွားကြောင်း တရားကောင်းတို့ကို ဖြည့်
ကျင့် ဆည်းပူးတော်မူကြပြီးလျှင် မိမိတို့ လို
လား ပန်ဆင်အပ်သည့် ဗောဓိဉာဏ်ကို လျင်
မြန်ဆောစွာ ရရှိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်
ကြ ကုန်ရာသည်။

ဉာဏ်-ပုဒ်သည် အသိဉာဏ်ဟူသောအနက်
သာမညကို ဟောလင့်ကစား ထိုထိုအရာဌာန
အားလျော်စွာ သဗ္ဗညုတဉာဏ်၊ ပစ္စဝေက္ခဏာ
ဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်၊
ဝိပဿနာဉာဏ် စသည်တို့ကို အသီးသီး
ကောက်ယူရသည်။

(၁)ဘဂဝတောပိ ခေါ် ဉာဏ်ဥဒပါဒီ(ဝိ၊
၃။ ၁၀)တိ သဗ္ဗညုတဉာဏ် ဥပုဇ္ဈိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။
၂၄၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၆၀။ “ဝိမုတ္တသ္မိံ ဝိမုတ္တ-
မိတိ ဉာဏ်”(ဝိ၊ ၁။ ၆)။ နှို ဣမိနာ ပစ္စဝေက္ခဏ-
ဉာဏ် ဒဿေတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၇။ ဉာဏ်(ဒီ၊
၁။ ၁၇၂)။ မဂ္ဂဉာဏ်။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၉။ ဉာဏ်-
(ဒီ၊ ၁။ ၁၇၂)။ ဖိုလ်ဉာဏ်။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၉။
ယေန ဉာဏေနာ (ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၂)တိ ယေန
ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏေန။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၉၅။ ဉာဏ်
ဝိပဿနာဉာဏ်။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၃၇။ ဉာဏ်
အနုပဝိသတိ(ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၉၄)တိ တတောဝေ စ
ဒေသနာဉာဏ်။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၇။ သီ၊ ၄။ ၁။
၁။ ၃၀၇။ ဉာဏ် အာသဝက္ခယဉာဏ်။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ ၄။ ၁။ ၉၈။ ယေန ဉာဏေနာ (အဘိ၊ ဝိ၊
၃၀၉)တိ ယေန ပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏေ-
န။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၅။ ဉာဏ် (အဘိ၊ က။

၁၅၁)။ နှို လောကုတ္တရံ စတုသစ္စဉာဏ်။ အဘိ၊
၄။ ၃။ ၁၆၂။ ဉာဏ် (ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၈)။ နှို အနု-
ပဿနာဉာဏ်။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၄၄၀။ ဉာတဋ္ဌေန
ဉာဏ်။ ပဋိသံ၊ ၂။ ယေယေဓမ္မာ အဘိညာတာ
ဟောန္တိ။ တေ တေ ဓမ္မာ ဉာတာ ဟောန္တိ။
တံ ဉာတဋ္ဌေန ဉာဏ်။ ပဋိသံ၊ ၂။ ဉာတဋ္ဌေန
ဉာဏ် ဇာနနသဘာဝံ ဉာဏ်။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။
၃၃။

(၂) ဇာနာတီတိ ဉာဏော၊ ဉာဏောတိ
ဝါဒေါ ဉာဏဝါဒေါ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၈။

ဉာဏ် (တိ) [ဉာဏ+ဏ] ဉာဏ်ရှိသော၊ ဉာဏ်
အနက်ရှိသော၊ ဉာဏ်အနက်ကို ဟောပြသော
သုတ်၊ ဉာဏသုတ်။ ဉာဏ် ဥပယျံ ဉာဏဉ္စ
ဥပယျဉ္စ။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၃၉။ ပေဋကော၊ ၁။ ၁၈၃။
နေတ္ထိ၊ ၄။ ၆၇။ ဇာနာတီတိ ဉာဏ်၊ ဉာဏ်
အဿ ဝိသေသသုတ္တဿ အတ္ထိတိ ဉာဏ်။
နေတ္ထိ၊ ၀။ ၃၁၇။ (- နေတ္ထိ၊ ၁။ ၄၃-၄-၅၊
၁၆၅။ ပေဋကော၊ ၂။ ၃၃။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၇၃။
နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၅၀။ နေတ္ထိ၊ ၀။ ၃၂၂-၃၊ ၃၅၂။)

ဉာဏ်-(ပ-ဇ)ဝိ၊ ၁။ ၆။ ၁၁၇။ ဝိ၊ ၃။ ၁၀-၁-၅၊
၆၊ ၂၀၊ ၄၅။ ဒီ၊ ၁။ ၇၉၊ ၈၀၊ ၁၇၂၊ ၂၀၃။ ဒီ၊ ၂။ ၂၈၊
၃၀၊ ၁၇၂၊ ၂၀၄၊ ၂၄၉။ ဒီ၊ ၃။ ၁။ ၁၁၁၊ ၁၉၀၊ ၂၂၈၊
၂၃၀-၄။ မ၊ ၁။ ၂၈၊ ၄၇၊ ၈၈၊ ၁၆၆၊ ၁၉၂၊ ၂၂၃-
၆၊ ၂၃၀၊ ၂၄၁၊ ၃၁၅၊ ၃၄၇၊ ၃၉၈-၉၊ ၄၀၀။ မ၊ ၂။
၁၂၊ ၇၆၊ ၁၀၆၊ ၁၆၈၊ ၁၉၂၊ ၂၃၀၊ ၂၉၁-၄၊ ၃၇၄၊
၄၃၈။ မ၊ ၃။ ၁၆၊ ၂၃၊ ၇၀၊ ၈၆၊ ၁၅၀၊ ၁၇၆၊ ၂၀၁၊
၂၅၃-၇၊ ၂၈၈၊ ၂၉၄၊ ၃၂၇၊ ၃၃၅။ သံ၊ ၁။ ၂၀၀၊
၂၄၈၊ ၂၅၀-၂-၈၊ ၂၈၈၊ ၂၉၁၊ ၃၀၅-၆-၇၊ ၃၂၀-
၂-၈၊ ၃၃၆-၉၊ ၃၄၄-၅၊ ၃၈၀-၁၊ ၄၃၉၊ ၄၄၂-၃။
သံ၊ ၂။ ၈၁၊ ၉၊ ၂၄-၅၊ ၄၁၊ ၅၆-၉၊ ၆၈-၉၊ ၇၄၊ ၁၁၀-
၆၊ ၁၂၆၊ ၁၄၅၊ ၁၅၉၊ ၁၈၅၊ ၂၃၇၊ ၂၄၁-၂-၃-၄၊
၂၅၂-၅၊ ၈၊ ၂၆၃၊ ၂၇၁-၃-၄၊ ၂၈၁-၈၊ ၃၀၆-၉၊
၃၅၂၊ ၃၄၄-၆၊ ၃၅၃၊ ၃၆၂၊ ၃၇၉၊ ၄၃၁၊ ၄၈၈၊
၅၅၁။ သံ၊ ၃။ ၈၊ ၁၁၁-၂၊ ၁၅၅-၆၊ ၁၇၉၊ ၁၈၁၊
၂၂၅-၆၊ ၃၆၉၊ ၃၇၀-၁-၂-၆။ အံ၊ ၁။ ၁၆၅-၇၊

၁၄၃၊ ၂၇။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၆၊ ၁၅၄၊ ၂၄၂၊
 ၂၇၆၊ ၃၁၀-၂။ ဝိမာန၊ ၁၁၀၂။ ထေရ၊ ၁၁။
 ၂၅၊ ၂၃၊ ၂၂၀၊ ၃၇၃။ ထေရ၊ ၁၁။ ၄၅၊ ၆၉၊
 ၁၀၅၊ ၂၅၆၊ ၃၃၉၊ ၄၆၇။ အပ၊ ၁၁။ ၆၆၊ ၂၁၆၊
 ၂၅၂-၄၊ ၃၀၅။ အပ၊ ၁၁။ ၂၇၆၊ ၈၁၊ ၁၄၆။ စရိ-
 ယာ၊ ၁၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၁။ ၁၆၃၊ ၁၇၀။ မဟာနိဋ္ဌ၊
 ၇၀-၂၊ ၁၁၄-၅၊ ၁၅၁၊ ၁၈၆၊ ၂၀၉၊ ၂၅၇၊ ၂၆၉၊
 ၃၁၁၊ ၃၂၅၊ ၃၃၈၊ ၃၄၀။ စူဠနိဋ္ဌ၊ ၃၀-၂၊ ၄၈၊
 ၆၁၊ ၇၀-၁၊ ၈၄၊ ၉၂-၄။ ဇာ၊ ၁၁။ ၁၆၄။ ဇာ၊ ၁၁။
 ၃။ ၉၅၊ ၃၇၄။ ဇာ၊ ၁၁။ ၁၇၅။ ဇာ၊ ၁၁။ ၃၃၊
 ၆၆။ ဇာ၊ ၁၁။ ၁၃၇။ ဝဇီရ၊ ၂၃၊ ၁၄၀-၄၊ ၃၉၇။
 သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၅၊ ၁၄၈၊ ၁၉၆-၈၊ ၂၂၉၊ ၃၈၅၊
 ၃၉၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁၊ ၄၆၊ ၁၇၇၊ ၁၈၈၊ ၁၉၁၊
 ၂၂၃၊ ၂၄၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၆၊ ၁၅၉၊ ၁၆၅၊ ၁၈၆၊
 ၂၃၇၊ ၂၂၀-၉။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၇၅၊ ၇၉၊ ၈၃၊
 ၂၂၂၊ ၂၄၂။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၈၉၊ ၉၀။ ဒီ၊ ၁၁။ ၅၊ ၄၅၊
 ၁၃၇၊ ၁၇၆၊ ၁၈၉၊ ၂၁၀၊ ၂၅၂၊ ၃၀၉၊ ၃၈၅။ ဒီ၊
 ၂။ ၅၂-၈၊ ၈၁၊ ၁၁၅၊ ၁၄၄၊ ၁၆၃-၆၊ ၃၄၃။ ဒီ၊
 ၃။ ၆၆၊ ၉၆၊ ၁၁၇၊ ၁၄၅၊ ၂၃၄-၅၊ ၂၅၁။ သီ၊
 ၁၁။ ၈၅-၇၊ ၁၀၇၊ ၁၅၁၊ ၁၆၈၊ ၂၀၅၊ ၂၂၅၊
 ၂၄၇၊ ၃၂၀၊ ၃၃၃-၆၊ ၃၉၀၊ ၄၅၀။ သီ၊ ၁၁။
 ၂။ ၁၀၊ ၁၅၈၊ ၁၆၄၊ ၂၁၁၊ ၂၈၀၊ ၃၉၃၊ ၄၀၅၊
 ၄၁၈။ မ၊ ၁၁။ ၆၆၊ ၃၅၊ ၉၃၊ ၁၀၈၊ ၁၄၇၊ ၁၆၂၊
 ၂၅၉။ မ၊ ၁၁။ ၂။ ၁၃၀၊ ၁၄၁၊ ၁၅၀၊ ၁၆၂-၃၊ ၁၉၄-
 ၇၊ ၂၂၇၊ ၂၅၄-၈။ မ၊ ၁၁။ ၃၊ ၄၂၊ ၁၃၁၊ ၁၇၀၊
 ၂၀၉၊ ၂၃၈၊ ၂၆၄၊ ၂၇၀-၅-၇-၉၊ ၃၁၃၊ ၃၈၈၊
 ၄၂၀၊ ၄၄၀။ သံ၊ ၁၁။ ၅။ ၃၁၊ ၁၆၁၊ ၂၂၉၊ ၂၃၃-
 ၆၊ ၂၃၃၊ ၃၅။ သံ၊ ၁၁။ ၂။ ၈၁၊ ၂၄၇၊ ၅၄၁၊ ၈၁။
 ၁၉၀၊ ၂၂၅၊ ၂၃၅၊ ၂၇၅၊ ၃၁၈၊ ၃၅၀၊ ၅၀၈၊ ၅၃၅၊
 ၅၄၃။ အံ၊ ၁၁။ ၈၊ ၃၄၊ ၉၇၊ ၁၅၅၊ ၁၅၁။ အံ၊
 ၁၁။ ၂။ ၃၈၊ ၁၇၀၊ ၁၈၉၊ ၂၁၆-၇၊ ၂၄၁၊ ၂၅၁၊ ၂၈၄၊
 ၃၃၄။ အံ၊ ၁၁။ ၃။ ၃၁၊ ၃၄၁။ မူလ၊ ၁၁။ ၂၊ ၅၈-
 ၉။ မူလ၊ ၁၁။ ၂။ ၄၆၊ ၅၅-၉၊ ၁၉၅-၉၊ ၂၀၅-၆။
 မူလ၊ ၁၁။ ၇၃။ အနု၊ ၁၁။ ၂၇-၈။ အနု၊ ၁၁။ ၃၊
 ၆၈၊ ၂၀၄-၅။ နေတ္ထိ၊ ၁၁။ နေတ္ထိ၊ ၁၁။ ၁၁၄။

ဥဏေဟိ—(တ-ဗ) အဘိ၊ ၈။ ၁၆၇။ ဇာ၊
 ၁။ ၆၉။ မိလိန္ဒ၊ ၂။ ၁၁။ မ၊ ၁၁။ ၂။ ၂၆၂၊ ၃၀၁။ အဘိ၊
 ၁၁။ ၁၆၅၊ ၂၂၆။ ပဋိသံ၊ ၁၁။ ၂၉၊ ၂၄၀၊ ၂၉၆။
 ပဋိသံ၊ ၁၁။ ၂။ ၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၉။ ဥဒါန၊
 ၁၃၅။ ဣတိဝုတ်၊ ၁၁။ ဇာ၊ ၁၁။ ၂၄၃။
 ဇာ၊ ၁၁။ ၇၁။ ဒီ၊ ၁၁။ ၂။ ၅၆။ သီ၊ ၁၁။
 ၂၀၂။ မ၊ ၁၁။ ၂။ ၇၆။ မ၊ ၁၁။ ၂။ ၂၈၂။ သံ၊ ၁၁။
 ၂၄၂။ မူလ၊ ၁၁။ ၇၂။ အနု၊ ၁၁။ ၁၁၂။ အနု၊
 ၃။ ၁၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၁။ ၄၄၂၊ ၄၈၄။ နေတ္ထိ၊
 ၁၅။ ဥဏေဟိ—(စ-ဇ) ဒီ၊ ၁၁။ ၂။ ၂။ မ၊ ၁၁။
 ၂၂၄။ မ၊ ၁၁။ ၁၈၀။ ခုဒ္ဒက၊ ၁၁။ ၃၆။ ဣတိဝုတ်၊
 ၁၁။ ၁၃၅။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၃၃၊ ၃၅၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။
 ၂၈၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၄၁။ ဒီ၊ ၁၁။ ၈၆၊ ၂၆၆၊
 ၂၇၇။ ဒီ၊ ၁၁။ ၂။ ၃၄၄။ ဒီ၊ ၁၁။ ၇၇။ သီ၊
 ၁၁။ ၂။ ၂၀၇။ မ၊ ၁၁။ ၁၀၉။ မ၊ ၁၁။ ၂။ ၂၃၉။
 မ၊ ၁၁။ ၂။ ၇၈။ သံ၊ ၁၁။ ၂။ ၄၇။ အံ၊ ၁၁။ ၁၇၀၊
 ၃၄၄။ မူလ၊ ၁၁။ ၅၈၊ ၆၄။ မူလ၊ ၁၁။ ၄၁။ အနု-
 ၁၁။ ၁၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၁။ ၂၃၀၊ ၄၀၃-၉၊ ၄၃၃-
 ၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၁။ ၄၄၃။ ဥဏေဟိ—(စ-ဇ) မ၊ ၁၁။
 ၃၀၇-၈။ မ၊ ၁၁။ ၂။ ၃၃-၄-၅၊ ၄၃၀-၁။ သံ၊ ၁၁။ ၃၄၉၊
 ၃၅၀-၁။ သံ၊ ၁၁။ ၂။ ၁၃၁၊ ၁၁၁-၂၊ ၁၂၆။ အံ၊
 ၁၁။ ၁၉၀။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၁၁။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၃။
 စူဠနိဋ္ဌ၊ ၅၀၊ ၆၂။ ဝိ၊ ၁၁။ ၁၃၂။ ဒီ၊ ၁၁။ ၆၇။ မ၊
 ၁၁။ ၁၀၈။ မ၊ ၁၁။ ၁၈၈။ သံ၊ ၁၁။ ၂။ ၂၇။
 အံ၊ ၁၁။ ၇၉။ အဘိ၊ ၁၁။ ၇၉။ ပဋိသံ၊ ၁၁။
 ၅၆၊ ၃၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၁။ ၅၃။ ဣတိဝုတ်၊ ၁၁။
 သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၁၁။ ၂၂၀။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၁၁။ ၃၇။ ဝဇီရ၊
 ၄၀၃။ မ၊ ၁၁။ ၁၉၅။ မ၊ ၁၁။ ၃၃၆။ ဥ-
 ဏေဟိ—(ဆ-ဇ) ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၁။ ၃၀၈-၉။ ဥ-
 ဏေဟိ—(ဆ-ဇ) သံ၊ ၁၁။ ၅၆၅။ အဘိ၊ ၈။
 ၂၃၆-၇။ ပဋိသံ၊ ၁၁။ ၆၃-၆၊ ၈၁၊ ၃၉၂။ အပ၊ ၁၁။
 ၆၀။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၂၀၈။ နေတ္ထိ၊ ၁၁။ ၄၂၅။ ဝိ၊
 ၁၁။ ၁၂၈၊ ၁၃၃။ ဒီ၊ ၁၁။ ၁၂၇၊ ၃၃၇။ ဒီ၊
 ၃။ ၉၉၊ ၁၈၄။ မ၊ ၁၁။ ၃၃၄-၅။ မ၊ ၁၁။ ၃၀၆။
 သံ၊ ၁၁။ ၂။ ၆၃၊ ၂၈၅။ သံ၊ ၁၁။ ၁၅၁၊ ၂၄၃၊ ၂၆၉။
 အံ၊ ၁၁။ ၈၄၊ ၄၁၀။ အံ၊ ၁၁။ ၃။ ၁၀၄၊ ၂၉၆။

အဘိဋ္ဌာ ၂။ ၂၀၃၊ ၃၇၀-၉၊ ၄၀၄။ အဘိဋ္ဌာ ၂။
 ၁၅၄၊ ၁၉၀၊ ၂၁၅။ ပဋိသန္ဓေ ၁။ ၃၊ ၉၊ ၁၀-၉၊ ၃၅၊
 ၅၊ ၁၊ ၉၊ ၂၊ ၉၊ ၂၊ ၉၊ ၃၊ ၃။ ပဋိသန္ဓေ ၂။
 ၇၇၊ ၁၄၆၊ ၂၅၇၊ ၂၇၈၊ ၃၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။ ၃၆၇။
 ဝိသုဒ္ဓိ ၂။ ၄၀၅၊ ၄၇၈၊ ၃၀၉၊ ၃၁၅-၇-၈၊ ၃၃၈။
 ဓမ္မာဋ္ဌာ ၁။ ၅၆။ ဥဒါန ၁။ ၃၂၈။ ဣတိဝုတ္တိဋ္ဌာ
 ၁၃၄-၅-၆၊ ၁၉၅၊ ၃၀၁။ ပေတဋ္ဌာ ၁။ ၁၈၂။ ထေရ
 ဋ္ဌာ ၁။ ၁၀၊ ၁၉၂၊ ၂၃၉၊ ၂၆၀၊ ၃၀၅၊ ၄၃၇။ ထေရ
 ဋ္ဌာ ၂။ ၂၇၀၊ ၃၂၈။ တေရီဋ္ဌာ ၂။ ၈၁၊ ၁၄၂။ အပ
 ဋ္ဌာ ၁။ ၂၃၃၊ ၂၅၄။ အပဋ္ဌာ ၂။ ၂၉၊ ၂၉၂။ ဗုဒ္ဓဝံ
 ဋ္ဌာ ၁၆၃။ မဟာနိဋ္ဌာ ၄။ ၁၁၄-၅။ ၅၇၈၊ ၃၁၁၊
 ၂။ ၃၃၃-၈။ စူဠနိဋ္ဌာ ၉၇။ ဇာဋ္ဌာ ၂။ ၃၁။
 နေတ္ထိဋ္ဌာ ၈၈၊ ၁၀၅၊ ၁၁၁၊ ၂၅၅-၉၊ ၂၇၄။ ဝဇီရ
 ၃၉၉၊ ၄၀၃။ သာရတ္ထ ၁။ ၂၁၈-၉၊ ၂၃၄၊ ၃၈၉။
 သာရတ္ထ ၂။ ၁၇၆-၇၊ ၂၈၉၊ ၃၂၅။ သာရတ္ထ ၃။
 ၂၂၄။ ဝိမတိ ၁။ ၂၀၇-၈၊ ၂၄၅။ ဒီဇီ ၁။ ၄
 ၈၅၊ ၁၁၁၊ ၁၄၅၊ ၂၆၆၊ ၂၇၂၊ ၂၈၅၊ ၃၄၁၊ ၃၇၁-
 ၄။ ဒီဇီ ၂။ ၂၊ ၃၊ ၄၊ ၅၊ ၆၊ ၇၊ ၈၊ ၉၊ ၁၀၊ ၁၁၊ ၁၂၊
 ၁၃၊ ၁၄၊ ၁၅၊ ၁၆၊ ၁၇၊ ၁၈၊ ၁၉၊ ၂၀၊ ၂၁၊ ၂၂၊ ၂၃၊
 ၂၄၊ ၂၅၊ ၂၆၊ ၂၇၊ ၂၈၊ ၂၉၊ ၃၀၊ ၃၁၊ ၃၂၊ ၃၃၊
 ၃၄၊ ၃၅၊ ၃၆၊ ၃၇၊ ၃၈၊ ၃၉၊ ၄၀၊ ၄၁၊ ၄၂၊ ၄၃၊
 ၄၄၊ ၄၅၊ ၄၆၊ ၄၇၊ ၄၈၊ ၄၉၊ ၅၀၊ ၅၁၊ ၅၂၊ ၅၃၊
 ၅၄၊ ၅၅၊ ၅၆၊ ၅၇၊ ၅၈၊ ၅၉၊ ၆၀၊ ၆၁၊ ၆၂၊ ၆၃၊
 ၆၄၊ ၆၅၊ ၆၆၊ ၆၇၊ ၆၈၊ ၆၉၊ ၇၀၊ ၇၁၊ ၇၂၊ ၇၃၊
 ၇၄၊ ၇၅၊ ၇၆၊ ၇၇၊ ၇၈၊ ၇၉၊ ၈၀၊ ၈၁၊ ၈၂၊ ၈၃၊
 ၈၄၊ ၈၅၊ ၈၆၊ ၈၇၊ ၈၈၊ ၈၉၊ ၉၀၊ ၉၁၊ ၉၂၊ ၉၃၊
 ၉၄၊ ၉၅၊ ၉၆၊ ၉၇၊ ၉၈၊ ၉၉၊ ၁၀၀။ သီဇီသစ်
 ၁။ ၉၊ ၁၄၇၊ ၂၀၀-၂၊ ၂၇၂၊ ၂၉၉၊ ၃၂၀-၂၊ ၄၅၅၊
 ၄၈၇။ သီဇီသစ် ၂။ ၃၈၊ ၁၉၈၊ ၃၃၇၊ ၃၈၅။ မ
 ဇီ ၁။ ၄၊ ၁၀၈-၉၊ ၁၁၀-၁၊ ၁၄၆-၉၊ ၁၆၁-၂-၃၊
 ၂၂၂၊ ၃၂၆၊ ၃၅၀။ မဇ္ဈိမ ၂။ ၃၊ ၁၆၈၊ ၂၇၈၊ ၂၈၆၊
 ၂၉၈။ မဇ္ဈိမ ၃။ ၁၂၆၊ ၁၃၀၊ ၁၃၅၊ ၂၂၆၊
 ၂၇၃-၈၊ ၃၀၄၊ ၄၁၅၊ ၄၂၈။ သံဇီ ၁။ ၄၊ ၅၃၊
 ၂၅၂၊ ၃၂၈။ သံဇီ ၂။ ၁၂၊ ၂၄၇၊ ၇-၈၊ ၁၄၅၊
 ၁၇၈၊ ၂၃၅၊ ၂၉၁၊ ၃၆၉၊ ၄၀၀-၂-၇၊ ၄၂၀၊ ၄၄၆၊
 ၅၄၁။ အံဇီ ၁။ ၁၇၊ ၁၃၈၊ ၁၄၀၊ ၁၆၈၊ ၂၇၇၊
 ၂၈၀။ အံဇီ ၂။ ၆၅၊ ၈၉၊ ၂၈၄၊ ၃၉၄။ အံဇီ ၃။
 ၂၈၇။ မူလဇီ ၂။ ၅၃၊ ၇၁-၂၊ ၁၉၇။ ၂၀၃-၄။
 မူလဇီ ၃။ ၉၂။ အနုဇီ ၁။ ၆၄-၅၊ ၁၄၂၊ ၁၅၃။
 အနုဇီ ၂။ ၃၊ ၅၀၊ ၆၁-၂၊ ၇၆၊ ၁၉၆-၈၊ ၂၀၄-၆-၇။
 အနုဇီ ၃။ ၆၀၊ ၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိ ၃။ ၁၊ ၁၃၈၊ ၁၅၀၊
 ၁၇၂-၄၊ ၂၀၆၊ ၂၂၁၊ ၂၃၀-၁-၂၊ ၃၁၇၊ ၄၃၃။
 ဝိသုဒ္ဓိ ၃။ ၁၊ ၁၀-၁၊ ၃၈၊ ၄၅-၇၊ ၁၁၆၊ ၁၉၃၊

၂၁၂၊ ၃၄၅၊ ၃၈၀၊ ၃၉၉၊ ၄၁၉၊ ၄၂၂-၆၊ ၄၃၉၊
 ၄၄၆၊ ၄၈၃-၄၊ ၅၀၅။ နေတ္ထိဋ္ဌာ ၁။ ၁၁၉၊ ၁၄၆၊
 နေတ္ထိဋ္ဌာ ၂။ ၁၀၄၊ ၁၂၆၊ ၁၇၀။ ဉာဏာနံ - (ဆ-
 ဗ) အံဇာ ၂၈၆။ ပဋိသန္ဓေ ၅၅၈၊ ၆၈၈၊ ၇၁၁။
 ဝိဋ္ဌာ ၃။ ၂၄၄။ ဒီဇီ ၂။ ၅၈။ မဇ္ဈာ ၁။ ၃၃၆။
 မဇ္ဈာ ၂။ ၈၄။ သံဇ္ဈာ ၁။ ၁၈၃။ သံဇ္ဈာ ၂။
 ၅၀။ အံဇ္ဈာ ၁။ ၄၁။ အဘိဋ္ဌာ ၁။ ၃၃၃။
 အဘိဋ္ဌာ ၃။ ၁၈၃။ ပဋိသန္ဓေ ၃၀၅၊ ၂၅၂၊ ၂၄၄၊
 ၂၅၉၊ ၂၇၆၊ ၃၄၄။ ပဋိသန္ဓေ ၂။ ၁၂၂၊ ၁၆၆၊
 ၂၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂။ ၆၀၊ ၂၇၆၊ ၂၈၆-၇၊ ၃၀၉။
 ဥဒါန ၁။ ၁၃၁၊ ၁၇၇။ ဣတိဝုတ္တိဋ္ဌာ ၁၂၇။ အပ
 ဋ္ဌာ ၁။ ၃၄၄။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌာ ၄၃။ မဟာနိဋ္ဌာ ၃၃၇။
 ဝဇီရ ၃၉၇။ သာရတ္ထ ၁။ ၂၄၉၊ ၄၅၃။ သာ
 ရတ္ထ ၃။ ၁၇၇။ ဝိမတိ ၁။ ၂၄၅။ ဒီဇီ ၁။
 ၁၃၄၅-၅။ သီဇီသစ် ၁။ ၃၁၂-၃။ သီဇီသစ်
 ၂။ ၂၀၅။ မဇ္ဈိမ ၁။ ၁၉၈။ မဇ္ဈိမ ၂။ ၁၃၅။ မ
 ဇ္ဈိမ ၃။ ၁၃၁၊ ၁၃၆။ သံဇီ ၁။ ၂၄၈၊ ၂၇၆။ အံဇီ
 ၁။ ၂၄၈၊ ၂၇၆။ အံဇီ ၂။ ၉၃။ အံဇီ ၃။ ၅၅၊
 ၉၆၊ ၁၁၆။ မူလဇီ ၃။ ၇၂။ အနုဇီ ၁။ ၁၄၄-၅။
 အနုဇီ ၃။ ၁၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ ၃။ ၁။ ၂၃၉၊ ၄၀၆။
 ဝိသုဒ္ဓိ ၃။ ၂။ ၄၅၁၊ ၄၈၀၊ ၅၁၈။

ဉာဏသို့ - (သ-ဇ) ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌာ ၁၇၆။ ဒီ
 ဇီ ၁။ ၈၉။ သီဇီသစ် ၁။ ၂၈၄။ ဉာဏေ -
 (သ-ဇ) မဇာ ၂။ အံဇာ ၃၆၇၊ ၃၇၀။
 ပဋိသန္ဓေ ၂။ သုတ္တနိ ၄၀၄။ အပဋ္ဌာ ၁။ ၁၅၅၊
 ၁၇၇၊ ၁၈၃-၅။ အပဋ္ဌာ ၂။ ၁၉။ မိလိန္ဒ ၁။ ၉၂။
 ၂၇၆-၈။ ဒီဇီ ၃။ ၆၃။ မဇ္ဈာ ၁။ ၇၈။ သံ
 ဋ္ဌာ ၂။ ၁၈၆။ သံဋ္ဌာ ၃။ ၂၄၃။ အံဋ္ဌာ ၁။ ၇၇၊
 ၈၉၊ ၁၂။ အံဋ္ဌာ ၂။ ၂၀၆။ အဘိဋ္ဌာ ၃။ ၇၃။
 ပဋိသန္ဓေ ၁။ ၆၂၊ ၂၃၈-၉။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂။ ၂၇၃-
 ၇။ ဥဒါန ၁။ ၁၂၁၊ ၃၂၈။ ဣတိဝုတ္တိဋ္ဌာ ၁၂၀။
 သုတ္တနိဋ္ဌာ ၂။ ၂၂၅။ ထေရဋ္ဌာ ၁။ ၂၃။ ထေရ
 ဋ္ဌာ ၂။ ၆၆။ အပဋ္ဌာ ၁။ ၂၅။ မဟာနိဋ္ဌာ ၂၀၉။
 ဇာဋ္ဌာ ၆။ ၁။ ဝဇီရ ၁၅၄။ သာရတ္ထ ၁။ ၂၀၉၊
 ၄၀၈။ သာရတ္ထ ၂။ ၁၂၈၊ ၂၃၉။ ဒီဇီ ၁။ ၂၇၀။
 ဒီဇီ ၂။ ၃၃၃-၄။ ဒီဇီ ၃။ ၆၃၊ ၉၄၊ ၂၄၇။ သီ

ဋီသစ်၊၁။၁၃၃။ သီ၊ဋီသစ်၊၂။၁၅၆။ မ၊ဋီ၊၁။
 ၁၆၁-၂။၂၂၆။ မ၊ဋီ၊၂။၁၃၆။၂၅၈။ မ၊ဋီ၊၃။
 ၂၅၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၄၁။ အံ၊ဋီ၊၃။
 ၂၄၁၂၄။ မူလဋီ၊၂။၁၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၅၀။
 ဉာဏမ္ပိ—(သ-၆) သံ၊၁။၁၃၀။ ထေရ၊ဉာဂါ။
 အပါ၊၁။၂၂၊၉၆-၇၊၁၀၂၊၁၈၁-၄၊၃၇၁။ အပါ၊
 ၂။၁၉၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။
 ၂၈၆၊၄၅၁။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၆၉။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။
 ဉာဏေသု—(သ-၆) အဘိ၊ဝိ။ ၃၀၇-၃၁၈၊
 ၃၄၄။ မဟာနိ၊၁၈၁။ စူဠနိ၊၂၂၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၉၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၈။ အဘိ၊
 ဋ္ဌ၊၂။၃၇၂-၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၊၆၊၃၂-၃၊၅၂၊
 ၃၃၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၂၊၂၇၆၊
 ၃၂၂၊၃၃၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၂၀-၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၁၁၉၊၁၂၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။ မဟာနိ၊
 ဋ္ဌ၊၂၉၈။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၉၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၇၂။ သီ၊ဋီ၊
 သစ်၊၁။၁၆၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၆၄။ မ၊ဋီ၊၃။
 ၂၇၂-၆။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၇၇။ အံ၊ဋီ၊
 ၂။၃၄၀-၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၂။ မူလဋီ၊၂။၁၉၅။
 အနုဋီ၊၁။၂၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၇၀။၄၅၅။

ဉာဏကထာ (ထိ) [ဉာဏ+ကထာ] ဉာဏ်ကို-
 ဆိုကြောင်း- ဆိုရာ- စကား။ ဣဒါနိ ဉာဏ-
 ကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၅၊
 ၂၇၂-၄။ (-အဘိ၊က။ ၃၂၇-၈၊၄၂၉၊၄၃၀-
 ၄၅။ ပဋိသံ၊၂။၁၂၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၉။
 ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၊၁၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၊၁၄၆၊
 ၂၆၄။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၇၆။ မူလဋီ၊၃။၉၅၊၁၁၁။)

ဉာဏကထာနန္တရ (တိ) [ဉာဏကထာ+အနန္တရ]
 ဉာဏကထာ၏ အခြားမရှိရာကာလ။ ဣဒါနိ
 ဉာဏကထာနန္တရံ ကထိတာယ ဒိဋ္ဌိကထာယ
 အနုပုဗ္ဗအနုဝဏ္ဏနာ အနုပုတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊
 ၂။၄၁။

ဉာဏကရဏ (တိ) [ဉာဏ+ကရဏ။ ထိ-၌ ဉာဏ-
 ကရဏိ။] အသိဉာဏ်ကို ပြုတတ်သော။ သတ္တိ-
 မေ ဘိက္ခဝေ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ စက္ခုကရဏာ

ဉာဏကရဏာ.... နိဗ္ဗာနသံဝတ္တနိကာ။ သံ၊၃။
 ၈၆။ (-ဣတိဝုတ်။၂၅၁။)

ဉာဏကရဏဋ္ဌ (ပု) [ဉာဏကရဏ+အတ္ထ] သိခြင်း
 ကို ပြုတတ်သော အနက်သဘော၊ အသိ
 ဉာဏ်ကို ပြုတတ်သော အနက်သဘော။
 ဉာဏကရဏဋ္ဌေန ကာရကေ
 ပက္ခိပိတာ အာဟ “ကာရကော သမ္မာပ-
 ကောတိ ဒုဝိဓော”တိ။ နေတ္ထိ၊ဋီ၊၃၉။

ဉာဏကရဏီ (ထိ) [ဉာဏကရဏ + ဤ] (က)
 အသိဉာဏ်ကို ပြုတတ်သော။ (ခ) အထက်
 မဂ်ဉာဏ်ကို ပြုတတ်သော။ (က) မဇ္ဈိမာ
 ပဋိပဒါ တထာဂတေန အဘိသမ္ဗုဒ္ဓါ စက္ခု-
 ကရဏီ ဉာဏကရဏီ.... သံဝတ္တတိ။ ဝိ၊၃။၁၄။
 မ၊၃။၂၇၃-၄။ သံ၊၂။၅၁၃။ သံ၊၃။၃၆၉။
 ပဋိသံ၊၃၃၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ သစ္စာနံ
 ဉာဏာယ သံဝတ္တတိ ဝိဒိတကရဏဋ္ဌေနာတိ
 ဉာဏကရဏီ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။ (-မ၊၁။၁၉။
 ဝဇီရ။၄၁၂။ မ၊ဋီ၊၁။၂၂။) (ခ) ဘာဝနာ-
 မဂ္ဂဉာဏံ ကရေတိတိ ဉာဏကရဏီ။ ပဋိသံ၊
 ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။

ဉာဏကရဏီယ (န) [ဉာဏ+ကရဏီယ] ဉာဏ်၏
 ပြုဘွယ်ကိစ္စ၊ ဉာဏ်ဖြင့် ပြုအပ်သောကိစ္စ။
 တေန ဉာဏေန ဉာဏကရဏီယံ ကရေတိတိ။
 အဘိ၊က။၁၀၄-၅။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၄-၅။)

ဉာဏကရဏာ (ထိ) [ဉာဏ+ကရဏာ] ဉာဏ်၊
 ကရဏာ။ ယထာ တံ သတ္တာနံ၊ ဒသဗလ
 တထာ ဉာဏကရဏာ။ ဝဇီရ။၁၀။ (-မ၊ဋီ၊
 ၁။၂၃၃။)

ဉာဏကရဏာကဏ္ဍ (ပု၊န) [ဉာဏကရဏာ +
 ကဏ္ဍ]ဉာဏ်၊ကရဏာတို့၏-အခန်း-အပိုင်း။
 တာသု ပုရိမာ ဉာဏပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဉာဏ-
 သမ္ပယုတ္တာ စ ဣတရာ ကရဏာပုဗ္ဗင်္ဂမာ
 ကရဏာသမ္ပယုတ္တာ စာတိ သဗ္ဗံ ဉာဏကရ-
 ဏာကဏ္ဍံ ဝတ္တဗ္ဗံ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၁၄။

ဉာဏကရဏာကိစ္စသမယ (ပု) [ဉာဏကရဏာ + ကိစ္စ + သမယ] ဉာဏ်၊ ကရဏာတို့၏ ကိစ္စကို ပြုရာအခါ၊ ဉာဏ်၏ကိစ္စကို ပြုရာအခါ၊ ကရဏာ၏ကိစ္စကို ပြုရာအခါ။ ယော စသည့် ဉာဏကရဏာကိစ္စသမယေသု ကရဏာကိစ္စသမယော။ ဒီ၊ ဌ၊ ဝ၊ ၁၃။ မ၊ ဌ၊ ဝ၊ ၁၀။ သံ၊ ဌ၊ ဝ၊ ၉။ အံ၊ ဌ၊ ဝ၊ ၉။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂၊ ၁၂၆။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ ၉၀။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၂၀။

ဉာဏကရဏာပရိဂ္ဂဟိတသဗ္ဗကိရိယာ (တိ) [ဉာဏကရဏာ + ပရိဂ္ဂဟိတ + သဗ္ဗကိရိယာ] ဉာဏ်၊ ကရဏာတို့ဖြင့် သိမ်းဆည်းအပ်သော အလုံးစုံသော - ကိရိယာ - အမှုအရာ - ရှိသော။ ဉာဏကရဏာပရိဂ္ဂဟိတသဗ္ဗကိရိယာယ ဟိ ဘဂဝတော နတ္ထိ နိရတ္ထကာ ပဋိပတ္တိ အတ္တဟိတာ ဝါ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၂၆။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၃။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ဝ၊ ၅၆။ သိ၊ ဌ၊ သစ်၊ ဝ၊ ၂၁၆။ မ၊ ဌ၊ ဝ၊ ၅၃။ သံ၊ ဌ၊ ၂၊ ၆။ အံ၊ ဌ၊ ဝ၊ ၄၇။)

ဉာဏကရဏာပုဗ္ဗက (တိ) [ဉာဏကရဏာ + ပုဗ္ဗ + က။ က-အနက်မရှိ] ဉာဏ်၊ ကရဏာရှေ့သွား ရှိသော။ ဣဒံ ပရိတ္တဘဏနံ သတ္တာနံ အနတ္တပဋိဗာဟနဟေတုတိ တဿ ဉာဏကရဏာပုဗ္ဗကတာ နိဿရဏပက္ခော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃၊ ၁၆၀။

ဉာဏကိစ္စ (န) [ဉာဏ + ကိစ္စ] ဉာဏ်၏ကိစ္စ၊ ဉာဏ်ဖြင့်ပြုအပ်သော ကိစ္စ၊ သိမှုကိစ္စ။ နိစ္ဆယာ ဉာဏကိစ္စတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၁၂၅။ ဉာဏကိစ္စတောတိ သစ္စဉာဏဿ ကိစ္စတောပိ ဝိနိစ္ဆယော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၁၄၂။ (-အဘိ၊ ဌ၊ ၂၊ ၈၂။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂၊ ၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၄၅။ ဝဇီရ၊ ၃၄။ သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၁၇၇။ ဝိမတိ၊ ၂၊ ၁၀၁။ မ၊ ဌ၊ ၁၊ ၁၄၆-၇။ မ၊ ဌ၊ ၂၊ ၁၃၅။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၃၄။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၉၃၊ ၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၇၄-၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၈၊ ၄၇၁။)

ဉာဏကိစ္စကရ (တိ) [ဉာဏကိစ္စ + ကရ] ဉာဏ်ကိစ္စကို ပြုတတ်သော၊ သိခြင်းကိစ္စကို ပြုတတ်သော။ တာနိပိ ဟိ ဝိသေသေန ဉာဏကိစ္စကရာနေဝါတိ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၈။

ဉာဏကိစ္စကရဏ (န) [ဉာဏကိစ္စ + ကရဏ] ဉာဏ်ကိစ္စကို ပြုခြင်း၊ သိခြင်းကိစ္စကို ပြုခြင်း။ ဉာဏကိစ္စကရဏေန ဉာဏံ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၉။

ဉာဏကိစ္စကာရီ (တိ) [ဉာဏကိစ္စ + ကာရီ] ဉာဏ်ကိစ္စကို ပြုတတ်သော၊ သိခြင်းကိစ္စကို ပြုတတ်သော။ ဝိသေသေန ဉာဏကိစ္စကာရီနံ ဝိပဿနာမဂ္ဂဖလာနံ ဝသေန ဉာဏစရိယာ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၈။

ဉာဏကိစ္စသန္နိဋ္ဌာန (န) [ဉာဏကိစ္စ + သန္နိဋ္ဌာန] ဉာဏ်ကိစ္စ၏ ပြီးဆုံးခြင်း။ တတိယေန သစ္စေသု ဉာဏကိစ္စသန္နိဋ္ဌာနံ ဒဿေတိ။ ဝဇီရ၊ ၄၀၅။

ဉာဏကိစ္စသမယ (ပု) [ဉာဏကိစ္စ + သမယ] ဉာဏ်၏ကိစ္စကို ပြုရာအခါ။ တထာ ဟိ ဉာဏကိစ္စသမယော အတ္တဟိတပဋိပတ္တိသမယောစ အဘိသမ္မောဓိသမယော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၆။ သိ၊ ဌ၊ သစ်၊ ဝ၊ ၁၇၀။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၅။ သံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၅။

ဉာဏကိစ္စာဓိကတာ (ထိ) [ဉာဏကိစ္စ + အဓိကတာ] ဉာဏ် ကိစ္စဖြင့် လွန်ကဲခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်။ ဥပေက္ခာ ဉာဏကိစ္စာဓိကတာယ အနတ္တာနုပဿနာယ ဝိသေသပစ္စယော။ နေတ္တိ၊ ဌ၊ ၁၁၉။

ဉာဏကိတ္တန (န) [ဉာဏ + ကိတ္တန] ဉာဏ်တော်ကို - ပြောကြား - ချီးမွမ်း - ခြင်း။ သဗ္ဗတ္ထသုခိတော ဟောမိ၊ ဖလံ မေ ဉာဏကိတ္တနေ။ အပါ၊ ၁။ ၄၃၁။

ဉာဏကိရိယာ (ထိ) [ဉာဏ + ကိရိယာ] ဉာဏ်၏ကိရိယာ၊ ဉာဏ်၏အမှု။ တဿ ပရမဿ အယံ သတ္တသဋ္ဌိဘေဒါ ဉာဏကိရိယာ ပရမဿ ဘာဝေါ၊ ကမ္မဝါတိ ပါရမီ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၄။

ဉာဏကိရိယာသမာပန (န) [ဉာဏကိရိယာ + သမာပန] ဉာဏ်၏အမှုကိစ္စကိုပြီးဆုံးစေခြင်း။

တီရေယျာတိ တီရဏဘူတာယ ပညာယ
တတ္ထ ဉာဏကိရိယာသမာပနဝသေန တီရေ-
ယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈။

ဉာဏကုဉ်ကာ (ထိ) [ဉာဏ + ကုဉ်ကာ] ဉာဏ်
တည်းဟူသော - သံကောက် - သော။ ဓမ္မ-
ဒွါရဝိဝရဏံ၊ လဘာမိ ဉာဏကုဉ်ကာ။ အပါ၊၁။
၃၆၄။

ဉာဏကုဉ်မန္တ (ပု) [ဉာဏကုဉ် + ဣမန္တ] (၁)
ဉာဏ်တည်းဟူသော - လုံမ - လုံရှည်
(ဣမန္တ - အနက်မဲ့)။ (တိ) (၂) ဉာဏ်တည်း
ဟူသော - လုံမ - လုံရှည် - ရှိသော။ သူ။ (၁၊ ၂)
သတိဖလကံ ဒေတာန၊ တိဓိဏံ ဉာဏကုဉ်မံ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၇၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄၁၃။ ဉာဏကုဉ်မန္တ
ပဋိဝေဓသမတ္တံ တိဓိဏဝိပဿနာဉာဏကုဉ်-
ဝန္တံ၊ ဝိပဿနာဉာဏနိသိတကုဉ်ဝရန္တံ အ-
တ္ထော။ ကိလေသဗလနိဓနကရသမတ္တံ ဝါ
ယောဂါဝစရယောဓဝရံ ဌပေတောတိ အ-
တ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄၁၄။

ဉာဏကုသလ (တိ) [ဉာဏ + ကုသလ] အသိ
ဉာဏ်၌ လိမ္မာသော။ သူ။ လဇ္ဈကိကာ အတ္တ-
နော ဉာဏကုသလတာယ ဝါရဏံ ဇီဝိတက္ခယံ
ပါပေသိ။ ဇာ၊ ၄၅။ ၁၂၈။

ဉာဏကောဉ်နာဒ (ပု) [ဉာဏ + ကောဉ်နာဒ]
ဉာဏ်တည်းဟူသော - ကြိုးကြာသံနှင့်တူသော
အသံ - ဆင်မည်သံ။ ဣမံ ဗုဒ္ဓဂန္ဓဟတ္ထိ အာ-
ပဇ္ဇ ဉာဏကောဉ်နာဒံ သောဿာမိ။ ဒီ၊ ၄၂။
၇၆။ (- ဒီ၊ ၄၂။ ၁၂၈။)

ဉာဏကောဉ်ဌာသ (ပု) [ဉာဏ + ကောဉ်ဌာသ]
ဉာဏ်ဟူသော - အဖို့ - အစု။ သောဉ်ဌာသဟိ
အာကာရေဟိတိ ဉာယပက္ခဝသေန ဝုတ္တေ-
ဟိ သောဉ်ဌာသဟိ ဉာဏကောဉ်ဌာသေဟိ။ ပဋိ-
သံ၊ ၄၂။ ၇၁။ ဉာဏဘာဂ-လည်းကြည့်။

ဉာဏခဂ္ဂ (ပု) [ဉာဏ + ခဂ္ဂ] ဉာဏ်တည်းဟူသော
သံလျက်။ ဉာဏခဂ္ဂံ ဂဟေတွာန၊ ဝိဟရန္တော

ဝိပဿကော။ မိလိန္ဒ။ ၃၇၉။ (- ဇာ၊ ၄၂။
၁၂၉။ နေတ္ထိ၊ ၄၂။ ၇၁။)

ဉာဏခန္တိ (ထိ) [ဉာဏ + ခန္တိ] ဉာဏ်တည်းဟူသော
သည်းခံတတ်သောတရား၊ သည်းခံနိုင်သော
ဉာဏ်။ ခန္တိန္တိ ဉာဏခန္တိ။ ဉာဏဉ္စိ ဝိသယ-
သဘာဝံ ဩဂါဟေတွာ ဝဝတ္ထာနေ ခမတိ
သဟတိတိ ခန္တိတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၉၃။
(- ပဋိသံ၊ ၃၆၅။ စရိယာ၊ ၄၁။ ၁၈၀။ သံ၊ ၄၂။
၁၁၇။)

ဉာဏခုရ (ပု) [ဉာဏ + ခုရ] ဉာဏ်တည်းဟူသော
သင်ခုန်း ဓား။ ဉာဏခုရေန သဗ္ဗကိလေသေ
ဆိန္တန္တိ။ ဓမ္မ၊ ၄၁။ ၄၃၆။

ဉာဏဂဏနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဉာဏဂဏနာ + နိဒ္ဒေသ]
ဉာဏ်၏အရေအတွက်ကို မကျဉ်းမကျယ်
ညွှန်ပြကြောင်း စကား။ အဋ္ဌ ပရိပဇ္ဇေ ဉာ-
ဏာနိတိ အာဒိ ဉာဏဂဏနိဒ္ဒေသော။ ပဋိသံ၊
၄၂။ ၆၉။

ဉာဏဂဏနာ (ထိ) [ဉာဏ + ဂဏနာ] ဉာဏ်ကို ရေ
တွက်ခြင်း၊ ဉာဏ်အရေအတွက်။ ဧဝံ ဧကေ-
ကကောဉ်ဌာသေန ဉာဏဂဏနာ ဧကေန ဝါ
အာကာရေန ဉာဏပရိစ္ဆေဒေါ ဟောတိ။
အဘိ၊ ၄၂။ ၃၉၁။ (- ပဋိသံ၊ ၄၂။ ၁၂၉။)

ဉာဏဂဏနုဒ္ဒေသ (ပု) [ဉာဏဂဏနာ + ဉုဒ္ဒေသ]
ဉာဏ်၏အရေအတွက်ကို အကျဉ်းပြကြောင်း
စကား။ တတ္ထ သောဉ်ဌာသဝတ္ထုကံ ဉုပဇ္ဇန္တိတိ
ဉာဏဂဏနုဒ္ဒေသော။ ပဋိသံ၊ ၄၂။ ၆၉။

ဉာဏဂတ (တိ) [ဉာဏ + ဂတ] ဉာဏ်သို့ရောက်
သော၊ သိနိုင်လောက်သော (ပြဿနာ)။
ဉာဏဂတော ဘန္တေ နာဂသေန ပဉ္စော သုနိ-
ဗ္ဗေဋ္ဌိတော ဗလဝတာ အတိဗုဒ္ဓိနာ တယာ။
မိလိန္ဒ။ ၁၆၅။

ဉာဏဂတိ (ထိ) [ဉာဏ + ဂတိ] (က) ဉာဏ်၏
သွားခြင်း၊ ဉာဏ်တည်းဟူသော သွားခြင်း။
(ခ) ဉာဏ်တည်းဟူသော သိခြင်း။ (ဂ)

ဥဏ်သို့ရောက်ခြင်း၊ ဥဏ်ကိုရခြင်း၊ အသိ
ဥဏ်ဖြစ်ခြင်း။ (ဃ) ဥဏ်ဖြင့်သိခြင်း။ (က)
တေံ တထလက္ခဏံ ဥဏဂတိယာ အာဂတော
အဝိရဇ္ဈိတော ပတ္တော အနုပုတ္တောတိ တထာ-
ဂတော။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၄။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၅၁။ အံ၊ ဌ၊ ၁။
၈၄။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၄။ တံ ပန ဂမနံ ဣဓ
ဥဏဂမနမေဝါတိ ဝုတ္တံ “ဥဏဂတိယာ” တိ။
သတိပိ ဂတသဒ္ဓဿ အဝဗောဓနတ္ထဘာဝေ
ဥဏဂမနတ္ထေနဝေသော သိဒ္ဓေါတိ န
ဝုတ္တော။ သိ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၁၂။ (-ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။
၁၄၀။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၁၀၄။ ဥဒါန၊ ဌ၊ ၁၁၄။ သုတ္တနိ၊
ဌ၊ ၂။ ၁၀။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၉၃။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၁၈၉။
သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၈၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၅။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၂။
၁၇။ သိ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၆၇။ မ၊ ဌိ၊ ၂။ ၇၆။ ၂၅၅။
မ၊ ဌိ၊ ၃။ ၂၀၆။ သံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၃၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌိ၊ ၂။ ၄၇။
၂၃၃။) (ခ) တထံ အဝိတထံ ဥဏဂတိယာ
အာဂတော အဝိရဇ္ဈိတော ပတ္တော အနုဗုဒ္ဓေါတိ
တထာဂတော။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၁၁၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ၊
၁၉။ (- ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၇။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၂၇။ ဒီ၊ ဌိ၊
၃။ ၆။) (ဂ) တေသံ တေသံ ဥဏဂတိ (ဒီ၊ ဌ၊
၂။ ၁၃၄။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၁၂။) န္တိ တေသံ တေသံ
သတ္တာနံ “အသုကော သောတာပနော၊
အသုကော သကဒါဂါမိ” တိ အာဒိနာ တံ တံ
ဥဏာဓိဂမနံ။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၄၂။ သံ၊ ဌိ၊ ၂။ ၅၃၁။
ဂတိန္တိ ဥဏဂတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၀။ အံ၊ ဌ၊ ၃။
၁၁၅။ (- ၁၇၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၄၀။ ဝိမတိ၊
၂။ ၁၉၉။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၂။ ၂၀၄-၅။ နေတ္ထိ၊ ဌိ၊ ၄၅။)
(ဃ) ဥဏဂတိ ဥဏေန ဂန္ထဗ္ဗဿ ဝေယျဿ
အဝဗောဓော။ အနု၊ ဌိ၊ ၃။ ၂၂၃။

ဥဏဂတူပပတ္တိ (ထိ) [ဥဏဂတိ+ဥပပတ္တိ]
ဥဏဂတိ၏ ဖြစ်ခြင်း။ ဥဏဂတိပုညာနံ
ဥပပတ္တိသု (ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၀) တိ ဧတ္ထ ဥဏဂတူ-
ပပတ္တိ နာမ တဿ တဿ မဂ္ဂဥဏဂမနဿ
နိဗ္ဗတ္တိ။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၂။ ၂၀၄။

ဥဏဂဗ္ဗ (ပု) [ဥဏ+ဂဗ္ဗ] (ပါရမီ) ဥဏ်တည်း
ဟူသော ကိုယ်ဝန်။ ဂဗ္ဗံ ဂဏှာပေန္တဿာတိ

သဗ္ဗညုတဥဏဿ ဝိဇာယနတ္ထံ ဥဏဂဗ္ဗံ
ဂဏှာပေန္တဿ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၄၈။

ဥဏဂမန (န) [ဥဏ+ဂမန] ဥဏ်၏သွားခြင်း၊
ဥဏ်တည်းဟူသော သွားခြင်း၊ အသိဥဏ်
ဖြစ်ခြင်း။ ဥဏဂမနေန ပညာဂမနေန ဗုဒ္ဓိ-
ဂမနေန ဝဇာမိ ဂစ္ဆာမိ။ စူဠနိ၊ ၂၂၀။ ဥဏ-
ဂမနံ နာမ ဥဏပုတ္တိ။ နိတိ၊ ဓာ၊ ၁။ (-မ၊ ဌ၊
၂။ ၃၇။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၃၊ ၃၁၈။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။
၃၂၀။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၉။ နေတ္ထိ၊ ဌ၊ ၁၃၂။
သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၃၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၆။ ဝိမတိ၊
၁။ ၅၁။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၁။ ၅။ သိ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၂-၃၊
၃၀၇၊ ၃၁၂။ မ၊ ဌိ၊ ၁။ ၆။ သံ၊ ဌိ၊ ၁။ ၅။ သံ၊ ဌိ၊
၂။ ၃၅၆၊ ၃၆၇။ အံ၊ ဌိ၊ ၁။ ၈။ နေတ္ထိ၊ ဌိ၊ ၅။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌိ၊ ၁။ ၂၃၆။)

ဥဏဂမနဋ္ဌ (တိ) [ဥဏဂမန+အတ္ထ] ဥဏ်
တည်းဟူသော သွားခြင်း အနက်ရှိသော
(ဂတ-သဒ္ဓါ)။ “ဝေံ တထာဂတော” တိ
ကာယဂမနဋ္ဌေန ဂဘသဒ္ဓေန တထာဂတသဒ္ဓံ
နိဒ္ဓိသိတော ဣဒါနိ ဥဏဂမနဋ္ဌေန တံ ဒဿေ-
တုံ “အထ ဝါ” တိ အာဒိမာဟ။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၁။
၁၀၃။ မ၊ ဌိ၊ ၁။ ၁၀၁။ အံ၊ ဌိ၊ ၁။ ၁၂၈။

ဥဏဂမနတ္ထ (ပု) [ဥဏဂမန+အတ္ထ] (၁)
ဥဏ်တည်းဟူသော သွားခြင်းအနက်။ (တိ)
(၂) ဥဏ်တည်းဟူသော သွားခြင်းအနက်ရှိ
သော။ (၁) တထာနံ ဓမ္မာနန္တိ ပစ္စယာကာရ-
ဓမ္မာနံ။ “သုဂတော” တိ အာဒိသု ဝိယ
ဂမုသဒ္ဓဿ ဗုဒ္ဓိယတ္တတံ သန္ဓာယ “အဘိ-
သမ္ဗုဒ္ဓတ္တာ” တိ ဝုတ္တံ၊ န ဥဏဂမနတ္ထံ။ သိ၊
ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၁၃။ (- ၃၁၂) (၂) ပဋိပဒါ-
ဂမနတ္တော အာဂတသဒ္ဓေါ၊ န ဥဏဂမ-
နတ္တော “တထလက္ခဏံ အာဂတော” တိ အာ-
ဒိသု ဝိယ။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၁။ ၆၆။ မ၊ ဌိ၊ ၁။ ၉၈-၉။ အံ၊
ဌိ၊ ၁။ ၁၂၅။ (- သိ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၄၆၊ ၃၀၇။)

ဥဏဂမနဝိသိဋ္ဌ (တိ) [ဥဏဂမန+ဝိသိဋ္ဌ] ဥဏ်
တည်းဟူသော သွားခြင်းဖြင့် အထူးပြုအပ်

သော (မြတ်စွာဘုရား)။ ပဌမဇ္ဈာနဿ ပုဗ္ဗ-
ဘာဂပဋိပဒါယ ဘဂဝတော ဉာဏဂမနဝိသိဋ္ဌံ
တထာဂတဘာဝံ ဒဿေတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။
၃၀၇။

ဉာဏဂုဏဗလ(န) [ဉာဏ + ဂုဏ+ဗလ] ဉာဏ်
တည်းဟူသော ဂုဏ်၏အားစွမ်း။ ဉာဏထာ-
မောတိ ဉာဏဂုဏဗလံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၈၂။

ဉာဏဂုဟဏ (န) [ဉာဏ+ဂဟဏ] ဉာဏသဒ္ဓါ၊
ဉာဏပုဒ်။ န ဟိ ယမ္ပိဒံ ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏံ၊ တမ္ပိ
ဉာဏန္တိ သမ္ပန္နော ဟောတိ ဉာဏဂုဟဏေန
တေသ္မိံ ဉာဏဘာဝဒဿနဿ အနဓိပ္ပေ-
တတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၅၅။

ဉာဏဂို (ပု) [ဉာဏ+အဂို] ဉာဏ်တည်းဟူသော
မီး၊ ဉာဏ်မီး။ ယဿေသော ဂေဓော ပဟိ-
နော...အဘဗ္ဗုပ္ပတ္တိကော ဉာဏဂိုနာ ဒဇော။
မဟာနိ။၄၁။၁၅၆၊၃၄၉။ ဉာဏဂိုနာ ဒဇော-
တိ မဂ္ဂဉာဏဂိုနာ ဈာပိတော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။
၁၄၇။ (-မဟာနိ။ ၄၁-၅-၈၊၅၅၊၆၀-၃၊၇၇-
၈၊၈၄-၅-၆၊၁၃၄-၅-၆၊ ၁၄၂၊၁၅၀-၁-၈၊၁၆၈-
၉။၁၇၀-၁-၄-၅-၈-၉၊ ၁၈၀-၄-၅-၈-၉၊ ၂၁၃၊
၄၊၂၅၀-၅-၈၊၂၆၂၊၂၇၅၊ ၃၃၂-၃၊၃၄၁-၂-၄-
၆-၉၊၃၅၀-၁၊၃၆၉။စူဠနိ။၄၁-၂-၄-၆၊၅၉၊၆၁၊
၈၄-၆-၈၊ ၁၁၁-၂-၄-၅၊ ၁၃၀-၁-၄၊၁၄၇-၈၊
၁၆၅၊၂၀၇၊ ၂၂၄-၈၊၂၇၄-၅။ မိလိန္ဒ။၃၆၇။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄-၅၊၆၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၇၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၅၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၁၃-
မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၈၅။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၃၈။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅၇။ဒီ၊ဋီ၊၂။၆၅။ သီ၊ဋီ၊
သစ်၊၂။၂၁၆။ သံ၊ဋီ၊၁။၉၅၊၂၃၄၊၂၆၂။)

ဉာဏဂိုဇာလာသမုဋ္ဌာန (န) [ဉာဏ+အဂိုဇာလာ
+ သမုဋ္ဌာန] ဉာဏ်မီးလျှံ၏ဖြစ်ခြင်း၊ ဉာဏ်
တည်းဟူသောမီးလျှံဖြစ်ခြင်း။ ဉာဏဂိုဇာလ-
သမုဋ္ဌာနဿ ပုဗ္ဗင်္ဂမောတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၉၆။

ဉာဏဂိုဇာလာသမုဋ္ဌာပန (န) [ဉာဏဂိုဇာလာ+
သမုဋ္ဌာပန] ဉာဏ်မီးလျှံကို ဖြစ်စေခြင်း။ ဉာ-

ဏဂိုဇာလာသမုဋ္ဌာပနဿ ပုဗ္ဗင်္ဂမော ဟော-
တိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၆၇။

ဉာဏဂိုပရိဒဇ (တိ) [ဉာဏဂို+ပရိဒဇ] ဉာဏ်မီး
ဖြင့်-လောင်စေအပ်-ရှို့မြှိုက်အပ်-သော။
ဒုဗ္ဗလာနိ ကိလေသာနိ၊ ယဿာသယဂတာနိ
မေ။ ဉာဏဂိုပရိဒဇာနိ။ အပ၊၂။၁၆၀။

ဉာဏဂိုသန္နိပန (န) [ဉာဏဂို+သန္နိပန] ဉာဏ်
တည်းဟူသော မီးတောက်လောင်ခြင်း။ ဓမ္မ-
ဒေသနာဓူမော ဉာဏဂိုသန္နိပနဿ ပုဗ္ဗင်္ဂမ-
ဘာဝတော။ မ၊ဋီ၊၂။၁၀၅။

ဉာဏင်္ဂ (န) [ဉာဏ+အင်္ဂ] (က) ဉာဏ်တည်း
ဟူသော-အစိတ်-အင်္ဂါ။ (ခ) ဉာဏ်တည်း
ဟူသော အကြောင်း။ (က) အင်္ဂတောတိ
သရီရင်္ဂတော၊ ဉာဏင်္ဂတော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၁။
(-၂၇၅။) (ခ) ယံ ပန ရတ္တိဘာဂေ သမုဇ္ဇ-
လိတေန ပဒီပေန အန္တကာရဿ ဝိယ တေန
တေန ဝိပဿနာယ ဉာဏင်္ဂေန ပဋိပက္ခဝ-
သေနေဝ တဿ တဿ ပဟာတဗ္ဗဓမ္မဿ
ပဟာနံ၊ ဣဒံ တဒင်္ဂပဟာနံ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ။၂။
၃၃၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၈၂။ ဉာဏင်္ဂနာတိ ဉာဏ-
သင်္ခါတေန ကာရဏေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၀၉။

ဉာဏစက္ခု (န) [ဉာဏ + စက္ခု] ဉာဏ်တည်းဟူ
သောမျက်စိ၊ ဉာဏ်ဖြင့်ပြီးသော မျက်စိ၊
ဉာဏ်မျက်စိ။ (ဗုဒ္ဓစက္ခု၊ ဓမ္မစက္ခု၊ သမန္တ-
စက္ခု၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု၊ ပညာစက္ခု ဤငါးမျိုး
ကို ဉာဏစက္ခုဟုခေါ်သည်။)၊ စက္ခုန္တိ ဒွေ
စက္ခုနိ ဉာဏစက္ခု စေဝ မံသစက္ခု စ။ တတ္ထ
ဉာဏစက္ခု ပဉ္စဝိမံ ဗုဒ္ဓစက္ခု ဓမ္မစက္ခု သမန္တ-
စက္ခု ဒိဗ္ဗစက္ခု ပညာစက္ခုတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁။
သာရတ္ထ၊၃။၂၀၉။ ဉာဏမယံ စက္ခု ဉာဏ-
စက္ခု၊ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၉၆။ (-နေတ္ထိ။၅။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၀။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၀၊
၃၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉၊
၇၃၊၂၉၅၊၃၃၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၊၄၀၊၈၄၊

၁၂၂၂၅။ နိသုဒ္ဓိ၂၂၅၄-၉။ ဥဒါန၌။
 ၉၀။ ဣတိဝုတ်၌။ ၉၄၁၀၄။ ၁၉၆-၇၂၀။
 သုတ္တန်၌။ ၂၀၂၂၄၁။ ပေတ၌။ ၁၅၃။
 ထေရ၌။ ၇၅၂၀၀၄၃၁။ ထေရီ၌။ ၂၁။
 ၈၉၁၄၇၂၅၂။ စရိယာ၌။ ၁၃၁။ မဟာနိ။
 ၄။ ၂၆၂၅၇၂၅၇၂၃၃၀၃၄၁၃၉၀။ နေတ္တိ။
 ၄။ ၁၇၁။ သာရတ္ထ။ ၁။ ၂၂၄။ ၃၃၈။ ၄၆၀။
 ဝိမတိ။ ၂၄၁။ ဒီဇီ၂။ ၁၄၂။ ၂၂၆။ ၂၃၉။
 ၃၀၈။ မဇ္ဈိမ။ ၁၆၀။ မဇ္ဈိမ။ ၂၂၅၁၆၂။
 ၃၁၈။ မဇ္ဈိမ။ ၁၆၀။ ၂၇၇။ သံဇ္ဈိမ။ ၅၃၁၀၉။
 ၂၉၄။ သံဇ္ဈိမ။ ၇၈၈၈၅၃၁။ အံဇ္ဈိမ။
 ၁၀၆။ အံဇ္ဈိမ။ ၂၀၉၂၇၄။ မူလဇ္ဈိမ။ ၁၄၄။
 အနုဇ္ဈိမ။ ၁၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိဇ္ဈိမ။ ၈၂၂၄၂၅၀။
 ၄၂၈၄၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိဇ္ဈိမ။ ၃၆၃၄၅၅။ နေတ္တိ-
 ဝိ။ ၁၉၃။

ဥပသေသန (န) [ဥပသေသန + ဝိသေ-
 န] ဉာဏ်မျက်စိကို - စင်ကြယ်စေခြင်း -
 သုတ်သင်ခြင်း။ “စက္ခုကရဏီ”တိ ဣမိနာ
 ဥပသေသနဝိသေသနံ ဝုတ္တံ။ ဝိရ။ ၄၀၂။

ဥပသေသနသမ္ပန္န (တိ) [ဥပသေသန + သမ္ပန္န]
 ဉာဏ်မျက်စိနှင့်ပြည့်စုံသောသူ။ ဥပသေသန-
 သမ္ပန္နတ္တာ စက္ခုမာ။ သီဇ္ဈိသစ်။ ၂။ ၈၈။

ဥပသေသန (ပုန) [ဥပသေသန + စတုက္က] ဉာဏ်
 ၄-ပါးတို့၏အပေါင်း၊ ဉာဏ် ၄-ပါး။ တေနေ-
 ဝ ဘဂဝါ “ကမ္မဿကတဉာဏံ သစ္စာနုလော-
 မိကဉာဏံ မဂ္ဂသမဂ္ဂိယ ဉာဏံ ဖလသမဂ္ဂိယ
 ဉာဏံ” နိဗ္ဗာနသမ္ပုဗ္ဗိ ဉာဏစတုက္ကယေဝ သင်္ဂ-
 ဟေသိ။ ဝိမတိ။ ၁။ ၁၃၂။

ဥပသေသန (တိ) [ဥပသေသန + စရိတ] အသိဉာဏ်
 အဖြစ်များသောသူ။ (က) ဉာဏ်များစွာ
 ဖြစ်ခြင်းရှိသောသူ။ (ခ) ဉာဏ်ဖြင့်များစွာ
 ဖြစ်ခြင်းရှိသောသူ။ (ဂ) ဉာဏ်၏ များစွာ
 ဖြစ်ခြင်းရှိသောသူ။ (ဃ) ဉာဏ်မှများစွာ
 ဖြစ်ခြင်းရှိသောသူ။ (က၊ခ၊ဂ၊ဃ) ဇာနတ်
 ဘဂဝါ “အယံ ပုဂ္ဂလော ရာဂစရိတော....

အယံ ဉာဏစရိတော”တိ။ မဟာနိ။ ၂၇၉။
 ၃၆၀။ စူဠနိ။ ၁၇၇။ ဉာဏမေဝ စရဏံ၊
 ဉာဏေန ဝါ စရဏံ ဉာဏဿ ဝါ စရဏံ၊ ဉာဏ-
 တော ဝါ စရဏံ တေဿ အတ္ထိတံ ဉာဏစရိ-
 တော။ မဟာနိ။ ၃၃၈။ (-မဟာနိ။ ၂၈၀။
 ဒီဇီ၂။ ၂၃၇။ သာရတ္ထ။ ၁။ ၄၅၆။ ဒီဇီ၂။
 ၂၇၅။)

ဥပသေသန (န၊ထိ) [ဥပသေသန + စရိယ] (၁) ဉာဏ
 စရိတ်၊ အဖြစ်များသော အသိဉာဏ်။ (က)
 ဉာဏ်တည်းဟူသော ဖြစ်တတ်သောတရား၊
 ဖြစ်တတ်သောဉာဏ်။ (ခ) ဉာဏ်ဖြင့်ဖြစ်ခြင်း၊
 (ဂ) ဉာဏ်ဖြင့်ဖြစ်တတ်သောတရား၊ (ဃ)
 အမှန်အတိုင်းသိအပ်သော အာရုံ၌ ဖြစ်တတ်
 သောတရား၊ (င) ဉာဏ်၏ဖြစ်ခြင်း၊ (၂)
 ဉာဏ်သည် ဖြစ်စေအပ်သောတရား၊ (၃)
 ဉာဏ်သည် ကျက်စားအပ်သောတရား။ (၁)
 ဒွေ စရတိ ဒွေ ကေဠာသယာ ဟုတွာ
 ဉာဏစရိယာဒိဝသေန ဝိစရန္တာ။ သံဇ္ဈိ။ ၂။ ၉။
 (က၊ခ၊ဂ၊ဃ၊င) ဉာဏစရိယာတိ ကေနဌေန
 ဉာဏစရိယာ၊ နိရာဂါ စရတိတံ ဉာဏ-
 စရိယာ....ဒုက္ခဝိပါကေဟိ ကမ္မေဟိ ဝိပုယုတ္တာ
 စရတိတံ ဉာဏစရိယာ၊ ဉာဏေ စရတိတံ
 ဉာဏစရိယာ၊ ဉာဏဿ ဝေရူပါ စရိယာ
 ဟောတိတံ ဉာဏစရိယာ၊ အယံ ဉာဏ-
 စရိယာ။ ပဋိသံ။ ၈၀-၁။ အာရမ္မဏေ စရတိတံ
 စရိယာ....ဉာဏမေဝ စရိယာ၊ ဉာဏေန ဝါ
 စရိယာ၊ ဉာဏေန ဝါ စရတိ၊ ဉာဏေ ဝါ
 စရတိ၊ ဉာဏဿ ဝါ စရဏန္တံ ဉာဏစရိယာ။
 ပဋိသံ။ ၄၁။ ၂၆၄-၅။ (- ပဋိသံ။ ၇၇၊
 ၈၀-၁။ ပဋိသံ။ ၄၁။ ၉၈၊ ၂၆၈။) (င)
 သောဠသဟိ ဉာဏစရိယာဟိ၊ နဝဟိ သမာဓိ-
 စရိယာဟိ။ ပဋိသံ။ ၃။ သံဇ္ဈိ။ ၁။ ၁၃၄။ ဥဒါန၊
 ၄။ ၁၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။ ၃၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၃၄၄။
 ဉာဏစရိယာဟိတံ ဉာဏပွဝတ္တိဟိ။ ပဋိသံ။ ၄၁။
 ၁။ ၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိဇ္ဈိမ။ ၂။ ၅၂။ (- ပဋိသံ။ ၉၆၊
 ၂၁၅၊ ၄၀၀။ စူဠနိ။ ၂၃၂-၃။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၂။ ၃၄၆။

သုတ္တန်၊ ဌ၊ ၁။ ၅၇။ အပါဌ၊ ၁။ ၁၄၇၊ ၁၆၉။ စရိ-
ယာ၊ ဌ၊ ၁၇။ စူဠနိ၊ ဌ၊ ၈၉။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၁။ ၈၊ ၃၇၀။
သိ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၈၂။ သိ၊ ဌီ၊ ၂။ ၃၇၄။ မ၊ ဌီ၊ ၁။
၈။ အံ၊ ဌီ၊ ၁။ ၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌီ၊ ၁။ ၄၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဌီ၊ ၂။ ၅၂၃-၄-၅။ နေတ္ထိ၊ ဌီ၊ ၇၊ ၂၁) (၂)
ဉာဏေန ဝါ ဣန္ဒြိယာဓိပတိဟေတုမဂ္ဂပစ္စယာ-
ဒိဝသေန သာတိသယပစ္စယဘူတေန သေသ-
မဂ္ဂဖလဓမ္မာ စရိတာ ပဝတ္တိတာတိ ကတော
တထာ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌီ၊ ၂။ ၅၂၃။ (၃)
ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယ ပစ္စဝေက္ခဏာ (မူလဌီ၊ ၁။
၇၀) ကြည့်။

ဉာဏစရိယာနဂတ (တိ) [ဉာဏစရိယာ+အနဂ-
တ] ဉာဏစရိယသို့ အစဉ်လိုက်သော။ ယေသံ
ပုရေစရဏဘာဝေန ပဝတ္တံ သမာဓိစရိယာန-
ဂတံ ဉာဏစရိယာနဂတံ ဉာဏံ စတုဝိသတိ-
ကောဋ္ဌိသတသဟဿသမာပတ္တိသဉ္ဇာရိမဟာ-
ဝဇီရဉာဏန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၁၄၀။

ဉာဏစရိယာဘာဝဝစန (န) [ဉာဏစရိယာ+
ဘာဝ+ဝစန]ဉာဏစရိယာ၏ အဖြစ်ကို ဆို
ခြင်း။ မဂ္ဂေါ ဉာဏစရိယာ၊ ဖလသမာပတ္တိ
ဉာဏစရိယာတိ မဂ္ဂဖလသမာပတ္တိနံ ဉာဏ-
စရိယာဘာဝဝစနံ မဂ္ဂဖလဓမ္မာနံ ဉာဏ-
ပဓာနတ္ထာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇွဲ၊ ၂။ ၅၂၃။

ဉာဏစာရ(ပု) [ဉာဏ+စာရ]ဉာဏ်၏ ဖြစ်ခြင်း၊
ဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း။ ပဝိစိနတိတိ အာဒိ သဗ္ဗံ ဉာဏ-
စာရဝသေနေဝ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၁။ ဉာဏ-
စာရဝသေနာတိ ဉာဏဿ ပဝတ္တနဝသေန။
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၀။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၃၈၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၃၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈၄။
ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁၀၂။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။
၁၆၊၃၀၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁၈၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁၂၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၂၀။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၇။)

ကုန်ယက်၌ - အတွင်းဝင် - အကျုံးဝင် - ပါဝင် - သော။ သူ။ အထေကဒိဝသံ သတ္တဝသိကံ တံ ဘဂဝါ ပစ္စုသဝေလောယ ဥပသေသပတ္ထရဏံ ဝေနေယျဗန္ဓဝေ ဩလောကေတွာ ဥပသေသပတ္ထရဏံ ဒိသ္မာ သုသာနဋ္ဌာနံ အဂမာသိ။ ထေရါဌာ။ ၁၁၈။

ဥပသေသပတ္ထရဏ (န) [ဥပသေသ + ပတ္ထရဏ] ဥပသေသ - သဗ္ဗညုတဥပသေသ - တည်းဟူသော ကုန်ယက်ကို ဖြန့်ခြင်း။ ဥပသေသပတ္ထရဏန္တိ စတေသံ တေသံ သတ္တာနံ အာသယာဒိဝိဘာဝနဝသေန ဥပသေသ ပဝတ္တနမေဝ။ ဒီ၊ ဌာ၊ ၁၆၃။

ဥပသေသဇုတိ (ထိ) [ဥပသေသ + ဇုတိ] ဥပသေသဇုတိ - အရောင် - အလင်း၊ ဥပသေသဇုတိ။ အရူပါဝစရဗြဟ္မာနော ဈာနရတိယာ ကိဋ္ဌန္တိ၊ ဥပသေသဇုတိယာ စ ဇောတန္တိတိဒေဝ။ ပဋိသိ၊ ၄၂။ ၁၇၁။ (-ပေတ၊ ၄၂။ ၁၄။ စရိယာ၊ ၄၂။ ၁၁။)

ဥပသေသဇုတိ (ပ) [ဥပသေသ + ဇုတိ] ဥပသေသဇုတိ - ဖြစ်သော - ဥပသေသဇုတိ - မီး၊ ဥပသေသဇုတိ။ နိယကဗ္ဗတ္တေ အတ္တနော သန္တာနသ္မိယေဝ ဥပသေသဇုတိ ဇာလေမိ။ သံ၊ ဌာ၊ ၁၂၇။ ဥပသေသဇုတိန္တိ ဥပသေသဇုတိ။ ဇာလေမိတိ ပဇ္ဇလိတံ ကရေမိ။ သံ၊ ဌာ၊ ၂၆၂။

ဥပသေသယျ (န) [ဥပသေသ + ယျ] (၁) သိတတ်သောတရားနှင့် သိအပ်သောတရား။ (တိ) (၂) ဥပသေသဇုတိသိအပ်သော (သဘောတရား)။ ဥပသေသယျာဝယဝ-ကြည့်။

ဥပသေသယျ (န) [ဥပသေသ + ယျ] သိတတ်သောတရားနှင့် သိအပ်သော တရားရှိသော သုတ်၊ သိတတ်သောဥပသေသနှင့် သိအပ်သော ယျတရားတို့ကို - ဝေဖန် - ဟောပြော - ရာ ဖြစ်သောသုတ်။ ဣဒံ သုတ္တံ လောကိယ-လောကုတ္တရံ သတ္တဓမ္မာဓိဋ္ဌာနံ ဥပသေသယျ

ဒဿနဘာဝနံ။ ဒီ၊ ဌာ၊ ၂၀၇။ သိ၊ ဌာ၊ သစ်၊ ၁။ ၅၀၀။ မ၊ ဌာ၊ ၁၁၄၀။ သံ၊ ဌာ၊ ၁၆၁။ အံ၊ ဌာ၊ ၆၆။

ဥပသေသယျာဝယ (ပ) [ဥပသေသ + ယျ + ဝယ] ဥပသေသယျာဝယ - ဝေဝုဏ် - စကားလှယ်။ ယသ္မိံ ယသ္မိံ သုတ္တေ ဥပသေသယျာ အာဂတာ၊ တသ္မိံ တသ္မိံ သုတ္တေ ဥပသေသယျာ ဥပသေသယျာဝယာယေန နိဗ္ဗိသိတဗ္ဗာ။ နေတ္ထိဝိ။ ၃၅၂။

ဥပသေသယျာဝယ (ပ) [ဥပသေသ + ယျ + ဝယ] (၁) သိတတ်သောတရားနှင့် သိအပ်သော တရားတို့၏ - အစိတ် - အပွား။ (၂) ဥပသေသဇုတိ သိအပ်သော သဘောတရား၏ - အစိတ် - အပွား။ (၁၊ ၂) ဝိစိတ္တာဟေတာ ဥပသေသယျာဝယဝိ။ အဘိ၊ ၄၂။ ၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၆။ ဥပသေသယျာဝယ ဥပသေသယျာဝိ။ တေသံ အဝယဝိ တပုဘေဒဘူတာ ဓာတုယော ဥပသေသယျာဝယဝိ။ တတ္ထ ဥပသေသဇုတိ ဓမ္မဓာတုကေဒေသော၊ ယျာဝယဝိ အဋ္ဌာရသာပိတိ ဥပသေသယျာဝယဝိ ဓာတုယော ဟောန္တိ။ အထ ဝိဥပသေသ ဥပသေသသဘာဝိ ဓာတုသဒ္ဓေန ဝုစ္စမာနော အဝိပရိတတော ဥပသေသယျာဝိ နိဗ္ဗိသိအာဒိဟိ ဝိပရိတဂ္ဂါဟကေဟိ ယျာဝိ အတ္တော။ တသ ဥပသေသယျာဝိ အဝယဝိ စက္ခာဒယော။ မူလ၊ ၄၂။ ၄၅-၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၇၇။

ဥပသေသ (ပ) [ဥပသေသ + အတ္တ] သိတတ်သည့်အဖြစ် - သိခြင်း - ဟူသော - အနက် - သဘော။ ဥပသေသန ဥပသေသ ပကာရတော ဇာနနဋ္ဌေန ပညာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၇၉။

ဥပသေသကနိဒ္ဒေသ (ပ) [ဥပသေသ + အဋ္ဌက + နိဒ္ဒေသ] ဥပသေသကနိဒ္ဒေသကို ညွှန်ပြရာစကား။ တိသုပိ စေတေသုဥပသေသကနိဒ္ဒေသသု စတုတ္ထသ ဓမ္မာနုပဿနာစတုတ္ထသ ဝသေနဝုတ္တာနံ

စတုန့်ဝတ္ထုနံ ဧကေကသ္မိံ အဿာသဝသေန
ကေ၊ ပဿာသဝသေန ကေန္တိ ဒေဒ္ဒေ ဉာဏာ-
နီတိ စတုသု ဝတ္ထုသု အဋ္ဌ ဉာဏာနိဟောန္တိ။
ပဋိသံဠာ ၂။၁၂၃။

ဉာဏတပ (ပု) [ဉာဏ+တပ] ဉာဏ်ဟူသော-
ထွန်းလင်း-တောက်ပ-ခြင်း။ န တပတိတိ
ဉာဏတပံ န ကရေတိ။ စူဠနိဌာ ၁။

ဉာဏတိက္ခဘာဝ (ပု) [ဉာဏ + တိက္ခဘာဝ]
ဉာဏ်၏ - ထက်မြက်သည်၏အဖြစ် - ထက်
မြက်ခြင်း။ ဉာဏတိက္ခဘာဝေါ နာမ သဝိသေ-
သံ ပဋိပက္ခသမုစ္ဆိန္နနေ ဝေဒိတဗျော။ သံဋီ၊
၁။၁၆၄။

ဉာဏတုဏ္ဏဘေဒ (ပု) [ဉာဏ + တုဏ္ဏ + ဘေဒ]
ဉာဏ်နှုတ်သီး၏ ပျက်စီးခြင်း။ သဗ္ဗညုတ-
ညာဏသာရံ အာဟစ္စ ဉာဏတုဏ္ဏဘေဒ-
ပတ္တော။ မဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၁။

ဉာဏတေဇ (ပု) [ဉာဏ+တေဇ] (၁)ဉာဏ်၏ -
အစွမ်း - တန်ခိုး - အာနုဘော်။ (၂) ဉာဏ်
တည်းဟူသောမီး၊ ဉာဏ်မီး။ (၃) ဉာဏ်တည်း
ဟူသော - အရောင် - အလင်း၊ ဉာဏ်ရောင်။
(၁) တတိယစတုတ္ထာ ပုညတေဇေန၊ ပဉ္စမော
ဉာဏတေဇေန၊ ဆဋ္ဌော သာဓုကာရဒါနဝ-
သေန။ ဒီ၊ ၁။၂၁၄၉။ အံ၊ ၁။၂၁၅၁။ ဉာဏ-
တေဇေနာတိ ပဋိဝေဓဉာဏာနုဘာဝေန။ ဒီ၊
၁။၂၁၅၆။ ဉာဏတေဇေနာတိ အနည-
သာဓာရဏေန ပဋိဝေဓဉာဏာနုဘာဝေန။
အံ၊ ၁။၂၁၆၁။ ဉာဏတေဇေနာ (မူလဒီ၊ ၁။
၂၆)တိ ပါရမီပဝိစယဉာဏပုဘာဝေန။ အန-
ဒီ၊ ၁။၂၆။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၃)
ဉာဏတေဇိ-ကြည့်။

ဉာဏတေဇယုတ္တ (တိ) [ဉာဏတေဇ + ယုတ္တ]
ဉာဏ်တည်းဟူသော မီးနှင့်ယှဉ်သော၊ ဉာဏ်
တည်းဟူသော မီးရှိသော(ဘုရား)။ ဉာဏ-
တေဇယုတ္တတယ ဝါ ဘဂဝါ ဥဏှောဒကော-

ပမောတိ ကတွာ တဗ္ဗိရဟိတံ ဗြာဟ္မဏံ သိ-
တောဒကံ ဝိယ ကတွာ တထာ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊
၁။၆၇။

ဉာဏတေဇာဘိဟတ (တိ) [ဉာဏတေဇ + အဘိ-
ဟတ] ဉာဏ်၏ - အစွမ်း - တန်ခိုး - အာနု
ဘော် - သည်ရှေးရှု - တီးခတ် - ရိုက်နှက် -
အပ်သော။ အဘိသမ္မောဓိယံ ဉာဏတေဇာ-
ဘိဟတာ ဟုတွာ အကမ္မိတ္ထံ။ အံ၊ ၁။၂၁၅၁။

ဉာဏတေဇီ (တိ) [ဉာဏတေဇ + ဤ] ဉာဏ်တည်း
ဟူသော - အရောင် - အလင်း - ရှိသော
(ဘုရား)။ ဝေမေဝ ဘဂဝါ ဉာဏတေဇီ ဉာဏ-
တေဇေန သမန္နာဂတော သဗ္ဗံ အဘိသင်္ခါရ-
သမုဒယံ။ ပ။ ကိလေသတမံ အဝိဇ္ဇန္တကာရံ
ဝိဓမ္မိတွာ ဉာဏာလောကံ ဒဿေတွာ။ စူဠနိ၊
၁၄၄။

ဉာဏတ္တယ (န) [ဉာဏ+တယ] ဉာဏ် ၃-ပါး
အပေါင်း။ (က) ဌာနာဌာနဉာဏ်၊ ကမ္မဝိပါ-
ကဉာဏ်၊ သမာပတ္တိဉာဏ်ဟူသော ဉာဏ် ၃-ပါး
အပေါင်း။ (ခ) သာဝကပါရမီဉာဏ်၊ ပစ္စေ-
ကဗောဓိဉာဏ်၊ အဘိသမ္မောဓိဉာဏ်ဟူသော
ဉာဏ် ၃-ပါးအပေါင်း။ (က) ပုရိမဿာပိ
ဉာဏတ္တယဿ ဝိတ္တာရကထံ ဣစ္ဆန္တေန မဇ္ဈိမ-
ဌကထာယ မဟာသီဟနာဒဝဏ္ဏနာ ဩ-
လောကေတဗျာ။ အံ၊ ၁။၂၁၇၇။ (ခ) ဣမာ
ပန လောကုတ္တရာတိ ဒဿေတုံ တတော ပရံ
“သာဝကပါရမီဉာဏ”န္တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထာ-
ပိ ဥက္ကဋ္ဌ၊ ကုဋ္ဌတရုက္ကဋ္ဌတမာတိ ဒဿေတုံ က-
မေန ဉာဏတ္တယံ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ၁။၂၁၆၈။ မဋ္ဌ၊ ၁။
၃၇။ အံ၊ ၁။၂၁၇၂။

ဉာဏတ္ထ (ပု) [ဉာဏ+အတ္ထ] (၁) ဉာဏ်ဟူသော
အကျိုး။ (၂) ဉာဏသဒ္ဓါ၏အနက်။ (၁)
ဣဒ္ဓိဝိဓဉာဏာယာတိ ဣဒ္ဓိကောဌာသေ၊ ဣဒ္ဓိ-
ဝိကပ္ပေ ဝါ ဉာဏတ္ထာယ။ ပဋိသံဠာ၊ ၁။၃၀၇။
(-ဝဇီရ။၄၀၃။) (၂) ယထာဘူတဉာဏန္တိ
ဉာဏတ္ထော ဝုတ္တော။ ပဋိသံဠာ၊ ၂။၁၅၈။

ဉာဏတ္ထဝါ (ထိ) [ဉာဏ+ထဝါ] သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို ချီးမွမ်းခြင်း။ ဒုဂ္ဂတိံ နာဘိဇာနာမိ၊ ဉာဏတ္ထဝါယံဒံ ဖလံ။ အပါ၊ ၂။ ၁၉။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၆၉။

ဉာဏတ္ထဝိက (ပု) [ဉာဏတ္ထဝါ+ဣက] ဉာဏတ္ထဝိကမည်သော ထေရ်။ (က) ပဒုမ္မတ္တရဘုရားရှင်၏ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို ချီးမွမ်းခဲ့ဘူးသောထေရ်။ ထိုမထေရ်သည် ဤကမ္ဘာမှ ပြန်၍ရေသော် ကမ္ဘာတသိန်းထက်၌ ပဒုမ္မတ္တရ ဘုရားရှင်၏ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို ချီးမွမ်းခဲ့သော ကောင်းမှုကြောင့် ကမ္ဘာတသိန်းပတ်လုံး အပါယ်မလားရပဲ ဤဂေါတမဘုရားရှင်လက်ထက် ရဟန္တာတပည့်အများတွင် ‘ဉာဏတ္ထဝိကထေရ်’ ဟူသော အမည်ဖြင့် ထင်ရှားသည်။ (ခ) သုမေဓဘုရားရှင်၏ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို ချီးမွမ်းခဲ့ဘူးသောထေရ်။ ထိုမထေရ်သည် ဤကမ္ဘာမှ ပြန်၍ ရေသော် ကမ္ဘာသုံးသောင်းထက်၌ သုမေဓဘုရားရှင်၏ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို ချီးမွမ်းတော် မူခဲ့သည်။ ယင်းကောင်းမှုကြောင့် ကမ္ဘာသုံးသောင်းပတ်လုံး အပါယ်မလားရပဲ သိကြားမင်းအဖြစ် အကြိမ်တထောင်၊ စကြဝတေးမင်းအဖြစ် အကြိမ်များစွာ၊ ပဒေသရာဇ်မင်းအဖြစ် အကြိမ်မရေတွက်နိုင်အောင် ဖြစ်ရပြီးလျှင် ဤဂေါတမဘုရားရှင်လက်ထက်၌ ၇-နှစ် အရွယ်ကပင် အရဟတ္တဖိုလ်ကိုရ၍ ‘ဉာဏတ္ထဝိကထေရ်’ ဟူသောအမည်ဖြင့် ထင်ရှားသည်။ (က) ဣတ္ထံ သုဒ္ဓံ အာယသ္မာ ဉာဏတ္ထဝိကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထံ။ အပါ၊ ၂။ ၁၉။ (ခ) ဣတ္ထံ သုဒ္ဓံ အာယသ္မာ ဉာဏတ္ထဝိကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထံ။ အပါ၊ ၂။ ၆၁။

ဉာဏထဝနာ (ထိ) [ဉာဏ+ထဝနာ] သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို ချီးမွမ်းခြင်း။ အနောမဒဿိဿ အဘိဓာန် (စာဂ်) ၂-၃၈-ပ-မ-ဗ-သ-၈

ဘဂဝတော၊ ဖလမေတံ ဉာဏထဝနာယ။ အပါ၊ ၁။ ၃၃။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၃။

ဉာဏထာမ (ပု) [ဉာဏ+ထာမ] (၁) ဉာဏ်၏ - အစွမ်း - စွမ်းအား။ (၂) ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော - အားထုတ်မှု - ဝီရိယ။ (၃) ဉာဏ်၏ - မြဲမြံ - ခိုင်ခံ့ - တည်တံ့ - ကြောင်း - အားထုတ်မှု - ဝီရိယ။ (၁) ထာမောတိ ဉာဏထာမော။ ယဿ ဟိ ဉာဏထာမော နတ္ထိ၊ သော ဥပ္ပန္နေသု ဥပဒ္ဒဝေသု ဂဟေတဗ္ဗဂ္ဂဟဏံ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ အပဿန္တော အဒ္ဓါရသရံ ပဝိဋ္ဌော ဝိယ စရတိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၈။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၁၂။ ဉာဏထာမောတိ ဉာဏဂုဏဗလံ၊ ယေန ဌာနုပ္ပတ္တိကပဋိဘာနာဒိနာ အစွာယိက ကိစ္စကရဏိယာနိ နိဋ္ဌာပေတိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၂။ (-သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၁၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၃။) (၂) ပုရိသထာမေနာတိ အာဒိနာ ပုရိသဿ ဉာဏထာမော ဉာဏဝီရိယံ ဉာဏပရက္ကမော စကထိတော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၆။ သကေန ထာမေနာတိ အတ္တနော ဉာဏထာမေန။ ဗလေနာတိ ဉာဏဗလေန။ ဝီရိယေနာတိ ဉာဏသမ္ပယုတ္တစေတသိကဝီရိယေန။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၉။ ၁။ (-အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၀။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၁၆။) (၃) ထာမဝါတိ ဉာဏထာမေန သမန္နာဂတော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၈၇၊ ၂၂၄။ ဉာဏထာမေနာတိ ဉာဏဿ ထိရဘာဝေန။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၈၉။

ဉာဏထောမနာ (ထိ) [ဉာဏ+ထောမနာ] သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကို ချီးမွမ်းခြင်း။ တတ္ထ အနောမဒဿိဿ ဘဂဝတော မယာ ကတာယ ဉာဏထောမနာယ ဖလံ တေ မမ ပညာမဟတ္တန္တိ အတ္ထော။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၃။

ဉာဏဒဿန (န) [ဉာဏ + ဒဿန။ ယင်း၏ အတ္ထုဒ္ဓါရကို - ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၇။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၆၇-ဂ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၇။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၂။ ဓာန်။ ၇၉၄-တို့၌ ကြည့်။] (၁) ဉာဏ်အမြင်၊ ဉာဏ်သာလျှင်ဖြစ်သော အမြင်၊

မျက်မှောက်ထင်ထင် မြင်သောဉာဏ်။ (က) ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်။ (ခ) ဝိပဿနာဉာဏ်။ (ဂ) မဂ်ဉာဏ်။ (ဃ) ဖိုလ်ဉာဏ်။ (င) ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်။ (စ) သဗ္ဗညုတဉာဏ်။ (ည) ဉာဏ်ဖြင့်မြင်ခြင်း။ (ဃ) ဉာဏ်ကို-တွေ့မြင်-ရမိ-သိရှိ-ကြောင်းဖြစ်သော (ဉာဏ်)။ (၄) သိတတ်သောဉာဏ်၊ မြင်တတ်သော ပညာ။

(၁) ဉာဏ်အမြင်၊ ဉာဏ်သာလျှင်ဖြစ်သော အမြင်၊ မျက်မှောက်ထင်ထင် မြင်သော ဉာဏ်။ ဥတ္တရိမနုဿမဓမ္မော နာမ ဈာနံ ဝိမောက္ခော သမာဓိ သမာပတ္တိ ဉာဏဒဿနံ ... ဉာဏန္တိ တိဿော ဝိဇ္ဇာ။ ဒဿနန္တိ ယံ ဉာဏံ တံ ဒဿနံ၊ ယံ ဒဿနံ တံ ဉာဏံ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၁၇။ အလမရိယဉာဏဒဿနန္တိ တွေ့လောက်ယလောကုတ္တရာ ပညာ ဇာနနဋ္ဌေန ဉာဏံ။ စက္ခုနာ ဒိဋ္ဌမိဝ ဓမ္မံ ပစ္စက္ခကရဏတော ဒဿနဋ္ဌေန ဒဿနန္တိ ဉာဏဒဿနံ။ ... တတ္ထ ယေန ဉာဏဒဿနေန သော အလမရိယဉာဏဒဿနောတိ ဝုစ္စတိ တဒေဝ ဒဿေတုံ “ဉာဏန္တိ တိဿော ဝိဇ္ဇာ၊ ဒဿနန္တိ ယံ ဉာဏံ တံ ဒဿနံ၊ ယံ ဒဿနံ တံ ဉာဏံ” န္တိ ဝိဇ္ဇာသိသေန ပဒဘာဇေန ဝုတ္တံ။ မဟဂ္ဂတလောကုတ္တရာ ပနေတ္ထ သဗ္ဗာပိ ပညာ “ဉာဏ” န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၈။ (- ဝိ၊ ၁။ ၁၁၈-၉။ ဝိ၊ ၂။ ၃၇-၈။ ဝိ၊ ၃။ ၁၆။ ဒီ၊ ၂။ ၁၇၅။ ဒီ၊ ၃။ ၁၁၀-၁။ သံ၊ ၃။ ၃၇၀။ အံ၊ ၂။ ၁၁၁-၁။ ပဋိသံ၊ ၃၃၁။ နေတ္ထိ၊ ၈၉။ ပေဋကော။ ၂၄၃၊ ၂၅၁။ ကင်္ခါ၊ ၁၂၄။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၈။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၉၇၊ ၂၃၄။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၃၂၈။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၉၂၊ ၃၁၄။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၇၉၊ ၁၈၀၊ ၂၁၇။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၁။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁၆။ ၂။ ၉၂၂။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၀။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၅။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၉၄။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၄။ မ၊ ၄။ ၃။ ၃၉၊ ၂၁၉။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၄။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၂၊ ၅၄၁။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၂၅။ မူလဒီ၊ ၁။ ၁၄၄။)

(က) ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်။ အပ္ပမတ္တော သမာနော ဉာဏဒဿနံ အာရာဓေတိ။ မ၊ ၁။ ၂၅၄-၇။ ဉာဏဒဿနံ အာရာဓေတိတိ ဒေဝဒတ္တော ပညာဘိညော၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု စ ပဉ္စန္ဒ အဘိညာနံ မတ္တကေ ဌိတံ၊ တံ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ “ဉာဏဒဿနံ” န္တိ ဝုတ္တံ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၄။ ဉာဏဒဿနန္တိ ဉာဏဘူတံ ဒဿနံ ဝိသယဿ သစ္စိကရဏဝသေန ပဝတ္တံ အဘိညာဉာဏံ။ ... ဒိဗ္ဗစက္ခု ဟိ ဣဓ ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသေန “ဉာဏဒဿနံ” န္တိ ဂဟိတံ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၇။ ဉာဏဒဿန- (အံ၊ ၃။ ၁၂၃) န္တိ ဒိဗ္ဗစက္ခုဘူတံ ဉာဏသင်္ခါတံ ဒဿနံ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၄၃။ (- မ၊ ၁။ ၂၆၂-၃-၄-၅။ အံ၊ ၃။ ၁၂၃။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၇။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၇။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၆၇။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၁၈။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၉။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၃။)

(ခ) ဝိပဿနာဉာဏ်။ သော ဧဝံ သမာဟိတေ စိတ္တေ ပရိသုဒ္ဓေ ပရိယောဒါတေ အနဂ်ဏေ ဝိဂတူပက္ကိလေသေ မုဒုဘူတေ ကမ္မနိယေ ဌိတေ အာနုပုတ္တေ ဉာဏဒဿနာယ စိတ္တံ အဘိနိဟရတိ အဘိနိန္နာမေတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၇၂၊ ၉၄၊ ၁၉၈။ ဉာဏဒဿနာယ စိတ္တံ အဘိနိဟရတိတိတ္ထေ ဉာဏဒဿနန္တိ မဂ္ဂဉာဏမ္ပိ ဝုစ္စတိ ဖလဉာဏမ္ပိ၊ သဗ္ဗညုတညာဏမ္ပိ၊ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏမ္ပိ၊ ဝိပဿနာဉာဏမ္ပိ။ ဣဓ ပန “ဉာဏဒဿနာယ စိတ္တံ” န္တိ ဣဒံ ဝိပဿနာဉာဏံ “ဉာဏဒဿနံ” န္တိ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၇။ ဧယံ ဇာနာတိတိ ဉာဏံ၊ တံ ပန ဧယံ ပစ္စက္ခံ ကတော ပဿတိတိ ဒဿနံ၊ ဉာဏမေဝ ဒဿနန္တိ ဉာဏဒဿနံ။ တယံဒံ ဉာဏဒဿနပဒံ သာသနေ အညတ္ထ ဉာဏဝိသေသေ နိရုဋ္ဌံ၊ တံ သဗ္ဗံ အတ္ထုဒ္ဓါရဝသေန ဒဿေန္တော “ဉာဏဒဿနန္တိ မဂ္ဂဉာဏမ္ပိ ဝုစ္စတိ” တိ အာဒိမာဟ။ ယသ္မာ ဝိပဿနာဉာဏံ ဘေဘူမကသင်္ခါရေ အနိစ္စာဒိတော ဇာနာတိ၊ ဘင်္ဂါနုပဿနတော ပဋ္ဌာယ ပစ္စက္ခတော။

စ တေ ပဿတိ၊ တသ္မာ အာဟ “ဣဓ ပန
 ။ပ။ ဉာဏဒဿနန္တိ ဝုတ္တ”န္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။
 (-ဒီ၊၁။၉၄၊၂၀၈၊၂၂၁။ ထေရ၊၂၅၄။မ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၃၂၇-ဂ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၉၊၃၈၀။ သာရတ္ထ၊၃။
 ၁၆၇-ဂ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၁၄၂-၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၁၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၅။)

(ဂ) မဂ်ဉာဏ်။ အဘဗ္ဗာ တေ ဉာဏ-
 ဒဿနာယ အနုတ္တရာယ သမ္မောဓာယ။အံ၊၁။
 ၅၂။ ဉာဏဒဿနာယာတိ မဂ္ဂဉာဏသင်္ခါ-
 တာယ ဒဿနာယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၁။ ဉာဏ-
 ဒဿနာယာတိ ဧတ္ထ ဉာဏဒဿနန္တိ မဂ္ဂဉာ-
 ဏမ္ပိ ဝုစ္စတိ ဖလဉာဏမ္ပိ၊ သဗ္ဗညုတညာဏမ္ပိ၊
 ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏမ္ပိ၊ ဝိပဿနာဉာဏမ္ပိ။...ဣဓ
 ပန ဉာဏဒဿနာယာတိ မဂ္ဂဉာဏ် “ဉာဏ-
 ဒဿန”န္တိ ဝုတ္တ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၇-ဂ။ “အ-
 ဘဗ္ဗာ တေ ဉာဏဒဿနာယ အနုတ္တရာယ
 သမ္မောဓာယာ”တိ ဧတ္ထ မဂ္ဂေါ။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။
 နိဗ္ဗာနံ၊ စတ္တာရိ ဝါ သစ္စာနိ အသမ္မောဟ-
 ပဋိဝေဒေတာ ဇာနာတိ ပဿတိ စာတိ
 ဉာဏဒဿနံ၊ မဂ္ဂေါ။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊
 ၃။၁၆၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၇၈။
 သာရတ္ထ၊၃။၁၆၇-ဂ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၂။ သီ၊ဋ္ဌ၊
 သစ်၊၂။၁၄၃။)

(ဃ) ဖိုလ်ဉာဏ်။ အယမညော ဥတ္တရိ-
 မနုဿဓမ္မာ အလမရိယ ဉာဏဒဿနဝိသေ-
 သော အဓိဂတော ဖာသုဝိဟာရော (မ၊၁။
 ၂၆၈-၉၊၂၇၀)တိ ဧတ္ထ ဖလဉာဏ်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၁၉၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၈။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၈။ အံ၊
 ဋ္ဌ၊၂။၃၆၇။

(င) ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်။ သော သမာဓိ
 ပဉ္စဝိဓေန ခေဒိတဗ္ဗော၊ အယံ သမာဓိ
 “ပစ္စုပ္ပန္နသုခေါ”တိ ဣတိဿ ပစ္စတ္တမေဝ
 ဉာဏဒဿနံ ပစ္စုပ္ပန္နံ ဘဝတိ။ နေတ္ထိ၊၇၄။
 ဉာဏဒဿနံ ကျေနဝိသတိဝိဓံ ပစ္စဝေက္ခဏ-
 ဉာဏ်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၁။ ပစ္စဝေက္ခဏာ မဂ္ဂိမိ-

ဂတဿ အတ္တဿ ပစ္စက္ခတော ဇာနနဋ္ဌေန
 ဉာဏဒဿနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။
 မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၉။ သာရတ္ထ၊၃။
 ၁၆၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၉။ နေတ္ထိဝိ။ ၂၃၃။)

(စ) သဗ္ဗညုတဉာဏ်။ နိဂဏ္ဌော ဘန္တေ
 နာဋုပုတ္တော သဗ္ဗညု သဗ္ဗဒဿာဝီ အပရိသေသံ
 ဉာဏဒဿနံ ပဋိဇာနာတိ ‘စရတော စ မေ
 တိဋ္ဌတော စ သုတ္တဿ စ ဇာဂရဿ စ
 သတတံ သမိတံ ဉာဏဒဿနံ ပစ္စုပ္ပန္နံ’န္တိ။
 အံ၊၁။၂၂။ ဉာဏဒဿနံ ပစ္စုပ္ပန္နံ သဗ္ဗ-
 ညုတညာဏ် မယံ ဥပဋ္ဌိတမေဝါတိ ဒဿေတိ။
 အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။ သဗ္ဗညုတ အနာဝရဏတာ-
 ယ သမန္တစက္ခုတာယ စ ဉာဏဒဿနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊
 ၂။၁၆။ (-မ၊၁။၁၃၀။ မ၊၂။၁၄၈၊၁၈၈၊
 ၁၉၃၊၂၀၂၊၂၂၂၊၃၂၈၊၃၃၈။ မ၊၃။၅။ အံ၊၃။
 ၂၂၆။ နေတ္ထိ၊၁၇။ မိလိန္ဒ၊၁၀၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၁၉၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၇-ဂ၊၃၆၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၆၊
 ၁၆၈။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၇၃။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၇-ဂ။
 သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၁၄၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၁။ နေတ္ထိ-
 ဝိ။၁၀၈။)

(၂) ဉာဏ်ဖြင့် မြင်ခြင်း။ တံ ပနေတံ
 ဒဿနံ စက္ခုဒဿနံ ဉာဏဒဿနန္တိ ဒုဝိဓံ။
 တတ္ထ ပသန္နေဟိ စက္ခုဟိ အရိယာနံ ဒဿနံ
 ဩလောကနံ စက္ခုဒဿနံ နာမ။ အရိယေဟိ
 ပန ဒိဋ္ဌဿ လက္ခဏဿ ဒဿနံ၊ ပဋိဝိဒ္ဓဿ စ
 ပဋိဝိဇ္ဇနံ ဈာနေန ဝါ ဝိပဿနာယ ဝါ မဂ္ဂ-
 ဖလေဟိ ဝါ ဉာဏဒဿနံ နာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။
 ၁၇၉။ စက္ခုဒဿနန္တိ စက္ခုဟိ ဒဿနံ။
 ဈာနေန ပထဝီကသိကာဒိနံ၊ အဘိညာဟိ
 ရူပါနံ ဒဿနမ္ပိ ဉာဏဒဿနမေဝ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၄၁၉။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၅၉။
 ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၃၁၄။ သာရတ္ထ၊၃။၁၈၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၃၁၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊
 ၂။၂၀၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၅။) (၃) အောက်ပုဒ်
 ကြည့်။ (၄) ဉာဏဒဿနပဋိပက္ခ-ကြည့်။

ဥပသေသနဉာဏ (န) [ဥပသေသန+ဉာဏ]
ဉာဏ်ကို-တွေ့မြင်-ရမိ-သိရှိ-ကြောင်း ဖြစ်
သောဉာဏ်၊ နောက်နောက်ဉာဏ်ကို-တွေ့မြင်
-ရမိ-သိရှိ-ကြောင်း ဖြစ်သော ရှေးရှေး
ဉာဏ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပသေသနဉာဏာဓိဂမနတ္ထ (ပု) [ဥပသေသန-
ဉာဏ+အဓိဂမန+အတ္ထ] နောက်နောက်
ဉာဏ်ကို-တွေ့မြင်-ရမိ-သိရှိ-ကြောင်းဖြစ်
သော ရှေးရှေးဉာဏ်ကို ရခြင်း ဟူသော
အကျိုး။ ဣဒါနိ ယော ဧဝံ ဝိဿဋ္ဌိတေသု
ဧတေသု ပဉ္စေသု ကထံကထိ ဘဝေယျ၊ တဿ
ကထံကထာပဟာနုပါယံ ဒဿေန္တော အာဟ
“ကထံကထိ ဉာဏပထာယ သိက္ခေ”တိ၊
ဥပသေသနဉာဏာဓိဂမနတ္ထံ တိဿော သိက္ခာ
သိက္ခေယျာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ၂။
၂၆၇။ မဟာနိ၊ ၁။ ၃၁။ ဉာဏပထ-နှင့်လည်း
ယှဉ်ကြည့်။

ဥပသေသနတ္ထ (ပု) [ဥပသေသန+အတ္ထ] ဉာဏ်
အမြင်ဟူသော အကျိုး၊ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်
အကျိုး။ ဉာဏဒဿနတ္ထံ ခေါ် အာဝုသော
ဘဂဝတိ ဗြဟ္မစရိယံ ဝုဿတိ။ သံ၊ ၃။ ၂၂။
ဣတိ ဣမသ္မိံ ပေယျာလေ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဖလေ-
န အရဟတ္တံ ကထိတံ၊ ဉာဏဒဿနေန ပစ္စ-
ဝေက္ခဏာ၊ သေသေဟိ နိဗ္ဗာနံ။ သံ၊ ၄။ ၃။
၁၆၉။ ယာထာဝတော ဇာနနတော ပစ္စက္ခ-
တော ဒဿနတော စ ဉာဏဒဿနန္တိ ဣမ ဖလ-
နိဗ္ဗာနပစ္စဝေက္ခဏာ အဓိပ္ပေတာတိ အာဟ
“ဉာဏဒဿနေန ပစ္စဝေက္ခဏာ ကထိတာ”တိ။
သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၉။

ဥပသေသနပုဂ္ဂိုလ်ဘာဘာဝ (ပု) [ဥပသေသန
+ပုဂ္ဂိုလ်ဘာ+အဘာဝ] ဉာဏ်အမြင်-သဗ္ဗ-
ညတဉာဏ်-ကို-ပိတ်ပင်-ဆီးတား-ခြင်း၏မ
ရှိခြင်း။ “ဘဂဝတော ဉာဏဒဿနပုဂ္ဂိုလ်ဘာ-
ဘာဝေန အညေသဉ္စ ဉာဏဒဿနဿ ပုဂ္ဂို-
လ်ဘာဘာဝေါကတမာယ ဥပမာယ အမှာကံ

ပါကဋ္ဌော”တိ ဝတ္တဗ္ဗဘာဝတော ဥပမာယ
ပါကဋ္ဌံ ကာတုံ “ယထာ ဣဓာ”တိ အာဒိ
ဝုတ္တံ။ နေတ္ထိဝိ၊ ၁၀၀။

ဥပသေသနပုဂ္ဂိုလ်ဘာ (တိ) [ဥပသေသန+ပုဂ္ဂိုလ်ဘာ]
သိတတ်သောဉာဏ်၊ မြင်တတ်သောပညာ၏
ဆန့်ကျင်ဖက်။ ဉာဏဒဿနပုဂ္ဂိုလ်ဘာတော
အညာဏံ အဒဿနံ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၆။ မဟာ-
နိ၊ ၄။ ၃၇၀။

ဥပသေသနပတ္တိ (ထိ) [ဥပသေသန+ပတ္တိ] ဉာဏ်
အမြင် - မဂ်ဉာဏ် - ကိုရခြင်း။ ဓမ္မာဒါသံ
ဂဟေဘူန၊ ဉာဏဒဿနပတ္တိယာ။ ထေရ၊
၂၀၄။ ဓမ္မာဒါသန္တိ ဓမ္မမယံ အာဒါသံ။...
တံ ဉာဏဒဿနဿ မဂ္ဂဉာဏသင်္ခါတဿ ဓမ္မ-
စက္ခုဿ အဓိဂမာယ အတ္တနော သန္တာနေ
ဥပ္ပါဒေတွာ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၉၃။

ဥပသေသနပဒ (န) [ဥပသေသန+ပဒ] ဉာဏ-
ဒဿနဟူသောပုဒ်။ တယိဒံ ပန ဉာဏဒဿန-
ပဒံ သာသနေ ယေသု ဉာဏဝိသေသေသု
နိရုဋ္ဌံ၊ တံ သဗ္ဗံ အတ္ထုဒ္ဓါရဝသေန ဒဿေန္တော
“ဉာဏဒဿနန္တိ မဂ္ဂဉာဏမ္ပိ ဝုတ္တတိ”တိ အာဒိ-
မာဟ။ သီ၊ ၄။ သစ်၊ ၂။ ၁၄၃။ (-ဒီ၊ ၄။ ၁။
၂၆၅။)

ဥပသေသနပဟာနဗောဓနတ္ထ (ပု) [ဉာဏ+
ဒဿန+ပဟာန+ဗောဓန+အတ္ထ] သိခြင်း၊
မြင်ခြင်း၊ ပယ်ခြင်း၊ ဖောက်ထွင်းခြင်း ဟူသော
အနက်။ ဧဝံ အဋ္ဌာရသာဝေဏိကဗုဒ္ဓဓမ္မဝသေ-
န စတူဟာကာရေဟိ ထောမိတေနာတိ ဝေ-
မာဒိနာ တေသံ တေသံ ဉာဏဒဿနပဟာန-
ဗောဓနတ္ထေဟိ သင်္ဂဟိတာနံ ဗုဒ္ဓဂုဏာနံ
ဝသေန ယောဇနာ ကာတဗ္ဗာ။ သီ၊ ၄။ သစ်၊
၁။ ၂၀၃။

ဥပသေသနပုဂ္ဂိုလ်ဘာ (ပု) [ဥပသေသန+ပုဂ္ဂို-
လ်ဘာ] ဉာဏ်အမြင်ကိုရခြင်း။ (က) ဒိဗ္ဗစက္ခု
ဉာဏ်ကိုရခြင်း။ (ခ) ဝိပဿနာဉာဏ်ကိုရခြင်း။

(က) အတ္တဝါသော သမာဓိဘာဝနာ ဘာဝိတ ဗဟုလိကတော ဥပသနာပုဂ္ဂိုလ်-
ဘာယ သံဝတ္တတိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၆။ ဥပသနာ-
ပုဂ္ဂိုလ်ဘာယတိ ဥပသနာပုဂ္ဂိုလ်-
ဘာယ။... ဣမိနာ ကိ* ကထိတံ ဟောတိ?
ခိဏာသဝဿ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏံ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၇။
ဥပသနာပုဂ္ဂိုလ်ဘာယတိ ဒိဗ္ဗစက္ခု-
ဉာဏပုဂ္ဂိုလ်ဘာယ။ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏံ ရူပ-
ဂတဿ ဒိဗ္ဗဿ ဣတရဿ စ ဒဿနဋ္ဌေန ဣဓ
“ဥပသနာ” နှိ အဓိပ္ပေတံ။ ဒီ၊ ၃။ ၂၁။
ဥပသနာပုဂ္ဂိုလ်ဘာယ (အံ၊ ၁။ ၃၅) တိ
ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏဿနဿ ပုဂ္ဂိုလ်ဘာယ။ အံ၊
၃။ ၂။ ၃၀။ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏဿနဿ ပုဂ္ဂိုလ်ဘာ-
ယတိ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏပုဂ္ဂိုလ်ဘာယ။ ဒိဗ္ဗ-
စက္ခုဉာဏံ ဟိ ရူပဂတဿ ဒိဗ္ဗဿ ဣတရဿ
စ ဒဿနဋ္ဌေန ဣဓ “ဥပသနာ” နှိ
အဓိပ္ပေတံ။ အံ၊ ၃။ ၂။ ၂၉။ (- အံ၊ ၁။ ၄၄။
အံ၊ ၂။ ၂၅။ အံ၊ ၃။ ၁။ ၄၀။ အံ၊ ၃။ ၁။ ၃၀။)
(ခ) ကေဓမ္မော ဘိက္ခဝေ ဘာဝိတော ဗဟု-
လိကတော မဟတော သံဝေဂါယ သံဝတ္တတိ။
မဟတော အတ္တယ သံဝတ္တတိ။... ဥပသ-
နာပုဂ္ဂိုလ်ဘာယ သံဝတ္တတိ။ အံ၊ ၁။ ၄၄။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၃။ ဥပသနာပုဂ္ဂိုလ်ဘာယတိ
ဝိပဿနာဉာဏာဓိမာယ။ အံ၊ ၃။ ၁။ ၂၅။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၂၉။

ဥပသနာပုဂ္ဂိုလ်တို့ (ပ) [ဥပသနာပု-
ဂ္ဂိုလ်ဘာ + အတ္တ] ဉာဏ်အမြင် - ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်
- ကို ရခြင်းအကျိုး။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပသနာပုဂ္ဂိုလ် (တိ) [ဥပသနာ + ပုဂ္ဂို-
လ်] ဉာဏ်အမြင် - ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ် - တည်းဟူ
သောအကောရိသော။ မဟာရက္ခဿ မဂ္ဂဖလ-
သာရဿ ဥပသနာပုဂ္ဂိုလ်ဿ သမာဓိတ-
ဿ သီလပပဋိကဿ စန္ဒလသဘာဝါ သံ-
သပ္ပစာရီတိ စ စတ္တာရော ပစ္စယာ သာခါ-
ပလာသံ နာမ။ မ၊ ၃။ ၂။ ၁၇။

ဥပသနာပုဂ္ဂိုလ်တို့ (ပ) [ဥပသနာပုဂ္ဂိုလ် +
အတ္တ] (၁) စင်ကြယ်သော - ဉာဏ်အမြင် -
မဂ်ဉာဏ် - ဟူသောအကျိုး။ ကိ* န ခေါ
အာဝုသော ဥပသနာပုဂ္ဂိုလ်တို့ ဘဂဝတိ
ဗြဟ္မစရိယံ ဝုဿတိတိ။ နော ဟိဒံ အာဝုသော။
မ၊ ၁။ ၂၀။ “ကိ* န ခေါ အာဝုသော ဥပသ-
နာပုဂ္ဂိုလ်တို့ ဘဂဝတိ ဗြဟ္မစရိယံ ဝုဿတိ”
တိ ဧတ္ထ ဟိ မဂ္ဂဉာဏ် “ဥပသနာ” နှိ ဝုတ္တံ။
ဒီ၊ ၃။ ၁။ ၃၉။ အံ၊ ၃။ ၂။ ၃၆။

ဥပသနာပုဂ္ဂိုလ် (တိ) [ဥပသနာ + ပုဂ္ဂိုလ်]
(ဆန့်ကျင်ဖက်အညစ်အကြေးကို) စင်ကြယ်
စေတတ် - သုတ်သင်တတ် - သောဉာဏ်အမြင်၊
(ဆန့်ကျင်ဖက် အညစ်အကြေးမှ) စင်ကြယ်
သောဉာဏ်အမြင်။ ယင်းစင်ကြယ်သောဉာဏ်
အမြင်သည် - (က) ‘မဂ္ဂါမဂ္ဂ’ သဒ္ဓါဖြင့် အထူး
ပြု၍ သုံးနှုန်းရာ၌ အရိယမဂ်သို့ ရောက်ကြောင်း
လမ်းကောင်း လမ်းမှန် ဟုတ် မဟုတ်ကို ပိုင်း
ခြား ဆင်ခြင်တတ်သည့် ဝိပဿနာညစ်ညူး
ကြောင်း အညစ်အကြေးမှ စင်ကြယ်သော
ဉာဏ်အမြင် (မဂ္ဂါမဂ္ဂဥပသနာပုဂ္ဂိုလ်)၊ (ခ)
‘ပဋိပဒါ’ သဒ္ဓါဖြင့် အထူးပြု၍ သုံးနှုန်းရာ၌
အရိယမဂ်သို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်ဖြစ်သည့်
နိစ္စသညာစသော အညစ်အကြေးမှ စင်ကြယ်
သော ဉာဏ်အမြင် (ပဋိပဒါ ဥပသနာပု-
ဂ္ဂိုလ်)၊ (ဂ) မည်သည့်သဒ္ဓါဖြင့်မျှ အထူး
မပြုပဲ သုံးနှုန်းရာ၌ မဂ်ဉာဏ် ၄-ပါး ဟူသော
ကိလေသာ အညစ်အကြေးမှ စင်ကြယ်သော
ဉာဏ်အမြင် (ဥပသနာပုဂ္ဂိုလ်) ဟူ၍ ၃-မျိုး
ပြားသည်။

(က) ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိခေါ် ပစ္စယ-
ပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ဖြင့် နာမ်ရုပ်တို့၏အကြောင်းကို
သိမ်းဆည်း ဆင်ခြင်ပြီးသောအခါ ထိုနာမ်
ရုပ်တို့ကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟူသော လက္ခ-
ဏာယာဉ် သုံးပါးတင်ကာ ဆင်ခြင်သုံးသပ်
သော ‘သမ္မသနဉာဏ်’ ဖြစ်ပေါ် လာသည်။

ယင်း ‘သမ္မသနဉာဏ်’ဖြစ်ပြီးနောက် ဆက်လက်အားထုတ်သော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား အဖြစ် အပျက်ကို သိမြင်သော ‘ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်’ဖြစ်ပေါ်လာလေရာ ထိုဉာဏ်အခိုက်၌ ဝိပဿနာ၏ ညစ်ညူးကြောင်း ဘေးရန်တို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကြရိုး ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့ကား—(၁) ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိပဿနာစိတ်ကြောင့် ကိုယ်မှထွက်ဖြာလာသည့် အလင်းရောင်ဟူသော ‘ဩဘာသ’၊ (၂) ဝိပဿနာစိတ်နှင့် အတူတကွ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် နှစ်သက်မှု ‘ပီတိ’၊ (၃) ကိုယ်စိတ် ၂-ပါး၏ အလွန်ငြိမ်းချမ်းခြင်းဟူသော ‘ပဿဒ္ဓိ’၊ (၄) အားကြီးလှစွာ ယုံကြည်တတ်သည့် သဒ္ဓါန္တေဟူသော ‘အဓိမောက္ခ’၊ (၅) သမ္မပုဇာန်ကိစ္စကို ပြီးစေတတ်သည့် အားထုတ်မှု ဝီရိယသမ္ပောဇ္ဈင်ဟူသော ‘ပဂ္ဂဟ’၊ (၆) ကိုယ်လုံးစုံစွာ အလွန်မြတ်ထွတ်သည့် ချမ်းသာဟူသော ‘သုခ’၊ (၇) သိကြားရွယ်ချိန် ဝဇီရစိန်လက်နက် မိုးကြိုးစက်ကဲ့သို့ ထက်မြက်သန့်ရှင်း ဖောက်ထွင်းနိုင်သည့် ဝိပဿနာပညာဟူသော ‘ဉာဏ်’၊ (၈) ကျောက်ဖျာ၌ ရေးအပ်သောအရေးအသွင် အလွန်ထင်မြင်၍ မြင်းမိုရ်တောင်အလား လှုပ်ရှားခြင်းမရှိသည့် အောက်မေ့မှုသတိဟူသော ‘ဥပဋ္ဌာန’၊ (၉) သိကြားပစ်လွှတ်အပ်သော ဝဇီရစိန်အလား ရဲရဲတောက်သော သံမြားကဲ့သို့ဖြစ်မှု၊ ပျက်မှု သဘောတရားတို့၌ လျစ်လျူရှုသော ဝိပဿနပေက္ခာ အာဝဇ္ဇနပေက္ခာဟူသော ‘ဥပေက္ခာ’၊ (၁၀) ကိလေသာဘူ၍ပင် မသိနိုင်လွန်စွာသိမ်မွေ့သော ဝိပဿနာ၌ တွယ်တာဝဲကွက် နှစ်သက်တပ်စွန်းသည့် တဏှာဟူသော ‘နိကန္တိ’တို့ဖြစ်သည်။ ဤဝိပဿနာညစ်ညူးကြောင်း ဘေးရန်တို့ ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ “ငါ့အား ရှေးအခါက ဤဩဘာသစသည်တို့ မဖြစ်စဖူးပေ၊ ငါသည် မချွတ်ကော် မဂ်သို့ရောက်ပေပြီ၊ ဖိုလ်သို့ရောက်ပေ

ပြီ”ဟု ထင်မှတ်စွဲလမ်းသော ပုဂ္ဂိုလ်အား ဝိပဿနာလမ်းမှားလေသည်။ ယင်းသို့ မစွဲလမ်းပဲ “ဤဩဘာသစသည်တို့သည် တဏှာ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိတို့၏ အကြောင်းဖြစ်၍ အရိယမဂ်သို့ရောက်ကြောင်း လမ်းကောင်းလမ်းမှန်မဟုတ်၊ စင်စစ်သော်ကား ဝိပဿနာ၏ ညစ်ညူးကြောင်း ဘေးရန်တို့သာ ဖြစ်ချေသည်။ ထိုညစ်ညူးကြောင်းဘေးရန်တို့မှ လွတ်သည့် ဝိထိပဋိပန္နဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သည်သာ အရိယမဂ်သို့ ရောက်ကြောင်းလမ်းကောင်းလမ်းမှန် ဖြစ်သည်”ဟု ပိုင်းခြားသိမြင်သော ပုဂ္ဂိုလ်မှသာ ဝိပဿနာလမ်းမှန်ပေသည်။ ဤသို့ အရိယမဂ်သို့ ရောက်ကြောင်း လမ်းကောင်းလမ်းမှန် ဟုတ်မဟုတ်ကို ပိုင်းခြား သိမြင်သည့် ဝိပဿနာ ညစ်ညူးကြောင်း အညစ်အကြေးမှ စင်ကြယ်သော ဉာဏ်အမြင်သည် ‘မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ’ မည်ပေသည် (ပဋိသန္ဓေ၊ ၁။ ၁၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၁-၂၇၂။ သင်္ဂဟ။ ၁၅၉၊ ၁၆၀။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၇၀-၁-၂)။

(ခ) ယင်းသို့ ဝိပဿနာညစ်ညူးကြောင်း ဘေးရန်တို့မှ လွတ်မြောက်ပြီးသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှစ၍ သစ္စာနုလောမဉာဏ်တိုင်အောင် လက္ခဏာယာဉ်သုံးပါးကို အဆင့်ဆင့်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် အဖန်ဖန်သုံးသပ်လျက် အပတ်တကုတ်ကြိုးစားအားထုတ်လေသော် ၉-ပါးသော ဝိပဿနာဉာဏ်တို့ ဖြစ်ပေါ်လာကြပေသည်။ ယင်းတို့ကား—(၁) အဖြစ် အပျက်ကိုရှုမြင်သော ‘ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်’၊ (၂) အဖြစ်ကိုလွှတ်၍ အပျက်ကိုသာ ရှုမြင်သော ‘ဘင်္ဂဉာဏ်’၊ (၃) အပျက်အနေဖြင့် ဉာဏ်တွင် ထင်လာသည့် နာမ်၊ ရုပ်တရားတို့ကို ခြင်္သေ့၊ သစ်၊ ကျားပမာ ကြောက်မက်ဖွယ် အခြင်းအရာအားဖြင့်ရှုမြင်သော ‘ဘယဉာဏ်’၊ (၄) ယင်းသို့ ရှုမြင်အပ်သည့် နာမ်၊ ရုပ်တရားတို့ကို အလုံတပြောင်ပြောင် တောက်လောင်နေသော

အိမ်ကြီးပမာ အပြစ်အစွဲသဖြစ်ကြောင်း ရှုမြင်သော 'အာဒိနဝဉာဏ်'၊ (၅) အပြစ်မြင် အပ်ပြီး နာမ်၊ ရုပ်တရားတို့၌ ငြိမ်းငြေ့သည်၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော 'နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်'၊ (၆) ပိုက် ကွန်မှလွတ်လိုသောငါးကဲ့သို့ တေဘူမကနာမ်၊ ရုပ်တရားတို့မှ လွတ်လိုသည်၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ် သော 'မစ္စိတုကမ္ပတာဉာဏ်'၊ (၇) လွတ် မြောက်ခြင်း၏ အကြောင်းကို ပြည့်စုံစေ ခြင်းငှါ အပြစ်မြင်အပ်ပြီး နာမ်၊ ရုပ်တရားတို့၌ တဖန်သုံးသပ်ဆင်ခြင်သော 'ပဋိသင်္ခါဉာဏ်'၊ (၈) စွန့်လွှတ်အပ်ပြီး မယား၌ အပြစ်မပြု လျစ်လျူရှုသော ယောကျ်ားကဲ့သို့ အပြစ် မြင်အပ်ပြီးသော နာမ်၊ ရုပ် တရားတို့၌ လျစ်လျူ ရှုသော 'သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်'၊ (၉) အနိစ္စစသော လက္ခဏာကို ရှုသော အားဖြင့် အောက်၌ဖြစ်ပြီးသော ဝိပဿနာ ဉာဏ် ၈-ပါးနှင့် အထက်မဂ် ၁၈၀၀၀ ဖြစ် မည့် ဗောဓိပက္ခိယတရား ၃၇-ပါး တို့အား လျော်သော မဂ္ဂဝိထိ၌ ပါဝင်သည့် ပရိက္ခ၊ ဥပစာ၊ အနုလုံဟူသော 'အနုလောမဉာဏ်'တို့ ဖြစ်သည်။ ယင်း ဝိပဿနာဉာဏ် ၉-ပါးသည် မဂ် ၄-ပါးဟူသောဥပသနာသုတ္တံသို့ရောက် ကြောင်း အကျင့်ဖြစ်၍ နိစ္စသညာ စသော အညစ်အကြေးမှ စင်ကြယ်သော ဉာဏ်အမြင် ဖြစ်သောကြောင့် 'ပဋိပဒါဉာဏသုတ္တံ' မည်ပေသည် (ပဋိသံ၊ ၄၁။ ၁၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၆-၃၁၀။ သင်္ဂဟ၊ ၁၆၀။ ဝိဘာဝိနီ၊ ၂၇၂)။

(၈) သီလဝိသုဒ္ဓိ၊ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိဟူသော အခြေခံမူလဝိသုဒ္ဓိ ၂-ပါးနှင့် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ၊ ကင်္ခါ- ဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ၊ မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏသုတ္တံသုတ္တံ၊ ပဋိ- ပဒါဉာဏသုတ္တံဟူသော အထည်ကိုယ် ဝိသုဒ္ဓိ ၄-ပါးတို့ဖြင့် အဆင့်ဆင့်တက်ကာ ဖြစ် ပွားစေအပ်သော မဂ်ဉာဏ် ၄-ပါးသည် သစ္စာ ၄-ပါးကို မျက်မှောက်ထင်ထင် သိမြင်လျက် ကိလေသာ အညစ်အကြေးမှ စင်ကြယ်သော ကြောင့် 'ဉာဏသုတ္တံ' မည်ပေသည်

(ပဋိသံ၊ ၄၁။ ၁၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၁၂-၃၃၉။ သင်္ဂဟ၊ ၁၆၀-၁၆၂။ ဝိဘာဝိနီ၊ ၂၇၄။)

ဥပသနာသုတ္တံသုတ္တံ (န) [ဥပသနာသုတ္တံ + သိရ] စင်ကြယ်သော - ဉာဏ်အမြင် - မဂ်ဉာဏ် - တည်းဟူသောနိရုဏ်။ ဥပသနာသုတ္တံ နိရုဏ်။ ဝေမေသာ စိတ္တသန္တာနေ ပတိဋ္ဌ- ဟိတော ဆဟိ ဝိသုဒ္ဓိဟိ ဝုဒ္ဓိ ဝိရုဏ် ဝေပုလ္လံ ပတော ဉာဏသုတ္တံသုတ္တံ ဇနေတော အနေ- ကပဋိသမ္ဘိဒါဘိညာဘရိတံ အရဟတ္တဖလံ နိပ္ပါဒေတိ။ သံ၊ ၄၁။ ၂၃၀။ ဥပသနာသုတ္တံ- သိရန္တိ သာဒုရသသုတ္တံသုတ္တံဘာဝတော ဉာဏ- သုတ္တံသုတ္တံသင်္ခါတံ သိရံ ဇနေတော။ သံ၊ ၄၁။ ၂၇၀။ (သုတ္တနိ၊ ၄၁။ ၁၃၀။)

ဥပသနာသုတ္တံသုတ္တံ (ပ) [ဥပသနာ- သုတ္တံ + နိဗ္ဗေသ] စင်ကြယ်သော - ဉာဏ် အမြင် - မဂ်ဉာဏ် - ကိုအကျယ် - ညွှန်ပြရာ - ညွှန်ပြကြောင်း - စကား။ ဝိတ္ထာရတော ပန ဥပ္ပန္နာနုပ္ပန္နဘေဒေါ စ ပဟာနုပ္ပဟာနုဓာနဉ္စ သဗ္ဗံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဉာဏသုတ္တံသုတ္တံသုတ္တံသေ ကထိတံ။ သံ၊ ၄၁။ ၁၂၃။

ဥပသနာသုတ္တံသုတ္တံ (ပ) [ဥပသနာ + သုတ္တံ] ဉာဏ်အမြင် အထူး၊ ထူးသောဉာဏ်အမြင်။ (က) ထူးသော မဂ်ဉာဏ်အမြင်။ (ခ) ထူး သောဖိုလ်ဉာဏ်အမြင်။ (ဂ) ထူးသော သဗ္ဗ- ညတဉာဏ်အမြင်။ (ဃ) ထူးသောမဂ်ဉာဏ်၊ ဖိုလ်ဉာဏ်အမြင်။ (က) နတ္ထိ သမာဓာယ ဂေါ- တမဿ ဥတ္တရိ မနုဿဓမ္မံ အလမရိယဉာဏ- သုတ္တံသုတ္တံသုတ္တံ။ မ၊ ၁။ ၉၈။ အလမရိယံ ဉာတန္တိ အလမရိယော၊ ... ဉာဏသုတ္တံသုတ္တံသုတ္တံသုတ္တံသုတ္တံ။ အလမရိယော စ သော ဉာဏသုတ္တံသုတ္တံသုတ္တံသုတ္တံသုတ္တံ အလ- မရိယဉာဏသုတ္တံသုတ္တံသုတ္တံသုတ္တံ။ ဣဓ ပန လောကုတ္တရမဂ္ဂေါ အဓိပ္ပတော။ မ၊ ၄၁။ ၃၂၇-၈။ (- သာရတ္ထ၊ ၃၊ ၁၆၇-၈။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၉၀။) (ခ) အယမညော ဥတ္တရိ မနုဿဓမ္မံ

အလမရိယဥဏဒဿနဝိသေသော အဓိဂ-
 တော ဖာသုဝိဟာရော။ မ၊၁။၂၆။ အလ-
 မရိယဥဏဒဿနဝိသေသောတိ အရိယ-
 ဘာဝကရဏသမတ္တော ဥဏဝိသေသော။ မ၊
 ၄။၂။၁၄၅။ အယမညော ဥတ္တရိ မနုဿဓမ္မာ
 အလမရိယဥဏဒဿနဝိသေသော အဓိဂ-
 တော ဖာသုဝိဟာရေတိတ္ထေ ဖလဉာဏံ။ ဒီ၊
 ၄။၁။၁၉၇။ မ၊၄။၁။၂၂၇။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၇။
 အံ၊၄။၂။၂၆၇။ အံ၊၄။၃။၂၃။ (-သံ၊၄။၃။
 ၁၃၉။ သံ၊၄။၂။၃၇၀။) (က၊၀) နေဝဇ္ဈဂါ
 ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မံ အလမရိယဥဏဒဿန-
 ဝိသေသံ။ ဝိ၊၃။၁၃။ အလံ အရိယံ ကာတုန္တိ
 အလမရိယော၊ ဥဏဒဿနမေဝ ဥဏဒ-
 ဿနဝိသေသော၊ အလမရိယော စ သော
 ဥဏဒဿနဝိသေသော စာတိ အလမရိယ-
 ဥဏဒဿနဝိသေသော။ ဣဓ ပန သဗ္ဗ-
 ညုတဉာဏပဒဋ္ဌာနော အရိယမဂ္ဂေါ၊ သဗ္ဗ-
 ညုတညာဏမေဝ ဝါ အဓိပ္ပေတံ။ သာရတ္ထ၊
 ၃။၁၆၇-ဂ။ ဥဏဒဿနဝိသေသောတိ သဗ္ဗ-
 ညုတညာဏဿ ပုဗ္ဗဘာဂံ အဓိပ္ပေတံ။ ဝိမတိ၊
 ၂။၉၀။ (ဃ) ဥတ္တရိ ဝါ မနုဿဓမ္မာ အလမရိ-
 ယဥဏဒဿနဝိသေသ (အံ၊၂။၅၆)န္တိ ဒသ-
 ကုသလကမ္မပထသင်္ခါတာ မနုဿဓမ္မာ ဥတ္တရိ
 အရိယဘာဝံ ကာတုံ သမတ္တံ ဥဏဒဿန-
 ဝိသေသံ။ အံ၊၄။၃။၂၆။ အလံ အရိယာယ
 အရိယဘာဝါယာတိ အလမရိယော၊ အရိယ-
 ဘာဝါယ သမတ္တောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။
 ဥဏဒဿနမေဝ ဥဏဒဿနဝိသေသော၊
 အလမရိယော စ သော ဥဏဒဿနဝိသေ-
 သော စာတိ အလမရိယဥဏဒဿနဝိသေ-
 သော။ ဣဓ ပန လောကုတ္တရဓမ္မော အဓိ-
 ပ္ပေတော။ အံ၊၄။၃။၂၂-၃။ အလမရိယဥဏ-
 ဒဿနဝိသေသ(အံ၊၂။၃၇၅)န္တိ အရိယဘာဝံ
 ကာတုံ သမတ္တံ ဥဏဒဿနဝိသေသံ၊ စတ္တာ-
 ရော မဂ္ဂေ စတ္တာရိ စ ဖလာနီတိအတ္ထော။
 အံ၊၄။၃။၁၃၉။

ဥဏဒဿနာနိသံသ (တိ) [ဥဏဒဿန+အာ-
 နိသံသ] ဉာဏ်အမြင် - ဒိဗ္ဗစက္ခု ဉာဏ် - ဟူ
 သော အကျိုးရှိသော။ ဣတိ ခေါ် ဘိက္ခဝေ
 နယိဒံ ဗြဟ္မစရိယံ လာဘသက္ကာရသိလော-
 ကာနိသံသံ၊ န သီလသမ္ပဒါနိသံသံ၊ န သမာ-
 ဓိသမ္ပဒါနိသံသံ၊ န ဥဏဒဿနာနိသံသံ။ ယာ
 စ ခေါ်အယံ ဘိက္ခဝေ အကုပ္ပိ စေတောဝိမု-
 တ္တိ၊ တေဒတ္ထမိဒံ ဘိက္ခဝေ ဗြဟ္မစရိယံ၊ တေ
 သာရံ၊ တေ ပရိယောသာနန္တိ။ မ၊၁။၂၇၇။
 (-၂၆၅။)

ဥဏဒဿိ (တိ) [ဥဏ+ဒိသ+အိ။ မောဂ်၊၅။
 ၁၂၄-သုတ်ကြည့်။] သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကို(ရအပ်
 ပြီဟု) မျက်မှောက် ထင်ထင် မြင်သော
 (ဘုရား)။ မောဟန္တရာ ယဿ န သန္တိ ကေစိ၊
 သဗ္ဗေသု ဓမ္မေသု စ ဥဏဒဿိ။ သုတ္တနိ။
 ၃၄၉။ သဗ္ဗေသု ဓမ္မေသု စ ဥဏဒဿိတိ
 သတ္ထိကတသဗ္ဗညုတညာဏော။ တဉ္စိ သဗ္ဗေသု
 ဓမ္မေသု ဉာဏံ၊ တဉ္စ ဘဂဝါ ပဿိ၊ “အဓိဂတံ
 မေ”တိ သတ္ထိကတွာ ဝိဟာသိ။ တေန ဝုစ္စတိ
 “သဗ္ဗေသု ဓမ္မေသု စ ဥဏဒဿိ”တိ။ သုတ္တနိ၊
 ၄။၂။၁၃၇။

ဥဏဒါဌာ (တိ) [ဥဏ+ဒါဌာ] သဗ္ဗညုတဉာဏ်
 တည်းဟူသော အစွယ်။ တထာဂတာရဉ္စိတန္တိ
 တထာဂတဿ ဥဏဒါဌာယ အာရဉ္စိတဌာနံ။
 မ၊၄။၂။၁၂၁။

ဥဏဒေသနာ (တိ) [ဥဏ+ဒေသနာ]စုတုပပါ-
 တ ဉာဏ်ကို-ဟောပြရာ-ဟောပြကြောင်း-
 -တရားဒေသနာ။ တေဒါနုတ္တရိယံ ဘန္တေ
 သတ္တာနံ စုတုပပါတဉာဏေတိ ဘန္တေ ယာပိ
 အယံ သတ္တာနံ စုတိပဋိသန္ဓိဝသေန ဥဏဒေ-
 သနာ၊ သာပိ တုမ္မာကံယေဝ အနုတ္တရာ။ ဒီ၊
 ၄။၃။၇၀။

ဥဏဒ္ဒေ (တိ) [ဥဏ+ဇေ] ဉာဏ်တည်းဟူ
 သော-အလံ-တံခွန်-ရှိသော၊ အလံ-တံ

ခွန်-နှင့်တူသော ဉာဏ်ရှိသော (ဘုရား)။
ဘူရိပညာဏောတိ ဉာဏဒွယော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၃၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၈၃။

ဉာဏဒွယ (န) [ဉာဏ+ဒွယ] ဉာဏ် ၂-ပါး အပေါင်း။ (က) ဘယဉာဏ်၊ အာဒိနဝဉာဏ် ၂-ပါး အပေါင်း။ (ခ) မုစ္ဆိတုကမ္ပတာဉာဏ်၊ ပဋိသင်္ခါဉာဏ် ၂-ပါး အပေါင်း။ (ဂ) ပဋိသင်္ခါဉာဏ်၊ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် ၂-ပါးအပေါင်း (ဃ) အနာဝရဏဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ် ၂-ပါး အပေါင်း။ (င) ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တဉာဏ်၊ အာသယာနုသယဉာဏ် ၂-ပါး အပေါင်း။

ဉာဏ် ၂-ပါး အပေါင်း။ တတ္ထ ဇာတိ-ပစ္စယာ ဇရာမရဏံ၊ အသတိ ဇာတိယာ နတ္ထိ ဇရာမရဏန္တိ ဉာဏဒွယံ ပစ္စုပ္ပန္နဒ္ဓါနဝသေန ဝုတ္တံ။ အတိတမ္ပိ အဒ္ဓါနံ၊ အနာဂတမ္ပိ အဒ္ဓါနန္တိ ဝေ အတိတေ ဉာဏဒွယံ အနာဂတေ ဉာဏဒွယန္တိ ဆ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၄။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၈။) (က) ဘယဉာဏ်၊ အာဒိနဝဉာဏ် ၂-ပါး အပေါင်း။ တံ ပနေတံ ပုရိမေန ဉာဏဒွယေန အတ္တတော ဧကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၈။ (ခ) မုစ္ဆိတုကမ္ပတာဉာဏ်၊ ပဋိသင်္ခါဉာဏ် ၂-ပါး အပေါင်း။ တံ ပနေတံ ပုရိမေန ဉာဏဒွယေန အတ္တတော ဧကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉။ (ဂ) ပဋိသင်္ခါဉာဏ်၊ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် ၂-ပါး အပေါင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (ဃ) အနာဝရဏဉာဏ်၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ် ၂-ပါးအပေါင်း။ အနာဝရဏဉာဏန္တိ စ သဗ္ဗညုတညာဏမေဝ၊ ယေန ဓမ္မဒေသနာပစ္စဝေက္ခဏာနိ ကရေတိ။ တဒိဒ္ဓိ ဉာဏဒွယံ အတ္တတော ဧကမေဝ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။) (င) ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တဉာဏ်၊ အာသယာနုသယဉာဏ် ၂-ပါး အပေါင်း။ ပဒေသဝိသယံ ဉာဏဒဿနံ အဟုတော ဗုဒ္ဓါနိယေဝ အာဝေဏိကဘာဝတော ဣဒံ ဉာဏဒွယံ “ဗုဒ္ဓစက္ခု”တိ ဝုစ္စတိတိ အာဟ “ဣမေသံ

ဟိ ဒွိန္ဒ ဉာဏာနံ ဗုဒ္ဓစက္ခုတိ နာမ”န္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၃၄-၅။

ဉာဏဒွယဂူဟဏ (န) [ဉာဏဒွယ+ဂူဟဏ] ပဋိသင်္ခါဉာဏ်၊ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် ၂-ပါး အပေါင်းကိုယူခြင်း။ နိဗ္ဗိဒါနုလောမဉာဏေသုဝိယ အာဒိဘူတံ မုစ္ဆိတုကမ္ပတာဉာဏ် အဂ္ဂဟေတွာ “ပဋိသင်္ခါ သန္တိဋ္ဌနာ”တိ အန္တေ ဉာဏဒွယဂူဟဏံ မဂ္ဂဉာဏသင်္ဂဟဏတ္ထံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃။

ဉာဏဒွါရကောဋ္ဌက (တိ) [ဉာဏ+ဒွါရကောဋ္ဌက] ဉာဏ်တည်းဟူသော တံခါးမုခ်ရှိသော၊ တံခါးမုခ်နှင့်တူသော ဉာဏ်ရှိသော။ ဘဂဝတော ခေါ် မဟာရာဇ ဓမ္မနဂရံ သီလပါကာရံ ဟိရိပရိခံ ဉာဏဒွါရကောဋ္ဌကံ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၁၆။

ဉာဏဓမ္မ (ပု) [ဉာဏ+ဓမ္မ] (၁) ဉာဏ်ဟူသော တရား၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တရား။ (၂) ဉာဏ်တရား၊ သိတတ်သော ဉာဏ်နှင့်သိအပ်သော ဉေယျတရား။ (၁) တေန္တိ သာဓုကာရဒါနာဒိ။ ယဒိပိ နတ္ထိ အစေတနတ္တာ၊ ဓမ္မတာဝသေန ပန ဝုတ္တနယေန သိယာတိ သက္ကာဝတ္ထု။ ဓမ္မတာ ပန အတ္တတော ဓမ္မဘာဝေါ၊ သော ပုညဓမ္မဿ ဝါ ဉာဏဓမ္မဿ ဝါ အာနုဘာဝသဘာဝေါတိ။ တယိဒံ သဗ္ဗံ ဝိစာရိတမေဝ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၂။ (၂) အမှာကံ ဓမ္မာတိ တေဟိ အတ္တနာ အဓိဂန္တုဗ္ဗတာယ ဝုတ္တံ။ သေဝိတဗ္ဗာသေဝိတဗ္ဗာနံ ဟိ ယာထာဝတော အဓိဂမညာဏာနိ အဓိဂစ္ဆနကသမ္ပန္နိနိ၊ တာနိ စ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓမူလကာနိ အနုညဝိသယတ္တာ။ တေနာဟ “ပုဗ္ဗေ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေနာ”တိအာဒိ။ ဣမေ ဓမ္မာတိ ဣမေ ဉာဏဓမ္မာ အာဇာနာမာတိ အဘိမုခံ ပစ္စက္ခတော ဇာနာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၉။

ဉာဏဓရ (ပု) [ဉာဏ+ဓရ+အ] ဉာဏဓရမည်သော စကြဝတေးမင်း။ ထိုစကြဝတေးမင်း

ကား ဤဂေါတမဘုရားရှင်သာသနာတော်၌ ‘တိရိစ္ဆာန်’ မည်သော ရဟန္တာ၏ အလောင်း အလျာဖြစ်သည်။ ဤကမ္ဘာမှ ပြန်၍ရေသော် ၉၄-ကမ္ဘာထက်၌တောနေ ရသေ့တပါးသည် ‘သိဒ္ဓတ္ထ’ ဘုရားရှင်အား နေ့လတို့ဖြင့် ဥပမာ ပြုကာ ချီးမွမ်းခဲ့ဖူးသည်။ ထိုကောင်းမှုကြောင့် ၉၄-ကမ္ဘာပတ်လုံး အပါယ်မလားရပဲ ဤကမ္ဘာမှ ထောက်သော် ၆၁-ကမ္ဘာမြောက်၌ ‘ဉာဏဓရ’ မည်သော စကြဝတေး မင်းဖြစ်ခဲ့ပြီးလျှင် ဤဘုရားရှင် သာသနာတော်ဝယ် ‘တိရိစ္ဆာန်’ မည်သော ရဟန္တာတပါး အထင်အရှား ဖြစ်ရပေသည်။ ဧကသဋ္ဌိမ္ပိတော ကပေ၊ ဧကော ဉာဏဓရော အဟု။ အပါ။ ၂၉၂။

ဉာဏဓာတု (ထိ) [ဉာဏ + ဓာတု] ဉာဏ်၏ သဘော၊ သဗ္ဗညုတ ဉာဏ်သဘော။ ယမကံ ဝိကုဗ္ဗနံ ကတွာ၊ ဉာဏဓာတု ပကိတ္တယိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၇၆။ ဉာဏဓာတုန္တိ သဗ္ဗညုတညာဏသဘာဝံ။ “သဗ္ဗဉာဏဓာတု” နှိပိ ဝဒန္တိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၄။ ၃၀၉။

ဉာဏဓာတုက (တိ) [ဉာဏ + ဓာတု + က] ဉာဏ်ကဲ့သို့သဘောရှိသော၊ နိုးကြားစဉ်၌ဖြစ်သော ဉာဏ်ကဲ့သို့ သဘောရှိသော (သမ္ပဇည)။ ဧဝံ နိဒ္ဓံ ဩက္ကမန္တောပိ သတော သမ္ပဇာနော ဟောတိ။ ဧဝံ ပန ဉာဏဓာတုကန္တိ န ရောစယိ သု။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၇၃။ ဧဝံ ပနာတိ “နိဒ္ဓံ ဩက္ကမန္တောပိ သတော သမ္ပဇာနော ဟောတိ” တိ ဝုတ္တနယံ ဝဒတိ။ ဉာဏဓာတုကန္တိ န ရောစယိ သူတိ နိဒ္ဓေါက္ကမနေပိ ဇာဂရဏေ ပဝတ္တဉာဏသဘာဝမေဝိတိ န ရောစယိ သု ပေါရာဏာ။ နိရန္တရံ ဘဝဂံစိတ္တေသု ပဝတ္တမာနေသု သတိသမ္ပဇညာသမ္ပဝေတိ အဓိပ္ပါယော။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၃။

ဉာဏနာနတ္တ (န) [ဉာဏ + နာနတ္တ] ဉာဏ်၏-ထူးသည်၏အဖြစ်-ထူးခြင်း။ ဧကေကသ္မိံ သစ္စေ

သစ္စဉာဏ ကိစ္စဉာဏ ကတဉာဏာနံ ဝသေန ဉာဏနာနတ္တံ သန္ဓာယ ပဋိဇာနာတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၅။

ဉာဏနာရာစ (ပု) [ဉာဏ + နာရာစ] ဉာဏ်တည်းဟူသောသံမြှုံး၊ သံမြှားနှင့် တူသောဉာဏ်။ သဗ္ဗကိလေသေ ဉာဏနာရာစေန ဝိဇ္ဇိဿာမိ။ မိလိန္ဒ။ ၄၀၅။

ဉာဏနိစ္ဆယဂမန (န) [ဉာဏ + နိစ္ဆယ + ဂမန] ဉာဏ်ဖြင့် ဆုံးဖြတ်ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ တတ္ထ ပန ယထာပညာဝေပုလ္လပ္ပတ္တဿ အရဟတော သဝိသယေ ဉာဏံ သဝိသေသံ ဩဂါဟတိ။ န တထာ အနာဂါမိအာဒိနန္တိ ရတနတ္ထယေ သာတိသယံ ဉာဏနိစ္ဆယဂမနံ သန္ဓာယ “အဂ္ဂမဂ္ဂဝသေန တတ္ထ နိဋ္ဌာဂမနံ ဝုတ္တံ” နှိ ဝုတ္တံ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၃။

ဉာဏနိဗ္ဗိဒါ (ထိ) [ဉာဏ + နိဗ္ဗိဒါ] နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်၊ ငြိမ်းငြေ့သည်၏ အစွမ်းဖြင့် အဖန်တလဲလဲ ရှုမြင်တတ်သောဉာဏ်။ နိဗ္ဗိဒုပစာရေတိ နိဗ္ဗိဒါပဝတ္တိ ကာမာနံ ဝိပရိကာမညထာဘာဝါ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ အနဘိရတိ ဉာဏနိဗ္ဗိဒါ စ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၈၇။ ဉာဏနိဗ္ဗိဒါတိ နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၅၉။ (- နေတ္ထိဝိ။ ၁၂၅။)

ဉာဏနေယျာဝယဝ (ပု) [ဉာဏ + နေယျ + အဝယဝ] (၁) သိတတ်သောတရားနှင့် သိအပ်သောတရားတို့၏-အစိတ် - အပြား။ (၂) ဉာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော သဘောတရား၏-အစိတ်-အပြား။ ဝိစိတ္တာ ဟေတာ ဉာဏနေယျာဝယဝိတိ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၇၉။ ဉာဏေယျာဝယဝ-လည်း ကြည့်။

ဉာဏန္တရ (န) [ဉာဏ + အန္တရ] ဉာဏ်တပါး၊ တပါးတခြားသော ဉာဏ်။ တထာ ဟိ ပညာ ဉာဏန္တရဿ အာရမ္မဏန္တိ ကတ္ထစိ သုတ္တေ ဧယျဘာဝေနပိ ဝုစ္စတိ။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၇၄။ (- အနုဋီ၊ ၃။ ၁၄၈။)

ဉာဏန္တရနိဝတ္တန (န) [ဉာဏန္တရ + နိဝတ္တန] ဉာဏ်တပါးကို - တားမြစ် - နှစ်စေ - ခြင်း။ တံ ပန အဝဇာရဏံ န ဉာဏန္တရနိဝတ္တနံ၊ အထ ခေါ ဉာဏန္တရဿ ယထာဓိဂတကိစ္စ- နိဝတ္တနံ ဒဠဗ္ဗံ။ အနုဋ္ဌိ၊ ၃။ ၁၄၇။

ဉာဏပစာရ (ပု) [ဉာဏ + ပစာရ] ဉာဏ်၏ ကျက် စားရာ။ ယော ကောစိ ဉာဏပစာရော သဗ္ဗသော ပညာယ ဂေါစရော ပညာ။ ပေဋကော။ ၂၃၉။

ဉာဏပစ္စနိက (တိ) [ဉာဏ + ပစ္စနိက] ဉာဏ်၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်သော (အဝိဇ္ဇာ)။ အယံ ပန အဝိဇ္ဇာ ဥပ္ပဇ္ဇိတော တံ ဝိဒိတံ ပါကဋ္ဌံ ကာ- တုံ န ဒေတိတိ ဉာဏပစ္စနိကတော အညာ- ဏံ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၂။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၃၁။

ဉာဏပစ္စုပ္ပန် (န) [ဉာဏ + ပစ္စုပ္ပန်] (၁) ဉာဏ်၏ ရှေးရှုထင်လာခြင်း။ (တိ) (၂) ဉာဏ်ဟူသော အကျိုးရှိသော၊ ဉာဏ်ဟူသော အကျိုးကိုဖြစ်စေတတ်သော (သမာဓိ)။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) အယံ စိတ္တ- သေကဂ္ဂတာသင်္ခါတော သမာဓိ နာမ... ဥပ- သမပစ္စုပ္ပန်နော ဉာဏပစ္စုပ္ပန်နော ဝါ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၂။ (-မဟာနိ၊ ၄။ ၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၆။)

ဉာဏပစ္စုပ္ပန်သိဒ္ဓိ(တိ) [ဉာဏပစ္စုပ္ပန် + သိဒ္ဓိ] ဉာဏ်၏ ရှေးရှုထင်လာခြင်း၏ ပြီးခြင်း။ အပိ စ သဗ္ဗညုနော သဗ္ဗဓမ္မဝိသယေ ဉာဏ- ပစ္စုပ္ပန်သိဒ္ဓိ တဿ ဉာဏဿ အတ္တနာဝ အတ္တနော အဝိသယောတိ စေ? န၊ ဟေတုနိ- ဒဿနာနုပ္ပတ္တိတော။ ဝဇီရ၊ ၃၉၉။

ဉာဏပစ္စေကသမ္ပုဒ္ဓ (ပု) [ဉာဏ + ပစ္စေကသမ္ပုဒ္ဓ] (ပစ္စေကဗောဓိ)ဉာဏ်ကို အသီးအခြား တပါး တည်း ကောင်းစွာသိသော (ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ)။

သော ပစ္စေကသမ္ပုဒ္ဓေါ မဂ္ဂပစ္စေကသမ္ပုဒ္ဓေါ ဉာဏပစ္စေကသမ္ပုဒ္ဓေါ “သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာ”တိ ဗုဒ္ဓိ၊ “သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ ဒုက္ခာ-” တိ ဗုဒ္ဓိ၊ “သဗ္ဗေ ဓမ္မာ အနတ္တာ”တိ ဗုဒ္ဓိ။ စူဠနိ၊ ၂၃၁။

ဉာဏပဇ္ဇောတ (ပု) [ဉာဏ + ပဇ္ဇောတ] ဉာဏ် တည်းဟူသော ဆီမီးတန်ဆောင်၊ ဆီမီးတန် ဆောင်နှင့် တူသောဉာဏ်။ လောကပဇ္ဇော- တန္တိ ဉာဏပဇ္ဇောတေန လောကဿ ပဇ္ဇော- တဘူတံ။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၄၂။

ဉာဏပညာဏ (တိ) [ဉာဏ + ပညာဏ] ဉာဏ်ဖြင့် ထင်ရှားသော (ဘုရား)။ ဂေါတမော ဘူရိ- ပညာဏော ဉာဏပညာဏော ပညာဓဇော။ စူဠနိ၊ ၂၃၃။ ဉာဏပညာဏောတိ ဉာဏေန ပါကဋ္ဌော။ စူဠနိ၊ ၄။ ၇၄။

ဉာဏပဋိပက္ခ (တိ) [ဉာဏ + ပဋိပက္ခ] ဉာဏ်၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်သော(မောဟ)။ ဉာဏပဋိ- ပက္ခော အညာဏံ မိတ္တပဋိပက္ခော အမိတ္တော ဝိယ ကုသလပဋိပက္ခော အကုသလံ ကုသ- လေန ပဟာတဗ္ဗတ္တာ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၀။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၁၄၉။)

ဉာဏပဋိပက္ခဘာဝ (ပု) [ဉာဏပဋိပက္ခ + ဘာဝ] ဉာဏ်၏ ဆန့်ကျင်ဖက်၏ အဖြစ်။ အဝိဇ္ဇာ အညာဏန္တိ ဉာဏပဋိပက္ခဘာဝေန အညာဏ- သင်္ခါတာ အဝိဇ္ဇာ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၇။

ဉာဏပဋိ(တိ)ရူပက (တိ) [ဉာဏ + ပဋိရူပက] ဉာဏ်၏ - အတု - အယောင် - ဖြစ်သော၊ ဉာဏ်တု - ဉာဏ်ယောင် - ဖြစ်သော (မိစ္ဆာ- ဉာဏ်၊ မိစ္ဆာဝိတက်)။ နိယျာနိကန္တိ ပဝတ္တံ ဉာဏပဋိရူပကံ ပကတိပုရိသန္တရဇာနနာဒိ- မိစ္ဆာဉာဏံ၊ တံ ပန အနိယျာနိကံ “နိယျာ- နိက”န္တိ ပစ္စဝေက္ခဏဝသေန ပဝတ္တေယျာတိ အာဟ “မိစ္ဆာပစ္စဝေက္ခဏေနာ”တိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၅၃၄။ (-ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၉။)

ဉာဏပဋိလာဘ (ပု) [ဉာဏ+ပဋိလာဘ] ဉာဏ်ကို
ရခြင်း။ ဉာဏပဋိလာဘော အဝိဇ္ဇာယ သု-
ညော။ ပဋိသံ၊ ဝုဇ္ဇိ၊ (- အဘိ၊ ဌ၊ ဝု၊ ၂၂၅။
မူလ၊ ဌ၊ ဝု၊ ၂၅။)

ဥဏပဋိလာဘတ္ထ (ပု) [ဥဏပဋိလာဘ+အတ္ထ]
ဥဏ်ကိုရခြင်းအကျိုး။ ဥဏာဓိဂမာယာတံ
ဥဏပဋိလာဘတ္ထာယ။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၃၁၂။

ဥဏပဋိဝိဇ္ဈနတ္ထ (ပု) [ဥဏ+ပဋိဝိဇ္ဈန+အတ္ထ]
ဥဏ်ကို - ဖောက်ထွင်း - တွေ့သိ - ခြင်း။
ဥဏပုသနာယာတိ ဥဏပဋိဝိဇ္ဈနတ္ထာယ။
မဟာနိဋ္ဌ။၃၁၂။

ဉာဏပ(ပွ)တ္တ (တိ) [ဉာဏ + ပတ္တ] ဉာဏသို့
 ရောက်သော၊ ဉာဏ်ကိုရသော၊ သူ။ ဝေသာ
 ရဇ္ဇပတ္တောတိ ဉာဏပတ္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၂။
 မောနပတ္တဿာတိ ဉာဏပတ္တဿ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။
 ၆၈။ ယသ္မိံ* အဓိဂတေ ပုဂ္ဂလော သတ္တု-
 သာသနေ ဝိသာရဒေါ ဟောတိ ပရေဟိ
 အသံဟာရိယော၊ တံ ဉာဏံ ဝိသာရဒဿ
 ဘာဝေါတိ ကတွာ ဝေသာရဇ္ဇန္တိ အာဟ
 “ဝေသာရဇ္ဇပတ္တောတိ ဉာဏပတ္တော”တိ။
 မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။

ဥဏပထ (ပု) [ဥဏ+ပထ] (၁) ဉာဏ်လမ်း
ကြောင်း၊ နောက်နောက်ဉာဏ်၏ - လှည့်
လည်-သွားလာ-ရာ ရှေးရှေး ဉာဏ်ဟူသော
လမ်းကြောင်း။ (၂) ဉာဏ်၏အကြောင်း၊
ဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းတရား။ (က)
ဉာဏ်၏ကျက်စားရာအာရုံ။ (ခ) ဉာဏ်နှင့်
တကွ ဖြစ်သောစိတ်၊ စေတသိက်တရား။
ကထိကထိ ဉာဏပထာယ သိက္ခေ၊ ဥတု
ပဝုတ္တာ သမဏေန ဓမ္မာ။ သုတ္တနိ။ ၄၁၄။
မဟာနိ။ ၂၀၆၊ ၂၁၀။ (၁) ကထိကထိ ဉာဏ-
ပထာယ သိက္ခေတိ ဉာဏမ္ပိ ဉာဏပထော။
မဟာနိ။ ၂၀၈။ ဉာဏမ္ပိ ဉာဏပထောတိ ပုရေ
ဥပ္ပန္နံ ဉာဏံ အပရာပရုပ္ပန္နဿ ဉာဏမ္ပိ

ဉာဏဿ သဉ္ဇရဏမဂ္ဂေါတိ ဉာဏမ္ပိ ဉာဏ-
ပထော။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၃၁။ (-သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။
၂၆၇။) (၂) (က) ဉာဏဿ အာရမ္မဏမ္ပိ
ဉာဏပထော။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၂၀၈။ ဉာဏဿ
အာရမ္မဏမ္ပိ ဉာဏပထောတိ ဉာဏဿ ပစ္စု-
ယောပိ တံ အာလမ္ပိတော ဥပ္ပဇ္ဇနတော
ဉာဏပထော။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၃၁။ (-ဓမ္မ၊ ၄။
၂။ ၂၉၃။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၉။ အံ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၄။)
(ခ) ဉာဏသဟဘုနေပိ ဓမ္မာ ဉာဏပထော။
မဟာနိဋ္ဌ။ ၂၀၈။ ဉာဏသဟဘုနေပိ ဓမ္မာ
ဉာဏပထောတိ ဉာဏေန သဟပ္ပန္နာ အဝ-
သေသာ စိတ္တစေတသိကာ ဓမ္မာပိ ဉာဏ-
ပထော။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၃၁။

ဉာဏပဒ (န) [ဉာဏ + ပဒ] (၁) ဉာဏခြေ၊
ဒေသနာဉာဏ်၊ ပဋိဝေဓဉာဏ်တည်းဟူသော
ခြေ၊ ခြေနှင့်တူသော ဒေသနာဉာဏ်၊ ပဋိ-
ဝေဓဉာဏ်။ (၂) ဉာဏခြေရာ၊ ဒေသနာဉာဏ်
တည်းဟူသော ခြေသည် နင်းသွားအပ်သော
အရာ (ဈာန်အဘိညာဉ်)။ (၁) ဉာဏပဒ-
ဝိက္ခမ-ကြည့်။ (၂) စတ္တာရိ ပဒါနီတိ စတ္တာ-
ရိ ဉာဏပဒါနိ ဉာဏဝလဉ္ဇာနိ၊ ဉာဏေန
အက္ကန္တဌာနာနီတိအတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။
ဉာဏံ ပဇ္ဇတိ တ္ထောတိ ဉာဏပဒါနိ၊ ခတ္တိယ-
ပဏ္ဍိတာဒိနံ ဓမ္မဝိနယေ ဝိနီတတ္တာ ဝိနယေ-
ဟိ အဓိဂတဇ္ဈာနာဒိနိ။ တာနိ ဟိ တထာ-
ဂတဂန္ဓဟတ္ထိနော ဒေသနာဉာဏေန အက္ကန္တ-
ဌာနာနိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၅။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။
မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။)

ဉာဏပဒဋ္ဌာန (န) [ဉာဏ + ပဒဋ္ဌာန] ဉာဏ်၏
 နီးစွာသော အကြောင်း၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်
 ဉာဏ်၏ နီးစွာသောအကြောင်း။ အဋ္ဌ သမာ-
 ပတ္တိယော သမာပဇ္ဇိတော တေဇေတော တိက္ခံ
 ဝိပဿနာဉာဏဉ္စ အရိယမဂ္ဂဉာဏဉ္စ ဉာဏဝဇီ-
 ရံ နာမ ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မာနံ ဉာဏပဒဋ္ဌာ-
 နတ္ထာ။ နေတ္ထိ ဝိ။ ၂၆။

ဉာဏပဒဝိက္ခမ (ပု) [ဉာဏပဒ + ဝိက္ခမ] ဉာဏ်တည်းဟူသော ခြေ၏ပျံ့သွားခြင်း၊ ဒေသနာဉာဏ်၊ ပဋိဝေဉာဏ်တည်းဟူသော ခြေ၏ပျံ့သွားခြင်း။ ဣမံ ဗုဒ္ဓဂန္ဓဟတ္ထိ အာပဇ္ဇဉာဏကောဉ္ဇနာဒံ သောဿာမိ၊ ဗုဒ္ဓသီဟံ အာပဇ္ဇဉာဏသီဟနာဒံ သောဿာမိ၊ ဗုဒ္ဓသိန္ဓဝံ အာပဇ္ဇဉာဏပဒဝိက္ခမံ ပဿိဿာမိ။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။၇၆။

ဉာဏပမာဏတ္ထ (ပု) [ဉာဏ + ပမာဏ + အတ္ထ] ဉာဏ်၏အတိုင်းအရှည်ဟူသောအကျိုး၊ ဉာဏ်တိုးပွားခြင်းအကျိုး။ ဉာဏမတ္တ-ကြည့်။

ဉာဏပရက္ကမ (ပု) [ဉာဏ + ပရက္ကမ] ဉာဏ်နှင့်တကွဖြစ်သော-အားထုတ်မှု-လုံ့လ-ဝီရိယ။ ဒဠပရက္ကမောတိ ထိရေန ဉာဏပရက္ကမေန သမန္နာဂတော။ အံ၊ဌ၊ ၂။၈၇။ ဉာဏပရက္ကမေနာတိ ဉာဏသဟိတေန ဝီရိယေန။ အံ၊ဌ၊ ၂။၈၉။ (-အံ၊ဌ၊ ၂။၆။)

ဉာဏပရမ္မရာ (ထိ) [ဉာဏ+ပရမ္မရာ] ဉာဏ်စဉ်၊ ဉာဏ်၏ အစဉ်အဆက်။ သိက္ခမာနန္တိ ပဋိပဇ္ဇမာနံ ဘာဝေန္တံ ဉာဏပရမ္မရံ နိဗ္ဗတ္တေန္တံ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ၊ ၃၄၅။

ဉာဏပရမ္မရာဂတ (တိ) [ဉာဏပရမ္မရာ+အာဂတ] ဉာဏ်စဉ်မှလာသော။ ပစ္စယေ ဝဝတ္ထပေတွာ တတော ပရံ တေသံ အနိစ္စာဒိလက္ခဏသလ္လက္ခဏဝသေန စ ပဝတ္တံ ဉာဏပရမ္မရာဂတံ သတိံ ဒဿေတိ။ ဥဒါန၊ဌ၊ ၁၇၁-၂။

ဉာဏပရိဂ္ဂဟ (ပု) [ဉာဏ + ပရိဂ္ဂဟ] ဉာဏ်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း၊ သိမ်းဆည်းအပ်သော ဉာဏ်။ ဉာဏပရိဂ္ဂဟော အဝိဇ္ဇာယ သုညော၊ ပါမောဇ္ဇပရိဂ္ဂဟော အရတိယာ သုညော။ ပဋိသံ၊ ၃၆၄။ ပရိဂ္ဂဟာဒိသု နေက္ခမ္မာဒိနိယေဝ ပုဗ္ဗဘာဂေ ဒေသိတာနိ အပရဘာဂေ ပရိဂ္ဂယန္တိတိ ပရိဂ္ဂဟောတိ.... ဝုတ္တာနိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂။၂၄၅။

ဉာဏပရိဂ္ဂဟိတ (တိ) [ဉာဏ+ပရိဂ္ဂဟိတ] ဉာဏ်သည်-သိမ်းဆည်း-ထောက်ပံ့-အပ်သော။ ဧတေန ဉာဏပရိဂ္ဂဟိတံ ဟိရောတ္တပ္ပဗလံ ဒဿေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊ ၂။၈။

ဉာဏပရိစယ (ပု) [ဉာဏ+ပရိစယ] ဉာဏ်ကို-လေ့ကျက်-ဆည်းပူး-ခြင်း။ တဿော တေသု ဘူမိဘူတေသု ဓမ္မေသု ဥဂ္ဂဟပရိပုစ္ဆာဝသေန ဉာဏပရိစယံ ကတွာ မူလဘူတာ ဒေဝ ဝိသုဒ္ဓိယော သမ္မာဒေတွာ သရီရဘူတာ ပဉ္စ ဝိသုဒ္ဓိယော သမ္မာဒေန္တေန ဘာဝေတဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၇၃။ (-စရိယာ၊ဌ၊ ၃၀၈။ သီ၊ဌ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၈၆။ မ၊ဌ၊ ၁။ ၂၀၂။)

ဉာဏပရိစယဒဿနတ္ထ (တိ) [ဉာဏပရိစယ + ဒဿန + အတ္ထ] ဉာဏ်ကို-လေ့ကျက်-ဆည်းပူး-ခြင်းကို ပြခြင်းအကျိုးရှိသော။ တံ သြဋ္ဌာရိကသုခုမသမ္ပတေသုပိ သြဋ္ဌာရိကသုခုမသဗ္ဗာဝဒဿနတ္ထံ။ တဉ္စ သဗ္ဗံ သုခုမေ ဉာဏပရိစယဒဿနတ္ထံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊ ၂။ ၃၉။

ဉာဏပရိစယပါဠဝတ္ထ (ပု) [ဉာဏပရိစယ+ပါဠဝ + အတ္ထ] ဉာဏ်ကို-လေ့ကျက်-ဆည်းပူး-ခြင်း၌လိမ်မာခြင်းအကျိုး။ ဉာဏပရိစယပါဠဝတ္ထံ ပနေတ္ထ အယံ ဘေဒေါ စ ကမော စ ဘာဝနာနယော စ ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ၊ဌ၊ ၁။ ၁၁၂။ ဉာဏပရိစယပါဠဝတ္ထန္တိ မဂ္ဂဿ အဋ္ဌင်္ဂသတ္တင်္ဂဘာဒိဝိသေသဝိဘာဝနာယ ဉာဏဿ အာသေဝနဋ္ဌေန ပရိစယော ဉာဏပရိစယော၊ တဿ ပဋျဘာဝတ္ထံ ကောသလ္လတ္ထံ။ မ၊ဌ၊ ၁။ ၂၀၂။ (-ခုဒ္ဒက၊ဌ၊ ၁၃၁။ သုတ္တနိ၊ဌ၊ ၂။၃၆။)

ဉာဏပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဉာဏ+ပရိစ္ဆေဒ] ဉာဏ်ကို-ပိုင်းခြား-ဝေဖန်-ခြင်း။ တဿ ဝေ စ ဝသေန ဧဝံ ကေဝိဓေန ဉာဏဝတ္ထုတိ ဧဝံ ကေကကောဋ္ဌာသေန ဉာဏဂဏနာ ကေန ဝါ အာကာရေန ဉာဏပရိစ္ဆေဒေါ ဟောတိ။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။၃၉၁။

ဥပဓိပါက (ပု) [ဥပဓိ + ပါက] (၁) ဉာဏ်၏ ရင့်ကျက်ခြင်း။ (၂) ဉာဏ်၏ ရင့်ကျက်ရာ (အခါ)။ (၁) အထသ သတ္တ ဉာဏပရိပါကံ ဥတု အဝဿိကဘိက္ခုကာလေ အန္တဝနေ နိဿိန္ဒော စူဠရာဟုလောဝါဒိကထေသိ။ အံ၊ဌ၊၁။၂၀၂။ အထသ သတ္တ ဉာဏပရိပါကံ ဥတုတိအာဒိသု ဘဂဝတော ကိရ ရဟောဂတဿ ပဋိသန္တိနဿ ဧဝံ စေတသော ပရိဝိတက္ကော ဥဒပါဒိ “ပရိပက္ကာ ခေါ ရဟုလဿ ဝိမုတ္တိပရိပါစနိယာ ဓမ္မာ၊ ယန္တုနာတံ ရဟုလံ ဥတ္တရိ အာသဝါနံ ခယေ ဝိနေယျ”န္တိ။ အံ၊ဌ၊၁။၁၇၃။ (-မ၊ဌ၊၁။၃၇၅။ သံ၊ဌ၊၂။၃၀၁။ အံ၊ဌ၊၃။၁၀၇။ ဣတိဝုတ်၊ဌ၊၁၆၉။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၃၃။ ပေတ၊ဌ။၂၅၉။ ထေရ၊ဌ၊၁။၂၆၀၊၃၀၅။ ထေရီ၊ဌ။၂၃။ အပ၊ဌ၊၁။၃၃၅။ အပ၊ဌ၊၂။၂၀၉၊၂၉၂။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၇၃၊၃၇၃၊၃၉၆။ သံ၊ဌ၊၁။၂၀၈။ သံ၊ဌ၊၁။၂။၂၀၅၊၂၉၂-ဂ၊၃၀၈၊၄၂၁။ မ၊ဌ၊၃။၃၂၆။ သံ၊ဌ၊၁။၈၉။ အံ၊ဌ၊၁။၁၀၅။ အံ၊ဌ၊၂။၂၁၁။) (၂) နန နာမ သဗ္ဗဘက္ခေန ဘဝိတဗ္ဗံ ဉာဏပရိပါကံ အာဂမယမာနေန။ မိလိန္ဒ။၂၇၉။ ဧဝံ ဘဂဝါ သတ္တာနံ ဉာဏပရိပါကံ အာဂမယမာနော “တ္ထေကေန ကာလေန ဣမဿ ဉာဏံ ပရိပါကံ ဂမိဿတိ”တိ ဥတုဝ ယာဝတတိယံ ယာစာပေသံ။ သံ၊ဌ၊၂။၃၃။ (-အံ၊ဌ၊၁။၁၉၅။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၀၅။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃၀၈။ ဥဒါန၊ဌ။၂၁၉၊၂၃၁။ ထေရ၊ဌ၊၂။၅၈၊၈၃။ အပ၊ဌ၊၂။၂၁၄၊၂၉၅။ ဇာ၊ဌ၊၂။၂၉၉။ သာရတ္ထ၊၃။၂၉၈။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၄၇။ သံ၊ဌ၊၂။၄၀။)

ဥပဓိပါကကာလ (ပု) [ဥပဓိပါက + ကာလ] ဉာဏ်၏ ရင့်ကျက်ရာအခါ။ သတ္တာတေသံ ဘိက္ခုနံ ဉာဏပရိပါကကာလံ ဥတုဒ္ဓေ အဂ္ဂသာဝကေ ပေသေသိ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၅၁၆။

ဥပဓိပါကကာလာဂမန (န) [ဥပဓိပါက-ကာလ + အာဂမန] ဉာဏ်၏ ရင့်ကျက်ရာအခါကို-ဆိုင်းငံ-စောင့်စား-ခြင်း။ ပရဟိတပဋိပတ္တိ လာဘသက္ကာရာဒိနိရပေက္ခစိတ္တဿ သဗ္ဗဒုက္ခနိယျာနိကဓမ္မဒေသနတော၊ ဝိရုဒ္ဓေသုပိ နိစ္စံဟိတဇ္ဈာသယတော၊ ဉာဏပရိပါကကာလာဂမနတော စ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၇။ မ၊ဌ၊၁။၇။ (-သံ၊ဌ၊၁။၁၁၄။ သံ၊ဌ၊၁။၆။ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊၁။၂၆၄။)

ဥပဓိပါကတ္ထ(ပု) [ဥပဓိပါက+အတ္ထ]ဉာဏ်၏ ရင့်ကျက်ခြင်းအကျိုး။ တသ္မာ ယထာ ဝုတ္တမေဝ ကာလံ ပါရမိပူရဏံ ကာတဗ္ဗံ ဉာဏပရိပါကတ္ထာယ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၄၃။ အပ၊ဌ၊၁။၁၅၆။

ဥပဓိပါကာဘာဝ (ပု) [ဥပဓိပါက + အဘာဝ] ဉာဏ်ရင့်ကျက်ခြင်း၏ မရှိခြင်း၊ ဉာဏ်မရင့်ကျက်ခြင်း။ သတ္တာ တဿ တသ္မိံ အတ္တဘာဝေ ဥပရိမဂ္ဂတ္ထာယ ဉာဏပရိပါကာဘာဝတော အနုမောဒနမေဝ ကတွာ ပက္ကာမိ။ ဥဒါန၊ဌ။၂၂၀။

ဥပဓိဘာဝိတ (တိ) [ဥပဓိ + ဘာဝိတ] ဉာဏ်ဖြင့် - ဖြစ် - ပူး - စေ အပ်သော (သမာဓိ)။ သာ စ အတုလိယာ ဇိနဿ ဣဒ္ဓိ၊ ဉာဏပရိဘာဝိတော စ သမာဓိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၂၆။ ဉာဏပရိဘာဝိတောတိ ဉာဏေန ဝစိတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၁၇၀။

ဥပဓိယန္တ (ပု) [ဥပဓိ + ယန္တ] ဉာဏ်ဟူသော - အဆုံး - အပိုင်းအခြား၊ ဉာဏ် - အဆုံး - အပိုင်းအခြား။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပဓိယန္တိက (တိ) [ဥပဓိယန္တ + ဣက] ဉာဏ် - အဆုံး - အပိုင်းအခြား - ရှိသော (ဥပယုတနား)။ ယာဝတကံ နေယျံ၊ တာဝတကံ ဉာဏံ၊ ယာဝတကံ ဉာဏံ၊ တာဝတကံ နေယျံ၊ နေယျပရိယန္တိကံ ဉာဏံ၊ ဉာဏပရိ-

ယန္တိကံ နေယျံ။ ပဋိသံ။ ၃၇၆။ မဟာနိ။ ၁၃၉၊
 ၂၇၈၊ ၃၇၈။ စူဠနိ။ ၁၇၇။ ဇာနိတဗ္ဗန္တိ နေယျံ၊
 နေယျပရိယန္တော နေယျာဝသာနမဿ အတ္ထိ-
 တိ နေယျပရိယန္တိကံ။ အသဗ္ဗညုနံ ပန
 နေယျာဝသာနမေဝ နတ္ထိ။ ဉာဏပရိယန္တိကေ-
 ပိဿေဝ နယော။ ပဋိသံ။ ၄၁၂။ ၂၇၇။ မဟာနိ၊
 ၄၁၂။ (- ဒိဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၁။ အံ ၄။ ၁။ ၃၇၈။
 အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၁၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၃၇။ နေတ္ထိ၊
 ၄။ ၁၅၉။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၇၇။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၁။
 ၂၀၂။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၁။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၄။ ၁။ ၂၃၂၊ ၂၄၃။)

ဉာဏပရိယာယ (ပု) [ဉာဏ+ပရိယာယ] ဉာဏ
 သဒ္ဓါ၏ - ပရိယာယ် - ဝေဝုဇ် - စကားလှယ်။
 ပဋိသင်္ခါယာတိ တဒေဝ ပယောဇနံ ပတိ
 ပတိ သင်္ခါယ၊ ဇာနိတုတိ အတ္ထော။ ဉာဏ-
 ပရိယာယော ဟိ ဣမ သင်္ခါ-သဒ္ဓေါတိ။
 ဝိသုဒ္ဓိ ၄။ ၁။ ၅၆။ (- နေတ္ထိဝိ။ ၃၅၂။)

ဉာဏပရိယောဂါဟန (န) [ဉာဏ+ပရိယောဂါ-
 ဟန] ဉာဏ်သို့ သက်ဝင်ခြင်း၊ သက်ဝင်အပ်
 သောဉာဏ်။ ဉာဏပရိယောဂါဟနံ အဝိဇ္ဇာယ
 သုညံ၊ ပါမောဇ္ဇပရိယောဂါဟနံ အရတိယာ
 သုညံ။ ပဋိသံ။ ၃၆၅။ ခန္တိအာဒိသု နေက္ခမ္မာ-
 ဒီနိယေဝ ခမနတော ရုစွနတော ခန္တိတိ....
 ပဝိသိတွာ ဌိတာနံ ယထာရူပိမေဝ သေဝ-
 နတော ပရိယောဂါဟနန္တိ စ ဝုတ္တာနိ။ ပဋိသံ၊
 ၄။ ၂။ ၂၄၅။

ဉာဏပရိဝါရ (ပု) [ဉာဏ+ပရိဝါရ] အခြံအရံ
 နှင့်တကွဖြစ်သော ဉာဏ်။ လဘာမိ ဉာဏ-
 ပရိဝါရံ၊ ဘိသိဒါနသိဒ္ဓိံ ဖလံ။ အပ၊ ၁။ ၃၆၇။

ဉာဏပရိသောဓိတ (တိ) [ဉာဏ+ပရိသောဓိတ]
 ဉာဏ်ဖြင့် ထက်ဝန်းကျင်မှ - သုတ်သင် - ရှင်း
 လင်း - အပ်သော။ ဘဂဝတိ သဒ္ဓမ္မေ
 အရိယသံသေ ဥဠာရတရဗဟုမာနဂါရဝတံ
 ဂတော “သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ၊ သွာခါ-
 တော ဓမ္မော၊ သုပ္ပဋိပနောသံသော”တိတ-

ပုရာယဏတာဒိအာကာရပုတ္တော ဉာဏပရိ-
 သောဓိတော ပဿာဒေါ သရဏဂမနံ။ မ၊ ၄။
 ၃။ ၄၁၀။

ဉာဏပလာယန (န) [ဉာဏ+ပလာယန] ဉာဏ်
 တည်း ဟူသော ပြေးသွားခြင်း။ ဣမဿ
 ဘိက္ခုနော သတ္တု သန္တိကေ ကမ္မဋ္ဌာနံ လဘိ-
 တွာ မဟာဘူတာသီဝိသေဟိ ပရိမုစ္စနတ္တာယ
 ဉာဏပလာယနေန ပလာယနံ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၅၈။
 ဉာဏပလာယနေနာတိ မဟာဘူတေဟိ နိဗ္ဗိန္ဒိ-
 တွာ ဝိရဇ္ဈိတွာ ဝိမုစ္စိတုကာမတာဝသေန
 ဥပ္ပန္နဉာဏပလာယနေ မဂ္ဂါဓိဂမသိဒ္ဓေနေဝ
 ဉာဏပလာယနေန။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၆။

ဉာဏပါရမိပုတ္တ (တိ) [ဉာဏ + ပါရမီ + ပတ္တ]
 ဉာဏ်တို့၏ - အထွတ် - အထိပ် - သို့ရောက်
 သော၊ သဗ္ဗညုဘဉာဏ်ကိုရသော (ဘုရား)။
 ကုသလေန ဗုဒ္ဓိမတာ ကတန္တိ ဆေကေန
 ပဏ္ဍိတေန ဉာဏပါရမိပုတ္တေန ဘဂဝတာ
 နိဟရိတွာ ဌပိတံ။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂၀၀။ ဉာဏပါရ-
 မိပုတ္တေနာတိ ဣမိနာ ဗုဒ္ဓိမတာတံ ဧတ္ထ န
 ကေဝလံ ဉာဏသာမညံ၊ အထ ခေါ သဗ္ဗ-
 ညုတညာဏန္တိ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၂။
 ၁၄၈။

ဉာဏပါရိပုရီ (ထိ) [ဉာဏ+ပါရိပုရီ] ဉာဏ်၏ -
 ပြည့်စုံ - လုံလောက် - ခြင်း။ ဉာဏသမ္ပဒါ
 နာမ ဉာဏပါရိပုရီ၊ သာ စ အဂ္ဂမဂ္ဂဝသေန
 ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၃။

ဉာဏပိဏ္ဏ (တိ) [ဉာဏ + ပိဏ္ဏ] ဉာဏ်တို့၏ -
 အပေါင်း - အစု - အတုံး - အခဲ၊ ဉာဏ်တုံး၊
 ဉာဏ်ခဲ။ ဒုတိယေန သမ္ပယုတ္တဓမ္မေသု ပရိ-
 ကာယိကဘာဝံ။ တေန ဟိ သာ သမ္ပယုတ္တ-
 ဓမ္မေ ဉာဏမယေ ဝိယ တံသမဂီနဉ္စ ပုဂ္ဂလံ
 ဉာဏပိဏ္ဏံ ဝိယ ကဓရာတိ။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၆။

ဉာဏပုဗ္ဗက (တိ) [ဉာဏ + ပုဗ္ဗ + က] ဉာဏ် -
 သိခြင်း - လျှင် ရှေ့သွားရှိသော၊ ဉာဏ်ကို

ရွှေသွားပြုသော။ ဥ တွာနာတိ ပုဗ္ဗကာလကိ-
ရိယာ။ ဉာဏပုဗ္ဗင်္ဂမံ ဟိ ဗျာကရဏံ။ ဣတိဝုတ်၊
၄။၆၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိ၊ ၁။၉၀။)

ဉာဏပုဗ္ဗင်္ဂမ (တိ) [ဉာဏ + ပုဗ္ဗင်္ဂမ] ဉာဏ်လျှင်
ရွှေသွားရှိသော၊ ဉာဏ်ကိုရွှေသွားပြုသော။
(က) အနာဝရဏဉာဏ်လျှင် ရွှေသွားရှိသော။
(ခ) အဓိဂမ-အပ္ပနာ-ဉာဏ်လျှင် ရွှေသွား
ရှိသော။ (ဂ) ဥပစာရ ဉာဏ်လျှင်ရွှေသွား
ရှိသော။ ပညာဓိဋ္ဌာနပရိဂ္ဂဟိတာနိ သစ္စစာ-
ဂူပသမာဓိဋ္ဌာနာနိ ဉာဏပုဗ္ဗင်္ဂမတော၊ ဉာဏာ-
နုပရိဝတ္တနတော စ။ စရိယာ၊ ၄။၂၁၅။ ဒီ၊ ၄။
၁။၉၆။ (-မ၊ ၄။၂။၁၁၄။ သံ၊ ၄။၁။၁၀၀။)
(က) ဘဂဝတော သဗ္ဗံ ကာယကမ္မံ ဉာဏ-
ပုဗ္ဗင်္ဂမံ ဉာဏာနုပရိဝတ္တိ။ နေတ္ထိ၊ ၁၆။ ခထရာ၊
၄။၂။၂၆၂။ ဒီ၊ ၄။၂။၅၄၊ ၁၉၈။ မ၊ ၄။၂။၁၃၅။
အံ၊ ၄။၂။၅၅။ မူလ၊ ၄။၂။၂။ ဘဂဝတော စ
နေပက္ကံ ဥက္ကသပါရမိပုတ္တံ အနာဝရဏ-
ဉာဏဒဿနေန ဒီပေတဗ္ဗန္တိ အနာဝရဏဉာဏံ
တာဝ ကမ္မဒါရဘေဒေဟိ ဝိဘဇိတော သေခါ-
သေခပဋိပဒိ ဒဿေတုံ “ဘဂဝတော သဗ္ဗံ
ကာယကမ္မံ”န္တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ နေတ္ထိ၊ ၄။၇၄။
တတ္ထ အနာဝရဏဉာဏေန ဇာနိတော ကတံ
သဗ္ဗံ ကာယကမ္မံ ဉာဏပုဗ္ဗင်္ဂမံ ဉာဏာနုပရိဝတ္တိ။
နေတ္ထိ၊ ၁။၁၀၈။ ဉာဏပုဗ္ဗင်္ဂမန္တိ ဉာဏပုရေ-
စာရိကံ။ အနု၊ ၄။၂။၂။ (-ဒီ၊ ၄။၁။၁၃၇။ ဒီ၊
၄။၂။၈၁။ သီ၊ ၄။၁။၁၃၈။) (ခ၊ ၈) သဗ္ဗော
သမာဓိ ဉာဏမူလကော ဉာဏပုဗ္ဗင်္ဂမော
ဉာဏာနုပရိဝတ္တိ။ နေတ္ထိ၊ ၁၅။ (ခ) အဓိဂမ-
ပညာယ ဉာဏပုဗ္ဗင်္ဂမော။ အပ္ပနာပညာယ
ဉာဏပုဗ္ဗင်္ဂမော။ နေတ္ထိ၊ ၄။၇၂။ အဓိဂမ-
ပညာယာတိ အပ္ပနာပညာယ။ နေတ္ထိ၊ ၄။၅၃။
ဉာဏပုဗ္ဗင်္ဂမောတိ အဓိဂမဉာဏံ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ အ-
ဿာတိ ဉာဏပုဗ္ဗင်္ဂမော။ အပ္ပနာဉာဏံ ပုဗ္ဗ-
င်္ဂမော အဿာတိ ဉာဏပုဗ္ဗင်္ဂမော။ နေတ္ထိ၊ ၁။
၁၀၃-၄။ (ဂ) ဥပစာရပညာယ ဉာဏပုဗ္ဗ-

င်္ဂမော။ နေတ္ထိ၊ ၄။၇၂။ ဥပစာရဉာဏံ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ
အဿာတိ ဉာဏပုဗ္ဗင်္ဂမော။ နေတ္ထိ၊ ၁။၁၀၃။

ဉာဏပုရေစာရိက (တိ) [ဉာဏ + ပုရေစာရိ + က]
ဉာဏ်လျှင်ရွှေသွားရှိသော၊ ဉာဏ်ကိုရွှေသွား
ပြုသော။ အထက်ပုဒ် (က) ကြည့်။

ဉာဏပူဇာ (ထိ) [ဉာဏ + ပူဇာ] ဉာဏ်ကိုပူဇော်
ခြင်း။ ပဋိလဒ္ဓေါမိ တံ ပညံ၊ ဉာဏပူဇာယံဒံ
ဖလံ။ အပါ၊ ၁။၁၈၁။ ထေရာ၊ ၄။၁။၂၂၀။

ဉာဏပေက္ခန (န) [ဉာဏ + ပေက္ခန] ဉာဏ်ဖြင့် -
ကြည့်ရှု - ဆင်ခြင် - ခြင်း။ ဈေ-သဒ္ဓေါ ဟိ
ဣဓ ပေက္ခနေယေဝ၊ န ခိန္တနဈာပနေသု၊ တဉ္စ
ဉာဏပေက္ခနမေဝ၊ န စက္ခုပေက္ခနံ။ သီ၊ ၄။
သစ်၊ ၁။၁၁၂။

ဉာဏပေသန (န) [ဉာဏ + ပေသန] ဉာဏ်ကို
စေလွှတ်ခြင်း။ အပရမ္ပိ ကာရဏန္တိ ဆိန္ဒဝဋ္ဋု-
မာနုဿရဏံ ပစ္စာမုခံ ဉာဏပေသနတော
အပရံ အတ္တရိယဗျူတကာရဏံ။ ဒီ၊ ၄။၂။၁၇။

ဉာဏပုဋိဝေဓ (ပု) [ဉာဏ + ပုဋိဝေဓ] ဉာဏ်ကို -
ဖောက်ထွင်း - သိမြင် - ခြင်း၊ ဖောက်ထွင်း -
သိမြင် - အပ်သောဉာဏ်။ ဉာဏပုဋိဝေဓော
အဝိဇ္ဇာယ သုညော၊ ပါမောဇ္ဇပုဋိဝေဓော
အရတိယာ သုညော။ ပဋိသံ၊ ၃၆၄။

ဉာဏပုဒိပ (ပု) [ဉာဏ + ပုဒိပ] ဉာဏ်တည်းဟူ
သောဆီမီး၊ ဆီမီးနှင့် တူသောဉာဏ်။ အဋ္ဌ-
ဝတ္ထုကေန ဟိ အဝိဇ္ဇန္တကာရေန ဩနဒ္ဓါ
တုမေ တဿေဝ အန္တကာရဿ ဝိဓေနတ္တာယ
ကံ ကာရဏာ ဉာဏပုဒိပံ န ဂဝေသထ န
ကရေထ။ ဓမ္မ၊ ၄။၂။၆၆။ (-သုတ္တနိ၊ ၄။၂။
၇၃။)

ဉာဏပုဓာန (တိ) [ဉာဏ + ပုဓာန] ဉာဏ်လျှင် -
ဦးစီး - ပုဓာန - ရှိသော၊ ဉာဏ်ပြဓာန်းသော။
ဧတေနပါယေနာတိ ယထာ ဉာဏပုဓာနေ
စိတ္တုပ္ပါဒေ သညာ ဉာဏမနုဝတ္တံ၊ ဧဝံ
သမာဓိပုဓာနေ သမာဓိန္တိ ဒဿေတိ။ အနု၊ ၄။

၁။၉၃။ (-သိဒ္ဓါသစ်၊ ၂။၁၇၇။ နေတ္တိဝိ။ ၅၄။)

ဉာဏပုဒာ (ထိ) [ဉာဏ + ပဒာ] ဉာဏ်ရောင်၊ ဉာဏ်ဟူသော အရောင်အလင်း။ မဟာပုဒ်နန္ဒိ မဟာတိယာ သရီရပုဒာယ ဉာဏပုဒာယ စ သမန္နာဂတံ။ ထေရါဌ၊ ၂။၁၇။ (-အနုဒ္ဓါ၊ ၃။၂၂၃။)

ဉာဏပုဒာဝ (ပု) [ဉာဏ + ပဒာဝ] ဉာဏ်၏ - အစွမ်း - သတ္တိ - အာနုဘော်။ ပဿတောတိ ဉာဏပုဒာဝံ ဥပါဒါယ၊ ပဿနပုဒာဝံ ဉာဏံ။ မ၊ဌ၊ ၁။၆၅။ သံ၊ဌ၊ ၂။၄၉။ ဉာဏပုဒာဝန္တိ ဉာဏာနုဘာဝံ၊ ဉာဏကိစ္စံ ဝိသယောဘာသနန္တိ အတ္ထော။ မ၊ဌ၊ ၁။၁၄၆-၇။ ဉာဏပုဒာဝန္တိ ဉာဏာနုဘာဝေန ဉာဏကိစ္စံ ဝိသယောဘာသန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဌ၊ ၂။၆၃။ (-ဣတိဝုတ်၊ ၄။၃၁၀။)

ဉာဏပုဒာသ (ပု) [ဉာဏ + ပဒာသ] ဉာဏ်ဟူသော - ထွန်းလင်း - တောက်ပ - ခြင်း။ နပ္ပဘာသတိတိ ဉာဏပုဒာသံ န ကရေတိ။ စူဠနိ၊ ၄။၁။

ဉာဏပုဒေ (ပု) [ဉာဏ + ပဒေ] ဉာဏ် - အထူး - အပြား။ ယသ္မာ ပန ပရတော “အတ္ထေ ဉာဏံ အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ”တိအာဒိမာဟ၊ တသ္မာ န အညဿ ကဿစိ ပဒေဒါ၊ ဉာဏဿေဝ ပဒေဒါတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဣတိ “စတဿော ပဋိသမ္ဘိဒါ”တိ ပဒေန စတ္တာရေ ဉာဏပုဒေဒါတိ အယမတ္ထော သင်္ဂဟိတော။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။၃၇၀။ (-ပဋိသံ၊ ၄။၁။၃။ မဟာနိ၊ဌ၊ ၂။၉၇။ မ၊ဌ၊ ၂။၁၉။ အံ၊ဌ၊ ၁။၁၄၀။ အံ၊ဌ၊ ၃။၃၁၃။ မူလဋီ၊ ၂။၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊ ၂။၁၇၇။)

ဉာဏပုဒေနက (တိ) [ဉာဏပုဒေ + နက] ဉာဏ် - အထူး - အပြား - ကို ဖြစ်စေတတ်သော။ တတောတိ ဉာဏပုဒေနကတော ကမတော။ မူလဋီ၊ ၂။၁၄၃။

အဘိဓာန် (ဝဂ်) ၂-၃၉ ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဉာဏပုဒေနန (တိ) [ဉာဏပုဒေ + နန] ဉာဏ် - အထူး - အပြား - ကို ဖြစ်စေတတ်သော။ သံယုတ္တဝဂ္ဂပဋိမဏ္ဍိတဿ သံယုတ္တအာဂမဝရဿ။ ဗုဒ္ဓါနုဗုဒ္ဓသံဝဏ္ဏိတဿ ဉာဏပုဒေနနဿ။ သံ၊ဌ၊ ၁။၁။ ဉာဏပုဒေနနဿာတိ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒခန္ဓာယတနာဒိကထာဗဟုလတာယ ဂမ္ဘီရဉာဏစရိယာဝိဘာဝနတော ပညာဝိဘာဂသမုပ္ပါဒကဿ။ သံ၊ဌ၊ ၁။၁၆။ (-ဒိ၊ဌ၊ ၁။၁၆။ သိ၊ဌ၊ သစ်၊ ၁။၂၆။ မ၊ဌ၊ ၁။၁၆။ အံ၊ဌ၊ ၁။၁၉။)

ဉာဏပုဒေတ္တ (ပု) [ဉာဏပုဒေ + အတ္တ] ဉာဏ် - အထူး - အပြား - ဟူသောအကျိုး။ ဉာဏပုဒေတ္တ-ကြည့်။

ဉာဏပုဒေဒါဝဟန (တိ) [ဉာဏပုဒေ + အာဝဟန] ဉာဏ် - အထူး - အပြား - ကို - ဆောင်တတ် - ဖြစ်စေတတ် - သော။ ဉာဏပုဒေဒါဝဟနဿ တဿ၊ ယောဂီဟိ နေကေဟိ နိသေဝိတဿ။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၁။၂။ မဟာနိ၊ဌ။ ၂။

ဉာဏပုဒတ္တာကာရ (ပု) [ဉာဏပုဒတ္တိ + အာကာရ] (၁) ဉာဏ်၏ဖြစ်ပုံအခြင်းအရာ။ (၂) ဉာဏ်၏ဖြစ်ပုံ - အထူး - အပြား။ (၁၊ ၂) ဣဒါနိ ယထာဝုတ္တေသု သတ္တသု ဌာနေသု အဋ္ဌသု ဌာနေသု အတ္တနော ဉာဏပုဒတ္တာကာရံ ဒဿေန္တော ဣဓာဟံ သာရိပုတ္တာတိ အာဒိမာဟ။ မ၊ဌ၊ ၁။၃၄၂။ ဉာဏပုဒတ္တာကာရန္တိ ဉာဏဿ ပဝတ္တိအာကာရံ၊ ဉာဏဿ ဝိပဝတ္တိပကာရံ။ မ၊ဌ၊ ၂။၃၁။

ဉာဏပုဒတ္တိ (ထိ) [ဉာဏ + ပုဒတ္တိ] ဉာဏ်၏ ဖြစ်ခြင်း။ ဒုက္ခသစ္စ ၉ တေ ပဋိစ္စာဒေတိ တဿ ယာထာဝလက္ခဏပုဒ္ဓိဝေဓနိဝါရဏေန၊ ဉာဏပုဒတ္တိယာ စေတ္တ အပ္ပဒါနေန။ မ၊ဌ၊ ၁။ ၂၂၈။ ဉာဏပုဒတ္တိယာတိ “ဣဒံ ဒုက္ခံ၊ ဣဒံ ဒုက္ခန္တိ အနုဗုဇ္ဈနာကာရာယ ပုဗ္ဗဘာဂ-

ဥပသုတ္တံယာ။ မဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၂၅-၆။ (-သံ၊ ၅။ ၁။ ၂။ အဘိ၊ ၅။ ၁။ ၁၆၁၊ ၁၆၄၊ ၂၂၆။ ပဋိသံ၊ ၅။ ၁။ ၃၀။ ဥဒါန၊ ၅။ ၁။ ၂။ သာရတ္ထ၊ ၅။ ၁။ ၉၀။ ဒိ၊ ၅။ ၁။ ၁၀၀၊ ၂၅၂။ သိ၊ ၅။ ၁။ ၁၀၉။ မဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀၆။ သံ၊ ၅။ ၂။ ၂၀။ အံ၊ ၅။ ၁။ ၁၃၃။)

ဥပသုတ္တံဒဿန (န) [ဥပသုတ္တံ+ဒဿန] ဥပသုတ္တံဒဿနကို ပြခြင်း။ ဇာနဓိ အဗ္ဘညာသိန္တိ ဝတ္တမာနာတိတကာလေသု ဥပသုတ္တံဒဿနေန အနာဂတေပိ ဥပသုတ္တံ ဝတ္တယေဝါတိ ဒဗ္ဗဗ္ဗာ။ ဒိ၊ ၅။ ၁။ ၁၀၀။ မဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀၆။ အံ၊ ၅။ ၁။ ၁၃၃။

ဥပသုတ္တံဒီပက (တိ) [ဥပသုတ္တံ+ဒီပက] ဥပသုတ္တံဒီပကကို ပြတတ်သော။ ဣဒမ္ပိ သဗ္ဗဒါ ဥပသုတ္တံဒီပကံ အင်္ဂုတ္တရာဂမေ နာဂေါပမသုတ္တဝစနံ သုဝုတ္တံ နာမ ဟောတိ။ သိ၊ ၅။ ၁။ ၂၀၁။

ဥပသုတ္တံဒေသနာဝိသေသ (ပ) [ဥပသုတ္တံ+ဒေသနာ+ဝိသေသ] ဥပသုတ္တံဒေသနာတို့၏ - အထူး - အပြား၊ သိခြင်း၊ ပယ်ခြင်း၊ ဟောကြားခြင်း - အထူး - အပြား။ ဝေမေတာနိ အတ္တနော ဥပသုတ္တံဒေသနာဝိသေသနံ အဝိတထဘာဝါဝဗောဓနတော အဝိပရိတာကာရပုတ္တောနိ ဘဂဝတော စတုဝေသာရဇဉာဏာနိ တထာနိ အဝိတထာနိ အနညထာနိ။ ဥဒါန၊ ၅။ ၁။ ၂၃။ ဣတိဝုတ်၊ ၅။ ၁။ ၂၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၅။ ၁။ ၁၀။)

ဥပသုတ္တံသမ္ပဒါ (ထိ) [ဥပသုတ္တံ+သမ္ပဒါ] ဥပသုတ္တံသမ္ပဒါကို ပြခြင်း။ ဧဝံ အပရိမာဏကာလေ သမ္ပတံ အနညသာဓာရဏံ ဘဂဝတော ပုညဉာဏသမ္ဘာရံ ဥက္ကံသပါရမိပုတ္တံ နိရုပမံ သလ္လေခပုပ္ဖိပဒံ အနတ္တရဉာဏပုတ္တံသမ္ပဒါဒိဗုဒ္ဓါနုဘာဝံ အဇာနန္တာ။ ဥဒါန၊ ၅။ ၁။ ၂၃။ တာသု ဥပသုတ္တံသမ္ပဒါဒုတိယပဒေန သစ္စပုပ္ဖိဝေဓတ္ထေန စ သုဂတသဒ္ဓေန ပကာသိတာ ဟောန္တိ။ ဒိ၊ ၅။ ၁။ ၂၇။

မဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ သံ၊ ၅။ ၁။ ၂။ အံ၊ ၅။ ၁။ ၁၀။ (-သိ၊ ၅။ ၁။ ၁၀၅။ နေတ္ထိ၊ ၅။ ၆။)

ဥပသုတ္တံသမ္ပဒါနိမိတ္တ (န) [ဥပသုတ္တံသမ္ပဒါ+နိမိတ္တ] ဥပသုတ္တံသမ္ပဒါကို ပြခြင်း။ ဧဝံ ဝါ “ဘာဝေတဗ္ဗဘာဝိတံ၊ ပဟာတဗ္ဗ ပဟိန”န္တိ ဣမိနာ အတ္တနော ဥပသုတ္တံသမ္ပဒါနိမိတ္တေန တမူလကတ္တာ သဗ္ဗေပိ ဗုဒ္ဓဂုဏာ ကိတ္တိတာ ဟောန္တိ။ ထေရ၊ ၅။ ၁။ ၃၁၀။

ဥပသုတ္တံသမ္ပဒါနိမိတ္တ (န) [ဥပသုတ္တံသမ္ပဒါ+နိမိတ္တ] ဥပသုတ္တံသမ္ပဒါကို ပြခြင်း။ ဧဝံ ဝါ “ဘာဝေတဗ္ဗဘာဝိတံ၊ ပဟာတဗ္ဗ ပဟိန”န္တိ ဣမိနာ အတ္တနော ဥပသုတ္တံသမ္ပဒါနိမိတ္တေန တမူလကတ္တာ သဗ္ဗေပိ ဗုဒ္ဓဂုဏာ ကိတ္တိတာ ဟောန္တိ။ ထေရ၊ ၅။ ၁။ ၃၁၀။

ဥပသုတ္တံသမ္ပဒါဘိဗျဉ္ဇနက (တိ) [ဥပသုတ္တံသမ္ပဒါ+ဘိဗျဉ္ဇနက] ဥပသုတ္တံသမ္ပဒါကို ပြတတ်သော။ ဣတိ ဒေသကဒေါသဘူတာနံ ဒိဋ္ဌိစာရိတ္တသမ္ပတ္တိဒုသကာနံ အဝိဇ္ဇာတဏှာနံ အဘာဝသုစကေဟိ ဥပသုတ္တံသမ္ပဒါဘိဗျဉ္ဇနကေဟိ စ သမ္ပဒိဝိသုဒ္ဓါဘာဝေဟိ ပုရိမဝေသာရဇဉာဏသိဒ္ဓိ။ ဒိ၊ ၅။ ၁။ ၂၆။ (-သိ၊ ၅။ ၁။ ၁၂၆။ အံ၊ ၅။ ၁။ ၄၇။)

ဥပသုတ္တံသမ္ပဒါ (ပ) [ဥပသုတ္တံ+သမ္ပဒါ] မဂ္ဂဉာဏတည်း ဟူသော ပေါက်ဆိန်၊ ပေါက်ဆိန်နှင့်တူသော မဂ္ဂဉာဏ။ တဿာ အနေန ဗောဓိမဏ္ဍေဝိရိယပါဒေဟိ သီလပထဝိယံ ပတိဋ္ဌာယ သဒ္ဓါဟတ္ထေန ကမ္မက္ခယကရံ ဥပသုတ္တံသမ္ပဒါဂဟေတွာ သဗ္ဗေ အရာ ဟတာ။ ဝိ၊ ၅။ ၁။ ၁၇။ ပဋိသံ၊ ၅။ ၁။ ၁၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၅။ ၁။ ၁၉၂။ ဥပသုတ္တံသမ္ပဒါသမာဓိသီလာယံ သုနိသိတံ မဂ္ဂဉာဏသမ္ပဒါ ဂဟေတွာ။ သာရတ္ထ၊ ၅။ ၁။ ၂၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၅။ ၁။ ၂၂၁။

(-ထေရ်၊ဌ၊၁။၉။ ဝိမတိ၊၁။၄၅။ နေတ္တိ၊၃။ ၄၇။)

ဉာဏ်ဗျာ (ပ) [ဉာဏ်+ဗျာ] ဉာဏ်ဟူသော-
-ထေရ်-ရမိ-ခြင်း။ သမ္မာ ဝိမုတ္တိ ဖုသ-
တိတိ သမ္မာ ဟေတုနာ နယေန ကာရဏေန
အရဟတ္တဖလဝိမောက္ခဉာဏ်ဗျာန ဖုသတိ။
အံ၊ဌ၊၂။၁၇။ ဖဿနာတိ အဓိဂန္ဓာ “ဣဒံ
မယာ အဓိဂတ”န္တိ ပစ္စက္ခတော ဉာဏ်ဗျာန
ဖုသနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃၇။ ပစ္စက္ခတော ဉာဏ်-
ဗျာနာတိ ပစ္စက္ခတော အာရမ္မဏကရဏ-
သင်္ခါတေန ဉာဏ်ဗျာနေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၃။၂။
၅၁၀။ သန္တိဖုသနာယာတိ ဉာဏ်ဗျာန
နိဗ္ဗာနဖုသနတ္ထာယ။ မဟာနိ၊ဌ၊၃၂၇-ဂ။(-
အံ၊ဌ၊၂။၃၆၇၊၃၆၄။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၄၃၊၁၀၀။
မဟာနိ၊ဌ၊၃၇၉။)

ဉာဏ်ဗျာန (န) [ဉာဏ်+ဗျာန] ဉာဏ်ဟူသော
-ထေရ်-ရမိ-ခြင်း။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဉာဏ်ဗျာသုကာ (ထိ) [ဉာဏ်+ဗျာသုကာ] ဉာဏ်
တည်းဟူသော နိရိဒ္ဓိ၊ နိရိဒ္ဓိနှင့်တူသော ဉာဏ်။
တထာဂတနိဝေသိတန္တိ တထာဂတဿ ဉာဏ်-
ဗျာသုကာယ နိသံသိတဌာနံ။ မ၊ဌ၊၂။၁၂၁။

ဉာဏ်ဗျာန (န၊ထိ) [ဉာဏ်+ဗျာန] (၁) ဉာဏ်
ဟူသော -ထေရ်-ရမိ-ခြင်း။ (၂) ဉာဏ်
ကို-ထေရ်-ရမိ-သိရှိ-ခြင်း။ (၃) ဉာဏ်
ဖြင့်-ထေရ်-ရမိ-သိရှိ-ခြင်း။ (၄) ဖုဋ္ဌ-
ဿာတိ ဖုဋ္ဌာ အဿ။...ပရမာ သန္တိတိနိဗ္ဗာနံ။
တဉ္စိ တေန ဉာဏ်ဗျာနေန ဖုဋ္ဌ။ အံ၊ဌ၊၂။
၂၇၀။ ဣတိဝုတ်၊ဌ၊၃၅၂။ ဖုဋ္ဌဿ ပရမာ
သန္တိတိ အဿ အနေန ခိဏာသဝေန ဗုဒ္ဓေန
ပရမာ သန္တိ ဉာဏ်ဗျာနေန ဖုဋ္ဌာတိ ဝေမေတ္တ
သမ္ပန္နောဝေဒိတဗ္ဗော။ အံ၊ဌ၊၂။၂၅၃။ ဖဿိ-
တာ ဝါတိ ဉာဏ်ဗျာနာယ ဖုသိ သု ဝါ။
ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၆၄။ (-မဟာနိ၊ဌ၊၄၀၃။ မ၊
ဌ၊၃။၃၄၅။) (၂) ကထံကထိ ဉာဏ်ဗျာယ
သိက္ခေတိ ကထံကထိ ပုဂ္ဂလော သကင်္ခါ

သဝိလေခေါ သဒ္ဓေဋ္ဌကော သဝိစိကိစ္ဆော
ဉာဏာဓိဂမာယ ဉာဏ်ဗျာနာယ ဉာဏ်သန္တိ-
ကိရိယာယ၊ အဓိသိလမ္ပိ သိက္ခေယ၊ အဓိ-
စိတ္တမ္ပိ သိက္ခေယ၊ အဓိပညမ္ပိ သိက္ခေယ။
မဟာနိ၊ဌ၊၂၀၉။ ဉာဏ်ဗျာနာယာတိ ဉာဏ်-
ပဋိဝိဇ္ဇနတ္ထာယ။ အထ ဝါ ဉာဏ်ဝိဇ္ဇနတ္ထာယ။
မဟာနိ၊ဌ၊၃၁၂။ (၃) ဣဓာပိ သုတ္တေ သမ္မ-
သနစာရဝေဒနာ ကထိတာ၊ ဂါထာသု ဉာဏ်-
ဗျာနံ။ သံ၊ဌ၊၃။၁၁၅။ လောကီယလော-
ကုတ္တရေဟိ ဉာဏေဟိ ယာထာဝတော ပရိ-
ဇာနနံ ပဋိဝိဇ္ဇနံ ဉာဏ်ဗျာနံ။ သံ၊ဌ၊၂။၃၅၄။

ဉာဏ်ဗျာန (န) [ဉာဏ် + ဗျာန] ဉာဏ်တည်း
ဟူသော ကြိုး၊ ကြိုးနှင့်တူသောဉာဏ်။ မယာ
ပန ဧကစိတ္တေ မဂ္ဂင်္ဂါနိ သမောဓာနေတော
ဉာဏ်ဗျာနေန ဗဒ္ဓါ အဟောသိ ဘိသိ။
သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၃၁။

ဉာဏ်ဗျာ (တိ) [ဉာဏ်+ကတ + ဗျာ။ ကတ-
ပုဒ်ကို ချေ။] ဉာဏ်ဖြင့်-ပြုအပ်-ဖြစ်စေအပ်
-သော (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိတည်း ဟူသော)
အဆွေခင်ပွန်းရှိသော၊ သူ။ န ပြာဟုဏော
ကပ္ပမုပေတိ သင်္ခါ၊ န ဒိဋ္ဌိသာရိ နပိ ဉာဏ်-
ဗျာ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၄၂၀။ မဟာနိ၊ဌ၊၂၅၄။ နပိ
ဉာဏ်ဗျာတိ အဋ္ဌသမာပတ္တိဉာဏေန ဝါ
ပဉ္စာဘိညာဉာဏေန ဝါ တဏှာဗျာ ဝါ ဒိဋ္ဌိ-
ဗျာ ဝါ န ကရေတိ န ဇနေတိ။ မဟာနိ။
၂၅၅။ န ပိ ဉာဏ်ဗျာတိ သမာပတ္တိဉာဏာ-
ဒိဋ္ဌာ အကတတဏှာဒိဋ္ဌိဗျာ။ တတ္ထ ဝိဂ္ဂဟော
-နာပိ အဿဉာဏေန ကတော ဗျာ အတ္တိတိ
န ပိ ဉာဏ်ဗျာ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၂၇၆။ မဟာနိ၊
ဌ၊၃၂၅။

ဉာဏ်ဗျာ (န) [ဉာဏ်+ဗျာ] ဉာဏ်ဟူသော -
အား - အစွမ်း၊ ဉာဏ်အား၊ ဉာဏ်စွမ်း။
(ဘုရား၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၊ အရိယာနှင့် အချို့သော
ပုထုဇဉ်တို့၏ စွမ်းအားသတ္တိနှင့် ပြည့်စုံသော
ဉာဏ်ကို ဉာဏ်ဗျာ=ဉာဏ်အား ဟုခေါ်သည်။

ယင်းဥဏ္ဍပတို့ကား - ဒသဗလဥဏ္ဍပ၊ စတုဝေ-
သာရဇဥဏ္ဍပ၊ စတုယောနိပရိစ္ဆေဒကဥဏ္ဍပ၊
ပဉ္စဂတိပရိစ္ဆေဒကဥဏ္ဍပနှင့် ပရိသတ် ၈-ပါး၌
မတုန်လှုပ်သော ဥဏ္ဍပ၊ နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ်
ပါဠိတော် ပဌမဥဏ္ဍပထွေသုတ် (နှာ-၂၈၀-
၂၉၀) လာ ၄၄-ပါးသော ဥဏ္ဍပ၊ ဒုတိယ
ဥဏ္ဍပထွေသုတ် (နှာ-၂၉၀-၁) လာ ၇၇-ပါး
သောဥဏ္ဍပ၊ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော်လာ ၇၃-
ပါးသော ဥဏ္ဍပ၊ ဥဏ္ဍပဝိဘင်းပါဠိတော်
(အဘိဝိ၊ ၃၂၃-၃၅၈) လာ များစွာသော
ဥဏ္ဍပ၊ သီလက္ခန်ပါဠိတော် ဗြဟ္မဇာလသုတ်
(နှာ-၁၁ - ၄၁) လာ ပုဗ္ဗန္တဥဏ္ဍပစသော
အထောင်မက များစွာသော ဥဏ္ဍပတို့ဖြစ်
သည်။ အကျယ်ကို ဆိုင်ရာတို့၌ ကြည့်။ မ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၃၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၁။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၄၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၃။ မူလဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။)

ဧတ္ထာယံ ဇနော အာဝဋ္ဌော နိဝုတော
ဩဝုတော ပိဟိတော ပရိယောနဒ္ဓေါ၊ ဧတ္ထ
တဝ ဥဏ္ဍပလံ ဒဿေဟိ ပရဝါဒေသု။ မိလိန္ဒ။
၁၆၁။ ဗလပုတ္တောတိ ဒသဝိမံ ဥဏ္ဍပလံ
ပတ္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။ ထာမဗ္ဗလန္တိ ထာမ-
သခါတံ ဗလံ၊ ကာယထာမဉ္စ ဥဏ္ဍပလဉ္စာ-
တိပိ အတ္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၅၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၊၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၉။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၉၈၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၃၇၊၂၂၄၊၃၁၀။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၆။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၈၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။
၂၁၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆၊၂၂၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၁၆။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၈၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၉၁၊၁၇၀။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၂၈၊၄၅၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၄၇၊၃၉၃၊
၄၈၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၈၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၅၁၊၁၉၆၊
၃၃၅။ သာရတ္ထ၊၃။၂၁၈၊၄၄၈။ ဝိမတိ၊၁။
၁၂၁။ ဝိမတိ၊၂။၉၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၅၉၊၁၈၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၁၁၆၊
၁၇၉၊၄၇၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃၊၁၉၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။

၂၄၅။ မူလဋ္ဌ၊၂။၈၄။ မူလဋ္ဌ၊၃။၉၈။ နေတ္ထိ၊
ဋ္ဌ၊၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။)

ဥဏ္ဍပလရဟိတ (တိ) [ဥဏ္ဍပလ + ရဟိတ]
ဥဏ္ဍပအား - ဥဏ္ဍပစွမ်း - မှ ကင်းသော၊ ဥဏ္ဍ
အား - ဥဏ္ဍပစွမ်း - မရှိသော၊ သူ။ ဒုဗ္ဗလ-
ဥဏ္ဍပတိ ဥဏ္ဍပလရဟိတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၅၅။

ဥဏ္ဍပလဝိပ္ပါရ (ပု) [ဥဏ္ဍပလ + ဝိပ္ပါရ] ဥဏ္ဍ
အား - ဥဏ္ဍပစွမ်း - ၏ ပျံ့နှံ့ခြင်း။ အယမ္ပိ
ဥဘတောကောဋိကော ပဉ္စော ဂဟနတောပိ
ဂဟနတရောဗလဝတောပိ ဗလဝတရော ဂဏ္ဍိ-
တောပိ ဂဏ္ဍိတရော၊ သော တဝါနုပ္ပတ္တော၊
တတ္ထတေဥဏ္ဍပလဝိပ္ပါရံ ဒဿေဟိ မကရော
ဝိယ သာဂရဗုဒ္ဓရဂတောတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၃၃။
(-၁၄၅။)

ဥဏ္ဍပလသမန္နာဂတ (တိ) [ဥဏ္ဍပလ + သ-
မန္နာဂတ] ဥဏ္ဍပအား - ဥဏ္ဍပစွမ်း - နှင့်ပြည့်စုံ
သော၊ သူ။ ထာမသမ္ပန္နေနာတိ ဥဏ္ဍပလ-
သမန္နာဂတေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၈။

ဥဏ္ဍပလသမ္ပန္န (တိ) [ဥဏ္ဍပလ + သမ္ပန္န] ဥဏ္ဍ
အား - ဥဏ္ဍပစွမ်း - နှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။
သာမိ မယံ တုမ္မာဒိသေန ဥဏ္ဍပလသမ္ပန္နေန
အာစရိယေန ဝိနာ ဝသိတုံ န သက္ခိယာမ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၆။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၁၁။)

ဥဏ္ဍပလနုရူပ (တိ) [ဥဏ္ဍပလ + အနုရူပ]
ဥဏ္ဍပစွမ်းအား လျော်သော။ ဘဂဝတော
ဂုဏာဘိမုခံ မနသိကာရံ ပေသေသိ။ တေ
တဿ ဥဏ္ဍပလနုရူပံ အနေကကောဋိသ-
ဟဿာဥပဋ္ဌဟိ သု။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၄၂။ ယသ္မာစ
ဗုဒ္ဓါနံ ဒေသနာ နာမ ဒေသနာယ ဘာဇန-
ဘူတာနံ ပုဂ္ဂလာနံ ဥဏ္ဍပလနုရူပါ၊ န အတ္တ-
နော ဥဏ္ဍပလနုရူပါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄။ (-
ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၀၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၈။ ဝိမတိ၊၁။

ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏံ၊ တမိ ဉာဏန္တိ သမ္ပန္နော ဟောတိ
ဉာဏဂ္ဂဟဏေန တေသ္မိံ ဉာဏဘာဝဒဿနဿ
အနဓိပေတတ္တာ။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၃။ ၅။

ဉာဏဘူတ (တိ) [ဉာဏ+ဘူတ] (၁) ဖြစ်ပြီး
သောဉာဏ်ရှိသော၊ ရောက်အပ်-ရအပ်-
ပြီးသောဉာဏ်ရှိသော၊ သူ။ (၂) ဉာဏ်သ
ဘောရှိသော၊ သူ။ (၃) ဉာဏ်ဖြစ်၍ဖြစ်သော၊
သူ။ (၄) ဉာဏ်သဖွယ်ဖြစ်သော၊ ဉာဏ်နှင့်
တူသော၊ သူ။ (၅) ဉာဏ်သို့ရောက်သော၊
ဉာဏ်ကိုရသော၊ သူ။ (၆) ဉာဏ်-ဖြင့်-
ကြောင့်-ဖြစ်သော၊ သူ။

(၁) ဖြစ်ပြီးသော ဉာဏ်ရှိသော၊ ရောက်
အပ်-ရအပ်-ပြီးသော ဉာဏ်ရှိသော၊ သူ။
စက္ခုဘူတာ ဝတ ဘိက္ခဝေ သာဝကာ ဝိဟ-
ရန္တိ၊ ဉာဏဘူတာ ဝတ ဘိက္ခဝေ သာဝကာ
ဝိဟရန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၄၅-ဂ။ သံ၊ ၁။ ၄၄၇၊ ၄၅၂။
ဘဂဝါ ပန ထေရဿာနုဘာဝံ ပကာသေန္တော
“စက္ခုဘူတာ ဝတ ဘိက္ခဝေ သာဝကာ ဝိဟ-
ရန္တိ” တိအာဒိ မာဟ။ တတ္ထ စက္ခု ဘူတံ ဇာတံ
ဥပ္ပန္နံ တေသန္တိ စက္ခုဘူတာ၊ ဘူတစက္ခုကာ
ဥပ္ပန္နစက္ခုကာ စက္ခု ဥပ္ပါဒေတွာ ဝိဟရန္တိတိ
အတ္ထော။ ဒုတိယပဒေပိ ဧသေဝ နယော။ ဝိ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၇။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။

(၂) ဉာဏ်သဘောရှိသော၊ သူ။ (၃) ဉာဏ်
ဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ သူ။ (၄) ဉာဏ်သဖွယ် ဖြစ်
သော၊ ဉာဏ်နှင့်တူသော၊ သူ။ (၅) ဉာဏ်သို့
ရောက်သော၊ ဉာဏ်ကိုရသော၊ သူ။ (၆) ဉာဏ်
- ဖြင့် - ကြောင့် - ဖြစ်သော၊ သူ။ ဇာနိ
ဇာနာတိ ပဿံ ပဿတိ စက္ခုဘူတော ဉာဏ-
ဘူတော ဓမ္မဘူတော ဗြဟ္မဘူတော ဝတ္ထာ
ပတ္ထော အတ္ထဿ နိန္ဒေတာ အမတဿ ဒါတာ
ဓမ္မဿာမိ တတာဂတော။ မ၊ ၁။ ၁၅၇။ မ၊ ၃။
၂၃၅၊ ၂၆၇။ သံ၊ ၂။ ၃၁၅။ အံ၊ ၃။ ၄၄၀။ ပဋိသံ၊
၃၇၅။ မဟာနိ၊ ၁၃၀၊ ၂၇၇၊ ၃၇၈။ စူဠနိ၊ ၁၇၅။

မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၃။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀။
(၂) ဉာဏဘူတောတိ ဉာဏသဘာဝေါ။ အံ၊
ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၃၆။ ဉာဏသဘာဝေါတိ ဝိဒိတကရဏ-
ဋ္ဌေန ဉာဏသဘာဝေါ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၅၄။ (၃)
ဝိဒိတကရဏဋ္ဌေန ဉာဏဘူတော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၃၈၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၃။ စက္ခုဘူတောတိ ပညာ-
စက္ခုမယတ္တာ သတ္တေသု စ တဒုပ္ပါဒနတော
လောကဿ စက္ခုဘူတော။ ဉာဏဘူတောတိ
တေဿ စ ဝေမေဝ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မူလဋီ၊
၁။ ၁၆။ (-ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၅။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊
၂၅၆။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၂။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၆။) (၄)
ဉာဏ်ဝိယ ဘူတောတိ ဉာဏဘူတော။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၅။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၅၆။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၃၈၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၃။) (၅) ပညာစက္ခုမယတ္တာ
ဝါ သယမ္ဘူတဏေန ပညာစက္ခု ဘူတော
ပတ္ထောတိဝါ စက္ခုဘူတော။ ဉာဏဘူတောတိ
တေဿ စ ဝေမေဝ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မ၊ ဋီ၊ ၂။
၆၂။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀၆။ (-အနုဋီ၊ ၁။ ၁၈။) (၆)
ပညာစက္ခုနာ ဥပ္ပန္နတ္တာ ဝါ စက္ခုဘူတော။
ဉာဏဘူတောတိ အာဒိသုပိ ဧသေဝ နယော။
အနုဋီ၊ ၁။ ၁၈။

ဉာဏဘေဒ (ပု) [ဉာဏ+ဘေဒ] (၁) ဉာဏ်-
ဖြင့်-ကြောင့်-ပေါက်ကွဲခြင်း။ (၂) ဉာဏ်
၏-ထူးခြား-ကွဲပြား-ခြင်း။ (၁) ပဌမာ-
ဘိနိဗ္ဗိဒါတိ ပဌမော ဉာဏဘေဒေါ။...ပုဗ္ဗေ-
နိဝါသစ္ဆာဒကံ တမံ ဝိနောဒေတွာ ပုဗ္ဗေ-
နိဝါသဉာဏေန ပဌမံ ဇာယတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃။
(၂) မိလိန္ဒော ဉာဏဘေဒါယ၊ နာဂသေန-
မုပါဂမိ။ မိလိန္ဒ၊ ၉၇။

ဉာဏဘေဒတ္တ (ပု) [ဉာဏဘေဒ+အတ္တ] ဉာဏ်
၏ - ထူးခြား - ကွဲပြား - ခြင်းအကျိုး။
ခန္ဓေသု ဉာဏဘေဒတ္တံ၊ ကမတောထ ဝိသေ-
သတော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၇။
ဉာဏဘေဒတ္တန္တိ နာနပ္ပကာရံ ဉာဏပွဘေ-
ဒတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၂။

ဉာဏမတ္တ (န၊ထိ) [ဉာဏ + မတ္တ] ဉာဏ်၏ အတိုင်းအရှည်။ “အတ္ထိ ကာယော”တိ ဝါ ပနဿ သတိပစ္စုပဋ္ဌိတာ ဟောတိယာဝဒေဝ ဉာဏမတ္တာယ ပဋိဿတိမတ္တာယ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၃၂-၆။ မ၊ ၁။ ၇၁-၂၅။ ယာဝဒေဝါတိ ပယော-ဇနပရိစ္ဆေဒဝတ္ထာပနမေတိ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟော-တိ—ယာ သာ သတိ ပစ္စုပဋ္ဌိတာ ဟောတိ၊ သာ န အညဒတ္တာယ။ အထ ခေါ ယာဝဒေဝ ဉာဏမတ္တာယ အပရာပရံ ဥတ္တရတ္တရံ ဉာဏ-ပမာဏတ္တာယ စေဝ သတိပမာဏတ္တာယ စ၊ သတိသမ္ပဇညာနံ ဝုဇ္ဈတ္တာယာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၆။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၅။ ဉာဏပမာဏတ္တာ-ယာတိ ကာယာနုပဿနာဉာဏံ ပရံ ပမာဏံ ပါပနတ္တာယ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၂။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၀။ (-ဒီ၊ ၂။ ၂၃၇-၉၊ ၂၄၁-၃၊ ၂၅၁။ မ၊ ၁။ ၇၆-ဂ၊ ၈၀၊ ၉၀။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၁။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၈၆။)

ဉာဏမယ (တိ) [ဉာဏ + မယ] ဉာဏ်ဖြင့်ပြီးသော၊ ဉာဏ်ကြောင့် ဖြစ်သော။ သုခိရံ အမလံ ဝိသောဓိတံ၊ နယနံ ဉာဏမယံ မဟာမုနေ။ အပ၊ ၂။ ၇၀။ မဟာမုနေ မဟာသမဏ ဉာဏ-မယံ နယနံ ဒိဗ္ဗစက္ခု စိရကာလံ သမဓိဂတော သမ္ပတ္တော တွနန္တိ အတ္ထော။ အပ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၁။ ယတော ဒေသနာဝိလာသေန သတ္တာနံ ဉာဏ-မယံ အာလောကံ ဒေန္တိတိ အာလောကဒါ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၄၃။ အယဉ္ဇာပိ ဘဂဝတော ဝိရိ-ယဘာဝနာဗလနိဗ္ဗတ္တာ ဉာဏမယာ သောတ-ဓာတု တာဒိသာ ဝေ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၈၁။ (-မ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၆။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၊ ၄၇၂။)

ဉာဏမဟတ္တ (န) [ဉာဏ + မဟတ္တ] ဉာဏ်၏-ကြီးမား-များ-မြတ်-သည်၏အဖြစ်။ ယသ-မဟတ္တံ ဝါ ဉာဏမဟတ္တံ ဝါ ပတ္တာနံ အတ္တ-နော အာပဒဗျူနံ နာမ ပဒံ ကာရဏံ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၆၄။

ဉာဏမဟတ္တတာ (ထိ) [ဉာဏမဟတ္တ + တာ။ တာ-အနက်မရှိ။] ဉာဏ်၏-ကြီးမား-များ-မြတ်-သည်၏ အဖြစ်။ တသ္မာ ဉာဏ-မဟတ္တတာယ ဒေသနာဝိဓာနေသု ကုသလော ဒေသနာဝိလာသပုတ္တော သတ္တာ.... တထာ တထာ ဒေသနံ နိယာမေတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၄။

ဉာဏမဟန္တတာ (ထိ) [ဉာဏ + မဟန္တတာ] ဉာဏ်၏-ကြီးမား-များ-မြတ်-သည်၏ အဖြစ်။ တသ္မာ ဉာဏမဟန္တတာယ ဒေသ-နာယ သုကုသလော ယံ ယံ အင်္ဂံ လဗ္ဘတိ၊ တဿ တဿ ဝသေန.... ဒေသေသိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၃။

ဉာဏမိဿက (တိ) [ဉာဏ + မိဿက] ဉာဏ်နှင့် ရောနှောသော။ ဝေဒလ္လကထန္တိ ဝေဒပဋိ-သံယုတ္တံ ဉာဏမိဿကံ ကထံ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၇။

ဉာဏမုခ (န) [ဉာဏ + မုခ] (၁) ဉာဏ်၏ - ရှေးရှု။ - အဦး - အစ - အဝ။ (၂) ဉာဏ် ဟူသော - အဦး - အစ - ပဓာန၊ အဦး - အစ - ပဓာန - ဖြစ်သော ဉာဏ်။ (၁) အတိတံ အနာဂတံ ပစ္စုပ္ပန္နံ ဥပါဒါယ သဗ္ဗေ ဓမ္မာ သဗ္ဗာကာရေန ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော ဉာဏ-မုခေ အာပါထံ အာဂစ္ဆန္တိ။ ပဋိသံ၊ ၃၇၅။ မဟာနိ၊ ၁၃၈၊ ၂၇၇၊ ၃၇၈။ စူဠနိ၊ ၁၇၅။ ဉာဏ-မုခေတိ ဉာဏာဘိမုခေ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၆။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၅၇။ ယဿ ဉာဏမုခေ အဝိဇ္ဇာ-လင်္ဂီ ပတတိ၊ တဿ နိဗ္ဗာနသမ္မာပကံ ဉာဏ-ဂမနံ ပစ္ဆိဇ္ဇတိ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၃၇။ ဉာဏမုခေတိ-ဝိပဿနာ ဉာဏဝိထိယံ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၀၆။ (-မ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၁။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၈၁။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၇။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၈၄။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၄၊ ၄၉။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၁။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၅၀၁။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၆။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၈။ မဟာနိ၊ ၄။ ၅။ ၂၇၃-၆-၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၅။ ဝဇီရ၊ ၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။

၃၀၁။ ဒီ၊ဋီ၊ဝါ၊၁၃၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၇၉။မ၊
 ဋီ၊ဝါ၊၅၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၈၈။ အံ၊ဋီ၊ဝါ၊၁၆၇၊၂၈။
 အံ၊ဋီ၊၂။၂၁၇။ အနုဋီ၊ဝါ၊၅၃၊၁၁၀။ အနုဋီ၊၃။
 ၁၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၇၆၊၃၄၄။ (၂) တထာ
 ဟိဈာနံ “ဒန္တာဘိညံ ခိပ္ပါဘိညံ”န္တိ ဉာဏ-
 မုခေန နိဒ္ဒိဋ္ဌံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ဝါ၊၁၅၀။

ဉာဏမူလက (တိ) [ဉာဏ + မူလ + က] ဉာဏ်
 လျှင်အကြောင်းရင်းရှိသော(သမာဓိ)။ (က)
 ဥပစာရ ဉာဏ်လျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော။
 (ခ) ပဋိသန္ဓေဉာဏ်လျှင် အကြောင်းရင်း
 ရှိသော။ (က၊ခ) သဗ္ဗော သမာဓိ ဉာဏမူလ-
 ကော ဉာဏပဗ္ဗင်္ဂမော ဉာဏာနုပရိဝတ္တိ။
 နေတ္တိ။၁၅။ ပုဗ္ဗဘာဂပညာယ ဉာဏမူလ-
 ကော။... အထ ဝါ ပုဗ္ဗဘာဂပညာယဉာဏမူ-
 လကော။ ဥပစာရပညာယ ဝါ ဉာဏမူလ-
 ကော။ နေတ္တိ၊ဋီ၊၇၂။ ဉာဏမူလကောတိ
 ကောဝဇ္ဇနဝိထိ နာနာဝဇ္ဇနဝိထိသု ပဝတ္တံ
 ဥပစာရဉာဏမူလကော။ အထ ဝါ နာနာဝဇ္ဇ-
 နုပစာရဉာဏံ ဝါ ပဋိသန္ဓိဉာဏံ ဝါ မူလံ
 အဿာတိဉာဏမူလကော။ သဗ္ဗံ ဝါ ဥပစာရ-
 ဉာဏံ မူလံ အဿာတိ ဉာဏမူလကော။
 နေတ္တိဝိ၊၁၀၃-၄။

ဉာဏမောက္ခ (တိ) [ဉာဏ + မောက္ခ] ဉာဏ်ဖြင့်
 လွတ်သော၊ ဉာဏ်ဖြင့်သာလျှင်-ပြတ်-ပြေ-
 သော (အနှောင်အဖွဲ့)။ ဆိဇ္ဇမာနံ ပနောတံ
 ဉာဏေနော ဆိဇ္ဇတိ၊ န အညေနာတိ “ဉာဏ-
 မောက္ခံ ဗန္ဓနံ”န္တိပိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ဋီ၊၃။၁၁၄။
 ဉာဏမောက္ခံ ဗန္ဓနန္တိ ဉာဏေန မုစ္စနံ ဗန္ဓနံ။
 သံ၊ဋီ၊၂။၃၅၀။

ဉာဏမ္ပ (န) [ဉာဏ + အမ္ပ] ဉာဏ်တည်းဟူသော
 -ရေစင်-ရေသန့်၊ ရေစင် - ရေသန့်-နှင့်
 တူသောဉာဏ်။ ယသ္မာ သော ဣဓေဝ အတ္တ-
 ဘာဝေ ဉာဏမ္ပနာ သဗ္ဗဒိဋ္ဌိဂတံ အဓောသိ။
 မဟာနိ၊ဋီ၊၁၈၄။ (- သာရတ္ထ၊၁။၁၇။ ဝိမတိ၊
 ၁။၅။)

ဉာဏမ္ပနိဒ္ဒေါတမလာသဝ (တိ) [ဉာဏမ္ပ + နိ-
 ဒ္ဒေါတ + မလ + အာသဝ] (အရဟတ္တမဂ်)
 ဉာဏ်တည်းဟူသော ရေစင်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့
 ဆေးကြောသုတ်သင် အပ်ပြီးသော ရာဂအစ
 ရှိသော အညစ်အကြေး၊ အာသဝေါတရား
 ရှိသော၊ ရာဂစသော အညစ်အကြေး၊ အာ-
 သဝေါတရားတို့ကို အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် ရေစင်
 ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ဆေးကြောသုတ်သင်ပြီးသော၊
 သူ။ ကာမဉ္စ ပုဗ္ဗာစရိယာသဘေဟိ ဉာဏမ္ပနိ-
 ဒ္ဒေါတမလာသဝေဟိ။ ဝိ၊ဋီ၊၁။၂။ အဂ္ဂမဂ္ဂ-
 ဉာဏသင်္ခါတေန အမ္ပနာ သလိလေန နိဒ္ဒေါ-
 တာနိ နိဿေသတော အာယတိ* အနုပုတ္တိ-
 ဓမ္မတာပါဒနေန ဓောတာနိ ဝိက္ခာလိတာနိ
 ဝိသောဓိတာနိ ရာဂါဒိနိ တီဏိ မလာနိ
 ကာမာသဝါဒယော စ စတ္တာရော အာသဝါ
 ယေဟိ တေ ဉာဏမ္ပနိဒ္ဒေါတမလာသဝါ၊
 တေဟိတိအတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၇။ (-ဝိမတိ၊
 ၁။၅။)

ဉာဏရတန (န) [ဉာဏ + ရတန] ဉာဏ်တော်
 တည်းဟူသောရတနာ၊ ဉာဏ်တော်ရတနာ။
 ဝေမေဝတထာဂတဿ ဓာတု စ ဉာဏရတနဉ္စ
 ပံစယော ဟောတိ တိဿန္တံ သမ္ပတ္တိနံ ပဋိ-
 လာဘာယ။ မိလိန္ဒ။၁၀၅။ (- ၁၀၇၊၁၅၈၊
 ၃၂၂။)

ဉာဏရတနာရမ္မဏ (န) [ဉာဏရတန + အာရမ္မဏ]
 ဉာဏ်တော်ရတနာကို အာရုံပြုခြင်း။ တထာ-
 ဂတဿ ဉာဏရတနာရမ္မဏေန သမ္မာပဋိပတ္တိ*
 သေဝန္တာ တိဿော သမ္ပတ္တိယော ပဋိလဘန္တိ။
 မိလိန္ဒ။၁၀၃။

ဉာဏရသိသမ္မဿ (ပ) [ဉာဏ + ရသိ + သမ္မဿ]
 ဉာဏ်တော်အရောင်ဖြင့် တွေ့ထိခြင်း။ သုဝိက-
 သိတစိတ္တသန္တာနောတိ သာတိသယံ ဉာဏ-
 ရသိသမ္မဿေန သုဠု သမ္ပဒေဝ သမ္ပုလ္လစိတ္တ-
 သန္တာနော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၅၆။

ဉာဏရဟိတ (တိ) [ဉာဏ+ရဟိတ] ဉာဏ်မှကင်းသော၊ ဉာဏ်မရှိသော။ “သဗ္ဗံ ဝစီကမ္ပံ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော ဉာဏပုဗ္ဗင်္ဂံ ဉာဏာနုပရိဝတ္တိ” တိ ဝစနတော သဗ္ဗာပိ ဘဂဝတော ဒေသနာ ဉာဏရဟိတာ နတ္ထိ။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၁။ ၁၃၇။ (- ဒီ၊ ဇီ၊ ၂။ ၈၁။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၃။ ၂၀၂။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၈၆။ မ၊ ဇီ၊ ၂။ ၇၂။ မ၊ ဇီ၊ ၃။ ၂၀၀။)

ဉာဏရဟိတစိတ္တ (န) [ဉာဏရဟိတ + စိတ္တ] ဉာဏ်ကင်းသော - ဉာဏ်မရှိသော - စိတ်။ တဿ ဟိ ပရိကမ္ပဿ သုဂုဏဘာဝတော အနုယုတ္တဿ တတ္ထ အာဒရာကရဏေန သိယာ ဉာဏရဟိတစိတ္တံ။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၃။ ၂၀၂။

ဉာဏရုစိ (ထိ) [ဉာဏ+ရုစိ] ဉာဏ်တော်၏ တင့်တယ်ခြင်း။ အစွရုစိတံ အတ္တနော ကာယရုစိယာ ဉာဏရုစိယာ စ သဒေဝကံ လောကံ အတိက္ကမိတော ရုစိ သောဘိ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၁။

ဉာဏလက္ခ (န) [ဉာဏ + လက္ခ] ဉာဏ်၏ - အမှတ်အသား - အရေအတွက်။ လက္ခေ။ ပ။ ဘဝိဿတိတိ လက္ခေ ဉာဏလက္ခေ ဉာဏဿ ကေသိံ ကလေ။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၄။

ဉာဏလက္ခဏ (န) [ဉာဏ+လက္ခဏ] ဉာဏ်၏ - သဘော - လက္ခဏာ၊ အာရုံကို မှန်စွာသိခြင်းသဘော။ ဧဝံ သန္တေပိ ဇာနတောတိ ဉာဏလက္ခဏံ ဥပါဒါယ ပုဂ္ဂလံ နိဒ္ဒိသတိ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၆၅။ ဉာဏလက္ခဏန္တိ ဉာဏဿ သဘာဝံ၊ ဝိသယဿ ယထာသဘာဝါဝဗောနေန္တိ အတ္ထော။ မ၊ ဇီ၊ ၁။ ၁၄၆။ (- သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၉။ မ၊ ဇီ၊ ၁။ ၁၄၇။ သံ၊ ဇီ၊ ၂။ ၆၃။)

ဉာဏလက္ခဏကိရိယာ (ထိ) [ဉာဏ+လက္ခဏ+ကိရိယာ] သိခြင်း၊ မှတ်ခြင်းကိရိယာ။ “အဘိညာတာ အဘိလက္ခိတာ” တိ ဧတ္ထ ဉာဏလက္ခဏကိရိယာနံ သုပါကဋ္ဌတ္တာ ဝိသေသံ။

သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၂။ (- ဒီ၊ ဇီ၊ ၁။ ၂၇။ သီ၊ ဇီ၊ သစ်၊ ၁။ ၉၅။)

ဉာဏလက္ခဏကိရိယာဝိသေသက (တိ) [ဉာဏလက္ခဏကိရိယာ+ဝိသေသက] သိခြင်း၊ မှတ်ခြင်းကိရိယာကိုအထူးပြုတတ်သော။ “အဘိညာတာ အဘိလက္ခိတာ” တိ စ ဉာဏလက္ခဏကိရိယာဝိသေသကော အဘိသဒ္ဓေါတိ။ အနု၊ ဇီ၊ ၁။ ၂၁။

ဉာဏဝဇီရ (ပု၊ န) [ဉာဏ + ဝဇီရ] ဉာဏ်တည်းဟူသော ဝဇီရစိန်လက်နက်၊ ဝဇီရစိန်လက်နက်နှင့်တူသောဉာဏ်(ဝိပဿနာဉာဏ်၊ မဂ်ဉာဏ်)။ တေစတ္တာလီသံ ဗောဓိပက္ခိယာ ဓမ္မာ ဉာဏဝဇီရံ မောဟဇာလပ္ပဒါလနံ။ နေတ္ထိ၊ ၉၃။ ဉာဏဝဇီရန္တိ ဝဇီရူပမဉာဏံ။ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော သမာပဇ္ဇိတော တေဇေတော တိက္ခသဘာဝံ အာပါဒိတံ ဝိပဿနာဉာဏံ မဂ္ဂဉာဏဉ္စ ဉာဏဝဇီရံ။ နေတ္ထိ၊ ဌ၊ ၁၉၆။ (- ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၅။ နေတ္ထိဝိ၊ ၂၆၁။)

ဉာဏဝဇီရနိပါတန (တိ) [ဉာဏဝဇီရ+နိပါတန] ဉာဏ်တည်းဟူသော ဝဇီရစိန်လက်နက်ကို ကျရောက်စေတတ်သော(တရား)။ ဝိညာဏာနံ ပရိဂ္ဂဟေ၊ ဉာဏဝဇီရနိပါတနော။ ထေရ၊ ၂၈၆။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၃။ ဉာဏဝဇီရနိပါတနောတိ ဉာဏဝဇီရဿ နိပါတော၊ ဉာဏဝဇီရံ နိပါတေတော တေသံ ပဒါလေတာ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၀၄။

ဉာဏဝဇ္ဇ (တိ) [ဉာဏ+ဝဇ္ဇ] ဉာဏ်သည် - ပယ်သတ် - ဖျက်ဆီး - အပ်သော(က်)။ ဉာဏဝဇ္ဇကမ္ပံ ဉာဏဖဿေန ဖုသိတော ဖုသိတော ခယံ ဂမေတိ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆၇။

ဉာဏဝတ္ထု (န) [ဉာဏ + ဝတ္ထု] (၁) ဉာဏ်ဟူသောအကြောင်း။ (၂) ဉာဏ်၏အကြောင်း။ (၃) ဉာဏ်၏-မှီရာ-တည်ရာ။ (၄) ဉာဏဝတ္ထုနီ (သံ၊ ၁။ ၂၈၈) တိ စေတ္ထ ဉာဏ-

မေဝ ဥပဇ္ဈိတံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သံဠု၊ ၂။ ၆၂။
 ဥပဇ္ဈိတံ ဥပဇ္ဈိတံ သမ္ပတ္တိနံ ကာရဏဘာ-
 ဝတော။ သံဠု၊ ၂။ ၇၇။ ဥပဇ္ဈိတံ (အဘိ၊
 ဝိ။ ၃၂၃) တံ ဧတ္ထ ပန ဥပဇ္ဈိတံ တံ ဝတ္ထု
 စ နာနပ္ပကာရနံ သမ္ပတ္တိနံ ဥပဇ္ဈိတံ။
 အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၉။ (- ဒိ၊ ၄။ ၃။ ၅၈၁၇၂။
 အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၃။ ပဋိသံဠု၊ ၂။ ၂၅၀-၁။ ၂-
 ဒါနံ၊ ၄။ ၃၀၅။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၆။ စရိယာ၊ ၄။
 ၈။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၁။ ဒိ၊ ၄။ ၃။ ၅၄၅။ မ၊ ၄။
 ၁။ ၈။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁။ မူလ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၄၄။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၉။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂။ ၂။ ၁။) (၂)
 “ကေဝိဓေန ဥပဇ္ဈိတံ၊ ဒုဝိဓေန ဥပဇ္ဈိ-
 တံ” တိ အာဒိသု ကောဠာသော ဝိဓာ-
 နာမ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၃၄၃။ ဥပဇ္ဈိတံ ဝိ-
 ရဿ ပုရိမဉာဏံ ဝတ္ထု ကာရဏန္တိ ဥပဇ္ဈိတံ။
 အနု၊ ၄။ ၁။ ၁၅၃။ (၃) ဩကာသဋ္ဌေန ဥပဇ္ဈိ-
 တံ ဝတ္ထု တံ ပိ ဥပဇ္ဈိတံ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၉။
 (- အနု၊ ၄။ ၂။ ၁၉၈။)

ဥပဇ္ဈိတသေနာ (ထိ) [ဥပဇ္ဈိတံ + ဒေသ-
 နာ] ဥပဇ္ဈိတံ တရားတော်။ တံ သုဏာ-
 ထာတံ တံ ဥပဇ္ဈိတသေနံ သုဏာထ။
 သံဠု၊ ၂။ ၆၂။

ဥပဇ္ဈိတနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဥပဇ္ဈိတံ + နိဒ္ဒေသ]
 ဥပဇ္ဈိတံကို အကျယ် ညွှန်ပြရာ စကား။
 ဒုဝိဓေန ဥပဇ္ဈိတနိဒ္ဒေသေ စတုသု ဘူမိသု
 ကုသလေတိ သေက္ခပုထုဇ္ဇနာနံ စတုဘူမက-
 ကုသလပညာ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၁။

ဥပဇ္ဈိတဝိဘင်္ဂ (ပု) [ဥပဇ္ဈိတံ + ဝိဘင်္ဂ] ဥပဇ္ဈိ-
 တံကို ခွဲခြမ်း ဝေဖန်ရာစကား။ ဥပဇ္ဈိ-
 တံဝိဘင်္ဂ။ အညာနိပိတံ ဧတေန ဥပဇ္ဈိ-
 တံဝိဘင်္ဂေ ကေကာဒိဝသေန ဝုတ္တာနိ။ မ၊
 ၄။ ၂။ ၁၉။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၇၄။)

ဥပဇ္ဈိတသုတ္တ (န) [ဥပဇ္ဈိတံ + သုတ္တ] ဥပဇ္ဈိ-
 တံသုတ်။ (က) အိုခြင်း သေခြင်း ‘ဇရာ-

မရဏ’ ဌံ သိသောဉာဏ်။ အိုခြင်း သေခြင်း၏
 ဖြစ်ပေါ်ကြောင်းတရား ‘ဇရာမရဏသမုဒယ’
 ဌံ သိသောဉာဏ်။ အိုခြင်း သေခြင်း၏ ချုပ်ရာ
 ‘ဇရာမရဏနိရောဓ’ ဌံ သိသောဉာဏ်။ အိုခြင်း
 သေခြင်း၏ ချုပ်ရာသို့ ရောက်ကြောင်း
 အကျင့် ‘ဇရာမရဏနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါ’ ဌံ
 သိသောဉာဏ်အားဖြင့် ဇရာမရဏဌံ ဉာဏ် ၄-
 ပါး၊ ဤနည်းတူ—ဇာတိ၊ ဘဝ၊ ဥပါဒါန်၊
 တဏှာ၊ ဝေဒနာ၊ ဖဿ၊ သဠာယတန၊ နာမ-
 ရူပ၊ ဝိညာဉ်၊ သင်္ခါရတို့၌လည်း ဉာဏ် ၄-ပါးစီ
 အားဖြင့် ၄၄-ပါးသော ဉာဏ်တို့ကို ဟောပြ-
 သောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ နိဒါနဝဂ္ဂသံ-
 ယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၄-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်၊ သံ၊ ၁။
 ၂၈၈။

(ခ) ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌ ပဋိသန္ဓေနေရမှု
 ကြောင့် အိုမှု သေမှု ဖြစ်ရ၏ဟု သိသောဉာဏ်။
 ပဋိသန္ဓေနေရမှု မရှိခဲ့သော် အိုမှု သေမှုမရှိဟု
 သိသောဉာဏ်။ အတိတ်ကာလ၌လည်း ပဋိ-
 သန္ဓေနေရမှုကြောင့် အိုမှု သေမှု ဖြစ်ခဲ့ရ၏ဟု
 သိသောဉာဏ်။ ပဋိသန္ဓေနေမှု မရှိသော် အိုမှု
 သေမှုမရှိဟု သိသောဉာဏ်။ အနာဂတ်ကာလ
 ၌လည်း ပဋိသန္ဓေနေမှု အိုမှု သေမှု ဖြစ်လတ္တံ့
 ဟု သိသောဉာဏ်။ ပဋိသန္ဓေနေမှုမရှိခဲ့သော်
 အိုမှု သေမှု မရှိဟု သိသောဉာဏ်။ ဖြစ်ပေါ်
 လာသည့် ဓမ္မဌိတိဉာဏ်သည်လည်း ကုန်ခြင်း
 သဘောရှိ၏၊ ပျက်ခြင်းသဘောရှိ၏၊ ကင်း
 ပြတ်ခြင်းသဘောရှိ၏၊ ချုပ်ခြင်းသဘောရှိ၏၊
 ဟု သိသောဉာဏ်အားဖြင့် ဇရာမရဏဌံ ဉာဏ်
 ၇-ပါး၊ ဤနည်းတူ—ဇာတိ၊ ဘဝ၊ ဥပါဒါန်၊
 တဏှာ၊ ဝေဒနာ၊ ဖဿ၊ သဠာယတန၊ နာမ-
 ရူပ၊ ဝိညာဉ်၊ သင်္ခါရတို့၌လည်း ဉာဏ် ၇-ပါးစီ
 အားဖြင့် ၇၇-ပါးသော ဉာဏ်တို့ကို ဟောပြ-
 သောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ နိဒါနဝဂ္ဂ-
 သံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၄-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်၊
 သံ၊ ၁။ ၂၉၀။

ဥဏဝန္တတရ (တိ) [ဥဏဝန္တ+တရ] ဉာဏ်ရှိသူတို့ထက်အထူးသဖြင့် ဉာဏ်ရှိသော၊ အလွန်ဉာဏ်ရှိသောသူ။ ပုတ္တော မေ ပဏ္ဍိတော မယာ ဥဏဝန္တတရော။ ဇာ၊ဌ၊၅။၆။

ဥဏဝန္တတာ (ထိ) [ဥဏဝန္တ+တာ] ဉာဏ်-ပညာ-ရှိသည်၏ အဖြစ်။ အတ္တနော ဥဏဝန္တတာယ ဥပါယကောသလ္လေန “အဟံ ဝဇ္ဇပ္ပတ္တဘာဝေန န တံ ဝန္တမိ”တိ ဝဒန္တော ဂါထာဒွယမာဟ။ ဇာ၊ဌ၊၇။၂၂။ (- ခုဒ္ဒက၊ဌ၊၂၄။ ဣတိဝုတ်၊ဌ၊၂၂၄။)

ဥဏဝန္တ (တိ) [ဥဏ+ဝန္တ] ဉာဏ်-ပညာ-ရှိသောသူ။ ဗောဓိတိ ဉာဏံ၊ ဗောဓိမာ သတ္တော ဗောဓိသတ္တော၊ ဥဏဝါ ပညဝါ ပဏ္ဍိတောတိ အတ္တော။ သံ၊ဌ၊၂။၂၀။ (- အပါ၊ဌ၊၁။၃၁၆၊၃၂၂။ စူဠနိ၊ဌ၊၂၆။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂၇၁။ ဝဇ္ဇိ၊ဌ၊၃၃၁။ ကင်္ခါ၊ဌ၊ဟောင်း။ ၉၉။ ကင်္ခါ၊ဌ၊သစ်။၁၉၄။ အံ၊ဌ၊၂။၂၀၂။)

ဥဏဝရ (တိ) [ဥဏ+ဝရ] မြတ်သောဉာဏ်၊ ဉာဏ်မြတ်။ အသင်္ခေယံ ဉာဏဝရံ၊ ဝိမုတ္တိပိ အနုပမာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၃၈။ ဉာဏဝရန္တိ သဗ္ဗညုတဉာဏံ၊ အသာဓာရဏဉာဏာနိ ဝါ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၂၂။ (-အပါ၊၂။၁၄၇။ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၄၁။ အပါ၊ဌ၊၂။၂၅၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ၊၂၂၉။)

ဥဏဝရပုဇ္ဇောတ (ပု) [ဥဏဝရ+ပုဇ္ဇောတ] ဉာဏ်မြတ်တည်းဟူသော ဆီမီးတိုင်။ သောတဝါနုပ္ပတ္တော၊ ဆိန္ဒု ဝိမတိပထံ၊ ဓာရေဟိ ဉာဏဝရပုဇ္ဇောတန္တိ။ မိလိန္ဒ။၁၂၇။

ဥဏဝရရတနာကရ (တိ) [ဥဏ+ဝရ+ရတန+အာကရ] မြတ်သောဉာဏ်တည်း ဟူသော ရတနာ၏ တည်ရာဖြစ်သော၊ ဉာဏ်တည်း ဟူသော မြတ်သောရတနာ၏ တည်ရာဖြစ်သော။ ယောဂါဝစရာနံ ဉာဏဝရရတနာကရဘူတံ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၈။ မဟာနိ၊ဌ၊၈။

ဥဏဝရဝိဇ္ဇာဇာလပရိဝေဌိတ (တိ) [ဥဏဝရ+ဝိဇ္ဇာ+ဇာလ+ပရိဝေဌိတ] ဉာဏ်မြတ်တည်း ဟူသော လျှပ်စစ်နှယ်ကွန်ရက်ဖြင့်-ရှက်သန်း-ရစ်ပတ်-အပ်သော။ မရရဂီရဂဇ္ဇိတေန ဉာဏဝရဝိဇ္ဇာဇာလပရိဝေဌိတေန ကရုဏာ-ဇလဘရိတေန မဟတာ ဓမ္မာမတမေသေန သကလလောကမဘိတပ္ပယန္တော။ မိလိန္ဒ။၂၀။

ဥဏဝရသတသလာကာလင်္ကတ (တိ) [ဥဏဝရ+သတသလာက+အလင်္ကတ] ဉာဏ်မြတ်တည်းဟူသော အရာမကသော ခရိုင် (ဝါးခြမ်းစိတ်) တို့ဖြင့် တန်းဆာဆင်အပ်သော။ မဟတိ မဟာယသသိရိဟရံ ခန္တိ ထိရသာရဒဏ္ဍံ ဉာဏဝရသတသလာကာလင်္ကတံ ဥဿာပေတိ အဂ္ဂဝရဝိမုတ္တိပဏ္ဍရဝိမလသေတစ္ဆတ္တံ။ မိလိန္ဒ။၂၂။

ဥဏဝသိဘာဝ (ပု) [ဥဏ+ဝသိ+ဘာဝ] ဉာဏ်၌ အလေ့အလာရှိသည်၏အဖြစ်။ တေန ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏေ အတ္တနော ဉာဏဝသိဘာဝံ ဒီပေတိ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၃၇၁။

ဥဏဝဋ္ဌေ (န) [ဥဏ+ဝဋ္ဌေ] ဉာဏ်တည်း ဟူသော ခြေရာ၊ ဉာဏ်ခြေရာ၊ဉာဏ်ဖြင့် နင်းသွားရာ။ ဣဒမ္ပိ တထာဂတဿ ဉာဏပဒံ ဉာဏဝဋ္ဌေ ဉာဏေန အက္ကန္တဋ္ဌာနန္တိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဌ၊၂။၁၂၁။ ဉာဏံ ဝဋ္ဌေတိ တ္ထောတိ ဉာဏဝဋ္ဌေ။ မ၊ဌ၊၂။၁၆၂။

ဥဏဝါတ (ပု) [ဥဏ+ဝါတ] ဉာဏ်တည်း ဟူသော လေ။ ယသ္မာ သော ဣဓေဝ အတ္တဘာဝေ ဉာဏဝါတေန သဗ္ဗံ ဒိဋ္ဌိဂတံ အဓောသိ ပဗဟိ ဝိနောဒေသိတိ အရဟတ္တနိက္ခုဋေန ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၂၃၉။

ဥဏဝါဒ (ပု) [ဥဏ+ဝါဒ] (၁) သိ၏ဟု ပြောဆိုခြင်း၊ သိ၏ဟူသောစကား။ (တိ) (၂) သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကိုဝန်ခံ ပြောဆိုသော၊

သူ။ (၁) သော ခေါ် အဟံ ဘိက္ခုဝေ တာဝ-
 တကေနဝ ဩဠပဟတမတ္တေန လပိတလာ-
 ပနမတ္တေန ဉာဏဝါဒဉ္စ ဝဒါမိ ထေရဝါဒဉ္စ။
 မ၊၁။၂၂၀-၂။ ဉာဏဝါဒဉ္စိ ဇာနာမိတံ ဝါဒိ။
 မ၊၁။၂၂၇။ ဇာနာတိတံ ဉာဏော၊ ဉာဏော-
 တိ ဝါဒေါ ဉာဏဝါဒေါ၊ တံ ဉာဏဝါဒိ။ မ၊၁။
 ၂၂၁၂။ (-မ၊၂။၂၂၀-၁။၄၂၇-ဂ။ အံ၊၃။
 ၂၇၉။ အံ၊၁။၃။၃၀၀။) (၂) သမဏောပိ
 ဂေါတမော ဉာဏဝါဒေါ၊ အဟမိ ဉာဏဝါဒေါ။
 ဉာဏဝါဒေါ ခေါ ပန ဉာဏဝါဒေန အရဟတံ
 ဥတ္တရိမနဿဓမ္မာ ဣဒ္ဓိပါဠိဟာရိယံ ဒဿေတံ။
 ဒီ၊၃။၉။၁၀-၄-၅။ ဉာဏဝါဒေနာတံ ဉာဏဝါ-
 ဒေန သဒ္ဓိံ။ ဒီ၊၁။၃။၁။ “အဟံ သဗ္ဗံ ဇာနာ-
 မိ”တိ ဝေ သဗ္ဗညုတဉာဏံ ဝဒတိ ပဋိဇာနာ-
 တိတံ ဉာဏဝါဒေါ၊ တေန မယာ ဉာဏဝါဒေန
 သဒ္ဓိံ။ ဒီ၊၁။၃။၂။ (-အံ၊၃။၂၂၆။)

ဉာဏ်ဝိနိစ္ဆယ (ပု) [ဉာဏ+ဝိနိစ္ဆယ] ဆုံးဖြတ်
 တတ်သော ဉာဏ်။ တတ္ထ “သုခဝိနိစ္ဆယံ ဇညာ၊
 သုခဝိနိစ္ဆယံ ဥတှာ အဇ္ဈတ္တံ သုခမနုယုဇ္ဇေ-
 ယျာ”တိ အယံ ဉာဏ်ဝိနိစ္ဆယော။ ဒီ၊၁။၂။
 ၇၉။ အံ၊၁။၃။၂၇၄။ အံ၊၁။၃။၂၇၄။ ပဋိ-
 သံ၊၁။၁။၁၁၂။ သာရတ္ထ၊၃။၄၇၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၃။၁။၄၂၅။)

ဉာဏ်ဝိနန္ဒနတ္ထ (ပု) [ဉာဏ+ဝိနန္ဒန+အတ္ထ] ဉာဏ်
 ကို ရခြင်းအကျိုး။ အထ ဝါ ဉာဏ်ဝိနန္ဒနတ္ထာ-
 ယ။ မဟာနိ၊၁။၃။၂။

ဉာဏ်ဝိပုလသပ္ပဘာသ (တိ) [ဉာဏ + ဝိပုလ +
 သပ္ပဘာသ] ဉာဏ်၏ပြန့်ပြောသော အရောင်
 ရှိသော၊ ပြန့်ပြောသော ဉာဏ်ရောင်ရှိသော၊
 သူ။ ဝေမေဝ ခေါ မဟာရာဇ ဇောတိပါလော
 မာဏဝေါ ပုညဝါ သဒ္ဓေါ ဉာဏ်ဝိပုလသပ္ပ-
 ဘာသော အဿဒ္ဓေ အပ္ပသန္နေ ကုလေ ပစ္စာ-
 ဇာတော။ မိလိန္ဒ။ ၂၁၇။

ဉာဏ်ဝိပယုတ္တ (တိ) [ဉာဏ+ဝိပယုတ္တ] ဉာဏ်နှင့်
 မယှဉ်သော၊ ဉာဏ်ကင်းသော၊ ဉာဏ်ဝိပ-

ယုတ်ဖြစ်သော။ ယသ္မိံ သမုယေ ကာမာဝစရံ
 ကုသလံ စိတ္တံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ သောမနဿ-
 သဟဂတံ ဉာဏ်ဝိပယုတ္တံ။ အဘိ၊ဓ။၃။
 ဉာဏေန ဝိပယုတ္တဉ္စိ ဉာဏ်ဝိပယုတ္တံ။ အဘိ၊ဠ၊
 ၁။၂၀၀။တထာ ဉာဏ်ဝိပယုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၇၃။
 ဉာဏေန ဝိပယုတ္တံ ဝိရဟိတဉ္စိ ဉာဏ်ဝိပယုတ္တံ။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၁၆။ (-အဘိ၊က။၃၂၇-ဂ။
 ပဋိသံ၊ ၂။၆၉၊ ၂၇၀။ ဒီ၊၁။၃။၁၇၀။ သံ၊၁။၂။
 ၁၀၆။ အဘိ၊ဠ၊၁။၁၀၅၊ ၂၅၇၊ ၄၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၂။၁၇၇။ ခုဒ္ဒက၊၁။၂၇။ ဣတိဝုတ်၊၁။၁၉၅။
 နေတ္တိ၊၁။၁၇၅။ သံ၊၁။၂။၂၃၇။ အံ၊၁။၁။
 ၁၀၆။ အံ၊၁။၂။၂။ မူလ၊၁။၁။၂၇၊ ၆၄၁၊ ၂၇။
 အနု၊၁။၂။ အနု၊၁။၂။)

ဉာဏ်ဝိပယုတ္တကုသလ (န) [ဉာဏ်ဝိပယုတ္တ +
 ကုသလ] ဉာဏ်နှင့်မယှဉ်သောကုသိုလ်(စိတ်)။
 ဝေမေဝ ပုထုဇ္ဇေနော အကုသလစိတ္တေန ဝါ
 ဉာဏ်ဝိပယုတ္တကုသလေန ဝါ စက္ခုသမ္ပဒါဒိ-
 ဝိရဟိတံ ဝိရူပံ သမုဋ္ဌာပေတိ။ သံ၊၁။၂။၃၀၀။
 (-အဘိ၊ဠ၊၁။၄၄၂။)

ဉာဏ်ဝိပယုတ္တကုသလကိရိယ (ထိ၊န) [ဉာဏ်ဝိပု-
 ယုတ္တ + ကုသလ + ကိရိယ] ဉာဏ်နှင့်မယှဉ်
 သော ကုသိုလ်၊ ကိရိယာ။ ရူပါဝစရာရူပါ-
 ဝစရလောကုတ္တရပညတ္တိယော ကာမာဝစရ-
 ဝိပါကေဟိ လောကုတ္တရာ ကာမာဝစရတော
 ဉာဏ်ဝိပယုတ္တကုသလကိရိယေဟိ အကုသ-
 လေဟိ စ အဝိညေယျာတိ ယောဇေတဗ္ဗံ။
 အနု၊၁။၁၇၃။

ဉာဏ်ဝိပယုတ္တစိတ္တ (န) [ဉာဏ်ဝိပယုတ္တ + စိတ္တ]
 ဉာဏ်နှင့်မယှဉ်သောစိတ်၊ ဉာဏ်ဝိပယုတ်စိတ်။
 ဉာဏ်ဝိပယုတ္တစိတ္တေန ဝိရမန္တဿ ဒွိမူလာနိ။
 ဒီ၊၁။၃။၂၃၄။ (-မ၊၁။၁။၂၀၇-၉။ သံ၊၁။
 ၁။၂၆။ သံ၊၁။၂။၁၄၀။ အဘိ၊ဠ၊၁။၁၄၇။
 အဘိ၊ဠ၊၂။၃၆၇။ အဘိ၊ဠ၊၃။၂၂၅။ ပဋိသံ၊
 ၁။၂၀၉။ ဣတိဝုတ်၊၁။၁၉၆။ မ၊၁။၃။၁၆။

သံ၊ဋီ၊၂။၂၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၇၅။
၁၆၁။)

ဉာဏဝိပဿနာစိတ္တပုဒ် (ပ) [ဉာဏဝိပဿနာ +
စိတ္တပုဒ်] ဉာဏ်နှင့် မယှဉ်သော စိတ္တပုဒ်။
ကုသလတောစက္ကာရော၊ ကိရိယတောစက္ကာ-
ရောတိ အဋ္ဌ ဉာဏဝိပဿနာစိတ္တပုဒ်ဒါ သေက္ခ-
ပုထုဇ္ဇနဒိကာသဝါနံ အသက္ကစ္စဒါနပစ္စဝေက္ခ-
ဏဓမ္မသဝနာဒိသု ကာမာဝစရဓမ္မေ အာ-
ရဗ္ဘ ပဝတ္တိကာလေ ပရိတ္တာရမ္ပဏာ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၄၃၉။

ဉာဏဝိပဿနာနိရာဓိပတိဓမ္မ (ပ) [ဉာဏဝိပဿနာ +
နိရာဓိပတိ + ဓမ္မ] ဉာဏ်နှင့်လည်းမယှဉ် အဓိ-
ပတိပစ္စည်းမှလည်းကင်းသောတရား။ တေသု
ပဌမံ အဝိပါကဘူတာနံ ဉာဏဝိပဿနာနိရာ-
ဓိပတိဓမ္မာနံ ဝသေန ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇၅။

ဉာဏဝိပဿနာပစ္စဝေက္ခဏ (န) [ဉာဏဝိပဿနာ +
ပစ္စဝေက္ခဏ] ဉာဏ်နှင့် မယှဉ်သောပစ္စဝေက္ခဏ-
ဏာစိတ်၊ ဉာဏ်နှင့်မယှဉ်ပဲ ဆင်ခြင်သော
စိတ်။ အတိပဂုဏာနန္တိ ဝစနံ နိရာဒရဿ
ဉာဏဝိပဿနာပစ္စဝေက္ခဏဿ ဝိသယဒဿနံ။
မူလဋီ၊၁။၁၉၁။

ဉာဏဝိပဿနာသတိမန္တ (တိ) [ဉာဏဝိပဿနာ +
သတိမန္တ] ဉာဏ်နှင့်မယှဉ်သော သတိရှိသော၊
သူ။ ယထာ ပဂုဏံ ဂန္တိ သဇ္ဈာယန္တော ဒေ-
တယော ဝါစနာမဂ္ဂေ ဂတေပိ န သဏ္ဌက္ခေတိ
ဉာဏဝိပဿနာသတိမန္တေန သဇ္ဈာယိတတ္တာ။
မူလဋီ၊၁။၁၉၁။

ဉာဏဝိပဿနာသရဏဂမန (န) [ဉာဏဝိပဿနာ +
သရဏဂမန] ဉာဏ်နှင့် မယှဉ်သော သရဏကို။
“သဒ္ဓါပဋိလာဘော” တိ ဣမိနာ မာတာဒိဟိ
ဥဿာဟိတဒါရကာဒိနံ ဝိယ ဉာဏဝိပဿနာ-
သရဏဂမနံ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၇၉။ မ၊ဋီ၊
၁။၂၃၆။

ဉာဏဝိပဿနာ (ပ) [ဉာဏ + ဝိပဿနာ] (၁) ဉာဏ်၏
ပျံ့နှံ့ခြင်း၊ ဉာဏ်အဟုန်။ (တိ) (၂)
ဉာဏ်၏ ပျံ့နှံ့ခြင်းရှိသော၊ ဉာဏ်၏ အဟုန်
ရှိသော၊ ဉာဏ်၏အာနုဘော်ကြောင့်ဖြစ်သော
(တန်ခိုး)။ (၁) အယမ္ပိ ဉာဏဝိပဿနာ ဇနေတွာ
ဥရဂေါဝ တစံ သြရပါရံ ဇဟာတိ။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၃။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉။ (- နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။
၁၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၅၀။) (၂) ဉာဏဝိပဿ-
နာ ဣဒ္ဓိ၊ သမာဓိဝိပဿနာ ဣဒ္ဓိ။ ပဋိသံ၊၃၅၆၊
၃၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၂။ ဉာဏပုဝတ္တိတော ပုဗ္ဗေ
ဝါ ပစ္စာ ဝါ တံခဏေ ဝါ ဉာဏာနုဘာဝ-
နိဗ္ဗတ္တော ဝိသေသော ဉာဏဝိပဿနာ ဣဒ္ဓိ။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။ ဉာဏဿ ဝိပဿနော ဝေဂေါ
အဿာ အတ္တိတိ ဉာဏဝိပဿနာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၇၈။ ဉာဏဿ ဝိပဿနော ဝေဂါယိတတ္တံ
တေဿာ အတ္တိတိ ဉာဏဝိပဿနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။
၁၀။ (- ပဋိသံ၊၃၇၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉၊၂၈၀-
၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၄၀-၁။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၅၄။)

ဉာဏဝိပဿနာ (ထိ) [ဉာဏဝိပဿနာ + ဣဒ္ဓိ] ဉာဏ်၏
ပျံ့နှံ့ခြင်းရှိသော - ဉာဏ်၏ အဟုန်ရှိသော -
တန်ခိုး၊ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၏ အာနုဘော်
ကြောင့်ဖြစ်သော တန်ခိုး။ နေထွက်ရာအရပ်၊
နေ၏ ထက်ဝန်းကျင် အရပ်တို့၌ နေသည်
အလင်းရောင်ကို ပြုနိုင်သကဲ့သို့ ရလတ္တံ့သော
အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၏ ရှေ့အဖို့ နောက်အဖို့ မဂ်
ခဏတို့၌ ကိလေသာတို့ကို ပယ်သတ်နိုင်ခြင်း
ပျိုးများအပ်သော တရားတို့ကို ပျိုးများခြင်း
ကိစ္စတို့၏ ပြည့်စုံခြင်း၊ ငါးမျိုးခံရသော ဗာကု-
လထေရ် လောင်းလျာ သူငယ်အား ငါးဝမ်း
ဗိုက်အတွင်း၌ သက်ဆင်းကိန်းအောင်း နေရ
ပါသော်လည်း အသက်မသေ ချမ်းသာစွာနေ
ရခြင်း၊ သံကိစ္စ သာမဏေ လောင်းလျာ
သူငယ်၏ မီးပုံတင်ကာ ရှိမြှိုက်ခြင်း ခံရပါ
သော်လည်း မီးမလောင်မကျွမ်း ချမ်းသာစွာ
မီးပုံထက်၌ နေနိုင်ခြင်း၊ ဘူတပါလထေရ်
လောင်းလျာသူငယ်၏ ညဉ့်သုံးယာမ်ပတ်လုံး

ရာဇဂြိုဟ်မြို့ပြင် ဘီလူးသားရဲတို့ ပေါများသော သုသာန်အနီး ထင်းလှည်းအောက်တွင် တယောက်ထည်းထည်း အိပ်ရပါသော်လည်း ကြမ်းတမ်း မိုက်မဲ ဘီလူးသားရဲတို့ နှိပ်စက်သမှု အသက်အန္တရာယ်ကိုမပြုနိုင်ခြင်းတို့သည် ပစ္စိမဘဝိက (ဘဝ နောက်ဆုံး ဖြစ်သော) ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ရလတ္တံ့သော အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၏ အစွမ်းအာနုဘော်ကြောင့် ဖြစ်သော တန်ခိုး ‘ဉာဏဝိပျာဓိ’မည်၏။ (ပဋိသံ၊ ၃၀၉။ ပဋိသံ၊ ၄၂။ ၂၆၅၊ ၂၇၉၊ ၂၈၀-၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၇-၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁။)

အရဟတ္တာ၊ ဖြစ်သည့်ခါမှ၊ ပုဗ္ဗာပရာ၊ တစ်ဏှာ၊ ဉာဏစွမ်းမြတ်၊ ထူးပြီးလတ်သော၊ ဝိပဿနာ၊ မဂ်လေးဖြာဖြင့်၊ ကိလေသာပယ်၊ ငါးဝမ်းဝယ်နေ၊ မသေနိုင်ထ၊ ဗာကုလတည်း၊ သံကိစ္စမှာ၊ ဂဗ္ဘတည်နေ၊ အမိသေလည်း၊ မသေနိုင်လို၊ ရာဇဂြိုဟ်မြို့ပ၊ ယက္ခဝန်းရံ၊ ညဉ့်သုံးယာမ်လည်း၊ တယောက်ထည်းသာ၊ ထင်းလှည်းအောက်နေ၊ မသေနိုင်သူ၊ ဘူတပါလ၊ ဒါရကတို့၊ ဉာဏဝိပျာဓိသတည်း။ (ပရမတ္ထသရူပဘေဒနီ၊ ဒု။ နှာ-၄၁၃)။

ဉာဏဝိပျာဓိနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဉာဏဝိပျာဓိ + နိဒ္ဒေသ] ဉာဏဝိပျာဓိကိုအကျယ်ညွှန်ပြရာစကား။ ဉာဏဝိပျာဓိနိဒ္ဒေသေ ဉာဏဿ ဝိပျာရော ဝေဂေါ အဿာ အတ္တိတိ ဉာဏဝိပျာဓိ။ ပဋိသံ၊ ၄၂။ ၂၇၈။

ဉာဏဝိဘင်္ဂ (ပု) [ဉာဏ + ဝိဘင်္ဂ] ဉာဏဝိဘင်း၊ ဉာဏ်ကို - ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - ရာစကား။ သိက္ခာပဒဝိဘင်္ဂေါ ပဋိသမ္ဘိဒါဝိဘင်္ဂေါ ဉာဏဝိဘင်္ဂေါ ခုဒ္ဒကဝတ္ထုဝိဘင်္ဂေါ ဓမ္မသင်္ဂဟဝိဘင်္ဂေါ။ အဘိ၊ ၄၁။ ၇။ (- အဘိ၊ ၄၂။ ၃၇၉။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀။ သီ၊ ၄။ သင်္ခ၊ ၁။ ၃၂။ သီ၊ ၄။ သင်္ခ၊ ၂။ ၁၀၄။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၀။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၅။)

ဉာဏဝိဘတ္တိဒေသနာ (ထိ) [ဉာဏ + ဝိဘတ္တိ + ဒေသနာ] ဉာဏ်ကို - ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - ရှိဟောကြားအပ်သောဒေသနာ။ ဉာဏဝိဘတ္တိဒေသနာဝသေန စတုပ္ပိဓံ ဟောတိ။ အဘိ၊ ၄၁။ ၂၀၆။

ဉာဏဝိဘာဂ (ပု) [ဉာဏ + ဝိဘာဂ] ဉာဏ်ကို - ခွဲခြမ်း - ဝေဘန် - ခြင်း။ ဝေ ပဋိပဒါဝိဘာဂေန ဝေနေယျပုဂ္ဂလဝိဘာဂံ ဒေသေတွာ ဣဒါနိ တံ ဉာဏဝိဘာဂေန ဒေသေန္တော။ နေတ္ထိ၊ ၄၂။ ၇၃။ ဉာဏဝိဘာဂေနာတိ သုတမယာဒိဉာဏပုဘေဒေန။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၄၆။ (- သံ၊ ၄။ ၂။ ၅၅၁။ အနု၊ ၄။ ၂။ ၄။ နေတ္ထိဝိ၊ ၇၅။)

ဉာဏဝိမောက္ခ (ပု) [ဉာဏ + ဝိမောက္ခ] ဉာဏ်ဟူသော (တွေဝေခြင်းမှ) လွတ်မြောက်သော တရား၊ တွေဝေခြင်းမှ လွတ်မြောက်သော ဝိပဿနာဉာဏ်။ ဉာဏဝိမောက္ခော၊ သီတိသီယာဝိမောက္ခော။ ပဋိသံ၊ ၂၃၀။ တဒေဝ ဝိပဿနာဉာဏံ သမ္မောဟတော ဝိမုစ္စနဝသေန ဉာဏမေဝ ဝိမောက္ခောတိ ဉာဏဝိမောက္ခော။ ပဋိသံ၊ ၄၂။ ၁၅၀။ (- ပဋိသံ၊ ၂၃၉၊ ၂၄၀။)

ဉာဏဝိရဟ (ပု) [ဉာဏ + ဝိရဟ] ဉာဏ်မှကင်းခြင်း၊ ဉာဏ်မရှိခြင်း။ ဤဒိသေသု ဌာနေသု သတိယာ န ကဒါစိပိ ဉာဏဝိရဟော အတ္တိတိ အာဟ “ဉာဏေန သမ္ပဇာနော ဟုတွာ” တိ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၇၉။

ဉာဏဝိရဟိတ (တိ) [ဉာဏ + ဝိရဟိတ] ဉာဏ်မှကင်းသော၊ ဉာဏ်မရှိသော (သဒ္ဓါစသည်)။ ယော ဟိ ဉာဏဝိရဟိတာယ သဒ္ဓါယ အတိသဒ္ဓေါ ဟောတိ မုဒ္ဒပ္ပသန္တော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၅။ (- ပဋိသံ၊ ၄၂။ ၂၅၆။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၆။)

ဉာဏဝိရောစန (န) [ဉာဏ + ဝိရောစန] ဉာဏ်တည်းဟူသော တင့်တယ်ခြင်း။ ဉာဏဝိရောစနံ န ကဓေတိ။ စူဠနိ၊ ၄။ ၁။

ဉာဏဝိဝန (ပ) [ဉာဏ+ဝိဝန] ဉာဏဝိဝနဉာဏံ၊ ဉာဏံသညံပင် (မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းမှ) ဆုတ်နစ် - ကင်းကွာ - တတ်သောတရား၊ သိခြင်းကိုပြု၍ (မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းမှ) ဆုတ်နစ်-ကင်းကွာ-တတ်သောဉာဏံ။ သုညတေ ပညာ ဉာဏဝိဝနော ဉာဏံ။ ပဋိသံ။၃။ ဉာဏဝိဝနော ဉာဏန္တိ ဉာဏမေဝ အဘိနိဝေသတော ဝိဝနတီတိ ဝိဝနော၊ တံ ဉာဏဝိဝနဘူတံ ဉာဏံ။ ပဋိသံ၊၄၁။၄၆။ ဉာဏံ ကရောန္တော ဝိဝနတီတိ ဉာဏဝိဝနော (ပဋိသံ၊၁၀၆၊၂၆၅)တိ ယသ္မာ ယောဂီ ဆဗ္ဗိမံ အဇ္ဈတ္တိကာယတနံ အနတ္တာနုပဿနာဉာဏေန သုညတော ဝိဒိတံ ကရောန္တော တေနော ဉာဏေန ဒိဋ္ဌာဘိနိဝေသတော ဝိဝနတိ၊ တသ္မာ တံ ဉာဏံ ဉာဏဝိဝနော နာမာတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊၄၁။၃၀၃။ (-ပဋိသံ၊၁၀၅-၆။ ပဋိသံ၊၄၁။၃၀၄။)

ဉာဏဝိဝနဉာဏ (န) [ဉာဏဝိဝန+ဉာဏ] ဉာဏဝိဝနဉာဏံ။ ဝိပဿနာ ကိစ္စဿ ပန မဂ္ဂေနော သိဇ္ဈနတော ဝိပဿနာကိစ္စသိဒ္ဓိဝေသေန ဉာဏဝိဝနဉာဏမ္ပိ မဂ္ဂက္ခဏေ ယုဇ္ဇတိ။ ပဋိသံ၊၄၁။၃၀၃။

ဉာဏဝိဝနန (န) [ဉာဏ+ဝိဝနန] ဉာဏဝိဝနဉာဏံ၊ ဉာဏံသညံပင် (မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းမှ) - ဆုတ်နစ် - ကင်းကွာ - သောတရား။ ဉာဏဝိဝနနေပိ ဉာဏသမဂ္ဂိ ဝိဝနတီတိ ဝုတ္တော။ ပဋိသံ၊၄၁။၃၀၂။

ဉာဏဝိသယ (ပ) [ဉာဏ+ဝိသယ] (၁) ဉာဏ်၏အရာ။ (၂) ဉာဏ်၏ - ကျက်စားရာ - အာရုံ။ (၃) ဉာဏ်၏ - ကျက်စားရာ - အာရုံ - ရှိသော (ဘုရား)။ (၄) တဿ ဉာဏဝိသယေ ပါရိဂန္ဓာ အမတံ အပဿန္တာ ပုစ္ဆိံသု။ ဝိ၊၄၁။၂၅၅။ (-နေတ္ထိ၊၄၁။၂၅၆။ သံ၊၄၁။၁၂၅။) (၂) ဂမ္ဘိရေ ဉာဏဝိသယေ၊ အနုတ္တရေ ဥပဓိ-

သင်္ခယေ။ဝိ၊၃။၅၄။ ဂမ္ဘိရေ ဉာဏဝိသယေတိ ဂမ္ဘိရေစေဝ ဂမ္ဘိရဿ စ ဉာဏဿ ဝိသယဘူတေ။ ဝိ၊၄၁။၂၅၇။ (-ဝိမတိ၊၁။၂၄၅။ သံ၊၄၁။၂၀၁။)(၃) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဉာဏဝိသယတာ (ထိ) [ဉာဏဝိသယ+တာ] ဉာဏ်၏ - ကျက်စားရာ - အာရုံ - ရှိသည်၏အဖြစ်။ သဗ္ဗံ ကာယကမ္မန္တိ အာဒီဟိ ဘဂဝတော ဉာဏဝိသယတံ ဒေသေတိ။ မဟာနိ၊၄၁။၂၅၈။ (ပဋိသံ၊၄၁။၂၅၆-၇ ဉာဏမယတံ-ဟု ပါရှိသည်။)

ဉာဏဝိသယဘာဝ (ပ) [ဉာဏဝိသယ+ဘာဝ] (ပဋိဝေဓ) ဉာဏ်၏ အာရုံ၏အဖြစ်။ ဉာဏဝိသယဘာဝေနာ (ဒီ၊၄၁။၂၃၄။ မူလဒီ၊၂။၂၀၄) တံ ပဋိဝေဓဉာဏဿ ဝိသယဘာဝေန။ အနုဒီ၊၂။၂၀၄။

ဉာဏဝိသေသ (ပ) [ဉာဏ+ဝိသေသ] ဉာဏ်အထူးထူးသောဉာဏ်။ အသိထိလပရက္ခမသိဒ္ဓေန ဉာဏဝိသေသေန အဓိဂမနိယတော သဗ္ဗညုဝစနတော စ ပရမတ္ထေန သဘာဝတော နိဗ္ဗာနံ နာဝိဇ္ဇမာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၄၁။ (-ပေတ၊၄၁။၁၀၁။ စရိယာ၊၄၁။၂၆၉။ ဒီ၊၄၁။၆၇။ သံ၊၄၁။၂။၁၄၃။ မ၊၄၁။၂။၁၃၀။ အံ၊၄၁။၂။၆၁။ မူလဒီ၊၂။၈၄။ အနုဒီ၊၁။၁၁၈။ အနုဒီ၊၂။၅၂၉။ နေတ္ထိ၊၄၁။၂၅၆။)

ဉာဏဝိသေသပစ္စယသမဝါယ (ပ) [ဉာဏဝိသေသ + ပစ္စယ + သမဝါယ] ဉာဏ်အထူးဟူသောအကြောင်း၏ ညီညွတ်ခြင်း။ တထာဝိပပစ္စယသမာယောဂေတိ ဉာဏဝိသေသပစ္စယသမဝါယေ။ နေတ္ထိ၊၄၁။၇၃။

ဉာဏဝိသေသယောဂ (ပ) [ဉာဏဝိသေသ + ယောဂ] ဉာဏ်အထူးနှင့်ယှဉ်ခြင်း။ ဥပေက္ခာ ဟိ ဣဓ သန္တသဘာဝတာယ ဉာဏဝိသေသယောဂတော စ သုခန္တိ အဓိပ္ပေတံ။ ထေရ၊၄၁။၂၆၆။

ဥဏဝိသေသဝိသယဘာဝဘေဒ (ပု) [ဥဏ-
ဝိသေသ + ဝိသယ + ဘာဝ + ဘေဒ] (သုတ-
မယစသော) ဉာဏ်အထူး၏ အာရုံ၏ အဖြစ်-
ဟူသော - အထူး - အပြား။ တံ ပန
သိက္ခတ္ထယံ ဥဏဝိသေသဝိသယဘာဝဘေ-
ဒတော အဝတ္ထာဘေဒတော စ တိဝိမံ ဟော-
တိ။ နေတ္ထိ၊ ဌ။ ၁၀။

ဥဏဝိသောဓန (န) [ဥဏ + ဝိသောဓန] ဉာဏ်
၏ အထူးသဖြင့် - စင်ကြယ် - သန့်ရှင်း - ခြင်း။
ဧတေန ဧတ္ထ ဥဏဝိသောဓနံ နာမ ကထိတံ။
မ၊ ဌိ၊ ၃။ ၄၁၅။

ဥဏဝိရိယ (န) [ဥဏ + ဝိရိယ] ဉာဏ်နှင့် - ယှဉ်
သော - တကွဖြစ်သော - ဝိရိယ။ ပုရိသထာ-
မေနာတိ အာဒိနာ ပုရိသဿ ဉာဏထာမော
ဥဏဝိရိယံ ဉာဏပရက္ကမော စ ကထိတော။
အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၆။

ဥဏဝိရိယဗလ (န) [ဥဏ + ဝိရိယ + ဗလ]
ဉာဏ်ဝိရိယဟူသောအစွမ်း၊ ဉာဏ်စွမ်း၊ ဝိရိယ
စွမ်း။ (ဉာဏ်သည် ပဲ့ပြင်အပ်သော ဝိရိယ
ဟူသောအား။ သျှ)။ ယေပိ တေ အတ္တနော
ဥဏဝိရိယဗလေန သဗ္ဗကိလေသသတ္တုနိဗ္ဗာ-
ထနံ ကတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၆။ သဗ္ဗဿာပိ
သံကိလေသပက္ခဿ သမုက္ခိတော ဉာယေန
အာရဒ္ဓဝိရိယဿ ဟောတိတိ အာဟ “ဉာဏ-
ဝိရိယဗလေနာ”တိ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိသမ္မာဝါယာ-
မေသု ဟိ သိဒ္ဓေသု အဋ္ဌဂိကော အရိယ-
မဂ္ဂေါ သိဒ္ဓေါ ဟောတိတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၂၉၁။

ဥဏဝိရိယယောဂ (ပု) [ဥဏဝိရိယ + ယောဂ]
ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော ဝိရိယဟူသော လုံ့လ။
ယောဂန္တိ ဉာဏဝိရိယယောဂံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၃၀၄။

ဥဏဝိရိယသမ္ပန္န (တိ) [ဥဏဝိရိယ + သမ္ပန္န]
ဉာဏ်၊ ဝိရိယနှင့်ပြည့်စုံသောသူ။ တာဒိသာ-
တိ တုမ္မာဒိသာ ဉာဏဝိရိယသမ္ပန္နာ။ ဇာ၊ ဌ၊
၅။ ၃၀၄။

ဥဏဝိရိယာယတ္တ (တိ) [ဥဏဝိရိယ + အာ-
ယတ္တ] ဉာဏ်၊ ဝိရိယနှင့်ဆက်စပ်သော။ ဉာဏ-
ဝိရိယာယတ္တာ ဟိ အတ္ထသိဒ္ဓိယော။ အံ၊ ဌိ၊ ၂။
၈၉။

ဥဏဝုခိ (ထိ) [ဥဏ + ဝုခိ] ဉာဏ်ကို တိုးပွားစေ
ခြင်း။ တဿာ တမ္ပိ ပဝက္ခာမ၊ သောတူနံ
ဥဏဝုခိယာ။ သိ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၇၅။

ဥဏဝုဒ္ဓါ (တိ) [ဥဏ + ဝုဒ္ဓါ] ကြီးမားသော -
ဉာဏ် - ပညာ - ရှိသော၊ ဉာဏ် - ပညာ - ကြီး
မား - သော၊ သူ။ ပုနန္တိ ဝုဒ္ဓါတိ ယံ ပုဂ္ဂလံ
ဥဏဝုဒ္ဓါ အရိယဓမ္မေန ပုနန္တိ ပရိသော-
ဓေန္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၇၉။

ဥဏဝေကလ္လ (န) [ဥဏ + ဝေကလ္လ] ဉာဏ်
ချိုတဲ့သည်၏ အဖြစ်၊ ဉာဏ်ချိုတဲ့ခြင်း။ န
ပညာယတိတိ သာဝကာနံ ဥဏဝေကလ္လေန။
နေတ္ထိ၊ ၁၅၂။ (- နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၅၉။ နေတ္ထိဝိ။
၃၃၂။)

ဥဏဝေဂ (ပု) [ဥဏ + ဝေဂ] ဉာဏ်၏ - အဟုန်
- လျင်မြန်ခြင်း။ ဗလဝတာ ဥဏဝေဂေန
ပဝတ္တတ္တာ ဗလဝတော ဥဏဝေဂဿ နိမိတ္တ-
ဘာဝတော စ ဗလဝံ။ မူလ၊ ၁။ ၁၀။ (-
အနု၊ ၁။ ၁၀။)

ဥဏဝေဂသမုတ္တေဇ (တိ) [ဥဏဝေဂ + သမု-
တ္တေဇ] ဉာဏ်အဟုန်ကို ထက်မြက်စေတတ်
သော (ဂါထာ)။ ဧဝံ မယံ မာတာပဝတ္တိနိ-
ဝတ္တိဝိဘာဝနဂါထာသင်္ခါတံ ဥဋ္ဌာရံ ပတောဒံ
ပါဇနဒဏှကံ မမ ဥဏဝေဂသမုတ္တေဇံ ပဝတ္တေ
သီတိ အတ္ထော။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၀၀။

ဥဏဝေပုလ္လတာ (ထိ) [ဥဏ + ဝေပုလ္လ + တာ၊
တာ - အနက်မဲ့။] ဉာဏ် - ပြန့်ပြော - ကြီး
ကျယ် - သည်၏အဖြစ်၊ ဉာဏ် - ပြန့်ပြော - ကြီး
ကျယ်ခြင်း။ တဿာ ဟိ သတိဝေပုလ္လတာ
ဥဏဝေပုလ္လတာ စ အာနိသံသော။ ပဋိသံ၊
၄။ ၂။ ၁၀၀။

ဥဏဝေယုတ္တိယ (န) [ဥဏ + ဝေယုတ္တိယ] ဉာဏ်ထက်မြက်သည်၏အဖြစ်၊ ဉာဏ်ထက်မြက်ခြင်း။ တဿ တာဒိသံ ဝစနသဘာဝံ ဉာဏဝေယုတ္တိယံ ဝိဘာဝေတိ ပါကဋံ ကရေတိတိ။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၅။

ဥဏဝေဝစန (န) [ဥဏ+ဝေဝစန] ဉာဏသဒ္ဓါ၏ - ဝေဝစန - ပရိယာယ် - စကားလှယ်။ စက္ခုန္တိ အာဒိနိ ဉာဏဝေဝစနာနေဝ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇၉။ ဝိမတိ၊၂။၉၁။ (-ဝဇီရ၊၄၀၄။)

ဥဏဝေါဟာရ (ပု) [ဥဏ+ဝေါဟာရ] ဉာဏ်ဟုခေါ်ဝေါ်ခြင်း၊ ဉာဏ်ဟူသော - အမည်-ဝေါဟာရ။ တတ္ထ ပန “အသိဝေ သိဝါ”တိ ဝေါဟာရေ ဝိယ ဉာဏဝေါဟာရေ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၉၀။ (-မူလဋ္ဌိ၊၃။၈၀။)

ဥဏသံဝရ (ပု) [ဥဏ+သံဝရ] ဉာဏ်ဟူသော-စောင့်ရှောက်-ပိတ်ဆို့ - ပယ်ဖြတ် - တတ်သော တရား၊ စောင့်ရှောက်-ပိတ်ဆို့-ပယ်ဖြတ် - တတ်သောဉာဏ်။ သံဝရဝိနယောပိဟိ သီလသံဝရေ သတိသံဝရေ ဉာဏသံဝရေ ခန္တိသံဝရေ ဝီရိယသံဝရေတိ ပဉ္စဝိဓော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၇။၁။ “သောတာနံ သံဝရံ ဗြူမိ၊ ပညာယေတေ ပိဓိယရေ”တိ အယံ ဉာဏသံဝရေ။ ဉာဏဉ္စေတ္ထ ပိဓိယရေတိ ဣမိနာ ပိဓာနဋ္ဌေန သံဝရေတိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅။ ဉာဏသံဝရေတိ “သောတာနံ သံဝရံ ဗြူမိ”တိ ဝတော “ပညာယေတေ ပိဓိယရေ”တိ ဝစနတော သောတသင်္ခါတာနံ တဏှာဒိဋ္ဌိဒ္ဓစ္စရိတအဝိဇ္ဇာ အဝသိဋ္ဌကိလေသာနံ သံဝရေ ပိဒဟနံ သမုစ္ဆေဒဉာဏန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၆၃။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၀၄။ ဉာဏမေဝ ဉာဏသံဝရေ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၅၈။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၊

၆၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၊၂၀၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၊၂၃၁။ ဣတိဝုတိ၊ဋ္ဌ၊၁၀၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၀၅။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁၁၁။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၊၃၀-၆။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၆။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၂၂၊၃၅၁။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၃၅၂။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၄၅။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၆၉။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၆။ မူလဋ္ဌိ၊၁။၈၀။ နေတ္ထိဝိ၊၁၆၈။)

ဥဏသံဝေဂ (ပု) [ဥဏ+သံဝေဂ] ဉာဏ်ဟူသော ထိတ်လန့်ခြင်း၊ ထိတ်လန့်ခြင်းသံဝေဂဉာဏ်၊ (ဇာတိစသည်ကို) ဘေးအားဖြင့် ထင်မြင်သောဉာဏ်။ သံဝေဂဿ ယောနိသောပဓာနေန ပတ္တဗ္ဗံ ပတ္တတာယ ဉာဏသံဝေဂေါပိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၆။ ဉာဏသံဝေဂေါ ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၃၅။ ဉာဏသံဝေဂေါ ဘယတုပဋ္ဌာနပညာ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၈၄။

ဥဏသင်္ခါရကတ (တိ) [ဥဏ+သင်္ခါရ+ကတ] ဉာဏ်၊ သင်္ခါရတို့သည် ပြုအပ်သော၊ ဉာဏ်၊ သင်္ခါရတို့၏ရှိမရှိသည်ပြုအပ်သော(အပြား)။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဥဏသင်္ခါရဘေဒ (ပု) [ဥဏသင်္ခါရ + ဘေဒ] ဉာဏ်သင်္ခါရတို့၏-အကွဲ-အပြား၊ ဉာဏ်-သင်္ခါရတို့၏ ရှိမရှိသည် ပြုအပ်သော - အကွဲ-အပြား။ သောမနဿုပေက္ခာ ဉာဏသင်္ခါရဘေဒတောတိ ဧတ္ထ သောမနဿုပေက္ခာဘေဒေါ တာဝ ယုတ္တော တေသံ ဘိန္နသဘာဝတ္တာ၊ ဉာဏသင်္ခါရဘေဒေါ ပန ကထန္တိ? နာယံ ဒေါသော ဉာဏသင်္ခါရကတော ဘေဒေါ ဉာဏသင်္ခါရဘေဒေါ၊ သော စ တေသံ ဘာဝါဘာဝကတောတိ ကတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၁၅။ (-ဝိဘာဝိနိ၊၉၀။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၂၃၂-၃။)

ဉာဏသစ္စ (န) [ဉာဏ + သစ္စ] ဉာဏသစ္စာ၊ မှန်ကန်စွာ သိတတ်သောဉာဏ်၊ ယထာဘူတဉာဏ်။ ဉာဏသစ္စံ ဝါ ဧတ္ထ သစ္စန္တိ ဝေဒိတဗျံ၊ ယံ တံ ယထာဘူတဉာဏန္တိ ဝုစ္စတိ၊ တေန အတ္တသညာဒိနံ တိဏာနံ နိဒ္ဒါနံ ကရေမိတိ ဝေ ယောဇေတဗျံ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၃၃။ (-ဥဒါန၊ ဌ၊ ၆၉။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၃။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၂၇၂။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၃၇၂။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၀။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၁။ နေတ္ထိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၊ ၁၃၆။)

ဉာဏသစ္စပက္ခ (ပု) [ဉာဏသစ္စ + ပက္ခ] ဉာဏသစ္စာ၏-အဖို့-အစု။ ဉာဏသစ္စပက္ခေ ပန ပညာပါရမိယာ သင်္ဂဟိတာ။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၃၁၃။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၉၄။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၁။

ဉာဏသစ္စိကိရိယာ (ထိ) [ဉာဏ+သစ္စိကိရိယာ] ဉာဏ်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း။ ဉာဏသစ္စိကိရိယာယာ(မဟာနိ၊ ၂၀၉)တိ ဉာဏဿ ပစ္စက္ခကရဏတ္ထာယ။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၃၁၂။

ဉာဏသဉ္ဇနိတ (တိ) [ဉာဏ+သဉ္ဇနိတ]ဉာဏ်သည် ဖြစ်စေအပ်သော၊ ဉာဏ်၏အစွမ်းကြောင့်ဖြစ်သော။ တတ္ထ ဒုဝိဓံ ဣတရိတရံ ပါကတိကံ ဉာဏသဉ္ဇနိတဉ္စာတိ။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၅၅။

ဉာဏသညာ (ထိ) [ဉာဏ+သညာ] ဉာဏ်တော်ကို-အမှတ်ပြုခြင်း-အောက်မေ့ခြင်း၊ ဉာဏ်တော်၌ကြည်ညိုခြင်း။ ဒုဂ္ဂတိ* နာဘိဇာနာမိ၊ ဉာဏသညာယံဒံ ဖလံ။ အပါ၊ ၁။ ၁၅၅၊ ၁၇၈။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၆၊ ၂၁၃။

ဉာဏသညိက (ပု) [ဉာဏသညာ+ဣက] ဉာဏသညိကမည်သောထေရ်၊ ဉာဏ်တော်၌ ကြည်ညိုသောထေရ်။ ဣတ္ထံ သုဒ္ဓိ အာယသ္မာ ဉာဏသညိကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္တာတိ။ အပါ၊ ၁။ ၁၅၅၊ ၁၇၈။

ဉာဏသညိကတ္ထေရ (ပု) [ဉာဏသညိက+ထေရ] ဉာဏသညိကထေရ်၊ ဉာဏ်တော်၌ ကြည်ညိုသောထေရ်။ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ သမ္ပဒန္တိအာဒိကံ

အာယသ္မတော ဉာဏသညိကတ္ထေရဿ အပဒါနံ။ အပါ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၁။ (-၁၄၃။)

ဉာဏသတ (န) [ဉာဏ+သတ] ဉာဏ်တရားတရားသောဉာဏ်။ စတ္တာရိ ဉာဏသတာနိ၊ အတ္ထဝသေ ပကရဏေ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၅၄။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၉၁။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၈၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၇။ စတ္တာရိ ဉာဏသတာနိတိ အတ္ထသတေ ဉာဏသတံ၊ ဓမ္မသတေ ဉာဏသတံ၊ ဒွိသု နိရုတ္တိသတေသု ဒေ ဉာဏသတာနိတိ စတ္တာရိ ဉာဏသတာနိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၈။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၇။ (-ပဋိသံ၊ ၁၆၊ ၁၉၈၊ ၃၃၇၊ ၃၄၂။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၁၉၊ ၂၂၁။)

ဉာဏသတ္တ (ပု) [ဉာဏ+သတ္တ၊ ဉာဏဝန္တ+သတ္တ၊ ဝန္တံ၊ ချေ။] ဉာဏ်ရှိသောသတ္တဝါ။ ဗောဓိယာသတ္တော ဗောဓိသတ္တော ပုရိမပဒေ ဥတ္တရပဒလောပံ ကတော ယထာ “ဉာဏသတ္တော”တိ ဉာဏဝါ ပညဝါ ပဏ္ဍိတော သတ္တောတိ အတ္တော။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၂။

ဉာဏသန္တာသ (ပု) [ဉာဏ+သန္တာသ] ဉာဏ်ဟူသော ထိတ်လန့်ခြင်း၊ ထိတ်လန့်ခြင်း သံဝေဂဉာဏ်၊ (ဇာတိစသည်ကို) ဘေးအားဖြင့် ထင်မြင်သောဉာဏ်။ ဒိဿာယုကဒေဝတာနံ ဉာဏသန္တာသဿ ဥပ္ပတ္တိကာလော ဝေဒိတဗော။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၅။ (-အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၉၅။)

ဉာဏသဘာဝ (တိ) [ဉာဏ+သဘာဝ] သိခြင်း-ဉာဏ်-သဘောရှိသော၊ သူ။ ဉာဏသဘာဝေါ (အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၃၆) တိ ဝိဒိတကရဏဋ္ဌေန ဉာဏသဘာဝေါ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၅၄။

ဉာဏသဘာဝတ္ထ (န) [ဉာဏသဘာဝ + ဣ] ဉာဏ်သဘောရှိသည်၏အဖြစ်။ တံ ပစ္စယပဋိသေဝနမ္ပိ ဉာဏသဘာဝတ္တာ ဧတ္ထေဝ ဉာဏသံဝေရေ ဝေ သမောဓာနံ သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆။

ဉာဏသမင်္ဂ (တိ) [ဉာဏ+သမင်္ဂ] ဉာဏ်နှင့်ပြည့်စုံခြင်း ရှိသော၊ ဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ ဉာဏသမင်္ဂ ပုဂ္ဂလော စက္ခုမာ ဝိယ စက္ခုနာ ရူပါနိ ဉာဏေန ဝိဝဋ္ဌေ ဓမ္မေ ပဿတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။ (- ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၂။)

ဉာဏသမနုပဿနာ (ထိ) [ဉာဏ+သမနုပဿနာ] ဉာဏ်ဖြင့် ကောင်းစွာ အဖန်ဖန်ရှုကြည့်ခြင်း။ “အနိစ္စတော သမနုပဿတိ၊ နော နိစ္စတော”-တိ အာဒိနာ ပန အာဂတာ အယံ ဉာဏသမနုပဿနာ နာမ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၅၃။

ဉာဏသမာဓိကိစ္စ (န) [ဉာဏ+သမာဓိ+ကိစ္စ] ဉာဏ် သမာဓိတို့၏ ကိစ္စ။ အဘိသမ္မောဓိ-သမာဓိမတော ပဋ္ဌာယ ဟိ သဗ္ဗံ ဉာဏသမာဓိ-ကိစ္စံ အာကင်္ခါမတ္တပဋိဗ္ဗေမေဝိတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၃၀၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၃။

ဉာဏသမုဋ္ဌာန (တိ) [ဉာဏ+သမုဋ္ဌာန] ဉာဏ်သည် ဖြစ်စေအပ်သော (ဥဒါန်းစသည်)။ “အဟောသုခံ အဟောသုခ” နှစ် ယောမနဿ-သဟိတံ ဉာဏသမုဋ္ဌာနံ ပီတိသမုဋ္ဌာနံ သမုဂ္ဂိ-ရတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၄၄။ (- ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၀။)

ဉာဏသမုဋ္ဌိတ (တိ) [ဉာဏ+သမုဋ္ဌိတ] ဉာဏ်သည် - ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော စိတ်သည်-ဖြစ်စေအပ်သော (စကား)။ ဉာဏသမုဋ္ဌိတံ ဝါစံ မုဇ္ဈေယျ အတ္ထုပသံဟိတံ ဓမ္မုပသံဟိတံ။ မဟာနိ၊ ၄၀၄။ ဉာဏသမုဋ္ဌိတံ ဝါစန္တိ ဉာဏသမ္ပယုတ္တ-စိတ္တေန ဥပ္ပါဒိတံ ဝါကံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၄၁၆။ (- သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၄၁၄။)

ဉာဏသမုတ္တေနေတ္ထ (ပ) [ဉာဏ+သမုတ္တေနေ+အတ္ထ] ဉာဏ်ထက်မြက်စေခြင်းအကျိုး။ ဣဒါ-နိ တေသု သိက္ခာပဒေသု ဉာဏသမုတ္တေနေ-နတ္ထံ ဣမေသံ ပါဏာတိပါတာဒီနံ ဓမ္မတော.... ပယောဂတော စ ဝိနိစ္ဆယော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၆။

ဉာဏသမုဒါဂမ (ပ) [ဉာဏ+သမုဒါဂမ] ဉာဏ်-သို့ကောင်းစွာ ရောက်ခြင်း။ တံ ပန သန္ဓာယ သမုဒါဂစ္ဆန္တိ။ အပရိဒါဟနာယ သမုဒါ-ဂစ္ဆန္တိ။ အယံ ဉာဏသမုဒါဂမော။ ပေဋ္ဌ-ကော။၂၆၆။

ဉာဏသမောဓာန (န) [ဉာဏ+သမောဓာန] ဉာဏ်အစုအဝေး၊ ဉာဏ်များစွာ တပြိုင်နက် ဖြစ်ခြင်း။ ဧတ္ထ စ တံ ဉာဏတာ စ ဉာဏ-သမောဓာနဉ္စ ပရိစ္ဆေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၉။ ဉာဏ-သမောဓာနန္တိ ဉာဏဿ ဗဟုတာဝေ။ ဧက-စိတ္တုပ္ပါဒေ အနေကဉာဏတာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၂။၂၈၉။ ဉာဏသမောဓာနန္တိ ဗဟူနံ ဉာဏာနံ ဧကသ္မိံ ခဏေ သမောဓာနံ၊ သဟုပ္ပတ္တိတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၄၅။ (- မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၃၉၊၂၄၀။)

ဉာဏသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဉာဏ+သမ္ပတ္တိ] (၁) ဉာဏ်-၏ပြည့်စုံခြင်း။ (၂) ဉာဏ်နှင့်ပြည့်စုံခြင်း။ (၃) ဉာဏ်ဖြင့်ရောက်ခြင်း။ (၁) အဟောဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော ဉာဏသမ္ပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၉၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။ (- ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။) (၂) သောမိ အတ္တနော ဉာဏသမ္ပတ္တိယာ သကလဇမ္ပုဒိပဿ ဣဿရေ ဇာတော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ (- သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၉။ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၇။) (၃) ပတ္တိ စ ဉာဏသမ္ပတ္တိတော အညာပံ ဝိဇ္ဇတိတိ တတော ဝိသေသနတ္ထံ “ဝိဒိတဓမ္မော”တိ ဝုတ္တံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၅၉။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၇၁။ (- ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၂၅။)

ဉာဏသမ္ပဒါ (ထိ) [ဉာဏ+သမ္ပဒါ] (၁) ဉာဏ် ဟူသော ပြည့်စုံခြင်း၊ ပြည့်စုံသော ဉာဏ်။ (၂) ဉာဏ်နှင့်ပြည့်စုံခြင်း။ (၁) တတ္ထ သဗ္ဗ-ညတဉာဏပဒဋ္ဌာနံ မဂ္ဂဉာဏံ၊ တမ္မုလကာနိ စ ဒသဗလာဒိဉာဏာနိ ဉာဏသမ္ပဒါ။ သိ၊ဋ္ဌ၊

သစ်၊ ၁။ ၁၅။ ဝိဘာဝိနီ။ ၇။ ဥပသမ္ပဒါ
ဥပသမ္ပဒါ။ မဏိမဇ္ဈ။ ၁။ ၉၅။ (-ဇာ၊ ၄။
၄။ ၁၉၉။ ဒီ၊ ၁။ ၇။ ၁၃။ ၂၀၄။ သီ၊ ၁။ ၁။
၂၃။ ၄၉၆။ မ၊ ၁။ ၇။ ၂။ ၂၇။ သံ၊ ၁။ ၇။
၁၃။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၅၅။ အံ၊ ၁။ ၁၀။ ၁၆။ အံ၊ ၁။
၂၂။ နေတ္တိ၊ ၁။ ၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃။
၂၅။) (၂) အဟော အတ္ထိပနိကဿ
ဥပသမ္ပဒါ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၂။ ဥပသမ္ပဒါ
နာမ ဥပသမ္ပဒါ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၃။

ဥပသမ္ပဒါပဟာနသမ္ပဒါဘိဗျဉ္ဇန (တိ) [ဥပသမ္ပဒါ + ပဟာနသမ္ပဒါ + အဘိဗျဉ္ဇန] ဥပသမ္ပဒါ၊ ပဟာနသမ္ပဒါတို့ကို ပြတတ်သော။ ဥပသမ္ပဒါပဟာနသမ္ပဒါဘိဗျဉ္ဇနကေဟိ စ သမ္ပဒါဝိသုဒ္ဓိဘာဝေဟိ ပုရိမဝေသာရဇ္ဇဒ္ဓယသိဒ္ဓိ။ ဥဒါန၊ ၁။ ၂။ ၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၃။ မ၊ ၁။ ၁။ ၅၃။

ဥပသမ္ပဒါပဟာနသမ္ပဒါဘိဗျဉ္ဇန (တိ) [ဥပသမ္ပဒါ + ပဟာနသမ္ပဒါ + အဘိဗျဉ္ဇန] ဥပသမ္ပဒါပဟာနသမ္ပဒါတို့ကို ပြတတ်သော။ ဥပသမ္ပဒါပဟာနသမ္ပဒါဘိဗျဉ္ဇနကေဟိ စ သမ္ပဒါဝိသုဒ္ဓိဘာဝေဟိ ပုရိမဝေသာရဇ္ဇဒ္ဓယသိဒ္ဓိ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၆။

ဥပသမ္ပဒါ (တိ) [ဥပသမ္ပဒါ + သမ္ပဒါ] ဥပသမ္ပဒါ ပြည့်စုံသော။ ယေ တေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု သိလသမ္ပဒါ သမာဓိသမ္ပဒါ ဥပသမ္ပဒါ ဝိမုတ္တိသမ္ပဒါ ဝိမုတ္တိဥပသမ္ပဒါ။ သံ၊ ၃။ ၆။ (-ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၃။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁၇၁။ ဥဒါန၊ ၁။ ၂။ ၆။ ထေရ၊ ၁။ ၁၉၉။ မဟာနိ၊ ၁။ ၃။ ၁၆၃။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၆။ ၂၅။ ၂၆၂။ ၂၉၉။ ၄၄၆။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၉၅။ ၂၀၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၉၂။ ၆။ ၂၃၉။ ၃၇၈။ ၃၈၅။ ၅၃၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၃၈။ ၃၀၉။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၅၇။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၃။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၅၈။)

ဥပသမ္ပဒါ (တိ) [ဥပသမ္ပဒါ + သမ္ပဒါ] (၁) ဥပသမ္ပဒါယှဉ်သော၊ ဥပသမ္ပဒါ အညီအညွတ်

ဥပသမ္ပဒါ စသောအပြားတို့ဖြင့် ယှဉ်သော၊ ဥပသမ္ပဒါ (၂) ဥပသမ္ပဒါယှဉ်သော ပဋိသန္ဓေအခါ။ (၁) ယသ္မိံ သမယေ ကာမာဝစရံ ကုသလံ စိတ္တံ ဥပသမ္ပဒါ ဟောတိ သောမနဿသဟဂတံ ဥပသမ္ပဒါ။ အဘိ၊ ၁။ ၁၇။ ဥပသမ္ပဒါယှဉ်သော ဥပသမ္ပဒါ သမံ ဥပသမ္ပဒါဒိပုကာရေဟိ ယှဉ်သော။ အဘိ၊ ၁။ ၁၁၂။ ဥပသမ္ပဒါ သမံ ပကာရေဟိ ယှဉ်သော ဥပသမ္ပဒါ။ ဥပသမ္ပဒါဒိပုကာရေဟိ ယှဉ်သော စေတ္တ ပကာရတိ ဝေဒိတဗျာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၆။ (-အဘိ၊ ၁။ ၃၀၀-၁-၄-၉။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၆။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၀၆။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၆။ အဘိ၊ ၁။ ၁၀၅။ ၁၅၄။ ၂၀၄။ ၂၅၈။ အဘိ၊ ၁။ ၃။ ၁၆၆။ ပဋိသန္ဓေ၊ ၁။ ၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၈၃။ ၁၇၈။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၁၅။ ဥဒါန၊ ၁။ ၁၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၃။ ၁၆၆။ မဟာနိ၊ ၁။ ၃။ ၁၆၆။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၅။ နေတ္တိ၊ ၁။ ၁၇။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၂-၃။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၁၃၇။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၈။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၄။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၅၅။ မူလ၊ ၁။ ၆၄။ ၁၂၈-၉။ ၁၉၁။ အနု၊ ၁။ ၂။ ၅၆။ ၁၃၆။ အနု၊ ၁။ ၂။ ၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၁၁၈။) (၂) ဂတိသမ္ပတ္တိယာ ဥပသမ္ပဒါယှဉ်သော ကတိနံ ဟေတုနံ ပစ္စယာ ဥပသမ္ပဒါ ဟောတိ။ ပဋိသန္ဓေ၊ ၁။ ၂။ ၆။ ဥပသမ္ပဒါယှဉ်သော ဥပသမ္ပဒါယှဉ်သော ပဋိသန္ဓေကေ။ ခဏောပိ ဟိ ဥပသမ္ပဒါယှဉ်သော ဝေဒိတဗျာ။ ပဋိသန္ဓေ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၀။

ဥပသမ္ပဒါပဟာနသမ္ပဒါဘိဗျဉ္ဇန (ပု၊ ၃) [ဥပသမ္ပဒါ + ပဟာနသမ္ပဒါ + အဘိဗျဉ္ဇန] ဥပသမ္ပဒါယှဉ်သော ကာမာဝစရကုသလံ။ ဥပသမ္ပဒါပဟာနသမ္ပဒါဘိဗျဉ္ဇနကေဟိ စ သမ္ပဒါဝိသုဒ္ဓိဘာဝေဟိ ပုရိမဝေသာရဇ္ဇဒ္ဓယသိဒ္ဓိ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၆။

ဉာဏသမ္ပယုတ္တကာမာဝစရဝိပါက (ပု၊န) [ဉာဏသမ္ပယုတ္တ + ကာမာဝစရဝိပါက] ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော ကာမာဝစရဝိပါက။ ရူပါဝစရကုသလော ရူပါဝစရကုသလဿ ဉာဏသမ္ပယုတ္တကာမာဝစရဝိပါကဿ ရူပါဝစရဝိပါကဿာတိ ဣမေသံ တိဏ္ဍံ ဓာသိနံ အနန္တရပစ္စယော ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၃။

ဉာဏသမ္ပယုတ္တကိရိယ (န၊ထိ) [ဉာဏသမ္ပယုတ္တ + ကိရိယ] ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ကိရိယာ (စိတ်)။ အပရိယာပန္နကုသလော ပန အာရမ္မဏာဓိပတိကာမာဝစရတော ဉာဏသမ္ပယုတ္တကုသလဿ စေဝ ဉာဏသမ္ပယုတ္တကိရိယဿ စ အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စယော ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၂။

ဉာဏသမ္ပယုတ္တကိရိယစိတ္တ (န) [ဉာဏသမ္ပယုတ္တ + ကိရိယစိတ္တ] ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော ကိရိယာစိတ်။ ပဉ္စပကာရံ ဓမ္မံ အာရမ္မဏံ ကတွာ စတုသု ဉာဏသမ္ပယုတ္တကိရိယစိတ္တေသု ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၆။

ဉာဏသမ္ပယုတ္တကုသလ (ပု၊န) [ဉာဏသမ္ပယုတ္တ + ကုသလ] ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သောကုသိုလ်၊ ဉာဏသမ္ပယုတ်ကုသိုလ်။ ဉာဏသမ္ပယုတ္တကုသလေန စက္ခုသမ္ပဒါဒိသမ္ပန္နံ အဘိရူပံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၀။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၈။)

ဉာဏသမ္ပယုတ္တကုသလကိရိယ (န၊ထိ) [ဉာဏသမ္ပယုတ္တ + ကုသလကိရိယ] ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော ကုသိုလ်၊ ကိရိယာ။ လောကုတ္တရော ပန ဝိပါကာရမ္မဏာဓိပတိကာမာဝစရတော ဉာဏသမ္ပယုတ္တကုသလကိရိယာနဉ္စေဝ အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စယော ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၂။

ဉာဏသမ္ပယုတ္တကုသလစိတ္တ (န) [ဉာဏသမ္ပယုတ္တ + ကုသလစိတ္တ] ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သောကုသိုလ်စိတ်။ ပဉ္စပကာရံ ဓမ္မံ အာရမ္မဏံ ကတွာ

စတုသု ဉာဏသမ္ပယုတ္တကုသလစိတ္တေသု ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၆။

ဉာဏသမ္ပယုတ္တစိတ္တ (န) [ဉာဏသမ္ပယုတ္တ + စိတ္တ] ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သောစိတ်၊ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်။ ဧဝံ ဝိဒိတံ ကရောန္တော ပါကဋံ ကရောန္တော ဉာဏသမ္ပယုတ္တစိတ္တေန အဿသတိ စေဝ ပဿသတိ စ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ ဝိသုဒ္ဓါ၊၂။၂၆၅။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၊ ၂၃၄၊ ၂၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၄၁၆။ သာရတ္ထ၊၂။၁၉၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉၊ ၂၃၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၅။ ဝိသုဒ္ဓါ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၁။)

ဉာဏသမ္ပယုတ္တစိတ္တုပ္ပါဒ (ပု) [ဉာဏသမ္ပယုတ္တ + စိတ္တုပ္ပါဒ] ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော စိတ္တုပ္ပါဒ်။ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်။ ကုသလတော စတ္တာရော ကိရိယတော စတ္တာရောတိ အဋ္ဌ ဉာဏသမ္ပယုတ္တစိတ္တုပ္ပါဒါ... ဟောန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၉။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၁။ နေတ္တိဝိ။၂။)

ဉာဏသမ္ပယုတ္တစေတသိကဝိရိယ (န) [ဉာဏသမ္ပယုတ္တ + စေတသိကဝိရိယ] ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သောဝိရိယစေတသိကံ။ ဝိရိယေနာတိ ဉာဏသမ္ပယုတ္တစေတသိကဝိရိယေန။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၉၁။

ဉာဏသမ္ပယုတ္တဋ္ဌ (ပု) [ဉာဏသမ္ပယုတ္တ + အတ္တ] ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော - အနက် - သဘော။ တာနိ သမ္ဗာနိပိ ကာမာဝစရဋ္ဌေန သောမနသသဟဂတဋ္ဌေန ဉာဏသမ္ပယုတ္တဋ္ဌေန အသင်္ခါရိကဋ္ဌေန ကေတ္တံ ဂစ္ဆန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၅။

ဉာဏသမ္ပယုတ္တတာ (ထိ) [ဉာဏသမ္ပယုတ္တ + တာ] ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သည်၏အဖြစ်။ သုစေတသောတိ

ဥပသမ္မုယုတ္တတယ သန္ဓိရစိတ္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၆။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆။)

ဥပသမ္မုယုတ္တပဋိသန္ဓိ (ထိ) [ဥပသမ္မုယုတ္တ +
ပဋိသန္ဓိ] ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သောပဋိသန္ဓေ။ တေန
ဉာဏဝိပုယုတ္တေန ကမ္မနာ ဉာဏသမ္မုယုတ္တ-
ပဋိသန္ဓိ န ဟောတိတိ ဒီပိတံ ဟောတိ။
မူလဋီ၊၁။၁၂၇။

ဥပသမ္မုယုတ္တပဋိသန္ဓိက္ခန္ဓာ (ပု) [ဥပသမ္မုယုတ္တ
+ ပဋိသန္ဓိက္ခန္ဓာ] ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ပဋိသန္ဓေ
အခါ။ ဉာဏသမ္မုယုတ္တ (၂) ကြည့်။

ဥပသမ္မုယုတ္တမဟာကြိယစိတ္တ (န) [ဥပသမ္မု-
ယုတ္တ + မဟာကြိယစိတ္တ] ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်
သော မဟာကြိယစိတ်။ တဉ္စိ စတုသု ဉာဏ-
သမ္မုယုတ္တမဟာကြိယစိတ္တေသု လဗ္ဗတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၁။၉၃။

ဥပသမ္မုယုတ္တမဟာဝိပါက (ပု၊န) [ဥပသမ္မု-
ယုတ္တ + မဟာဝိပါက] ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော
မဟာဝိပါက။ ပစ္စိမာနံ ရူပါဝစရကုသလာနံ
စတုန္နမ္ပိ ဉာဏသမ္မုယုတ္တမဟာဝိပါကာနံ ပဉ္စန္ဓံ
ရူပါဝစရဝိပါကာနုဉာတိ ဒသန္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၄၄၀။

ဥပသမ္မုယုတ္တယောဂ (ပု) [ဥပသမ္မုယုတ္တ +
ယောဂ] ဉာဏသမ္မုယုတ်စိတ်နှင့် ယှဉ်ခြင်း။
ဉာဏသမ္မုယုတ္တ (၂) ကြည့်။

ဥပသမ္မုယုတ္တဝိပါက (ပု၊န) [ဥပသမ္မုယုတ္တ +
ဝိပါက] ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ဝိပါက၊ ဉာဏ-
သမ္မုယုတ်ဝိပါက။ ဉာဏသမ္မုယုတ္တဝိပါကော
ပနေတ္ထ ပဋိသန္ဓိဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇမာနဿ ရူပါ-
ဝစရရူပါဝစရဝိပါကဿာပိတိ ဣမေသံ
စတုန္နံ ရာသီနံ အနန္တရပစ္စယော ဟောတိ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၄။

ဥပသမ္မုယုတ္တဝိပါကဒါန (န) [ဥပသမ္မုယုတ္တ-
ဝိပါက + ဒါန] ဉာဏသမ္မုယုတ် အကျိုးကို

ပေးခြင်း။ ဒုဗ္ဗလဿ ဒုဟေတုကကမ္မဿ
ဥပသမ္မုယုတ္တဝိပါကဒါနေ အသမတ္တတ္တာ။
မူလဋီ၊၁။၁၂၉။

ဥပသမ္မုယုတ္တသရဏဂမန (န) [ဥပသမ္မုယုတ္တ
+ သရဏဂမန] ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သောသရဏဂုံ။
“သမ္မာဒိဋ္ဌိ”တိ ဣမိနာ ဉာဏသမ္မုယုတ္တသရ-
ဏဂမနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၆။

ဥပသမ္မုယုတ္တာဘာဝ (ပု) [ဥပသမ္မုယုတ္တ +
အဘာဝ] ဉာဏသမ္မုယုတ်မဟုတ်ခြင်း။ ရူပံသာ
နာတိဝတ္တတိ န အတိက္ကမတိ ဉာဏသမ္မုယု-
တ္တာဘာဝတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၂။

ဥပသမ္မုယုတ္တပပတ္တိ (ထိ) [ဥပသမ္မုယုတ္တ +
ဥပပတ္တိ] ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်- ဉာဏ်ရှိ- ဉာဏ်ပါ-
သော ပဋိသန္ဓေ။ ဧဝံ ဉာဏဝိပုယုတ္တတော
ဥပသမ္မုယုတ္တပပတ္တိယာ စ ဝိဇ္ဇမာနာယ။
မူလဋီ၊၁။၁၂၇။

ဥပသမ္မုယုတ္တောပပတ္တိ (ထိ) [ဥပသမ္မုယုတ္တ +
ဥပပတ္တိ] ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်- ဉာဏ်ရှိ- ဉာဏ်ပါ-
သော ပဋိသန္ဓေ။ တေန ဝုစ္စတိ နာမရူပပစ္စ-
ယာပိ ဝိညာဏံ၊ ဝိညာဏပစ္စယာပိ နာမရူပန္တိ-
ဝိဿဇ္ဇိတံ ဉာဏသမ္မုယုတ္တောပပတ္တိယံ။ မူလ-
ဋီ၊၁။၁၂၇။

ဥပသမ္မုယောဂ (ပု) [ဥပသမ္မုယုတ္တ + သမ္မုယောဂ]
ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်ခြင်း။ တေန ဣမိနာ ဓမ္မေန
ဉာဏဝိသယဘာဝေန၊ ဉာဏသမ္မုယောဂေန
ဝါ ဉာတေနာတိ စ အတ္ထော န န ယုဇ္ဇတိ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၄။ မူလဋီ၊၂။၂၀၄။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၄၁၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇။ အနုဋီ၊၂။၂၀၄။)

ဥပသမ္မုယုတ္တ (ပု) [ဥပသမ္မုယုတ္တ + သမ္မုယုတ္တ] ဉာဏ်၏
အဆောက်အဦ၊ ဉာဏ်၏အကြောင်း။ ကော
န ခေါ အဇ္ဇ မယာ ပုညသမ္မာရော ဉာဏ-
သမ္မုယုတ္တော ဝါ ဥပစိတော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၉။
(-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇-၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၁၊၃၁၃။)

ဉာဏသမ္မာရတ္တ (ပု) [ဉာဏသမ္မာရ+အတ္တ]
ဉာဏ်အဆောက်အဦ၏ အကြောင်း။ တသ္မာ
မဟာဗောဓိသတ္တာနံ သဗ္ဗေသမ္ပိ ပုညသမ္မာ-
ရော ယာဝဒေဝ ဉာဏသမ္မာရတ္တော သမ္မာ-
သမ္မောဓိသမဓိဂမသမတ္တတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၈၈။

ဉာဏသမ္မာရဒဿနတ္တ(ပု)[ဉာဏသမ္မာရ+ဒဿ-
န+အတ္တ] ဉာဏ် အဆောက်အဦကိုပြခြင်း
အကျိုး။ ဉာဏသမ္မာရဒဿနတ္တံ ဝိသု ဂဟ-
ဏံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၂၆။

ဉာဏသမ္မာရသမ္ပရဏ (န) [ဉာဏသမ္မာရ+
သမ္ပရဏ] ဉာဏ်၏ အဆောက်အဦကို-
ဖြည့်ကျင့်-ဆည်းပူး-ခြင်း (ပညာပါရမီကို
ဖြည့်ဆည်းပူးခြင်း)။ “ဝါယမန္တဿေဝါ”တိ
ဣမိနာ ဝိသေသတော ဉာဏသမ္မာရသမ္ပရဏံ
ပညာပါရမီတာ ပူရဏံ ဝဒတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၈၈။

ဉာဏသရီရ (န) [ဉာဏ+သရီရ] ဉာဏ်တည်း
ဟူသောခန္ဓာကိုယ်၊ ဉာဏ်ဟူသော-အထည်
ကိုယ်-ခြံ။ န ဟိ သော အတ္တနော မံသ-
စက္ခုနာ တဿ ဝိပဿနာပါဒကဇ္ဈာနံ သမာ-
ပန္နဿ ဘိက္ခုနော ဉာဏသရီရံ ဒဠှံ သက္ကော-
တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။

ဉာဏသရီရဂတိ (ထိ) [ဉာဏသရီရ + ဂတိ]
ဉာဏ်တော်, ကိုယ်တော်၏ သွားခြင်း။
အနောပမာယ စ ဉာဏသရီရဂတိယာ။
မူလဋီ၊၃။၁၆၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇။)

ဉာဏသဟဂတ (တိ)[ဉာဏ+သဟဂတ] ဉာဏ်နှင့်
-တကွဖြစ်-ယှဉ်-သော (စိတ်)။ ယထာ
ဉာဏသဟဂတံ စိတ္တံ သမ္မသနဝသေန စိရပရိ-
စိတံ ကဒါစိ ဉာဏရဟိတမ္ပိ သမ္မသနဝသေန
ပဝတ္တတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၀၇-၈။

ဉာဏသဟဘူ (တိ) [ဉာဏ+သဟဘူ] ဉာဏ်နှင့်
တကွဖြစ်သော(တရား)။ ဉာဏသဟဘူနောပိ
ဓမ္မာ ဉာဏပထော (မဟာနိ။ ၂၀၈) တိ
ဉာဏေန သဟပုန္နာ အဝသေသာ စိတ္တ-

စေတသိကာ ဓမ္မာပိ ဉာဏပထော။ မဟာနိ၊
ဋ္ဌ။၃၁၁။

ဉာဏသဟဿ (န) [ဉာဏ + သဟဿ]ဉာဏ်
တထောင်၊ တထောင်သောဉာဏ်။ တိဏိ
စ ဉာဏသဟဿာနိ၊ စတ္တာရိ စ ဉာဏသတာ-
နိတိ။ ပဋိသံ။ ၃၄၂။ ဝေမေဝ သစ္စာဒီသု
တီသု ဌာနေသု....ဗုဒ္ဓဓမ္မေသု ဆ ဉာဏသတာ-
နိတိ ဝေ တိဏိ စ ဉာဏသဟဿာနိ စတ္တာရိ
စ ဉာဏသတာနိ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၂၁။
(-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၄၉။)

ဉာဏသဟိတ (တိ) [ဉာဏ+သဟိတ] ဉာဏ်နှင့်
တကွဖြစ်သော၊ ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော။ အဘိ-
သမ္ပရာယောတိ ဉာဏာဘိသမ္ပရာယော ဉာဏ-
သဟိတော ပေစ္စဘာဝေါ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၄၀။
(-ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၄၂။ မ၊ဋီ၊၃။၃၃၅။ သံ၊ဋီ၊၁။
၁၀၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၃၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၈၉။ အနုဋီ၊
၂။၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၆၆။)

ဉာဏသဟိတတာ (ထိ) [ဉာဏသဟိတ+တာ]
ဉာဏ်နှင့်တကွဖြစ်သည်၏ အဖြစ်။ ဧဝံ သန္တ-
သဘာဝတာ ဉာဏသဟိတတာ စ။ မ၊ဋီ၊၃။
၄၆။ (- သံ၊ဋီ၊၁။၇၁။)

ဉာဏသာဂရ (ပု) [ဉာဏ+သာဂရ] ဉာဏ်တည်း
ဟူသောသမုဒြာ၊ သမုဒြာနှင့် တူသောဉာဏ်
(သဗ္ဗညုတဉာဏ်)။ စတ္တာရော သာဂရာ ဝေဒိ-
တဗ္ဗာ သံသာရသာဂရော, ဇလသာဂရော,
နယသာဂရော, ဉာဏသာဂရောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၀။ ကတမော ဉာဏသာဂရော? သဗ္ဗညု-
တဉာဏံ ဉာဏသာဂရော နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၃။

ဉာဏသာဓန (တိ) [ဉာဏ+သာဓန] (၁) ဉာဏ်
သည်ပြီးစေအပ်သော။ (၂) ဉာဏ်ဖြင့် ပြီးစေ
အပ်သော။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂)
ဉာဏသာဓနဘူတဉ္စ၊ သီလဉ္စ ပရိပါလယေ။
ဝဇီရ။၄၀၃။

ဥဏသနတ္ထ (န) [ဥဏ+သန+တ္ထ] ဥဏ သည်ပြီးစေအပ်သည်၏အဖြစ်။ သာ ပနာယံ အဇ္ဈုပေက္ခနာ ဥဏဿ ကိစ္စသိဒ္ဓိယာ ဟော- တိ ဝိသေသတော ဥဏသနတ္တာ အပ္ပနာ- ဗျာပါရဿ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၇၇။

ဥဏသမည (န) [ဥဏ+သမည] ဥဏ သမည၊ ဥဏသမန်၊ အများနှင့်ဆက်ဆံ သောဥဏ။ တံ ပန နိဒဿနမတ္တံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဥဏသမညဿ ဇောတိတဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၉။

ဥဏသမတ္တိယ (န) [ဥဏ+သမတ္တိယ] ဥဏ ၏- အစွမ်း- သတ္တိ။ ထာမောတိ ဥဏသ- မတ္တိယံ။ သိ၊ ၂။ ၁၁၁။ ၁၇၆။

ဥဏသိရ (ပု) [ဥဏ+သိရ] ဥဏတည်းဟူသော ဦးခေါင်း၊ ဦးခေါင်းနှင့်တူသောဥဏ။ အဝံ- သိရာတိ ဥဏသိရေန အဓောသိရာ ဟုတွာ ပပတန္တိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၉၉။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၃၉။ ကုသလေသု ဟိ သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဥတ္တမင်္ဂါ သဗ္ဗ- သေဋ္ဌတ္တာ၊ တဉ္စ အနရိယာ ပတန္တိ န ဥဋ္ဌဟန္တိ မိစ္ဆာပဋိပဇ္ဇနတော။ တေနာဘ ဥဏ- သိရေနာ”တိ အာဒိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၆။ (- နေတ္ထိ၊ ၄။ ၁၃၃။)

ဥဏသိလာစာရသမ္ပန္န (တိ) [ဥဏ+သိလ+ အာစာရ+သမ္ပန္န] ဥဏ၊ သိလ၊ အကျင့်နှင့် ပြည့်စုံသော (ဟင်္သာမင်း)။ ဥဏသိလာ- စာရသမ္ပန္နော သင်္ဂါဟကပက္ခေ ဌိတော။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၀၅။

ဥဏသိသ (န) [ဥဏ+သိသ] (၁) ဥဏ တည်းဟူသောဦးခေါင်း၊ ဦးခေါင်းနှင့်တူသော ဥဏ။ (၂) ဥဏကို- အဦးမူခြင်း- ပဓာနပြု ခြင်း- ခေါင်းတပ်ခြင်း။ (၁) ယထာ သိသံ န ဘိဇ္ဇတိ၊ ဧဝံ ဥဏသိသံ န ဘိဇ္ဇတိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၇။ (၂) ဒုဝိဓေပိ ဥဏံ ပဓာနန္တိ ဥဏသိသေန ဝုတ္တံ “ပဋိဝေဓဥဏမ္ပိ ဒေသ-

နာဥဏမ္ပိ”တိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၅။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၄။

ဥဏသိဟနာဒ (ပု) [ဥဏ+သိဟနာဒ] ဥဏ- တည်းဟူသော ခြင်္သေ့ အသံ။ ဗုဒ္ဓသိဟံ အာပဇ္ဇ ဥဏသိဟနာဒံ သောဿာမံ။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၇၆။

ဥဏသုခ (န) [ဥဏ+သုခ] (၁) ဥဏနှင့် ယှဉ်သောသုခ (စတုတ္ထဈာန်ချမ်းသာ)။ (တိ)(၂) ဟုတ်မှန်တိုင်း ထိုးတိုင်း၍ သိခြင်း ကြောင့် ချမ်းသာသော၊ အသိဥဏ ဖြစ်ခြင်း - ဥဏနှင့် ယှဉ်ခြင်း- ဥဏကို အမှီရခြင်း - ကြောင့် ချမ်းသာသော။ (၁) ဝိဝေကဇံ ပီတိသုခံ၊ သမာဓိဇံ ပီတိသုခံ၊ အပီတိဇံ ကာယသုခံ၊ သတိပါရိသုခိဇံ ဥဏသုခန္တိ စတုဗ္ဗိဓမ္မံ ဈာနသုခံ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၀။ (ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၅-၌ ဥပေက္ခာသုခံ-ဟု ရှိသည်။) (၂) အဒုက္ခမသုခါဝေဒနာ ဥဏသုခါ ဥဏဒုက္ခာ- တိ။ မ၊ ၁။ ၃၇၇။ မဟာနိ၊ ၄။ ၄၂။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၀။ အဒုက္ခမသုခါယ ဝေဒနာယ ဇာန- နဘာဝေါ သုခံ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၆။ ဇာနနဘာ- ဝေါတိ ယထာသဘာဝတော အဝဗျဉ္ဇနံ၊ အဒုက္ခမသုခံ ဟိ ဝေဒနံ ဇာနန္တဿ သုခံ ဟောတိ တဿ သုခမဘာဝတော။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၆။ အပရော နယော ဇာနနဘာဝေါတိ ဇာနနဿ ဥဏဿ သဗ္ဗာဝေါ။ ဥဏသမ္ပ- ယုတ္တာ ဟိ ဥဏောပနိဿယာ စ အဒုက္ခမ- သုခါ ဝေဒနာ သုခါ ဣဋ္ဌာကာရာ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၆။ (- သံ၊ ၄။ ၂။ ၅၀။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၇၄။)

ဥဏသုတ္တ (န) [ဥဏ+သုတ္တ] ဥဏသုတ်၊ ဥဏတို့ကို ဟောကြားအပ်သော သုတ်။ (က) ဤတရားကား ဝေဒနာ၊ ဤတရား ကား ဝေဒနာ၏ဖြစ်ကြောင်း၊ ဤတရားကား ဝေဒနာ၏ဖြစ်ကြောင်းသို့ ရောက်စေတတ် သော အကျင့်၊ ဤတရားကား ဝေဒနာ၏ ချုပ်ရာ၊ ဤတရားကား ဝေဒနာချုပ်ရာသို့

ရောက်စေတတ်သော အကျင့်၊ ဤတရားကား ဝေဒနာ၏ သာယာဖွယ်၊ ဤ တရားကား ဝေဒနာ၏အပြစ်၊ ဤတရားကား ဝေဒနာ၏ ထွက်မြောက်ရာဟု သိမြင်မှု ‘ဉာဏ်မျက်စိ’တို့ သည် ယခုအခါ ငါတရား၏ သန္တာန်၌ ဖြစ် ပေါ်လေပြီဟု ဟောကြားအပ်သော သုတ်၊ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တ- ပါဠိ၊ ၂၊ သံယုတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၄၃၁။

(ခ) ဤတရားကား ဆန္ဒကိုမှီ၍ ဖြစ်သော သမာဓိ၊ အားထုတ်မှု ‘ဝီရိယ’တို့နှင့် ပြည့်စုံ သော ဣဒ္ဓိပါဒ်တည်း၊ ဤတရားကား ဝီရိယ ကိုမှီ၍ဖြစ်သော သမာဓိ၊ အားထုတ်မှု ‘ဝီရိယ’ တို့နှင့် ပြည့်စုံသော ဣဒ္ဓိပါဒ်တည်း၊ ဤတရား ကား စိတ်ကိုမှီ၍ဖြစ်သော သမာဓိ၊ အားထုတ် မှု ‘ဝီရိယ’တို့နှင့် ပြည့်စုံသော ဣဒ္ဓိပါဒ်တည်း၊ ဤတရားကား ပညာကိုမှီ၍ ဖြစ်သော သမာဓိ၊ အားထုတ်မှု ‘ဝီရိယ’တို့နှင့် ပြည့်စုံသော ဣဒ္ဓိ ပါဒ်တည်းဟု သိမြင်မှုဉာဏ်၊ ဤတရား ၄-ပါး ကိုပွားများအပ်၏ဟု သိမြင်မှုဉာဏ်၊ ဤတရား ၄-ပါးကို ပွားများအပ်ပြီးပြီဟု သိမြင်မှုဉာဏ် တို့သည် ယခုအခါ ငါတရား၏ သန္တာန်၌ ဖြစ် ပေါ်လေပြီဟု ဟောကြားအပ်သောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၇- သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ သံ၊ ၃။ ၂၂၅-၆။

ဉာဏသောတ (န) [ဉာဏ+သောတ] (၁) ဉာဏ်ဖြင့် ပြီးသောနား၊ သောတဝိညာဉ်၏ ကိစ္စကို ပြုတတ်သောဉာဏ်၊ ဒိဗ္ဗသောတအဘိ ညာဉ်။ (၂) ဉာဏ်ဟူသောနား၊ ဉာဏ်နား။

(၁) “ဒိဗ္ဗာယ သောတဓာတုယာ”တိ အာဒိသု ဉာဏသောတေ။ ပဋိသံဠာ၊ ၁။ ၁၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၉။) (၂) သော- တာနုဂတာနန္တိ ပဿာဒသောတံ သြဒဟိတော ဉာဏသောတေန ဝဝတ္ထပိတာနံ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၄။ ဧဝံ ဘူတာ စ ပဿာဒသောတံ သြဒ- ဟိတော ဉာဏသောတေန သုဠ၊ ဝဝတ္ထပိတာ နာမ ဟောန္တိတိ အာဟ “ပဿာဒသောတ”န္တိ

အာဒိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၆၅။ (-သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၉။)

ဉာဏသောတဓာတု (ထိ) [ဉာဏ+သောတဓာ တု] ဉာဏ်ဖြင့်ပြီးသော သောတဓာတ်၊ ဒိဗ္ဗ- သောတအဘိညာဉ်။ အယဉ္ဇာပိ ဣမဿ ဘိက္ခုနော ဝီရိယဘာဝနာဗလနိဗ္ဗတ္တာ ဉာဏ- သောတဓာတု တာဒိသာ ယေဝါတိ ဒိဗ္ဗ- သဒိသတ္တာဒိဗ္ဗာ။ ပဋိသံဠာ၊ ၁။ ၃၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၇။ ဉာဏမယာ သောတဓာတု ဉာဏ- သောတဓာတု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၇။ (-အံ၊ ၄။ ၂။ ၈၃။)

ဉာဏသောမနဿပုတ္တ (တိ) [ဉာဏ + သော- မနဿ + ပတ္တ] ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော ဝမ်း မြောက်ခြင်းသို့ ရောက်သော၊ ဉာဏ်ရှင်လန်း ခြင်းသို့ ရောက်သော။ ဝိသာရဒေါတိ ဉာဏ သောမနဿပုတ္တော။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၀၊ ၂၉၉။

ဉာဏဟတ္ထ (ပု) [ဉာဏ + ဟတ္ထ] ဉာဏ်တည်း ဟူသောလက်။ တေသု တံ တံ အန္တရာနုသာ- ရိနာ ဉာဏဟတ္ထေန ဝိနိဗ္ဗုဇိတော ဝိနိဗ္ဗုဇိတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၄၇။ အဋ္ဌန္တာရူနံ နှာရမံသာနံ မံသစမ္မာနန္တိ တေသံ တေသံ ကောဠာသာ- နံ ဝိဝရာနုပါတိနာ ဉာဏသင်္ခါတေန ဟတ္ထေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၃၇။

ဉာဏာကာသ (ပု၊န) [ဉာဏ + အာကာသ] ဉာဏ်တည်းဟူသော ကောင်းကင်။ တဝ ပန ဉာဏံ ဉာဏာကာသံ နတု ဝေပမေတဝေမိနိတုံ သက္ကာတိ အတ္ထော။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၀။

ဉာဏာစာရ (ပု) [ဉာဏ+အာစာရ] ဉာဏ်၏- ဖြစ်ခြင်း-ကျက်စားခြင်း။ သော “ဧဝံ မဟန္တ- သ နာမ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ မူလဘူတာ ဣမေ ကိလေသာ”တိ ကိလေသဝိသယံ ဉာဏာစာရံ ပေသေတွာ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၀၆။

ဉာဏာတိသယ (ပု) [ဉာဏ+အတိသယ] ဉာဏ်၏ -လွန်ကဲ-ထူးမြတ်-ခြင်း၊ လွန်ကဲ-ထူးမြတ်

-သော ဉာဏ်။ တေသံ တထာဂတာနံ ပညံ ဉာဏာတိသယံပဿာတိ ယောဇနာ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၄။ (- ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၇။)

ဉာဏာတိသယဗိမ္ဗ (တိ) [ဉာဏာတိသယ+ဗိမ္ဗ] လွန်ကဲ-ထူးမြတ်- သောဉာဏ်တော်နေဝန်း ရှိသော(ဘုရား)။ ဉာဏာတိသယဗိမ္ဗံ တံ၊ ဝိသုဒ္ဓိ ကရုဏာရုဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁။

ဉာဏာဓိက (တိ) [ဉာဏ+အဓိက] လွန်ကဲသော ဉာဏ်ရှိသော၊ ဉာဏ်လွန်ကဲသော၊ ဉာဏ်ထက် မြက်သော၊ သူ။ သုခါပဋိပဒါ ခိပ္ပါဘိညာ ဉာဏာဓိကဿ ဥပ္ပဇ္ဇနတော ဝိပဿနာဝဟန္တိ ဟုတွာ ဝိပဿနာယ ပဒဋ္ဌာနံ။ နေတ္ထိဝိ။ ၁၇၆။ (- နေတ္ထိ၊ ဋီ၊ ၇၃။)

ဉာဏာဓိမမ္မ (ပု) [ဉာဏ + အဓိမမ္မ] ဉာဏ်ကို ရခြင်း။ ဉာဏာဓိမမ္မာယာ (မဟာနိ။ ၂၀၉) တံ ဉာဏပဋိလာဘတ္ထာယ။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၃၁၂။ (- သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၄၀။)

ဉာဏာဓိဋ္ဌာန (န) [ဉာဏ + အဓိဋ္ဌာန] ဉာဏ်ကို ဆောက်တည်ခြင်း။ ဉာဏာဓိဋ္ဌာနံ အဝိဇ္ဇာယ သညံ။ ပဋိသံ၊ ၃၆၅။

ဉာဏာဓိပတတ္ထ (န) [ဉာဏ+အဓိပတိ+တ္ထ] ဉာဏ်လျှင်အကြီးအမှူးရှိသည်၏အဖြစ်၊ ဉာဏ် ကို အကြီးအမှူးပြုသည်၏အဖြစ်။ ဉာဏာဓိပ- တတ္ထာ ပညာ အဝိဇ္ဇာယ သညာယ ဝိဝေဒတိ- တိ အဓိပတတ္ထာ ပညာ သညာဝိဝေဒန ဉာ- ဏံ။ ပဋိသံ၊ ၁၀၄။

ဉာဏာနန္တရ (တိ) [ဉာဏ+အနန္တရ] ဉာဏသမ္ပ- ယုတ်စော၏- အခြားမရှိ-အခြားမဲ့-သော (ကာလ)။ ကုသလာကုသလေ နိရုဒ္ဓေ အ- ဟေတုကော ဝိပါကော တဒါရမ္မဏတာ ဥပ္ပဇ္ဇတိတိ ဉာဏာနန္တရံ အဟေတုကတဒါ- ရမ္မဏံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၃၁။

ဉာဏာနုဂတဝစီကမ္မ (တိ) [ဉာဏ+အနုဂတ+ ဝစီကမ္မ] ဉာဏ်သို့ အစဉ်လိုက်သော ဝစီကံရှိ သော(ဘုရား)။ သဗ္ဗဒါ ဉာဏာနုဂတဝစီ- ကမ္မတာယ ဟိ ဘဂဝတော သဝါသနပဟိန- သဗ္ဗဒေါသဿ အကွလိတဗျပုဿဿ ကဒါစိပိ ဒုရုတ္တံ နာမ နတ္ထိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၁၇။

ဉာဏာနုပရိဝတ္တိ (တိ) [ဉာဏ+အနုပရိဝတ္တိ] ဉာဏ်သို့အစဉ်လိုက်သော(ကာယကံစသည်)။ သဗ္ဗံ ကာယကမ္မံ ဉာဏပုဗ္ဗင်္ဂမံ ဉာဏာနုပရိ- ဝတ္တိ။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၆၂။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂။ ဉာ- ဏာနုပရိဝတ္တိန္တိ ဉာဏဿ အနုပရိဝတ္တနကံ၊ သဗ္ဗံ ကာယပယောဂံ ပဝတ္ထေန္တော ဘဂဝါ ဉာဏေန ပရိစ္ဆိန္နိတွာ ဉာဏသဟိတမေဝ ပဝတ္ထေတိတိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊ ၂။ ၃။ (- ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈၁။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၃၅။)

ဉာဏာနုပရိဝတ္တန (န) [ဉာဏ+အနုပရိဝတ္တန] ဉာဏ်သို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း။ ပညာဓိဋ္ဌာနပရိဂ္ဂ- ဟိတာနိ သစ္စစာဂူပသမာဓိဋ္ဌာနာနိ ဉာဏ- ပုဗ္ဗင်္ဂမတော ဉာဏာနုပရိဝတ္တနတော စ။ စရိ- ယာ၊ ဌ၊ ၃၁၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၉၆။ (-မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇။)

ဉာဏာနုပရိဝတ္တိ (ထိ) [ဉာဏ+အနုပရိဝတ္တိ] (၁) ဉာဏ်သို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း။ (တိ) (၂) ဉာဏ်သို့အစဉ်လိုက်သော(ကာယကံစသည်)။ (၃) ဉာဏ်သို့အစဉ်လိုက်ခြင်းရှိသော(သမာ- ဓိ)။ (က) ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်သို့ အစဉ်လိုက် ခြင်းရှိသော။ (ခ) အပ္ပနာဉာဏ်သို့ အစဉ်လိုက် ခြင်းရှိသော။ (ဂ) အဘိညာဉ်ဉာဏ်သို့ အစဉ် လိုက်ခြင်းရှိသော။ (၁) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။ (၂) သဗ္ဗံ ကာယကမ္မံ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော ဉာဏာနုပရိဝတ္တိ၊ သဗ္ဗံ ဝစီကမ္မံ ဉာဏာနုပရိ- ဝတ္တိ၊ သဗ္ဗံ မနောကမ္မံ ဉာဏာနုပရိဝတ္တိ။ မဟာနိ။ ၁၃၉။ ဉာဏာနုပရိဝတ္တိတိ ဉာဏံ အနုပရိဝတ္တိ၊ ဉာဏဝိရဟိတံ န ဟေတိတိ အတ္ထော။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၂၅၈။ (- ပဋိသံ၊ ၃၇၆။ မဟာနိ။ ၂၇၈။ စူဠနိ၊ ၁၇၅။ နေတ္ထိ၊ ၁၆။ ဒီ၊

ဌာ၃။၁၇၆။ ပဋိသံဌာ၂။၂၅၆။ သုတ္တနိဌာ
၂။၁၂၉။၂၁၈။ မဟာနိဌာ၂။၂၃၂။ ဒီဋ္ဌိဉာ
၅၄။၁၉၇။၈။ မဇ္ဈိဉာ၁၃၅။ အံဋ္ဌိဉာ။၂၈၁။
အံဋ္ဌိဉာ။၅၅။ မူလဋ္ဌိဉာ။၁၃၇။ အနုဋ္ဌိဉာ။
၁၄၄။) (၃) (က) သဗ္ဗော သမာဓိ ဉာဏမူ-
လကော ဉာဏပုဗ္ဗင်္ဂမော ဉာဏာနုပရိဝတ္တိ။
နေတ္ထိ။၁၅။ ပစ္စဝေက္ခဏပညာယ ဉာဏာနု-
ပရိဝတ္တိ။ နေတ္ထိ။၄။၇။ ဉာဏာနုပရိဝတ္တိတိ
ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏံ အနုပရိဝတ္တိ အဿာတိ
ဉာဏာနုပရိဝတ္တိ။ နေတ္ထိ။ဝိ။၁၀၃။ (ခ) အပ္ပ-
နာ ပညာယ ဉာဏာနုပရိဝတ္တိ။ နေတ္ထိ။၄။၇။
အပ္ပနာဉာဏံ အနုပရိဝတ္တိ အဿာတိ ဉာဏာ-
နုပရိဝတ္တိ။ နေတ္ထိ။ဝိ။၁၀၃-၄။ (ဂ) အဘိညာ-
ပညာယ ဉာဏာနုပရိဝတ္တိ။ နေတ္ထိ။၄။၇။
အဘိညာဉာဏံ အနုပရိဝတ္တိ အဿာတိ
ဉာဏာနုပရိဝတ္တိ။ နေတ္ထိ။ဝိ။၁၀၄။

ဉာဏာနုပရိဝတ္တိ (တိ) [ဉာဏာနုပရိဝတ္တိ+ဏ။
ဏ-ပစ္စည်း ချေ။] ဉာဏ်သို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း
ရှိသော (သမာဓိ)။ အနုပရိဝတ္တိနံ ဝါ အနု-
ပရိဝတ္တိ၊ ဉာဏဿ အနုပရိဝတ္တိ ဉာဏာနုပရိ-
ဝတ္တိ၊ ဉာဏာနုပရိဝတ္တိ အဿာတိ ဉာဏာနုပ-
ရိဝတ္တိ။ နေတ္ထိ။ဝိ။၁၀၄။

ဉာဏာနုပရိဝတ္တိတာ (ထိ) [ဉာဏာနုပရိဝတ္တိ+
တာ] ဉာဏ်သို့ အစဉ်လိုက်သည်၏ အဖြစ်။
“နတ္ထိ တထာဂတဿ ကာယဒုစ္စရိတ”န္တိ
အာဒိနာ ကာယဝစီမနောဒုစ္စရိတာဘာဝ-
ဝစနံ ယထာဓိကာရံ ကာယကမ္မာဒိနံ ဉာဏာ-
နုပရိဝတ္တိတာယ လဒ္ဓဂုဏကိတ္တနံ၊ န အာဝေ-
ဏိကဓမ္မန္တရဒဿနံ။ ဒီဋ္ဌိဉာ။၁၉၇။

ဉာဏာနုပရိဝတ္တိဘာဝ (ပု) [ဉာဏာနုပရိဝတ္တိ+
ဘာဝ] ဉာဏ်သို့ အစဉ်လိုက်သည်၏ အဖြစ်။
ဧဝံ ပန ဉာဏာနုပရိဝတ္တိဘာဝေ သတိ န
ကောစိ ပါဠိအဋ္ဌကထာနံ ဝိရောဓော။ မဇ္ဈိ-
ဉာ။၁၃၅။ အံဋ္ဌိဉာ။၅၅။ အနုဋ္ဌိဉာ။၁၄၄။

ဉာဏာနုပုဗ္ဗဋ္ဌိတိ (တိ) [ဉာဏ+အနုပုဗ္ဗ+ဋ္ဌိတိ]
ဉာဏ်အစဉ်အတိုင်းတည်ခြင်း။ ဧဝံ သန္တေ-
ပီတိ ယဒိပါယံ ဉာဏာနုပုဗ္ဗဋ္ဌိတိ၊ ဧဝံ သန္တေပီ။
မဇ္ဈိဉာ။၁၂၆။

ဉာဏာနုပုဗ္ဗိ (ထိ) [ဉာဏ+အနုပုဗ္ဗိ] ဉာဏ်၏
အစဉ်၊ ဉာဏ်စဉ်။ ဧဝံ သန္တေပီတိ ယဒိပိ
ဉာဏာနုပုဗ္ဗိယာ မဂ္ဂဉာဏဿ အနန္တရတာယ
ဥပကာရံ ဟောတိ၊ ဧဝံ သတိပီတိ အတ္ထော။
သီဋ္ဌိသစ်၊၂။၁၄၇။

ဉာဏာနုဘာဝ (ပု) [ဉာဏ+အာနုဘာဝ] ဉာဏ်-
၏-အစွမ်း-သတ္တိ-တန်ခိုး- အာနုဘော်။
အဇ္ဇ မယာ အယျာနံ ဉာဏာနုဘာဝေါ ဉာ-
တော။ ဓမ္မာဌာ၁။၂၇၅။ (-မဟာနိဌာ။၃၁၁။
မဇ္ဈိဉာ။၁၄၆။ သံဋ္ဌိဉာ။၇၇၊၉၆။ သံဋ္ဌိ၊၂။
၄၃၊၆၃။ အနုဋ္ဌိ၊၂။၂။)

ဉာဏာနုဘာဝဒီပနမုခ (န) [ဉာဏာနုဘာဝ+
ဒီပန+မုခ] ဉာဏ်၏-အစွမ်း-သတ္တိ-တန်ခိုး-
-အာနုဘော်-ပြသမှုကိုအဦးမူခြင်း။ အတ္တ-
နော ဉာဏာနုဘာဝဒီပနမုခေန မာရံ သန္တ-
ဇ္ဇေန္တော မဟာထေရော....ဂါထမာဟ။ မဇ္ဈိ-
၂။၃၂၃။

ဉာဏာနုဘာဝနိဗ္ဗတ္တ (တိ) [ဉာဏာနုဘာဝ+
နိဗ္ဗတ္တ] ဉာဏ်၏-အစွမ်း-သတ္တိ-တန်ခိုး-
အာနုဘော်-ကြောင့်ဖြစ်သော။ ဉာဏာနု-
ဘာဝနိဗ္ဗတ္တော ဝိသေသော (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇)တိ
....တဿေဝ ဉာဏဿ အာနုဘာဝေန နိဗ္ဗ-
တ္တော သဗ္ဗသော ပဟာတဗ္ဗပဟာနဘာဝေ-
တဗ္ဗဘာဝနာ ပါရိပုရိသခါတော ဝိသေသော။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၁။ (-ပဋိသံဌာ၊၂။၂၆၅။)

ဉာဏာနုဘာဝပုကာသနတ္ထ (ပု) [ဉာဏာနုဘာ-
ဝ+ပုကာသန+အတ္ထ] ဉာဏ်၏-အစွမ်း-
သတ္တိ-တန်ခိုး- အာနုဘော် - ကိုပြခြင်း
အကျိုး။ ဗောဓိသတ္တဿ ဉာဏာနုဘာဝ-
ပုကာသနတ္ထံ နာစိက္ခံ။ ဇာဠာ၊၃။၃၂၄။

ဉာဏာနာဘာဝသိဒ္ဓိ (တိ) [ဉာဏာနာဘာဝ + သိဒ္ဓိ]
ဉာဏ်၏ - အစွမ်း - သတ္တိ - တန်ခိုး - အာနု-
ဘော် - ၏ ပြီးစီးခြင်း။ အနတ္တသညာယ ဉာ-
ဏာနာဘာဝသိဒ္ဓိတော အဝိဇ္ဇာသဝဿ သုည-
တဝိမောက္ခပဋိပက္ခတာ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၅၅။

ဉာဏာနာဘာဝါနုရူပ (တိ) [ဉာဏာနာဘာဝ +
အနုရူပ] ဉာဏ်၏ - အစွမ်း - သတ္တိ - တန်-
ခိုး - အာနုဘော် - အား - သင့်လျော် -
လျောက်ပတ် - သော။ ဣတရံ သရီရံ မုဉ္ဇိတော
ဉာဏာနာဘာဝါနုရူပံ သမန္တတော ပတ္တရတိ။
သာရတ္ထ၊ ၂။၂၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၄၂၉။

ဉာဏာနုယုတ္တတာ (တိ) [ဉာဏ + အနုယုတ္တ +
တာ] ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သည်၏ အဖြစ်၊ ဉာဏ်နှင့်
ယှဉ်ခြင်း။ ကတ-သဒ္ဓဿ ကိရိယာ သာမည-
ဝါစကတ္တာ “ကတဝိဇ္ဇော” တိ အာဒိသု ဝိယ
ကတ-သဒ္ဓေါ ဉာဏာနုယုတ္တတံ ဝဒတိတံ အာ-
ဟ “ ဝိညာတပရပုဝါဒါ” တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၆၄။

ဉာဏာပါထာရမဏိယ (န) [ဉာဏ + အာပါထ +
အာရမဏိယ] ဉာဏ်အား ထင်ရှားသည်ဖြစ်၍
မွေ့လျော်ဖွယ် ကောင်းခြင်း။ အာပါထာရ-
မဏိယတောတိ ဉာဏာပါထာရမဏိယတော။
ဝဇီရ၊၅၅။

ဉာဏာဘာဝ (ပု) [ဉာဏ + အဘာဝ] ဉာဏ်၏ -
မဖြစ်ခြင်း - မရှိခြင်း။ ဉာဏာဘာဝတော
ပနေတ္ထ ဝိမံသာဓိပတိ နာမ နတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၀၂။ (-၄၄၂။)

ဉာဏာဘိဓာန (န) [ဉာဏ + အဘိဓာန]
အသိဉာဏ်၊ သဒ္ဓါ။ အတ္ထေဝ စ ပရမတ္ထတော
အတ္တာ ဉာဏာဘိဓာနဿ ပဝတ္တိယာ နိမိတ္တ-
ဘာဝတော ရူပါဒိ ဝိယ။ အနုဋီ၊၃။၆၂။

ဉာဏာဘိဓာနပ္ပဝတ္တိ (တိ) [ဉာဏာဘိဓာန +
ပဝတ္တိ] အသိဉာဏ်၊ သဒ္ဓါ၏ဖြစ်ပေါ်ခြင်း။
န ဟိ အသတော သကဝါဒိနံ ပတိ ပရမတ္ထ-

တော ဉာဏာဘိဓာနပ္ပဝတ္တိယာ နိမိတ္တ-
ဘာဝေါ သိဇ္ဈတိ။ အနုဋီ၊၃။၆၃။

ဉာဏာဘိမုခ (န) [ဉာဏ + အဘိမုခ] (၁)
ဉာဏ်တော်၏အဝ။ (တိ) (၂) ဉာဏ်အား
ရှေးရှုပြစ်သော။ (၁) ဉာဏမုခေတိ ဉာဏာ-
ဘိမုခေ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၅၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂၅၇။
(၂) ဝုတ္တပ္ပဘေဒေါ အတ္ထော တဿ ပုဂ္ဂလဿ
ပဋိဘာယတိ ဉာဏာဘိမုခေါ ဟောတိ။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂၉၈။

ဉာဏာဘိသမ္ပရာယ (ပု) [ဉာဏ + အဘိသမ္ပရာယ]
ဉာဏ်၏အစွမ်းဖြင့် ရှေးရှုရောက်အပ်သော
တမလွန်ဘဝ၊ မဂ်ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော - မဂ်
ဉာဏ်ရသော - ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် - ရအပ် - ရောက်
အပ် - သော - ဂတိအထူး - တမလွန်လော-
က။ ဉာဏူပပတ္တိ ဉာဏာဘိသမ္ပရာယ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၃၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၂) နှိ တတော ပရမ္မိ
“နိယတော သမ္မောဓိပရာယဏော၊ သကိ-
ဒေဝ ဣမံ လောကံ အာဂန္တာ ဒုက္ခဿန္တံ
ကရိဿတိ” တိ အာဒိနာ စ ဉာဏသဟိတံ
(ဥပတ္တိပစ္စယဘာဝံ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၁၄၂။) ဥပပတ္တိ-
ပစ္စယဘဝံ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၅၃၁။ အဘိသမ္ပရာ-
ယောတိ ဉာဏာဘိသမ္ပရာယော ဉာဏသဟိ-
တော ပေစ္စဘာဝေါ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃၄၀။
အဘိသမ္ပရာယောတိ ဉာဏာဘိသမ္ပရာ-
ယော၊ မဂ္ဂဉာဏယုတ္တေဟိ ဂန္ထဗ္ဗဂတိဝိသေ-
သောတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၉၉။ (-ဒီ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။၂၃၀။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၂၀၄။)

ဉာဏာရမ္မဏ (န) [ဉာဏ + အာရမ္မဏ] (၁) ဉာဏ်
တော်တည်းဟူသော အာရုံ။ (၂) ဉာဏ်၏
အာရုံ။ (တိ) (၃) ဉာဏ်လျှင်အာရုံရှိသော။
(၁) ဓာတုဿ စ ဉာဏာရမ္မဏဿ စ ဗလဝ-
တာယ တထာဂတေ ကတော အဓိကာရေ
အဝဉ္ဇေျာ ဘဝတိ သဖလော။ မိလိန္ဒ၊ ၁၀၇။
(၂) ဉာဏာရမ္မဏ (မူလဋီ၊ ၂။၁၉၇) နှိ ဉာ-

ဏဿ အာရမ္မဏံ ယထာဝုတ္တပဉ္စဝိညာဏာ-
ဒိ။ အနုဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၉၈။ (၃) သဗ္ဗတ္ထ ဉာဏမာ-
ရမ္မဏံ ကတွာ ပစ္စဝေက္ခန္ဓဿ ဉာဏာရမ္မဏံ
ဉာဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၇၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၃။)

ဉာဏာလောက (ပု) [ဉာဏ + အာလောက]

(၁) ဉာဏ်တည်းဟူသော - အရောင် -
အလင်း။ (၂) ဉာဏ်၏ - အစွမ်း - သတ္တိ -
အာနုဘော် - ကြောင့်ဖြစ်သော - အရောင် -
အလင်း (မဂ်၊ ဝိဇ္ဇာသုံးပါး)။ (တိ) (၃) ဉာဏ်ဖြင့်ပြီးသော - အရောင် - အလင်း - ရှိ
သော (မဂ္ဂဘာဝနာ)။ (၁) ဉာဏာလောကံ
ဂဝေသာမိတမတော ပရိမုတ္တိယာ။ အပါ၊ ၁။
၄၅။ ဉာဏာလောကံ ပညာအာလောကံ ဂဝေ-
သာမိ။ အပါ၊ ၁။ ၃၁၄။ (-အပါ၊ ၁။ ၃၇၈၊
၄၁၇။ အပါ၊ ၂။ ၁၉၁၄၃-၈၅၆။ စူဠနိ၊ ၁၄၄။
ပေဋကော၊ ၃၀၃-၄။ မိလိန္ဒ၊ ၃၈၊ ၃၀၀၊ ၃၁၄၊
၃၆၈။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၉၂။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၆။
ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၆။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၆၉၊ ၁၈၆။ ဗုဒ္ဓ
ဝံ၊ ၄။ ၂၃၈။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၃၄။ သိ၊ ၄။ ၁။
၄၇၅။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃။ မ၊ ၄။ ၃။ ၄၂။ အံ၊ ၄။ ၂။
၁၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၄၆။) (၂) ဉာဏာလော-
ကော ဝါ ဟောတု ပီတိအာလောကော ဝါ။
သံ၊ ၄။ ၁။ ၅၀။ ဉာဏာနုဘာဝေန ဥပ္ပန္နာလော-
ကော ဉာဏာလောကောတိ ဝဒန္တိ။ သံ၊ ၄။ ၁။
၉၆။ (၃) ယောဂါဝစရော ဉာဏာလောကံ
မဂ္ဂဘာဝနံ ပတ္ထေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၀၄။ ဉာဏ-
မယော အာလောကော ဧတိဿာတိ ဉာဏာ-
လောကော၊ မဂ္ဂဘာဝနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၄၇၅။

ဉာဏာလောကကရ (တိ) [ဉာဏာလောက +
ကရ] ဉာဏ်တည်းဟူသော - အရောင် - အ
လင်း - ကိုပြုတတ်သောသူ။ ပဘင်္ဂရာတိ
လောကဿ ဉာဏာလောကကရာ။ ဝိမာန၊ ၄။
၁၄၁။

ဉာဏာလောကဒဿန (န) [ဉာဏာလောက +
ဒဿန] ဉာဏ်တည်းဟူသော - အရောင် -

အလင်း - ကိုပြုခြင်း။ လောကန္တရိကာလော-
ကော အဝိဇ္ဇန္တကာရံ ဝိဓမိတွာ ဉာဏာလော-
ကဒဿနဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၃။ မ၊ ၄။
၁၃၄။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၀၄။)

ဉာဏာလောကဒါန (န) [ဉာဏာလောက + ဒါန]

ဉာဏ်တည်းဟူသော - အရောင် - အလင်း -
ကို ပေးခြင်း။ အတ္တနော အတ္တံ အပရိပူရေ-
န္တော အန္တော ဉာဏာလောကဒါနေန ပရေ-
သံယေဝ အတ္တာဝဟော။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၂၃။

ဉာဏာလောကဖရဏ (န) [ဉာဏာလောက +

ဖရဏ] ဉာဏ်တည်းဟူသော - အရောင် -
အလင်း - ကို - ပြန့်နှံ့ စေခြင်း - ဖြန့်ခြင်း။
ဧဝံ ကိလေသန္တကာရဝိဓမ္မေန ဉာဏာလော-
ကဖရဏေန စာပိ စန္ဒူပမာ ဟုတွာ။ သံ၊ ၄။ ၂။
၁၅၄။ သိ၊ ၄။ ၁။ ၅၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။
၅၆။)

ဉာဏာလောကဗဟုလ (တိ) [ဉာဏာလောက +

ဗဟုလ] ဉာဏ်တည်းဟူသော - အရောင် -
အလင်း - များပြားသောသူ။ အာလောက-
ဗဟုလောတိ ဉာဏာလောကဗဟုလော။ အံ၊
၄။ ၃။ ၁၃၉။

ဉာဏာဝုဓ (န) [ဉာဏ + အာဝုဓ] (၁) ဉာဏ်

တည်းဟူသော လက်နက်။ (တိ) (၂) ဉာဏ်
တည်းဟူသော လက်နက်ရှိသောသူ။ (၁)
ဣဒံ ကိရ ဗောဓိသတ္တော အတ္တနော အဗ္ဗ-
န္တရေ ဉာဏာဝုဓံ သန္ဓာယ ကထေသိ။ ဇာ၊ ၄။
၁။ ၂၉၂။ (၂) ဝေမေဝ ခေါမဟာရာဇယော-
ဂိနာ ယောဂါဝစရေန ဉာဏာဝုဓေန ဘဝိ-
တဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၇၈။

ဉာဏာသိ (ပု) [ဉာဏ + အသိ] ဉာဏ်တည်းဟူ

သော သံလျက်။ ဉာဏာသိနာ သမာဓိပဝရ-
သိလာယံ သုနိသိတေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၂၁။
(-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၃၄၈။)

ဉာဏ်ဒွိ (ထိ) [ဉာဏ+ဣဒ္ဓိ] ဉာဏ်၏-အစွမ်း-
သတ္တိ-တန်ခိုး- အာနုဘော်။ ဉာဏ်ဒွိယာ ဝါ
ကမ္မဝိပါကဇိဒ္ဓိယာ ဝါ ပဘာဝေန။ ဒီဒ္ဓါ၊ ၂။
၁၅၆။ (-အံ၊ ၃။ ၂၆၁။)

ဉာဏ် (တိ) [ဉာဏ+ဤ] ဉာဏ်ရှိသော၊ ဉာဏ်
နှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ အညာဏေ ဝိဂတေ
ဉာဏဝိပလ္လုတ္တေ စိတ္တေ ဝတ္တမာနေ န ဝတ္တဗ္ဗံ
“ဉာဏ်”တိ။ အဘိ၊ က။ ၃၂၇။ န ဟိ ဉာဏ်
အဿ အတ္ထိတိ ဉာဏ်။ မူလဒ္ဓါ၊ ၃။ ၉၅။ ဉာဏ်
(မဟာနိ၊ ၇၁)တိ ပညာသမ္ပန္နော။ မဟာနိ၊ ၄။
၁၉၁။ (-အံ၊ ၃။ ၁၅၃-၄။ အဘိ၊ က။ ၃၀၁၊
၃၂၈။ မဟာနိ၊ ၄၂၊ ၉၆၊ ၁၄၄၊ ၂၁၉၊ ၂၂၀-၄၊
၂၃၀-၁-၂-၉၊ ၂၅၈၊ ၃၄၀၊ ၃၈၁-၅။ စူဠနိ၊ ၃၆၊
၇၂၊ ၈၁၊ ၉၁၊ ၁၃၂၊ ၂၁၂၊ ၂၄၅၊ ၂၅၅-၆-၇၊ ၂၈၂၊
၃၀၀။ အဘိ၊ ဌာ၊ ၃။ ၂၁၅။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၄၈။
အနုဒ္ဓါ၊ ၃။ ၁၂၈၊ ၁၃၂။)

ဉာဏ်ပညတ္တိ (ထိ) [ဉာဏ်+ပညတ္တိ] “ဉာဏ်”ဟူ
သော - အမည် - ပညတ်။ ယဒိ အညာဏေ
ဝိဂတေတိ အာဒိနာ ရာဂဝိဂတေ ဝိယ ဝိတ-
ရာဂပညတ္တိယာ အညာဏဝိဂတေ ဉာဏ်ပည-
တ္တိယာ ကာရဏန္တိ ဒေသေတိ။ မူလဒ္ဓါ၊ ၃။ ၉၅။

ဉာဏ်ဉ္စိ (ဣ) နှစ် (န) [ဉာဏ+ဥဉ္စိ (ဣ) နှစ်]
ဉာဏ်ကိုဖွင့်လှစ်ခြင်း၊ ဒေသနာဖြင့် ဒေသေ-
တဗ္ဗတရားတို့ကို ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်စေ
ခြင်း။ ဥဉ္စိတညတိတ္ထေ ဥဉ္စိတံ နာမ ဉာ-
ဏ်ဉ္စိ၊ ဉာဏေ ဥဉ္စိတမတ္ထေယေဝ ဇာ-
နာတိတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ ဌာ၊ ၃။ ၇၃။ ဒေသနာ-
ယ မ္မောနံ ဉာဏဿ အာပါယဘာဝသမ္ပါဒနံ
ဉာဏ်ဉ္စိ။ မူလဒ္ဓါ၊ ၃။ ၄၁။ ဥဉ္စိတညတိ
ဥဉ္စိနံ နာမ ဉာဏ်ဉ္စိ၊ ဉာဏေ ဥဉ္စိတ-
မတ္ထေဝ ဇာနာတိတိ အတ္ထော။ ဒီဒ္ဓါ၊ ၂။ ၆၄။
(-မ၊ ၃။ ၂။ ၁၃၆။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၈။ အံ၊ ၃။ ၂။
၃၃၄။)

ဉာဏ်တ္ထမ (န) [ဉာဏ+ဥတ္ထမ] လွန်ကဲ-ထူး
မြတ်-သော ဉာဏ်၊ ဉာဏ်ထူး၊ ဉာဏ်မြတ်။

မောနေယျသေဋ္ဌန္တိ ဉာဏ်တ္ထမံ၊ မဂ္ဂဉာဏန္တိ
ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၉။ (-ဒီ၊ ၃။
၁။ ၃၉၃။)

ဉာဏ်တ္ထရ (န) [ဉာဏ+ဥတ္ထရ] (၁) လွန်ကဲ-
ထူးမြတ်-သော ဉာဏ်။ (တိ) (၂) လွန်ကဲ-
ထူးမြတ်-သော ဉာဏ်ရှိသော၊ သူ။ (၁)
အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) ဝေမေဝ ဉာဏ်တ္ထရော
ပုဂ္ဂလော ဝိသဒဉာဏော။ ဒီဒ္ဓါ၊ ၂။ ၁၅၂။
မ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၈။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၄၀၆။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၄၄။
အဘိ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၃၃။ ဉာဏ်တ္ထရဿာ (နေတ္ထိ၊ ၄။
၁၄၄)တိ ဉာဏာဓိကဿ။ နေတ္ထိ၊ ၃။ ၇၃။
(-အံ၊ ၄။ ၃။ ၆၈။ အဘိ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၁၇၉။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၉၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၈၄။
ဒီဒ္ဓါ၊ ၂။ ၁၆၀။ မ၊ ၃။ ၃။ ၁၂၂၊ ၂၅၈။ အံ၊ ၃။ ၁။
၂၆၇။ အံ၊ ၃။ ၃။ ၂၄၆။ အနုဒ္ဓါ၊ ၁။ ၁၄၄။
အနုဒ္ဓါ၊ ၃။ ၂၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၁။ ၁၀၊ ၁၁၃၊ ၂၀၆၊
၂၈၈၊ ၃၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၄၇၀။ နေတ္ထိ၊ ၃။
၁၁၇။)

ဉာဏ်တ္ထရိက (တိ) [ဉာဏ်တ္ထရ+ဣက] လွန်ကဲ-
ထူးမြတ်-သော ဉာဏ်ရှိသော၊ သူ။ ဝေမေဝ
ဉာဏ်တ္ထရိကော ပုဂ္ဂလော ဝိသဒဉာဏော။
ဒီဒ္ဓါ၊ ၂။ ၁၅၂။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၈။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၄၀၆။
အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၄၄။ အဘိ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၃၃။ (-မဟာနိ၊
၄။ ၂၃၂။ ဒီဒ္ဓါ၊ ၂။ ၁၆၀။ မ၊ ၃။ ၃။ ၁၂၁။ အံ၊ ၃။
၁။ ၂၆၆။ အံ၊ ၃။ ၃။ ၂၄၆။)

ဉာဏ်တ္ထရိတာ (ထိ) [ဉာဏ်တ္ထရိ+တာ] လွန်ကဲ-
ထူးမြတ်-သော ဉာဏ်ရှိသော သူ၏အဖြစ်၊
လွန်ကဲ-ထူးမြတ်-သော ဉာဏ်ရှိခြင်း။ ပုဂ္ဂ-
လဿ ဉာဏ်တ္ထရိတာယ အာရမ္မဏာနိ။ မ၊ ၄။
၃။ ၁၇၇။

ဉာဏ်တ္ထရိယ (တိ) [ဉာဏ်တ္ထရ+ဣယ] လွန်ကဲ-
ထူးမြတ်-သော ဉာဏ်ရှိသော၊ သူ။ အောက်
ပုဒ်ကြည့်။

ဉာဏုတ္တရိယတာ (ထိ) [ဉာဏုတ္တရိယ+တာ] လွန်ကဲ-ထူးမြတ်-သော ဉာဏ်ရှိသော သူ၏ အဖြစ်၊ လွန်ကဲ-ထူးမြတ်-သော ဉာဏ်ရှိခြင်း။ ပုဂ္ဂလဿ ဉာဏုတ္တရိယတာယ အာရမ္မဏာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၃။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၅။)

ဉာဏုတ္တရိ (ထိ) [ဉာဏုတ္တရ+ဤ] လွန်ကဲ-ထူးမြတ်-သော ဉာဏ်ရှိသော သူ။ ဉာဏုတ္တရိတာ-ကြည့်။

ဉာဏုတ္တာသ (ပု) [ဉာဏ+ဥတ္တာသ] ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော - ဉာဏ်ကြောင့်ဖြစ်သော - ထိတ်လန့်-ကြောက်ရွံ့-ခြင်း။ ဥတ္တာသဗဟုလောတိ ဉာဏုတ္တာသဝသေန သဗ္ဗသင်္ခါရေသု ဗဟုသော ဥတြာသမာနသော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။

ဉာဏုတြာသ (ပု) [ဉာဏ+ဥတြာသ] ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော - ဉာဏ်ကြောင့်ဖြစ်သော - ထိတ်လန့်-ကြောက်ရွံ့-ခြင်း။ သံဝေဂံ ဉာဏုတြာသံ အာပဇ္ဇိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၄၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။)

ဉာဏု(ဏု)ပဋ္ဌာန (န) [ဉာဏ+ဥပဋ္ဌာန] ဉာဏ်၏ထင်မြင်ခြင်း၊ ဉာဏ်၏-အထင်-အမြင်။ ပဉ္စုပဋ္ဌာနာနိတိ ဉာဏုပဋ္ဌာနာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၆။ သမာဓိဘာဝနာယ ပန နိကန္တိသဗ္ဗာဝတော ဉာဏုပဋ္ဌာနေ ကုသလောတိ န ဝုတ္တော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆။

ဉာဏု(ဏု)ပဋ္ဌာနကုသလ (တိ) [ဉာဏု(ဏု)ပဋ္ဌာန+ကုသလ] ဉာဏ်၏ထင်မြင်ခြင်း၌-လိမ်မာ-ကျွမ်းကျင်-သော သူ။ ဉာဏုပဋ္ဌာနကုသလော(ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃)တိ အရဟာ ဓမ္မေသု ဝိဂတသမ္မောဟတ္တာ တတ္ထ တတ္ထ အသမ္မောဟဉာဏဿ ဥပဋ္ဌာနေ ကုသလော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၅။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆။)

ဉာဏု(ဏု)ပပန္န (တိ) [ဉာဏ+ဥပပန္န] ဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော သူ။ ဝေမေဝ ဉာဏုပပန္နဿ ထေရဿ.... န ဝတ္တဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇-၈။ ဉာဏုပပန္နံ နော မုနိ ဝဒန္တိ၊ ဥဒါဟု ဝေဇီဝိတေနူပပန္နံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၄၄၁။ ကိ န ခေါတေ သမာပတ္တိဉာဏာဒိနာ ဉာဏေန ဥပပန္နတ္တာ ဉာဏုပပန္နံ နော မုနိ ဝဒန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ (-စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၃၀။)

ဉာဏုပဟတဘာဝ (ပု) [ဉာဏ + ဥပဟတ + ဘာဝ] ဉာဏ်ကို-နှိပ်စက်-ညှဉ်းဆဲ-ပယ်သတ်-အပ်သည်၏ အဖြစ်။ တေ ပဋိက္ခိပန္နာ ဝဒန္တိ ဌာနဂတေန ဒုစရိတေန ဉာဏုပဟတဘာဝံ သမ္ပဿန္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။

ဉာဏုပေက္ခာ (ထိ) [ဉာဏ + ဥပေက္ခာ] ဣဋ္ဌ၊ အနိဋ္ဌ၊ မဇ္ဈတ္တာရုံတို့၌ ညီမျှစွာရှုတတ်သော ဉာဏ်။ ဉာဏုပေက္ခာဝသေနော ဥပေက္ခကော ဝိဟရတိ မဇ္ဈတ္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၅။ (-ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၆။)

ဉာဏုပ္ပတ္တိ (ထိ) [ဉာဏ+ဥပ္ပတ္တိ] (၁) ဉာဏ်၏ ဖြစ်ခြင်း၊ဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း။ (၂) ဉာဏ်၏ဖြစ်ရာ (အခါ)။ (၁) ဉာဏ် နာမ နတ္ထိတိ အာဝဇ္ဇေန ဝိနာ ဉာဏုပ္ပတ္တိယာ အသမ္ဘဝတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၄။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၃။) (၂) ဉာဏုပ္ပတ္တိတော ပန ပုဗ္ဗေ ဝါ ပစ္စာဝါ တင်္ခဏေဝါ ဉာဏာနုဘာဝနိဗ္ဗတ္တော ဝိသေသော ဉာဏဝိပ္ပါရာဇဋ္ဌိ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။)

ဉာဏုပ္ပတ္တိဒဿနတ္ထ (ပု) [ဉာဏုပ္ပတ္တိ+ဒဿန+အတ္ထ] ဉာဏ်ဖြစ်ခြင်းကို ပြခြင်းအကျိုး။ ဝိနာပိ သမာဓိ ဧဝံ ဉာဏုပ္ပတ္တိဒဿနတ္ထံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။

ဉာဏုပ္ပတ္တိပစ္စယရဟိတကာလ (ပု) [ဉာဏုပ္ပတ္တိ+ပစ္စယ + ရဟိတ + ကာလ] ဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း၏

အကြောင်းမှ ကင်းသော - အခါ - ကာလ။
သတတဝိဟာရာတိ ဉာဏ်ပုတ္တိပစ္စယရဟိတ-
ကာလေပိ ပဝတ္တိဘေဒနတော။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၂။ ၂၅။
(-အံ၊ ဇီ၊ ၂။ ၂၆။ အံ၊ ဇီ၊ ၂။ ၂၇။)

ဉာဏ်ပုတ္တိသညိတ (န) [ဉာဏ်ပုတ္တိ + သညိတ]
ဉာဏ်ဖြစ်ခြင်းကို မှတ်သားခြင်း။ အထ ခေါ်
တတ္ထ အပရာပရံ ဉာဏ်ပုတ္တိသညိတေန အနု
အနု ဗုဇ္ဈနေန။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၂။ ၉၀။ သံ၊ ဇီ၊ ၂။ ၁၀၃။

ဉာဏ်ပုတ္တိဟေတု (ပု) [ဉာဏ်ပုတ္တိ + ဟေတု]
ဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ သဒ္ဓနိမိတ္တန္တိ
ဉာဏ်ပုတ္တိဟေတုဘာဝတော သဒ္ဓေါဝေ သဒ္ဓ-
နိမိတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇီ၊ ၂။ ၃၉။

ဉာဏ်ပုပ္ပါဒ (ပု) [ဉာဏ် + ပုပ္ပါဒ] ဉာဏ်၏ဖြစ်ခြင်း၊
ဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း။ ဉာဏ်ပုပ္ပါဒေန အဝိဇ္ဇာ နိရုဇ္ဈ-
တိ။ ပဋိသံ၊ ၁၉၃။ ဉာဏ်ပုပ္ပါဒနာတိ တိက္ခ-
ဝိပဿနာဉာဏဿ ဝါ မဂ္ဂဉာဏဿ ဝါ ပုပ္ပါ-
ဒေန။ ပဋိသံ၊ ၁၉၂။ ၁၂။ (-ဒီ၊ ၁။ ၁၇၂။
ပေဋကော၊ ၂။ ၂၅။ ထေရ၊ ၁။ ၂။ ၈၄။ နေတ္တိ၊
၁။ ၁၀၈။ အနု၊ ဇီ၊ ၂။ ၅၄။)

ဉာဏ်ပုပ္ပါဒန (န) [ဉာဏ် + ပုပ္ပါဒန] ဉာဏ်ကို
ဖြစ်စေခြင်း။ ဣတော ပဋ္ဌာယ ပန ဉာဏ်ပုပ္ပါ-
ဒနာဒိသု ယောဂေါ ကရဏိယော။ ဝိ၊ ၁။ ၂။
၁၆။ ပဋိသံ၊ ၁၉၂။ ၁၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၆၆။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂။ ၂။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၂။
၂၃၅။ အနု၊ ဇီ၊ ၂။ ၂၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇီ၊ ၁။ ၂။ ၂။)

ဉာဏ်သွာ (ထိ) [ဉာဏ် + ဉသွာ] ဉာဏ်ဖြင့်
ပြီးသော “ဝိညာဉ်” ဟူသော အဋ္ဌေ။ ကိ နု
ခေါ် ဝေ ဣမဿ အပ္ပမတ္တိကာပိ ဉာဏ်သွာ
အတ္တိ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၁။

ဉာဏ်ပုနိဿယ (ပု) [ဉာဏ် + ပုနိဿယ]
(၁) ဉာဏ်တည်းဟူသော အားကြီးသော
အကြောင်း။ (တိ) (၂) ဉာဏ်တည်းဟူသော
အားကြီးသော အကြောင်းရှိသော။ (၁)
ပုနိဿယေ ဌတောတိ ဉာဏ်ပုနိဿယေ ဌတော

ယာဒိသော ပုဗ္ဗပုနိဿယော ပုဗ္ဗယောဂေါ။
တတ္ထ ပတိဋ္ဌာယ။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၂။ ၅၆။ (၂) ဉာဏ-
သမ္ပယုတ္တာ ဟိ ဉာဏ်ပုနိဿယာ အဒုက္ခမ-
သုခဝေဒနာ ပသတ္တာကာရာ။ သံ၊ ဇီ၊ ၂။ ၇၅။

ဉာဏ်ပပတ္တိ (ထိ) [ဉာဏ် + ပပပတ္တိ] ဉာဏ်နှင့်
တကွဖြစ်ခြင်း၊ ဉာဏ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေခြင်း။
ဉာဏာဘိသမ္ပရာယ-ကြည့်။

ဉာဏ်ပသံဟိတ (တိ) [ဉာဏ် + ပသံဟိတ]
ဉာဏ်နှင့်စပ်ယှဉ်သော။ သော ပန အတ္ထတော
ဉာဏ်ပသံဟိတာ သတိ။ သံ၊ ဇီ၊ ၁။ ၂။ ၁။

ဉာဏ်ပသမ္ပိတ (န) [ဉာဏ် + ပသမ္ပိတ] (၁)
ဉာဏ်နှင့်စပ်ယှဉ်ခြင်း။ (တိ) (၂) ဉာဏ်နှင့်
စပ်ယှဉ်သော။ (၁) သမာဓာနပစ္စယေန
အဘိပ္ပသာဒေန ဉာဏ်ပသမ္ပိတေန အဇ္ဈတ္တ
ကာယံ ဩတပေတိ။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၂။ ၂၁၅။ (၂)
သော ပန အတ္ထတော ဉာဏ်ပသမ္ပိတာ သတိ။
ဒီ၊ ဇီ၊ ၂။ ၁၀၆။

ဉာဏ်သနာ (ထိ) [ဉာဏ် + သနာ] ဉာဏ်ကို
ရှာမှီးခြင်း။ ဉာဏ်သနာ အဝိဇ္ဇာယ သုညာ။
ပဋိသံ၊ ၁၆၃။

ဉာဏောဒက (န) [ဉာဏ် + ဒက] ဉာဏ်
တည်းဟူသောရေ။ တထာ ဉာဏ် ပဋိစ္စ သီလံ
ဝေါဒါယတီတိ ဥ. တော ဉာဏောဒကေန
ဓောဝန္တော သီလံ ပရိယောဒါပေတိ။ ခုဒ္ဒက၊
၁။ ၂။ ၂။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၇၉။

ဉာဏောဘာသ (ပု) [ဉာဏ် + ဩဘာသ] ဉာဏ်
တည်းဟူသော - အရောင် - အလင်း။ ဩဘာ-
သဇာတန္တိ ဉာဏောဘာသေန ဇာတော-
ဘာသံ အဂ္ဂမဂ္ဂဉာဏဿ အဓိဂတတ္တာ။
ထေရ၊ ၁။ ၁။ ၁၀၂။ (-သံ၊ ဇီ၊ ၂။ ၆၁။)

ဉာဏောဘာသကရ (တိ) [ဉာဏောဘာသ +
ကရ] ဉာဏ်တည်းဟူသော - အရောင် -
အလင်း - ကိုပြုတတ်သောသူ။ ပဘင်္ဂရန္တိ
ဉာဏောဘာသကရံ။ ဝိမာန၊ ၁။ ၉၆။

ဉာဏောဘာသဂတ (တိ) [ဉာဏောဘာသ + ဂတ] ဉာဏ်တည်းဟူသော - အရောင် - အလင်း - သို့ရောက်သော။ ဩဘာသဂတန္တိ ဉာဏောဘာသဂတံ။ နေတ္ထိ၊ ငို၊ ၉၀။

ဉာဏောဘာသဓရ (တိ) [ဉာဏောဘာသ + ဓရ] ဉာဏ်တည်းဟူသော - အရောင် - အလင်း - ကိုဆောင်သော။ ပညာသမ္ပန္နာ စေတ ဉာဏောဘာသဓရာ စ ဒဟရာပိ ပက္ခိန္နော အတ္ထိယေဝ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂၊ ၃၊ ၉။

ဉာဏောဘာသဝိရဟ (ပု) [ဉာဏောဘာသ + ဝိရဟ] ဉာဏ်တည်းဟူသော - အရောင် - အလင်း - မှုကင်းခြင်း။ ဣတ္ထရကာလောဘာသေနာတိ ပရိတ္တမေဝ ကာလော ဉာဏောဘာသဝိရဟေန။ အံ၊ ၄၊ ၂၊ ၉။

ဉာဏောဘာသသဟဂတ (တိ) [ဉာဏောဘာသ + သဟဂတ] ဉာဏ်တည်းဟူသော - အရောင် - အလင်း - နှင့်တကွဖြစ်သော။ ဩဘာသဂတန္တိ ဉာဏောဘာသသဟဂတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄၊ ၂၊ ၈။

ဉာဏောသဓ (န) [ဉာဏ + သဓ] ဉာဏ်တည်းဟူသောဆေး။ မဟာရာဇ တံ မူလောသဓာဒီဟိ အတေကိစ္ဆော၊ ဉာဏောသဓေနောတိကိစ္ဆိတဗ္ဗော။ ဇာ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၊ ၉။ (-ဇာ၊ ၄၊ ၁၊ ၇။)

ဉာဏ (တိ) [ဉာ + ဏ] (၁) သိခြင်း။ (၂) သိတတ်သော။ (၃) သိအပ်သော။ (၄) ရအပ်သော။ (၅) ထင်ရှား - ကျော်စော - သော။

(၁) သိခြင်း။ ယံ တတ္ထ ဉာတာ ဩသိရဏာ ဘဝသင်္ခါရာနံ။ ပေဋကော။ ၂၊ ၁၊ ၂၊ ၁၊ ၃။ နိဗ္ဗာန် ဉာတမတ္ထေပိ ဟိ ဝေဒနာသုတဏှာ န တိဋ္ဌတိ။ သံ၊ ၄၊ ၂၊ ၅။ ဉာတမတ္ထေတိယာထာဝတော အဝဗ္ဗဇ္ဈနမတ္ထေ။ သံ၊ ၄၊ ၂၊ ၇။

(၂) သိတတ်သော။ သော ဣမိနာ ဓမ္မေန ဉာတေန ဒိဋ္ဌေန...နယံ နေတိ။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၃၊ ၄။ ဒီ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၀။ ဣမံ ဓမ္မံ ဉာတေနာတိ

အတ္ထော။ အဘိ၊ ၄၊ ၂၊ ၃၊ ၉။ ဣမိနာ ဓမ္မေန ဉာတေနာတိ ဣမံ စတုသစ္စဓမ္မံ ဉာဏေန ဇာနိတော ဌိတေန မဂ္ဂဉာဏေနာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၊ ၄။ (-မဟာနိ၊ ၄၊ ၁၊ ၉။)

(၃) သိအပ်သော။ နနု ဘိက္ခဝေ ယဒေဝ တုမ္မာကံ သာမံ ဉာတံ သာမံ ဒိဋ္ဌံ သာမံ ဝိဒိတံ၊ တဒေဝ တုမ္မေ ဝဒေဝ။ မ၊ ၁၊ ၃၊ ၂။ သာမံ ဉာတန္တိ သယံ ဉာဏေန ဉာတံ။ မ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၊ ၀။ အညာတောတိ ဉာတော အဝဗ္ဗဇ္ဈော၊ ပါကဋံ ကတော ဥဂ္ဂဟိတောတိ ဒီပေတိ။ အံ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၊ ၇။ တထေဝ ဉာတော (ဝိ၊ ၄၊ ၁၊ ၃)တိ... ဉာတော ဝိဒိတောတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၁၊ ၂၊ ၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၇။ (-ဒီ၊ ၂၊ ၇။ ဒီ၊ ၃၊ ၈။ မ၊ ၂၊ ၁၊ ၄၀။ မ၊ ၃၊ ၂၊ ၄၊ ၂၊ ၇။ သံ၊ ၂၊ ၃၊ ၉၊ ၃၊ ၈။ သံ၊ ၃၊ ၁၊ ၃၊ ၉၊ ၃၊ ၄။ အံ၊ ၁၊ ၁၊ ၄၀။ အံ၊ ၂၊ ၄၊ ၇၊ ၈။ အံ၊ ၃၊ ၄၊ ၄။ ပဋိသံ၊ ၈၊ ၁၊ ၇၊ ၁၊ ၂၊ ၇၊ ၃၊ ၄၀။ ဣတိဝုတ်။ ၂၊ ၆၊ ၇၊ ၂၊ ၄၅။ မဟာနိ။ ၁၊ ၈၊ ၂၊ ၆။ စူဠနိ၊ ၅၊ ၀၊ ၆၊ ၂၊ ၇၊ ၉။ ဇာ၊ ၂၊ ၁၊ ၁၊ ၈။ မိလိန္ဒ၊ ၁၊ ၄၀။ ဝိ၊ ၄၊ ၁၊ ၂၊ ၁။ ဝိ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၊ ၂၊ ၀။ ဝိ၊ ၄၊ ၃၊ ၁၊ ၂၊ ၅၊ ၃၊ ၉။ ဒီ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၊ ၄။ ဒီ၊ ၄၊ ၃၊ ၂၊ ၄။ မ၊ ၄၊ ၁၊ ၁၊ ၂။ မ၊ ၄၊ ၃၊ ၂၊ ၆။ သံ၊ ၄၊ ၁၊ ၁၊ ၇၊ ၄၊ ၃။ သံ၊ ၄၊ ၂၊ ၈။ သံ၊ ၄၊ ၃၊ ၂၊ ၈၊ ၉၊ ၈၊ ၁၊ ၃၊ ၈။ အံ၊ ၄၊ ၁၊ ၁၊ ၂၊ ၃။ အံ၊ ၄၊ ၂၊ ၃၊ ၇။ အံ၊ ၄၊ ၃၊ ၃၊ ၉၊ ၄၊ ၇။ အဘိ၊ ၄၊ ၁၊ ၉၊ ၇၊ ၂၊ ၈။ အဘိ၊ ၄၊ ၂၊ ၈။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁၊ ၈၊ ၁၊ ၁၊ ၂၊ ၃၊ ၉၊ ၂၊ ၆။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂၊ ၄၀ - ၁၊ ၈၊ ၂၊ ၃၊ ၁၊ ၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၊ ၄။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၊ ၆၊ ၁၊ ၆၊ ၀၊ ၂၊ ၇၊ ၁၊ ၂၊ ၈။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၂၊ ၁၊ ၄၊ ၁၊ ၃၊ ၁။ ဥဒါန၊ ၄၊ ၅၊ ၁၊ ၆၊ ၀။ ပေတ၊ ၄၊ ၂၊ ၀၊ ၉။ အပ၊ ၄၊ ၁၊ ၁၊ ၂၊ ၃။ စရိယာ၊ ၄၊ ၂၊ ၁။ မဟာနိ၊ ၄၊ ၇၊ ၁၊ ၃၊ ၀၊ ၄။ ဇာ၊ ၄၊ ၁၊ ၃၊ ၃၊ ၁၊ ၄၊ ၉။ ဇာ၊ ၄၊ ၆၊ ၃၊ ၂။ နေတ္ထိ၊ ၄၊ ၁၊ ၉။ ဝဇီရ၊ ၄၊ ၄။ သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၉၊ ၁၊ ၃၊ ၃၊ ၁၊ ၇၊ ၈၊ ၂၊ ၉၊ ၁၊ ၇၊ ၅။ သာရတ္ထ၊ ၃၊ ၂၊ ၅။ ဝိမတိ၊ ၁၊ ၂၊ ၄။ ဝိမတိ၊ ၂၊ ၃၊ ၉။ သီ၊ ၄၊ ၁၊ ၁၊ ၁၊ ၁၊ ၂၊ ၃၊ ၀၊ ၄။ ဒီ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၊ ၂၊ ၆၊ ၁၊ ၈၊ ၇၊ ၂၊ ၃၊ ၀၊ ၄။ ဒီ၊ ၄၊ ၃၊ ၁၊ ၄၊ ၂၊ ၄၊ ၂၊ ၁။

၅၇၂၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄၊၄၉၃။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၊၆၂၊၂၅။ မူ-
လ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ မူလ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၊၄၀။ မူလ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၆၆၊၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၉။)

(၄) ရအပ်သော။ ပညာယ အတ္တံ ဇာ-
နာတိ၊ ဉာတော အတ္ထော သုခါဝဟော။
ထေရ၊၂၅၀။ ဉာတော အတ္ထော သုခါဝ-
ဟောတိ ယထာဝုတ္ထော ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာဒိအတ္ထော
စေဝ ဒုက္ခဒိအတ္ထော စ ယထာဝတော
ဉာတော အဓိဂတော လောကီယလောကုတ္တ-
ရဘေဒံ သုခံ အာဝဟတိ နိပ္ပိဒေတိတိ
အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။ (-အပါဠ၊၂။၂။
သာရတ္ထ၊၂။၁၃၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။)

(၅) ထင်ရှား-ကျော်စော-သော။ အ-
ယံ ဒေဝ ပူရဏော ကဿပေါ သမ္ဘိစေဝ ဂဏီ
စ ဂဏာစရိယော စ ဉာတော ယသဿိ။ ဒီ၊
၁။၄၄။ ဉာတောတိ ပညာတော ပါကဋ္ဌော။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ ဉာတာ (သုတ္တနိ၊၃၅၅)တိ
အဘိညာတာ၊ ဝိသုတာ ပါကဋ္ဌာတိ ဝုတ္တံ
ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။ (-ဝိ၊၂။၂၆၂။
ဒီ၊၁။၄၅။ ဒီ၊၂။၁၂၄။ မ၊၁။၂၅၈။ မ၊၂။
၁၉၅-၇။မ၊၃။၈၇။ ။သံ၊၁။၆၈၊၄၁၂။ သံ၊၂။
၅၆၃-၄။အံ၊၁။၁၀၄။ အံ၊၂။၁၀၀-၁။သုတ္တနိ။
၃၃၀။ ထေရ၊၃၇၃။ မဟာနိ၊၄၀-၃၊၅၂-၃၊
၁၁၉၊၁၆၇၊၂၁၄၊၂၇၁။ စူဠနိ၊၁၂-၃၊၂၅၅၊
၂၇၈။ ဇာ၊၁။၆။ ဇာ၊၂။၉၀။ မိလိန္ဒ၊၄၊၁၉။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၉။ဝိသင်္ဂဟ၊၁၅၇။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။
မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၉၊၁၆၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၇၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၆၆။ သုတ္တ-
နိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၄၅၊၁၇၂၊၂၉၇-ဂ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၈၃။ သာရတ္ထ၊
၁။၇၁။ သာရတ္ထ၊၃။၂၀၊၃၂၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၇၇၊၂၇၇။)

ဉာဏ်အဘိညာ (ထိ) [ဉာတာ + အဘိညာ] သိ
တတ်သော အဘိညာဉ်။ အနဘိညာတန္တိဉာ-
ဏ်အဘိညာယ အဇာနိတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၆။

ဉာဏဉာဏ (န) [ဉာတ + ဉာဏ] သိအပ်သော
ရေ။ ဝေမေဝ ကေဗျာမယောတ္တတော ပဋ္ဌာ-
ယ နဝဗျာမယောတ္တေန ဉာဏဉာဏံ ဝိယ
လောကီယမဟာဇနေန ဒိဋ္ဌဗုဒ္ဓဂုဏာ ဝေဒိ-
တဗျာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၀။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၇။)

ဉာဏက (ပု) [ဉာတိ + က။ ဉာ အဝဗောဓနေ၊
ကမ္မေတိ၊ ဉာတိယေဝ ဉာဏကော အတ္တံ၊
သကတ္ထေ ကောစ။ ဓာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၄၃။] ဆွေမျိုး၊
ဆွေမျိုးတော်စပ်သူ။ ဒါနဉ္စ ဓမ္မစရိယာ စ၊
ဉာဏကာနဉ္စ သင်္ဂဟော။ ခုဒ္ဒက၊၄။ သုတ္တနိ။
၃၁၉။ ဉာဏကာ နာမ မာတိတော ဝါ ပိတိ-
တော ဝါ ယာဝ သတ္တမာ ပိတာမဟယုဂါ
သမ္ပန္နာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၁၉။ ဉာယန္တေ “အမှာကံ
ဣမေ”တိ ဉာဏကာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ (-
ဝိ၊၁။ ၁၇၊၃၀၊ ၁၁၁၊ ၁၄၃၊ ၂၀၃၊ ၂၁၂၊ ၂၉၇၊
၃၁၅-၇၊၃၂၃၊၃၃၄၊၃၇၄။ ဝိ၊၂။၁၀၉၊၁၃၉၊
၂၄၉၊၄၆၅-၇။ ဝိ၊၃။၁၆၄၊၂၀၉၊၂၂၇။ ဝိ၊၅။
၃၇၈။ မ၊၂။၃၁၂။ အံ၊၂။၈၃-၆။ ဓမ္မ၊၁၉။
သုတ္တနိ၊၃၂၃၊၃၇၁။ ပေတ၊၁၃၈။ ထေရ၊
၃၅၆။ ထေရီ၊၄၁၂။ အပါ၊၂။၁၆၂။ မဟာနိ။
၉၃၊၁၁၈၊၁၇၀၊၁၉၄၊၃၂၉။ ဇာ၊၁။၃၈၊၁၀၂၊
၁၁၂၊၁၅၀၊၁၆၈၊၂၃၇။ ဇာ၊၂။၁၀၆၊၁၃၂၊
၁၅၁၊၁၇၁-၂၊၂၂၃။ မိလိန္ဒ၊၂၈၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၄၅၊၅၂၊၁၇၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၇၊၃၀၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၀၈၊၂၈၁၊၃၅၁၊၄၀၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၅။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။၉၊၁၃၉၊ ၁၄၉၊ ၁၅၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၊
၁၃၂၊၃၇၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈၊
၂၉၇၊၃၂၁။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၅၊၂၀၄၊
၂၃၅၊၂၆၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉၊
၁၆၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၆၊၁၉၆၊၃၂၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၂၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၊၇၄၊၂၂၇၊၃၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၃၁၄-ဂ၊၃၃၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၇၊၄၂၀။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၀၊၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၈၃။
• ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၇၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၊၄၃-၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၆၊၄၄၊၆၀၊၁၆၅၊၄၂၄၊၄၄၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၄၉၊

၃၀၁။ ဣတိဝုဓ်၊ ဌ။ ၂၁၅။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၂။ ၈၅-
 ၉၊ ၁၀၊ ၂၄၈။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၁၈၇။ ပေတ၊ ဌ။
 ၁၉၊ ၂၃-၅၊ ၅၁-၇၊ ၁၃၂-၆၊ ၁၅၆၊ ၂၀၂။ ထေရ၊
 ဌ။ ၁၁၀၇။ ထေရ၊ ဌ။ ၂။ ၁၃၊ ၃၀။ ထေရီ၊ ဌ။ ၃၊
 ၂၀၊ ၁၂၃-၈၊ ၂၂၃။ အပါဌ၊ ၁။ ၆၇၊ ၇၁၊ ၈၆၊
 ၁၀၂၊ ၂၇၁၊ ၃၄၂၊ ၃၅၂။ အပါဌ၊ ၂။ ၂၅၊ ၄၇၊
 ၁၉၄-၇၊ ၂၀၀၊ ၂၆၉၊ ၂၉၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၃၇။ စရိ-
 ယာဌ။ ၂၀၂၊ ၂၂၉၊ ၂၃၁၊ ၂၅၉။ မဟာနိ၊ ဌ။
 ၂၀၆၊ ၃၂၇၊ ၃၄၅-၆။ စူဠနိ၊ ဌ။ ၃၄။ ဇာဌ၊ ၁။
 ၆၅-၉၊ ၂၆၅။ ဇာဌ၊ ၂။ ၃၀၁။ ဇာဌ၊ ၃။ ၁၇၊
 ၅၃၊ ၁၁၀-၁၊ ၄၅၇။ ဇာဌ၊ ၄။ ၁၃၀၊ ၁၄၇၊ ၁၅၀၊
 ၂၀၈၊ ၂၇၈၊ ၃၁၃။ ဇာဌ၊ ၅။ ၇၉။ ဇာဌ၊ ၆။
 ၁၈၊ ၄၁၊ ၇၃၊ ၂၂၁။ ဝဇီရ၊ ၉၀၊ ၁၆၃၊ ၂၄၂-၄၊
 ၂၇၃၊ ၃၂၉၊ ၃၃၉၊ ၃၄၇၊ ၃၆၆၊ ၃၈၅။ သာရတ္ထ၊
 ၁။ ၄၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၁၊ ၃၇၆၊ ၄၀၂။ သာ-
 ရတ္ထ၊ ၃။ ၁၆၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၉၊ ၂၀၂။ ကင်္ခါ၊ ဌီ၊
 သစ်။ ၃၀၁၊ ၃၃၉။ သိ၊ ဌီ၊ သစ်။ ၁။ ၅၉။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၂။
 ၂၈၂။ မ၊ ဌီ၊ ၁။ ၃၃၃။ မ၊ ဌီ၊ ၃။ ၁၈၃။ သံ၊ ဌီ၊ ၁။
 ၁၀၀။ အံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၁၉၉၊ ၂၄၁။ အနု၊ ဌီ၊ ၁။ ၁၂၂။)

ဥတကအဉာတကဘာဝ (ပ) [ဥတက + အဉာတ-
 က + ဘာဝ] ဆွေမျိုးတော်စပ်ခြင်း၊ ဆွေမျိုး
 မတော်စပ်ခြင်း။ “ဥတကော တေ ဥပနန္တ
 အဉာတကော” တိ ဥတကအဉာတကဘာဝ-
 ယေဝ ဝိစာရေသိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၀၂။

ဥတကဂ္ဂဟဏ (န) [ဥတက + ဂဟဏ] (၁)
 ဥတကသဒ္ဓါ။ (၂) ဆွေမျိုးတို့ကို ယူခြင်း။
 (၁) တထာ ဥတကဂ္ဂဟဏေန ပဝါရိတဂ္ဂဟ-
 ဏံ ဟေတိ။ ဝဇီရ၊ ၂၄၃။ (၂) န ပဝါရိ-
 တဂ္ဂဟဏေန ဥတကဂ္ဂဟဏံ ဟေတိ။ ဝဇီရ၊
 ၂၄၃။

ဥတကဋ္ဌ (ပ) [ဥတက + အတ္ထ] ဆွေမျိုးအဖြစ်
 ဟူသော အနက်။ ဥတကဋ္ဌေန ဝါ ပါဠိယေ-
 ကော ဗန္ဓုတိပိ ပဋိဗန္ဓု။ အဘိ၊ ဌ။ ၁။ ၃၉၇။
 မဟာနိ၊ ဌ။ ၃၃။

ဥတကဋ္ဌာန (န) [ဥတက + ဌာန] ဆွေမျိုး
 တော်စပ်သော - အရာ - ဌာန။ ဧတ္ထ ပန သံ-
 သကဏပုဂ္ဂလာနံ ပဝါရိတဋ္ဌာနေ၊ ပုဂ္ဂလဿေဝ
 ဥတကဋ္ဌာနေ စ အနာပတ္တိဆာယာ ဒိဿတိ။
 ဝဇီရ၊ ၃၆၆။

ဥတကတ္ထေရ (ပ) [ဥတက + ထေရ] ဆွေမျိုး
 တော်စပ်သော ထေရ်၊ ဆွေမျိုးဖြစ်သော
 ထေရ်။ အမှာကံ ဥတကတ္ထေရော သီလဝါ
 ကလျာဏဓမ္မော။ အံ၊ ဌ။ ၃။ ၃၂၂။

ဥတကပ(ပ)ဝါရိတဋ္ဌာန (န) [ဥတက + ပဝါရိ-
 တ + ဌာန] ဆွေမျိုးတော်စပ်သူ၊ ဖိတ်ကြား
 ထားသူတို့၏ - အရပ် - အထံ။ ဘိက္ခဝာစာ-
 ရဝတ္ထေန ဝါ ဥတကပဝါရိတဋ္ဌာနတော ဝါ
 ပရိယေသိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဌ။ ၂။ ၆၄။ (-၂၄၉၊ ၂၉၈။
 ဝိ၊ ဌ။ ၃။ ၁၉၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၇၊ ၃၄။ ကင်္ခါ။
 ၁၈၂။ ဝဇီရ။ ၂၄၄၊ ၂၇၄၊ ၃၆၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။
 ၂၇၄၊ ၃၃၀-၁၊ ၄၃၆-၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၅၈။
 ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၃၅။)

ဥတကဘူတပုဗ္ဗ (တိ) [ဥတက + ဘူတပုဗ္ဗ]
 ရှေးကဆွေမျိုးတော်စပ်ဘူးသောသူ။ ဥတ-
 ကဘူတပုဗ္ဗာ ပေတ္တိဝိသယံ ဥပဂတာ ပုဗ္ဗ-
 ပေတာ။ မ၊ ဌီ၊ ၃။ ၁၉၇။

ဥတကမ္မဘာဝတာ (ထိ) [ဥတ + ကမ္မ + ဘာဝ
 + တာ] ထင်ရှားသောကံ ဖြစ်သည်၏အဖြစ်၊
 ထင်ရှားသောကံဖြစ်ခြင်း။ တတ္ထံ တိဝိဓကမ္မ-
 ဒွါရဝသေန ဥပ္ပန္နာနံ ကမ္မာနံ ဥတကမ္မဘာ-
 ဝတာယ။ မူလ၊ ဌီ၊ ၁။ ၈၃။

ဥတကရဏဋ္ဌ (ပ) [ဥတ + ကရဏ + အတ္ထ]
 သိခြင်းကိုပြုတတ်သော - အနက် - သဘော။
 ဥတကရဏဋ္ဌေန ဉာဏံ။ ဒီ၊ ဌ။ ၂။ ၅၂။ ဥတ-
 ကရဏဋ္ဌေနာတိ ယထာ သမုဒယော သမ္မဒေဝ
 ဉာတော ဟေတိ အဝဗုဒ္ဓေါ၊ ဧဝံ ကရဏ-
 ဋ္ဌေန။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၂။ ၅၁။

ဉာဏ်သညာ (တိ) [ဉာဏ်+သညာ+ဤ]
ဆွေမျိုးတော်စပ်သူဟု မှတ်ယင်ခြင်းရှိသော
သူ။ ဉာဏ်က ဉာဏ်သညာ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၁၅-၇၊
၃၂၃၊ ၃၇၄။ ဝိ၊ ၁။ ၂၄၂။

ဉာဏ်သမ္မာဓိ (ပု) [ဉာဏ်+သမ္မာဓိ-
ရ] ဆွေမျိုး တော်စပ်သော သမ္မာဓိ။
ဉာဏ်သမ္မာဓိရာနံယေဝ ဩစိနိတော ဒါတုံ
ဝနုတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၁၀။

ဉာဏ်နာယောဂ (ပု) [ဉာဏ်+အနာယောဂ]
ဆွေမျိုးကို စိစစ်ခြင်း။ ဣဒါနိ မာတာတိ-
အာဒိတော ဉာဏ်နာယောဂေါ။ အဘိ၊ ၁။
၃။ ၁၃၆။

ဉာဏ်နာရက္ခန္ဓ (ပု) [ဉာဏ်+အနာရက္ခန္ဓ+
အတ္တ] ဆွေမျိုးတို့ကို စောင့်ရှောက်ခြင်း
အကျိုး။ ဉာဏ်နာရက္ခန္ဓတ္ထာယ သတ္တာ
အာဂတော ဘဝိဿတိ။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂၂၆။

ဉာဏ်ကရဏ (န) [ဉာဏ်+ကရဏ] သိအပ်
သောအကြောင်း။ တသ္မာ တံ အတ္တနာ
ဉာဏ်ကရဏံ ဒဿေန္တော ဝေမာဟ။ ဇာ၊ ၁။
၅။ ၄၆၃။

ဉာဏ်ကာလ (ပု) [ဉာဏ်+ကာလ] သိသော-
အခါ-ကာလ။ နာမံ ဉာဏ်ကာလတော
ပဋ္ဌာယ တံ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆ မဟာရာဇာတိ။
ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂၆၃။

ဉာဏ်ကောဏ္ဍည (ပု) [ဉာဏ်+ကောဏ္ဍည] (သစ္စာ
၄-ပါးကို) သိပြီးသော အရှင်ကောဏ္ဍည။
အညာသိကောဏ္ဍညောတိ ဉာဏ်ကောဏ္ဍ-
ညော ပဋိဝိဒ္ဓကောဏ္ဍညော။ အံ၊ ၁။ ၁၀၆။
အညာသိကောဏ္ဍညောတိ သာဝကေသုသဗ္ဗ-
ပဋ္ဌမံ စတ္တာရိ အရိယသစ္စာနိ ဉာဏ်ကောဏ္ဍ-
ညော။ အံ၊ ၁။ ၁၁၄။ (-ပဋိသိ၊ ၁။ ၂။ ၂၁၉။)

ဉာဏ်ညတရ (တိ) [ဉာဏ်+အညတရ] ထင်ရှား-
ကျော်စော-သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင် တဦးအပါ

အဝင်ဖြစ်သောသူ။ ဉာဏ်ညတရေနာ (မ၊
၁။ ၂၉၀) တံ ဉာဏ်ညတရေနာ ပဉ္စ-
ဝဂ္ဂိယတ္ထေရေသု အညတရေန။ မ၊ ၁။ ၂။ ၁၇၃။
ဉာဏ်ညတရဿာ (မ၊ ၁။ ၂၂၂) တံ ပညာ-
တညတရဿ။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၅။ (-သံ၊ ၁။
၁၂။)

ဉာဏ် (ပု) [ဉာဏ်+အတ္တ] (၁) သိတတ်သည်၏
အဖြစ်ဟူသော - အနက် - သဘော။ (၂) သိ
အပ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော - အနက် - သ
ဘော။ (၁) အဘိညာယ ဉာဏ်ဌော အဘိညေ-
ယော။ ပဋိသိ၊ ၁။ ၁၀။ အဘိညာယ ဉာဏ်ဌောတိ
ဉာဏ်ပရိညာယ သဘာဝဇာနနဌော။ ပဋိသိ၊
၁။ ၉၂။ တံ ဉာဏ်ဌေန ဉာဏ်(ပဋိသိ၊ ၂၂)-
နိ တေသံ ဝုတ္တပ္ပကာရာနံ ဓမ္မာနံ ဇာနနဌေန
ဉာဏ်။ ပဋိသိ၊ ၁။ ၁၀၁။ (-ပဋိသိ၊ ၂။ ၆-၇၊
၃၃-၄၊ ၄၇-၈၊ ၅၁-၂၊ ၅-၆-၈၊ ၆၃-၆-၈-၉၊ ၇၀-၂-
၅-၆၊ ၈၁-၂-၄-၅-၈၊ ၉၁-၄-၈-၉၊ ၁၁၀-၉၊ ၁၁၄-
၆၊ ၃၃၂-၃-၅-၇။ ဝိ၊ ၁။ ၈၆။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၅၂။
သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၀။ ပဋိသိ၊ ၁။ ၁၀၇၊ ၂။ ၁၂၆။
ပဋိသိ၊ ၁။ ၂။ ၃၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၂၄၃၊ ၂၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၄။) (၂) ဉာဏ်-
ဌော (ပဋိသိ၊ ၂၀)တိ ဇာနိတုံ သက္ကုဏေ-
ယုတ္တော။ ပဋိသိ၊ ၁။ ၉၆။ ဉာဏ်ဌေနာ (ပဋိ-
သိ၊ ၁၀၂)တိ လောကီယလောကုတ္တရေဟိ
ဉာဏေဟိ ဉာတုံ သက္ကုဏေယုဌေန။ ပဋိသိ၊
၁။ ၂၉၆။ (-ပဋိသိ၊ ၂။ ၉၆၊ ၃၀၆-၉။ ပဋိသိ၊
၁။ ၃၂-၃။)

ဉာဏ် (န) [ဉာဏ်+တ္တ] (၁) သိတတ်သည်၏
အဖြစ်၊ သိခြင်း။ (၂) သိအပ်သည်၏ အဖြစ်၊
သိအပ်ခြင်း။ (၃) ထင်ရှား-ကျော်စော-
သောသူ၏အဖြစ်၊ ထင်ရှား-ကျော်စော-
ခြင်း။ (၁) အသမ္မောဟတော သဗ္ဗဓမ္မာနံ
ဉာဏ်တ္တာ အညာတံ နာမ နတ္ထိ။ မဟာနိ၊ ၁။
၂၇၇။ (-သိ၊ ၁။ ၁။ ၃၁၃။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂၃၄။)
(၂) ဝေလက္ခဏံ စိတ္တန္တိ ဉာဏ်တ္တာ ပန တမ္ပိ စိတ္တံ

ဥတမေဝ ဟေသတိတိ သန္ဓာယ ပဋိဇာနာတိ။
 အဘိဋ္ဌာ၃။၂၅။ (- ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၆။
 မဟာနိဋ္ဌ၊၁၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၃၉။ ဝိမတိ၊၂။
 ၂၁၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၃၂၅။ ဒီ၊
 ဋ္ဌ၊၃။၉၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၁။ အံ၊
 ဋ္ဌ၊၃။၂၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၀။) (၃) သော
 တေန ဉတ္ထေန (ဉတတ္ထေန။ သျှ၊ကံ၊ဣ။)
 အတ္တာနုက္ကံသေတိ၊ ပရံ ဝမ္ဘေတိ။ မ၊ဉ၊က၊၇။

ဥတတ္ထ (တိ) [ဉတ + အတ္ထ] (၁) သိခြင်း
 အနက်ရှိဘော။ (၂) သိအပ်-သိနိုင်လောက်
 သော - အနက်ရှိသော။ (၁) သင်္ခါတသဒ္ဓေါ
 စေတ္ထ ဉတတ္ထော၊ ကောဋ္ဌာသတ္ထော စ ယုဇ္ဇ-
 တိ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၃၅၁။ (၂) ခါဒထ ပိဝထ
 စေဝါတိ ဣတိ-သဒ္ဓေါ ဉတတ္ထတ္တာ အပ္ပ-
 ယုတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မူလဋ္ဌ၊၁။၂၄။

ဥတတ္ထစရိယာ (ထိ) [ဉတိ + အတ္ထစရိယာ။
 ဉတိနံ အတ္ထစရိယာ ဉတတ္ထစရိယာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၁၀၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊
 ၃။၂၂၀။ ဉတိနမတ္ထဿ စရိယာ ဉတတ္ထ-
 စရိယာ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၃၀၃။] ဆွေမျိုးတို့၏
 - အကျိုး - စီးပွား - ကို ပြုကျင့်ခြင်း။ မယာ
 ပန ပါရမိယော ပူရေတွာ ဉတတ္ထစရိယံ
 လောကတ္ထစရိယံ ဗုဒ္ဓတ္ထစရိယဉ္စ ကောဋ္ဌိ ပိ-
 ပေတွာ....ပဋိဝိဒ္ဓံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၇၆၊၉၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။
 ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၇၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၇၊၂၄၉။ ထေရိ၊
 ဋ္ဌ၊၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။က၊၇။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၃၂။ ဇာ၊
 ဋ္ဌ၊၁။က၊၅၊၁၉၀၊ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။
 ၁၄၇။ သာရတ္ထ၊၃။၃၂၃။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၂၉၉။
 ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။)

ဥတတ္ထစရိယာသမ္မာဒနမုခ (န) [ဉတတ္ထစရိ-
 ယာ + သမ္မာဒန + မုခ] ဉတတ္ထစရိယာကိုပြည့်
 စုံစေမှုကို အဦးပဓာနပြုခြင်း။ ကောသဇ္ဇံ အ-
 နာပဇ္ဇိတွာ ဉတတ္ထစရိယာသမ္မာဒနမုခေန

မဟတော သတ္တနိကာယဿ ဟိတသုခနိ-
 ပွါဒနံ ဥတ္တမံ ဝီရိယံ ကတွာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၃၂။

ဉတဒုက္ကဋ္ဌ (န) [ဉတ + ဒုက္ကဋ္ဌ] ဉတဒုက္ကဋ္ဌ၊
 သိလျက်မပြောကြားခြင်းကြောင့်သင့်စေက်
 သော ဒုက္ကဋ္ဌအာပတ်။ ‘သုတွာ န ဝဒန္တိ၊ အာ-
 ပတ္တိဒုက္ကဋ္ဌဿာ’တိ ဣဒံ ဉတဒုက္ကဋ္ဌံ နာမ။
 ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။ (-၂၇၁။သာရတ္ထ၊၂။၁၃၃။)

ဉတဓမ္မ (ပု) [ဉတ + ဓမ္မ] (၁) သိအပ်ပြီး
 သော တရား။ (တိ) ((၂) သိအပ်ပြီးသော
 တရားရှိသော။ (၁) အညိန္ဒြိယန္တိ တေသံ-
 ယေဝ ဉတဓမ္မာနံ အာဇာနနာကာရေန
 သောတာပတ္တိဖလာဒိသု ဆသု ဌာနေသု ဥပ္ပန္နံ
 ဣန္ဒြိယံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၉။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၉။
 သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၃။) (၂) တေ သင်္ခါတဓမ္မာ ဉတ-
 ဓမ္မာ တုလိတဓမ္မာ တိရိတဓမ္မာ ဝိဘူတဓမ္မာ
 ဝိဘာဝိတဓမ္မာ။ စူဠနိ၊၃၄။ (-၁၂၉၊၁၄၀၊
 ၃၀၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။)

ဉတပရပ္ပဝါဒ (တိ) [ဉတ + ပရပ္ပဝါဒ] သိ
 အပ်ပြီးသော သူတပါးတို့၏ - အယူ - ဝါဒ -
 ရှိသော၊ သူတပါးတို့၏ အယူဝါဒကိုသိပြီး
 သော၊သူ၊ ကတပရပ္ပဝါဒါတိ ဉတပရပ္ပဝါဒါ
 စေဝ ပရေဟိ သဒ္ဓိံ ကတဝါဒပရိစယာ စ။
 ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၈။

ဉတပရိညာ (ထိ) [ဉတ + ပရိညာ] ဉတပရိ-
 ညာ။ (သိသာ ထင်ရှားပြီးသော ရုပ်နာမ်
 ဓမ္မတို့ကို အထူးထူး အပြားပြား ပိုင်းခြား
 သိမြင်တတ်သောဉာဏ်၊ တေဘူမကရုပ်နာမ်
 ဓမ္မတို့ကို သာမည၊ဝိသေသ၊ အဇ္ဈတ္တ၊ဗဟိဒ္ဓ၊
 လက္ခဏာရသပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန် စသည်တို့၏
 အစွမ်းဖြင့် အထူးထူး အပြားပြား ပိုင်းခြား
 သိမြင်သောဉာဏ်ကို ‘ဉတပရိညာ’ဟု ခေါ်
 သည်။ ယင်း ဉတပရိညာသည် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ၊
 ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိအရာ၌ တည်သည်။
 မဟာနိ၊၄၃၊၃၃၆-၇။ စူဠနိ၊၁၂၁-၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။

၃၀-၁။ သံဠာသံဠာ၁။ သံဠာ၂။ ၁၀၁။ အဘိဠာ၂။ ၂၄၁-၂။ ပဋိသံဠာသံဠာ၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၂။ ၂၃၈၊ ၂၄၁၊ ၃၃၄။ ဓမ္မာဠာသံဠာ၁။ ဣတိဝုတ်ဠာ၅၀။ သုတ္တန်ဠာ၁။ ၂၄၁။ မဟာနိဠာ၂။ ၇၀-၁။ ဇာဠာ၂။ ၁၅၅။ သာရတ္ထဠာ၂။ ၂၀-၁။ ဝိမတိသံဠာ၁။ ၁၀၃။ မဇ္ဈိသံဠာ၂။ ၇၆။ မူလဋီသံဠာ၂။ ၂၃၅။) ဖဿံ ပရိညာယာတိ ဖဿံ တိဟိ ပရိညာဟိ ပရိဇာနိတော ဥတပရိညာယ တိရဏပရိညာယ ပဟာနပရိညာယ။ မဟာနိဠာ၁။ ၄၀။ (- ပေဋကော။ ၂၄၁။ ဒီဠာ၂။ ၈၅။ ဒီဠာ၃။ ၂၃၉၊ ၂၄၁။ သံဠာ၂။ ၈၈၊ ၂၄၄။ သံဠာ၃။ ၆၁၂။ အံဠာသံဠာ၁။ ၄၁၆။ အံဠာ၃။ ၁၇၅။ အဘိဠာ၃။ ၃၁၂။ ပဋိသံဠာသံဠာ၂။ ၆၀-၂။ ၉၂။ ၁၀၁-၈၊ ၂၇၆။ ခုဒ္ဒကဠာ၂။ ၇၄။ ဣတိဝုတ်ဠာ၂။ ၅၁၇၄။ ထေရဠာသံဠာ၂။ ၃၄။ စူဠနိဠာ၂။ ၉၅။ နေတ္ထိဠာ၂။ ၇၇။ ဝဇီရဠာ၁။ ၁၅၄။ သာရတ္ထဠာ၂။ ၂၅၁။ ကခါဠာဟောင်း။ ၄၂။ ကခါဠာသစ်။ ၂၁၁။ ဒီဠာသံဠာ၁။ ၄၃၊ ၁၀၄၊ ၃၇၆။ သီဠာသစ်သံဠာ၁။ ၁၆၂၊ ၃၀၇။ သီဠာသစ်ဠာ၂။ ၃၈၉။ ဒီဠာ၂။ ၉၀။ ဒီဠာ၃။ ၂၇၉။ မဇ္ဈိသံဠာ၃။ ၃၁၊ ၃၁၁၊ ၁၆၀။ သံဠာ၁။ ၂၉၊ ၃၂၆။ သံဠာ၂။ ၆၅၊ ၁၀၃၊ ၁၁၄၊ ၂၁၅၊ ၂၅၇၊ ၂၉၁-၃။ အံဠာသံဠာ၃။ ၂၁၂၊ ၂၉။ အံဠာ၂။ ၂၇၄။ အံဠာ၃။ ၃၈။ မူလဋီသံဠာ၃။ ၁၃၈။ အနုဋီ၂။ ၂၆၊ ၁၇၁။ အနုဋီသံဠာ၁။ ၁၆၈။ နေတ္ထိဠာ၂။ ၅၄၊ ၆၂။)

ဥတပရိညာဓိဋ္ဌာန (တိ) [ဥတပရိညာ+အဓိဋ္ဌာန] ဥတပရိညာလျှင် တည်ရာရှိသော။ တိရဏပရိညာ စ ဥတပရိညာဓိဋ္ဌာနာ။ ဣတိဝုတ်ဠာ၃။ ၃၉။

ဥတပရိညာနန္တရာ (ဗျ) [ဥတပရိညာ+အနန္တရာ] ဥတပရိညာ၏ အခြားမဲ့။ တိရဏပရိညာ စ ဥတပရိညာနန္တရာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၂။ ၂၄၁။

ဥတပရိညာသဗ္ဗာဝ (ပု) [ဥတပရိညာ+သဗ္ဗာဝ] ဥတပရိညာ၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။ ဣစ စတု-

သုပိ သစ္စေသု ဥတပရိညာသဗ္ဗာဝတော ပရိညဋ္ဌေန။ ပဋိသံဠာ၂။ ၁၉၈။

ဥတပုဗ္ဗ (တိ) [ဥတ+ပုဗ္ဗ] ရှေး၌ သိအပ်ပြီးသော၊ ရှေးက သိဘူးသော။ ယသ္မာ ပကတိယာ ဣမိနာ ပုဂ္ဂလေနဣမေ ဓမ္မာ န ဥတပုဗ္ဗာ။ အဘိဠာသံဠာ၂။ ၂၆၃။

ဥတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+တဗ္ဗ] သိအပ်-သိသင့်-သိထိုက်-သော။ နေက္ခမေန ဥတဗ္ဗ (မဇ္ဈိ ၁၇၀-၂) နှိ ကာမတော နိဿဋ္ဌဂုဏေန ဥတဗ္ဗ။ ကာမတော နိဿဋ္ဌဂုဏေ ဌိတေန ပုဂ္ဂလေန ကေဂ္ဂံ နာမ ဇာနိတဗ္ဗန္တိ အဓိပ္ပါယေနတံ ဝုတ္တံ။ မဠာ၄။ ၁၄၀။ ဥတဗ္ဗ (နေတ္ထိဠာ၂။ ၇) နှိ ညေယျ။ နေတ္ထိဠာ၂။ ၄။ နေတ္ထိဝိဠာ၂။ (- ပေဋကော။ ၁၇၉။ မိလိန္ဒ။ ၁၁၂၊ ၁၅၁၊ ၆၂၊ ၃၁၅၊ ၃၂၈-၉။ ဝိဠာသံဠာ၂။ ၉၅။ ဝိဠာ၂။ ၁၄၁၊ ၂၂၃။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၅၁။ မဠာသံဠာ၁။ ၃၆၈။ သံဠာ၂။ ၁၇၁၊ ၁၀၈၊ ၁၆၇။ အံဠာ၂။ ၃၀၄။ အံဠာ၃။ ၂၉၉။ အဘိဠာ၃။ ၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိသံဠာ၂။ ၂၀၄။ ခုဒ္ဒကဠာ၂။ ၄၇၉၊ ၂၀၁။ ဣတိဝုတ်ဠာ၁။ ၂၄၊ ၂၄၀။ သုတ္တန်ဠာ၁။ ၁၉။ ပေတဠာ၁။ ၂၄။ အပါဠာသံဠာ၂။ ၁၅၅။ စရိယာဠာ၂။ ၃၂၀။ မဟာနိဠာ၃။ ၃၆၊ ၅၉၊ ၉၈၊ ၂၇၆၊ ၂၉၇။ စူဠနိဠာ၂။ ၁၄။ နေတ္ထိဠာ၂။ ၈။ ဝဇီရဠာ၂။ ၅၀၊ ၄၈၆၊ ၅၀၃၊ ၅၁၆။ သာရတ္ထဠာ၁။ ၅၁။ ဝိမတိသံဠာ၁။ ၁၀၆၊ ၂၃၀၊ ၃၅၈။ ဝိမတိဠာ၂။ ၅၆၊ ၁၃၆၊ ၁၆၄။ ကခါဠာ၂။ ၈၀။ ကခါဠာသစ်။ ၂၁၄၊ ၃၀၀။ ဒီဠာသံဠာ၁။ ၁၀၀။ သီဠာသစ်သံဠာ၁။ ၁၂၊ ၁၄၁၊ ၁၅၀၊ ၁၆၀၊ ၄၂၈။ ဒီဠာ၂။ ၁၁၈။ မဇ္ဈိသံဠာ၁။ ၁၇၇၊ ၂၄၀။ မဇ္ဈိ၂။ ၄၈၊ ၁၆၆။ မဇ္ဈိ၃။ ၄၁၂။ သံဠာ၂။ ၈၊ ၃၁၈။ အံဠာ၂။ ၂၂၀။ မူလဋီသံဠာ၂။ ၆၅၊ ၂၁။ မူလဋီ၂။ ၄၆၊ ၅၉။ အနုဋီသံဠာ၁။ ၄၀။ နေတ္ထိဠာ၂။ ၄၅။ နေတ္ထိဝိဠာ၁။ ၂၊ ၃၁၇။)

ဥတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+ဏေ+တဗ္ဗ] သိစေအပ်-သိစေသင့်- သိစေထိုက် - သော။ ဥတဗ္ဗပုဂ္ဂလ-ကြည့်။

ဥတဗ္ဗ (ပု) [ဥတဗ္ဗ+အတ္တ] သိအပ်သော-
အနက်-သဘော။ “အမှောက် လူမေ”တိ
ဥတဗ္ဗဌေန ဉတိနံ။ ထေရါဌာ။၁။၄၅၆။

ဥတဗ္ဗဌာန (န) [ဥတဗ္ဗ+ဌာန] သိအပ်သော
-အရာ-ဌာန။ ဒသသု ဌာနေသု ဒသသု
ဥတဗ္ဗဌာနေသု။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၄။

ဥတဗ္ဗတ္တ (န) [ဥတဗ္ဗ+တ္တ] သိအပ်သည်၏
အဖြစ်၊ သိအပ်ခြင်း။ ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗတ္တာတိ
ဥတဗ္ဗတ္တာ။ နေတ္ထိ၊ဋီ၊၂။

ဥတဗ္ဗပုဂ္ဂလ (ပု) [ဥတဗ္ဗ+ပုဂ္ဂလ] သိစေအပ်
-သိစေသင့် - သိစေထိုက် -သောပုဂ္ဂိုလ်။
နေယျပုဂ္ဂလဿ ဝသေနာတိ ဇာနိတော ဝိတ္တာ-
ရေတွာ ဥတဗ္ဗပုဂ္ဂလဿ ဝသေနာတိ။ မ၊ဋီ၊
၃။၈၃။

ဥတဘာဝ (ပု) [ဥတ+ဘာဝ] (၁) သိတတ်
သည်၏အဖြစ်။ (၂) သိအပ်သည်၏ အဖြစ်။
(၁) ဥတဌေန(သံ၊ဋီ၊၂။၂၀)တိ ဥတ-
ဘာဝေန။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၄။ (၂) “ဣဒံ နာမ တံ
ပုစ္ဆိဿသီ”တိ ဝုတ္တော ဥတဘာဝံ ဥတော။
အံ၊ဋီ၊၂။၁၈၅။ (-ဓမ္မ၊ဋီ၊၂။၁၁၇။ ဇာ၊ဋီ၊
၄။၁၈၉။ ဇာ၊ဋီ၊၆။၁၇၉၊၁၉၅။)

ဥတမနုဿ (ပု) [ဥတ+မနုဿ] ထင်ရှား-
ကျော်စော - သော လူ။ အနုဝိစ္စကာရော
တုမာဒိသာနံ ဥတမနုဿာနံ သာဓု ဟောတိ။
ဝိ၊ဋီ၊၃။၃၃၃။ မ၊၂။၄၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၉။ ဥတမနု-
ဿာနန္တိ လောကေ ပါကဋ္ဌာနံ။ ဝိ၊ဋီ၊၃။၃၇၈။
(-ဝိ၊ဋီ၊၃။၃၄၅။ ဝိ၊ဋီ၊၃။၃၀၇။)

ဥတမရိယာဒါ (ထိ) [ဥတ+မရိယာဒါ] သိ
အပ်ပြီးသော အပိုင်းအခြား။ ပဌမမဂ္ဂေန
ဥတမရိယာဒံ အနုတိက္ကမိတွာ တေသံယေဝ
တေန မဂ္ဂေန ဥတာနံ စတုသစ္စဓမ္မာနံ ဇာ-
နနကံ ဣန္ဒြိယန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋီ၊၁။
၂၈၂။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၁၁။ (-ဣတိဝုတ်၊ဋီ၊၁၆၁။
နေတ္ထိ၊ဋီ၊၂။၅၅။ သာရတ္ထ၊၂။၂၈၁။ ဒီ၊ဋီ၊၂။

၃၄၉။ မ၊ဋီ၊၁။၃၉၃။ မ၊ဋီ၊၃။၂၄၇။ သံ၊ဋီ၊၂။
၁၇၀။)

ဥတမိစ္ဆာဘိနိဝေသ (တိ) [ဥတ+မိစ္ဆာဘိနိ-
ဝေသ] သိအပ်ပြီးသော မှားသော နှလုံး
သွင်းခြင်းရှိသော၊ မှားသော နှလုံးသွင်းခြင်း
ကို သိပြီးသောသူ။ တိရဏပရိညာယ ပရိစ္ဆိဋ္ဌေ
ဥတမိစ္ဆာဘိနိဝေသော။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၉၄။

ဥတလက္ခိတသဒ္ဒ (ပု) [ဥတ+လက္ခိတ+သဒ္ဒ]
ဥတသဒ္ဒါ၊ လက္ခိတသဒ္ဒါ။ “အဘိညာတာ
အဘိလက္ခိတာ”တိ အဘိ-သဒ္ဒဝိသိဋ္ဌာနံ ဥတ-
လက္ခိတသဒ္ဒါနံ ရတ္တိသဒ္ဒေန သမာနာဓိကရ-
ဏတာယ ရတ္တိဝိသယတ္တာ။ အနု၊ဋီ၊၁။၂၁-၂။

ဥတဝတီ (ထိ) [ဥတဝန္တ+ဤ] သိခြင်းရှိသော
ပညာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥတဝန္တ (တိ) [ဥတ+ဝန္တ။ထိန္ဒ ဥတဝတီ]
သိခြင်းရှိသော၊ (ပညာ)။ သာ အဿ
ယောဂိနော.... ဥတဝတီ ပညာတိ ကတွာ
ဥတပရိညာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၈၂။

ဥတဝိဘူတ (န) [ဥတ+ဝိဘူတ] ထင်ရှား
စွာ လွန်မြောက်ခြင်း။ ဥတဝိဘူတေနာ
(မဟာနိ။ ၂၁၄)တိ ပါကဋ္ဌံ ကတွာ ဝိတိ-
ဝတ္တေန။ မဟာနိ၊ဋီ၊၃။၃၁၃။

ဥတဝိဟာရီ (တိ) [ဥတ+ဝိဟာရ+ဤ]
ထင်ရှားစွာ နေခြင်းရှိသောသူ။ ဝိဘူတ-
ဝိဟာရီတိ ပါကဋ္ဌံ ကတွာ ဥတဝိဟာရီ။
မဟာနိ၊ဋီ၊၄၀၆။

ဥတသညီ (တိ) [ဥတ + သညာ + ဤ]
သိအပ်ပြီးဟု အမှတ်ရှိသော၊ သိအပ်ပြီးဟု
မှတ်ထင်သော၊ သူ။ အညာတေပိ ဥတသ-
ညီနော ပဉ္စသတာ ဗြာဟ္မဏပဗ္ဗဇိတာ ဝိယ။
သံ၊ဋီ၊၁။၁၇။

ဥတသဒ္ဒ (ပု) [ဥတ+သဒ္ဒ] ဥတ-သဒ္ဒါ။
ဥပညာတန္တိ ဧတ္ထ ဥတ-သဒ္ဒေါ ဉာဏပရိ-
ယာယော။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၀။

ဉာတသဒ္ဒသမ္ပန္န (ပု) [ဉာတသဒ္ဒ + သမ္ပန္န]
ဉာတသဒ္ဒါနှင့်စပ်ယှဉ်ခြင်း။ ဉာတ-သဒ္ဒသမ္ပ-
နွေနှင့် ဟေတု ကတ္တရိ သာမိဝစနံ။ မဇ္ဈိမ။
၇၆။

ဉာတသဗ္ဗညု (ပု) [ဉာတ + သဗ္ဗညု] သိအပ် - သိ
သင့် - သိထိုက် - သော အလုံးစုံသော တရား
တို့ကို သိတော်မူတတ်သော ဘုရား။ သဗ္ဗ-
ညုတိ စ ကမသဗ္ဗညု သကိ သဗ္ဗညု သတ-
တသဗ္ဗညု သတ္တိသဗ္ဗညု ဉာတသဗ္ဗညုတိ ပဉ္စ-
ဝိဓာ သဗ္ဗညုနော သိယုံ။ ပဋိသံဠာသ။ ၅၄။
မဟာနိဋ္ဌ။ ၃၄၀။ (-ပဋိသံဠာသ။ ၅၅။ မဟာ-
နိဋ္ဌ။ ၃၄၀။)

ဉာတသုတ္တ (န) [ဉာတ + သုတ္တ] ဉာတသုတ်။
သာသနာတော်အား မလျှောက်ပတ်သော
ပါဏာတိပါတစသော ကာယကံအမှုတို့၌ သူ
တပါးတို့ကို ဆောက်တည်စေခြင်း၊ မုသာဝါဒ
စသော ဝစီကံအမှုတို့၌ သူတပါးတို့ကို
ဆောက်တည်စေခြင်း၊ အဘိဇ္ဈာစသော မနော
ကံအမှု၊ မှားယွင်းစွာ ဟောပြု အပ်သော
ကမ္မဋ္ဌာန်းတရားတို့၌ သူတပါးတို့ကို ဆောက်
တည်စေခြင်း၊ ဤတရား ၃-ပါးနှင့် ပြည့်စုံ
ထင်ရှားသော ရဟန်းသည် လူနတ်ဗြဟ္မာ
သတ္တဝါတို့ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်သူမည်၏။
သာသနာတော်အား သင့်လျော်လျှောက်
ပတ်သော ပါဏာတိပါတာဝေရမဏိ စသော
ကာယကံအမှုတို့၌ သူတပါးတို့ကို ဆောက်
တည်စေခြင်း၊ မုသာဝါဒါဝေရမဏိ စသော
ဝစီကံအမှုတို့၌ သူတပါးတို့ကို ဆောက်တည်
စေခြင်း၊ အဘိဇ္ဈာစသော မနောကံ၊ မှန်
ကန်စွာ ဟောပြုအပ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းတရား
တို့၌ သူတပါးတို့ကို ဆောက်တည်စေခြင်း၊
ဤတရား ၃-ပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံ ထင်ရှားသော
ရဟန်းသည် လူနတ် ဗြဟ္မာ သတ္တဝါတို့၏
အကျိုးစီးပွားကို ဆောင်ရွက်သူ မည်၏ဟု
ဟောကြား အပ်သောသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိ-

ကာယ၊ တိကနိပါတ်ပါဠိ၊ ပဌမပဏ္ဏာသက၊ ၂-
ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ အံ၊ ၁။ ၁၀၄။

ဉာတိ (ကြံ) [ဉာ + အ + တိ] သိ၏။ တတ္ထ
ဉာတိတိ ဇာနာတိ၊ နိတိ၊ ဓာ။ ၅။ အဇ္ဇေတံ
ဉာမိ နော ပုရေ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၇၇။ ဇာ၊ ၄။ ၆။
၁၀၁။ အဇ္ဇေတန္တိ အာဂမနံ အဇ္ဇ
ဇာနာမိ။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၁၀၂။ ဥဿတိ - ဝိ၊ ၁။
၁၄၅။ ဒိ၊ ၁။ ၁၅၆။ မ၊ ၂။ ၉၈။ သံ၊ ၁။ ၄၄၇၊
၄၅၂။ အံ၊ ၁။ ၁၅၆။ မ၊ ၂။ ၉၈။ သံ၊ ၁။ ၄၄၇၊
၄၅၂။ အံ၊ ၁။ ၁၅၆။ အံ၊ ၂။ ၉၈။ အံ၊ ၃။ ၂၈၆။
မဟာနိ။ ၂၅၂-၃။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၉၇။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၀။
အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၉၉။ အဘိဋ္ဌာသ။ ၄၁၂။ မဟာနိဋ္ဌ။
၃၂၄။ သိ၊ ၄။ သစ်၊ ၁။ ၃၅၃။ ဥဿာမိ - ဝိ၊ ၄။
၁။ ၂၆၅။ ဥဿာမ - ဒိ၊ ၂။ ၁၆၉၊ ၁၆၂။ ဇာ၊
၁။ ၂၆၅။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂၃၄။

ဉာတိ (ပု) [ဉာ + တိ။ ဉာ အဝဗောဓနေ၊
ကမ္မေ တိ။ ဓာနံ၊ ၄။ ၂၄၃။ ဉာတိတိ ဗန္ဓု။
သော ဟိ “အယံ အမှာက”န္တိ ဉာတဗ္ဗဋ္ဌေန
ဉာတိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၅။ အယံ အမှာကံ အဇ္ဈ-
တ္တိကောတိ ဝေ ဇာနန္တိ ဉာယန္တိတိ ဝိ ဉာတိ။
အဘိဋ္ဌာ၊ ၂။ ၁၀၁။ ပဋိသံဠာသ။ ၁၄၅။ “အယံ
အဇ္ဈတ္တိကော”တိ ဇာနန္တိ ဉာယန္တိ ဝိတိ
ဉာတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃။ အမှာကမေဝ ဉာတိတိ
ဉာယတိတိ ဉာတိ၊ သာဝ ဉာတိကာ။ ကင်္ခါ၊
၄။ သစ်၊ ၃။ ၁၀၁။ “အမှာကမေတေ”တိ ဉာယ-
န္တိတိ ဉာတိ။ မဇ္ဈိ၊ ၂။ ၁၅၂။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၁။
အာဝါဟဝိဝါဟသမ္ပန္နေန “အမှာကံ ဣမေ”-
တိ ဉာယန္တိတိ ဉာတိ။ မဇ္ဈိ၊ ၃။ ၁၉၇။ “အမှာ-
ကံ ဣမေ”တိ ဉာယန္တိတိ ဉာတိ။ သံ၊ ၄။ ၂။
၅၃၃။] (၁) ဆွေမျိုး၊ ဆွေမျိုးတော်စပ်သူ။
(၂) ထင်ရှားသောသူ။ (၃) ဗဟု ခေါ် ပန
မေ ဝေသာလိယံ ဉာတိ အစွာ မဟဒ္ဒနာ
မဟာဘောဂါ ပဟူတဇာတဂ္ဂုပရတော ပဟူ-
တဝိတ္တုပကရဏာ ပဟူတဓနဓညာ။ ဝိ၊ ၁။
၁၇။ ဉာတိတိ ဝိဟာရေ အာစရိယုပဇ္ဈာယ-
သဒ္ဓိဝိဟာရိက အန္တေဝါသိကသမာနုပဇ္ဈာယ-

ကသမာနာစရိယကာ၊ သရေ မာတာ ပိတာ
 ဘာတာတိ ဝေမာဒိကာ။ ဝိသုဒ္ဓိသုတ္တံ။
 ဉာဏ်(နေတ္ထိ။၄၅)န္တိ ဣမိနာ မိတ္တဗန္ဓဝါဒ-
 ယောပိ ဂဟိတာ။ နေတ္ထိဝိသုတ္တံ။ (-ဝိသု-
 ၃၀၄။ ဝိသုတ္တံ။၃၀၄။၃၅၅။၃၅၆။ ဒီ၊၂။၂၀၀။
 ဒီ၊၃။၁၃၂-၄။ မ၊၁။၄၀။ မ၊၂။၂၆၀။ သံ၊၂။
 ၃၉၅-၆။ သံ၊၃။၄၉၁၆၅။၂၆၃။၃၁၇-ဂ၊၃၀-
 ၁။ အံ၊၁။၂၂၃-၄။၂၆၃။၃၇၇။၄၃၀။ အံ၊၂။
 ၆၉။ အံ၊၃။၇၇။၃၅၂။၃၆၅။ ပဋိသံ၊၃၀။ ခုဒ္ဒ-
 က၊၈။၉။ ဓမ္မ၊၃၄။၄၃-၄-၅။၅၄။ ဥဒါနံ။
 ၁၂၀။ သုတ္တန်။၂၆၃။၃၀၀။၃၇၁။ ဝိမာနံ။
 ၇၃။ ပေတ၊၁၂၆။၃၁၃-၇။၁၄၉။၁၆၉။ ထေရံ။
 ၂၆၅။ ၃၂၆။ ထေရီ။၃၉၃။၄၃၃-၇။၄၃၀။
 အပ၊၁။၃၇၀။ အပ၊၂။၆၃။၈၆။၁၇၅။၄၁၁-၅။
 မဟာနိ။၉၃-၇။၁၀၃။၁၉၃။၃၄၂။၃၉၂။ စူဠနိ။
 ၂၄၇။ ဇာ၊၁။၃၁၇။၇၉၈။၇၁၂-၅-၆။၁၅၀-
 ၇-ဂ၊၁၆၂။၁၈၉။၁၉၁။၂၀၁။၂၂၄-၆။၂၃၀။
 ၂၄၃။၂၅၁။၂၆၁-၃။၂၇၂-၇။၂၉၆-၇။၃၂၄-၇။
 ၃၀၀။ ဇာ၊၂။၂၇။၃၀။၈၃-၄-၅-၇-၉။၉၀။
 ၁၀၁။၁၂၀။၁၃၅။၁၄၀။၁၅၀-၉။၁၇၁-၅။၂၅၄။
 ၂၇၇။၂၈၁-၆-၇။၂၉၀-၄။၃၁၉။၃၂၉။၃၃၄။
 ၃၃၄။ မိလိန္ဒ။၁၁၅။၂၇၈။၃၅၅။၃၉၀။ ဝိဇ္ဇာ၊
 ၂။၅၁။၂၃၉။ ဝိဇ္ဇာ၊၃။၂၇၇။ ဝိဇ္ဇာ၊၄။၈၅။ ဝိ၊
 သင်္ဂဟ။၂၉၄။၄၂၄။ ဒီ၊၃။၂။၃၃၀။ ဒီ၊၃။၃။
 ၁၉၂-၉။၂၁၁။ မ၊၃။၁။၁၃၀။၂၃၇။ မ၊၃။၃။
 ၂၁၂။ သံ၊၃။၁။၅၅။ သံ၊၃။၂။၁၄၆။ သံ၊၃။၃။
 ၂၄၀။၃၁၆။ အံ၊၃။၁။၆၄။ အံ၊၃။၂။၂၇၀။
 အဘိဋ္ဌာ၊၁။၁၅၇။ ပဋိသံ၊၃။၂။၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၁။၈၆။ ခုဒ္ဒက၊၃။၁၇၀။ ဓမ္မ၊၃။၁။၄၇၇။၉၂။
 ဓမ္မ၊၃။၂။၄၅။၁၀၅။၂၄၁။ သုတ္တန်၊၃။၂။၁၀၀။
 ဝိမာန၊၃။၂၀၅။ ပေတ၊၃။၁၆၆။၁၆၀။၈၀။၁၃၀။
 ထေရ၊၃။၁။၄၅၆။ ထေရ၊၃။၂။၃၀။၅၀။
 ထေရီ၊၃။၁၇၇။၂၄၅။၂၇၂။ အပ၊၃။၂။၆၀။
 ဗုဒ္ဓဝံ၊၃။၅။စရိယာ၊၃။၁၉၁။ ဇာ၊၃။၁။၃၄၇။
 ဇာ၊၃။၂။၂၀၉။ ဇာ၊၃။၄။၈၆။၁၃၀။၁၅၉။
 ၃၄၄။ ဇာ၊၃။၅။၆၇။ ဇာ၊၃။၆။၁၆၆။၄၅၇။၃။

ဝဇီရ၊၃၅၇။ သာရတ္ထ၊၂။၃၉၈။ ဝိမတိ၊၂။
 ၁၉၁။ ဒီ၊၃။၁။၁၀၂။၂၃၂။၄၀၄။ သီ၊၃။သင်္ဂ-
 ၁။၂၃၅။၃၀၃။ ဒီ၊၃။၂။၂၃၂။ ဒီ၊၃။၃။၁၇၇။
 ၂၄၆။ မ၊၃။၁။၂၆၂။ မ၊၃။၃။၁၄၄။ သံ၊၃။
 ၁။၁၀၀။ အံ၊၃။၃။၁၆၁။၂၂၀။ မူလ၊၃။၁။
 ၁၈၁။ (၂) ဉာဏ်ဗန္ဓု (၂) ကြည့်။

ဉာဏ် (တိ) [ဉာဏ်+ဏ] ဆွေမျိုးနှင့်တူသော၊
 သူ။ ဉာဏ် ဟောတိ(ဇာ၊၁။၂၀)တိ ဉာဏ်-
 သမော ဟောတိ။ ဇာ၊၃။၁။၃၇၇။

ဉာဏ်က (ပု) [ဉာဏ်+က။ ထိ-၌ ဉာဏ်ကာ။]
 ဆွေမျိုး၊ ဆွေမျိုးတော်စပ်သူ။ တံ့ မမ
 ဉာဏ်ကောတိ ပန ဝုတ္တေ မုဒုဘာဝံ အနာပဇ္ဇ-
 မာနော နာမ နတ္ထိ။ မ၊၃။၂။၃၁၃။ ဉာဏ်-
 လည်း ကြည့်။

ဉာဏ်က (ပု) [ဉာဏ်+ဏက] ဆွေမျိုးတို့၏ရွာ၊
 ဉာဏ်ရွာ။ ကေသမယံဘဂဝါ ဉာဏ်ကေ ဝိဟ-
 ရတိ ဂိဉ္ဇကာဝသထေ။ သံ၊၁။၃၀၂။၃၆၇။ သံ၊
 ၃။၃၁၀။ ဉာဏ်ကေတိ ဒိန္နံ ဉာဏ်ကာနံ ဂါမေ။
 သံ၊၃။၂။၆၉။ အညမညံ ဒိန္နံ ဉာဏ်နံ ဂါမေ။
 ဉာဏ်ကောတိ ဝုတ္တောတိ အာဟ “ဒိန္နံ ဉာဏ်-
 ကာနံ ဂါမေ”တိ။ သံ၊၃။၂။၈၈။ (-မ၊၁။
 ၂၆၆။ သံ၊၂။၅၆၆။ သံ၊၃။၃။၁၂-၃။ သံ၊၃။၃။
 ၃၁၁။ မ၊၃။၂။၁၈၀။ သံ၊၃။၂။၅၂၉။ အံ၊၃။
 ၃။၉၈။)

ဉာဏ်ကထာ (ထိ) [ဉာဏ်+ကထာ] ဆွေမျိုးနှင့်
 စပ်သောစကား။ ရာဇကထံ...ဂန္ဓကထံ ဉာဏ်-
 ကထံ။ ဝိ၊၂။၂၁၃။ ဒီ၊၁။၇၆၂။၁၆၇။ ဒီ၊၃။
 ၃၀။ မ၊၂။၁၈၁။၁၉၄။ သံ၊၃။၃၆၈။ အံ၊၃။
 ၃၅၇။ မဟာနိ။၂၈၆။ စူဠနိ။၂၆၀။ (-ဒီ၊
 ၃။၁။၈၅။ သံ၊၃။၃။၃၅။ အံ၊၃။၃။၃၁၈။
 မဟာနိ၊၃။၃၄၆။ သာရတ္ထ၊၃။၉၉။) ရာဇ-
 ကထာ-လည်း ကြည့်။

ဉာဏ်ကလဟပုပ္ပသမနဝတ္ထု (န) [ဉာဏ်+ကလ-
 ဟ+ပုပ္ပသမန+ဝတ္ထု] ဆွေတော် မျိုးတော်

တို့၏ စစ်ပွဲကိုငြိမ်းအေးစေသော-အကြောင်း အရာ-ဝတ္ထု။ (ဘုရားရှင်၏ ဆွေတော်မျိုး တော်တို့ စိုးစံရာ ကပိလဝတ်ပြည်နှင့် ကောလိယနှစ်ပြည်ထောင် နယ်စပ်ငယ် ရောဟိဏီမြစ်သည် ခြားဆီးလျက်ရှိ၏။ နှစ်ပြည်ထောင်မှ လယ်သမားများသည် ရောဟိဏီမြစ်ရေကို အမှီပြု၍ ကောက်ပဲသီးနှံတို့ကို စိုက်ပျိုးကြသည်။ တနှစ်သ၌ နွေနှောင်း ကာလ နယုန်လ အခါဝယ် ကောက်ပင်တို့သည် ညှိုးနွမ်းလတ်သော် နှစ်ပြည်ထောင်သား လယ်သမားများသည် ရောဟိဏီမြစ်ရေအတွက် စည်းဝေးတိုင်ပင်ကြသည်။ ယင်းအစည်းအဝေး၌ ကောလိယပြည်သား လယ်သမားများက 'ဤမြစ်ရေကို နှစ်ပြည်ထောင်ခွဲဝေသုံးစွဲပါက မလောက်မငနှင့် နှစ်ဦး နှစ်ဖက်အကျိုးမရှိပဲ ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ ငါတို့ ကောက်ပင်များသည် ရေတကြိမ်ပေးသွင်းက အောင်မြင်မည်ဖြစ်၍ ဤရေကို ငါတို့အား ပေးပါ'ဟု အရေးဆိုကြသည်။

ကပိလဝတ်ပြည်သား လယ်သမားများကလည်း 'ငါတို့သည် ရွှေ ငွေ အသပြာတို့ကို ယူဆောင်၍ သင်တို့အိမ်တံခါးဝသို့လာရောက်တောင်းခံခြင်းငှါ အလိုမရှိကြပါ။ ငါတို့၏ ကောက်ပင်များလည်း ရေတကြိမ်ပေးသွင်းက အောင်မြင်မည်ပင် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဤရေကိုငါတို့အားသာပေးကြပါ'ဟု ပြောဆိုကြပြန်သည်။ ယင်းသို့ငြင်းခုံပြောဆိုနေကြစဉ် စိတ်မြန်သော သူတယောက်က တယောက်သောသူအား ရိုက်ပုတ်သည်မှအစပြု၍ အမျိုးဇာတ်ကို ထိခိုက်ပြောဆိုကာ ခိုက်ရန်ပြစ်ပွားကြသည်။ ယင်းရန်ပွဲသည် အထက်မင်းတို့တိုင်အောင် ပေါက်ကြားသဖြင့် နှစ်ပြည်ထောင်ဖွား သာကီဝင်မင်းသားတို့သည် စစ်တိုက်အံ့သောငှါ ရောဟိဏီမြစ်ကမ်းတွင် လာရောက်ပေါင်းဆုံကြသည်။

ဆွေမျိုးတော်တို့၏ စစ်ဖြစ်ပွားကြမည့် အခြေအနေကို သိတော်မူသော ဘုရားရှင်သည် ကိုယ်တော်တပါးတည်း ကောင်းကင်ခရီးဖြင့် ကြွချီတော်မူ၍ နှစ်ဖက်သော စစ်သည်တော်တို့၏အကြား ရောဟိဏီမြစ်ပြင်အလယ် ထက် ကောင်းကင်ဝယ် ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေ စံနေတော်မူသည်။ ဘုရားရှင်ကို ဖူးမြင်ရသဖြင့် နှစ်ဖက်သော ဆွေတော်မျိုးတော်တို့သည် မိမိတို့ကိုင်ဆောင်အပ်သော လက်နက်တို့ကို စွန့်ပယ်၍ ဘုရားရှင်အား ဦးခေါင်းညွှတ်ကျိုးရိုခိုးကြသည်။ ဘုရားရှင်သည် ဆွေတော်မျိုးတော်တို့အား တရားရေအေး တိုက်ကြွေးတော်မူသည်။

စစ်တိုက်အံ့သောငှါ လာရောက်ပေါင်းဆုံရာ ရောဟိဏီမြစ်ကမ်းသာဝယ် ဘုရားရှင်သည် ဆွေတော်မျိုးတော်တို့အား—ကြို့ပင်စောင့်နတ်နှင့် ဝက်ဝံတို့အချင်းချင်း ရန်ငြိုးထားသဖြင့် နှစ်ဦးနှစ်ဝ ပျက်စီးကြရသည့် 'ဖန္ဒနဇာတ်'၊ အသိဉာဏ်မဲ့သည့် ယုန်၏စကားကို ယုံစားမိသဖြင့် ဟိမဝန္တာတောနေ သတ္တဝါအပေါင်းတို့ သမုဒြာအတွင်း၌ ပျက်စီးကြရသည့် 'ပထဝီဥန္ဒြိယဇာတ်'၊ အင်အားသေးလျက် အင်အားကြီးသည့်ရန်သူ၏ အာဏာစက်ကို ဖြိုဖျက်နိုင်သည့် 'လဠာကိက'ဇာတ်တို့ကို ဟောတော်မူသည်။ ထိုမှတစ်ပါး ညီညွတ်ခြင်း၏ အကျိုးကိုပြဆိုသော ရုက္ခဓမ္မဇာတ်၊ ဝဋ္ဋကဇာတ်တို့ကိုလည်း ဟောတော်မူ၏။ ထို့ပြင် သုတ္တနိပါတ်လာ အတ္တဒဏ္ဍသုတ်ကိုလည်း ဟောတော်မူသည်။ ဆွေတော်မျိုးတော်တို့သည်လည်း ဘုရားရှင်၏တရားတော်ကို နာယူရ၍ နှစ်ပြည်ထောင် ရန်စစ်မီးအေးလျက် ငြိမ်းချမ်းရေး ရကြလေသည်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၄၁။)

ဉာတိကသညာ (ထီ) [ဉာတိက + သညာ] ဆွေမျိုးတော်စပ်သူ ဟူသော - အမှတ် - သညာ၊

ဆွေမျိုး တော်စပ်သူဟု မှတ်ထင်ခြင်း။
အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဉာတိကသညီ (တိ) [ဉာတိကသညာ+ဤ] ဆွေ
မျိုး တော်စပ်သူဟု အမှတ်ရှိသောသူ။
ဉာတိကာယ ဉာတိကသညီ၊ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ ၁။
၃၀၈၊ ၃၄၄။ ဝိ၊ ၂။ ၈၄-၆၊ ၂၂၉။ (-ဝိ၊ ၄၊ ၂။
၂၄၂။ ဝဇီရ။ ၂၄၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၀၀။ ကင်္ခါ၊
ဋီ၊ ဟောင်း။ ၇၉။)

ဉာတိကသုတ္တ (န) [ဉာတိက+သုတ္တ] ဉာတိက
သုတ်။ မြတ်စွာဘုရားသည် ဉာတိကရွာအုတ်
ကျောင်းတော်၌ သီတင်းသုံးနေတော်မူစဉ်
“မျက်စိ၊ နား၊ နှာ၊ လျှာ၊ ကိုယ်၊ စိတ်တို့နှင့်
အဆင်း၊ အသံ၊ အနံ့၊ အရသာ၊ အတွေ့
အထိ သဘောတရား အာရုံ ၆-ပါးတို့ကို အစွဲ
ပြု၍ စက္ခုဝိညာဉ်စသော ဝိညာဉ် ၆-ပါး
ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။

ယင်းသို့ ဝတ္ထု၊ အာရုံ၊ ဝိညာဉ် ၃-ပါးတို့၏
ပေါင်းဆုံမိခြင်းကြောင့် ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊
တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ဘဝ၊ ဇာတိ၊ ဇရာ၊ မရဏ၊
သောက၊ ပရိဒေဝ၊ ဒုက္ခ၊ ဒေါမနဿ၊ ဥပါ-
ယာသဟူသော အလုံးစုံသော ဆင်းရဲအစု
တရားတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ တဏှာချုပ်ခြင်း
ကြောင့် အလုံးစုံသော ဆင်းရဲအစု တရား
တို့သည် ချုပ်ကုန်၏”ဟု ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် တရား
တော်မြတ်ကို ဟောကြားအပ်သောသုတ်။
သံယုတ္တနိကာယ၊ နိဒါန ဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊
၁-သံယုတ်၊ ၅-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၃၀၂-၃။

ဉာတိကာ (ထိ) [ဉာတိက+အာ။ “အမှာကမေဝ
ဉာတိ”တိ ဉာယတိတိဉာတိ၊ သာဝ ဉာတိကာ။
ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၃၀၁။] ဆွေမျိုးတော်စပ်သော
- မိန်းမ - ရဟန်းမ။ ဉာတိကာ တေ ဥဒါယိ
အညာတိကာတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၀၆၊ ၃၁၀။ (-၃၀၈၊
၃၁၁၊ ၃၄၄။ ဝိ၊ ၂။ ၈၃-၄၊ ၂၂၈-၉။ ဝိ၊ ၄၊
၁။ ၂၃၉။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၇၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၈၁။
ကင်္ခါ၊ ၁၆၃။ ဝဇီရ။ ၂၃၉၊ ၂၄၀၊ ၂၄၃-၆၊ ၃၀၈။

သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၉။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅၅။ ဝိမတိ၊ ၂။
၂၃။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ ဟောင်း။ ၇၉။)

ဉာတိကာမ (တိ) [ဉာတိ + ကာမ] ဆွေမျိုးကို
အလိုရှိသော၊ ဆွေမျိုးကို-လိုလား-တောင့်
တ-သောသူ။ တူညောင် နှော ဉာတိ ဉာတိ-
ကာမာနံ၊ တံ ပန ဘတ္တာ ဘတ္တကာမာနံ။
ဒီ၊ ၂။ ၂၀၀။

ဉာတိကာရဏ (န) [ဉာတိ+ကာရဏ] ဆွေမျိုး
ဟူသောအကြောင်း။ ဉာတိဟေတု-ကြည့်။

ဉာတိကိစ္စ (န) [ဉာတိ+ကိစ္စ] ဆွေမျိုးတို့၏-
အမှု-ကိစ္စ။ ကာရာတိ ဉာတိသု ဉာတိကိစ္စာနိ၊
မိတ္တေသု စ မိတ္တကိစ္စာနိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၅၃၄။

ဉာတိကုလ (န) [ဉာတိ+ကုလ] (၁) ဆွေ
မျိုး။ (၂) ဆွေမျိုးတို့၏အိမ်။ (တိ) (၃)
ဆွေမျိုးတို့၏အိမ်ရှိသော (ရွာ)။

(၁) ဥပဋ္ဌာကကုလံ ဝါ ဉာတိကုလံ ဝါ ဒဿ-
နာယ ဂန္တိ န လဘတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၅၂။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။ ၂၁၉။ (-အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၄၀၅။ အဘိ၊
၄၊ ၃။ ၅၅။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၁။ ၈၆။ မဟာနိ၊ ၄၊ ၉၅။ ဇာ၊
၄၊ ၄။ ၃၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၉။ အင်္ဂါ၊ ၂။ ၅၇၇)
(၂) ယာ ဣစ္ဆတိ၊ သာ ဣဓေ ဘောဂေစ
ဘုဉ္ဇတု၊ ပညာနိ စ ကရေတု၊ သကာနိ ဝါ
ဉာတိကုလာနိ ဂစ္ဆတု။ အံ၊ ၃။ ၄၈၊ ၅၁။ သကာ-
နိ ဝါ ဉာတိကုလာနိတိ အတ္တနော ယာပနမတ္တံ
ဓနံ ဂဟေတွာ ဉာတိသရာနိ ဂစ္ဆတု။ အံ၊ ၄၊
၃။ ၂၂၁-၂။ (-ဝိ၊ ၂။ ၉၂၊ ၁၁၀၊ ၄၀၈။ ဒီ၊ ၂။
၁၉၉။ မ၊ ၂။ ၃၁၂။ ဝိမာန၊ ၅၄။ မဟာနိ။
၃၂၉။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၀။ ဇာ၊ ၂။ ၁၂၀။ ၃၂၇၊ ၃၃၅။
မိလိန္ဒ၊ ၂၈၄။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၅၊ ၁၇၇။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။
၁၄၇။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၀၀။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၁၀၆။ ဥဒါန၊
၄။ ၁၀၄၊ ၁၄၁။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆၂။ ဝိမာန၊ ၄။
၁၅၆။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၉၄။ အပါ၊ ၄၊ ၁။ ၁၇၉၊ ၁၈၀။
ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၃၅။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၄၆၆။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။

၂၇၇-ဂ၊ ၂၉၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၆။ ဝိမတိ၊ ၁။
 ၁၁၉။ ကင်္ခါ၊ ၆။ သင်္ခ၊ ၁၇၀၊ ၂၃၆။ သံ၊ ၆။ ၂။
 ၃၆၄။) (၃) တေန ခေါ ပန သမယေန ဘဒ္ဒါ-
 ယ ကာပိလာနိယာ အန္တေဝါသိနိ ဘိက္ခုနီ
 ဘိက္ခုနီဟိ သဒ္ဓိံ ဘဏ္ဍိတော ဂါမကံ ဉာတိကုလံ
 အဂမာသိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၉၃။ ဉာတိနံ ကုလံ ယသ္မိံ
 ဂါမကော၊ တဒေတံ ဂါမကံ ဉာတိကုလံ၊ ကုလ
 သန္နိဟိတံ ဂါမကံ အဂမာသိတိ အတ္ထော။
 ဝဇီရ၊ ၃၅၇။

ဉာတိကုလဂမနသီလ (တိ) [ဉာတိကုလ+ဂမန+
 သီလ။ ထိ ဌံ - သီလ။] ဆွေမျိုးတို့၏ အိမ်သို့
 သွားခြင်း အလေ့ရှိသော၊ ဆွေမျိုးအိမ်သို့
 သွားလေ့ ရှိသောသူ။ ဉာတိကုလဂမန-
 သီလာ စ ဟောတိ၊ ပရကုလဂမနသီလာ စ
 ဟောတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၂၀။ ဇာ၊ ၄၅။ ၄၆၇။

ဉာတိကုလသရ (န) [ဉာတိကုလ+သရ] ဆွေမျိုး
 အိမ်။ မဟာမာယာပိ ဒေဝီ ဥပဝိဇဉော
 ဉာတိကုလသရံ ဂမိဿာမိတိ ရဉော အာရော-
 စေသိ။ မ၊ ၄။ ၁၃၀။

ဉာတိကုလဒဿန (န) [ဉာတိကုလ+ဒဿန] ဆွေ
 မျိုးတို့ကို ပြဆိုခြင်း။ သာကိယော ဝါတိ
 ပိတုပက္ခတော ဉာတိကုလဒဿနံ။ သံ၊ ၆။
 ၁၁၆။ ၂။ ၁၀၂။

ဉာတိကုလသဟဿ (န) [ဉာတိကုလ+သဟဿ]
 တထောင်သောဆွေမျိုး၊ ဆွေမျိုးတထောင်။
 တံ ဒိဝသဉ္စ မင်္ဂလဌာနေ သန္နိပတိတေသု
 အသိတိယာ ဉာတိကုလသဟဿေသု ကေ-
 မေကော ကေမေကံ ပုတ္တံ ပဋိဇာနိ။ အပ၊
 ၄။ ၁၁၆၉။ ဇာ၊ ၄၅။ ၆၇။

ဉာတိကောဋိ (တိ) [ဉာတိ+ကောဋိ] ဆွေမျိုး
 ဟူသော-အဖို့-အစု၊ ဆွေမျိုး-အဆက်-
 အနွယ်။ ဟန္တဿ ဉာတိကောဋိံ ပဋိဝိဇ္ဈိတော
 မုဒုကေန နံ ဥပါယေန ဝိဿဇေဿာမိ။
 မ၊ ၄။ ၂။ ၃၄။ ဉာတိကောဋိန္တိ ဉာတိဘာဂံ။
 မ၊ ၆။ ၂။ ၃၂၀။

ဉာတိကွယ (ပု) [ဉာတိ+ယု] ဆွေမျိုးတို့၏
 ကုန်ဆုံး - ယုတ်လျော့ - ပျက်စီး - ခြင်း။
 စောရရောဂဘယာဒိဟိ ဉာတိကွယော ဉာတိ-
 ဝိနာသောတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၉၆။
 ဉာတိကွယောတိ ဘောဂါဒိဟိ ဉာတိနံ ပရိ-
 ဟာနိ မရဏဉ္စ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၆၄။ (-ဒီ၊ ၃။ ၆၁။
 ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၂။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၂၃။ မဟာနိ၊
 ၄။ ၆၆။ ၂၂၀။ ဒီ၊ ၃။ ၂။ ၃၂။)

ဉာတိဂဏ (ပု) [ဉာတိ+ဂဏ] ဆွေမျိုးတို့၏
 အပေါင်း၊ ဆွေမျိုးအပေါင်း။ ဟိတုာနံ ဟံ
 ဉာတိဂဏံ၊ ဒါသကမ္မကရာနိ စ။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၆။
 ထေရီ၊ ၄။ ၂၄၅။ (-ဇာ၊ ၁။ ၃၂၆။ ဇာ၊ ၂။
 ၉၀။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၀၁။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၂၊ ၃၂။
 ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၇။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၃၀၊ ၂၄၇၊ ၂၇၄။
 ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁။ ဇာ၊ ၄။ ၅၀၊ ၃၄၄၊ ၄၁၅၊ ၄၅၅။
 ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၇၆၊ ၃၈၂။)

ဉာတိဂဏပရိဝုတ (တိ) [ဉာတိဂဏ + ပရိဝုတ]
 ဆွေမျိုးအပေါင်းဖြင့် ခြံရံအပ်သော၊ သူ။
 ပါသာဒံ အဘိရုယ ဉာတိဂဏပရိဝုတော သုရ-
 သဘောဇနံ ဘုဉ္ဇေယျ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၂၂။ (-မ၊
 ၄။ ၃။ ၄၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၀၉။ မဟာနိ၊ ၄။ ၇၃။
 ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၄၀၆။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၇၇၊ ၂၀၃။)

ဉာတိဂဏမဇ္ဈ (ပု၊ န) [ဉာတိဂဏ+မဇ္ဈ] ဆွေမျိုး
 အပေါင်း၏ အလယ်။ ဉာတိမဇ္ဈေ ဝိရော-
 စတိတိ ဉာတိဂဏမဇ္ဈေ သံကိစ္စထေရဿ သဒ္ဓိ-
 ဝိဟာရိကော အဓိမုတ္တကသာမဏေရော ဝိယ
 သောဘတိ။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၅၄။

ဉာတိဂဏဝဂ္ဂ (ပု) [ဉာတိ+ဂဏဝဂ္ဂ] ဆွေမျိုး
 တို့၏အပေါင်း အစု၊ ဆွေမျိုးအပေါင်းအစု။
 အထ နံ ဘဏတိ တာတော၊ အမ္မာ သဗ္ဗော
 စ မေ ဉာတိဂဏဝဂ္ဂေါ။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၇။ ထေရီ၊
 ၄။ ၂၆၉။ (-၂၇၀။)

ဉာတိဂါမ (ပု) [ဉာတိ+ဂါမ] ဆွေမျိုးတို့၏ရွာ၊
 ဆွေမျိုးရွာ။ သော နိဗ္ဗန္တံ ဉာတိဂါမေယေဝ

ပိဏ္ဏာယ ဝိစရတိ။ ဓမ္မာဠာ ၁။ ၁၇၉။ (-ထေရ၊
ဠာ ၁။ ၁၃၉။ အပါဠာ ၂။ ၂၉။ ဝိမတိ ၂။ ၁၁၃။)

ဉာဏ်ဂါမက (ပု) [ဉာဏ်ဂါမ+က] ဉာဏ်အမည်
ရှိသောရွာ၊ ဉာဏ်ရွာ။ နာတိကေတိ ကေသ္မိ
ဉာဏ်ဂါမကေ။ ဒီဠာ ၂။ ၁၃၃။ ဒွေ ဂါမာ
“နာတိကာ”တိ ဝေ လဒ္ဓနာမော၊ ဥ ကာရ-
ယ စာယံ န-ကာရာဒေသေန နိဒ္ဒေသော
“အနိမိတ္တာ န နာယရေ”တိ အာဒိသု ဝိယ။
တေနာဟ “ဉာဏ်ဂါမကေ”တိ။ ဒီဠာ ၂။ ၁၄၀။

ဉာဏ်ဂေဟ (ပု၊ န) [ဉာဏ်+ဂေဟ] ဆွေမျိုးတို့
၏အိမ်၊ ဆွေမျိုးအိမ်။ ဉာတိ* အနုကမ္မာယ
ဉာတိဂေဟံ အဂမာသိ။ ထေရ၊ဠာ ၁။ ၁၂။

ဉာတိဂေါတ္တ (န) [ဉာတိ+ဂေါတ္တ] အမျိုး၊
အနွယ်။ တတ္ထ ဗန္ဓန္တိ ဉာတိဂေါတ္တာဒိဝသေန
ကေသမ္ပန္နာ ဟောန္တိ သကလနဂရဝါသိနော-
တိ ဗန္ဓု။ အပါဠာ ၂။ ၁၇၆။

ဉာတိသရ (န) [ဉာတိ+သရ] ဆွေမျိုးတို့၏အိမ်၊
ဆွေမျိုးအိမ်။ တေန ခေါ ပန သမယေန
အညတရော ပုရိသော ဉာတိသရေ ဟတ္ထ-
ပါဒစ္စိန္နော ဉာတကေဟိ သံပရိကိဏ္ဏော
ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၁၁။ (-ဝိ၊ဠာ ၁။ ၅၃။ အံ၊
ဠာ ၃။ ၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၊ ၈၉။ ထေရ၊ဠာ ၂။
၁၅၅။ အပါဠာ ၁။ ၆၃။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ ၃၂၀။ ဇာ၊ဠာ
၁။ ၆၁။ ဇာ၊ဠာ ၆။ ၂၂။)

ဉာတိသရူပမန (န) [ဉာတိသရ+ဥပမန] ဆွေ
မျိုးအိမ်သို့ ချဉ်းကပ်ခြင်း။ ဉာတိသရူ-
ပမနကာရဏဒီပနာဓိပ္ပါယတော သပဓာန-
စာရိကံ* ဝိသု ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝဇီရ၊ ၆၉။

ဉာတိဇန (ပု) [ဉာတိ+ဇန] ဆွေမျိုးတော်စပ်
သောသူ၊ ဆွေမျိုးအပေါင်း။ သဗ္ဗဉာတိဇနံ၊
အတ္တာနဉာ န ယာတေသိ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၄၆။ ဇာ၊
ဠာ ၇။ ၈၅။ (-ဒီဠာ ၃။ ၁၃၈။ သံဠာ ၁။ ၂၀၅။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၃။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၇၂၊ ၄၅။ ဗုဒ္ဓဝံဠာ

၃၄၇။ ဇာ၊ဠာ ၁။ ၄၂၆၊ ၄၆၆။ ဇာ၊ဠာ ၅။ ၂၂။
ဇာ၊ဠာ ၇။ ၈၃။ ဒီဠာ ၃။ ၁၄၃။ အံ၊ဠာ ၃။ ၂၄၁။)

ဉာတိဇနာနုဂဟတ္ထ (ပု) [ဉာတိဇန+အနုဂဟ+
အတ္ထ] ဆွေမျိုးအပေါင်းကို ချီးမြှောက်ခြင်း
အကျိုး။ အထ ကဒါစိ ထေရော ဉာတိဇနာ-
နုဂဟတ္ထံရာဇဟံ ဂတော၊ တတ္ထ ဉာတကေဟိ
ဥပဋ္ဌိယမာနော ကတိပါဟံ ဝသိတွာ ဂမနာ-
ကာရံ သန္ဓသေသိ။ ထေရ၊ဠာ ၁။ ၂၈၃-၄။

ဉာတိဒဿန (န) [ဉာတိ+ဒဿန] ဆွေမျိုးကို
ကြည့်ရှုခြင်း။ တတ္ထ နှတွာ ပိဝိတွာ စ၊ သမ-
ယော တေ ဉာတိဒဿနေ။ အပါဠာ ၂။ ၂၆၃။

ဉာတိဒါယက (ပု) [ဉာတိ + ဒါယက] ဆွေမျိုး
တော်စပ်သော ဒါယကာ။ တဿ ဇေတဝနေ
ဝိဟရန္တဿ အဘိက္ခန္တံ ဉာတိဒါယကာ သန္တိကံ
အာဂန္တာ ကထာသလ္လာပံ ကရေန္တိ။ ဓမ္မာဠာ
၁။ ၃၃၇။

ဉာတိဒါရက (ပု) [ဉာတိ + ဒါရက] ဆွေမျိုး
တော်စပ်သော သူငယ်။ သော ကိရ တဿာ
ဉာတိဒါရကော ဟောတိ။ ဝိ၊ဠာ ၁။ ၂၃၇။

ဉာတိဒါသိ (ထိ) [ဉာတိ + ဒါသိ] (၁) ဆွေမျိုး
တို့၏ ကျွန်မ။ (၂) ဆွေမျိုးနှင့် တူသော
ကျွန်မ။ (၁၊ ၂) တေန ခေါ ပန သမယေန
အာယသ္မတော သုဒိန္နဿ ဉာတိဒါသိ အာ-
ဘိဒေါသိကံ ကုမ္မာသံ ဆဉ္ဇေတုကာမာ
ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၇။ ဉာတိဒါသိတိ ဉာတ-
ကာနံ ဒါသိ။ ဝိ၊ဠာ ၁။ ၁၇၄။ အန္တောဇာတ-
တာယ ဝါ ဉာတိသဒိသိ ဒါသိတိ ဉာတိဒါသိ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇။ (-မ၊ ၂။ ၂၅။ မ၊ဠာ ၃။
၂၀၄။ မ၊ဠာ ၃။ ၁၄၁။)

ဉာတိဒေဝတာ (ထိ) [ဉာတိ+ဒေဝတာ] ဆွေမျိုး
တော်စပ်သောနတ်။ ဣမဉ္ဇ ရုက္ခံ ပရိဝါရေတွာ
ဌိတေသု တရုဏသလရုက္ခေသု နိဗ္ဗတ္တာနံ မမ
ဉာတိဒေဝတာနမ္ပိ ဗဟူနိ ဝိမာနာနိ နဿိ-
ယန္တိ။ ဇာ၊ဠာ ၄။ ၁၅၆။

ဉာတိဒေဝသံဃ (ပု) [ဉာတိ + ဒေဝသံဃ] ဆွေမျိုးတော်စပ်သော နတ်အပေါင်း။ ဧဝံ သန္တေမယာ တေသံ ပရေသံ ဉာတိဒေဝသံဃာနံ အသုခံ ဒုက္ခံ ဩစိတံ ဝစိတံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၁၅၉။

ဉာတိနေဇိဝိတက္ခယ (ပု) [ဉာတိ + နေ + ဇိဝိတ + ဝယ] ဆွေမျိုး၊ စည်းစိမ် ဥစ္စာ၊ အသက်တို့၏ ကုန်ဆုံးခြင်း။ ဝေမဿ ပမာဒါ ဉာတိနေဇိဝိတက္ခယော ဇာယတိ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၁၀၅။

ဉာတိနေသောက (ပု) [ဉာတိနေ + သောက] ဆွေမျိုး၊ စည်းစိမ် ဥစ္စာတို့၌ - ကြောင့်ကြ - စိုးရိမ် - ခြင်း။ ဉာတိနေသောကာဒိနံ အဘာဝေန ဝိတသောကော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၅၇။

ဉာတိဓမ္မ (ပု) [ဉာတိ + ဓမ္မ] ဆွေမျိုးတို့အား ပြုလုပ်အပ်သော ဝတ်တရား။ (ယင်းကား တမလွန်သို့ ပြောင်းသွားသော ဆွေမျိုးတို့ကို ရည်စူး၍ ပေးလှူခြင်းတည်း)။ သော ဉာတိဓမ္မော စ အယံ နိဒဿိတော၊ ပေတာန ပူဇာ စ ကတာ ဥဋ္ဌာရာ။ ခုဒ္ဒက။ ၉။ ပေတ။ ၁၃၀။ ဉာတိဓမ္မောတိ ဉာတိဟိ ဉာတိနံ ကတ္တဗ္ဗကရဏံ။ ပေတ။ ၄။ ၂၉။ (-ခုဒ္ဒက။ ၄။ ၁၀၁-၂။ ပေတ။ ၄။ ၂၀။)

ဉာတိဓမ္မဒဿန (န) [ဉာတိဓမ္မ + ဒဿန] ဆွေမျိုးတို့အား ပြုလုပ်အပ်သောဝတ်တရားကို ပြဆိုခြင်း။ ဉာတိဓမ္မဒဿနံ ဟေတ္တ သန္တဿနံ။ ပေတ။ ၄။ ၂၉။

ဉာတိဓမ္မနိဒဿန (န) [ဉာတိဓမ္မ + နိဒဿန] ဆွေမျိုးတို့အား ပြုလုပ်အပ်သော ဝတ်တရားကိုညွှန်ပြခြင်း။ ဉာတိဓမ္မနိဒဿနမေဝ ဟိ ဧတ္ထ သန္တဿနံ။ ခုဒ္ဒက။ ၄။ ၁၀၂။

ဉာတိဓိတု (ထိ) [ဉာတိ + ဓိတု] ဆွေမျိုးတော်စပ်သော မင်းသမီး။ ကထံ နှ ခေါ် ကရိဿာမိတိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ဉာတိဓိတရံ မမ ဂေဟေ ကာတုံ ဝနုတိ။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၉။

ဉာတိပက္ခ (ပု) [ဉာတိ + ပက္ခ] ဆွေမျိုးဟူသော - အသင်းအပင်း - အပေါင်းအသင်း၊ ဆွေမျိုးအသင်းအပင်း၊ ဆွေမျိုးအပေါင်းအသင်း။ အာမောဒယံ ပိတရံ မာတရဉ္စ၊ သဗ္ဗော စ တေ နန္ဒတု ဉာတိပက္ခော။ ဇာ၊ ၁။ ၃၇၀။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၆၈။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၅။ (-မဟာနိ၊ ၄။ ၂၄၈။ သီ၊ ၄။ ၁၆။ ၂။ ၂၃။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၅။)

ဉာတိပက္ခဝန္တ (တိ) [ဉာတိပက္ခ + ဝန္တ] ဆွေမျိုးအသင်းအပင်းရှိသောသူ။ ဘောဂဝါ ယသဝါ ဟောမိ၊ သိရိမာ ဉာတိပက္ခဝါ။ အပ၊ ၂။ ၁၀၆။

ဉာတိပစ္စယ (ပု) [ဉာတိ + ပစ္စယ] ဆွေမျိုးဟူသော အကြောင်း။ ဉာတိဟေတု-ကြည့်။

ဉာတိပရိဗျူဠ (တိ) [ဉာတိ + ပရိဗျူဠ] ဆွေမျိုးတို့ဖြင့် ခြံရံအပ်သောသူ။ တံ တံ ဉာတိပရိဗျူဠံ၊ နာနာရတနမောစိတံ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၃၈။ ဉာတိပရိဗျူဠန္တိ အမေဟိ ကျေနသတေဟိ ဉာတကေဟိ ပရိဝါရိတံ။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၃၉။

ဉာတိပရိယန္တ (ဉာတိ + ပရိယန္တ) ဆွေမျိုးကြောင့် ပျက်စီးခြင်းရှိသော (သီလ)။ အတ္ထိ သီလံ လာဘပရိယန္တံ၊ အတ္ထိ သီလံ ယသပရိယန္တံ၊ အတ္ထိ သီလံ ဉာတိပရိယန္တံ။ ပဋိသံ၊ ၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၂-၃။ လာဘပရိယန္တံ (ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၉)လည်း ကြည့်။

ဉာတိပရိဝန (ပု) [ဉာတိ + ပရိဝန] ဆွေမျိုးဟူသော - အဖွဲ့အစည်း - အသိုင်း အဝိုင်း၊ ဆွေမျိုး အဖွဲ့အစည်း၊ ဆွေမျိုး အသိုင်း အဝိုင်း။ သော အပရေန သမယေန အပ္ပံ ဝါ ဘောဂက္ခန္တံ ပဟာယ မဟန္တံ ဝါ ဘောဂက္ခန္တံ ပဟာယ အပ္ပံ ဝါ ဉာတိပရိဝနံ ပဟာယ မဟန္တံ ဝါ ဉာတိပရိဝနံ ပဟာယ ကေသမဿုံ ဩဟာရေတွာ ကာသာယာနိ ဝတ္ထာနိ အစ္ဆာဒေတွာ အဂါရသ္မာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇတိ။ ဒိ။ ၁။ ၅၉။ မ၊ ၁။ ၂၃၆။ အာဗန္ဓနဋ္ဌေန ဉာတိ ဝေ

ဉာတိပရိဝုတေ။ ဒီ၊ ဌ၊ ဝ၊ ဝ၊ ဝ၊ ဝ၊ အာဗန္ဓနဌေန
 ဉာတိ ဝေ ပရိဝုတေ ဉာတိပရိဝုတေ။ မ၊ ဌ၊
 ၂။ ဝ၊ ဝ၊ (ဒီ၊ ဝ၊ ၅၊ ၇၊ ၁၊ ၉၊ ၀၊ ဒီ၊ ၂၊ ၁၊ ၉၊ ၄။ မ၊ ဝ၊
 ၃၊ ၃၊ ၄။ မ၊ ၂၊ ၇၊ ၁၊ ၇၊ ၀။ မ၊ ၃၊ ၁၊ ၂၊ ၁၊ ၇၊ ၄။
 အံ၊ ဝ၊ ၅၊ ၂၊ ၉။ အံ၊ ၃၊ ၁၊ ၄၊ ၂၊ ၂။ အာတိ၊ ပ၊ ဝ၊ ဝ၊ ဝ၊
 ဝ၊ ဌ၊ ဝ၊ ၁၊ ၅၊ ၉။ ဒီ၊ ဌ၊ ဝ၊ ၁၊ ၅၊ ၄။ မ၊ ဌ၊ ၃၊ ၂၊ ၀၊ ၃။
 အံ၊ ဌ၊ ဝ၊ ၅၊ ၄။ အံ၊ ဌ၊ ၂၊ ၃၊ ၇၊ ၂။ အံ၊ ဌ၊ ၃၊ ၂၊ ၀၊ ၉။
 အာတိ၊ ဌ၊ ၃၊ ၁၊ ၆။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂၊ ၂၊ ၀၊ ၆။ ဉာဒါန၊ ဌ၊
 ၁၊ ၅၊ ၀။ ဝိမာန၊ ဌ၊ ၇၊ ၆။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁၊ ၂၊ ၇၊ ၉။
 ထေရ၊ ဌ၊ ၂၊ ၃၊ ၄၊ ၂။ ထေရီ၊ ဌ၊ ၇၊ ၁၊ ၆၊ ၃၊ ၂၊ ၇၊
 ၂၊ ၄၊ ၀။ စရိယာ၊ ဌ၊ ၂၊ ၇၊ ၁၊ ၃၊ ၇၊ ၁၊ ၇၊ ၉၊ ၂၊ ၄၊
 ၂၊ ၆၊ ၂၊ ၃၊ ၆။ ဝိမတိ၊ ဝ၊ ၉၊ ၅။ သာရတ္ထ၊ ဝ၊ ၄၊ ၄၊ ၉။
 သာရတ္ထ၊ ၃၊ ၁၊ ၃၊ ၂။ ဒီ၊ ဌ၊ ဝ၊ ၉၊ ၇၊ ၂၊ ၉၊ ၀။ သီ၊ ဌ၊
 သစ်၊ ဝ၊ ၂၊ ၉၊ ၃။ သီ၊ ဌ၊ သစ်၊ ၂၊ ၂၊ ၁၊ ၇၊ ၂၊ ၄။ မ၊
 ဌ၊ ၂၊ ၁၊ ၂၊ ၆၊ ၁၊ ၆။ အံ၊ ဌ၊ ၂၊ ၁၊ ၅၊ ၂။)

ဉာတိပရိဝုတ (တိ) [ဉာတိ+ပရိဝုတ] ဆွေမျိုး
 တို့ဖြင့်ခြံရံအပ်သောသူ။ အမစုပုတ္တော ဉာတိ-
 ပရိဝုတော ပါစိနဒ္ဒါရေန စေတိယင်္ဂဏံ အာရ-
 ဇော။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄၊ ၁၊ ၇၊ ၂။

ဉာတိပရိဟာနိ (ထိ) [ဉာတိ+ပရိဟာနိ] ဆွေမျိုး
 တို့၏-ဆုတ်ယုတ်-ပျက်စီး-ခြင်း။ အပ္ပမတ္တိ-
 ကာ သော ဘိက္ခုဝေ ပရိဟာနိ ယဒိဒံ ဉာတိ-
 ပရိဟာနိ။ အံ၊ ဝ၊ ၁၊ ၃။

ဉာတိပလိဗောဓ(ပု) [ဉာတိ+ပလိဗောဓ] ဆွေမျိုး
 တို့၌-ကြောင့်ကြ-စိုးရိမ်-ခြင်း။ သဗ္ဗသရာ-
 ဝါသပလိဗောဓံ ဆိန္နိတွာ ပုတ္တဒါရပလိ-
 ဗောဓံ ဆိန္နိတွာ ဉာတိပလိဗောဓံ ဆိန္နိတွာ။
 မဟာနိ။ ၉၊ ၁၊ ၁၊ ၂၊ ၁၊ ၃၊ ၆၊ ၁။ စူဠနိ။ ၂၊ ၁၊ ၀။
 (-၂၊ ၃၊ ၀၊ ၂၊ ၇၊ ၂၊ ၉၊ ၁။ အပ၊ ဌ၊ ၁၊ ၁၊ ၄၊ ၅။)

ဉာတိပလိဗောဓကထာ (ထိ) [ဉာတိပလိဗောဓ+
 ကထာ] ဆွေမျိုးတို့၌-ကြောင့်ကြ-စိုးရိမ်-
 ခြင်းကို-ပြဆိုရာ-ပြဆိုကြောင်း-စကား။
 တေနေဝ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေပိ ဉာတိပလိဗောဓက-
 ထာယံ။ သာရတ္ထ၊ ၃၊ ၁၊ ၃၊ ၇။

ဉာတိပ(ပု)ဝါရိတ (ပု) [ဉာတိ+ပဝါရိတ] ဆွေ
 မျိုးတော်စပ်သူ၊ ဖိတ်ကြားထားသူ။ ဣဓ
 မဟာရာဇ ဘိက္ခု သတိ ပစ္စယေ ဘေသဇ္ဇံ
 ဝိညာပေတိ ဉာတိပဝါရိတေသု ကုလေသု။
 မိလိန္ဒ။ ၂၊ ၂၊ ၅။ (-ကခါ၊ ဌီ၊ ဟောင်း၊ ၆၊ ၇။ သီ၊
 ဌီ၊ သစ်၊ ၁၊ ၃၊ ၇၊ ၀။)

ဉာတိပဝါရိတဌာန (န) [ဉာတိပဝါရိတ+ဌာန] ဆွေမျိုး
 တော်စပ်သူ၊ ဖိတ်ကြား ထားသူ
 တို့၏-အရပ်-အထံ။ ဉာတိပရိဝါရိတဌာန-
 တောပိ မူလစန္ဒေယယ ယာစိတုံ န ဝနုတိ။
 ဝိ၊ ဌ၊ ၂၊ ၁၊ ၅၊ ၀။ ဝိမတိ၊ ဝ၊ ၂၊ ၃။ သာရတ္ထ၊ ၂၊
 ၃၊ ၃။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၃၊ ၁၊ ၃၊ ၂။ ဝိ၊ ဌ၊ ၄၊ ၁၊ ၀၊ ၇၊ ၃။ ဝိ၊
 သင်္ဂဟ။ ၂၊ ၉၊ ၀၊ ၃၊ ၇၊ ၄၊ ၆၊ ၂။)

ဉာတိပါရိဇဉ (န) [ဉာတိ+ပါရိဇဉ] ဆွေမျိုး
 တို့၏-ဆုတ်ယုတ်-ပျက်စီး-ခြင်း။ ကတမာနိ
 စတ္တာရိ၊ ဇရာပါရိဇဉံ ဗျာဓိပါရိဇဉံ ဘောဂ-
 ပါရိဇဉံ ဉာတိပါရိဇဉံ။ မ၊ ၂၊ ၂၊ ၄။ (ဒီ၊ ဌ၊ ၂၊
 ၁၊ ၀၊ ၆။ ဝိမာန၊ ဌ၊ ၉၊ ၁။ ဝိမတိ၊ ဝ၊ ၄၊ ၂။ သီ၊ ဌ၊
 သစ်၊ ၂၊ ၂၊ ၁၊ ၇၊ ၉၊ ၄။ အံ၊ ဌီ၊ ဝ၊ ၁၊ ၇၊ ၅။ အံ၊ ဌီ၊ ၂၊
 ၁၊ ၅၊ ၂။)

ဉာတိပေတ (ပု) [ဉာတိ+ပေတ] ဆွေမျိုးတော်
 စပ်သောပြိတ္တာ။ တတ္ထ သမာဂန္ဓာ၊ ဉာတိ-
 ပေတာ သမာဂတာ။ ခုဒ္ဒက။ ဂ။ ပေတ။
 ၁၊ ၂၊ ၉။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၁၊ ၇၊ ၆။ ပေတ၊ ဌ၊ ၂၊ ၂။ (-ပေ-
 တ၊ ဌ၊ ၂၊ ၄၊ ၅၊ ၁၊ ၆၊ ၄။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၂၊ ၁၊ ၃၊ ၉။)

ဉာတိဗန္ဓဝ (ပု) [ဉာတိ+ဗန္ဓဝ] (၁) ဆွေမျိုး
 တော်စပ်သော အဆွေခင်ပွန်း။ (၂) ဆွေမျိုး၊
 အဆွေခင်ပွန်း။ (၁) ဗန္ဓုတိ စတ္တာရေ ဗန္ဓု၊
 ဉာတိဗန္ဓဝိပိ ဗန္ဓု၊ ဂေါတ္ထဗန္ဓဝိပိ ဗန္ဓု၊ မန္တ-
 ဗန္ဓဝိပိ ဗန္ဓု၊ သိပ္ပဗန္ဓဝိပိ ဗန္ဓု။ မဟာနိ။ ၉။
 (-စူဠနိ။ ၂၊ ၃၊ ၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂၊ ၂၊ ၆။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄၊
 ၃၊ ၀၊ ၂။) (၂) မာတာပိတာ စ ဘာတာ စ။
 ဘဂိနိ ဉာတိဗန္ဓဝိ။ ဇာ၊ ၂၊ ၇၊ ၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅၊
 ၃၊ ၄၊ ၆။ (-သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂၊ ၂၊ ၃၊ ၀။ စရိယာ၊ ဌ၊
 ၁၊ ၇၊ ၉။)

ဉာတိဗန္ဓဝတ္ထ (န) [ဉာတိဗန္ဓဝ+တ္ထ] ဆွေမျိုး၏ အဖြစ်၊ ဆွေမျိုးဖြစ်ခြင်း၊ ဆွေမျိုးတော် စပ်ခြင်း။ ပိတာမဟဘာဝေန ဉာတိဗန္ဓဝတ္ထာ ဗန္ဓု။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၅၀။

ဉာတိဗန္ဓဝပေမ (န) [ဉာတိဗန္ဓဝ+ပေမ] ဆွေမျိုး ဟူသောချစ်ခြင်း။ ဉာတိဗန္ဓဝပေမေန၊ ကာရံ ကတာန ဘိက္ခုသု။ ထေရ။၂၆၅။ ဉာတိဗန္ဓဝပေမေန “အမှာကံ အယံ ဗန္ဓဝေါ”တိ ဧဝံ ပဝတ္ထေန ပေမေန။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၇။

ဉာတိဗန္ဓု (ပု) [ဉာတိ+ဗန္ဓု] (၁) ဆွေမျိုး၊ ဆွေမျိုးဖြစ်သော အဆွေခင်ပွန်း။ (၂) ထင်ရှားသော ဆွေမျိုး။ (၁) သကျာနံ ကုလကေတုဿ၊ ဉာတိဗန္ဓု ဘဝိဿတိ။ အပါ၊၁။၅၀။ သကျာနံ ကုလကေတုဿာတိ သကျရာဇုနံ ကုလဿ ဓဇဘူတဿ ဗုဒ္ဓဿ ဉာတကော ဘဝိဿတိတိ အတ္ထော။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၂။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၄၆။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၁၂၀။) (၂) ဉာတိဗန္ဓု ဘဝိဿတိ (အပါ၊၁။၉၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇)တိ ဉာတော ပါကဋေ ဗန္ဓု ဘဝိဿတိ။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။

ဉာတိဗန္ဓုဝိရဟိတ (တိ) [ဉာတိဗန္ဓု+ဝိရဟိတ] ဆွေမျိုးမှကင်းကွာသော၊ ဆွေမျိုးမရှိသော။ ဉာတိဗန္ဓုဝိရဟိတေ ဌာနေ ဂဗ္ဘဝဋ္ဌာနံ နာမ ဉာတိဗန္ဓု အမှာကံ ဒုက္ခာဝဟံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။)

ဉာတိဗလ (န) [ဉာတိ+ဗလ] ဆွေမျိုးဟူသော အား၊ ဆွေမျိုးအား။ ပဉ္စမာနိ ဘိက္ခဝေ မာတုဂါမဿ ဗလာနိ။ ကတမာနိ ပဉ္စ၊ ရူပဗလံ ဘောဂဗလံ ဉာတိဗလံ ပုတ္တဗလံ သီလဗလံ။ သံ၊၂။၄၄၃-၄-၅။ ဉာတိသမ္ပတ္တိ ဉာတိဗလံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၆။

ဉာတိဗလဟေတု (ပု) [ဉာတိဗလ + ဟေတု] ဆွေမျိုးအားဟူသော အကြောင်း။ န ဘိက္ခ-

ဝေ မာတုဂါမော ရူပဗလဟေတု ဝါ ဘောဂဗလဟေတု ဝါ ဉာတိဗလဟေတု ဝါ ပုတ္တဗလဟေတု ဝါ ကာယဿ ဘေဒါ ပရံ မရဏာ သုဂတိံ သဂ္ဂံ လောကံ ဥပပဇ္ဇတိ။ သံ၊၂။၄၄၅။

ဉာတိဗလိ (ပု) [ဉာတိ+ဗလိ] ဆွေမျိုးတို့အား ပူဇော်ခြင်း။ ပဉ္စဗလိံ ကတ္တာ ဟောတိ ဉာတိဗလိံ အတိထိဗလိံ ပုဗ္ဗပေတဗလိံ ရာဇဗလိံ ဒေဝတာဗလိံ။ အံ၊၁။၃၇၉။ အံ၊၂။၃၉။ ဉာတိဗလိန္တိ ဉာတကာနံ ဗလိံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။

ဉာတိဗျသန (န) [ဉာတိ+ဗျသန] ဆွေမျိုးတို့၏ ပျက်စီးခြင်း။ တေ အပရေန သမယေန ဉာတိဗျသနေနပိ ဖုဋ္ဌာ ဘောဂဗျသနေနပိ ဖုဋ္ဌာ ရောဂဗျသနေနပိ ဖုဋ္ဌာ အာယသန္တိ အာနန္တံ ဥပသင်္ကမိတော ဧဝံ ဝဒန္တိ။ ဝိ၊၁။၂၇။ ဉာတိဗျသနေနပိတိ ဧတ္ထ အသနံ ဗျသနံ ဝိက္ခေပေါ ဝိဒ္ဓံသနံ ဝိနာသောတိ သဗ္ဗမေတံ ကေတ္ထံ။ ဉာတိနံ ဗျသနံ ဉာတိဗျသနံ၊ တေန ဉာတိဗျသနေန၊ ရာဇဒဏ္ဍဗျာဓိမရဏဝိပ္ပေါဂါသနိမိတ္တေန ဉာတိဝိနာသေနာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။ (- ဝိ၊၂။၃၆၅။ ဝိ၊၅။၂၃၀။ ဒီ၊၃။၁၉၆။ သံ၊၁။၃၀၈။ အံ၊၂။၁၂၉။ အဘိ၊ဝိ၊၁၀၄။ ပဋိသံ၊၃၇။ မဟာနိ၊၁၄၊၃၆၊၁၀၄၊ ၁၉၇၊၃၅၊၃၇၁။ စူဠနိ၊၂၈၊၆၇၊၇၂၊၈၁၊ ၂၂၂။ ဇာ၊၁။၂၀၀။ မိလိန္တ၊၁၉၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇၊၁၃၆၊၁၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၄။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၀၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၉၈။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၉၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၈၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၆၃-၆၊၂၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၉၀။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၆၆၊၂၄၆။ ဝဇီရ၊၃၇၆။ သာရတ္ထ၊၃။၄၇၇။ ဝိမတိ၊၁။၁၁၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၆၊၄၄၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၅၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၃၂။ ဒီ၊

ဋီ၊ ၃။ ၂၄၆။ မဋီ၊ ၁။ ၂၅၄။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၁။
အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆၁။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၂၄။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၄၊ ၃၉၅။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၉၃၊ ၃၁၂။)

ဉာဏ်ဗျဿနဟေတု (ပု) [ဉာဏ်ဗျဿန + ဟေတု]
ဆွေမျိုးတို့၏ ပျက်စီးခြင်းဟူသော အ
ကြောင်း။ နာဝုသော သတ္တာ ဉာဏ်ဗျဿန-
ဟေတု ဝါ နိရယံ ဥပပဇ္ဇန္တိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၉၆။
(-အံ၊ ၂။ ၁၂၉။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၁၁။)

ဉာဏ်ဘတ (တိ) [ဉာဏ် + ဘတ] ဆွေမျိုးကို -
ခစား - ဆည်းကပ် - သော၊ သူ။ မဟာနဘာ-
ဝဿ မဟောရဂဿ၊ ဓိတုကာမော ဉာဏ်ဘ-
တောဟံ မသ္မိ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၉၈။ ဉာဏ်ဘတော
ဟံ မသ္မိတိ တဿှာ တဿ ဉာဏ်ဘတ-
ကော နာမ အဟံ အမှိ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၁၅။

ဉာဏ်ဘတက (တိ) [ဉာဏ် + ဘတက] ဆွေမျိုးကို
- ခစား - ဆည်းကပ် - သော၊ သူ။ အထက်
ပုဒ် ကြည့်။

ဉာဏ်ဘဂ (ပု) [ဉာဏ် + ဘဂ] ဆွေမျိုးဟူ
သော - အဖို့ - အစု၊ ဆွေမျိုး - အဆက် -
အနွယ်။ ဉာဏ်ကောဋိ၊ ကြည့်။

ဉာဏ်ဘဂရဟိတ (တိ) [ဉာဏ်ဘဂ + ရဟိတ]
ဆွေမျိုးဟူသော - အဖို့ - အစု - မှ ကင်း
သော၊ ဆွေမျိုးတော်စပ်ခြင်းမှ ကင်းသော၊
ဆွေမျိုးမတော်စပ်သော၊ သူ။ အနာဒိမတိ ဟိ
သံသာရေ ဉာဏ်ဘဂရဟိတော နာမ
သတ္တော ကဿစိပိ နတ္တိတိ အဓိပ္ပါယော။ မ၊
ဋီ၊ ၂။ ၃၂၀။

ဉာဏ်ဘဝ (ပု) [ဉာဏ် + ဘဝ] ဆွေမျိုး၏
အဖြစ်၊ ဆွေမျိုးဖြစ်ခြင်း၊ ဆွေမျိုးတော်စပ်
ခြင်း။ “ဓိတရံ မေ ဒေထ၊ အဟံ တုမေဟိ
သဒ္ဓိံ ဉာဏ်ဘဝံ ဣစ္ဆာမိ”တိ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။
၁၄၇။ (-သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၉၀။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၅။
ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၀။ မဋီ၊ ၁။ ၂၃၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁။)

အဘိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၂-၄၂-ပ-မ-၄-သ-စ

ဉာဏ်ဘဝါဇနန (န) [ဉာဏ်ဘဝ + အဇနန]
ဆွေမျိုး၏အဖြစ်ကို မသိခြင်း၊ ဆွေမျိုးတော်
စပ်၏ဟု မသိခြင်း။ ဉာဏ်ဘဝါဇနနာဒိသု
ဝိယ ဘိက္ခုနီဘဝါဇနနာဒိဝသေနာပိ အ-
စိတ္တကတံ ပကာသေတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၂၄။

ဉာဏ်ဘိက္ခု (ပု) [ဉာဏ် + ဘိက္ခု] ဆွေမျိုးတော်
စပ်သောရဟန်း။ မယံ ဉာဏ်ဘိက္ခု ဒေထာတိ
ဝဒန္တဿ ပန။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၉၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၆၆။

ဉာဏ်ဘူတပုဗ္ဗ (တိ) [ဉာဏ် + ဘူတပုဗ္ဗ] ရှေးက
ဆွေမျိုးဖြစ်သော၊ ဆွေမျိုးဖြစ်ခဲ့ဘူးသော၊
ဆွေမျိုး တော်စပ်ခဲ့ဘူးသော၊ သူ။ ဉာဏ်-
သာလောဟိတာ ဒေဝတာတိ တေသံ ဉာဏ်-
ဘူတပုဗ္ဗာ ဒေဝတာ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၂၄၁။

ဉာဏ်ဘေဒ (ပု) [ဉာဏ် + ဘေဒ] ဆွေမျိုးတို့၏
ပျက်စီးခြင်း။ ဗျဿနံ မေ အနုပ္ပတ္တံ၊ ဉာဏ်-
ဘေဒေါ ပုရေ အဟု။ အပါ၊ ၁။ ၂၇၃။

ဉာဏ်ဘောဂပရိဝန (ပု) [ဉာဏ် + ဘောဂ + ပရိ-
ဝန] ဆွေမျိုးအဆက်ဆက်မှလာသော စည်း
စိမ်ဥစ္စာ။ ဉာဏ်ဘောဂပရိဝနံ ပဟာယ ရာဇာ-
နံ ပဗ္ဗဇ္ဇံ အနုဇာနာပေတွာ။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၄၂၉။

ဉာဏ်ဘောဂဗျဿန (န) [ဉာဏ်ဘောဂ + ဗျဿန]
ဆွေမျိုး၊ စည်းစိမ်တို့၏ ပျက်စီးခြင်း။ တဗ္ဗိ-
နာသာတိ ဉာဏ်ဘောဂဗျဿနာနိ ဝုတ္တာနိ။
အနုဋီ၊ ၂။ ၇၁။

ဉာဏ်မံသ (န) [ဉာဏ် + မံသ] ဆွေမျိုးတို့၏ အ
သား။ မနုဿမံသေသုပိ ဉာဏ်မံသံ အယုတ္တ-
ပရိဘောဂတာယ ပဋိကူလံ။ မဋီ၊ ၁။ ၃၁၃။

ဉာဏ်မံသတာ (ထိ) [ဉာဏ်မံသ + တာ] ဆွေမျိုးတို့
၏အသား၏အဖြစ်၊ ဆွေမျိုးတို့၏အသားဖြစ်
ခြင်း။ သဇာတိမံသတာယ ဉာဏ်မံသတာယ
ပုတ္တမံသတာယ ပိယပုတ္တမံသတာယ တရုဏ-
မံသတာယ။ မဋီ၊ ၁။ ၂၁၆။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၉၇။

ဉာတိမဇ္ဈ (ပုန) [ဉာတိ + မဇ္ဈ] ဆွေမျိုးတို့၏ အလယ်။ သဗ္ဗိရော သမာသေတ၊ သဗ္ဗိ ကုဗ္ဗေတ သန္တဝံ။ သတံ သဒ္ဓမ္မမညာယ၊ ဉာ- တိမဇ္ဈေ ဝိရောစတိ။ သံ၊ ၁။ ၁၇၂၅။ (-ဇာ၊ ၁။ ၃၂၁-၂။ ဇာ၊ ၂။ ၈၅၂၉။ သံ၊ ၁။ ၁၅၄။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၂၁။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၈၈။ ဇာ၊ ၁။ ၅၂၆၆၊ ၃၈၃။ ဇာ၊ ၁။ ၂၀၀-၁။ သံ၊ ၁။ ၁၀၁။)

ဉာတိမဇ္ဈဂတ (တိ) [ဉာတိမဇ္ဈ + ဂတ] ဆွေမျိုး တို့၏ အလယ်၌ - ဝင်ရောက် - တည်နေ - သော။ သူ။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ကေစော ပုဂ္ဂလော သဘဂ္ဂတော ဝါ ပရိသဂ္ဂတော ဝါ ဉာတိမဇ္ဈ- ဂတော ဝါ ပုဂ္ဂမဇ္ဈဂတော ဝါ ရာဇကုလ- မဇ္ဈဂတော ဝါ အဘိနီတော သက္ကိပုဋ္ဌော။ အံ၊ ၁။ ၁၂၅-၆။ ဉာတိမဇ္ဈဂတောတိ ဉာတိနံ မဇ္ဈေ ဌိတော။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၉၅။ (-မ၊ ၁။ ၃၅၅-၇။ မ၊ ၁။ ၉၅-၆။ အံ၊ ၁။ ၄၇၃၊ ၄၉၀-၁၊ ၅၀၀။ အဘိ၊ ပု၊ ၁။ ၃၂။ မဟာနိ၊ ၁။ ၁၈၂၃။ စူဠနိ၊ ၂။ ၂၀၃။ မ၊ ၁။ ၂။ ၂၃၀။ အဘိ၊ ၁။ ၃။ ၆၀။ မဟာနိ၊ ၁။ ၂။ ၃၈။)

ဉာတိမဇ္ဈလ (န) [ဉာတိ + မဇ္ဈလ] ဆွေမျိုးအ ပေါင်း၊ ဆွေမျိုးအသိုင်းအဝန်း။ သဟိရညသု- ဝဏ္ဏံ ဂေဟံ ပဟာယ ဉာတိမဇ္ဈလဿ ပရိဒေ- ဝန္တဿ ဘဂိနိ* ဂဟေတွာ ဗာရာဏသိတော နိက္ခမိ။ ဇာ၊ ၁။ ၄၂၃၈။ (-ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၅၀၄-၉။)

ဉာတိမနုဿ (ပု) [ဉာတိ + မနုဿ] ဆွေမျိုး ဖြစ်သော လူ၊ ဆွေမျိုးတော်စပ်သော လူ။ မဟာကုလေဟိ ပဗ္ဗဇိတာ ပန ကုလဓိတရော အတ္တနော သန္တိကံ အာဂတာနံ ဉာတိမနု- ဿာနံ။ ဝိ၊ ၁။ ၃။ ၅၂။ (-ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၁၃၉။)

ဉာတိမန္တ (တိ) [ဉာတိ + မန္တ] ဆွေမျိုးရှိသော၊ ဆွေမျိုးနှင့် ပြည့်စုံသောသူ။ ဣကေစော လဒ္ဓပက္ခော ဟောတိ လဒ္ဓပရိဝါရော ပက္ခဝါ ဉာတိမာ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၉၇။

ဉာတိမရဏ (န) [ဉာတိ + မရဏ] ဆွေမျိုးတို့၏ သေခြင်း။ ဉာတိမရဏေန ဒုက္ခေန။ မဟာနိ။ ၃၂၀။ (-မိလိန္ဒ၊ ၁။ ၉၄။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၁၈၀။)

ဉာတိမာနုသ (ပု) [ဉာတိ + မာနုသ] ဆွေမျိုး ဖြစ်သော လူ၊ ဆွေမျိုးတော်စပ်သော လူ။ မာနုသတိ ဉာတိမာနုသ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၃၉။

ဉာတိမိတ္တ (ပုန) [ဉာတိ + မိတ္တ] ဆွေမျိုး၊ အဆွေခင်ပွန်း၊ ဆွေမျိုး၊ မိတ်ဆွေ။ ဉာတိ မိတ္တာ သုဟဇ္ဇာ စ၊ အဘိနန္ဒန္တိ အာဂတံ။ ဓမ္မ၊ ၄၅။ ဝိမာန၊ ၇၃။ ဒီ၊ ၁။ ၁၁၉။ ဝိမာန၊ ၁။ ၂၀၅။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၉၀။ ဉာတိမိတ္တာ သု- ဟဇ္ဇာ စာတိ ကုလသမ္ပန္နဝသေန ဉာတိ စသန္တိ- ဌာဒိဘာဝေန မိတ္တာ စ သုဟဒယဘာဝေန သုဟဇ္ဇာ စ။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၁၉၁။ အဒါသိ မေ အ- ကာသိ မေ၊ ဉာတိမိတ္တာ သခါ စ မေ။ ပေတ။ ၁၃၀။ ပေတ၊ ၁။ ၂၂။ “အသုကော မေ မာတိတော ဝါ ပိတိတော ဝါ သမ္ပန္နတ္တာ ဉာတိ၊ သိနေဟဝသေန တာဏသမတ္တတာယ မိတ္တော။ ပေတ၊ ၁။ ၂။ (-ဒီ၊ ၁။ ၁၃၁။ အံ၊ ၂။ ၄၇၁။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၁၈၂။ အပ၊ ၁။ ၁၆။ အပ၊ ၂။ ၂၆၀။ ဇာ၊ ၁။ ၃၉၇။ မိလိန္ဒ၊ ၁။ ၆၉။ အံ၊ ၁။ ၁၁၆၊ ၃၁၉။ အဘိ၊ ၁။ ၃။ ၆၆၊ ၄၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၃၃။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ ၁၈၀။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၆၇၊ ၂၅၅။ ဥဒါန၊ ၁။ ၅၇၊ ၆၅။ ဝိမာန၊ ၁။ ၂၁၆။ ပေတ၊ ၁။ ၂၅၆။ ထေရီ၊ ၁။ ၇၂။ အပ၊ ၁။ ၁။ ၂၉၈။ ဇာ၊ ၁။ ၃။ ၅၂။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ၈၄၊ ၁၀၄၊ ၂၁၉။ ဇာ၊ ၁။ ၃။ ၂၀၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၇၈။ ဒီ၊ ၁။ ၃။ ၇၉။ မ၊ ၁။ ၁။ ၂၁။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၁၉၅-၆။ အနုဋီ၊ ၁။ ၂၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၁၃။)

ဉာတိမိတ္တကုလ (န) [ဉာတိမိတ္တ + ကုလ] ဆွေမျိုး၊ မိတ်ဆွေတို့၏အိမ်။ တတ္ထ တတ္တာတိ တသ္မိံ တသ္မိံ ဉာတိမိတ္တကုလေ။ သံ၊ ၁။ ၁။ ၂၁။

ဉာတိမိတ္တဂဏပရိဝုဒ္ဓ (တိ) [ဉာတိမိတ္တ + ဂဏ + ပရိဝုဒ္ဓ] ဆွေမျိုး၊ မိတ်ဆွေအပေါင်းဖြင့် ခြံရံအပ်သော။ ဥပရိပါသာဒေ ဉာတိမိတ္တ-

ဂဏပရိဝုတဿ သုရသဘောဇနပရိဘောဂ-
ကာလော ဝိယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။

ဉာတိမိတ္တပရိဘောဂ (ပု) [ဉာတိမိတ္တ + ပရိ-
ဘောဂ] ဆွေမျိုး၊ မိတ်ဆွေဟု သုံးစွဲခြင်း။
တသ္မာတိ ယသ္မာ တေသံ သတ္တာနံ ဉာတိ-
မိတ္တသံယောဂံ ဉာတိမိတ္တပရိဘောဂမတ္တံ ဌပေ-
တွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၁။

ဉာတိမိတ္တဝဂ္ဂ (ပု) [ဉာတိမိတ္တ + ဝဂ္ဂ] ဆွေမျိုး
မိတ်ဆွေတို့၏ အပေါင်း၊ ဆွေမျိုး မိတ်ဆွေ
အပေါင်း။ အဿုမုခံ ဉာတိမိတ္တဝဂ္ဂံ ပဟာယ
ပုတ္တံ အာဒါယ ဟိမဝန္တံ ပဝိသိတွာ။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၂။၆၂။

ဉာတိမိတ္တသံယောဂ (ပု) [ဉာတိမိတ္တ + သံယောဂ]
ဆွေမျိုး၊ မိတ်ဆွေတို့နှင့် - ယှဉ်စပ် - ပေါင်း
ဆုံ - ခြင်း။ ဉာတိမိတ္တပရိဘောဂ-ကြည့်။

ဉာတိယောနိသမ္ပန္န (ပု) [ဉာတိ + ယောနိ + သမ္ပန္န]
ဆွေမျိုးဟူသော အမျိုးဇာတ်နှင့် ယှဉ်စပ်
ခြင်း။ တေ ဉာတိယောနိသမ္ပန္နေန အာ-
ဝါဟဝိဝါဟသမ္ပန္နဝသေန သမ္ပန္နာ ဉာတိ။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄။

ဉာတိရက္ခိတ (တိ) [ဉာတိ + ရက္ခိတ] ဆွေမျိုး
တို့သည် စောင့်ရှောက်အပ်သော၊ ဆွေမျိုး
တို့က စောင့်ရှောက်ထားသော၊သူ။ ဒသ
ဣတ္ထိယော မာတုရက္ခိတာ ပိတုရက္ခိတာ
မာတာပိတုရက္ခိတာ ဘာတုရက္ခိတာ ဘဂိနိ-
ရက္ခိတာ ဉာတိရက္ခိတာ ဂေါတ္ထရက္ခိတာ ဓမ္မ-
ရက္ခိတာ သာရက္ခာ သပရိဒဏ္ဍာ။ ဝိ၊၁။၂၀၂။
ဉာတိရက္ခိတာ နာမ ဉာတကာ ရက္ခန္တိ ဂေါ-
ပေန္တိ ဣဿရိယံ ကာရေန္တိ ဝသံ ဝတ္တေန္တိ။
ဝိ၊၁။၂၀၃။ (-ဝိ၊၁။၂၀၄-၅၊၂၁၂။ မ၊၁။
၃၅၅-၇။ မ၊၃။၉၄-၅၊၁၀၁။ အံ၊၃။၄၇၃-၆၊
၄၉၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၃၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၀၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၉၉။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၅။)

ဉာတိရာဇ (ပု) [ဉာတိ + ရာဇ] ဆွေမျိုးဖြစ်သော
မင်း၊ ဆွေမျိုးတော်စပ်သော မင်း။ ‘ဒဟရာ
စ သာမဏေရာ စ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ဉာတိ-
ရာဇာ’တိ မမ သန္တိကံ ဝိဿတ္တာ နိဗ္ဗဒ္ဓံ
အာဂမိဿန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။

ဉာတိရာဇကုလ (န) [ဉာတိ + ရာဇကုလ] ဆွေမျိုး
ဖြစ်သော မင်းမျိုး၊ ဆွေမျိုးတော်စပ်သော
မင်းမျိုး။ ဉာတိရာဇကုလေဟိ ယာစိတော
အတိတံ အာဟရိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။

ဉာတိဝဂ္ဂ (ပု) [ဉာတိ + ဝဂ္ဂ] ဆွေမျိုးတို့၏အပေါင်း၊
ဆွေမျိုးအပေါင်း။ ဗဟုပကာရံ ဟိတွာန၊
ဉာတိဝဂ္ဂံ ရဒမ္ပုခံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉၃။ (-အပ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၃၉။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၇၇။)

ဉာတိဝဂ္ဂဟာနိကတ (တိ) [ဉာတိဝဂ္ဂ + ဟာနိ +
ကတ] ဆွေမျိုးအပေါင်း၏ ဆုတ်ယုတ်
ခြင်းကို ပြုတတ်သော၊သူ။ ဇာနိကတာတိ
ဉာတိဝဂ္ဂဟာနိကတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။

ဉာတိဝိတက္က (ပု) [ဉာတိ + ဝိတက္က] ဆွေမျိုး
တို့ကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်သော - အကြံ-
အစဉ်၊ ဉာတိဝိတက်။ တသ္မိံ ပဟိနေ တသ္မိံ
ဗျန္တိကတေ သန္တိ အဓိစိတ္တမနုယုတ္တဿ ဘိက္ခု-
နော သုခမသဟဂတာ ဥပက္ကလေသာ ဉာတိ-
ဝိတက္ကော ဇနပဒဝိတက္ကော အနဝညတ္တိပဋိ-
သံယုတ္တော ဝိတက္ကော။ အံ၊၁။၂၅၆။ ဉာတိ-
ဝိတက္ကာဒိသု “အမှောက်ဉာတကာ ဗဟု ပုည-
ဝန္တာ”တိ အာဒိနာ နယေန ဉာတကေ အာ-
ရဗ္ဗ ဥပုန္နောဝိတက္ကော ဉာတိဝိတက္ကော။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။ (-အဘိ၊ဝိ၊၃၇၀။ မဟာနိ။
၃၀၁၊၄၀၂။ စူဠနိ၊၁၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၃၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၁၅။
ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၅၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂၂။ မဟာ-
နိ၊ဋ္ဌ၊၃၆၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ မူလဋ္ဌ၊၂။၂၉။)

ဉာတိဝိတက္ကနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဉာတိဝိတက္က + နိဒ္ဒေ-
သ] ဉာတိဝိတက်ကို - ညွှန်ပြရာ - ညွှန်ပြ

ကြောင်း - စကား။ ဉာတိဝိတက္ကနိဋ္ဌေသာ-
ဒီသု “မယံ ဉာတယော သုခဇီဝိနော သမ္ပတ္တိ-
ယုတ္တာ”တိ ဝေ ပဉ္စကမဂုဏသန္နိဿိတေန
ဂေဟသိတပေမေန ဉာတကေ အရဗ္ဘ ဥပ္ပ-
နွဝိတက္ကော ဉာတိဝိတက္ကော နာမ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၇၂။

ဉာတိဝိတက္ကဝေဒန(န) [ဉာတိဝိတက္က+ဝေဒန] ဉာတိ
ဝိတက်တို့၏ တိုးပွားကြောင်း (အယူ)။ ဇန-
ပဒဝိတက္ကဝေဒန-ကြည့်။

ဉာတိဝိနာသ(ပု) [ဉာတိ+ဝိနာသ] ဆွေမျိုးတို့၏
ပျက်စီးခြင်း။ ဉာတိဝိနာသော (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၃၆၅)တိ စောရရောဂဘယာဒီဟိ ဉာတိနံ
ဝိနာသော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၃။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၄။
ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၆။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။
၁၄၃။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၆၆၊ ၂၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၅။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၇၂။ မူလဋီ၊ ၂။ ၆၆။)

ဉာတိဝိယောဂ (ပု) [ဉာတိ+ဝိယောဂ] ဆွေမျိုး
တို့နှင့် ကွေ့ကွင်းခြင်း။ ကုတောတိ ဉာတိ-
ဝိယောဂေနဝိနာသာဒီနံ ကိ နိဿာယ တံ
ဘယမာဂတန္တိ ပုစ္ဆတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၅၆။
(-ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၄။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၉။)

ဉာတိဝိယောဂဒုက္ခ (န) [ဉာတိဝိယောဂ+ဒုက္ခ]
ဆွေမျိုးတို့နှင့် ကွေ့ကွင်းခြင်းကြောင့် ဖြစ်
သောဆင်းရဲ။ ဉာတိဝိယောဂဒုက္ခ အဓိဝါသေ-
တုံ န သက္ကောမိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၉၂။

ဉာတိဝိယောဂဒုက္ခပရေတ (တိ) [ဉာတိဝိယော-
ဂဒုက္ခ+ပရေတ] ဆွေမျိုးတို့နှင့် ကွေ့ကွင်း
ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သောဆင်းရဲသည် နှိပ်စက်
အပ်သော၊ သူ။ “ယထာ မယံ အင်္ဂုလိမာလ-
ဿ ဝသေန ဉာတိဝိယောဂဒုက္ခပရေတာ ဒုက္ခံ
ပါပုဏာမ၊ ဝေ အင်္ဂုလိမာလောပိ ဒုက္ခံ ပါပု-
ဏာတူ”တိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၂။

ဉာတိဝိဿာသနာ (ထိ) [ဉာတိ+ဝိဿာသနာ]
ဆွေမျိုးတို့ကို ဆုံးမခြင်း။ သောစာပိ မဟာ

အတ္ထော၊ ဉာတိဝိဿာသနာ သိယာ။ ဇာ၊
၂။ ၈၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၇၂။

ဉာတိဝိဟင်္ဂမ(ပု) [ဉာတိ+ဝိဟင်္ဂမ] ဆွေမျိုးဖြစ်
သောငှက်။ ဆွေမျိုးတော်စပ်သော ငှက်။
တေဆန္ဒဝုတိဟံသသဟဿာ ဉာတိဝိဟင်္ဂမာ
မံ ဆဋေတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၆၀။

ဉာတိဝုဒ္ဓိ (ထိ) [ဉာတိ+ဝုဒ္ဓိ] ဆွေမျိုးတို့၏
ကြီးပွားခြင်း။ အပ္ပမတ္တိကာ သော ဘိက္ခုဝေ
ဝုဒ္ဓိ ယဒိဒံ ဉာတိဝုဒ္ဓိ။ အံ၊ ၁။ ၁၃။

ဉာတိသင်္ဂ (ပု) [ဉာတိ+သင်္ဂ] ဆွေမျိုးတို့၌-
ငြိကပ်-တွယ်တာ-ခြင်း။ ဝေမေဝ ဉာတိ-
သင်္ဂါဒိဘေဒဿ တသ္မိ ဇနေ တဏှာဗန္ဓနဿ
ဆိန္ဒနေန ဗန္ဓနံ ဆေတွာ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၉၂။

ဉာတိသင်္ဂဟ (ပု) [ဉာတိ+သင်္ဂဟ] ဆွေမျိုး
တို့အား-ချီးမြှောက်-ထောက်ပံ့-ခြင်း။
တထာဂတေန စတံ ဉာတိသင်္ဂဟံ ကရေန္တေန
ဒီဃရတ္တံ ဣဒံ ဝဇ္ဇပုဋိစ္ဆာဒနကမ္ပံ နာမ ကတံ
ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၇။ (-ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၆။
သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆။ အပါ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၂၊ ၃၀၃။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၈၊ ၃၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊
၃။ ၂၈၄။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၅၄။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၉။)

ဉာတိသံဃ=ဉာတိသဃ် (ပု) [ဉာတိ+သံဃ]
(၁) ဆွေမျိုးတို့၏အပေါင်း၊ ဆွေမျိုးအပေါင်း။
(၂) ဆွေမျိုးနှင့်တူသော-ရဟန်း-သံဃာ။
သမဏော ခလု ဘော ဂေါတမော မဟန္တံ
ဉာတိသံဃံ ဩဟာယ ပဗ္ဗဇိတော။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀၈၊
၁၂၄။ ဥတ္တမံ ဇဝမန္တာယ၊ ဉာတိသဃ်
ဥပါဂမုံ။ ဇာ၊ ၂။ ၉၀။ ဥပါဂမုန္တိ.....ဉာတိ-
ဂဏံ ဥပါဂမိသု။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၇၆။ (-သံ၊
၁။ ၉၂။ အံ၊ ၁။ ၁၅၁။ အံ၊ ၂။ ၃၈။ သုတ္တနိ၊
၃၇၂။ အပါ၊ ၂။ ၁၉၄။ မဟာနိ၊ ၃၆၁။ စူဠနိ၊
၂၁၀။ ဇာ၊ ၁။ ၂၃၈။ ဇာ၊ ၂။ ၂၉၊ ၇၀၊ ၈၉၊ ၉၄၊
၂၉၄။ မိလိန္ဒ၊ ၂၂၁။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၃။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၂၈၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၄။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၆။ ထေရီ၊

ဌ။၄၄။ အပါဌ။၁။၇။ အပါဌ။၂။၅။ စရိယာ။
ဌ။၂၂။ ဇာဌ။၁။၆၉။၁၆။ ဇာဌ။၂။၂၄။
ဇာဌ။၄။၁၃၆။၁၅၄။ ဇာဌ။၅။၇၉။၁၉၉။
၂၀၀။၂၂။၃၇၇။ ဇာဌ။၇။၂၀၃-၄။ (၂)
ဥတိသံသပရိဝုတ (၂)ကြည့်။

ဥတိသံသဒုက္ခဒုက္ခိတ (တိ) [ဥတိသံသ +
ဒုက္ခ+ဒုက္ခိတ] ဆွေမျိုးအပေါင်း၏ ဆင်း
ရဲခြင်းကြောင့် ဆင်းရဲခြင်းသို့ ရောက်သော။
သူ။ ဥတိသံသဒုက္ခဒုက္ခိတောတိအတ္ထော။
စရိယာ။ဌ။၂၂။

ဥတိသံသပရိဝုတ (တိ) [ဥတိသံသ+ပရိဝုတ]
(၁) ဆွေမျိုးအပေါင်းဖြင့်ခြံရံအပ်သောသူ။
(၂) ဆွေမျိုးနှင့်တူသော-ရဟန်း-သံဃာ
-တို့ဖြင့်ခြံရံအပ်သော(သာရိပုတ္တရာ)။ (၁)
သော “ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပန္နော”တိ သုတ္တာ ဥတိ-
သံသပရိဝုတော နာဂဘဝနာ နိက္ခမိတော။
အဘိဌ။၁။၆၂။ ဇာဌ။၁။၄၂။ အပါဌ။၁။၄၃။
(-ဇာဌ။၄။၁၅၉။) (၂) န ဘိက္ခဝေ
သာရိပုတ္တော ဣဒါနေဝ ဥတိသံသပရိဝုတော
အာဂစ္ဆန္တော သောဘတိ၊ ပုဗ္ဗေပိ သောဘတိ-
ယေဝ။ ဇာဌ။၁။၁၅၉။၁၆။

ဥတိသံသပရက္ခိတ (တိ) [ဥတိသံသ+ပရက္ခိ-
တ] ဆွေမျိုးအပေါင်းဖြင့် ခြံရံအပ်သောသူ။
လက္ခဏံ ပဿ အာယန္တံ၊ ဥတိသံသပရက္ခိတံ။
ဇာ။၁။၃။ ဓမ္မာဌ။၁။၉၂။ တတြာယံ သင်္ခေ-
ပတ္ထော—အာစာရပဋိသန္တာရသမ္ပန္နံ အတ္တ-
နော ပုတ္တံ ကေမိဂမ္ပိ အဝိနာသေတွာ ဥတိ-
သံသေန ပရက္ခိတံ ပရိဝါရိတံ အာဂစ္ဆန္တံ
ပဿ။ ဇာဌ။၁။၁၆။ (-ဇာ။၁။၃၈၉။ ဇာ-
ဌ။၅။၈၃။)

ဥတိသံသဂ္ဂ (ပု) [ဥတိ+သံသဂ္ဂ] ဆွေမျိုးတို့နှင့်
-ရောနှော-ဆက်ဆံ-ခြင်း။ နတ္ထိ ဘန္တေ
မယံ ဥတိသံသဂ္ဂေါ။ ဓမ္မာဌ။၁။၁၈၀။

ဥတိသံသဋ္ဌ (တိ) [ဥတိ+သံသဋ္ဌ] ဆွေမျိုးတို့
နှင့်-ရောနှော-ဆက်ဆံ-သောသူ။ အယံ

နိဂမဝါသိတိဿတ္ထေရော ဥဋ္ဌာယ သမုဋ္ဌာယ
ဥတိသံသဋ္ဌော ဝိဟရတိ။ ဓမ္မာဌ။၁။၁၈၀။

ဥတိသံသဥပဂမန (န) [ဥတိသံသ+ဥပဂမန]
ဆွေမျိုးအပေါင်းသို့-ကပ်ရောက်-ချဉ်းကပ်-
ခြင်း။ ဥတိသံသဥပဂမနသင်္ခါတော နေသံ
အတ္ထော ပဒက္ခိဏော ဇာတော။ ဇာဌ။၅။
၃၇၇။

ဥတိသံသသတ (န) [ဥတိသံသ+သတ] အရာ
မကသော ဆွေမျိုးအပေါင်း။ ဗဟူနိ ပုတ္တသ-
တာနိ၊ ဥတိသံသသတာနိ စ။ ထေရီ။၄၁၄။
ထေရီ။ဌ။၂၃။

ဥတိသဒိသ (တိ) [ဥတိ+သဒိသ။ ထိ-၌ ဥတိ-
သဒိသိ။] ဆွေမျိုးနှင့်တူသောသူ။ ဥတိ-
ဒါသိ-ကြည့်။

ဥတိသဘာဂ (ပု) [ဥတိ+သဘာဂ] သဘော
တူသော ဆွေမျိုး၊ သဘောချင်း တိုက်ဆိုင်
သောဆွေမျိုး။ ယေသံ ဂေဟေ နတ္ထိ၊ တေ
ဥတိသဘာဂတော ပရိယေသန္တိ။ မာဌ။၃။
၁။ အံ၊ဌ။၃။၃၄။

ဥတိသမ (တိ) [ဥတိ+သမ] ဆွေမျိုးနှင့်
တူသောသူ။ ဥတိ-ကြည့်။

ဥတိသမာဂမ (ပု) [ဥတိ+သမာဂမ] ဆွေမျိုး
တို့၏ ပေါင်းဆုံခြင်း၊ ဆွေမျိုးတို့၏ အစည်း
အဝေး။ နိသိန္ဓေ ဘဂဝတိ သိခိပုတ္တော
ဥတိသမာဂမော အဟောသိ၊ သဗ္ဗေ ကေဂ္ဂါ
သန္နိပတိ သု။ ဝိ၊ဌ။၃။၂၈။ (-အဘိ၊ဌ။၁။
၁၃။ ဓမ္မာဌ။၁။၇၄။ ဓမ္မာဌ။၂။၁၀၅။ ဥဒါန၊
ဌ။၁၅၁။ ထေရီ၊ဌ။၁။၁၈၀။ ထေရီ၊ဌ။၂။ ၁၊
၉၇၊၂၅၈။ အပါဌ။၁။ ၉၁၊၁၀၄၊၃၀၃။ အပါ-
ဌ။၂။၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၁၇၈။ ဇာဌ။၁။ ၉၀၊
၁၀၂-၃။ ဇာဌ။၇။ ၂၄၂၊၃၇၈။ ဝိမတိ၊၂။
၁၁၃။ သီ၊ဋီ၊သင်္ခါ၊၁။၂၃၅။)

ဥတိသမာဂမကာလ (ပု) [ဥတိ+သမာဂမကာ-
လ] ဆွေမျိုးတို့ စည်းဝေးသောအခါ။ သော

ဉာတိသမာဂမကာလေ ကပိလဝတ္ထံ၊ အာဂ-
တေ ဘဂဝတိ အတ္တနော အာရာမေဝိဟာရံ
ကာရေတွာ ဘဂဝတော နိယျာတေသိ။ မ၊
ဌ၊ ၁။ ၃၆၅။

ဉာတိသမာဂမဒိဝသ (ပု) [ဉာတိ+သမာဂမဒိဝ-
သ] ဆွေမျိုးတို့ စည်းဝေးသောနေ့။ ဧတ္ထ
ပန အနုရုဒ္ဓတ္ထေရော စ ဥပါလိတ္ထေရော စ
ဣမေ ဒွေ ဂေရာ ဘဂဝတော ကပိလဝတ္ထံ၊
ပဝိသိတွာ ဉာတိသမာဂမဒိဝသေ ပဗ္ဗဇိတာ
ဝိယ ဒသိတာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၇၀။

ဉာတိသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဉာတိ+သမ္ပတ္တိ] ဆွေမျိုးတို့၏
ပြည့်စုံခြင်း။ ဉာတိဗလ-ကြည့်။

ဉာတိသမ္ပဒါ (ထိ) [ဉာတိ+သမ္ပဒါ] ဆွေမျိုး
တို့၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ပဉ္စ သမ္ပဒါ၊ ဉာတိသမ္ပဒါ
ဘောဂသမ္ပဒါ အာရောဂျသမ္ပဒါ သီလသမ္ပဒါ
ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၉၆။ ဉာတိသမ္ပဒါတိ ဉာတိ-
နံ သမ္ပဒါ ပါရိပူရိ ဗဟုဘာဝေါ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁။
(-ဝိ၊ ၅။ ၂၃၀။ အံ၊ ၂။ ၁၃၀။)

ဉာတိသမ္ပဒါဟေတု (ပု) [ဉာတိသမ္ပဒါ+ဟေတု]
ဆွေမျိုးတို့၏ပြည့်စုံခြင်းဟူသောအကြောင်း။
နာဝုသော သတ္တာ ဉာတိသမ္ပဒါဟေတု ဝါ
ဘောဂသမ္ပဒါဟေတု ဝါ အာရောဂျသမ္ပ-
ဒါဟေတု ဝါ ကာယဿ ဘေဒါ ပရံ မရဏာ
သုဂတိ သဂ္ဂလောကံဥပပဇ္ဇန္တိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၉၆။
(-အံ၊ ၂။ ၁၃၀။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁။)

ဉာတိသဟဿ (န) [ဉာတိ+သဟဿ] တထောင်
သော ဆွေမျိုး၊ ဆွေမျိုးတထောင်။ န
မဟာမာယာယ၊ န သုဒ္ဓေါဒနမဟာရာဇေန
န အသီတိယာ ဉာတိသဟဿေဟိကတံ။ ဝိ၊
ဌ၊ ၁။ ၉၅။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၂။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၄။)

ဉာတိသမဏေရ (ပု) [ဉာတိ + သမဏေရ]
ဆွေမျိုးတော်စပ်သော သမဏေ။ မာတာ-
ပိတုနဉ္စ ဟရာပေဇ္ဇေန ဉာတိသမဏေရေ-
ဟေဝ ဟရာပေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၉။ ဝိ၊ သင်္ဂ-

ဟ။ ၂၂။ (-ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၆၆။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၃၅၂။
အပ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၅၊ ၃၇၆။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၃၅၊ ၃၀၃။)

ဉာတိသလောဟိတ(ပု) [ဉာတိ+သလောဟိတ]
ဆွေမျိုး၊ သားချင်း။ (အဘဘက်မှတော်စပ်
သော ဆွေမျိုးသည် ဉာတိ မည်၏။ အမိဘက်မှ
တော်စပ်သော ဆွေမျိုးသည် 'သလောဟိ-
တ' မည်၏။ တနည်း-မိဘတို့ဘက်မှ တော်စပ်
သော ဆွေမျိုးသည် 'ဉာတိ' မည်၏။ ယောက္ခမ
တို့ဘက်မှ တော်စပ်သော ဆွေမျိုးသည် 'သ-
လောဟိတ' မည်၏။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၅။ ပဋိသံ၊
ဌ၊ ၂။ ၈၆။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၂၄၊ ၃၉၁။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၃-၄။ တနည်း-ယောက္ခမတို့ဘက်မှ တော်
စပ်သော ဆွေမျိုးသည် 'ဉာတိ' မည်၏။ မိဘတို့
ဘက်မှ တော်စပ်သော ဆွေမျိုးသည် 'သ-
လောဟိတ' မည်၏။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၃၁၆။ မ၊ ၃။
၃။ ၁၉၇။) မိတ္တာမစ္စာနံ ဒေန္တိ ဉာတိသ-
လောဟိတာနံ ဒေန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၁၃။ ကဿူ
တဩဿ ဗဟူ ဉာတိသလောဟိတာ မိတ္တာ-
မစ္စာ သန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၀။ ဉာတိသလော-
ဟိတာတိ အာဒိသု "အယံ အဇ္ဈတ္တိကော" တိ
ဇာနန္တိ ဉာယန္တိ ဝါတိ ဉာတိ၊ လောဟိတေန
သမ္ပန္နာတိ သလောဟိတာ။ ပိတုပက္ခိကာ
ဉာတိ၊ မာတုပက္ခိကာ သလောဟိတာ
"မာတုပက္ခိကာ ပိတုပက္ခိကာ ဝါ ဉာတိ၊
သဿုသသုရပက္ခိကာ သလောဟိတာ။
သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃-၄။ ဉာတိသလောဟိတေ
(သုတ္တနိ၊ ၃၆၅) တိ သမာနလောဟိတေ
ကေယောနိသမ္ပန္နေ ပုတ္တဓိတာဒယော အဝ-
သေသဗန္ဓဝေစ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၈။ (-ဝိ၊
၂။ ၃၆၊ ၁၀၀။ ဝိ၊ ၃။ ၄။ ဝိ၊ ၄။ ၂၆၄။ ဝိ၊ ၅။
၂၉၂။ ဒီ၊ ၂။ ၂၂-၃၊ ၂၄၅။ မ၊ ၁။ ၈၃၊ ၂၀၃၊
၃၅၁၊ ၃၈၀။ မ၊ ၂။ ၄၆၊ ၉၂၊ ၁၀၈၊ ၁၇၃-၄-၈၊
၂၅၅-၈၊ ၃၄၈၊ ၃၉၇-၈၊ ၄၀၁။ မ၊ ၃။ ၃၊ ၄၄-၆၊
၂၁၈-၉၊ ၂၂၀-၁။ သံ၊ ၁။ ၁၆၄။ သံ၊ ၂။ ၄၉၁။
သံ၊ ၃။ ၄၉။ အံ၊ ၁။ ၁၃၈-၉၊ ၅၁၄။ အံ၊ ၂။ ၄၇၀။

ဉာဏ် (ကြိဝိ) [ဉာ + ဏ်] သိခြင်းငှါ။ သက္ကာ
 စ ပနေသော အဘဝိဿ ဉာဏ် ဂဟပတိနာ
 ဝါ ဂဟပတိပုတ္တေန ဝါ အန္တမသော ကုမ္မ-
 ဒါသိယာပိ။ ဒီ၊ ဝါ၊ ဝါ၊ ဝါ။ (- အပါ၊ ၂၊ ၆၄။
 ဝိ၊ ဝါ၊ ၆၊ ၂၊ ၁၊ ၂၊ ၁၊ ၂၊ ၆၀။ ဝိ၊ ဝါ၊ ၂၊ ၂၊ ၄၄။
 ဝိ၊ ဝါ၊ ၃၊ ၂၊ ၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၃၊ ၂၊ ၄။ မ၊ ဝါ၊ ၃၊
 ၁၊ ၉၊ ၁၊ ၂၊ ၀။ မ၊ ဝါ၊ ၄၊ ၁၊ ၂၊ ၄။ သံ၊ ဝါ၊ ၁၊ ၁၊ ၃၊ ၁။ သံ၊
 ဝါ၊ ၃၊ ၃၊ ၄။ အဘိ၊ ဝါ၊ ၁၊ ၁၊ ၆။ အဘိ၊ ဝါ၊ ၃၊ ၂၊ ၃။
 မေ၊ ဝါ၊ ၁၊ ၁၊ ၄၊ ၀။ ဣတိဝုတ်၊ ဝါ၊ ၁၊ ၃၊ ၆။ သုတ္တနိ၊ ဝါ၊
 ၂၊ ၀၊ ၂။ ဝိမာန၊ ဝါ၊ ၁၊ ၉။ ပေတ၊ ဝါ၊ ၆၊ ၆။ ထေရ၊
 ဝါ၊ ၂၊ ၁၊ ၃၊ ၂၊ ၃၊ ၆။ မဟာနိ၊ ဝါ၊ ၅။ စူဠနိ၊ ဝါ၊
 ၄၊ ၀။ ဇာ၊ ဝါ၊ ၂၊ ၃၊ ၂။ ဇာ၊ ဝါ၊ ၄၊ ၁၊ ၃၊ ၀၊ ၆။ ဇာ၊
 ဝါ၊ ၅၊ ၁၊ ၄၊ ၉။ ဇာ၊ ဝါ၊ ၆၊ ၄၊ ၀။ နေတ္ထိ၊ ဝါ၊ ၁၊ ၀။
 ဝဇီရ၊ ၂၊ ၆။ သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၄၊ ၉။ ဝိမတိ၊ ဝါ၊
 ၇၊ ၁၊ ၁၊ ၇။ ဝိမတိ၊ ၂၊ ၆၊ ၅၊ ၁၊ ၅၊ ၁၊ ၆၊ ၀၊ ၆၊ ၄။
 ကင်္ခါ၊ ဝါ၊ ၆၊ ၀၊ ၆၊ ၃။ ကင်္ခါ၊ ဝါ၊ ၆၊ ၁၊ ၉၊ ၆၊
 ၃၊ ၀၊ ၄။ ဒီ၊ ဝါ၊ ၁၊ ၁၊ ၁၊ ၁၊ ၃၊ ၅။ သီ၊ ဝါ၊ ၆၊ ၁၊ ၁၊
 ၃၊ ၂၊ ၀။ ဒီ၊ ဝါ၊ ၂၊ ၃၊ ၁၊ ၂၊ ၀၊ ၁၊ ၆၊ ၀၊ ၂၊ ၆။ ဒီ၊ ဝါ၊
 ၀၊ ၁၊ ၆၊ ၃။ မ၊ ဝါ၊ ၁၊ ၂၊ ၀၊ ၅။ မ၊ ဝါ၊ ၃၊ ၃၊ ၀၊ ၁၊ ၃၊ ၀၊
 ၁၊ ၆၊ ၁၊ ၂၊ ၄၊ ၇။ သံ၊ ဝါ၊ ၂၊ ၁၊ ၂၊ ၁၊ ၂၊ ၀၊ ၄၊ ၃။ အံ၊ ဝါ၊
 ၂၊ ၁၊ ၁၊ ၅၊ ၃၊ ၆၊ ၃။ မူလ၊ ဝါ၊ ၅၊ ၀၊ ၁၊ ၃၊ ၉။ မူလ၊ ဝါ၊
 ၂၊ ၉၊ ၀၊ ၁၊ ၁၊ ၂၊ ၁၊ ၀။ မူလ၊ ဝါ၊ ၃၊ ၁၊ ၁၊ ၀။ အနု၊ ဝါ၊
 ၁၊ ၁၊ ၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝါ၊ ၁၊ ၂၊ ၃၊ ၇၊ ၄၊ ၀၊ ၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝါ၊
 ၂၊ ၄၊ ၆၊ ၇၊ ၀၊ ၄၊ ၂၊ ၃၊ ၉။)

ဉာဏကမ (တိ) [ဉာဏ် + ကမ] သိခြင်းငှါ
 အလိုရှိသော၊ သိလိုသောသူ။ ကေမန္တံ
 နိသိန္နော ခေါ မိလိန္နော ရာဇာ ဉာဏကမော
 သောတုကမော ဓာရေတုကမော။ မိလိန္န။
 ၃၊ ၁၊ ၄။ (- အဘိ၊ ဝါ၊ ၁၊ ၃၊ ၆။ သုတ္တနိ၊ ဝါ၊
 ၁၊ ၂၊ ၀။ သုတ္တနိ၊ ဝါ၊ ၂၊ ၁၊ ၃၊ ၀။ ဝိမာန၊ ဝါ၊ ၁၊ ၅၊ ၄။
 မဟာနိ၊ ဝါ၊ ၃၊ ၀၊ ၁၊ ၄၊ ၀၊ ၃။ သာရတ္ထ၊ ၃၊ ၁၊ ၀၊ ၄။
 ဝိမတိ၊ ၂၊ ၁၊ ၇။ ဒီ၊ ဝါ၊ ၂၊ ၉၊ ၃။ ဒီ၊ ဝါ၊ ၃၊ ၆၊ ၁။
 မ၊ ဝါ၊ ၃၊ ၁၊ ၉၊ ၄။ သံ၊ ဝါ၊ ၂၊ ၄၊ ၇၊ ၇။ မူလ၊ ဝါ၊
 ၁၊ ၉၊ ၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝါ၊ ၂၊ ၅၊ ၉၊ ၆၊ ၇။)

ဉာဏကမတာ (တိ) [ဉာဏကမ + တာ] သိခြင်း
 ငှါအလိုရှိသည်၏အဖြစ်၊ သိခြင်းငှါ အလိုရှိ
 ခြင်း၊ သိလိုခြင်း။ ဝေမေကံ ပရာဘဝတော မုခံ
 ဝိဇာနာမာတိ အဘိနန္ဒိတော တတော ပရံ
 ဉာဏကမတာယာဟ “ဒုတိယံ ဘဂဝါ
 ဗြူဟိ၊ ကိံ ပရာဘဝတော မုခံ”န္တိ။ သုတ္တနိ၊
 ဝါ၊ ၁၊ ၁၊ ၅၊ ၁။ (- ဝိမတိ၊ ဝါ၊ ၀၊ ၂၊ ၃။ မ၊ ဝါ၊ ၃၊
 ၁၊ ၉၊ ၄။ သံ၊ ဝါ၊ ၁၊ ၅၊ ၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝါ၊ ၂၊ ၅၊ ၀။ နေတ္ထိ၊
 ဝါ၊ ၂၊ ၉၊ ၄၊ ၉။)

ဉာဏု (ပ) [ဉာဏ + ဉာဏ] (အိမ်စဉ်မရပ်ပဲ)
 ထင်ရှားသော-မင်းစိုးရာဇာ သူဌေး သူကြွယ်
 တို့-အိမ်ကို ရွေးချယ်၍ ခံယူရရှိအပ်သော
 ဆွမ်း။ အညာတုန္တု၊ ၂-ကြည့်။

ဉာဏုန (န) [ဉာဏ + ဉာဏန] (အိမ်စဉ်မရပ်ပဲ)
 ထင်ရှားသော-မင်းစိုးရာဇာ သူဌေး သူကြွယ်
 တို့-အိမ်ကို ရွေးချယ်၍ ခံယူရရှိအပ်သော
 ဆွမ်း။ အညာတုန္တု၊ ၂-ကြည့်။

ဉာဏေယျ (တိ) [ဉာ + ဧယျ။ ဉာဏဗ္ဗံ ဉာဏေ-
 ယျ။ ကစ္စည်း။ ၅၊ ၄၊ ၁။ နိတိ၊ သုတ္တ။ ၁၊ ၁၊ ၂၊ ၆။]
 သိ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ နာဟံ တံ
 ဂမနေန လောကဿ အန္တံ ဉာဏေယျံ ဒဋ္ဌေ-
 ယျံ ပတ္တေယျန္တိ ဝဒါမိ။ သံ၊ ဝါ၊ ၆၊ ၁။ အံ၊ ဝါ၊
 ၃၊ ၇၊ ၉။ ဉာဏေယျန္တိ အာဒိသု ဉာဏဗ္ဗံ၊ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊
 ပတ္တဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ ဝါ၊ ၁၊ ၁၊ ၀၊ ၀။ အံ၊ ဝါ၊ ၂၊
 ၃၊ ၀၊ ၄။ (- သံ၊ ၂၊ ၃၊ ၁၊ ၃၊ ၅။ အံ၊ ၃၊ ၂၊ ၂၊ ၇၊ ၆။
 ဝိ၊ ဝါ၊ ၁၊ ၉၊ ၀။ အံ၊ ဝါ၊ ၃၊ ၂၊ ၉၊ ၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝါ၊ ၁၊ ၉၊ ၀။
 စူဠနိ၊ ဝါ၊ ၃၊ ၆။ ဝဇီရ၊ ၃၊ ၉။ သာရတ္ထ၊ ၁၊ ၂၊ ၄၊ ၀။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝါ၊ ၁၊ ၂၊ ၃၊ ၆။)

ဉာဏ (တိ) [ဉာ + ဏာပေ + ဏ။ ဉာ + ဏာပေ
 + အက။ ကာရိတေ ဉာပေတိတိ ဉာပကော။
 နိရုတ္တိဒီပနီ။ ၇၊ ၉၊ ၁။ ထိဒ္ဓိ ဉာပိကာ] (၁) သိစေ
 တတ်သော။ (ပ) (၂) သိစေခြင်း။ (၁)
 ကာရဏံ နာမ ဉာပကော ဟေတု ဣဇာ-
 ဓိပေတံ။ ဝဇီရ၊ ၀၊ ၆။ (- ဝိမတိ၊ ၂၊ ၁၊ ၀၊ ၄။
 ဒီ၊ ဝါ၊ ၁၊ ၁၊ ၄၊ ၅။ သီ၊ ဝါ၊ ၆၊ ၁၊ ၁၊ ၃၊ ၉၊ ၀။ ဒီ၊ ဝါ၊ ၂၊ ၇။)

ဒီ၊ဋီ၊ဉ္ဇ၊ဉ္ဇ၊၁၄၇။ မ၊ဋီ၊ဉ္ဇ၊၂၊၁၁၁၄။ သံ၊ဋီ၊
 ၁။၃၀၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၊၂၄၂။ အံ၊ဋီ၊ဉ္ဇ၊
 ၇၉။ အနုဋီ၊၁။၄၆၊၇၉၊၂၁၉။ အနုဋီ၊၂။၇၉၊
 ၁၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၇၂၊၉၉။
 နေတ္ထိဝိ၊၃၇။) သာ တဏှာဘူတာပိ ဝိသုဇ္ဇေ-
 တဗ္ဗဓမ္မာဘာဝဿ ဉ္ဇပိကာ ဟောတိ။ အနုဋီ၊
 ၃။၃၂။ (၂) ဉ္ဇပကတ္ထ - ကြည့်။

ဥပကကာရဏ (န) [ဉ္ဇပက+ကာရဏ] သိစေ-
 တတ်သော အကြောင်း။ ပစ္စယုပ္ပန္နတာ-
 ဒယော အနိစ္စတာဒီနံ ဉ္ဇပကကာရဏံ၊
 ဣဓာပိ ဉ္ဇပကကာရဏမေဝ အဓိပ္ပေတံ။ သိ၊
 ဋီ၊သစ်၊၁။၃၉၇။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၄၅။ မ၊ဋီ၊ဉ္ဇ၊
 ၄၃၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၊၃၂။)

ဥပကကာရဏဝေဝစန (န) [ဉ္ဇပကကာရဏ+
 ဝေဝစန] သိစေတတ်သော အကြောင်း၏ -
 ဝေဝုစ် - ပရိယာယ် - စကားလွယ်။ ကာရဏ-
 ဝေဝစနာနီတိ ဉ္ဇပကကာရဏဝေဝစနာနီ။
 မ၊ဋီ၊ဉ္ဇ၊၂။၁။

ဥပကဉ္ဇပေတဗ္ဗတာ (ထိ) [ဉ္ဇပက+ဉ္ဇပေ-
 တဗ္ဗ+တာ] သိစေတတ်, သိစေအပ်သည်၏အ-
 ဖြစ်။ အညမညံ နေသံ ဉ္ဇပကဉ္ဇပေတဗ္ဗတံ
 ဒဿေတုံ “ယောဟိ” တိ အာဒိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊
 ၁။၁၇၅။

ဥပကတ္ထ (တိ) [ဉ္ဇပက+အတ္ထ] သိစေခြင်း
 အကျိုးရှိသော။ သိဒ္ဓေ သတိ အာရမ္မော
 ဉ္ဇပကတ္ထော ဟောတိ။ အနုဋီ၊၁။၉။

ဥပကနိဒဿန (န) [ဉ္ဇပက+နိဒဿန] သိစေ-
 တတ်သော အကြောင်း၏အဖြစ်ဖြင့် ညွှန်ပြ-
 ခြင်း။ ဝေမိဒံ ဝစနတောတိ နိဿဂ္ဂဝစနံ ဒေ-
 သနုပါယဿ ဉ္ဇပကနိဒဿနံ ဟောတိ။
 မူလဋီ၊၂။၇၆။ ဉ္ဇပကနိဒဿနန္တိ ဉ္ဇပကဘာ-
 ဝနိဒဿနံ။ အနုဋီ၊၂။၇၁။

ဥပကနိမိတ္တဘာဝ (ပု) [ဉ္ဇပက + နိမိတ္တ+
 ဘာဝ] သိစေတတ်သော အကြောင်း၏

အဖြစ်။ တဿှ စက္ကလက္ခဏဿ မဟာပရိဝါ-
 ရတာယ ဉ္ဇပကနိမိတ္တဘာဝေါ ကမ္မသရိက္ခကံ
 နာမ။ ဒီ၊ဋီ၊ဉ္ဇ၊၁၀၇။ (-ဒီ၊ဋီ၊ဉ္ဇ၊၁၀၅-၉၊
 ၁၁၀။)

ဥပကပုဂ္ဂလ (တိ) [ဉ္ဇပက+ပုဂ္ဂလ] သိစေတတ်-
 သော ပုဂ္ဂိုလ်ရှိသော။ယထာ ဟိ အတ္တာ နာမ
 ကောစိ ပရမတ္ထတော န ဥပလဗ္ဘတိ ကေ-
 သေန အနုပလဗ္ဘိတော၊ ဝေဿ ဉ္ဇပကပုဂ္ဂလံ
 ပမာဏမ္ပိ န ဥပလဗ္ဘတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၀၄။

ဥပကဘာဝနိဒဿန (န) [ဉ္ဇပကဘာဝ+နိဒ-
 ဿန] သိစေတတ်သောအကြောင်း၏ အဖြစ်
 ဖြင့် ညွှန်ပြခြင်း။ ဉ္ဇပကနိဒဿန-ကြည့်။

ဥပကလက္ခဏ (တိ) [ဉ္ဇပက+လက္ခဏ] သိစေ-
 တတ်သော - မှတ်ကြောင်း - လက္ခဏာ - ရှိ
 သော။ ဉ္ဇပကလက္ခဏံ ပန ဝစနာဝယဝဂ္ဂ-
 ဟဏေန ဂဟိတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၆၇။

ဥပကသာဓနီယ (တိ) [ဉ္ဇပက+သာဓနီယ] သိ-
 စေတတ်သော အကြောင်းဖြင့် ပြီးစေအပ်
 သော။ န ဟိ ဘဂဝတော ဝစနံ ဉ္ဇပကသာ-
 ဓနီယံ။ မူလဋီ၊၁။၃၀။

ဥပကဟေတု (ပု) [ဉ္ဇပက + ဟေတု] ဉ္ဇပက-
 ဟိတံ၊ သိစေတတ်သောအကြောင်း။ တိဝိဓော
 ဟိ ဟေတု ဉ္ဇပကော, ကာရကော, သမ္မာပ-
 ကောတိ။ တေသု ဉ္ဇပကဟေတု ဣဓာဓိပ္ပေ-
 တော။ အနုဋီ၊၂။၇၉။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။
 ၁၅၇၊၄၃၇။ အနုဋီ၊၁။၃၃။ နေတ္ထိ၊ဋီ၊၃၉။)

ဥပကဟေတုဒဿန (န) [ဉ္ဇပကဟေတု+ဒဿ-
 န] သိစေတတ်သော အကြောင်းကို ပြခြင်း။
 “အယောနိသော”တိ အာဒိနာ ဗျတိရေ-
 ကေန ဉ္ဇပကဟေတုဒဿနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။
 ၁၅၇။

ဥပန (န၊ထိ) [ဉ္ဇ+ဏာပေ+ယု] (၁) သိစေ-
 ခြင်း။ (တိ) (၂) သိစေတတ်သော။ (၁) အ-
 ညတြ ပန ဉ္ဇပနေပိ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။

သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။ ဥပနေတိ အ-
 ဗောဓနေ၊ ပဋိဝေဒနေတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၅၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။ ဝိညတ္တိတိ
 ဟေတုဒါဟရဏာဒိဟိ ဝိဝိဓေဟိ နယေဟိ
 ဥပနာ ဝေဒိတဗ္ဗ၊ န ယာစနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
 ၂၀၉။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၀။
 သာရတ္ထ၊၁။၃၂-၃၊၆၀။ ဝိမတိ၊၁။၁၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
 ၁။၃၀၀။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၄၄၊၇၀။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊
 ၂။၃၉၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၅။ သံ၊
 ဋ္ဌ၊၂။၅၄၂။ မူလဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ အနုဋ္ဌ၊၃။၃။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။)(၂) “တက္ကော ဝိတက္ကော
 သင်္ကပ္ပေါ”တိ ဝေ တေန တေန ပကာရေန
 ဥပနတော ပညတ္တိ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄။
 (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၃။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၄၀၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
 ၂။၁၀၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀၊၂၂၀၊၂၀၆။ မူလဋ္ဌ၊၁။
 ၅၆။ အနုဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။)

ဥပနကရဏတ္ထ (န) [ဥပန + ကရဏ + တ္ထ] သိစေတတ်သောအကြောင်း၏အဖြစ်။ ဣတိ
 ဥပနကရဏတ္တာ “တောယာ”တိ ပဒေန
 နိဒ္ဒိဋ္ဌာ ဝိသေသသံဝဏ္ဏနာ ဒေသနာ နာမ။
 နေတ္ထိဝိ၊၁၉။

ဥပနတ္ထ (ပ) [ဥပန + အတ္ထ] သိစေခြင်းအကျိုး။
 ဟေတုနိရောဓော ဖလနိရောဓောတိ ဥပနတ္ထံ
 တတော နိရောဓသစ္စံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၂။၁၂၀။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။
 ၀၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀။ ထေရ၊
 ဋ္ဌ၊၂။၂၆၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၅၊၂၃၃၊၃၉၁၊၄၁၅။
 နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။ ဝဇိရ၊၂၊၃၃၊၄၄၅။ ဝိမတိ၊
 ၁။၂၀။ ဝိမတိ၊၂။၂၆၆၊၂၉၉၊၃၀၀။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊
 ဟောင်း၊၇၃။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၁၃၂၊၁၉၆။ ဒီ၊
 ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၉၊၃၇၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
 ၁၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။)

ဥပနသမတ္တတာ (ထိ) [ဥပန + သမတ္တ + တာ] သိစေခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သည်၏အဖြစ်။ ဝိဘာ-

ဝေတွာ ပရေသမ္ပိ ပါကဋ္ဌံ၊ ကတွာ ဥပန-
 သမတ္တတာယ ဝိဘာဝိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။

ဥပနိစ္ဆာနိဗ္ဗတ္တ (တိ) [ဥပန + ဣစ္ဆာ + နိဗ္ဗတ္တ] သိစေခြင်းငှါ ဖြစ်သည့် အလိုဆန္ဒကြောင့်
 ဖြစ်သော၊ သိစေလိုသည့် အလိုဆန္ဒကြောင့်
 ဖြစ်သော။ အယံ ပဉ္စောတိ ဥပနိစ္ဆာနိဗ္ဗတ္တာ
 ကထာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။ မူလဋ္ဌ၊
 ၂။၂၀၇။

ဥပိကာ (ထိ) [ဥ + ကာပေ + ကျ + အာ] သိစေတတ်သော။ ဥပက(၁) ကြည့်။

ဥပိတ (တိ) [ဥ + ကာပေ + တ] သိစေအပ်
 သော။ အထ ခေါ တာသံ သဘာဂသီမာနံ
 ရုက္ခာဒိသမ္ပန္နော ဒေါသာဘာဝေါ ပါဠိအဋ္ဌ-
 ကထာသု ဥပိတော ဝေ။ ဝိမတိ၊၂။၁၅၁။
 (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။ ဝိမတိ၊၂။၁၆၇၊၂၅၂။
 သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၇၀။ မူလဋ္ဌ၊၃။၁၂၅၊၁၉၉။
 အနုဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ နေတ္ထိဝိ။
 ၀၂၊၂၂၄။)

ဥပိတကာရဏ (န) [ဥပိတ + ကာရဏ] သိစေ
 အပ်သောအကြောင်း။ အတ္တနာ ဥပေတဗ္ဗ-
 မတ္တံ အနုဂ္ဂဟာပေတိ ဗောဓေတိတိ အနုဂ္ဂ-
 ဟော။ ဥပိတကာရဏံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၀။

ဥပိယတိ (ကာ၊ကမ္မ၊ကြိ) [ဥ + ကာပေ + ယ +
 တေ] သိစေအပ်၏။ ဥပိယတိ— သာရတ္ထ၊
 ၁။၇၉။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၁၀၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၀။
 အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။ အနုဋ္ဌ၊၁။၂၃။ အနုဋ္ဌ၊၃။၇၆။
 နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ နေတ္ထိဝိ၊၁၉။ ဥပိယန္တိ—
 နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။

ဥပိယန္တိ (ကာ၊ကမ္မ၊ကြိ) [ဥ + ကာပေ + ယ +
 အန္တေ] သိစေအပ်ကုန်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပေတဗ္ဗ (တိ) [ဥ + ကာပေ + တဗ္ဗ] သိစေ
 - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော။ ဗျတ္တေန
 ဘိက္ခုနာ ပဋိဗလေန သံသော ဥပေတဗ္ဗော။

ဝိပဿနာ။ သံသော ဥပေတဗ္ဗဉာဏ် သံသော
 ဇာနာပေတဗ္ဗဉာဏ်။ ဝိဇ္ဇာပဉ္စက။ (-ဝိဇ္ဇာ။
 ၂၂၄-၅။ ၂၆၆။ ၃၃၄။ ဝိဇ္ဇာ။ ၂၂၁။ ၂၃၈။ ဝိ
 ၃။ ၁၃၁။ ၁၄၅။ ဝိဇ္ဇာ။ ၂၂၁။ ၂၃၈။ မဉ္ဇာ
 ၃၇-၈။ ဝိဇ္ဇာ။ ၃၆၄။ ဝိဇ္ဇာ။ ၂၂၅။ ၂၃၈။ ဝိ
 သင်္ဂဟ။ ၁၁၀။ ၄၀၉။ အဘိဓမ္မာ။ ၂၃။ သုတ္တနိ
 ဌာ။ ၂၁၃။ ဝိဇ္ဇာ။ ၁၀၉။ သာရတ္ထာ။ ၇၀။
 ဝိမတိ။ ၂၁၃။ ၂၃၄။ ကင်္ခါ။ ၂၁၃။ ၂၃၄။
 ကင်္ခါ။ ၂၁၃။ ၂၃၄။ ဝိဇ္ဇာ။ ၂၁၃။ ၂၃၄။
 သင်္ခါ။ ၂၁၃။ ၂၃၄။ မဉ္ဇာ။ ၃၇-၈။ သံသော
 အံဇ္ဇာ။ ၂၁၃။ ၂၃၄။ အနုဇ္ဈာ။ ၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ
 ဇ္ဇာ။ ၂၁၃။ နေတ္တိဇ္ဈာ။ ၇၀။)

ဥပေတဗ္ဗဉာဏ် (န) [ဥပေတဗ္ဗ+ဉာဏ်] သိစေ
 အပ်သောအနက်ကို သိစေခြင်း။ တထာ
 ပကာရတော ဉာဏ်ဘာဝေန ဥပေတဗ္ဗ-
 ဉာဏ်နိ ကတော။ အနုဇ္ဈာ။ ၇၀။

ဥပေတဗ္ဗဉာဏ်ဝိသယ (တိ) [ဥပေတဗ္ဗ+အတ္ထ+
 ဝိသယ] သိစေအပ်သောအနက်လျှင် အာရုံ
 ရှိသော။ ဉာဏ်ကော ဟိ ဥပေတဗ္ဗဉာဏ်ဝိသ-
 ယဿ ဉာဏဿ ဟေတုဘာဝတော ကာရ-
 ဏန္တိ။ ဝိဇ္ဇာ။ ၁၀၉။ (-သိဇ္ဇာ။ သင်္ခါ။ ၂၁၃။)

ဥပေတိ (ကာကြိ) [ဥ+ဇာပေ+တိ] (၁)
 သိစေ၏။ (၂) နှစ်သက်စေ၏။ (၃) ရောက်
 စေ၏။ (၁) ပကာရေဟိ ဥပေတိတိ စ
 ပညာ။ ထေရဌာ။ ၁၄၂။ (-ဝိဇ္ဇာ။ ၁၀၉။
 ဝိဇ္ဇာ။ ၂၁၃။ အံဇ္ဇာ။ ၂၁၃။ သုတ္တနိဌာ။ ၂
 ၁၆၆။ နေတ္တိဇ္ဈာ။ ၇၀။ သာရတ္ထာ။ ၇၀။
 ဝိမတိ။ ၁၁၀။ ၄၀၉။ ဝိမတိ။ ၂၁၃။ ကင်္ခါ
 ဇ္ဈာ။ ၂၁၃။ ၂၃၄။ ကင်္ခါ။ ၂၁၃။ ၂၃၄။
 ဝိဇ္ဇာ။ ၂၁၃။ ၂၃၄။ သင်္ခါ။ ၂၁၃။ ၂၃၄။
 သင်္ခါ။ ၂၁၃။ ၂၃၄။ မဉ္ဇာ။ ၃၇-၈။ သံသော
 အံဇ္ဇာ။ ၂၁၃။ ၂၃၄။ အနုဇ္ဈာ။ ၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ
 ဇ္ဈာ။ ၂၁၃။ နေတ္တိဇ္ဈာ။ ၇၀။)

၁၈၈။) ဥပေန္တိ—ပေဋကော။ ၃၃၇။ ထေရ
 ဌာ။ ၁၄၂။ ဇာဋ္ဌာ။ ၁၀၉။ ဝိဇ္ဇာ။ ၁၀၉။
 မဉ္ဇာ။ ၃၇-၈။ အနုဇ္ဈာ။ ၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိဇ္ဈာ။
 ၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိဇ္ဈာ။ ၇၀။ နေတ္တိဇ္ဈာ။ ၇၀။
 ဥပေမိ—မဉ္ဇာ။ ၃၇-၈။ ဥပေဟိ—မဟာနိ
 ဌာ။ ၂၁၃။ ဥပေသိ—ဝိဇ္ဇာ။ ၁၀၉။ ၂၁၃။
 ခုဒ္ဒကဌာ။ ၇၀။ သာရတ္ထာ။ ၇၀။ ဝိဇ္ဇာ။
 ၁၀၉။ သိဇ္ဇာ။ သင်္ခါ။ ၂၁၃။ သိဇ္ဇာ။ သင်္ခါ။ ၂၁၃။
 ဝိဇ္ဇာ။ ၁၀၉။ ဥပေသိ—ဇာဋ္ဌာ။ ၁၀၉။ ဥပ-
 သန္တိ—မဉ္ဇာ။ ၃၇-၈။ (၂) ဉာဏ်တောသေ-
 တိတိ ဉာဏ်တံ? ဇာတရူပံ။ နေတ္တိဇ္ဈာ။ ၇၀။
 (၃) သမ္မာ ဥပေန္တိ (သံဇ္ဇာ။ ၁၄၂)တိ
 သမ္မာ ဥပေတုယေဝ သန္တိ လောကံ ဂမေန္တိ။
 သံဇ္ဇာ။ ၁၄၂။

ဥပေတု (ကာကြိ) [ဥ+ဇာပေ+တု]
 သိစေခြင်းငှါ။ တေ န သက္ကောမ ဥပေတု
 အညမညံ မယံ ဥဘော။ မဉ္ဇာ။ ၃၇-၈။ (-ဝိ
 ဇ္ဇာ။ ၁၀၉။ ပဋိသန္ဓေ။ ၁၀၉။ ခုဒ္ဒကဌာ။ ၇၀။
 ၆၃။ သုတ္တနိဌာ။ ၂၁၃။ ထေရဌာ။ ၁၄၂။
 မဟာနိဌာ။ ၂၁၃။ ၂၃၄။ ဇာဋ္ဌာ။ ၁၀၉။
 သာရတ္ထာ။ ၇၀။ ၁၆၆။ ၃၃၄။ ဝိမတိ။ ၁၁၀။
 ဝိမတိ။ ၂၁၃။ ကင်္ခါ။ ၂၁၃။ ၂၃၄။ ဝိဇ္ဇာ။
 ၁၀၉။ သိဇ္ဇာ။ သင်္ခါ။ ၂၁၃။ သိဇ္ဇာ။ သင်္ခါ။ ၂၁၃။
 မဉ္ဇာ။ ၃၇-၈။ မဉ္ဇာ။ ၃၇-၈။ မဉ္ဇာ။ ၃၇-၈။
 အံဇ္ဇာ။ ၂၁၃။ ၂၃၄။ မူလဇ္ဈာ။ ၇၀။)

ဥပေတုကာမ (တိ) [ဥပေတု + ကာမ] သိစေ
 ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ သိစေလိုသော၊ သူ။
 အာနန္ဒတ္ထေရော ပန အတ္တနော အရဟတ္တ-
 ပုတ္တိံ ဥပေတုကာမော ဘိက္ခုဟိ သန္တိ န
 ဂတော။ ဝိဇ္ဇာ။ ၁၀၉။ (-၂၆၇။ မဉ္ဇာ။
 ၃၇-၈။ သံဇ္ဇာ။ ၁၄၂။ အဘိဓမ္မာ။ ၂၃။
 ပဋိသန္ဓေ။ ၁၀၉။ ပဋိသန္ဓေ။ ၁၀၉။ ထေရ
 ဌာ။ ၁၄၂။ သာရတ္ထာ။ ၇၀။ ဝိမတိ။ ၁၁၀။
 သိဇ္ဇာ။ သင်္ခါ။ ၂၁၃။ ဝိဇ္ဇာ။ ၁၀၉။ အံဇ္ဇာ။
 ၂၁၃။ ၂၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိဇ္ဈာ။ ၇၀။)

ဥပေတာ (ကာကြိဝိ) [ဥ+ဏာပေ+တာ] သိစေ၍။ ဟန္တာဟံ ဧတေသံ ဝါဒံ ဘိန္နိတော သမဏဿ ဂေါတမဿ မဟန္တဘာဝံ ဥပေတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၆။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။ အပါဠ၊၁။၉၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၄။ ဝိမတိ၊၂။ ၁၁၁၊၁၃၆။)

ဥပေန္တ (တိ) [ဥ + ဏာပေ + အန္တ။ ထိန္ဒ ဥပေန္တိ] သိစေတတ်သော။ တဿ ဟိနေန ကမ္မုနာ ဝသလော ဟောတိ၊ ဥက္ကဋ္ဌေန ကမ္မုနာ ပြာဟ္မဏော ဟောတိတိ ဝေမိ အတ္ထံ ဥပေန္တော ဝေမာဟ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။ (-ဝိမတိ၊၂။၁၃၃။ သိ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၁၂၂။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇၊ ၃၄၈။ မူလဋ္ဌ၊၁။၅၆။) ဝိဇ္ဇာဋ္ဌာနာဒိသု ကတပရိစ္ဆယာနံ အာစရိယာနံ တံ တံ အတ္ထံ ဥပေန္တိ ပဝေဏိ အာစရိယပရမ္ပရာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၇။ (-ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁၆၂။)

ဥပေန္တိ (ကာကြိ) [ဥ+ဏာပေ+အန္တိ] (၁) သိစေကုန်၏။ (၂) ရောက်စေကုန်၏။ ဥပေတိ-ကြည့်။

ဥပေန္တိ (ထိ) [ဥပေန္တ+ဤ] သိစေတတ်သော။ ဥပေန္တ-ကြည့်။

ဥပေမိ (ကာကြိ) [ဥ + ဏာပေ + မိ] သိစေ၏။ ဥပေတိ-ကြည့်။

ဥပေသိ (ကာကြိ) [ဥ+ဏာပေ+ဤ] သိစေပြီ။ ဥပေတိ-ကြည့်။

ဥပေသိ* (ကာကြိ) [ဥ+ဏာပေ+ဣ] သိစေပြီ။ ဥပေတိ-ကြည့်။

ဥပေဿန္တိ (ကာကြိ) [ဥ+ဏာပေ + သန္တိ] သိစေကုန်လတ္တံ့။ ဥပေတိ-ကြည့်။

ဥပေဟိ (ကာကြိ) [ဥ+ဏာပေ+ဟိ] သိစေလော့။ ဥပေတိ-ကြည့်။

ဥမိ (ကြိ) [ဥ+အ+မိ] သိ၏။ ဥတိ-ကြည့်။

ဥယ (ပု) [ဥ + ဏ။ ဥယန္တိ ယေနာတိ ဥယော၊ အာကာရန္တာနမာယော။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ။ ၇၆၀။ ဥ+အဏ်။ ဥတဗ္ဗော ဗုဒ္ဓိတဗ္ဗောတိ ဥယော၊ယုတ္တိ။ ဥယတိ အမတံ ပဒံ ဧတေနာတိ ဥယော၊ အရိယမဂ္ဂေါ။ နိရုတ္တိဒီပနီ။ ၇၈၂။ နိ + ဣ + ဏ။ မဂ္ဂေါ သယံ ဥယတိ သံသာရတော နိဂ္ဂစ္ဆတိတိ ဥယော။ နိတိ၊ဓာ။ နှာ-၃၇၇။ နိ + အ။ နိယန္တိ သတ္တာ ဧတေနာတိ ဝါ ဥယော၊ နိ ပါပုဏနေ၊ အ၊နဿ ဤ။ သူစိ။ (ချာယ-သံ)] (၁) နည်း၊ နည်းလမ်း။ (၂) ဉာဏ်၊ ပညာ။ (၃) အကျင့်၊ ဓမ္မာနုဓမ္မအကျင့်၊ တရားအားလျော်သော အကျင့်။ (၄) (က) မဂ်၊ အရိယမဂ်။ (ခ) ဝိပဿနာနှင့်တကွသော - မဂ် - အရိယမဂ်။ (၅) နိဗ္ဗာန်။ (၆) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရား။ (၇) ဥယကျမ်း၊ ချာယကျမ်း။ (တိ) (ဂ) အသင့်၊ အလျော်၊ သင့်လျော် - မှန်ကန်သော၊ နည်းလမ်းကျသော။ (၉) သိအပ်သော။

(၁) နည်း၊ နည်းလမ်း။ ဗဟူဟိ ဥယေဟိ သုဘာဝိတတ္ထနော၊ ဘဝန္တဂေါ သော ဘဂဝါတိ ဝုစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၄။ ဗဟူဟိ ဥယေဟိတိ ကာယဘာဝနာဒိကေဟိ အနေကေဟိ ဘာဝနာက္ကမေဟိ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၅၂။ (-အနုဋ္ဌိ၊၃။၁၉၀။)

(၂) ဉာဏ်၊ ပညာ။ အဟံ တံ နိဿိသယတံ ဂမေမိ၊ နယေဟိ ဥယေဟိ စ ဟေတုဘိ စ။ ဇာ၊၂။၂၆၉။ ဥယောတိ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နံ ဥတော ဌိတဉာဏမ္ပိ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါပိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။ ဥယေဟိတိ ဉာဏေဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၃၇။ ဉာဏံ ပန ဥယတိ သော ဧတေနာတိ ဥယော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။

(၃) အကျင့်၊ ဓမ္မာနုဓမ္မအကျင့်၊ တရားအားလျော်သော အကျင့်။ ယော ခေါ စုန္န

ဝေရူပံ သာဝကံ ဧဝံ ဝဒေယျ “အဒ္ဓါယသ္မာ ဉာယပ္ပဋိပန္နော ဉာယမာရာဓေယတိ”တိ။ ဒီ၊ ၃။၉၉။ ဉာယမာရာဓေယတိတိ ကာရဏံ နိပ္ပိဒေယတိ။ ဒီ၊ ၄။၃။၉၃။ ဉာယတိ မုတ္တိဓမ္မော တေနာတိ ဉာယော၊ တေန သတ္တာရာဝုတ္တော ဓမ္မာနုဓမ္မော။ ဒီ၊ ၄။၃။၈၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂၇၉။)

(၄) (က) မဂ်၊ အရိယမဂ်။ ကောယနော အယံ ဘိက္ခဝေ မဂ္ဂေါသတ္တာနံ ဝိသုဒ္ဓိယာဉာယဿ အဓိဂမာယ နိဗ္ဗာနဿ သတ္တိကိရိယာယ၊ ယဒိဒံ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ။ ဒီ၊ ၂။၂၃၁။ မ၊ ၁။၇၀။ ပြာဟူဏာ ဘော ဂေါတမ ဝေမာဟံသု ‘ဂဟဋ္ဌော အာရာဓကော ဟောတိ ဉာယံ ဓမ္မံ ကုသလံ၊ န ပဗ္ဗဇိတော အာရာဓကော ဟောတိ ဉာယံ ဓမ္မံ ကုသလံ’န္တိ။ မ၊ ၂။၄၁၃။ ဉာယဿ အဓိဂမာယာတိ ဉာယော ဝုစ္စတိ အရိယော အဋ္ဌဂီကော မဂ္ဂေါ၊ တဿ အဓိဂမာယ။ ဒီ၊ ၄။၂။၃၄၂။ မ၊ ၄။၁။၂၄၁။ ဉာယံဓမ္မန္တိ ကာရဏဓမ္မံ။ မ၊ ၄။၃။၃၀၂။ ဉာယတိ နိစ္စယေန ကမတိ နိဗ္ဗာနံ၊ တံ ဝါ ဉာယတိ ပဋိဝိဇ္ဈိယတိ တေနာတိ ဉာယော၊ အရိယမဂ္ဂေါတိ အာဟ “ဉာယော ဝုစ္စတိ အရိယော အဋ္ဌဂီကော မဂ္ဂေါ”တိ။ ဒီ၊ ၄။၂။၂၀၄။ မ၊ ၄။၁။၃၃၄။ ဉာယတိ နိစ္စယေန ဂမေတိ နိဗ္ဗာနံ၊ တံ ဝါ ဉာယတိ ပဋိဝိဇ္ဈိယတိ တေနာတိ ဉာယော၊ တတော တေဿ သမ္မာဒကဟေတုဘာဝတော ဉာယော ဓမ္မော၊ အရိယမဂ္ဂေါ၊ တံ ဉာယံ ဓမ္မံ။ တေနာဟ “ကာရဏဓမ္မ”န္တိ။ မ၊ ၄။၃။၂၀၄။ (-ဒီ၊ ၂။ ၁၂၅။ မ၊ ၁။၉၁။ မ၊ ၂။၁၇၀၊ ၁၈၂၊ ၁၉၂၊ ၃၉၂-၅။ မ၊ ၃။၁၇၅။ သံ၊ ၃။၁၅၊ ၁၂၃၊ ၁၄၅-၆၊ ၁၆၂။ အံ၊ ၂။၂၇၂-၈။ အဘိ၊ က။ ၁၂၃။ မဟာနိ၊ ၃၈၀။ စူဠနိ၊ ၂၂၄၊ ၂၇၈။ ဒီ၊ ၄။၂။ ၁၈၁။ မ၊ ၄။၁။၂၄၁။ မ၊ ၄။၃။၁၄၈၊ ၁၅၈။ မ၊ ၄။၄။၄၁၄၂။ သံ၊ ၄။၂။၆၇။ သံ၊ ၄။၃။၁၆၈၊ ၂၁၃။ အံ၊ ၄။၂။၃၉၃။ ပဋိသံ၊ ၄။၁။၆၅။

သုတ္တနိ၊ ၄။၁။၉၉။ မဟာနိ၊ ၄။၄၀၂။ ဒီ၊ ၄။၂။၁၈၄၊ ၂၈၅။ မ၊ ၄။၃။၁၀၃။ သံ၊ ၄။၂။၄၀၇၊ ၄၅၁။ မူလ၊ ၄။၂။၈၅။ အနု၊ ၄။၂။၉၂။) (ခ) ဝိပဿနာနှင့် တကွသော - မဂ် - အရိယမဂ်။ ဂိဟိ ဝါ ဘိက္ခဝေ ပဗ္ဗဇိတော ဝါ မိစ္ဆာပဋိပန္နော မိစ္ဆာပဋိပတ္တာဓိကရဏဟေတု အာရာဓကော ဟောတိ ဉာယံ ဓမ္မံ ကုသလံ။ အံ၊ ၁။၇၀။ ဉာယံ ဓမ္မံ ကုသလန္တိ သဟ ဝိပဿနကံ မဂ္ဂံ။ အံ၊ ၄။၂။၄၅။ ဉာယတိ ပဋိဝိဇ္ဈနဝသေန နိဗ္ဗာနံ ဂစ္ဆတိတိ ဉာယော၊ သော ဧဝံ တံ သမဂ္ဂိနံ ဝနုဒ္ဓကုပါတတော ဓာရဏဋ္ဌေန ဓမ္မောတိ ဉာယော ဓမ္မော၊ အရိယမဂ္ဂေါ။ သော ပနေတ္ထ သဟ ဝိပဿနာယ အဓိပ္ပေတောတိ အာဟ “သဟ ဝိပဿနကံ မဂ္ဂ”န္တိ။ အံ၊ ၄။၂။၃၉။ (-အံ၊ ၁။၂၂၂၊ ၃၄၅-၆၊ ၅၁၅-၇။ အံ၊ ၂။၂၇၇။ အံ၊ ၃။၂၂၄၊ ၃၀၈၊ ၄၀၄-၅၊ ၄၁၃။ မိလိန္ဒ၊ ၂၃၇။ မ၊ ၄။၁။၃၁၁။ အံ၊ ၄။၂။၂၀၃၊ ၂၉၇။ အံ၊ ၄။၃။၁၀၁၊ ၂၇၉၊ ၃၀၇၊ ၃၃၀။ မ၊ ၄။၂။၄။ အံ၊ ၄။၂။၁၈၂၊ ၂၉၁။ အံ၊ ၄။၃။၁၀၂၊ ၃၀၀။)

(၅) နိဗ္ဗာန်။ ဉာယော ဝုစ္စတိ နိဗ္ဗာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၁၂။ ဉာယော နာမ ယုတ္တပ္ပတ္တပဋိပတ္တိ၊ နိဗ္ဗာနဉ္စ၊ သဗ္ဗသင်္ခါရသမထတာယ အာဒိတ္တံ စေလံ၊ သီသံ ဝါ အဇ္ဈုပေက္ခိတုာပိ ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗမေဝါတိ အာဟ “ဉာယော ဝုစ္စတိ နိဗ္ဗာန”န္တိ။ နိဗ္ဗာယနကိရိယာမုခေန စေတ္ထ နိဗ္ဗာနံ ဝုတ္တန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ မဂ္ဂဉာဏာဒိဟိ ဝါ ဉာယတိ ပဋိဝိဇ္ဈိယတိ သတ္တိကရိယတိ စာတိ ဉာယော နိဗ္ဗာနန္တိ ဝေမေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။၁။၂၇၉၊ ၂၈၀။ (-သာရဏ၊ ၂။၇၇။) ဉာယပ္ပဋိပန္န-လည်း ကြည့်။

(၆) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရား။ အရိယော စဿ ဉာယော ပညာယ သုဒ္ဓိဋ္ဌော ဟောတိ သုပ္ပဋိဝိဒ္ဓေါ။ သံ၊ ၁။၂၉၇။ ဉာယောတိ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နံ ဥတုာ ဌိတဉာဏမ္ပိ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါပိ။ သံ၊ ၄။၂။၆၇။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ တေ

အဓိပ္ပေတော။.... သမ္မာ ဥပါယတ္တာ တဿ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နေ ယာထာဝတော ဉာဏတိတိ ဉာယော၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ။ သံ၊ဋီ၊၂။၇။ (- သံ၊ဉာ၊၃၃၇-၉။ မူလဋီ၊၂။၇။ အနုဋီ၊၂။၉၂။)

(၇) ဉာယကျမ်း၊ နာယကျမ်း၊ ဉာယ-ဂန္ထ ကြည့်။

(ဂ) အသင့်၊ အလျော်၊ သင့်လျော် - မှန်ကန် - သော၊ နည်းလမ်းကျသော။ ဉာယေန ဝိဟရိဿာမိ၊ သမ္မာနော ပဋိဿ-တော။ ဒီ၊၂။၂၂၇။ “သော တတ္ထ ဉာယော”- တိ ဘဂဝါ တေဒဝေါ စ။ သံ၊ဉာ၊၁၄၆။ အတ္ထံ ဓမ္မဉ္စ ဉာယဉ္စ၊ ဓမ္မကာမော ရထေသဘော။ ဇာ၊၂။၂၅၉။ ဉာယေန ဝိဟရိဿာမိတိ.... ဉာယေန ကာရဏေန သမေန ဝိဟရိဿာ-မိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၁။ သော တတ္ထ ဉာယောတိ ယံ မေဒကထာလိကာ အာဟ၊ သော တတ္ထ ဉာယော၊ သော ဥပါယော တံ ကာရဏန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၉။ အတ္ထံ ဓမ္မဉ္စ ဉာယဉ္စာတိ ပါဠိအတ္ထဉ္စ ပါဠိဉ္စ ကာရဏ-ယုတ္တိဉ္စ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၁၁-၂။ ကာရဏေနာတိ ယုတ္တေန အရိယသဘာဝကဘာဝဿ အနုစ္စ-ဝိကေန။ တေနာဟ “သမေနာ”တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၇၆။ သော တတ္ထ ဉာယောတိ ယာ အတ္ထနော ဝေ ရက္ခာ၊ သာ အတ္ထတော ပရရက္ခာပိ ဟောတိတိ အယမေတ္ထ ဉာယော ယုတ္တပ္ပယောဂေါ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၇၁။ (-ဒီ၊၂။ ၁၇။ ဇာ၊၁။၁၇၉။ ဇာ၊၂။၁၀၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၄။ ဣတိ-ဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၃၄၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၁၂၂၊၁၉၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ ထေရိ၊ဋ္ဌ။၂၂၇။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၁၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၂။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၆၊၁၁၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၃၃။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၅၆။ မ၊ဋီ၊၂။၅။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄၇၊၂၀၁။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၀၃၊၁၇၆၊၂၃၇၊ ၂၇၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၃၊၃၅၄၊၅၄၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၀၊ ၂၃၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၃၊၁၇၃။ မူလဋီ၊၁။၂၂။

အနုဋီ၊၁။၁၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၅။ ‘ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၄၃၁။ နေတ္ထိ၊ဋီ၊၂။) (၉) သိအပ်သော။ ဉာယတ္ထ (၁) ကြည့်။

ဉာယကရဏာဘာဝ (ပ) [ဉာယ+ကရဏ+အ-ဘာဝ] အသင့်-အလျော်-အားဖြင့် ပြုလုပ်မှု မရှိခြင်း၊ သင့်လျော်အောင်ပြုလုပ်မှုမရှိခြင်း။ အနုပ္ပန္နာ စ နုပ္ပန္နိ ပမတ္တဿ ကမ္မန္တေသု ဉာယကရဏာဘာဝတော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၃၁။

ဉာယက္ကမ (ပ) [ဉာယ+ကမ] ဉာယကျမ်း လာ အစဉ်၊ ဉာယကျမ်းလာပဋိညာ၊ ဟေတု၊ ဥဒါ-ဟရဏ၊ ဥပနယ၊ နိဂမ ဟူသောအစဉ်။ ဝေ ပေါရာဏေန ဉာယက္ကမေန သာဓနာဝယဝါ နိဒ္ဒါရေတွာ ယောဇေတဗ္ဗာ။ အနုဋီ၊၃။၇၀။

ဉာယဂတ (တိ) [ဉာယ+ဂတ] အသင့်-အလျော် -အားဖြင့်-ရောက်သော-ဖြစ်သော။ တေန ပဓာနာပုဓာနေသု ပဓာနေန နိဒ္ဒေသော ဉာယဂတောတိ ဒဿေတိ။ အနုဋီ၊၃။၂၃၃။

ဉာယဂန္ထ (ပ) [ဉာယ+ဂန္ထ] ဉာယကျမ်း၊ နာယကျမ်း။ တထာ ဉာယဂန္ထေ စ သဒ္ဓ-ဂန္ထေ စ အယမေဝ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၉။ (-စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၆၇။)

ဉာယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဉာ+ယ+တေ] (က)သိ အပ်၏။ (ခ) ထင်ရှား၏။ (က) ယေန ဉာဏေန သတ္တာနံ စုတိ စ ဥပပါတော စ ဉာယတိ၊ တဒတ္တန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၂။ တံ ဝါ ဉာယတိ ပဋိဝိဇ္ဈိယတိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၂၇၄။ (-ဒီ၊၂။၂၁၉။ အပ၊၂။၁၇၄။ စူဠနိ။ ၂၄-၇။ နေတ္ထိ။၂၀၊၃၁။ ပေဋကော။၂၃၂။ မိလိန္ဒ။၂၄၊၇၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉၁-၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၉၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၊၁၃။ ဝဇီရ။ ၄၆၊၉၄။ သာရတ္ထ၊၂။၇၇၊၁၁၄။ သာရတ္ထ၊၃။ ၄၀။ ဝိမတိ၊၁။၂၄၅။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၇။ ကင်္ခါ၊

ဦးသစ်။၁၆၁။ ဒီဦး။၁၇၀။ သီဦးသစ်။၂။
 ၁၄။၂၃၉။ ဒီဦး။၂၅၆။၁၉၁။ ဒီဦး။၂။၁။
 ၈၉။ မဦး။၂၄၄။၁၃၄။ မဦး။၂။၂၀၀။
 မဦး။၂။၂၀၄။ သံဦး။၁။၇၄။၂၈၉။ သံဦး။၂။
 ၁၁၄၅။ အံဦး။၁။၁၀၁။ အံဦး။၂။၂၆၂။၉၁။
 အံဦး။၂။၂၀၀။ မူလဦး။၁။၂၃၁။ မူလဦး။၂။
 ၉၄။ အနုဦး။၁။၂၉၆။ အနုဦး။၂။၄၃။ အနုဦး။
 ၃။၁၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိဦး။၁။၂၇၉။၂၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိဦး။
 ၂။၄၄။ နေတ္တိဦး။၄၀။ နေတ္တိဝိ။၁၅။)ဥယ-
 တေ-ဥဒါန။၁၉၃။ အပါ။၂။၂၂။ ဒီဠာ။၂။
 ၅၄။ ဥဒါန။၄။၁၉၁။ ထေရီဠာ။၁၆၂။ ဒီဠာ။
 ၂။၅၆။ ဥယန္တိ-အပါ။၁။၈၀။ အပါ။၂။၁၈၁။
 နေတ္တိ။၃၄။ ဝိဠာ။၃။၃၄၇။ အဘိဠာ။၂။၁၀၁။
 ဣတိဝုတ်ဠာ။၄၂။ထေရီဠာ။၁။၁၉၆။ နေတ္တိဠာ။
 ၁၀။ သာရတ္ထ။၂။၃။ ဒီဠာ။၁။၂၄၀။ သီဠာ။
 သစ်။၂။၇၆။မဠာ။၁။၅၇။ မဠာ။၂။၁၅၂။ မဠာ။
 ၃။၁၉၇။ သံဠာ။၁။၈၃။ သံဠာ။၂။၁၀၅။ အံဠာ။
 ၂။၁၈၂။ အံဠာ။၃။၂။ မူလဠာ။၁။၃၀။ မူလဠာ။
 ၂။၆၇။ မူလဠာ။၃။ ဝိသုဒ္ဓိဠာ။၁။၂၉၃။
 နေတ္တိဝိ။၁၅၃။ ဥယန္တေ- ခုဒ္ဒကဠာ။၁၁၈။
 သုတ္တနိဠာ။၂။၂၃။ ဥယေယျ-သံဠာ။၂။၁၂။
 (ခ) ဇာန္တိ ပုရိမံ နာမံ၊ သာဂရေတေဝ
 ဥယတိ။ အပါ။၁။၃၀။ ထေရီဠာ။၂။၃၈၉။
 သာဂရေတေဝ သာဂရေဣတိဝေ ဥယတိ
 ပါကဠော ဘဝတိ။ အပါဠာ။၁။၂၅၉။ ဥယ-
 ရေ-အပါ။၁။၃၀။ထေရီဠာ။၂။၃၈၉။ အပါဠာ။
 ၁။၂၆၀။ ဥယာမိ-မဟာနိ။၃၀၃။ စူဠနိ။
 ၂၄၀။ မဟာနိဠာ။၃၇၀။

ဥယတိ (ကြံ) [နိ+ဣ+အ + တိ။ နိတိ။ဓာ။
 နာ-၃၇၅-ကြည့်။] (၁) သွား၏ ထိုးထွင်း၍
 သိသောအားဖြင့် သွား၏။ (၂) သိ၏။ (၁)
 ဥယတိ ပဋိဝိဒ္ဓဝသေန နိဗ္ဗာနံ ဂစ္ဆတိတိ
 ဥယော။ သံဠာ။၂။၄၀၇။ ဥယတိ ပဋိဝိဇ္ဇန-
 ဝသေန နိဗ္ဗာနံ ဂစ္ဆတိတိ ဥယော။ အံဠာ။၂။
 ၃၉။ (-ဒီဠာ။၂။၂၈၄။ မဠာ။၁။၃၃၄။ မဠာ။
 ၃။၂၀၄။ အံဠာ။၂။၁၈၁။ အံဠာ။၃။၁၀၂။

ဝိသုဒ္ဓိဠာ။၂၇၉။) (၂) ဥယန္တိ တေန
 စတုသစ္စဓမ္မံ ယာထာဝတော ပဋိဝိဇ္ဇန္တိတိ
 ဥယော။ ဒီဠာ။၂။၁၈၄။ ဝိဇ္ဇာတိ တယော
 ဝေဒါ ဝဒန္တိ “တယ ဣဓလောကတ္ထံ ပရ-
 လောကတ္ထံ ဥယန္တိ”တိ ကတွာ။ သံဠာ။
 ၂၇၈။

ဥယတေ (ကမ္မ၊ကြံ) [ဥ+ယ+တေ] သိအပ်
 ၏။ ဥယတိ-ကြည့်။

ဥယတ္တ (ပု) [ဥယ+အတ္တ] (၁) သိအပ်သော
 အနက်။ (၂) အရဟတ္တ မဂ်ဟူသောအကျိုး။
 (တိ) (၃) အသင့် - အလျော် - ဟူသော
 အနက်ရှိသော၊ အသင့် - အလျော် - ဟူသော
 အနက်ကို ဟောသော။ (၁) အတ္ထော ပန
 အနေကပ္ပကာရော ပါဌတ္ထော သဘာဝတ္ထော
 ဥယတ္ထော...ယော ဥယမာနော ဟိတာယ
 သံဝတ္တတိ၊ သော ဉာတုံ အရဟတိတိ ဉာ-
 ယတ္ထော “အတ္တဝါဒိ ဓမ္မဝါဒိ”တိ အာဒိသု
 ဝိယ။ မဟာနိဠာ။၅။ (၂) ဣဓေကစ္စော ပရိ-
 ပုစ္ဆိတာ ဟောတိ အတ္တတ္ထေ စ ဥယတ္ထေ စ။
 မဟာနိ။၁၈၀။ (၃) သမ္မာသဒ္ဓေါ ဥယတ္ထော-
 တိ အာဟ “ဟေတုနာ”တိ အာဒိ။ သံဠာ။
 သစ်။၂။၃၀၄။

ဥယဓမ္မ (ပု) [ဥယ + ဓမ္မ] အရိယမဂ်ဟူသော
 တရား၊ အရိယမဂ်တရား။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥယဓမ္မပဋိပတ္တိ (ထိ) [ဥယဓမ္မ + ပဋိပတ္တိ]
 အရိယမဂ်သို့ရောက်ကြောင်းအကျင့်။ ယော-
 ဂေတိ ဥယဓမ္မပဋိပတ္တိယန္တိ အတ္ထော။ မဠာ။
 ၃။၄၇။

ဥယန္တ (တိ) [နိ+ဣ+အ + အန္တ] သိသော၊
 သူ။ သန္နိဋ္ဌာနန္တိ “နံ ဣတ္ထိံ လဘိဿာမိ နု
 ခေါ၊ န နုခေါ လဘိဿာမိ”တိ နိစ္ဆယံ အ-
 ဝိနန္တော န ဥယန္တော။ သံဠာ။၁။၁၇၉။

ဥယန္တိ (ကမ္မ၊ကြံ) [ဥ+ယ+အန္တေ] သိအပ်
 ကုန်၏။ ဥယတိ-ကြည့်။

ဥယန္တိ (ကြိ) [နိ+လု+အ+အန္တိ] သိကုန်၏။
ဥယတိ-ကြည့်။

ဥယန္တေ (ကမ္မကြိ) [ဥ+ယ+အန္တေ] သိအပ်
ကုန်၏။ ဥယတိ-ကြည့်။

ဥယပ္ပဋိပတ္တိ (ထိ) [ဥယာ + ပဋိပတ္တိ] သင့်
လျော်-မှန်ကန် - သောအကျင့်။ သော
သုဝိသုဒ္ဓကာယဝစီမနောကမ္မန္တော ဝိသုဒ္ဓါ-
ဇီဝေါ ဥယပ္ပဋိပတ္တိယံ ဌိတော။ စရိယာဌ။
၂၇၅။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၇၉။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၄။
ဒီ၊ ၁။ ၇၆။ သီ၊ ၁။ ၁၆။ ၂။ ၂၆။ မ၊ ၁။ ၃။
၇၁။ ၂၇၆။ ဝိသုဒ္ဓါ၊ ၁။ ၂၇၈။)

ဥယပ္ပဋိပန္န (တိ) [ဥယ+ပဋိပန္န] (၁) တရား
အား လျော်သော အကျင့်ကို ကျင့်သော၊
မဂ်အကျင့်ကို ကျင့်သောသူ။ (၂) နိဗ္ဗာန်
အကျိုးငှါ ကျင့်သော၊ နိဗ္ဗာန်အလို့ငှါ ကျင့်
သောသူ။ (၁) ယော ခေါ် စုန္ဒ ဝေရူပံ
သာဝကံ ဝေ ဝဒေယျ “အဒ္ဓါယသ္မာ ဥယ-
ပ္ပဋိပန္နော ဥယမာရာဓေယတိ”တိ။ ဒီ၊ ၃။
၉၉။ ဥယပ္ပဋိပန္နောတိ ကာရဏပ္ပဋိပန္နော။
ဒီ၊ ၁။ ၉၃။ ဥယတိ မုတ္တိဓမ္မော ဧတေနာတိ
ဥယော၊ တေန သတ္တာရာ ဝုတ္တော ဓမ္မာနု-
ဓမ္မော၊ တံ ပဋိပန္နောတိ ဥယပ္ပဋိပန္နော၊
သော ပန ယသ္မာ တဿ မုတ္တိဓမ္မဿ အဓိ-
ဂမေ ကာရဏသမ္ပတော၊ တသ္မာ ဝုတ္တံ
“ကာရဏပ္ပဋိပန္နော”တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၉၃။ (၁၊ ၂)
သုပ္ပဋိပန္နံ သံသံ ပစ္စက္ခာမိ။ ဥဗ္ဗပ္ပဋိပန္နံ ဥယ-
ပ္ပဋိပန္နံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၁၆။ ဥယပ္ပဋိပန္နော ဘဂ-
ဝတော သာဝကသံသော။...ယသ္မာ ပန သာ
သမ္မာပဋိပဒါ ဥဇ္ဇ အဝင်္ကာ အကုဋိလာ
အဇိမ္မာ၊ အရိယော စ ဥယောတိပိ ဝုစ္စတိ၊
အနုစ္စဝိကတ္တာ စ သာမိစိတိပိ သင်္ခ ဂတာ၊
တသ္မာ တမ္ပဋိပန္နော အရိယသံသော ဥဗ္ဗပ္ပဋိ-
ပန္နောဥယပ္ပဋိပန္နော သာမိစိပဋိပန္နောတိပိ
ဝုတ္တော။... ဥယော ဝုစ္စတိ နိဗ္ဗာန်။ တ-
ဒတ္တာယ ပဋိပန္နတ္တာ ဥယပ္ပဋိပန္နော။ ဝိသုဒ္ဓါ၊

၁။ ၂၁၁-၂။ ဥယော ဝုစ္စတိ နိဗ္ဗာန် အရိယ-
မဂ္ဂါဒိတိ ဥယတိ ပဋိဝိဇ္ဇိယတိ သမ္ဘိကရိယ-
တိတိ ကတွာ၊ တဒတ္တာယ ပဋိပန္နတ္တာ ဥ-
ယပ္ပဋိပန္နံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇၇။ (-ဒီ၊ ၂။ ၈၀။ ဒီ၊
၃။ ၄၁၉။ မ၊ ၁။ ၄၅။ သံ၊ ၁။ ၂၂၂၊ ၂၉၉။ သံ၊
၂။ ၄၆၅၊ ၄၇၁၊ ၄၉၂။ သံ၊ ၃။ ၂၉၈။ အံ၊ ၁။
၂၀၉၊ ၂၂၃၊ ၃၆၇။ အံ၊ ၂။ ၁၈၇။ အံ၊ ၃။ ၂၀၆၊
၄၀၅၊ ၅၃၁။ နေတ္ထိ၊ ၄၈။)

ဥယပ္ပဋိဝေဓ (ပု) [ဥယ+ပဋိဝေဓ] (၁) မဂ်ကို
ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း။ (၂) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို ထိုး
ထွင်း၍ သိခြင်း။ (၁၊ ၂) သမန္တဘဒ္ဒကောဟိ
ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ၊ တတော တတော ဥယပ္ပဋိ-
ဝေဓာယ သံဝတ္တတိယေဝ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၅။
ဝိသုဒ္ဓါ၊ ၂။ ၁၅၅။ ဥယပ္ပဋိဝေဓာယ သံဝတ္တတိ-
တိ ဥယောတိ မဂ္ဂေါ၊ သော ယေဝ ဝါ ပဋိစ္စ-
သမုပ္ပါဒေါ “အရိယော စဿ ဥယော ပညာ-
ယ သုဒ္ဓိဋ္ဌော ဟောတိ”တိ ဝစနတော။ မူလဋီ၊
၂။ ၇၅။ ဝိသုဒ္ဓါ၊ ၁။ ၂။ ၂၄၄။

ဥယမာနံ (တိ) [ဥ+ယ+မာန] သိအပ်သော။
ယောနေန ဥယမာနော အရဟတ္တတ္ထော၊
တံ ဖလံ။ ဝိသုဒ္ဓါ၊ ၁။ ၂၇၅။ (-မဟာနိ၊ ၄။ ၅။
ဝဇီရ၊ ၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၃။ အနုဋီ၊ ၂။ ၅။ ဝိသု-
ဒ္ဓါ၊ ၁။ ၂။ ၃၄၇။)

ဥယမာနံ (န) [ဥ+ဏယ+မာန] သိစေခြင်း။
အပ္ပိစ္ဆော သော ဘိက္ခု ကုလပုတ္တော သန္တေ-
ယေဝ အတ္တနိ ကုသလဓမ္မေ န ဣစ္ဆတိ ပရေဟိ
ဥယမာနေ။ အံ၊ ၃။ ၅၄။

ဥယရေ (ကမ္မကြိ) [ဥ+ယ+အန္တေ] ထင်ရှား
ကုန်၏။ ဥယတိ-ကြည့်။

ဥယလဒ္ဒ (တိ) [ဥယ+လဒ္ဒ] အသင့်အားဖြင့်
ရအပ်သော။ တသ္မာ ဥယလဒ္ဓေပိ ပစ္စယေ
ဘုဉ္ဇမာနေ အာဇီဝကသမယဿ ဝိလောမ-
ဂါဟိတာယ ပစ္စယေသု ကဏုကေ ပက္ခိပိတ္တာ
ခါဒန္တိ နာမာတိ ဝဒတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၂၄။ (-သံ၊

ဦးသစ်၂။၄၂။ သံဠိ၂။၂၇၀။ အံဠိ၂။ ၁၂၂။)

ဥယျာဓိ (တိ) [ဥယျာ+ဓိ] ယုတ္တိတန်- မှန်ကန်-သော-အယု-ဓိ-ဟု ပြောဆို သော။ သူ။ ပဏ္ဍိတဝါဒါထိရဝါဒါဥယျာဓိ... သကယ လဒ္ဓိယာ။ မဟာနိ။ ၁၂၅၊ ၂၁၈- ၉၊ ၂၄၁-၇။ ဥယျာဓိတိ “ယုတ္တိဝါဒ ဝါဒ- မာ”တိ ကထေန္တာ။ မဟာနိ။ ၂၄၆။

ဥယျာဓိ (တိ) [ဥယျာ+ဓိ+ဏိ] ဥယျာဓိကို ဆိုလေ့ရှိသော။ သူ။ အညေတိ ဣတော ဗာဟိ- ရကာ ဥယျာဓိနော အက္ခရစိန္တာ ၈။ သံ၊ ဠိ။ ၂၈၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဠိ။ ၂။ ၂၆၇။)

ဥယျာဓိ (တိ) [ဥယျာ+ဓိ+ဏိ] အသင့် အားဖြင့် ဝေဘန်ခြင်း။ န ပဉ္စနယဝိဘတ္တာ- ဟာရာနံ ဝိဘတ္တာရေန ပဝတ္တာ ဥယျာဓိတိ တထာ အသက်ရာကာရေန ဘဝတိ တသ္မိ အသက်ကာတိ ဥတဗ္ဗာတိ အဓိပ္ပါယော။ နေတ္ထိဝိ။ ၂၂။

ဥယျာဓိ (န) [ဥယျာ+ဓိ+ဂန္ထ+ ဝစန] ဥယျာဓိ၊ သဒ္ဓါကျမ်းတို့၌ ဆိုအပ် သော စကား။ အဝိဇ္ဇမာနဿ စ “သုည”န္တိ ဝစနံ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တေန လောကဝစနေန စ ဘဂဝတော ဝစနေန စ ဥယျာဓိဂန္ထဝစနေန စ ဝိရဇ္ဈတိ။ ပဋိသံဠိ။ ၂။ ၂၄၂။

ဥယျာဓိ (တိ) [ဥယျာ+ဓိ+ဂန္ထ] အသင့် အားဖြင့်-ရောက်သော-ဖြစ်သော။ သဗ္ဗ- သင်္ခတဝိသယုတ္တေ ဟိ နိဗ္ဗာနေ သင်္ခါရဝုပသမ- ပရိယာယော ဥယျာဓိတောယေဝါတိ။ သာ- ရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၂။ ဒီ၊ ဠိ။ ၂။ ၅၉။ (-မ၊ ဠိ။ ၃။ ၉၈။ သံ၊ ဠိ။ ၂။ ၁၃၀။ အံ၊ ဠိ။ ၃။ ၁၈၀။ မူလဠိ။ ၁။ ၅၃။ အနုဠိ။ ၁။ ၅၈၊ ၁၀၈၊ ၁၁၁။ အနုဠိ။ ၃။ ၂၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဠိ။ ၁။ ၁၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဠိ။ ၂။ ၇၅။)

ဥယျာဓိ (ပု) [ဥယျာ+ဓိ] သင့်လျော်- မှန်ကန်-သော အသက်မွေးမှု။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဥယျာဓိပုဝတ္ထိရသ (တိ) [ဥယျာဓိ + ပုဝတ္ထိ+ရသ] သင့်လျော်-မှန်ကန်-သော အသက်မွေးမှုကို ဖြစ်စေခြင်းကိုစွဲ ရှိသော။ သော ဝေါဒါနလက္ခဏော၊ ဥယျာဓိပု- ဝတ္ထိရသော။ အဘိ၊ ဠိ။ ၂။ ၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၄၁။ ဥယျာဓိဿ အဗုဒ္ဓပဋိကုဋ္ဌာယ သမ္မာဓိဝိကာယ ပဝတ္ထိဟေတုတာယ ဥယျာ- ဓိပုဝတ္ထိရသော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဠိ။ ၂။ ၂၁၆။

ဥယျာဓိ (တိ) [ဥယျာ+ဓိ+ဂန္ထ] အသင့်- လမ်းမှန် - အားဖြင့် ရအပ်သော။ ယသ္မာ ပန တေ ပစ္စယာ ဥယျာဓိတာ ဝေ ဘိက္ခုနာ ပရိဘုဉ်တဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဠိ။ ၁။ ၇၁။

ဥယျာဓိ (တိ) [ဥယျာ+ဓိ+ဂန္ထ] အသင့်- လမ်းမှန် - သို့ အစဉ်လိုက်သော။ ဂိဟိဘာဝေ သတိ ဂဟဋ္ဌဘာဝေ ဌိတဿ ပုရိသဿ ဥယျာဓိတတ္တာ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကဿ သမ္မာယု- ကဿ စ သုခဿ အာဝဟနတော သုခါဝဟံ။ စရိယာ၊ ဠိ။ ၁။ ၉၅။

ဥယျာဓိ (တိ) [ဥယျာ+ဓိ+ဂန္ထ] အရိယ- မဂ်မှလွဲချော်သော။ သူ။ အထ ဝါ “ဥယျာ- ပရဒ္ဓါ” တိပိ ပါဠော။ ဥယျာဓိ မဂ္ဂေန ဝိရဒ္ဓါတိ အတ္ထော။ မဟာနိ။ ၃။ ၃၁၉။

ဥယျာဓိ (ကမ္မကြိ) [ဥ+ယ+ဓိ] ‘ဧ’ကို ‘မိ’ ပြု။ ထင်ရှား၏။ ဥယျာဓိ-ကြည့်။

ဥယျာဓိဘာဝ (ပု) [ဥယျာ+ဓိ+ဘာဝ] အသင့်-လမ်းမှန်-အားဖြင့်-အားထုတ်- ပြုလုပ်-အပ်သည်၏အဖြစ်။ ဝိဝဋ္ဌသန္နိသိတံ ကတ္တာ ပဝတ္ထိယမာနံ ဝိရိယံ သရိရံ ခေ- ဒန္တိဗ္ဗိ သမ္မာဝါယာမော နာမ ဟောတိ ဥယျာဓိဘာဝတော။ မ၊ ဠိ။ ၃။ ၂၁၆။

ဥယျာဓိ (ပု) [ဥယျာ+ဓိ] သင့်လျော်- မှန်ကန်-သောအားထုတ်မှု။ ဥပါယသမ္ပဒါ- ယာတိ သမ္ပန္နဥပါယဿ၊ ဥယျာဓိဿာတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဠိ။ ၂။ ၁၀။

ဤဃာရမ္ဘဒဿန (န) [ဤဃာရမ္ဘ + ဒဿန]
သင့်လျော် - မှန်ကန် - သောအားထုတ်မှုကို
မြင်ခြင်း။ “သပ္ပညာ အတန္တိတာ”တိ ဣမိ-
နာ ယထာဂုတ္တဿ ဂုဏဝိသေသဿ အဗျ-
ဘိစာရိဟေတု ဒဿေတိ ဤဃာရမ္ဘဒဿန-
တော။ ထေရ်ဌာဝ။၁၇။

ဉာဏ်ရူပ (တိ) [ဉာဏ် + အာရုံ] အသင့် -
 အလျော် - အားဖြင့် တက်ရောက်သော။
 သော စ အာရုံမျှ ဉာဏ်ရူပော။ ဒီ၊ ဇီ၊ ၂။
 ၈၉။

ဉာဏေယျ (ကမ္မကြံ)[ဉာ+ယ+ထေ။ ‘ထေ’ကို
‘ယေ’ပြု။] သိအပ်ရ၏။ ဉာယတိ-ကြည့်။

ဉာဏောပေတ (တိ) [ဉာဏ + ဥပေတ] သင့်
လျော် - မှန်ကန် - သော အားထုတ်မှုနှင့်
ပြည့်စုံသော။ “ဘမရဿေဝ ဣရိယတော” တိ
တေနေဝဿ ဘောဂသံဟရဏံ ဓမ္မိကံ ဉာ-
ဏောပေတန္တိ ဒဿေန္တော “အတ္တာနုဗ္ဗိ” တိ
အာဒိမာဟ။ ဒိ၊ ဋီ၊ ဥ၊ ဘ၊ ဂ၊ ဂု။

၉။ (တိ) [ဉာ+ရူ] သိတတ်သောသူ။ ဇာနတ်တိတိ ၉။၊ တိတ္ထံ ၉။တိ တိတ္ထည။၊ နေတ္တိဝိ။၁၃၂။

ဥယျံ (တိ) [ဉာ + ဣ။ ဉာတဗ္ဗံ ဥယျံ။
ကစ္စည်း။ ၅၄၄။ ဉာ အဝဗောဓနေ၊ အညာ-
ယိတ္ထ ဉာယတိ ဉာယိဿတိတိ ဥယျံ။ ရူ။
၅၅၆။ ဉာတဗ္ဗံ ဥယျံ၊ သင်္ခါရဝိကာရလက္ခ-
ဏနိဗ္ဗာနပညတ္တိဓမ္မာ။ ဤဒိသေသု ဌာနေသု
ဥယျသဒ္ဓေါ ကေန္တေန နပုံသကော၊ ဝါစ-
လိင်္ဂတ္ထေ သဗ္ဗလိင်္ဂိကော၊ ယထာ? ဥယျော
ဇယော။ ဥယျော ဝေဒနာ။ ဥယျံ စိတ္တံ။
နီတိ၊ ဓာ။ ၂၄၉။ ဉာဏ+ဧယျံ] သိအပ် -
သိသင့် - သိထိုက် - သော။ တဿေတ သာ-
သနဝရံ၊ ဝိဒ္ဓဟိ ဥယျံ နရဝရဿ။ နေတ္ထိ။
၁။ ဥယျန္တိ ကမ္မဝါစကကိရိယာနိဒ္ဒေသော။
....ဉာတဗ္ဗံ ဉာဏမရဟတိတိ ဝါ ဥယျံ။

နေတ္တိဌ။ ၆၇။ ဉာတဗ္ဗန္တိ ဂေယျံ။...ဉာဏ်
အရဟတီတိ ဝါ ဂေယျံ၊ ဝိဒ္ဓန္တံ ဉာဏ် ဇာနန္တံ
အာရမ္မဏဘာဝေန အရဟတီတိ အတ္ထော။
ဣမသ္မိံ နယေ တဒ္ဓိတပဒံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ နေတ္တိဝိ။ ၆၈။
(- နေတ္တိ။ ၄၁၀။ ဝိဌာ။ ၁၆-၇၊ ၂၇၊ ၆၄။ ဒီ
ဌာ၊ ၃။ ၁။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၂။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၃၇။
အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၃၇။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၄။ ၁။ ပဋိ-
သံ၊ ၄။ ၁။ ၅။ ၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁။
၂၄-၅-၇။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂။ ၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁။ ၆။
နေတ္တိဌ။ ၂၇၊ ၇၇။ ဝဇီရံ၊ ၃၂၊ ၃၃၊ ၄၁၊ ၄၁၊
၅၇။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၊ ၁။ ၇။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၆။
၆၆။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၆။ ၄။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၃။ ၂။
သီ၊ ၄။ ၁။ ၆။ ၄။ ၃။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၆။ ၄။ ၃။
ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၆။ ၄။ ၃။ မ၊ ၄။ ၁။ ၆။ ၄။ ၃။
၃၄။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၄။ ၅။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၅။ ၂။
၃၇၊ ၄၇။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၂။ ၂။ ၆။ မူလ-
၄။ ၁။ ၂။ မူလ၊ ၄။ ၁။ ၁။ ၆။ ၇။ မူလ၊ ၄။ ၁။
၂။ ၄။ ၆။ အနု၊ ၄။ ၁။ ၄။ ၆။ အနု၊ ၄။ ၁။ ၂။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၆။ ၂။ ၃။ ၃။ ၄။ ၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။
၄။ ၆။ ၇။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁။ ၆။ နေတ္တိဝိ၊ ၁။ ၆။
၃၂၊ ၃။)

ဧယျ (တိ) [ဧယျ + က] သိအပ် - သိသင့် -
သိထိုက် - သောတရားရှိသော (သုတ်)။ ဉာဏ်
ဧယျ ဉာဏဉ္စ ဧယျဉ္စ။ နေတ္တိ။ ၁၃၉။
ပေဋကော။ ၁၈၃။ ဉာတဗ္ဗာတိ ဧယျာ၊
ဧယျာ အဿ ဝိသေသသုတ္တဿ အတ္တိတိ
ဧယျံ။ နေတ္တိဝိ။ ၃၁၇။ (-နေတ္တိ။ ၁၄၃-၅၊
၁၆၅။ နေတ္တိဋ္ဌ။ ၂၇၄။ နေတ္တိဝိ။ ၃၂၂-၃။)

ဥေယျအာနိမုခ (တိ) [ဥေယျ+အာနိမုခ] သိ
အပ်-သိသင့်-သိထိုက်-သော တရားသို့
ရှေးရှုဖြစ်သော။ သဘာဝဓမ္မာနံ လက္ခဏသံ-
လက္ခဏတော ဥေယျအာနိမုခါ ပညာ အာနိ-
ညာပညာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၇။

ဧည့်သည် (န) [ဧည့်သည် + ဇာတ်] သိအပ်-
သိသင့်-သိထိုက်-သော တရားအပေါင်း

ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသေန ဟိ အဝိသေသဂ္ဂဟဏေန စ
“ဇာန”န္တိ ဣမံနာ နိရဝသေသံ ဥယျဇာ-
တံ ပရိဂ္ဂဏာတိတိ တဗ္ဗိသယာယ ဇာနနကိရိ-
ယာယ သဗ္ဗညုကညာဏမေဝ ကရဏံ ဘဝိတုံ
ယုတ္တံ။ မာဠီ၊ ၂။၆၁။ သံ၊ဠီ၊ ၂။၃၀၆။ အံ၊ဠီ၊ ၃။
၃၅၄။ (-အနုဠီ၊ ၁။၁၇။)

ဥယျဇာနဌ (ပု) [ဥယျ+ဇာန+အတ္ထ] သိအပ်-သိသင့်-သိထိုက်-သော တရားကို
သိတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော - အနက်-
သဘော။ ဥယျဇာနဌန ဉာဏမေဝ
ပစ္စက္ခတော ဒဿနဌေန ဉာဏဒဿနံ။ သံ၊ဠီ၊
၂။၃၇၈။

ဥယျဋ္ဌာန(န) [ဥယျ+ဋ္ဌာန] သိအပ်-သိသင့်-
-သိထိုက်-သော - အရာ - ဌာန။ တတ္ထ
အဝိဇ္ဇာမူလကော ယေန အညာဏေန နိဝု-
တော ဥယျဋ္ဌာနံ နပ္ပဇာနာတိ ပဉ္စက္ခန္ဓာ
ဥပ္ပါဒဝယဓမ္မာတိ။ နေတ္ထိ၊ ၃၆။ ဥယျဋ္ဌာ-
နန္တိ ဥယျဉ္စတံ “ဣတိရူပံ၊ ဣတိရူပဿ သမု-
ယော”တိ အာဒိနာ ဉာဏဿ ပဝတ္တနဋ္ဌာနဉ္စာ-
တိ ဥယျဋ္ဌာနံ။ နေတ္ထိ၊ ၄။၁၀၅။ (-နေတ္ထိ
ဝိ၊ ၁၅၇။)

ဥယျတ္ထ (ပု) [ဥယျ+အတ္ထ] သိအပ်-သိ
သင့် - သိထိုက် - သော အနက်။ တတ္ထ
အတ္ထပ္ပကာသနတ္ထန္တိ ပါဌတ္ထော၊ သဘာ-
ဝတ္ထော၊ ဥယျတ္ထော၊ ပါဌာနုရူပတ္ထော။
သီ၊ဠီ၊ သစ်၊ ၁။၂၇။

ဥယျဓမ္မ (ပု) [ဥယျ+ဓမ္မ] သိအပ်-သိသင့်-
-သိထိုက်-သော တရား၊ ဥယျဓမ္မတရား။
(ယင်းတရားကား သင်္ခါရ၊ ဝိကာရ၊ လက္ခဏ၊
နိဗ္ဗာန်၊ ပညတ်အားဖြင့် ၅-ပါးအပြားရှိ၏။
စိတ်၊ စေတသိက်ဟူသော နာမ်တရား ၅၃-ပါး
နှင့် နိပ္ပန္နရုပ် ၁၈-ခုသည် ‘သင်္ခါရ’ မည်၏။
ဝိညတ်ရုပ် ၂-ခု၊ လဟုတာ၊ မုဒုတာ၊ ကမ္မည-
တာဟူသော ဝိကာရရုပ် ၅-ခုသည် ‘ဝိကာရ’
မည်၏။ ဥပစယ၊ သန္တတိ၊ ဇရတာ၊ အနိစ္စ-

တာဟူသော လက္ခဏရုပ် ၄-ခုသည် ‘လက္ခဏ’
မည်၏။ သန္တိပဒေါ ငြိမ်းအေးမှု ဓာတ်
တမျိုးသည် ‘နိဗ္ဗာန်’ မည်၏။ လူ၊ နတ်၊
ဗြဟ္မာ၊ ရေ၊ မြေ၊ တော၊ တောင်စသော ထိုထို
ဝေါဟာရသည် ‘ပညတ်’ မည်၏။ ဤ ၅-ပါး
သော တရားတို့ကို သိအပ် သိသင့် သိထိုက်
သော တရားများဖြစ်သောကြောင့် ‘ဥယျ-
ဓမ္မ=ဥယျဓမ္မတရား’ ဟု ခေါ်၏။ ဘုရား၊
ရှင်သည် ထိုတရားအားလုံးကို ကြွင်းရမထင်
ထဲလင်းစင် သိမြင်တော်မူ၏။ ထို့ကြောင့်ပင်
‘ဗုဒ္ဓ=သိစရာမှန်သမျှကို သိသူ’ဟု ထင်ရှား
ကျော်စောခြင်း ဖြစ်ပေ၏။ ပဋိသံ၊ ၄။၁။၅၄။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၀၃။) ကရုဏာ ဝိယ သတ္တေသု၊
ပညာ ယဿ မဟေသိနော။ ဥယျဓမ္မေသု
သဗ္ဗေသု၊ ပဝတ္တိတ္ထ ယထာရစိ။ အဘိ၊ ၄။၁။
၁။ ဉာတဗ္ဗာတိ ဥယျာ၊ သဘာဝဓာရဏာ-
ဒိနာ အတ္ထေန ဓမ္မာ။... ဥယျာ စ တေ
ဓမ္မာ စာတိ ဥယျဓမ္မာ။ မူလ၊ ၄။၁။၂။ (-
မ၊ ၄။၁။၃၁၄။ မ၊ ၄။၁။၉။ ဥဒါန၊ ၄။၂။၆။၁၃၃။
ဣတိဝုတ်၊ ၄။၃၁၊ ၁၂၉၊ ၃၃၁။ သုတ္တနိ၊ ၄။၂။
၈၃။ ဝိမာန၊ ၄။၇၃။ ထေရ၊ ၄။၁။၆၅။ ထေရ၊
၄။၂။၅၃၆။ နေတ္ထိ၊ ၄။၄၂၊ ၉၉။ ဇာ၊ ၄။၁။
၃၅၅။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁၀။ ကင်္ခါ၊ ၄။၁။၁၂၀။
ဒီ၊ ၄။၁။၁၀။ သီ၊ ၄။၁။၁၁၇၊ ၄၇၆။ ဒီ၊ ၄။
၂။၂၂၃၊ ၂၇၈၊ ၃၂၉။ ဒီ၊ ၄။၁။၉၃။ မ၊ ၄။၁။
၂၆၉၊ ၃၈၆။ မ၊ ၄။၂။၆။၂၀၈။ မ၊ ၄။၁။၇၊ ၄၉။
သံ၊ ၄။၁။၉၊ ၅၁။ သံ၊ ၄။၂။၆။၇၇၊ ၄၃၅။ အံ၊ ၄။
၁။၁၂၊ ၄၆၊ ၅၂၊ ၂၅၆။ အံ၊ ၄။၂။၁၃၇။ အနု၊ ၄။
၃။၁၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။၁။၇၊ ၂၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။
၇၆။ နေတ္ထိ၊ ၄။၆၁။ နေတ္ထိဝိ၊ ၁၃၀၊ ၃၃၁။)

ဥယျာဓိယန္တိက (တိ) [ဥယျ+ပရိယန္တ+
ဣက] သိအပ်-သိသင့်-သိထိုက်-သော
တရားလျှင် - အဆုံး - အပိုင်းအခြား -
ရှိသော။ ဉာဏပရိယန္တိကံ ဥယျာ၊ ဥယျ-
ပရိယန္တိကံ ဉာဏံ။ ဒီ၊ ၄။၁။၈၁။ အံ၊ ၄။၁။
၃၅၈။ အဘိ၊ ၄။၂။၄၁၂။ (-ဒီ၊ ၄။၁။၄။

သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၉။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၄။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၇။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၃။)

ဥပသုဒ္ဓါယနိကဉာဏ (တိ) [ဥပသုဒ္ဓါယနိက
+ ဉာဏ] သိအပ် - သိသင့် - သိထိုက် - သော
တရားလျှင် - အဆုံး - အပိုင်းအခြား - ရှိသော
ဉာဏ်ရှိသော၊ သူ။ ဥပသုဒ္ဓါယနိကဉာဏ-
တာယ ပရိပုဏ္ဏပညာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ဝစနံ
ယေ ပုဂ္ဂလာ သဒ္ဓဟန္တိ “ဝေမေတ”န္တိ
ဩကပ္ပန္တိ၊ တေ ဝေ ကရေန္တိ ပဋိပဇ္ဇန္တိ။
ထေရီ၊ဋ္ဌ။၃၀၀။

ဥပသုပတ္တိပထ (ပု) [ဥပသု + ပတ္တိ + ပထ]
သိအပ် - သိသင့် - သိထိုက် - သော တရား
ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ သဗ္ဗန္တိ သဗ္ဗံ ပညတ္တိ-
ပထံ သဗ္ဗံ ဥပသုပတ္တိပထံ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၃၂။

ဥပသုပ္ပကာသန (တိ) [ဥပသု + ပကာသန]
သိအပ် - သိသင့် - သိထိုက် - သော တရားကို
ထင်ရှားပြတတ်သော။ ကိဉ္စိ ပန ဉာဏံ အပ္ပဋိ-
ဘာနဘူတံ နတ္ထိ ဥပသုပ္ပကာသနတော။
မူလဋ္ဌိ၊၂။၁၉၆။

ဥပသုပ္ပဘေဒ (ပု) [ဥပသု + ပဘေဒ] သိအပ်
- သိသင့် - သိထိုက် - သော တရားတို့၏ -
အကွဲအပြား - အထူးအပြား။ တတ္ထ ဉာဏပ္ပ-
ဘေဒေါ ဓမ္မဓာတုကေဒေသော၊ ဥပသုပ္ပ-
ဘေဒေါ အဋ္ဌာရသာပီတိ ဉာဏဥပသုပ-
ယဝမတ္တာ ဓာတုယော ဟောန္တိ။ မူလဋ္ဌိ၊၂။
၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၇၇။

ဥပသုဝိသေသ (ပု) [ဥပသု + ဝိသေသ]
သိအပ် - သိသင့် - သိထိုက် - သော တရား
အထူး။ အထ ဝါ ကဿစိပိ ဥပသုဓမ္မဿ
အနဝဗ္ဗဿ အဘာဝေန ဥပသုဝိသေသဿ
ကမ္မဘာဝေန အဂ္ဂဟဏတော။ သာရတ္ထ၊
၁။၁၀။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၂၀။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၀။
သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၉။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၂။ (-ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၇၉။
သံ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၁၇၊၄၅၄။ အနု၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၉၆။)

ဥပသုဝိသေသပရိဂ္ဂဟိကဘာဝ (ပု) [ဥပသု-
ဝိသေသ + ပရိဂ္ဂဟိက + ဘာဝ] သိအပ် -
သိသင့် - သိထိုက် - သော တရားထူးကို
သိမ်းပိုက်တတ်သူ၏ အဖြစ်။ ဒဿနေ အန္တိ-
ရာယာဘာဝဝစနေန ဥပသုဝိသေသပရိဂ္ဂ-
ဟိကဘာဝေန စ အနာဝရဏဒဿာဝိတံ ပဋိ-
ဇာနာတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၅၈။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၅၃။

ဥပသုသဘာဝတ္တ (န) [ဥပသု + သဘာဝ + တ္တ]
သိအပ် - သိသင့် - သိထိုက် - သော သဘော
ရှိသည်၏ အဖြစ်။ သိယာ ခန္ဓပဉ္စကံ ဥပသု-
သဘာဝတ္တာ ယထာ တံ သဋ္ဌော။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၉၃။

ဥပသုသာဂရ (ပု) [ဥပသု + သာဂရ] ဥပသု-
ခံတရားဟူသော သမုဒ္ဓရာ၊ သမုဒ္ဓရာနှင့် တူ
သော ဥပသုခံတရား။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပသုသာဂရပါရဂူ (တိ) [ဥပသုသာဂရ +
ပါရ + ဂမု + ရှု] ဥပသုခံတရားဟူသော
သမုဒ္ဓရာတဖက်ကမ်းသို့ ရောက်သော၊ သူ။
မဟာကာရဏိကံ နာထံ၊ ဥပသုသာဂရပါ-
ရဂုံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။
၁။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ။၁။၁။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁။
ဥပသုမေဝ သာဂရေတိ ဥပသုသာဂရေ
....ဥပသုသာဂရဿ ပါရံ ပရိယန္တံ ဂတေတိ
ဥပသုသာဂရပါရဂူ။ တံ ဥပသုသာဂရ-
ပါရဂုံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌိ၊၄။

ဥပသုပဓာဓ (ပု) [ဥပသု + အပဓာဓ] သိ
အပ် - သိသင့် - သိထိုက် - သော တရားကို
ထိုးထွင်း၍သိခြင်း။ တံ ပန ဥပသုပဓာ-
ဓာယ ဝစနတော အပ္ပမတ္တကာရဏံ။ မ၊ဋ္ဌိ၊
၁။၂၅၄။

ဥပသုပရဏ (တိ) [ဥပသု + အပရဏ] သိ
အပ် - သိသင့် - သိထိုက် - သော တရားကို -
ပိတ်ပင် - ဖုံးကွယ် - တတ်သော။ သဗ္ဗဝိဒ္ဓတိ
သဗ္ဗံ စတုဘူမကဓမ္မံ အဝေဒိ' အညာသိ'
သဗ္ဗသော ဥပသုပရဏဿ ပဟိနတ္တာ။

သံရတ္ထ၊ ၃။ ၁၆၄။ (-ဒိ၊ ၂။ ၄။ ဒိ၊ ၂။ ၉၄။
မ၊ ၂။ ၁၄၁။ သံ၊ ၁။ ၁၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၆။)

ဥယျာဓကပ္ပဟာန (န) [ဥယျာဓက+
ပဟာန] (၁) သိအပ်-သိသင့်-သိထိုက်-
သော တရားကိုပိတ်ပင်တတ်သော ကိလေသာ
ကို ပယ်ခြင်း။ (တိ) (၂) သိအပ်-သိသင့်-
သိထိုက်-သော တရားကို ပိတ်ပင်တတ်သော
ကိလေသာကို ပယ်တတ်သော။ (၁) အဘိ-
နိဟာရသမ္ပတ္တိယာ သဝါသနပ္ပဟာနမေဝ ဟိ
ကိလေသာနံ ဥယျာဓကပ္ပဟာနန္တိ။ ဒိ၊ ၂။
၁။ ၄။ သိ၊ ၂။ ၁၆၁။ ၉။ မ၊ ၂။ ၁။ ၄။ အံ၊ ၂။ ၁။
၇။ (-ဒိ၊ ၂။ ၁။ ၅။ မ၊ ၂။ ၁။ ၇။ သံ၊ ၂။ ၁။
၄။ သံ၊ ၂။ ၄၇၄။ အနု၊ ၂။ ၁။) (၂) ပညာဝ
ဥယျာဓကပ္ပဟာနတော ပကာရေဟိ မေဗ္ဗ-
သဘာဝဇောတနဋ္ဌေန ပဇ္ဇောတောတိ ပညာ-
ပဇ္ဇောတော။ ဒိ၊ ၂။ ၁။ ၂။ မ၊ ၂။ ၁။ ၂။ သံ၊ ၂။ ၁။
၃။ အံ၊ ၂။ ၁။ ၆။ (-သိ၊ ၂။ ၁။ ၆။)

၃။ ဋီ-အက္ခရာ၊ ၄၁-လုံးသောအက္ခရာတို့တွင်-
ဗျည်း-လျှာထိပ်၌ ဖြစ်သော(မုဒ္ဒဇ)-၄ ဝဂ်
ပဌမ-အက္ခရာ။ [ယင်း ဋီ-အက္ခရာသည် (၁)
'ပစ္စည်း'၊ (၂) 'အာဂုံ'၊ (၃) ကာရိယီ
တမျိုးမှ ပြောင်းလဲလာသော 'ကာရိယ'၊
ဟု ၃-မျိုးရှိသည်။ (၁) အဋ္ဌ ဂမနေ၊ ဋော။
ဓာန်၊ ၂။ ၄၇၇။ အဋ္ဌ ဂမနေ၊ ဋော။ ကော
လေခါ စတုရာသီတိဗိန္နသဟိတာ အဋ္ဌဋ္ဌံ။
သုစိ။ နိက္ကေသတ္တာ ခံ တုစ္ဆံ သိသံ လာတိတိ
ခလ္လာဋ္ဌော၊ ဋော။ ဓာန်၊ ၂။ ၂၁။ သုစိ။ စ
သည်။ (၂) ဝနုတိ—မိလိန္ဒ၊ ၉။ ဝိ၊ ၂။ ၁။ ၁၀။
ဝိ၊ ၂။ ၁။ ၁၂။ ဝတုဝဋ္ဌ၊ ဒိသဒိနမန္တေ ယထာ
—ဝတ္တတိ၊ ဝနုတိ။ ရှု၊ ၄၀။ စသည်။ (၃) ကာ-
ရိယီ တမျိုးမှ ပြောင်းလဲလာသော 'ကာရိယ'
ဋီ-သည် (က) ပုဒ်မှပြောင်းလဲလာသော ဋီ၊
(ခ) ဓာတ်မှ ပြောင်းလဲလာသော ဋီ၊ (ဂ)
ပစ္စည်းမှ ပြောင်းလဲလာသော ဋီ၊ (ဃ) ဓာတ်၊
ပစ္စည်းမှ ပြောင်းလဲလာသော ဋီ-ဟု ၄-မျိုးရှိ

သည်။ (က) ပဋ္ဌဂ္ဂိ—ဝိ၊ ၄။ ၂၇၉။ ကစ္စည်း။
၄၈။ ရှု၊ ၄၃။ နိတိ၊ သုတ္တံ၊ ၁၃၇။ စသည်။ (ခ)
ဝဇ ဂတိယံ၊ ဥမော၊ ဇဿ ဋော။ ဓာန်၊ ၂။
၁၉၀။ သုစိ။ စသည်။ (ဂ) ဒုက္ကဋ္ဌံ—ဝိ၊ ၅။
၂၆၂။ ဋော တဿ၊ ယထာ? ဒုက္ကဋ္ဌံ။ ကစ္စည်း။
၂၀။ ရှု၊ ၄၂။ နိတိ၊ သုတ္တံ၊ ၇၄။ မကိ စလနေ
ဝါ၊ အတော၊ တဿ ဋော။ မကတိ စလတိတိ
မက္ကဋ္ဌော။ သုစိ။ အနုတေ—မောဂ်၊ ၁။ ၄၉။
စသည်။ (ဃ) နဋ္ဌဓာတုတော တပစ္စယ-
ဿ စုဋ္ဌာဒေသာ ဟောန္တိ အန္တေန သဟ။ နစုံ၊
နနံ။ ကစ္စည်း။ ၅၇၁။ (-ကစ္စည်း။ ၅၅၆။
ဗျာသ။ ၅၅၆။ ရှု၊ ၆၂၄။ နိတိ၊ သုတ္တံ၊ ၁၁၆၆။
ဓာန်၊ ၁၀၀။) စသည်။]

၃။ (ပ) [ဋုလ+ကိ] (၁) အသံ။ (န)(၂) မြေ။
(၃) ကာ၊ မြားကာ။ ဋော ရဝေ ဋုန္တ၊ ပုထဗျံ၊
ကုရကောဋ္ဌေ ပကိတ္တိတံ။ ကေ၊ ၄၁။ တတ္ထ
ဩဋ္ဌော မိဂေါတိအာဒိသုရဝေ ဟောတိ၊ တတ္ထ
ဟိ ဥဂ္ဂကော ဋော ရဝေါ တေဿာတိ ဩဋ္ဌော-
တိ အတ္ထော။ အပိ စ “ကိတ္တိဋ္ဌော အပ္ပဂ္ဂတော
ဟောတိ၊ ဟရိတာ ဋုမ္ပိ ရဟိတာ။ ဌပေ
သုဋ္ဌံပါကာရမ္ပိ၊ သရာဒိပရိတာဏက”န္တိ ဧတ္ထ
ဋု-ကာရော ရဝပထဝိကုရကောဋ္ဌေ ယထာက္ကမံ
ပဝတ္ထော။ တတ္ထ ဟိ ကိတ္တိဋ္ဌော ကိတ္တိသဒ္ဓေါ
အပ္ပဂ္ဂတော ဟောတိ။ ဟရိတာ တိဏဂစ္ဆာ-
ဒယော ဋုမ္ပိ ပထဝိယံ ရဟိတာ ဟောန္တိ။
ပါကာရမ္ပိ နဂရပါကာရမ္ပိ သရာဒိပရိတာဏကံ
ဥသုသတ္တိအာဒိရက္ခဏကံ သုဋ္ဌံ သုန္နရံ ဥသု-
ပရိတာဏကံ ဌပေယျာတိအတ္ထော။ ကေ၊ ၄၁။
သုစိ။ (ထောမဋ္ဌံ (၁) ပုက္ကသု။ (၂)
ခြေထောက်။ (၃) အသံ။ (န)(၄) အုန်းဆံ။
(၅) လေးညှိသံ-တို့ကိုဟော၏ ဟုဆိုသည်။)

ဋီကာရ (ပ) [ဋု+ကာရ] ဋု၊ ဋု-အက္ခရာ။ အ
ထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဋီကာရာဒေသ (ပ) [ဋီကာရ+အာဒေသ] ဋု-
အက္ခရာဟူသော အပြု၊ ဋု-အပြု။ တ-ကာရဿ

စေတ္တ ဋ္ဌ-ကာရာဒေသော။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။
၄၁၄။

ဋ္ဌကိ (ပု) [ဋ္ဌကိ=ဋ္ဌကိ+အ။ ဋ္ဌကိယတိ ဝိဒါရေ-
တိပါသာဏံ ဇေတနာတိဋ္ဌကော။ဓာတုတ္ထ။]
စို့၊ ကျောက်ထွင်း-ကျောက်ခွဲ-စူး။ ဋ္ဌကော
ပါသာဏဒါရဏော။ ဓာန်။ ၃၉၃။ အမရ။
၂၀-ဝဂ်၊ ၃၄-ဂါထာ။ ဒွယံ ပါသာဏဝိ-
ဒါရဏေ။ ဋ္ဌကိ ဗန္ဓုနေ။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ၊၃၉၃။
(ထောမဉ္ဇ (၁) အမျက်ထွက်ခြင်း။ (၂)
အဉ္စ၊ ငှက်ဥ။ (၃) သံလျက်။ (၄) စို့။ (၅)
၄-ပ။ (၆) သလုံးမြင်းခေါင်း။ (၇) သီးညို။
(၈) တူးရှင်း။ (၉) မာန်မူခြင်း။ (၁၀) ငွေဒင်္ဂါး
အနက်တို့ကိုဟော၏ ဟုဆိုသည်။)

ဋ္ဌကိယတိ (ကြိ) [ဋ္ဌကိ=ဋ္ဌကိ+ဏယ+တိ]
(၁) ဖောက်ထွင်း - ဖောက်ခွဲ- ၏။ (၂)
ပွဲ၏။ဋ္ဌကောတိ။ ဋ္ဌကိယတိ။ ဓာတုတ္ထ။

ဋ္ဌကိတ (တိ) [ဋ္ဌကိ=ဋ္ဌကိ+တ] ဖောက်ထွင်း-
ဖောက်ခွဲ-အပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဋ္ဌကိတကဏ္ဍ (တိ) [ဋ္ဌကိတ+ကဏ္ဍ။ ဋ္ဌကိတော
ကဏ္ဍော ယဿာတိ ဋ္ဌကိတကဏ္ဍော။ ပါစိတ်-
ယော၊၁။ ၂၀၆။] ဖောက်ထွင်း-ဖောက်ခွဲ-
အပ်သော နားရှိသော၊ နွားတို့အား အစာ
ရည်တိုက်စရာကျည်တောက်ဖျားနှင့် တူသော
နားရှိသော၊ နွားတို့၏မေးဖျားသဏ္ဌာန် နား
ရှိသော၊သူ။ ဋ္ဌကိတကဏ္ဍော ဝါ ဂေါဘတ္တနာ-
ဋ္ဌိကာယ အဂ္ဂသဒိသေဟိ ကဏ္ဍေဟိ သမန္နာ-
ဂတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄၃။
တထာ ဋ္ဌကိတကဏ္ဍော ဝါ၊ ပုတိကဏ္ဍောပိ ဝါ
ပန။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ။၂၄၉၇။ ဋ္ဌကိတကဏ္ဍော ဝါ-
တိ ဂေါဘတ္တနာဋ္ဌိကာယ အဂ္ဂသဒိသေဟိ
ကဏ္ဍေဟိ သမန္နာဂတော၊ ဂေါဟနုကောဋ္ဌိ-
သဏ္ဌာနေဟိ ကဏ္ဍေဟိ သမန္နာဂတောတိ-
အတ္ထော။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋ္ဌိ။၂၄၉၇။

ဋ္ဌကိတပိဋ (န) [ဋ္ဌကိတ+ပိဋ] ဖောက်ထွင်းအပ်
သော-အင်းပျဉ်-ကုလားထိုင်၊ ရှည်သော

အခြေ၏ အလယ်ဗဟို၌ ဖောက်ထွင်း၍ပြုလုပ်
အပ်သော - အင်းပျဉ်-ကုလားထိုင်။ ဋ္ဌကိတ-
မဉ္ဇာဒိတိ အာဒိသဒ္ဓေန ဋ္ဌကိတပိဋံ သင်္ဂဏှာ-
တိ။ ပါစိတ်ယော၊၁။၂၄၅။

ဋ္ဌကိတမဉ္ဇ (ပု) [ဋ္ဌကိတ+မဉ္ဇ] (၁) ဖောက်ထွင်း
အပ်သော ညောင်စောင်း၊ ရှည်သောအခြေ
၏ အလယ်ဗဟို၌ ဖောက်ထွင်း၍ ပြုလုပ်အပ်
သော - ညောင်စောင်း - ခုတင်။ (၂)
ကျောက်ညောင်စောင်း၊ ကျောက်တိုင် ၄-ခု
တို့၏ အထက်၌ ကျောက်ဖျာကိုခင်း၍ ပြုလုပ်
အပ်သော - ညောင်စောင်း - ခုတင်။ (၁၊၂)
ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ ဂယာယံ ဝိဟရတိ ဋ္ဌကိ-
တမဉ္ဇေ သူစိလောမဿ ယက္ခဿ ဘဝနေ။
သံ၊၁။၂၀၈။ ဋ္ဌကိတမဉ္ဇေတိ ဒီသမဉ္ဇပါဒေ
မဇ္ဈေ ဝိဇ္ဇိတွာ အဋ္ဌနိယော ပဝေသေတွာ
ကတမဉ္ဇေ။....စတုန္တံ ပါသာဏာနံ ဥပရိ ပါ-
သာဏံ အတ္ထရိတွာ ကတဂေဟမ္ပိ “ဋ္ဌကိတ-
မဉ္ဇော”တိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၃၅၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၁၅။ သာရတ္ထ၊၃။၂၈၄။
ဝိမတိ၊ ၂။၁၇၈။ဝိနယာလင်္ကာရ၊၁။၄၀၅။ဓုဒ္ဓ-
သိက္ခာ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၃၂၀။) (၂) ဧဝံ မေ သုတံ
ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ ဂယာယံ ဝိဟရတိ
ဋ္ဌကိတမဉ္ဇေ သူစိလောမဿ ယက္ခဿ ဘဝ-
နေ။ သုတ္တနိ။၃၂၀။ ဋ္ဌကိတမဉ္ဇောတိ စတုန္တံ
ပါသာဏာနံ ဥပရိ ဝိတ္တတံ ပါသာဏံ အာရေ-
ပေတွာ ကတော ပါသာဏမဉ္ဇော။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၃၇-၈။

ဋ္ဌကိတမဉ္ဇာဒိဘေဒ (တိ) [ဋ္ဌကိတမဉ္ဇ+အာဒိ+
ဘေဒ] (၁) ဖောက်ထွင်းအပ်သော ညောင်
စောင်းစသည် အပြားရှိသော။ (၂) ကျောက်
ညောင်စောင်း စသည် အပြားရှိသော။ (၁၊
၂) န ဘိက္ခဝေ ဆဝကုဋ္ဌိကာယန္တိ ဆဝကုဋ္ဌိ-
ကာ နာမ ဋ္ဌကိတမဉ္ဇာဒိဘေဒါ ကုဋ္ဌိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၃၅၄။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၁၅။)

ဋ္ဌကေတိ (ကြိ) [ဋ္ဌကိ=ဋ္ဌက+ဏေ+တိ] (၁) ဖောက်ထွင်း - ဖောက်ခွဲ - ၏။ (၂) ဖွဲ့၏။ ဋ္ဌကိယတိ ကြည့်။

ဋ္ဌလတိ (ကြိ) [ဋ္ဌလ + အ + တိ] (၁) တွဲရ၍ ဆွဲ၏။ (၂) နှောင့်ယှက်၏။ (၃) ဋ္ဌလ ဋ္ဌလ ဝေလဗေ။ ဋ္ဌလတိ။ ဋ္ဌလတိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၆၇။ (၂) ဋ္ဌကိ ဋ္ဌကော စု ဝိဒါရ၊ ဗန္ဓေ ဋ္ဌလော ဝိယာကုလေ။ ဓာတုတ္ထ။

ဋ္ဌိကာရ (ပု) [ဋ္ဌိ + ကာရ] ဋ္ဌိ-အက္ခရာ။ ပုဂ္ဂလိ-ကဋ္ဌပနေ ပန “သံသံ ဘန္တေ ပဝါရေမိ။ပ။ ပဿန္တော ပဋိ”တိ သံ-ကာရတော ယာဝ အယံ သဗ္ဗပစ္စိမော ဋ္ဌိ-ကာရော။ ကင်္ခါဋ္ဌိ၊ ဟောင်း။ ၅၅။ ကင်္ခါဋ္ဌိ၊ သစ်။ ၂၄၅။

ဋ္ဌိကာရာဓသန (တိ) [ဋ္ဌိကာရ+အဝသန] ဋ္ဌိ-အက္ခရာအဆုံးရှိသော။ တောသုပိ ဟိ ဋ္ဌိကာ-ရာဓသနံယေဝ ဌပနက္ခေတ္တန္တိ။ ကင်္ခါဋ္ဌိ၊ သစ်။ ၂၄၅။

ဋ္ဌိကိယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဋ္ဌိက+ယ+တေ] သိအပ် ၏။ ဋ္ဌိကာ-ကြည့်။

ဋ္ဌိကေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဋ္ဌိက+ဏေ+တိ] ပျက်စီး စေ၏။ ဖျက်ဆီး၏။ ဋ္ဌိကာ-ကြည့်။

ဋ္ဌိဋ္ဌိ(ဋ္ဌိ)ဘ (ပု) [ဋ္ဌိဋ္ဌိ + ဘာသ + ရ။ ဋ္ဌိဋ္ဌိ(ဋ္ဌိ) ဣတျဗျတ္တံ ဘာမတေ။ ထောမ။] တိတိတူး ငှက်၊ တစ်တိတူးငှက်။ ဋ္ဌိဋ္ဌိဘော တု ကိကိ ဘဝေ။ ဓာန်။ ၆၄၃။ (“ဋ္ဌိဋ္ဌိဣတိ အဗျတ္တသဒ္ဓံ ဘာသတေတိ ဋ္ဌိဋ္ဌိဘော”ဟူသည်နှင့် အညီ ဤ၌၎င်း၊ ပါဠိအဋ္ဌကထာတို့၌၎င်း ‘ဒိန္နိဘ’ အရာ၌ ‘ဋ္ဌိဋ္ဌိဘ’ဟု ပါဠိမှန် ဖြစ်သင့်၏။ ဝိ၊ ဓာန်၊ သျ၊ သစ်။ ၆၄၃။ တောင်ပေါက်၊ ဓာန်၊ သျ-လည်းကြည့်။ ဓာန်၊ ဋ္ဌိ-ဋ္ဌိကား ‘ဒိန္နိဘ’ ဟု ပါဠိရှိစေ၍ ‘ယစ်ငှက်’ကို ဟော၏ဟု ဆိုသည်။)

ဋ္ဌိကာ (ထိ) [ဋ္ဌိက=ဋ္ဌိက+အ+အာ။ ဋ္ဌိကိယတိ ဇာနိယတိ သံဝဏ္ဏနာယ အတ္ထော တော-

ယာတိ ဋ္ဌိကာ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၇။ ဋ္ဌိကိယတိ ဇာနိယတိ အဋ္ဌကထာယတ္ထော တောယာတိ ဋ္ဌိကာ။ ဓာထုတ္ထ။] ဋ္ဌိကာကျမ်း၊ အဋ္ဌကထာ ၏အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို ဖွင့်ပြသောကျမ်း။ နိကာယ် ၅-ရပ်၊ ပိဋကတ် ၃-သွယ်ဟူသော ဘုရားဟောဖော် ပါဠိတော်တို့၏ လျှို့ဝှက်ခဲ ကပ် အသိကြပ်သည့် ပါဠိပုဒ် တခုတခုစီ၏ အသီးအသီးသော ဟောနက်နှင့် ဒေသနာ ရှင် မြတ်စွာဘုရား၏ ဟောကြား လိုရင်း နှလုံးသွင်း ‘အာဘောဂ’တို့ကို အရှင်မဟာ-ဗုဒ္ဓဘောသ-စသော ရှေးမထေရ်ကြီးများက ‘အဋ္ဌကထာ’ ဟု မှည့်ခေါ်ပညတ် ကမ္မည်း တပ်ထားသည့် အဖွင့်ကျမ်းများဖြင့် ဖွင့်ဆို ရေးသားတော်မူခဲ့ကြသည်။ ယင်းသို့ဘုရားရှင် အလိုပေါ်အောင် ဖွင့်ဖော် ပြသထားသည့် အဋ္ဌကထာကျမ်းကြီးများ၌ပင် နောက်သား တို့ မသိမမြင်နိုင်ဖွယ်အချက် ခက်ခဲသော အနက်အဓိပ္ပါယ်များ ပါရှိပြန်လေရာ အရှင် အာနန္ဒာ-စသော မထေရ်ကြီးများက ‘ဋ္ဌိကာ’ ခေါ် အဖွင့်ကျမ်းများဖြင့် အဋ္ဌကထာ၏ အခက်အခဲတို့ကို ဖျက်ခွဲ ဖွင့်ဆိုတော်မူခဲ့ကြ ပြန်သည်။ ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်နှင့်တကွ ထိုဋ္ဌိကာ ကျမ်းတို့ကို ယင်းတို့၏ ဂန္ဓာရမ္မအခန်း၊ ကျမ်း ပြီးနိဂုံးလာ စကားရပ်တို့နှင့် ဂန္ဓဝံသပါဌ်၊ သာသနာလင်္ကာရစာတမ်း၊ သာသနဝံသပု-ဒ်ပိကာ၊ ပိဋကတ်တော်သမိုင်းတို့၏ အဆိုကို ညှိနှိုင်း၍ ဖော်ပြပါအံ့။

ဝိနည်းဋ္ဌိကာကြီး ၃ ကျမ်း

ဝိနည်း ၅-ကျမ်းပါဠိတော်ကို ဖွင့်ဆိုသည့် သမန္တပါသဒိကာအဋ္ဌကထာကြီး (၄-တွဲ)၏ အဖွင့်ဋ္ဌိကာကား ၃-စောင်ရှိလေသည်။ ယင်း တို့ကား ဝဇီရဗုဒ္ဓိဋ္ဌိကာ၊ သာရတ္ထဒီပနီဋ္ဌိကာနှင့် ဝိမတိဝိနောဒနီဋ္ဌိကာတို့ဖြစ်သည်။ ထိုတွင် ရှေး အကျဆုံးဖြစ်သည့် ဝဇီရဗုဒ္ဓိဋ္ဌိကာကို ဝဇီရဗုဒ္ဓိ မည်သော မထေရ်တပါးက ရေးသား စီရင်

တော် မူခဲ့သည်။ ထိုဋီကာကို ဆဋ္ဌသံဂါယနာ မူဖြင့် တတွဲတည်း အပြီးပုံနှိပ်ထားသည်။ ထို့နောက် သာရတ္ထဒီပနီဋီကာကို သာသနာတော် ၁၆၉၆-ခုနှစ်တွင် မင်းအဖြစ်သို့ ရောက်သော မဟာပရက္ကမဗာဟု မင်းလက်ထက် ထိုမင်းဆောက်လုပ်လှူဒါန်းအပ်သော ပုလတ္တိမြို့ဇေတဝန်ကျောင်းတိုက်နေ အရှင်သာရိပုတြာထေရ် ရေးသားစီရင်တော်မူသည်။ ထိုဋီကာကား ဆဋ္ဌမူဖြင့် အတွဲ ၃-တွဲရှိသည်။ ထို့နောက်တဖန် ဆဋ္ဌမူဖြင့် အတွဲ ၂-တွဲရှိသည့် ဝိမတိဝိနောဒနီဋီကာကို သီဟိုဠ်ကျွန်းအဝင်စောဠတိုင်းနေ အရှင်ကဿပထေရ်က ရေးသား စီရင်တော်မူခဲ့ပြန်သည်။ ဤဋီကာ ၃-ကျမ်းကို 'ဝိနည်းဋီကာကြီး ၃-ကျမ်း'ဟု ခေါ်သည်။

ဒွေမာတိကာ ဋီကာ ၂-ကျမ်း

'ဒွေမာတိကာ'ခေါ် ပါတိမောက်ပါဠိတော်ကိုဖွင့်ဆိုသည့် ကခါဝိတရဏီအဋ္ဌကထာကျမ်း၏ အဖွင့်ဋီကာကား ၂ စောင်ရှိသည်။ ထိုတွင်ကခါဝိတရဏီဋီကာဟောင်းကို သီဟိုဠ်ကျွန်း အနုရာဓမြို့နေ အမည်မသိထေရ် ပြုသည်ဟု ပိဋကတ်တော်သမိုင်း၌ ဆိုသည်။ 'ဝိနယတ္ထမဉ္ဇူသ'မည်သော ကခါဝိတရဏီဋီကာသစ်ကို သာရတ္ထဒီပနီဋီကာကျမ်းပြု အရှင်သာရိပုတြာ၏တပည့် အရှင်ဗုဒ္ဓနာဂထေရ် ရေးသား စီရင်တော်မူသည်။ ယင်း ဋီကာ ၂-စောင်ကိုတွဲ၍ ဆဋ္ဌမူဖြင့် တတွဲတည်းအပြီးပုံနှိပ်ထားသည်။

ဒီဃနိကာယ်ဋီကာ

သုတ္တန်ပိဋက ဒီဃနိကာယ်ပါဠိတော် ၃-ကျမ်း၏အဖွင့် သုမင်္ဂလဝိလာသိနီအဋ္ဌကထာကြီး (၃-တွဲ)ကို ဖွင့်ဆိုသည့် 'လိနတ္ထပ္ပကာသိနီ'မည်သော ဒီဃနိကာယ်ဋီကာ (၃-တွဲ)ကို အိန္ဒိယပြည်ဘောင်ပိုင်း နာဂပဋ္ဌန် (သဘော

ဆိပ်)မြို့၌ သီရိဓမ္မာသေသကမင်းကြီးဆောက်လုပ် လှူဒါန်းခဲ့သော ဗဒရတိတ္ထ (ဆီးပင်ဆိပ်) ကျောင်းနေ အရှင်ဓမ္မပါလထေရ် ရေးသားစီရင်တော်မူသည်။ ထိုမထေရ်ကား သာသနာတော် ၁၁,၁၂-ရာစုခန့်တွင် ထွန်းပေါ်ခဲ့သော အရှင်မြတ်ဟု ပညာရှင်များ ခန့်မှန်းကြသည်။ ထို့နောက် ဂေါစာသကရာဇ် ၁၁၄၃-ခုနှစ်တွင် မင်းအဖြစ်သို့ ရောက်သော အမရပူရပဌမမြို့တည်နန်းတည်ဘိုးတော်မင်းတရားကြီးလက်ထက် 'ဉာဏာဘိဝံသဓမ္မသေနာပတိ' သာသနာပိုင်မောင်းထောင်ဆရာတော်သည် 'သာဓုဝိလာသိနီ'မည်သော သီလက္ခနီဋီကာသစ် (၂-တွဲ)ကို ရေးသားစီရင်တော် မူခဲ့ပြန်သည်။

မဇ္ဈိမနှင့်သံယုတ္တနိကာယ်ဋီကာ

မဇ္ဈိမနိကာယ်ပါဠိတော် ၃-ကျမ်း၏အဖွင့် ပပဉ္စသုဒ္ဓနီအဋ္ဌကထာကြီး (၄-တွဲ)ကို ဖွင့်ဆိုသည့် 'လိနတ္ထပ္ပကာသိနီ' မည်သော မဇ္ဈိမနိကာယ်ဋီကာ (၃-တွဲ)ကို၎င်း၊ သံယုတ္တနိကာယ်ပါဠိတော် ၅-ကျမ်း၏အဖွင့် သာရတ္ထပ္ပကာသိနီအဋ္ဌကထာကြီး (၃-တွဲ)ကို ဖွင့်ဆိုသည့် 'လိနတ္ထပ္ပကာသိနီ'ပင် မည်သောသံယုတ်ဋီကာ (၂-တွဲ)ကို၎င်း ဒီဃနိကာယ်ဋီကာကျမ်းပြု အရှင်ဓမ္မပါလထေရ် ရေးသားစီရင်တော် မူခဲ့သည်။

အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်ဋီကာ

အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော် ၁၁-ကျမ်း၏ အဖွင့် မနောရထပူရဏီ အဋ္ဌကထာကြီး (၃-တွဲ)ကို ဖွင့်ဆိုသည့် 'လိနတ္ထပ္ပကာသိနီ' မည်သော အင်္ဂုတ္တိုရ်ဋီကာဟောင်းကို ဒီဃ, မဇ္ဈိမ, သံယုတ္တနိကာယ် ဋီကာကျမ်းပြု အရှင်ဓမ္မပါလထေရ် စီရင်သည်ဟု ဂန္ထဝံသနှင့် ပိဋကတ်တော်သမိုင်းတို့၌ ဆိုသည်။ ထိုတွင် ကေက, ဒုက, တိက နိပါတ် ၃-ကျမ်း အဖွင့်ဋီကာသာ

မြန်မာနိုင်ငံ၌ရှိ၍ ကျန် ၈-ကျမ်း၏ အဖွင့်ဇွဲ-
ကာသည် မြန်မာနိုင်ငံ၌ မရှိဟု ပိဋကတ်တော်
သမိုင်း၌ ဆိုသည်။ ‘သာရတ္ထမဉ္ဇူသ’ မည်
သော အင်္ဂုတ္တိုရ် ၁၁-ကျမ်းအဖွင့်ဇွဲကာသစ်ကို
သာရတ္ထဒီပနီ ဝိနည်းဇွဲကာကျမ်းပြု အရှင်
သာရိပုတြာထေရ် ရေးသားစီရင်တော်မူ
သည်။ ယင်းဇွဲကာသည် ဆဋ္ဌမူဖြင့် ပုံနှိပ်ထား
ရာ အတွဲ ၃-တွဲ ရှိလေသည်။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဇွဲကာ

ဒီသု၊ မဇ္ဈိမ၊ သံယုတ္တ၊ အင်္ဂုတ္တရ-ဟူသော
နိကာယ် လေး-ဝ သုတ္တန်ပိဋကကို အထူးအား
ဖြင့် မှီငြမ်းဖွင့်ဆိုသည့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ
ကြီး (၂-တွဲ)၏ အဖွင့် ‘ပရမတ္ထမဉ္ဇူသ’
မည်သော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဇွဲကာ (၂-တွဲ)ကို
ဒီသနိကာယ် ဇွဲကာကျမ်းပြု အရှင်ဓမ္မပါလ
ထေရ် စီရင်တော်မူသည်။

အဘိဓမ္မာဇွဲကာများ

အဘိဓမ္မာပါဠိတော် ၇-ကျမ်းကို ဖွင့်ဆို
သည့် အဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာကြီး(၃-ကျမ်း)၏
အဖွင့်ဇွဲကာကို အရှင်အာနန္ဒာထေရ် ရေး
သားစီရင်တော်မူသည်။ ယင်းဇွဲကာကို အလုံး
စုံသော ဇွဲကာတို့၏ အရင်းမူလ ပဌမဖြစ်သော
ကြောင့် ‘မူလဇွဲကာ’ ဟု မှည့်ခေါ်ကြသည်။
ထိုမူလဇွဲကာကျမ်းပြု အရှင်အာနန္ဒာထေရ်
သည် သာသနာတော်နှစ် ၁၀,၁၁-ရာစုခန့်
တွင် ထွန်းပေါ်ခဲ့သည်ဟု ပညာရှင်များ ခန့်
မှန်းကြသည်။ ထိုနောက် ယင်းမူလဇွဲကာ၏
လျှိုဝှက်ခဲကပ် အသိကြပ်သော ပုဒ်တို့ကို ဖွင့်
ဆိုသည့် ဇွဲကာကျမ်းကို ဒီသနိကာယ်ဇွဲကာ
ကျမ်းပြု အရှင်ဓမ္မပါလထေရ် ရေးသားစီရင်
တော်မူသည်။ ယင်းဇွဲကာသည် ‘မူလဇွဲကာ’
တွင် မထင်မလွယ်သည်ကို ထင်လွယ်သိသာ
အောင် တဖန်ထပ်ဆင့် ဖွင့်ပြသောကြောင့်
‘အနုဇွဲကာ’ ဟု အမည်တွင်သည်။ ယင်းမူလ-
ဇွဲကာနှင့် အနုဇွဲကာတို့ကို ဆဋ္ဌသံဂါယနာမူ

ဖြင့် ပုံနှိပ်ရာတွင် ဓမ္မသင်္ဂဏီ မူလဇွဲကာနှင့်
အနုဇွဲကာကို တွဲဖက်၍ ပဌမတွဲအဖြစ်ဖြင့်၎င်း၊
ဝိဘင်းမူလဇွဲကာနှင့် အနုဇွဲကာကို တွဲဖက်၍
ဒုတိယတွဲအဖြစ်ဖြင့်၎င်း၊ ပဉ္စမကြိတ်မူလဇွဲ-
ကာနှင့် အနုဇွဲကာကို တွဲဖက်၍ တတိယတွဲ
အဖြစ်ဖြင့်၎င်း ပုံနှိပ်ထားသည်။ ယင်းသို့
မူလဇွဲကာ၏ အခက်အခဲတို့ကို အရှင်ဓမ္မပါလ
ထေရ်က အနုဇွဲကာကျမ်းဖြင့် ဖျက်ခွဲဖွင့်ဆိုပြီး
ဖြစ်သော်လည်း မြန်မာပြည်ဖွား ဆရာတော်
ကြီး ၂-ပါးက မဏိဒီပဇွဲကာ၊ မဓုဇွဲကာတို့ဖြင့်
ထိုမူလဇွဲကာကိုပင် တန်းဆာဆင်ကာ ဖွင့်ဆို
တော်မူကြပြန်သည်။ ထိုတွင် မဏိဒီပဇွဲကာ
ကျမ်းကို သကရာဇ် ၈၀၄-ခုတွင် နန်းတက်
သော စစ်ကိုင်းမြို့ ထူပါရုံစေတီ ဒါယကာ
နရပတိကြီးမင်း လက်ထက် ပင်းယမြို့တောင်
စကားအင်းရွာ ဇာတိ အရှင် အရိယဝံသ
ဓမ္မသေနာပတိထေရ် စီရင်တော်မူသည်။
‘မဓုဇွဲကာ’ ခေါ် မဓုသာရတ္ထဒီပနီဇွဲကာကို
ဟံသာဝတီ ဆင်ဖြူများရှင် မင်းတရား လက်
ထက် သကရာဇ် ၉၂၄-၉၃၂ ခုတွင် အရှင်
မဟာနန္ဒထေရ် ရေးသား စီရင်တော်မူခဲ့
သည်။ ယင်း မဏိဒီပဇွဲကာနှင့် မဓုဇွဲကာကား
ဆဋ္ဌမူဖြင့် ပုံနှိပ်ရခြင်းမရှိသေးပေ။

ကျန် ခုဒ္ဒကနိကာယ်ဇွဲကာများ

‘ပရမတ္ထဇောတိကာ’မည်သော ခုဒ္ဒကပါဌ
အဋ္ဌကထာ၏အဖွင့် ‘ပရမတ္ထသုဒ္ဓနီ’ မည်သော
ခုဒ္ဒကပါဌဇွဲကာကို ကုန်းဘောင်ဆက် ရတနာ
ပုရ စတုတ္ထမြို့တည် နန်းတည် ဘကြီးတော်
မင်းတရား လက်ထက်တွင် ထင်ရှားကျော်
စောသည့် ပဌမငါးခုန့်ဆရာတော် အရှင်
အာဒိစ္စဝံသထေရ် ရေးသား စီရင်တော်မူ
သည်။ ယင်းကား ပေမူအဖြစ်ဖြင့်သာ တည်ရှိ
နေပေသေးသည်။ “ဓမ္မပဒတ္ထဒီပနီ (ဓမ္မပဒ
ဇွဲကာဟောင်း)မှာ သီဟိုဠ်ကျွန်းဖြစ် ကျမ်း
ဖြစ်၍ ကျမ်းပြုဆရာအမည်မသိ”ဟု ပိဋကတ်

တော်သမိုင်း၌ဆိုသည်။ ဓမ္မပဒဋ္ဌိကာသစ်ကို ပုခန်းကြီးမြို့ စီရင်စု ရေစကြိုဇာတိ အရှင်ဝရသမ္ဘောဓိထေရ် ပြုစုတော်မူသည်။ ယင်း ဓမ္မပဒဋ္ဌိကာ ၂-စောင်ကို ဆဋ္ဌမူဖြင့် ပုံနှိပ်ရသေးပေ။ ပါဠိဇာတ် အဋ္ဌကထာ၏အဖွင့် ‘လိနတ္ထပ္ပကာသိနီ’ မည်သော ဇာတ်ဋီကာဟောင်းကို ဒီဃနိကာယ်ဋီကာကျမ်းပြု အရှင် ဓမ္မပါလထေရ်စီရင်သည်ဟု ဂန္ထဝံသနှင့် ပိဋကတ်တော်သမိုင်းတို့၌ဆိုသည်။ ဒီပနီပေါင်းများစွာကို ရေးသား ပြုစုတော်မူသည့် မုံရွာမြို့ လယ်တီဆရာတော်ဘုရားကြီးကမူ “ပါဠိဇာတ်ဋီကာကို အရှင်ဓမ္မပါလဆရာ စီရင်သည် ဟူကြကုန်၏။ ရေးပုံသားပုံ စာနေစာသွား အခြင်းအရာ အလုံးစုံကို ထောက်သော် ထိုဆရာ၏ အခြင်းအရာ စင်စစ်မဟုတ်ဟု သိသာသည်” ဟူ၍ ပါရမီဒီပနီ၌ မိန့်ဆိုတော်မူသည်။ ပါဠိဇာတ်ဋီကာသစ်ပါဠိကို မန္တလေးရတနာပုံခေတ်မောင်းထောင် ဆရာတော် အရှင်ပညာသာမိထေရ် ပြုစုတော်မူသည်။ ယင်းဇာတ်ဋီကာ ၂-စောင်လည်း ဆဋ္ဌမူဖြင့် ပုံနှိပ်ခြင်း မရှိသေးပေ။ နေတ္တိအဋ္ဌကထာ၏အဖွင့် နေတ္တိဋီကာဟောင်းပါဠိကို ဒီဃနိကာယ်ဋီကာစသော ဋီကာပေါင်းများစွာနှင့် နေတ္တိအဋ္ဌကထာကျမ်းကို ပြုစုတော်မူသည့် အရှင်ဓမ္မပါလထေရ်ပင် စီရင်သည်ဟု ဂန္ထဝံသနှင့် ပိဋကတ်တော်သမိုင်းတို့၌ ဆိုသည်။ ဂန္ထာရမ္မနှင့် ကျမ်းပြီးနိဂုံးမပါရှိ၍ အတိအကျ မသိရပေ။ ထိုအရှင်ဓမ္မပါလထေရ်သည် နေတ္တိအဋ္ဌကထာအပြင် ဥဒါန်း၊ ဣတိဝုတ်၊ ဝိမာနဝတ္ထု၊ ပေတဝတ္ထု၊ ထေရဂါထာ၊ ထေရီဂါထာ၊ စရိယာပိဋကပါဠိတော်တို့၏အဖွင့် အဋ္ဌကထာများကိုလည်း ရေးသားစီရင်တော်မူခဲ့သည်။ နေတ္တိဝိဘာဝိနီဋီကာကို ‘သဒ္ဓမ္မပါလသိရိမဟာဓမ္မရာဇဂုရု’ ဘွဲ့တံဆိပ်တော်ရ ဆရာတော်သည် သကရာဇ် ၉၂၆-ခုနှစ်တွင် အပြီးစီရင်တော်မူသည်။ ယင်းဋီကာ ၂-ကျမ်းကို တွဲ၍ ဆဋ္ဌမူဖြင့်

တအုပ်တည်း အပြီးပုံနှိပ်ထားသည်။ ထို့နောက်တဖန် ‘ပေဋ္ဌကာလင်္ကာရ’ခေါ် နေတ္တိမဟာဋီကာသစ်ကျမ်းကို သီလက္ခန္ဓီဋီကာသစ်ကျမ်းပြု ‘ဉာဏာဘိဝံသဓမ္မသေနာပတိ’ မောင်းထောင်သာသနာပိုင်ဆရာတော်က ပြုစုတော်မူပြန်သည်။ ယင်းကား ဆဋ္ဌမူဖြင့် ပုံနှိပ်ခြင်း မရှိသေးပေ။

ဥဒါန်းဋီကာ၊ ဣတိဝုတ်ဋီကာ၊ သုတ္တနိပါတ်ဋီကာ၊ ဝိမာနဝတ္ထုဋီကာ၊ ပေတဝတ္ထုဋီကာ၊ ထေရဂါထာဋီကာ၊ ထေရီဂါထာဋီကာ၊ ထေရာပဒါနီဋီကာ၊ ဗုဒ္ဓဝင်ဋီကာ၊ စရိယာပိဋကဋီကာ၊ မဟာနိဒ္ဒေသဋီကာတို့ကား သီဟိုဠ်ကျွန်းမှ မြန်မာနိုင်ငံသို့ မရောက်လှဟု ပိဋကတ်တော်သမိုင်း၌ဆိုသည်။

လက်သန်းဋီကာ

လက်ညှိုး လက်မအလား ကြီးမားသည့် အဋ္ဌကထာများကို ထောက်၍ အကျဉ်းအမြစ်မျှဆိုသည့် အဋ္ဌကထာကျမ်းငယ်များကို ‘လက်သန်းအဋ္ဌကထာ’ဟု ခေါ်သည်။ ထိုလက်သန်း အဋ္ဌကထာသည် ဝိနည်းလက်သန်းအဋ္ဌကထာ၊ အဘိဓမ္မာလက်သန်း အဋ္ဌကထာဟူ၍ ၂-မျိုးပြားပြန်ရာ ယင်း၏အဖွင့်ဋီကာလည်း ဝိနည်းလက်သန်းဋီကာ၊ အဘိဓမ္မာလက်သန်းဋီကာ ဟူ၍ ၂-မျိုး ပြားလေသည်။

ဝိနည်းလက်သန်းဋီကာ

သာရတ္ထဒီပနီဋီကာကျမ်းပြု အရှင်သာရိပုတြာထေရ်စီရင်အပ်သည့် ဝိနယသင်္ဂဟလက်သန်း အဋ္ဌကထာ၏အဖွင့် ဝိနယသင်္ဂဟဋီကာဟောင်းကို ထိုအရှင်သာရိပုတြာထေရ်ပင် စီရင်သည်ဟု ဂန္ထဝံသနှင့် ပိဋကတ်တော်သမိုင်းတို့၌ ဆိုသည်။ ယင်းကား ဆဋ္ဌမူဖြင့် ပုံနှိပ်ရခြင်း မရှိသေးပေ။ ‘ဝိနယာလင်္ကာရဋီကာ’ခေါ် ဝိနယသင်္ဂဟဋီကာသစ်ကို ညောင်

ရမ်း ၁၀-ဆက် သာလွန်မင်းတရားလက်ထက် သကရာဇ် ၁၀၀၉-ခုနှစ်တွင် စလင်းမြို့ဇာတိ ‘တိပေဋကကလင်္ကာရ’ ဘွဲ့တံဆိပ်တော်ရ တောင်ဖီလာဆရာတော် စီရင်တော်မူသည်။ ယင်းကား ဆဋ္ဌမူဖြင့် အတွဲ ၂-တွဲရှိသည်။ အရှင်ဓမ္မသိရိထေရ်စီရင်အပ်သည့် ခုဒ္ဒသိက္ခာ လက်သန်းအဋ္ဌကထာ၏ အဖွင့် ခုဒ္ဒသိက္ခာ ဇွဲကာဟောင်းပြုစုသောပုဂ္ဂိုလ်ကို ဂန္ထဝံသ၌ အရှင်ဝါစိဿရဟု၎င်း၊ သာသနဝံသပုဒ်ပိကာ ၌ အရှင်မဟာယသ-ဟု၎င်း၊ ပိဋကတ်တော် သမိုင်း၌ အရှင်ရေဝတ-ဟု၎င်း အမျိုးမျိုး မိန့် ဆိုလျက်ရှိသည်။ ထိုကျမ်း၏ ဂန္ထာရမ္ဘနှင့် နိဂုံး တို့၌ ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်ကို မဖော်ပြခဲ့သဖြင့် အတိ အကျ မသိရတော့ပေ။ ‘သုမင်္ဂလပုဿဒနီ’ မည်သော ခုဒ္ဒသိက္ခာဇွဲကာသစ်ကို စီရင်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်မှာ သာရတ္ထဒီပနီဇွဲကာကျမ်းပြု အရှင် သာရိပုတြာ၏တပည့် အရှင် သံသရက္ခိတ- မဟာသာမိထေရ်ဖြစ်သည်။ အရှင်မဟာသာ- မိထေရ် စီရင်အပ်သည့် မူလသိက္ခာလက်သန်း အဋ္ဌကထာ၏အဖွင့် မူလသိက္ခာဇွဲကာကျမ်းပြု ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဂန္ထဝံသ၌ အရှင်ဝါစိဿရ-ဟု၎င်း၊ ပိဋကတ်တော်သမိုင်း၌ သီဟိုဠ်ကျွန်း အနု- ရာဇမြို့နေ အရှင်ဝိမလသာရ-ဟု၎င်း တမျိုးစီ မိန့်ဆိုလျက်ရှိသည်။ ထိုကျမ်း၏ နိဂုံး၌လည်း ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်ကို ပီပြင်စွာမပြဆိုခဲ့ပေ။ ဖော် ပြပြီး ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ မူလသိက္ခာလက်သန်း အဋ္ဌ- ကထာများနှင့်တကွခုဒ္ဒသိက္ခာဇွဲကာဟောင်း၊ ဇွဲကာသစ်၊ မူလသိက္ခာဇွဲကာတို့ကို တွဲဖက်၍ ဆဋ္ဌမူဖြင့် တအုပ်တည်း အပြီးပုံနှိပ်ထား သည်။ အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တထေရ် စီရင်အပ်သည့် ဝိနယဝိနိစ္ဆယ၊ ဥတ္တရဝိနိစ္ဆယ လက်သန်း အဋ္ဌကထာတို့၏ အဖွင့် ‘ဝိနယတ္ထသာရသန္နိ- ပနီ’ မည်သော ဝိနယဝိနိစ္ဆယဇွဲကာနှင့် ‘လိနတ္ထပုကာသိနီ’ မည်သော ဥတ္တရဝိနိစ္ဆယ ဇွဲကာကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်ကား သာရတ္ထဒီပနီ ဇွဲကာကျမ်းပြု အရှင်သာရိပုတြာ၏ တပည့်

မထေရ်တပါးဖြစ်ကြောင်းသာ ဝိနယဝိနိစ္ဆယ ဇွဲကာဂန္ထာရမ္ဘ၌ လာသည်။ ထို့ကြောင့် ထို မထေရ်၏ဘွဲ့အမည်ကို ဂန္ထဝံသ၌ အရှင်ဝါစိ- သာရ ဟု၎င်း၊ ပိဋကတ်တော်သမိုင်း၌ အရှင် မဟာဥပတိဿဟု၎င်း တမျိုးစီ မိန့်ဆိုလျက် ရှိသည်။ ယင်းဇွဲကာ ၂-စောင်ကို တွဲဖက်၍ ဆဋ္ဌမူဖြင့် အတွဲ ၂-တွဲ ပုံနှိပ်ထားသည်။

အဘိဓမ္မာလက်သန်းဇွဲကာ

အရှင်အနုရုဒ္ဓါထေရ် စီရင်အပ်သည့် ‘သ- ဂြိုဟ်’ခေါ် အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟလက်သန်းအဋ္ဌ- ကထာ၏အဖွင့်ဇွဲကာတို့ကား များပြားလှပေ ရာ ဤ၌အသုံးများသည့် ဇွဲကာအချို့ကိုသာ ဖော်ပြပါအံ့။ ‘ပေါရာဏဇွဲကာ’ခေါ် အဘိ- ဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟဇွဲကာဟောင်းကို သီဟိုဠ်ကျွန်း အနုရာဇမြို့နေ သာရတ္ထဒီပနီဇွဲကာကျမ်းပြု အရှင်သာရိပုတြာ၏ တပည့် အရှင်နဝဝိမလ ထေရ် စီရင်သည်ဟု ပိဋကတ်တော်သမိုင်း၌ ဆိုသည်။ ‘ဇွဲကာကျော်’ဟု ထင်ပေါ်ကျော် ကြား လူသိများသော အဘိဓမ္မတ္ထဝိဘာဝိနိ- ဇွဲကာကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်ကား သာရတ္ထဒီပနီ- ဇွဲကာကျမ်းပြု အရှင်သာရိပုတြာ၏ တပည့် အရှင်သုမင်္ဂလမဟာသာမိထေရ် ဖြစ်သည်။ သင်္ခေပဝဏ္ဏနာဇွဲကာကို သုတ္တနိဒ္ဒေသကျမ်းပြု အရှင်သဒ္ဓမ္မဇောတိပါလထေရ်သည် သာသ- နာတော်နှစ် ၁၉၉၀-တွင် သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့သာ သနာပြု ကြွတော်မူပြီးနောက် စီရင်တော် မူသည်။ ဤဇွဲကာ ၃-ကျမ်းတွင် ဇွဲကာကျော် ကျမ်းကို သီးခြားခဲ့၍၎င်း၊ ‘သဂြိုဟ်ဇွဲကာ ၃-ကျမ်းတဲ’ဟူသော အမည်ဖြင့် တပေါင်း တည်းတွဲ၍၎င်း ရှေးက ပုံနှိပ်ခဲ့ကြသည်။ ဆဋ္ဌ သင်္ဂါယနာမူဖြင့်ကား အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟပါဌ် နှင့်တွဲ၍ဇွဲကာကျော်တကျမ်းကိုသာပုံနှိပ်ထား ပေသည်။ ထိုဇွဲကာကျော်ကျမ်း၏ အဖွင့် မဏိသာရမဉ္ဇူသာဇွဲကာကို မဏိဒီပဇွဲကာ ကျမ်းပြု အရှင်အရိယဝံသဓမ္မသေနာပတိ

ထေရ်သည် သကရာဇ် ၈၂၈-ခုနှစ်တွင် အပြီး စီရင်တော်မူသည်။ ယင်းကား ဆဋ္ဌမူဖြင့် အတွဲ ၂-တွဲ ရှိသည်။ အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တထေရ် စီရင် အပ်သည့် အဘိဓမ္မာဝတာရ လက်သန်း အဋ္ဌကထာ၏အဖွင့် အဘိဓမ္မာဝတာရဋီကာ ဟောင်းကို သီဟိုဠ်ကျွန်း အနုရာဓမြို့ မဟာ-ဝိဟာရ ကျောင်းတိုက်နေ အရှင်ဝါစိဿရ-မဟာသာမိထေရ် စီရင်သည်ဟု သာသနဝိ-သပုဒ်ပိကာနှင့် ပိဋကတ်တော် သမိုင်းတို့၌ ဆိုသည်။ ‘အဘိဓမ္မတ္ထဝိကာသိနီ’ မည်သော အဘိဓမ္မာဝတာရဋီကာသစ်ကို ဋီကာကျော် ကျမ်းပြု အရှင်သုမင်္ဂလမဟာသာမိထေရ် စီရင်တော်မူသည်။ ယင်း ဋီကာ ၂-ကျမ်းကို ပေါင်း၍ ဆဋ္ဌမူဖြင့် အတွဲ ၂-တွဲ ပုံနှိပ်ထား ပေသည်။

ဒိနေဟိ စတုဝိသေဟိ၊ ဋီကာယံ နိဋ္ဌိတာ ယထာ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၇၉။ ဋီကိယတိ ဉာယတိ အဋ္ဌကထာယ အတ္ထော တောယ၊ ဋီကေတိ ဝါတတ္ထ သမ္မောဟတမံ ဝိနာသေတိ ပဒိပေါ ဝိယ အန္ဓကာရန္တိ ဋီကာ၊ ဣကာရဿ ဒိဃော။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၂။ ၅၇၉။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။ ၃၂၆၊ ၃၉၇၊ ၄၁၈၊ ၄၂၀၊ ၄၅၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၁၀၊ ၁၃၃၊ ၁၆၁၊ ၂၁၉။ နေတ္ထိဝိ။ ၂၉၊ ၁၇၂၊ ၂၀၁။)

ဋီကာကာရ (ပု) [ဋီကာ+ကရ+ဏ] ဋီကာ ကျမ်းကို ပြုစုသူ၊ ဋီကာဆရာ။ ယံ ပန ဝုတ္တံ ဋီကာကာရေဟိ အာစရိယဓမ္မပါလတ္ထေ-ရာဒိဟိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၆၇။ (-မဏိမဉ္ဇူ။ ၂။ ၁၈၆။)

ဋီကာကာရမတ (န) [ဋီကာကာရ + မတ] ဋီကာ ကျမ်းပြု ဆရာ၏ အလို (မူလဋီကာ ဆရာအလို)။ ပဝတ္ထိကာလေတိ သတ္တမေ သတ္တာဟေ၊ ဋီကာကာရမတေန ဧကောဒသမေ သတ္တာဟေ ဝါ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၁၄။ ဧဝံ အဋ္ဌ-ကထာကာရမတံ ဒဿေတွာ ဋီကာကာရမတံ

ဒဿေန္တော “ဋီကာကာရမတေနာ”တိ အာ-ဒိမာဟ။ ဋီကာကာရမတေနာတိ စ အဘိဓမ္မ-ဋီကာကာရမတေနာတိ အတ္ထော။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၂။ ၂၁၃။

ဋီကာကာရာစရိယ (ပု) [ဋီကာကာရ+အာစရိ-ယ] ဋီကာကျမ်းပြုဆရာ၊ ဋီကာဆရာ။ အာ-စရိယာတိ ဋီကာကာရာစရိယာ။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၁။ ၄၄။

ဋီကာစရိယ (ပု) [ဋီကာကာရ + အာစရိယ။ ကာရ-ပုဒ်ကိုချေ။] ဋီကာကျမ်းပြုဆရာ၊ ဋီ-ကာဆရာ။ ဋီကာစရိယေဟိ ပန ‘တယော ဝဂ္ဂါ အဿ သင်္ဂဟဿာ’တိ ပဒဒ္ဒယဿ တု-လျာဓိကရဏတာယေဝ ဒဿိတာ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၂၁။ (-မဏိမဉ္ဇူ။ ၁။ ၄၄။)

ဋီကာနယ (ပု) [ဋီကာ + နယ] ဋီကာကျမ်း၌ လာသောနည်း၊ ဋီကာနည်း။ အယံ ပန အာ-စရိယဓမ္မပါလတ္ထေရေန စေဝ အာစရိယသာ-ရိပုတ္တတ္ထေရေန စ သံဝဏ္ဏိတော ဋီကာန-ယော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၃၁၈။

ဋီကာနိဋ္ဌာနကာလပရိစ္ဆေဒဒဿန (န) [ဋီကာ + နိဋ္ဌာန + ကာလ + ပရိစ္ဆေဒ + ဒဿန] ဋီ-ကာကျမ်းပြီးဆုံးရာ - အချိန် - ကာလ - အပိုင်းအခြားကိုပြကြောင်း သဒ္ဒါ။ ဧတေန စ ဋီကာနိဋ္ဌာနကာလပရိစ္ဆေဒဒဿနေန အတ္ထ-နော ဉာဏဿ တိက္ခတရတံ၊ ဇဝနတဉ္စ ဒ-ဿေတိ။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၂။ ၅၇၈။

ဋီကိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဋီက+ယ+တေ] သိအပ် ၏။ ဋီကာ-ကြည့်။

ဋ္ဌုလတိ (ကြိ) [ဋ္ဌုလ + အ + တိ] တွဲရခွဲဆွဲ၏။ ဋ္ဌုလတိ (၁) ကြည့်။

ဋေကတိ (ကြိ) [ဋီက+အ+တိ] (၁) သွား၏။ (၂) သိ၏။ တေကတိ၊ ဋေကတိ၊ ဋီကာ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၁၇။

ဌကောရ (ပု) [ဌ+ကောရ] ဌ-အက္ခရာ။ အတ္ထော
ကထိယတိ တောယာတိ အတ္ထကထာ၊ သာ-
ယေဝ အဌကထာ ထွ-ကာရဿ ဌ-ကာရံ
ကတွာ ယထာ “ဒုက္ခဿ ပိဋနဋ္ဌော”တိ။
သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၀။ ဒီ၊ ၁။ ၁၆။ သိ၊ ၁။ ၁၆။
၂၀။ မ၊ ၁။ ၁၆။ သိ၊ ၁။ ၁၆။ အံ၊ ၁။ ၁၆။

ဌ^၁ ဌ-အက္ခရာ၊ ၄၁-လုံးသော အက္ခရာတို့တွင် -
ဗျည်း-လျှာထိပ်၌ဖြစ်သော (မုဒ္ဒဇ) ဌ ဝဂ်
ဒုတိယ-အက္ခရာ။ ယင်း ဌ-အက္ခရာသည် (၁)
‘ပစ္စည်း’ ဌ၊ (၂) ကာရိယီတမျိုးမှ ပြောင်းလဲ
လာသော ‘ကာရိယ’ ဌ-ဟု ၂-မျိုးရှိသည်။
(၁) ဆဋ္ဌော—ကစ္စည်း။ ၃၈၄။ ရှု။ ၄၀၇။
နီတိ၊ သုတ္တ။ ၈၀၄၊ ၈၁၆။ မောဂ်၊ ၄။ ၅၄။ ရဋ္ဌ-
ဇာ၊ ၁။ ၉၉။ ကစ္စည်း။ ၆၅၉။ ရှု။ ၆၆၆။ နီတိ၊
သုတ္တ။ ၁၂၉၉။ ကုဋ္ဌ—ဝိ၊ ၂။ ၁၃၀။ ကစ္စည်း။
၆၇၂။ ရှု။ ၆၈၂။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၃၁၈။ ဣဒိ။
၅၆။ ဓာန်၊ ၁။ ၂၀၃။ (၂) ကာရိယီတမျိုးမှ
ပြောင်းလဲလာသော ‘ကာရိယ’ ဌသည် (က)
ပုဒ်မှ ပြောင်းလဲလာသောဌ၊ (ခ) ဓာတ်မှ
ပြောင်းလဲလာသောဌ၊ (ဂ) ပစ္စည်းမှ ပြောင်း
လဲလာသောဌ၊ (ဆ) ဓာတ်၊ ပစ္စည်းမှ ပြောင်း
လဲလာသော ဌ-ဟု ၄-မျိုးရှိသည်။ (က) အဌ-
ကထာ—သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၀။ ဒီ၊ ၁။ ၁၆။ သိ၊
၁။ ၁၆။ ၂၀။ မ၊ ၁။ ၁၆။ သိ၊ ၁။ ၁၆။
အံ၊ ၁။ ၁၆။ မောဂ်၊ ၁။ ၅၂။ နီတိ၊ သုတ္တ။
၁၀၇။ ပဌဝိ—ကစ္စည်း။ ၆၆၆။ နျာသ၊ ၆၆၆။
မောဂ်၊ ၂။ ၃၉။ ဆေဒကတ္တာ ကုစ္ဆိတာဓာရာ
ယဿာတိ ကုဓာရီ...ဓ-ကာရဿ ဌ-ကာရေ
ကတေ ကုဌာရီ။ သူစိ။ (ခ) ဟတဇန္တုပ-
မောဟသင်္ခါတာရိဖလတာယ အရိဋ္ဌော၊ နိပါ-
တနာ ဟန္တိဿ ဋ္ဌော။ ဓာန်၊ ၁။ ၅၅၅။ သူစိ။
အသု ခေပနေ၊ ဣ၊ သဿ ဋ္ဌော၊ အဋ္ဌိ။ ဓာန်၊
၁။ ၂၇၈။ သူစိ။ (ဂ) ဖုသိတဗ္ဗော ဖဿော၊
ဖောဋ္ဌဗ္ဗော စ၊ တဗ္ဗော၊ သဿ ဋ္ဌော၊ တဿ
ဋ္ဌော။ ဓာန်၊ ၁။ ၁၄၉။ သူစိ။ (ဆ) တုဋ္ဌော—

ကစ္စည်း။ ၅၇၃။ ရှု။ ၆၂၆။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၇၆။
သူစိ။]

ဌ^၂ (ပု) [ဌာ + အ] (၁) ကြီးသောအသံ။
(၂) မဟေဿရနတ်၊ မဟာဒေဝနတ်။ (၃)
လဝန်း။ (တိ) (၄) ဆိတ်သုန်းသော၊ သူ။
မဟာရဓေ ဟရေ သုညေ၊ စန္ဒဗိမ္ဗေ စ ဋ္ဌော
သိယာ။ ကေ။ ၄၃။ ဋ္ဌော ဌ-ကာရေ မဟာ-
ရဓေ တိဗ္ဗသောသေ စ၊ ဟရေ ပရမိဿရေ စ၊
သုညေ ဝိဝိတ္တေ စ၊ စန္ဒဗိမ္ဗေ စန္ဒမဏ္ဍလေ စ၊
သိယာ။... တတ္ထ ဟိ “ဇိတဝေရသုရေဟေဝ၊
ကတဋ္ဌော တာသတေ ဒိသေ။ မာပတိဋ္ဌော
ဒုက္ခဋ္ဌောဟု၊ စန္ဒဋ္ဌော သီတဘာကရော”-
တိ ဧတ္ထ ယထာဏ္ဏမံ မဟာရဝပရမိဿရသုည-
စန္ဒဗိမ္ဗေသု ဟောတိ။ တတ္ထာယမတ္ထော—
ဇိတဝေရသုရေဟိ ဧဝ ကတဋ္ဌော ကတော
ဋ္ဌော မဟာသောသော ဒိသေ ဝေရိဇနေ
တာသတေ တာသတိ။ မာပတိ ဥဗ္ဗာဒေဝိ-
ယာပတိဘူတောဋ္ဌောပရမိဿရေ ဒုက္ခဋ္ဌော
ဒုက္ခတော သုညော အဟု အဟောသိ။ စန္ဒ-
ဋ္ဌော စန္ဒမဏ္ဍလော သီတဘာကရော ဟော-
တိတိ။ ကေ၊ ၁။ ၄၃။ သူစိ။

ဌကောရ (ပု) [ဌ+ကောရ] ဌ၊ ဌ-အက္ခရာ။ အထက်
ပုဒ်ကြည့်။

ဌတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဌာ+တွာ] ရပ်၍၊ တည်၍၊ ရပ်
တည်-ရပ်တန့်-၍။ ဝိနိစ္ဆယေ ဌတွာ ပဟ-
ဿမာနော၊ ဗာလော ပရေ အက္ကုသ-
လောတိ စာဟ။ သုတ္တနိ။ ၄၁၇။ မဟာနိ။
၂၂၉။ ဝိနိစ္ဆယေ ဌတွာ ပဟဿမာနောတိ
ဝိနိစ္ဆယာ ဝုစ္စန္တိ ဒါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိဂတာနိ။ ဒိဋ္ဌိ-
ဝိနိစ္ဆယေ ဝိနိစ္ဆယဒိဋ္ဌိယာ ဌတွာ ပတိဋ္ဌဟိ-
တွာ ဂဏိတွာ ပရာမသိတွာ အဘိနိဝိသိတွာ-
တိ ဝိနိစ္ဆယေ ဌတွာ။ မဟာနိ။ ၂၂၉။ (-အံ၊
၁။ ၂၇၀၊ ၄၄၁။ အံ၊ ၂။ ၃၉၄။ သုတ္တနိ။ ၄၁၈။
အပ၊ ၂။ ၄၈။ စရိယာ။ ၃၉၃။ မဟာနိ။ ၂၃၅။
ဇာ၊ ၂။ ၂၅၊ ၃၀၇။ မိလိန္ဒ။ ၂၊ ၁၄၉။ ဒီ၊ ၁။

၂။ ဓမ္မာဌာဝါ၂၈။ သုတ္တနိဌာ၂။၂၇။
ပေတဌာဝါ၂၈။ စရိယာဌာဝါ၂၈။ မဟာနိဌာ
ဌာဝါ၂၈။ ဇာဌာဝါ၂၈။ သီဌာဝါ၂၈။
၃၃။)

ဌာန (ကြိဝိ) [ဌာ+တန]ရပ်၍၊ တည်၍၊
ရပ်တည်-ရပ်တန့်-၍။ ဌာန သော ဝဿ-
သတ် ဣဓေ၊ သဗ္ဗေဟိ ကာမေဟိ သမဂ္ဂိ-
ဘူတော။ ပေတ။၁၇။ ဌာနာတိ ယာဝ
အာယုရိယောသာနာ ဣဓေ မနုဿလော-
ကေ ဌာန။ ပေတဌာဝါ၂၈။ (-ဝိမာန။
၁၂။ အပါ။၁၀၆။၁၇။ ဇာ။၁၂၈။
ဝိမာနဌာဝါ၂၃။ ဇာဌာဝါ၂၃။၁၀၀။)

ဌာန (နာထိ) [ဌာ + ဣပေ + ယု။ အာ-ကို
အ-ပြု။ထပ+ယု။ ထ-ကိုဌ-ပြု။ ထိ-ဌာ-
ပနာ။ ဌာပေတိ-လည်း ကြည့်။ (သ္တာပန-သံ)]
(၁) တည်စေခြင်း၊ ထားခြင်း။ (က) ရပ်
တန့်-ရပ်ဆိုင်း-စေခြင်း။ (ခ) စွန့်ပစ်-
ချထား-ခြင်း။ (ဂ) ကြဉ်ဖယ်-ချန်ထား-
ခြင်း။ (ဃ) သွင်းထားခြင်း။ (င) စောင့်
စည်း-တည်ကြည်-ခြင်း၊ သမာဓိ။ (စ)
ဝမ်းမြောက်ခြင်း၊ စိတ်နှလုံးသာ ကြည်ရှင်
လန်းခြင်း၊ အဝိပုဋ္ဌိသာရ။ (ဆ) ပင့်မြှောက်-
ထောင်လွှား-ခြင်း၊ မာန။ (ဇ) ဟောကြား-
ပညတ်-သိမှတ်စေ-ခြင်း။ (ဈ) တည်စေ
ကြောင်း-ထားကြောင်း - စကား၊ တပါး
သော ပုဂ္ဂိုလ်၏စကားကို အပြစ်တင်ရန် ဆုပ်
ကိုင်တည်ထားသော စကား၊ ဌာနာစကား။
(တိ) (၃) တည်စေတတ် - ထားတတ် -
သော။ (၄) တည်စေအပ်-ထားအပ်-သိစေ
အပ် - သော (အမည်)။ (၅) တည်စေ
ကြောင်း-ထား ကြောင်း-သိစေကြောင်း-
(အမည်)။ (၆) တည်စေရာ - ထားရာ -
(အခါ)။

(၁) တည်စေခြင်း၊ ထားခြင်း။ ဣရိယာ-
ပဿ ဝါ အဌာပနာ ဌာနာ သဏ္ဌာပနာ။
အဘိဝိ။၃၆၅။ မဟာနိ။၁၇၃။၃၆၈။ စူဠနိ။

၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၂။ ဌာနာတိ 'ဌာနာ-
ကာရော။ အဘိဌာ၂။၄၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၂၆။
မဟာနိဌာ၂။၂၃။ (-အဘိဝိ။၃၇၁။ အဘိ၊
ပု။၁၂။ ဝိဌာ၂။၂၀၀။ ဝိသင်္ဂဟ။၁၈။
အဘိဌာ၂။၄၅၉။၄၆၀။၄၇၃။ အဘိဌာ၃။
၂။ ပဋိသိဌာ၂။၁၈၂။ ဝိသုဒ္ဓိ။၂။၂၇။
ဥဒါနဌာဝါ၂၃။ ဣတိဝုတ်ဌာဝါ၂၃။ ထေရ၊
ဌာဝါ၂၃။၃၄၅။ ထေရ၊ ဌာ၂။၁၄၊ ၂၁၀။
စရိယာဌာဝါ၂၃။ မဟာနိဌာဝါ၂၃။၁၇၁။၃၈။
စူဠနိဌာ၂။၂။ ဝဇီရ။၂၄၊၄၆၈။ သာရတ္ထ၊၂။
၁၈၇။၁၉၄။ဝိမတိ။၁။ ၁၁-၂၊ ၂၁၄။ ဝိမတိ၊၂။
၁၅။ ကင်္ခါဋီဟောင်း။၁၀၅။ ကင်္ခါဋီသစ်။
၂၁၄၊၂၇၇။၄၀၁။ ဒီဋီဝါ။၂၇။ ဒီဋီ၊၂။
၁၈၂၊၂၈၆။ ဒီဋီ၊၃။၇၂၊၂၇။ သီဋီသစ်။၁။
၄၉။ သီဋီသစ်၊၂။၁၂၄၊ ၂၈။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇၊
၃၃၄၊၃၆၈။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၁၄၊ ၂၆၄။ သံ၊ဋီ၊
၂။၇၁၊ ၁၀၇၊ ၁၃၃၊ ၇၊ ၁၉၀၊ ၈၊ ၄၁၆၊ ၄၂၉။
မူလဋီဝါ။၁၇၈။ မူလဋီ၊၂။၂၂၂။ အနုဋီ၊၂။
၁၂၉၊၂၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိဋီဝါ။၁၈၀၊၂၄၇။)

(က) ရပ်တန့် - ရပ်ဆိုင်း - စေခြင်း။
အသမာနသံဝါသကော ပုဂ္ဂလော ဇာနိ-
တဗ္ဗော၊ ဌာနံ ဇာနိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၅။၂၁၂။ ဌာနံ
ဇာနိတဗ္ဗံ ဧကံ ဘိက္ခဝေ အဓမ္မိကံ ပါတိ-
မောက္ခဌာပနန္တိအာဒိနာ နယေန ဝုတ္တံ ပါတိ-
မောက္ခဌာပနံ ဇာနိတဗ္ဗံ အတ္ထော။ ဝိဌာဝါ၊
၁၅၉။ (-ဝိ၊၅။၂၀၉။ အံ၊ဌာ၂။၆။)

(ခ) စွန့်ပစ်-ချထား-ခြင်း။ ဘာရဿ
နိက္ခိပနန္တိ ပဉ္စက္ခန္ဓဘာရဿ ဌာနံ။ မဟာနိ၊
ဌာဝါ၂၈။ ဘာရဿ နိက္ခိပနန္တိ ရူပါဒိပဉ္စ-
က္ခန္ဓဘာရဿ ခိပနံ ဆဉ္စနံ။ စူဠနိဌာဝါ၂။

(ဂ) ကြဉ်ဖယ်-ချန်ထား-ခြင်း။ ဧတ္ထ
စ မဂ္ဂင်္ဂါနံ ဌာနံ မဂ္ဂပစ္စယဘာဝရဟိတေ
မဂ္ဂဟေတုကေ ဒဿေတုံ၊ တေန မဂ္ဂဟေတု-
ကေ အသင်္ကရတော ဝဝတ္ထပေတိ။ မူလဋီ၊၁။
၁၆၄။ (-နေတ္ထိဌာဝါ၂။ အနုဋီ၊၂။၂၇။

ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ။ နေတ္ထိ၊ နေတ္ထိ။ နေတ္ထိ၊ နေတ္ထိ။

(ဆ) သွင်းထားခြင်း။ အတ္တသမ္မာပဏိ-
မိတိ အတ္တနော သမ္မာ ဌပနံ၊ သစေ ပန
ပုဗ္ဗေ အဿုဒ္ဓါဒိဟိ သမန္နာဂတော ဟောတိ၊
တာနိ ပဟာယ သဒ္ဓါဒိသု ပတိဋ္ဌာပနံ။ ဒီ၊ ဌ၊
၃။ ၂၄၃။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၀။ အတ္တနော သမ္မာ
ဌပနန္တိ အတ္တနော စိတ္တသန္တာနဿ ယောနိ-
သော ဌပနံ သဒ္ဓါဒိသု နိဝေသနန္တိ အာဟ
“သစေ”တိ အာဒိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၄၂။ အံ၊ ဌ၊ ၂။
၂၄၀။ (-ဓုဒ္ဓက၊ ဌ၊ ၁၁၁။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆။)

(ဇ) စောင့်စည်း - တည်ကြည် - ခြင်း၊
သမာဓိ။ ဂဏနာ အနုဗန္ဓနာ၊ ဖုသနာ ဌပနာ
သလ္လက္ခဏာ။... ဌပနာတိ အပ္ပနာ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။
၂၂-၃။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၀။
ဌပနာတိ သမာဓာနံ။ တဉ္စိ သမ္မဒေဝ အာ-
ရမ္မဏေ စိတ္တဿ အာဓာနံ ဌပနံ ဟောတိ။
တထာဟိ သမာဓိ “စိတ္တဿ ဌိတိသဏ္ဌိတိ”တိ
နိဒ္ဒိဋ္ဌော။ သမာဓိပုဓာနာ ပန အပ္ပနာတိ
အာဟ “ဌပနာတိ အပ္ပနာ”တိ။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၂၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၇၂။ (-ဝိ၊ ဌ၊ ၂။
၂၂-၅၊ ၃၀။ ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၅-၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၁။
၂၇၂-၄-၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁၃-၆။ ဝိမတိ၊ ၁။
၂၁၅-၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀၇၊ ၁၃၃။)

(ဈ) ဝမ်းမြောက်ခြင်း၊ စိတ်နှလုံးသာ
ကြည်ရွှင်လန်းခြင်း၊ အဝိပုဋ္ဌိသာရ။ တိဝိဓန္တိ-
တ္ထေ ဝိဓာဝုစ္စတိဌပနာ၊ တိဌပနန္တိ အတ္ထော။
ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၃။ ယညသင်္ခါတဿ ပုညဿ ယော
သံကိလေသော၊ တဿ နိဝါရဏတော နိသေ-
ဓနတော ဝိဓာဝုစ္စန္တိ ဝိပုဋ္ဌိသာရဝိနောဒနာ။
တတော ဧဝ တာ တံ ပုညာဘိသန္တံ အဝိစိ-
န္တိတွာ ဌပေန္တိတိ “ဌပနာ”တိ ဝုတ္တာ။ ဒီ၊ ဌ၊
၁။ ၂၂၂။ (-ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၆၇။ သီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂။
၃၀၁။)

(ဆ) ပင့်မြှောက်-ထောင်လွှား-ခြင်း၊
မာန။ မာနဌပနာ (အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၇၇)တိ

သေယျာဒိဝသေန မာနေန ဌပနာ၊ မာန-
သင်္ခါတာ ဝါ ဌပနာ။ မူလဒီ၊ ၂။ ၂၂၃။ ဌပ-
နာတိ စ ဒဟနာ၊ ပဂ္ဂဏနာ ဝါ။ အနုဒီ၊ ၂။
၂၂၀။

(ဇ) ဟောကြား - ပညတ် - သိမှတ်စေ-
ခြင်း။ အပိ စေတ္ထ ပညာပနာ နာမ ဒုက္ခ-
သစ္စာဒိနံ ဌပနာ။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂၁၇။ ပညာပနာတိ
ပကာရေဟိ ဉာပနာ၊ သာ ပန ယသ္မာ ဣတ္ထမိ-
ဒန္တိ ဝေနေယျာနံ ပစ္စက္ခတော ဒဿနာ၊
တေသံ ဝါ သန္တာနေ ပတိဋ္ဌာပနာ ဟောတိ၊
တဿ အာဟ “ဒုက္ခသစ္စာဒိနံ ဌပနာ”တိ။
မ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၀၅။ (-အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၅။ သီ၊ ဌ၊
သင်္ခါ၊ ၁။ ၄၄။ မူလဒီ၊ ၃။ ၂၇။)

(ဇ) တည်စေကြောင်း - ထားကြောင်း -
စကား၊ တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ စကားကို
အပြစ်တင်ရန် ဆုပ်ကိုင်ထားသော စကား၊
ဌပနာစကား။ ဧဝံ နိဂ္ဂဟံ အာဇာနာပေတွာ
ဣဒါနိ တံ ဌပနာယ စေဝ အနုလောမပဋိ-
လောမတော ပါပနာရောပနာနဉ္စ ဝသေန
ပါကဋ္ဌံ ကရေန္တော “ဟဉ္စိပုဂ္ဂလော”တိ အာ-
ဒိမာဟ။... အယံ တာဝ ပရဝါဒိပက္ခဿ ဌပန-
တော နိဂ္ဂဟပါပနာရောပနာနံ လက္ခဏဘူတာ
အနုလောမဌပနာ နာမ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၁၃-၄။
(-၁၁၅။ မူလဒီ၊ ၃။ ၅၁-၃။ အနုဒီ၊ ၁။ ၇၀-၂။)

(ဇ) တည်စေတတ် - ထားတတ် - သော။
ဧကဝတ္ထာနတာတိ ပရိကမ္မစိတ္တေန ဧက-
တော ဌပနတဿ စ ဒိဿမာနကာယေန၊
အဒိဿမာနကာယေန ဝါဂန္တုကာမကာလေ
ယထာယောဂံ ကာယဿပိ စိတ္တဿပိ မိဿိ-
ကရဏတဿ စာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊
ဌ၊ ၁။ ၄၇။

(ဇ) တည်စေအပ် - ထားအပ် - သိစေ
အပ် - သော (အမည်)။ (၅) တည်စေကြောင်း -
ထားကြောင်း - သိစေကြောင်း -

(အမည်)။ နာမကမ္မန္တိ နာမကရဏံ။ နာမ-
ဓေယျန္တိ နာမဌာပနံ။ အဘိဋ္ဌာဝ။ ၄၂။ ကရိ-
ယတိတံ ကမ္မံ၊ နာမမေဝ ကမ္မံ နာမကမ္မံ။
တထာ နာမဓေယျံ။ ကရဏဌာပနသဒ္ဓါပိ ဟိ
ကမ္မတ္တာ ဟောန္တိတိ။ အထ ကရဏတ္တာ၊
ကရိယတိ စ ဌာပနတိ စ ဧတေန အတ္ထော
ဝေဒနာမောတိ ပညာပိယတိတံ ကရဏံ ဌာ-
ပန နာမ ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၇၈။

(၆) တည်စေရာ-ထားရာ-(အခါ)။ ပဌ-
မမေဝါတိ လေပကိစ္စဿ နိဋ္ဌိတတ္တာ ဒွါရဗန္ဓု-
ဝါတပါနာနံ ဌာပနတော ပုဗ္ဗေယေဝ၊ လေပ-
ဿ နိဋ္ဌိတက္ခဏေယေဝါတိ အဓိပ္ပါယော။
ကခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၄၁။

ဌာပနက (တိ) [ဌာပန+က] (၁) တည်စေတတ် -
ထားတတ် - သော၊ ရပ်ဘည် - ရပ်တန့်စေ -
သော။ (၂) တည်စေအပ် - ထားအပ် -
သော။ (၁) ပဏိဓာနကဝသေနာတိ စိတ္တဿ
မျှပါဒိသု ဌာပနကဝသေန။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၈။
“သမ္မုလိကာယ ဌာပေတိ အကတာယာ”တိ
ဌာပနကဿ သညာမူလဝသေန ဝုတ္တံ။ ဝဇီရ။
၅၃၆။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဌာပနကတိတ္ထိရ (ပု) [ဌာပနက+တိတ္ထိရ] တည်စေ
အပ် - ထားအပ် - သောခါ၊ တယ်ခါ။ ဒီပ-
ကတိတ္ထိရေတိ သာကုဏိကေဟိ သမဇာတိ-
ကာနံ ဂဟဏတ္တာယ ပေါသေတွာ သိက္ခေ-
တွာ ပါသဋ္ဌာနေ ဌာပနကတိတ္ထိရေ။ ဝိမတိ၊
၁။ ၃၁။

ဌာပနကပဒရကိဋ္ဌိက (န၊ ထိ) [ဌာပနက+ပဒရ+
ကိဋ္ဌိက] တည်စေအပ် - ထောက်ထားအပ် -
သော ပျဉ်ချပ်ကဲလား။ ဥဋ္ဌါဋ္ဌနကိဋ္ဌိကန္တိ
ဒဏ္ဍေဟိ ဥက္ခိပိတွာ ဌာပနကပဒရကိဋ္ဌိကံ။
သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၉၆။

ဌာပနကာရဏ (န) [ဌာပန+ကာရဏ] တည်စေ
ခြင်း - ထားခြင်း - ဟူသော အကြောင်း။ စေ-

တသော ပဏိဓာနပစ္စယာတိ စိတ္တဿ ဌာပန-
ကာရဏာ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၉၃။

ဌာပနကာလ (ပု) [ဌာပန+ကာလ] တည်စေရာ -
ထားရာ - ချထားရာ - အခါ။ ဧတေနော
ဥပေါသထဉာတ္တိယာ ဌာပနကာလေ သမဂ္ဂါဝေ
တေ ဉတ္တိံ ဌာပေသန္တိ သိဒ္ဓံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၇၃။
ဝါမပါဒဿ ဌာပနကာလေပိ တထာရူပယေဝ
ပဒုမံ ဉဂ္ဂန္တော ပါဒံ သမ္ပုဋ္ဌိန္တိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၆။
(- ဥဒါန၊ ၄။ ၁၇၉။)

ဌာပနကုသလ (တိ) [ဌာပန+ကုသလ] တည်စေ
ခြင်း - ထားခြင်း - ဌာ - လိမ်မာ - ကျွမ်းကျင် -
သော၊ သူ။ တတ္ထ အန္တောဂတဟေတုအတ္ထော
ဋီတိ-သဒ္ဓေါ၊ တဿ ဌာပနကုသလောတိ
အတ္ထောတိ အာဟ “သမာဓိံ” ဌာပေတုံ
သက္ကောတိတိ အတ္ထော”တိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၀၀။

ဌာပနက္ခေတ္တ (န) [ဌာပန + ခေတ္တ] တည်စေ
ရာ - ထားရာ - ခေတ် - အခါ။ (က) ဥတ်
ထားရာအခါ။ (ခ) ဥပုသ်၊ ပဝါရဏာကို
ရပ်တန့်စေရာအခါ။ (က) အောက်ပုဒ်ကြည့်။
(ခ) ဥပေါသထံ ဝါ ပဝါရဏံ ဝါ ဌာပေန္တဿ
စ ဩကာသကမ္မံ နတ္ထိ၊ ဌာပနက္ခေတ္တံ ပန
ဇာနိတဗ္ဗံ။ ကခါ၊ ၁။ ၁၃၉။ (- ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၆၀။
ကခါ၊ ဋီ၊ ဟောင်း။ ၅၄။ ကခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၄၅။
ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ၂။ ၃၉၃။)

ဌာပနက္ခေတ္တာတိက္ကမ (ပု) [ဌာပနက္ခေတ္တ + အတိက္က-
မ] (ဥတ်) ထားရာအခါကို ကျော်လွန်ခြင်း။
ဣဒံ ပုဗ္ဗကိစ္စံ အကတွာ ဥပေါသထံ က-
ရောန္တော သံသော၊ ပုဂ္ဂလော ဝါ ဌာ-
ပနက္ခေတ္တာတိက္ကမေ အာပဇ္ဇတိ။ ဝဇီရ။ ၄၄၈။
ကခါ၊ ဋီ၊ ဟောင်း။ ၇။

ဌာပနဋ္ဌ (ပု) [ဌာပန + အတ္ထ] ထားခြင်းဟူသော -
အနက် - သဘော။ သမာဓာနဋ္ဌေနာတိ သမံ
ဌာပနဋ္ဌေန သမာဓိ နာမ စေတသိက္ခရံ

အတ္တိတိ အဂ္ဂဟေတုတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊
၃။၉၆။ သမံ ဌပနဌေနာတိ သမံ ဝိသမံ
လိနုဒ္ဓစ္စာဒိံ ပဋိဗာဟိတော၊ ဝိက္ခေပမေဝ ဝါ
ဝိဒ္ဓိသေတော ဌပနဌေန။ အနုဋီ၊၃။၁၃၃။

ဌပနဌာန (န) [ဌပန + ဌာန] ထားရာအရပ်။
ပုရေ ပစ္ဆာ ဌပနဌာနံ န ပမာဏံ။ ကင်္ခါဋီ၊
ဟောင်း။၇၀။

ဌပနတ္ထ (ပု) [ဌပန + အတ္ထ] တည်စေခြင်း -
ထားခြင်း - ဟူသောအကျိုး။ အတ္ထော
ဝိညာပနတ္ထာယ၊ ပဋိပုစ္ဆာ ဌပနတ္ထာယ။ ဝိ၊
၅။၂၈၈။ ပဋိပုစ္ဆာ ဌပနတ္ထာယာတိ ပုစ္ဆာ
ပုဂ္ဂလဿ ဌပနတ္ထာယ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၂၀၇။ ပုဂ္ဂ-
လဿ ဌပနတ္ထာယာတိ စောဒကစုဒ္ဓိတကေ
အတ္တနော ပဋိညာယ ဝေ အာပတ္တိယံ၊ အနာ-
ပတ္တိယံ ဝါ ပတိဌာပနတ္ထာယ။ ဝိမတိ။၂။
၃၀၀။ (-သံ၊ဌ၊၂။၁၆၁။ အဘိ၊ဌ၊၁။၄၃၁။
မဟာနိ၊ဌ၊၃၀၁။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။
၃၀၄။ သီးဋီ၊သစ်၊၂။၂၆၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၆၁၊
၁၈၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၇၂။ မူလဋီ၊၁။၁၈၆။)

ဌပနဒိဝေ (ပု) [ဌပန + ဒိဝေ] ထားရာနေ။
ခလေ ကလာပါနံ ဌပနဒိဝေ ခလဂ္ဂံ။ သာ-
ရတ္ထ၊၃။၁၆၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၄၉။ (-မ၊ဋီ၊၂။
၁၄၀။)

ဌပနနိမိတ္တ (န) [ဌပန + နိမိတ္တ] သွင်းထားခြင်း
ဟူသော အကြောင်း။ စေတောပဏိဓိဟေတု-
ဟိတိ အတ္တနော နိတ္တဿ သမ္ပဒေဝ ဌပနနိ-
မိတ္တံ၊ အတ္တသမ္ပာပဏိဓာနေနာတိ အတ္ထော။
ဝိမာန၊ဌ၊၁၈၇။

ဌပနပစ္စုပဌာန (တိ) [ဌပန + ပစ္စုပဌာန] တည်
စေခြင်း-ထားခြင်း-ဟူသောဉာဏ်အားရှေး
ရှုထင်လာမှု အခြင်းအရာရှိသော၊ တည်စေ
တတ်-ထားတတ်-သော တရားဟူ၍ ဉာဏ်
အား ရှေးရှုထင်လာသော (ဇီဝိတိန္ဒြေ)။
သဟဇာတရူပါနုပါလနလက္ခဏံ ဇီဝိတိန္ဒြေယံ၊

အဘိဓာန်(၈-၀၈) ၂-၄၄-ပ-မ-ဗ-သ-၀

တေသံ ပဝတ္တနရသံ၊ တေသံယေဝ ဌပနပစ္စု-
ပဌာနံ၊ ယာပယိတဗ္ဗဘူတပဒဌာနံ။ အဘိ၊
ဌ၊၁။၃၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၇။ ဌပနံ ဌိတိဟေတု-
တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၉၆။ (-အဘိ၊ဌ၊၁။၁၆၇။
မဟာနိ၊ဌ၊၁၂၈။)

ဌပနပညာ (ထိ) [ဌပနာ + ပညာ] ထားတတ်
သော - ဉာဏ် - ပညာ။ တတ္ထ ပဌမေန ပရိ-
ဝနေန သစ္စာနံ အညမညံ အသင်္ကရတော
ဌပနပညံ ဒဿေတိ။ ဝဇီရ၊၄၀၅။

ဌပနဘာဇန (န) [ဌပန + ဘာဇန] ထားရာခွက်။
ရဇနဒေါဏိတိ ပက္ကရဇနံ အာကိရိတော ဌပန-
ဘာဇနံ။ ကင်္ခါဋီ၊သစ်။၄၂၇။

ဌပနဘာဇနဝိသေသ (ပု) [ဌပန + ဘာဇန + ဝိ-
သေသ] ထားရာခွက်အထူး။ အဝလေခနပိ-
ဌရောတိ အဝလေခနကဌာနံ ဌပနဘာဇနဝိ-
သေသော။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၆။

ဌပနဘူတ (တိ) [ဌပန + ဘူတ] (၁) ထားခြင်း-
သိစေခြင်း - ဖြစ်သော။ (၂) ထားကြောင်း-
သိစေကြောင်း - ဖြစ်သော။ ဒဿနဘူတာယ
နာမပညတ္တိယာ ဒိဌတာယ၊ ဌပနဘူတာယ
ဌပိတတာယ။ အနုဋီ၊၃။၃၇။

ဌပနမတ္တ (န၊ထိ) [ဌပန + မတ္တ] (၁) ထားခြင်း
မျှ။ (၂) ဌပနာစကားမျှ။ (တိ) (၃) ထား
ခြင်းအတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ထားလောက်ရုံမျှ
သော။ (၁) ဥဒကသာဠကဿ သင်္ကံ နိဝါ-
သနပါရူပနေနပိ၊ ပရိဘောဂသိသေန အံသေ
ဝါ သိသေ ဝါ ဌပနမတ္တေနပိ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၃၁၆။ ကင်္ခါဋီ၊သစ်။၂၀၇-၈။ (-သံ၊ဋီ၊၂။
၁၉၅။) (၂) ယသ္မာ ပနေတ္ထ ဌပနာ နာမ
ပရဝါဒိပက္ခဿ ဌပနတော “အယံ တဝ ဒေါ-
သော”တိ ဒဿေတုံ ဌပနမတ္တမေဝ ခဟာ-
တိ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၁၁၅။ (-မူလဋီ၊၃။၅၁။)
(၃) ပါဏိမတ္တန္တိ အန္တောမုဋ္ဌိယံ ဌပနမတ္တံ။
မ၊ဌ၊၄။၁၅၀။

ဌာနမာန် (ပု) [ဌာန+မာန်] ထားကြောင်း ဖြစ်သော-မာန်-မာန်။ အတ္တုတ္တံသနမာ- နောတိ အတ္တာနံ ဥပရိ ဌာနမာနော။ မဟာနိ၊ဌ။၁၀၀။

ဌာနယောဂျ (တိ) [ဌာန+ယောဂျ] သွင်းထား ခြင်းငှါ-သင့်လျော်- လျောက်ပတ်-သော (စကား)။ ဟဒယင်္ဂမစိတ္တေ ဌာနယောဂျံ ဝဒတိတိ ဟဒယင်္ဂမဝဒေါ။ မဟာနိ၊ဌ။၃၇၇။

ဌာနလက္ခဏ (တိ) [ဌာန+လက္ခဏ] သွင်းထား ခြင်းဟူသော - မှတ်ကြောင်း - လက္ခဏာ -ရှိသော။ သော စ ခေါ် မနသိကာရော န တွေ အာရမ္မဏပုဋိပါဒန လက္ခဏော၊ အထ ခေါ် ဝိထိပုဋိပါဒနဇဝနပုဋိပါဒနမနသိ- ကာရပုဗ္ဗကစိတ္တေ ဌာနလက္ခဏောတိ အာဟ “ကေဂ္ဂစိတ္တာ ဟုတွာ စိတ္တေ ဌပေယျာမာ” တိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၅၉။ (-ဒါ၊ဋီ၊၁။၂၃၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်။၂။၅၇။)

ဌာနကာရ (ပု) [ဌာန+အာကာရ] (က) ထားခြင်းဟူသော အခြင်းအရာ။ (ခ) ဟောကြား - သိစေ - ခြင်းဟူသောအခြင်း အရာ။ (က) ဌာန (၁) ကြည့်။ (ခ) ဧဝံ ဓာတုကထာယ မာတိကတော ဗဟိ ဌာန- တတ္တာတိ “သဗ္ဗာပိ။ ပ။ မာတိကာ” တိ ဧတေန ဌာနကာရေန ဗဟိ ပိဋ္ဌိတော ဌာနတတ္တာတိ အတ္တော။ မူလဋီ၊၃။၅။ ဧတေန ဌာနကာရေနာတိ သရူပေန အဂ္ဂဟေတွာ ယထာဝုတ္တေန ပကရဏန္တရမာတိကာယ ဣဓ မာတိကာဘာဝကိတ္တနသင်္ခါတေန ဌာနကာ- ရေန။ အနုဋီ၊၃။၆။

ဌာနကာရဝုတ္တိ (ထိ) [ဌာနကာရ+ဝုတ္တိ] ထားခြင်းဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ် ခြင်းရှိသော (ဇီဝိတိန္ဒြေ)။ သောယထာသကံ ခဏမတ္တာဝဋ္ဌာယိနမ္ပိ အတ္တနော သဟဇာ- တာနံ ရူပါရူပမ္မာနံ ဌာနကာရဝုတ္တိတာယ ပဝတ္တကာနိ ရူပါရူပဇီဝိတိန္ဒြိယာနိ။ ဒါ၊ဋီ၊၁။

၁၅၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၅၂။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်။၁။ ၄၁၇။)

ဌာနာဓိပ္ပါယ် (ပု) [ဌာန+အဓိပ္ပါယ်] ထားခြင်း ဌာနဖြစ်သောအလို၊ ထားလိုခြင်း။ ယထာ ဖာဏိတဂ္ဂဟဏေန သိဒ္ဓေပိ ပရတော ဥစ္ဆူရ- သော ဝိသုံ အနုညာတော ဥစ္ဆူသာမည- တော ဂုဠောဒကဋ္ဌာနေ ဌာနာဓိပ္ပါယ်တော။ ဝဇီရ။၄၇၉။

ဌာနာဘိသေက (ပု) [ဌာန + အဘိသေက] ထားခြင်းဟူသော - သွန်းလောင်းခြင်း- အဘိသိက်။ ဂေါဝိန္ဒောတိ ဂေါဝိန္ဒိယာဘိ- သေကေန အဘိသိတ္တော၊ ဂေါဝိန္ဒဿ ဌာနေ ဌာနာဘိသေကေန အဘိသိတ္တောတိ အ- တ္တော။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၁၇။ (-ဒါ၊ဋီ၊၂။၂၅၂။)

ဌာနာမူလက (တိ) [ဌာနာ+မူလ+က] ထား ကြောင်းစကား - ဌာနာစကား - လျှင် အရင်းရှိသော။ ယဒိပိ ပက္ခဿ ဌာနာမူလ- ကံ အနုဇာနနာဝဇာနနာနံ မိစ္ဆာဘာဝ- ဒဿနံ တဗ္ဗိသယတ္တာ၊ ပါပနာရောပနာဟိ ဧဝ ပန သော ဝိဘာဝိယတိ၊ န ဌာနာ- ယာတိ ပါကဠောယမတ္တော။ အနုဋီ၊၃။၇၂။

ဌာနီယ (တိ) [ဌာ+ဏာပေ+အနီယ။ ထပ+ အနီယ(သ္လာပနီယ-သံ)] တည်စေအပ် - ထားအပ်-သော။ (က) စွန့်ပစ်-ပယ်မြစ်- အပ်သော။ (ခ) ကြဉ်ဖယ် - ချန်ထား - အပ်သော။ (က) စတ္တာရိ ပဉ္စဗျာကရဏာ- နိ၊ ဧကံသဗျာကရဏိယော ပဉ္စော၊ ပဋိ- ပုစ္ဆာဗျာကရဏိယော ပဉ္စော၊ ဝိဘဇ္ဇဗျာ- ကရဏိယော ပဉ္စော၊ ဌာနီယော ပဉ္စော။ ဒါ၊ဋီ၊၁။၁၉၂။ “တံ ဇီဝံ တံ သရီရ”န္တိ အာဒိနိ ပုဋ္ဌေန ပန “အဗျာကတမေတံ ဘဂဝတာ”- တိ ဌပေတဗ္ဗော၊ သေပဉ္စော န ဗျာကာ- တဗ္ဗော။ အယံ ဌာနီယော ပဉ္စော။ ဒါ၊ဋီ၊၂။ ၁၅၇။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၀၄။ တံ ဇီဝံ တံ သရီ- ရန္တိ ဇီဝသရီရာနံ အနုညတာပဉ္စော။ ယဿ

ယေန အနညတော စောဒိတာ၊ သောဝေ
 ပရမတ္ထတော နုပလဗ္ဗတီတိ ဝဉ္စာတနယဿ
 မတ္တေယျတာကိတ္တနသဒိသောတိ အဗျာကာ-
 တဗ္ဗတယ ဌပနီယော ဝုတ္တောတိ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။
 ၁၆၈။ (- ပေဋကော။ ၂၂၅။ မိလိန္ဒ။ ၁၄၇၊
 ၃၀၃။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၇။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၂။ နေတ္တိ၊
 ၄။ ၆၂။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၄၅။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၃။ ဒီ၊ ဌ၊
 ၃။ ၉၆။ သီ၊ ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၄၄။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၆။
 အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၈။ မူလဌ၊ ၂။ ၈၃။ မူလဌ၊ ၃။
 ၅၆၊ ၁၀၂။ အနုဌ၊ ၃။ ၇၁-၅။ နေတ္တိ၊ ဌ၊ ၄၉။)
 (ခ) အတ္ထိ ပန မဟာရာဇ လောကေ ဌပ-
 နီယံ ဒါနံ၊ ယံ ဒက္ခိဏေယျေ အနုပုတ္တေ န
 ဒါတဗ္ဗန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၇၀။ (- အပါ၊ ၁။ ၃၅၄။)

ဌပနီယပက္ခ (ပု) [ဌပနီယ + ပက္ခ] (မဖြေဆိုပဲ)
 ထားအပ်သောအဖို့၊ စွန့်ပစ် - ပယ်မြစ် - အပ်
 သော အဖို့။ ဧဝံ ဌပိတာနီတိ “သဿတော
 လောကော”တိ အာဒိနယပုဝတ္တာနိ ဒိဋ္ဌိဂ-
 တာနိ အနိယျာနိကတယ န ဗျာကာတဗ္ဗာနိ
 န ကထေတဗ္ဗာနိ၊ ဧဝံ ဌပနီယပက္ခေ ဌပိ-
 တာနိ စေဝ နိယျာနိကသသနေ ဆဉ္စနီယ-
 တယ ပဋိက္ခိတ္တာနိ။ မ၊ ဌ၊ ၃။ ၆၄။ (- အနုဌ၊
 ၃။ ၁၀၁။)

ဌပနီယပဉ္စ (တိ) [ဌပနီယ + ပဉ္စ] (မဖြေဆိုပဲ)
 ထားအပ်သော - အမေး - ပုစ္ဆာ - ပြဿနာ၊
 စွန့်ပစ် - ပယ်မြစ် - အပ်သော - အမေး -
 ပုစ္ဆာ - ပြဿနာ။ (သာသနာတော်မှ အပ
 ဖြစ်သည့် မိစ္ဆာဝါဒီ တက္ကပိုဂ္ဂိုလ်တို့သည်
 (ဖြေဆိုသူ) အခြားပုဂ္ဂိုလ်တို့အပေါ်၌ အပြစ်
 တင်လိုခြင်း၊ ဝါဒပြိုင်ကာ အနိုင်ယူလိုခြင်း
 စသော အကြောင်းများဖြင့် အမျိုးမျိုး
 သော အမေးပုစ္ဆာများကို ဆင်ထုတ်ထား
 တတ်ကြပေသည်။ ယင်းပုစ္ဆာများသည် “ယုန်
 ချို၊ လိပ်မွေး၊ ပုဇွန်သွေး၊ ခွေးလေးတောင်
 ပုံဖြူ” ဟူသည်တို့ကဲ့သို့ ပရမတ္ထသဘာဝ အား
 ဖြင့် လုံးဝမရှိသည့် အကြောင်းအရာများနှင့်

စပ်လျဉ်းသော ပုစ္ဆာများဖြစ်၍ အဖြေမှန်
 ထွက်ဆိုရန် မဖြစ်နိုင်သည့်ပြင် သံသရာဝဋ်မှ
 ကျွတ်လွတ်ကြောင်းလည်း မဟုတ်ကြပေ။
 ထို့ကြောင့် ယင်းပုစ္ဆာမျိုးကို မေးမြန်း
 လာလျှင် ဘုရားရှင်သည်ဤပုစ္ဆာမျိုးကို မဖြေ
 ဆို ဟူ၍သော်လည်း ပယ်မြစ်ရာသည်။ မမြက်
 သံခြေဆိတ်ဆိတ်သော်လည်း နေရာပေသည်။
 ပုံစံအဖြစ်ဖြင့် ပြဆိုရသော် “အသက် ‘ဇီဝ’
 နှင့် ကိုယ် ‘သရီရ’ သည် အတူတူလော?၊
 အသက် ‘ဇီဝ’ နှင့် ကိုယ် ‘သရီရ’ သည် တခြား
 စီလော?” ဟူသော အမေးမျိုး ဖြစ်သည်။
 ဤ၌ ပရမတ္ထသဘာဝအားဖြင့် လုံးဝမရှိသည့်
 ‘ဇီဝ’ နှင့် ‘သရီရ’ တို့ကို အတူတူလော၊ တခြား
 စီလောဟု မေးမြန်းထားရာ ‘အတူတူပါ’ ဟူ၍
 လည်း မဖြေဆိုသင့်၊ ‘တခြားစီပါ’ ဟူ၍လည်း
 မဖြေဆိုထိုက်ပေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်
 “အမြဲမ၏သားသည် ထွားကြိုင်းသူလော?၊
 ပုက္ကသူလော?” စသော ဖြေဆိုဖွယ်မလိုတော့
 သည့် မဟုတ်မမှန် လုပ်ကြံမေးခွန်းမျိုးသာ
 ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ ဒီ၊ ၁။ ၁၅၁၊ ၁၇၄။
 ဒီ၊ ၃။ ၁၁၂။ မ၊ ၂။ ၈၉-၉၄။ အံ၊ ၃။ ၄၁၂-၃။
 မိလိန္ဒ။ ၁၄၇။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈၅။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၈၇၊
 ၁၅၈။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၈၄။ ဒီ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၄၅။ ဒီ၊ ဌ၊
 ၂။ ၉၃၊ ၁၆၈။ သီ၊ ဌ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၄၄။ အံ၊ ဌ၊ ၂။
 ၁၆၈။ ထို့ပြင် သဘာဝအားဖြင့် အဖြေမှန်
 ထွက်ဆိုရန်ရှိသော်လည်း သာမန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့
 အနေနှင့် ဖြေစွမ်းနိုင်သော အရာဌာနမဟုတ်
 သည့် “သမုဒ္ဒရာ၌ ရေမည်မျှ ရှိသနည်း?၊
 သမုဒ္ဒရာ၌နေသော သတ္တဝါများ မည်မျှရှိ
 သနည်း?” စသော အမေးမျိုးလည်း မဖြေ
 ဆိုပဲ ထားအပ်သောအမေး ‘ဌပနီယပဉ္စ’ သာ
 ဖြစ်ပေသည်။ မိလိန္ဒ။ ၃၀၃။) တဒေဝေတံ
 ပဉ္စန္တိ တံ ယေဝ “သဿတော လောကော”-
 တိ အာဒိနာ နယေန ပုဋ္ဌံ ဌပနီယပဉ္စံ ပုနပိ
 ပုစ္ဆိ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၃၁။ (- အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၂၆။
 ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၉၃။)

ဌာနနိယပုစ္ဆာ (ထိ) [ဌာနနိယာ + ပုစ္ဆာ] (မဖြေဆိုပဲ) ထားအပ်သော - အမေး - ပုစ္ဆာ - ပြဿနာ၊ စွန့်ပစ် - ပယ်မြစ် - အပ်သော - အမေး - ပုစ္ဆာ - ပြဿနာ။ “သုန္ဒရိကာယနာမ ပရိဗ္ဗာဇိကာယ မရဏာနဝဗောဓော၊ သံသာရဿ အာဒိကောဋိယာ အပညာယန-ပဋိညာ၊ ဌာနနိယပုစ္ဆာယ အဗျာကတဝတ္ထု-ဗျာကရဏ” နှစ်ဝေမာဒိနိ ကာရဏပတိရူပ-ကာနိ နိဒ္ဒါရိတဗျာနိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၇၅။

ဌာနနိယဘာဝ (ပု) [ဌာနနိယ + ဘာဝ] (မဖြေဆိုပဲ) ထားအပ်သည်၏အဖြစ်၊ စွန့်ပစ် - ပယ်မြစ် - အပ်သည်၏အဖြစ်။ ယသ္မာ အယံ ထေ-ရော ဌာနနိယံ ပဉ္စ ဌာနနိယဘာဝေန န ဌာပေ-သိ၊ တသ္မာ အညတိတ္ထိယာ။ ပ။ တေဒဝေါစုံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄၆။

ဌာနနိယဘာဝဒဿန (န) [ဌာနနိယဘာဝ + ဒဿ-န] (မဖြေဆိုပဲ) ထားအပ်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြကြောင်း - စကား - သဒ္ဒါ။ သိဟနာဒန္တိ အဘိတနာဒံ သေဋ္ဌနာဒံ။ သေဋ္ဌနာဒေါ ဟေသ၊ ယဒိဒံ ဌာနနိယဿ ပဉ္စဿ ဌာနနိယ-ဘာဝဒဿနံ။ ဌာနနိယတာ စဿ ပါဠိအာရုဋ္ဌာ ဝေ “န ဟေတ” နှစ်အာဒိနာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၉၆။

ဌာနနိယာကာရ (ပု) [ဌာနနိယ + အာကာရ] (မဖြေဆိုပဲ) ထားအပ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော အခြင်းအရာ။ န ဝါ ကိဉ္စ ဝတ္ထုဗ္ဗန္တိ အထ ဝါ ကိဉ္စ န ဝတ္ထုဗ္ဗံ ဌာနနိယတ္တာ ပဉ္စဿ။ တထာ ဟိဿ ဌာနနိယာကာရံ ဒဿေန္တော “ယထာ ဟိ” တိ အာဒိမာဟ။ အနုဋီ၊ ၃။ ၇၁။

ဌာနနောကာသ (ပု) [ဌာနန + သြကာသ] ထားရာအရပ်။ နိဓာနံ ဝုစ္ဆတိ ဌာနနောကာသော၊ နိဓာနမဿာ အတ္တိတိ နိဓာနဝတိ၊ ဟဒယေ နိဓာတဗ္ဗယုတ္တံ ဝါစံ ဘာသိတာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၇၆။ အဘိ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၈။ မဟာနိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၅၊ ၃၉၈။ နိဓေတိ သန္နိဓာနံ

ကရောတိ ဧတ္ထာတိ နိဓာနံ။ ဌာနနောကာ-သော။ “ဌာနဝတိ” တိ ဝုတ္တေ တသ္မိံ ဌာနေ ဌာပေတုံ ယုတ္တာတိပိ အတ္ထော သမ္ဘဝတိတိ-အာဟ “ဟဒယေ” တိ အာဒိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၄၄။ (- ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၄၃။ ဓမ္မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၀၁။)

ဌာနနောကာသဘာဝ (ပု) [ဌာနနောကာသ + အဘာဝ] ထားရာအရပ်၏မရှိခြင်း။ အတိ-ဗဟုလတာယ ပုရတော ဌာနနောကာသ-ဘာဝတော ပဿေနပိ သြဒနသုပဗျဉ္ဇနာဒိ ဒီယတိ ဧတဿာတိ ပဿေနဒိ အလုတ္တသ-မာသဝသေန။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၃၃။

ဌာပယ (ကာ၊ ကြိ) [ဌာ + ကာပယ + ဟိ။ ထပ + က-ယ + ဟိ။ ဟိ-ကိုချေ။] တည်စေလော့၊ ထားလော့။ ဌာပယတိ (၁) ကြည့်။

ဌာပယတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဌာ + ကာပယ + တိ။ အာ-ကို အ-ပြု။ ထပ + ကာယ + တိ။ ထ-ကို ဌ-ပြု (သ္ဿာပယတိ-သံ)] (၁) တည်စေ၏၊ ထား၏။ (က) ရပ်တည် - ရပ်တန့် - စေ၏။ (ခ) ကြဉ်ဖယ် - ချန်ထား - ၏။ (ဂ) ပိုင်းခြား - မှတ်သား - ၏။ (၃) ဖြစ်စေ၏။ (၄) ဘိန္နု-တံ ဒိဋ္ဌိဇာလံ၊ ဧကံသေ ဌာပယ။ မိလိန္ဒ။ ၁၀၃၊ ၁၄၃။ ဌာပယံ - အပ၊ ၂။ ၁၃၉။ ဌာပယံ သု-ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၇။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၂။ မ၊ ဋီ၊ ၄။ ၁၄၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၁၊ ၂၇၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၁၀၊ ၂၁၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၇၀။ အဘိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၄။ အဘိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၈၊ ၄၂၇။ အဘိ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၁၊ ၁၀၇။ ဓမ္မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၇၊ ၄၃၉။ ဣတိဝုတ်၊ ဋီ၊ ၂။ ထေရီ၊ ဋီ၊ ၁၉၃။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၁၊ ၃၀၃၊ ၄၅၀။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၅။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၇၀။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၅။ ၅၀၅။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၆။ ၉။ ဇာ၊ ဋီ၊ ၇။ ၁၈၁၊ ၂၈၀၊ ၃၆၁။ သာ-ရတ္ထ၊ ၃။ ၁၆၂။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၄၄။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၂။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၄၉။ မူလဋီ၊ ၃။ ၄၈။ ဌာပယိတ္ထ - အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၄၊ ၁၆၅၊ ၁၈၆။ ဌာပယိ - အပ၊ ၁။ ၁၀၀ - ၁။ အပ၊ ၂။ ၂၆၂။ ထေရီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၈။ ထေရီ၊ ဋီ၊ ၇၄။ ဌာပယိ မှ - ဝိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၉။ ဇာ၊

ဌ၁။၃၀၃။ ဌဟိယိဿာမိ—ဒိ၊ ၂။၂၃၀။ (က) စိရံ ရာဇကုလဝံသံဌပယတိ ဓမ္မဂုဏဗလေန။ မိလိန္ဒ။ ၂၂။ တုမေ ဒိဝါ ဥဒ္ဓေသဉ္စ သာယံ ဥဒ္ဓေသဉ္စ မံ ဩလောကေတွာ ဌပေထ၊ ပစ္စု- သကာလေ ဥဒ္ဓေသံ ပန မာ ဌပယိတ္ထ။ အံ၊ ဌ၁။၃၀။ (ခ) ဣမေသံ ဟိ ဘော ဂေါတမ ပဉ္စန္ဒ အင်္ဂါနံ ဝဏ္ဏံ ဌပယာမ။ ဒိ၊ ၁။၁၁၄။ (ဂ) ဣတောဒါနိ ပန္နရသမေ ဒိဝသေ ပုဏ္ဏ- မိဉ္စပေါသထဒိဝသေ စန္ဒယဂ္ဂမနဝေလာယ သဒ္ဓန္တိ ဥဗ္ဘတ္တေတွာ သဗ္ဗေပိမေ ဃာတေဿာ- မာတိ ဒိဝသံဌပယိ သု။ ဇာ၊ ၄။၁၆၃။ (၂) အနာဂတေယဒါ တံ ဗုဒ္ဓေါဘဝိဿသိ၊ တဒါ တာ သမ္ပုခါ မဂ္ဂဖလံ သစ္စိကာတုံ သမတ္တာ ဘဝေယျာမာတိ ပတ္တနံ ဌပယိ သု။ အပါ၊ ၄။ ၁။၂၁။ ဇာ၊ ၄။၁။၂၀။

ဌပယန္တ (တိ) [ဌာ+ဏာပယ+အန္တ။ ထပ+ ဏယ+အန္တ] တည်စေတတ်-ထားတတ်- သော၊ သူ။ နိမိတ္တေ ဌပယံ စိတ္တံ၊ နာနာကာရံ ဝိဘာဝယံ။ ဝိ၊ ၄။၂။၃၀။ ပဋိသံဌ၊ ၂။၉၉။ ဝိ- သုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၇၈။ ဌပယံ စိတ္တန္တိ ဘာဝနာစိတ္တံ ဌ- ပေဇ္ဇော၊ ဌပနာဝသေန မနသိ ကရောဇ္ဇော- တိ အတ္ထော၊ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။၁။ ၃၃၆။ ဌပယန္တိ ဌပနာဝသေန စိတ္တံ ဌပေဇ္ဇော။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၁၈။

ဌပယမာန (တိ) [ဌာ+ဏာပယ+မာန။ ထပ+ ဏယ+မာန] ဖြစ်စေတတ်သော၊ သူ။ သမန္နာ- နယမာနောတိ သမန္နာဟာရေ ဌပယမာ- နော။ အံ၊ ၄။၃။၁၇၃။ သမန္နာဟာရေ ဌပ- ယမာနောတိ ဣန္ဒြိယံ သမာကာရေန ဝတ္ထေ- ဇ္ဇော ဣန္ဒြိယသမတံ ပဋိပါဒေဇ္ဇော နာမ ဟောတိ။ အံ၊ ၄။၃။၁၇၇။

ဌပယာမ (ကာ၊ ကြိ) [ဌာ+ဏာပယ+မ။ ထပ+ ဏယ+မ] ကြဉ်ဖယ်-ချန်ထား-ကုန်၏။ ဌပယတိ (၁) (ခ) ကြည့်။

ဌပယိ* (ကာ၊ ကြိ) [ဌာ+ဏာပယ+ဣ။ ထပ+ ဏယ+ဣ] တည်စေပြီ၊ ထားပြီ။ ဌပယတိ (၁) ကြည့်။

ဌပယိ* သု(ကာ၊ ကြိ) [ဌာ+ဏာပယ+ဉံ။ ထပ+ ဏယ+ဉံ။ ဉံ-ကိုဣသု-ပြု။] (၁) (က) တည်စေကုန်ပြီ၊ ထားကုန်ပြီ။ (ခ) ပိုင်းခြား-မှတ်သား-ကုန်ပြီ။ (၂) ဖြစ်စေကုန်ပြီ။ (က) ဌပယတိ (၁) ကြည့်။ (ခ) ဌပယတိ (ဂ) ကြည့်။ (၂) ဌပယတိ (၂) ကြည့်။

ဌပယိတ္ထ (ကာ၊ ကြိ) [ဌာ+ဏာပယ + ထ္ထ။ ထပ+ဏယ + ထ္ထ] (က) တည်စေကုန်ပြီ၊ ထားကုန်ပြီ။ (ခ) ရပ်တည်-ရပ်တန့်-စေ ကုန်ပြီ။ ဌပယတိ (၁) ကြည့်။

ဌပယိတွာ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဌာ+ဏာပယ+တွာ။ ထပ+ဏယ+တွာ] (က) တည်စေ၍၊ ထား ၍။ (ခ) စွန့်လွှတ်-ကြဉ်ဖယ်-ချန်ထား- ၍။ (က) အပိ နာယျော တုမေဟိ ဒိဋ္ဌံ ဝါ သုတံ ဝါ သက္ခိံ* ဌပယိတွာ ဒါနံ ဒိယျမာနံ။ ဝိ၊ ၂။၂၈၈။ (-အပါ၊ ၁။၁၇၂။ အပါ၊ ၂။၂၁၉၊ ၃၇၉။ ဇာ၊ ၂။၅၉၊ ၁၇၂။ မိလိန္ဒ။ ၁၀၆။ ဝိ၊ ၄။ ၂။၁၃။ ဒိ၊ ၄။၁။၁၈၈။ အံ၊ ၄။၂။၃၈၄။ ပဋိသံ၊ ၄။၂။၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၉၅။ ဥဒါန၊ ၄။၁၆၉။ ထေရ၊ ၄။၁။၂၀၀။ ထေရီ၊ ၄။၁၆၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၃၁၃။ ဇာ၊ ၄။၅။၂၈၁-၂။ ဇာ၊ ၄။၆။၇၆။) (ခ) အတိတကပ္ပေ စရိတံ၊ ဌပယိတွာ ဘဝိ- ဘဝေ။ စရိယာ။ ၃၈၅။ ဌပယိတွာတိ မုဉ္ဇိတွာ အဂ္ဂဟေတွာ၊ အဝတွာတိ အတ္ထော။ စရိယာ၊ ၄။၂၀။ (-ဝိ၊ ၄။၂၈၉။ ဒိ၊ ၁။၁၁၃။ ထေရ၊ ၃၅၃။ အပါ၊ ၂။၃၁၄။ အဘိ၊ ၄။၁။၄၇။ ထေရ၊ ၄။၂။၄၄၉၊ ၄၅၅။ အပါ၊ ၄။၁။၂၄။ ဇာ၊ ၄။၁။ ၂၃။)

ဌပယိတွာန (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဌာ+ဏာပယ+ တွာန။ ထပ+ဏယ+တွာန] တည်စေ၍၊ ထား၍။ (က) ရပ်တန့်စေ၍။ (ခ) စွန့်လွှတ်

- ကြဉ်ဖယ်-ချန်ထား - ရှိ။ ဌာပယ်တူနု
ဓမ္မုက္ကံ၊ ပစ္စိမံ ဇနဗောဓနံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဂုဏံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
ဌာပနုဋ္ဌိ။ (က) တံ ကတံ ဌာပယ်တူနု၊ ဣမာ
ဂါထာ အဘာသထ။ အပါ၊ ၁။ ၅၇။ တံ ကထံ
ဌာပယ်တူနုတံ တံ အတ္တနာ ဒေသိယမာနံ
ဓမ္မကထံ ဌာပေတူ။ အပါ၊ ၁။ ၅၇။ (ခ) န
ကိဉ္စိ ဌာပယ်တူနု၊ ဇီဝိတဗ္ဗိ ပဝါရယံ။ အပါ၊
၁။ ၅၇။

ဌာပယ်မှ (ကာ၊ ကြိ) [ဌာ+ဏာပယ + မှာ။
ထပ+ဏယ+မှာ။] တည်စေကုန်ပြီ၊ ထား
ကုန်ပြီ။ ဌာပယ်တံ (၁) ကြည့်။

ဌာပယ်သာမိ (ကာ၊ ကြိ) [ဌာ+ဏာပယ+သာမိ။
ထပ+ဏယ + သာမိ။] တည်စေလတ်အံ့၊
ထားလတ်အံ့။ ဌာပယ်တံ (၁) ကြည့်။

ဌာပယ် (ကာ၊ ကြိ) [ဌာ+ဏာပယ+ဤ။ ထပ+
ဏယ+ဤ။] တည်စေပြီ၊ ထားပြီ။ ဌာပယ်တံ
(၁) ကြည့်။

ဌာပယ်ဟိ (ကာ၊ ကြိ) [ဌာ+ဏာပေ+ဏာပေ
+တိ။ ထပ+ဏာပေ+တိ] တည်ပါစေဟု
စေခိုင်း၏၊ ထားစေ၏။ “သဒ္ဓါဒါနံ မေ”တိ
ဘေရိအာဒိနိ ဌာပေတိ ဌာပယ်ဟိ စ။ စရိယာ၊
ဌာပနုဋ္ဌိ။ သော ဉပါသကော.... သယံ ဉပ-
နိက္ခေပဒေသေ ဌာပေတိ၊ အညေန ဝါ ဌာပ-
ေတိ။ ဝဇီရံ၊ ၂၆။ (-အဘိ၊ ၁။ ၁၂၀။
ဒီ၊ ၁။ ၁၄၇။ သီ၊ ၁။ ၁၂၇။) ဌာပ-
ေန္တိ- ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၇။ ဌာပေဟိ- ဓမ္မ၊
ဌာပ၊ ၂။ ဌာပေသိ- မာဠာ၊ ၁။ ၄၇။ အံ၊ ၁။
၂။ ၂၃၀။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၁၉၃။ အပါ၊ ၁။ ၆၅။
ဇာ၊ ၁။ ၄၃၀။ ဇာ၊ ၁။ ၅၂၀။ ဇာ၊ ၁။
၂၃၀။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၉၂။ ဌာပေသိ-
အပါ၊ ၁။ ၂၅၂။

ဌာပေတုံ (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဌာ+ဏာပေ+ဏာပေ
+တုံ။ ထပ+ဏာပေ+တုံ] တည်ပါစေဟု
စေခိုင်းခြင်းငှါ၊ ထားစေခြင်းငှါ၊ သစေ ပန

သော ပတ္တစိဝရနဝကမ္မတေသဇ္ဇာနံ အတ္ထာယ
အာဟဇ္ဇော ဟောတိ၊ အဝါပုရဏံ ဒါတုံ
အန္တော ဌာပေတူ ဝနုတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၄၁။ ၆၀။
(-ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၀။)

ဌာပေတော (ကာ၊ ကြိ၊ ဝိ) [ဌာ+ဏာပေ+ဏာ-
ပေ+တော။ ထပ+ဏာပေ+တော] တည်ပါ
စေဟု စေခိုင်း၍၊ ထားစေ၍။ တေ မလ္လ-
ရာဇာနော သန္တာဂါရံ ပဋိဇဉ်တော နဂရဝိထိ-
ယောပိ သမ္မဇ္ဇာပေတော ဓဇေ ဉဿာပေတော
သုဝဏ္ဏသဋ္ဌိကဒလိယော စ ဌာပေတော။
ပေဋကော၊ ၂၂၆။ အတ္တနာ လဒ္ဓံ ပန သာမ-
ဏေရာနံ ဒတော တေဟိ လဒ္ဓံ ဌာပေတော
ဒုတိယဒိဝသေ ဘုဉ္ဇိတုံ ဝနုတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၇၉။
ဌာပေတောတိ စ အတ္တနော သန္တကကရ-
ဏေန ဌာပေတော။ သီ၊ ၁။ ၁၂၇။
(-ဝိ၊ ၁။ ၂၂၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၆၀။ မာဠာ၊
၁။ ၄၇။ မာဠာ၊ ၁။ ၂၀၇။ သံ၊ ၁။ ၂၃၀။
၆၅။ ၁၀။ ၂၃၀။ အဘိ၊ ၁။ ၂၇၇။ ဓမ္မ၊ ၁။
၂၇၇။ ပဋိသံ၊ ၁။ ၂၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၃၄။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁။ ၁၀၀။ ဇာ၊ ၁။ ၆၀။ ၁၀။ ဇာ၊ ၁။
၂။ ၁၄၂။ ဇာ၊ ၁။ ၄၃၄။ ၄၃၂။ ဇာ၊ ၁။
၃၀၉။ ဇာ၊ ၁။ ၅၂၀။ ၃၀၀။ ဇာ၊ ၁။ ၂၄၃။
၂၇၇။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၄၆။)

ဌာပေန္တိ (ကာ၊ ကြိ) [ဌာ+ဏာပေ+ဏာပေ+
အန္တိ။ ထပ+ဏာပေ+အန္တိ] တည်ပါစေဟု
စေခိုင်းကုန်၏၊ ထားစေကုန်၏။ ဌာပေတိ-
ကြည့်။

ဌာပေသိ (ကာ၊ ကြိ) [ဌာ+ဏာပေ+ဏာပေ
+ဤ။ ထပ+ဏာပေ+ဤ] တည်ပါစေဟု
စေခိုင်းပြီ၊ ထားစေပြီ။ ဌာပေတိ-ကြည့်။

ဌာပေသိ* (ကာ၊ ကြိ) [ဌာ+ဏာပေ+ဏာပေ
+ဣ။ ထပ+ဏာပေ+ဣ] တည်ပါစေဟု
စေခိုင်းပြီ၊ ထားစေပြီ။ ဌာပေတိ-ကြည့်။

ဌာပေဟိ (ကာ၊ ကြိ) [ဌာ+ဏာပေ+ဏာပေ+
ဟိ။ ထပ+ဏာပေ+ဟိ] တည်ပါစေဟု

စေခိုင်းလော့၊ ထားစေလော့။ ဌာပပေတိ-
ကြည့်။

ဌာပတ (တိ) [ဌာ + ကာပေ + တ။ ထပ+တ]
(၁) တည်စေအပ်-ထားအပ်-သော။ (က) ရပ်ထား-တန့်ထား-အပ်သော။ (ခ) ကြည် ဖယ်-ချန်ထား-အပ်သော။ (ဂ) ရွတ်ဆို-ဟောကြား-အပ်သော။ (ဃ) ပူဇော်အပ်သော။ (င) ဖြစ်စေအပ်သော။ (စ) မြင့်တင်၍ထား-ချီးမြှောက်-အပ်သော။ (၂) ထားရာဖြစ်သော။

(၁) တည်စေအပ်-ထားအပ်-သော။ သပရိဒဏ္ဍာ နာမ ကေဟိစိ ဒဏ္ဍော ဌာပတော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၀၃။ (- ၂၁၂-၃။ ဒီ၊ ၂။ ၁၈၇။ မ၊ ၃။ ၅၉။ အံ၊ ၁။ ၂၈၁။ အံ၊ ၂။ ၂၃။ ပဋိသံ၊ ၂၈၂၊ ၃၆၆။ အပါ၊ ၁။ ၈၀၊ ၁၇၆၊ ၂၁၅၊ ၃၃၅။ အပ၊ ၂။ ၁၁၄။ ပေဋကော၊ ၃၂၇။ မိလိန္ဒ၊ ၁၁၂၊ ၁၂၁၊ ၂၀၂၊ ၂၅၇၊ ၂၈၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၄၂။ မ၊ ၄၂။ ၂။ ၈၆။ အံ၊ ၄၁။ ၄၂။ အံ၊ ၄၂။ ၉၇။ အံ၊ ၄၂။ ၄၈။ အံ၊ ၄၂။ ၁၁၄။ ပဋိသံ၊ ၄၂။ ၇၈။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၈၃။ ဓမ္မ၊ ၄၁။ ၃၄၇။ ဓမ္မ၊ ၄၂။ ၁၅၅။ သုတ္တနိ၊ ၄၂။ ၄၈။ ဝိ၊ မာန၊ ၄၁။ ၁၀။ ပေတ၊ ၄၂။ ၇၇။ ထေရ၊ ၄၁။ ၃၁။ ထေရီ၊ ၄၂။ ၃၆။ အပါ၊ ၄၁။ ၄၇။ စရိယာ၊ ၄၂။ ၂။ မဟာနိ၊ ၄၂။ ၈၁။ ဇာ၊ ၄၁။ ၄၅။ ဇာ၊ ၄၂။ ၁၁၉။ ဇာ၊ ၄၂။ ၄၉၁။ ဇာ၊ ၄၂။ ၃၁၁။ ဇာ၊ ၄၂။ ၁၁။ ဇာ၊ ၄၂။ ၆၄။ ဇာ၊ ၄၂။ ၂၇။ နေတ္ထိ၊ ၄၂။ ၂၂၄၊ ၂၃၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၇။ ဝိ၊ မတိ၊ ၁။ ၁၉၁။ ဝိ၊ မတိ၊ ၂။ ၁၆။ ကင်္ခါ၊ ၄၂။ ၇၀။ ကင်္ခါ၊ ၄၂။ ၁၉၉။ သီ၊ ၄၂။ ၁၁၂။ သီ၊ ၄၂။ ၁၁၂။ ဒီ၊ ၄၂။ ၃၀၆။ ဒီ၊ ၄၂။ ၇။ မ၊ ၄၂။ ၂၃၁။ မ၊ ၄၂။ ၂၆။ မ၊ ၄၂။ ၁၁။ အံ၊ ၄၂။ ၁၁၉။ အံ၊ ၄၂။ ၁၆။ မူလ၊ ၄၂။ ၈၀။ အနု၊ ၄၂။ ၁၇၉။ အနု၊ ၄၂။ ၁၁၊ ၁၅၄။)

(က) ရပ်ထား-တန့်ထား-အပ်သော။ ဌာပတံ ဟောဘိ ပါတိမောက္ခန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၂၄။

(- ဝိ၊ ၄။ ၄၂။ ကင်္ခါ၊ ၄၂။ ၇၀။ ကင်္ခါ၊ ၄၂။ ၁၉၉။ ၂၄၄-၅။)

(ခ) ကြည်ဖယ်-ချန်ထား-အပ်သော။ ဌာပတော အရဟာ တသ္မိံ ဝတ္ထုသ္မိံ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၄၈။

(ဂ) ရွတ်ဆို-ဟောကြား-အပ်သော။ မာတိကာဌာပနေနေဝ၊ ဌာပတဿ သုရာလယေ။ အဘိ၊ ၄၂။ ၁၀၅။ ဌာပတဿာတိ ဒေသိတဿ။ အနု၊ ၄၂။ ၅၇။ (- ဝိ၊ ၂။ ၂၀၁။ ကင်္ခါ၊ ၄၂။ ၁၈၇၊ ၂၅၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၄၀၈။ ဣတိဝုတ်၊ ၄၂။ ၃၀။ ပေတ၊ ၄၂။ ၃၁၀၊ ၂၀၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄၂။ ၄၃။ စုဋ္ဌနိ၊ ၄၂။ ၇။ နေတ္ထိ၊ ၄၂။ ၁၁။ ဝိ၊ ရ၊ ၁၁။ ၄၃၀၊ ၅၁၇။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၆။ ဝိ၊ မတိ၊ ၁။ ၃၆၀။ ဒီ၊ ၄၂။ ၂၆။ သီ၊ ၄၂။ ၁၁။ ၈၈။ ဒီ၊ ၄၂။ ၂၅။ မ၊ ၄၂။ ၁၂၉။ သံ၊ ၄၂။ ၂၅။ အံ၊ ၄၂။ ၇၁-၂။ မူလ၊ ၄၂။ ၁၅။ မူလ၊ ၄၂။ ၃၁။ အနု၊ ၄၂။ ၁၁၃၄။ အနု၊ ၄၂။ ၃၆။ အနု၊ ၄၂။ ၃၇။)

(ဃ) ပူဇော်အပ်သော။ ဓမ္မစက္ကံ မေဌာပတံ၊ သုတတံ ဝိညုဏ္ဏိတံ။ အပါ၊ ၁။ ၁၀၀။ ဓမ္မစက္ကံ မေဌာပတန္တိ မယာ ဓမ္မစက္ကာကာရေန ဥဘတော သိဟရူပံ ဒဿေတွာ မဇ္ဈေ အာဒါသသဒိသံ ကာရေတွာ ကတံ ဓမ္မစက္ကံ ဌာပတံ ပူဇိတံ။ အပါ၊ ၄၂။ ၆၄။

(င) ဖြစ်စေအပ်သော။ မဂ္ဂါနန္တရံ သမာပတ္တိက္ခဏေ စ အပ္ပယောဂေန ဝ အဓိဂတတ္တာ စ ဌာပတတ္တာ စ အပရိဟာနိဝေသေန ဌာပတတ္တာ ဝါ။ မူလ၊ ၄၂။ ၂၀၅။ ဌာပတတ္တာတိ ပဝတ္တိတတ္တာ။ အနု၊ ၄၂။ ၂၀၆။

(စ) မြင့်တင်၍ထား-ချီးမြှောက်-အပ်သော။ “ဣဓ ဌာပတော အနာဂတမဒ္ဓါနံ ဇနမဇ္ဈေ ပူဇိတော ဘဝိဿတိ”တိ။ မိလိန္ဒ၊ ၂၃၄။ (- သံ၊ ၄၂။ ၃၈။ ဥဒါန၊ ၄၂။ ၁၀၈။ ဣတိဝုတ်၊ ၄၂။ ၂၆။ ထေရ၊ ၄၂။ ၁၉၅။ အပါ၊ ၄၂။ ၁၀၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄၂။ ၆၈။ နေတ္ထိ၊ ၄၂။ ၁၄၅။)

(၂) ထားရာဖြစ်သော။ ဌာပိတကာလ-
ကြည့်။

ဌာပိတအင်္ဂုလိမုဒ္ဒိကာ (ထိ) [ဌာပိတ + အင်္ဂုလိ-
မုဒ္ဒိကာ] ထားအပ်သော လက်စွပ်။ ယော
ဘိက္ခု ဥယျာနာဒိသု ပရေသံ ဩမုဉ္ဇိတော
ဌာပိတအင်္ဂုလိမုဒ္ဒိကာဒိနိ ဒိသော။ ကင်္ခါ။ ၁၁၈။

ဌာပိတအဏ္ဍက (န) [ဌာပိတ + အဏ္ဍက] ထားအပ်
သောအဥ။ အာသာဠိကာနန္တိ ဂန္တံ ဝဏေသု
နီလမက္ခိကာဟိ ဌာပိတအဏ္ဍကာ အာသာဠိ-
ကာ နာမ။ နေတ္ထိ။ ၁၂၂။

ဌာပိတအလာဗုဗိဇ (န) [ဌာပိတ + အလာဗုဗိဇ]
ထားအပ်သောဗူးစေ့။ ဒန္တာ မတ္တိကာပိဏ္ဍေ
ပဝေသေတော ဌာပိတအလာဗုဗိဇာနိ ဝိယ။
အဘိ။ ၁၂၂။ ၂၃၉။

ဌာပိတအလာဗုဗိဇသဏ္ဌာန (တိ) [ဌာပိတ + အလာ-
ဗုဗိဇ + သဏ္ဌာန] ထားအပ်သော ဗူးစေ့
သဏ္ဌာန်ရှိသော။ တေသဉ္စိ ဟေဠိမာယ
တာဝ ဒန္တပါဠိယာ မဇ္ဈေ စတ္တာရော ဒန္တာ
မတ္တိကာပိဏ္ဍေ ပဋိပါဠိယာ ဌာပိတအလာဗုဗိ-
ဇသဏ္ဌာနာ။ အဘိ။ ၁၂၂။ ၂၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ။ ၁။
၂၄၃။

ဌာပိတအာမလက (တိ) [ဌာပိတ + အာမလက]
ထားအပ်သောဆီးဖြူသီး။ တတ္ထ သဗ္ဗတ္ထေဝ
ဟတ္ထတလေ ဌာပိတအာမလကော ဝိယ ပစ္စက္ခ-
တော အပ္ပဋိဟတံ ဘဂဝတော ဉာဏံ ပဝတ္တ-
တိ။ ဥဒါန။ ၁၁၉။ ၁၂၀။ (- ၁၃၃။ ဣတိ-
ဝုတ်။ ၁၁၈။ ၁၂၉။ ဝိမာန။ ၁၂။ နေတ္ထိ။ ၁၄။
၁၄။)

ဌာပိတအာရက္ခ (တိ) [ဌာပိတ + အာရက္ခ] ထား
အပ်သော အစောင့်အရှောက်ရှိသော၊ အ
စောင့်အရှောက်ထားအပ်သော။ ရာဇဓိတာပိ
တံ ဒိဝသံ ရတ္တိဘာဂေ ပိဟိတေသု ဒွါရေသု
ဌာပိတအာရက္ခေ သတ္တဘူမိကပါသာဒဝရတ-
လေ အလင်္ကာတသိရိဂဗ္ဗေ ကေကာဝ နိစ္စလာ

အတ္တနော သီလံ အာရဇ္ဇမာနာ နိသီဒိ။
ဇာ၊ ၁၄။ ၁၀၇။

ဌာပိတဣဋ္ဌကာ (ထိ) [ဌာပိတ + ဣဋ္ဌကာ] ထား
အပ်သောအုတ်။ တဿ ပန္နိယံ ပဌမံ ဌာပိ-
တဣဋ္ဌကာယ သဒ္ဓိံ သဋ္ဌေတဗ္ဗဣဋ္ဌကာယ
ဦနာ ဟောတိ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၁၆၅။

ဌာပိတဥဒက (န) [ဌာပိတ + ဥဒက] ထားအပ်
သောရေ။ ယန္တေဟိ ပဝေသေတော ပေါက္ခရ-
ဏီသု ဌာပိတဥဒကဉ္စ။ အံ၊ ၁။ ၁၂။ ၁၈၂။

ဌာပိတဥဒကကုမ္ဘာကာရ (ပု) [ဌာပိတ + ဥဒက-
ကုမ္ဘ + အာကာရ] ထားအပ်သောရေအိုး -
အခြင်းအရာ - အသွင်သဏ္ဌာန်။ အဓောမုခံ
ဌာပိတဥဒကကုမ္ဘာကာရေန ဝဿမာနံ သက-
လကောသလရဋ္ဌံမဟောသေန ဝိယ အဇ္ဈော-
တ္ထရိ။ ဇာ၊ ၁။ ၁။ ၃၄၈။

ဌာပိတဥဒကဘဿာ (ထိ) [ဌာပိတ + ဥဒက-
ဘဿာ] ချိတ်ထားအပ်သော ရေစစ်အိတ်။
တေ ဥဘောပိ မေ ထနာ နောဒကာ ဂလိတ-
ဇလာ ဝေဏုဒဏ္ဍကေ ဌာပိတဥဒကဘဿာ ဝိယ
လမ္ပန္တိ။ ထေရီ၊ ၁။ ၂။ ၁၉။

ဌာပိတဥပ္ပလ (န) [ဌာပိတ + ဥပ္ပလ] ထားအပ်
သောကြာညိုပန်း။ သာမဏေရေဟိ ဥပ္ပါဋေ-
တော ထလေ ဌာပိတဥပ္ပလာဒိနိ ကာသာဝေန
ဘဏ္ဍိကမ္ပိ ဗန္ဓိတုံ န ဝဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ ၂၀၃။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၀။

ဌာပိတက (တိ) [ဌာပိတ + က] ထားအပ်သော
(သင်္ကန်း)။ “ပဗ္ဗဇိတော ဂဏိဿတီ” တိ ဌာပိ-
တကံ သိယာ ဂဟပကိစီဝရံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁။
၉၁။

ဌာပိတကံသထာလ (န) [ဌာပိတ + ကံသထာလ]
ထားအပ်သောကြေးခွက်။ မုခဝဋ္ဋိယံ ဆိန္ဒိ-
တော တလမတ္တံ ကတော ဌာပိတကံသထာလံ
ဝိယ။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၂။ ၃၇။

ဌာပတကဉ်နကွန္ဒ (ပု) [ဌာပတ + ကဉ်နကွန္ဒ] ထားအပ်သော-ရွှေတုံး-ရွှေခဲ။ ရတ္တကမ္ပ-လသုတ္တသိက္ခာယ ဌာပတကဉ်နကွန္ဒော ဝိယ အတိရောစတိ။ ဇာ၊ဌာ၊၅။၃၀၁။

ဌာပတကဉ်နရူပက (န) [ဌာပတ + ကဉ်နရူပက] ထားအပ်သော - ရွှေဆင်းတု - ရွှေရုပ်။ အဿမပဒဒ္ဒါရေ ဌာပတကဉ်နရူပကံ ဝိယ ရာမပဏ္ဍိတံ နိရာသကံ သုခနိသိန္နံ ဥပသကံ-မိတော ဝန္တိတော။ ဇာ၊ဌာ၊၄။၁၂၀။

ဌာပတကဋ္ဌ (န) [ဌာပတ+ကဋ္ဌ] ထားအပ်သော -သစ်-သစ်သား။ ဂေဟကရဏပစနာဒိနံ အတ္ထာယ အာဟရိတော ဌာပတကဋ္ဌ။ အံ၊ဌာ၊ ၃။၁၀၂။ (-မူလဋ္ဌိ၊၁။၈၆။)

ဌာပတကဏ္ဍက (ပု) [ဌာပတ+ကဏ္ဍက] ထားအပ်သော ဆူး။ ကေစိ ပုပ္ဖစ္ဆတ္တပုပ္ဖကုဋ္ဌာဂါရက-ရဏတ္ထံ ဆတ္တေ စ ဘိတ္တိယဉ္စ ပဝေသေတော ဌာပတကဏ္ဍကေသု။ ဝိ၊ဌာ၊ ၂။၂၀၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၀။

ဌာပတကဏ္ဍိကာ (ထိ) [ဌာပတ + ကဏ္ဍိကာ] ထားအပ်သော အထွတ်။ ပုဗ္ဗေယေဝ ဆိန္ဒိ-တော တစ္ဆေတော ဝိဇ္ဇိတော ဌာပတကဏ္ဍိကာ လဒ္ဓိံ ဝန္တိတိ။ ဇာ၊ဌာ၊၁။၂၁၇။

ဌာပတကဒမ္မပုပ္ဖ (န) [ဌာပတ+ကဒမ္မပုပ္ဖ] ထားအပ်-ပန်အပ်-သော ထိန်ပွင့်။ ခလ္လာဋ္ဌ-သီသေ ဌာပတကဒမ္မပုပ္ဖံ ဝိယ စ န ကတ္ထစိ သဏ္ဌာတိ။ ဓမ္မ၊ဌာ၊၁။၁၉၆။

ဌာပတကရဉ္ဇဗိဇေဏ္ဍာန (တိ) [ဌာပတ+ကရဉ္ဇဗိဇ+သဏ္ဍာန] ထားအပ်သော သင်းဝင်စေ့ - အသွင်- သဏ္ဍာန်- ရှိသော။ ဂဏ္ဍမံသံ ဂဏ္ဍပုဒေသေ ဌာပတကရဉ္ဇဗိဇေဏ္ဍာနံ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။၃၆။

ဌာပတကာလ (ပု) [ဌာပတ+ကာလ] ကားရာ-အခါ- ကာလ။ ဂန္ဓကုဋိပရိဝေဏေ ဌာပတ-ကာလတော ပဋ္ဌာယ အာဟရာပနံ နာမ

အမှာကံ အယုတ္တံ။ အံ၊ဌာ၊၁။၃၂၁။ (-အံ၊ဌာ၊ ၂။၁၁၅။ ဝဇီရ၊၁။၁၉၃။)

ဌာပတကာသာဝ (န) [ဌာပတ + ကာသာဝ] ထားအပ်-တင်ထားအပ်-သော သင်္ကန်း။ အံသဘဏ္ဍိကံ နာမ ခန္ဓေ ဌာပတကာသာဝဿ ဥဘော အန္တေ အာဟရိတော ဘဏ္ဍိကံ ကတော တသ္မိံ ပသိဗ္ဗကေ ဝိယ ပုပ္ဖိနိ ပက္ခိပန္နိ။ ဝိ၊ဌာ၊ ၂။၂၀၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၀။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။၃၇၁။)

ဌာပတကိလဉ္ဇ (ပု၊န) [ဌာပတ + ကိလဉ္ဇ] ထားအပ်သော ဖျာ။ တံ ပဋိစ္ဆာဒေတော ဌာပတ-ကိလဉ္ဇံ အန္တရဓာယိဿတိ။ ဓမ္မ၊ဌာ၊၁။၂၇၈။

ဌာပတကုမ္မဏ္ဍ (န) [ဌာပတ+ကုမ္မဏ္ဍ] ထားအပ်-တင်ထားအပ်-သော ကျောက်ဖရုံသီး။ ကော ဟိ ပုဂ္ဂလော ဟလိဒ္ဓိရာဂေါ ဝိယ ထုသရာသိမ္မိ နိခါတခါဏု ဝိယ အဿပိဋ္ဌေ ဌာပတကုမ္မဏ္ဍမိဝ စ န ထိရကထော ဟော-တိ။ ဒိ၊ဌာ၊၁။၇၂။ မ၊ဌာ၊၂။၁၁၁။ အံ၊ဌာ၊ ၂။၁၉၈။ အဘိ၊ဌာ၊၃။၈၇။ မဟာနိ၊ဌာ၊၂။၃၃၊ ၃၉၅။ (-အဘိ၊ဌာ၊၃။၉၈။ ဓမ္မ၊ဌာ၊၁။၁၉၆။ ထေရ၊ဌာ၊၁။၄၆၂။ ထေရ၊ဌာ၊ ၂။၄၀၄။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၄၇။)

ဌာပတကုဋ္ဌာဂါရ (န) [ဌာပတ+ကုဋ္ဌာဂါရ] ထားအပ်သော - စုလစ်မွန်းချွန် - အထွတ် - ရှိသော ပြာသာဒ်၊ စုလစ်မွန်းချွန်-အထွတ်-တပ်ထားသော ပြာသာဒ်။ သတ္တာ ဂန္ဓကုဋိ-တော နိက္ခမ္မ ပဋိပါဋိယာ ဌာပတကုဋ္ဌာဂါရေသု ဓုရကုဋ္ဌာဂါရံ ပါဝိသိ။ မ၊ဌာ၊၄။၂၃၈။

ဌာပတကောဋိ (ထိ) [ဌာပတ+ကောဋိ] ထားအပ်သော - အစွန်း - အဖျား။ ကောဏ-သုတ္တပိဋကတိ ဂဏ္ဍိကပါသကပဋ္ဌာနံ ကော-ဏေဟိ ဗဟိ နိဂ္ဂတယုတ္တာနံ ပိဋကကာရေန ဌာပတကောဋိယောတိ ကေစိ ဝဒန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၆၆-၇။

ဌာပတကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဌာပတ + ကောဋ္ဌာသ] ထားအပ်သော - အဖို့ - အစု။ ဌာပတဘာဂ-ကြည့်။

ဌာပတက္ခဏ (ပု) [ဌာပတ + ခဏ] ထားရာခဏ။ ထားရာ - အခါ - ကာလ။ ပဌမပါဒ် ဥဒ္ဓရိတွာ တိရေ ဌာပတက္ခဏေ ထုလ္လစွယ်။ ကင်္ခါ။ ၃၀၀။

ဌာပတခါဏု (ပု၊ န) [ဌာပတ + ခါဏု] ထားအပ်သော သစ်ငုတ်။ တသ္မာ တံ လာဘသက္ကာရံ ဣစ္ဆန္တောဝေစိန္တေတွာ နိခဏိတွာ ဌာပတခါဏု ဝိယ ဘဂဝတော ပုရတောဝ ဟောတိ။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၄၉။

ဌာပတခါဒနီယ (န) [ဌာပတ + ခါဒနီယ] ထားအပ် - ချန်ထားအပ် - သောခဲဖွယ်။ အထ နံ ထေရေ “မယံ အာဝုသော တယံ ဌာပတခါဒနီယံ ပရိဘုဉ္ဇိမှာ” တိ အာဟ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၂၈။

ဌာပတဂဟဏ (တိ) [ဌာပတ + ဂဟဏ] ထားအပ်သော ဝန်ခံခြင်းရှိသော၊ ဝန်ခံထားသော၊ သူ။ အဝိစာရေတွာ အာဒိကထာယ ဝေ ဌာပတဂဟဏောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၄၄။

ဌာပတဂေါဠက (ထိ) [ဌာပတ + ဂေါဠက] ထားအပ်သော ယောက်လုံး။ တသ္မိံ တက္ကမ္ပိ ဝိဇ္ဇိတွာ ဌာပတဂေါဠက ဝဇ္ဇနာ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀၆။

ဌာပတသရသပ္ပ (ပု) [ဌာပတ + သရသပ္ပ] ထားအပ်သော လင်းမြေ။ ဒွတ္တိံ သဟတ္ထံ အန္တံ လောဟိတဒေါဏိယံ သံဝေလ္လေတွာ ဌာပတသရသပ္ပေါ ဝိယ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၀။

ဌာပတစက္က (န) [ဌာပတ + စက္က] ထားအပ်သော လှည်းဘီး။ ဘိတ္တိံ နိဿာယ ဌာပတစက္ကသာပိ ဒေဋ္ဌာနာနိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉၂။

ဌာပတစမ္ပ (န) [ဌာပတ + စမ္ပ] ထားအပ်သော သားရေ။ ဘေရိအာဒိနံ ဝိနဒ္ဓနတ္ထာယ မုခ-

ဝဋ္ဋိယံ အာရောပိတစမ္ပံ တတော ဥဒ္ဓရိတွာ ဝိသုဉ္ဇိတစမ္ပဉ္စ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၁။

ဌာပတစိတ္တ (တိ) [ဌာပတ + စိတ္တ] ထားအပ်သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ သုပ္ပတိဋ္ဌိတစိတ္တာတိ စတူသု သတိပဋ္ဌာနေသု သုဠု ဌာပတစိတ္တာ ဟုတွာ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၆၄။ သံ၊ ဌ၊ ၃။ ၂၄၄။ (-အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၈၈။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၅၁။ ထေရ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂။ အပါ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၂၄၊ ၂၆၄။ အပါ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၆၂။ ဒီ၊ ဌ၊ ၃။ ၆၂။ သံ၊ ဌ၊ ၂။ ၄၇၈။)

ဌာပတစီဝရ (န) [ဌာပတ + စီဝရ] ထားအပ်သော သင်္ကန်း။ မဇ္ဈေ နိသိန္ဒော ပုရတ္ထိမာယ ဝါ ပစ္ဆိမာယ ဝါ ဒိသာယ ပရိယန္တေ ဌာပတစီဝရံ ရက္ခတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၃၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၄၅။ (-ဝဇ္ဇိရ၊ ၂။ ၂၃၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၄၀။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၆၁။ ကင်္ခါ၊ ဌ၊ ဟောင်း။ ၆၉။)

ဌာပတစီဝရဝေဌနကနယ (ပု) [ဌာပတစီဝရ + ဝေဌနက + နယ] ထားအပ်သော သင်္ကန်းကို ရစ်ပတ်ကြောင်း ဖြစ်သောနည်း၊ ထားအပ်သော သင်္ကန်းကို ရစ်ပတ်နည်း။ ဣတရံ ပန အာကာသဂတံ အကရေန္တဿ စီဝရဝံသေ ဌာပတစီဝရဝေဌနကနယေန ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၆။

ဌာပတစောဠ (ပု) [ဌာပတ + စောဠ] ထားအပ်သော - အဝတ် - အတည်။ တံ ပန အန္တေသု ဌာပတစောဠံ ကောဠိယာ ကောဠိံ အာဟစ္စ ဒိဂုဏံ ကတံ တိကဏ္ဍံ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၈။

ဌာပတဆတ္တ (န) [ဌာပတ + ဆတ္တ] ထားအပ်သော ထီး။ ဗန္ဓိတွာဝါတိ ဗန္ဓိတွာ ဌာပတဆတ္တေ ဝါ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၁။

ဌာပတဇ္ဇရာလာဗုကဋ္ဌာဟသဏ္ဌာန (တိ) [ဌာပတ + ဇ္ဇရာ + အလာဗုကဋ္ဌာဟ + သဏ္ဌာန] ထားအပ်သော - ဆွေးမြေ့ - ကဲ့အက်သည့် - ဗူးခွံသဏ္ဌာန်ရှိသော။ သိသဉ္ဇိနိ သိဗေတွာ

ဌပိတဇရာလာဗုကဌာဟသဏ္ဌာနာနိ။အဘိ၊
ဌ၊၂။၂၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၇။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၃၉။

ဌပိတဌာန (န) [ဌပိတ+ဌာန] ထားရာအရပ်။
ဌပိတဌာနံ သလ္လက္ခေတွာ “တေ သံဃာဋီ”
အဓိဌာမိ”တိ ဝါစာ ဘိန္နိတဗ္ဗာ။ ကင်္ခါ၊၁၅၄။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၂။ (-မ၊ဌ၊၃။၂၂၀။ သံ၊ဌ၊၃။
၁၅။ အံ၊ဌ၊၁။၃၂။ မေ၊ဌ၊၁။၃၀၅။ ဥဒါန၊
ဌ။၁၆၃။ ပေတ၊ဌ။၁၈၇။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၆၆။
ဝဇီရ။၂၂။ ဝိမတိ၊၂။၂၇၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊
ဟောင်း။၇၀။ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၀၊၂၉၂၊၃၀၃။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၆၀။ မ၊ဋီ၊၃။၁၅၅။ အံ၊ဋီ၊၂။
၈၈။)

ဌပိတဌာနသလ္လက္ခဏ (န) [ဌပိတဌာန+သလ္လ-
က္ခဏ] ထားရာအရပ်ကို သတ်မှတ်ခြင်း။ ဌပိ-
တဌာနံ သလ္လက္ခေတွာတိ စ ဣဒံ ဌပိတဌာန-
သလ္လက္ခဏံ အနုစ္ဆဝိကန္တိ ကတွာ ဝုတ္တံ။ သာ-
ရတ္ထ၊၂။၃၈၈။

ဌပိတဌာနသလ္လက္ခဏယောဂ (တိ) [ဌပိတဌာန-
သလ္လက္ခဏ+ယောဂ] ထားရာအရပ်ကို မှတ်
သားခြင်းငှါ-သင့်လျော် - လျှောက်ပတ်-
သော (အရပ်)။ “သာမန္တဝိဟာရေ”တိ ဣဒံ
ဌပိတဌာနသလ္လက္ခဏယောဂေ ဌိတံ သန္ဓာယ
ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၁။၃၁၃။

ဌပိတတက္ကောလ (န) [ဌပိတ + တက္ကောလ]
ထားအပ်သောကရဝေး။ မတ္တကေဌပိတတ-
က္ကောလမေဝ ဝဋ်သကသဒိသတ္တာ တက္ကော-
လဝဋ်သကံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၄၁။

ဌပိတတိဏ (န) [ဌပိတ+တိဏ] ထားအပ်သော
မြက်။ ဟတ္ထိအဿာဒိနံ ဃာသတ္ထာယ ဂေ-
ဟာနဉ္စ ဆာဒနတ္ထာယ အာဟရိတွာ ဗဟူသု
ဌာနေသု ဌပိတတိဏဉ္စ။ အံ၊ဌ၊၃။၁၈၂။

ဌပိတတ္ထမ္မ (ပု) [ဌပိတ + ထမ္မ] ထားအပ်-
စိုက်ထားအပ်-သောတိုင်။ ထမ္မေတိ နှာန-

တိတ္ထေ နိဓဏိတွာ ဌပိတတ္ထမ္မေ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၄၄။
(-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၉။)

ဌပိတဒဏ္ဍ (ပု) [ထပိတ+ဒဏ္ဍ] (၁) ထားအပ်
သော-သစ်သားစို-ဒုတ်။ (၂) ထားအပ်
သော အပြစ်ဒဏ်။ (တိ) (၃) ထားအပ်
သော အပြစ်ဒဏ်ရှိသောသူ။ (၁) ခီလကေ-
ဟိတိ ဟတ္ထပါဒပိဋကဏ္ဍာဒိအတ္ထာယ ဌပိတ-
ဒဏ္ဍေဟိ။ ထေရီ၊ဌ။၂၆၄။ (၂) ပေါရာဏက-
ရာဇူဟိ ဌပိတဒဏ္ဍံ ဩလောကေတွာ ဒေါ-
သာနုရံ နိဂ္ဂဏေယျ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၂၄။ (၃)
“ယော ဣတ္ထန္နာမံ ဣတ္ထိ” ဂစ္ဆတိ၊ တဿ
ဧတ္ထကော ဒဏ္ဍော”တိ ဧဝံ ဂါမံ ဝါ ဂေဟံ
ဝါ ဝိထိ* ဝါ ဥဒ္ဓိဿ ဌပိတဒဏ္ဍာ၊ သာ သပ-
ရိဒဏ္ဍာ နာမ။ မ၊ဌ၊၂။၂၃၀။ (-မ၊ဋီ၊၂။
၂၄၉။)

ဌပိတဒဏ္ဍက (ပု) [ဌပိတ + ဒဏ္ဍက] ထားအပ်
သော ဒုတ်တံငယ်။ ဆဒနံ ဒီဃတော တိရိယ-
တော စ ဌပိတဒဏ္ဍကေဟိ ဇာလံ ဝိယ ဗန္ဓိ-
တွာ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၃၆။

ဌပိတဒါရ (န) [ဌပိတ+ဒါရ] ထားအပ်သော-
သစ်-သစ်သား။ ထမ္မကဝါတပါနံ နာမ တိ-
ရိယံ ဒါရုနိ အဒတွာ ဥဒ္ဓံ ဌပိတဒါရူဟိ ဧဝ
ကတံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၇။

ဌပိတဒါရုပဋ (ပု၊န) [ဌပိတ+ဒါရု+ပဋ] ထား
အပ်သော သစ်သား၊ အဝတ်။ ဝါတပါနေသု
ဇာလာကာရေန ဌပိတဒါရုပဋသဒိသန္တိ
အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၁။၃၅။

ဌပိတဒိဝသ (ပု) [ဌပိတ + ဒိဝသ] ထားအပ်
သော-နေ-ရက်။ ပဝါရဏာဒိဝသော နာမ
ကေသ္မိ* ကတ္တိကမာသေ ဘိန္နဿ သံဃဿ
သာမဂ္ဂိဒိဝသော စ ပစ္စုက္ခနိတွာ ဌပိတဒိဝ-
သော စ ဒွေ စ ပုဏ္ဏမာသိယော။ ဝိ၊ဌ၊၄။
၂၄၅။ (-ဇာ၊ဌ၊၇။၆၇။ ဝဇီရ။၂၆၇။ သာ-
ရတ္ထ၊၃။၄၉၂။)

ဌာပိတဓဇ (ပု) [ဌာပိတ+ဓဇ] ထားအပ်သော
တံခွန်။ ပါဒါသုဿာရယဒ္ဓဇေတိ ရထေ ဌာပိ-
တဓဇပါဒါသု ဓဇေ ဥဿာရယန္တု ဥဿာ-
ပေန္တု။ ဇာ၊ဌာ၊၅။၃၃၈။ ရထေ ဌာပိတဓဇေတိ
ရထေ နိဒဟိတော ဌာပိတဓဇေ။ ဇာတ်ဌို၊သစ်။

ဌာပိတဓည (န) [ဌာပိတ+ဓည] ထားအပ်-
ထည့်ထားအပ် - သောစပါး။ သော ကော-
ဌေ ဌာပိတဓညံ ဝိယ ဥဂ္ဂဟိတကံ ခေပေတွာ
အပ္ပဋ္ဌိဘာနော မက္ခိဘူတော ပဇ္ဈာယန္တော
နိသိဒ္ဓိ။ ဇာ၊ဌာ၊၆။၂၀၃။

ဌာပိတဓန (န) [ဌာပိတ+ဓန] ထားအပ်သော -
ဥစ္စာ - ပစ္စည်း။ မာတာပိတရော ပရေဟိ
ဌာပိတဓနဿာပိ သမ္ပုခိဘာဝံ ဂစ္ဆန္တိ။ မ၊ဌာ၊
၄။၁၇၉။ အံ၊ဌို၊၂။၁၀၆။ (-ဇာ၊ဌာ၊၇။၂၀၇။
အံ၊ဌို၊၂။၈၉။)

ဌာပိတဓနနိစယ (ပု) [ဌာပိတဓန+နိစယ] ထား
အပ်သော - ဥစ္စာ - ပစ္စည်း - တို့၏ အပေါင်း
အစု။ နိဓာနရာသိတိ နိဒဟိတော ဌာပိတဓန-
နိစယော။ အနုဌို၊၂။၂၁၅။

ဌာပိတဓမ္မနိသဏ္ဌာန (တိ) [ဌာပိတ + ဓမ္မနိ +
သဏ္ဌာန] တားအပ်သော လင်းမြေ -
အသွင် -- သဏ္ဌာန် - ရှိသော(အူမ)။ သဏ္ဌာ-
နတော သီသံ ဆိန္နိတွာ လောဟိတဒေါဏိယံ
သံဝလ္လေတွာ ဌာပိတဓမ္မနိသဏ္ဌာနံ။ ခုဒ္ဒက၊ဌာ။
၄၄။

ဌာပိတနယ (တိ) [ဌာပိတ+နယ] ထားအပ်သော
နည်းရှိသော။ ဌပေမိ အတ္တနန္တိ ကုဒ္ဓေါပိ
ကောဓဝသေန အဂန္တော အတ္တာနံ ပေါရာဏ-
ကရာဇူဟိ ဌာပိတနယသ္မိံ ယေဝ ဓမ္မေ ဌပေမိ။
ဇာ၊ဌာ၊၃။၄၂၁။

ဌာပိတနာဝါ (ထိ) [ဌာပိတ+နာဝါ] ထားအပ်
သောလှေ။ တတ္ထ ဘဂဝတော အဝါသာယ
ပရိသက္ကန္တာ နဒိတိတ္ထေသု ဌာပိတနာဝါယော

အပနေသုံ။ ဝိမာန၊ဌာ။၄၇။ (-မ၊ဌို၊၂။
၂၅၆။)

ဌာပိတနိစ္စမဟာမူသိကသဏ္ဌာန (ထိ) [ဌာပိတ+
နိစ္စမူ+မဟာမူသိက+သဏ္ဌာန] ထားအပ်
သော အရေမရှိသော ကြွက်ကြီးသဏ္ဌာန်ရှိ
သော။ ဗာဟုဒ္ဓယမံသံ ဒိဂုဏံ ကတွာ ဌာပိတ-
နိစ္စမူမဟာမူသိကသဏ္ဌာနံ။ အဘိ၊ဌာ၊၂။၂၂၅။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၅။

ဌာပိတနိမိတ္တပါသာဏ (ပု) [ဌာပိတ+နိမိတ္တ+ပါ-
သာဏ] ထားအပ်-စိုက်ထားအပ် - သော
သိမ်နိမိတ်ကျောက်။ သီမန္တရိကပါသာဏာတိ
သီမန္တရိကာယ ဌာပိတနိမိတ္တပါသာဏာ။ ဝိမ-
တိ၊၂။၁၄၄။

ဌာပိတနိဿေဏီ (ထိ) [ဌာပိတ+နိဿေဏီ] ထား
အပ်သောသစ်သားလှေခါး။ ဥက္ခိပိတွာ ဌာပိ-
တနိဿေဏီ ဝိယ သုခေနာရေဟိတုံ သက္ကာ-
တိ ဝဒတိ။ ဇာ၊ဌာ၊၁။၂၈၉။

ဌာပိတပက္ခပါသက (တိ) [ဌာပိတ+ပက္ခပါသက]
ထားအပ်သော - ခေါင်အုပ် - ခေါင်ချုပ် - ရှိ
သော (ဇရုံးအိမ်)။ အာဝိဒ္ဓပက္ခပါသကန္တိ
ကဏ္ဍိကမဏ္ဍလဿ သမန္တာ ဌာပိတပက္ခပါသ-
ကံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၈၈။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၃။

ဌာပိတပဋိပါဠိ (ထိ) [ဌာပိတ+ပဋိပါဠိ] ထားအပ်
- ဟောကြားအပ် - သောအစဉ်။ ဧဝံ မာ-
တိကံ ဌာပေတွာ ဣဒါနိ တမေဝ ဌာပိတပဋိပါဠိ-
ယာ ဝိဘဇန္တော ကထဉ္စ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုတိ-
အာဒိမာဟ။ အံ၊ဌာ၊၂။၈၃။

ဌာပိတပတောဒ (ပု) [ဌာပိတ+ပတောဒ] ထား
အပ်သော - နှင်တံ - တပြာ။ ဧဝံ အာလမ္မနံ
နိဿာယ တိရိယတော ဌာပိတပတောဒေါ။
အံ၊ဌာ၊၃။၁၁။

ဌာပိတပတ္တစိဝရ (န) [ဌာပိတ+ပတ္တ+စိဝရ] ထား
အပ်သောသပိတ်, သက်န်း။ အနဝဇ္ဇောဝ

ပရိဘောဂေါ အာဒိတောဝ ပညာယ ပရိ-
သောဓိတတ္တာ အဓိဋ္ဌဟိတော ဌာပတပတ္ထစိ-
ရာနံ ဝိယာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၂။

ဌာပတပတ္ထနာ (ထိ) [ဌာပတ + ပတ္ထနာ] ထား
အပ်သောဆုတောင်းခြင်း၊ ဆုတောင်းထား
ခြင်း။ ပဒုမ္မတ္ထရပါဒမူလေ တေန ဌာပတပတ္ထနံ
အာဒိ ကတော သဗ္ဗံ ထေရဿ ပုဗ္ဗစရိတံ
ကထေသိ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၇။

ဌာပတပဒုမ (န) [ဌာပတ + ပဒုမ] ထားအပ်သော
ပဒုမ္မာကြာပန်း။ ကုမာရေ မိဿကဘတ္တံ
ကင်္ဂဝရကမုဂ္ဂါဒိဗဟုလံ အစ္ဆာဒေန္တမ္ပိ တံ
ဇီသစ္ဆာဝသေန ဘုဉ္ဇမာနော ကတိပါဟစ္စ-
ယေန ဥဏှေ ဌာပတပဒုမံ ဝိယ မိလာယိ။ အပ၊
ဌ၊ ၁။ ၁၉၅။

ဌာပတပဒုမမကုဋ္ဌသဏ္ဌာန (တိ) [ဌာပတ + ပဒုမ +
မကုဋ္ဌ + သဏ္ဌာန] ထားအပ်သော ပဒုမ္မာ
ကြာငုံသဏ္ဌာန်ရှိသော။ သဏ္ဌာနတော ဗာ-
ဟိရပတ္တာနိ အပနေတော အဓောမုခံ ဌာပတ-
ပဒုမမကုဋ္ဌသဏ္ဌာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၈။

ဌာပတပရိက္ခာရ (ပု) [ဌာပတ + ပရိက္ခာရ] ထား
အပ်သော - အသုံးအဆောင် - ပရိက္ခရာ။
အညေသံ အဒတော ဒူရေ ဌာပတပရိက္ခာရာပိ
တတ္ထ တတ္ထ သံသယေဝ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၂၆၁။

ဌာပတပရိက္ခာရစောဋ္ဌ (ပု) [ဌာပတ + ပရိက္ခာရ +
စောဋ္ဌ] ထားအပ်သော အသုံးအဆောင်ဖြစ်
သော - အဝတ် - အထည်၊ ထားအပ်သော
ပရိက္ခရာစောဋ္ဌသင်္ကန်း။ သော ဟိ အဓိဋ္ဌ-
ဟိတော ဌာပတပရိက္ခာရစောဋ္ဌာဒိသု သန္တေ-
သုပိ တိစိဝရေ အစ္စိန္တေ သန္တရုတ္တရပရမံ
ဝိညာပေတွာ ဂဟေတုံ လဘတိ။ ဝဇီရ။
၂၄၃။

ဌာပတပဝါဠကုရ (န) [ဌာပတ + ပဝါဠ + အကုရ] ထား
အပ်သော သန္တာညွန့်။ တတော မဏိ-

ဝဏ္ဏသာခန္တရေ ဌာပတပဝါဠကုရသဒိသေဟိ
ပုဗ္ဗေဟိ သဿိရိကဒဿနော အဟောသိ။
သုတ္တနိ၊ ဌ၊ ၁။ ၈၀။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၈၉။

ဌာပတပဝေဏီ (ထိ) [ဌာပတ + ပဝေဏီ] ထားအပ်
သော - ထုံးတမ်း - အစဉ်အလာ။ ဝိစိတိ
ပေါရာဏကပဏ္ဍိတေဟိ ဌာပတပဝေဏီ။ ဇာ၊
ဌ၊ ၂။ ၁၉၂။

ဌာပတပါနီယ (န) [ဌာပတ + ပါနီယ] ထားအပ်
- ထည့်ထားအပ် - သော သောက်ရေး။ ပါနီ-
ယဘာဇနေသု ဌာပတပါနီယံ အာတပေန
သန္တပုတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၉။

ဌာပတပိဋ္ဌ (န) [ဌာပတ + ပိဋ္ဌ] ထားအပ်သော
မှန်ညက်။ ယထာ နာမ ပူဝေ ပစိတုကာမာ
ဣတ္ထိ မဒ္ဒိတွာ ဌာပတပိဋ္ဌတော ယံ ယံ ဣစ္စ-
တိ၊ တံ တံ ပစတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၄၃။

ဌာပတပုတ္တက (ပု) [ဌာပတ + ပုတ္တက] ထားအပ်
သော သားငယ်။ အနုဒကကန္တာရေ သမ္မ-
သန္တာပံ အသဟန္တိယာ အင်္ဂေ ဌာပတပုတ္တကံ
ကန္တန္တံ ဘူမိယံ နိပဇ္ဇာပေတွာ တဿ ဥပရိ
ဌတွာ မတဣတ္ထိဝတ္ထုနာ ဒီပေတဗ္ဗံ။ သ၊ ဌ၊
၁။ ၇၇။

ဌာပတပုပ္ဖကလာပ (ပု) [ဌာပတ + ပုပ္ဖ + ကလာပ] ထား
အပ်သော ပန်းစည်း။ ယောပိ ဥဒက-
ပိဋ္ဌိယံ ဌာပတပုပ္ဖကလာပံ ဥဒကံ စာလေတွာ။
ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၈၆။

ဌာပတပုပ္ဖဝါသိတကပါနီယ (န) [ဌာပတပုပ္ဖ + ဝါ-
သိတက + ပါနီယ] (အကပ်ခံ၍) ထားအပ်
သောပန်းတို့ဖြင့် ထုံအပ်သော သောက်ရေး။
ဘိက္ခုနာ ဌာပတပုပ္ဖဝါသိတကပါနီယတော
သာမဏေရော ပါနီယံ ဂဟေတွာ ပီတာ-
ဝသေသံ တတ္ထေဝ အာကိရတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၁၉။
ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၂၃။

ဌာပတပုရိသ (ပု) [ဌာပတ + ပုရိသ] ထားအပ်
သောယောက်ျား။ နာဂရေဟိ ဌာပတပုရိသော

တံ ဒိဿာ “ဘော ပုရိသ ကဿိမံ အာဟ-
ရသီ”တိ ပုစ္ဆိ။ အံ၊ဌာ၊၁။၁၉၁။ ထေရ၊ဌာ၊၁။
၁၇၀။ (-စရိယာ၊ဌာ၊၉၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၄၃။)

ဌာပိတပူဝ (ပု) [ဌာပိတ+ပူဝ] ထားအပ်သော မှဲ့။
ဝိတ္တေတိ ဝိတ္တိဇနနေ မဓုရေ မနုညေ တဟိ*
တဟိ* သရာဝေ ပူရေတွာ ဌာပိတပူဝေ
အဒ္ဒသ။ ပေတ၊ဌာ၊၂။၃၄။

ဌာပိတဗီဇနိ (ထိ) [ဌာပိတ+ဗီဇနိ] ထားအပ်
သော ယပ်တောင်။ ထေရော ပစ္စုသကာလေ
ပစ္စုဌာယ သာမဏေရံ နိက္ခမာပေတုံ ဝဇ္ဇ-
တိ* တိ မဉ္ဇကပဿေ ဌာပိတဗီဇနိ* ဂဟေတွာ။
ဓမ္မ၊ဌာ၊၁။၃၉၃။

ဌာပိတဘဏ္ဍ (န) [ဌာပိတ+ဘဏ္ဍ] ထားအပ်သော
- ဥစ္စာ - ဘဏ္ဍာ။ တတ္ထ ဩဏိရက္ခော
ယေဘုယျေန ဗန္ဓိတွာ လဂ္ဂေတွာ ဌာပိတဘဏ္ဍ
အမောစေတွာ။ ဝိ၊ဌာ၊၁။၃၂၁။ (-ဝိမတိ၊
၁။၁၆၆။၁၉၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၉၉။)

ဌာပိတဘဏ္ဍက (န) [ဌာပိတ+ဘဏ္ဍက] ထားအပ်
သော-ဥစ္စာ-ဘဏ္ဍာ။ တေသံ ဝိဿမိတွာ
ဂစ္ဆန္တာနံ ပဌမံ ဌာပိတဘဏ္ဍကဿ ဂဟဏ-
ကာလေ ကာလပရိစ္ဆေဒဝသေန ထေရော
ဝုဋ္ဌာသိ။ ပဋိသံ၊ဌာ၊၂။၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉။
(-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၃။)

ဌာပိတဘတ္တ (န) [ဌာပိတ+ဘတ္တ] ထားအပ်သော
ထမင်း။ သရီရေ ရောဂဋ္ဌာနာနိ ပုဋ္ဌိတွာ
ဌာပိတဘတ္တမ္ပိ ဟိ တာနိ ဒါတဗ္ဗံ မညန္တိတိ။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၃၁။ (-ဓမ္မ၊ဌာ၊၂။၃၆။)

ဌာပိတဘတ္တဘာဇနဝိသေသ (ပု) [ဌာပိတ+ဘတ္တ-
ဘာဇန + ဝိသေသ] ထားအပ်သောထမင်း
ခွက်အထူး။ မဟာပေဋ္ဌာဒိဿတိ ဝိလိဝါဒိ-
မယေသု သရဒ္ဓါရေသု ဌာပိတဘတ္တဘာဇန-
ဝိသေသေသု။ ဝိမတိ၊၂။၁၂၂။

ဌာပိတဘာဂ (ပု) [ဌာပိတ + ဘာဂ] ထားအပ်
သော - အဖို့ - အစု။ ဥဒ္ဓိဿ ဌာပိတဘာဂေ

(ဝိ၊ဌာ၊၂။၃၁၀)တိ အတ္တနေ၊ သရေပိ ဥဒ္ဓိ-
သိတွာ ဝိသု ဌာပိတဘာဂေသေ။ သာရတ္ထ၊
၂။၄၄၇။

ဌာပိတဘာဂဘတ္တ (န) [ဌာပိတဘာဂ + ဘတ္တ]
ထားအပ် - ချန်ထားအပ် - သော အဖို့
ဖြစ်သော ထမင်း။ “ဘဒ္ဒေ မယံ ဌာပိတ-
ဘာဂဘတ္တံ အတ္တိ နတ္တိ”တိ ဘရိယံ ပုစ္ဆိတွာ
“အတ္တိ သာမိ”တိ ဝုတ္တေ။ ဓမ္မ၊ဌာ၊၂။၃၇၃။

ဌာပိတဘာရ (ပု) [ဌာပိတ + ဘာရ] ထားအပ်
သော ဝန်ထုပ်။ အာဝုသော ဂါမဏိ ခီဏာ-
သဝဿ အတ္တဘာဝေါ နာမ သီသေ ဌာပိတ-
ဘာရေ ဝိယ ဟောတိ။ ဓမ္မ၊ဌာ၊၁။၄၃၁။

ဌာပိတဘာဝပဋိပက္ခိပန (န) [ဌာပိတ + ဘာဝ +
ပဋိပက္ခိပန] ထားအပ် သည်၏ အဖြစ်ကို
ပယ်ခြင်း။ န ပန ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိကေန ဌာပိတ-
ဘာဝပဋိပက္ခိပနန္တိ ဒဠဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀၆။

ဌာပိတဘာဝသလ္လက္ခဏ (န) [ဌာပိတဘာဝ +
သလ္လက္ခဏ] ထားအပ်သည်၏ အဖြစ်ကို
မှတ်သားခြင်း။ တတ္ထပိ စိဝရဿ ဌာပိတဘာဝ-
သလ္လက္ခဏမေဝ ပမာဏံ။ ဝိမတိ၊၁။၃၁၃။

ဌာပိတဘိက္ခု (ပု) [ဌာပိတ + ဘိက္ခု] ထားအပ်
သော ရဟန်း။ အနာဂတေ ပန ကေဿ
ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ ဣတော သတ္တဒိဝသမတ္ထ-
ကေ တုမေဟိ ဌာနန္တရေ ဌာပိတဘိက္ခု ဝိယ
အဟမ္ပိ တံ ဌာနန္တရံ လဘေယျံ။ အံ၊ဌာ၊၁။
၁၆၁။ (-ထေရ၊ဌာ၊၁။၁၆၉။)

ဌာပိတဘိတ္တိဒဗ္ဗသမ္ဘာရ (ပု) [ဌာပိတ+ဘိတ္တိ+ဒဗ္ဗ
+သမ္ဘာရ] ထားအပ်သော နံရံသစ်သား
အဆောက်အဦ။ အဋ္ဌိ ဥဿာပေတွာ ဌာပိတ-
ဘိတ္တိဒဗ္ဗသမ္ဘာရေ ဝိယ။ အဘိ၊ဌာ၊၂။၂၄၀။

ဌာပိတဘိန္ဒဝါလ (ပု) [ဌာပိတ+ဘိန္ဒဝါလ] ထား
အပ်သော ခက်ရင်း။ နာဂဒန္တေသု ဌာပိတ-
ဘိန္ဒဝါလေ စ ဝုတ္တနယေန ဝိနိစ္ဆယော ဝေဒိ-
တဗ္ဗော။ ဝိ၊ဌာ၊၁။၂၉၀။

ဌာပိတဘေသဇ္ဇ (န) [ဌာပိတ+ဘေသဇ္ဇ] ထား
 အပ်သောဆေး။ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ ဌာပိတဘေ-
 သဇ္ဇေဟိ သဒ္ဓိံ* ပစိတွာ နတ္ထုပါနမ္ပိ ကာတုံ
 ဝန္တတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၉၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၀၂။
 ပဋိဂ္ဂဟေတွာ ဌာပိတဘေသဇ္ဇေဟိတိ ပဋိဂ္ဂ-
 ဟေတွာ ဌာပိတယာဝဇီဝကဘေသဇ္ဇေဟိ။
 သာရတ္ထ၊၂။၄၃၁။

ဌာပိတမံသ (န) [ဌာပိတ+မံသ] ထားအပ်-ချန်
 ထားအပ်-သော အသား။ သဟာယကဿ
 မေ အတ္ထာယ ဌာပိတမံသတော အညံ မံသံ
 နတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၁၃။ (-ပေတ၊ဌ။၁၇၆။
 ဇာ၊ဌ၊၅။၄၉၇။)

ဌာပိတမဉ္စ (ပု) [ဌာပိတ+မဉ္စ] ထားအပ်သော
 ညောင်စောင်း။ ဧဝံ ခါဏုကေ ဗန္ဓိတွာ
 ဌာပိတမဉ္စာဒိမ္ပိ အသံဟာရိမေ ဖလကေ
 ဝါ ပါသာဏေဝါ န ရဟတိယေဝ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
 ၁၁၄။ (-ကခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၉၄။)

ဌာပိတမဏိ (ပု၊ထီ) [ဌာပိတ + မဏိ] ထားအပ်
 သောပတ္တမြား။ ယာနကံ သောဓေန္တော
 အတ္တနာ ဌာပိတမဏိ* ဂဟေတွာ ဗောဓိသတ္တံ
 ဂဟေတွာ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၁၂။

ဌာပိတမဏိဂုဠိကာ (ထီ) [ဌာပိတ+မဏိဂုဠိကာ]
 ထားအပ်သောပတ္တမြားလုံး။ မဟာပုရိသဿ
 ပန ဓောဝိတွာ မဇ္ဇိတွာ ဌာပိတမဏိဂုဠိကာ ဝိယ
 မုဒုသိနိဒ္ဓနိလသုရမပရမာစိတာနိ အက္ခိနိ။
 ဒိ၊ဌ၊၂။၄၂။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၂၃၅။)

ဌာပိတမဏိတာလဝဏ္ဏ (န) [ဌာပိတ+မဏိတာလ-
 ဝဏ္ဏ] ထားအပ်သော ပတ္တမြားယပ်တောင်။
 ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ ပန နိပုရိနိပုန္နံ အာကာသေ
 ဌာပိတမဏိတာလဝဏ္ဏံ ဝိယ မဏိမယာဒါသ-
 မဏ္ဍလမိဝ စ ဟုတွာ ဥပဋ္ဌာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
 ၁၆၅။

ဌာပိတမဏိရတန (န) [ဌာပိတ+မဏိရတန]
 ထားအပ်သော ပတ္တမြားရတနာ။ အလိ-
 ဣတိ သညောဂေါ ဟုတွာပိ န ကိလိ-

ဿတိ ကာသိကဝတ္ထေ ဌာပိတမဏိရတနံ ဝိယ။
 မဟာနိ၊ဌ။၁၄၈။

ဌာပိတမဏ္ဍလက (န) [ဌာပိတ+မဏ္ဍလက] ထား
 အပ်သော အဝန်းအဝိုင်း၊ (ထားအပ်သော
 ယောက်ဝန်း။သျှ)။ မဏ္ဍလေတိ ဘိတ္တိပါဒါနံ
 မတ္ထကေ ဌာပိတမဏ္ဍလကေ သီသဂ္ဂေန ပတိဋ္ဌ-
 ဟန္တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၆။

ဌာပိတမဓု (န) [ဌာပိတ+မဓု] ထားအပ်သော
 ပျားရည်။ ဘိက္ခု ဣမေ ပဉ္စကာမဂုဏာ နာမ
 ဧကေန ဂုမ္ပိယေန ယက္ခေန ဟလာဟလဝိသံ
 ပက္ခိပိတွာ မဂ္ဂေ ဌာပိတမဓုသဒိသာ။ ဇာ၊ဌ။
 ၃။၁၈၆။

ဌာပိတမဓုကဖလဋ္ဌိကောသက (ပု) [ဌာပိတ +
 မဓုကဖလ + အဋ္ဌိ + ကောသက] ထားအပ်
 သော သစ်မည်စည်သီးအစေ့၏ အအိမ်။
 နခါ ဒဏ္ဍကေသု ဌာပိတမဓုကဖလဋ္ဌိကော-
 သကာ ဝိယ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၃၉။

ဌာပိတမန (တိ) [ဌာပိတ+မန] ထားအပ်သော
 စိတ်ရှိသော၊ သူ။ တဿံ ဂါဝိယံ ဂတမနာ
 ဌာပိတမနာ န ဟောန္တိ။ ဝိမာန၊ဌ။၁၈၅။

ဌာပိတမနုညဘောဇန (န) [ဌာပိတ + မနုည +
 ဘောဇန] ထားအပ်သော နှစ်သက်ဖွယ်ဖြစ်
 သော ဘောဇန။ ပုရတော ဌာပိတမနုည-
 ဘောဇနံ ဝိယ အဟောသိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၁၀။

ဌာပိတမရိယာဒါ (ထီ) [ဌာပိတ+မရိယာဒါ]ထား
 အပ်သော အပိုင်းအခြား။ သင်္ခံဘိတွာ ဗြ-
 ဟ္မ၊နာ ဌာပိတမရိယာဒိ ဘိန္နိတွာ ဌိတံ။ ဇာ၊ဌ၊
 ၇။၅၈။

ဌာပိတမဟာမူသိကသဏ္ဌာန (တိ) [ဌာပိတ+မဟာ-
 မူသိက+သဏ္ဌာန] ထားအပ်သောကြွက်ကြီး
 ပုံသဏ္ဌာန် ရှိသော။ ဒွေဗာဟုမံသံ နဂုံဌသိ-
 သပါဒေ ဆေတွာ နိစ္စမ္ပံ ကတွာ ဌာပိတမဟာ-
 မူသိကသဏ္ဌာနံ။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၃၆။

ဌာပိတမာတိကာ (ထိ) [ဌာပိတာ + မာတိကာ] ထားအပ်-ဟောကြားအပ်-သော-အကျဉ်းစကား-မာတိကာ။ သတ္တာရာ ပန ဒိန္နနယေန ဌာပိတမာတိကာယ ဒေသေသိ။ အဘိ၊ ဌာ၊ ၁။ ၅။ (-အဘိ၊ ဌာ၊ ၂။ ၁၁၀။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၅။ ၄၇၀။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆။)

ဌာပိတမာတိကာဝိဘဇန (န) [ဌာပိတမာတိကာ + ဝိဘဇန] ထားအပ် - ဟောကြားအပ်-သော မာတိကာကို အကျယ်ဝေဘန်ခြင်း။ ဝိတ္တာရေနာတိ ဌာပိတမာတိကာဝိဘဇနေန။ အံ၊ ဌာ၊ ၂။ ၁၀၂။

ဌာပိတမုခ (တိ) [ဌာပိတ + မုခ] (က) ထားအပ်သော ဝန်ခံခြင်းရှိသော၊ ဝန်ခံထားသော၊ သူ။ (ခ) ထားအပ်သော ခံတွင်းရှိသော၊ သူ။ (ဂ) ထားအပ်သော မျက်နှာရှိသော၊ သူ။ (က၊ ခ၊ ဂ) အာဓေယျမုခေါတိ အာဒိတောဓေယျမုခေါ၊ ပဌမဝစနသ္မိယေဝ ဌာပိတမုခေါတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ ဌာ၊ ၂။ ၉၈။ အံ၊ ဌာ၊ ၂။ ၄၇။ (-အံ၊ ဌာ၊ ၂။ ၅၁။) အာဓေယျမုခ (မူလဋီ၊ ၂။ ၄၄။) လည်းကြည့်။

ဌာပိတမုခစမ္ပ (န) [ဌာပိတ + မုခစမ္ပ] ထားအပ်သော မျက်နှာကြက် သားရေ။ အာရောပိတစမ္ပန္တိ ပုဗ္ဗေ အာရောပိတံ ဟုတွာ ပစ္စာတတော အပနေတွာ ဝိသုံ ဌာပိတမုခစမ္ပမတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆၃။

ဌာပိတယာဂု (ထိ) [ဌာပိတာ + ယာဂု] ထားအပ်သော ယာဂု။ ဣဒါနိ မယာ အယျဿ ဒေယျဓမ္မံ ဒါတုံ ဝဇ္ဇတိ”တိ ပုရတော ဌာပိတယာဂုံ အပနေတွာ ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ။ ဓမ္မ၊ ဌာ၊ ၁။ ၄၀၆။

ဌာပိတယာဂုဘာဏေ (တိ) [ဌာပိတယာဂု + ဘာဏေ] ထားအပ်သောယာဂုကို ခွဲဝေတတ်သော၊ သူ။ သမ္ပန္တိတွာ ဌာပိတယာဂုဘာဏေကာဒိဟိ ဘာဇနီယဌာနံ အာဂတမနုဿာနံ

အနာပုစ္ဆိတွာဝ ဥပစုဘဒ္ဒဂေါ ဒါတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဌာ၊ ၄။ ၁၀၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၉၆။

ဌာပိတယာဝဇီဝကဘေသဇ္ဇ (န) [ဌာပိတ + ယာဝဇီဝက + ဘေသဇ္ဇ] (အကပ်ခံပြီး၍) ထားအပ်သော အသက်ထက်ဆုံး မှီဝဲသုံးဆောင်ကောင်းသော ဆေး။ ဌာပိတဘေသဇ္ဇ-ကြည့်။

ဌာပိတရဇတပုဗ္ဗဋ္ဌက (ပု၊ န) [ဌာပိတ + ရဇတပုဗ္ဗဋ္ဌက] ထားအပ်သော ငွေကြယ်ပွင့်။ သုဝဏ္ဏဗလကမဇ္ဈေ ဌာပိတရဇတပုဗ္ဗဋ္ဌကံ ဝိယ။ ဒီ၊ ဌာ၊ ၂။ ၄၃။

ဌာပိတရဇ္ဈကုဏ္ဍလက (တိ) [ဌာပိတ + ရဇ္ဈကုဏ္ဍလက] (ဖွဲ့ချည်၍) ထားအပ်သော ဆံစည်းကြိုးရှိသော၊ ဆံစည်းကြိုး ဖွဲ့ချည်ထားသော၊ သူ။ ကေသေ ဂဟေတွာ အာကစုန ပရိကစုန ဒုက္ခေန မုဏ္ဍကေ ကတေ ပုနပိ တဒတ္ထမေဝ သီသေ ဒဠ် ဗန္ဓိတွာ ဌာပိတရဇ္ဈကုဏ္ဍလကဝသေန “ရဇ္ဈမာလာ”တိ မံ မနုဿာ ဇာနိံ သု။ ဝိမာန၊ ဌာ၊ ၁၉၆။

ဌာပိတရတ္တကမ္မလခဏ္ဍ (ပု၊ န) [ဌာပိတ + ရတ္တကမ္မလ + ခဏ္ဍ] ထားအပ်သော နီမြန်းသည့် - ကမ္မလာပိုင်း - ကမ္မလာစ။ ပဋိဘာဂနိမိတ္တနိစ္စလံ အာကာသေ ဌာပိတရတ္တကမ္မလခဏ္ဍံ ဝိယ သုဝဏ္ဏတာလဝဏ္ဍံ ဝိယ ကဉ္စနတ္ထမ္ဘော ဝိယ စ ဥပဋ္ဌာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၆၆။

ဌာပိတရတ္တကမ္မလဂေဏ္ဍုက (ပု) [ဌာပိတ + ရတ္တကမ္မလ + ဂေဏ္ဍုက] ထားအပ်သော နီမြန်းသည့် ကမ္မလာ ဘောလုံး။ မုခံ သြဒဟိတွာ ဌာပိတရတ္တကမ္မလဂေဏ္ဍုကာ ဝိယ။ စရိယာ၊ ဌာ၊ ၁၄၂။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၄။ ၂၅၇။

ဌာပိတရူပက (န) [ဌာပိတ + ရူပက] ထားအပ်သော - ရုပ်တု - ရုပ်ပုံ။ ဂစ္ဆ အမှာကံ သိရိဂဗ္ဘေ ဌာပိတရူပကံ အာဟရ။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၅။ ၃၀၁။

ဌာပိတလောကောဒက (န) [ဌာပိတ + လောကောဒက] ထားအပ်သော ဆားရည်။ ပဋိဂ္ဂ-

ဟေတွာ ဌာပိတလောဏောဒကံ လောဏံ
ဟောတိ။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၁၂၂။

ဌာပိတလောဟိတကူပဓာန (တိ) [ဌာပိတ + လော-
ဟိတက + ဥပဓာန] ထားအပ်သော နိမ္မိတ်
သော ခေါင်းအုံး၊ ခြေအုံးရှိသော၊ ဥာ-
တော လောဟိတကူပဓာနောတိ သိသုပဓာ-
နဉ္စ ပါဒုပဓာနဉ္စာတိ ပလ္လင်္ကဿ ဥာတော
ဌာပိတလောဟိတကူပဓာနော။ အံ၊ ဌာ၊ ၂။ ၁၁၆။

ဌာပိတဝံသကဋ္ဌိရဓဏ္ဍသဏ္ဌာန (တိ) [ဌာပိတ +
ဝံသကဋ္ဌိရ + ဓဏ္ဍ + သဏ္ဌာန] ထားအပ်သော
ဝါးမျှစ်ပိုင်းသဏ္ဌာန်ရှိသော။ သတ္တ ဂီဝဋ္ဌိနိ
ဒဏ္ဍေ ဝိဇ္ဇိတွာ ပဋိပါဠိယာ ဌာပိတဝံသကဋ္ဌိရ-
ဓဏ္ဍသဏ္ဌာနာနိ။ ခုဒ္ဒက၊ ဌာ။ ၃၉။

ဌာပိတဝံသကဋ္ဌိရစက္ကလကသဏ္ဌာန (တိ) [ဌာပိတ +
ဝံသကဋ္ဌိရ + စက္ကလက + သဏ္ဌာန] ထားအပ်
သော - ဝါးမျှစ်ကွင်း - ဝါးမျှစ်ပိုင်း - သဏ္ဌာန်
ရှိသော၊ ထားအပ်သော ဝန်းဝိုင်းသော
အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြတ်အပ်သော ဝါးမျှစ်
ပိုင်း သဏ္ဌာန်ရှိသော။ သတ္တ ဂီဝဋ္ဌိနိ ဒဏ္ဍေန
ဝိဇ္ဇိတွာ ပဋိပါဠိယာ ဌာပိတဝံသကဋ္ဌိရစက္ကလ-
ကသဏ္ဌာနာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၇။ မဏ္ဍလာကာ-
ရေန ဆိန္ဒဝံသကဋ္ဌိရဓဏ္ဍာနိ ဝံသကဋ္ဌိရစက္ကလ-
ကာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၆။

ဌာပိတဝံသကဋ္ဌိရစက္ကလိကသဏ္ဌာန (တိ) [ဌာပိတ
+ ဝံသကဋ္ဌိရ + စက္ကလိက + သဏ္ဌာန] ထား
အပ်သော - ဝါးမျှစ်ကွင်း - ဝါးမျှစ်ပိုင်း -
သဏ္ဌာန်ရှိသော၊ ထားအပ်သော ဝန်းဝိုင်း
သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြတ်အပ်သော
ဝါးမျှစ်ပိုင်းသဏ္ဌာန်ရှိသော။ သတ္တ ဂီဝဋ္ဌိနိ
ဒဏ္ဍေန ဝိဇ္ဇိတွာ ပဋိပါဠိယာ ဌာပိတဝံသကဋ္ဌိ-
ရစက္ကလိကသဏ္ဌာနာနိ။ အဘိ၊ ဌာ၊ ၂။ ၂၂၇။

ဌာပိတဝစန (န) [ဌာပိတ + ဝစန] ထားအပ်-
ဟောကြားအပ်-သော စကား။ “ဓမ္မသင်္ဂါ-

အဘိဓာန် (စဝဂ်) ၂-၄၅-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဟကတ္ထေရေဟိ ဌာပိတဝစန”န္တိ ဝတွာ။ ဒိ၊
ဋီ၊ ၂။ ၂၅၀။

ဌာပိတဝဇိရပန္နိ (တိ) [ဌာပိတ + ဝဇိရပန္နိ]
ထားအပ်သော စိန်အစဉ်။ ဒန္တာ သုက္ကာ
သမာ အဝိရဋ္ဌာ ဥဿာပေတွာ ဌာပိတဝဇိရ-
ပန္နိ ဝိယ သမတ္တိန္ဒသင်္ခပန္နိ ဝိယ စ သော-
ဘန္တိ။ ဓမ္မ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၄၅။

ဌာပိတဝတိခါဏုက (ပု) [ဌာပိတ + ဝတိ + ခါဏုက]
ထားအပ်-စိုက်သားအပ်-သောစည်းရိုးငုတ်
တိုင်။ နိစ္စလဘာဝေန ဌာပိတတ္တာ နိဓဏိတွာ
ဌာပိတဝတိခါဏုကာ ဝိယာတိပိအတ္ထော။ ဇာ၊
ဌာ၊ ၄။ ၃၆၆။

ဌာပိတဝတ္ထ (န) [ဌာပိတ + ဝတ္ထ] ထားအပ်သော
အဝတ်။ သစေ အဓိဋ္ဌဟိတွာ ဌာပိတဝတ္ထေဟိ
သင်္ခာဋ္ဌိအာဒိနိ ကရေတိ။ ဝိ၊ ဌာ၊ ၂။ ၂၂၆။
ဝိသင်္ဂဟ။ ၃၂။ ကင်္ခါ။ ၁၅၄။ (- သာရတ္ထ၊ ၂။
၃၈၈။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၁၃။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၂၈၁။)

ဌာပိတဝရလက္ခဏ (တိ) [ဌာပိတ + ဝရလက္ခဏ]
ထားအပ်သော လက္ခဏာမြတ် ရှိသော
(ဘုရား)။ အာကိဏ္ဏဝရလက္ခဏောတိ သရီ-
ရေ အာကိရိတွာ ဝိသ ဌာပိတဝရလက္ခဏော။
သုတ္တနိ၊ ဌာ၊ ၂။ ၁၁၁။

ဌာပိတဝိရဋ္ဌတရဒုက္ခလသဏ္ဌာန (တိ) [ဌာပိတ +
ဝိရဋ္ဌတရ + ဒုက္ခလ + သဏ္ဌာန] ထားအပ်
သော အလွန်ကျသော ဘွဲ့ဖြူအဝတ်သဏ္ဌာန်
ရှိသော။ သိသေ နှာရ ဂါမဒါရကာနံ သိသေ
ဌာပိတဝိရဋ္ဌတရဒုက္ခလသဏ္ဌာနာ။ ခုဒ္ဒက၊ ဌာ။
၃၇။

ဌာပိတဝိသ (တိ) [ဌာပိတ + ဝိသ] ထားအပ်သော
အဆိပ်ရှိသော (မြေ)။ သကလကာယေ
အာသိဉ္စိတွာ ဝိယ ဌာပိတဝိသာ (သံ၊ ဌာ၊ ၃။
၅၄)တိ ဟိ တေသံ ဖုဋ္ဌဝိသတာ ဝါတဝိ-
သတာ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၂၅။ (- သာရတ္ထ၊
၂။ ၂၂။)

ဌာပိတဝိဟာရဝါရိက (တိ) [ဌာပိတ + ဝိဟာရ-
ဝါရိက] ထားအပ်သော ကျောင်းစောင့်
အလှည့်၌ ယှဉ်သော၊ ထားအပ်သော
ကျောင်းစောင့်အလှည့်ကျသော (ရဟန်း)။
ဘိက္ခာစာရံ ပဝိသန္တေဟိ အတိရေကစိ-
ဝရရက္ခဏတ္ထာယ ဌာပိတဝိဟာရဝါရိကဿပိ
ယာဂုဘတ္တံ ဝါ နိဝါပံ ဝါ လာဘမာနဿေဝ
ဘိက္ခာစာရံ ဂစ္ဆတော ယံ တတ္ထ နဿတိ၊
သဗ္ဗံ ဂီဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၅၀။

ဌာပိတသင်္ကုစိတဟတ္ထဒ္ဓယ (တိ) [ဌာပိတ+သင်္ကု-
စိတ+ဟတ္ထဒ္ဓယ] ထားအပ်သော ကောက်
ကွေးသည့် လက်နှစ်ဖက်ရှိသော၊ သူ။ အတ္တ-
နော အဓောမုခံ ဌာပိတသင်္ကုစိတဟတ္ထဒ္ဓယဿ
ဥက္ကဋ္ဌိကဿေဝ နိသီဒတော သမိဉ္ဇနပ္ပသာရ-
ဏာဒိရဟိတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၉၈။

ဌာပိတသင်္ဂါမ (တိ) [ဌာပိတ+သင်္ဂါမ] ချထားအပ်
သော စစ်တိုက်ခြင်း ရှိသော၊ စစ်တိုက်ခြင်း
ကိုချထားသော၊ စစ်မတိုက်သော၊ သူ။ ဗန္ဓ-
နာတိဝတ္ထော ဌာပိတသင်္ဂါမော အဘိက္ကန္တ-
တရော။ နေတ္ထိ၊၄၆။ နေတ္ထိဝိ၊၃၆။

ဌာပိတသင်္ခာဋီ (ထိ) [ဌာပိတ+သင်္ခာဋီ] ထား
အပ်သော ဒုက္ခသင်္ခာဋီ။ ခန္ဓေ ဌာပိတကာ-
သာဝဿာတိ ခန္ဓေ ဌာပိတသင်္ခာဋီ သန္ဓာယ
ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၇၁။ (-ဝိမတိ၊၁။၃၂၀။)

ဌာပိတသတဝါရဝိဟာတကပ္ပါသပဋ္ဌလ (န) [ဌာပိတ-
+သတဝါရ+ဝိဟာတ+ကပ္ပါသပဋ္ဌလ] ထား
အပ်သော အကြိမ်တရာ ဖတ်အပ်သည့် ဝါ
ဂွမ်းလွှာ။ မုဒ္ဒတိသပ္ပိမဇ္ဈေ ဩသာရေတွာ
ဌာပိတသတဝါရဝိဟာတကပ္ပါသပဋ္ဌလသဒိသာ။
ဒိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။

ဌာပိတသတ္တ (ပု) [ဌာပိတ+သတ္တ] ထားအပ်ဘော
သတ္တဝါ။ ဒေဝသင်္ခလိကာယ ဗန္ဓိတွာ ဌာပိ-
တသတ္တော ဝိယ ဥဒရပဋ္ဌလံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၆၇။

ဌာပိတသပ္ပိ (န) [ဌာပိတ + သပ္ပိ] ထားအပ်သော
ထောပတ်။ ဘိက္ခု အကပ္ပိယကုဋိယံ ဌာပိတ-
သပ္ပိဉ္ဇ ယာဝဇီဝကပဏ္ဏဉ္ဇ ကေတော ပစိတွာ
ပရိဘုဉ္ဇတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၁၁။
(-ကင်္ခါ၊၁၈၂။)

ဌာပိတသမ္ပုဇ္ဈလိတကဉ္စနပိဏ္ဏသဿိရိက (တိ) [ဌာပိ-
တ+သမ္ပုဇ္ဈလိတ + ကဉ္စနပိဏ္ဏ + သဿိရိက]
ထားအပ်သော ကောင်းစွာတောက်ပသည့်
-ရွှေတုံး - ရွှေခဲ - ကဲ့သို့ အသရေရှိသော
(ဘုံ)။ သုဘေန ဩကိဏ္ဏာ ဝိကိဏ္ဏာ သုဘေ-
န သရီရပ္ပဘာဝဏ္ဏေန ကေဂ္ဂနာ သုဝဏ္ဏမဉ္ဇူ-
သာယ ဌာပိတသမ္ပုဇ္ဈလိတကဉ္စနပိဏ္ဏသဿိရိ-
ကာတိ သုဘကိဏ္ဏာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀၃။ အံ၊
ဋ္ဌိ၊၂။၃၂။

ဌာပိတသရီရဒဏ္ဍ (တိ) [ဌာပိတ + သရီရဒဏ္ဍ]
ထားအပ်သော ကိုယ်အပြစ်ဒဏ် ရှိသော၊
ကိုယ်အပြစ်ဒဏ်ထားခံရသော၊ သူ။ ပဏိဟိတ-
ဒဏ္ဍောတိ ဌာပိတသရီရဒဏ္ဍော။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊
၂၂၂။

ဌာပိတသာဋက (ပု) [ဌာပိတ + သာဋက] ထား
အပ်သော အဝတ်။ ထလေ ဌာပိတသာဋကံ
ပိဿ စောရော ဟရိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀၉။

ဌာပိတသိင်္ဂီဝေရ (န) [ဌာပိတ+သိင်္ဂီဝေရ] ထား
အပ်သော ချင်း။ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ ဌာပိတသိင်္ဂီ-
ဝေရာဒိနံ အင်္ဂုရာ နိက္ခမန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၂၂။

ဌာပိတသိလာ (ထိ) [ဌာပိတ+သိလာ] ထားအပ်
သော ကျောက်။ ဂေဟထမ္ဘာနံ အာဓာရ-
ဘာဝေန ဌာပိတသိလာယော ပါသာဏဥဒု-
က္ခလကာနိတိ အဓိပ္ပေတာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။
၄၄၀။

ဌာပိတသိမာ (ထိ) [ဌာပိတ + သိမာ] ထားအပ်
သော အပိုင်းအခြား။ လာဘတ္ထာယ ဌာပိတ-
သိမာ လာဘသိမာ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၄၄။

ဌာပိတသိသကပဋ္ဌာနဝေဌကသဏ္ဌာန (တိ) [ဌာပိတ + သိသကပဋ္ဌာ + ဝေဌက + သဏ္ဌာန] ထားအပ်သော သလုံမည်းပြား အခွေသဏ္ဌာန်ရှိသော၊ ရစ်ပတ် - လိပ်ခွေ - ရှိထားအပ်သော သလုံမည်းပြား သဏ္ဌာန်ရှိသော။ ပိဋကဏ္ဍကဋ္ဌိနိ အဗ္ဗန္တရတော ဥပရူပရိ ဌာပိတသိသကပဋ္ဌာနဝေဌကသဏ္ဌာနာနိ။ အဘိ၊ ဌာ၊ ၂။ ၂၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၆။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၃၀။

ဌာပိတသိသစ္စိန္တသပ္ပသဏ္ဌာန (တိ) [ဌာပိတ + သိသစ္စိန္တသပ္ပ + သဏ္ဌာန] ထားအပ်သောဦးခေါင်းပြတ်သော မြွေသဏ္ဌာန်ရှိသော (အူမ) ။ သဏ္ဌာနတော လောဟိတဒေါဏိယံ အာဘုဇိတော ဌာပိတသိသစ္စိန္တသပ္ပသဏ္ဌာနံ။ အဘိ၊ ဌာ၊ ၂။ ၂၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၉။

ဌာပိတသုမနပုပ္ဖဒါမ (န) [ဌာပိတ + သုမန + ပုပ္ဖဒါမ] ထားအပ်သော မြတ်လေးပန်းကုံး။ ဗောဓိသတ္တဿာပိ သရီရံ မဟန္တံ ဧကဒေါဏိကနာဝပ္ပမာဏံ ဝဋ္ဋေတော ဌာပိတသုမနပုပ္ဖဒါမံ ဝိယ။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၇၁။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၇၄။

ဌာပိတသုဝဏ္ဏပဋိမာ (ထီ) [ဌာပိတ + သုဝဏ္ဏပဋိမာ] ထားအပ်သော ရွှေဆင်းတူ။ တေနဿ နာဘိတော ပဋ္ဌာယ ဥပရိမကာယော နာဝါယ ဌာပိတသုဝဏ္ဏပဋိမာ ဝိယ နိစ္စလောဟောတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၈။

ဌာပိတသုဝဏ္ဏမယဝနုအလာဗု (န၊ ထီ) [ဌာပိတ + သုဝဏ္ဏမယ + ဝနုအလာဗု] ထားအပ်သော ရွှေဖြင့်ပြီးသော ဗူးသီးလုံး။ သုဝဏ္ဏဖလကေ ဌာပိတသုဝဏ္ဏမယဝနုအလာဗုနော အစေန သဒိသတာယ အနုလာဗုသမာ ထနာ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၆၇။

ဌာပိတသုဝဏ္ဏဝဏ္ဏတိမ္မရုဖလဒ္ဓယ (န) [ဌာပိတ + သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏ + တိမ္မရုဖလ + ဒ္ဓယ] ထားအပ်သော ရွှေအဆင်းနှင့်တူသော အဆင်းရှိသောတည်သီးနှစ်လုံး အပေါင်း။ သုဝဏ္ဏ

ဖလကေ ဌာပိတသုဝဏ္ဏဝဏ္ဏတိမ္မရုဖလဒ္ဓယမိဝဿာ သုသဏ္ဌာနသမ္ပန္နံ နိရန္တရံ ထနယုဂလံ။ ဇာ၊ ၄။ ၆။ ၃၀၈။

ဌာပိတသုလပါဒသဒိသ (တိ) [ဌာပိတ + သုလပါဒ + သဒိသ] ထားအပ်သော တံကျင်ခြေနှင့်တူသော။ သုလသဒိသတိ ပေါတ္တကရူပကရဏေ ဌာပိတသုလပါဒသဒိသာ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၉။

ဌာပိတသောတ (တိ) [ဌာပိတ + သောတ] ထားအပ်သော နားရှိသော၊ နားထောင်သော၊ သူ။ ဩဟိတသောတောတိ ဌာပိတသောတော။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၃။ ဌာပိတသောတောတိ ဓမ္မေ နိဟိတသောတော။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၈။ (-အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၅၃။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၁၁။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၉။)

ဌာပိတသောပါနပန္နိ (ထီ) [ဌာပိတ + သောပါန + ပန္နိ] ထားအပ်သော အုတ်လှေကား၏ - အစဉ် - အတန်း။ သာ တေသံ ဂတကာလေ နာနာပုပ္ဖါနိ ဂဟေတော ပုပ္ဖစုဗ္ဗဋ္ဌကံ ကတော ဂင်္ဂါတိရေ ဌာပိတသောပါနပန္နိ ဝိယ ဇာတော ဧကော သုပုပ္ဖိတော အဗ္ဗရုက္ခော အတ္ထိ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၂၃၁။

ဌာပိတဟရိတာလဝဋ္ဌိ (ထီ) [ဌာပိတ + ဟရိတာလ + ဝဋ္ဌိ] ထားအပ်သော ဆေးဒန်းလုံး။ တုဂ်နာသာတိလဒ္ဓဝေါဟာရံ သာနံ ဝဋ္ဋေတော ဌာပိတဟရိတာလဝဋ္ဌိ ဝိယ မညန္တိ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၇။ (-ထေရီ၊ ၄။ ၂၁၈။)

ဌာပိတဟလိဒ္ဓိဝဏ္ဏဒုက္ကလပိလောတိကသဏ္ဌာန (တိ) [ဌာပိတ + ဟလိဒ္ဓိဝဏ္ဏ + ဒုက္ကလပိလောတိက + သဏ္ဌာန] ထားအပ်သော နန္ဒင်းရောင်အဆင်းရှိသော ဘွဲ့ဖြူ ပုဆိုးနှမ်းသဏ္ဌာန်ရှိသော။ သဏ္ဌာနတော ထူလသရီရဿ တာဝစမ္မမံသန္တရေ ဌာပိတဟလိဒ္ဓိဝဏ္ဏဒုက္ကလပိလောတိကသဏ္ဌာနော ဟောတိ။ အဘိ၊ ဌာ၊ ၂။ ၂၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၅၄။

ဌပိတာဓိပ္ပါယ် (တိ) [ဌပိတ+အဓိပ္ပါယ်] ထား
အပ်သော-အလို-ဆန္ဒ-ရှိသော၊ အလို-
ဆန္ဒ-ထားရှိသော၊ သူ။ ဘောဂါဓိပ္ပါယ်တိ
ဘောဂသံဟရဏတ္ထံ ဌပိတာဓိပ္ပါယ်ာ ပဝတ္ထ-
အဇ္ဈာသယာ။ အံ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၁၉။

ဌပိတာနုက္ကမ (ပု) [ဌပိတ + အနုက္ကမ] ထား
အပ်သော အစဉ်။ တသ္မာ ဟေဌာ မာတိ-
ကာယ ဌပိတာနုက္ကမေန။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၃၂။

ဌပိတာမလက (န) [ဌပိတ+အာမလက] ထား
အပ်သော ဆီးဖြူသီး။ ပဿာမိတိ မံသစက္ခု-
နာ ဟတ္ထတလေ ဌပိတာမလကံ ဝိယ ရူပဂတံ
မံသစက္ခုနာ။ မဟာနိ၊ ဌ၊ ၁၃၆။

ဌပိတာဝဋ္ဋနာဝဋ္ဋိသဒိသ (တိ) [ဌပိတ+အာဝဋ္ဋန
+ အာဝဋ္ဋိ+သဒိသ] ထားအပ်သော ရွဲလုံး၏-
အစဉ်-အတန်း-နှင့်တူသော။ ဝဋ္ဋနာဝလိ-
သကာသတိ ပိဋကဏ္ဍကဋ္ဌာနေ အာဝုနိတွာ
ဌပိတာဝဋ္ဋနာဝဋ္ဋိသဒိသာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၅။ ၇၁။

ဌပိတိန္ဒြိယ (တိ) [ဌပိတ + ဣန္ဒြိယ] ထားအပ်
သော ဣန္ဒြေရှိသော၊ သူ။ သုဌ၊ ဝါ သမော-
ဓာနေတွာ ဌပိတိန္ဒြိယံ ရက္ခိတိန္ဒြိယံ။ သုတ္တနိ၊
ဌ၊ ၁။ ၂၅။

ဌပိတုကာမ (တိ) [ဌပိတု+ကာမ] ထားခြင်း
ငှါ အလိုရှိသော၊ ထားလိုသော၊ သူ။ စတု-
မာသတော ဥဒ္ဓံ အတ္တနော သန္တကံ ကတွာ
ဌပိတုကာမေန ဝိကပေတုံ အနုဇာနာမိတိ
အတ္တော။ ဝဇီရ၊ ၂၂။

ဌပိတောကာသ (ပု) [ဌပိတ + ဩကာသ] ထားရာအရပ်။
အာရာမဝတ္ထု နာမ တေသံ-
ယေဝ အာရာမာနံ အတ္တာယ ပရိစ္ဆိန္နိတွာ
ဌပိတောကာသော။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၀၁။ ကခါ၊
ဋီ၊ သစ်၊ ၄၂၂။ (- သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃၅။)

ဌပိမ္မ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဌာ+ဏာပေ+မ္မာ၊ ထပ+မ္မာ]
တည်စေကုန်ပြီ၊ ထားကုန်ပြီ။ ဌပေတိ-ကြည့်။

ဌပိ(ပိ)ယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဌာ+ဏာပေ+ယ+
တေ။ ထပ+ယ+တေ] တည်စေအပ်၏။ ထား
အပ်၏။ သမာဓိယတိတိ သမ္မာ ဌပိယတိ။ မ၊
ဌ၊ ၄။ ၁၀၁။ သဗ္ဗေ သံသယ စ စေတိယသ
စ ပရိက္ခာရော တတ္ထေဝ ဌပိယတိ။ ဝိ၊ ဌ၊ ၁။
၃၁၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၉။ (- အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၂၃-၉။
အဘိ၊ ဌ၊ ၂။ ၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၆။ ပဋိသံ၊ ဌ၊
၁။ ၇၉။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊ ၁၈၃-၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၅။
ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၉၁။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၅၉။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၈။
မူလဋီ၊ ၁။ ၁၇၇။) ဌပိယန္တိ- သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၁၄။
ဌပိယတေ- နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၆၄။

ဌပိ(ပိ)ယမာန (တိ) [ဌာ+ဏာပေ+ယ+မာန။
ထပ+ယ+မာန] (က) တည်စေအပ်သော၊
ထားအပ်သော။ (ခ) ဟောကြား-ပညတ်-
အပ်သော။ (က) လက္ခေဌပိယမာနမ္ပိ၊ ပရိက္ခယ
မဂစ္ဆထ။ အပ၊ ၁။ ၂၃။ ဝါဟသတံ ခေါ မဟာ-
ရာဇ ဝိဟိနံ အစုစုဌူ ဝါဟာ ဝိဟိသတ္တမ္ပဏာနိ
ဒွေ စ တုမ္မာ ကေစ္ဆရာက္ခဏေ ပဝတ္ထစိတ္တသ
တ္တကာ ဝိဟိ လက္ခံ ဌပိယမာနာ ပရိက္ခယံ
ပရိယာဒါနံ ဂစ္ဆေယျ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၀၉။ (- အပ၊
၁။ ၂၅။ ကခါ၊ ၁၃၅။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။ ၁၂၃။ ထေရ၊ ဌ၊ ၁။ ၇၆၊ ၁၃၅၊ ၃၂၁။ ထေရ၊
ဌ၊ ၂။ ၁၄၄။ အပ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၅၁-၄။ အပ၊ ဌ၊ ၂။
၂၁၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၂၀။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၇။
မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၃၉။) (ခ) အယံ “စတ္တာရော
သတိပဋ္ဌာနာ”တိ အာဒိနာ နယေန သံ-
ခိတ္တေန မာတိကာယ ဌပိယမာနာယ ဒေသ-
နာနုသာရေန ဉာဏံ ပေသေတွာ အရဟတ္တံ
ဂဏှိတုံ သမတ္တော ပုဂ္ဂလော “ဥဋ္ဌဋိတည”တိ
ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ ၃။ ၇၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၈။
မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၈။ အံ၊
ဋီ၊ ၂။ ၃၃၄။

ဌပိယတေ (ကြိ) [ဌာ+ ဏာပေ+ ယ+ တေ။
ထပ+ ယ+ တေ] တည်စေအပ်၏။ ထား
အပ်၏။ ဌပိယတိ-ကြည့်။

၌ပိယန္တိ (ကြိ) [ဌာ + ကာပေ + ယ + အန္တေ။
ထပ + ယ + အန္တေ] တည်စေအပ်ကုန်၏။
ထားအပ်ကုန်၏။ ဌပိ(ပိ)ယတိ-ကြည့်။

ဌပေတဗ္ဗ (တိ) [ဌာ + ကာပေ + တဗ္ဗ။ ထပ +
ကေ + တဗ္ဗ] တည်စေအပ်သော၊ ထားအပ်
သော။ (က) ရပ်တန့် - ရပ်ဆိုင်း - စေအပ်
သော။ (ခ) ဟောကြား - ရွတ်ဆို - အပ်
သော။ န ဒါဌိကာ ဌပေတဗ္ဗာ။ န သမ္မာဓေ
လောမံ သံဟရာပေတဗ္ဗံ၊ ယော သံဟရာ-
ပေယျ၊ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋ္ဌဿာတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၇၄။
(-ဝိ၊ ၃။ ၁၂။ ဝိ၊ ၅။ ၂၂။ မ၊ ၁။ ၂၂။ မိလိန္ဒ။
၃၆၀၊ ၃၇၅၊ ၄၀၅။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၆-၂၃၆။ ဝိ၊
၄။ ၄။ ၂၅၆။ ကင်္ခါ၊ ၉၀၊ ၁၆၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၈၀၊
၂၄၇၊ ၄၀၆၊ ၄၂၄။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၄။ အံ၊ ၄။ ၃။
၁၆၆။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၆။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၃၃၅။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၉၄၊ ၃၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၈။ ပေတ၊
၄။ ၉၂။ စရိယာ၊ ၄။ ၃၀၅။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၅၃။
ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၂၀၂။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၃၄၊ ၁၄၃၊ ၁၆၁-
၇။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၆။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၃-
၈၊ ၃၂၆၊ ၄၂၆။ ဒိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၃။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၈။
ဒိ၊ ၄။ ၃။ ၇၅၊ ၁၄၂။ မ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၉။ မ၊ ၄။ ၂။ ၇၃၊
၁၆၁။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၈၃။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၄၂၉။ အံ၊ ၄။
၂။ ၁၉၇၊ ၂၃၃၊ ၃၂၀။ မူလ၊ ၄။ ၁။ ၇၃။ မူလ၊ ၄။
၂။ ၁၃၇။ မူလ၊ ၄။ ၃။ ၄၄။ အနု၊ ၄။ ၁။ ၁၀၅၊ ၁၇၉။
အနု၊ ၄။ ၂။ ၁၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၆၂။ နေတ္ထိဝိ၊ ၆။)
(က) န ပကတတ္ထဿ ဘိက္ခုနော ဥပေါ-
သထော ဌပေတဗ္ဗော၊ န ပဝါရကာ ဌပေ-
တဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၄၊ ၄၃၅၊ ၃၆၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၃၈၄။ (-ဝိ၊ ၅။ ၃၄၀။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၃-၉။
ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၆။ ၂၄၄။) (ခ) န ကေသိ* ဥပေါ-
သထဂေ ဒေ ဥတ္တိယော ဌပေတဗ္ဗာ။ ကင်္ခါ၊
၄။ ၁။ ၁၅၃။

ဌပေတဗ္ဗကာသာဝ (န) [ဌပေတဗ္ဗ + ကာသာဝ]
ထားအပ်သော သင်္ကန်း။ အံသကာသာဝန္တိ
ခန္တေ ဌပေတဗ္ဗကာသာဝံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၉၃။

ဌပေတဗ္ဗစောဌပ္ပမာဏဒဿန (န) [ဌပေတဗ္ဗ +
စောဌ + ပမာဏ + ဒဿန] ထားအပ်သော
အဝတ်အသည်၏ - အတိုင်းအရှည် - ပမာဏ
-ကို ပြခြင်း။ ဣဒဉ္စ ဗိမ္မောဟနဿ ဥဘော-
သု အန္တေသု ဌပေတဗ္ဗစောဌပ္ပမာဏဒဿနံ။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၈။

ဌပေတဗ္ဗဒဏ္ဍာ (ပု) [ဌပေတဗ္ဗ + ဒဏ္ဍာ] ထားအပ်
သော - သစ် - သစ်သား။ ဂေဟယဋ္ဌိယောတိ
ဂေဟဆဒနဿ အာဓာရာ၊ တာ ဥဇုကံ တိရိယံ
ဌပေတဗ္ဗဒဏ္ဍာ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၇၆။

ဌပေတဗ္ဗဒဏ္ဍက (ပု) [ဌပေတဗ္ဗ + ဒဏ္ဍက] ထား
အပ်သောသစ်သား။ ဝံသ-သဒ္ဓေါ “ပိဋ္ဌဝံသံ
အတိက္ကမိတာ နိသီဒတိ”တိ အာဒိသု ဒွိန္နံ
ဂေါပါနသီနံ သန္ဓာနဌာနေ ဌပေတဗ္ဗဒဏ္ဍကေ
အာဂတော။ ဒိ၊ ၄။ ၃။ ၂၂။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၄။

ဌပေတဗ္ဗပရိက္ခေပပန (ပု) [ဌပေတဗ္ဗ + ပရိက္ခေပ
+ ပန] ထားအပ်၊ ဝန်းရံအပ်သော - အပြား
- အချပ်။ နာဘိမုခပရိက္ခေပပနောတိ ပက-
တိစက္ကဿ အက္ခမ္ဘာဟတပရိဟရဏတ္ထံ နာဘိ-
မုခေ ဌပေတဗ္ဗပရိက္ခေပပနော။ ဒိ၊ ၄။ ၂။ ၃၆-
၇။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၂။

ဌပေတဗ္ဗပါဋိဘောဂ (တိ) [ဌပေတဗ္ဗ + ပါဋိ-
ဘောဂ] ထားအပ်သော - ဝန်ခံခြင်း - အာမ
ခံခြင်း - ရှိသော၊ ဝန်ခံ - အာမခံ - ထားသော၊
သု။ ဥပဇူတဉ္စ မေတိ မယံ ပန ဒါတဗ္ဗံ ဥပ-
နိက္ခေပဓနံ ဝါ ဌပေတဗ္ဗပါဋိဘောဂေါ ဝါ
တာဒိသော အတ္ထိ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၈။

ဌပေတဗ္ဗယုတ္တက (တိ) [ဌပေတဗ္ဗ + ယုတ္တက]
ထားအပ်သည်နှင့် ယှဉ်သော၊ ထားခြင်းငှါ
သင့်လျော် - လျောက်ပတ် - သော၊ သု။ ဌာ-
နန္တရေသု စ ဌပေတဗ္ဗယုတ္တကေ ဌာနန္တရေ-
သု ဌပေတိ။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၅။ (-ဇာ၊ ၄။ ၂။
၃၈။)

ဌပေတဗ္ဗဝလယ (ပု၊န) [ဌပေတဗ္ဗ + ဝလယ]
 ထားအပ်သော သစ်သားကွင်း။ “ကပေါတ-
 ဘဏ္ဍိကာ နာမ ဝဋ္ဋဘိယာ ဥပရိ ဌပေတဗ္ဗ-
 ဝလယံ ဝါ တိဏ္ဍဒနဂေဟဿ ပိဋ္ဌိဝံသဿ
 ဟေဋ္ဌာ ဌပေတဗ္ဗံ ဝါ ဥဘယမဿ ဂတာ
 ဒါရူ”တိ လိခိတံ။ ဝဇီရ။ ၅၂၉။

ဌပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဌာ+ဏာပေ+တိ။ အာ-
 ကို အ-ပြု။ ဌပေတိ ဌာနန္တရေ ပတိဌပေတိ-
 တိ အတ္ထော။ အပါဌာ၁။ ၃၂၀။ ကုသလေ
 ပတိဌာပေတိတိ ကောသလ္လသမ္ဘူတေ ကုသ-
 လေ ဌပေတိ။ မဟာနိဌာ။ ၃၀၈။ အကတံ
 ဝါ ပန ပတိဌပေတိတိ ပုဗ္ဗေ အကတံ
 ဝါ မရိယာဒံ ဌပေတိ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၁၄၅။
 ဧဝံ ပညာပေန္တိ စ သာ ဒေသိယမာနံ အတ္ထံ
 ဝေနေယျသန္တာနေ ပကာရတော ဌပေတိ
 ပတိဌပေတိတိ “ပဌပနာ”တိ ဝုစ္စတိ။ မဇ္ဈိမ။
 ၄၀၅။ အကမ္မကာတိ ယေ ကမ္မနိရပေက္ခကြိ-
 ယဝါစကာ “တိဌတိ၊ သေတိ”တိ အာဒိကာ
 ဓာတဝေါ၊တေ ကာရိတဝိသယေ သကမ္မကာ
 ဟောန္တိ။ ယထာ-ဥတ္တိံ ဌပေတိ၊ ဘိက္ခု
 သယာပေတိ။ ရှုဋ္ဌိ။ ၅၄၀။ ထပ+ဏေ+တိ။
 ထ-ကို ဌ-ပြု။ ဩပထပ ထပနေ။ထပေတိ၊
 ထပယတိ။ ထပိတော။ ထပယိတွာ ပဋိစ္စဒံ
 ဝဋ္ဋပေတိ။ ဝေါဋ္ဌဗ္ဗနံ။ ဧတ္ထ စ “ဝိ အဝ
 ထပေတိ၊ ဝိ အဝ ထပန” န္တိဆေဒေါ။ ဧတ္ထ
 ပုရိမေ သရလောပေါ ထဿ ဌတ္တံဝိသဒိသ-
 ဘာဝေန ဒိတ္တဉ္စ။ ပစ္စိမေ ပန သရလောပေါ၊
 အဝဿ ဩကာရတ္တံ၊ ထဿ ဌတ္တံ၊ ပဿ ဝတ္တံ၊
 ဝဿ ဒိတ္တံ၊ ဝကာရဒ္ဒယဿ စ ဗကာရဒ္ဒယံ
 ဘဝတိ။ နိတိ၊ဓာ။ ၃၂၇။ ထပေါ စ ထပနေ
 သိယာ။ ဓာတွတ္ထ။ (ဩပထပတိ-သံ)] (၁)
 တည်စေ၏။ ထား၏။ (က) တည်တံ့-ခိုင်ခံ့-
 စေ၏။ (ခ) ရပ်တန့် - ရပ်ဆိုင်း - စေ၏။
 (ဂ) စွန့်ပစ်-ပယ်မြစ်-ချထား-၏။ (သ)
 သွင်းထား၏။ (င) ပိုင်းခြား-သတ်မှတ်-

၏။ (စ) ဟောကြား-ပညတ်-သိမှတ်စေ-
 ၏။ (၂) ဖြစ်စေ၏။

(၁) တည်စေ၏။ ထား၏။ ပုန စပရံ
 ဘိက္ခဝေ ရာဇာ နိစဋ္ဌာနိယံ ဥစ္စေ ဌာနေ
 ဌပေတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၀၈။ အံ၊ ၃။ ၃၂၀။ (-
 ဝိ၊ ၅။ ၃၀၈။ မိလိန္ဒ။ ၃၆၀။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၃၁၀။
 ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၇။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၂၄၆။ ကင်္ခါ။ ၈၈။
 ၁၆၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၄-၁။ ၃၉၂။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၅၂။
 ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၂၇။ မဇ္ဈိမ။ ၁၃၀။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၇။
 သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၄။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၃၀၈။ အံ၊ ၄။ ၁။
 ၁၀၅။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၈၃။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၃။ အဘိ၊
 ၄။ ၁။ ၁၆၅။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၈၂။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။
 ၈၁။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၈၉။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၁၆၃။
 စရိယာ၊ ၄။ ၂၉၉။ မဟာနိဌာ။ ၁၂၈။ ဝဇီရ။
 ၁၇၈။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၁၅၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၉၂။
 ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၇။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ ဟောင်း။ ၄၈။ ကင်္ခါ၊
 ဋီ၊ သစ်။ ၂၇။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၆၁။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၂။
 ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂၁၈။ သီ၊ ၄။ ၁။ သစ်၊ ၁။ ၁၁၇။ သီ၊ ၄။
 သစ်၊ ၂။ ၂၂၀။ မဇ္ဈိမ။ ၁၄၉။ မဇ္ဈိမ။ ၁၇၃။
 မဇ္ဈိမ။ ၃၁၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၃။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၅၉။
 အံ၊ ၄။ ၁။ ၇၅။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၁။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၃။
 မူလဋီ၊ ၂။ ၂၂၄။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၆၅။) ဌပေန္တိ-
 ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၄၄၅၈။ ဒီ၊ ၂။ ၁၂။ အံ၊ ၁။ ၅၇၂။ အံ၊
 ၃။ ၃၉၁။ မဟာနိ၊ ၃။ ၃။ မိလိန္ဒ။ ၄၃။ ဝိ၊ ၄။ ၄။
 ၁၂၉။ ကင်္ခါ၊ ၁၆၀။ မဇ္ဈိမ။ ၂၂၄။ အံ၊ ၄။ ၁။
 ၁၈၄။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၄၆။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၃၃၇။ ပဋိသံ၊
 ၄။ ၁။ ၃၃၀။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၅၃။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၂၇။
 အပါဌာ၊ ၂။ ၄။ မဟာနိဌာ။ ၁၃၂။ ဇာ၊ ၄။ ၂။
 ၂၉၇။ ဝဇီရ။ ၁၂၂။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၁၄၀။ ဝိမ-
 တိ၊ ၁။ ၁၉၂။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၇၈။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။
 ၂၉၄။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၃၂၂။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၄၇။ သီ၊ ၄။
 သစ်၊ ၂။ ၃၀၁။ မဇ္ဈိမ။ ၂၁၅။ မဇ္ဈိမ။ ၄၃။
 မဇ္ဈိမ။ ၃၃၇။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၉။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၆။
 အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၅၅။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၈၅။ ဌပေသိ-ဇာ၊
 ၄။ ၇။ ၃၄၉။ ဌပေထ-အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၁။ အပါ၊
 ၄။ ၁။ ၂၈၆။ ဌပေမိ-ဇာ၊ ၁။ ၁၇၉။ ဝိ၊ ၄။ ၂။

၂၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိဝါ၌။ ဇာဠာပု၌၂၁။ သာ-
 ရတ္ထ၂။၂၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိဝါ၌၂၁။ ဌပေတု-
 ဇာ၁။၂၆။ ကင်္ခါ၁၆၅။ ဇာဠာ၂။၂၇။
 ဇာဠာ၄။၃၀၉။ ဌပေတိ-အပ၂။၁၅။ ဇာ-
 ၁။၃၁၇။ ဝိသင်္ကဟံ၄၂။၃၁၄။ ဒီဠာပု၌၃၄။
 မာဠာ၄။၂၃၈။ သံဠာ၂။၂၁၄။ သံဠာပု၌၂၂။
 အံဠာ၁။၁၃၃။ အံဠာ၂။၁၀၇။ သုတ္တနိဠာ၁။
 ၁၄။ ဝိမာနာဠာ၂၀၄။ ထေရီဠာ၁၉၃။ မဟာ-
 နိဠာ၂၂၈။ ဇာဠာ၁။၁၅၄။ ဇာဠာ၂။၂၀၃။
 ဇာဠာ၄။၄၀၇။ မာဠာ၁။၂၇။ သံဠာ၂။၁၉၄။
 ဌပေထ-ဝိဠာ၁။၃၁၀။ ဝိဠာ၂။၂၇၈။ ဝိ-
 သင်္ကဟံ၄၈။ အံဠာ၁။၁၃၃။၃၂၅။ ဇာဠာ၄။
 ၁၄၅။၃၈၉။ ကင်္ခါဠာသင်္ကဟံ၃၁၁။ ဌပေယျ-
 မိလိန္ဒ။၁၁၂။ကင်္ခါ။၂၀၁။ ဒီဠာ၂။၄၀၁။သံ-
 ဠာ၂။၇၄။ အံဠာ၂။၂၁၁။ ဇာဠာ၄။
 ၄၉၀။ ဝဇီရ။၆၅။ ကင်္ခါဠာသင်္ကဟံ၂၀၈။ အံ-
 ဠာပု၌၂၄၄။ ဌပေယျ-အံဠာပု၌၃၀။ မာဠာ၁။
 ၁၄၆။ အံဠာပု၌၁၂၆။ အပာဠာ၁။၆၆။ ဇာ-
 ဠာ၁။၆၄။ ဌပေယျာသိ-ဝဇီရ။၁၃၂။ အံဠာ-
 ပု၌၁၇၇။ ဌပေယျာမ-ကင်္ခါ။၉၉။ ကင်္ခါဠာ-
 သင်္ကဟံ၁၅၉။ ဌပေယျ-ဝိဠာ၄၀၁။ ဒီဠာ၂။
 ၁၄၇။ အံဠာ၁။၂၄၈။ ဝဇီရ။၂၂၂-၃။ အဠာ-
 ပေသိ-ထေရ။၂၂၈။ ထေရီဠာ၁။၁၃၀။ ဌ-
 ပေသိ-ဝိဠာ၁။၆၃။ ဝိဠာ၁။၃၅၁။ ဒီဠာ၁။၃၄၇။
 ၁၈၇။ မာ၁။၂၂၃။ မာ၂။၂၈၁။ ထေရီ။၃၈၁။
 အပာ၁။၃၄။ အပာ၂။၁၃၁။ မိလိန္ဒ။၂၂၈။
 ဝိဠာ၂။၂၈၈။ ဒီဠာ၁။၂၃၈။ ဒီဠာ၂။၁၈၄။
 ဒီဠာပု၌၄၃။ မာဠာ၄။၁၃၈။ အံဠာ၁။၁၀၉။
 ၁၃၁။၁၉၈။ အံဠာ၂။၁၂၀။ အံဠာပု၌၁၄။
 အဘိဠာ၁။၂၅၃။ အဘိဠာ၂။၄၅၅။ အဘိ-
 ဠာပု၌၂၉။ ဓမ္မာဠာ၁။၉၇။ ဓမ္မာဠာ၂။၄၆။
 ဣတိဝုတ်ဠာ၂၉။ သုတ္တနိဠာ၂။၈၅။ ဝိမာနာ-
 ဠာ၁၄၃။ ပေတဠာ၁။၁၃၁။ ထေရီဠာ၁။၃၆။
 ထေရီဠာ၂။၆၃။၂၃၂။၃၉၃။ ထေရီဠာ၃၄။
 ၉၅။၂၁၄။ အပာဠာ၁။၈၃။၂၆၅။၂၇၅။အပာဠာ-
 ၂။၁၇၈။ စရိယာဠာ၂၃။ ဇာဠာ၁။၁၀၁။

ဇာဠာ၂။၁၆။ ဇာဠာပု၌၁၇။ ဇာဠာ၄။
 ၁၂၇။ ဇာဠာ၅။၃၅၇။ ဇာဠာ၆။၃၉။ ဇာ-
 ဠာ၇။၂၄၇။ ဝဇီရ။၆၅။ သာရတ္ထ၁။၂၅။
 သာရတ္ထ၂။၁၁၃။ ဝိမတိ၁။၃၃။ ကင်္ခါဠာ-
 ဟောင်း။၁၂။ ဒီဠာ၁။၂၄၉။ ဒီဠာ၂။၁၈၅။
 ဒီဠာပု၌၃၆။ သီဠာသင်္ကဟံ၂။၃၇၁။ မာဠာ၂။
 ၁၀၄။ သံဠာ၁။၂၆၅။ သံဠာ၂။၁၆၅။ အံဠာ-
 ၁။၁၅၀။ မူလဠာ၂။၂၁၁။ ဌပေသံ-သံဠာ။
 ၂၂၄။ သံဠာပု၌၃၁။ အံဠာ၁။၁၄၈။ ဝိဠာ၄။
 ၁၃၄။ အံဠာ၁။၁၉၁။ ဝိမာနာဠာ၂။၃။ထေ-
 ရီဠာ၁။၁၇၀။ ထေရီဠာ၂။၃၇၈။ ထေရီဠာ။
 ၂၁၄။ အပာဠာ၁။၁၃၄။ ဇာဠာ၁။၁၈၃။ ဇာ-
 ဠာ၂။၂၆၁။ ဇာဠာ၄။၁၀၆။ ဇာဠာ၅။၂၂၂။
 ဝိမတိ၂။၁၄၄။ ဌပေသိ-အပာ၁။၃၅၂။
 ဒီဠာ၁။၂၈၅။ ပေတဠာ။၂၁၀။ ဌပိမ္မ-မာ-
 ၂။၃၁။ ဌပေသိတိ-အပာ၁။၂၅။၄၄၇၇။
 ၃၅၇။ မာဠာ၄။၁၄၁။ အံဠာ၁။၁၆၆။ ထေရီ-
 ဠာ၁။၂၆။ထေရီဠာ၂။၁၆၇။၂၃၂။၃၈၅။အပာ-
 ဠာ၁။၂၅၄။ ဌပေသိန္ဒ-ဝိဠာ၁။၃၁၀။ ဝိ-
 သင်္ကဟံ၄၈။ အံဠာပု၌၃၇။ ဇာဠာ၁။၃၅၇။
 သာရတ္ထ၂။၃၀၇-၈။ ဝိမတိ၁။၁၄၆။ ဌပေ-
 သာမိ-ဒီဠာ၁။၁၈၇။ ဝိဠာ၂။၂၃၄။၂၃၃။ ဝိ-
 သင်္ကဟံ၄၂။ သံဠာပု၌၂၉။ အံဠာ၁။၂၂၄။
 အံဠာပု၌၃၃၃။ အဘိဠာ၂။၄၂၉။ ဥဒါနာ-
 ဠာ၁။၁။ စရိယာဠာ၁။၁၁၁။ ဇာဠာ၂။၂၆၃။
 ဇာဠာ၄။၉၁။ ဝဇီရ။၂၇၈။ သာရတ္ထ၂။
 ၂၃၃။ ဝိမတိ၁။၃၄၈။ မူလဠာ၁။၁၈၆။
 အနုဠာ၂။၁၈၂။ ဌပေသာမ-မာ၂။၃၁။ ဝိ-
 ဠာ၁။၃၁၀။ ဝိသင်္ကဟံ၄၈။ ဓမ္မာဠာ၂။၁၂၀။

(က)တည်တံ့ - ခိုင်ခံ့-စေ၏။ န ကေဝလံ
 ပန သောတာပတ္တိမဂ္ဂဌာဝ ကပ္ပံ ဌပေတိ။
 အဘိဠာပု၌၃၉။ ယေ တေ ဘိက္ခုဝေ ဘိက္ခု
 အဓမ္မံ “အဓမ္မော”တိ ဒီပေန္တိ....တေ စိမံ
 သဒ္ဓမ္မံဌပေန္တိ။အံဠာ၁။၁၉။ဌပေယျ-အဘိဠာ-
 ပု၌၃၈။ ဌပေသံ-ဝိဠာ၁။၁၀။ ဌပေသာမိ-

ဒီ၊၃။၁၅၄။ ခုဒ္ဒက၊၄။၁၁၆။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။
၁၁၅။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၉၀၊၂၆၄။

(ခ) ရပ်တန့် - ရပ်ဆိုင်း - စေ၏။ တေဝါ-
စိကာယ စေ ဘိက္ခဝေ ပဝါရဏာယ ဘာသိ-
တာယ လပိတာယ ပရိယောသိတာယ ပဝါ-
ရဏံ ဌပေတိ၊ အဋ္ဌပိတာ ဟောတိ ပဝါရဏာ။
ဝိ၊၃။၂၇၃။ (-၂၅၄-၅၊၂၆၁-၃။ ဝိ၊၄။၁၁-
၂၊၂၀-၁၊၃၅-၆၊၄၅-၆၊၅၅-၇၊၆၅-၇၊၇၆-၇၊
၄၂၆-၇-၈၊၄၄၁။ ကခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၁၉၉။) ဌ-
ပေန္တိ-ဝိ၊၃။၂၇၃။ ဝိ၊၄။၄၂၅။ ကခါ၊ဋ္ဌိ၊
သစ်၊၁၃၅။ ဌပေသိ-ဝိ၊၃။၂၅၅-၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၃၆၀။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၀။ ဌပေမိ-ဝိ၊၃။၂၅၃-၅-
၆။ ဝိ၊၄။၄၂၄၊၄၃၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၉။ ဌပေ-
ယျ-ဝိ၊၃။၂၇၃။ ဝိ၊၄။၄၂၅၊၄၅၄။ ဌပေသိ-
သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၇၉၊၁၃၃။ ဌပေသန္တိ- ဝိ၊၄။၄၂၅။
ဌပေသမာမိ-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။ ဌပေသမာမ-
ဝိ၊၃။၂၅၉။

(ဂ) စွန့်ပစ် - ပယ်မြစ် - ချထား - ၏။
ပဋိပုစ္ဆာဗျာကရဏိယံ ပဉ္စံ ပဋိပုစ္ဆာ ဗျာ-
ကရေတိ၊ ဌပနိယံ ပဉ္စံ ဌပေတိ။ အံ၊၁။
၁၉၈။ ပစ္စုဒ္ဓရာမိတိ ဌပေမိ။ သာရတ္ထ၊၂။
၃၈၈။ ကခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၂၇၁။

(ဃ) သွင်းထား၏။ ယေန ဟိ ဉာဏသမ္ပ-
ယုတ္တစိတ္တေန ကုသလကမ္မံ ကတံ ဟောတိ၊....
သောဝေ ပုဂ္ဂလော အတ္တာနံ သမ္မာ ဌပေတိ။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀။ (-အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၈၀။)

(င) ပိုင်းခြား - သတ်မှတ် - ၏။ ပည-
ပေတိတိ ဒဿေတိ ဌပေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆။
ဌပေတိတိ အညမညသင်္ကရတော ဝဝတ္ထ-
ပေတိ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၈။ ဌပေမိ- မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၃။
မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၂၈။ ဌပေသိ-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။

(စ) ဟောကြား-ပညတ် - သိမှတ်စေ -
၏။ ဒဟန္တိတိ ဌပေန္တိ၊ ဩက္ကာကော နော ပုဗ္ဗ-
ပုရိသောတိ ဝေ ကရေန္တိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၃၀။ ဌပေန္တိတိ ပညပေန္တိ၊ တေနာဟ

“ဩက္ကာကော”တိ အာဒိ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၀၀။
ပဌပေသိတိ နာနပ္ပကာရေန ဌပေသိ၊ သာ
စ ဌပနာ ပညာပနာတိ အာဟ “ပညပေသိ”-
တိ၊ နာနပ္ပကာရေန ဒဿေသိတိ အတ္ထော။
မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၃၆၅။ ဌပေသန္တိ - အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။
၂၅၆။

(၂) ဖြစ်စေ၏။ ဒိဝါသညံ အဓိဋ္ဌာတိတိ
ဒိဝါတိ သညံ ဌပေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၂-၃။ ဒိဝါ-
တိ သညံ ဌပေတိတိ ဝုတ္တနယေန မနသိကရိ-
တွာ ဒိဝါရိဝ သညံ ဥပ္ပါဒေတိ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၀၃။
(-မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၇၂။) ဌပေသိ - ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။
ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၉၁။

ဌပေတု^၁ (တိ) [ဌာ+ဏာပေ+တု။ ထပ+ဏေ
+တု။] တည်စေတတ် - ထားတတ် - သော၊
သု။ သစေ သံဟာရကော အဿာတိ အဝိပ္ပ-
ကိရဏဝသေန သံဟရိတွာ ဌပေတာ ကောစိ
ယဒိ သိယာတိ ပရိကပ္ပဝသေန ဝဒေတိ။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈၀။

ဌပေတု^၂ (ကာ၊ကြိ) [ဌာ+ဏာပေ+တု။ ထ
ပ+ဏေ+တု။] တည်စေလော့၊ ထားလော့။
ဌပေတိ (၁) ကြည့်။

ဌပေတုံ (ကာ၊ကြိ၊ဝိ) [ဌာ+ဏာပေ+တုံ။ ထပ
+ဏေ+တုံ] (၁) တည်စေခြင်းငှါ၊ ထား
ခြင်းငှါ။ (က) တည်တံ့ - ခိုင်ခံ့ - စေခြင်း
ငှါ။ (ခ) ရပ်တန့် - ရပ်ဆိုင်း - စေခြင်းငှါ။
(၂) ဖြစ်စေခြင်းငှါ။ (၁) မယံ ခေါ ဘဏေ
ရာဇဉာတကာ နာမ ပဋိဗလာ နိစ္စဋ္ဌာနိယံ
ဥစ္စဋ္ဌာနေ ဌပေတုံ။ ဝိ၊၄။၃၅၆။ (-ဒီ၊၂။
၁၄၅။ မ၊၃။၂၁၄။ ဇာ၊၁။၂၅၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၅၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၈။ ကခါ၊၈၈၊၁၆၃။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ၊၁၁၂။မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၇၊၂၀၉။အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၀။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၆၈။ ထေရိ၊ဋ္ဌ။
၁၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၃-၄။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၀၃၊၃၅၅။ ဝဇီရ၊၁၃၇၊၂၃၄၊
၂၉၇၊၄၉၇။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃၃။ သာရတ္ထ၊၃။

၃၄၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၂၀၊ ၃၁၂။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၀၂။
 ၁၄၃၊ ၁၆၀၊ ၁၉၉၊ ၂၃၁။ ကင်္ခါ၊ ဌီ၊ ဟောင်း။
 ၈၈။ ကင်္ခါ၊ ဌီ၊ သစ်။ ၂၉၃၊ ၃၀၀၊ ၃၄၃၊ ၃၅၆၊
 ၄၂၉။ မ၊ ဌီ၊ ၃။ ၁၁၊ ၁၅၀၊ သံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၃၃၆။ မူလဌီ၊
 ၁။ ၁၀၇။) (က) ဌိတော ကပ္ပေါဘိ ဌိတ-
 ကပ္ပေါ၊ ဌိတကပ္ပေါ အဿ အတ္ထိတိ ဌိတကပ္ပိ၊
 ကပ္ပံ ဌပေတုံ သမတ္ထောတိ အတ္ထော။ အဘိ၊
 ၄၂၃၊ ၃၈။ သံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၂၇၃။ (-သံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၂၇၉။)
 (ခ) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနာ
 ဘိက္ခုနိယာ ဉပေါသထံ ဌပေတုံ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၇၀။
 (၂) နိဝရဏာနိ ပန ဝိက္ခမ္ဘေတွာ စိတ္တမဉ္ဇူ-
 သာယံစိတ္တံ ဌပေတုံ အဆေကော နော သမာ-
 ဓိသ္မိံ သမာပတ္တိကုသလော နာမ။ အဘိ၊ ၄။
 ၂။ ၄၄၄။ စိတ္တံ ဌပေတုန္တိ သမာပတ္တိစိတ္တံ ဌပေ-
 တုံ။ မူလဌီ၊ ၂။ ၂၁၄။ ဌပေတုန္တိ ယထာပရိစ္ဆိန္တံ
 ကာလံ သမာပတ္တိစိတ္တံ ပဝတ္ထေတုံ။ အနုဌီ၊ ၂။
 ၂၁၃။ (-ဒီ၊ ဌီ၊ ၃။ ၁၃၇။ မ၊ ဌီ၊ ၃။ ၃၁၈။)

ဌပေတုကာမ (တိ) [ဌပေတုံ+ကာမ] (က)
 တည်စေခြင်း-ထားခြင်း- ငှါအလိုရှိသော၊
 သူ။ (ခ) ဟောကြား-ပညတ်-သိမှတ်စေ-
 ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ သူ။ (က) ဣဓ ပန
 အာယသ္မန္တံ သာရိပုတ္တံ ဉက္ကံသေတွာ ပကာ-
 သေတွာ ဌပေတုကာမော.....ပါဝိသိ။ သံ၊ ၄။
 ၂။ ၆၁။ ပကာသေတွာတိ ဂုဏတော ပါကဋံ
 ပညာတံ ကတွာ သဗ္ဗသာဝကေဟိ သေဌ-
 ဘာဝေ ဌပေတုကာမော။ သံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၇၆။
 (-အနုဌီ၊ ၃။ ၃၇။) (ခ) တန္တိံ ဌပေတုကာ-
 မေဟိ မဟာကဿပတ္ထေရာဒီဟိ အညေသု
 သုတ္တေသု အာဂတနယေနေဝ “ဧဝံ မေ
 သုတ”န္တိံ အာဒိနာ တန္တိံ ဌပိတာ။ သံ၊ ဌီ၊
 သစ်၊ ၁။ ၈၈။

ဌပေတုကာမတာ (ထိ) [ဌပေတုကာမ+တာ]
 တည်စေခြင်း-ထားခြင်း- ငှါအလိုရှိသည်၏
 အဖြစ်။ စေတိယပဋိဇ္ဇေနန္တံ ဝါ ဗောဓိသရ-

ဉပေါသထာဂါရစ္ဆာဒနန္တံ ဝါ ကတိကဝတ္ထံ
 ဝါ ဌပေတုကာမတာယ။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၅၇။

ဌပေတွာ (ကာ၊ ကြိ ဝိ) [ဌာ+ကာပေ+တွာ။
 ထပ+ဏေ+တွာ] (၁) တည်စေ၍၊ ထား၍။
 (က) ရပ်တန့် - ရပ်ဆိုင်း - စေ၍။ (ခ)
 ကြဉ်ဖယ်-ချန်ထား-၍။ (ဂ) စောင့်စည်း-
 စောင့်ထိန်း - ၍။ (၂) ဖြစ်စေ၍။ (၁)
 တဿေဝံ အာဂတဿ မုတ္တာဇာလကေ
 ဌပေတွာ ဝေဠုပရမ္မရာယ သဋ္ဌိဟတ္ထပ္ပမာဏံ
 အာကာသံ အာရောပိတဿ ရတ္တိဘာဂေ
 သမန္တာ ယောဇနပ္ပမာဏံ ဩကာသံ အာ-
 ဘာ ဖရတိ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၈။ မုတ္တာဇာလကေ
 ဌပေတွာတိ သုဝိသုဒ္ဓေ မုတ္တမယေ ဇာလကေ
 ပတိဋ္ဌာပေတွာ။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၂။ ၁၉၇။ (-ဝိ၊ ၄။
 ၄၉၁။ မ၊ ၂။ ၇၇။ အဘိ၊ က။ ၄၃၁။ ဓမ္မ၊ ၁၈။
 အပါ၊ ၁။ ၂။ မိလိန္ဒ၊ ၃။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၆၉၊ ၂၄၃-၆။
 ကင်္ခါ၊ ၉၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၈၆၊ ၃၉၅။ ဒီ၊ ၄။ ၃။
 ၁၄၂။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၁။ မ၊ ၄။ ၂။ ၈၈၊ ၁၁၉၊
 ၁၂၀။ မ၊ ၄။ ၄။ ၃။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၂။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၊
 ၄၁။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂။ ၂၇။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၇။ ဝိ၊ သုဒ္ဓိ၊
 ၂။ ၁၈၊ ၂။ ၆၃။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၂၀။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၂၇၊
 ၅၆။ ဉဒါန၊ ၄။ ၅၉၊ ၁၅၅။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၈၄၊
 ၂၀၈။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၈၇။ ဝိ၊ မာန၊ ၄။ ၄။ ၁။ ပေတ၊
 ၄။ ၄။ ၆၊ ၃၇။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၃၇။ ထေရီ၊ ၄။ ၃၆၊
 ၁၁၂။ အပါ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၄။ အပါ၊ ၄။ ၂။ ၂၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊
 ၄။ ၉။ စရိယာ၊ ၄။ ၄၃၊ ၈၂။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၅၉။ ဇာ၊
 ၄။ ၂။ ၉၄၊ ၁၀၁-၆။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၃၀၊ ၁၈၄။ ဇာ၊
 ၄။ ၄။ ၄၅၊ ၂၂၅။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၀၊ ၁၀၂။ ဇာ၊ ၄။
 ၆။ ၁၃၊ ၃၀။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၀၅၊ ၃၂၄။ ဝဇီရံ၊
 ၁၂၀၊ ၁၆၄။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၆၄၊ ၁၃၆၊ ၂၄၁။ ကင်္ခါ၊
 ဌီ၊ ဟောင်း။ ၇။ ကင်္ခါ၊ ဌီ၊ သစ်။ ၁၅၂၊ ၁၇၄၊
 ၁၉၈။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၁၇၇။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၂။ ၁၄၇။ သံ၊
 ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၆၄-၈။ သံ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၃၅၊ ၃၅၉။
 မ၊ ဌီ၊ ၁။ ၂၉၂။ မ၊ ဌီ၊ ၂။ ၄၁၊ ၁၀၇၊ ၁၃၆၊ ၁၆၂။
 မ၊ ဌီ၊ ၃။ ၁၀၃၊ ၃၉၄။ သံ၊ ဌီ၊ ၂။ ၁၅၈။ အံ၊ ဌီ၊ ၂။
 ၂၉။ အံ၊ ဌီ၊ ၃။ ၉၈။ မူလဌီ၊ ၁။ ၉၃။ အနုဌီ၊ ၁။

၃၁။နေတ္တိဝိ။၅၂။၉၁-၇။) (က) တေန ခေါ
 ပန သမယေန အာယသ္မာ ဥဒါယိ ဩဝါဒိ
 ဌပေတွာ စာရိကံ ပက္ခာမိ။ ဝိဂ္ဂ။၄၅၄။ (-
 ဝိသင်္ဂဟ။၁၉၆။ မဋ္ဌာ၄။၃။ အံဋ္ဌာ၃။၂၁
 ၈၀။ ဓမ္မဋ္ဌာ၂။၁၉၇။ ဝိမာနဋ္ဌာ၅၇။ ပေတ၊
 ဋ္ဌာ၁၅၇။ ဇာဋ္ဌာ၄။၁၈၉။) (ခ) အညတြ
 အဓိမာနာတိ ဌပေတွာ အဓိမာနံ။ ဝိဝ။
 ၁၁၈။ စက္ခုသမ္ပယံ ဌပေတွာ (မဟာနိ။
 ၂၃၃)တိ တိဏ္ဍံ သင်္ဂတိယာ ဥပ္ပန္နယံ
 မုဉ္ဇိတွာ။ မဟာနိဋ္ဌာ၃။၂။ မဂ္ဂါဒိနိ ဌပေ-
 တွာ (မူလဋ္ဌာ၁။၁၆၆)တိ မဂ္ဂါဒိနိ ပဟာယ။
 အနုဋ္ဌာ၁။၁၈၀။ (-ဝိဝ။၅၇၂။၃၆၂။၃၄၆။
 ဝိ။၂။၂၅၆။၃၇၅။၃၉၈။ ဝိဂ္ဂ။၂၀၉။၂၈၅။
 ၃၃၃။၃၂၀။၄၄၄။ ဝိ။၅၅၆။၉၀။၁၈၁။ ဒီဝ။
 ၉၉။ မဉ္ဇ။၃၈။ သံဝ။၃၅၃။ သံဝ။၃၉၉။
 အဘိဝိ။၁၅၁။ ပဋိသံ။၂၂၆။၄၀၈။ အပဝ။
 ၈၂၆။ မိလိန္ဒ။၁၃၁။၂၀၂။၂၀၄။၃၄၂။၄၀၇။
 ဝိဋ္ဌာ၂။၂၇၁။၂၉၂။ ဝိဋ္ဌာ၃။၄၆။ ဝိဋ္ဌာ၄။
 ၂၄၅။ ကခါ။၈၅။၉၄၁။၂။ ဝိသင်္ဂဟ။၇။
 ၁၀၁၀၇။ ဒီဝ။၁။၈၃။ မဋ္ဌာ၄။၁၈၇။
 အံဋ္ဌာ၁။၁၈၁။ အံဋ္ဌာ၂။၃၂။၂၀၇။ အံဋ္ဌာ
 ၃။၆။၁၀၇။ အဘိဋ္ဌာ၂။၁၉၈။ အဘိဋ္ဌာ၃။၅။
 ပဋိသံဋ္ဌာ၁။၁၀၁။၁၃။ ပဋိသံဋ္ဌာ၂။၂၀၀။
 ၂၇၆။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌာ၃။၂၇၈။ ဓမ္မဋ္ဌာ၁။၄၉။ ဓမ္မ
 ဋ္ဌာ၂။၁၃၃။ ဥဒါနဋ္ဌာ၄၆။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌာ၉၀။
 ၁၂၈။၂၃၉။ သုတ္တနိဋ္ဌာ၁။၉။ သုတ္တနိဋ္ဌာ၂။
 ၅၆။ ပေတဋ္ဌာ၈၈။၁၄၃။ ထေရဋ္ဌာ၂။၈။
 ၁၈၉။ ထေရီဋ္ဌာ၈၆။ အပဋ္ဌာ၁။၃၁။၁၄၃။
 ၁၈၁။ စရိယာဋ္ဌာ၈၄။၂၂၉။ မဟာနိဋ္ဌာ
 ၃၈၇။ စူဠနိဋ္ဌာ၄။ ဇာဋ္ဌာ၁။၅၃။ ဇာဋ္ဌာ
 ၃။၂။ ဇာဋ္ဌာ၄။၁၃၁။၁၄၅။ ဇာဋ္ဌာ၅။
 ၁၀၃။ ဝဇီရ။၁၂၁။၁၈၇။ သာရတ္ထ။၂။၅၅။
 ဝိမတိဝ။၃၅၂။ ဝိမတိ။၂။၁၈၇။ ကခါ။ဋီ
 ဟောင်း။၇။၃၂။၇၀။ ကခါ။ဋီသစ်။၁၃၂။
 ၁၅၇။ ဒီဝ။၁။၁၄၅။ ဒီဝ။၂။၂၄၁။၃၄၈။
 ဒီဝ။၃။၁၅၈။ သီဝ။သစ်။၁။၁၀၃။ သီဝ။

သစ်။၂။၃၀၄။ မဋ္ဌာ၁။၂၀၉။၂၂၆။၂၉၄။ မ၊
 ဋီ။၂။၁၂၇။၃၀၄။ မဋ္ဌာ၃။၈၇။ သံဋီ။၂။၂၃၇။
 အံဋီ။၂။၁၅၈။ မူလဋီ။၂။၁၄၀။ အနုဋီ။၁။
 ၁၀၅။ အနုဋီ။၂။၁၁၁။ အနုဋီ။၃။၁၄၃။
 ၂၂၄။) (ဂ) ပဏိဓာယာတိ ဌပေတွာ။ သံ၊
 ဋ္ဌာ၁။၉၂။ ဌပေတွာတိ သံယမေတွာ။ သံဋီ၊
 ၁။၁၃၇။ (၂) “တုယံ ဇာတံ ဇာတံ ပဇံ
 ခါဒိတံ သမတ္တာ ဘဝိဿာမိ”တိ ပတ္တနံ
 ဌပေတွာ ယက္ခိနိ အဟောသိ။ ဇာဋ္ဌာ၅။၂၂။

ဌပေတွာန (ကာကြိဝိ) [ဌာ+ဏာပေ+တွာန။
 ထပ+ဏေ+တွာန] (က) တည်စေ၍၊ ထား
 ၍။ (ခ) ကြည်ဖယ်-ချန်ထား-၍။ (က)
 စင်္ကောဋကေ ဌပေတွာန၊ အနောဇံ ပုပ္ဖမုတ္တ-
 မံ။ အပဝ။၁၃၀။ စင်္ကောဋကေ ဌပေတွာ-
 နာတိ ဥတ္တမံ အနောဇပုပ္ဖံ ကရဏ္ဏကေ ပူရေ-
 တွာ။ အပဝဋ္ဌာ၂။၉၇။ (-အပဝ။၃၁၂။
 ၃၄၅။ အပ။၂။၁၉၅။၂။၉၂၁။၃၇၁။ ဇာ၊
 ၂။၁၇၂။ ထေရဋ္ဌာ၁။၉၃။ ထေရီဋ္ဌာ၁။၉၈။
 ဇာဋ္ဌာ၆။၇၆။) (ခ) ယာဝတာ ဗုဒ္ဓဓေတ္တမ္ပိ၊
 ဌပေတွာန မဟာမုနိ*။အပဝ။၂၉။ ဌပေ-
 တွာန မဟာမုနိ* သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ ဝဇ္ဇေတွာ
 အဝသေသေသု သတ္တေသု အညော ကောစိ
သမော နတ္ထိ။ အပဋ္ဌာ၁။၂၅၉။ (-ဝိဝ။
 ၄၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၂၂၆။ မဟာနိဋ္ဌာ၂။၆၀။)

ဌပေထ (ကာ ကြိ) [ဌာ + ဏာပေ + ထ။
 ထပ+ဏေ+ထ] (၁) တည်စေကုန်၏၊ ထား
 ကုန်၏။ (၂) တည်စေကုန်လော့၊ ထားကုန်
 လော့။ ဌပေတိ (၁) ကြည့်။

ဌပေန္တ (တိ) [ဌာ+ဏာပေ+အန္တ။ ထပ+ဏေ
 +အန္တ] (၁) တည်စေသော၊ ထားသော။
 (က) တည်တံ့-ခိုင်ခံ့-စေသော၊ သူ။ (ခ)
 ရပ်တန့်-ရပ်ဆိုင်း-စေသော၊ သူ။ (၂) ဖြစ်
 စေသော၊ သူ။ (၁) မာတာပိတဏှေ အဓမ္မိ-
 ကဝံသတော ဟာရေတွာ မမ္ပိကဝံသေ ဌပေ-
 န္တောပိ၊ ကုလဝံသေန အာဂတာနိ သလာက-

ဘဏ္ဍာဒီနိ အနုပစ္စိန္တိတော ပဝတ္ထေန္တောပိ ကု-
 လဝံသံ သဏ္ဌပေတိ နာမ။ ဒီ၊ဌ၊ဉာ၊၁၃၅-၆။ ဌ-
 ပေန္တောတိ ပတိဌပေန္တော။ ဒီ၊ဌ၊ဉာ၊၁၃၉။
 (-အပ၊၂။၁၃၄၊၂၁၄။ မဟာနိ၊၃၀၃။ စူဠနိ၊
 ၂၄၀၊၂၉၃။ မိလိန္ဒ၊၂၃၅။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၀၄။
 ကင်္ခါ၊၁၆၆၊၁၈၃၊၂၄၁။ ဒီ၊ဌ၊၁။၃၁၊၇၂။ မ၊
 ဌ၊၂။၆၅။ မ၊ဌ၊၄။၁၄။ သံ၊ဌ၊၃။၃၈။ အံ၊ဌ၊
 ၁။၇၊၁၆၅၊၁၈၆၊၂၁၆၊၂၃၃၊၃၂၉။ အံ၊ဌ၊
 ၂။၈၄။ အံ၊ဌ၊၃။၃၃၆။ အဘိ၊ဌ၊၁။၅၊၉။
 ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၇၈၊၂၈။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၉၄၊၁၀၁၊
 ၁၈၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇။ ဥဒါန၊ဌ၊၁၆၊၂၅၊၇၀၊
 ၂၂၈။ ဣတိဝုတ်၊ဌ၊၂၅-၇၊၃၀၊၁၅၀။ ထေရ၊
 ဌ၊၁။၃၄၊၄၄။ ထေရ၊ဌ၊၂။၁၀၊၂၀၊၅၇။ ထေရီ၊
 ဌ၊၇၆၊၁၀၀၊၁၃၉၊၁၅၅။ အပ၊ဌ၊၁။၁၃၁၊
 ၁၇၇၊၃၀၀-၈။ အပ၊ဌ၊၂။၁၇၊၂၂၆၊၂၄၁။
 စရိယာ၊ဌ၊၇၃၊၉၂-၆၊၁၈၁။ မဟာနိ၊ဌ၊၂၇၆။
 ဇော၊ဌ၊၅။၁၂၆။ ဇော၊ဌ၊၇။၃၂၊၁၃၅။ ဝဇီရ၊
 ၁၅၃၊၂၀၅၊၂၂၄၊၅၇။ သာရတ္ထ၊၂။၂၁၀၊
 ၂၄၄၊၃၂၆။ သာရတ္ထ၊၃။၃၄၁။ ဝိမတိ၊၂။
 ၁၉၉။ သီ၊ဌ၊သင်္ခ၊၁။၃၃၇။ မ၊ဌ၊၃။၇၈။ အံ၊
 ဌ၊၂။၈၇။ နေတ္ထိဝိ၊၂၄၆။) (က) အယံ ပန
 ပုဂ္ဂလော ကပ္ပံ ဌပေန္တော ကိတ္တကံ ကာလံ
 ဌပေယျာတိ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၃၈။ (ခ) တိဟ-
 ဂေါဟိ သမန္နာဂတဿ ဘိက္ခုနော သံသမဇ္ဈေ
 ဥပေါသထံ ဌပေန္တဿ “အလံ ဘိက္ခု မာ
 ဘဏ္ဍနံ မာ ကလဟံ မာ ဝိဂ္ဂဟံ မာ ဝိဝါဒ”န္တိ
 ဩမဒ္ဓိတော သံသေန ဥပေါသထော ကာတ-
 ဗော။ ဝိ၊၅။၂၂။ (-ဝိ၊ဌ၊၄။၁၂၃။ ကင်္ခါ၊
 ၁၃၉။ ကင်္ခါ၊ဌ၊ဟောင်း၊၅၅။ ကင်္ခါ၊ဌ၊သင်္ခ၊
 ၂၄၄-၅။) (၂) အာယသ္မတာ ရာဟုလေန
 ပဒုမုတ္တရဿ ဘဂဝတော ပါဒမူလေ ပထဝိန္ဒ-
 ရရာဇကာလေ ပတ္တနံ ဌပေန္တေန သဒ္ဓိ-
 ပတ္တနံ ဌပိတဒေဝတာယေဝေတာ။ အံ၊ဌ၊၁။
 ၁၇၃။

ဌပေန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဌာ+ဏာပေ+အန္တိ။ထပ+
 ဏေ+အန္တိ] တည်စေကုန်၏။ ထားကုန်၏။

(က) တည်တံ့-ခိုင်ခံ့-စေကုန်၏။ (ခ) ရပ်
 တန့်-ရပ်ဆိုင်း-စေကုန်၏။ (ဂ) ဟောကြား-
 ပညတ်-သိမှတ်စေ-ကုန်၏။ (က) ဌပေတိ
 (က) ကြည့်။ (ခ) ဌပေတိ (ခ) ကြည့်။ (ဂ)
 ဌပေတိ (စ) ကြည့်။

ဌပေန္တိ (ထိ) [ဌပေန္တ + ဤ] တည်စေသော၊
 ထားသော။ (က) ရပ်တန့် - ရပ်ဆိုင်း -
 စေသော (ရဟန်းမ)။ (ခ) ဟောကြား -
 ပညတ် - သိမှတ်စေ - သော (ဒေသနာ)။
 (က) န ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနိယာ ဘိက္ခုဿ
 ဥပေါသထော ဌပေတဗ္ဗော၊ ဌပိတောပိ အဌ-
 ပိတော၊ ဌပေန္တိယာ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋ္ဌဿ။ ဝိ၊
 ၄။၄၆၉။ (ခ) ပကာရတော ဌပေန္တိ ပန
 သံခိတ္တဿ ဝိတ္တာရတော ပဋိဝုတ္တဿ ပုနာ-
 ဘိဓာနတော “ဝိဝရဏာ”တိ.... ဝုစ္စတိ။ မ၊
 ဌ၊၃။၄၀၅။

ဌပေမိ (ကာ၊ ကြိ) [ဌာ + ဏာပေ + မိ။
 ထပ+ဏေ+မိ] တည်စေ၏။ ထား၏။ (က)
 ရပ်တန့် - ရပ်ဆိုင်း - စေ၏။ (ခ) စွန့်ပစ် -
 ပယ်မြစ် - ချထား - ၏။ (ဂ) ပိုင်းခြား -
 သတ်မှတ်-၏။ (က) ဌပေတိ (ခ) ကြည့်။
 (ခ) ဌပေတိ (ဂ) ကြည့်။ (ဂ) ဌပေတိ
 (င) ကြည့်။

ဌပေယျ (ကာ၊ကြိ) [ဌာ + ဏာပေ + ယျေ။
 ထပ+ဏေ+ယျေ] တည်စေရာ၏။ ထားရာ၏။
 (က) တည်တံ့-ခိုင်ခံ့-စေရာ၏။ (ခ) ရပ်
 တန့်- ရပ်ဆိုင်း- စေရာ၏။ (က) ဌပေတိ
 (က)ကြည့်။ (ခ) ဌပေတိ (ခ) ကြည့်။

ဌပေယျံ (ကာ၊ကြိ) [ဌာ+ဏာပေ + ယျေ။
 ထပ+ဏေ+ယျေ] တည်စေရာ၏။ ထားရာ
 ၏။ ဌပေတိ(၁)ကြည့်။

ဌပေယျာမ (ကာ၊ ကြိ) [ဌာ+ ဏာပေ +
 ယျောမ။ ထပ +ဏေ +ယျောမ] တည်စေ
 ကုန်ရာ၏။ ထားကုန်ရာ၏။ ဌပေတိ(၁)ကြည့်။

ဌပေယျာသိ (ကာ၊ကြိ) [ဌာ + ဣာပေ + ယျောသိ။ ထပ+ဣာ+ယျောသိ] တည်စေရ၏။ ထားရ၏။ ဌပေတိ(၁)ကြည့်။

ဌပေယျု (ကာ၊ကြိ) [ဌာ + ဣာပေ + ယျု။ ထပ+ဣာ+ယျု] တည်စေကုန်ရ၏။ ထားကုန်ရ၏။ ဌပေတိ(၁)ကြည့်။

ဌပေသိ^၁ (ကာ၊ ကြိ) [ဌာ + ဣာပေ + သိ။ ထပ+ဣာ+သိ] (က) တည်စေ၏။ ထား၏။ (ခ) ရပ်တန့် - ရပ်ဆိုင်း - စေ၏။ (က) ဌပေတိ (၁) ကြည့်။ (ခ) ဌပေတိ (ခ) ကြည့်။

ဌပေသိ^၂ (ကာ၊ကြိ) [ဌာ+ဣာပေ+ဤ။ ထပ + ဣာ + ဤ] (၁) တည်စေပြီ။ ထားပြီ။ (က) ရပ်တန့် - ရပ်ဆိုင်း - စေပြီ။ (ခ) ပိုင်းခြား - သတ်မှတ် - ပြီ။ (ဂ) ဟောကြား - ပညတ် - သိမှတ်စေ - ပြီ။ (၂) ဖြစ်စေပြီ။ (၁) ဌပေတိ (၁) ကြည့်။ (က) ဌပေတိ (ခ) ကြည့်။ (ခ) ဌပေတိ (င) ကြည့်။ (ဂ) ဌပေတိ (စ) ကြည့်။ (၂) ဌပေတိ (၂) ကြည့်။

ဌပေသိ^၃ (ကာ၊ကြိ) [ဌာ+ဣာပေ+ဣံ။ ထပ + ဣာ + ဣံ] တည်စေပြီ။ ထားပြီ။ ဌပေတိ (၁) ကြည့်။

ဌပေသုံ (ကာ၊ကြိ) [ဌာ+ဣာပေ+ဥံ။ ထပ + ဣာ + ဥံ] (က) တည်စေကုန်ပြီ။ ထားကုန်ပြီ။ (ခ) တည်တံ့-ခိုင်ခံ့-စေကုန်ပြီ။ (က) ဌပေတိ (၁) ကြည့်။ (ခ) ဌပေတိ (က) ကြည့်။

ဌပေသတိ (ကာ၊ကြိ) [ဌာ+ဣာပေ+သတိ။ ထပ+ဣာ+သတိ] တည်စေလတ္တံ့။ ထားလတ္တံ့။ ဌပေတိ(၁)ကြည့်။

ဌပေသန္တိ (ကာ၊ကြိ) [ဌာ + ဣာပေ + သန္တိ။ ထပ + ဣာ + သန္တိ] တည်စေကုန်လတ္တံ့။ ထားကုန်လတ္တံ့။ (က) ရပ်တန့် - ရပ်ဆိုင်း

-စေကုန်လတ္တံ့။ (ခ) ဟောကြား - ပညတ် - သိမှတ်စေ - ကုန်လတ္တံ့။ (က) ဌပေတိ (ခ) ကြည့်။ (ခ) ဌပေတိ (စ) ကြည့်။

ဌပေသမာမ (ကာ၊ကြိ) [ဌာ+ဣာပေ+သမာမ။ ထပ + ဣာ + သမာမ] (က) တည်စေကုန်လတ်အံ့။ ထားကုန်လတ်အံ့။ (ခ) ရပ်တန့် - ရပ်ဆိုင်း - စေကုန်လတ်အံ့။ (က) ဌပေတိ (၁) ကြည့်။ (ခ) ဌပေတိ (ခ) ကြည့်။

ဌပေသမာမိ (ကာ၊ကြိ) [ဌာ+ဣာပေ+သမာမိ။ ထပ + ဣာ + သမာမိ] တည်စေလတ်အံ့။ ထားလတ်အံ့။ (က) တည်တံ့ - ခိုင်ခံ့ - စေလတ်အံ့။ (ခ) ရပ်တန့် - ရပ်ဆိုင်း - စေလတ်အံ့။ (က) ဌပေတိ (က) ကြည့်။ (ခ) ဌပေတိ (ခ) ကြည့်။

ဌပေဟိ (ကာ၊ ကြိ) [ဌာ+ဣာပေ+ဟိ။ ထပ + ဣာ + ဟိ] တည်စေလေ့။ ထားလေ့။ ဌပေတိ (၁) ကြည့်။

ဌာတဗ္ဗ (န) [ဌာ+တဗ္ဗ] (က) တည်-တည်နေ - ထိုက် - သင့် - ခြင်း။ (ခ) ရပ်တည် - မတ်တတ်ရပ် - ထိုက် - သင့် - ခြင်း။ (ဂ) ရပ်တန့် - ရပ်နား - ရာ(အရပ်)။ (တိ) (သ) တည်တတ်သော။ (က) ရဟာယတိ ခေါ် ဒါနိရာဇာဏ္ဍေဝ ဒါနိ မယာ ဌာတဗ္ဗ။ မ၊၂။ ၃၂၂။ (-အဘိ၊က၊၄၅၀။ ဇာ၊၁။ ၃၉၁။ မိလိန္ဒ၊၃၅၇။ ဝိ၊ဌာ၊၁။ ၁၉၇-ဂ-၉၊၂၇၆၊၃၄၀-၂။ ဝိ၊ဌာ၊၂။ ၂၀၁။ ဝိ၊ဌာ၊၃။ ၂၉၊၁၀၇။ ကခါ။ ၁၆၇၊၂၀၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၅၁၊၂၃၇၊၃၂၀-၁-၂၊ ၄၂၅၊၄၃၂။ သံ၊ဌာ၊၁။ ၁၅၇။ သံ၊ဌာ၊၃။ ၂၀၃။ အံ၊ဌာ၊၂။ ၂၂၉။ အံ၊ဌာ၊၃။ ၁၂၉၊၂၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၉၆။ ဝိမာန၊ဌာ၊၁၆၇။ ဇာ၊ဌာ၊၅။ ၈၈။ ဝဇီရ၊၁၉၄။ သာရတ္ထ၊၂။ ၄၆-၇၊၁၃၆၊၁၅၂၊ ၁၆၆၊၂၀၄။ သာရတ္ထ၊၃။ ၁၃-၅၊၁၉၉။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၂၃၊၂၀၃။ ဝိမတိ၊၂။ ၇၊၁၆၀-၂။ ကခါ၊ ၆။ ၁၁၈။ ၂၀၈၊၃၇၁။ ဒီ၊ဌာ၊၃။ ၂၃၁။ အနုဋီ၊၁။

၅၄။) (ခ) စတုက္ခတ္ထံ ပဉ္စက္ခတ္ထံ ဆက္ခတ္ထံ-
 ပရမံ တုက္ခိဘူတေန ဥဒ္ဓိဿ ဌာတဗ္ဗံ။ ဝိဝါ။
 ၃၂၆။ ဆက္ခတ္ထပရမံ ဌာနံ ကာတဗ္ဗန္တိ
 အတ္ထော။ ကင်္ခါဒ္ဓိသစ်။ ၃၂၁။ တုက္ခိဘူတေန
 ဆက္ခတ္ထပရမံ ဌာတဗ္ဗံ ဌာနံ ဧဝံ ဘဝိတဗ္ဗံ၊
 ကာတဗ္ဗံ ဝါ။ ကင်္ခါယောဇနာ။ ၃၁၁၃၅။
 (-ဝိဝါ။ ၃၀၄။ အံ၊ ၂။ ၄၀၄။ ဝိဝါ။ ၂။ ၂၅၃-
 ၄၊ ၂၀။ ဝိဝါ။ ၃။ ၅၁။ ကင်္ခါ။ ၅၀၊ ၁၇၀၊ ၂၀၀။
 ဝိသင်္ဂဟ။ ၅၃၊ ၆၂။ ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၁၃၇။ မ၊ ၄။ ၁။
 ၈၄။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁၄။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။ ၁၈၄။ သုတ္တနိ၊
 ၄။ ၁။ ၈၂။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၁။) (ဂ) အောက်
 ပုဒ်ကြည့်။ (ဃ) ဌာတဗ္ဗာတိ ဝါ ဌာနိယာ။
 မူလဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၆၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၆။)

ဌာတဗ္ဗဌာန (န) [ဌာတဗ္ဗ + ဌာန] ရပ်တန့်-
 ရပ်နား-ရာ-အရပ်-ဌာန။ ဗာဟိရကံ တာဝ
 ဩသံ တရန္တာ နာမ ဌာတဗ္ဗဌာနေ တိဋ္ဌန္တိ။
 သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇။ အန္တရဒီပိဒိကေ ဌာတဗ္ဗဌာနေ။
 သံ၊ ၄။ ၁။ ၄၆။

ဌာတဗ္ဗမရိယာဒါ (ထိ) [ဌာတဗ္ဗ + မရိယာဒါ]
 ရပ်တန့် - သင့် - ထိုက် - သော - အပိုင်း
 အခြား။ ဌာတဗ္ဗမရိယာဒါယံ အဋ္ဌတော
 “စိတ္တုပ္ပါဒမထွေန် ဒါနံ ဟောတိ၊ သဗ္ဗံ
 စိတ္တံ အသဘာဝဓမ္မာရမ္မဏ”န္တိ ဧဝမာဒိနာ
 အတိဓာဝန္တော အတိက္ကမိတော ပဝတ္တမာနော။
 သာရတ္ထ၊ ၁။ ၉၁။ (-သီ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၀။)

ဌာတိ (ကြိ) [ဌာ + အ + တိ။ အပစ္စည်းကိုချေ။
 ရှူ။ ၄၉၂။] (၁) တည်၏၊ တည်နေ၏။ (၂)
 တည်တဲ့-ခိုင်ခံ့-၏၊ ကြာမြင့်စွာဖြစ်၏။ (၃)
 ရပ်၏၊ ရပ်တည်၏၊ မတ်တတ်ရပ်၏။ (၁)
 အသမ္ပဇာနော မာတုကုစ္ဆိသ္မိံ ဌာတိ။ ဒီ၊ ၃။
 ၈၅၊ ၁၉၂ ၄။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၅။ ဌာတိတိ ဝသတိ။
 ဒီ၊ ၄။ ၃။ ၆၉။ ဌာတိတိ သန္တာနဋ္ဌိတိယာ ပဝ-
 တ္တတိ၊ တထာဘူတော စ တတ္ထ ဝသန္တော
 ဝိယ ဟောတိတိ အာဟ “ဝသတိ”တိ။ ဒီ၊ ၄။
 ၃။ ၆၆။ (- သံ၊ ၂။ ၁၁၄။ မိလိန္ဒ၊ ၃၇၇။

ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၇။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၅။ သံ၊ ၄။ ၁။
 ၅၉။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၅၉။) ဌန္တိ-ဇာ၊ ၂။ ၃၄၀-၁-
 ၅။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၃၀၄-၅။ ၃၁၂။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။ ၂။ ၀။
 ဌာမိ-ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၅။ ဌာတု-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။
 ၃၅၄။ နေတ္ထိ၊ ဝိ၊ ၃၅၆။ ဇလံ ယသသာ အဋ္ဌာ
 (ဝိ၊ ၄။ ၃၆၆)တိ ယသသာ ဇလန္တော ဝိယ
 ဌိတော။ ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၁၂။ (-ဇာ၊ ၁။ ၇။ ဓမ္မ၊
 ၄။ ၂။ ၃၆၆။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၂၀၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။
 ၄၁၉။) အဋ္ဌာသိ-ဝိမာန၊ ၂။ ၅။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၄၉၊
 ၆၉၊ ၃၄၅။ ဝိမာန၊ ၄။ ၉၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၆၈။
 အဋ္ဌသု-ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၄။ အဋ္ဌာသိ - ထေရီ၊
 ၃၈၈။ ထေရီ၊ ၄။ ၈၀။ ဌသတိ-ဝိ၊ ၄။ ၄၄၆။
 ဒီ၊ ၁။ ၁၈၊ ၂၀၊ ၄၂။ ဒီ၊ ၃။ ၂၅၊ ၂၀၅။ မ၊ ၁။
 ၁၈၉၊ ၁၉၀-၁၊ ၃၀၃။ မ၊ ၃။ ၁၅၉။ သံ၊ ၁။
 ၄၂၄-၅၊ ၄၃၄-၇-၈။ သံ၊ ၂။ ၁၁၇၊ ၁၂၀၊ ၁။ အံ၊
 ၂။ ၃၇၊ ၂၅၇၊ ၃၄၇၊ ၃၅၄။ အံ၊ ၃။ ၃၇၊ ၁၀၅-၈၊
 ၁၁၂၊ ၁၄၁။ အဘိ၊ က။ ၂၆၁။ ဇာ၊ ၁။ ၁၀၈။
 ၂၀၁။ ဇာ၊ ၂။ ၆၉။ နေတ္ထိ၊ ၂။ ၃။ မိလိန္ဒ၊
 ၁၃၃-၄၊ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၃-၇။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၃၃၊ ၃၁၀။
 ဝိ၊ ၄။ ၄။ ၁၂၇။ ဝိသင်္ဂဟ၊ ၈။ မ၊ ၄။ ၄။ ၄၈၊
 ၁၁၉၊ ၂၂၁။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၇-၈။
 အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၄။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၂၂၊ ၁၃၄၊ ၂၃၈။
 အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၁။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၄၇၇၊ ၄၃၇။
 ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၂၉။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁။
 ၃၄၈။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၀။ မဟာနိ၊ ၄။ ၄၁၅။
 ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၉၀၊ ၂၈၀။ ဇာ၊ ၄။ ၃။ ၉၁။ ဇာ၊ ၄။
 ၄။ ၆။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၃၂၀-၁။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၈၈။
 သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၂၊ ၁၄၄၁။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၂၊
 ၃၄၃။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၂။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၁၄၃၉။
 သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၄၀၅။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၅၈။ မ၊ ၄။
 ၂။ ၂၁၊ ၂၁၂။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၃၁။ အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၈။
 နေတ္ထိ၊ ပိဘာ။ ၁၂၆။ ဌသန္တိ - ဒီ၊ ၁။ ၁၉။
 ဒီ၊ ၂။ ၆၄-၅-၆-၇-၈။ ဒီ၊ ၃။ ၂၉။ မ၊ ၂။ ၈၆-၇။
 သံ၊ ၁။ ၂၈၀။ သံ၊ ၂။ ၁၁၇။ အံ၊ ၂။ ၄၀၈၊
 ၄၁၁-၃-၄-၅။ အံ၊ ၃။ ၁၂၊ ၃၄၀။ မိလိန္ဒ၊
 ၃၆၈၊ ၃၇၁။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၃၊ ၃၈၇။ အံ၊ ၄။ ၃။

၂၄၃။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၁၂၀။ ဥဒါနာဠာ ၂၉၈။
သာရတ္ထာ ၁။ ၃၅။ ၂၅၆။ သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၆။
အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၈၇။ ဌာသသိ—
ဇာ၊ ၁။ ၂၁၄။ ဒီ၊ ဠာ ၂။ ၂၆၀။ မ၊ ဠာ ၂။ ၅၁။
ဇာ၊ ဠာ ၆။ ၂၉၆။ စိရံ သဂ္ဂမ္ပိ ဌာသထ—ဇာ၊ ၁။
၁၆၈။ ဇာ၊ ဠာ ၃။ ၃၆၆။ ဌာသထာတိ ကတ-
ညှော ဟုတော စိရကာလံ သဂ္ဂမ္ပိ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံ
အနုဘာန္တာ ပတိဋ္ဌဟိဿထ။ ဇာ၊ ဠာ ၃။ ၃၆၆။
(—ဓမ္မာဠာ ၂။ ၈၉။ ဇာ၊ ဠာ ၆။ ၁၆၉။ ၁၇၃။) ဌ-
သမ္ပာမိ—မ၊ ၁။ ၁၀၁။ ၁၈၉။ ၁၉၀။ အံ၊ ၁။ ၂၀၂။
အံ၊ ၃။ ၃၂၅။ အဘိ၊ က။ ၅၉။ ဒီ၊ ဠာ ၂။ ၂၆၁။
ဓမ္မာဠာ ၁။ ၁၁၈။ ဇာ၊ ဠာ ၁။ ၂၅၃။ ဇာ၊ ဠာ ၄။
၅၀၁။ ဇာ၊ ဠာ ၅။ ၅၁၅။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၈။ ၁၅၉။
သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၆၁။ ဌာသမ — ဓမ္မာ ဠာ ၂။ ၈၉။
ဇာ၊ ဠာ ၆။ ၁၇၃။ (၂) ကောဝတာ ဌာသတိ
—ပုညကမ္မော။ ဝိမာန၊ ၈။ ၄။ ဌာသတိ ပုည-
ကမ္မောတိ ကတပုညော နာမ ဟုတော ဒေဝ-
လောကေ ဌာသတိ စိရံ ပဝတ္တိဿတိ။ ဝိမာန၊
ဠာ ၂။ ၂၉။ (၃) ပယုတ္တံ ကာယယန္တမ္ပိ ယာ-
တိ ဌာတိ — နိသိဒ္ဓတိ။ ဒီ၊ ဠာ ၂။ ၃၅၈။ မ၊ ဠာ
၁။ ၂၅၇။ ဌာတိတိ တိဋ္ဌတိ။ ဒီ၊ ဠာ ၂။ ၃၀၅။ မ၊
ဋီ၊ ၃။ ၃၅၃။ တဿာ တိရေ တုဝံ ဌာသိ — ပေ-
တ။ ၁၆၄။ ပေတ၊ ဠာ ၁။ ၁၄၄။ တဿာ ပေါက္ခရ-
ဏိယာ တိရေ တွံ ဂန္ဓာန ဌာသိ တိဋ္ဌသိတိ
ယောဇနာ။ ပေတ၊ ဠာ ၁။ ၁၄၆။ အဠာ—ဗုဒ္ဓဿ
သန္တိကေ။ သုတ္တနိ။ ၃၄၂။ အဠာတိ အဠာသိ။
သုတ္တနိ၊ ဠာ ၂။ ၁၁၆။ ကေမန္တံ အဠာသိ—ဓုဒ္ဓ-
က၊ ၃။ သုတ္တနိ။ ၂၉၁-၅၊ ၃၁၈။ အဠာသိတိ
နိသဇ္ဇာဒိပရိက္ခေပေါ၊ ဌာနံ ကပ္ပေသိ ဌိတာ
အဟောသိတိ အတ္ထော။ ဓုဒ္ဓက၊ ဠာ ၆။
သုတ္တနိ၊ ဠာ ၂။ ၈။ (—ဇာ၊ ၂။ ၉၁။ ဝိ၊ ဠာ ၁။ ၉၄။
သံ၊ ဠာ ၁။ ၁၅။ ဇာ၊ ဠာ ၅။ ၃၈၄။ သာရတ္ထာ ၁။
၂၉၃။) အဠာသု—ဒီ၊ ၂။ ၂၀၃။ အံ၊ ၃။ ၉၀။ ဝိ၊
ဠာ ၁။ ၉။ ဒီ၊ ဠာ ၂။ ၂၇၂။ အဠာသိ—ထေရ။
၂၇၀။ ထေရ၊ ဠာ ၂။ ၁၄။ ဌာသသိ—အံ၊ ၃။
၁၂၂။ မ၊ ဠာ ၂။ ၃၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၁၇။ ဌာသ-

မိ—သံ၊ ၁။ ၁၇။ သံ၊ ဠာ ၁။ ၁၅၉။ ဓမ္မာဠာ ၁။
၄၃၈။ ဇာ၊ ဠာ ၁။ ၂၅၃။ ဇာ၊ ဠာ ၃။ ၃၀၇-၉။
သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၂၆။

ဌာတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [ဌာ+တုံ] (၁) တည်—တည်
နေ - ခြင်းငှါ။ (၂) ရပ်တန့်ခြင်းငှါ။
(၃) ရပ်—ရပ်တည်—မတ်တတ်ရပ်—ခြင်းငှါ။
(၁) သမတ္ထော စ ဘဂဝါ ဣဒ္ဓိဗလေန
ကပ္ပံ ဝါ ဌာတုံ ကပ္ပိဝသေသံ ဝါ။ မိလိန္ဒ။
၁၄၃။ (—ကင်္ခါ။ ၂၀၈။ ဒီ၊ ဠာ ၁။ ၁၀၂။ သံ၊
ဠာ ၁။ ၁၈၃။ ၂၄။ အံ၊ ဠာ ၂။ ၂၉၂။ အံ၊ ဠာ ၃။ ၃၄၊
၃၄၁။ အဘိ၊ ဠာ ၃။ ၉၈၊ ၃၅၅။ ပဋိသံ၊ ဠာ ၁။ ၃၆။
ဓမ္မာဠာ ၁။ ၁၅၄။ ဓမ္မာဠာ ၂။ ၈။ ဥဒါနာဠာ ၆၆။
ဣတိဝုတ်၊ ဠာ ၈။ အပ၊ ဠာ ၁။ ၈၆။ စရိယာဠာ
၅။ ဇာ၊ ဠာ ၁။ ၁၃၁။ ဇာ၊ ဠာ ၂။ ၂၆။ ဇာ၊ ဠာ ၄။
၁၀၄၊ ၁၂၅၊ ၃၀၀၊ ၅၀၂။ ဇာ၊ ဠာ ၅။ ၃၃၃။ ဇာ၊
ဠာ ၇။ ၂၄၂။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၅၄။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၇။
ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၇၄။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၇၊ ၃၄၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။
၁၇၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၉။ မူလဋီ၊ ၂။ ၄၈။ အနုဋီ၊
၁။ ၁၃၈။ နေတ္ထိ၊ ဋီ၊ ၁၃၃။) (၂) အောက်ပုဒ်
(၂) ကြည့်။ (၃) ပါဠိယာ ပန ဂန္တုံ ဝါ
ဌာတုံ ဝါ န လဘတိ။ ဝိ၊ ဠာ ၄။ ၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၃၉၀။ (—ဒီ၊ ဠာ ၃။ ၂၉။ သံ၊ ဠာ ၃။ ၁၅၆။ အံ၊
ဠာ ၁။ ၂၇၈။ ဓမ္မာဠာ ၁။ ၂၁၆။ ပေတ၊ ဠာ ၁။ ၁၆၁။)

ဌာတုကာမ (တိ) [ဌာတုံ+ကာမ] (၁) တည်
ခြင်းငှါ အလိုရှိသောသူ။ (၂) ရပ်ခြင်း—ရပ်
တန့်ခြင်း—ငှါ အလိုရှိသောသူ။ (၃) ရပ်ခြင်း—
ရပ်တည်ခြင်း—ငှါ အလိုရှိသော၊ မတ်တတ်
ရပ်ခြင်းငှါ အလိုရှိသောသူ။ (၁) အထ
သဟသာ ဝိရဇ္ဈိတွာ “ဒဠ္ဗ မယာ ကတ”န္တိ
ပုန သံဝရေ ဌာတုကာမော ဟောတိ။
ဝိ၊ ဠာ ၃။ ၂၉၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၆၁။ (—ထေ-
ရိ၊ ဠာ ၂။ ၂၄၃။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၃။) (၂)
ယထာ ဟိ ပုရိသော ဆိန္ဒုပပါတာဘိမုခေါ
ဓာဝန္တော ဌာတုကာမောပိ ပရိယန္တေ ပါဒံ
ကတွာ ဌာတုံ န သက္ကောတိ ပပါတေ ဝေ

ပတတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၃၁။
 (၃) ကေသ္မိ ဂန္တုကာမေ ကော ဌာတု-
 ကာမော ဟောတိ။ ဒီ၊ ၅။ ၂၂၇။ (-ဝိမ-
 တိ၊ ၂။ ၃၀၉။ ဒီ၊ ၅။ ၂၂၃။ အံ၊ ၅။ ၂၂၆။)

ဌာတုကာမဋ္ဌာန (န) [ဌာတုကာမ+ဌာန] ရပ်-
 ရပ်တည်-ခြင်းငှါ အလိုရှိရာ-အရပ်-ဌာန၊
 ရပ်လိုရာ-အရပ်-ဌာန။ ဝဉ္စနာဓိပ္ပါယဘာဝ-
 တော ဌာတုကာမဋ္ဌာနေယေဝ နိခါတတ္ထမ္ဘော
 ဝိယ စတ္တာရော ပါဒေ နိစ္စာလေတော တိဋ္ဌတိ။
 အံ၊ ၅။ ၂၂၆။

ဌာန (န) [ဌာ+ ယု။ ကာရဏဉ္စိ ယသ္မာ ဖလံ
 တိဋ္ဌတိ တဒါယတ္တဘာဝေန၊ တသ္မာ ဌာနန္တိ
 ဝုစ္စတိ။ မ၊ ၅။ ၁။ ၁၀၆။ နိတိ၊ ၁။ ၅၅။ ပဒေ-
 သေ တာဝ တိဋ္ဌန္တိ တသ္မိန္တိ ဌာနံ။ ကစ္စည်း။
 ၅၄၉။ ရူ၊ ၅၉၇။ (-မ၊ ၅။ ၁။ ၃၃၄။ အံ၊ ၅။ ၂။
 ၂၉၄။ အဘိ၊ ၅။ ၁။ ၉၅။ အဘိ၊ ၅။ ၂။ ၃၀၃။
 ပဋိသံ၊ ၅။ ၂။ ၂၃၁။ ဥဒါန၊ ၅။ ၂၇၁။ နေတ္ထိ၊ ၅။
 ၁၅၆။ ဇာ၊ ၅။ ၁။ ၁၁၉။ ဝဇီရ၊ ၅။ ၄၀။ သာရတ္ထ၊
 ၁။ ၃၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၂။ ၄၆၆။ ဒီ၊ ၅။ ၂။ ၅၀။
 ဒီ၊ ၅။ ၂။ ၁၂၀။ သီ၊ ၅။ ၁။ ၄၃။ သီ၊ ၅။ ၁။
 ၂။ ၁၅၆။ မ၊ ၅။ ၂။ ၁၃၁။ သံ၊ ၅။ ၁။ ၂၃၀။ သံ၊
 ၅။ ၂။ ၅၄။ အံ၊ ၅။ ၂။ ၁၆၀။ နေတ္ထိ၊ ၅။ ၂။ ၁။
 နိတိ၊ သုတ္ထ၊ ၁။ ၃၄။ ဓာန်၊ ၅။ ၉၁။ ရူ၊ ၅။ ၂။
 ဌာနသဒ္ဓါ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရကို မ၊ ၅။ ၁။ ၁၀၆။
 ဓာန်၊ ၅။ ၈၄၆။ နိတိ၊ ၁။ ၅၅ - တို့၌ - ကြည့်။
 (ဋ္ဌာန-သံ)] (၁) တည်ခြင်း၊ တည်နေခြင်း။
 (၂) တည်တံ့-ခိုင်ခံ့-ခြင်း။ (၃) ရပ်-ရပ်
 တည်-မတ်တတ်ရပ်-ခြင်း။ (၄) ဖြစ်ခြင်း။
 (၅) ထင်ရှားရှိခြင်း။ (၆) တည်ရာ၊ တည်နေ
 ရာ။ (က) နေရာ-အရပ်-ဌာန။ (ခ) အရာ
 ဌာန။ (ဂ) အရာ၊ ရာထူး၊ အစိုးရခြင်း။ (သ)
 ဌာနံ၊ အကွာအဝေးဖြစ်ပေါ်ရာ အရပ်ဌာန။ (ဇ)
 စိတ္တုပ္ပါဒ်ဖြစ်ရာ အရပ်ဌာန။ (စ) သင်္ချာ
 ဖြစ်ရာဘုံဌာန။ (၇) အကြောင်း။ (ဂ) ချက်

ခြင်း၊ ခဏခြင်း။ (၉) ဌီဇဏ၊ တည်တံ့ဆဲ
 အခါ။ (၁၀) ဌာနသဒ္ဓါ၊ ဌာနပုဒ်။

(၁) တည်ခြင်း၊ တည်နေခြင်း။ ဒီ၊ ၅။
 ဂတိကဿ ဟိ ဌာနံ ဝါ နိယမော ဝါ နတ္ထိ။
 ဒီ၊ ၅။ ၂။ ၇၀။ ဌာနန္တိ ကေသ္မိ ပက္ခေ အဝဋ္ဌာ-
 နံ။ ဒီ၊ ၅။ ၂။ ၇၀။ ဌာန (ဇာ၊ ၂။ ၂၁၅) န္တိ
 ဣဓေဝ ဝါသော။ ဇာ၊ ၅။ ၂။ ၆၁။ (-
 ကင်္ခါ၊ ၃။ ၁၅-ဂ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၂၄။ ဒီ၊ ၅။ ၂။
 ၂၀၅။ သံ၊ ၅။ ၁။ ၁၀၆။ သံ၊ ၅။ ၂။ ၃၀၃။ အံ၊ ၅။
 ၂။ ၂၇၇။ ပဋိသံ၊ ၅။ ၂။ ၂၃၁။ ၇-ဂ။ ပဋိသံ၊ ၅။
 ၂။ ၂၇၇-ဂ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၀၂။ ၃၄၁-၂-၃။ ဥဒါ-
 န၊ ၅။ ၂၇၁။ ဇာ၊ ၅။ ၁။ ၁၁၉။ မဟာနိ၊ ၅။ ၂။ ၆၀-
 ၁။ ဝဇီရ၊ ၅။ ၄၀။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၄၉။ ၁၆၂။ ဒီ၊ ၅။
 ၂။ ၂၄၀။ မ၊ ၅။ ၁။ ၃၃၄။ သံ၊ ၅။ ၁။ ၄၃။ မူလဋီ၊
 ၂။ ၁၆၁။ ၁၅၆။ ၁၉၀။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၀၀။ အနုဋီ၊
 ၂။ ၁၂၉။ ၂၁၅။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၄၅။ ၄၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၅။ ၂။ ၄၁၆။ ၄၇၁။ ၅၉၆။)

(၂) တည်တံ့-ခိုင်ခံ့-ခြင်း။ ဌာနံ နတ္ထိ
 စုဝံ စန္တိ သတ္တာ။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၃၃။ ဇာ၊ ၅။ ၄။
 ၁၁၃။ ဌာနံ နတ္ထိတိ “ဥဉ္စနာ သင်္ခါရာ အဘိ-
 ဇိတော တိဋ္ဌန္တိ” တိ ပတ္တနာယပိ တေသံ ဌာနံ
 နာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊ ၅။ ၄။ ၁၁၄။ (-မိလိန္ဒ၊ ၂။ ၃။
 ဝိ၊ ၅။ ၂။ ၂၀၀။ ဝိ၊ ၅။ ၂။ ၁၇၅။ မ၊ ၅။ ၄။ ၈၃-၄။
 အံ၊ ၅။ ၁။ ၃၆၀။ အဘိ၊ ၅။ ၂။ ၄၁၅-၆။ ပဋိသံ၊ ၅။
 ၁။ ၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၀၂-၃။ ဝဇီရ၊ ၅။ ၄၀၃။ သာရ-
 ထ္ထ၊ ၂။ ၃၆၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၂-၄။ ဝိမတိ၊
 ၂။ ၃၀-၁။ ကင်္ခါ၊ ၅။ ၂။ ၁၆၀။ ဒီ၊ ၅။ ၁။
 ၁၅၇။ ဒီ၊ ၅။ ၂။ ၈၄။ မ၊ ၅။ ၂။ ၉၉။ အံ၊ ၅။ ၁။
 ၂၁၀။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၀၀။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၄၅။
 နေတ္ထိ၊ ၅။ ၁၄။)

(၃) ရပ် - ရပ်တည် - မတ်တတ်ရပ် -
 ခြင်း။ အတိရေကသက္ခတ္တံ ဌာနေန အဘိနိပ္ပါ-
 ဒိတံ နိဿဂ္ဂိယံ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၂၇။ (-၃၂၇။ ဝိ၊ ၅။
 ၁၆၅။ မ၊ ၁။ ၉၉။ ၁၀၃။ အံ၊ ၂။ ၃၆၅။ အံ၊
 ၃။ ၂၃၃-၅-၆-၇။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၃၂၇-၉။ ၃၃၀။

ဌာနံ၊ ကဏ္ဍာဒိ။ ရူပီ။ ၂။ (- သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၀၃။ သိ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ၂။ ၁၀၈။)

အက္ခရာဖြစ်ပေါ်ရာဌာနသည်ကဏ္ဍဌာန= လည်ချောင်း အရပ်၊ တာလုဌာန = အာ စောက်အရပ်၊ မုဒ္ဒဌာန = လျာထိပ်အရပ်၊ ဒန္တဌာန=သွားအရပ်၊ ဩဌာန=နှုတ်ခမ်း အရပ်၊ နာသိကာဌာန=နှာခေါင်းအရပ်၊ ဟု ၆-ပါးရှိသည်။ တနည်း-ဥရဌာန=ရင်ခေါင်း အရပ်ပါသည်။ ၇-ပါးရှိသည်။ ထိုတွင် ကဏ္ဍ- ဌာနသည် အ, အာ, က, ခ, ဂ, ဃ, င, ဟ-ဤ အက္ခရာ ၈-လုံးတို့၏ ဖြစ်ရာဌာန မည်၏။ တာလုဌာနသည် ဣ, ဤ, စ, ဆ, ဇ, ဈ, ဥ, ယ- ဤအက္ခရာ ၈-လုံးတို့၏ ဖြစ်ရာဌာနမည်၏။ မုဒ္ဒဌာနသည် ဋ, ဌ, ဍ, ဎ, ဏ, ဏှ, ဏိ-ဤ အက္ခရာ ၇-လုံးတို့၏ ဖြစ်ရာဌာနမည်၏။ ဒန္တဌာနသည် တ, ထ, ဒ, ဓ, န, လ, သ-ဤအက္ခရာ ၇-လုံးတို့၏ ဖြစ်ရာဌာနမည်၏။ ဩဌာနသည် ဥ, ဦ, ပ, ဖ, ဗ, ဘ, မ-ဤအက္ခရာ ၇-လုံးတို့၏ ဖြစ်ရာဌာန မည်၏။ နာသိကာဌာနသည် နိဂုဟိတ်၏ဖြစ်ရာ ဌာနမည်၏။ ကဏ္ဍဌာန, တာလုဌာန ၂-ဌာန၌ ဖြစ်သောအရာကား ဇ-အက္ခရာ ဖြစ်သည်။ ကဏ္ဍဌာန, ဩဌာန ၂-ဌာန၌ ဖြစ်သော အက္ခရာကား ဩအက္ခရာ ဖြစ်သည်။ ဒန္တ- ဌာန, ဩဌာန, ၂-ဌာန၌ဖြစ်သော အက္ခရာ ကား ဝ-အက္ခရာ ဖြစ်သည်။ င, ဥ, ဣ, န, မ- အက္ခရာတို့သည် နာသိကာဌာန၌လည်း ဖြစ် ကြသည်။ င, ဥ, ဣ, န, မ, ယ, ရ, လ, ဝ, ဇ-အက္ခရာ တို့သည် ဥရဌာန၌ ဖြစ်ကြသည်။ (ရူ။ ၂။ နိတိ၊ သုတ္ထ။ ၂၃။ မောဂ၊ ပဉ္စိကာ။ ၃။)။

(င)စိတ္တုပ္ပါဒ်ဖြစ်ရာအရပ်ဌာန။ ပဉ္စဒါရေ သမုဒ္ဓိစွနဝေါဋ္ဌဗ္ဗနာနံ အန္တရာဋ္ဌံ ဌာနံ၊ ဣတ- ရတြ ဇဝနဘဝင်္ဂီနန္တိ ဧဝံ ဒွိဌာနာ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၂၆။ ဒွိန္တံ စိတ္တာနံ အန္တရာ တိဋ္ဌတိတိ ဌာနံ၊ တိဋ္ဌန္တိ ဝါ ဧတ္ထ ကိစ္စာနိတိ

ဌာနံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။ ၃၈၆။ (-အဘိ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၀၅။ မူလဌိ၊ ၂။ ၁၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌိ၊ ၂။ ၂၉၂။)

စိတ္တုပ္ပါဒ် ဖြစ်ရာ ဌာနသည် ပဋိသန္ဓေ ဌာန, ဘဝင်ဌာန, အာဝဇ္ဇန်းဌာန, ပဉ္စဝိညာဉ် ဌာန, သမုဒ္ဓိစွိုင်းဌာန, သန္တိရဏဌာန, ဝုဋ္ဌော- ဌာန, ဇောဌာန, တဒါရုံဌာန, စုတိဌာန-ဟု အကျဉ်းအားဖြင့် ၁၀-ပါးရှိသည် (သင်္ဂဟ။ ၁၇)။ စုတိဘဝင်တို့၏ အကြားသည် ပဋိ- သန္ဓေဌာနမည်၏။ ပဋိသန္ဓေအာဝဇ္ဇန်းတို့၏ အကြား, ဇောအာဝဇ္ဇန်းတို့၏ အကြား, တဒါရုံအာဝဇ္ဇန်းတို့၏အကြား, ဝုဋ္ဌောအာ- ဝဇ္ဇန်းတို့၏အကြား, ဇောစုတိတို့၏အကြား, တဒါရုံစုတိတို့၏အကြား သည် ဘဝင်ဇ-ဌာန မည်၏။ ဘဝင် ပဉ္စဝိညာဉ်တို့၏ အကြား, ဘဝင်ဇောတို့၏ အကြားသည် အာဝဇ္ဇန်း ၂-ဌာန မည်၏။ ပဉ္စဒါရဝဇ္ဇန်းသမုဒ္ဓိစွိုင်း တို့အကြားသည် ပဉ္စဝိညာဉ်ဌာန မည်၏။ ပဉ္စဝိညာဉ် သန္တိရဏတို့၏ အကြားသည် သမုဒ္ဓိစွိုင်းဌာန မည်၏။ သမုဒ္ဓိစွိုင်းဝုဋ္ဌော- တို့၏ အကြားသည် သန္တိရဏဌာန မည်၏။ သန္တိရဏဇောတို့၏အကြား, သန္တိရဏဘဝင် တို့၏အကြားသည် ဝုဋ္ဌော ၂-ဌာန မည်၏။ ဝုဋ္ဌောတဒါရုံတို့၏အကြား, ဝုဋ္ဌောဘဝင်တို့၏ အကြား, ဝုဋ္ဌော စုတိတို့၏အကြား, မနော- ဒါရဝဇ္ဇန်းတဒါရုံတို့၏အကြား, မနောဒါရ- ဝဇ္ဇန်းဘဝင်တို့၏အကြား, မနောဒါရဝဇ္ဇန်း စုတိတို့၏အကြားသည် ဇော ၆-ဌာနမည်၏။ ဇောဘဝင်တို့၏အကြား, ဇောစုတိတို့၏ အ ကြား သည် တဒါရုံ ၂-ဌာန မည်၏။ ဇော ပဋိသန္ဓေတို့၏အကြား, တဒါရုံပဋိသန္ဓေတို့၏ အကြား, ဘဝင်ပဋိသန္ဓေတို့၏ အကြားသည် စုတိ ၃-ဌာနမည်၏။ ဤသို့ အကျယ်အားဖြင့် ၂၅-ဌာနရှိသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၈၅-၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၂၅-၆။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၂၆။)။

(စ) သင်္ချာဖြစ်ရာ ဘုံဌာန။ ဌာနန္တရ (၄) ကြည့်။

သင်္ချာဖြစ်ရာ ဘုံဌာနသည် မူလဘုံ၊
 ကောဋိဘုံ၊ ပကောဋိဘုံ၊ ကောဋိပကော-
 ဋိဘုံ၊ နဟုတဘုံ၊ နိန္ဒဟုတဘုံ၊ အက္ခော-
 ဘိဏိဘုံ၊ ဗိန္ဒုဘုံ၊ အဗ္ဗုဒ္ဓဘုံ၊ နိရဗ္ဗုဒ္ဓဘုံ၊
 အဟဟဘုံ၊ အဗဗဘုံ၊ အဋ္ဌဋ္ဌဘုံ၊ သောဂန္ဓိက
 ဘုံ၊ ဥပ္ပလဘုံ၊ ကုမုဒဘုံ၊ ပုဏ္ဏရိကဘုံ၊ ပဒုမာဘုံ၊
 ကထာနဘုံ၊ မဟာကထာနဘုံ၊ အသင်္ချေယျ
 ဘုံဟု ၂၁-ဘုံ ရှိသည်။ ထိုတွင် ခု၊ ဆယ်၊ ရာ၊
 ထောင်၊ သောင်း၊ သိန်း၊ သန်း ဤ ၇-ခုသည်
 မူလဘုံမည်၏။ သန်းတစ်ဆယ် (သိန်းတစ်ရာ)
 သည် ကုဋေ မည်၏။ ယင်းကုဋေကို မူလဘုံ
 ခုနစ်ခုနှင့် ယှဉ်စပ်လျှင် ကုဋေခု၊ ကုဋေဆယ်၊
 ကုဋေရာ၊ ကုဋေထောင်၊ ကုဋေသောင်း၊
 ကုဋေသိန်း၊ ကုဋေသန်းဟု ကောဋိဘုံဖြစ်
 သည်။ ကောဋိသန်းတစ်ဆယ် (ကုဋေ
 ပေါင်းတစ်ကုဋေ) သည် ပကောဋိ မည်၏။
 ယင်း ပကောဋိကို မူလဘုံနှင့် ယှဉ်စပ်လျှင်
 ပကောဋိခု၊ ပကောဋိဆယ်၊ ပကောဋိရာ၊
 ပကောဋိထောင်၊ ပကောဋိသောင်း၊ ပကော-
 ဋိသိန်း၊ ပကောဋိသန်းဟု ပကောဋိဘုံ ဖြစ်
 သည်။ ပကောဋိသန်းတစ်ဆယ် (ပကောဋိ
 ပေါင်း တစ်ကုဋေ) သည် ကောဋိပကောဋိ
 မည်၏။ ယင်းကောဋိပကောဋိကို မူလဘုံနှင့်
 ယှဉ်စပ်လျှင် ကောဋိပကောဋိခု၊ ကောဋိ-
 ပကောဋိဆယ်၊ ကောဋိပကောဋိရာ၊ ကောဋိ-
 ပကောဋိထောင်၊ ကောဋိပကောဋိသောင်း၊
 ကောဋိပကောဋိသိန်း၊ ကောဋိပကောဋိသန်း၊
 ဟု ကောဋိပကောဋိဘုံ ဖြစ်သည်။ ဤနည်း
 အတိုင်း အောက်အောက်ဘုံဌာန၏ သန်း
 တဆယ် (သိန်းတရာ) သည် အထက်အထက်ဘုံ
 ဌာန၏ ခုဖြစ်၍ ခု၊ ဆယ်၊ ရာ၊ ထောင်၊
 သောင်း၊ သိန်း၊ သန်းဟူသော မူလဘုံနှင့်ယှဉ်
 ကာ အသင်္ချေယျဘုံ တိုင်အောင် တက်သော်
 တစ်တစ်လုံး သည် ၁၄၀-ဖြစ်ကာ အသင်္ချေယျ
 ဘုံ ဖြစ်လေသည်။ (ရှု။ ၄၁၇။ နိရုတ္တိ။ ၄၂၉။
 သဒ္ဓနီတိ-၌ တမျိုးဆိုသေးသည် ၎င်း၌ ရှု။)

(၇) အကြောင်း။ တထာဂတော ဌာနဉ္စ
 ဌာနတော အဌာနဉ္စ အဌာနတော ယထာ-
 ဘူတံ ပဇာနာတိ။ မ၊ ၁။ ၉၉။ အဘိ၊ ၁။ ၃၂၉။
 ဌာနဉ္စ ဌာနတောတိ ကာရဏဉ္စ ကာရဏ-
 တော။ ကာရဏဉ္စ ယသ္မာ တတ္ထ ဖလံ
 တိဋ္ဌတိ တဒါယတ္တဝုတ္တိတာယ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စေဝ
 ပဝတ္တတိ စ၊ တသ္မာ ဌာနန္တိ ဝုတ္တတိ။ မ၊ ၁။
 ၃၃၄။ အဘိ၊ ၁။ ၃၃၄။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၅၄။ (-ဝိ၊ ၁။
 ၄၂၇။ ဝိ၊ ၂။ ၅၂၇၊ ၄၃၃။ ဝိ၊ ၃။ ၃၃၀။ ဝိ၊ ၄။
 ၃၆၀၊ ၄၄၄-၅၊ ၄၈၀။ ဝိ၊ ၅။ ၁၃၆၊ ၁၈၃-၄။ ဒီ၊
 ၁။ ၁၃-၄-၅-၈-၉၊ ၂၀-၁-၃-၄-၅-၆-၇၊ ၃၉၊ ၄၀-၁၊
 ၁၆၄။ ဒီ၊ ၂။ ၃၊ ၉၉၊ ၁၁၆။ ဒီ၊ ၃။ ၃၇၊ ၄၃၊
 ၅၀၊ ၁၁၂-၃၊ ၁၄၇၊ ၁၅၁-၂-၃-၄-၅-၆၊ ၁၇၉၊
 ၂၀၇၊ ၂၁၃။ မ၊ ၁။ ၁၇-၈-၉၊ ၃၂-၃-၄-၅၊ ၄၉၊
 ၅၀-၄-၅၊ ၉၅-၉၊ ၃၄၉။ မ၊ ၂။ ၆၂၊ ၇၃၊ ၃၂၉။ မ၊
 ၃။ ၄၁-၂-၃-၄-၅၊ ၆၄၊ ၁၀၉၊ ၁၁၀-၂၊ သံ၊ ၁။ ၂၀၊
 ၆၉၊ ၈၆၊ ၂၆၉၊ ၂၇၂-၄-၅-၇၊ ၃၆၅-၆။ သံ၊ ၂။
 ၈၅၊ ၉၅၊ ၁၃၆-၇-၈၊ ၂၇၇၊ ၃၇၇-၈၊ ၅၁၃-၅-၉၊
 ၅၅၀။ သံ၊ ၃။ ၆၁၉၊ ၁၁-၅-၉၊ ၂၆၃-၆။ အံ၊
 ၁။ ၂၈-၉၊ ၃၀-၁-၈၊ ၂၅၈-၉၊ ၃၇၅၊ ၄၃၃-၄-၅။
 အံ၊ ၂။ ၄၇-၉၊ ၅၀-၃-၄၊ ၆၃-၄-၅၊ ၃၆၅-၆-၇-၉၊
 ၃၇၁-၂။ အံ၊ ၃။ ၈၃-၅-၉၊ ၉၀-၁-၂၊ ၁၉၈၊ ၂၈၃-
 ၅-၆-၇၊ ၃၇၇-၈-၉၊ ၃၈၂-၆-၈-၉၊ ၃၉၃၊ ၄၀၀-၁-
 ၂-၃။ အဘိ၊ ၁။ ၃၂၈-၉၊ ၃၃၀၊ ၃၄၈-၉၊ ၃၅၀-၁-
 ၂။ ပဋိသံ၊ ၃၅၆-၇၊ ၄၀၉၊ ၄၁၀-၁။ ဓမ္မ၊ ၃၃၊
 ၄၆၊ ၅၇၊ ၆၉။ ဣတိဝုတ်။ ၂၆၈။ သုတ္တနိ၊ ၃၁၈။
 ဝိမာန၊ ၃၈။ ဇာ၊ ၁။ ၈၄၊ ၁၂၉၊ ၁၅၉၊ ၁၆၀၊ ၂၄၇၊
 ၂၅၃။ နေတ္တိ၊ ၇၆-၇-၈၊ ၁၅၈။ မိလိန္ဒ၊ ၂၂၃-
 ၄။ ဝိ၊ ၁။ ၄၁၃၊ ၁၅၉။ ဝိ၊ ၁။ ၂၀၊ ၉၀၊
 ၃၆၅။ ဝိ၊ ၄။ ၁၄၆။ ၂၅၃။ ဝိသင်္ဂဟ၊ ၆၂၊
 ၁၅၉၊ ၃၁၃-၈၊ ၃၂၄-၅၊ ၃၉၄၊ ၄၁၀-၃။ ဒီ၊ ၁။
 ၇၆၊ ၉၄-၈၊ ၁၀၄၊ ၂၉၀။ ဒီ၊ ၁။ ၂၇၅၊ ၁၇၃။
 ဒီ၊ ၁။ ၁၂၆၊ ၁၆၂။ မ၊ ၁။ ၁၀၅-၆-၇၊ ၁၁၇၊
 ၁၂၂၊ ၁၄၇-၈၊ ၂၂၉၊ ၃၁၃၊ ၃၃၄။ မ၊ ၁။ ၂၂၅၊
 ၂၃၉။ မ၊ ၃။ ၃၃-၆။ မ၊ ၄။ ၃၇၊ ၇၄။ သံ၊
 ၄။ ၁၁၂-၆။ သံ၊ ၅။ ၄၂၊ ၁၀၅၊ ၁၁၃၊ ၁၂၆၊

၁၈၀-၆။ သံဃာဌာနာ၊ ၁၂၈၊ ၁၄၆၊ ၁၆၇၊ ၂၉၄၊ ၃၃၅။
 အံဌာ၊ ၁၂၅၊ ၂၃၇။ အံဌာ၊ ၂။ ၁၉၊ ၂၀၊ ၉၃၊
 ၁၉၉၊ ၂၂၉၊ ၂၆၈၊ ၃၁၂၊ ၃၂၉။ အံဌာ၊ ၂၄၊
 ၁၃၆၊ ၂၃၃၊ ၂၉၅။ အံဌာ၊ ၁၁၊ ၉၅၊ ၃၄၂။ အံဌာ၊
 ၂။ ၂၁၉၊ ၃၈၃၊ ၄၀၅၊ ၄၁၀-၁၊ ၄၁၅-၉။ အံဌာ၊
 ၂။ ၁၈၉၊ ၁၆၇၊ ၃၄၃။ ပဋိသံဌာ၊ ၂။ ၁၆၁။
 ပဋိသံဌာ၊ ၂။ ၇၆၊ ၁၉၆၊ ၂၃၁-၃၊ ၃၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
 ၁။ ၁၃၂၊ ၂၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၉။ ခုဒ္ဒကဌာ၊ ၁၁၅-
 ၆။ ဓမ္မဌာ၊ ၁။ ၉၀။ ဓမ္မဌာ၊ ၂။ ၄၄-၅၊ ၂၀၄၊
 ၃၀၁၊ ၄၀၀။ ဣတိဝုတ်ဌာ၊ ၁၀၉၊ ၃၁၆၊ ၃၂၂။
 သုတ္တနိဌာ၊ ၁။ ၃၁၃။ သုတ္တနိဌာ၊ ၂။ ၂၁-၂။ ဝိမာ-
 နာဌာ၊ ၁၂၄။ ပေတဌာ၊ ၈။ အပဌာ၊ ၁။ ၁၂၁။
 စရိယာဌာ၊ ၂၁။ မဟာနိဌာ၊ ၄၀၂။ နေတ္ထိ၊
 ၄။ ၁၅၆-၈-၉။ ဇာဌာ၊ ၁။ ၁၁၉။ ဇာဌာ၊ ၂။
 ၃၅၇။ ဇာဌာ၊ ၃။ ၁၈၃၊ ၃၁၈-၉၊ ၃၂၀-၆။ ဇာ-
 ဌာ၊ ၄။ ၁၇၉၊ ၁၉၄။ ဇာဌာ၊ ၅။ ၃၄၅၊ ၀၆၊ ၈၆၊
 ၉၇၊ ၅၄၈။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၂၊ ၂၉၁၊ ၄၀၈။ သာ-
 ရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၊ ၂၉၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၂၊ ၂၁၉၊
 ၂၂၀၊ ၂၅၄၊ ၂၉၂၊ ၃၂၆၊ ၃၅၉၊ ၄၄၈၊ ၄၆၆။ ဝိမ-
 တိ၊ ၁။ ၁၁၈၅၊ ၁၂၉၊ ၃၂၉။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၀၀၊
 ၁၈၂-၇-၉၊ ၂၇၉။ ကင်္ခါ၊ ၁။ ၁၆၀-၆၊ ၁၆၈၊ ၁၈၀။
 ကင်္ခါ၊ ၂။ ၁၆၈၊ ၁၇၆-၇၊ ၃၁၂။ ဒီ၊ ၁။ ၁၃၇၊
 ၂၈၁။ ဒီ၊ ၂။ ၅၈၊ ၈၁။ ဒီ၊ ၃။ ၁၂၈၊ ၁၇၆၊
 ၁၈၂။ သီ၊ ၁။ ၁၆၈၊ ၁၇၄၊ ၃၈၅။ သီ၊
 ၁။ ၁၅၆၊ ၁၈၅။ မဇ္ဈိ၊ ၁။ ၁၆၀၊ ၂၁၀၊ ၂၂၆၊
 ၂၃၈၊ ၂၈၈၊ ၂၉၅။ မဇ္ဈိ၊ ၂။ ၂၅၊ ၁၂၁၊ ၁၃၁၊
 ၂၁၂၊ ၂၄၀၊ ၂၅၆၊ ၂၇၇။ မဇ္ဈိ၊ ၃။ ၂၁၂။ သံဇ္ဈိ၊
 ၁။ ၁၉၊ ၂၃၀။ သံဇ္ဈိ၊ ၂။ ၅၄-၅၊ ၁၆၈၊ ၁၂၁၊ ၁၇၀၊
 ၃၁၄၊ ၄၀၁-၅။ အံဇ္ဈိ၊ ၁။ ၈၁၊ ၂၁၁၊ ၂၃၂။ အံ-
 ဇ္ဈိ၊ ၂။ ၂၃၈၊ ၄၉၄၊ ၁၆၈၊ ၃၂၆။ အံဇ္ဈိ၊ ၃။ ၁၄၀၊
 ၃၁၉။ မူလဇ္ဈိ၊ ၁။ ၁၄၃။ မူလဇ္ဈိ၊ ၂။ ၅၄၊ ၁၂၈၊
 ၁၅၁-၅-၆၊ ၁၇၈၊ ၁၉၈-၉၊ ၂၀၇။ မူလဇ္ဈိ၊ ၃။ ၆၆။
 အနုဇ္ဈိ၊ ၁။ ၁၅၁။ အနုဇ္ဈိ၊ ၂။ ၆၃၊ ၁၃၈၊ ၂၀၇။
 အနုဇ္ဈိ၊ ၃။ ၂၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၈၁၆၊ ၁၃၀၃။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၀၊ ၄၃၄။ နေတ္ထိ၊ ၀။ ၂၀။)

(ဂ) ချက်ခြင်း၊ ခဏခြင်း။ အကုသ-
 လေ ဓမ္မေ ဌာနသော အန္တရဓာပေတိ။ ဝိ၊ ၁။
 ၈၈။ သံ၊ ၃။ ၂၇၉၊ ၂၈၀။ ဌာနသော အန္တရ-
 ဓာပေတိတိ ခဏေန ဝိ၊ ၁။ ၈၈။ သံ၊ ၃။ ၃၁၀။ ခဏေန ဝိတိ
 အတ္တေနာ ပဝတ္တိကဏေန ဝိ၊ ၁။ ၈၈။ သံ၊ ၃။ ၃၁၀။
 ၁၈၄။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၁၀။ သံဇ္ဈိ၊ ၂။ ၅၂။ (- ဝိ၊
 ၁။ ၈၉။ မ၊ ၂။ ၅၈။ သံ၊ ၁။ ၁၉၄။ သံ၊ ၃။ ၄၆-၇၊
 ၃၃၃-၄-၅။ အံ၊ ၂။ ၂၀၇။ အံ၊ ၃။ ၉၀-၁-၂။
 ပေတ၊ ၁။ ၂၉၊ ၁၆၇။ ဒီ၊ ၃။ ၁၉။ မဇ္ဈိ၊ ၁။ ၁၀၆။
 မဇ္ဈိ၊ ၃။ ၇၉။ သံဇ္ဈိ၊ ၃။ ၃၀၁၊ ၃၁၉။ အံဇ္ဈိ၊ ၃။
 ၂၃၃။ အံဇ္ဈိ၊ ၁။ ၁၀၉။ ခုဒ္ဒကဌာ၊ ၁၈၁။
 ပေတဌာ၊ ၁၆-၇၊ ၂၂၊ ၁၅၇-၈။ စရိယာဌာ၊ ၁၃၆။
 သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၈၁၊ ၃၂၅။ ဒီ၊ ၃။ ၁၆၆၊ ၁၆၈၊ ၁၄၅၊
 ၂၁၆။ မဇ္ဈိ၊ ၁။ ၁၉၂။ မဇ္ဈိ၊ ၂။ ၁၇။ မဇ္ဈိ၊ ၃။ ၄၉။
 သံဇ္ဈိ၊ ၂။ ၃၂၈၊ ၄၇၇၊ ၅၃၄။ အံဇ္ဈိ၊ ၃။ ၄၆၊ ၃၅၀။
 မူလဇ္ဈိ၊ ၂။ ၂၀၃။ အနုဇ္ဈိ၊ ၂။ ၂၀၃။)

(ဇ) ဌာနဌာ၊ တည်တံ့အခါ။ ပဋိ-
 သန္တိကဏေ ဥပ္ပန္နာနံ သမတ္တိံ သမုပ္ပလ္လပနံ
 အဗ္ဗန္တရာ တေဇောဓာတု။ သာ ဌာနံ ပတုာ
 အဗ္ဗန္တရပနိ သမုပ္ပလ္လပေတိ။ အံဇ္ဈိ၊ ၂။ ၂၃။
 (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၀။)

(ဃ) ဌာနသဒ္ဓါ၊ ဌာနပုဒ်။ တဿ ဌာနံ
 သန္တာယ ယံ ဣဒန္တိ၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒံ သန္တာယ
 ယော အယန္တိ ဝေမတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၃။ ၁။
 ၂၄၃။ ဒီ၊ ၃။ ၅၅။ မဇ္ဈိ၊ ၂။ ၈၀။ သံဇ္ဈိ၊ ၁။
 ၁၇၄။ ဌာနံ သန္တာယာတိ ဌာနသဒ္ဓံ သန္တာယ။
 သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၂။ ဒီ၊ ၃။ ၅၈။ မဇ္ဈိ၊ ၂။ ၁၃၁။
 သံဇ္ဈိ၊ ၁။ ၂၃၀။ (- ဝိမတိ၊ ၂။ ၈၇။)

ဌာနကပ္ပနဝစန (န) [ဌာန+ကပ္ပန+ဝစန]
 ရပ်မှု ပြုခြင်းကို ဟောကြောင်း သဒ္ဓါ။
 တိဋ္ဌန္တိတိနိသဇ္ဇာဒိပဋိက္ခေပတော ဌာနကပ္ပန-
 ဝစနမေတိ။ ခုဒ္ဒကဌာ၊ ၁၇၂။ ပေတဌာ၊ ၂၃။

ဌာနကရဏ (န) [ဌာန + ကရဏ] ဌာန
 ကရိုဏ်း။ ဌာနကရဏာနိ သိထိလာနိ ကတော၊

ဥစ္စာရေတဗ္ဗံ အက္ခရံ သိထိလံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၄၉၂။ (-နေတ္တိ၊ ၅။ ၇၉။ ဒိ၊ ၅။ ၁။ ၂၃၈။ သိ၊
၅။ ၁။ ၂။ ၇၂။ အံ၊ ၅။ ၁။ ၅၆။ မူလ၊ ၅။ ၁။ ၇၂။)

ဌာနကရဏပယတနပဋိပါဒကသတ္တ (န) [ဌာန+
ကရဏ+ပယတန+ပဋိပါဒက+သတ္တ] ဌာနံ၊
ကရိုဏ်း၊ ပယတ်တို့ကို ပြီးစေတတ်သော
ကျမ်းဂန်၊ ဌာနံ၊ ကရိုဏ်း၊ ပယတ်တို့ကို
ပြဆိုသောကျမ်းဂန်။ တတ္ထ သိက္ခန္တိ အက္ခရ-
သမယမေတာယာတိ သိက္ခာ၊ အကာရာဒိ-
ဝဏ္ဏာနံ ဌာနကရဏပယတနပဋိပါဒကသတ္တံ။
သိ၊ ၅။ ၁။ ၂။ ၂၂၂။

ဌာနကရဏဝိသုဒ္ဓိ (ထိ) [ဌာနကရဏ + ဝိသုဒ္ဓိ]
ဌာနံကရိုဏ်းတို့၏ - စင်ကြယ် - သန့်ရှင်း -
ခြင်း။ မဗ္ဗန္တိ ဌာနကရဏဝိသုဒ္ဓိယာ အဘာ-
ဝေန အယုတ္တက္ခရဝစနံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၂၈။

ဌာနကရဏသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဌာနကရဏ+သမ္ပတ္တိ]
ဌာနံ၊ ကရိုဏ်း တို့၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ပရိမဏ္ဍလ-
ပဒဗျဉ္ဇနာယာတိ ဌာနကရဏသမ္ပတ္တိယာ
သိက္ခာသမ္ပတ္တိယာ စ ကတ္ထစိပိ အနုနတာယ
ပရိမဏ္ဍလပဒါနိ ဗျဉ္ဇနာနိ အက္ခရာနိတေသာ-
တိ ပရိမဏ္ဍလပဒဗျဉ္ဇနာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀။
(-ဒိ၊ ၅။ ၁။ ၂၁၅။ သိ၊ ၅။ ၁။ ၂။ ၂၆။ မ၊ ၅။
၃။ ၁၉၁။)

ဌာနကရဏသမ္ပဒါ (ထိ) [ဌာနကရဏ+သမ္ပဒါ]
ဌာနံ၊ ကရိုဏ်း တို့၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ဌာနကရ-
ဏသမ္ပဒ (ဝိ၊ ၅။ ၁။ ၂၅၀။ ဝိသင်္ဂဟ၊ ၁။ ၅၉။) နှစ်
ဧတ္ထ ဥရာဒိနိ ဌာနာနိ၊ သံဝုတာဒိနိ ကရဏာ-
နိတိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၀၃။ ဌာန-
ကရဏသမ္ပဒံ ကဏ္ဍတာလုမ္ပဒန္တဩဋ္ဌနာသိ-
ကာဘေဒံ ဌာနသမ္ပဒေ အက္ခရပုတ္တိသာဓက-
တမဇိဝါမဇ္ဈာဒိကရဏသမ္ပဒေ။ ဝိနိစ္ဆယ၊ ၅။
၂။ ၂၄၆။

ဌာနကာရဏ (န) [ဌာန+ကာရဏ] တည်နေ
ခြင်း၏အကြောင်း။ ဣမဿ အဂါရမဇ္ဈေ ဌာ-

နကာရဏံ နတ္ထိ။ အံ၊ ၅။ ၁။ ၁၁၂။ အပါ၊ ၅။ ၁။
၆၈။ ဇာ၊ ၅။ ၁။ ၆၆။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၅။ ၂၄။)

ဌာနကာရဏပရိဒီပန (န) [ဌာနကာရဏ+ပရိ-
ဒီပန] တည်နေခြင်း၏ အကြောင်းကို ပြ
ကြောင်း စကား။ မာ ဘဂဝန္တံ သိတန္တိ
အာဒိ တဿ တထာ ကရိတော ဌာနကာရဏ-
ပရိဒီပနံ။ ဝိ၊ ၅။ ၁။ ၂၄၀။ ဥဒါန၊ ၅။ ၈၉။

ဌာနကာလ (ပု) [ဌာန + ကာလ] (၁) ရပ်ရာ
အခါ၊ မတ်တတ်ရပ်သောအခါ။ (၂) ဖြစ်ရာ
ဌာန၊ ဖြစ်ရာကာလ။ (၁) ဂမနကာလော
ဌာနကာလောတိ အာဒိနာ နယေန ဣရိယာ-
ပထံ ဝါ။ အဘိ၊ ၅။ ၁။ ၁၀၁။ (-အဘိ၊ ၅။ ၁။
၃၀။) (၂) တေ စ ဌာနကာလာ “ဝိတက္ကယ-
တော”တိ အာဒိဝစနတော စိတ္တဝိသေသဝ-
သေန ဂဟေတဗ္ဗာတိ ဝုတ္တံ “သဝိတက္ကစိတ္တေ-
သု”တိ။ အနု၊ ၅။ ၁။ ၂၈။

ဌာနကိရိယာ (ထိ) [ဌာန+ကိရိယာ] ရပ်တည်
ခြင်း-ကိရိယာ-အမှုအရာ။ န တု တေသံ
ဌာနကိရိယမုပါဒါယ။ သိ၊ ၅။ ၁။ ၂။ ၁၆၂။

ဌာနကုသလ (တိ) [ဌာန+ကုသလ] (၁) အ
ကြောင်းဟုတ်သည်၌လိမ္မာသော၊ အကြောင်း
ဟုတ်သည်ကို အကြောင်းဟုတ်သောအားဖြင့်
သိသော၊ အကြောင်းမှန်ကို သိသော၊ သူ။ (၂)
ရပ်တည်ခြင်း၌လိမ္မာသော၊ သူ။ (၁) ကထဉ္စ
ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဌာနကုသလော ဟောတိ။
အံ၊ ၁။ ၄၉၀။ (၂) ဌာနကုသလော (အံ၊ ၁။
၄၉၀)တိ ယေန ဌာနေန ဌိတော အဝိရာဇေ-
တော ဝိဇ္ဈိတံ သက္ကောတိ၊ တသ္မိံ ဌာနေ
ကုသလော။ အံ၊ ၅။ ၂။ ၃၅၈။

ဌာနကုသလတာ (ထိ) [ဌာနကုသလ+တာ] အ
ကြောင်းဟုတ်သည်၌ - လိမ္မာသူ၏အဖြစ် -
လိမ္မာခြင်း၊ အကြောင်းဟုတ်သည်ကို အ
ကြောင်းဟုတ်သောအားဖြင့် သိခြင်း၊ အ
ကြောင်းမှန်ကို ပိုင်းခြား၍ သိစွမ်းနိုင်သော

ပညာ။ ဌာနကုသလတာစ အဋ္ဌာနကုသလ-
တာ စ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၇၉။ အဘိ၊ ၈။ ၁၅။ တတ္ထ
ကတမာ ဌာနကုသလတာ။ “ယေ ယေ ဓမ္မာ
ယေသံ ယေသံ ဓမ္မာနံ ဟေတုပစ္စယာ ဥပ္ပါ-
ဒါယ တံ တံ ဌာန”န္တိ ယာ တတ္ထ ပညာ
ပဇာနနာ။ ပ။ အမောဟော ဓမ္မဝိစယော
သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ အယံ ဝုစ္စတိ ဌာနကုသလတာ။
အဘိ၊ ၈။ ၂၆၀။ တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနေ ကုသလ-
ဘာဝေါ ဌာနကုသလတာ၊ ဌာနန္တိ ကာရဏံ
ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၁။ ၉၅။ ဌာနကုသလတာတိ
“ယေ ယေ ဓမ္မာ....ဌာနဉ္စေ ကာရဏဉ္စာ”တိ
ဝေ ဌာနပရိစ္ဆိန္နနသမတ္တာ ပညာ။ ဒီ၊ ၄။
၃။ ၁၆၂။

ဌာနက္ခန္ဓာ (ပု) [ဌာန+ခဏ] တည်တံ့ဆဲအခါ၊
ဌိခဏ၊ ဌိအခိုက်အတံ့။ တေသု ဥပ္ပါဒက္ခန္ဓေ
ဥပ္ပါဒေါ၊ ဌာနက္ခန္ဓေ ဇရာ၊ ဘေဒက္ခန္ဓေ
ဝယော။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၃၇။ ဌာနက္ခန္ဓေ (ဝိ-
သုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၄၉)တိ ပဋိသန္ဓိစိတ္တဿ ဌိတိက္ခန္ဓေ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၄၀၀။ (-အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၂၂-၄-၆။
မူလဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၉။)

ဌာနဂတ (တိ) [ဌာန+ဂတ](၁)အကြောင်းသို့
ရောက်သော။ (၂) အခွင့်-အခါ-သို့ ရောက်
သော။ (၁) ဣဒမဿ ပဌမံ ဌာနဂတံ
ဟောတိ။ အံ၊ ၁။ ၃၇၉။ ဌာနဂတံ ဟောတိတိ
ကာရဏဂတံ ဟောတိ။ ကိ* ပန တန္တိ? စ-
တူသု ပတ္တကဓမ္မသု ကေဘောဂေဟိ ကတ္တဗ္ဗ-
ကမ္ပံ ဘောဂဇာတမေဝ ဌာနဂတံ။ အံ၊ ၄။ ၂။
၃၁၃။ (-အံ၊ ၁။ ၃၇၀။ ဝိမာန၊ ၄။ ၂၆၇။ မ၊
၄။ ၂။ ၈၄။) (၂) ဌာနဂတံ ဝုဇ္ဈိမာပဇ္ဇတိ။
မိလိန္ဒ၊ ၁၂။ ၇။ တထာ ဒီပေန္တော စ ဣမာဟိ
ဂါထာဟိ တေသံ ထောမနံ တာသဉ္စ တေသံ
ဝစနဿ နိဒါနဘာဝေန ဌပနံ ဌာနဂတမေဝိ-
တိ ဒဿေတိတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၁၉။

ဌာနဂတဘာဝ (ပု) [ဌာနဂတ+ဘာဝ] အခွင့်
-အခါ-သို့-ရောက်သည်၏အဖြစ်-ရောက်

ခြင်း။ တေန ဘဂဝတော ကတဿ ပစ္စုဂ္ဂမ-
နဿ ဌာနဂတဘာဝံ ဝိဘာဝေန္တော အညေ-
သမ္ပိ ဘဗ္ဗရူပါနံ ကုလပုတ္တာနံ ယထာရဟံ
သင်္ဂဟော ကာတဗ္ဗောတိ ဒဿေတိ။ မ၊ ၄။
၃။ ၃၉၅။

ဌာနဂမန (န) [ဌာန + ဂမန] ရပ်ခြင်း၊ သွား
ခြင်း။ သန္နိယတိတိ ဌာနဂမနာဒိသု ကာယ-
ကိရိယာဒိသု ကာယေန သမောဓာနံ ဂစ္ဆတိ။
အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၆၅။ (-ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၂၇၉။ ဒီ၊ ၄။ ၂။
၃၆။ သီ၊ ၄။ ၁။ ၂။ ၁၂၇။ မ၊ ၄။ ၃။ ၁၇၁။ သံ၊
၄။ ၂။ ၂၁၄။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၅။)

ဌာနဂမနနိသဇ္ဇာသယနပုဏ္ဏော (တိ) [ဌာန+
ဂမန+နိသဇ္ဇာ+သယန+ပုဏ္ဏော] ရပ်ခြင်း၊
သွားခြင်း၊ ထိုင်ခြင်း၊ လျောင်းခြင်း-အထူး
-အပြား-ရှိသော။ ဣဓ ပန ဌာနဂမန-
နိသဇ္ဇာသယနပုဏ္ဏောဒေသု ဣရိယာပထေသု
အညတရဣရိယာပထသမာယောဂပရိဒီပနံ ။
ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၇၁။ ဒီ၊ ၄။ ၁။ ၁၂၂။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁။
အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၁။

ဌာနဂမနပဋိက္ခေပမုခ (န) [ဌာန+ဂမန+ပဋိ-
က္ခေပ+မုခ] ရပ်ခြင်း၊ သွားခြင်းကို မြစ်ပယ်
ခြင်းကို-အဦး-ပဓာန-ပြုခြင်း။ ပဋိက္ခေ-
ပတ္တောစေတ္တကံ သဒ္ဓေါတိ ဟေတုပစ္စယဝိရ-
ဟေန ဌာနဂမနပဋိက္ခေပမုခေန ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။
ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၆။ မ၊ ၄။ ၁။ ၃၇၃။

ဌာနဂမနာဝတ္ထ (တိ) [ဌာနဂမန + အဝတ္ထာ]
ရပ်ခြင်း၊ သွားခြင်း အခိုက်အတန့်ရှိသော။
ဌာနဂမနာဝတ္ထံ သရီရံ သန္ဓာယ၊ တဿာ
ဝါ အဝယဝေသု သဗ္ဗဟေဋ္ဌိမံ ပါဒတလန္တိ
ဝုတ္တံ “ဥဒ္ဓံ ပါဒတလာ”တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၂၉၇။

ဌာနဂမနာသနသယနပုဏ္ဏော (တိ) [ဌာန+
ဂမန + အာသန + သယန + ပုဏ္ဏော] ရပ်
ခြင်း၊ သွားခြင်း၊ နေထိုင်ခြင်း၊ လျောင်းခြင်း-
အထူး-အပြား-ရှိသော။ ဣဓ ပန ဌာန-

ဂမနာသနသယနပုဘေဒေသု လူရိယာပ-
ထေသု အညတရလူရိယာပထသမာယောဂ-
ပရိဒီပနံ။ ပဋိသံဌာ ၂။ ၁၂၇။ ခုဒ္ဒကဌာ ၉၄။

ဌာနဂ္ဂဟဏ (န) [ဌာန + ဂဟဏ] ဌာနသဒ္ဓါ။
ဂတိနိဝတ္တိအတ္တတော သာမညတော အာ-
သနမ္ပိ ဌာနဂ္ဂဟဏေန ဂယုတိတိ ဝုတ္တံ “အာ-
သနကုသလတာယ ဧကမန္တံ တိဌန္တိ” တိ။ သံ၊
ဋီ၊ ၁။ ၄၄။

ဌာနစက်မ (ပု၊ န) [ဌာန + စက်မ] (၁) ရပ်ခြင်း၊
စင်္ကြံသွားခြင်း။ (န) (၂) ရပ်တည်ရာ၊ စင်္ကြံ
သွားရာ (အရပ်ဌာန)။ (တိ) (၃) ရပ်ခြင်း၊
စင်္ကြံသွားခြင်း ရှိသော၊ သူ။ (၁) သေယံ၊
အကပ္ပေတွာ ဌာနစက်မေဟိ ဝိတိနာမေန္တု။
ဝိ၊ ဌာ၊ ၄။ ၇၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၂။ (- ဒီ၊ ဌာ၊ ၁။
၁၇၀။ မ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၆၄။ သံ၊ ဌာ၊ ၃။ ၂၂၂။ အံ၊
ဌာ၊ ၁။ ၁၈၅။ အံ၊ ဌာ၊ ၂။ ၂၄၆။ ထေရ၊ ဌာ၊ ၂။
၁၅၇၊ ၂၃၀။ အပ၊ ဌာ၊ ၁။ ၁၆၂၊ ၂၁၆။ အပ၊ ဌာ၊
၂။ ၂၀၀။ မဟာနိ၊ ဌာ၊ ၃၈။ ဝဇီရ၊ ၁၄၉။ ဒီ၊
ဋီ၊ ၁။ ၂၄၅။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၂၇။ သီ၊ ဋီ၊ သင်္ဂ၊ ၂။ ၈၈။
မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၈၄။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၆၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၅။)
(၂) ဝိနယော ဌာနစက်မ (အပ၊ ၁။ ၅၂။
ထေရ၊ ဌာ၊ ၁။ ၄၇၅။) နှိ ဝိနယော မယံ ဘာဝ-
နာဒိကိစ္စကရဏေန ဌိတဌာနဉ္စ စက်မနဌာ-
နဉ္စ။ အပ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၃၂။ (၃) နေသဇ္ဇိကာ
သန္တတိကာ၊ အထောပိ ဌာနစက်မာ။
မိလိန္ဒ။ ၃၂၄။

ဌာနစက်မန (န) [ဌာန + စက်မန] ရပ်ခြင်း၊
စင်္ကြံသွားခြင်း။ ပလ္လင်္ကေန နိသဇ္ဇာယ၊ ဌာ-
နစက်မနေန စ။ အပ၊ ၁။ ၁၉။ ထေရ၊ ဌာ၊ ၂။
၃၇၉။ အပ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၄၄။ (- မ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၆၃။
ခုဒ္ဒကဌာ ၁၃၀။ သုတ္တနိ၊ ဌာ၊ ၂။ ၃၅။ သာရတ္ထ၊
၂။ ၁၈၇။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၃၃။)

ဌာနစက်မနိသဇ္ဇာသယနာဟာရပရိဂ္ဂဟ (ပု) [ဌာ-
န + စက်မ + နိသဇ္ဇာ + သယန + အာဟာရ +
ပရိဂ္ဂဟ] ရပ်ခြင်း၊ စင်္ကြံသွားခြင်း၊ ထိုင်ခြင်း၊

လျောင်းခြင်း၊ စားသောက်ခြင်း၌ သိမ်းဆည်း
ခြင်း။ တေသံ ဒိဿတိ ကာယဿ စ စိတ္တဿ စ
အာတာပေါ ပရိတာပေါ ဌာနစက်မနိသဇ္ဇာ-
သယနာဟာရပရိဂ္ဂဟော။ မိလိန္ဒ။ ၃၀၁။

ဌာနစက်မဗဟုလ (တိ) [ဌာနစက်မ + ဗဟုလ]
များသောရပ်ခြင်း၊ စင်္ကြံသွားခြင်းရှိသော၊
ရပ်ခြင်း၊ စင်္ကြံ သွားခြင်းများသော၊ သူ။
တေနေဝ နိယာမေန ဌာနစက်မဗဟုလော
ဟုတွာ တိ သဝဿာနိ သမဏဓမ္မံ ကတွာ။
အံ၊ ဌာ၊ ၁။ ၃၂။

ဌာနစက်မိက (တိ) [ဌာနစက်မ + က] ရပ်ခြင်း၊
စင်္ကြံသွားခြင်းရှိသော၊ ရပ်ခြင်း၊ စင်္ကြံသွား
ခြင်းဖြင့် သိတင်းသုံးနေသော၊ သူ။ သန္တိ ခေါ
ပန မဟာရာဇ ဘဂဝတော သာဝကာ ဌာန-
စက်မိကာ။ မိလိန္ဒ။ ၂၁၁။

ဌာနစက်မိရိယာပထ (တိ) [ဌာနစက်မ + လူရိ-
ယာပထ] ရပ်ခြင်း၊ စင်္ကြံသွားခြင်း ဟူသော
လူရိယာပုထ်ရှိသော၊ သူ။ ဟိမဝန္တပဒေသေ
ဌာနစက်မိရိယာပထော ဟုတွာ ဝသန္တော
နိဗ္ဗံ အနုပဂန္တော သဗ္ဗရတ္တိ စက်မတိ။ ဇာ၊ ဌာ၊
၃။ ၃၈၂။

ဌာနစက်မိ (တိ) [ဌာနစက်မ + ဤ။] ရပ်ခြင်း၊
စင်္ကြံသွားခြင်းရှိသော၊ ရပ်ခြင်း လူရိယာပုထ်၊
စင်္ကြံသွားခြင်း လူရိယာပုထ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊
သူ။ ဌာနစက်မိနော ကေစီ (အပ၊ ၁။ ၂၀။ ထေ-
ရ၊ ဌာ၊ ၂။ ၃၈၀) တိ တေသံ မမ သိဿာနံ
အန္တရေ ဧကစ္စေ လူသယော ဌာနိရိယာပ-
ထစက်မနိရိယာပထသမ္ပန္နာ ဧကစ္စေ လူသ-
ယော။ အပ၊ ဌာ၊ ၁။ ၂၄၇။

ဌာနစောဒနာ (ထိ) [ဌာန + စောဒနာ]
ရပ်ခြင်း၊ တောင်းခြင်း။ ပိဏ္ဍပါတာဒိနမ္ပိ
အတ္တာယ ဒိန္နေ စ ဌာနစောဒနာဒိ သဗ္ဗံ
ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေနော ကာတဗ္ဗန္တိ ဒေသေတိ။
ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၃၀။ (- သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၁၀။)

ဌာနဉာဏ (န) [ဌာန + ဉာဏ] အကြောင်း
ဟုတ်သည်ကိုသိတတ်သောဉာဏ်၊ အကြောင်း
မှန်ကို သိသောဉာဏ်။ “တေ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိ”တိ
ဇာနနံ ဌာနဉာဏံ နာမ။ နေတ္ထိဝိ။၂၃၈။

ဌာနတ္တယဝန္တံ (တိ) [ဌာန+တယ+ဝန္တံ] ဌာန-
သုံးခုတို့၏ အပေါင်းရှိသော၊ သုံးဌာနရှိ
သော။ တိဌာနိကန္တိပဋိသန္တိဘဝဂ်စုတိဝသေန
ဌာနတ္တယဝန္တံ။ အနုဋီ၊၂။၁၀၁။

ဌာနဒေါသ (ပု) [ဌာန + ဒေါသ] နေရာ
အပြစ်၊ အရပ်-ဌာန-အပြစ်။ ကထံ ဌိတော
ပန ကေမန္တံ ဌိတော ဟောတိ?တိ ဆ ဌာ-
နဒေါသေ ဝဇ္ဇေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။

ဌာနဒ္ဓယ (န) [ဌာန + ဒ္ဓယ] ရပ်ခြင်း ၂-ခု
အပေါင်း၊ နှစ်ခါရပ်ခြင်း၊ နှစ်ကြိမ်ရပ်ခြင်း။
ကောယ ဟိ စောဒနာယ ဌာနဒ္ဓယံ ဘဉ္စတိ။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆၂။

ဌာနနာနတ္တာနုဂမန (န) [ဌာန+နာနတ္တ+အနု-
ဂမန] အရပ်ဌာနအထူးသို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း၊
အထူးထူး - အပြားပြား - သော အရပ်
ဌာနသို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း။ တံ တဿ အာဒိ-
မဇ္ဈပရိယောသာနံ သတိယာ အနုဂစ္ဆတော
ယောဂိဿ ဌာနနာနတ္တာနုဂမနေန စိတ္တံ
အဇ္ဈတ္တံ ဝိက္ခေပံ ဂစ္ဆတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။

ဌာနနာမ (န) [ဌာန+နာမ] တည်ရာ-ဌာန-
၏အမည်။ တဉ္စိ ဌာနနာမေန “ဥဒရ”န္တိ ဝုတ္တံ။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၈။

ဌာနနိမိတ္တ (န) [ဌာန+နိမိတ္တ] တည်ခြင်း၏ အ
စွမ်းအားဖြင့် ယူအပ်သောနိမိတ်၊ တည်ခြင်း
အမှတ်နိမိတ်။ ဌိတနိမိတ္တံ နာမ အတ္တနော
သမိပေ ဌာနနိမိတ္တံ၊ ပရဿ ဂမနဝသေန၊ ဌာ-
နဝသေန စ ဂဟေတဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၆၇။

ဌာနနိယမ (ပု) [ဌာန+နိယမ] တည်ရာ-အ
ရပ်-ကို မှတ်သားခြင်း။ သပ္ပဝိသံ ဝိယ တံ
ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ န စ ဝိသဿ ဌာနနိယမော။ ဝဇ္ဇိရ။

၁၇၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊ဟောင်း။၄၈။ (-ဝိမတိ၊၁။
၁၈၅။)

ဌာနနိယမာဘာဝ (ပု) [ဌာနနိယမ+အဘာဝ]
အရပ်-ဌာန-ကို မှတ်သားမှု မရှိခြင်း၊
အရပ်-ဌာန-ကို မမှတ်သားခြင်း။ တေန
အရညေ ဝါ ရုက္ခမူလေ ဝါ ပဗ္ဗတကန္တရာဒိသု-
ဝါတိ ဌာနနိယမာဘာဝါ အနုပဿနာယ
သာတစွကာရိတံ ဒဿေတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၆၇။

ဌာနနိသဇ္ဇနောကာသ (ပု) [ဌာန+နိသဇ္ဇန+
ဩကာသ] ရပ်ရာ၊ ထိုင်ရာအရပ်။ မဟာဇ-
နဿ ဌာနနိသဇ္ဇနောကာသော ဘဝိဿတိ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉။

ဌာနနိသဇ္ဇဗဟုလ (တိ) [ဌာနနိသဇ္ဇာ+ဗဟုလ]
များသော ရပ်ခြင်း၊ ထိုင်ခြင်းရှိသော၊ ရပ်
ခြင်း၊ထိုင်ခြင်းများသောသူ။ အထ ထေရော
ဘဂဝတော ပရိနိဗ္ဗာနတော ပဘုတိ ဌာနနိ-
သဇ္ဇဗဟုလတ္တာ ဥဿန္တဓာတုကံ....နိသိဒိ။ ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၈။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၈၀။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ သာ-
ရတ္ထ၊၁။၅၅။)

ဌာနနိသဇ္ဇသယနက္ခမ (တိ) [ဌာန+နိသဇ္ဇာ+
သယန+ခမ] ရပ်ခြင်း၊ ထိုင်ခြင်း၊ လျောင်း
ခြင်းငှါ-ခန့်-လျှောက်ပတ်-သော။ သမ္မာ
ဣမသ္မိံ ဌာနေ ဝါတေ ဝါ ဝဿေ ဝါ အာတ-
ပေ ဝါ အာဂတေ ဌာနနိသဇ္ဇသယနက္ခမံ ကေ
သာလံ ကာရေဿာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၆၆။

ဌာနနိသဇ္ဇာဂမနသယနပ္ပဘောဒ (တိ) [ဌာန+
နိသဇ္ဇာ+ဂမန+သယန+ပဘောဒ] ရပ်ခြင်း၊
ထိုင်ခြင်း၊ သွားခြင်း၊ လျောင်းခြင်းအပြားရှိ
သော။ ဣဓ ပန ဌာနနိသဇ္ဇာဂမနသယနပ္ပ-
ဘောဒေသု ဣရိယာပထေသု အာသနသင်္ခါတ-
ဣရိယာပထသမာယောဂပရိဒီပနံ အရိယဝိ-
ဟာရသမဂီတာပရိဒီပနဉ္စာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။
ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၄။

ဌာနနိသဇ္ဇာသယနဝါရ (ပု) [ဌာနနိသဇ္ဇာသယန + ဝါရ] ရပ်ခြင်း၊ ထိုင်ခြင်း၊ လျောင်းခြင်း အလှည့်အကြိမ်။ သဗ္ဗဝါရေသုတိဌာနနိသဇ္ဇာသယနဝါရေသု။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၇။

ဌာနန္တရ (န) [ဌာန + အန္တရ] (၁) အရာအထူး၊ ရာထူး။ (၂) အရပ် - ဒေသ - အထူး၊ ထူးသောအရပ်။ (၃) အရပ်တပါး၊ တပါးသော - အရပ် - ဌာန။ (၄) (သင်္ချာဖြစ်ရာ) ဘုံအထူး၊ အရေအတွက်အထူး။ (၁) ရာဇာနော နာမ ဇာတိသမ္ပန္နဿ ဌာနန္တရံ ဒေန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ ဒွေပိ မဟာသာဝကေ ဌာနန္တရေ ဌပေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။ ဌာနန္တရေတိ အဂ္ဂသာဝကတ္ထသညိတေ ဌာနန္တရေ ဌပေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅-၇၊ ၁၂၆၊၁၄၃-၄၊၁၅၄၊၁၆၁၊၂၀၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၊ ၁၁၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂၊၄၂၃-၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉၊၄၀၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၊၄၈၊၃၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၊ ၂၊၁၆၅၊၁၇၉၊၂၅၀၊၃၃၆။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၇၀-၆၊ ၁၁၁၊၁၃၉၊၁၄၄၊၁၈၁၊၁၉၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၈၊ ၃၃၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၊၁၂-၇၊၅၃၊၂၀၃၊၂၁၁-၈၊ ၂၂၉၊၂၃၀၊၂၄၁၊၂၅၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၆၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၆။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ၊၁၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၂၊၂၂၄၊ ၄၂၆၊၄၃၂-၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၂၊၁၃၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၊၉၁။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၆၊၈၉၊၃၀၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၊၅၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၈၊ ၁၆၂။)(၂)ကေ ဌာနန္တရံ ကေဏိယာ ဂဟေတွာ တတော လဒ္ဓဉ္ဇယောတိ အတ္ထော။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၀။ ဌာနန္တရန္တိ ဂါမဇနပဒါဒိဌာနန္တရံ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၂၄။ (-ဝိမတိ၊၂။၇၆။) (၃) ပထဝိယံ ပတိဋ္ဌိတံ ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဝိကောပေန္တဿ၊ ဥဒ္ဓရိတွာ ဝါ ဌာနန္တရံ သင်္ကာမေန္တဿ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။

၇၈။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။ ဝိမတိ၊၁။၁၈၃။) (၄) သင်္ချာဌာနန္တရံ နာမ ဂဏနဝိသေသော၊ တဿ အသင်္ချေယျဘာဝါဘာဝတော ကေဌာနန္တရံ အသင်္ချေယျညာတိ ဝိရုဒ္ဓမေတံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၂။

ဌာနန္တရဒါနတ္ထ (ပု) [ဌာနန္တရ + ဒါန + အတ္ထ] ရာထူးပေးခြင်းအကျိုး။ လဒ္ဓပ္ပဟာရာနံ ပဟာရဇဂ္ဂနတ္ထဉ္ဇေဝ ကတကမ္မာနံ ဝိသေသံ ဥတွာ ဌာနန္တရဒါနတ္ထဉ္ဇ ဣဿရိယသုခါနုဘာဝနတ္ထဉ္ဇ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၉။

ဌာနန္တရပဋိလာဘလဒ္ဓ (တိ) [ဌာနန္တရ + ပဋိလာဘ + လဒ္ဓ] ရာထူး ရခြင်းကြောင့် ရအပ်သော။ ဇာဏုဿောဏိတိ နေတံ တဿ မာတာပိတူဟိ ကတနာမံ၊ အပိ စ ခေါ ဌာနန္တရပဋိလာဘလဒ္ဓံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။)

ဌာနန္တရပုပ္ဖတ္တ (တိ) [ဌာနန္တရ + ပုပ္ဖတ္တ] ရာထူးသို့ ရောက်သော၊ ရာထူးရသော၊သူ။ ဣတိ ဣမေ အဋ္ဌ ဇနေ အာဒိ ကတွာ ဌာနန္တရပုပ္ဖတ္တာ.... အဘိနိဟာရသမ္ပန္နာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။ ယေ ပန ဌာနန္တရပုပ္ဖတ္တာ အမစ္စာ ဝါ ရာဇကုမာရာ ဝါ ကတာ ပရာဓာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၈။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၆။)

ဌာနန္တရပတ္တနာ (တိ) [ဌာနန္တရ + ပတ္တနာ] ရာထူး ကို - တောင့်တ - ဆုတောင်း - ခြင်း။ နန္ဒတပဿဿ စ ဒွိဟင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတဿ သာဝကဿ ဌာနန္တရပတ္တနံ ဒိသွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။

ဌာနန္တရဝိရဟိတ (တိ) [ဌာနန္တရ + ဝိရဟိတ] တည်ရာအရပ် ခြားနားခြင်းမှ ကင်းသော။ ဒွိန္ဒံ ဘိက္ခုနံ ကေဝတ္ထုကတာ ဝိယ ဌာနန္တရဝိရဟိတော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၂။

ဌာနန္တရာရဟ (တိ) [ဌာနန္တရ + အရဟ] ရာထူး ရထိုက်သော၊ ရာထူးနှင့် ထိုက်တန်သော၊

သို့။ ဌာနန္တရာရဟာနံ ဌာနန္တရံ ယဿ-
ရဟာနံ ယသံ ဒဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၂။

ဌာနပစ္စယ (ပ) [ဌာန+ပစ္စယ] (၁) ဌာနဟူ
သောအကြောင်း။ (၂) တည်နေခြင်းဟူ
သောအကြောင်း။ (၁) တပစ္စယာပိ ဝေဒ-
ယိတန္တိ အရဟတ္တဿ ဌာနပစ္စယာဝေဒ-
ယိတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။
တပစ္စယာတိ ဧတ္ထ တံ-သဒ္ဓေန “ဌာနေ” တိ
ဝုတ္တကာရဏမေဝ ပစ္စာမဋ္ဌန္တိ အာဟ “အရ-
ဟတ္တဿ ဌာနပစ္စယာ” တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၅။
(၂) ဟတ္ထပါသေ တိဋ္ဌတိ၊ အာပတ္တိ ပါစိတ္တိ-
ယဿာတိ ဣဓ ဌာနပစ္စယာဝ ပါစိတ္တိယံ
ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၈။ (-ဝဇီရ။ ၃၇၂-၃။)

ဌာနပဘေဒဂမန (န) [ဌာန+ပဘေဒ+ဂမန]
အရာ-ဌာန-အကွဲအပြား သို့ရောက်ခြင်း။
ဣတိကမ္မာနံ စ ကမ္မဝိပတ္တိဉ္စ ဝိပတ္တိရဟိတာနံ
ကမ္မာနံ ဌာနပဘေဒဂမနဉ္စ ဒဿေတွာ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၀။

ဌာနပရမ္မရာ (ထိ) [ဌာန + ပရမ္မရာ] ဌိအဆက်
ဆက်၊ ဌိအဆင့်ဆင့်။ နိမိတ္တံ နာမ ဥပန္နာနံ
ဝိဇ္ဇမာနတာ ဌာနပရမ္မရာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၉။

ဌာနပရိစ္ဆိန္ဒနသမတ္တ (တိ) [ဌာန + ပရိစ္ဆိန္ဒန +
သမတ္တ] အကြောင်းကို ပိုင်းခြားခြင်း၌ စွမ်း
နိုင်သော၊ အကြောင်းဟုတ်သည်ကို အ
ကြောင်းဟုတ်သောအားဖြင့် ပိုင်းခြား၍ သိ
စွမ်းနိုင်သော (ပညာ)။ ဌာနကုသလတာ-
ကြည့်။

ဌာနပရိစ္ဆေဒ (ပ) [ဌာန + ပရိစ္ဆေဒ] တည်ရာ-
အရပ်-ဌာန-ကို-ပိုင်းခြား-မှတ်သား-
ခြင်း။ ဧတ္ထ ဆဟာကာရေဟိ ဌာနပရိစ္ဆေ-
ဒေါတိ ဣဒံ ဥဘယံမဟာပစ္စရိယာဒီသု ဝုတ္တံ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၆။ (-၂၈၁-၂-၅။ ဝဇီရ။၁၀၀။
သာရတ္ထ၊၂။၁၄၀။)

ဌာနပုစ္ဆာ (ထိ) [ဌာန+ပုစ္ဆာ] နေရာ-အရပ်-
ဌာန-ကို-မေးမြန်း-စိစစ်-ခြင်း။ ဌာန-
ပုစ္ဆာတိ ဘူမိယာ ဝါ ပထဝိယာ ဝါ ဓရဏိယာ
ဝါ ဇကတိယာ ဝါ။ ဝိ၊၅။၃၀၁။

ဌာနပ္ပတ္တ (တိ) [ဌာန+ပတ္တ] (၁) ဌိသို့ ရောက်
သော။ (၂) ရာထူးသို့ရောက်သော၊ ရာထူး
ရသော။ (၃) အကြောင်းသို့ရောက်သော။
(၄) တည်နေခြင်းသို့ရောက်သော။ (၁) ပဋိ-
သန္နိစိတ္တဿ ဥပ္ပါဒက္ခဏေ ဥပ္ပန္နံ ဌာနပ္ပတ္တံ
ပုရေ ဇာတံ ဝတ္ထု နိဿာယ ဒုတိယံ ဘဝဂံ
ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၉။ ဌာနပ္ပတ္တန္တိ ဌိတိက္ခ-
ဏပ္ပတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၀။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၀၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃-၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၀-၁-
၂-၃။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆၆။ သာရတ္ထ၊၃။၁၈၃။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၇။) (၂) ယထာပကာရော
ယံဌာနပ္ပတ္တော ယံဓမ္မသမန္နာဂတော ဧတ္ထိ-
ယော ဝါ ပြာဟ္မဏော ဝါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၉။၅၀၊
၃၄၂။ ယံ ဌာနပ္ပတ္တောတိ ယံ ဌာနန္တရံ
ပတ္တော သေနာပတိသေဋ္ဌိဌာနာဒိဝသေန။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ (၃) အတ္တနော လဒ္ဓိ* ဂါ-
ဟာပေတွာ ဌာနပ္ပတ္တံ မုသာဝါဒံ ကတွာ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၀။ (၄) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဌာနပ္ပတ္တကာလ (ပ) [ဌာနပ္ပတ္တ+ကာလ] တည်
နေခြင်းသို့ ရောက်သောအခါ၊ တည်တံ့-
သောအခါ။ ဌာနပ္ပတ္တကာလေ သုက္ကဝိဿ-
ဋ္ဌိသမယေ သေဝနစိတ္တံ ဥပဋ္ဌာပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၂၇။

ဌာနပ္ပဝတ္တန (န) [ဌာန + ပဝတ္တန] တည်သော
အားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း။ တန္တိ ရူပက္ခန္ဓံ နိဿာယ
ဌာနပ္ပဝတ္တနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၇။

ဌာနဖလ (န) [ဌာန+ဖလ] (မဂ်၏အခြားမဲ့)
အရာ-ဌာန-၌ ဖြစ်သောဖိုလ်၊ မဂ္ဂါနန္တရ-
ဖိုလ်။ တဗ္ဗုတေ အနုပ္ပါဒပရိယောသာနေ ဝိ-
မောက္ခန္တေ အနုပ္ပါဒဿအရိယမဂ္ဂဿ ကိလေ-

သာနံ ဝါ အနုပုဇ္ဇနဿ ပရိယောသာနေတိ
ဌာနဖလေဟိ အရိယဖလမေဝ ဥပလက္ခိ-
ယတိတိ ဒဠဗ္ဗံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၆၄။

ဌာနဗဟုလ (တိ) [ဌာန+ဗဟုလ] များသော
ရပ်ခြင်းရှိသော၊ ရပ်ခြင်းများသော၊ သူ။ ဧဝံ
ဟိ သော ဘိက္ခဝေ ဂေါဏော ကိဋ္ဌာဒေါ
ဂါမဂတော ဝါ အရညဂတော ဝါ ဌာနဗဟု-
လော ဝါ အဿ နိသဇ္ဇဗဟုလော ဝါ။ သံ၊
၂။ ၄၀၀။

ဌာနဘင်္ဂက္ခဏ (ပု) [ဌာန+ဘင်္ဂ+ခဏ] ဌီခဏ၊
ဘင်္ဂဏ၊ တည်ဆဲ၊ ပျက်ဆဲအခါ။ ဥပ္ပါဒက္ခဏေ
ဥပ္ပါဒေါ၊ န ဌာနဘင်္ဂက္ခဏေသု။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။
၁၂၄။

ဌာနဘဉ္ဇနက (တိ) [ဌာန+ဘဉ္ဇနက] ရပ်ခြင်း
ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော။ “န အာသနေ နိ-
သိဒ္ဓိတဗ္ဗံ၊ န အာမိသံ ပဋိဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ၊ န
ဓမ္မော ဘာသိတဗ္ဗော”တိ ဝစနတော ဌာန-
ဘဉ္ဇနကံ နိသဇ္ဇာဒိ ကိဉ္စိ အကတွာ။ ဝိနိစ္ဆ-
ယ။ ဋီ၊ ၆၇၁။

ဌာနဘေဒ (ပု) [ဌာန+ဘေဒ] (၁) တည်ရာ-
နေရာ - အရပ် - အကွဲအပြား။ (၂) အရာ -
ဌာန - အကွဲအပြား။ (၁) သင်္ခလိကာဗဒ္ဓဿ
စ ဌာနဘေဒေါ သလ္လက္ခေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဋီ၊ ၁။
၂၀။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၀။ (- ဝိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၄။
၂၉၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၈၃။) (၂) ဥတ္တိကမ္မဋ္ဌာ-
နဘေဒေ ပနာတိ ဥတ္တိကမ္မဿ ဌာနဘေဒေ။
ဝဇီရ။ ၅၀။ (- သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၉၄။)

ဌာနဘေဒဂဏနာ (ထိ) [ဌာနဘေဒ+ဂဏနာ]
တည်ရာ - နေရာ - အရပ် - အကွဲအပြား၏
အရေအတွက်။ ဌာနဘေဒဂဏနာယ ယာဝ
ပစ္ဆိမဌာနာ ပရိမေသု ထုလ္လစ္စယာနိ။ ဝိ-
နိစ္ဆယ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၃။

ဌာနဘေဒဂမန (န) [ဌာနဘေဒ+ဂမန] အရာ
- ဌာန - အကွဲအပြားသို့ ရောက်ခြင်း။ ဧဝံ

ကမ္မာနိ စ ကမ္မဝိပတ္တိ စ တေသံ ကမ္မာနံ
ကာရကသံသပရိစ္ဆေဒေါ စ ဝိပတ္တိဝိရဟိတာနံ
ကမ္မာနံ ဌာနဘေဒဂမနဉ္စ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ သင်္ဂ-
ဟ။ ၄၁၃။

ဌာနဘေဒဂ္ဂဟဏမုခ (န) [ဌာနဘေဒ+ဂဟဏ
+မုခ] အရပ် - ဌာန - အကွဲအပြားကို
ယူခြင်းကို - အဦး - ပဓာန - ပြုခြင်း။ နိပ္ပဒေ-
သပရိယာဒါနံ ဌာနဘေဒဂ္ဂဟဏမုခေန သ-
ဝိညာဏကာဒိဘေဒဘိန္နဿ သဒ္ဓဿ အနဝ-
သေသေန သင်္ဂဏတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၈။

ဌာနမဟန္တ (တိ) [ဌာန+မဟန္တ] နေရာ - အရပ်
- ဒေသ - အားဖြင့် ကြီးကျယ်သော။ ဌာန-
မဟန္တတာယပိ ပဝတ္တိအာကာရမဟန္တတာယ-
ပိ မဟန္တော ပထဝိကမ္မော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၃။
သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၀၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၅၇။

ဌာနလက္ခဏ (န) [ဌာန+လက္ခဏ] ရပ်ခြင်း၏ -
မှတ်ကြောင်း - အမှတ်အသား - လက္ခဏာ။
ဆက္ခတ္တုပရမံ ဟိ တေေန စိဝရံ ဥဒ္ဓိဿ တုဏှိ-
ဘူတေန ဌာတဗ္ဗံ၊ န အညံ ကိဉ္စိ ကာတဗ္ဗံ။
ဣဒံ ဌာနလက္ခဏံ။ ဝိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၃။ (- ကင်္ခါ၊
ဋီ၊ သစ်။ ၃၁၂။)

ဌာနလက္ခဏနိဒဿန (န) [ဌာနလက္ခဏ+နိဒဿ-
န] ရပ်ခြင်း၏လက္ခဏာကို ညွှန်ပြကြောင်း၊
သဒ္ဓါ။ စတုက္ခတ္တု ပဉ္စက္ခတ္တု ဆက္ခတ္တုပရမံ
တုဏှိဘူတေန ဥဒ္ဓိဿ ဌာတဗ္ဗန္တိ ဌာနလက္ခဏ-
နိဒဿနမေတံ။ ဝိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၃။

ဌာနလာဘ (ပု) [ဌာန+လာဘ] ရာထူးရခြင်း။
တဒါနုမောဒိသမ္ပုဒ္ဓေါ၊ ဌာနလာဘာယ နာ-
ယကော။ အပ၊ ၂။ ၂၄၄။ ထေရီ၊ ဋီ၊ ၁၈၇။

ဌာနဝစန (န) [ဌာန+ဝစန] (အသံ၏) ဖြစ်ရာ
- ဌာန - ကို ဟောဆိုခြင်း။ န ဟိ “ဩဠေ စ
ပဋိစ္စာ”တိ အာဒိနာ သသမုစ္စယေန ကမ္မဝစ-
နေန ဌာနဝစနံ သမ္ဘဝတိတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂။
၁၀၈။

ဌာနဝန္တ (တိ) [ဌာန+ဝန္တ။ ထိ၌ ဌာနဝတိ။] တည်ရာ - အရပ် - ဌာန - ရှိသော။ “ဌာနဝ-တိ” တိဝုတ္တေ တသ္မိံ ဌာနေ ဌပေတုံ ယုတ္တာတိပိ အတ္တော သမ္ဘဝတိတိ အာဟ “ဟဒယေ” တိ အာဒိ။ သီ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ဝ။ ၃၄၄။

ဌာနဝါဒ (တိ) [ဌာန+ဝါဒ] ရပ်တည် နေနိုင် အောင် အယူဝါဒကို ဆိုတတ်သော၊ ရပ်တည် ရာ အယူဝါဒကို ဆိုတတ်သော၊ သူ။ လက္ခ-ဏာဝါဒါ ကာရဏဝါဒါ ဌာနဝါဒါ။ မဟာနိ။ ၁၂၅၊ ၂၁၀-၉၊ ၂၄၇။ ဌာနဝါဒါတိ ပက္ခမိတုံ အသက္ကုဏေယျဝါဒံ ဝဒါမာတိ ဝဒန္တာ။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၂၄၆။ (-မဟာနိ။ ၂၅၄။)

ဌာနဝိဘာဂ (ပု) [ဌာန+ဝိဘာဂ] အကြောင်း ကိုဝေဘန်ခြင်း။ “ယထာ ဟာ” တိ အာဒိ-နာ ပဋိသမ္ဘိဒါပါဠိယာ ဒိဋ္ဌိယာ ဌာနဝိဘာဂံ ဒသေတိ။ ဒီ၊ ဌိ၊ ဝ။ ၁၄၇။

ဌာနဝိရုဒ္ဓ (တိ) [ဌာန+ဝိရုဒ္ဓ] ထင်ရှားရှိသည် ၏အဖြစ် - ထင်ရှားရှိခြင်း - ဖြင့်ဆန့်ကျင် သော။ ပုရိမစိတ္တံ အပရစိတ္တံ သူ ဌာနဝိရုဒ္ဓေါ ပစ္စယော။ အဘိ၊ ဌ။ ၂။ ၁၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၇၅။ ဌာနန္တိ အဝဋ္ဌာနံ။ တသ္မာ ဌာနဝိရုဒ္ဓေါတိ အတ္ထိတာဝိရုဒ္ဓေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌိ၊ ၂။ ၂၉၂။ ဌာ-နန္တိ ဓရမာနတာ အဓိပ္ပေတာတိ ဝုတ္တံ “ဌာန-ဝိရုဒ္ဓေါတိ အတ္ထိတာဝိရုဒ္ဓေါ” တိ။ အနု၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၁၀။ (-မူလဌိ၊ ၂။ ၁၀၀။)

ဌာနဝိရောဓ (တိ) [ဌာန+ဝိရောဓ] ထင်ရှားရှိ သည်၏အဖြစ်-ထင်ရှားရှိခြင်း-ဖြင့်ဆန့်ကျင် သော။ ပုရိမသိပ္ပါဒိသိက္ခာ ဟိ ပစ္ဆာ ပဝတ္တ-မာနသိပ္ပါဒိကိရိယာနံ သမောဓာနာသမ္ဘဝါ ဌာနဝိရောဓောတိ ယထာဝုတ္တမတ္တံ သမတ္တေတုံ “န စ သိပ္ပါဒိန” န္တိ အာဒိ ဝုတ္တံ။ အနု၊ ဌိ၊ ၂။ ၁၁၀။

ဌာနဝိသေသ (ပု) [ဌာန+ဝိသေသ] (က) ဘုံဌာနအထူး။ (ခ) အရပ် - ဒေသ -

အထူး၊ ထူးသောအရပ်ဒေသ။ (က) ဌာနဝိ-သေသော ကာမာဝစရာဒိဘေဒေါ။ ဒီ၊ ဌိ၊ ဝ။ ၁၃၇။ သီ၊ ဌိ၊ သစ်၊ ဝ။ ၃၄၆။ (ခ) သော ပဒေ-သော ဌာနဝိသေသဘာဝေန ဥဋ္ဌာရသတ္တ-ပရိဘောဂေါတိ အာဟ “တံ ပနေတ” န္တိ အာဒိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၂။ ဒီ၊ ဌိ၊ ဝ။ ၂၀၈။

ဌာနဝိသေသဒဿန (န) [ဌာနဝိသေသ+ဒဿ-န] ဘုံဌာနအထူးကို ပြကြောင်းသဒ္ဓါ။ မနုဿေသု ဒေဝေသုတိ ဣဒံ နေသံ ဌာနဝိ-သေသဒဿနံ။ ထေရ၊ ဌ။ ၂။ ၂၂၃။

ဌာနသင်္ကန္တိ (တိ) [ဌာန+သင်္ကန္တိ] တည်ရာ - အရပ် - ဌာန - မှ - ပြောင်းခြင်း - ရွှေ့ရှား ခြင်း။ ဝိရတောတိ ဌာနသင်္ကန္တိဝသေန ဝိဂ-တဘာဝေန ရတော။ မဟာနိ၊ ဌ။ ၁၇၄။

ဌာနသင်္ကမန (န) [ဌာန+သင်္ကမန] တည်ရာ - အရပ် - ဌာန - မှ - ပြောင်းခြင်း - ရွှေ့ရှား ခြင်း။ ဌာနသင်္ကမနံ ဟိ တ (ဝိနိစ္ဆယ။ ၉၉၉) - န္တိ ဟေတုဒဿနံ။ တံ တထာကာရဏံ ယသ္မာ ဌာနသင်္ကမနံ ဌာနတော စာဝနံ၊ တသ္မာ တံ န ဝဇ္ဇတိတိ ယောဇနာ။ ဝိနိစ္ဆယ၊ ဌိ၊ ဝ။ ၉၉၉။

ဌာနသင်္ခါတလူရိယာပထသမဂီ (တိ) [ဌာန+ သင်္ခါတ+လူရိယာပထ+သမဂီ] ရပ်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော လူရိယာပုထ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ ဌိတ-သဒ္ဓေါ “ဌိတော ဝါ” တိ အာဒိသု ဝိယ ဌာနသင်္ခါတလူရိယာပထသမဂီတာယ.... ဗောဓကော။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၂။ ၃၀၈။ မ၊ ဌိ၊ ဝ။ ၃၆၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌိ၊ ဝ။ ၄၂၇။)

ဌာနသင်္ခါတလူရိယာပထသမာယောဂပရိဒီပန (န) [ဌာနသင်္ခါတလူရိယာပထ + သမာ-ယောဂ+ပရိဒီပန] ရပ်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော လူရိယာပုထ်နှင့်ယှဉ်ခြင်းကိုပြကြောင်းသဒ္ဓါ။ ‘ဌိတ’ န္တိ ဝါ ကာယဿ ဌာနသင်္ခါတလူရိယာ-ပထသမာယောဂပရိဒီပနံ။ ဒီ၊ ဌိ၊ ၂။ ၃၀၈။ မ။ ဌိ၊ ၃။ ၃၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌိ၊ ဝ။ ၄၂၈။

ဌာနသညာ (ထိ) [ဌာန+သညာ] အကြောင်း
ဟူသောအမှတ်သညာ။ ကာရဏသည် ဌာန-
သည် န ပဋိလဘတိ၊ ကုတော ဉာဏန္တိ။
မဟာနိ။၁၄၉။ ဌာနသညန္တိ ကာရဏသည်။
မဟာနိ။၄၆။

ဌာနသတ (န) [ဌာန+သတ] တရာသော အရပ်
ဌာန၊ အရပ်ဌာနတရာ။ န တံ ဒသသု ဌာ-
နေသု၊ နပိ ဌာနသတေသု ဝါ။ စရိယာ။၃၈၈။
(-စရိယာ။၄၃။)

ဌာနသဒ္ဓ (ပု) [ဌာန+သဒ္ဓ] ဌာနပုဒ်၊ဌာနသဒ္ဓါ။
ပ-ကာရော ဟိ နာနပွကာရတ္ထံ ဒီပေတိ၊ ဌာ-
နသဒ္ဓေါ ပစ္စယတ္ထံ။ အဘိ၊ဌာ၊၃။၃၄၃။ (-
ပေတ၊ဌာ။၁၇၄။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅၂။ ဝိမတိ၊
၂။၈၇။ ဒီ၊ဌိ၊၁။၁၄၅။ ဒီ၊ဌိ၊၂။၅၈။ သိ၊ဌိ၊
သစ်၊၁။၃၄၉၊၃၉၈။ မ၊ဌိ၊၂။၁၃၁။ သံ၊ဌိ၊၁။
၂၃၀။ သံ၊ဌိ၊၂။၄၀၅။ အနု၊ဌိ၊၁။၅၂။)

ဌာနသမင်္ဂီ (တိ) [ဌာန+သမင်္ဂီ] ရပ်ခြင်း (ဣရိ
ယာပုတ္တံ)နှင့် ပြည့်စုံသောသူ။ ဌာနသမင်္ဂီ
ဝါ ဟိ ကာယေန ကိဉ္စိ ကရေယျ ဂမနာဒိသု
အညတရသမင်္ဂီ ဝါ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၀၃။ မ၊ဌိ၊
၁။၄၄။ သံ၊ဌိ၊၁။၄၀။ အံ၊ဌိ၊၁။၁၀၇။

ဌာနသမ္ပတ္တိ (ထိ) [ဌာန+သမ္ပတ္တိ] နေရာ - အ
ရပ် - ဒေသ - ခြံပြည့်စုံခြင်း။ ဒိဗ္ဗန္တိ ပဉ္စဟိ
ကာမဂုဏေဟိ၊ အဓိမတ္တာယ ဝါ ဌာနသမ္ပတ္တိ-
ယာတိ ဒေဝါ။ အဘိ၊ဌာ၊၂။၄၃၅။

ဌာနသမ္မာဒန (န) [ဌာန+သမ္မာဒန] တည်ရာ -
အရပ် - ကို - ပြည့်စုံစေခြင်း - ပြီးစီးစေခြင်း -
ပြုလုပ်ခြင်း။ ဌာနသမ္မာဒနမုဋ္ဌိကရဏာဒိဟိ
ပန ဧတ္ထာပိ အနုပုဗ္ဗကိရိယာ ပညာယတိတိ
ဒဿေတိ။ မ၊ဌာ၊၄။၄၆။ ဌာနသမ္မာဒနန္တိ ဝေ-
သာမဏ္ဍလာဒိနံ သမ္မာဒနံ။ မ၊ဌိ၊၃။၂၅၉။

ဌာနသမ္ပန္နကရဏ (န) [ဌာန+သမ္ပန္န+ကရဏ]
တည်ရာ - အရပ် - နှင့်စပ်သည်ကို ပြုခြင်း။ န

ပညပေတဗ္ဗာနံ မဇ္ဇာဒိနံ ဝိယ ဌာနံသမ္ပန္န-
ကရဏံ။ မူလ၊ဌိ၊၃။၂၈။

ဌာနသာမညနိဒဿနတ္ထ (ပု) [ဌာန+သာမည+
နိဒဿန + အတ္ထ] တည်ရာဌာနအားဖြင့်
တူသည်၏အဖြစ်ကို ညွှန်ပြခြင်းအကျိုး။ ဟေ-
ဌာ လေဉ္စ၊ခဏ္ဍာနိ တေမယမာနေတိ တေမ-
ကတေမိတဗ္ဗာနံ အဗျာပါရသာမညနိဒဿ-
နတ္ထာယေဝ ဥပမာ ဒဠဗ္ဗာ၊ န ဌာနသာမည-
နိဒဿနတ္ထာယ။ မူလ၊ဌိ၊၂။၄၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌိ၊
၁။၄၄၁။)

ဌာနသီလ (တိ) [ဌာန+သီလ] တည်ခြင်းအလေ့
ရှိသော။ အညမညပရိယန္တဌာယိနောတိ နေ-
ယျဉ္စ ဉာဏဉ္စ ခေပေတွာ ဌာနတော အည-
မညဿ ပရိယန္တေ ဌာနသီလာ။ ပဋိသံ၊ဌာ၊
၂။၂၅၇။ မဟာနိ၊ဌာ၊၂၅၈။ (-ပေတ၊ဌာ၊
၅၅။)

ဌာနသီသ (န) [ဌာန+သီသ] နေရာ - အရပ် -
ဌာန - ကို - အဦး - ပဓာန - ပြုခြင်း။ သန္တိ-
ပတိတွာ နိသိန္တဌာနန္တိ ဌာနသီသေန သန္တိ-
ပတိတခတ္တိယပရိသမေဝ ဒဿေတိ။ မ၊ဌိ၊၂။
၂၈။

ဌာနဟေတု (ပု) [ဌာန + ဟေတု] တည်ခြင်း
ဟူသော အကြောင်း၊ တည်ကြောင်း။ အန-
နညာယ ဌတွာတိ “န ဥပပဇ္ဇတိ”တိ အာဒိနာ
အနုဇာနိတဗ္ဗာယ ပဋိညာယ ဌာနဟေတု။
မ၊ဌိ၊၃။၉၃။

ဌာနာကာရ (ပု) [ဌာန+အာကာရ] တည်နေပုံ
အခြင်းအရာ။ ပုရိမဉ္ဇေတ္ထ အာဗန္ဓနဿ
ဒုတိယံ ဌာနာကာရဿ နိဒဿနန္တိ ဒဠဗ္ဗံ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌိ၊၁။၃၀၇။

ဌာနာဌာ(ဌာ)နကုသလ (တိ) [ဌာန+အဌာန
+ ကုသလ] အကြောင်းဟုတ်သည် အ
ကြောင်းမဟုတ်သည်၌ လိမ္မာ ကျွမ်းကျင်
သော၊ အကြောင်းဟုတ်သည်ကိုအကြောင်း

ဟုတ်သောအားဖြင့် အကြောင်းမဟုတ်သည်
ကို အကြောင်းမဟုတ်သောအားဖြင့် ဟုတ်
တိုင်းမှန်စွာ သိတတ်သောသူ။ န စ ဌာနာ-
ဌာနကုသလော ဟောတိ။ ဝိ၊၅။၃၂၊၃၃။
နစ ဌာနာဌာနကုသလောတိ ကာရဏာကာ-
ရဏကုသလော န ဟောတိ။ ဝိ၊၅။၂၁။
ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒကုသလော စ ဌာနာဌာနကုသ-
လောစ။ မ၊၃။၁၀၇။ သံ၊၅။၁၁၀။ မ၊ဋီ၊
၂။၂၉၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၉၆။ “ဣဒံ ဣမဿ
ဖလဿ ဌာနံ ကာရဏံ၊ ဣဒံ အဋ္ဌာနံ အကာ-
ရဏံ” နှိ ဝေ ဌာနဉ္စ ဌာနတော၊ အဋ္ဌာနဉ္စ
အဋ္ဌာနတော ယထာဘူတံ ပဇာနတော
ဌာနာဌာနကုသလော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆၁။ (-ဝိ၊
၅။၃၃၄။ မ၊၃။၁၀၉၊၁၁၂။ မိလိန္ဒ။၃၂၆။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၂။)

ဌာနာဌာနကုသလတာ (ထိ) [ဌာနာဌာနကုသ-
လ+တာ] အကြောင်းဟုတ်သည် အကြောင်း
မဟုတ်သည်၌ - လိမ္မာသည်၏အဖြစ် - လိမ္မာ
ခြင်း၊ အကြောင်းဟုတ်သည်ကို အကြောင်း
ဟုတ်သောအားဖြင့် အကြောင်းမဟုတ်သည်
ကို အကြောင်းမဟုတ်သောအားဖြင့် ဟုတ်
တိုင်းမှန်စွာ သိခြင်း။ ပဏ္ဍိတောတိ ဓာတု-
ကုသလတာ အာယတနကုသလတာ ပဋိစ္စ-
သမုပ္ပါဒကုသလတာ ဌာနာဌာနကုသလတာ-
တိ ဣမေဟိ စတူဟိ ကာရဏေဟိ ပဏ္ဍိတော။
မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၆။ ဣဒံ ဣမဿ ဖလဿ ဌာနံ
ကာရဏံ၊ ဣဒံ အဋ္ဌာနံ အကာရဏံ နှိ ဝေ
ဌာနဉ္စ ဌာနတော၊ အဋ္ဌာနဉ္စ အဋ္ဌာနတော
ယထာဘူတံ ပဇာနနာ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၇၀။ (-
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၃။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၇၀။ သီ၊ဋီ၊
သစ်၊၁။၂၅၅။)

ဌာနာဌာနကောသလ္လ (န) [ဌာနာဌာန+ကော-
သလ္လ] အကြောင်းဟုတ်သည် အကြောင်း
မဟုတ်သည်၌ - လိမ္မာသည်၏အဖြစ် - လိမ္မာ
ခြင်း၊ အကြောင်းဟုတ်သည်ကို အကြောင်း

ဟုတ်သောအားဖြင့် အကြောင်းမဟုတ်သည်
ကို အကြောင်းမဟုတ်သောအားဖြင့် ဟုတ်
တိုင်းမှန်စွာ သိခြင်း။ စတုဗ္ဗိမေနာတိ ဓာတု-
ကောသလ္လံ အာယတနကောသလ္လံ ပဋိစ္စ-
သမုပ္ပါဒကောသလ္လံ ဌာနာဌာနကောသလ္လံ
ဝေ စတုဗ္ဗိမေန။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၈။ (-ပဋ္ဌာန၊
၁။၁၄၆-၇။)

ဌာနာဌာနဂတ (တိ) [ဌာနာဌာန + ဂတ]
(၁) အကြောင်းဟုတ်သည် အကြောင်း
မဟုတ်သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သော။ (၂)
အကြောင်းဟုတ်သည် အကြောင်းမဟုတ်
သည်၏ အဖြစ်ဖြင့်ဖြစ်သော။ (၁) ဣတိ
ဌာနာဌာနဂတာ သဗ္ဗေ ခယဓမ္မာ ဝယဓမ္မာ။
နေတ္ထိ။၇၈။ ဣတိ ဌာနာဌာနဂတာတိအာဒိသု
ဝေ ဌာနာဌာနဘာဝံ ဂတာ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၁၆၁။
(-မိလိန္ဒ။၁။) (၂) ဝေ ဌာနာဌာနဘာဝံ
ဂတာတိ ဝုတ္တပ္ပကာရေန ဌာနဘူတာ ဝုတ္တန-
ယေန ဝါ အညေပိ ယထာရဟံ ဌာနာဌာန-
ဘာဝေန ပဝတ္တာ။ နေတ္ထိ၊ဋီ၊၉၃။

ဌာနာဌာနဂမန (န) [ဌာနာဌာန + ဂမန]
အကြောင်းဟုတ်သည် အကြောင်းမဟုတ်
သည်ကို သိစေခြင်း။ ဌာနာဌာနဂမနံ ဒုမ္ပိန္နနံ
နိဂ္ဂဟတ္ထာယ။ ဝိ၊၅။၂၈၈။

ဌာနာဌာနဂမနတ္ထ (ပု) [ဌာနာဌာနဂမန+အတ္ထ]
အကြောင်းဟုတ်သည် အကြောင်းမဟုတ်
သည်ကို သိစေခြင်းအကျိုး၊ (အာပတ္တိ အနာ-
ပတ္တိ ဂရုက လဟုကအာပတ်ကို သိစေခြင်း
အကျိုး)။ သန္တီရဏံ ဌာနာဌာနဂမနတ္ထာယာ
(ဝိ၊၅။၂၈၈) တိ အာပတ္တိအနာပတ္တိဂရုကလ-
ဟုကာပတ္တိဇာနနတ္ထာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၇။

ဌာနာဌာနဇာနန (န) [ဌာနာဌာန+ဇာနန]
အကြောင်းဟုတ်သည် အကြောင်းမဟုတ်
သည်ကိုသိခြင်း၊ အကြောင်းဟုတ်သည်ကို
အကြောင်းဟုတ်သောအားဖြင့် အကြောင်း
မဟုတ်သည်ကို အကြောင်းမဟုတ်သောအား

ဖြင့်သိခြင်း။ သကသကကိစ္စမေဝ ဇာနာတိတိ
ဌာနာဌာနဇာနနာဒိ သကသကယေဝ ကိစ္စ
ကာတံ ဇာနာတိ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၄။ (-အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။
၃၁၈။)

ဌာနာဌာနဉာဏ (န) [ဌာနာဌာန+ဉာဏ]
ဌာနာဌာနဉာဏ်၊ အကြောင်းဟုတ်သည်၊ အ
ကြောင်းမဟုတ်သည်ကို သိသောဉာဏ်၊ အ
ကြောင်းဟုတ်သည်ကို အကြောင်းဟုတ်
သောအားဖြင့်၊ အကြောင်းမဟုတ်သည်ကို
အကြောင်းမဟုတ်သောအားဖြင့် သိတတ်
သောဉာဏ်။ ယံ ဧတ္ထ ဉာဏံ ဟေတုသော
ဌာနသော အနောဓိသော ဣဒံ ဝုစ္စတိ
ဌာနာဌာနဉာဏံ ပဌမံ တထာဂတဗလံ။
နေတ္ထိ၊၇၈။ (-ပေဋကော။၁၉၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၃၄-၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၆၊၂၉၅-၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၃၈၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၃၁-၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၄၂။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၈။ သံ၊ဋ္ဌိ၊
၂။၅၄။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၄၀၊၃၁၂။ မူလဋ္ဌိ၊၃။၇၄။
အနုဋ္ဌိ၊၃။၁၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၈။ နေတ္ထိ၊ဝိဘာ။
၂၃၈။)

ဌာနာဌာနဉာဏဗလ (န) [ဌာနာဌာနဉာဏ+
ဗလ] အကြောင်း ဟုတ်သည်၊ အကြောင်း
မဟုတ်သည်ကို သိတတ်သော ဉာဏ်တည်း
ဟူသော-အား-အစွမ်း၊ ဌာနာဌာနဉာဏ်
အား၊ ဌာနာဌာနဉာဏ်အစွမ်း။ ယာနိပဇ္ဇေ-
တာနိ ပါဠိယံ “ဣဓ သာရိပုတ္တ တထာဂတော
ဌာနဉ္စ ဌာနတော အဋ္ဌာနဉ္စ အဋ္ဌာနတော
ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ”တိ အာဒိနာ ဝုတ္တာနိ
ဌာနာဌာနဉာဏဗလံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၀။

ဌာနာဌာနပယုတ္တ (တိ) [ဌာနာဌာန + ပယုတ္တ]
တည်ရာပုဒ်၊ တည်ရာမဟုတ်သောပုဒ်၌ ယှဉ်
သော၊ အရာဌာနဟုတ်သည်၊ အရာဌာန
မဟုတ်သည်၌ ယှဉ်သော။ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တန-
ယာနုသာရေန ဌာနာဌာနပယုတ္တဿ ဝေ-

သဒ္ဓဿာနုရူပတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သံ၊ဋ္ဌိ၊
သစ်၊၂။၄၀၇။

ဌာနာဌာနမနသိကာရ (ပု) [ဌာနာဌာန + မန
သိကာရ] အကြောင်းဟုတ်သည်၊ အကြောင်း
မဟုတ်သည်ကို နှလုံးသွင်းတတ်သော ဉာဏ်။
ဌာနာဌာနမနသိကာရော သင်္ခါရာရမ္မဏော။
အနုဋ္ဌိ၊၃။၁၀၈။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၉-၌ “ဌာ-
နာဌာနာဒိမနသိကာရော”ဟု ရှိသည်။)

ဌာနာဌာနဝိနိစ္ဆယ (ပု) [ဌာနာဌာန+ဝိနိစ္ဆယ]
အကြောင်းဟုတ်သည်၊ အကြောင်း မဟုတ်
သည်ကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း။ ဣဒံ န ကာရဏန္တိ
တဒေဝ စက္ခုရူပါလောကာဒိ သောတဝိညာ-
ဏဿ၊ တဒေဝ သာလိဗီဇာဒိ ကုဋြူသက-
ကံရဿ န ကာရဏန္တိ ဌာနာဌာနဝိနိစ္ဆယေ
ဆေကော ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၇၂။

ဌာနာတိက္ကန္တ (တိ) [ဌာန + အတိက္ကန္တ] တည်
ရာကိုလွန်သော။ သဗ္ဗာ တာ ဒိဋ္ဌိယော ကာ-
ရဏာတိက္ကန္တာ လက္ခဏာတိက္ကန္တာ ဌာနာတိ-
က္ကန္တာ။ မဟာနိ၊၂။၃၁။

ဌာနာတိက္ကမ (ပု) [ဌာန + အတိက္ကမ] အရာ-
ဌာန-ကိုလွန်ခြင်း။ တေနေဒံ ဒီပနာယ ဌာ-
နံ၊ တဒတိက္ကမေ ပန ဌာနာတိက္ကမော ဟော-
တိတိ။ မူလဋ္ဌိ၊၂။၃၁။

ဌာနာတိရိတ္တ (တိ) [ဌာန + အတိရိတ္တ] တည်
ရာ အရပ်မှပိုလွန်သော။ ကေသာနံ ကတ္တ-
ရိကာယ ဌာနာတိရိတ္တာနိ အကတွာ ကတ္တ-
ရိကာယ ဆေဒနံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၆၃။

ဌာနာပဂမ (ပု) [ဌာန+အပဂမ] တည်ရာအရပ်
မှ ကင်းကွာခြင်း။ ကမ္မနံ ဝါ ဌာနာပဂမော။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၅၂၂။

ဌာနာပဒေသ (ပု) [ဌာန+အပဒေသ] ရပ်ခြင်း
ဣရိယာပုထ်ကိုညွှန်ပြခြင်း။ သန္တိဋ္ဌေယျာတိ-
တ္ထေ ဌာနာပဒေသေန စတုဗ္ဗိဇောပိ ဣရိယာ-
ပထော သင်္ဂဟိတော။ ဝဇီရ၊၃၇၂။

ဌာနာဘာဝ (ပု) [ဌာန + အဘာဝ] (၁)
 (က) တည်ရာ - ဌာန - မဟုတ်ခြင်း။ (ခ)
 တည်ရာ - ဌာန - မရှိခြင်း။ (၂) (က) ဖြစ်-
 တည် - မှ မရှိခြင်း၊ မဖြစ်ခြင်း။ (ခ) တည်-
 ရှိ - မှ မဖြစ်ခြင်း၊ မရှိခြင်း။ (၃) အကြောင်း
 မရှိခြင်း။ (၁) (က) ကသွား ? အရဟတော
 တတ္ထ ဌာနာဘာဝတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၈။
 ဌာနာဘာဝတောတိ အရဟတ္တဉ္စ အဓိဂတံ
 တာဝဒေဝ ပရိနိဗ္ဗာနတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၅။
 (ခ) ပဟိနတ္တာတိ ဣဒံ မုတ္တဿာပိ ကတ္တစိ
 ဌာနာဘာဝဝသေန။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၃။ (၂)
 (က၊ခ) တတ္ထ တဒဘာဝဂ္ဂဟဏေန ဂဟိတံ
 “အတ္တိ ဒိန္န”န္တိ အာဒိကာယ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ
 ဌိတိံ တဗ္ဗိပရိတာယ ဌာနာဘာဝဉ္စ အဓိ-
 ဂမဿ ဌာနံ ပဿန္တေန ဣမိနာ ဉာဏေန
 အဓိဂမာနဓိဂမာနံ ဌာနာဌာနဘူတေကိလေ-
 သာဝရဏတဒဘာဝေ ပဿတိ ဘဂဝါ။ မူလ-
 ဋီ၊၂။၁၉၉။ ဌာနာဘာဝန္တိ အပ္ပဝတ္တိံ နတ္ထိ-
 ဘာဝံ ဝါ။ အနုဋီ၊၂။၂၀၀။ (၃) ဇာတိ-
 အာဒိနံ အနညထတာ အညဿ စ တထာ-
 ဘူတဿ အဘာဝေါယေဝေတ္ထ ဌာနာဘာ-
 ဝေါ။ မူလဋီ၊၂။၅၄။

ဌာနာဘာဝပရိဒီပန (တိ) [ဌာနာဘာဝ + ပရိ-
 ဒီပန] တည်ရာမရှိခြင်းကို ပြတတ်သော။
 အန္တရဓာနန္တိ သဋ္ဌဿေဝ ဘိန္နဿ ဘိန္နာနံ
 စုတိက္ခန္ဓာနံ ယေန ကေနစိ ပရိယာယေန
 ဌာနာဘာဝပရိဒီပနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။ ဌာနာ-
 ဘာဝပရိဒီပနန္တိ ကေနစိပိ အာကာရေန
 အဝဋ္ဌာနာဘာဝပရိဒီပနံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၄။ (-
 မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈။)

ဌာနာရဟ (တိ) [ဌာန + အရဟ] အကြောင်း
 အား - လျော်ကန် - ထိုက်တန် - သော။ (က)
 ဘုရားအဆုံးအမ ဥတ္တိစတုတ္ထကမ္မဝါစာ ဟူ
 သော အကြောင်းအား - လျော်ကန် - ထိုက်
 တန် - သော။ (ခ) သိက္ခာ ၃-ဖြာ သာသနာ
 စာတိဓာန် (စ-ဝဂ်) ၂-၄၇-ပ-မ-ဗ-သ-စ

တော်အား - လျော်ကန် - ထိုက်တန် - သော။
 သမဂ္ဂေန သံသေန ဥတ္တိစတုတ္ထေန ကမ္မေန
 အကုပ္ပေန ဌာနာရဟေန ဥပသမ္ပန္နောတိ
 ဘိက္ခု။ ဝိ၊၁။၂။ ဥတ္တိစတုတ္ထာ ကမ္မဝါစာ
 ဥပသမ္ပဒါကမ္မဿ ကာရဏတ္တာ ဌာနံ၊ တဿ
 ဌာနဿ အရဟံ အနုစ္စဝိကန္တိ ဝတ္ထုဒေါသာ-
 ဒိဝိနိမုတ္တကမ္မံ “ဌာနာရဟ”န္တိ ဝုတ္တံ ဝတ္ထာဒိ-
 ဒေါသယုတ္တဿ ကမ္မဿ သဘာဝတော ကမ္မ-
 ဝါစာရဟတ္တာဘာဝါ။ အထ ဝါ ဌာနန္တိ နိဗ္ဗာ-
 နပုတ္တိဟေတုတော သိက္ခတ္တယသင်္ဂဟံ သာ-
 သနံ ဝုတ္တတိ၊ တဿ အနုစ္စဝိကံ ကမ္မံ ဌာနာ-
 ရဟံ။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၉။ (-ဝိ၊၂။၂၇၆။ ဝိ၊၄။
 ၁၇၅။ အဘိ၊ဝိ၊၂၅၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၈။ ကင်္ခါ။
 ၁၀၄-၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။ ဝဇီရ၊၉၄။ သာ-
 ရတ္ထ၊၂။၅၆-၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊ဟောင်း။၂၄။ ကင်္ခါ၊
 ဋီ၊သစ်။၁၆၇။ မူလဋီ၊၂။၁၇၈။ အနုဋီ၊၂။
 ၁၇၇။)

ဌာနာဝတ္ထာ (တိ) [ဌာန + အဝတ္ထာ] ရပ်တည်ရာ
 အခိုက် အတန်၊ ရပ်တည်သော အခိုက်
 အတန်။ ဌာနန္တိ အတ္တနော ဌာနာဝတ္ထံ။ မ၊
 ဋီ၊၂။၁၁၃။

ဌာနာဝိရုဒ္ဓ (တိ) [ဌာန + အဝိရုဒ္ဓ] တည်ရှိ -
 ထင်ရှားရှိ - သည်၏အဖြစ်ဖြင့် မဆန့်ကျင်
 သော။ စက္ခုရူပါဒယော ပန စက္ခုဝိညာဏာ-
 ဒီနံ ဌာနာဝိရုဒ္ဓါ ပစ္စယာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇၅။ (-အနုဋီ၊၂။၁၁၀။)

ဌာနိယ (တိ) [ဌာန + ဣက] အကြောင်း -
 ယုတ္တိ - ရှိသော။ ဌာနံ ကာရဏံ ဧတိဿာ
 အတ္ထိတိ ဌာနိယာ ကကာရဿ ယကာရံ
 ကတော။ မ၊ဋီ၊၃။၄၉။

ဌာနိရိယာပထ (ပု) [ဌာန + ဣရိယာပထ] ရပ်
 ခြင်း ဣရိယာပုထံ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဌာနိရိယာပထစက်မနိရိယာပထသမ္ပန္န (တိ) [ဌာ-
 နိရိယာပထ + စက်မနိရိယာပထ + သမ္ပန္န] ရပ်

ခြင်း ဣရိယာပုထ်၊ စကြံသွားခြင်း ဣရိယာ
ပုထ်နှင့်ပြည့်စုံသောသူ။ တေသံ မမ သိသာနံ
အန္တရေ ကေစွေ ဣသယော ဌာနီရိယာပထ-
စက်မနိရိယာပထသမ္ပန္နာ။ အပါဠာ။ ၂၄၇။

ဌာနီ (တိ) [ဌာန + ဤ] တည်ရာ - ဌာန - ရှိ
သောသူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဌာနီနာမ (န) [ဌာနီ + နာမ] တည်ရာ - ဌာန -
ရှိသောသူတို့၏ အမည်၊ ဌာနီ၏အမည်။
တေသံ နိဝါသဒီပေါပိ တဒ္ဓိတဝသေန၊ ဌာနီ-
နာမေန ဝါ “သိဟဋ္ဌော”တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။
သိ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၈။

ဌာနီယ = ဌာနီယ (တိ) [ဌာ + အနီယ] (၁)
တည်ရာ - အကြောင်း - ဖြစ်သော။ (၂)
တည်တတ်သော။ ဝိစိကိစ္ဆာဌာနီယ (ဒီ၊ ဌီ၊
၂။ ၃၁၉။ မ၊ ဌီ၊ ၁။ ၃၇၆။ မူလဌီ၊ ၂။ ၁၆၀။
အနုဌီ၊ ၂။ ၁၅၉) ကြည့်။

ဌာနပုတ္တိ (တိ) [ဌာန + ပုပ္ဖတ္တိ] ထိုထိုအရာဌာန
- ထိုထိုအရေးအကြောင်း - ၌ ဖြစ်ခြင်းရှိ
သော၊ ထိုခဏ၌ ဖြစ်ခြင်းရှိသော၊ ချက်တ
ဖြုတ် - ရုတ်တရက် - ရှောင်တခင် - အလျင်
အမြန် - တခဏခြင်း - ဖြစ်သော။ မေဓာဝီတိ
ဌာနပုပ္ဖတ္တိယာ ပညာယ သမန္နာဂတော။ ဒီ၊ ဌီ၊
၃။ ၁၄၀။ ဌာနပုပ္ဖတ္တိယာ ပညာယာတိ တသ္မိံ
တသ္မိံ အတ္တကိစ္စေ ဥပဋ္ဌိတေ ဌာနသော
တခဏေ ဝေ ဥပဇ္ဇနကပညာယ။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၃။
၁၄၅။ ဌာနေဌာနေ ဥပတ္တိ တေဿာ အတ္တိတိ
ဌာနပုပ္ဖတ္တိ ဌာနသော ဥပဇ္ဇနပညာ။ အံ၊
ဌီ၊ ၃။ ၄၆။ (-ဝိမာန၊ ဌာ၊ ၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။
၁၆၀။)

ဌာနပုတ္တိက (တိ) [ဌာနပုပ္ဖတ္တိ + က] ထိုထိုအရာ
ဌာန - ထိုထို အရေးအကြောင်း - ၌ ဖြစ်ခြင်း
ရှိသော၊ ထိုခဏ၌ ဖြစ်ခြင်းရှိသော၊ ချက်တ
ဖြုတ် - ရုတ်တရက် - ရှောင်တခင် - အလျင်
အမြန် - တခဏခြင်း - ဖြစ်သော။ သဗ္ဗတ္ထ

ပန တေသံ တေသံ ဓမ္မာနံ ဥပါယေသု
နိဗ္ဗတ္တိကာရဏေသု တခဏပုပ္ဖတ္တိ ဌာနပုပ္ဖတ္တိကံ
ကောသလ္လံ ဥပါယကောသလ္လံ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။ ၇၀။ ဌာနေန ဥပတ္တိ တေဿ အတ္တိတိ
ဌာနပုပ္ဖတ္တိကံ၊ ဌာနသော ဝေ ဥပဇ္ဇနကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဌီ၊ ၂။ ၈၀။ ဌာနေ ဌာနေ ဥပတ္တိ တေဿာ
အတ္တိတိ ဌာနပုပ္ဖတ္တိကာ၊ ဌာနသော ဥပဇ္ဇနက-
ပညာ။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၃။ ၆၁။ (-စရိယာ၊ ဌာ၊ ၃၀၂။
ဇာ၊ ဌာ၊ ၃။ ၄၁၄။ ဇာ၊ ဌာ၊ ၇။ ၂၁။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၁။ ၈၈။
သိ၊ ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၈။ ဒီ၊ ဌီ၊ ၃။ ၂၁၆။ သံ၊ ဌီ၊ ၂။
၄၇၇။ အံ၊ ဌီ၊ ၃။ ၃၅၀။)

ဌာနပုပ္ဖတ္တိကကောသလ္လယောဂ (ပု) [ဌာနပုပ္ဖတ္တိက
+ ကောသလ္လ + ယောဂ] ချက်တဖြုတ် - ရုတ်
တရက် - ရှောင်တခင် - အလျင်အမြန် -
တခဏခြင်း - ဖြစ်သော ကျမ်းကျင်မှုနှင့်
ယှဉ်ခြင်း။ ဌာနပုပ္ဖတ္တိကကောသလ္လယောဂေန
ကုသလော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌီ၊ ၁။ ၁၇၆။

ဌာနပုပ္ဖတ္တိကဉာဏ (န) [ဌာနပုပ္ဖတ္တိက + ဉာဏ]
ချက်တဖြုတ် - ရုတ်တရက် - ရှောင်တခင် -
အလျင်အမြန် - တခဏခြင်း - ဖြစ်သောဉာဏ်၊
တခဏပုပ္ဖတ္တိဉာဏ်။ ဥဒါဟု ဌာနပုပ္ဖတ္တိကဉာဏေန
တခဏယေဝ တံ တထာဂတဿ ဥပဋ္ဌာတိ။
မ၊ ဌာ၊ ၃။ ၇၉။ ဌာနပုပ္ဖတ္တိကဉာဏေနာတိ ဌာနေ
ဝေ ဥပဇ္ဇနကဉာဏေန။ မ၊ ဌီ၊ ၃။ ၄၉။

ဌာနပုပ္ဖတ္တိကပညာ (ထိ) [ဌာနပုပ္ဖတ္တိကာ + ပညာ]
ချက်တဖြုတ် - ရုတ်တရက် - ရှောင်တခင် -
အလျင်အမြန် - တခဏခြင်း - ဖြစ်သော
ပညာ။ “အပိပညာယ သမ္မာဝေန္တိ”တိ ဝုတ္တ-
ဋ္ဌာနေ ဌာနပုပ္ဖတ္တိကပညာ။ မ၊ ဌာ၊ ၃။ ၁၆၈။ ဌာ-
နပုပ္ဖတ္တိကပညာတိ တတ္ထ တတ္ထ ဌာနသော
ဥပဋ္ဌပညာ။ မ၊ ဌီ၊ ၃။ ၁၁၅။ (-သံ၊ ဌာ၊ ၃။
၁၀၂။ အံ၊ ဌာ၊ ၃။ ၄၉။ ဝဇီရ၊ ၃။ ၁။ သံ၊ ဌီ၊ ၂။
၃၄၃။ အံ၊ ဌီ၊ ၁။ ၁၉၈။)

ဌာနပုပ္ဖတ္တိကပုဒ်ဘာန (န) [ဌာနပုပ္ဖတ္တိက + ပုဒ်-
ဘာန] (၁) ချက်တဖြုတ် - ရုတ်တရက် -

ရှောင်တခင် - အလျင်အမြန် - တခဏခြင်း -
 ဖြစ်သော ပဋိဘာန်ဉာဏ်၊ တခဏပုတ္တိဉာဏ်။
 (တိ) (၂) ချက်တဖြုတ် - ရုတ်တရက် - ရှောင်
 တခင် - အလျင်အမြန် - တခဏခြင်း - ဖြစ်
 သော ပဋိဘာန်ဉာဏ်ရှိသော၊ တခဏပုတ္တိ
 ဉာဏ်ရှိသော။ သူ။ (၁) ကိဉ္ဇိဒေဝ ကဗ္ဗိဒိဿာ
 “တပုဋ္ဌိဘာဂံ ကဗ္ဗိ ကရိဿာမိ” တိ ဌာနပုတ္တိ-
 ကပုဋ္ဌိဘာနဝသေန ဝါ စိန္တာကဝိအာဒိနံ
 စတုန္ဒကဝိနံ ကဗ္ဗကရဏသိပ္ပံ။ ဥဒါန၊ ဌ။ ၁၈၅။
 (-ဣတိဝုတ်၊ ဌ။ ၁၅၊ ၃၁။ စရိယာ၊ ဌ။ ၃၀၈။
 ဒီ၊ ဌ။ ၁။ ၅၆၊ ၁၃၀၊ ၁၇၇။ သီ၊ ဌ။ ၁၆၊ ၁။ ၂၁၆၊
 ၂၅၅။ သီ၊ ဌ။ ၁၆၊ ၂။ ၃၆၃။ မ၊ ဌ။ ၁။ ၅၃။ သံ၊
 ဌ။ ၁။ ၁၈၂။ သံ၊ ဌ။ ၂။ ၆။ အံ၊ ဌ။ ၁။ ၄၇။ အံ၊ ဌ။
 ၂။ ၃၈၇။) (၂) ဧတ္တန္တရေ နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဌာနေ
 အယံ ဥမိဝေဂေါ ဝိယ ဌာနပုတ္တိကပုဋ္ဌိဘာနော
 ဘဝေယျံ အက္ခယပုဋ္ဌိဘာနော။ မိလိန္ဒ။ ၃။

ဌာနပုတ္တိကာရဏ (န) [ဌာနပုတ္တိ + ကာရဏ]
 ချက်တဖြုတ် - ရုတ်တရက် - ရှောင်တခင် -
 အလျင်အမြန် - တခဏခြင်း - ဖြစ်သော အ
 ကြောင်းဥပါယ်။ အတ္တနော အဇ္ဈာသယာ-
 နုရူပံ ဒုတိယဂါထာယ ဝုတ္တာယ သုလသာ
 ဌာနပုတ္တိကာရဏံ ပဋိလဘိတွာ။ ဇာ၊ ဌ။ ၃။
 ၄၁၅။ (-နေတ္တိ၊ ဌ။ ၇၈။)

ဌာနပုတ္တိကာရဏစိန္တနသမတ္တ (တိ) [ဌာနပုတ္တိ-
 ကာရဏ + စိန္တန + သမတ္တ] ချက်တဖြုတ် -
 ရုတ်တရက် - ရှောင်တခင် - အလျင်အမြန် -
 တခဏခြင်း - ဖြစ်သော အကြောင်း ဥပါယ်ကို
 ကြံစမ်းနိုင်သော။ သူ။ မမ ပဏ္ဍိတဘာဝေါ
 ဌာနပုတ္တိကာရဏစိန္တနသမတ္တတာ ဣမသ္မိံ မံ
 မာရေန္တေ ကိံ ကရိဿတိ။ ဇာ၊ ဌ။ ၇။ ၂၁၆။

ဌာနပုတ္တိပညာ (ထိ) [ဌာနပုတ္တိ + ပညာ] ချက်
 တဖြုတ် - ရုတ်တရက် - ရှောင်တခင် - အလျင်
 အမြန် - တခဏခြင်း - ဖြစ်သောပညာ။ မေ
 ဓာဝိနီတိ ဌာနပုတ္တိပညာသင်္ခါတာယ တသ္မိံ
 တသ္မိံ အတ္တကိစ္စေ ဥပဋ္ဌိတေ ဌာနသော တခံ-

ဏေ ဝေ ဥပဇ္ဇနပညာယ သမန္တာဂတာ။
 သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၅။

ဌာနပုတ္တိယ (တိ) [ဌာနပုတ္တိ + က။ ‘က’ ကို ‘ယ’
 ပြု။] ထိုထိုအရာဌာန - ထိုထိုအရေး အ
 ကြောင်း - ဌာနဖြစ်ခြင်းရှိသော၊ ထိုအရာ၌ ဖြစ်
 ခြင်းရှိသော၊ ချက်တဖြုတ် - ရုတ်တရက် -
 ရှောင်တခင် - အလျင်အမြန် - တခဏခြင်း -
 ဖြစ်သော။ ဌာနေ ဥပတ္တိ တေဿာတိ ဌာ-
 နပုတ္တိယံ၊ ကိံ တံ? ကာရဏဇာနနံ၊ ဘယာဒိ-
 နံ ဥပတ္တိက္ခဏေ တသ္မိံ ယေဝ ဌာနေ လဟု-
 ဥပဇ္ဇနကန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၀၃။

ဌာနပုတ္တိယကာရဏ (န) [ဌာနပုတ္တိယ + ကာရဏ]
 ချက်တဖြုတ် - ရုတ်တရက် - ရှောင်တခင် - အ
 လျင်အမြန် - တခဏခြင်း - ဖြစ်သော အ
 ကြောင်းဥပါယ်။ အစွာယိကေ ကိစ္စေ ဝါ ဘ-
 ယေ ဝါ ဥပဇ္ဇေ သတိ တဿ ကိစ္စဿ၊ ဘ-
 ယဿ ဝါ တိကိစ္စနသမတ္တေ ဌာနပုတ္တိယကာ-
 ရဏေ ကောဝိဒတ္တာ။ နေတ္တိ၊ ၁။ ၁၁၃။

ဌာနပုတ္တိယကာရဏဇာနန (န) [ဌာနပုတ္တိယ-
 ကာရဏ + ဇာနန] ချက်တဖြုတ် - ရုတ်တရက်
 - ရှောင်တခင် - အလျင်အမြန် - တခဏ
 ခြင်း - ဖြစ်သော အကြောင်း ဥပါယ်ကို
 သိခြင်း။ ဣဒံ ပန အစွာယိကကိစ္စေ ဝါ
 ဘယေ ဝါ ဥပဇ္ဇေ တဿ တိကိစ္စနတ္ထံ ဌာ-
 နပုတ္တိယကာရဏဇာနနဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။
 ဒီ၊ ဌ။ ၃။ ၁၈၇။ ဌာနပုတ္တိယကာရဏဇာနနဝ-
 သေန ဝါတိ ဌာနေ တခံဏေ ဝေ ဥပတ္တိ
 တေဿ အတ္တိတိ ဌာနပုတ္တိကံ၊ ဌာနသော
 ဥပဇ္ဇနကာရဏံ၊ တဿ ဇာနနဝသေန ဝေ။
 ဒီ၊ ဌ။ ၃။ ၂၁၆။ (-အဘိ၊ ဌ။ ၂။ ၃၉၇။)

ဌာနပစာရ (ပု) [ဌာန + ဥပစာရ] ဌာနပစာ၊
 ဌာန၏အနီး၊ ဌာန၌ဖြစ်ခြင်း၊ ဌာန၏အနီး
 ဌာနကိုဟောခြင်း၊ ဌာန၏အမည်ကို ဌာန၌
 တင်စား၍ - ခေါ်ဝေါ် - သုံးစွဲ - ခြင်း။ ကဗ-
 ဋ္ဌိကာရေတိ ဌာနပစာရေန ဝေါဟရိတေ

ဩဇာသင်္ခါတေ အာဟာရေ။ နေတ္ထိဝိ။၁၀၀။
(-သုတ္တနိ၊ဌာ၊၁။၂၃၀။)

ဌာနပုဒ် (ပ) [ဌာနီ+ဥပစာရ] ဌာနပု-
ပစာ၊ ဌာနီ၏အနီး၊ ဌာန၌ဖြစ်ခြင်း၊ ဌာနီ၏
အနီး၊ ဌာနကို ဟောခြင်း၊ ဌာနီ၏အမည်ကို
ဌာန၌ တင်စား၍ - ခေါ်ဝေါ် - သုံးစွဲ - ခြင်း။
တဒါဓာရဘူတံ သုတ္တမ္ပိ ဌာနပုဒ်တော
သာသနပဌာနံ နာမ။ နေတ္ထိဝိ။၂၀။

ဌာပန (န) [ဌာ+ဏာပေ+ယု] တည်စေခြင်း၊
ထားခြင်း။ သတံ ဝါ သဟဿံ ဝါ ဌာပန-
ဝသေန ဓနဒဏ္ဍေန ဝါ။ ဥဒါန၊ဌာ၊၉၀။

ဌာယိ (တိ) [ဌာ + ဣ] (၁) တည်လေ့ရှိသော၊
တည်တတ်သော။ (၂) တည်ရာဖြစ်သော။
(၁) အဒါယကာ ပေစ္စ ယမဿ ဌာယိနော။
ပေတ။၁၃၆။ ယမဿ ဌာယိနောတိ ယမ-
လောကသညိတေ ယမဿ ဌာနေ ပေတ္တိ-
ဝိသယေ ဌာနသီလာ။ ပေတ၊ဌာ၊၅၅။ တိဌ-
တိတိဌာယိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၉၅။ (၂) သော-
ဘနာ ဝါ ဌာယိ သဘာ ဇေတေသန္တိ သုဘဌာ-
ယိနောတိပိ ယုဇ္ဇတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၅။

ဌိတ (န) [ဌာ+တ။ ဌာ ဂတိနိဝတ္တိမ္ပိ၊ အဌာသိ-
တိဌိတော။ရူ၊၆၂၀။ (-ကစ္စည်း။၅၀၀။ နိတိ၊
သုတ္တ။၁၁၉၂။ မောဂ်၊၅။၁၁၄။ နိရုတ္တိဒီပနီ။
၅၂၆-တို့လည်းကြည့်။) (သ္မိတ-သံ)] (၁)
(က) တည်ခြင်း၊ တည်နေခြင်း။ (ခ) ရပ်ခြင်း၊
ရပ်တည်ခြင်း။ (ဂ) တည်တံ့ - ခိုင်ခံ့ - ခြင်း၊
တည်ငြိမ် - တည်ကြည် - ခြင်း။ (ဃ) တည်တံ့
- ခိုင်မြဲ - ခြင်း။ (င) ရပ်တန့် - ရပ်နား -
ရပ်ဆိုင်း - ခြင်း။ (တိ) (၂) (က) တည်
သော၊ တည်နေသော။ (ခ) ရပ်သော၊ ရပ်
တည်သော။ (ဂ) တည်တံ့ - ခိုင်ခံ့ - သော၊
တည်ငြိမ် - တည်ကြည် - သော။ (ဃ) ရပ်
တန့် - ရပ်စဲ - သော။ (င) ဖြစ် - တည် -
သော။ (စ) တည်ရှိ - ထင်ရှားရှိ - သော။
(၃) (က) တည်ရာ၊ တည်နေရာ။ (ခ) ရပ်ရာ၊

ရပ်တည်ရာ။ (ဂ) ရပ်တန့် - ရပ်နား - ရပ်
ဆိုင်း - ရာ။

(၁) (က) တည်ခြင်း၊ တည်နေခြင်း။
ထိနန္တိ သပ္ပိပိဏ္ဍော ဝိယ အဝိပ္ပိရိကတာယ
သနဘာဝေန ဌိတံ။ စူဠနိ၊ဌာ၊၄၅။ (ခ) ရပ်
ခြင်း၊ ရပ်တည်ခြင်း။ ဂတေ ဌိတေ နိသိန္ဓေ
သုတ္တေ ဇာဂရိတေ ဘာသိတေ တုဏှိဘာဝေ
သမ္ပဇာနကာရီ ဟောတိ။ ဒီ၊၁။၆၇။ မ၊၁။
၇၂။ ဂတေတိ ဂမနေ။ ဌိတေတိ ဌာနေ။
ဒီ၊ဌာ၊၁။၁၀၁။ မ၊ဌာ၊၁။၂၇၃။ ဌိတန္တိ ဝါ ကာ-
ယဿ ဌာနသင်္ခါတဏှရိယာပထသမာယော-
ဂပရိဒီပနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၂၀။ (-ဝိ၊၁။၃၅။
ဒီ၊၁။၁၉၂။ ဒီ၊၂။၀၁။၂၃၃။ မ၊၂။၉။ မ၊၃။
၁၄၊၀၄၊၁၃၂။ သံ၊၂။၄၁၂။ သံ၊၃။၁၂၄။
အံ၊၃။၄၂၄။ မဟာနိ၊၃၉၃။ နေတ္ထိ၊၁၉။
ဝိ၊ဌာ၊၁။၂၂၇။ ဝဇီရ၊၀၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊ဟောင်း။
၂၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၅၂။) (ဂ) တည်တံ့ - ခိုင်
ခံ့ - ခြင်း၊ တည်ငြိမ် - တည်ကြည် - ခြင်း။
(ဃ) တည်တံ့ - ခိုင်မြဲ - ခြင်း။ (က၊ခ)
ဌိတတ္ထံ (၂) (ခ၊ဂ) ကြည့်။ (င) ရပ်တန့်
- ရပ်နား - ရပ်ဆိုင်း - ခြင်း။ ဌိတကာရိ-
ကြည့်။

(၂) (က) တည်သော၊ တည်နေသော။
ဝိနယေ ခေါ ပန ဌိတော ဟောတိ အသံဟိ-
ရော။ အံ၊၃။၃၁၂။ အနုကမ္မကဿ ကုသလဿ၊
ဩဝါဒမ္ပိ အဟံ ဌိတာ။ ဝိမာန၊၇၁။ ဝိနယေ
ခေါ ပန ဌိတော ဟောတိတိ ဝိနယလက္ခဏေ
ပတိဌိတော ဟောတိ။ အံ၊ဌာ၊၃။၃၁၀။ ဩဝါ-
ဒမ္ပိ အဟံ ဌိတာတိ ယထာဝုတ္တေ ဩဝါဒေ
အနုသိဌိယံ သိက္ခတ္ထယပါရိပူရိယာ သစ္စပဋိ-
ဝေဓေန အဟံ ပတိဌိတာ။ ဝိမာန၊ဌာ၊၁၉၉။
(-ဝိ၊၁။၂၆၅။ ဝိ၊၂။၂၃၀။ ဝိ၊၃။၄၄၃။ ဝိ၊
၄။၁၀၁။ ဝိ၊၅။၅။ ဒီ၊၂။၃၃။ ဒီ၊၃။၇၆။ မ၊
၁။၁၇၅။ မ၊၂။၁၃။ မ၊၃။၁၃၀။ သံ၊၁။၇။
သံ၊၂။၇၄။ သံ၊၃။၁၇၀။ အံ၊၁။၆၉။ အံ၊၂။
၂၃။ အံ၊၃။၃၄။ အဘိ၊ပု။၁၁၂။ အဘိ၊က။

၃၉၄။ ပဋိစိန္တံ။ ၂၅။ ဥဒါနံ။ ၁၀၀။ သုတ္တနိ။
 ၃၁၇။ ဝိမာနံ။ ၁၃။ ထေရံ။ ၃၃၇။ အပါသံ။
 ၂၅၅။ အပါ။ ၁၁၃။ မဟာနိ။ ၁၆။ စူဠနိ။
 ၃၄။ ဇာသံ။ ၈၅။ ဇာ။ ၂။ ၄၄။ နေတ္ထိ။ ၄၂။
 ပေဋကော။ ၁၀၈။ မိလိန္ဒ။ ၁၁၄။ ဝိဠာသံ။
 ၂၄၉။ ကင်္ခါ။ ၈၇။ ဝိသင်္ဂဟံ။ ၃၇၃။ မဠာ
 ၂။ ၆၃။ သံဠာသံ။ ၂။ အံဠာသံ။ ၃။ အဘိ
 ဠာသံ။ ၄။ ပဋိသံဠာသံ။ ၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိသံ။ ၃။ ဝိသုဒ္ဓိ
 ၂။ ၃၄၈။ ခုဒ္ဒကဠာသံ။ ၃၅။ ဓမ္မဠာသံ။ ၁၆။ ဓမ္မ
 ၅။ ၂။ ၅။ ဥဒါနံ။ ၁၄၉။ ဣတိဝုတ်။ ၅၂။
 သုတ္တနိဠာသံ။ ၆။ ဝိမာနဠာသံ။ ၅၁။ ပေတဠာ
 ၁၃၅။ ထေရဠာသံ။ ၈။ ထေရဠာ။ ၂။ ၃။ ထေရိ
 ၅။ ၁၉။ အပါဠာသံ။ ၁၀၈။ အပါဠာ။ ၂။ ၅။ ဗုဒ္ဓဝံ
 ၅။ ၄၃။ ဓရိယာဠာ။ ၂။ စူဠနိဠာသံ။ ၈။ ဝဇီရံ
 ၁၂၅။ သာရတ္ထာ။ ၂။ ၂။ ၆။ ဝိမတိသံ။ ၄။ ဝိမတိ
 ၂။ ၈။ ကင်္ခါဠာဟောဠာသံ။ ၆။ ကင်္ခါဠာသံ။
 ၂၈၃။ ဒီဠာသံ။ ၇၆။ သီဠာသံ။ ၁၄၀။ ဒီ
 ၅။ ၂။ ၁၀၈။ ဒီဠာသံ။ ၈၄။ မဠာ။ ၂။ ၆၉။ မဠာ
 ၃။ ၆။ သံဠာသံ။ ၂။ ၁၉၉။ အံဠာသံ။ ၁၂၉။ အံ
 ၅။ ၂။ ၂၁၇။ အံဠာသံ။ ၁၆၈။ မူလဠာသံ။ ၆၂။
 အနုဠာသံ။ ၁၁၇။ အနုဠာ။ ၂။ ၇၇။ နေတ္ထိဠာ
 ၁၀၃။)

(ခ) ရပ်သော၊ ရပ်တည်သော။ ဌိတဿ
 စေပိ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနော ဥပ္ပဇ္ဇတိ ကာမ-
 ဝိတက္ကော ဝါ ဗျာပါဒဝိတက္ကော ဝါ ဝိဟိ-
 သာဝိတက္ကော ဝါ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၇၂။ ဌိတ-
 ဿတိ ဂမနံ ဥပစိန္တိတော တိဋ္ဌတော။ ဣတိ-
 ဝုတ်။ ၃၃၄။ ယော စိရံ ဂန္ဓာ ဝါ စင်္ဂမိတော
 ဝါ အပရဘာဂေ ဌိတော ဣတိ ပဋိသန္ဓိက္ခတိ။
 ဒီဠာသံ။ ၁၀၈။ ဌိတောတိ ဌိတဣရိယာပထ-
 သမ္ပန္နော။ သီဠာသံ။ ၂။ ၁၀၇။ (-ဝိသံ။ ၁၈။
 ဝိ။ ၂။ ၆၂။ ဝိဠာသံ။ ၃၄၃။ ဝိဠာသံ။ ၃၈။ ဝိဠာသံ။
 ဒီဠာသံ။ ၇၆။ ဒီဠာသံ။ ၃။ ဒီဠာသံ။ ၁၁၆။ မဠာ။ ၂။
 မဠာ။ ၂။ ၂။ မဠာသံ။ ၃။ သံဠာသံ။ သံဠာ
 ၃၂။ သံဠာသံ။ ၃၄။ အံဠာသံ။ ၆၅။ အံဠာသံ။
 အံဠာသံ။ ၃။ ခုဒ္ဒကဠာသံ။ ဥဒါနံ။ ၈၀။ ဣတိဝုတ်။

၂၇၁။ သုတ္တနိ။ ၂၉၅။ ထေရံ။ ၃၁၀။ အပါသံ။
 ၃၃၉။ အပါ။ ၂။ ၄၂။ မဟာနိ။ ၃၀၆။ စူဠနိ။ ၄။
 ဇာသံ။ ၁၀၈။ ဇာ။ ၂။ ၁၃၄။ မိလိန္ဒ။ ၆။ ဝိဠာသံ။
 ၉။ ဝိသင်္ဂဟံ။ ၄၁၄။ ဒီဠာသံ။ ၁၇၆။ သံဠာ
 ၃။ ၇။ အံဠာသံ။ ၁၁။ အဘိဠာသံ။ ၁၇။ အဘိ
 ဠာသံ။ ၄၈၀။ ပဋိသံဠာသံ။ ၂။ ၂၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိသံ။ ၆၉။
 ဓမ္မဠာသံ။ ၃၃၃။ ဓမ္မဠာ။ ၂။ ၃၅။ ထေရိဠာသံ။
 အပါဠာသံ။ ၆၄။ အပါဠာ။ ၂။ ၅။ ဇာဠာသံ။ ၂၄၂။
 ဇာဠာသံ။ ၅၁၃။ ဇာဠာသံ။ ၄၃။ သာရတ္ထာသံ။
 ၂။ ၁။ ဝိမတိသံ။ ၂။ ၅၉။ သံဠာသံ။ ၂။ ၅၀၆။)

(ဂ) တည်တံ့ - ခိုင်ခံ့ - သော၊ တည်
 ဌိမံ - တည်ကြည် - သော။ သော ဝေ သမာ-
 ဟိတေ စိတ္တေ ပရိသုဒ္ဓေ ပရိယောဒါတေ အ-
 နင်္ဂဏေ ဝိဂတုပက္ခိလေသေ မုဒုဘူတေ ကမ္မ-
 နိယေ ဌိတေ အာနေဉ္စပုတ္တေ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနု-
 သတိဉာဏာယ စိတ္တံ အဘိနိန္နာမေသိ။ ဝိ
 ၁။ ၅။ န ရာဂံ ဇနေတိ၊ တဿ ဌိတောဝ
 ကာယော ဟောတိ။ မဟာနိ။ ၁၈၆။ တဿ
 ဌိတောဝ ကာယော ဟောတိတိ တဿ ခိဏာ-
 သဿ စက္ခာဒိကာယော ကမ္မာရဟိတတ္တာ
 ဌိတောနိစ္စလော ဟောတိ။ မဟာနိဠာသံ။ ၃၀၃။
 (-ဝိသံ။ ၆။ ဝိဠာသံ။ ၂၇၂။ ဒီဠာသံ။ ၇၆။ မဠာ
 ၂။ ၆၉။ ၈။ ၃၄၃။ မဠာသံ။ ၁၁၇။ ၅။ ၁၀၇။ မ
 ၃။ ၁၁၅။ ၆။ ၈၅။ သံဠာသံ။ ၁၈၂။ သံဠာသံ။
 ၁၆၄။ ၅။ အံဠာသံ။ ၃၃၂။ အံဠာသံ။ ၂၂၃။ အဘိ
 ပုဠာသံ။ ၁၇၀။ အဘိကဠာသံ။ ၃၄၉။ ဥဒါနံ။ ၁၀၇။
 ၁၂၅။ သုတ္တနိ။ ၄၂၂။ မဟာနိ။ ၂။ ၁၇၂။ ၂၇၄။
 စူဠနိ။ ၆၅။ နေတ္ထိ။ ၇၃။ ၁၂၉။ ပေဋကော။
 ၁၀၇။ မိလိန္ဒ။ ၂၄၇။ ဝိဠာသံ။ ၁၂၇။ ပဋိသံဠာ
 ၂။ ၂။ ဝိသုဒ္ဓိသံ။ ၆။ ဥဒါနံ။ ၁၆၉။ ၂၂၄။ ၂၉၁။
 သုတ္တနိဠာသံ။ ၂။ ၂၇၈။ မဟာနိဠာသံ။ ၃၂၉။ နေတ္ထိ
 ၅။ ၁၄၉။ သာရတ္ထာသံ။ ၃၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိဠာသံ။ ၂။
 နေတ္ထိဝိ။ ၂၃၁။)

(ဃ) ရပ်တန့် - ရပ်စဲ - သော။ ဝေမေဝ
 ခေါ ဘန္တေ သာ ဘိက္ခုနီ ဥဘုနီ သမာနာ

သဏ္ဌိတေ ကလလေ ရဟိရေ ပစ္ဆိန္နဝေဂေ
ဌိတယ ဓာတုယာ တံ သမ္ဘဝံ ဂဟေတွာ
တသ္မိံ ကလလေ ပက္ခိပိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၂။
(-အံ၊ ၂။ ၁၂၆။)

(င) ဖြစ်-တည်-သော။ ယေန ယေန
ဝါ အာကာရေနဿ ကာယော ဌိတော
ဟောတိ။ တေန တေန နံ ပဇာနာတိ။
ဒီ၊ ၁၂။ ၂၅၇။ ဌိတောတိ ပဝတ္တော။ ဒီ၊ ၁၂။
၃၀၆။

(စ) တည်ရှိ - ထင်ရှားရှိ-သော။
ဝယော ပညာယတိ။ ဌိတဿ အညထတ္တံ
ပညာယတိ။ သံ၊ ၂။ ၃၁။ ဌိတဿ အညထတ္တံ
ပညာယတိတိ ဓရမာနဿ ဇီဝမာနဿ ဇရာ
ပညာယတိ။ သံ၊ ၁၂။ ၂၄၅။ (-အံ၊ ၁။ ၁၅၀။
ပဋိသံ၊ ၂၉၇။ နေတ္ထိ။ ၂။ ပေဋကော။ ၃၃၅။
အံ၊ ၁၂။ ၁၃၇။ နေတ္ထိ၊ ၁၂။ ၈၃။ သံ၊ ၁၂။
၂၁၇။ အံ၊ ၁၂။ ၁၂၄။)

(ဇ) (က) တည်ရာ၊ တည်နေရာ။ (ခ)
ရပ်ရာ၊ ရပ်တည်ရာ။ (ဂ) ရပ်တန့် - ရပ်
နား-ရင်ဆိုင်း-ရာ။ (က၊ ခ၊ ဂ) ဌိတဌာန-
ကြည့်။

ဌိတအဇရာသဒ္ဒါ (တိ) [ဌိတ+အဇရာ+သဒ္ဒိ-
သ] တည်နေသောစပါးကြီးမြေနှင့်တူသော။
ကုစ္ဆိံ ပူရေတွာ ဌိတအဇရာသဒ္ဒါသေ ဝိဿ-
ဌကာယိကစေတသိကဝီရိယေ ကုသိတပုဂ္ဂ-
လေ။ အံ၊ ၁၂။ ၃၉၉။ (-အံ၊ ၁။ ၂၅၇။)

ဌိတအဗ္ဗ (ပု) [ဌိတ+အဗ္ဗ] တည်နေသောသရက်
ပင်။ ဥယျာနံ ပေသေတွာ အဗ္ဗန္တရေ
ဌိတအဗ္ဗတော ဖလံ အာဟာရာပေတွာ ဒေ-
ဝိယာ ဒါပေထ။ ဇာ၊ ၁၂။ ၃၅၅။

ဌိတအဗ္ဗန္တရမံသ (န) [ဌိတ + အဗ္ဗန္တရမံသ]
တည်နေသော အတွင်းသား။ ပဝေသနာရ-
ဟဆံဒွါကာရေန ဌိတအဗ္ဗန္တရမံသဒိံ အ-
နဝသေသေတွာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၄၄။

ဌိတအရိယဝတ္တိ (တိ) [ဌိတ+အရိယဝတ္တိ။ ‘အ’
ကို ‘ဣ’ပြု။] တည်သော မင်းကျင့်တရား
ရှိသော၊ မင်းကျင့်တရား၌ တည်သော၊ သူ။
ဌိတမရိယဝတ္တိတိ ဌိတအရိယဝတ္တိ။ အရိယ-
ဝတ္တိ နာမ ဒသရာဇဓမ္မသင်္ခါတံ ပေါရာဏ-
ရာဇဝတ္တံ။ တတ္ထ ပတိဌိတတ္တာ ဌိတရာဇ-
ဓမ္မော ဟုတွာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ၁၂။ ၄၂၂။
ဌိတအရိယဝတ္တိတိ ဌိတံ အတ္တနော သန္တာ-
နေ ပတိဌိတံ အရိယဝတ္တံ ပရိသုဒ္ဓဝတ္တံ
ယဿာတိ ဌိတအရိယဝတ္တိ။ သမာသန္ဓေ
ဣကာရော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဇာတိ၊ ၁၂။ ၁၁၆။

ဌိတဣရိယာပထသမ္ပန္န (တိ) [ဌိတ + ဣရိယာ-
ပထ+သမ္ပန္န] ရပ်ခြင်းဣရိယာပုတ်နှင့် ပြည့်စုံ
သော၊ သူ။ ဌိတ (၂) (ခ) ကြည့်။

ဌိတဥက္ခိတ္တက (ပု) [ဌိတ + ဥက္ခိတ္တက] တည်
သော ဥက္ခိတ္တကပုဂ္ဂိုလ်။ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တပ္ပကာရော
ပန ပရိဝတ္တိတလိင်္ဂေါ ဟုတွာ ပန ပကတိ-
လိင်္ဂေ ဌိတဥက္ခိတ္တကော ပန ပုစ္ဆိတဗ္ဗော။
ဝဇီရ။ ၄၄၄။

ဌိတဥဒက (န) [ဌိတ+ဥဒက] တည်ရှိသောရေ။
ဂေါပဒကန္တိ ဂါဝိယာ ပဒေ ဌိတဥဒကံ။ ဒီ၊
၁၂။ ၃၁၆။

ဌိတကေပတ္တပ္ပမာဏ (တိ) [ဌိတ + ကေပတ္တ+
ပမာဏ] တည်သော တခွက် - အတိုင်း
အရှည်-ပမာဏ - ရှိသော။ သေမ္ပပုဏ္ဏန္တိ
ဥဒရပဋ္ဌလေ ဌိတကေပတ္တပ္ပမာဏေန သေ-
မ္ပေန ပူရိတံ။ မဟာနိ၊ ၁၂။ ၂၆၃။

ဌိတက (တိ) [ဌိတ+က] (က) တည်သော၊
တည်နေသော။ (ခ) ရပ်သော၊ ရပ်တည်
သော။ (က) တဿံ ဒိဋ္ဌိယံ ဌိတကဿ ဌိတ-
မတ္တဿ အနိဿဋ္ဌဿ တံဒိဋ္ဌိကဿ ကာယကမ္ပံ။
အံ၊ ၁၂။ ၂၂၆။ (-အပါ၊ ၁။ ၃၀၀။) (ခ) အထ
ခေါ သော ဘိက္ခု သာဝတ္ထိံ ဂန္ဓာ တာနိ
ဋ္ဌေကလောမာနိ ဌိတကောဝ အာသုမ္ပိ။ ဝိ

၁။၃၄၀။ ဌိတကောဝ အာသုမ္ဘိတိ ယထာ
မနုဿာ အရညတော မဟန္တံ ဒါရဘာရံ
အာနေတော ကိလန္တာ ဌိတကာဝ ပါတေန္တိ။
ဧဝံ ပါတေသိတိ အတ္ထော။ ဝိဇ္ဇာ ၂။၂၆။
(-ဝိဇ္ဇာ ၂။၂၆။ ဒီ ၂။၁၅။ ဒီ ၂။
၁၁၀။၃၃။ မ ၂။၂၅-၃။၃၃။ မ ၃။၁၉-
၃။ အပါ ၂။၅၇။ မဟာနိ ၁၇-၇။၃၀-
၆-၇။ ဝိသင်္ဂဟ ၁၁၄။ ဒီ ၁။၂၉။ မဋ္ဌာ
၃။၂၁၀။ မဋ္ဌာ ၂။၁၅၁။၂၆။ အံဋ္ဌာ ၁။
၁၃၆။၂၀၃။၂၄။ အံဋ္ဌာ ၂။၁၃၅။၂၀၀။၂၄။
အံဋ္ဌာ ၃။၁၂။ အဘိဋ္ဌာ ၃။၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။၁၀။
ဓမ္မာဋ္ဌာ ၁။၃၆။ သုတ္တန် ၂။၂၁၉။ ထေရ
ဋ္ဌာ ၁။၀၉။ အပါဠာ ၁။၁၉၆။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌာ ၇။
မဟာနိ ၂။၉၄။၃၇။၃၀။ ဇာဋ္ဌာ ၁။၆၅။
၃၃။ ဇာဋ္ဌာ ၃။၃၀။ ဇာဋ္ဌာ ၄။၃၇။ သိ
ဒ္ဓါသစ် ၂။၃၅။ မဒ္ဓါ ၃။၃၃။ အံဋ္ဌာ ၁။
၁၇။ အံဋ္ဌာ ၂။၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။၄၄။)

ဌိတကဋ္ဌ (န) [ဌိတ+ကဋ္ဌ] တည်ရှိသောသစ်သား။
အညမည် အလွယ်တူ ဌိတကဋ္ဌာဒီသု စ ကေ
ကေဿ နိဿယပစ္စယော န ဟောတိ။ အဘိ
ဋ္ဌာ ၃။၄၃။

ဌိတကဏ္ဍက (ပု) [ဌိတ+ကဏ္ဍက] (၁) တည်ရှိ
သောဆူး။ (၂) တည်သော - ငြောင့် -
တံသင်း။ (၃) “မဏ္ဍုကကဏ္ဍကံ ဝါ ဝိသန္တိ
မဏ္ဍုကာနံ နဂံဋ္ဌေ အဂ္ဂကောဋိယံ ဌိတကဏ္ဍ-
က” နိ ၀၅။ သာရတ္ထ ၂။၁၄၀။ (-ဝိမတိ၊
၁။၁၀၇။) (၂) တထာ မဏ္ဍလံ ကဏ္ဍေန္တဿ
မဇ္ဈေ သန္တိရမ္ဘိတော ဌိတကဏ္ဍကော ဝိယ
အဘိနိရောပနော ဝိတက္ကော။ အဘိဋ္ဌာ ၁။
၁၅၀။ ပဋိသံဋ္ဌာ ၁။၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။၁၃၉။
မဟာနိ ၃။၁၁၀။

ဌိတကထ (တိ) [ဌိတ + ကထာ] တည်တံ့ -
ခိုင်ခံ့ - သော စကားရှိသော၊ တည်ငြိမ် -
တည်ကြည် - သောစကားရှိသော၊ သူ။ အဿ-
ပိဋ္ဌေ ဌိတကုမ္ဘဏ္ဍမိဝ စ န ဌိတကထော

ဟောတိ။ အံဋ္ဌာ ၂။၁၉၀။ န ဌိတကထောတိ....
ဧဝံ န ဌိတာ ကထာ ယဿ သော န ဌိတက-
ထော။ အံဋ္ဌာ ၂။၁၇၇။ (-သိဒ္ဓါသစ် ၁။
၃၃၇-၀။)

ဌိတကပါလ (ပုန) [ဌိတ + ကပါလ] တည်
သောအခွံ။ မိဉ္ဇု ပဋိစ္စာဒေတော ဌိတကပါ-
လာနိ ယာဝဇီဝိကာနိတိ အာစရိယာ။ သာ-
ရတ္ထ ၃။၆၅။

ဌိတကပ္ပ (ပု) [ဌိတ+ကပ္ပ] တည်တံ့ - ရပ်-
တည် - သော - ကပ် - ကမ္ဘာ။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဌိတကပ္ပိ (တိ) [ဌိတကပ္ပ + ဤ] တည်တံ့ -
ရပ်တည် - သော - ကပ် - ကမ္ဘာ - ရှိသော၊
ကပ် - ကမ္ဘာ - ကို - တည်တံ့ - ရပ်တည် -
စေနိုင်သော၊ သူ။ ကတမော စ ပုဂ္ဂလော
ဌိတကပ္ပိ... သဗ္ဗေပိ မဂ္ဂသမင်္ဂီနော ပုဂ္ဂလာ
ဌိတကပ္ပိနော။ အဘိပါ ၁။၁၆။ ဌိတကပ္ပိ-
နိဒ္ဒေသေ ဌိတော ကပ္ပေါတိ ဌိတကပ္ပေါ၊
ဌိတကပ္ပေါ အဿ အတ္ထိတိ ဌိတကပ္ပိ။ အဘိ၊
ဋ္ဌာ ၃။၃၀။ (-ပေဋကော ၁။၁၀၉။ သံဋ္ဌာ ၂။
၃၁၇။ ပဋိသံဋ္ဌာ ၁။၃၅။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌာ ၁။၁၅၂။
ထေရီဋ္ဌာ ၃။၃၀။ သာရတ္ထ ၃။၁၁၂။ သံဋ္ဌာ ၂။
၂၇၃။)

ဌိတကပ္ပိနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဌိတကပ္ပိ + နိဒ္ဒေသ] ကပ်
- ကမ္ဘာ - ကို - တည်တံ့ - ရပ်တည် - စေနိုင်
သောပုဂ္ဂိုလ်ကို ညွှန်ပြရာစကားရပ်။ အထက်
ပုဒ်ကြည့်။

ဌိတကာက (ပု) [ဌိတ+ကာက] တည်နေသော
ကျီးကန်း။ ကာကပေယျာတိ တိရေ ဌိတ-
ကာကေဟိ ပါတုံ သက္ကုဏေယျဥဒကာ။
ဥဒါနဋ္ဌာ ၃။၃၀။

ဌိတကာယ (တိ) [ဌိတ + ကာယ] တည်သော
ကိုယ်ရှိသော၊ ဝိဝေကဋ္ဌကာယာနန္တိ ဂဏ-

သင်္ကတိကတော ပဝိဝိတ္တေ ဌိတကာယာနံ။
ဒီ၊ဋီ၊ဝ။၂၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၅၅။

ဌိတကာယကမ္မ (န) [ဌိတ+ကာယကမ္မ] တည်
သောသူ၏ ကာယကံ။ ယထာဒိဋ္ဌိယံ ဌိတ-
ကာယကမ္မာဒိနိ ယောဇေတွာ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။
အံ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၃၇။ ယထာဒိဋ္ဌိယံ ဌိတကာယ-
ကမ္မန္တိ ယာ ပန ဒိဋ္ဌိ “နတ္ထိ တတောနိဒါနံ
ပါပ”န္တိ အာဒိနာ ပဝတ္တာ၊ တဿံ ဒိဋ္ဌိယံ
ဌိတကဿ ဌိတမတ္တဿ အနိဿဋ္ဌဿ တံဒိဋ္ဌိ-
ကဿ ကာယကမ္မံ။ အံ၊ဋီ၊ဝ။၂၂၆။ (-ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၄၈။)

ဌိတကာရဏ (န) [ဌိတ + ကာရဏ] ရပ်တည်
ခြင်း၏ အကြောင်း။ တေသံ ဌိတကာရဏံ
ဩလောကေန္တော ဒါရကံ ဒိသ္မာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ဝ။
၃၂၅။

ဌိတကာရရက္ခ (ပု) [ဌိတ+ကာရရက္ခ] တည်ရှိ
သော ကံပြင်းပင်။ စင်္ကမနကောဋိယံ ဌိတ-
ကာရရက္ခတော ပဏ္ဏာနိ ဂဟေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၆။၂၅။

ဌိတကာရီ(တိ) [ဌိတ+ကာရီ] ရပ်တန့် - ရပ်နား
- ရပ်ဆိုင်း-မှုကို ပြုလေ့ရှိသော၊ရပ်တန့် -
ရပ်နား-ရပ်ဆိုင်း - ရှိ ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို
ပြုလေ့ရှိသော၊သူ။ ယော ပုဂ္ဂလော ကေ-
ဒိဝသံ ဒါနံ ဒေတွာ.... တံ န နိရန္တရံ ပဝတ္တေတိ။
သော “အသာတစ္စကာရီ၊ ဌိတကာရီ”တိ
ဝုစ္စတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၅၇။

ဌိတကာလ (ပု) [ဌိတ+ကာလ] (က)တည်နေရာ
အခါကာလ၊ တည်နေသော အခါကာလ။
(ခ) ရပ်တည်ရာ အခါကာလ၊ ရပ်တည်သော
အခါကာလ။ (ဂ) တည်ရှိရာ အခါကာလ၊
တည်ရှိသော အခါကာလ၊ ထင်ရှားရှိသော
အခါကာလ။ (ဏ) ဘဂဝတော ဌိတကာလေ
ကရဏိယံ ဝတ္တံ သဗ္ဗမကာသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၈။
ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၇၉။ ပဌမံ ရထဝိနိတံ အာရုဋ္ဌကာ-

လော ဝိယ သီလဝိသုဒ္ဓိယံ ဌိတကာလော။
မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၀၄။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၇၄။ ပေတ၊ဋ္ဌ။
၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၃၆၆။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၅။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၁၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၁၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။
၃၇၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၅၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၄၃။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၇။၈၄။ ဝဇီရ၊၇။ ဝိမတိ၊ဝ။၁၄၂။
ကခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၈၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၆၇။ အံ၊ဋီ၊ဝ။
၈။) (ခ) သော တေသံ ပလာယနဘာဝံ
ဥတွာ အဋ္ဌာသိ၊ ပုန ဌိတကာလေ အနုဗန္တိ။
အံ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၂၅၄။ (ဂ) သုတ္တံ ဟိ အပ္ပဋိဝတ္တိ-
ယံ ကာရကသံဃသဒိသံ ဗုဒ္ဓါနံ ဌိတကာလ-
သဒိသံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၁၉၇။ ဗုဒ္ဓါနံ ဌိတကာလ-
သဒိသန္တိ ဣမိနာ ဗုဒ္ဓေဟေဝ ကထိတတ္တာ
ဓရမာနဗုဒ္ဓသဒိသန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာ-
ရတ္ထ၊၂။၄၆။ (-ဝိ၊သင်္ကဟ၊၃၅၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။
၂၄။ ဝိမတိ၊ဝ။၁၂၂။)

ဌိတကုဋ (ပု၊န) [ဌိတ+ကုဋ] တည်ရှိသောနံရံ။
ဝေဠိ ဂဗ္ဘပမုခါနံ အန္တရေ ဌိတကုဋမ္ပိ ဥပါ-
ဒါယ အန္တော စ ဗဟိ စ စတုရဿသဏ္ဌာနာ-
ဝ သီမာ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၄၄။ (-
၁၄၅။)

ဌိတက္ခဏ (န) [ဌိတ+ခဏ] တည်ရာခဏ၊ တည်
နေဆဲခဏ။ သတ္တာရံ ဝန္တိတွာ ဌိတက္ခဏေ-
ယေဝ တံ အာဟ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။ (-သီ၊
ဋီ၊သစ်၊၂။၉၆။)

ဌိတဂဏ္ဍဒ္ဒယ (န) [ဌိတ+ဂဏ္ဍ+ဒ္ဒယ] တည်နေ
သော အိုင်းအမာ ၂-ခုနှင့်တူသော သား
မြတ် ၂-ခု။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဌိတဂဏ္ဍဒ္ဒယဝန္တ (တိ) [ဌိတဂဏ္ဍဒ္ဒယ+ဝန္တ။
ထိ-ဌိ ဌိတဂဏ္ဍဒ္ဒယဝတိ] တည်နေသော အိုင်း
အမာ ၂-ခုနှင့်တူသည့်သားမြတ် ၂-ခုရှိသော။
ဥရဂဏ္ဍိပိသာစိနိတိ ဥရေ ဌိတဂဏ္ဍဒ္ဒယဝတိ
ဘယာနကဘာဝတော အနတ္တာဝဟတော
စ ပိသာစသဒိသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၉။

ဌာတဂဗ္ဘဘိတ္တိ (ထိ) [ဌာတ+ဂဗ္ဘ+ဘိတ္တိ] တည်ရှိသော အခန်းဇံနံရံ။ သမန္တာ ဌာတဂဗ္ဘဘိတ္တိနံ ဝသေန ပရိက္ခိတ္တံ နာမ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၈။ (-ဝိမတိ၊ ၂။၆။)

ဌာတဂုဏ (ပု) [ဌာတ+ဂုဏ] (၁) တည်သောဂုဏ။ (တိ) (၂) တည်သော ဂုဏ်ရှိသော၊ သူ။ (၁) “ဘူတမနာ ဘူတသညိနော” တိ ဌာတဂုဏ်...ကထိတန္တိ ဉာတဗ္ဗံ။ မဟာနိ၊ ၄။၁၆၅။ (၂) အတ္ထပ္ပကာသနတ္ထံ၊ တဿာဟံ ယာစိတော ဌာတဂုဏေန။ ယတိနာ အဒန္ဓဂတိနာ၊ သုဗုဒ္ဓိနာ ဗုဒ္ဓဗောသေန။ အဘိ၊ ၄။၂။၅၀၇။

ဌာတဂေါပကဘာဝ (ပု) [ဌာတ+ဂေါပက+ဘာဝ] တည်သော ခြေမျက်စိရှိသူ၏အဖြစ်။ တေနာတိ ပိဋ္ဌိပါဒေ ဌာတဂေါပကဘာဝေန ဗဒ္ဓါ ဟောန္တိတိ ယောဇနာ။ ဒီ၊ ၄။၂။၃၈။

ဌာတသဋ္ဌ (ပု၊ ထိ) [ဌာတ+သဋ္ဌ] တည်ရှိသောအိုး။ ထလေ ဌာတသဋ္ဌော ဝိယ ဇဝနာနမန္တရေ ဌာတတ္တာ။ ဝဇီရ၊ ၁၅၃။

ဌာတသရ (န) [ဌာတ+သရ] တည်ရှိသောအိမ်။ ပရိယန္တေ ဌာတသရဿ ဥပစာရေ ဌာတဿ မဇ္ဈိမဿ ပုရိသဿ ပဌမလေဉ္စုပါတတော။ ကခါ၊ ၄။သင်၊ ၃၄၂။

ဌာတသရူပစာရ (ပု) [ဌာတသရ+ဥပစာရ] တည်ရှိသော အိမ်၏ဥပစာ။ ဂါမပရိယန္တေ ဌာတသရူပစာရတော ပဌာယ ဧကော လေဉ္စုပါတော ပရိက္ခေပါရဟဋ္ဌာနံ နာမ။ ဝိမတိ၊ ၁။၃၆၁။

ဌာတစက္က (န) [ဌာတ+စက္က] တည်သောစက်ဝန်း။ နာဘိယာ ဌာတစက္ကဿ နေမိဝဋ္ဋိ* မဒ္ဒန္တော ဝိယ။ အပ၊ ၄။၁။၇၇။ ဇာ၊ ၄။၁။၇၅။

ဌာတစတုတ္ထ (တိ) [ဌာတ+စတုတ္ထ] တည်နေသော ရဟန်းလျှင် ၄-ယောက်မြောက် ရှိသော၊ (သံဃာ)။ နာနာသီမာယ ဌာတစတုတ္ထော ကမ္မကရေယျ။ ဝိ၊ ၃။၄၄၀။ နာနာသီမာယ ဌာတစတုတ္ထောတိ သီမန္တရိကာယ ဝါ ဗဟိသီမာယ

ဝါ ဟတ္ထပါသေ ဌာတေနာပိ သဒ္ဓိ* စတုဝဂ္ဂေါ ဟုတွာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ၄။၃။၄၂၈။

ဌာတစန္ဒ (ပု) [ဌာတ+စန္ဒ] တည်ရှိသောလ။ နဘမဇ္ဈေ ဌာတစန္ဒော ဝိယ အဟောသိ။ အံ၊ ၄။၂။၃၄။

ဌာတစမ္ပ (န) [ဌာတ+စမ္ပ] တည်ရှိသောအရေထူ။ တစောတိ သကလသရီရံ ဝေဌေတွာ ဌာတစမ္ပံ။ အဘိ၊ ၄။၂။၂၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၄၃။

ဌာတစိတ္တ (န) [ဌာတ + စိတ္တ] (၁) တည်တံ့-ခိုင်ခံ့-သောစိတ်၊ တည်ငြိမ်-တည်ကြည်-သောစိတ်။ (တိ) (၂) (က) တည်သောစိတ်ရှိသော၊ သူ။ (ခ) တည်ငြိမ်-တည်ကြည်-သောစိတ်ရှိသော၊ သူ။ (၁) အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (၂) (က) ပရိယာဒိန္နစိတ္တာနန္တိ ကုသလစိတ္တံ ပရိယာဒိယိတွာ ခေပေတွာ ဌာတစိတ္တာနံ။ မဟာနိ၊ ၄။၂၂၇။ (-ဇာ၊ ၄။၇။၁၂၅။) (ခ) နာဟု အဿာသပဿာသော၊ ဌာတစိတ္တဿ တာဒိနော။ ဒီ၊ ၂။၁၂၉။ သံ၊ ၁။၁၆၁။ (-ထေရ၊ ၃၃၇။ အဘိ၊ ၄။၂။၄၇၅။ ထေရ၊ ၄။၂။၃၄၀၊ ၃၄၄-၅။)

ဌာတစိတ္တမုပါမိယ (တိ) [ဌာတစိတ္တ+ဥပါမိ+ဣယ] (၁) တည်ငြိမ်-တည်ကြည်-သော စိတ်ဟု ဆိုအပ်သော ခြေနှင့်ရှိသော၊ သူ။ (၂) တည်ငြိမ်-တည်ကြည်-သော စိတ်ဟု ဆိုအပ်သော - မြတ်သောအခင်း - မင်း၏နေရာ-ရှိသော၊ သူ။ (၁၊ ၂) ဗာဟုသစ္စမပါလမ္မော၊ ဌာတစိတ္တမုပါမိယော။ ဇာ၊ ၂။၂၇၄။ ဌာတစိတ္တမုပါမိယောတိ လောကဓမ္မေဟိ အဝိကမ္ပနဘာဝေန သုဋ္ဌု ဌာတဧကဂ္ဂဘာဝပ္ပတ္တိစိတ္တသခါတေန ဥပါမိနာ ဥတ္တရတ္ထရဏေန ဝါ ရုဇာသနေန သမန္နာဂတော။ ဇာ၊ ၄။၇။၁၄၇။

ဌာတစောရ (ပု) [ဌာတ+စောရ] တည်နေသော သူခိုး။ ရဇ္ဇံ ဂဟေတွာ ဌာတစောရေပိ အရညေ

ဟတ္ထပထံ အာဂတေ မာတာပိတူဟိ ဒိန္န-
ဩဝါဒံ န ဘိန္နိယာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၇။

ဌိတစ္ဆာတအဇေယသဒိသ (တိ) [ဌိတ+ဆာတ-
အဇေယ+သဒိသ]တည်နေသော ဆာလောင်
သည့် စပါးကြီးမြေနှင့် တူသော။ စတ္တာရော
အပါယာ မုခံ ဝိဝရိတော ဌိတစ္ဆာတအဇေယ-
သဒိသ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆။

ဌိတစ္ဆာယ (တိ) [ဌိတ+ဆာယာ] တည်ရှိသော
အရိပ်ရှိသော။ သန္တစ္ဆာယော နာမ သံသန္တိ-
တော ဌိတစ္ဆာယော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၃၄၃။

ဌိတစ္ဆာယာ (ထိ) [ဌိတ+ဆာယာ] တည်ရှိ
သောအရိပ်။ နိဿဂ္ဂိယဝတ္ထုနာ အာဟဋ္ဌဗိဇ-
တော နိဗ္ဗတ္တရုက္ခပရိစ္ဆေဒေန ဌိတစ္ဆာယာပိ။
ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၃၂၃။

ဌိတဇန (ပု) [ဌိတ+ဇန] တည်နေသောလူ။
တသ္မိံ ဌာနေ ဌိတဇနော အာရောစေတုံ
ဂါထာမာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၈၄။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။
၁၉၈။)

ဌိတဇလပုဗ္ဗဋ္ဌသဒိသ (တိ) [ဌိတ+ဇလပုဗ္ဗဋ္ဌ+
သဒိသ] တည်သောရေပွက်နှင့် တူသော။
မဇ္ဈေ ပုဗ္ဗဋ္ဌကာတိ အက္ခိဒလမဇ္ဈေ ဌိတဇလ-
ပုဗ္ဗဋ္ဌသဒိသ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၆၅။

ဌိတဈာမထူဏ (ပု၊ထိ) [ဌိတ+ဈာမထူဏ] တည်
နေသော မီးလောင်ထားသည့်တိုင်။ ဈာပိတ-
ဂါမေ ဌိတဈာမထူဏော ဝိယာတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၀၀။

ဌိတဇ္ဈာန (န) [ဌိတ+ဈာန] တည်သောဈာန်။
ကောသလ္လေ ဌိတဇ္ဈာနံ အနောမဒ္ဓိယတံ
ဂစ္ဆတိ ဈာနဗလံ။ ပေဋကော။၂၆၅။

ဌိတညဏ (န) [ဌိတ+ညဏ] တည်သောညဏ်။
မဂ္ဂါမဂ္ဂေ ဝဝတ္ထပေတွာ ဌိတညဏန္တိ စတုန့်
ညဏာနံ အဓိဝစနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၆။

ဌိတဉ္ဇလိယတ္ထေရ (ပု) [ဌိတဉ္ဇလိယ + ထေရ]
ဌိတဉ္ဇလိယထေရ်။ မိဂလုဒ္ဒေါ ပုရေ အာသိန္နိ
အာဒိကံ အာယသ္မတော ဌိတဉ္ဇလိယတ္ထေရဿ
အပဒါနံ။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။

ဌိတညထတ္တလက္ခဏ (န) [ဌိတ+အညထတ္တ+
လက္ခဏ] တည်ရှိသောဘုရား၏-ရင်ယော်-
-ဖောက်ပြန်-မူဟူသော-မှတ်ကြောင်း-
လက္ခဏာ။ တိဏိ လက္ခဏာနိ ဥပ္ပါဒလက္ခဏံ
ဝယလက္ခဏံ ဌိတညထတ္တလက္ခဏံ။ ပဋိသံ။
၃၆၁။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။)

ဌိတဋ္ဌ (ပု) [ဌိတ+အတ္ထ] တည်တံ့-ခိုင်ခံ့-
သည်၏အဖြစ်ဟူသော - အနက် - သဘော၊
တည်ငြိမ် - တည်ကြည် - သည်၏အဖြစ်ဟူ
သော - အနက် - သဘော။ ကေတ္ထုပဋ္ဌာန-
ဝသေန စိတ္တဿ ဌိတဋ္ဌော အဘိညေယျော။
ပဋိသံ။၁၆။ ဌိတဋ္ဌောတိ အာရမ္မဏေ နိစ္စလ-
ဘာဝေန ပတိဋ္ဌိတဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။
(-ပဋိသံ၊၃၀၅။)

ဌိတဋ္ဌာန (န) [ဌိတ+ဋ္ဌာန] (က) တည်ရာ
အရပ်၊ တည်နေရာအရပ်။ (ခ) ရပ်ရာအရပ်၊
ရပ်တည်ရာအရပ်။ (ဂ) ရပ်တန့် - ရပ်နား -
ရပ်ဆိုင်း - ရာအရပ်။ (ဏ) ရာဇာ တံ ဒိသ္မာ
“အတ္ထိဒံ ကာရဏ”န္တိ တဿာ ဌိတဋ္ဌာနံ
အဂမာသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။
(-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၅၂၊၂၆၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၇။
ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၄။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၁၅။ ပေတ၊ဋ္ဌ။
၁၅၁။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၄၅။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၀၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၅၈၊၂၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၉၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၈၃။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၁၂။ ဝဇီရ၊၁၃၀။ သာရတ္ထ၊၂။
၁၃၉။ ဝိမတိ၊၂။၁၅၉၊၁၆၁။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊
ဟောင်း။၁၀၂။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊သစ်။၁၈၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၉၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၃၂၀။ အနုဋ္ဌိ၊၃။၃၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။)

(ခ) သံ ဂေသံ ဝစနံ သုတော ဥပ္ပန္နသံဝေ-
ဂါ “အတ္တနော ဂတိဝိသောဓနံ ကာတုံ ဝဇ္ဇတိ”-
တိ နိသိန္နဌာနေပိ ဌိတဌာနေပိ ဒွတ္တိ သာကာရံ
သဇ္ဈာယတိ။ အံဌာဝ။ ၂၇၂။ (- ၃၃၄။ ဓမ္မာ
ဌာဝ။ ၁၉၀။ အပဌာဝ။ ၉၂။ ဗုဒ္ဓဝံဌာဝ။
ဇာဌာဝ။ ၉၀၊ ၂၁၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၁၁။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၄၅၇။) (ဂ) သမာပတ္တိတော
ဝုဌာယ ဌိတဌာနတော ပဌာယ ဓမ္မံ ဒေ-
သေတိ။ မဌာ၊ ၂။ ၁၉၃။ ဣတိဝုတ်ဌာ၊ ၁၄၁။
သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၂၃။ ဒီ၊ ၄။ ၂၃၇။ မဌာ၊ ၂။
၁၅၀။

ဌိတဌိတဌာန (န) [ဌိတ + ဌိတ + ဌာန] ရပ်ရာ
ရပ်ရာအရပ်။ ပုပ္ပါနိ အစိတ္တကာနိပိ သစိတ္တ-
ကံ နိဿာယ သစိတ္တကာနိ ဝိယ အဘိဇ္ဇိတော
အပတိတော သတ္တာရာ သဒ္ဓိယေဝ ဂစ္ဆန္တိ။
ဌိတဌိတဌာနေ တိဌန္တိ။ ဓမ္မာဌာဝ။ ၃၀၇။
(- အပဌာဝ။ ၈၄။ ဇာဌာဝ။ ၈၂။ ကင်္ခါ၊ ၄။
သစ်။ ၃၁၂။)

ဌိတတာလ (ပ) [ဌိတ + တာလ] တည်ရှိသော
ထန်းပင်။ လုဒ္ဓေါ အာဒိမ္မိ ဌိတတာလဿ
ပဏ္ဏံ သရေန ဝိဇ္ဇိတော။ အဘိဌာ၊ ၂။ ၂၁၇။

ဌိတတိရစ္ဆာနဂတ (ပ) [ဌိတ + တိရစ္ဆာနဂတ]
တည်နေသော တိရစ္ဆာန်။ ဂဏ္ဍိပဒေသု ပန
တိသုပိ “ပါဠိယံ မနုဿဝိဂ္ဂဟေန ဌိတတိ-
ရစ္ဆာနဂတာနံ အာဝေဏိကံ ကတွာ ထုလ္လစ္စ-
ယံ ဝုတ္တံ ဝိယ ဒိဿတိ”တိ ကထိတံ။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၂။ ၂၆၉။

ဌိတတိရ (န) [ဌိတ + တိရ] တည်ရှိသောကမ်း။
အတ္တနာ ဌိတတိရေ နိမိတ္တာနိ ကိတ္တေတွာ
ဒီပကဿ ဩရိမန္တေ စ ပါရိမန္တေ စ နိမိတ္တံ
ကိတ္တေတဗ္ဗံ။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၁၉၂။

ဌိတတုလာသိသ (န) [ဌိတ + တုလာ + သိသ]
တည်ရှိသောထုပ်စွန်။ ပါသာဒနိယူဟာဒ-

ယောတိ ဥပရိပါသာဒေ ဌိတတုလာသိသာဒ-
ယော။ သီ၊ ၄။ သစ်။ ၂။ ၂၇၉။

ဌိတတေလဗိန္ဒုပ္ပမာဏ (တိ) [ဌိတ + တေလ-
ဗိန္ဒု + ပမာဏ] တည်ရှိသော ဆီပေါက်-
အတိုင်းအရှည် - ပမာဏ - ရှိသော။ ကလလ-
ကာလံ နာမ ပဋိသန္ဓိက္ခဏေ တီဟိ ဇာတိ-
ဥဏ္ဏံသုဟိ ကတသုတ္တဂ္ဂေ ဌိတတေလဗိန္ဒုပ္ပ-
မာဏံ အတ္ထံ ဝိပုသန္နကလလံ ဟောတိ။
မဟာနိ၊ ၄။ ၂၁၄။

ဌိတတေလဗိန္ဒုသဏ္ဌာန (တိ) [ဌိတ + တေလဗိန္ဒု
+ သဏ္ဌာန] တည်ရှိသော ဆီပေါက်သဏ္ဌာန်
ရှိသော။ ဧဝံ သဏ္ဌာနန္တိ ဇာတိဥဏ္ဏံသုနော
ပဋ္ဌရိတော အဂ္ဂေ ဌိတတေလဗိန္ဒုသဏ္ဌာနံ။
အနု၊ ၂။ ၂၃။

ဌိတတ္ထ (တိ) [ဌိတ + အတ္ထ] (၁) တည်တံ့ - ခိုင်-
ခံ့ - သောစိတ်ရှိသော၊ တည်ငြိမ် - တည်-
ကြည် - သောစိတ်ရှိသော၊ သူ။ (၂) (က)
တည်ခြင်း သဘောရှိသော၊ တည်နေခြင်း
သဘောရှိသော၊ သူ။ (ခ) တည်တံ့ - ခိုင်-
ခံ့ - ခြင်း - သဘောရှိသော၊ တည်ငြိမ် -
တည်ကြည် - ခြင်းသဘောရှိသော၊ သူ။ (ဂ)
တည်တံ့ - ခိုင်မြဲ - ခြင်းသဘောရှိသော၊ သူ။
(၁) ပုစ္ဆာမိ မုနိ ပဟူတပညံ၊ တိဏ္ဍံ ပါရိတံ
ပရိနိဗ္ဗုတံ ဌိတတ္ထံ။ သုတ္တနိ။ ၃၃၂။ ဌိတတ္ထန္တိ
လောကဓမ္မေဟိ အကမ္ပနိယစိတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ ၄။
၂။ ၉၃။ (- ဒီ၊ ၁။ ၅၄။ သုတ္တနိ။ ၃၁၀၊ ၃၂၇၊
၃၄၉။ ဒီ၊ ၄။ ၁၅၁။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၅၃။
သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၆၈၊ ၁၃၇။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၈။)
(၂) (က) သီလေ ဌိတတ္ထာ စိရရတ္ထသံဝုတာ၊
ကာယဿ ဘေဒါ သုဂတိံ ဝဇ္ဇန္တိ တာ။ အံ၊ ၂။
၄၆၉။ (ခ) ဝိဇီတာဝီ အပေတဘေရဝေါဟိ၊
ဒဗ္ဗောသော ပရိနိဗ္ဗုတော ဌိတတ္ထော။ ထေရ။
၂၂၀။ ဌိတတ္ထောတိ ဌိတသဘာဝေါ အစ-
လော ဣဌာဒိသု တာဒိဘာဝပ္ပတ္တိယာ လော-
ကဓမ္မေဟိ အကမ္ပနိယော။ ထေရ၊ ၄။ ၁။ ၅၅။

(-သံ၊၁။၄၅။ သုတ္တနိ၊၃၅၈။ မဟာနိ၊၆၆။ စူဠနိ၊၈၄။ ဇာ၊၁။၃၄၇။ နေတ္ထိ၊၁၂၇။ သံ၊ ၄။၁။၉၈။ သုတ္တနိ၊၄။၂။၁၅၂။ မဟာနိ၊၄။ ၁၈၇။ ဇာ၊၄။၇။၁၅၅။ နေတ္ထိ၊၄။၂၃၈။) (ခဂ) ပဋိသောတဂါမိပုဂ္ဂလော၊ ဌိတတ္ထော ပုဂ္ဂလော။ အဘိ၊ပု။၁၁၀။ ဌိတတ္ထောတိ ဌိတသဘာဝေါ။ အနာဂါမိ ဟိ ကာမရာဂဗျာပါဒေဟိ အကမ္မနိယစိတ္တတာယ စ တမ္ဘာလောကာ အနာဝတ္တိဓမ္မတာယ စ ဌိတသဘာဝေါ နာမ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၉၅။ (-အံ၊၁။၃၁၂။ အဘိ၊ ပု။၁၇၂။ နေတ္ထိ၊၁၃၆။ ပေဋကော၊ ၁၈၇၊ ၃၂၀။ မ၊ဌ၊၃။၁၄၀။ အံ၊ဌ၊၂။၂၅၁။ နေတ္ထိ၊ ၄။၂၄၈။ မ၊ဋီ၊၃။၉၆။ နေတ္ထိ၊ဝိ။၃၀၂၊၃၁၄။)

ဌိတတ္ထ (န) [ဌိတ+တ္ထ] (က) တည်သည်၏ အဖြစ်၊ တည်နေသည်၏အဖြစ်။ (ခ) တည်- တံ - ခိုင် ခံ - သည်၏အဖြစ်၊ တည်ငြိမ်- တည်ကြည် - သည်၏အဖြစ်။ (ဂ) ဖြစ်- တည်-သည်၏အဖြစ်။ (က) နိဗ္ဗာန်သဗ္ဗ- ကိလေသေဟိ နိဿဋ္ဌတ္တာ အပဂတတ္တာ ဒုရေ ဌိတတ္တာ နိဿရဏဝိမုတ္တိတိသင်္ခံ ဂတံ။ မ၊ဌ၊ ၄။၁၂၀။ (-၁၈၇။ အဘိ၊ဌ၊၁။၉၃။ အဘိ၊ဌ၊ ၃။၄၄၆။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၈၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၂၈။ ဥဒါန၊ဌ၊၆၀။ ဣတိဝုတ်၊ဌ၊၇၃။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။ ၄။ ထေရီ၊ဌ၊၃၀၄။ အပါ၊ဌ၊၁။၁၁၄။ မဟာနိ၊ ၄။၂၁၂။ စူဠနိ၊ဌ၊၂။ ဇာ၊ဌ၊၂။၂၃၈။ ဇာ၊ဌ၊ ၄။၃၆၆။ ဝဇီရ၊၁၃၃။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇။ ဝိမ- တိ၊၁။၉။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၁၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၆၆။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၄၂။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၂၈။ မ၊ဋီ၊၂။၃၇။ မ၊ဋီ၊၃။၁၀၉။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၉၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၇။ အနု၊ဋီ၊၁။၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၃၈၅။) (ခ) ကေတ္ထုပဋ္ဌာနဝသေန စိတ္တဿ ဌိတတ္တာ သမာဓိ။ ပဋိသံ၊၄၈။ ကေတ္ထုပ- ဋ္ဌာနဝသေန စိတ္တဿ ဌိတတ္တာတိ သမာဓိ- ယောဂေနော ကောရမ္မဏေ ဘုသံ ပတိဋ္ဌာန- ဝသေန စိတ္တဿ အာရမ္မဏေ နိစ္စလဘာဝေန ပတိဋ္ဌိတတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂၂၀။ (-သံ၊၂။

၃၇-၈၊၄၄-၇။ အံ၊ဃ၊၂၂၅။ သံ၊ဌ၊၂။၂၄၈။ အံ၊ဌ၊၃။၂၈၀။ မဟာနိ၊ဌ၊၃၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၇။) (ဂ) ဝေမေဝ ဘိက္ခု စတုန္တံ ဣရိယာပ- ထာနံ ယေန ကေနစိ အာကာရေန ဌိတတ္တာ ယထာဌိတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၃။ ကိဉ္စာပိ ဌိတ- သဒ္ဓေါ “ဌိတောဝါ” တိအာဒိသု ဝိယ ဌာန- သင်္ခါတဣရိယာပထသမဂ္ဂိတာယ၊ ဂတိနိဝတ္တိ- အတ္ထတာယ ဝါ ဌာသဒ္ဓဿ အညတ္ထ ဌပေ- တ္တာ ဂမနံ သေသဣရိယာပထသမဂ္ဂိတာယ ဗောဓကော၊ ဣဓ ပန ယထာ တထာ ရူပကာ- ယဿ ပဝတ္တိအာကာရဗောဓကော အဓိပ္ပေ- တောတိအာဟ “စတုန္တံ ဣရိယာပထာနံ ယေ- န ကေနစိ အာကာရေန ဌိတတ္တာ ယထာဌိ- တ” န္တိ။...ယထာဌိတန္တိ ယထာပဝတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၄၂-၇။

ဌိတတ္ထ (ပ) [ဌိတ + အတ္ထ] တည်ခြင်းအကျိုး။ ဌိတိယာတိ ပုနပျုနံ ဥပ္ပတ္တိပဗန္ဓဝသေန ဌိ- တတ္ထံ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၉၃။ ဌိတိယာတိ ဌိတတ္ထာ- ယ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၇၆။ (-ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၅၅၊ ၂၉၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၈။)

ဌိတဒါရက (ပ) [ဌိတ+ဒါရက] တည်နေသော သူငယ်။ သမိပေ ဌိတဒါရကာနံ သညံ ဒတာ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆတိ။ ထေရီ၊ဌ၊၁၀၄။

ဌိတဒါရုပဋ္ဌလ (န) [ဌိတ+ဒါရု+ပဋ္ဌလ] တည်ရှိ သော - သစ်သားလွှာ - သစ်သားပြား။ ဒါရု- ပဋိကာယ ဥပရိတိ အဋ္ဌနိအာကာရေန ဌိတ- ဒါရုပဋ္ဌလဿ ဟေဋ္ဌာ ဥဒ္ဓံ ပါဒံ ကတွာ။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၇။

ဌိတဒိဋ္ဌိ (ထိ) [ဌိတာ + ဒိဋ္ဌိ] တည်သော - မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ - မိစ္ဆာအယူ - အယူမှား။ အန္တဂ္ဂိ- ဟိကာယာတိ ဒသဝတ္ထုကာယ အန္တံ ဂဟေ- တ္တာ ဌိတဒိဋ္ဌိယာ။ အံ၊ဌ၊၂။၁၃၉။

ဌိတဒိသဘာဝ (ပ) [ဌိတာ + ဒိသ + ဘာဝ] တည်ရာအရပ်မျက်နှာအဖို့။ ဌိတဒိသဘာ-

ဂဝသေနံ ဥတ္တရော ဂိဇ္ဈကုဋ္ဌဿ။ ဣတိဝုတ်၊
ဌ။၈၁။

ဌိတဒေဝဝစန (န) [ဌိတ + ဒေဝဝစန] တည်
သော ဒေဝသဒ္ဓါ။ သဒေဝကဝစနေနာတိ
သဒေဝကသဒ္ဓေ ဝိသေသနဘာဝေန ဌိတဒေ-
ဝဝစနေန။ ဝိမတိ၊၁။၆၂။

ဌိတဒေဝဝိမာန (ပု၊န) [ဌိတ + ဒေဝဝိမာန]
တည်ရှိသောနတ်ဗိမာန်။ ဆဒ္ဓန္တဒဟတောတိ
ဆဒ္ဓန္တဒဟသမိပေ ဌိတဒေဝဝိမာနတော။
ဝိမတိ၊၁။၂၈။

ဌိတဓမ္မ (တိ) [ဌိတ+ဓမ္မ] (၁) (က) တည်-
တံ - ခိုင်ခံ့ - ခြင်း သဘောရှိသော။ (ခ)
တည်တံ - ခိုင်မြဲ - ခြင်း သဘောရှိသော။
(၂) တည်သောတရားရှိသော၊ တရား၌တည်
သော၊သူ။ (၁) (က) ပုန စပရံ ဘိက္ခဝေ
မဟာသမုဒ္ဓေါ ဌိတဓမ္မော ဝေလံ နာတိ-
ဝတ္တတိ။ အံ၊၃။၃၉။ ဥဒါနံ၊၁၄၀။ ဌိတ-
ဓမ္မောတိ ဌိတသဘာဝေါ။ အံ၊ဌ၊၃။၂၁၈။
ဌိတဓမ္မောတိ ဌိတသဘာဝေါ အဝဋ္ဌိတ-
သဘာဝေါ။ ဥဒါနံ၊ဌ။၂၇၂။ (-ဝိ၊၄။၄၁၉။
အဘိ၊က။၃၄၃။ ဥဒါနံ၊၁၄၂။ မိလိန္ဒ။၃၆၃။
ဝိ၊ဌ၊၄။၁၂၃။ ဝိမတိ၊၂။၂၆၂။ မ၊ဋီ၊၁။၄၁။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၆၅၊၂၆၂။ နေတ္ထိ၊ဋီ၊၄။) (ခ)
ထိရောတိ ဌိတဓမ္မော ကေနစိ အသံဟာ-
ရိယော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၉၀။ (၂) အက္ခောဓနဿ
ဝိဇိတေ၊ ဌိတဓမ္မဿ ရာဇိနော။ ဇာ၊၂။၄၅။
ဌိတဓမ္မဿာတိ ပတိဋ္ဌိတတိဝိဓဓမ္မဿ။ ဇာ၊
ဌ၊၅။၂၃၉။ (-မိလိန္ဒ။၂၈၉။)

ဌိတဓမ္မသဘာဝ (တိ) [ဌိတ+ဓမ္မသဘာဝ]
တည်တံ - ခိုင်မြဲ - ခြင်း တရားသဘောရှိ
သော၊ တည်တံ - ခိုင်မြဲ - သောတရားရှိ
သော၊သူ။ သာဂရော ဝိယ ဂမ္ဘီရထိရဝိပုလာ-
နေကဂုဏတာယ ဌိတဓမ္မသဘာဝတော။
မ၊ဋီ၊၂။၁၈၆။

ဌိတနာဂုဋ္ဌရဏ (န) [ဌိတ+နာဂ+ဥဒ္ဓရဏ]
တည်နေသော နဂါးတို့ကို ထုတ်ဆောင်ခြင်း။
ဒုတ္တိဗျာမသတပုမာဏေ မဟာကာယေ နိဗ္ဗိ-
နိတွာ ဌိတနာဂုဋ္ဌရဏံ။ ဝဇီရ။၁၅၆။

ဌိတနာဋက (ပု) [ဌိတ+နာဋက] တည်နေသော
ကဗျေသည်။ ဩတရန္တံ ပန နံ တီသု ဒွါရေ-
သု ဌိတနာဋကာဒီနိ ဒိသ္မာပိ န သဉ္ဇာနိံ သု။
မ၊ဌ၊၄။၂၀၂။

ဌိတနာဝါ (ထိ) [ဌိတာ + နာဝါ] တည်နေရာ
လှေ။ သော ဥပ္ပတိတွာ သတ္တု ဌိတနာဝါယံ
အဋ္ဌာသိ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၃၆၅။

ဌိတနိဂြောဓရက္ခ (ပု) [ဌိတ + နိဂြောဓရက္ခ]
တည်ရှိသောပညောင်ပင်။ ဂါမဒ္ဓါရေ ဌိတ-
နိဂြောဓရက္ခေ ဒေဝတာယ ဗလိကမ္ပံ ပဋိ-
ဇာနိတွာ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁၈၅။

ဌိတနိမိတ္တ (န) [ဌိတ + နိမိတ္တ] ရပ်တည်ခြင်း
ဟူသော - အကြောင်း - နိမိတ်။ နိမိတ္တေန
အာဒိသတိတိ အာဂတနိမိတ္တေန ဂတနိ-
မိတ္တေန ဌိတနိမိတ္တေန ဝါ “ဣဒံ နာမ ဘဝိ-
ဿတိ”တိ ကထေတိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၇၀။ ဌိတနိ-
မိတ္တံ နာမ အတ္တနော သမိပေ ဌာနနိမိတ္တံ။
ဒီ၊ဋီ၊၃။၆၇။ (-အံ၊ဌ၊၂။၁၅၂။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။
၃၀၉။)

ဌိတနိယမ (ပု) [ဌိတ+နိယမ] တည်ရှိတိုင်းသော
အမှတ်အသား။ ဩပပါတိကမနုဿော စ
နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဌိတနိယမေနေဝ “ဥတ္တရိတံ န
သက္ကာ”တိ စိန္တေတွာ မရတိ။ ဝဇီရ။၁၆၅။

ဌိတနိယာမ (ပု) [ဌိတ+နိယာမ] တည်ရှိတိုင်း
သော အမှတ်အသား။ နီတောဝါတိ ပါဠိယာ
ဌိတနိယာမေန ကထေတဗ္ဗော “စတ္တာရော-
မေ ဘိက္ခဝေ အရိယဝံသာ”တိ အာဒိသု ဝိယ။
မဟာနိ ဌ။၂၄၈။

ဌိတပံသုကုလစီဝရ (န) [ဌိတ+ပံသုကုလစီဝရ]
တည်ရှိသော ပံသုကုသက်န်း။ ပံသုကုလန္တိ

တေဝိသတိယာ ခေတ္တေသု ဌိတပံသုကုလစီ-
ဝရံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၇။

ဌိတပက္ခ (ပု) [ဌိတ + ပက္ခ] တည်သောအဖို့
အစု။ ဣဒါနိ တတ္ထ ဌိတပက္ခံ ဒဿေန္တော
“ယသ္မာ ပနာ”တိ အာဒိမာဟ။ အနုဋ္ဌိ၊၂။
၂၅။

ဌိတပဉ္စမ (တိ) [ဌိတ + ပဉ္စမ] တည်နေသော
ရဟန်းလျှင် ၅-ယောက်မြောက် ရှိသော(သံ
ဃာ)။ နာနာသီမာယဌိတပဉ္စမော ကမ္မံ က-
ရေယျ။ ဝိ၊၃။၄၄၁။

ဌိတပတ္တ (ပု) [ဌိတ + ပတ္တ] တည်ရှိသောသပိတ်။
ပတ္တပရိယန္တောတိ ပရိယန္တေ ဌိတပတ္တော။
ကခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၃၂၈။

ဌိတပဒ (န) [ဌိတ + ပဒ] (၁) တည်သောပုဒ်။
(၂) တည်မြဲတိုင်းသော ဣရိယာပုထ် အဖို့
အစု။ (၁) တံ ခန္ဓာယတနဓာတုသု ကေမ္မိ
သကလကောဋ္ဌာသံဂဟေတွာ ဌိတပဒေသု န
ယုဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂။ (၂) အာနန္ဒတ္ထေ-
ရော ဟိ ဗဟုဿုတော တိပိဋကဓရော ပဉ္စ-
ဒသ ဂါထာ သဟဿာနိသဋ္ဌိ ပဒသဟဿာနိ
လတာပုပ္ဖါနိ အာကုဋ္ဌောဝိယဌိတပဒေနေဝ
ဌတွာ ဂဏှာတိ ဝါ ဝါစေတိ ဝါ ဒေသေတိ
ဝါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၄၀။)

ဌိတပဒဒ္ဒယ (န) [ဌိတ + ပဒဒ္ဒယ] တည်သော
ပုဒ် ၂-ခု အပေါင်း။ မဇ္ဈေ ဌိတပဒဒ္ဒယေ
ပနာတိ နိပါတမတ္တံ။ ကခါ။၂၄၂။

ဌိတပဒီပ (ပု) [ဌိတ + ပဒီပ] တည်ရှိသောဆီမီး။
တဉ္စ ခေါ ဝါတမုခေ ဌိတပဒီပေါ ဝိယ အနိစ္စ-
တာမုခေ ဌိတံ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၇၇။

ဌိတပဗ္ဗတ (ပု) [ဌိတ + ပဗ္ဗတ] (၁) တည်နေရာ
တောင်။(၂)တည်နေသောတောင်။(၃)သော
တာပသော တံ အဂ္ဂသာဝကတ္ထေရံ ဒိဿာ
ထေရဿ ဌိတပဗ္ဗတံ အာရဟန္တော။အပ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၀၈။ (၂) ဟေမဝတပဗ္ဗတေတိဟိမဝတော

သမီပေ ဌိတပဗ္ဗတေ။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၄၀။ (-
ဝိမတိ၊၂။၁၄၃။)

ဌိတပဗ္ဗတကုဋ (ပု၊န) [ဌိတ + ပဗ္ဗတကုဋ] တည်ရှိ
သော တောင်ထွတ်။ စိတ္တကုဋေတိ စိတ္တကု-
ဋကေလာသကုဋသန္တကုဋာဒိသု အနော-
တတ္တဒဟံ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ ဌိတပဗ္ဗတကုဋေသု။
အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။

ဌိတပရိသာ (ထိ) [ဌိတ + ပရိသာ] တည်နေ
သောပရိသတ်။ အာမိသဂရူတိ စတုပစ္စယ-
ဂရုကာ လောကုတ္တရဓမ္မံ လာမကတော ဂ-
ဟေတွာ ဌိတပရိသာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈။ (-ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၃။၇၇။)

ဌိတပါဠိ (ထိ) [ဌိတ + ပါဠိ] တည်သောပါဠိ။
စတ္တာရိ ကမ္မာနိ ဌာနာနိတိ ဧတ္ထ “ဧဝံ
ကတ္တဗ္ဗ”န္တိ ဌိတပါဠိ ကမ္မံ နာမ။ ဝဇီရ၊၅၄၈။

ဌိတပိဋ္ဌိပါသာဏ (ပု) [ဌိတ + ပိဋ္ဌိပါသာဏ]
တည်ရှိသောကျောက်ဖျာ။ ဝိဟာရံ ပရိက္ခိ-
ပိတွာ ဌိတပိဋ္ဌိပါသာဏော ကေတ္တ ကိတ္တေ-
တွာ အညတ္တ န ကိတ္တေတဗ္ဗော။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၁၈၁။ ကခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၁၃၉။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၉။
စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၂၁။)

ဌိတပုဂ္ဂလ (ပု) [ဌိတ + ပုဂ္ဂလ] တည်နေသော
ပုဂ္ဂိုလ်။ မဇ္ဈေ နဒိယာ ဌိတော ဝိယ သဒ္ဓါဒိနံ
ဌိတိယာ ဌိတပုဂ္ဂလော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၂။
(-မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၀။ မ၊ဋ္ဌိ၊
၃။၁၈။)

ဌိတပုတ္တ (ပု) [ဌိတ + ပုတ္တ] တည်နေသောသား။
ဩရိမတိရေ ဌိတပုတ္တော မာတရံ နဒိမဇ္ဈေ
ဥဘော ဟတ္ထေ ဥက္ခိပိတွာ မဟာသဒ္ဓံ နိစ္ဆာ-
ရယမာနံ ဒိဿာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၉။

ဌိတပုဗ္ဗ (ပု) [ဌိတ + ပုဗ္ဗ] ရှေးကတည်ဘူးသော။
တတ္ထ ဝါ သိဒ္ဓိတော ဌိတပုဗ္ဗော ဘူတပုဗ္ဗ-
ဂတိယာတိ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဋ္ဌော သောတာ-
ပန္နော။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၈၃။

ဌိတပုရိသံ (ပု) [ဌိတ+ပုရိသ] တည်ရှိသော
ယောက်ျား။ တရိတွာ ကဋ္ဌိမတ္တေ ဥဒကေ
ဌိတပုရိသော ဝိယ အနာဝတ္တိတဓမ္မတာယ
ဌိတော အနာဂါမိ။ အဘိဋ္ဌာ၂။၁၀၂။ (-
ဓမ္မာဋ္ဌာ၂။၁၁၁။ ဇာဋ္ဌာ၂။၂၂၅။)

ဌိတပ္ပဒေသ (ပု) [ဌိတ+ပဒေသ] (၁) တည်ရှိ
သော အပြင်။ (၂) တည်ရာအရပ်။ (၁)
ဟေဋ္ဌာ တိဏ္ဏံ အဋ္ဌိသတာနံ ဥပရိ ပတိဋ္ဌိတ-
တလေဟိ၊ ဥပရိ မံသစမ္မာနိ အာဟစ္စ ဌိတ-
ပ္ပဒေသေဟိ။ အဘိဋ္ဌာ၂။၂၂၆။ (၂) အပ-
နေသီတိ ဌိတပ္ပဒေသတော ယထာ အပဂစ္ဆ-
တိ၊ ဧဝံ အကာသိ။ ဒီဋ္ဌိ၂။၁၇၇။ (-နေတ္တိ၊
ဋ္ဌိ။၁၄၃။)

ဌိတမိန္ဒုမတ္တ (တိ) [ဌိတ+မိန္ဒု+မတ္တ] တည်ရှိ
သော ဆီပေါက်အတိုင်း အရှည်ရှိသော။ ပုန
“အတိဗဟံ ဧတံ၊ သဏ္ဌသုစိယာ တေလေ
ပက္ခိပိတွာ ဥက္ခိတ္တာယ ပဏ္ဍရိတွာ အဂ္ဂေ
ဌိတမိန္ဒုမတ္တ”န္တိ ဝုတ္တံ။ အဘိဋ္ဌာ၂။၂၀။ သာ-
ရတ္ထ၊၂။၂၅၂။

ဌိတဘမု (တိ) [ဌိတ+ဘမု] တည်သောမျက်ခုံး
ရှိသောသူ။ တသ္မာ ဧဝံ အတိက္ကမိတွာ ဌိတ-
ဘမု အမနာပေန ဥက္ခိတ္တဘမုကံ ဝိယ လုဒ္ဓံ
ဘယာနကံ တံ အဟံ ဒကရက္ခသဿ ဒဿာမိ။
ဇာဋ္ဌာ၆။၃၂၉။

ဌိတဘာရ (ပု) [ဌိတ + ဘာရ] တည်သော-
ဝန်ထုပ်-ဝန်ပိုး။ ဧတ္ထန္တရေ ဌိတဘာရော
သိသဘာရော နာမ။ ဝိဋ္ဌာ၁။၂၉၃။ (-ကင်္ခါ၊
ဋ္ဌိသစ်။၁၉၈။)

ဌိတဘာဝ (ပု) [ဌိတ+ဘာဝ] (က) တည်သည်
၏ အဖြစ်။ (ခ) ရပ်သည်၏ အဖြစ်။ (က)
သမဏဗြာဟ္မဏာ ဂုဏေဟိ ဥပရိ ဌိတဘာ-
ဝေန ဥပရိမာ ဒိသာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒီဋ္ဌာ
၂။၁၃၅။ ဥပရိ ဌိတဘာဝေနာတိ သဂ္ဂမဂ္ဂေ၊
မောက္ခမဂ္ဂေ စ ပတိဋ္ဌိတဘာဝေန။ ဒီဋ္ဌိ၂။

၁၃၉။ (-မာဠာ၄။၃၇။ အဘိဋ္ဌာ၂။၃။ ဓမ္မာ
ဋ္ဌာ၂။၁၄။ ဥဒါနာဋ္ဌ။၈၀။၃၈၂။ သုတ္တနိဋ္ဌာ
၁။၂၀၂။ ထေရ၊ဋ္ဌာ၂။၂၈။၃၆၄။ အပ၊ဋ္ဌာ
၁။၃၁၂။ မဟာနိဋ္ဌ။၁၇၃။၂၀၂။ စူဠနိဋ္ဌ။
၄၅။ ဇာဋ္ဌာ၇။၁၈၅။ ဒီဋ္ဌိ၁။၃၆။ သီဋ္ဌိသစ်။
၁။၇၂။၁၄၃။ မ၊ဋ္ဌိ၁။၂၅။ မ၊ဋ္ဌိ၂။၃၈။ မ၊ဋ္ဌိ၊
၃။၅။ အံဋ္ဌိ၁။၂၄။ မူလဋ္ဌိ၁။၆၂။ မူလဋ္ဌိ၊၂။
၂၁၃။ အနုဋ္ဌိ၊၂။၃၀။ နေတ္တိဝိ။၂၃၀။) (ခ)
အတ္တနော ဌိတဘာဝံ ဝါ နိသိန္နဘာဝံ ဝါ န
ဇာနာတိ။ မ၊ဋ္ဌာ၄။၂၀၁။ (- အဘိဋ္ဌာ၁။
၁၅၉။)

ဌိတဘာဝဇာနနတ္ထ (ပု) [ဌိတဘာဝ+ဇာနန+
အတ္ထ] တည်သည်၏ အဖြစ်ကို သိစေခြင်း
အကျိုး။ သုပ္ပဋ္ဌိပတာဋ္ဌိတဿာတိ ပမာဏေ
ဌိတဘာဝဇာနနတ္ထံ သုဠ ပဋ္ဌိပတာဋ္ဌိတဿ။
အံဋ္ဌာ၃။၂၃၄။

ဌိတဘာဝပစ္စဝေက္ခဏ (န) [ဌိတဘာဝ + ပစ္စ-
ဝေက္ခဏ] တည်သည်၏အဖြစ်ကို ဆင်ခြင်
ခြင်း။ ပဋိဝိနောဒေတွာတိ သုဒ္ဓန္တေ ဌိတ-
ဘာဝပစ္စဝေက္ခဏေန နိဟရိတွာ။ အံဋ္ဌာ၃။
၅၁။ (-အဘိဋ္ဌာ၃။၉၇။)

ဌိတဘိက္ခု (ပု) [ဌိတ+ဘိက္ခု] တည်နေသော
ရဟန်း။ ဒုတိယဒိဝသေ စေတိယဝတ္တံ ကတွာ
ဌိတသိက္ခု သံသေတ္ထေရေန ဝတ္တဗ္ဗာ။ ဝိသင်္ဂ-
ဟ။၄၁၅။ (- ဒီဋ္ဌာ၃။၇၇။ မ၊ဋ္ဌာ၄။၄၄။ ဓမ္မာ
ဋ္ဌာ၂။၃၄။ ဝဇီရ။၄၆၀။ ဒီဋ္ဌိ၃။၇၇။)

ဌိတဘိတ္တိ (ထိ) [ဌိတ+ဘိတ္တိ] တည်ရှိသောနံရံ
မဇ္ဈေ ဌိတဘိတ္တိယာ သဟ စတုရဿသိမာ
ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၄၅။

ဌိတဘောဇနသာလာ (ထိ) [ဌိတ+ဘောဇန-
သာလာ] တည်ရှိသော ဆွမ်းစားကျောင်း။
ဘိက္ခုနံ ဓုဝသန္နိပါတဋ္ဌာနတော ဝါ ပရိယန္တေ
ဌိတဘောဇနသာလာတော ဝါ နိဗ္ဗေသနက-
အာဝါသတော ဝါ ကာမမဇ္ဈိမဿ ပုရိသဿ

ဒွိန္ဒု လေဉ္စပါတာနံ အန္တော ဥပစာရသီမာ
ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၄၉။
(-ကင်္ခါ။၁၅၉။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊ဟောင်း။၇၄။)

ဌိတမက္ခိကာ (ထိ) [ဌိတာ+မက္ခိကာ] တည်နေ
-နားနေ-သော ယင်ကောင်။ တဒည-
သက္ခရာယံ ဌိတမက္ခိကာ စလနံ စေတ္ထ ဥဒါ-
ဟရဏန္တိ။ ဝိ၊သုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၃၂။

ဌိတမဂ္ဂ (ပု) [ဌိတ+မဂ္ဂ] တည်နေရာ-ရပ်နေ-
ရာ - လမ်း - ခရီး။ တုမ္မာကံ ဌိတမဂ္ဂေန
ကော ပုရိသော အာဂမိယတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။
၇၁။

ဌိတမင်္ဂလ (န) [ဌိတ + မင်္ဂလ] တည်သော-
ဖြစ်သော-မင်္ဂလာ။ တံ ဥဘယလောကဟိ-
တံ ဂဟေတွာ ဌိတမင်္ဂလံ အမှာကံ ကထေဟိ။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၅။

ဌိတမဇ္ဈန္ဒ (ပု) [ဌိတ+မဇ္ဈန္ဒ] တည်နေသော
မွန်းတည့်အခါ၊ မွန်းမတ်မတ်တည့်ရာအခါ၊
မွန်းမတ်မတ် တည့်ချိန်။ ဌိတ မဇ္ဈန္ဒိကေတိ
ပုဗ္ဗဒ္ဓံ နိက္ခမိတွာ အပရဒ္ဓံ အပ္ပတွာ ဌိတမဇ္ဈ-
န္ဒေ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၇၈။

ဌိတမဇ္ဈန္ဒိက (ပု) [ဌိတ + မဇ္ဈန္ဒိက] တည်နေ
သော မွန်းတည့်ရာအခါ၊ မွန်းမတ်မတ်တည့်
ရာအခါ၊ မွန်းမတ်မတ်တည့်ချိန်။ ဌိတမဇ္ဈန္ဒိ-
ကောပိ ကာလသင်္ဂဟံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၈။
ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၃၈၈။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၂။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၄၂၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၆၀။
ပေတ၊ဋ္ဌ၊၂၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၃၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။
၃၀၀။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၄၅။)

ဌိတမဇ္ဈန္ဒိကကာလ (ပု) [ဌိတမဇ္ဈန္ဒိက+ကာလ]
မွန်း မတ်မတ်တည့်ရာ အခါ၊ မွန်း မတ်မတ်
တည့်ချိန်။ ဝေရူပေ ဌိတမဇ္ဈန္ဒိကကာလေတိ
အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၃၄။

ဌိတမဇ္ဈန္ဒိကဝေလာ (ထိ) [ဌိတမဇ္ဈန္ဒိကာ +
ဝေလာ] မွန်းမတ်မတ် တည့်ရာအခါ၊ မွန်းမတ်

မတ်တည့်ချိန်။ ဇမ္ဗုဒီပေ ဌိတမဇ္ဈန္ဒိကဝေ-
လာယံ ပုဗ္ဗဝိဒေဟဝါသိနံ အတ္ထင်္ဂမနဝသေန
ဥပစုံ သူရိယမဏ္ဍလံ ပညာယတိ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။
၃၃၆။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၃၂။ (-ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၁၀။
ဝိ၊သုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၆။)

ဌိတမဇ္ဈန္ဒိကသမယ (ပု) [ဌိတမဇ္ဈန္ဒိက+သမယ]
မွန်းမတ်မတ်တည့်ရာ အခါ၊ မွန်းမတ်မတ်တည့်
ချိန်။ တသ္မိံ ပန သမယေ၊ ဌိတမဇ္ဈန္ဒိက-
သမယေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၅၂။
သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်။၂။၂၄၆။)

ဌိတမဏိကာလေခါ (ထိ) [ဌိတာ+မဏိကာ+
လေခါ] တည်ရှိသော ရွဲလုံးသဏ္ဌာန်ရှိသော
အရေးအကြောင်း။ နေမိမဏိကာတိ နေမိယံ
အာဝလိဘာဝေန ဌိတမဏိကာလေခါ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊
၂။၃၇။

ဌိတမဏ္ဍပတ္တမ္ဘ (ပု) [ဌိတ+မဏ္ဍပ+တမ္ဘ] တည်
နေသော-စိုက်ထူထားသော - မဏ္ဍပ်တိုင်။
အဗ္ဗောကာသေ ဌိတမဏ္ဍပတ္တမ္ဘံ ဣတော
စိတော စ သဉ္ဇာလေတွာ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၇၆။

ဌိတမန (တိ) [ဌိတ + မန] တည်ငြိမ်-တည်
ကြည်-သောစိတ်ရှိသော၊ စိတ်-တည်ငြိမ်-
တည်ကြည်-သော၊သူ။ အပ္ပတိဋ္ဌိတစိတ္တော-
တိ ကောဓဝသေန ဌိတမနော န ဟောတိ။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၀၄။

ဌိတမရိယဝတ္တိ (တိ) [ဌိတ+အရိယဝတ္တိ] တည်
သော-အကျင့်မြတ်-မင်းကျင့်တရား - ရှိ
သော၊ အကျင့်မြတ် - မင်းကျင့်တရား - ဌိ
တည်သော၊သူ။ မရိယဝတ္တိ(ဇာ၊၁။၁၇၉)တိ
ဌိတအရိယဝတ္တိ၊ အရိယဝတ္တိ နာမ ဒသရာ-
ဇဓမ္မသင်္ခါတံ ပေါရာဏရာဇဝတ္တိ၊ တတ္ထ ပတိ-
ဌိတတ္တာ ဌိတရာဇဓမ္မော ဟုတွာတိ အတ္ထော။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၂။

ဌိတမဟာဇန (ပု) [ဌိတ+မဟာဇန] တည်နေ
သောလူအများ။ ပရိဝါရေတွာ ဌိတမဟာ-

ဇနောံ “အယံ တေ ဘန္တေ ပရိဗ္ဗာဇိကာ ကိံ
ဟောတိ”တိ ပုစ္ဆိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၈၇။

ဌိတမဟာမတ္တ (ပု) [ဌိတ + မဟာမတ္တ] တည်
နေသော အမတ်ကြီး။ ဝေမေဝ ရာဇပုတ္တံ
ဂဟေတွာ ဌိတမဟာမတ္တော ဝိယ ပညာယ
သဒ္ဓိံ ဥပ္ပန္နာ သတိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၉။

ဌိတမဟာရက္ခ (ပု) [ဌိတ + မဟာရက္ခ] တည်
ရှိသော သစ်ပင်ကြီး။ ယာဝ ကုဋ္ဌာဂါရ-
မတ္တေ ပါသာဏေ ဝိသမဋ္ဌာနေ ဌိတမဟာ-
ရက္ခေ စ ဥဋ္ဌာပေတိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၃၃၂။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၄။)

ဌိတမာတိကာ (ထိ) [ဌိတ + မာတိကာ] တည်
ရှိသော ရေမြောင်း (ကျုံး)။ ပရိခါတိ
ပရိက္ခိပိတွာ ဌိတမာတိကာ။ အံ၊ဌ၊၃။၁၈၂။

ဌိတမာရ (ပု) [ဌိတ + မာရ] တည်နေသော
မာရ်နတ်။ ကောဋ္ဌံ အနုပဝိသိတွာ နိက္ခမိတွာ
ဌိတမာရံ တဇ္ဇေန္တေန ထေရေန ဝုတ္တာ။
ထေရ၊ဌ၊၂။၄၉၄။

ဌိတမိဂ (ပု) [ဌိတ + မိဂ] တည်နေသော သမင်။
ကဒါစိ ဝေမဇ္ဈေ ဌိတမိဂံ ဝိဇ္ဇန္တိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။
၂၆။

ဌိတမိဉ္ဇရာသိ (ပု) [ဌိတ + မိဉ္ဇရာသိ] တည်ရှိ
သော ခြင်ဆီအရ (ဦးနှောက်)။ မတ္တလုဂ်န္တိ
သီသကဋ္ဌာဟတ္တန္တရေ ဌိတမိဉ္ဇရာသိ။ အဘိ၊
ဌ၊၂။၂၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၁။

ဌိတမုခမဂ္ဂ (ပု) [ဌိတ + မုခမဂ္ဂ] တည်ရှိသော
မုခမဂ်၊ တည်ရှိသောခံတွင်းပေါက်။ အက္ခ-
တော ဥဒ္ဓံ သီသေ ဌိတမုခမဂ္ဂေပိ ပါရာဇိကံ
သန္ဓာယ န ဝဒါမိ။ ဝိမတိ၊၂။၃၁၂။

ဌိတမုတ္တ (န) [ဌိတ + မုတ္တ] တည်ရှိသော
ကျင်ငယ်။ မုတ္တပုဏ္ဏန္တိ အာဟာရဥတုဝသေန
အဘိဓာန် (စဝဂ်) ၂-၄၈—ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဝတ္ထိပုဋ္ဌန္တရံ ပူရေတွာ ဌိတမုတ္တေန ပူရိတံ။
မဟာနိ၊ဌ၊၂၆၃။

ဌိတမူလ (န) [ဌိတ + မူလ] တည်ရှိသော
သစ်မြစ်။ မဇ္ဈေ ပန ဆိန္တေ မဟာသီမာယ
ဌိတမူလံ မဟာသီမမေဝ ဘဇတိ။ ဝဇီရ။
၄၅၄။

ဌိတယကနမံသ (န) [ဌိတ + ယကနမံသ] တည်
ရှိသော အသည်း။ ဟဒယမံသဉ္ဇေဝ တံ
ဗန္တိတွာ ဝိယ ဌိတယကနမံသဉ္ဇာတိ အတ္ထော။
စရိယာ၊ဌ၊၁၀၉။

ဌိတရဇ္ဈကာ (ထိ) [ဌိတ + ရဇ္ဈကာ] တည်
နေသော-ကြိုးငယ်-ကြိုးသေး။ ပါဒပုဉ္ဇန-
ရဇ္ဈမဏ္ဍလကဿ အန္တရာ တံ သိဗ္ဗေတွာ
ဌိတရဇ္ဈကာ ဝိယ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၃၀။ (-
ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၀။ ခုဒ္ဒက၊ဌ၊၄၅။)

ဌိတရာဂ (ပု) [ဌိတ + ရာဂ] တည်သော-တဏှာ
-ရာဂ။ အန္တိကေ ဌိတရာဂါဒိသု ဒုန္နိဟရ-
ဏီယရာဂါဒိရဇေတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဌ၊၂။
၂၈၆။

ဌိတရာဇဓမ္မ (တိ) [ဌိတ + ရာဇဓမ္မ] တည်သော
မင်းကျင့်တရား ရှိသော၊ မင်းကျင့်တရား၌
တည်သောသူ။ တတ္ထ ပတိဌိတတ္တာ ဌိတ-
ရာဇဓမ္မော ဟုတွာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဌ၊၃။
၄၂၂။

ဌိတရက္ခ (ပု) [ဌိတ + ရက္ခ] တည်ရှိသော-
ပေါက်နေသော-သစ်ပင်။ ဂါမဒ္ဓါရဂါမမဇ္ဈ-
ဒေဝကုလသုသာနာဒိသု ဌိတရက္ခေ စေဝ
ဈာမပတိတသုက္ခရက္ခေ စ ဝိဝဇ္ဇေတွာ။ အံ၊
ဌ၊၂။၈၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၁။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃၄၆။
ဝဇီရ။၄၅၅-၉။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၈။)

ဌိတရက္ခသဒ္ဓါ (တိ) [ဌိတရက္ခ + သဒ္ဓါ] တည်
ရှိသော - ပေါက်နေသော - သစ်ပင် နှင့်
တူသော။ အဝသေသသတ္တာနံ အတ္တဘာဝေါ

ပပါတေ ဌိတရူပသဒိသော။ အဘိ၊ဌ၊၂။
၄၄၈။

ဌိတရူပ (န) [ဌိတ + ရူပ] တည်ရှိသောရုပ်။
ရူပဂတန္တိ ဟတ္ထပါသေ ဌိတရူပမေဝ။ ပဋိသံ၊
ဌ၊၂။၂၇၂။

ဌိတလက္ခဏဝိသယ (တိ) [ဌိတ + လက္ခဏ +
ဝိသယ] တည်သောလက္ခဏာလျှင် အာရုံ
ရှိသော။ သဗ္ဗဥယျဓမ္မာနံ ဌိတလက္ခဏ-
ဝိသယံ ဝိကပ္ပရဟိတံ သဗ္ဗကာလံ ဗုဒ္ဓါနံ
ဉာဏံ ပဝတ္တတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ၊၁၃၅။ မ၊ဋီ၊
၁။၁၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၃၁။

ဌိတလက္ခဏာရမ္မဏတာ (ထိ) [ဌိတ+လက္ခဏာ+
အ-ရမ္မဏ+တာ] တည်သောလက္ခဏာလျှင်
အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဌိတလက္ခဏာရမ္မဏ-
တာယ စ အတိတာနာဂတသမ္ပတိဓမ္မာနံ
တဒဘာဝတော။ ဣတိဝုတ်၊ဌ၊၁၃၅။ မ၊ဋီ၊
၁။၁၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၃၁။

ဌိတလုဒ္ဓက (ပု) [ဌိတ+လုဒ္ဓက] တည်နေသော
မှဆိုး။ တသ္မာ မဂ္ဂံ ဂဟေတွာ ဌိတလုဒ္ဓကော
ဝိယ ပဗ္ဗတပါဒံ ဂန္ဓာ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၄၉။
(-၁၈၆။)

ဌိတဝင်္ကနာသိက (တိ) [ဌိတ+ဝင်္က+နာသိက]
တည်သော ကောက်သော နှာခေါင်း ရှိသော၊
သူ။ မဇ္ဈေ အပ္ပတိဋ္ဌဟိတွာ ဧကပဿေ ဌိတ-
ဝင်္ကနာသိကော ဝါ ဒီဃနာသိကော ဝါ။ ဝိ၊
သင်္ဂဟ။၁၄၃။

ဌိတဝစန (န) [ဌိတ+ဝစန] တည်သောစကား။
ပညူပါဒါနက္ခန္ဓာ”တိ မဟန္တံ အတ္ထံ သင်္ဂဟိတွာ
ဌိတဝစနံ အတ္ထယုတ္တံ။ မူလဋီ၊၃။၄၁။

ဌိတဝစိကမ္ပ (န) [ဌိတ+ဝစိကမ္ပ] တည်သော
ပစိကံ။ ဒေသေ နယောတိ ဣမိနာ ယထာ-
ဝုတ္တာယ ဒိဋ္ဌိယာ ဌိတဝစိကမ္ပံ။ အံ၊ဋီ၊၁။
၂၂၆။

ဌိတဝစ္စ (န) [ဌိတ+ဝစ္စ] တည်ရှိသော - မစင် -
ကျင်ကြီး။ ဥဗ္ဗေဓေန အဋ္ဌင်္ဂလမတ္ထေ အန္တာဝ-
သာနေ ဌိတဝစ္စေန ပုဏ္ဏံ။ မဟာနိ၊ဌ၊၂၆၃။

ဌိတဝစ္စပဿာဝမဂ္ဂ (ပု) [ဌိတ+ဝစ္စ+ပဿာဝ+
မဂ္ဂ] တည်ရှိသော ဝစ္စမဂ်၊ ပဿာဝမဂ်။
အဓောနာဘိန္တိ နာဘိတော ဟေဋ္ဌာ ဌိတဝစ္စ-
ပဿာဝမဂ္ဂေပိ ဝိဝဇ္ဇိယ။ ဝိမတိ၊၂။၃၁၂။

ဌိတဝစ္ဆ (ပု) [ဌိတ+ဝစ္ဆ] တည်သောဝစ္ဆထေရ်။
တတ္ထ တတ္ထေဝ ပက္ခိပိတွာ ဌိတဝစ္ဆေနာတိ
အတ္ထော။ ထေရ၊ဌ၊၁။၁၈၆။

ဌိတဝန (န) [ဌိတ+ဝန] တည်ရှိသောတော။
ဝနန္တိ တဿ မာဏဿ အဿမံ ပရိဝါရေတွာ
ဌိတဝနန္တိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၁၈။ (- ကင်္ခါ၊ဋီ၊
သင်္ခ၊၁၄၀။)

ဌိတဝနဒါဟဒစုတာလရူပသဒိသ (တိ) [ဌိတ+
ဝနဒါဟ + ဒစု + တာလရူပ + သဒိသ]
တည်သောတောမီးသည် လောင်ကျွမ်းထား
သောထန်းပင်နှင့်တူသော၊သူ။ အပ္ပေကစ္စေ
....တတ္ထ တတ္ထ ဌိတဝနဒါဟဒစုတာလရူပ-
သဒိသေ။ ခုဒ္ဒက၊ဌ၊၁၇၃။

ဌိတဝန္တ (တိ) [ဌိတ+ဝန္တ] တည်ခြင်းရှိသော၊
သူ။ တေဟိ သာရေတွာ ဌိတဝါတိ အတ္ထော။
သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၃။

ဌိတဝါက (ပု၊န) [ဌိတ + ဝါက] တည်ရှိသော
လျှော်မျှင်။ ပုပ္ဖနာဋံ ဖာလေတွာ ပုပ္ဖေန
ဧကေဗဒ္ဓံ ဌိတဝါကေန။ ဝိမတိ၊၁။၃၀၁။

ဌိတဝိမာန (ပု၊န) [ဌိတ + ဝိမာန] တည်ရှိ
သောဝိမာန်။ ဣမသ္မိံ ပန သာလဝနေ
မယာ ဂဟိတဝိမာနံ ပရိဝါရေတွာ ဌိတဝိ-
မာနာနိ ဂဏှထ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃၄၆။

ဌိတဝိလိနသေဟ (ပု) [ဌိတ + ဝိလိန + သေဟ]
တည်နေသော ကြည်စွာသောအဆီ။ ဝသာ
အဂ္ဂိသန္တာပါဒိကာလေ ဟတ္ထတလဟတ္ထပိဋိ-

ပါဒတလပါဒ်ပိဋိနာသာပုဋ္ဌနလာဋ္ဌအံသကူဋ္ဌေ
သု ဌိတဝိလိနသ္မေဟော။ ဝိသုဒ္ဓိံ၊ ၁။ ၃၇၇။

ဌိတဝီသ (ပု) [ဌိတ+ဝီသ] တည်နေသောရဟန်း
လျှင် ၂၀-မြောက်ရှိသော သံဃာ။ နာနာသိ-
မာယ ဌိတဝီသော ကမ္မံ ကရေယျ။ ဝိ၊ ၃။
၄၄၂။

ဌိတဝေလော (ထိ) [ဌိတာ + ဝေလော] တည်နေ
 သော-အချိန်-အခါ-ကာလ။ ဘိက္ခုနံ
 ဌိတဝေလောယ...ဘူမိယံ ဝါ ဘိတ္တိယံ ဝါ လေ-
 ခံ ကခုတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။
 ၆၆။)

ဦးတသုကဋ (ပု၊န) [ဦးတ + သကဋ] တည်ရှိ
 သောလှည်း။ သာသာသင်္ခေပေန ဦးတသက-
 ဋဿ ဟေဋ္ဌာ ဥပဂန္ထိဗ္ဗံ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၁၆။

ဌိတသကုဏ (ပု) [ဌိတ + သကုဏ] ဘည်နေ
သောငှက်။ ဗောဓိသတ္တဿ ဝစနံ အဂ္ဂဟေ-
တွာ ဌိတသကုဏာ ဇီဝိတက္ခယံ ပတ္တံ။ ဇာ၊
ဌ၊၁။၄၉၈။

ဌိတသင်္ချာ (ထိ) [ဌိတ+သင်္ချာ] တည်နေ၏ဟု-
ရေတွက်-ခေါ်ဝေါ်-ခြင်း။ တေသုဌိတဘိက္ခု
သတ္တဗ္ဗန္တရသီမာယံ ဌိတသင်္ချာ* န ဂစ္ဆတိ။
ဝဇီရ။ ၉၅၉။

ဌိတသဏ္ဌာန (န) [ဌိတ+သဏ္ဌာန] တည်သော
-အသွင်-သဏ္ဌာန်-အခြင်းအရာ။ အသု-
ကဂေဟဿ ဣဋ္ဌကာမူလံ ဌိတသဏ္ဌာနေနေဝ
ဌိတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။က။ ဌိတသဏ္ဌာနေနေဝ ဌိ-
တာကာရေနေဝ ဌိတံ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၃၃။

ဌိတသတ္တ (ပု) [ဌိတ+သတ္တ] တည်သော သတ္တဝါ။ တံ ဒိဝံ အဂဏ္ဌံ ဒိသ္မာ ဗုဒ္ဓဘာဝါယ ပိဟံ အနုပ္ပါဒေတွာ ဌိတသတ္တော နာမ နတ္ထိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၁။ (-ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၁၀။ ဒီ၊ ၆။ ၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၆။ ၁။ ၃၆။)

ဌိတသဒ္ဓ (ပု) [ဌိတ+သဒ္ဓ] ဌိတသဒ္ဓါ။ ကိဉ္ဇာပိ
ဌိတသဒ္ဓေါ “ဌိတော ဝါ” တိ အာဒိသု ဝိယ
ဌာနသင်္ခါတဏှရိယာပထသမ္ပကိတယ။ ဝိ-
သုဒ္ဓိ၊ ဌိ၊ ၁။ ၄၂၇။

ဌိတသပတ္တ (ပု) [ဌိတ + သပတ္တ] တည်နေသော
ရန်သူ။ ပုရိသဿ ဒုရေ ဌိတသပတ္တော ဝိယ
မေတ္တာယ ဒုရပစ္စတ္တိကော။ ဝိဿန္တိ၊ ဌိ၊ ဝါ။ ဥဂာ။

ဌိတသဘာဝံ (တိ) [ဌိတ+သဘာဝံ] တည်သော
သဘောရှိသော။ ဌိတသဘာဝံ (ဒိဋ္ဌါဝံ။
၃၁၂)။ အဝဋ္ဌိတသဘာဝံ၊ တဒုပ္ပါဒကန္တိ
အတ္ထော။ သိဋ္ဌိသစ်၊ ၂။ ၃၉၀။ (-အံဋ္ဌ၊ ၂။
၂၅၁။ အံဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၈။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၅။ ဥဒါ-
နဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၂။ ထေရဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၅၊ ၆၂။ ထေရဋ္ဌ၊
၂။ ၇၆။ ဇာဋ္ဌ၊ ၆။ ၂၀၈။ ဇာဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၅၅။
အံဋ္ဌိ၊ ၃။ ၁၀၈။ အနုဋ္ဌိ၊ ၃။ ၁၃၃။ နေတ္ထိဝိ။
၃၀၂၊ ၃၁၄။)

ဌိတသမယ(ပု)[ဌိတ++သမယ]တည်နေသော
-အချိန်-အခါ-ကာလ။ တေန သမယေ-
နာတိ....ဥပေါသထကရဏံ အနုဇာနိတွံ ဌိ-
တသမယေန။ ဝဇီရ။၄၄၇။

ဌိတသမုဒ္ဒပရိယန္တံ [ဌိတ + သမုဒ္ဒ + ပရိယန္တံ]
တည်ရှိသော သမုဒ္ဒရာလျှင် အဆုံး အပိုင်း
အခြားရှိသော။ သာကရပရိယန္တံ ဧကဝါဠ-
ပဗ္ဗတံ သိမ်ကဘွာ ဌိတသမုဒ္ဒပရိယန္တံ။ ဒီ၊ဌ၊
၂။၃၆။ အံ၊ဌ၊၃။၁၇၆။ (-ဒီ၊ဌိ၊ ၂။၃၆။ အံ၊ဌိ၊
၃။၁၈၄။)

ဌိတသမ္မတ (ပု) [ဌိတ + သမ္မတ] (၁) တည်
နေ၍သမုတ်ခြင်း။ (တိ) (၂) တည်နေ၍သ-
မုတ်အပ်သော။ (၁) အထက်ပုဒ်ကြည့်။
(၂) ဗဟိသီမေ ဌိတသမ္မတာ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၁၇၈။ ကင်္ခါ။ ၈၇။

ဌိတသမ္ပတဒေါသာနုလောမတ္ထံ (န) [ဌိတသ-
မ္ပတာ+ဒေါသ + အနုလောမ + တ္ထံ] တည်
နေရုံ သမုတ်ခြင်းဟူသော အပြစ်အား လျော်

သည်၏အဖြစ်။ ဗဟိသီမေ ဌိတသမ္မတဒေါ-
သာနုလောမတ္တာ အကပ္ပိယဘူမိယံ ဌတနာ
ကာတဗ္ဗာတိ နော တက္ကော။ဝဇီရ။၄၅၇။

ဌိတသဟာယ (ပု) [ဌိတ+သဟာယ] ရပ်တည်
နေသော အဆွေခင်ပွန်း။ အံသကူဋ် ဒတော
ဌိတသဟာယော ဝိယ သတိ။မဋ္ဌ၊၂။၂၆၁။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅-၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၄၆။ (-မဋ္ဌ၊
၂။၂၇၂။ မူလဋီ၊၂။၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၂၃။)

ဌိတသာခါ (ထိ) [ဌိတာ + သာခါ] တည်ရှိ
သောသစ်ခက်။ သစေ မာဠကေ ကမ္မေ
ကရိယမာနေ....ဝေဟာသံဌိတသာခါယနိသိ-
ဒတိ။ ဝိသင်္ဂဟ။၁၉၀။ (- အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၁။
ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၇၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၇။)

ဌိတသာဂရ (ပု) [ဌိတ + သာဂရ] တည်ရှိ
သောသမုဒ္ဒရာ။ စတ္တာရောဒီပေ ပရိက္ခိပိတော
ဌိတသာဂရေဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉၀။

ဌိတသာလ (ပု) [ဌိတ + သာလ] တည်ရှိသော
အင်ကြင်းပင်။ မူလခန္ဓဝိဋ္ဌပပတ္တေဟိ အည-
မညံ သံသိဗ္ဗိတော ဌိတသာလာနန္တိပိ ဝုတ္တံ။
ဝဇီရ။၂။ (-သာရတ္ထ၊၁။၂၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊
၁။၃၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၁၄။)

ဌိတသီမာ (ထိ) [ဌိတာ+သီမာ] တည်ရှိသော
သိမ်။ ဂတာနံ သမန္တာ ဌိတသီမာပိ ဝိနာ-
သော စ ဘဝေယျ။ ဝိမတိ၊၂။၁၆၀။

ဌိတသီလ (တိ) [ဌိတ + သီလ] တည်သော
သီလရှိသော၊ သီလ၌တည်သော၊သူ။ ဌိတ-
သီလော (အံ၊၁။၂၃၃-၄)တိ ပတိဋ္ဌိတသီ-
လော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၀။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂။)

ဌိတသုခမရဇ (န) [ဌိတ+သုခမ + ရဇ] တည်
ရှိသော သိမ်မွေ့သော မြို့။ ဝုတ္တလက္ခ-
ဏေန ပန မိဿကပုဉ္ဇောပိ ပိဋ္ဌိပါသာဏေ
ဌိတသုခမရဇမ္ပိ စ....ဂစ္ဆတိ။ ကခါ။၁၉၆။

ဌိတသုတ္တ (န) [ဌိတ + သုတ္တ] တည်ရှိသော
ချည်။ သိဗ္ဗိတော ဌိတသုတ္တံ ဝိယ တဏှာ။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၁၃၃။

ဌိတသုဝါနဝမထု (ပု) [ဌိတ+သုဝါန ဝမထု]
တည်ရှိသောခွေး အန်ဖတ်။ သုဝါနဒေါဏိယံ
ဌိတသုဝါနဝမထု ဝိယ ပရမဇေဂုစ္ဆဘာဝံ ဥပ-
ဂစ္ဆတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၉။

ဌိတသေတု (ပု) [ဌိတ + သေတု] တည်ရှိ
သော တံတား။ ဥဘတောဘာဂေန ဂါမ-
သိမံ ဖုသိတော ဌိတသေတု ခဏ္ဍသီမာမဟာ-
သီမာယော ဖုသိတော ဌိတရုက္ခေန ဥပမေ-
တဗ္ဗော။ ဝဇီရ။၄၅၉။

ဌိတသေဝက (ပု) [ဌိတ + သေဝက] တည်နေ
သော-မင်းမှုထမ်း- မင်းစားယောက်ျား။
ရက္ခဏတောတိ ဝေရိကာနံ အန္တရံ အဒတော
အတ္တနော သာမိနံ ပရိဝါရေတွာ ဌိတသေ-
ဝကာ ဝိယ ရက္ခဏတော။ သာရတ္ထ၊၂။
၃၂၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၆၄။)

ဌိတာကာရ (ပု) [ဌိတ+အာကာရ] တည်သော
အခြင်းအရာ။ ကေဝလံ ဧဝံ ပဿမာနဿ
ဌိတာကာရောဝ ဟောတိ။ မဋ္ဌ၊၄။၁၀၁။
(-မဋ္ဌ၊၃။၄၀၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၃။)

ဌိတာစလဌိတိ (ထိ) [ဌိတ + အစလ + ဌိတိ]
မတုန်လှုပ်သော တည်ခြင်းဖြင့် တည်သော။
ဌိတာစလဌိတိ ထိရာ၊ ဓမ္မတမနုစိန္တယံ။ အပ၊
၂။၂၁၁။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၅၂။

ဌိတာနုက္ကမ (ပု) [ဌိတ + အနုက္ကမ] တည်ရှိ
သော အစဉ်။ ယေဘုယျေန ဟိ တိဏိ ပိဋ္ဌ-
ကာနိ ဘဂဝတော ဓရမာနကာလေ ဌိတာ-
နုက္ကမေနေဝ သင်္ဂီတာနိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃။ သီ၊ဋီ၊
သစ်၊၁။၈၀။

ဌိတာရဟန္တ (ပု) [ဌိတ + အရဟန္တ] တည်နေ
သော ရဟန္တာ။ အရူပလောကေ ဟိ ဌိတာ-

ရဟန္တဝသေနာယမတ္ထော ဝုတ္တော။ အနုဋီဉာ။
၄၇။

ဌိတာဝသေသ (တိ) [ဌိတ+အဝသေသ] တည်ရှိ
သည်မှ ကြွင်းကျန်သော။ ဧဝံ သေသေသုပိ
အနုလောမတော ဌိတာဝသေသာ ပစ္စနိယ-
တော အာဂတော။ အဘိဋ္ဌာဉာ။၄၇။

ဌိတိ (ထိ) [ဌာ+တိ] (၁) တည်ခြင်း၊ တည်
နေခြင်း။ (က) အစဉ်မပြတ် - ကြာမြင့်စွာ -
တည်ခြင်း။ (ခ) ဌိ၊ ဌိဇ္ဈာ၊ တည်နေဆဲဇ္ဈာ၊
တည်နေခိုက်၊ ဥပါဒ်၊ ဘင်တို့၏ အလယ်၌
ဘင်သို့ရှေ့ရှုဖြစ်ခြင်း။ (၂) ဖြစ်ခြင်း။ (က)
မပြတ် ဖြစ်ခြင်း။ (ခ) ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း၊
ထင်ရှားရှိခြင်း။ (၃) တည်တံ့ - ခိုင်ခံ့ -
ခြင်း။ (၄) ရပ်ခြင်း၊ ရပ်တည်ခြင်း၊ (၅)
ရပ်တန့် - ရပ်နား - ရပ်ဆိုင်း - ခြင်း။ (၆)
အကြောင်း၊ တည်ရာ - တည်ကြောင်း -
သဘောတရား။ (၇) တည်ရာ၊ နေရာ၊ အရပ်။
(ဂ) တည်ရာအစဉ်၊ ထေရ်စဉ်၊ ဝါစဉ်။ (၉)
အားထုတ်ခြင်း၊ အားစိုက်ခြင်း၊ ဝီရိယ။ (၁၀)
မတုန်မလှုပ် အာရုံ၌ တည်နေ တတ်သော
သဘောတရား၊ သမာဓိ။ (၁၁) အသက်၊
ဇီဝိတိန္ဒြေ။ (၁၂) တဏှာ၊ အနုသယ။

(၁) တည်ခြင်း၊ တည်နေခြင်း။ ယဿ
ပပဉ္စာ ဌိတိ စ နတ္ထိ (ဥဒါန။၁၇၄)တိ... ယဿ
အဂ္ဂပုဂ္ဂလဿ ဝုတ္တလက္ခဏာ ပပဉ္စာ၊ တေဟိ
ကတာ သံသာရေ ဌိတိ စ နတ္ထိ။ ဥဒါန။၁၇၄။
ဉာဉာ။ (- မ၊၁။၅၇၊၂၇။ သံ၊၁။၂၇။
ဥဒါန။၁၇၇။ မိလိန္ဒ။၁၇၇။ ဒီ၊ဌာ၊၁။၁၇၇။ မ၊
ဌာ၊၁။၁၀၆၊၂၁။ သံ၊ဌာ၊၂။၂၂။ အံ၊ဌာ၊၁။၂၂။
အဘိ၊ဌာ၊၁။၁၆၂။ ပဋိသံ၊ဌာ၊၁။၅၇။ ဥဒါန။၁၇၇။
ဉာဉာ။ ဣတိဝုတ်၊ဌာ၊၁၇၀။ နေတ္ထိ၊ဌာ၊၁။ သာ
ရတ္ထ၊၁။၂၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၇၃။ မ၊ဋီ၊၂။၂၅။ မ၊
ဋီ၊၁။၇၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၁၊
၂၄၀၊၄၁၃။ နေတ္ထိ၊ဋီ၊၁၄။)

(က) အစဉ်မပြတ် - ကြာမြင့်စွာ -
တည်ခြင်း။ အပ္ပမာဒေါ ဘိက္ခဝေ သဒ္ဓမ္မဿ
ဌိတိယာ အသမ္မောသာယ အနန္တရဓာနာယ
သံဝတ္တတိ။ အံ၊၁။၁၇။ ဌိတိယာတံ စိရဌိတတ္ထံ။
အံ၊ဌာ၊၁။၆၅။ ဌိတိယာ (သံ၊၁။၇) တံ ပုနပျုနံ
ဥပုတ္တိပဗန္ဓဝသေန ဌိတတ္ထံ။ သံ၊ဌာ၊၁။၁၆၂။ ဌိ-
တိယာ ယာပနာယာ (မ၊၁။၁၂) တံ ပဗန္ဓုဌိ-
တတ္ထဉ္စေ ပဝတ္တိယာ အဝိစ္ဆေဒနတ္ထု စိရ-
ကာလဌိတတ္ထံ ဇီဝိတိန္ဒြေဿ ပဝတ္တာပနတ္ထံ။
မ၊ဋီ၊၁။၁၆၇။ ဌိတိယာ (မ၊၁။၁၇၁) တံ ဇ္ဈေ-
ပဗန္ဓုဌိတံ အဓိပ္ပေတာ၊ န ခဏဌိတံ။ ကဿ
သမာပဇ္ဇနတ္ထာ။ တေနာဟ ဌိတိယာတံ စိရဌိ-
တတ္ထန္တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၇၆။ (- ဒီ၊၁။၁၀၇၊၁၅၂။
မ၊၁။၁၄၁။ မ၊၂။၁၇၊၂၀၃၊၂၁၇-၉၊၂၂၀၊၁၃၉၊
မ၊၃။၅၄။ သံ၊၂။၁၉၀-၂၊၂၄၇၊၁၇၄။ သံ၊၃။
၁၇၄၊၂၁၄။ အံ၊၁။၁၇၊၄၁၊၆၀၊၁၁၂၊၁၀၁၊
၃၃၂၊၃၇၆၊၄၆၃-၆၊၅၇၉။ အံ၊၂။၁၅၅-၇-၉၊
၃၄၁။ အံ၊၃။၁၅၊၂၅၄၊၃၃၂။ အဘိ၊ပု၊၁၂၇။
ပဋိသံ၊၄၇၊၂၁၂။ စူဠနိ။၂၉၂-၇။ နေတ္ထိ။၁၇၊
၅၃၊၁၁၀။ မိလိန္ဒ။၃၄၉။ မ၊ဌာ၊၂။၂၅၂။ အံ၊
ဌာ၊၁။၃၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၄၃။ ဥဒါန။၁၇၃။
ဝိမတိ၊၂။၂၁။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၇။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၁။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၇၊၆၂။)

(ခ) ဌိ၊ ဌိဇ္ဈာ၊ တည်နေဆဲဇ္ဈာ၊ တည်
နေခိုက်၊ ဥပါဒ်၊ ဘင်တို့၏အလယ်၌ ဘင်သို့
ရှေ့ရှုဖြစ်ခြင်း။ တတြာပါဟံ ဘိက္ခဝေ နေဝ
အာဂတိံ ဝဒါမိ နဂတိံ န ဌိတိံ န စုတိံ န-
ဥပပတ္တိံ။ ဥဒါန။၁၇၇။ ဥပပါဒ်နိရောဓာဘာဝ-
တော စေဝ တဒုဘယပရိစ္ဆိန္နာယ ဌိတိယာ စ
အဘာဝတော န ဌိတိံ န စုတိံ န ဥပပတ္တိံ
ဝဒါမိ။ ဥဒါန။၁၇၅။ တေနေဝ စိတ္တေန
တဿ စိတ္တဿ ဥပါဒေါ ဝါ ဌိတိ ဝါ ဘဂေါ ဝါ
န သက္ကာ ဇာနိတံ။ မ၊ဌာ၊၄။၆၀။ ဌိတိ (ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။၂၇၇) နှိ ဌိတိပုတ္တံ၊ ဇရန္တိ အတ္ထော။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၃၉။ ဥဘိန္ဒြေ ဝေမဇ္ဈေ ဘင်္ဂါ-
ဘိမုခပုဝတ္တံ ဌိတိ နာမ။ ဝိဘာဝိနီ။၁၃၇။

(- ပေဋကော။၃၃၄။ အဘိဋ္ဌ။၂။၉၀။ဝိသုဒ္ဓိ။
၁။၂၇၃။ဇာဝဋ္ဌ။၄၁၆။ သာရတ္ထ။၂။၂၄၅။
သာရတ္ထ။၃။၁၇၃။ သံ၊ဋ္ဌိ။၂။၂၁၇။ မူလဋ္ဌိ။၃။
၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌိ။၂။၂၆၇၊၂၇၄-၅။)

(၂) ဖြစ်ခြင်း။ အာရမ္မဏမေတံ ဟော-
တိ ဝိညာဏဿ ဌိတိယ။ သံ၊ဋ္ဌိ။၂။၆၅-၆-၇။
နေတ္ထိ။၁၃၃။ ပေဋကော။၃၁၀။ ဝိညာဏဿ
ဌိတိယတံ ကမ္မဝိညာဏဿ ဌိတတ္ထံ။ သံ၊ဋ္ဌိ။
၂။၆၅။ ကမ္မဝိညာဏဿဌိတတ္ထန္တံ ကမ္မဝိညာ-
ဏဿေဝ ပဝတ္တိယ။သံ၊ဋ္ဌိ။၂။၇၂။ (-သံ၊၂။
၂၆။ ပေဋကော။၃၁၁-၂-၄။ ဝိမတိ။၁။၃၈။
အံ၊ဋ္ဌိ။၁။၂၄၄၊၂၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌိ။၁။၅၈။)

(က) မပြတ်ဖြစ်ခြင်း။ စတ္တာရောမေ
အာဝုသော အာဟာရာ ဘူတာနံ ဝါ သတ္တာနံ
ဌိတိယာ သမ္ဘဝေသီနံ ဝါ အနုဂ္ဂဟာယ။ မ။
၁။၅၈၊၃၂၇။ သံ၊ဋ္ဌိ။၂။၇၃-၄။၃၂၂-၅။ ဒီ၊ဋ္ဌိ။
၃။၁၅၇။ ဌိတိယာတံ တဿ တဿ သတ္တဿ
ဥပ္ပန္နဓမ္မာနံ အနုပ္ပဗန္ဓဝသေန အဝိစ္ဆေဒါယ
ဌိတိယာ။ မ၊ဋ္ဌိ။၁။၂၁၀။ သံ၊ဋ္ဌိ။၂။၂၂။ ဧဝံ
ဌိတိယာတံ အနုပ္ပဗန္ဓဝသေန ပဝတ္တိယာတံ
အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌိ။၁။၃၀၈။ သံ၊ဋ္ဌိ။၂။၂၆။ (-
အံ၊ဋ္ဌိ။၁။၂၂။)

(ခ) ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း၊ ထင်ရှားရှိခြင်း။
ပပဉ္စာနံ ဌိတိ ဝိဇ္ဇမာနတာ မဂ္ဂေန အသ-
မုဒစ္ဆဒေါ ပပဉ္စဌိတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၃၉။ (-
ဥဒါန။၁၇၄။ ဒီ၊ဋ္ဌိ။၃။၁၅၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌိ။၁။၅၉။
ဒီ၊ဋ္ဌိ။၃။၁၆၇။ မ၊ဋ္ဌိ။၂။၂၇၆။ မူလဋ္ဌိ။၂။၁၉၉။
အနုဋ္ဌိ။၂။၁၇၁၊၂၀၁။)ဌိတိသုခ-လည်းကြည့်။

(၃) တည်တံ့ - ခိုင်ခံ့ - ခြင်း။ ယဿ
နတ္ထံ ဓုဝံ ဌိတိ (ထေရ၊ဥဒါန၊၃၆၂)တိ ယဿ
ကာယဿ ဓုဝဘာဝေါ ဌိတိဘာဝေါ နတ္ထိ။
ထေရ၊ဋ္ဌ။၂။၂၉၂။ (-မ၊၂။၂၇၃။ ဓမ္မ၊၃၅။
မ၊ဋ္ဌိ။၃။၂၀၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ။၂။၆၉။ ထေရီ၊
ဋ္ဌ။၂၄၈။ အပ၊ဋ္ဌ။၂။၂၁။ မ၊ဋ္ဌိ။၃။၁၄၃။)

(၄) ရပ်ခြင်း၊ ရပ်တည်ခြင်း။ ဌာနံ
ဘဉ္စတိတံ ဌိတိ ဘဉ္စတိ။ ကခါ၊ဋ္ဌိ။သစ်။၃၁၂။
ဌိတိယာ (မ၊ဋ္ဌိ။၁။၁၀၆)တိ အဝဋ္ဌာနေ။ မ၊
ဋ္ဌိ။၁။၁၉၂။

(၅) ရပ်တံ့-ရပ်နား-ရပ်ဆိုင်း-ခြင်း။
ဌိတိက၊ဋ္ဌ။ ဌိတိမိဿ တုံကြည့်။

(၆) အကြောင်း၊ တည်ရာ - တည်
ကြောင်း - သဘောတရား။ တိဋ္ဌန္တိ ဧတ္ထ
ဖလဓမ္မာ တဒါယတ္တဝုတ္တိတာယာတံ ဌိတိ၊
က၊ရဏံ။ သ၊ရတ္ထ။၁။၂၂။ တိဋ္ဌတိ ဧတေ-
နာတိ ဌိတိ၊ ကာရဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ။၁။၁၃၉။ ဒီ၊ဋ္ဌိ။
၂။၈၉။ သံ၊ဋ္ဌိ။၂။၁၀၂။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌိ။၁။၂၂။
နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၁၀၁။ ဒီ၊ဋ္ဌိ။၃။၁၆၇၊၂၃၇။ သီ၊ဋ္ဌိ။
သစ်။၁။၃၈၈။ သံ၊ဋ္ဌိ။၂။၄၉၊၇၉၊၄၁၅။ အံ၊ဋ္ဌိ။
၃။၃၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌိ။၂။၂၇၂၊၃၈၄။)

(၇) တည်ရာ၊ နေရာ၊ အရပ်။ ဒိသ္မာန
နာဂဿ ဂတိံ ဌိတိဉ္စ။ ၁။၁။၃၇၃။ ဒိသ္မာ-
နာတိ...နာဂရညော ဂတဋ္ဌာနံ နိဗ္ဗဒ္ဓဝသန-
ဋ္ဌာနံ ဥပဓာရေန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ။၅။၄၉။ ပထဝီ-
ပဗ္ဗတာဒိ ဝိယ အပ္ပတိဋ္ဌာနတာယ န ဌိတိ။
ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၃၅၅။

(၈) တည်ရာအစဉ်၊ ထေရ်စဉ်၊ ဝါစဉ်။
နိမန္တနဘတ္တမာတိကာယ ဌိတိဝသေန အာရု-
ဋ္ဌေဘတ္တုဒ္ဓေသကေန ဝါသယံ ဝါ သံသတော
ဥဒ္ဓိသာပေတွာ ဂဟေတွာ ဂန္တဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊၂။
၂၅၀။ ဌိတိကာ-လည်း ကြည့်။

(၉) အားထုတ်ခြင်း၊ အားစိုက်ခြင်း။
ဝီရိယ။ တေလေပိ ဥတ္တရန္တေ ဌိတိ န ကရော-
တိ။ သံ၊ဋ္ဌိ။၁။၉၃။ ဌိတိန္တိ ဗျာပါရံ။ သံ၊ဋ္ဌိ။၁။
၁၃၈။ (-မဟာနိ။၂၉၅။ မ၊ဋ္ဌိ။၁။၅၆။)

(၁၀) မတုန်မလှုပ် အာရုံ၌တည်နေတတ်
သော သဘောတရား၊ သမာဓိ။ ယာ တသ္မိံ
သမယေ စိတ္တဿ ဌိတိ သဏ္ဌိတိ အဝဌိတိ။
အဘိ၊ဓ။၁၉၊၂၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌိ။၁။၁၉၀။ မဟာနိ။
၂၈၄၊၄၁၂။ ပေဋကော။၂၅၀။ အစလဘာ-

ဝေန် အာရမ္မဏေ တိဋ္ဌတိတိ ဌိတိ။ အဘိဋ္ဌ၊
 ၁။၁၈။ ပဋိသန္ဓိ၊ ၂။၁၁။ အနာဝိလအစ-
 လဘာဝေန အာရမ္မဏေ တိဋ္ဌတိတိ ဌိတိ။
 မဟာနိဋ္ဌ၊ ၃၄။ (- သာရတ္ထ၊ ၂။၂၁။
 မူလဋီ၊ ၁။၉၄။ အနုဋီ၊ ၁။၁၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၁။
 ၁၀။)

(၁၁) အသက်၊ ဇီဝိတိန္ဒြေ။ အာယု ဌိတိ
 ယပနာယာပနာ။ အဘိ၊ ၁။ ၂၀။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၂။
 ၉၀။ ကောယ တိဋ္ဌန္တိတိ ဌိတိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။
 ၁၉၃။ အပိစ ဌိတိတိ ဇီဝိတိန္ဒြေယသေတံ
 အဓိဝစနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၁။ တိဋ္ဌန္တိ ဥပါဒိန္ဒြေဓမ္မာ
 တောယာတိ ဌိတိ။ အာယုတိ အာဟာ “ဌိတိ-
 တိ ဇီဝိတိန္ဒြေယသေတံ အဓိဝစနံ” နိဋ္ဌိ။
 တထာ ဟိ တံ အာယု “ဌိတိ” တိ နိဋ္ဌိဋ္ဌိ။
 ဌိတိယာ ယပနာယာတိ ကာယဿ ဌိတိဟေ-
 တုတာယ “ဌိတိ” တိလဒ္ဓဝေါဟာရဿ ဇီဝိ-
 တိန္ဒြေယဿ ပဝတ္တနတ္ထန္တိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊
 ၁။ ၅၇-၉။ (- ဒီ၊ ၃။ ၁၀၇။ မ၊ ၁။ ၁၂။ ၃၄။
 မ၊ ၂။ ၁၈။ ၃၃။ မ၊ ၃။ ၅၄။ သံ၊ ၂။ ၃၈၄-၅။ အံ၊
 ၁။ ၁၁၂။ အံ၊ ၂။ ၃၄။ အံ၊ ၃။ ၁၅။ အဘိ၊ ပ။
 ၁၂၇။ စူဠနိ၊ ၂။ ၉၂။ မိလိန္ဒ၊ ၃၄၉။ သံ၊ ၄။ ၂။
 ၂၄၅။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၂၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၁။ ၆၂။)

(၁၂) တဏှာ၊ အနုသယ။ ယဿ ပပဉ္စာ
 ဌိတိ စနတ္ထိ။...။ ပပဉ္စာနာမ တဏှာဒိဌိမာနာ၊
 တဒဘိသင်္ခါတာ စ သင်္ခါရာ။ ဌိတိ နာမ အနု-
 သယာ။ နေတ္ထိ၊ ၃။ နေတ္ထိယံ ပန “ဌိတိ နာမ
 အနုသယော “တိ ဝုတ္တံ၊ ဥဒါန၊ ၃။ ၃၃။ ဌိတိ
 အနုသယာ တဏှာ စ နတ္ထိ။ နေတ္ထိ၊ ၁။ ၁၄၉။

ဌိတိ (ထိ) [ဌာ+ဏေ+တိ] တည်စေခြင်း၊
 ထားခြင်း။ ဣမဿ ကာယဿ ဌိတိယာ
 (အဘိ၊ ၁။ ၂၆၂။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၅) တိ ဣမဿ
 စတုမဟာဘူတိကကရဇကောယဿ ဌာပ-
 နတ္ထာယ အာဟာရေတိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၃၁။
 မဟာနိဋ္ဌ၊ ၃၀၁။ ဌိတိယာတိ ဌိတတ္ထံ။
 တဒတ္ထု ဘူဇန္တော ယသ္မာ “ကာယံ ဌပ-

ဿာမိ” တိ ဘူဇတိ၊ တသ္မာ ဌပနတ္ထာယာတိ
 ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၈၆။ (- အံ၊ ၄။ ၃။ ၁၀၀။)
 ဌိတိကုသလ-လည်း ကြည့်။

ဌိတိက (ပု) [ဌိတိ+က] ဌိ၊ ဌိဇဏ။ ဥပုဇ္ဇတိ
 ဥပုဒက္ခဏံ ဥဒယံ ပဋိလဘတိ “ပါကဋ္ဌဘာ-
 ဝေါ ဌိတိကော၊ အတ္တလာဘော ဥဒယော”-
 တိ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၀။

ဌိတိက (တိ) [ဌိတိ+ဣက] ရပ်တန့် - ရပ်နား
 ရပ်ဆိုင်း - ခြင်းရှိသော (ဒေသနာ)။ ဖလ-
 သမာပတ္တိယာ အန္တရာ ဌိတိကာပိ ကဒါစိ
 ဘဂဝတော ဒေသနာ ဟောတိ။ သံ၊ ၄။ ၁။
 ၂။ ၆၉။

ဌိတိကာ (ထိ) [ဌိတိ+က+အာ] တည်နေရာ
 အစဉ်၊ ထေရ်စဉ်၊ ဝါစဉ်။ ဧဝံ အဓိဌိတေ
 သဗ္ဗာနိ တဿေဝ ဟောန္တိ။ ဌိတိကာ ပန န
 တိဋ္ဌတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃။ ၄၁၂။ (- ၄၂၀-၁။ ဝိ၊
 သင်္ဂဟ။ ၂၅၂-၃၊ ၂၆၃-၄-၅၊ ၂၇၈။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၄၇။
 ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၇။ ဝိမာန၊ ၄။ ၆၈။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၉၊
 ၁၄၀။ ဝဇီရ၊ ၅။ ၃၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၄၂။ ကခါ၊
 ၄။ ၁။ ၂၃၇။)

ဌိတိကာကိစ္စ (န) [ဌိတိကာ+ကိစ္စ] ထေရ်စဉ်၊
 ဝါစဉ်ပြုခြင်း ကိစ္စ။ သစေ အာဘတ် ဗဟု
 ဟောတိ၊ သဗ္ဗေသံ ပဟောတိ၊ ဌိတိကာကိစ္စံ
 နတ္ထိ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၇၀။

ဌိတိကာပုစ္ဆနကိစ္စ (န) [ဌိတိကာ+ပုစ္ဆန+ကိစ္စ]
 ထေရ်စဉ်၊ ဝါစဉ်ကိုမေးခြင်းကိစ္စ။ ဌိတိကာ-
 ပုစ္ဆနကိစ္စံ နတ္ထိ၊ ထေရာသနတော ပဋ္ဌာယ
 ပတ္တံ ပူရေတွာ ဒါတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၇၂။

ဌိတိကာရဏ (န) [ဌိတိ + ကာရဏ] တည်ခြင်း
 - တည်နေခြင်း - ၏အကြောင်း။ ကပ္ပဋ္ဌိ-
 ကန္တိ အာယုဉာပုံ နိရယမိ ဌိတိကာရဏံ။ အံ၊
 ၄။ ၃။ ၃၁၀။

ဌာတိကာလ (ပု) [ဌာတိ+ကာလ] တည်ရာကာလ။
ယေဘုယျေန သမပ္ပမာဏံ ဌာတိကာလံ ဒဿ-
နာနုဿဝေဟိ လဘိတော။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သင်္ခါ၊၁။၄၁၇။

ဌာတိကာလနိယမ (ပု) [ဌာတိကာလ + နိယမ]
တည်ရာကာလကို - ပိုင်းခြား - သတ်မှတ် -
ခြင်း။ ဂဗ္ဘသေယျကကာမာဝစရဒေဝရူပါဝ-
စရသတ္တာနံ သုက္ကသောဏိတဉာတုဘောဇနာ-
ဒိဉာတုအာဒိပစ္စယုပ္ပန္နပစ္စယုပတ္တိမ္ဘိတော ဝိပါ-
ကပဗန္ဓဿ ဌာတိကာလနိယမော။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၁။
၁၅၆။အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၅၂။(-သိ၊ဋ္ဌိ၊သင်္ခါ၊၁။၄၁၇။)

ဌာတိကုသလ (တိ) [ဌာတိ+ကုသလ]တည်စေခြင်း
- ထားခြင်း - ဌာ လိမ္မာသော၊သု။သမာဓိဿ
ဌာတိကုသလော (အံ၊၂။၂၇၅)တိ သမာဓိဿ
ဌာတိယံ ကုသလော၊ သမာဓိံ ဌပေတုံ
သက္ကောတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၀၀။
အန္တောဂတဟေတုအတ္ထော ဌာတိသဒ္ဓေါ၊
တဿာ ဌာနကုသလောတိ အတ္ထောတိ အာဟ
“သမာဓိံ ဌပေတုံ သက္ကောတိတိ အတ္ထော”
တိ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၀၀။ (-သံ၊၂။၂၂၄-ဂ။ အံ၊
၂။၃၇၃။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၂၃။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၇၆။)

ဌာတိကုသလတာ (တိ) [ဌာတိကုသလ + တာ]
တည်စေ-ထား-ခြင်းဌာ လိမ္မာသည်၏အဖြစ်။
သမာဓိဿ ဌာတိကုသလတာ (ပဋိသံ၊၄၇)တိ
သမာပန္နဿ သမာဓိဿ သန္တတိဝသေန ယ-
ထာရူစိ ဌပနေ ဆေကဘာဝေါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌိ၊၁။
၂၁၄။

ဌာတိကောဋ္ဌာသိက (တိ) [ဌာတိ + ကောဋ္ဌာသ +
ဣက] တည်တံ့ခြင်း အဖို့ရှိသော။ တဿ
နိကန္တိဝသေန သာ ပဌမဇ္ဈာနပညာ နေဝ
ဟာယတိ၊ န ဝစုတိ၊ ဌာတိကောဋ္ဌာ-
သိကာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၀၀။ (-ဒိ၊
ဋ္ဌိ၊၃။၂၀၃။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၅၃။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၄၃။)

ဌာတိက္ခဏ (ပု) [ဌာတိ+ဓာတု] ဌာတိဓာတု
ဆဲဓာတု၊ တည်နေခိုက်။ မဟာဇနဿ စိတ္တေ

အာဝဠိတေ အဝဿံ ကေဿ စိတ္တံ 'ကေန
စိတ္တေန ဥပ္ပါဒက္ခဏေဝါဌာတိက္ခဏေဝါဘင်္ဂက္ခ-
ဏေ ဝါ ပဋိဝိဇ္ဈတိတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၄၄၆။
(-အဘိ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၆၃၊၃၁၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၄၃၊
၂၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၄၊၁၉၃၊၂၃၅၊၂၄၉၊၂၅၂။
မဟာနိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၀၊၁၉၇၊၃၉၄။ သာရတ္ထ၊၂။
၁၇၅။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၀၄။ ဒိ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၉၂၊၂၁၉။ သံ၊
ဋ္ဌိ၊၁။၇၅။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၁၇။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၁၀။
မူလဋ္ဌိ၊၁။၁၉၄။ မူလဋ္ဌိ၊၂။၅၊၁၀။ အနုဋ္ဌိ၊၁။
၂၀၉။ အနုဋ္ဌိ၊၂။၁၀၊၂၄။ အနုဋ္ဌိ၊၃။၂၃၀၊
၂၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၆၆၊
၁၀၃၊၃၇၅၊၄၀၀၊၄၂၆။)

ဌာတိက္ခဏပ္ပတ္တ (တိ) [ဌာတိက္ခဏ+ပတ္တ] ဌာတိဓာတု
ရောက်သော။ တတော ပုရိမတရံ ဇာတံ
ဇာတိက္ခဏံ အတိက္ကမိတာ ဌာတိက္ခဏပ္ပတ္တံ။
အဘိ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၇၁။ (-အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋ္ဌိ၊၂။၄၀၀။)

ဌာတိက္ခဏာဘာဝ (ပု) [ဌာတိက္ခဏ + အဘာဝ]
ဌာတိဓာတု မရှိခြင်း။ “ဌာတိက္ခဏေ”တိ အဝစနံ
ဌာတိက္ခဏာဘာဝံ စိတ္တဿ ဒီပေတိ။ မူလဋ္ဌိ၊
၂။၂၃။ (-အနုဋ္ဌိ၊၂။၂၉။)

ဌာတိက္ခဏာဘာဝဇောတက (တိ) [ဌာတိက္ခဏာ-
ဘာဝ + ဇောတက] ဌာတိဓာတုမရှိခြင်းကို
ထွန်းပြတတ်သော။ န ကေဝလမာဘိဓမ္မေ
အဝစနမေဝ စိတ္တဿ ဌာတိက္ခဏာဘာဝဇော-
တကံ။ အနုဋ္ဌိ၊၂။၂၉။

ဌာတိဒုက္ခ (တိ) [ဌာတိ+ဒုက္ခ] ထင်ရှား ရှိခြင်း
ကြောင့် ဆင်းရဲသော။ ဒုက္ခာ ဝေဒနာ ဌာတိ-
ဒုက္ခာ ဝိပရိကာမသုခါ။ မ၊၁။၃၇၇။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ဋ္ဌိ၊၁။၇၆၊၁၀၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌိ၊၄၂။ နေတ္ထိ၊
ဋ္ဌိ၊၂၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၅၃။) ဌာတိသုခ-
လည်းကြည့်။

ဌာတိဓာတု (ပု၊ထိ) [ဌာတိ+ဓာတု] တည်ခြင်း
သဘော (ဝီရိယ)။ အတ္ထိ ဌာတိဓာတု အတ္ထိ

ဥပက္ကမိဓာတုတိ။ အံ၊ ၂။ ၂၉၇။ ဌိတိဓာတုတိ
ဌိတိသဘာဝေါ။ အံ၊ ၄။ ၁၁၀၈။

ဌိတိပစ္စယတ္ထ (န) [ဌိတိ + ပစ္စယ + တ္ထ] တည်နေ
ခြင်း၏ အကြောင်း၏အဖြစ်။ ယေန ကမ္မေန
တေ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တာ၊ တဒေဝ တေသံ ဌိတိ-
ပစ္စယတ္တာ အာဟာရော။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁၆၁။

ဌိတိပညတ္တိ (ထိ) [ဌိတိ + ပညတ္တိ] တည်ခြင်းကို
အပြားအားဖြင့် သိစေခြင်း၊ ဌိတိပညတ်။
ဌိတိပညတ္တိ စိတ္တကုက္ကာယ။ နေတ္တိ၊ ၅။ ၂။
စိတ္တကုက္ကာယ ဌိတိယာ စ ပညာပနတော
ဌိတိပညတ္တိ နာမ။ နေတ္တိ၊ ၀။ ၁၉၂။ (-နေတ္တိ။
၅။ ၂။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၂၄။ မ၊ ၄။ ၁။ ၁၃၃။ နေတ္တိ၊
၀။ ၁၉၄။)

ဌိတိပရိတ္တတာ (ထိ) [ဌိတိ + ပရိတ္တ + တာ]
ဌိဇာ၏ - နုန့် - နည်း - သည်၏ အဖြစ်။
ဌိတိပရိတ္တတာယ ဝါ အပ္ပကံ ဇီဝိတံ။ မဟာနိ။
၃၂။ ဌိတိပရိတ္တတာယ ဝါတိ ဌိတိက္ခဏဿ
မန္တတာယ ထောကတာယ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၂၈။
(-မ၊ ၄။ ၂။ ၁၂၈။ အံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၉။ သုတ္တနိ၊ ၄။
၂။ ၂၄၈။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၃၁။ ၂၃၃။ ဇာ၊ ၄။ ၄။
၃၉၉။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၈။)

ဌိတိပရိဒီပန(န) [ဌိတိ + ပရိဒီပန] တည်ကြည်ခြင်း
ကိုပြခြင်း။ ဌိတေန စေတသတံ စိတ္တဿ
ဌိတိပရိဒီပနေန သမာဓိသမ္ပဒံ ဒဿေတိ။
ဥဒါန၊ ၄။ ၂၉၁။

ဌိတိပုဂ္ဂလ (ပု) [ဌိတိ + ပုဂ္ဂလ] ရပ်တည်
သော ပုဂ္ဂိုလ်။ မဇ္ဈေ နဒိယာ ဌတော
ဝိယ သဒ္ဓါဒီနံ ဌိတိယာ ဌိတိပုဂ္ဂလော။ အံ၊
၄။ ၂။ ၁၅၅။

ဌိတိပ္ပတ္တ (တိ) [ဌိတိ + ပတ္တ] ဌိဇာသို့ ရောက်
သော။ တဉ္စ ခေါ ဥပ္ပါဒက္ခဏံ အတိက္ကမိတွာ
ဌိတိပ္ပတ္တံ အဋ္ဌာရသဝိဓံ ရူပရူပမေဝ။ အဘိ၊
၄။ ၂။ ၃၇၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၂။ ဣတိဝုတ်၊
၄။ ၁၀၇။ မ၊ ၄။ ၂။ ၉၄။ မူလ၊ ၄။ ၂။ ၅၊ ၂၄၊ ၁၁၈။

အနုဋီ၊ ၂။ ၁၀။ အနုဋီ၊ ၃။ ၃၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။
၁၀၃၊ ၃၂၂။)

ဌိတိပ္ပတ္တိ (ထိ) [ဌိတိ + ပတ္တိ] ဌိဇာသို့ရောက်
ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဌိတိပ္ပတ္တိဝိသေသာလာဘ (ပု) [ဌိတိပ္ပတ္တိ + ဝိသေ-
သ + အလာဘ] ဌိဇာသို့ ရောက်ခြင်းဖြင့်
ရအပ်သောသတ္တိထူးကို မရခြင်း။ အရူပဉ္စ
တဿ ပစ္စာဇာဘပစ္စယော န ဟောတိတိ
ဌိတိပ္ပတ္တိဝိသေသာလာဘံ သန္ဓာယ ပရိယာ-
ယေန ဣဒံ ဝုတ္တန္တိ။ မူလ၊ ၄။ ၂။ ၂၄။ ဌိတိပ္ပတ္တိ-
ဝိသေသာလာဘန္တိ ဌိတိပ္ပတ္တိယာ လဒ္ဓဗ္ဗော
ယော ဝိသေသော၊ တဿ အလာဘံ။ အနုဋီ၊
၂။ ၃၁။

ဌိတိဘာဂိနီ (ထိ) [ဌိတိဘာဂိ + ဣနီ] တည်တံ့
ခြင်းအဖို့ရှိသော ပညာ။ ဌိတိဘာဂိ-ကြည့်။

ဌိတိဘာဂိယ (တိ) [ဌိတိဘာဂ + ဣယ။ ဌိတိ +
ဘာဂိယ] တည်တံ့ခြင်း အဖို့ရှိသော၊ တည်
တံ့ခြင်းသို့ ကပ်ရောက်တတ်သော(တရား)။
ဣမေဓမ္မာ ဌိတိဘာဂိယာ။ ပဋိသံ၊ ၅။ တဒနု-
ဓမ္မတာယ သတိယာ သဏ္ဌာနဝသေန ဌာန-
သင်္ခါတံ ဌိတိ* ဘဇန္တိတိ ဌိတိဘာဂိယာ။
ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၅၇။ (-ဒီ၊ ၃။ ၂၃၁။ အံ၊ ၁။ ၄၈၆။
အံ၊ ၂။ ၃၇၂။ ပဋိသံ၊ ၃၇။ နေတ္တိ၊ ၆။ ၅။ ဒီ၊ ၄။ ၃။
၂၄၄။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၁၅၃။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။ ၃၁၀။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၅၊ ၁၇။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၁၇၊ ၂၅၆။
ဥဒါန၊ ၄။ ၁၁၈။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၆၊ ၃၅၆။ စရိ-
ယာ၊ ၄။ ၃၀၄။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၀၊ ၂၈၃။ မ၊ ၄။ ၁။
၃၉၊ ၂၁၀။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၃၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၇၄၊ ၁၄၃-၄။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။ ၃၆၊ ၁၁၃၊ ၂၅၉။)

ဌိတိဘာဂိယဘာဝပ္ပတ္တိ (ထိ) [ဌိတိဘာဂိယ +
ဘာဝ + ပတ္တိ] တည်တံ့ခြင်းအဖို့ရှိသည်၏
အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ တထာ ဘာဝိတဿ
ဈာနဿ ဌိတိဘာဂိယဘာဝပ္ပတ္တိယာ အပရိ-

ဟိန္ဒုနာ။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၂၅။ (-ဒိ၊ဋီ၊၃။ ၁၆၉။)

ဌိတိဘာဝိ (တိ) [ဌိတိဘာဝ+တိ]။ ထိ-ဌိ ဌိတိ-
ဘာဝိ]တည်တံ့ခြင်းအဖို့ရှိသော၊(ပညာ)။
တဒနုဓမ္မတာ သတိ သန္တိဌိတိ ဌိတိဘာဝိနိ
ပညာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၄၃။ တဿ နိကန္တိဝသေန
သာ ပဌမဇ္ဈာနပညာ နေဝ ဟာယတိ၊ န
ဝဇုတိ။ ဌိတိကောဌာသိကာ ဟောတိ။ တေန
ဝုတ္တံဌိတိဘာဝိနိ ပညာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၀။
အံ၊ဋီ၊၂။၃၇၃။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၆။)

ဌိတိမတ္တသဟိတ (တိ) [ဌိတိ+မတ္တ + သဟိတ]
(ဌိဓဏဟု ဆိုအပ်သော) တည်ခြင်းမျှနှင့်
တကွဖြစ်သော။ ဣဒမ္ပိတိ ပိသဒ္ဓေါ ဌိတိမတ္တ-
သဟိတံ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တံ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂတံ အ-
ပေက္ခိတော ဝုတ္တော။ မူလဋီ၊၁။၁၂၅။

ဌိတိမန္တ (တိ) [ဌိတိ+မန္တ] အားထုတ်ခြင်း-
လုံ့လ - ဝိရိယ-ရှိသောသူ။ ထာမဝါတိ
ဌိတိမာ။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၂၆၃။

ဌိတိမိဿ (တိ) [ဌိတိ+မိဿ] ရပ်တန့်-ရပ်နား
ရပ်ဆိုင်း-ခြင်းနှင့် ရောနှောသော (ဒေသ
နာ)။ တေဒ ဌိတိမိဿာပိ ကဒါစိ ဘဂဝတော
ဓမ္မဒေသနာ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃၇။

ဌိတိမူလက (တိ) [ဌိတိ+မူလက] တည်နေခြင်း
လျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော၊ (ဒုက္ခ)။ ဂဗ္ဘေ
ဌိတိမူလကေန ဒုက္ခေန ဖန္ဒမာနံ။ မဟာနိ။
၃၅။ (-မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၆၅။)

ဌိတိရမဏီယ (တိ) [ဌိတိ + ရမဏီယ] ထင်ရှား
ရှိသည်ဖြစ်၍ နှစ်သက်အပ်သော။ န ဝေ-
မယံ ဌိတိရမဏီယေပိ ဝေဒယိတေ၊ ပဂေဝ
ဣတရသ္မိံ မနုညာကာရာနုပဿိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။
၂၉၇။ မ၊ဋီ၊၁။၃၄၆။

ဌိတိလက္ခဏဝိသယ (တိ) [ဌိတိ+လက္ခဏ+ဝိ-
သယ] တည်နေခြင်းလျှင် မှတ်ကြောင်းအာရုံ
ရှိသော (ဉာဏ်)။ သဗ္ဗညေယျဓမ္မာနံ ဌိတိ-

လက္ခဏဝိသယံ ဝိကပ္ပရဟိတံ သဗ္ဗကာလံ
ဗုဒ္ဓါနံ ဉာဏံ ပဝတ္တတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၀၁။

ဌိတိလက္ခဏာရမ္မဏတာ (ထိ) [ဌိတိ+လက္ခဏာ+
အာရမ္မဏ + တာ] တည်နေခြင်းလျှင် မှတ်
ကြောင်း အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဌိတိလက္ခ-
ဏာရမ္မဏတာယ စ အတိတာနာဂတဓမ္မာနံ
တဒဘာဝတော ဧကဒေသဝိသယမေဝ ဘဂ-
ဝတော ဉာဏံ သိယာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၀၁။

ဌိတိဝိပရိဏာမဉာဏသုခတာ (ထိ) [ဌိတိ+ဝိပရိ-
ဏာမ+ဉာဏ+သုခ+တာ] ဌိတိသုခ၊ ဝိပရိ-
ဏာမသုခ၊ ဉာဏသုခ၏အဖြစ်။ သုခါဒီနံ
ဌိတိဝိပရိဏာမဉာဏသုခတာယ ဝိပရိဏာမ-
ဌိတိအညာဏဒုက္ခတာယ စ ဝုတ္တတ္တာတိဿော-
ပိ စ သုခတော၊ တိဿောပိ စ ဒုက္ခတော။
ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၉၈။ မ၊ဋီ၊၁။၃၄၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၅၆။
မူလဋီ၊၂။၁၄၉။

ဌိတိဝေဝစန (န) [ဌိတိ+ဝေဝစန] ဌိတိသဒ္ဓါ၏-
ဝေဝစ-ပရိယာယ် - စကားလှယ်။ သဏ္ဌိတိ
အဝဌိတိတိ ဣဒံ ဒွယံ ဌိတိဝေဝစနမေဝ။
အဘိ ဋ္ဌ။၁။၂၉၄။ (-အဘိ ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။)

ဌိတိသဒ္ဓ (ပု) [ဌိတိ + သဒ္ဓ] ဌိတိသဒ္ဓါ။
အန္တောတဟေတုအတ္ထော ဌိတိသဒ္ဓေါ။ သံ၊
ဋီ၊၂။၂၇၉။ (-အံ၊ဋီ၊၃။၁၀၀။)

ဌိတိသဘာဝ (ပု) [ဌိတိ+သဘာဝ] (၁) တည်
ခြင်း သဘော။ (၂) တည်တံ့-ခိုင်ခံ့-ခြင်း
သဘော။ (၃) ဓမ္မဿ ယော ဌိတိသဘာ-
ဝေါ၊ သောဝ ဓမ္မတော အညော နုတ္ထိ။
သံ၊ဋီ၊၂။၇၉။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၈။ ဝိသုဒ္ဓါ၊ဋီ၊
၂။၂၂၇။) (၂) ဌိတိ (၃) ကြည့်။

ဌိတိသုခ (တိ) [ဌိတိ + သုခ] ထင်ရှားရှိခြင်း
ကြောင့် ချမ်းသာသော။ သုခါ ခေါ် အာ-
ဝုသော ဝိသာခ ဝေဒနာ ဌိတိသုခါ ဝိပရိ-
ဏာမဒုက္ခာ။ မ၊၁။၃၇၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၂။ နေတ္ထိ၊ဋ္ဌ။၂၀။ ဌိတိသုခါ

ဝိပရိဏာမဒုက္ခာတိ အာဒိသု သုခါယ ဝေဒနာယ အတ္တိဘာဝေါ သုခံ၊ နတ္တိဘာဝေါ ဒုက္ခံ။ ဒုက္ခာယ ဝေဒနာယ အတ္တိဘာဝေါ ဒုက္ခံ၊ နတ္တိဘာဝေါ သုခံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ ဌိတိ-သုခါတိ ဌိတိယာ ဓရမာနတာယ သုခါ။ န ဌိတိက္ခဏမတ္တေန။ တေနာဟ “အတ္တိဘာဝေါ သုခ”န္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ (- အနုဋ္ဌိ၊၁။၃၉။)

ဌိတိဟေတု (ပု) [ဌိတိ+ဟေတု] တည်ခြင်း- ကြာမြင့်စွာ တည်နေခြင်း-၏ အကြောင်း။ ဣတိ သဗ္ဗသတ္တာနံ ဌိတိဟေတု အာဟာရော နာမ ဧကော ဓမ္မော အဓိကေန ဉာဏေန ဇာနိတဗ္ဗော။ ပဋိသန္ဓေ၊၁။၅၉။ (- ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။ ၈၃။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၉။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၀၉။ အနုဋ္ဌိ၊ ၂။၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၅၉၊၁၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။ ၁၈၉။)

ဌိတိဟေတုဘူတ (တိ) [ဌိတိဟေတု + ဘူတ] တည်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ ဘဂဝါဟိဌိတိဟေတုဘူတာယ ဥဇ္ဈေဒဒိဋ္ဌိယာ အဘာဝေန အဋ္ဌိတောတိ ဝုစ္စတိ။ ဝဇီရ၊၁၆။

ဌိတောကာသ (ပု) [ဌိတ+ဩကာသ] တည်ရာ -နေရာ - အရပ်။ ဌိတောကာသော ဒိဿတိ၊ နိသိန္နောကာသော ဒိဿတိ။ ဝိ၊၁။၃၇၇။ ဝိ၊၂။၈၈၊၃၈၈-၉။ (-၁၄၄၊၃၅၁။ ကခါ၊ ၉၁၊၂၃၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၁၅၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၅၉။ ဝဇီရ၊၁၂၉၊၄၅၈။ ကခါ၊ဋ္ဌိ၊ သစ်၊၁၄၅-၈။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။ ၁၃၀။)

ဌိတောကာသသလ္လက္ခဏ (န) [ဌိတောကာသ+ သလ္လက္ခဏ] တည်ရာ - နေရာ - အရပ်ကို မှတ်သားခြင်း။ ဌိတောကာသသလ္လက္ခဏံ အဘိရုဘာဝေနော။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၇၅။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။ ၁၁၄။

ဌိတောဒက (န) [ဌိတ+ဥဒက] တည်ရှိသော ရေ။ ဇာတဿရာဒိသု ဌိတောဒကံ ဇာတဿ- ရာဒိပဒေသေန အနန္တရိကမ္ပိ နိမိတ္တံ ကာတုံ ဝနုတိ။ ဝဇီရ၊၄၅၃။

၃။ ၃ အက္ခရာ၊ ၄၁-လုံးသော အက္ခရာတို့တွင် ဗျည်း- လျှာထိပ်အရပ်၌ဖြစ်သော (မုဒ္ဒဇ) - ဋ-ဝဂ် တတိယ-အက္ခရာ။ [ယင်း ၃-အက္ခရာ သည် (၁) တဒ္ဒိတ်ပစ္စည်း ၃၊ (၂) ကိတ် ပစ္စည်း ၃၊ (၃) အာဂုံ ၃၊ (၄) ဓာတ်မှ ပြောင်းလဲလာသော ၃-ဟု ၄-မျိုးရှိသည်။ ထိုတွင် (၁) တဒ္ဒိတ်ပစ္စည်း ၃ သည် (က) အပိုအလွန် ‘အဓိက’၊ (ခ) ပြည့်ကြောင်း ‘ပူရဏ’၊ (ဂ) နှိုင်းယှဉ်ကြောင်း ‘ဥပမာ’ အနက်တို့ကို ဟောသည်။ (က) တိံသာနိ၊ နဝုတာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။ အထ ဝါ တိံသ စောဒနာ အဓိကော ဧတေသုတိ တိံသာနိ။ တသ္မိံ အဓိကမိတိ ၃ကာရပစ္စယေ သတိ ရူပမိဒံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၅၁။ (ခ) ကေ-တိံသေ ဣတော ကပ္ပေ၊ အယံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိ-ဿတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၆၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၂၈၈။ တိံ-သော၊ တိံသတိမော။ မောဂ်၊၄။၅၁။ (ဂ) ကုမ္မပ္ပမာဏဖလတာယ ကုမ္မဏ္ဍော၊အညတ္ထေ ညော။ သူစိ။ (၂) ကိံ နာမေန ဒမ္ပတိတိ ဝါ ကောဒဏ္ဍံ၊ ဒမုဓာတုမှာ ညော။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ၊ ၃၈၈။ ကမတိ ယာတိတိ ကဏ္ဍော။ ဒမန္တု-နေနာတိ ဒဏ္ဍော။ ဣာဒိ၊၅၈။ ကာမိယတိတိ ကုဏ္ဍံ။ ဣာဒိ၊၅၉။ ဝိတဏ္ဍော။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၂။ သမနံ သဏ္ဍံ၊ ဣာဒိ၊၅၈။ ရမန္တိ ဧတ္တာတိ ရဏ္ဍာ၊ ဝိဓဝါ။ ဣာဒိ၊၅၈။ အမန္တိ ဥပ္ပဇန္တိ ဧတ္တာတိ အဏ္ဍော၊ ပက္ခိပသဝေါ ကောသော စ။ ဣာဒိ၊၅၈။ (၃) ဩဇ္ဇေန္တိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊ ၁၇၁။ နိတိ၊ဇော၊၅၈။ ဥဇ္ဇယုတေ၊ ဇာ၊၁။၉၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂။ ဩဇ္ဇိ၊ဝိ၊၁။၂၅။ (၄) ဓာတ်မှ ပြောင်းလဲလာသော ၃ သည် (က) စမှ ပြောင်းလဲလာသော ၃၊ (ခ) ဒမှ ပြောင်းလဲလာသော ၃၊ (ဂ) ဒါမှ ပြောင်းလဲလာသော

၃၊ (ဆ) ဟမှ ပြောင်းလဲလာသော ၃ ဟု
၄-မျိုးရှိသည်။ (က) ဝုဇော။ ကစွည်း။ ၆၁၂။
ရူ။ ၆၁၂။ (ခ) ခုံသိဒ္ဓိတော ဝါ။ “ကုစိဓာတု”
တိ အာဒိနာ ဒဿ ခုတ္တံ။ ရူ။ ၆၂၆။ (ဂ)
အာမံ ဝါ ဝါတံ၊ တံ ဒါယတီတိ အာမဏ္ဍော။
ဒါ အဝဇ္ဇဏှနော၊ ဒါဿ ခုဇော။ ဓာန်၊ ဇွီ။ ၅၆၆။
(ဆ) ဒဇော။ ဇော၊ ၁။ ၆၇။ ဒယုတီတိ ဒဇော။
ကစွည်း။ ၆၁၂။]

၃၂ (ပ) [ခုံ+ကွံ+ဒါ + က] (၁) ဗိသနိုးနတ်။
(၂) အသံ။ (၃) ကြောက်လန့်ခြင်း။ (၁၊
၂၊ ၃) သက်ရတာသသဒ္ဓေသု၊ ခုကာဓော
သမုဒ္ဓိရိတော။ ကေ။ ၄၅။ တတ္ထ “မာဓဝေါ
ဇ္ဇော ဒိသံ ခုန၊ မဟဇ္ဇော ဇာယတေ တဒါ”
တိ အာဒိသု ယထာက္ကမံ သက်ရဉ္စတြာသ-
သဒ္ဓေသု ဟောတိ။ ကေ၊ ဇွီ။

ခုံသ (ပ) [ခုံသ+အ။ ခုံသ ခုံသနော၊ ခုံသော၊
ခုံသောပိ။ ခုံသ ခါဒနော ဝါ။ ဓာန်၊ ဇွီ။ ၆၄၅။]
(၁) မှက်၊ (၂) ယင်ကန်း၊ ယင်မမဲရိုင်း။ (၃)
ကိုက်-ခဲ-သွေးစုတ်-တတ်သော သတ္တဝါ၊
ယင်မျိုး။ (၄) ကိုက်-ခဲ-ခြင်း။

(၁) ခုံသ ဝုစ္ဆန္တိ ပိဂ်လမက္ခိကာယော။
မဟာနိ။ ၃၈၆။ ခုံသ ဝုစ္ဆန္တိ ပိဂ်လမက္ခိကာ။
စူဠနိ။ ၂၆၆။ ခုံသတိပိဂ်လမက္ခိကာ။ မ၊ ဇ္ဇာ၊ ၁။
၃၆၁။ သံ၊ ဇ္ဇာ၊ ၂။ ၂၆၈။ အံ၊ ဇ္ဇာ၊ ၂။ ၃၂၉။ အပ၊ ဇ္ဇာ၊
၁။ ၁၉၉။ မဟာနိ၊ ဇ္ဇာ၊ ၂။ ၃၄၂။ စူဠနိ၊ ဇ္ဇာ၊ ၁။ ၂၀-၃။
ခုံသ(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀) တိ ပိဂ်လမက္ခိကာ။ တေ
ပန ယသ္မာ ခုံသနသီလာ၊ တသ္မာ ဝုတ္တံ
“ခုံသနမက္ခိကာ” တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဇွီ။ ၁။ ၅၇။ (-
အပ၊ ၂။ ၉၈။ ဇော၊ ၂။ ၇၇၊ ၃၄၂-၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၃၀။ မဟာနိ၊ ဇ္ဇာ၊ ၁။ ၁။ ဇော၊ ၅။ ၃၄၃။ ဇော၊
၇။ ၃၀၇-ဂ၊ ၃၂၀၊ ၃၅၄၊ ၃၆၆၊ ၃၇၄။ မ၊ ဇ္ဇာ၊ ၁။
၁၆၇။ မ၊ ဇ္ဇာ၊ ၃။ ၁၃။ သံ၊ ဇ္ဇာ၊ ၂။ ၃၃၈။ အံ၊ ဇ္ဇာ၊ ၃။
၁၂၆။ (၂) ဖုဇ္ဇော ခုံသေဟိ မကသေဟိ
အရညသ္မိံ ဗြဟ္မာဝနေ။ ထေရ။ ၂၂၇။ ဖုဇ္ဇော
ခုံသေဟိ မကသေဟိတိ ခုံသနသီလာယ

“ခုံသ” တိ လဒ္ဓနာမာဟိ အန္တကမံက္ခိကာဟိ၊
မကသသညိတေဟိ စ သူစိမုခပါဏေဟိ ဖုသိ-
တော ဒဇ္ဇောတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ဇ္ဇာ၊ ၁။ ၁၁၄။
(-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃၀။ မဟာနိ၊ ဇ္ဇာ၊ ၄၁၀။) (၃) ခုံသ-
သရိသပေ စာတိ ခုံသ ဝုစ္ဆန္တိ ပိဂ်လမက္ခိ-
ကာ၊ သဗ္ဗာပိ ဝါ မက္ခိကာဇာတိကာ ဣဓ
“ခုံသ” တိ အဓိပ္ပေတာ။ ဇော၊ ၅။ ၃၂၇။
(၄) သဟဒဇ္ဇောတိ ခုံသေန သဟေဝ၊ ဒဇ္ဇ-
သမကာလမေဝ။ စရိယာ၊ ဇ္ဇာ၊ ၂။ ၃၇။

ခုံသတိ (ကြိ) [ခုံသ+အ+တိ၊ ဓာန်၊ ဇွီ။ ၆၄၅။
ဓာတုတ္ထ။ ဒံသ+အ+တိ။ ခုံသိဟ-ကြည့်။]
(က) ကိုက်-ခဲ-၏။ (ခ) ထိုးဆွ၏။ (က)
သေယျထာပိ နာမ အဟိဂူထဂတော ကိဉ္ဇာ-
ပိ န ခုံသတိ။ အဘိ၊ ပု။ ၁၄၁။ (-မ၊ ၂။ ၁၈၈။
မိလိန္ဒ။ ၁၅၄။ အံ၊ ဇ္ဇာ၊ ၂။ ၁၀၅။ အံ၊ ဇ္ဇာ၊ ၃။ ၂၁၅။
ဓမ္မ၊ ဇ္ဇာ၊ ၁။ ၄၃၆။ ဇော၊ ၅။ ၄၈၃။) ခုံသန္တိ-
ဝိ၊ ၃။ ၂၀၇။ ဇော၊ ၁။ ၃၅၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၂၂၀။
အံ၊ ဇ္ဇာ၊ ၂။ ၃၄၈။ ဇော၊ ၅။ ၅၀၀။ ခုံသတု-ဇော၊
၂။ ၂၂၉။ ဇော၊ ၅။ ၄၁။ ခုံသေယျ-မ၊ ၁။
၁၈၆။ အံ၊ ၂။ ၈၉၊ ၂၇၀။ အံ၊ ၃။ ၁၃၈။ ဇော၊ ၂။
၂၁၀။ မိလိန္ဒ။ ၂၉၄။ သံ၊ ဇ္ဇာ၊ ၁။ ၁၂၃။ အဘိ၊
ဇ္ဇာ၊ ၁။ ၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၈။ ဇော၊ ၅။ ၂၁၃၂။
ဇော၊ ၅။ ၂၈၅။ ခုံသေ-သံ၊ ၁။ ၆၉။ ခုံသေ-
ယျ-ဇော၊ ၅။ ၂၁၃၃။ ခုံသေယျ-ဇော၊ ၂။
၂၂၂။ ဇော၊ ၅။ ၁၅။ ခုံသိ-ဇော၊ ၂။ ၂၂၈။
ဇော၊ ၅။ ၃၇။ ခုံသိ-မ၊ ဇ္ဇာ၊ ၁။ ၈၂၊ ၂၆၉။ မ၊
ဇ္ဇာ၊ ၅။ ၁။ သံ၊ ဇ္ဇာ၊ ၃။ ၂၂၈။ အံ၊ ဇ္ဇာ၊ ၁။ ၂၇၆။ အံ၊ ဇ္ဇာ၊
၂။ ၁၃၄။ ဓမ္မ၊ ဇ္ဇာ၊ ၁။ ၄၃၅-၉။ ဝိမာန၊ ဇ္ဇာ၊ ၂။ ၉။
ပေတ၊ ဇ္ဇာ၊ ၅။ ၇။ ထေရီ၊ ဇ္ဇာ၊ ၁။ ၁၂။ စရိယာ၊ ဇ္ဇာ၊
၂။ ၃၇။ ဇော၊ ၁။ ၅၂၈။ ဇော၊ ၅။ ၂၁၃၂၊ ၂၂၃။
ဇော၊ ၅။ ၃၀၊ ၃၂၆-၇။ မ၊ ဇ္ဇာ၊ ၃။ ၂၁၄။ အံ၊ ဇ္ဇာ၊
၃။ ၁၂၉။ အခုံသိ-ဇော၊ ၁။ ၂၀၉။ ဇော၊ ၅။ ၄။
၃၂။ အခုံသိ-စရိယာ၊ ၄၁၇။ စရိယာ၊ ဇ္ဇာ၊
၂။ ၃၇။ အခုံသိ-ဇော၊ ၁။ ၂၉၁။ ဇော၊ ၅။ ၄။
၃၃၀။ ခုံသိသန္တိ-ဇော၊ ၅။ ၁၃၃။ (ခ) ဝိစ္ဆိ-

ကော ဝါ မံ*၃သေယျ။ အံ၊ ၂။ ၈၉၊ ၂၇၀။ အံ၊
၃။ ၁၃၈-၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၈။

၃သတု (ကြိ) [၃သ+အ+တု] ကိုက်-ခဲ-လေ့။
အထက်ပုဒ်(က)ကြည့်။

၃သန (န) [၃သ+ယု] (၁) ကိုက်-ခဲ-ခြင်း။
(တိ) (၂) ကိုက်-ခဲ-တတ်သော။ (၃)
(ကျေ့ကွင်း) ထောင်တတ်သော (အယူ)။
(၁) တံ ဟတ္ထာဒိသု ၃သနံ နိဒါနံ ကာရဏံ
တေဿာတိ တံနိဒါနန္တိ ဟိ ဝတ္ထဗ္ဗေ “တတော-
နိဒါန”န္တိ ပုရိမပဒေ ပစ္စုပ္ပန် နိဿက္ကဝစနံ
ကတွာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၈၃။ (၂) ၃သနမက္ခိ-
ကာ-ကြည့်။ (၃) ဆန္ဒဝုတိ တဏှာပါသေန
၃သနတော၊ အရိယဓမ္မဿ ဝါ ဝိဗာဓနတော
ပါသဏှာ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၂။

၃သနဘယ (န) [၃သန+ဘယ+] ကိုက်-ခဲ-
ခြင်းမှ ကြောက်ခြင်း၊ ကိုက်-ခဲ-အံ့သည်မှ
ကြောက်ခြင်း။ “ကိ” ကာရဏာ”တိ ပုန
ပုစ္ဆိတွာ “၃သနဘယေန ဘန္တေ”တိ ဝုတ္တေ။
ဓမ္မ၊ ၄။ ၂။ ၃၇။

၃သနမက္ခိကာ (ထိ) [၃သန+မက္ခိကာ] ကိုက်-
ခဲ-တတ်သောမှက်။ ၃သတိ ၃သနမက္ခိကာ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀။ မဟာနိ၊ ၄။ ၄၁၀။ ၃သတိ
ပိဂ်လမက္ခိကာ။ ဧတ ပန ယသ္မာ ၃သနသီလာ၊
တသ္မာ ဝုတ္တံ “၃သနမက္ခိကာ”တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၄။ ၁။ ၅၇။

၃သနသီလ (တိ) [၃သန+သီလ] ကိုက်-ခဲ-
ခြင်း အလေ့ရှိသော (သတ္တဝါ)။ အထက်ပုဒ်
ကြည့်။

၃သနသီလတာ (ထိ) [၃သနသီလ+တာ] ကိုက်-
ခဲ-ခြင်း အလေ့ရှိသည်၏ အဖြစ်။ ၃သ (၂)
ကြည့်။

၃သန္တ (တိ) [၃သ+အ+အန္တ] (က) ကိုက်-
ခဲ-သော။ (ခ) ထိုးဖောက်-ထိုးဆွ-သော။

(က) တတ္ထ ယသ္မာ တာနိ လောမာနိ အင်္ဂ-
ဇာတံ ၃သန္တာနိ ဝိယ ဝိဇ္ဇန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၁။
(ခ) မုခတုဏှကေန ၃သန္တာ တစ္ဆေယျ။ မ၊
၄။ ၃။ ၃၁။ ဂိဇ္ဈာဒိနံ ဝါသိဖရသု န ဟောတိတိ
အာဟ “မုခတုဏှကေန ၃သန္တာ တစ္ဆေ-
ယျ”န္တိ။ မ၊ ၄။ ၃။ ၂၃။

၃သန္တိ (ကြိ) [၃သ+အ+အန္တိ] ကိုက်-ခဲ-
ကုန်၏။ ၃သတိ (၁)ကြည့်။

၃သမကသဝါတာတပပဋိပဋ္ဌိတ (တိ) [၃သမက-
သဝါတာတပ+ပဋိပဋ္ဌိတ] မှက်၊ ခြင်၊ လေ၊
နေပူတို့သည် နှိပ်စက်အပ်သောသူ။ ၃သမက-
သဝါတာတပပဋိပဋ္ဌိတာ သမဝိသမေ ပရိဇာ-
ဝန္တိ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၀၁။

၃သမကသဝါတာတပသရိသပသမ္ပဿ (ပ) [၃-
သ+မကသ+ဝါတ+အာတပ+သရိသ+
သမ္ပဿ] မှက်၊ ခြင်၊ လေ၊ နေပူ၊ တူး၍
သွားတတ်သော မြွေကင်းစသည်တို့၏ တွေ့
ထိကိုက်ခဲခြင်း။ ဥဏှဿ ပဋိဃာတာယ ၃သ-
မကသဝါတာတပသရိသပသမ္ပဿာနံ ပဋိဃာ-
တာယ။ မဟာနိ၊ ၃။ ၉၇။ ၃သမကသဝါတာတ-
ပသရိသပသမ္ပဿာနန္တိ တွေ့ ပန ၃သတိ
၃သနမက္ခိကာ၊ အန္တမက္ခိကာတိပိ ဝုစန္တိ။
မကသာ မကသာ ဧဝ၊ ဝါတာတိ သရဇ-
အရဇာဒိဘေဒါ။ အာတပေါတိ သူရိယာတ-
ပေါ။ သရိသပါတိ ယေကေစိ သရန္တာ ဂစ္ဆန္တိ
ဒီဃဇာတိကာ သပ္ပါဒယော၊ တေသံ ဒဋ္ဌသမ္ပ-
ဿော စ ဗုဋ္ဌသမ္ပဿော စာတိ ဒုဝိဇော သမ္ပ-
ဿော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀။ မဟာနိ၊ ၄။ ၄၁၀။
(-ဝိ၊ ၂။ ၁၇၀၊ ၄၃၃။ ဝိ၊ ၃။ ၃။ ဒီ၊ ၃။ ၁၀၇။ မ၊
၁။ ၁၂၊ ၂၀။ မ၊ ၃။ ၁၇၆။ သံ၊ ၂။ ၇၁။ အံ၊ ၁။
၄၃၃။ အံ၊ ၂။ ၁၄၄၊ ၃၄၁။ ဥဒါနံ၊ ၈၇။ မဟာနိ၊
၁၀၊ ၁၂၀၊ ၃၂၆။ စူဠနိ၊ ၂၆၂။ မဟာနိ၊ ၄။
၁၁)။

၃သမကသဝါတာတပသရိသပသမ္ပဿ (တိ)
[၃သမကသဝါတာတပသရိသပသမ္ပဿ +

ဏ]မှက်၊ ခြင်၊ လေ၊ နေပူ၊ တွား၍သွားတတ်
သောမြွေကင်းစသည်တို့၏တွေ့ထိကိုက်ခဲခြင်း
ကြောင့် ဖြစ်သော (ဆင်းရဲ)။ ဒုံသမကသဝါ-
တာတပသရိသပသမ္ပဿေန ဒုက္ခေန။ မဟာ-
နိ။ ၃၂၀။

ဒုံသမကသဝါတာတပသမ္ပဿ (ပု) [ဒုံသမက-
သဝါတာတပ + သမ္ပဿ] မှက်၊ ခြင်၊ လေ၊
နေပူတို့၏ တွေ့ထိကိုက်ခဲခြင်း။ အဓိမတ္တေဟိ
ဒုံသမကသဝါတာတပသမ္ပဿေဟိ ဖုဋ္ဌောစာ-
ပိ တိရစ္ဆာနုပပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတော အဝေ-
ဓေန္တော ကမ္မဋ္ဌာနံ န ဝိဇဟတိယေဝ။ မ၊ ဌ၊
၁။ ၈၁။ (-အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂၉။)

ဒုံသမာန (တိ) [ဒုံသ + အ + မာန] ကိုက် - ခဲ -
တတ်သော (သတ္တဝါ)။ ဂီဝံ ဥက္ခိပိတော တံ
ဂီဝါယ ဒုံသမာနံ ဟနုကဋ္ဌိကေန အာကမ္မိတော
ယန္တေ ပက္ခိပိတော ဝိယ ဂါဠံ ဂဏှိ။ ဇာ၊ ဌ၊
၁။ ၂၀၂။

ဒုံသယတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဒုံသ + ဣယ + တိ]
ကိုက် - ခဲ - စေ၏။ အဟံ မဏ္ဍုကဆာပိယာ၊
ဒုံသယိဿာမိ ပြာဟ္မဏံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၂၈။ ဇာ၊
ဌ၊ ၇။ ၃၉။ (- ဇာ၊ ၂။ ၂၂၉။ ဇာ၊ ဌ၊ ၇။ ၄၁။)

ဒုံသယိဿာမိ (ကာ၊ ကြိ) [ဒုံသ + ဣယ + ဿာမိ]
ကိုက် - ခဲ - စေလတ်အံ၊ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဒုံသာဓိပါတ (ပု) [ဒုံသ + အဓိပါတ] မှက်နှင့်
ခြင် ပျားစသောသတ္တဝါ။ ဒုံသာဓိပါတာနံ
သရိသပါနံ၊ မနုဿဗဿာနံ စတုပ္ပဒါနံ။
သုတ္တနိ။ ၄၂၆။ မဟာနိ။ ၃၈၅။ ဒုံသာဓိပါ-
တာနန္တိ ပိဂံလမက္ခိကာနဉ္စ သေသမက္ခိ-
ကာနဉ္စ။ သေသမက္ခိကာ ဟိ တတော တ-
တော အဓိပတိတော ခါဒန္တိ၊ တသ္မာ “အဓိပါ-
တာ”တိ ဝုစ္ဆန္တိ။ သုတ္တနိ။ ၄၂၂။ ၂၂၈။ (-
မဟာနိ။ ၃၈၆။ မဟာနိ။ ၄၀၃။)

သာပေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဒုံသ + ဣာပေ + တိ]
ကိုက် - ခဲ - စေ၏။ ကေသ္မိံ ဌာနေ နိသိန္နော

တေန သပ္ပေန အတ္တာနံ ဒုံသာပေတိ။ ဓမ္မ၊
ဌ၊ ၁။ ၄၃၅။

ဒုံသာပေတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [ဒုံသ + ဣာပေ + တုံ] ကိုက်
- ခဲ - စေခြင်းငှါ။ အဟံ အာဝုသော တေန
အတ္တာနံ ဒုံသာပေန္တောပိ မုခေ အင်္ဂုလိံ
ပက္ခိပေန္တောပိ တံ ဒုံသာပေတုံ နာသက္ခိန္တိ။
ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၃၅။

ဒုံသာပေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဒုံသ + ဣာပေ + တွာ]
(က) ကိုက် - ခဲ - စေ၍။ (ခ) ကိုက် -
စုတ်ယူ - စေ၍ (ဂ) ကိုက်ယူစေ၍၊ ညှပ်၍။
(က) ယော ပုဗ္ဗေ ပရေ အဟိနာ ဒုံသာ-
ပေတွာ မာရေတိ။ မိလိန္တ။ ၂၉၂။ (- သံ၊ ဌ၊
၃။ ၅၄။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၄၃၅။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆၃။ ဇာ၊
ဌ၊ ၂။ ၂၇၁။ ၁၆၁။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၁၈၈။) (ခ)
ဆေကော အဟိတုဏှိကော သပ္ပဒဋ္ဌဝိသံ
တေနော သပ္ပေန ပုန ဒုံသာပေတွာ ဥဗ္ဗာ-
ဟေယျ။ မ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၈၀။ (ဂ) ယေန သ္မိံ
ဒုံသာပေတွာ ဃံသန္တိ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၇။ (-
ဝိ၊ ဌ၊ ၃။ ၃၉။)

ဒုံသာပေန္တ (တိ) [ဒုံသ + ဣာပေ + အန္တ] ကိုက်
- ခဲ - စေတတ်သော။ ဒုံသာပေတုံကြည့်။

ဒုံသိ (ကြိ) [ဒုံသ + ဤ] ကိုက် - ခဲ - ပြီ။ ဒုံသတိ-
(က) ကြည့်။

ဒုံသိတ (တိ) [ဒုံသ + တ။ ဒုံသ + တ] ကိုက် -
ခဲ - အပ်သော။ ဒုံသ ဒုံသနေ၊ အဒုံသိယိတ္တာ-
တိ ဒဋ္ဌော သပ္ပေန၊ ဒုံသိတော ဝါ။ “ကုစိ
ဓာတူ”တိ အာဒိနာ ဒဿ ခုတ္တံ။ ရူ။ ၆၂၆။

ဒုံသိတဗ္ဗ (န) [ဒုံသ + တဗ္ဗ] ကိုက် - ခဲ - ခြင်း၊
ကိုက် - ခဲ - ရာ။ ကုက္ကုရေန ဒုံသိတဗ္ဗ
အဟောသိ။ မ၊ ၂။ ၁၈၈။

ဒုံသိတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [ဒုံသ + တုံ] ကိုက် - ခဲ - ခြင်း
ငှါ။ န မစ္စုနော ဒုံသိတုဿဟန္တိ။ ဇာ၊ ၁။
၃၅၆။ ဇာ၊ ဌ၊ ၄။ ၅၀၀။ (- ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၉။

ဓမ္မာဠာ၁။၄၅၅-၆။ ဓမ္မာဠာ၂။၅။ ဇာဠာ၁။
၂၀၂၅၃။ ဇာဠာ၂။၁၀။ ဇာဠာ၅။၇။)

ခုံသိတုကာမ (တိ) [ခုံသိတုံ+ကာမ] ကိုက်-ခဲ-
-ခြင်းငှါအလိုရှိသော၊ ကိုက်-ခဲ-လိုသော၊
သူ။ မဟာရာဇပုရိသံ ခုံသိတုကာမောအဟိ
န ခုံသတိ။ မိလိန္ဒ။၁၅၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၂၀။
ဇာဠာ၅။၈။)

ခုံသိတွာ (ကြိဝိ) [ခုံသ+တွာ] ကိုက်-ခဲ-၍။
အပိ န မဟာရာဇ အဇာနန္တ အာသိဝိသော
ခုံသိတွာ ဇီဝိတံ ဟရတိ။ မိလိန္ဒ။၂၄၉။
(-သံဠာ၁။၆။ သံဠာ၂။၂၃။ သံဠာ၃။
၅၅။၉၆၀-၁။ အံဠာ၂။၁၃၆။ ဓမ္မာဠာ၁။၁၁၀။
၂၂၇။ ဓမ္မာဠာ၂။၅။ ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၁၉၀။ သုတ္တနိ။
၅။၉၁။ အပါဠာ၂။၁၆၈။၁၈၈။ စရိယာဠာ။
၁၀၅။ ဇာဠာ၁။၂၃၉။၂၉၈။၄၈၆။၅၀၄။၅၁၅။
၅၃၇။ ဇာဠာ၂။၂၄-၈။၃၅။၉၃။၁၆၁-၂။၃၆၄။
ဇာဠာ၃။၄၉။၁၈၉။၂၇၇။၃၁၅။၃၂၅။၄၅၇။
၄၈၆။၅၀၇။ ဇာဠာ၄။၃၄၃-၈။ ဇာဠာ၅။
၁၅၃။၃၂၁။၄၄၅။၄၅၀။၄၉၂။ ဇာဠာ၆။၄၂။
၁၃၃။၁၇၇။၁၁၉။ ဝဇီရ။၁၅၆။၁၇၀။ ဒီဠိ။
၂။၃၅၄။ ဒီဠိ။၃။၂၅၄။ မဠိ။၁။၁၉၉။ အံဠိ။
၂။၆၅။၁၂၂။ အံဠိ။၃။၃၄။၁၀၆။ ဝိသုဒ္ဓိ။၃။
၁။၁၂၈။)

ခုံသိသန္တိ (ကြိ) [ခုံသ+သန္တိ] ကိုက်-ခဲ-
ကုန်လတ္တံ့။ ခုံသတိ-ကြည့်။

ခုံသိ (ကြိ) [ခုံသ+သိ] ကိုက်-ခဲ-ပြီ။ ခုံသတိ-
ကြည့်။

ခုံသေ (ကြိ) [ခုံသ+အ+ယေ] ကိုက်-ခဲ-
ရာ၏။ ခုံသတိ-ကြည့်။

ခုံသေတွာ (ကြိဝိ) [ခုံသ+တွာ] ကိုက်-ဖြတ်-
၍။ ခုံသေတွာ ဝိယ ကေဒေသကထနံ
သန္တိဌံ။ သီဠိ။သစ်။၂။၂၈၆။

ခုံသေန္တိ (တိ) [ခုံသ+အ+အန္တိ] ကိုက်-ခဲ-
တတ်သော။ ယထေဝ ဟိ သောဏော

အဿဂေါစရော အဿေ ခုံသေန္တောဝ စရတိ၊
တထာ သုဟနုပိ။ ဇာဠာ၂။၂၈။

ခုံသေယျ (ကြိ) [ခုံသ+အ+ယေ] ကိုက်-ခဲ-
ရာ၏။ ခုံသတိ-ကြည့်။

ခုံသေယျံ (ကြိ) [ခုံသ+အ+ယေ] ကိုက်-ခဲ-
ရာ၏။ ခုံသတိ-ကြည့်။

ခုံသေယျံ (ကြိ) [ခုံသ+အ+ယေ] ကိုက်-ခဲ-
ကုန်ရာ၏။ ခုံသတိ-ကြည့်။

ဥကာရ (ပု) [ဥ+ကာရ] ဥ-အကွရာ။ အောက်
ပုဒ်ကြည့်။

ဥကာရပစ္စယ (ပု) [ဥကာရ+ပစ္စယ] ဥ-အကွရာ
ပစ္စည်း၊ ဥ-ပစ္စည်း။ ဥ-ကြည့်။

ဥက္ကစ္စ (ကြိဝိ) [ဥက်+ကရ+တွာ] ဥက်ဥက်
ဟုအသံပြု၍၊ ဥက်ဥက်မြည်၍။ ကေစိ ပန
“ဥက္ကစ္စ ပတိတော ဒဏ္ဍော”တိ ဥဒါဟရန္တိ။
ဝိသုဒ္ဓိ။၃။၂၃၈။

ဥဋ္ဌ (တိ) [ခုံသ+တ။ ခုံသိယတီဘိ ဥဋ္ဌော။
ဓာတုတ္ထ။ (ကစ္စည်း။၅၇၃။ နျာသ။၅၇၃။
ရူ။၆၂၆။ နိတိ။သုတ္တ။၁၁၇၆-တိ၌ ဒ-ထွေးနှင့်
“ဒဋ္ဌ”ဟုချည်း ရှိ၏။)] ကိုက်-ခဲ-အပ်သော၊
သူ။ အလမ္ဗါယနောပိ “ဣမိနာ နာဂေန တာ-
ပသော ဥဋ္ဌော ဘဝိဿတိ၊ အဿာသေဿာမိ
န”န္တိ ဥပသကံမိတွာ အာဟ။ ဇာဠာ၇။၃၇။
(-ဝိသုဒ္ဓိ။၃။၄၅၁။)

ဥဋ္ဌဘာဝ (ပု) [ဥဋ္ဌ+ဘာဝ] ကိုက်-ခဲ-အပ်
သည်၏အဖြစ်။ အထဿ မာတာပိတရော
သပ္ပေန ဥဋ္ဌဘာဝံ ဥ-တွာ။ ဇာဠာ၄။၃၀။

ဥဗ္ဗ (တိ) [ဒဟ+တ။ ဒကိဥ-ပြု။ (‘ဒဗ္ဗ’ဟု
ဒ-ထွေးနှင့် အရှိများ၏။)] (မီး) လောင်
အပ်သော (အဝတ် စသည်)။ အဝယဝေ
စာယံ သမုဒါယဝေါဟာရော ယထာ “ပဋ္ဌော
ဥဗ္ဗော သမုဒ္ဓေါ ဒိဋ္ဌော”တိ စ။ ဝိမာနာဠာ။
၁၈၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ။၃။၉၁။)

ဥပသေ (တိ) [ဥပ+သေ] (မိး) လောင်
အပ်သော-အကွက်- အပေါက်- ရှိသော၊
မီးလောင်ပေါက်ရှိသော (အဝတ်)။ အဂ္ဂိ-
ဥပသေ အဂ္ဂိနာ ဥပသေသံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၁၆။
ဥပသေ ပဒေသော တေဿာတိ ဥပသေသံ၊
ဝတ္ထံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၁၆။

ဥပသေ (ပု) [ဥ+ပသေ] ဥပသေသံ။ အညမည-
ဝိရုဗ္ဗံ၊ သဂ္ဂမောက္ခဝိရုဗ္ဗံ ဝါ တနောန္တိ တောတိ
ဝိတဏှော ဥပသေသေန၊ န-ကာရဿ စ
ဏ-ကာရံ ကတာ။ သိ၊ ၁၁၆။ ၂၂၄။

ဥပသေ (ပု) [ဥပ + သေ + ဥ] ဥပသေသံ သဒ္ဓံ
အရဟတိတိ ဥပသေ။ ဝိ၊ ပါ၊ ၁၁၆။ ထောမ။
ပလုတ်တုတ်၊ စည်ငယ်။ အာဒိနာ ဥပသေ-
အာဒယောပိ ဘေရိပုဘေဒါ ဝိညေယျာ။
ဓာန်၊ ၁၁၆။

ဥပသေ (ကြိ) [ဥ+အ+တိ] ပုံသွား၏။ ဥပသေ-
ကြည့်။

ဥပသေ (န) [ဥ+ယု] ပုံသွားခြင်း။ ဥပသေ အာ-
ကာသေန ဂမနန္တိ အာဟ “ဥပသေတော ဂမ္ဘေ-
ယျာ” တိ။ မ၊ ၁၁၆။ ၂၂။

ဥပသေ (ကြိ) [ဥ+အ+အန္တိ] ပုံသွားကုန်၏။
ဥပသေ-ကြည့်။

ဥပသေ (တိ) [ဥ+အ + မာန] ပုံသွားတတ်
သော(ငှက်)။ တေသံ စ ဥပသေနာနံ၊
ဧကေတ္ထ အပသက္ကတိ။ ဇာ၊ ၁၁၆။ ၂၆၇။ ဇာ၊
၁၁၆။ ၂၆၇။

ဥပသေ (ကြိ) [ဥ+အ+သု] ပုံသွားပါလော့။
ဥပသေ-ကြည့်။

ဥပသေ (တိ) [ဥပ+သေ] လောင်-လောင်ကျွမ်း-
လောင်မြိုက်-အပ်သော။ ဂေါတမိ နိဓနံ
ယဿာ၊ ဥပသေသော သရီရကံ။ အပ၊ ၂။
၂၂၀။ ထေရီ၊ ၁၁၆။

ဥပသေ (ကြိ) [ဥပ+ယ+တိ] (၁) လောင်
၏။ လောင်ကျွမ်း၏။ လောင်မြိုက်၏။ (၂)

ပူ၏။ ပူလောင်၏။ (၃) ရှိ၊ မြိုက်၏။ ပူလောင်
စေ၏။ (၁) ဗာလော စ ဇလိတံ အဂ္ဂိ။
အာသဇ္ဇ နံ သ ဥပသေတိ။ မ၊ ၁၁၆။ ၂၁။ (-မ၊
၁၁၆။ ၂၁။ အပ၊ ၁၁၆။ ၂၁။ ဇာ၊ ၁၁၆။ ၂၁။ မ၊ ၁၁၆။
၁၁၆။ ၂၁။ အပ၊ ၁၁၆။ ၂၁။ ဇာ၊ ၁၁၆။ ၂၁။)
ဥပသေ-ဇာ၊ ၁၁၆။ ၂၁။ ဇာ၊ ၁၁၆။ ၂၁။ ဇာ၊
၁၁၆။ ၂၁။ ဇာ၊ ၁၁၆။ ၂၁။ ဥပသေ-ဝိ၊
သင်္ဂဟ၊ ၁၁၆။ ဥပသေ-ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၁၆။
ဥပသေ-အပ၊ ၁၁၆။ ၂၁။ ထေရီ၊ ၁၁၆။ ၂၁။
(၂) ယေန စ ပရိဥပသေတိ ယေန ကုပိတေန
အယံ ကာယော ဥပသေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၁၆။ ၂၁။
နေတ္ထိ၊ ၁၁၆။ (-ဇာ၊ ၁၁၆။ ၂၁။ မ၊ ၁၁၆။
၂၁။) ဥပသေ-အပ၊ ၁၁၆။ ၂၁။ ပရိဥပသေ
ဥပသေ၊ မစ္ဆောဝ ဗဒ္ဓိသဒ္ဓကော။ အပ၊ ၁၁၆။
၁၁၆။ ပရိဥပသေ ဥပသေတိ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ
ကောပဿ ကတတ္တာ ပစ္စေနာပပရိဥပသေ-
ဟေန ဥပသေ ပစ္စေနိတ္တော ဟောမိတိ
အတ္တော။ အပ၊ ၁၁၆။ ၂၁။ (-ဥပ၊ ၁၁၆။ ၂၁။
ဥပ၊ ၁၁၆။ ၂၁။ ဝိမာန၊ ၁၁၆။ ၂၁။ စရိယာ၊ ၁၁၆။
၂၁။ ဇာ၊ ၁၁၆။ ၂၁။ ဇာ၊ ၁၁၆။ ၂၁။ နေတ္ထိ၊
၁၁၆။ မ၊ ၁၁၆။ ၂၁။) (၃) သပေါ အတ္တနာ
ဒဗ္ဗံ နရံ ဟောပေတိ ဥပသေ ဒုက္ခပေတိ။ တံ
နရံ တံ အသဒ္ဓံ ကတပါပံ နရံ ဟလာဟလ-
ဝိသံ ဝေ ဟောပေတိ အပါယေသု ဥပသေ
သောသေသိတိ သမ္ပန္နော။ အပ၊ ၁၁၆။ ၂၁။

ဥပသေ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဥပ + ယ + တေ] (၁)
လောင်အပ်၏။ လောင်ကျွမ်းအပ်၏။ လောင်
မြိုက်အပ်၏။ (၂) ရှိ၊ မြိုက်အပ်၏။ (၁) တေန
ခေါ ပန သမယေန ထုလ္လနန္ဒာယ တိက္ခနိယာ
အာဝသထော ဥပသေတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၄၀၀။ (-ဝိ၊ ၂။
၂၆၆။ ၂၁။ ၂၁။ ၂၆၆။ ဝိ၊ ၂။ ၂၁။ သံ၊ ၂။ ၂၆၆။
သံ၊ ၂။ ၂၁။ ၂။ ဇာ၊ ၁၁၆။ ၂၁။ ၂၆၆။ ဝိ၊ ၁၁၆။
၁၁၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၁၆။ ၂၁။ မ၊ ၁၁၆။ ၂၁။
မ၊ ၁၁၆။ ၁၁၆။ သံ၊ ၁၁၆။ ၁၁၆။ ပဋိသန္ဓေ၊ ၁၁၆။
၁၁၆။ ထေရီ၊ ၁၁၆။ ၂၁။ စရိယာ၊ ၁၁၆။ ၁၁၆။
ဇာ၊ ၁၁၆။ ၁၁၆။ ဇာ၊ ၁၁၆။ ၁၁၆။ သ-

ရတ္ထိသံ။၂၇၈။ ဝိမတိသံ။၁၅၈။ ကင်္ခါဋ္ဌိသစ်။
 ၂၇၈။ မာဋ္ဌိ၂။၃၂။ အံဋ္ဌိ၃။၁၇၈။ သဟိ-
 ယတိ-ပဋိသံဋ္ဌိ၂။၁၉။ သုန္တိ-ဝိပု။၁၄၈။
 ဝိပု။၂၇၉။ အံသံ။၁၇၉။ ဇာ၂။၁၆၉။ ဝိဋ္ဌိ
 ၃။၃၃။ အပဋ္ဌိ၂။၄၀-၁။ ဇာဋ္ဌိ၆။၆၈။
 ကင်္ခါဋ္ဌိသစ်။၃၇၉။ သုယုရေ - အပသံ။၈၂။
 အပဋ္ဌိ၂။၄၀။ သုယုမိ- သံသံ။၁၈၉။
 ဝိသုဒ္ဓိသံ။၃၆။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌိ၃။၃၉။ ထေရဋ္ဌိ၂။
 ၅၁၅။ သံဋ္ဌိသံ။၂၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌိသံ။၆၇။
 သုယုယု-မိလိန္ဒ။၉၀။ သုယုတ္ထော-သံသံ။
 ၁၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိသံ။၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌိသံ။၆၇။
 သုယုတ္ထ-ဇာဋ္ဌိသံ။၂၃၁။ အသုယုထ-ဇာ၂။
 ၅၄၁၇၀။ ဇာဋ္ဌိ၅။၂၆၇-၈။ ဇာဋ္ဌိ၆။၆၈။
 သုယု သု-အပ၂။၂၂၀။ ထေရီဋ္ဌိသံ။၁၆၁။(၂)
 သော သုယုတိသုလေဟိတုဇ္ဇမာနော၊ ကေနေ
 ဝတ္ထေန ပဟာယ ဘောဂေ။ မ၂။၂၆၀။
 ထေရီ၃၂၆။ ထေရဋ္ဌိ၂။၂၉၅။ အပဋ္ဌိ၂။
 ၂၂။ သုန္တိ-ထေရီ၄၀၃။ ထေရီဋ္ဌိသံ။၁၈၃။
 သုယုရေ-အပသံ။၃၈၇။ အပ၂။၂၃၈။ အံ
 ဋ္ဌိသံ။၂၇၇။ ဓမ္မဋ္ဌိသံ။၄၄၀။ ထေရဋ္ဌိ၂။၄၄။
 ထေရီဋ္ဌိသံ။၁၁၃-၈။ သုန္တိ-ဒီဋ္ဌိ၃။၁၄၆။
 ဒီဋ္ဌိ၃။၁၅၄။

သုတ္တ (ကြိ) [ဒဟ+ယ+တု] လောင်-လောင်
 ကျမ်း-လောင်မြိုက်-စေသတည်း။ သုတ္တိ
 (၁) ကြည့်။

သုတ္တေ (ကြိ) [ဒဟ+ယ+တေ] လောင်၏။
 လောင်ကျမ်း၏။ လောင်မြိုက်၏။ သုတ္တိ
 (၁) ကြည့်။

သုတ္တထ (ကြိ) [ဒဟ+ယ+ထ။ ထ ကို ထ-ပြု။]
 လောင်ပြီ၊ လောင်ကျမ်းပြီ၊ လောင်မြိုက်ပြီ။
 သုတ္တိ (၁) ကြည့်။

သုန္တိ (တိ) [ဒဟ+ယ+အန္တိ] ပူ-ပူလောင်-
 သော။ ဝိသမာသိတော မဟာရာဇ သုန္တေ-
 သု အင်္ဂပစ္စင်္ဂေသု အဂဒံ အလဘမာနော....
 အကာလေ မရတိ။ မိလိန္ဒ။၂၉၁။

အဘိဓာန် (စ-၄-ဝဂ်) ၂-၄၉-ပ-မ-ဗ-သ-စ

သုန္တိ (တိ) [ဒဟ+ယ+မာန။ မာန-ကို အန္တိ-
 ပြု။ ထိ-၌ သုန္တိ] (၁) လောင်-လောင်
 ကျမ်း-လောင်မြိုက်-အပ်သော။ (၂) နှိပ်
 စက်အပ်သော။ သူ။ (၃) ဘဝေ သာတံ န
 ဝိန္ဒာမိ၊ သုန္တေ တိဟိ အဂ္ဂိဟိ။ အပသံ။
 ၄၄။ (-အဘိက။၃၄၅။ ထေရဋ္ဌိသံ။၄၆၇။
 အပဋ္ဌိသံ။၃၁၃။) (၂) သိတုဏှေန စ သုန္တိ၊
 သတ္တ ဝဿာနိ စာရိဟံ။ ထေရီ၃၉၃။
 သိတုဏှေန စ သုန္တိတိ ဝသနဂေဟာဘာဝ-
 တော သိတေန စ ဥဏှေန စ ပိဋ္ဌိယမာနာ။
 ထေရီဋ္ဌိသံ။၁၂၅။

သုန္တိ (ကမ္မကြိ) [ဒဟ+ယ+အန္တိ] (၁)
 လောင် - လောင်ကျမ်း - လောင်မြိုက် -
 အပ်ကုန်၏။ (၂) ရှိ၊ မြိုက်အပ်ကုန်၏။ သုတ္တိ
 ကြည့်။

သုန္တိ (ထိ) [သုန္တိ+ဤ] နှိပ်စက်အပ်သော
 မိန်းမ။ သုန္တိ ကြည့်။

သုန္တိ (ကြိ) [ဒဟ+ယ+အန္တိ] (၁) လောင်
 - လောင်ကျမ်း-လောင်မြိုက်-စေကုန် သ
 တည်း။ သုတ္တိ (၁) ကြည့်။

သုန္တိ (ကမ္မကြိ) [ဒဟ+ယ+အန္တိ] ရှိ -
 မြိုက်-အပ်စေကုန်သတည်း။ သုတ္တိ (၂)
 ကြည့်။

သုတ္တမာန (န) [ဒဟ+ယ+မာန] (၁) လောင်
 ခြင်း၊ လောင်ကျမ်းခြင်း၊ လောင်မြိုက်ခြင်း။
 (တိ) (၂) လောင်-လောင်ကျမ်း-လောင်
 မြိုက်-တတ်သော (မီး)။ (၃) ပူသော၊
 ပူလောင်သော။ သူ။ (၄) လောင်-လောင်
 ကျမ်း-လောင်မြိုက်-အပ်သော။ (၅) ရှိ၊
 မြိုက်အပ်သော။ သူ။ (၆) နှိပ်စက်အပ်သော၊
 သူ။

(၁) လောင်ခြင်း၊ လောင်ကျမ်းခြင်း၊
 လောင်မြိုက်ခြင်း။ ဣတိ အက္ခမနကာလေ
 သုတ္တမာနံ ပညာယတိ။ မဋ္ဌာ၄။၁၆၇။ (၂)
 လောင်-လောင်ကျမ်း - လောင်မြိုက်တတ်

သော (မီး)။ တေန ခေါ် ပန သမယေန
 ဝိဟာရာ တိဏဂဟနာ ဟောန္တိ။ ဒဝဉာဟေ
 ဥယျာဓနော ဝိဟာရာ ဥယျန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၇။
 (-ဥဒါန။ ၁၉၂။ ဝိ၊ ၄။ ၂၇။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁၇။
 ဥဒါန၊ ၄။ ၁၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇။) (၃)
 ပူသော၊ ပူလောင်သော။ သူ။ တဒါပိ မံ
 မဟာဝီရ၊ ဥယျာဓနံ သုသဏ္ဌိတံ။ အပါ၊ ၁။ ၅။
 ထေရ၊ ၄။ ၁၇။ ၄၇။ ဥယျာဓနံ တတော ဝေ
 ပစ္စာနုတာပေန ကုက္ကုစ္စေန ဥယျာဓနံ သန္တ-
 ပန္တိ မံ။ အပါ၊ ၄။ ၁၇။ ၂၇။ (-ဇာ၊ ၁။ ၁၇။
 သံ၊ ၄။ ၁၇။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁၇။ အပါ၊ ၄။ ၁၇။
 ၁၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁၇။ ဒါ၊ ၄။ ၁၇။ သံ၊ ၄။ ၁၇။
 ၁၇။) (၄) လောင် - လောင်ကျွမ်း -
 လောင်မြိုက် - အပ်သော။ ထုလွန်နွှာ ဘိက္ခုနီ
 ဥဇ္ဈာယတိ ခိယုတိ ဝိပါစေတိ “ကထံ ဟိ
 နာမ ဘိက္ခုနီယော အာဝသထေ ဥယျာဓနော
 ဘဏ္ဍကံ န နိဟရိယန္တိ”တိ။ ဝိ၊ ၂။ ၄၀။ ဥယျာ-
 ဓနော (ထေရ၊ ၂။ ၂၇)တိ အဂ္ဂိနာ ဈာယမာ-
 နော။ ထေရ၊ ၄။ ၁၇။ ၂၇။ (-သံ၊ ၁။ ၁၇။ ၂၇။
 အံ၊ ၁။ ၁၇။ ဣတိဝုတ် ၂၁။ ပေတ၊ ၁။ ၁၇။
 ၇။ ထေရ၊ ၂။ ၁၇။ ၂၇။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၇။ အပါ၊
 ၁။ ၄၇။ ဇာ၊ ၁။ ၁၇။ ဇာ၊ ၂။ ၁၇။ ၄၇။
 ၆၂။ နေတ္ထိ၊ ၁၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၇၇။ သံ၊ ၄။ ၁၇။
 ၄၇။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁၇။ ၄၇။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁၇။ ဥဒါန၊ ၄။
 ၁၇။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇။
 ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇။ ပေတ၊ ၄။ ၁၇။ ၁၇။ ၇။ ၄၇။
 ထေရ၊ ၄။ ၁၇။ ၄၇။ ထေရီ၊ ၄။ ၁၇။ ၂၇။ အပါ၊
 ၄။ ၁၇။ ၂၇။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁၇။ ၂၇။
 ဇာ၊ ၄။ ၁၇။ ၁၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁၇။ ၂၇။ ၇။ ၇။
 ၂၇။ ၇။ ဇာ၊ ၄။ ၆၆။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁၇။
 နေတ္ထိ၊ ၁။ ၂၇။ ၁၇။) (၅) ရှိ၊ မြိုက်အပ်
 သော။ သူ။ ဥယျာဓနော န ဇာနာတိ၊ ဉာတိနံ
 ပရိဒေဝိတံ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၇။ ၂၇။ ဇာ၊ ၄။ ၁၇။
 ၇။ မယံ ပန ပတိ မတော တေရဟိ အဝိဇ္ဇာ-
 မာနော သုလေဟိ ဝိဇ္ဇိတာ ဥယျာဓနော ပိ
 န ကိဉ္စိ ဇာနာတိတိ။ ဇာ၊ ၄။ ၁၇။ ၇။ (-

ဥဒါန။ ၁၉၂။ ပေတ။ ၁၇။ သံ၊ ၄။ ၁၇။ ဓမ္မ၊
 ၄။ ၁၇။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၇။ ပေတ၊ ၄။ ၁၇။
 သံ၊ ၄။ ၁၇။) (၆) နှိပ်စက်အပ်သော။ သူ။
 အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥယျာဓနဒုက္ခသဘာဝ (တိ) [ဥယျာဓန + ဒုက္ခ +
 သဘာဝ] နှိပ်စက်အပ်သည်ဖြစ်၍ ဆင်းရဲ
 ခြင်းသဘောရှိသော (စက္ခု၊ စသည်)။ သော-
 ကသဘာဝန္တိ ဉာတိဗျသနာဒိနာ ဥယျာဓန-
 ဒုက္ခသဘာဝံ။ သံ၊ ၄။ ၁၇။ ၂၇။

ဥယျာဓနဟတ္ထ (တိ) [ဥယျာဓန + ဟတ္ထ] မီး
 လောင်အပ်သော လက်ရှိသော။ သူ။ ဥယျာ-
 ဓနဟတ္ထော ဝါ အဂ္ဂိ ပါတေတိ။ ဝိ၊ ၄။
 ၁၇။ ကင်္ခါ၊ ၄။ ၁၇။ ၇။

ဥယျာရေ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဒဟ + ယ + အန္တေ] (၁)
 လောင် - လောင်ကျွမ်း - လောင်မြိုက် - အပ်
 ကုန်၏။ (၂) ရှိ၊ မြိုက်အပ်ကုန်၏။ ဥယျာတိ၊
 ကြည့်။

ဥယျာသိ (ကြိ) [ဒဟ + ယ + သိ] ပူလွှံ့၊
 ပူလောင်လွှံ့။ ဥယျာတိ (၂) ကြည့်။

ဥယျာမိ (ကြိ) [ဒဟ + ယ + မိ] ပူ၏၊ ပူလောင်၏။
 ဥယျာတိ (၂) ကြည့်။

ဥယျာမိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဒဟ + ယ + မိ] ပူ၏၊ ပူလောင်
 မိ-ပူ။] လောင် - လောင်ကျွမ်း - လောင်မြိုက်
 - အပ်၏။ ဥယျာတိ (၁) ကြည့်။

ဥယျာသု (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဒဟ + ယ + ဦ] ဦးကို
 ဦး-ပူ၊ ဦးကို လှုံ့သု-ပူ။] လောင် - လောင်
 ကျွမ်း - လောင်မြိုက် - အပ်ကုန်ပြီ။ ဥယျာတိ၊
 (၁) ကြည့်။

ဥယျာတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [ဒဟ + ယ + တုံ] ပူ - ပူလောင် -
 ခြင်းငှါ။ အာဒိတ္တာ နိဟတံ ဘဏ္ဍံ၊ ပုန
 ဥယျာတုမိစ္ဆသိ။ သံ၊ ၁။ ၁၇။ ဓမ္မ၊ ၄။ ၁၇။
 (-သံ၊ ၄။ ၁၇။ ၂၇။)

ဒုယံတွာ (ကြိယ) [ဒဟ + ယ + တွာ] ပူ၍၊
ပူလောင်၍။ ဥဘောပိ အဗ္ဗန္တရေ ဥဋ္ဌိတေန
ရာဂဂီနာ ဒုယံတွာ ကာလမကံသု။ အံ၊ ဌ၊ ၁။
၁၇။

ဒုယံတ္ထ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဒဟ + ယ + အာ။ အာ-ကိ
တ္ထ-ပူ။] လောင် - လောင်ကျွမ်း - လောင်
မြိုက် - အပ်ပြီ။ ဒုယုတိ (၁) ကြည့်။

ဒုယံတ္ထော (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဒဟ + ယ + ထော။ နိရုတ္တိ။
၅၉၁-သုတ်ကြည့်။] လောင် - လောင်ကျွမ်း -
လောင်မြိုက် - အပ်ပြီ။ ဒုယုတိ (၁) ကြည့်။

ဒုယေယျ (ကမ္မ၊ ကြိ) [ဒဟ + ယ + ထေ] လောင်
- လောင်ကျွမ်း - လောင်မြိုက် - အပ်ရာ၏။
ဒုယုတိ (၁) ကြည့်။

ဒုဟ (ပု) [ဒဟ + အ] ပူခြင်း၊ ပူလောင်ခြင်း။
ဒုဟဒုက္ခ-ကြည့်။

ဒုဟတိ (ကြိ) [ဒဟ + အ + တိ။ ဒဟ ဘသ္မိ-
ကရဏေ ဓာရဏေ စ။ အဂါရာနိ အဂ္ဂိ ဒဟတိ
....ဒဿ ဒုဒေသေ ဒုဟတိ၊ တိ ရူပံ။ နိတိ၊
ဓာ။ ၁၉၅။ ဒဟဿ ဒဿ ဒေသ ဟောတိ ဝါ။
ဒုဟော၊ ဒါဒဟာ၊ ဒုဟတိ ဒဟတိ။ မောဂံ၊
၅။ ၁၂၆။] (၁) လောင်၏။ လောင်ကျွမ်း၏။
လောင်မြိုက်၏။ (၂) ပူ၏။ ပူလောင်၏။ (၃)
ရုံ၊ မြိုက်၏။ (၄) ပွတ်တိုက်၏။ (၅) နှိပ်စက် -
ညှဉ်းဆဲ - ၏။

(၁) လောင်၏။ လောင်ကျွမ်း၏။ လောင်
မြိုက်၏။ ဇန္တာယရေ အဂ္ဂိမုခံ ဒုဟတိ။ ဝိ၊ ၄။
၂၅၇။ အထ ဝါဿ အဂါရာနိ၊ အဂ္ဂိ ဒုဟတိ
ပါဝကော။ ဓမ္မ၊ ၃၄။ ဓမ္မ၊ ၄၁။ ၁၁၅။ (-
သံ၊ ၁။ ၂၉၆။ အံ၊ ၁။ ၉၉။ အံ၊ ၃။ ၁၀၂။ ဇာ၊
၁။ ၁၉၂။ ၂၀၈။ မိလိန္ဒ။ ၂၄၈။ ၂၇၀။ ၃၆၇။ သံ၊
၄။ ၁။ ၇၈။ ၁၂၃။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၅။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။
၁၀၆။ ဓမ္မ၊ ၄၁။ ၃၂၃။ ဓမ္မ၊ ၄၁။ ၄၅။ သုတ္တ-
နိ၊ ၄။ ၂။ ၁၁။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၆၈။ အပ၊ ၄။ ၁။
၂၇၂။ စရိယာ၊ ၄။ ၁၃၆။ ဇာ၊ ၄။ ၁။ ၄၈၄။

ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၆၇။ နေတ္ထိ၊ ၄။ ၂၅၀။ နေတ္ထိ၊ ဝိ။
၃၁၈။) ဒုဟာမိ-မ၊ ၁။ ၄၁၅။ ထေရ၊ ၃။ ၆၆။
ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၈၇။ ၅၀၄။ ဒုဟေ-သံ၊ ၁။ ၆၉။
ဒုဟေယျ-မ၊ ၁။ ၃၈၀-၁။ အံ၊ ၃။ ၁၈၀။ စူဠနိ။
၂။ ၆၃။ မိလိန္ဒ။ ၄၆။ (၂) ပူ၏။ လောင်၏။
အဂ္ဂိတတ္ထော နာရာစော၊ ဘုသည ဒုဟတေ
ပုန။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၉၇။ (၃) ရုံ၊ မြိုက်၏။ အပိနု
တုမ္မာကံ ဝေမဿ “အမေ ဇနော ဟရတိ
ဝါ ဒုဟတိ ဝါ ယထာပစယံ ဝါ ကရေတိ”-
တိ။ သံ၊ ၂။ ၂၈၊ ၃၀၃၊ ၃၄၃။ မဟာနိ၊ ၃၄၇။
စူဠနိ၊ ၁၈၅။ ဒုဟန္တိ-မ၊ ၂။ ၂၆၀။ ထေရ၊
၃။ ၆၆။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၂၉၄။ ဒုဟေယျ-သံ၊ ၁။
၃၁၄-၈။ သံ၊ ၂။ ၂၈၊ ၃၀၃၊ ၃၄၃၊ ၄၀၁။ အံ၊ ၁။
၁၃၅၊ ၂၀၅၊ ၂၅၉။ မဟာနိ၊ ၃၄၇။ စူဠနိ၊ ၁၈၅။
နေတ္ထိ၊ ၁၄၁။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၃၉။
(၄) ပွတ်တိုက်၏။ ပရိပစ္စိတွာ မုဒုဘာဝမုပ-
ဂတံ သတ္တေန ဝိကန္တယိတွာ ဒုဟတိ သလာ-
ကာယ။ မိလိန္ဒ။ ၁၁၇။ (၅) နှိပ်စက် - ညှဉ်း
ဆဲ - ၏။ သယံ ဒုဟိဿသိ အတ္တာနံ၊ ဗာလော
အဂ္ဂိ ဝံ သမ္မုသံ။ မ၊ ၁။ ၄၁၅။ ထေရ၊ ၃။ ၆၆။
ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၄၈၈။ ဝေမေဝ မာရ န မယံ
ဒုဟိတုကာမာ ဗာဓေတုကာမာ၊ တုညေဝ
ပန တထာ အာဂမနာဒိအတ္တေန တထာဂတံ
အဂ္ဂိခန္ဓသဒိသံ အရိယသာဝကံ အာသဇ္ဇ
အတ္တာနံ ဒုဟိဿသိ။ ထေရ၊ ၄။ ၂။ ၅၀၄။

ဒုဟတေ (ကြိ) [ဒဟ + အ + တေ] (၁) ပူ၏။
ပူလောင်၏။ ဒုဟတိ (၂) ကြည့်။

ဒုဟဒုက္ခ (န) [ဒဟ + ဒုက္ခ] ပူလောင်ခြင်း ဆင်း
ရဲ။ ဒုဟဒုက္ခတော န မုဉ္ဇိဿသိ။ ထေရ၊ ၄။
၂။ ၅၀၄။

ဒုဟန (န) [ဒဟ + ယု] (၁) လောင်ခြင်း၊
လောင်ကျွမ်းခြင်း၊ လောင်မြိုက်ခြင်း။ (၂)
ရုံ၊ မြိုက်ခြင်း။ (တိ) (၃) လောင် - လောင်
ကျွမ်း - လောင်မြိုက် - တတ်သော။ (၄) ရုံ၊
မြိုက်တတ်သောသူ။ (၅) ရုံ၊ မြိုက်ရာ

(အခါ)။ (၁) နာပိ ဥပသုဒ္ဓါယ ပယောဂံ ပရက္ခမံ ကရေတိ။ ထေရဌာ၊ ၂။ ၅၀၄။ (၂) ဥပသုဒ္ဓါမတ္တတာ ကြည့်။ (၃) ဆာရိကံ ပန တာပေတွာ စမ္မာဒိနိ ဥပသုဒ္ဓါယော ယာဝ မတ္တလုဂံ ဥပသုဒ္ဓါ ဂစ္ဆတိ။ နေတ္ထိဌာ၊ ၂။ ၅၀။ (-ဓမ္မဌာ၊ ၁။ ၂၂၃)။ (၄) ဥပသုဒ္ဓါပုရိသ-ကြည့်။ (၅) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဥပသုဒ္ဓါ (ပု) [ဥပသု + ကာလ] ရှိ၊ မြိုက်-ရာအခါ။ အဂ္ဂိ ဒတွာ ဗီဇာနံ ဥပသုဒ္ဓါကာလော ဝိယ မဂ္ဂဉာဏေန ကိလေသာနံ ဒစု-ကာလော။ အံဌာ၊ ၂။ ၁၁၅။ (-သံဌာ၊ ၂။ ၇၈။ အံဌာ၊ ၂။ ၃၇၀။)။

ဥပသုဒ္ဓါ (ပု) [ဥပသု + ပုရိသ] ရှိ၊ မြိုက်-တတ်သော ယောက်ျား။ တာနိ အဂ္ဂိနာ ဥပ-သုဒ္ဓါပုရိသော ဝိယ ယောဂါဝစရော။ အံဌာ၊ ၂။ ၁၁၅။

ဥပသုဒ္ဓါမတ္တတာ (ထိ) [ဥပသု + သမတ္တ + တာ] ရှိ၊ မြိုက်ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်။ ယဒေဝ သော ဣစ္ဆတိ တဿ ဥပသုဒ္ဓါမတ္တ-တာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၀)တိ ဗဟူသု ကပ္ပိသ-ပိစုသာရဒါရုအာဒိသု ကေဇ္ဈိ ရာသိဘူတေသု ဌိတေသု ယံ ယဒေဝ ဣစ္ဆတိ၊ တဿ တဿေဝ ဥပသုဒ္ဓါမတ္တတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁။ ၉၈။

ဥပသုဒ္ဓါ (တိ) [ဥပ + အ + အန္တိ] (၁) လောင်-လောင်ကျွမ်း - လောင်မြိုက် - သော။ (၂) ပူ - ပူလောင် - သော။ (၃) ရှိ၊ မြိုက်သော။ (၁) ဥပသုဒ္ဓါ ပါပကမ္မန္တေ၊ ပစ္ဆိမာယ ပဋိ-ဟညတိ။ စူဠနိ၊ ၂။ ၂၃။ (-ဓမ္မ၊ ၂။ ၂၃။ နေတ္ထိ၊ ၁၄၀။ ဓမ္မဌာ၊ ၁။ ၁၇၉၊ ၂။ ၂၃။ ထေရဌာ၊ ၂။ ၂၇၅။ နေတ္ထိဌာ၊ ၂။ ၅၀။) (၂) အဂ္ဂိဝဏ္ဏော စ မေ ဝါတော၊ ဥပသုဒ္ဓါ ဥပဝါယတိ။ ပေတ။ ၁၇၅။ (-၂၁၄။ ပေတဌာ၊ ၁၈၆-၇။) (၃) သံယောဇနံ အဏုံ ထူလံ၊ ဥပသု အဂ္ဂိဝ ဂစ္ဆ-တိ။ ဓမ္မ၊ ၁၇။ ဥပသု အဂ္ဂိဝ ဂစ္ဆတိတိ...ဝေ-မေသော အပ္ပမာဒရတော ဘိက္ခု အပ္ပမာ-

ဒါဓိဂတေန ဉာဏဂ္ဂိနာ စေံ သံယောဇနံ ဥပသုဒ္ဓါ အဘဗ္ဗပ္ပတ္တိကံ ကရေန္တော ဂစ္ဆ-တိတိ အတ္ထော။ ဓမ္မဌာ၊ ၁။ ၁၇၉။

ဥပသုဒ္ဓါ (ကြိ) [ဥပ + အ + အန္တိ] ရှိ၊ မြိုက်ကုန်၏။ ဥပသု (၃) ကြည့်။

ဥပသုပေန္တ (တိ) [ဥပ + ဟပ + အန္တိ] လောင် - လောင်ကျွမ်း - လောင်မြိုက် - စေတတ် သော (မကောင်းမှုကံ)။ တံ ကမ္မံ ကရဏက္ခ-ဏေ တံ ဗာလံ အပါယဒုက္ခာဒိနိဗ္ဗတ္တာပန-ဝသေန ဥပသုပေန္တံ ဟုတွာ န အန္တေတိ။ နေတ္ထိဝိ၊ ၃၁၈။

ဥပသုမိ (ကြိ) [ဥပ + အ + မိ] လောင်အံ၊ လောင်ကျွမ်းအံ၊ လောင်မြိုက်အံ။ ဥပသု (၁) ကြည့်။

ဥပသုတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ + တဗ္ဗ] ရှိ၊ မြိုက် - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော။ သဗ္ဗေ တေ ဉာဏဂ္ဂိနာ ဥပသုတဗ္ဗာ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၆၇။

ဥပသုတုံ (ကြိ ဝိ) [ဥပ + တုံ] (၁) လောင် - လောင်ကျွမ်း - လောင်မြိုက် - ခြင်းငှါ။ (၂) နှိပ်စက် - ညှဉ်းဆဲ - ခြင်းငှါ။ (၁) ပဟရန္တံ ပဋိပဟရန္တော ဘိက္ခု နာမ ကိဉ္စိ ဘိက္ခု-တေသော ဥပသုတုံ န သက္ကောတိ။ သံဌာ၊ ၁။ ၁၂၃။ (-သံဋီ၊ ၁။ ၁၇၂။) (၂) အောက် ပုဒ် ကြည့်။

ဥပသုတုကာမ (တိ) [ဥပသု + ကာမ] နှိပ်စက် - ညှဉ်းဆဲ - ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ နှိပ်စက် - ညှဉ်းဆဲ - လိုသောသူ။ န မယံ ဥပသုတုကာ-မာ ဗာဓေတုကာမာ။ ထေရဌာ၊ ၂။ ၅၀၄။

ဥပသုတွာ (ကြိ ဝိ) [ဥပ + တွာ] ရှိ၊ မြိုက်၍။ အဂ္ဂိနာ ဥပသုတွာ မသိံ ကရေယျ။ သံ၊ ၂။ ၄၀၁။ အံ၊ ၁။ ၁၃၅၊ ၂။ ၅၀။

ဥပသုသိ (ကြိ) [ဥပ + သသိ] နှိပ်စက် - ညှဉ်း ဆဲ - လတ္တံ။ ဥပသု (၅) ကြည့်။

ဒုဟိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဒဟ+ယ+တေ] လောင်
- လောင်ကျွမ်း - လောင်မြိုက် - အပ်၏။
ဒုယုတိ (၁) ကြည့်။

ဒုဟေ (ကြိ) [ဒဟ+အ+ယေ] လောင်-လောင်
ကျွမ်း-လောင်မြိုက်-ရာ၏။ ဒုဟတိ (၁)
ကြည့်။

ဒုဟေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဒဟ + တွာ] ရှိ၊မြိုက်၍။
အဂ္ဂိနာ ဒုဟေတွာ မသိ* ကရေယျ။ သံ၊၁။
၃၁၄-ဂ။ အံ၊၁။၅၁၉။ နေတ္ထိ။၁၄၁။

ဒုဟေယျ (ကြိ) [ဒဟ+အ+ယေ] (၁) လောင်
- လောင်ကျွမ်း-လောင်မြိုက်-ရာ၏။ (၂)
ရှိ၊မြိုက်ရာ၏။ ဒုဟတိ (၁၊၃) ကြည့်။

ဒုဟ (ပု) [ဒံသ + ဣ။ ဒံသ ခါဒနေ၊ ဣ။
သလောဒပါ။ ဓာနံ၊ဒီ။၄၅၉။ ဒံ+ဣ။
ဒေတိ ပဝိသတိ ဘတ္တမနေနာတိ ဒုကော၊
သုပုပကရဏဘူတံ ယံကိဉ္စိ ပတ္တာဒိကံ။ သုစိ၊
၂၁၉။ ဒု+အာက။ ဒုဿ သိဝဿ အာဟာ-
ရော ဒုကော။ ဝိ၊ပိ၊ဓာနံ။] (၁) ဟင်းရွက်။
(၂) ဟင်းရွက်ဟင်း၊ ဟင်းရွက်ချက်။
(၃) ဟင်းရွက်ပင်၊ ဟင်းရွက်မျိုးသစ်ပင်။
(၁) အရည် ပဝိသိတွာ ဥစ္ဆင်္ဂေ ကတွာ
ဒုကံ ဥစ္စိနိတွာ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃၂၆။ (၂) အနု-
ဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ သဗ္ဗဉ္စ ဒုကံ သဗ္ဗဉ္စ ပိဌ-
ခါဒနိယံ။ ဝိ၊၃။၃၄၇။ ဒုကန္တိ သပ္ပိအာဒိဟိ
ပက္ကံ ဝါ အပက္ကံ ဝါ ယံကိဉ္စိ ဒုကံ။ ဝိ၊ဌ၊၃။
၃၈၄။ ဒုဟ (ဝိမာန။ ၂၃) နှိ တဏှာလေ-
ယျကာဒိသာကဗျဉ္စနံ။ ဝိမာန၊ဌ။၈၉။ (-
ဝိ၊၃။၃၄၆။ အံ၊ဌ၊၃။၂၆၇။) (၃) သော
ကုဒ္ဒါလကေန ဘူမိပရိကမ္ပံ ကတွာ ဒုကဉ္စေ
အလာဗုကမ္ပဏ္ဍေဇ္ဇာလုကာဒိနိ စ ဝပိတွာ။
ဇာ၊ဌ၊၁။၃၃၁။

ဒုဟဗျဉ္စန (န) [ဒုဟ+ဗျဉ္စ] ဟင်းရွက်ဟင်း။
ယထာ တံ ပက္ကေ ဘာဇနေ အပ္ပကံ ဒုက-
ဗျဉ္စနံ မဟတိယာ အဂ္ဂိဇာလာယ ပစ္စမာနံ
ဈာယိတွာ သုဿန္တံ ဝူပသမ္ပတိ။ ထေရီ၊ဌ။၆။

ဒုဟရသ (ပု) [ဒုဟ+ရသ] ဟင်းရွက်အရည်၊
ဟင်းရွက်ပြုတ်ရည်။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ
သဗ္ဗံ ပတ္တရသံ ဌပေတွာ ဒုဟရသံ။ ဝိ၊၃။
၃၄၄။ ဒုဟရသန္တိ ပက္ကဒု-ကရသံ။ ယာဝ-
ကာလိကပတ္တာနံ ဟိ ပုရေဘတ္တံ ယေဝ ရ-
သော ကပ္ပတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၈၃။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၉၉။)

ဒုဟရသသချံာ (ထိ) [ဒု-ကရသ + သချံာ]
ဟင်းရွက်ပြုတ်ရည်ဟူသော အရေအတွက်။
အညေဟိ ပက္ကမ္ပိ ဒုဟရသသချံာမေဝ ဂစ္ဆတိ။
ဝိ၊ဌ၊၃။၃၈၃။

ဒုဟ (ပု) [ဒဟ+ဣ။ ဒဟဿ ဒဿ ဒော
ဟောတိ ဝါ၊ ဒုဟော၊ ဒါဟော။ မောဂ်။
၅။၁၂၆။] (၁) ပူခြင်း၊ ပူလောင်ခြင်း။ (၂)
ကိုယ်တွင်း၌ ဖြစ်သော အပူနာ၊ ကိုယ်ပူနာ။
(၃) (သုသေကောင်ကို) ဖုတ်ကြည်း- ရှိ၊
မြိုက်-သပြိုက်-ရာ။ (၄) မီး။ (၁) တဿ မယံ
အဂ္ဂိဝေဿန မုခတော စ နာသတော စ ကဏ္ဏ-
တော စ အဿာသပဿာသေသု ဥပရုဒ္ဓေ-
သု အဓိမတ္တော ကာယသ္မိ* ဒုဟော ဟော-
တိ။မ၊၁။၃၁၁။ (-မ၊၂။၂၇၇။ မ၊၃။၃၀၂-ဂ။
သံ၊၂။၂၇၂။ အံ၊၂။၃၃၄။ မိလိန္ဒ။၃၁၁။ ဝိ၊ဌ၊
၂။၁၇၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၁၂။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၈၀။
၃၉၁။ ဇာ၊ဌ။၃။၁၄၂၊၁၅၆။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၆၀၊
၁၇၂။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၁၁-ဂ။) (၂) ဒုဟော
(မဟာနိ၊၁၀)တိ အဗ္ဘန္တရေ ဥပ္ပဇ္ဇနကော
ဥဏှော။ မဟာနိ၊ဌ။၅၁။ (-မဟာနိ။၃၂၀၊
၃၇၀။ စူဠနိ။၂၈၊၂၂၁၊၂၄၉။) (၃) ဆဝ-
ဒုဟ-ကြည့်။ (၄) ဒဝဒုဟ (ဝိ၊သင်္ဂဟ။
၂၀၆၊၄၄၇။ အပ၊ဌ၊၁။၂၁၀။)ကြည့်။

ဒုဟက (ပု) [ဒဟ+ဣ။ ရှိ၊မြိုက်တတ်သော၊
သု။ အဂ္ဂိ ဒုဟတိတိ ကေသံဝစ္ဆရေ ဒွတ္တိက္ခတ္တံ၊
အညသ္မိ* ဒုဟကေ အဝိဇ္ဇမာနေပိ အသနိ-
အဂ္ဂိ ဝါ ပတိတွာ ဒုဟတိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၄၅။
(-ဇာ၊ဌ၊၅။၄၈၇။)

သုဟဒုက္ခ (န) [သုဟ+ဒုက္ခ] ပူလောင်မှု ဆင်းရဲ။ သုယံမာနော ကာယော အပေတဝိညာဏတ္တာ သုဟဒုက္ခံ ဝိယ ဉာတိနံ ရုဒိတံ ပရိဒေဝိတမ္ပိ န ဇာနာတိ။ ပေတ၊ ဌ။ ၅၇။

သုဟဘယ (န) [သုဟ+ဘယ] ပူလောင်ခြင်းမှ ကြောက်ခြင်း၊ ပူလောင်မည်မှကြောက်ခြင်း။ တတ္ထေကော ကဏ္ဍသပ္ပေါ သုဟဘယေန ရုက္ခသုသိရတော နိက္ခမိတွာ ဣမံ ပြာဟ္မဏဿ ပုတ္တံ ခုံသိ။ ပေတ၊ ဌ။ ၅၇။ (-မဟာနိ၊ ဌ။ ၅၀။)

သုဟပ္ပါဒန (န) [သုဟ+ဥပ္ပါဒန] ပူလောင်မှုကို ဖြစ်စေခြင်း။ ကုဇ္ဈိတွာ ဩလောကိတေ ပရေသံ ကာယေ ဝိသမရဏံ ဝါ သုဟပ္ပါဒနံ ဝါ ပယောဂေါ နာမ။ ဝဇီရ၊ ၁၅၆။

သုဏ္ဍိမ (ပု) [သုဏ္ဍိ+မ+ဏ။ မာ မာနေ သဒ္ဓေ စ၊ “သုဏ္ဍိ” ဣတိ မာယတေ သဒ္ဓါယတေတိ သုဏ္ဍိမော၊ ဧတော။ ဓာနံ၊ ဌီ။ ၁၄၃။ သုဏ္ဍိ+မ+အ။ သုဏ္ဍိဣတိ သဒ္ဓံ မိနောတိ ပကာသယတိတိ သုဏ္ဍိမော။ ထောမ။] (၁) သုဏ္ဍိမစည်၊ စည်တုံ၊ စည်ငယ်။ (၂) ဖားစည်၊ (စည်ပုတ်။ ဓာနံ၊ သျှ။) (၃) ထက်စည်၊ (ပတ်သား။ ဓာနံ၊ သျှ။) (၁) သုဏ္ဍိမာ (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၀၂) တိ တိဏဝါ ခုဒ္ဒကဘေရိယော ဝုစ္ဆန္တိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၅၇။ (-အံ၊ ဌ။ ၂။ ၃၂၉။) (၂) သုဏ္ဍိမ (ဇာ၊ ၁။ ၁၉) န္တိ ပဋ္ဌဟဘေရိ။ ဇာ၊ ဌ။ ၁။ ၃၇၆။ (၃) ပဏဝေါတိ သုဏ္ဍိမော။ မ၊ ဌ။ ၄။ ၁၄၁။ သုဏ္ဍိမော အာနကော။ မ၊ ဌီ၊ ၄။ ၃၄၅။

သုဗ္ဗ (ပု) [သုဘိ+အ။ ထောမ။ ဝိပိဓာနံ။ သု+ဘ၊ နိဂ္ဂဟိတံလော။ ဓာနံ၊ ဌီ။ သျှ။] သူငယ်။ သုဗ္ဗော သုသုကော သုသုက္ကစ္စာဒိနိပိ ဆာပသာမညတ္တာနိ။ ဓာနံ၊ ဌီ။ ၂၅၁။

သုန (တိ) [သု+တ။ သုယိတိ သုနော၊ သုနဝါ။ မောဂ်၊ သျှ။] ပျံသွားသော (ငှက်)။ သုနော သုနဝါ။ မောဂ်။ ၅။ ၁၅၀။

သုနဝန္တ (တိ) [သု+တဝန္တ] ပျံသွားသော (ငှက်)။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

သုတိ (ကြိ) [သု+အ+တိ။ သု ဝိဟာယသဂတိယံ ဂမနမတ္ထေ စ။ သုတိ၊ သုယတိ၊ သုမာနော။ သု ခိပနုဉ္ဇနေသု။ သုတိ၊ ဥဉ္ဇေတိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၅၇။] (၁) ပျံ၏၊ ပျံသွား၏၊ ပျံတက်၏။ (၂) (ကျော့ကွင်း) ထောင်၏၊ စီရင်၏။ (၃) ပစ်ချ၏။ (၄) ဖြစ်၏။ (၅) ပြု၏၊ ဖြစ်စေ၏။

(၁) ပျံ၏၊ ပျံသွား၏၊ ပျံတက်၏။ ပက္ခိသကုဏော ယေန ယေနော သုတိ၊ သပတ္တဘာဏော သုတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၆၇၊ ၁၉၃။ မ၊ ၁။ ၂၃၇၊ ၃၃၆။ မ၊ ၂။ ၃၇၁။ မ၊ ၃။ ၈၄။ အံ၊ ၁။ ၅၃၀။ အံ၊ ၃။ ၄၂၃။ အဘိ၊ ပ။ ၁၆၇။ သုတိတိ ဥပ္ပတတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀၆။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၁၇။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၇၁။ အဘိ၊ ၄။ ၃။ ၉၂။ သုန္တိ-သရိတ္ထ၊ ၂။ ၂၉၃။ သုဿာမိ-သံ၊ ၂။ ၄၀၂။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၁၀။ သုယတိ-နိတိ၊ ဓာ။ ၅၇။ သုယန္တိ-ဇာ၊ ၁။ ၂၉၇။ ဇာ၊ ၄။ ၃၄၇။ သုယဿ-ဇာ၊ ၂။ ၂၄၉။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၉၀-၁။ (၂) (ကျော့ကွင်း) ထောင်၏၊ စီရင်၏။ တေ ဟိ သတ္တာနံ တဏှာပါသံ ဒိဋ္ဌိပါသဉ္စ သုန္တိ ဩသုန္တိတိ ပါသဏှာတိ ဝုစ္စတိ။ ထေရီ၊ ဌ။ ၁၇၁။ ပါသံ သုန္တိ (သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၇) တိ ပါသံ သုဇ္ဇန္တိ၊ ယထာ တတ္ထ ဒိဋ္ဌိပါသေ သတ္တာနံ စိတ္တံ ပဋိမုက္ကံ ဟောတိ၊ ဧဝံ သုဇ္ဇန္တိတိ အတ္ထော။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၂၆-၇။ (၃) ပစ်ချ၏။ ပါသံ သုန္တိတိ ပါသဏှာ၊ သတ္တာနံ စိတ္တေသု ဒိဋ္ဌိပါသံ ခိပန္တိတိ အတ္ထော။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၇၇။ နိတိ၊ ဓာ။ ၅၇။ (၄) ဖြစ်၏။ လကု ဝိယ သုဋ္ဌိကာ ဝိယ သုတိ ပဝတ္တတိတိ ဟိ လကုဏ္ဍကော၊ ရသော။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၁၉၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌီ၊ ၁။ ၃၇။) (၅) ပြု၏၊ ဖြစ်စေ၏။ ပါသံ ဝါ ဗာဓံ အရိယဝိနယဿ သုတိတိ “ပါသဏ္ဍ” န္တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌီ၊ ၁။ ၃၇။

သုတုံ (ကြိဝိ) [သု+တုံ] ပျံ-ပျံသွား-ခြင်းငှါ။ ဆိန္ဒုပက္ခော အသဉ္စာတပက္ခော ဝါ

သံကုဏ္ဍော ညေတုံ န သက္ကောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌိ၊
၂။၂၇။ (- သိဋ္ဌိသစ်၊ ၂။၁၁၇။)

ဧည့်သည် (တိ) [ဧည့်+ကာမ] (၁) ပျံ-
ပျံသွား-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ ပျံ-ပျံသွား
-လိုသော (ငှက်)။ ပက္ခိ “အဇ္ဈာကာသေ
သုခံ ဝိစရိယာမိ”တိ အာကာသံ ဧည့်ကာ-
မော ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀။ ဧည့်ကာ-
မောတိ ဥပ္ပတိတုကာမော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၇။

ဧည့် (ကြိ) [ဧ+အ+အန္တိ] (၁) ပျံ-ပျံ
သွား-ကုန်၏။ (၂) (ကျော့ကွင်း) ထောင်
ကုန်၏။ စီရင်ကုန်၏။ (၃) ပစ်ချကုန်၏။
ဧတိ (၁၊၂၊၃) ကြည့်။

ဧည့် (ကြိ၊ဝိ) [ဧ+တု] သွား၍၊ ပျံသွား၍။
အာကာသမဂ္ဂေန ဧည့်။ သံ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။
၃၃၅။

ဧည့် (တိ) [ဧ+အ+မာန၊ဥဂတိယံ။ ဥဂတိ။
ဧည့်နော။...ဧတ္ထ ဥဂတိတိ ဧည့်နောတိ
နိဗ္ဗစနံ ဂဟေတဗ္ဗံ။ နိတိ၊ဓာ။၂၂၅။] ပျံ-
ပျံသွား-တတ်သော (ငှက်)။ဥစ္စေ သက္ကဏ
ဧည့်န၊ ပတ္တယာန ဝိဟာမ။ ဇာ၊၁။၉၀။
ဧည့်နာတိ ဂစ္ဆမာန စရမာန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။
၄၀၁။

ဧည့်မိ (ကြိ) [ဧ+သာမိ] ပျံ-ပျံသွားအံ့။
ဧတိ (၁) ကြည့်။

ဧ ခ-အက္ခရာ၊ ၄၁-လုံးသော အက္ခရာတို့တွင်
ဗျည်း-လျှာထိပ်အရပ်၌ ဖြစ်သော(မုဒ္ဒဇ)-
ဋ္ဌ-ဝဂ် စတုတ္ထ-အက္ခရာ။

[ယင်း ခ အက္ခရာသည် (၁) ပစ္စည်း ခ၊
(၂) ကာရိယိတမျိုးမှ ပြောင်းလဲလာသော
'ကာရိယ' ခ ဟု ၂-မျိုးရှိသည်။ (၁) ဥဇ္ဈော။
ကစ္စည်း။ ၆၅၉။ ရှု၊၆၆၉။ (၂) ကာရိယိ
တမျိုးမှ ပြောင်းလဲလာသော 'ကာရိယ' ခ
သည် (က) ဓာတ်မှပြောင်းလဲလာသောခ။
(ခ) ပစ္စည်းမှ ပြောင်းလဲလာသော ခ ဟု

၂-မျိုးရှိသည်။ (က) အဇ္ဈာယတိ ခနံ
အဇ္ဈော၊ စုဿ ခော၊ အသရူပဒိတ္တံ၊ ရဿာဒိ
စ။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ၊၇၂။ (ခ) ဝုဇ္ဈောဝိ၊၁။၂။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ ဝုဇ္ဈော။ ကစ္စည်း။၆၁၂။ ရှု၊
၆၁၅။ ဝဇ္ဈ ဝဇ္ဈနော။ ကတ္တရိ တော၊ တဿ
ခော၊ ခုဿ ခော၊ အဿုတ္တံ။ ဓာန်၊ဋ္ဌိ၊၂၅၄။]

ဧ (ပု) [ဧ+အ?] (၁) အသံ၊ ခြိမ်းခြောက်
သံ။ (၂) ကျေးဇူးမဲ့ကဲ့ရဲ့စကား။ (ထောမဉ္ဇ
(၁) စည်တို။ (၂) ခွေး။ (၃) ခွေးမြီးထူး။
(၄) ဂုဏ်မရှိသူ။ (၅) အသံဟု ၅-မျိုးလာ
သည်။ (၁၊၂) ခက္ကနိဂ္ဂုဏသဒ္ဓေသု၊ ခကာ-
ရော သမုဒိရိတော။ ကေ၊၄၆။ တတ္ထ “သပ-
ရာဓံ ဇနံ ဝိညူ၊ ဝဒန္တိ ခံ ဟိတေသိနော။
ဣဿယကာ သဂုဏာနံ၊ ဝဒန္တိ ခံ သခာ
ဇနာ”တိ အာဒိသု ယထာဏ္ဏမံ ခက္ကဏ္ဍတိ-
သဒ္ဓနိဂ္ဂုဏသဒ္ဓေသု ဟောတိ။ ကေ၊ဋ္ဌိ။

ဧ-အက္ခရာ၊ ၄၁-လုံးသော အက္ခရာတို့တွင်
ဗျည်း-လျှာထိပ်အရပ်၌ဖြစ်သော (မုဒ္ဒဇ)-
ဋ္ဌ-ဝဂ် ပဉ္စမ-အက္ခရာ။

[ယင်း ဧ-အက္ခရာသည် (၁) တဒ္ဓိတ်
ပစ္စည်း ဧ၊ (၂) ကိတ်ပစ္စည်း ဧ၊ (၃) အာ
ဂုံဧ၊ (၄) ကာရိယိတမျိုးမှ ပြောင်းလဲလာ
သော 'ကာရိယ' ဧ-ဟု ၄-မျိုးရှိသည်။ (၁)
ဝါသိဋ္ဌော။ ဝိ၊၁။၂၅၉။ ဝိ၊၂။၁၁။ ဝသိဋ္ဌဿ
အပစ္စံ ဝါသိဋ္ဌော။ ကစ္စည်း။၃၄၄။ ကာသာ-
ဝံ။ ဇာ၊၁။၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၂။ ကသာဝေန
ရတ္တံ ဝတ္တံ ကာသာဝံ။ ကစ္စည်း။၃၅၂။ မာယူ-
ရော။ ကစ္စည်း။၃၅၄။ ဝေသမံ၊ မဟာနိ၊၉၀။
ဝိသမဿ ဘာဝေါ ဝေသမံ၊ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။
၁၃၀။ ကစ္စည်း။၄၆၁။ သဒ္ဓေါ။ အံ၊၁။၁၄၇။
သဒ္ဓါ ယဿ အတ္ထိ၊ တသ္မိံ ဝါ ဝိဇ္ဇတိတိ
သဒ္ဓေါ။ ကစ္စည်း။၃၇၀။ ပုရာဏဉ္စ ဝေဒနံ
ပဋိဟာနိမိ။ မဟာနိ၊၁၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁။
ပုရာဏော။ မောဂ်၊၄။၂၂။ (၂) ကမ္မကာ-
ရော။ ဝိ၊၂။၁၀၂။ ကမ္မံ ကရေတိတိ ကမ္မ-

ကာရော။ ကစ္စည်း။ ၅၂၄။ စာဂေါ။ ဇာ။ ၁။
 ၁၄။ စူဠနိဋ္ဌ။ ၃၃။ စဇ္ဇတေ၊ စဇနံ ဝါ စာ-
 ဂေါ။ ကစ္စည်း။ ၅၂၉။ ဖဿော။ အဘိဓ။
 ၁၇။ ဖုသတိတိ ဖဿော။ အဘိဓ။ ၁၅၁။
 ကစ္စည်း။ ၅၂၈။ ပဝတိ ဩနမတိတိ ပေါဏော။
 သူစိ။ သုဏောတိတိ သောဏော။ ဒဝတိ
 ပဝတ္တတိတိ ဒေါဏော။ ဣဒိ။ ၆၅။ (၃)
 ဇန္တုနာ။ အဘိဓ။ ၁၅၁။ ဇန ဇနနော
 ဣ။ ဒိတ္တေ ဇန္တု။ ဓာနိဋ္ဌိ။ ၂၇၆။ (၄)
 ကာရိယိတမျိုးမှ ပြောင်းလဲလာသော 'ကာ-
 ရိယ'ဏသည် (က)ပုဒ်မှ ပြောင်းလဲလာသော
 ဏ။ (ခ) ဓာတ်မှပြောင်းလဲလာသော ဏ။
 (ဂ) ပစ္စည်းမှပြောင်းလဲလာသော ဏ။ (ဃ)
 အာဂုံမှပြောင်းလဲလာသောဏ။ (င) ပစ္စည်း
 ၏ ကာရိယမှ ပြောင်းလဲလာသောဏ။ (စ)
 ဝိဘတ်၏ ကာရိယမှ ပြောင်းလဲလာသောဏ။
 (ဆ) နိဂ္ဂဟိတ်မှ ပြောင်းလဲလာသော ဏ ဟု
 ၇-မျိုးရှိသည်။ (က) ပဏိဓာနံ။ မဠာဌ။ ၄။ ၈၆။
 အံဠာ။ ၃၆၃။ ဓာနိဋ္ဌိ။ ၄၂၆။ ပဏိဓိ။ သံ၊
 ၁။ ၃၂၄။ အံဠာ။ ၃၃။ ဓာနိဋ္ဌိ။ ၄၂၆။ ပဏိ-
 ဓာယ။ ဝိဠာ။ ၈၉။ ဝိဠာ။ ၂။ ၁၃။ (ခ) ဓာတ်မှ
 ပြောင်းလဲလာသောဏသည် တမှ ပြောင်းလဲ
 လာသော ဏ။ ဇုဏံ။ ဇာ။ ၂။ ၂၅၇။ ဇာဠာ
 ၇။ ၁၀၇။ ဇုတ ဒိတ္တိယံ တဿ ဣတ္ထံ ဩတ္တာ-
 ဘာဝေါ စ။ ဇောတေတိတိ ဇုဏာ။ ဣဒိ။
 ၂၂၃။ ထမှ ပြောင်းလဲလာသောဏ။ ကုဏ-
 ပေါ။ ကုထ ပူတိဘာဝေါ ထဿ ဧဏော
 အကုထိ ပူတိဘာဝေမဂမိတိ ကုဏပေါ။
 ဣဒိ။ ၁၁၉။ နမှ ပြောင်းလဲလာသောဏ။
 ပဏိတော။ ဝိဠာ။ ၈၈။ ဒီ။ ၂။ ၃၁။ ပဓာန-
 ဘာဝံ နိတံ ပဏိတံ။ ဓာနိဋ္ဌိ။ ၆၉၅။ စိန္တာ-
 မဏိ။ ဒီဠာ။ ၃၂၂။ ပရဿ စိန္တံ မနတိ
 ဇာနာတိ တောယာတိ စိန္တာမဏိ နကာရဿ
 ဏကာရံ ကတွာ။ သီဠိသစ်။ ၂။ ၄၁၁။ မ မှ
 ပြောင်းလဲလာသော ဏ။ ဂုဏော။ ဓာနိ။
 ၃၈၈။ ဂစ္ဆတိ သရော ယေနာတိ ဂုဏော။

မဿ ဧဏော။ အဿ။ ဓာနိဋ္ဌိ။ ၃၈၈။ ရမှ
 ပြောင်းလဲလာသော ဏ။ တုဏ္ဏံ။ ဓာနိ။ ၄၀။
 တရတိတိ တုဏ္ဏံ။ ရဿ ဧဏော။ ဓာနိဋ္ဌိ။ ၄၀။
 (ဂ) ကသိဏံ။ မဠာ။ ၄၀၃။ ကသ ဂမနော
 ဣနော၊ ဣတ္တံ၊ ကသိဏံ။ ဓာနိဋ္ဌိ။ ၇၀၂။
 ပဏိ။ ဒီဠာ။ ၂။ ၃၇။ မဠာ။ ၃။ ၂၅၇။ ပဿ
 ဗာနေဖုသနေသု၊ တိ၊ တဿ ဧဏော၊ သဿ
 ဟော၊ ဝဏ္ဏဝိပရိယယော။ ဓာနိဋ္ဌိ။ ၂၇၇။ (ဃ)
 ဗြဟ္မဏော။ ဝိဠာ။ ၁။ ဒီဠာ။ ၈၂။ လောကိ-
 ယာ ပန ဝဒန္တိ “ဗြဟ္မဉော အပစ္စံ ဗြဟ္မ-
 ဏော၊ နာဂမော၊ ဣတ္တံ၊ ဒီဃာဒီ”တိ။ သီ၊
 ဠိသစ်။ ၂။ ၂၀၈။ ဗြဟ္မဉော အပစ္စံ ဗြဟ္မာ
 ဗြဟ္မဏော စ၊ နာဂမော၊ ဣတ္တံ။ ဒီဃာဒီ။
 ဓာနိဋ္ဌိ။ ၄၀၈။ (င) တာဏံ။ ဒီဠာ။ ၈၉။ တာ
 ပါလနေ၊ ယု၊ ဣတ္တံ။ ဓာနိဋ္ဌိ။ ၇၆၃။ လေဏံ၊
 သရဏံ။ ဒီဠာ။ ၈၉။ ဒီဠာ။ ၂။ ၃၇။ (စ) ပရာဏံ။
 ကစ္စည်း။ ၄၀၇။ ‘ပရာဏံ’တိ ဧတ္ထ ဣမိနာ
 နိပါတနေန နဿ ဣတ္တံ။ ရှုဠိ။ ၄၃၉။ (ဆ)
 တဏှာနံ။ တဏှဟတိ။ ရှုဠိ။ ၄၄၉။ သဏ္ဌိတိ။
 အဘိဓ။ ၁၉။ အဘိဓ။ ၁၁၈။]

က^၂ (ပ) [ဏခ+ကံ] (၁) အသိဉာဏံ။ (၂)
 ထွက်သွားသူ။ (၁၊ ၂) ဉာဏသိ^၁ စ နိဂ္ဂတမ္ပိ၊
 ဏကာရော သမုဒိရိတော။ ကေ။ ၄၆။ ဣဋ္ဌော-
 တိ ဝုစ္ဆတေ ဗုဒ္ဓေါ၊ ဂါမဏော သမဏော
 ဘဝေ။ ကေ။ ၄၆။

ဏကာရ (ပ) [ဏ + ကာရ] ဏအက္ခရာ။ မနု-
 နော အပစ္စံ မာနဝေါ၊ နကာရဿ ပန ဏ-
 ကာရေ ကတေ မာဏဝေါ။ သီဠိသစ်။ ၁။
 ၇၀။ (-သီဠိသစ်။ ၂။ ၄၁၁။)

ဏကာရာနုပန္န (ပ) [ဏကာရ+အနုပန္န] (၁)
 ဏ-အက္ခရာအနုပန္န၊ အနုပန္နဖြစ်သော ဏ-
 အက္ခရာ။ (တိ) (၂) ဏ-အက္ခရာ အနုပန္န
 ရှိသော (ပစ္စည်း)။ (၁) သဗ္ဗတ္ထ ဏကာရာ-
 နုပန္နော ဝုဒ္ဓတ္ထော။ ရှုဠိ။ ၃၆၆။ (၂) ဏကာရာ-

နုပဉ္စော ပစ္စယော ကာရိတံ ဝိယ ဒဋ္ဌဗော။
ရူ။၅၅၃။

ဇာတ်ပုံ (တိ) [ဇာ+အနုပဉ္စ] ဇာ-အနုပဉ္စ
ရူသော (ပစ္စည်း)။ တဗ္ဗိတပစ္စယာနံ ဇာနု-
ပဉ္စာနံ ဇာကာရော လောပမာပဇ္ဇတေ။ ရူ။
၃၆၃။

ဇာကသဒ္ဓ (ပ) [ဇာက + သဒ္ဓ] ဇာက-သဒ္ဓါ။
ဇာကပစ္စည်း။ နာနာတိတ္ထသင်္ခါတာသု လဒ္ဓိသု
နိယုတ္တာတိ နာနာတိတ္ထိယာ ဇာကသဒ္ဓေန။
ဇာကသဒ္ဓေန ဝါ က-ကာရဿ ယကာရံ
ကတွာ။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သင်္ခါ၊၂။၃၇၃။

ဇာကပစ္စယ (ပ) [ဇာက+ပစ္စယ] ဇာကပစ္စည်း။
တဗ္ဗိတဝသေန ဝါ ဇာကပစ္စယဿ ဝိစိတြုတ္တိ-
တော။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သင်္ခါ၊၁။၁၉၇။

ဇာကသဒ္ဓ (ပ) [ဇာက+သဒ္ဓ] ဇာကသဒ္ဓါ။ ဇာက
ပစ္စည်း။ ဇာကသဒ္ဓ-ကြည့်။

ဇာကာရ (ပ) [ဇာ+ကာရ] ဇာ-အကူရာ။ ည
ကာရဿ ပန ဇာ-ကာရေ ကတေ ဝိနယ-
ပဏ္ဏတ္တိန္တိ ပါဌော။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သင်္ခါ၊၁။၃၇၆။

ကျပစ္စယ (ပ) [ကျ+ပစ္စယ] ကျ-ပစ္စည်း။ ယထာ-
ဘူတမေဝ ယထာဘူတံ သကတ္ထေ ကျပစ္စယ-
ဝသေန။ သိ၊ဋ္ဌိ၊သင်္ခါ၊၁။၃၇၁။

ကျပစ္စယတ္ထ (ပ) [ကျပစ္စယ+အတ္ထ] ကျ-ပစ္စည်း
၏ အနက်။ တဿ ဣတိသဒ္ဓေန ပရာမသိ-
တဗ္ဗဿ အာရမ္မဏပစ္စယဘာဝဿ အာဓာရံ
သာသနဝရံ ကျ-ပစ္စယတ္ထောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ နေတ္ထိ။
ဝိ။၉။

စ,ဝဂ်နှင့် ဋ-ဝဂ် အဘိဓာန် အတွဲ (၇၂၈)တို့၌
ကြွင်းကျန်သော ပုဒ်အနက်များကို ဖြည့်စွက်ဖော်ပြရာ

မရိသိဋ္ဌကဏ္ဍ

စက္ကဗန္ဓဂမန (န) [စက္ကဗန္ဓ+ဂမန] စက်ဖွဲ့ခြင်း
ဟူသော ဖြစ်ခြင်း၊ စက်လှည့်ခြင်း။ ဧဝံ စက္က-
ဗန္ဓဂမနေန နာရမ္မဏပစ္စယေ ဌတော။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၇၅။

စက္ကဝတ္တိပရိဝါရသာဓာရဏ (တိ) [စက္ကဝတ္တိ +
ပရိဝါရ + သာဓာရဏ] စကြဝတေးမင်း၏
အခြံအရံနှင့် ဆက်ဆံသော။ ကာမံ စက္ကရ-
တနာနုဘာဝေန သိဇ္ဈမာနော ဂုဏော စက္က-
ဝတ္တိပရိဝါရသာဓာရဏော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅။

စက္ကဝတ္တိဝတ္တပရိပူရဏ (န) [စက္ကဝတ္တိဝတ္တ+ပရိ-
ပူရဏ] စကြဝတေးမင်း ကျင့်ဝတ်ကို-ဖြည့်
ကျင့်-ဆည်းပူး-ခြင်း။ ဧဝံ သန္တေပိ စက္က-
ဝတ္တိဝတ္တပရိပူရဏဿာပိ ဒုက္ကရဘာဝတောပိ
ဒုလ္လဘုပ္ပါဒါယေဝါတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅။

စက္ကဝတ္တိသမညာ (ထိ) [စက္ကဝတ္တိ + သမညာ]
စကြဝတေးဟူသော အမည်။ ဧကမေဝါတိ
စက္ကရတနမေဝ ပဌမံ ပါတုဘဝတိ၊ ယသ္မိံ
ဘူတေ ရညော စက္ကဝတ္တိသမညာ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။
၄၃၀။

စက္ကဝါကဘဝ (ပု) [စက္ကဝါက+ဘဝ] စက္ကဝါက
ငှက် ဘဝ။ ယံ ဣမသ္မိံ စက္ကဝါကဘဝေ
ဘောဇနံ၊ တံ တေန သန္နိကာသော တံသ-
ဒိသော တဒနုရူပေါ အဟောသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊
၃။ ၄၉၆။

စက္ကဝါဠပါဒမူလ (န) [စက္ကဝါဠ + ပါဒမူလ]
စကြဝဠာ တောင်ခြေရင်း။ ယထာ မဟာ-
သမုဒ္ဒေါ ယာဝ စက္ကဝါဠပါဒမူလာ အနုပ္ပဗ္ဗ-
နိန္ဒော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၅၃။

စက္ခုဝတ္ထုက (တိ) [စက္ခု+ဝတ္ထု + က] စက္ခု
ဟူသော မှီရာဝတ္ထုရှိသော။ တဗ္ဗတ္ထုကတ္တာ-
တိ စက္ခုဝတ္ထုကတ္တာ။ အနု၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀။

စက္ခုသမ္ပဿဇာသညာ (ထိ) [စက္ခုသမ္ပဿဇာ +
သညာ] စက္ခုသမ္ပဿကြောင့် ဖြစ်သော
သညာ။ စက္ခုသမ္ပဿဇာသညာယ ပန ပါက-
ဋ္ဌဘာဝံ နိဒဿနဝသေန ဒဿေတုံ “ဩ-
လောကနံ စက္ခုဝိညာဏဝိသယသမာဂမေ”-
တိ အာဒိမာဟ။ အနု၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁။

စင်္ကမသတ (န) [စင်္ကမ+သတ] စင်္ကြံကျောင်း
တရာ၊ ၁၀၀-သော စင်္ကြံကျောင်း။ ပဋိညံ
ကာရေတွာ ဥယျာနေ ပဉ္စ ပဏ္ဏသာလာသ-
တာနိ ပဉ္စ စင်္ကမသတာနိ သဗ္ဗာကာရေန
နိဝါသဋ္ဌာနံ သမ္မာဒေတွာ တတ္ထ ဝသာပေသုံ။
အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၆။ (-အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၅၂။)

စင်္ကမာပေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ကမု+ဏာပေ+တိ]
စင်္ကြံသွားစေ၏။ ပရိဂ္ဂဟေတွာဝ နံ စင်္က-
မာပေန္တိ နိသီဒါပေန္တိ ဝုဋ္ဌာပေန္တိ။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၃။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၄။

စတုအဋ္ဌသကဋ္ဌဥဒ္ဓရဏ (န) [စတု+အဋ္ဌ+သက
ဋ္ဌ + ဥဒ္ဓရဏ] လှည်း ၄-စီး၊ ၈-စီးတိုက်
(စပါး)ကို ထုတ်ဆောင်ခြင်း။ ဣတရဿ
အတ္တနော အပ္ပမာဒေန ဧကကရိသမတ္တတော
စတုအဋ္ဌသကဋ္ဌဥဒ္ဓရဏံ ဝိယ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။
၃၅။

စတုအသင်္ချေယျကပ္ပသင်္ဂဟ (တိ) [စတု + အ။
သင်္ချေယျ+ကပ္ပ+သင်္ဂဟ] အသင်္ချေယျကပ်
၄-ကပ်ဖြင့် - သိမ်းယူ - ရေတွက် - အပ်သော-

သွယ် မဟာကပ္ပေါ သံဝဇ္ဇာဒိဝသေန စတု-
အသင်္ချေယျကပ္ပသင်္ဂဟော။ စရိယာ၊ ဌ။ ၁၁-
၂။

စတုအာဟာရ (ပု) [စတု + အာဟာရ] ၄-ပါး
သော အာဟာရ၊ အာဟာရ ၄-ပါး။ နဂရ-
ပရိက္ခာရသဒိသေ စ သတ္တဓမ္မေ စတုအာ-
ဟာရသဒိသာနိ စ စတ္တာရိ ဈာနာနိ ဒဿေ-
တွာ။ အံ၊ ဌ။ ၁၂။ ၁၇၂။

စတုဣရိယာပထယောဂျဘာဝပဋိပါဒန (န)
[စတုဣရိယာပထ + ယောဂျဘာဝ + ပဋိပါ-
ဒန] ဣရိယာပုထ် ၄-ပါးအား လျောက်ပတ်
သည်၏ အဖြစ်ကို ပြီးစေခြင်း။ စတုဣရိယာ-
ပထယောဂျဘာဝပဋိပါဒနတော ဖာသုဝိဟာ-
ရော စ မေ ဘဝိဿတိတိပိ ပဋိသေဝတိ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၂။ စတုနံ ဣရိယာပထာနံ
ယောဂျဘာဝဿ ပဋိပါဒနံ ကာယဿ စတု-
ဣရိယာပထယောဂျဘာဝပဋိပါဒနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၃။ ၁။ ၆၂။

စတုကိစ္စကရဏ (န) [စတုကိစ္စ + ကရဏ]
ကိစ္စ ၄-ပါးကို ပြုခြင်း။ အညဿ ကေဿ
ဉာဏဿ ကေသ္မိ ခဏေ စတုကိစ္စကရဏံ န
ယုဇ္ဇတိ။ မ၊ ဌ။ ၁။ ၁၆၂။

စတုကိစ္စသာကေဝိရိယ (န) [စတုကိစ္စသာကေ +
ဝိရိယ] ကိစ္စ ၄-ပါးကို ပြီးစေတတ်သော
ဝိရိယ။ သမ္ပပ္ပဓာနေတိ စတုကိစ္စသာကေ-
ဝိရိယပဋိသံယုတ္တသုတ္တန္တေ။ ပဋိသံ၊ ဌ။ ၂။ ၁၃၂။

စတုက္ကဇ္ဈာနိကသမထသာဓာရဏတ္ထ (န) [စတု-
က္ကဇ္ဈာနိက + သမထ + သာဓာရဏ + တ္ထ]
ဈာန်၄-ပါး အပေါင်း၌ ဖြစ်သော သမထနှင့်
ဆက်ဆံသည်၏ အဖြစ်။ သာဓာရဏဝသေ-
နာတိ တွေ့ကေနေဝ သိဒ္ဓေ သဗ္ဗဂ္ဂဟဏံ ဝဏ္ဏ-
ကသိဏဝသေန စတုက္ကဇ္ဈာနိကသမထသာဓာ-
ရဏတ္ထဿ စ ဒဿနတ္ထံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၅၁။

စတုက္ခန္ဓသမုဒါယ (ပု) [စတုက္ခန္ဓ + သမုဒါယ]
ခန္ဓာ ၄-ပါးအပေါင်း။ ဝိနိဝတ္တေတွာတိ စတု-
က္ခန္ဓသမုဒါယတော ဝိသု ဥဒ္ဓရိတွာ။ မူလဋီ-
၂။ ၁၅၇။ (- အနုဋီ၊ ၃။ ၃၁၀။)

စတုက္ခန္ဓကဒေသ (တိ) [စတုက္ခန္ဓ + ကဒေသ]
၄-ပါးသောနာမက္ခန္ဓာတို့၏တစ်စိတ်။ သဗ္ဗဈာန-
မဂ္ဂေဟိ ပန စတုက္ခန္ဓကဒေသဘူတာနံ သမ္ပ-
ယုတ္တေန စ စတုက္ခန္ဓဘူတာနံ သဗ္ဗေသံတေသံ
အနုလောမတော ဌာနံ ဒဿေတိတိ ဒဠဗ္ဗံ။
မူလဋီ၊ ၃။ ၂၃၇။

စတုဂါထာ (ထိ) [စတု + ဂါထာ] ၄-ဂါထာ။
ဣမာဟိစတုဂါထာဟိ၊ ဗြာဟ္မဏော သေနသ-
ဝုယော။ အပ။ ၁။ ၁၂၆။

စတုစတ္တာလီသဝိဓ (တိ) [စတုစတ္တာလီသာ +
ဝိဓ] ၄-ပါး အပြားရှိသော။ ယေဟိ တေ
စတုဗ္ဗိဓာ သောဠသဝိဓာ စတုစတ္တာလီသဝိဓာ
တေသတ္တတိ ဝိဓာ စ ပညပ္ပဘေဒါ။ ထေရ၊ ဌ။
၂။ ၄၀၅။

စတုဇနစိတ္တ (တိ) [စတု + ဇန + စိတ္တ] ၄-ပါး
သော ဇောစိတ်ရှိသော၊ ဇောစိတ် ၄-ကြိမ်
ရှိသော။ အယံ ပနာတိ ဘဝင်္ဂဒ္ဓယန္တရိတာ
စတုဇနစိတ္တာ ယထာဝုတ္တာ အာဝဇ္ဇနဝသိ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၁။ ၁၇၉။

စတုဇန (ပု) [စတု + ဇန] ၄-ကြိမ် - ခါ - ဖြစ်
သောလူ (စကြာမင်း)။ သဠိကပ္ပသဟဿမ္ပိ၊
ဥပစေလာ စတုဇနာ။ အပ။ ၁။ ၆၃။ ကပ္ပ-
သဟဿာနိ သဠိ စ အတိက္ကမိတွာ ဟေဠာ
ကေသ္မိ ကပ္ပေ စတ္တာရော ဇနာ ဥပစေဠာ
နာမ စက္ကဝတ္တိရာဇာနော စတုသု ဇာတိသု
အဟေသန္တိ အတ္တော။ အပ။ ၁။ ၂။ ၇။

စတုဈာန် (န) [စတုဈာန် + အင်္ဂ] ဈာန်၄-ပါး
တို့၏အင်္ဂါ၊ ပရိတ္တပရိတ္တာရမ္ပဏာဒိဝသေန
စတုဈာန်ဝသေန ဟာနဘာဂိယာဒိဝသေန
ကာမာဝဇ္ဇေဒိဝသေန အဓိပတိဝသေန စ။

ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၈၂။ စတုဈာနဂံဝသေနာတိ စတုန္တံ
ဈာနာနံ အင်္ဂဘာဝဝသေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၁၁၀။

စတုညဏ (တိ) [စတု + ဉာဏ] ၄-ပါးသော
ဉာဏ် - မဂ်ဉာဏ် - ရှိသော။ ဣဒါနိ ဣမိ-
ဿာယေဝ စတုညဏာယ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ-
ယာ အာနုဘာဝဝိဇာနနတ္ထံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၁၈။
စတုန္တံ မဂ္ဂဉာဏာနံ ဝသေန စတုညဏာယ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၄၈၉။

စတုဋ္ဌာနိက (တိ) [စတုဋ္ဌာန + ဣက] ၄-ပါး
သော - အရာ - ဋ္ဌာန - ဌ် ဖြစ်သော။ “ကတ-
မာ စ ဘိက္ခဝေ အဝိဇ္ဇာ ဒုက္ခေ အညာဏ”န္တိ
အာဒိနာ သုတ္တန္တေသု စတုဋ္ဌာနိကာ အဝိဇ္ဇာ-
တိ ဝုတ္တာတိ “သုတ္တန္တပရိယာယေနာ” တိ
ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၂၅၇။

စတုတ္ထိ သပ္ပမာဏ (တိ) [စတုတ္ထိ သာ + ပမာ-
ဏ] ၃၄-ဘာဏဝါရ အတိုင်း အရှည်ရှိသော။
သမ္ပတ္တာ ပရိနိဋ္ဌာနံ၊ အနာကုလဝိနိစ္ဆယာ။
စတုတ္ထိ သပ္ပမာဏာယ၊ ပါဠိယာ ဘာဏဝါရ-
တော။ ဥဒါန၊ ၁။ ၃၉၃။

စတုတ္ထကာလ (ပု) [စတုတ္ထ + ကာလ] ၄-စင်း
မြောက် နေထွက်ရာအခါ။ စတုတ္ထကာလေ
စတုကုလိကေ ဂါမေ စတ္တာရေ ပိဏ္ဏစာရိကာ
ဒွါဒပဋိပါဠိယာ ဌိတာ ဝိယ ဟောန္တိ။ အံ၊ ၁။
၃။ ၁၁၀။

စတုတ္ထသဋ္ဌန (န၊ ထိ) [စတုတ္ထ + သဋ္ဌန] ၄-ခု
မြောက် သဋ္ဌနာ။ စတုတ္ထသဋ္ဌနေ ဝိပုယုတ္တဿ
ပဝိဋ္ဌတ္တာ တိဏိ ကုသလာဒီနိ စိတ္တသမုဋ္ဌာန-
ရူပဿ။ အဘိ၊ ၁။ ၃။ ၄၇၇။

စတုတ္ထဇ္ဈာနသန္နိဿယ (တိ) [စတုတ္ထဇ္ဈာန +
သန္နိဿယ] စတုတ္ထဈာန်လျှင် - မှီရာ - တည်ရာ
- ရှိသော။ တဒဓိဂမသမကာလမေဝ စ ဘဂ-
ဝတော သဗ္ဗေ ဗုဒ္ဓဂုဏာ ဟတ္ထဂတာ အ-

ဟေသံ၊ စတုတ္ထဇ္ဈာနသန္နိဿယော စ မဂ္ဂါဓိ-
ဂမောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၈၃။

စတုတ္ထဇ္ဈာနသဘာဝတ္ထ (န) [စတုတ္ထဇ္ဈာန +
သဘာဝ + တ္ထ] စတုတ္ထဈာန်သဘောရှိသည်၏
အဖြစ်။ “နိရောဓသမာပတ္တိံ ပါပေတွာ” တိ
ဣမိနာ အရူပဇ္ဈာနာနိပိ ဂဟိတာနိ ဟောန္တိ
တေဟိ ဝိနာ နိရောဓသမာပတ္တိသမာပဇ္ဇနဿ
အသမ္ဘဝတော၊ စတုတ္ထဇ္ဈာနသဘာဝတ္တာ စ
တေသံ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂၁၄။

စတုတ္ထဉာဏဝဇ္ဈ (တိ) [စတုတ္ထ + ဉာဏ + ဝဇ္ဈ] ၄-ခု
မြောက် ဉာဏ်သည် သတ်အပ်သော၊ အရ-
ဟတ္တမဂ်ဉာဏ်သည် သတ်အပ်သော။ ရူပ-
ရာဂါဒယော ပဉ္စပိ စတုတ္ထဉာဏဝဇ္ဈာဝေ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၂၅။ (- ၃၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။ ၄၉၇။)

စတုတ္ထနယ (ပု) [စတုတ္ထ + နယ] ၄-ခု မြောက်
နည်း။ စတုတ္ထနယော ပုရိမသဒိသောဝ။
သံ၊ ၁။ ၂။ ၆၆။ (- အနု၊ ၁။ ၂။ ၁၀။)

စတုတ္ထပဉ္စဝိသဇ္ဇန (န) [စတုတ္ထ + ပဉ္စ + ဝိသဇ္ဇန]
၄-ခုမြောက် အမေးပြဿနာကို ဖြေဆိုခြင်း။
စတုတ္ထပဉ္စဝိသဇ္ဇနေန အရဟတ္တဖလံ ကထိ-
တန္တိ ဝေဒိတဗျံ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၆၁။

စတုတ္ထပေယျာလ (ပု) [စတုတ္ထ + ပေယျာလ]
၄-ခုမြောက် ပေယျာလ၊ ၄-ခုမြောက် အကျဉ်း
ချုံး၍ ပြကြောင်းစကား။ စတုတ္ထပေယျာ-
လေတိ ပရိဝုဇ္ဇဝသေန။ သံ၊ ၁။ ၂။ ၃၁၇။
(- သံ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၂။)

စတုတ္ထဖလဋ္ဌ (တိ) [စတုတ္ထဖလ + ဋ္ဌာ + အ]
၄-ခုမြောက်ဖိုလ် - အရဟတ္တဖိုလ် - ၌ တည်
သော၊ သူ။ ယာဝ စတုတ္ထမဂ္ဂဋ္ဌော စတုတ္ထ-
ဖလဋ္ဌောတိ ဣဒမေကံ ယုဂဋ္ဌန္တိ ဧဝံ စတ္တာရိ
ယုဂါနိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၁။ ၂၇၃။

စတုတ္ထမဂ္ဂဉာဏ (န) [စတုတ္ထ + မဂ္ဂဉာဏ] ၄-ခု
မြောက် မဂ်ဉာဏ်၊ အရဟတ္တမဂ် ဉာဏ်။
စတုတ္ထမဂ္ဂဉာဏံ ပန အဋ္ဌကိလေသေ ခေပေန္တိ

နိရောဓေန္တံ ဝုပသမေန္တံ ပဋိပ္ပဿမေန္တံ ဥပ္ပ-
ဇ္ဇတိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၃၆။

စတုတ္ထမဂ္ဂပညာဘာဝနာ (ထိ) [စတုတ္ထမဂ္ဂပညာ
+ဘာဝနာ] ၄-ခုမြောက် မဂ်ပညာ - အရ-
ဟတ္ထမဂ်ပညာ-ကို ပူးစေခြင်း။ ယံ သန္တာယ
ဝုတ္တန္တိ ယံ စတုတ္ထမဂ္ဂပညာဘာဝနံ သန္တာယ
ဟေဋ္ဌာသင်္ခေပတော ဂါထာဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တံ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၅၃၃။

စတုဒီပိဿရ (ပု) [စတုဒီပ + ဣဿရ] ၄-ကျွန်း
ကို အစိုးရသူ။ စက္ကဝတ္တိဿ သန္တဿ၊
စတုဒီပိဿရဿ မေ။ အပါ၊ ၁။ ၈၂။

စတုဒ္ဓိသယောဂျဘာဝ (ပု) [စတုဒ္ဓိသ + ယောဂျ
+ဘာဝ] အရပ် ၄-မျက်နှာ၌ သင့်လျော်
လျောက်ပတ်သည်၏ အဖြစ်။ စာတုဒ္ဓိသ-
ဘာဝေတိ တေသံ ဗုဒ္ဓါဒိနံ တိဏ္ဍံ ရတနာနံ၊
စတုဒ္ဓိသယောဂျဘာဝေ အပ္ပဋ္ဌိဟတဘာဝေ။
ဒီ၊ ၂။ ၂၅၂။

စတုဒ္ဓါရဂါမဝါသီ (တိ) [စတုဒ္ဓါရ + ဂါမ +
ဝါသီ] မြို့တံခါး ၄-ပေါက်အနီးရှိရွာ၌နေသော၊
သူ။ ဗဟုဇနောတိ ဘိက္ခဝေ နဂရဝါသီနော
စ စတုဒ္ဓါရဂါမဝါသီနော စ ဇနပဒဝါသီနော
စာတိ ဗဟုဇနော ပသန္နော အဟောသိ။
ဇာ၊ ၁။ ၆။ ၃၁၇။

စတုဓမ္မပ (ပု) ဒေသကောဝိဒ (ပု) [စတု + ဓမ္မ
+ ပဒေသ + ကောဝိဒ] ညွှန်ပြ- ဟောကြား
-အပ်သော တရား ၄-ပါး၌ သိမြင်
လိမ့်မာသူ။ ဥပသမာဓိဋ္ဌာနသမုဒါဂမေန
ဇိဏ္ဏာတုရမတပဗ္ဗဇိတဒဿာဝိနော စတုဓမ္မ-
ပဒေသကောဝိဒဿ ယောဗ္ဗနာရောဂျဇိဝိတ-
သမ္ပတ္တိဒါနံ ဥပသမော။ စရိယာ၊ ၁။ ၃၁၆။
ဒီ၊ ၁။ ၆၇။ သီ၊ ၁။ ၁။ ၂၉၃။

စတုဓာတုပရိဂ္ဂဟဏ (န) [စတုဓာတု + ပရိဂ္ဂ-
ဟဏ] ဓာတ် ၄-ပါးကို ပိုင်းခြား၍-ယူခြင်း-
သိခြင်း။ ဣတိ အဇ္ဈတ္တံ ဝါတိ ဧဝံ စတုဓာတု-

ပရိဂ္ဂဟဏေန အတ္တနော • ဝါ ကာယေ၊
ပရဿ ဝါ ကာယေ၊ ကာလေန ဝါ အတ္တ-
နော၊ ကာလေန ဝါ ပရဿ ကာယေ ကာ-
ယာနုပဿိ ဝိဟရတိ။ မ၊ ၁။ ၂၇၆။

စတုနုဝုတိပရိမာဏ (တိ) [စတုနုဝုတိ + ပရိမာဏ]
၉၄-ဘာဏဝါရ အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ စတု-
နုဝုတိပရိမာဏာယ ပါဠိယာ ဘာဏဝါရေဟိ။
အံ၊ ၁။ ၃။ ၃၅၆။

စတုန္ဒ (န) ဝုတ (တိ) [စတုန္ဒဝုတိ + အ] (၁)
၉၄-ခုတို့၏ ပြည့်ကြောင်း၊ ၉၄-ခုမြောက်။
(၂) ၉၄-ခု အလွန်ရှိသော။ (၁) စတုန္ဒဝုတိ-
တော ကပ္ပေ၊ ယံ ကမ္မကရိ* တဒါ။ အပါ၊ ၁။
၆၀၊ ၇၁၊ ၁၄၅၊ ၁၉၁၊ ၂၃၃၊ ၂၄၆။ အပါ၊ ၂။ ၆။
စတုန္ဒဝုတေ ဣတော ကပ္ပေတိ ဣတော ကပ္ပ-
တော စတုနုဝုတေ ကပ္ပေ။ ယံ ကမ္မံ အကရိ*
အကာသိ*။ အပါ၊ ၁။ ၂။ ၃။ (-အပါ၊ ၁။ ၆၂၊
၈၇-၉၁၀၀-၁၊ ၁၁၀၊ ၁၂၆၊ ၁၄၀-၉၁၅၁-၂-၄-
၅-၆၊ ၁၈၈၊ ၁၉၀-၇၊ ၂၀၂-၅၊ ၂၁၀-၃၊ ၂၂၀-၂-၃-
၄-၅၊ ၂၃၀-၃-၇-၈၊ ၂၄၁-၉၊ ၂၅၂-၃-၇-၈၊ ၂၆၀-
၁-၂-၃-၆-၈၊ ၂၆၀-၁-၂-၃-၆-၈၊ ၂၇၀-၁-၃-၅-၇-
၈၊ ၂၈၅-၆-၉၊ ၂၉၀-၁-၂-၃-၅-၇-၈၊ ၃၀၂-၅၊
၃၂၃-၄-၆-၇၊ ၃၃၉၊ ၃၄၁၊ ၄၄၀-၄-၅။ အပါ၊ ၂။
၈၊ ၁၈၉။) (၂) ကျေနပ်သတိမူလကေ စတုနု-
ဝုတာနိ ဒွေ သတာနိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၀၂။

စတုပစ္စယသမဏပရိက္ခာရ (ပု) [စတုပစ္စယ +
သမဏပရိက္ခာရ] ပစ္စည်း ၄-ပါးဟူသော
ရဟန်းတို့၏ - အသုံးအဆောင် - ပရိက္ခရာ။
ဒေသ'ဿ ဘောဂန္တိ ဧတေန ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ
စတုပစ္စယသမဏပရိက္ခာရသင်္ခါတံ ဘောဂံ
တေဿ ဒေသ။ ဇာ၊ ၁။ ၂။ ၂၇၇။

စတုပညာသ (တိ) [စတုပညာသ + အ] ၅၄-ခု
တို့၏ ပြည့်ကြောင်း၊ ၅၄-ခုမြောက်။ စတု-
ပညာသိတော ကပ္ပေ၊ သုမေခလိယ သဝ္ဗ-
ယော။ အပါ၊ ၁။ ၁၆၀။

စတုပသတ (တိ) [စတု+ပသတ] ၎-လက်ဖက်-
၎-လက်ဆွန့်- ရှိသော။ ပစ္ဆိမာနံ စတုပသ-
တာယ နာဠိယာ ဒွေ နာဠိယော ကော
မဂဓာဠိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၂။

စတုပ္ပဒနိသေဝိတ (တိ) [စတုပ္ပဒ+နိသေဝိတ]
အခြေ ၎-ချောင်း ရှိသော သတ္တဝါတို့-
မှီဝဲ-ဆည်းကပ်-အပ်သော။ သိဟာ ကေ-
သရသိဟာ စ၊ စတုပ္ပဒနိသေဝိတာ။ အပါ၊ ၄။
၂။ ၂၆။

စတုပ္ပဏ (တိ) [စတု+ပဏ] ၎-ခုသောပါးပျဉ်း
ရှိသော၊ ပါးပျဉ်း ၎-ခုရှိသော။ တိပ္ပဏော၊
စတုပ္ပဏော၊ ပဉ္စဆ....မဉ္စ၊ ဌိကော ဟောတိ။
ဇော၊ ၄။ ၇။ ၃၀။

စတုပ္ပိဓအတ္ထရိယဓမ္မ (ပု) [စတုပ္ပိဓ + အတ္ထရိယ-
ဓမ္မ] ၎-ပါးအပြားရှိသော အံ့ဩဖွယ် တရား၊
အံ့ဩဖွယ်တရား ၎-ပါး။ ဇနပဒထာဝရိယ-
ပတ္တ-ကြည့်။

စတုပ္ပိဓရူပါဝစရဇ္ဈာနဝန္တ (တိ) [စတုပ္ပိဓ+ရူပါ-
ဝစရဇ္ဈာန + ဝန္တ] ၎-ပါး အပြားရှိသော
ရူပါဝစရဇ္ဈာနရှိသော၊ ရူပါဝစရဇ္ဈာန ၎-ပါး
ရှိသော။ စတုက္ကဇ္ဈာနိကာတိ စတုပ္ပိဓရူပါဝ-
စရဇ္ဈာနဝန္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၀။

စတုပ္ပိဓဝိပလ္လာသဂတ (ပု) [စတုပ္ပိဓဝိပလ္လာသ+
ဂတ] ၎-ပါးအပြားရှိသော ဖောက်ပြန်တတ်
သောတရားသို့ရောက်သော၊ ဖောက်ပြန်သော
တရား ၎-ပါးသို့ ရောက်သော။ အနိစ္စေ နိစ္စန္တိ
ဝိပလ္လာသဂတဿ၊ စတုပ္ပိဓဝိပလ္လာသဂတဿ
စ အတ္တာဘိနိဝေသောတိ စ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂။
၄၃။

စတုပ္ပိဓသတိပဋ္ဌာန (န) [စတုပ္ပိဓ+သတိပဋ္ဌာန]
၎-ပါး အပြားရှိသော သတိပဋ္ဌာန်၊ သတိ
ပဋ္ဌာန်တရား ၎-ပါး။ တတော စတုပ္ပိဓ-
သတိပဋ္ဌာနတော ဧကေကံ သတိပဋ္ဌာနံ

ဂဟေတွာ ကာယံ ဝိဘဇန္တောတိ ပါဠိ-
သေသာ။ ဒီ၊ ၁။ ၂။ ၂၉။

စတုပ္ပိဓသမ္ပပ္ပဓာနသိဒ္ဓိ (တိ) [စတုပ္ပိဓသမ္ပပ္ပဓာန
+ သိဒ္ဓိ] သမ္ပပ္ပဓာနံ ၎-ပါး၏ ပြီးစီးခြင်း။
သမိတံ နိရန္တရံ သမထဝိပဿနာဘာဝနာနု-
ယောဂဝသေန စတုပ္ပိဓသမ္ပပ္ပဓာနသိဒ္ဓိယာ
အာရဒ္ဓဝီရိယော ပဟိတတ္တော။ ဣတိဝုတ်၊
၄။ ၃၃၄။

စတုပ္ပိဓသမ္ပပ္ပဓာနာနုဘာဝ (ပု) [စတုပ္ပိဓသမ္ပပ္ပ-
ဓာန + အာနုဘာဝ] သမ္ပပ္ပဓာနံ ၎-ပါး၏
အာနုဘော်။ သမ္ပပ္ပဓာနပစ္စဝေက္ခဏတာတိ
စတုပ္ပိဓသမ္ပပ္ပဓာနာနုဘာဝဿ ပစ္စဝေက္ခဏ-
တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၅၇။

စတုပ္ပိဓာပါယဘေဒ (တိ) [စတုပ္ပိဓာပါယ+
ဘေဒ] အပါယ် ၎-ပါး အပြားရှိသော။ အ-
ဇာနန္တော စ တေန မဂ္ဂေန စတုပ္ပိဓာပါယ-
ဘေဒံ ဝိနိပါတံ သမာပန္နော။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။
၄၆။

စတုပ္ပိဓာရူပတ္တဘာဝ (ပု) [စတုပ္ပိဓ + အရူပ+
အတ္တဘာဝ] ၎-ပါးအပြားရှိသော - အရူပ
ကိုယ် - အရူပအတ္တဘော။ စတုပ္ပိဓာရူပတ္တ-
ဘာဝေ စ ဌတွာ သတ္တဿ ဥစ္ဆေဒပညာပန-
ဝသေန သတ္တ ဥစ္ဆေဒဝါဒါ။ အံ၊ ၁။ ၂။ ၃၉၁။

စတုဘူမကကုသလ (န) [စတုဘူမက + ကု-
သလ] ဘုံ ၎-ပါး၌ဖြစ်သော ကုသိုလ်။ တတ္ထ
စတုဘူမကကုသလဉ္စ အကုသလဉ္စ ဇဝနဝ-
သေန လဗ္ဘတိ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၆။ (-အဘိ၊
၄။ ၁။ ၃၈၀။ အနု၊ ၁။ ၂။ ၅၅။)

စတုဘူမကဓမ္မာရမ္မဏ (န) [စတုဘူမက+ဓမ္မာ-
ရမ္မဏ] ဘုံ ၎-ပါး၌ ဖြစ်သော ဓမ္မာရုံ။ ဓမ္မေ
စာတိ စတုဘူမကဓမ္မာရမ္မဏံ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။
၇၇။

စတုဘူမိကစေတနာ (တိ) [စတုဘူမိကာ +
စေတနာ] ဘုံ ၎-ပါး၌ ဖြစ်သော စေတနာ။

ဣဇာပိ ပုရိမာ ပဉ္စ စက္ခုပသာဒါဒိဝတ္ထု-
ကာဝ၊ မနောသမ္ပယဇာ ဟဒယဝတ္ထုကာပိ
အဝတ္ထုကာပိ သဗ္ဗာ စတုဘူမိကစေတနာ။
အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉။ (- အဘိဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၇။)

စတုဘူမိကဝေဒနာ (ထိ) [စတုဘူမိကာ +
ဝေဒနာ] ဘုံ ၄-ပါး၌ဖြစ်သော ဝေဒနာ။
ယာ ကာစိ ဝေဒနာတိ စတုဘူမိကဝေဒနံ
ပရိယာဒိယတိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂။ (- ၃၃-၇-
၈-၉။ မူလဋီ၊ ၂။ ၃၂။ အနုဋီ၊ ၂။ ၃၇။)

စတုဘူမိကဝေဒနာနိဗ္ဗတ္တိ (ထိ) [စတုဘူမိက-
ဝေဒနာ + နိဗ္ဗတ္တိ] ဘုံ ၄-ပါး၌ ဖြစ်သော
ဝေဒနာ၏ ဖြစ်ခြင်း။ ဧဝံ စက္ခုဝိညာဏံ စတု-
ဘူမိကဝေဒနာနိဗ္ဗတ္တိယာ ဗလဝပစ္စယော
ဟောတိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇။ (- ၃၉။)

စတုဘူမိကသညာ (ထိ) [စတုဘူမိကာ + သညာ]
ဘုံ ၄-ပါး၌ဖြစ်သော သညာ။ ယာ ကာစိ
သညာတိ စတုဘူမိကသညံ ပရိယာဒိယတိ။
အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈။ (- မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၃။)

စတုမဂ္ဂဖလပ္ပဘောဒ (တိ) [စတုမဂ္ဂဖလ + ပဘောဒ]
၄-ပါးသော မဂ်ဖိုလ် အပြားရှိသော။ ဣဒံ
စတုမဂ္ဂဖလပ္ပဘောဒံ လောကုတ္တရဓမ္မမေဝ ဥပ-
သမ္ပဇ္ဇ ပါပုဏိတွာ နိပ္ပါဒေတွာ ဝိဟရထ။ အံ၊
ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၄။

စတုမဂ္ဂသမ္မောဓ (ပု) [စတုမဂ္ဂ + သမ္မောဓ] မဂ်
၄-ပါးကို သိခြင်း။ န စတုမဂ္ဂသမ္မောဓာယ န
နိဗ္ဗာနသစ္စိကိရိယာယ သံဝတ္တတိတိ အတ္ထော။
မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၈။

စတုမဓုရဘောဇန (န) [စတုမဓုရ + ဘောဇန]
စတုမဓုဟူသော ဘောဇနံ။ ဣဒမေဝ
စတုမဓုရဘောဇနန္တိပိ ဝုစ္စတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၈၀။

စတုမဟာဒွါရယောဂ (ပု) [စတု + မဟာဒွါရ +
ယောဂ] ၄-ခုသော တံခါးမကြီးနှင့်ယှဉ်ခြင်း၊
တံခါးမကြီး ၄-ခုနှင့်ယှဉ်ခြင်း။ စတုသု ပဿေ-
သု စတုမဟာဒွါရယောဂေန စတုဒွါရံ အတိ-

ဘယာနကံ မဟာနိရယံ . ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏ-
ဝသေန ပတ္တော။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ၊ ၂၆၇။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၃။ ၄၁၉။)

စတုမာသဒ္ဓိမာသပရိစ္ဆိန္န (တိ) [စတုမာသဒ္ဓိ-
မာသ + ပရိစ္ဆိန္န] ၄-လ၊ ၂-လဖြင့် ပိုင်းခြား
အပ်သော။ စတုမာသဒ္ဓိမာသပရိစ္ဆိန္နေ ရူပေ
တိလက္ခဏာရောပနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၈။

စတုမာသဝုတ္တ (တိ) [စတုမာသ + ဝုတ္တ] ၄-လ
ပတ်လုံး သီတင်းသုံးနေသော။ စတုမာသ-
ဝုတ္တာနမ္ပိ ဗုဒ္ဓါနံ ဝိနေယျသတ္တာ အပရိပက္ခိ-
န္တိယာ ဟောန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၇၃။

စတုယောနိပရိယာပန (တိ) [စတုယောနိ +
ပရိယာပန] ယောနိ ၄-ပါး၌ အကျုံးဝင်
သော။ စတုယောနိသံဝတ္တနတောတိ စတု-
ယောနိပရိယာပနတ္တဘာဝနိဗ္ဗတ္တနတော။ ဝိ-
သုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၄။

စတုရတနိယ (တိ) [စတုရတန + ဣယ] ၄-တောင်
အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ သော အန္တမသော
စတုရတနိယာ။ ပဏ္ဏသာယာပိ ဟောတု။
အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၂။

စတုရမ္ဗိလ (ပု) [စတုရ + အမ္ဗိလ] ကောင်းသော
အချဉ်အရသာ။ အမ္ဗိလဂ္ဂေဟိတိ အမ္ဗိလ-
ကောဋ္ဌာသေဟိ။ ယေ ဝါ အမ္ဗိလရသာ
ဟုတွာ အဂ္ဂဘူတာ၊ တေ ဟိ စတုရမ္ဗိလာဒိမိ-
ဿေဟိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၇၆။

စတုရဿသောဘိတ (တိ) [စတုရဿ + သော-
ဘိတ] ၄-ထောင့် စပ်စပ်အားဖြင့် တင့်တယ်
သော။ သမေ ဌိတန္တိ သမေ ဘူမိဘာဂေဌိတံ၊
စတုရဿသောဘိတတာယ ဝါ သမဘာဂေ
ဌိတံ၊ သမန္တဘဒ္ဒကန္တိ အတ္ထော။ ပေတ၊ ဋ္ဌ၊
၁၇၅။

စတုရာဓိက (တိ) [စတု + အဓိက] ၄-ခု အပို
အလွန် ရှိသော၊ ၄-ခုပိုလွန်သော။ စတုရာဓိ-

ကေဟိံ ဧတဝိသာယ အတ္တသတေဟိံ စ ပဋိ-
မဏ္ဍိတော ပဏ္ဏတ္တိဝါရဿ ဥဒ္ဓေသဝါရော
ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၆။

စတုရမိဋ္ဌာနပါရိပူရိ (တိ) [စတုရမိဋ္ဌာန + ပါရိ-
ပူရိ] အဓိဋ္ဌာန်တရား ၄-ပါး၏ ထက်ဝန်းကျင်
ပြည့်စုံခြင်း။ ဣမိနာ နယေန သေသပါရမိသု
စတုရမိဋ္ဌာနပါရိပူရိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဣတိဝုတ်၊
ဋ္ဌ၊ ၁၂။

စတုရသီတိခတ္တိယသဟဿ (န) [စတုရသီတိ +
ခတ္တိယ + သဟဿ] ရှစ်သောင်းလေးထောင်
သော မင်း၊ မင်း ရှစ်သောင်းလေးထောင်။
တထာ တဿ ပုတ္တော တထာ တဿ ပုတ္တော-
တိ ဧဝံ ဒွိဟိ ဥိနာနိ စတုရသီတိခတ္တိယ-
သဟဿာနိ သီသေ ပလိတံ ဒိသ္မာဝ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊
၆။ ၁၁၉။ (- ၁၂၀။)

စတုရသီတိပေါက္ခရဏီသဟဿ (န) [စတုရ-
သီတိ + ပေါက္ခရဏီ + သဟဿ] ရှစ်သောင်း
လေးထောင်သော လေးထောင့် ရေကန်။
မဟိဒ္ဓိကောတိ စိတ္တုပ္ပါဒဝသေနော စတုရ-
သီတိပေါက္ခရဏီသဟဿာနံ နိဗ္ဗတ္တိသင်္ခါ-
တာယ မဟတိယာ ဣဒ္ဓိယာ သမန္နာဂတော။
ဒိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၃။

စတုရသီတိယောဇနသဟဿဂမ္ဘီရ (တိ) [စတု-
ရသီတိယောဇနသဟဿ + ဂမ္ဘီရ] ယူဇနာ
ရှစ်သောင်းလေးထောင် - အနက်ရှိသော -
နက်သော။ ယထာ ဟိ သမုဒ္ဓေါ စတုရသီတိ-
ယောဇနသဟဿဂမ္ဘီရော အနေကယောဇန-
သဟဿဘူတာဝါသော အက္ခောဘိယော။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၀၆။

စတုရသီတိသဟဿမဏိပရိဝါရိတ (တိ) [စတု-
ရသီတိသဟဿ + မဏိ + ပရိဝါရိတ] ရှစ်
သောင်းလေးထောင်သော ပတ္တမြားတို့ ခြံရံ
အပ်သော။ မဏိဝေရောစနော ယထာတိ
စတုရသီတိသဟဿမဏိပရိဝါရိတော အတိ

အဘိဓာန်(စ-ဋ-ဓဂ်) ၂-၅၀-ပ-မ-ဗ-သ-စ

ဝိယ ဝိရောစမာနော ဝိဇ္ဇောတမာနော စ
မဏိ ဝိယ။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၃၇။

စတုရိဒ္ဓိပါဒပဋိလာဘ (ပု) [စတုရိဒ္ဓိပါဒ + ပဋိ-
လာဘ] ဣဒ္ဓိပါဒ ၄-ပါးကို ရခြင်း။ ဧတ္ထ စ
သမေဟိ ပါဒေဟိ ပထဝိယာ ပတိဋ္ဌာနံ စတု-
ရိဒ္ဓိပါဒပဋိလာဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဒိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁။
(- ၃၃။)

စတုရပါဒါန (န) [စတု + ဥပါဒါန] ၄-ပါးသော
ဥပါဒါန၊ ဥပါဒါန ၄-ပါး။ တဏှာ ဝါ စတုရ-
ပါဒါနဘူတာ ကာမဘဒ္ဒေဋ္ဌာသဝါစ သင်္ခါရဿ
ကာရဏန္တိ ပါကဋ္ဌာ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၀၀။ (-
အနုဋီ၊ ၂။ ၁၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။ ၂၉၁။)

စတုရပါဒါနပစ္စယ (တိ) [စတုရပါဒါန + ပစ္စယ]
ဥပါဒါန ၄-ပါးလျှင် အကြောင်းရှိသော။
စတုဗ္ဗိဓော စတုရပါဒါနပစ္စယတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊ ၂။ ၂၅၆။

စတုရပါဒါနပသံဟိတ (တိ) [စတုရပါဒါန + ဥပ-
သံဟိတ] ဥပါဒါန ၄-ပါးနှင့် စပ်ယှဉ်သော။
သဥပါဒါနာယာတိ စတုရပါဒါနပသံဟိတ-
တာယ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၆။

စတုရိသတိကပ္ပ (ပု) [စတုရိသတိ + ကပ္ပ] ၂၄-ခု
မြောက် ကမ္မာ။ စတုရိသတိကပ္ပမ္ပ၊ ဝိကတာ-
နန္တနာမကော။ အပါ၊ ၁။ ၂၄၄။

စတုရိသတိကဟာပဏ (ပု) [စတုရိသတိ +
ကဟာပဏ] ၂၄-အသပြာ၊ ၂၄-ကျပ်။ သော
“အက္ခိသု ဥပ္ပါဋိတေသု စတုရိသတိကဟာ-
ပဏေဟိ ကိ ကရိယာမိ”တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။
၂၇၇။

စတုရိသတိဗုဒ္ဓသန္တိက (တိ) [စတုရိသတိ + ဗုဒ္ဓ
+ သန္တိက] ၂၄-ဆူသော ဘုရားရှင်တို့၏ -
အနီး - အထံ။ ယော သော ဘဂဝါ စတုရိ-
သတိဗုဒ္ဓသန္တိကေ လဒ္ဓဗျာကရဏော ယာဝ
ဝေဿန္တရဇာတကံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂။

စတုရိသတိဘဝ (ပု) [စတုရိသတိ+ဘဝ] ၂၄-ပါး
သော ဘဝ၊ ၂၄-ဘဝ။ တဏှာ သေသာနိပိတိ
ဥပါဒါနပစ္စယာ စတုရိသတိဘဝါ ဝေဒိတဗျာ။
ဒီဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၉။

စတုရိသတိဟတ္ထပ္ပမာဏ (တိ) [စတုရိသတိ+
ဟတ္ထ+ပမာဏ] ၂၄-တောင်အတိုင်းအရှည်
ရှိသော။ ပဏ္ဏသာလသမိပေ စတုရိသတိ-
ဟတ္ထပ္ပမာဏံ စင်္ကမံ မာပေတွာ။ ဇာ၊ ၄။ ၆။
၂၅။

စတုရိသမိက (တိ) [စတုရိသ+အမိက]
၂၄-ပါး အပိုအလွန်ရှိသော။ ၂၄-ပါး ပိုလွန်
သော။ ဣမေ စတ္တာရော အရူပက္ခန္ဓာ တေ-
ဘူမကဝသေန ဂယုမာနာ စတုရိသမိကာနိ
တိဏိ ဓမ္မသတာနိ ဟောန္တိ။ အံ၊ ၄။ ၂။
၁၆၀။

စတုသစ္စဒဿာဝီ (တိ) [စတုသစ္စ + ဒဿာဝီ]
သစ္စာ ၄-ပါးကို သိမြင်သောသူ။ သော ဝေ
စတုသစ္စဒဿာဝီ အရိယပုဂ္ဂလော သောတာ-
ပနော။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၈၂။

စတုသစ္စဒဿီ (တိ) [စတုသစ္စ + ဒဿီ] သစ္စာ
၄-ပါးကို သိမြင်သောသူ။ သစ္စဒဿာ စတု-
သစ္စဒဿိနော သပညာ ပညာသဟိတာ
ဘဝန္တိတိ အတ္ထော။ အပ၊ ၄။ ၁။ ၂၂။

စတုသစ္စနယ (ပု) [စတုသစ္စ + နယ] သစ္စာ
၄-ပါး၌ ဆိုအပ်သောနည်း၊ သစ္စာ၄-ပါး
နည်း။ တဿာ စတုသစ္စနယေန ဝုတ္တဝါရောပိ
ဣမိနာ ဝါရေန အတ္ထတော အဝိသိဋ္ဌော-
ယေဝ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၂၇။

စတုသစ္စပဇာနနပညာ (တိ) [စတုသစ္စပဇာနနာ
+ပညာ] သစ္စာ ၄-ပါးကို သိမြင်တတ်သော
ပညာ။ ပဇာနန္တောတိ စတုသစ္စပဇာနန-
ပညာယ ပကာရေန ဇာနန္တော။ စူဠနိ၊ ၄။
၉၂။

စတုသစ္စဗုဇ္ဈန (န) [စတုသစ္စ + ဗုဇ္ဈန] သစ္စာ
၄-ပါးကို သိခြင်း။ ဣတရေဟိ ပန ဒွိဟိ
စတုသစ္စဗုဇ္ဈနမေဝ ကထိတံ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၅။

စတုသစ္စယောဇနာ(တိ) [စတုသစ္စ+ယောဇနာ]
သစ္စာ ၄-ပါးနှင့် ယှဉ်စပ်ခြင်း။ ဒုက္ခာဒိနိ
အဋ္ဌသတာနိ အဋ္ဌ စ ဝိဿဇ္ဇနာနိ စတုသစ္စ-
ယောဇနာဝသေန နိဒ္ဒိဋ္ဌာနိ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။
၈၄။ (-သံ၊ ၄။ ၂။ ၇၁။)

စတုသစ္စဝတ္ထုက (တိ) [စတုသစ္စ+ဝတ္ထု+က]
သစ္စာ ၄-ပါးဟူသော အကြောင်းရှိသော။
ယမ္ပိ သစ္စဉ္စ ဓမ္မော စာတိ ယသ္မိ ပုဂ္ဂလေ
စတုသစ္စဝတ္ထုကံ ပုဗ္ဗဘာဂသစ္စဉာဏဉ္စ လော-
ကုတ္တရဓမ္မော စ အတ္ထိ။ ဇာ၊ ၄။ ၂။ ၅၀။

စတုသစ္စဝိဘာဝနကိစ္စ (တိ) [စတုသစ္စ+ဝိဘာ
ဝန+ကိစ္စ] သစ္စာ ၄-ပါးကို ထင်စွာပြုခြင်း
ကိစ္စရှိသော။ ဓာတုပ္ပကာသနရသာတိ ပရ-
မတ္ထပကာသနရသာ၊ စတုသစ္စဝိဘာဝန-
ကိစ္စာတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၂။ ၂၁။

စတုသစ္စသမ္မောဓပဋိပတ္တိ (တိ) [စတုသစ္စသမ္မောဓ
+ပဋိပတ္တိ] သစ္စာ ၄-ပါးကိုသိခြင်းငှါ ကျင့်
ခြင်း။ စတုသစ္စသမ္မောဓပဋိပတ္တိယံ အပ္ပမာ-
ဒဝသေန အပ္ပမဇ္ဇတော။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၃။

စတုသစ္စာဓိဋ္ဌာန (တိ) [စတုသစ္စ + အဓိဋ္ဌာန]
သစ္စာ၄-ပါး ဟူသောတည်ရာရှိသော။ သော
စ ပရိညာသစ္စိကိရိယာဘာဝနာဘိသမယေဟိ
သဒ္ဓိ ဝေ ပဝတ္တတိ၊ န ဝိသန္တိ စတုသစ္စာဓိ-
ဋ္ဌာနာနိ စတ္တာရိပိ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ကိစ္စာနိ ဟိ-
တာနေဝ ဟောန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၈။

စတုသစ္စဘိသမယကိစ္စ (န) [စတုသစ္စဘိ
သမယ+ကိစ္စ] သစ္စာ ၄-ပါးကို သိမြင်ခြင်း
ကိစ္စ။ “နိဗ္ဗိန္ဒ ဝိရဇ္ဇတိ”တိ ဟိ မဂ္ဂဉာဏဿ
ဝုတ္တတ္တာ မဂ္ဂဉာဏေ စ သိဒ္ဓေ စတုသစ္စဘိ-
သမယကိစ္စံ သိဒ္ဓမေဝ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ၄။
၁။ ၂၇။

စတုသစ္စာဘိသမ္မောဓပုဗ္ဗက (တိ) [စတုသစ္စာဘိ-
သမ္မောဓ+ပုဗ္ဗ+က] သစ္စာ ၄-ပါးကို ထိုး
ထွင်း၍ သိခြင်း ရှေးရှိသော။ သာဝကာနံ
သာဝကပါရမီဉာဏ် ဝိယ၊ ဟိ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ
ပစ္စေကဗောဓိဉာဏ် ဝိယ စ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါနံ
သဗ္ဗညုတညာဏ် စတုသစ္စာဘိသမ္မောဓပုဗ္ဗက-
မေဝါတိ။ ဒီ၊ ခု၊ ၂။ ၂၂၄။

စတုသဋ္ဌိက္ခတ္တံ (ဗျ) [စတုသဋ္ဌိ + က္ခတ္တံ] ၆၄-
ကြိမ်၊ ၆၄-ခါ။ စတုသဋ္ဌိက္ခတ္တံ ဒေဝိန္ဒော၊
ဒေဝရဋ္ဌံ ကရိယတိ။ အပါ၊ ၁။ ၆၆။

စတုသဋ္ဌိဇန (ပု) [စတုသဋ္ဌိ+ဇန] ၆၄-ယောက်
သော လူ၊ လူ ၆၄-ယောက်။ ဣမေသံ စတု-
သဋ္ဌိဇနာနံ သီသာနိ ဆိန္ဒထ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၁။
၄၆၅။

စတုသဋ္ဌိပဒ (တိ) [စတုသဋ္ဌိ + ပဒ] ၆၄- ပါဒ
-ပိုဒ်-ရှိသော။ ဣမာဟိ စတုသဋ္ဌိပဒါဟိ
သောဋ္ဌသဟိ ဂါထာဟိ အနုမောဒါမိ အဘိ-
နန္ဒာမိ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၁၁။

စတုသဋ္ဌိမဟာကပ္ပ (ပု) [စတုသဋ္ဌိ+မဟာကပ္ပ]
၆၄-ခုသော မဟာကပ်။ စတုသဋ္ဌိမဟာ-
ကပ္ပေပိ အတ္တနော ဝိပါကပ္ပဗန္ဓံ ပဝတ္တေတုံ။
ဣတိဝုတ်၊ ဌ၊ ၈၉။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၄။

စတုသတ္တတိကပ္ပ (ပု) [စတုသတ္တတိ + ကပ္ပ]
၇၄-ခုမြောက် ကမ္ဘာ။ စတုသတ္တတိကပ္ပမ္ပိ၊
အဋ္ဌဇလသိခါ ဗဟူ။ အပါ၊ ၁။ ၃၀၂။

စတုသမုဋ္ဌာနိကရူပဓမ္မ (ပု) [စတုသမုဋ္ဌာနိက+
ရူပဓမ္မ] အကြောင်း ၄-ပါးကြောင့် ဖြစ်သော
ရုပ်တရား။ ယထာဝုတ္တေ မံသပိဏ္ဍေ သသမ္ဘာ-
ရေ စက္ခုဝေါဟာရော သန္တာနဝသေန ပဝတ္တ-
မာနေ စတုသမုဋ္ဌာနိကရူပဓမ္မေ ဥပါဒါယ
ပဝတ္တော။ အနု၊ ဌ၊ ၁။ ၁၅၄။

စတုသမ္ပဇညပဗ္ဗ (န) [စတုသမ္ပဇည+ပဗ္ဗ] သမ္ပ-
ဇည ၄-ပါးကို ဝေဘန်ရာ-အပိုင်း-အခန်း။
အာနာပါနပဗ္ဗံ ဣရိယာပထပဗ္ဗံ စတုသမ္ပဇည-

ပဗ္ဗံ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၆၃။ မ၊ ဌ၊ ၁။ ၂၇၈။ အံ၊ ဌ၊ ၁။
၃၈၂။

စတုသမ္ပပ္ပဓာနဘေဒ (တိ) [စတုသမ္ပပ္ပဓာန+
ဘေဒ] ၄-ပါးသော သမ္ပပ္ပဓာန်အားဖြင့် ပြား
သော။ ဗောဓိမဏ္ဍေ နိသိန္နေန မယာ စတု-
သမ္ပပ္ပဓာနဘေဒံ ဝိရိယံ အာရဒ္ဓံ အဟောသိ။
အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၀၅။ [ပါရာဇိကဒေဝရဋ္ဌကဏ္ဍ-အဖွင့်
(ဝိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၁)၌ “စတုရင်္ဂသမန္နာဂတံ” ဟု
ရှိသည်။]

စတုသီလ (န) [စတု + သီလ] ၄-ပါးသော
သီလ၊ သီလ ၄-ပါး။ ဘူမိဝသေန ပန ဒွိသု-
ယေဝ ဘူမိသု ပရိယာပန္နံ တမ္ပိ စတုသီလ-
မေဝါတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ၊ ၁၃၁။

စတ္တာလိသဉ္ဇသဘမတ္တ (တိ) [စတ္တာလိသာ+
ဉ္ဇသဘ+မတ္တာ] ဉ္ဇသဘ ၄၀-အတိုင်းအရှည်
ရှိသော။ စတ္တာလိသဉ္ဇသဘမတ္တေ ပန ပဒေ-
သေ ဝသတံ ဒူရာသန္နဒေါသဝိမုတ္တံ စ ဂမနာ-
ဂမနသမ္ပန္နံ နာမ ဟောတိ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၈၉။

စန္ဒဂတိသိဒ္ဓိ (ထိ) [စန္ဒ + ဂတိ + သိဒ္ဓိ] လ၏
သွားခြင်းဖြင့် ပြီးသော။ ယထာသကံ ဥပေါ-
သထကရဏဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ဘိက္ခုနံ
စတုဒ္ဓသီပန္နရသီဝေါဟာရော၊ န စန္ဒဂတိသိဒ္ဓိ-
ယာ တိထိယာ ဝသေနာတိ ဒေသေတိ။
ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၈၁။

စန္ဒပဿပဗ္ဗတ (ပု) [စန္ဒ+ပဿ + ပဗ္ဗတ] စန္ဒ-
ပဿတောင်။ တတော စန္ဒပဿပဗ္ဗတော
နာမ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၅၈။

စန္ဒာလောကဝန္တ (တိ) [စန္ဒာလောက+ဝန္တ။
ထိ ၌ စန္ဒာလောကဝတိ။] လရောင်ရှိသော။
ဇုဏှာယ ရတ္တိယာတိ စန္ဒာလောကဝတိယာ
ရတ္တိယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၂။

စမ္မကနဂရ (န) [စမ္မက+နဂရ] စမ္မကမြို့။ စမ္မ-
ကနဂရေ အသမဿ နာမ ရညော ကုလေ

ရူပါဒီဟိ အသမာယ အသမာယ နာမ အဂ္ဂ-
မဟေသိယာ ကုစ္စိသ္မိံ ပဋိသန္ဓိံ အဂ္ဂဟေသိ။
ဗုဒ္ဓဝံဌ။ ၂၁။

စမ္မကုယျာန (န) [စမ္မက + ဥယျာန] စမ္မက
မည်သော ဥယျာဉ်၊ စကားပင်ပေါများသော
ဥယျာဉ်။ သော ဒသန္တံ မာသာနံ အစွယေန
စမ္မကုယျာနေ မာတုကုစ္စိတော နိက္ခမိ။
ဗုဒ္ဓဝံဌ။ ၂၁။

စမ္မေယျနာဂရာဇကာလ (ပု) [စမ္မေယျနာဂရာဇ
+ ကာလ] စမ္မေယျနဂါးမင်း ဖြစ်သောအခါ။
စမ္မေယျနာဂရာဇကာလေ....ကောပံ အကတွာ
ခန္တိမေဝ အကာသိ။ ဒီဌ။ ၂။ ၂၀။

စမ္မကာရဏ (န) [စမ္မ + ကာရဏ] အရေ ဟူ
သော အကြောင်း။ အဇိနမှိတိ စမ္မတ္ထာယ
စမ္မကာရဏာ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၆။ ၇၆။

စမ္မတ္ထ (ပု) [စမ္မ + အတ္ထ] အရေဟူသောအကျိုး။
အထက်ပုဒ်-ကြည့်။

စမ္မဗ္ဗန္တရဂတ (တိ) [စမ္မ + အဗ္ဗန္တရ + ဂတ]
အရေ၏ အတွင်း၌ - ရောက် - ဖြစ် - တည် -
သော။ ကမ္မသမုဋ္ဌာနော နာမ ကေသော
စမ္မဗ္ဗန္တရဂတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၂။ ၃၅။

စမ္မသာဋကပရိဗ္ဗာဇက (ပု) [စမ္မသာဋက + ပရိ-
ဗ္ဗာဇက] စမ္မသာဋကပရိဗိုဇ်၊ သားရေအဝတ်
ကို ဝတ်ရုံလေ့ရှိသော ပရိဗိုဇ်။ တဒါ ဧကော
စမ္မသာဋကပရိဗ္ဗာဇကော ဗာရာဏသီယံ
ဘိက္ခာယ စရန္တော။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၇၆။

စရဏဓမ္မပရိယာပန္န (တိ) [စရဏဓမ္မ + ပရိယာ-
ပန္န] စရဏတရား၌ - အကျုံးဝင် - ပါဝင် -
သော။ စတုသု ဈာနေသု အန္တောဂဓဘာ-
ဝေန စရဏဓမ္မပရိယာပန္နတ္တာ ကရုဏာဗြဟ္မ-
ဝိဟာရဿ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၃၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊
၁။ ၂၃၃။)

စရိယာနိယမ (ပု) [စရိယာ + နိယမ] စရိုက်ကို
သတ်မှတ်ခြင်း။ ဒေါသဝသေန စရိယာနိ-

ယမေန “သေမှာဓိကော ရာဂစရိတော” တိ
ဝတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၃။

စရိယာနုဝိဇာယကတ္တ (န) [စရိယာ + အနုဝိဇာ-
ယက + တ္တ] အကျင့်ကို အလျော်ကျင့်တတ်
သည်၏ အဖြစ်။ သေဋ္ဌာ အနဂါရိယဘာဝံ
အာဒိံ ကတွာ သတ္တု စရိယာနုဝိဇာယကတ္တာ
သကလသာသနပုဋ္ဌိဂါဟကတ္တာ စ။ ပဋိသံ၊
ဌ၊ ၂။ ၁၃၀။

စရိယာဘာဝါဘာဝ (ပု) [စရိယာ + ဘာဝ +
အဘာဝ] စရိုက်အဖြစ်မရှိခြင်း။ တေနေဝ
ဒိဋ္ဌိယာပိ ဝိသု စရိယာဘာဝါဘာဝေါ သံ-
ဝဏ္ဏိတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၃။

စရိယာဝါရ (ပု) [စရိယာ + ဝါရ] စရိယကိုဖွင့်
ပြရာ - အခန်း - အဖွင့်။ စရိယာဝါရေပိ
ဣမိနာဝ နယေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။
ပဋိသံ၊ ဌ၊ ၂။ ၁၃၈။

စရိယာဝိစာရ (ပု) [စရိယာ + ဝိစာရ] စရိုက်ကို
စိစစ်ရာ။ အယံ ဣဓ စရိယာဝိစာရေ “ရာဂ-
စရိတော” တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁။
၁၂၅။

စရိယာသိဒ္ဓိ (ထိ) [စရိယာ + သိဒ္ဓိ] စရိုက်၏
ပြီးစီးခြင်း။ ဧကံသေန စ မိဿကစရိယာပိ
သမ္ပုဋ္ဌိတ္ထိတဗ္ဗာ ပုဗ္ဗဟေတုနိယာမေန စရိယာ-
သိဒ္ဓိတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၂၆။

စရိယာဟေတု (ပု) [စရိယာ + ဟေတု] စရိုက်၏
အကြောင်း။ “အယံ ဣမိဿာ ဓာတုယာ
အဓိမတ္တတ္တာ ရာဂစရိတော” တိ အာဒိနာ စရိ-
ယာဟေတုနံ ဝါ၊ ရာဂါဒယောဝေ ဝါ၊ ပကတိ-
ဘာဝတော ဓာတုတိ ရာဂါဒိဝေမတ္တဒဿန-
တောတိ အတ္ထော။ မူလဌ၊ ၂။ ၁၉၉။ စရိယာ-
ဟေတုနန္တိ ရာဂါဒိစရိယာကာရဏဘူတာနံ
ဓမ္မာနံ။ အနုဌ၊ ၂။ ၂၀၀။

စလနကိလေသပရိပန္န (ပု) [စလန + ကိလေသ
+ ပရိပန္န] တုန်လှုပ်တတ်သော ကိလေသာ

တည်းဟူသော ဘေးရန်။ ဇော ဝုစ္ဆတိ စလန-
ကိလေသပရိပဇ္ဇော။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၆၉။

စလနာဝတ္ထ (တိ) [စလန+အဝတ္ထာ] လှုပ်ရှား
ခြင်း အခိုက်အတန့်ရှိသော။ ဘဝင်္ဂလက္ခဏံ
စိတ္တံ စလနာဝတ္ထံ ဟုတွာ နိဝတ္တမာနံ စိန္တ-
နာဝိသေသဝိရဟတော အဘိနိပါတာနုဂုဏံ
စိန္တနာဝသာနံ မနနမတ္တံ ဥပ္ပါဒေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၆။ ၂။ ၁၈၂။

စဝနပရိယောသာန (တိ) [စဝန + ပရိယော-
သာန] စုတေခြင်း အဆုံးရှိသော။ အဝိပါ-
ကဘာဝေန အညံ အဗျာကတသာမညံ အ-
နိဝါရေန္တော ကုသလာကုသလဂ္ဂဟဏဉ္စ က-
ရောတီတိ စဝနပရိယောသာနဉ္စ ကိစ္စံ။ မူလဋီ၊
၂။ ၂၀၀။

စဝနဘာဝ (ပု) [စဝန+အဘာဝ] ရွှေ့လျော
ခြင်း၏မရှိခြင်း။ ကိစ္စန္တိ စ စဝနဘာဝံ ကိစ္စ-
မိဝ ကတွာ ပရိယာယေန ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၆။
၂။ ၁၉၃။

စဝနပပဇ္ဇနဓမ္မတာ (ထိ) [စဝန+ဥပပဇ္ဇန+ဓမ္မ
+တာ] သေခြင်း၊ မွေးဖွားခြင်း သဘောရှိ
သည်၏အဖြစ်။ တဿ သတ္တနိကာယဿ ပူရ-
ဏတော စ စဝနပပဇ္ဇနဓမ္မတာယ ဂလန-
တော စ “ပုဂ္ဂလော”တိ။ ဒီ၊ ၆။ ၂။ ၃၀၂။

စာတုဒ္ဓသိဒ္ဓိဝသ (ပု) [စာတုဒ္ဓသိ+ဒိဝသ] ၁၄-
ရက်မြောက်နေ့။ အနုရာဓပုရေပိ မဟာ-
သက္ကာရံကတွာ စာတုဒ္ဓသိဒ္ဓိဝသေ ဝစုမာန-
ကဏ္ဍာယာယ။ ဝိ၊ ၄။ ၁။ ၇၃။ စတုဒ္ဓသိဒ္ဓိ-
ဝသေတိ မိဂသိရမာသသေဝ သုက္ကပက္ခစာ-
တုဒ္ဓသေ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၈၆။

စာတုပ္ပဒိကဂါထာပရိယောသာန (န) [စာတုပ္ပ-
ဒိကဂါထာ+ပရိယောသာန] ၄-ပါဒရှိသော
ဂါထာ၏အဆုံး။ ဥဉ္စုဒ္ဓိတညတယ ပန စာတု-
ပ္ပဒိကဂါထာပရိယောသာနေ ပညာယ သီလံ

ခေါဝိတွာ သဟ ပဋိသမ္ဘိဒါဟိ အရဟတ္တံ
ပါပုဏာတိ။ အံ၊ ၆။ ၃။ ၃၄၆။

စာတုမဟာရာဇိကဘဝ (ပု) [စာတုမဟာရာဇိက
+ဘဝ] စာတုမဟာရာဇ်နတ်ဘဝ။ ဧတ္ထေဝါတိ
ဧတသ္မိံ ယေဝ စာတုမဟာရာဇိကဘဝေ။ ဒီ၊
၆။ ၂။ ၂၀၅။

စာတုရိယဝန္တ (တိ) [စာတုရိယ + ဝန္တ] တင့်
တယ်ခြင်း ရှိသော။ မနာပေဟိတိ မနော-
ဟရေဟိ စာတုရိယဝန္တဟိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၆။ ၁။
၄၅၀။

စာမရိဂါဟက (တိ) [စာမရိ+ဂါဟက] စာမရိ
သားမြီးယပ်ကို ကိုင်သော။ အင်္ဂံ ပရိဂ္ဂဟာတိ
စာမရိဂါဟကေန အင်္ဂေန ပရိဂ္ဂဟိတာ
ဟုတွာ။ ဇာ၊ ၄။ ၇။ ၆၈။

စာရ (ပု) [စရ+ဏ] ဖြစ်ရာ။ စရတိ ဧတ္ထာတိ
စာရော၊ ကိံ စရတိ? သမ္ပသနံ၊ သမ္ပသနဿ
စာရော သမ္ပသနစာရော၊ တေဘူမကဓမ္မာနံ
အဓိဝစနံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၄၅။

စာရိတ္တဓမ္မဿဝန (န) [စာရိတ္တဓမ္မ + သဝန]
ကျင့်ဝတ်တရားကို နာကြားခြင်း။ နိပ္ပရိယာ-
ယတော ပန စာရိတ္တဓမ္မဿဝနေန အယ-
မတ္ထော ဣစ္ဆိတော၊ ဒီ၊ ၆။ ၂။ ၁၃၁။

စာရိတ္တသီလပက္ခ (ပု) [စာရိတ္တသီလ + ပက္ခ]
စာရိတ္တသီလအဖို့။ “ဂန္ထပူဇိ မာလာပူဇိ
ကရောတိ”တိ ဝစနံ စာရိတ္တသီလပက္ခေ ဌ-
ပေတွာ ကရဏံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ၆။ ၂။
၁၇၇။

စာရိတ္တာပဇ္ဇန (န) [စာရိတ္တ+အာပဇ္ဇန] (၂)
မှားယွင်း - ဖောက်ပြန်-သော အကျင့်သို့
ရောက်ခြင်း။ ပရဒါရသေဝနာတိ ပရပရိဂ္ဂဟိ-
တာသု စာရိတ္တာပဇ္ဇနံ။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၃၀၂။

စာရကရ (တိ) [စာရ+ကရ] တင့်တယ်ခြင်းကို
ပြုတတ်သောသူ။ ဒီပင်္ကရေ စာရကရေ ကု-

မာရေ၊ သိဝံကရေ သန္တိကရေဝ ဇာတေ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၁၀၂။

စာရဒန္တီ (ပု) [စာရ+ဒန္တ+ဤ] တင့်တယ်-
လှပ-သော အစွယ်ရှိသော ဆင်။ တဝ ဝဇ-
နိရတံ ပဒုဋ္ဌဘာဝံ၊ အပနယ သန္တမုပေဟိ
စာရဒန္တီ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၂၄၉။

စိက္ခလ္လဘူမိ (ထိ) [စိက္ခလ္လ+ဘူမိ] ရွံ့ညှန်မြေ။
စိက္ခလ္လဘူမိမသုစိံ၊ န ပဿာမ မဟာမုနေ။
အပ၊ ၂။ ၂၀၃။ (-ထေရီ၊ ဌ။ ၁၅။)

စိဉ္စဝန (န) [စိဉ္စာ + ဝန] မန်ကျည်းတော။
တတော မဓုရဖလံ စိဉ္စဝနံ။ ဇာ၊ ဌ။ ၅။ ၂၀။
(-သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၅၇။)

စိတ္တစေတသိကသမုဋ္ဌာန (တိ) [စိတ္တ + စေတ-
သိက + သမုဋ္ဌာန] စိတ်၊ စေတသိက်လျှင်
ဖြစ်ကြောင်းရှိသော။ နန “စိတ္တစေတသိကာ
ဓမ္မာ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာန” နှ့် ဝစနေန စိတ္တ-
သမုဋ္ဌာနာနံ စိတ္တစေတသိကသမုဋ္ဌာနတာ
ဝတ္ထာတိ ? န ဝတ္ထာ။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၇၈။

စိတ္တနိသာန (န) [စိတ္တ+နိသာန] စိတ်ကို ထက်
မြက်စေခြင်း။ ပညတ္တိ နာမ သောတူနံ စိတ္တ-
တောသနေန စိတ္တနိသာနေန စ ပညာပနံ
ပညတ္တိတိ ကတာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၂၈။

စိတ္တပတိဋ္ဌာပန (န) [စိတ္တ+ပတိဋ္ဌာပန] စိတ်ကို
တည်စေခြင်း။ စိတ္တပတိဋ္ဌာပနဝသေန စိတ္တ-
ဝိဝဇ္ဇောတိ။ ပဋိသံ၊ ဌ။ ၁။ ၄၆။

စိတ္တပ္ပဝတ္တိအာကာရဝိဇာနန (န) [စိတ္တပ္ပဝတ္တိ-
အာကာရ+ဝိဇာနန] စိတ်ဖြစ်ပုံ အခြင်းအရာ
ကို သိခြင်း။ အာကာရသလ္လက္ခဏကုသလတာ-
ယာတိ စိတ္တပ္ပဝတ္တိအာကာရဝိဇာနနေ ဆေ-
ကတာယ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၂၅။

စိတ္တပ္ပသာဒဝယသုပ္ပဋိပတ္တိ (ထိ) [စိတ္တပ္ပသာဒ+
အဝယ+သုပ္ပဋိပတ္တိ] စိတ်ကို ကြည်လင်စေ
တတ်သည်ဟု ဆိုအပ်သော ကောင်းသော

အကျင့်။ ဝေန္တိ ဝုတ္တပ္ပကာရာယ စိတ္တပ္ပသာဒဝ-
ယသုပ္ပဋိပတ္တိယာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၀။

စိတ္တဗန္ဓ (တိ) [စိတ္တ+ဗန္ဓ] စိတ်ကို ဖွဲ့နှောင်တတ်
သော။ ယေ ဟိ တေ စိတ္တဗန္ဓဘာဝေန ပဉ္စ
စေတောဝိလာ ဝုတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၁။ ၂၇။

စိတ္တမာသကာဌပက္ခ (ပု) [စိတ္တမာသ + ကာဌ-
ပက္ခ] တန်ခူးလ၏လဆုတ်ပက္ခ။ မဟာဝိနာသံ
ဒိသ္မာ စိတ္တမာသကာဌပက္ခဿ ဥပေါသထဒိ-
ဝသေ ပါတောဝ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၇၅။

စိတ္တလက္ခဏ (န) [စိတ္တ+လက္ခဏ] ဆန်းကြယ်
-အံ့ဩဘွယ်-သော လက္ခဏာ။ လက္ခဏဉ္စ
ကုသမိတန္တိ စိတ္တလက္ခဏာဒိဟိ ဖုလ္လိတံ မဏ္ဍိတံ
ဘဂဝတော သရီရန္တိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၂၀၄။

စိတ္တသန္တောသနတ္ထ (ပု) [စိတ္တ+သန္တောသန+
အတ္ထ] စိတ်ကို နှစ်သက်စေခြင်း အကျိုး။
တတ္ထ စိတ္တသမ္ပဟံသနတ္ထန္တိ စိတ္တသန္တောသ-
နတ္ထံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၁၆။

စိတ္တသမာဓတ္ထ (တိ) [စိတ္တ+သမာဓိ+အတ္ထ] စိတ်တည်ကြည်ခြင်းအကျိုး ရှိသော။ စိတ္တေ-
ကဂ္ဂတတ္ထာနီတိ စိတ္တသမာဓတ္တာနိ။ သာရတ္ထ၊
၁။ ၃၈၀။

စိတ္တသမာဓိဒူသိတ (တိ) [စိတ္တ+သမာဓိ+ဒူသိတ] စိတ်တည်ကြည်ခြင်းကို ဖျက်ဆီးတတ်သော။
တေန မေ ဥပ္ပိလသင်္ခါတာ စိတ္တသမာဓိဒူသိ-
တာ ဂေဟသိတာ ဗလဝပိတိ ဥပ္ပန္နာ။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၁။ ၃၉၉။

စိတ္တသမုဋ္ဌိတရူပ (န) [စိတ္တ+သမုဋ္ဌိတ+ရူပ] စိတ်
ကြောင့် ဖြစ်သော ရုပ်၊ စိတ္တဇရုပ်။ သုခံ
ပဋိသံဝေဒေယျာတိ စိတ္တသမုဋ္ဌိတရူပေဟိ
အဝသေသတိသမုဋ္ဌိတရူပသင်္ခန္ဓေန ဥပ္ပန္န-
ကာယဝိညာဏေန ကာယိကသုခံ ပဋိသံ-
ဝေဒေယျ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၇၆။

စိတ္တာကာရ (တိ) [စိတ္တ + အာကာရ] ဆန်း
ကြယ်သော အခြင်းအရာရှိသော။ တေဟိ

ဝိဝိဓံ စိတ္တာကာရံ ဝိစိတ္တသန္တိဝေသံ နာနာ-
သန္တာနကပ္ပုရုက္ခဝိဝိဓာ။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၁၄၇။

စိတ္တာဘိနိဟာရာဘာဝ (ပု) [စိတ္တာဘိနိဟာရ+
အဘာဝ] စိတ်ကို ရှေးရှုဆောင်မှု မရှိခြင်း။
တေသု သောတာပတ္တိသကဒါဂါမိအနာဂါမိ-
ဖလဋ္ဌာ တယော ဓာတုယော ဣဓာမိပေတော
မဂ္ဂဋ္ဌာနံ သင်္ခါရုပေက္ခာယ စိတ္တာဘိနိဟာရာ-
ဘာဝါ။ ပဋိသံ၊ ဌ။ ၁၄၈။

စိတ္တပ္ပတ္တိသမနန္တရ (တိ) [စိတ္တပ္ပတ္တိ+သမနန္တရ]
စိတ်ဖြစ်ခြင်း၏ - အခြားမဲ့ - အခြားမရှိရာ
(အခါ)။ စိတ္တေ ဥပ္ပန္နေ သန္တိကေ အကာ-
သီတိ တထာ စိတ္တပ္ပတ္တိသမနန္တရမေဝ ပထ-
ဝိ* သမုဒ္ဒန္တ သံခိပိတော မဟာဗောဓိသန္တိကေ
• အကာသိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ။ ၂။ ၃၁။

စိတ္တပ္ပါဒသမနန္တရ (တိ) [စိတ္တပ္ပါဒ+သမနန္တရ]
စိတ်ဖြစ်သည်၏ - အခြားမဲ့ - အခြားမရှိရာ
(အခါ)။ တဿာ တထာ စိတ္တပ္ပါဒသမ-
နန္တရမေဝ ဗောဓိ ပဇ္ဇလိ။ ထေရီ၊ ဌ။ ၆၄။

စိတ္တောပသမနိမိတ္တ (န) [စိတ္တ+ဥပသမ+နိမိတ္တ]
စိတ်ငြိမ်းကြောင်း - နိမိတ် - အာရုံ။ ဥဒ္ဓတေ
စိတ္တေ ပဿဒ္ဓိသမာဓိဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်္ဂ-
ဘာဝနာဝသေန စိတ္တောပသမနိမိတ္တဿ ဥပ-
ဋ္ဌာနေ ကုသလော။ ပဋိသံ၊ ဌ။ ၂။ ၁၄၄။

စိတြကုဋ (ပု) [စိတြ+ကုဋ] စိတြကုဋ မည်
သော တံခါး၊ စိတြကုဋတံခါး။ “စိတြကု-
ဋော”တိ ယံ အာဟု၊ ဒေဝရာဇပဝေသနံ။
ဇာ၊ ၂။ ၂၀၂။ ဇာ၊ ဌ။ ၆။ ၁၅၇။

စိတြလတာဝန (န) [စိတြ + လတာ + ဝန]
စိတ္တလတာဥယျာဉ်။ စိတြလတာဝနေ ဂန္ဓဗ္ဗ-
ဒေဝပုတ္တာနံ ပဉ္စဂီကတုရိယာနိ ဝိယ။ ဝိမာန၊
ဌ။ ၂၅၉။ စိတ္တလတာဝန-လည်း ကြည့်။

စိတြဝိစိတြရူပါယတန (န) [စိတြ + ဝိစိတြ+
ရူပါယတန] အလွန်အလွန် ဆန်းကြယ်သော
ရူပါရုံ။ စိတြဝိစိတြရူပါယတနေ ယေဘုယျေန

သတ္တာနံ စက္ခုဒွါရိကဇဝနဿ အနုကစုန-
ဝသေန ပဝတ္တိ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ အနုဒ္ဓါ၊ ၁။
၁၆၂။

စိတြဝိစိတြာရမ္မဏ (တိ) [စိတြ+ဝိစိတြ+အာ-
ရမ္မဏ] အလွန်အလွန်ဆန်းကြယ်သောအာရုံ။
စိတြာနိ (အံ၊ ၂။ ၃၅၉။) တိ စိတြဝိစိတြာ-
ရမ္မဏာနိ။ အံ၊ ဌ။ ၃။ ၁၃၅။ (-သုတ္တနိ၊ ဌ။ ၂။
၂၅၃-၄။)

စိန္တနာဝသာန (တိ) [စိန္တနာ+အဝသာန] ကြံ
စည်ခြင်း၏ အဆုံး။ စလနာဝတ္ထ-ကြည့်။

စိန္တနာဝိသေသဝိရဟ (ပု) [စိန္တနာ+ဝိသေသ+
ဝိရဟ] ကြံစည်ခြင်း အထူးမှ ကင်းခြင်း၊
အထူးကြံစည်ခြင်းမှ ကင်းခြင်း။ စလနာဝတ္ထ-
ကြည့်။

စိန္တနိ (ထိ) [စိန္တ+ဣနိ] ကြံစည် - စဉ်းစား -
တွေးဆ - ဆင်ခြင် - လေ့ရှိသော ပညာ။ တု-
ဣနိ မှာကံ ပနေသာ နိပုဏာ သာဓူနံ အတ္တာနံ
စိန္တနိ ပညာ ကိမတ္ထိယာ။ ဇာ၊ ဌ။ ၃။ ၄၇၅။

စိပိဋကဝိရူပနာသ (တိ) [စိပိဋက + ဝိရူပါ+
နာသ] ပြားချပ်သည်ဖြစ်၍ မလှမပသော
နာခေါင်းရှိသော။ အထ ခေါ ယက္ခော....
စိပိဋကဝိရူပနာသော ကပိလဖရုသဒီသကေ-
သော နဝဒစူတာလက္ခန္ဓသဒိသကာယော
ဟုတော တေ ဒါရကေ မုဋ္ဌာလကလာပံ ဝိယ
ဂဟေတွာ ခါဒိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။ ၁၇၃။

စိပိဋဝိရူပနာသိက (တိ) [စိပိဋာ + ဝိရူပါ+
နာသိကာ] ပြားချပ်သည်ဖြစ်၍ မလှမပ
သော နာခေါင်းရှိသော။ သူ။ ဇလိတကပိလ-
ကေသမဿကာ စိပိဋဝိရူပနာသိကာ ပရိဏ-
တဒါဌာ။ ဝိမာန၊ ဌ။ ၂၀၆။

စိရံတနကာလပ္ပဝတ္တန (န) [စိရံတန+ကာလ+
ပဝတ္တန] ကြာမြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး
ဖြစ်ခြင်း။ တတ္ထ အဝိဇ္ဇာ စ သန္တာနဝသေန

စိရံတနကာလပ္ပဝတ္တနတော ပစရဇနေဟိ ဒုပ္ပ-
ဟေနတော “ဗဗ္ဗတော”တိ ဝုတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊
၂။၆၇။

စိရကာလဝဋ္ဌာယိ (တိ) [စိရကာလ+အဝဋ္ဌာယိ]
ကြာမြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး တည်လေ့
ရှိသော။ အဒ္ဓနိယန္တိ အဒ္ဓါနက္ခမံ စိရကာလာ-
ဝဋ္ဌာယိ ပါရပ္ပရိယဝသေန။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၇၀။

စိရဇိဝိတ (န) [စိရံ + ဇိဝိတ] ကြာမြင့်စွာ
အသက်ရှည်ခြင်း။ ဣဒဉ္စ ကုမာရိကာယ စိရ-
ဇိဝိတံ အဘိကမ်မာနာ အာဟံသု။ အံ၊ဋီ၊
၁။၁၆၃။

စိရတရပ္ပဝတ္တိဟေတု(ပု) [စိရတရပ္ပဝတ္တိ+ဟေတု]
အလွန်ကြာမြင့်စွာဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း။
သုခဒုက္ခသန္တာနဿ၊ နာမရူပပ္ပဗန္ဓဿ ဝါ စိရ-
တရပ္ပဝတ္တိဟေတုဘူတံ ဥပတ္တမ္ဘကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊၂။၃၇၉။

စိရတရပဋ္ဌာန (န) [စိရတရ+ဥပဋ္ဌာန] အလွန်
ကြာမြင့်စွာ ထင်ခြင်း။ မရိစိပိ ဣတ္ထရကာလိ-
ကာဝါ နိဿယပဗန္ဓဝသေန ပန စိရတရပ-
ဋ္ဌာနန္တိ “ယထာ ပဒဿ မရိစိက”န္တိ ဝုတ္တံ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၄၄။

စိရပ္ပဘူတိက(တိ) [စိရံ+ပဘူတိ+ဣက] ကြာမြင့်
စွာသောအဦးအစကာလရှိသော။စိရပ္ပဋိကာ-
ဟန္တိ စိရပ္ပဘူတိကော အဟံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၅၀။

စိရဝိနိယောဂ (ပု) [စိရံ+ဝိနိယောဂ] ကြာမြင့်
စွာ ယှဉ်စေခြင်း။ ဘဂဝါ ယသ္မာ ကေသ္မိံ
ဣရိယာပထေ စိရဝိနိယောဂေန ကာယပိဋ္ဌနံ
ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။

စိရသဂ္ဂ (ပု) [စိရံ+သဂ္ဂ] ကြာမြင့်စွာ စည်းစိမ်
ခံစားရသော နတ်ပြည်။ ကာယဒုစူရိတာဒိနိ
ကရောတိ၊ စိရသဂ္ဂါဒိအတ္တံ ယုဒ္ဓါဒိဝသေ-
နာတိ အဓိပ္ပာယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၃၃။

စိရနုဂတ (တိ) [စိရံ + အနုဂတ] ကြာမြင့်စွာ
အစဉ် လိုက်အပ်သော။ စိရနုဂတံ ဒယိတံ

အတိက္ကန္တံ မနောဟရံ။ ဒိသ္မာ တဒါ အ-
မညိဿံ၊ သဖလံ ဇီဝိတံ မမ။ အပ၊၂။၂၆၈။

စိဝရကရဏဋ္ဌာန (န) [စိဝရကရဏ + ဋ္ဌာန]
သင်္ကန်း-ပြုလုပ်-ချုပ်-ရာ အရပ်။ သက္ကော
စိဝရကရဏဋ္ဌာနေ ဘူမိပရိဘက္ခမကာသိ။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၈။

စိဝရကမ္မကာလ (ပု) [စိဝရကမ္မ + ကာလ]
သင်္ကန်းချုပ်ရာ အခါ။ စိဝရကမ္မကာလေ ပန
ဟတ္ထမလသုစိမလာဒိနံ ဓောဝနတ္ထံ၊ ကိလိဋ္ဌ-
ကာလေ စ ဓောဝနတ္ထံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၅၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၅။

စိဝရစလန (န) [စိဝရ + စလန] သင်္ကန်းလှုပ်
ခြင်း။ ဣသိဝါတပဋိဝါတာတိ ဘိက္ခုနံ စိဝရ-
စလနကာယစလနေဟိ သဉ္ဇနိတဝါတေဟိ
ပရိတော သမန္တတော ဗီဇယမာနာ အဟေ-
သံ။ ဝိမတိ၊၁။၃၃။

စိဝရဒါနဝတ္ထု (န) [စိဝရဒါန+ဝတ္ထု] သင်္ကန်း
ပေးလှူခြင်း ဟူသော အကြောင်းဝတ္ထု။
ပဉ္စမေ သာဝတ္ထိယံ အညတရံ သိက္ခံ အာရဗ္ဘ
စိဝရဒါနဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကင်္ခါ၊၂။၂။

စိဝရဓရ (တိ) [စိဝရ+ဓရ] သင်္ကန်းကို ဆောင်
သောသူ။ ဣမသ္မိံ ဟိ သာသနေ စိဝရ-
ဓရော ဘိက္ခု သင်္ခာဒိကောတိ န ဝုစ္စတိ။
မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။

စိဝရပဉ္စ (တိ) [စိဝရ + ပဉ္စ] သင်္ကန်းနှင့်
စပ်သော အမေးပြဿနာ၊ သင်္ကန်းအမေး
ပြဿနာ။ စိဝရပဉ္စေ ကောဝ ဓမ္မော အ-
နာသဝေါ သာသဝေါ စ ဟောတိ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၃။၁၇၈။

စိဝရပယုတ္တ (တိ) [စိဝရ+ပယုတ္တ](က) သင်္ကန်း
နှင့် စပ်သော။ (ခ) သင်္ကန်းအကျိုးငှါ အား
ထုတ်အပ်သော။ ဣဓေကစော စိဝရပယုတ္တံ
ဝါစံ ဘာသတိ။ မဟာနိ၊၃၀၅။ ပယုတ္တန္တိ

စီဝရာဒိဟိ သမ္ပယုတ္တံ၊ တဒတ္ထံ ဝါ ပယော-
ဇိတံ။ မဟာနိဌာ။၃၇၁။

စီဝရပလိဗောဓသမဂီက (တိ) [စီဝရပလိဗောဓ-
သမဂီ+က] စီဝရပလိဗောဓနှင့် ပြည့်စုံသော၊
သု။ “စီဝရပဋိဝိသံ အပဝိလာယမာနာ”-
တိ ဣမိနာ စီဝရပလိဗောဓသမဂီကတ္ထမဿ
ဒဿေတိ။ ဝိမတိ။၂။၁၉၆။

စီဝရပလိဗောဓပစ္ဆေဒ (ပု) [စီဝရပလိဗောဓ+
ဥပစ္ဆေဒ] စီဝရပလိဗောဓ၏ ပြတ်ခြင်း။ စီ-
ဝရပလိဗောဓပစ္ဆေဒဒိကဿ ဝိနိစ္ဆယဿ
ဝိတ္တာရတော သမန္တပါသာဒိကာယံ ဝုတ္တတ္တာ
“တတ္ထ ဝိတ္တာရဝိနိစ္ဆယော”တိ အာဒိမာဟ။
ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၇၉။

စီဝရဘာဇနိယကထာ (ထိ) [စီဝရဘာဇနိယာ
+ကထာ] သင်္ကန်းကို - ခွဲခြမ်း - ဝေဖန် -
ကြောင်း စကား။ အယ် တာဝ စီဝရဘာ-
ဇနိယကထာ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၆၃။

စီဝရဘာဝါဇနန (န) [စီဝရဘာဝ+အဇနန]
သင်္ကန်း၏ အဖြစ်ကို မသိခြင်း။ “အညာတိ-
ကာယ ဘိက္ခုနိယာ သန္တကဘာဝါဇနန-
တော၊ စီဝရဘာဝါဇနနတော စအစိတ္တက”-
န္တိ အနုဂဏ္ဍိပဒေ ဝုတ္တံ။ ဝဇီရ။၂၄၀။

စီဝရရဇ္ဇုက (ထိ) [စီဝရ + ရဇ္ဇုက] သင်္ကန်း
လှန်းရန်ကြိုး၊ သင်္ကန်းလှန်းကြိုး။ အနုဇာ-
နာမိ ဘိက္ခဝေ ဩဂုဗ္ဗေတွာ ဥလ္လိတ္တဝလိတ္တံ
ကာတုံ၊ သေတဝဏ္ဏံ.... စီဝရဝံသံ စီဝရရဇ္ဇု-
ကန္တိ။ ဝိ၊ဌာ၊၄။၂၅၄။

စီဝရလာဘန္တရာယကရဏဝတ္ထု (န) [စီဝရလာဘ
+အန္တရာယ+ကရဏ+ဝတ္ထု] သင်္ကန်းရခြင်း
၏ အန္တရာယ်ကို ပြခြင်း၏ အကြောင်း။
သာဝတ္ထိယံ ထုလ္လနန္တံ အာရဗ္ဗ ဂဏဿ စီဝရ-
လာဘန္တရာယကရဏဝတ္ထုသ္မိ ပညတ္တံ။ကင်္ခါ။
၃၂၄။

စီဝရဝတ္ထု (န) [စီဝရ+ဝတ္ထု] သင်္ကန်းပြုလုပ်ရန်
အဝတ်အထည်၊ သင်္ကန်းလျှာအဝတ်အထည်။
တတော အပရဘာဂေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓဿ စီဝရံ
ဇီရိ။ အထဿ ဂေါပါလကော စီဝရဝတ္ထာနိ
အဒါသိ။ ဓမ္မ၊ဌာ၊၁။၁၁၀။

စီဝရဝါယာပနဝတ္ထု (န) [စီဝရဝါယာပန+
ဝတ္ထု] သင်္ကန်းကို ယက်စေခြင်းဟူသော
အကြောင်း။ ရာဇဂဟေ ဆဗ္ဗဂိုယေ ဘိက္ခု။
အာရဗ္ဗ စီဝရဝါယာပနဝတ္ထုသ္မိ ပညတ္တံ။
ကင်္ခါ။၁၈၅။

စီဝရဝိညာပနဝတ္ထု (န) [စီဝရဝိညာပန+ဝတ္ထု]
သင်္ကန်းကို - သိစေခြင်း - တောင်းခြင်း -
ဟူသော အကြောင်း။ သာဝတ္ထိယံ ဥပနန္တံ
အာရဗ္ဗ စီဝရဝိညာပနဝတ္ထုသ္မိ ပညတ္တံ။
ကင်္ခါ။၁၆၆။

စီဝရဝိပ္ပဝါသဝတ္ထု (န) [စီဝရဝိပ္ပဝါသ+ဝတ္ထု]
သင်္ကန်းနှင့် ကင်းကွာ၍ နေခြင်းဟူသော
အကြောင်း။ သာဝတ္ထိယံ သမ္ပဟုလေ ဘိက္ခု။
အာရဗ္ဗ စီဝရဝိပ္ပဝါသဝတ္ထုသ္မိ ပညတ္တံ။
ကင်္ခါ။၁၈၈။

စီဝရဝိပ္ပဝါသသတ္တဗ္ဗန္တရ (န) [စီဝရဝိပ္ပဝါသ+
သတ္တဗ္ဗန္တရ] သင်္ကန်းနှင့် ကင်းကွာ၍ နေနိုင်
သော သတ္တဗ္ဗန္တရသိမ်။ “ဥပေါသထကာ-
လေ။ ပ။ ဝဇုတိ”တိ ဣမိနာ စီဝရဝိပ္ပဝါသ-
သတ္တဗ္ဗန္တရတော သမာနသံဝါသယ သတ္တ-
ဗ္ဗန္တရသိမာယ အစ္စန္တဝိသဒိသတံ ဒဿေတိ။
ဝိမတိ။၁။၃၁၉။

စီဝရသဏ္ဌပန (န) [စီဝရ+သဏ္ဌပန] သင်္ကန်းကို
ကောင်းစွာ ထားခြင်း။ သမ္ဘာဝနိစ္ဆာယ စီ-
ဝရသဏ္ဌပနာဒိနိ ကရောန္တဿ ဒုက္ကဋ္ဌမေဝ။
သာရတ္ထ၊၂။၂၉၁။

စီဝရသတ (န) [စီဝရ + သတ] တရာသော
သင်္ကန်း။ သင်္ကန်းတရာ။ သာမိစိကမ္ပံ က-
ရောန္တော ဒိဝသေ ဒိဝသေ စီဝရသတံ စီဝရ-

သဟဿံ ပိဏ္ဍပါတသတံ ပိဏ္ဍပါတသဟဿံ
ဒဒမာနော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။

စီဝရသမယ (ပု) [စီဝရ + သမယ] သင်္ကန်း
အခါ၊ သင်္ကန်းကာလ။ အပိစ ပဝါရဏာယံ
အရုဏေ စ ဥဋ္ဌိတေ သာ ပုဏ္ဏမာ စီဝရ-
သမယံ ကောဟာနာဂတာ ဝေါပဇ္ဇတိ။၂၇။
(-ကခါ၊ဋ္ဌိ၊ဟောင်း။၆၄။)

စီဝရသမယာတိက္ကမ (ပု) [စီဝရသမယ+အတိ-
က္ကမ] သင်္ကန်းအခါကို လွန်ခြင်း။ စီဝရသ-
မယာတိက္ကမေ ပိ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၇။

စီဝရသလ္လက္ခဏ (န) [စီဝရ+သလ္လက္ခဏ] သင်္ကန်း
ကို မှတ်သားခြင်း။ ဌပိတဋ္ဌာနံ သလ္လက္ခေ-
တာတိ စ ဣဒံ ဌပိတဋ္ဌာနသလ္လက္ခဏံ အနုစ္စ-
ဝိကန္တိ ကတာ ဝုတ္တံ။ စီဝရသလ္လက္ခဏမေ-
ဝေတ္ထ ပမာဏံ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၇၈။

စီဝရသဟဿ (န) [စီဝရ + သဟဿ] (က)
တထောင်သော သင်္ကန်း၊ သင်္ကန်းတထောင်။
(ခ) သင်္ကန်းအထောင်၊ သင်္ကန်းထောင်
ပေါင်းများစွာ။ (က) ဣမေ ကုလပုတ္တာ
ပစ္စေကဗုဒ္ဓသဟဿာနံ စီဝရသဟဿံ အ-
ဒံသု။ အပါ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။ (-ဝိ၊၄။၄၇၉။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၉၁။) (ခ) ကောဟေနေဝ ရာဇဂဟေ
ဗဟူနိ စီဝရသဟဿာနိ ဥပ္ပဇ္ဇိသု။ ဝိ၊၃။
၃၉၂။

စီဝရသိဗ္ဗနဝတ္ထု (န) [စီဝရသိဗ္ဗန + ဝတ္ထု]
သင်္ကန်းချုပ်ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ သာ-
ဝတ္ထိယံ ဥဒါယိတ္ထေရံ အာရဗ္ဗ စီဝရသိဗ္ဗန-
ဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကခါ၊၂။၁၂။

စီဝရပုဒနနိမိတ္တ (န) [စီဝရ + ဥပ္ပါဒန + နိ-
မိတ္တ] သင်္ကန်းဖြစ်ပေါ်ခြင်း၏ အကြောင်း။
ကောဟညံ ကရောန္တောတိ စီဝရပုဒနနိမိတ္တံ
ပရေသံ ကုဟနံ ဝိမ္မာပနံ ကရောန္တော။ အံ၊ဋ္ဌိ၊
၂။၂၇၀။

စီဝရပရိ (ဗျ) [စီဝရ+ဥပရိ] သင်္ကန်း၏အထက်။
အနတ္ထဂံတေယေဝ သူရိယေ မဟာပူရိသော
မာရဗလံ ဝိဓမေတွာ စီဝရပရိ ပတမာနေဟိ
ဗောဓိရုက္ခန္တိရေဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။ (-အပါ၊
ဋ္ဌ၊၁။၈၉။)

စုဏ္ဏဘေဒ (ပု) [စုဏ္ဏ + ဘေဒ] အမှုန့် အထူး
အပြား။ တတ္ထ စုဏ္ဏဘေဒေါ န ဥဒ္ဓဇ္ဇော။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၄၄၇။

စုတိက္ခဏပဝတ္တိ (တိ) [စုတိက္ခဏ+ပဝတ္တိ] စုတိ
ခဏ၌ ဖြစ်သော။ စုတိစရိမက-ကြည့်။

စုတိက္ခဏသာမန္တ (ဗျ) [စုတိက္ခဏ + သာမန္တ]
စုတိခဏ၏ အနီး။ သမိပတ္တေ စေတံ ဘုမ္မ-
ဝစနံ၊ စုတိက္ခဏသာမန္တာ ဥပပတ္တိက္ခဏသာ-
မန္တာ စာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၁။
၃၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၅၆။

စုတူပပါတဉာဏာနုဗန္ဓ (တိ) [စုတူပပါတဉာဏာ+
အနုဗန္ဓ] စုတူပပါတဉာဏ်သည် အစဉ်လိုက်
အပ်သော။ သမ္ပဇညေန သဗ္ဗကိစ္စေသု သုဒ္ဓိ-
ဋ္ဌကာရိတာပရိစယေန စုတူပပါတဉာဏာနု-
ဗန္ဓာယ ဒုတိယ ဝိဇ္ဇာသိဒ္ဓိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၉။

စုဒ္ဓသစိတ္တက္ခဏာယုက (တိ) [စုဒ္ဓသ+စိတ္တက္ခဏာ+
အာယု+က] စိတ္တက္ခဏ ၁၄-ချက် အသက်
ရှိသော။ စုဒ္ဓသစိတ္တက္ခဏာယုကဉ္စိ အာရမ္မ-
ဏမိမ “မဟန္တ”န္တိ အဓိပ္ပေတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋ္ဌိ၊၂။၁၃၃။

စုဒ္ဓသမဝဿ (ပု) [စုဒ္ဓသမ+ဝဿ] ၁၄-နှစ်မြောက်။
စန္ဒဂုတ္တဿ စုဒ္ဓသမဝဿံ ဌပေတွာ တေ-
ရသဝဿာနီတိ ပဏ္ဍုကာဘယဿ သတ္တတိ-
ဝဿာနိ ပရိပူရိသု။ သာရတ္ထ၊၁။၁၅၈။

စုလ္လသီတိ (တိ) [စုလ္လသီတိ + အ] ၈၄-ခုတို့၏
ပြည့်ကြောင်း၊ ၈၄-ခုမြောက်။ ရာဇာ ဝါတ-
သမော နာမ၊ ကပ္ပိနံ စုလ္လသီတိယာ။ အပါ၊
၁။၁၇၅။

စူဠခိဏာသဝ (ပု) [စူဠ+ခိဏာသဝ] ငယ်သော
ရဟန္တာ၊ ရဟန္တာငယ်။ မဟာခိဏာသဝေါတိ
....န ဥပါဒါယဝစနံ ယထာ “မဟာမောဂ္ဂ-
လ္လာနော”တိ။ နဟိ စူဠခိဏာသဝေါ နာမ
အတ္ထိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၇၉။

စူဠမောဂ္ဂလ္လာန (ပု) [စူဠ+မောဂ္ဂလ္လာန] ငယ်
သော မောဂ္ဂလ္လာန၊ မောဂ္ဂလ္လာနအငယ်။
ဂုဏမဟတ္တတာယ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော၊ န
စူဠမောဂ္ဂလ္လာနဿ အတ္ထိတာယာတိ အာဟ
“မဟာ စ သော ဂုဏမဟန္တတာယာ”တိ။
သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၃၅။

စူဠောဒရ (ပု) [စူဠ+ဥဒရ] စူဠောဒရမည်သော
နဂါးမင်း။ ဇလထလနိဝါသိ-ကြည့်။
စေတနာဗဟု (တိ) [စေတနာ + ဗဟု] များ
သော စေတနာ။ ဣမမ္မာ၊ စေတနာဗဟုတ္တာ
ကထံ မုစ္ဆိယထ။ အဘိ၊ ၄။ ၂။ ၃၀၆။

စေတနာဗျာပါရ (ပု) [စေတနာ + ဗျာပါရ]
စေတနာ၏-အားထုတ်-ကြောင့်ကြ-ခြင်း။
အဘိသင်္ခရဏံ နာမ စေတနာဗျာပါရောတိ
အာဟ “န အဘိသဉ္ဇေတယတိ”တိ။ မ၊ ၄။
၃။ ၄၀၀။

စေတနာမဟတ္တ (န) [စေတနာ + မဟတ္တ] စေ
တနာ၏-ကြီးမား-ထက်သန်-သည်၏
အဖြစ်။ သဒ္ဓဟိတွာ ဩကပေတွာ ဒေတော
ပန စေတနာမဟတ္တံ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊
၄။ ၁။ ၂၀၆။

စေတယသေ (ကြိ) [စိတ + ဣယ+သေ] စေ
ဆော်၏၊ အားထုတ်၏၊ လုံ့လပြု၏။ ရက္ခာ-
ယ မေ တံ ဝိဟိတော န ‘သ’ဇ္ဇ၊ ဥဒါဟု
မေ စေတယသေ ဝဇာယ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၁၇။

စေတိယထူပိကာ (ထိ) [စေတိယ + ထူပိကာ]
စေတိ၏ အထွတ်။ စေတိယထူပိကာ ဝိယ
ကမေန ကိသေန သိသေန။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၂၇။

စေတိယပဋိမဏ္ဍိတ (တိ) [စေတိယ+ပဋိမဏ္ဍိတ]
စေတိတို့ဖြင့် တန်းဆာဆင်အပ်သော။ စေတိ-
ယပဋိမဏ္ဍိတာနီတိ ဧတ္ထ စယိတဗ္ဗံ ပူဇေတဗ္ဗန္တိ
စေတိယံ၊ ဣဋ္ဌကာဒိဟိ စိတတ္တာ ဝါ စေတိယံ၊
စေတိယေဟိ ပဋိမဏ္ဍိတာနိ ဝိဘူသိတာနီတိ
စေတိယပဋိမဏ္ဍိတာနိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၃၂။

စေတောပရိယဉာဏုပ္ပါဒန (န) [စေတောပရိယ-
ဉာဏ+ဥပ္ပါဒန] စေတောပရိယဉာဏ်ကိုဖြစ်စေ
ခြင်း။ စေတောပရိယဉာဏုပ္ပါဒနတ္ထံ ပရိကမ္မ-
ကရဏကာလေ ပရေသံ တိဏ္ဍန္တံ စိတ္တာနံ
ဝိပ္ပါရဟေတုနာ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁။ ၄၇။

စေလ္လက (ပု) [စေလ္လ + ကျ] ငယ်သော သာ
မဏေ၊ သာမဏေငယ်။ စေလ္လကော (ဝိ၊ ၄။
၁။ ၂၁၇)တိ တတော မဟန္တတရော ခုဒ္ဒက-
သာမဏေရော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇၀။

စောဒနာဝစန (န) [စောဒနာ+ဝစန] စောဒနာ
ကြောင်း စကား၊ စောဒနာစကား။ ဝဇ္ဇေတွာ
ဝဇ္ဇေတွာတိ တောမရာဒိဝတ္ထေန္တေန ဝိယ
စောဒနာဝစနံ ပရိဝဇ္ဇေတွာ ပရိဝဇ္ဇေတွာ။ ဒီ၊
၄။ ၂။ ၂၅၂။

ဆအင်္ဂိက (တိ) [ဆအင်္ဂ + ဣက] ဖိ-ပါးသော
အစိတ်အင်္ဂါရှိသော။ တဿ “ဆအင်္ဂိ-
ကော”တိ အဝတွာ “ပဉ္စင်္ဂိကော” တွေဝ
ဝတ္ထံ။ သံ၊ ၄။ ၃။ ၁၅၅။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၃၉၅။

ဆအဘိညာပတ္တ (တိ) [ဆအဘိညာ + ပတ္တ]
အဘိညာဉ် ဖိ-ပါး-သို့ရောက်-ကို ရ-သော၊
သူ။ ဧဝံ ဆအဘိညာပတ္တော သော၊ မဟာ-
သာဝကောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သံ၊ ၄။ ၁။ ၂၆၂။

ဆအဘိညာပါဒက (တိ) [ဆအဘိညာ+ပါဒက]
အဘိညာဉ် ဖိ-ပါး၏ - အခြေခံဖြစ်သော-
ပဓာနကျသော။ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ ဆအဘိ-
ညာပါဒကာ ဣဒ္ဓိပါဒါ ကထိတာ။ သံ၊ ၄။ ၃။
၂၆၇။ ဆအဘိညာပါဒကတံ ဆန္တံ အဘိ-

ညာနံ ပါဒကဘူတာ ပဓာနဘူတာ။ သံ၊ ဋီ၊
၂။၅၁၀။

ဆအာကာရ (ပု) [ဆ+အာကာရ] ဖိ-ပါးသော
အခြင်းအရာ။ ဆအာကာရေဟိ တေနဋ္ဌေန
ဒဋ္ဌဗ္ဗာနီတိ ဆဟိ အာကာရေဟိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာနိ၊
တေနော ဆအာကာရသင်္ခါတေနဋ္ဌေန ဒ-
ဋ္ဌဗ္ဗာနိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၂။

ဆဋ္ဌဒ္ဒါရိက (တိ) [ဆဋ္ဌဒ္ဒါရ+ဣက] ဖိ-ခုမြောက်
ဒါရ၌ ဖြစ်သော၊ မနောဒ္ဒါရ၌ ဖြစ်သော။ တံ
သဒိသာ စ သုခဒုက္ခပ္ပုပ္ပါဒကာ ဗလဝန္တော
ဆဋ္ဌဒ္ဒါရိကာဝေ ဓမ္မဂ္ဂဟဏေန ဂဟိတာ။
မူလဋီ၊ ၂။၂၀၀။

ဆဋ္ဌာနိက (တိ) [ဆဋ္ဌာန+ဣက] ဖိ-ပါးသော
အရာဌာနရှိသော။ ဧတ္ထ စ ပဌမပစ္စိမာနိ
ပဌမမဂ္ဂစတုတ္ထဗလဝသေန ကေဋ္ဌာနိကာနိ၊
ဣတရံ ဣတရမဂ္ဂဗလဝသေန ဆဋ္ဌာနိကန္တိ
ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ၊ ၁၉၈။

ဆဇ္ဇာပေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဆဇ္ဇ+ဏာပေ+တုံ] စွန့်
ပစ်စေခြင်းငှါ။ ဥစ္စာရံဝါပဿာဝံ ဝါသင်္ကာရံ
ဝါ ဝိဿာသံ ဝါ တိရောကုဋေ ဝါ တိရော-
ပါကာရေ ဝါ ဆဇ္ဇေတုံ ဝါ ဆဇ္ဇာပေတုံ ဝါ
န ဝနုတိ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၄၃၄။

ဆဉ္စိတဘာဇန (န) [ဆဉ္စိတ+ဘာဇန] စွန့်ပစ်
ထားသောခွက်။ သော ကိရ သုသာနေ
ဆဉ္စိတဘာဇနမေဝ ပတ္တံ ကတွာ တတ္ထ ဆဉ္စိ-
တစောဋ္ဌကေဟေဝ စိဝရံ ကတွာ တတ္ထ ဆဉ္စိ-
တမဉ္စပိဌကာနိယေဝ ဂဟေတွာ ဘူဉ္စတိ။ ဝိ၊
ဋ္ဌ၊ ၃။၁၀၈။

ဆတ္တပတ္တဟတ္ထ (တိ) [ဆတ္တ+ပတ္တ+ဟတ္ထ] ထီး
သပိတ်လက်၌ရှိသော၊ ထီးသပိတ်ကိုင်ဆောင်
သော၊ သူ။ ဧတ္ထ စ ဘိက္ခုနီယာ သကဒ္ဒ-
မာယ ဘူမိယာ ဆတ္တပတ္တဟတ္ထာယပိ ဟတ္ထိ-
အဿာဒီဟိ အနုဗဒ္ဓါယပိ ကာတဗ္ဗမေဝ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၅၈။

ဆဒနာဘာဝ (ပု) [ဆဒန+အဘာဝ] (သံတ္တဝါ
တို့၏သန္တာန်ကို) ဖုံးလွှမ်း-ဖုံးကွယ်-တတ်
သော အကုသိုလ်ဒုစရိုက် မရှိခြင်း။ တေန
အရဟံ ဝဇ္ဇာဘာဝေန၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဆဒ-
နာဘာဝေနာတိ ဧဝံ ပုရိမပဒဒ္ဓယဿေဝ
ဟေတုဒ္ဓယံ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၂၃။
မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၅၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၁။

ဆဒေါဏ (ပု၊န) [ဆ+ဒေါဏ] ဖိ-စိတ်။ စတု-
ဒေါဏံ အဗ္ဗဏံ၊ ဆဒေါဏန္တိ ဧကေ။ မူလဋီ၊
၂။၂၃၂။

ဆဒေါသဝိရဟိတ (တိ) [ဆဒေါသ+ဝိရဟိတ]
အပြစ် ဖိ-ပါးမှ ကင်းလွတ်သော၊ သူ။ နာတိ-
ဒိဿာတိအာဒီဟိ ဆဒေါသဝိရဟိတံ သရီရ-
သမ္ပတ္တိံ ဒီပေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၆၄။

ဆဒ္ဒန္တဝန္တတာ (ထိ) [ဆ + ဒန္တ + ဝန္တ + တာ]
အစွယ် ဖိ-ချောင်းရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဆဒ္ဒန္တ-
ကြည့်။

ဆဒ္ဒါရဂေါစရ (ပု) [ဆဒ္ဒါရ+ဂေါစရ] ဖိ-ဒွါရ၌
ဖြစ်သော အာရုံ။ ဧဝံ ဆဒ္ဒါရဂေါစရေ သာ-
ရဇ္ဇန္တဿ ဝနံ ဒဿေတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၃။

ဆဒ္ဒါရပ္ပဝတ္တ (တိ) [ဆဒ္ဒါရ + ပဝတ္တ] ဖိ-ဒွါရ၌
ဖြစ်သော။ ကာယာဒိကိရိယာမယတ္တာ အာ-
ဝဇ္ဇနကိရိယာသမုဋ္ဌိတတ္တာ စ ဇဝနံ၊ သဗ္ဗမ္ပိ
ဝါ ဆဒ္ဒါရပ္ပဝတ္တံ ကိရိယာမယပဝတ္တံ နာမ။
မူလဋီ၊ ၂။၁၈၂။

ဆဒ္ဒါရိကတဏှာ (ထိ) [ဆဒ္ဒါရိကာ + တဏှာ]
ဖိ-ဒွါရ၌ဖြစ်သော တဏှာ။ အာသတ္တတာယ
ဝိသတ္တိကာတိ သင်္ချံ ဂတာ ဆဒ္ဒါရိကတဏှာ
အဘိဘဝတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၃၁။

ဆဒ္ဒါရိကသံဝရ (ပု) [ဆဒ္ဒါရိက+သံဝရ] ဖိ-ဒွါရ
၌ဖြစ်သော စောင့်စည်းခြင်း။ အပါယမုခါနံ
ဝိဝဋ္ဌကာလောဝိယ ဆဒ္ဒါရိကသံဝရဿ ဝိဿ-
ဋ္ဌကာယော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၅၅။

ဆခေတုပစ္စယ (ပု) [ဆခေတု + ပစ္စယ] ဓာတ်
၆-ပါး ဟူသော အကြောင်း။ ဣဒံ ဝုတ္တံ
ဟောတိ “ဆခေတုပစ္စယာ ဂဗ္ဘဿာဝက္ကန္တိ
ဟောတိ”တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။

ဆန္ဒဂတိကတ္တ (န) [ဆန္ဒ + ဂတိက + တ္တ] ဆန္ဒ၏-
အလား-ဖြစ်ခြင်း-ရှိသည်၏ အဖြစ်၊ ဆန္ဒ
နှင့်အလားတူသည်၏အဖြစ်။ ဇဝနသမ္ပယုတ္တ-
ဿ ဝိတက္ကဿ ဆန္ဒဂတိကတ္တာ ဝုတ္တံ “တိဟိ
စိတ္တေဟိ သမ္ပယုတ္တော သင်္ကပ္ပေါ”တိ။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။

ဆန္ဒဂမန (န) [ဆန္ဒ + ဂမန] ချစ်ခြင်းကြောင့်-
မသင့်မတော်-မလျော်-ဖြစ်ခြင်း၊ ချစ်ခြင်း
ကြောင့်-မပြုသင့်-မပြုထိုက်-သည်ကို ပြု
ခြင်း။ ယာ ဝေရူပါ အဂတိအဂတိဂမနံ ဆန္ဒ-
ဂမနံ ဝဂ္ဂဂမနံ ဝါရိဂမနံ၊ ဣမာနိ စတ္တာရိ
အဂတိဂမနာနိ။ အဘိ၊ဝိ။၂၉၀။ ဆန္ဒေန
ဂမနံ ဆန္ဒဂမနံ။ ဣဒံ ဒေါသာဒိနံ အသာ-
ဓာရဏဝသေန ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၃။
ဆန္ဒာဂမန-လည်း ကြည့်။

ဆန္ဒစိတ္တဇေဋ္ဌက (တိ) [ဆန္ဒ + စိတ္တ + ဇေဋ္ဌက။
ထိ-ဉ္စ ဇေဋ္ဌိကာ] ဆန္ဒနှင့် စိတ်-အကြီးအမှူး-
-အဦးပဓာန - ဖြစ်သော။ ဆန္ဒစိတ္တဇေဋ္ဌိ-
ကာယ မဂ္ဂဘာဝနာယ န ဝတ္တဗ္ဗာ မဂ္ဂါဓိပတိ-
နောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။ (-၃၀၈၊၃၀၅၊
၃၇၇။)

ဆန္ဒဇ္ဈေန (န) [ဆန္ဒ + အဇ္ဈေန] ဆန်းကျမ်းကို
ရွတ်ဆိုခြင်း။ ယသ္မာ ယံ ဆန္ဒဇ္ဈေနမတ္တေန
အက္ခရစိန္တကာ သောတ္တိယံ ဝဏ္ဏယန္တိ။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆။

ဆန္ဒနာနတ္တတာ (ထိ) [ဆန္ဒ + နာနတ္တ + တာ]
ဆန္ဒ၏-ထူးခြား-ကွဲပြား-သည်၏ အဖြစ်။
ပရိဋ္ဌာဟနာနတ္တန္တိ ဆန္ဒနာနတ္တတာယ ရူပ-
ပရိဋ္ဌာဟော သဒ္ဓပရိဋ္ဌာဟောတိ ဧဝံ ပရိဋ္ဌာ-
ဟနာနတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၆။

ဆန္ဒပါရိသုဒ္ဓိအာဟရဏ (န) [ဆန္ဒ + ဆန္ဒပါရိ-
သုဒ္ဓိ + အာဟရဏ။ ဆန္ဒော စ ဆန္ဒပါရိသုဒ္ဓိ
စ ဆန္ဒပါရိသုဒ္ဓိ၊ တံ ဒေတိတိ သရူပေကသေ-
သနယေန အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊
၁၅၆။] ဆန္ဒဆောင်ခြင်း၊ ဆန္ဒပါရိသုဒ္ဓိ-
ဆောင်ခြင်း။ ယဒိ ဧဝံ ကထံ ဆန္ဒပါရိသုဒ္ဓိအာ-
ဟရဏဝသေန မဟာသီမာသောဓနန္တိ ? တမ္ပိ
ဝိနယဉ္စ န ဣစ္ဆန္တိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၅၂။

ဆန္ဒပါရိသုဒ္ဓိဒါန (န) [ဆန္ဒပါရိသုဒ္ဓိ + ဒါန] ဆန္ဒ
ပေးခြင်း၊ ဆန္ဒပါရိသုဒ္ဓိကို ပေးခြင်း။ ဥဘ-
ယတ္တာပိ “သံသပ္ပတ္တော ပက္ကမတိ”တိ အာ-
ဒိဝစနတော သံသေ သမဂ္ဂေ ဧဝံ ဆန္ဒပါရိ-
သုဒ္ဓိဒါနံ ရဟတိ။ ဝဇီရ၊၄၆၃။

ဆန္ဒမူလ (တိ) [ဆန္ဒ + မူလ] ဆန္ဒလျှင်အကြောင်း
ရှိသော။ သော ပန “ယံကိဉ္စ ဒုက္ခံ ဥပ္ပဇ္ဇ-
မာနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ သဗ္ဗံ တံ ဆန္ဒမူလက”န္တိ ဧဝံ
ဝုတ္တော ဒုက္ခဿ ဆန္ဒမူလဘာဝေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၇၄။

ဆန္ဒောဗန္ဓ (ပု) [ဆန္ဒ + ဗန္ဓ။ သမာသ်လယ်-ဩ-
အာဂုံ။] ဆန်း-ဂါထာ-ကို ဖွဲ့ခြင်း။ ဆန်း-
ဂါထာ - အဖွဲ့။ ဆန္ဒောဗန္ဓေန ဂဏီယမာ-
နာ တု။ စုဒ္ဓသသဟဿသင်္ခါ၊ ဂါထာယော
ပဉ္စ စ သတာနိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃။

ဆနဝုတိသတ (န) [ဆနဝုတိ + သတ] တရား
ကိုးဆယ့်ခြောက်၊၁၉၆-ပါး-ခု-ယောက်။ ဝိ-
သတိမူလကေ ပဉ္စစတ္တာလီသာနိ ဒွေသတာနိ၊
ကေဝိသတိမူလကေ ဆနဝုတိသတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၄၀၂။

ဆန္ဒဝုတိပါသဏ္ဍာ (တိ) [ဆန္ဒဝုတိ + ပါသဏ္ဍာ]
၉၆-ပါးသောပါသဏ္ဍာအယူရှိသော၊သူ။ ဆန္ဒ-
ဝုတိပါသဏ္ဍာပိ ဟိ “ကာမာ ခေါ ပဗ္ဗဇိ-
တေန န သေဝိတဗ္ဗာ”တိ ဝတ္ထုပဋိသေဝနံ
ကာမံ ကပ္ပတိတိ န ပညပေန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၈။

ဆပညာဟ (ပု၊န) [ဆ+ပညာဟ] ၅-ရက် ၆-လီ၊
ရက်ပေါင်း ၃၀။ သွယ် သမ္မောဟဝိနော-
ဒနိယံ ဝိသု တိပညာဟံ၊ ပုရိမေဟိ ကေ-
တော တိပညာဟန္တိ ဆပညာဟံ သဇ္ဈာယော
ဝုတ္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၀၀။ (-မူလဋီ၊၂။
၁၅၁။)

ဆပညာသကုသလဓမ္မ (ပု) [ဆပညာသာ+ကု-
သလဓမ္မ] ၅၆-ပါးသော ကုသိုလ်တရား။
သာပိ တေေန နိယာမေန အာဂစ္ဆန္တိ ဂစ္ဆန္တိ
ကေလဒဝါရေ ဆပညာသကုသလဓမ္မေ ပဋိ-
လတတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။

ဆပညာသသတ (န) [ဆပညာသ+သတ] ၅၆-ခု
အလွန်ရှိသော တရား၊ ၁၅၆-ခု။ ဆပညာသ-
သတဉ္စေ၊ ခုဒ္ဒကာနိ ပဝုစ္စန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၅၆။
ဆပညာသသတန္တိ ဝေသာလိယာဒိသု ဒွတ္တိ-
သသိက္ခာပဒါနိ ဌပေတွာ သေသာ ဆပညာ-
သသတံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၉၂။

ဆပဏ္ဏာသရတနာဂါရ (န) [ဆပဏ္ဏာသာ+ရ-
တနာဂါရ] ၅၆-ခုသော ရတနာတိုက်။
ရတနာတိုက် ၅၆-ခု။ တတ္ထ ဇမ္ဗုဒီပေါ သက-
ဋ္ဌသဏ္ဌာနော၊ ဆန္ဒဝုတိယာ ပဋနကောဋိ-
သတသဟဿေဟိ ဆပဏ္ဏာသရတနာဂါ-
ရေဟိ သမန္နာဂတော။ သာရတ္ထ၊၁။၂၇၃။

ဆပ္ပဒဂါထာ (ထိ) [ဆပ္ပဒါ + ဂါထာ] ၆-ပါးရှိ
သော ဂါထာ။ လောကီယလောကုတ္တရ-
မိဿကံ ပဉ္စ ပုစ္ဆန္တော “ကထံ သု လတတေ
ပည”န္တိ ဣမံ ဆပ္ပဒဂါထမာဟ။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။

ဆပ္ပါဒ (တိ) [ဆ + ပါဒ] ၆-ပါး ရှိသော။
တာသု ဒွေ စတုပ္ပါဒါ၊ ကော ဆပ္ပါဒါ။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။

ဆဗ္ဗဏ္ဍကိရုဏဝန္တဒန္တတာ (ထိ) [ဆဗ္ဗဏ္ဍ+ကိရု-
ဏ+ဝန္တ+ဒန္တ] ၆-ပါးသော အဆင်းရှိသော
အရောင်နှင့် ပြည့်စုံသော အစွယ်။ ဆဒ္ဒန္တိ-
ကြည့်။

ဆဗ္ဗဏ္ဍဗုဒ္ဓရသ္မိခစိတ (တိ) [ဆဗ္ဗဏ္ဍဗုဒ္ဓရသ္မိ+ခ-
စိတ] ၆-ပါးသော အဆင်းရှိသည့် ဘုရားရှင်၏
ရောင်ခြည်တော်တို့ဖြင့် စီခြယ် အပ်သော။
ဆဗ္ဗဏ္ဍဗုဒ္ဓရသ္မိခစိတံ အသိတိအနုဗျဉ္ဇနသ-
မုဇ္ဇလိတသောဘံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ သရီရံ အဒ္ဒ-
သာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။

ဆဗ္ဗဏ္ဍမယူခ (ပု) [ဆဗ္ဗဏ္ဍ+မယူခ] ၆-ပါးသော
အဆင်းရှိသော အရောင်။ ဆဗ္ဗဏ္ဍရသ္မိတိ
နိလပိတလောဟိတာဒိဝသေန ဆဗ္ဗဏ္ဍမယူခါ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၅၉။

ဆဗ္ဗသိကမဟာပဓာန (န) [ဆဗ္ဗသိက+မဟာ-
ပဓာန] ၆-နှစ်ပတ်လုံးပြင်းစွာအားထုတ်ခြင်း။
သေနာသနသန္တောသော ပနဿ ဆဗ္ဗသိက-
မဟာပဓာနေန စ ပါလိလေယျကဝနသဏ္ဍေန
စ ဒီပေတဗ္ဗော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၆။

ဆဗ္ဗိဓဒေါသဝိဝဇ္ဇိတ (တိ) [ဆဗ္ဗိဓ+ဒေါသ+ဝိ-
ဝဇ္ဇိတ] ၆-ပါးအပြားရှိသော အပြစ်သည်
ကြဉ်အပ်သော။ အပြစ် ၆-ပါးမှ ကင်းသော။
ဆဗ္ဗိဓဒေါသဝိဝဇ္ဇိတံ မနာပစာရီ ဣတ္ထိရတနံ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆။

ဆဗ္ဗိသတိကပ္ပ (ပု) [ဆဗ္ဗိသတိ + ကပ္ပ] ၂၆-ခု
မြောက်-ကပ်-ကမ္ဘာ။ ဣတော ဆဗ္ဗိသတိ-
ကပ္ပေ၊ အဟံ မေသဗ္ဗနာမကော။ အပ၊၁။
၂၄၃။

ဆဗ္ဗိသတိဒေဝလောကဘေဒ (တိ) [ဆဗ္ဗိသတိ+
ဒေဝလောက+ဘေဒ] ၂၆-ပါးသော နတ်ပြည်
အပြားရှိသော။ ဆဗ္ဗိသတိဒေဝလောကဘေဒံ
သဂ္ဂုဉ္စ စတုဗ္ဗိဓံ အပါယဉ္စ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ ပဿ-
တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။

ဆဗ္ဗိသတိမ (တိ) [ဆဗ္ဗိသတိ+မ] ၂၆-ခုမြောက်။
ဆဗ္ဗိသတိမေ ဟတ္ထနိလ္လေဟကန္တိ ဟတ္ထံ
နိလ္လေဟိတွာ နိလ္လေဟိတွာ။ ကခါ။၂၈၄။

ဆဗ္ဗိသတိဝိမ (တိ) [ဆဗ္ဗိသတိ + ဝိမ] ၂၆-ပါး
 အကွဲအပြားရှိသော။ ဣဒံ အာဟာရသမုဋ္ဌာ-
 နဿ သုဒ္ဓဋ္ဌကဿ ဥတုစိတ္တသမုဋ္ဌာနာနဉ္စ
 ဥက္ကံသတော ဒိန္နံ နဝကာနံ ဝသေန ဆဗ္ဗိ-
 သတိဝိမံ။ အဘိဋ္ဌာ၊ ၂။ ၁၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၉၃။
 (-ဓမ္မာဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၄။ မဟာနိဋ္ဌ၊ ၁၉၇။)

ဆဗ္ဗိသတိသင်္ချ (တိ) [ဆဗ္ဗိသတိ + သင်္ချ] ၂၆-ခု
 အရေအတွက်ရှိသော။ တံ ဝတ္ထုရူပေန သဒ္ဓိ
 ဆဗ္ဗိသတိသင်္ချ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိဋ္ဌာ၊ ၁။ ၃၇၂။

ဆဗ္ဗိသတိဟတ္ထ (တိ) [ဆဗ္ဗိသတိ + ဟတ္ထ] ၂၆-
 တောင်ရှိသော။ ကကုသန္ဓဿ ဆဗ္ဗိသတိ
 ဟတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ၊ ၃၅။

ဆဗ္ဗိသသတ (န) [ဆဗ္ဗိသ + သတ] ၁၂၆-ပါး -
 ခု - ယောက်။ ကောဒသမူလကေ ဆဗ္ဗိသ-
 သတံ။ အဘိဋ္ဌာ၊ ၃။ ၄၀၅။

ဆမာသဇာတ (တိ) [ဆမာသ + ဇာတ] ၆-လ
 ဖြင့် မွေးဖွားသောသူ။ ယော သတ္တမာသေ
 ဝသိ၊ သော သတ္တမာသာမိကဝိသတိဝသော။
 ဆမာသဇာတော ပန န ဇီဝတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃။
 ၁၃၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၅၂။

ဆယောဇန (န) [ဆ + ယောဇန] ၆-ယူဇနာ။
 ဆယောဇနံ ဟောတိတိ န ဝနုတိ။ ဝိ၊ ၁။
 ၃။ ၃၂၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၁၉၁။

ဆယောဇနမတ္တ (တိ) [ဆယောဇန + မတ္တ] ၆-
 ယူဇနာအတိုင်းအရှည်ရှိသော။ တေသံ သော-
 ဋ္ဌသန္တံ ဇဠိလာနံ ဆယောဇနမတ္တာ ပရိသာ
 အဟောသိ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၉၈။

ဆယောဇနိက (တိ) [ဆယောဇန + ကုက၊ ကုက
 အနက်မရှိ။] ၆-ယူဇနာ။ ဆယောဇနိကမုဗ္ဗေ-
 ဓော၊ ထူပေါ် ဩဘာသတေ တဒါ။ အပ၊ ၂။
 ၁၈၁။ (အပ၊ ၁။ ၈၀-၌ ဆယောဇနာနိ ဥဗ္ဗိ-
 ဒေါ၊ ထူပေါ် ဩဘာသတေ တဒါ-ဟု ရှိ၏။)

ဆဝတ္ထု (န) [ဆ + ဝတ္ထု] ၆-ပါးသောဝတ္ထုရုပ်၊
 ဝတ္ထုရုပ် ၆-ပါး။ နာမရူပဝတ္ထာနဿ အဓိပ္ပေ-

တတ္တာ နိရဝသေသရူပပရိဂ္ဂဟဿ ဒဿနတ္ထံ
 “ဝတ္ထု နာမ ကရဏောယော”တိ အာဟ၊
 န စက္ခာဒီနိ ဆဝတ္ထုနီတိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၅၇။

ဆဝသယန (န) [ဆဝ + သယန] သူသေကောင်
 ၏ - အိပ်ရာ - နေရာ၊ သင်းချိုင်း။ ဆဝသယနံ
 ဟိ ‘သုသာန’န္တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၁၁၀၀။

ဆဝိညာဏဓာတု (ထိ) [ဆ + ဝိညာဏဓာတု] ၆-
 ပါးသော ဝိညာဏဓာတ်၊ ဝိညာဏဓာတ် ၆-
 ပါး။ ဝိညာဏဓာတု ယဒိပိ ဆဝိညာဏဓာတု-
 ဝသေန ဝိဘတ္တာ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။
 ၂။ ၁၇၉။

ဆဝိရက္ခဏ (န) [ဆဝိ + ရက္ခဏ] အရောင် -
 အဆင်း - ကို စောင့်ရှောက်ခြင်း။ တတ္ထ ပစ္စု-
 တ္ထရဏန္တိ ဘူမိယာ ဆဝိရက္ခဏတ္ထံ အတ္ထရိတဗ္ဗံ
 စိမိလိကာဒိအတ္ထရဏမာဟ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၁။
 ၄၁၈။

ဆဝိသုဒ္ဓိပရမ္မရာ (ထိ) [ဆ + ဝိသုဒ္ဓိ + ပရမ္မရာ]
 ၆-ပါးသော ဝိသုဒ္ဓိတို့၏အစဉ်အဆက်၊ ဝိသုဒ္ဓိ
 ၆-ပါးအစဉ်။ ဆဝိသုဒ္ဓိပရမ္မရာယ သမဓိဂန္တဗ္ဗံ
 လောကုတ္တရံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃။ ၂။ ၁၁၉။

ဆသဠိယမက (န) [ဆသဠိ + ယမက] ၆-ပါး
 သော - ယမက - အစုံ၊ အနုလောမနယေ
 ကတိပယယမကဝိသုဇ္ဇနေနေဝ ဆသဠိယမ-
 ကာနိ ဝိသုဠိတာနိ နာမ ဟောန္တိတိ ဝေဒိ-
 တဗ္ဗာနိ။ အဘိဋ္ဌာ၊ ၃။ ၃၀၈။

ဆသတတဝိဟာရသတိ (ထိ) [ဆ + သတတ-
 ဝိဟာရ + သတိ] ၆-ပါးသော အမြဲနေခြင်း
 သတိ၊ အမြဲနေခြင်း သတိ ၆-ပါး။ သတိမာတိ
 ဆသတတဝိဟာရသတိယာ သမန္နာဂတော။
 သုတ္တနိ၊ ၁။ ၁၄၂။

ဆသတ္တတိဝိမ (တိ) [ဆသတ္တတိ + ဝိမ] ၇၆-ပါး
 အကွဲအပြားရှိသော။ သဗ္ဗမ္မိတိ ဆသတ္တတိဝိမံ
 မနောဝိညာဏံ။ သံ၊ ၃။ ၂။ ၁၂၉။

ဆသမုဋ္ဌိတ (တိ) [ဆ+သမုဋ္ဌိတ] ဖိ-ပါးသော
သမုဋ္ဌာန်ကြောင့်ဖြစ်သော။ ဒွိဓာ တိစတု-
ရော ဌာနာ၊ ကေဓာ ဆသမုဋ္ဌိတ။ ကခါ။
၁၁၁။

ဆသိက္ခာပဒဝိတိက္ကမ (ပု) [ဆ+သိက္ခာပဒ+
ဝိတိက္ကမ] သိက္ခာပုဒ်ဖိ-ပါးကို လွန်ကျူးခြင်း။
အာဇီဝဟေတု ဆသိက္ခာပဒဝိတိက္ကမေ ဂိ-
လာနပစ္စယဿ အပစ္စဝေက္ခိတပရိဘောဂေ
စ အာပတ္တိ ဝိဟိတ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၆။

ဆဋ္ဌင်္ဂပေက္ခာမယ (တိ) [ဆဋ္ဌင်္ဂပေက္ခာ+မယ။
မယ အနက်မရှိ။] အစိတ်-အင်္ဂါ-ဖိ-ပါးရှိ
သော ဥပေက္ခာ။ ဥပေက္ခာသေတဒန္တဝါတိ
ဆဋ္ဌင်္ဂပေက္ခာမယေဟိ သေတဒန္တေဟိ သ-
မန္နာဂတော။ အံ၊ ဌ၊ ၁။ ၁၁၂။

ဆဋ္ဌင်္ဂပေက္ခာသမန္နာဂတ (တိ) [ဆဋ္ဌင်္ဂပေက္ခာ
+သမန္နာဂတ] ဆဋ္ဌင်္ဂပေက္ခာနှင့်ပြည့်စုံသော၊
သူ။ ဧဝံ ဆဋ္ဌင်္ဂပေက္ခာသမန္နာဂတာ ဂုတ္တဒ္ဓါရာ
သဗ္ဗေပေတေ ပဉ္စသတာ ဘိက္ခု။ ဣန္ဒြိယာနိ
ရက္ခန္တိ ပဏှိတ။ ဒီ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၄။

ဆဋ္ဌဘိညဘာဝဝိဘာဝန (န) [ဆဋ္ဌဘိည+ဘာဝ
+ဝိဘာဝန] အဘိညာဉ် ဖိ-ပါးရှိသူ၏ အဖြစ်
ကို ထင်စွာပြခြင်း။ ပုန “တိဿော ဝိဇ္ဇာ
အနုပ္ပတ္တာ”တိ လောကိယာဘိညေကဒေသ-
ဒဿနံ ဆဋ္ဌဘိညဘာဝဝိဘာဝနတ္ထံ။ ထေရ၊
ဌ၊ ၂။ ၁၃၅။

ဆဋ္ဌဘိညသတ (န) [ဆဋ္ဌဘိည+သတ] အဘိ-
ညာဉ် ဖိ-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ရဟန်းတရာ။
သတ္တာ ပဉ္စဟိ ဆဋ္ဌဘိညသတေဟိ ပရိဝုတော
ကုဋ္ဌာဂါရယာနေန မဏိဝဏ္ဏံ အာကာသံ ဝိ-
လိခန္တော ဝိယ သာကေတနဂရံ အဂမာသိ။
အံ၊ ဌ၊ ၂။ ၂၇၂။

ဆဋ္ဌဘိညာဂုဏ (တိ) [ဆဋ္ဌဘိညာ+ဂုဏ] အဘိ-
ညာဉ် ဖိ-ပါးဟူသော ဂုဏ်ထူးရှိသော။ အရ-

ဟတ္ထံ ပါပုဏိံသု၊ ဆဋ္ဌဘိညာဂုဏံ ဉံဘော။
သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၃၆။

ဆဋ္ဌာယတနနိမိတ္တ (တိ) [ဆဋ္ဌာယတန+နိမိတ္တ]
အာယတန ဖိ-ပါးဟူသော အကြောင်းရှိ
သော။ ဆဋ္ဌတိ ဣဒံ နိမိတ္တတ္ထေ ဘုမ္မံ။ ဆ-
ဋ္ဌာယတနနိမိတ္တံ ဟိ သဗ္ဗဒုက္ခံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။
၁၃၅။

ဆဋ္ဌာရမ္မဏဂ္ဂဟဏလက္ခဏ (တိ) [ဆဋ္ဌာရမ္မဏ+
ဂဟဏ+လက္ခဏ] အာရုံ ဖိ-ပါးကို ယူခြင်း
လက္ခဏာရှိသော။ သာ ပန ပဋိပတ္တိသင်္ခေ-
ပတော ဆဋ္ဌာရမ္မဏဂ္ဂဟဏလက္ခဏာ။ သာ-
ရတ္ထ၊ ၁။ ၃၈၉။

ဆဋ္ဌာရမ္မဏဘေဒ (ပု) [ဆဋ္ဌာရမ္မဏ + ဘေဒ]
အာရုံ ဖိ-ပါး အကွဲအပြား။ ဆဋ္ဌာရမ္မဏ-
ဘေဒတော ဆဗ္ဗိဓာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅၅။

ဆဋ္ဌာရမ္မဏသန္နိဓာန (န) [ဆဋ္ဌာရမ္မဏ+သန္နိ-
ဓာန] အာရုံ ဖိ-ပါးတို့၏-အနီး-မျက်မှောက်
-၌ တည်နေခြင်း။ ဆဋ္ဌာရမ္မဏသန္နိဓာနေ
မနုဿိကာရမန္တရေနာပိ ဆဋ္ဌာရမ္မဏပလ္လဒ္ဓိ
သိယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၁။

ဆဋ္ဌာရမ္မဏပလ္လဒ္ဓိ (တိ) [ဆဋ္ဌာရမ္မဏ+ဥပလဒ္ဓိ]
အာရုံ ဖိ-ပါးကိုရခြင်း။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဆဋ္ဌာသီတိ (တိ) [ဆဋ္ဌာသီတိ+အ] ဂိ-ခုတို့၏
ပြည့်ကြောင်း၊ ဂိ-ခုမြောက်။ ဆဋ္ဌာသီတိ-
မှီတော ကပ္ပေ၊ အပိလာသိသနာမကော။
အပါ၊ ၁။ ၂၂၅။

ဆာတဝါဟ (ပု) [ဆာတ+ဝါဟ] ဆာတဝါဟ
တောင်။ ဆာတပဗ္ဗတပါဒေတိ ဆာတဝါ-
ဟဿ နာမ ပဗ္ဗတဿ ပါဒေ။ သာရတ္ထ၊
၁။ ၁၆၀။

ဆာတဝိဟာရ (ပု) [ဆာတ+ဝိဟာရ] ဆာတ
တောင်၌ တည်ထားသောကျောင်း၊ ဆာတ
တောင်ကျောင်း။ တမ္ပိ ဌာနေ ပစ္စာ သဒ္ဓါ-

တံဃော•နာမ မဟာရာဇာ ဝိဟာရံ ကာ-
ရာပေသိ၊ တံ “ဆာတဝိဟာရ”န္တိ ဝေါဟ-
ရံ သူ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၆၀။

ဆာဒါပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဆဒ+ဏာပေ+တွာ]
ဖုံးလွှမ်း-ဖုံးအုပ်-မိုး-စေ၍။ ခဒိရပါကာရံ
ကာရာပေတွာ ကိလဉ္ဇေဟိ ဆာဒါပေတွာ
ဝတ္ထေဟိ ပဋိစ္ဆာဒါပေတွာ။ ဒီ၊ ၁။ ၆၆။
(-ဒီ၊ ၁။ ၇၃။)

ဆာဒိယတိ(ကမ္မ၊ကြိ) [ဆဒ+ယ+တေ] ဖုံးလွှမ်း-
ဖုံးအုပ်-အုပ်၏။ ဣတရော မုခံ အသနံ
နိမိယတိ ဆာဒိယတိ ဧတေနာတိ မုခနိမိတ္တန္တိ
လဒ္ဓနာမေ ဥတ္တရောဌေ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁၅။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၃၂။

ဆာဓိက (တိ) [ဆ+အဓိက] ၆-ခု-အပို-အလွန်
-ရှိသော။ ဓာတုသု စက္ခုဓာတုမူလကေ
စက္ကေ သတ္တရသ၊ တထာ သေသေသုတိ
ဆာဓိကာနိ တိဏိသတာနိ။ အဘိ၊ ၁။ ၁၂၁။

ဆာရိကာပနယန (န) [ဆာရိကာ+အပနယန]
ပြာကို-ပယ်-ဖယ်ရှား-ခြင်း။ ပုရိသဿ ပုန
ဇာလာယ အတ္ထေ သတိ ဆာရိကာပနယ-
နာဒိနိ ဝိယ ဘိက္ခုနော ယထာပရိစ္ဆိန္နာကာ-
လာဂမနံ။ မ၊ ၁။ ၂၅၀။

ဆာသိတ (တိ) [ဆာသိတိ+အ] ၈၆-ခု-အလွန်
ရှိသော။ ကောဒသမူလကေ ဆာသိတာနိ ဆ
သတာနိ။ အဘိ၊ ၁။ ၄၀၂။

ဆိဒ္ဓက (တိ) [ဆိဒ္ဓ+က] ဖြတ်အပ်သော၊ ပြတ်
သော(သုသေကောင်)။ ယထာ “ဒိဓာ ဆိဒ္ဓ-
ကံ ဝိစ္ဆိဒ္ဓက”န္တိ ဧတ္ထ ဒိသဒ္ဓဿ အတ္ထေ ဝိ-
သဒ္ဓေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၉၇။

ဆိဒ္ဓဝိဝရဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [ဆိဒ္ဓဝိဝရ +
ဘာဝ + ပစ္စုပဋ္ဌာန] အပေါက်၊ အကြား၏
အဖြစ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ အပေါက်၊
အကြား၏ အဖြစ်ဖြင့် ဉာဏ်အားရှေးရှုထင်
သော။ ကဏ္ဍစိဒ္ဓမုခဝိဝရဒိဝသေန စ ဆိဒ္ဓ-

အဘိဓာန် (စ-ဋ-ဝဂ်) ၂-၅၁—ပ-မ-မ-သ-စ

ဝိဝရဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနာ ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၁၀၁။

ဆိန္ဒနာဓိဋ္ဌာန (န) [ဆိန္ဒန+အဓိဋ္ဌာန] ခုတ်-
ဖြတ်-လှီး- စဉ်း- တုံး-တစ်- ရာဌာန၊
စဉ်းတီးတုံး။ အဓိကုဋ္ဌနာတိ ဆိန္ဒနာဓိဋ္ဌာနာ၊
အစွာဒါနဋ္ဌာနန္တိ အတ္ထော။ တေရီ၊ ၁။ ၆၇။

ဆိန္ဒေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဆိဒ္ဓိ+တွာ] ဖြတ်၍။ ဧဝံ
အာကောဋေတွာ ဖရသုဟိ ဖာလေတွာ ဖာ-
လေတွာ ကေမေကံ ကောဋိံ ဆိန္ဒေတွာ
ဝိဟနန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ၁။ ၂၀၁။

ဆိန္ဒကာရဏ (န) [ဆိန္ဒ+ကာရဏ] ဖြတ်ခြင်း
အကြောင်း။ တံ တိဏဿ ဆိန္ဒကာရဏာ
ကိဉ္စိ ဟောဘိတိ သညံ ကရောသိ။ ဓမ္မ၊ ၁။
၂။ ၃၀၂။

ဆိန္ဒကေသ (တိ) [ဆိန္ဒ+ကေသ] ဖြတ်ထား
သော ဆံပင်ရှိသော၊ ဆံပင်ဖြတ်ထားသော၊
သူ။ တံ မမ ဆိန္ဒကေသဒိဘာဝံ ဇာနာသိ။
ဓမ္မ၊ ၁။ ၁၀၄။

ဆိန္ဒတန္တိကောဋိ (ထိ) [ဆိန္ဒ+တန္တိ + ကောဋိ]
ဖြတ်ထားသော စောင်းကြိုး အစွန်း။ ဆိန္ဒ-
တန္တိကောဋိဟိ သရော နိက္ခမိတွာ သကလံ
ဒွါဒသယောဇနိကံ ဗာရာဏသိနဂရံ ဆာ-
ဒေတွာ ဌဿတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၃၁။

ဆိန္ဒပ္ပပါတပဗ္ဗတသိခရ (ပု) [ဆိန္ဒပ္ပပါတ+ပဗ္ဗတ
+သိခရ] ကမ်းပါးပြတ်ရှိသော-တောင်ထိပ်
-တောင်ထွတ်။ ဆိန္ဒပ္ပပါတပဗ္ဗတသိခရတော
ပတနံ မရုပ္ပပါတပတနံ။ အံ၊ ၁။ ၂၃၀။

ဆိန္ဒမကုဋ္ဌဝိကာသ (ပု) [ဆိန္ဒ+မကုဋ္ဌ+ဝိကာသ]
ဖြတ်ထားသော အင်္ဂုဏ် ပွင့်ခြင်း။ တေနဝ
ဆိန္ဒမကုဋ္ဌဝိကာသော အတ္ထိန္ဒမကုဋ္ဌဝိကာ-
သတော ပရိဟိနော၊ မိလ္လာတယုတ္တော ဝါ
ဒိဿတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၀၁။

ဆိန္ဒဝံသကဋ္ဌိရခဏ္ဍ (ပု၊န) [ဆိန္ဒ+ဝံသကဋ္ဌိရ
+ခဏ္ဍ] ဖြတ်အပ်သော ဝါးမျှစ်ပိုင်း။ မဏ္ဍ-

လာကာရေန ဆိန္ဒဝိသကဋ္ဌိရဇ္ဈာနိ ဝံသက-
ဋ္ဌိရဇ္ဈာလကာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၀၆။

ဆိန္ဒဝိသာဏုသဘာမ (တိ) [ဆိန္ဒဝိသာဏ+ဥ-
သဘာ+သမ] ချိုကျိုးသော နွားလားနှင့် တူ
သော။ ယာယ သမန္တာဂတော ပုဂ္ဂလော နိ-
ဟတမာနော နိဟတဒပ္ပေါ ပါဒပုဉ္ဇနစောဠ-
ကသမော ဆိန္ဒဝိသာဏုသဘာမော ဥဒ္ဓုဒ္ဓါ-
ဌသပ္ပသမော စ ဟုတော။ သုတ္တနိ၊ ၄။ ၂။ ၂၇။

ဆိန္ဒသိသဒဿန(န) [ဆိန္ဒသိသ+ဒဿန] ဦးခေါင်း
ပြတ်ကို မြင်ခြင်း။ တတ္ထ တဿာ ဣတ္ထိယာ
ဇေဋ္ဌပုတ္တဿ ဆိန္ဒသိသဒဿနံ ဝိယ ယော-
ဂိနော အတိတသင်္ခါရာနံ နိရောဓဒဿနံ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀၂။

ဆိန္ဒဟတ္ထပါဒဂုံလိ (တိ) [ဆိန္ဒ+ဟတ္ထ + ပါဒ +
အဂုံလိ] ပြတ်သော လက်ချောင်း၊ ခြေ
ချောင်းရှိသော၊ လက်ချောင်း ခြေချောင်း
ပြတ်သောသူ။ ပက္ကန္တော စ ကုဋ္ဌရောဂါဘိ-
ဘဝေန ဆိန္ဒဟတ္ထပါဒဂုံလိ ဥက္ကာရဂတော
သမန္တတော ဝိသန္ဓမာနာသဝေါ။ ဥဒါန၊ ၄။
၂၆၂။

ဆိန္ဒဟတ္ထဝန္တ (တိ) [ဆိန္ဒဟတ္ထ + ဝန္တ] ပြတ်
သော လက်ရှိသော၊ လက်ပြတ်သောသူ။
ဆိန္ဒဟတ္ထံ ဝိယာတိ ဆိန္ဒဟတ္ထဝန္တံ ဝိယ။ ဆိန္ဒာ
ဟတ္တာ တေဿာတိ ဆိန္ဒဟတ္ထောတိ အည-
ပဒတ္ထသမာသော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊ ၁။
၁၇၈။

ဆိန္ဒဟိရိက (တိ) [ဆိန္ဒ+ဟိရိ+က] ကင်းပြတ်
သော အရှက်ရှိသော၊ အရှက်ကင်းသောသူ။
ဇနပဒဝါသိနော တုမ္ပေ နဂရဝါသိနော နာမ
ဆိန္ဒဟိရိကာ ဂဟပတိကာ။ ဇာ၊ ၄။ ၂၇၂။

ဆိန္ဒောဒက (န) [ဆိန္ဒ + ဥဒက] ဖြတ်အပ်
သော ရေ။ ဝစ္ဆကော တာယ ဂေါရဝသ-
ညာယ ဓေနယာ ဝါ ဥရေန ဆိန္ဒောဒကေန

ဂစ္ဆမာနော “မာတုဂေါရဝကေန ဝုယမာ-
နော” တိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ ၄။ ၂။ ၁၆၈။

ဇေန္တ (တိ) [ဂမု+အန္တ] လောက။ ဥဒ္ဓံ တိရိယံ
အပါစိနံ၊ ယာဝတာ ဇေတော ဂတိ။ အံ၊ ၁။
၃၂၂-၄။ ဣတိဝုတ်။ ၂၇၂။ ဇေတော ဂတိတိ
လောကဿ နိပ္ပတ္တိ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၅၉။ ယာဝ-
တာ ဇေတော ဂတိတိ ယတ္တကာ သတ္တ-
သင်္ခါရဘေဒဿ လောကဿ ပဝတ္တိ။ တတ္ထ
သဗ္ဗတ္တာတိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၃၄၄။
အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၇။ (-အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၆၁။ ဣတိဝုတ်၊
၄။ ၃၅၄။)

ဇင်္ဂမဓန (န) [ဇင်္ဂမ + ဓန] ရွှေရှားတတ်သော
ဥစ္စာ။ ခေတ္တဝတ္ထုအာရာမာဒိတော ထာဝရ-
ဓနတောပိ၊ ဂဝဿာဒိတော ဇင်္ဂမဓနတောပိ။
သုတ္တနိ၊ ၄။ ၁။ ၂၇။

ဇဏ္ဍမတ္တအသုစိဘရိတ (တိ) [ဇဏ္ဍမတ္တ+အသုစိ
+ ဘရိတ] ဒူး-ပဆစ် - မျှ တိုင်အောင် -
အညစ်အကြေး-မစင် - တို့ဖြင့် ပြည့်သော။
ဩဠိဂလ္လာနိ ဥစ္စိဋ္ဌောဒကဂဗ္ဘမလာဒိနံ သ-
ကဒ္ဒမာနံ သန္ဓနဋ္ဌာနာနိ။ ယာနိ ဇဏ္ဍမတ္တ-
အသုစိဘရိတာနိပိ ဟောန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၄။ ၁။
၄၁၉။

ဇနကကမ္မပစ္စယ (ပု) [ဇနက+ကမ္မပစ္စယ] ပဋိ-
သန္ဓေကို ဖြစ်စေတတ်သော ကမ္မပစ္စည်း၊
နာနာက္ခဏိကကမ္မပစ္စည်း။ ကမ္မေစာတိ ကမ္မေ
ဇနကကမ္မပစ္စယေ ဂဟိတေ။ အနု၊ ၃။ ၂၉၀။

ဇနကကမ္မဟေတု (ပု) [ဇနကကမ္မ + ဟေတု]
ဇနကကံ၏ ဟိတ်။ ဟေတုသဒိသမေဝါတိ
ဇနကကမ္မဟေတုသဒိသမေဝ။ မူလ၊ ၄။ ၁။
၁၃၅။

ဇနနက္ခဏ (ပု) [ဇနန+ခဏ] ဖြစ်စေဆဲခဏ။
ကိဉ္ဇာပိ ဟိ ဇနကပစ္စယဿ ဇနနက္ခဏေ-
ယေဝ ကိစ္စာနုဘာဝေါ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊
၄။ ၁။ ၂၂၁။

ဇန်နယန (န) [ဇန်+နယန] လူ၏မျက်စိ။ တရု-
ဝရသဘာဝါနာနာရတနဇုတိဝိသရသမုဇ္ဈလေန
ဝဏ္ဏေန ဇန်နယနာနိ အာကဓေန္တော ဝိယ
စ...ဂဂနတလံ ပဋိပဇ္ဇိ။ ဗုဒ္ဓဝံဠ။ ၂၀၀။

ဇနပဒတ္တာဝရိယပ္ပတ္တိ (ထိ) [ဇနပဒ+တာဝရိယ
+ပတ္တိ] ဇနပဒ - ဇာ-ဌ-ခိုင်မြဲ-တည်တံ့
-သည်၏ အဖြစ်သို့ရောက်ခြင်း။ ဝေမဟိဒ္ဓိ-
ကောတိ မဏိရတနဟတ္ထိရတနာဒိပ္ပမုခါယ
ကောသဝါဟနသမ္ပတ္တိယာ ဇနပဒတ္တာဝရိယ-
ပ္ပတ္တိယာ စ ဝေမဟိဒ္ဓိကော။ ဣတိဝုတ်။ ၇၄။

ဇနပဒဒေသ (ပု) [ဇနပဒ + ဒေသ] ဇနပဒ်
အရပ်။ တေန တေ တံ တံ ဇနပဒဒေသံ ဥဒ္ဓိ-
ဿ ဂတာ။ ဒီ၊ ၂။ ၄၇။

ဇနိတရူပ (န) [ဇနိတ+ရူပ] ဖြစ်စေအပ်သော
-ရုပ်-စိတ္တဇရုပ်။ အတ္တနာ ဇနိတရူပဿေဝ
ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၂။

ဇနိတဝိဿာသ (တိ) [ဇနိတ + ဝိဿာသ] ဖြစ်
စေအပ်သော အကျွမ်းဝင်ခြင်း ရှိသော၊ အ
ကျွမ်းဝင်မှုကို ဖြစ်စေတတ်သောသူ။ ဣမေ
ရူပါဒယော သုခဟေတု၊ န ဒုက္ခဟေတုတိ
ဇနိတဝိဿာသာနံ ဟနနသီလတာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။ ၃၉။

ဇနိတသုက္က (န) [ဇနိတ + သုက္က] ဖြစ်စေအပ်
သောသုက်သွေး။ ယထာ ပိတု ဇနိတသုက္ကေ
ပုတ္တဿ ဥပ္ပတ္တိတိ ပိတာ ဇနကော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။ ၃၇။

ဇနေတဗ္ဗဇနကသမ္ပန္န (ပု) [ဇနေတဗ္ဗ+ဇနက+
သမ္ပန္န] ဖြစ်စေအပ်သော တရားနှင့် ဖြစ်စေ
တတ်သော တရားတို့၏ဆက်စပ်ခြင်း။ ဇနေ-
တဗ္ဗဇနကသမ္ပန္နေ ဟိ ဣဒံ သာမိဝစနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။ ၁၅။

ဇမ္ဗုဒီပပ္ပဒေသ (ပု) [ဇမ္ဗုဒီပ+ပဒေသ] ဇမ္ဗု
ဒိပ်ကျွန်း အရပ်။ တဒညော ပန ဇမ္ဗုဒီပပ္ပ-
ဒေသော ယေဘုယျေန ဗဟုဇနော အာ-

ကိဏ္ဍမနုဿော ဣဒ္ဓေါ ဖီတော အဟောသိ။
ဒီ၊ ၂။ ၄၇။

ဇမ္ဗုဒီပဝါသိရာဇ (ပု) [ဇမ္ဗုဒီပဝါသိ + ရာဇ]
ဇမ္ဗုဒိပ်ကျွန်း၌ နေသောမင်း။ တေန ရာဇ-
ဝံသာနုသာရေနာတိ တေန ဇမ္ဗုဒီပဝါသိ-
ရာဇနံ ဝံသာနုသာရေန ဝေဒိတဗ္ဗမေတန္တိ
အတ္တော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၅။

ဇမ္ဗုပက္ကဝဏ္ဏ (တိ) [ဇမ္ဗု + ပက္က + ဝဏ္ဏ] သပြေသီး
မှည့်အဆင်းရှိသော။ ဒေါမနဿေ ဝတ္တမာနေ
ကာဠကံ ဟောတိ ဇမ္ဗုပက္ကဝဏ္ဏံ လုဠိတံ။
ပဋိသံဠ၊ ၁။ ၃၁။

ဇယခန္ဓာဝါရ (ပု) [ဇယ+ခန္ဓာဝါရ] အောင်နိုင်
သော မင်း၏ - သစ်တပ် - ခံတပ် - မြို့။ ဗဟိ-
နဂရေ ဇယခန္ဓာဝါရံ နိဝေသေတွာ ယာဝ
နဂရံ အလင်္ကရေန္တိ၊ တာဝ ဒသဗလံ ဝန္တိ-
ဿာမိ။ အံဠ၊ ၃။ ၃၀။

ဇယန္တမဟာရာဇ (ပု) [ဇယန္တ + မဟာရာဇ]
ဇယန္တမင်းကြီး။ မဟာဝိဝါဒေါ ဟောတိတိ
တသ္မိံ ကိရ ကာလေ ဇယန္တမဟာရာဇေန
စ...မဟာယုဒ္ဓံ ဥပဋ္ဌိတံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၇။

ဇယန္တရာဇ (ပု) [ဇယန္တ + ရာဇ] ဇယန္တမည်
သော မင်း၊ ဇယန္တမင်း။ တံ ဘဂဝါ ဇယန္တ-
ရညော ဒတွာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၇။

ဇယာဓိပ္ပါယ (ပု) [ဇယ + အဓိပ္ပါယ] အောင်
ခြင်း၌ ဖြစ်သောအလိုဆန္ဒ၊ အောင်လိုသော
ဆန္ဒ။ တာဝဒေဝ ဇယာဓိပ္ပါယဿ လဒ္ဓတ္တာ
လဒ္ဓါဓိပ္ပါယော နာမ အဟောသိ။ အံဠ၊ ၃။
၃၀။

ဇလတရက်သင်္ဘာတ (ပု) [ဇလ+တရက်+သင်္ဘာ-
တ] ရေလှိုင်းအပေါင်း။ အဋ္ဌနုတိဘာတိက-
ပရိဝုတော သံဝဇ္ဇသဂရေ ဇလတရက်သင်္ဘာ-
တော ဝိယ အဇ္ဈောတ္တရန္တော ဥပဂစ္ဆတိ။
သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၈။

လေမိသလိလဘိတ (တိ) [လေမိ + သလိလ + ဘိတ] သမုဒ္ဒရာရေကို ကြောက်သောသူ။ လေမိသလိသဘိဘာနံ သမန္တာ ဝေလန္တေ ဘမန္တာနံ ယက္ခာနံ ဂိရိဒီပံ ဒဿေတွာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၇၅။

လေမာနဒီပ (ပု) [လေမာန + ဒီပ] တောက်လောင်သော ဆီမီး။ ဥပါသကောပိပကတိယာ လေမာနဒီပေါ၊ တေလေန အာသိတ္တော ဝိယ သုဠတရံ ပသန္နော ဟုတွာ စိန္တေသိ။ အပါဠ၊ ၂။ ၁၈၃။

ဇေနဝုတ္တိယောဂ (ပု) [ဇေန + ဝုတ္တိ + ယောဂ] အလျင်အမြန် ဖြစ်ခြင်းနှင့် ယှဉ်ခြင်း။ ဓာဝန္တိတိ ဇေနဝုတ္တိယောဂတော ဓာဝန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၉၂။

ဇေနုဿာဟ (ပု) [ဇေန + ဥဿာဟ] ဇော၏ - အားထုတ်ခြင်း - လုံ့လ။ ဇေနုဿာဟဝသေန သဥဿာဟတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၅၉။

ဇေပရက္ကမဟာနိ (ထိ) [ဇေ + ပရက္ကမ + ဟာနိ] လျင်မြန်သောလုံ့လ၏ ယုတ်လျော့ခြင်း။ နိပ္ပရိဘောဂေါတိ ဇိဏ္ဏဘာဝေန ဇေပရက္ကမဟာနိယာ အပရိဘောဂေါ န ဘုဉ္ဇိတဗော။ သံ၊ ၄။ ၂၇၇။

ဇေတဝသေန (န) [ဇေတ + အဝသေန] ဇောစောပြီးသည်၏ အဆုံး။ ဥပေက္ခာသဟဂတစိတ္တာနံ အညတရေန ဇေတဝသာနေ... ဒုဟေတုကအသင်္ခါရိကဝိပါကမ္ပိ တဒါရမ္မဏံ ဟုတွာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၃။

ဇောဗန္ဓန (န) [ဇော + ဗန္ဓန] ဒူးဆစ်၌ နှောင်ဖွဲ့ခြင်း၊ ဒူးပဆစ်ကို တုတ်နှောင်ခြင်း။ ဇောဗန္ဓနမုခဗန္ဓနာဒီဟိ စေဝ ပတောဒဝိဇ္ဈနကသာဘိဿာတဖရုသဝစနေဟိ စ ဒမေန္တော ဖရုသေန ဒမေတိ နာမ။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၃၂၈။

ဇောတဏှာဆန္ဒ (တိ) [ဇော + တဏှာဆန္ဒ] ဖြစ်သော တဏှာဆန္ဒရှိသော၊ တဏှာဆန္ဒ

ဖြစ်နေသောသူ။ ဆန္ဒဇောတဏှာတိ ဇောတဏှာဆန္ဒဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၃၅။

ဇောတပရိသာ (တိ) [ဇော + ပရိသာ] ဖြစ်ပေါ်သော ပရိသတ်ရှိသော။ ဣတိ အမှောက် သတ္တုလောကေ ဥပ္ပန္နကာလတော ပဋ္ဌာယ ဆဒေဝလောကာဒိသု ပိဋ္ဌံ ကောဋေတွာ ပူရိတနာဋိ ဝိယ သရဝနနဋ္ဌဝနံ ဝိယ စ နိရန္တရံ ဇောတပရိသာတိ အာဟ။ ဒီ၊ ၄။ ၂။ ၂၃၄။

ဇောတရူပသဟဿ (န) [ဇောတရူပ + သဟဿ] ရွှေစင်တထောင်။ ဇောတရူပသဟဿံ စ၊ ပုတ္တာနံ ဒေဟိ နိက္ကယ။ ဇော၊ ၂။ ၃၆၈။ ဇော၊ ၄။ ၂။ ၃၆၅။

ဇောတသမနန္တရ (တိ) [ဇော + သမနန္တရ] ဖွားမြင်သည်၏ - အခြားမဲ့ - အခြားမရှိရာ (အခါ)။ သမ္ပတိဇောတောတိ မဟုတ္တဇောတော၊ ဇောတသမနန္တရမေဝတိ ဝုတ္တိဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၃၈။ အံ၊ ၄။ ၂။ ၂၀၉။

ဇောတိအာဂတ (တိ) [ဇောတိ + အာဂတ] အမျိုးဇာတ်မှ လာသော။ တတ္ထ စဏ္ဍာလီတိ ဇောတိအာဂတေန နာမေန တံ အာလပတိ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၉၄။

ဇောတိပစ္စယဝဋ္ဋဒုက္ခဝေဒနာ (ထိ) [ဇောတိပစ္စယ + ဝဋ္ဋဒုက္ခ + ဝေဒနာ] ပဋိသန္ဓေနေခြင်းကြောင့် ဖြစ်သောဝဋ္ဋဆင်းရဲတို့ ခံစားခြင်း။ ဇောတဿ ပုဂ္ဂလဿ ဇောတိပစ္စယဝဋ္ဋဒုက္ခဝေဒနာယ မေဿဝနံ ဣစ္ဆိတဗ္ဗံ။ သံ၊ ၄။ ၂။ ၆၇။

ဇောတော (ဗျ) [ဇော + တု?] စင်စစ်၊ ကေန၊ အမှန်၊ မုချ။ န သော ဇောတော (အဘိ၊ ၁။ ၃၉၇)တိ ဧတ္ထ “ဇောတူ”တိ အယံ နိပါတော ဥကာရဿ ဩကာရံ ကတွာ ဇောတောတိ ဝုတ္တော၊ တေန ဝါ သမာနတ္ထံ နိပါတန္တရံ တေ ဒဠဗ္ဗံ။ မူလ၊ ၄။ ၂။ ၂၂၇။

ဇောနနကသတ္တ (န) [ဇောနနက + သတ္တ] သိကြောင်း ကျမ်းဂန်။ သိစေတတ်သောကျမ်း

ဂန့်။ မူသိက္ခန္တိန္ဒြိယ ဝတ္ထာဒိနံ အသုကဘာဂေ
မူသိကစ္ဆေဒေသတိ ဣဒံ နာမ ဖလံ ဟော-
တိတိ ဇာနနကသတ္ထံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ။

ဇာနနဒွါရ (န) [ဇာနန + ဒွါရ] သိခြင်းဟူသော
အကြောင်း။ ပဋိက္ခန္ဓာလက္ခဏာရတော ကဗဠိ-
ကာရာဟာရဿ ပရိစ္ဆိဇ္ဇေ ဇာနနဒွါရေန။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ။

ဇာနနနယ (ပု) [ဇာနန + နယ] သိကြောင်း
နည်း။ သိစေတတ်သောနည်း။ နယောတိ
ဇာနနနယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ။

ဇာနနဝိဘာဝနာ (ထိ) [ဇာနန + ဝိဘာဝနာ]
သိခြင်းကို ထင်စွာပြခြင်း။ ဝိဘာဝနာတိ
“အယံ ရာဂစရိတော”တိ အာဒိနာ ဇာန-
နဝိဘာဝနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ။

ဇာနနာကာရဒဿန (န) [ဇာနနာကာရ +
ဒဿန] သိပုံ အခြင်းအရာကို ပြခြင်း။
အယံ အဝိဇ္ဇာ ဣမေ သင်္ခါရာတိ ဣဒပစ္စယ-
တာပဋိစ္စသမုပ္ပန္နဓမ္မေသု ပစ္စက္ခတော ဇာန-
နာကာရဒဿနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ။

ဇာယနတ္ထ (ပု) [ဇာယန + အတ္ထ] မွေးဖွားခြင်း
ဟူသော အနက်။ သမ္ပတိဇာတောတိ ဧတ္ထ
ဇာတိသဒ္ဓေန လဗ္ဗမာနံ မာတုကုစ္ဆိတော
နိက္ခမနသင်္ခါတံ ဇာယနတ္ထံ သန္ဓာယာဟ
“ပညတိယ”န္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ။

ဇာလောပစ္ဆေဒ (ပု) [ဇာလ + ဥပစ္ဆေဒ] မီးလျှံ
ကင်းပြတ်ခြင်း။ တတ္ထ ကပ္ပဝိနာသကမဟာ-
မေသတော ယာဝ ဇာလောပစ္ဆေဒေါ၊ ဣဒ-
မေကမသင်္ချေယျံ သံဝဇ္ဇောတိ ဝုစ္စတိ။ သာ-
ရတ္ထ၊ သာရတ္ထ။

ဇိဂုဇ္ဈုပ္ပါဒန (န) [ဇိဂုဇ္ဈာ + ဥပ္ပါဒန] ကဲ့ရဲ့-
စက်ဆုပ် - ရှုရှာ - ခြင်းကို ဖြစ်စေခြင်း။ သ-
ဘာဝေန သရသေနာတိ ဥဒ္ဓါမာတကဘာဝ-
သင်္ခါတေန အတ္တနော၊ လက္ခဏေန၊ ပရေသံ

ဇိဂုဇ္ဈုပ္ပါဒနသင်္ခါတေန အတ္တနော ကိစ္စေန စ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ။

ဇိတတ္ထ (ပု) [ဇိတ + အတ္ထ] အောင်နိုင်ခြင်းအနက်။
ဥဇ္ဈတိတံ စိတ္တံ သမ္မာ ရူဇိတန္တိပိ ပါဌော။ ဧတ္ထာပိ
ဇိတတ္ထောယေဝ။ ပဋိသန္ဓေ၊ ပဋိသန္ဓေ။

ဇိဝနလက္ခဏာဝဓိ (ထိ) [ဇိဝနလက္ခဏာ + အဝဓိ]
အသက်ရှင်ဆဲအခါကာလ၏ - အပိုင်းအခြား
- အကန့်အသတ်။ ဇိဝိတန္တရ-ကြည့်။

ဇိဝနဝလ္လိ (ထိ) [ဇိဝန + ဝလ္လိ] အသက်ရှည်စေ
တတ်သော နှယ်ပင်၊ ဆင်သမန္တယ်ပင်။ ပူတိ-
လတာတိ ဇိဝနဝလ္လိ၊ ယာ “ဂလောစီ”တိ
ဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ။

ဇိဝိတအဒ္ဓါန (န) [ဇိဝိတ + အဒ္ဓါန] အသက်
ရှင်ရာ - အခါ - ကာလ။ တတ္ထကံ ကာလံ ဇိ-
ဝိတအဒ္ဓါနံ အာပါဒိ၊ အာယံ ဝိန္နိ။ ဇာ၊ ဇာ။

ဇိဝိတဆက္က (န) [ဇိဝိတ + ဆက္က] ဇိဝိတပြဇာနီး
သောရုပ် ၆-ခုအပေါင်း၊ ဇိဝိတဆက္ကကလာပံ၊
ကေစိ “စက္ခုသောတဝတ္ထုသတ္တကာနံ၊ ဇိဝိ-
တဆက္ကဿ စာတိ စတုန္တံ ကလာပါနံ ဝသေန
ရူပဘဝေ ပဋိသန္ဓိဝိညာဏေန သဟ သတ္တ-
ဝိသတိ ရူပါနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ တတ္ထ ဂန္ဓရသာဟာ-
ရာနံ ပဋိက္ခိတ္တတ္တာ”တိ ကာရဏံ ဝတော။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ။

ဇိဝိတန္တရ (န) [ဇိဝိတ + အန္တရ] အသက်အပိုင်း
အခြား။ တတ္ထ အာယုအန္တရံ နာမ ဇိဝိတန္တရံ
ဇိဝနလက္ခဏာဝဓိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ။

ဇိဝိတဝေါဟာရ (ပု) [ဇိဝိတ + ဝေါဟာရ]
အသက်ရှင်၏ဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ စိတ္တေ ဓရ-
န္တေယေဝ သတ္တာနံ ဇိဝိတဝေါဟာရော၊
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ။

ဇိဝိတိန္ဒြိယပုဗ္ဗနိဝိစ္ဆေဒန (န) [ဇိဝိတိန္ဒြိယပုဗ္ဗနိ +
ဝိစ္ဆေဒန] ဇိဝိတိန္ဒြိယအစဉ်ကို ဖြတ်ခြင်း။
ဝကေမိတ္တံ ပစ္စုပ္ပန္နာရမ္မဏမ္ပိ ဇိဝိတိန္ဒြိယပုဗ္ဗနိ-

ဝိစ္စေဒနဝသေန အာရမ္မဏံ ကတွာ ပဝတ္တတိ။
မူလဋီ၊ ၂။ ၂၀၇။

ဇီဝိတိန္ဒြိယပစ္စေဒကပယောဂသမုဋ္ဌာပက (တိ)
[ဇီဝိတိန္ဒြိယ + ဥပစ္စေဒက + ပယောဂ + သမု-
ဋ္ဌာပက။ ထိ၌ သမုဋ္ဌာပိကာ။] ဇီဝိတိန္ဒြေကို
ဖြတ်တတ်သည့် လုံ့လပယောဂကိုဖြစ်စေတတ်
သော။ အတ္တတော ပန ပါဏေ ပါဏသညိ-
နော ပရဿ ဇီဝိတိန္ဒြိယပစ္စေဒကပယောဂ-
သမုဋ္ဌာပိကာ ကာယဝစီဒ္ဓါရာနမညတရပ-
ဝတ္တာ ဝကေစေတနာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၄၂။

ဇေဋ္ဌဘာတုဇာယာ (တိ) [ဇေဋ္ဌဘာတု + ဇာယာ]
အစ်ကိုကြီး၏ - မယား - ဇနီး။ အနုဋ္ဌာ ဒေ-
ဝီတိ ရညော ဇေဋ္ဌဘာတုဇာယာ အနုဋ္ဌာ
ဒေဝီ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၇၆။

ဇေဋ္ဌာပစာယိကာပရိယောသာန (တိ) [ဇေဋ္ဌာ-
ပစာယိကာ + ပရိယောသာန] ကြီးမြတ်သူ
တို့အား - ရိုသေ - လေးစား - မြတ်နိုး - ပူဇော်
- မှ ပြုခြင်း အဆုံးရှိသော။ အဒိန္နဒါနဒါ-
အာဒိသဒ္ဓေန ကုလေ ဇေဋ္ဌာပစာယိကာပရိ-
ယောသာနံ ဒသန္တံ ပါပကောဋ္ဌာသာနံ ဂ-
ဟဏံ။ ဒီ၊ ၃။ ၂၃။

ဈာနဂံပစ္စနိကပဋိပက္ခဘာဝဒဿန (တိ) [ဈာ-
နဂံပစ္စနိက + ပဋိပက္ခ + ဘာဝ + ဒဿန] ဈာ-
နင်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့ကို ဖျက်ဆီး
တတ်သည်၏အဖြစ်ကို ပြတတ်သော။ ဝိဘဏေ
ဥပရိဈာနဂံပစ္စနိကပဋိပက္ခဘာဝဒဿနတော
နိဝရဏာနေဝ ဝုတ္တာနိ။ နိဝရဏာနိ ဟိ
ဈာနဂံပစ္စနိကာနိ၊ တေသံ ဈာနဂံါနေဝပဋိ-
ပက္ခာနိ၊ ဝိဒ္ဓိသကာနိ ဝိနာသကာနိတိ ဝုတ္တိ
ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁၆၈။

ဈာနဘာဝနာသဗ္ဗာဝ (ပ) [ဈာနဘာဝနာ +
သဗ္ဗာဝ] ဈာန်ကိုဖြစ်ပေါ်စေခြင်း၏ ထင်ရှား
ရှိခြင်း။ ယေဘုယျေန မနုဿလောကေ ဈာ-
နဘာဝနာသဗ္ဗာဝတော မနုဿလောက-
ဝသေန ဝုတ္တိ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၂၇၃။

ဈာနသမပ္ပိတ (တိ) [ဈာန + သမပ္ပိတ] ဈာန်သို့
ဝင်ရောက် တည်နေသော။ ဈာန်နှင့်ပြည့်စုံ
သော။ ဈာန်ဝင်စားနေသော။ သူ။ ရတ္တိန္ဒြိဝံ
န ဇာနာမိ၊ သဒါ ဈာနသမပ္ပိတော။ အပါ
၁။ ၄၃၃။

ဈာနသမာပတ္တိပဋိလာဘ (ပ) [ဈာနသမာပတ္တိ
+ ပဋိလာဘ] ဈာန်သမာပတ်ကို ရခြင်း။
ကေစိ ပန “ဥပစာရပယောဂဿ ပဋိပဿ-
ဒ္ဒတ္တာ ဈာနဿ သမာပတ္တိယာ စ ပဋိလာ-
ဘော ဟောတိ၊ တသ္မာ ဈာနသမာပတ္တိ-
ပဋိလာဘော ‘ပဋိပဿဒ္ဓိဝိမောက္ခော’တိ
ဝုစ္စတိ”တိ ဝဒန္တိ။ ပဋိသံ၊ ၄။ ၁၅၂။

ဈာနသမာပတ္တိလာဘ (ပ) [ဈာနသမာပတ္တိ +
လာဘ] ဈာန်သမာပတ်ကို ရခြင်း။ နိယတ-
ဝါဒိတာယ ဟိ ကမ္မဗလပဋိက္ခေပတော နတ္ထိ
တေသံ ဈာနသမာပတ္တိလာဘော။ သီ၊ ၄။ ၄၄၁။

ဈာနသမာပတ္တိဝဋ္ဌဉ္စနကာလ (ပ) [ဈာနသမာ-
ပတ္တိ + ဝဋ္ဌဉ္စန + ကာလ] ဈာန်သမာပတ်တို့ကို
သုံးဆောင်ရာ အခါ။ ဝိသေသတော ပန
သတ္တသတ္တာဟာနိ ဈာနသမာပတ္တိဝဋ္ဌဉ္စနကာ-
လော။ သီ၊ ၄။ ၁၇၀။

ဈာနာဓိဂမတ္ထ (ပ) [ဈာနာဓိဂမ + အတ္ထ] ဈာန်
ရခြင်း အကျိုး။ အထ ဝါ ဈာနဿ ပုဗ္ဗဘာ-
ဂေပီတိ ဈာနာဓိဂမတ္တာယ ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပတ္တိ-
ယာ။ ဝိသုဒ္ဓါ၊ ၂။ ၅၀၈။

ဈာယမာနစက္ကဝါဠ (န) [ဈာယမာန + စက္ကဝါဠ]
တောက်လောင်နေသော စကြဝဠာ။ ပိဋ္ဌိ-
စက္ကဝါဠေတိ ဈာယမာနစက္ကဝါဠဿ ပရတော
ကေသ္မိံ ဩကာသေ။ အံ၊ ၄။ ၂၂၈။

ဉာဏဗလနိမိတ္တ (န) [ဉာဏဗလ + နိမိတ္တ] ဉာဏ်
စွမ်းဟူသော သိကြောင်း နိမိတ်။ အဟမ္မိ
အတ္တနော ဉာဏဗလနိမိတ္တေန ဝေမေဝ က-
ထေသိံ။ ဇာ၊ ၄။ ၂၃၄။

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်
အက္ခရာဝလိစဉ်ပုံ အကျဉ်းချုပ်

သရ									
က-ဝဂ်									
လ.ဩ									
မိ.မိ	...	...	...	...	...	...	...	...	...
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									
...									

အက္ခရာဝလိစဉ်ပုံ အကျဉ်းချုပ်

အ-ဝဂ်			အ-ဝဂ်			အ-ဝဂ်		
ဃ	...	ယော	ဃ	...	ယော	သု	...	—
ယံ	...	—	လှ	...	—	သ	...	သော
ယျ	...	ယျော	ဝ	...	ဝေါ	ဟ	...	ဟော
ယှ	..	—	ဝှ	...	ဝှေါ	ဟှ	...	—
ယှံ	...	ယှော	သ	...	သော	ဟှံ	...	—
ရ	...	ရော	ဃှ	...	—	ဃှ	...	ဃှော
လ	...	လော	သှ	...	သှော	ဃှံ	...	ဃှံ
လှ	...	—	သှံ	...	သှံ			

မှတ်ချက်

အက္ခရာစဉ်ရာ၌ သရဆုံးသောပုဒ်နှင့် နိဂ္ဂဟိတ်ဆုံးသော ပုဒ် ၂-မျိုးတွင် သရဆုံးသောပုဒ်ကို ရှေးဦး ထား၍ နိဂ္ဂဟိတ်ဆုံးသောပုဒ်ကို နောက်ထားသည်။ ဗျည်း ၃၃-လုံးတွင် နိဂ္ဂဟိတ် ၁ သည် ရှေ့သရကို မှီသော ပုဗ္ဗာသယ-ဗျည်း ဖြစ်သောကြောင့် ကျန် ဗျည်း ၃၂-လုံးတို့၏ ရှေ့ထား၍ စဉ်သည်။

ပုံစံ—အ=အ

အံသ=အ + ခံ + သံ + အ

အနေက= န + ဧကံ + အ

အနေကံသ= န + ဧကံ + အ + ခံ + သံ + အ

အနေကကပ္ပ= န + ဧကံ + အ + ကံ + အ + ပွံ + အ

က=ကံ + အ

ကံ=ကံ + အ + ခံ

ကရေယျ=ကရိ + ယေျိ + အ

ကရေယျံ=ကရိ + ယေျိ + အ + ခံ

ဤ အက္ခရာစဉ်ပုံ၌ ကျန် သံယုဂ်လုံးဆင့်များကို နည်းမှီး ယူနိုင်လောက်ပြီ ဖြစ်၍ မထည့်သွင်း လိုက်ပြီ။

အလိမ္မာ စာမှတ်ရှိသည် လူတော်လူကောင်းဖြစ်အောင်

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့မှ

မြန်မာပြန် ပိဋကတ်များကို ဖတ်ပါ

ပိဋကတ်နိကာယ် ကျမ်းပင်လယ် အလွယ်ကူခပ်နိုင်စေမည့်

ပိဋကတ် ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်

ထွက်ပြီး အတွဲများ

အတွဲ	ပါဝင်သည့်ပုဒ်				ပုဒ်အရေအတွက်
၁	အ	မှ	အနိဋ္ဌက	အထိ	၈၃၅၆
၂	အနု	မှ	အဗ္ဗောက္ခိရဏ	အထိ	၇၁၀၆
၃	အဗျဂ္ဂ	မှ	အဋ္ဌာရပမှ	အထိ	၁၁၄၅၁
၅	က	မှ	ကိလေဒေတွာ	အထိ	၇၇၅၃
၆	ကိလေသ	မှ	င-ကာရ	အထိ	၁၁၀၅၃
၇	ဂ	မှ	ဆိဇ္ဇေယျ	အထိ	၆၇၇၅
၈	ဆိဒ္ဓ	မှ	ဏှပစ္စယတ္ထ	အထိ	၆၄၈၄
၉	တ	မှ	ထောမေဿာမိ	အထိ	၆၅၃၅

ပေါင်း ၈-တွဲ ထွက်ပြီ။

ပုဒ်ပေါင်း ၆၅၅၁၃ ပါဝင်သည်။

အတွဲ-၄ အတွဲ-၁၀ မကြာမီ ထွက်တော့မည်။

ဤ အဘိဓာန်များ၌—

- (က) ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ ဋီကာ ပါဠိဝေါဟာရများ အစုံအလင် ပါဝင်သည်။
- (ခ) လိင် ပုဒ် ဓာတ် ဝိဘတ် ပစ္စည်းများ ခွဲခြားပြထားသည်။
- (ဂ) ပါဠိဘာသာ ဝိဂြိုဟ် ဝစနတ္ထ သံဝဏ္ဏနာများ ပါဝင်သည်။
- (ဃ) မြန်မာဘာသာ 'ဝေါဟာရ, အဓိပ္ပါယ်, အရကောက်, အဆုံးအဖြတ်များ ပါဝင်သည်။
- (င) သိမှတ်ဖွယ် အကြောင်းအရာများ အပြည့်အစုံ ရေးသားပြထားသည်။
- (စ) ဝေါဟာရပုဒ်, အဓိပ္ပါယ်, အကြောင်းအရာတို့ ပါရှိသည့်ကျမ်းများကို ညွှန်းပြထားသည်။

ပါဠိပဒေပိဋကကျမ်းညွှန်း (အ-ဝဂ်) မ-ပိုင်းနှင့် ခ-ပိုင်း ထွက်ပြီ
ကျန် ၁၃-တွဲ ဆက်လက်ထွက်မည်။